ILLVSTRIVM VETERVM SCRIPTORVM, QVI RERVM A GERMANIS PER MVLTAS ÆTATES GESTARVM HISTORIAS VEL ANNALES POSTERIS RELIQVERVNT,

Tomus vnus:

In quo ad Reginonem, Herm. Contractum, Lamb. Schafnaburgensem, Marianum Scotum, Sigebertum, & Sifridum, (quorum quidam è manuscriptis codicibus sunt correcti) sex iam primùm accesserunt, antea nunquam impressi libelli.

Ex bibliotheca Joannis Pistorij Nidani D.

Catalogum authorum, qui in hoc volumine comprehensi sunt, inuenies post præfationem.

CVM INDICE LOCVPLETISSIMO.

FRANCOFVRTI
Apud hæredes Andreæ Wecheli,
ANNO MDLXXXIII.

ILLVSTRIBVS AC GENEROSIS COMITIBVS AC DOMINIS, D. PHILIPPO ET D. LVDOVICO, PATRI ET FILIO, COMITIBVS IN LEININGEN, Baronibus ſemper liberis in Weſterburg, & Dominis in Schauuenburg, &c. Dominis ſuis omni cum obſeruantia colendis.

ITTO ad vos, illuſtres ac generoſi D. Comites, volumen vnum, plenum præſtantium factorum, quæ veteres Germani, pace, belloq; laudabiliter & glorioſè geſſerunt. de quo duo mihi præfanda breuiter eſſe video: primùm, quænam facta ſit ad ſuperiores editiones acceſſio, vt de nouo recudendum eſſe putarem: deinde cur voluerim, vt in hominum conſpectu ſub clariſſimis nominibus veſtris appareret. De primo primùm dicam: de altero poſterius.

Magnam hactenus operam dedi, vt manuſcriptos veteres authores haberem quamplurimos, qui res veterum Germanorum in libris ſuis conſignaſſent: & ſimul ſtudium iam ſtatim ab initio meum ad eam rem contuli vniuerſum, vt quicquid de eiuſmodi libris in manum meam perueniret, foràs ſtatim in publicam lucem diuulgarem, ad illuſtrandam dignitatem gentis noſtræ, quæ propter ſcriptorum inopiam, ſæpe etiam ieiunitatem, nullis exculta literis adhuc ſatis eſt. Cùm itaque Wecheliani hæredes, induſtrij certè & præſtantes Typographi, qui non ſolùm poſſeſſionum & patrimonij, ſed etiam diligentiæ & virtutis acceperunt à ſocero Wechelo traditam hæreditatem, Turpinum, Reginonẽ, Sigebertum, & Lambertũ, exemplaribus diſtractis ſuperioribus omnibus, recudere vellent: primùm quidem ſuaſi, vt Turpinum tanquam particularis vnius belli narratorem de hac vniuerſalium ſcriptorum ſocietate tollerent, & cum iis coniungerent, quorum ſtudium ad vnam vnius perſonæ vel ſeculi complectendam hiſtoriam applicatum fuit: deinde ad reliquos tres, vt cæteros omnes apponerent, quorum in eodem argumento labor diligenter verſatus & laudabiliter & breuiter eſſet: quales de impreſſis ſcriptoribus Hermannum Contractum eſſe monui, & Marianum, & Sifridum, & Rollewinkium: tertio in Sigeberto, vt poſtremi Pariſienſis libri, in quo multa veterum editionum menda ſublata, & correcti errores eſſent, exemplum ſequerentur. Quæ omnia cùm diligenter præſtarent, ſi nihil aliud accederet, tamen putaui magnam illos ab omnibus hiſtoriarum veterumque rerum ſtudioſis inituros

esse gratiam. Postea verò, vt luculentum non illis tantùm, sed omnibus nostris hominibus signum darem voluntatis propensæ meæ, ad amplificãdam veterum Germanorum gloriam; & vt totus liber accessione nouarum lucubrationum esset lectori commendatior: ego Lambertum illis ex vetustissimo libro multis locis emendatum, & huius appendicem suppeditaui, quæ in meo libro ab Erphesfordensi monacho comportata non indiligenter erat: & duas Thuringicas historias concessi, quas in Lamberti volumine magna cum diligentia anonymus veteris illius ætatis scriptor ex rerum à Landgrauiis gestarum animaduersione collegerat; & Landgrauiorum Thuringiæ & Hassiæ per quingentos annos ductam Genealogiam asscripsi: & congregandum cum illis omnibus Paulum Langium Ziticensis historiæ explicatorem esse iudicaui, scriptorem non ineptum, & omnino dignum, qui nonnullo cum Germanicæ historiæ damno à luce tamdiu videtur abfuisse publica, vt nunc à nobis euulgetur. Quibus omnibus sic conformatus liber est, vt planè nouam speciem præ se ferat, & nouus penè totus sit. Cæteri quidem omnes in eodem occupati sunt argumento, & nõ ad vnam aliquam vnius gentis vel prouinciæ historiam, sed ad res omnes comprehendendas quæ ante & circa eorum ætatem acciderunt, accommodare diligentiam suam voluerunt: quanquam tamẽ illius terræ, in qua vixerunt, & eorum temporum notationibus maxima sæpe libri pars completa fuit. Solus Langius vnius monasterij: & reliqui libri post Langiũ, Lãdgrauiorum tantùm in Thuringia & Hassia res gestas continent, & in eo totum laborem studiumque suum consumunt: proptereaque non ita magnam habere cognationem in argumento cum cæteris videntur. Sed profectò, quia aliquot seculorum memoriam persequuntur, & in Germanicas historias magnam lucem maximumq; fructum deriuant, & in hominum conspectum hactenus nondum venerunt, planeque noui sunt, consentire nullo modo potui, vt prætermitterentur: & præsertim de Thuringicis historiis aliæ erant causæ, cur in hoc volumine locũ haberent. Nam quia cum appendice Lamberti, quæ res etiam Thuringicas tradit, non ineptè conueniebant, & in eodem peruetusto codice inscriptæ erant, non vidi cur ego coniunctam inter illos à primo scriptore societatem dirimere vellem.

Vt verò sparsa in duabus postremis historiis Landgrauiorum Thuringiæ familia, in meliore ordine & lumine collocaretur, ex huius & aliorum librorum copia, omnes istius gentis principes, tum qui à Ludouico primo Barbato procreati sunt, tum qui à Iutta Hermanni & à Sophia Ludouici postremi filia suscepti liberi, & in illius infusi hæreditatem, Thuringiam & Hassiam ad nostram vsque memoriam tenuerunt, in minutas tabulas contraxi, vnoque aspectu contuendos in paucis chartis subieci: quod eo feci libentius, quia iam diu de Ludouici primi Barbati origine comparata mihi cum magnis viris controuersia non parua fuit: vt sententia mea à viris doctis cognosci, & ad antiquitatis testimonia conferri atq; existimari posset. Aurelianensem ducem vel comitem fuisse Ludouicum, multi sentiunt, primarij viri; qui eam à se comprehensam sententiam non solùm in animis hominum, sed etiam in scriptis libris proseminarunt. Ego vel Arelatensem vel in alia consimili Gallica gente natum fuisse, prosus arbitror: Aurelianensem fuisse, non video, vnde ille, qui primùm sensit, animaduertere potuerit: aut quomodo in oculorum sensu tam fuerit acutus, vt, quod ante & post eum nemo in summa luce vidit,

vidit, ipse solus in temporum superiorum tenebris perspexerit. Gallicæ historiæ, quibus infiniti penè libri cumulati sunt, nullum in ista ætate ponunt Aurelianensem principem, qui contra Capeticam gentem, vel vrbem, vel ditionem Aurelianam possideret. Arelatenses verò & Guilhelmos duos apertè non semel nominant, isto eodem tempore, cùm in Germaniam profectus Ludouicus noster dignitate & ditione pulcherrimè ad summā gloriam florescebat. Nam & Gulielmi Arelatensis filiam Constantiam, ex Blanca Andegaui Comitissa boni Fulconis filia procreatam, Robertus Rex Galliæ Capeti filius in matrimonio tenebat: & Guilhelmi illius Arelatensis sororem Blancam nuptiis Otho sibi coniunxerat, Caroli filius, Lotharingiæ Dux, & postremus ex Caroli Magni familia relictus princeps: cuius morte tota Carolina gens in Gallia funditus extincta planeq́; deleta fuit. Inde Wilhelmus senior, Gulielmus iunior Arelatensis, & tandem Gulielmus tertius: deinde Othonis Guilielmi Burgundiæ comitis filia, vxor Arelatensis Wilhelmi, circa illam ætatem commemorantur. quorum cùm & permagnum in libris, & frequens admodum sit nomen, Aurelianensium tamen nemo in istis annis meminit: nemo vno verbo attigit, & ne quidem Germanicarum rerum in tota copiosa vetustate probatus & grauis historicus vnus aliquis scriptor. tantū abest vt Ludouicus fratrem Wilhelmum in Gallia reliquerit, paternæ Aurelianæ ditionis sub Roberto & Heinrico regibus possessorem & hæredem. Nam Lazij indiligentis & in his rebus planè ieiuni & inconsiderati scriptoris authoritas, quæ ad pingēdam ineptam certè sententiam obducitur, pondus omnino nullum habet: qui vix vnam Germanicam familiam sine vitio tradidit, qui in isto argumēto & in vniuersa illa tractatione, nullo cum studio versari laborem suum, & nulla cum cura voluit: &, ne à nostro exemplo discedam, in hac ipsa Aurelianæ gentis explicatione, Andegauensem & Arelatensem & Normanicam propagationem miserabiliter confudit, & cœlum terræ miscuit, seq́; ipsum in magnam contemptionem proiecit. Sed hæc alio loco, & in peculiari epistola docebo multo copiosius, & ostēdam stare illam de Aurelianensibus regulis sententiam non posse: tanquam quæ nullo testimonio firmata, nullis rationibus stabilita, fulcire seipsam contra scriptorum clarissimam lucem non queat. Satis iam sit, quid ego de hac re sentirem, in medio proponere ad exacuendam doctorum hominum diligentiam, & ad paulatim iterum antiquādam opinionem, quæ nullus radicibus innixa, longè lateq́; progressa iam esse videtur, & procederet profectò multo longius, nisi gladio vetustatis iugulata supprimeretur. Qua de causa Genealogiam in hoc libro, quanquam propemodum in alieno loco: & primo statim aditu sententiam meam paucis verbis adscripsi, ad excitandos illos qui contra me sentiunt, & ad errorem eripiendum, qui in aliquot libris inspersus, multorum iam hominum animos occupauit.

Hæc igitur in nostro volumine iam à nobis præstita confectaq́; sunt. Primùm Lambertus ex manuscripto perantiquo codice, deinde Regino, Contractus, Marianus, Sigebertus, & Sifridus ex impressis optimis libris diligenter & magna cum industria elegantibus typis descripti & in vno volumine consociati sunt: postea sex prorsus noui libelli partim ex mea, partim ex Henrici Petrei bibliotheca ad priores libros accreuerūt, qui hactenus nullo loco publicati, iam primū foràs proferūtur. Appendix vna, quæ trecētorum annorum historiam post Lambertum ex-

plicat: & Compilatio Chronologica è diuersis Chronicis ab anonymo authore excerpta: & Chronicon Ziticense Pauli Langij: & Narratio copiosior de vita & gestis Landgrauiorum Thuringiæ: & rursus concisa de iisdem & breuis notatio: & tandem Genealogia illorum ex tripartita familia, hoc est, ex Arelatensibus coagmentata & ex Misnensibus & Brabanticis principibus, & continuis progreßionibus ad eos vsque deducta qui hodie viuunt. Horum verò sex librorum, & eorum etiam præsertim, qui antea impreßi, nunc recusi sunt, nullus est qui non authoritatis præstãtia & vbertate fructus, quem de se præbet, dignißimus sit, vt in manibus & memoria hominum retineatur. Nam in illis omnibus, quantæ res & quàm gloriosæ tractantur? quàm necessariæ ad cognoscendam historiam Germanicam? & sine illis quàm multæ res maximæ in tenebris & in caligine iacerent? quæ nunc nostrorum librorum collustratæ lumine, & corroboratæ testimonio, & ab obliuione hominum atq; à silentio vindicatæ, nunquam fortaßis consenescent. vt ego rectè studium meum posuisse videar, quòd veteres recudi iußi, & nouos cum illis coniunxi: & bene profectò typographi de historiarum lectoribus promeriti sint, quòd eos omnes à me sumptos, typis suis publicarint.

Cur autem sub vestris nominibus illos in luce, & in omnium gentium totiúsque posteritatis oculis comparere vellem, causas visus sum iustas quidem illas & magnas habere plurimas, nõ temere quæsitas, sed susceptas consilio, & ab illis comprobatas, quorum vos amatis consuetudinem, & magni facitis authoritatem, & laudatis iudicium.

Primùm, cùm vestra gens antiquitate generis, & rerum gestarum gloria, & virtutis studio, cæteris vestri ordinis clarißimis hominibus, vel antecellat, vel certè vinci sese in isto honore non patiatur: quia in nostris libellis vetusta Germanorum facta, gloriæ virtutisque plenißima, mandata literis erant, vidi me alienum ab exspectatione vestra officioque meo facere profectò nihil, si res priscas veterum admodum antiquorum hominum, summa cum laude administratas, vobis inscriberem, quorum familia antiquißima, multisque laudibus illustrata, & virtutis cumulata infinitis exemplis esset. Westerburgica stirps, quæ vestræ gentis & dignitatis vestræ principium est, primis illis heroicis temporibus ante omnium librorum memoriam proseminata, quia inops tum Germania nudaque prorsus à scriptoribus erat, originis ipsa suæ iam initium recordari non potest, quod propter vetustatem obscuratum obliuione, & remotum ab hominũ intelligentia, & abstrusum in tenebris est, longinqui retro temporis. Quia tamen neminem, qui non multitudine laudabiliter gestarum rerum nobilitatus, virtute sua enituisset, veteres in isto splendoris collocabant & amplitudinis gradu: quo antiquior est dignitas vestra, tanto magis constat, virtute primùm partam, & honestis studiis conciliatam esse. Quantum certè longißimè de libris cognosci memoria generis vestri potest: tanquam si in eo solo laus omnis florere virtutis & gloriæ deberet: sic nemo penè gentilitatis vestræ iam ab infinitis annis fuit, qui non omnibus pacis bellique laudibus abundans, seipsum immortali sempiternæq; memoriæ consecraret, & ad hanc adipiscendam illustrem præstantiam, totum studium & vitam vniuersam suam conferret. Inde tot extant Westerburgici Heroes, qui magna non solùm vetusti generis, sed etiam excellentium factorum claritate commendati, in

dati, in summa gratia Cæsarum ac Regum, & in omnium honorum ornamentis vixerunt. Multo verò vestrum antiquiorem ortum esse, quàm in scriptis libris reperiatur, inde perspicuum est, quòd vos & semper liberi Barones, & inter quatuor primarios Barones tertio loco positi per totius Germanici veteris imperij decretum fuistis; ad cuius aditum summi honoris, nullis tum nisi in illustri & antiquissima familia natis, patere via potuit. Iam altera Leiningiorum Comitum familia, quæ ad vestram gentem ex nuptiis accessit, quàm plena est antiquæ & honestæ & excellentis gloriæ? quàm omni decore & multarum ditionum possessione, & copia laudum affluens? quantam commemorationem in Germanicis historiis, quàm iucundam habet, quàm gloriosam gestarum à se rerum? Itaque quia istæ peruetustæ duæ & virtutis gloriæque laude celebratæ familiæ vobis originem nascendi dederunt, visus mihi (sicut dixi) nihil sum extra ordinem facere, quòd vetustarum actionum & cum laude gloriaque susceptarum tractationem ad vos mitterem. Deinde bona etiam pars horum librorum vestra propria est, & eorum præsertim, qui de Landgrauiis Thuringicis scripti, iam primùm accesserunt. Illi enim quorum de vita confecti libri sunt Thuringiæ Landgrauij, propinquitate & sanguine vos attingunt: & Ludouici postremi, quem Sanctum propter vitam innocenter actam cognominarunt, trineptis, filia Burggrauij Noribergici, in vestram familiam vni de gentilitate vestra, Philippo Westerburgico collocata, stirpem vestram cum illorum familia consociauit. vt nihil dicam, multa in his libris esse Leiningiorum Comitum, multa etiam maiorum vestrorum inscripta magnæ fortitudinis summæq; prudentiæ exempla, quæ à vobis recognosci operæpretium est. Et quanquam isthæc omnia non essent, quæ tamen amplissima sunt: vos ipsi certè vestris non tenuiter adumbratis, sed clarissimè expressis admodum luminosis virtutibus, studium meum sic excitastis, vt de inscribendo vobis libro aliquo iamdiu cogitarim. Vidi ipse cùm in arce vestra Leiningensi vobiscum essem, quantam operam quantumque studium poneretis, vt maiorum vestrorum essetis similimi, hoc est, vt in omni virtutis genere, vestris æqualibus antecedere, & ea, quæ accepta ab antiquis progenitoribus, gloriosè viuendi exempla, vos nouis vestris factis accumulastis, posteritati propagare possetis. Quam alacritatem vestram non excitandam aut amplificandam, (est enim per se maxima) sed laudandam nostris hominibus esse iudicaui: vt multi vestri ordinis, cùm excellentem veteris gloriæ effigiem in vobis aspicient, ad illam virtutis formam, quæ in vobis lucet, multorumque annorum exercitatione perfecta iam est, frequenti cogitatione animum mentemq; suam conformarent, & in illustri veteri, trita à maioribus vestris & signata via, pedes vestro exemplo ponerent. De cæteris vestris clarissimarum virtutum ornamentis dicam hoc loco nihil: dicam vnum tantùm verbum, de incredibili humanitate, quam in isto splendore istaq; præstantia honoris vestri, tamen erga omnes etiam inferiorum ordinum homines exercetis: quæ sola virtus, quo magis in vobis eminet, tanto plus meretur, vt laudata vehementer ab omnibus & multis in libris inscripta, sempiternã apud omniũ insequentiũ seculorũ posteritatem relinquat suauitatis amplitudinisq; suæ memoriam. Mihi certè, quanta & quàm illustris esset, in meipso luculenter ostendistis: & illud impetrastis, vt quantum non solùm ego vobis deberem, sed etiam quousque effusa tota copia hu-

manitatis vestræ, quàm latè vniuersa pateret, de multis indiciis cognoscere. Promisi quidem tum statim si vos manum porrigeretis, si vestrum auxilium interueniret, ad dandam aliquam animi mei significationem, libellum me de familiæ vestræ vetustate & gloria magno studio confecturum esse: in quo appareret, quid à maioribus vestris gestum, quid administratum à vobis, quid singulis ætatibus ad superiorum annorum dignitatem de fortunæ ornamentis adiunctum esset: quomodo continuis progreßionibus stirps vestra iam à multis annis ad vos vsque processisset, nō quidem à primo principio originis vestræ, quod diximus vetustate sic obstructum, & prorsus inuolutum esse, vt nulla diligentia peruestigari, nulla intelligentia comprehendi queat: sed inde ab eo tempore, quoad longißimè in annalium monimentis respicere, & in scriptorum commentariis, & in testimoniis literarum possumus. Sed quia ad rem istam perficiēdam hactenus occasio sese nulla certa nobis ostendere voluit, neque videbam, quando se datura tandem esset: omnino verò cupiebam, vt voluntatis erga vos meæ signum publicum haberetis, visum est, hos libros, cùm in lucem à me proferrentur, consecrare vobis, vt indicium obseruantiæ meæ, & testimonium voluntatis, & vestræ vicißim erga me gratiæ tanquam custos essent.

Tot igitur de caussis, vt videtis, hoc volumen vobis dicatum & traditum in vestram tutelam fuit: & nunc sub nominum auspiciis vestrorum totam Europam fortasse percurret. Quod ne ægrè feratis, & vt me gratia, librum verò patrocinio vestro complectendum putetis, infinitum in modum vehementer certè peto. quod à libentibus vobis, pro incredibili clementia, diuināque propemodum humanitate vestra, me non difficulter impetraturum esse, planè confido. Nec enim habeo cur de vobis dubitem: quorum humanitas reliquis in vobis summis virtutibus clarißimè prælucet, & gratia perspecta mihi iamdudum est. quā quia antea multis argumentis testatam notamq́ue fecistis, iam credo ex huius libri dedicatione multo futuram esse illustriorem: præsertim cùm ad animum meum, cùm ad considerationem consilij mei respicietis, quod cepi: & cùm dignitatem vestram huius voluminis inscriptione nihil dedecorari sentietis.

Deus Opt. Max. pater Domini nostri Iesu Christi, vos ambos in splendore vestro, & in rerum omnium optabilium posseßione diutißimè conseruet, omnibus maximis circumfluentes florentißimæ fortunæ copiis. Ex Caroli castro Turilacensi, Calend. Augusti, anno CIↃ IↃ XVIIC.

V. Gen. & Clem.

Obseruantissimus

Iohannes Pistorius
Nidanus, D.

CATALOGVS AVTHORVM, QVI IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR.

AVTHORVM HVIVS VOLVMINIS VITÆ EX TRITHEMIO ET GESNERO.

REGINO.

REGINO abbas Prumiensis cœnobij, in diœcesi Treuerensi, ordinis sancti Benedicti, natione Teutonicus, vir in diuinis scripturis eruditissimus, & in secularib. literis nobiliter doctus: inter doctores Germaniæ & Galliæ suo tempore facilè obtinuit principatum. Scripsit magnæ autoritatis opuscula: de quibus ego tantùm reperi subiecta. Ad Alberonem primum Episcopum Metensem, à natiuitate Christi vsque ad annum eiusdem XCVIII, continentem præcipuè gesta Francorum & Germanorum, scripsit historiam seu Chronicam, lib. X. De disciplina ecclesiastica lib. II. De cæteris nihil adhuc vidi. Scripsit autem præfatum opus, quod prænotatur De ecclesiastica disciplina & religione Christiana, iubente Rathbodo archiepiscopo Treuerorũ: quod ex decretis sanctorum Patrum & generalium Conciliorum in duobus libris comportauit, & in nongenta ferme capitula per rubricas ex more luculenter distinxit. Claruit sub Arnoldo Imperatore, anno Domini DCCCCX. Trithemius.

HERM. CONTRACT.

HERMANNVS, qui dicebatur Contractus, monachus cœnobij S. Galli, ordinis diui patris Benedicti, natione Teutonicus, filius Comitis de Veringen in Sueuia, vir in diuinis Scripturis eruditissimus, & in secularibus literis vniuersaliter doctissimus, philosophus, poeta, astronomus, rhetor, & musicus, nulli suo tempore secundus; trium linguarum, Græcæ, Latinæ, & Arabicæ peritissimus. Scripsit carmine & prosa multa præclara volumina: de quibus ego tãtùm reperi subiecta: videlicet De musica, lib. I. De monochordo, lib. I. De sex ætatibus mundi, lib. I. De compositione astrolabij, lib. III. De vtilitate astrolabij, lib. I. De eclipsibus, lib. I. De computo, lib. I. De quadratura circuli, lib. I. De conflictu rhythmomachiæ, lib. I. De physionomia, lib. I. Vitas plurium sanctorum, lib. I. Hymnos & prosas varias. Composuit etiam dulci & regulari melodia Cãtus & prosas pulcherrimas: è quibus est illa de beata virgine Maria dulcissima, Salue regina; &, Alma redemptoris mater; & cæteræ, quarum copiosus est numerus. Transtulit etiam nonnulla Græcorum philosophorum & Arabum astrologorum volumina in Latinum. Membris fuit iuxta nomen suum contractus; sed semper in gratiarum actione perseuerans. vnde & per beatam virginem Dei genitricem interius mirabiliter consolari & illustrari meruit. Claruit temporibus Henrici Imp. II. anno Domini MXL. Trithem.

LAMBERT. SCHAFNAB.

Claruit his temporibus Lambertus monachus Hirsfeldensis in Buchonia sylua, quæ est inter Hassiam & Duringiam, Magontinæ diœcesis, vir valde eruditus: qui inter cætera scripsit Chronicon monasterij sui Hirsfeldij, breue quidem, sed non inutile. Et de gestis Regum, Principum, ac Imperatorum à tempore Caroli Magni vsque ad annum Domini MLXXVII, (quo etiam ipse vixit) historiarum volumen vnum insigne, & iucundæ lectionis. & alia multa mihi incognita. Trithem Chronic. lib. I. LAMBERTI Schafnaburgensis historia (quæ hactenus ἀνώνυμος legebatur) de Germanorum rebus præclarè olim gestis: itemq́, rerum aliarum ferè memoratu dignissimarum perbreuis & admodum iucunda annotatio, ab exordio mundi repetita, Tubingæ prodiit ex officina Morhardi 1533, in 8, cum Indice. Gesner. Biblioth. Nondum vidi à Germaniæ scriptoribus eo argumento quidquam dilĩgẽtius esse compositum. tametsi quædam admiscuerit de priuatis rebus, indigna posterorum memoria. Phil. Mel. in præfat. ad Gasp. Churr.

MARIANVS SCOTVS.

MARIANVS monachus Fuldensis, ordinis S. Benedicti, natione Scotus, vir in diuinis scripturis eruditus, & secularium literarum non ignarus, historiographus & computista insignis, patriam suam relinquens, venit in Germaniam pro Christi amore peregrinus: & primùm Coloniæ ad S. Martinũ monachus factus, & solitudinis desiderio inclusus, duobus annis ibidẽ mansit. Postea verò ad Fuldam translatus, XII annis ibidem inclusus mansit, donec tandem propter eruditionem & sanctitatem iussu episcopi Moguntini & abbatis Fuldensis ad Mogũtiam transmigrans, annis XVII apud S. Martinum denuo stans inclusus, in magno ab omnibus honore habebatur.

bebatur. Scripsit ab initio mundi vsque ad sua tempora Chronicam insignem, lib. III. *De concordantia Euangelistarum lib.* I. *De computo quoque lib.* I. *& quædam alia. Moritur sub Henrico* IIII, *anno* MLXXXVI, *Indictione* IX, *ætatis suæ anno* LVIII: *& Moguntiæ apud S. Martinum in maiori Ecclesia non sine sanctitatis opinione sepelitur.* Trithem.

DODECHINVS.

DVDECHINVS *presbyter ecclesiæ in Longenstein, natione Teutonicus, vir in scripturis sanctis longa exercitatione doctus, & in disciplinis secularium literarum sufficiēter instructus: ob spem æternæ retributionis cum multis aliis sub Conrado Imperatore* III, *Hierosolymam profectus, cum Sarracenis nauali prelio sæpe dimicantibus, magna deuotione & constantia pro fide Christi clarus effulsit. Reuersus autem in patriam, petente Cunone abbate Montis S. Disibodi, tunc ordinis nostri, scripsit satis eleganti sermone in modum epistolæ siue libelli eandem peregrinationis historiam, lib.* I. *Epistolarum ad diuersos, lib.* I. *& quædam alia. Claruit sub Conrado Imperatore tertio, anno Domini* MCXL. Trithem.

SIGEBERTVS.

SIGEBERTVS *monachus Gemblacensis, ordinis S. Benedicti, natione Gallicus, vir in diuinis scripturis à iuuentute sua studiosissimus & multum eruditus, atque in secularibus literis nulli suo tempore in Leodiensium territorio secundus, carmine exercitatus & prosa. Scripsit vtroque stylo multa volumina, quibus nomen suum transmisit ad posteros. Reprehenditur autem in eo quòd Henrico Imperatori, Romanæ Ecclesiæ persecutori & rebelli, adhærens, contra Hildebrandum Gregorium septimum papam literas & opuscula scripsit; quæ suum propositum non decebant. Quid verò scripserit, in fine illustrium virorum apertè declarauit. Cùm in cœnobio S. Vincentij Metensi ad instruendos pueros esset positus, scripsit heroico metro Vitam S. Theoderici episcopi, lib.* I. *Passionem S. Luciæ metricè, lib.* I. *De translatione eiusdem, lib.* I. *Vitam Sigeberti regis, lib.* I. *Passionem Thebeorum, lib.* I. *Vitam S. Guiberti, lib.* I. *Gesta abbatum Gemblacensium, lib.* I. *Vitam S. Maclouij, lib.* I. *Vitam S. Theobardi, lib.* I. *Contra papam Gregorium, lib.* I. *Apologiam ad Imperatorem, lib.* I. *Contra epistolam Paschalis papæ, lib.* I. *In ecclesiasten heroico metro, lib.* I. *Historiarum post Eusebium, lib.* I. *De illustribus viris, lib.* I. *De computo ecclesiastico, lib.* I. *Sermonum quoque, lib.* I. *Epistolarum ad diuersos, lib.* I. *Alia etiam post hæc edidit, quæ cum suprascriptis opusculis non signauit. Claruit temporibus Henrici Imperatoris tertij, regis quarti, anno Domini* MCX. *Chronicam suam perduxit vsque ad annum* MCXI. Trithemius.

ROBERTVS MONTENSIS.

RVPERTVS *monachus cœnobij S. Remigij in diœcesi Remensi, ordinis diui patris Benedicti, natione Gallicus, vir in diuinis scripturis iugi studio exercitatus, & secularium disciplinarum non ignarus, ingenio clarus, & apertus eloquio. Scripsit nonnulla ingenij sui opuscula, quibus nomen eius posteritati innotuit. E quibus ego tantùm vidi gestorum in terra sancta per Christianos tempore Vrbani secundi contra infideles historiam insignem, lib.* X. *De aliis nihil vidi. Claruit sub Henrico quinto, anno Domini* MCXX. Trithem. *Robertus Montensis abbas, patria Nortmanus, addidit ad Sigeberti Gemblacensis Chronicon annales centum ferè annorum; & scripsit bella Christianorum principum, lib.* VIII. *Acta Conciliorum, lib.* I. *De suis temporibus, lib.* I. *Claruit anno Domini* MCXII. Epitome Biblioth. Gesn.

SIFRIDVS.

DE SIFRIDO *nihil habemus aliud quàm quod Gesneri Epitome tradit, eū fuisse presbyterum Misnensem; & Compendium historiarum, quas à creatione mundi vsque ad annum Domini* MCCCVII *deduxerit, à Georgio Fabricio cum Annalibus Misniæ, Lipsiæ esse editum anno* MDLXVIIII. *Fabricius in præfatione Annalium Misniæ, Annalibus Misniæ, inquit, hunc adiicere auctorem placuit, & quia Misnensis fuit, & argumentum meo non valde dissimile tractauit, & quia temporum suorum vir non indiligens. vixit enim ante annos ducentos & sexaginta duos. Excerpsi ex illius libris hac Epitome, quæ ad nostrum propositum visa sunt aptissima, & quæ aut in aliis non inueniūtur, aut certè commemorantur breuius vel obscurius. Nam post creationem mundi in suo opere ea recenset quæ in libris sacris traduntur, & historias*

addit ecclesiasticas sanctorum, quæ apud scriptores veteres Græcos & Latinos leguntur ornatius & copiosius. Hæc Fabricius.

PAVLVS LANGIVS.

PAVLVS LANGIVS *natione fuit Germanus, Voitlandus, patria Zwiccauiensis; parentibus natus minimè obscuris, iisque (vt scribit) cùm maiorum prosapia & insignibus, tum pietate in Deum eiusq; Sanctos satis nobilibus. In literis bonis (vt apparet) non vulgariter versatus est. Præceptorem suum agnoscit & nominat Trithemium. Ad tempus in Academia Cracouiensi vixit. Tandem ad annos ætatis virilis cùm peruenisset, in monasterium ordinis Benedictini, Bozau, prope Zizam, à patria sua paucis miliaribus distans, à parentibus deductus est, anno Domini* MCCCCLXXXVII: *vbi monachatum inuitus quidem assumpsit, & in eo in primo limine impegit; pòst tamen seipsum vicit, & in statione permansit. Scriptor aliàs purus & diligens, liberior quidem interdum in narrationibus, satis tamen cautus, dexteritatisq; non vulgaris. Adulta iam ætate in monachatu confirmatus, viris præcipuis & doctis, cùm sui ordinis, tum aliis, notus & charus fuit: & id quidem sine dubio ob ingenij sagacitatem & eruditionis præstantiam. Legatus fuit Trithemij abbatis ad collegia & monasteria per totam Germaniam ad omnis generis antiquitates explorandas, consignandas, & ipsi Trithemio referendas: qua legatione fideliter, quantum per ipsum stetit, functus est; & in ea suam ipsius historiam partim auxit, partim emendauit. Hæc ipse de se in hoc libro passim scribit: in quo etiam indicat se adhuc anno* MDXX *vixisse. De obitu eius & tota ætate nihil certi affirmare possumus. Quousque historiam suam extenderit, nescimus. colligitur tamen ex narrationis forma, plura ab ipso esse relicta, eumq; nō in medio alicuius vocabuli, vt exemplar nostrum manuscriptum habet, substitisse. Quæ si ab iis, apud quos hactenus latuerunt, nobis communicentur, fiet nobis & reipubl. literariæ res pergrata. Id ipsum de aliis etiam rerum Germanicarum scriptoribus intelligimus. Interim studiosus lector his fruatur.*

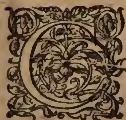
REGINO-

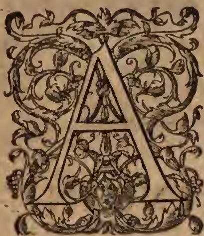
REGINONIS MONACHI PRVMIENSIS ANNALES, NON TAM DE AVGVSTORVM VITIS, QVAM ALIORVM GERMANORVM GESTIS, ET DOctè & compendiosè differentes, ante sexcentos ferè annos editi.

EXCELLENTISSIMI INGENII, ET TOTIVS PHILOSOPHIÆ STVDIIS MVLTIPLICITER INSIGNITO, DOMINO ADALBERONI, Episcopo Treuerensi, Regino, quamuis omnium Christicolarum extremus, vestræ tamen sublimitati in omnibus deuotissimus, fidelia mandat orationum obsequia.

HRONICA, *quæ de nostris & antecessorum nostrorum temporibus literis comprehendi, vestræ singulari prudentiæ examinanda transmisi, vt vestro perspicaci iudicio aut approbarentur, aut condemnarentur. Ea autem in duos libellos distinxi, exordium capiens à primo incarnationis Dominicæ anno, & consummans cœptum opus vsque in præsentem annum, qui computatur à præfata incarnatione Domini nongentes. octauus. Indignum etenim mihi visum est, vt cùm Hebræorum, Græcorum, atque Romanorum, aliarumq; gentium historiographi res in diebus suis gestas scriptis vsque ad nostram notitiam transmiserint, de nostris, quanquam longè inferioribus, temporibus ita perpetuum sit silentium, vt quasi in diebus nostris aut hominum actio cessauerit, aut fortaßis nil dignum, quod memoriæ fuerit commendandum, egerint, aut si res memoratu dignæ gestæ sunt, nullus ad hæc literis mandanda idoneus inuentus fuerit, notariis per incuriam otio torpentibus. Hac itaque de causa non passus sum tempora patrum nostrorum, & nostra per omnia intacta præterire, sed ex multis pauca notare curaui, & vbi ad præsentia tempora ventum est, stylo temperaui, propter quorundam offensam, qui adhuc sunt superstites: latiùs hæc posteris exequenda relinquens. Accipite ergo hoc paruum munusculum ea benignitate, qua deuotione missum est à mea paruitate. In calce autem obsecro lectorem, vt si illi hæc nostra dicta, qualiacunq; sint, placuerint, & ea sibi describi voluerit, hanc præfatiunculam nullatenus omittat, quin eam in prima fronte libelli annotari faciat. Gloriam celsitudinis vestræ multorum vtilitatibus profuturam superna prouidentia diu incolumem conseruare dignetur.*

CHRONICORVM REGINONIS AD ADALBERONEM, TREVERENSEM EPISCOPVM, LIBER PRIMVS.

NNO imperij Cæſaris OCTAVIANI quadrageſimo ſecundo, Ieſus Chriſtus, filius Dei, natus eſt. Eadem nocte ab Angelis euangelizatur, à Paſtoribus viſitatur, octaua die circunciditur, tredecima die, ſtella duce à Magis adoratur, & myſticis muneribus prædicatur. Quadrageſimo die in templum cum oblatione à parentibus inducitur, à Symeone ſuſcipitur, ab Anna cognoſcitur. Poſt hæc in Ægyptum deportatur, vbi manet vſque ad obitum Herodis.

Anno Dominicę incarnationis ſecũdo, Herodes mittens in Bethleem, & in omnibus finibus eius, pueros innocentes iugulare præcepit. Deinde in domeſticos arma conuertens multos peremit, dilectam ſibi coniugem Mariamnem interfecit, filios quos ex ea ſuſceperat, Ariſtobulum & Alexandrum in Samaria ſtrangulari iubet, nouiſſimè Antipatrum ex Dodyſe natum, incentorem, & inſimulatorem, & omnium malorum inſidiatorem percutit. Poſt hæc miſerabili morte periit, anno Dominicæ incarnationis ſexto, regni verò ſui XXXVI.

Anno Dominicæ incarnat. VII, Archelaus filius Herodis in Iudæa regnat. Dominus Ieſus Chriſtus ex Ægypto reducitur, & propter metum prædicti regis in Nazareth ciuitatem Galilææ diuertit, ibiq; vſque ad tempus baptiſmi perdurauit.

Duodecimo ætatis ſuæ anno dominus Ieſus Chriſtus Hieroſolymam conſcendit, ibiq; in templo in medio doctorum reſidens, à parentibus poſt triduum inuenitur.

Anno Dominicæ incarnationis XV, Archelaus à Iudæis apud Cæſarem accuſatus, in Viennam vrbem Galliæ exilio relegatur. Regnum Iudæorum inter quatuor fratres eius Herodem, Antipatrum, Lyſaniam, & Philippum diuiditur. Cæſar Auguſtus, poſtquam LVI annis & VI menſibus Romanorum rexit imperium, moritur.

Anno Dominicæ incarnationis XVI, TIBERIVS regnare cœpit, & regnauit annos XXIII.

Anno Dominicæ incarnationis XVI, Pilatus Iudææ procurator à Tiberio dirigitur.

Anno Dominicæ incarnationis XXX, Tiberij autem XII, Ioannes circa regionem Iordanis baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum prædicat, multosq; baptizat, inter quos ipſum redemptorem mundi, qui omnium peccata abluit, aquis Iordanicis tinxit. Poſt baptiſmum Dominus in deſertum ſecedit, XL dies ieiunat. Poſt ieiunium tentatore ſuperato, in virtute Spiritus Galilæam ingreditur, Apoſtolos vocat, regnum Dei euangelizat, multa ſigna & miracula facit.

Anno Dominicæ incarnationis XXXII, Ioannes Baptiſta, Herodiade inſidiante, iuſſu regis Herodis, in carcere capite truncatur.

Anno Dominicæ incarnationis XXXIII, Tiberij autem XVIII, Dominus ſua nos paſſione redemit; XL die poſt reſurrectionem cœlum aſcendit; L die Spiritum paracletũ miſit. Matthias in loco Iudæ conſtituitur Apoſtolus. Iacobus frater Domini Hieroſolymorum epiſcopus conſtituitur. VII diaconi ordinantur. Stephanus lapidatur.

Anno Dominicę incarnation. XXXIIII ſecundum Latinos, qui à Ianuario annum incipiunt computare, Paulus cùm pergeret Damaſcum, à Chriſto de cœlo vocatur, ſecundum Hebręos, qui à Martio initium anni capiunt, eodem anno, quo dominus paſſus, XI menſe, VIII calendas Februarij.

Anno Dominicæ incarnationis XXXIX, CAIVS regnat annos quatuor, menſes V, dies

dies VIII. his ergo X menſibus ſi addamus VI, qui ſuperfuerint LVI annis Octauiani, erunt menſes XVI. Ex quibus, IIII detractis, annus integer remanet, qui hoc in loco inſerendus videtur. Herodes Agrippa Iudæorum genti præficitur.

Anno Dominicæ incarnation. XLIIII, Herodes Tetrarcha cum Herodiade in Hiſpania mœrore periit. Pilatus qui in Dei paſſione mortis ſententiam protulit, ſua ſe manu peremit.

Anno Dominicæ incarnationis XLV, CLAVDIVS regnat annos XIIII, menſes VII, dies XXVII. Addamus itaq; his VII menſibus, qui ſuprà remanſerunt, fiunt XI, & IX dies his XXVII diebus, erunt XXXVI, id eſt annus, & dies VI, qui huius temporibus adnumerandus videtur.

Anno Dominicæ incarnationis XLVII, Iacobus frater Ioannis ab Herode decollatur, Petrus in carcerem mittitur. Idem Herodes ab Angelo percutitur. Antiochiæ Spiritus diſcipulos alloquitur, *Segregate mihi Paulum & Barnabam in opus ad quod elegi eos.* Agrippa filius Herodis in Iudæa regnat vſque ad exterminium Iudæorum.

Anno Dominicæ incarnationis XLVIII, paſſionis verò XIIII, & Claudij IIII, Paulus & Barnabas aſcenderunt Hieroſolymam. De hac aſcenſione ſua Paulus ipſe ſcribit ad Galatas, *Deinde poſt annos* XIIII *aſcendi Hieroſolymam cum Barnaba, aſſumpto & Tito, & contuli cum illis*, id eſt cum Apoſtolis, *Euangelium quod prædico in gentibus.* XIIII itaque anno paſſionis Dominicæ iuxta conductum Iacobi, Cephæ, & Ioannis, ad gentium magiſterium & Apoſtolatum Paulus profectus eſt, vbi numerus ipſe quem poſuit, recenſendus eſt annorum. Scimus enim Petrum & Paulum Apoſtolos, anno poſt aſcenſionem Domini XXXVIII, id eſt vltimo Neronis anno, paſſos fuiſſe, & beatum Petrum Romæ XXV annis epiſcopalem ſediſſe cathedram. XXV autem anni & XIIII, non XXXVIII ſed XXXIX faciunt. Sequitur ergo, vt beatum Petrum eodem XIIII poſt Domini paſſionem anno, quo eum Hieroſolymis alloquitur Paulus id eſt, quarto Claudij anno, Romam veniſſe credamus: ſimulq;, ni fallor hac ſupputatione, Paulum eodē quo Dominus paſſus eſt anno, ad fidem veniſſe probatur. Eodem anno fames grauiſſima facta eſt, cuius Lucas meminit: & Claudius Britanniam intrauit.

Anno Dominicæ incarnationis LIII, Claudius Iudæos tumultuantes Roma expulit. NERO regnat annos XIII, menſes VII, dies XXVIII.

Anno Dominicæ incarnationis LXI, Feſtus procurator ſuccedit Felici. Paulus vinctus Romam mittitur anno II Neronis.

Anno Dominicæ incarnationis LXIII, Iacobus frater Domini à Iudæis lapidatur. Feſto magiſtratu Iudææ ſucceſſit Albinus, Albino Florus.

Anno Dominicæ incarnationis LXX, Veſpaſianus magiſter militiæ cum exercitu in Iudæam mittitur.

Anno Dominicæ incarnationis LXXII, Romæ Petrus crucifigitur, Paulus decollatur. Sub Neroniana perſecutione coronatur Romæ Proceſſus & Martinianus, XLVII qui baptizati ſunt à beato Petro, in cuſtodia Manutij retruſi, Torpes, Marcell. & Apuleius. Alexandriæ Marcus Euangeliſta paſſus eſt VIII anno Neronis; Mediolani Nazarius & Celſus; Geruaſius & Protaſius ſub Amilino præfecto apud Nuceriam; Aquileiæ Hermagoras epiſcopus, Fortunatus diaconus, Felix cum Conſtantia.

Anno Dominicæ incarnationis LXXIII, VESPASIANVS regnat annos IX, menſes XI, dies XXII. his IX menſibus additi VII Neronis, fiunt XVII. & his XXII diebus illius XXVII, fiunt L dies, id eſt annus, VII menſes, & XX dies, qui annus hoc loco inſeritur.

Anno Dominicæ incarnationis LXXIII, regnum Iudææ à Tito ſubuertitur, templumq; deſtruitur. His temporibus Apollinaris epiſcopus à beato Rauenna directus martyrio coronatur.

Anno Dominicæ incarnationis LXXXIIII, TITVS regnauit annos II, menſes II.

Anno Dominicæ incarnationis LXXXV, DOMITIANVS regnauit annos XVI, menſes V. his V menſibus addamus VII Veſpaſiani, completur annus qui hîc inſeritur. Huius temporibus Ioannes Apoſtolus Romæ in feruentis olei dolium mittitur, ante portam Latinam, & in Patmon inſulam relegatur, vbi Apocalypſin ſcribit. Flauia

Domicilla in Pontianam insulam exiliatur. Anacletus papa tertius post Petrum martyrio coronatur.

Anno Dominicæ incarnationis XC, NERVA regnauit annum I, menses IIII, dies VIII. Ioannes Apostolus ab exilio reuocatur, & apud Ephesum Euangelium scribit. Huius temporibus passi sunt Romę Eutyches, Victorinus & Maro apud Amiterninam vrbem, Victorinus apud fratrem Seuerini.

Anno Dominicæ incarnationis XCI, TRAIANVS regnauit annos XIX, mẽses VI, dies XVI. his VI mensibus si addiderimus Titi II, Neruæ IIII, fit annus, qui hoc in loco aptatur: remanent dies XXVIII, qui suprà notati sunt.

Anno Dominicæ incarnationis CI, Ioannes Apostolus Epheso requieuit. Traiani temporibus martyrio coronantur Romæ, Clemens papa, Alexander IIII post Petrum papa, Quirinus, & filia eius Balbina, Sulpitius & Seruilianus, Domicilla & Seraphia virgines, Nereus & Achilleus, Ignatius Antiochenus episcopus; Hierosolymis Symeon episcopus filius Cleophæ; in Ponto Phocas episcopus.

Anno Dominicæ incarnationis CXI, Adrianus regnauit annos XI. Huius temporibus passi sunt Romæ Sixtus papa, Getulius, Sabina, Seraphia, virgines; apud Mesenam ciuitatem Apuliæ Eleutherius episcopus cum Anthia matre; apud Athenas, Quadratus & Aristides clari habentur, Dionysius episcopus Areopagita; apud Tiburnam vrbem Italiæ Symphrosa cum septem filiis.

Anno Dominicæ incarnat. CXXIII, ANTONINVS cognomento PIVS, cum filiis Aurelio & Lucio regnauit annos XXII, mens. III. Iustinus Philosophus claret. Sub Pio episcopo Hermes librum scribit, qui dicitur Pastoralis.

Anno Dominicæ incarnationis CXXV, MARCVS ANTONINVS VERVS, cum fratre Lucio Commodo annis XIX, mense I. Horum & suprà dictorum temporibus coronati sunt Romę Anicetus papa, Victor papa, Symmetrius presbyter, Felicitas cum VII filiis, Iulius & Antonius, Eusebius & Pontianus, Peregrinus & Vincentius; apud Sebastem Armeniæ minoris XL martyres sub Agricola iudice; apud Spoletum Concordius; apud Smyrnam Polycarpus episcopus sancti Ioannis discipulus, item Germanicus & Pionius; apud Apameam, Alexander & Gaius; apud Cretæ vrbem Gortynam Philippus episcopus; apud Pergamum Asiæ vrbem Carpus episcopus, Papinus diaconus, & Iustinus Philosophus; apud Lugdunum Galliæ Irenæus episcopus cum multis, Photinus episcopus eiusdem vrbis, & Blandina cum aliis XLVIII. Epipodius & Alexander in Syria, Victor & Corona Mediolani, Faustus Cabillone, Marcellus item in territorio Cabillonensi, castro Trenortio Valerianus, Alexandriæ Tholomæus & Lucius.

Anno Dominicæ incarnationis CXLIIII, LVCIVS ANTONINVS COMMODVS, post mortem patris Antonini Veri regnauit annos XIIII. Huius tẽporibus nonnulli passi sunt, quos suprà notauimus. Sed idcirco hæc non per ordinem certis imperatorum temporibus exprimere potuimus, quia in quibusdam passionibus sanctorum suprà nominatorum, imperatorum vocabula ita confusè posita sunt, vt cùm dicas rem sub Antonino gestam, ignoretur, vtrùm sub Pio, aut sub Vero, aut sub Commodo actum sit, & cùm dicitur sub Lucio, ambiguum sit, vtrùm sub Aurelio, aut sub Commodo, aut sub Antonino gestum sit. Ferunt tamen, quòd huius temporibus Irenæus episcopus Lugdunensis passus sit.

Anno Dominicæ incarnat. CLVII, HELIVS PERTINAX regnat menses VI.

Anno Dominicæ incarnationis CLVIII, SEVERVS PERTINAX regnauit annos XVII. Clemens Alexandrinæ ecclesiæ pater, & Parthenus Philosophus clarescũt. Narcissus Hierosolymorũ episcopus, Theophilus Cęsariensis insignes habentur. Leonides pater Origenis coronatur apud Carthaginẽ, Perpetua & Felicitas bestiis deputantur.

Anno Dominicæ incarnat. CLXX, ANTONINVS cognomento CARACALLA, Seueri filius, regnat annos VII.

Anno Dominicæ incarnat. CLXXI, MACRINVS regnat annum vnum.

Anno Dominicæ incarnat. CLXXII, MARCVS AVRELIVS ANTONINVS regnauit annos III.

Anno Dominicæ incarnat. CLXXVI, AVRELIVS ALEXANDER annos XIII regnauit.

regnauit. Origenes toto orbe clarus habetur. Huius temporibus coronantur Romæ, Caliſtus papa, Vrbanus papa, Cæcilia virgo, Tiburtius & Valerianus, Calepodius presbyter, Palmatius conſul cum vxore & filiis, & Simplicius ſenator.

Anno Dominicæ incarnationis CLXXVI, MAXIMINVS regnauit annos III. Huius temporibus coronantur Romæ Antherus papa, Pontianus papa; Cæſareæ Palæſtinæ, Pamphilus & Maximinus presbyteri.

Anno Dominicæ incarnat. CXCII, GORDIANVS regnauit annos VI. Origenes in Cæſarea Palæſtinæ Theodorum cognomento Gregorium, & Athenodorum fratres, diuina Philoſophia imbuit.

Anno Dominicæ incarnat. CXCVIII, Philippus cum filio Philippo regnauit annos VI. Hic primus omnium imperatorum Chriſtianus fuit.

Anno Dominicæ incarnationis CCIIII, DECIVS regnauit annum vnum, menſes III. his menſibus adde Antonini Pij tres, Marci Antonini vnum, Helij Pertinacis ſex, fit annus, qui hoc in loco ponitur: remanet menſis I, & dies XXVIII ſuprà notati. Huius temporibus martyrio coronantur Romæ, Fabianus papa, Sixtus papa, Laurentius, Feliciſſimus, & Agapetus diaconus, Abdon & Sennes, Hippolytus & Concordia, Irenæus & Abundus, Cornelius papa, Victoria virgo, Miniates; Antiochiæ, Babillus epiſcopus; Apollonia ciuitate Leacus, Thyrſus & Callinicus; Hieroſolyma Alexander epiſcopus; Nazanzo Trypho; in Ægypto ciuitate quæ dicitur Thinius, Phileas epiſcopus, & Philoromus tribunus cum aliis multis; in Sicilia ciuitate Catanenſium Agatha virgo; in Perſide Polocronius; Babyloniæ & Cteſiphontis epiſcopus Egen; Pamphyliæ Neſtor epiſcopus; in Corduba ciuitate Parmenius presbyter cum ſociis; apud Circenſem coloniam Marianus & Iacobus; in Tyro, Anatolia & Andet; apud Africam, Nemeſianus & Felix, Rogatianus presbyter & Feliciſſimus cum multis aliis; Antiochiæ Aſclepiades epiſcopus; Alexandriæ, Agatho & Serapion, Arſenius & Dioſcorus cum ſociis ſuis.

Anno Dominicæ incarnationis CCVI, Gallus cum Voluſiano filio regnauit annos II, menſes IIII. Origenes Doctor moritur, & in Tyro ſepelitur.

Anno Dominicæ incarnat. CCIX, Valerianus cum Galieno regnauit annos XV. Horum temporibus coronantur Romæ Stephanus papa, Eugenia virgo, Iouinus & Baſileus, Lucius papa, Baſilla, Rufina, & Secūda virgo, Herculianus, Protus & Hyacinthus, Sixtus papa, Valerian⁹, Nemeſius, Symphronius & Olympius; in Hiſpania vrbe Terragone, Verona Zenon epiſcopus, & confratres, Fructuoſus epiſcopus, Augurius & Eulogius diaconi; Cæſarea Palæſtinæ Marinus & Artemius; apud Africam ciuitatem Tuburno; Lucernariæ Maxima, Donatilla, & Secunda virgo; in territorio Canellitano, vico Mitanenſi, Priuatus epiſcopus, Theodorus cognomēto Gregorius. Cæſareæ Ponti epiſcopus virtutum gloria claret.

Anno Dominicæ incarnat. CCXXIIII, CLAVDIVS annum vnum regnat, menſ. IX. his adde quatuor Voluſiani, fit annus, qui hîc annumeratur, remanet menſis I. Huius temporibus paſſi ſunt Romæ Felix papa, Marius & Martha coniunx eius cum filiis, XLVII milites qui baptizati ſunt à Dionyſio papa, Cyrilla virgo; in Terracinis Campaniæ ciuitate, Felix presbyter, & Euſebius.

Anno Dominicæ incarnationis CCXXVI, AVRELIANVS regnauit annos V, VI menſes. Huius temporibus paſſi ſunt Romæ Eutychianus papa, Theodora, Baſilides, Tripos, & Mandalio; Lingonis ſancti Gemini; Loonio ciuitate Conon; Cæſarea Cappadociæ Mannes; apud Præneſtinam vrbem Agapetus; in ciuitate Salona Anaſtaſius; Auguſtoduno Symphorianus; in territorio Nauarienſi, loco qui dicitur Gentibus, Andeolus ſubdiaconus, Andochius presbyter, Thyrſus diaconus, & Felix; in caſtro Diuione Benignus presbyter.

Anno Dominicæ incarnat. CCXXXII, TACITVS regnat menſes VI. adde VI Aureliani, fit annus, remanent LXXXVIII dies Floriani: his coniunge XXVIII dies, qui ſupra remanſerunt, fiunt CVIII, id eſt, menſes III, XVIII dies. Adde duos ſuperfluos menſes, faciunt menſes V, dies XVIII. Anatolius Laodiceæ Syriæ epiſcopus clarus habetur.

Anno Dominicæ incarnationis CCXXXIII, PROBVS regnat annos VI, menſes

IIII. His adde VI Taciti, & V ſuprà ſcriptos, fit annus, remanent III menſes.

Anno Dominicæ incarnationis CCXL, CARVS cum filiis Carino & Numeriano regnauit annos II. Horum temporibus coronãtur Romę Chryſanthus & Daria, Claudius & Hilaria vxor eius cum filiis, Iaſon & Mauro, & LXX milites.

Anno Dominicæ incarnationis CCXLII, DIOCLETIANVS cum Maximiano, & Conſtantio, & poſt mortem Diocletiani, MAXIMIANVS cum Seuero, Galerio, & Maximiano, regnauit annos XX. Horum temporibus martyrio coronantur Romæ Gaius papa, Cyriacus diaconus, Largus, & Smaragdus, Apronianus, Papias, & Maurus, Claudius, & Prepedigna cum filiis, Gabinius presbyter, Caſtulus, Pancratius, Artemius cum vxore & filia, Sebaſtianus, Marcus, & Marcellianus, Marcellinus presbyter, Petrus exorciſta, Tranquillinus, Nicoſtratus, Zoe vxor eius, Primus, Felicianus, Claudius, Caſtorius, Victorinus, Symphorianus, Baſiliſcus, Fauſtinus, Simplicius, & Beatrix, Tiburtius filius Chromatij, Suſanna virgo, Ioannes, Criſpus, Geneſius, Felix, & Adauctus, Lucia, & Geminianus, Sergius, & Bacchus, Chryſogonus, Saturninus, quatuor coronati, Theodorus, Pontianus, Prætextatus, & Thraſo; apud Spoletum Gregorius presbyter, Sabinus epiſcopus, Exſuperantius, & Marcellus diaconus; apud inſulas Parmarias Anaſtaſia; Antiochiæ Iulianus, & Baſiliſſa; in Hiſpania, ciuitate Cæſarauguſtana, Vincentius diaconus; in Barcinona, Eulalia virgo, Cucufas; apud Gerundam Felix; in Cucumis Iuliana virgo; apud Tyrum Tyrannio, Syluanus, Peneleus, atque epiſcopi cum innumera multitudine; apud Syrmium Strenum; Nicomedię Petrus, & Lucianus presbyter, Antiochenus Anthimus epiſcopus, Pantaleon, Ioannes, Adrianus, Dorotheus, & Gorgonius, Eleutherius; Smyrnæ, Irenæus epiſcopus; in Palæſtina, ciuitate Gaza, Syluanus; Mediolanis Victor; apud Illyricũ ciuitate Suſcia Quirinus epiſcopus; apud Tarſum Bonifacius; apud Aquileiam Felix & Fortunatus; apud Ciliciam, Vitus & Modeſtus cum Creſcentia, Lucia virgine; in Britannia Albanus; apud Maſſiliam Victor; apud Auguſtam Afra cum matre ſua Hilaria in Rhetia; in prouincia Nicęa Bithyniæ Theodora cum filiis; in Hiſpania, ciuitate Compluto, Iuſtinus & Baſtar fratres; in Sicilia ciuitate Catanenſium Euplus diaconus; apud vrbem Italiæ Pergamum Alexander; in ciuitate Chalcedonia Euphemia; in Neapoli Campaniæ Ianuarius epiſcopus, Beneuentura, Soſius diaconus; Meſenate ciuitate Fauſtus & Deſyderius; in Palæſtina Peleus & Nilus epiſcopi; in Cyzico Fauſta & Euilaſius; Agauno Mauricius cum ſociis; Antiochię Cyprianus epiſcopus cum Iuſtina; apud Ægęam ciuitatem Coſmas & Damianus; in Gallia Caſtro Solodora, quod eſt ſuper Aralam fluuium, Victorinus; apud Coloniam Agrippinam Gereõ cum ſociis; apud Tarſum Probus & Andronicus; in Venuſia ciuitate Apulię Felix epiſcopus, Audax & Ianuarius presbyteri; Sueſſionis ciuitate Criſpinus & Criſpinianus; apud Sidonem Zenobius presbyter; in territorio Tiberius, Modeſtus, & Florentina; in Scythia Mennas; Antiochię Romanus; Alexandrię Petrus epiſcopus; in Africa ciuitate Criſpina virgo; in Tuſcia Barbara virgo; in Hiſpania Leocadia; Emerita ciuitate Eulalia, & Iulia, virgines.

Anno Dominicæ incarnationis CCXLIII. Huius Conſtantij temporibus pace eccleſiis reddita, epiſcopi priuatis ſedibus reſtituuntur, & alia plura Chriſtianæ religioni profutura cedũtur. Inter quæ etiam cœnobium ſeruorum dei Treueri inchoatur, cui præſcripti principis aſſenſu, inter cõtiguos vrbi muros, Ioannes abbas miræ ſanctitatis vir, initia dedit, cuius cœnobij beatus Auguſtinus in lib. Confeſſionũ mentionẽ fecit.

Anno Dominicæ incarn. CCXLIIII, CONSTANTINVS, Conſtantij ex concubina Helena filius, regnat annos XXX, menſes X. his adde tres menſes qui ſuprà remanſerunt, fit annus, remanet mẽſis vnus. Silueſter papa clarus habetur, cuius induſtria Synodus præclariſſima toto orbe terrarum CCCXVIII patrum apud Nicæam vrbem celebratur. Crux domini noſtri Ieſu Chriſti à Iuda inuenitur. Sed vt in geſtis Romanorũ pontificum legimus, ſub Conſtantio patre Conſtantini, & Euſebio pontifice Romano, eadem crux inuẽta eſt. Nam ibi ita legitur, Sub huius temporibus, id eſt Euſebij, inuenta eſt Crux Chriſti, V nonas Maij, & baptizatus eſt Iudas, qui & Cyriacus.

Anno Dominicæ incarnationis CCXCV, CONSTANTINVS cum Conſtantio & Conſtante fratribus, annos XXVII, menſes V, dies XIII. Horum temporibus Maximianus Treuirorum epiſcopus clarus habetur. Iacobus Niſibis epiſcopus agnoſcitur.

Antonius monachus in eremo moritur. Hilarius Patauienſis epiſcopus ab exilio reuocatur. Iulius papa in exilium mittitur. Liberius papa exilio deportatur: reuocatus hæreticis fauet. Felix papa deponitur, & ab hæreticis interficitur. Euſebius presbyter propter fidem catholicam in quodam cubiculo includitur, ibique poſt VII menſes moritur. Dionyſius epiſcopus Mediolanenſis apud Cappadociam exilio damnatur. Paulus Conſtantinopolitanus epiſcopus ab Arrianis ſtrangulatur. Paulinus epiſcopus Treuirenſis, ſucceſſor ſancti Maximiani epiſcopi, ob catholicam fidem à Conſtantio relegatur exilio, & vſque ad mortem etiam vltra Chriſtianum nomen mutando exilio fatigatur. Ad vltimum apud Frigidam defunctus eſt. inde Treueris reportatur.

Anno Dominicæ incarnationis CCCX, IVLIANVS regnauit annos duos, menſes VIII. His adde VI qui remanſerunt, fit annus. Superſunt menſes II, & XVIII dies. Huius temporibus coronantur Romæ Priſcus presbyter, Priſcillianus clericus, Benedicta fœmina, Pigmenius presbyter, Gordianus, Demetria virgo, Ioannes presbyter, item Ioannes & Paulus, Fauſtus & Dafroſa, in Hoſtia Hilarianus Hieroſolymorum epiſcopus, Aretina ciuitate Donatus epiſcopus, Antiochia Theodoricus presbyter.

Anno Dominicæ incarnationis CCCXV, VALENTINIANVS cum fratre Valente regnauit annos XI. Romæ Damaſus papa clarus habetur, Mediolani Ambroſius epiſcopus inſignis habetur. Hilarius epiſcopus Pictauis moritur, Athanaſius Alexandriæ vita decedit.

Anno Dominicæ incarnation. CCCXXVII, VALENS cum Gratiano, & Valentiniano Valentiniani fratris ſui filio, regnat annos IIII. Hunni Gothos propriis ſedibus pellunt. Gothi Thraciam depopulantur.

Anno Dominicæ incarnationis CCCXXXII, GRATIANVS cum fratre Valentiniano regnauit annos VI. Theodoſius à Gratiano Imperator creatur. Synodus CL patrum congregatur vrbe Auguſta ſub Damaſo papa. Theodoſius Arcadium filium conſortem imperij facit. Maximus in Britannia Imperator creatur, in Gallia apud Lugdunum Gratianum Auguſtum interfecit, fratrem eius Valentinianum ab Italia expulit. Martinus Turonorum epiſcopus virtutum gloria fulget. Hieronymus ſacræ ſcripturæ interpres Bethleem inſignis habetur.

Anno Dominicæ incarnationis CCCXXXIX, THEODOSIVS, qui Gratiano viuēte, annos * iam orientem regebat, poſt eius mortem regnauit annos XI. Maximum Tyrannum quarto ab Aquileia lapide interfecit. Siricius papa Romanam rexit eccleſiam. Hieronymus librum de illuſtribus viris ſcripſit. Apud Ægyptum Ioannes Eremita celebratur, qui Theodoſio de Tyranno victoriam prædixit.

Anno Dominicę incarnationis CCCL, ARCADIVS cum fratre Honorio regnauit annos XV. Gothi Italiam, Wandali atque Alemanni Gallias aggrediuntur. Corpora Abacuc & Micheæ Prophetarum reuelantur. Innocentius papa Romanam rexit eccleſiam. Sanctus Martinus ad cœleſtia tranſit. Seuerinus epiſcopus Coloniæ Agrippinæ clarus habetur. Auguſtinus epiſcopus eximius Doctor in Hipponenſi eccleſia diuinam philoſophiam dogmatizat, Pelagius Britto gratiam Dei impugnat.

Anno Dominicæ incarnationis CCCLXIIII, HONORIVS cum Theodoſio minore fratris ſui filio regnauit annos XV. Alaricus rex Gothorum Romam inuadit anno VII Honorij. Corpora ſanctorum Stephani protomartyris, Gamalielis & Nicodemi, Luciano presbytero reuelantur. Bonifacius papa, & Celeſtinus Romanam regunt eccleſiam. Hieronymus presbyter obiit XII Honorij anno, ætatis autem ſuæ XCVII libros ſuos perfecit.

Anno Dominicæ incarnationis CCCLXX, Theodoſius minor, Arcadij filius, regnauit annos XXVI. Valentinianus iunior, Conſtantij filius, Rauennæ imperator ordinatur. Gens Wandalorum, Alanorum & Gothorum, Africam deuaſtat. Auguſtinus epiſcopus inter ipſas obſidionum anguſtias migrauit ad Deum. Wandali capta Carthagine, in Siciliam tranſeunt. Celeſtinus & Xiſtus Romanam regunt eccleſiam. Huius temporibus Leo magnus apoſtolicam obtinuit cathedram, ad quem, & ad Pulcheriam Auguſtam, multa ſuper Eutychetis errorem ſcribit Flauianus Con-

ſtantinopolitanus epiſcopus, & Eutychetem damnat.

Anno Dominicæ incarnationis CCCXCVII, MARCIANVS & Valentinianus regnauerũt annos VII. Ioannes Baptiſta duobus monachis caput ſuum manifeſtat. Germanus epiſcopus Vtifrodorenſis, & Lupus Trecaſenis epiſcopus, in Britanniam diriguntur. Poſt hæc Germanus epiſcopus apud Rauennam moritur. Leo epiſcopus Marciano multa fidei dogmata ſcribit. Anatolius epiſcopus Conſtantinopolitanus Eutychetis errorem damnat, & à Leone papa arguitur, quòd contra Nicenum concilium, Antiochenam & Alexandrinam eccleſias ſibi ſubdere voluiſſet. Aëtius patricius à Valentiniano occiditur apud Arelatum. Hilarius epiſcopus, doctiſſimus atque præclariſſimus vir, qui vitam ſancti Honorati prædeceſſoris ſui compoſuit, moritur.

Anno Dominicæ incarnationis CCCCV, LEO regnauit annos XVII. huic Leoni Leo papa plurima ſcribit. Theodorus epiſcopus ciuitatis Syriæ, hiſtoriam eccleſiaſticam à fine librorum Euſebij ſcribit. Hilarius papa Romanam eccleſiam gubernat. Victorinus, iubente papa Hilario, reuolutionem magni anni deſcribit.

Anno Dominicæ incarnationis CCCCXIIII, ZENON regnauit annos XVII. Odoacer rex Gotthorum Romam obtinuit. Theodericus, cognomento Walager, vtramque Macedoniam depopulatur. Honoricus rex Wandalorum, Arriano in Africa plusquam CCCXXXIIII epiſcopis fugatis, eccleſias eorum clauſit, & plebes variis ſuppliciis affecit. Felix papa damnauit Achatium Conſtantinopolitanum epiſcopum, & Petrum Alexandrinum. Gelaſius vir prudens, Felici papæ in pontificatu ſuccedit. Hic etiam damnauit Achatium & Petrum. Poſt hunc, Anaſtaſius præſul efficitur, qui voluit occultè reuocare Achatium, ſed non potuit, qui etiam nutu diuino percuſſus eſt.

Anno Dominicæ incarnation. CCCCXXI, ANASTASIVS regnauit annos XXIX. Thraſamundus rex Wandalorum CCXX epiſcopos exilio Sardinia miſit. Huius & Zenonis temporibus ſub Wandalica perſecutione martyrio coronantur, apud Africam Eugenius Carthaginenſis epiſcopus, & cum eo plusquam quingenti. Appa Bonifacius diaconus, Seruius & Ruſticus ſubdiaconi, Rogatus & Septimus monachi, & Maximus puer, primò igni iniecti, pòſt remorum vectibus enecati ſunt. Item Marcianus & Satyrianus, & Maxima virgo, & cum eis CCCLXX crudeliter perempti ſunt. Item Papias & Manſuetus, Vulteius, Valerianus, Vrbanus, Creſcens, Felix & Hortulanus epiſcopi in confeſſione curſum vitæ conſummauerunt. Item Daciua, & Dionyſia, Emelianus medicus, cum multis aliis. Valerianus epiſcopus. Symmachus papa eccleſiam Romanam gubernat, pecuniam, & veſtes per Africam & Sardiniam epiſcopis in exilium miſſis miniſtrat. Poſt hunc Hormiſda papa conſtituitur. Clodoueus rex Francorum, qui Gallias regnauit XXX annos, Syagrium patricium interfecit, Cundibaldum regem Burgundia expulit, Alemannos tributarios fecit. Anno XII regni ſui à ſancto Remigio, Remorum epiſcopo, vnà cum Francis baptizatur. Mammerius epiſcopus Viennenſis eccleſiæ triduanas litanias inſtituit ante aſcenſionem Domini. Clodoueus rex cum Alarico, rege Gothorum, in Aquitania iuxta Pictauos confligit, eumque regno & vita priuat. Amalricus filius Alarici in Hiſpania regnum paternum obtinuit. Anaſtaſius Imperator Clodoueo dona regia mittit. Clodoueus Reginarium propinquum atque conſortem regni interficit. A tranſitu ſancti Martini vſque ad mortem Clodouei ſunt anni CXII. Quatuor filij eius Theodoricus, Clodomerus, Childebertus, & Clotharius, regnum patris inter ſe diuiſerunt. Anaſtaſius Imperator in flumine periit.

Anno Dominicæ incarnationis CCCCL, IVSTINVS ſenior regnauit annos VIII. Ioannes papa à Theodorico rege Gotthorum Rauennam propter fidem Catholicam in cuſtodiam mittitur, ibiq; moritur. Idem tyrannus Symmachum patricium interfecit, Boëtiũ in liberalibus diſciplinis nulli ſecundum in carcerem trudit, in quo ipſa Philoſophia miris diſputationũ argumentis cõqueritur. Prefatus Theodoricus ſubita morte periit. Athalaricus in regnum ſuccedit. Benedictus pater, & primus in loco, qui Sublacus dicitur, & poſtea in caſtro Caſſini, vir magnæ vitæ, meritis & apoſtolicis virtutibus effulſit. Felix & Bonifacius Romanam regunt eccleſiam. Sigiſmundus rex Burgundionum, monaſterium ſanctorum Auganenſium ædificat. Idem à ſuprà dictis filiis

filiis Clodouei interficitur. Theodoricus cum filio Theodeberto & fratre Clothario Thuringiã depopulatur, Ermenfridum Thuringorũ ducem apud Tulpiacũ extinguit.

Anno Dominicæ incarnationis CCCCLIX, IVSTINIANVS, Iustini ex sorore nepos, regnauit annos XXXVIII. Nam per Belisarium patricium Persas fortiter deuicit. Perque ipsum Belisarium Wandalorum gentem, capto eorum rege Gelismero, vsque ad internecionem deleuit, Africamque totam post annos XC & VI Romano imperio restituit. Rursusque Belisarij viribus Gothorum in Italia gentem, capto Witisi eorum rege, superauit. Maurósque post hæc Africam infestantes, eorumque regem Attilam per Ioannem proconsulem mirabili virtute prostrauit: leges quoque Romanas quarum prolixitas grauabat, minorauit, & inutiles dissonantias mirabili breuitate correxit. Extruxit quoque Constantinopoli templum, quod Græco vocabulo ἁγίαν σοφίαν nominauit, cuius opus adeò cuncta ædificia excellit, vt in totis terrarum spaciis huic simile non possit inueniri. Huius temporibus Cassiodorus Romæ tam seculari quàm diuina scientia claruit. Hic primitus consul, deinde senator, ad extremum monachus efficitur. Romæ Dionysius abbas Paschales scribit circulos. Apud Constantinopolim Priscianus Cæsariensis Grammaticæ artis (vt ita dicam) profunda rimatus est, tumque nihilo minus Arator Romanæ ecclesiæ subdiaconus, Poëta mirabilis, Apostolorum actus versibus hexametris decorauit. Huius temporibus Romanam rexerunt ecclesiam Ioannes Agapetus, Syluerius, & Vigilius. Syluerius à Belisario iussu Theodoræ Augustæ in exilium mittitur, & ibi moritur. Vigilius quoque, eò quòd nollet reuocare Anthemium hæreticum episcopum Constantinopolitanum, à Iustiniano in exilium truditur: reuocatus ab exilio cùm Romam reuerteretur, in Sicilia ciuitate Syracusana calculi dolore moritur. Pelagius in pontificatu succedit. Per idem tempus Albuinus, filius Odouini, Langobardis iam decimus imperat, qui filiam Clotharij regis Francorum Clothsuindam in matrimonium habuit. Childebertus rex Francorum, cum exercitu Hispaniam intrat, Amalricum regem, filium Alarici, in prælio extinguit, multum aurum & argentum inde asportat. Clotharius filius fratris sui Clodomeri cultro confoditur. Theodericus rex moritur. Theodebertus filius eius post eum regnat.

Anno Dominicæ incarnationis CCCCXCVIII, IVSTINIANVS minor regnauit annos XI. Narses patricius Totilam regem Gothorum in Italia occidit. Idem cum ducibus Theudeberti regis Francorum Bucellino & Amingho, qui Italiam deprædabantur, pugnauit, eosque interfecit. Narses apud Iustinianum & eius coniugem Sophiam accusatur à Romanis, quòd seruitio Italiam premeret: & statim Longinus præfectus mittitur, qui Narsetis locum obtineret; cui inter cætera Sophia, quia Eunuchus erat, hoc fertur mandasse, quòd cum puellis in gynæceo lanarum faceret pensa diuidere. Ad hæc ille respondit, talem se ei telam orditurum, qualem ipsa dum viueret, deponere non posset: statimque genti Langobardorum mandat, vt venirent & possiderent Italiam. Ioannes papa Romanam ecclesiam regit. Childebertus & Clotharius reges cum exercitu Hispaniam intrant. Cæsar Augustanam ciuitatem obsidet. Ciues induti ciliciis tunicam sancti Vincentij super murũ circunferũt, Deumq; contrito corde exorãt. Reges diuina inspiratione flexi obsidionem soluunt. Episcopus eiusdẽ ciuitatis Childeberto regi pro munere stolam beati Vincentij cõstituit. Albuinus cum Langobardis Italiam intrauit, & Gisulfum nepotem suum foro Iuliani præfecit. Theodebertus rex Italiam intrat cum Langobardis, certamen init, eosque vicit, in Franciam reuersus moritur. Non multo pòst tempore Childebertus rex Parisiis moritur, & in basilica sancti Vincentij sepelitur. Regna quæ fratres & nepotes tenuerant, in Clotharij rediguntur potestatem.

His temporibus Medardus episcopus migrauit ad Dominum, quem Clotharius rex cum debito honore Suessionis sepeliuit. Post hæc Clotharius rex cum debito suo moritur, & in basilica sancti Medardi sepelitur. Quatuor filij eius regna inter se diuiserunt. Heribertus regnum Childeberti accepit, & sedem Parisiis habuit. Guntramus regnum Clodomeri tenuit: sedemque constituit Auribanis. Hilpericus regnum patris sui Clotharij, cathedram Suessionis habuit. Sigibertus regnum Theoderici Remis siue Metis sedem statuit. Huni qui & Auares, comperta morte Clotharij, super

Sigibertum irruunt. Quibus ille in Thuringiam occurrens, eos iuxta fluuium Albiam potenter ſuperauit. Hic Sigibertus legationem in Hiſpaniam mittens, Brunichildem Atanahildi regis filiam petit, eamq́ue in coniugium accepit, de eaq́ue filium Childebertum nomine ſuſcepit. Heribertus derelicta legitima vxore, quæ vocabatur Ingoberta, duas ſorores Marconeſam & Meroſilidam ſibi in matrimonium iungit: ex quo ſcelere excommunicatus eſt à ſancto Germano Pariſiorum epiſcopo, & iuſto Dei iudicio percuſſus moritur, & in baſilica ſancti Romani ſepelitur. Regnum eius Sigebertus arripuit. Hilpericus Gilſundam ſororem Brunichildis in coniugem accepit, quam pauco interiecto tempore, ſuggerente Fredegunde, in lecto ſtrangulauit. Deinde Andoueram reginam à ſe repulit, eò quòd adhortante Fredegunde, filiam propriam à ſacro fonte ſuſcepiſſet, & eandem Fredegundem ſibi in matrimonium iungit. Habuit verò ex ſuprà dicta Andauera tres filios, Theodebertum, Merouenm, & Clodoueum. Theodebertus iuſſu patris trans Ligerim regionem, quam auunculus eius Heribertus tenuerat, occupat, & apud Pictauos cum Gulidaldo duce Sigiberti dimicat, eumq́ue ſuperat. Sigebertus cum exercitu Pariſios venit, fratremq́ue Hilpericum bello aggreditur, in quo prælio ſuprà dictus Theodebertus occubuit. Hilpericus fugiens cum vxore & filiis, Torniacum ingreſſus eſt, ibiq́ue ſe communiuit. Quem cùm Sigebertus ibi perſequeretur, dolo Fredegundis reginæ à duobus pueris eius dolo interficitur, quem frater in baſilica ſancti Medardi ſepeliuit. Ea tempeſtate Brunichildis cum filio adhuc paruulo Pariſiis morabatur. Guldaldus dux apprehenſo puero nocte latenter aufugit, eumq́ue in regnum paternum reportauit. Eademq́ue Brunichildis Rothomagum in exilium mittitur, vbi veniens Meroueus filius Hilperici eam ſibi in coniugium ſociauit. Ex qua cauſa poſteà à patre attonſus, monachus efficitur, & presbyter ordinatur. Eodem tempore ſanctus Germanus Pariſiorum epiſcopus ad Dominum tranſit, & in baſilica ſancti Vincentij ſepelitur, matrem Brunichildem requirit, quam Helpericus redire iubet. Narſes patricius de Campania Romam venit, ibiq́ue moritur. Corpus eius in locello plumbeo cum omnibus diuitiis eius Conſtantinopolim perlatum eſt. Benedictus papa Romanam eccleſiam gubernat. Fortunatus Poëta in Galliis inſignis habetur, qui natus quidem in loco qui Duplalis dictus fuit, (qui locus haud longè à Ceniteuſi caſtro vel Taruiſiana diſtat ciuitate) ſed tamen in Rauenna nutritus & doctus in arte Grammatica ſiue Rhetorica ſeu Metrica clariſſimus exiſtit. Qui amore ſancti Martini in Gallias tranſiens, primò Turonis, deinde Pictauis habitauit, in qua ciuitate epiſcopus ordinatus eſt.

Albinus rex cum Langobardis Taruiſium, Vincentiam, Veronamq́ue, & reliquas Venetiæ ciuitates capit. Deinde Liguriam ingreſſus Mediolanum cepit, & omnes Liguriæ ciuitates. Ticinenſis ciuitas vltra tres annos obſidionem perferens Langobardis ſe tradidit, omnesq; ciuitates armis ceperunt, præter Romam, & Rauennam, vel aliqua caſtra, quæ erant in maris littore conſtituta. Albuinus poſtquam in Italia tres annos & ſex menſes regnauit, inſidiis ſuæ coniugis interemptus eſt. Elmigiſus qui Albuinum occiderat, cum Roſemunda regina Rauennam ad Longinum præfectum fugit, auferens ſecum Alpiſindam filiam regis & omnem Langobardorum theſaurum, vbi ambo veneno perierunt. Longinus Albiſindam filiam Albuini cum Longobardorum theſauris Conſtantinopolim dirigit, Langobardi Gallias ingrediuntur. Horum aduentum vir dei Hoſpitius, qui apud Niceam erat incluſus, ſancto ſibi reuelante Spiritu, longè antè præuidit; quibus occurrit armatus dux Guntrannus, & commiſſo bello à Langobardis extinguitur. Mumulus in locum eius ſubrogatur, qui ex Longobardis multos interfecit, eosq; in Italiam redire compulit.

Anno Dominicæ incarnat. DX, TIBERIVS CONSTANTINVS regnauit annos VII. Hic cùm ſub Iuſtino adhuc Cæſare palatium regeret, & multas quotidie eleemoſynas faceret, magnam ei Dominus copiam auri ſubminiſtrauit. nam deambulans per palatium vidit in pauimento tabulam marmoream, in qua erat Crux domini ſculpta, quam inde leuari iubens, inuenit defoſſum magnum theſaurum, habentem ſupra mille auri centenaria. Huic etiam theſaurus Narſeti, à quodam ſene qui eum cum aliis terræ mandauerat, manifeſtatus eſt, qui tantus fuit, vt vix per multos dies ciſterna in qua iacuerat, à deportantibus potuiſſet euacuari. Huic Sophia Auguſta inſidias tenta-

uit ingerere. Procedente enim eo ad villam, vt iuxta ritum imperialem XXX diebus ad vindemiam iucundaretur, vocato Iustiniano nepote Iustini mariti, voluit eum in regno sublimare: quo comperto, Tiberius apprehensam Augustam omnibus thesauris spoliauit, solum ei victum relinquens. Huius exercitus Persas debellauit, tantamque prædam cum XX pariter elephantibus detulit, vt humanæ crederetur posse sufficere cupiditati. Ad hunc Hilpericus rex Francorum suos legatos dirigens, multa ab eo ornamenta, aureos etiam singularum librarum suscepit, habentes ab vna parte effigiem imperatoris, & scriptum in circulo, Tiberius Constantinus perpetuus Augustus, ab alia parte habentes quadrigam & ascensorem, in circuitu scriptum, Gloria Romanorum. Huius diaconus Gregorius dicitur: cùm esset apocrisarius in vrbe Constantinopolitana, morales libros composuit, Eutychiumq; eiusdem vrbis episcopum de resurrectione errantem, in conspectu Augusti superauit. Pelagius papa Romanam regit ecclesiam, qui absque iussione principis ordinatus est, eò quòd Langobardi Romam obsiderent, nec posset quisquam progredi. Hilpericus rex, descriptiones nouas per consilium Fredegundis in omni regno suo facit, vt vnusquisque possessor de propria terra, de vno Arpenne vnam amphoram vini ad partem regis daret, & de iugero modium vnum. vnde populus valde oppressus vociferabatur ad Dominum. Misit autem Dominus plagam in domum regis, & ipse ęgrotare cœpit, & duo filij eius mortui sunt. Rex perterritus descriptiones combussit, & tributum indulsit. Post hoc cognouit vxorem suam, quæ peperit filium, quem appellauit Clotharium. Hic fuit postea rex magnus.

Anno Dominicæ incarnationis DXVII, Mauritius regnauit annos XX. Hunc Tiberius sentiens sibi diem mortis imminere, vnà cum consilio Sophiæ Augustæ ad imperium elegit, ornataq; sua filia regalibus ornamentis eam tradidit, & cum ea omne imperium. Langobardi cum per annos X. sub potestate ducum fuissent, regem super se statuunt Otharium filium Clephonis, quem etiam ob dignitatem Flauium appellauerunt. quo pronomine Longobardorum reges vsi sunt. Duces qui tunc erant ob restaurationem regni, omnium substantiarum suarum medietatem regalibus vsibus tribuunt, vt esse posset vnde rex ipse, siue qui ei aderant, per diuersa officia alerentur. Mauritius imperator Childeberto regi Francorum quinquaginta millia solidorum per suos legatos direxit, petens, vt Langobardos de Italia exterminaret. Qui cum Francis Italiam intrat, Langobardi munera tribuunt, & pacem cum eo faciunt, Imperator solidos requirit, sed ille suarum virium potentia fretus, pro hac re nec responsum reddidit. Idem Childebertus bellum aduersus Hispanos gerens, eorum acies superauit. Causa huius certaminis ista fuit. Childebertus Ingundem sororē suam Herminigildo Leuigildi Hispanorum regis filio in coniugium tradiderat: qui Herminigildus prædicatione Leandri episcopi Hispalensis, atq; adhortatione suæ cōiugis, ad Catholicam fidem conuersus fuerat, quem pater impius in ipso sacrato Paschali die securi percussit. Ingundis post mariti mortem, cùm in Gallias repedare vellet, à Piratis tenetur, atque in Siciliam deducitur, vbi & moritur. Filius eius imperatori est trāsmissus. Eo tempore fuit aquæ diluuium in finibus Venetiarum & Liguriæ, seu in cæteris regionibus Italiæ, quale post Noe tempus creditur non fuisse. Sed secuta est statim pestis inguinaria, quæ tanta strage populum deuastauit, vt de inæstimabili multitudine pauci remanerent. In hac tribulatione Gregorius à cunctis generaliter papa electus est, & in pontificali cathedra sublimatus. Per idem tempus idem Gregorius papa Augustinum, & Mellitum, & Ioannem cum aliis plurimis monachis timentibus deum in Britanniam misit, eorumque prædicatione ad Christum Anglos conuertit. Racharedus rex Gothorum, frater Herminigildis martyris, per prædicationem Leandri episcopi ad fidem catholicam conuertitur.

Gens Anglorum ad Christum conuertitur, Edilbertus rex eorum baptizatur.

Gregorius papa libros regulæ pastoralis, quos in episcopatus sui exordio scripserat, libros etiam quos in expositione beati Iob iamdudum Constantinopoli fecerat, suprà dicto Leandro episcopo mittit, cui etiam pallium ex benedictione sancti Petri dirigit.

Mauritius imperator legationem ad Childebertum regem dirigit, mandans ei, vt quod priùs non fecerat, nunc adimpleret, vt Langobardos ab Italia remoueret: qui

exercitum in Italiam direxit, & commiſſa pugna cum Langobardis Francorum acies grauiter attritæ ſunt. Abrincatis Paternus epiſcopus ciuis Pictauienſis niteſcit.

Flauius rex Otharius, Theodelindam Garibaldi Baioariorum ducis filiam in coniugium accepit. Childebertus, iterato in Italiam exercitu Francorum, cum xx ducibus ad bellandum Langobardorum aciem direxit: qui per tres menſes Italiam peruagantes, plurima caſtra depoſuerunt, & innumerabilem multitudinem captiuorum inde abduxerunt, regem autem Otharium habere non potuerunt. Qui intra Ticinenſem vrbem ſe continuerat exercitus, quia tempus æſtiuum erat, propter inconſueti aëris incommoditatem dyſenteriæ morbo grauiter fatigabatur, & ob id in patriam redire compellitur. Taſſilo ſuper Bauariam à Childeberto dux conſtituitur. Otharius rex ad Guntrannum regem Childeberti legatos miſit, vt per eius nutum pax inter Childebertum & Otharium firmaretur. Erat autem iſte rex pacificus, omni bonitate ornatus. Is cùm quodam die venatum in ſiluam iſſet, &, vt ſolet fieri, hac illacq; diſcurrentibus ſociis, ipſe cum vno fideli ſuo remanſit ſolus, & graui ſomno depreſſus, capite in gremio eius inclinato obdormiuit: de cuius ore paruum animal egreſſum, tenuem riuulum, qui propè diſcurrebat, tranſire moliebatur. tunc is, in cuius gremio quieſcebat, ſpatham ſuam eduxit, eiq; ex ea pontem fecit, per quem ad aliam tranſiuit partem, & in quoddam montis foramen ingreditur, & poſt paululum reuertitur, & per eandem ſpatham riuulum tranſiens, in os Guntranni ingreditur, ſtatimq; à ſomno excitatus, omne retulit ſicut vidit. Is in cuius gremio dormierat, cùm rem per ordinem retuliſſet, effoſſus eſt locus, & inæſtimabiles ſunt reperti theſauri, de quo auro miræ magnitudinis cœnobium fabricauit, & ſupra corpus ſancti Marcelli martyris in ciuitate Cyballanis poni fecit. Nec eſt vſquam vllum opus ex auro factum, quod huic valeat comparari. Nec poſt multum tempus idem rex, cùm theſauros ſuos eccleſiis ac pauperibus erogaſſet, moritur, & in eadem baſilica ſepelitur. Regnum eius Childebertus, & filij eius obtinuerũt. Per idem tẽpus venit ſanctus presbyter Goar ex Aquitania, & in territorio Treuirenſi, in pago Trigorio ſuper ripam Rheni, & riuulum, qui Wochara dicitur, Oratoriũ in honorẽ ſanctæ Dei genitricis conſtruẽs, orationibus, eleemoſynis & prædicatione inibi inſiſtens, plenus virtutibus in eodẽ loco quieuit. Circa hæc etiã tempora Hilpericus rex, inſidiis ſuæ coniugis Tradegundis, cùm de venatione rediret, interficitur, & Pariſiis in baſilica ſancti Vincentij ſepelitur. Clotharius adhuc puer à matre & Landerico, qui tunc Maior domus erat, in regnũ ſublimatur. Audiẽs Childebertus auunculum mortuum, regnum illius occupare nititur, & cum immenſo Francorum & Burgundiorum iuxta Sueſſionem ciuitatem venit exercitu, vbi eis Fredegundis cum Landerico duce occurrit, & pugna commiſſa, exercitus Childeberti grauiter cæſus fugit. Poſt idem tempus Childebertus moritur. Habebat autem duos filios, vnum ex concubina nomine Theodebertum, qui maior natu erat, alterum ex regina nomine Theodoricum. Huius regis Maior domus fuit Arnulfus. Theodebertus regnum patris obtinuit, Theodericus regnum Guntrani. Idem Burgundiam cum auia ſua Brunichilde. Per idem tempus bellum inter Clotharium & Theodericum oritur ſuper fluuium Aroadi, tantaq; cædes de vtroque populo facta eſt, vt ipſe alueus de cadaueribus repletus magis cruorem, quàm aquam fundere videretur. In prædicto, vt aiunt, certamine viſus eſt angelus Domini gladium euaginatum tenens ſuper populum. His temporibus ſanctus pater Columbanus ex Hybernia cum beato Gallo, & aliis probatiſſimis diſcipulis venit in Burgundiam, ibique permittente rege Theodorico monaſterium quod Luxomnium dicitur, ædificauit. Exinde à Brunichilde fugatus, Alemaniam ingreſſus eſt, ibi ſanctum Gallum diſcipulum ſuum reliquit. Ipſe verò in Italiam tranſiens monaſterium quod Bouium dicitur, ædificauit, vbi & multorum pater extitit monachorum. Per idem tempus rex Otharius moritur, & Agilulfus dux Taurinatius, accepta Theodelinda regina in coniugium, ſuper Langobardos in regem eleuatur, quibus Gregorius papa de pace inter Langobardos & Romanos conſeruanda, multa ſcribit. Prædictæ etiam reginæ quatuor libros, quos de vita ſanctorum compoſuit, tranſmiſit, quem codicem dialogum, id eſt duorum locutionem, quia eum, colloquens cum ſuo Diacono Petro, ediderat, appellauit. Per hanc reginam multum vtilitatis eccleſia conſecuta eſt. Agilulfus

cum

cum Theoderico rege Francorum perpetuam pacem facit. Cœnobium ſancti Benedicti abbatis à Langobardis noctu inuaditur; monachi Romam petierunt, ſecum codicem ſanctæ regulæ, nec non pondus panis, & menſuram vini deferentes. Mauricius imperator cum filiis ſuis Theodoſio, Tiberio & Conſtantino, à Phoca, qui fuit ſtrator Priſci patricij, occiditur.

Anno Dominicę incarnationis DXXXVIII, PHOCAS regnauit annos VIII. Huius ſecundo anno Gregorius papa migrauit ad Dominum, cui in pontificatu Sabinianus ſucceſſit, quo defuncto Bonifacius papa cōſtituitur. Hic obtinuit apud Phocam principem, vt ſedes Romana caput eſſet omnium eccleſiarū, quia eccleſia Cōſtantinopolitana primam ſe omnium eccleſiam ſcribebat. Hic menſes VIII & dies XX in cathedra reſidens perrexit ad Dominum, in cuius loco iterum Bonifacius conſecratur. Hic petiit Phocam, vt in veteri fano, quod Pantheon vocabatur, quod à Domitiano Cæſare fuerat conſtructum, eccleſiam ſibi conſecrare liceret, quod annuit Imperator. Poſt hunc Deusdedit in pontificatu ſublimatur. Eleutherius patricius & cubicularius Imperatoris, in Neapoli ciuitate interfecit Ioannem Tyrannum. Perſæ aduerſus rempublicam grauiſſima bella gerunt, & Hieroſolymam intrantes, vexillū Dominicæ crucis aſportant. Anaſtaſius monachus illuſtre martyrium pertulit. Nam à Perſis multa pro Chriſto perpeſſus, ad extremum à Choſroe rege eorum decollatus, cum aliis LXX. In Francia inter Theodoricum & Theodebertum fratres, inſtigāte Brunichilda auia, grauiſſimum oritur bellum, eò quòd Theodebertus non legitimus hæres regni diceretur, quia de pellice erat natus, & apud Tulpiacum caſtrum ſummis viribus decertatum. Theodebertus terga vertit & Coloniam fugit, inde abſtractus, & à fratre attonſus, clericus efficitur, & non poſt multum ab eodem fratre trucidatur, & duo filij eius interficiuntur. Regna quæ præfati reges tenuerunt, in poteſtatem Clotharij tranſeunt. Brunichildis propter multa maleficia quę perpetrarat, iuſſu Clotharij equorum indomitorum caudis religata diſcerpitur. Agilulphus rex Lāgobardorum moritur, & Rodoaldus filius eius in regnum ſtabilitur.

Anno Dominicę incarnationis DXLVI, HERACLIVS regnauit annos XXVI. Qui aduerſus Perſas bellū aggreſſus, occiſo Choſroe rege eorum, Perſas in deditionem accepit, & lignum ſanctæ crucis Hieroſolymæ, vnde ſublatum fuerat, cum magna veneratione reſtituit. Bonifacius quintus, & Honorius Seuerinus, & Ioannes Romanam regunt eccleſiam. Heduinus rex Anglorum, prædicante Paulino epiſcopo, ad Chriſti fidem cum ſua gente conuertitur. Honorius papa Scotos in obſeruatione Paſchæ errantes, per epiſtolam redarguit: ſimiliter & Ioannes ſucceſſor Seuerini facit. Per idem tempus fuit Maior domus in palatio Clotharij regis, Arnulfus vir, vt poſtmodum claruit, Deo amabilis, qui poſt gloriam ſeculi, Chriſti ſe ſeruitio ſubdens, mirabilis in epiſcopatu extitit. Huic Dagobertus filius Clotharij in annis puerilibus poſitus, traditus eſt à genitore, vt eum ſecundum ſuam ſapientiam enutriret, eique tramitem Chriſtianæ religionis oſtenderet. Hinc poſtquam ad virilem ętatem peruenit, Sandrageſillum ducem Aquitaniæ & carum conſiliarium patris, eò quòd ſe quadam contumacia deſpiceret, verberibus affecit, & barbæ raſione deturbauit. Quod cùm pater cognouiſſet, eum ad ſupplicia requirit. Ille furorem patris timens, in baſilicam ſanctorum Dionyſij & ſociorum eius confugit, eorumque tutelam ſupplex expoſcit: quorum ſuffragantibus meritis à nullo potuit idem extrahi, quouſque commiſſum facinus pater indulgeret. Vnde & illum potiſſimùm dilexit locum, vbi poſtmodum ingentia dona contulit, & numeroſa prædia dedit. Poſt hæc Dagobertus cum Pipino duce in Auſtria regnaturus, à patre dirigitur, & ſancti Arnulfi Metēſis epiſcopi conſiliis commendatur. Rodoaldo Langobardorum rege mortuo, Rotharius eidem regno præficitur.

Anno Dominicæ incarnationis DLXXII, HERACLEONAS filius Heraclij, cum matre ſua Martina regnauit annos II. Cyrus Alexandriæ, Sergius & Pyrrhus regiæ vrbis epiſcopi, vnam operationem in Chriſto diuinitatis & humanitatis, & vnam voluntatem dogmatizant, & ob hoc à Theodoro papa & aliis epiſcopis condemnati ſunt. Dagobertus filius Clotharij cum Saxonibus dimicans, grauiter ab eis vulneratus, patremq; per legatum vocat in auxiliū, qui feſtinans cum exercitu venit, & interfecto eorum duce Bertaldo ita Saxones armis perdomuit, vt omnis virilis ſexus eiuſdem terræ

incolas,qui gladij, quem tunc fortè gerebat,lõgitudinem exceſſiſſent, perimeret. Circa hæc tempora Sinenandus,& poſt eum Chilitilla,in Hiſpania regnauerunt.Horum temporibus ſynodus bis facta eſt in vrbe Toletana, vbi plurima de fide catholica & religione Chriſtiana promulgata ſunt & ſcripto roborata.Sub his etiam regibus Iſidorus Hiſpalenſis eccleſiæ epiſcopus floruit, nulli modernorum doctorum poſtponendus, qui multa de fidei regulis eccleſiaſticisq́; diſciplinis diſputauit. Poſt idem tempus coniunx regis, nomine Cæſarea,pro Chriſti amore priuato habitu venit Conſtantinopolim, & poſt aliquot dies baptizata ab Auguſto de ſacro fonte leuata eſt,quam vir eius requirens,cum XL militaribus viris pacificè Conſtantinopolim venit.à quo ſatis dignè ſuſceptus,cum omnibus quos ſecum adduxerat,baptizatus eſt,& ab Auguſto de fonte leuatus,multisq́; muneribus honoratus accepta coniuge ad patriam repedauit.

Anno Dominicæ incarnationis DLXXV,CONSTANTIVS filius Heraclij,cum fratre Heraclione regnauit menſibus VI. Pyrrhi ſucceſſor Paulus,non tantùm veſana doctrina ſicut prædeceſſores eius, ſed & aperta perſecutione catholicos cruciauit:ob hoc & ipſe,ſicut prædeceſſores eius,à ſede Apoſtolica damnatus eſt.

Anno Dominicæ incarnationis DLXXVI,CONSTANTINVS filius Conſtantij, filij Heraclij,regnauit annos XXVIII.Hic à ſuprà dicto Paulo deceptus,hæreticus efficitur,expoſuitq́; typum aduerſus catholicam fidem, nec vnã nec duas voluntates,aut operationes in Chriſto definitas eſſe confitendas,quaſi nihil velle,nec operari,vel credendus potẽs ſit Deus. Vnde à Martino papa & CL epiſcopis ſub anathemate damnati ſunt ſuprà nominati epiſcopi.Hac de re idẽ Martinus papa in exilium mittitur apud Cherſonam,ibiq́; moritur, vbi etiam miraculorum gloria fulget. Eugenius papa conſtituitur:quo vita decedente,Vitellianus in eius loco ſubrogatur.Rothario Longobardorum rege mortuo,Grimaldus vir ſtrenuus regnum obtinuit. Per id tempus Clotharius rex Françorum moritur,& ſub Vrbano Pariſiis in baſilica ſancti Vincentij ſepelitur. Dagobertus monarchiam totius imperij obtinuit, excepto quòd fratri ſuo Heriberto contra Ligerim,& limitem quo tenditur partibus Vaſconiæ,pagum ſcilicet Toloſanum, Caturcinum, Aganenſem, Petrogoricum,& Sanctonicum,vel quod ab his verſus Pyrenæos montes excluditur, conceſſit.Grimaldus rex Bertarit virum potentem perſequitur, quem idem rex in ſua fide ſuſpiciens, adulatorum & detrahentium linguis ſtimulatus,dolo occidere meditatur,ſed induſtria Hunoldi fideliſſimi ſatellitis, per murum Ticinenſem depoſitus fune,in Franciam ad Dagobertum fugit, mortisq́; periculum euaſit.Per id tempus Theodorus archiepiſcopus, & Adrianus abbas doctiſſimus à Vitelliano papa miſſi ſunt in Britanniam,plurimaſque eccleſias Anglorum doctrinæ apoſtolicæ fruge fœcundarunt,è quibus Theodorus archiepiſcopus peccantium indici, à quantis ſcilicet annis pro vnoquoque peccato quis pœnitere debeat, mirabili & diſcreta conſideratione deſcribit.His diebus Conſtantinus Auguſtus Italiam à Langobardorum manu eripere cupiens, Conſtantinopoli egreſſus venit Athenas. inde mare tranſgreſſus Tarentum applicuit. inde Beneuentum intrauit,omnesq́; penè ciuitates Longobardorum, per quas venerat,cepit.Luceriam vſque ad ſolum proſtrauit. Deinde Beneuentum cum omni exercitu circundedit,vbi Romualdus filius Grymaldi ſe incluſerat. Imperator accepta obſide prædicti Romualdi ſorore,ſoluta obſidione, Neapolim proficiſcitur. Inde Romam perrexit, cui ſexto ab vrbe miliario Vitellianus papa cum ſacerdotibus & populo Romano occurrit,qui obtulit beato Petro pallium auro textile,& manens apud Romam diebus XII,omnia quæ fuerant antiquitus inſtituta, ex ære in ornamentum ciuitatis depoſuit,in tantum, vt etiam baſilicam beatæ Mariæ,quæ aliquando Pantheon vocabatur,diſco operiret, tegulaſq́; æreas inde auferret. Poſt hæc,Neapolim reuerſus,itinere terreno perrexit ciuitatem Rhegium,ingreſſusque Siciliam habitauit Syracuſas. Manſit autem in Sicilia VI annos,vbi poſt plurimas & inauditas deprȩdationes in balneo à ſuis extinctus eſt.Poſt huius mortem Mezentius in Sicilia regnum arripuit, ſed abſque orientalis exercitus voluntate, contra quem Italiæ milites, alij per Hiſtriam, alij per Campaniam,alij verò à partibus Africæ & Sardiniæ, venientes in Syracuſas,eum vita priuarunt. Conſtantinopolim caput falſi imperatoris deportatum eſt. Hæc audiens gens Sarracenorum (quæ iam Ægyptum & Alexandriam peruaſerat) ſubitò cum multis nauibus venientes Siciliam inuadunt,

uadunt, Syracusas ingrediuntur, multamque stragem faciunt populorum, auferentes quoque prædam nimiam, & omnem illum quem Constantinus à Roma sumpserat ornatum, in ære & diuersis speciebus, ad Alexandriam reuersi sunt.

Anno Dominicæ incarnationis DCV, CONSTANTINVS filius Constantini superioris Augusti regnauit annos XVII. Donus papa apostolicam sedem tenet. Quo defuncto Agatho papa ordinatur. Constantinus Augustus CL episcopos congregari fecit in vrbe regia, inter quos etiam fuerunt legati sanctæ Romanæ ecclesiæ missi ab Agathone papa, Ioannes diaconus, Ioannes Portuensis episcopus, qui omnes eandem hæresin damnarunt, quæ vnam operationem & voluntatem in Domino Iesu Christo asseuerabat. Ea hora tantæ aranearum telæ in medio populi ceciderunt, vt omnes mirarentur: & per hoc significatum est, quòd sordes hęreticæ prauitatis depulsæ essent. Et Gregorius quidem patriarcha Constantinopolitanus correctus est, cæteri vero in sua defensione perseuerantes, anathematis sunt vltione percussi. Recta autem fides & vera hæc est, vt in Domino nostro Iesu Christo, sicut duæ sunt naturæ, hoc est Dei & hominis, sic etiam duæ credantur esse voluntates. His temporib' solis eclipsis facta est V nonas Maij, moxque subsecuta est grauissima pestis tribus mensibus, Iulio, Augusto, & Septembri. Tunc visibiliter multis apparuit, quia bonus & malus angelus noctu per ciuitatem pergerent, & ex iussu boni angeli malus angelus, qui videbatur venabulum manu ferre, quoties de venabulo ostium cuiuscunq; domus percussisset, tot de eadem domo sequenti die homines interirent. Per idem tempus Dagobertus rex Arnulfum auunculum Heriberti fratris sui propter infidelitatem suam interfici iussit, qui ab Amalgario & Arneberto ducibus, & Willibaldo patricio interfectus est. Post discessum igitur beati Arnulfi, adhuc consilio Pipini, qui Maior domus dicitur, & Cuniberti pontificis Vlscolone Dagobertus vtens, ab ipsis fortiter admonitus, prosperitatis & iustitiæ amore complexus, vniuersarum sibi gentium subditarum fauoribus extollebatur. Habuit filium ex quadam puella nomine Regnidruda, quem frater eius Heribertus Aurelianus veniens de sacro fonte suscepit. Namque dum eundem puerum Amandus episcopus catechumenum faceret, finita oratione, cùm nemo respondisset Amen, aperuit Dominus os pueri, qui non ampliùs quàm quadraginta dies habebat, & cunctis audientibus respondit Amen. Vocatus est idem puer Sigibertus. Arnulfus episcopus & Romaricus abbas clari habentur. Eo anno legati regis Dagoberti, Seruatus & Paternus à Constantinopoli regressi sunt, petiitque imperator Dagobertum, vt omnes Iudæos regni sui secundum fidem catholicam baptizare præciperet, aut de regno expelleret: siquidem in siderum signis cognouerat, quod à circumcisis gentibus diuino nutu eius imperium esset vastandum. Et rex quidem summo hæc peregit studio, sed imperatori non de Iudæis, sed de Sarracenis fuerat demonstratum. Post hæc Heribertus moritur, relinquens filium paruulum nomine Hilpericum, qui etiam paulo pòst moritur. Regnum ad Dagobertum transiit. Grymaldus rex Langebardorum cum Dagoberto pacis firmissimæ fœdus iniit. Quod cùm profugus Bertarius cognouisset, metuens Grymaldum, egressus à Gallia ad Britanniam insulam properare disposuit. Interea Grymaldus moritur. Cumque iam Bertarius nauim ingressus, aliquantum per pelagus nauigasset, vox à littore audita est: Reuertatur Bertarius in patriam suam, quia tertius dies est hodie, quòd Grymaldus rex mortuus est. Qui statim reuersus regnum Langobardorum obtinuit, atque Cunibertum filium suum consortem regni fecit. Agathone papa decedente, Leo iunior locum eius obtinuit. Post hunc Benedictus ordinatur. Dagobertus rex cum Sclauis congreditur, eosque superauit, quibus præerat tunc dux nomine Samo. Vascones etiam rebellantes ferro compescuit. Huni & Bulgares inter se prælia conserunt, Huni Bulgares superant, qui deuicti & de Pannonia expulsi, nouem millia cum vxoribus & liberis regem Dagobertum expetunt, terram ad manendum requirunt. Quos rex ad Heimandum & Baioariam recipere præcepit, dispersosque per domos omnes vna nocte cum mulieribus & liberis interficere fecit. Circa hæc tempora defuncto Sisebodo rege Hispaniæ, Sisenandus quidam ex proceribus Dagobertum regem expetiit, vt ei auxilium ferret, quatenus regnum Hispaniæ obtinere posset. In huius beneficij recompensatione missorium aurum regi promittit, pensans auri pondera L. Rex exercitum misit cum Abundantio & Vene-

rando ducibus, regnumque viribus Francorum Siſenandus obtinuit. Miſſorium Gothis contradicentibus non tranſmiſit, ſed ducenta millia ſolidorum pro miſſorio regi Dagoberto perſoluit: quod argentum rex ſancto Dionyſio dedit. Edildrudis regina & virgo apud Anglos clara habetur. Gens Sarracenorum ex Ægypto in Africam cum nimia multitudine pergens, obſeſſam Carthaginem cepit, & crudeliter depopulatam ad ſolum vſque proſtrauit.

Anno Dominicæ incarnationis DCXII, Iuſtinianus minor, filius Conſtantini, regnauit annos x. Ioannes, Conon & Sergius Romanam regunt eccleſiam. Chilianus epiſcopus Wirtzburgenſis. Arnnal eius diſcipulus clareſcit. Iuſtinianus Africam à Sarracenis abſtulit, & cum eiſdem pacem terra marique fecit. Hic Sergium pontificem, quia in errorem illius ſynodi, quam Conſtantinopoli fecerat, fauere & ſubſcribere noluit, miſſo Zacharia protoſpatario ſuo, Conſtantinopolim deportari iuſſit, ſed militibus repugnantibus, iuſſa principis perficere non potuit. Adalgiſus Tyrannus, dux Tridentinæ ciuitatis, adnitentibus Aldone & Grauſone Brixinanis ciuibus, & aliis multis ex Langobardis, contra Cunibertum regem debellat, eumque de regno expulit, ſed reſumptis viribus Cunibertus præfatum Tyrannum in prælio interfecit. Dagobertus rex Metas veniens in conſilio pontificum & procerum, filium ſuum Sigibertum in regno Auſtriæ ſublimat, eumque Cuniberto epiſcopo Colonienſis eccleſiæ & Pipino duci commendat. Sequenti anno ei filius natus eſt, cui regnum Neuſtriacum atque Burgundiæ dandum poſt ſuum diſceſſum nominauit. Poſt hæc idem Dagobertus moritur, & in baſilica ſancti Dionyſij ſepelitur. Fuit autem prouidus in conſilio, cautus in iudicio, ſtrenuus in militari diſciplina, largus in eleemoſynis, ſtudioſus in componenda pace eccleſiarum, præcipuè deuotus in ditandis Sanctorum cœnobiis, qui quamuis omnia loca ſancta excoluiſſet, præ cæteris monaſteria Sanctorum Dionyſij, Martini, atque Mauricij excoluit, & omnia eccleſiaſtica dignitate nobilitauit. Regnum eius, ſicut ipſe viuens diuiſerat, filij eius tenuerunt. Ega Maior domus cum Nautilda regina, regnum Cludeuei adminiſtrat. Circa hæc tempora cùm in caſtro Caſino vaſta ſolitudo exiſteret, venientes de Celimanicorum vel Aurelianenſium regione Franci, venerabilis patris Benedicti, eiuſque germanæ Scholaſticæ corpora auferunt, in ſuam patriam aſportant. Corpus ſancti Benedicti in territorio Aurelianenſi, in monaſterio quod vocatur Floriacus, ſepultum eſt. Porrò ſanctæ Scholaſticæ in partibus Cenomanenſium religioſorum deuotione conditum. Rege Cuniberto mortuo, de regno Langobardorum inter principes magna fit controuerſia, plurimi interficiuntur, nonnulli excæcantur. Mulieres etiam, quæ ſe reginas fore iactauerant, naſo & auribus abſciſſis deturpantur. Ad extremum Heribertus dux Taurinenſium regnum obtinuit.

Anno Dominicæ incarnationis DCXXII, LEO Auguſtalem dignitatem arripiens, Iuſtinianum regno priuauit, eumque exulem in Ponto ſeruauit, regnumque Romanorum tribus annis rexit. Sergius papa in ſacrario beati Petri Apoſtoli magnam portionem ligni Dominicæ crucis reperit, quæ ex tempore illo ab omni populo in baſilica Cōſtantiniana, die exaltationis eius oſculatur ac adoratur. In Britannia Cunibertus Lindisfranenſis eccleſiæ epiſcopus clarus habetur: in Galliis Audoenus Rotomagenſis, Cligiſus Nouïgenſis, Sulpitius Bituriacenſis epiſcopi clari habentur. His etiam temporibus venerabilis vir Willibrordus, cognomento Clemens, de Britannia gentis Anglorum, ob gratiam Euangelij in Gallias tranſiens, à Sergio papa epiſcopus Friſonum conſecratur, atque in eandem gentem ad prædicandum dirigitur. Tiberius regnauit annos ſeptem. Hic contra Leonem inſurgens, regnum eius inuaſit, eumque toto quo ipſe regnauit tempore, in eadem ciuitate in cuſtodia tenuit. Gilſulfus dux, Beneuentum & Campaniam igne, gladio & captiuitate vaſtauit. Ioannes Romanam regit eccleſiam.

Hic vniuerſos captiuos quos Giſulfus ceperat, redimit, atque Langobardos domum redire fecit, cui ſucceſſit alius Ioannes Clodoueus rex, corpus beati Dionyſij diſco operiens, minùs religioſè, licet cupidè, os brachij eius fregit & rapuit, confeſtimq; ſtupefactus in amētiam incidit, & poſt duos annos vitam cum regno finiuit. Hoc tempore Synodus Aquileiæ facta ob imperitiam fidei, quintum vniuerſale cōcilium ſuſcipere

pere

pere diffinit. Clariſſima hæc ſynodus rite & ſolenniter celebrata fuit temporibus Vigilij papæ contra hæreticos, qui beatam Mariam ſolum hominem, non Deum & hominem genuiſſe affirmabant: in qua ſynodo catholicè inſtitutum eſt, vt Maria ſemper virgo θεοτόκος diceretur, quia non ſolum hominem, ſed verè Deum & hominem genuit. Ea ætate claruit Lambertus Tungrenſis eccleſiæ epiſcopus, qui dum regiam domum zelo religionis accēſus increpaſſet, ab iniquiſſimo Dodone & aliis viris de palatio miſſis improuisè concluſus, intra domum eccleſiæ in Leodio vico occiditur.

Anno Dominicæ incarnationis DCXXXII, IVSTINIANVS ſecundò cum Tiberio filio regnauit annos VI. hic regnum rurſus recipiens, eos qui ſe expulerant, patricios occidit, Leonem quoque & Tiberium, qui locum eius vſurparant, cepit, & in medio circo coram omni populo iugulari præcepit. Callinicum verò patriarcham Conſtantinopolitanum erutis oculis Romam miſit, Cyrumq; abbatem, qui eum in Ponto exulem aluerat, epiſcopum in loco Callinici conſtituit. Siſinnius & Conſtantinus Romanam regunt eccleſiam. Hunc Conſtantinum ad ſe venire iubens Iuſtinianus, honorificè ſuſcepit ac remiſit, quem proſtratus in terra pro ſuis peccatis intercedere rogans, cuncta eccleſię priuilegia renouauit. Qui cùm exercitum in Pontum mitteret ad comprehendendum Philippicum, quem ibi relegauerat, multum eum idem papa prohibuit, ſed tamen inhibere non potuit. Exercitus, qui miſſus contra Philippicum fuerat, ad partem eius ſe contulit, & eum Imperatorem facit: qui Conſtantinopolin contra Iuſtinianum veniens, cum eo ab vrbe milliario duodecimo pugnauit, & eum occidit, regnumque adeptus eſt. Imperauit autem, vt præmiſimus, hac ſecunda vice VI annos, quem Leo in expulſione ipſius naribus detruncauit. qui pòſt iterum aſſumpto imperio quoties defluentem guttam rheumatis manu deterſit, penè toties aliquem ex his qui contra eum fuerant, iugulari præcepit. Dum hæc in oriente aguntur, Anſprandus, qui apud Baioariam IX exulauerat annos, cum Baioariis Italiam venit, pugnauitque cum Ariberto rege, qui dum in Franciam fugere vellet, Ticinum fluuium ingreſſus, cum equo tranſnatare conatus eſt, ſed quia auro grauatus erat, aquis ſuffocatus extinctus eſt. Anſprandus regnum obtinuit III tantummodo menſes, poſt cuius interitum Luitprandus filius eius in regali conſtituitur ſolio. Apud Francorum quoque gentem, Pipino vita exempto, eius filius Carolus in principatu ſucceſſit, licet per multa bella & certamina de manu Raginfridi, eundem principatum ſuſtulit. Nam cùm in cuſtodia teneretur, diuino nutu ereptus aufugit, ac primùm contra Raginfridum, cum paucis bis terque certamen iniuit, ad extremum eum apud Vinciacum magno certamine ſuperauit, cui tamen vnam, vt ferunt, hoc eſt Andaganenſem ciuitatem ad habitandum conceſſit, cunctam verò Francorum gentem ipſe gubernandam ſuſcepit.

Anno Dominicæ incarnationis DCXLVIII, PHILIPPICVS regnauit annum vnum & menſes VI. Hic poſtquam imperiali dignitate confirmatus eſt, Cyro de pontificatu abiecto, ad gubernandum monaſterium ſuum in Pontũ redire cœpit. Hic Conſtantino papæ literas praui dogmatis direxit, quas ille reſpuit, ſtatuitq; populus Romanus, ne hęretici imperatoris nomen, aut chartas aut figuram ſolitas ſuſciperent. Contra hũc Anaſtaſius, q. & Artemius dictus eſt, inſurgens, eũ regno expulit, oculiſq; priuauit.

Anno Dominicæ incarnationis DCL, ANASTASIVS regnauit annos III. Hic literas Cõſtantino papę per Scholaſticum patriciũ & Exarchã Italiæ direxit, quibus ſe fautorẽ catholicæ fidei & concilij prædicatorem eſſe declarauit. Defuncto Giſulfo duce Beneuentano, Romaldus filius eius locum eius obtinuit. Circa hæc tempora Petronax ciuis Brixianæ vrbis, diuino amore compunctus, caſtrum Caſſinum petiit, & monaſterium ſancti Benedicti, quod iam tunc C & X annos deſtructum manebat, reædificatũ, multorumq; monachorum pater ibi extitit. Gregorius papa conſtituitur. Hic Bonifacium ex Britannia ortum epiſcopum ordinauit, & per eum in Germaniam verbum ſalutis prædicauit, & gentem illam ſedentem in tenebris euangelica luce illuſtrauit.

Carolus princeps contra Ratbodum regem Friſonum multa certamina conſerit, qui tyrannus diuino nutu percutitur, anno præfati principis, IIII regni ſui. Pugnauit idẽ Carolus aduerſum Saxones, eoſque vicit.

Anaſtaſius imperator claſſem in Alexandriam contra Sarracenos direxit. Exercitus de medio itinere reuerſus, Theodoſium imperatorem elegit, atque coactum in ſo-

lio imperij confirmauit. qui Theodoſius apud Mycenas ciuitatem Anaſtaſium graui prælio vicit(ſeptem millia de exercitu ceciderunt) datoq; ſibi ſacramento, cum clericum fieri,& presbyterum fecit ordinari.

Anno Dominicę incarnat. DCLIIII, THEODOSIVS regnauit annum I. Hic poſtquam regnum accepit, mox in regia vrbe imaginem illam, in qua ſancta ſynodus erat depicta, & à Philippo erat eiecta, priſtino in loco erexit. His diebus ita Tiberis fluuius inundauit, vt vltra alucum ſuum egreſſus, multa Romanæ fecerit exitia ciuitati, ita vt in via lata ad vnam & ſemis ſtaturam excreſceret, atque à porta ſancti Petri vſque ad pontem Miluium aquæ ſe deſcendentes coniungerent.

Anno Dominicæ incarnationis DCLV, LEO regnauit annos IX. His temporibus Sarracenorum gens cum immenſo exercitu veniens, Cõſtantinopolim circumdedit, ac per cõtinuum triennium obſedit, donec ciuibus multa inſtantia ad Deum clamantibus, plurimi eorum fame, frigore, bello, peſtilentiaque perirent, ac ſic partes obſidionis abſcederent. Eorum maxima multitudo tempeſtate in mari periit. Intra Conſtantinopolim verò tempore obſidionis, CCC millia hominum peſtilentia & fame interiẽre. Luitprandus rex oſſa ſancti Auguſtini epiſcopi à Sardinia tranſtulit in vrbem Ticinenſem, & cum debito honore ſepeliuit. Idem rex Rauennam obſedit, claſſem inuaſit atque deſtruxit. Carolus princeps X anno regni ſui cum Baioariis pugnauit, eoſque vicit. Idem rex quintodecimo anno regni ſui Alemanniam ingreſſus contra Lantfridum dimicauit,& ſibi eandem gentem ſubiecit. Sextodecimo anno regni ſui Vaſconiam ingreſſus, Eudonem ducem Aquitaniæ bello perterruit. XVII anno Sarraceni ex Hiſpania cum vxoribus & paruulis venientes, Aquitaniam Galliæ prouinciam, quaſi in ea habitaturi, intrant. Carolus quidem (vt dictum eſt) cum Eudone Aquitaniæ principe tunc diſcordiam habebat, qui tamen in vnum ſe coniungentes, contra eoſdẽ Sarracenos pari conſilio dimicarunt. Nam irruentes Franci ſuper eos, CCCLXXV millia ex eis interfecerunt. Eudo quoque ſuper eorum caſtra irruens, pari modo multos interficiens, omnia deuaſtauit. Mille tantùm quingenti ceciderunt ex Francis, vt in epiſtola ab Eudone miſſa Gregorio papæ de eadem victoria continetur. Ea tempeſtate Leo imperator ſanctorum imagines depoſitas incendit, Romanoq́ue pontifici Gregorio ſimiliter facere, ſi ſuam vellet habere gratiam, mandauit. Sed pontifex hoc facere contempſit. Omnes quoque Rauennæ exercitus vel Venetiarum, talibus iuſſis vno animo reſtiterunt: & niſi pontifex eos prohibuiſſet, alium imperatorem ſuper ſe conſtituiſſent. Per id tempus Luitprandus rex caſtra Æmiliæ, Foromanum & Pentapolim, Auximiumq́ue inuaſit. Sed poſt aliquos dies Romano põtifice elaborante Romanis reddita ſunt. Leo Auguſtus ad peiora progreſſus eſt, ita vt compelleret omnes Conſtantinopolim habitantes, tam vi quàm blandimentis ſanctorum imagines deponere, & quaſcunque inuenire potuit, in media ciuitate concremauit. Et quia plerique ex populo tale ſcelus fieri prohibebant, aliqui ex eis capite truncati, alij parte corporis mutilati ſunt. cuius errori Germanus patriarcha non conſentiens, à propria ſede depulſus eſt,& eius in loco Anaſtaſius presbyter ordinatur. Circa hęc tempora Carolus princeps Pipinum filium ſuum ad Luitprandum regem direxit, vt eius iuxta morem capillum incideret: qui eius cæſariem incidens, ei pater effectus eſt, multiſq́ue eum ditauit regiis muneribus,& genitori remiſit.

Carolus XVII anno regni ſui cum exercitu in Weſtrachiam venit, eamq́ue ſuæ ditioni ſubiecit. Anno XX regni ſui, iterum cum valida manu Vaſconiam ingreſſus eſt,& Eudonem regno ſimul & vita priuauit: ſequenti anno contra filios eiuſdem Eudonis dimicauit.

Anno XXII regni ſui, Sarracenorum exercitus rurſum in Gallias introiens, multam deuaſtationem fecit, contra quos Carolus non longè à Narbona bellum committens, eos ſicut & priùs maxima cæde proſtrauit.

Anno XXIIII regni ſui, iterum Sarraceni Gallorum fines ingreſſi, vſque ad Prouinciam venerunt,& capta Arelate, omnia circumquaque demoliti ſunt. Tunc Carolus ad Luitprandum regem mittens, auxilium contra Sarracenos expoſcit, qui nihil moratus cum omni Langobardorum exercitu in eius adiutorium properauit, quo comperto gens Sarracenorum mox ab illis regionibus aufugit.

Anno

Anno XXVI regni ſui, Carolus bellicoſiſſimus & victorioſiſſimus princeps Francorum moritur. Fiunt igitur, ni fallor, anni ab incarnatione Domini, computati à quadrageſimo ſecundo anno imperij Octauiani, vſq; ad vltimum Leonis Auguſti annum, qui temporibus Caroli principis regnaſſe cognoſcitur, DCCXVIII, menſes III, dies II.

Diſcernamus etiam, ſi placet, eoſdem annos Domini per tempora pontificum Romanorum, & videamus quomodo ſibi tempora principum & præſulum adinuicem comparata reſpondeant.

Beatus Petrus Apoſtolus Romæ in epiſcopali cathedra ſedit annos XXV, menſes II, dies II.

Linus ſedit	annos	XI,	menſes	III,	dies	XIII.
Cletus ſedit	annos	XII,	menſem	I,	dies	XI.
Clemens ſedit	annos	IX,	menſes	II,	dies	X.
Anacletus ſedit	annos	IX,	menſes	II,	dies	X.
Euchariſtus ſedit	annos	IX,	menſes	X,	dies	X.
Alexander ſedit	annos	X,	menſes	VII,	diem	I.
Sixtus ſedit	annos	X,	menſes	II,	diem	I.
Teleſphorus ſedit	annos	XI,	menſes	III,	dies	XXI.
Hyginus ſedit	annos	IIII,	menſes	III,	dies	III.
Pius ſedit	annos	XIX,	menſes	IIII,	dies	III.
Anicetus ſedit	annos	XI,	menſes	IIII,	dies	III.
Soter ſedit	annos	IX,	menſes	VI,	dies	III.
Eleutherius ſedit	annos	XV,	menſes	III,	dies	II.
Victor ſedit	annos	X,	menſes	II,	dies	X.
Zepherinus ſedit	annos	VIII,	menſes	VI,	dies	X.
Calixtus ſedit	annos	VI,	menſes	II,	dies	X.
Vrbanus ſedit	annos	IIII,	menſes	X,	dies	XIII.
Pontianus ſedit	annos	IX,	menſes	V,	dies	II.
Antherus ſedit	annos	XII,	menſem	I,	dies	XII.
Fabianus ſedit	annos	XIIII,	menſes	XI,	dies	XI.
Cornelius ſedit	annos	II,	menſes	II,	dies	II.
Lucius ſedit	annos	III,	menſes	III,	dies	III.
Stephanus ſedit	annos	VII,	menſes	V,	dies	II.
Sixtus ſedit	annum	I,	menſes	X,	dies	XXIII.
Dionyſius ſedit	annos	VI,	menſes	II,	dies	IIII.
Felix ſedit	annos	IIII,	menſes	III,	dies	XXV.
Eutychianus ſedit	annum	I,	menſem	I,	diem	I.
Gaius ſedit	annos	XI,	menſes	IIII,	dies	XII.
Marcellinus ſedit	annos	IX,	menſes	IIII,	dies	XXV.
Marcellus ſedit	annos	V,	menſes	VII,	dies	XXII.
Euſebius ſedit	annos	VI,	menſem	I,	dies	III.
Melchiades ſedit	annos	IIII,	menſes	o,	dies	o.
Sylueſter ſedit	annos	XXIIII,	menſes	X,	dies	X.
Marcus ſedit	annos	II,	menſes	VIII,	dies	XX.
Iulius ſedit	annos	XV,	menſes	II,	dies	VI.
Liberius ſedit	annos	VI,	menſes	III,	dies	IIII.
Felix ſedit	annum	I,	menſes	III,	dies	II.
Damaſus ſedit	annos	XVIII,	menſes	III,	dies	XII.
Siricius ſedit	annos	XV,	menſes	o,	dies	o.
Anaſtaſius ſedit	annos	III,	menſes	o,	dies	X.
Innocentius ſedit	annos	XV,	menſes	II,	dies	XXI.
Soſimus ſedit	annum	I,	menſes	III,	dies	XI.
Bonifacius ſedit	annos	III,	menſes	VIII,	dies	VII.
Celeſtinus ſedit	annos	VIII,	menſes	X,	dies	XVII.
Sixtus ſedit	annos	VIII,	menſes	o,	dies	XIX.
Leo ſedit	annos	XXI,	menſem	I,	dies	III.

Hilarius ſedit	annos	VI,	menſes	III,	dies	X.
Simplicius ſedit	annos	XV,	menſem	I,	dies	VII.
Felix ſedit	annos	VIII,	menſes	XI,	dies	XVIII.
Gelaſius ſedit	annos	IIII,	menſes	VIII,	dies	XVIII.
Anaſtaſius ſedit	annum	I,	menſes	XI,	dies	XXIIII.
Symmachus ſedit	annos	XV,	menſes	VII,	dies	XXVII.
Hormiſda ſedit	annos	IX,	menſes	o,	dies	XVII.
Ioannes ſedit	annos	II,	menſes	IX,	dies	XVI.
Felix ſedit	annos	IIII,	menſes	II,	dies	XIIII.
Bonifacius ſedit	annos	II,	menſes	o,	dies	XXVI.
Agapetus ſedit	annum	I,	menſes	XI,	dies	XIX.
Syluerius ſedit	annum	I,	menſes	V,	dies	XI.
Vigilius ſedit	annos	XVIII,	menſes	VI,	dies	XXVI.
Pelagius ſedit	annos	XI,	menſes	X,	dies	XVIII.
Ioannes ſedit	annos	XII,	menſes	XI,	dies	XXVI.
Benedictus ſedit	annos	IIII,	menſem	I,	dies	XXVIII.
Pelagius ſedit	annos	X,	menſes	II,	dies	X.
Gregorius ſedit	annos	XIII,	menſes	VII,	dies	X.
Sabinianus ſedit	annum	I,	menſes	V,	dies	IX.
Bonifacius ſedit	annos	VIII,	menſes	o,	dies	XXII.
Honorius ſedit	annos	XII,	menſes	XI,	dies	XIII.
Seuerinus ſedit	annos	o,	menſes	II,	dies	IIII.
Ioannes ſedit	annum	I,	menſes	IX,	dies	XVIII.
Theodorus ſedit	annos	VI,	menſes	V,	dies	XVIII.
Martinus ſedit	annum	I,	menſem	I,	dies	XXVI.
Eugenius ſedit	annum	I,	menſes	VIII,	dies	XXIIII.
Vitellianus ſedit	annos	VII,	menſes	o,	dies	o.
Adeodatus ſedit	annos	IIII,	menſes	II,	dies	V.
Donus ſedit	annum	I,	menſes	V,	dies	X.
Agatho ſedit	annos	II,	menſes	VI,	dies	IIII.
Leo ſedit	annum	I,	menſes	X,	dies	XXII.
Benedictus ſedit	annos	o,	menſes	X,	dies	XII.
Ioannes ſedit	annum	I,	menſes	o,	dies	IX.
Conon ſedit	annos	o,	menſes	XI,	dies	o.
Sergius ſedit	annos	XIIII,	menſes	VIII,	dies	XXIII.
Ioannes ſedit	annos	III,	menſes	II,	dies	XII.
Ioannes ſedit	annos	II,	menſes	VI,	dies	o.
Siſinius ſedit	annos	o,	menſes	o,	dies	XV.
Conſtantinus ſedit	annos	VII,	menſes	IX,	dies	XI.
Gregorius ſedit	annos	XVI,	menſes	IX,	dies	XXV.
Gregorius ſedit	annos	X,	menſes	IX,	dies	XI.
Zacharias ſedit	annos	X,	menſes	III,	dies	XIIII.

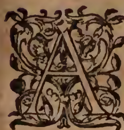
Fit ergo, vt arbitramur, ſumma horum à temporibus beati Petri Apoſtoli vſque ad Zachariam papam, qui principio regni Pipini Romanam gubernat eccleſiam, anni DCCCIII, menſes VIII, dies XXVI. Quibus ſi addamus XV an. Octauiani, XXIII Tiberij, III Caij, ſimiliter III Claudij, quia IIII Claudij anno Petrus Apoſtolus Romam venit, & ipſe iam annus in pontificatu eius computatur, colliguntur anni DCCXXVII. Supercreſcunt itaq; anni Pontificum, annos principum Romanorum XXIX an. Quid horum potiùs ſequēdum ſit, prudens lector videat. Illud tamen pro certo ſcimus, quòd nec Auguſtorum, nec Antiſtitum numerus annorum cyclis Dionyſij cōcordet, ſiquidem in alio plus, in alio minus inuenitur. Nam ſecūdum Dionyſium anno Dominicæ incarnat. DCCXLI, Carolus princeps moritur, & Pipinus ſuſcepit principatum. Poteſt autem fieri, vt vitio ſcriptoris numerus ſit deprauatus annorum. Hæc idcirco ab ipſo incarnationis Domini anno exordium capientes, vſq; huc prædiximus, vt quia ſequēs libellus

libellus à noſtra paruitate editus, per eiuſdē incarnationis Dominicæ annos tempora principum & geſta declarat, iſte nihilominus, quo tēpore, quo loco, vel quid ſub vnoquoq; principe actum ſit, ſummatim demonſtrat. Triumphos quoq; ſanctorū Martyrum, confeſſorum, quibus in locis, vel ſub quibus regibus coronam gloriæ perceperunt, nominatim aperiet. Igitur vbi iſte finitur, ille conſequenter initium capiat, & vbi ille incipit, iſte finem ſortiatur.

Primi libri finis.

CHRONICORVM REGINONIS DE ORIGINE GENTIS ET REGVM FRANCORVM

LIBER SECVNDVS.

NNO Dominicæ incarnationis DCCXLI, Carolus filius Pipini, maior domus, & bellicoſiſſimus dux Francorum defunctus eſt.

Anno Dominicæ incarnationis DCCXLII, Carolomanus & Pipinus filij eius, duxerunt exercitum contra Hunoldum ducem Aquitanorum, & ceperunt caſtrum quod vocatur Lucas, & in eodem itinere diuiſerunt regnum Francorum inter ſe, in loco qui dicitur vicus Pictauis. Poſt hæc Carolomanus eodem anno Alemaniam cum exercitu vaſtauit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCXLIII, Carolomanus & Pipinus contra Odilonem ducem Baioariorum duxerunt exercitum, & inierunt pugnam, & victores effecti. Carolomanus abſque fratre in Saxoniam perrexit, & cepit caſtrum quod dicitur Ochſenbrug per placitum & pacis conditionem, & Theodericum Saxonem obſidem accepit: qui ſacramentis datis, in patriam dimiſſus eſt redire, ſed poſthabito ſacramento fefellit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCXLIIII, iterum Carolomanus & Pipinus Saxoniam cum exercitu ingreſſus, & rurſus captus eſt ſupra dictus Theodericus.

Anno Dominicæ incarnationis DCCXLV, Carolomanus confeſſus eſt ſuo germano Pipino, quòd mente diſpoſuiſſet mundum relinquere, & pro amore Dei regnum terrenum deſerere, vt in futura vita centuplicatam reciperet poſſeſſionem. Et in hoc anno nullā fecerunt expeditionem, ſed præparauit ſe Carolomanus ad id quod decreuerat, & Pipinus vt germanum ſuum ad locum honorificè cum muneribus & debita munificentia proſequeretur. Carolomanus rex Romam pergens, in monachali habitu vitam finiuit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCXLVI, Carolomanus Romam perrexit, ibiq; ſe totondit, & in Sarapte monte monaſterium ædificauit, in honorem ſancti Syluestri, ibiq; aliquod tempus moram faciens, exinde ad ſanctum Benedictum in Caſſinū vſq; peruenit, & ibi monachus effectus eſt. Fertur autē de ſancto viro exemplum memorabile. Cùm adhuc Romæ poſitus in monaſterio quod ſibi ædificauerat, ab omnib9 propter regiam nobilitatem, & quod maius eſt, propter contemptum regni terreni, & gloriā præſentis ſeculi, veneraretur, & laudibus extolleretur, timens, vir Deo plenus, fauorem laudis humanæ, qui tanta pro Chriſto reliquerat, fugam magis arripere diſpoſuit, q̄ vanæ gloriæ ſubiacere. Et hoc tantummodo vni fido ſocio confeſſus eſt, quem ab infantia in omnibus fidelē probauerat, cum eo noctu omnib. aufugit inſciis, & ad Caſſinum montem vſque peruenit, nihil ſecum portans ex omnib. bonis, quę corpori erant neceſſaria, nudus Chriſtū ſecutus eſt. Et iuxta morem portā monaſterij pulſans, colloquiū patris monaſterij expetiit. in cuius pręſentiam cùm veniſſet, mox in terrā corruit, ſe homicidam eſſe, ſe reum omnium criminū proteſtans, miſericordiam expoſcit, pœnitentiæ locum exquirit. Pater cùm hominē peregrinum eſſe cognouiſſet, interrogat, cuius patriæ aut gentis eſſet; at ille confeſſus eſt ſe Franciū eſſe, & ex Francia ꝓpter talia

ſcelera migraſſe, exilium libenter ferre paratum, tantùm vt patriam cœleſtem non amitteret. Spiritualis pater eius precibus annuens, præcepit eum in cella nouitiorum recipi, vnà cum ſuo collega, probari ſecundum quod regula iubet, & tantò arctiùs, quantò barbaræ & ignotæ gentis homo erat, implens illud apoſtolicum, Probate ſpiritus ſi ex Deo ſunt. Itaque probatus in omni patientia, ſociatus eſt congregationi vnà cum collega: poſt emenſum anni circulum profeſſus ſtabilitatem, conuerſationem, morum obedientiam ſecundum regulam ſancti Benedicti. Cœpit autem irreprehenſibiliter inter fratres conuerſari, omnibus virtutibus pollens. Accidit autem, vt iuxta quod mos eſt, ad coquinæ officium hebdomadarius deputaretur: quod cùm libenter quidem faceret, ſed in multis ignoranter offenderet, coquus vino exæſtuans ei alapam dedit, dicens: Ita te fratribus deſeruire oportet? cui ille nil motus, placido vultu reſpondit: Indulgeat tibi Dominus frater, & Carolomanus. neque enim cuiquam nomen ſuum prodiderat, ne ex vocabulo agnoſceretur. Rurſus cùm in quibuſdã cibariis administrandis erraſſet, à coquo percuſſus eſt, cui eadem quæ ſuprà imprecatus eſt. Et cùm tertiò à coquo crudeliter cęderetur, indignatus ille comes indiuiduus ſuæ peregrinationis, quod tantus vir à tam vili perſona tam cõtumelioſè afficeretur, iam ferre nõ valens, arripuit pilum, vnde panis in holera fratrum mittendus cõterebatur, & eum omni anniſu percuſſit dicẽs, Nec tibi Deus parcat ſerue nequam, nec Carolomanus indulgeat. Fratres hoc audito valde cõmoti ſunt, quòd homo alienigena, & pro miſericordia receptus, talia facere præſumpſiſſet. Protinus ergo cuſtodiæ mancipatur, vt die ſequenti talis præſumptio acriùs vindicaretur. In craſtinũ productus de cuſtodia in medio conuentu ſiſtitur: percunctatus, cur manus extendere in fratrem miniſtrum auſus fuiſſet, reſpondit, quia (inquit) vidi ſeruum nequiorem omnibus, virum meliorem & nobiliorem omnibus quos in terra conuerſari ſcio, non ſolùm verbis dehoneſtare, ſed etiam plagis afficere. Furore nimio exagitati, quòd eum qui peregrinus venerat, cæteris prætuliſſet, interrogant, quis eſſet ille qui bonitate & nobilitate omnes anteiret, cur ſaltem patrem monaſterij non excepiſſet. Ille neceſſitate compulſus celare non valens, quod Deus iam manifeſtari volebat, ait: iſte eſt Carolomanus quondam rex Francorum, qui pro Chriſti amore regnum & gloriam mundi dereliquit, qui de tanta excellentia ita ſe humiliauit, vt modò à viliſſimis perſonis non ſolùm contumeliis afficiatur, verùm etiam verberib⁹ affligatur. Quo audito tremefacti à ſedibus ſurgunt, pedibus eius ſe proſternunt, veniam poſtulant de contemptu, ignorantiam profitentur. Ille contrà in terram prouolutus, cum lachrymis negare cœpit, hæc non eſſe vera, nõ ſe eſſe Carolomanum, ſed hominem peccatorem & homicidam, collegam ſine timore perterritũ propter cõmiſſum piaculum hęc excogitaſſe. Quid plura? cognitus ab omnib. cum magna reuerẽtia eſt obſeruatus. Hæc nõ paſſi ſumus pręterire, nunc ad Chronica reuertamur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCXLII, Gripho fugit in Saxoniam, & Pipinus iter faciens per Thuringiam, in Saxoniam introiuit vſque ad fluuium Muſſaham, in vico, qui dicitur Schahaningi, & Gripho collecta manu, vnà cum Saxonibus ſuper fluuium Obaccrum ſedit, qui dicitur Orhemum.

Anno Dominicæ incarnationis DCCXLIII, Gripho de Saxonia egreſſus, in Baioariam peruenit, ipſumque ducatum ſibi ſubiugauit. Giltrudem cum Thaſſilone cepit, & ſuæ ditioni ſubiecit Suigder in ſolatium ſuprà dicti Griphonis. Hæc audiens Pipinus cum exercitu illuc venit, omneſque ſuprà nominatos ſibi ſubiugauit, Griphonem & Lantfridum ſecum duxit in Franciam, Thaſſilonem ducem Baioariorum conſtituit. Griphonem in partibus Neuſtriæ miſit, & ei XII comitatus dedit; inde iterum Gripho fugiens Vaſconiam petiit, & ad Wipharium ducem Aquitanorum peruenit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCXLIX, Burchardus Wirtzburgenſis eccleſiæ epiſcopus, & Floradus capellanus miſſi ſunt Romam ad Zachariam papam, vt interrogarent de regibus in Francia, qui illis temporibus non habentes regiam poteſtatem, reges tamen vocabantur, ſi bene eſſent reges. Et præfatus papa mandauit Pipino, melius ſibi videri, illum regem vocari qui poteſtatem haberet, quàm illum qui ſine regali poteſtate manebat. Et ne perturbaretur Chriſtianitatis ordo, per auctoritatem Apoſtolicam iuſſit Pipinum regem creari, & ſanctæ vnctionis oleo inungi.

Anno Dominicę incarnationis DCCL, Pipinus ſecundum morem Francorum electus

ctus in regem, & vnctus per manum ſanctæ memoriæ Bonifacij Moguntiacenſis vrbis archiepiſcopi, & eleuatus eſt à Francis in regno, in Sueſſionis ciuitate. Hildericus verò qui falsò rex vocabatur, attonſus eſt, & in monaſterium miſſus.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLI, Pipinus rex in Saxoniam iter fecit, & Hildegarius epiſcopus occiſus eſt à Saxonibus in caſtro quod dicitur Nigberg, & tamen Pipinus rex victor extitit, & peruenit vſque ad locum qui dicitur Rimię, & reuerſus eſt in Franciam, vbi ei nunciatum eſt, quòd Gripho, qui in Vaſconiam fugerat, germanus eius occiſus eſſet. Stephanus papa eodem anno in Franciam venit, ſolatium & adiutorium quærens pro iuſtitiis ſancti Petri. Venit autem & Carolomanus monachus, & germanus ſuprà dicti regis, per iuſſionem abbatis ſui in Franciam, quaſi ad conturbandam petitionem Apoſtolicam. Hoc anno natiuitatē Domini in Theodonis villa, Paſcha in Caraſiaco Dominus rex celebrauit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLII, ſuprà dictus Stephanus papa confirmauit Pipinū ſancta vnctione in regem, & cum eo vnxit duos filios eius Carolum & Carolomanum ad regiam dignitatem. Eodem anno ſanctus Bonifacius archiepiſcopus annunciās Dei verbum in Friſia, à Paganis interfectus, martyr Chriſti occubuit. Wolfridus in Italia clareſcit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLIII, Pipinus rex, per Apoſtolicam inuitationem Italiam ingreſſus eſt, iuſtitiam Petri Apoſtoli quærens. Haiſtulfus rex Langobardorum ſuprà dictam iuſtitiam contradicendo, Thermopylas, id eſt clauſuras, Langobardorum petiit, & obuiam Pipino regi & Francis venit, & commiſſo prælio, Domino auxiliante & beato Petro intercedente, Pipinus cum Francis victor extitit. Eodem anno Stephanus papa reductus eſt ad ſuam ſedem, per miſſos regis Pipini, Floradum & alios plurimos. Incluſo verò Haiſtulpho rege in Papia ciuitate, neceſſitate deductus iuſtitiam ſancti Petri pollicitus eſt faciendam. Ex hac promiſſione rex Pipinus obſides XL recepit, & cum ſacramento firmato reuerſus eſt in Franciam. Nec ſuperfluum iudicauimus, ſi epiſtolam eiuſdem papæ Stephani, hac de cauſa ſcriptam, huic operi inſeramus. continet enim hunc modum: Stephanus epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei. Sicut nemo ſe debet iactare de ſuis meritis, ſic non debent opera Dei, quæ in illo per ſuos ſanctos fiunt, ſine ſuis meritis ſileri, ſed prædicari, ſicut angelus admonet Thobiam. Vnde ego pro oppreſſione ſanctæ eccleſiæ à rege atrociſſimo & blaſphemo & nec dicendo Haiſtolpho ad optimum & ſancti Petri fidelem dominum Pipinum Chriſtianiſſimum regem in Franciam veni, vbi ægrotaui vſque ad mortem, & manſi aliquod tēpus apud pagum Pariſiacū, in venerabili monaſterio ſancti martyris Dionyſij: quem cùm iam medici deſperarent, fui ſicut in oratione in eccleſia eiuſdem beati martyris ſubtus campanis, & vidi ante altare Dominum Petrum, & magiſtrum gentium dominum Paulum, & tota mente illos recognoui de illorum ſurcariis, & tunc beatum Dominum Dionyſium ad dextram Domini Petri ſubtilem & longiorem. Dixitque bonus paſtor dominus Petrus, Hic frater noſter poſtulat ſanitatem: & dixit beatus Paulus, Modò ſanabitur, & appropinquans miſit manum ſuam ad pectus domini Dionyſij amicabiliter, reſpexitque ad dominum Petrum. Et dixit dominus Petrus ad dominum Dionyſiū hilariter, Tua gratia eſt ſanitas eius. Et ſtatim beatus Dionyſius thuribulum incēſi, & palmam in manu tenens cum presbytero & diacono qui in parte ſtabant, venit ad me & dixit, Pax tecum frater, noli timere, non morieris, donec ad fidē tuam proſperè reuertaris, ſurge ſanus, & hoc altare in honorem Dei & Apoſtolorum Petri & Pauli quos vides, dedica, miſſas gratiarum agens: moxq; factus ſanus ſum, & volebam implere quod mihi præceptum erat: & dicebant qui ibi aderant, quòd dementabam. quapropter retuli illis & regi, ſuiſq; omnibus ex ordine, quæ videram, & quomodo ſanatus fuerim, & impleui quæ viſa ſunt mihi omnia. Geſta ſunt autem hæc anno ab incarnatione Domini DCCLIII, V idus Auguſti, quo Chriſti roboratus virtute, inter celebrationē conſecrationis pręfati altaris, & oblationem ſacrificij, vnxi in reges Francorum regem Pipinum, & duos filios eius Carolum & Carolomanum. Sed & Bertradam coniugem ipſius regis, indutam cycladibus regiis, & gratia ſpiritus ſancti ſeptiformis conſignaui in Dei nomine, atq; Frācorum proceres Apoſtolica benedictione ſanctificans, auctoritate ſancti Petri ſibi à Chriſto tradita obligauit & obteſtatus eſt, vt nunq̃

de altera ſtirpe per ſuccedentium temporum curricula, ipſi vel quique ex eorum progenie orti, regem ſuper ſe præſumant aliquo modo conſtituere, niſi de eorum progenie, quos & diuina prouidentia ad fidem Apoſtolicam tuendam eligere, & per eum videlicet ſancti Petri Vicarium, imò Domini noſtri Ieſu Chriſti, in poteſtatem regiam dignata eſt ſublimare, & vnctione ſacratiſſima conſecrare. His interpoſitis ad Chronica redeamus. Cùm Pipinus rex (vt ſuprà expreſſum eſt) Italiam ingreſſus eſſet, Carolomanus monachus Vienna ciuitate remanſit vnà cum Bertrada regina, vbi languore correptus diem clauſit extremum.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLV, cùm audiſſet Pipinus rex ea non eſſe vera, quæ Haiſtulphus promiſerat de iuſtitiis ſancti Petri, iterum Italiam ingreſſus, Papiam obſedit, Haiſtulphũ obſidione cinxit, & rurſum de iuſtitiis ſancti Petri firmitatem dedit, vt ſtabiles permanerent, & inſuper Rauennam cum Pentapoli, & omni exercitu conquiſiuit, & ſancto Petro tradidit. Cùm autem reuerſus eſſet Pipinus rex in Franciam, meditabatur ſuprà dictus Haiſtulphus ea fallere quæ promiſerat. Quadam verò die cùm venationibus inſeruiret, percuſſus eſt Dei iudicio, vitamque cum regno finiuit, quomodo vero miſſus ſit Deſyderius in regnum, in ſubſequentibus dicemus.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLVI, miſit CONSTANTINVS Imperator regi Pipino cum aliis donis organum. Et rex Pipinus tenuit palatium ſuum in Compendio, ibique Thaſſilo venit dux Baioariorum & ſuus effectus eſt, per manus ſacramentaque multa iurauit Pipino & filiis eius, ſupra corpus ſancti Dionyſij, ſancti Germani, & ſancti Martini ſimul, & eius homines meliores fecerunt.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLVII, Pipinus rex in Saxoniam iter fecit, & in munitiones Saxonum per virtutem introiuit, & in loco, qui dicitur Sitina, multæ ſtrages factæ ſunt de populo Saxonum. Et tunc promiſerunt ſe omnem voluntatem regis facturos, tributum etiam præſentandum, equos ſcilicet CCC per ſingulos annos.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLVIII, natus eſt Pipino regi filius, cui ſuprà dictus rex nomen impoſuit, qui vixit annos duos, & in tertio defunctus eſt. Eodem anno celebrauit Natalem Domini in Longolare, & Paſcha in Iopilia.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLX, Pipinus rex cernens Vaifarium ducem Aquitanorum minimè conſentire, vt iuſtitias faceret eccleſiis, quæ erant in Francia, de rebus & poſſeſſionibus illarum quæ in ſuo ducatu erant; iniit conſilium cum Francis, vt iter pergeret in Aquitaniam, & ſuprà dictas iuſtitias quæreret: & peruenit vſque in locum, qui dicitur Theodoad. Quod cùm cognouiſſet Vaifarius, timore perterritus, mittit legatos Otbertum & Dauninum, & dedit obſides ad Algarium ſuum propinquũ, & mandauit Pipino, ſe omnia redditurũ, quicquid ſuprà dictus rex quærebat in cauſis eccleſiaſticis, & celebrauit Natalem Domini in Cariſiaco, & Paſcha ſimiliter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXI, Vaifarius minimè cogitans de obſidibus & ſacramentis datis, vt ſe vindicaret de iniuria quam à Francis præterito anno fuerat perpeſſus, exercitum miſit, qui vſque ad Cabillonem ciuitatem venerunt, vaſtantes omnia. Et cùm ſuprà dictus rex ſynodum teneret in villa quæ dicitur Duria, nunciatum eſt ei quod Vaifarius perpetraſſet: protinus exercitum mouit, & Aquitaniam ingreſſus, multa caſtella cepit, ſcilicet Burdellum, Clarum montem, Cantellam, Auernen. & peruenit vſque ad Leonidicas vaſtando omnia, & celebrauit Natalem Domini in Cariſiaco, & Paſcha ſimiliter.

Anno Dominicę incarnationis DCCLXII, tertiò rex Pipinus Aquitaniam cum exercitu vaſtauit, & cepit ciuitatem Biturigas, & caſtrum quod dicitur Toarcis, & celebrauit Natalem Domini in villa Gentiliaco, & Paſcha ſimiliter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXIII, rex Pipinus habuit placitum ſuum in Niuernis, & quartò ingreſſus eſt Aquitaniam, ibique Thaſſilo dux Baioariorum poſtpoſitis ſacramentis, fraudulenter ſe inde ſubduxit, omnia beneficia oblitus, quæ rex auunculus eius ei fecerat, & Baioariam ingreſſus ſuprà dicti regis faciem amplius videre noluit. Rex autem Aquitaniam perluſtrans vſque ad Caduriciam venit, & per Leonidicas reuerſus in Franciam venit. Et facta eſt hyems valida, & celebrauit rex Natalem Domini in villa quæ dicitur Longlare, & Paſcha ſimiliter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXIIII, rex Pipinus habuit placitum ſuum in Worma-

Wormatia, & causam diligenter pertractauit inter Vaifarium & Thassilonem: celebrauit Natalem Domini in Carisiaco, & Pascha similiter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXV, rex placitum suum habuit apud Attiniacum, & eodem anno sicut superiori nusquam profectus est. Celebrauit autem Natalem Domini in Aquis villa, & Pascha similiter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXVI, rex Pipinus perrexit in Aquitaniam, & placitum suum habuit in Aurelianis ciuitate, & restaurauit Argentonium castrum, quod antea à Vaifario fuerat destructum, ibique Francos dimisit ad continendam Aquitaniam, similiter & in Biturigis fecit, & celebrauit Natalem Domini in Salmoniaco, & Pascha in Gentiliaco.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXVII, rex in suprà dicta villa synodum magnam habuit inter Romanos & Græcos de sancta Trinitate, & de sanctorum imaginibus, & post hæc Aquitaniam ingressus est per Narbonam. Cepit autē Tolosam & Ganaldanem, & celebrauit Pascha in ciuitate Vienna. Eodem anno, mens. August. iterum Aquitaniam ingressus vsque Biturigas venit, ibique synodum tenuit, & inde profectus, vsque ad Garonnam venit, multas rupes & speluncas cepit, nec non castra Scoraliani, Forunam & Petrociam, & reuersus est Biturigas. Ibi nunciatum est ei de obitu Pauli papæ: ibi etiam celebrauit Natalem Domini.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXVIII, rex Pipinus iter faciens Rheni stagnum cepit, ad Santones ciuitatem vsq; peruenit, & ibi cepit matrem Vaifarij & sororem eius, & neptes eius. Inde perrexit in locū qui dicitur Montes, ibi Heriduicus venit ad eum, qui habebat aliam sororē Vaifarij, & inde reuersus Pascha celebrauit in castro quod dicitur Sles. Post hæc assumēs secum Bertradam reginam ad Santones ciuitatem peruenit, ibiq; reginam cum famulis dimisit, & Petragoricum perrexit, & interempto Vaifario, cum triumpho victoriæ ad Santones reuersus est, ibiq; moram faciens post aliquot dies ægrotare cœpit, & inde profectus Turones venit, ad oratoriū ad sanctum Martinum perrexit, inde egressus Parisios ad sanctum Dionysium vix peruenit, ibique diem clausit extremum, VIII idus Augusti. Et dominus Carolus & Carolomanus eleuati sunt in regnum, Carolus in Nouiona ciuitate, Carolomanus in Suessione, VII idus Octob. Et celebrauit Carolus Natalē Domini in Aquis, Pascha in Roterdama ciuitate.

Anno Dominicę incarnationis DCCLXIX, Carolus rex Aquitaniam cum exercitu intrauit, eò quòd Hunaldus disposuisset rebellare, & totam Aquitaniam & Vasconiam, auxiliante Deo, in deditionem recepit, & Hunaldi iniqua consilia dissipauit. Inde digressus ad Coloniensem ciuitatem venit, & inde sumpsit plures Francorum cum armis, & omnibus vtensilibus eorum, & abiit super flumen Dorhdoniam, & ædificauit ibi castrum quod dicitur Fronticus, & in dicto præsidio Francos collocauit. Deinde missos direxit ad Lupum Vasconem mandans, vt sibi Hunaldum cum vxore repræsentaret, qui ad eum confugerant. Adductus est prædictus Hunaldus cum vxore ad nominatum castrum. quem cùm recepisset, in Franciam reuersus est, & celebrauit Natalem Domini in Duria, & Pascha in Leodio vico publico.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXX, Carolus habuit synodum in Wormatia ciuitate, & Berta regina perrexit in Baioariam, & inde Italiam ingressa est, & rex celebrauit Natalem Domini in Moguntia, & Pascha in Heristellio.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXXI, Carolus rex synodū habuit ad Valētinianas, & eodem anno Carolomanus rex defunctus est in villa Salmontiaco II nonas Decembris. Venit autem Carolus ad villam Carboniacum, vbi venit ad eum Volcarius & Folradus capellani cum aliis episcopis & sacerdotibus, Werinus & Adalhardus comites, cum aliis primatibus, qui fuerunt Carolomani. Vxor verò Carolomani, cum perpaucis Francis partibus Italiæ perrexit: & celebrauit rex Natalem Domini in Attiniaco & Pascha in Heristellio.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXXII, Carolus rex synodū habuit in Wormatia, & inde perrexit in partes Saxoniæ, & primo impetu Heresburg castrum cepit, & ad Hermansaul vsque peruenit, & ipsum fanum destruxit, & aurum & argentum quod ibi reperit, abstulit. Erat autem tunc siccitas magna, ita vt aqua deficeret in suprà dicto loco, & dum vellet ibi rex duos aut tres dies manere, vt prædictum fanum fundi-

tus destruere posset, & aqua exercitui deesset, subitò, diuina largiente gratia, omnibus insciis, in quodam torrente aquæ effusæ largissimè, ita vt omnis exercitus sufficienter haberet. Destructo fano, rex super Wiseram fluuium venit, & ibi cum Saxonibus placitum habuit, & accepit XII obsides, & reuersus est in Franciam, & celebrauit Natalem Domini in Heristellio, & Pascha similiter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXXIII, rex peruenit ad hyemandum in Theodonis villa, vbi eum adiit missus Adriani papæ nomine Petrus, inuitans eum vnà cum Francis, vt pro Dei amore, seu pro iustitia sancti Petri acquirenda, super Desyderium & Langobardos veniret. Venit præfatus legatus per mare vsq; in Massiliam, inde per terram vsq; ad regem: & ideo per mare venit, quia viæ clausæ fuerunt à Langobardis, Romanis. Tunc rex fideles cõsuluit, vtrùm petitionibus Apostolicis assensum præberent. Omnibus hoc collaudantibus, illas in partes profectus est, Genuamque ciuitatem veniens synodum tenuit, & ibi exercitum diuisit in duas partes. Ipse cum vna parte per montem Cinysium perrexit, & misit Bernardum auunculum suum cum reliqua parte per mõtem Iouis. Cõiunxerunt autem se vterque exercitus ad Clusas. Quod cùm cognouisset Desyderius, regi & Francis cum armatis occurrit. Tunc rex castra posuit ad easdem Clusas, & misit occultè vnam scaram de electis viris per montana. Hoc sentiens Desyderius statim Clusas reliquit, & quàm citiùs potuit, Papiam ingressus est. Rex autem cum omnibus, auxiliante Domino, & intercedente beato Petro, sine læsione Italiam ingressus est, & cùm ad Papiam peruenisset, Desyderium intrinsecus latitantem obsedit, ibique in suis castris celebrauit Natalem Domini, & Pascha in Roma.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXXIIII, rex dum in illis partibus pro huiusmodi negotio moram faceret, Saxones occasione accepta, postpositis sacramentis in finibus Francorum impetum fecerunt, & vsque ad castrum quod nominatur Buriaburg, venerunt: quorum aduentum incolæ loci persentientes, in iam dictam munitionem se receperunt. Igitur cùm prȩfata gens sæuiens cœpisset forinsecus villarum ȩdificia concremare, venerunt ad quandam basilicam, in loco qui dicitur Friedislar, quam sanctæ memoriæ Bonifacius martyr consecrauit, atque per Propheticũ spiritum prædixit, quòd nunquam incendio cremaretur. Cœperunt autem præfati Saxones omni intentione certare aduersus eandem basilicam, quemadmodum eam per quodlibet ingenium igne cremare potuissent. Et dum hæc agerent, apparuere quibusdam Christianis qui erant in castello, simul quibusdam paganis qui in eodem erãt exercitu, duo iuuenes in albis vestimẽtis, qui ipsam basilicam ab igne protegebant, & propterea non potuerunt neque interiùs neque exteriùs ignem accendere. Interea nutu diuino maiestatis pauore perterriti, in fugam conuersi sunt, nemine persequente. Inuentus autem est postea vnus ex eisdem Saxonibus mortuus iuxta ipsam basilicam, flexis genibus, accliuis supra pedes, habens ignem & ligna in manibus, & velut ore flaret ipsam basilicam cremare. Dum hæc aguntur, Carolus à Roma reuersus venit Papiam, ipsamque ciuitatem armis cepit, insuper Desyderium regem cum vxore sua & filia, omnem thesaurum palatij. Ibique venientes omnes Langobardi de cunctis ciuitatibus Italiæ, eius se subdiderunt dominationi. Adalgisus verò filius Desyderij regis fuga lapsus, mare introiuit, & Constantinopolim perrexit. Carolus subiugata Italia & ordinata, custodiam Francorum in Papia dimittẽs, cum magno triumpho in Franciam reuersus est: & cùm venisset in locum qui dicitur Ingelheym, misit quatuor scaras in Saxoniam. tres pugnas cum Saxonibus inierunt, & Deo auxiliante, victores extiterunt; quarta verò scara non habuit pugnam, sed capta præda magna reuersi sunt in Franciam. & celebrauit rex Natalem Domini in Carisiaco, & Pascha similter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXXV, rex habuit synodum in villa quæ dicitur Duria, & inde Saxoniam pergens Sigiburgh castrum cepit, Heresburch reædificauit. Super Wisaram fluuium venit in locum qui dicitur Brunisberg, vbi occurrerunt ei Saxones volentes ripam suprà dicti fluminis defendere. Auxiliante Deo, & Francis decertãtibus, fugatis Saxonibus, Franci ambas ripas occupauerunt, & multi Saxones occisi sunt. Tunc rex diuidẽs exercitum, sumpsit secum partem, perrexitq; vsq; ad Obacrum fluuium: vbi omnes orientales Saxones venientes cum Hassinone duce eorum, dederunt obsides iuxta quod placuit regi, & iurauerunt sacramẽta. Simul eo reuertẽte

venerunt

venerunt Angrarij in pagum qui dicitur Bucki, vnà cum Brunone duce eorum,& fecerunt ſicut orientales Saxones fecerant. Interea cum Francis qui ſuper fluuium Wiſaram remanſerant, Saxones pugnam commiſerant, & Deo largiente Franci victoria potiti ſunt,& plures ex Saxonibus interfecti ſunt. Hæc audiens rex, iterum ſuper Saxones cum exercitu irruens multam ſtragem fecit,& prædã copioſam cepit ſuper Weſtphalos,& coacti obſides dederunt. Obſidibus itaque receptis,& pręda multa capta, rex in Franciam reuerſus, vbi nunciatum eſt ei, quòd Rotgandus Langobardus, poſtponens fidem & ſacramẽta, aduerſus eum rebellare diſponeret, ſtatim illis in partibus iter arripuit, & celebrauit Natalem Domini in villa quæ dicitur Schletſtat in Elſatio.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXXVI, Carolus rex Italiam ingreſſus, Foroiulij partes petiuit, Rotgandum rebellem captum decollari iuſſit, ad Taruiſium ciuitatem venit, ibiq; Paſcha celebrauit,& ordinatis rebus, derelictis cuſtodibus ex Francis, in ciuitatibus quæ aduerſus eum ſenſerant, in Franciam cum proſperitate reuerſus eſt. Interea Saxones cognita abſentia regis, more ſolito, ruptis ſacramentis in vnum conglobati Heresburgk caſtrum aggrediuntur, fraudulenter Francis ſuadent, vt de caſtro exeant,& cum pace in patriam pergant. Sed cùm illi fallacibus verbis (moniti ſunt) minimè aſſenſum præberent, machinas præparant, munitionem obſidione cingunt,& ſummis viribus certant, ſed nihil proficiunt. Quadam itaque die cùm iterum rediuiuo certamine bellum paraſſent, apparuit gloria Dei manifeſtè ſupra domũ eccleſiæ, quæ erat infra ipſum caſtrum, videntibus multis tam Chriſtianis quàm Paganis. Nam duo ſcuta apparuerunt ſupra præfatam baſilicam, ſanguineo colore flammantia,& velut in prælio quibuſdam motibus agitantia. itaque Pagani hoc ſignum aſpicientes timore & formidine repleti, mox in fugam conuerſi ſunt, & in tantam amentiam deuenerunt, vt ſtrictis gladiis, mutuis armis ſe confoderent. Quanto verò illi plus pauore perterriti fugerunt, tanto magis Chriſtiani confortati, omnipotentem Dominum laudabant, qui ſaluos facit ſperantes in ſe. Ex prædicto igitur loco cum tanta confuſione diſcedentes, venerunt ad aliud caſtrum quod appellatur Deſuburgh, vbi voluerunt ſimiliter facere, ſed Deo auxiliante, Franciſque eis viriliter repugnantibus, nihil præualuerunt. Oppidani verò perſecuti ſunt eos vſque ad flumen quod Lippa dicitur,& multos ex eis interfecerunt. Itaq; rex Wormatiam veniẽs, ſynodum placitumq; publicum ibi tenuit, & concilio ſoluto, mox Saxonum fines penetrauit,& velut ingens tempeſtas omnia proſternit, munitiones irrumpit. Saxones perterriti ad locum vbi Lippa oritur, venerunt, ibi ſe ſuamq; patriam regi tradiderunt,& ſpoponderunt ſe Chriſtianos eſſe debere. Tunc rex vnà cum Francis reſtaurauit Heresburgh caſtrum,& aliud caſtrum ſuper Lippam, vbi venientes Saxones vnà cum vxoribus paruulis innumerabilis multitudo baptizati ſunt in nomine ſanctę Trinitatis. Poſt hęc obſides quantos rex expetiit, dederunt. reformatis autem caſtellis, cuſtodiiſq; diſpoſitis, Carolus in Franciam reuertitur,& celebrauit Natalem Domini in Heriſtellio,& Paſcha in Nouiomago.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXXVII, rex Saxoniam ingreſſus placitum tenuit in loco, qui dicitur Padresbrunna: vbi omnes Saxones conuenerunt, excepto Widichindo, qui cum paucis Saxonibus in partibus Nortmaniæ confugit. In eundem etiam locum venerunt Sarraceni de partibus Hiſpaniæ, quorum hęc ſunt nomina, Ibina, Iarabi & filius Denizeſi, qui Lammeioſeph nominabatur,& gener eius, vbi etiam multitudo Saxonum baptizati ſunt, & ſacramenta ſecundum conſuetudinem dederunt, vt perderent ingenuitatem & omnem hæreditatem, niſi conſeruarent ſuſceptam Chriſtianitatem, & promiſſam fidelitatem regis & filiorũ eius, nec non etiam & Francorum. Carolus in Franciam reuerſus celebrauit Natalem Domini in Duciato,& Paſcha in Aquitania, in villa quæ dicitur Caſinogilo.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXXVIII, Carolus cum exercitu Hiſpaniam ingreſſus eſt. Venit enim primò ad Pampilonam ciuitatem, deinde ad Cæſarauguſtanam vrbem perrexit, vbi innumerabilis multitudo de partibus Burgundiæ,& Auſtraſiæ, vel Baioariæ, ſeu prouinciæ,& Septimanię, pars etiam Lãgobardorum in auxilium Francorum conuenerunt. Obſidione itaq; ciuitatis territi Sarraceni obſides dederunt, & immenſum pondus auri. Eiectis itaque Sarracenis de Pampilona, muriſq; eiuſdem ciuitatis dirutis, Vaſconibuſq; ſubiugatis, in Franciam reuertitur. Interea Saxones au-

dientes, quòd Carolus cum Francis tam longa terrarum ſpacia ab eis eſſet ſeparatus, ſuadente Widichindo, ſecundum conſuetudinem iterum rebellati ſunt, & ad Duriam caſtrum (quod Coloniæ ciuitati contiguum eſt) vſque venerunt, cędibus, rapinis, & incendiis omnia deuaſtantes. Quod cùm nunciatum eſſet regi reuertenti, etiam commoranti Antiſſiodoro ciuitate, miſit idem princeps ſcaram vnam ex electis viris, qui eorum violentiæ reſiſterent. Saxones audientes incolumitatem regis & aduentum Francorum, in fugam conuerſi ſunt: quos Franci è veſtigio ſequentes, repererunt eos ſuper fluuium cuius vocabulum eſt Adarna, in loco qui dicitur Liheſi, vbi pugna cœpta & finita. Franci, auxiliante Deo, victores extiterunt, & multitudo Saxonum eſt ibi occiſa. & celebrauit rex Natalem Domini in Heriſtellio & Paſcha ſimiliter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXXIX, Carolus venit in villam quæ dicitur Compendium, vbi ſe obtulit Hildebrandus Spoletanorum dux cum muneribus, eiúſque dominationi ſe ſubdit. Eodem anno ſynodum tenuit in Duria, & poſt hæc Saxoniam ingreſſus vſque ad Lippam venit. Conati ſunt autem Saxones reſiſtere in loco qui dicitur Bucholtz, ſed nihil præualuerunt. Aperta autem via Weſtphalos ſubiugauerunt, & omnes Saxones qui vltra Wiſaram commorabantur. Veniens autem rex in locum qui vocatur Medofulli, accepit obſides & ſacramenta à Saxonibus qui ab eodem defecerant, & reuerſus eſt in Franciam, & celebrauit Natalem Domini in Wormatia ciuitate, & Paſcha ſimiliter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXXX, Carolus Saxoniam ingreſſus ad Heresburgk venit, & inde ad locum vbi Lippa conſurgit, & ibi ſynodum tenuit. Inde progreſſus ad Albiam fluuium venit, & in ipſo itinere Bardonganenſes, & multi de Nortlindis baptizati ſunt in loco qui dicitur Horheym, vltra Obacrum fluuium, & peruenit vſque ad locum vbi Iora confluit in Albiam. Diſpoſitis itaq; tam Saxonibus quàm Sclauis, in Franciam reuerſus eſt. Inito autem conſilio, vt Romam pergeret orationis cauſa, vnà cum coniuge Hildegarde, celebrauit Natalem Domini in Papia ciuitate.

Anno Dominicę incarnationis DCCLXXXI, Carolus iter pergēs celebrauit Paſcha in Roma, & ibi baptizatus eſt filius eius Pipinus ab Adriano papa, qui & ipſe eum de ſacro fonte ſuſcepit, & duo filij eius à ſuprà dicto pontifice inuncti ſunt in reges, idem Pipinus ſuper Italiam, Ludouicus ſuper Aquitaniā. Inde reuerſus venit Mediolanum, vbi baptizata eſt filia eius Gliſla ab archiepiſcopo Thoma, qui & ipſe eam à ſacro fonte leuauit. His ita peractis, reuerſus eſt in Franciam. Per id tempus legati Apoſtolici, Formoſus & Damaſus epiſcopi, cum miſſis regis Siculfo capellano & Eunardo magiſtro pincernarum, directi ſunt ad Thaſſilonem ducem: commonentes & conteſtantes ex auctoritate Apoſtolica, vt recordaretur priorum ſacramentorum, & non aliter faceret, niſi ſicut iureiurādo iam dudum promiſerat Pipino regi & filijs eius. His admonitionibus conſenſit Thaſſilo, & ſumptis obſidibus ad regem venit Wormatiam, vbi renouauit ſacramenta, & dedit duodecim obſides: ſed nō diu præfatus Thaſſilo promiſſa conſeruauit. Celebrauit autem rex Natalem Domini in Cariſiaco & Paſcha ſimiliter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXXXII, Carolus Coloniam veniens, Rhenum tranſiit, & ſynodum tenuit, vbi Lippa conſurgit: vbi omnes Saxones conuenerunt, excepto rebelle Widichindo. Illuc etiam venerunt legati Godefridi regis Nortmanorum & Altdeni & Hoſmundus, nec non etiam legati Auarorum miſſi à Cacano & Iugurro. Peracto placito reuerſus eſt rex in Franciam. Saxones iterum fidem violant, arma corripiunt, ſuadente Widichindo. Rex autem ea tempeſtate miſerat nuncios ſuos ad Adalgiſum, & Geilonem atque Conradum, viros potentes, vt ducerent exercitum Francorum & Saxonum ſuper Sclauos paucos, qui adhuc rebelles erant. Suprà dicti verò principes, cùm iam in itinere eſſent, audientes quòd Saxones rebellaſſent, ſuper eos arma verterunt, & commiſſo prælio multos ex eis interfecerunt. in qua pugna duo duces ceciderunt, videlicet Adalgiſus, & Geilo, in monte qui dicitur Suntdal. Hoc audiens imperator cum Francis, quos ſub celeritate congregare potuit, illuc perrexit, & peruenit vſque ad locum, vbi Alara confluit in Wiſaram. Tunc omnes Saxones iterum conuenientes ſubdiderunt ſe ſub poteſtate ſuprà dicti regis & reddiderunt ſeditioſos, qui illam rebellionem maximè terminauerunt, ad occidendum quatuor millia quingentos viros. Widichinder verò partibus Nortmaniæ aufugit. Interfectis

fectis itaque ſeditioſis, exilioque damnatis, rex in Franciam reuerſus eſt,& celebrauit Natalem Domini in Theodonis villa,& Paſcha ſimiliter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXXXIII,obiit Hildegardis regina pridie calendas Maij,quod euenit tunc in vigilia Aſcenſionis Domini. & rex iterum Saxoniam ingreſſus eſt, eò quòd Saxones rurſum rebellaſſent,& cum paucis Francis ad Thietmalli venit:ibi Saxones parauerunt pugnam in campo viriliter. Tunc rex cum Francis ſuper eos irruit,& magnam ſtragem ex eis fecit,ita vt perpauci fuga elaberentur. Poſt peractam victoriam venit rex ad Paderbrunnam, vbi coadunato exercitu,denuo ſuper Saxones irruit,qui ſe ſociauerant ſuper fluuium cuius vocabulum eſt Aſa. vbi iterum pugna inita non minor numerus Saxonum cecidit, quàm in ſuperiori prælio ceciderat. Tunc rex Wiſaram tranſiit,& ad Albiam vſque peruenit. Poſt hæc in Franciam reuertitur. Eodem anno obiit Bertha regina IIII idus Iulij. Et cùm Wormatiam perueniſſet rex, ſociauit in matrimonium Faſtradanam reginam,& celebrauit Natalem Domini in Heriſtellio,& Paſcha ſimiliter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXXXIIII, Carolus ingreſſus eſt Saxoniam, eò quòd iterum rebellaſſet, & cum eis aliqua pars Friſonum,& peruenit vſque ad Huculin, circumeundo & vaſtando omnia. Erat autem nimia inundatio aquarum. Ipſe igitur per Thuringiam ab orientali parte intrauit ſuper Hoſtfalos. Porrò filium Caroli dimiſit cum valida manu contra Weſtphalos. Itaque rex Thuringiam ingreſſus, peruenit vſque ad fluuium Albiæ, & inde ad Tagniofurt, deinde ad Scanminge, ex quo loco reuerſus eſt in Franciam. Weſtphali verò congregauerunt ſe iuxta Lippam, quibus occurrit filius regis in pago qui dicitur Dragim, & inierunt pugnam: quibus viriliter ſuperatis reuerſus eſt Wormatiam ad genitorem ſuum. Rex itaque conſultis fidelibus, iterato hyemis tempore, Saxoniam intrauit, & celebrauit Natalem Domini iuxta Kichrisburch Winzzagani ſuper fluuium Ambra in villa quæ dicitur Linhidi.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXXXV, rex vſque Adrine peruenit ſuper fluuium Wiſaram, vbi cõfluit Waahna,& propter nimiam inundationem aquarum, inde reuerſus eſt Heresburgh, vbi vxorem ſuam Faſtradanam cum filiis & filiabus venire iuſſit,& ibi tota hyeme reſedit, ibi etiam Paſcha celebrauit:& multis vicibus ſcaras per Saxones miſit,& eorum caſtra deprædatus eſt,& in Maio ſynodum ad Paderbrunnam habuit, & inde iter pergens, nullo contradicente, totam Saxoniam circumiuit. Venit autem in Bardenguni,& inde miſit poſt Widichindum & Albionem,& vtroſq; ad ſe fecit venire: quos ſacramento firmauit, vt in Franciã ad cũ venirent. Qui acceptis obſidibus, ad Attiniacum ad regẽ venerũt, ibiq; baptizati ſunt,& tunc tota Saxonia ſubiugata eſt Frãcis,& in eadem villa celebrauit rex Natalem Domini & Paſcha ſimiliter.

Anno Dominicę incarnationis DCCLXXXVI, Carolus miſit exercitum ſuum partibus Britannię, vnà cum miſſo ſuo Odulpho principe Cacorum: vbi multa caſtella acquiſierunt Franci, & eorum primates repræſentauerunt Wormatiam regi in publico conuentu. Tunc rex videns ſe ex omni parte pacem habere, Romam perrexit orationis cauſa, & vt ibi cum miſſis imperatoris colloquium haberet,& celebrauit Natalem Domini in Florentia ciuitate.

Anno Dominicę incarnationis DCCLXXXVII, Carolus Romam venit,& à pontifice Adriano ſuſceptus eſt, vbi aliquot dies moratus eſt. Quod cùm audiſſet Heregiſus dux Beneuentanorum, timore perterritus, miſit Romaldum filium ſuum cum magnis muneribus ad regem, poſtulans pacem & promittens, ſe omnem voluntatem eius facturum. Sed his ſuaſionib. minimè Apoſtolicus credidit, ſed magis hortatus eſt regem, vt Beneuenti fines intraret, quod & fecit. Et cùm Capuam veniſſet Herigiſus, reliquit Beneuentum, & in Salernum ſeceſſit, ibiq; ſe muniuit. Exinde miſit filium ſuum Grimaldum (nam Romaldum rex ſecum retinebat) cum magnis muneribus offerens obſides, & promittens omnem fidelitatem, tantùm ab impugnatione ceſſaret. Tunc rex cum conſulto fidelium & ſacerdotum, ne penitus epiſcopatus & monaſteria deuaſtarentur, elegit XII obſides,& XIII filium ſuprà dicti ducis Grimaldum,& accepit munera,& iurauerunt ei omnes Beneuentani, & reuerſus eſt Romam, ibique celebrauit Paſcha cum præſule ſedis Apoſtolicæ. Venerunt etiam in eodem loco miſſi Thaſſilonis, Arnus epiſcopus,& Henricus abbas, rogantes papam, vt pacem faceret, litemque

terminaret inter Carolum regem, & Thaſſilonem ducem, ex qua cauſa multùm coarctatus eſt Apoſtolicus. Rex autem ad poſtulata reſpondit ſe per multa tempora quæſiſſe, ſed minimè obtinere potuiſſe: ne, tamen inobediens videretur eſſe monitis Apoſtolicis, aſſeruit ſe in eiuſdem papæ præſentia cum eiſdem miſſis pacem velle firmare. Illis autem renuentibus atque dicentibus non ſe audere pro ſeniore diffinitiuam proferre ſententiam, neque ſe ad hoc deſtinatos eſſe: videns Apoſtolicus ficta mendacia, & cognoſcens inſtabilitatem ducis, iratus anathematizauit prædictum Thaſſilonem, & omnes illi fauentes, niſi fidelitatem, quam regi Pipino & filio eius Carolo promiſerat, per omnia obſeruarent: conteſtans per eoſdem miſſos eundem virum, & monens, ne per eius obdurationem & perfidiam ſanguis Chriſtianorum funderetur, & terra deuaſtaretur: & ſi ipſe dux nullatenus obedire vellet, tunc Carolus & exercitus eius abſoluti eſſent à Deo & ſancto Petro, & quicquid in ducatu eius perpetratum eſſet incendiis & homicidiis vel qualicunque malitia, totum hoc in Thaſſilonem & ſocios eius vertatur, & rex & Franci perſiſtant innoxij. His verbis abſolutis miſſis Thaſſilonis, rex oratione ad limina Apoſtolorum completa, & benedictione percepta, in Franciam greſſum dirigit, & Wormatiam, vbi erat Faſtradana coniunx eius, peruenit: vbi ſynodum congregauit, & manifeſtauit ſacerdotibus & optimatibus regni cauſas itineris, & qualiter verſutia Thaſſilonis coram ſummo pontifice eſſet deprehenſa. Miſit itaq; cum conſulto fidelium ad eundem Thaſſilonem monens, vt Apoſtolicis adhortationibus obtemperaret. qui cùm nollet obedire, rex partibus Bauariæ exercitum mouit, & venit in locum qui dicitur Lechfeld, ſuper ciuitatem Auguſtam, & venerunt orientales Franci & Thuringi & Saxones ſuper Danubium in loco qui dicitur Faringa. Porrò Pipinus rex de Italia cum exercitu venit Tridentum. Tunc perſpiciens Thaſſilo ſe ex omni parte eſſe circumdatum, & videns, quòd Baioarij magis eſſent fideles Carolo, q̄ ſibi, vndique coarctatus venit ad eum, tradens ſe manibus eius, ad ſeruitium reddens ducatum Pipino rege ſibi commiſſum, & ſe in omnib⁹ peccaſſe, & malè egiſſe confeſſus eſt, & denuo renouans ſacramenta dedit duodecim obſides electos, & tredecimum filium ſuum Theodonem. Rex receptis obſidibus, reuerſus eſt in Franciam, & celebrauit Natalem Domini in Ingelnheym, & Paſcha ſimiliter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXXXVIII, rex cōgregauit ſynodum in præfata villa, ibiq; venit Thaſſilo. Cœperunt autem eum Bauari accuſare, quòd fidem promiſſam violaſſet, ſuadente vxore Luitburga. Obiecta verò Thaſſilo denegare non potuit, ſed conuictus eſt ad Auaros tranſmiſiſſe, & in vitam fidelium regis conciliatum fuiſſe. Ad vltimum tamen confeſſus eſt ſe dixiſſe, ſi decem filios haberet, omnes mallet amittere, quàm ita manere, ſicut iurauerat. Ex iis & aliis multis, ab omnibus diiudicatus eſt ad mortem. Et cùm omnes capitalem ſententiam proclamarent, rex miſericordia motus, eò quòd conſanguineus eius eſſet, obtinuit ab ipſis Dei & ſuis fidelibus, ne moreretur. Interrogatus ergo à rege quid agere vellet, terræ proſtratus licētiam in monaſterium intrandi expetiit, vt ibi peccata ſua deplorare potuiſſet. Similiter & filius eius Theodo fecit. Igitur attōſi ſunt, & in monaſterium miſſi. Pauci Baioarij qui cum Thaſſilone ſenſerant, in exilium ſunt miſſi. Eodem anno commiſſum eſt bellum inter Grçcos & Langobardos, ducibus Hildebrando Spoletano, & Grimaldo Beneuentano, & Winegiſo à rege directo cum Francis: & fugati ſunt Grçci, & victores extiterunt Franci & Langobardi. Per id tempus pugna commiſſa eſt inter Auaros & Francos qui in Italia habitabant, & Deo largiente victoriam obtinuerunt Franci. Tertia pugna commiſſa eſt inter Auaros & Baioarios in campo Iboræ, & fuerunt ibi miſſi regis Grahamanus, & Odoacer cum aliquibus Francis, & Deo auxiliante victoria fuit Francorum ſeu Baioariorum. Hæc omnia ſuprà dictus Thaſſilo & vxor eius Luitburga terminauerunt. Quarta pugna fuit contra Auaros, qui voluerunt vindicare eos qui in prælio ſuperiùs dicto conciderant: ſed Deo adiuuante, victoria Chriſtianis ceſſit. Poſt hæc Carolus Ratiſbonam venit, ibiq; marcas & fines Baioariorum diſpoſuit, indeq; reuerſus eſt in Franciam, & celebrauit Natalem in Aquis palatio, & Paſcha ſimiliter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCLXXXIX, rex Rhenum Coloniæ tranſiit, & Saxoniam ingreſſus, vſq; Albiam fluuium venit, ibiq; duos pontes conſtruxit, & ex vtraque parte pontis caſtra fecit ex lignis & terra, & inde progreſſus Sclauorum fines intrauit,

trauit, & Sclauos vocabulo Wilzi suo dominio subiugauit. Fuerunt autem cum eo in eadem expeditione Franci & Saxones. Frisones verò nauigio venerunt per Habolam fluuium. Fuerunt autem cum eo Sclaui, Vrbi, & Abotrudi, quorum princeps vocabatur Wizan. Obsidibus itaque receptis, reuersus est in Franciam, & celebrauit Natalem Domini Wormatiæ, & Pascha similiter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCXC, nullum iter rex fecit, sed in prædicta ciuitate rex celebrauit Natalem Domini, & Pascha similiter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCXCI, Carolus ad partes Baioariorum perrexit, & Ratisbonam peruenit, vbi & exercitum suum conuenire iussit, ibique cum consilio optimatum regni disposuit ire in Auarorum regnum propter malitiam intolerabilem, quam in Gallorum populos gesserunt & ecclesias Dei. Venit ergo cum exercitu vsque ad Anisam fluuium, vbi triduanum ieiunium cum litaniis fecerunt, postulantes pro salute exercitus & adiutorium Dei & vindictam inimicorum. Rex itaque littora Danubij de Australi parte tenuit: Saxones autem cum quibusdam Francis, & plurima multitudine Frisonum de Aquilonari, & ita pergentes peruenerunt, vbi iam dicti Auari habebant munitiones paratas, de Australi parte ad Chunberg, de Aquilonari verò ripa, in loco qui dicitur Camp. (sic enim nominatur ille fluuius, qui ibi influit in Danubium) Itaque Auari cùm ex vtraque ripæ parte vidissent exercitum, & classem per medium fluuium venientem: tantus terror, Deo faciente, illos inuasit, vt dimissis præsidiis munitionum, fugæ latibula quærerent, & sic, Christo duce, vterque exercitus absque læsione Pannoniam introiuit. Peruenit autem rex vsque ad fluuium qui dicitur Raba, omnia cędibus, incendiis, rapinisq; deuastans, & inde reuersus Ratisbonam, celebrauit ibi Natalem Domini & Pascha similiter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCXCII, Feliciana hæresis cōdemnata est. quem Felicem Engelbertus in præsentiam Adriani pontificis adduxit, & post confessionem hæresin abdicauit. Et eodem anno nulla expeditio facta est, sed tamen super naues ad flumina transeunda, compactus est pons anchoris & funibus, ita cohærens, vt iungi & dissolui possit: & celebrauit rex Natalem Domini Ratisbonæ.

Anno Dominicæ incarnationis DCCXCIII, Carolus Ratisbonam proficiscens, ad Fossatum magnum inter fluuios Alemonon & Radinzam venit, ibiq; summi pontificis missi cum magnis muneribus in præsentiam eius venerunt. Ibi etiam nunciatum est ei, Saxones iterum more solito fidem & promissa violasse. Inde nauigio per Radinzam Mogonum fluuium ingressus, Natalem Domini celebrauit in Wirtzeburch.

Anno Dominicæ incarnationis DCCXCIIII, celebrauit rex Pascha in Franconofurt, ibique congregauit synodum magnam episcoporum, Gallorum, Germanorum & Italorum; vbi fuerunt missi apostolici, Theophilus & Stephanus episcopi. In hac synodo tertiò condemnata est hæresis Feliciana, quam damnationem per auctoritatem sanctorum patrum in libro conscripserunt, quem librum omnes sacerdotes manibus propriis subscripserunt. Eodem tempore Fastradana regina obiit, & in monasterio sancti Albani honorificè sepulta est. Pseudosynodus Græcorum, quam pro adorandis imaginibus fecerant, à pontificibus reiecta est. Rex autem post hæc diuiso in duas partes exercitu, Saxoniam ingressus est, ipse per Thuringiam, Carolus verò filius eius Coloniæ Rhenum transiit. Tunc Saxones congregantes se in loco qui dicitur Finisfelt, præparauerunt se ad pugnam. Cùm verò audissent se ex duabus partibus esse circundatos, dissipauit Deus consilia eorum, quamuis fraudulenter Christianos se esse, & fideles regi promiserunt. Rex in Franciam reuersus celebrauit Natalem Domini in Aquis palatio, & Pascha similiter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCXCV, rex venit Moguntiam, ibique tenuit placitum suum in villa quæ dicitur Cuffinstein, in suburbio eiusdē vrbis. Audiens verò q, Saxones secundum consuetudinem promissionē suam, quam de obseruanda Christianitate & fidelitate regis tenenda fecerant, irritam fecissent, cum exercitu Saxoniam intrauit, & vsque ad fluuium Albiam peruenit ad locum qui dicitur Hiliuni, in quo iisdem diebus Wirzam Abrotitorum rex à Saxonibus occisus fuerat: ibi etiam venerunt missi a Thudone, qui in gente & regno Auarorū magnam potestatē habebat, affirmantes q, idem Thudon cum terra & populo suo se regi dare vellet, & eiusdem ordinatione

Chriſtianam fidem ſuſcipere. rex itaque afflictis magna ex parte Saxonibus, eorumq; terra vaſtata, acceptis obſidibus in Franciam rediit, & celebrauit Natalem Domini Aquis, & Paſcha ſimiliter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCXCVI, Adrianus papa obiit, & Leo mox in pontificatu ſucceſſit, ſtatimq; miſit regi legatos cum muneribus, claues etiam cõfeſſionis ſancti Petri, & vexillum Romanę vrbis direxit. Henricus dux Foroiulianorum miſſis hominibus cum Wonomiro Sclauo in Pannoniam, Iringum gentis Auarorũ principem, longis retro temporibus, qui eum ciuili bello, fatigatis inter ſe principibus, improuiſe expoliauit. Caganus & Iuguro inteſtina clade interempti ſunt. Theſaurum priſcorum regum multa ſeculorum prolixitate collectum, idem dux Carolo ad Aquis palatium miſit; quo accepto, peracta largitori omnium bonorũ gratiarum actione, magnam partem inde Romam ad limina Apoſtolorũ miſit per Angelbertum abbatem; porrò reliquam partem optimatibus, clericis ſiue laicis, cæteriſq; fidelibus ſuis largitus eſt. Per id tempus Thudon ſecundum promiſſionem ſuam, cum magna parte Auarorum ad regem venit, ſe populum ſuum, & patriam regi tradidit, ipſe & populus eius baptizatus eſt, & muneribus ſuſceptis redierunt ad propria. Eo tempore rex cum exercitu Saxoniam intrauit, & Pipinus rex in Pannoniam cum exercitu introiuit. Venit autem legatio Pipini regis ad patrem in Saxoniam, quæ dixit Auaros poſt interfectionẽ priorum ducum ſuper ſe conſtituiſſe regem nomine Karam, & Pipinus contra eum certare diſponeret. Rex peragrata Saxonia, in Franciam ſe recepit, & in Aquis palatio filium ſuum Pipinum à Pannonia redeuntem, & partem theſauri quæ remanſerat, adducentem lætus aſpexit. Et celebrauit in eodem loco Natalem Domini & Paſcha ſimiliter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCXCVII, Barcinona ciuitas Hiſpaniæ, quę iam pridem à Francis diſceſſerat, per Thathim præfectum ipſius Francis eſt reddita. Nam ipſe ad palatium veniens, & ciuitatem cum ſemetipſo regi tradidit. Eo tempore expeditio facta eſt in Saxoniam, & vſq; ad Oceanum trans omnes paludes & inuia loca pertranſit exercitus: & rex de Adulo hoc regreſſus (hoc enim loco nomẽ, vbi Oceanus Saxoniam alluit) tota Saxonum gente in deditionem per obſides accepta, in Aquis palatium reuerſus eſt, vbi Abdellam Sarracenum, qui à fratre regno pulſus in Mauritania exulabat, ipſo ſemetipſum commendante, ſuſcepit. In eodẽ loco & legatus Nicetę, qui tunc Siciliam regebat, nomine Theophilus, imperatoris epiſtolam portans, quem honorificè ſuſcipiens poſt aliquot dies abſoluit. Ipſe verò Nouembri menſe mediante, ad hyemandũ cum exercitu Saxoniam intrauit, poſitiſq; caſtris iuxta Wiſaram fluuium, locum caſtrorum Heriſtellium vocari iuſſit. illuc legati gentis Auarorum cum magnis muneribus venerunt. De eodem loco Abdellam Sarracenum cum filio ſuo Ludouico in Hiſpaniam ire iuſſit, & filium ſuum Pipinum in Italiam remiſit, ipſe ad diſponẽdam Saxoniã totum hyemis tempus impendens, ibi Natalem Domini celebrauit & Paſcha.

Anno Dominicæ incarnationis DCCXCVIII, venit ad regem legatus Aldefonſi regis Gallicię & Aſturię nomine Frolo, papilionem miræ magnitudinis pręſentans. Et in ipſo Paſchæ tempore Nordiueli trans Albiam ſedentes ſeditione commota, legatos regios, qui tunc ad iuſticias faciendas apud eos cõuerſabantur, cõprehenderunt, quoſdam ex eis trucidantes, cæteros ad redimendos ſeruauere. Rex itaq; collecto exercitu, de Heriſtellio ad locũ qui Minda dicitur, perrexit, & facto conſilio in deſertores arma corripuit, & totam inter Albiam & Wiſaram Saxoniam depopulãdo peragrauit. Nortlindi contra Tranaſchonem ducem Abotritorum, & Helbruinum legatum regis, commiſſo prælio, victi ſunt. Cæſa ſunt ex eis in eo prælio quatuor millia, cæteri qui fugerũt, de paucis cõditione tractare cœperunt. Rex acceptis obſidib. à Saxonibus in Franciam reuerſus eſt, & Aquis perueniens legationẽ Græcorum à Conſtantinopoli miſſam ſuſcepit. Erant enim legati Michael patricius quõdam Phrygiæ, & Theophilus presbyter, epiſtolam Irenæ imperatricis ferentes. Nam filius eius Conſtantinus imperator à ſuis comprehenſus & excæcatus eſt. Hæc tamen legatio tantùm de pace fuit. quos cùm abſoluiſſet, abſoluit etiam cum eis Siſinnium fratrẽ Tharaſij Cõſtantinopolitani epiſcopi, iam dudũ in Italia prælio captũ. Hoc anno ſidus Martis in toto cœlo nõ comparuit. Inſulę Baleares à Mauris & Sarracenis deprędatę ſunt. Aldefonſus rex Gallicię & Aſturię, prędata Vlyſibona vltima Hiſpanię ciuitate, loricas, mulos, captiuoſq; Mauros regi per

legatos

legatos Frolam & Baſilicum hyemis tempore miſit, & celebrauit Natalem Domini in eodem loco, & Paſcha ſimiliter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCXCIX, Romani Leonem papam, litania maiore captum excæcauerunt, ac linguam eius radicitus abſciderunt: qui in cuſtodia miſſus noctu per murum euaſit, & ad legatos regis qui tunc apud baſilicam ſancti Petri erant, Wirundum ſcilicet abbatem & Winegiſum Spoletanorum ducem veniens, Spoletum ductus eſt. Rex Saxoniam ingreſſus apud Paderbrunnam caſtris poſitis conſedit, & inde diuiſo exercitu, Carolum filium ſuum cum medietate ad colloquium Sclauorum, & ad recipiendos Saxones qui ex Nortlindis venerunt, in Bardengani direxit. In eodem loco Leonem papam ſummo cum honore ſuſcepit, ibique reditum Caroli filij expectans, Leonē pontificem ſimili quo ſuſceptus erat, honore dimiſit, qui ſtatim Romā profectus eſt. Recepto cum proſperitate filio, Aquas repedauit, vbi legat⁹ Michaelis Siciliæ præfecti nomine Daniel ad eum venit, atque inde cum magno honore dimiſſus eſt. Eodem anno gens Auarorum à fide quam promiſerat, defecit, & Henricus dux Foroiulianorum poſt tot victorias proſperè geſtas iuxta Tharſicam Liburniæ ciuitatem inſidiis ciuium oppreſſus eſt. Per id tempus Geroldus cùm eſſet Baioariæ præfectus, commiſſo cum Auaribus prælio, interficitur, & in Augia ſepelitur: de quo in viſione Wetini legitur, quòd inter Martyres ſit adnumeratus. Inſulæ Baleares, quæ à Mauris & Sarracenis deprædatæ ſunt, poſtulato & accepto à Francis auxilio, à prædonum incurſione defenſatæ ſunt. Signa quoque Maurorum in pugna ſublata regi præſentata ſunt. Wido comes, qui Marcam contra Britones tenebat, cum ſociis Britanniam ingreſſus, totamque perluſtrans in deditionem recepit, & regi de Saxonia reuertenti arma ducum qui ſe tradiderant, inſcriptis ſingulorum nominibus pręſentauit. Tota itaque Britannia, quod nunquam antea fuit, Francis ſubiugata eſt. Eodem anno monachus quidam de Hieroſolymis veniens, reliquias multas attulit regi ex parte patriarchę Hieroſolymitani. Azan præfectus ciuitatis quæ dicitur Oſcadanis, regi munera miſit. Celebrauit Natalem Domini in eodem palatio.

Anno Dominicæ incarnationis DCCC, rex abſolutum Hieroſolymitanum monachum dimiſit, & cum eo Zachariam presbyterum de palatio ſuo, & per illum multam pecuniam miſit per illa ſancta loca, vbi Dominus cōuerſatus eſt corporaliter. Ipſe medio Martio de Aquis egreſſus, littus Oceani Gallici perluſtratus, & in ipſo mari quod tunc à piratis infeſtabatur, claſſem inſtituit, & præſidia diſpoſuit. Paſcha apud ſanctum Richardum celebrauit: indeq; per littus Oceani ad Rothomagum ciuitatem peruenit, ibiq; Sequana amne tranſmiſſo, Turones ad ſanctum Martinum orationis cauſa profectus eſt, ibiq; aliquot dies moratus eſt, propter aduerſam Luitgardæ coniugis valetudinem, quæ ibidem & defuncta & humata eſt. Obiit autem pridie nonas Iunij. Inde per Aurelianos ac Pariſios Aquis palatium venit. Eodem anno pridie nonas Iulij, contra morem & naturam aſpera & gelu concreta fuit pruina, & VIII idus Iulij ſimiliter: ſed tamē nullam incommoditatem fructibus attulit. Menſe Auguſto Moguntiæ placitum tenuit, & inde mouens cum exercitu Rauennam venit, vbi VII dies moratus Romam direxit greſſum, filio ſuo Pipino cum exercitu in Beneuentū miſſo. Itaq; cùm Romam veniſſet, occurrit ei pridie Leo papa & ſenatus Romanorum apud Nomētum, duodecimo ab vrbe lapide, & ſumma cum humilitate, ſummoq; honore ſuſcepit, prandens cum eo in eodem loco. Igitur ſtatim eum ad vrbem præceſſit, & in craſtinum in gradibus baſilicæ beati Petri Apoſtoli ſtans, miſſis obuiam Romanæ vrbis vexillis cum crucibus atq; reliquiis: ordinatis etiam atq; diſpoſitis per cōgrua loca tam peregrinorum ꝗ ciuium turmis, qui venienti laudes dicerent, ipſe cum clero & epiſcopis ante gradus eccleſiæ eum humiliter ſuſcepit. Data itaq; benedictione in baſilicam beati Petri Apoſtoli cunctis pſallentibus introduxit. Hoc autem factum eſt VIII idus Decembris. Poſt VII verò dies rex cōcione vocata, cur Romā veniſſet, patienter indicauit, & inde quotidie ad ea quæ venerat facienda operā dedit, inter quæ quod maximum & difficillimū, erat de diſcutiendis criminibus, quæ ſummo pontifici obiecta erant. Cauſa itaque ventilata, cùm nullus probator aut teſtis legitimus appareret, qui locum controuerſiæ ſubire pręſumeret, præfatus pontifex corā omni populo in domo ſancti Petri Euangelium portans ambonē conſcendit, inuocatoq; ſanctę Trinitatis nomine, iureiurādo ab

obiectis ſe criminib. purgauit. Eadem die Zacharias pater cum duobus monachis, vno de monte Oliueti, altero de Bethlehem Romam venit, quos epiſcopus Hieroſolymorum ad regẽ direxit. qui benedictionis cauſa claues ſepulchri Domini ac loci Caluariæ, claues etiã ciuitatis cum vexillo detulerunt: quos rex benignè ſuſcipiẽs, aliquot dies ſecũ detinuit, & mẽſe Aprili remuneratos abſoluit. Et celebrauit ibi rex Natalẽ Domini.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCI, cùm rex ipſe die Natali Domini ante confeſſionem ſancti Petri ab oratione ſurgeret, Leo papa coronam capiti eius impoſuit, & à cuncto Romanorum populo ter acclamatum eſt: CAROLO AVGVSTO A DEO CORONATO, MAGNO ET PACIFICO IMPERATORI ROMANORVM, VITA ET VICTORIA. Et poſt laudes more antiquorum principum adoratus eſt, & ablato patricij nomine Imperator & Auguſtus eſt appellatus. Poſt paucos dies iuſſit eos qui anno ſuperiori pontificem depoſuerant, exhiberi, & habita de eis quæſtione ſecundum legem Romanam, vt maieſtatis rei, capitali ſententia damnati ſunt: pro quibus tamen papa pio affectu apud imperatorem interceſſit. Nam vita & membrorum integritas eis conceſſa eſt. Cæterùm pro facinoris magnitudine exilio deportati ſunt. Huius factionis fuêre principes, Paſchalis Primicerius, & Campulus ſacellarius, & multi alij nobiles Romani, qui omnes eadem ſententia damnati ſunt. Ordinatis itaque Romanæ vrbis totius Italiæ, non tantùm publicis, ſed etiam eccleſiaſticis & priuatis negotiis, miſſaque iterum ſuper Beneuentanos cum Pipino filio ſuo hoſtili expeditione, ipſe poſt Paſcha VII calendas Maij Romam egreſſus eſt, & venit Spoletum. Et dum ibi moraretur, II calendas Maij, hora noctis ſecunda terræmotus ingens factus eſt, quo tota Italia grauiter concuſſa eſt. quo motu tectum baſilicæ beati Pauli Apoſtoli magna ex parte cum ſuis trabibus corruit. Eodem anno loca quædam circa Rhenum & in Gallia & in Germania terræmotu tremuerunt, & peſtilentia propter mollitiem hyberni temporis facta eſt. Imperator de Spoleto Rauennam veniens, aliquot dies ibi moratus, Papiam perrexit. Ibi nunciatum eſt ei, legatos Aaron Amirmunmilin regis Perſarum portum Piſæ intraſſe, quibus obuiam mittens inter Vercellas & Eboreiam eos ſibi fecit præſentari. Vnus enim ex eis erat Perſa de oriente legatus regis Perſarum, alter Sarracenus de Africa, legatus Ammirati Abraham, qui in confinio Africæ in Foſſato poſſidebat; qui Iſaac Iudæum, quem imperator ante quadriennium ad regem Perſarum cum Lantfrido & Sigiſmundo miſerat, reuerſum cum magnis muneribus nunciauerunt. Nam Lantfridus & Sigiſmundus in itinere defuncti ſunt. Miſit itaque rex Erchanbaldum notarium in Liguriam ad naues parandas, vbi elephas etiam inter quæ deferebantur, ſubuehebatur: ipſe verò celebrato die natiuitatis ſancti Ioãnis baptiſtæ apud Eboreiam, Alpes tranſgreſſus in Galliam reuerſus eſt. Ipſa æſtate capta eſt Barcinona ciuitas Hiſpaniæ, iam tunc minus plus biennio obſeſſa. Zatuni præfectus eius, & alij quàm plures Sarraceni comprehenſi ſunt. Et in Italia Theate ciuitas ſimiliter capta, & flammis exuſta eſt, eiuſque præfectus Rodhelmus comprehenſus eſt. Caſtella, quæ ad illam ciuitatem aſpiciebant, in deditionem recepta ſunt. Zatuni & Rotſelmus exilio damnati ſunt. Menſe Octobri Iſaac Iudæus de Africa cum elephante regreſſus, portum Veneris intrauit. Et quia propter niues Alpes tranſire non potuit, Vercellis hyemauit. Imperator Aquis Natalem Domini celebrauit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCII, Irene imperatrix de Conſtantinopoli miſit legatum nomine Leonem ad imperatorem, de pace confirmanda inter Francos & Græcos, & imperator Conſtantinopolim miſit Ieſſe epiſcopum Ambianenſem & Helingãdum comitem, vt pacem cum eo ſtatuerent. Paſcha celebratum eſt in eodem palatio. Eodem anno, XIII calendas Auguſti, venit Iſaac cum elephante & cæteris muneribus à rege Perſarum miſſis, in præſentiam imperatoris. Nomen elephãtis erat Amhulater. Oſtona ciuitas in Italia in deditionem recepta eſt. Luceria quoque frequenti obſidione fatigata, & ipſa in deditionem venit, præſidiumq; Francorum in ea poſitum eſt. Imperator æſtatis tempore in Arduenna venationibus operam dedit, & miſſo in Saxoniam exercitu, Tranſalbianos Saxones vaſtauit. Grimaldus Beneuẽtanorum dux, in Luceria Winegiſum comitem Spoleti qui præſidio præerat, aduerſa valetudine fatigatum obſedit, & in deditionem accepit, captumque cum magno honore tenuit. Imperator Aquis Natalem Domini celebrauit.

Anno

Anno Dominicæ incarnationis DCCCIII, terræmotus Aquis palatio factus eſt, & mortalitas ſubſecuta eſt. Winegiſus à Grimaldo redditus eſt. Miſſi imperatoris à Conſtantinopoli regreſſi ſunt, & venerunt cum eis legati Nicephori imperatoris, qui tunc rempublicam regebant, quorum hæc ſunt nomina, Michael epiſcopus, Petrus abbas, Calixtus & Candidus: qui venerunt ad imperatorem in Germania ſuper fluuium Sala, in loco qui dicitur Saltz, & pactum faciendæ pacis in Chriſto ſuſceperunt. Inde dimiſſi cum epiſtola imperatoris Romam venerunt, inde Cōſtantinopolim regreſſi ſunt. Imperator autē in Bauariam profectus eſt, & diſpoſitis Pannoniarum cauſis reuerſus eſt: ibi Natalem Domini celebrauit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCIIII, imperator Aquis hyemauit, æſtate verò in Saxoniam cum exercitu perrexit, omnesq; qui trans Albiam in Wihmodi habitabant, Saxones cum mulieribus & infantibus tranſtulit in Franciam, & pagos Transalbianos Abrotidis dedit. Eodem die Godefridus rex Danorum venit cum claſſe ſua & omni equitatu regni ſui ad locum qui dicitur Schlieſvvich, in confinio regni ſui & Saxoniæ. Promiſit enim ſe ad colloquium imperatoris venturum, ſed conſilio ſuorum territus, propiùs non acceſſit, ſed quicquid voluit per legatos mandauit. Nam imperator ſuper Albiam fluuium ſedebat in loco qui dicitur Holdnſteyn, & miſſa ad Godefridum legatione pro fugitiuis retentis, mediante Septemb. Coloniam venit: deinde ad Arduennam ingreſſus, venationum iocis exercitatus, Aquas reuerſus eſt. Medio Nouembris nunciatum eſt ei, Leonem papam cum eo Natalem Domini celebrare velle, vbicunque illi placuiſſet: quod gratanter ſuſcepit. Et ſtatim miſſo filio ſuo Carolo ad ſanctum Mauricium, eum ſuſcipere honorificè præcepit. Ipſe verò obuiam illi Remorum ciuitate profectus eſt, ibiq; ſuſceptum ad Cariſiacum vſque perductum, cum eo ibi Natalem Domini celebrauit: deinde Aquas perduxit, & honoratū magnis muneribus per Baioariam ire volentem, à ſuis deduci fecit vſq; Rauennam. Cauſa autem aduentus eius hæc fuit. Nunciatum eſt imperatori, Ieſu Chriſti Domini noſtri ſanguinem in Mantua ciuitate fuiſſe repertum: imperator ad papam direxit, rogans vt veritatem rei perquireret. qui accepta occaſione Roma exeundi, primò in Lāgobardiā, quaſi pro inquiſitione prædicta profectus eſt: deinde arrepto itinere ſubitò ad imperatorem vſq; peruenit, manſitq; apud illum dies octo, & (ſicut dictum eſt) Romam repedauit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCV, Cacanus princeps Auarorum imperatorem adiit, poſtulans ſibi locum dari ad habitandum inter Sabariam & Carantanum, qui propter infeſtationem Sclauorum, in priſtinis ſedibus manere non poterat. quem imperator benignè ſuſcepit, eiuſque precibus fauit. Eodem tempore miſit exercitum cum filio ſuo Carolo ſuper Sclauos qui vocantur Boëmi, qui omnem terram eorum depopulātes, ducem eorum qui appellabatur Letzo, occiderunt. Imperator Theodonis villam venit, indeq; Adromarici montem vſque profectus, ibi venationibus exercitatus eſt: inde Theodonis villam reuerſus Natalem Domini celebrauit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCVI, venerunt Wilharius & Beatus, duces Venetiæ, nec non & Paulus dux Ladoræ, atq; Donatus eiuſdem ciuitatis epiſcopus, legatī Dalmatiæ in præſentiam imperatoris cum magnis donis & ordinatis, tam Venetiis q̃ Dalmatiis. Eorum miſſis abſolutis, imperator cum primoribus & optimatibus Francorum de pace conſtituenda & conſeruanda inter filios ſuos, & de partitione regni placitum habuit. Et diuiſione facta in tres partes, imperium ſuum partitus eſt inter tres filios, vt ſcilicet vnuſquiſq; ſciret, quam partem tueri & regere debuiſſet, ſi illum patrem ſuperuiueret. De hac diuiſione teſtamentum fecit: & ſacramētum interpoſitum à Francis confirmatum eſt, & Leoni papæ tranſmiſſum, vt hæc decreta manu ſua firmaret, quod & factum eſt. Poſt hæc imperator dimiſſo vtroq; filio in regnū ſibi deputatum, Pipino ſcilicet & Ludouico, de Theodonis villa profectus, nauigio per Moſellam Rhenū ingreſſus, ad Neomagum in Badua venit, ibiq; tota Quadrageſima fuit, & ſanctum Paſcha celebrauit, & inde Aquas rediens, Carolum filium in terra Sclauorum quæ dicitur Sorabi, ſuper Albiam fluuium cum exercitu miſit, in qua cōgreſſione Miliduoh Sclauus occiſus eſt, duoq; caſtella ab exercitu cōſtructa ſunt: vnum ſuper ripam fluminis Salæ, alterū ſuper Albiam. Sclauiſq; compreſſis, ex hac parte Bohemos cum Baioariis atq; Alemanis aggreditur, eorumq; terram ex maxima parte vaſtauit. Eodē anno in

Corſicam inſulam contra Mauros, qui eam vaſtabant, claſſis de Italia à Pipino miſſa eſt, cuius aduentum Mauri non expectantes, diſceſſerunt. Vnus tamen ex Francis Hademarus nomine, comes ciuitatis Genuæ, cùm imprudenter pugnaret, occiſus eſt à Mauris. In Hiſpania verò Nauarri & Pampilionenſes, qui ſuperioribus annis ad Sarracenos tranſierant, in fidem recepti ſunt. Claſſis Anicephoro imperatore, cui Geta patricius præerat, ad recipiendam Dalmatiam mittitur, & legati qui ferè annos quatuor ad regem Perſarum miſſi ſunt, per ipſas Græcarum nauium ſtationes trāſuecti, ac Taruiſium nullo aduerſariorū ſentiente peruenerunt. Imperator celebrauit Natalem Domini Aquis palatio. Eodem anno fuit eclipſis Lunæ, IIII nonas Septembris. erat ſtatio Solis tunc in XVI parte Virginis, Luna autem morabatur in XVI parte Piſcium.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCVII, eclipſis Solis facta eſt III idus Februarij, ſtante vtroque ſidere in XXV parte Aquarij: & in eodem menſe, IIII calendas Martij, eclipſis Lunæ facta eſt, & in eadem nocte apparuerunt acies in cœlo miræ magnitudinis, Sole morante in vndecima parte Piſcium, & Luna in XI parte Virginis. Iterum XI calendas Septembris eclipſis Lunæ facta eſt hora noctis tertia, Sole poſito in V parte Virginis, & Luna in V Piſcium. Rutbertus miſſus imperatoris, qui de oriente reuertebatur, defunctus eſt, & legatus regis Perſarum nomine Abdella cum monachis de Hieruſalem, qui legatione Thomæ patriarchæ fungebantur, quorum nomina fuêre Gregorius & Felix. Gregorius abbas erat de monte olíueti, & erat natione Germanus, & à parentibus Engilbaldus vocatus eſt. Peruenerunt Aquis ad imperatorem munera ferentes, quæ prædictus rex Cæſari miſerat, ſcilicet papilionem & tentoria atrij, vario colore reſperſa, miræ magnitudinis & pulchritudinis. Erant enim omnia byſſina, tam tentoria quàm & funes eorum diuerſis tincti coloribus. Fuerunt etiam munera præfati regis pallia holoſerica multa, valde pretioſa, odoramenta, balſamum atque vnguenta. Miſit præterea horologium ex aurichalco arte mechanica mirificè compoſitum, in quo XII horarum curſus ad clepſydram vertebatur, cum totidem æreis pilulis, quæ ad completionem horarum decidebant, & caſu ſuo ſubiectum ſibi cymbalum reſonare faciebāt, additis in eodem horologio eiuſdem numeri equitibus, qui per XII feneſtras completis horis exibant, & in curſu egreſſionis ſuæ totidem feneſtræ, quæ priùs erant apertæ, claudebantur: nec non & alia multa erant in præfato horologio. Fuerunt etiam inter prædicta munera duo candelabra ex aurichalco miræ magnitudinis & proceritatis, quæ omnia Aquis repoſita ſunt. Imperator igitur legatum & monachos per aliquod tempus ſecum retinens, poſtmodum eos in Italiam direxit, atque ibi tempus nauigationis expectare iuſſit. Eodem anno, Burchardum comitem ſtabuli ſui, quem corruptè Cōſtabulum appellamus, cum claſſe miſit in Corſicam, vt eam à Mauris defenderet, qui prædas illic exercebant. Qui iuxta conſuetudinem ſuam de Hiſpania egreſſi, primò Sardiniam appulſi ſunt, ibique cum Sardis prælio commiſſo, multis ſuorum amiſſis (nam tria millia ibi cecidiſſe perhibentur) in Corſicam recto curſu peruenerunt. Ibi iterum in quodam portu eiuſdem inſulæ cum claſſe, cui Burchardus præerat, prælio decertarunt, victique ac fugati ſunt, amiſſis XIII nauibus, & plurimis ſuorum interfectis. Adeò illo anno in omnibus locis aduerſa fortuna fatigati ſunt, vt ipſi ſibi idcirco hoc accidiſſe teſtati ſunt, quòd anno ſuperiori contra omnem iuſtitiam de Patalaria inſula LX monachos aſportatos in Hiſpania vendiderunt, quorum aliqui per liberalitatem imperatoris iterum in ſua loca reuerſi ſunt. Niceta patricius, qui cum claſſe Conſtantinopolitana ſedebat in Venetia, pace facta cum Pipino rege & induciis vſque ad menſem Auguſti acceptis, ſtatione ſolita Conſtantinopolim regreſſus eſt, & celebrauit imperator Natalem Domini Aquis, & Paſcha ſimiliter.

Anno Dominicę incarnationis DCCCVIII, hyems molliſſima, & peſtilens erat. Vere inchoante imperator Neumagam profectus eſt, & celebrato ibi Paſchate, iterum Aquis repedauit. vbi nunciatum eſt ei Godefridum regem Danorum copias in Abrotides traieciſſe, aduerſus quem Carolum filium ſuum cum exercitu miſit, iubens veſano regi reſiſtere, ſi Saxoniæ terminos aggredi tentaret. Godefridus expugnatis aliquot Sclauorum caſtellis, cum magno copiarum ſuarum detrimento in patriā reuerſus eſt. Nam licet Draſconē ducem Abrotidorum loco pepuliſſet, Godelaibum alium ducem dolo captum patibulo ſuſpendiſſet, Abrotidorū duas partes ſibi vectigales feciſſet: optimos

mos tamen militum ſuorum & manu promptiſſimos amiſit, & cum eis filium fratris ſui nomine Reginbaldum, qui in oppugnatione cuiuſdam oppidi cum plurimis Danorum primoribus interfectus eſt. Imperatoris filius Albiam pōte iunxit, & exercitum cui præerat in Hilinones & Smeldingos, qui & ipſi ad Godefridum regem defecerant, quanta potuit celeritate tranſpoſuit, populatiſq; circunquaque eorum agris, tranſito iterum flumine, cum incolumi exercitu in Saxoniam ſe recepit. Fuerūt cum Godefrido in prædicta expeditione Sclaui qui dicuntur Wilzi, qui propter antiquas inimicitias, quas cum Abrotidis habere ſolebant, ſponte illi corpus eorum iunxerant, ipſoq; in regno reuertente cum præda quam inter Abrotides ceperant, & ipſi domum reuerſi ſunt. Godefridus verò priuſquam reuerteretur, deſtructo emporio quod in Oceani littore cōſtitutum erat, & lingua Danorum Rerich dicebatur, & magnam regno illius commoditatem vectigalium per ſolutionem præſtabat, tranſlatiſque inde negotiatoribus, ſoluta claſſe, ad portum qui Lieſtorph dicitur, cum vniuerſo exercitu venit: vbi per aliquot dies moratus, limitem regni ſui, qui Saxoniam reſpicit, vallo munire conſtituit, eo modo, vt ab orientali maris ſinu, quem illi Hoſarſalet dicunt, vſque ad occidentalem Oceanum, totam Egidoræ fluminis Aquilonarem ripam munimentum valli prætexeret: vna tantùm porta dimiſſa, per quam carra & equites emitti & recipi potuiſſent. Diuiſo itaque opere inter duces, domum reuerſus eſt. Interea rex Nortdanibrorum de Britannia inſula nomine Eardulf, regno & patria pulſus, ad imperatorem dum adhuc Niumagæ moratur, venit, & patefacto aduentus ſui negotio, Romam proficiſcitur, Romaq; rediens per legatos Romani pōtificis & imperatoris in regnum ſuum reducitur. Fuit autem legatus apoſtolicus Adulphus diaconus de Britānia, natione Saxo, & cum eo ab imperatore miſſi abbates duo, Rotfridus notarius & Nantharius de ſancto Othmaro. Imperator ædificatis per legatos ſuos ſuper Albiam duobus caſtellis, præſidioq; in eis contra Sclauorum incurſiones diſpoſito, Aquis Natalem Domini celebrauit & Paſcha ſimiliter.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCIX, claſſis de Conſtantinopoli miſſa primò Dalmatiam, deinde Venetias appulit. Cumq; ibi hyemaret, pars eius ad Cumaculam inſulam venit, commiſſoq; prælio contra præſidium quod in ea poſitum erat, à ciuibus victi atque fugati ſunt. Dux autem qui claſſi præerat, nomine Paulus, cùm de pace inter Francos & Græcos conſtituenda, quaſi ſibi hoc eſſet iniunctum, apud Pipinum regem agere moliretur, Willario & Beato Venetiarum ducibus, omnes conatus eius impedientibus, atque ipſis etiam inſidias parantibus, cognita eorum fraude, diſceſſit. Dum hæc in Italia aguntur, Ludouicus rex in occiduis partibus cum exercitu Hiſpaniam ingreſſus, Dertoſam ciuitatem ſuper ripam Iberi fluminis ſitam obſedit, conſumptoq; in expugnatione illius aliquanto tempore, poſtquam eam tam citò capi non poſſe vidit, dimiſſa obſidione cum incolumi exercitu in Aquitaniam ſe recepit. Poſtquam Eardulfus rex Nortdanibrorum in regnum ſuum reſtitutus eſt, cùm miſſi reuerterentur, Adulphus diaconus captus eſt à piratis, ſed poſtea redemptus eſt, Romamq; reuerſus. In Tuſcia Populonium ciuitas maritima à Græcis qui Orobitæ vocantur, deprædata eſt. Mauri quoque de Hiſpania Corſicam ingreſſi in ipſo ſabbato S. Paſchæ ciuitatem quandam deprædati ſunt, & præter epiſcopum & paucos ſenes atque infirmos, nihil in ea reliquerunt. Interea Godefridus rex Danorum, per quoſdam negotiatores mandauit duci qui Phryſiam præuidebat, audiſſe ſe, quòd ei imperator eſſet iratus, eò quòd in Abrotides duxiſſet exercitum, & ſuas vltus eſſet iniurias, addens ſe velle denegare quod ei obiiciebatur, quòd fœdus promiſſum irrupiſſet; petiuit etiam imperatorem, vt mitteret miſſos ſuos trans Albim iuxta terminos regni ſui, & ipſe cum ſuis ibi veniret, inuicemq; diſcuſſis cauſis, quæque emendatione digna erant, abſque contradictione ibi corrigerentur. Quod cùm Imperatori nunciatum eſſet, non abnuit, colloquiumque eſt habitum cum primoribus Danorum trans Albiam, multiſq; hinc inde prolatis, minimè ad effectum res perducta eſt. Thraſco dux Abrotidorum, poſtquam filium ſuum poſtulanti Godefrido obſidem dederat, collecta manu & auxilio à Saxonibus contracto, vicinos ſuos Wilzos aggreſſus, agros eorum ferro & igne vaſtauit, regreſſuſque domum cum ingenti præda, accepto iterum à Saxonibus validiori auxilio, Smeldingorum maximam ciuitatem expugnat, atque his proſperis ſucceſ-

ſibus omnes qui ab eo defecerant, ad ſuam ſocietatem redire coëgit. Imperator itaque, cùm ei multa de iactatione & ſuperbia regis Danorum nuntiarentur, ſtatuit trans Albim ciuitatem ædificare, Frãcorumq; in ea ponere præſidium. Cumq; ad hoc, per Galliam atq; Germaniam homines congregaſſet, armiſq; ac cæteris ad vſum neceſſarium rebus inſtructos, ad locum deſtinatum ducere per Phryſiam iuſſiſſet: Thraſco dux Abroditorũ, in emporio Rerich ab hominibus Godefridi dolo interfectus eſt. Imperator poſtquam locus ciuitatis conſtituendæ fuerat exploratus, Egobertum comitem huic negotio exequendo præficiens, Albiam traiicere & locum iuſſit occupare. Eſt autem locus ſuper ripam Sturiæ fluminis vocabulo Eſſelfelt. Occupatus eſt itaque ab Egeberto & comitibus Saxonibus, & circa idus Martij muniri cœptus. Dum hæc circa Danos aguntur, Aureolus comes, qui in confinio Hiſpaniæ atque Galliæ trans Pyrenæum contra Oſcam Cæſarauguſtæ reſidebat, defunctus eſt: & Amoror præfectus in locum eius intrauit, miſſaq; ad imperatorem legatione, ſe cum ſuis omnibus eius obſequio traditurum promiſit. Eclipſis Lunæ accidit VII calendas Ianuarij.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCX, Amoror præfectus colloquium imperatoris expetiit in confinio Gallici & Hiſpanici limitis. In eo colloquio ſe promiſit cum ſuis omnibus imperatoris manibus commendaturum: quod licet imperator annuiſſet, multis interuenientibus cauſis remanſit infectum. Mauri de tota Hiſpania, maxima claſſe collecta, primò Sardiniam, deinde Corſicam applicuerunt, nulloq; in ea inuento præſidio, inſulam penè totam depopulati ſunt. Dum hæc aguntur, Pipinus rex perfidia ducum Venetiorum incitatus, ipſam inſulam bello terra mariq; vexabat, ſubiectaque Venetia ac ducibus eius in deditionem receptis, eandem claſſem ad Dalmatiæ littora vaſtãda miſit. Sed cùm Paulus Cephalanię præfectus cum orientali claſſe ad auxilium Dalmatiis ferendum aduentaret, regia claſſis ad propria regreditur. Rotrudis filia imperatoris quæ natu maior erat, octauo idus Iunij moritur. Imperator Aquis morabatur, vbi nuntiatum eſt ei claſſem ducentarum nauium de Nortmannia in Phryſiam applicuiſſe, ternaq; prælia cum Phryſonibus commiſiſſe, Danoſq; victores tributum victis impoſuiſſe, etiam C libras argẽti à Phryſonibus eſſe ſolutas, regemq; Godefridum hæc omnia agere dixit. qui nuntius adeò imperatorem concitauit, vt miſſis in omnibus circunquaque regionibus ad congregãdum exercitum nuntiis, ipſe ſine mora palatio exiens, illas in partes tendere cœpit. Tranſito itaque Rheno flumine, in loco qui Lippa dicitur, copias quæ nondum cõuenerant, ſtatuit opperiri. Vbi cùm aliquot dies moraretur, elephas ille, quem ei Aaron rex Sarracenorum tranſmiſerat, ſubita morte periit. Congregatis tandem copiis quanta potuit celeritate, ad Alarum fluuium contendit, caſtriſq; poſitis, minarum Godefridi regis* inflatus, ſe iactauit arrogãter, quòd cum imperatore congredi vellet. Sed cùm imperator in loco memorato ſederet, diuerſarum rerum legationes ad eum perferuntur. Nam & claſſem quæ Phryſiam vaſtabat, domum reuerſam, & Godefridum à quodam ſuo ſatellite interemptum, & caſtellum vocabulo Huobbuocki, Albiæ fluminii contiguum, in quo Odo legatus imperatoris erat, & erat orientalium Saxonum præſidium, à Wilzis captum, & Pipinum filium eius regem Italiæ VIII idus Iulij de corpore migraſſe, duaſque legationes de diuerſis terrarum partibus, vnam de Conſtantinopoli, alteram de Corduba, aduentare pacis cauſa, nuntiabatur: quibus ille acceptis diſpoſuit pro temporis conditione Saxoniam, Aquis reuertitur. Tanta in ea fuit expeditione boum peſtilentia, vt penè nullus tanto exercitui ſupereſſet, quin omnes vſque ad vnum perirent: & non ſolùm ibi, ſed etiam per omne imperium huius generis animalia perierunt. Aquis veniens menſe Octobri memoratas legationes ſuſcepit, pacemq; cum Nicephoro imperatore & cum Abular rege Hiſpanię fecit. ſiquidem Venetias Nicephoro reddidit, & Heinricum comitem dudum à Sarracenis captum Abular remittente recepit. Eo anno Sol & Luna bis defecerunt: Sol V idus Iunij & pridie calendas Decembris, Luna XI calendas Iulij, & nono calẽdas Ianuarij. Corſica inſula iterum à Mauris vaſtata eſt. Amoror & Abdiraman filius Abular de Cæſarauguſta expulſus, & Oſcam intrare compulſus eſt. Godefrido, vt diximus, mortuo, Hemmingus filius fratris eius in regnum ſucceſſit, pacemq; cum imperatore fecit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXI, abſoluto atque dimiſſo Arſafio ſpatario, legato

legato Nicephori Augusti, eiusdem pacis confirmandæ gratia legati ad imperatorem Constantinopolim mittuntur, Haido episcopus Basiliẽsis, & Hugo comes de Turonis, & Ago Langobardus de Foroiulio, & cum eis Leo quidam spatarius natione Siculus, Willarius dux Venetiarum, quorum alter ante annos x Romæ ad imperatorem, cùm ibi esset, de Sicilia profugit, & redire volens in patriam, remittitur, alter propter perfidiam honore spoliatus, Constantinopolim ad dominum suum duci iubetur, condicta causa ab imperatore & Hemmingo rege Danorum. Rex propter hyemis asperitatem, quæ inter partes commeandi viam claudebat, in armis tantùm curata seruatur, donec redeunte veris temperie, viis apertis, aduenientibus ex vtraq; parte Francorum & Danorum x i i primoribus, super fluuium Agidoram, datis vicissim secundum ritum ac morem suum sacramentis, pax confirmaretur. Proceres autem de parte Francorum hi fuere: Walach, Burchardus, Bernardus, Egbertus, Theodericus, Ano, Osdag, Wichman, omnes comites: de parte verò Danorum inprimis in fratres Hemmingi, Ancimin, & Angansæo, deinde cæteri honorabiles inter suos viri, quorum nomina superfluum duximus annotare. Imperator itaque pace cum Hemmingo firmata, & placito generali secundum consuetudinem Aquis habito, in tres partes regni sui totidem exercitus misit; vnum trãs Albiam in Linones, qui & ipsos vastauit, & castrum Hohbouch superiori anno à Wilzis destructum restaurauit; alterum in Pannoniam ad controuersias Hunnorum ac Sclauorum finiẽdas direxit; tertium super Brittones ad eorum perfidiam misit. qui omnes rebus prosperè gestis domum reuersi sunt. ipse autem imperator ad classem videndam, quam præcedenti anno fieri & fabricari iusserat, ad Bononiam venit, fanumq; ibi ad nauigandum, cursus dirigendos, antiquitus constitutum restaurauit, & in eiusdem summitate nocte ignem accendit: inde ad Scaldim fluuium veniens, in loco qui vocatur Gant, naues ad eandem classem ædificatas aspexit, & circa medium Nouẽbris Aquas venit, vbi obuiauerunt ei legati Hemmingij regis, Aoum & Hephi, munera regis & verba pacifica regis deferentes. Fuerunt etiam Aquis aduentum eius postulantes qui de Pannonia venerunt, Canizanci princeps Auarorum, & Thudun, & alij principes ac duces Sclauorum circa Danubium habitantium, qui à ducibus Francorum, qui in Pannonias fuerunt missi, ad præsentiam principis iussi sunt venire. Interea Carolus filius imperatoris, qui maior natu erat, obiit i i nonas Decembris.

Anno Dominicæ incarnationis D C C C X I I, Hemmingus Danorum rex moritur, cui cùm Sigefridus nepos Godefridi, & Anilo nepos Herioldi succedere voluissent, neque inter eos de diuisione regni conueniret, comparatis copiis & commisso prælio ambo moriuntur. Pars tamẽ Anilonis adepta victoriam, fratres eius Herioldum & Regnifridum reges sibi constituit: quam necessariò pars victa secuta, eosdem sibi imperare non abnuit. In eo prælio x millia D C C C C X L viri cecidisse memorãtur. Nicephorus imperator post multas & insignes victorias in Mœsia prouincia, commisso cum Bulgaris prælio, moritur, & Michaël gener eius imperator factus, legatos Domini imperatoris, qui ad Nicephorum imperatorem missi fuerunt, suscepit in Constantinopolim & absoluit, cum quibus & suos legatos direxit, Michaëlem scilicet episcopum, & Arsafium, atq; Theognostum protospatarium, & per eos pacem Anicephoro cœptam confirmauit: nam Aquisgrani, vbi ad imperatorem venerunt, conscriptum pactum ab eo in ecclesia susceperunt, more suo, id est Græca lingua, laudes eius dixerunt, imperatorem eum & basileum appellantes. Et in reuertendo Romam venientes in basilica sancti Petri Apostoli, eũdem pacti seu fœderis libellum à Leone papa denuo susceperunt. quibus dimissis imperator generali conuentu Aquis solenniter habito, Bernhardum filium Pipini nepotem suum in Italiam misit, & propter famam classis, quæ de Africa & Hispania ad vastandam Italiam vẽtura dicebatur, Wallonem filium Bernhardi patruelis sui cum illo esse iussit, quousque rerum euentus securitatem suis afferret. Hæc classis partim in Corsicam, partim in Sardiniam venit. Et ea quidem pars ad Sardiniam venit, quæ penè deleta est. Classis Normãnorum Hiberniam insulam aggressa, commissoq; cum Scotis prælio, multi ex eis interfecti, cæteri fuga lapsi sunt. à Grimaldo duce Beneuentanorum x x v millia solidorum auri pro tributo imperatori soluta sunt. Eodem anno expeditio facta est in Wilzos, & ab eis obsides accepti. Herioldus & Re-

gnifridus reges Danorum, miſſa ad imperatorem legatione, pacem petunt, & fratrem ſuum Hemmingum ſibi remitti rogant. Hoc anno, idus Maij, poſt meridiem Solis eclipſis fuit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXIII, imperator Aquis hyemauit, & incipiente vernali tempore Hamalarium qui epiſcopatum Treuerēſem tenebat, & Petrum abbatem monaſterij de Nonantula, propter pacem cum Michaële confirmandam, Conſtantinopolim miſit: ac deinde habito generali conuentu, euocatum ad ſe de Aquitania Ludouicum filium, coronam illi imperialis dignitatis impoſuit, Bernhardum nepotem ſuum Italiæ præfecit, regemque appellari iuſſit. Concilia quoque iuſſu eius ſuper ſtatum eccleſiarum per totam Galliam ab epiſcopis celebrata ſunt: quorū vnum Moguntiæ, alterum Remis, tertium Turonis, quartum Caballonis, quintum Arelati congregatum eſt; & conſtitutiones, quæ in ſingulis factæ ſunt, ab imperatore confirmatæ ſunt: quas qui noſſe voluerit, in ſuprà dictis ciuitatibus inuenire poterit, quanquam & earum exemplaria in archiuo palatij habeantur. Eodem tempore miſſi ſunt trans Albiam quidam Frācorum & Saxonum proceres ad terminos Nortmannorum, qui pacem cum eis ſecundum petitionem ipſorum facerent, & fratrem regum eis redderent. Iuramentis itaque ex vtraque parte datis, pax firmata eſt. Tamen ea tēpeſtate reges domi non erant, ſed ad Weſterfalt cum exercitu perrexerant. quæ regio vltima regni illorum erat, inter ſeptentrionem & occidentem ſita. Contra Aquilonem Britanniæ ſummitatem reſpicit, cuius principes ac populi eorum dominationem dedignabantur. quibus perdomitis cùm reuerſi eſſent, & fratrem ab imperatore miſſum recepiſſent; filij Godefridi regis, & nonnulli ex primoribus Danorum, qui iamdudum relicta patria apud Suiones exulabant, attractis vndique copiis bellum intulerūt, & confluentibus ad ſe paſſim ex omni Danorum terra populorum turmis, commiſſo cum eis prælio, eos regno paterno expulerunt. Eodem anno Carolus imperator obiit, & Aquis in baſilica ſancti Saluatoris & ſanctæ Dei genitricis Mariȩ, honorificè ſepultus eſt, quam baſilicam ipſe mirifico opere à fundamento ædificare fecit. LVDOVICVS filius eius imperialia ſceptra ſuſcepit.

Anno Dominicæ incarnat. DCCCXIIII, hæc quæ ſuprà expreſſa ſunt, in quodam libello reperi, plebeio & ruſticano ſermone compoſita, quȩ ex parte ad Latinam regulam correxi, quædam etiam addidi, quæ ex narratione ſeniorum audiui. Cætera quæ ſequuntur, meæ paruitatis ſtudio deſcripta ſunt, pro vt in Chronicorum libris adnotata inueni, aut ex relatione patrum auditu percipere potui. Et de Ludouici quidem imperatoris temporibus perpauca literis comprehendi, quia nec ſcripta reperi, nec à ſenioribus quæ digna eſſent memoriæ commendanda audiui. De Lotharij verò imperatoris, & fratrum eius regum Francorum geſtis, plura deſcripſi: vbi verò ad noſtra tempora ventum eſt, latiùs ſermonem narrationis protraxi. Aliter enim, vt Hieronymus ait, narrantur viſa, aliter audita, quæ meliùs ſcimus, meliùs & proferimus.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXVIII, Bernhardus filius Pipini rex Italiæ, Aquis euocatus ad imperatorem, dolo capitur, & primò oculis, pòſt vita priuatur. Habuit autem iſte Bernhardus filium nomine Pipinum, qui tres liberos genuit, Bernhardum, Pipinum, & Heribertum. qui Heribertus Rudolphum comitem filium Balduini interfecit noſtris temporibus, & non multùm pòſt occiſus eſt ab Alduino ſatellite Balduini Rudolphi, qui Balduinus hucusque in Flandris ducatum tenet.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXIX, Tancradus ſecundus abbas Prumienſis monaſterij obiit, & Marcunardus ei in regimine ſucceſſit, vir prudens & ſacræ religioni deditus.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXXVI, Britones fœdera violant, & rebellare incipiunt cum duce ſuo nomine Murmano, contra quos imperator exercitū producit, ſed non adeò præualuit.

Anno Dominicæ incarnat. DCCCXXVII, Murmanus rex Britannorum moritur, & Numenoio apud Ingelnheym ab imperatore ducatus ipſius gentis traditur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXXVIII, Ludouicus à ſuis imperio priuatur, & priuatus cuſtodiæ traditur, regniq; monarchia Lothario filio eius per electionem Francorum datur, rurſumq; à filio Ludouico & à Francis de cuſtodia eruitur, ac impe-

imperiali sedi restituitur. Fuit autem hæc deiectio pro maxima parte facta propter multimodam fornicationem Iudith vxoris eius.

Anno Dominicę incarnationis DCCCXXXIX, Lotharius derelicta Francia Italiam petiit. Ebbo episcopus Remorum in generali synodo deponitur, ac multi alij exilio damnantur, qui in deiectione imperatoris conspirauerant.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXL, Ludouicus imperator, dum filium Ludouicum trans Rhenum persequitur, morbo grauatur, & in nauim missus per Mogonum fluuium in Rhenum deducitur, ibiq; in insula iuxta Ingelnheym vita decedit: inde Mediomatricum deportatus in basilica sancti Arnolphi honorabiliter sepulturæ mandatur. Statimq; LOTHARIVS Italiam egressus imperium arripuit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXLI, Ludouicus & Carolus indignè ferentes, quòd regno paterno per omnia priuati essent, exercitum vndequaque contrahunt, ac mox fratrem bello aggrediuntur apud Fontaniacum: in qua pugna ita Francorum vires attenuatę sunt, ac famosa virtus infirmata, vt non modò non ad amplificandos regni terminos, verùm etiam nec ad proprios tuendos in posterum sufficerent. Tandem non sine graui dispendio suorum Carolus & Ludouicus vicerunt.

Anno Dominicæ incarnat. DCCCXLII, tres suprà dicti fratres imperium Francorum inter se diuiserunt, & Carolo occidentalia regna cesserunt à Britannico Oceano vsque ad Mosam fluuium; Ludouico verò orientalia, scilicet omnis Germania vsque Rheni fluenta, & nonnullæ ciuitates cum adiacentibus pagis trans Rhenum propter vini copiam. Porrò Lotharius, qui & maior natu erat, & imperator appellabatur, medius inter vtrosque incedens, regnum sortitus est, quòd hactenus ex eius vocabulo Lotharingia nuncupatur, totamq; prouinciam, nec non omnia regna Italię cum ipsa Romana vrbe, quæ & modò ab omni sancta ecclesia propter præsentiam Apostolorum Petri & Pauli, speciali quodam veneratur priuilegio, & quōdam propter Romani nominis inuictam potentiam, orbis terrarum domina dicta fuerat.

Anno Dominicæ incarnation. DCCCXLVII, Hetto episcopus Treuirorum ex hoc seculo transiit, & Thietgandus cathedram eius obtinuit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLI obiit Herimingardis regina, cōiunx Lotharij imperatoris, venerabilis & Deo acceptabilis matrona, quæ tres filios Lothario genuit, videlicet Ludouicum, Lotharium & Carolum.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLIII, Nortmani, Britanni, cùm mare nauigio gyrantes, ostia Ligeris fluminis occupauerunt, & repentina irruptione ciuitatem Namnetis inuadunt, omniaq; cædibus, incendiis, ac rapinis depopulantes, pontificem ciuitatis ipso die sabbato sancto Paschæ, cùm baptismum ex more celebraret, in basilica interficiunt, clerumq; trucidant. Omnemq; circunquaque regionem deuastantes, primùm Andagauensem, deinde Turonicam occupant vrbem; ac velut immanis tempestas cuncta prosternit, ita cuncta consumūt. Templum etiam præcellentissimi pontificis Martini incendio cremauerunt. Tunc primùm Nortmanorum classis (vt aiunt) Ligeris attigit littora. Eodem anno Egil abbas monasterij Prumiensis constituitur. Circa hæc tempora Carolus Pipinum regem Aquitaniæ nepotem suum, ipsis Aquitanis cum prodentibus, eò quòd pace soluta eadem prouincia à suis indigenis deuastaretur, & multa illic mala impunè patrarentur, cepit, & captum cum consilio episcoporum & procerum attōdit, & habitu monachico indutum Suessionis in monasterio sancti Medardi misit. Inde duobus monachis consentientibus, simul & opem ferentibus, fuga dilapsus est. Sed iterū captus insula Nectis castro munitissimo custodiæ mancipatur. Fuit verò iste Pipinus filius Pipini filij Ludouici imperatoris, de quo ferūt, quòd cum pater, videlicet Ludouicus imperator, dum adhuc puerilis esset ætatis, voluerit ad clericatus officium promouere, ac Drogoni episcopo Mettensi, auunculo videlicet suo cōmendare erudiendum liberalibus simul & ecclesiasticis disciplinis. Sed paternis votis Lotharius frater eiusdem pueri, nequaquā permisit eum attonderi, sed vi abstraxit de manu patris. Erat enim idem puer (vt aiunt) ingentis pulchritudinis, cui postmodum Ludouicus imperator pater suus, cùm imperium diuideret, Aquitaniam prouinciam tantùm concessit, sed non ei in prosperum cessit, quòd à dei cultura & seruitio subtractus est. Ebrietatibus enim & comessationibus die noctuque vacans, ad extremum

mente captus, in maniacam incidit paſſionem, & præſentem vitam cum dedecore amiſit, ſucceſſorem relinquens Pipinum filium, de quo paulo ſuperiùs mentionem fecimus.

Anno Dominicę incarnationis DCCCLV, Lotharius conuocatis primoribus regni, imperium filijs ſuis diuiſit, Ludouico Italiam tradidit, eumq; Imperatorem appellari fecit: Æquiuoco verò idem Lothario regnum quod ex ſuo nomine vocatur, conceſſit: Carolo autem qui iunior natu erat, Prouinciæ regnum largitus eſt. Diſpoſitis itaq; atq; ordinatis regni negotijs, valedicens ſuis, mundum reliquit, atq; in Prumiam monaſterium veniens comam capitis depoſuit, habituq; ſanctæ conuerſationis ſuſcepto, in religionis profeſſione diē clauſit extremum, III calendas Octobris.

Anno Dominicæ incarn. DCCCLVI, Lotharius rex Thietbergam reginam ſibi in matrimonium iunxit, ex qua coniunctione maxima ruina non illi ſolùm, ſed etiam omni regno eius accidit, ſicut in ſequentibus luce clariùs apparebit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLVIII, Carolus rex filius Lotharij imperatoris moritur, qui Prouinciam regebat: & ex regno quod tenuerat, facta eſt nō modica controuerſia inter Lotharium regem, & auunculum eius Carolum.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLIX, Lotharius Hueberto abbati inter Iurum & montem Iouis commiſit, eò quòd tunc fideliſſimus putaretur, vtpote affinitate coniunctus propter ſororem Thietbergam.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLX, Egil abbatiam Prumienſem ſua ſponte dimiſit, & Auſpaldus in regimine ſucceſſit, vir omni ſanctitate & bonitate conſpicuus. His tēmporibus Ludouicus ſenior, frater Lotharij imperatoris plurima bella ſtrenuiſſimè geſſit aduerſus Sclauorum gentes: ſiquidem Marahenſium regna ingreſſus, armis cuncta perdomuit, capto eorum principe nomine Raſtitz, cui etiam propter violata fœdera oculos erui iuſſit. Ea tempeſtate inter principes Caroli, magnum diſcordiarum ac litium efferbuit incendium. Denique Lambertus qui ducatum tenebat inter Ligerim & Sequanam, Viuianum potentem virum dolo interfecit: rurſum eundem Lambertum Ganzbertus comes æquè dolo trucidauit. Item Ganzbertus iuſſu Caroli decollatus eſt. Deſtitutam terram principibus & conſilio nudatam perſpicientes Britones, arma corripiunt, fines regni Francorum inuadunt, Ligerim tranſeunt, & vſque Pictauis progrediuntur, cædibus, rapinis, ac incendijs omnia depopulantes, oneratiq; ingenti præda ad propria redeunt. Ad compeſcendam verò huius præſumptionis inſolentiam, Carolus cum magno exercitu Britanniam intrauit. Pugna committitur. Saxones qui conducti fuerunt ad excipiendos velocium equorum anfractuoſos recurſus, in prima fronte ponuntur. Sed primo impetu ſpiculis Britonum in acie ſe recondunt. Britones more ſolito hùc illucq; cum equis ad huiuſcemodi conflictum exercitatis diſcurrentes, modò confertam Francorum aciem impetunt, ac totis viribus in medio ſpicula torquent, nunc fugam ſimulantes inſequentium nihilominus pectoribus ſpicula figunt. Franci, qui quò minùs ſtrictis gladijs pugnare conſueuerant, attoniti ſtabant, nouitate autem inexperti diſcriminis perculſi, nec ad inſequēdum idonei, nec in vnum conglobati tuti. Nox ſuperueniens bellum diremit. Multi ex Francis interfecti, quàm plurimi vulnerati, innumerabiles equi perierūt. Sequenti die rurſus pugna inchoatur, ſed grauiori infortunio finitur. Quod cernens Carolus nimio terrore diſſolutus, nocte inſcio exercitu clàm aufugit, derelicto papilione, tentorijs, & omni regio apparatu. Manè facto, cùm exercitus fuga lapſum regem comperiſſet, nimia formidine repletur, nihilq; aliud niſi de fuga meditatur. Britones cum clamore irruunt, & caſtra Francorum omnibus diuitijs referta inuadunt, omnemq; belli copiam capeſſunt, fugientia Francorum agmina inſequuntur, obuios quoſque aut ferro cædunt, aut viuos capiunt. Reliquos fuga ſeruauit. Ditati itaque Britones opibus Francorum, armiſq; inſtructi, in ſua ſe recolligunt.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXI, Carolus placitum habuit in Compendio, ibique cum optimatum cōſilio, Rodoberto comiti ducatum inter Ligerim & Sequanam aduerſum Britones commendauit: quem cum ingenti induſtria per aliquod tempus rexit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXII, Numeneus rex Britonū moritur, di-

uino

uino nutu percussus. Nam cùm ecclesias Dei deuastaret, & confinia crudeliter depopularetur, eò quòd Carolo debitam fidelitatem seruarent: quadam die cùm equum ascendere vellet, vt cœptam malitiam consummaret, repentè vidit ante se sanctum Maurilonem episcopum astare, sibi hæc toruo vultu & terribilibus oculis ingeminantem, Desine iam crudelis prædo ecclesias Dei vastare. His dictis, baculum quem manu gestabat eleuans, eum in capite percussit: qui à suis in domum reportatus, vitam cum regno finiuit. Fuit autem iste Maurilo episcopus Andagauēsis vrbis, cuius ciuitatis termini cohærebant finibus Britanniæ, & ideo ab eis grauiter depopulabatur. Filius Numenei Herispius regnum paternum obtinuit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXIII, Carolus iterum cum immenso exercitu fines Britonum intrauit, sed minimè, vt optauerat, præualuit. Nouissimè autem eis pacem fecit. Datis itaque ex vtraque parte obsidibus & sacramentis, Herispius rex ad eum venit, eiusq; dominationi se subdit. Carolus verò magnis muneribus honoratum Herispium in regnum abire permisit, ipse in Franciam reuertitur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXIIII, Lotharius rex cœpit occasiones quærere, qualiter Thietbergam reginam à suo consortio separare potuisset, quam exosam habebat propter Waldradam, quæ eius fuerat concubina, cùm adhuc adolescēs esset in domo paterna: hanc siquidem, diabolo inflammante, nimio diligebat amore. Guntherium itaq; Coloniensis vrbis pontificem, qui eo tempore erat archicapellanus, rex primò per subintroductos missos, deinde per semetipsum super huiuscemodi dissidio omni arte aggreditur, & vt faciliùs assensum præberet, promisit se eiusdem episcopi neptem in matrimonium accepturum, tantùm vt prædictam Thietbergam, eius aliorumq; episcoporum auctoritate & licentia repudiare quacunq; ratione potuisset. Qui, vt erat leuis animo ac inconsideratus actione, protinus omni intentatione introducitur, vana spe, vt postea claruit, seductus. Rursus idem Guntherius Thietgandũ archiepiscopum Treuirensem hac de causa alloquitur, sciens esse virum simplicem, nec adeò in diuinis scripturis eruditum, canonicisq; sanctionibus exercitatum: ex vtriusq; testamenti paginis quasdam sententias profert, quas aliter quàm ecclesiastica regula docet edisserens, virum improuidum secum in foueam trahit, cæcus cæco ducatum præstans. Quid plura? facta sunt omnia quæ huic commento videbantur esse necessaria. Concilium Metis conuocat, reginam quasi canonicè euocatā in medio statuunt, testes producunt vnà cū scriptis, qui valde grauia crimina imponebant: inter alia protestati sunt, quòd eadem Thietberga confessa fuisset, semetipsam fratris germani incestuoso concubitu esse pollutam. Continuò statuta patrum de incestuosis recitantur, & non solùm à legitimo viro separatur, verùm etiam omnis copula maritalis inhibetur, pœnitentia iuxta modū culpæ indicitur, & tali nefaria machinatione diu exoptata voluntas regis adimpletur. Non multo pòst interiecto tempore iterum conuētum synodalem Aquisgrani coadunant, vbi rex libellum suæ proclamationis obtulit: vbi continebatur, qualiter in quadam fœmina Thietberga nomine, factiosis perfidorum hominum argumentis fuerat defraudatus: immò non mediocriter repetiuit, quòd iudicio episcoporum dissidij sententiam pertulisset. quæ si idonea esset coniugali thoro, & pestifera incestus pollutione fœdata non fuisset, nec viuæ vocis confessione publicè cōdemnata, sponte eam retineret: porrò se incontinentē esse professus est, & sine copula iuuenilis ætatis ardore ferre non posse. Allatis itaq; diuersorum conciliorum voluminibus, multa de incestuosis replicata sunt; quibus recitatis hanc diffinitiuam sententiam protulerunt: Credimus illam non fuisse idoneam ac legitimam coniugem, neque adeò præparatam esse vxorem, quæ publica confessione incestuoso fornicationis crimine denotata probatur. Quocirca glorioso principi nostro ꝓ sua in diuino cultu deuotissima assertione, atq; victoriosissima regni tuitione, cui nō solùm nos, verùm etiā canonica auctoritas interdixit incestuosum coniugium, legitimum matrimonium à Deo illi concessum non denegamus iuxta indulgentiam dicentis apostoli, Melius est nubere, quàm vri. His ita patratis, Waldrada iam in publicum procedit, stipata obsequentium multitudine, omnisq; regia aula resultat Waldradam reginam esse. Guntherij episcopi neptis ad regem accersitur, ac semel, vt aiunt, ab eo constupratur, atq; cum cachinno & omnium derisione ad auunculum remittitur. Igitur agentibus fratribus

Thietbergæ reginæ, hæc omnia ad notitiam Nicolai papæ deferuntur, qui eo tempore Romanæ præſidebat eccleſiæ.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXV, miſſi ſunt Hagano & Rodoaldus apoſtolicæ ſedis legati in Galliam ad diſcutiendum, vtrùm res ita ſe habet, ſicut ſummo pontifici nuntiata fuerat. qui in Franciam venientes, pecunia corrupti, magis fauerunt iniquitati, quàm æquitati. Tamen ad regem peruenientes, cùm ei declaraſſent legationis ſuæ cauſas, tale reſponſum ab eo acceperunt: ſe nihil aliud egiſſe, niſi quod epiſcopi ipſius regni in generali ſynodo ſibi agendum præmonſtraſſent. Dederunt autem iidem legati conſilium regi, vt illos epiſcopos qui illi ſynodo præfuerant, ad ſedem apoſtolicam deſtinaret, qui verbis ac ſcriptis vniuerſali papæ ſatisfacerent. Legati immenſis ditati opibus, Romam regreſſi ſunt, nunciaueruntque Præſuli quæ in Galliis viderant & audierant, adiicientes ſe nullum ſapientem epiſcopum in regno Lotharij inueniſſe, qui ad liquidum canonicis eſſet inſtitutus diſciplinis. Interea Thietgandus & Guntherius archiepiſcopi Romam profecti ſunt, ea animi intentione, & vt regem innoxium in ſuprà dicto facto demonſtrarent, & ſe cum cæteris coëpiſcopis eccleſiaſtica atque apoſtolica exercuiſſe decreta: ſtultitiæ quidem elogio denotandi, qui illam Petri ſedem aliquo prauo dogmate fallere poſſe arbitrati ſunt, quæ nec ſe fefellit, nec ab aliqua hæreſi vnquam falli potuit. Itaque cùm in præſentiam Nicolai papæ veniſſent, libellum obtulerunt, in quo continebantur geſta ſynodalia, quæ in Mediomatrico vrbe & Aquis ab eis ſtatuta fuerant. Qui cùm à notario coram omnibus recitatus eſſet, interrogauit pontifex, ſi hæc ſcripta verbis confirmarent? Reſponderunt inconueniens videri, vt quod propriis manibus roborauerant, verbis infirmare mallent. Et ſic nec repulſa, nec admiſſa eorum aſſertione, iuſſi ſunt ire ad hoſpitia ſua, quouſque reuocarentur. Paucis interpoſitis diebus, ad ſynodum quam papa congregauerat, ſunt accerſiti, vbi eorum damnata & anathematiſata ſunt ſcripta, & ipſi, omnibus adiudicantibus epiſcopis, presbyteris & diaconis, ſunt depoſiti, & omni eccleſiaſtica dignitate priuati. Qui tam turpiter dehoneſtati, Ludouicum imperatorem fratrem Lotharij regis adeunt, qui ea tempeſtate Beneuentanis morabatur, in partibus ſcriptis ac dictis vociferantes ſe iniuſtè eſſe depoſitos, ipſi imperatori & omni ſanctæ eccleſiæ iniuriam eſſe factam, cùm nunquam auditum ſit, vel vſpiam lectum, quòd vllus metropolitanus ſine conſcientia principis vel præſentia aliorum metropolitanorum fuerit degradatus. Adiecerunt inſuper multa alia, blaſphemantes eundem papam, quæ hic ſuperfluum duximus enumerare, exiſtimantes eiuſdem ſe imperatoris adminiculò, ſimul & interceſſionis ope, & criminis obiecti aboleri notam, & priſtinæ dignitatis recuperare ſtatum. Sed ſpes eorum fruſtrata eſt, quamuis imperator omnibus votis illis opitulari voluiſſet. Thietgandus depoſitionis ſuæ à ſede apoſtolica prolatam ſententiam patienter ferens, iuxta præcedentem conſuetudinem, nihil omnino de ſacro miniſterio contingere præſumpſit. Guntherius verò ſuperbiæ ſpiritu inflatus, vetitum ſibi officium vſurpare auſu temerario non expauit, parui pendēs apoſtolicam excommunicationem. Reuertuntur igitur in Franciam debita confeſſione repulſi. Et dum iterum ac tertiò ſedem apoſtolicam reparationis & reſtitutionis gratia adiſſent, nouiſſimè in Italia infirmitate præuenti, peregrini & exules moriuntur, communione laicali ſibi tantùm conceſſa.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXVI, Arſenius epiſcopus, apocriſarius & conſiliarius Nicolai papæ, vice ipſius directus eſt in Franciam: quò perueniens tanta authoritate & poteſtate vſus eſt, ac ſi idem ſummus præſul adueniſſet. Conuocato denique epiſcoporum conuentu, Lotharium regem alloquitur, vt vnum è duobus eligat; aut propriæ reconcilietur vxori, abdicato Waldradæ pellicis conſortio; aut protinus anathematis gladio feriretur, ipſe omneſque ei in hoc ſcelere fauorem præſtantes. Hac neceſſitate compulſus vel conſtrictus, vellet nollet, Thietbergam reginam in matrimonium recepit, interpoſito iuriſiurandi ſacramento, ſe illam ita in reliquum habere, ſicut æquitatis iura dictant, legitimam vxorem eſſe tenendam, ne eam à ſe ſepararet, nec ipſa viuente aliam ſuper eam induceret. Poſt hæc Waldradā ex authoritate Dei & ſancti Petri, & verbo domini Apoſtolici Romam ire iubet, vt pro ſe rationē reddere ſtudeat. Engildrudam vxorē quondā Buſonis comitis à ſede

ſede apoſtolica excõmunicatam eſſe omnibus declarauit, quia proprium deſeruerat maritum,& Wangerum ſuum vaſallum in Gallias ſecuta fuerit, quã excommunicationem cum omnibus qui aderãt epiſcopis renouauit. Poſt hæc eadem Engildruda prædicto Arſenio in Wormatia ciuitate ſe repræſentauit, in quo loco præfatus epiſcopus Ludouico regi occurrerat. Iurauit igitur in pręſentia ipſius miſſi ſacramentũ, hunc modum continens: Ego Engildrudis filia quondam Matfridi comitis, quæ fui vxor Buſonis comitis, vobis domino Arſenio epiſcopo miſſo, & apochryſario ſummæ ſanctæ catholicę atq; apoſtolicæ ſedis,& per vos domino meo Nicolao ſummo põtifici & vniuerſali papæ iuro per patrẽ, filiũ, & ſpiritũ ſanctũ,& per hæc quatuor Chriſti Dei euangelia, quę ore oſculor, & manibus propriis tãgo, quia amodo relictã illã malitiã, quam in prænominato Buſone viro meo exercui, vt ouis quæ perdita fuit, ad ſanctã catholicam, ſub eadẽ obligatione qua dominus Nicolaus ſummus põtifex & vniuerſalis papa me obligauit, reuertar eccleſiã,& in Italico regno, aut vobiſcum, aut ante vos, quoquo modo prouideritis, ibo, & quicquid dominus apoſtolicus iuſſerit vel terminauerit, adimplebo, vel perficere nõ recuſabo. Sed tã horribile iuſiurandũ nõ adimpleuit; ſiquidẽ vſq; Danubij fluẽta cum eodẽ Arſenio perrexit, ibiq́; ad quempiã conſanguineum pro caballorũ adminiculo ire cõdixit,& ad Auguſtã ciuitatẽ ad eundẽ miſſum ſe reuerſurã pollicita eſt. Tali occaſione greſſum torquẽs ex Alemania, in Franciã repedauit: quod cùm ſuprà dictus Arſenius cognouiſſet, epiſtolã miſit omnib. archiepiſcopis & epiſcopis, atq; omnibus ſanctæ Dei eccleſiæ fidelibus, Galliæ, Germaniæ ac Neuſtriæ cõmorantibus: obteſtãs omnes per authoritatẽ Dei omnipotẽtis, & beatorũ principũ Petri & Pauli,& domini põtificis & vniuerſalis papæ, vt nullus eam in ſuã parochiã reciperet, ſed eam funditus in omnibus eccleſiis ſuis prædicarẽt excõmunicatã & ab omni Chriſtianorũ cõmunione ſequeſtratã, inſuper & anathematis vinculo innodatã & inter impias & ſceleroſas damnatã, donec de peſtiferis factionibus ſuis, atq; perpetrato periurio ante domini apoſtolici præſentiam dignã acciperet pœnitẽtiam. His ſummatim commemoratis reuertamur ad Lotharij regis ingemiſcendã cauſam. Legatus itaq; apoſtolicæ ſedis, compoſitis in Gallia rebus, Romã, vnde venerat, reuerſus eſt. Rurſusq́;, Waldrada eiusq; complicibus decertãtibus, regis animus aduerſus Thietbergã cõmouetur, excitãtur iræ,& in ſopitis diſcordiarum & odiorum cineribus denuo copioſus ignis accẽditur. Deſpicitur, abominatur, rea citatur, adulterij crimẽ impingitur, omniq́; ingenij arte exquiritur, qualiter puniri quaſi rea poſſit. Illa præuidẽs, imminere ſibi mortis periculum, latenter aufugit,& ad Carolum peruenĩes, eius ſe tuitioni cõmiſit. Quod cùm fama diuulgante Nicolaus papa cognouiſſet, miſit Carolo regi epiſtolam collaudatoriam, hæc continentẽ. Inter alios ſanctæ eccleſiæ religioſos propugnatores, veritatis ſtrenuos defenſores, neminem magis ſuper Thietbergam glorioſæ reginæ contritione ſollicitum, neminem magis ipſius incommoditatibus condoluiſſe, quàm veſtræ pietatis affectum recolimus. Et poſt congruẽtem exhortationẽ addidit: Excellentiam veſtram nolumus ignorare, adeò Lotharium regem Thietbergam coniugem ſuam diuerſis afflictionibus ſubdidiſſe,& innumeris preſſuris contra præſcripta iuramenta ſubegiſſe, vt nobis coacta nũc ſcriberet, regia ſe velle exui dignitate ſine copula, & ſolam priuata vita fore contentam. Cui nos reſcripſimus, non hoc aliter fieri poſſe, niſi eandem vitam coniunx eius Lotharius elegiſſet. Verùm ſicut multorũ relatu didicimus, ipſe Lotharius conuentum celebrare diſpoſuit, & eandem Thietbergam ex animi proprio iudicio ſubiicere meditatur. Et ſiquidem eam præſtigiis falſitatis ſuæ, vel argumentoſis ambagibus potuerit exhibere, quaſi non fuerit legitima ſua vxor, vult eam penitus à ſe ſequeſtrare: Sin autem, vult tanquam propriam quidem vxorem accipere, ſed deinde, quaſi mœchata fuerit, inſimulare, atque propter hoc hominem ſuum & hominem Thietbergæ ad monachiam impellere, & ſi homo ipſius reginæ ceciderit, diſponit hanc ſine dilatione perimere. Quæ quantum ſint omni diuinæ legi contraria, magnitudo prudentiæ veſtræ, credimus, iam aduertit. Sed & nos hinc aliquid ſtrictim volumus demonſtrare, priùs aſſeuerantes, quòd de retroacta controuerſia, Thietberga non debet vlteriùs ad iteratam reſponſionem prouocari, quoniam quod bene ſemel definitum eſt, & interpoſitis ſacramentis deliberatum, nulla debet iteratione, niſi fortaſſis ibi fuerit maior authoritas, retractari. Deinde, quòd eccleſiæ refugium quæ-

rens, ecclesiasticum iudicium semper expetens, submitti non debet seculari iudicio. Post hæc verò, cùm nos ex vtraque parte idem tam à Lothario quàm à Thietberga fuerimus prouocati iudices, nosq; amborum controuersiam executi simus, ad nullos alios conuenit super hoc negotio iudices conuolare; cùm secundum sacros canones à iudicibus, quos communis consensus elegerit, non liceat prouocare. Itaq; cùm non sit apostolicæ sedis authoritate, quę amborum negotium executa est, vsquam maior authoritas: nescimus, si alicui liceat de eius iudicio iudicare, vel eius retractare sententiam. Et post pauca: Illud verò, quod Lotharius Thietbergam de adulterio criminatur, quis non videat dolo esse plenum? Denique si vt ipse iactat, vxor eius non pertinet ad eum, illi de adulterio calumniam texere, cùm nec mœchari potuit, si alicuius vxor non existit. Porrò si à Lothario de adulterio accusatur, & si victa fuerit, vltio præparatur; necesse est, vt fateatur vxorem. & quibusdam interpositis: Præterea siue de coniugij fœdere, siue de adulterij crimine iudicium sit agitandum, nulla ratione patet, Thietbergam cum Lothario posse legalem inire conflictum, vel legitimum controuersiæ subire certamen, nisi priùs ad tempus suæ fuerit reddita potestati, seu & suis consanguineis liberè sociata: inter quos etiam locus prouidendus est, vbi nulla vis multitudinis formidanda, & non sit difficile testes producere, vel cæteras personas, quæ tam à sanctis canonibus, quàm à venerandis Romanorum legibus in huiusmodi controuersiis requiruntur. Verùm hæc non vt fiant dicimus, quæ sine decreto & ordinatione nostra fieri non posse suprà docuimus.

Accensus itaque idem sanctissimus pontifex zelo Dei, quo fuerat sacerdos quondam inflammatus, Waldradam ipso die Purificationis sanctæ Mariæ dei genitricis, in basilica excommunicauit, & ab omni Christianorum consortio separauit, destinauit epistolam omnibus episcopis per Germaniam & Gallias constitutis, causas & modum excommunicationis continentem, cuius sensum quàm verborum seriem causa breuitatis potiùs placuit ponere. Decreueramus quidem circa Waldradam mœcham & pertinaciter in impœnitentia permanentem, vindictæ modum minùs districtè temperare, & iuxta quod merebatur, non ita pro scelere sententiam in eam iustæ punitionis proferre, nisi obstinato animo in mœchiæ volutabro perenniter permanere proposuisset. Igitur, quia monita nostra & crebras exhortationes contempsit, quia culpam suam nec dum cognouit nec confessa est, nec missa nobis legatione, qui causam ipsius exequendam suscepimus, veniam postulauit; postremò cùm recto itinere nos illi fuerat adeundum, & beati Petri apostoli suffragia requirenda, retro est conuersa post Sathanam, nec non & Thietbergæ reginæ dolos struere cœpta, interitus meditatione non cessat: cum egregio apostolo dicimus, quòd contra eam contraque eius similes sæpius replicandum est, quia secundum duritiam suam & cor inpœnitens thesaurizat sibi iram in die iræ. Idcirco nos eam de factis suis excommunicauimus; donec ecclesiæ Christi, nobisque præcipuè, qui eius principaliter curam gerimus, quique causam ipsius exequi ac inuestigare cepimus, satisfecerit, donec etiam sinistram omnem suspicionem, consilium nostrum suscipiens, adimat, ac pretiosi corporis & sanguinis Domini perceptione, atque ab omni modo consortio sanctæ ecclesiæ, sancti Spiritus, beatorumque apostolorum Petri & Pauli iudicio, & mediocritatis authoritate fecimus, prorsus cum vniuersis complicibus & communicatoribus fautoribusque suis prorsus extorrem. Hanc sententiam IIII nonas Februarij à nobis promulgatam meminimus, eamque scripto vobis destinauimus, & ne labor inanis constituatur, spiritualis nobiscum vestra fraternitas, aduersus iam dictam mœcham, & communicatores eius arma sustollat, & in parochia sua excommunicatam hanc, fautoresque suos, vna voce vnusquisque denunciet, donec nostro speciali iudicio dignæ se pœnitentiæ submittat. Direxit etiam Lothario regi idem reuerendissimus pontifex epistolam hæc continentem: Audito reuertenti misso nostro, correctionis tuæ (vt ita dicamus) initio, gratias Deo condignas egimus, & vt tibi quoque grates competibiles referremus, animum præparauimus. Sed heu aduersa nuntia huius intentionis nostræ proposito celeriter obuiauerunt. Quapropter compulsi sumus mutare vocem, & qui ad gratiarum actiones os aperire disposueramus, in luctus & increpationes ad hoc officium linguæ coacti dirigimus. Didicimus enim te, qui

qui prolixo tempore in ſcelere permanens, eccleſiæ Dei non modicum nocuiſti, nocere adhuc, & qui in ſordibus eras, ſordeſcere adhuc: ſiquidem, vt opinamur, tibi non ſufficit ſolum adulterium perpetraſſe, niſi apponas, vt etiam animas hominum periurij laqueis irretitas, in extremum demergas interitum. Sed quid mirum, ſi paucorum animabus periurio exitium acquiſiſti, quando in tanta ſublimitate poſitus, per exemplum tuæ mœchæ tot hominum millia in perditionis chaos præcipitaueris. Illud autem quod Thietberga, quaſi Waldradæ teſtimonium dicens, eam fuiſſe tuam legitimam vxorem, volens aut inuita fruſtra conatur aſtruere, quandoquidem illius nullus prorſus hinc teſtimonio quis indigeat, cùm magis nos ita ſentiamus quod iuſtum eſt, & intelligamus quod æquum, vt etiam Thietberga mortua, tu nullis legibus, nullis regulis vnquam Waldradam in vxorem poſſis aut permittaris aſſumere. Vtrum ergo Waldrada legitima tua fuerit aliquando coniunx, eccleſia Dei ſatisfactione Thietbergæ non eget. Vnum tamen ſcimus, quoniam nec nos, eadem eccleſia Dei, authore Deo qui adulteros iudicabit, te, ſi Waldradam quandocunque reſumpſeris, etiam Thietberga decedente, dimittet modis omnibus impunitum. Et poſt pauca: Itaque ſummo ſtudio præfatam Thietbergam coniugem tuam, tanquam propriam fouere carnem ac diligere procurato, & ne illam à te ſeparare vllo pacto conſentias vigilanter attende: vnde ſi vult à te diſcedere, corrige, imò corripe eam, & à tali intentione per omnia reuocare ſatage. Iam verò ſi amore pudicitiæ ſeparationem quærat, & coniugalis connubij ſolutionem efflagitet, certum eſt apoſtolo dicente: Quoniam mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir. Verùm ſi & ipſe pudicitiam ſectatus religionis obtentu copulam diſſoluere vis, tantùm ne ſimulatè fiat, concedimus. Nam licet ſit ſcriptum, Quos deus coniunxit, homo non ſeparet: deus tamen, & non homo ſeparat, quando diuini amoris intuitu, ex cōſenſu vtriuſque coniugis matrimonia diſſoluuntur. Si ergo hoc modo vis, gratuito permittimus animo, celeremq; præbemus aſſenſum, aliter autem fieri mutuam veſtram ſeparationem prohibemus. Porrò ſi ſterilitas accuſatur, cogites Saram nonagenariam, Annam quoque ſimul & Elizabeth, quam tamen ſterilitatem fortaſſe non facit infœcunditas, ſed iniquitas. Ergo glorioſiſſime rex eſto propria contentus vxore, & præter illius alterius ne quæras conſortium. Igitur conſilium noſtrum accipe, & monita noſtra tăquam affectuoſi patris amplectere, atque ab omni prauitate mentem, linguam, corpusq; refrena, præcipuè Waldradæ pellicis tuæ, & dudum à te repudiatæ communionem declinans, & eius conſortium perpetuæ obliuioni contradens. Excommunicata eſt enim, & vſq; ad præſentiam noſtram ab omni Chriſtianorum cōtubernio ſequeſtrata, ſicut totus iam nouit Occidens, & iam quoque per miſſos noſtros minimè cum plagis cæteris Oriens ignorabit. Quamobrem cauendū eſt, ne cum ea pari mucrone percellaris ſententiæ, ac pro vnius mulierculæ paſſione, & breuiſſimi temporis deſyderio, vinctus & obligatus ad ſulphureos fœtores & ad perēne traharis exitium. Et paucis interpoſitis epiſtolam ſic concludit: Hæc autē nos tibi nunc ſcripſiſſe, & quaſi inter nos & te noſtra verba exceſſus tuos corripientia diſcurriſſe ſufficiat: cæterùm præcaue, ne cùm nobis ſecūdum pręceptum duos aut tres teſtes adhibeamus, imò verò ne hoc eccleſiæ ſanctæ dicamus, & quod non optamus, de cætero fias ſicut ethnicus & publicanus.

Ecce ex multis pauca notare curauimus, vt ſic neſcientibus ex parte fierent cognita, vt tamen ſcientibus non per omnia eſſent oneroſa. Qualē verò exitum huius peſtiferi morbi pernicies attulerit (apoſtolico renuēs antidoto mederi) quătaq; regni diſpendia ex hac mortifera cōtagione fecerit; ſuprà dictus papa ſpiritu ſancto afflatus prædixerat, quæ in ſubſequentibus ſuo in loco demonſtrabimus. Circa hæc tempora Ludouicus rex fratris ſui Caroli regnum cum exercitu ingreſſus eſt, geſtiens occidētalia regna ſuo dominatui ſubiugare, fratriq; præripere debitam portionem, quæ ei ſorte ac funiculo hæreditatis competenter acciderat, oblitus germanitatis ac conſanguinitatis fœdera; oblitus pacti, quod iam dudum mutua conuentione pepigerat; immemor etiam ſacramentorū, quibus ſe cum magnis execrationibus coram Deo obligauerat. Prębuerat ad hoc facinus peragendū occaſionē, incitamenta, fomitem, Carolus, qui & (vt præmiſimus) quoſdam ex nobilioribus regni, aut publicè adiudicatos gladio percuſſit, aut dolo deceptos perdidit. Cęteri formidātes ne ſimilia paterētur, Ludouicum regē trans Rhe-

num commorantem sollicitant, eiusq; animum ad obtinendum fratris regnum illiciunt, promittentes semetipsos vnà cum regno eius ditioni tradituros. Hac persuasione, vt animi regum auidi & semper inexplebiles sunt, facilè in spem introductus, cum valida manu, vt diximus, terminos regni intrauit. Carolus sentiens viros regni à se defecisse, in vltimis finibus Aquitaniæ, Lugiæ latibulum quæsiuit. Ludouicus, vt cœperat, regnum obtinuit, ac vsque Remensem ciuitatem peruenit. Dimisso verò exercitu, in Germaniã ad propria redire, cum optimatibus regni cœpit negotia disponere. Sed subitò fortuna mutatur: nã principes qui eum in regnum introduxerant, videntesq; quòd longè aliter incederet erga eos quàm existimauerant, pœnitudine tacti, ad Carolum reuertuntur. Carolus ex desperatis rebus vires se recepisse congaudens, contractis vndique copiis, fratrem bello aggredi tẽtat. Ille intuẽs, & à suis quos secum adduxerat, & ab his quos ibi acquisisse visus fuerat, se esse destitutum, maturiùs fugã arripuit, & cum debita confusione fines regni excessit. Hac tẽpestate Hubertus abbas frater Thietbergæ reginæ contra Lotharium regem rebellare exorsus est. Collecta quippe prædonum valida manu, rapinas cœpit exercere, interfectisque aut fugatis Lotharij fidelibus qui finitima possidebãt loca, agros villasq; eorũ suę factionis sectatoribus distribuit. Ad huiuscemodi temeritatẽ comprimẽdã Lotharius rex semel, iterũ, atq; tertiò exercitũ produxit, frequẽter etiam cũ ducibus armatorũ multitudinẽ direxit, sed minimè hãc præsumptionẽ extinguere potuit, quia loca inaccessibilia erãt inter Iurã & Alpes Apenninas, seditiosis munitissima itinera & difficilẽ ingressum pręstãtia. Attamẽ idẽ Acephala Hubertus nouissimè à Conrado comite peremptus est iuxta castrũ quod Vrba dicitur.

Anno Dominicæ incarnat. DCCCLXVI. Herisposius rex Britonum à suis interficitur, & Salomon dux in loco eius subrogatur. Erat enim iste vir strenuus & bellicosus, & tam forma quàm animo ad regni gubernacula coaptatus. Carolus tertiò super Britones cum exercitu irruere disponit, sed cùm ad terminos gentis appropinquasset, audito quòd ad resistẽdum totis viribus parati essent, subitò mutata volũtate, magis elegit pacem suscipere quàm bellum inferre. Facta itaque pactione cum Salomone, quam dudum cum Herispio fecerat, discessit.

Anno Dominicæ incarnat. DCCCLXVII, Nortmãni oram Ligeris fluminis occupantes: nam Metensem, Andagauensem, Pictauensem, atq; Turonicã prouinciã iteratò crudeliter depopulari cœperunt: contra quos Rubertus, qui Marchiam tenebat, & Ranulfus dux Aquitanię collecta multitudine, aciem dirigunt. Illi sentientes se exercitu insequi, cũ summa acceleratione ad classem repedare cõtendũt, sed cùm appropinquare insequentium multitudinẽ cernerent, cognoscentes se effugere nõ posse, quandam villã ingrediuntur, vbi se, quãtum hora permisit, cõmuniũt. Erat autem in eadem villa basilica pergrandis ex lapide cõstructa, in quã maxima pars Nortmannorũ introiuit cum duce eorum, nomine Hastingo. Rubertus & Ranulfus cum sociis super irruũt: quoscunq; extra basilicã reperiere, absque mora trucidant. Ad ecclesiam perueniẽtes, cùm vidissent locũ munitum, & animaduertissent nõn modicam turbam paganorum intrinsecus latitantem: parumper deliberãtes castra in circuitu statuũt, tentoria figunt, vt in crastinũ extructis aggeribus, applicatisque machinis hostes totis viribus expugnarent; declinabat quippe iam sol ad occasum. Rubertus nimio calore exæstuãs, galeam & loricam deposuit, vt aura collecta paulispèr refrigeretur: cumq; vnusquisq; impositione castrorum intenderet, repentè Nortmanni à munitione exiliunt, & cum ingenti clamore super Rubertum ad socios impetum fecerũt. Sed quamuis repẽtini & subitanei casus etiã fortissimos viros in bello cõturbare soleãt, tamen arma quàm citiùs corripiunt, hostes viriliter excipiũt, & cædẽtes in basilicã redire cõpellunt. Rubertus absq; galea, & lorica accurrẽs, cùm incautiùs dimicaret, & inimicos vltrà insequeretur, interfectus est in introitu ipsius ecclesiæ; ei⁹ corpus iam exanime Nortmãni intrinsecus trahunt. Porrò Ranulfus cùm eminus stans euentum rei specularetur, à quodã Nortmanno per fenestrã basilicæ, sagittæ ictu grauiter vulneratus est, & à suis ex certamine eductus vix triduo superuixit. Tali infelici infortunio pugna commissa & finita, exercitus amisso capite, errore pariter ac mœrore repletus, soluit eadem hora obsidionem, & ad propria reuertitur, Nortmanni ouantes ad classem dirigunt gressum. Non multo pòst interiecto tempore Hugo abbas in locũ Ruberti substitutus est, vir strenuus, humilis,

iuſtus,pacificus,& omni motũ honeſtate fundat⁹: ſiquidẽ Vdo & Rubertus filij Ruberti adhuc paruuli erant,quãdo pater extinctus eſt,idcirco non eſt illis ducatus cõmiſſus. Per id tẽpus gens Sarracenorũ in Beneuentum ex Africa veniens, vniuerſam penè regionẽ illã inuaſerũt,cædibus,rapinis,ac incendiis omnia depopulantes:cõtra quos Ludouicus imperator exercitũ contrahit,& veritus ne fortè aduerſus innumerabilem hoſtium multitudinem vires regni nõ ſufficerẽt, ad fratrẽ in Gallias legatos mittit,omnino expoſcens,vt ad præfatæ nequiſſimæ gentis vires extenuãdas, audaciamq́; refrenãdam,ſibi cũ Dei auxilio virtute quoq; Frãcorum opitularetur. Qui nihil cunctatus,exercitum cum ingenti induſtria vndequaque cõtrahit, fratriq́; quanta potuit celeritate in adiutorium venit. vbi plurima bella geſta ſunt non ſolùm fortiter, ſed etiam feliciter, Deo opem ferente.Inter hæc exercitus Lotharij graui peſte fatigatur, ex inſueto quippe calore & intẽperie aëris diſſolutus, dyſenteriæ & lienteriæ morbo corripitur:ex qua plaga innumerabilis multitudo extincta eſt,plurimi etiam aranearum morſibus perierunt: vt iam tũc daretur intelligi, quòd propter duritiam & cor impœnitens Deus non ſolùm Lothario, verumetiam omni regno eius aduerſaretur. Reuertitur itaq; in Franciam non ſine graui,vt dictum eſt,diſpendio ſuorum.

Anno Dominicæ incarn. DCCCLXVIII, Nicolaus ſanctiſſimus & beatiſſimus papa, poſt multos pro Chriſto labores & multa pro ſanctæ eccleſiæ inuiolabili ſtatu certamina, migrauit ad cœleſtia regna, recepturus pro adminiſtrata fideliter ſibi credita diſpenſatione à largiſſimo domino immarceſcibilem gloriẹ coronã:de cuius Deo placitis actibus plura poterant dici relatu digna, niſi breuitati ſtudentes cauſas rerũ magis ſummatim notare, quàm explanare propoſuiſſemus. Denique poſt beatum Gregoriũ vſque in præſens, nullus præſul in Romana vrbe põtificali honore ſublimatus,illi videtur ẹquiparandus. Regibus ac tyrannis imperauit,eiſque ac ſi dominus orbis terrarum, authoritate præfuit. Epiſcopis & ſacerdotibus religioſis, ac Domini mãdata obſeruantibus humilis, blandus, pius, manſuetus apparuit; irreligioſis & à recto tramite exorbitantibus terribilis atque auſteritate plenus extitit, vt meritò credatur alter Helias (Deo ſuſcitante) noſtris in temporibus reſurrexiſſe, etſi non corpore, tamen ſpiritu & virtute.Huic ſanctiſſimæ memoriæ viro Adrianus in põtificatu ſucceſſit:quod cùm Lotharius rex certa relatione comperiſſet,ei talia ſcripta direxit:Infauſta relatio & inambigua hactenus manens (vt ita dicamus) acriter noſtræ ſerenitatis tranſuerberauit aures intimando, quòd beatæ recordationis dominus Nicolaus ab hac lachrymarum valle,vocante Chriſto,deceſſerit, cum ſanctis (vt credimus) inæſtimabiliter coronandus. Nec differt,vt omnis Chriſtiana religio de tãto pontifice doleat, & omnis eccleſiaſticus ordo de prudẽtiſſimo papa ingemiſcat:reuera nos potiùs deflemus, qui cauſas noſtræ calumniæ & fraudulentas æmulorum noſtrorum querimonias,tam benigno patri ẹquitatis ac iuſtitiẹ lance ponderandas ac terminandas ad tempus & in parte commiſimus; ſed quod lugubriùs replicamus, plus apud ſanctitatem illius valuêre inimicorum inſidiæ & ſimulatæ deceptiones,quàm noſtra ſimplex & pura defenſio.Nos enim literis & verbis indeſinenter proclamantes, & diuerſis legationibus eadem repetẽtes, humiliter poſtulauimus, vt nos & accuſatores noſtri iuxta diuinas & humanas leges ſui pontificatus audientiam mereremur,vt ratio docet, noſtram præſentiam exhibẽdo : ſed ſemper repulſi ſumus. Poſt pauca:Sed quia Deus omnipotens princeps paſtorũ, in illa ſancta ſede veſtri põtificatus apicem ſublimauit, ſi tempus arriſerit, veſtrum multipliciter deſyderamus conſpectum,& noſtris Deo dignis animari colloquiis, ac melliflua benedictione potiri.In fine ipſius epiſtolẹ: Interea modis omnibus obſecramùs,vt de veſtra optabili proſperitate literis veſtris celſitudinem noſtram certam reddentes,charẹ filiationis munus nobis impartiri dignemini.

Ad hæc ſuprà dictus papa reſcripſit,ſedem ſancti Petri ſemper paratam eſſe dignam ſatisfactionem ſuſcipere, nec quod diuinæ humanæque leges iuſtè decernunt vnquam repuliſſe:itaque ſi immunem ab obiectis ſe ſciret, cum omni fiducia ſedem apoſtolicam oportere adire, vt expetitam benedictionem perciperet;ſi culpam autem recognoſceret, nihilominus abſque hæſitatione venire feſtinaret, condigna pœnitentiæ remedia ſuſcepturus.

His temporibus gens Bulgarũ ferociſſima ac bellicoſa,relictis idolis,abrenuntiatisq́;

gentilium superstitionibus, in Christum pro maxima parte credidit, & abluta salutari baptismatis vnda, in religionem Christianam transiit. Directi sunt autem à sede apostolica in eandem gentem sacerdotes, ac viri religiosi, qui populum adhuc rudem diuinis informarent præceptis, & incultam barbariem sacris dogmatibus excolentes, Christo gratum habitaculum præpararent, vt huius veræ sanctæ deuotionis opus prosperum obtineret effectum. Ludouicus Christianissimus rex qui Germanis imperabat, non mediocre præbuit supplementum. Ferunt autem de huius gentis rege, quòd tanta perfectione post perceptam baptismi gratiam cœperit, vt diebus ornamentis regiis indutus, coram populo procederet, noctibus verò sacro vestitu latenter ecclesiam intrans, super pauimentum ipsius basilicæ substrato tantùm sibi cilicio prostratus in oratione iaceret. Non post multum tempus diuina inspiratione commotus, regnū terrenū dimisit, vt in cœlis æternaliter regnaret cū Christo; & ordinauit in suū locum regem filium suum maiorem natu: comam capitis deposuit, habituque sanctæ conuersationis suscepto monachus effectus est, eleemosynis, vigiliis, & orationibus die noctuque intentus. Interea filius eius, quem regem constituerat, longè à paterna intentione & operatione recedens, prædas cœpit exercere, ebrietatibus, comessationibus, & libidinibus vacare, & omni conamine ad gentilitatis ritum populum nouiter baptizatum reuocare. quod cùm pater audisset, nimio zelo accensus sacrum habitum deposuit, & militiæ cingulum resumpsit, & cultu regio indutus, adsociatis sibi Deum timentibus, filium persecutus est: quem mox absque difficultate cepit, oculósque eius effodit, & in carcerem misit: deinde conuocato omni regno suo, filium iuniorem regem constituit, interminatus coram omnibus, similia fore passurum, si in aliquo à recta Christianitate deuiaret. His ita patratis, deposito cingulo, & resumpto sanctæ religionis habitu, in monasterium ingressus, in sancta conuersatione reliquum vitæ præsentis tempus duxit.

Anno Dominicæ incarnat. DCCCLXIX, Lotharius Romā profectus est: quò cùm peruenisset, ab Adriano pontifice honorificè susceptus est. qui ab eodē præsule sciscitatus, si monita pij patris Domini Nicolai cum omni vigilantia hactenus obseruata haberet, & præstitū iusiurandū inuiolato fœdere custoditū, quòd ab illo deceptus, qui in veritate nō stetit, qui non solùm mendax est, sed etiā pater omnis mendacij; respondit se ita omnia obseruasse, ac si diuinitus sibi essent imperata. Cumq; proceres & optimates qui cum eo venerant, eadem testificarentur, nec vlla opposita persona inueniretur, quæ aduersus regiā authoritatē legitimū auderet cōtrouersiæ inire certamen: vniuersalis papa talia prosequitur, Si vestræ testificationis verbis veritas suffragatur, cū omni alacritate mentis omnipotenti Deo multiplices gratiarum actiones referimus. Restat ergo fili charissime, vt ad confessionem sancti Petri accedas, vbi Deo propitio hostiam salutarem pro tua nō tam corporis quàm animæ incolumitate immolabimus, ex qua te nobiscum participare oportet, vt per hanc participationem membris Christi, vnde abscissus esse videbaris, merearis incorporari. Finitis igitur missarum solennibus, inuitat summus pontifex eundem regē ad mensam Christi, acceptoq; in manibus corpore & sanguine Domini, ita eū alloquitur, Si innoxium te recognoscis à ꝓhibito atque interdicto tibi à Nicolao adulterij scelere, & hoc fixa mente statutū habes, vt nunquam diebus vitæ tuæ Waldradæ pellicis tuæ dudū à te repudiatæ miscearis nefario cōcubitu, fiducialiter accede, & sacramentū salutis æternæ tibi ad remissionē peccatorū ꝓfuturū percipe: si autē tua cōscientia te accusat, te lethali vulnere sauciatū proclamat, aut iterū redire mente disponis in mœchiæ volutabrū, nequaquā sumere p̄sumas, ne fortè ad iudicium & cōdemnationem tibi adueniat, quod fidelibus ad remediū præparauit diuina prouidentia. Qui mente captus, obduratus pariter & obcæcatus, absq; retractatione cōmunionem corporis & sanguinis Domini de manu pontificis sumpsit, nō expauescens illā sententiā quę dicit, Horribile incidere in manus Dei viuentis. Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit. Deinde conuersus idem præsul ad sequaces ac fautores regis, vnicuiq; cōmunionē obtulit in hæc verba, Si domino ac regi tuo Lothario in obiecto adulterij crimine fautorem non præstitisti, neq; consensum præbuisti, & Waldradæ & aliis ab hac sede apostolica excōmunicatis non cōmunicasti, corpus & sanguis Domini nostri Iesu Christi prosit tibi in vitā æternam.

Igitur

Igitur quisquis in his se læsum sciens, ausu temerario communionem sub tali contestatione porrectam sumere præsumpsit, diuino iudicio percussus, ab hac luce subtractus est, antequam subsequentis anni rediret principium: perpauci qui se à communione subtraxerunt, vix mortis periculum euaserunt. Porrò Lotharius Roma egressus morbo corripitur, & Placentiam ciuitatem perueniens, diem clausit extremũ VI idus Augusti. Tanta autem strages in præfati regis populo facta est, vt non peste periisse, sed hostili gladio corruisse virtus ac nobilitas totius regni videretur: quæ eo tempore tantæ fœcunditatis erat, vt in modum densarum segetum pullulans, veluti quoddam examẽ imperij fines impleuerit.

Carolus certa relatione comperiens Lotharium regẽ obiisse, mox illius occupare ditionem nititur, Metasque perueniens, ab Aduentio præfatæ vrbis episcopo & nonnullis aliis primoribus fauorabiliter exceptus, in regnum sublimatus, indeq; digrediens Aquisgrani palatium ingressus est, eò quòd sedes regis esse videretur, vbi multò plures ad eum confluxêre.

Carebat autem ea tempestate vrbs Treuirorum, & Colonia Agrippinensis pontificibus: siquidem (vt præmisimus) amborum præsules in Italia ab hac labe subtracti sunt. Inito autẽ rex cum optimatibus consilio, Bertulfum nepotẽ suprà dicti Aduentij episcopi, ecclesiæ Treuirorum præfecit. Dictum est autẽ, vt iste vir episcopalem obtineret dignitatem, interuẽtu & ope prędicti Aduentij, quia eo tẽpore plurimum apud regem poterat, eò quòd illi assentando in adipiscendis regni negotiis ambitiosiùs faueret.

Porrò Coloniæ Agrippinæ rex Hilduuinum abbatem præponere tentauit in pontificali cathedra, fecitq; à Francone episcopo Tungrensis diœcesis, in Aquis palatio presbyterum ordinari ad titulum sancti Petri prædictæ metropolis.

Dum hæc in regno Lotharij aguntur, LVDOVICVS rex infirmitate detẽtus, in Baioariorum finibus lecto decumbebat. Audiens itaq;, à fratre sæpe dictum regnũ taliter inuasum, ægrè tulit, & cum omni festinatione legatos direxit, qui eum obnixè rogarẽt, vt ab hac temeraria inuasione cessaret, nec solus indebita p̃sumptione vsurparet, quod vtrisque hæreditario iure æqualiter competebat; regno decederet, quousq; Deo pristinam sospitatem reddente, venire posset, vt pariter colloquerentur, & de eiusdem regni statu, quod iustitiæ & æquitatis iura dictabant, pari voluntate decernerẽt. His cum tali mãdato præmissis, interim Luidpertum archiepiscopũ Moguntiæ vrbis occultè Coloniã dirigit, hortaturq;, vt omni arte satageret ordinationem Hilduini præuenire, & ex ipsius ciuitatis clero episcopum cõsecrare studeret per electionem ciuium. qui assumptis secum aliis episcopis, recto itinere Duizam castrũ peruenit, & formidans ne fortè insidię sibi à Caroli fautoribus struerentur, nequaquã Rhenum transiit, sed destinatis missis mandauit, vt honestiores ex clero & nobiliores ex populo sibi ad idem castrum occurrerẽt. Illis iussa cõplentibus, episcopus ex parte regis eos alloquitur, vt sibi consulerent, & quàm citiùs ex proprio grege præsulem eligerent, se ad hoc destinatum esse, vt quẽcunq; communi cõsilio præficiendum decernerẽt, statim consecraret. Ad hæc illi respondent, Hilduinũ episcopum esse datum, iamq; presbyterum ad ipsam sedem ordinatũ, omnesq; penè manibus datis eius dominationem susceptam haberẽt, nulla ratione permitterent, vt aliũ eligerent. Quibus ille econtrà, si electionẽ nobis à rege cõcessam despicitis, in arbitrio & potestate regis est, quem nobis velit dare episcopũ. His auditis vnanimiter elegerunt Wilibertum venerabilẽ virum, quem nimiũ renuentem ac refugientem ordinauit prædictus antistes, cũ aliis consacerdotibus & cũ omni clero & populo Rheni fluenta transfretauit, & eum honorificè in sede pontificali imposuit, omnibusq; rite peractis, ad sua omni celeritate recessit. Carolus comperta ordinatione nimio furore accenditur, ac mox Coloniam ꝓficiscitur: quippe dum hæc agerentur à missis Ludouici, Hilduinus apud Aquas palatiũ in regio obsequio morabatur. Willibertus episcopus, & omnes qui in eius ordinationẽ consenserant, Rhenũ trãseuntes sęuitiam regis declinauerunt. Rex cùm neminem reperisset, in quem suas iniurias vlcisci posset, via qua venerat regressus est. Interea iterum legati à Ludouico mittuntur, orantes vt à regno discederet: sed cùm minimè acquiesceret, nouissimè Luidbertũ archiepiscopum & Altfridum episcopũ de Saxonia prudentissimũ virum Ludouicus legatos dirigit, mandans vt vnum è duobus eligeret, aut citò à regno recederet, aut sibi pu-

gnandum cum fratre foret. Qui cum tanta ingenij arte, tantaque conſtantia aggrediuntur, vt abſque dilatione recederet, & in proprio regno ſe reciperet. Poſt hęc ſuprà dicti reges conuentum celebrare diſponunt, in loco qui dicitur Marſana, iuxta Moſam.

Anno Dominicæ incarnat. DCCCLXX, Ludouicus & Carolus vnà cum optimatibus & proceribus ſuis ad Marſanam venientes, regnum quondam Lotharij æquis partibus inter ſe diuiſerunt. Qualiter autem hæc diuiſio facta ſit, quia omnibus penè notum ſit, ſuperuacuum duximus annotare. Carolus conuentu abſoluto, ad Heriſtellium perrexit, quia eidem palatium in parte acciderat. Ludouicus verò ad Aquas palatium rediit, vbi duobus ferè menſibus lecto decubuit, aduerſa valetudine præuentus.

Denique cùm à partibus orientis veniens Ribuariorum terminos intraſſet, in quandã regiam villam nomine Flamersheim ad hoſpitium diuertit: cumq; ſolariũ domus conſcendiſſet, ſtipatus obſequentium multitudine, repentè ipſum ſolarium, quod nimia vetuſtate & putredine reſolutũ fuerat, trabibus fractis corruit, & inter ruinas eius rex grauiter attritus eſt, ita vt duæ coſtæ eius à ſua compage diſiungerentur. Et cùm omnes accurriſſent, eumque periſſe arbitrarentur, ipſe à loco in quo ceciderat, ſurgens, ſuis ſe repræſentauit, aſſerens ſe nihil mali paſſum, & vltrà quàm credi poteſt diſſimulato languore, ſequenti die contra fratrem ad Marſanã proficiſcitur. Tanta huius principis duritia, tanta animoſitas fuit, vt cùm etiam fragor fractarum coſtarum adinuicẽ collidentium à nonnullis audiretur, nemo tamen propter hoc audiret eum ſuſpirium trahentem, vel gemitum emittentem.

Per id tempus Carolus Carolomanum filium ſuum oculis priuauit: ſiquidem prædictus rex ex Hirmandrude regina tres filios ſuſceperat, Carolum ſcilicet, Carolomanum, Ludouicum. Sed duo ex his infœliciter perierunt: nempe Carolus leuitate iuuenili ductus, tentare volens Albuini & Bettonis audaciam, ac ſæpe laudatam conſtantiam, alium ſe eſſe ſimulans, cùm ex venatione veſpertinis horis idem Albuinus quadam die reuerteretur, ſuper eum ſolus impetum fecit, veluti equum in quo*, violenter ablaturus, nihil minùs exiſtimans, quàm filium regis, euaginato gladio ex aduerſo eum in capite percuſſit, moxque terrę proſtrauit, deinde multis vulneribus confoſſum ſemiuiuum reliquit, arma pariter & caballum ſuum ſecum auferens. Debilitatis ergo membris, ac vultu deformatus, pauco tempore ſuperuixit. Albuinus cognito quòd regis filius eſſet, in quem talia exercuerat, celeriter aufugiendo mortis periculum declinauit.

Porrò Carolomanus cùm adhuc eſſet puerulus, iuſſu patris attonſus, clericus eſfectus eſt: deinde procedente tempore ad diaconatus officium, quamuis inuitus atque coactus, in præſentia genitoris ordinatus eſt, legitque publicè euãgelium, & pontifici miſſam celebranti iuxta morem miniſtrauit. Poſt hæc per apoſtaſiam recedens ab eccleſiaſtica religione, abiiciens ac ſpernens negligenter gratiam quæ ei data erat per impoſitionem manus, alter Iulianus efficitur. collecta quippe prædonum non modica turba, eccleſias Dei cœpit deuaſtare, ea quæ pacis ſunt impugnare, cuncta diripere, & inaudita mala perpetrare. pro quibus cùm crebrò à patre correptus fuiſſet, nec tamen vllatenus accepta prauitas ceſſaret, nouiſſimè ex præcepto patris ei oculi eruuntur (vt ſuprà meminimus) iùſto Dei iudicio lucem exteriorem amittens, qui interiorem, quæ Chriſtus eſt, à ſuo pectore effugauerat; in tenebras exteriores miſſus, qui interioribus ſua ſponte ſe tradiderat. Orbatúſque Ludouicum auunculum ſuum adiit, miſeriarum & calamitatum ſuarum ærumnas apud eum lugubriter deplorans. Ille miſeratione motus, Abſternatum monaſterium ſancti Willibrodi ei ad ſubſidium vitæ præſentis conceſſit, vbi non multo pòſt tempore mortuus & ſepultus.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXXI, Adrianus papa migrauit ad Dominum, & Ioannes ſummi pontificis culmẽ adeptus eſt. His diebus Adalgiſus dux Beneuentanus, Græcorum perſuaſionibus corruptus, aduerſus Ludouicum imperatorem manum leuauit. Etenim eius hortatu plurimæ ciuitates prouinciarum Samnij, Campaniæ & Lucaniæ à Ludouico recedentes, Græcorum dominationi ſe ſubdiderunt. Quibus cognitis imperator in prouinciam Samnitum exercitum transfert, petiturus harum prouinciarum caput Beneuentum, ditiſſimam & opulentiſſimam ciuitatem.

Adalgiſus

Adalgiſus aduentare exercitum ſentiens, timore perterritus ad callida argumenta cõuertitur,& Beneuento egreſſus imperatori vltro ſe offert,paratum ſe eſſe & ſemper fuiſſe ad eius obſequium profitetur, nunquam defectoribus ſe aſſenſum præbuiſſe iuramento confirmat: deinde muneribus regem ſibi conciliat, ac mox in priſtinam recipitur gratiam. Imperator in Campaniam & Lucaniam,ad ciuitates quæ defecerant, copias tranſponit, quas abſque difficultate in deditionem recepit, excepto Capua, quę quia quadrato lapide erat conſtructa,audaciam repugnandi ciuibus prębuit.Cingitur itaque obſidione, omniſque aditus intrandi penitus intercluditur, in circuitu vaſtatur,cuncta hoſtili rapacitate diripiuntur: nouiſſimè vites, olìueta & cæteræ fructiferæ arbores radicitus exciduntur. Capuani deſperatis rebus epiſcopum ciuitatis adeunt, corpus ſancti Germani epiſcopi, cuius animam venerabilis pater Benedictus in ſphæra ignea ab angelis in cœlum viderat deferri,in feretro leuant,& ſic portis apertis ſupplices caſtra imperatoris petunt, orantes eiuſdem ſancti interuentu ſibi veniam largiri. Auguſtus, vt totis pietatis viſceribus affluebat, miſericordia motus erratis atque exceſſui benignè indulſit, præcepitque exercitui ab excidio retrahere manum. Expulſis itaq; Græcis, cuſtodes ex numero ſatellitum in ciuitatibus quas receperat, locat, & Beneuentum proficiſcitur, vbi aliquantiſper decreuerat immorari. Exercitus longa ciuitatum obſidione fatigatus, genitale ſolum cœpit ſuſpirare, poſt emenſos labores quietem deſyderare,coniugium ac liberorum dulces amplexus ante oculos mẽtis reuocare,& hac ex cauſa paulatim quotidie diffluere.Interim Adalgiſus, vt erat callidus ingenio, imperatorem alloquitur, cur vires ſuorũ nullis exiſtentibus cauſis profligaret,cur agros villaſq; ſuæ ditioni ſubditas hoſtiliter depopulari permitteret: oporteret vt & feſſis optata concederent, & regio quæ iam penè deuaſtata erat, clementia principis ſaluaretur.Flexus his ſuggeſtionibus imperator exercitum pro maxima parte abſoluit,& ad propria repedare permiſit:ipſe cum paucis in eodẽ loco remanet, nil aduerſi ſuſpicatus. Adalgiſus regẽ ſuis viribus deſtitutum cernens,iam dudum cõceptam iniquitatem parturit,& cum ſuæ conſpirationis ſectatoribus palatium, in quo imperator meridie quieſcebat,occupare nititur. Rex à ſtrepitu & clamore irruentium excitatus,lecto deſilit,arma corripit,& cum perpaucis corporis ſui cuſtodibus ad oſtium domus turbatus repentina irruptione procedit, aditumq; ferro intercludens hoſtem à liminibus arcet. Adalgiſus ſentiẽs non ſine diſcrimine oſtia domus eſſe penetranda, ab introitu pedem retrahit,palatiumq; flammis iubet exuri. Interea rex inducias ſibi dari petit, pacemq; obnixè depoſcit:cui reſponſum eſt,non aliter petita impetraturum, niſi priùs iureiurando deuouiſſet, nũquam ſe diebus vitæ ſuæ Beneuenti fines intraturum, neque ex calumnia quam tunc patiebatur, vindictam aliquando exacturum. Allatis itaque ſanctorum pignoribus, neceſſitate conſtrictus, ſacramentum quod ab eo exigebatur,iurauit,ſtatimq; poſtera die à Beneuento exiuit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXXII, Ludouicus imperator Romam venit, ibiq; cõuentum celebrans,coram ſummo pontifice multa ſuper Adalgiſi tyrannide cõqueſtus eſt. Tunc à ſenatu Romanorum idẽ Adalgiſus tyrannus atque hoſtis reipublicæ declaratur, bellum etiam aduerſus eum decernitur. Ioannes papa imperatorẽ à iuramento quo ſe obligauerat, authoritate Dei & ſancti Petri abſoluit, adfirmans nihil obeſſe, quod ob mortis periculũ euadendum coactus fecerat, nec ſacramentũ eſſe dicendũ,quod contra ſalutẽ reipublicæ, quamuis cũ multis execrationibus fuerit prolatum. His exhortationibus principis animus ad rediuiua certamina prouocatur:tamẽ ne à ſuis periurus diceretur,nequaquã ipſe contra tyrannũ procedit,ſed reginam cum exercitu dirigit. Adalgiſus certis indiciis colligens, bellum aduerſum ſe ſummis viribus parari, hoſtẽq; ſe ac tyrannũ eſſe denunciatũ,ſuæ nequitiæ conſcius, metu perterritus,& ſpem vitæ in fuga ponens,in Corſicam inſulam ſeceſſit,ibiq; ad tempus latuit.

Anno Dominicæ incarnat. DCCCLXXIIII, locuſtarum inæſtimabilis multitudo menſe Aug. ab oriente veniens, totam penè peruaſtauit Galliam, quæ maiores erant quàm cęteræ locuſtæ,habebantq; ſena alarum remigia,& mirũ dictu eſt, vt caſtrorum acies diſtinctis ordinibus per aëra ferebantur,vel terræ incũbentes caſtra metabantur. Duces cũ paucis exercitũ itinere vnius diei præibant, quaſi loca apta multitudini prouiſuri. Circa horam nonã, vbi duces pridie venerant, inſidebant, nec à loco occupato

mouebātur,quousq; sol suū repræsentaret ortū; tunc per turmas suas ꝓficiscebantur, vt in paruis animalibus disciplinam militarē cerneres; segetibus vescebātur, quæ ab eis ita depastę sunt, vt veluti immani tempestate consumptæ viderentur. Spacium diurni itineris quatuor aut quinque milliaribus extendebatur. Peruenerunt autem vsque ad mare Britannicum, & superficiem terræ cooperientes, in quod Deo volente violento ventorum flatu impulsæ, atque in profundum asportatæ, demersę sunt. Æstu verò atque refusione Oceani reiectæ, littora maritima repleuerunt, tantaq; congeries facta est, vt ad instar montium cumulatę coaceruarentur. ex earum fœtore ac putredine aër corruptus diram pestem finitimis generauit, ex qua multi perierunt.

Per idem tempus Carolus Andagauensem obsidebat vrbem. Denique Nortmanni postquā Ruodbertum & Ranulfum & alios generosæ stirpis viros, qui patrię terminos armis tuebantur, Deo habitatoribus terræ aduersante, occiderūt, cùm nemo inueniretur qui eorum violentiæ resisteret, sollicitati paucarum ciuitatum vel regionum deceptione, ex præda singularum quātæ opes vniuersarum essent, animo prospicientes. Andegauis ciuitatem ciuibus fuga dilapsis, vacuam reperientes ingrediuntur: quam cùm munitissimam, & pro situ loci inexpugnabilem esse vidissent, in lætitiam effusi, hanc suis suorumque copiis tutissimum receptaculum aduersus lacessitas bello gentes fore decernunt. Protinus nauibus per Medanam fluuium deductis mulieribus & paruulis, veluti in ea habitaturi intrant, diruta reparant, fossas vallaque renouant, & ex ea prosilientes, repentinis cursionibus circumiacentes regiones deuastant. Quod cùm Carolo tam perniciosa pestis in visceribus regni interclusa nunciata esset, illico ex omnibus regnis quæ suæ ditioni parebant, veluti ad commune incendium extinguendum exercitum colligit, atque castris in circuitu positis ciuitatem obsidione cinxit. Et quia Medana fluuius à partibus Britanniæ vrbis murum alluebat, Salomoni regi Britonum mandat, vt contractis auxiliis citiùs aduentaret, vt communem hostem communibus viribus expugnarēt: qui assumptis secum multis Britonum millibus, super ripam fluminis Medanæ tentoria fixit. Igitur ex omnibus partibus vrbe obsidione circundata, multis diebus vndique summa virtute dimicatur, noua & exquisita machinamentorum genera adplicantur: sed conatus regis prosperitatis affectum non obtinuit, quia & loci facies non facilem præbebat accessum, & paganorum valida manus, quia pro vita res erat, summo resistebat conanime. Exercitus immensæ multitudinis cùm longę obsidionis tædio, fame, & graui pestilentiæ morbo attereretur; cernentes Britones vrbem inexpugnabilem, conati sunt fluuium à suo alueo deriuare, vt exsiccato naturali meatu naues Nortmannorum inuadere nō possent. Cœperunt itaque fossam mirę profunditatis ac latitudinis aperire. quæ res tantæ formidinis metū Nortmānis ingessit, vt absque dilatione ingentē pecuniam Carolo pollicerentur, si soluta obsidione eis ex suo regno liberum præberet egressum. Rex turpi cupiditate superatus pecuniam recepit, & ab obsidione recedēs hostibus viam patefecit. Illi conscensis nauibus in Ligerim reuertuntur, & nequaquam vt spoponderant ex regno eius recesserunt, sed in eodem loco manentes multò peiora & immaniora quàm antea fecerunt.

Anno Dominicæ incarnat. DCCCLXXIIII, Ludouicus imperator qui Italiæ regnum regebat, moritur. Fuit verò iste princeps pius & misericors, iustitiæ deditus, simplicitate purus, ecclesiarum defensor, orphanorum & pupillorum pater, eleemosynarum largus largitor, seruorum Dei humilis seruitor, vt iustitia eius maneret in seculum seculi, & cornu eius exaltaretur in gloria.

Eodem anno Salomon rex Britonum à Pasquitano & Vurfando ducibus suis dolo interficitur: post cuius mortem cùm hi duo regnum eius inter se diuidere vellēt, sed in diuisione dissentirent, eò quòd maxima pars Pasquitani partibus faueret, bellum ab vtrisque summis viribus instauratur. Pasquitanus quanquam maiore multitudine abundaret, Nortmannorum tamen auxilia pecunia conducit, eaque ad supplementū virium suo exercitui miscet, & mox contra æmulum ad pugnam proficiscitur. Vurfandi satellites videntes vires regni ad Pasquitanum concessisse, cœperunt ab eo diffugere, vt vix mille cum eo in acie remanerent: qui ipsi cœperunt suadere, vt secederent, mortisq; periculum declinarent, se cum paucis innumeram multitudinem sustinere non posse. Ad hæc ille respondit, Absit (inquit) optimi commilitones, vt hodie faciam

quod

quod nunquam feci, ſcilicet vt inimicis meis terga vertam, vt gloria nominis noſtri infametur: melius nobiliter mori, quàm ignominia vitam ſeruare: nec diffidendum de victoria; fortunæ vires cum hoſtibus experiamur. neque enim ſalus eſt in multitudine, ſed potiùs in Deo. Huiuſcemodi exhortationibus animati ſocij, ſuper triginta & eo amplius, vt ferunt, aduerſariorum millia irruunt, clamor in cœlum tollitur, pugna ſumma virtute conſeritur. Vurfandus cum ſuis in confertiſſimam hoſtium aciem irrumpit, & veluti herba pratorum reciſa, ante acumen falcis cadit, & vberrimæ ſegetes procella tempeſtatis deſæuiente proſternūtur, ita ferro cædit, ſternitque omnia. Raro in vllo regno, in vllo prælio tantum ſanguinis fuſum eſt. Paſquitanus, vt mactari ſuos more pecudum vidit, cum paucis quos gladius necdum conſumpſerat, fugit. Porrò Nortmanni qui in auxilium fuerant conuocati, monaſterium ſancti Melani epiſcopi ingreſſi ſunt, ibiq; ſe more ſolito communiunt, & ſuccedente nocte fuga dilapſi, ad naues reuertuntur. Fuit verò geſtum hoc prælium in campis iuxta ciuitatem Rodonis. Erat hic Vurfandus genere inter ſuos clarus, ſed virtutum experimentis & nobilitate clarior: quæ tanta fuit in illo, vt animi magnitudine viriumq; gloria inter ſuos, vt diximus, nulli videretur eſſe ſecundus: ad cuius audaciam, mentiſq; conſtantiam demonſtrandam, vnum è multis ponere placuit. Nam cùm Salomon rex hyemis tēpore aliquando contra Nortmannos caſtra poſuiſſet, vt ab eorū incurſione fines regni ſui tueretur, ibique multis diebus reſideret, quadam die cùm ſermo inter ſocios teneretur de audacia & duritia Nortmannorū: Vurfandus ſe vltra vires pſumens arroganter iactauit, ſi rex cum exercitu recederet, ſe tātummodo audere cum ſuis in eodē loco remanere, & tribus diebus poſt deceſſum regis immorari. Diſtabant verò caſtra Britonum à Nortmannorū claſſe tantùm octo milliaribus. Nunciata ſunt verba quæ Vurfandus quaſi leuiter protulerat, neſcio à quo Haſtingo duce paganorū. Nō multo pòſt interiecto tempore, datiſq; quingentis vaccis Salomon pacem cum Nortmānis fecit, & acceptis obſidibus cùm redire in regnum diſponeret, legatus Haſtingi eum taliter alloquitur: Nuntiatum eſt domino meo, te tantum virum habere qui ſe iactet, quòd te recedente ſolus cum ſuis hoc in loco audeat remanere. Si ergo tantus eſt, quantus ſibi videtur, incunctanter remaneat, quia dominus meus vult eum videre, audaciſq; viri deſyderat notitiam habere. Interrogatus autem Vurfandus à rege, vtrùm tale aliquid profeſſus eſſet, reſpondit ſe talia dixiſſe, & hæc eadem facere velle, protinuſque licentiam ibi remanendi petit. Cùm à principe obiurgatus, cur tam fatua obſtinatione detentus, prouerbiis inaniter in ventum prolatis, vellet mori, ſuoſq; morti tradere, nullatenus acquieuit, aſſerens niſi remanendi licentiam daret, nequaquam illi fidelis in reliquum foret. Sed cùm Salomon irreuocabilem eius animum perſpexiſſet, dare ei ſolatium ex ſuis ſatellitibus voluit: quod renuit ſuſcipere, affirmans, ſi alios quàm ſuos ſecum haberet, iam non eſſe vera quæ ſpoponderat. Rex cum omnibus copiis in regnum receſſit, & Vurfandus in eodem loco cum ducentis ferè viris remanſit, ibique quinque diebus expectauit. Sexta nocte Haſtingus quendam captiuum abſoluit à vinculis, & eum ad Vurfandum direxit, mandans vt ſibi ad vadum cuiuſdam torrentis inter tertiam & ſecundā ſuperuenientis diei horas occurreret, vt mutuis colloquiis fruerentur. Qui nihil cunctatus, arma corripere ſociis imperat, & ad condictum locum abſque mora pergit, proſpiciénſq; vadum torrentis inter ſuos & aduerſarios quaſi limitem fore, nullo modo ibi conſiſtere voluit, ſed tranſuadato gurgite vltro obuiam hoſtibus procedit. Nortmanni admirantes animoſitatem & audaciam viri, ab eo declinauerunt, nec eum bello lacerare auſi ſunt. Ille autem vſq; ad horam ſextā intrepidus expectans, cùm neminem aduerſæ partis venire cerneret, cum ſuis ad propria reuerſus eſt. Nec illi animus minùs in mortem inuictus, quàm in hoſtē fuit. Deniq; poſt peractam victoriam morbo grauiter ad extremum deducitur. cuius valetudinem cùm perſenſiſſet Paſquitanus, reſumptis viribus, fautores eius bello aggreditur. qui perterriti timore ad ducem confugiunt, & cum lachrymis ei minas Paſquitani aperiunt, petentes contra imminens periculum conſilium. At ille hortatur, vt aduerſus hoſtem audaciter procedant, ſuum vexillum ferentes, polliceturq; victoriam. Qui cùm reſpondiſſent, ſine eius præſentia non audere cum aduerſariis congredi, ſpiritum qui vnà cū viribus corporis iam penè effugerat, reſumens, quia nec pedibus neq; equo poterat ire,

iubet ſe in lecto portari, ante aciem inimicorum exponi, & ſic ſubire certamen. Quod cùm ſatellites feciſſent eius, mox hoſtes in fugam verſi ſunt. Patrata victoria, eum cùm reportare vellent domum, inter manus militum, ſpiritum qui tantummodo in pectore palpitabat, exhalauit. Paucis autem interpoſitis diebus, Paſquitanus & ipſe defunctus eſt. Poſt horum duorum continuas mortes, Indicheil ex filia Heriſpon regis natus, & Alanus frater memorati Paſquitani, Britanniam inter ſe partiti ſunt: inter quos etiam multa iurgia & bella fuerunt. Sed Indicheile in prælio, quod contra Nortmannos magis audacter quàm prouidè geſſerat, interempto, in ditionem Alani omnis Britannia conceſſit, qui & hanc ſtrenuè hactenus gubernat.

Eodem anno Carolus Romam perrexit, & datis apoſtolico Ioanni & Romanis magnis muneribus, imperator creatur.

Anno Dominicę incarnationis DCCCLXXXVI, Ludouicus rex apud Franckonefurt palatium diem clauſit extremum V calendas Septembris: ſepultus eſt in monaſterio ſancti Nazarij quod Lorasham nuncupatur. Fuit autem iſte princeps Chriſtianiſſimus, fide Catholicus, non ſolùm ſecularibus, verùm etiam eccleſiaſticis diſciplinis ſufficienter inſtructus; quæ religionis ſunt, quæ pacis, quæ iuſtitiæ, ardentiſſimus executor: ingenio callidiſſimus, conſilio prouidentiſſimus, in dandis ſiue ſubtrahendis publicis dignitatibus diſcretionis moderamine temperatus, in prælio victorioſiſſimus, armorum quàm conuiuiorum apparatibus ſtudioſior, cui maximæ opes erant inſtrumenta bellica, plus diligens ferri rigorem quàm auri fulgorem, apud quem nemo inutilis valuit, in cuius oculis perrarò vtilis diſplicuit, quem nemo muneribus corrumpere potuit, apud quem nullus per pecuniam eccleſiaſticam ſiue mundanam dignitatem obtinuit, ſed magis eccleſiam probis moribus & ſancta conuerſatione mundana, deuoto ſeruitio & ſincera fidelitate. Habuit autem hic glorioſiſſimus Rex, cuius memoria in benedictione eſt, reginam nomine Hemmam ſibi in matrimonium iunctam, quæ nobilis genere fuit, ſed quod magis laudandum, nobilitate mentis multò prçſtantior, ex qua tres filios ſuſcepit excellentiſſimæ indolis, videlicet Carolomannum, Ludouicum & Carolum, qui felici ſorte poſt deceſſum patris imperij moderati ſunt gubernacula.

CAROLVS autem audito quòd frater à ſeculo receſſiſſet, nimia (vt aiunt) exultatione perfuſus eſt, arbitratus portionem regni Lotharij quam idem frater tenuerat, in ſuos liberos conceſſuram. Exercitum ergo quanta potuit celeritate adunauit, & cum omnibus viribus regnum ingreſſus ad Aquas palatium venit, vbi paucis diebus moratus Coloniam profectus eſt. Dum hæc aguntur in memorato regno, Carolomanus primogenitus Ludouici Italiæ fines intrauit, cupiens eam paterno ſuoq; ſubiugare dominatui: ſiquidem Ludouicus imperator iam (vt diximus) ab hac luce ſubtractus fuerat, & Carolus imperatoris nomen reportans, ex Italia exceſſerat. Carolus verò frater eius in Alemania morabatur. Porrò Ludouicus qui ad patris obitum fuerat, funeriſq; eius obſequia condigno honore celebrauerat, apud Franckfurt principalem ſedem orientalis regni reſidebat. Cui cùm nunciatum eſſet, quòd Carolus auunculus eius, iam regni paterni terminis occupatis, circa Rhenum fluuium caſtra poſuiſſet, nimio furore accenditur, ſtatimque legatos ad eum dirigit, orans vt memor eſſet germanitatis atque conſanguinitatis, memor eſſet nominis Domini noſtri Ieſu Chriſti, cuius mentionem coram nonnullis teſtibus facientes ipſe & frater, quando regnum inter ſe diuiſerunt, terribili eſſent alternam pacem adinuicem pacto polliciti, & pertimeſcens tantum nomen in vanum accipere, redderet Domino iuramenta ſua, fœdus quod vterque pepigerat inuiolabile maneret, parceret gladio, & humanum fundere ſanguinem, tam dira cupiditate infectus formidoloſiùs exhorreſceret, foret ſua ſorte contentus, & funiculo hæreditatis diuinitus ſibi collato pacificè frueretur, aliena iura non inuadens, non ſubtrahens, non perturbans, non eſſet in tanto viro vanæ gloriæ typus, non ſupercilij faſtus, non alterius vſurpandi terminos ambitio, ſed iuſtitia, charitas & concordia regnaret, ac ſummum pacis inter illum & nepotes teneret omnino faſtigium. Sed huius commodi monita Carolus ſpreuit, aſſerens ſe cum fratre non cum nepotibus pepigiſſe. Interim Ludouicus exercitũ ex Saxonia, Thuringia, & orientali Francia congregat, & vt in filio tantùm paternos vultus, quantùm animi ſubtilitatem,

artiumque ingenia recognosceres, castra è regione Colonię contra castra Caroli super ripam fluminis magno apparatu collocat. Ipse autem cum hostili virtute inter Confluentes & Arduennam Rhenum transiit, nec defuit, qui ad aures Caroli perferret, nepotem cum omnibus copiis Rhenum transisse. Tunc primùm animaduertit Carolus se à castris Ludouici esse illusum. Mouit verò absque mora exercitum cum quinquaginta & eo amplius, vt ferunt, millibus in pago Meginense, non longè ab Andernaco castello. Aduersus eum ad pugnam procedit, sed non saluatur ex multa virtute. fallax enim equus ad salutem, siquidem inito certamine Reginarius comes, qui regium vexillum ferebat, primo impetu extinguitur: confertissimæ acies Ludouici à sociis irrumpuntur, & sicut ignis in stipulam immissus furit, & in momẽto cuncta deuorat, ita vires aduersariorum ferro conterunt, & terræ prosternunt. Exercitus Caroli grauiter cæsus terga vertit, & Ludouici victoria fuit. Carolus videns suos fugere, & ipse fuga vitam seruauit; serò secum reuoluens, quanti discriminis sit, æquitatis iura diuinarum humanarumque legum institutionibus roborata, immoderatæ cupiditatis ambitione violare velle. Acta est autem hæc strages VIII idus Octobris. Post hæc cùm venerunt tres suprà dicti fratres in loco qui dicitur Saulifelt, ibi diuiserunt paternum regnum. Carolomanus sortitus est Baioariam, Pannoniam & Carnutum, quod corruptè Carantanũ dicitur, nec non & regna Sclauorum, Beheimensium & Marahensium: Ludouicus orientalem Franciam, Thuringiam, Saxoniam, Frisiam, & partem regni Lotharij: porrò Carolus Alemaniam & aliquas ciuitates ex regno Lotharij.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXXVII, Carolus senior Romam secundò profectus est, vbi iampridem imperatoris nomen, à præsule sedis Apostolicæ Ioanne ingenti pretio emerat, regnumque Italiæ magis in transeundo vidit, quàm fruendo potitus est. Ab vrbe Roma in Langobardiam reuersus est. Bosoni Germanichildis reginæ Hirmingardem filiam Ludouici imperatoris in matrimonium iungit. Dies nuptiarum tanto apparatu, tantaque ludorum magnificentia celebratus est, vt huius celebritatis gaudia modum excessisse ferantur. Dedit insuper eidem Bosoni Prouinciam, & corona in vertice capitis imposita, eum regem appellari iussit, vt more priscorum imperatorum regibus videretur dominari. Euolutis deinde paucis diebus, Papiam ingreditur: in qua cùm disponendis publicarum rerum negotiis animum intenderet, repentinè nunciatum est ei, Carolomannum cum ingenti armatorum multitudine Langobardorum ditionem introiisse. Mox pauore solutus, Ticinum Padumque transit, & summo annisu in Gallias repedare contendit. Sed priusquam Alpium præeminentia iuga angustaque itinera attingeret, ægritudine pulsatur, quam protinus mors subsecuta finem vitæ imposuit. Est autem fama, quòd à quodam Iudæo qui vocabatur Sedechias, poculum mortis ei propinatum sit, qui ei familiariùs adhærebat, eò quòd in medendis corporum passionibus singularem experientiam habere diceretur. Porrò hic sicarius planè erat, & magicis præstigiis incantationibusque mentes hominum deludebat. Obiit verò pridie nonas Octobris. Corpus eius leuatum est in feretro, à suis extra Italiam deportatur: sed quia fœtor intolerabilis ex putredine cadaueris baiulantes grauabat, compulit illud terræ mandare. Post aliquantos annos eius ossa translata sunt, & Parisiis in monasterio sancti Dionysij honorificè sepulta. Cui successit in regnum filius Ludouicus.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXXXVIII, eclipsis Lunæ magna facta est, mense Octobri, die XVI. Item eodem mense eclipsis Solis accidit, die XXIX circa horam nonam. Paucis interiectis diebus, Ludouicus rex filius Caroli, qui Balbus appellabatur, eò quòd impeditioris & tardioris esset eloquij, ab hac luce subtractus est. Fuit verò iste princeps, vir simplex ac mitis, pacis, iustitiæ, & religionis amator. Habuit autem, cùm adhuc iuuenilis ætatis flore polleret, quãdam puellam nobilẽ nomine Ansgard, sibi coniugij fœdere copulatam, ex qua duos liberos suscepit elegantis formæ ac ingentis animi virtute pstantes: horũ vnus Ludouicus, alter Carolomãnus vocabatur. Sed quia hãc sine genitoris cõscientia & volũtatis cõsensu suis amplexibus sociauerat, ab ipso patre ei postmodum interdicta, & interposito iurisiurandi sacramento, ab eius cõsortio in perpetuum separata. Tradita est autẽ eidem ab eodem patre Adelheidis in matrimoniũ; quam grauidam ex se reliquit idem rex, cùm obiret. quæ tẽpore pariendi

expleto, enixa eſt puerum, cui nomen aui impoſuit, eumq; Carolum vocitari fecit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXXIX, Boſo (de quo paulo ſuperiùs mentionem fecimus) audita morte Ludouici, à Prouincia egreditur, totamq; Burgundiam occupare nititur. Deniq; nonnullos epiſcopos partim minis, partim ſuaſionibus, in ſocietatis fœdera colligit, & Lugdunum ingreſſus ab Aureliano eiuſdem vrbis metropolitano, & aliis pontificibus in regem ſuper præfatum Burgūdiæ regnum inungitur; pro nihilo ducēs adoleſcentes filios Ludouici, & velut degeneres deſpiciens, eò quòd iuſſu Caroli eorum genitrix ſpreta atque repudiata fuerit. Quæ res obtulit illi magis continuum clàm odium ac periculorū diſpendium, quàm gloriæ & dignitatis emolumentum. Siquidem iam dicti adoleſcentes Ludouicus, & Carolomannus, induſtria ac ſtudio Hugonis abbatis & aliorum procerum in regnū ſublimatorum, & eundem Boſonem diebus vitæ ſuæ omni inſtantia ſunt perſecuti. Nec ſolùm illi, verùm etiam alij reges Francorum, per ſuccedentia tempora adeò grauiter nomen eius tulerunt, atque exoſum habuerunt, vt irrecuperabili eius deiectione & mortis exitio, non modò principes ac duces, ſed etiam eorum ſatellites ſacramentis & execrationibus obligarentur. Fuit autem tam perſpicacis ingenij, vt cùm à multis (vt dictum eſt) regibus & regnis aſſiduè inſectatus ſit, à nullo tamen aut capi aut circumueniri aliquādo potuerit: tantę moderationis, vt cùm ſibi fauentes proſcriptionibus damnarentur, boniſq; omnibus priuarentur, nunquam inſidiis ſuorum militum fuerit petitus, neque fraude proditus, cùm vtrumque hoſtes ſæpe tentaſſent.

Per id tempus LVDOVICVS qui Auſtraſiis imperabat, cognita morte æquiuoci ſui, regnum illius inuadere diſpoſuit, & tranſuadata Moſa imperij fines occupauit. cui occurrerunt duo memorati fratres cum valida manu, ſed intercurrentibus viciſſim legationibus, nequaquam pugna committitur, ſed pax roboratur. Adoleſcentes, quò impetu fœderatus ab eis recederet Ludouicus, portionem regni Lotharij, quam auus paterq; tenuerat, ex integro illi conceſſerunt, addita inſuper Atrabatis abbatia ſancti Vedaſti. Facta itaq; pactione, datiſque ſacramentis, cùm in regnum idem rex reuerteretur, repentè obuiam habuit Nortmānorum innumeram multitudinem, iuxta Carbonariam in loco qui vocatur Thimnin, cum ingenti præda ad claſſem repedantem, cum quibus abſque mora conflixit, & (Deo propitiante) maximam ex eis partem gladio proſtrauit. Reliqui fuga dilapſi, in fiſcum regium ſe communiunt, vbi Hugo filius regis ex pellice natus, cùm incautiùs dimicaret, grauiter vulneratus ab hoſtibus rapitur, & inter aduerſariorum arma recidit.

Rex exiſtimans quòd adhuc filius viuus ab inimicis ſeruaretur, exercitum ab impugnationis infeſtatione iubet ceſſare, vt quocunq; pacto illū incolumem recipere poſſet. Interea nox deſuper veniens, regem cum ſuis redire ad caſtra compulit. Nortmanni cadauera ſuorum flammis exurentes noctu diffugiunt, & ad claſſem dirigunt greſſum. Rex diluculo cōſurgens, cùm filiū extinctū reperiſſet, nimio dolore afficitur, corpus eius in loco cōpoſitum ad Lorsheym monaſteriū imperat deferri, ibiq; tumulari.

Anno Dominicæ incarnat. DCCCLXXX, Carolomannus rex paralyſi diſſolutus, diem clauſit extremū VII nonas Aprilis. Sepultuſq; eſt cum debito honore in Baioaria, in loco qui dicitur Hodingas. Fuit verò iſte præcellentiſſimus rex literis eruditus, Chriſtianę religioni deditus, iuſtus, pacificus, & omni morum honeſtate decoratus, pulchritudo eius corporis inſignis, vires in homine quoque admirabiles fuêre, nec inferior animi magnitudine. Permulta quippe bella cum patre, plurima ſine patre in regnis Sclauorum geſſit, ſemperque victoriæ triumphum reportauit, terminos imperij ſui ampliādo ferro dilatauit, ſuis mitis, hoſtibus terribilis apparuit, alloquio blādus, humilitate ornatus, in ordinandis regni negotiis ſingulari ſolertia præditus, ſic vt prorſus ei nihil deeſſe in regiæ maieſtatis competentia videretur. Huic ex legitimo matrimonio non eſt nata ſoboles propter infœcunditatem coniugis, ſed ex quadam nobili fœmina filium elegantiſſimæ ſpeciei ſuſcepit, quem Arnolphum nominari iuſſit, ob recordationem reuerendiſſimi Arnolphi Mettēſis eccleſiæ epiſcopi, de cuius ſancto germine ſua aliorumq; germanorum Francorum proſapia pullulauerat: quod non caſu accidiſſe, ſed quodam præſagio portentoque futurorum actitatum videtur. ſiquidem genealogia regum cœlitus prouiſa, per interualla temporum ſecundis incremento-

rum

rum ſucceſſionibus cœpit exuberare, quouſque in magno Carolo ſummum imperij faſtigium non ſolùm Francorum, verùm etiam diuerſarum gentium regnorumq́ue obtineret. Poſt cuius deceſſum, variante fortuna, rerum gloria quæ ſupra vota fluxerat, eodem quo acceſſerat modo, cœpit paulatim diffluere, donec deficientibus non modò regnis, ſed etiam ipſa regia ſtirpe, partim immatura ætate pereunte, partim ſterilitate coniugium marceſcente, hic ſolus de tam numeroſa regum poſteritate idoneus inueniretur, qui imperij Francorum ſceptra ſuſciperet: quod in ſubſequentibus ſuo in loco lucidiùs apparebit.

Ludouicus comperto, quòd frater obijſſet, Baioariam ingreſſus Ratisbonam venit, vbi omnes optimates regni ad eum confluentes eius ditioni ſe ſubdiderunt. Conceſſit autem idem rex Arnolpho Corantanum, quod ei pater iam pridem conceſſerat, in quo ſitum eſt caſtrum munitiſſimum quod Mosburgk nuncupatur, eò quòd palude impenetrabili locus vallatus difficilimum adeuntibus præbeat acceſſum.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXXXI, CAROLVS de Alemania egreſſus, Langobardorum fines occupauit, ac in paucis diebus totam Italiam in deditionem accepit, & Romam perueniens, à præſule Apoſtolicæ ſedis Ioanne, & ſenatu Romanorum fauorabiliter exceptus, cum magna gloria Imperator creatus eſt.

Per id tempus Nortmannorum claſſis Walam fluuium ingreſſa, Neumago palatio regio applicuit, ibiq́ue caſtra poſuit. Quod factum cùm ad noticiam Ludouici perlatum eſt, abſque dilatione cum exercitu venit, & munitionem obſidione clauſit. Conſerto nonnullis diebus certamine, non adeò præualuit, quia palatium ingentis magnitudinis miriq́ue operis hoſtibus tutiſſimum præbebat receptaculum. In qua congreſſione captus eſt aduerſarius Eberhardus Saxo filius Meginardi comitis, & captiuus ducitur, quoad poſtea mater Eneſſe magno pretio dato incolumem recepit. Poſtremò rex, accepta pollicitatione, quòd ſi ab obſidione ceſſaret, Nortmanni continuò è regno eius decederent, cum omnibus copiis receſſit. Illo recedente, pagani palatium vna cum munitione exurentes flammis, nauibus aſcenſis oſtia Rheni repetunt. Item eodem anno, menſe Nouembri, duo reges Nortmannorum Godefridus & Sigefridus cum inæſtimabili multitudine peditum & equitum conſederunt, in loco qui dicitur Haſlou iuxta Moſam, & primo quidem impetu finitima loca depopulantes, Leodium ciuitatem, Traiectum caſtrum, Tungrenſem vrbem incendio cremant. Secunda incurſione Ribuariorum finibus effuſi, cædibus, rapinis, ac incendiis omnia deuaſtant, Coloniam Agrippinam, Bonnam ciuitates, cum adiacentibus caſtellis, ſcilicet Tulpiacum, Vilipiacum, & Nuis igne comburunt, poſt hæc Aquis palatium. Iidē Amalimundarias & Stabilius monaſteria in fauillam redigunt.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXXXII, Arduennam percurrentes Prumiam monaſterium ingrediuntur ipſo die Epiphaniæ domini, vbi triduo commorantes, omnem in circuitu regionem depopulati ſunt. in quo loco innumera multitudine peditum ex agris & villis in vnum agmen conglobata, eos expugnatura aggreditur. ſed Nortmanni cernentes ignobile vulgus non tantùm inerme, quantùm diſciplina nudatum, ſuper eos cum clamore irruunt, tantaq́ue cæde proſternunt, vt bruta animalia, non homines mactari viderentur. His itaque patratis, onerati præda ad caſtra redeunt. Illis diſcedentibus, ignis qui in diuerſis habitaculis accenſus remanſerat, cùm nullus eſſet qui eum extingueret, monaſterium conſumpſit.

Dum hæc aguntur, Ludouicus rex morbo grauatus, apud Franckfurt moritur XIII calendas Septembris: ſepultus eſt in Loresheym iuxta patrem in cœnobio. Habuit autem Luidgardam reginam in matrimonium copulatam, ex qua filium vnicum ſuſcepit, quem nomine ſuo Ludouicum appellauit. Sed (vt præmiſimus) poſt obitum fratris ad obtinendum regnum eius, Baioariam ingreſſus, cùm Ratisbonæ moraretur, idē puerulus de feneſtra cecidit, & confractis ceruicibus ſtatim expirauit. quæ non tantùm immatura, ſed inhoneſta mors, non ſolùm regi & reginæ, verùm etiam omni domui regiæ maximum luctum ingeſſit.

Nortmanni, audita morte regis, nimio exultabant tripudio, etiam nō de conflictu ſed de præda cogitant. Igitur cū omni admiratione exiliunt, & Treuirorū nobiliſſimā

ciuitatem Galliarum nonas Aprilis,die facratiffimæ Cœnæ Domini occupant,in qua vfque fanctum diem Pafchæ feffa ab itinere corpora recreantes,omne tentorium vrbis circumquaque vfq; ad folum demoliti funt:deinde ciuitatem flammis exurentes, Mediomatricum dirigunt aciem. Quod cùm reperiffet eiufdem vrbis epifcopus Walo,adiuncto fibi Bertolfo epifcopo & Andalhardo comite,vltro illis obuiã ad pugnam procedit.Inito certamine,Nortmanni victores extiterunt.Idem Walo epifcopus cecidit,cæteri fugerunt. Pagani iter quod cœperant, deferentes,cum ingenti præda fumma celeritate ad claffem reuertuntur.

Ea tempeftate Carolus imperator in Italia morabatur,vbi diuerfis legationib. Germaniæ ac Galliæ pulfatur, vt ad fufcipienda regna fibi hæreditario iure competentia feftinaret,& periclitanti imperio fuccurreret:quod capite amiffo,ludibrio hoftibus erat.Qui nihil tardatus,cum omnib.copiis in Franciam venit,& cum Langobardis,Baioariis, Alemannis, Thuringis, Saxonibus, Frifonibus & omnibus regnis fuæ ditioni fubditis,Nortmannos in fuprà dicto loco obfidere exorfus eft:fed conatus eius parum effectum obtinuit,quanquam(vt diximus)ex diuerfis regnis & gentibus inæftimabilis multitudo in vnum confluxit,indignatione cœlefti fuper populum Chriftianam religionem profanantem defæuiente.Nouiffimè rex Godfridus Nortmannorum ea conditione Chriftianum fe fieri pollicetur,fi ei munere regis Frifia prouincia concederetur,& Gifla filia Lotharij in vxorem daretur. Qui,vt optauit,adeptus baptizatus eft,& ex facro fonte ab imperatore fufceptus. Sigifrido & reliquis Nortmannis immenfum pondus auri & argenti expofitum eft,& tali tenore fines regni excedunt.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXXXIII,Ludouicus frater Carolomanni moritur apud fanctum Dionyfium, ibique honorabiliter tumulatur, quem omnes Galliarum populi nimio planctu lamentati funt.Fuit enim virtutis maximæ,regnúmque fibi fubditum à paganorum infeftatione potenter viriliterque defendit.Inter cætera quæ ftrenuè geffit,illud præcipuè prælium commendatur,quod aduerfum Nortmannos in loco qui vocatur Sodalcurch, fummis viribus exercuit.in quo certamine (vt ferunt)plufquam octo millia hominum gladio proftrauit.Carolomannus frater regnum illius obtinuit. Eodem tempore Bertulphus Treuirorum epifcopus,migrauit ad Dominum IIII idus Septembris, cui fucceffit in pontificali cathedra per electionem cleri & totius plebis Ratbodus reuerẽdiffimus antiftes VII idus Aprilis.His etiam diebus Rupertus præful ab eodem epifcopo Ratbodo in Mettenfi ecclefia confecratur X calendas Maij.

Circa hæc tempora Hugo filius Lotharij,in fpem recuperandi paterni regni ab aliquibus difcordiarum ac litium fectatoribus introducitur,omnesq; qui iuftitiam & pacem execrabantur, ad eum confluxerunt, ita vt paucis diebus innumera multitudo prædonum eius dominationi fe fubdiderint:inter quos etiam nonnulli ex primoribus regni vana fpe feducti manibus datis accedunt,videlicet Stephanus,Rotbertus,Witbertus,Thietbaldus comites,Albricus & frater eius Stephanus, tantaq; rapina & violentia ab his in regno fit,vt inter horum & Nortmãnorum malitiam nil differret, præter quòd à cædibus & incendiis abftinerent. Sic omnipotens Deus iratus regno Lotharij aduerfabatur, & talibus incrementorum cladibus vires eiufdem regni radicitus exterminabat, vt prophetia fanctiffimi Nicolai papæ, fimul etiam maledictum quod fuper idem regnum protulerat, adimpleretur.

Hoc etiam tempore idem Hugo Witbertum comitem, qui ab ineunte ætate fibi fauerat,interfecit. Paucis dehinc interpofitis diebus,Bernarium nobilem virum fibiq; fideliffimum dolo trucidare iuffit,pulchritudine illius captus vxoris;quam abfque momento in matrimonium iungit.Vocabatur autem mulier Friderach,quæ,antequam Bernario fociaretur, copulata fuerat Engelranno potenti viro, ex quo filiam peperit quam poftmodum Richininus comes in coniugium accepit,quam etiam propter ftuprum commiffum idem comes decollari iuffit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXXXIIII,Nortmanni qui ab Hafiou receſſerant, Sonum fluuium intrant, ibiq; confederunt.quorũ creberrimas incurfiones cũ Carolomannus fuftinere non poffet,pecuniã pollicetur,fi à regno eius recederent. Mox auidæ gentis animi ad obtinẽdam pecuniam exardefcunt,& XII millia pondera argen-

argenti puri atq; probati exigunt, totidemq́ue annis pacem promittunt. Accepta tam ingenti pecunia, funes à littore ſoluunt, naues conſcendunt, & marina littora repetunt. Interea Carolomannus venatum perrexit, vbi & ab apro grauiter vulneratus, poſt modicum vitam cum regno amiſit, ſepultuſque eſt apud ſanctum Dionyſium. Aiunt autem quidam, quòd à quodam ſuo ſatellite improuidè arma ferente vulneratus fuerit; & quia non ſponte ſed inuitus hoc facinus commiſerat, idcirco à rege celatum eſt, ne innoxius morti traderetur.

Nortmanni, cognita morte regis, protinus in regnum reuertuntur. Itaq; Hugo abbas & cęteri proceres legatos ad eos dirigunt, promiſſionem & fidem datam violatam eſſe proclamant. Ad hæc illi reſpondent, ſe cum Carolomanno rege, nō cum alio aliquo fœdus pepigiſſe: quiſquis ille eſſet qui in regnum eius ſuccederet, eiuſdem numeri & quantitatis pecuniam daret, ſi quietè ac pacificè imperium tenere vellet. Territi huiuſcemodi mādatis optimates regni, ad Carolum imperatorem miſſos dirigunt, eumq; vltro in regnum inuitant, eiq; aduenienti ad Gundolphi villam obuiam procedunt, & manibus ſacramentiſq; iuxta morem datis, eius ditioni ſe ſubdiderunt.

Eodem anno Nortmanni, qui in Chinheym & Denemarcam venerant, adſentiente Godefrido, Rhenum nauigio aſcendunt, & Dinsburch oppido occupato munitionem in eodem loco more ſolito conſtruunt, & in ea tota hyeme reſident, contra quos Henricus dux caſtra poſuit, & nullatenus prędas agere permiſit. Redeūte vernali tempore, caſtris exuſtis, ad maritima loca ſe recipiunt.

His etiam diebus Nortmanni à Sono exeunt, & rurſus in regnum Lotharij reuertentes, in loco qui dicitur Louen, caſtrametati ſunt in confinio eiuſdem regni, & continuis eiuſdem regni infeſtationibus vtraque regna fatigāt: ad quorum malitiam compeſcendam, imperator ſemel & iterum exercitum miſit, ſed nihil dignum memoria aduerſus tantam violentorum rapacitatem actum eſt.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXXXV, Hugo rebellare diſponens contra imperatorem, legatos ad Godefridum in Friſiam occultè dirigit, eò quòd illi eſſet affinitate coniunctus, propter ſororem quam in coniugium acceperat, hortaturq́ue, vt in patriam mitteret, auxiliorum validam manum vndique contraheret, & cum omnibus viribus ſibi opem ferret, quatenus regnum paternum euindicare armis poſſet: & ſi id eius induſtria, virtutiſq; ſuffragio proſperitatis effectū obtineret, medietatē ipſius regni pro munere pollicetur. His ſuaſionum promiſſionibus Godefridus veluti veneno infectus, occaſionis fomitem inquirit, qualiter ac ſi iuxta rationem à fidelitate imperatoris ſe ſubducere præualeret, ſtatimq; Gerolphum & Gardolphum comites Friſonum legatos ad Cæſarem dirigit, mandatq;, ſi vellet, cum ea quam pollicitus fuerat fidelitate perſeueraret, fineſq; regni ſibi commiſſos ab incurſione propriæ gentis defenderet, Confluentem, Andernacum, Sucicham, & nonnullos alios fines obſequiis imperialibus deditos, ſibiq; largiretur propter vini affluentiam quę in his locis erat, eò quòd terra, quam ex munificentia principis poſſidendam perceperat, minimè vini ferax eſſet. Agebat autem hoc ea animi intentione, vt ſi petita ſibi largirentur, ſuos in viſceribus regni immiſcere poſſet, & varios euentus ſpeculari; ſi autem denegarētur, nihilominus offenſus in ſibi prohibitos, quaſi iuſtitia dictāte, rationabiliùs deſæuire poſſet, rebellioniſq; cauſam ſuſcipere. Quorum callida machinamenta & factionum conſpirationes cùm perſenſiſſet imperator, cum Henrico viro prudentiſſimo altiori conſilio pertractat, quo ingenio hoſtem quem in regni extremitatibus introduxerat, extinguere poſſet, & ſciens loca inacceſſibilia exercitui, propter diuerſarum aquarum innumeros decurſus & impenetrabiles paludes, magis id arte quàm ex virtute experiri ſtatuit. Legatos igitur reſponſo ſuſpenſos abſoluit, & ad Godefridum redire permiſit: aſſerens per ſuos miſſos de omnibus legationum ſuarum cauſis ea reſponſa redditurum, quæ ſibi & eidem Godefrido eſſent conuenientia, tantùm vt in cœpta fidelitate perſeueraret. Poſt hæc Henricum ad eundē virum mittit, vt fraus quę ſtruebatur, occultaretur, cum eo Willibertum venerabilem epiſcopum Coloniæ Agrippinæ, qui ſuis ſatellitibus ſecretò imperat, vt per Saxoniam properantes, non agmine facto, ſed ſparſim ſibi occurrerent loco & die quo eis edixit: ipſe cùm perpaucis Coloniam venit, & aſſumpto cum præfato epiſcopo mox in Batuam proficiſcitur. Godefridus audito eorum aduentu,

illis obuiam procedit ad locum qui dicitur Heriſpich, in quo Rheni fluenta & Wal vno ſe alueo reſoluunt, & ab inuicem longiùs recedentes Batuam prouinciam ſuo gurgite cingunt. Hanc inſulam ingredientes epiſcopus & comes multa à Godefrido audiunt, multa ex parte imperatoris reſpondent: dies ad occaſum vergitur, ſoluto colloquio inſula excedunt, hoſpitia repetunt in craſtinum reuerſuri. Heinricus epiſcopum hortatur, vt die ſubſequenti Giſlam vxorem Godefridi extra inſulam euocaret, eamq́ue ad pacis ſtudium reuocare ſatageret, interim ipſe cum Godefrido cauſam Eberhardi comitis agitaret, cui rerum poſſeſſio ab eo violenter diripiebatur. Deinde perſuadet eidem Eberhardo, vt de iniuſtitia quam patiebatur, in medio adſurgens ſe proclamaret. & cùm à ferocis & barbaræ gentis homine durius & contumelioſius verbum ſibi eſſet prolatum, abſque mora euaginato gladio eum ſummo anniſu in capite percutit, antequam à terra eleuari poſſet. Quid plura? ab Eberhardo primò percuſſus, & ſatellitibus Heinrici confoſſus Godefridus moritur, omneſque Nortmanni qui in Batua reperti ſunt, trucidantur. Non multis pòſt interpoſitis diebus, Hugo eiuſdem Heinrici cõſilio ad Gundulfi villam promiſſionibus attractus, dolo capitur, & iuſſu imperatoris ab eodem Henrico ei oculi eruuntur, omneſque fauentes dehoneſtantur: poſt hæc in Alemania in monaſterium ſancti Galli mittitur, inde poſtea in patriam reuocatur. Nouiſſimè temporib. Zundibolchi regis in Prumia monaſterio manu mea attõſus eſt. Eram enim tunc temporis in eodem loco, dominici ouilis quamuis non idoneus tamen cuſtos. vbi non poſt multos annos moritur & ſepelitur.

Anno Dominicæ incarnat. DCCCLXXXVI, Nortmanni à Sanno fluuio exeunt, & rurſus in regno Lotharij reuertentes, in loco qui dicitur Louen, caſtra ſedesq; ſtatuunt, ſcilicet in confinio vtriuſq; regni, & continuis incurſionum infeſtationib. vtraq; regna fatigant. ad quorum ingenitam malitiam compeſcendam, imperator ſemel & iterum exercitum miſit, ſed nihil dignum aduerſus tantam violentorũ rapacitatem actum eſt.

Eodem anno Anſbaldus abbas Prumienſis cœnobij, ſummæ ſanctitatis ac religionis vir, ad cœleſtem patriam tranſiit IIII idus Iulij, cui ſucceſſit in regiminis loco Sarabertus venerabilis pater VIII idus Auguſti.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXXXVII, Nortmanni à Louen recedentes Sequanam ingrediuntur, Pariſiis applicantes caſtra ponunt, & ciuitatem obſidione claudunt: contra quos imperator Henricum ducem cum exercitu vernali tempore dirigit, ſed minimè prçualuit. Erant enim (vt ferunt) XXX & eo amplius aduerſariorum millia, omnes penè robuſti bellatores. Denuo æſtiuo tempore antequã ſegetes in manipulos redigerentur, idem Henricus cum exercitibus vtriuſq; regni Parriſios venit, & circunſtantibus legionibus ipſe cum perpaucis propiùs accedens, munitionem circuit, ſitum loci contemplatur, aditumq́; perquirit, quò exercitui cum hoſtibus minùs periculoſus pateret congreſſus. Porrò Nortmanni audientes appropinquare exercitum, foderant foueas latitudinis vnius pedis & profunditatis trium in circuitu caſtrorum, eaſq́; quiſquiliis & ſtipula operuerant, ſemitas tantùm diſcurſui neceſſarias intactas reſeruantes. Pauci igitur latrunculi, qui latitabant in concauis viarum itineribus, videntes Henricum appropinquantem, quare citò ſurgunt à locis quibus delituerant, prouocantq́; virum, telis & voce laceſſunt. Ille animi magnitudine indignitatem non ferens, ſuper eos irruit, & mox incertis foueis equus cui inſidebat impegit, & cum ipſo in terram corruit: hoſtes ſumma cum feſtinatione aduolantes, antequam à loco eleuaretur, eum in terra confodiunt, & aſpiciente vniuerſo exercitu, abſque mora eum trucidant, arma auferunt, & ſpolia ex parte diripiunt. Agminibus autem impetum facientibus, vix cadauer exanime eruitur, & à ſuis vſque Sueſſionis deportatur, in baſilica ſancti Medardi ſepelitur. exercitus amiſſo duce ad propria reuertitur.

Eodem tempore Hugo abbas, magnæ pietatis vir & magnæ prudentiæ, Aurelianis moritur, & apud ſanctum Germanum Antiſſiodoro tumulatur. Ducatus quem tenuerat & ſtrenuè rexerat, Odoni filio Rudberti ab imperatore traditur, qui ea tempeſtate Parriſiorum comes erat, & cum Gozzilino eiuſdem vrbis epiſcopo contra Nortmannorum aſſiduam impugnationem ciuitatem totis viribus tuebatur. His etiam diebus prædictus Gozzilinus epiſcopus inter ipſas obſidionum preſſuras migrauit à ſeculo, in cuius loco ſubſtitutus eſt ab imperatore Haſchiricus epiſcopus. Poſt hæc imperator

Gallia-

Galliarum populos perlustrans, Parisios cum immenso exercitu venit, ibique aduersus hostes castra posuit, sed nil dignum imperatoria maiestate gessit. In eodem loco ad extremum, concessis terris & regionibus quæ vltra Sequanam erant, Nortmannis ad deprædandum, eò quòd incolæ illarum sibi obtemperare nollent, recessit, & recto itinere in Alemaniam recessit, & primò quidem Luidvvardum episcopum Vercellensem, virum sibi percharum & in administrandis publicis vtilitatibus vnicum consiliarium, obiecto adulterij crimine, eò quòd reginæ secretis familiariùs quàm oportebat immisceretur, à suo latere cum dedecore repulit. Deinde paucis interpositis diebus coniugem Richardem (sic enim Augusta vocabatur) pro eadem re in concionem vocat, & (mirum dictu) publicè protestatur, nunquam se carnali coitu miscuisse, cùm plusquam decennio legitimi matrimonij fœdere eius consortio esset sociata. Illa econtrà non solùm ab eius, sed etiam ab omni virili commixtione se immunem esse profitetur, & de virginitatis integritate gloriatur, idq; se approbare Dei omnipotentis iudicio, si marito placeret, aut singulari certamine, aut ignitorum vomerum examine fiducialiter adfirmat. Erat enim religiosa fœmina. Ea, acto dissidio, in monasterium quod in proprietate sua construxerat, Deo famulatura recessit.

His ita gestis imperator corpore & animo cœpit ægrotare. Mense itaque Nouemb. circa transitum sancti Martini Triburias venit, ibiq; conuentum generalem conuocat. Cernentes optimates regni non modò vires corporis, verùm etiam animi sensus ab eo diffugere, ARNOLPHVM filium Carolomanni vltro in regnum attrahunt, & subitò facta cõspiratione ab imperatore deficientes, ad prædictum virum certatim transeunt; ita vt in triduo vix aliquis remaneret, qui ei saltem officia humanitatis impenderet. Cibus tamẽ & potus ex Luidperti episcopi sumptib. administrabatur. Erat res spectaculo digna, & æstimatione sortis humanæ rerum varietate miranda. Nam sicut antè secunda fortuna rebus vltrà quàm arbitrari posset affluentibus, tot tantaque imperij regna sine laborum sudoribus & certaminibus attraxerat, ita vt post magnum Carolum maiestate, potestate, diuitiis, nulli regum Francorum videretur esse postponẽdus: ita nunc aduersa velut in ostensione fragilitatis humanæ deficiens, quæ fortuna cumulauerat cuncta inhonestè in momento abstulit, quæ prospero arridens successu quondam gloriosè attulerat. Mittit ergo ad Arnolphum ex imperatore effectus egenus, ex desperatis rebus non de imperij dignitate, sed de victu quotidiano cogitans, tantùm alimẽtorum copiam ad subsidium vitæ præsentis supplex exposcit: dirigit etiam Bernhardum filiũ quem ex pellice susceperat, cum xeniis, eumque eius fidei commendat. Miseranda rerum facies, videre imperatorem opulentissimum, non solùm fortunæ ornamentis destitutum, verùm etiam humanæ opis egentem. Concessit autem Arnolphus rex nonnullos fiscos in Alemania, vnde ei alimonia præberetur: ipse verò, compositis in Francia feliciter rebus, in Baioariam reuertitur. Eodem anno Witgarius episcopus de Augusta ciuitate obiit, & Adalbero nobilis generis, magnique ingenij ac prudentiæ vir, cathedram eius obtinuit, & ei in episcopatum successit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCLXXXVIII, Carolus imperator, tertius huius nominis & dignitatis, obiit pridie idus Ianuarij, sepultusq; est in Augea monasterio. Fuit verò hic Christianissimus princeps, Deum timens, & mandata eius ex toto corde custodiens, ecclesiasticis sanctionibus deuotissimè parens, in eleemosynis largus, orationi & psalmorum melodiis indesinenter deditus, laudibus Dei infatigabiliter intentus, omnem spem & consilium suum diuinæ dispensationi committens: vnde & ei omnia felici successu cõcurrebant in bonum, ita vt omnia regna Francorum, quæ prædecessores sui non sine sanguinis effusione cum magno labore acquisierant, ipse perfacilè in breui temporum spacio sine cõflictu, nullo contradicente, possidenda perceperit. Quòd autem circa finem vitæ dignitatibus nudatus, bonisq; omnibus spoliatus est, tentatio fuit (vt credimus) non solùm ad purgationem, sed quod maius est, ad probationem: siquidem hãc (vt ferunt) patientissimè tolerauit in aduersis, sicuti in prosperis gratiarum vota persoluens, & ideo coronam vitæ quam repromisit Deus diligentibus se, aut iam accepit, aut absque dubio accepturus est. Post cuius mortem regna quæ eius ditioni paruerant, veluti legitimo destituta hærede, in partes à sua compage resoluuntur, & iam non naturalem dominum præstolantur, sed vnumquodque de suis visceri-

bus regem ſibi creari diſponit. Quæ cauſa magnos bellorum motus excitauit, non quia principes Francorum deeſſent, qui nobilitate, fortitudine, & ſapientia regnis imperare poſſent, ſed quia inter ipſos æqualitas generoſitatis, dignitatis, ac potentiæ diſcordiam augebant, nemine tantùm cæteros præcellente, vt eius dominio reliqui ſe ſubmittere dignarentur. Multos enim idoneos principes ad regni gubernacula moderanda Frācia genuiſſet, niſi fortuna eos æmulatione virtutis in perniciem mutuam armaſſet.

Igitur quædam pars Italici populi Berengarium filium Ennarhardi, qui ducatum Foroiulianorum tenebat, regem ſibi ſtatuunt; quædam Guidonem filium Lamperti ducem Spoletanorum, æquè regia dignitate ſublimandum decernunt: ex qua diſſenſionum controuerſia tanta ſtrages ex vtraque parte poſtmodum facta eſt, tantusq; humanus ſanguis effuſus, vt iuxta dominicam vocem, regnum in ſeipſum diuiſum, deſolationis miſeriam penè incurrerit. Ad extremum Wido victor exiſtens, Berengarium regno expulit. pulſus itaque ad Arnolphum regem adiit, eiusq; patrocinia contra hoſtem expoſcit. Quid verò Arnolphus fecerit, qualiter Italiæ regnum bis cum exercitu penetrauerit, ſuo loco commemorabitur.

Interea Galliarum populi in vnum congregati, cum conſenſu Arnolphi Ottonem ducem filium Ruperti (de quo paulo ſuperiùs mentionem fecimus) virum ſtrenuum, cui præ cęteris formę pulchritudo & proceritas corporis & virium ſapientiæq; magnitudo inerat, regem ſuper ſe pari conſilio & voluntate creant, qui rempublicam viriliter rexit, & contra aſſiduas deprædationes Nortmannorū indefeſſus propugnator extitit.

Per id tempus Rudolphus filius Conradi, nepos Hugonis abbatis (de quo ſuprà meminimus) prouinciam inter Iuram & Alpes Penninas occupat, & apud ſanctum Mauricium, accitis ſecum quibuſdam primoribus & nonnullis ſacerdotibus, coronam ſibi impoſuit, regemq; ſe appellari iuſſit. Poſt hæc mittit legatos per vniuerſum regnū Lotharij, & ſuaſionibus pollicitationibusq; epiſcoporum ac nobilium virorum mentes in ſui fauorem demulcet. Quod cùm nunciatum eſſet Arnolpho, illico cum exercitu ſuper eum irruit. Ille per arctiſſima itinera fuga dilapſus, in tutiſſimis rupium locis ſalutis præſidium quæſiuit, omnibusq; diebus vitæ ſuæ Arnolphus & Zundibaldus filius eius eundem Rudolphum perſecuti ſunt, nec tamen eum lædere potuerunt, quia (vt ſuprà expreſſum eſt) loca inacceſſibilia, quæ ſemitis tantùm peruia ſunt, inſequentium conſertas acies procul ab ingreſſu repellebant.

Eodem anno Nortmanni qui Pariſiorum vrbem obſidebant, miram & inauditam rem non ſolùm noſtra, ſed etiam ſuperiore ætate fecerunt. Nam cùm ciuitatem inexpugnabilem eſſe perſenſiſſent, omni virtute, omniq; ingenio laborare cœperunt, quatenus vrbe poſt tergum relicta, claſſem cum omnibus copiis per Sequanam fluuium ingredientes, Burgundiæ fines abſq; obſtaculo penetrarent. Ciuibus autem omni inſtantia prohibentibus aſcenſum fluminis, naues per ſiccum pluſquam duorū paſſuum millibus trahunt. Taliter declinato omni periculo, iterum eas Sequanæ fluctis immergunt. Poſt paululum Sequanam relinquentes, Hionnam, vt diſpoſuerant, & ſub omni celeritate nauigantes, Senonis applicuerunt, ibiq; caſtris poſitis, per cōtinuos ſex menſes eandem vrbem obſidione claudunt, totamq; penè Burgundiam rapinis, cędibus, ac incendiis demoliuntur. Sed ciuibus fortiter repugnantibus, Deo protegente, nequaquam præfatam ciuitatem capere potuerunt, quāquàm omni laborum ſudore, omniumq; artium & machinamentorum ingenio id multipliciter pertentaſſent.

Inter ipſas verò obſidionum anguſtias Evverhardus eiuſdē loci metropolita, vir totius ſanctitatis & ſapientiæ nitore fulgidus, corporeis vinculis abſolutus, ad cœleſtē patriam tranſiit, in cuius cathedrā ſublimatus eſt Waltharius, nepos Waltharij Aurelianēſis vrbis epiſcopi, lōgè inferior prędeceſſore morib⁹, religione, & philoſophię ſtudio.

Anno Dominicæ incarn. DCCCLXXXIX, gens Hungarorum ferociſſima & omnī belua crudelior, retro antè ſeculis ideo inaudita, quia nec nominata à Scythicis regnis & à paludibus, quas Tanais ſua refuſione in immenſum porrigit, egreſſa eſt. Sed priuſquam ipſius gentis acta crudelia perſequamur, ſtylo non ſuperfluum videatur, ſi de Scythię ſitu Scythiarumq; moribus, hiſtoriographorum dicta ſequentes, aliquid commemoremus. Scythia (vt aiunt) in oriente extenſa, induitur ab vno latere Ponto, ab altero montibus Rhipęis, à tergo Aſia & Ithaſi flumine. Patet autem multū in longitudinem

nem & latitudinem. Hominibus hanc inhabitantibus inter ſe nulli fines: perrarò enim agrum exercent, nec domus illis vlla, aut tectum vel ſedes eſt, armenta & pecora ſemper paſcẽtibus, & per incultas ſolitudines errare ſolitis. Vxores liberosq; ſecum in plauſtris vehunt, quibus coriis imbriũ hyemisq; cauſa tectis, pro domib. vtũtur. Nullũ ſcelus apud eos furto grauius, quippe ſine tecti munimẽto pecora & armenta alimentaq; habent. Aurum & argentum non perinde vt reliqui mortales appetunt, venationum & piſcationum exercitiis inſeruiunt, lacte & melle veſcuntur. lanæ his vſus ac veſtium ignotus, & quanq̃ continuis frigorib. afficiantur, pellibus tantùm ferinis ac murinis induuntur. Imperium Aſiæ ter quæſiuere, ipſi perpetuò ab alieno imperio aut intacti aut inuicti manſere, nec virorum magis quàm fœminarum virtutib. claruere. Quippe cùm ipſi Parthos Bactrianosq;, fœminę autẽ eorum Amazonum regna condiderint: prorſus vt res geſtas virorum mulierumque conſiderantibus incertum ſit, vter apud eos ſexus illuſtrior fuerit. Darium regem Perſarum turpi à Scythia ſummouerunt fuga: Cyrum cum omni exercitu trucidauerunt: Alexandri Magni ducem Zopyriona pari ratione cum vniuerſis copiis deleuerunt: Romanorum audiere, non ſenſere arma. laboribus & bellis aſperi, vires corporis immenſæ. Abundant verò tanta multitudine populorum, vt eos genitale ſolum non ſufficiat alere. Septentrionalis quippe plaga, quantò magis ab æſtu ſolis remota eſt, & niuali frigore gelida, tantò ſalubrior corporibus hominum & propagandis gentibus coaptata. Sicut & econtrà omnis meridiana regio, quò ſolis eſt feruori vicinior, eò ſemper morbis abundat, & educandis minus eſt apta mortalibus; vnde fit, vt tantæ populorum multitudines arctoo ſub axe oriantur, vt non immeritò vniuerſa illa regio à Tanai fluuio vſque ad occiduum, licet & propriis loca in ea ſingula nuncupentur nominibus, generali tamen vocabulo Germaniæ ſæpe annumerabitur. Ab hac ergo populoſa Germania, ſæpe innumerabiles captiuorum turmæ abductæ meridianis populis precio traduntur. Multæ quoque ex ea, pro eo quòd tantos mortalium germinent, quantos alere vix ſufficit, frequẽter gentes egreſſæ ſunt, quę nihilominus & partes Aſiæ, ſed maximè ſibi contiguam Europam afflixerunt. Teſtantur hoc vbique vrbes erutæ per totam Illyriam Galliamq;, ſed maximè miſeræ Italiæ, quæ penè illarum omnium eſt gentium experta ſæuitiam.

Ex ſuprà dictis igitur locis, gens memorata à finitimis ſibi populis qui Pezinati vocantur, à propriis ſedibus expulſa eſt, eò quòd numero & virtute præſtarent, & genitale, vt præmiſimus, rus exuberante multitudine non ſufficeret ad habitandum. Horum itaque violentia effugati ad exquirendas quas poſſent incolere terras ſedesq; ſtatuêre. Valedicentes patriæ iter arripiunt. Et primò quidem Pannoniorum & Auarorum ſolitudinem pererrantes, venatu ac piſcatione victum quotidianũ quæritant. Deinde Carantanorum, Marahenſium ac Bulgarum fines crebris incurſionum infeſtationibus irrumpunt, perpaucos gladio, multa millia ſagittis interimunt, quas tanta arte ex corneis arcubus dirigunt, vt earum ictus vix præcaueri poſſit. Cominus enim in acie præliari, aut obſeſſas expugnare vrbes neſciunt. Pugnant autem procurrentibus equis, aut terga dantibus, ſæpe etiam fugam ſimulànt, nec pugnare diu poſſunt. Cæterùm intolerandi forent, ſi quantus eſt impetus, vis tanta & perſeuerantia eſſet. Plerumque in ipſo ardore certaminis prælia deſerunt, ac paulo pòſt pugnam ex fuga repetunt, vt cùm maximè viciſſe te putes, tunc tibi diſcrimen ſubeundum ſit. Quorum pugna quò cæteris gentibus inuſitatior, eò & perículoſior. Inter horum & Britonum cõflictum hoc vnum intereſt, quòd illi miſſilibus, iſti ſagittis vtuntur. viuunt nõ hominum, ſed beluarum more, carnibus (vt fama eſt) crudis veſcuntur, ſanguinem bibunt, corda hominum quos capiunt particulatim diuidentes, veluti pro remedio deuorant, nulla miſeratione flectuntur, nullis pietatis viſceribus commouentur, capillum vſque ad cutem ferro cædunt, ſuper illos ire, meditari, conſiſtere, ac colloqui ſolent, liberos ac ſeruos ſuos equitare ac ſagittare magna induſtria docent, ingenia illis tumida, ſeditioſa, fraudulenta, præcocia. Quippe eandem ferocitatem fœminis quam viris adſignant, ſemper in externos aut in domeſticos motus inquieti, natura taciti, ad faciendum quàm ad dicendum proniores. Huius igitur nefandiſſimæ gentis crudelitate non ſolùm memoratæ regiones, verùm etiam Italiæ regnum ex permaxima parte deuaſtatum eſt.

Eodem anno Nortmanni à Senonica vrbe recedentes, denuo Pariſios cum omni-

bus copiis deuenerunt. Et cùm illis decursus fluminis à ciuibus omnino inhiberetur, rursus castra ponunt, ciuitatem totis viribus impugnant, sed Deo opem ferente nihil præualent. Transactis paucis diebus, iterum Sequanam cum classe ascendunt, & Matronam fluuium ingredientes, Trecas ciuitatem incendio cremant, & vsque Verdensem ac Tullensem vrbes, cuncta circumquaque depopulantes.

His etiam diebus Luidpertus Maguntiæ vrbis præsul è rebus humanis sublatus est: in cuius loco subrogatus est Sunzo vir religiosus ac simplex, sacris literis sufficienter instructus, qui in Fulda monasterio sub regimine abbatis ab ineunte ætate nutritus & conuersatus est, Poppone Thuringorum duce & Arnolpho rege annuente.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXC, Arnolphus rex concessit Zundebolch Marahensium Sclauorum regi ducatum Bohemensium, qui hactenus principem suæ cognationis ac gentis super se habuerant, Francorumque regibus fidelitatem promissam inuiolato fœdere conseruauerant, eò quòd illi, antequam in regni fastigio sublimaretur, familiaritatis gratia fuerit connexus: denique filium eius quem ex pellice susceperat, à sacro fonte leuauit, eumque ex nomine suo Zundebolch appellari fecit. Quę res non modicum discordiarum & defectionis præbuit incitamentum. nam & Bohemi à fidelitate diutius custodita recesserunt, & Zundebolch ex adiectione alterius regni vires non paruas sibi accessisse sentiens, fastu superbiæ inflatus, contra Arnolphum rebellauit. Quod cùm cognouisset Arnolphus, cum exercitu regnum Marahensium ingressus, cuncta quæ extra vrbes reperit, solotenus demolitus est. Ad vltimum, ne cæteræ fructiferę arbores radicitus exciderentur, Zundebolch pacem posuit, & dato filio obside hanc pacem serò promeruit.

Per id tempus Nortmanni à Matrona fluuio exeuntes Parisios reuertuntur. Et quia omnimodus descensus fluminis per pontem prohibebatur, tertiò castra locant, & iterato certamine prædictam vrbem impugnant. Sed ciuibus (continuis enim operum ac vigiliarum laboribus indurauerant, & assiduis bellorum conflictibus exercitati erant) audaciter reluctantibus, Nortmanni desperatis rebus naues per terram cum magno sudore trahunt, & sic alueum repetentes, Britanniæ finibus classem traiiciunt. Quoddam castellum in Cōstantiensi territorio, quod ad sanctum Loth dicebatur, obsident, & accessum ad fontem aquæ ex toto prohibentes, oppidanis siti arescentibus, fit deditio, eo pacto, vt vita tantùm concessa, cætera tollerent. Illis à munitione progressis, gens perfida fidem & promissa data prophanat, omnesque absque respectu iugulat, inter quos episcopum Constantiensis ecclesiæ interimunt.

Erat tunc temporis inter Alanum & Widicheil duces Britonum non parua de partitione regni dissensionum controuersia. In hoc ergo schismate & diuisione non tantum terrarum, quantum montium pagani Britones reperientes, super eos fiducialiter irruunt. Illi dum priuatum singulorum, non commune vniuersorum bellum ducunt, & auxilium ferre alter alteri recusat, quasi victoria vnius, non omnium foret, grauiter ab hoste læduntur, cæduntur passim, & vsque ad Blauitam fluuium omnis eorum possessio diripitur. Tunc primùm intelligentes, quantam sibi perniciem, quantas aduersariis vires discordia administraret, per internuncios se inuicem confirmant, tempus & locum ei indicunt, bellumq; communibus viribus construunt. Itaq; Widicheil qui erat adolescentior, cupiens gloriam nominis sui exaltare, nō expectato Alano cum sociis, prælium conserit, multa millia hostium cædit, reliquos in quendam vicum fugere compulit. Quos cùm vltrà, quàm oporteret, improuidè persequeretur, ab ipsis extinguitur: ignarus cui vincere bonum est, superuincere bonum non est. Periculosa est enim desperatio. Post hæc Alanus coadunata omni Britannia tale votum vouit, vt si aduersarios per diuinam virtutem posset superare, decimam partem omnium bonorum suorum Deo & sancto Petro Romam destinaret. Omnibus autem Britonibus idem votum spondentibus ad pugnam procedit, & commisso pręlio tanta strage hostes effudit, vt vix quadringenti viri ex quindecim millibus ad classem repedarent.

Hac tempestate sanctissimo & in diuinis humanisque rebus prudentissimo Wiliberto episcopo ab hac luce subtracto, Hermannus venerabilis vir per electionem cleri ac plebis ecclesiæ Coloniensi præficitur.

Circa hæc tempora Salomon Constantiensis ecclesiæ antistes recessit à seculo, in cuius

cuius loco ſucceſſit Salomon,qui hac ætate abbatiam ſancti Galli tenebat, vir non ſolùm nobilitate, verùm etiam prudentiæ ac ſapientiæ virtutibus inſignitus,qui præfatæ vrbis tertius huius nominis dignoſcitur eſſe pontifex.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXCI, Nortmanni duobus continuis prælijs in Britannia grauiter attriti, in regnum Lotharij claſſem transferunt,& caſtrametati prædas exercent: contra quos Arnolphus rex exercitum dirigit,iubetq; ſuper Moſam tentoria figere,tranſitumq; fluminis hoſtibus prohibere.Sed antequam exercitus in vnum colligeretur ad condictum locum iuxta caſtrum Traiectenſe,Nortmanni ſuperiora tenentes, circa Leodium Moſam tranſierunt, & hoſtilem expeditionem à tergo relinquentes, in ſyluis & paludibus Aquis palatio contiguis diſperguntur,obuios quoſque perimunt,plauſtra & vehicula,in quibus alimenta exercitui deferebātur, capiunt. Quę fama cùm ad exercitum peruenisset,qui iam ipſo die natiuitatis ſancti Ioannis baptiſtę penè in vnum conuenerant, non tam tremor quàm ſtupor mentes omnium occupauit. Principes verò concione conuocata non tam de periculo,quàm de re dubia conſulunt: incerti, vtrùm Ribuariorum fines intrantes Coloniam tenderent,aut per Prumiam tranſeuntes Treueros dirigerent greſſum, vel certè congregata aduerſum ſe multitudine pertimeſcentes tranſuadata Moſa ad claſſem feſtinarent. Inter hæc nox ſuperueniens conuentum ſoluit. Poſtera die cùm aurora radios ſuæ lucis repræſentaret, omnes armantur, & leuatis vexillis per deſcenſum fluminis ad pugnam gradiuntur. Cumque torrentem qui Gulid dicitur,tranſiſſent, acies pariter ſubſtiterunt. Dehinc deliberant,ne omnis exercitus incaſſum fatigaretur,quòd vnuſquiſque procerum duodecim ex ſuis mitteret,qui in vnū agmen redacti hoſtes inueſtigarent. Hæc ſermocinantibus ſubitò apparuerunt ſpeculatores Nortmannorum. quos cùm omnis multitudo inconſultis ducibus confuſo ordine inſequerentur,peditum turmas in quadam villula offendunt, qui in vnum conglobati,facilè ſparſim ſuperuenientes repellunt,atque retrorſum redire cogunt. Deinde perſtrepentibus ſecundum morem pharetris,clamor in cœlum tollitur, pugna committitur. Equites Nortmannorum,audito clamore,ſumma cum feſtinatione aduolant,& ingrauato pręlio Chriſtianorum exercitus, peccatis facientibus,heu proh dolor,terga vertit. In quo prælio epiſcopus Moguntiæ vrbis Sunzo,& Arnolphus comes occubuerunt,nec non innumera multitudo nobilium virorum. Nortmanni patrata victoria caſtra diuitiis omnibus referta inuadunt, & trucidatis quos in bello ceperant,onerati præda ad claſſem reuertuntur. Fuit verò hæc cædes facta VI calendas Iulij.

Dum hæc aguntur, Arnolphus rex in Baioariorum extremitatibus morabatur,inſolentiam Sclauorum reprimens.Cui cùm nunciata eſſet ſuorum ſtrages,hoſtiumque victoria,primò pro amiſſis fidelibus nimium triſtatur,& querelam cum gemitu deponit,quòd Franci eatenus inuicti aduerſariis terga darent: deinde indignitatem rei animoſo in pectore verſans,in hoſtem accenditur, & congregato ex orientalibus regnis exercitu, mox Rheno tranſmiſſo, circa littora Moſæ caſtra ſtatuit.Interiectis diebus Nortmanni ex ſuperiori pugna elati,cum omni virtute ad deprædandum proficiſcuntur,contra quos rex cum expeditis ad pugnam procedit.Illi cernentes acies appropinquare,ſuper fluuium qui Thilia dicitur,ligno & terrę congerie more ſolito ſe communiunt,& cachinnis,& exprobrationibus agmina laceſſunt,ingeminantes cum inſultatione & deriſu,vt memorarentur Guliæ,turpiſque fugæ,cædiſque patratæ,poſt modicum ſimilia paſſuri.Rex felle commotus,exercitum iubet deſcendere,& pedeſtri congreſſione cū aduerſariis decertare. Qui dicto citiùs ab equis deſiliētes,clamore exhortationis dato,præſidium inimicorum irrumpunt,&(Deo vires cœlitus adminiſtrante) eos vſque ad internicionem ferro cædunt,terræque proſternunt,ita vt ex innumerabili multitudine vix reſiduus eſſet,qui ad claſſem aduerſum nuncium reportaret.Rebus feliciter geſtis Arnolphus in Bauariam reuertitur.

Eodem anno Hatto venerabilis abbas in Maguntiacenſi eccleſia metropolitanus conſecratur,qui hactenus in Augia monaſterio multorum pater extitit monachorum.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXCII,menſe Februario,Nortmanni qui ad naues remanſerant,Moſam tranſeuntes, Ribuariorum pagum ingreſſi, & ſecundum crudelitatē ſibi ingenitam cuncta deuorantes,peruenerunt vſq; Bonnam.Inde digreſſi

occupauerunt quandam villam quæ Landolfesdorff dicitur, vbi occurrit eis exercitus Chriſtianorum, ſed nihil dignum quod virtuti aſſcribatur, egit. Nocte ſuperueniente receſſerunt Nortmanni à iam dicta villa, & formidantes hoſtilem impetum, nequaquã auſi ſunt ſe committere planioribus atq; campeſtribus locis, ſed ſyluas ſemper tenẽtes, exercitum verò à læua poſt tergum relinquentes, quanta poterant velocitate ad Prumiam monaſterium aciem dirigebant, ipſiſq; iam irruentibus abbas & cõgregatio fratrum vix fuga dilapſi ſunt. At Nortmanni monaſteriũ ingreſſi omnia depopulati ſunt, & quoſdam ex monachis interficientes, plurimamq; familiam trucidãtes, reliquos captiuos abduxerunt. Inde exeuntes Arduennam intrant, vbi quoddam caſtrum in quodam præeminenti monte nouiter cõſtructum, in quo innumera multitudo vulgi confugerat, adgrediuntur, & abſq; mora expugnant. Interfectis omnibus cũ ingenti prȩda ad claſſem redeunt, oneratiſq; nauib⁹ cũ omnib. copiis tranſmarinas repetũt regiones.

Per id tempus Farabertus abbas Prumienſis cœnobij curam paſtoralem ſua ſponte per conceſſum regis depoſuit, & ego quamuis indignus, ſecundum regularem authoritatem per electionem fratrum in regimine ſucceſſi: in quo tamen non diutius immoratus, æmulis agentibus, Richarium fratrem Gerhardi & Matfridi, inuidioſum mei negotij ſucceſſorem ſuſtinui. Obſecro autem ne lectori oneroſum videatur, ſi rem ab origine repetam, & qualiter huiuſcemodi negotium ad effectum perductum fuerit, ſimplici ſermone pãdam. Abſurdum enim videtur, vt quia aliorum actiones & rerum geſtarum cauſas explanare propoſui, negotium quod ad me pertinet, ſilentio prætermittam, præſertim poplitibus veniam poſco lectoris, eò quòd verboſus in hac relatione, vltrà quàm decuit, extiti. Neceſſitas enim exigit, vt non ſolùm facta, ſed etiam dicta in ordine dicam, propter inuidentium & aduerſantium calumnioſam querelam.

Hæc de retroactis cauſis tranſcurſiſq; temporibus, ex multis pauca commemoraſſe ſufficiat. Nam de modernis temporibus idcirco reticere diſpoſuimus: quia ſi veritatem rerum geſtarum ad liquidum ſtylo executi fuerimus, proculdubio odium & offenſam quorundam qui adhuc ſuperſtites ſunt, incurremus: ſi autem à veritate recedentes aliter, quàm cauſa ſe habeat, ſcripſerimus; nihilominus adulationis & mendacij notam incurremus, quia omnibus penè res cognita eſt poſteris. Ergo hoc latiùs explanandum relinquimus, ſed ne hæc per omnia intacta præteriſſe culpemur, res tantùm geſtas ex parte ſummatim annotare curabimus.

Igitur anno ſuprà memorato, menſe Iulio, Waltharius comes nepos Ottonis regis, filius ſcilicet auunculi eius Adalhelmi, aduerſus eundẽ regem cum cõſilio quorundam rebellionis arma leuauit, & Lugdunũ tum ingreſſus, omni anniſu regiæ poteſtati contraire nititur. Quod cùm Otto cognouiſſet, ciuitatem obſidione cinxit, quam abſque mora in deditionem recepit. Deinde omnibus primoribus qui tunc ibi aderant, adiudicantibus, eundẽ Walgarium decollari iuſſit, eò quòd in conuentu publico contra regem & dominum ſuum gladium euaginaſſet. Poſt hȩc in Aquitaniã proficiſcitur, contra Ramnolphũ & fratrem eius Gozbertũ, Ebulonem abbatem de ſancto Dionyſio, & alios nõnullos, qui eius imperijs obtẽperare renuebãt, vt eorũ inſolentiam reprimeret.

Item eodem anno menſe Septembri Megingandus comes, nepos ſuprà dicti Ottonis regis, dolo interfectus eſt ab Alberico & ſociis eius, in monaſterio ſancti Xyſti quod vocatur Sotila: cuius corp⁹ Treuerim deportatũ, apud ſanctũ Maximinũ eſt ſepultum.

Per id tempus Arnt, Wirtzburgenſis eccleſiæ venerabilis epiſcopus, hortatu & ſuaſione Popponis Thuringorum ducis, ad pugnam contra Sclauos profectus, in eadem pugna occiditur: cuius cathedram Rodulphus licet nobilis, ſtultiſſimus tamen, frater Cunradi & Geberhardi comitum, obtinuit, & ei in epiſcopatu ſucceſſit.

Arnolphus Zundibolcho filio honores Megingandi comitis ex parte largitur.

Poppo dux Thuringorum dignitatibus expoliatur. Ducatus quem tenuerat, Cunrado commendatur, quem pauco tempore tenuit, & ſua ſponte eum reddidit. Deinde Burchardo comiti committitur, qui eum hactenus ſtrenuè gubernat.

Ottone rege in Aquitania commorante, Francorum principes ex permaxima parte ab eo deficiunt, & agẽtibus Falcone archiepiſcopo, Heriberto & Pipino comitibus, in Remorum ciuitate Carolus filius Ludouici ex Adelheyde regina (vt ſuprà meminimus) natus, in regnum eleuatur.

Anno

Anno Dominicæ incarnat. DCCCXCIII, Arnolphus Baioariam egressus Franckfurt venit,& Rhenum transiens,ciuitates quæ in regno Lotharij sunt,ex maxima parte circumiuit:in quo itinere ingentia dona illi ab episcopis oblata sunt.

Otto compositis rebus in Aquitania,in Franciam reuertitur,& cum Rodeberto fratre Carolum fugat,defectoresq; persequitur.

Ebulo abbas de sancto Dionysio, cùm quoddam castrũ in Aquitania situm ardentiùs expugnaret, ictu lapidis periit. monasterium sancti Dionysij Otto ad suum seruitium reuocat.

Carolus vires Ottonis ferre non valens, patrocinia Arnolphi supplex exposcit. Æstiuo siquidem tempore iam dictus rex conuentum publicum Wormatiæ celebrauit, vbi Carolus venit, & Arnolphum magnis muneribus sibi conciliat,regnumq́ue quod vsurpauerat, ex eius manu percepit. Iussum est etiam, vt episcopi & comites qui circa Mosam residebant, illi auxilium ferrent, & eum in regnum inducentes,in sede regia inthronisarent. Sed neutrum horum illi quicquam profuit. Deniq; Otto rex audiens, cum exercitu super ripam Axani fluminis sedit,& copias Arnolphi intrare in regnum nullatenus permisit. Duces regis cernẽtes Ottonem viriliter paratum esse ad pugnam, ab eo declinauerunt,& ad propria reuersi sunt.

Carolus autem in Burgundiam secessit, & Ottone Parisios reuertente,rursus regni fines occupat,Ottonis fideles insectatur:sicq; alternatim ex vtraq; parte multi pereunt, ingens malitia,innumerabiles rapinæ, & assiduæ prædæ fiunt.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXCIIII, Arnolphus cum valido exercitu Langobardorum terminos intrauit,& circa purificationem sanctæ Mariæ castrum quod nuncupatur Pergamum,armis cepit,& Ambrosium comitem ipsius ciuitatis laqueo ante portam ipsius vrbis in quadam arbore suspendit. Vnde tantus timor super reliquas ciuitates cecidit,vt nullus auderet contradicere, sed omnes obuiam procederent venienti. Peruenit autem vsque Placentiam. Inde conuersus est per Alpes Penninas,Galliam intrauit,& sanctum vsque Mauricium peruenit. Rudolpho quem quęrebat,nocere non potuit, quia montana conscendens,in tutissimis locis se absconderat. Regionem inter Iuram & montem Iouis,exercitus grauiter attriuit.

Pòst Wormatiam venit, ibiq́ue placitum tenuit,volens Zundibolch filium suum regno Lotharij præficere, sed minimè optimates prædicti regni ea vice assensum præbuerunt.

Soluto conuentu cùm ad Loraham idem princeps venisset,Ludouico filio Bosonis, matre Hirmingarde interueniente, quasdam ciuitates cum adiacentibus pagis, quas Rudolphus tenebat, dedit. Sed & hoc ei in vacuum cessit,quia eas nullo modo de potestate Rudolphi eripere præualuit.

Eodem anno Guido qui Italiam regebat, & imperatoris tenebat nomen, moritur. Lampertus filius eius regnum obtinuit,& Romam veniens diadema imperij à præsule sedis apostolicæ ei imponi fecit.

Per id tempus Hildegardis filia Ludouici regis, fratris Carolomãni & Caroli,à quibusdam coram Arnolpho accusata,regiis possessionibus priuatur,& priuata in exilium destinatur, in monasterio puellarum quod Chemissem dicitur:sed non multum post temporis in gratiam rediit,& sua ex maiori parte recepit.

Circa hæc etiam tempora Zundibolch rex Marahensium Sclauorum, vir inter suos prudentissimus & ingenio callidissimus, diem clausit extremum:cuius regnum filij eius pauco tempore infeliciter tenuerunt, Vngaris omnia vsque ad solum depopulantibus.

Anno Dominicę incarnationis DCCCXCV, synodus magna celebrata est apud Triburias contra plerosque seculares, qui authoritatem episcopalem imminuere tentabant: vbi viginti sex episcopi cum abbatibus monasteriorum residentes,plurima decreta super statum sanctæ ecclesiæ scripto roborauerunt. Post hæc Arnolphus Wormatiam venit,ibiq; optimatibus ex omnibus regnis suæ ditioni subditis sibi occurrentibus, conuentum publicum celebrauit. in quo conuentu,omnibus assentientibus atq; collaudantibus, Zundibolch filium regno Lotharij præfecit.

In eodem placito Otto rex cum magnis munerib. ad Arnolphũ venit, à quo hono-

rificè susceptus est, omnibusq; impetratis pro quibus venerat, cùm in regnum reuerteretur, Folconem episcopum & Adalongum comitem sui mansionarij ad Arnolphum xeniis à Carolo missis, veniẽtes in media via offenderunt, super quos cum clamore impetum faciunt. Episcopus fuga dilabitur, Adalongus mortali vulnere sauciatur, sarcinę diripiuntur, prædictus comes in Trigorio, in villa quæ dicitur Belthonnus, sepelitur.

Eodem anno Zundibolch, collecto immenso exercitu, cupiens amplificare terminos regni sui, quasi Carolo aduersus Ottonem auxilium laturus, Lugdunum deprędatum venit, & ciuitatem obsidione cinxit, sed minimè eam capere potuit, quamuis multis diebus summis viribus certatim dimicatum esset. Audiens autem Ottonem cum exercitu aduenire, qui ea tempestate in Aquitania morabatur, cum omnibus copiis recessit, & in propria regna se recepit. Ea tempestate Ludelinus venerabilis vir, in Tullensi ecclesia à metropolitano Ratboldo à suis suffraganeis episcopus consecratur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXCVI, Arnolphus secundò Italiam ingressus, Romam venit, & vrbem Romanam cum consensu summi pontificis armis cepit. Quod retro antè seculis ideo inauditum, quia non factum fuit: excepto quòd Galli Senones cum Brennone duce, multo ante natiuitatem Christi tempore, semel fecerunt. Mater Lamperti quæ ad præsidium à filio relicta fuerat, cum suis latenter aufugit. Arnolphus ciuitatem ingressus, à Formoso Apostolicę sedis pręsule magno honore susceptus, ante confessionem sancti Petri coronatus, imperator creatus est.

Indè reuertens paralysi morbo grauatur, ex qua infirmitate diu languescit. Eodem anno Lampertus filius Guidonis, de quo superiùs paulo mentionem fecimus, vita decedit, & Ludouicus filius Bosonis à Langobardis inuitatus, à prouincia egressus Italiam intrat.

Per id tempus circa festiuitatem sancti Andreæ, Albricus comes qui Megingandum occiderat, à Stephano fratre Walonis interficitur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXCVII, Stephanus Odocar, Gerhardus & Matfridus comites, honores & dignitates quas à rege acceperãt, perdunt. Zundibolch Treueris cum exercitu veniens, terrãm quam pręfati tenuerant, inter suos diuidit, monasterium ad Horrea, & monasterium sancti Petri quod Mettis sitũ est, sibi reseruans.

Post hæc patrem super vxore quam accipere desyderabat, per legatos consulit, cuius hortatu ad Ottonem comitem missum dirigit, eius filiam nomine Odam in coniugium exposcit. Ille petitionibus eius grauiter assensum præbuit, eique filiam tradidit, quam post Pascha celebratis nuptiis sibi in matrimonium sociauit. Eodẽ anno Arnolphus Wormatiam venit, ibiq; placitũ tenuit, vbi ad eius colloquiũ Zundibolch occurrit, & interuẽtu imperatoris Stephanus, Gerhardus, & Matfridus cũ filio recõciliantur.

Ea tempestate inter Rudolphũ episcopum Wirtzeburgensem, & filios Henrici ducis Adalhardum & Heinricum, magna discordiarum lis & implacabilis odiorum controuersia ex paucis minimisque rebus oritur, & velut ex permodica scintilla ingens incendium excitatur, ita de die in diem succrescens immensum dilatatur. Et dum de nobilitate carnis, de parentum numerosa multitudine, de magnitudine terrenæ potestatis vltrà quàm decet, se extollunt: in mutuis cædibus prorumpunt, innumerabiles ex vtraque parte gladio pereunt, truncationes manuum ac pedum fiunt, regiones illis subiectæ, rapinis & incendiis solotenus deuastantur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXCVIII, Otto rex ægritudine pulsatur, & mensis Ianuarij die tertio diem clausit extremum, & apud sanctum Dionysium cum debito honore sepulturę mandatur. Principes in vnum congregati, pari consilio & voluntate Carolum super se constituunt.

Eodem anno Zundibolch Reginarium ducem sibi fidissimum & vnicum cõsiliarium, nescio cuius instinctu, à se repulit, & honoribus, hęreditatibus quas in suo regno habebat, interdictis, eum extra regnum infra XIIII dies secedere iussit. Ille adiuncto sibi Odocro comite & quibusdam aliis cum mulieribus, paruulis, & omni supellectile in quendam tutissimum locum qui Durfos dicitur, intrauit, ibiq; se communiuit. Quod cùm rex cognouisset, coadunato exercitu, castrum expugnare conatus est, sed minimè præualuit propter paludes & multiplices refusiones, quas in prædicto loco Mosa fluuius facit. Rege ab obsidione recedente, pręfati comites Carolum adeunt, & cum cum

exercitu

exercitu in regnum introducunt. Zundibolch, quanuis ſerò intelligens ſe circumuentum, cum paucis fuga dilabitur. Carolus recto itinere Aquas venit, deinde Neumagum perrexit. Interea Zundibolch ad Franconem epiſcopum venit, & omnibus ſuis ſecum adſumptis Moſam tranſiit, & ad Forichmagas venit, vbi omnes proceres regni qui in illis partibus erant, ad eum confluxerunt. Et ex deſperatis itaque rebus vires ſe recepiſſe congaudens, reſumpta fiducia, contra æmulum ad pugnam proficiſcitur. Carolus Neumago reuerſus Pruniam venit, & inde aduerſus Zundibolch copias transfert: ſed appropinquantibus ex vtraque parte exercitibus, nequaquam pugna committitur, ſed intercurrentibus legatis pax firmatur, ſacramenta iurantur. Carolus tranſuadata Moſa, in ſuum regnum regreditur.

Dum hæc in Francia geruntur, inter Ludouicum & Berengarium in Italia plurimæ congreſſiones fiunt: multa certaminum diſcrimina viciſſim ſibi ſuccedunt. Nouiſſimè Ludouicus Berengarium fugat, Romam ingreditur, vbi à ſummo pōtifice coronatus, imperator appellatur.

Per id tempus Ebetbardus dux filius Meginardi à Waltgario Friſone filio Gerolphi, cùm venatum pergeret, dolo trucidatur. Ducatus quem tenuerat, Meginardo fratri ab imperatore committitur.

Anno Dominicę incarnationis DCCCXCIX, Zundibolch colloquium habuit cum optimatibus Arnolphi & Caroli & ſuis apud ſanctum Goarem: ex regno Arnolphi interfuerunt Hatto archiepiſcopus, Cunradus & Gebelhardus comites: ex parte Caroli Haſchiricus epiſcopus & Odacar comes. Quid verò in eodem conuentu ſeorſum ſine præſentia regis pertractatum ſit, poſtea euentus rei luce clariùs manifeſtauit.

Eodem anno Richarius abbas monaſterij Prumienſis conſtituitur. Qualiter autem erga me actum ſit, idcirco hoc in loco notare diſtuli, ne fortè iniuriis prouocatus vltrà, quàm Chriſtiana patientia permittit, perſecutionis meæ cauſas exaggeraſſe viderer, & ne prolixę rationis oratio, quę multiplex atque perplexa eſt, faſtidium inferret audientibus. Res enim geſtas (vt ſuprà promiſimus) notare ſtuduimus, non rerum geſtarum cauſas certis rationum indiciis enodare. Et qui in aliorum actionibus breuitati ſtudemus, in noſtris verboſitatis vitium cauere debemus. Zundibolch denuo cum exercitu ad Durfos venit, multitudinem totis viribus expugnare molitur. Sed cùm minimè conatus eius proficeret: epiſcopus iubet, vt Reginariū & Odacrum & ſocios eorum anathematizarent. Sed cùm illi anathematis ſententiam proferre recuſarēt, minis, exprobrationibus & contumeliis vtitur, & ſic ſoluta obſidione vnuſquiſq; ad propria rediit.

Ea tempeſtate Odilbaldus ſanctus vir, Traiectenſis eccleſiæ præſul, rebus humanis ſublatus ad cœleſte regnum trāſiuit, in cuius loco ſubrogatus eſt Ratboldus venerabilis antiſtes. Circa confinia memorati anni Arnolphus imperator migrauit à ſeculo III calēdas Decemb. ſepultusq; eſt honorificè in Odingis, vbi & pater eius tumulat[9] iacet.

Anno Dominicę incarnat. DCCCC, proceres & optimates, qui ſub ſeditione Arnolphi fuerant, ad Forachem in vnum cōgregati, LVDOVICVM filium præfati principis, quem ex legitimo matrimonio ſuſceperat, regem ſuper ſe creāt, & coronatum regiiſq; ornamentis indutum, in faſtigio regni ſublimant. Dum hæc in Germania aguntur, inter Zuendipoldū & priores regni inexpiabilis oritur diſſenſio, propter aſſiduas deprædationes & rapinas quæ in regno fiebant, & quia cum mulieribus & ignobilioribus regni negotia diſponens, honeſtiores & nobiliores quoſq; deiiciebat, & honoribus & dignitatibus expoliabat. Pro huiuſcemodi itaq; cauſa, omnibus odioſus efficitur. Certatim igitur ad Ludouicum tranſeunt, eumq; in regnum introducunt, & in Theodonis villa manibus datis eius dominationi ſe ſubiiciunt. Ludouico trans Rhenum eunte, Zuendipol coadunatis*, quáſq; potuit ciuitates regni circuit, incendiis ac rapinis cuncta deuaſtat, arbitratus, defectores qui propter eius inſolentiam & immanem malitiam ab eo defecerant, immaniora & peiora faciens, ad ſe reuocare poſſe. Ludouicus in regnum rurſus accerſitur, & à comitibus Stephano, Gerhardo, & Matfrido, circa Moſam idem Zuendipol in prælio interficitur idibus Auguſti. Eodem anno Gerhardus comes Odam vxorem eiuſdem Zuendipoldi regis ſibi in matrimonium copulat.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCI, gens Hungarorum Langobardorū fines ingreſſa, cædibus, incendiis ac rapinis crudeliter cuncta deuaſtat. cuius violentiæ ac

beluino furori, cùm terræ incolæ in vnum agmen conglobati reſiſtere conarentur, innumerabilis multitudo ictib' ſagittarum periit, quàm plurimi epiſcopi & comites trucidantur. Ludmardus epiſcopus Vercellenſis eccleſiæ, Caroli quondam imperatoris familiariſſimus & conſiliarius à ſecreto, aſſumptis ſecum opibus atque incomparabilibus theſauris, quibus vltrà, quàm æſtimari poteſt, abundabat, cùm effugere eorum cruentam ferocitatem omnibus votis elaboraret, ſuper eos inſcius incidit, ac mox interficitur; opes quæ ſecum ferebantur, diripiuntur.

Eodem anno Stephanus comes, frater Walonis, cùm in ſeceſſu reſidens nocturnis horis aluum purgaret, à quodam per feneſtram cubiculi ſagittæ toxicatæ ictu grauiter vulneratur: ex quo vulnere eadem nocte extinguitur.

Anno Dominicæ incar. DCCCCII, Adalbertus cum fratribus Adalhardo & Heinrico, collecta valida manu, aduerſus Eberhardum & Gebelhardū & Rudolphum fratres (de quibus paulo ſuperiùs mentionem fecimus) ex caſtro quod Babenbergk dicitur, proſiliens ad pugnam proceſſit. cuius impetum viriliter excipientes, ferro aciem irrumpunt, obuios quoſq; terrę proſternunt, nec antè deſiſtunt, quàm aduerſariorum agmen fugam inire compellant. in quo certamine Heinricus interfectus, & Adalhardus captus, & poſtmodum iuſſu Gebelbardi decollatus eſt. Eberhardus etiam multis vulneribus confoſſus in prælio cecidit, vbi finito conflictu, inter cadauera occiſorum à ſuis inuentus domum reportatur, & paucis interpoſitis diebus & ipſe moritur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCIII, Adalbertus Rudolphum epiſcopum de Wirtzburgenſi eccleſia fugat, res & poſſeſſiones præfatæ eccleſiæ crudeliſſimè depopulatur, filios etiam Eberhardi ſimul cum matre à propriis hæreditatibus & honoribus regio munere conceſſis, exire compellens, vltra Spectheshart ſecedere cogit.

Circa hæc tempora Folco Remorum archiepiſcopus à quodam Winimaro ſatellite Balduini comitis interfectus eſt. Cauſa autem huius interfectionis hęc fuiſſe memoratur. Prædictus Balduinus Atrabatis caſtrum, videlicet abbatiam ſancti Vedaſti, nullo ſibi concedente inuaſerat, quam Carolus rex ei auferens, Folconi epiſcopo eandem in beneficium largitus eſt. Quod Balduinus ægrè ferens, miſit ad iam dictum epiſcopum Winimarum, obſecrans, ne honores quos hactenus tenuerat atque poſſederat, ipſe cupiditate ductus ſibi vſurparet: inſuper etiam ingentia dona pollicitus eſt, ſi eius ope & interuentu præfatam poſſeſſionem obtinere poſſet. Sed cùm epiſcopus minimè aſſenſum præberet, & neſcio quid durius & amarius, quàm oportebat, reſponderet: ille, diabolo inſtigante, furore nimio ſuccenſus ab eo diuertit, & quandam ſyluam cum ſociis ingreſſus, cùm idem Folco à Compendio palatio à rege reuerteretur, ſuper eum irruit, & eum abſque mora trucidauit. In Remorum cathedra Henricus ſublimatus eſt, qui eundem Winimarum cum multis aliis epiſcopis excommunicauit, & pro tam inaudito ſcelere perpetuo anathemate condemnauit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCIIII, Ludouicus filius Boſonis (quem ſuprà meminimus imperatoris nomen eſſe ſortitum) Berengarium de Italia expulit, atq; omne illud regnum ſuæ ditioni ſubegit. Cernens autem nullum eſſe aut poſſe nocere, vltrà quàm oportebat, de ſecuritate præſumens, ea quæ pacis & quietis ſunt, cœpit cogitare. Abſoluto itaque exercitu, cum perpaucis Veronam ingreſſus eſt, adhortante Adelhardo præfatæ vrbis epiſcopo. Ciues autem hoc Berengario ſumma cum feſtinatione notum fecerunt, qui eo tempore in Baioaria exulabat. Ille nil moratus, contractis vndique copiis, Veronam peruenit, atque improuidum virum dolo cepit, & captum luminibus priuauit: ſiquidem ciues, qui partibus eius fauebant, portas ciuitatis ei aperientes, eum nocturno tempore intra muros receperunt, & ſic inſperatò & abſq; præmeditatione Ludouicus non ſolùm regno, ſed etiam oculis priuatus eſt. Tandem itaq; Berengarius regnum Italiæ multis cædibus cruentatum, infauſtis infortunatiſq; præliis diu quæſitum, cum huiuſcemodi triumpho obtinuit. Eodem anno in menſe Maio Cometæ ſtella apparuit, & in menſe Auguſto hæc mutatio regni facta eſt.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCV, Cunradus comes filium ſuum Cunradum miſit cum armatorum non modica manu, vt irruerent ſuper Gerhardum & fratrem eius Matfridum, eò quòd honores ſuos & Gebelhardi fratris eius, videlicet poſſeſſionem ſancti Maximini & ſanctæ Mariæ ad Horrea violenter inuaſiſſent: quibus exerci-

exercitus ex regno Lotharij sociatus est. Peruenerunt autem vsque in pagum Blesiacum, rapinis & incendiis hæreditatem & possessionem suprà dictorum fratrum ac satellitum eorum depopulantes. Porrò Gerhardus & Matfridus à castro in quo se munierant, legationem mittentes, pacem petierunt; qua cõcessa, datis ex vtraque parte sacramentis, vsque in octaua Paschæ exercitus ad propria discessit.

Dum hęc in regno Lotharij aguntur, Cunradus senior in Hessia, in loco qui dicitur Frideslar, cum multa turba peditum & equitum residebat, crebras incursiones Adelberti suspectas habens; fratrem verò eius Gerhardum in Wederauia, cum omnibus quos sibi adsociare poterat, eiusdem Adelberti præstolabatur repẽtinam irruptionem; nec eos fefellit per omnia rerum euentus: siquidem Adelbertus vires aduersariorum extenuatas esse sentiẽs, eò quòd in tribus partibus essent diuisi, opportunum & diu exoptatum tempus aduenisse gaudens, congregatis sociis mox arma corripit, & primò quidem simulat se contra Gerhardum copias transferre velle, vt & illum bello perterreret, & fratrem securiorem redderet, deinde quanta potuit celeritate aciem aduersus Cunradum dirigit. Quod cùm Cunradus serò cognouisset, diuisis sociis in tribus turmis ei incunctanter occurrit, & commissa pugna duæ turmę, vna peditum, & altera Saxonum, statim terga vertunt. Quos cùm Cunradus clamore ingenti frustra hortaretur, vt nullatenus hostibus cederent, sed pro coniugum ac liberorum salute & defensione patriæ totis viribus decertarent: ipse cum tertia turma, animatis sociis, super aduersarios irruit, sed mox in ipso primo impetu multis vulneribus confossus, extinctus est. Adelbertus victoria potitus cum sociis fugientes insecutus est, & innumeram multitudinem maximè peditum gladio prostrauit. Tribus itaque continuis diebus totam illam regionem perlustrans, cædibus ac rapinis cuncta demolitus est. His patratis sociis, spoliis ac ingenti præda ad Babenberch castrum reuersus est. Peracta est autem hęc cędes III calendas Martij. Venientes filij cum matre, leuauerunt corpus Cunradi, & sepelierunt in castro quod Wileneburch vocatur.

Eodem anno circa Iulium mensem, Ludouicus rex conuentum generalem celebrauit apud Triburias villa regia, vbi adesse mandauit sæpe dictum Adalbertum, vt in præsentia optimatum regni pro se rationem redderet, & pacis conditionem quam hactenus exosam habuerat, tandem aliquando deposita crudelitatis tyrannide, susciperet, & rapinis, cædibus, & incendiis saltem vel serò quiesceret. Sed his salutaribus monitis nequaquam assensum præbuit. Cernens itaque rex obduratum eius animum, & in cœpta rebellionis malitia obstinatum, collecto vndiq; exercitu, eum in castro quod Tetrassa dicitur, obsidione cinxit. Interea Egino, qui eius indiuiduus comes in omni prauitate extiterat, ab eius societate defecit, & cum omnibus suis ad regis castra transiit. Protracta igitur paulo prolixiùs obsidione, fractus animo Adalbertus ad callida argumenta conuertitur, & omni ingenio excogitare cœpit, qua arte obsidio solueretur, vt, exercitu ad propria remeante, optata libertate, potiùs ipse cum sibi fauentibus dolos quos in pectore voluebat, longè lateq; effundere posset. Portis itaque apertis, à munitione exiẽs cum perpaucis, vltro se regi obtulit, supplex veniam de commissis exposcit, emendationem promittit. Sed cùm fraus quæ struebatur, suis prodentibus fuisset detecta, custodiæ mancipatur, & in præsentia totius exercitus manibus vinctis adductus, omnibus adiudicantibus, capitalem sententiam suscepit quinto idus Septembris. Facultates & possessiones eius in fiscum redactæ sunt, & dona regis inter nobiliores quosque distributa. Compositis ita in orientali Francia rebus, rex Mediomatricum venit, ibique in publico conuentu Gerhardum atque Matfridum proscriptione damnauit. Inde regressus Strasburgensem vrbem adiit, episcopum ac plebem inter se dissidentem ad concordiam reuocauit, & sic Rheno transmisso recto itinere in Alemaniam perrexit. Per id tempus Baltrannus Strasburgensis ecclesiæ & Luidhelmus Tulliensis ecclesię pręsules migrauerunt à seculo, quibus successerunt in pontificali cathedra Otbertus in Strasburgensi ciuitate, & Drugo in Tullensi.

Hucusque Regino. Hæc verò quæ sequuntur, addita fortasse sunt ab alio quopiam monacho.

Anno Dominicę incarnationis DCCCCVII, Bauari cum Hungaris congressi, multa cæde prostrati sunt, in qua congressione Luitbaldus dux occisus est, cui filius suus Arnolphus in ducatu successit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCVIII, Hungari iterum terminos tranſgreſſi, Saxoniam & Thuringiam vaſtauerunt.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCIX, Hungari Alemaniam ingreſſi ſunt.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCX, Franci in confinio Bauariæ & Franciæ Hungaris congreſſi, miſerabiliter aut victi aut fugati ſunt. in quo prælio Gebelhardus comes interiit, relictis duobus filiis ſuis adhuc pueris, Vdone & Herimanno, qui poſtea clari & nobiles in Francia extiterunt.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXI, Ludouicus rex filius Arnolphi imperatoris obiit, cui CVNRADVS filius Cunradi ab Adalberto occiſi, regali iam ſtirpe deficiente, in regno ſucceſſit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXII, Hungari iterũ, nullo reſiſtente, Franciam & Thuringiam vaſtauerunt. Hatto archiepiſcopus obiit, vir adeò ſtrenuus & prudens, cui Heringerus ſucceſſit. Otto dux Saxonum obiit.

Anno Dominicę incarnationis DCCCCXIII, hyems magna nimis. Hungari partes Alemaniæ vaſtauerunt, & iuxta In fluuium à Bauaris & Alemannis occiſi ſunt. Eodem anno Euerhardus epiſcopus Spirenſis ab Erenhardo & Cunrado comitibus cæcatus eſt. Otbertus Strasburgenſis epiſcopus occiditur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXIIII, Salomon epiſcopus captus eſt.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXV, Hungari totam Alemaniam igne & gladio vaſtauerunt, ſed Thuringiam & Saxoniam peruaſerunt, & vſq; ad Fuldam monaſterium peruenerunt DCCCCXVI.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXVII, Hungari per Alemaniam in Alſatiam, & vſque ad fines Lotharienſis regni peruenerunt. Freckanger & Berahtold decollantur. Arnolphus dux Bauarorum regi rebellat.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXVIII, Cunradus rex natiuitatem ſancti Ioannis Heroluesfelt monaſterio celebrauit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXIX, Cunradus rex obiit, vir per omnia manſuetus, prudens, & diuinæ religionis amator. Qui cùm obitus ſui diem imminere ſentiret, vocatis ad ſe fratribus & cognatis ſuis, maioribus ſcilicet Francorum, mortem ſibi imminere prædixit, & ne in eligendo poſt ſe regem diſſidium regni fieret, paterna eos voce præmonuit. Sed & Heinricum Saxonum ducem, filium Ottonis, virum ſtrenuum & induſtrium, præcipuumque pacis ſectatorem, vt eligerent iuſſit, aliumque ei ad hoc officium æquè condignum inueniri non poſſe teſtificans, ſceptrum ei & coronam, cæteraque regiæ dignitatis ornamenta, pacto tuendi & conſeruandi regni, per eos tranſmiſit. Ipſe verò hac vita decedens, in Fulda monaſterio honorificata ſepultura tumulatus eſt. Multis tamen laboribus, ad paucos quos regnauit annos, eſt à Bauaris, Alemanis, & Saxonibus ſibi rebellantibus fugatus, quos ante obitum ſuum, Deo propitio, ſuperauit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXX, HEINRICVS dux, conſenſu Francorum, Alemanorum, Bauarorum, Thuringorum & Saxonum, rex eligitur, qui initium ſui regni diſciplina ſeruandæ pacis inchoauit. Multi enim illis temporibus, etiam nobiles, latrociniis inſudabant.

Anno Dominicę incarnationis DCCCCXXI, apud Franciam ſuperiorem graues & inteſtinæ diſcordiæ feruent inter Rudbertum inuaſorem regni & Carolum regem. Interim Heinricus rex ſtabiliẽdæ paci & reprimendæ Sclauorum ſæuitiæ fortiter inſiſtit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXII, Sueſſionis inter Rudbertum & Carolum tanta pugna commiſſa eſt, vt penè ex vtraque parte victores eſſe viderentur. Carolus tamen ori ſacrilego Rudberti ita lanceam infixit, vt diffiſſa lingua ceruicis poſteriora penetraret.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXIII, pretioſiſſimus theſaurus ſanguinis domini venit in Augiam VI idus Nouembris. Haicho abbas Fuldẽſis obiit, cui Hilbertus ſucceſſit. Carolus Alſatiam & partes illas Franciæ iuxta Rhenum vſq; Moguntiam ſibi vſurpaturus, vſq; Patennichheym villam iuxta Wormatiã hoſtiliter peruenit. Vnde fidelibus regis Heinrichi Wormatię coadunatis, aliter quàm decuerat regẽ, aufugit.

Eodem anno Heinricus rex, adiunctis ſibi Rutgero archiepiſcopo, Giſalberto duce,

Meten-

Metensem vrbem obsedit, & Witgerum licet diu reluctantem sibi obedire coëgit. Herimannus sanctissimus vir, Coloniensis episcopus obiit, cui Wigfridus successit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXIIII, Hungari orientalem Franciam vastauerunt. Carolus & Heinricus reges apud Bonnam castellum conueniunt, & pacem inter se facientes, fœdus ineunt: & Carolus nunquam sibi amplius Lothariense regnum vsurpaturum promittens, regreditur. Eodem anno ab Heriberto comprehensus, in custodiam mittitur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXV, Heinrico rege coadunatum & constabilitum Lothariense regnum ideo in sua potestate habente, Carolus rex in custodia qua tenebatur, obiit: qui fertur vir hebetis esse ingenij, & minùs aptus vtilitatibus regni. Omnes etiam à filio eius deficientes, quippe qui tunc temporis, capto patre, in Hibernia exulauerat, quendam Rudolphum sibi regem eligunt. Eodem anno Witgerus episcopus obiit, cui Benno ex ordinariis Strasburgēsibus, in Alpibus quondā eremiticam vitam ducens, successor eligitur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXVI, Hungari totam Franciam, Alsatiam, Galliam & Alemaniam, igne & gladio vastauerunt. Burchardus dux Alemaniæ in Italia occiditur. Herigerus deo dignus præsul obiit, cui Hildebertus Fuldensis abbas successit. Herimanno ducatus Alemaniæ committitur, qui Widam Burchardi duxit vxorem.

Anno Dominicæ incarnat. DCCCCXXVII, Benno qui benedictus episcopus dicitur, à Mettensibus excæcatur, & synodo apud Duisburgenses habita, omnes illius facti authores excommunicantur, & Adalbero nobilis pro eo episcopus instituitur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXVIII, Heinricus rex Boëmos hostiliter inuasit, & præstante deo fortiter superauit. Ea tempestate Ottoni filio eiusdem regis natus est filius Willihelmus. Hyems magna nimis. Rutgerus Treuirorum archiepiscopus obiit, cui Rudbertus successit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXIX, Gisalbertus dux Gerburgam filiam Heinrici regis duxit vxorem.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXX, Otto filius regis Heinrici Edgid filiam regis Anglorum duxit vxorem.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXXI, Heinricus rex regem Abottidorum & regem Danorum efficit Christianos. Eodem anno rex ab Eberhardo aliisque Franciæ comitibus seu episcopis in Franciam vocatus, singillatim ab vnoquoque eorum in domibus suis, vel ecclesiarum sedibus regem decentibus, est conuiuiis & muneribus honoratus DCCCCXXXII.

Anno Dominicæ incarnat. DCCCCXXXIII, Hungari per orientales Francos & in Alemania multis ciuitatibus igne & gladio consumptis, iuxta Wormatiam Rheno transito, vsque ad mare Oceanum Galliam deuastantes, per Italiam redierunt.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXXIIII, Heinricus rex Hungaros multa cæde prostrauit, pluresque ex eis comprehendit. Eodem anno Sclauos qui Vncrani vocantur, hostiliter inuasit & vicit, sibique tributarios fecit. Ecclesia sancti Maximini turbine cecidit, sed clementia regis monachis reparata. Ogo antè præpositus, abbas eiusdem loci eligitur, & monachi non regulariter ibi viuentes expelluntur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXXV, Heinricus rex paralysi percutitur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXXVI, synodus apud Erfurd in Thuringia celebratur à compluribus episcopis. Heinricus rex præcipuus pacis sectator, strenuusque paganorum insecutor, post plures fortiter & viriliter actas victorias, dilatatis vndique sui regni terminis, VI nonas Iulij diem clausit extremum, cui filius suus OTTO consensu primorum regni successor eligitur. Hildebertus archiepiscopus obiit, cui Fridericus successit: Vnni archiepiscopus, cui Adalgisus successit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXXVII, monasterium sancti Galli & monasterium sancti Bonifacij igne comburuntur. Rudolphus rex Burgundiorum & Arnolphus dux Bauarorum obierunt. Graues & intestinæ discordiæ inter Heinricum fratrem regis & Eberhardum ducem Francorum nascuntur, ob exortas inter Wassallos eorum inimicitias.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXXVIII, filij ducis Arnolphi, ambitione ducatus regi rebellarunt, quos ipſe debellaturus in Bauariam ibat, ſed non, vt voluit, eos pacificare valens, reuertitur. Interim frater regis Heinricus ab Eberhardo comprehenditur in caſtello Badalikki. quo tamen citiùs liberato, Eberhardus Hildinesheym in exilium deſtinatur. Iterumq; rex in Bauariã reuertens, omnes ſibi ſubdidit, & Eberhardum Arnolphi filium plus aliis rebellem in exilium miſit. Hungari iterum à Saxonibus multa cæde vaſtati.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXXXIX, Eberhardus ab exilio remittitur, totumq; regnum inimicis & rebellionibus confunditur. Eberhardus enim & Giſalbertus cum Heinrico fratre regis aduerſus regem coniurant, ſed quidam eccleſiaſtici viri nequam, & deo odibiles, cum illis factione concordant, omniaq; paſſim pacis & concordię iura turbabãt. Tũc rege Lothario, vbi tũc rebellionis ſumma gerebatur, adeunte, Giſalbertus cum fratre regis tranſitum Rheni regi prohibere volens, nec valens, iuxta Biertanam ſociis regis cõgreditur: Deoq; victoriam præſtante, pluribus ſuorum occiſis, aliisq; fugatis, ipſe & frater regis fugæ ſubſidia petunt. Quos rex inſequens vſq; ad Capri montem peruenit, caſtellumq; in eo ſitum firma vndique obſidione circumdedit. Interim Ludouicus rex Galliæ Romanæ, filius Caroli, conſilio inimicorum regis ſub obtentu requirendi Lotharienſis regni quod pater ſuus perdiderat, Alſatiam inuaſit: vbi quæq; poterat plus hoſtiliter quàm regaliter geſſit. Quod rex Otto patienter nõ ferens, Capri montem obſidione abſoluit, & Alſatiam petens Ludouicum regem expulit. Quo expulſo Briſacum caſtellum munitiſſimum obſedit, vbi quàm plura vtrinq; fortia & bellica geſta peracta ſunt, quæ futura poſterorum ſucceſſio nõ ignorabit. Vnde Fridericus archiepiſcopus Moguntinenſis, & Rudhardus epiſcopus Strasburgenſis, fixis in obſidione tentoriis, & relictis copiarum quas detulerãt ſarcinis, nocte clam aufugerunt, & Metenſem vrbem adeuntes, Giſalberto & Heinrico ſe occurſuros, vt coniurauerant, ſperauerunt. Sed longè aliter eis contigit, cùm eos ſpes inaniſſima deluſit. Nam Giſalbertus & Eberhardus iuxta Andernacũ caſtellum cum ſuis Rhenum tranſituri, ab Vdone & Chunrado comitibus, cæterisq; regi fidelibus, ne tranſeant, bellica congreſſione citoq; mortis compendio præuenti. Nam Eberhardus occiditur, & Giſalbertus in Rheno ſubmerſus necatur, plurimiq; ex illorum ſociis occiſi, reliqui verò ſunt fugati, aut capti. Quo audito, Briſacenſes caſtellani regię dominationi ſubduntur, & caſtellum obſidione abſoluitur. Tunc iterum Lotharienſes adiens, omnes ſuo ſubiugauit imperio. Sed & fratrem ſuum proiectis armis ad ſe venientem, ſolita ſibi ſuſcepit miſericordia. Nam omnia quæ in eum deliquit, indulſit, & fraterno ſecum amore detinuit: omnibus tamen Lotharienſibus ſubactis, aliquãdiu reſiſtere conatus eſt epiſcopus Mettenſis. Vnde Theodonis villa capellam domini Ludouici Pij imperatoris, inſtar Aquenſis inceptam, ne perficeretur, aut pro munimine haberetur, deſtruxit. Nec tamen diutius in huiuſcemodi rebellione permanſit: ſtatim ſiquidem totum regnum velut ex ipſis fidei viſceribus, Deo propitio, ad regem conuertitur, & extinctis hoſtibus, pax & concordia renouatur. Fridericus archiepiſcopus ad Fuldam monaſterium mittitur, & Rudhardus Strasburgenſis Corbeiæ monaſterio deſtinatur. Interim dum hæc quæ prædiximus, aguntur, domina Egid regina Laureſheym monaſterio commoratur. In hac eadem tempeſtate Danemar frater regis ex cõcubina, rebellans Meresburgo caſtello occiditur, aliique ſequaces eius truncantur, aut ſuſpenduntur.

Hac tempeſtate non in vno ſolùm, ſed in omnibus Saxoniæ & Franciæ prouinciis, huc & illuc verſabatur Wigman Saxo rebellans, ſed reconciliatur. Ludouicus rex Gerbirgam viduam Giſalberti duxit vxorem.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXL, Heinrico fratri regis Lotharienſis ducatus committitur, qui mox eodem anno à Lotharienſibus expellitur: cui Otto comes in eodem ducatu ſucceſſit. Fridericus epiſcopus à Fulda remittitur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXLI, Heinricus frater cum quibuſdam Saxonibus contra regem conſpirat, quorum qui maiores videbantur, rex decollari iubebat. Fratrem verò ſuum Ingelnheym cuſtodiæ mãcipabat. Fridericus archiepiſcopus, quia conſpirationis huius particeps videbatur, publica ſe examinatione, perceptione corporis & ſanguinis domini, coram populo in eccleſia purgauit.

Anno

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXLII, rex natalem Domini Franckfurdiæ celebrauit: vbi frater eius per Rudbertum Maguntinensis ecclesiæ diaconum, custodiam noctu clàm aufugiens, antelucano tempore regis ecclesiam adeuntis pedibus accubuit, & concessa venia misericordiam quam precatur, obtinuit. Bonna castello præclara synodus à viginti duobus episcopis habetur. Treueris basilica sancti Maximini dedicatur. Sydus simile Cometæ per XIIII noctes visum, & immẽsa mortalitas boum secuta est.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXLIII, Otto dux obiit, cui Cunradi filius Werinheri in ducatu successit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXLIIII, rex apud Duisburgam in rogationibus placitum cum primoribus Lothariensium & Francorum habuit. vbi factione Conradi ducis Rutbertus archiepiscopus Treuirensis, & Richarius Tungrensis episcopus infidelitatis apud regem arguuntur: sed in breui ab obiecto sibi crimine liberantur. Illuc etiam à Traiectensibus clericis corpus sancti Seruatij asportatum est, ob multimodas sibi ab Immone comite illatas iniurias. Hungari à Carantanis tanta cæde mactantur, vt nunquam à nostratibus antea taliter infirmarentur. Adalbertus comes filius Matfridi ab Idone occiditur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXLV, Richarius episcopus obiit, cui Ogo Treuerẽsis abbas in episcopatum successit. Herimannus & Cunradus duces, quasdam inter se inimicitias habentes, in præsentia piissimi regis in Cassella sunt replicati. Bertaldus dux Bauariensis obiit, cui Heinrichus frater regis in ducatu successit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXLVI, Ludouic⁹ rex à suis regno expulsus, auxilium petens regem Ottonem adiit, & vt desiderauerat obtinuit. Nam valida manu rex Galliam intrauit, & Remensem vrbem, & Laudunum, aliaq; castella complurima, firma & munita Ludouico reddi fecit, ipseque hostiliter vsque Rothomagum peruenit. Inde omnibus penè, excepto Hugone Ruodberti filio, regni maioribus regi suo subactis, in patriam regreditur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXLVII, domina Edgid regina obiit, quæ maximo regis omniumque suorum planctu Madeburgi sepelitur. Cunradus dux, regi tunc temporis penè præ omnibus charus, Luidgardam filiam regis in matrimonium sumpsit. Ludolfus filius regis tali, vt decuerat, apparatu tertiam filiam Hermanni ducis sibi coniugio copulauit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXLVIII, synodus in Ingelheym à XXXIIII episcopis habetur. Cui, præsidente Martino episcopo Romanæ ecclesiæ legato, inclyti reges Otto & Ludouicus affuerunt: in qua multis ecclesiasticæ vtilitati rebusq; promulgatis, causa quoque Hugonis filij Heriberti, qui Artaldum archiepiscopum expellens sedes ecclesię Remensis inuaserat, ventilatur, & omnium qui affuerant iudicio episcoporum damnatur. Cunradus comes qui Curcipoldus dicebatur, filius Eberhardi, vir sapiens & prudens obiit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXLIX, Waldo Curiensis episcopus obiit, cui Hardbertus successit. Vto comes obiit, qui permissu regis quicquid beneficij aut præfecturarum habuit, quasi hæreditatem inter filios diuisit. Herimannus dux inter suos sapientissimus & prudentissimus, obiit IIII idus Decembris. Eodem anno Luidolfo filio regis Mathildis filia nascitur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCL, rex Purificationẽ sanctæ Mariæ Franckfurt celebrauit, indeq; Wormatiam adiit, vbi viduam Herimanni ducis ad se venientem benignè suscepit, sed & filio Luidolpho ducatum Alemaniæ commisit. Ibi Cunradus filius Eberhardi comitis, qui cum quadam nepte regis se concubuisse sibi imposuit, à quodam Burchardo Saxone monomachia victus, fefellisse se patefecit. Eodem anno Bohemorum princeps Bolizlaus regi rebellat, quem rex validissima manu adibat, suæque per omnia ditioni subdebat. Rothardus Strasburgensis episcopus obiit, cui Vdo filius Vdonis comitis, in episcopatu successit. Rihgonno Wormatiensis episcopus obiit, cui Anno successit. Ruodbertus archiepiscopus pro acquirenda abbatia sancti Maximini multum laborauit, sed (Deo propitio) non præualuit.

Anno Dominicę incarnationis DCCCCLI, rex Otto in Italiam ire volens, multo se

ad hoc iter apparatu præſtruxit, quomodo Adalhaidam viduam Lotharij regis Italici, filiam Rudolphi regis, à vinculis & cuſtodia qua à Berẽgario tenebatur, liberare, ſibiq; eam in matrimonium aſſumere, regnumq; cum ea ſimul Italicum adquirere poſſet, deliberauit. Quod inter filios eius Luidolphus cum Alemannis anticipans, patriq; ſi quid ibi ad ingreſſum ſuum fortiter ageretur, placere deſiderans, nihil tale quod ſperauerat, peregit, ſed potiùs inconſultum patrem offendens, totius inde rebellionis & diſcordiæ ſeminarium ſumpſit. Patruus enim eius Heinricus dux, omniũ eius honorum & proſperitatum inuidus, de Bauaria per triennium legatos ſuos præmiſit in Italiam, omniumque quorum potuit mentes Italicorum ab eo auertit, in tantum vt nec ciuitas nec caſtellum, quæ ſubſequenter regis piſtoribus cocisq; patuerant, filio regis aperiretur, omniaque ibi incommoda & plena moleſtiæ pateretur. Mox ſubſequenter rex regnum Italicum ingreditur, Deoque ſibi aſſiſtente totius Italiæ poſſeſſor efficitur. Sed & domina Adelheid, Deo amabilis regina, ſua ipſius prudentia à cuſtodia eſt (Deo propitio) liberata, & Ottoni regi felici, Deo auſpicante, copula coniuncta. Tunc Ruidolphus dux hæc quæ præſcripſimus, ægrè ferens, inconſulto patre, archiepiſcopo Friderico comite, in patriam reuertitur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCLII, rex expulſo Berengario cum ſuis fidelibus hyemans in Italia, Papiæ Natalem Domini celebrauit. Sicque diſpoſitis regni negotiis, verno tempore in patriam rediit, ducem autem Chunradum ad perſequẽdum Berengarium in Italia reliquit. Luidolphus dux de Italia reuertens, regio ambitu Natalem Domini in Salefelt celebrauit, vbi Fridericum archiepiſcopum, omneſque qui in promptu erant regni maiores, ſecum detinuit. Quod conuiuium iam multis ſuſpicioſum cœpit haberi, & plus ibi deſtructionis quàm vtilitatis ferebatur tractari. Chunrado duce ad perſequendũ Berengarium relicto, Berengarius eiuſdem ducis conſilio ſponte ſua in Saxoniam ad regem venit, nihil tamen de his quæ voluit, obtinuit: ſed machinatione Heinrici ducis fratris, vix vita & patria indulta, in Italiam rediit: vnde etiam Chunradus dux multùm offenſus à debita regis fidelitate defecit. Tunc Fridericus archiepiſcopus & Cuhnradus dux amici facti ſunt: nam antea inimici erãt ad inuicem. Eodem anno, mediante Auguſto menſe, conuentus Francorum, Saxonum, Bauarorum, Alemannorum & Langobardorum publicus, apud Auguſtanam vrbem Rhetiæ prouinciæ agitur: vbi præſcriptus Berengarius cum filio ſuo Adalberto regiæ ſe per omnia in vaſallitium dedit dominationi, & Italiam iterum cum gratia & dono regis accepit regendam. Marca tantùm Veronenſis & Aquileienſis excipitur, quæ Henricho fratri regis committitur. Berengarius tamen in Italiam reuertens, omnia hęc in epiſcopos & comites cæteroſque Italiæ principes retorſit: omnes eos odiis & inimicitiis inſequens, inimiciſſimos ſibi fecit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCLIII, rex Natalem Domini Franconofurdiæ celebrauit. Indeque Alſatiam progrediens, ſocrui ſuę Bertæ, matri ſcilicet dominæ Adelheid reginæ, abbatiam Merenſtein dedit. Tunc iam animoſitates & conſilia occultè contra eum facta palàm cœperant apparere, & vnuſquiſque eorum quę in corde contexerant aperire. Redeunte enim illo de Alſatia, & Ingelheym Paſcha celebraturo, Luidolphus filius eius & Chunradus dux, nequam fautoribus & maximè iuuenibus, & de Francia & de Saxonia & de Bauaria ſibi coadunatis, conſpirauerant, & quaſcunque poterant munitiones ſeu caſtella futuræ ſeditioni muniebant. Nec enim iam clàm agebatur quò tendebant, ſed aperta rebellionis ſigna monſtrabant. Rex igitur Ingelheym perueniens, paucis ſuorum fidelium ſecum habitis, non tutè inter medios hoſtes Paſcha celebrandum ratus, Moguntiam inde ſeceſſit: vbi aliter quàm regem decebat, diutius ante portas expectans, Friderico archiepiſcopo iam cum illis conſpirante, vix vrbis ingreſſum obtinuit.

Tũc Luidolphus & Chunradus ibi, facta ad eum humilitate (vt pòſt claruit) venientes, nihil talium ſe in eius contrarietate egiſſe dicebãt, ſed ſi Henrichus frater eius in Paſcha Ingelheym veniret, illum ſe comprehenſuros non negabant: quod rex tranquillè ac modeſtè ſuſcipiens, nauigio Coloniam attigit, indeq; progrediens Droomanni vico Paſcha celebrauit. Poſt Paſcha coadunata fidelium ſuorũ multitudine, Coloniam iterũ rediit, ibiq; Metẽſem epiſcopũ, in quo maxima ſpes & fiducia Luidolpho & Chunrado

rado eſſe videbatur, omneſque Lotharienſes, exceptis paucis quibus prædæ & rapinæ cordi erant, obuios habuit, & ab amicis ſuis deficientes, benigna ad ſe venientes ſuſcepit charitate, & in ſua fidelitate firmos & ſtabiles coadunauit. Quib' diſpoſitis in Saxoniam reuertitur, vbi firmatis nihilominus & ſtabilitis ſuis rebus, iterum in Franciam hoſtili manu reuertitur. Quo audito Fridericus archiepiſcopus Maguntia ſeceſſit, & ciuitatem Briſacum (caſtellum latibulum ſemper Deo regiq; rebellantium) intrauit, totamq; ibi penè æſtatem, rei euentum expectaturus permanſit. Tunc rex audiens Moguntiam metropolim Franciæ regiamq; ciuitatem inimicis ſuis deditam, qua potuit velocitate eam adiit, collectaq; ſuorum fidelium multitudine tam Francorum quàm Saxonū, & Lotharienſium firma eam obſidione circumdedit. Sed & frater eius Henrichus de Bauaria regi auxilium collaturus aduenit, licet ſibi plus incommodi, quàm vtilitatis conquiſierit. Nam interim Luidolfus Bauaros machinatione Arnoldi fratris Iudithæ vxoris eius ab eo auertit, & Ratisbonam intromiſſus omnes eius ibi theſauros diripuit, ſuiſq; rapiendos diſtribuit. Quæ eius incommoda rex ſuis præponēs, Moguntiam obſidione abſoluit, & in Bauariam iter dirigens Ratisbonam obſedit, in qua obſidione penè vſque Natalem Domini permanſit. Eodem anno Wigfridus Colonienſis eccleſiæ archiepiſcopus obiit: cui Bruno frater regis ſuccedens, totius Lotharienſis regni ducatum & regnum cum epiſcopatu ſuſcepit. Luidgarda filia regis obiit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCLIIII, rex omiſſa obſidione in Saxonia Natalem Domini celebrauit, iterumq; appropinquante Quadrageſima in Bauariam remeauit. Ibi Heroldus archiepiſcopus à fratre regis cęcatus, Deo propitio, viribus imminutis inimicorum, in breui tota Bauarię virtus ad eum & Alemaniæ in tantum conuertitur, vt & Ratisbona ciuitas regi redderetur, ipſiq; rebellatores nihil ſe contra eum velle vel poſſe profiterentur. Fridericus etiam ſacramento ſe expurgaturus, nihil contra regiam ſe fidelitatem egiſſe, acceſſit: ſed rex omni pietate plenus, eum ſacramento abſoluit. In eodem anno Chunradus dux cum Lotharięſibus, duce Brunone archiepiſcopo, in Belenſi pago apud villam Rimilinga congreſſurus erat. Sed in vltimo, quia contra regem erat, Deo volente ne fieret, remanebat. Hungari, ducētibus inimicis regis in Quadrageſima, Rheno tranſito, peruadentes Galliam, inaudita mala in eccleſia Dei fecerunt, & per Italiam redierunt. Fridericus archiepiſcopus obiit, vir in ſancta religione ſtrenuus & valde laudabilis, niſi in hoc tantùm videbatur reprehēſibilis, quòd ſicubi vel vnus regis inimicus emerſit, ipſe ſe ſtatim ſecundum appoſuit: cui ſucceſſit regis filius Wilhelmus, à populo & clero in Arneſtat concorditer electus. Ea tempeſtate Luidolphus in gratiam regis reuocatus, vaſallos quos habuit, & ducatum patri reddidit, cui Burchardus in ducatu ſucceſſit. Chunradus etiam omnium quas habuit diuitiarum nudus, omiſſo ducatu, in gratiam regis intromittitur, vita, patria & prædio contentus. Luidolpho filius Otto naſcitur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCLV, Hungari cum tam ingenti multitudine exeuntes, vt non, niſi terra eos dehiſceret, vel cœlum eos obrueret, ab aliquo ſe vinci poſſe dicerent. Chunradus quondam dux ibi occiditur, & ab exercitu regis apud Lichum fluuium tanta cæde (Deo præſtante) proſtrati ſunt, vt nunquam antè apud noſtrates victoria talis audiretur aut fieret. Rex inde reuertens, in Sclauos hoſtes dirigit, vbi ſimili potitus victoria, vaſta illos cæde proſternit. Wigmannus expellitur. Henrichus frater regis, deſperatis rebus recuperatis, recepto Bauariæ ducatu obiit: cuius filio Henrico Pius rex ducatum & Marcam dedit. Otto filius regi naſcitur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCLVI, rex in pace & otio degens, maximo ſuorum fidelium conuentu, Colonię placitum regale habuit. Ea tempeſtate, grauis per omnes regni partes peſtilentia graſſabatur, quę innumeram populi multitudinem paſſim extinxit: ex qua Rotbertus archiepiſcopus Treuerenſis, & Hadamarus abbas Fuldenſis obierunt: quibus Heinricus in epiſcopatu, & Hatto in abbatia ſucceſſerunt. Eodem anno Luidolphus in Italiam ad deprimendam Berengarij tyrannidem dirigitur, & in breui expulſo Berengario, totius penè Italiæ poſſeſſor efficitur. Abbatia ſancti Nazarij in Laureshelm electione reſtituitur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCLVII, rex iterum Sclauos inuaſit. Luidolphus in Italia obiit, cuius corpus inde trāſlatum, à venerabili archiepiſcopo Wilhelmo

fratre eius, Moguntię apud ſanctum Albanum honorificè ſepultum eſt. Willerus Treuerenſis abbas obiit, cui Wikerus ſucceſſit. Ea tempeſtate rex clementiſſimus abbatiam ſancti Petri in Wirtzburg, multis retro temporibus ſub anteceſſoribus ſuis electionis & priuilegij dono priuatam, ſtudio ſanctæ religionis dignitati priſtinæ reſtituit, & virum venerabilem Gelionem eidem cœnobio abbatem præfecit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCLVIII, rex Paſcha celebrauit Ingelheym, vnde nauigio Coloniam placitum ibi acturus venit. Eodem anno factione Brun. archiepiſcopi Reginerus comes cõprehenditur, & in Sclauos exul mittitur. Fridericus conſenſu Heroldi Ingelheym in præſentia regis in octauis Paſchæ, habita ibi XVI epiſcoporum ſynodo, Viennenſis eccleſiæ archiepiſcopus ordinatur. Alenuicus Augienſis cœnobij abbas obiit, cui Ekkihardus ſucceſſit. Cralo abbas cœnobij ſancti Galli obiit, cui Burchardus ſucceſſit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCLIX, rex iterum Sclauos inuaſit, vbi Thietmarus occiditur. Legati Helenæ reginæ Rugorũ, quæ ſub Romano imperatore Conſtantinopolitano Conſtantinopoli baptizata eſt, fictè (vt pòſt claruit) ad regem venientes, epiſcopum & presbyteros eidem genti petebant. Eodem anno Hagatio Heresfeldenſis abbas paralyſi percutitur.

Anno Dominicę incarnationis DCCCCLX, rex Natalem Domini Franckonofurd celebrauit, vbi Libutius ex cœnobitis ſancti Albani à venerabili epiſcopo Adaldago genti Rugorum epiſcopus ordinatur. Guntherus rogatu Haganonis abbas conſtituitur. Eodem anno rex iterum pergit in Sclauos. Legati quoque ab apoſtolica ſede veniunt, Ioannes diaconus & Azo ſcriniarius, vocantes regem ad defendendum Italiam & Romanam rempublicam à tyrannide Berengarij. Waltbertus etiam archiepiſcopus Mediolanenſis, & Waldo Cumanus epiſcopus, & Opertus marchio Berengarium fugientes, in Saxonia regem adeunt. Sed & reliqui penè omnes Italiæ comites & epiſcopi literis eum aut legatis, vt ad ſe liberandos veniat, expoſcunt. Geilo Wirtzburgenſis abbas obiit, cui Gerrichus ſucceſſit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCLXI, rex Natalem Domini Ratisbonę celebrauit: vbi Poppo Wirtzburgenſis archiepiſcopus regi percharus, XIII calẽdas Martij diem clauſit extremum, cui proximus ſuus Poppo in epiſcopatu ſucceſſit. Libutius priori anno quibuſdam dilationibus ab itinere ſuſpenſus, XV calendas Martij anni præſentis obiit, cui Adalbertus ex cœnobitis ſancti Maximini machinatione & conſilio Wilhelmi archiepiſcopi, licet meliora in eum confiſus fuerit, & nihil vnquam in eum deliquerit, peregrè mittendus in ordinatione ſucceſſit. Quem piiſſimus rex ſolita ſibi miſericordia, omnibus quibus indigebat copiis inſtructum genti Rugorum honorificè deſtinauit. Rex in Italiam ire diſponens, maximam ſuorum fidelium multitudinem Wormatiæ coadunauit: vbi conſenſu & vnanimitate regni procerum totiusq́; populi, filius eius Otto rex eligitur. Indeq́; progrediens conuenientia quoque & electione omnium Lotharienſium Aquis rex ordinatur. Ordinato verò filio, pater in Saxoniam rediens, diſpoſitis regni negotiis, filium Wilhelmo archiepiſcopo tuẽdum & nutriendum commiſit, ſicq́; per Bauariam & Terrentum in Italiam ſe admiſit: vbi omnes penè Italiæ comites & epiſcopos obuios habuit, & (vt decuit) ab eis honorificè ſuſceptus, poteſtatiuè & abſque vlla reſiſtentia Papiam intrauit, & palatium à Berengario deſtructum reædificare præcepit. Berengarius verò & Willa filiiq́; eorum, quibus poterant munitionibus aut caſtellis includebantur, & nuſquam forinſecus contra regem quid audentes progrediebãtur. Eodem anno Gotefridus Spirenſis epiſcopus obiit, cui Otgerus ſucceſſit. Eclipſis Solis XVI calendas Iunij. Rex Hattonem Fuldenſem abbatem ad conſtruenda ſibi habitacula Romam præmiſit.

Anno Dominicę incarnationis DCCCCLXII, rex Natalem Domini celebrauit, indeq́; progrediens Romæ fauorabiliter ſuſceptus, acclamatione totius Romani populi & cleri, ab apoſtolico Ioanne filio Alberici Imperator & Auguſtus vocatur & ordinatur. Papa quoque multa illum ſecum charitate detinuit, & diebus vitæ ſuæ nunquam ſe ab eo defecturum promiſit: quæ tamen promiſſio longè diſſimilem, quàm prætendebatur, effectum obtinuit. Imperatore Auguſto ab vrbe redeunte, & Papiæ paſcha celebrante, Berengarius in quodam monte qui dicitur ad ſanctum Leonem, plurimis vndiq;

vndiq; ſecum copiis attractis ſe muniuit,& Willa in lacu maiori, in quadam inſula quę dicitur ad ſanctum Iulium, ſe incluſit. Filij verò eius, Adalbertus & Guido, huc illucq; incerti vagabantur; quaſdam tamen munitiones cum ſuis ſequacibus adhuc poſſidebant, hoc eſt Grad caſtellum,& Traualium, & inſulam in lacu Cumano. Tunc Willa inprimis hoſtiliter aditur,& adempto omni de lacu exitu, cotidianis fundibulariorum & ſagittariorum, aliorumq; belli inſtrumentorum impugnationibus fatigatur,& non plenis duobus menſibus obſeſſa capitur, & ad vltimum clementia imperatoris dimiſſus, quò vellet, ire permittitur. Qui quanta potuit velocitate Berengarium adiit,& ne ſe imperatori dederet, omnibus modis perſuaſit. Eodem anno Adalbertus Rugis ordinatus epiſcopus, nihil in his propter quæ miſſus fuerat, proficere valens, & inaniter ſe fatigatum vidēs, reuertitur;& quibuſdam ex ſuis in redeundo occiſis, ipſe cum magno labore vix euaſit, & ad regem veniens, charitatiuè ſuſcipitur,& à Deo amabili Wilhelmo archiepiſcopo, pro retributione tam incommodę ab eo ſibi machinatæ peregrinationis, bonis omnibus & commodis quaſi frater amplectitur & ſuſtentatur. Reginbertus Dei ſeruus obiit, miſſis etiam pro eo ad imperatorem literis, reditum ipſius in palatio operiri iubetur. Eodem anno Adalbero venerabilis vir Metenſis epiſcopus obiit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCLXIII, rex iterum Papiæ Natalem Domini & Paſcha celebrauit. Interim Adalbertus huc illucq; diſcurrens, quoſcunque poterat ſibi vndique attraxit, ſed & Corſicam ibi ſe tueri nitens intrauit. Romanum etiam pontificem multipliciter in ſuum adiutorium ſollicitauit. Dum hęc igitur aguntur, imperator à Papia mouens iter, Berengarium in monte ſancti Leonis obſedit, totamque ibi æſtatem ſedens, ſæpe montem vndique circumdedit, & ne aliquatenus pateret exitus vel introitus, prohibuit. Interim Ioannes papa, promiſſiones imperatori factas obliuioni tradens, ab eo deficit, & Berengarij ſeu Adalberti partibus fauens, Adalbertum Romā intromittit. Quas doloſitatis eius fraudes imperator audiens, relicta circa montem obſidione Romam verſus cum hoſte pergit: cuius ipſi metuentes aduentum, plurimum theſaurum ſancti Petri rapientes, fugæ ſubſidia petunt. Tunc Roma in plura diuiſa, partim imperatori fauentes (multi enim à prędicto papa iniuriis ſe opprimi conquerebantur) partim apoſtolico blandientes, licet diuerſa ſentirent, imperatorem tamen cum honore debito vrbem intromittunt, ſeque per omnia, datis obſidibus, illius ditioni ſubiungunt. Imperator verò plurimorum epiſcoporum collecta multitudine ſynodum coadunauit,& conſilio eorum miſſa legatione, canonica authoritate, profugum apoſtolicum ad ſedem pontificalem & apoſtolicam reuocauit. Illo tamen hoc omnibus modis renuente, plebs Romana Leonem protoſcriniarium, virum ſtrenuum & induſtrium, communi conſenſu in locum eius elegit & ordinauit: cui ſynodo interfuerunt omnes propè Romanæ & Italiæ epiſcopi; Angelfredus etiam Aquileienſis patriarcha; qui tunc temporis etiam ibidem obiit. Sed & de noſtratibus interfuerunt, Adaldagus & Heinrichus archiepiſcopi, Landvvardus & Otgerus epiſcopi. Poſtea Ioannes, qui & Octauianus, videns ſe eſſe depoſitum, ſera pœnitentia ductus, Adalberto diſiungitur, Adalbertus verò in Corſicam reuertitur. Eodem anno Gard caſtellum in Italia capitur: apud nos quoque Sclaui qui dicuntur Lunſinzani, ſubduntur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCLXIIII, imperator Romæ Natalem Domini celebrauit. Berengarius cum ſuis in monte ſancti Leonis obſeſſus vincitur,& idipſum caſtellum imperatoris ditioni ſubditur,& Berengarius cum Willa in Bauariam mittitur. Romani iterum ab imperatore ſolito more deficientes, pluribus aliis caſtellanis ſibi per coniurationem extrinſecus adiunctis, eum occidere nitebantur: ſed inſidiis eorum patefactis, eodem die quo eum extinguere moliebantur, necem ſibi paratam anticipans, III nonas Ianuarij cum pauciſſimis ſuorum eos inuaſit,& non modicam illorum multitudinem intra muros vrbis proſtrauit. Die verò ſequenti, Romam iterum venientes, centum obſides dederunt,& ſupra corpus ſancti Petri ſub iureiurando fidelitatem imperatori & papæ promiſerunt. Tunc imperator plena adhuc hebdomada apud illos manens, Spoletinum ducatum & Camerinum ordinaturus exiuit,& ad preces papæ Leonis obſides Romanis remiſit: quibus ipſi beneficiis ingrati, non longè illo ab vrbe poſito, Ioannem, qui & Octauianus, vrbi intromittunt,& fidem imperatori & papæ promiſſam annihilare non metuunt. Leo verò papa vix cum pau-

cis facultatum omnium nudus euaſit,& imperatorem in Camerino ducatu poſitum adiit, ibiq; Paſcha celebrauit. Ioannes autem, qui & Octauianus, Ioannem diaconum & Azonem ſcriniarium crudeliter detruncauit,& Otgerum Spirenſem epiſcopũ comprehenſum & flagellatum, aliquandiu licet incommodè ſecum detinuit: ſed poſtea ſtatim eum ſpe impetrandæ ab imperatore veniæ remiſit: quæ ſpes diuina eum ordinatione fefellit. Nam II idus Maij rebus humanis exceſſit. Tunc Romani non modicè metuentes imperatoris aduentum, Benedictum quendam Romanæ eccleſiæ diaconum, fidei & electionis domini Leonis immemores eligunt,& ordinatum ſedi apoſtolicæ imponunt. Quo audito, imperator collecta vndique ſecus fidelium ſuorum multitudine, Romam adiit, & firma eam omni parte obſidione, ne quis pateret exitus, muniuit. Sed prædictus Benedictus falſo nomine apoſtolicus, diutius vt imperatori reſiſterent, Romanos animauit, ipſeque imperatori ſuiſque fidelibus excommunicationem comminans, muros vrbis aſcendit,& elatiori ſe faſtu, quàm apoſtolicum decuerat, oſtendit. Ad vltimum Romani, fame & obſidione conſtricti, ſe erraſſe, contráque imperatorem iniuſtè deliquiſſe, pœnitentes in vigilia Præcurſoris, id eſt IX calendas Iulij, portas vrbis aperiunt, & imperatore cum honorificentia debita intromiſſo, Benedictum ſacrilegum & periurum imperatoriæ ditioni reddunt,& dominum Leonem in ſedem apoſtolicam reſtituunt. Tunc Leo apoſtolicus coadunata multorum epiſcoporum ſynodo, eundem Benedictum Romanæ ſedis inuaſorem iudicio omnium ab inuaſo gradu depoſuit, & pontificale pallium quod ſibi impoſuerat, abſcidit, ferulamque paſtoralem manu eius arreptam coram omnibus in fruſta confregit,& ad preces imperatoris, diaconatus ei tantùm gradu vti conceſſit. Celebrata verò beati Ioannis natiuitate, & ſanctorum apoſtolorum feſtiuitate, imperator ab vrbe Romana reuertitur, & infeliciore quàm ſperauerat omine in redeundo fruitur. Nam tanta exercitum eius peſtis & mortalitas inuaſit, vt vix vel ſanus quis à manè vſque ad veſperam, vel à veſpera vſq; manè ſe victurum ſperauerit. Ex qua peſtilentia obierunt Henricus archiepiſcopus Treuerenſis, & Gerricus abbas Wirtzeburgenſis,& Godefridus dux Lotharienſis, aliorumque innumera multitudo, tam nobilium quàm ignobilium. Tandem miſeratione diuina peſtilentia ceſſante, imperator in Liguriam peruenit, ibique autumnali tempore pace & otio vacans, ſe venationibus exercitauit. Eodem anno Duodo palatij capellanus ab Adalberto comprehenditur, & flagellis cæſus in Corſicam deducitur, ſed non longo pòſt tempore dimittitur. Ea tempeſtate Waldo Cumanus epiſcopus inſulã in Cumano lacu cepit, & munitiones in ea à ſolo deſtruxit, quod Vdoni comiti nuncium malorum fuit. Nam Hattonem eiuſdem inſulæ tutorem in ſuam fidem ſuſcepit,& deſtructa inſula non, vt optauerat, eum imperatori reconciliare potuit: quod indignè ferens, totum in Waldonem epiſcopum detorſit,& inimicus in eum (ſi poſſit) vlciſci diſpoſuit. Erkanbertus in locum fratris ſui Gerrici Wirtzburgẽſis cœnobij abbas conſtituitur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCLXV, imperator Papiæ Natalem Domini celebrauit, & peracta feſtiuitate ſtatim in patriam, diſpoſitis in Italia regni negotiis, commeauit. Cui filij ſui Otto & Wilhelmus archiepiſcopus in confinio Franciæ & Alemaniæ in villa Heimbodesheym occurrerunt, & cum magna ibi eum alacritate ſuſceperunt. Inde Wormatiam progreſſus, fratrem ſuum Brunienſem archiepiſcopum in Purificatione ſanctiſſimæ Mariæ virginis ſibi obuiam habuit, ſicque tota Quadrageſima in Francia commorans, in Ingelheym Paſcha cum magno gaudio celebrauit. Inde nauigio Coloniam attingens, matrem ſuam dominam Mathildam & ſororem ſuam Gerbirgam reginam filiumque eius regem Lotharium ſibi obuios condigno ibi amore & honore tractauit, ſicque in Saxoniam iterum direxit. Benedictum etiam illum depoſitum ab vrbe Romana ſecum in Franciam aduexit, quem Adaldago archiepiſcopo cuſtodiendum commiſit. Duas quoque filias Berengarij in palatio cum domina imperatrice decenti ſibi honore detinuit.

Eodem anno quidam ex Langobardis more ſolito, ab imperatore deficiunt,& Adalbertum in Italiam reducunt. Tunc imperator Burchardum ducem Alemannorum in Italiam miſit, cui ad congrediendum ei vbicunque inueniretur, cum Langobardis imperatoris fidelibus & Alemannis viſum per Padum nauigauit, & illis vbi eum audierant

dierant esse partibus nauim applicuit. In quos in prima fluminis egressione Adalbertus insiluit, vbi & frater eius Guido cum aliis quàm pluribus occubuit. Ipse verò Adalbertus vix fuga euasit, & montana quædam vbi imperatorem lateret, intrauit. Hac igitur dux lætus victoria in patriam repedauit, & quæ sibi acciderant imperatori significauit. Interim Guido Metensis episcopus vulpina calliditate imperatori simulans fidelem, ipsique infideles se proditurum iactitans, legatione Adalberti fungens, in Saxonia imperatorem aggreditur, nec tamen visu aut allocutione ipsius participatur: cum dedecore redire permissus, infra Alpes vltra Curiam comprehenditur, & in Saxoniam remissus Sclauis custodiæ mancipatur. Vdo Strasburgensis episcopus obiit, cui Erkanboldus successit.

Eodem etiam anno dominus Leo papa obiit. Tunc legati Romanorum, Azo videlicet protoscriniarius, & Marinus Sutriensis ecclesię episcopus, imperatorē pro instituendo quem vellet Romano pōtifice in Saxoniam adeuntes, honorificè suscipiuntur & remittuntur. Et Otgerus Spirensis episcopus, & Linzo Cremonensis episcopus, cum eisdem Romam ab imperatore diriguntur. Tunc ab omni plebe Romana Ioannes Narniensis ecclesiæ episcopus eligitur, sedique apostolicæ pontifex inthronizatur. Qui statim maiores Romanorum elatiore animo quàm oporteret insequitur, quò in breui inimicissimos & infestos patitur. Nam ab vrbis præfecto & quodam Rotfredo comprehenditur, & vrbe expulsus in Campania custodiæ mancipatur. Hoc demum anno imperatore ab Italia redeunte, Henricho archiepiscopo Treuerensi, Thiedericus eiusdem ecclesiæ diaconus, & Adalberoni Mettensi episcopo, Thiedericus consobrinus imperatoris successores instituuntur. Bruno quoque archiepiscopus, germanus imperatoris, vir ducatu pariter & episcopatu dignissimus, V idus Octobris obiit, cui Foltmarus in episcopatu successit. Eodem anno Gero marchionum nostri temporis optimus, præcipuus obiit. Lotharius rex dominam Henimam sibi coniugio copulauit.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCLXVI, imperator Coloniæ Natalem Domini celebrauit, cunctaque ibi Lothariensis regni negotia, prout sibi videbatur, disposuit. Erkanbertus Wirtzburgensis cœnobij abbas obiit, & imperator electione monachorum Adelbertum Rugis ordinatum episcopum eidem monasterio præfecit. Starkandus Rubilocensis ecclesiæ episcopus obiit, cui Reginoldus successit in episcopatu. Vdo comes coniurationem cum Adelberto Berengarij filio habens, & in Italiam ad excæcandum Waldonem Cumanum episcopum ire disponens, imperatoriæ maiestatis reus esse conuincitur, & sacramento, ne aliquatenus vllas partes regni præsumat ingredi, regno expellitur. Wikerus Treuerensis cœnobij abbas obiit, cui Asolphus in abbatia successit. Imperator iterum in Italiam ire disponens, Assumptionem sanctissimæ Mariæ virginis Wormatiæ celebrauit, ibique habito cum omnibus regni maioribus concilio, inde per Alsatiam & Curiam Alpes transcendens, Italiam intrauit, & Sigolfum Placentinum episcopum, quosdamque ex comitibus Italicis propter Adalbertum priori anno à se deficientes, in Transalpinas partes Franciæ vel Saxoniæ custodiendos direxit. Tunc Romani imperatoris metuentes aduentum, Rotfredo iam mortuo, à custodia qua tenebatur, Ioannem apostolicum absoluunt, & veniam pro malis quæ ei ingesserant, poscentes, in locum & sedem suam illum restituunt. Eodem anno comes Eberhardus obiit. Eodem anno Berengarius quondam Italiæ rex exul moritur, & in Babenberg regio more sepelitur: cuius vidua Willa antequam sepeliretur, sibi velum sanctimoniale assumpsit. Vdo comes sacramenti oblitus Franciam ingreditur, vnde iterum absque omni vtilitate reuertitur.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCLXVII, imperator Romæ Natalem Domini celebrauit, & excepto præfecto vrbis qui aufugerat, XIII ex maioribus Romanorum, qui authores expulsionis domini Ioannis papæ videbantur, suspendio interire iussit. Inde progrediens per Spoletum Rauēnam adiit, ibiq; Pascha celebrans cum domino Ioanne papa, plurimos ibi ex Italia & Romania episcopos coadunauit, & habita synodo multa ad vtilitatē sanctæ ecclesię adinuenit, & apostolico Ioanni vrbem & terram Rauennatium, aliaq; complura, multis retro temporibus Romanis pontificib. ablata, reddidit, eumque inde Romam cum magna lætitia remisit, ipse verò in partes Tu-

ſciæ ſeceſſit. Interim papa Ioannes & imperator regi Otthoni literas inuitatorias miſerunt,& vt cum ipſis ad Natalem Domini Romæ celebrandum feſtinaret, iuſſerunt. Tunc rex pro diſponendis regni negotiis ante ſuum in Italiam iter Wormatiam venit, ibique in primo ſuo placito, Deo propitio, plurima futuræ prudentiæ ſimul & clementiæ indicia præmonſtrauit. Sicque natiuitate Præcurſoris & Apoſtolorum feſtiuitate Franconofurd celebrata, iter ſuum acceleraturus in Saxoniam remeauit.

Ea tempeſtate Aſulfus Treuerenſis abbas præſenti vitæ ſubtrahitur, cui Thietfridus ſucceſſor eligitur. Tunc etiam dominus archiepiſcopus Wilhelmus aliquantula infirmitate detentus, in breui (Deo miſerante) conualuit. Domino imperatore in Italia commorante, legati Nicephori Græcorum imperatoris Rauennæ ad eum venerunt, honorifica ſecum munera ferentes, & pacem ab eo vel amicitiam poſcentes. Quibus honorabiliter ſuſceptis decenterque remiſſis, dominus imperator nuncium ſuum eidem Græcorum imperatori, pro coniungenda in matrimonium ſuo filio regi Otthoni priuigna ipſius Nicephori, filia ſcilicet Romani imperatoris, Conſtantinopolin dirigit: qui iterum eodem anno ante Natalem Domini ad imperatorem reuertitur. Eodem anno intrante, Septembri menſe Ottho rex Romam iturus, decenti ſe comitatu egreſſus, memoriam ſancti Michaelis in Augusta ciuitate celebrauit.

CHRONICORVM SIVE ANNALIVM REGINONIS Prumienſis cœnobij abbatis à Chriſti natiuitate vſque ad Otthonem ſecundum FINIS.

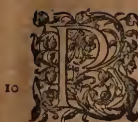
HERMAN-

HERMANNI CONTRACTI
COMITIS VERINGENSIS
Chronicon.

DE SEX MVNDI ÆTATIBVS.

Anni mūdi

Rima est mundi huius ætas ab Adam vsque ad Noe, continens annos iuxta Hebraicam veritatē MDCLVI, iuxta LXX interpretes ĪĪ CCXLII, generationes iuxta vtranque editionem numero X. Quæ vniuersali deleta est diluuio, sicut primam cuiusque hominis obliuio demergere consueuit ætatem. Quotus enim quisque est qui suam recordetur infantiam? Secunda ætas à Noe vsque ad Abraham generationes iuxta Hebraicam veritatem complexa X, annos autem CCXCII: porrò iuxta LXX interpretes an. MLXXII, generationes verò XI. Hæc quasi pueritia fuit generis populi Dei, & ideo in lingua inuenta est, id est, Hebræa. A pueritia nanque homo incipit loqui nosse post infantiam, quę hinc appellata est, quòd fari non potest. Tertia ab Abraham vsque ad Dauid generationes iuxta vtranque autoritatē XIIII, annos verò DCCCXLII cōplectens. Hæc quædam velut adolescentia fuit populi Dei, à qua ætate quia incipit homo posse generare, propterea Matthæus Euangelista generationū ex Abraham sumpsit exordium: qui etiam pater gentium constitutus est, quando mutatum nomen accepit. Quarta à Dauid vsque ad transmigrationem Babylonis, habens annos iuxta Hebraicam veritatem CCCCLXXIII. iuxta LXX translationem XII amplius, generationes iuxta vtrosque codices XVII; quas tamen Euangelista Matthæus certi mysterij gratia XIIII ponit. A qua velut iuuenili ætate in populo Dei regum tempora cœperunt. Hæc namque in hominibus ætas apta gubernando solet existere regno. Quinta quasi senilis ætas à transmigratione Babylonis vsque in aduentum Domini saluatoris est, generationibus & ipsa XIIII, porrò annis DLXXXIX extenta: in qua vt graui senectute fessa, malis crebrioribus plebs Hebræa quassatur. Sexta quæ nunc agitur ætas, nulla generationum vel temporum serie certa, sed vt ætas decrepita ipsa totius seculi morte cōsummanda. Has ærumnosas plenasque laboribus mundi ætates sancti quique felici morte vicerunt, septima iam sabbati perennis ætate suscepti, octauam beatæ resurrectionis ætatem, in qua semper cum Domino regnent, expectant.

Prima igitur ætate seculi nascentis prima huius die fecit Deus lucem, quā appellauit diem. Secunda, firmamentum cœli in medio librauit aquarum, ipsis aquis ac terra cum cœlo superiore, ac virtutibus quæ in eo Conditorem laudarent, ante horum VI dierum exordium creatis. Tertia die congregatis aquis in suum locum, quę cuncta contexerant, aridam iussit apparere. Quarta, sidera in firmamento cœli posuit, quæ nunc quantum æquinoctij coniectura colligimus, XII calendarum Aprilium dies vocatur. Quinta, natatilia & volatilia creauit animalia. Sexta, animalia terrestria & ipsum hominem formauit Adam, de cuius latere dormientis matrem omniū viuentium produxit Euam. Quæ nunc quantum mihi videtur esse credibile, X cal. Aprilium dies appellatur. Vnde meritò creditur, si non verior sententia vincit, quod beatus Theophilus cum cæteris non solùm Palæstinæ, sed & permultis aliarum regionum episcopis de Pascha disputans scripsit, eodem X cal. Aprilium die Dominum fuisse crucifixum. Decebat enim vna eademque non solùm hebdomadis, sed mensis die secundum Adam pro generis humani salute viuifica morte sopitum, de productis è latere suo sacramentis cœlestibus sponsam sibi sanctificare ecclesiam: qua videlicet die primum Adam, patrem videlicet humani generis ipse creauerat, eique de latere costam tollens ædificauit mulierem, cuius adiutorio genus propagaret humanum.

Anni mũdi

130 Adam annorum c x x x genuit Seth, cui superuixit annis d c c c. Verùm l x x interpretes ante natum Seth posuere annos c c x x x, postea d c c. Seth interpretatur resurrectio, significans resurrectionem à mortuis Christi, cuius mortem illatam à Iudæis significat Abel, qui dicitur luctus, à fratre Cain occisus.

235 Seth annorum c v genuit Enos, cui superuixit an. d c c c v i i. Porrò l x x ante natum Enos annos c c v, postea posuere d c c v i i. Enos interpretatur homo, de quo benedicitur: Iste cœpit inuocare nomen Domini. Quod hominũ est proprium, vt suæ fragilitatis memores inuocent Cõditoris auxiliũ, eorũ duntaxat, qui in fide Christi viuẽtes filij resurrectionis esse lætentur.

325 Enos annorum x c genuit Cainam, cui superuixit annis d c c c x v. Sed l x x ante natum Cainan c x c annos, postea d c c x v posuere.

395 Cainan annorum l x x genuit Malaleel, post cuius ortum vixit annos d c c c x l. l x x ante natum Malaleel c l x x, postea dixere d c c x l.

460 Malaleel annorum l x v genuit Iared, cui superuixit an. d c c c x x x. l x x ante natum Iared c l x v, postea posuere annos d c c x x x.

622 Iared annorum c l x i i genuit Enoch, cui superuixit annis d c c c. In hac generatione nusquam vtriq; codices discrepant. Hunc Enoch nonnulla diuina scripsisse Iuda Apostolo attestãte cõperimus. Sed vt beatus Augustinus dicit, Non frustra non sunt in eo canone scripturarum, qui seruabatur in templo Hebræi populi succedentium diligentia sacerdotum, nisi quia ob antiquitatem suspectæ fidei iudicata sunt, nec vtrùm hæc essent quæ ille scripsisset, poterat inueniri. Vnde illa quæ sub eius nomine proferuntur, & continent illas de Gigantibus fabulas, quòd non habuerint homines patres, rectè a prudentibus iudicantur non ipsius esse credenda.

687 Enoch annorũ l x v genuit Mathusalam, post cuius ortũ ambulauit cum Deo c c c an. l x x ante natũ Mathusalam posuere c l x v annos, postea c c. Et bene in septima generatione Enoch, qui interpretatur dedicatio, tulit à mortalibus Deus, quia ciuitas electorũ in v i huius seculi pro Deo laborans ætatibus, in septima sabbati futuri gloriã dedicationis expectat, atq; reprobi sola præsenti sunt felicitate contenti. Cain ciuitatẽ quam statuit, non in septima generatione, sed in primogenito Enoch filio consecrat.

874 Mathusalam annorum c l x x x v i i genuit Lamech, cui superuixit annis d c c l x x x i i, id est vsque ad diluuium. l x x ante natum Lamech c l x v i i ponunt annos, postea d c c c & i i. Qui numerus, vt lector facilimè videbit, iuxta Hebraicam veritatẽ x x annis, iuxta ipsorum verò autoritatem x i i i i annis diluuij tempora transit. de qua famosissima quæstione doctissimi patres Hieronymus in libro quæstionum Hebraicarum, Augustinus in libro de Ciuitate Dei x v plenissimè disputant.

1056 Lamech annorum c l x x x i i genuit Noe, cui superuixit annis d x c v. l x x ante natum Noe ponunt an. c l x x x v i i i, & postea d l x v. In hac sola generatione summa vniuersitatis discrepat, quia x x & i i i i an. plus vixisse Lamech in Hebręis, quàm in l x x translatorũ codicibus inuenitur.

1656 Noe an. d c venit diluuium, mense secundo, x v i i die mẽsis. Sanè de differentia annorũ inter Hebræam & l x x interpretum autoritatẽ, ne quis nos laceret nouas mouisse quæstiones, legat præfatorũ patrum memorata opuscula, & intelliget hanc iam olim notissimam fuisse distantiam. Cuius originem distantiæ cùm beatus Augustinus solertissimè quęsisset, dixit in libro suprà scripto capitulo x i i i, inter alia sic: Credibilius ergo quis dixerit, cùm primo de bibliotheca Ptolemæi describi ista cœperunt, tũc aliquid tale fieri potuisse in codice vno, sed primitus inde descripto, vnde iã latius emanaret. Vbi potuit quidem accidere etiam scriptoris error, sed hoc in illa quęstione de vita Mathusalæ non absurdum est suspicari. Et post aliquanta: Rectè fieri, inquit, nullo modo dubitauerim, vt cùm diuersum aliquid in vtrisque codicibus inuenitur, quandoquidem ad fidem rerum gestarum vtrunque esse

non

Anni mũdi

non poteſt, verùm ei linguæ potiùs credatur, vnde eſt in aliam per interpretes facta tranſlatio.

SECVNDA ſeculi ætate, prima huius die, quæ eſt XXVII menſis ſecundi, egreſſus eſt Noe de Arca, in qua pauci, id eſt VIII animæ ſaluæ factæ ſunt per aquam. Quod memorans in epiſtola beatus Apoſtolus Petrus mirificè ſtatim exponere curauit, cùm ſubiunxit; *Quod & nos nunc ſimilis formæ ſaluos facit baptiſma, non carnis depoſitio ſordium, ſed conſcientiæ bonæ interrogatio in Deum, per reſurrectionem Ieſu Chriſti, qui eſt in dextera Dei.* In aqua diluuij baptiſmum, in arca & iis quæ continebat eccleſiam, & fideles illius, in octonario animarũ numero myſterium dominicæ reſurrectionis, in cuius fide baptizamur, docens eſſe figuratum.

Sem C an. genuit Arphaxad biennio poſt diluuium. Ab Arphaxad Chal- 1658
dæos originem duxiſſe Hieronymus ſcribit. Superuixit autem Sem nato Arphaxad D annis, id eſt vſque ad L annum natiuitatis Iacob.

Arphaxad ann. XXXV genuit Sale. Hîc LXX interpretes vna generatio- 1693
ne plus quàm Hebraica veritas poſuere, dicentes quòd Arphaxad, cùm eſſet an. CXXXV, genuit Cainan: qui cùm CXXX annorum fuerit, ipſe genuerit Sale. Quorum tranſlationem Euangeliſta Lucas hoc loco videtur eſſe ſecutus. Verùm chronographi Græcorum, cùm generationum ſeriem ad autoritatem Hebraicam caſtigaſſent, ablata vna generatione Cainan, nec tamen numerum annorum in generationibus, quas eis habuere communes, ad eorum autoritatem caſtigare curaſſent; propriam ſecuti autoritatem dederunt huic ætati annorum ſummam, minorem quidem LXX tranſlatorum editione ann. LXXX; ſed Hebraica veritate annis DCL maiorem, id eſt annis DCCC & XLII. Vixit autem Arphaxad poſt natum Sale annis CCC & III: cui tamen LXX poſt natum Cainan ſcribunt annos CCCCXXX, & Cainan poſt natum Sale CCCCXXXVIII.

Sale annorum XXX genuit Heber, cui ſuperuixit an. CCCIII. LXX ante 1723
natum Heber poſuere annos CXXX, poſtea CCCXXX. Ab hoc Heber Hebræorum nomen & genus oritur.

Heber an. XXXIIII genuit Phalech, cui ſuperuixit annis CCCCXXX. LXX 1756
ante natum Phalech annos poſuere CXXXIIII, poſtea † CCLXX. Phalech †CCLX.
interpretatur diuiſio, cui propterea tale nomen impoſuere parentes, quòd tempore natiuitatis ipſius terra per linguarum confuſionem diuiſa eſt. Cuius diuiſionis Arnobius Rhetor in expoſitione Pſalmi CIII ita meminit: Sẽ primogenito Noe pars facta eſt à Perſide & Bactris vſque in Indiam longè, & vſque Rhinocozuras: quæ ſpacia terrarum habent linguas ſermone barbarico XX & VII. In quibus linguis gentes ſunt patriarum CCCC & VI. & nõ diuerſarum linguarum, ſed vt dixi diuerſarum patriarum: verbi gratia, cùm vna lingua ſit Latina, ſub vna diuerſæ ſunt patriæ, Brutiorum, Lucanorum, Apulorum, Calabrorum, Picentum, Tuſcorum, & his atque huiuſmodi ſimilia ſi dicamus.

Cham verò ſecundus filius Noe à Rhinocozuris vſq; Gadira habens linguas; ſermone Punico à parte Garamantũ; Latino à parte Boreæ; barbarico à parte meridiana Æthiopũ & Ægyptiorũ, ac barbaris interioribus vario ſermone, viginti duabus linguis in patriis CCCCC & IIII. Iaphet flumẽ Tigridẽ, quod diuidit Mediam & Babyloniam, in patriis ducentis, ſermone vario, linguis XX & III. Fiunt ergo omnes ſimul linguæ LXXII: patriæ autem generationum M: quæ in tripartito ſeculo hoc ordine ſitæ ſunt. Habet autem, vt diximus, Iaphet flumen Tigridem quod diuidit Mediam & Babyloniã, Sem autem Euphraten, Cham verò Geon, qui vocatur Nilus.

Phalech annorũ XXX genuit Reu, cui ſuperuixit an. CCIX. LXX ante na- 1786 †CCIX.
tum Reu CXXX annos ponunt, poſtea † CCVII. His tẽporibus primùm tẽpla conſtructa, & quidam principes gentium tanquam dij ſunt adorati.

Reu annorũ XXXII genuit Saruch, cui ſuperuixit annis † CCVII. LXX 1818 †CCXI.

Anni mūdi

ante natum Saruch cxxii ponunt an. poſtea ccvii. Scytharum regnum dicitur exortum, vbi primus regnauit † Tanaus. †*Taurus.*

1849 Saruch annorum xxx genuit Nachor, cui ſuperuixit annis cc.lxx ante natum Nachor ponunt annos cxxx, poſtea cc. Ægyptiorum dicitur imperium inchoare, primò eis regnante Vizoues.

1878 Nachor an. xxix genuit Thare, cui ſuperuixit annis cxix. lxx ante natū Thare ponūt annos lxxix, poſtea cxxxi. Aſſyriorum Sicyoniorumq; regnum naſcitur: his primùm Belo, illis Ægialeo regnante.

1948 Thare annorū lxx genuit Abraham, cui ſuperuixit cxxxv ann. Hactenus ſecunda ætas ſeculi protenditur, cuius tota ſerie recenſita, beatus Auguſtinus in libro de Ciuitate Dei 10, capitulo 10, hoc modo concluſit: Fiunt itaque anni à diluuio vſque ad Abraham mlxxx ſecundum vulgatam editionem, hoc eſt interpretum lxx. In Hebræis autem codicibus longè pauciores annos perhibent inueniri, de quibus rationem aut nullam aut difficillimam reddunt.

2023 Tertia mundi ætas à natiuitate cœpit Abrahā Patriarchæ, qui lxxv an. cùm eſſet, relicta gēte patria, ad imperium Dei venit in terram Chanaan, accipiens promiſſionem naſcituri de ſuo ſemine Saluatoris, in quo benedicerentur omnes gentes, ſimul & ſeipſum in gentem magnam eſſe futurum. Quarum vna ſpiritalis, altera eſt promiſſio carnalis. His temporibus Ninus & Semiramis Aſſyriis regnant.

2034 Abraham annorum lxxxvi genuit Iſmael, à quo Iſmaelitæ. Genuit autem Iſmael xii duces, & vixit annis cxxxvii.

2048 Idem Abraham an. c genuit Iſaac, qui primus & ſolus in tota Teſtamenti veteris ſerie legitur octauo die circunciſus, quod non ſine magno myſterio priuilegium eſt filio promiſſionis donatum.

2108 Iſaac annorum lx genuit Eſau & Iacob Patriarchas Idumeæ & Iſraëliticæ gentis. Poſt quorum ortum vixit an. cxx. His temporibus primus apud Argos regnauit Inachus an. l, cuius filia Io, quam Ægyptij mutato nomine Iſidem colunt.

2238 Iacob cxxx annorum deſcendit in Ægyptum in animabus lxx. Huius temporibus Memphis in Ægypto ab Api Argiuorum rege condita. Sparta quoque à Sparto filio Phoronei regis Argiuorum conditur.

2453 Habitatio filiorum Iſraël, qua manſerunt in Ægypto, fuit ccccxxx an. quibus expletis eadē die egreſſus eſt omnis exercitus Domini de terra Ægypti, vt ſcriptura teſtatur Exodi: quorum tamē ſummā annorum Chronographi à lxxv an. natiuitatis Abraham, quādo terram repromiſſionis intrauit, computant, ſequentes editionem lxx interpretum, quæ dicit: *Habitatio autē filiorum Iſrael, qua habitauerunt in AEgypto, & in terra Chanaan ipſi & patres eorum anni* ccccxxx. Quam neceſſariò ſequendam & ipſa veritas Hebraica oſtendit, quæ narrat Caath filium Leui, quē natum eſſe conſtat in terra Chanaan, vixiſſe an. cxxxiii, & filiū eius Amram patrem Moſis an. cxxxvii, & ipſum Moſen lxxx an. fuiſſe tēpore egreſſionis de Ægypto. † Quam nimirū horū ſummam annorū conſtat cccc & xxx implere non poſſe. Annuit autē horum trāſlationi & Apoſtolus cùm ait: *Abrahæ dicta ſunt promiſſiones & ſemini eius. Non dicit, & ſeminibus, quaſi in multis, ſed quaſi in vno, & ſemini tuo q eſt Chriſtus. Hoc autē dico teſtamentū confirmatū à Deo, quæ poſt* cccc *&* xxx *annos facta eſt lex, non irritum facit ad euacuandas promiſſiones patrum.* † *Quia.*

2493 Moſes an. xl eductum ex Ægypto regit populum Iſraël in deſerto. Quorum primo an. tabernaculum Domino conſtruit, & vii mēſibus opus perficiens, mēſe primo an. ſecundi, prima die mēſis erexit. Huc vſq;, vt Euſebius commemorat, v libri Moſi continent geſta annorum iii dccxxx ſecundum lxx ſeniorum interpretationem. Quot verò an. huius temporis Hebraica veritas contineat, Ioſephus in primo contra Appionem Grammaticum libro ita commemorat: Neque igitur innumera apud nos habentur volumi-

volumina inter se inuicem discordantia, sed duo tantùm & viginti sunt libri, qui omnium temporum seriem continent, qui & iustè creduntur diuinitus inspirati: Ex quibus quinque sunt Mosi continentes leges vitæ, & successionis humanæ prosapiam, vsque ad ipsius Mosi terminum pertendentes, qui paulo minùs ad II̅I̅ an. continentiam gerunt. *Anni mũdi*

Iosue ann. XXVI regit populum Israel, vt Iosephus docet: nam scriptura †2519 † 2950.
sancta, quot fuerint anni ducatus illius, tacet. Quare verò Eusebius in Chronicis XXVII posuerit, infrà dicemus. Primo autem ducatus sui an. Iosue, primo mense, 10 die mẽsis, populum patefacto Iordanis alueo in terram repromissionis induxit: quo videlicet ann. (vt in Chronicis præfati B. Eusebij reperimus) principium erat quinquagesimi primi Iubilei secundum Hebræos, id est, an. I̅I̅ D erãt ab initio mundi completi, singulis Iubileorum ordinibus per quinquagenos annos deputatis. At verò hanc temporis huius esse summam nostra inquisitio nequaquam inuenire valuit. Constat enim, quia MDCLVI ad diluuium vsque fuere anni, inde ad Abraham CCXCII, qui LXXV erat annorum, quãdo promissionem Dei accepit, promissionis anni CCCCXXX, ducatus Moisi anni XL: Qui profectò numerus non I̅I̅ D, sed VII minus, id est I̅I̅ CCCCXCIII (vt prænotauimus) annos implet.

Othoniel ann. XL de tribu Iuda, primus Israëli iudex Domino iubente 2559
constituitur. Huius temporibus primis filij Israel seruiere Chusanrasathaim regi Mesopotamiæ VIII annis.

Aod ann. LXXX, filius Gera filij Iemini, qui vtraq; manu vtebatur ꝓ dex- 2639
tera, cuius † in primis seruiuit Israel Eglon regi Moab ann. XIX, donec cũ ipse † in principio.
percusso Eglon liberauit. Hoc tempore Cyrene ciuitas condita est Libya.

Debora annis XL, prophetissa de tribu Ephraim, cum Barac de tribu Ne- 2679
phthali: cuius in initio ducatus oppressit filios Israel Iabin rex Chanaã XX annis, qui regnabat in Asor: sed occiso ab Israel principe militiæ eius Sisara, humiliatus tandem ac deletus est. Hoc tempore Miletus condita.

Gedeon ann. XL ex tribu Manasse. Sub quo seruiuit Israel Madianitis, & † 2719 † 2709.
Amalecitis † VIII annis: sed, Gedeone pugnante, liberatus est. Tyrus condi- † VII.
ta ante templum Hierosolymorum ann. CCXL, vt scribit Iosephus.

Abimelech annis III filius Gedeonis, qui regnabat in Sichem. Hercules 2722
Ilium vastat.

Thola ann. XXIII, filius Phua patrui Abimelech, vir de Issachar, qui habi- 2745
tabat in Samir montis Ephraim. Bellum Lapitharum & Centaurorum, quos scribit Palæphatus primo de Incredibilibus libro nobiles fuisse equites Thessalorum. In Troia post Laomedontem regnauit Priamus.

Iair annis XXII ex tribu Manasse. Hercules agonem Olympiacum constituit, à quo vsque ad primam Olympiadem supputantur anni CCCCXXX.

Iephthe Galaadites an. VI. Philistini & Amonitæ debellantur ab Iephthe: 2773
qui in libro Iudicũ ab ętate Mosis vsq; ad semetipsum ait supputari ann. CCC.

Abersan de Bethlehem annis VII. Agamemnon imperat Mycenis annis 2780
XXXV, cuius anno XV Troia capitur.

Achialon Zabulonites annis X. Hic cum annis X suis in LXX Interpretibus 2790
non habetur, pro quorũ damno supplẽdo Eusebius Iosue filio Nun, Samueli & Sauli, quorum annos scriptura nõ dicit, plures annos q̃ in Iosepho legebat, annotauit, quatenus ab egressu Israel ex Ægypto vsq; ad ædificationem templi † CCCCLXXX ann. summam quam scriptura prædicat, haberet. † CCCLXXX.

Abdon de tribu Ephraim annis VIII. Huius ann. III Troia capta est, 2798
completis à primo ann. Cecropis qui primus apud Atticam regnauit, CCCLXXV an. A XL autem & III regni Nini Assyriorum regis annis DCCCXXXVI. Mortuo Abdon seruiuit Israel Philistæis annis XI.

Samson de tribu Dan ann. XX. Hactenus Iudicum liber tẽpora signat, ha- 2818
bẽs ann. CCXCIX, Iudices autẽ XII. Sicyoniis reges defecerunt, qui ab Ægialeo vsq; ad Zeuxippũ regnauerunt DCCCCLXII. Post quos sacerdotes Carni

Anni mūdi

constituti sunt. Latinis, qui postea Romani nuncupati sunt, post tertium annum captiuitatis Troię, siue (vt quidam volūt) octauum regnauit Æneas annis tribus. Post quem Ascanius an. XXXVIII. Ante Æneam, Ianus, Saturnus, Picus, Faunus, Latinus, in Italia regnauerūt annis circiter CL. Ascanius Æneę filius Albam condidit vrbem.

2858 Heli sacerdos an. XL. In Hebræorum lib. XL anni inueniuntur, in LXX autem interpretatione XX. Hectoris filij Ilium receperunt, expulsis Antenoris posteris, Heleno sibi subsidium ferente. Latinorum tertius Syluius, Æneę filius, regnat annis XXIX: qui, quia post mortem patris editus ruri fuerat educatus, & Syluij & Posthumi nomen accepit, à quo omnes Albanorum reges Syluij vocati sunt.

2870 Samuel an. XII, vt docet Iosephus. In scriptura enim sancta quā diu præfuerit minimè patet. Ab hoc tempora Prophetarum incipiunt. Latinorum Æneas quartus Syluius annis XXXI.

2890 Saul primus Hebręorū rex an. XX. & huius, quia in Canonica scriptura nō habetur, de Antiquitate Iosephi tēpus regni notauimus. In Lacedæmone regnauit primus Eurystheus annis XLII. Corinthi primus Aletes XXXV.

QVARTA mundi ætas non solùm cum inchoato gentis Iudęæ imperio, sed cum innouata promissione, quæ patribus olim data est, imperij Christiani sumit exordium, iurante Domino Dauid veritatem: *De fructu ventris eius sedere super sedem eius.*

2930 Dauid primus ex tribu Iuda rex annis XL. Latinorum quintus Latinus Syluius annis L. Ephesus condita ab Andronico. Carthago condita est, vt quidam volunt à Carchedone Tyrio: vt verò alij, à Didone filia eius, anno

† CXLIII †CCXLIII post Troianum excidium.

2970 Salomon filius Dauid an. XL. Qui quarto regni sui anno, mense secundo templum Domino ædificare cœpit in Hierusalem, collectis ab egressu Israeli ex Ægypto an. CCCCLXXX, vt regum quoque liber testimonio est. Quod in figura vniuersi temporis, quo in hoc seculo Christi ędificatur ecclesia, quę in futuro perficitur, VII. an. perficit, & VII octaui an. mense dedicauit. Latinorum sextus Alba Syluius Syluij Æneæ filius regnat an. XXXI. Regina Saba venit audire sapientiam Solomonis.

† 2983. †2988 Roboam filius Solomonis an. XVII. Ieroboam de tribu Ephraim separauit X tribus à domo Dauid & à Domino, in figuram hęreticorum qui suos sequaces à Christo & Ecclesia segregant. Huius V an. Sesac rex Ægypti veniens Hierosolymam templum spoliauit. Latinorū septimus rex Ægyptus Syluius Albæ superioris regis filius regnat an. XXIII. Samus condita, & Smyrna in vrbis modum ampliata.

2998 Abia filius Roboam an. III. Hic pugnantē contra se Ieroboā superauit, occisis de exercitu eius millibus quingentis, eò quòd sperasset in Domino.

3031 Asa filius Abia an. XLI. Ab hoc conductus Benadab rex Syriæ Damasci contra Israël, percussit omnem terram Nephtalim. Latinorum VIII Capys Syluius Ægypti superioris regis filius regnat an. XXVIII. Asa idola destruit, templum mundat, egredientem contra se Zara Æthiopem cum suo sternit exercitu. Ambri rex Israël emit montes Samariæ Lasomer duobus talentis argenti, & ædificat eam Achiel de Bethel, Hiericho instaurat.

3056 Iosaphat filius Asa ann. XXV. Elias Thesbites tres semis annos pluuiam cōtinuit propter peccata Achab & populi Israël. Et inter cætera magnalia Elisæum filium Saphat, qui erat de Abel-meula, pro se vnxit Prophetam. Latinorum IX Capetus Syluius superioris filius Capys regis, regnauit ann. XIII. Post quem filius eius Tiberinus Syluius an. VIII, à quo & fluuius appellatus est Tiberis, qui priùs Albula dicebatur. Post quē Agrippa Syluius filius eius annis XL. Iosaphat fecit rectum coram Domino.

3063 Iorā filius Iosaphat ann. VIII. Elias curru igneo rapitur quasi vsq; in cœlū, & Elisæus hæres prophetiæ derelictus, primo miraculo aquas Hiericho sanat. In

nat. In diebus Ioram recessit Edom, ne esset sub Iuda, & cōstituit sibi regem. Ambulauit autem Ioram in viis domus Achab: filia quippe Achab erat vxor eius. *Anni mūdi*

Azarias filius Iorā anno vno. Ionadab filius Rechab clarus habetur. Azariam cum filio suo Ioas & nepote Amasia ob enormitatem scelerum, & quia nec patrem filiúmve quispiam eorum bonum habebat, Euāgelista Matthæus à domini Saluatoris genealogia secludit. 3065

Athalia mater Azariæ an. VI. Quę videns interfectum ab Hieu rege Israël filium suum Azariam, interfecit omnem stirpē regiam domus Ioram, pręter solum Ioas filium Azariæ, quē Iosabeth soror Azariæ vxor Ioiadæ Pontificis furata est de medio filiorum regis cùm interficerentur. In LXX interpretibus VII an. regnasse Athalia narratur. Ioas filius Azariæ an. XL. Iste bono principio, & fine vsus pessimo, in principiis sui regni templum innouat, in extremis inter cætera facinora Zachariam quoque filium Ioiadę tutoris quondam ac regnificatoris sui, inter templum & altare lapidari præcepit: quem ob meritorum gratiam Dominus in Euangelio filium Barachiæ, id est benedicti domini, cognominat. Latinorum XII, Aremulus Syluius Agrippæ superioris regis filius, regnauit annis XIX, qui præsidium Albanorum inter montes vbi nunc Roma est, posuit. Huius filius fuit Iulius proauus Iulij Proculi, qui cum Romulo Romam commigrans fundauit Iuliam gentem. † 3081 † 3071

Amasias filius Ioas ann. XXIX. Elisæus propheta defunctus sepelitur in Samaria. Azahel rex Syriæ afflixit Israël. Latinorū XIII Auentinus Aremuli superioris regis maior filius regnauit annis XXXVII: atq; in eo monte, qui nunc pars vrbis est, mortuus ac sepultus, æternum loco vocabulū dedit. 3140

Azarias, qui & Ozias, filius Amasiæ an. LII. Assyriorum XXXVI Thonoscōcoleros, qui vocatur Græcè Sardanapalus, Tarsum atq; Anchialen condidit, & in prælio victus ab Arbace Medo, semetipsum incendio concremauit. Vsque ad id tempus fuisse reges Assyriorum historia refert, & fiunt simul anni MCXCVII. Omnes autem anni regni Assyriorum à primo anno Nini supputantur MCCXL. Latinorum XIIII Procas Syluius, Auentini superioris regis filius, regnauit an. XXIII. Post quē XV Amulius Syluius an. XLIIII. Arbaces Medus Assyriorum imperio destructo, regnū in Medos transtulit, vbi primus ipse regnauit annis XXVIII. Macedonum regnum inchoat, primum habens regem Caranum annis XXVIII. Lacedæmoniorum reges deficiunt, Lydorum incipiunt.

Ioatham filius Oziæ annis XVI. Olympias prima ab Eliensibus constituitur post annum Troianæ captiuitatis CCCCV. Romulus & Remus generantur Marte & Ilia. Ioatham inter cætera virtutum bonarum opera portam domus Domini sublimissimam ædificauit, quæ in actibus Apostolorum Speciosa vocatur: omnes siquidem portæ templi in terra fuerunt, excepta Speciosa quæ pendebat, quæ ab Hebræis porta vocabatur Ioatham. 3208

Achaz filius Ioatham annis XVI. Ab hoc conductus Theglathphalasar rex Assyriorum, Rasin regem Syriæ interfecit, & habitatores Damasci transtulit Cyrenen. Roma condita in monte Palatino XI cal. Maias à geminis Remo & Romulo, filijs Rheæ Syluiæ, quæ erat filia Numitoris fratris regis Amulij, virgo Vestalis, sed constuprata. Consualib. ludis Sabinæ raptæ an. ab vrbe condita tertio, Remus rastro pastorali à Fabio Romuli duce occisus. 3224

Ezechias filius Achaz annis XXIX. Huius anno sexto Salmanassar rex Assyriorum capta Samaria transtulit Israël in Assyrios, cuius regnum à primo Ieroboam steterat annis CCLX. Mortuo Romulo qui XXXVII annis regnauit, per quinos dies Senatores Rempub. rexerunt, atque ita vnus expletus est annus. Post quos Numa Pompilius annis XLI, qui Capitolium à fundamentis ædificauit. 3253

Manasses filius Ezechiæ annis LV. Hic ob scelera sua catenatus & compeditus in Babyloniam ducitur: sed ob pœnitentiā & preces restituitur in re- 3308

Anni mũdi gnum.Rom. tertius Tullus Hoſtilius regnauit an. XXXII, qui primus regum Rom. purpura & faſcibus vſus eſt, & adiecto monte Cælio vrbem ampliauit.

3310 Amon filius Manaſſæ annis II. In Hebraica veritate duobus annis, in LXX legitur regnaſſe XII. Iſtrus ciuitas in Ponto condita. Amon à ſeruis ſuis interficitur.

3341 Ioſias filius Amon annis XXXI. Hic mundata Iudæa, & Hieruſalem templo etiam innouato, poſt abiectas idololatriæ ſordes Paſcha Domino celebertimum facit XVIII anno regni ſui, & cum Nechaone Ægyptiorum rege congreſſus, occiditur in campo Mageddo, quæ nunc Maximianopolis vocatur. Romanorum quartus Ancus Martius Numæ ex filia nepos, regnauit annis XXIII, qui Auentinum montem & Ianiculum vrbi addidit, & ſupra mare XVI ab vrbe milliaria Oſtiam condidit. Poſt quem Tarquinius Priſcus annis XXXVII, qui circum Romæ ædificauit, numerum Senatorũ auxit, Romanos ludos inſtituit, muros & cloacas ædificauit, Capitolium extruxit. In Hebræo XXXI an. regnaſſe Ioſias, in LXX interpretibus XXXII legitur. Sed Euſebius inter regnum eius & Ioachim alium de ſuo adiicit annum, propter menſes bis ternos quibus Ioachas vel Ioachim regnauerat. Verùm quid veritas habeat, Hieremias pandit, qui ſe à XIII anno Ioſiæ vſque ad annum quartum Ioachim, XXIII annis prophetaſſe perhibet, & Nabuchodonoſor quarto anno Ioachim regnare cœpiſſe, XIX autem regni eius anno Hieruſalem deſtructam.

3352 Ioachim filius Ioſiæ annis XI. Poſt Ioſiam regnauit Ioachaz filius eius tribus menſibus, quẽ Nechao vinctũ ducens in Ægyptum, Ioachim regem cõſtituit. Huius anno III à Nabuchodonoſor capta Hieruſalem & plurimis captiuatis, in quibus erant Daniel, Ananias, Azarias & Miſaël, partẽ vaſorum tẽpli Babyloniam transfert. A IIII Ioacim an. ſcriptura regnẽ Nabuchodonoſor computat, quia ex eo non ſolùm Chaldæis & Iudæis, ſed & Aſſyriis, Ægyptiis, Moabitis, aliiſque innumeris gẽtibus incipit regnare Ioachim, qui & Iechonias filius Ioachim, menſibus III ac diebus X. Hic circũdata à Chaldæis Hieruſalem exiit ad regem Babylonis & mater eius, & ductus eſt in Babylonem cum populo, anno VIII regni Nabuchodonoſor.

3363 Sedecias, qui & Matthias, filius Ioſiæ, annis XI. Huius anno XI, regis autẽ Babylonis XIX, Iudæa captiuata in Babyloniam, & templum Domini incẽſum eſt, anno ex quo fundari cœpit CCCCXXX. Qui autem reliqui fuerunt Iudæi, transfugerunt in Ægyptum, qua poſt annos V percuſſa à Chaldęis, in Babyloniam ſunt & ipſi tranſmigrati.

QVINTA mũdi ætas ab exterminio cœpit regni Iudaici, quod iuxta prophetiam Hieremiæ LXX annis permanſit.

3377 Anno XIIII, poſtquam percuſſa eſt ciuitas, qui eſt XXV annus trãſmigrationis regis Ioachim, cum quo & Ezechiel captiuatus eſt, ipſe Ezechiel in viſionibus Dei adductus in terram Iſraël, vidit renouationem ciuitatis, ac templi cęremoniarumque eius. Romanorum VI Seruius regnauit an. XXXIIII, qui tres montes vrbi addidit, Quirinalem, Æſquilinum, Viminalem, foſſas circum muros duxit, cenſus Romanorum ciuium primus inſtituit.

3389 Anno XXVI poſt euerſionẽ Hieroſolymorum, qui eſt an. XXXVII tranſmigrationis regis Ioachim, ſubleuauit Euilmerodach rex Babylonis, anno quo regnare cœperat, caput Ioachim regis Iudæ de carcere, & poſuit thronũ eius ſuper thronum regum qui erant cum eo in Babylone. Meminit huius tẽporis adhuc futuri Propheta Hieremias ita ſcribens: *Ecce ego mittam & aſſumã vniuerſas cognationes Aquilonis (ait Dominus) & Nabuchodonoſor regẽ Babylonis ſeruum meũ, & adducam eos ſuper terrã iſtam, & ſuper habitatores eius, & ſuper omnes nationes eius quæ in circuitu illius ſunt, & interficiam eos, & ponã eos in ſtuporem & in ſibilum, & in ſolitudines ſempiternas, & ſeruient omnes gentes iſtæ regi Babylonis LXX annis. Cumq; impleti fuerint anni LXX, viſitabo ſuper regem Babylonis, & ſuper gentem illam in ſolitudines ſempiternas.* Et alibi ſcribens

bens ad tranſmigrationem, quam trāſduxerat Nabuchodonoſor de Hieru- *Anni mūdi*
ſalem in Babylonem cum Iechonia rege: *Cùm cœperint* (inquit) *impleri in Ba-*
bylone LXX *anni, viſitabo vos, & ſuſcitabo vos ſuper verbum meū bonum, & redu-*
cam vos ad locum iſtum, ait Dominus. Rurſum eiuſdem temporis iam præteriti
verba dierum ita recordātur: *Si quis euaſerat gladium, ductus in Babylonem ſer-*
uiuit regi & filius eius, donec imperaret rex Perſarum, & compleretur ſermo Domi-
ni ex ore Hieremiæ, & celebraret terra ſabbata ſua: cunctis enim diebus deſolationis
egit ſabbatum, vſq; dum cōplerentur LXX *anni. Anno autē primo ad explendū ſer-*
monem Domini, quem locutus fuerat per os Hieremiæ, ſuſcitauit Dominus ſpiritum
Cyri regis Perſarum, &c. Quibus verbis oſtenditur, quia vaſtata Chaldæi Iu-
dæa, non vt Aſſyrij in Samariam alios miſere colonos, ſed deſertam relique-
re terram, donec ipſi poſt annos LXX in eam rediere Iudæi. Conſentit his Io-
ſephus in X Antiquitatum libro, ſcribens templum & Hieruſalem, & omnē
Iudæam LXX annis permanſiſſe deſolatam. Qui rurſum enumerando reges
Babylonis (ſi tamen ipſe ſic ſcribit, & non codex fallit mēdoſus) C ferè annos
ab euerſa Hieruſalem vſque ad euerſionem regni Chaldæorum facit colligi.
Scribit enim poſt Nabuchodonoſor, qui teſte ſcriptura ſacra, XXV poſt euer-
ſam Hieruſalē vixit annis, Euilmerodach filium eius regnaſſe annis XVIII,
poſt quem Hegeſar filium eius annis XL, cui ſucceſſiſſe filium eius Laboſor-
dach mēſibus IX: hoc defuncto ad Balthaſſar qui Naboan nuncupatur, trāſ-
iſſe imperium, qui cùm iam X & VIII regnauerit annis, captam à Cyro Per-
ſarum, & Dario Medorum rege Babyloniam exequitur. Darius autē Aſtya-
gis filius, qui Babyloniorū deſtruxit imperium, cum Cyro cognato ſuo age-
bat annum † LXX & II cùm Babylon fuiſſet inuaſa, qui tamen alio nomine †LXII.
vocabatur à Græcis, quique Danielem Prophetam ſumens ad ſe in Mediā
duxit, & omni cum honore celebrauit. Huius Darij ipſe Daniel ita meminit:
In anno primo Darij filij Aſueri de ſemine Medorum, qui imperauit ſuper re-
gnum Chaldæorum, ego Daniel intellexi in libris numerum annorum, de quo factus
eſt ſermo Domini ad Hieremiam Prophetam, vt complerentur deſolationis Hieru-
ſalem LXX *anni.* Euſebius in temporum libro XXX annos ab euerſione Hie-
ruſalem, vſque ad initium Cyri regis Perſarum: Iulius autem Africanus LXX
computat. Porrò Hieronymus in expoſitione Prophetæ ita dicit: Tradunt
enim Hebræi huiuſcemodi fabulam vſque ad LXX annum, quo Hieremias
captiuitatem populi Iudæorum dixerat eſſe ſoluendam. De quo & Zacha-
rias in principio voluminis ſui loquitur: Irritam putans Dei pollicitationem
Balthaſſar, falſumque promiſſum, verſus in gaudium fecit grande conuiui-
um, inſultans quodammodo ſpei Iudæorum, & vaſis templi Dei. Sed ſtatim
vltio ſecuta eſt.

Perſarum primus Cyrus regnauit annis XXX. Hic, vt impleretur verbum 3413
Domini ex ore Hieremiæ, primo ſui regni anno laxata Hebræorum capti-
uitate, L ferè millia regredi fecit in Iudæam, reſtituens eis vaſa templi Domi-
ni aurea & argentea VCCCC. Qui congregati in Hieruſalem menſe ſeptimo
ædificauerunt altare, & à primo die menſis eiuſdem cœperunt offerre holo-
cauſtum Domino. Anno autem ſecundo aduentus ſui, menſe ſecundo tem-
pli fundamenta iecerunt, anno incēſionis eius iuxta Africanum LXXII, iux-
ta autem Chronica Euſebij XXXII. Sed impedientibus Samaritis intermiſ-
ſum eſt opus vſq; ad annum Darij ſecundum, qui etiam Aſueri in regno &
Artaxerxis ſcripſerunt accuſationē aduerſum Iudæos, & reſcripſit Artaxer-
xes, ne ædificaretur Hieruſalem. Romanorum VII Tarquinius regnauit an-
nis XXXV, qui cauſa Tarquinij iunioris filij ſui qui Lucretiam corruperat, à
regno expulſus eſt.

Cambyſes Cyri filius annis VIII. Hic deuicta Ægypto cunctam eius reli- 3431
gionem abominatus, cæremonias eius & templa depoſuit. Babylonem in
Ægypto ædificauit. Hunc aiunt ab Hebræis ſecundum Nabuchodonoſor
vocari, ſub quo Iudith hiſtoria inſcribitur.

Anni mundi

3432 Fratres Magi mensibus VII. Iesus sacerdos magnus & princeps gentis, Zorobabel, Aggęus, Zacharias, & Malachias Prophetæ clarescunt. Pythagoras Physicus philosophus clarus habetur.

3468 Darius an. XXXVI. Inter Darium & Cãbysen regnasse duos fratres Magos in libris Chronicorũ Eusebij reperimus. Verùm Hieronymus in expositione Danielis scribit post Cãbysen Smerdẽ magnũ regnasse, qui Panthaptẽ (inquit) filiam Cambysis vxorem duxit, qui cùm à VII Magis fuisset occisus, & in locum eius Darius suscepisset imperium, eadem Panthaptes nupsit Dario, & ex eo Xerxem filiũ genuit. Secundo anno Darij LXX captiuitatis Hierusalẽ annus impletur, vt vult Eusebius, testẽ adhibens Zachariam Prophetam, apud quẽ secundo Darij anno loquitur angelus: *Domine exercituum vsq; quo tu non misereberis Hierusalẽ, & vrbium Iuda, quibus iratus es? Iste* LXX *annus est.* Item IIII Darij regis anno dicit idẽ Propheta: *Cùm ieiunaretis & plangeretis per hos* LXX *annos, nunquid ieiunium ieiunastis mihi?* Sexto Darij anno Templi ædificatio cõpletur, die tertia mensis Adar, qui est XLVI annus, ex quo eius sub Cyro fundamenta sunt iacta. Vnde in Euangelio dicunt Iudæi: XL *&* VI *annis ædificatum est templum hoc.* Cœperunt autem ædificare anno secundo Darij, mense VI, die †XXIX: & anno VI (vt dictum est) mense XII, die tertia compleuerunt. Ex quo apparet, opus templi & antea ex parte non parua peractum, annos autem LXX à destructione illius vsq; ad perfectam restaurandi licentiam esse computandos.

†XXIIII

Pulsis vrbe regibus, qui imperauerunt annis CCXLIII, vix vsque ad XV lapidem Roma tenebat imperium. Romæ post exactos reges primùm Consules à Bruto esse cœperunt, deinde Tribuni plebis ac Dictatores, & rursum Consules rempub. obtinuerunt per annos ferme CCCCLXXIIII, vsque ad Iulium Cæsarem, qui primus singulare arripuit imperium, Olympiade CLXXXIII.

3488 Xerxes filius Darij annis XX. Hic Ægyptum quæ à Dario discesserat, capit, & aduersus Græciam pugnaturus DCC millia armatorum de regno, & †CCCC de auxiliis, rostratas etiam naues mille ducẽtas, onerarias autem tria millia numero habuisse narratur. Attamen victus patriam refugit. Herodotus historiarum scriptor, Zeuxis pictor agnoscitur.

†CCC *habet Beda.*

3498 Artabanus mensibus VII. Socrates nascitur.

3529 Artaxerxes, qui & Longimanus, id est μακρόχειρ, an. XL. Huius anno VII prima die mensis primi Esra sacerdos & scriba legis Dei ascendit de Babylone cum epistolis regis, & in prima mensis quinti venit in Hierusalem cum viris MDCC. Et inter alia strenuè gesta castigauit filios trãsmigrationis ab vxoribus alienigenis. Eiusdem anno XX, Neemias pincerna de Susis castro adueniens, murum Hierusalem LII diebus restituit, & ducatum genti XII annis prębuit. Huc vsque diuina scriptura temporum seriem continet. Quæ verò post hæc apud Iudæos sunt gesta, de libro Machabæorũ, & Iosephi, atq; Africani scriptis exhibentur, qui deinceps vniuersam historiã vsque ad Romana tempora prosecuti sunt. Et quidẽ Africanus in quinto temporum volumine huius temporis ita meminit: Mansit itaque imperfectum opus vsque ad Neemiam, & vigesimum an. regis Artaxerxis. Quo tempore regni Persarum C & XV an. fuerunt euoluti: captiuitatis autem Hierusalem CLXXX & V an. erat. Et tunc primùm Artaxerxes iussit muros extrui Hierusalem, cui operi præfuit Neemias, & ædificata est platea, & muri circundati. Et ex illo tempore si numerare velis, LXX an. hebdomadas vsque ad Christum poteris inuenire. Xerxes menses II. Post quẽ Sogdianus menses VII. Plato nascitur. Hippocrates medicus insignis habetur.

3548 Darius cognomento Nothus an. XIX. Ægyptus recessit à Persis. Reuersis de captiuitate Iudæis, non reges, sed pontifices præfuerunt vsque ad Aristobulum, qui cum dignitate pontificis etiam regale sibi cœpit vsurpare vocabulum.

Artaxerxes

Artaxerxes qui cognominatus est Mnemō, Darij & Parysatidis filius, an. *Anni mūdi*
x l. Sub hoc rege videtur Hester historia cōpleta: ipse quippe est qui ab Hebræis Asuerus, & à l x x interpretibus Artaxerxes vocatur. Athenienſ. xxiiii 3588
literis vti cœperunt, cùm antea x v i tantùm literas haberent. Carthaginensium bellum famosum. Galli Senones duce Brenno Romam inuaserunt, excepto Capitolio, & incensam v i mens. vastauerunt. Tribuni militares pro Consulibus esse cœperunt. Aristoteles auditor est Platonis x v i i i ætatis annum agens.

Artaxerxes, qui & Ochus, an. x x v i. ipse Ægyptum suo iunxit imperio, 3614
Nectanebo rege in Æthiopiam pulso, in quo Ægyptiorum regnum destructum est. Demosthenes orator omnium rumore celebratur. Rom. Gallos superant. Plato moritur, post quem Academiam Speusippus tenuit.

Artaxerxes Ochi filius an. i i i. Iudæorum pontifex maximus Iaddus clarus habetur, 3618
cuius frater Manasses tēplū in monte Garizi construit. Speusippus moritur, cui succedit Xenocrates quarto anno Ochi. Alexander Philippi & Olympiadis filius vigesimum ætatis annum gerēs Macedonibus regnare incipit.

Darius Arsamis filius an. v i. Alexander aduersum Illyrios & Thracas fe- 3624
liciter dimicans, subuersis Thebis in Persas arma corripuit, & apud Granicum flumen regiis ducibus oppressis, vrbem Sardis capit. Idem capta Tyro Iudæam inuadit, à qua fauorabiliter exceptus Deo victimas immolat, & pōtificem templi Iaddum honoribus plurimis prosequitur. Andromacho locorum custode dimisso, ac v i i regni sui ann. Alexandriam in Ægypto condidit. Nec mora, Babylonem obtinuit interfecto Dario, in quo Persarum regnum destructum est, quod steterat annis c c x x x i. Quo tēpore etiam Latini à Romanis perdomiti sunt.

Alexander post mortem Darij ann. v regnauit: nam antea v i i, Alexan- 3629
der Hyrcanos & † Mardos capit, reuertensque in Ammone condidit Parętonium. Idem Indicum vsque oceanum victoriis potius quàm bellis peruenit, ac Babylonem reuersus x x x i i vitæ, regni autem sui x i i an. veneni haustu periit. Post quem translato in multos imperio, Ægyptum Ptolemæus Lagi tenuit filius, Macedonas Philippus, qui & Aridęus, frater Alexandri, Syriam & Babylonem, & omnia regna orientis Seleucus Nicanor. Asiæ regnauit Antigonus. qui apud Danielem per i i i i hirci qui arietem contereret, cornua designantur.

† *Medos*

Ægypto primus regnauit Ptolemæus Lagi filius annis x l. Appius Clau- 3669
dius Cæcus clarus habetur, qui aquam Claudiam induxit, & viam Appiam strauit. Ptolemæus Hierosolymis & Iudæa in ditionem suam dolo redactis, plurimos captiuorum in Ægyptum transtulit. Iudæorum Pontifex maximus Onias Iaddi filius clarus habetur. x i i Ptolemæi anno Syriæ, & Babyloni, & superioribus locis regnare incipit Seleucus Nicanor. A quo tempore Machabæorum Hebræa historia Gręcorum supputat regnum, & Edisseni sua tempora computant. Seleucus Seleuciam, Laodiceam, Antiochiam, Apameam, Edissam, Berrhœam, & Pellam vrbes condidit. Iudæorum pontifex maximus, religiosissimus ac piissimus, Simō Onię filius clarus habetur. Post quem Eleazarus fratrer eius suscepit templi ministerium, filio eius Onia paruo admodum derelicto. Seleucus in eas vrbes quas extruxerat Iudæos transfert, ius eis ciuium & municipalem ordinem cum Græcis æquali honore concedens.

Ptolemæus Philadelphus annis x x x v i i i. Sostratus Gnidius Pharum in 3707
Alexandria construxit. Ptolemæus Iudæos qui in Ægypto erant liberos esse permisit, & Eleazaro Pontifici multa Hierosolymam, & in templi donaria vasa transmittens l x x interpretes petit, qui scripturam sanctam in Græcum verterent eloquium. Aratus cognoscitur. Iudæorum pōtificatum post Eleazarum auunculus eius Manasses accepit. Tantæ autem potentiæ fuisse nar-

Anni mūdi

ratur Ptolemæus iſte Philadelphus, vt Ptolemæum patrem vinceret. Narrant enim hiſtorię habuiſſe eum peditum c c millia, equitum x x millia, curruum i i millia, elephantos quos primus adduxit ex Æthiopia c c c c, & cætera his ſimilia.

3733 Ptolemæus Euergetes frater ſuperioris regis an. x x v i. Qui inde Euergetes ab Ægyptiis eſt vocatus: quia capta Syria & Cilicia, & propemodum vniuerſa Aſia, inter innumera argenti pōdera ac vaſa precioſa quę cepit, etiā deos eorum, quos Cambyſes capto Ægypto in Perſas portauerat, retulit. Iudęorum Pontifex Onias Simonis Iuſti filius clarus habetur. Cuius item filius Simon non minori gloria fulget. Sub quo Ieſus filius Syrach Sapientiæ librum componens, quem vocant Panareton, etiam Simonis in eo fecit mentionem.

3750 Ptolemæus Philopator filius Euergetis an. x v i i. Antiochus rex Syriæ victo Philopatore Iudæam ſibi ſociat. Iudæorum Pontifex maximus Onias filius Simonis inſignis habetur, ad quem Lacedæmoniorum rex Areus legatos mittit.

3774 Ptolemæus Epiphanes filius Philopatoris annis x x i i i i. Secundus liber Machabæorum apud Iudæos huius temporis geſta continet. Onias ſacerdos aſſumptis Iudæorum plurimis fugit in Ægyptum, & à Ptolemæo honorificè ſuſceptus accepit eam regionem quæ Heliopoleos vocabatur, & concedente rege templum extruxit in Ægypto ſimile templi Iudæorum, quod permāſit vſque ad imperium Veſpaſiani annis c c l. Sub occaſione igitur Oniæ Pontificis infinita examina Iudæorum in Ægyptum confugerunt. Eo tempore & Cyrene eorum multitudine repleta eſt. Hæc autem vel Oniæ, vel cęteris fuit cauſa Ægyptum petendi: quia pugnantibus contra ſe magno Antiocho & ducibus Ptolemæi, poſita in medio Iudęa in contraria ſtudia ſcindebatur, aliis Antiocho, aliis Ptolemæo fauentibus.

3809 Ptolemæus Philometor annis x x x v. Ariſtobulus natione Iudæus, Peripateticus philoſophus agnoſcitur, qui ad Philometorē Ptolemęū explanationū in Moſen cōmentarios ſcripſit. Antiochus Epiphanes, qui poſt Seleucū cognomēto Philopatorē, annis x i regnauit in Syria, Iudæorū legē impugnans, omniaq; ſordibus idolorum complens, in tēplo Iouis Olympij ſimulachrum ponit. Sed & in Samaria ſuper verticē montis Garizi, Iouis Peregrini delubrū ædificat, ipſis Samaritanis vt id faceret precantibus. Verū Mathathias ſacerdos leges patrias vindicat, aduerſus Antiochi duces arma corripiens. Quo mortuo ducatum Iudæorum ſuſcepit filius eius Iudas Machabæus an. c x l v i regni Græcorū, x x autē Ptolemęi, Olympiade c l v: qui mox Antiochi duces de Iudæa expellens, & tēplum ab idolorū imaginibus emundās, patrias leges poſt triennium ſuis ciuibus reddidit. Vnde poſt ſeceſſum Oniæ ſacerdotis in Ægyptum, de quo ſuprà diximus, & mortem Alchimi, qui effugato Onia pontificatū indignus inuadere tentabat, omnium fauore Iudæorum Machabæo ſacerdotium decernitur: quod poſt mortem eius frater Ionathas ſortitus, & x i x annis ſumma miniſtrauit induſtria.

3838 Ptolemæus Euergetes annis x x i x. Ionathas dux Iudæorum & pontifex cum Romanis & Spartiatis amicitias facit. Quo à Tryphone interfecto in ſacerdotium frater Simon aſſumitur, an. regis Euergetis v i i. quod v i i i an. ſtrenuiſſimè regens, filio Ioanni reliquit. Hic aduerſum Hyrcanos bellum gerens, Hyrcani nomen accepit, & à Rom. ius amicitiæ poſtulans, decreto Senatus inter amicos relatus eſt. Samariam, quę noſtro tempore Sebaſte vocatur, obſidione captam ſolo coæquauit, quam poſtea Herodes inſtaurans, Sebaſten in honorem Auguſti appellari voluit.

3855 Ptolemæus Phyſcon, qui & Soter, annis x v i i. Cicero Arpini naſcitur matre Heluia, patre equeſtris ordinis ex regio Volſcorum genere. Hyrcano in pontificatum, quem ipſe x x v i an. tenuit, Ariſtobulus ſuccedit annū vnum, qui rex pariter & pontifex primus apud Iudæos diadematis ſumpſit inſigne,

insigne, post CCCCLXXXIII annos Babyloniæ captiuitatis. Post quem regnauit Ianneus cognomēto Alexander annis XXVII, qui pontificatum quoque administrans crudelissimè ciuibus præfuit. *Anni mūdi*

Ptolemæus, qui & Alexander, annis X. Huius anno VII, Syria in Romanam ditionem cessit, capto Philippo à Gabinio. Expulsus de regno Ptolemęus Physcon per matrem Cleopatram, in Cyprum secedit. 3865

Ptolemæus qui à matre fuerat eiectus, an. VIII regressus de fuga regnum obtinuit, quia Alexandrum qui ante eum fuerat, ob interfectionem matris ciues pepulerant. Sylla Athenienses vastat. 3873

Ptolemæus Dionysius annis XXX. Ab huius anno V Alexandra vxor Alexandri Pontificis post mortem eius regnauit Iudæis an. IX. Ex quo tempore Iudæos rerum confusio, & variæ clades oppresserunt. Post cuius mortem Aristobulus & Hyrcanus filij eius cōtra se de imperio dimicantes, occasionem præbuere Romanis, vt Iudæam inuaderent. Itaq; Pompeius Hierosolymam veniens, capta vrbe & templo reserato vsque ad Sancta sanctorum accedit, Aristobulum vinctum secum abducit, pontificatum cōfirmat Hyrcano: deinde Antipatrum Herodis Ascalonitæ filium procuratorem Palæstinæ facit, mansitq; in pontificatu Hyrcanus annis XXXIIII. Vergilius Maro in pago qui Andes dicitur, haud procul à Mantua nascitur, Pompeio & Crasso COSS. Pompeius captis Hierosolymis tributarios Iudæos facit. Virgilius Cremonæ studiis eruditur. Cæsar Germanos & Gallos capit, & Britannos quoque, quibus ante eum ne nomen quidem Rom. cognitum fuerat: victos obsidibus acceptis stipendiarios facit. 3903

Cleopatra soror Ptolemæi annis XXII. Orto enim bello ciuili inter Cæsarem & Pompeium, victus Pompeius Alexandriam petit, ibiq; ab ipso, à quo sperabat auxilia, Ptolemæo percussus interiit. Mox Cæsar Alexandriam venit: ipsi quoque Ptolemæus parare insidias voluit, vnde bello ei illato, victus in Nilo periit. Cæsar Alexandria potitus, regnum Cleopatrę dedit, cum quā consuetudinem stupri habuerat: cuius regni tertio an. ipse primus Rom. singulare obtinuit imperium, à quo Cæsares Rom. principes appellati. Cleopatra regio comitatu vrbem ingressa. 3925

Cæsar ob insolentiam morum, coniurantibus in eum LX vel amplius Senatoribus equitibusque Rom. in curia confossus interiit, post annos IIII, & menses VI, quàm regnare cœperat. Cassius Iudęa capta templum spoliat. 3929

Octauianus Cęsar Augustus Rom. II. regnauit annis LVI, & mensibus VI, à quo Augusti appellati reges Rom. quorum XV viuente Cleopatra, XL & vnum postea viuit annos. XI Augusti anno, deficiente in Iudæa pontificum principatu, Herodes nil ad eum pertinens, vtpote Antipatri Ascalonitæ & matris Cypridis Arabicę filius, à Rom. Iudæorū suscepit principatum, quem tenet an. XXXVI. Qui ne ignobilis fortè & à Iudæorum semine argueretur extraneus, combussit libros omnes, quibus nobilitas gentis in templo seruabatur asscripta, vt deficientibus probamentis & ipse ad hanc pertinere putaretur. Insuper etiam vt suam sobolem regio illorum generi commisceret, proiecta Doside fœmina Hierosolymitana, quam priuatus acceperat vxorem, & nato ex eo filio Antipatro, sociat sibi Mariamnem filiam Alexandri, neptem Aristobuli fratris Hyrcani, qui ante eum rex erat Iudæorum. Hæc quinque ei filios genuit, quorum duos Alexandrum & Aristobulum ipse necauit in Samaria. Nec mora, pòst etiam matrem illorū, qua nil carius nouerat, simili scelere peremit. E quibus Aristobulus Herodem ex Beronice susceperat filium, quem actibus Apostolorum ab angelo percussum legimus. Tertio inter Augustum & Antonium orto bello, quòd Antonius qui Asiam & Oriētem tenebat, repudiata sorore Augusti Cleopatram duxisset vxorem, Antonius & Cleopatra victi semet interficiunt. A quo tempore quidam primum annum Augusti monarchiæ supputant. Hactenus qui vocabantur Lagidæ, in Ægypto regnauerunt annis CCXCV.

Anni mūdi 3952 Anno Cæsaris Augusti XLII, à morte verò Cleopatræ & Antonij, quando & Ægyptus in prouinciam versa est, anno XLVII, Olympiadis 193 anno tertio, ab Vrbe autem condita DCCLII anno, id est, eo anno quo compressis cunctarum per orbem terræ gentium motibus firmissimam verissimamq; pacem ordinatione Dei Cæsar composuit, Iesus Christus filius Dei sextam mundi ætatem suo consecrauit aduentu, anno imperij Augusti XLIIII. Herodes morbo intercutis aquæ, & scatentibus toto corpore vermibus miserabiliter & dignè moritur. Pro quo substitutus ab Augusto filius eius Archelaus, regnauit annis IX, id est vsque ad ipsius Augusti finem: tunc enim non ferentibus vltrà, sed accusantibus apud Augustum ferocitatem eius Iudæis, in Viennam vrbem Galliæ relegatur, & ad minuendam Iudaici regni potentiam, insolentiamque domandam, quatuor fratres eius pro eo sunt Tetrarchę creati, Herodes, Antipater, Lysias & Philippus: quorum Philippus & Herodes qui Antipas prius nuncupabatur, etiam viuente Archelao Tetrarchæ fuerant ordinati.

3980 Tiberius priuignus Augusti, hoc est Liuiæ vxoris eius filius ex superiore genitus coniuge, regnauit ann. XXIII. Huius anno XII Pilatus Iudææ procurator ab eodem dirigitur. Herodes Tetrarcha qui Iudæorum principatum tenet ann. XXIIII, in honorē Tiberij & matris eius Liuię, Tiberiadem condidit & Libiadem.

3981 Anno XV imperij Tiberij, dominus post baptismum quem prædicauit Ioannes, mundo regnum cœlorum annunciat, peractis à mundi principio secundum Hebræos ann. (vt Eusebius in suis Chronicis signat) IIII millib. annotādo quòd XVI ann. Tiberij principium fuerit LXXXI Iubilei secundum Hebræos. Quare autem nostra supputatio vndeuiginti minus ponendos æstimauerit annos, facilè qui superiora libelli huius legerit inueniet. Iuxta verò Chronica eadem, quæ ipse Eusebius de vtraque editione, vt sibi videbatur, composuit, anni sunt V millia, CCXXVIII.

3984 Anno XVIII imperij Tiberij Dominus sua passione mundum redemit, & prædicaturi per Iudææ regiones Apostoli, Iacobum fratrem domini Hierosolymis ordinant episcopū, ordinant & VII diaconos. Et lapidato Stephano ecclesia per regiones Iudææ & Samariæ dispergitur. Agrippa cognomento Herodes, filius Aristobuli filij Herodis regis, accusator Herodis Tetrarchæ, Romam profectus à Tiberio in vincula coniicitur, vbi plurimos sibi asciuit ad amicitiam, & maximè Germānici filium Caium.

3993 Caius cognomento Caligula regnauit annos III, mens. X, dies VIII. Hic Herodem Agrippam amicum suum vinculis liberatum regem Iudææ facit, qui permanet in regno ann. VII, id est vsque ad quartum Claudij ann. Quo ab angelo percusso succedit in regnum filius eius Agrippa, & vsque ad exterminium Iudæorum XXVI an. perseuerat. Herodes Tetrarcha & ipse Caij amicitiam petens, cogente Herodiade Rom. venit, sed accusatus ab Agrippa etiam Tetrarchiam perdidit, fugiensque in Hispaniam cum Herodiade mœrore periit. Pilatus qui sententiam damnationis in Christum dixerat, tantis irrogante Caio angoribus coartatus est, vt sua se manu peremerit. Caius in Deos se referens, Iudæorum loca sancta sordibus idolorum profanat. Matthæus in Iudæa prædicans Euangelium scripsit.

4007 Claudius an. XIII, mens. VII, dies XXVIII. Petrus apostolus cùm primis Antiochenam fundasset ecclesiam, Romam pergit, ibiq; XXV an. cathedram tenet episcopalem, id est, ad vltimum Neronis an. Marcus Euāgelium quod Rom. scripserat, Ægypto Petro mittente prædicat. Quarto Claudij anno fames grauissima, cuius Lucas meminit, facta est. Eodem anno ipse Britanniam adiens, quam neque ante Iulium Cæsarem, neque post eum quisquam attingere ausus fuerat, sine vllo prælio ac sanguine intra paucissimos dies, plurimam insulæ partem in deditionem recepit, Orcades etiam insulas Romano adiecit imperio, ac VI quàm profectus erat mense Romam rediit.

Nono

Nono regni sui anno Iudæos tumultuantes Roma expulit, quod Lucas refert. Sequenti anno fames maxima Romam corripit. *Anni mũdi*

Nero an. XIII, mens. VII, dies XXVIII. Huius secundo anno Festus Iu- 4022
dææ procurator successit Felici, à quo Paulus Romam vinctus mittitur, & biennium in libera manens custodia, post hæc ad prædicandum dimittitur, nec dum Nerone in tanta erumpente scelera, quanta de eo narrant historiæ. Iacobus frater domini, cùm XXX annos rexisset Hierosolymorum ecclesiã, VII Neronis anno lapidatur à Iudæis, vindicantibus in illo, quòd Paulum interficere nequiuerunt. Festo magistratui Iudææ succedit Albinus, Albino Florus, cuius luxuriam & auaritiam, cæteraque flagitia non ferentes Iudæi, contra Rom. rebellauerunt: aduersum quos Vespasianus magister militiæ transmissus, plurimas vrbes Iudææ cepit. Primus verò super omnia scelera sua etiam Christianos persequitur, quorum eximios Romæ Petrum cruce, Paulum occidit gladio. Hic in re militari nihil omnino ausus, Britanniam penè amisit. Nam duo sub eo nobilissima oppida illic capta atque euersa sunt.

Vespasianus annos IX, menses XI, dies XXII. Hic apud Iudæam impe- 4031
rator ab exercitu appellatus, & bellum Tito filio commendans Romam per Alexandriam proficiscitur: qui secundo anno Iudææ regnum subuertit, templumque solo strauit, post annum primæ ædificationis eius MLXXXIX. Consummatum est bellum an. IIII, duobus Nerone viuente, & duobus aliis postea. Vespasianus inter alia magnorum operum in priuata adhuc vita in Germaniam, ac deinde in Britanniam à Claudio missus, tricies & bis cum hoste conflixit, duas validissimas gentes, XX oppida, insulam Hectam Britanniæ proximã imperio Romano adiecit. Colossus erigitur, habens altitudinis pedes CVII.

Titus annos II, menses II, vir omnium genere virtutum mirabilis, 4033
adeò vt amor & deliciæ humani generis diceretur. Hic Amphitheatrum Romæ ædificat, & in dedicatione eius quinque millia ferarum occidit.

Domitianus frater Titi iunior annos XV, menses V. Hic secundus post 4049
Neronem Christianos persequitur, sub quo Apostolus Ioannes in Patmum insulam relegatus est, & Flauia Domicilla Flauij Clementis Consulis ex sorore neptis, in insulam Pontianam ob fidei testimonium exiliatur.

Anni mũdi	*Regnum Romanorum.*	*Anni Dom.*
	Anno XLII Octauiani Augusti Cæsaris, ex quo anno Ægyptus in prouinciam redacta est, & Cleopatra cum Antonio victa XXVIII anno, ab Vrbe verò condita DCCLII, Olympiadis CXCIII anno III, Dominus noster Iesus Christus in Bethlehem Iuda nascitur, transactis ab initio mundi secundum Hebraïcam veritatem annis tribus millibus DCCCCLII, secundum LXX verò Interpretes quinque millibus CXCIX.	
	43	
	44 Augustus Tiberium & Agrippam in filios adoptauit. Herodes infantes occidit.	
	45 Iudas Galilæus ad rebellandum Iudæos cohortatur.	
	46 Asinius Pollio orator moritur.	
	47 Herodes rex Iudææ cum magno cruciatu moritur, pro quo Archelaus regnauit annis IX.	
	48 Fames magna Romæ facta est.	
	49	
	50 Tiberius Cæsar Dalmatas Sarmatasque subegit.	
	51	
	52	

Anni mūdi | *Regnum Romanorum.* | Anni Dom.

53 Iani portæ 12 annis iam ab Augusto clausæ aperiuntur.
54 Messala Coruinus orator moritur.
55 Eclipsis Solis facta est.
56 Archelaus in Viennam Galliæ vrbem ab Augusto relegatur, & Iudæa Tetrarchis committitur: & Augustus moritur ann. ætatis 76.
TIBERIVS II, priuignus Augusti, regnauit annis 23.
1 Herodes Tetrarcha Iudæorum regnum tenuit annis 24.
2 Mathematici vrbe pelluntur.
3 Liuius historiographus moritur. Ouidius poëta in exilio moritur.
4 Germanicus à Tiberio missus Germanos vicit.
5 Tredecim vrbes terræmotu corruerunt. Germanicus Cæsar moritur. 20
6 Fenestella historiographus & poëta moritur.
7 Tiberius multos reges ad se dolo vocatos nunquam remisit.
8 Pompeij theatrum incensum est.
9 Tiberius Drusum consortem regni fecit, qui eodem anno
10 veneno periit.
11
12 Pilatus præses Iudææ à Tiberio mittitur.
13
14
15 Dominus Iesus Christus à Ioanne baptizatur, tricesimo an- 30
16 no ætatis suæ secundum carnem inchoante, & prædicare cœpit.
17 Ioannes baptista ab Herode Tetrarcha decollatur.
18 Dominus in Hierosolymis passus est, & resurrexit. eclipsis Solis, & maximi terræmotus facti sunt.
19 Iacobus frater Domini, Hierosolymorum episcopus ab Apostolis ordinatur, sedit ann. 30. Stephanus lapidatur.
Paulus Apostolus de cœlo vocatur.
20 Pilatus imaginem Cæsaris in templo statuens seditionem Iudæis excitauit.
21 Seianus præfectus Tiberium, vt Iudæos deleat, cohortatur.
22 Agrippa Herodem Tetrarcham Romæ accusans à Tiberio in vincula mittitur.
23 Tiberius populū Rom. grauiter afflixit, & ipse veneno periit.
† 3. CAIVS Caligula III an. † 4, mens. 10, dies 8, vir scelestissim⁹.
1 Herodes Agrippa rex Iudææ à Caio constitutus regnauit annis 7.
2 Iudæi apud Alexandriam profligantur, pro quibus Philo cla- 40
3 rissimus scriptor apud Caium interpellans nihil profuit.
4 Pilatus semetipsum interfecit, magnis à Caio calamitatibus oppressus.
5 Matthæus Euangelium scripsit Hebraicè.
Caius occiditur à protectoribus suis.
1 CLAVDIVS IIII annos 13, menses 7, dies 28.
2 Petrus Apostolus Romam venit, ibique per 25 ann. prædicans episcopatum tenuit.
3 Herodes Agrippa ab Angelo percussus expirauit, pro quo filius eius Agrippa regnauit annis 26.
Marcus Euangelista in Ægypto Christum annunciat. Primus Antiochiæ episcopus Euodius ordinatur.

4 Fames

Anni mūdi | *Regnum Romanorum.* | Anni Dom.

4 Fames magna facta est. Claudius Britanniam subegit.
5 Noua insula xxx stadiorum in mari apparuit.
6 Ciues Romani à Claudio numerati sunt sexagies nouies centum & quadraginta quatuor millia.
4000 7 Iudæorum in seditione triginta millia necantur in diebus A- 50
8 zymorum.
9 Claudius Iudæos expulit vrbe.
10 Magna fames Romæ facta est.
10 11 Claudius Felicem procuratorem Iudææ facit.
12 His temporibus Simon magus simoniacæ hæreseos autor extitit.
13 Ægyptius quidam pseudopropheta Iudæorum plures seducens à Felice opprimitur.
14 Claudius veneno mortuus est anno ætatis LXIIII.

NERO V annos 13, menses 7, dies 28. Iste flagitiosus in cunctis primam in Christianos persecutionē exercuit, in qua Romæ Processus & Martianus, XLVII à beato Petro baptizati, Torpes, Marcellus & Apuleius: Mediolani, Nazarius & Celsus: Aqui-
20 leiæ, Hermagoras episcopus, Fortunatus diaconus, Felix cū Constantia: Rauennæ Apollinaris episcopus pro Christo coronantur.
1 Seditio in Cæsarea orta plures Iudæorum perdidit. Festus Felici successit.
2 Paulus Apostolus Romam à Festo præside mittitur.
3 Hucusque librum Actus Apostolorum Lucas Euangelista 60
perduxit, continentem annos à passione Domini XXVII.
4 Statius poëta clarus habetur.
5 Nero Agrippinam matrem suam, & sororē patris interfecit.
6 Nero infinita luxuria & lasciuia, ignauiaque bacchatur.
30 7 Iacobus frater Domini à Iudæis lapidatur. Festo præsidi Albinus in Iudæa successit.
8 Marcus Euangelista apud Alexandriam passus est, pro quo Ananias 23 annis. Albino Florus successit.
9 Neronianæ thermæ à Nerone ædificantur.
Persius & Lucanus poëtæ moriuntur.
10 Nero vt similitudinem Troię ardentis videret, magnam partem Romæ incendit.
11 Nero Senecam magistrum suum interfecit.
12 Vespasianus dux exercitus aduersus Iudęos rebellantes à Ne-
40 rone mittitur.
13 Petrus & Paulus à Nerone propter Simonem magum truci- 70
dantur, & pestilentia Romæ facta est, Neroque seipsum interfecit.

IVLIVS I à beato Petro papa, sedit annis 12. Antiochiæ secundus episcopus ordinatur Ignatius.

GALBA VI mens. 7, Otho mens. 3, Vitellius mens. 8.
1 Vespasianus in Iudæa pugnans, Imperator ab exercitu constituitur.

VESPASIANVS VII annos 9, menses 11, dies 22, vir militari virtute præcipuus.
50 Titus Iudæos inenarrabili fame cruciatos obsedit.
2 Hierusalem à Tito expugnata destruitur, anno à passione Domini 42, à prima verò conditione templi sub Solomone 1089.
3
4
5 Hoc tempore Iosephus historiographus clarus habetur.

Anni mūdi | *Regnum Romanorum.* | Anni Dom.

6
7 Colossus erectus est, habens altitudinis pedes 107.
8
9 Pestilentia Romæ facta est: & terræmotus tres ciuitates Cypri subuertit. 80
10 Vespasianus profluuio ventris in villa circa Sabinos obiit.

TITVS VIII, Vespasiani filius annos 2, menses 2. Vir omnium genere virtutum mirabilis, ita vt deliciæ & amor humani generis diceretur.

1 Titus amphitheatrum Romæ construxit, in cuius dedicatione 5000 ferarum occidit.
2 Anacletus papa II sedit annis 12. Titus in eadem villa qua & pater, obiit anno ætatis 42.

DOMITIANVS IX, frater Titi, ann. 15, mensibus 5. Hic omnibus infectus sceleribus, secundò persequitur Christianos. cuius tempore passi sunt Romæ Eutyches, Victorinus & Maro: apud Amiterninam vrbem Victorinus episcopus.

1 Domitianus eunuchos fieri prohibuit.
2 Decreto Senatus Titus inter Deos refertur.
3 Tres virgines Vestæ ob stuprum damnantur.
4 Anianus I post Marcum Euangelistam episcopus Alexan-
5 driæ post annos 22 obiit, pro quo Abilius II an. 13.
6 Domitianus se Deum & dominum appellari iussit.
7 90
8 Quintilianus rhetor Romæ clarus habetur.
9 His temporibus hæresis Menandri magi & Ebionitarum & Cerinthiorum & Nicolaitarum exoritur.
10 Hoc tempore Romani mala plurima à Cæsare & ab hostibus pertulerunt.
11 Domitianus de Dacis & Germanis triumphat.
12 Clemens papa III sedit annis 9. Cornelia virgo vestalis ob stuprum viua defossa est.
13 Domitianus multos nobilium occidit.
14 Hoc tempore Ioannes Apostolus in Patmon insulam à Domitiano exilio missus, Apocalypsim scripsit.
15 Domitianus Flauiam Domicillam cum multis aliis in exilium pro fide Christi relegauit.
16 Domitianus cùm multa mala egisset, crudeliter à suis interfectus est, anno ætatis 35.

NERVA X senex anno 1, mensibus 3, diebus 8. Hic primo edicto suo omnes exules reuocauit.

4050 1 Sanctus Ioannes Apostolus ab exilio rediens Euangelium scripsit. Nerua confectus morbo obiit. 100

TRAIANVS XI genere Hispanus annis 19, mensibus 6, diebus 15. Vir reipublicæ vtilis, sed errore deceptus, tertiò persequitur Christianos.

1 Alexandriæ III Cerdon episcopus sedit annis 12.
2 Ioannes Apostolus apud Ephesum dormiuit in pace, anno à
3 passione Domini 68.
4 Euaristus papa IIII sedit annis 8. Traianus de Dacis & Scythis triumphat.
5 Traianus multas gentes Romano subiecit imperio.
6
7

8 Huius

Anni mūdi	Regnum Romanorum.	Anni Dom.

8 Huius Traiani tempore terræmotus multas vrbes subuertit,
9 & aurea domus Neronis incendio periit, & Pantheum fulmine crematum est.

10 Hoc tempore Symeon Cleophę filius, Hierosolymæ episcopus, crucifigitur, anno ætatis 120. pro quo Iustus. 110

Terræmotus factus est.

11 Hoc tempore Plinius Secūdus philosophus clarus, pro Christianis Traianum mitigat. Ignatius Antiochiæ episcopus Romæ

10 bestiis traditur, pro quo Oron III constituitur.

12 Alexander papa V, sedit annis 10.

13 Alexandriæ Primus IIII episcopus, sedit annis 12.

14 Post Iustum Hierosolymæ episcopum Zachæus IIII sedit:
15 post quem Tobias V, & post hunc Beniamin VI, deinde Ioannes VII, post quem Matathias VIII, cui succedit Philippus IX.

16 Traianus Armeniam, Assyriam & Mesopotamiam prouin-
17 cias facit. Terræmotus penè totam Antiochiam subruit.

18 Iudæi commoti magnas cædes hominum faciunt, sed in A-

20 lexandria victi ab omnibus vbique trucidantur.

19 Traianus apud Seleuciam profluuio ventris moritur anno ætatis 64.

ÆLIVS ADRIANVS XII ann. 21. Hic per Quadratum discipulum Apostolorum, & Aristidem virum sapientem, libris apologeticis edoctus, mitis efficitur Christianis.

Huius tempore passi sunt Romæ Xistus papa, Getulius, Sabina & Seraphia virgines: apud Mesenam Eleutherius episcopus cum Anthia matre, Parisius, Dionysius Areopagita episcopus: apud Tiburnam Symphorosa cum VII filiis.

30 1 Adrianus Alexandriam publicis restaurauit expensis. 120

2 Adrianus iterum Iudæos profligat. Traianum Senatus inter Deos refert.

3 XISTVS papa VI, sedit annis 10. Adrianus plurima tri-
4 buta relaxat. Terræmotus factus est. Bellum cōtra Sauromatas gestum.

5 Adrianus in Libyam quæ à Iudæis vastata fuerat, colonias deducit.

6 Alexandriæ † Iustinus V episcopus, sedit annis 11. Adrianus Atheniensibus legem dedit. † Iustus.

40 7 Hierosolymis post Philippum episcopus Seneca X, & post hunc Iustus XI, deinde Leui XII, post quem Ephres XIII, postea † Iesses XIIII, & post hunc Iudas XV, episcopi præfuerunt. † Ioses.

8 Hoc tempore Aquila interpres habetur.

9 Adrianus apologeticis nostrorum acceptis literas pro Chri-
10 stianis misit. 130

11 His temporibus Saturninus & Basilides & Carpocrates hæresim condiderunt.

12 Adrianus Pater patriæ primus appellatur. TELESPHORVS

50 papa VII, sedit annis 11.

13 Antiochiæ constituitur Cornelius episcopus. Nicopolis &
14 Cæsarea terræmotu corruerunt. Templum Romæ & Veneris Romæ factum est.

15 Adrianus Athenas ampliauit ædificiis plurimis.

16 Iudæi in arma versi Palæstinam depopulantur.

Anni müdi | *Regnum Romanorum.* | Anni Dom.

17 Alexandriæ Eumenes VI episcopus, sedit annis 13.
18 Iudæi iterum commoti, magnis vbique cædibus enecantur.
19 Hierusalem ab Ælio Adriano reparata est, & ex eius nomine Ælia nuncupata, & Iudæis ne introirent interdicta.
20 Primus ex gentibus Hierosolymis episcopus Marcus ordinatur, cùm iam XV de Iudaica gente fuissent.
21 Adrianus morbo intercutis aquæ moritur, maior sexagenario. 140

ANTONINVS XIII, cognomento Pius, annis 22, mens. 3. Iste per apologeticum Iustini Christiani philosophi & postea martyris edoctus, clemens efficitur nostris.
1 HYGINVS papa VIII sedit annis III.
2 Antoninus Pater patriæ appellatur.
3 Valentinus & Cerdon, & post hos Marcion & Marcus ecclesiam hæresi impugnant.
4 Iustinus Philosophus pro Christianis apologeticon Antonino scripsit.
5 PIVS papa IX sedit 15. Sub hoc Hermes librum Pastoris scripsit.
6 Antiochiæ constituitur episcopus Heros V.
7
8
9 Alexandriæ Marcus VII, sedit annis 10.
4100 10 150
11
12
13 Apollonius & Basilides philosophi illustres habentur.
14
15
16
17 Crescens Cynicus philosophus Iustino nostro philosopho persecutionem commouit, in qua ille pro Christo occu-
18 buit.
19 Alexandriæ Celadion VIII episcopus, sedit annis 14.
20 ANICETVS papa X, sedit annis 11. 160
21 Hierosolymis post Marcum factus est episcopus Cassianus
22 XVII, Publius XVIII, Maximus XIX, Iulianus XX, Gaianus XXI, Symmachus XXII, Caius XXIII, Iulianus XXIIII, Capito XXV.
† 72. 23 Antoninus Pius apud Lorium obiit anno ætatis † 77.

MARCVS ANTONINVS VERVS, cum fratre Lucio Aurelio Commodo annis 19, mense 1.
1 Hi primùm æquo iure administrauerunt imperium.
2 Lucio Cæsari Athenis sacrificanti ignis ab Oriente ad Occidentem in cœlo ferri visus est.
3 Vologesus rex Parthorum prouincias populatur Romanas quasdam.
4 Fronto orator insignis habetur. Seleucia à Romanis capta est.
5 Cæsares de Parthis triumphant.
6 Sub his principibus quarta persecutio orta apud Asiam Polycarpum Smyrnæ episcopum cum plurimis, & in Gallia multos sanctorum coronauit. in qua passi sunt Romæ Anicetus papa,

Anni mūdi	*Regnum Romanorum.*	Anni Dom.

papa, Victor papa, Symmetrius presbyter, Felicitas cum VII filiis, Iulius & Antoninus, Eusebius & Pontianus, Peregrinus & Vincentius: apud Sebasten Armeniæ XL martyres sub Agricola iudice: apud Spoletum Concordius, Germanicus, & Pionius: apud Apameam Alexander & Gaius: apud Cretam Philippus episcopus: apud Pergamum Carpus episcopus, Papyrius diaconus: Lugduni Galliæ Irenæus episcopus cum multis, Photinus quoque vrbis eiusdem episcopus, & Blandina cum aliis 48. Epipodius & Alexander in Syria: Victor & Corona Mediolani: Faustus † Cabillone, Marcellus, item Valerianus: Alexandriæ Ptolemæus & Lucius. *† Aminione.*

7 Hoc tempore lues maxima multas vastauit prouincias, & exercitum Romanum penè deleuit. 170

8 SOTER papa XI sedit annis 8. Antiochiæ Theophilus VI

9 episcopus vir sapiens ordinatur.

10 Alexandriæ Agrippinus episcopus sedit annis 10. Lucius Cæsar apoplexia extinctus est.

11 Cataphrygarum hæresis oritur.

12

13 His temporibus episcopus Dionysius Corinthi, episcopus Modestus, Melisso, Pinytus Cretæ episcopus, Theophilus Antiochiæ episcopus, Apollinaris & alij plurimi doctores clari habentur.

14 Antoninus imperator multa prælia per se & per duces suos cōtra Romanos inimicos exegit. Antiochiæ VII episcopus † Maximus constituitur. *† Maximinus.*

15 Hoc tempore Tatianus hæresin Encratitarum condit.

16 ELEVTHERIVS papa XII sedit annis † 13. Antoninus Commodum filium consortem regni fecit. *† 15.*

17 Imperatores de hostibus triumphant, & debita plebi relaxant. 180

18 Lucius Britanniæ rex ab Eleutherio papa, vt Christianus efficiatur, impetrat.

19 Antoninus in Pannonia moritur.

L. ANTONINVS COMMODVS XV post mortem patris annos 13 regnauit. Hic Germanos feliciter vicit. Cæterùm obscœnus & prauus fuit.

1 Alexandriæ Iulianus X episcopus, sedit annis 10. Commodus de Germanis triumphat.

2 Templum Serapidis Alexandriæ incensum est.

3 Hoc tempore Parthenus & Clemens Alexandriæ clari habentur.

4 Hierosolymis Maximus XXVI episcopus ordinatur, post quem Antoninus XXVII, Valens XXVIII, † Dulcianus XXIX, Narcissus XXX, † Dius XXXI, Germanio XXXII, Gordius XXXIII, & Narcissus XXXIIII. *† Dulychianus.* *† AElius.*

5 Commodianæ thermæ Romæ factæ sunt.

6 Origenes apud Alexandriam nascitur.

7 Hoc tempore Montanus quidam Cataphrygarum hæresin condit.

8 Irenæus Lugdunensis episcopus, & alij doctores claruerunt. 190

9 Capitolium Romæ & bibliotheca fulmine cremantur.

10 Commodus Colossi capite sublato, suæ imaginis caput iussit

Anni mũdi | *Regnum Romanorum.* | *Anni Dom.*

imponi. VICTOR papa XIII, sedit annis 13.
Alexandriæ Demetrius XI episcopus annis 43.
11 Magna quęstio de Pascha oritur, & in dominica die celebrari iubetur.
12 Serapion Antiochiæ episcopus VIII ordinatur. Commodus multos nobilium interfecit.
13 Commodus cunctis incommodus, in domo Vestiliani strangulatur.
ÆLIVS PERTINAX XVI, mensibus 6. Hunc Iulianus
1 iurisperitus occidens, regnauit mensibus 7.
SEVERVS genere Afer annis 17. Hic Iulianus ciuili bello
1 vicit, & se Pertinacem appellauit.
2
3 Hoc tempore Narcissus Hierosolymitanus episcopus, &
4150 | 4 Theophilus Cæsariensis, Polycarpus quoque & Bacchylus Asiani, & alij episcopi insignes habentur. | 200
5 Iudaicum & Samariticum bellum motum est.
6 Seuerus Parthos & Adiabenos Arabasque superauit & sub-
7 iecit.
8 Thermæ Seuerianæ apud Antiochiam factæ sunt.
9 ZEPHYRINVS papa XIII, sedit annis 18.
10 Seuerus quinta persecutione plurimos sanctorum corona-
11 uit, inter quos pater Origenis Leonides cum multis aliis martyrizatur.
12 Perpetua & Felicitas hac persecutione apud Carthaginem bestiis deputantur.
13 Hoc tempore Symmachus & Theodotion interpretes habentur.
14 Seuerus vallum apud Britannos per 132 passuum millia à | 210
15 mari ad mare fecit.
16 Tertullianus Afer clarus habetur.
17 Seuerus in Britannia moritur.
ANTONINVS CARACALLA XVIII, annis 7.
1 Antiochiæ IX episcopus Asclepiades constituitur.
2 †Hoc tempore Alexander XXXV episcopus Cappadociæ à Narcisso Hierosolymitano episcopo constituitur.

† Secus aliquanto Eusebius habet.

3 Antoninus Caracalla propter genus vestis quod Romæ ero-
4 gabat, cognominatur.
5 Antoninus Romæ thermas sui nominis ædificauit.
6 Antoninus impatientia libidinis nouercam suam Iuliam duxit vxorem.
7 Antoninus interficitur anno vitæ †43. | 220

† 44.

OPILIVS MACRINVS XIX, annum vnum regnauit.
1 Macrinus cum filio Diadumeno occiditur. Antiochiæ X Philetus episcopus constituitur.
M. AVRELIVS ANTONINVS XX annis 4.
1 CALLISTVS papa XV, sedit annis 5.
2 Hippolytus episcopus clarus habetur. Heliogabalum templum Romæ ædificatur.
3 In Palæstina Nicopolis, quæ prius Emmaus vocabatur, condita est.
4 Aurelius tumultu militari Romæ occiditur. Huius tempore coronantur Romæ Callistus papa, Vrbanus papa, Cæcilia virgo, Tiburtius & Valerianus, Calepodius presbyter,

Anni mũdi | *Regnum Romanorum.* | Anni Dom.

byter, Palmarius consul cum vxore & filiis, & Simplicius senator.

AVRELIVS ALEXANDER XXI annis 13. Hic in matrem suam vnicè pius fuit, & cunctis charus.

1 Alexander Xerxem regem Persarum vicit.
2 VRBANVS papa XVI. sedit annis † 8. Hic multos nobilium † 9.
3 ad Christi fidem conuertit.
4 Vlpianus iurisconsultus insignis habetur.
5 Neronianæ thermæ Alexandrinæ vocantur. 230
6 Geminus presbyter, & Hippolytus & Beryllus episcopi & Bostrenus clari habentur.
7 Antiochiæ episcopus XI Zebennus constituitur.
8 Mammea mater Alexãdri Origenem celeberrimum docto-
9 rem ad se vocatum audire curauit.
10 PONTIANVS papa XVII sedit annis † 6. † 5.
11 Alexandriæ Heracleas XII episcopus, vir sapiens, sedit annis
12 † 13. † 16.
13 Alexander tumultu militari occiditur.

MAXIMINVS XXII annis 3. Iste Christianos & maximè rectores ecclesiæ sexto post Neronem persequitur.

Sub quo apud Cæsaream Palæstinam Pamphilus & Maximus presbyteri coronantur. 240

1 Pontianus papa & successor eius ANTHERVS XVIII papa
2 post primum mensem pontificatus martyrio coronantur.
3 FABIANVS papa XIX sedit annis 14. Maximinus Aquileiæ occiditur.

GORDIANVS XXIII annis 6.

1
2 Pupienus & Balbinus qui imperium arripuerant, in palatio occisi sunt.
3 Hoc tẽpore Iulius Africanus chronographus clarus habetur.
4 Hac tempestate Origenes Theodorum & Athenodorum fratres, postea nobiles episcopos, diuina imbuit philosophia.
5
6 Gordianus cùm victor à Parthis reuerteretur, haud longè à Romano solo interficitur.

PHILIPPVS cum filio Philippo annis VII. Hic primus omnium imperatorum Christianus fuit.

1 Philippus Philippum filium suum consortem regni fecit.
2
4200 3 Alexandriæ XIII Dionysius episcopus clarus doctor, sedit annis † 19. 250 † 17.
4 Millesimus annus ab vrbe condita festiuè celebratur.
5 Origenes presbyter his temporibus tanta scripsit, vt Hieronymus quodam loco quinque millia librorum eius se legisse
6 dicat.
7 Philippus senior Veronæ, iunior verò Romæ occiditur.

DECIVS XXV anno 1, mensibus 3. Iste septimam in Christianos persecutionem excitauit.

1 Hac & sequenti persecutione passi sunt Romæ Fabianus papa, Xistus papa, Laurentius, Felicissimus, & Agapetus diaconus, Abdo & Sennes, Hippolytus & Concordia, Irenæus & Habundius, Cornelius papa, Victoria virgo, Miniates: Antiochiæ † Babillus episcopus: Apollonia ciuitate Leacus, † Babylas.

Anni mũdi | *Regnum Romanorum.* | Anni Dom.

Thyrſus & Callinicus: Hieroſolymis Alexãder epiſcopus: Nazanzo Trypho: in Ægypto ciuitate Tanais, Phileas epiſc. Philoromus: Babyloniæ etiam Creſiphontes epiſcopus: Pamphyliæ Neſtor epiſcopus: in Corduba Parmenius presbyter cum aliis: in Cyrienſi colonia Marianus & Iacob: in Tyro Anatolia & Audax: in Africa Nemeſianus, Felix, Rogatianus presbyter, Feliciſſimus cum aliis: Antiochiæ Aſclepiades epiſcopus: Alexandriæ Agatho, Serapion, Arſenius, Dioſcorus cum aliis: item Romæ Stephanus papa, Eugenia, Iouinus, Baſilius, Lucius papa, Baſilla, Rufina, & Secunda virgines, Tertullianus, Protus, Hyacinthus, Xiſtus papa, Valerianus, Nemeſius, Symphorianus & Olympius: in Hiſpania Terragone: Veronæ Zenon epiſcopus, Fructuoſus epiſcopus, Augurius & Eulogius diaconi: Cæſareæ Marinus & Artemiſius: in Africa Maxima, Donatilla, & Secunda virgines: in vico Mitanenſi Priuatus epiſcopus, Theodorus cognomento Gregorius Ponti epiſcopus. Sub Claudio verò & Aureliano Proboque & Caro imperatoribus paſſi ſunt Romæ Felix papa, Marius & Martha coniunx eius cum filiis, XLVII milites qui baptizati ſunt à Dionyſio papa, Cyrilla virgo: in Campania Felix presbyter & Euſebius: Romæ item Eutychianus papa, Theodora, Baſilides, Tripos & Mandalio: Lingonis ſancti gemini: Loonio ciuitate Conon: Cæſarea Cappadociæ Mammes: apud Præneſte Agapitus: in ciuitate Salona Anaſtaſius: Auguſtoduno Symphorianus: in territorio Viuarienſi Andeolus ſubdiaconus, Andochius presbyter, Thyrſus diaconus, & Felix: in caſtro Duuone Benignus presbyter: item Romæ Chryſanthus & Daria, Claudius & Hilaria vxor eius cum filiis, Iaſone & Mauro, & LXX milites. Fabianus martyrizatur, pro quo CORNELIVS XX, ſedit annis 3.

Decius cum filio ſuo in Thracia à Gothis occiditur. Antonius monachus in Ægypto naſcitur.

GALLVS XXVI, cum Voluſiano filio an. 2, menſibus 4.

1 Origenes anno ætatis 70 moritur. Nouatus presbyter hęreſeos autor extitit. Maxima peſtilentia facta eſt. Antiochiæ † Demetrius XIIII ordinatur epiſcopus. *† Demetrianus.*

2 Gallus & Voluſianus interfecti ſunt Interamnę.

VALERIANVS XXVII cum Gallieno annis 15. iſte octauam perſecutionem in Chriſtianos exercuit.

1 Cornelius papa martyr efficitur.

LVCIVS papa XXI ſedit menſibus 8, & martyr efficitur.

2 STEPHANVS papa XXII, ſedit annis 2.

3 Cyprianus doctor eximius Carthaginenſis epiſcopus martyrio coronatur. 260

4 XISTVS papa XXIII ſedit annis † II. Valerianus commota perſecutione à Sapore rege Perſarum captus, & oculis priua- *† VIII.*

5 tus in ſeruitute miſerabili conſeneſcit, & Gallienus tertius pa-

6 cem Chriſticolis reddidit.

Antiochię XV Paulus Samoſatenus poſtea hæreticus, epiſco-

7 pus conſtituitur.

8 Germani Italiam, Alemanni Gallias & Italiam populantur.

9 Gręcia, Macedonia, Pontus, Aſia depopulantur per Gothos,

10 & alias plures prouincias Barbarorum quaſſauit irruptio.

11 Alexandriæ Maximus XIIII epiſcopus ſedit annis 18.

12 Hoc tempore Theodorus, qui & Gregorius, Neocæſariæ epiſcopus virtutibus claruit.

Anni mūdi | *Regnum Romanorum.* | Anni Dom.

13 Hierosolymæ XXXVII episcopus Hymenæus constituitur.

14 DIONYSIVS papa XXIII sedit ann. 8. Paulo Samosateno hæretico deposito, Dominus XVI Antiochiæ episcopus ordinatur. 270

15 Gallienus Mediolani occiditur.

CLAVDIVS XXVIII an. 1, mensib. 9. Iste Gothos iam per annos 15 Illyricum Macedoniamque vastantes superat.

1 Paulus de Samosata Antiochenus episcopus, hæreticus esse
10 conuincitur.

2 Claudius Syrmio moritur, pro quo frater Quintilius regnauit dies 17. Aquileiæ occiditur.

AVRELIANVS XXIX annis 5, mensibus 6. Hic reipublicæ vtilis, primò clemens Christianis, postea persecutor fuit.

1 Antiochiæ episcopus XVII Timæus efficitur.

2 Zenobia regina Orientis vincitur.

3 Aurelianum Romæ triumphantem Tetricus & Zenobia captiui præcesserunt.

4 Aurelianus templum Soli ędificat, & nonam persecutionem
20 in Christianos excitat.

5 Aurelianus diuino fulmine territus inter Byzantium & Heracleam à militibus occiditur.

TACITVS XXX mens. 6. Quo apud Pontum occiso, Florianus regnauit dies 88, & apud Tarsum occiditur.

1 FELIX papa XXV sedit annis 5.

PROBVS XXXI annis 6, mensibus 4.

1 Galliæ à barbaris vastatæ, à Probo Rom. restituūtur imperio.

2 Anatolius Laodiceæ episcopus clarus habetur.

3 Manes quidam, genere Persa, insanam Manichæorum hæ-
30 resim condit.

4 Antiochiæ episcopus XVIII Cyrillus constituitur.

5 EVTYCHIANVS papa XXVI sedit mensibus 10.

6 GAIVS papa XXVII annis 15. Alexandriæ Theonas episcopus XV ann. 18. Probus apud Syrmium tumultu militum occiditur.

CARVS XXXII cum filiis Carino & Numeriano an. 2.

1 Carus victor de Parthis super Tigridem fulmine ictus interiit.

2 Numerianus occiditur. Carinus apud Margum à Diocletia-
40 no interficitur.

Hucusque ab incarnatione Domini supputantur secundum Dionysium anni CCXXXIIII.

DIOCLETIANVS XXXIII annis 20.

1 Ab hoc anno Græci paschales circulos inchoabant.

2 Diocletianus Herculium Maximianum in consortium regni assumit.

3 Maximianus in Gallia Amandum cum rusticis vicit. Carus sumpta purpura Britannias occupat.

4 Hoc tempore Carausius Britannias, Narseus rex Persarum
50 Orientem, Ægyptum Achilles, Quinquegentiani Africam vastauerunt.

6 Diocletianus Constantium Constantini patrem Cæsarem facit, qui regnauit annis XVI. 290

7 Diocletianus Galerium Maximianum Cæsarem facit.

8 Hoc tempore Pierius presbyter, & Achillas, & Melitius

Anni mūdi | *Regnum Romanorum.* | *Anni Dom.*

Alexandrinus claruerunt.
9 His temporibus diuersis & multis præliis hostes diuersi vin-
10 cuntur.
11 Diocletianus se vt Deum adorari iussit.
4250 12
13 Gaio papa martyrizato Marcellinus XXVIII successit.
14 Diocletianus victo Achilleo Alexandriam Ægyptumque recepit.
15 Constantinus LX millia Alemannorum occidit. Hierosolymis episcopus Labdas ordinatur XXXVIII.
16 Alexandriæ XVI Petrus episcopus sedit annis XII. 300
Galerius Maximianus à Narseo victus est.
17 Galerius Maximianus Narseum superauit, & vxorem ac liberos ac sorores captiuauit.
18 Antiochiæ XIX Tiramnus episcopus constituitur. Diocletianus & Maximianus insigni pompa de hostibus triumphant.
19 Diocletianus in oriente, & Herculius Maximianus in occidente ecclesias subuertunt, libros diuinos incēdunt, & Christianos decima persecutione post Neronem cruciauerunt.
20 Marcellino papa martyrizato Eusebius XXIX successit mensibus 8. Quo item passo, XXX Miltiades sedit annis IIII. Diocletianus Nicomediæ, & Maximianus Mediolani purpuras & regnum ob senectutis defectum sponte deponunt. In persecutione Diocletiani, Maximiani, Constantij, Seueri, Galerij & Maximiani, passi sunt Romæ Caius papa, Cyriacus diaconus, Largus, Smaragdus, Apronianus, Papias, Maurus, Claudius, & Prepedigna cum filiis, Gabinius presbyter, Castulus, Pancratius, Artemius cum vxore & filia, Sebastianus, Marcus, Marcellianus, Marcellinus presbyter, Petrus exorcista, Tranquillinus, Nicostratus, Zoë vxor eius, Primus, Felicianus, Claudius, Castorius, Victorinus, Symphorianus, Basiliscus, Faustinus, Simplicius, Beatrix, Tiburtius filius Tromatij, Susanna virgo, Ioannes, Crispus, Genesius, Felix & Adauctus, Lucia & Geminianus, Sergius & Bacchus, Chrysogonus, Saturnin⁹ & Sisinnus, Quatuor coronati, Theodorus, Pōtianus, Prætextatus, & Thraso: apud Spoletum Gregorius presbyter, Sabinus episcopus, Exuperātius & Marcellinus diaconus: apud insulas Parmarias Anastasia: Antiochiæ Iulianus & Basilissa: in Hispania, ciuitate Cæsaraugustana Vincentius diaconus: in Barcinona Eulalia virgo, Cucufas: apud Gerendanam Felix: in Cucumis Iuliana virgo: apud Tyrum Tyrannio, Syluanus, Peneleus & Linus episcopi, cum innumera multitudine: apud Syrmium Sirenus: Nicomediæ, Petrus, Lucianus presbyter Antiochenus, Anthim⁹ episcopus, Pantaleon, Ioannes, Adrianus, Dorotheus, & Gorgonius, Eleutherius: Smyrnæ Irenæus episcopus: in Palæstina ciuitate Gaza, Syluanus: Mediolanis Victor: in ciuitate Suscia Quirinus episcopus: apud Tarsum Bonifacius: in Aquileia Felix & Fortunatus: apud Ciliciam Vitus & Modestus, cum Crescentia, Lucia virgine: in Britannia Albanus: in Massilia Victor: apud Augustam Afra in Rhetia prouincia: Nicæa Bithyniæ Theodata cum filiis: in ciuitate Compluto Iustinus & Hastar fratres: in Sicilia Euplus diaconus: Pergamis Alexander: in Chalcedone Euphemia: in Neapoli Campaniȩ Ianuarius episcopus Beneuentanus, Sosius diaconus: Mesenate ciuitate Faustus & Desiderius: in Palæstina Peleus & Nilus episcopi: In Cyzico Fausta & Euilasius: Agauno Mauricius cum sociis:

Anni mūdi	Regnum Romanorum.	Anni Dom.

Antiochiæ Cyprianus episcopus cum Iustina: apud Ægęam ciuitatem Cosmas & Damianus: in castro Solodoro Victor: apud Coloniam Agrippinam Gereon cum sociis: apud Tarsum Carracus, Probus & Andronicus: in Venusia Felix episcopus, Audax, Ianuarius presbyter: Suessionis ciuitate Crispinianus & Crispinus: apud Sidonem Zenobius presbyter: in territorio Augauensi Tiberius, Modestus & Florentia: in Scythia Mennas: Antiochiæ Romanus: Alexandriæ Petrus episcopus: in Africa Crispina virgo: in Tuscia Barbara virgo: in Hispania Leocadia: Emerita ciuitate Eulaliā & Iulia virgines.

GALERIVS & Constantius Augusti. Maximinus persecutor Christianorum & Seuerus Cæsares eliguntur.

1 Constantius Augustus vir mansuetus in Britannia Eboraci obiit.

CONSTANTINVS Constantij XXXIIII, ex concubina Helena filius, annis 30, mensibus 10. Hic primus imperator excepto Philippo Christianus fuit, & ab hoc Christiani imperatores cœperunt.

1 Maxentius Maximini Herculij filius Augustus appellatur.

2 Maximianus Herculius apud Massiliam turpiter interficitur.

3 Quirinus episcopus pro Christo passus est. Occiso Seuero Licinius Cæsar efficitur. Galerius Maximianus Christianorū persecutor, diuina vltione tactus parcere Christianis iussit, & ipse moritur.

4 Maximus Cæsar persecutionem restaurat, & ipse moritur.
Melciade papa passo, SYLVESTER XXXI sedit an. 22.

5 Petrus Alexandriæ episcopus martyrio coronatur, pro quo Achillas XVI sedit. Magna fames & lues in persecutores facta est. 310

6 Constantinus Maxentium ciuili prælio Deo iuuante apud pontem Miluium vicit.

7 Persecutio tandem post X annos finita est.

8 Hierosolymitanus episcopus Macarius XXXIX constituitur.

9 Diocletianus moritur, & inter Deos refertur.

10 Plurimi persecutorum & magorum trucidantur.

11 Crispus & Constantinus filij Constantini, & Licinius Cæsa-
12 res appellantur. Lactantius clarus habetur.

13

14 Licinius Christianos de palatio suo expellit & eos persequitur.

15 Alexandriæ Alexander XVIII episcopus ordinatur, à quo 320

16 Arius presbyter de ecclesia eiectus, multos errori suo sociat, & ecclesiam hæresi impugnat.

17 Concilium in Nicęa congregatur CCCXVIII episcoporum sub Iulio papa, in quo Arius condemnatur.

18 Constantinus filius Constantini Cæsar efficitur. Licinius occiditur.

19 Hoc tempore crux dominica ab Helena Constantini ma-
20 tre in Hierosolymis reperitur, sub Macario eiusdem vrbis episcopo.

21 Vicennalia Constantini Romæ acta.

22 Antiochiæ post Tiramnum Vitalis XX episcopus ordina-
23 tur, pro quo † Philogimius XXI, & post hunc Paulinus

† Philogonius.

Anni mũdi | *Regnum Romanorum.* | Anni Dom.

XXII, cui succeſſit Euſtathius XXIII. Quo ob fidem catholicam in exilium miſſo, Ariani epiſcopi XI numero eccleſiam illam vnus poſt alium occupauerunt.

Conſtantinus vxorem ſuam Bauſiam interfecit.

Donatus quidam Donatiſtarum hæreſim condidit.

24 Conſtantinus Byzãtium vrbem reparauit, & ex ſuo nomine Conſtantinopolim appellauit, & ſedem Romani regni eam eſſe voluit.

25 Alexandriæ Athanaſius XIX epiſcopus ordinatur. Romæ 330
MARCVS XXXII papa ſedit menſib. 8, pro quo IVLIVS XXXIII annis 16, menſibus 9. Porphyrius miſſo ad Conſtantinum volumine, exilio liberatur. Templa idolorum deſtruuntur.

27 Conſtans filius Conſtantini Cæſar efficitur.

28 Antonius monachus clarus habetur.

29 Conſtantia Conſtantini ſoror, vxor Licinij moriens, Arianũ quendam presbyterum fratri commendat.

30 *Dalmatius Cæſar efficitur. Cõſtantinus in Arianum dogma labitur, ab Euſebio Nicomedienſe baptizatus.

31 Conſtantinus dum bellum in Perſas pararet, apud Nicomediam obiit anno vitæ 66.

CONSTANTIVS XXXV filius Conſtantini cum Conſtantino & Conſtante fratribus, annis 24, menſibus 5, diebus 13, regnauerunt.

1 Conſtantius Ariana hęreſi per Arianum presbyterum & Euſebium Nicomedienſem polluitur, & catholicos perſequitur.

2 Iacobus Niſibinus epiſcopus virtutibus claruit. Dalmatius Cæſar occiditur. Sapor rex Perſarum Meſopotamiam vaſtat, & Chriſtianos perſequitur.

3 Conſtantinus bellum fratri Cõſtantio inferens, iuxta Aquileiam occiditur.

4 Terręmotus multas vrbes obruit. Audeus Syrius Audeanam hæreſim condit. 340

5 Franci à Conſtante perdomiti, in pacem recepti ſunt.

6 Conſtantinopoli eiecto ab Arianis Paulo epiſcopo, Macedonius hæreſiarches in locum eius ſubſtituitur.

7 Hoc tempore Maximinus Treuirorum epiſcopus clarus ha-
8 betur, à quo Athanaſius Alexandriæ epiſcopus à Conſtantio profugus honorificè ſuſceptus eſt.

9 Athanaſius epiſcopus ad Conſtantis literas Alexandriam regreditur.

4300 10 Eclipſis Solis facta eſt, & terræmotus hoc tempore multas vrbes ſubuertit.

11 Bellum contra Perſas graui Romanorum damnó geritur.

Maximus XL poſt Macarium Hieroſolymitanũ epiſcopum moritur, poſt quem Cyrillus expulſo Heraclio & cęteri Ariani epiſcopi eccleſiam illam occupant.

12 Romæ LIBERIVS XXXIIII papa ordinatur. Quo ab Arianis eiecto, Felix locum eius occupat annum vnum, ſed Liberius hæreſi ſubſcribens rediit, & Felix eiicitur. Conſtans haud longè ab † Hyſpen interficitur anno ætatis 30.

† *Hiſpania.*

13 Magnentius qui Conſtantem occiderat, & alij rempublicam turbant.

14 Magnentio graui ciuili prælio victo, Gallus Cæſar efficitur. 350

15 Gallus multos Iudæorũ deleuit, & ciuitatẽ eorum ſubuertit.

16 Magnen-

Anni mũdi | *Regnum Romanorum.* | *Anni Dom.*

16 Magnentius seipsum occidit, & Decentius frater eius laqueo vitam finiuit.

17 Gallus Cæsar à Constantio patrueli suo ob suspicionem occiditur. Victorinus rhetor, & Donatus Grammaticus Romæ insignes habentur.

18 Iulianus frater Galli Cæsar efficitur à Constantio. Antonius monachus CV ætatis anno obiit.

19 Liberius papa & multi catholicorum episcopi ab Arianis ex-
10 pulsi sunt. Magnæ Alemannorum copiæ apud Argentarium delectæ sunt.

20 Ossa Andreæ apostoli, & Lucæ euangelistæ, & Timothei Constantinopolim allata sunt. Iulianus Rheno Germanos vicit.

21 Paulinus Treuirorum episcopus in exilio obiit. Hoc tempore Hilarius Pictauiensis episcopus, & Athanasius Alexandrinus, & omnes catholici episcopi multa ab Arianis mala passi sunt.

22 Apud Ariminum synodus Arianorum contra fidem facta est.

23 Iulianus bellorum successibus elatus, Augusti nomen vsur-
20 pat. Constantius in Parthos bellum parat.

24 Constantius Parthico bello dimisso contra Iulianum arma 360
sumens moritur anno ætatis 46.

IVLIANVS XXXVI Apostata anno vno, mensibus 8. Hic ex Christiano lectore paganus factus persequitur Christianos.

1 Alexandriæ Georgio Ariano episcopo à populo incenso, Athanasius ad sedem suam reuertitur, in parte catholicorum Antiochiæ episcopus fit. Pagani apud Sebasten sepulchrum sancti Ioannis Baptistæ inuadunt.

2 Iulianus ad bellum Parthicum profectus, & Christianorum
30 sanguinem diis suis vouẽs, Dei iudicio à quodam hoste occisus interiit, anno ætatis 32.

IOVIANVS XXXVII mensibus 8. Iste iterum cum omni exercitu ad Christianitatem redit.

1 Iouianus in noua domo recubans, suffocatus odore prunarum & calcis moritur. *Synodus* hæresiaca Antiochiæ facta est.

VALENTINIANVS XXXVIII regnauit annis 11.
Hic ob fidem Christi tribunatu militum à Iuliano priuatus fuit.

1 Valentinianus Valenti fratri suo Orientis imperium dedit.

40 2 Romæ DAMASVS XXXV papa ordinatur. Valens ab Eudoxio Arianorum episcopo seductus & baptizatus, post mortem fratris orthodoxos persequitur. Terræmotus per totum orbem factus est.

3 Gratianus Valentiniani filius Ambianis imperator efficitur. Vera lana pluuiæ mixta de nubibus fluxit.

4 Athanaricus rex Gothorum Christianos in sua gente persequitur.
Hilarius Pictauis episcopus obiit.

5 Eusebius Vercellensis episcopus moritur. Laodiceæ Apolli-
50 naris episcopus plura scripsit, sed postea hæresim condit.

6 Magna fames in Phrygia. Lucifer Caralitanus episcopus vir valde catholicus obiit.

7 † Maximinus præfectus † Rom. multos nobilium occidit. 370 †*Maximinus.* †*annona.*

8 Valentinus Saxones in regione Francorum cæde perdomuit.

Anni müdi	*Regnum Romanorum.*	Anni Dom.

9 Alexandriæ Petrus XX epiſcopus poſt Athanaſium ordinatur. Burgundiorum LXXX ferè millia iuxta Rhenum cōſederunt. Eunomius hæreſiarcha extitit.

Didymus cæcus clarus habetur.

10 Magnentia, quæ & Tecla, Romanorum nobiliſſima Hieroſolymam veniens, virtutibus & humilitate claruit.

Poſt Auxentium Arianum Ambroſio Mediolani epiſcopo ordinato, Italia ad rectam fidem reuertitur.

11 Valentinianus bellum in Sarmatas parans, apoplexia obiit. Multi monachorum martyrio coronantur.

VALENS XXXIX poſt mortem fratris cum Gratiano & Valentiniano annis 4 regnauit.

1 Photinus hæreticus moritur. Theodoſius Theodoſij poſtea imperatoris pater, & multi nobiles a Valente occiſi.

2 Gratianus triginta millia Alemannorum deleuit. Gothi depulſi ab Hunis diffunduntur in Thraciam. Valens legem dedit, vt monachi militarent, nolentes fuſtibus iuſſit interfici. Gothi datis a Valente hæreticis doctoribus Ariani efficiuntur.

3 Gothi fame compulſi rebellant.

4 Valens à Gothis occiſo exercitu fugiens in domo quadam viuus crematur.

Huc vſque Chronicam Euſebij Hieronymus perduxit.

GRATIANVS XL cum Valentiniano fratre poſt mortem patrui annis 6 regnauit.

1 Gratianus Theodoſium genere Hiſpanum, Orientis imperatorem fecit. Priſcillianus epiſcopus hæreſim condit.

2 Ab hoc anno Theophilus Paſchales circulos inchoat. 380

3 Synodus ſecunda CL epiſcoporum Conſtantinopoli aduerſus Macedonium congregatur ſub Damaſo papa.

4 Hoc tempore Theodoſius multis prælijs Gothos, Hunos, Alanoſque ſuperauit. Athanaricus rex Gothorum moritur.

5 Arcadius Theodoſij filius imperator efficitur.

6 Maximus regnum ſibi vſurpans, Valentinianum Italia depulit. Gratianus Lugduno occiditur.

Romæ poſt Damaſum VRSINVS XXXVI papa ſedit annis 14.

THEODOSIVS XLI cum Valentiniano poſt mortem Gratiani annis XI regnauit.

1 Theodoſius vir omnibus virtutibus plenus Valentinianum benignè ſuſcepit. Priſcillianus & alij hęretici ſequaces eius ab Euodio præfecto gladio addicti ſunt.

2 Ambroſius Mediolanenſis epiſcopus, & ſanctus Martinus Turonenſis epiſcopus, & Hieronymus presbyter Bethleemites clariſſimi habentur.

3

4 Maximus tyrannus à Theodoſio victus & captus, capite plectitur, & Victor filius eius ab Arbogaſte interficitur, & Valentinianus regno reſtituitur.

5 Ithacius & Vrſacius epiſcopi ob necem Priſcilliani quem accuſauerant, eccleſiæ communione priuantur.

6 390

7

8 Valentinianus dolo Arbogaſtis ſuſpendio periit.

Hiero-

Anni mũdi		Anni Dom.

Regnum Romanorum.

Hieronymus vsque huc librum de illustribus viris ecclesiæ perduxit.

9 Arbogastes Eugenium Tyrannum imperatorem constituit.

10 Ioannes eremita Theodosium victorem fore contra Eugenium prophetat.

11 Augustinus doctor facundissimus, Hippone regione Africæ episcopus ordinatur.

Claudianus poëta clarus habetur.

Theodosius Eugenium tyrannum superauit, & ipse Mediolani in pace obiit.

Huc vsque ecclesiasticam historiam Eusebij Rufinus perduxit.

ARCADIVS XLII, filius Theodosij, cum fratre Honorio annis 13.

4350 1. Gildo comes Africam sibi vsurpare audet. Ioannes eremita obiit.

2 Concilium Carthaginense colligitur.

Sanctus Martinus Turonorum episcopus, post multas virtutes migrauit ad Dominum anno ætatis 81, episcopatus verò 26.

3 Romæ ANASTASIVS XXXVII papa ordinatur.

Ambrosius Mediolanensis episcopus, doctor sapientissimus, migrauit ad Dominum.

4 Templa idolorum destruuntur, & ludi gladiatorũ tolluntur.

† Mascezil Gildonem fratrem Deo iuuante superauit. †Mazelsen

5 Gothi Halarico & Radagaiso regibus Italiam ingrediuntur. 400

6 Ioannes Constantinopolitanus & Theophilus Alexandrinus illustres episcopi sibi inuicem discordissimi habentur. Hoc tempore corpora prophetarum Abacuc & Micheæ a Domino reuelantur.

7 Romæ INNOCENTIVS XXXVIII papa sedit annis 14. Gothi Stiliconem cum Romano exercitu victum fugauerunt.

8 Carthaginense concilium contra Donatistas habetur.

His temporibus Orosius presbyter clarus habetur.

9

10 Hoc tempore Radagaisus hostis crudelissimus cum CC millibus Gothorum Deo donante sine bello periit. His diebus Innocentius papa dedicauit basilicam Geruasij & Protasij martyrum.

11 Vandali & Alani transito Rheno Gallias intrauerunt.

12 Constantinus tyrannus Gallias occupat.

Pelagius Brito Dei gratiam impugnat.

13 Arcadius Orientis imperator Constantinopoli moritur.

Stilico cum filio Eucherio ab Honorio occiditur.

HONORIVS XLIII cũ Theodosio fratris sui filio annis 15.

1 Attalus rex imperator factus, qui mox priuatus regno Gothis cohæsit. Vandali Hispanias occupauerunt.

2 Roma irrupta est à Gothis Halarico rege, anno à conditione eius MLXIIII. Sed quia Christianus rex erat, clementer victoria vsus est. 410

3 Constantinus tyrannus victus & captus est, pro quo Maximus tyrannidem inuasit.

Athaulphus Placidiam sororem Honorij accepit vxorem.

Constantius dux constituitur.

4 Gothi rege Athaulpho Gallias intrant.

5 Burgundiones partẽ Galliæ Rheno coniunctam tenuerunt.

Anni mũdi	*Regnum Romanorum.*	Anni Dom.

6 Attalus in Galliis tyrannidem exercet.
7 Corpora Stephani protomartyris, Gamalielis & Nicodemi, Luciano presbytero reuelantur.
8 Romæ ZOSIMVS XXXIX papa sedit annis 3.
Gothi placati Constantio Placidiam reddiderunt, cuius ille nuptias promeruit.
9 Honorius Attalum tyrannum exilio damnauit.
Quæstio de huius anni Pascha sub Zosimo papa oritur.
10 Synodus Carthaginensis congregatur CCXVII episcoporum contra Pelagium & cæteros hæreticos sub Zosimo papa. eclipsis Solis facta est 14 calendas Augusti, & cometa vsque ad mensem Septembrem visa est. 10
11 Honorius Constantium in regni consortium sumpsit.
Romæ BONIFACIVS XL papa annis 4.
12 Hieronymus presbyter Bethleemites, incomparabilis doctor, obiit anno vitæ 91. 420
13 Constantius imperator moritur.
14 Exercitus contra Vandalos ad Hispanias mittitur.
15 Placidia à fratre Honorio cum filiis ad Orientem mittitur, & Honorius moritur. 20
Romæ CELESTINVS papa XLI annis 9 sedit.
THEODOSIVS XLIIII, minor Arcadij filius, annis 26.
1 Theodosius Valentinianum Placidiæ filium consobrinum suum Cęsarem facit, & cum matre ad Occidentis imperium misit.
2 Valentinianus Ioannem tyrannum extinxit, Hunosque per Aëtium patricium superauit.
3 Patroclus Arelatensis episcopus à Tribuno quodam innocens occiditur.
4 Gens Vandalorum à Gothis exclusa de Hispaniis ad Africam transit. 30
5 Nestorius Constantinopolitanus episcopus hæresim condit, sanctam Mariam theotocon negans, cui Cyrillus Alexandrinus episcopus, & Celestinus papa multùm resistunt.
Aëtius multis Francis cæsis, partem Galliæ quam possederant recepit.
6
7 Sanctus Augustinus Hipponensis episcopus & doctor facundissimus in ciuitate sua à barbaris obsessus, obiit anno ætatis 76, episcopatus verò sui 40. 430 40
8 Palladius episcopus à Celestino papa ad Scotos credentes Christo mittitur.
Romæ XISTVS XLII papa sedit annis 8.
Hoc tempore tertia synodus vniuersalis in Epheso congregatur C episcoporum contra Nestorium sub Celestino
9 papa.
10
11
12 Pax cum Vandalis facta, data eis Africæ portione. 50
Aëtius Gundicarum Burgundionum regem vicit, quem Huni pòst peremerunt.
13 Gothi pacem turbant, & per Litorium ducem Romanum pelluntur.
14 Ginsericus rex Vandalorũ Arianus catholicos in Africa persequitur. Valentinianus filiam Theodosij in matrimoniũ accipit.

15

Anni mūdi	Regnum Romanorum.	Anni Dom.

15
16 Iulianus Athesensis episcopus Pelagianista iactantissimus, ecclesiam multa arte insequitur, sed à Xisto papa damnatur. Bellum aduersus Gothos Hunis auxiliatoribus geritur, & Litorius dux Romanus ab eis capitur.
Ginsericus dolo Carthaginem cepit.
17 Ginsericus Siciliam grauiter afflixit. 440
Romæ LEO XLIIII papa constituitur.
18 Theodosius imperator bellum contra Vandalos inefficaciter mouit.
19 Huni Thracias & Illyricum vastauerunt.
Pax cum Ginserico facta est.
20 Leo papa multos in Vrbe Manichæos inueniens publicauit & correxit. Et sanctus Briccius Turonensis episcopus obiit, cui sanctus Eustathius successit.
21 Attila rex Hunorum †Bledlam fratrem interfecit, & eius populum sibi subiecit. — † Bledam.
De huius anni Pascha Proterius & Paschasinus Leoni Papæ scribunt.
22
4400 23 Britanni contra Scotos & Pictauos auxilium ab Aëtio & Romanis petunt, nec impetrant.
24 Eutyches Constantinopolitanus hæresim condidit, & suffragante Theodosio imperatore & Dioscoro Alexandrino episcopo, Flauianum Constantinopolitanum episcopum catholicum multis iniuriis affecit.
25 Theodosius Leonem papā pro Eutychete ad se vocat, qui à
26 populo Romano venire prohibitus nuncios mittit.
Theodosius imperator Orientis moritur.
MARTIANVS XLV cum Valentiniano annis 7.
1 Aëtius cum Romanis, Gothis auxiliatoribus, Attilam superauit. 450
2 Attila Aquileiam vi magna cepit, cum quo Valentinianus pacem fecit.
3 Attila Hunorum rex moritur.
Hoc tempore quarta Synodus DCXXX episcoporū in Chalcedone congregatur sub Leone papa contra Eutychen.
4 Valentinianus Aëtium patricium reipublicæ vtilem manu sua occidit.
Valentinianus ab amicis Aëtij in campo Martio occiditur: pro quo Maximus menses duos regnauit, & à militibus occiditur. Post quem Auitus sumpsit imperium.
Eodem anno Ginsericus Romam opibus cunctis expoliat.
Hucusque Prosper Chronicam suam perduxit.
6 Auitus imperium Placentiæ deposuit: pro quo Maiorianus regnauit.
7 Martianus Orientis imperator obiit.
Ab hoc anno Victorius Paschalem circulum, sed mendosum inchoat, iubente papa Hilario.
LEO XLVI annis 17 Orienti imperat.
1 Maiorianus imperator Occidentis in Africam mouit pro-
2 cinctum.
3 Hoc tempore †Theodorus Cyriæ episcopus clarus habetur. — † Theodoretus.
4 Ricimer Maioriano occiso Seuerum constituit. 460

Anni mūdi	Regnum Romanorum.	Anni Dom.

5 HILARIVS papa XLIIII sedit annis sex, mensibus 3,
6 diebus 10.
7 Rex Alanorum Beorgor à Ricimere patricio victus interiit.
8 Seuerus fraude (vt aiunt) Ricimeris veneno periit.
9
10 Anthemius imperator Occidentis à Leone mittitur.
11 Marcellinus in Sicilia occiditur.
SIMPLICIVS XLV papa sedit annis 15, mense 1, diebus 7.
12 † Arabundus imperium tentans ab Anthemio in exilium mittitur. (*† Sernădus.*)
13 Romanus imperium affectans decollatur.
14 Aspar affectata tyrannide Cōstantinopoli à Leone occiditur. 470
Sanctus Remigius Remorum archiepiscopus ordinatur anno ætatis 22.
15 Ricimer Anthemium imperatorem cum graui clade vrbis occidit, & Olybrium constituit, ipseque periit.
16 Olybrius imperator septimo mense moritur: pro quo † Clyterius. Leo Leonem consortem regni fecit. (*† Lycerius.*)
17 Leo senior obiit: pro quo iunior Leo paucis mensibus regnauit.
Romæ Clyterio nepos successit.
ZENON XLVII annis 17 Orientem rexit.
1 Orestes Nepotem fugauit, & filio suo Augustulo imperium dedit.
2 Odoacer rex † Torcilingorum & Rugorum cum multis Barbarorum auxiliis Italiam veniens, Orestem & Paulum fratres occidit, Augustulum exilio damnauit, & Romam obtinuit anno à conditione eius MCCXXIX. (*† Turcillingorum.*)
3 Odoacer Romæ inuito Zenone regnauit.
4 Hoc tempore corpus Barnabę apostoli, & Euangelium Matthæi stylo eius scriptum ipso reuelante reperitur.
5
6
7 Odoacer in Dalmatiis Odiciam vicit & peremit. 480
8
9 Theodericus † Theotmari filius rex Ostrogothorum, Zenoni Augusto familiaris efficitur. (*† Theodimerus.*)
FELIX XLVI, papa sedit annis 8, mensibus 11, diebus 18.
10 Zenon Theodericum cōsulem & magistrum militum fecit.
11 Hoc tempore Honorius rex Vandalorum plus quàm CCCXXXIII episcopis exulatis, catholicos Ariana impietate per-
12 sequitur.
13 Odoacer Phœbam regem Rugorum vicit & cepit.
14
15 Theodericus permittente Zenone Italiam venit, & Odoacrum duobus præliis superauit.
16 Theodericus Odoacrum tertio certamine victum apud Rauennam obsedit.
17 Odoacer nocte egressus quarto prælio vincitur à Theoderico. Vandali pacem fecerunt: & Zenon obiit. 490
ANASTASIVS XLVIII annis 28.
1 GELASIVS XLVII papa sedit annis 4, mensib. 8, dieb. 18.
2 Theodericus Odoacrum insidias sibi molientem interemit, & ipse Occidentis regnum 30 annis tenuit.

Anni mūdi	Regnum Romanorum.	Anni Dom.
	3	
	4 Hoc tempore Thrasamundus rex Vandalorum catholicas ecclesias clausit, & CCXX episcopos exilio in Sardiniam misit, quos Symmachus papa sanctissimus inibi aluit. Et mortuo rege Francorum Childerico filius eius Clodoueus, qui & Ludouicus, rex magnus successit.	
	5 ANASTASIVS papa sedit anno 1, mensibus 11, die-	
4450	6 bus 24.	
	7 SYMMACHVS papa sedit annis 15, mensibus 7, diebus 24. His temporibus Boëtius consul Romæ plurima ingenij sui monimenta conscripsit.	
	8 Isauri occiso Lilinge duce eorum ab Anastasio victi trucidantur. Ludouicus rex Syagrium Ægidij filium principem Romanorum bello vicit & peremit.	
	9 Theodericus Romam venit, multaque miranda ædificia	
	10 construxit.	
	11 Theodericus aquam Rauennam perduxit.	500
	12 Italiam Syrmium recepit, victis à Theoderico Bulgaris.	
	13	
	14	
	15 Fulgentius clarus episcopus his temporibus habetur.	
	16 Theodericus victis Francis Gallias acquisiuit.	
	17	
	18 Ludouicus rex Alemannos diuinum inuocās auxilium bello vicit, atque subiecit.	
	19 Ludouicus rex, quem Clodoueum dicunt, cum gente Francorum à sancto Remigio Remensi archiepiscopo fide Christi imbuitur & baptizatur.	
	20	510
	21 Sub hoc Anastasio diuersis vbiq; bellis respublica fatigatur.	
	22 Vitalianus cum Scythis aduersus Anastasium seru⁹ rebellat. HORMISDA papa L, sedit annis 9, diebus 17.	
	23 Clerus & populus Romæ pacificantur.	
	24 Theodericus filiam suam Amalsuintam Eutharico dedit.	
	25	
	26 Vitalianus sæpe milites Anastasij vincens ipsum irridens	
	27 spreuit.	
	28 Anastasius hęresi fauens Eutychetis, & catholicos persequēs diuino fulmine periit, maior octogenario.	
	IVSTINVS maior XLIX annis 8.	
	1 Iustinus plurimos regno suo inhiantes occidit, & cum Vitaliano fœdus percussit, quem tamen postea occidit.	
	2	520
	3 Ioannes papa Constantinopolim veniens cæcum illuminat, sedens annis 2, mensibus 9, diebus 16.	
	4 Theodericus sanctum Ioannem papam carceris afflictione perimit, & Symmachum patricium occidit.	
	5 Theodericus subitanea morte Rauennæ periit: pro quo Athalaricus nepos eius regnauit annis 8. FELIX papa LII sedit annis 4, mensibus 2, diebus 14. Clodoueus, qui & Ludouicus, rex Francorum tricesimo regni anno moritur, & Parisiis sepelitur.	
	6 Hoc tempore Heldericus rex Vandalorum episcopos ab exilio reuerti iubet.	

Anni mũdi		Regnum Romanorum.	Anni Dom.
	7	His temporibus ſanctus Benedictus abbas virtutum gloria claruit.	
	8	Iuſtinus Iuſtinianum regni conſortem & ſucceſſorem faciens obiit.	
		IVSTINIANVS L, Iuſtini ex ſorore nepos, annis 38.	
	1	Iuſtinianus Parthos bellum mouẽtes miſſo exercitu ſuperat: Et BONIFACIVS papa LIII ſedit annis 2, diebus 26.	
	2	Hoc tempore Athalaricus matre Amalſuinta ſe regente Italiæ regnauit.	
	3	Parthi Romanum exercitum ſabbato Paſchæ vincunt.	
		MERCVRIVS papa, qui & IOANNES LIIII, ſedit annis 2, menſibus 4, diebus 6.	
	4	Mortuo Athalarico Amalſuinta Theodohadum conſortem regni fecit.	530
	5	Amalſuinta Theodohado iubente occiſa eſt.	
		AGAPETVS LV papa ſedit menſibus 11, diebus 18.	
	6	Ab hoc anno Dionyſius Romanus abbas paſchalem circulum magnum inchoat, incipiens ab anno Dominicę incarnationis DLXXXII, qui eſt annus Diocletiani CCXLII.	
		SYLVERIVS papa ſedit anno 1, menſibus 5, diebus 11.	
	7	Hoc tempore Biliſarius à Iuſtiniano miſſus Vandalos in Africa deleuit.	
		VIGILIVS papa ſedit annis 18, menſibus 6.	
	8	Carthago à Biliſario patricio recepta eſt, anno exceſſionis ſuæ XXVI.	
	9		
	10		
	11	Hoc tempore Biliſarius conſul iterum Africam extinctis tyrannis liberat.	
	12		
	13	His temporibus Biliſarius in Italia Vitigiſo, qui Theodoha-	
	14	dum occiderat, ſuperato, & Francis cum Theodeberto rege	540
	15	deuictis, Romanam rempublicam viriliter feliciterque re-	
	16	parauit.	
	17	Huius principis tempore corpus ſancti Antonij monachi repertum Alexandriæ ſepelitur.	
	18	Arator ſubdiaconus librum ſuum publicè coram Vigilio papa legit: & ſanctus Remigius Remenſis archiepiſcopus, & gentis Francorum apoſtolus, idibus Ianuariis migrauit ad Dominum, anno epiſcopatus ſui 74.	
	19		
4500	20	Hoc tempore quinta ſynodus vniuerſalis in Conſtantinopoli congregatur, contra Theodorum & omnes hæreticos ſub Vigilio papa. Et eodem anno Theodericus rex filius Clodouei 23 regni anno moritur, & Metis ſepelitur.	
	21		
	22	Hac tempeſtate Totila Gothorum rex in Italia tyrannidem	
	23	exercet.	
	24	Victor Capuanus de huius anni Paſcha ſcribens Victorij arguit errores.	550
	25	Hucuſque Iordanis epiſcopus Chronicam ſuam ſcribens de	
	26	geſtis Romanorum perduxit. Et PELAGIVS papa ſedit an-	
	27	nis 11, menſibus 10, diebus 18.	
	28		

Anni müdi | *Regnum Romanorum.* | *Anni Dom.*

29
30
31 Bridius rex Pictis regnare cœpit.
32
33
34 Theodebertus filius Theodeberti rex fortis moritur, annos regnans 14. 560
35
36
37 IOANNES papa LIX sedit annis 12, mensibus 11, diebus XXVI. Hildebertus rex filius Clodouei Magni annis regnans 40 moritur, & Parisiis ad sanctum Vincentium sepelitur.
38 Iustus imperator obiit.
IVSTINVS minor LI annis 11.
1 Sanctus Columba presbyter & abbas de Hibernia veniens
2 Britannis verbum dei prædicat.
3 Hoc tempore Narses patricius Totilam Gothorum victum
4 occidit, Gothosque Italia expulit, & eodem anno Theobaldus rex filius Theodoberti, anno regni VII moritur.
5 Narses patricius qui Gothos expulit, à Iustino offensus Langobardos in Italiam venire fecit.
6 Sanctus Vedastus obiit. 570
7
8 Hoc tempore Ioannes papa ecclesiam Philippi & Iacobi Apostolorum, quam prædecessor eius Pelagius cœpit, perfecit & dedicauit.
9
10 Lotharius rex filius Clodouei Magni annis regnans LI moritur, & Suessionis ad sanctum Medardum sepelitur.
11 Iustinus imperator obiit.
TIBERIVS Constantinus LII annis 7.
1 BENEDICTVS papa LX sedit an. 4, mense 1, diebus 20.
2 Hoc tempore Gregorius tunc apocrisarius moralia Iob scri-
3 psit, & Eutychium Constantinopolitanum episcopum Tibe-
4 rio præsente in fide resurrectionis errasse conuicit.
5 Hoc tempore gens Langobardorum comitante fame & peste Italiam vastat. ET PELAGIVS papa sedit annis 10, men- 580
6 sibus 1:, diebus 10.
7 Tiberius imperator obiit.
MAVRICIVS LIII, annis 21.
1 Hoc tempore Leuigildus Gothorum rex Arianus Hirmini-
2 gildum filium ob fidem catholicam securi iussit occidi.
3
4 Hoc tempore Richardus rex Hirminigildi frater per Lean-
5 drum Hispalitanum episcopum cum tota gente Gothorum
6 ad catholicam fidem conuertitur.
7 Sigibertus filius Lotharij rex foris insidiis perimitur anno
8 regni 14, & Remis sepelitur. 590
9 Magna inundatio facta est, & mortalitas in Italia.
10 Sanctus GREGORIVS LXII ad pontificatum Romanæ ecclesiæ eligitur, in qua sedit annis 13, mensibus 6, diebus 10.
11 Edilfridus rex cum Edilberto rege Anglis imperat.
12
13 Gregorius papa synodum XXIII episcoporum ad corpus

Anni mũdi	Regnum Romanorum.	Anni Dom.
	beati Petri Apoſtoli congregat,indictione decimatertia.	
	Sanctus Columba abbas in inſula Hu obiit anno ætatis ſeptuageſimo ſeptimo.	
4550	14 Hoc tempore Gregorius papa miſſis doctoribus Auguſtino, Mellito,& Ioanne, aliiſque pluribus Anglos ad Chriſtum conuertit.	
	15 Helpericus rex filius Lotharij interiit,anno regni XXIII,&	
	16 Sueſſionis ſepelitur.	
	17	
	18 Gregorius Londunæ & Eboraci epiſcopos miſſo pallio me-	600
	19 tropolitanos eſſe decernit,indictione quarta.	
	20	
	21 Mauricius ſcelerum ſuorum pœnas in hoc ſeculo (vt ipſe orauit)exoluens,à Phoca turpiter interficitur.	
	PHOCAS XIIII, annis 8.	
	1 Edilfridus rex Edan Scotorum regem forti prælio vicit.	
	2 Gregorius papa ſanctiſſimus migrauit ad Dominum, indi-	
	3 ctione octaua. SABINIANVS LXIII papa ſedit anno 1, menſibus 5,diebus 9.	
	4 Hoc tempore Phocas Romanam eccleſiam omnium eccleſiarum caput eſſe conſtituit: nam Conſtantinopolitana primam ſe eſſe ſcripſit.	
	BONIFACIVS LXIIII papa ſedit menſibus 8,dieb.22.	
	Guntrammus filius Lotharij Burgundiæ rex pius obiit,annos regnans 33.	
	5 BONIFACIVS papa ſedit annis 6,menſibus 8,diebus 13.	
	6 Hoc tempore Phocas Pantheum,id eſt domum omnium idolorum,eccleſiæ dedit,rogante papa Bonifacio.	
	7 His temporib. Perſæ multas prouincias Romanis auferunt: Hieroſolymam quoque,& crucem dominicam abſtulerunt.	610
	8 Phocas moritur. Hildebertus XXXIII, rex fortis,filius Sigeberti moritur,annis regnans 23.	
	HERACLIVS LV annis 26.	
	1	
	2	
	3 Hoc tempore Anaſtaſius Perſa monachus nobile pro Chriſto martyrium à Coſdroë rege Perſarum patitur.	
	4 DEVS DEDIT LXV papa,ſedit annis 3,diebus 13.	
	5 Edilbertus primus Anglorum regum Chriſtianus anno regni quinquageſimo ſexto obiit,pro quo Phatald regnauit ann.24.	
	6 Eduinus occiſo Edilfrido Anglorum rex efficitur,indictione quinta,& regnauit annis 17.	
	7 BONIFACIVS papa ſedit annis 5.	
	8 His temporibus Heraclius Coſdroëm regem Perſarum,qui ſe vt Deum coli iuſſit,ſuperauit,& lignum dominicæ crucis Hieroſolymam reduxit.	
	9 Sanctus Laurentius archiepiſcopus obiit,pro quo Mellitus.	620
	10	
	11	
	12 HONORIVS papa LXVI ſedit an.12,menſib.11,dieb.17.	
	13 His temporibus Iſidorus Hiſpalenſis epiſcopus clarus habetur.Sanctus Mellitus archiepiſcopus obiit,pro quo Iuſtus.	
	14 Sanctus Paulinus à Iuſto archiepiſcopo Anglis doctor & e-	
	15 piſcopus ordinatur.	

16 San-

Anni mūdi | *Regnum Romanorum.* | *Anni Dom.*

16 Sanctus Columbanus à Brunnihilde & Theodorico rege Luxouio pulsus, Eustasium sibi abbatem reliquit. Eduinus rex Anglorum in Britannia à Paulino episcopo ad fidem Christi conuertitur, indictione decima quinta, anno aduentus Anglorum in Britanniam circiter 230.

17 Theodebertus rex, filius Hildeberti, à fratre Theodorico victus & detonsus, cum filiis trucidatur anno regni 17.

18 Theodericus rex filius Hildeberti machinãte auia sua Brun-
10 nihilde veneno interiit, annos regnans 18.

19 His temporibus hæresis de Pascha & Pelagiana Britanniam 630
turbat.

20 Sancto Columbano Italiam petente à Brigantio, sanctus Gallus nobiscum remansit, & cellam suam construere cœ-
21 pit.

22 His temporibus Heraclius (vt aiunt) à Sergio episcopo Cõstãtinopolitano, sed hæretico decipitur. Sigebertus rex filius Theoderici à Lothario rege pugna victus, cum Brunihilde proauia & tota stirpe trucidatur.

20 Eduinus rex Anglorum à Ceadualda & Penda victus pugna
23 occiditur.

24 Oswaldus filius Edilfridi, victo per Dei auxilium Ceadualda tyranno, regnauit super Anglos annis 9.

25 SEVERINVS LXVII papa, menses 2, dies 4.

26 Heraclius imperator obiit. IOANNES LXVIII papa, sedit anno vno, mensibus 9, diebus 19.

HERACLIONAS LVI cum matre Martina annis 2.

1 Cyrus Alexandrinus, Sergius & Pyrrhus Constantinopolitani Acephalorum hæresim instaurant.

30 THEODORVS LXIX papa, sedit an. 6, mens. 5, diebus 18.

2 Heraclionas moritur occisus.

CONSTANTINVS LVII, filius Heraclij, mensibus 6.

1 Paulus Cõstantinopolitanus Pyrrhi successor apertè catho- 640
licos persequitur. Earbaldus rex Canthuariorum obiit, pro quo Erchanbertus filius regnauit annis 25.

CONSTANTINVS LVIII, filius Constantini, an. 28.

1 Hic deceptus à Paulo hæretico persequitur Christianos.

2 Sanctus Oswaldus rex Anglorum pro patria pugnãs, à Penda rege Merciorum occiditur, pro quo Osui frater eius re-
40 3 gnauit annis 28.

4 Sanctus Paulinus Anglorum episcopus, vicesimo episcopatus anno obiit, 6 idus Octobris.

5 MARTINVS LXX papa, sedit annis 6, mense vno, die-
4600 6 bus 26.

7

8

9 MARTINVS papa, synodum c episcoporum congregans, Cyrum, Sergium, Pyrrhum & Paulum condemnat, indictione 8.

10 EVGENIVS LXXI papa, sedit annis 2, mensibus 9, die- 650
50 bus 24. Hoc tempore Martinus papa à Constantino Chersonam exilio missus, ad Dominum migrauit.

Heribertus rex filius Lotharij annos regnans 9 moritur.

11 Osuinus rex bonus proditus, ab Osui rege occidi iussus est, &
12 sanctus Aedam episcopus obiit pridie cal. Septemb.

13 VITALIANVS LXXII papa, sedit annis 14, mensibus 6,

Anni mūdi | *Regnum Romanorum.* | Anni Dom.

pro quo DEVS DEDIT annis 10.
Honorius Anglorum archiepiſcopus obiit.
14 Mediterranei Angli Chriſtiani effecti.
15 Penda rex ab Oſui rege pugna victus interiit,& gens Mer-
16 ciorum Chriſtiana efficitur.
17
18 Dagobertus rex magnus,filius Lotharij,annis regnans XVI, moritur,& ad ſanctum Dionyſium ſepelitur.
19 Volfhere filius Pendani,rex Merciorum effectus,regnauit
20 annis 17. 660
21
22
23 Conſtantinus Romam venit, & beato Petro pallium auro textile obtulit,toto exercitu cum cereis eccleſiam intrante.
24 Eclipſis Solis facta eſt quaſi hora decima, V nonas Maias, indictione 7.Inter Anglos & Scotos quęſtio de Paſcha ventilata, & Scoti à Vilfrido presbytero victi ſunt. Sæua lues & peſtilentia Britanniam vaſtat.
Deusdedit archiepiſcopus obiit. Ceadda & Vilfridus Nordam Vmbrorum epiſcopi ordinantur.
25 Herchanberto rege Cantuariorum mortuo, filius eius Eg-
26 bertus regnauit annis 9.
27 ADEODATVS LXXIII papa,ſedit annis 4,menſibus 2, diebus 5.
28 Cōſtantinus poſt multas deprecationes à prouinciis factas, occiſus in balneo periit indictione 12.
Theodorus Anglis archiepiſcopus ordinatur à Vitaliano papa,& ad Britanniam cum Adriano abbate mittitur.
CONSTANTINVS filius Conſtantini annis 17.
1
2 670
3 Hoc tempore Saraceni Siciliam deprædantes cum magna præda Alexandriam redeunt. DONVS LXXIIII papa,ſedit anno vno,menſibus 5,diebus 10.Oſui rex Anglorum obiit,pro quo Egfridus regnauit annis 15.
4 AGATHO LXXV papa,ſedit annis 2,menſibus 6,diebus 4.
5 Sub hoc principe ſexta ſynodus vniuerſalis Conſtantinopoli congregatur ſub Agathone papa.
Egbertus rex Cantuariorum obiit,pro quo frater Lutherius regnauit annis 11,menſibus 4.
Theodorus archiepiſcopus Anglorum ſynodum collegit.
6 LEO LXXVI papa ſedit menſibus 10,diebus 17.
Ludouicus rex,filius Dagoberti,frater Sigiberti moritur,anno regni 16.
7 BENEDICTVS LXXVII papa,ſedit menſibus 10,diebus 12.Volfherus rex Merciorum obiit, pro quo frater Edilredus annos 25.
8 IOANNES LXXVIII papa,ſedit anno vno,diebus 9. Edilredus rex Cantiam vaſtauit.
9 CANON LXXIX papa,ſedit menſibus 11.
10 SERGIVS LXXX papa,ſedit annis 13,menſib.8, dieb.23.
Lotharius filius Ludouici,anno regni 4 moritur.
Wilfridus epiſcopus ab Egfrido rege ſede ſua pulſus, multos
11 ad Dominum prædicando conuertit.

12 Theo-

Anni mūdi | *Regnum Romanorum.* | *Anni Dom.*

12 Theodorus archiepiſcopus Anglorum iterum ſynodum
13 colligit tempore Agathonis papæ. 680
14
15 Egfridus rex Hiberniam miſſo exercitu immeritam vaſtat. Sanctus Cudbertus Lindisfarnenſis eccleſiæ epiſcopus ordinatur.
16 Egfridus rex cùm Pictos incautè peteret, ab ipſis peremptus interiit, pro quo Alfridus annis 19.
17 Conſtantinus imperator obiit. Lutherus rex Cantuariorum interiit.

IVSTINIANVS minor LX, filius Conſtantini, an. 10.
1 Hic hæreſi pollutus, catholicos perſequitur, & cum Sarracenis pacem fecit. Sanctus Ioannes Haguſtaldenſis eccleſiæ epiſcopus ordinatur.
2 SERGIVS papa annis ſedit 13, menſibus 9.
3 Pipinus filius Anſgiſi Maior domus, & dux Francorum regnauit annis 27, cum Ludouico, Hiltiberto & Dagaberto regibus. Ceadualus rex occidentalium Saxonum Romam venit, & à Sergio papa baptizatus in Albis obiit, & ibi
4 ſepelitur.
5 Theodorus Anglorum archiepiſcopus obiit anno ætatis 88. 690
6 Hoc tempore Villibrordus qui & Clemens, à Sergio papa epiſcopus ordinatus, Freſonum gentem ad Chriſtum conuertit. Iuſtinianus ob culpam perfidię regno priuatus, exul in Pōtum ſeceſſit. Ludouicus puer, filius Theodorici, anno re-
7 gni v moritur.
8 Theodericus rex, filius Ludouici, annis regnans 19 moritur.
9 Hoc tempore duo Angli presbyteri niger & albus Heualdus Saxonibus prædicantes martyrio coronantur, & à Pipino
10 Coloniæ ſepeliuntur.

LEO LXI, annos 3.
4650 1 Hoc tempore Sergius papa capſam cum portione dominicæ crucis inuenit.
2 Sanctus Cudbertus ex Anachoreta epiſcopus ſub hoc principe obiit. Oſtrich regina à ſuis perempta eſt.
3 Leo regnum dimiſit.

TIBERIVS LXII, annis 7.
1 Hoc tempore ſynodus Aquileiæ congregatur ſub Sergio papa.
2 Romæ IOANNES papa ſedit annis 3, menſibus 2. 700
3 His temporibus Giſulphus dux Langobardorum Beneuen-
4 ti Campaniam vaſtat.
5 Beda venerabilis Anglorum presbyter, Chronicam minoris libri de temporibus huc vſque perduxit.
6 Edilredus rex Merciorum, Cōredo regnum dedit, & ſe monachum fecit.

IOANNES papa annis 2, menſibus 8.
7 Iuſtinianus auxilio Terbelli Bulgarorum regis regreſſus, Leonem & Tiberium cum multis qui eum expulerant, occidit. Aidfridus rex Normannorum obiit, pro quo filius Oſredus annis 11 regnauit.

Sanctus Heddius epiſcopus occidentalium Saxonum obiit, pro quo Daniel & Althelmus epiſcopi præfuerunt.

IVSTINIANVS LXIII, ſecundùm cum filio Tiberio an. 6.

Anni mūdi | *Regnum Romanorum.* | *Anni Dom.*

1 SISINIVS papa dieb. 20. Constantinus papa an. 7, dieb. 15.

2 Hoc tempore Iustinianus de peccatis suis pœnitentiam agens, Constantinum papam summo honore habuit.

3 Althelmus episcopus, vir doctus & eloquens obiit.

4 Conredus rex Merciorum Romam venit ad Constantinum papam, & cum illo Offa filius Sigiberti regis, ibiq; monachi facti, in seruitio Dei vitam finierunt.

5 Hildebertus rex, filius Theoderici, anno regni 17 moritur. 710
Wilfridus venerabilis episcopus, anno episcopatus 45 post multos labores obiit, pro quo Arca Hagustaldensis ecclesiæ episcopus ordinatur. Adrianus abbas venerabilis cooperator Theodori archiepiscopi obiit anno à quo Vitaliano missus est.

6 Philippicus ab exercitu imperator factus Iustinianū occidit.

PHILIPPICVS LXIIII, anno vno, mensibus 6.

1 Philippicus hæresi pollutus, Catholicis infestus fuit.
Mors Hereberti regis Langobardorum.

2 Anastasius Philippicum oculis priuauit, regnoque expulit.

ANASTASIVS LXV, annis 3.

1 GREGORIVS II, papa LXXXVI, sedit annis 15, mensib. 8,

2 diebus 23. Pippinus Maior domus obiit, pro quo Carolus annis 27. Mors Dagoberti regis.

3 Egbertus vir sanctus Scotos legitimè Pascha celebrare docuit. Ofredus rex occiditur, pro quo Conradus regnauit annis 41.

THEODOSIVS annum vnum. Hic Anastasium prælio vicit, eumque presbyterum ordinari fecit.

1 Carolus Hilpericum regem & Reginfridum vicit.
Tiberis fluuius alueum suum egressus multa Romæ subuertit ædificia.

LEO LXVII, annos 9.

1 Carolus Lotharium sibi regem constituit.

2 Hoc tempore Saraceni triennio Constantinopolim obsidentes, & multas prouincias deuastantes, fame, peste, ferro, naufragioque repelluntur.
Sanctus Vinfridus, qui & Bonifacius, à Gregorio papa Moguntiæ archiepiscopus constituitur.
Sanctus Othmarus in cella sancti Galli abbas efficitur.

3 720

4 Mortuo Hilperico Theodericus filius Theodeberti rex efficitur à Carolo. Sanctus Ioannes Hagustaldensis episcopus post multas virtutes migrauit ad Dominum.

5

6 Hoc tempore corpus sancti Augustini episcopi de Sardinia in Ticinum à Liudbrando translatum est.

7 Sanctus Priminus ad Augiam insulam venit.

8 Saraceni ab Eudone duce contra Carolum euocati, Gallias vastant.

9 Huc vsq; Beda venerabilis presbyter Chronicā suam in maiori de temporib. libro perduxit, continentē ab initio mūdi secundū Hebraicā veritatem annos quatuor millia, sexcētos, octoginta.

10 Carolus de Saracenis occiso rege eorum triumphat.

11 Huc vsq; regnum Romanorū, ex hinc Francorū supputatur.

12 CAROLVS Pippini filius, cùm iam principatum Maior domus 12 annis teneret, post hæc eundē principatum tenet an. 15, regibus tamen in Francia, sed parua dignitate regnantibus.

13 San-

Anni mūdi | *Regnum Romanorum.* | *Anni Dom.*

13 Sanctus Pirminius à Thietbaldo Gotifridi filio expulsus, E-
14 tonem abbatem constituit, & ipse in Alsatiam venit.
15 Carolus Fresiam vastat, Poppone duce eius occiso.
Sanctus Egbertus presbyter obiit anno ætatis 20, VIII calendas Apriles, id est Paschatis die.
16 Landfridus moritur. Saraceni item Gallias vastant. 730
17 Beda venerabilis Anglorum presbyter obiit, indictione 14.
GREGORIVS III, papa XCII, an. 10, mensib. 8, dieb. 24.
18 Carolus contra Saracenos pugnat die sabbati.
19 Carolus item Saracenos cum rege suo deleuit.
20 Carolus Maior domus Fresiam vastat. Etho Argentinæ episcopus promouetur.
21 Carolus Wasconiam inuadit.
22 Audonius episcopus obiit. Ernfridus Augiæ abbas, & Constantiæ episcopus ordinatur.
23 Carolus contra Saracenos in Gothia pugnat.
24 Carolus Saxoniam intrat.
25 Carolus prouinciam subiicit.
26 740
27 Carolus moritur indictione 9, & apud sanctum Dionysium sepelitur. ZACHARIAS, XCIII papa, annis 10, mensibus 4, diebus 4.
PHILIPPVS, filius Caroli, cum fratre Carlomanno, Maior domus annos II regnauit.
1 Carlomannus Wasconiam & Alemanniam petit.
2 Carlomannus Alemanniam vastat.
3 Carlomannus pacem cum Saxonibus facit. Fuldense cœno-
4 bium in sylua Buchonia à sancto Bonifacio cœptum.
4700 5 Carlomannus Maior domus Alemanniam ingreditur.
6 Carlomannus diuino amore succensus Romam pergit, & se monachum in monte Soracte fecit.
Sanctus Burchardus Wirzeburgensi; & sanctus Wilibaldus Eistettensi ecclesiæ episcopi primi à sancto Bonifacio ordinantur.
7 Sidonius abbas Augiæ & Constantiæ episcopus constituitur.
8 Pippinus Tassilonem sororis suæ filium, Baioariæ ducem
9 post Odilonem fecit.
10 Lantfridus moritur. Zacharia papa defuncto, STEPHANVS II, papa XCIIII, annis 6. 750
11 Audogarius primus Campidonæ abbas efficitur.
PIPPINVS I autoritate Stephani papæ, deposito ac detonso rege Hilderico, rex Francorum factus regnauit annis 15.
1 Hildigarius episcopus Coloniæ à Saxonibus interimitur. Gripho frater Pippini occiditur.
2 Sanctus Bonifacius archiepiscopus à Fresonibus martyrio coronatur: post quem Lullus Moguntiæ archiepiscopus se-
3 dit an. 32. Pippinus Lāgobardos in Italia cum exercitu petit.
4 Haistolphus rex Langobardorum moritur.
5 PAVLVS papa XCV, annis 10, mense 1.
6 Pippinus Saxoniam bello petit.
7 Pippinus Vasconiam inuadit.
8 Sanctus Othmarus abbas à Warino & Rudhardo in insulam Rhenistein nomine relegatus, migrauit ad Dominum. 760

Anni mũdi | *Regnum Romanorum.* | Anni Dom.

Eclipsis Solis facta est XVIII calendas Septembres, hora quasi nona.
9 Sidonio episcopo miserè mortuo, Ioannes episcopus & ab-
10 bas successit.
11 Pippinus aliquot comitatus filiis suis dedit.
12 Hyems valida hoc anno facta est: & eclipsis Solis pridie nonas Iunias hora sexta.
13 Corpora sanctorum Gorganij, Naboris, & Nazarij in Franciam deferuntur.
14 Corpus sancti Nazarij ad Loressam oblatum est.
15 Pippinus rex Parisiis moritur indictione 6. Paulus papa obiit. STEPHANVS III, papa XCVI, annis 4, mensibus 6.
CAROLVS MAGNVS II, Pippini filius, cum fratre Car-
1 lomanno annis 4, postea solus 42.
2 Corpus sancti Othmari post 10 annos in insula qua obiit, incorruptum reperitur, & in basilica sancti Galli sepelitur.
3 Carolus filiam Desiderij regis Langobardorum vxorem duxit, & statim repudiauit. 770
4 Carlomannus rex frater Caroli moritur. Carolus synodum colligit.
5 Carolus rex Saxoniam bello petit.
ADRIANVS XCVII papa ordinatus, sedit an. 23, dieb. 16.
6 Carolus Italiam inuadit, & Desiderium regem vicit.
7 Carolus Langobardos cum Italia subiecit, anno ex quo intrauerant CCV, ipséque cum triumpho Romam venit.
Corpora sanctorum Gordiani & Epimachi martyrum de Roma in Alemanniam allata sunt.
8 Carolus item Saxoniam.
9 Carolus item in Italia Ruttaisum occidit.
10 Carolus item in Saxoniam pergit.
11 Carolus Hispaniam inuadens cepit.
12 Carolus item Saxoniam sæpius rebellantem inuadit.
Fames & mortalitas Franciam vastat.
13 Carolus tandem Saxonicum bellum (vt putabatur) subiectis Saxonibus consummat. 780
14 Carolus iterum Romam venit, & Pipinus filius eius baptizatur ab Adriano papa.
15 Carolus conuentum in Saxonia habuit. Ioannes episcopus & abbas obiit: pro quo Egino episcopus & Petrus abbas.
16 Hildegarta regina, vxor Caroli, obiit pridie calendas Maias: & Peretha obiit.
17 Carolus Saxones rebelles plaga magna occidit, & Christia-
18 nos fecit.
19 Eclipsis Solis facta est XV calendas Octobres, hora quasi secunda. Carolus iterum Romam perrexit. Et cruces in vestibus apparuerunt.
20 Carolus per Alemanniam ad fines Baioariæ rebellãtes cum exercitu venit. Waldo abbas Augiæ efficitur.
Lullo archiepiscopo Richolphus successit.
21 Tassilo duce Baioariæ iubente Carolus in Franciam venit, & Baioaria Carolo subiicitur.
22 Carolus Sclauos qui Wilzi dicuntur, bello petit.
23 Carolus hunc annum sine bello Wormatiæ sedit. 790
24 Carolus Pannoniam regnum Hunnorum vastat.

25 Saxo-

Anni mūdi	Regnum Romanorum.	Anni Dom.
	25 Saxones fidem Christi relinquentes iterum rebellant.	
	26 Alcuinus, qui & Albinus, his temporibus clarus habetur.	
	27 Fastrada regina. Carolus synodum magnam congregat.	
	28 Carolus Saxones petit, & tertiam partem virorum obsides accepit.	
4750	29 Huni munera mittentes Carolo subiiciuntur. Adriano papæ LEO III, papa XCIX successit, & sedit annis 20, mensibus 5. diebus 10.	
	30 Constantinus imperator à Græcis excæcatur.	
	31 Romani Leonem papam in litania maiore excæcant, & linguam eius amputant.	
	32 Geroldus piissimus signifer Caroli in pugna occiditur ab Hunis.	
	33 Liutcarda regina obiit pridie nonas Iunias.	800
	34 Carolus imperiali benedictione sublimatus, Augustus & Cæsar Romano more appellatur.	
	35 Græci cum Carolo pacem firmant.	
	36 Terræmotus factus, & mortalitas subsecuta est.	
	37 Carolus Saxonum rebellantium multitudinem in Franci-	
	38 am transfert.	
	39 Waldoni abbas † Hatto episcopus Basileæ successit.	
	40 Eclipsis Solis facta est III idus Februarias, hora quasi sexta.	
	41 Hoc tempore Gotafridus Normannorum rex superbè Carolo minatur.	
	42 Carolus synodum magnam congregat. Egino Constantiæ episcopus obiit.	
	43 Eclipsis Solis facta est VII idus Iunias, hora quasi secunda. Item in eodem anno eclipsis Solis pridie calendas Decembres, hora quasi tertia. Pippinus rex Caroli filius obiit.	810
	44 Carolus thesauros inter episcopia & ecclesias diuidit. Carolus rex filius Caroli obiit. Hatto episcopus ab imperatore Constantinopolim mittitur.	
	45 Bernhardus rex à Carolo efficitur.	
	46 Carolus febre & pleuresi pulsatus obiit, indictione VII, V calendas Februarias, anno ætatis 71.	
	LVDOVICVS III, Caroli Magni filius, annis 27.	
	1	
	2	
	3 Leo papa obiit, & Ludouicus imperator à Stephano papa factus est. STEPHANVS IIII, papa XCIX, mensibus 7.	
	4 PASCHALIS papa C effectus, sedit annis 7, diebus 18.	
	5 Bernhardus rex Ludouico rebellat.	
	6 Bernhardus rex interiit. Ludouicus rebellat.	
	7 Exercitus contra Ludouicum congregatur.	820
	8 Item exercitus contra eundem Ludouicum congregatur.	
	9 Nix magna à X calendas Octobres vsque in pridie idus Apriles permansit.	
	10 EVGENIVS papa CI, annis 3.	
	11 Wetti Augiensis monachus in spiritu raptus admirabilem	
	12 vidit visionem.	
	13	
	14 VALENTINVS papa CII, diebus XL. GREGORIVS	
	15 II. papa CIII, annis 16.	

† Aliàs Hatto.

Anni mũdi	*Regnum Romanorum.*	Anni Dom.
	16	
	17 Corpora ſanctorum Valentis & Syneſij in Augiam inſulam	830
	18 deferuntur.	
	19 Ludouicus imperator magnum conuentum in Nouiomago habuit.	
	20	
	21	
	22 Dedicatio baſilicæ ſancti Galli.	
	23 Hatto epiſcopus Baſilienſis obiit.	
	24	
	25 Puto diaconus palatij in Iudaiſmum lapſus eſt.	
	26	
	27 Eclipſis Solis facta eſt IIII nonas Maias, hora ante nonam. Et Ludouicus imperator obiit XII cal. Iulias.	840
	LVDOVICVS IIII, Ludouici filius, cum fratribus Lothario, Carolo & Pipino, annis 36.	
	1 Bellum inter fratres de participatione regni excanduit.	
	2 Ludouicus Germaniam, Lotharius cum imperatoris nomine Italiam, Carolus Gallias regnum diuidentes accipiunt.	
	3 Iudith imperatrix vxor Ludouici prioris obiit.	
	4 SERGIVS II papa CIIII, annis 3.	
	5 Hincmarus vir doctus Remorum archiepiſcopus ordinatur.	
4860	6	
	7 LEO IIII papa CV, ſedit annis 9, menſibus 3, diebus 6.	
	8	
	9 Walafridus Strabo abbas Augienſis vir doctus obiit.	
	10	850
	11	
	12 Trãſlatio ſancti Remigij Remorum archiepiſcopi ab Hincmaro eiuſdem vrbis archiepiſcopo facta eſt calendis Octobribus.	
	13 Corpus ſancti Martini de tumulo leuatur.	
	14	
	15	
	16 BENEDICTVS III papa CVI, annis 2, menſibus 6, diebus 9. Leo papa, Trogo & Rabanus, Hiligart regina obierunt. Lotharius imperator obiit: pro quo filius eius Ludouicus imperauit cum fratre Lothario annis 19.	
	17 Benedictus papa obiit.	
	18 NICOLAVS papa CVII doctus, annis 9, diebus 9.	
	19	
	20	860
	21 Meginradus eremita martyrizatur.	
	22	
	23 Huni Chriſtianitatis nomen aggreſſi ſunt.	
	24 Tranſlatio ſancti Otmari in baſilicam ſancti Galli.	
	25	
	26	
	27 Nicolaus papa obiit. Pro quo ADRIANVS II papa CVIII, ſedit annis 5.	
	28 Terræmotus factus eſt, & cometa viſus eſt.	
	29 Lotharius rex frater Ludouici imperatoris obiit, & Carolus Galliarum rex regnum eius inuaſit.	
	30 Ludouicus imperator cecidit de ſolario.	870
	31 Ludouicus & Carolus cum patre pacificantur. Solomon Conſtantienſis epiſcopus obiit. Iſo magiſter obiit in cœnobio	

Anni mūdi | *Regnum Romanorum.* | Anni Dom.

sancti Galli.

32 Wormatiū fulminis ictu crematur. Grimaldus abbas obiit, cui Hartmutus successit.

33 IOANNES VIII, papa CIX, annis 10.

34 Ratolphus Veronensis episcopus obiit.

35 Ludouicus imperator obiit, & Carolus rex Galliarum Romam peruenit.

Ludouicus rex Germaniæ obiit V calendas Septembris.

Bellum in Ribuaria inter Ludouicū & Carolum cōmittitur.

CAROLVS V, iunior filius Ludouici, cum fratribus Car-

1 lomanno & Ludouico, annis 11.

2 Carolus Galliarum rex obiit. Papa Ioannes in Franciam venit.

3 Ludouicus Balbus filius Caroli obiit. Eclipsis Solis facta est.

4 Ludouicus viuente fratre suo Carlomanno Baioariam ingreditur, & Carlomannus moritur. 880

5 Carolus iunior cum vxore sua Richgarta imperiali benedictione sublimatur.

6 Ludouicus rex Francorum Caroli imperatoris frater obiit.

7 Petitione Harmuti Bernardus abbas efficitur.

MARINVS papa CX, anno 1, mensibus 4.

8 ADRIANVS III papa CXI, anno 1, mensibus 6.

9

10 STEPHANVS V, papa CXII, sedit annis 6, diebus 13.

11 Carolus imperator regno priuatur.

ARNOLPHVS VI annis 12, filius Carlomanni.

1 Carolus iunior imperator obiit.

2 Luitpertus archiepiscopus obiit: pro quo Sinderoldus. Ar-

3 nolphus rex exercitum Normannorum prorsus deleuit. 890

Solomon abbas in cœnobio sancti Galli efficitur.

4 Ratispona Baioariæ vrbs incendio flagrat. Sinderoldus à Normannis occiditur: pro quo Harto. Solomon Constantiensis episcopus ordinatur.

5 FORMOSVS papa CXIII, annis 4, mensibus 7, diebus 18.

6

7 Arnolphus Italiam Burgundiamque suo regno subiicit.

8

4850 9 Arnolphus rex Romam veniens imperator efficitur.

Magna fames homines se inuicem comedere persuasit.

10 Post Bonifacium VI, papam CXIIII, decimo quinto die necatum, STEPHANVS VI, papa CXV, anno 1, mense 1, diebus 19.

11 ROMANVS papa CXVI, mensibus 4, diebus 20.

THEODORVS II, CXVII, diebus 20.

12 Arnolphus imperator moritur. Gentes Pannonicæ quas Hungaros dicimus, Italiam depopulantur.

IOANNES IX, papa CXVIII, annis 2.

LVDOVICVS VII, filius Arnolphi, admodum puer annis 12 regnauit.

1 Hungari Baioariam ingrediuntur, & plus quàm mille ex eis occiduntur. Zundebaldus rex filius Arnolphi occiditur. 900

2 Hungari Carentaniam inuadunt, & in sabbato commissa pugna occiduntur.

CHRISTOPHORVS papa CXIX, mensibus 6.

Eodem anno Moimarius & Isauricus cum rege pacificātur.

Anni mũdi	*Regnum Romanorum.*	Anni Dom.

3 Hungari à Mariis occiduntur. Beringerus, Riginoltus, &
4 Gerardus germani fratres occidũtur. BENEDICTVS IIII
5 papa CXX, annis 4, mensibus 6, diebus 34.
6
7 Pugna inter Adelbertum & Conradum cõmittitur, in qua
Conradus occiditur. SERGIVS III papa CXXI, annis 7, mensibus 3, diebus 23.
8 Adelbertus perfidia Hattonis archiepiscopi & cuiusdã Luidbaldi deceptus, Ludouico iubente decollatur.
Baioarij ab Hungaris interficiuntur.
9 Hungari Saxoniam & Thuringiam vastant.
Luidpaldus occiditur.
10 Hungari Alemanniam petunt. Bellum Francorum cum
Hungaris. Adalbero venerabilis Augustensis episcopus
11 obiit. 910
12 Ludouicus rex moritur, & Burchardus dux occiditur.
CONRADVS VIII filius Conradi in regnum eleuatus
regnauit annis 7.
1 Hungari à Baioariis & Alemannis iuxta fluuium Inum occiduntur. Magister Notkerus obiit. Opertus episcopus occiditur.
Cometæ videntur. Rodolphus rex obiit.
2 Hungari Alemanniam depopulantur. Hatto archiepiscopus moritur, Herigerus successit.
ANASTASIVS II papa CXXII, annis 2, mense vno, diebus 22.
3 Solomon episcopus captus est.
4 LANDO CXXIII papa mensibus 4, diebus 22.
LEO VI papa CXXIIII, mense vno, diebus 26.
IOANNES X papa CXXV, annis 14, mensibus 2, dieb. 7.
5 Hungari totam Alemanniam igne & gladio vastant.
Wiborada inclusa est.
6 Erchangerus dux & Bertholdus germani fratres decollantur XII calendas Februarias.
BASILEA ab Hungaris destruitur.
7 Hungari per Alemanniam, Alsatiam & regnum Lotharij
inuadunt. Burchardus dux constituitur.
Conradus rex moritur. In hoc defecit progenies Caroli.
HENRICVS IX Comes, rex efficitur, regnans annis 18.
1 Solomon episcopus obiit. Burchardus dux Alemanniæ Rodolphum regem apud Winterturum pugna vicit.
2 Carolus rex Galliæ in Franciam venit. 920
Rachilta inclusa est.
3 Hermannus abbas efficitur in cœnobio sancti Galli.
4
5 Sanguis Domini in Augiam insulam defertur.
6 Engelbertus abbas efficitur in cœnobio sancti Galli.
Sanctus Vdalricus Augustensis episcopus ordinatur.
7 Wiborada ab Hungaris martyrizata est.
8 Hungari totam Franciam, Alsatiam, atque Alemanniam
gladio & igne vastant. Burchardus dux occiditur.
Hermanno Alemannia committitur.
9 Herigerus archiepiscopus obiit, pro quo Hiltibertus.
10
11 STEPHANVS VII papa CXXVI, an. 2, mẽse vno, dieb. 12.

12. Hen-

Anni mūdi | *Regnum Romanorum.* | Anni Dom.

12 Henricus rex Boëmiam petit.
13 Henricus regem Abroditarum & Nortmannorum Christianum effecit. IOANNES XI, papa CXXVII, annis 4, mensibus 10.
14 Henricus Hungaros in Suirbia interfecit.
15 Thieto abbas efficitur in cœnobio sancti Galli.
16 Notingus Cōstantiensis episcopus obiit, pro quo Conradus.
17 LEO VII, papa CXXVIII, annis 3, mensibus 6.
18 Henricus rex obiit.
OTHO MAGNVS X, Henrici filius, annis 37.
1 Hungari Franciam, Alemanniam, Galliam, vsq; Oceanum & Burgundiam deuastantes, per Italiam redierunt.
Monasteria sancti Galli & sancti Bonifacij cremantur.
Arnolphus Noricorum dux, & Rodolphus rex obierunt.
2 Henricus frater Othonis ab Eberhardo comprehensus est.
STEPHANVS VIII, papa CXXIX, annis 3, mensibus 4.
3 Giselbertus & Adelbertus occisi, & episcopi in fugam lapsi sunt.
4 Hyems valida, & mortalitas animalium facta. Otho rex 940
5 Gallias petit.
6 Otho rex & Ludouicus pacificantur. Cometæ 12 noctes apparent, & mortalitas animalium facta est.
MARINVS II, papa CXXX, annis 3, mensibus 2.
7 Hungari cum Baioariis pugnant, & vincuntur.
8 Terræmotus factus est XVI calendas Maias.
9 Otho rex Galliam intrauit. AGAPETVS II, papa CXXXI, annis 9, mensibus 7, diebus 23.
4900 10 Rachilta inclusa obiit.
11 Bertholphus Baioariorum dux obiit, cui Henricus Othonis frater successit.
12 Herimānus Alemannorum dux obiit, pro quo Liutholphus Othonis filius regnauit. Synodus XXX episcoporum apud Engelinheim coram Othone & Ludouico regibus congregatur. Lindaugia concremata est.
13
14 Otho rex Italiam petit, eamque sibi subiecit, & Beringerum regem expulit. 950
15 Beringerus apud Augustam in conuentu Othonis ad deditionem venit. Ignitus lapis quasi massa cādentis ferri ab Occidente volitans venit, & draco visus est.
Synodus XXV episcoporum apud Augustam Vindelicam coram Othone rege colligitur.
16 Otho rex vnà cum filio Italiam intrat, ac nuptiæ regales Papiæ factæ sunt.
17 Liutholphus dux Othoni patri suo rebellat.
Adelbertus comes occiditur.
18 Hungari Noricam, Franciam, Italiamque petunt.
Fridericus Mogontiensis archiepiscopus obiit.
19 Hungari totam Baioariam depopulantes, iuxta Augustam Alemanniæ vrbem, Deo iuuante, ab Othone rege pugna victi, immensa cæde necantur. IIII idus Augusti Henricus dux Baioariæ obiit. IOANNES XII, papa CXXXII, annis 8, mensibus 4.
Lutolphus dux hostiliter Italiam inuasit.

Anni mūdi	*Regnum Romanorum.*	Anni Dom.

21 Lutolphus dux Adalbertum bello vicit, & ipse eodem anno moritur, pro quo Burchardus.
22 Cruces in vestibus apparuerunt. Alauicus abbas obiit, cui
23 successit Egghardus.
24 960
25 Signum in Sole apparuit. Otho rex Romam veniens imperator efficitur.
26 Otho rex ab Octauiano Ioanne papa imperator ordinatur.
27 Otho imperator Natalem Domini Papiæ moratur.
Fugato Ioanne, LEO VIII, papa CXXXIII ordinatus, & post vnum annum expulsus, atque ab imperatore restitutus, sedit annis 16, mensibus 3.
28 Item Otho imperator Natalem Domini Romæ moratur.
29 Otho imperator de Italia redit, & Burchardus dux in Italia
30 rebelles Cæsari vicit.
31
32 Eclipsis Solis XI calendas Decembres.
33
34 970
35 Signum quoddam ignei coloris in cœlo apparuit.
36 Egghardo abbati Rutmannus successit. Synodus apud Ingelinheim, propter Adalberonem sancti Vdalrici nepotem colligitur.
37 Sanctus Vdalricus Augustensis episcopus anno 83, episcopatus verò quinquagesimo, IIII nonas Iulias, feria VI migrauit ad Dominum. Eodem quoque anno, sed priùs Otho imperator nonis Maiis subitanea morte apud Parthenopolim obiit & sepelitur. Burchardus dux obiit, pro quo Otho Liutolphi filius regnauit.
OTHO XI, secundus, Othonis Magni filius, regnauit annis 9.
1 Conradus episcopus obiit VI calendas Decembres, pro quo Gaminolphus.
2 Dissensio inter Othonem imperatorem & Henricum ducem Baioariæ oritur. Hymno abbas efficitur ad sanctum
3 Gallum.
4 Henricus & æquiuocus eius duces, & Henricus Augustensis episcopus capti sunt, & in exilium missi.
Otho imperator contra Lotharium regem Gallias inuadit.
5 Gaminolphus episcopus obiit, pro quo Gebehardus.
BENEDICTVS V, papa CXXXIIII, dies 2.
6 IOANNES VIII, papa CXXXV, annis 7. 980
7 Otho imperator Neapolim venit.
8 Otho imperator apud Calabriam, occiso à Græcis & Sarracenis exercitu, de naui exiliens natando aufugit.
Otho dux obiit.
9 Otho imperator Romæ VI idus Decembres moritur, & ibi sepelitur.
OTHO XII, tertius, Othonis secundi filius, admodum pu-
1 er, annos 18.
2 Rudmannus Augiensis abbas obiit, cui Witegouo successit.
3 BENEDICTVS VI, papa CXXXVI, post primum annum à Crescentio relegatus & strangulatus est.
4 Fames facta est magna. BONIFACIO CXXXVII papa, post primum mensem fugato, BENEDICTVS VII, papa CXXXVIII,

Anni mūdi | *Regnum Romanorum.* | Anni Dom.

CXXXVIII, ſedit menſibus 9.

5 IOANNES XIIII, papa CXXXIX, qui & Petrus, Papiæ epiſcopus, poſt 8 menſes à Bonifacio reuerſo comprehenſus & necatus eſt.

6 BONIFACIVS VII, papa CXL, interiit: & IOANNES XV, papa CXLI, ſucceſſit.

7 Theophana Græca imperatrix, mater Othonis regis, nono anno viduitatis obiit. Eaillanus Scotus obiit. Vdalricus 990

8 abbas, & Eggehardus magiſter in cœnobio ſancti Galli

9 obiit.

10

11 Conrado rege Burgundiæ mortuo, Rodolphus filius eius Ignauus ſucceſſit.

12 Gebehardus Conſtantienſis epiſcopus obiit, pro quo Lampertus. Henricus dux Baioariæ, filius Henrici ducis obiit.

4950 13

14 Conradus dux obiit, pro quo Herimannus. Witegouo obiit, Aleuicus ſucceſſit. BRVNO, qui & Gregorius V, papa CXLII, Romæ ordinatus, ſedit annis 2, menſibus 9, & Otho

15 imperator efficitur.

16 GERBERTVS, qui & Sylueſter II, papa CXLIII, ann. 5.

17 Aleuicus abbas epiſcopus Argentinæ promouetur, & Werinherus abbas efficitur. 1000

18 Otho imperator in Italia X calendas Februarias obiit, & inteſtina eius Auguſtæ, reliquum corpus Aquiſgrani ſepelitur. Gerhardus abbas obiit, Burchardus ſucceſſit ad ſanctum Gallum. 1001

HENRICVS XIII, dux Baioariæ rex efficitur, regnans an-

1 nis 13, menſibus 5. 1002

2 Henricus rex Henricum marchionem & alios ſibi reſiſtentes cum exercitu petit. 1003

3 Henricus rex Italiam & Boëmiam, & Bolizlaum ducem Flauorum cum prima gente ſua ſubiugauit. Herimannus dux obiit, pro quo filius eius puer Herimannus. 1004

4 Fames magna facta eſt. IOANNES XVI, papa CXLIIII, anno vno. 1005

5 Werinherus abbas obiit, pro quo Hymmo monaſterij deſtructor & fratrum expulſor, conſtituitur. IOANNES XVII, qui & Phaſanus, papa CXLV ordinatur. 1006

6 Epiſcopus Babenbergenſis ab Henrico rege conſtituitur, & Eberhardus ibi epiſcopus ordinatur. 1007

7 Bernhardus Augiæ abbas vir doctiſſimus ordinatur, locum eundem penè deſtructum recollectis fratribus recreat. Liutolphus Treuirenſis archiepiſcopus obiit, & epiſcopatum eius Adalbero frater reginę ſibi vſurpare, quibuſdam contra regem fauentibus, molitur: ſed à rege conuicti, Megingau- 1008

8 do epiſcopatum reliquerunt. 1009

9 Wolueradus comes obiit 4 nonas Martias. 1010

10 Willigiſus Moguntienſis archiepiſcopus obiit, pro quo Erchanbandus. & Theodericus dux a Lothariis captus eſt. 1011

11 Conradus dux filius Othonis obiit. Herimannus dux iunior obiit. 1012

12 SERGIO IIII papa mortuo, BENEDICTVS VIII, papa CXLVI, ſedit annis 11, diebus 12. 1013

Anni mūdi — *Regnum Romanorum.* — *Anni Dom.*

13 Henricus rex Romæ imperiali benedictione coronatur à Benedicto papa. 1014

14 Ernustus dux in venatu ab Adalberone comite sagitta occiditur, & Megingaudus Treuirorum archiepiscopus obiit, 1015

15 pro quo Popo. 1016

16 Conradus dux Gerhardum vicit. 1017

17 Lampertus episcopus obiit, pro quo Ruthardus. 1018

18 Conradus puer, auxiliante patruele suo Conrado postea imperator Adalberonem ducem pugna vincens fugauit: & Benedictus papa Babenbergam veniens ecclesiam sancti Stephani dedicauit. 1019

19 Werinharius Argentinæ episcopus cum Alemannis contra Burgundiones pugnauit & vicit. 1020

20 Terræmotus magnus factus est 4 idus Maias, feria VI. Herebertus Coloniensis archiepiscopus obiit, pro quo Piligrinus. 1021

21 Henricus imperator nouam Troiam cepit, & magna in exercitu mortalitas facta est. Ruthardus episcopus obiit, pro quo Heimo. Notgerus obiit. 1022

22 Gebehardus Ratisponensis episcopus obiit, pro quo item Gebehardus. 1023

23 Henricus imperator III idus Iulias obiit, & in Babenbergensi episcopatu à se facto, in monasterio sancti Petri sepelitur. Benedictus papa obiit. IOANNES XVIII, papa CXLVII, annos 9. 1024

CONRADUS XXIIII, annos ferè 15 regnauit.

1 Magna dissensio in regno contra Conradum regē efficitur. 1025

2 Conradus rex filium suum Henricum regem fecit, & ipse Romam pergēs imperator efficitur. Heimo episcopus obiit, pro quo Warmannus. Bruno Augustensis episcopus, & 1026

3 Welfus comes prædas & incendia inter se faciunt. 1027

4 Ernustus dux & Vestus comes Conrado imperatori ad dedicationem veniunt. 1028

5 Bruno Augustensis episcopus obiit, pro quo Eberhardus. 1029

6 Conradus imperator Stephanum Pannoniæ regem cum exercitu petit, & interea in Alemannia dux & Werinherus comes cum aliis multis occiduntur, XVI calend. Septembris. 1030

7 Stephanus rex missis legatis cum imperatore Conrado pacificatus est. 1031

8 Rodolphus rex Burgundiæ moriens, diadema suum Conrado misit. 1032

9 Conradus hyeme Burgundiam petit. Eclipsis Solis III calendas Iulias quasi hora sexta. Conradus occidentalem Franciam contra Othonem petit. BENEDICTUS IX, papa CXLVIII, qui & Theophylactus, sedit an. 12, mens. 8. 1033

10 Conradus item Burgundiam vastat. Pagani Saxoniæ confinia petunt. Warmannus episcopus obiit, pro quo Eberhardus. Conradus ex castro suo Limpurgo inter Nemetes & Vangiones sito monasterium fecit, quod in honorem sanctæ Crucis, & diui Ioannis Euangelistæ dedicari iussit. 1034

11 Pagani qui Luitici dicuntur, Virbinam castellum in confinio Saxoniæ, multis Christianis occisis & captis, obtinent, quos Conradus imperator cum exercitu petit. 1035

4950 12 Italia ciuium discordia laborat. Gebehardus Ratisponensis episcopus obiit, pro quo item Gebehardus. 1036

Anni mũdi	Regnum Romanorum.	Anni Dom.
	Nuptiæ Henrici regis. Pagani ſuprà dicti Conrado imperatori vectigales facti.	
	Piligrinus Agrippinenſis archiepiſcopus obiit, pro quo Herimannus.	
13	Conradus imperator Italiam cum exercitu petit: & Mediolanẽſem archiepiſcopum in cuſtodiam miſit, qui fuga lapſus cum multis aliis eidem imperatori rebellat.	1037
	Otho princeps Carlingorum à Gozzelone duce pugna victus, fugienſque à quodam milite occiditur.	
14	Eliphdruda, quæ & Cunegundis, regina, vxor Henrici regis, XV calendas Auguſti, & Herimannus dux V calendas Auguſti in Italia cum multis aliis obierunt.	1038
	Stephanus Hungarorum rex bonæ memoriæ obiit, qui ſeipſum cum tota gente ſua ad fidem Chriſti rex gentili errore conuertit, pro quo Petrus regnauit.	
15	Conradus imperator II nonas Iunij obiit, & apud vrbem quæ Spira vocatur, ſepelitur.	1039
	Conradus dux, & Adalbero dux obierunt.	
	Eclipſis Solis XI calendas Septembris.	
	Reginbaldus Spirenſis epiſcopus III idus Octobris bonæ memoriæ obiit.	
	HENRICVS XV, filius Conradi, annis 17, menſibus 7.	

Henricus rex Boëmiæ ducem bello petit, ſed multis proceribus & militibus in præſtructione ſyluæ citrà & vltrà occiſis vel captis, nihil dignum efficere potuit. Petrus quoque Hungarorum rex eidem duci contra Henricum regem auxilia mittit. 1040

Hungari quendam Ouonem regem ſibi eligentes, Petrum regem ſuum expellunt. Qui profugus & exul, Henrici regis, cui priori anno rebellauerat, gratiam quærit & inuenit. Henricus rex Boëmiam cum exercitu ingreſſus, igne prædaque cuncta deuaſtat, & rebellem ducem obſides dare, & ipſum poſt ſe Ratiſponam ad deditionem humiliter venire, ſibique iureiurando fidelitatem ſeruitiumque confirmare, coartat. 1041

Ouo rex Hungarorum ob ſuſceptum ab Henrico rege Petrum à ſe expulſum, fines Baioariæ prædis & incendiis depopulatur. Sed magna pars exercitus eius, quæ à ſeptentrionali Danubij parte prædas factura venerat, ab Adalberto marchione inita pugna penitus deleta eſt. 1042

Henricus quoque rex ſui vlturus iniuriam, Pannoniam cum exercitu in autumno ingreſſus, magnã prouinciæ partem vaſtauit, duas populoſiſſimas ciuitates euertit, plures deditione ſubiecit. Sed cùm Petrum regem ſuum quem ſecum ducebat, nulla ratione Prouinciales recipere conſentirent, alium quendam quem petebant, ducem eis conſtituit: quem tamen ſtatim poſt diſceſſum eius Ouo rex de prouincia ſua in Boëmiam depulit. Poppo Aquileiæ patriarcha obiit, pro quo Eberhardus.

Giſla imperatrix, mater Henrici regis, XVI calendas Martias obiit, & apud vrbem Spiram ſepelitur. Totum tempus æſtiuum in tempeſtates pluuiaſque hyemales penè conuerſum, magnam frugum & vindemiarum penuriam effecit. Henricus rex iterum Pannonias cum exercitu petens, ſatisfactionem, obſides, munera, pacis per iuſiurandum confirmationem, Hungaris vix impetrantibus, accipiens diſceſſit. Qui inde reuerſus Conſtantienſi ſynodo affuit: vbi primò cunctis ſibi aliquid debentibus omne dimiſit debitum, deinde omnes Sueuiæ principes, memoreſque perſonas cunctis inimicitiis deſtructis pacificari fecit, & pacem hactenus inauditam, tam in hac, quàm in aliis regni ſui prouinciis, regia cenſura per edictum confirmauit. 1043

Anni Dom.

Deinde Agnetem Wilhelmi Pictauiensis principis filiam, reginam apud Moguntiam vrbem vngi faciens, regalibus sibi nuptiis eam apud Ingelenheim villam regalem copulauit. Vnde infinitam histrionum & ioculatorum multitudinem ad laudis suæ cumulum, vacuam & inanem sine cibo & muneribus mœrentem abire permisit. Liutpaldus marchio, Adalberti marchionis filius, bonæ indolis iuuenis, & maxima Hungarorum clades immaturè obiit.

1044 Maxima pestis pecudum, & hyems satis dura & niuosa magnam vinearum partem frigore perdidit, & frugum sterilitas famem non modicam effecit. Gozzilo dux Lothariensium moriens Gozziloni filio, quamuis ignauo, ducatum suum à rege Henrico promissum relinquere disposuit. Sed alter filius eius Gotefridus iam dudum dux, cùm ducatum fratri debitum contra fas à rege sibi obtinere nequiuisset, iusiurandum fidemque postponens rebellare pio regi præsumpsit.

Ouo rex cùm iusiurandum pactumque infregisset, Henricus rex cum perpaucis copiis Pannonias petiit: quem Ouo, qui maximum parauerat exercitum, in tantum despexit, vt eum quasi facilè occidendum seu capiendum, prouinciam ingredi sineret. Sed Henricus cum parte copiarum Rabam fluuium festinè in diuino confisus auxilio transuadauit, pugnam cunctis militibus passim festinantibus iniit, & in prima congregatione innumerabilem Hungarorum exercitum fugauit atque prostrauit: & paucissimis suorum amissis, in semet fortissimè pugnans gloriosissimam victoriam adeptus est, III nonas Iulias. Et Ouone rege vix fuga elapso, omnes Hungari ad deditionem Henrico regi cateruatim concurrerunt, subiectionem seruitiumque promittunt. Ipse verò vt erat per omnia piissimus, Petrum regem dudum expulsum regno suo restituit, Hungaros petentes lege Baioarica donauit, ipseque cum triumpho in regnum suum rediit. Nec multò pòst idem Ouo à Petro rege comprehensus, scelerum suorum pœnas capite plexus persoluit.

Eodem anno Ludouicus comes Reginoldum principem, reginæ Agnetis auunculum, sed regi Henrico inimicum, dum quoddam castellum eius quod Monspeligardæ dicitur, magna cum manu expugnare pararet, cum parua militum suorum copia pugnam iniens vicit, multisque cæsis reliquos fugauit.

Romani Benedictum CL papam multis criminatum sede sua pellunt, & Syluesttrum III quendam in locum suum statuunt: quem tamen postea Benedictus, quibusdam sibi fauentibus, excommunicatum depulit, sediq; suæ redditus seipsum postea priuauit, & alium pro se ob auaritiam contra canones ordinauit. Herebertus Mediolani episcopus obiit. Beggelenheim castellum Gotefridi à rege captum.

Reginoldus & Geroldus Burgundiones regi apud Solodoram ad dedi-
1045 tionem venerunt. Otho Palatinus comes, paschali hebdomada dux Alemanniæ apud Goslare à rege constituitur. Petrus rex Henricum regem in festiuitate Pentecostes ad se inuitatum magno paratu suscepit, & maximis muneribus donauit, eique regnum Pannoniarum, principibus Hungarorum fidelitatem illi & successoribus eius iuramento firmantibus, reddidit. Quod tamen ab eo ipse dum viueret possidendum recepit. In quo videlicet itinere rex quoddam vetus solarium ascendens cum multis aliis ædificio cadente corruit, ipsoque Deo protegente illæso, Bruno Wirciburgensis episcopus lethaliter cum aliis collapsus post vnam hebdomadam, id est VII calendas Iunias, obiit, & ad sedem suam reportatus, ibique sepultus, Adelberonem successorem suscepit.

Gotefridus dux rebellioni suæ desperans, regique ad deditionem veniens in custodiam mittitur. Wido Mediolani episcopus constituitur. Sclaui qui & Liutici dicuntur, Saxoniæ terminos inquietantes, regi illò cum copiis

militum

militum venienti se tradunt, & solitum censum promittunt. Autumnali tempore Guntharius eremita ad Christum migrauit, & in Praga Boëmiæ vrbe sepultus.

Per idem tempus regale colloquium apud Tribura condictum grauis regis infirmitas præpediuit. Quo etiam tempore Agnes regina filiam regi 1046
peperit. Rex Natalem Domini in Saxonia apud Goslare celebrauit. Magna mortalitas multos passim extinxit. Egghardus marchio ditissimus subitò moriens, prædiorum suorum regem reliquit hæredem. Rex Paschale festum apud Traiectum Fresiæ vrbem egit, & subsecutis diebus nauali expeditione in Phladirtingam fretum traiiciens, pagum quendam quem Theodoricus marchio sibi vsurpauerat, ab eo eripuit; Vnde idem postea rebellionis causam sumpsit. Sanctum autem Pentecostes Aquisgrani faciens, Gotefrido duce è custodia relaxato, sibique procedenti terratenus prostrato, ducatum suum misertus reddidit. Quibus etiam diebus Widgerum, qui Rauennæ præsulatum iam biennio ineptè & crudeliter nondum consecratus tenebat, ad se vocatum episcopatu priuauit.

Sequente tempore rex in Italiam expeditionem parat. Fridericus frater Henrici ducis Baioariæ, dux Lotharingorum pro Gotefridi fratre ignauo Gozzilone constituitur. Subsecuto autumno Hungari pristinæ perfidiæ suæ memores, Andream quendam regem sibi statuunt, Petrum regem, multis aduenarum qui pro eo pugnauerant occisis, variis cum coniuge sua iniuriis affectum postremò oculis priuant, & in quendam locum cum eadem coniuge sua alendum deputant, multis etiam per idem tempus peregrinis inibi expoliatis, exulatis atque necatis.

Quo comperto rex Henricus, qui iam valido exercitu congregato in Italiam iter cœperat, nimis indoluit, sed tamen cœptam expeditionem non deseruit. Itaque coadunato exercitu Papiæ synodum celebrauit. Inde Placentiam veniens Gratianum CL, quem expulsis prioribus Romani papam statuerant, ad se venientem honorificè suscepit: sicque cunctis prosperè cedentibus iuxta Natalem Domini non longè ab vrbe Roma apud Sutriam, synodo item acta, causaque erroneorum pontificum diligentiùs ventilata, Gratianum papam conuictum baculo pastorali priuauit. Dein omnium tam Romanorum quàm aliorum consensu Suidegerum episcopum, qui post Eberhardum primum secundus Babinbergensem sexto iam anno regebat ecclesiam, nimiùm reluctantem summum Romanæ ecclesiæ elegit pontificem: sicque circa vigilias Natalis Domini ipsam ingrediuntur vrbem. Eadem nocte bonæ memoriæ Eberhardus Constantiensis ecclesiæ episcopus, inibi in porticu sancti Petri sepeliendus, obiit XIII episcopatus sui anno.

In ipsa Natalis Domini die præfatus Suidegerus, natione Saxo, Apo- 1047
stolicæ sedi CLI papa ex more consecratus, & nomine auctus, Clemens II vocatus est. Qui mox ipsa die Henricum regem, & coniugem eius Agnetem imperiali benedictione sublimauit: peractisque Missarum solenniis, ipse Dominus papa & imperator cum imperatrice, ita vt erat coronatus, ad Lateranense palatium cum ingenti gloria proficiscuntur, cunctis ciuibus Romanis mirantibus, honoremque singulis quibusque pro facultate obiter impendentibus. Completisque Romæ cum summa pace aliquot diebus, imperator magnam exercitus partem patriam redire permittens, ipse cum reliquo ad vlteriora contendit. Circa idem tempus imperator præsules nonnullos constituit: inter quos Rauennati ecclesiæ Hunfridum cancellarium suum in Italia; Constantiensi Theodericum, per alias prouincias cancellarium suum & archicapellanum, & Aquisgrani præpositum; Argentinæ Herrandum, Spiræ præpositum, pro Villihelmo autumnali tempore de-

Anni Dom.

functo: Viridunensi Theodoricum, Basileæ præpositum & capellanum suum pontifices præfecit. Imperator verò Roma egressus, nonnulla castella sibi rebellantia cepit, prouincias illas prout videbatur disposuit, duces Nordmannis qui in illis partibus commorantur, & aliis eo loco vrbibus constituit. Sed socru imperatoris de monte Gargano Beneuentum reuersa, orto tumultu Beneuentani ciues quibusdam eam iniuriis afficiunt. Vnde sæuam ab imperatore vindictam metuentes, eique se subdere non præsumentes, rebellionem ineunt. Sed imperator qui magna, vt dictum est, ex parte exercitum iam remiserat, & ad aliam occupato animo patriam tendebat, tentam tunc temporis ciuitatem expugnatum aggredi distulit, interimque eo infecto negotio, sed aliàs vniuersa Italia parente pacataque, redire disposuit. Interea imperatrix Agnes, quæ Romæ ab imperatore digressa fuerat, in Rauennati territorio filiam peperit. Imperator verò cœpto redeundi itinere Mantuæ paschale festum in grauissima decumbens ægritudine commoratur. Postea conualescens corpus beati Widonis Pomposæ monasterij abbatis, in magna sanctitate ante non integrum annum defuncti plurimis glorificatum miraculis, de Parmensi vbi sepultum fuit ciuitate, ad vrbem Spiram transferendum magno secum cum honore de Italia rediens deuexit. In quo itinere Augustam Vindelicam in litaniis ante Ascensionem Domini veniens, Gebehardo vrbis eiusdem episcopo in aduentu eius defuncto, Henricum capellanum suum successorem constituit. Actoque inibi eodem festo, Pentecostes solennia Spiræ celebrauit: ibique colloquium cum regni principibus habuit, & corpus præfati abbatis in incepta quadam extra vrbem basilica tumulari fecit. Quo tempore Welfum comitem Sueuigenam Welfi dudum comitis filium Carentani ducem promouit. Auunculum quoque eius Adalberonem ducem, videlicet Henrici & Frederici fratrem, Metensis ecclesiæ episcopum, post Theodoricum nuper defunctum constituit. Item Popone archiepiscopo his diebus defuncto, Treuirensi vrbi Eberhardum Wormatiæ præpositum archipræsulem præfecit. Per idem tempus cùm expeditionem in Pannonias ad Petrum vlciscendum disponeret, Gotefridus dux cum Balduino de Flandris, & aliis nonnullis rebellionem innouasse, bellumque copiis collectis parauisse: Theodericus quoque de Phladirtinga marchio rebellauisse, & episcopatus sibi contiguos ad iniuriam imperatoris populatus esse nunciatur. Præterea Andreas qui regnum Petri obtinuit, iam crebrò legatos supplices miserat, regnum se ab Hungaris coactum suscepisse confirmans, de Petri sese iniuriis excusans: quique aduersus eum coniurauerant, partim à se trucidatos, partim imperatori tradendos denuncians, suamque imperatori subiectionem, annuum censum, & deuotam seruitutem, si regnum se habere permitteret, mandans. Quibus ex causis dilata expeditione illa, cùm Gotefridus quoque dux rebellionem suam callidis legationibus dissimularet, autumnali tempore nauali exercitu collecto contra Theodericum in Phladirtingam arma commouit. Interea Otho Sueuorum dux, qui prouinciam sibi traditam piè ac strenuè tertio iam anno regebat, immaturo obitu diem clausit extremum. In ipsis quoque diebus Henricus Baioariæ dux defunctus Treuiris sepelitur. Clemens etiam, qui & Suidegerus, papa in Romanis partibus nono mense promotionis suæ diem obiens, ad episcopatum suum Babinbergum reportatus tumulatur. Imperator expeditione in Phladirtingam traiecta, aquosis impedientibus locis parum proficere potuit, & reuertens aduersariis marino cursu leuibus scaphis latrocinantium more sequentibus, & extremos quosque incursando cædentibus, non modicam in exercitu cladem pertulit.

Ipso quoque tempore Gotefridus inter alia quæ contra regem gessit, Viridunensem ciuitatem dolo captam incendit & euertit.

Impera-

Imperator Natalem Domini in Saxonia moratus confeſtim per Wurci- *Anni*
burgum in Alemanniam venit, & Vlmæ colloquium habens Othonem de *Dom.*
Suinfurto marchionem Sueuis ducem conſtituit: indeq; in Baioariam veni- 1048
ens Quadrageſimale & Paſchale tempus exegit. Eadem Quadrageſima ſan-
guis, vt creditur, Domini apud vrbem Mantuam diuina per quendam cæ-
cum reuelatione inuenitur, & plurimis miraculis declaratur. Imperator Ra-
tiſpona, vbi Paſcha cum Othone & Brecizlao ducibus & multis aliis prin-
cipibus egit, digreſſus Alemanniam repetit, & Augiam noſtram ingreſſus
VIII calendas Maias, nouam ſancti Marci Euangeliſtæ patroni noſtri baſi-
licam, à domino Bernhardo abbate conſtructam, ſe præſente à Theodorico
Conſtantienſi epiſcopo dedicari fecit, & eiuſdem ſancti feſto in litania ma-
iore apud nos acto, Aſcenſionem Domini Turegi, Pentecoſten autem So-
lodori celebrauit: Habitoque ibi cum Burgundionibus colloquio per Fran-
ciam orientalem in Saxoniam remeauit. Per idem tempus dominus Bern-
hardus abbas Augiæ, vir doctrina & moribus inſignis, anno promotionis
ſuæ quadrageſimo, in ſenectute bona morbo confectus VII idus Iunias
diem vltimum clauſit, & in baſilica ſancti Marci ſepultus quieſcit: in cuius
locum Vdalricus decanus à fratribus electus, abbas ab imperatore conſti-
tuitur. Defuncto quoque viro docto Vattone Leodij pontifice, Dietuinus
ſucceſſit.

Sequente Iulio Poppo Brixenſis epiſcopus ab imperatore electus Ro-
mam mittitur, & honorificè ſuſceptus Apoſtolicæ ſedis CLII papa or-
dinatus, mutato nomine Damaſus II vocatur. Sed paucis diebus exactis
defunctus, ad ſanctam Laurentiam extra vrbem ſepultus eſt. Autumnali
tempore Henricus imperator, & Henricus Galliarum rex in Metenſi ter-
ritorio conuenientes pacem pactumque inter ſe iuramento confirmant.
His diebus terræmotus magnus factus eſt nocte, III idus Octobres. Ipſis
item diebus Agnes imperatrix filiam imperatori peperit. Eodem etiam tem-
pore Gotefridus Adelbertum ducem ſe deprædantem perſecutus, & di-
miſſa multitudine cum paucis inuentum, cum aliis qui repugnare tenta-
bant, occidit. Poſt quem Gotefridus dux ab imperatore conſtituitur. Im-
perator ipſis diebus Argentoratum, & inde prope Natalem Domini Vl-
mam venit, ſicque in Baioariam proficiſcitur. Imperator Natalem Domi-
ni Friſingiæ, & Purificationem ſanctæ Mariæ Ratiſponæ agens, Baioariæ
ducem Conradum conſtituit, & circa Quadrageſimale tempus inde in Sa-
xoniam receſſit. Gotebaldus Nemetenſis præpoſitus Aquileiæ patriarcha 1049
poſt Eberhardum iis diebus defunctum ab imperatore promouetur. In-
terea glaciali hyeme ſuppeditante nonnulli de partibus maritimis milites
& principes cum Leodinenſi epiſcopo, Traiectenſi & Metenſi congrega-
ti, Theoderico in Phladirtinga inſidias tendunt, commiſſaque pugna vi-
ctum occidunt, & prouinciam illam imperatori ſubiiciunt: quam tamen
non multò pòſt Gotefridus occupans, ab eiſdem pugna petitus & victus
vix aufugit. Per idem tempus Bruno Leucorum epiſcopus, ab imperatore
electus Romamque miſſus ſummo honore ſuſcipitur, & in Quadrageſi-
ma papa CLIII ordinatus, Leonis noni nomen accepit. Qui in proxi-
mo Paſcha Vdalricum Augienſis cœnobij prouiſorem Romam venientem
abbatis benedictione conſecrauit, & monaſterij eiuſdem priuilegia anti-
quitus à ſede Apoſtolica tradita ſua authoritate confirmauit & innouauit,
indictione II, VII calendas Apriles. Idem papa in hebdomada poſt Albas
ſynodum cum epiſcopis Italiæ Romæ celebrauit. Idem in hebdomada Pen-
tecoſtes aliam ſynodum Papiæ congregauit, indeque per montem Iouis
cum pluribus Romanorum in Ciſalpinas partes deuenit. Exacto etiam tem-
pore Odilo, venerabilis Cluniacenſis cœnobij, & multorum pater monaſte-
riorum migrauit ad Dominum.

Secuta æſtate cùm imperator expeditionem contra Gotefridum & Bal- 1050

Anni Dom.

duinum à domino papa excommunicatos pararet, Godefridus tam contra vim imperatoris, quam papæ excommunicationem Aquiſgranum venit, & opitulante papa gratiam imperatoris promeruit. Balduinus verò vtrunque contemnens, vaſtata ab exercitu magna ex parte prouincia ſua, tandem obſides dedit, & pactum cum imperatore fecit. Autumnali tempore dominus papa ſynodum magnam Remis cum Galliarum epiſcopis habuit, indeque Mogontiacum veniens, aliam ſynodum XL propè epiſcoporum coram imperatore, & regni noſtri principib. celebrauit: Et poſtea Alemanniam adiens, Augiæ feſtum ſancti Clementis, & dominicā ante Aduētum Domini VI cal. Decemb. egit: ac per Auguſtam Baioariamque tranſiens, Natalem Domini Veronæ coluit. Imperator verò idem feſtum in Saxonia manſit. Ipſa hyeme cùm epiſcopus Ratiſponę Gebehardus, qui Campidonenſem abbatiam nuper beneficij loco acceperat ab imperatore, in Pannoniarum terminis moraretur, cedentibus Hungaris, fines eorum ingrediens prædas inde abduxit. Sed ipſo diſcedente plurimus Hungarorum exercitus fines noſtros inuadens plurimam partem captiuauit, incēdit atque vaſtauit. Imperator paſchale feſtum apud Traiectum moratur. Dominus papa poſt Paſcha ſynodum item Romæ collegit, & ſubſecuto tempore vltra Romam progrediens, nonnullos eò locorum principes & ciuitates tam ſibi, quàm imperatori iureiurando ſubiecit, Beneuentanosq; adhuc rebellantes excommunicauit. Nonnulli etiam exterarum principes gentium, miſſis ad eum vtpote apoſtolicum virum legatis, ſubiectionem ipſi promittunt.

Imperator contra Gazmerum ducem Polonorum rebellionem molientem, expeditionem parat, grauique infirmitate detentus, pacem pactumque eum petentem ſuſcipiens diſceſſit. Gebehardus Ratiſponenſis epiſcopus cum Conrado duce Baioariæ, & Adelberto marchione, aliiſque quibuſdam epiſcopis & principibus Baioariæ Heimenburgum reædificant, & magnam Hungarorum copiam ſe inuadentem proſternunt, & vſque ad innumerabilis exercitus eorum præſentiam refugientem perſequuntur, cunctisq; agminibus Hungarorum deuictis, immiſſo terrore terga vertentib. ad caſtra Deo gratias reddentes reuertuntur. Ipſo autumno dominus papa ſynodum Vercellis collegit, & Hunfridum archiepiſcopum pro quadam inter Rauennatem & Romanam eccleſiam contentione ab officio ſuſpendit, indeque Gallias & epiſcopatum ſuum Leucorum ciuitatem reuiſit: quo etiam tempore Agnes imperatrix tandem imperij filium peperit.

1052 Imperator Natalem Domini in Saxonia apud Goſlare egit, & multos ex principibus filio ſuo iureiurādo fidem ſubiectionemq; promittere fecit. Nec multò pòſt ipſe & dominus papa cum multis epiſcopis & principibus apud Auguſtam Vindelicam conuenientes, Purificationē Dei genitricis celebrauerunt, Rauennateq; archiepiſcopo apud papā inibi reconciliato, charitatiuè à ſe inuicem diſcedentes, papa Romam reuertitur: imperator Nemeti partem Quadrageſimæ, Paſchale verò feſtum Coloniæ demoratur, ibiq; filius eius Henricus ab archiepiſcopo Herimanno baptizatur. Poſt Paſcha itē dominus papa Leo ſynodum Romæ collegit, vbi inter alia Gregorium Vercellenſem epiſcopum, propter adulterium cum vidua quadā auunculi ſui ſponſa admiſſum, & periuria perpetrata, abſentem & neſciētem excommunicauit: quem tamen non multò pòſt Romam venientem, ſatisfactionem promittentē officio priori reſtituit. Per idem tempus imperator Lampertum comitē rebellare molientem ad deditionem cōpulit. Eadem æſtate Bardo Mogontiacenſis archiepiſcopus obiit, pro quo imperator Liutbaldum Babinbergenſem præpoſitum conſtituit. Idem pro Theodorico Conſtantienſi epiſcopo, X cal. Iul. quinto prę́ſulatus ſui anno, poſt longam ægritudinem defuncto, Rumaldum promouit. Rauēnas quoq; archiepiſcopus Hunfridus veneno (vt aiunt) ſubitò periit. Sequenti autumno magno cum exercitu imperator pactū Andreæ regis, vt per legatos offerebatur, accipere cōtemnens, Pannonias petiit, Gebehar-

Gebhardoque Ratisponense episcopo, & Velff, Brezizlaoque ducibus ad septentrionalem Danubij partem depopulandam transmissis, ipse deuecto à nauibus quantum in equis poterat sumptu, longo propter fluuiorum illuuiem circuitu per Carentani fines transiens, peruiumque regnum inuadens, hac & illac Hungarico exercitu latrocinantium more fugitante, & nusquam æquo marte conferre manum audente, omnia circumquaque, quoad sumptus militi suppetebant, vasta reddit. Sed cùm laboranti iam penuria & fame exercitui Hungari reditum pararent intercludere, oppositisque per ripas fluminum præmunitas, vadosasque paludes copiis suis, omnes se vel ad deditionem cogere, vel inedia minitarentur extinguere, milites interriti hostes per fluuios obsistentes incunctanter transuadentes fugant, quandamque munitionem firmissimam ad pontem Rabiniza fluminibus structam, in qua maximam hostis fiduciam habebat, quidam ex Burgundionibus, Saxonibus & Polonis milites non sine sui periculo flumine transito, in breui expugnatam capiunt, cæsisque palatisque Hungaris reliquo exercitui viam pandunt. Quæ pertranseuntibus penè cunctis incensa, aliquot de postremis in magno periculo hostibus insequentibus interclusit. Sicque redeunte imperatore, illisque quos vltra Danubium transmiserat, rebus prosperè gestis iamdudum reuersis, Andreas rex à nostro marchione Adelberto pacem postulatum mittit, eamque vicissim tribuit. Ipsis diebus defunctis vno penè in tempore Lindaugiense & Buochaugiense Abbatissis, Iuota nobilis, prudens & religiosa vidua, vtrique loco recuperando ab imperatore præficitur.

Imperator Natalem Domini Goslare egit, ibique quosdam hæreticos in- 1052
ter alia praui erroris dogmata Manichæa secta omnis esum animalis execrantes, consensu cunctorum, ne hæretica scabies latiùs serpens plures inficeret, in patibulis suspendi iussit. Eodem tempore v idus Ian. mater mea Hiltrudis, Wolfradi comitis vxor, admodum pia, mitis, liberalis, & religiosa fœmina, marito, septemque liberis superstitibus, deuoto & felici, vti hominibus apparere poterat, exitu diem vltimum clausit, anno ætatis circiter LXI, coniunctionis verò cum marito XLIIII, & apud villam Alleshasan sub capella sancti Vdalrici à se constructa, in sepulchro quod ipsa sibi præparauerat, condita est: cui vt pro epitaphio hos scriberem versiculos libuit:

Mater egenorum spes auxiliumq; suorum,
Hos Hiltrud tumulo debita reddit humo.
Quæ præpollentes generosa stirpe parentes
Nobilitans claris extulerat studiis:
Atque colens castam reuerenter monogamiam,
Vixit diuinis prona ministeriis:
Inq; bona Marthæ satagens consistere parte,
Practica quod docuit, vita sequi studuit.
Veste, cibo, lingua, pede, totis visibus ipsa
Se miseris largam præbuit atque piam.
Relligione pios præ cunctis fouit amicos,
Cunctis morigeram se dedit & placidam.
Cunctis manens mitis, patiens ac nescia litis,
Complacuit mundo, ô vtinamq; Deo.
Carnem castigans, precibus loca sancta frequentans,
Quærere cœlestem sedula sueuit opem.
Crede panegyricis non hæc me fingere vanis,
Nec matrem verbis tollere falsidicis.
Consule rumorem quaquauersum popularem,
Dictaq; de veris paucula certus eris.
Hanc quoque postremò mera cùm confessio crebrò
Purgasset, Domino debita corde pio.

Anni Dom.

Communita fide, ſpe tuta, vigens pietate,
Felix hanc vitam deſeruit miſeram.
Cùm menſis Ianus quintas deuolueret Idus,
Mouit permultas morte ſua lacrymas.
Pro qua quæſo, precor, peto, poſtulo, flagito lector,
Pulſes ſupplicibus vt Dominum precibus:
Quatenus ipſius pietate ſui miſeratus
Abſoluat cunctis mitis eam maculis,
Inq́; beatorum felici ſorte ſuorum
Largus ei ſtabilem contribuat requiem.

Sequenti tempore Quadrageſimali imperator Rauennatem archiepiſcopum Henrichum promouit. Et Nizo Friſingenſis epiſcopus priùs ex ſuperbiſſimo vitæ habitu ad humilitatis & religionis ſpeciem conuerſus, ac denuo ad priſtinæ conuerſationis inſolentiam reuerſus, cùm eum iuſſu imperatoris Rauennam perduxiſſet, ſubita inibi morte periit.

Imperator Paſchale feſtum Nemeti egit, indeq́ue (vt aiunt) locum illum patris matriſq́ue ſuæ ſepultura præditum magis magiſq́ue paruipendens, ſubiratus, epiſcopoq́ue loci illius infenſus diſceſſit. Iiſdem diebus Bonifacius ditiſſimus Italiæ marchio, imò tyrannus, inſidiis à duobus exceptus militibus, ſagittiſq́ue vulneratus & mortuus, Mantuæ ſepelitur. Cùm imperator circa litaniarum tempus Solodori colloquium haberet, quidam ex Burgundionibus offenſi inde diſcedunt, ſed non multò pòſt aliqui ex illis ad gratiam eius redeunt. Inde ipſe cùm Turegi Pentecoſten peregiſſet, in Pannonicam itidem expeditionem proficiſcitur, Andreaq́ue rege Hungarorum minus minuſq́ue pro pacto pacis poſtulando allegante & promittente, Brezisburg caſtrum obſedit, & variis belli machinis diu oppugnatum, Deo obſeſſis ſe anxiè inuocantibus opitulante, fruſtratis ſemper nixibus, nullo modo capere potuit. Interim dominus Leo papa ab Andrea accitus, cùm pro pace componenda interueniſſet, imperatorem ab obſidione auocauit, eumq́ue ſibi per omnia conſentaneum inueniens, ſed econtra Andream conſiliis ſuis minùs parentem experiens; offenſus, eiq́ue excommunicationem vtpote deluſa ſede Apoſtolica minitans, cum imperatore diſceſſit, & aliquantum cum eo temporis manſit. Ipſis diebus imperatrix iterum filium quem Conradum poſtea vocauerunt, imperatori peperit. Diſcordia inter Gebehardum Ratiſponenſem præſulem, & Conradum Baioariæ ducem mota & agitata. Reliquiæ beati Zenonis confeſſoris ex Valthario Veronenſe epiſcopo in Alemanniam ad villam Vlmam allatę, plurimis per hæc tempora claruere miraculis. Conſtantiæ baſilica ſanctæ Mariæ corruit.

Imperator cum domino papa, multiſq́ue epiſcopis & principibus, Natalem Domini Wormatiæ egit. vbi cùm papa, ſicut dudum cœperat, Fuldenſem abbatiam, aliaq́ue nonnulla loca & cœnobia quæ ſancto Petro antiquitus donata feruntur, ab imperatore repoſcens exegiſſet, demum imperator pleraque in Vltraromanis partibus ad ſuum ius pertinentia pro Ciſalpinis illi quaſi per concambium tradidit. Cumq́ue idem papa de Normannorum violentiis & iniuriis, qui res ſancti Petri ſe inuito vi tenebant, multa conqueſtus eſſet, ad hos etiam inde propulſandos imperator ei auxilia delegauit. Ea ſiquidem gens à temporibus prioris Henrichi imperatoris in Calabriæ, Samniæ, Campaniæq́ue partes paulatim ex Gallici oris Oceani aduentitia confluebat, & quia bellicoſior Italicis gentibus videbatur, primò gratanter accepta, crebro indigenis contra Græcorum & Saracenorum incurſiones audacter præliando auxiliabatur. Poſtea verò pluribus eorū ad vberem terram accurrentibus, viribus adaucti ipſos indigetes bello premere, iniuſtum dominatū inuadere, hæredibus legitimis caſtella, prædia, villas, domus, vxores etiam quibus libuit vi auferre, res eccleſiarum diripere, poſtremò diuina & hu-

Anni mūdi

& humana omnia, prout viribus plus poterant, iura confundere, nec iam Apostolico pontifici, nec ipsi imperatori, nisi tantùm verbotenus cedere. Ad horum igitur nefaria & inextricabilia scelera illis è partibus eliminanda, indigenasque ab eis liberandos dominus papa animū intendens, summa cum charitate ab imperatore Romam reuersurus digreditur. Secuti sunt autem eum plurimi Teutonicorum, partim iussu dominorum, partim quæstu adducti, multi etiam scelerati & proterui, diuersasque ob noxias patria pulsi. Quos ille omnes tum consuetæ misericordię nimia compassione, tum etiam quia opera eorum ad imminens videbatur bellum indigere, clementer & gratanter suscipiebat. Transiens ergo per Alemanniam, Purificationem sanctæ Marię Augustę egit, Mantuęq; Quinquagesima acta, & nonnullis suorum orto inibi tumultu occisis, infra dies Quadragesimæ Rom. peruenit. Ipsis diebus in Italia quidam lacus, quos Iulius quōdam Cæsar quadrato lapide perpetuo (vt putabatur) opere fertur obstruxisse, nimia aquarum inundatione effracti, Narniam flumē, Tiberimque vltra modum exundare fecere, subitaq; illuuione multa ędificia, ipse pons Narniensis dirutus, multiq; mortales absumpti sunt. Imperatore in Saxonia apud Meresburg commanente, cum rege Danorum Pascha egit, ipsisq; diebus Conradum Baioarię ducem, cui iam priùs infensus erat, inculatum quorundā Principum iudicio ducatu priuauit. Quo tempore regni tam primores quàm inferiores cōtra imperatorem magis magisque mussitantes, iamdudum eum ab inchoatæ iustitiæ, pacis, pietatis, diuini timoris, multimodæque virtutis tenore, in quo de die in diem debuerat proficere, paulatim ad quęstum & incuriam quādam deficere, multumque seipso deteriorem fore causabantur. Altorfense cœnobium igne consumitur. Dominus papa habita post Pascha synodo, contra Normannos, vt proposuerat, exercitum mouit: cumq; illi pacem petentes, subiectionem seruitiumque ipsi promitterent, & quæ priùs iniustè sibi vsurpantes inuaserant, eius beneficio gratiaq; retinere velle se dicerent; idque papa abnegans vi & iniuria raptas res sancti Petri reposceret, eosque perperam peruaso cedere loco iuberet: illi quia numero longè præstabant, quasi rem impossibilem sibi propositam refutantes, se potiùs bello obuiam ituros, armisque acquisitam patriam armis defensuros, vel morte occubituros denūtiant. Sicq; XIIII cal. Iul. valida pugna confligentes, prima acie à Teutonicis penè victi sunt, sed succenturiatis copiis ex insidiis nostros circumuenientes, Italis citiùs terga vertentibus, Teutonicis maxima ea parte sed non inultè occumbentibus occulto Dei iudicio; siue quia tantum sacerdotē spiritalis potiùs quàm pro caducis rebus carnalis pugna decebat; siue quòd nefarios homines quàm multos ad se ob impunitatem scelerum, vel quæstum auarum confluentes, contra itidem scelestos expugnandos secum ducebat; siue diuina iustitia alias quas ipsa nouit ob causas nostros plectēte, quamuis nimis cruentam hostes adepti sunt victoriam: ipseque Dominus papa in quodam ab eis castello obsessus, cùm expugnata iamiamq; munitione, necessitate coactus, cōmunionem eis priùs interdictam reddidisset, acceptus ab eis, Beneuentum cum honore tamen reductus est, ibique tempore aliquanto detentus, nec redire permissus. Et hoc & superiori anno frugum penuria facta est non modica. Werinharius frater meus Augień. monachus, admodum doctus, & religioni verè deditus, iuuenis cū alio monacho Luithario studio vitæ perfectioris flagrans, peregrinationem clàm pro Christo aggreditur, literis remissis licentiam abbatis postulans, & impetrans. Et sequenti tempore Richardus Renauigensis abbas, & Henricus item Augień. monachus hoc exemplum secuti, relictis omnibus idem propositum aggrediuntur. Imperator Henricus magno apud Tribuariam cōuentu habito, filium ęquiuocum regem à cunctis eligi, eique post obitum suum, si rector iustus futurus esset, subiectionem promitti fecit. Ad quem conuentum cùm Conradus dudum Baioariæ dux venire nolēs, cum expeditis militibus regi

Anni Dom. rebellare moliens Hungaris se adiungere tentasset, & Carentani fines inuasisset, quibusdã inibi quæ priùs habuerat possessionibus suis ab imperatore priuatus est, eas quasi legaliter acquirente. Ibi etiam legati Andreæ regis Hũgarorum pro pace pactoque cùm suffragante Ratisponẽse episcopo immẽsam pecuniam, suæque prouinciæ partem, & ad expeditiones omnes præter Italicam suos ituros promitterent, eaque omnia regem suum impleturum sacramento promitterent, imperator ea se accepturum fide data spondens eos remisit. Hadamuta de Nuinburgo abbatissa venerabilis, quæ locum suum priùs penè dilapsum, intrà & extrà laudabiliter recuperatum in optimũ deduxerat statum, aliam pro se designans, & sororibus piè admonitis, vltimũ valedicens IIII cal. Nouembris feliciter, ô vtinam, decessit. Hazelinus etiã Babenbergeñ. episcopus infamis moriens locum dedit. Per idem tempus Conradus dudum dux ab Andrea rege Hungarorum gratanter susceptus, ei ne alligatum cum imperatore fœdus perficeret dissuasit, & auxilio eius quãdam Carentani partem, quorundam etiam primatum qui eam possidebant, machinatione aliis expulsis primoribus, inuasam cepit. Imperator verò in Baioariam veniens, ducatum eiusdẽ prouinciæ filio suo æquiuoco tradidit, sicque in eadem commorans prouincia, Natalem Domini in villa Otinga egit, ibique Babenbergensis ecclesię præsulatum consobrino suo Adalberoni donauit. Deinde habito Ratisponæ colloquio, per Alemanniam transiens, & furibus infestus nonnulla eorum conuenticula exuri iubens, Turegi Quadragesimam inchoauit, & per ripales Rheni vrbes paulatim descendens, Mogontiæ Paschale festum celebrauit: vbi Theodbaldus Othonis ad eum de Galliis veniens, & miles eius effectus, auxilium suum illi pollicitus est. Dominus papa cùm apud Beneuentum diuino intentus seruitio diu demoratus, tandem instante paschali tempore Romam ægrotans reuersus esset, inualescente indies languore glorioso exitu cunctis priùs benedicens, & admonitis valedicens, sanctoque Petro peccata sua confessus & deuotè se illi commendans, XVI calen. Maias obiit, & in basilica sancti Petri iuxta sepulchrum sancti papæ Gregorij sepultus, miraculis claruisse memoratur. Gotefridus iterum contra imperatorem tyrannidem inuasit, Italiamque latenter adiens, Beatricem Bonifacij quondam marchionis viduam vxorem accepit.

Herimannus Wolferadi Comitis filius ab infantia omnibus membris contractus, sed omnes tunc temporis viros sapientia & virtutibus pręcellens, in Aleshusan prædio suo defunctus ac sepultus est. Werinherus, Liutherus in Hierosolym. itinere defuncti sunt. Conuentus ab imperatore Mogontiæ factus est, in quo Gebehardus Eisteteñ. episc. ab episcopis electus, Romámque missus, ibique honorificè susceptus, insequenti Quadragesima in cœna Domini CLIIII papa ordinatus, Victoris secundi nomen accepit. Imperator natalem Domini Goslare celebrauit, ac deinde expeditionem in

1055 Italiam parauit, & diem sanctæ Paschæ Mantuæ egit, diem autem Pentecostes Florentiæ: ibique coram eo à domino Papa generali synodo habita multa correcta sunt. Imperator Adalbertũ capitali sententiæ adiudicatum, per interuentum episcoporum dimisit. Eodem tẽpore L aut eo amplius armati milites à Normannia latenter per mare transeuntes, Nordmannis contra imperatorem auxilium præbere cupientes, à Pisentibus ciuibus capti atque ad imperatorem delati. Imperator Othonem Nouariensem episcopum Constantinopolim misit, vbi pro Michaele nuper defuncto quandam fœminam totius regni monarchiam tenentem inuenit, quæ illum sequenti anno suis etiam legatis adiunctis amicitiam pactumque confirmandum imperatori remisit. Beatrix imperatori ad deditionem veniens causa mariti sui, quanquam data fide, tenetur, filiusque eius puer Bonifacius hac causa venire veretur: sed non multis interpositis diebus cùm Imperat. ibidem moraretur, idem puer moritur. Gebehardus Ratisponensis episcopus & Welffus

dux

dux licentiam repatriandi ab Italia impetrauerant, militesque eorum illis (vt
aiunt) ignorantibus contra imperatorem coniurauerunt. Quo tempore
Welffus dux suis & omni populo admodum flebili morte præuentus, apud
Altorfense cœnobium sepultus est. Arnoltus episc. Metensis moritur. Impe-
rator de Italia per Baioariam rediens, natalem Domini apud castrum Ture-
gum celebrauit, ibique Othonis marchionis filiam æquiuoco suo filio de-
sponsauit. Gebehardus Ratisponensis episcopus ab imperatore de coniura-
tione contra se facta victus, primùm in castro Vlfilingino, dein in Stofola 1056
per aliquod tempus sub custodia tenetur. Conradus ab imperatore Nemeti
pro Arnolto Episcopo substituitur. Herimannus Agrippinæ vrbis archiepi-
scopus obiit, pro quo Hanno Goslare priùs præpositus in archipræsulatum
successit. Imperator diem sanctum Paschæ celebrauit. Eodem ann. Sclasi,
qui Liutici dicuntur, terminos Saxonum insectantes, quàm plurimos eo-
rum principes cum Wilhelmo marchione peremerunt. Henricus impe-
rator, domino apostolico ad se tempore autumnali inuitato, cùm in Saxo-
nia in Bothfeldino commoraretur, morbo ingrauescente infirmatus obiit
ann. ætatis suæ XXXIX, regni verò XVIII, imperij XV, indictione X. Qui
inde asportatus, Nemetumque translatus, in ecclesia sanctæ Mariæ, quam
ipse construxerat, adhuc imperfecta; iuxta patrem matremque sepultus, &
filius eius Henricus quartus VII ætatis annum habens, pro eo regni iura
suscipiens, à primoribus matri imperatrici educandus est commendatus.

Henricus rex Natalem Domini Ratisponæ celebrauit septimo calen- 1057
das Maias. Immensitas niuis & pruinæ magnam partem vinearum perdi-
dit. Romæ Victor secundus decessit, in cuius locum Fridericus frater Gote-
fridi ducis, dudum beati Leonis papæ archidiaconus, tunc autem tempo-
ris monasterij sancti Benedicti abbas, CLV papa ordinatus, Stephanus VII
est nominatus. Otho dux Alemannorum obiit, cuius ducatum Rodolphus
accepit. Hoc an. lapides miræ magnitudinis mixti grandine de cœlo cecide-
runt, & nonnulli hominum fulmine perierunt. Romę Stephanus papa obiit.
Rom. autem accepta pecunia quendam Ioan. contra canones elegerunt, qui
sine consecratione per aliquot dies sedens à Gotefrido duce expellitur, atq;
Florentinæ ciuitatis episcopus CLVI papa substitutus, Nicolaus secundus est
vocatus. Eodem tempore Henricus Augustensis episc. apud imperatricem
summum consilij locum habuit, quod nonnullis regni principibus eius in-
solentiam non ferentibus multùm displicuit. Hoc an. magna mortalitas ho-
minum, & pestis pecorum facta est. Orto inter Mediolanenses & Ticineñ.
bello, multi ex vtraque parte ceciderunt. Rodolphus Alemannorum dux 1059
Mathildam Henrici regis sororem duxit vxorem. Fuldis Eberhardus abbas
decessit, cui Sigefridus successit. Andreas Pannoniæ rex cùm priùs pacem
pactumque per legatos cum Henrico rege confirmasset, etiam sororem eius
minorem filio suo adhuc puero sponsam obtinuit. Henricus Galliarum rex 1060
obiit, & filius eius adhuc puer regnum cum matre gubernandum suscepit.
Liudpaldus Moguntiensis archiepisc. decessit, cui Sigefridus Fuldis abbas
successit. Conradus Nemetensis episc. moritur, in cuius locum Einhardus
promouetur. Mathildas soror regis obiit. Henricus Palatinus comes in amē-
tiam versus, cùm specie religionis quasi seculum derelinquens in monaste-
rium Ephtirnacha se contulisset, inde abstractus coniugem suam occidit. Et
hoc an. sicut in priore mortalitas multos extinxit, hyems satis dura & niuosa
& plus solito prolixa, frumenti viniq; maximum attulit damnum. Andreas
rex Pannoniarum cùm à fratre suo regnum sibi circumquaq; vastante mul-
tas iniurias perpessus fuisset, tandem febre pulsatus, omnes thesauros suos in
castrum Medilhecka, nec non & filium suum Henrico regi per Tiedbaldū
comitē transmisit. Magna fames multos consumpsit. Gebehardus Ratispo-
nensis episc. obiit, cui Otho successit. Conradus qui Carentanis solo nomine
ducis præfuit, moriens locum dedit: cuius ducatum Bertholdus Sueuigena

Anni Dom. accepit. Romæ Nicolao papa defuncto, Rom. coronam & alia munera Hē-
rico regi tranſmiſerunt, eumq; pro eligendo ſummo pontifice interpellaue-
runt. Qui ad ſe conuocatis omnibus Italiæ epiſc. generaliq; conuētu BASI-
LEÆ habito, eadem impoſita corona patricius Rom. appellatus eſt. Deinde
cum communi conſilio omnium Parmenſem epiſc. ſummum Romanæ ec-
cleſiæ elegit pontificem. Interim dum hæc aguntur, Anshelmus epiſcopus
de Luca, quibuſdam Romanis fauentibus, Apoſtolicam ſedem ſibi vſurpa-
uit. Buchardus & Wezil de Zolorin occiduntur. Eccleſia Nemetenſis dedi-
catur, & Ana imperatrix depoſitis regalibus veſtimentis, ſacro velamine cir-
cundata.
1062 VI idus Feb. terræ motus, fulgura & tonitrua facta ſunt: peſtilētia & mor-
talitas ſubſecuta multos extinxit. Henricus rex apud Traiectum Friſiæ vr-
bem diem Paſchę cum matre imperatrice egit. His diebus Hanno Agrippi-
næ Coloniæ archiepiſcopus, adnitentibus quibuſdam regni principibus,
Henricum regem cum lancea & aliis imperij inſignibus à matre imperatri-
ce vi arripuit, ſecumque Coloniam abduxit. Parmē. epiſc. dudum electus
Romam conſecrandus adiit: cui cùm Romani armati occurrerent, ingreſ-
ſumq; prohiberent, multitudo illorum à militibus eius & occiduntur, & in
Tiberi ſubmerguntur; cæteri fugantur.
1063 Tempore veris, medio menſe Aprilis per quatuor dies hyems ſæua, ven-
toſa & niuoſa, aues & pecora frigore extinxit, arborum & vinearum maxi-
mam quoque partem perdidit. Engilhardus epiſcopus de Magdiburg obiit,
cui frater Colonienſis archiepiſcopi ſucceſſit. Henrichus Auguſtenſis epi-
ſcopus obiit, cui Imbricus ſucceſſit. Eodem anno quędam mulier iuxta Con-
ſtantiam infantem duo capita, nec non & cætera membra aduſq; clunes du-
1064 plicia habentem peperit. Henrichus rex Natalem domini Coloniæ celebra-
uit, diem Paſchæ autem Leodij. Synodus Mantuæ. Henrichus rex Natalem
1065 domini Goſlare, diem autem Paſchæ Wormatiæ celebrauit. Domus rega-
lis Goſlari cōcremata eſt; quod & factum eſt in VI cal. April. indictione III.
Et ibidem accinctus eſt gladio, anno regni ſui IX, ætatis autem ſuæ XIIII, &
dux Gotfridus ſcutarius eius eligebatur. Pataujenſis epiſcopus obiit, cui Alt-
mannus imperatricis capellanus ſucceſſit. Hoc tempore Sigifridus Mogon-
tiacenſis archiepiſcopus, Wilhelmus Traiectenſis epiſcopus, & Guntharius
Babinbergenſis epiſcopus, Otto Ratiſponenſis epiſc. cum magno apparatu
& comitatu Hieruſalem proficiſcentes, in eo itinere à paganis multa ſunt
perpeſſi. nam bellum cum eis inire ſunt coacti. In eadem via Gūtharus obiit,
cui Ricimannus ſimoniacè ſucceſſit.
Multi nobiles ciuili bello perierūt. Henrichus rex Natalem domini, † Pa-
ſcha autem apud Traiectum egit. Eberhardus Treuerenſis archiepiſcopus
XVII cal. Maij, ſabbato ſanctæ Paſchæ, completis à ſe ipſius diei officiis, ipſis
ſacerdotalibus veſtimentis indutus, requieuit in pace. Cui Cōradus Coloni-
enſis præpoſitus electus à rege ſuccedere debuit, ſed à clero & ciuibus Tre-
uirenſibus refutatus eſt. Vnde quidam comes de militia Treuirenſi nomine
Theodoricus, eundem Conradum Treuirim tendentem comprehendit, &
diu ſub cuſtodia maceratum quatuor militibus enecandum commiſit. Qui
dum eum ter per quoddam præcipitium deieciſſent, & nihil ſibi, niſi bra-
chium collidere poſſent, vnus ex illis pœnitentia ductus ab eo veniam im-
petrauit. Alius autem volens eum decollare, maxillam eius tantùm abſcidit.
Et ſic ipſe Deo dignus martyr ad dominum migrauit cal. Iun. ſepultus ad
abbatiam quandam nomine Doleiam. Tres autem milites mortis illius au-
tores digna vltio poſtmodum ſubſecuta eſt: nam vnus eorum acceptum ci-
bum deglutire non valens, alij duo manus ſuas lacerantes.

FINIS.

LAM-

LAMBERTVS SCHAFNABVRGENSIS DE REBVS GESTIS GERMANORVM.

Rima ętas ab Adam vſque ad Noe continens generationes 10, annos verò 1656. Quæ tota periit diluuio, ſicut infantiam mergere ſolet obliuio.

Secunda à Noe vſque ad Abraham, generationes ſimiliter complexa 10, annos autem 292: in qua linguarũ facta eſt diuiſio. A pueritia namque homo incipit loqui poſſe poſt infantiam, quę & inde nomen accepit, quia fari, id eſt loqui non poteſt.

Tertia ab Abrahã vſque ad Dauid, generationes 14, annos quoq; 942 cõtinens. Et quia ab adoleſcentia incipit homo poſſe generare: Matthæus ab Abraham generationum ſumpſit exordium.

Quarta à Dauid vſque ad tranſmigrationem Babylonis, generationibus æquè iuxta Matthæum 14, annis autem 483 porrecta. De qua regum tempora cœperunt. Quia dignitas iuuenilis regno eſt habilis.

Quinta deinde vſque ad aduentum Saluatoris in carne, generationibus & ipſa 14, porrò annis 588 extenta. In qua vt graui ſenectute feſſa, malis crebrioribus plebs Hebræa quaſſatur.

Sexta quæ nunc agitur, nulla generationum vel temporum ſerie certa, ſed vt ætas decrepita, ipſa totius ſeculi morte finienda. Secula generationibus conſtant. Inde dicũtur ſecula, quod ſe ſequantur. Abeuntibus enim aliis, alia ſuccedunt. Quorum decurſus per generationes & regna ita ſcribitur:

Prima ætas continet creationem mundi. Primo enim die Deus in lucis nomine cõdidit angelos: ſecundo, in firmamenti appellatione creauit cœlos: tertio, in diſcretionis vocabulo ſpeciem aquarum & terræ: quarto, luminaria cœli: quinto, animantia ex aqua: ſexto, animantia ex terra, & primum hominem Adam. Adam 130 anno genuit Seth, à quo filij Dei. Seth anno 105 genuit Enos, qui cœpit inuocare nomen Domini. Enos anno 90 genuit Cainan. Cainan anno 70 genuit Mahaleel, qui interpretatur plantatio Domini. Mahaleel anno 72 genuit Iared. Iared anno 162 genuit Enoch. Hunc nõnulla diuina ſcripſiſſe, Iuda Apoſtolo teſtante, comperimus. Enoch anno 65 genuit Mathuſalem, poſt cuius ortum tranſlatus eſt à Deo. Mathuſalem anno 187 genuit Lamech. Gigantes nati ſunt, & concupierunt filij Dei, id eſt Seth, filias hominum, id eſt Cain. Lamech anno 182 genuit Noe, qui Arcã ædificauit. Nohæ anno 600, venit diluuium. Fuerunt autẽ ab Adam vſque ad cataclyſmũ, id eſt diluuium, anni 1656.

Secunda ætas continet annos 292. Sem anno 2 poſt diluuium genuit Arphaxat, à quo Chaldæi. Arphaxat anno 35 genuit Sela, à quo Samaritæ & Indi. Sela anno 30 genuit Heber, à quo Hebręi. Heber an. 34 genuit Phalech. Turris ædificabatur. Phalech an. 30 genuit Reu. Dij primum adorantur. Reu anno 32 genuit Saruh. Regnum Scytharum inchoatur. Saruh anno 30 genuit Nahor. Regnum Ægyptiorum naſcitur. Nahor anno 29 genuit Thare. Regnum Aſſyriorum & Sicyoniorum oritur. Thare anno 70 genuit Abraham. Semiramis condidit Babyloniam, & Zoroaſtes magicam reperit. Fuerunt autem anni ab Adam vſque ad Abraham 1947.

Tertia ętas continet annos 942. Abraham anno 75 propter imperium Dei venit in terram Canaam. Abraham anno 86 genuit Iſmahel, à quo Iſmahelitæ. Abraham anno 100 genuit Iſaac. Iſaac anno 60 genuit Iacob. Iacob anno 90 genuit Ioſeph. Memphis in Ægypto conditur. Ioſeph annis 90 vixit. Græcia ſegetes habere cœpit. Hebręorum ſeruitus in Ægypto annis 147. & Cecrops Athenas condidit. Moyſes annis 40 rexit Iſraël, ſub quo Hebræi literas habere cœperũt. Ioſue annis 26 rexit Iſraël. Erichtho-

nius in Græcia primus iunxit quadrigam. Iudices à Moyſe vſque ad Samuel præfuerunt annis 305. Othoniel annis 40 præfuit. Cadmus Thebanorum rex Græcas literas inuenit. Loth annis 80 præfuit. Amphion muſicus claruit. Debbora annis 40. Primus Latinis regnauit Picus. Et Apollo medicinæ artē inuenit. Gedeon annis 40. Orpheus Linusq; muſici claruerunt. Abimelech annis 3. Iſte 70 fratres ſuos occidit. Thola annis 30. Priamus regnauit in Troia. Iair annis 22. Carmenta Latinas literas reperit. Iephthe annis 6. Hercules flāmis ſe iniecit. Abeſſa annis 7. Bellum decennale Troiæ ſurrexit. Achialon annis 10. Hic in 70 interpretibus non habetur. Labdo annis 8. Capta Troia Æneas venit in Italiam. Samſon annis 20. Aſcanius Albam condidit. Heli ſacerdos annis 40. Arca teſtamenti capitur, & regnum Sicyoniorum finitur. Samuel & Saul annis 32. Regnum Lacedæmoniorum exoritur, & Homerus fuiſſe probatur.

Quarta ætas continens annos 453. Dauid annis 40 regnauit. Carthago à Didone conditur. Gath, Nathan, & Aſaph prophetauerūt. Salomon annis 40. Templum Hieroſolymis ædificatur, annis 480 egreſſionis ex Ægypto expletis. Ex quo apparet Samuelem & Saulem 32 annos, & non 40 præfuiſſe. Roboam 17 annis regnauit. Regnum Iſraël & Iuda diuiditur. Abia annis 3. Pontifex Abimelech inſignis habetur. Aſa annis 41. Aggęus, Amos, Iohel, & Iehu prophetauerunt, & Azarias. Ioſaphat annis 25. Helias, Heliſæus, Abdias, & Michæas prophetauerunt. Ioram annis 8. Edom receſſit à Iuda, & conſtituit ſibi regem. Ochozias anno 1. Helias rapitur. Athalia annis 7. Ionadab filius Rechab ſacerdos claruit. Ioas annis 40. Zacharias filius Ioiadæ lapidatur. Amaſias annis 28. Amos propheta claruit in Iſraël. Ozias annis 52. Olympias prima à Gręcis conſtituitur. Ionathā annis 16. Eſaias, Oſeas, & Iohel prophetauerunt. Et Romulus naſcitur. Achaz annis 16. Roma conditur. Et Iſraël in Medos transfertur. Ezechias annis 29. Romulus 100 ſenatores conſtituit. Manaſſes annis 55. Numa 2 menſes adiecit, & Sibylla Samia claruit. Ammon annis 2. Tullus in republica cēſum exegit. Ioſias annis 31. Thales Phyſicus claruit. Ioachim annis 11. Huius tertio anno Nabuchodonoſor Iudæam cepit. Sedechias annis 11. Templum Hieroſolymis incēſum eſt. Fuerunt autem ab origine mundi vſq; ad terminum Iudaici regni anni 3363.

Quinta ætas continet annos 580. Hebræorum captiuitas annis 70. Iudith hiſtoria conſcribitur. Darius annis 36. Huius ſecundo anno templum Hieroſolymis conſtruitur, finitis 70 annis Iudaicæ captiuitatis. Xerxes annis 21. Herodotus hiſtoriographus agnoſcitur. Artaxerxes annis 40. Ezdras legem incenſam renouauit. Et Nehemias Hieruſalem reſtaurauit. Darius, qui & Nothus, annis 19. Hęc ætas habuit Platonem. Artaxerxes, qui & Ochus, annis 26. Demoſthenes & Ariſtoteles prædicantur. Xerxes Ochi filius annis 4. Xenocrates claruit. Darius annis 6. Alexander Macedo annis 12, qui Hieroſolymam cepit. Hucuſque regnum Perſarum, dehinc Græcorum. Alexander ann. 5 Aſiam obtinuit. Ptolemæus Lagi filius annis 40. Machabæorum liber primus inchoauit. Philadelphus annis 38. 70 Interpretes claruerunt. Euergetes annis 26. Ieſus ſapientiæ librum compoſuit. Philopater annis 17. Machabæorum liber ſecundus inchoauit. Epiphanes annis 24. Romani Græcos obtinuerunt. Philometor annis 35. Hunc Antiochus ſuperans Iudęos oppreſſit. Et Scipio Africam vicit. Euergetes annis 29. Brutus Hiſpaniam ſubegit. Soter annis 17. Thraces Romanis ſubiiciuntur. Varro & Cicero naſcuntur. Alexander annis 10. Syria per Gabinium Romanis ſubiicitur. Ptolemæus Cleopatræ filius annis 8. Saluſtius hiſtoriographus naſcitur. Dionyſius annis 30. Pompeius Iudęam cepit. Cleopatra annis 2. Ægyptus Romanis ſubditur. Hucuſque regnum Græcorum: nunc Romanorum. Iulius Cæſar annis 5. Hic primus monarchiam tenuit, & ab hoc Cæſares appellati ſunt. Octauianus annis 56. Huius anno 42 Dominus noſter Ieſus Chriſtus naſcitur, completis ab Adam iuxta Hieronymum annis 5199. Tiberius autem annis 23. Huius anno 18, Dominus noſter Ieſus Chriſtus crucifixus eſt. Gaius annis 4. Matthæus Euangelium ſcripſit. Claudius annis 14. Petrus Romam, & Marcus Alexandriam petierunt. Nero annis 13. Petrus & Paulus cruci, gladioque traditi ſunt. Veſpaſianus annis 10. Huius anno ſecundo Titus Hieroſolymam ſubuertit, templum ſolo ſtrauit, poſt annos primæ ædificationis 1089, Dominicæ autem incarnationis 71. Titus annis 2. Hic facundus & pius fuit. Domitianus annis 16. Iohannes Apoſtolus in Patmon relegatur. Nerua anno vno.

Ioannes Epheſum rediit, & Euãgelium ſcripſit. Traianus annis 9. Symeon Hieroſolymorum epiſcopus crucifigitur, & Iohannes Apoſtolus requieſcit. Adrianus annis 21. Aquila interpres oritur. Antoninus minor annis 19. Montanus Cataphrygarũ author oritur. Commodus annis 13. Theodotion interpres apparuit. Ælius Pertinax anno 1. nihil hiſtoriȩ habet. Seuerus Pertinax annis 18. Symmachus interpres agnoſcitur. Antoninus Caracalla annis 7. Quinta editio Hieruſalẽ inuenitur. Macrinus anno vno vel Marcus. Aurelius Antoninus annis 4. Sexta editio Nicopoli reperitur, & Sabellius infelix oritur. Alexander annis 13. Origenes Alexandriæ claruit. Maximianus vel Maximus annis 3. Hic perſecutus eſt Chriſtianos. Gordianus annis 7. Fabianus epiſcopus Romæ claruit. Philippus annis 7. Hic primus imperator Chriſtianus fuit. Decius anno 1. Antonius monachus oritur. Gallienus & filius eius Voluſianus annis 2. Nouatiana hæreſis oritur. Valerius cum Gallieno annis 5. Cyprianus & Cornelius martyrio coronãtur. Claudius annis 2. Iſte Gothos ab Illyrico expulit. Aurelianus annis 5. Hic etiam perſecutus eſt Chriſtianos. Tacitus annum vnum. Probus annis 6. Manichæorum hæreſis oritur. Carus annis 2. iſte de Perſis triumphauit. Diocletianus & Maximianus annis 20. Iſti diuinis libris exuſtis, vaſtari eccleſias, affligi & interfici Chriſtianos iuſſerunt. Maximinus filius Maximiani, Seuerus, & Galerius anno 1. Conſtantinus annis 31: cuius 16 anno Nicena ſynodus congregatur, Dominicæ incarnationis anno 318. Conſtantius & Conſtans annis 27. Reliquiæ ſancti Andreæ ſanctique Lucæ Euangeliſtæ Conſtantinopolim transferuntur, & Anthropomorphitarum hæreſis oritur. Per idem tempus Athanaſius & Maximinus Treuerorum archiepiſcopus, atque Hilarius, doctrina & fide clari habebantur. Iulianus annis 2. Hic ex monacho paganus factus, Chriſtianos perſecutus eſt. Iouianus anno 1. Iſte cum omni exercitu Chriſtianus efficitur. Valentinianus annis 11, qui à Iuliano ob fidem Chriſti militia fuerat priuatus: & Gothi hæretici facti ſunt. Gratianus cum fratre Valentiniano annis 6. Ambroſius & Martinus epiſcopi claruerunt. Valentinianus cum Theodoſio annis 9. Hieronymus in Bethlehem toto mundo claruit. Theodoſius annis 11. Sanctus Iohannes Anachorita claruit. Arcadius cum fratre Honorio annis 13. Iohannes Chryſoſtomus & Auguſtinus epiſcopi claruerunt. Honorius cum Theodoſio minore annis 15. Cyrillus Alexandriȩ epiſc. claruit. Theodoſius minor Arcadij filius annis 26. Epheſina ſynodus Neſtoriũ cũm ſuis fautoribus Pelagianis damnat, ſub Celeſtino papa. Marcianus annis 7. Chalcedonenſe concilium ſub Leone papa 630 patrum agitur. Leo maior cum Leone minore annis 17. Ægyptus ab errore Dioſcori liberatur. Zenon annis 17. Corpus Barnabæ Apoſtoli reperitur, & Acephalorum hæreſis oritur. Anaſtaſius 26 annis. Fulgentius epiſcopus claruit. Iuſtinus maior annis 9. Acephalorum hæreſis abdicatur. Iuſtinianus annis 39. Huius ſexto anno primus cyclus Dionyſij inchoauit, Dominicæ incarnationis anno 532. Iuſtinus minor annis 11. Armenij fidem Chriſti ſuſceperunt. Tiberius annis 9. Ermingildus rex Gothorum martyrio coronatur. Mauricius annis 21. Gregorius papa Auguſtinum archiepiſcopum cum monachis Britanniam miſit, vt genti Anglorum verbum Dei euangelizarent, Dominicæ incarnationis anno 596. Phocas annis 8. Angli Saxones fidem Chriſti ſuſceperunt. Heraclius annis 36. Iudȩi in Hiſpania Chriſtiani facti ſunt. Heracleonas cũ matre ſua Martina annis 2. Pyrrhus regiæ vrbis epiſcopus à Theodoro papa damnatur. Cõſtantinus Heraclij filius menſes 6. Paulus Pyrrhi ſucceſſor ob eandem veſanam doctrinam damnatus eſt. Conſtantinus Conſtantini filius annis 17. Hic ſextam ſynodum congregauit. Cuius rogatu Agatho papa miſit in regiam vrbem legatos ſuos, in quibus fuit Iohannes Romanæ eccleſiæ tunc diaconus, non longè pòſt epiſcopus, pro adunatione facienda ſanctæ eccleſiæ. Hæc ſexta ſynodus Conſtantinopolim acta eſt, vbi affuerunt epiſcopi 150, præſidente Georgio patriarcha vrbis regiæ, & Macario vrbis Antiochiæ, & conuicti ſunt, qui vnam voluntatem & operationem aſtruebant in Chriſto falsò, patrum catholicorum dicta per plurima.

702 Anno Dominicæ incarnationis. Huc vſque Beda. *His ſignis [ ] incluſa, e manuſcripto iam acceſſerunt.*

703. 704. 705. [Aldfridus rex Nordanimbrorum, filius Oſwi fratris S. Oſwaldi regis.]

706. [Initium monaſterij S. Petri in Erphesphurt, quod conſtruxit Tagebertus rex

Francorũ in monte, qui antea Merruigisburg vocabatur: ſed ab ipſo Tageberto mons ſancti Petri nuncupatus eſt: & omnia quæ habuit in Thuringia, ad eum locum dedit monitu Trutmani ſolitarij.]

707. 708. Conradus rex de Britannia Romam perrexit, ibique attonſus ac monachus factus, in ieiuniis & precibus ad diem peruenit vltimum.

709. 710. Pipinus maior domus regni Francorum perrexit in Alemanniam.

711. 712. Mortuus eſt Heribertus rex Longobardorum.

713. 714. Mortuus eſt Pipinus maior domus, cui ſucceſſit Carolus Martellus filius eius.

715. Mortuus eſt Dagobertus rex, fuitq; pugna Francorum.

716. Pugnauit Carolus contra regem Ratbodum.

717. Pugnauit Carolus contra Francos in Dominica die ante Paſcha.

718. Vaſtauit Carolus Saxoniam plaga magna. [Sanctus Bonifacius ordinatur epiſcopus 11 calend. Decembris.]

719. Occiſio Francorum ad Sueſſonis ciuitatem.

720. Pugnauit Carolus contra Saxones.

721. 722. Magna fertilitas facta eſt.

723. [Carolus infirmatur.]

724. 725. Carolus perrexit Andegauum.

726. 727. Sanctus Egbertus migrauit ad Chriſtum.

728. 729. Cometæ ſtellæ apparuerunt.

730. 731. Carolus vaſtauit vltra Liguriam.

732. [Carolus pugnauit contra Sarracenos.]

733. [Eclipſis facta eſt ſolis.]

734. Carolus perrexit in Friſiam.

735. Carolus vaſtauit Waſcones.

736. Beda nobilis & præclarus doctor obiit. Initium Herueldenſis monaſterij.

737. 738. Carolus pugnauit contra Sarracenos in Gothia.

739. Carolus Saxoniam iterum intrauit, & fecit eos tributarios.

740. Carolus Prouinciam intrauit vſque in Maſſiliam.

741. Carolus obiit, maior domus regni Francorum, cui ſucceſſerunt Carlmannus & Pipinus, filij eius. Initium Altahenſis monaſterij.

742. Carolus Magnus natus eſt. [Sanctus Bonifacius cum Carlomanno magnam ſynodum habuit.]

743. 744. Initium Fuldenſis monaſterij.

745. 746. Sanctus Burchardus ordinatus eſt epiſcopus primus in Wirziburg.

747. Sanctus Wigbertus migrauit à ſæculo. Carlmannus Romæ monachus factus eſt.

748. 749. 750. Pipinus decreto Zachariæ papæ per vnctionem ſancti Bonifacij archiepiſcopi rex appellatus eſt, qui antea maior domus vocatus eſt, & Hildericus rex tonſoratus in monaſterium mittitur.

751. Zacharias papa obiit, Stephanus electus eſt atque occiſus, & alter Stephanus electus atque conſecratus eſt.

752. 753. Stephanus papa ad Pipinum veniens, defenſionem petiit contra Haiſtulfum regem.

754. Stephanus Papa duos filios Pipini Carolum & Carlmannum vnxit in reges.

755. Sanctus Bonifacius martyrio coronatur.

756. Organa primùm miſſa ſunt Pipino ex Græcia.

757. 758. Pipinus Saxonibus ſuperatis tributum impoſuit, vt 300 equos ſingulis annis perſoluerent.

759. 760. 761. 762. 763. 764. Pipinus magnum conuentum habuit in Cariſiago, fuitque hyems duriſſima.

765. Ruotgangus epiſcopus corpora ſanctorum Gorgonij, Naboris, & Nazarij Roma aduexit.

766. Victi ſunt Sclaui in Weidahaburg à Francis. 767.

768. Pipinus

768. Pipinus rex acquiſiuit Aquitaniam totam, & inde reuertens ad ſanctum Dionyſium octauo calendas Octobris obiit, Carolo Magno & Carlmanno regnum relinquens.

769. 770. Bertha regina venit de Italia, & Deſyderij regis filiam adduxit in Franciam.

771. Carlmannus obiit, fratri Carolo regnum relinquens.

772. Carolus in Saxonia Ereſpurg expugnauit, & fanum eorum quod vocabatur Irminſul, deſtruxit.

773. Carolus ab Adriano papa inuitatus, Deſyderium regem in Papia obſedit.

774. Carolus Papiam cepit, & Deſyderium regem in Franciam duxit. Eodem anno Saxones eccleſiam in Frideſlare, lignis & igne implentes incendere volebant, ſed minimè valebant.

775. 776. Saxones Chriſtiani effecti ſunt.

777. [Dedicatio eccleſiæ in Ordorff à beato Lullo in honore S. Petri.]

778. Carolus pugnauit contra Sarracenos, & Saxones Loganabhi vaſtant.

779. Sturm abbas Fuldenſis cœnobii obiit.

780. 781. Carolus Romam perrexit, ibique baptizatus eſt Carlomannus filius eius, quem Adrianus papa immutato nomine vocauit Pipinum. Ibi quoque deſponſata eſt Rudrut filia eius Conſtantino Imperatori. Carolus diuiſit terram inter epiſcopos in Saxonia.

782. Caroli comites occiſi ſunt à Saxonibus in loco qui dicitur Suntal.

783. Hildigart regina obiit, cui Faſtrat ſucceſſit.

784. 785. 786. Sanctus Lullus archiepiſcopus obiit, [cui Richolffus ſucceſſit:] & Carolus ad Italiam venit. Multa quoq; viſa ſunt prodigia. Signum enim crucis in veſtimentis hominum apparuit, & ſanguis è cœlo terraq; profluxit.

787. Carolus Romam veniens Beneuentum profectus eſt, & monaſterium ſancti Benedicti adiit. [Et eclipſis facta eſt ſolis.]

788. 789. Carolus ſubegit gentem Wilſlorum.

790. Carolus perrexit in Pannoniam.

791. Carolus ſubegit gentem Auarorum, & fundata eſt eccleſia ſancti Bonifacij in Fulda.

792. Coniuratio Pipini contra patrem ſuum, quæ per Fardolfum publicata eſt. Vnde Pipinus attonſus, in monaſterium mittitur, cæterique omnes perditi, alij decollati, alij ſuſpenſi, miſerabiliter ſunt mortui. Et ipſi Fardolfo datum eſt cœnobium ſancti Dionyſij.

794. Hæreſis Feliciana damnata eſt in ſynodo Franckonefurt, & Vaſtrath regina obiit.

795. Adrianus papa obiit in natiuitate Domini.

796. 797. 798. Balthart abbas Herueldenſis obiit.

799. Leo papa, lingua truncata, excæcatus, & de pontificatu eiectus, videns & loquens in Franciam venit ad Carolum, in locum qui dicitur Heriſtelle.

800. Carolus à Romanis Auguſtus eſt appellatus.

801. Amarmurmulus rex Perſarum elephãtem vnum cum aliis muneribus Carolo miſit.

802. 803. Leo papa iterum venit in Franciam, & Saxones Tranſalbiani tranſlati ſunt in Franciam.

804. 805. Carolus Caroli filius Bohemios vaſtat.

806. 807. Mortalitas maxima facta eſt in Fulda.

808. 809. 810. Hohenburg caſtellum impoſitum eſt Albi flumini ab imperatore Carolo contra Danos.

811. Depoſitio Luitgeri epiſcopi.

812. 813. Richolfus Moguntiæ archiepiſcopus obiit, [cui Haiſtolfus ſucceſſit:] & pons apud Moguntiam incendio periit.

814. Carolus Magnus imperator obiit, cui Ludouicus ſucceſſit, qui epiſcopatum in Hildensheim conſtruxit.

815. Baugolfus abbas Fuldensis obiit. [Et pręceptum est, vt omnes monachi cantarent cursum sancti Benedicti.]

816. 817. Ludouicus Imperator Aquisgrani habuit synodum, ibique ordinauit vitam monachorum.

818. Ludouicus Imperator in Britannia Normannum regem vicit.

819. Ludouicus Iudith filiam Wefilin vxorem accepit, & in Fulda dedicata est ecclesia.

820. 821. 822. Inchoatio monasterij nouæ Corbeiæ.

823. 824. Ludouicus contra Viuomarcum regem pugnauit, & Britanniam vastauit.

825. Viuomarcus occisus est in domo propria, & Haistolfus Moguntiæ archiepiscopus obiit, cui Otger successit.

826. Hilcwinus ossa sancti Sebastiani in Galliam transtulit.

827. 828. 829. Ludouicus imperator depositus est à filiis suis Lothario, Ludouico & Carolo.

830. 831. Brun & Raban abbates fundamentum ecclesiæ sancti Wigberti foderunt 6 idus Iulij, secunda feria.

832. Corpus S. Aurelij in Germaniam delatum est, & Hirsaugia fundata. Coniuratio Ludouici contra patrem suum.

833. Regnum Francorum ad Lotharium est conuersum.

834. Pipinus & Ludouicus patrem suum restituerunt in regnum.

835. 836. [Otgarius archiepiscopus transtulit sanctum Seuerum ad Fráckfurt.]

837. 838. Coniuratio Ludouici iterum ad Franckonefurt, & conuersum est regnum ad patrem eius.

839. 840. Ludouicus insequēdo filium venit ad Herolfesfelt monāsteriū 6 idus Aprilis. Ludouicus imperator obiit, cui filius eius Ludouicus successit.

841. Lotharius bellauit contra fratres suos Ludouicum & Carolum, in quo prælio penè ad internicionem deleti sunt Franci, & Luitharius victus est, vbi & Adelbertus comes occisus est.

842. Luitharius expulsus est à regno, & Raban abbas de monasterio.

843. Luitharius, Ludouicus, & Carolus pacem fecerunt.

844. Luitharius rex regem Sclauorum Gestimulum occidit.

845. Ludouicus venit ad Herolfesfelt 2 calendas Nouembris, & priuilegia monachis dedit, suoque sigillo muniuit. Monachi quoque eiusdē Herueldensis monasterij reconciliati sunt cum Otgario archiepiscopo de decimis frugum & porcorum ex terra Thuringorum, per fideles legatos domini Ludouici Augusti, episcopos videlicet & præsides.

846. Ludouicus filius Ludouici Pannoniam subegit, & Bohemos domum rediens vastauit. Brun abbas Herueldensis obiit, cui Brunuart successit.

847. Oggarius Moguntiæ archiepiscopus obiit, cui abbas Fuldensis Rabanus successit. Abbatiam Waldo suscepit.

848. Ad Moguntiā habito synodali concilio, Godescalcus hæreticus damnatus est.

849. 850. Dedicata est ecclesia sancti Wigberti 5 calendas Nouembris à Rabano Moguntiacensi archiepiscopo.

851. 852. Translatio Lulli in cœna Domini.

853. 854. 855. Ludouicus rex cum magno exercitu perrexit contra Ratzidū regem Maruhensium. Luitharius etiam rex tōsuram & monachicum habitum suscepit, moriturus in Prumia.

856. Rabanus archiepiscopus obiit, cui Carolus successit.

857. Carolus archiepiscopus Moguntiæ magnam synodum habuit.

858. Ludouicus rex Ludouicū filium suū misit cum exercitu magno ad Abotritos.

859. Ludouicus & Carolus atque Lutharius filius Lutharij fratris eorum cum iuramento pacem fecerunt.

860. 861. Vdo, Ernost, Berngerus comites, & Waldo abbas Fuldensis honoribus depositi sunt. Thiodo abbas successit.

862. 863. Carolus archiepiſcopus obiit, cui Luitpernus ſucceſſit.

864. Ludouicus rex Ratzidum regem Morahenſium ſibi ſubegit.

865. 866. 867. 868. 869. Luitherus rex à Beneuento reuerſus, Romam venit, ibique ab Adriano damnatus eſt, qui domum rediens penè cum ſuis omnibus periit. Eodem anno Thiodo abbas Fuldenſis depoſitus, & Sigehardus electus eſt vir religioſus.

870. 871. 872. 873. 874. 875. Ludouicus rex obiit, cui filius eius Ludouicus ſucceſſit. Brunwart Herueldenſis abbas obiit, cui Drugo ſucceſſit.

876. Pugna iuxta Andarnaha facta eſt inter Carolum & Ludouicum Ludouici regis filium.

877. 878. 879. Ludouicus rex filius Ludouici regis obiit, cui frater eius Carolus ſucceſſit.

880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. Carolus de regno eſt eiectus, & Arnoldus electus.

888. Carolus obiit.

889. 890. Luitbertus archiepiſcopus obiit, cui Sunderolt ſucceſſit.

891. Sunderolt Moguntiæ archiepiſcopus occiſus eſt, cui Hatto ſucceſſit.

892. Arn [Herbipolenſis] epiſcopus occiſus eſt. Et Drugo abbas Herueldẽſis obiit, cui Harderat ſucceſſit.

893. Prælium magnum factum eſt inter Baioarios & Vngaros.

894. 895. 896. Arnoldus Romæ imperator factus eſt.

897. 898. 899. Arnoldus imperator obiit, cui Ludouicus filius eius ſucceſſit.

900. 901. Harderat abbas Herueldenſis obiit, cui Dietbart ſucceſſit.

902. Sclaui vaſtauerunt Saxoniam.

903. Adelbracht, Eberhart, & Heinricus occiſi ſunt.

904. 905. Conradus comes occiſus eſt ab Adelberto.

906. Vngari vaſtauerunt Saxoniam.

907. Adelbertus comes occiſus eſt, iubente Ludouico rege.

908. Luitboldus dux Thuringorum occiſus eſt ab Vngaris.

909. Burchardus dux Thuringorum occiſus eſt ab Vngaris.

910. Ludouicus rex pugnauit cum Vngaris, & victus eſt.

911. Vngari vaſtauerunt Franciam.

912. Ludouicus rex obiit, cui Conradus ſucceſſit. Hatto archiepiſcopus Moguntiæ obiit, cui Hereger ſucceſſit.

913. 914. Otto Saxonicus comes obiit.

915. Vngari vaſtando venerunt vſque in Fuldam.

916. 917. 918. Conradus rex fuit in Herolfelde.

919. Conradus rex obiit, cui Heinricus Saxo ſucceſſit.

920. 921. 922. 923. 924. Herger archiepiſcopus Moguntiæ obiit, cui Hildibertus ſucceſſit.

925. 926. 927. Diethardus iunior abbas Herueldiæ factus eſt cum ſenioris Diothardi conſenſu.

928. Diothardus abbas iunior epiſcopus ordinatus, & Burchardus abbas electus eſt.

929. 930. Diothardus ſenior obiit.

931. Heinricus rex Abotritos ſubegit.

932. Diedo [Wirtzburgenſis] epiſcopus obiit, cui Burchardus abbas Herueldiæ ſucceſſit.

933. Megingoz abbas Herueldiæ electus eſt.

934. Heinricus rex Wucronin cum exercitu fugat.

935. Magna ſynodus fuit in Erphesfurt. Eodem anno Heinricus rex obiit, cui filius eius Otto ſucceſſit.

936. Otto rex fuit Herolfesfelde. Eodem anno eccleſia ſancti Bonifacij exuſta eſt.

937. Eberhardus Comes Heinricum filium Heinrici regis captum proiecit in vincula.

938. Eberhardus & Giſilbertus occiſi ſunt. Hildibertus archiepiſcopus Moguntiæ obiit, cui Fridericus ſucceſſit.

940. 941. 942. Dedicata eſt eccleſia ſancti Maximini in Treueris.

943. Synodus Bonnæ congregata eſt.

944. 945. Nuncij Græcorum ad regem Ottonem venerunt cum magnis muneribus, in vigilia omnium Sanctorum.

946. 947. Etheit regina obiit, cui Adelheit ſucceſſit.

948. Synodus ad Ingelheim congregata eſt, cui Marinus legatus Apoſtolicus præſedit.

949. Iterum nuncij Græcorum ad regem Ottonem cum precioſiſſimis muneribus venerunt, in memoria omniũ ſanctorum, & Otto rex dedit filiam ſuam Cõrado duci.

950. Factum eſt magnum prælium inter Baioarios & Vngaros.

951. Otto rex perrexit in Italiam, & acquiſiuit Adelheidam reginam, & Berngerũ regem ſubdidit ſibi.

952. 953. Nimis crudelis diſſenſio exorta eſt inter Luitdolfum regis filium, & Heinricum patruum ſuum. Eodem anno obſeſſa eſt Mogũtia, & Roſſadal caſtellum, factaque eſt in illo loco magna pugna.

954. Fridericus archiepiſcopus Mogũtię obiit, cui Wilhelmus filius regis ſucceſſit.

955. Otto rex Vngaros cum magno periculo ſui ſuorumq; magna cæde proſtrauit in Lechfelt, in natali ſancti Laurentij: in quo etiam bello dux Conradus cum aliis multis eſt occiſus. Heinricus quoque dux Baioariorum obiit.

956. Rudbertus Treuerenſis archiepiſcopus obiit, cui Heinricus ſucceſſit, & Hadamarus abbas Fuldẽſis obiit, cui Hatto ſucceſſit. Eodẽ anno Luitdolfus in Italiam perrexit, eamque ſibi ſubegit. Et Megingoz abbas Herueldiæ obiit, cui Hagano ſucceſſit.

957. Luitdolfus in Italia eſt mortuus, & inde ad Moguntiam portatus eſt, & ad ſanctum Albanum ſepultus eſt.

958. Signum crucis in veſtimentis apparuit.

959. Hagono abbas Herueldenſis poteſtatem ſuam reliquit ob infirmitatem corporis ſui, eoque viuente Guntherus electus eſt in locum eius.

960. Venerunt legati Ruſciæ gentis ad regem Ottonem, deprecantes, vt aliquem ſuorum epiſcoporum tranſmitteret, qui oſtenderet eis viam veritatis. Qui cõſenſit deprecationi eorum, mittẽs Adelbertum epiſcopum fide catholicum, qui etiam vix euaſit manus eorum.

961. Venerunt legati domini Apoſtolici ad regem Ottonem, inuocantes eum Romam, in adiutorium Iohannis Papæ. Filius eius Otto ſecundus in regem vngitur Aquiſgrani.

962. Otto rex perrexit Romam, eumq; Iohannes papa gratanter ſuſcipiens honorificè ſuper cathedram Auguſtalem poſuit, & benedictione atque conſecratione ſua imperatorem fecit. Guntherus Herueldenſis abbas obiit, cui Egilolfus ſucceſſit.

963. Magna ſynodus facta eſt Romæ, cui Otto imperator præſidebat cum multitudine magna epiſcoporum, abbatũ, ſacerdotum, clericorum, ac monachorum, ibique deiectus eſt Benedictus à ſede Apoſtolica.

964. Berngerus rex obſeſſus eſt in monte ſancti Leonis, ibique captus atque in Babenberg ductus eſt cum Willa vxore ſua.

965. Otto imperator de Italia venit. Brun [Colonienſis] archiepiſcopus obiit, cui Volcmarus ſucceſſit.

966. Otto imperator tertia vice Romam venit.

967. Otto imperator miſit legatos ſuos ad Wilhelmum archiepiſcopum & alios principes, vt Ottonem filium ſuum cum omni dignitate regali ad Italiam mitterent, quem ipſe ſuſcipiens Romam perduxit, vt papa Iohannes poſterior imperatorem faceret: quod & libenter fecit.

968. Wilhelmus [Moguntinenſis] archiepiſcopus obiit, cui abbas Fuldenſis Hatto ſucceſſit. Abbatiam verò ſuſcepit Wernher.

969. Hatto

969. Hatto Moguntiæ archiepiſcopus obiit,cui Ruitbertus ſucceſſit.

970. Egilolfus Herueldenſis abbas obiit,cui Gozbertus ſucceſſit.

971. Exuſtum eſt famoſum templum in Dornburg.

972. Ottoni iuniori imperatori miſſa eſt Theophania ab imperatore de Græcia. Eodem anno Otto ſenior imperator cum iuniore Ottone de Italia perrexit in Franciam.

973. Otto imperator ſenior cum iuniore venit Quidilinburg, ibiq́; celebrauit ſanctum Paſcha 10 cal. Aprilis. Illucq́ue venerunt legati plurimarum gentium, videlicet Romanorum, Græcorum, Beneuentorum, Italorum, Vngarorum, Danorum, Sclauorum, Bulgarorum, atq; Ruſcorum cum magnis muneribus. Eodem anno Otto imperator ſenior obiit in Mimelieba nonis Maij, cui filius eius ſecundus Otto ſucceſſit.

974. Heinricus dux Baioariorum & Abraham epiſcopus cum Boliſclaione & Miſichone inierunt contra imperatorem prauum conſilium. At imperator tali nefando comperto conſilio, congregauit omnes principes ſuos, & quid inde faceret conſilium petiit. Qui dederunt ei cõſilium, vt mitteret ad ducem Heinricum & Bopponem epiſcopum, & Gebehardum comitem, eosq́; ad placitum inuitaret per edictum: qui ſine dilatione Deo donante dedit ſe in poteſtatem imperatoris. Eodemq́ue anno perrexit imperator contra Haroldum in Scleoſwig.

975. Otto Imperator habuit magnum conuentum in Wehmare. Eodem anno imperator Bohemos vaſtauit & concremauit.

976. Otto Imperator perrexit ad Baioariam, atque Heinricum ducem expulit, Ottoniq́ue duci Baioariam commendauit.

977. Imperator cum magno exercitu perrexit ad Bohemos, & maximam partem terræ illius incendio concremauit. Ipſe quoque Heinricus cum altero Heinrico inuaſerant Bazowam. quod imperator vt audiuit, feſtinatò exercitum illò mouit, vrbemq́ue obſedit, & Heinricum ducem ad ſuam gratiam recepit, atque in Franciam perrexit.

978. Ad imperatorem Ottonem venit in Paſcha Boliſlawo, qui honorificè ſuſceptus, magniſq́ue muneribus ab imperatore oneratus rediit domum. Aderat & Heinricus cum altero Heinrico, qui comprehenſi in exilium miſſi ſunt. Eodem anno Luitherus rex cum electo numero militum repentè inuaſit Aquiſgrani palatium, ſeditq́ue ibi tribus diebus. At Otto imperator feſtinatò cum exercitu inſecutus eſt Luitharium vſque in Sigonem fluuium, & vſque ad ſancti Dionyſij cœnobium, eumq́ue non apprehendit, quia fugiendo euaſit.

979. Gero Comes à Waldone quodam accuſatus, dum eum in ſingulari certamine occidiſſet, ipſe tamen ab imperatore decollatus eſt.

980. Otto imperator perrexit in Italiam, & Gozberdus Hirsfeldenſis abbas eccleſiam conſtruxit in Ordorf.

981. Adelbertus Magdaburgenſis archiepiſcopus obiit, cui Hiſillarius ſucceſſit. Imperator Natalem domini Romæ celebrauit.

982. Deſtructus eſt epiſcopatus in Merſiburg, mireq́; magnitudinis ędificium cecidit in Magdeburg. Eodẽ anno Otto imperator valde periculoſum habuit pręliũ cum Sarracenis in Calabria. in quo prælio occiſus eſt Heinricus Auguſtenſis eccleſiæ epiſcopus, cum aliis plurimis epiſcopis. in quo etiã prælio idus Iulij occiſi ſunt milites fortiſſimi, hi ſcilicet, Vdo, Gebehardus, Guntherus, Bertholdus cum aliis multis, & Otto dux atq; Wernher abbas Fuldenſis. Ipſe imperator vita comite vix euaſit.

983. Otto ſecundus imperator Romam poſt malè geſtas res regreſſus obiit, ibidemq́ue ſepultus eſt. Heinricus dux Baioariæ regnum inuaſit, ſed à Principibus eſt reprobatus.

984. Filius imperatoris tertius Otto patri ſucceſſit in regnum, vnctus in regẽ Aquiſgrani à Iohanne Rauennati epiſcopo.

985. Gozberdus [Hirsfeldenſem] abbatiam reddidit, cui Bernharius ſucceſſit.

986. Otto rex puer Boemiam vaſtauit, ſed Miſchonem cum muneribus obuium ſuſcepit.

987. Iterum rex Boëmiam intrauit, & eam ad deditionem coëgit.

988. Æſtatis feruor nimius. Rupertus Moguntiæ archiepiſcopus obiit, cui Willigis ſucceſſit.

989. Theophana imperatrix Romam perrexit, omnemq́ue illam regionem Regi ſubdidit.

990. 991. Theophana imperatrix obiit. Ignis de Rheno aſcendit, & villas proximas abſumpſit. Gotehardus monachus factus eſt.

992. Otto rex Brandenburgam obſedit. Gerdach Hildesheimenſis epiſcopus obiit. [Dominus Bernnardus regis cancellarius, in diuinis & humanis rebus 14 calend. Februarias ordinatus, ſolertiſſimus ſucceſſit. Filij Heinrici comitis Heinricus, Vtto, Sigifridus contra piratas pugnant: quorum vnus occiſus, duo ſunt capti.]

993. 994. Wolffgangus Ratiſponenſis epiſcopus obiit, cui Gebehardus ſucceſſit. Filij Heinrici comitis, Heinricus, Vtto, &c. (vt iam ſuprà) perierunt.

995. Maiolus abbas obiit.

996. Otto rex contra Creſcentium Romam venit, vbi & Brunonem in ſede Apoſtolica conſtituit, à quo & ipſe imperator factus eſt. Gothardus abbas factus eſt in Altaha.

997. Iohannes Placentinus epiſcopus ſedem Apoſtolicam inuaſit conſilio Creſcentij. Adalbertus epiſcopus martyrizatur.

998. Creſcentius ab imperatore decollatus, cum duodecim ſuis ante vrbem ſuſpẽditur. Iohannes pſeudopapa cæcatur.

999. Brun papa qui & Gregorius, obiit, cui Gebertus qui & Silueſter, ſucceſſit. S. Adelheit imperatrix obiit.

1000. Imperator oſſa Caroli Magni Aquiſgrani à pluribus eo vſque ignorata inuenit. Gaudentius frater Adelberti martyris Pragæ archiepiſcopus conſtituitur.

1001. Imperator Natalem domini Romæ celebrauit.

1002. Otto III imperator obiit, cui Heinricus Baioarius ſucceſſit. Eggihardus marchio regni vſurpator Polodi occiſus eſt.

1003. Plerique Principes à rege deficiunt, ſed poſt modicum correcti in gratiã recipiuntur.

1004. Miſerandum Papiæ incendium. Brun frater regis, qui electioni eius aliquandiu reſtiterat, in gratiam eius rediit.

1005. Bernharius abbas Herueldenſis obiit, cui Godehardus ſucceſſit.

1006. Gũtherus nobilis vir de Thuringia monachus factus eſt Herueldię, ſed poſtea ad Altaha tranſiuit conſilio Godehardi abbatis. Fames valida.

1007. 1008. Nothger Leodienſis epiſcopus obiit, cui Baldaricus ſucceſſit. Guntherus monachus eremum petiuit.

1009. Eccleſia maior Moguntiæ quam Willigiſus conſtruxerat, incenſa eſt ipſo die conſecrationis ſuæ.

1010. Anſfridus Traiectenſis epiſcopus obiit, cui Adelboldus ſucceſſit.

1011. Willigiſus Moguntiæ archiepiſcopus obiit, cui Erchenbaldus [Fuldenſis] ſucceſſit. Abbatiam Brantho ſuſcepit.

1012. Eccleſia maior in Babenberg ab Eberhardo primo eiuſdem ſedis epiſcopo conſecrata eſt. Gotehardus abbatiam Herueldenſem reliquit, cui Arnoldus ſucceſſit.

1013. 1014. Henricus rex cum Kunigunda regina imperiale nomen ſuſcepit.

1015. Imperator ad Polonos cum exercitu abiit.

1016. Grando magna fuit, & multi fulmine exuſti ſunt.

1017. Megingoz Treuerorum epiſcopus obiit, cui Boppo ſucceſſit. Imperator contra Polonos iterum exercitum duxit.

1018. 1019. Imperator papam Babenberg ſuſcepit hoſpitio.

1020. Heribertus Colonienſis archiepiſcopus obiit, cui Pilegrinus ſucceſſit. Erchenbaldus Moguntiæ archiepiſcopus obiit, cui Aribo ſucceſſit.

1021. Ingens terræmotus factus eſt in Baioaria.

1022. [Dominus Bernnardus Hildesheimenſis epiſcopus obiit. Gotehardus Altaha abbas ſucceſſit, 4. non. Decembris ordinatus.]

1023. Gero

1023. Gero Magdaburgenſis epiſcopus obiit, cui Hunfridus ſucceſſit. Brantho abbas Fuldenſis epiſcopus factus eſt Halberſtat. Richardus abbas Fuldenſis factus eſt.

1024. Heinricus ſecundus rex, primus imperator obiit, cui ſucceſſit Conradus.

1025. 1026. 1027. Conradus rex imperator factus eſt in Paſcha. Gebehardus frater imperatoris coactus eſt ex laico clericus fieri.

1028. Henricus imperatoris filius rex factus eſt Aquiſgrani per Pilegrinum Colonienſem archiepiſcopum.

1029. Bruno Auguſtenſis epiſcopus obiit, cui Ebbo ſucceſſit. Wernher Argentinæ epiſcopus obiit, cui Wilhelmus ſucceſſit.

1030. Conradus imperator Hungariam cum exercitu intrauit.

1031. Arnoldus abbatiam Herueldenſem perdidit, cui Bardo ſucceſſit. Sed is poſt dimidium annum Ariboni Moguntino archiepiſcopo defuncto ſucceſſit, Rudolphus verò abbatiam Herueldenſem ſuſcepit.

1032. Arnoldus amiſſa abbatia Herueldenſi obiit in Gellingin.

1033. Kunigund imperatrix obiit. Imperator exercitum duxit in Burgundiam cõtra Vdonem.

1034. Albuwinus præpoſitus Herueldenſis abbas factus in Nuinburg.

1035. Rudolphus abbas Herueldenſis ordinatur epiſcopus Podelbrunon, cui Meginherus vir venerabilis ſucceſſit.

1036. Pilegrinus Colonienſis archiepiſcopus obiit, cui Herimannus ſucceſſit. [Ædificatum eſt monaſterium Scotorum in Erphordia per dominum Waltherum de Glisberg, qui ibidem ſepultus eſt.]

1037. Incẽſum eſt monaſterium Herueldenſe. Gozelo dux Vdonem comitem occidit, & cum eo ad ſex homines.

1038. Godehardus Hildenesheimenſis epiſcopus obiit, cui Dietmarus ſucceſſit.

1039. Conradus imperator obiit Traiecti [feria ſecunda] in Pentecoſte, cui Heinricus [tertius] filius eius ſucceſſit. Richardus abbas Fuldenſis obiit, cui Sigewart ſucceſſit. Regenbolt Spirenſis epiſcopus obiit, cui Sibicho ſucceſſit.

1040. Heinricus rex in Boëmiam duxit exercitũ, ibiq; Werinherus comes & Reginhard ſignifer Fuldenſis cum aliis multis occiſi ſunt. Petrus Vngariorum rex à ſuis expulſus, ad regem Heinricum confugit, petens auxilium. Eberhardus epiſcopus Babenbergenſis obiit, cui Suitgerus ſucceſſit. Dedicata eſt crypta Herueldenſis, atque in eam tranſlatæ ſunt reliquiæ ſanctorum confeſſorum Wigberti & Lulli.

1041. Heinricus rex ſecundò Boëmiam ingreſſus, ducem eius in deditionem accepit Prenzlao nomine, terramq; eius tributariam fecit. Inde per Baioariam regreſſus, feſtum ſancti Michaëlis Ratiſponæ celebrauit.

Vban qui Vngariorum regnum inuaſerat, eruptionem in fines Baioariorum & Carentinorum fecit, multamq; prædam abegit. Sed Baioarij coadunatis viribus inſecuti prædam excuſſerunt, multisq; occiſis reliquos in fugam coëgerunt.

1042. Rex prima expeditione in Vngariam facta, prædictum Vban fugauit, vſque ad fluuium Raban peruenit, tres vrbes maximas cepit, acceptoq; à prouincialibus iureiurando in pace remeauit.

Hermannus Mimigardenuurdenſis epiſcopus obiit, cui Rudbertus ſucceſſit. Heriberdus Emſtatenſis epiſcopus obiit, cui frater eius Gezman ſucceſſit, cui poſt aliquot hebdomadas defuncto Geberhardus ſucceſſit.

1043. Rex incarnationem Domini Goſlariæ celebrauit. Illuc dux Boëmicus adueniens, benignè ſuſceptus à rege, & honorificè aliquandiu habitus, tandem in pace eſt dimiſſus. Ibi inter diuerſarum prouinciarum legatos, legati Ruſcorum triſtes redierunt, quia de filia regis ſui, quam regi Henrico nupturam ſperauerant, certum repudium reportabant.

Ibi quoque legati regis Vngariorum pacem ſuppliciter orant, ſed non impetrant, quoniam rex Petrus, quem Vban per vim regno expulerat, præſens erat, ſuppliciterq; Heinrici regis auxilium contra illius violentiam implorabat. Sigeward Fuldenſis abbas obiit, cui Rohingus ſucceſſit. Giſla imperatrix obiit, & Spiræ ſepulta eſt.

Rex ſecunda expeditione in Vngaros facta, prædictum Vban ad placitam ſibi pactionem coëgit, acceptiſque ab eo de pace iuramentis & obſidibus, reuerſus nuptias celebrauit in Ingelheim, in coniunctione Agnetis filię Wilhelmi comitis Pictauorum.

1044. Rex natalem domini celebrauit Treueris, ibique omnes qui in regiam maieſtatem deliquerant, crimine abſoluit, eandemq; legem per totum regnum promulgauit, vt omnes ſibi inuicem delicta condonarent.

Gozelo dux Lotharingorum obiit, cuius filius Godefridus nobiliſſimæ indolis iuuenis, atque in re militari admodum exercitatus, quia ducatum patris non potuit obtinere, arma contra Rempublicam corripuit, Adelbertum ducem, quem rex patri eius ſubrogauerat, prælio victum occidit, cædes hominum & depopulationes agrorum quàm maximas fecit, loca omnia vſque ad Rhenum, præter ea quæ vel murorum præſidio hoſtilem impetum ſubterfugiebant, vel ſe data pecunia redemerant, in cinerem redegit.

Rex tertia expeditione in Vngariam facta, prædictum Vban vicit & expulit, Petroque regnum reſtituit.

Hazecho Wormatię epiſcopus obiit, cui Adelgerus ſucceſſit: cui itidem paulo pòſt humanis rebus exempto, Arnoldus ſucceſſit. Dietmarus Hildinesheimenſis epiſcopus obiit, cui Æzelinus ſucceſſit.

1045. Dux Godefridus à rege in deditionem acceptus, in Gibekenſtein miſſus eſt cuſtodiendus, ſicque regnum breui tempore quietum & pacatum manſit. Petrus Vngariorum rex Vban æmulum atque inſidiatorem regni ſui captum decollauit. Brunnus Wirceburgenſis epiſcopus obiit, cui Adelbero ſucceſſit. Cathelo Citicenſis epiſcopus obiit, cui Eppo ſucceſſit. Altbrandus Bremenſis archiepiſcopus obiit, cui Adelbertus ſucceſſit.

1046. Rex Natalem domini Goſlariæ celebrauit, vbi & ſocrus eius de Pictauis cum primoribus gentis ſuæ aderat. Petrus rex Vngarorum ab Andrea propinquo ſuo dolo circumuentus cæcatur. Eggihardus marchio ſubitanea morte præfocatus interiit. Drutmarus abbas Corbeienſis obiit, cui Ruthardus ſucceſſit. Dux Godefridus cuſtodia abſolutus, dum videret, nec interceſſionem Principum, nec deditionem quam ſponte ſubierat, ſibi aliquid profuiſſe, & rei indignitate, & inopiæ familiaris tædio permotus, bellũ rurſus de integro ſumpſit. Inter alias quas Reipublicę intulit clades, Neomagum domum regiam miri & incomparabilis operis incendit, ciuitatem Verdonẽſem cepit, maiorem in ea eccleſiam concremauit. Sed poſt modicum facti in tantum eum pœnituit, vt publicè ſe verberari faceret, & capillos ſuos ne tonderentur, multa pecunia redimeret, ſumptus ad reædificandam eccleſiam daret, & in opere cæmentario per ſeipſum plerunque vilis mancipij miniſterio functus deſeruiret.

1047. Rex Natalem domini Romæ celebrauit, vbi tribus depoſitis qui ſedem Apoſtolicam contra eccleſiaſticas regulas inuaſerant, Suitgerum Babenbergenſem epiſcopum vicarium Apoſtolorum conſtituit, à quo in die ſancto ipſe viciſſim cum Agnete regina imperiali nomine & honore eſt donatus. Inde Beneuentum vicinaſque regiones peragrans, ſanctum Paſcha in redeundo Mantuæ celebrauit; Aſcenſionem in Auguſta, vbi Epponi epiſcopo defuncto, Heinricum ſubrogauit. Deinde exercitum naualem per Rhenum duxit in Friſiam contra Godefridum, eiúſque adiutorem Diodericum, ibique duas vrbes munitiſſimas cepit, Rinesburg & Fleerdingen. Suitgerus papa, qui & Clemens, obiit, & Babenbergæ ſepultus eſt. Rohingus abbas Fuldenſis obiit, qui eodem anno Romæ in Natali domini conſecratus fuerat à Suitgero papa. Guntherus [de Thuringia] eremita obiit.

1048. Imperator Natalem domini Polethæ celebrauit. Ibi legati aderant Romanorum, Suitgeri papæ obitum nunciantes, eiq; ſucceſſorem poſtulantes: quibus imperator Bopponem Priſnienſem epiſcopum aſſignauit, Babenbergenſem verò epiſcopatum Hezekin cancellario tradidit. Feſtum ſancti Michaëlis imperator iterum Polethæ celebrauit: ibi poſtero die Dietmarus comes, frater Ducis Bernhardi, cùm à milite ſuo Arnoldo accuſatus fuiſſet, de inito contra imperatorem conſilio, congreſſus cum eo, vt obiectum crimen manu propria purgaret, victus & occiſus eſt. Ecbertus Fuldenſis abbas factus ſtatim poſt Natalem domini.

1049. Im-

1049. Imperator Natalem domini Frisingæ celebrauit. Ibi iterum legati Romanorum, Bopponis papæ morte nunciata, rectorem Romanæ ecclesiæ postulabant: quibus imperator Brunonem Tolosæ episcopum dedit.

1050. Leo papa propter componendum statum ecclesiarum & pacem Galliis reddendam Roma egressus, Moguntiæ synodum celebrauit, præsidente imperatore cum 42 episcopis. Vbi Sibecho Spirensis episcopus de criminibus quibus accusabatur, sacra communione se purgauit: & dux Godefridus interuentu papæ & principum gratiam imperatoris obtinuit. Expleta synodo imperator expeditionem mouit super Balduinum, papa verò reditum eius Aquisgrani expectauit.

1051. Imperator natalem domini Wormaciæ celebrauit, vbi Leo papa ei valefaciens, mediocriter compositis & causis ecclesiasticis & regni negotiis, Romam reuersus est, abducens secum Godefridum ducem, & fratrem eius Fridericum, qui Gebhardo postmodum in sedem Apostolicam successit, item alios quamplures tam clericos quam laicos in re militari probatissimos, quorum virtute Nortmannis qui Apuliam occupauerant, obuiam ire parabat. Consecrata est ecclesia in Goslaria ab Herimanno Coloniensi archiepiscopo. Imperator Pentecosten celebrauit Podelbrunnen, vbi Bardo archiepiscopus ad missam habito sermone, obitum suum instare prędicens, orationi fidelium se commendauit, qui eodem mense decessit, eique Lupoldus successit. Dietricus Constantiensis episcopus obiit, cui Rumolt successit. Hunfridus Magdaburgensis episcopus obiit, cui Engelhardus successit. Natus est imperatori filius Hęricus IIII rex, III idus Nouembris.

1052. Imperator Natalem domini Polethę celebrauit, vbi filio suo Heinrico adhuc catechumeno principes regni sub iuramento fidem promittere fecit. Pascha celebrauit Coloniæ, ibiq; prædictus puer ab Herimanno eiusdem ciuitatis archiepiscopo baptizatus est. Rudolphus Podelbrunnensis episcopus obiit, cui Immed successit.

1053. Imperator Natalem domini Goslariæ celebrauit, vbi & Immed consecratus est à Luitpoldo archiepiscopo. Leo papa profectus contra Nortmannos contulit cum eis prope Beneuentum signa, & fugientibus statim in prima congressione Longobardis, Teutonici omnes penè ad vnum interfecti sunt. Ipse quoque obsessus est in Beneuento, & vix tandem post multas tribulationes obsidione liberatus, cunctos dies quibus superuixit tantæ calamitati, in luctu & mœrore egit. Eo tempore Fridericus frater Gotefridi, Romanæ ecclesiæ archidiaconus, Constantinopoli Apostolicæ sedis functus legatione abierat. In dicta synodo cùm imperatorem Constantinopolitanum & Patriarcham euocasset, & illi primatus sui maiestatem vindicantes, dicto obtemperare dedignarentur, egressus vrbem, sandalia sua more Apostolorum publicè super eos excussit. Quo facto, tantum terrorem omnibus Constantinopolitanis incussit, vt imperator & patriarcha cum clero & populo sequenti die sacco & cinere obuoluti ad eum procederent, & Apostolicam authoritatem in eo proni in terram adorarent. Ibi quoq; per Godefridum ducem hæretici deprehensi sunt & suspensi.

Marchio Italorum Bonifacius obiit, cuius viduam Beatricem dux Godefridus accipiens, marcham & cæteras eius possessiones coniugij prætextu sibi vendicauit: quo comperto imperator Heinricus graui scrupulo perurgeri cœpit, reputans ne fortè per eum animi Italorum semper auidi nouarum rerum, vt à regno Teutonicorum deficerent, solicitarentur.

1054. Leo nonus papa 13 calendas Maij beato fine quieuit in Domino, Romæque sepultus est. Imperator interpellatus à Romanis, vt antistitem sedi Apostolicæ prouideret, Gebhardum Emstadensem episcopum misit, datisq; clanculo literis ad omnes qui in Italia opibus aut virtute militari plurimum poterant, deprecabatur eos, vt ducem Godefridum, ne quid fortè mali contra rempublicam machinaretur, obseruarent: promittebatque seipsum, vita comite, proximo anno affuturum, & quid facto opus esset, visurum.

Huic subdiaconus toxicum in calicem misit, quem cùm ipse post consecrationem leuare vellet, nec posset, à domino causam facti inquisiturus, cum populo ad orationem prosternitur, statimque toxicator à dæmone arripitur. Ita igitur causa manifestata, dominus papa calicem cum sanguine Dominico cuidam altari iussit includi, & pro

reliquiis in perpetuum conſeruari; deinde iterum cum populo tam diu ad orationem proſternitur, quouſque ſubdiaconus à dæmonio liberaretur.

Fridericus archidiaconus Conſtantinopolim regreſſus, vbi comperit Leonem papam humanis rebus exceſſiſſe, & alium iam eccleſiaſtici regiminis iura ſuſcepiſſe, dona quidem quæ ab imperatore Conſtantinopolitano permagnifica deferebat, eccleſiæ Romanæ conſignauit, & ſtatim vrbe excedens, in monaſterium Caſinum ſe contulit, ibi deinceps Chriſto ſub ſanctæ profeſſionis titulo militaturus; quod factum malè plerique interpretabantur. Sed nemo qui ſanum ſapiebat, aliter hoc eum quàm ardore fidei & tædio ſecularium negotiorum feciſſe credebat, præſertim cùm eodem tempore & longi itineris labore exhauſtus, & graui corporis moleſtia pulſatus, diu ſe poſſe viuere deſperaret.

Azelinus Hildenesheimenſis epiſcopus obiit, cui Hecelo ſucceſſit. Siuico Spirenſis epiſcopus obiit, cui Arnoldus ſucceſſit. Hezeken Babenbergenſis epiſcopus obiit, cui Adelbero ſucceſſit.

Imperatoris filius Heinricus conſecratus eſt in regem Aquiſgrani ab Hermanno Colonienſi archiepiſcopo, vix & ægrè ſuper hoc impetrato conſenſu Luipoldi archiepiſcopi, ad quem propter primatum Moguntinæ ſedis conſecratio regis & cætera negotiorum regni diſpoſitio potiſſimùm pertinebat. Sed imperator potiùs Hermanno archiepiſcopo hoc priuilegium vendicabat, propter claritatem generis eius, & quia intra diœceſim ipſius conſecratio hæc celebranda contigiſſet.

1055. Heinricus imperator Natalem domini Goſlariæ celebrauit, ſtatimq; exactis feriis ſolennibus in Italiam perrexit, vocatus eò legatione Romanorum, qui nunciauerant nimiùm in Italia contra Rempublicam creſcere opes & potentiam Godefridi ducis: & niſi turbatis rebus maturè conſuleretur, ipſum quoq; regnum propediem ab eo diſſimulato pudore occupandum fore. Sed vbi Italiam ingreſſus eſt, dux Godefridus miſſis in occurſum eius nunciis, mandauit nihil ſe minùs quàm rebellionem cogitare, paratum potiùs pro ſtatu reipublicæ & imperatoris ſalute, extrema etiam omnia experiri, gratum ſe habere, quòd patriis finibus extorris, patriis poſſeſſionibus eiectus, opibus ſaltem vxoris ſuæ in peregrinatione ſuſtentaretur: quam nec dolo, nec rapto, ſed ipſius placito, & celebratis ſolemniter nuptiis, in matrimonium ſibi iunxiſſet. Beatrix quoq;, diſſimulato metu imperatori obuiam proceſſit, & vix impetrata dicendi copia ait, nihil ſe egiſſe pręter quam quod iure gentium ſibi agere licuiſſet: deſtitutam ſe priori marito, deſolatæ domui patronum parauiſſe, & ingenuam ingenuo ſine fuco nefariæ cuiuſquam machinationis nupſiſſe: nec æqui, nec boni memorem eum eſſe, ſi id ſibi pace eius nō liceret, quod in imperio Romano fœminis nobilibus ſemper licuiſſet. Imperator itaque accepto à primoribus conſilio, Godefridum crimine abſoluit, non tam probans ſatisfactionē eius, quàm metuens ne malis recentibus exaſperatus Nortmannis infeſtantibus Italiam ducem belli ſe præberet, & fierent nouiſſima eius peiora prioribus: Beatricem tamen quaſi per deditionem acceptam ſecum abduxit, hoc illi culpæ obiiciens, quòd contractis ſe inconſulto nuptiis hoſti publico Italiam prodidiſſet. Deinde anno integro intra Italiam commoratus, cuncta quæ rei vtilitas expoſcere videbatur, magnificè pro loco & tempore ordinauit.

1056. Guntherus tunc temporis cancellarius [imperatoris] viſionem vidit memoria dignam; Dominum in ſolio maieſtatis ſuæ reſidere, & eleuato in altum brachio diſtrictum gladium magno niſu vibrare, & circumſtantibus dicere, Reddam vltionem hoſtibus meis, & his qui oderunt me, retribuam. Quam viſionem protinus mortalitas ſubſecuta eſt principum regni. Eaque expleta vidit eodem rurſus ſchemate dominum reſidere, & remiſſo iam in vaginam gladio, & ſuper genua ſua reclinato, dicere circumſtantibus: Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit vſq; ad inferni nouiſſima. Hermannus Colonienſis epiſcopus obiit, cui anno Goſlarienſis præpoſitus ſucceſſit. Imperator regreſſus de Italia, ſanctum Paſcha Podelbrunnæ celebrauit, breuiq; commoratus in Goſlaria, perrexit ad villam Ciuois in confinio ſitam regni Francorum ac Teutonicorum, colloquium ibi habiturus cum rege Francorum: à quo contumelioſè atque hoſtiliter obiurgatus, quòd multa ſæpe ſibi mentitus fuiſſet, & quòd partem maximam regni Francorum dolo à patribus eius occupatam, reddere tam diu diſtuliſſet.

Cùm imperator paratum se diceret, singulariter cum eo conserta manu obiecta refellere, ille proxima nocte fuga lapsus, in suos se fines recepit. Imperator Natiuitatem sanctæ Mariæ Goslariæ celebrauit, ibique Victorem papam, qui & Gebehart, magnifico apparatu suscepit hospitio, collectis scilicet ad ornandam tantæ diei solennitatem cunctis penè regni opibus & principibus. Inde profectus Botfelden, cùm ibi aliquandiu venationi deditus moraretur, comperit Wilhelmum marchionem & Diodericum comitem, cum infinita multitudine Saxonici exercitus, quos contra Luticios miserat, malè gestis rebus occubuisse. Nec multò pòst ipse corporis molestia correptus, cùm septem aut eo amplius diebus lecto decubuisset, diem clausit extremum. Præsentes erant, quasi ad officium tanti funeris ex industria euocati: Romanus pontifex, Aquileiensis patriarcha, patruus imperatoris Ratisponensis episcopus, item aliæ innumerabiles tam laici quàm ecclesiastici ordinis dignitates. Notatumque est nulla retro maiorum memoria, sine publica indictione tot illustres personas in vnum confluxisse. Corpus eius Spiram translatum est, & celebratis regio more exequiis, die natalitio Apostolorum Simonis & Iudæ, quo scilicet die etiam natus fuerat, sepulturæ est traditum. Regnum pro patre obtinuit filius eius Heinricus [quartus] v annorum infantulus, anno, postquam in Regem vnctus fuerat, tertio. Summa tamen rerum, & omnium quibus facto opus erat, administratio penes imperatricem remansit, quæ tanta arte periclitantis reipublicæ statum tutata est, vt nihil in ea tumultus, nihil simultatis tantę rei nouitas generaret.

Arnoldus Spirensis episcopus obiit, cui Cunradus successit.

Cunradus filius imperatoris dux Baioariæ obiit. Ducatum eius imperator imperatrici dedit priuato iure quoad vellet, possidendum.

Dedi Palatinus comes a quodam clerico Bremensi occisus est, quem à fratre suo archiepiscopo susceperat, pro criminibus quæ ei obiiciebantur, exilio deportandum, sepultusq; est, iubente imperatore, in Goslaria. Wilhelmo marchioni successit Vdo comes, vir valde industrius, & regi consanguinitate proximus.

1057. Rex Natalem domini Ratisponæ celebrauit, præsente adhuc Victore papa, qui exinde compositis mediocriter, prout tunc copia erat, regni negotiis, in Italiam regressus, quinto calendas Augusti migrauit ad Dominum. Einstatensem episcopatum (quo se ille papa factus non abdicauerat) Gunzo suscepit. Tum verò vniuersi quidquid principum, quidquid plebis Romanæ erat, vno animo, pari voluntate, in electionem cōsenserunt Friderici fratris Godefridi ducis, extractumque de monasterio Casino, vbi lucerna Dei ardens & lucens sub lecto monasticæ quietis delitescebat, super candelabrum extulerunt sedis Apostolicæ. Nec quisquam sanè multis retro annis lætioribus suffragiis, maiori omnium expectatione, ad regimen processerat Romanæ ecclesiæ. Sed tantam spem heu frustrata est mors immatura. Vto marchio obiit, cui filius eius Vto iunior successit. Principes Saxoniæ crebris conuenticulis agitabant de iniuriis, quibus sub imperatore affecti fuerant, arbitrabanturque pulchrè sibi de his satisfactum fore, si filio eius (dum adhuc ætas opportuna iniuriæ esset) regnum eriperent; nec procul ab fide aberat, filium in mores vitamque patris pedibus, vt aiunt, iturum esse. Accessit ex insperato magnum turbandis rebus adiumentum, Otto frater Guillelmi marchionis, sed matrimonio impari, matre scilicet Sclauica natus, vir acer ingenio, & manu impiger. Is apud gentem Boëmorum iam à puero exulauerat, sed comperta morte fratris, magna spe obtinendæ hæreditatis regressus in Saxoniam, à cunctis illic principibus benignè accipitur, magnisque omnium adhortationibus instigatur, non modò marchiam (quæ sibi iure hæreditario competeret) sed ipsum quoque regnum affectare. Vbi alacrem paratumque negotio aduertunt, fidem illi omnes dicunt; suas quisque manus, suam operam pollicentur; regemque vbicunque fortuna opportunum fecisset, interficere constituunt. Perculsis metu omnibus quibus rerum publicarum solicitudo aliqua erat, & magnopere intentis ad sedandam turbam quæ oriebatur, placuit regem ocyùs in Saxoniam venire, & periclitani reipublicæ quaqua posset ratione consulere. Itaque Natalem sanctorum Apostolorum Petri & Pauli in Ersenburg celebraturus erat, eò quicquid principum erat in Saxonia, ad colloquium euocari iussit. Quò dum pergerent pro sua singuli copia, magna militum

manu stipati, contigit, vt Brun & Ecbertus patrueles regis casu inciderent in multitudinem prædicti Ottonis, conglobato agmine ad curtem regiam proficiscentis. Hi præter caussam publicam, priuatis quoq; inimicitijs infestissimi illi erant. Nec mora, dato militibus signo ad pugnam, equis subdūt calcaria, & pari vtraq; pars audacia, paribus odiis in mutua vulnera ruunt. Ibi in prima fronte Brun & Otto, ambo pleni irarum, ambo sui tegendi immemores, dum hostem ferirent, tam concitatos in sese vicissim impetus dederunt, vt vterq; alterum primo incursu equo excussum letali vulnere transfoderet. Amissis ducibus aliquandiu vtranq; aciem anceps pugna tenuit. Sed Ecbertus quanquam grauiter saucius, dolore tamen interempti fratris efferatus, rapido cursu in confertissimos hostes præcipitem se mittit. Bernardi Comitis filium egregium adolescentem, sed vix dum militiæ maturum, interficit; cæteros languidiùs, quoniam ducem perdidissent, pugnantes in fugam conuertit. Sic respublica maximo metu liberata est, & Saxones adempto rebellionis signifero, nihil vlterius quod secus esset, contra regem moliti sunt. Cuono cognatus regis, dux factus est Carētinorum: frater eius Henricus Palatinus Comes Luthariorum, instinctu dęmonis monasticam vitam professus est in Gorzia. Sed per paucos dies, vulgante se dæmonio quo illusus fuerat, sanctæ conuersationis habitum, quo se angelus Satanæ in angelum lucis transfigurauerat, abiecit, vxoremq; suam & possessiones desertor Dei & transfuga recepit.

1058. Rex Natalem domini Mersenburg celebrauit, aderatque ibi inter alios regni principes, etiam Hildebrādus abbas de sancto Paulo, mandata deferens ab sede Apostolica, vir & eloquentia & sacrarum literarum eruditione valde admirandus. Ego N. vulgatam toto orbe abbatis Meginheri placitam Deo conuersationem æmulatus, rei familiaris curam, ne in via Dei prægrauarer, abieci, sanctamq; vestem ab eius sanctissimis manibus idibus Martiis, heu nimiùm impar tali armaturæ, suscepi. Piæ memoriæ Stephanus papa, qui & Fridericus, cùm in ciuitate Florentia moraretur, IIII calendas Aprilis naturæ mortali debitum soluit, & verè (vt speramus) de hac conualle lachrymarum ad gaudium transiit angelorum. Indicio sunt signa & prodigia, quibus sepulchrū eius in eadem ciuitate vsq; hodie diuinitus illustratur. Sedem Apostolicam protinus, inconsulto rege & principibus, inuasit Benedictus quidam Lateranēsis, adiutus factione populariū quos pecunia corruperat. Otto de Suinfurde dux Sueuorum obiit. Ducatum eius Rudolphus obtinuit, & vt regi in dubiis tunc rebus ex affinitate deuinctior fideliorq; in rempublicam foret, soror quoq; regis ei desponsata est, tenera adhuc ætate, traditaq; est episcopo Constantiensi nutrienda, dum thoro coniugali maturesceret. Cuono dux Carentinorum, contractis ingentibus copiis, ad occupandum ducatum suum, quem tanto tempore, metu rebellionis nō inuiserat, primam profectionem parabat, sed morte præuentus cœptum iter nō expleuit. Ego N. presbyter ordinatus sum à Schafnaburg in ieiunio autumnali à Lupoldo archiepiscopo, statimq; peregrinationē Hierosolymitanam aggressus sum zelo Dei, sed vtinam secundum scientiam. Ecberdus, qui & Eppo, abbas Fuld. XV calendas Decembres obiit, cui Sigisfridus eiusdem cœnobij monachus successit.

1059. Rex Natalē domini in ciuitate Marouwa celebrauit, in confinio sita Hungariorum & Bulgariorum. Romani principes satisfactionē ad regem mittunt, se scilicet fidē quam patri dixissent, filio quoad possent seruaturos, eoq; animo vacanti Romanæ ecclesiæ pontificem vsque ad id tempus non subrogasse, eius magis super hoc expectare sententiam, orantq; sedulò, vt, quem ipse velit transmittat, nihil eius ordinationi obstare, si quis non per legitimæ electionis ostium, sed aliunde ascendisset in ouile ouium. Rex habita cum primoribus deliberatione, Gerardum Florentinum episcopū (in quem & Romanorum & Teutonicorum studia consenserant) pontificem designat, Romamq; per Godefridum marchionem transmittit. Ita Benedicto, qui sine iussu regis & principum sacerdotium vsurpauerat, reprobato: Gerardus, qui & Nicolaus, pōtificatum obtinuit. Is eodem anno ab abbate Meginhero interpellatus propter decimationes Saxoniæ, literas & mandata direxit Burchardo Halberstadensi episcopo, ne statutos patrum terminos transgrederetur, néve monasterium Herueldense superfluis concertationibus inquietaret; si pergeret molestus esse, necessariò se Apostolicæ auctoritatis virga vsurum aduersus eius inobedientiam, præsertim cùm monasterium illud

illud sub iurisdictione esse Romani pontificis tot prædecessorum eius priuilegia testarentur. Abbati quoque epistolam scripsit verbis consolatoriis, quæ vsque in præsentiarum in chartario seruatur Hereldensis monasterij. Ego exacta peregrinatione Hierosolymitana XV calendas Octobris ad monasterium reuersus sum, & quod in omni illa profectione mea præcipuum à Deo postulaueram, Meginherum abbatem superstitem inueni. Timebam scilicet, quoniam sine benedictione illius profectus fuissem, si offensus irreconciliatusque decessisset, magni criminis reum me teneri apud dominum: sed non abfuit propitia diuinitas redeunti, quæ tanto illo itinere sæpe vsque ad vltimam necessitatem periclitatum misericordissimè texerat. Incolumem reperi, peccato indulsit, & quasi ex inferis rediuiuus emergerem, sic obuiis, vt aiunt, manibus me gratulabundus excepit. Mirum autem in modum, diceres, vitam eius absolutioni meæ ex industria seruatam fuisse, eodem die quo me crimine absoluerat, febre correptus est, & sic per octo dies graui ægritudine decoctus, VI calendas Octobris feliciter consummato cursu, quicuit in Domino: vir magnarum in Christo virtutum, & verè (quod omnium modernorum abbatum pace dixerim) vnicum sua ætate in Teutonicis regionibus rectè ac monasticè viuendi exemplar. Is (vt prædictum est) cum Burchardo Halberstadensi episcopo diuturnam traxerat litem propter decimationes Saxoniæ, quas ille Herueldensi monasterio ereptas, per occasionem episcopalis regiminis sibi vendicabat. Contra cuius improbitatem cùm nec forenses, nec ecclesiasticæ leges quicquam valerent, & abbas, sæpe querimonia in ius relata, surdis tribunalibus fabulam narrasset: tandem breui, antequam vita excederet, mandauit ei per Fridericum Palatinum comitem, se quidem tanquam viribus imparem causa cadere, Deo tamen vires ad tuendam æquitatem non defuturas esse: proinde parati ambo essent, vt intra paucos dies ad tribunal æquissimi iudicis Dei caussam dicerent, victurum ibi esse, non qui plus posset, sed cuius causa iustior esset. Nec fefellit euentus. Nam post dormitionem abbatis pauci dies intercesserant: Et ecce episcopus, cùm prædictæ rei gratia synodum indixisset, & admoto iam equo illuc properare vellet, repentè diuina animaduersione ictus corruit, reportatusque ad cubiculum, ascitis ocyus presbyteris suis per Deum obtestabatur, vt decimationes suas Herueldensi monasterio restituerent, atque omnem in perpetuum super hac re litem præciderent, scirentque, cunctis qui eadem tentassent, sic infeliciter rem cessuram, vt sibi cessisset, qui iniustæ exactionis tam acerbum vindicem ipsum experiretur Dominum. Cumque Magdeburgensis & Hildenesheimensis episcopi visitatum eum aduenissent, cum magno eiulatu fatebatur, se iuxta prædictum eximij abbatis ad tribunal Dei iamiam abripi, & pro inuasis rebus alienis rationem exigi, rogabatque obnixè, vt missis Herueldiam nunciis, veniam sibi pro admisso supplices precarentur. Nec multò pòst diruptis miserabili genere morbi visceribus expirauit. Vto quoque archipresbyter eius, quo ille potissimùm incentore in hanc sæuitiam inarserat, quique exactor atque administer huius calumniæ vehementissimus extiterat, eodem anno subitanea morte sine confessione, sine sacra communione, interiit, à Diabolo (vt fama vulgatior loquebatur) suffocatus. Meginhero abbati VI idus Nouembris substitutus est Ruothardus Corbeiensis disciplinæ monachus, qui in monasterio Corbeiensi abbas quondam fuerat ordinatus. Sed quorundam criminum postea falsò (vt creditur) insimulatus, abbatia amissa, nonnullos per diuersa monasteria priuatus iam exegerat annos. Burchardo episcopo successit Bucco Goslariensis præpositus, qui prædecessoris sui recenti adhuc exitio conterritus, ab infestatione Herueldensis monasterij temperabat. Minabatur tamen plerumque magna se facturum, sed vltra verba non processit. Lupoldus archiepiscopus Moguntinus VII idus Decembris obiit, relicto in monumentum sui monasterio sancti Iacobi, quod propriis impensis extruxerat Moguntiæ, foris murum, in monte qui dicitur Speciosus: cui successit Sigifridus abbas Fuldensis. Abbatiam verò Wideradus obtinuit, eiusdem cœnobij monachus, eiusdem quoque familiæ oriundus.

1060. Rex Natalem Domini Wormatiæ celebrauit, vbi & synodus indicta fuerat. Sed excusantibus se episcopis per infirmitatem & pestilentiam, quæ tunc temporis vehementer grassabatur in Gallia, ad effectum non peruenit. Sitto Verdensis episcopus

obiit, cui Rucbertus ſucceſſit. Gebehardus Ratiſponẽſis epiſcopus obiit, cui Otto ſucceſſit. Conradus Spirenſis epiſcopus moritur, in cuius locum Einhart promouetur.

1061. Andreas rex Vngariorum, videns Belem quendam propinquum ſuum regnum affectare, & Vngarios à ſe paulatim ad eum deficere, vxorem ſuam & filium Salomonem, cui imperator filiam ſuam paruulo paruulam deſpõderat, cum multis opibus ad regem Henricum tranſmiſit, petens vt & ſibi miſſo exercitu ſubueniret, & ſuos, donec rebus tranquillitas redderetur, ſeruaret. Rex Wilhelmum marchionem Thuringorum, & Epponem Citicenſem epiſcopum cum duce Boëmorum & exercitu Baioarico illuc miſit. Sed marchio & epiſcopus priores Vngariam ingreſſi, non expectato duce Boëmorum, cum Bele ſigna contulerunt, atque infinitam multitudinem Vngarorum peremerunt. Deinde cùm ex omne parte Vngari ad ferendum ſuis auxilium frequentes confluxiſſent; videntes miſſi regis tantæ multitudini ſe numero & viribus impares eſſe, finibus hoſtium excedere volebant. Verùm illi loca omnia per quæ exitus eſſe poterat, occluſerant, tum ne quid cibi aut potus in via reperiretur, prouiderant. Cumq́ue inſuper abeuntes crebra incurſione infeſtarent, & illi ſemper periculum virtute propulſantes, magnas hoſtium ſtrages darent, tandem diuturna cęde exhauſtis viribus, Andreas equo fortè excuſſus, pugnantium pedibus eſt conculcatus, epiſcopus captus, marchio fame magis, quàm ferro expugnatus, ſe dedidit; cuius virtus tantæ admirationi apud barbaros fuit, vt Ioas filius Belis pro illius tum gentis moribus haud deſperatæ indolis adoleſcens, vltro patrem exoraret, non modò vt eum iure belli intactũ ſineret, ſed etiam vt affinitate ſibi iungeret, deſponſata ei filia ſua ſorore Ioiada. Imperatrix ducatum Baioariæ, quem poſt mortem Cunradi filij ſui vſque ad id tempus per ſeipſam adminiſtrauerat, Ottoni dedit, videns eum virum induſtrium & iuuandis regni negotiis ſatis opportunum.

Henricus Palatinus comes Luthariorum vxorem ſuam manu propria interfecit, & ſic tandem publicata euidentiùs infeſtatione dæmonis, quam diu diſſimulauerat, miſſus eſt in monaſterium Efdernachenſis, ibiq́ue diuturna vexatione conſumptus interiit.

1062. Wilhelmus marchio reuerſus in Thuringiam, dum redire in Vngariam, & ſponſam ſuam cum magna opum ſuarum oſtentatione adducere pararet, inter eundum ſecunda manſione morbo correptus obiit. Sponſam eius Vdalricus marchio Carentinorum cognatus eius accepit, Marcham Otto frater eius obtinuit. Sed is beneficia Moguntini epiſcopatus aliter obtinere non potuit, niſi promitteret decimas ſe de ſuis in Thuringia poſſeſſionibus daturum, & cæteros Thuringos vt idem facerent, coacturum: quæ res multorum malorum ſeminarium fuit, deteſtantibus omnibus Thuringis factum eius, & aſſerentibus, mori ſe malle, quàm patrum ſuorum legitima amittere. Imperatrix nutriens adhuc filium ſuum, regni negotia per ſe ipſam curabat, vtebaturq́ue plurimùm conſilio Henrici Auguſtenſis epiſcopi. Vnde nec ſuſpicionem inceſti amoris effugere potuit: paſſim fama iactitante, quòd non ſine turpi commercio in tantam coaluiſſent familiaritatem. Ea res principes grauiter offendebat, videntes ſcilicet, quòd propter vnius priuatum amorem, ſua, quę potiſſimùm reipublicæ valere debuerat, authoritas penè obliterata fuiſſet. Itaque indignitatem rei non ferentes, crebra conuenticula facere, circa publicas functiones remiſſiùs agere, aduerſus imperatricẽ popularium animos ſollicitare, poſtremò omnibus modis niti, vt à matre puerum diſtraherent, & regni adminiſtrationem in ſe transferrent. Ad vltimum Colonienſis epiſcopus, communicatis cum Ecberto comite & cum Ottone duce Bauariorum conſiliis, nauigio per Rhenum ad locum qui dicitur ſancti Suitberti inſula, venit. Ibi tum rex erat, qui dum quadam die poſt ſolemnes epulas factus fuiſſet hilarior, hortari eum epiſcopus cœpit, vt nauim quandam ſuam, quam ad hoc ipſum miro opere inſtruxerat, ſpectatum procederet. Facilè hoc perſuaſit puero ſimplici, & nihil minùs quàm inſidias ſuſpicanti. Cumq́ue nauim ingreſſus fuiſſet, ſtipantibus eum his quos epiſcopus factionis ſuæ ſocios ac miniſtros parauerat, repentè remiges inſurgunt, remis incumbunt, nauim dicto citiùs in medium fluminis impellunt. Rex noua rerum facie confuſus, incertusq́ue animi, nec aliud quàm vim & necem ſibi paratam arbitratus, in flumen ſe præcipitem dedit; citiusq; cum aqua violentior ſuffocaſſet, niſi Ecbertus co-

tus co-

tus comes dato post eum saltu periclitantem, ipse quoque non minimùm periclitatus, vix & ægrè morti eriperet, & naui restitueret. Exin blanditiis quibus poterant delinitũ Coloniam perducunt. Cætera multitudo per terram subsequitur, criminantibus plurimis, quòd Regia maiestas violata, suique impos facta foret. Episcopus vt inuidiam facti mitigaret, ne videlicet priuatæ gloriæ potius, quàm communis commodi ratione hæc admisisse videretur; statuit, vt episcopus quilibet, in cuius diœcesi rex tunc temporis moraretur, ne quid detrimenti respublica pateretur, prouideret, & causis quæ ad regem delatæ fuissent, potissimùm responderet. Imperatrix nec filium sequi, nec iniurias suas iure gentium expostulare voluit, sed in propria recedens, priuatè deinceps ætatem agere proposuit. Nec multò pòst tædium passa ærumnarum seculi, domesticis quoque erudita calamitatibus, quàm citò & velociter ex sufflante spiritu Dei exsiccetur fœnum temporalis gloriæ, cogitauit seculo renunciare; statimque ad explendum quod cogitauerat præceps abisset, nisi in ea impetum spiritus amici maturioribus consiliis inhibuissent.

1063. Rex Natalem Domini Goslariæ celebrauit. Vbi ipsa die, dum ad vesperam sellæ episcoporum locarentur, inter camerarios Hecelonis Hildenesheimensis episcopi, & camerarios Wideradi Fuldensis abbatis, grauis concertatio oborta est, & primò iurgiis, deinde pugnis res gesta est, citoq; ad gladios prorupissent, nisi Ottonis ducis Baioariorũ, qui causam abbatis tuebatur, authoritas intercessisset. Causa verò talis erat. Consuetudo erat in regno per multos retro maiores obseruata, vt semper in conuentu episcoporum abbas Fuldensis archiepiscopo Moguntino proximus assideret. Sed episcopus causabatur neminem sibi intra diœcesim suam post archiepiscopũ debere præferri, animatus ad hoc & opum gloria, qua antecessores suos longè supergrediebatur, & temporis opportunitate, quia rege adhuc in puerilibus annis constituto, singuli quod sibi animus suggessisset, facere impunè poterant.

Gerhardus papa, qui & Nicolaus, obiit, in cuius locum per electionem regis & quorundam principum Parmensis episcopus substitutus est, & Romam per Bucconem Halberstadensem episcopum missus. cui redeunti pro præmio bene curatæ legationis pallium dedit, & alia quædam archiepiscopatus insignia: quod archiepiscopus Moguntinus ad obfuscandum sui prioratus fastigium factum interpretatus, indignissimè tulit: sed per archiepiscopi Coloniensis interuentum satisfactione accepta, quieuit indignatio eius. Rex Pentecosten Goslariæ celebrauit. Ibi dum ad vespertinalem synaxin rex & episcopi conuenissent, rursus de positione sellarum episcopalium tumultus exoritur, non fortuita vt priùs conuersione, sed præmeditata diu machinatione: Nam episcopus Hildenesheimensis acceptę priùs contumeliæ memor, Ecbertum comitem cum expeditis militibus retro altare occuluerat. Hi audito tumultuantium camerariorum strepitu ocyus aduolant, Fuldensium alios pugnis, alios fustibus cędunt, prosternunt, & de sacrario ecclesiæ inopinato periculo attonitos facilè proturbant. Quibus illico ad arma conclamantibus, Fuldenses quibus arma in promptu erant facto grege ecclesiam irrumpunt, in medio chori psallentiumque fratrum manus conserunt, rem non iam fustibus sed gladiis gerunt. Pugna atrox committitur, atque per totam Ecclesiam pro hymnis & canticis spiritualibus vociferatio adhortantium & vlulatus morientium exauditur. Super altaria Dei tristes iugulantur hostię, passimque per ecclesiam sanguinis currunt flumina, non legali, vt quondam, religione, sed hostili crudelitate profusa. Episcopus Hildenesheimensis capto editiori loco, tanquam militari quodam classico, suos vt fortiter præliarentur hortabatur, & ne loci religione ab armis terrerentur, suæ authoritatis & promissionis titulum obtendebat. Multi vtrinque vulnerati, multi occisi sunt, inter quos præcipui erant Regenbodo signifer Fuldensis, & Bero Ecberto comiti carissimus miles. Rex inter hæc vociferans, & sub obtentu regiæ maiestatis populum adiurans, surdis fabulam narrare videbatur. Tandem monitus à suis, vt vitæ propriæ pugna excedens consuleret, vixque inter constipatam arctiùs multitudinem eluctatus in palatium se recepit. Hildenesheimenses qui instructi præmeditatiq; ad pugnam venerant, superiores efficiuntur. Fuldenses, vtpote quos inermes inopinatosq; subitò exortę seditionis procella cõtraxerat, fusi, fugatiq;, atq; de ecclesia expulsi sunt. Fores illico obserãtur. Fuldẽses

qui primo tumultu ad arma tollenda paulo longiùs diſcurrerant, frequentes, armatiq; adſunt, atrium eccleſiæ occupant, aciem inſtruunt, vt de eccleſia progreſſos ſtatim adoriantur: ſed nox concertationem diremit. Poſtero die ſeueriſſimè habita quæſtione, Ecbertus comes facilè crimen remouit, non tantum iuris & legum patrocinio, quantũ fauore & indulgentia regis, cuius patruelis erat. Totum accuſationis pondus in abbatem verſum eſt. Hunc inquiunt omnium quę acciderant caput fomitemq; fuiſſe, hunc ad diſturbandam quietem regiæ curtis præmeditato furore veniſſe, argumento rei eſſe, quòd tanta vi hominum, tanta bellici apparatus pompa inſtructus, nullo periculi metu vrgente, eò veniſſet. Tum verò vrgebat & ille Apoſtolicæ ſanctitatis ac Moſaicæ manſuetudinis epiſcopus, qui tanti ſanguinis effuſione manus ſuas Deo conſecrauerat, & violatæ eccleſiæ iniurias truculentiùs atque immitiùs, quàm rex ſuas, perſequebatur. In quorum corpora prius ferro debacchatus fuerat, ad perimendas horum animas gladio ſpiritus modò fulminabat, pręcidẽs tam defunctos, q̃ eos qui cędi ſuperfuerant, de corpore eccleſię. Abbatẽ pręter acerbitatẽ rei quę acciderat, odium quoq; grauabat nominis monachici, quod inueterata malitia homines ſeculi ſemper obfuſcare atque opprimere conabantur. Sic vndique impetitus, oppugnatus, oppreſſus, poſt tot tantáſque cõtumelias, priuatus abſceſſiſſet, niſi quem nec lex, nec innocentia tueri poterant, pecunia tutata fuiſſet. Nam diſtractis ac dilapidatis rebus Fuldenſis monaſterij, ſe ſuóſque cariſſimo mercimonio redemit. Quantum regi, quantum auriculariis, quantum epiſcopo datum ſit, haud ſatis certò comperimus. Cautum enim fuerat, ne paſſim vulgaretur. Hoc haud dubio conſtat, ſic ea tempeſtate exhauſtas atque attritas eſſe illius monaſterij opes, quæ vſque ad id temporis florentiſſimæ erant, cunctiſque Galliarum eccleſiis eminebant, vt modò ibi prioris opulentiæ vix monimenta reperias. Abbas poſt hæc accepta licentia, Fuldam remeauit, amaro & confecto nimis ſuper tantis calamitatibus animo. Et ecce ibi acerbiori penè rerum aſperitate excipitur, & ſecundum Prophetæ elogium fugiens arma ferrea incidit in arcum æreum. Fratres Fuldenſes à principio auſterum eius & minùs quàm decuit populare ingenium offenderant. Auxit ipſe inuidiam, & facem non minimam æmulationi ſubdidit, prædia eccleſiæ militib. improbè erogando, & victualia fratrum priorum abbatum liberalitate ſtatuta, minuendo. Murmurabant de his quotidie, & inteſtinis ſimultatibus quatiebatur monaſterium. Tolerabantur tamen timore magis quàm amore, ne ſcilicet immaturè vulgata querimonia, fauor regis & principum eum tuerẽtur. At vbi nuncius acceptæ in Goſlaria cladis Fuldam venit, tum verò & recentis vulneris dolore, & præteritorum memoria accenſi, fremere omnes, & ſe viciſſim hortari, vt tantam temporis commoditatem diuinitus oblatam non negligerent, agendo negotio nihil præter operam induſtriamque ſuam deeſſe, vrgeri hominem propriis iniquitatibus ad interitum, agerent nunc ſinguli pro virili portione, & ſe ſuumque monaſterium liberarent acerrimo non patre ſed hoſte, qui Fuldenſe nomen cœlo priùs æquatum, probro nunc ludibrioque cunctis expoſuiſſet. Sic inflammatæ ſeditioni, tanquam oleum igni, additur iniuria recentior. Reginbodo, qui in illa Goſlarienſi congreſſione occubuerat, equum vnum magni precij fratribus Fuldenſibus ob recordationem animæ ſuæ dederat, quem protinus abbas, ipſis inconſultis, laico cuidam dedit. Hunc efferatis animis, intemperatiſſimis clamoribus, fratres repetunt, diu ſe tyrannidem eius magis quàm dominatum ſeruili patientia tuliſſe, non vltrà laturos fore; redderet ocyus per vim erepta ſibi alienæ liberalitatis beneficia: ſi cunctaretur, non iam clandeſtinis muſſitationibus ſe acturos, ſed palàm aditis tribunalibus diuinam & humanam opem contra violentiam eius imploraturos. Abbati pondus malorum primò conſilium reſpondendi ademerat, dein totus ad preces lacrymaſque verſus orare & obteſtari per Deum, ne iuxta vetus prouerbium ignem gladio ſcrutarentur, ne Goſlarienſis contumeliæ vulnus recens adhuc & necdum in cicatricem obductum, nouis doloribus exulcerarent, memorarentur calamum conquaſſatum non conterendum, nec linum fumigans in fauillas cineresque redigendum, parcerent ſi minùs exiſtimationi propriæ, at calamitati eius & miſeriæ, quæ tanta eſſet, vt hoſtibus quoque ſuis lachrymas excutere poſſet, ſe ſi Angelus Domini perſequens eum paululum remiſiſſet, ſi à tantis malis vita comite vnquam reſpiraſſet, non modò adempta redditurum, ſed duplicatis quoque muneribus cumulaturum.

laturum. His qui ætate & ſenſu maturiores erant, citò hæc verba ſatisfecerant. Sed iuuentus more ſuo, nihil veniæ, nihil laxamenti admittebat; diu ſimplicitati ſuæ per mollia verba inſultatum fuiſſe; fidem eius, tanto tempore, tot rebus ſpectatam vltrà fallere non poſſe; eos mores, eam improbitatem hominis eſſe, quicquid vrgentibus in præſentiarum malis non feciſſet, id niſi iterum vis adhiberetur, perpetuò infectum fore: propterea ſe à iure ſuo non ceſſuros eſſe, donec ad expugnandam animi eius duritiam, omnia diuinæ, omnia humanæ opis ſuffragia pertentaſſent. Abbas diu immoratus, vbi ſe videt nihil ſupplicando agere, nec copiam ſibi eſſe ad reddenda quæ exigebantur, præſertim exhauſtis penè cunctis opibus monaſterij, nec ſufficientibus tamen ad exſaturandam ingluuiem auaritiæ eorum qui in Goſlarienſi tumultu læſi fuerant, tandem regis iuſſione accerſitus, ad curtim regiam proficiſcitur, dato neceſſariis ſuis negotio, vt terroribus & blandimentis, quaqua via poſſent, efferatæ iuuentutis animos mitigarent: ſed hoc in irritum ceſſit. Denique poſt abſceſſum eius, principes iuuentutis, quibus potiſſimùm incenſoribus tantum malum exarſerat, totam adeunt congregationem, indicant animo ſibi fixum eſſe, vt eruptione facta de monaſterio, regem, vbicunque gentium reperiatur, perquirant, contra ſæuitiam abbatis eius potentiæ patrocinium expoſcant; orantque, vt quibus valetudo non obſiſtat, ſecum proficiſcantur, qui verò ætate vel morbo prægrauante id non poſſint, ſcripti ſui aſtipulatione factum eorum corroborent. Res fœda & dictu quoque horrenda viſa eſt ſenioribus, fuſique in terram per Deum precabantur, ne ſe & ipſum Fuldenſis ſpei exiguum quod reſtabat, perditum irent; turbatam grauiter Goſlarienſi clade rem Fuldẽſem, ſi ipſi monaſterij limen ea mente exceſſiſſent, non turbandam modò, ſed omnino in præceps ituram. Nihil illi his ſermonibus moti (iam enim pertinacia in amentiam atque in rabiem ſe verterant) concitè per monaſterium diſcurrunt: inuicem ſe ad audendum facinus adhortantur, & ſic tandem adulta conſpiratione, ſedecim numero crucem ſibi præferentes, antiphona impoſita clauſtris monaſterij erumpunt. Sequebantur eos eminus maiores natu, qui ſanum aliquid ſapiebant, cum tanto luctu atque eiulatu, ac ſi eos ad ſepulturam funebris pompa vltimum vale audituros efferret. Itaque ne rei tam atrocis nouitas repentè nunciata regi ſtuporem incuteret, vnum ex numero ſuo citato quantum poterat equo præmittunt, qui literas ad regem tantæ calamitatis indices perferat, & qua vi, qua neceſſitate ad hæc extrema experienda coacti ſint, edoceat. Ipſi paulatim pedeſtres ſeruatis ordinibus ſubſequuntur. Poſtquam nuncius eò peruenit, lectæque ſunt literæ; horror quidam perculit omnes qui in palatio erant ſuper tam procaci facto, mirabanturque, inter eximios & Apoſtolicæ conuerſationis viros tantum flagitij potuiſſe reperiri, vt priuatas iniurias tam peſſimo exemplo vlciſcerentur, nec filij patris in ea potiſſimùm calamitate miſererentur, in qua hoſtes quanquam ſuos ad miſerationem & ad lachrymas prouocare potuiſſet. Placuit itaque omnibus inſigne hoc facinus inſigni aliquo exemplo vindicari. Tum rex conſilio vſus Colonienſis archiepiſcopi & Ottonis ducis Baioariorum, quorum tunc arbitrio reſpublica adminiſtrabatur, præcepit, vt ipſe baiulus literarum cum aliis tribus qui authores ſeditionis fuerãt, per diuerſa monaſteria in cuſtodia habendi mitterentur. Ad compeſcendam verò cæteram multitudinem, quoniam nec ſpiritu lenitatis nec virga monaſticæ correptionis ſanari potuiſſent, abbas militari manu vteretur. Tunc abbas miſſis obuiam militibus ſine vi & tumultu eos Fuldam reduci iuſſit, & extra monaſterium cuſtodibus adhibitis ſuum præſtolari reditum. Ipſe quoque regi valefacto eos è veſtigio eſt ſubſecutus. Ibi collectos fratres, & primos militum Fuldenſium diu ea conſultatio tenuit, laicorum an monachorum iudicio in eos animaduerti oporteret. Vicit ea ſententia quæ cenſebat, eos qui excuſſo iugo regulæ, contempto abbate, per contumaciam egreſſi, & necdum in monaſterium recepti eſſent, laicorum potiùs lege iudicandos fore. Ita abbas laicorum iuriſdictionem ſecutus, duos ex eis, alterum presbyteratus, alterum diaconij honore inſignes, iuſſit publicè virgis cæſos & attonſos expelli: reliquos multis plagis maceratos, per vicina monaſteria aliũ aliò tranſmiſit. De ſingulis tamen non pro modo culpæ, ſed pro natalium ſuorum claritate vel obſcuritate mitius vel atrocius ſumptum ſupplicium eſt. Viderit abbas, an vi doloris impulſus iniurias ſuas acerbiùs quàm decuit vindicando modum fortè exceſſerit. Id conſtat, inuſtam eſſe ea

tempeſtate maculam Fuldenſi monaſterio, quæ longa forſitan ſuccedentium temporum ſerie ablui & extergi non poſſit.

Bel qui regnum inuaſerat Vngariorum, obiit. Ioas filius eius ſatius putans moderatis opibus in pace perfrui, quàm immoderatas ambiendo calamitatem atque excidium parere genti ſuæ, mandauit regi Heinrico, ſi ſibi apud Salomonem filium Andreæ regis natalibus & meritis ſuis condignus honor haberetur, ſubditum ſe ei fidelemque futurum, & malle beneficiis cum eo quàm armis, fide quàm acie dimicare. Eadem Vngarij omnes aſſidua legatione pollicebantur. Ita rex Henricus Vngariam cum exercitu ingreſſus, Salomonem in ſolium patris reſtituit, iuncta ei in coniugium ſorore ſua; ablatiſque omnibus quæ regi ſcrupulum mouere, vel regni ſtatum labefactare poterant, in pace remeauit ad Gallias.

Educatio regis atque ordinatio omnium rerum publicarum penes epiſcopos erat, eminebatque inter eos Moguntini & Colonienſis archiepiſcoporum auctoritas. A quibus cùm in partem conſilij Adelbertus Bremenſis archiepiſcopus aſſumptus fuiſſet, tum propter claritatem generis, tum propter ætatis atque archiepiſcopatus prærogatiuam, ille ſæpius colloquendo, obſequendo etiam atque aſſentando ita ſibi regem breui deuinxerat, vt cæteris epiſcopis poſthabitis, totus in eum inclinaretur, & ipſe in regno communi penè monarchiam vſurpare videretur. Secundas poſt eum partes agebat Werenher comes, iuuenis tam ingenio quàm ætate ferox. Hi duo pro rege imperitabant: ab his epiſcopatus & abbatiæ, ab his quicquid eccleſiaſticarum, quicquid ſecularium dignitatum eſt, emebatur: nec alia cuiquam, licet induſtrio atque egregio viro, ſpes adipiſcendi honoris vllius erat, quàm vt hos priùs ingenti profuſione pecuniarum ſuarum redemiſſet. Et ab epiſcopis quidem & ducibus metu magis quàm religione temperabant. In abbates verò, quòd hi iniuriæ obuiam ire non poterant, tota libertate graſſabantur, illud præ ſe ferentes, nihil minus regem in hos iuris ac poteſtatis habere quàm in villicos ſuos, vel in alios quoſlibet regalis fiſci diſpenſatores. Et primò quidem prædia monaſteriorum fautoribus ſuis (prout libitum erat) diſtribuebant, & quod reliquum erat, crebra regalium ſeruitiorum exactione vſque ad feces vltimas exhauriebant. Deinde conualeſcente audacia, in ipſa monaſteria impetum faciebant, atque ea inter ſe tanquam prouincias partiebantur, rege ad omnia quæ iuſſus fuiſſet, puerili facilitate annuente. Itaque Bremenſis archiepiſcopus duas occupat abbatias, Laurenſem & Corbeienſem, præmium hoc aſſerens eſſe fidei ac deuotionis ſuæ erga regem. Ne id inuidioſum apud cæteros regni principes foret, perſuaſo rege, dat Colonienſi archiepiſcopo duas, Malmendren & Endan, Moguntino archiepiſcopo vnam in Selechinſtat, Ottoni duci Baioariorum vnam in Altaha, Rodolpho duci Sueuorum vnam in Kenbeten. Igitur Bremenſis archiepiſcopus, vt totam tyrannidi ſuæ vacantem redderet Corbeienſem abbatiam, ridiculam commentatur fabulam: Diſſeminatis per curtem regiam rumoribus diuulgat, epiſcopum ciuitatis cuiuſdam Tranſalpinæ cui Pole nomen eſt, humanis rebus exceſſiſſe: huic ſucceſſorem perſuaſo rege ſubrogat abbatem Corbeienſem, iubetque vt deſtitutam rectore eccleſiam quantocius eat inuiſere. Verùm inter moras quibus ille itineri neceſſaria parabat, dum quidam de Italia venientes epiſcopum qui mortuus dictus fuerat, viuum & incolumem nunciaſſent, irridere omnes & deteſtari fraudem archiepiſcopi cœperunt. Tunc Otto dux Baioariorum ad prohibendum tantum nefas diuino ſpiritu animatus, multis conatibus circumquaque explicitis, vix & ægrè obtinuit, vt tam abbati quàm monaſterio Corbeienſi ſuus honor, ſua dignitas incolumis ſeruaretur.

Porrò cùm in monaſterium Laurenze ſatellites archiepiſcopi veniſſent, nunciantes, quòd regia donatione locus ipſe in ius poteſtatemque archiepiſcopi conceſſiſſet, iuberentque, vt abbas ei conſtituto loco non pigritaretur occurrere, tantus dolor & indignatio omnes inuaſit, vt nec manibus in legatos ipſos temperaſſent, niſi ius gentium plus quàm ira valuiſſet. Contumelioſè auditi,

contu-

contumeliosiùs multò sunt dimissi. Quod postquam regi nunciatum est, missis aliis nũciis iussit abbati sub interminatione salutis propriæ, vt abbatia se abdicaret, festinúsque monasterio excederet. Ille comperta priusquam legati aduenirent regis sententia, benignè eos suscipi iussit, atque in diem posterum, eorum quæ in mandatis habebant, audientiam distulit. Nocte paucis sibi adhibitis inde discedens, in loca tutissima, omnibus præter admodum paucos ignoratus, se recepit, cùm & priùs omnes ecclesiæ thesauros clanculo exportatos in tutum locasset. Ita legati die postero cui iussa regis exponerent non habentes, multumque viri prudentiam admirantes, infecta legatione redierunt. Tum milites eius, quos eo tempore & opum gloria & militaris rei industria clarissimos habebat, collatis viribus montem qui proximus adiacet monasterio, occupant, castellum extruunt, præsidium imponunt, parati archiepiscopum ab infestatione monasterij capitis quoque sui periculo arcere.

1064. Causabantur Romani principes, quòd rex eis inconsultis Romanæ ecclesiæ pontificem constituisset, & ob eam iniuriam defectionem meditari videbantur, propter quod placuit Coloniensem archiepiscopum Romam mitti. Qui veniens eò, cùm aliud turbatis rebus inuenire non posset remedium, iudicauit ordinationem, quæ inscio senatu Romano facta fuisset, irritam fore; & sic amoto Parmensi episcopo, per electionem eorum Anselmum Lucensem episcopũ pro eo ordinari constituit. Verùm vbi ipse peracta legatione regressus est in Galliam, Parmensis episcopus armata multitudine non modica Lucẽsem episcopum sede Apostolica per vim deturbare aggressus est. Econtra fautoribus illius ad arma impigrè concurrentibus, congressio facta est, multique hinc & inde vulneribus acceptis corruerunt. Sic deprauata ecclesiastici rigoris censura, homines non vt quondam, vt præessent ecclesiæ Dei, iniecta manu trahebantur, sed ne non præessent, armata manu præliabantur, fundebantq; mutuo sanguinem non pro ouibus Christi, sed ne non dominarentur ouibus Christi. Anselmus tamen, qui & Alexander, & virtute militum & fauore Principum sedem obtinuit. Alter verò etsi per contumeliam repulsus, tamen quoad vixit, ab iure suo non cedebat; huic semper derogans, hunc adulterum ecclesię Dei, hunc pseudoapostolum appellãs, missas quoque seorsum celebrans, ordinationes facere, & sua per ecclesias decreta & epistolas more sedis Apostolicæ destinare non desistebat. Verùm nullus attendebat, criminantibus vniuersis, quòd in vltionem priuatæ contumeliæ sedem quanquam Apostolicam homicidio maculasset.

Henricus Augustensis episcopus obiit, inuisus regi, inuisus episcopis omnibus, propter superbè administratam regni gubernationem tempore imperatricis. Embricho ei successit præpositus Moguntinus, vir pontificalis modestiæ & grauitatis.

Werherus Comes villam monasterij nostri, quæ dicitur Kirchberg, inconsulto abbate à rege petiit, & impetrauit. Pro qua recipienda diuturnum agonem desudauimus, dimicantes aduersus tanti hostis sæuitiam, non armis carnalibus, sed ieiuniis & crebris orationibus. Vnde ille mordaciter magis quàm facetè iocari solebat, magno munere dignum se esse apud regem, qui monachos eius languidos priùs in opere Dei & tepidos, nouis facibus adhibitis exsuscitasset, inuitosque ad ieiunia & nudipedalia coëgisset.

Sigefridus Moguntinus episcopus, & Gunderus Babenbergensis, & Otto Ratisponensis, & Wilhelmus Traiectensis episcopi, item alij quamplures columnæ & capita Galliarum autumnali tempore Hierosolymam proficiscuntur.

1065. Rex Natalem domini Goslariæ celebrauit, Pascha Wormaciæ. Vbi archiepiscopus Bremensis inter sacra missarum solemnia, dum debitum tantæ festiuitati sermonem faceret, hominem ab infestatione dęmonis purgauit, fusis pro eo tam suis quàm totius populi qui præsens erat, precibus. Ea res grandi miraculo cunctis erat, stupentibus scilicet, quòd vir tam pessimæ in populo existimationis, qui vitam virtutum non haberet, signa virtutum faceret. Sed æmuli eius inuidiosè hoc interpretabantur, non meritis eius, sed præsentium populorum supplicationi ascribendum esse tantæ rei effectum. Ibi per concessionem eiusdem archiepiscopi primùm se rex ad arma bellica succinxit, statimque primam susceptæ armaturæ experientiam in archiepiscopum Coloniensem dedisset, & ad persequendum eum ferro & igni præceps ab-

iſſet, niſi res turbatas imperatrix tempeſtiuo valdè conſilio compoſuiſſet. Inter cætera id potiſſimùm inuidiæ ei erat, quòd ante aliquot annos dum imperatrici regni rerumque gubernacula eripere vellet, ipſum penè regem in vltimum diſcrimen præcipitaſſet.

Heceloni Argẽtorati epiſcopo paulò antè defuncto, ſucceſſor ſubſtitutus eſt Werher, propinquus Werheri Comitis.

Interea prædicti epiſcopi Hieroſolymam pergẽtes, dum magnitudinem opum ſuarum gentibus per quas iter habebant inconſultiùs oſtentarent, vltimum ſibi periculum conſciuerunt, niſi rem humana temeritate prolapſam diuina miſericordia reſtituiſſet. Nam barbaros qui ex vrbibus & agris ad ſpectandos tam illuſtres viros cateruatim profluebant, primò peregrini cultus ac magnifici apparatus ingens miraculum, deinde (vt fit) non minor prædæ ſpes ac deſyderium cepit. Itaque cùm tranſita Lycia fines Sarracenorum introiſſent, & iam à ciuitate cui Ramulo nomen eſt, vna vel paulo plus manſione abeſſent, proxima paraſceue ante Paſcha circa tertiam diei horam incurſionem paſſi ſunt ab Arabitis, qui comperto tam inſignium virorum aduentu, vndique ad ſpolia diripienda frequentes armatique confluxerant. Plerique Chriſtianorum religioſum putantes manu ſibi auxilium ferre, & ſalutem ſuam quam peregrè proficiſcentes Deo deuouerant, armis corporalibus tueri, prima ſtatim congreſſione proſtrati, vulneribus multis confecti, & omnibus quæ habebant, à filo ſubtegminis vſque ad corrigiam caligæ exſpoliati ſunt. Inter quos Wilhelmus quoque Traiectenſis epiſcopus brachio penè plagis debilitato nudus ac ſemiuiuus relictus eſt. Cæteri Chriſtiani iactu lapidum, quod genus teli fortè locus ipſe affatim miniſtrabat, non tam periculum propulſabant, quàm mortem quæ præſens vrgebat, differre conabantur. Pedem etiam paulatim ſubtrahendo, ad villam declinabant, quæ ab ipſo itinere ſpacio mediocri diſtabat. Capharnaum hanc fuiſſe ex ſimilitudine vocabuli coniiciebat. Quam vt ingreſſi ſunt, epiſcopi omnes atrium quoddam occupant humili ſeptum maceria & tam fragili, vt etiamſi nulla vis adhiberetur, ſola vetuſtate facilè corrueret: in cuius medio domus erat cœnaculum habens ſatis editum, & ad repugnandum quaſi ex induſtria præparatum. Huius ſuperiora epiſcopus Moguntinus & Babenbergenſis cum clericis ſuis, inferiora cæteri epiſcopi ſibi vendicant. Laici omnes ad arcendam vim hoſtium, & maceriam defendendam impigrè diſcurrunt, & primam quidem certaminis procellam lapidum iactu (vt prædictum eſt) ſuſtinuere. Deinde cùm Barbari magnam telorum nubem in caſtra conieciſſent, & ipſi plerumque impreſſione in eos facta clypeos & gladios manibus eorum vi extorſiſſent, non ſolùm iam maceriam tueri ſufficiunt, ſed portis etiam interdum erumpere, & pugnam comminus laceſſere audent. Quorum impetum dum Arabes nullo iam loco, nulla acie ſuſtinere poſſent, conſilium tandem à tumultuaria congreſſione ad obſidionem vertunt, & inedia atque laſſitudine conficere aggrediuntur, quos ferro expugnare non poterant. Itaque multitudinem qua ſuperabundabant, conglobatis ſcilicet circiter duodecim millibus partiuntur, vt alij aliis viciſſim ad oppugnationis ſtudium ſuccedentes, nullam illis vel paululum reſpirandi copiam facerent, ſuſpicantes quòd propter inopiam rerum omnium, quibus vita humana ſuſtentari ſolet, dimicandi laborem non diu toleraturi forent. Ita Chriſtiani toto paraſceue, toto ſabbato ſancto vſque ad tertiam ferè horam Paſchalis diei ſine intermiſſione oppugnabantur: nec eis hoſtilis improbitas vel modicum temporis punctum, quo ſaltem ſomni perceptione corpora recrearent, indulgebat. Nam cibum & potum, mortem præ oculis habentes, non deſiderabant, nec ſi magnopere deſideraretur, quid ſumerent omnium inopes habebant. Cumque die tertio labore & inedia exhauſti ad extremum perueniſſent, & fortia plerumque conatos virtus ieiunio infracta fruſtraretur, quidam ex numero presbyterorum exclamauit, non rectè eos agere, quòd in armis ſuis plus quàm in Deo ſpei ac roboris ponerẽt, & calamitatem, quam eo permittente incidiſſent, propriis viribus propulſare conarentur; propterea placere ſibi, vt ſe dederent, præſertim cùm triduana iam abſtinentia militaribus rebus eos inutiles prorſus reddidiſſet; non eſſe Deo difficile, vt deditis eis & ab hoſte ſub iugum miſſis miſericordiam præſtaret, qui ſuos toties etiam in vltima neceſſitate concluſos

mirabi-

mirabiliter liberasset. Vt hoc quoque inferret, Barbaros nequaquam propter ipsos occidendos tanto molimine grassari, sed vt pecunias eorum auferrent, quibus si potiti fuissent, liberos eos deinceps intactosque sine vi, sine molestia abire passuros. Placuit consilium omnibus, statimque ab armis ad preces versi, per interpretem, vt in deditionem acciperentur, orabant. Quo comperto dux Arabum citato equo in primos aduolat, & cæteros quidem longiùs summouet, cauens, ne temere admissa multitudine prę da confusè distraheretur. Ipse decem & septem honoratissimos gentis suæ secum assumens, castra ingressus est patentia, relicto ad portas præsidij causa filio suo, ne quis fortè prædæ auidus post se non vocatus irrumperet. Cumque admotis scalis in cœnaculum, vbi Moguntinus & Babenbergensis episcopi latitabant, cum paucis ascendisset: Babẽbergensis episcopus, cui, licet iunior ętate esset, tamen propter virtutũ pręrogatiuam & totius corporis admirandam dignitatem præcipuus à cunctis honor deferebatur, rogare eum cœpit, vt omnibus quæ haberent vsque ad nouissimum quadrantem sublatis nudos se abire sineret. Ille & victoria elatus, & præter ingenitam morum barbariem accepta quoque tot congressionibus clade nimiùm efferatus, ait se aduersus eos iam triduo non sine grandi damno exercitus sui ea mente bellum gessisse, vt suis conditionibus erga victos vteretur, non quas ipsi constituissent: ne ergo falsa spe eluderentur, se omnibus quæ haberent sublatis, carnes eorum comesturum & sanguinem bibiturum. Nec moratus, linteum quo caput more gentis obuoluerat, expediens, facto vinculo in collum episcopi iniecit. Episcopus vt erat vir liberalis verecundiæ & maturæ admodum grauitatis, ignominiam non ferens, tanto nisu pugnum ei dedit in faciem, vt vno ictu consternatum ad pauimentum vsque præcipitem daret, vociferans insuper, priùs eum pœnas pro impietate daturum, quòd impuras manus in sacerdotem Christi profanus & idololatra mittere præsumpsisset. Irruunt protinus alij clerici & laici, & tam huic quàm cæteris qui in cœnaculum ascenderant, adeò artis nexibus manus à tergo constringunt, vt sanguis plerisque rupta cute per vngues proflueret. Perlato audacis facti indicio ad eos qui in inferiori parte domus consistebant, ipsi quoque his qui apud se erant Arabum principibus idem faciunt. Deinde laici omnes sublato in altum clamore, vocatoque in auxilium sibi omnium rerum opifice Deo, rursus arma capessunt, maceriam occupant, præsidium quod circa portas erat, conserta manu fundunt, fugantque, & sic alacres, sic innouatis inopino successu viribus vbique rem peragunt, vt nihil lassitudinis, nihil incommodi ex triduana eis inedia & labore accessisse putares. Alacritatem tantam repentè ex trepidis rebus & vltima desperatione coortam nimiùm admirati Arabes, nec aliam nouitatis huius causam suspicati, quàm quòd de principibus suis sumptum fuisset supplicium, infestissimis animis in pugnam ruunt, & facto grege per arma, per viros in castra perrũpere parant. Et acta res foret, nisi maturè orto consilio Christiani vinctos eo loco principes statuerent, vbi atrocissima vis hostium & creberrimus telorum imber incumbebat, apposito super capita eorum spiculatore, qui districtum in manibus gladium tenens clamitabat per interpretem, nisi ab oppugnatione quiescerent, non armis se aduersum eos, sed principum capitibus dimicaturos. Tum ipsi principes, quos pręter vinculorum acerbitatem imminens quoque ceruicibus gladius vehemẽter angebat, cum magno eiulatu suos obtestabantur, vt moderatiùs agerent, ne obstinatè certamen hostibus inferentes, eos ad supplicium necemque suam, cùm incisa spes esset veniæ, inflammarent. Patris periculo attonitus filius ducis Arabum, quem ad portam atrij à patre causa præsidij relictum suprà memoraui, citato gradu in confertissimos suorum cuneos se dedit, & furentis exercitus impetum voce & manu increpitans retinuit, & tela in hostes iacere prohibuit, quę non hostes, vt ipsi putarent, sed principes sui propriis pectoribus excepturi forent. Per hanc occasionem paululum ab armis & incursionibus vacatione data, nũcius venit in castra ad Christianos, missus ab his qui in Parasceue omnibus amissis nudi & saucij vsque Ramulo pertenderant. Is amaritudine & metu confectis mentibus magnum attulit refrigerium, indicans ducem prædictę ciuitatis licet paganum, diuino tamen (vt putabatur) instinctu animatum cum ingentibus copiis ad ipsos liberandos aduenire. Nec latere potuit Arabitas aduenientium hostium fama, statimque omnes auersis ab aliorum oppugnatione ad se ipsos saluandos cogita-

tionibus,præcipiti fuga,quò quemque ſpes euadendi vocabat,dilabuntur. In ea trepidatione dum alij ad alia curanda diſcurrerent, vnus vinctorum euaſit, opera vſus Sarraceni cuiuſdam, quem ducem itineris Chriſtiani habebant, tanto omnium dolore, tanto gemitu, vt ab eo cuius indulgentia dimiſſus fuerat, vix manus inhiberent. Nec multò pòſt dux ipſe (vt nunciatum fuerat) cum exercitu aduenit,pacificeque in atrium à Chriſtianis ſuſceptus eſt: ſuſpenſis tamen omnibus inter ſpem & metum, ne fortè nō ſublata calamitas,ſed hoſtis tātùm mutatus eſſet, & propter nouitatem rei difficile credentibus, quòd Satanas Satanam eiicere, hoc eſt, paganus paganum ab infeſtatione Chriſtianorum cohibere vellet: primò omnium vinctos ſibi præſentari iuſſit. quos cùm aſpexiſſet, & quæ facta fuerant ordine audiſſet; maximas Chriſtianis gratias egit pro magnificè geſtis rebus & expugnatis reipublicæ acerrimis hoſtibus, qui regnum Babylonicum iam per multos annos aſſiduis populationibus infeſtaſſent, & magnas plerunque aduerſum ſe inſtructas acies commiſſo certamine obtriuiſſent. Traditos eos cuſtodibus,regi Babyloniorum viuos ſeruari præcepit: ipſe accepta à Chriſtianis quanta conuenerat pecunia ſecum eos Ramulo perduxit:inde adhibito eis expeditorum iuuenum præſidio,ne qua denuo latronum incurſione periclitarētur, vſque Hieroſolymam eos perduci iuſſit. Nihil deinceps difficultatis in eundo, nihil in redeundo perpeſſi,Lyciam peruenerunt, gratias Deo referentes quòd emenſis tot rerum aſperitatibus viuos eos & incolumes in tutum reſtituiſſet. Ex hoc per Chriſtianorum fines reditum facientibus, omnia cedebant ex ſententia: verùm poſteaquam in Vngariam ventum eſt, Guntherus Babenbergenſis epiſcopus(heu)immatura morte præuentus, proſperæ ac lætæ reuerſionis lugubrem omnibus exitum fecit. Deceſſit autem 10 calendas Auguſti,ætate integra,& ad perfruendum hoc ſeculo maximè matura,vir præter morum gloriam & animæ diuitias, corporis quoque bonis adprimè ornatus. Natus erat ex primis palatij, priuatis poſſeſſionibus præter epiſcopatum affluentiſſimus, lingua promptus & conſilio,literis eruditus tam diuinis quàm humanis, tum ſtatura & formæ elegantia,ac totius corporis integritate ita cæteris eminens mortalibus, vt in illo Hieroſolymitano itinere ex vrbibus & agris ſpectandi eius ſtudio profluerent,& bene ſecum actum crederet,cui eum videre contigiſſet: vnde cùm poſitis eis in diuerſorio, plerunq; turba intemperans propter eum nimis moleſta foret, compulſus eſt aliquoties à cæteris epiſcopis,vt in publicum procederet, & obſidentem foris multitudinem ſuo ſpectaculo à cæterorum vexatione auocaret. Tantum hunc tranſitoriæ felicitatis ſplendorem vitæ innocentia & morum temperantia clariorem in eo cumulatioremque faciebant; nam tantam in ſe vtriuſque hominis gloriam quā omnes mirabantur,ſolus ipſe ita propter Deum contemnebat, vt infimæ quoque conditionis hominibus popularem ſe communemque præberet, & à ſeruis ſuis plerunque maximas verborum contumelias inultus acciperet. Celebri ergo pompa funeris in patriam reportatus,& magnis omnium qui eum nouerant,planctibus exceptus, in Babenbergēſi eccleſia vbi à puero adoleuerat, ſepultus eſt. Succeſſit ei in epiſcopatu Herimannus, vicedominus Moguntinus, qui in eadem Hieroſolymitana peregrinatione conſtitutus,dum eum inualeſcente morbo ad exitū vrgeri videret, legationem præmiſit ad neceſſarios ſuos, quibus patria excedens ſuæ rei familiaris diſpenſationem delegauerat, petens vt ſibi ad epiſcopatum quaqua poſſent ratione aditum patefacerēt:quod & ſedulò fecerunt,profuſo in coemptionem eius argenti & auri inæſtimabili pondere.

Eilbertus Patauij epiſcopus obiit, cui Altman capellanus imperatricis ſucceſſit, qui dum ipſo tempore cum cæteris principibus Hieroſolymam abiſſet, per interuentum imperatricis abſens deſignatus eſt epiſcopus.

Arnolphus Wormatiæ epiſcopus,vir pontificalis modeſtiæ & ſanctitatis migrauit ad Dominum,ſucceſſitque ei Adelhero monachus ex monaſterio ſancti Galli, frater Rudolphi ducis,vno pede omnino debilis, vir per omnia dignus ſpectaculo. Erat enim fortitudinis magnæ,edacitatis nimiæ,craſſitudinis tantæ,quæ aſpicientibus horrorem magis incuteret, quàm admirationem, nec ita centimanus gigas aut aliud antiquitatis monſtrum, ſi ab inferis emergeret, ſtupentis populi oculos in ſe atque ora conuerteret.

1066. Rex Natalem domini Goſlariæ celebrauit, vbi ab ipſo iam initio autumni

vſque ad eam partem hyemis tanquam ſtatiuis caſtris ſe continuerat, ſumptus habens regiæ magnificentiæ multùm impares. Nam præter pauca quæ ex reditibus regalis fiſci veniebant, vel quæ abbates coactitio famulatu miniſtrabant, cætera omnia in quotidianos vſus eius quotidianis impenſis emebantur. Hoc adeò fiebat odio Bremenſis archiepiſcopi, quem omnes criminabantur, ſub prætextu regiæ familiaritatis monarchiam vſurpaſſe manifeſtæ tyrannidis; & ipſi ergo conſueta regi ſeruitia mittere detractabant; & ille in alias regni partes regem abducere nolebat, ne ſcilicet cum aliis principibus communicando principatum conſiliorum & familiaritatis, ipſe ſibi aliquid imminueret de faſtigio vſurpatæ ſingularitatis. Sed non vltra laturi iniuriam videbantur principes regni, archiepiſcopi Moguntinus & Colonienſis cum cæteris quibus curæ erat reſpublica, crebra conuenticula faciebant, atque omnes in commune quid facto opus eſſet, conſulere rogitabant. Deinde iam adulta conſpiratione, diem generalis colloquij omnibus indixere regni principibus, vt Triburiam conuenientes, Bremenſem archiepiſcopum communem omnium hoſtem communibus omnes ſtudiis oppugnarent, regiq́ue denunciarent, aut regno ei cedendum eſſe, aut familiaritate & amicitia Bremenſis archiepiſcopi defungendum. Perlato Goſlariam atrocis rei nuncio, rex ad ſtatutam diem concitus properabat, cum quo & Wernher comes veniens in villam Ingilneheim, cuius pars aliqua ad noſtrum quoque monaſterium pertinet, hoſpitatum diuertit: vbi dum milites eius ab incolis prædas agerent, & illi ad aram conclamantes manu vindicare ſe niterentur, atrox pugna coorta eſt. In qua dum Wernner comes ad ferendam ſuis opem impigrè diſcurreret, à quodam noſtri monaſterij viliſſimo mancipio, vel (vt alij ferunt) à fœmina ſaltatrice claua percuſſus in capite corruit, atque ad regem ſemiuiuus eſt reportatus. Admonitus ab epiſcopis qui præſentes erant, vt pro peccatis ſuis Deo in extremo iam ſpiritu conſtitutus ſatisfaceret, ſeque Herueldenſium monachorum precibus interemptum recognoſcẽs, villam Kirchberg quam iniuſtè inuaſerat, redderet, nullo modo adquieuit, donec epiſcopi conſenſu facto minitarentur, ſe ei ſacram communionem morienti non daturos, niſi priùs tanti peccati pondere ſe exoneraſſet. Sic tãdem pudore magis quàm religione victus reddidit, ſtatimq́ue vita exceſſit. Statuta die triſtis in regem omnium vultus, triſtis erat ſententia, vt aut regno ſe abdicaret, aut archiepiſcopum Bremenſem à conſiliis ſuis atque à regni conſortio amoueret. Tergiuerſanti, & quid potiùs eligeret hæſitanti, archiepiſcopus conſilium dedit, vt proxima nocte ablatis ſecum regni inſignibus clàm aufugeret, & Goſlariam aut in alium locum ſe reciperet, vbi ab iniuria tutus foret, donec turba hæc conquieſceret. Adueniente veſpera theſauros regios per ſatellites & ſocios fraudis ſuæ iam exportare cœperat, cùm repentè ad miniſtros regis conſilium hoc (neſcio quo indicio) permanauit, qui ſtatim raptis armis curtem regiam circumdederunt, totamq́ue deinceps noctem ducentes peruigilem, ne quid noui accideret aſſeruabant. Facto manè infenſis adeò animis omnes in archiepiſcopum coorti ſunt, vt nec manibus temperaſſent, niſi regia maieſtas vix & ægrè iracundiam cohibuiſſet. Contumelioſè itaque eiectus eſt de curte regia cum omnibus tyrannidis ſuæ fautoribus, miſitq́ue cum eo rex amicorum ſuorum non modicam manum, ne ſcilicet ab æmulis ſuis inſidias in via pateretur. Sic iterum rerumpublicarum adminiſtratio ad epiſcopos rediit, vt ſinguli ſuis vicibus quid regi, quid reipublicæ facto opus eſſet, præuiderent.

Rex Paſcha Traiecti celebrauit. Eberhardus Treuerorum archiepiſcopus, dum in Sabbatho ſancto tantæ diei myſterium ſolemniter populo exhibuiſſet, regreſſus in ſacrarium, caput in ſinum archidiaconi reclinauit, circumſtantibusq; fratribus ſpiritum exhalauit. Epiſcopatum eius per interuentum Colonienſis archiepiſcopi ſuſcepit Cuno præpoſitus Colonienſis. Grauiter & indignè nimis tulit tam clerus quàm populus Treuerorum, quòd ipſi in electionem eius admiſſi conſultique non eſſent, ſeque viciſſim hortabantur, vt inſignem hanc contumeliam inſigni aliquo exemplo eluerent. Erat tum temporis maior domus eccleſiæ Treuirorum Diedericus comes, adoleſcens tam natura ferox, quàm ætate. Is die quo epiſcopus vrbem ingreſſurus ſperabatur, cum ingentibus copiis ei obuiam proceſſit, atque in ipſo lucis crepuſculo, priuſquam

hoſpitio progrederetur, ſuper eum irruens, paucos reſiſtere tentantes occidit, cæteróſque inopino terrore perculſos facilè fudit fugauitque, opes quas ampliſſimas aduexerat, diripuit, ipſum epiſcopum captum traditumque in manus carnificum, de rupe altiſſima præcipitari, & ſic interfici iuſſit. Corpus eius a religioſis viris collectum, atque in monaſterio Dolcienſi ſepultum eſt, vbi vſque in præſens tempus magnis (vt fertur) miraculis diuinitus ſæpe illuſtratur. Succeſſit ei in epiſcopatum Vto concordante in electionem eius tam clero quàm populo.

In feſtis paſchalibus per quatuordecim ferè noctes continuas cometa apparebat: quo in tempore atrox & lachrymabile nimis prælium factum eſt in partibus Aquilonis, in quo rex Angliſaxonum tres reges cum infinito eorum exercitu vſque ad internicionem deleuit.

Rex Frideſlare iam veniens, grauiſſimam ægritudinem incidit, ita vt à medicis deſperaretur, & principes de regni ſucceſſione conſilia conferre cœpiſſent: à qua infirmitate vix dum plenè reſumptis viribus Pentecoſten Herueldiæ celebrauit, nec multò pòſt nuptias in Triburia regio apparatu celebrauit, in coniunctione Berthæ reginæ filiæ Ottonis marchionis Italorum.

Reginherus Miſnenſis epiſcopus obiit, cui Craft præpoſitus Goſlarienſis ſucceſſit. Sed is dum ſuſcepto epiſcopatu Goſlariam veniſſet, poſt refectionem in cubiculum, vbi theſauros ſuos, quorum nimis amator erat, nullo conſcio infoderat, quaſi paululum requieſcere volens ſeſe incluſit. Cumque iam die vergente in veſperam præter modum conſuetudinemque ſuam ſomno indulgere videretur, rem inſolitam mirantes cubicularij pulſare oſtium cœperunt: ſed nec pulſantibus nec vociferantibus vllum dabatur reſponſum. Tandem effractis foribus irrumpentes inueneruntcum fractis ceruicibus, colore tetro, exanimem, ipſis theſauris ſuis miſerabilem in modum incubantem. Epiſcopatum pro eo ſuſcepit Benno, prędictæ Goſlarienſis eccleſiæ canonicus.

1067. Otto marchio Thuringorum obiit, gaudentibus admodum in morte eius omnibus Thuringis, eò quòd ipſe primus ex principibus Thuringorum (vt prædictum eſt) decimas ex ſuis in Thuringia poſſeſſionibus dare conſenſiſſet, & per hoc calamitatem maximam genti ſuæ inuexiſſe videretur. Marchiam eius Egbertus patruelis regis ſuſcepit.

Einhardus Spirenſis epiſcopus obiit: cui Heinricus ſucceſſit, Goſlarienſis eccleſiæ canonicus, tantæ dignitati vix dum per ætatem maturus, & non tam electione principum ad hanc prouectus quàm indulgentia regis, cui in pueriliætate fuerat familiariſſimè aſſentatus.

Benno Oſenbruggenſis epiſcopus obiit, cui alius Benno ſucceſſit.

Rex in Natalem ſancti Martini Goſlariam veniens, grauiter infirmari cœpit, atque eadem valetudine per multos dies laborans lecto recubabat.

1068. Rex Natalem domini Goſlariæ, nec dum ſoſpitate ad plenum recuperata, celebrauit, à quo Egbertus marchio exactis diebus feſtis digreſſus, dum ſe in ſua recepiſſet, modica febre pulſatus terminum vitæ accepit. Sed marchiam adhuc viuens acquiſierat filio ſuo tenerrimæ ætatis infantulo, quem ei vidua ducis Ottonis de Swinenfurt pepererat, cui tamen ipſe paucis diebus antequã vita excederet, repudium ſcribere cogitauerat, & contra leges ac ſtatuta canonum viduam Ottonis marchionis matrimonio ſibi iungere, quòd hæc forma elegantior, & efferatis moribus ſuis opportunior videretur: ſed mors opportunè interueniens, nefarios conatus eius intercepit.

Rauenger patriarcha Aquileienſis obiit, cui Sigehardus cancellarius ſucceſſit, pro quo Bibo cancellarius eſt ſubſtitutus.

1069. Rex Natalem domini Goſlariæ celebrauit, Paſcha Quidelenburgi, Pentecoſten Coloniæ. Poſt Pentecoſten Wormaciæ cum principibus regni colloquium habuit. Ibi primùm cum epiſcopo Moguntino rem ſecretò agit, eiuſque opem ad perficiendum quod mente machinetur, obnixè implorat: ſi impetret, ſe deinceps ei ſubditum, & dicto obtemperantem fore: ad hoc Thuringos armata manu, ſi aliter nequeat, coacturum, vt decimas ſine vlla in perpetuum contradictione perſoluant. Annuente epiſcopo, & pactione vtrinque firmata, rex ad publicum refert, ſibi cum vxore ſua

non

non conuenire, diu oculos hominum feſelliſſe, vltrà fallere nolle, nullum eius crimen quo iuſtè repudium mereatur, afferre, ſed ſe (incertum quo fato, quo Dei iudicio) nullam cum ea maritalis operis copiam habere; proinde per Deum orare, vt ſe malè ominata compede abſoluant, patianturque æquo animo diſcidium fieri, vt illa ſibi, & ipſe ei, ſi ita Deus velit, felicioris matrimonij viam patefaciat: & ne quis violatum ſemel pudorem cauſetur obſtare iterum nupturæ, ſe ſub iureiurando confirmare, quòd eam, vt acceperit, ſic incontaminatam illibatoque virginitatis pudore conſeruauerit. Fœda res, & ab regia maieſtate nimium abhorrens viſa eſt omnibus qui aderant: negotio tamen cui rex tam feruidè animum adieciſſet, detractare ſinguli religioſum arbitrabantur. Epiſcopus quoque tam precioſa pollicitatione redemptus, quantum poterat ſalua verecundia, haud ægrè cauſam regis tuebatur. Itaque cunctis id fieri decernentibus, ſynodum conficiendo negotio indixit Moguntiæ proxima poſt feſtum ſancti Michaëlis hebdomada. Hac expectatione rebus ſuſpēſis, regina Loresheim, vt ſtatutum tempus ibi præſtolaretur, miſſa eſt: rex aliò quò regni negotia vocabant, abiit. Interea Dedi marchio Saxonicus, cùm viduā duxiſſet Ottonis marchionis tertio priùs anno defuncti, prædia etiā quæ ille à diuerſis dominis beneficij loco habuerat, ſumma vi nitebatur acquirere. Cùm nullus daret poſtulanti, indignitatem non ferens, regi, per quem potiſſimùm ſteriſſet, ne darentur, bellum parabat, crebriſque colloquiis Thuringos ad ſocietatem armorū ſollicitabat; promptum hoc fore ſperabat, eò quòd rex, archiepiſcopum adiuuando in exigendis decimationibus, multùm à ſe auertiſſet animos eorum. Incitamentum tamen illi furoris vel maximum erat vxor ſæuiſſima. Hæc placito hominis ingenio, & per ætatem iam manſuefacto iuueniles animos inſpirabat, ſæpius obtundens, quia ſi vir eſſet, non inultus iniurias acciperet, nec priori marito eius audacia ſe imparem gereret, quo & virtute & opulentia ſuperior eſſet. Rex accepto nuncio grauiter permotus, ingentes copias, & quæ pluribus etiam bellis ſatis eſſent, celerrimè contraxit. Tum verò epiſcopus Moguntinus tempus ſe accepiſſe ratus, quo per occaſionem publici belli priuatum in Thuringos odium vindicaret; infeſtiſſimus aderat, regem quàm atrociſſimè rem agere inſtigabat. Ipſe quoque totis amicorum, totis Moguntini epiſcopatus opibus cœpto annitebatur. Non fefellit Thuringos efferatus in ſe animus epiſcopi, nec ipſi in eum mitiores ſpiritus gerentes, legatos ad regem miſerunt, ſe nihil iniquum, nihil quod ſecus ſit moliri aduerſus eum, nec arma contra rempublicam ſuo conſilio aut fauore ſumpta eſſe, paratos ſe potiùs hoſtē publicum capitis quoque ſui periculo expugnare, promptiùs autem ac deuotiùs id facturos eſſe, ſi decimationum leges priorum regum & epiſcoporum indulgentia ſibi ſtatutas, ratas inuiolataſq; fore pateretur; quòd ſi epiſcopus ad eos rem diuinam, non diuinis ſed humanis armis, expugnatum veniret, & decimas iure belli ſibi extorquere vellet, quas nec iure eccleſiaſtico, nec lege forenſi potuiſſet, iam pridem ſe ſacramento obſtrictos, obligatoſq; fuiſſe, vt raptores & prædatores inultos non ſinerent, ſatius ſibi eſſe mori in bello, quàm amiſſis patrum legitimis periuros viuere. Rex ad hæc benignè reſpondit, auxiliumq; ſuum, ſi in fide permanerent, certiſſimos ſperare iuſſit. Dehinc vbi res matura viſa eſt, infeſto agmine Thuringiam intrauit. Duo ibi caſtella quibus marchio præſidium impoſuerat, Bichelingun & Schidingen, alterum per deditionem, alterum manu expugnatum recepit. Cæteris ilico admouendus erat exercitus. Sed marchio aduertens nullo loco vel munitione ſuſtineri poſſe impetum regis inciſa ſpe reſiſtendi ſe ſuaque omnia dedidit. Thuringi etſi (vt promiſerant) erga regem & cauſam publicam deuoti fideleſq; eſſent, in epiſcopum tamen Moguntinum hoſtilia pleraq; facere, probris & conuiciis in faciem laceſſere, milites eius, dum prædas agerent, facto grege ſæpius incurſare, rapinam excutere, fundere, fugare, nonnullos denique miniſtros eius, nec hos mediocri fortuna vel humili loco ortos, dum ab exercitu regis paulo longiùs prædatum abiſſent, comprehenſos ſuſpendere. Iuſſum tamen eis eſt à rege facilè & contemptim, vt decimas darent, non quòd recuſantibus vim ferre in animo eſſet, ſed ne, non reddito promiſſo, archiepiſcopum offenderet. Dedi marchio aliquandiu habitus in cuſtodia, tandem adempta poſſeſſionum & redituum non modica parte dimiſſus eſt: Filius eius Dedi iunior patrem ea tempeſtate infeſtiùs acerbiuſq; quàm alius quiſquam inſectatus eſt. Ob eam rem exacto bello in

ingenti gloria eſſe cœpit apud regem, egregiæ indolis adoleſcens, niſi ambitionis ſpiritu & præpropera dominandi cupidine præceps raperetur. Is non multò pòſt, cùm nocte quadam ad neceſſitatem naturæ ſeceſſiſſet, appoſito extrinſecus inſidiatore, confoſſus in inguine & occiſus eſt. Quis necis eius author fuerit, non ſatis conſtat, quanquam dolo nouercæ interfectum, vulgi ſermonibus paſſim iactaretur. Illud haud dubiè liquet, monaſteria & eccleſias, moriēte eo, magna formidine exoneratas eſſe, cùm mentibus omnium certiſſima opinio inſediſſet, eum augendarum opum ſtudio non Deo, non homini parciturum, qui patri proprio non pepercíſſet.

Imminente iam die qui ſcindendo regis coniugio dictus fuerat, rex Moguntiam concitus properabat. Et ecce inter eundum comperit legatum ſedis Apoſtolicæ ſuum Moguntiæ aduentum præſtolari, qui diſcidium fieri prohibeat, & epiſcopo Moguntino Apoſtolicæ animaduerſionis ſententiam minitetur, quòd tam nefariæ ſeparationis ſe authorem promiſerit. Conſternatus ilico, quòd rem diu exoptatam perdidiſſet è manibus, pariter quò venerat, in Saxoniam redire volebat. Vix & ægrè tamen amicorum conſiliis ſuperatus, ne principes regni fruſtraretur, quos ſumma frequentia ſibi Moguntiæ occurrere iuſſiſſet, Franconefurt abiit, ibíque eos qui Moguntiæ conuenerant, ſtatuto die adeſſe iuſſit. Quò dum frequentes veniſſent, Petrus Damianus (is legatus erat ſedis Apoſtolicæ, vir ætate & vitæ innocentia admodum reuerendus) mandata expoſuit Romani pontificis, peſſimam rem, & ab nomine Chriſtiano, nedum ab regio multùm abhorrentem eſſe, quam moliatur: ſi minùs humanis legibus vel canonum ſanctionibus terreretur, parceret ſaltem famæ & exiſtimationi propriæ, ne ſcilicet tam fœdi exempli venenum ab rege ſumpto initio totum commacularet populum Chriſtianum, & qui vltor eſſe debuiſſet criminum, ipſe author & ſignifer fieret ad flagitium; poſtremò ſi non flecteretur conſiliis, ſe neceſſariò vim eccleſiaſticam adhibiturum, & canonum lege ſcelus prohibiturum, ad hæc ſuis manibus nunquam imperatorem conſecrandum fore, qui tam peſtilenti exemplo quantum in ſe eſſet, fidem Chriſtianam prodidiſſet. Tum verò in eum coorti omnes qui aderant Principes, aiebant æqua cenſere Romanum pontificem, & per Deum rogabant, ne crimen inferret gloriæ ſuæ, & regij nominis maieſtatem tam turpis facti colluuione macularet, prætereа ne parentibus reginæ cauſam defectionis, & iuſtam turbandæ reipublicæ occaſionem daret. qui ſi viri eſſent, cùm armis & opibus plurimùm poſſent, tantam filiæ ſuæ contumeliam proculdubio inſigni aliquo facinore expiaturi eſſent. Hac oratione fractus magis quàm inflexus, Si id, inquit, fixum obſtinatumq́; eſt vobis, imperabo egomet mihi, feramque, vt potero, onus quod deponere non valeo. Ita efferato magis per ſtudium concordiæ odio annuit quidem, vt in regni conſortium regina reuocaretur, ipſe tamen vt congreſſum eius conſpectumque vitaret, adhibitis ſibi vix 40 militibus in Saxoniam concitus rediit. Regina cum cætera multitudine & regni inſignibus paulatim ſubſecuta eſt: cumque ad eum Goſlariam veniſſet, vix compulſus ille à familiaribus ſuis, vt ei obuiam procederet, ſatis ſuperque pro conſuetudine eam benignè ſuſcepit, ſed protinus refrigeſcente amore, ad ingenium ſuum atque ad priſtinum rigorem animi rediit, & quia conſilia ſcindendi coniugij ſæpe iam tentata non proceſſerant, ſtatuit deinceps, communicato cum ea ſolùm regni nomine, ſic eam habere quaſi non haberet.

Maxima eo anno vinearum omniumque ſylueſtrium arborum ſterilitas fuit.

Meginwardus abbas Hildenesheimenſis abbatiam ſuſcepit Augienſem, patefacto in eam ſibi per multam largitionem aditu.

Rumoldus Conſtantienſis epiſcopus, maturæ admodum grauitatis vir obiit, cui Carolus ſucceſſit Magdaburgenſis canonicus. Is à clericis Conſtantienſibus primò benignè ſuſceptus eſt, ſed proceſſu temporis, dum pro libito ſuo magis quàm ex ratione rem gereret, indignantes clerici à communione eius ſe abſtinere cœperunt, propter Simoniacam hæreſim, per quam epiſcopatum vſurpaſſe dicebatur: id quoque ei crimini dantes, quòd pleroſque eccleſiæ theſauros furtiuè abſtuliſſet. Qua accuſatione Romam perlata, Romanus pontifex mandata direxit Moguntino archiepiſcopo, ne vllo modo ab eo conſecraretur, donec in ſui præſentia cauſa diligentia ventilaretur.

Toloſæ

Tolosæ episcopus obiit, cui Bibo cancellarius successit: pro quo Adalbero canonicus Metensis cancellarius est substitutus.

1070. Rex Natalem domini Frisingæ celebrauit.

Episcopus Moguntinus & Coloniensis & Babenbergensis à domino Apostolico euocati, Romam venerunt. Ibi episcopus Babenbergensis accusatus, quòd per Simoniacam hæresim, data pecunia, episcopatum inuasisset, multa & preciosa munera papæ dedit, & per hæc efferatam aduersum se mentem eius ad tantam mansuetudinem reduxit, vt qui non sine periculo honoris & gradus sui euasurus putabatur, non solùm impunitatem criminis quod obiectum fuerat, consequeretur, sed etiam pallium & alia quædam archiepiscopatus insignia, à sede Apostolica pro benedictione perciperet. Moguntinus archiepiscopus vltro se episcopatu abdicare, atque in otium priuatæ conuersationis secedere magnopere cupiebat: sed tam Romani pontificis authoritate, quàm eorum qui præsentes erant, maturioribus consiliis vix & ægrè abductus est à sententia. Omnes in commune acerbè obiurgati, quòd sacros ordines per Simoniacam hæresim venderent, & ementibus indifferenter communicarent, manusque imponerent. Tandem accepto ab eis iureiurando, quòd hæc vlterius facturi non essent, in sua cum pace dimissi sunt.

Dux Lotharingorum Godefridus omnibus penè terris magnitudine suarum rerum gestarum compertus & cognitus obiit, & Verdunis sepultus est: cui filius eius Godefridus successit, præstantis quidem animi adolescens, sed gibbosus.

Vdalricus marchio Carentinorum obiit.

Rex Pascha in Hildenesheim celebrauit. Ibi inter milites regis & milites episcopi seditio facta est. Sed milites regis in congressione superiores facti, plerosque ex militibus episcopi peremerunt, captosque seditionis authores ex edicto regis in vincula coniecerunt.

Rex Ascensionem domini Quidelenburgi, Pentecosten Merseburgi celebrauit.

Augustissimum in Quidelenburg templum, cum omnibus attiguis sibi ædificiis (incertum diuina vltione an fortuita calamitate) incensum, atque in cineres redactum est.

Clarus eo tempore in palatio, & magnæ in republica authoritatis erat Otto dux Baioariorum. Sed, sicut semper gloriam sequi solet inuidia, inuidentes ei plerique homines nequam, qui malitiæ suæ potentiam eius atque immoderatam gloriam obstare querebantur, solicitè opportunitatem ad opprimendum eum quærebant. Itaque quendam Egenē nomine, hominem ingenuum, sed omni flagitiorum genere infamatum, in necem exitiumque eius subornauerunt. Is crimen aduersus eum detulit, quòd se ad occidendum regem precibus & pollicitationibus multis sæpenumero sollicitasset, atque in argumentum fidei gladium ostentabat, quem sibi ab eo in hos tam sceleratos nefariosque vsus datum asserebat; si inficiaretur, paratum se quouis indicio verbis suis fidem facere. Qua accusatione vulgata, hi quos ratione cōmunis commodi aliquando offenderat, omnes infensi infestique aderant, & iracundiam regis aduersus eum inflammare summa vi, summa ope nitebantur. Igitur rex eum Moguntiam cum cæteris principibus ad colloquium euocauit, quid delatum esset exposuit, negantique inducias in sex hebdomadas dedit, vt calendis Augusti Goslariam veniens, obiectum crimen congressus cum accusatore suo manu propria refelleret. Cùm in hæc verba discessum esset, causari principes de iniquitate conditionis cœperunt, nec bonum, nec æquum esse dicentes, vt homo nobilissimus, integerrimæ apud omnes existimationis, nec vlla vnquam sinistri rumoris macula attaminatus manum conferre iuberetur cum homine sceleratissimo, qui, si quid ingenuitatis à parentibus accepisset, id per furta, per latrocinia, denique per omnia vitiorum probra iam dudum obliterasset. Ille tamen & indignitate rei efferatus, & Deo innocentiæ suæ teste & conscio fretus, cum quouis, etiam indigno, etiam præter Natales suos, pugnare malebat, quàm tanti sceleris suspicione teneri. Igitur die statuta ad proxima Goslarię loca cum armata multitudine venit. Missis ad regem nunciis, mandauit, si sibi tutò venire, si tutò causam dicere liceret, paratum se coràm venire, & conditione quam principes regni æquam iudicassent, crimen cuius insimulatus fuerat, refellere. Rex ad hæc atrociter & acerbè

reſpondit,ſe ei nec in veniendo, nec in cauſa dicenda pacem aut ſecuritatem polliceri, id ſolùm expectare, vt iuxta condictum Goſlariam comminus veniret,& ſi quid de innocentia ſua præſumeret,conſerta cum aduerſario ſuo manu,æquiſſimo iudici Deo rem committeret;ni id faceret, ſe omiſſa legum diſſidentium ſimultate, relegato ſententiarum certamine, pro conuicto confeſſoque eum in tanti ſceleris immanitate habiturum. Relato ad ducem hoc reſponſo,nec tutum, nec ſatis honeſtum eius rationibus viſum eſt his qui rectè ei conſultum cupiebant, vt ſic inflammatæ aduerſum ſe regis iracundiæ illudenſum ſe vexandumque obiiceret,cùm ſibi,integris ad hęc rebus,& crimine nec dum comprobato, tutò coràm venire non licuiſſet: quod tam iure cœli, quàm iure fori omnibus ſemper reis,omnibus in cauſis licuiſſet.Ita inciſa ſpe venię,infectis rebus in ſua ſe recepit, ſatius putans quoad poſſet armis ſalutem tueri, quàm ad exſaturanda hoſtium ſuorum odia turpiter more pecudum iugulari. Poſtera die rex principes Saxoniæ,quòd ex his oriundus eſſet, & hi propter priuatas inimicitias maximè inuiſum eum haberent, ſententiam ſuper eo rogauit: qui eum tanquam manifeſti criminis deprehenſum,reum maieſtatis iudicauerunt, & ſi caperetur, capitali in eum ſententia animaduertendum fore decreuerunt. Ilico amici regis ferro & igne perſequi eum ſinguli pro virili portione adgrediuntur, plerique etiam nec fide erga regem, nec ſtudio erga rempub.nec vltione cuiuſquam priuatę iniurię,ſed ſola rapinarum cupiditate arma contra eum capiunt. Ita vndique laxatis, imò ruptis irarum habenis, omnes in eum irruunt, prædia eius & poſſeſſiones alias diripiunt, vaſtant, incendunt, miniſtros eius,agrorumque cultores ſi quos ſors obtuliſſet,obtruncant, lacerant, iugulant.Sic poſtremò præter modum modeſtiamque ira immoderatior debacchabatur, vt nec ab eccleſiis, nec templis, quæ ille propriis impenſis Deo conſtruxerat, hoſtilis ſæuitiæ impetus temperaret. Deinde rex collecto exercitu egreſſus, extremam operi manum per ſeipſum impoſuit:principes quos ei conſanguinitate vel alia neceſſitudine obnoxios nouerat,aut acceptis obſidibus,aut iureiurando,ne ad eum deficerent, obligauit:caſtellum eius Hanenſtein, à quo ad primum ſtatim belli terrorem præſidium abductum fuerat,funditus euerti iuſſit;alij caſtello quod Teſenberg dicitur,exercitum iam admouerat.Sed hi qui intus erant, etſi loci ſitu inexpugnabiles eſſent, & copiis omnibus quæ adminiſtrando bello neceſſariæ erant, affatim affluerent: vltro tamen ſe dedere, quàm ancipitem belli fortunam tentare maluerunt. Relicto illic præſidio rex in vlteriora loca,ad demoliendas vxoris quoque eius poſſeſſiones,exercitum abduxit, villas multas opibus & ædificiis ornatiſſimas incēdit,bona diripuit, in mulieres & pueros (nam viri in montes & in ſaltus deuios ſe abdiderant) fœda & hoſtilia multa commiſit. Tantáque in ea expeditione acerba & crudelia perpeſſi ſunt à rege proprio homines innocētes,& nulla ſaltem ſuſpicione criminis cuiuſquam infamati,vt nihil acerbius,nihil crudelius à barbaris perpeti potuiſſent. Tandem dux Otto perdoluit, & calamitatum pondere ſuperata eſt conſtantia patientiæ. Itaque aſſumptis ſecum ad tria millia viris electis,& omni militaris diſciplinæ ſtudio exercitatis, impetum in Thuringiam fecit, villas regalis fiſci rebus cunctis affluentiſſimas incendit, prædam multam abegit, & milites ſuos quorum pleroſque ad ſocietatem belli ſola ſpes rapinarum allexerat, hac primùm mercede ineſcauit, fidoſque ac firmos ſibi effecit.Ita populabundus vltra Heſchenewege peruenit. Ibi confluentibus ad ſe agrorum ſuorum cultoribus, quibus milites regis præter miſeram vitam nihil reliquum fecerant, partem aliquam prædæ diſtribuit, verbera diuinæ animaduerſionis fortibus animis tolerare admonuit, & pro ſe quoniam arma ferre non poſſent, ſuppliciter ad Deum vota facere flagitauit. Interea Thuringi, qui ſe ante aliquot annos ſacramento obſtrinxiſſent, ne latrones aut raptores inultos ſinerent, rerum ſuarum direptionibus exacerbati, ad arma conçlamant,conglobatis properè ingentibus copiis,hoſtes eueſtigio inſequuntur, inuentiſque haud procul ab Heſchenewege certamen inferunt 4 nonas Septembris. Nec diu anceps pugna fuit.Nam his qui cum duce Ottone erant, impigrè occurſantibus,vix primam prælij procellam ſuſtinentes in fugam vertuntur, & alij in proximos montes & ſyluas euadere, alij pariter quò venerant, citatis equis reuerti ſummo conamine nitebantur,haud ſatis auſpicatò tentatam fortunæ aleam deteſtantes. Ipſe denique qui primò vt res certamini committeretur, vehementiſſimus author incentorque fuerat

fuerat Rutgerus comes,is nunc primus fugiendi author ac ſignifer apparebat,omniq; (vt vulgò dicitur) vento citatior, montes & colles modernus Idithun tranſmittebat. Treceuti plus minúſve in ea congreſſione ex Thuringis corruerunt:ex parte altera vnus occiſus, duo ſunt vulnerati. Dux Otto ſigno receptui dato,cùm à cæde hoſtium vix & ægrè militem ſuum reuocaſſet, aliquandiu in eiſdem caſtris commoratus eſt,& vergente iam in veſperam die pleroſque principes exercitus ſui ſingulos in ſua cum pace dimiſit. Ipſe adhibitis ſibi quantas res poſcere videbatur copiis,in vlteriorē Saxoniam contendit, ibique totam hyemem vſque ad Natalem Domini exegit, partim rapinis & deprædationibus victitans, partim ex poſſeſſionibus Magni comitis, quem belli periculorumque omnium ſocium & innocentiæ ſuæ deuotiſſimum aſſertorem habebat.Is filius erat Ottonis ducis Saxoniæ,egregius adoleſcens, boni & æqui in pace ſupra annos ſuos ſeruantiſſimus, & in bello audacia & virtute militari nulli ſecundus. Perlato ad regem nuncio acceptæ in Heſchenewege cladis, omiſſis rebus aliis Goſlariam concitus remeauit, nec inde vſquam ante Natalem Domini abſceſſit,timens ſcilicet,ne tam charam támq; acceptam ſibi villam,quam pro patria ac pro lare domeſtico Teutonici reges incolere ſoliti erant, hoſtes per abſentiam eius,quod minitari & crebris vſurpare ſermonibus dicebantur,in fauillas cinereſque redigerent.

Adelbertus Wormatiæ epiſcopus [monachus ſancti Galli & frater ducis Sueuorum] propria(vt fertur)craſſitudine præfocatus interiit,cui Adalbertus ſucceſſit.

Kribo diaconus frater Wilhelmi & Ottonis marchionum occiſus eſt à propriis ſeruis ſuis, vir tam diuinis quàm ſecularibus literis apprimè eruditus,ſed propter laſciuiam morumque intemperantiam meritò bonis omnibus grauis & inuiſus.

Silueſtrium arborum eadem quæ priore anno ſterilitas permanſit, ſed vinearum tanta fertilitas fuit,vt pleriſque in locis præ multitudine vix colligi vindemia poſſet.

1071 Rex Natalem Domini Goſlariæ celebrauit. Ibi per interuentum Rudolphi ducis Sueuorum Welf filius Azzonis marchionis Italorum ducatum Baioariæ ſuſcepit. Is filiam Ottonis ducis Baioariorum vxorem duxerat, & per iuſiurandum altera iam vice matrimonio fidem dixerat. Quandiu itaque res tranquillæ erant; quandiu etiam bellum temere cœptum ſine grandi permutatione rerum ſedari poſſe ſperabat, maritalem vxori affectum & honorem deferebat, & cauſam ſoceri quantum poterat, armis & conſiliis tuebatur. At vbi animaduertit datam in eum eſſe ſententiam & bellum,iracundiamque regis magis indies aduerſus eum crudeſcere,leges omnes, vinculaque omnia quibus viciſſim propinquitatem firmauerant, abrupit; ſatius putans,periurij crimen & violatæ fidei verecundiam ſuſtinere, quàm res ſuas florentiſſimas deſperatis ac perditis eius rebus admiſcere.Et primò in tam trepidis rebus petenti auxilium denegauit,deinde filiam eius à complexibus ſuis & thori conſortio ſegregauit,patrique remiſit,poſtremò ad ipſum eius ducatum occupandum omnem operam intendit; nihil penſi habens,quantum auri,quantum argenti,quantum redituum ac poſſeſſionum ſuarum dilapidaret,dum modò quod cupiebat, aſſequeretur.Directus eſt ergo dolus in manu eius,& potuit & inualuit,cunctis deteſtantibus,quòd clariſſimam atque inopinatiſſimam in republica dignitatem tam fœda ambitione polluiſſet. Nouerat rex haud ſatis placiturum principibus Baioariæ, quòd hoc tum contra morem & ius,tum ipſis inconſultis factum fuiſſet,& propterea quantocius ire in Baioariam cogitabat,vt tumultum ſi quis fortè oriretur,per ſeipſum reprimeret:ſed è diuerſo haud neſcius erat,ſi ipſe longius abiſſet,hoſtes ilico in Goſlariam impetum facturos,& clariſſimum illud regni domicilium in cinerem redacturos. Accepto à familiaribus ſuis conſilio,quoſdam Saxoniæ principes illic præſidij cauſa reliquit,& ipſe,ſicut inſtituerat,in Baioariam proficiſci parabat.Interea dux Otto videns ſibi nihil iam ſpei reliquum eſſe, cuius & bona omnia flamma hoſtilis abſumpſiſſet, & ducatum alius in ſuam potiſſimùm contumeliam inuaſiſſet, ſtatuit rem in extremum diſcrimen adducere,& cum rege vbi primùm copia fieret,collatis ſignis dimicare.Itaque montem qui dicitur Haſengun occupauit, vt is ſcilicet militibus ſuis,quomodocunque res in prælio cecidiſſent,receptui foret.eum etſi natura & ſitu ipſo ſatis munitum, munitiorem tamē manu atque opere fecit,ibique conuecta ex circumiacentibus agris præda regem præſtolabatur. Rex accepto nuncio nihil moratus, quātas in ea trepidatione potuit copias ex

Saxonia, ex Thuringia, atque ex Haſſia celerrimè contraxit: cæteris principibus qui longiùs aberant mandauit, vt ſi fortè res ſine mora & diuturnitate cōfici non poſſet, ſibi quàm citiùs poſſent armata manu concurrerent. Plurimum eo tempore rex conſiliis vtebatur Eberhardi comitis, ſapiētis admodum viri. Is videns hoſtes ſic ad bella exercitatos, ſic ipſa iam deſperatione quæ plerumque timidis etiam virtutem addere ſolet, efferatos, ſine magno detrimento reipub. nec vinci nec vincere poſſe: abiit ad ducem Ottonem, eumq; per Deum obteſtari cœpit, ne ſe ſuosq; in tantum diſcrimē præcipitaret: necdum ei omnē ſpem veniæ, omnem reſpirandi facultatem ereptā eſſe, ſi de monte quem occupauerat, exercitum abduceret, ſeq; regi iuſtis conditionibus dederet; ſub iuramento ſe ei promittere, quòd & veniam culpæ cuius inſimulatus fuerat, & omnium quæ iure belli amiſerat, reſtitutionem ei à rege impetraret. Annuente eo, rem ad regem detulit, & eum haud difficulter in ſententiam abduxit, quippe cùm tædere eum iam belli cœpiſſet, quod propter priuatum hominis amorem à principibus per ingenium trahi, ac ſegniter geri videbat. Pace per iuſiurandum vtrinque firmata, inducię datæ ſunt Ottoni duci vſque in Paſcha, vt Coloniam veniens deditionem lege, quam principes æquam iudicaſſent, perficeret. Inter has inducias, cùm dux Otto exercitum ſingulos in ſua dimiſiſſet, Rether comes (partium eius haud leue momentum) occiſus eſt ab hoſtibus ſuis propter quaſdam priuatas ſimultates.

Saricho abbas Corbeienſis obiit, cui Werenher eiuſdem cœnobij monachus ſucceſſit.

Rex ſicut inſtituerat in Baioariam abiit, ibique compoſitis mediocriter, prout tum copia erat, regni negotiis, ad Rhenum rediit; caſtellum Hamerſtein, quod à ſuperioribus regib. iam olim dirutum fuerat, ſummo niſu inſtaurauit; Paſcha Coloniæ celebrauit, ibique rurſus Ottoni duci inducias vſque in Pentecoſten dedit: exacta ſolennitate Paſchali Leodium abiit. Ibi ad eum vidua Balduuini comitis venit, regię maieſtatis patrocinium expetens contra violentiam improbitatemque Rutberti fratris Balduuini, qui & fratrem prælio victum vita priuaſſet, & comitatum eius, expulſis vxore & liberis, tyrannica crudelitate occupaſſet. Non ingratum fortaſſis lectori fecero, ſi geſtæ rei hiſtoriam, quàm paucis potero, abſoluam. In comitatu Balduuini eiuſque familia id multis iam ſeculis ſeruabatur, quaſi ſancitum lege perpetua, vt vnus filiorum qui patri potiſſimùm placuiſſet, nomen patris acciperet, & totius Flandriæ principatum ſolus hæreditaria ſucceſſione obtineret; cæteri verò fratres aut huic ſubditi, dictoq; obtemperantes ingloriam vitam ducerent, aut peregrè profecti, magis propriis rebus geſtis florere cōtenderent, quàm deſidiæ ac ſocordiæ dediti, egeſtatem ſuam vana maiorum opinione conſolarentur. Hoc ſcilicet fiebat, ne in plures diuiſa prouincia claritas illius familiæ per inopiam rei familiaris obſoleret. Igitur cùm Balduuinus ſenior duos genuiſſet filios Balduuinum & Robertum; Balduuinum omnium quæ habebat hæredem inſtituit; Ruberto, vbi primùm ætas faciendis ſtipendiis matura viſa eſt, naues parauit, aurum, argentum & cæteras longinquæ profectionis impenſas affatim præbuit, iuſſitque vt ad gentes exteras iret, & ſi vir eſſet, propria ſibi virtute regnum diuitiaſque pararet. Ille patri acquieſcens: aſſumpta ſecum multitudine qua regio prægrauari videbatur, nauem aſcendit, & in Gallitiam ire, eamq;, ſi votis Deus ſucceſſum annuiſſet, ſibi ſubdere cogitauit. Cumq; poſt paucos dies ad ignota quædam littora applicuiſſet, & egreſſus in terram, ab incolis loci prædas agere cœpiſſet, illi ex omnibus partibus ad arcendam vim ilico armati conueniunt. Facta congreſſione eum, cùm aliquandiu pugnam fortiter ſuſtinuiſſet, in fugam vertunt, fugientem vſque ad naues perſequuntur, ſocioſque eius penè ad internicionem proſternunt. Ipſe cum paucis vix fuga elapſus, ad patrem tantæ calamitatis nuncius rediit, à quo propter malè geſtas res contumelioſè repulſus, alia rurſum via quomodo hac non ſucceſſiſſet, fortunam tentare adgreditur; omnia paratus, etiam extrema perpeti, vt maculam veterem factis recentioribus elueret. Reparatis nauibus, & numero militum inſtaurato, marinis iterum fluctibus ſe credidit, in regionem longinquam, vbi ſedem vaganti Deus oſtendiſſet, iter facturus. Et ecce poſt paucos dies tempeſtate infeſtiſſima circumuentus, multis ſuorum naufragio amiſſis, ipſe nudus, omniumque rerum egens, vix & ægrè in littus euaſit. Dehinc aſſumpto plebeio habitu, inter eos qui Hieroſolymam cauſa orationis pergebant,

bant, Constantinopolim ire parabat, vocatus eò crebris legationibus Nortmannorum qui sub imperatore Constantinopolitano militabant, quique ei si illuc veniret, totius Græciæ principatum pollicebantur. Sed imperator Constantinopolitanus, comperto hoc consilio, omnia flumina per quæ transitus in Græciam esse poterat, appositis custodibus obseruari fecit, vt deprehensus ilico trucidaretur. Sic conatus cœptumque eius irritum fuit. Tandem aduertens sic infeliciter sibi cedere, quamcunque viam tentasset amplificandæ gloriæ suæ: deinceps in perpetuum ab oppugnatione exterarum gentium animum auocauit, atq; in Frisiam quę confinis est Flandrię (cui Theodericus quondam comes, & post hunc Florentius frater eius imperauerat) irruptionem fecit. Bis ibi commisso prælio victus ac fugatus est. Tandem incolæ loci multis certaminibus exhausti, cùm animum eius vel ad mortem, vel ad victoriam obstinatum cernerēt, vltro se ei dediderunt. Quod vbi frater eius Balduuinus comperit, (iam enim pater eius morbo ac senio confectus naturæ concesserat) armata multitudine his eum sedibus proturbare magna vi, magno molimine parabat. Cui cum exercitu aduentanti Rubertus legatos obuiam misit, obtestans per Deum, vt se fratrem suum reminisceretur, nec iura germanitatis, apud barbaros quoque semper sacrosancta & inuiolata, pollueret; misereretur potiùs peregrinationis, laborum, & calamitatum in quibus totam ætatem suam detriuisset; gauderet ipse beatus sorte sua, quòd totam cómmunis patris hæreditatem quam iure gentium secum diuidere debuisset, solus sine consorte obtineret: se patriis finibus extorrem, paterna hæreditate destitutum, ab summa gloria maiorum suorum ad vltimam egestatem coactum exteras gentes bello lacessisse, terras ac maria concitasse, nihil denique prætermisisse, ne de portione paternæ substantiæ, quæ se contingeret, fratri molestus esset: nunc laboribus exhaustum, aduersitatibus defatigatum, vix & ægrè paruissimo terrarum angulo insedisse, cuius nullam partem constet ad eius dominium pertinere: postremò id se animo fixum habere, nec a sententia vlla vi, vlla necessitate abduci posse, vt hic aut instantis iam senectutis requiem, aut honestæ saltem mortis sepulchrum sit habiturus. Nihil ille his verbis motus, exercitum haud segniter ad Frisiam admouebat. Tum Rubertus necessitate compulsus, armata iuuentute quam secum lectissimam habebat, obuiam ei processit: commissoque prælio ex parte Balduwini multi occisi, plures vulnerati, omnes in fugam versi sunt: quos dum ipse loco pulsos sistere, pugnamque restituere summo conamine moliretur, in confertissimos hostium cuneos temere inuectus occiditur: cuius morte comperta Rubertus ilico in Flandriam irruptionem fecit, eamque sibi tanquam ex iure debitæ successionis totam mancipauit. Filius erat Balduino impubis adhuc adolescens, & nec dum armis militaribus maturus: is repentè & perempti patris & hostilis irruptionis atroci nuncio attonitus, ad regem Francorum Philippum nomine confugit, auxilium & necis paternæ vindictam expetens, eò quòd pater eius tam ipsi quàm maioribus eius sæpe in arduis rebus commodissimè affuisset, & ciuitates quasdam ex his quas Rubertus occupauerat, pro donatiuo ab eo accepisset. Ille rei indignitate grauissimè permotus, statim temere & tumultuario tantùm milite collectum exercitum duxit in Flandriam, de magnitudine virium suarum & hostis imbecillitate nimiùm præsumens. Sed Rubertus, quò viribus erat impar, eò magis vt rem astu tractaret intentus, simulato aliquandiu metu & fugiendi studio, ex insperato atq; ex insidiis copias suas super exercitum regis effudit, tantumque eis terrorem incussit, vt abiectis armis fugiendo saluti consulere summa ope conarentur. Filius Balduini, cùm deinceps parum spei in armis Francorum poneret, assumpta matre sua ad regem Teutonicorum Heinricum Leodii (vt prædictum est) tum temporis positum venit, opemque eius aduersus patrui violentiam supplex implorauit, atque vt magis eum sibi obnoxium faceret, comitatum Reginheri quondam comitis cum castello munitissimo Mons nomine, quæ scilicet prædia mater eius a priore marito suo dotis nomine acceperat, sancto Lamperto tradidit: quæ rursus episcopus Leodiensis duci Godefrido, ille itidem ipsi filio Balduini beneficij loco dedit. Hoc rex quasi pretio redemptus, episcopo Leodiensi, atq; duci Gotefrido, item aliis Lotharingiæ principibus præcepit, vt in arduis rebus præsidio illi essent, & Rubertum, si iniustè inuasis sedibus vltro excedere nollet, vi & armis expellerent. Qui protinus, coadunato exercitu, in Flandriam profecti sunt; sed comperto,

quòd Rubertus cum rege Francorum iam in gratiam rediiſſet,& expiata veteri contumelia firmum ſibi eum fidelemq; feciſſet,infectis rebus in ſua redicre, temerariũ iudicantes, cum rege potentiſſimo priuatis viribus acie confligere. Sic Rubertus deinceps Flandriæ principatu in ſecuritate potiebatur.

[Cùm Heinricus imperator tertius Leodium veniſſet:] fratres de monaſterio [Stabulaus] proturbati, quotidie aures regiás obtundebant pro repetitione monaſterij Malmendrenſis, quod abbati ereptum rex conſilio Bremenſis epiſcopi (vt prædictum eſt) dono dederat Colonienſi archiepiſcopo. Cumque nihil ille precibus, nihil lacrymis, nihil ipſa perurgentium importunitate moueretur; inito conſilio & (vt fertur) diuina reuelatione ad hoc faciendum incitati, oſſa beati Remacli leuant, Leodium deferunt, & rege celebri quodam loco conuiuium agente ſuper menſam ipſam apponunt, obſecrantes per Deum, vt ſi minùs filiorum, ſaltem patris tanti miſereretur iam cum Chriſto regnantis, & de iniuriis ſuis quotidie ad tribunal æterni iudicis proclamationem facientis; cui niſi ſua reſtitueret, vltrà ei propter penuriam rerum neceſſariarum militaturi non eſſent. Hoc ſupplicationis genere, quod ad captandam beneuolentiam comparatum fuerat, rex verſa vice nimiùm efferatus, concitus ſe relictis epulis in palatium proripuit, & quo exemplo in abbatem tam audacis facti incentorem animaduertere deberet, plenus irarum cogitabat. Sed ecce menſa cui ſuperpoſitæ erant ſacræ reliquiæ, diuina virtute confracta corruit: miniſtroque regis, haud obſcuri nominis viro crura pedesque contriuit: qui paulo pòſt exorata per interceſſionem beati Remacli pietate diuina ita priſtinæ reſtitutus eſt ſoſpitati, vt ne cicatrix quidem in argumentum læſionis abolitæ relinqueretur. Atque ita deinceps per totam noctem ſequentemque diem tanta circum ſanctum corpus coruſcabat miraculorum multitudo, vt corporali quodammodo proclamatione videretur beatus Remaclus ius ſuum expoſtulare. Attonitis omnibus tantæ rei nouitate, rex timore vehementiſſimo correptus, ne fortè, ſi cunctaretur, cœleſtis in eum protinus vltio procederet, non ſolùm ablata reſtituit, ſed recentibus etiam donis pro munificentia regia magnificè cumulauit.

Hinc digreſſus Pentecoſten Halberſtat celebrauit: ibi Ottonem ducem cæterosq; ingenuos qui cum eo arma contra rempublicam ſumpſiſſe arguebantur, in deditionem ſuſcepit, principibusque regni in cuſtodia habendos, & ſtatuto die ſibi reſtituendos commendauit.

Meginwardus abbas Augienſis dignitate ſua vltro ſe abdicauit, offenſus tum infeſtatione quorundam militum ſuorum qui eum grauibus contumeliis affecerant, tum importunitate regis qui frequentibus eum edictis vrgebat, vt prædia monaſterij quæ tam eius quàm priorum abbatum largitione dilapidata, vix iam in vſus fratrum ſufficere poterant, militibus ſuis in beneficium erogaret. In locum eius non per electionis oſtium, ſed per ſimoniacæ hæreſeos cuniculum protinus irrupit Rubertus abbas Babenbergenſis, cognomento Nummularius, annumeratis in ærarium regis mille pondo argenti puriſſimi. Hic ſordidiſſimis quæſtibus & vſuris, quas etiam priuatus adhuc in monaſterio exercuerat, infinitam ſibi pecuniam conflauerat, & propterea mortes epiſcoporum & abbatum anxia expectatione iamdudum ſuſpirauerat. Cumque eos diutius viuendo, vota ſua & effrenatæ ambitionis impetum, quo præceps rapiebatur, morari grauiter & impatientiſſimè ferret; eò veſaniæ euaſit, vt præter occulta munera quibus auriculariorum fauor redimendus erat, regi centum pondo auri promitteret, vt eiecto eximiæ ſanctitatis viro abbate Widerado ſibi abbatia Fuldenſis traderetur. Et profectò quod nefariè concupiuerat, flagitioſiſſimè obtinuiſſet, niſi pauci quibus leges eccleſiaſticæ pecunia chariores erant, in faciem regi ne id faceret obſtitiſſent. Is pſeudomonachus (dicam expreſſiùs) vi doloris impulſus, is angelus Satanæ trãsfiguratus in angelum lucis, ita ſanctam & angelicam monachorum profeſſionem infamauit, corrupit, vitiauit, vt monachi noſtris temporibus atque in his regionibus non innòcentia æſtimentur atque integritate vitæ, ſed quantitate pecuniæ; nec quæratur in abbatibus eligendis, quis dignus præeſſe, ſed quis cariùs abbatiam poſſet emere. Ita proprio huius inuento, nouo atque infauſto huius aucupio hæc in eccleſiam introducta eſt conſuetudo, vt abbatiæ publicè venales proſtituantur in palatio; nec quiſquam tanti venales proponere queat, quin protinus emptorem inueniat, monachis inter ſe non

de

de obſeruantia regulæ zelo bono, ſed de quæſtibus & vſuris zelo auaro contendentibus. Sed hęc vt dignè defleri poſſint pro magnitudine ſua, & proprio volumine, & prolixiore opus habent tragœdia. Ad cœptum potius reuertamur. Aduocatus Augienſis monaſterij, poſtquam pecuniarium hunc abbatem aduenire comperit, & quanta largitione aditum ſibi in ouile Chriſti lupus rapax patefeciſſet, audiuit; miſſa obuiam legatione denunciauit ei ſub interminatione ſalutis propriæ, ne intra poſſeſſiones Augienſis monaſterij pręſumeret accedere: alioqui occurſurum ſe, & armata manu vindicaturum in libertatem quos ipſe tam caro mercimonio emiſſet in ſeruitutem. His ille auditis nimirum animo conſternatus eſt, tum propter grauem iacturam pecuniarum ſuarum, tum propter ereptum ſibi tanquam de faucibus, cui diu anxiè inhiaſſet, honorem. Et primò quidem animum induxerat rem armis experiri, & (vt dici ſolet) ignem gladio ſcrutari, hoc eſt ſimoniacam hæreſim homicidiis cumulare: ſed aſſerentibus his qui cum eo erant, ſupra vires ſuas eſſe negotium, confuſo (vt dignum erat) & confecto animo abiit in poſſeſſiones fratris ſui, præſtolaturus ibi, quos exitus tam triſtibus initiis ſors eſſet allatura. Nam abbatiam Babenbergenſem interea ſuſceperat Ecebertus Gorzienſis diſciplinæ monachus. Ad cuius ingreſſum omnes protinus fratres, quos prior ille abbas ſuis, hoc eſt mercatoriæ atque vſurariæ artis, diſciplinis inſtituerat, & quaſi filios pater in vitam moreſque ſuos pedibus (vt dicitur) ire docuerat, tanquam folia quę vento raptantur, diffugerunt.

Carolus, cui rex Conſtantienſem epiſcopatum dederat, aſſiduis proclamationibus pro ordinatione ſua ſedem Apoſtolicam appellabat. Econtra fratres Conſtantienſes obſtinata contentione obluctabantur, ne contra canonum inſtituta, is qui præter ſimoniacam hæreſim furti quoque inſimulatus fuerat, ſibi epiſcopus ordinaretur. Papa, cùm ei moleſti eſſent, cognitionem cauſæ a ſe ad archiepiſcopum Moguntinum reiecit, iuſſitque vt vtriſque vocatis ad ſynodum rem diligentiſſimè ventilaret, & ſi crimina quæ obiiciebantur, refellere non poſſet, nulla cum ratione conſecraret. Hac de cauſa ſynodum archiepiſcopus Moguntiæ indixit in menſem Auguſtum. Rex concertationem hanc iniquo valde animo ferebat propter amicitiam Caroli, & plurima ſeruitia, quibus etiam in re familiari plerumque ſibi commodiſſimè affuerat; & idcirco munera ſua rata ei manere cupidiſſimè volebat: vnde Moguntino archiepiſcopo grauiter ſuccenſebat, quòd non ſtatim eum contemptis obſtrepentium fratrum ſimultatibus ordinaſſet. Sed ille immobilis perſiſtebat in ſententia, illud præ ſe ferens, quàm terribiliter anno ſuperiore à papa pro ſimili cauſa obiurgatus fuiſſet, & quàm vix & ægrè ſine damno gradus ſui euaſiſſet, & quòd poſtea recentibus literis ſedis Apoſtolicæ, ne ſine diligentiſſima diſcuſſione manus illi imponeret, commonitus fuiſſet. Itaque inſtantibus iam calendis Auguſti, rex Moguntiam properabat, cupiens ipſe in diſcuſſione tanti negotij cum archiepiſcopo cognitor aſſidere. Inter eundum Herueldiam venit. Inde digreſſus die poſtera in villam quæ dicitur Vtenhuſen, prandendi gratia diuertit. Cumque refecti iam feruentiſſimo accelerandi itineris ſtudio certatim omnes caballos repeterent; accidit, vt Lupoldus quidam de Merſpurg, regi cariſſimus, cuius opera & conſiliis familiariſſimè vti ſolitus erat, caballo fortè laberetur, & proprio mucrone transfoſſus illico expiraret. Cuius calamitas intolerabili dolore & mœſtitia regem confecit, ſtatimque Herueldiam reportatum in medio eccleſiæ cum magnifica funebris officij pompa ſepeliuit. XXX quoque manſos pro anima eius monaſterio contradidit, in loco qui dicitur Mertenefelt. Notatum autem eſt hunc ipſum gladium fuiſſe, quo famoſiſſimus quondam rex Hunnorum Attila in necem Chriſtianorum atque in excidium Galliarum hoſtiliter debacchatus fuerat. Hunc ſiquidem regina Vngariorum, mater Salomonis regis, duci Baioariorum Ottoni dono dederat, cùm eo ſuggerente atque annitente, rex filium eius in regnum paternum reſtituiſſet. Cúmque eum dux Otto filio Dedi marchionis Dedi iuniori in argumentum pignuſque indiuiduæ dilectionis ad tempus præſtitiſſet, illo (vt prædictum eſt) perempto, regi & per regem Lupoldo huic caſu obuenerat. Vnde plerique ducis Ottonis fautores diuino hunc iudicio per eum qui ducis Ottonis fuiſſet, gladium occiſum interpretabantur, eò quòd ad illum perſequendum & de palatio eiiciendum is potiſſimùm regem inſtigaſſe diceretur. Legitur autem de hoc gladio in geſtis Getarum (qui & Gothi dicun-

tur) quòd Martis quondam fuerit, quem bellandi præſidem & militarium armorum primum repertorem gentiles mentiebantur, cumq́ue poſt multa tempora paſtor quidam in terra leuiter abſconſum deprehenderit ex ſanguine bouis, cuius pedem dum in gramine paſceretur vulnerauerat, isq́ue eum Attilæ regi detulerit, diuinatumq; illi fuerit omnium tunc temporis aruſpicum reſponſis, quòd gladius idem ad interitum orbis terrarum atque ad perniciem multarum gentium fatalis eſſet. Quod verum fuiſſe oraculum, multarum nobiliſſimarum in Galliis ciuitatum hodieq; teſtantur excidia, in tantum, vt gladius ipſe vindex iræ Dei ſiue flagellum Dei à barbaris quoque diceretur. Hæc quoniam gladij huius mentio inciderat, per exceſſum ſint dicta.

Rex magnificè ac regaliter curato funere, Moguntiam ſicut inſtituerat properauit. Cumq́ue ſtatuta die in ſynodo cum epiſcopis aſſediſſet, aderat Carolus; aderant & fratres Conſtātienſes, magnam ei molem criminum obiectantes, contra quos rex, quantum ſalua verecundia poterat, dedita opera nitebatur, & modò obiecta purgare, modò pondus obiectorum quæ non poterat purgare, callidis ſermonibus conabatur attenuare: plerumque & iam inſtantium ac perurgentium procacitatem verbis durioribus corripiebat, ac frontis impudentiam oppoſita authoritatis ſuæ maieſtate refringere tentabat. Primum & ſecundum diem in hoc negotio inſumpſit. Cumq́ue accuſatorum conſtantiam, nec veritate reſponſionis nec arte dictionis eludere poſſet; ad vltimum probatis quæ obiecta fuerant criminibus, baculum epiſcopalem ab eo recepit. Verbis tamen exquiſitiſſimis mœſtitiam eius conſolabatur, promittens, quòd dum primùm ſibi opportunum fieret, benigna vice hanc calamitatem ei compenſaret. Ipſis diebus regina quę vnà cum rege Moguntiæ aderat, filium peperit, ſed is baptizatus ſtatim obiit, delatusq́ue in Hartesburg, ibi ſepultus eſt. Epiſcopatum Conſtantienſem rex Ottoni canonico Goſlarienſi dedit, recentisq́ue calumniæ exemplo conterritus, confeſtim eum conſecrari fecit, ne quis ſcilicet aduerſus eum ſcrupulus denuo per dilationem conſecrationis oriretur.

Inter ducem Polonorum & ducem Beheimorum infeſtiſſima diſſenſio erat, propter quod eos rex in ciuitatem Miſene autumnali tempore euocatos duriùs corripuit, & vt deinceps ſuis ſinguli terminis contenti eſſent, nec ſe viciſſim temerariis incurſionibus laceſſerent, ſub obtentu regiæ maieſtatis præcepit, alioquin ſe hoſtem & vindicem experturus foret, qui prior alteri arma intuliſſet.

Hoc anno Colonienſis archiepiſcopus expulſis de Salefelt canonicis vitam illic inſtituit monaſticam, miſſis eò de Sigeberg & de ſancto Pantaleone monachis. Quo in tempore & ego illuc veni conferre cum eis de ordine & diſciplina monaſterialis vitæ, eò quòd magna quædam & præclara de illis vulgi opinione iactarentur. Denique, ſicut vulgò aſſiduitate viteſcunt omnia, & popularium animi nouarum rerum auidi magis ſemper ſtupent ad incognita: nos quos vſu nouerant, nihili æſtimabant, & hos, quia nouum inuſitatumq́ue aliquid præferri videbantur, non homines ſed Angelos, non carnem ſed ſpiritum arbitrabantur. Et hæc opinio principum quàm priuatorum mentibus altiùs preſſiusq́ue inſederat. A quibus ad populum deriuatus rumor tantum terroris pleriſq; in hac regione monaſteriis iniecit, vt ad ingreſſum illorum aliàs XXX, aliàs XL, aliàs L monachi auſterioris vitæ metu ſcandalizati de monaſteriis abſcederent, ſatiusq́ue ducerent de ſalute animæ in ſeculo periclitari, quàm ſupra virium ſuarum menſuram vim facere regno cœlorum. Et reuera non immeritò Dominus ſuper noſtrates monachos deſpectionem effundere videbatur. Nam quorundam pſeudomonachorum priuata ignominia nomen monachorum vehementer infamauerat, qui omiſſo ſtudio diuinarum rerum totam operam pecuniis & quęſtibus inſumebant. Hi pro abbatiis & epiſcopatibus aures principum importunè obtundebant, & ad honores eccleſiaſticos non via virtutum (vt maiores noſtri conſueuerant) ſed per ambitionis pręruptum, & malè partarum pecuniarum profuſionem graſſabantur. Denique in coëmptionem exigui honoris aureos montes quotidie promittebant, ſecularesq́ue emptores largitionis ſuæ immoderantia excludebant, nec venditor tantum audebat expoſcere, quantum emptor paratus erat exſoluere. Mirabatur mundus, vnde tantus pecuniarum ſcateret fluuius, vnde Crœſi & Tantali opes in priuatos homines congeſtæ fuiſſent, & eos potiſſimùm homines, qui crucis ſcandalum & paupertatis titulum præfer-

præferrent,& præter ſimplicem victum & veſtitum nihil rei familiaris habere ſe mentirentur. Iſta dominici agri zizania, hæc vineæ Dei arida ſarmenta & ſtipula æternis ignibus præparata, totum ſacri gregis corpus quaſi tabe quadam infecerant,& ſecundum Apoſtolum modicum fermentum totam corruperat maſſam,ita vt omnes ſimiles æſtimaremur, nec eſſe in nobis putaretur,qui faceret bonum,non eſſe vſque ad vnum.Propter hoc principes regni ad inſtituendam in Galliis diuini ſeruitij ſcholam Tranſalpinos monachos euocabant, noſtrates autem quicunque in illorum inſtituta vltro concedere noluiſſent, de monaſteriis cum ignominia eiiciebant. Ego tamen(vt prædixi)ad eos veniens,& per XIIII hebdomadas apud eos partim in Salefelt,partim in Sigiberg commoratus, animaduerti noſtras quàm illorum conſuetudines regulæ ſancti Benedicti meliùs congruere, ſi tam tenaces propoſiti,tamq; rigidi paternarum noſtrarum traditionum æmulatores vellemus exiſtere.

Archiepiſcopus Moguntinus à feſtiuitate ſancti Michaelis vſque in Pentecoſten mala valetudine laborabat, ita vt etiam deſperaretur à medicis,& de ſucceſſione eius plerique intentiſſimis ſtudiis ſatagerent.

Carolus quem ab epiſcopatu Conſtantienſi deiectum ſuprà diximus,regreſſus ad Magdaburgenſem diœceſim VI calendas Ianuarij obiit.

1072 Rex Natalem Domini Wormatiæ celebrauit,inde peragrata aliquanta regni parte Goſlariam regreſſus, totam ibidem Quadrageſimam exegit.

Burchardus camerarius archiepiſcopi Mogũtini epiſcopus ordinatus eſt in Baſilea.

Primus tunc in palatio erat Adalbertus Bremenſis archiepiſcopus,qui triumphatis æmulis ſuis, qui eum ante aliquot annos de palatio eiecerant,ſolus nunc rege fruebatur,receptus non modò in gratiam & familiaritatem,ſed penè in regni conſortium,& omnium quæ publicè vel priuatim agenda erant, ſocietatem.Ita regem callidis ſubreptionibus ſuum fecerat. Sed is morbo & ætate exhauſtus,cùm diu per exquiſitiſſimas medicorum operas morti obluctatus fuiſſet,quaſi naturam arte eludere poſſet,mediante Quadrageſima XVI calendas Aprilis,debitum conditioni perſoluit,& pertinacibus odiis hominum, quod nunquam potuerat viuendo,tandem aliquando ſatisfecit moriendo. Erat planè vir admirandæ compunctionis,& potiſſimùm dum ſalutarem Deo hoſtiam immolaret,totus in lacrymas effluebat. Virgo quoque (vt ferebatur) ab vtero matris permanebat.Sed has in eo virtutes nimiùm in oculis hominum morum inſolentia & iactantiæ leuitas obfuſcabant. Corpus eius ex Goſlaria in ſedem epiſcopatus ſui delatum atque ſepultum eſt.

Rex Palmas Coloniæ, Paſcha Traiecti celebrauit.Vbi dum ei populus vehementer obſtreperet pro iniuriis & calamitatibus, quibus paſſim per totum regnum innocentes opprimebãtur,pupilli & viduæ diripiebantur,monaſteria & eccleſiæ vaſtabantur,& ruptis iniquitas habenis in omne quod voluiſſet facinus impunè bacchabatur: permotus tandem vel ipſa rei acerbitate,vel proclamantium importunitate,annitentibus in hoc ipſum cunctis regni principibus,exorauit Colonienſem archiepiſcopum, vt poſt ſe rerum publicarum adminiſtrationem ſuſciperet. Diu ille reſtitit petenti,partim memoria veterum iniuriarum, partim quia homo totus in Deum ſuſpenſus,diuinis quàm ſecularibus negotiis implicari maluiſſet.Superatus tamen vnanimitate poſtulantium,priuatum commodum publico poſtpoſuit.

Tum primùm reſpublica in priſtinum ſtatum dignitatemq́ue reformari cœpit,frenaque iniecta ſunt vaganti vſque ad id tempus licentiæ.Nam cùm rex omnem cauſarum cognitionem à ſe ad archiepiſcopum tanquam ad patrem ac ſalutis ſuæ tutorem reiicere ſoleret; ille nec gratia cuiuſquam, nec odio à iure ad iniuriam vnquam abduci poterat,ſed iudicabat omnia(ſicut ſcriptum eſt)ſine perſonarum acceptione, nec conſyderans perſonam pauperis in iudicio, nec honorans vultum potentis. Diuites ſi qui per potentiam pauperes oppreſſiſſe delati fuiſſent,ſeueriſſima animaduerſione caſtigauit;caſtella eorum quę malè agentibus perfugium erant,funditus euerti iuſſit;pleroſque ex ipſis & genere & opibus clariſſimos in vincula coniecit.Inter quos illum noſtra ætate nominatiſſimum Egenen, qui duci Baioariorum Ottoni calamitatis tantæ cauſa extiterat,cùm plurimi aduerſus eum pro priuatis iniuriis & deprædationib. faciẽ regis interpellaſſent,teneri fecit,eumq; catenis oneratum,plerumque ad ſpectaculum

vulgi deduci iuſſit, ad gratificandam ſcilicet popularium animis regiam ſeueritatē. Poſtremò eo moderamine, ea induſtria atq; autoritate rem tractabat, vt profectò ambigeres, pontificali eum an regio nomine digniorē iudicares, atq; in rege ipſo qui in cultu atq; ſocordia penè præceps ierat, paternā virtutē & paternos mores breui exſuſcitaret.

Rex Aquiſgrani profectus, ſanctum Speum confeſſorem, & brachium iuſti Symeonis, cuius mentio eſt in Euangelio, & caput Anaſtaſij monachi & martyris, aliorumq; ſanctorum reliquias ibi accepit, atque in Harteſpurg tranſtulit. Treueris quoque apud ſanctum Paulinum XIII corpora ſanctorum Thebææ (vt putatur) legionis reperta ſunt, quorum hæc nomina in tabulis plumbeis conſcripta ibidem reperta ſunt: Palmatius, Thyrſus, Maxentius, Conſtantius, Creſcentius, Iuſtinus, Leander, Alexander, Soter, Hormiſta, Papyrius, Conſtans, Iouianus. Dumq́ue ex crypta vbi ſancti pauſabant, terra portaretur, os quoddam incautè proiectum, ſanguinem fudit non modicum, & vſque hodie permanet ſanguinolentum. De paſſione eorum hæc ad nos ab ipſis Treuerenſibus ſcripta perlata ſunt: *Rictiouarus Maximiani imperatoris præfectus legionem Thebæam iuſſu ipſius circumquaque perſecutus, Treuerim propter ipſos IIII nonas Octobris eſt ingreſſus, & eadem die occidit ibi ducem eiuſdem legionis Thyrſum cum omnibus comitatibus ſuis. Sequenti autem die Palmatium Treuericæ ciuitatis conſulem & patricium cum omnibus eiuſdem ciuitatis principibus interfecit. Tertia verò die cædem exercuit in plebe ſexus vtriuſque. Horum autem martyrum corpora innumerabilia in ſancti Paulini archiepiſcopi iacent eccleſia.*

Rex Aſcenſionem Domini Goſlariæ, Pentecoſten Magdaburg celebrauit. Vbi Adelberto Bremenſi archiepiſcopo in Quadrageſima (vt prædictum eſt) defuncto ſucceſſorem conſtituit Liemarum optimæ ſpei iuuenem, & omnium liberalium artium peritia adprime inſignem. Ibi quoque Otto dux Baioariorum poſt integrum annum deditionis ſuæ gratiam regis recepit, data vel regi vel his qui regi pro eo ſuggeſſerant, non modica portione prædiorum ſuorum.

Rex in Natalem ſancti Iacobi Wormatiæ occurrit matri ſuæ Agneti imperatrici, de Tranſalpinis partibus redeunti: vbi ſex aut eo amplius annos iam demorata fuerat, ſub nimia auſteritate vitam inſtituens, adeò vt communem humanarum virium menſuram excederet, ieiuniorum ac vigiliarum patientia. Reuerſionis autem eius in Galliam hæc cauſa erat. Rudolphus dux Sueuiæ ab his qui ei malè conſultum cupiebant, accuſatus apud regem fuerat, quòd iniquum aliquid contra regem contraq́ue rempublicam moliretur: propter quod aſſiduis legationibus ad curtem regiam, vt cauſam diceret, accerſebatur. Sed ille licet ab culpa remotiſſimum ſe ſciret, conterritus tamen ducis Baioariæ Ottonis recenti exemplo, & aliorum quorundam quos rex præcipitata ſententia abſque diſcuſſione legitima damnauerat, temere in periculum ſe dare nolebat. Cumq; eſſet imperatrici ob vetus meritum ſuum acceptiſſimus, propinquitate etiam deuinctus propter filiam eius, quæ ei (vt prædictum eſt) nupſerat, ſed intra paucos dies celebratæ coniunctionis deceſſerat: miſit, eamq́ue obnixis precibus in Galliam euocauit, ad ſedandam quę oriebatur inteſtini belli tempeſtatem. Nam firmiter apud ſe ſtatuerat, ſi pax non cōueniſſet, armata potius manu quoad poſſet ſalutem tueri, quàm probris & contumeliis deformandum regiæ ſe tradere potentiæ. Imperatrix, quanquam cuncta ſeculi negotia religionis obtentu in perpetuum abiuraſſet, nec à propoſito tamen ſuo nimium abhorrere, nec ab eccleſiaſtica functione alienum fore iudicauit, ſi viro optimè erga ſe merito in anguſtis rebus opem ferret, & filio iuueniliter tumultuanti modum imponeret. Venit itaque Wormatiam ampliſſimo ſtipata numero abbatum & monachorum, & prædictum ducem, cùm interpoſita fide Colonienſis & Moguntini archiepiſcoporum coràm veniſſet, omni criminis ſuſpicione abſoluit, ſtatimq́ue compoſitis propter quæ venerat, à filio abſceſſit, vt non tam carnali affectione, quàm communis commodi ratione ad hanc ſecularis negotij adminiſtrationem ſe adductam liquidò cunctis patefaceret. Dux quoque à rege dimiſſus in pace, protinus ſe in ſua recepit, certum tenens, non ex integro abolitas ab animo regis inimicitias, ſed ademptam interim nocendi facultatem eſſe. Ibi etiam Hugo Cloniacenſis abbas qui cum imperatrice eò aduenerat, Ruberto Augienſi abbati Romani pontificis mandata & literas detulit, quòd ſcilicet Apoſtolicæ ſedis anathemate de corpore

eccleſiæ

ecclesiæ præcisus esset, quòd omne ei diuinum officium præter psalmodiam interdictum esset, quòd omnis ei in perpetuum ad abbatiam Augiensem, vel ad aliquam dignitatem ecclesiasticam accessus occlusus esset: propterea quòd de simoniaca hæresi insimulatus, & vt obiectum crimen purgaret, ad synodum secundò ac tertiò vocatus venire distulisset. Ita ille compulsus à rege, baculum pastoralem, quem non vt pastor, sed vt mercenarius vsurpauerat, multa cum amaritudine reddidit. Clara & celebris valde his temporibus per Gallias erat memoria sancti Seboldi in Nurnberg, & sancti Hemerad in Hasengun, & magno populorum concursu quotidie frequentabantur propter opitulationes quæ diuinitus illic languentibus sæpenumero conferebantur.

Archiepiscopus Moguntinus in natiuitate sanctæ Mariæ Moguntia egressus, cùm in Galliciam quasi orationis causa profectionem simulasset, in Cluniacense monasterium secessit. Dimissisq; his qui vnà venerant, abdicatis etiam omnibus quæ habebat, statuit ibi deinceps priuatus ętatem agere, atque ab omni secularium negotiorum strepitu sub voluntariæ paupertatis titulo in perpetuum feriari. Sed breui perstitit in proposito, reuocante eum tam clero quàm populo Moguntiacensi. Vix & ęgrè abstractus de monasterio, in Natalem sancti Andreæ Apostoli Moguntiam rediit, atque opus arduum quàm præcipitanter arripuerat, tam præcipitanter, quoniam communi omnium sententiæ obluctari non poterat, deseruit.

Ruthardus abbas Herueldensis mense Ianuario ægrotare cœpit, & sic per annum continua ęgritudine decoctus, cùm euasurum se desperaret, abbatia & pastorali dignitate quam per infirmitatem administrare non poterat, III id. Decembris vltro se abdicauit, anno postquam abbati Meginhero successerat, tertio decimo iam exacto. Successitq; ei protinus secundum ipsius postulationem H. eiusdem cœnobij monachus.

Adalbero Metensis episcopus obiit, cui Herimannus Leodiensis præpositus successit.

1073 Rex Natalē Domini Babenberg celebrauit. Ibi Bertoldo duci Carnotensium ducatum sine legitima discussione absenti abstulit, & Marcwardo cuidam propinquo suo tradidit. Rudolphus quoq; dux Sueuorum tumultum aliquem reipublicæ machinari formidabatur. Sed discurrentes vtrinq; frequentes legati, & illum ne præcipitanter in arma prorueret, & regem ne cunctantem obstinata importunitate lacesseret, salubri moderamine retinebant. Ibi quoq; Coloniensis archiepiscopus offensus his quæ plurima præter æquum & bonum fiebant in palatio, petiit à rege vacationem deinceps dari sibi à rerum publicarum administratione, causatus in senium iam vergentem ætatem, & laboriosis regni negotiis minus minusque indies sufficientem. Quod rex haud difficulter annuit, quia prauis libidinibus suis & iuuenilibus ineptiis iamdudum animaduerterat eum grauiter offendi, & plerumque quantum salua regia dignitate poterat, pro virili portione obniti. Is ergo vbi se in sua recepit, rex tanquam seuerissimo pædagogo liberatus, statim in omnia genera flagitiorum, ruptis omnib. modestiæ & temperantiæ frenis, præcipitem se dedit, montes omnes colliculosque Saxoniæ & Thuringiæ castellis munitissimis extruxit, præsidiumque imposuit. Quibus cùm victui necessaria minùs sufficerent, permisit, vt ex proximis villis & agris hostili more prædas agerent, & ad ipsa castella munienda circumquaque manentes cogerent, & impensas affatim conuectare, & per se ipsos seruili manu desudare. Verùm ne manifestæ tyrannidis notaretur, si contra innocentes atque in regnum proprium tam barbara crudelitate grassaretur, vt impietatem suam quadam religionis specie palliaret, archiepiscopum Moguntinum modis omnibus instigauit, vt decimationes Thuringiæ, sicut ante plures annos instituerat, exigeret: pollicens, se ei in exigendo summa ope affuturum, & dicto obtemperare nolentes regia maiestate coacturum; ea tamen pactione, vt ipsarum decimationum partem sibi, quę & regia magnificentia & tanto labore suo digna foret, tribueret. Ita episcopus vanissima spe animatus, synodum indixit in Erphesfurd VI idus Martij. Statuto die aderat rex, aderat archiepiscopus, stipatus vterque magno grege philosophorum, imò Sophistarum quos ex diuersis locis summo studio consciuerant, vt canones sibi non pro rei veritate, sed pro episcopi voluntate interpretarentur, & causam eius, quomodo veris non poterant, sophisticis allegationibus roborarent. Assidebant ergo cum rege & archiepiscopo Moguntino Herimannus Babenbergensis

epiſcopus, Hecel Hildenesheimenſis epiſcopus, Eppo Citicenſis epiſcopus, Benno Oſenbruggenſis epiſcopus: qui non ad diſcutiendam iuxta eccleſiaſticas leges cauſam fuerant euocati, ſed vt id quod rex volebat, arte dictionis & ſententiarum pondere, poſtremò quaqua poſſent ratione & conſilio obtinerent: quanquam plerique eorum id quod rex moliebatur, vehementiſſimè improbarent, ſed ne liberè quod ſentiebant, eloquerentur, & regis terrore & priuata archiepiſcopi amicitia inhibebantur. Habebat præterea rex circa ſe armatorum copias non modicas, quibus eos, ſi qui fortè negotium interturbare conarentur, militari manu coërceret. Thuringorum ſpes & fiducia potiſſimùm in abbate Fuldenſi & abbate Herueldenſi nitebatur, quòd hi eccleſias decimales plurimas & prædia infinita haberent in Thuringia, & hi ſi cauſa cecidiſſent, ſibi vnà cadēdum eſſet. Qui publica diſcuſſione interpellati pro decimarum redditione, primò per Deum rogabant archiepiſcopum, vt antiquitus tradita monaſteriis ſuis legitima rata inconuulſaque manere ſineret, quæ & ſedes Apoſtolica & veteribus & recentibus ſcriptis crebrò ſibi firmaſſet, & præceſſores eius Moguntini pontifices ſummi ac ſanctiſſimi viri vſq; ad Luipoldum epiſcopum nunquam infringere tentaſſent. Id atroci reſpōſo archiepiſcopus repulit, ſcilicet præceſſores ſuos ſua ætate pro ſuo arbitratu eccleſiæ Dei moderatos fuiſſe, eoſque rudibus in fide auditoribus & penè adhuc neophytis lac potū dediſſe, non eſcam, & ſapienti diſpenſatione multa indulſiſſe, quæ proceſſu temporis, dum in fide conualuiſſent, ſucceſſorum ſuorum induſtria reſecari vellent: ſe autem iam adulta, vel potius ſeneſcente eccleſia ſpiritualia comparare ſpiritualibus, nec iam paruulis lac ſed perfectis ſolidum cibum miniſtrare, atque à filiis eccleſiæ leges eccleſiaſticas exigere: proinde eſſe eis aut ab vnitate eccleſiæ ſecedendum, aut legibus eccleſiæ æquanimiter adquieſcendum. Tum illi rurſus per Deum orare, vt ſi in Romani pontificis authoritate, ſi in Caroli aliorumque imperatorum priuilegiis, ſi in præceſſorum eius Moguntinorum pontificum indulgentia, nihil ſibi præſidij aut ſpei reliquum eſſet, ipſarum ſaltem decimarum eam ipſe partitionem fieri ſineret, quam & canonum ſcita æquam iudicaſſent, & cæteræ per orbem terrarum eccleſiæ vſitatam haberent, ſcilicet vt quarta parte ipſe pro ſuo ſuorumque miſſorum ſeruitio contentus, tres reliquas portiones eccleſiis quibus antiquitus attitulatæ fuiſſent, permitteret. Econtra epiſcopus non ea mente ſe, ait, tantum laborem triuiſſe, & iam per decem ferme annos laborioſum hoc ſaxum voluere, vt tandem aliquando voti compos effectus, vltro iure ſuo cederet, & tanto molimine extortas eis decimas ipſis pro libito ſuo partiendas addiceret. Primus ac ſecundus dies in hac concertatione iam fluxerat, ancipiti adhuc fortuna, vtra pars vtri ceſſura foret. Iamque in eo res vertebatur, vt Thuringi improbata ſynodo ſedem Apoſtolicam appellarent. Sed rex ſub atteſtatione nominis diuini affirmabat, ſe in eum, ſi quis id præſumpſiſſet, capitali ſententia animaduerſurum, & omnia quæ eius eſſent vſq; internecionem diſſipaturum, cladémq; eius diei multis poſtea ſeculis non abolendam. Ita abbas Herueldēſis ſuorum periculo cōterritus, quoniam aliud in arctū concluſis rebus non patebat effugium, rem conſilio regis permiſit, quatenus, prout ipſe bonū & æquū iudicaret, cauſam inter ſe & archiep. terminaret. Diu igitur habita deliberatione in hanc tandem pactionem mediante rege abbas & archiepiſ. conſenſerunt, vt abbas in decem ſuis decimalibus eccleſiis duas partes decimarū, tertiam archiepiſ. acciperet: in reliquis verò eius eccleſiis dimidia abbati, dimidia archiepiſ. contingeret: vbi verò eccleſia decimalis propria archiepiſcopi eſſet, tota illic ei decima cederet: præterea vt omnes Dominicales archiepiſcopi curtes, in quacunque eſſent parochia, ab omni penitus decimarum exactione immunes manerēt. Sub iugum miſſo abbate Herueldenſi, ſtatim Thuringi omni ſpe adempta, eò quòd in illius prudentia & eloquentia plurimū fiduciȩ ſibi poſuiſſent, non vltra reſtiterunt, ſed decimas in reliquum abſque retractatione dare profeſſi ſunt. Fuldenſis abbas aliquātis poſtea diebus obſtinatus in propoſito perſtitit. Sed cùm nec regis gratiam recipere, nec ad ſua redeundi licentiā impetrare poſſet, niſi in communem ſententiam concederet, tandem rerū difficultate ſuperatus, ad hanc conditionem non tam conſilio quam imperio & metu regis coactus eſt, vt in cunctis decimalibus eccleſiis ſuis partē dimidiam decimarum ipſe, dimidiam archiepiſcopus acciperet, Dominicalis autem curtes ſuas ſicut archiepiſcopus omnes ab omni decimarū reddi-

tione

tione liberas haberet. Tum rex sciens haud bene placitura Romano pontifici quæ gesta fuerãt, sub interminatione gratiæ suæ vtriq; abbati pręcepit, vt neq; per seipsos, neq; per nuncium, neq; alio quouis modo pro insimulanda synodo Apostolicam sedem interpellarent. Atque ita omnibus quæ intenderat, pro voluntate exactis, concitus Ratisponam contendit, sanctum Pascha ibi celebraturus. Cumq; in ciuitate Augusta diem palmarum ageret, Rudolphum ducem Sueuorum, & alios quosdam qui sinistrum aliquid contra rempublicam moliri iam pridem delati fuerant, in gratiam recepit. Deinde sanctum Pascha sicut instituerat Ratisponæ, Pentecosten in Augusta celebrauit.

Alexander papa, qui & Anshelmus, decessit: cui Romani protinus inconsulto rege successorem elegerunt Hildebrandum, virum sacris literis eruditissimum, & in tota ecclesia tempore quoque priorum pontificum omni virtutum genere celeberrimum. Is quomodo zelo Dei feruentissimus erat, episcopi Galliarum protinus grandi scrupulo permoueri cœperunt, ne vir vehementis ingenij & acris erga Deum fidei districtiùs eos pro negligentiis suis quandoque discuteret: atque ideo communibus omnes consiliis regem adorti, orabant, vt electionem quæ eius iniussu facta fuerat, irritam fore decerneret; asserentes, quòd nisi impetum hominis præuenire maturaret, malum hoc non in alium grauiùs quàm in ipsum regem redundaturum esset. Statim rex à latere suo Eberhardum comitem misit, qui Romanos proceres conueniens, causam ab eis sciscitaretur, quare præter consuetudinem maiorum rege inconsulto Romanæ ecclesiæ pontificem ordinassent, ipsúmque si non idoneè satisfaceret, illicitè accepta dignitate abdicare se præciperet. Is veniens Romam benignè à prædicto viro susceptus est. Cumque illi mandata regis exposuisset, respondit se, Deo teste, honoris huius apicem nunquam per ambitionem affectasse, sed electum se à Romanis & violenter sibi impositam fuisse ecclesiastici regiminis necessitatem, cogi tamen nullo modo potuisse, vt ordinari se permitteret, donec in electionem suam tam regem quàm principes Teutonici regni consensisse certa legatione cognosceret: hac ratione distulisse adhuc ordinationem suam, & sine dubio dilaturum, donec sibi voluntatem regis certus inde veniens nuncius intimaret. Hoc vbi regi est renunciatum, libenter suscepit satisfactionem, & lętissimo suffragio, vt ordinaretur, mandauit, quod & factum est anno sequente in Purificatione sanctæ Mariæ.

Interea hi qui in castellis suprà memoratis erant, grauiter nimis imminebant populo Saxoniæ & Thuringiæ. Omnia quæ in villis & agris erant, indies eruptione facta, diripiebant, tributa & vectigalia syluarum & camporum importabilia exigebãt, & plerunq; sub prętextu decimarum totos simul greges abigebant: ipsos prouinciales, & plerosq; ex his honesto loco natos, & re familiari florentissimos, vilium mancipiorum ritu seruire sibi cogebant: filias eorum & vxores consciis & penè aspicientibus maritis violabant: nonnullas etiam vi in castella sua raptas, & quanto tempore libido suggessisset, impudicissimè habitas, ad vltimum maritis cum ignominiosa exprobratione remittebant. Quorum si quis inter tãta mala suspirare, & internum animi dolorem leui saltem querimonia solari atque euaporare ausus fuisset; statim, velut qui grauem iniuriam regi fecisset, in vincula coniiciebatur, nec inde exire poterat nisi totius supellectilis suæ distractione vitam salutemque suam redemisset. Cumque ex omnibus locis cateruatim quotidie pro his regiam maiestatem interpellarent, quæ vnicum antehac omnibus afflictis refugium esse consueuerat; cum graui contumelia reiiciebantur, dicente rege, ista eos pro iniusta decimarum retentione pati, seq; tanquam vindicem causæ Dei necessariò armata manu eos coërcere, qui legibus ecclesiasticis sponte nollent adquiescere. Itaq; videns rex omnes circumquaque manentes metu attonitos, & ad suscipiendas quascunque imposuisset conditiones patientissimos, magnum quiddam & à nullo maiorum suorum antehac tentatum machinari cœpit, videlicet vt omnes Saxones & Thuringos in seruitutem redigeret, & prædia eorum fisco publico adiiceret. Cauebat tamen ne consilium hoc immaturè vulgatum & effectu careret, & principibus regni iustę murmurationis occasionem præberet. Itaque secretò cum rege Danorum colloquium facit, & cum eo magna quadam parte Saxoniæ, quæ Vtoni marchioni pertinebat, paciscitur, vt in conficiendis rebus quas animo agitabat, auxilio sibi foret, & se Saxonibus ex vno latere bellum inferente, ipse eos ex alio latere adoriretur. Idipsum aliis

qui Saxoniæ contigui erant, regibus & gentibus iniungit. Vbi ſatis adminiculorum viſum eſt, cunctis regni principibus expeditionem indixit in Polonos, id cauſæ prætendens, quòd Boëmos contra vetitum ſuum bello impetiſſent, & fines eorum ferro & igne infeſtaſſent. Hanc (vt dixi) cauſam in promptu habebat. Cæterùm, vt fama vulgatior poſtmodum loquebatur, ſub occaſione Polonorum volebat in Saxoniam exercitum ducere, & deletis vſque ad internicionem Saxonibus loco eorum gentem Sueuorum conſtituere. Hæc enim illi gens erat acceptiſſima, & eorum pleroſque obſcuris & penè nullis maioribus ortos ampliſſimis honoribus extulerat, & primos in palatio fecerat: & ad eorum nutum cuncta regni negotia diſponebantur. Quæ res eum valde exoſum inuiſumque principibus reddiderat, & eorum plerique indignitatem rei non ferentes, niſi pro reſponſo neceſſario euocati in totum palatio abſtinebant. Igitur exercitum ſuum in expeditionem adunari conſtituit, ſeptimo die poſt Aſſumptionem ſanctæ Dei genetricis Mariæ. Qua expectatione ſuſpenſis & intentis omnibus, ipſe iam ferociùs ſolito atque infeſtiùs agebat, poſthabitis principibus ſolos circa ſe Sueuos aſſiduò habebat, ex his ſibi auricularios à ſecretis, ex his tam familiarium quàm publicorum negotiorum procuratores inſtituebat. Tum Saxones omnes ſeruilis conditionis eſſe crebro ſermone vſurpabat, nonnullos etiam ex eis miſſis nunciis obiurgabat, cur ſibi iuxta conditionem natalium ſuorum, vt ipſo verbo vtar, ſeruiliter nõ ſeruirent, nec de reditibus ſuis fiſcalia ſibi obſequia impenderent. Contradicẽtes, quaſi qui maieſtatem regiam violaſſent, totis regni viribus perſequi & de regno proturbare minabatur. His atque huiuſmodi indiciis principes Saxoniæ malum quod ceruicibus ſuis impendebat, animaduerterunt, ſtatimq; grauiter ancipiti periculo permoti, clandeſtina conuenticula crebrò faciebant, & ſe viciſſim quid facto opus eſſet, in medium conſulere hortabantur. Vna omnium voluntas, eadem erat ſententia, eamque dato & accepto viciſſim ſacramento confirmabant, malle ſe mori, atque extrema omnia priùs experiri, quàm acceptam à parentibus libertatem per dedecus amittere. Huius coniurationis authores ac ſigniferi quidam erant Bucco Halberſtatenſis epiſcopus, Otto dux quondam Baioariæ, atque Herimannus frater Ottonis Saxonici ducis qui ſuperiore anno deceſſerat. Sed Bucco licet frequentibus iniuriis à rege laceſſitus fuiſſet, tamen quia vir eximiæ ſanctitatis erat, & optimæ in eccleſia Dei exiſtimationis, credi nullo modo poteſt aliter in hanc audaciam prorupiſſe, niſi zelo Dei & ſola communis commodi ratione. Cęteri duo, præter publicam gentis ſuæ cauſam etiam priuato odio iampridem à rege deſciuerant propter Magnum Ottonis ducis Saxonici filium, quem rex in deditionem acceptum iam per biennium in cuſtodia tenebat. Huic veniam admiſſi non aliàs impetrare poterant, niſi ducatu & aliis quæ ſibi ex defunctis parentibus hæreditario iure competebant, in perpetuum ſe abdicaret. Quod ille nulla ratione ſe facturum proteſtabatur, etiamſi ſibi quicquid ætatis reliquum eſſet in cuſtodia & in vinculis exigendum, etiamſi per omnes cruciatus & per omnia ſuppliciorum genera anima ponenda eſſet. Cumque nihil ſupplicando, nihil pecuniam atque infinita prædia offerendo, nihil ſua vterque erga ipſum regem atque erga rempublicam multa ſæpe bene merita commemorando proficerent; ad vltimum Otto dux quondam Baioariæ ſeipſum regi obtulit, quamdiu vellet, in vinculis habendum, & omnia ſua tanquam priori conuentione nihil actum eſſet, pro arbitratu ſuo diſtribuenda, dummodo propinquum ſuum, qui ſolo ſuarum partium ſtudio in eam calamitatem deuenerat, deditione abſolueret. Adhæc fertur rex atrox nimis dediſſe reſponſum, ipſum & omnia quæ ipſius eſſent, iam pridem deditionis iure in poteſtatem regiam ceſſiſſe, nec eum obiecto quondam crimine adhuc ita purgatum, vt ſui vel ſuarum rerum iure gentium traditionem vllam liberam haberet. Ea vox acerbè prolata, acerbiùs eſt accepta, magnumque odij ſeminarium irarumque fomitem miniſtrauit. His authoribus orta ſeditio ita breui totum Saxoniæ populum quaſi rabie quadam infecit, vt omnis dignitas, omnis conditio, omnis ætas, quæ modò faciendis ſtipendiis idonea foret, vno animo, pari voluntate, ad arma conclamaret, & ſe ſub ſacramento promitteret, aut obſtinatè morituros, aut gentem ſuam in libertatem vindicaturos. Erant in ea coniuratione principes iſti: Wezel Magdaburgenſis archiepiſcopus, Bucco Halberſtatenſis epiſcopus, Hezel Hildenesheimenſis epiſcopus, Werenher Merſporgenſis epiſcopus, Eil-

berthus

berthus Mindenſis epiſcopus, Immet Poderbrunnēſis epiſcopus, Friderich Mimegardefurdenſis epiſcopus, Benno Miſinenſis epiſcopus, Otto dux quondam Baioariæ, Vto marchio, Dedi marchio, & omni marchione animoſior atque implacatior vxor eius Adela, Egbertus marchio Thuringorū, puer adhuc infra militares annos, Friderich Palatin⁹ comes, Diedericus comes, Adelbertus comes, Otto comes, Conradus comes, Heinricus comes; tum vulgus promiſcuum ſupra LX millia erat, qui ad aſſerendā libertatem patriæ legeſque tuendas promptiſſimo animo manus operamq; ſuam promittebant. Et verè diuinitus oblatam ſibi eſſe occaſionem dicebant, qua iugum iniquiſſimæ dominationis à ceruicibus ſuis excuterent. Dux Saxoniæ necdum aliquis conſtitutus fuerat, quia (ſicut ſuprà memoratum eſt) dux Otto paulo antè humanis rebus exceſſerat, & filius eius Magnus cui ducatus legitima ſucceſſione debebatur, adhuc in caſtello Hartesburg deditus ſeruabatur: & quia rex in bona eius inhiauerat, id præſtolari putabatur, vt malorum pondere ac longæ deditionis tædio fatigatus vltro iure ſuo cederet, & ducatum cui rex voluiſſet, dandum permitteret. Liemarus Bremenſis archiepiſcopus, Eppo Citicenſis epiſcopus, & Benno Oſenbruggenſis epiſcopus, quia in communem ſententiam gentis ſuæ concedere nolebant, de finibus Saxoniæ effugati, ad regem ſe contulerunt, eique toto belli huius tempore indiuidui comites adhæſerunt. Igitur circiter calendas Auguſti adulta iam ſatiſque roborata coniuratione legatos mittunt ad regem tum temporis Goſlariæ conſtitutum, poſtulantes, vt expeditio quam in Polonos inſtituerat, ſibi remitteretur; ſe aduerſum acerrimos hoſtes Luticios die ac nocte in procinctu atque in acie ſtare, & ſi paululum manus remittant, illico finibus ſuis inſultantes aduerſarios & omnia cæde atque incendio depopulantes aſpicere; ad horum vim arcendam vix ſibi ſatis copiarum eſſe; proinde ſtultum fore vt exteris ac longè poſitis gentibus arma inferant, qui domeſticis ac penè inteſtinis ſine intermiſſione bellis quatiantur. Præterea poſtulant, vt caſtella quę ad euerſionem Saxoniæ per ſingulos montes colliculoſque extruxerat, dirui iuberet; vt principibus Saxoniæ quibus ſine legitima diſcuſſione bona ſua ademerat, ſecūdum principum ſuorum iuriſdictionem ſatisfaceret; vt relicta interdum Saxonia, in qua iam à puero reſidens otio atque ignauia penè emarcuiſſet, etiam alias regni ſui partes inuiſeret; vt viliſſimos homines, quorum conſilio ſeque remque publicam præcipitem dediſſet, de palatio eijceret, & regni negotia regni principibus quibus ea competerent, curanda atque adminiſtranda permitteret; vt abdicato grege concubinarum quibus contra ſcita canonum attrito frontis rubore incubabat, reginam quam ſibi ſecundum eccleſiaſticas traditiones thori ſociam regnique conſortem delegiſſet, coniugali loco haberet & diligeret; vt cætera flagitiorum probra quibus dignitatem regiam adoleſcens infamauerat, nunc ſaltem maturato ſenſu & ætate abdicaret. Poſtremò per Deum rogant, vt iuſta poſtulantibus ſponte annueret, nec ſibi magni cuiuſquam atque inuſitati facinoris neceſſitatem imponeret: ſi ita faceret, ſe promptiſſimo animo ei ſicut hactenus ſeruituros, eo tamen modo quo ingenuos homines atque in libero imperio natos regi ſeruire oporteret: ſin autem, Chriſtianos ſe eſſe, nec velle hominis qui fidem Chriſtianam capitalibus flagitiis prodidiſſet, communione maculari. Quòd ſi armis cogere inſtituiſſet; ſibi quoque nec arma deeſſe, nec militaris rei peritiam; ſacramento ſe ei fidem dixiſſe, ſed ſi ad ędificationem non ad deſtructionem eccleſiæ Dei rex eſſe vellet, ſi iuſtè, ſi legitimè, ſi more maiorum rebus moderaretur, ſi ſuum cuique ordinem, ſuam dignitatem, ſuas leges tutas inuiolataſque manere pateretur: ſin iſta prior ipſe temeraſſet, ſe iam ſacramenti huius religione non teneri, ſed quaſi cum barbaro hoſte & Chriſtiani nominis oppreſſore iuſtum deinceps bellum geſturos, & quoad vltima vitalis caloris ſcintilla ſupereſſet, pro eccleſia Dei, pro fide Chriſtiana, pro libertate etiam ſua dimicaturos. Vehementer regem permouit hęc legatio. Verùm conſiliariis eius dicentibus, quòd ad primum belli terrorem tanti motus irarum deflagraturi eſſent, paululum reſumpto ſpiritu, leuiter & contemptim legatis reſpondit, nihilque certi reportantes dimiſit. Quod vbi ſuis nunciarunt, atrox omnium mentibus ira incanduit, ſeque mutuo ſermone, vt contemptum ſui manu vindicarent, hortabantur. Obſtinatum, inquiunt, in malis ingenium, niſi acrior vis adhibeatur, emolliri non poterit, & niſi ad viuum propiuſque medullas mucro adigatur, ſenſum doloris non admittet. Igitur armati in-

ſtructiq́ue Goſlariam contendunt, ibiq́ue mediocri à villa interuallo caſtra locant: ſtatimq́ue efferato animo in eum irruiſſent, & ius ſuum non iam rhetoricis allegationibus, ſed bellicis terroribus expoſtulaſſent, niſi Bucco Halberſtatenſis epiſcopus, & pauci admodum qui ſanum aliquid ſapiebant, impetum tumultuantis turbæ ſalubri moderatione inhibuiſſent. Rex accepto nuncio vicini iamq́ue inſtantis periculi, grauiter mente conſternatus, properè in Hartesburg ſe contulit, eoq́ue ſecum regni inſignia & theſaurorum ſuorum quantam in ea trepidatione potuit partem conuexit. Erant tum temporis cum eo Eppo Citicenſis epiſcopus, & Benno Oſenbruggenſis epiſcopus, eorumq́ue conſilio & priùs tranquilla & nunc turbata republica omnia faciebat. Caſu quoque nuper aduenerat, neſcio quid priuatæ cauſæ acturus in palatio, Bertoldus dux quondam Carẽtinorum. Huic rex quàm ſanctis obteſtationibus ſe purgabat, quòd ducatum eius nulli alij tradidiſſet, ſed Marcwardus priuata præſumptione fines alienos inuaſiſſet; nec ei quicquam de iure ſuo propterea imminutum eſſe, ſi ſuo iniuſſu ſine cõſulto principum honores publicos homo ineptiſſimus temeraſſet. Ille licet hæc ficta eſſe ſciret, & regis malitiam non tam voluntate quàm fortunę violentia correctam eſſe, tamen ſuſcepit ſatiſfactionem, promiſitq; operam ſuã reipublicæ vtilitatibus nuſquam defuturam. Hunc itaque, quia vir erat ſummæ prudentiæ & popularis eloquẽtiæ, cum duobus ſuprà memoratis epiſcopis rex legatum miſit ad Saxones. Ad quos cùm veniſſent, rogabãt eos per Deum, vt ab armis quæ honeſto licet nomine, peſſimo tamen exemplo ſumpſiſſent, maturè diſcederent, nec rem ſupra modum ſupraq; vires ſuas tentarent, quæ à cæteris regni principibus nimiùm improbanda foret, vtpote quam nec ſua nec maiorum ſuorum memoria vnquam gens vlla tẽtaſſet; iuſtam eorum eſſe cauſam, quos ſummis ſæpe iniuriis regis inclementia ad hæc extrema experienda coëgiſſet; honori tamen ſuo magis conſulendum quàm iracundię, & deferendum regiæ maieſtati, quæ apud barbaras etiam nationes ſemper tuta inuiolataque fuiſſet; proinde remiſſo armorum ſtrepitu, pacatis animis, ſopitis ſimultatibus, tempus locumq́ue conſtituerent, quò rex totius regni principes euocaret, vt iuxta communem ſententiam & obiecta purgaret, & quę correctionis egere viderentur, corrigeret. Ad hęc illi, Non eadem, inquiunt, cæteris regni principibus & nobis incumbit neceſſitas rebellionis. Cæteris enim gentibus vacatione data, & penè feriatis omnibus, nos ſolos ſibi peculiariter elegerat, quos ſecundum prophetæ elogium in plauſtris ferreis trituraret; quorum regionibus poſt initum ſemel principatum nunquam excederet; quibus poſt erepta patrimonia libertatem quoque eriperet, & natalibus omnium infamatis duriſſimæ ſeruitutis iugum iniiceret; ad quorum oppreſſionem ſingulis montibus colliculiſq́ue pręſidium imponeret, vt aquas noſtras pecunia bibere, & ligna noſtra precio comparare cogeremur; quorum vxores & filias militibus ſuis publicæ libidinis victimas proſtitueret; quorum terram (quod omnium quæ paſſi ſumus grauiſſimum ducimus) inauditis adinuentionibus, nec Chriſtiano ore nominandis criminibus inceſtaret. Si cum cæteris regni principibus hæc nobis communis eſſet iniuria, meritò ad illorum cognitionem communemq; audientiam nos reiiceret: nunc autem cùm nobis aut priuata calamitate cadendum, aut priuata virtute iniuriis ſit obuiam eundum, nihil noſtra intereſt ſuper noſtris miſeriis aliorum expectare ſentẽtiam. Quapropter ſi eum malefactorum tandem aliquando piget pœnitetq;, in argumentum non fictæ pœnitentiæ caſtella quæ in perniciem noſtram extruxit, abſque procraſtinatione diruat; patrimonia nobis per vim ſeu per calumniam erepta reſtituat; poſtremò iuſiurandum nobis det, quòd legitima genti noſtræ à primis temporibus conſtituta nunquam deinceps infringere moliatur. Si hoc facit, licet ſæpe eluſi, ſæpe verbis pacificis in dolo irriſi, tamen vtcunque adhuc credimus bona pollicenti: ſin autem, omni dilatione relegata, nec expectatis aliarum gentium aut aliorum principum decretis, iugum quod ceruicibus noſtris impendet excutere conabimur, liberoſq́ue noſtros noſtra vel morte vel victoria in libertatem aſſeremus. In hæc verba legatos dimiſerunt. Qui iterum miſſi, iterumq́ue remiſſi in eadem eos ſententia obſtinatos inuenerunt. Itaque omnes vias per quas deſcẽſus eſſe poterat de caſtello adhibitis cuſtodibus obſeruari ſtatuerunt, ſumma ope id præcauendum æſtimantes, ne qua ei copia fieret effugiendi, & in alias regni partes bellum transferendi. Et profectò ſi id rite curaſſent, facili diſpendio & paucis admodum

diebus

diebus res conficeretur,quę poſtmodum tanto tempore tracta,in extremum penè diſcrimen cunctas regni prouincias attraxerat. Neque hoc ipſum regem latebat.Idcirco modis omnibus intentus agebat, qualiter hoſtium cuſtodias falleret, & de anguſtiis Saxoniæ in latiſſimam regni aream bellum traiiceret,maximeque ad epiſcopos Rheni,quos ſibi ob crebra ſua merita fidos firmoſque in aduerſis fore ſperabat. Caſtellum in altiſſimo colle ſitum erat, & vno tantùm itinere,ipſoque difficillimo adiri poterat. Cætera montis latera vaſtiſſima ſylua inumbrabat,quæ exinde per multa millia paſſuum continua vaſtitate in latum extenditur, vſque ad confinium Thuringiæ. Et ideo nulla obſidentium diligentia concluſis egreſſum vel ingreſſum eripere poterat.Rex collato cum ſuis cōſilio frequentes ad eos legatos mittebat,pacem poſtulans,& omnium quæ illos offenderant, emendationem pollicens.In quam actionē intentis ſuſpenſiſq; omnibus,& iam propter res bene geſtas immatura ſecuritate torpentibus,nocte quadam cùm nihil minùs ſuſpicarentur, ipſe Bertoldum ducem & duos ſuprà memoratos epiſcopos & alios pleroſque familiares ſuos ſecum aſſumpſit, & præmiſſis ante ſe in ſarcinis regni inſignibus, & quanta tempus & res patiebantur parte theſaurorum, clàm egreſſus eſt de caſtello,dato negotio his qui intus remanebāt,vt poſtera die quāta poſſent arte præſentiam ſui ſimularent,& hoſtium animos à ſuſpicionibus fugæ ſuæ auocarent. Triduo per vaſtiſſimam ſyluam ieiuni,vt ferunt,gradiebantur,anguſtiſſimo & paucis antehac comperto tramite, quem venator quidam dux itineris,dum venandi ſtudio ſolertiùs ſyluarum abdita rimaretur,deprehenderat, vndique circumſpectantes gladium,& ad quemlibet perſtrepentis auræ ſonitum incurſus hoſtium,iamq; iugulo incumbentem interitum formidantes. Quarto die inedia,vigiliis ac longo itineris labore vſque ad extremam laſſitudinem conuecti, Eſchenewege peruenerunt, vbi cibo ſomnoq; paululum recreati,poſtero die idibus Aug.cùm iam miles frequentior ad regem confluere cœpiſſet,Herueldiam contenderunt. Quatuor deinceps diebus ibidem commoratus eſt, operiens exercitum quem in expeditionem contra Polonos de toto regno ſuo euocauerat. Iam enim dies inſtabat,quem coadunando militi conſtituerat. Adelbero Wirceberg. epiſcopus,Herimannus Babenberg.epiſcopus,& alij pleriq; principes qui ad militiam proficiſcentes in vicina loca iam deuenerant, audito quod acciderat,properè ad regem adhuc Herueldiæ conſtitutum concurrerunt. Rudolphus dux Sueuorū cum epiſcopis Rheni,Sueuiæ,atq; Baioariæ circa Moguntiā caſtris poſitis nunciū regis præſtolabatur, per quem certiùs edoceretur,quonam in loco ei occurrere deberet. Audierat enim eum ab hac expeditione ad alia regni negotia animum reuocaſſe, ſed quænam mutandæ ſententiæ neceſſitas repentè incidiſſet,certò non compererat. Plerique tamen iactitabant, eum coniurationis huius conſcium participemq; extitiſſe, ideoque tam lento gradu ad militiam procedere,ne aut regi in tanto diſcrimine contra propoſitum ſuum pudore victus auxilium præberet,aut ſi negaret,defectionem ſuam conſiliumque immaturè prodere cogeretur.Rex itaque miſſis nunciis mandauit,vt tam ipſe quàm cæteri qui cum eo erant principes,citato quantum poſſent itinere,ſibi occurrerent in villa quæ dicitur Capella,haud procul ab Herueldia. Quò cùm veniſſent, pedibus eorum prouolutus orabat per reſpectum Dei,ſub cuius teſtificatione ſibi fidem dixiſſent,vt ſuper infelicibus euentis ſuis miſererentur, pariter & indignarentur;cōmunia ipſorum beneficia prærepta ſibi eſſe paucorum malignitate, qui immemores iuriſiurandi, immemores beneficiorum quibus eos ſæpenumero & priuatim & publicè ſibi obligaſſet,cum regno etiam vitam ſibi eripuiſſent, niſi fugæ præſidio periculum declinaſſet; violatæ regiæ maieſtatis iniuriam non ad ſe ſolùm pertinere;publicam eſſe contumeliam omnium eorum qui ſe regem creaſſent, & quorum auxilio ab improbis hominibus tutus eſſe debuiſſet: proinde omnes pro virili portione ſatagerent,ne regia dignitas quam à maioribus ſuis honeſtiſſimam atque præclariſſimam acceperant, ſua ignauia fuſcaretur, néve tam peſſimum exemplum ſuorum temporum ad poſteros ſuos inultum tranſmitterent. Hæc memorando,tam deformitate caſuum ſuorum quàm miſerabilis querimoniæ proſecutione omnibus qui aderant lacrymas excuſſit. Erant qui cenſerent, quomodo in expeditionem contra Polonos armati inſtructique veniſſent,vt protinus in Saxoniam exercitus duceretur, & recentis contumeliæ vulnus recentis vindictæ antidoto curaretur. Alij,

decernebant, non esse rem præcipitanter aggrediendam, gentem Saxonum esse robustissimam, & bellorum vsu propter ingenitam feritatem exercitatissimam, quæ insuper frequentibus iniuriis efferata, ruptis iam omnibus iuris & legum retinaculis, aut mori aut vincere sit obstinata: propterea danda sibi esse, quibus domum redeant, copias instruant, impensas augeant, vt multiplicatis sumptibus ad protrahendum in quaslibet moras bellum durare valeant. Horum sententia ab omnibus comprobata, decreuit rex, vt septimo die post festum sancti Michaelis miles in expeditionem adunaretur in villa Herueldensis monasterij quæ dicitur Bredingen. Ita assumptis secum qui aduenerant principibus, abiit Triburiam & cætera circa Rhenum loca inuisere. Missis etiam circumquaque nunciis obnixè non solùm principibus, sed & popularibus, ne à se deficerent supplicabat, multa largiendo, plura pollicendo, nonnullis etiam sua restituendo, quæ superioribus annis, dum prosperis successibus immoderatiùs indulgeret, per calumniam abstulerat. Saxones comperto, quòd elusis custodibus suis rex in alias regni partes euasisset, vehementer sunt contristati, arbitrantes, id quod res exigebat, nihil sibi deinceps otij aut remissi habendum, nec pestem hanc, vt hactenus, intra domesticos parietes cohibendam, sed reuelata facie bellum publicum cum hoste publico gerendum; ideoque sibi expedire, vt quantascunque possent gentes & regna aduersus regem concitarent. Protinus legatos miserunt ad Thuringos auxilium petere & rogare, vt ipsi pro sua quoq; libertate, & frequentibus contumeliis, quibus lacessiti fuerant, arma sumere non pigritarentur. Thuringi celeberrimo conuentu habito in loco qui dicitur Triteburc, vbi legationem Saxonum audierunt, promptissimè assensi sunt, nec vlla vnquam legatio lætioribus acclamationibus excepta est. Nec mora, iusiurandum dant, nusquam se defuturos negotio, communem sibi esse cum eis rebellandi necessitatem, & ideo commune periculum, communem etiam si Deus annueret victoriam futuram, seque vsque ad extremum spiritum pro communi vtilitate dimicaturos. Denunciant præterea abbati Fuldensi, & abbati Herueldensi, & cæteris principibus qui in Thuringia prædiorum aliquid haberent, vt ad ferendum genti suæ auxilium die statuto coniuraturi venirent: ni id facerent, se bona eorum protinus omnia direpturos. Legati etiam regis superuenerunt, ingentia eis beneficia pollicentes, si fœdus Saxonum bellique societatem respuerent: sed cum graui contumelia sunt repulsi, in tantum, vt nec manibus in eos furor populi temperasset, nisi paucorum sapientium moderatio propter ius gentium, quo legatis est deferendum, intercessisset. Archiepiscopus Moguntinus Erpesfurd eo tempore morabatur. Hunc adorti in communem sententiam concedere vrgebant, nec priùs regionibus illis excedere passi sunt, donec datis obsidibus fidem suam firmaret, nihil se aduersum eos armis aut consilio moliturum: quanquam nonnulli existimarent, tam eum quàm archiepiscopum Coloniensem, & alios plerosque Rheni principes iam à principio coniurationis huius conscios participesque extitisse; id tamen dum incertus adhuc rerum euentus pendebat, summa ope dissimulabant. Igitur quoniam in exteras gentes regem persequi consilium non erat, omnem operam suam ad expugnanda castella eius verterunt. Hæc autem sunt castella quæ ipse, postquam pater eius decesserat, extruxit, quæ tamen ad præsens memoriæ occurrant, Hartesburg, Wigantenstein, Moseburg, Sassestein, Spatenberg, Heimenburg, Asenberg, Vokenroht. Friderici Palatini comitis fuerat; idque ei rex quadam legum violentia eripuerat, præsidiumque suum imposuerat: Luineburg quoque, oppidum maximum Ottonis ducis Saxonici, situm in confinio Saxonum & Luticiorum, occupauerat, militesque lectissimos cum Eberhardo filio Eberhardi comitis de Ellenburg imposuerat, non aliam ob rationem, nisi quòd omnia quæ prædicti ducis fuerant, in potestatem regiam iure deditionis per Magnum filium eius venisse argumentabatur. Alia præter hæc quàm plurima extruere aggressus fuerat, sed eum ab incepto repentè oborta bellorum tempestas reuocauit. Herimannus frater ducis Saxonici iam pridem, antequam rex Saxonia effugaretur, Luineburg obsederat, militesque regis, quoniam temere ingressi alimenta non habebant, paucis diebus ad deditionem coëgit: nec tamen dimittere victos aut punire volebat, sed intra oppidum diligenti custodia ne effugerent obseruatos, secundum prophetam pane arcto & aqua breui sustentabat, mittensque ad regem, mandauit, vt si suos qui obsidebantur, viuos incolumesq; recipe-

recipere vellet, Magnum fratris sui filium deditione absolueret, sibique remitteret; ni id faceret, se de his tanquam de hostibus, qui fines alienos contra leges inuasissent, iuxta leges gentis suæ capitale supplicium sumpturum. Diu rex quid ageret ambigebat, inhumanum scilicet fore sciebat, si suis extrema necessitate circumuentis non consuleret, sed reputabat econtra quantum rationibus suis deperiret, si eum, de cuius interitu sibi totius Saxoniæ dominatum pollicitus fuerat, dimitteret, suique compotem faceret, præsertim cùm propter recentes iniurias, quibus eum iam triennio in custodia habitum afflixerat, grauiùs cæteris omnibus rempublicam vexaturus timeretur. Non paucis diebus hęc deliberatio eum incertum suspensumque tenebat, & profectò vicisset auaritia, priuatisque vtilitatibus salutem militum posthabuisset, nisi principes regni crebris legationibus fatigati ab his qui obsidebantur, vnanimi consilio eum adôrirentur, & non tam supplicando quàm comminando & terrendo ab sententia deducerent. Itaque in Assumptione sanctæ Mariæ, cùm adhuc Herueldiæ esset, misit qui Magnum custodiæ exemptum suis restituerent, & eos qui in prædicto castello iam puniendi seruabantur, obsidione & periculo liberarent. Thuringi quoque conglobata ex vicinis locis multitudine Heimenburg castellum obsederunt, paucisque diebus vi & armis oppugnatum ceperunt, atque succenderunt. Eos qui intus erant, castello euerso, dimiserunt impunitos, vt scilicet se probarent, non hostili odio aduersus regem arma sumpsisse, sed tantùm vt iniurias quibus regio eorum per calumniam opprimebatur, propulsarent. Protinus alij castello quod Asenberg dicebatur, exercitum admouerunt, & quia propter difficultatem locorum militari manu capi posse desperabatur, castris circumquaque positis satagebant, ne cui ingrediendi vel egrediendi copia fieret, vt quos humana vis non poterat, alimentorum inopia expugnaret; haud dubiè scientes, quòd cibaria quantumuis copiosè congesta, multitudini quæ intus erat, in longum tempus sufficere non possent. Interea rex videns coniurationem magis magisque indies conualescere, copiasque hostium augeri, conterritus etiam damno castellorum suorum, quorum alia iam capta, alia summo molimine oppugnari audiebat, rogauit Moguntinum & Coloniensem archiepiscopos, vt Saxones conuenirent, & turbatis rebus aliquod remedium inuenire conarentur: qui dicto obtemperantes, mandauerunt principibus Saxoniæ, vt sibi in monasterio Corbeiensi IX calendas Septembris occurrerent, de communi commodo tractaturis. Episcopus Coloniensis, casu nescio an per industriam remoratus, die statuto non venit, nuncios tamen misit, qui pro se causam dicerent, promittens omnibus quæ ipsi de suis reipublicæ vtilitatibus rationabiliter statuissent, se promptissimè assensurum, & pro communi salute, quantum posset, operam daturum. Moguntinus archiepiscopus residens cum Saxonibus qui occurrerant, sedulò nitebatur pacare eos, regique reconciliare; sed illi econtra, præter vulgatas vbique iniurias suas, quibus ab eo vehementer attriti fuerant, graues causas afferebant quibus probarent, eum sine magna Christianæ religionis iactura non posse vlterius regnare, ea scilicet in familiarissimos amicos, ea in vxorem, ea in sororē propriam abbatissam de Quidelenburg, ea in alias personas naturæ necessitate sibi coniunctissimas facinora patrasse, quæ si secundum ecclesiasticas leges iudicarentur, & cōiugium, & militiæ cingulum, & omnem prorsus seculi vsum, quanto magis regnum abdicare censeretur. Longis itaque contentionibus ad hunc finem postremò res deducta est, vt decernerent XII ex sua gente, XII ex parte regis obsides dari, quorum fide interposita, ipsi tutò ad colloquium venire possent cum cæteris principibus regni, vt causæ, quas aduersus regem afferrent, eorum iudicio discuterentur & terminarentur, ipso rege, si ita expedire videretur, præsente, & crimina quæ obiicerentur, si posset, refellerē. Dandis accipiendisq; obsidibus dies statutus est idus Septembris infra Thuringiam, in loco qui dicitur Hoenburg. Habendo autem cum principibus colloquio dies statutus est 13 calend. Nouembris, in confinio Thuringiæ & Hassiæ, in villa quæ dicitur Gerstengen. In hanc conditionem discessum est. Saxones tamen de apparatu belli & oppugnandis regis castellis, nihil propterea remittebant. Cumque regi quæ gesta fuerant, nunciata fuissent; visum est his qui partes eius adiuuabant, multum abhorrere à maiestate regia, vt ipse Saxonibus pro se obsides daret, nimiumque grauari nomen regium fœdissimæ cōditionis iniuria; quapropter Moguntinus & Coloniensis episcopi statuta die Hoen-

burg profecti, obtinuerunt, vt omissis ex vtraque parte obsidibus, ipsi tantùm pro pace firmanda fidem suam interponerent, & hoc pignore venturis ad colloquium principibus omnem periculi metum adimerent. Interea rex legatos misit ad Luticios, gentem Saxonibus infestissimam, eisq; infinitam pecuniam promisit, vt Saxonib. bellum inferrent, asserens eos nunc intestinis simultatibus occupatos facili externorum bellorum impulsu posse vsque ad internicionem deleri. Quod vbi Saxonibus compertũ est, ipsi quoq; nuncios ad eos miserunt, & multo copiosiorem eis pecuniam promiserunt, vt ab infestatione sua tam iniquo tempore quiescerent: quod si non facerent, ne inani opinione fallerentur, se vtriq; hosti, si ea necessitas incumbat, & multitudine & virtute militum posse sufficere. Barbarorum alij regis, & alij Saxonum fœdus pecuniamq; suscipiendam clamitabant, vnde orta per imperitę multitudinis intemperantiam seditione, tanta se cæde dilaniauerunt, vt multa millia hominum in ea congressione interfecta referantur, atque ita deinceps multis diebus in seipsos & in sua viscera hostili gladio debacchantes, externis bellis necessariò supersedere cogebãtur. Rex quoq; Danorum memor firmatæ iam pridem cum rege pactionis, cum exercitu nauali applicuit ad Saxoniam, & tractis per longa terrarum spacia nauibus in fluuium, qui administrando negotio opportunus videbatur, igne & ferro regionem infestare parabat: sed miles eius vehementer detrectabat militiam, obiiciens quòd sibi, quoties externorum hostium incursionibus quaterentur, Saxones pro muro fuerint, nec vllis vnquam, cùm facultas suppeteret, lacessierint iniuriis: postremò si calamitatem quę ad præsens vrgeret, quandoq; propulsarent, graues pœnas iniustæ huius infestationis à populo Danorum exacturos. Cùm hæc priuatim & publicè iactitarent, rex veritus, ne in eo discrimine à milite desertus, ludibrio fieret hostibus, naues retrahi iussit, & nulla regioni clade illata, Saxonia excessit. Ita tantus ille bellici apparatus feruor impunè deflagrauit. Principes Saxoniæ 13 calendas Nouembris iuxta condictum venerunt in Gerstengun cum 14 millibus armatis, cætera multitudine ad custodiam regionis atque in obsidione castellorum derelicta. Aderant etiam ex parte regis Moguntinus archiepiscopus, Coloniensis archiepiscopus, Mettensis episcopus, Babenbergensis episcopus, Gozelo Lottheringorum dux, Rudolphus Sueuorum dux, Bertholdus Carentinorum dux, missi à rege, vt causam quam aduersum se afferrent, discuterent. Ipse eò venire noluit, sed in ciuitate Wirceburg exitum rei præstolabatur, præcauens scilicet, ne tumultuantis populi furor, sua magis præsentia efferatus, aliquid forsitan in se, quod secus esset, admitteret. Igitur principes Saxoniæ principum qui a rege venerant, pedibus prouoluti rogabant per Deum, vt ad ventilãdam causam suam intenti cognitores, & iusti iudices adessent, nec perpenderent, quantum quaque in republica inusitatum opus aggressi essent, sed quæ calamitas eos ad hæc extrema coëgisset. accepta deinde dicendi copia suas singuli iniurias exposuerunt, quæ in ipsos singulos, quæ etiam in gentem suam rex nefanda facinora commisisset, quibus præterea inauditis criminibus ipsam regij nominis maiestatem polluisset. Obstupuerunt principes qui a rege venerant, & præ immanitate scelerum secundum prophetam tinniebant aures omnium, nec eos, quòd pro libertate sua, pro coniugibus, pro liberis, arma sumpsissent, sed quòd intolerabiles contumelias muliebri patientia tamdiu supportassent, culpandos censebant: cumque toto triduo consilia contulissent, & quid facto opus esset, communi sollicitudine perquirerent, hæc postremò cunctis sententia conuenit, vt reprobato rege, alium qui gubernando regno idoneus esset, eligerent. Id tamen haud temere publicari placuit, donec rege per occasionem pacis in remotiores partes regni abducto, cum cæteris regni principibus consilium hoc communicarent: propter hoc vulgari iubent in plebem, in hanc sententiam vtriusque partis principes consensisse, vt Saxones regi pro admissa in eum atq; in rempublicam temeritate satisfactionem congruam proponerent, rex autem eis & facti impunitatem, & iniuriarum, quibus ad defectionem eos coëgisse insimulabatur, de cætero securitatem sub iureiurando promitteret. His rebus conficiendis tempus statutum est in Natale Domini, rege eam festiuitatem Coloniæ celebraturo. Et profectò Rudolphum ducem ibidem absque dilatione regem constituissent, nisi ille pertinaciter resistendo iuraret, nunquam se in hoc consensurum, nisi à cunctis principibus conuẽtu habito sine nota periurij, integra existimationę sua, id facere posse decerneretur.

Saxones

Saxones in ſua cum pace redierunt. Cæteri principes Wirceburg profecti ſunt, regi quæ geſta fuerant nunciaturi: qui protinus nihil hæſitans, pedibus (vt dici ſolet) in ſententiam abiit, & dummodo pax conueniret, quaſcunque conditiones impoſuiſſent, ſe promptiſſimè laturum ſpopondit. Celebrata ibidem omnium ſanctorum feſtiuitate, Ratiſponam ire inſtituit, animaduertens quòd principes Rheni aliquantula Saxonici furoris labe iam infecti, minus minuſque indies ad exhibenda ſibi obſequia deuoti ac beneuoli eſſent. Cumque inter eundum aliquot diebus Nurnberg moraretur, quidam qui lateri eius iam diu familiariſſimè obuerſatus fuerat, Regenger nomine, incertum, aliorum inſtinctu, an priuato in eum odio ſuſcitatus, repentè prorupit in medium, & ducibus Rudolpho ac Bertholdo graue aduerſus eum crimen detulit. Ego, inquit, & alij plerique quos peſſimæ machinationis ſuæ rex idoneos fore adminiſtros ſperauerat, nuper multis precibus magniſque pollicitationibus ab eo ſollicitati ſumus, vt vobis ac cæteris regni principibus Wirceburg conuenientibus, & ſecretioris colloquij gratia paululum à multitudine remotis, armati in vos irrueremus, & trucidatis ſeditionis authoribus, ipſum periculo, rempublicam perturbatione liberaremus. Et cæteri quidem ſatis impigrè ſuſceperunt negotium: ſolus ego tam iuſtitiæ reſpectu quàm futuri iudicij metu detrectabam opus nefarium, & quātum obluctari obſtinatæ ſententię audebam, dehortari eum conabar à propoſito. Quapropter tanta in me incanduit indignatione, vt à contubernio ſuo, quo me hactenus cæteris familiariùs perfruitum optimè noſtis, protinus me amoueret, & iugulandum apparitoribus ſuis obieciſſet, niſi periculum imminens penetralibus properè excedendo declinaſſem. His dictis in argumentum fidei locum expreſſit, conſcios nominauit, & ſi rex inficiaretur, paratum ſe ait, cum ipſo, ſi id leges paterentur, vel cum quouis homine cōſerta manu, rem diuino iudicio committere. Vehementer hæc verba permouerunt prædictos duces, cùm eſſet is qui deferebat, homo haud obſcuri nominis in palatio, & apud ſuos inuiolatæ exiſtimationis. præterea ea res potiſſimùm dictis fidem conciliabat, quòd rex & aliis quibuſdam principibus ſuis ſimili modo necem parauiſſe, & pleroſque ex familiaribus ſuis etiam occidiſſe iam pridē infamatus fuerat. Itaq; legatos ad eum mittunt, mandantq; ſe iam nulla religione teneri ſacramenti, quo ei fidem ſubiectionemq; firmaſſent, cùm ipſe prior fidem prodidiſſet, & de ſalute ſua tractātibus inſidias machinatus fuiſſet: proinde niſi obiecta diluiſſet, nullam deinceps a ſe vel in tranquillis rebus fidem, vel in perturbatis auxilium ſperare deberet. Ægrè nimis id paſſus rex, ſtatim ad populum retulit de importunitate Rudolphi ducis, qui vt inuadēdi regni occaſionem inueniret, cùm verum ſibi crimen impingere non poſſet, falſis ſuſpicionibus & arte compoſitis rumoribus impeteret, & obruere conaretur innocentiā ſuam: ſed procul, ait, faceſſant verborū pugnæ, ceſſent callida argumentorum phantaſmata, ego non verbis, ſed manu mea refellam mendacium, & neglecta interim regij nominis maieſtate, cum ipſo duce R. cōgreſſus, detegam cuniculos fictæ huius criminationis, qua malitiam ſuam palliare conatur, vt ſi regnum amiſero, non mea culpa, ſed per illius ſupplantationem periuriumq; intelligat amiſiſſe. Tunc Vdalricus de Cosheim, vnus ex his qui conſilij participes, & ſceleris adminiſtri deſtinati fuiſſe accuſabantur, lenibus verbis dolorem regis mitigare ſtudebat, rogabatq; eum, ne aliquid quod infra regiam magnificentiam eſſet, vi doloris impulſus profiteretur, ſe melius multoq; rectius cum Regingero, vel cum quolibet homine collata manu & ſuam & ipſius innocentiā aſſerturum: ſtatimq; ad ducem R. abiit, ſeq; paratum dixit, quocunq; modo ipſe æquum iudicaſſet, mendacium Regingeri refellere. Ille ſatisfactionem nec ſuſcepit, nec aperta fronte abnuit, ſed ait ſe ſuper hac re deliberatione cæterorū principum ſententiam expectaturum. Rex ſicut inſtituerat, Ratiſponam contendit, omnibus inuiſus, omnibus ſuſpectus, nec ipſe iam cuiquam hominum ſatis fidei habēs, cùm hi quoque, quos intima familiaritate ſibi deuinxerat, ad primam ingruentis tempeſtatis nubeculam à ſe defeciſſent. Interea Saxones crebris legationibus vrgebant principes Rheni, vt vel ſibi conſtituendi regis poteſtatem facerent, vel ipſi quomodo & dignitate & multitudine ſuperiores eſſent, quemcunque vellent, Saxonibus ſuffragium ferentibus, eligerent & conſtituerent, nec ſinerent rempublicam vnius hominis ignauia ad extremam vſque vaſtitatem deperire. His accenſus archiepiſcopus Moguntinus, cui potiſſimùm propter primatum Moguntinæ ſedis eligendi &

conſecrandi regis autoritas deferebatur, principes de toto regno Moguntiam euocauit, vt communi conſilio Rudolphum ducem regem conſtitueret; quod vbi regi compertum eſt, aſſumptis ſecum quoſcunq; donis vel promiſſis ad ſtudium ſuarũ partium allicere potuit, concitus de Baioaria remeauit, ratus ante omnia impediendæ tantæ rei curam agendam. Cumq; prope Wormatiam in locum qui dicitur Louendeburg, veniſſet, grauiſſima ægritudine correptus, multis diebus lecto decubabat, ſpemq; maximam hoſtibus ſuis fecerat, tantos irarum motus ſine ſanguinis effuſione poſſe confici: ſed ab infirmitate vix dum plenè recreatus Wormatiam feſtinauit, vbi cum magna pompa à ciuibus in vrbẽ ſuſceptus eſt, qui & paulo antè, vt ſua erga eum ſtudia clariora facerent, milites epiſcopi ingreſſum eius prohibere tentãtes, vrbe expulerant, & ipſum epiſcopum, niſi maturè fuga lapſus ciuitate exceſſiſſet, comprehendiſſent & vinctum ei miſiſſent. Venienti ergo & armati inſtructiq; obuiam procedunt, non ad vim faciendam, ſed vt conſpecta eorum multitudine, armorum apparatu, expeditorum iuuenum frequentia, animaduerteret in arduis rebus ſuis, quantum ſpei in eis ponere debuiſſet; operam ſuam benignè ſpondent; iuſiurandum dant; ſumptus ad bellum adminiſtrandum ex ſua re familiari ſinguli pro virili portione offerunt; & quoad viuant, pro honore eius deuotè ſe militaturos confirmant. Ita rex, ciuitate munitiſſima potitus, hanc deinceps belli ſedem, hanc regni arcem, hanc, vtcunque res cecidiſſent, tutiſſimum aſylum habere cœpit, eò quòd eſſet & ciuibus frequens, & murorũ firmitate inexpugnabilis, & vbertate circumiacentium regionum opulentiſſima, & omnibus quæ in bello vſui eſſe ſolent, copiis inſtructiſſima. Porrò hi qui ab archiepiſcopo Moguntino ad colloquium Moguntiam euocati fuerant, audito quòd rex concitus aduentaret, plures metu perculſi eò venire diſſimulauerunt, pauci qui venerunt, cùm de tantis rebus ſine aliorum principum diſcuſſione ſententiam ferre non auderent, irriti fruſtratiq; diſceſſerunt; ad quos rex legatos mittens, multis precibus eis vix & ægrè extorſit, vt ſibi familiaris colloquij gratia in Oppenheim occurrerent. Quò dum datis vtrinque obſidibus propter periculi ſuſpicionem veniſſent, pedibus eorum prouolutus, ſuppliciter orabat, vt memores iuſti iudicis Dei, memores ſacramenti quo ſe Deo mediante obligaſſent, fidem ſibi ſeruarent in aduerſis; ſi quid antehac exceſſiſſet, iuuenilibus annis, & ætati in vitium pronæ veniam darent; deinceps & malo correctum, & annorum ſenſusq; maturitate roboratum, quæ paruuli ſint euacuaturum, & quæ virtutis, quæ honoris, quæ regiæ dignitatis, quæ poſtremò virum deceant, cogitaturum & amplexurum. Ad hæc illi reſponderunt, fruſtra eum à ſe fidem expetere, quam ipſe nec Deo vnquam, nec homini præſtitiſſet, de quo ambigerent, in pace an in bello, amicis an inimicis infeſtior ſuſpectiorque eſſet, quique ante paucos dies, poſitis ſibi in Wirzeburg, & de ſalute eius tractantibus, clanculo carnifices mortemque præparaſſet: ſin aliquid haberet obtendere, aut per quorundam factionem falſis criminibus ſe impetitum putaret, ſineret Vdalricum de Cosheim, ſicut profeſſus fuiſſet, manum conferre cum Regingero, vt ſi viciſſet, eos deinceps fidos ſibi obnoxioſque ſine omni in perpetuum contradictione haberet. Libenter rex ſuſcepit conditionem, ſtatuitque vt certo die poſt octauum Epiphaniæ congreſſi prope Moguntiam, in inſula Rheni, quæ dicitur Marowa, vtriuſque partis allegationem iuſto iudici Deo decernendam permitterent. Ea tempeſtate hi qui in Hartesburg erant, multa & pręclara militaris audaciæ facinora fecerunt. Nam ſæpenumero erumpentes, prædas in vicinis regionibus & ſtrages hominum non modicas agebant, & priuſquam Saxones ad vim arcendam frequentes confluere poſſent, ſe in caſtellum receperant. Maximè autem Goſlarienſibus propter viciniam exitiales erant. Plurimos enim eorum peremerunt, & bona eorum quæ extra villam reperta fuiſſent, crebra incurſione populabantur, & mercatores exterarum gentium, ne conſuetas merces eò conferrent, metu vitæ amittendæ inhibebant. Cumque tempore quodam ad modicum inter eos pax conueniſſet; quidam ex caſtello Goſlariam priuatæ rei aliquid ibi acturi venerunt, vbi cibo potuq; diſtenti, dum nimia potione incaluiſſent, ſicut ebrietas mater eſſe ſolet iurgiorum, cœperunt aduerſum eos cum quibus accumbebant, ineptos inconditoſq; ſermones iactitare, & Saxonibus ignauiã exprobrare, quòd non militari ſed ouina mente aduerſus regem arma ſumpſiſſent. Indignati qui aderãt Saxones, ſeditione cõcitata, eos trucidauerunt, foraſq; proiecerunt. quod vbi his

qui

qui in Hattesburg erāt, compertum est, dedita opera se in vltionem sociorum suorum accinxerunt: & quia villam viris fortibus, vallis & seris vndiq; munitam incursare haud satis tutum putabatur, dolo eos circumuenire parabant. Erat quidam Goslariæ præfectus Bodo nomine, regi tempore pacis acceptissimus, nunc quoque turbata republica fidem inuiolatam ei seruans, occultè tamen metu Saxonum, ne deprehensus factione vulgi omnia sua amitteret. Is edoctus ab his qui in castello erant, pastores, qui Goslariensium pecora seruabant, precio corrupit, vt gregem paulo longiùs à villa in pastum eiicerent. Missi de castello equites ea protinus abegerunt, cæteri in montibus & syluis armati se abdiderunt. Perlato Goslariam rumore abactorum pecorum, vnanimiter ad arma conclamant, summis omnes viribus in certamen ruunt, nec quisquam alterum operiebatur, sed citato quisque, quantum poterat, equo prior hostem insequi prædamque excutere contendebat. Illi paululum fuga simulata, cedebant insequentibus, donec eos vltra locum insidiarum incautos protraherent. Tunc sublato vndique clamore, tam hi qui in castello remanserant, quàm hi qui in vicinis montibus se occultauerant, impetum in eos fecerunt, & tam diu palantes fugientesque prosternebant, donec non ratio, sed fusi sanguinis horror ac satietas occisioni finem faceret. Propter hæc & alia huiusmodi placuit Saxonibus proximum castello collem occupare, militesque imponere, qui contra excursiones hostium sine intermissione intenti sollicitique excubarent. Nec sic tamen audaciæ eorum modum imposuerunt, sed vbicunque opportunitas se præbuit, multa & in eos a quibus asseruabantur, & in alios prouinciales hostilia fecerunt. Interea instante iam Natali die Domini, milites regis qui Asenberg obsidebant, assiduò legatos ad regem mittebant, rogantes per Deum, vt ad ereptionem eorum aliquod consilium exquireret, quomodo deficientibus alimentis extrema iam inedia tabescerent, & nisi maturè periclitantibus consuleretur, aut moriendum sibi esse, aut in hostium potestatem concedendum. Rex Moguntinum & Coloniensem archiepiscopos ad colloquium euocans, obnixè rogauit, vt Saxones conuenirent, agerentque cum eis, vt ab oppugnatione castellorum, datis saltem ad modicum tempus induciis recederent. Illi quanquam laborem hunc in irritum cessurum haud dubiè scirent, tamen quia molestus eis erat, facturos se quod rogabantur promiserunt, statímque missis legatis, mandauerunt principibus Saxoniæ, vt sibi proxima hebdomada post epiphaniam Corbeiæ ad colloquium occurrerent. Hoc anno post exortum bellum Saxonicum, nulla deinceps exactio facta est decimarum in Thuringia, gaudentibus Thuringis, quòd occasionem inuenissent, vt traditas sibi à patribus leges manu militari tuerentur, & dolente rege, quòd dum decimis immoderatiùs inhiaret, penè regnum cum vita amisisset. Hoc etiam anno famosissimus ille Egen, qui duci Baioariæ Ottoni capitale illud crimen intenderat, comprehensus in quodam latrocinio à popularibus cæcatus est, & ad tantam egestatem redactus, vt deinceps ostiatim circumeundo stipem publicam peteret. Giso quoq; comes & Adelbertus cum IIII filiis suis, quibus incentoribus idem perditus tragicam hanc fabulam confinxerat, ab hostibus suis ob priuatas quasdam inimicitias occisi sunt in castello ipsius Gisonis Hollenden, Deo vindicante innocentiam ducis Ottonis.

1074 Rex Natalem Domini Wormatiæ celebrauit, longè aliter ibi victitans quàm regiam magnificentiam deceret. Nam neq; ex fiscis regalibus quicquam seruitij ei exhibebatur, neq; episcopi aut abbates vel aliæ publicæ dignitates consueta & obsequia præbebant, sed in sumptus quotidianos necessaria ei vili precio coëmebantur. Erant tamen cum eo nonnulli ex principibus, sed hi neque cum eo seruitiorum apparatu, neque cum ea militum aut apparitorum frequentia, qua soliti fuerant, sed cum paucis & penè priuato habitu ad salutandum eum venerant, ne scilicet manifestæ defectionis notarentur, si euocati ad curtem venire detrectarent: quos tamen ille nullo modo à se abscedere permittebat, reputans quòd si minus auxilij sibi, hostibus tamen multū terroris allaturi essent, dum tam illustres in regno personas aduersum se cōgregatas audirent. Moguntinus & Coloniensis archiepiscopi die statuta Corbeiam iuxta cōdictum venientes, sicut in mandatis à rege habebant, rogabant Saxones qui ibidē occurrerant, vt ab oppugnatione castellorum exercitum abducerent. At illi nulla ratione hoc se facturos responderunt; præterea vehemēter eos obiurgarunt, quòd dum deliberando, &

modò colloquia, modò inducias expetendo tempus triuerant, & regi audaciam auxiſſent, & ſibi maximas commoditates vindicandæ libertatis corrupiſſent: proinde recederent, nec ſibi vltrà verbis pacificis in dolo illuderent; ſe in eum locum progreſſos eſſe, vbi iam non muliebribus colloquiis, ſed militaribus armis res expedienda ſit. Vix tandem ſedata multitudine ab his qui ſapientiores erant, vnanimi conſenſu ſtatuerunt, vt proxima hebdomada poſt Purificationem ſanctæ Mariæ Friteſlar conuenirent, ibique communicato cum cæteris regni principibus conſilio, periclitanti reipublicæ rectorem qui omnibus placuiſſet, conſtituerent: regi quoque mandauerunt, vt ſi ita ſibi expedire iudicaret, die ſtatuta præſto adeſſet, & ius ſuum non per epiſtolas aut per internuncios, ſed præſens ipſe viua voce expoſtularet. Poſtquam in hanc ſententiam digreſſi ſunt, Thuringi tertia dehinc die eos qui in Aſenberg erant, inedia expugnatos in deditionem acceperunt, impunitoſque dimiſerunt, caſtellum ſuccenderunt, ſtatimq; alij caſtello quod Spatenberg dicebatur, exercitum admouerunt. Caſtellum Vokenrot paucis antè diebus cœptum fuerat obſideri, & quia regina in eo toto tempore belli huius ſeruabatur, iuſſu regis profectus eò abbas Herueldenſis, conſentientibus Thuringis eandem inde accepit, atque Herueldiam adduxit prægnantem, & iam de partus vicinitate indies anxiantem. Cumque ibi diebus multis moraretur, neſciente ſcilicet rege propter perturbationem reipublicæ, quò eam mittere poſſet ſeruandam, 2 idus Februarij feria 4 peperit filium. Is quomodo infirmari, & iam iam expiraturus putabatur, tertio die baptizatus eſt ab Ezzone Altenburgenſi epiſcopo, qui tunc fortè apud abbatem hoſpitabatur, & nomine ataui ſui Conradus eſt vocatus: & quoniam alij non aderant, qui dignè eo munere fungerentur, abbas & alij plerique fratres Herueldenſis cœnobij eum de ſacro fonte ſuſceperunt.

Reginger qui ad ſuggillandum contra regem Vdalricum de Cosheim propoſuerat, ante paucos dies iucundæ congreſſionis diriſſimo dæmone arreptus, horrenda morte interiit.

Interea rex cùm videret, quòd paulatim à ſe principes deficerent, & hoſtium ferocitas ſua magis patientia incrudeſceret, pudore compulſus pariter & neceſſitate, ſtatuit extremam fortunæ aleam tentare, & cum Saxonibus vbi primùm copia fieret, collatis ſignis dimicare, magis eligens vitam honeſtè, quàm regnum per dedecus amittere. Multùm enim animos militum ab eo auocauerat, q; ſuis qui quotidie oppugnabantur, expugnabãtur, expellebãtur, non ſubueniebat, & aliis pro ſalute eius anxiè deſudantibus, ipſe intra muros Wormatię inerti otio torpeſcebat. Vt hoc crimẽ elueret, vel morte paciſci cupiebat. Igitur miſit ad omnes principes regni, eosq; per Deum obſecrabat, vt ſibi auxilio venirent, multa ſua erga eos in præteritum bene merita commemorans; plura in futurum pollicens: & multi quidem epiſcoporum protinus ad eum conuenerunt; ſed hi cõſiliis præbendis paratiores quàm ſtipendiis faciendis. Nam militibus ſuis domi relictis, ipſi cum paucis & penè priuati aderant, ea ſcilicet mente, vt & de inobedientia apud eum excuſarentur, & cauſam eius quàm vehementiſſimè omnes improbabant, non multùm adiuuarent. Sed archiepiſcopus Moguntinus, archiepiſcopus Colonienſis, epiſcopus Argentorati, epiſcopus Wormatienſis quem ciuitate ſua ſuprà expulerat, præterea duces omnes Baioariæ, Sueuiæ, Lotharingiæ, Moſellæ regionis, Carentinorum, milites etiam Fuldenſis & Herueldenſis abbatum conſtanter ei contradixerunt, nolle ſe ad oppreſſionem innocentum arma ferre: qui ſi etiam aliquid quod gladio vindice plecti debeat, admiſiſſent, ad hoc eos grauis & facilè excuſabilis neceſſitas impuliſſet. Rex Wormatia egreſſus 6 calendas Februarij Herueldiam cum exercitu venit. Eo die viſum eſt in cœlo ſignum mirabile. Oriente ſole duæ ſimul columnæ aurei coloris ſplendidiſſimi fulgoris, dextra læuaq; oriebantur, quæ vſquequo Sol aliquantis lineis in altum excreſceret, eodem iubare rutilantes permanebant. Præcedenti quoque nocte cœleſtem arcum circa gallorum cantum ſereniſſimo cœlo plerique viderunt. Frigus erat validiſſimum, & hyberna ſiccitate arebant omnia, in tantum vt flumina non ſuperficietenus glacie conſtricta, ſed tota præter ſolitum in glaciem conuerſa viderentur; vnde panis inopia vehementer laborabat exercitus, eò quòd propter rigorem fluminum vbique ceſſante molarum vſu, ipſum quod fortè inueniſſent, frumentum comminuere non poterant. Rex pridie quàm Herueldiam veni-

veniret, misit abbatem Herueldensem ad Saxones, qui in vlteriore ripa Wirræ fluminis ad 40 millia congregati residere ferebantur, inuestigare ab eis, an nuncij sui tutò ad eos ire ac redire possent. Ipse transgressus Herueldiam, in proximis villulis reditum abbatis præstolabatur, duobus ferme millibus à prædicto fluuio: nec vlteriùs castra mouere voluit, donec miles frequentior conueniret, & ipse diligentiùs perquireret, an aliqua spes recuperandæ pacis reliqua esset: siquidem audierat Saxonibus placuisse, vt ei ingressum Thuringiæ non concederent, sed statim in ipsa ripa fluminis prædicti quod Hassiam Thuringiamq; dirimebat, instructa acie exciperent venientem. Fluuium glacies pedestri itinere commeabilem fecerat. Ea res maiorem ei metum incutiebat, ne fortè dum adhuc imparatus imparq; tãtæ multitudini esset, hostes super eum nulla itineris difficultate præpediti repentè irruerent; ideoq; consiliariis suis grauiter succensere dicebatur, quòd eum Wormatia egredi, & in tantum discrimen vltro se præcipitare permisissent. Saxones enim in tantum abundare multitudine ferebantur, vt vndecim millia plebis, quomodo subito clamore in expeditionem euocati cibos secum nõ sumpsissent, in domos suas tanquam minùs sibi necessaria remitterent. Inter has moras exercitus regis prædæ quàm pugnæ auidior, per contiguas Herueldiæ villas longè latéque discurrebat, easque hostiliter depopulabatur, & sub prætextu necessarij victus quo in militiam aleretur, præter miseram vitam nihil reliquum faciebat innocentibus; neque rex prohibebat iniuriam, vt militem hoc precio redemptum deuotiorem sibi faceret. Qua clade ita attritæ atq; exhaustæ sunt possessiones Fuldensis monasterij atque Herueldensis, vt ingrauescente alimentorum inopia, magna cum difficultate fratres retinerentur in monasteriis. Abbas Herueldensis reuersus à Saxonibus retulit, eos præter omnium opinionem mitia atque pacifica respondere, quòd scilicet non ita expertes rationis, ita sint immemores vulgati etiam apud barbaras nationes iuris gentium, vt nesciant ab iniuria legatorum etiam inter atrocissimas inimicitias temperandum; se extrema necessitate compulsos in aciem processisse, nec ad persequendum quenquam, sed ad se protegendos iniuriasque propulsandas arma sumpsisse; si ea necessitas adimatur, etiam nunc pacem quàm bellum malle, & districtos iam gladios libenter in vaginam remittere. Grata admodum erat his qui cum rege erant responsio. Tunc missi sunt quatuor ex episcopis, agere cum eis de pace, & promittere ex nomine regis, quòd omnibus quæ rationabiliter postulassent, & quæ electi ex vtraque parte iudices æqua censuissent, promptissimè annueret, dum ipsi quoque vicissim iustis conditionibus acquiescerẽt, & mansuetudinem eius, quàm manum militarem experiri mallent. Ad hæc illi responderunt; nihil aliud se postulare, quàm quòd multis iam sæpe legationibus postulassent; scilicet vt castella quæ ad oppressionem eorum per Saxoniam & Thuringiam exstruxerit, sine dilatione dirui iubeat; vt sua singulis patrimonia per vim seu per calumniam erepta restituat; vt duci Ottoni, ad quem extinguendum falsa criminatione & pessimo nefarij hominis artificio impudenter abusus sit, ducatum Baioariæ reddat; vt episcopo Moguntino, episcopo Coloniensi, duci Rudolpho, postremò omnibus qui in hac dissensione ab eo defecissent, aut aliquid quod eum læderet, aliarum partium studio admisissent, impunitatem tribuat, nullasque in perpetuum offensæ huius pœnas exigat; vt libertatem genti suæ & legitima à primis temporibus statuta, rata, atque inuiolata manere sinat; vt totam in sola Saxonia ætatem, inerti otio deditus non transigat, sed interdum Goslaria decedens, regnum suum, quod maiorum eius industria latissimum sit, circumeat; ecclesiis & monasteriis, viduis & orphanis, & cæteris qui calumniam patiantur, iusta faciat; & regiam dignitatem quam nomine præferat, regalium morum & operum claritate exornet; si hæc se facturum fidelissimè polliceatur, & ad firmamentum indubitatæ fidei fideiussores sibi det eosdem, quos nunc habeat recuperandæ pacis intercessores principes regni, paratos se arma deponere, pacem suscipere, & deinceps dicto obtemperantes viuere; sin autem, sacramento se obstrictos esse, vt quandiu sibi vitalis caloris vltima scintilla superuiuat, pro libertate, pro legibus, pro patria sua indefessi dimicent. Dura nimis regi visa est exactio, cœpitque huc & illuc anxius tergiuersari, fidemque principum suorum appellare, ne se sub iugum tam fœdæ conditionis, ad sui omnium ignominiam mitti paterentur, illud præ cæteris intolerabile iudicans, quòd castella sua destruere,

& hoſtibus ſuis præmia pro ſuppliciis reddere cogebatur. Cumque ſpreta pace quæ offerebatur, ſequenti die exercitum recenſeri, aciemque ad pugnam inſtrui placuiſſet, miſit circumquaque ad habitacula principum, iubens vt ſuos ſinguli ad aciem inſtruendam producerent. Omnes promptiſſimè ſe dicto parere ſpoponderunt, ſed redeuntibus nunciis nullus caſtris eſt egreſſus; detrectantibus cunctis opus nefarium, vt eis quorum cauſam iuſtiſſimam æſtimarent, certamen inferrent. Ex alia quoque parte caſtra Saxonum non minima ſeditione quatiebantur. Plebs vniuerſa tumultuabatur contra principes, quòd ſe fruſtra in tantas bellorum procellas impuliſſent. Cùm enim nunc victoriam omnia ſpondeant, & opportunitas ad votum arrideat, ad quam ab exordio belli anhelantibus ſemper animis ſuſpirauiſſent; ipſi repentina pœnitudine correcti manus ſupplices tendant, pacem petant, & ei à quo toties eluſi ſint, iterum ſe eludendos muliebri, ſordida, & puerili leuitate tradant: duci quoque Ottoni vehementer inſiſtebant, vt accepto ſuper ſe regno, ducatum ſibi præbere ineundi certaminis, & proſpera omnia promittenti Deo manus ſuas operamque non negaret. Tunc circumſtantes regem hi quorum conſilio familiarius vti conſueuerat, cùm ſubterfugiendæ conditionis ſtudio diuina atque humana omnia ſollicitantem viderent: Nullum, inquiunt, ô rex, habemus diuerticulum: aut æquanimiter ſuſcipienda eſt conditio quam impoſuerint, aut regnum cum magno etiam vitæ periculo amittendum: acie vis confligere, periculumq; armis propulſare, ſed qua virtute, putas, is miles hoſtem congreſſus proteret, qui modò ad recenſendum exercitum nomen dare iuſſus, ne caſtris quidem exire voluit. Paruulo interuallo abeſt hoſtium infinitus exercitus; ſed cunctis hoſtibus plus tibi formidandi ſunt hi qui lateri tuo familiariter obuerſantur, qui interim tibi ſimulata fide blanda loquuntur, quandiu eos quibus ſe ſacramento obligauerunt, prælio laceſſere non coguntur: quòd ſi claſſica inſonuerint, & preſſus poſito pede aut feriri aut ferire anguſtia loci coartabuntur, nimirum aut dicto citiùs diffugient, aut te deſerto ad partes hoſtiū tranſibunt: vnde ſatius fuerat Wormatia non excedere, quàm in extremum diſcrimē progreſſum, fidei principum tam iniquo tempore experimentum quęrere. Vnum tamen patet inciſę ſpei & vndique impeditis rebus effugium, ſi facturum te quæ poſtularis incunctanter promittas. Ita & iuueniliter exultantium hoſtium ferocitatem eludere, & periculum quod faucibus vrget, euadere, & regnum deinceps ſopitis in perpetuum cunctis ſimultatibus poteris obtinere. Tum ille non tam ratione victus quàm neceſſitate, cùm omnia priùs incaſſum pertentaſſet diuerticula, tandem accitis ad cōcilium principibus, permiſit, vt pro ſuo arbitratu tantos motus componerent; promittens ſe indubitata fide omnibus annuere, quæ ipſi conficiendis tantis rebus competere iudicaſſent. At illi reſponderunt, non aliam prorſus patere viam ſubterfugiendi, quod ſtricto iam mucrone comminus intentaretur, prælij, quàm vt faceret quæ Saxones poſtulaſſent. Quod cùm ſub teſtificatione nominis Chriſti ſpopondiſſet, profecti ſunt ad eos 15 epiſcopi, & quicquid principum in caſtris erat, referre illis regis voluntatem. Multæ ibi dictæ ſententiæ, multa ſunt conquiſita argumenta, cùm propter ſuſpectam regis ferocitatem & ſæpenumero ſpectatam fidem, nulla Saxonib⁹ viderentur ſatis tuta cōſilia. In longum protracta deliberatione, ad vltimum hoc pacto recuperandæ paci conſenſerunt, vt ſi quando rex acceptæ læſionis memor ſententiam reuocare, aut aliquid eorum quæ modò ſuprema neceſſitate compulſus ſtatuiſſet, in irritum ducere conaretur, omnes eodem quo nunc ſacramento obſtricti, arma repeterent, iniuriæ obuiam irent, & tanquam euidentis periurij reum, cunctis regni principibus ſuffragium ferentibus, de regno proturbarent. In hęc verba omnes, vt erant conglobato agmine, ad videndam faciem regis proceſſerunt ipſo die Purificationis ſanctę Mariæ; prçeuntibus his qui reparandæ pacis mediatores fuerant, epiſcopis & aliis principibus, quos ille venientes honorificè ſuſcepit, oſculum præbuit, & pacis conditiones quas per internuncios ſignificauerat, viuæ vocis authoritate roborauit. Ita compoſitis omnibus ex ſententia, his qui partes ſuas impenſiùs curauerant, dona iuxta magnificentiam regiam largitus eſt, dimiſſiſque ſingulis in locum ſuum ipſe iunctus Saxonibus Goſlariam perrexit. Deſtinatis etiam circumquaque nunciis mandauit, vt ab oppugnatione caſtellorum exercitus abduceretur, & hi qui in caſtellis erant, nihil deinceps hoſtile in prouinciales facerent, ſed vbi primùm cibaria quę in diutinam belli administra-

miniſtrationem affatim congeſta fuerant, conſumpſiſſent, ipſa caſtella prouincialibus traderent funditus diruenda. Nec Saxones magnopere curabant has inducias, quamuis non nimiùm haberent ſuſpectas, cùm in poteſtatem ſuam redactum ſcirent, communi ſententiæ non poſſe refragari. Igitur cùm veniſſet Goſlariam, iuuenes qui in Hartesburg fuerant, quique propter res bene geſtas in magna apud eum admiratione habebantur, vehementer improbant conuentionem pacis, & quia ſecundum prophetam dolus directus fuerat in manibus eorum, multa & ſupra menſuram ſuam magnifica ei promittebant de viribus ſuis, ſi in procinctu perſtitiſſet. Oſtentabant etiam ad experimentum virtutis ſuæ titulos interfectorum Goſlarienſium, diſpoſitos per omne illud ſpacium, quod à Goſlaria vſque in Hartesburg duobus ferme milliaribus interiacet. Hæc audiendo malis aſſuetus animus, & per ætatem gloriæ militaris auidus paulatim reformabatur ad ingenium ſuum, atque ad rigorem priſtinum, factique iam non mediocriter pœnitebat, cumque à Saxonibus promiſſa ſua repoſcerentur, cœpit rurſum callidis reſponſionibus tergiuerſari, & petere, vt ad conuentum principum regni communemque audientiam res integra differretur, quatenus eorum iudicio de ſingulis, quod honori, quod vtilitati reipublicæ conduceret, ſtatueretur. Illis annuentibus præcepit, vt 6 idus Martij principes de toto regno Goſlariam conuenirent. Statuto die cæterorum principum nullus eò venit. Saxones & Thuringi cum infinita multitudine de tota Saxonia & Thuringia ſacramento euocati aderant, & haud procul à Goſlaria caſtrametati, legatos ad regem miſerunt, agere cum eo de conditionibus, quibus inter ſe & eum pax conueniſſet. Triduo integro & hi modò ſupplicando, modò terrorem bellicum intentando acriter inſtabant, & ille ſedulitatem inſtantium lubricis reſponſionibus eludere conabatur, & modò de abſentia principum cauſabatur, ad quorum iudicium ea res potiſſimùm ſpectaret, modò obnixè flagitabat, vt cæteris omnibus iuxta condictum manentibus, ſola caſtella quæ ſummis impenſis ad munimentum regni exſtruxiſſet, ſibi condonarentur; his ſcilicet ſaluis facilem ducebat cæterarum rerum iacturam, eò quòd ſperaret, ſe in his vtcunque res cecidiſſent, ſemper refugium habiturum, & perpetuas à Saxonibus omnibus, quam nunc intuliſſent, contumeliæ pœnas exacturum. Iamque ſpretis legatorum ſupplicationibus, reprobatis familiarium ſuorum conſiliis, fixus obſtinatusque perſiſtebat in propoſito, cùm ſubitò nunciatur, quòd Saxones omiſſis internunciis, per quos antehac res agebatur, armati instructique ad palatium tenderent, nec iam promiſſa repoſcere, ſed ei valefacto, regem quem deinceps belli ducem habeant, conſtituere vellent. Præterea archiepiſcopus Bremenſis, epiſcopus Citicenſis, epiſcopus Oſenbruggenſis, & cæteri qui propter impenſius ſtudium partium eius Saxonia effugati, poſſeſſionibus nudati, pluribus ignominiis deformati fuerant, vnanimiter circumſteterunt, eum per Deum obſecrantes, vt ſi minùs propriæ, ſaltem eorum calamitatis miſereretur, qui propriis ſedibus odio nominis eius expulſi, anno iam ferme integro per omnes miſerias vitam traxiſſent; fidem ſe ei in aduerſis intemeratam ſeruaſſe, & quæcunque præter voluntatem accidiſſent, communicato labore toleraſſe; nunc, quoniam Deus tantas rerum procellas benigna vice in ſedem reduxiſſet, gauderet ſorte ſua, & ne deinceps tale naufragium incideret, tuta nunc ſtatione locatus prouideret. Quòd ſi res tranquillas & propitia diuinitate iam ad honorem eius ex ſententia compoſitas rurſus interturbare atque implicare vellet; quos exitus habiturus eſſet, ipſe proſpiceret; ſe ſuperioribus malis iam vſque ad extremam laſſitudinem defatigatos, neceſſariò deinceps loco & tempori conceſſuros, & genti ſuæ, ne denuo patria expellantur, obnoxios futuros. Inter hæc verba cùm Saxones iam armata multitudine atrium palatij repleſſe, & ad vim faciendam paratos, inconditis motibus perſtrepere cerneret, tandem ancipiti periculo permotus conſenſit, vt duci Ottoni ducatum Baioariæ repoſcenti, intra anni ſpacium iuxta principum iuriſdictionem ſatisfaceret, caſtella verò ſua omnia ſine dilatione deſtrueret, ſed ea conditione, vt Saxones & Thuringi ſua quoque caſtella, quę tempore regni eius exſtructa fuiſſent, pari modo diruerent, cætera etiam omnia quæ in Gerſtungun pollicitus fuerat, fide integra exſoluerentur. Nec perficiendis quæ promiſerat, improbitas Saxonum vllas indulſit inducias; vnde continuò miſſis circumquaque nunciis Vokenrot & Spatenberg & cætera caſtella de quibus quæſtio promulgata fuerat, ſuccendi ac

penitus dirui fecit. In Hartesburg muri tantum ſunt diruti, quantum ad infirmandam munitionem difficultatemque loci adimendam ſufficeret; cęteris ędificiis ſtatus manſit incolumis, eò quòd eccleſia illic conſtructa & canonicorum congregationi inſtituendæ locus attitulatus fuiſſet. Ita pacatis Saxonibus rex Goſlaria decedens Wormatiã abiit, ibique totam Quadrageſimam ab omni deinceps belli apparatu feriatus exegit. Porrò vulgus Saxonię, id potiſſimùm quod contiguas caſtello Hartesburg villulas incolebat, vehementer offenderat, quòd in Hartesburg vllæ ſeruatæ eſſent reliquiæ; nec quicquam tantis laboribus actum putabant, ſtante atque incolumi caſtello, quod omnium cladium quas acceperant, caput principiumque extitiſſet, & quod circumiacentis regionis opulentiſſimas quondam villas nunc in horrorem vaſtamque ſolitudinem redegiſſet; non detuliſſe regem cultui diuino, ſed ſub prętextu religionis crudelitatis ſuæ patrocinium quæſiſſe, vt ſcilicet inſtaurato poſt modicum bello, cùm hæc ira Saxonibus deferbuiſſet, locum habeat, vbi milites ſuos rurſus ad euerſionem Saxoniæ tutò emittat, tutò recipiat, & tunc tanto victis incumbat infeſtior, quanto nunc diſcedat Saxonum lætis ſucceſſibus efferatior. Hæc viciſſim intemperatis clamoribus ſerendo in magnam ſe ferocitatem inflammarunt. Igitur tertio die poſtquam rex abceſſerat, inſciis inconſultiſque principibus, facto grege in Hartesburg irruunt, quod reſiduum erat murorum à fundamento deiiciunt, lapides longè lateque diſpergunt, cæteris ædificiis quæ indulgentia principum integra ſeruauerat, idem faciunt, eccleſiam quæ accelerandi operis ſtudio interim lignis elegantiſſimè conſtructa fuerat, incendunt, theſauros diruunt, altaria confringunt: poſtremò ne qua regi inſtaurandi caſtelli occaſio reliqua eſſet, filium eius & fratrem, quos ille ad gratificandum popularibus locum ibi tumulauerat, effodiunt, aguntque omnia quantum poſſunt, ne adminiſtrando bello deinceps mons complanatus vllam prętare poſſit opportunitatem. Reliquias ſanctorum, quæ effractis altaribus erutæ fuerant, & effoſſa defunctorum corpora, abbas ex vicino cœnobio opportunè ſuperueniens, furenti vulgo eripuit, atque in ſuum monaſterium cum honore tranſuexit. Perlatus ad principes Saxoniæ rumor admiſſi facinoris grandi eos formidine perculit, ne rex tanta iniuria exacerbatus cauſaretur, ab ipſis fœdus eſſe violatum, & iuſtam exinde occaſionem inſtaurandi belli nactus, cunctas aduerſus eos regni vires concitaret: id conſultò præuenire cupientes, grauiter in eos qui tale flagitium admiſerant, animaduertunt, deinde legatos ad regem mittunt, obſecrantes per Deum, vt ſe habeat excuſatos, nec conſcios ſe tanti ſceleris, nec incentores extitiſſe, patratumque non ſecus quàm ipſum grauiter & iniquo animo ferre: quòd ſi minus fidei habeat negantibus, paratos ſe quouis genere ſatisfactionis dictis fidem & facere, & violatæ pacis à ſe ſuſpicionem amouere. Ille vehementer efferatus, quòd dolorem priſtinum, qui necdum in cicatricem cutem obduxiſſet, recentibus iniuriis exulceraſſent; Quandoquidem, inquit, nec forenſes leges contra violentiam Saxonum quicquam proficiunt, nec iniurias meas deſertus à milite armis perſequi valeo; ad leges eccleſiaſticas iam neceſſitate coactus confugiam; & vbi humana ceſſant auxilia, diuinam opem implorabo. Protinus legatos Romam miſit ſedem apoſtolicam contra eos interpellare, qui eccleſiam incendiſſent, altaria confregiſſent, ſepulchra violaſſent, & odio viuentis in ſepultos cineres barbara crudelitate debacchati fuiſſent. Paſcha Babenberg celebrauit, erantque cum eo archiepiſcopus Moguntinus, dux Carentinorum Bertoldus, & alij quamplures ex his qui bello Saxonico ab eo defecerant. Cùm enim crimen rebellionis Saxonibus donaſſet, aliis regni principibus qui coniurationis ſocij fuerant, quod iuſtè ſuccenſeret, non habebat. Ipſo tẽpore Coloniæ res accidit, digna omnium bonorum miſeratione & lacrymis, incertum leuitate vulgi, an factione eorum qui vicem regis in archiepiſcopum vlciſci cupiebant. id magis venit in ſuſpicionem, quòd cùm celebre apud omnes eſſet nomen Wormatienſium, pro eo quòd regi fidem in aduerſis ſeruaſſent, & epiſcopum rebellare tentantem ciuitate expuliſſent, Colonienſes peſſimum exemplum æmulati, ſuam quoque deuotionem inſigni aliquo facinore regi gratificare vellent. Ad patrandum quod nefariè machinabantur, caſus idoneam attulit occaſionem. Archiepiſcopus Paſcha Coloniæ celebrauit, eratque cum eo epiſcopus Mimigardeuurdenſis, ad communicanda tantæ ſolennitatis gaudia familiaris amicitiæ obtentu euocatus. Cumque exactis ex parte feriis

riis

riis paſchalibus abſcedere pararet, hi qui archiepiſcopi domeſtica negotia curabant, iubentur ad euectionem eius nauem idoneam prouidere. Luſtratis perſpectiſque omnibus, vnam mercatoris cuiuſdam prædiuitis nauim, quia in eo vſus competens videbatur, occupant, eamq́ue in miniſterium archiepiſcopi, eiectis mercibus quas habebat, ocyus expedire iubent. Negantibus famulis qui nauim ſeruandam ſuſceperant, vim, niſi maturè iuſſa capeſſant, minitantur. Illi quantum poterant, citato curſu ad dominum nauis rem deferunt, & quid facto opus ſit, conſulunt. Habebat ille filium adulta ætate, non minùs audacia quam viribus excellentem, & tum propter generis affinitatem, tum ob merita ſua primoribus ciuitatis maximè charum & acceptum. Is aſſumptis famulis ſuis & iuuenibus ex ciuitate, quantos in ea trepidatione in auxilium ſuum conſciſcere potuit, concitus ad nauem euolat, & miniſtros archiepiſcopi acriter, vt nauis exoccuparetur, inſiſtentes cum iniuria proturbat; dehinc aduocatum vrbis in idem opus ſuccedentem tumultusq́ue inſtaurantem, ſimili conſtantia repellit, fundit & fugat; iamq́ue & his & illis, ſui ſingulis amici armati ſubſidio adcurrunt, & ad magnum diſcrimen pugnamq́ue ancipitem res ſpectare videbatur. Perlato nuncio ad archiepiſcopum, quòd atrociſſima ſeditione confunderetur ciuitas, mitit feſtinanter ad ſedandos motus populi, irarumq́ue plenus minabatur, ſe proxima ſeſſione ſeditioſos iuuenes merita pœna coërciturum. Erat quippe vir omni genere virtutum florentiſſimus, & in cauſis tam reipublicæ quàm eccleſiæ Dei ſpectatæ ſæpius probitatis; ſed vnum in tantis virtutibus vitium, tanquam tenuis in pulcherrimo corpore næuus, apparebat, quòd dum ira incanduiſſet, linguæ non ſatis moderari poterat, ſed in omnes ſine perſonarum acceptione, rixas & conuicia amariſſima rotabat; hoc in ſe, cùm iram paululum digeſſiſſet, vehementer & ipſe reprehendebat. Vix ad modicum dirempta eſt concertatio, ſed ferox animis & elatus primo ſucceſſu iuuenis non ceſſabat interturbare omnia, percurrensq́ue ciuitatem varios ſermones per populum ſerebat de inſolentia & auſteritate archiepiſcopi, qui toties iniuſta præciperet, toties innocentibus ſua adimeret, toties honeſtiſſimos ciues procaciſſimis verbis inceſſeret. Nec difficile fuit, id hominum genus in omne quod velles, tanquam folium quod vento rapitur, transformare; quippe qui ab ineunte ætate inter vrbanas delicias educati nullam in bellicis rebus experientiam habebant, quiq́ue poſt venditas merces inter vina & epulas de re militari diſputare ſoliti, omnia quæ animo occurriſſent, tam facilia factu quàm dictu putabant, exitus rerum metiri neſciebant. Præterea in mentem veniebat Wormatienſium inſigne præclarumq́ue facinus, quòd epiſcopum ſuum inſolentiùs agere incipientem vrbe expuliſſent, & cùm ipſi multitudine opibus armisq́ue inſtructiores ſint, dedignantur, quòd inferiores æſtimentur audacia, & archiepiſcopum tyrannico ſibi faſtu imperitantem tamdiu muliebriter patiantur. Conferunt primores inepta conſilia; ſæuit vulgus intemperans nouarum rerum ſtudio, & per totam ciuitatem ſpiritu diabolico raptatum ad arma conclamat; nec iam archiepiſcopum vrbe expellere, ſicut Wormatienſes, ſed per omnes cruciatus trucidare, ſi copia detur, conſpirat. Natalis erat beati Georgij martyris, qui eo anno, 4 feria hebdomadæ paſchalis obuenerat: & archiepiſcopus celebrata miſſarum ſolennitate apud beatum Georgium, cùm ſermonem faceret ad populum, præſagio quodam futurorum, neſcius ipſe mali quod imminebat, conteſtatus fuerat audientibus, quòd ciuitas diabolo in poteſtatem tradita eſſet & propediem peritura, niſi iam iam impendentem iram Dei per pœnitentiam inflectere maturarent. Igitur poſt meridiem, inclinata iam die in veſperum, cùm igni oleum, iracundiæ acceſſiſſet ebrietas, ex omnibus partibus vrbis ruunt ad curtim archiepiſcopi, & eum celebri quodam loco cum epiſcopo Mimigardeuurdenſi cœnantem adorti, tela contorquent, ſaxa iaciunt, nonnullos ex aſſiſtentibus interficiunt, cæteros plagis & vulneribus confectos in fugam vertunt. Inter hæc conſpicantur quamplurimi, ipſum talium furiarum incentorem dæmonem præcurrere inſanienti populo, galeatum, loricatum, igneo mucrone terribiliter fulgurantem, nec vlli quàm ſibi ſimiliorem. Cumq́ue militari quodam claſſico cunctantes, vt ſe in pugnam ſequerentur, concitaret, in ipſo impetu quo portarum ſeras effracturus vociferando irruebat, repentè ex oculis ſequentium, diſparuit. Archiepiſcopum ſui inter cuneos hoſtium nubemq́ue iaculorum vix & ægrè expeditum in

templum ſancti Petri abripiunt, foresq; non modò ſeris & vectibus, ſed admotis etiam magnis molib. obfirmant. Sęuiunt foris, & inſtar inundantis aquæ rugiunt vaſa diaboli, plena vino furoris Dei, & per omnia epiſcopi penetralia diſcurrentes, fores infringunt, theſauros diripiunt, vaſa vinaria concidunt, & dum vina in diutinos vſus ſumma ope congeſta præcipitantius effundunt, repletum ſubitò cellarium ipſos (quod dictu quoque ridiculum ſit) inopinis fluctibus periclitatos penè ſuffocauerat. Alij cappellam archiepiſcopi irrumpentes, altare ſpoliant, ſacra vaſa pollutis manibus contrectant, veſtimenta pontificalia diripiunt, dumque omnem ſupellectilem ſacri miniſterij curioſa, imò furioſa diligētia euertunt, reperientes illic quendam præ timore ſe in angulo occultantē, & putantes quòd archiepiſcopus eſſet, interficiunt, non ſine gratulabunda exprobratione, quòd petulantiſſimæ linguæ tandem aliquando modum impoſuerint. Sed cognito, quòd decepti ſimilitudine eſſent, & archiepiſcopus intra templum ſancti Petri, & loci religione, & murorum firmitate ſe tutaretur, vndique conglobati ipſum templum obſident, muros perfringere dedita opera moliuntur, poſtremò, niſi ocyus ſibi tradatur archiepiſcopus, ignem quoque ſe adhibituros minitantur. Tum hi qui intus erant, videntes obſtinatos eſſe ad necem eius animos populi, nec ebrietate ſola quæ tempore digeri ſolet, ſed pertinacibus etiam odiis & phrenetico quodam furore homines agitari; ſuadent ei, vt mutato habitu effugere conetur de eccleſia, & fallere obſidentes, hoc facto & ſacras ædes incendij, & ſe mortis periculo liberaturus. Opportunum fugæ patrocinium tempus pollicebatur. Seditione in mediam noctem protracta, horrebant omnia tenebris & caligine, vt haud facile cuiquam eſſet vultus occurſantium diſcernere. Anguſtus aditus patebat de templo in dormitorium, item de dormitorio in atrium domumque canonici cuiuſdam adhærentem muro ciuitatis. Isque ante paucos dies ortæ ſeditionis impetrauerat ab archiepiſcopo, Deo ad ſalutem archiepiſcopi hoc ipſum miſericorditer prouidente, vt rupto muro ciuitatis paruulum ſibi poſticum facere ſineretur. Ibi eductus archiepiſcopus, applicitis properè in euectionem eius & comitum eius quatuor equis, abiit, opacæ noctis tenebris, ne ab obuiantibus agnoſceretur, commodiſſimè vſus; repertoque poſt modicum epiſcopo Mimigardeuurdenſi, ſociis iam pulchrè pro ea tum calamitate conſtipatus, in locum cui Nuſſen nomen eſt, peruenit. Interim hi qui circa templum erant, crebris arietum ictibus muros quatiebant, eratque confuſa vox tumultuantium, & fidem Dei omnipotentis teſtantium, quòd non euaſurus eſſet manus ſuas, non decepturus obſidentium diligentiam, etiam ſi in minima terræ reptilia ſe transfiguraret. Econtra hi qui obſidebantur, nunc ſupplicando, nunc pollicendo, quòd diligentiſſimè quæſitum, ſi inueniretur, ipſis tradituri eſſent, callidè ludebant operam perurgentium, vſque quo archiepiſcopum longiùs euectum, atque in tuta iam loca progreſſum eſſe arbitrarentur. Tum demum recluſis foribus ipſos ingredi, & pro libitu ſuo quęrere ſinunt, adiiciuntque, fruſtra eum quæri intra ſepta templi, quem certò comperiſſent primo incurſu concitatæ multitudinis clara adhuc die vrbe egreſſum iam in longinquas partes tranſire potuiſſe: idque magis ſuſpicandum, quòd contractis vndique per moram nocturni temporis copiis, primo mane ad occupandam armis ciuitatem ſit aduenturus. Igitur ingreſſi, cùm omnia templi penetralia diligentiùs inueſtigando euertiſſent, vix tandem admiſſa fide, quòd falli potuiſſent, deinceps ab inquiſitionis ſtudio ad tuendam vrbem animos vertunt, armatamque multitudinem circumquaque per propugnacula diſpertiunt. Inter hæc arreptum quendam de turba ſuper portam vrbis ad ignominiam archiepiſcopi ſuſpendunt; magis in hoc furori ſuo quo præcipites raptabantur, ſatisfacientes, quam quòd crimen vllum ſuſpendio dignum miſero obtendere poſſent. mulierem etiam quandam de ſummitate murorum præcipitant, fractiſq; ceruicibus interficiunt; hoc ei crimini dantes, quòd homines plerumque magicis artibus dementare infamata fuiſſet. Sed hoc ſcelus commodiori tempore & pacatiore animo vindicare debuerant. Induxerant etiam in animum, niſi Deus cōſulens ſeruis ſuis breuiaſſet dies amentiæ eorum, vt monachos de ſancto Pantaleone omnes trucidarent, pro eo, quòd expulſis ab archiepiſcopo prioribus monachis nouum illic inuſitatumque religionis genus inſtituiſſent. Præterea iuuenes impigros citato, quantum poſſent, gradu ad regem ire iubent, nunciare ei quæ geſta fuerant, & ſuggerere, vt quantocius veniat vacantem

cantem expulſo archiepiſcopo ciuitatem occupare, in eo verti ſalutem ciuitatis, & ipſius vtilitatem maximam, vt grandia molientem de vindicanda iniuria ſua archiepiſcopum anticipare conetur. Talibus furiis toto triduo agitabantur. Poſtquam auditum eſt per prouinciam, & celebri rumore vulgatum, quòd Colonienſes archiepiſcopum probris & contumeliis affectum vrbe fugaſſent; exhorruit omnis populus nouitatem rei, atrocitatem ſceleris, ſpectaculum humanarum rerum, quòd vir tantarum in Chriſto virtutum tam indigna perpeti, Deo aſpiciente, potuiſſet. Magna eius in pauperes liberalitas, multa in diuinis rebus deuotio, multa in humanis moderatio, vehemens in corrigendis legibus ſtudium, libera in corripiendis qui malè agerent ſeueritas, omnium ore celebrabantur, earumque rerum commemoratio non minimum ei gratiæ apud populares conciliabat. Exclamant omnes ad ſuam magis iniuriam pertinere violatam pontificalis nominis maieſtatem, & mori ſibi ſatius eſſe, quàm vt tantum flagitium ſuorum temporum inultum patiantur. Igitur per quatuor vel quinque milliaria circumquaque ad arma conclamant: multa hominum millia dicto citiùs concurrunt, nullo qui per ætatem arma ferre poſſet, tam religioſam militiam detrectante: conglobatique in vnum, rogant archiepiſcopum, & cunctantem vi impellunt, vt ad recuperandam ciuitatem quantocius feſtinet; ſe pro eo dimicaturos, & ſi ea neceſſitas incumbat, oues pro paſtore, filios pro patre libenter mortem excepturos: quòd niſi Colonienſes maturent venientem ſuſcipere, & pro ipſius arbitratu ſatisfacere offenſo; ſe aut ingeſto igne populum cum ciuitate conſumpturos, aut diſſipato muro eum ſuper congeriem occiſorum in cathedram pontificalem reducturos. Ita archiepiſcopus quarto die poſtquam exierat, magno vallatus agmine ad vrbem acceſſit. Quod vbi Colonienſibus compertum eſt, & ſe tantæ tamque efferatæ multitudinis impetum nec muro nec acie ſuſtinere poſſe animaduertunt; tum primùm furor deflagrare, ebrietas vaneſcere cœpit; magnoque terrore concuſſi obuiam legatos de pace miſerunt, ſe reos confitentes, & omnem, quam vita incolumi iuberentur, pœnam pendere paratos. Archiepiſcopus dignè pœnitentibus ſe veniam non negaturum reſpondit. Tum celebrata miſſarum ſolemnitate apud ſanctum Georgium, eos qui pontificem ſede propria expuliſſent, qui eccleſiam homicidio polluiſſent, qui templum ſancti Petri hoſtiliter impetiſſent, qui cętera religionis iura auſu barbaro temeraſſent, epiſcopali banno ad ſatisfactionem vocauit. Protinus omnes nudis pedibus, laneis ad carnem induti proceſſerunt, vix & ægrè impetrata pace multitudinis quæ circa epiſcopum erat, vt hoc tutò facere ſinerentur. Nam & vehementer ei ſuccenſebant, quòd dum immoderatius clementiam oſtentando popularis fieri vellet, nefarios homines ad audenda nequiora huius ſceleris impunitate animaret. Archiepiſcopus eos poſtero die ad ſuſcipiēdam ſecundum canonum ſcita pœnitentiam tam immanis flagitij ad ſanctum Petrum præſto eſſe iubet. Ipſe progreſſus ad ſanctum Gereonem, ibi extra vrbem pernoctare ſtatuit; veritusque quòd tradita ciuitate vis concitatæ multitudinis inhiberi non poſſet, ſed partim iniuria, partim prædæ cupidine accenſi acerbiùs ſæuirent in populum, obnixè rogat prouinciales qui ſecum erant, vt ſinguli in ſua cum pace recederent, ſatis ſe opera eorum vſum, & euidens tuliſſe documentum, quid animi oues erga paſtorem, filij erga patrem gererent; aſperrimam partem negotij multa eorum virtute exactam eſſe, cætera quæ reſtent, facilè iam priuata ac domeſtica manu poſſe confici: proinde quod bonum, felix, fauſtumque eſſet, abirent in domos ſuas, hanc reportantes ſpem, quòd huius beneficij gratia apud eum, ſeu viuum, ſeu defunctum, perpetuò manſura foret. Hoc vix impetrato, milites ſuos, quantos ad compriměedos vrbanos motus, ſi qui fortè leuitate vulgi inſtaurarentur, ſufficere putabat, præcedere in ciuitatem iubet; ſecuturus ipſe proxima luce, cùm eorum qui præceſſiſſent diligentia, ne quid fortè inſidiarum lateret in ciuitate, præcauiſſet. Ea nocte ſexcenti aut eo amplius mercatores opulentiſſimi ex vrbe profugi ad regem ſe contulerunt, interceſſionis eius opem aduerſus archiepiſcopi ſæuitiam imploraturi. Cæteri ingreſſo archiepiſcopo ciuitatem & toto triduo iuxta cōdictum expectanti, minimè ſe præſentauerunt ad proponendum aliquod ſatisfactionis genus. Vnde indignitatem rei non ferentes epiſcopi milites inſcio (vt plurimi aſſerunt) atque inconſulto archiepiſcopo arma rapiunt, domos incurſant, poſſeſſiones diripiunt, occurſantes partim ſternunt, partim captos in vincula cōiiciunt,

& prorſus, vt veritati vel coacti aſſentiamur, multo ferociùs, quàm tanti pontificis exiſtimationi competeret, iuſtæ vltionis negotium exequuntur. Sed grauior morbus acriori indigebat antidoto. Filius ſuprà memorati mercatoris, qui primus ſeditione inflammauerat populum, & pauci alij luminibus ſunt orbati, nonnulli virgis cæſi ac detonſi, omnes grauiſſimo rei familiaris damno multati, atque iuſiurandum dare compulſi, quòd deinceps archiepiſcopo ciuitatem, contra omnium hominum violentiam, quantum conſilio & armis poſſent, vindicaturi eſſent, & eos qui ex vrbe profugerant, quoad dignè archiepiſcopo ſatisfeciſſent, ſemper pro infeſtiſſimis hoſtib. habituri. Ita ciuitas paulo antè ciuibus frequentiſſima, & poſt Moguntiam caput & princeps Gallicarum vrbium, ſubitò penè redacta eſt in ſolitudinem, & cuius plateę vix capiebant ſtipata viantium examina, nunc ratum oſtendunt hominem, ſilentio & horrore omnia deſiderij quondam ac deliciarum loca poſſidentibus. Nec futurum hoc dubia ſignificauerant præſagia. Peregrinus quidam ad celebrandam palmarum feſtiuitatem illuc ipſo anno aduenerat. Is vidit per ſomnium coruum quendam horrendę magnitudinis per totam volitare Coloniam, & terribiliter crocitando populum tali ſpectaculo attonitum, huc & illuc agitare; ſuperuenire poſt hæc virum tam veſte q̃. forma præcellentem, qui & coruum horrifico ſonitu perſtrepentem vrbe expelleret, & populũ mente cõſternatum, iamq; extrema omnia formidantem caſſa formidine abſolueret: cumq; à circumſtantibus interpretationem ſomnij horrore concuſſus quęreret, audiuit, quòd ciuitas propter peccata populi diabolo in poteſtatẽ tradita fuiſſet, ſed interuentu Georgij martyris liberata inſtantis iam atq; à Deo prędeſtinati interitus neceſſitatẽ euaſiſſet.

Rex celebrata in Babenberga Paſchali ſolemnitate, Nurenberg perrexit obuiam legatis Apoſtolicæ ſedis. Erant autem hi: mater eius imperatrix, epiſcopus Oſtienſis, epiſcopus Præneſtinus, epiſcopus Curienſis, epiſcopus Cumẽſis, miſſi à Romano pontifice componere, ſi poſſent, multo iam tempore vacillantem ſtatum Galliarum. Nec tamen cum rege ſermonem communicare ſæpius rogati conſenſerunt, donec ſecundum eccleſiaſticas leges pœnitentiam profeſſus per iudicium eorum anathemate abſolueretur, pro eo, quòd propter venditas eccleſiaſticas dignitates ſimoniacæ hæreſeos inſimulatus fuiſſet apud ſedem Apoſtolicam. Itaque petierunt verbis Romani pontificis, vt ſynodum tenere intra Gallias pace epiſcoporum ſinerentur. Vehementer hoc abnuerunt omnes epiſcopi, tanquam inuſitatum longeque a ſuis rationibus alienum, nec ſe huius authoritatis priuilegium vlli alij præterquam ipſi Romano pontifici vnquam delaturos affirmabant: ſiquidem intenderat Romanus pontifex, vt omnes epiſcopos & abbates, qui ſacros gradus precio redemiſſent, diſcuſſione habita deponeret: iamque hac de cauſa Babenbergenſem epiſcopum, & alios nonnullos ab omni diuino officio ſuſpenderat, donec coràm venientes inuſtum ſibi crimen hæreſeos digna ſatisfactione purgarent. Et rex quidem cupidè hoc volebat, odio Wormatienſis epiſcopi & quorundam aliorum, qui eum bello Saxonico offenderant; quos hac calumnia inuoluendos, & dignitatis ſuæ detrimenta paſſuros, ſpe certiſſima præſumpſerat. Sed quia per legatos res tanta confici poſſe deſperabatur, conſultò in audientiam ipſius Romani pontificis delata eſt. Rex dimiſſis legatis nõ ſolemni more indictam expeditionem, ſed repẽtino ac tumultuario milite collectum exercitum ducere parabat in Vngariam, comperto quòd Salomon rex Vngariorum à Ioiade Beli filio bello impeditus, & tribus iam præliis victus, amiſſo exercitu vix de regno effugiſſet. Vt eius miſeriæ ſubueniret, & affinitati præſtabat, quam tradita illi in coniugium ſorore ſua contraxerat, & vtilitatibus propriis, quia magnam ei partem regni ſui pollicitus fuerat, ſi eius beneficio expugnatis hoſtibus in regnum reſtitueretur. Cumque Ratiſponam veniſſet, inſecuta eſt eum legatio familiarium eius nunciantium, quòd Wilhelmus cognomento Boſtar, rex Anglorum, ab archiepiſcopo Colonienſi vana pollicitatione illectus cum magno exercitu aduentaret, regni ſedem Aquiſgrani occupare paratus. Territus rex tam atroci nuncio, ac priuatæ rei curam externis negotiis antehabendam ratus, omiſſa in Vngariam expeditione ad Rhenum concitus remeauit. Pentecoſten Moguntiæ celebrauit, ſplendidè ac populariter ab archiepiſcopo Moguntiacenſi acceptus atque habitus. Inde cùm Coloniam ire inſtituiſſet, multum ſpirans irarum & cõminationis in archiepiſcopum Colonienſem: ille miſſis in occurſum eius nunciis, mandauit falſam

ſam

ſam omnino ac ſcenicis figmentis ſimilem eſſe fabulam, quam in eum æmuli ſui compoſuiſſent, hi nimirum, qui cum paulo antè vrbe expuliſſent, & nunc ad opprimēdum eum, quoniam armis non poſſent, mendaciis graſſarentur: ſe non ita rationis expertem vel communis commodi negligentem eſſe, vt in vltionem priuatæ iniuriæ patriam ſuam barbaris prodere velit, nec ea leuitate à puero vitam inſtituiſſe, vt quiſquam ſanum aliquid ſapiens tam inepta de ſe ſuſpicari poſſit. Impetrata per legatos coram veniendi copia, in Andernachen regi occurrit. Cumque rex de his quæ comperer at, ſeueriſſimè quæſtionem promulgaret; proditæ quidem reipublicæ crimen quod obiiciebatur, ſacramēto purgauit: cætera quæ delata fuerant, ait rex, ſe veteri amicitiæ† pontificali nomini condonare, nec pro iure ſuo expoſtulare velle. Ita non extincto, ſed interim cohibito furore, Coloniam proceſſit. Ibi poſtero die ad iudicandum populo aſſedit, ſperans per accuſationem eorum quos archiepiſcopus propter iniurias ſuas pœna affecerat, occaſionem ſibi futuram, vt eum ſeditione concitata rurſus ciuitate exturbaret, vel propter oppreſſos per calumniam innocentes ſaltem reum maieſtatis faceret: ſed ille omnes accuſationum ſtrophas reſponſi veritate ac ſententiarum grauitate, tanquam aranearum telas, dirupit. Poſtquam rex innocentia eius ac vitæ integritate, conſiliis quoque omnia ſepta vidit, nec vllum patere locum calumniæ, ad aliud ſe vertit genus iniuriarum. Exegit ab eo non precibus quidem, vt oportuit, ſed imperioſa quadam authoritate, vt Colonienſibus admiſſæ in ſe temeritatis veniam daret, excommunicatosque eccleſiæ reconciliaret: præterea, vt ad firmamentum conſeruandæ ſe erga in perpetuum fidei ſex ſibi ex militibus ſuis obſides daret. Vtrunque ille cum magna conſtantia negauit: obſides quidem, quòd nullus regum priorum tale quid ab aliquo præceſſore ſuo poſtulaſſet; excommunicatorum autem reconciliationem, quòd ſine digna pœnitentiæ ſatisfactione excommunicatos in eccleſiam recipi leges eccleſiaſticæ vetarent. Imminebat ille vehementer, comminans omnia ſe incommoda illaturum, & cuncta quæ illius ſunt ferro & igne demoliturum. Perſtabat hic fixus in propoſito, dicens ſe mori quidem paratum, ſi ipſe cum Colonienſibus conſpiraſſet ad eum interficiendum, ſed nunquam retinendæ vitæ ſtudio ab iure ad iniuriam declinaturum. Diu anceps erat pugna, & vtrorumque milites magna concuſſerat ſollicitudo, expectatione tam triſtis ſpectaculi. Tandem euictus rex ab his quorum conſiliis plurimum tribuebat, flexit ſententiam, & ait, malle ſe cum eo beneficiis certare quàm maleficiis, & ſi eum fidum ſibi deuotumque in cauſis reipublicæ experiretur, primum deinceps inter amicos habiturum. Hoc modo reconciliatus archiepiſcopo, Aquaſgrani perrexit, & aduerſus ea quę de irruptione barbarorum fama vulgauerat, eam regni partem, quantum poterat, communiuit.

Ruthardus abbas Herueldenſis monaſterij v idus Iunij deceſſit, vir in ſacris ſcripturis apprimè eruditus, & ſic ad loquendum expeditus, vt nemo illa ætate verbum Dei copioſiùs, nemo ſubtiliùs, nemo elegātiùs tractaret: aliàs in obſeruatione ſanctæ regulæ paululum, quàm mores & tempora expeterent, remiſſior erat. Is miro iudicio Dei, qui quos diligit corripit, & flagellat omnem filium quem recipit, ante diem mortis ſuæ ſenſu defecit, & per continuos duos annos & ſex menſes phreneſi pariter & epilepſia grauiſſimè vexabatur. Defunctus eſt autem, anno integro & ſex mēſibus exactis, poſteaquam abbatia ſe abdicauerat. Quod tamen factum adeò pœnitens deflebat, quoties a ſtupore atque hebetudine mentis paululum reſpirauerat, vt ambiguum eſſet, morbo an mœrore grauiùs acerbiusq; tabeſceret.

Mediante Iulio regreſſum regem de Lotharingia Wormatiam, iterum adierunt legati regis Vngariorum, orantes obnixè, vt memor affinitatis, memor actæ ſimul à puero ætatis, maturiùs ſubueniret expulſo. Et quia preces tardiùs mouebant priuatis occupationibus intentum, datis XII obſidibus fidem ei firmabant, quòd, ſi eius beneficio in regnum reſtitueretur, deinceps ei tributarius, dictoq; obtemperans foret, & ſex ei munitiſſimas Vngariæ ciuitates in argumentum nunquam irrumpendæ fidei traderet. Hac mercede redemptus, ilico miſſis circumquaq; nunciis principes in expeditionem ſolemni indictione euocauit: ſed alij temporis anguſtias, alij rei familiaris inopiam, pleriq; quòd opes ſuæ bello Saxonico nimiū attritæ fuiſſent, item alij aliud excuſationis genus obtendentes, omnes pariter militiam detrectabant. Ipſe tamen, ne tantum

reipublicæ commodum caſu oblatum ſua ignauia corrumperetur, gregario tantùm ac priuato milite contentus, infeſto exercitu ingreſſus eſt Vngariam, & nonnullas eius regiones hoſtiliter peragrauit. Porrò Ioas qui Vngariam occupauerat, comperto eius aduentu, ſumma induſtria id operam dedit, vt in locis, in quibus irruptio hoſtium timebatur, nihil homines alimẽtorum, nihil animalia pabulorum reperirent, & ſic ipſe cum omnibus ſuis in quãdam inſulam propter locorum difficultatem omnino hoſtibus inacceſſibilem ſe contulit. Exercitus regis, qui ad tanti belli adminiſtrationem nihil ſumptuum præparauerat, grauiſſima ſtatim laborabat inedia, adeò vt homines pleroſque, animalia penè omnia, breui peſtilentia & fames conſumerent. Qua neceſſitate compulſus rex, nullo inſigni facinore perpetrato Vngaria exceſſit, & poſt feſtum ſancti Michaelis Wormatiam reuerſus, ordinatis ibi pro tempore & copia regni negotiis Ratiſponam rediit; diſpoſitum habens id quod reliquum erat temporis vſque ad Natalem Domini, in peragrandis Baioariæ atque Alemanniæ ciuitatibus inſumere.

Hildebrandus papa cum epiſcopis Italiæ conueniens iam frequentibus ſynodis decreuerat, vt ſecundum inſtituta antiquorum canonum presbyteri vxores non habeant, habentes aut dimittant, aut deponantur; nec quiſquam omnino ad ſacerdotium admittatur, qui non in perpetuum continentiam vitamque cœlibem profiteatur. Hoc decreto per totam Italiam promulgato, crebras literas ad epiſcopos Galliarum tranſmittebat, præcipiens, vt ipſi quoque in ſuis eccleſiis ſimiliter facerent, atque à contubernio ſacerdotum omnes omnino fœminas perpetuo anathemate reſecarent. Aduerſus hoc decretum protinus vehementer infremuit tota factio clericorum; hominem planè hæreticum, & veſani dogmatis eſſe clamitans, qui oblitus ſermonis domini quo ait, Non omnes capiunt hoc verbum, qui poteſt capere, capiat: & apoſtolus, Qui ſe non continet, nubat; melius eſt enim nubere quàm vri: violenta exactione homines viuere cogeret ritu angelorum, & dum conſuetum curſum naturæ negaret, fornicationi & immunditiei frena laxaret. quòd ſi pergeret ſententiam confirmare, malle ſe ſacerdotium quàm coniugium deſerere, & tunc viſurum eum cui homines ſorderent, vnde gubernandis per eccleſiam Dei plebibus angelos comparaturus eſſet. Nihilominus ille inſtabat, & aſſiduis legationibus epiſcopos omnes ſocordiæ ac deſidiæ arguebat, & niſi ocyus iniunctum ſibi negotium exequerentur, Apoſtolica ſe cenſura in eos animaduerſurum comminabatur. Archiepiſcopus Moguntinus ſciens non paruo conſtare operam hanc, vt tanto tempore inolitam conſuetudinem reuelleret, atque ad rudimenta naſcentis eccleſiæ ſeneſcentem iam mundum reformaret, moderatiùs agebat cum eis, & primò eis in dimidium annum inducias & deliberandi copiam dedit, hortans eos, vt quod neceſſariò faciendum ſit, ſponte faciant, & tam ſibi quàm Romano pontifici neceſſitatem adimant aliquid in eos, quod ſecus ſit, decernendi. Ad vltimum congregata ſynodo in Erfordia menſe Octobri preſſiùs iam imminebat, vt relegata omni tergiuerſatione in præſentiarum aut coniugium abiurarent, aut ſacri altaris miniſterio ſe abdicarent. Multas econtra illi rationes aſſerebant, quibus inſtantis perurgentiſque improbitatem eludere, ſententiamque caſſare niterentur. Cumque aduerſus Apoſtolicæ ſedis authoritatem, qua ſe ille ad hanc exactionem præter voluntatem propriam compulſum obtendebat, nihil argumenta, nihil ſupplicationes preceſque proficerent; egreſſi tanquam ad conſultandum, conſilium ineunt, vt in ſynodum non redeant, ſed iniuſſi omnes in domos ſuas diſcedant. Nonnulli etiam confuſis vocibus clamitabant, melius ſibi videri, vt in ſynodum regreſſi ipſum epiſcopum, priuſquam execrabilem aduerſum eos ſententiam promulgaret, cathedra epiſcopali deturbarent, & merita morte multato inſigne monumentum ad poſteros tranſmitterent, ne quis deinceps ſucceſſorum eius talem ſacerdotali nomini calumniam ſtruere tentaret. Cùm ad epiſcopum relatum eſſet, hoc eos machinari, commonitus à ſuis, vt tumultum qui oriebatur, matura moderatione præuerteret, miſit ad eos foras, rogauitq;, vt ſedato pectore in ſynodum regrederẽtur, ſe, cùm primùm opportunitas arriſiſſet, Romam miſſurum, & dominum Apoſtolicum, ſi qua poſſet ratione, ab hac ſententiæ auſteritate deducturum. Poſtero die admiſſis in auditorium communiter laicis & clericis, veterem illam de reddendis decimis querelam replicat, & quaſi nihil bello Saxonico, nihil actum ſit conditionibus, quibus paulo ſuperiùs

in Gerſtingun pax conuenerat, de integro Thuringos omnes de iniuſta decimarum retentione reos addicere molitur, nec recogitat hanc cauſam originem ſeminariumq́; extitiſſe omnium calamitatum, quibus perplures iam annos reſpublica incommodiſſimè vexabatur. Indignè nimis tulerunt hoc Thuringi, vtpote qui propter recentem belli ſucceſſum tumidos adhuc ſpiritus gerebant, ſibique vaniſſimè perſuaſerant, quòd poſt triumphatum regem & acceptum guſtum audaciæ eorum, nullus deinceps futurus eſſet epiſcopus, qui eis aliquam ſuper hac re mouere moleſtiam auderet. Primò tamen temperatis reſponſionibus ei ſuggerunt, non alia ſe ratione in Gerſtingun recuperandæ paci conſenſiſſe, quàm vt legitima ſua à primis diebus ſtatuta, rata ſibi in perpetuum atque inconuulſa manerent. Cùm hæc replicando ſurdis auribus fabulam narrare viderentur, ſubitò efferata mente ſe foras proripiunt, ad arma conclamant, & ad momentum contracta ingenti multitudine in ſynodum prorumpunt, & niſi maturius milites epiſcopi interceſſiſſent, & blandiendo rationemq́; reddendo potius quàm repugnando, quoniam viribus impares erant, ferocientis turbæ impetum inhibuiſſent, in ipſa cathedra epiſcopali epiſcopum oppreſſiſſent. Ita ſoluta eſt ſynodus tam epiſcopo quam cunctis qui aſſederant clericis vltima formidine conſternatis, & paſſim per omnes eccleſiæ angulos latebras ſibi quærentibus. Statim epiſcopus Erfordia diſcedens, reliquam partem anni vſque ad Epiphaniam in Helegenſtat exegit, & per omnes feſtos dies inter ſacra miſſarum ſolemnia eos qui ſanctam ſynodum turbauerant, ad pœnitentiam ſub epiſcopali banno euocauit.

1075 Rex Natalem Domini Argentorati celebrauit. Cumq́ ibi adeſſent quamplurimi ex principibus, quos ille dedita opera de toto regno ad diem feſtum euocauerat; habuit cum eis myſterium conſilij ſui, & eos modis omnibus ad inſtaurandum bellum Saxonicum ſollicitabat: multa in præſens largiebatur, plura in futurum pollicebatur, nullum poſtremò vel infimæ conditionis, qui modò conficiendis tantis rebus commodus putaretur, relinquebat, quem non dato viciſſim & accepto iureiurando fidum ſibi & obnoxium faceret: cùm ea potiſſimùm pollicitatio omnes ad conſentiendum inflecteret, quòd ſub teſtificatione iuriſiurandi ſingulis promittebat, ſi eorum auxilio Saxoniam Thuringiamque recuperaſſet, quòd ipſis vtranque prouinciam pro arbitratu ſuo inter ſe partiendam, & perpetuo iure poſſidendam traditurus eſſet. Ita ira æſtuans, nihil quàm ſanguinem eorum qui ſe offenderant, malebat. Quod tamen anno iam integro quàm maximè diſſimulauerat, adeò vt principes Saxoniæ quoties ad eum veniſſent, magnificè ſuſciperet, & ad abſentes pacifica ſæpenumero atque honorifica mandata deſtinaret.

Paucis pòſt diebus Moguntiam venit, ibique occurrit ei Ruzenorum rex Demetrius nomine, deferens ei inæſtimabiles diuitias in vaſis aureis & argenteis & veſtibus valde pretioſis, petiitq́; vt auxilio ſibi foret contra fratrem ſuum, qui ſe per vim regno expuliſſet, & regnum tyrannica immanitate occupaſſet. Miſſus eſt protinus à rege Burchardus Treuerenſis eccleſiæ præpoſitus, agere cum illo de iniuriis quas fratri intulerat, & commonere, vt regno quod iniuſtè inuaſiſſet, vltro decederet, alioquin authoritatem & arma Teutonici regni propediem experturum fore. Is legationi huic propterea opportunus videbatur, quòd ille ad quem mittebatur, ſororem eius in coniugio habebat, & ipſe hac de cauſa apud regem, ne quid in illum interim grauius decerneretur, ſummis precibus obtinuerat. Ruzenorum rex Dedi marchioni Saxonico, cuius ductu eò aduenerat, à rege commiſſus eſt ſeruandus, donec legati reuerterentur.

His diebus contigit graui ſcandalo Babenbergenſis eccleſię ſtatum labefactari. Herimannus epiſcopus eccleſiam in honorem beati Iacobi Babenberg foris murum propriis impenſis extruxerat, ibique clericos XXV ſcientia, moribus, & canonicæ conuerſationis diſciplinis haud obſcuros congregauerat, & eis quæ ad victum veſtitumq́; ſufficerent, affatim prouiderat. Cumq́; is quē congregationi præfecerat, morbo præuentus diem clauſiſſet extremum, nactus opportunitatem temporis, clericos expulit, & locum ipſum cum omnib. appendiciis ſuis Egbertho abbati de ſancto Michaele tradidit, ad inſtituendum illic ordinem monaſticum; non offenſus crimine aliquo clericorum, cùm (vt dixi) honeſtiſſimè iuxta eccleſiaſticas leges vitam inſtituerent: ſed monaſticæ conuerſationis munditia delectatus, in toto epiſcopatu ſuo, ſi fieri poſſet, hanc ſolā eſſe

vitam cupiebat, zelo quidem Dei, ſed non ſecundum ſcientiam: ſic æmulatus Rachelis pulchritudinem, vt Liæ fœcunditatem in thalamum cœleſtis ſponſi non crederet admittendam. Clerici qui expulſi fuerant, grauiter ferebant ſine cauſa deſtitutos ſe eſſe ſtipe eccleſiaſtica, qua alebantur. Clerici quoque maioris eccleſiæ Babenbergenſis tam illorum quàm ſuam vicem dolebant, quòd ſcilicet non ſine magna ſui ordinis iniuria tantum epiſcopus deferret ordini monaſtico. Igitur iunctis precibus adorti ſunt eum, obſecrantes per Deum, ne his quibus nullum crimen impingeret, ſine legitima diſcuſſione & audientia eriperet canonicè ſuſcepta eccleſiaſticæ ſuſtentationis beneficia, nec ſineret eos deſtitutos ſpiritualis militiæ ſtipendiis, quibus prætereà nihil amplius eſſet rei familiaris, probro & oſtentui fieri ſecularibus: epiſcopatum Babenbergenſem paucas habere congregationes clericorum, & ideo non tam monachis ſibi opus eſſe quàm clericis, quorum ipſi ſolatio diebus ſolemnibus in proceſſionibus, in ſuſceptione hoſpitum vterentur: prætereà eccleſiam quam nouiter ipſe extruxiſſet, loco celebri in mediis huc & illuc diuerſantium turbarum fluctibus ſitam, nec à maiore eccleſia Babenbergenſi plus XXX paſſibus diſparatam, multò clericis opportuniorem eſſe quàm monachis, qui ſcilicet monachi cùm abominationes Ægyptiorum immolare iubeantur Domino Deo ſuo, ſecerni à multitudine, & (ſicut ſcriptum eſt) viam trium dierum ire debeant in ſolitudinem, ne ſi ea quæ colunt & prima ducunt, ſeculares immolent coram oculis eorum, ſcandalizati lapidibus irriſionum ſuarum obruant, & infament ſanctam & Apoſtolicam vitam: ſi Deo familiariùs adhæreant monachi, tanquam honeſtior & ſublimior portio corporis Chriſti, non idcirco clericos tanquam membra putrida penitus abſcindendos eſſe ab eccleſia: quia licet ſtellæ ab ſtellis differant in claritate, vnam tamen cœli faciem decentiſſimè diſtinguant ſua varietate: & licet membra diſparia ſint, & ſuis ſingula functa officiis, concordi tamen, licet diſpari, famulatu neceſſitatem expleant vnius eiuſdemque corporis. Epiſcopus nec ratione mouebatur, nec ſupplicatione, aſſerens honorem quem deferret monachis, in nullo præiudicare clericis, bona autem quæ in vſus pauperum proprio labore congeſſiſſet, ſui iuris, ſui arbitratus eſſe, vtrùm clericis attitularet an monachis. Clerici & inopia familiari & indignitate rei vehementer exacerbati, regis & omnium principum regni aures quotidiana proclamatione obtundebant pro iniuria ſua. Cumque nihil vſquam opis, nihil ſpei eſſet, verſi ad validiſſimum illud, quod in ſancta eccleſia vltimæ ſemper neceſſitatis vnicum eſſe præſidium conſueuit, Romam pergunt, & recitata Romano pontifici per ordinem ſuæ calamitatis hiſtoria, Apoſtolicæ ſedis patrocinium contra tanti calumniatoris violentiam ſuppliciter implorant. Adeſt ſimul totius cleri Babenbergenſis legatio, querelam ingeminant, & Romani pontificis patientiam vehementer incuſant, cur eccleſiam Dei tam diu ſinat hominis hæretici communione maculari; qui non vt paſtor per oſtium, ſed vt fur & latro per ſimoniacam hæreſim & ingentium pecuniarum profuſionem irrepſerit in ouile ouium; qui apud prædeceſſorem eius Nicolaum papam tanti criminis inſimulatus (vt dici ſolet) ignem gladio, hoc eſt hæreſim periurio purgauerit; qui cathedram epiſcopalem & ſanctæ prædicationis miniſterium, expers ipſe omnino literarum, contra ſacros canones impudenter occupaſſet; qui ante epiſcopatum cunctis capitalibus criminibus atque omni proborum genere Moguntinæ ciuitati, in qua nutritus ſit, celebrem ſe ſpectabilemq; fecerit; qui pecuniariam atq; vſurariam artem, qua à puero ſit inſtitutus, poſtquam cœleſtium talentorum negotiator conſtitutus ſit, multò ſollicitius exerceat, ita vt abbatias & eccleſias intra diœceſim ſuam ſitas, quas fœdè comparauerit, fœdiſſimè vendat, & familiam Babenbergenſis eccleſiæ paulo antè opulentiſſimam ac bonis omnibus florentiſſimam ad ſummam redegerit paupertatem; qui nùnc ſuper omnia mala ſua, vt in veſtimentis ouium liberiùs lupinam exerceat feritatem, & faciliùs illudat ſimplicium innocentiæ, transfiguratus in angelum lucis angelus Satanæ, clericos abſque vlla diſcuſſione de eccleſiis ſuis eiiciat, atque omnibus in quibus poſſit locis vitam monaſticam, non tam amator religionis quàm ſubdolus ſimulator inſtituat. Poſtremò per Deum omnipotentem exorant, vt tandem aliquando expergefactus Simon Petrus baculum paſtoralis zeli exerat contra lupum, improbè rapientem & diſpergentem oues Dei, & Simonem magum iterum in eccleſia Dei nummulariorum menſas & ęra proponen-

ponentem, cum pecunia sua mittat in perditionem. Romanus pontifex iam pridem eum à sacri altaris ministerio suspenderat. Præsenti autem relatione efferatus, absque dilatione excommunicauit eum, ea scilicet ex causa, quòd de grauissimis criminibus iam olim accusatus, vt causam diceret, crebrò per biennium Romam euocatus, venire contempsisset. Clericis quoque, qui se per calumniam expulsos querebãtur, ecclesiam suam restitui præcepit, & destinatis ad clerum Babenbergensem literis, mandauit, vt se à communione illius abstinerent, contestatus quàm sanctè, quòd si communionem aliquando ac pontificatum, quem contra ecclesiasticas leges inuasisset, nunquam deinceps se viuo recepturus foret. Quod vbi clericis Babenbergensibus legati sui retulerunt, & iram veterẽ armauit tantæ pollicitationis fiducia. Occultata interim Apostolicæ sedis legatione, mittunt ad episcopum, qui tunc temporis Babenberg consistebat, eiq; denunciant, vt quantocius de vrbe discedat, non posse eum vltrà sibi episcopum esse, quoniam & episcopatum per simoniacam hæresim contra ecclesiasticas sanctiones coëmisset, & eum administrare ignarus omnino literarum nõ posset. Atrocissimæ per se legationi adiecta est grauis contumelia. Adolescens quidam ex numero clericorum & animis ferox & ætate, versiculum breuem ex psalterio proposuit: Huius, inquit, capituli, non mysticum sensum, non allegoricam significationem, sed verbum ex verbo fidus interpres si mihi rectè explicaueris, ego te omni quæstione liberatum, cunctis criminibus quibus te impetimus, absolutum, dignissimum planè episcopatu pronunciabo. Ille insolita re attonitus, cùm quid hoc esset, vnde noua hæc & inusitata mitium antehac clericorum asperitas procederet, turbulentus sciscitaretur, & dictis atrocibus responsa atrociora redderet, repentè in medium procedunt legati sedis Apostolicæ, & præter literas quas manibus præferunt, viua voce ei ex nomine Romani pontificis denunciant, vt nullum deinceps pontificalis officij ius potestatemq́ue habeat, sciatq́ue se Apostolicæ excommunicationis gladio de corpore vniuersalis ecclesiæ præcisum esse, propterea quòd obiectum sibi crimen simoniacæ hæreseos, toties Apostolicis epistolis Romam euocatus purgare distulisset. Præcipiunt etiam clericis Babenbergensibus, vt nullum vltrà ei tanquam episcopo honorem reuerentiamq́ue deferant, sed ab eius communione omni modo se abstineant, ne deprehensi tanquam ecclesiasticę sanctionis transgressores similem cum eo sortiantur excommunicationis vindictam. Ibi primùm episcopus circumuentum se fraude clericorum suorum aduertit. Quibus acriter insistentibus, vt quantocius episcopatu abdicatus abscederet, cùm nulla ratione satisfacere posset, assererentq́ue sub testificatione nominis diuini nullum se in ecclesia opus Dei acturos, fortè ipso in ea persistente: incertus confususq́ue animi misit ad episcopum Moguntinum, fidissimum sibi amicum, quem multis sępe beneficiis priuatim & publicè sibi deuinxisset, quiq; omnium quæ in adquirendo vel administrando episcopatu gessisset, cõscius sibi particepsq; extitisset, rogauitq; vt quàm citissimè veniret, & tumultuantem intestinis simultatibus clerum, quoquo posset modo, compesceret. Ille nihil moratus affuit, egitq; (vt rogabatur) cum clericis, ne obliti pudoris ac modestię suæ in episcopũ suum, quem propter Deum patris loco venerari debuissent, sine causa exardescerent, cùm eos nec dicto, nec facto, quod iustè in querelam vocare possent, sciens prouocasset: vel si quid quod eos lederet, fortè inscius admisisset, se cognitore atque arbitro paratus esset quouis modo satisfacere offensis; parcerent, si minus eius innocentiæ, at honori atque existimationi propriæ, ne ad contemnendos episcopos suos cęteri per orbem terrarum clerici hoc animarentur exemplo, & rebellionis atque contumaciæ pestilens hic morbus sumpto à Babenbergensibus initio, totum inficeret corpus gregis Dominici. Nihil illi placationis, nihil laxamẽti admittentes, grauissimis eum conuiciis confutarunt, iustissimè dicentes in eum quoq; Apostolicæ excommunicationis anathema procedere debuisse, qui hominẽ omnibus probris infamatum, & nihil in moribus, nihil in scientia dignum sacerdotio afferentem, per simoniacam hæresim episcopum ordinasset: nec ad excusandas excusationes in peccatis obtendere posse ignorantiam, cùm actus eius omnemq́ue vitæ institutionem, tanquam qui in laribus suis diu familiarissimè obuersatus sit, optimè cognouisset, & omnibus quæ in coëmendo episcopatu acta sint, medius ipse atque intimus interfuisset. Videns archiepiscopus obstinatos in contentione clericos nulla ratione mitigari posse, ne quid pro amico suo

intactum intentatumq́ue relinqueret, aſſumpto eo Romam ire ſtatuit, ſperans Romanum pontificem vel pecunia vel ſupplicatione expugnari poſſe, vt eum crimine atque anathemate abſolueret. Sed inter eundum reputans haud ſatis tutum eſſe, vt eum non priùs explorato Romani pontificis animo Romam perduceret; ſuaſit ei in extrinſecis eccleſię Babenbergenſis poſſeſſionibus reditum ſuum præſtolari: & ipſe cum paucis (vt inſtituerat) concitus Romam contendit. Quò dum veniſſet, vix & ęgrè, vt a Romano pontifice in communionem ſuſciperetur, obtinuit, & qui in alienis criminibus patronum ſe parauerat, ipſe de propriis inſimulatus, quòd Babenbergenſem epiſcopum per ſimoniacam hæreſim ſciens ordinaſſet, penè gradus ſui periculum incurrerat. Ad vltimum diſcedẽti iuſſum eſt, vt ab eius communione omni modo abſtineret, & promulgatam aduerſus eum Apoſtolicæ excommunicationis ſententiam omnibus Teutonici regni principibus notam faceret, & cùm primùm conficiendæ rei temporis opportunitas arriſiſſet, alium pro eo Babenbergenſibus epiſcopum ordinaret. Quod vbi Babenbergenſi epiſcopo compertum eſt, nullam deinceps ſpem ſibi reliquam, niſi in clementia Romani pontificis fore ratus, conductis qui cauſam ſuam apud ſedem Apoſtolicam dicendi arte tuerentur, Romam perrexit. Sed Romani põtificis conſtantia, & inuictus aduerſus auaritiam animus omnia excludebat argumenta humanæ fallaciæ. Multis lacrymis, multis ſupplicationibus, multis Rhetorica arte compoſitis diſceptationibus vix hoc ſolum obtinuit, vt ea conditione anathemate abſolueretur, quatenus vbi primùm in patriam rediiſſet, monaſterium ingrederetur, atque ibi deinceps à cunctis in perpetuum ſeculi actibus feriatus, ſcandalizatam ſua ambitione eccleſiam digna ſatisfactione defleret. Ita regreſſus in patriam, cùm iuſſa Romani pontificis retuliſſet ad milites ſuos, quibus ſe multa largitione admodum popularem acceptumq́ue fecerat, vehementer reſtiterunt; indigniſſimum fore dicentes, & nulla retro maiorum memoria in eccleſiis Galliarum hoc accidiſſe, vt ſine publica audiẽtia & canonica diſcuſſione, quod nec infimis quidẽ gradibus competeret, epiſcopus deponeretur; non hanc priuatam illius eſſe iniuriam; ad communẽm potius ſpectare contumeliam omnium qui tuendæ Babenbergenſis eccleſiæ dignitati operam ſuam deberent, & eius epiſcopo ſub iureiurando fidem dixiſſent; & ideo extrema omnia priùs ſe experturos eſſe, quàm ſeruatum ad ſua tempora illius eccleſiæ honorem ſinerẽt fœdiſſimo hoc exemplo contaminari. His ille promiſſis animatus, neglecto Romani pontificis decreto, Babenberg rediit, ibiq́ue IIII vel V hebdomadas commoratus, præter altaris officium, in cæteris omnibus, quæ ſcilicet ad exteriorem epiſcopij adminiſtrationẽ pertinebant, nullo modo iure ſuo cedebat, irritam reputans excommunicationem, quam non canonicè in ſe promulgatam cauillabatur. Quibus diebus in ciuitate Babenbergenſi nullum publicè actum eſt opus Dei, clericis refugientibus atque omnino execrantibus communionem eius. Cæteram eius anni partem in extrinſecis Babenbergenſis eccleſiæ poſſeſſionibus militum ſuorum præſidio fultus exegit. Verùm neque rex, neque epiſcopus, neque alius quiſquam qui ſanum ſaperet, ei communicare volebat.

Rex Paſcha Wormatiæ celebrauit, quo dum ad ſalutandum eum quidam ex principibus Saxoniæ pergere inſtituiſſent; miſſi obuiam eis legati denunciauerunt, vt ocyus in ſua redirent, alioquin haud tutò viſuros eſſe faciem regis, quem poſt tam graues contumelias digna adhuc ſatisfactione non placaſſent. Ibi primò malum quod ceruicibus impendebat, animaduerterunt. Rex omnibus quę bello adminiſtrando neceſſaria erant, affatim prouiſis iam & inſtructis, ſolẽni edicto, cunctis qui in regno ſuo erant, expeditionem indixit in Saxoniam; diemq́ue & locum ſtatuit coadunandi exercitus, videlicet VI id. Iunij, in poſſeſſione Herueldenſis monaſterij, in loco qui dicitur Bredingen. Miſit etiam legatos ad Saxones, qui tunc ineundi conſilij gratia frequentes Goſlariam conuenerant, dicere eis; memorem ſe grauium iniuriarum, violatæ regiæ maieſtatis, & turpis fugæ, qua extremo in periculo vitæ conſulere coactus fuiſſet: nec ſe cunctis generaliter Saxonibus crimen hoc intẽdere: paucos fuiſſe principes, qui imperitam multitudinem & naturali leuitate ſemper nouarum rerum auidam hac rabie inflãmaſſent: ab his concitatæ ſeditionis & turbatæ reipublicæ pœnam ſe, quoniã legibus non potuerit, armata manu exacturum: proinde rogare ſe cæteros, & ſub interminatione gratię ſuę pręcipere, ne hoſtes publicos armis aut opibus tueantur: ſi obediant,

veniam

veniam ſe eis dare veteris culpæ, quòd tam inuſitati facinoris ſocij participesque antehac extitiſſent: ſin autem, excuſationem deinceps non habituros eſſe peccati quod ſcientes præmonitique admiſiſſent. Ad hæc Saxones, grauiſſimam, aiebant, habemus legationem: & niſi principes noſtri de omnibus quæ obiiciuntur, iuxta magnificẽtiam regiam ei ſatisfacere ſpondeant, eos ſine mora vel captos, & in vincula coniectos eius examini reſeruabimus, vel in fauillam redactis omnibus quę ad eos pertinent, Saxonia procul effugabimus. Quòd ſi iuſtis & regio nomine dignis conditionibus parati ſunt, vel obiecta purgare, vel quæ peccauerunt expiare; oramus & per Deum obteſtamur, vt honori potiùs ſuo quam iracundiæ conſulat; nec ante publicam principum cæterorum audientiam & legitimam diſcuſſionem aliquid in eos quod ſe non deceat, decernat; diem potius ſtatuat; locum deſignet; copiam det tutò coràm veniendi & tutò cauſam dicendi, vt ſecundum palatinas leges iuſta examinatione habita, vel puniat cõuictos, vel abſoluat innocentes: quòd ſi ira immoderatior nullam admittit ſatisfactionem, nec alio pacto quàm ſanguine principum noſtrorum reſtingui poterit, quid prodeſt ambiguis reſponſionibus ſententias inuoluere? Extremæ impietatis fore iudicamus, vt principes noſtros deſeramus, & eos pro nobis iugulandos obiiciamus: quos haud dubiè ſcimus nullo priuato odio vel gratia, ſed ſola tuendæ ſalutis noſtræ, & vindicandæ libertatis noſtræ cauſa contra regem arma ſumpſiſſe. quapropter id ſupplices petimus, vt eadem nobis & illis venia concedatur admiſſæ præſumptionis: aut ſi nulla ſupplicationum victima expiari poteſt quod fecimus, eodem in nos & in illos ſupplicio animaduertatur. Tunc Bucco Halberſtatenſis epiſcopus, Wecel archiepiſcopus Magdeburgenſis, Magnus dux Saxoniæ, Otto dux quondam Baioariæ, & cæteri principes quos rex ſpecialiter tam truculenta comminatione impetebat, dixerunt, nequaquam ſe ſibi conſcios eſſe, quòd pacem quæ anno priore in Gerſtingun conuenerat, facto aliquo vel dicto violaſſent. Nam ſi rex inſtinctu eorum vel conſilio factum ſuſpicaretur, vt eccleſia in Hartesburg incenderetur, theſauri diriperentur, corpora ſepulchris eiicerentur, aut aliud aliquid contra ſtatutum illius conuentionis perpetraretur; paratos ſe eſſe, vt quauis conditione quam modò cæteri principes regni æquam iudicaſſent, crimen refellerent, & innocentiam ſuam aſſererent; inſuper ipſam eccleſiam propriis impenſis ambitioſiùs quàm fuerat inſtaurarent; amplioribus ornamentis excolerent; omnia etiam, quæ ineptum vulgus maligno ſpiritu ſuſcitatum auſu nefario infregiſſet, diripuiſſet, temeraſſet, multipliciùs reſtituerent; ſuper hæc omnia auri & argenti & prædiorum ſuorum, quantum ſaluo pudore ſuo & regni maieſtate accipere vellet, prompta mente darent, dum modò in gratiam rediret, & gladium quem in ceruices eorum, & in euerſionem totius Saxoniæ iratus extenderat, placatus remitteret in vaginam. Quòd ſi obſtinatum aduerſus omnes preces & ſupplicationes animũ gereret, ſe deinceps contra eum nec arma laturos nec aciem inſtructuros, ſed nudis pedibus venienti obuiam proceſſuros, & ſententiam quamcunque vel iratus dictaſſet, porrecto iugulo excepturos. In hæc verba nuncios regis dimiſerunt, & ipſi protinus ſuos eadem ad eum reſponſa deferentes deſtinarunt. Quos vbi rex aduenire comperit, pręcepit vt nulla ratione in conſpectum ſuum admitterentur, mandauitque eis per occultos indices, vt quantocyus recederent, nec ſe oculis eius cui contumeliam feciſſent, ſic temere ingererent; alioquin regia cenſura coërciturum ſe hoſtes publicos & inſidiatores regni, qui ſub prætextu legationis mendacia ſua per populum ſererent ad ſollicitandos animos principum, & expeditionem ſuam impediendam. Ita legati ſine effectu reuerſi ſunt. Iterum alios atque alios miſerunt: ſed eodem omnes rigore obfirmatas contra ſe tam fores quàm aures regias inuenerunt. Semel cùm vnus legatorum captata loci & temporis opportunitate ſe improuiſus in conſpectum regis proripuiſſet, & quæ in mandatis habebat proloqui cœpiſſet; vix ad primum ſermonis exordium, dato ſilentio, ſtatim cum graui indignatione reiectus eſt, & cùm ab Vdalrico quodam regio ſatellite in craſtinum ſeruandus, abductus vel potius abreptus fuiſſet, proximo manè eluſis cuſtodibus vix vita comite effugit. Dehinc crebris legationibus adorti ducem Rudolphum, ducem Bertholdum, ducem Gozelonem, & cæteros principes quos ſuperiore bello coniurationis ſocios habuerant, fidem implorant, fœderis quod pepigiſſent admonent, obteſtanturque per Deum, per cuius nomen in vnius eiuſdemque militiæ

ſacramenta iuraſſent, vt adſint periclitantibus, & ſicut priùs gerendo bello fauorem ſuum, ita nunc reparandæ paci, quoniam eos belli pœniteat, auxilium conſiliumque ſuum non ſubtrahant. Sed regis prudentia, qua ſupra ætatem ſuam mirum in modum callebat, omnia ſepſerat, omnes vias, omnes aditus obſtruxerat: ſiquidem à cunctis principibus ſuis iuſiurandum acceperat, quòd nullas eorum legationes ſe inconſulto ſuſciperent; quòd eos nec armis publicè nec conſiliis ſecretò tutarentur; nec ſibi pro eis preces aliquando ſupplicationesque deferrent, donec ſe acceptę ab eis ignominiæ maculam digna animaduerſione eluiſſe, ipſe iudex teſtisque fateretur. Ita quocunque intendiſſent, quamcunque viam pertentaſſent, omnia offirmata, implicata, impedita repererunt. Exin crebra per Saxoniam Thuringiamque cōuenticula faciunt, quid facto opus ſit conſulunt; diſcuſſis & euentilatis omnibus, quæ tanto malo remedium aliquod polliceri videbantur. Cùm nulla vſquam humani auxilij ſpes eluceret; ſtatuunt vnanimiter, à Deo ſibi deinceps quærendum eſſe ſubſidium, qui ſolus tam obſtinatam regis ferocitatem emollire, & rem implicitam expedire queat. Iubent ergo, vt per totam Saxoniam & Thuringiam depoſitis cultioribus indumētis, ſacco & laneis veſtiantur; cibo & potu ſtatutis diebus abſtineant; ſumptus in pauperes pro ſua quiſque re familiari conferant; & per eccleſias nudis pedibus diſcurrentes, Deum communi lamentatione deprecentur, vt manum ſuam quæ humano vbique ceſſante adiutorio ſola iam poſſit opitulari, vndique concluſis ad ereptionem eorum extendat. Præterea placet, vt die quo regis exercitus iuxta publicam indictionem in Bredingen coadunandus conueniret; ipſi in loco qui dicitur Lupezen, ſex millibus ab eis diſparati caſtra locarent, & iterum atque iterum repetitis ſupplicationibus aures eius & principum eius obtundentes, ſi euincerent, gratias Deo; ſin autem, in eodem loco venientem præſtolati, collatis ſignis æquiſſimo iudici Deo rem committerent. Superueniunt etiam hinc Luticiorum, hinc Polonorum nuncij, ſuam vtrique operam ſocias manus & pares ad cuncta quæ belli artibus tranſigenda ſint, animos pollicentes; & quòd parati ſint die quem Saxones deſignauerint, armatorum copias quàm maximas in Saxoniam mittere: vel ſi hoc malint, contra Danos, & alias gentes quas vulgatum erat ad irruptionem Saxoniæ à rege ſollicitatas eſſe, ſtationes iugéſque excubias agant, vt hac parte ſollicitudinis exonerent alias occupatos. Hoc nuncio paululum recreatis animis digreſſi, quantum temporis ſupererat, vſque ad diem coadunandi exercitus, in ieiuniis & vigiliis exigunt, eccleſias indefeſſi obſident, in cinere volutantur & cilicio, noctes perinde ac dies precibus inſumunt, nullum poſtremò religionis genus quod ad placandum Deum eccleſiaſtica traditione comparatum ſit, prætermittunt: ſed ira Dei quæ in eos exarſerat, maior erat, quàm vt lachrymis reſtingui, hoſtiis & muneribus mitigari poſſet. Rex Pentecoſten Wormaciæ cum paucis celebrauit: principibus in præparationem militiæ ſingulis priuata ſollicitudine occupatis. Statuta die venit in Bredingen cum infinita multitudine, planeque omnium vnanimi conſenſu conſtitit nulla vnquam retro maiorum memoria tantum exercitum, tam fortem, tam militariter inſtructum in regno Teutonico, à quoquam rege contractum fuiſſe. Quicquid in regno epiſcoporum erat, quicquid ducum, quicquid comitum, quicquid eccleſiaſticarum aut ſecularium dignitatum; omnes ſumma vi, ſumma ope, in hoc bellum eniſi conuenerant: nemo prorſus, niſi quem fortè grauis admodum & omnino inexplicabilis neceſſitas excuſaſſet, aberat. Epiſcopus Colonienſis cauſatus impium fore, ſi calamitatis quæ oppreſſura eſſet fratrem ſuum Magdaburgenſem epiſcopum, & conſobrinum ſuum Halberſtatenſem epiſcopum, ſpectator adeſſet, vacationem impetrauerát, haud grauatè hoc concedente rege, eò quòd poſt primam defectionem inuiſum ſemper eum ſuſpectumq; habuiſſet. Leodienſis epiſcopus vir præter decrepitam ætatem longa etiam ægritudine exhauſtus, reginam interim ſeruandam ſuſceperat, & hac occaſione ipſe quoque militia defungebatur. Vterque tamen milites ſuos ampliſſimo numero tranſmiſit. Dux quoque Boëmorum aderat tanto ſtipatus agmine, vt ſe ſolum bello Saxonico ſufficere poſſe, vana ſpe eluſus, arbitraretur. Wideradus abbas Fuldenſis, præter quòd ab ineunte ætate vno pede grauiter claudicauerat, iam per biennium ita paralyſi diſſolutus erat, vt niſi baculo aut miniſtrorum humeris innixus nuſquam progredi poſſet. Eum tamen nec iam moleſta valetudo excuſare poterat a militia, id potiſſi-

potiſſimùm curante rege, vt omniũ principum ſuorũ titulis ac faſcibus q̃ maximè inſignẽ faceret expeditionem. Cumq́; ad locũ coadunandi exercitus, feruentiſſima æſtate, vehiculo ſedens pergeret, ſtrepitu circumfuſæ multitudinis, & vi concitati pulueris ſuffocatus, penè ſpiritum exhalauerat. Relatus in monaſterium à ſtupore quidem mẽtis poſt paululum reſpirauit; nullum tamen vltrà verbum proloqui potuit; atque ita deinceps per VI hebdomadas grauiſſima corporis moleſtia decoctus, XVII calẽdas Auguſti humanis rebus exemptus eſt. Vir planè feruentis in Deum fidei, ſuis tamẽ omnibus admodum inuiſus, propterea quòd in diebus eius Fuldenſe nomen multis calamitatibus vehementer attritum, & penè omnino obliteratum fuiſſet. Sed ad cœptum, vnde digreſſi ſumus, redeamus. Miſſi à rege exploratores ſpeculari exercitum Saxonum, retulerunt eos multitudine & armis haud impares, cætero belli apparatu etiam ſuperiores eſſe; opes multas & ſufficientes in longum quoque tempus ſumptus conuexiſſe; nihil permotos tantorum hoſtium aduentu, in proximo caſtra locaſſe; poſt laborem itineris ocioſo iam animo fixis tentoriis recreando corpori indulgere; hoc ſtatuiſſe, vt legatos ſupplices de pace mittant; ſi non impetrent, æquo certamine adoriantur venientes. Facilè & contemptim hoc auditum eſt ab his qui cum rege erant, paſſim iactantibus, nec ferreas vel adamantinas acies multitudini & virtuti ſuæ inexpugnabiles fore; ſecum eſſe militem lectiſſimum, qui in faciendis ſtipendiis ætatem exegiſſet, & quem ſinguli principes diligenti delectu habito de toto orbe exquiſiſſent: illinc vulgus eſſe ineptum, agriculturæ potiùs quàm militiæ aſſuetum, quod non animo militari, ſed principum terrore coactum cõtra mores & inſtituta ſua in aciem proceſſiſſet, & ideo non expectaturum, vt commiſſo certamine comminus ſtricto enſe feriret & feriretur, ſed ante commiſſum prælium ſolo concurrentis exercitus ſtrepitu & clamore terrendum, fugandum, & fundendum eſſe. Rex non tam metuebat, ne prælio quàm ne ſupplicatione vinceretur, néve principes ſui eis bellum inferre religioſum ducerent, qui ſe ad quaſcunque conditiones pacatiſſimos præberent, & ignominiæ ſuæ vindicta, qua nihil ardentiùs cupiebat, è manibus ſibi raperetur. Hoc præcauens quàm maximè ſatagebat, vt antè exercitus committerent, quàm legati Saxonum pacem poſtulaturi venirent; plurimùm in hoc ipſum annitente duce Sueuorum Rudolpho, propterea quòd anno priore regnum affectaſſe infamatus, ſuſpicionem hanc nouis erga regem ſtudiis abſtergere cupidiſſimè volebat. Profectus rex de Bredingen, die prima venit in Elenen, ſequenti die præcipitato nimiùm gradu duorum penè dierum iter confecit, atque in Beringe caſtra poſuit, haud multo à Saxonibus interuallo. Iam fixis tentoriis ſinguli, quæ exhauſtis laſſitudine corporibus neceſſaria forent, circumquaque diſperſi prouidebant. Rex etiam refrigerandi gratia ſe in lectum reclinauerat, cùm ſubitò dux [Sueuorũ] Rudolphus ingrediens, nunciat Saxones breuiſſimo ſpatio abeſſe, & incertum, negligentes an ignaros aduenientium hoſtium, inter epulas & pocula ineptis laſciuire luſibus: qui ſi vel ad punctũ temporis inultum habeãt, quòd ſumpta contra rempub. & leges maiorum, arma ſic improbè cõſpectibus regis inuexiſſent; ignominiam hanc Teutonici regni nullis deinceps ſeculis abolendam eſſe: placere ſibi cùm adhuc maior pars ſuperſit diei, vt acies inſtruatur, prælium committatur; vel ſi prælium detrectantes intra caſtra ſe tutentur, ipſa caſtra admoto exercitu expugnentur. Rex ei pronus in terram gratias agit, & huius beneficij quoad viuat nunquam ſe immemorem futurum, Deo in teſtimonium aſcito pollicetur. Ita ambo ſe tentorio proripiunt; dato ad pugnam ſigno ocyus omnes aſſunt; longè lateque patentes cãpos occupant; ſinguli duces ſuas ſeorſum legiones inſtruunt, & quia nec ſitus loci nec multitudo patiebatur, vt vno eodemque tempore omnibus vna fieret manus conſerendi copia: datum negotium eſt duci Rudolpho, vt ipſe cum ſuis prima acie confligeret, peculiari ſcilicet Sueuorum priuilegio, quibus ab antiquis iam diebus lege latum eſt, vt in omni expeditione regis Teutonici ipſi exercitum præcedere, & primi cõmittere debeant: cæteris iuſſum, vt propter aſſiſtentes pugnantibus, prout res poſceret, auxilio concurrerent. Rex in quinta erat legione, quam ex lectiſſimis & erga ſe admodum ſpectatæ fidei iuuenibus ſtipatam ornatiſſimamque inſtituerat. Ita paulatim ſeruatis ordinibus ad caſtra Saxonum procedunt, Saxones qui ſibi ſtultiſſimè perſuaſerant, ſpacium illud quo à rege aberant, vix ab equite expedito, nedum ab exercitu, ſat-

cinis aliisque impedimentis implicato, vno die transmitti posse, nihil minùs quàm regem eo die ad se peruenturum, suspicabantur: ideoque vana securitate resoluti omne studium ab armis ad curam corporum verterant. Cùm repentè conspicantur cœlum puluere obtenebratum, exercitum super arenam maris innumerabilem, totam adiacentis campi latitudinem instar locustarum occupasse, & ferè iam emenso quod in medio erat spacio, ad ipsa castra opprimenda, nisi maturent egredi, citato paululum gradu properare: inopinata re trepidi, & se inuicem inertiæ, quòd hostem non præuidissent, incusantes, protinus sublatis in cœlum vocibus cõclamant, arma rapiunt, portis prorumpunt. Pauci loricis corpora muniunt: cæteri dum morarum impatientes ruunt, nec vestes, quibus se paulo antè (largiori otio indulgentes) exuerant, resumere meminerunt. Nullus alterum cunctantem operitur, sed singuli passim, prout ocyus seriusúe arma expedierant, accurrunt; quam plurimi etiam trans fluuium Vnstrut longius metati, priùs infœliciter gestæ rei quàm committendi certaminis nuncium acceperunt: nec legiones ordinare angustia temporis sinebat, nec militem adhortari, nec castra consuetis stationibus munire, nec aliud quicquam facere, quod militaris disciplinæ solennitas exigebat. Repentinus regis aduentus omnia præuerterat. Vix tandem ex illa trepidatione resumpto spiritu, cùm in globum densissimum tumultuaria se statione stipassent, non expectato signo (vt consuetudo est pugnaturis) equis subdunt calcaria, & summo nisu præcipites feruntur in aduersarios, haud procul ab Hohenburg: nec impetum sustinere vel ad horam Sueui potuissent, nisi loco motis iamque pedem retro ferentibus dux Welf cum exercitu Baioarico concurrisset. Prima certaminis procella hastas & lanceas consumpsit: reliquam partem gladiis, qua pugnandi arte plurimum excellit miles Saxonicus, peragunt, præcincti singuli duobus vel tribus gladiis: tantaque vi, tanta ferocitate, tanta feriendi calliditate grassantur, vt hostibus etiam non minùs admirationi quàm terrori essent. Ibi Ernost marchio Baioariorum, vir in regno clarissimus, & multis sæpe aduersum Vngarios victoriis insignis, grauiter vulneratus est, & cùm in castra semiuiuus relatus fuisset, postero die expirauit. Ibi Engilberthus comes; ibi duo filij Eberhardi comitis de Ellenburg; ibi quàm plurimi nobiles ex Sueuis; quàm plurimi ex Baioariis corruerunt; paucique admodum sine vulneribus prælio excesserunt. Rudolphus dux multis sæpe gladiis impetitus, quanquam tenacissimæ loricæ præsidio ictus omnes frustraretur, multis tamen ex assidua contusione membrorum affectus est incommodis. In exercitu Saxonico præclarissimè enituit virtus Ottonis ducis quondam Baioariæ: is fortissimis iuuenibus septus modò in prima acie pugnam lacessere, vbicunque acrior vis hostium incubuisset, comminus adesse, insistentium vultus gladio ferire, per hostiles cuneos quaqua versum viam sibi ferro parare, modò in postremis cessantes adhortari, causæ qua arma sumpserant, admonere, & vt nunc, quod sæpe quàm sanctè iurassent, libertatem suam manu vindicarent, omnes in commune per Deum obsecrare. Strenuè profectò & egregij militis, & optimi ducis officio fungebatur. Protractum à media die vsque in horam nonam certamen iam in eo erat, vt duo duorum regnorum exercitus Sueuiæ & Baioariæ terga verterent. Et regi frequentes nuncij salutem suorum in extremo sitam nunciabant, cùm repente ex vno latere Herimannus comes de Glizberg, ex alio latere Babenbergenses milites signa inferunt. Tum dux Boëmorum, tum Gozelo dux Lotharingorum multis priùs periclitantium in prælio legationibus & supplicationibus fatigatus, suas vterque copias incitatis ad cursum equis immittit. Non vltrà Saxones vim multitudinis sustinere poterant; paulatimque cedentes, cùm inclinatas iam ad fugam acies dux Otto restituere obsecrando, increpando, inertiam desidiamque exprobrando diu multumque conatus fuisset, tandem versis frenis omnes diuersas in partes aufugerunt. Tum verò (vt semper in fuga hostium ignauissimis & fortissimis par solet esse audacia, par gloria) omnes in exercitu regis legiones confusis ordinibus, omnes etiam plebeii ac rustici, qui castrorum vsibus seruilem operam dependebant, ocyus se ad persequendos fugientes expediunt, equos calcaribus enecant, latissimos campos dicto citiùs transuolant, obstantia quæque conculcant. Fugientes cùm in castra, tanquam illic latibulum habituri, se recepissent: captis castris & direptis exagitant, loca omnia per quæ fuga est per milliaria duo vel tria circumquaque cædibus cruentant, cadauerum

dauerum aceruis exaggerant. Et quia concitatus vngulis equorum puluis oculis prospectum, rebus discrimen eripuerat, vt haud facilè socios ab hostibus visu caligante secernere possent, quam plurimos ex sociis suis, dū hostes arbitrantur, interficiunt. Principes Saxoniæ & nobiles, præter duos mediocri loco natos, omnes viui integríque euadunt; tum peritia locorum, tum obtenebrati aëris densitate, tum equorum velocitate commodissimè vsi. Porrò in vulgus pedestre, quod congressis equitibus adhuc in castris resederat, ita vltra modum omnem modestiamque debacchata est hostilis feritas, vt Christianæ verecundiæ obliti, pecudes sibi non homines iugulare viderentur. Plurimam etiam partem fluuius Vnstrut, dum metu gladij imminentis præcipitantiùs irruunt, absorbuit. Cædi nox finem fecit. Et quòd vltra fluuiū persequi fugientes, haud satis tutum putaretur; conuersi milites ad spolia diripienda, tantam in castris hostiū inuenerunt ciborum affluentiam, tantam auri & argenti vestiumq; preciosarum multitudinē, vt non ad bellum inferendū, sed ad epulum præbendū regis exercitui, & ostentandam opum suarum magnificentiā occurrisse viderentur. Rex paulo post occasum solis, inter faustas (vt solemne est) militum acclamationes in castra reuertitur, lætus & æstuans gaudio, quòd hostes infestissimos insigni victoria subegisset, maximè iactantibus passim militibus, quòd illos & illos de primis principib. Saxoniæ manu ꝓpria peremissent. Cumq; ad locum congressionis reuersi, alius dominum suum, alius patrem, alius fratrem, alius cognatum, aut alia quauis necessitudine sibi deuinctum in acie corruisse reperissent; lætitia omnis in mœrorem, cantus versus est in vocē flentium: planctu & vlulatu castra vniuersa perstrepebant. Sequentem diem in eisdem castris agētes, occisos terra obruunt. Qui clariores inter eos ditioresq; extiterant, in patriā vnde quisque oriundus erat, sepeliendos remittunt; vulneratis curā adhibent; quos militiæ in reliquū inutiles vulnera reddiderant, suis in patriam curandos destinant. Nec facilè æstimari poterat, quot hac, quot illa in acie cæsa essent millia: hoc tamē palam constante, plus hìc nobilium, plus illic cecidisse plebeiæ multitudinis, & propter amissionem clarissimorum virorum maius victores quàm victos tulisse dispēdium. Mœrore & luctu affectis omnibus grauior accessit dolor & facti pœnitentia, comperto quòd principes Saxoniæ, quos ad vnum interfectos pridie vano rumore vulgauerant, omnes integro numero viuerent, atq; ad iterandum prelium nouas denuo copias pleni animorū contraherēt. Grauiter nimis ferebant, & inter se haud obscuris mussitationibus fremebāt, quòd maximo sui piaculo, minimo reipublicæ emolumento, manus suas innoxiæ plebis sanguine polluissent. Rex ipse quàm plurimum verebatur, ne miles in irritum fusi tanti sanguinis pœnitens, religionis obtentu deinceps militiam detrectaret, quam sine peccato & graui offensa Dei administrare non posset. Pessimæ rei pessimum Moguntinus archiepiscopus remedium adhibuit. Collato cum paucis familiaribus regis consilio repentè processit in publicum, & principes Thuringiæ nec canonicè ad synodum euocatos, nec synodali audientia secundum ecclesiasticas leges discussos, precipiti sententia excōmunicauit; ea scilicet causa, quòd cum anno priore Erfordiæ, cùm ad exigendas decimas assedisset, districtis gladiis intra ecclesiam impetissent. Et ne quis ei fortè hoc crimini daret, quòd contra canonum scita miseros homines tam inexplicabilibus negociis ad præsens implicitos, tam iniquo tempore adortus fuisset, quando tantis vndique bellorum procellis iactati, non causis dicendis vacare, sed vitam suam fuga vel armis seruare necesse haberent: ait à Romano pontifice sibi hoc permissum esse, vt absque legitimis induciis, absque legitima discussione, die quo sibi occurreret, eos iusto anathemate ab ecclesia recideret. Nullum tamē sapientem latere potuit, quò potissimùm spectaret hoc factum, eò scilicet, vt exercitus regis promptior deinceps fidentiorque aduersum eos bellum gererèt: de quorum occisione, si post excommunicationem occisi fuissent, putaret, se nec peccatis obnoxium fore, nec pœnis quas leges ecclesiasticæ statuunt homicidis. Igitur mouit exercitus de loco certaminis, & transita Thuringia ingressus est Saxoniam, omnia circumquaque ferro & igne depopulans, tantasque in villis singulis reperit opes, fœcūdissima scilicet regione, & nullis antehac bellis attacta, vt auidissimæ plebi castrorum, quæ sola spe rapinarum exercitum sequebatur, copia pareret fastidium. Rex tamen assiduas ad principes Saxoniæ legationes, tum suo, tum principum suorum nomine destinabat, hortans eos, vt se dederent, atque

in clementia eius potiùs quàm in armis ſuis, quæ ſemel infeliciter tentaſſent, ſpem ſibi deinceps ponerent. Sed illi haud dubiis indiciis compertum habentes, quanto in eos odio æſtuaret, extremæ dementiæ eſſe iudicabant, vt ei præcipitanter ſanguinis ſui ius poteſtatemq; facerent, cuius iram tantis ante expeditionem ſupplicationibus mitigare nequiuiſſent: tamen mandauerunt ei verbis ſupplicibus, ſe pacem quàm bellum, clementiam eius quàm indignitatem ſemper maluiſſe, & eam ſi alio precio quàm proprio ſanguine redimere potuiſſent, nunquam ad hæc extrema audenda experiendaq; proceſſuros fuiſſe. quòd ſi vel nunc ſaltem poſt illatam cladem cor eius tetigiſſet Deus, vt calamitatibus eorum condoleret, quos penè vſque ad internicionem proſtrauiſſet, ſe hoc gratanter amplecti, & obliteratis à corde ſuo omnibus malis, quibus in eos iram odiumque ſuum expleſſet, deinceps ei fidos deuotoſque futuros: ſi autem hoc aliter quàm per deditionem fieri non poſſet, cõſultius ſibi eſſe, vt ſalua exiſtimatione ſua, incolumi libertate ſua, in congreſſione publica morerentur, quàm dediti ritu pecudum iugularentur, vel diu in cuſtodia habiti, inſuper fame & ſiti aliiſque cruciatibus macerati omni morte triſtiorem vitam exigerent. Ad vltimum iuſſu regis profectus eſt epiſcopus Moguntinus, & alij quidam ex principibus, & hæc eadem viua voce cum eis egerunt, obſecrantes eos per Deum, vt poſtquam malè auſpicatò rem certamini commiſiſſent, & cladẽ multis poſthac ſæculis non abolẽdam accepiſſent; nunc ſaltem malo ſuo coacti, reſipiſcerent à ſtultitia, nec ſe gentem ſuam obſtinata deſperatione omnino perditum irent: ſe in conſpectu omnia cernẽtis Dei fidem ſuam interponere, quòd ſi ſe vltro dediſſent, aut eadem die, aut breuiſſimo pòſt tempore deditione abſoluendi eſſent, ſaluis ſibi dignitatibus, beneficiis, prædiis, & aliis facultatibus ſuis. Econtra illi ſatis ſibi aiebant re ipſa cognitam & ſpectatam eſſe, & principum fidẽ, & regis atrox atq; implacabile ingenium, cùm poſt illas cõditiones pacis, quas priore anno in Gerſtigun rex principibus ſuffragium ferẽtibus, quàm ſanctè firmaſſet, tam crudeliter in eos culpæ quam tunc condonauerat, vindictam exercuiſſet, nec principum fides periclitantibus quicquam opis præſidiiq; cõtuliſſet: proinde fruſtra eos rogare, vt fidem ſuã nunc experiantur quaſi incognitam, quam in campis Thuringiæ luce clarius multo ſuo incommodo experti fuiſſent. Ita defixi in ſententia perſiſtentes, haud procul à Magdeburg locis munitiſſimis ſe continebant: quia licet multitudine abundarent, cõgreſſionibus tamen deinceps abſtinendum, niſi ineuitabilis neceſſitas incidiſſet, decreuerant. Tamen Vdo marchio [pro ſe] & epiſcopus Merſeburgenſis, & pauci alij nobiles Saxoniæ deditioni conſenſerunt: ex quibus Vdo marchio dato pro ſe obſide filio ſuo, ſtatim deditione abſolutus eſt: epiſcopus in monaſterium Loreſſan miſſus; alij diuerſis principibus, vt ad tempus ſeruarentur, commendati ſunt. Rex vſque Halberſtat cum exercitu venit, omnia, vt cœperat, circumquaque ferro & igne depopulans. Goſlariã quoque cum paucis perrexit, parcens loco ditiſſimo, & ſibi ſemper gratiſſimo, ne quam admiſſa multitudine ſentiret deprædationis iniuriam. Cumq; exercitus indies fame & ſiti deperiret, veteri frumento partim igne, partim tantæ multitudinis vſibus abſumpto, nouo autẽ necdum maturo; cumq; ſpes nulla eſſet ſine largioribus induciis & maioribus impenſis bellum hoc confici poſſe: exoratus rex à principibus Saxonia exceſſit, & tranſitis finibus Thuringiæ, vbi Eſchenewege peruenit, exercitum dimiſit, accepta à principibus firmiſſima ſponſione, quòd ad iterandam expeditionem 11 calendas Nouembris, maiores & ambitioſiùs inſtructas ſibi in Gerſtigun copias adducturi eſſent. Quo in tempore nunciatum eſt regi Dietwinum Leodienſem epiſcopum, virum multis ornatum virtutibus, & per plures iam annos ſacerdotio perfunctũ ab hac luce migraſſe: cui protinus rex per interuentum Gozelonis ducis, propter eius excellens in militia meritum, ſucceſſorem conſtituit Heinricum quendam Verdunẽſem canonicum, ipſi duci conſanguinitate proximum. Quo ille beneficio regi deuinctus, operam ſuam futuræ expeditioni quàm maximam pollicebatur. Rex dimiſſo exercitu concitus Wormatiam venit. Nec multò pòſt Burchardus præpoſitus Treuerenſis eccleſiæ, qui ad regem Ruzenorum legatione regia functus ierat; [tantum regi deferens auri & argẽti] & veſtium precioſarum, vt nulla retro memoria tantum regno Teutonico vno tempore illatum referatur. Qua regem mercede ad hoc tantum redimere volebat rex Ruzenorum, vt fratri ſuo quem regno expulerat, aduerſum ſe non præberet auxilium:

quod

quod certè gratis etiam impetrare potuisset, quia intestinis ac domesticis bellis occupatus, ad externa tamque remotis gentibus inferenda bella, nullo modo vacabat. Per se magno muneri magnum addidit precium temporis opportunitas. Nam ingentibus recentis belli expensis ærarium regis exhaustum fuerat, & miles vehementer instabat, nuper exactæ militiæ præmium efflagitans: cui nisi ad votum regia largitione satisfecisset, haud dubiè constabat, quòd eum ad reliquam negotij partem, quę profectò maior restare timebatur, minùs deuotum habiturus esset.

Moguntinus archiepiscopus efferatus in Halberstatensem episcopum, pro eo quòd per eum potissimùm stetisse videretur, ne Saxones deditioni consentirent, spirituali armatura debellare parat, quem militari manu non potuerat. Legatum ei mittit, eumq; ad synodum euocat, intentans ei crimen periurij, ea de causa, quòd contra rempub. cui sub iureiurando fidem spopondisset, instructam aciem dux ipse belli duxisset; & hac occasione episcopatu eum deturbare, si vota sequatur effectus, machinatur, parum recolens, seipsum eadem noxa teneri, quia & ipse & cuncti principes regni, qui nunc partium regis erant, in hæc eadē contra regem bella à principio coniurauerant. Sed nuncius metu hostium, per quorum terras transeundum erat, retardatus est, ne ad legitimas inducias, sicut solemne est, ei diem diceret. Atque ita ineptum consilium eadem leuitate euanuit, qua cœptum fuerat. Synodum tamē eodem anno mense Octobri Moguntiæ congregauit, vbi inter alios episcopos qui conuenerant, aderat Curiensis episcopus, Apostolicæ sedis literas & mandata deferens, quibus ei sub intermінatione gradus & ordinis sui præcipiebat, sicut antea quoque multis legationibus pręceperat, vt presbyteros omnes qui intra suam diœcesim essent, cogeret aut in præsentiarum coniugibus renunciare, aut se in perpetuum sacri altaris ministerio abdicare. Quod dum facere vellet, exurgentes qui vndiq; assidebant clerici, ita eum verbis confutabant, ita manibus & totius corporis gestu in eum debacchabantur, vt se vita comite synodo excessurum desperaret. Sic tandem rei difficultate superatus, statuit sibi deinceps tali quæstione omnino supersedendum, & Romano pontifici relinquendum, vt causam quam ipse toties inutiliter proposuisset, ille per semetipsum quando & quomodo vellet peroraret.

Heinricus Spirensis episcopus, cùm iam thesauros ecclesiæ Spirensis penè omnes puerili leuitate dilapidasset, & prædia militibus suis in beneficium erogasset [tempore Heinrici tertij imperatoris] & tantum, vt vix in dimidium annum sumptus ei ex reditibus ecclesiæ ministrari possent, inopinata morte subtractus est. de cuius obitu dignam memoria visionē vidit clericus quidam, qui ei defuncto protinus in episcopatum successit, nomine Huzmannus. Putabat se in choro Spirensi cum episcopo & cæteris clericis stare: & ecce ingrediebantur chorum tres viri; vnus exacta ętate, canicie veneranda; duo iuuenes tanquam in obsequium senioris destinati. Cumq; in medio chori aliquandiu taciti constitissent, ait senior his qui circa se erant iuuenibus: Quid tardatis, quod vobis iussum est explere? At illi, Tuum, inquiunt, pater est primò aduersus eum dictare sententiam, & nos sine dilatione quicquid iudicaueris exequemur. Et ille, Propter multa, inquit, mala, quæ in locum hunc & in sanctam Dei genitricem operatus est, egressa est a Deo sententia, vt interficiatur. Ad hanc vocem corripientes episcopū decollauerunt, & truncum in ligno crucis, quod in eadem ecclesia in sublime elatum stabat, suspenderunt. Cumque mane facto, clericus nimio horrore concussus, episcopo somnum retulisset, visus est ei quasi deliramenta loqui, & propter sospitatem corporis sui optimeque constantem omnibus membris vigorem suum, nullum tam è vicino imminentis exitij sensum admisit. Et ecce septimo dehinc die, cùm ad vespertinalem synaxim cum fratribus in choro staret, sensit repentè paruulam sibi instar puncti pustulam in collo excrescere, qua paulatim in immēsum intumescente, ante mediam noctem defunctus est.

Post abductum de Saxonia regis exercitum, iterum Saxones & Thuringi crebra conuenticula faciebant, in quibus plebs contra principes, & principes contra plebem grauissima simultate tumultuabantur. Succensebat plebs principibus, quòd eam ad sumenda contra regem arma importunis suasionibus impulissent, & nunc cùm ad certamen ventum esset, ipsi fuga elapsi, plebem prosternendam, conculcandam,

& ritu inertium pecudum iugulandam hoſtibus expoſuiſſent. Iraſcebantur principes plebi, quòd ipſis in aciem progreſſis, & pro numero ſuo ſatis impigrè rem gerentibus plebs intra caſtra inerti ocio deſediſſet, & periclitantibus plurimũ irritæ ſpei, nihil opis præſidiique diu expectata contuliſſet. Tum verò omnes in cõmune Saxones, omnes Thuringos infeſtiſſimè auerſabantur, & cum his iuſtiùs quàm cum rege bellum ſibi fore dicebant, quòd in fugam verſo Saxonico exercitu, Thuringi per omnes vias & compita oppoſiti, fugientes inuaderent, raperent, lacerarent, & ignominioſa nuditate fœdatos de ſuis finibus effugarent. Iam in eo erant, vt ad vim magnumque aliquod malum iurgia ſpectare viderentur: ſed epiſcopus Halberſtadenſis & Otto dux quondam Baioariæ, quorum potiſſimùm conſilio bellum Saxonicum adminiſtrabatur, efferatæ multitudinis animos ſalubri moderatione mitigabant; orantes eos per Deum ne arma quæ pro vindicanda libertate ſua concorditer ſumpſiſſent, nunc diabolico furore raptati, in propria viſcera retorquerent, neu hoſtibus ſuis qui luctuoſam à ſe victoriam reportaſſent, per inteſtinam hanc ſeditionem animos audaciamque repararent: præterea cernentes, quòd infractam prima aduerſitate plebem vehementer iam belli pœniteret pariter & tæderet: veriti etiam (vt ſemper varium & inſtabile eſt plebis ingenium) ne ipſos principes captos regi traderent, & ſuam ſalutem eorum ſanguine redimerent, retulerunt ad eos de pace inſtauranda, ſuaſeruntque, vt quomodo ſemel accepta clades belli, cuiuis tædium horroremque incuſſiſſet, omnem nunc operam verterent ad placandam regis aduerſum ſe indignationem. Gratanter nimis hoc auditum acceptumque eſt ab omni plebe: ſtatimque epiſcopum Bremenſem, & Vdonem marchionem collato conſilio ad regem miſerunt, orare per Deum, vt ſaltem nunc ſanguine eorum exſaturatus, iracundiæ ſuæ modum poneret, nec exiguum gentis Saxonicæ, quod atrociſſimæ cædi ſuperfuerat, vſque ad internicionem deleret; diē potiùs locumq; cõſtitueret, quo tutò venire, tutò cauſam dicere liceret: ſe iuxta iuriſdictionē omnium regni principum, de omni iniuria qua ſe læſum diceret, paratos ei ad votum ſatisfacere: omnem poſtremò ſatisfactionem proponere, omnia ſalua modò vita & libertate libenter paſſuros fore, ſi tantùm expeditionem, quam aduerſum ſe omnibus regni principibus indictam comperiſſent, ad tempus inhiberet. Ad hæc rex ait, ſe nec eis, nec cuiquam iuſtam ſatisfactionem de culpa proponenti veniam negaturum: de tanto autem tamque atroci negotio præcipitanter ſententiam ferre, nec velle nec debere, donec principes regni in vnum conuenirent, in quorum communem ignominiam læſæ regiæ maieſtatis iniuria redundaret; & quorum tam virtute bellum tranſigendum, quam conſilio pax reparanda eſſet: præſertim cùm iam ſæpenumero bona & pacifica promittentes fefelliſſent, ſe principibus ſuis in expeditionem coadunandi exercitus diem 11 calendas Nouembris conſtituiſſe in Gerſtingun: ſi eos patrati facinoris reuera pœniteret, eò venirent, accepturi illic quamcunque regni principes æquam iudicaſſent pro admiſſa temeritate ſententiam. Hoc vbi Saxonibus nunciatum eſt, ingens eos metus inuaſit: omnéſque certatim animi conatus intendunt ad placandam, quoquo modo poſſint, regis iracundiam; ea præ omnibus cura habita, vt expeditionem, quæ tam atrociter indicta fuerat, præuerterent; recolentes quantum calamitatis ſuperiore expeditione accepiſſent; & haud dubiè ſcientes, quòd infeſtiorem nunc hoſtem inſtaurata poſt fugam bella ſibi reddi tura eſſent. Itaque ſupra memoratos nuncios, & cum his Hildenesheimenſem epiſcopum mittunt: nec regi ſolùm, ſed cunctis etiam principibus pro recuperatione pacis obnixiùs ſupplicare iubent: omnem admiſſi facinoris ſatisfactionem etiam ſupra leges & natales ſuos promittunt. Et ne verbis minus fidei ſit, obſides ipſis legatis, quantos accipere velint, tradunt, quibus ſe obligent, nulla vnquam leuitate, nulla neceſſitate, nulla ingruentium caſuum mutabilitate promiſſionibus ſuis defuturos fore. Sed rex comperto per occultos indices, quòd id molirentur, omnibus modis ſatagebat, ne qua deinceps ante inſtructam expeditionem legatis Saxonum copia fieret colloquendi ſecum; præcauens ſcilicet, ne fortè principes regni ſupplicationibus eorum & ſatisfactionis humilitate euicti, clementiorem in eos animum acciperent: quin imò tam honori quàm iracundiæ ſuæ hoc conſultius fore iudicabat, vt ſi fieri poſſet, nouis occaſionibus veteres inimicitiæ inſtaurarentur, & vulnus quod præ pro-

properè in cicatricem obduci metuebat, recentibus plagis exulceraretur. Ad hoc efficiendum nouo & exquiſito vtitur artificio: ſimulat ſe à Salomone, viro ſororis ſuæ, rege Vngariorum, in Vngariam euocatum, vt lites quæ inter ipſum erant, & Ioiadam qui eum regno expulerat, habito cum vtriſque familiari colloquio componeret. Huius itineris prætextu, eluſis omnibus regni principibus, in Boëmiam proficiſcitur; nullum ſecum habens ex principibus, præter Herimannum comitem de Glizberg, equites autem expeditos, & tanto negotio allectiſſimos penè quingentos, qui reiectis ſarcinis & cæteris bellorum impedimentis, itineri tantùm & certamini ſe expedierant. Aſſumpto in Boëmia duce, & exercitu Boëmico, per occultos ac difficilimos tramites in Saxoniam contendit, ſperans ſe eos (vt dici ſolet) inter oſcitantes, cùm inopinatus irrueret, facilè oppreſſurum, aut ſi rebellare tentarent, iuſtam deinceps aduerſum eos belli & ſatisfactionis non ſuſcipiendæ cauſam habiturum. Igitur vſque Miſenen peruenit vrbem, ſitam in confinio Boëmiæ & Saxoniæ: ibi a ciuibus pacificè in ciuitatem ſuſceptus. epiſcopum ciuitatis ipſius comprehendit, omnia quæ eius erant diripuit; hoc ſolo reum maieſtatis eum adiudicans, quòd toto tempore belli Saxonici nullos ad eum ſeruatæ erga rempub. fidei indices nuncios vel literas deſtinaſſet. Cæterùm homo eccleſiaſticæ paupertatis, & nihil aut parum habens pompæ militaris, vota forſitan contra rempub. facere, arma ferre non poterat, nec magnum vel his vel illis partibus momentum, amicus ſiue inimicus extitiſſet. Paulo vlteriùs progreſſus villas nonnullas incendit; homines pleroſque ingenuos in deditionem accepit, cùm repentè præmiſſi exploratores retulerunt, iamdudum conſilij huius famam ad Saxones præueniſſe; eos contractis pluſquam 15 millibus armatorum haud procul caſtra poſuiſſe, paratos cum eo proxima die, niſi ſatisfactionem eorum paciſque conditiones vltro ſuſciperet, collatis ſignis confligere; poſtremò de eius ſuorumq; omnium ſalute actum eſſe, ſi vel vltrà progredi, vel in eiſdem caſtris poſteram diem opperiri vellet, præſertim cùm nullum vndique concluſis effugium pateret, nec periculum manu propulſare multitudine impares poſſent. Ingens omnes qui cum rege erant, metus perculit, vehementerque eius ineptiam incuſabant, quòd cùm ſucceſſus ſuos nimiùm ipſe vrgeret, & morarum impatiens multorum annorum bella vno impetu conficere immoderata præſumptione feſtinaret, ſe ſuoſque hoſtibus puerili leuitate prodidiſſet. Eorum monitis obtemperans, citato quantum poterat reditu in Boëmiam vnde eruperat, ſe recepit: quem abeuntem quidam ex Saxonibus expediti equites inſciis principibus inſecuti, priuſquam Saxonia excederet, oppreſſiſſent; niſi Boto comes qui ad Saxones à rege orator ierat, prouocare eos ad deditionem, vel (quod verius eſt) vana pollicitatione veniæ implicare eos, ne perſequerentur abeuntem, hac arte eos fefelliſſet. Digrediens à caſtris Saxonum, cùm eos paulatim veſtigia ſua inſequi cerneret, iter vnius diei, quo ad regem redire poterat, longos anfractus, & longa viarum diſpendia legendo, vix triduo cõfecit, vt per hanc ſcilicet moram rex eluſis hoſtibus in tutum euadere potuiſſet. Ita periculo liberatus rex militem ſuum labore ac vigiliis, tum potiſſimùm fame ac ſiti penè vſque ad defectionem ſpiritus confectum, poſt paucos dies Ratiſponam reduxit, è vicino iam imminente die, quo in expeditionem exercitus adunandus erat, inuenit[illegible] ibi legatos Saxonum multo iam tempore reditum eius prȩſtolantes: quos reſponſum differendo diu ſuſpenſos tenuit, vt redire ad ſuos, niſi ſub ipſo imminentis iam expeditionis articulo, & penè incumbente iam ceruicibus eorum hoſtili gladio non poſſent. Cumq; ſub idem ferè tempus Dedi marchio longa ægritudine abſumptus deceſſiſſet, marchiam eius Boëmico duci in præmium exactæ militiæ dedit, tametſi vxor marchionis Adala filium ſuũ, cui hæreditaria ſucceſſione marchia debebatur, ei paulo antè pro ſe obſidẽ miſiſſet, & ipſe marchio poſt recuperatam pacem in Gerſtingun intemeratam ſemper erga regem remq; publicam fidem ſeruaſſet. Interea Saxones & Thuringi inter ſpem & metum, inter pacem & bellum, inter comminationes & ſupplicationes, vario curarum æſtu fluctuabant: nec quid agerent, quo ſe verterent, quibus modis impeditam rem explicarent, crebra conuenticula facientes, deliberare poterant. Cenſebant alij, quomodo rex ad internicionem totius Saxonicȩ gẽtis animum obſtinaſſet, vt quicquid Saxoniæ vel Thuringiæ hoſtilis exercitus reliquũ feciſſet, id ipſi iniecto igne abſumerent, & ſic cũ omnibus ſuis vltra fluuium Albim cõ-

mearent: alij, vt Luiticios infestissimam nomini Christiano gentem finibus suis excirent, & barbaro milite aduersus barbarum atque implacabilem hostem vterentur: alij, vt castella quæ rex per Thuringiam & Saxoniam dirui iusserat, instaurarent, & locorum difficultate, quoniam armis non possent, salutem suam, quoad indignatio domini deflagraret, tutarentur. Sed plebs omnem spem suam ab armis ad preces verterat: quæ si non proficerent, incunctanter animo fixerat, omnia fœda etiam atque crudelia potiùs tolerare quàm se certamini committere, & ancipitem fortunæ aleam, quam semel infausta congressione experta fuisset, denuo tentare. Econtra principes, quibus primùm authoribus ea rabies inarserat, sedulò instabant, obsecrantes, vt pristinæ virtutis memores crimen non inferrent gloriæ suæ, nec optimè cœpta fœdissimè nunc desererent. quòd prima congressione res secus cessisset, id causæ extitisse, quòd nec regem nec principem habuissent, cuius ductu & auspicio bellum gerere, ad cuius imperium castra locare, in aciem procedere, manum cum hostibus conferre, & cætera militaris disciplinæ munia obseruare, sacramenti militaris religione cogerentur: si is scrupulus ademptus esset, nullum regem, nullum deinceps exercitum virtuti Saxonicæ insuperabilem fore: proinde malæ rei, pessimæ spei, vnicum hoc remedium, & aduersus insolentiam hostium vehemens telum esse, si regem sibi crearent, & in eius verba iurarent, se pro patria, pro coniugibus, pro liberis, pro legibus, pro libertate sua vsque ad mortem militaturos esse. In his & huiusceemodi deliberationibus, cùm sæpe septem, sæpe 14 dies continua consultatione triuissent, incertiores semper quàm venerant domum reuertebantur. Ita cùm omnia deliberando pertentassent, omnia discussissent, propter acceptæ cladis recentem memoriam, nihil rationibus suis satis tutum, satis firmum putabant. Rex x1 calendas Nouembris iuxta condictum venit in Gerstingun: venerunt omnes Teutonici regni episcopi & comites: aderat Diodericus dux Mosellæ regionis: aderat Gozzelo dux Lotharingiæ, tantas habens copias, ita militaribus armis instructas, ita de tota cui præerat regione, seuerissimo delectu habito, exquisitas, vt solæ cæterum regis exercitum & numero & bellici apparatus gloria præcellere ac supergredi viderentur. Alij duces, Rudolphus scilicet dux Sueuorum, Welf dux Baioariorum, Bertholdus dux Carentinorum, regi auxilium suum petenti denegauerant: pœnitentes (vt aiebant) superiori expeditione in irritum fusi tanti sanguinis; offensi etiam regis immiti atque implacabili ingenio, cuius iracundiæ incendium, nec lachrymæ Saxonum, nec inundantes campis Thuringiæ riui sanguinis restinguere potuissent. Cæteri tamen principes qui frequentissimi conuenerant, magnum satis ac validum exercitum fecerant, ei tamen longè ac multò imparem, quem prior illa expeditio contraxerat. Saxones & Thuringi vltima iam necessitate exciti, amplissimo numero conuenere, & positis castris haud procul à curte regia Northusun, archiepiscopum Bremensem, episcopum Hildenesheimensem, Vdonem marchionem regi obuiam in Gerstingun miserunt; obnixè postulantes, vt à latere suo principes quos vellet, ad eos transmitteret; paratos se, collato cum eis consilio, omnibus quæ iusta sint, promptissimè assensum præbere. Abnuit rex: nec principes suos de tam remotis regni partibus ad sententias dicendas confluxisse, sed vt manu militari ab hostibus communes reipublicæ iniurias expostularent. Sed cùm ei hoc vix & ægrè supplicatio legatorum extorsisset: nullus erat ex principibus, qui eo munere fungi consentiret: singulis videlicet timentibus, ne vel apud regem perfidiæ notarentur, si quid in Saxones clementiùs agerent, vel apud Saxones mendacij crimine infamarentur, si veniam eis admissi pollicerentur, quam incunctanter scirent, nullam eos à rege consecuturos. Triduo in hac cunctatione cessatum est, legatis assiduò euntibus ac redeuntibus, atque in eadem verba regis & omnium principum aures obtundentibus. Nec propterea rex profectionem distulit, sed instructo exercitu, prælatis militaribus signis, lento quotidie gradu in vlteriora populabundus contendebat. Tandem placuit mitti ad eos Moguntinum archiepiscopum, Saltzburgensem archiepiscopum, Augustensem episcopum, Wirzeburgensem episcopum, & cum his ducem Gozzelonem, cuius potissimùm in ea expeditione authoritas valebat, & in eo omnium quæ agenda erant, summa & cardo vertebatur, pro eo, quòd licet statura pusillus, & gibbo deformis esset, tamen opum gloria, & militum lectissimorum copia, tum sapien-

ſapientiæ & eloquij maturitate cæteris principibus quamplurimum eminebat. Hos quinque nominatim ad colloquium ſuum Saxones expetierant, quòd hos conſtantiſſimæ fidei & veritatis eſſe compererant, & quicquid hi ſpopondiſſent, ratum fore haud dubiò credebant. Cúmque in caſtra Saxonum veniſſent; prouoluti pedibus eorum principes Saxoniæ, obteſtabantur per Deum, vt calamitatis eorum miſererentur quos regis inclementia, & primò ad audēdum hoc immane facinus coëgiſſet, & nunc victos, & penè vſque ad internicionem deletos, ad exitiales cruciatus inſatiabili odio depoſceret. Quòd ſi legibus, ſi iudiciis, ſi more maiorum innocentiam ſuam aſſerere permittantur, facilè crimen refellant, & ſe acceptas in Gerſtigun pacis conditiones nullo deinceps auſu temerario violaſſe probent; vel ſi probare nequeant pœnas, quas leges & ſcita maiorum in ſimilium criminum reos ſanxerint, perſoluere non abnuant: nunc verò nouo crudelitatis genere innocentibus refellendi criminis copiam non dari, placationem non recipi, ſatisfactionem non admitti, ſed ſemel conceptæ indignationis virus ita penitus imis inſediſſe viſceribus, vt non alio medicamine, quàm totius Saxonicæ gentis exterminio ſedari valeat. Proinde videant ipſi memores humanarum rerum, ne forte peſtilentis huius exempli contagium, ſumpto ab Saxonibus exordio, ceteros etiam quandoque regni principes inficiat: & ita nunc infelicibus euentis Saxonum moderentur, ita calicem hunc fellis & abſynthij miſceant & propinent Saxonibus, vt ſibi quoque paulo pòſt eundem meminerint eſſe bibendum: ſe iam inciſa ſpe, omiſſa deinceps ſalutis propriæ cura, hoc firmiter animo ſtatuiſſe, vt quicquid illi agendum cenſeant, ſuadeant, iubeant, incunctanter agant, nec ſuarum partium ſtudio patiantur vlterius totius reipublicæ ſtatum periclitari. Ad hæc illi reſponderunt: ſe cauſam qua primùm aduerſus regem arma ſumpſerint, non admodum improbare, nec placere ſibi obſtinatum ad perniciem eorum regis animum & pertinax odium; conſenſiſſe tamen in hoc omnes regni principes, de vſurpato in republica nouo hoc, & multis retro ſeculis inaudito facinore, non aliter regi vel reipublicæ poſſe ſatisfieri, quàm vt ſe abſque vlla exceptione dedant; ſibi autem quorum hoc conſilio agant curæ futurum, vt nihil ex hac deditione, quod ſaluti eorum, quod honori, quod rei familiari officiat, experiantur. Aduerſus hanc vocem vehementer infremuit vulgus Saxonicum: durumque omnibus viſum eſt, & intolerabile, ei ſanguinis ſui ius poteſtatemque facere, cuius crudelitatis tam clara cepiſſent experimēta: quia poſt depopulationes Thuringiæ & Saxoniæ, poſt multa hominum millia cæſa, adhuc ſpirans minarum & cædis, omnia aduerſum eos mundi regna concitaſſet: cuius iracundiæ in ſecundis rebus non pietas, non miſeratio, non Dei, non hominum reſpectus vnquam modum feciſſent: ſatius ſibi fore, vt æquo certamine congreſſi, more virorum fortium moriantur in bello, quàm vt in exiliis & carceribus ritu pecudum iugulati, ridiculum hoſtibus ſuis ſpectaculum præbeant. Econtra illi ſedulò inſtabant deprecantes, vt ſalutaribus monitis adquieſcerent, neque exiguum Saxonici nominis, quod cædi ac depopulationi ſuperfuiſſet, vana deſperatione perditum irent; ſe ſi minus ſalutis eorum, at propriæ exiſtimationis curam permaximam habere, qui profectò maculam ſibi & crimen nulla deinceps ætate, nulla virtute abolendum contraherent, ſi fidei ſuæ creditos aduerſitatis cuiuſquam vel leuis aura perſtringeret: proinde ituros ſe ad regem, & ſi tutò fidem dicere, tutò veniam polliceri poſſent comperturos, & quæ comperta fuiſſent, die poſtera renunciaturos. Rex gratiſſimè amplexus pacis conuentionem promiſit, & (ſicut vulgata in plurimos fama loquebatur) etiam iuſiurandum dedit, nihil ſe in eos ſi deditі fuiſſent, præter voluntatem & ſententiam acturum eorum, quorum opera & beneficio incruenta ſibi hæc victoria obtigiſſet. Sæpe itum ac reditum eſt: ſæpe Saxones refutato deditionis conſilio arma expediri, atque in aciem ſigna efferri conclamauerant, dum omnia fide regis tutiora ſibi arbitrarentur. Sed Gozzilo dux, & qui cum eo erant epiſcopi, ſatis impigros ſe exhibuerunt negotio, & ferocientis multitudinis tumultum nunc minis, nunc blandimentis comprimebant: pollicentes, & quia verbis parum fidei erat, etiam ſub iureiurando confirmantes, non ſalutis, non libertatis, non prædiorum, non beneficiorum, non cæteræ ſupellectilis ſuæ vllam eos iacturam ſenſuros, ſed poſtquam faciem regis & regni maieſtatem momentanea ſatisfactione magnificaſſent, ſtatim de-

ditione absoluendos, & patriæ libertatique, in nullis imminuto sibi conditionis suę statu, restituendos esse. Non verba, non iuramenta, non promissiones vllæ principibus Saxoniæ metum ademerant, sed quia nec vtiliter hostibus congredi numero ac virtute impares valebant, nec bellum diutius trahi, plebe iam olim tædio affecta, & pacis recuperandæ cupidissima, poterat; post longas deliberationes, post multas tergiuersationes, lachrymantes, atque alta suspiria ab imis trahentes visceribus, tandem deditioni consenserunt, & fidem principum regisque clementiam propriæ salutis periculo experiri statuerũt. Quod vbi protinus per exercitum regis celebris rumor vulgauerat; ingens gaudium, vehemens erat gratulatio: omnique triumpho illustriorem, omnibus spoliis opimiorem æstimabant victoriam, quòd adempta sibi fuisset necessitas, cum his manum denuo conserendi, qui prima congressione, extinctis penè omnibus Sueuiæ ac Baioariæ luminibus, luctuosam victoribus victi cladem intulissent. Postera die rex ad suscipiendos eos in media latè patentis campi planitie, in loco qui dicitur Spiraha, assedit, toto exercitu ad hoc spectaculum solemniter euocato, latissimo inter constipatam multitudinem vacante spacio; vbi dum procederent, totius exercitus oculis conspicui forent. Igitur introducuntur per ordinem Saxoniæ ac Thuringiæ primò principes, Wezil archiepiscopus Magdaburgensis, Bucco episcopus Halberstatensis, Otto dux quondam Baioariæ, Magnus dux Saxoniæ, Herimannus comes patruus eius, Fridericus Palatinus comes, Diedericus comes de Cadalenburg, Adelbertus comes de Thuringia, Rudeger, Sizzo, Berenger, Bern, comites; deinde ingenui omnes qui generis vel opum claritate aliquantulum eminebant in populo: &, sicut conuenerat, absque vlla exceptione regi se dediderunt. Rex eos principibus suis singulis singulos, donec de eis communi consilio deliberaretur, seruandos commisit, & paulo pòst rupto fœdere, contemptis omnibus quibus se obligauerat iurisiurandi vinculis, eos per Galliam, Sueuiam, & Baioariam, per Italiam & Burgũdiam deportari fecit: beneficia quoque eorum militibus suis quorum præcipuè opera in bello Saxonico vsus fuerat, distribuit: commoratus etiam paucis diebus in Thuringia, castellum in Asenberg instaurauit, præsidiumq; imposuit, præcauens, ne quid post digressum suum instabilis vulgi leuitate nouaretur: præterea ingenuis omnibus, qui vel casu abfuerant, vel metu se subtraxerant, diem statuit; ante quem si in deditionem non venissent, tanquam hostes publici ab omnibus, quibus respub. curæ esset, ferro & igne infestarentur. Atq; ita dimisso exercitu, victor rediens, Natalem sancti Martini Wormaciæ celebrauit.

Interea Romanus pontifex crebris legationibus, & Babenbergenses clerici assiduis supplicationibus vehementer regi imminebãt, vt iam diu vacanti ecclesiæ Babenbergensi rectorem prouideret: siquidem prior episcopus, licet extrinsecis ecclesiæ possessionibus, militum suorum (vt suprà dictum est) præsidio fultus, contra vetitum incubaret; nullam tamen pontificialis officij administrationem vsurpabat, apostolici anathematis religione absterritus. Cúmque regi in pace & in bello, tranquilla seu turbata republica, semper commodissimè affuisset, & scandalizatis in eo cæteris regni principibus, solus ille nunquam scandalizatus fuisset, sed in cunctis quæ ei accidissent calamitatibus pondus diei & æstus cum eo inconcussa fide portasset: nunquam tamen rex vel leui verbo calumniatoribus eius obstitit: quin imò haud grauatè aduersus eum accusationem recipere videbatur, eò videlicet (vt plerique interpretabantur) intendens, vt per huius deiectionem via sibi patefieret ad Wormatiensem episcopum, & alios nonnullos, quibus in vltionem pristinæ defectionis iampridem summa ope calumniam struere sentiebatur. Igitur profectus Babenberg, Rupertum Goslariensem præpositum in Natali sancti Andreæ Apostoli pro eo ordinari fecit episcopum, virum pessimæ existimationis in populo, eò quòd regi familiarissimus & omnibus eius secretis semper intimus fuisset, & omnium quæ rex perperam & præter regiam magnificentiam in repub. gessisset, potissimus incentor extitisse putaretur: & milites quidem acerrimè factum improbabant, quòd scilicet viuẽte priore episcopo, nec canonicè ad synodum euocato, nec canonicè adiudicato alius ad adulterandam ecclesiæ Babenbergensis castitatem superordinatus fuisset episcopus. Clerici autem, etsi eos quàm maximè offenderet persona ordinati, haud sanè bonum testimonium habens ab his qui foris erant; malebant tamen qualemcunque habere, quàm eum aduersus quem sedem Apostoli-

Apoſtolicam appellauerant, & cuius vitæ inſtitutioniſque lugubrem tragœdiam, toto mundi huius theatro decantandam vulgauerant, recipere.

Poſtera die cùm ad eligendum Fuldenſem abbatem rex cum principibus aſſediſſet, grandis erat inter abbates & monachos, qui ex diuerſis locis frequentes confluxerant, concertatio: tanquam ſolemniter indicto agone ſinguli pro virili portione currentes, alius aureos montes, alius ingentia beneficia ex agro Fuldenſi, alius ſolito impenſiora in rempublicam ſeruitia promittebant, nec prorſus in promittendo modum aut modeſtiam vllam ſeruabant. Et ô mores, ô tempora, ô abominationem deſolationis ſtantem in loco vbi non debet, & mammonam noſtris temporibus publicè ſedentem in templo Dei, & extollentem ſe ſupra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur. Abbates & monachi ita ambitionis ſpiritu præcipites rapiebantur, vt eos à cupiditate ſua non pudor nominis Chriſtiani, non habitus arctioris propoſiti, non ipſum denique deterreret recens exemplum Babenbergenſis epiſcopi: quem pridie viderant non aliam ob cauſſam, & epiſcopatu priuatum & communione, quàm quòd ad ſacrum ordinem illicita largitione aditum ſibi affectaſſet. Horum impudentiam rex vehementiſſimè (vt dignum erat) deteſtatus, cùm hinc inde importunè obtundentium precibus vrgeretur: repentè diuino (vt creditur) ſpiritu actus, monachum quendam Herueldenſem Ruzelinum nomine, qui pro cauſa monaſterij iuſſu abbatis ſui ad curtem venerat, in medium euocat, & nihil minus ſuſpicanti, etiam inopinatæ rei miraculo penè exanimi, baculum paſtoralem offerens, primus ipſe abbatem eligit, dein cæteros tam monachos quàm milites, vt in electionem eius conſentiant, obnixè efflagitat. Ita, cunctis qui aderant lætiſſima acclamatione ſuffragium ferentibus, abbatiam ſuſcipere iubetur. Et cùm diu nunc imperitiam ſuam, nunc malam valetudinem, nunc abbatis ſui abſentiam cauſatus reſtitiſſet, vix tandem aliquando præſentium epiſcoporum obteſtatione adiuratus, ſuſcipere conſenſit. Similiter defuncto nuper Vdalrico abbate de Loreſſan, cùm monachi & milites in electionem præpoſiti concorditer adunati ad curtem veniſſent, neque rex aliter ſenſurus putaretur, propter multa ſeruitia quibus ille, dum præpoſitus monaſterij eſſet, gratiam dilectionemque eius officioſa admodum ſedulitate redemerat: rex alium quendam eiuſdem cœnobij monachum Adelbertum nomine, qui cum cæteris fratribus nihil tale opinatus aduenerat, repentè iniecta manu in medium protrahit, & rei nouitate attonito baculum paſtoralem cunctis ſtupentibus tradit.

Herimannus Babenbergenſis epiſcopus, comperto quòd alius in locum eius ſubrogatus eſſet epiſcopus, cùm omnis iam ei ſpes adempta eſſet recuperandæ deinceps dignitatis ſuæ, nec ad eludendam Romani Pontificis ſententiam vllum vltrà pateret diuerticulum, in monaſterium cui nomen eſt Suarza, ſeceſſit, ibiq; ſub Eggeberto abbate ſanctę conuerſationis habitum ſuſcepit, ſtatimque aſſumpto ſecum eodem abbate ſuo, Romam profectus eſt. Cùm de inobedientia ſua humiliter apud ſedem Apoſtolicam pœnitentiam egiſſet, & anathemate liberatus, & ſacerdotalis miniſterij præter pontificalem dignitatem denuo licentiam eſt conſecutus.

Annum hunc multis cladibus inſignem, potiſſimùm lugubrem fecit obitus Annonis Colonienſis archiepiſcopi, qui poſt longam ægrotationem qua dominus vas electionis ſuæ in camino tribulationis tranſitorię purius auro, purgatius mundo obryzo decoxerat, 2 nonas Decembris beato fine perfunctus, ad Angelos ex hominibus, ad immortalia ex mortalibus tranſmigrauit. Teſtantur hoc ſigna & prodigia quę quotidie circa ſepulchrum eius dominus oſtendere dignatur, ad confutandam impudentiam eorum qui paulo antè vitam eius ſanctiſſimam, atque ab omni huius mundi labe quantum ad hominem integerrimam, liuido dente carpebant, & precioſam margaritam iam olim cœleſtis regis diademati deſtinatam, falſis rumoribus obfuſcare conabantur. Is in Babenbergenſi eccleſia, in ludo tam diuinarum quàm ſecularium literarum enutritus, poſtquam adoleuit, nulla commendatione maiorum (erat quippe loco mediocri natus) ſed ſola ſapientiæ ac virtutis ſuæ prærogatiua imperatori Heinrico innotuit: à quo in palatium aſſumptus, breui apud eum præ omnibus clericis, qui in foribus palatij excubabant, primum gratiæ & familiaritatis gradum obtinuit, hoc præcipuè diligentibus in eo omnibus bonis, quòd iuſti ac recti admodum tenax erat,

atque in omnibus cauſis pro ſuo tum ſtatu, non adulando vt cæteri, ſed cum magna libertate obloquendo, iuſtitiæ patrocinabatur. Erat autem præter virtutes animi & morum gloriam, corporis quoque boni ornatiſſimus, ſtatura procerus, vultu decorus, lingua promptus, vigiliarum & inediæ patientiſſimus, poſtremò ad omne boni operis exercitium naturæ muneribus affatim inſtructus. Exactis in palatio haud multis annis, magna imperatoris, magna omnium qui eum nouerant, expectatione adeptus eſt Colonienſem epiſcopatum, atque ita deinceps in omnibus tam eccleſiaſticis, quàm reipublicæ negotiis haud imparem ſe acceptæ dignitati gerebat, & ſicut editioris loci inſignibus, ita cunctis virtutum generibus inter cæteros regni principes conſpicuus incedebat. Reddebat ſollicitus quę ſunt Cæſaris Cęſari, & quę ſunt Dei Deo, quia Colonienſis nominis maieſtatem & ſecularem pompam ambitioſiùs penè quàm aliquis ex præceſſoribus eius oſtentabat ad populum, nec propterea tamen inuictum inter tantas occupationum procellas ſpiritum vnquam relaxabat à ſtudio diuinarum rerum. Crebris ieiuniis corpus ſuum macerabat, & in ſeruitutē redigebat. Pernoctabat plerunque in orationibus, & per eccleſias, vno tantùm puero contentus comite, nudis pedibus diſcurrebat, & diem quidem in diſponendis priuatis ſeu publicis negotiis, noctem verò totam in opere Dei expendebat. Multa illius in pauperes, in peregrinos, in clericos, in monachos benignitas, mira liberalitas erat. Nullam intra diœceſim ſuam congregationem prætermiſit, quam non prædiis, ædificiis, ſtipendiis, ſua ſpecialiter donatione auctam vita decedens relinqueret: & planè apud omnes indubia fide conſtitit, ex quo Colonia fundata eſt, vnius nunquam epiſcopi ſtudio tantum opes & gloriam creuiſſe Colonienſis eccleſiæ. In iudicandis cauſis ſubditorum nec odio, nec gratia cuiuſquam à vero abducebatur, ſed ſemper in omnibus propoſitam indeclinabiliter ſequens æquitatis lineam, ad euertendum iudicium nec accipiebat perſonam pauperis, nec honorabat vultum potentis. Tum verò verbum Dei ita luculenter, ita magnificè diſſerebat, vt ſaxeis etiam cordibus ſermo eius lachrymas excutere poſſe videretur, & ſemper ad exhortationem eius planctu & vlulatu compunctæ multitudinis eccleſia tota reſonaret. Duas Coloniæ congregationes clericorum ex integro propriis impenſis inſtituit, vnam in loco qui dicitur ad gradus titulo ſanctæ Mariæ, alteram foras murum titulo ſancti Georgij martyris. Tres etiam congregationes monachorum diuerſis in locis ex ſuo conſtruxit, vnam in monte qui à præterfluente fluuio cognominatur Sigeberg, aliam in regione Sclauorum, in loco qui dicitur Salefelt, tertiam in regione Weſtphaal, in loco qui dicitur Graſcaf: quas omnes & auguſtiſſimis ædificiis excoluit, & exquiſitiſſimis eccleſiæ ornamentis illuſtrauit, & ampliſſimis atq; in multorum fratrum vſus ſufficientibus prædiis locupletauit. Cumque in omnibus Teutonici regni monaſteriis cerneret, antiquum illum regularis diſciplinæ feruorem admodum refrixiſſe, & monachos à vita communi ad rem familiarem curam omnem ſtudiumque conuertiſſe; graui tædio angebatur animus eius, quòd ingentibus expenſis nihil Deo dignum confecturus putaretur. Interea contigit, vt pro cauſa reipublicæ Romam pergeret. Cumque alias Italiæ regiones peragraret, principes eius regni, ne à rege deficerent, ſuis exhortationibus confortaturus, ad monaſterium quoddam cui Fructuaria nomen eſt, cauſa orationis diuertit. Ibi admiratus monachorum arctiſſimam, & ſecundum regulæ inſtituta conuerſationem, nonnullos eorum in opere Dei probatiſſimos ſecum rediens abduxit, & eos ad tradendam Galliis eiuſdem diſciplinæ formulam in Sigeberg conſtituit: prioribus monachis quos ex ſancto Maximino aſciuerat, quoniam in horum inſtituta concedere noluerant, honorificè in locū ſuum remiſſis. Quod eius factum imitati cæteri Galliarum epiſcopi, alij ex Gorzia, alij ex Cloniaca, alij ex Sigeberg, alij ex aliis monaſteriis monachos euocantes, nouam diuini ſeruitij ſcholam in ſuis ſinguli monaſteriis inſtituerunt: adeoq; breui cōualuit felicis huius facti æmulatio, vt pauca intra Galliam monaſteria videamus, quæ non iam nouæ huius inſtitutionis iugum ſubacta receperunt. Ipſe verò monachos ſuos, iuxta quod in Fructuaria compererat, cernens arctiſſimis viuere diſciplinis, & conuerſationis eorum opinione longè lateq; vulgata, multos ad mundi contemptum inflammari, & eorum magiſterio ſe in via Dei erudiendos tradere; magnas Deo gratias referebat, quòd non confudiſſet eum ab expectatione ſua: omnem quoq; diligētiam adhibebat,

ne quam

ne quam earum rerum, quibus corporis imbecillitati consulendum sit, penuriam sustinerent: honorabat ac venerabatur eos vt dominos suos: nec solùm abbati, sed decanis etiam monasterij ita subditus dictoque obtemperans erat, vt ad primum eorum imperium, quantumlibet grauibus publicæ seu priuatæ rei negotiis implicitus teneretur, ilico ex occupatis manibus surgeret, & omne quod iussissent, instar vilis mancipij exequeretur; cibos summa industria confectos quotidie, dum adesse potuisset, ipse eis inferebat, ipse apponebat, ipse potum miscebat, ipse reficientibus ad omne obsequium quolibet famulo promptior paratiorque assistebat: silentium quoque ac cæteras monasterij consuetudines, dum inter eos diuersaretur, ita attentus sollicitusque seruabat, ac si pro excessibus suis ipse quoque quotidie in capitulo eorum causam dicturus, & sententiam accepturus foret. Hoc eius in Sigeberg, hoc in Salefelt, hoc in Grascaf studium, hæc institutio erat. Porrò à rege grauissimis sæpenumero inimicitiis dissidebat, & eum acerrimis increpationibus obiurgabat, propter multa quæ præter æquum & bonum eius iussu vel permissu quotidie admittebantur in republica: vnde rex plerunque efferatus, omnia, quæ illius erant ferro & igne demoliturum se comminabatur, plerumque autem supplex ei factus, amplissimis promissionibus iratum demulcebat; & tam sui quàm totius regni ius potestatemque ei se facturum pollicebatur, si modò fidum eum sibi, nec adeò cunctis voluntatibus suis aduersum experiretur. Ad hæc ille in cunctis aiebat, quæ rectè & iuxta regiam magnificentiam conaretur, nusquam ei defuturam esse operam suam: si quid verò perperam, & contra leges ac scita maiorum, nequam hominum suggestionibus deprauatus, agere vellet, vt his consensum authoritatemque suam accommodaret, nullo se vel pretio redimi vel terrore compelli posse. Et nunc quidem in summam familiaritatem, & penè in regni consortium a rege assumebatur, nunc verò quomodo ea quæ in regno perperam gerebantur, vehementer detestaretur & acerrimè impugnaret, cum contumelia de palatio eiiciebatur, & ad extinguendum omnino nomen eius totum regni robur concitabatur. His vicissitudinibus per plures annos eius concertatio cum rege trahebatur. Neque enim lasciuiæ regis vel ratio modum faciebat, vel ætatis accessus, vel amici cuiusquam obiurgatio, sed quotidie seipso deterior efficiebatur, & ruptis omnibus humani, ne dicam Christiani, pudoris frenis, in omne quod animus suggessisset, flagitium præcipitantior ruebat: & oppressis iam terrore principibus, nullus erat, qui peccantem, & diuina atque humana omnia absque discrimine permiscentem, vel leui verbo auderet redarguere. Ad vltimum consyderans archiepiscopus completam esse malitiam eius, & obstinatum in malis ingenium, nec tempore iam corrigi posse, nec ratione; anno penè ante exortum bellum Saxonicum petiit vacationem deinceps sibi dari ab exterioribus reipublicæ negotiis: & sic impetrato commeatu, in Sigebergense monasterium secedens, illic in vigiliis & ieiuniis, in orationibus & eleemosynis, quod supererat ętatis, exigebat, nec inde vspiam, nisi summa fortè ac ineuitabili necessitate extractus abscedebat. Cętera quæ circa reipublicæ administrationem vel egit vel passus est, si quis pleniùs scire voluerit, superiora libelli huius reuoluat, & singula eo quo gesta sunt, ordine & tempore, copiosè descripta inueniet. Sed pius Dominus, qui quos amat arguit & castigat, hanc quoque dilectam sibi animam ante diem vocationis suæ multis tentari permisit incommodis, vt scilicet ab eo omnem scoriam terrenæ conuersationis excoqueret caminus transitoriæ tribulationis. Primum, moto bello Saxonico, fratrem eius Wecel Magdaburgensem archiepiscopum & consobrinum eius Bucconem Halberstadensem episcopum tempestas inuoluit grauissimæ persecutionis. Contra hos, cùm non satis impigrè regi totius Saxonicæ gentis exterminium anhelanti opem ferret, naturæ profectò legibus & carnali affectione inhibitus, inuisus ei suspectusque efficitur; periurij ac perfidiæ insimulatur: ciues Colonienses, quibus paulo antè vnicè carus acceptusq; fuerat, ad interficiendum eum donis ac promissionibus sollicitantur. Sopito vtcunque hoc malo, duo ministri eius, qui in laribus eius familiarissimè obuersabantur, insidias ei tendunt, & nisi Dei misericordia malum hoc pręuertisset, nihil tale suspicantem trucidassent. Alij cuidam, quem beneficiis suis maximè fidum sibi obnoxiúmque fecerat, familiares literas à se ipso in tabulis propter maiorem secreti * suum tantis vndique aduersitatum procellis iactatum, & penę naufragantem consolaretur & in-

ſtrueret. At ille ex ipſa tam operoſa ſecreti commonitione coniiciens aliquid regi reique publicæ aduerſum his literis contineri, regi eas detulit. Quas ille deinceps in argumentum læſæ fidei archiepiſcopo improperans, necem ei & omnibus quæ eius eſſent, vltimum, ſi copia fieret, exterminium machinabatur. Item alius quidam ex miniſtris eius, quem Colonienſi eccleſiæ propria induſtria ipſe acquiſierat, quemq; ob hoc indulgentiſſimo ſemper affectu coluerat, & bonis omnibus etiam ſupra natales ſuos locupletauerat, repentè inſolentia ſeruili elatus, iugum eccleſiaſticæ ſeruitutis cœpit detrectare, ſeque in libertatem violento quodam iure fori cum magna archiepiſcopi cōtumelia aſſeruit. Tum verò crebris mortibus carorum ſuorum ita amaricatus eſt, & vulnere conciſus ſuper vulnus, vt ſaxeum quoque pectus, & ſupra petram fundatum ædificium, concutere poſſet tam vehemens ille turbo tentationis. Ad vltimum data Satanæ in carnem quoque eius poteſtate, vlcere peſſimo percuſſus eſt in vtroque pede, ita vt putreſcentes paulatim carnes defluerent, & hinc inde abducta cute, conſumptis carnibus, fœdo aſpectu oſſa nudarentur. Qui morbus primò pedes, deinde crura & femora miſerabili modo depaſtus eſt, ac ſic poſt diuturnam macerationem penetrans ad vitalia, animam ſuper argentum igne examinatum probatam, & purgatam ſeptuplum, de hac domo lutea tranſmiſit ad domum nō manu factam æternam in cœlis. De qua re dimidio ferè anno, priuſquam vita excederet, certum eum fecerat manifeſta reuelatio. Viſus eſt enim ſibi domum, quanquam omni decore intus & foris reſplendentem, intrare. Et ecce in ſubſelliis iudicialibus, tanquam ad concilium ſolemniter euocati reſidebāt: Heriberthus Colonienſis archiepiſcopus, Bardo Moguntinus archiepiſcopus, Boppo & Eberhardus Treuerēſes archiepiſcopi, Arnolphus Wormatienſis epiſcopus, & alij quàm plures Galliarum epiſcopi, quorum alios ipſe in carne nouerat, alios fama tantùm vel lectione compererat, amicti omnes ſtolis pontificalibus, & habentes veſtem inſtar niuis candidam. Ipſe quoque candidis admodum ac precioſis indutus ſibi videbatur, ſed partem candentis veſtimenti, eam ſcilicet qua pectus tegebatur, ſordida quædam ac fœda caligo obduxerat, ac cæterum cultus eius ſplendorem ſua fœditate plurimùm obfuſcabat: quam tamen ipſe nimio rubore perfuſus, obiecta manu tegere ac celare, ne inſpicientium offenderet obtutum, conabatur. Videt præterea inter eos ſibi quoque ſedem miri decoris paratam, quam cùm occupare gaudio & exultatione æſtuans properaret, ſurgēs Arnolphus Wormatienſis epiſcopus, modeſta voce eum prohibuit; dicens, reuerendos patres qui aſſiderent, nolle eum in ſuum admittere conſeſſum, propterea quòd veſtem eius turpis hæc macula fœdaret: cúmque iuſſus loco cedere, flens confectoque nimiùm animo egrederetur, inſecutus eum idem epiſcopus, Æquo animo, ait, eſto pater, maculam tantùm hanc, quæ veſtem tuam infecit, maturiùs ablui pręcipe, quia non poſt multos dies beatæ huius manſionis conſortium & ſanctorum patrum quos aſpexiſti cōſeſſum voti compos percipies. Mane facto, cùm familiari cuidam ſuo viſionem retuliſſet, ille ſapienter rem coniiciens, Macula, inquit, hęc veſti tuę illita nihil aliud eſt pater, vt ęſtimo, quàm memoria iniuriæ ciuium tuorum, qui te anno ſuperiore Colonia expulerunt, quibus te diuinæ pietatis reſpectu iam olim oportuerat admiſſi huius veniam dediſſe. Hæc, quod bona venia dixerim, pectori tuo tenaciùs quàm æquum ſit inſidēs, & amariſſimo mœrore contra fas mentem tuam decoquens, cæteram ſanctiſſimæ conuerſationis tuæ claritatem moleſta quadam caligine obducit & obſcurat. Archiepiſcopus conſcientiæ ſuæ teſtimonio conuictus, ne inficiaretur quod audiebat, reatum ſuum humiliter agnouit, ſtatimque deſtinatis circumquaque nunciis ciues omnes Coloniæ, quos in vltionem iniuriæ ſuæ excommunicatos vrbe fugauerat, ad ſe euocauit, eiſque proxima feſtiuitate paſchali (nam in Quadrageſima viſionem viderat) non ſolùm communionem eccleſiaſticam, ſed etiam bona ſua omnia quæ direpta fuerant, benigniſſimè reſtituit. Sic grauis illa tempeſtas, quę ſpiritu diabolico ſuſcitata totam concuſſerat Coloniam, cōquieuit: pater filios, filij patrem recognouerunt: archiepiſcopus amaritudine, populus metu & ſolicitudine, ciuitas liberata eſt ſolitudine. Archiepiſcopus iam à principio ſepulturam ſibi prouiderat Coloniæ, in eccleſia beatæ Mariæ, quæ dicitur ad gradus. Poſtmodum offenſus temeritate Coloniēſium, qua in eum inaudita rabie debacchati fuerant, non modò animum, ſed corpus quoque ſuum de Colonia in Sigeberg

berg

berg transferendum cenſuit,ibiq; ſepeliri ſe omni modo definiuit. Cumq; appropinquante die vocationis ſuæ,Coloniæ ægrotaret, iamque in extremo ſpiritu conſtitutus, animaduerteret populum Colonienſem grauiter nimis ferre, quòd tam deſiderabili theſauro defraudandus eſſet;paulului reſumpto ſpiritu in lecto conſedit, acceptaque ſtola pontificali, vt videlicet verbis plus ineſſet authoritatis, familiares ſuos ſub teſtificatione nominis diuini adiurauit,ne alibi eum quàm in Sigeberg poni ſinerēt. Factum eſt ergo quod iuſſerat: defunctus enim poſt modicum, gloria ingenti, magno cleri & plebis ſtudio,ſummo matronarum Colonienſium luctu in Sigeberg delatus, atque in medio eccleſiæ ſepultus eſt; vbi quotidie per eius interuentum fideliter poſtulantibus multa præſtantur diuinæ opitulationis beneficia.

1076. Rex Natalem domini Goſlariæ celebrauit. Cumque eò omnes regni principes euocaſſet,vt de principibus Saxoniæ qui in deditionem venerant, communi conſilio deliberaretur;præter ducem Boëmicum pauci admodum venerunt. Ab ipſis tamen,qui venerant iuſiurandum exegit & accepit,vt non alium poſt eum,quàm filium eius,tenerum adhuc infantulum,regem ſibi eligerent. Ibi Otto dux quōdam Baioariæ, datis pro ſe duobus filiis ſuis obſidibus, deditione abſolutus eſt: nec ſolùm in gratiam, ſed in tantam quoque familiaritatem receptus eſt à rege, vt omnia deinceps conſilia, tam de priuata, quàm de re publica,cæteris auriculariis familiariùs cum eo communicaret: cæterorum qui ſe dediderant,nec mentio habita eſt. Colonienſis etiam clerus & populus ad eligendum ſibi antiſtitem frequens cōfluxerat: quibus rex Hildolphum quendam Goſlarienſem canonicum offerebat,atque vt eligerent,dedita opera inſiſtebat. Illi contrà ſumma ope nitebantur, obiicientes, quòd homo ſtatura puſillus, vultu deſpicabilis,genere obſcurus,nec animi nec corporis virtutibus quicquā tāto ſacerdotio dignum prætenderet: vnde indignitate rei, tanta in eum concitata ſunt omniū qui in curte regia erant,odia,vt ſicubi in publico apparuiſſet, omnes eum tāquam aliquod antiquitatis monſtrum inconditis clamoribus & canticis perurgerent, lapideſque in eum & puluerem vel quodcunque aliud furentibus caſus obtuliſſet iactarent. Sed rex recolens Annonis archiepiſcopi conſtantiam, & inuictum aduerſum omnes nefarios ſuos conatus ſpiritum,conſultò talem ei ſucceſſorem ordinari ſatagebat, cuius facilitate ad omnia quæ vellet,pro libito ſuo abuti poſſet. Cumque diu multumque conatus nulla ratione,vt eligeretur, obtinere potuiſſet; Colonienſes infecto negotio in ſua remiſit, iterumque media Quadrageſima rectius, ſi fieri poſſet, conſultos præſtò eſſe præcepit: conteſtatus quàm ſanctè, ſe viuo aut nullum eos aut hunc habituros eſſe pōtificem. Aderant præterea Hildebrandi papæ legati, denunciantes regi, vt ſecunda feria ſecundæ hebdomadæ in Quadrageſima ad ſynodum Romæ occurreret, de criminibus quæ obiicerentur,cauſam dicturus:alioquin ſciret, ſe abſque omni procraſtinatione eodem die de corpore ſanctæ eccleſiæ Apoſtolico anathemate abſcidendum eſſe. Quæ legatio regem vehementer permouit: ſtatimque abiectis cum graui contumelia legatis,omnes qui in regno ſuo eſſent, epiſcopos & abbates, Wormatiæ dominica Septuageſimæ conuenire pręcepit,tractare cum eis volens ad deponendum Romanum pontificem, ſi qua ſibi via,ſi qua ratio pateret: in hoc cardine totam verti ratus ſalutem ſuam,& regni ſtabilitatem, ſi is non eſſet epiſcopus. Ipſo tempore contigit papam per immiſſionem Satanæ grauiſſima pulſari aduerſitate. Quidam vrbis præfectus Romanæ Quintius nomine,& generis claritate & opum gloria eminens valde in tota Italia,multa in poſſeſſionibus Romanæ eccleſiæ præter leges faciebat. Perlata ad papā querimonia,cùm eum ſæpius modeſtè corriperet, nec quicquam proficeret ſecreta correptio, tādem excommunicauit eum, arbitratus hoc ſaltem modo improbitatem eius coërcendam fore. Hinc ille maiori dementia efferatus, ipſa nocte Natalis Domini cum armatis inopinatò irruit in eccleſiam, in qua papa veſtimentis pontificalibus indutus, ſacro altari aſtabat, miſſarum ſolemnia celebrans, iniectaque (quod dictu quoque nefas eſt) in capillos eius manu multis contumeliis affectum de eccleſia protraxit, & priuſquam vulgato per ciuitatem rumore populus frequens auxilio concurreret,in domum quandam munitiſſimā abripuit. Fama tam atrocis facti totam ilico repleuit vrbem. Vndique ad arma conclamatur. Diuites & pauperes, nobiles & ignobiles,vno omnes animo accurrere,atq; in ipſo ſtatim orientis diei crepuſculo domū

Quintij oppugnare ſumma vi aggrediũtur: & niſi ille mali quod imminebat haud improuidus papam dimittere maturaſſet, domum ipſam, peremptis omnibus qui in ea erant, à fundamento euertiſſent. Papa interueniente, concitatæ multitudinis furor vix & ægrè compreſſus eſt. Romani, quod factum fuerat grauiter nimis & indignè ferentes, omnia quæ Quintij erant, tam intra muros quàm extra, ferro & igne demoliti ſunt. Nec minùs ille multa militaris audaciæ facinora contrà faciebat, ſuccendens & euertens omnia quæ poterat de poſſeſſionibus Romanæ eccleſiæ. Ita per multos dies non ſine magno & harum & illarum partium diſpendio ſimultas hæc trahebatur. Rex ſtatuta die venit Wormatiam: venerunt etiam epiſcopi & abbates ampliſſimo numero. Commodè quoque conficiendis tantis rebus interuenit quidam ex cardinalibus Romanis, Hugo cognomento Blancus, quem ante paucos dies propter ineptiam eius & mores inconditos papa de ſtatione ſua amouerat, deferens ſecum de vita & inſtitutione papæ ſcenicis figmentis conſimilem tragœdiam: ſcilicet vnde oriundus, qualiter ab ineunte ætate conuerſatus, quàm peruerſo ordine ſedem Apoſtolicam occupauerit, quæ ante epiſcopatum, quæ poſt acceptum epiſcopatum, memoratu quoquè incredibilia flagitia commiſerit. Huius authoritatem tanquam diuinitus ſibi deſtinatam gratiſſimè amplexati, & promptiſſimè ſecuti, ſententiam promulgarunt, quòd papa eſſe non poſſit, nec vllam, iuxta priuilegium Romanæ ſedis, ligandi aut ſoluendi poteſtatem habeat, vel aliquãdo habuerit, qui tantis vitam probris ac criminibus commaculauerit. Cumque cæteri omnes damnationi eius nihil hæſitantes ſubſcriberent, Adelbero Wirtzeburgenſis epiſcopus, & Herimannus Mettenſis epiſcopus aliquandiu reſtiterunt; dicentes, incongruum valde & contra canonum ſcita eſſe, vt epiſcopus aliquis abſens, abſque generali conſilio, ſine legitimis & idoneis accuſatoribus & teſtibus, necdum probatis criminibus quæ obiicerentur, condemnaretur; nedum Romanus pontifex, aduerſus quem nec epiſcopi, nec archiepiſcopi cuiuſquam recipienda ſit accuſatio. Sed Wilhelmus Traiectenſis epiſcopus, qui cauſam regis pertinaciùs tuebatur, vehementer imminebat, vt aut cum cæteris in damnationem papæ ſubſcriberent, aut regi, cui ſub iureiurando fidem ſpopondiſſent, protinus renunciarent. Is eo tempore regi admodum carus acceptusque erat, eique rex omnium quę priuatim vel publicè agenda erant, poſt ſe ordinationem delegauerat, vir ſecularibus literis apprimè eruditus, ſed faſtu nimio inflatus vix ſeipſe ferebat. Igitur ex nomine omnium qui conuenerant epiſcoporum & abbatum, plenæ contumeliarum literæ Romam deſtinantur, quibus denuncietur Romano pontifici, vt pontificatu, quem contra Eccleſiaſticas leges vſurpaſſet, ſeſe abdicet, ſciatque poſt eam diem quicquid agat, iubeat, decernat, irritum haberi. Legati, vt iuſſum fuerat, ſummo conatu iter accelerantes, pridie quàm ſynodus indicta celebraretur, Romam ingreſſi literas tradunt: tunc cæteram legationem, ſicut in mandatis habebant, verbo non minùs contumelioſo quàm ſcripto exequuntur. Papa nihil permotus atrocitate nuncij, poſtera die, cùm clerus & populus ad ſynodum frequens confluxiſſet, in auribus omnium literas recitari fecit, & ſic cunctis qui conuenerant epiſcopis id fieri decernentibus, regem excommunicat, & cum eo archiepiſcopum Moguntinum Sigifridum, epiſcopum Traiectenſem Wilhelmum, epiſcopum Babenbergenſem Rubertum: cæteris qui conſpirationis huius participes extiterant, diẽ ſtatuit, qua niſi Romæ præſentati cauſam dicerent, nouæ huius & inuſitatæ contra ſedem Apoſtolicam rebellionis, ſimilem cæteris excommunicationis ſententiam ſortirentur: porrò Ottonem Ratiſponenſem epiſcopum, & Ottonem Cõſtantienſem epiſcopum, & Burchardum Loſannenſem epiſcopum, Eberhardum comitem, Vdalricum, & alios nonnullos quibus rex potiſſimùm cõſiliariis vtebatur, iam pridem excommunicauerat.

Gozilo dux Lotharingorum, cùm eſſet in confinio Lotharingiæ & Flandriæ, in ciuitate quæ dicitur Antwerpha, occiſus eſt per inſidias (vt putabatur) Ruberti Flandrẽſis comitis. Cùm enim quadam nocte, quieſcentibus omnibus, ad neceſſitatem naturę ſeceſſiſſet, appoſitus extra domum ſpiculator confodit eum per ſecreta natium, relictoque in vulnere ferro concitus aufugit. Vix deinceps VII diebus accepto vulneri ſuperſtes, IIII calendas Martij vita deceſſit, atque Werdunis iuxta patrem ſepultus eſt. Magnum regni Teutonici robur ac momentum, quomodo (vt ſæpe iam dictum eſt) licet

licet ſtaturæ puſillitate, atque gibbo deſpicabilis videretur, opum tamen gloria, & fortiſſimorum militum copia, prudẽtiæ quoque maturitate, poſtremò totius vitæ temperantia longè cæteris principibus ſupereminebat.

Rex finito in Wormatia colloquio concitus Goſlariam rediit, ibique iram ſuam, qua multo iam tempore in Saxones anxiè ęſtuauerat, omni crudelitate explebat. Principes Saxoniæ, qui in deditionem venerant, in vltimas regni partes relegabat; bona eorum ſuis fautoribus pro libito ſuo diripienda permittebat; eos qui nec dum dediti fuerant, acerrimis indies edictis ad deditionem vrgebat; & niſi quantocyus dederentur, ferro & igne infeſtari, & longius natali ſolo effugari cõminabatur; tum omnia caſtella, quæ ſuperiori anno dirui iuſſerat, ſummo niſu, ſummo prouincialium labore & ęrumna inſtaurabat: noua quoque in omnibus per Saxoniã montibus & collibus, qui modò ad arcendam vim paululum quid commoditatis habere videbantur, exſtruebat: illis etiam, quæ deditis Saxonibus in ius eius venerant, præſidium imponebat: & multiplicata ſunt mala, calamitas, & vaſtitas, per vniuerſam Saxoniam & Thuringiam ſupra omnem retro maiorum memoriam. Diſceſſurus Goſlaria pridie nonas Martij epiſcopatum Colonienſem, ſicut à primis obſtinatò intenderat, Hildolpho dedit. Cleri Colonienſes tres tantùm, militum etiam pauciſſimi aderant: cæteros, ne ad ſuffragia ferẽda occurrerent, indignitas detinuerat: ipſos qui occurrerant, vix contemptim, & ſummis, vt dici ſolet, labiis ſuper electione eius conſuluit, riſui prorſus ac ludibrio habẽdos, ſi non protinus acclamaſſent. Et ne quis fortè aduerſus eum tumultus ſeditione vulgi per dilationem conſecrationis concitaretur, ſtatim Coloniam profectus, conſecrari eum fecit ab Wilhelmo Traiectenſi epiſcopo, cuius conſobrino epiſcopatum Paderbrunnenſem, ne qua per eum mora ordinationi eius fieret, promittebat.

Paſcha Traiecti celebrauit, ibique ducatum Lotharingiæ filio ſuo Cunrado, marchiam verò quæ dicitur Antwerpha, Godefrido conſobrino Gozelonis ducis, filio Euſtachij comitis, impigro & ad rem militarem acerrimo adoleſcenti tradidit. Ipſo tempore Rudolphus dux Sueuorum, Welf dux Baioariorum, Bertoldus dux Carentinorum, Adalbero epiſcopus Wirtzeburgenſis, Herimannus epiſcopus Mettenſis, & alij plerique principes conuenientes in vnum, conſilia conferebant in tantis calamitatibus, quibus reſpublica vexabatur, quid facto opus eſſet: regem poſt bellum Saxonicũ eundem permanere, qui fuerat: nihil eum de leuitate, de crudelitate, de peſſimorum hominum conuictu ac familiaritate mutaſſe: ad hoc tantùm tam inſignem ſuam aduerſum Saxones victoriam profeciſſe, vt ille ſui omnium ſanguinis ius poteſtatemque acciperet, & ad perniciem bonorum omnium, & ad omne quod animo concepiſſet flagitium, impunita libertate graſſaretur; nihil ſibi deinceps ſpei, nihil præſidij reliquum fore, ſi fortè (vt ſunt humana) eum offendiſſent, cùm in deditiitios contra iuſiurandum, contra fidem principum, tam fœda tam crudelia exercuiſſet. Hæc cauſa non ſolùm ipſos, ſed & cunctos regni principes vehementer permouerat, & eos potiſſimùm, quorum conſilio principes Saxoniæ ſe in periculum dederant. Facta eſt igitur conſpiratio non modica, & magis ac magis indies roborabatur; ea re maximè omnibus auſum & fiduciam præbẽte, quòd excommunicatum eſſe regem à Romano pontifice, frequentes ab Italia nuncij quotidie deferebant. His animatus Mettenſis epiſcopus & alij plerique nonnullos ex principibus Saxoniæ, quos à rege in cuſtodia habendos ſuſceperant, inſcio rege in ſua liberos redire permiſerunt. Wilhelmus Traiectenſis epiſcopus cauſam regis (vt ſuprà dictum eſt) contra bonum & æquum obſtinatè tuebatur, & ſtudio partium regis, multa in iniuriam Romani pontificis, omnibus penè diebus ſolemnibus, inter miſſarum ſolemnia, rabido ore declamabat; periurum eum, adulterum, & pſeudoapoſtolum appellans; & tam à ſe quàm à cæteris epiſcopis ſæpenumero excommunicatum pronunciãs. Is breui poſteaquam rex exactis Paſchalibus feriis Traiecto diſceſſerat, repentè grauiſſima ægritudine correptus eſt. Cùmque per acerrimos cruciatus animæ ac corporis vrgeretur, miſerabili eiulatu coram omnibus qui aderant, vociferabatur, iuſto Dei iudicio ſe & præſentem vitam amiſiſſe & æternam, quòd regi ad omnia quæ perperam intendiſſet, operam ſuam ſummo anniſu præbuiſſet, atque in ſpem gratiæ eius Romano pontifici ſanctiſſimo, & Apoſtolicarum virtutum viro, graues contumelias ſciens & prudens innocenti irrogaſſet.

In hãc vocem (vt aſſerunt) ſine communione, ſine vlla ſatisfactione expirauit. Succeſſit ei in epiſcopatum Cunradus Moguntini archiepiſcopi camerarius. Poderbrunnẽſem verò epiſcopatum Poppo Babenbergenſis præpoſitus obtinuit, cuius potiſſimùm factione & ſtudio Herimannus Babenbergenſis epiſcopus epiſcopatu deiectus fuerat.

Rupertus abbas quondam Augienſis, monaſterium quoddam in Alſatię partibus, cui Gengebach nomen eſt, à Babenbergenſi epiſcopo ſuſceperat gubernandum. Vbi dum pro conſuetudine ſua lucris temporalibus immoderatius inſudaret, paupertatem loci induſtria ſua euincere ſatagens; occiſus eſt cum alio haud deſperatæ indolis monacho adoleſcente, qui eum de Babenbergenſi monaſterio ſecutus fuerat, à ſeruitoribus ſuprà dicti monaſterij, contra quos poſſeſſiones monaſterij & ius ſuum progreſſus ipſe ad vim arcendam defendere volebat.

Saxones deportatis in exiliũ principibus ſuis tædio & mœrore tabeſcebant, nec calamitatis vllum vſquam patebat effugium. Amici regis per mõtes & colles diſperſi ceruicibus imminebant; nec eos, vt antea, conuentus facere, conſilia conferre, aut vllam recuperandæ ſalutis viam tentare ſinebant: inſuper quotidie ex agris & villis prædas agebant, tributa regioni difficillima imponebant, caſtella ſua ſummo prouincialium labore & impẽſis communiebant, & graues prorſus atq; inexplicabiles priſtinę rebellionis pœnas exigebant. Erant duo cuiuſdam Geronis comitis filij, ſatis quidem edito loco nati, ſed propter inopiam rei familiaris inter principes Saxoniæ nullius nominis vel momenti. Hi tempore deditionis vltra Albim fluuium refugerant, ibiq; rei euentum præſtolabantur, facilè à rege propter obſcuritatem nominis vel ignorati vel contempti. Cumq; viderent mala quæ fiebant, non aliud ſcilicet actũ deditione principum, q̃ proditam planè eſſe libertatem patriæ, totamq; gentem Saxonum, quò rex ſemper intenderat, in ſeruitutem atque ſub iugum redactam; quamuis patriis finibus extorres, quamuis munitionibus amiſſis, perdito patrimonio, rerum omnium inopes remanſiſſent: gaudebant tamen admodum, quòd cum cæteris Saxoniæ principibus in tempeſtuoſum illud deditionis naufragium non incidiſſent. Et cùm vrgeret penuria, contractis ex ſui ſimilium numero aliquantis copiis, rapto ſibi victum quærere cœperunt: plerumque etiam vbi opportunitas accidiſſet, regis exactoribus reſiſtere, & iniurias manu propulſare tentabant. Cumq; eis ſemel & ſecundò res proſperè ceſſiſſent, milites principum qui relegati fuerant, ingenui quoque omnes, qui nec dum dediti fuerant, quiq; extrema omnia quàm fidem regis vltrà experiri malebant, cateruatim ad eos confluebant. Et facta eſt intra dies paucos permaxima multitudo, ita vt iam nõ ad inſidias modò & clandeſtinas latrocinantium more excurſiones, ſed ad apertam vim & publicas congreſſiones pares ſe hoſtibus arbitrarentur. Præterea prouinciales, quibus inter vltimas deſperationis tenebras lux aliqua ſalutis & cõſolationis cœlitus emicuerat, omnes promptiſſimo animo ſocias manus communemq; operam publicis negociis pollicẽtur; ſatius iudicantes pro patria, pro liberis, pro coniugibus, honeſta morte perfungi, q̃ inter tantas tribulationes omni morte triſtiorem vitam agere. Inter hæc rediens Herimannus patruus Magni ducis, & alij pleriq; ex principibus dediticiis, quos (vt prædictũ eſt) inconſulto rege indulgentia eorum à quibus tenebantur, deditione abſoluerat, inopinatum cunctis gaudium præſtiterunt, atque omnem, ſi quis adhuc mẽtibus reſederat, ſcrupulum ademerunt: tanta ſiquidem tamq; inopinata rerum proſperitas euidens cunctis erat documentum reſpicientis eos miſericordiæ Dei. Igitur armata iuuentute Saxoniam peragrantes, caſtella quibus rex præſidium impoſuerat, alia deditione, alia militari manu breui omnia receperunt: eos qui intus erant direptis ſpoliis incolumes dimiſerunt, accepto ab eis ſacramento, quòd vlteriùs in Saxoniam hoſtiliter non venirent: amicos regis omnes præterea quicunque communibus negociis operam ſuam ſpondere noluiſſent, diſſipatis omnibus quæ habebant, procul Saxonia effugarunt: & directa eſt ſalus in manibus eorum ad recuperationem libertatis priſtinæ. Solus adhuc Otto dux quondam Baioariæ, in caſtello Hartesburg reſidebat. Huic rex per totam Saxoniam vices ſuas & publicarum rerum procurationem delegauerat; dato inſuper negocio, vt caſtellum in Hartesburg, & aliud in mõte qui dicitur Lapideus, qui proximus Goſlariæ imminet, ſumma ope extrueret. Ad hunc legatos dirigunt mandantes, vt omiſſo opere quod ad euerſionem gentis ſuæ, immemor patriæ, immemor libertatis ex-

tis extruere aggreſſus ſit: conſilium potius perquirat ad ereptionem principum, quibus ipſe vt ſe dederent vehementiſſimus auctor fuerit: iam dudum opinionem indubiam multorum mentibus inſediſſe, quòd idcirco deditionem cæteris tantopere ſuaſerit, vt eorum ſanguine regis ſibi animum deplacaret, & communi exitio ſuam ipſe ſalutem mercaretur: hoc nunc euidentibus indiciis elucere, cùm illis in vltimas partes terrarum deportatis ipſe proditionis ſuæ mercedem a rege totius Saxoniæ principatum acceperit, & regiæ crudelitatis carnifex, atque omnium quæ ferociter rex meditetur, ferocior adminiſter exiſtat. bene igitur famæ & honori ſuo conſulat, ſi tantæ infamiæ maculam claro aliquo erga patriam ſuam beneficio purgare conetur, & genti ſuæ patriam libertatemque armis recuperare cupienti auxilio concurrat. poſtremò ſi monitis vltro non aſſentiatur, ſe proculdubio vim adhibituros, & patriæ proditorem, communium caſtrorum deſertorem, vt dignus ſit, euerſis omnibus quæ eius ſint, procul Saxonia expulſuros. Ad hæc ille obnixè eos per Deum obteſtabatur, vt mitiùs pacatiusque agerent, quæ pro communi commodo moliantur, ratione quàm temeritate melius procedere, ſe protinus miſſurum & regi modis omnibus ſuaſurum, vt principes deditione abſoluat; caſtella quæ metu rebellionis priſtinæ extruxerit, diruat; gẽti Saxonum libertatem, leges ac iura maiorum quæ per vim erepta toties armis repetiuerint, reſtituat. ſi conſilio acquieſcat, grauis atque ancipitis belli neceſſitate ſine ſanguine liberatam eſſe Saxoniam: ſin autem, ſe nec indulti honoris amore, nec mortis metu, nec iuriſiurandi religione inhiberi poſſe, ne communem patriæ parentumque ſuorum cauſam vſque ad extremum ſpiritum, quanta poſſit virtute defendat, iuuet, tueatur. In hæc verba legatos Saxonum dimiſit, ſtatimque ſuos ad regem, ſicut pollicitus fuerat, deſtinauit, præſidio quoque ab vtroque monte quem occupauerat, abducto, communem deinceps cum Saxonibus ac ſocialem vitam agebat. Rex de his quæ acciderant in Saxonia, graui nuncio accepto, comperto etiam quòd cæteri principes collatis per crebra conuenticula conſiliis defectionem meditarentur, hinc ira, hinc ſollicitudine in diuerſa raptatus, cui primùm morbo mederetur, anxius ambigebat. Sed quò ira impellebat, inclinatior ad oppugnandam Mettenſem vrbem exercitum admouere cogitabat, & ab epiſcopo loci, quòd creditos cuſtodiæ ſuæ principes ſe inconſulto dimiſiſſet, vindictam expetere: ſed contrà reputans, turbata republica, dubia fide principũ, exhauſto ſuperioribus bellis milite, extremæ dementiæ eſſe, arduum aliquid præcipitanter attentare, impetum animi ab temeritate ad pacatiora conſilia reuocauit. Miſſis igitur circumquaq; nunciis, omnes regni principes in Pentecoſten Wormatiæ ſibi occurrere iuſſit; quid facto opus eſſet, communi conſilio (vt prætendebat) deliberaturus. Statuta die, cæteris amplo ſatis numero occurrentibus, nullus aderat ſuprà dictorum ducum, à quibus reipublicæ periculũ timebatur, & quorum potiſſimùm authoritate, ſi res tranquillæ eſſent, ſummam publicorum negotiorũ diſponi oportuerat. Ita conuentus ille principum caſſata voluntate regis nullum habuit effectum. Iterum in Natale ſancti Petri Apoſtoli Moguntiæ eos adeſſe, addita iam edicto obnixa ſupplicatione præcepit: ſed ne tunc quidem quiſquam eorum, vel ſupplicantẽ attendit, vel pręcipientẽ, omnibus planè ad rebellionis ſtudium immobiliter obſtinatis. Ipſi qui conuenerant, fœda ſimultate à ſe inuicem diſſidebant. Iam enim ſolutus carcere ſuo Satanas non ſolùm corporali, ſed & ſpirituali armatura oppugnabat pacẽ eccleſiaſticam, & quorum corpora iugulabat, animas quoq; ne in ęternũ viuerẽt extinguere ſatagebat. Vto epiſcopus Treuerenſis Roma nuper reuerſus communicare nolebat epiſcopo Moguntino, epiſcopo Colonienſi, & aliis quàm pluribus qui apud regem præ cæteris aſſidui erant, & quorum rex omnia faciebat conſilio; obtendens & eos & ipſum regem excommunicatos eſſe à Romano pontifice: ſibi tamen, quod ipſum vix ſummis precibus extorſerit, indultam eſſe colloquendi tantùm regis licentiam; nulla præter hæc in cibo, in potu, in oratione, vel in cęteris omnibus communione eius permiſſa. Huius authoritate animati complures alij, quorum & in Deum fides purior, & ad dignitatem reipublicæ ſententia potior, paulatim ſe palatio ſubtrahebant, ne videlicet ſuprà dictorum communione macularentur; & ad regem, licet crebris iuſſionibus euocati, redire nolebant, ſatius iudicantes regem quàm Deum offendere, corporis quàm animæ diſpendium incidere. Illi econtra iraſci, fremere, inſanire,

minas & conuitia in omnes paſſim iaculari: iniuſtam & idcirco nihili ęſtimandam eſſe Romani pontificis ſententiam, qui ſe nec canonicè ad ſynodum euocatos, diſcuſſos, nec obiecti criminis iuxta ſcita canonum conuictos vel confeſſos præcipiti furore potiùs quàm ratione excommunicaſſet: epiſcopum Treuerenſem & cæteros qui cum eo ad euertendum ſtatum reipublicæ iam pridem conſpiraſſent, aliorſum intendere quàm loquerentur; nec tam Apoſtolicæ ſedi authoritatem deferre, quam vt dignitatem regiam ſubruant, occaſionem quærere, & inueterata aduerſus regem odia nouo religionis vocabulo palliare: eum rectè honori ſuo proſpicere, ſi in hoſtes ſuos gladium, quem iuxta Apoſtoli vocem ad vindictam malorum acceperit, maturius diſtringat, & contemptis inanium occaſionum latibulis, manifeſtos regni inſidiatores pœna quam mereantur, afficiat. Nec difficile fuit ingenium regis per ſe atrox & implacabile in iram excitare. Sed cùm videret ſub obtentu religionis principes à ſe paulatim deficere, & deſtituto iam auxiliis imperio vanam eſſe comminationem, quæ vim facere non poſſet quibus comminaretur, ratus id quod tempus exigebat, vtilitati magis quam iracundiæ conſulendum, iterum atque iterum auerſos principum animos blandis legationibus mitigare tentabat: nec tamen (quod dictu mirum ſit) tanta hac rerum aſperitate, tanta ingruentium periculorum mole euinci poterat, vt, vnde potiſſimùm hæc flamma inuidiæ & odij aduerſum eum exarſerat, principes Saxoniæ deditione abſolueret: quin imò conterritus recenti exemplo eorum qui pleroſque ex ipſis ſe inconſulto dimiſerant, reſiduis qui adhuc in cuſtodia tenebantur, omnem adhiberi diligentiam iubebat ne elaberentur: ideoque ſæpius his quibus eos ſeruandos crediderat, mandabat, vt memores beneficiorum ſuorum, memores iuriſiurandi quo ſibi fidem ſuam firmaſſent, traditos cuſtodiæ ſuæ intemerata fide, donec repoſcerentur, ſeruarent, nec aliorum principum fœdiſſimo corrumperentur exemplo, qui dimiſſis ſuo iniuſſu dedititiis, dum priuatas ſuas iniurias in regem vlciſci vellent, cladem maximam & maculam multis ſeculis non abolendam reipublicæ intuliſſent. Et omnibus quidem infenſus, omnium (vt videbatur) ſanguinis auidus erat: præcipuè tamen epiſcopi Halberſtadenſis, quem tanquam totius Saxonicæ rebellionis principem, & omnium quæ ſecus acciderant, fomitem atque incentiuum inexorabili odio inſectabatur. Et niſi pontificalis nominis reuerentia, & fides principum quæ in deditione interceſſerat, obſtarent, vitam eius per omnes cruciatus extorſiſſet. Hunc Ruperto Babenbergenſi epiſcopo ſeruandum crediderat, velut præter cæteros familiares ſuos immitis ac ferocis ingenij viro, & erga ſe in aduerſis rebus ſpectatæ ſæpe fidei. Sed poſtquam inclinatis ad defectionem principibus, iterum nouis rempublicam tempeſtatibus quati aſpexit: quamuis cuſtodis diligentiæ non diffideret, veritus tamen ne fortè ſubrepente per hanc moram negligentia aliquid in eo vis vel fraus hoſtilis operaretur; ad palatium eum euocauit, & ibi nunc inter camerarios ſuos, nunc inter cocos & coquinarum ſpurcitias indigniſſimo loco habitum ſub omni diligentia cuſtodiri fecit, donec tam feralibus odiis competens exilium excogitaret. Erat ipſo tempore apud regem ſoror eius, vxor Salomonis regis Vngariorum, quam maritus regno expulſus, dum in armis & procinctu eſſet, nuſquam tutiùs quàm apud fratrem manere iudicauerat, donec recuperato, ſi fieri poſſet, regno, in iucunditate perfrui coniugio liceret. Cumque poſt multum iam tempus ad maritum in finibus Vngarię commorantem redire pararet: rex opportunam eam arbitratus, quæ crudelitatis huius munere fungeretur, rogauit eam, vt epiſcopum Halberſtadenſem ſecum abduceret, atque in locum ex quo nulla ei deinceps in regnum Teutonicum redeundi copia fieret, deportari faceret. Annuit illa petenti, & naui impoſitum cum hominibus ſuis præmiſit: ipſa paucis pòſt diebus, cùm profectioni ſuæ neceſſaria ordinaſſet, inſecutura præcedentem. Habebat idem epiſcopus militem quendam Vdalricum nomine, multis in Baioaria poſſeſſionibus prædiuitem, regi quoque apprimè charum & acceptum: is vbi aduertit mala quæ epiſcopo parabantur, motus miſeratione atq; ipſa humanarum rerum conſideratione, quòd tantus ac talis vir, ingens columna & firmamentum reipublicæ, niſi regis temeritas diuina atque humana omnia confudiſſet, tam peſſimo nunc exemplo periturus foret: acceſſit ad eum paulo antè quàm nauigare inciperet, & quæ in eum rex decreuiſſet, per ordinem expoſuit; actum eſſe de ſalute eius, niſi propitia diuinitas,

quæ ſola iam poſſet, periclitanti ſuccurreret: edocet præterea, poſſeſſiones ſuas & caſtellum munitiſſimum haud procul ab littoribus Danubij fluminis abeſſe, monétque vt dum ad ea loca nauigans perueniſſet, rogaret ſæpius eos cum quibus nauigaret, quatenus applicarent, & ſibi paululum in terram progrediendi facultatem facerent; obtenta vel refrigerandi, vel alius cuiuſuis neceſſitatis occaſione, quæ modò tali artificio idoneè patrocinaretur; ſe memorem fidei qua ei obnoxius ſit, omnia quæ poſſit, pro virili portione facturum, & ſi quam ereptionis eius viam Deus oſtendat, tentaturum. Fecit ille, vt edoctus fuerat: atque vbi ad prędicta loca propinquare cœpit, ſimulata mala valetudine, quæ ſibi ex aſſidua nauigatione corpus effeciſſet inſolitum, & niſi maturè conſuleretur, extremam perniciem allatura foret languenti: facilè obtinuit apud nautas, qui pontificalis nominis intuitu magnam humanitatem ei præſtabant, vt quoties vellet applicarent, & ei egrediendi atque in terra (prout libitum erat) recreandi corporis copiam facerent. Longinqua regio, cuſtodum multitudo, debilitas languentis, omnem metum, omnem fugæ vel inſidiarum ſuſpicionem ademerant. Egrediebatur ſæpius & regrediebatur, circumſpiciens vndique, & omnia diligenti obtutu perluſtrans: nullum vſquam promiſſæ ſalutis indicium, nulla ſpes elucebat. Fortè beati Iohannis Baptiſtæ natiuitas occurrerat, & manè dum præterlaberentur, conſpicatus contiguam littori eccleſiam, rogauit vt appulſa naui ad celebranda tam ſacratiſſimo die miſſarum ſolemnia ad eccleſiam procederent. Aſſentientibus illis ingreſſus eccleſiam, ſalutarem Deo hoſtiam offerre ſacerdotalibus, vt ſolemne eſt, infulis indutus cœpit. Cui rei intentis omnibus, ſuprà dictus Vdalricus rectè per exploratorum diligentiam, captata loci opportunitate, repentè armata multitudine eccleſiam circumdedit, ingreſſúſque modeſtè, interim diſſimulato propter quod venerat negotio, conſummationem ſacri miniſterij tacitus tranquilluſque præſtolabatur. Quo expleto, ſuos quantocius ad nauim conuolare, & omnia quæ epiſcopi ſunt efferre iubet. Ipſe fortiſſimorum iuuenum agmine ſtipatus, procedentem ab eccleſia epiſcopum ſalutat, oſculum porrigit, equum quem euectioni eius optimum aptauerat, ocyus conſcendere iubet. Stupentibus qui epiſcopum adduxerant quid hoc rei eſſet, & poſt irritas ratiocinationes ad arma concurrentibus; iubet, vt ſi vitæ ac ſaluti ſuæ conſultum velint, quieti maneant, arma ponant, naues pacatis animis repetant: gratum habentes, quòd commiſſi in tantum pontificem piaculi pœnę non exigantur. Si verbis inanibus, ſi motibus incompoſitis laceſſere pergant; facilè gladios procacitati modum facturos, epiſcopum epiſcopalis miniſterij munia eccleſiæ Halberſtadenſi cui ordinatus ſit epiſcopus, rectiùs præſtare quàm ipſis. Illi cùm numero & virtute impares eſſent, temerarium arbitrati rem certamini cõmittere, triſti confectoque animo ad naues redierunt: epiſcopus in caſtellum quod haud longè aberat, conceſſit, ibiq; paucis diebus commoratus, donec abſumpta nouitate ſtudia conquieſcerent omnium, ſi qui fortè redituro inſidiabuntur: tandem aſſumpto laico habitu, quò falleret occurſantes, in Saxoniam contendit, & deſperantibus iam reditum eius Saxonibus repentè, tanquam ab inferis viuus emergens, reſtitutus eſt. Rex vbi geſtæ rei nuncium accepit, grauiter & iniquo nimis animo ferebat, tantos conatus ſuos in irritum ceſſiſſe, præreptam ſibi tantarum contumeliarum vindictam, redditum cum impunitate hoſtibus virum, in quo totius Saxonici belli ſumma & cardo verteretur: nec dubitare poterat paululum iam ſopitos ignes Saxonici furoris hoc incẽtore ilico ſuſcitandos, & propediem in immenſum conflagraturos: atq; eò infeſtiùs id acturum, quò ſe meminiſſet poſt deditionem nullam in rege clementiam, nullam expertum fuiſſe humanitatem. verebatur præterea, ne ſimili modo cęteri quoque elaberentur dedititij, & ſibi tam inſignis victoriæ, tam operoſæ deditionis fructus deperiret: aſſecutis eis ſe inuito libertatem. Omnia conſideranti placuit tandem alia deinceps graſſari via, & Saxones quos extranei toties tentatos non vicerant, ſuis iam armis, ſuis parat expugnare viribus: ſapienti certè vſus conſilio, quoniam conſtet omne regnum nulla vi, nulla clade citiùs quàm domeſtica atque inteſtina ſimultate labefactatum corruere. Epiſcopum Magdaburgenſem, epiſcopum Merſeburgenſem, epiſcopum Miſenenſem, Magnum ducem, Fridericum Palatinum comitem, præterea omnes Saxoniæ & Thuringiæ principes qui adhuc in deditione tenebantur, ab exilio reuocari iubet, & clementer accerſitis

ait,ſe, cùm iuxta palatinas leges extremo in eos ſupplicio animaduertere poſſit, & hoc iure faciat, grauibus ſæpe ab eis contumeliis laceſſitus; tamen memorem generis eorum, memorem virtutis quæ reipublicæ & honori eſſe poſſit & munimento,tam atrocis facti veniam dare,& quod amplius ſit, non aliud ab eis quærere redemptionis ſuæ precium, quàm vt ſibi deinceps in dubiis rebus fideles ac deuoti maneant, auxiliumq; præſtent ad componendum regni ſtatum, & compeſcendos homines factioſos, eos potiſſimùm qui gentem Saxonicam ſimplicem & malarum artium neſciam inteſtinis quotidiè diſſenſionibus inquietent:ſi id faciant,nec vlla vt priùs leuitate fidem permutent,ſe primos in amicis habiturum,& cùm ſe opportunitas præbuerit, beneficiis,prout regiam munificentiam deceat,honoraturum. Illi etſi eum hæc ficta loqui ſcirent, & neceſſitate magis quàm pietate genuinum animi rigorem laxaſſe, tamen impunitatis amore libenter amplexantur oblata,promittunt quicquid iubet, promiſſa repetito ſæpius ſacramento roborant, & accepto commeatu in ſua ſinguli cum gaudio reuertuntur.Rex(vt ſuprà dictum eſt) commonitus ab Ottone duce quondam *Baioariæ*. vt turbatis rebus in Saxonia maturè conſuleret, mandauerat ei, vt ſibi certa die in Salefelt occurreret, quatenus communiter habita diſcuſſione quid facto opus eſſet, deliberarẽt. Poſtmodum verò fretus his quos deditione abſoluerat, quòd eorum auxilio in Saxones qui ſe læſerant,iram ſuam idoneè vlciſci poſſet,conſilium mutauit,& ſtatuta die nuncios pro ſe in Salefelt duci Ottoni miſit qui ei dicerent, vt contractis quantaſcunque poſſet copiis ſibi in marchia Miſinenſi concurreret;ſe per Boëmiam ducto exercitu aduenturum, & filiis Geronis comitis qui imperitam multitudinem malè auſpicatò ad arma concitaſſent, ſi Deus vota proſperaret, redditurum quod mererentur. Principibus quoq; Saxoniæ & Thuringiæ quos patriæ nuper remiſerat, eadem mandat;obſecrans, vt præſtitæ ſibi indulgentiæ gratiam referentes, cunctos quos valeant, ab hominum perditorum ſocietate dehortentur, & ipſi ad ferenda publicis negotiis auxilia,deſignato die & loco,armati inſtructique præſtò adſint.Ipſe vt inſtituerat, pauciſſimos ſecum aſſumens Teutonici exercitus milites, cæteris omnino quid moliretur ignorantibus, in Boëmiam contendit; ibique iuncto ſibi duce ac milite Boëmico, repentè plus quàm tanto operi expediret,fidens neſcio an negligens, in marchiam Miſinenſem ſe infudit; videlicet vana ſpe eluſus, quòd ducis Ottonis induſtria, & cæterorum quos beneficio ſuo deuinctos ſibi gloriabatur, omnem rebus moram, omnem conficiendo negotio difficultatem ademptura foret. Sed dux Otto ſciens genti Saxonum iuſtas eſſe cauſas rebellionis, id multo iam tempore apud regem crebris legationibus egerat,vt belli ſeminarium irarumque cauſas amoueret; leges ac iura ſua Saxonibus rata manere ſineret; æquitate potiùs quàm armis tumultuantes compeſceret; & tantos labores, tãtum qui prælio fundendus eſſet ſanguinem lucratus, ſine difficultate in perpetuum opulentiſſimę gentis ſeruitio frueretur:hanc regis ac tyranni eſſe diſtantiam, quòd hic vi atque crudelitate obedientiam extorqueat ab inuitis, ille legibus ac more maiorum moderetur ſubiectis, præcipiatque facienda. Verùm ille homo in imperio natus & nutritus, vt tantos natales, tantos proſapiæ faſces ac titulos decebat, in omnibus regium ſemper aduerſis animum gerebat, mori quàm vinci malebat. Inexpiabilis ignominię maculam putabat,impunè iniuriam accepiſſe: & ecõtra ſummum decus & vitæ præſenti comparandum æſtimabat, nihil quod ſecus accidiſſet inultum præteriſſe.Ad hoc homines ſibi aſciuerat talium rerum artifices, mediocri quidem loco natos,ſed conſilio ac manu promptiſſimos, qui ſecundum quod Propheta dicit,loquebantur ei placentia, & diuinabant ei errores, & ægrotum animum, & per ſe affinem iracundiæ ac temeritati, adulationibus ſuis, tanquam ſuppoſita face, in omne quod libuerat,inflammabant;ideoque vt opera ſua magis illi foret neceſſaria,perpetuis rempublicam tempeſtatibus vexari quàm maximè ſatagebant. His peſſimis vſus cõſultoribus, principes regni recta ſuadentes plurimùm auerſabatur, nec eos ad conſilium ſuum, niſi fortè inexplicabilis neceſſitas incidiſſet, admittebat: quin imò authoritatem eorum ſi copia fieret opprimi, ac penitus obliterari cupiebat, vt in omne quod animus ſuggeſſiſſet,effrenata libertate graſſanti nullus obſiſteret,nemo obloqueretur. Igitur dux Otto vehementer efferatus, quòd contra conſilium ſuum rex Saxoniam bello rurſus impeteret,ait ad Epponem Citicenſem epiſcopum,qui ei (vt dictum eſt)in Salefelt

Saleſelt functus legatione regis occurrerat; ſe regi, quod honori eius, quod commodo reipublicę competeret, ſuggeſſiſſe: ſed quoniam plus apud eum fidei ſit ineptis aſſentatoribus quàm ſibi, plus apud eum fiduciæ ponatur in milite Boëmico quàm in Teutonici exercitus robore; ad eum pertinere, quę cœpta exitum ſortiantur; ſe nec rebus bene geſtis gloriam, nec ſi aliter ceſſerint, ignominiam habiturum: præterea nulla iam ſacramenti quo ei fidē dixerit, religione teneri, cùm recta & vtilia ſuadens non audiatur; inſuper contra leges Dei, contra decus imperij, contra ſalutem animæ ſuæ ad effundēdum ſanguinem innocentē gentili ritu arma ſumere iubeatur: proinde omni periurio abſolutum, liberè deinceps cauſam gētis ſuæ, quæ iuſta ſit, quātum valeat, armis & opibus aſſerturum. Eadē proteſtabantur cæteri quoq; principes, tam Saxonię quàm Thuringiæ, qui etiamſi cupidiſſimè vellent, nullum petenti præſtare poſſent auxilium: vnanimiter ſcilicet detrectantibus militibus eorum infauſtam contra patriam parentesq; ſuos militiam. Iam enim non dubia fide, vacillantibus animis, vt priùs cùm inter ſpem & metum fluctuarent, ſed vnanimi ſententia, obſtinata contentione ad rebellandum conſpirauerunt, neque callidis principum exhortationibus, vt antea, concitatum vulgus ad arma proſiluerant, ſed omnes ſimul prouinciales non ductu auſpicioq; principum, ſed priuatis ſtudiis, priuatis impenſis, bellum gerere propoſuerant; ſibi dimicare, ſibi, ſi Deus annueret, vincere parati; nec aliud à quoquam militiæ ſuæ ſtipēdium præſtolantes, quàm coniugum liberorumq; ſuorum ſalutem, atq; vt à ceruicibus ſuis duriſſimę ſeruitutis iugum excuterent: ipſos deniq; principes, ſi obniti, ſi contra hiſcere tentarent, diſſipatis vel incenſis omnibus quæ eorum eſſent, procul patriis finibus expellere minabantur: ad vltimum ea mente rem gerendam ſuſceperant, vt vel vincerent obſtinatè, vel morerētur. Vltima deſperatio ſic ſtudia inflammauerat, quoniam certa ſuperioribus annis documenta ceperant, nullam apud regem victis eſſe ſpem venię, cùm ferocitatem pectoris eius, & inexorabile Saxonici nominis odium, nec voluntaria deditio principum, nec tantus in Thuringia fuſus ſanguis reſtinxiſſet. Igitur vbi per Saxoniam rumor percrebuit, quòd rex conterminam regni Saxonici marchiam Miſenenſem ferro & igne depopularetur, ad arma cōclamant: multa millia hominum breui concurrunt, conſerendi certaminis intolerabili feruent deſyderio, obuiam ire hoſtibus vnanimi alacritate contendunt. Sed quoniam accelerando itineri turba frequentior armis atq; aliis impedimētis implicita, parum pro voto ſatagere valebat: filij Geronis comitis aſſumptis ſecum VII millibus expeditorum equitum, ſummo niſu, ardentiſſima citiùs conficiendi negotij auiditate in occurſum properant. Quod ſi regem cōſequi, & ſic efferato milite, ſic feruētibus ſtudiis ſigna conferre contigiſſet: (vt multorū ferebat opinio) tractum tot annis bellum Saxonicum facili compendio confectum fuiſſet, & regem cunctumq; eius comitatum, vel mors certiſſima, vel ignominia difficilè abolēda occupaſſet. Nam præter exercitum Boëmicum, qui nec ipſe vel armis, vel numero, vel virtute tanto negotio ſe parem præſtiterat, pauciſſimos ſecū habebat, quoniam ſuperuacaneum arbitratus fuerat Teutonicis militibus tam longinquæ expeditionis laborem indicere, cùm ſperaret (vt dictum eſt) induſtria Ottonis ducis & aliorum quos deditione gratis abſoluerat, omnes Saxonum vires facilè eneruādas, & copias ſibi maioribus etiam bellis ſufficientes ſtatuto die ac loco affuturas. Fortè tum temporis Deo miſericorditer ſaluti regis proſpiciente, fluuius Milda, qui vtrunque exercitum medius dirimebat, effuſis nuper imbribus vehementer intumuerat, atque omnē tranſmeandi facultatem ademerat: cuius rex inundatione commodiſſimè pro ſe vſus, non expectata decreſcentium aquarum viciſſitudine, in Boëmiam ſe recepit, maturatoque per Baioariam reditu, mœſtus ac pœnitens, quòd tantos labores in vacuum expendiſſet, Wormatiam repedauit. Et quoniam digrediens duci Boëmico marchiam Miſenenſem tam ſpectatæ in arduis rebus fidei præmium dederat, Ecbertus marchio, cuius eadem marchia erat, filius patruelis regis, puer longè adhuc infra militares annos, vbi primùm decreſcentibus aquis fluuius factus eſt tranſmeabilis, adiunctis ſibi Saxonibus Miſſenen perrexit, omniaque caſtella, quibus dux Boëmicus præſidium impoſuerat, admota militari manu recepit, ſuosque milites, qui deinceps contra omnem hoſtium irruptionem indefeſſi excubarent, impoſuit: mirantibus cunctis quòd regem nec ætatis nec propinquitatis reſpectus ab hac iniuria reuocaſſet.

Interea Rudolphus dux Sueuorum, Welf dux Baioariorum, Bertholdus dux Carentinorum, Adelbero epiſcopus Wirtzeburgenſis, Adelbertus epiſcopus Wormatienſis,& alij quos reipublicæ calamitas mouebat, in loco qui dicitur Vlma, conuentu habito,ſtatuerunt,vt omnes quicunque reipublicæ conſultum vellent,x v i i calendas Nouembris Triburiam conuenirent,& variis cladibus, quibus permultos iam annos pax eccleſiaſtica turbabatur,tandem aliquando malorum pertæſi finem facerent. hoc Sueuiæ,hoc Baioariæ,hoc Saxoniæ,hoc Lotharingiæ,hoc Franciæ Teutonicę principibus denunciarunt, vniuerſosq; in commune per Deum obteſtabantur,vt omni excuſatione relegata,cuncta priuatæ rei ſollicitudine poſthabita,hanc ſinguli communibus commodis vel extremam operam dependerent. Qua expectatione ſuſpenſis atque attonitis omnibus, epiſcopus Moguntinus & alij quàm plures, qui eatenus partes regis vehementiùs tuebantur,ab eo defecerunt, & adiuncti ſuprà dictis principibus ad meliorandum regni ſtatum ardentiſſimo zelo exarſerunt. Miro etiam atque inopinato rerum ſucceſſu,vt quod moliebantur nullis iam retardaretur impedimentis, obſides quibus nonnulli ex principibus ſuperiore anno fidem ſuam apud regem obligauerant,repentè his qui eos dederant,ſunt reſtituti. Duos ducis Ottonis filios, alterum rex ipſe, alterum is qui à rege curandum ſuſceperat, inſcio rege, patri nec opinanti remiſit. Filius Vtonis marchionis,& filius Adelę derelictę Dedi marchionis,ambo tenerę ætatis, & longè adhuc infra pubertatis annos pueruli, cùm in munitione cuiuſdam Eberhardi miniſtri regis cuſtodirentur, magnum quoddam & posteriorum memoria dignum nobiliſſimæ indolis documentum ediderunt. Iuſſerat rex eidem Eberhardo, vel propter tanti generis claritatem, vel propter ætatis infirmæ compaſſionem, vt eos indulgentiſſimè nutriret,& ne aut inerti ocio aut iugis cuſtodiæ tædio tabeſcerent, ſineret eos interdum cum æqualibus ſuis ludicris puerilibus exerceri. Hoc ipſum parentes crebra cuſtodibus munuſcula deſtinantes flagitabant. Fecit ille vt petebatur, & modò intra munitionem,modò extra adhibitis cuſtodibus, prout libitum erat, ludere patiebatur, nihil ſiniſtrum in ætate ſimplici & fraudis neſcia ſuſpicatus: interdum etiam in nemus,quod munitioni contiguum erat,venatum pergens,impoſitos equis, cuius rei vix dum ætas patiens erat,ſecum ire permittebat, vt oppreſſas mœrore ac tædio mentes hoc aduocamēto recrearent. Cùm hoc ſæpius faceret, conſuetudo fiduciam, fiducia cuſtodibus ſecuritatem pariebat, vt eis indulgentiùs indies diligentis cuſtodiæ frena laxarent,& abſumpta iam omni ſuſpicione,quicquid voluiſſent, etiam abſque arbitris eos agere paterentur. Cœperunt igitur, vbicunq; tempus & locum ſecretiorē nacti fuerant,ſermones conſerere, patriæ parentumq; recordari, peregrinationis moleſtias deplorare, & vt pro ſalute ſua aliquid Deo auſpice conarentur, mutuis ſe ſuaſionibus incitare. Quadam ergo die cùm iuxta ſolitum prædictus Eberhardus ſecum aſſumptis eis venatum exiſſet,& ad inſectandam quæ caſu occurrerat,feram,omnes(vt fieri aſſolet) inconditis clamoribus,feruētiſſimis ſtudiis diſcurriſſent: pueruli vbi ſe ſolos aduerterunt,cuſtodem nullum, eos qui ſimul venatum proceſſerant, aliarum rerum immemores,ſoli quæ agebatur venationi intentiſſimos,quantis poſſunt viribus equis ſubdūt calcaria,per condenſa ſyluarum,per abrupta montium,per concaua vallium, periculi ſui vel negligentes,vel contemptores,dicto citiùs euolant: nec in certum aliquem locum regionis ignari curſum dirigunt,ſed laxatis temere habenis, quocunque impetus equos ferebat,præcipites ruunt. Celeri curſu tranſmiſſo nemore ad Mœnum fluuium perueniunt, piſcatorem illic offendunt in ſcapha piſcatoria capturis piſcium incumbentem, euehi ſe Moguntiam petunt, chlamydes ſuas quibus veſtiebantur, quoniam aliud in promptu non erat, euectionis precium offerunt. Ille vel precio allectus, vel miſeratione periclitantium permotus (hoc enim ex trepidatione & cætero corporis geſtu facilè coniiciebat) benignè in nauiculam ſuſcepit, & vtenſilibus quæ in nauicula erant adopertos, ne ſcilicet ab inſequentibus agnoſcerentur, Moguntiam, vt rogauerāt, euexit. Equi eorum tranſito amne in vlteriore ripa iuxta nauiculam mirum in modum moderato gradu decurrebant, ita vt cum eunte nauicula pariter irent,cum ſubſiſtente pariter ſubſiſterent. Brutis pecoribus humanas ineſſe animas crederes. Vbi Moguntiam ventum eſt,receptis equis ſuis in domum quandam ripæ contiguam clanculo ſe immergunt,dominumq; domus per Deum obteſtantur, ne eos cuiquam prodat, ſe ar-

se archiepiscopo Moguntino genere coniunctissimos esse, cui si incolumes intemerata fide restituat, tam ab ipso quàm à cæteris parentibus suis, qui inter regni principes & opum & dignitatis speciali prærogatiua emineant, digna meritis præmia relaturus sit. Nec multò pòst aderat Eberhardus, fremens & stridens dentibus præ doloris impatientia, compertoque per veridicos indices, quò pueri diuertissent, summa vi summo conamine domum expugnare, foresque infringere parabat, & nisi obsides regis maturè redderentur, ignem tectis iniecturum se minabatur. Concurrit ciuitas ad spectaculum, & facta est pro studiis partium confusa ac dissona aliud atque aliud clamantium turbarum vociferatio. Perlato ad episcopum Moguntinum tumultuantis ciuitatis nuncio, misit confestim cum armatis Conradum comitem de castello quod dicitur Luizelenburg, qui tum fortè apud episcopum præsens erat: qui veniens Eberhardum improbè sæuientem atq; in omnes qui obsisterent, nunc vi, nunc comminatione grassantem, ab oppugnatione ędium cum contumelia repulit, susceptosq; pueros episcopo presentauit. Ille admodum gratulatus, quòd causam principũ, qui pro communi commodo arma sumere meditabantur, hac etiam parte impedimentorũ liberasset, suis singulos parentibus cum omni diligentia, ne quis scilicet insidiaretur abeuntibus, remisit.

Statuta die iuxta condictum principes Sueuiæ & Saxoniæ Triburiam conuenerunt amplissimo numero, obstinatis mentibus ad submouendum à negotiis regni regẽ Heinricum, & alium in quem communis electio cõsensisset, creandum. Aderant vnà legati Apostolicæ sedis Sigehardus patriarcha Aquileiensis, & Altmannus Patauiensis episcopus, vir Apostolicæ conuersationis, & magnarum in Christo virtutum, cui papa vices suas in dispositione ecclesiasticarum causarum delegauerat, & laici nonnulli (qui magnis opibus relictis vltrò se ad priuatam tenuemq; vitam propter Deum contulerant) missi à Romano pontifice, vt palàm omnibus per Gallias contestarentur iustis de causis excommunicatum esse regem Heinricum, & ad eligendum alium regem Apostolici consensus & authoritatis suffragium pollicerẽtur. Hi nec principi, nec priuato cuiquam, qui regi Heinrico dicto vel facto aliquatenus post excommunicationem communicasset, communicare volebant, donec publicè professus pœnitentiam per Altmannum vicarium Romani pontificis anathemate absolueretur. Pari cautela eorum quoque communionem vitabant, qui presbyteris coniugatis, vel eis qui ecclesiasticas ordinationes precio comparauerant, in oratione communicassent. Per septem itaque continuos dies consilia conferentes, quid facto opus esset, qua ratione periclitanti, & iam iam naufragium minitanti reipublicæ consulendum foret, perquirebant. Replicabant ab tenero (vt aiunt) vngue omnem vitæ regis institutionem, quibus probris, quibus flagitiis existimationem suam decusque imperij vix tum adulta ætate maculasset; quas iniurias singulis, quas in commune omnibus, vbi primùm pubertatis annos attigit, irrogasset; quòd remotis à familiaritate sua principibus, infimos homines, & nullis maioribus ortos summis honoribus extulisset, & cum eis noctes perinde ac dies in deliberationibus insumens, vltimum, si posset, nobilitati exterminium machinaretur; quòd barbaris gentibus vacatione data, in subditos sibi populos dedita opera ferrum distrinxisset, & in eorum nece hostili crudelitate grassaretur; regnum quod à parentibus suis pacatissimum, & bonis omnibus florentissimum accepit, quàm fœdum, quàm despicabile, quàm intestinis cladibus infestum cruentumq; reddidisset; ecclesias & monasteria destructa, victualia seruorum Dei versa esse in stipendia militum, studium religionis & rerum ecclesiasticarum transisse ad arma militaria, & ad munitiones extruendas, nõ quibus vis & impetus barbarorum arceatur, sed quibus patriæ tranquillitas eripiatur, & liberæ gentis ceruicibus durissimæ seruitutis iugum imponatur; nullum vsquam esse viduis & orphanis solatium, nullum oppressis & calumniam sustinentibus refugium, non legibus reuerentiam, non moribus disciplinam, non ecclesiæ authoritatem suam, non reipublicæ manere dignitatẽ suam; ita vnius hominis temeritate sacra & prophana, diuina & humana, fasque nefasque confusa esse & implicita: proinde tantarum calamitatum vnicũ ac singulare superesse remedium, vt quanto ocyus, amoto eo, alius rex crearetur, qui tandiu terminos suos euaganti licentiæ frena iniiceret, & mundi vacillantis ruinam subiectis humeris sustẽtaret. Rex Heinricus, contractis in vnum suæ partis assertoribus, in villa quę dicitur Oppenheim,

ſe continebat, Rheno fluuio vtraq; caſtra dirimente, frequenteſq́; ad eos indies legatos mittebat; pollicens omnium quæ eos offenderant, in reliquum emẽdationem; ſe veterum iniuriarum memoriam ſequẽtibus beneficiis, ſi vita comes foret, aboliturũ, nihilq́; deinceps circa rerũ publicarum adminiſtrationem abſq; communi cõſulto acturum: poſtremò vltro ſe iure ſuo cedere, eiſq; gubernandi diſponendiq; pro ſuo arbitratu totius regni ius poteſtatemq; facere, dummodo æquo animo paterentur, ſola regij nominis, regiique cultus rata ſibi manere inſignia, quæ ſemel legitimè accepta, ſine ſumma omnium eorum ignominia amittere non poſſet, nec ſinerent regni Teutonici ſplendorem omnibus retro ſęculis intactum incontaminatumq́; ſua ætate tam turpis exempli macula ſordeſcere: quòd ſi verba ſua difficiliùs admitterẽt magnificis promiſſionibus toties eluſi, paratum ſe quibus ſacramentis, quibus vellent obſidibus fidem facere, quòd nulla vnquam dies, nulla rerum vel caſuum mutabilitas hanc ſuam in eos beneuolentiam corruptura foret. Ad hęc illi, Nulla, inquiunt, iam ſuperſunt argumẽta, quibus toties recognita atq; ſpectata fides eius probari vltra vel obligari valeat, cùm toties morum ſuorum emẽdationem coram oculis omnia cernentis Dei q̃ ſanctè pollicitus, omnia quibus ſe obſtrinxerat vincula, vbi primùm calamitas quæ ad præſens vrgebat, præteriit, tãquam aranearum telas ruperit, & ſemper ſeipſo deterior, curſum mali operis, ſicut equus impetu vadens in pręlium, effrenata libertate repetiuerit. Neq; nos pręcipiti temeritate ad hæc extrema experienda prorupimus; omnes vias, omnia priùs cõſilia pertẽtauimus, ſi qua ratione rigidum obſtinatumq; in malis deſperati hominis ingenium emolliri poſſit. Sed inueteratus morbus atq; imis penitus iam inſidens viſceribus, nihil ſpei, nihil admittit remedij, omnem artem, omnem euincens induſtriam medicantium: quin imò, dum leuitati eius impenſiùs morem gerere ſtudemus, & cunctis quæ perperam molitur, religionis obtentu muliebrẽ præbemus patientiam; ſtatus reipublicæ euerſus eſt; tranquillitas eccleſiarum turbata; maieſtas imperij ablata; authoritas principum euacuata; mores inuerſi; leges abolitæ; & ſecundum prophetæ elogium, maledictum, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt; & ſanguis ſanguinem tetigit: poſtremò omnis iuſtitiæ & pietatis, religionis & honeſtatis diſciplina ſitu atq; incultu obſoleuit. Hæc quidem dum ſola vitæ temporalis detrimenta, dum ſolam famæ & exiſtimationis labem minitarentur, tametſi viris ferenda non eſſent; tulimus tamen, ne contra iuſiurandum quo tenebamur, præcipitanter impudenterque venire videremur, & dum gloriæ noſtræ conſulere conaremur, animæ naufragium pateremur. Nunc verò cùm ab eccleſię corpore propter flagitia ſua Apoſtolici anathematis mucrone præciſus ſit, cùm ei communicare ſine communionis eccleſiaſticæ damno & fidei iactura nõ poſſimus, cùm fidem noſtram multis apud eum ſacramentis implicitam Romanus pontifex Apoſtolica authoritate explicuerit: extremæ profectò dementiæ eſſet, diuinitus oblatam ſalutis occaſionem non obuiis (vt dici ſolet) manibus excipere, & quod iamdiu præmeditatum ſit, vt agatur, tam opportuno tempore non agere: cùm leges humanæ & eccleſiaſticæ ſinant; cùm locus & tempus arrideant; cùm deniq; omnia, quæ paci vel bello vſui eſſe ſolent, conficiendæ tanquam rei fauorem ſuum polliceantur. Quapropter contemptis inanium argumentorum cuniculis, quibus denuo in ceruices iuguloſq; noſtros viam gladio ſuo affectat, immobiliter animo fixum tenemus, vt abſq; vlla dilatione virum nobis prouideamus, qui præcedat nos & prælietur bellum domini ad expugnãdam & deſtruendam omnẽ cuiuſcunq; hominis altitudinem, eleuãtem & extollentem ſe aduerſus iuſtitiam & veritatem Dei, & ſanctæ Romanæ eccleſiæ authoritatem. In hæc verba legatos regis dimiſerunt. Iterum alios atq; alios miſit, nullum ſupplicationis genus, quod impediendæ tantæ rei proficuum putaretur, prætermittens. Sed illi in eadẽ ſententia fixi obſtinatiq; manebant. Iamq; vtraq; ex parte ad magnum diſcrimen res ſpectare videbatur. Denique & hi regem alium ſibi protinus conſtituere, & tranſmiſſo Rheno fluuio (nauigium enim omne epiſcopus Mogũtinus in eam ripam coẽgerat) proxima luce regi Heinrico arma inferre parabant: & ille inciſa ſpe dilationis impetrãdę, ſuos qui per proximas villas diſperſi erant, in vnum coire, atq; arma expedire iubebat, vt in vlteriorẽ ripam progreſſos, confeſtim prælio adoriretur. In hac tantarum expectatione rerum intentis ſollicitiſq; omnibus, ecce primo diluculo ſequentis diei, quæ vltimam cladẽ reipublicæ allatura

allatura timebatur, Sueui & Saxones legatos ad regem miſerunt, qui ei dicerent: tametſi nec in bello, nec in pace vlla vnquam ei iuſtitiæ vel legum cura fuerit, ſe tamen legibus cum eo agere velle, & cùm crimina quæ ei obiiciantur, omnibus conſtent luce clariora, ſe tamen rem integram Romani pontificis cognitioni reſeruare, acturos ſe cum eo, vt in purificatione ſanctæ Mariæ Auguſtam occurrat, ibique celeberrimo cõuentu habito principum totius regni, diſcuſſis vtrarumque partium allegationibus ipſe ſuo iudicio vel addicat vel abſoluat accuſatum. Quòd ſi ante diem anniuerſarium excommunicationis ſuæ, ſuo præſertim vitio, excommunicatione non abſoluatur, abſque retractatione in perpetuum cauſa ceciderit, nec legibus deinceps regnum repetere poſſit, quòd legibus vltrà adminiſtrare annuam paſſus excommunicationem non poſſit: ſi oblatam conditionem gratanter amplexetur, & Romano pontifici per omnia ſubditum ſe dictoque obtemperantem fore polliceatur, hinc ſe experimentum capturos: omnes quos ille excommunicauit, extemplo à conuictu contubernioq; ſuo amoueat, ipſe in vrbem Spirenſium dimiſſo exercitu ſecedat, ibique ſolo Verdunenſi epiſcopo paucíſque miniſtris, quos tamẽ ſententia principum ab hac excommunicatione integros incorruptoſque probauerit, cõtentus priuatam interim vitam agat, eccleſiam non ingrediens, nihil circa publica negotia ſuo iure diſponẽs, nullam regij apparatus pompam, nulla regiæ dignitatis inſignia ſibi iuxta ſolitum adhibẽs, vſque ad ſynodicam cauſæ ſuæ examinationem: præterea ciuitatẽ Wormatienſem, quam expulſo epiſcopo, diſſipato cœleſtis militiæ ſanctuario, arcem belli ſpeluncamque latronum fecerat, abducto præſidio epiſcopo Wormatienſi reſtituat, datis inſuper ſacramentis & obſidibus, ne quid deinceps rebellionis vel inſidiarũ ab ciuibus timere debeat: porrò ſi quid horum præuaricetur, tum ſe omni culpa, omni iuriſiurandi religione, omni perfidiæ infamia liberatos, non expectato vlterius Romani pontificis iudicio, quid reipublicæ expediat, communi conſilio viſuros. Rex cuius omnis ſpes, omneſq; copiæ in arctum coactæ fuerant, gratulatus admodum, quòd aliqua quantumuis fœda conditione vrgentem ad præſens calamitatem declinaſſet, promptiſſimè per omnia obediẽtiam pollicetur: ſtatimque Colonienſem epiſcopum, Babenbergenſem epiſcopum, Strasburgẽſem epiſcopum, Baſilienſem epiſcopum, Spirenſem epiſcopum, Loſannẽſem epiſcopum, Citicenſem epiſcopum, Oſenbruggenſem epiſcopum, Vdalricum de Cosheim, Eberhardum, Hartmãnum, cæteroſq; excommunicatos, quorum antehac opera conſiliiſq; gratiſſimè vtebatur, omnes caſtris egredi iubet: miſſis quoque Wormatiam nunciis, milites quos illic præſidij cauſa conſtituerat, abſcedere, vrbemq; epiſcopo patere præcipit: dehinc cæteris, qui ad auxilia ſibi ferenda frequentes conuenerant, ſingulis in ſua dimiſſis, ipſe iuxta condictum cum paucis Spiram contendit, ibiq; intra terminos & leges quas principes præſcripſerant, aliquanto tempore mediocriter vitam moreſq; cohibebat. Sueui & Saxones poſtquam deditis Wormatienſibus ſtatum ciuitatis epiſcopo pacatiſſimum reddiderunt, læti ouanteſq; patriam repetebant, confeſtimq; legatos Romã deſtinarunt, qui papam rei geſtę ordinem edocerẽt, enixéque flagitarẽt, vt ſedandis per Gallias tantis bellorum ciuilium tempeſtatibus, ipſe ſtatuta die ſuam non dedignaretur præſtare præſentiam. Rex etiam certò ſciens omnem ſuam in eo verti ſalutem, ſi ante anniuerſarium diem excõmunicatione abſolueretur, nec ſatis tutum ſuis rationibus exiſtimans, vt expectato intra Gallias Romani pontificis aduentu, ſic infeſto iudici, ſic obſtinatis accuſatoribus cauſam ſuam addiceret ventilandam, optimum factu ſibi iudicauit, pro eo tum ſtatu rerum ſuarum, vt in Gallias proficiſcenti Romano pontifici intra Italiam occurreret, & anathematis abſolutionẽ, quoquo poſſet modo, impetrare conaretur: hac impetrata, cæteram rebus difficultatẽ facilè adimendam, cùm colloqui principibus, & conferre cõſilia, & fidem amicorum in aduerſis implorare, nulla deinceps vetaret religio. Paucis igitur ante Natalẽ domini diebus Spirenſi vrbe diſcedens, cum vxore & filio paruulo iter aggreſſus eſt, nec quiſquam ex omnibus Teutonicis vir ingenuus comitatus eſt regno excedentem, præter vnum, & ipſum nec genere nec opibus conſpicuum. Cumq; impenſis tam longi itineris egeret, multiſq; ſupplicaret, quibus incolumi republica ſæpenumero ꝓfuerat, pauci admodum erant, qui vel veterum beneficiorum memoria, vel præſenti humanarum rerum ſpectaculo permoti, neceſſitatem eius aliquatenus releuarent. Eò miſeriarum &

calamitatis ex summa gloria summisque opibus repentè peruenerat. Similiter quoq; cæteri excommunicati obtinendæ citiùs absolutionis studio ardentissimè iter accelerabant in Italiam, nec tamen in societatem itineris regem admittere, principum vel potiùs Romani pontificis metu absterriti patiebantur.

Vis atque inclementia hyemis hoc anno adeò iugis solitoque asperior inhorruerat, vt à festiuitate sancti Martini Rhenus fluuius glaciali frigore cõstrictus, penè vsque ad calendas Aprilis pedestri itineri transmeabilis maneret, & plerisq; in locis vineta exiccatis frigore radicibus omnino arescerent.

1077. Dux Polonorum, qui per multos iam annos regibus Teutonicis tributarius fuerat, cuiusque regnum iam olim Teutonicorum virtute subactum, atque in prouinciam redactum fuerat, repentè in superbiam elatus, propterea quòd principes Teutonicos cerneret domesticis seditionibus occupatos, nequaquam ad inferenda exteris gentibus arma vacare, regiam dignitatem, regiumque nomen sibi vsurpauit, diadema imposuit, atque ipso die Natalis domini à 15 episcopis in regem est consecratus. Quæ breui pòst comperta, principes Teutonicos, quibus reipub. dignitas curæ ruit, grauiter affecère, sibique inuicem succensebant, quòd dum intestinis in se atque in sua viscera odiis sæuirent & digladiarentur, potentiam opesque barbarorum in tantum aluissent, vt iam tertiò dux Boëmicus regnum Teutonicum ferro & igne populabundus peragrasset, & nunc dux Polonorum in ignominiam regni Teutonici contra leges ac iura maiorum, regium nomen regiumque diadema impudens affectasset.

Rex Heinricus in Italiam proficiscens, intra Burgundiam, in loco qui dicitur Bisanzun, Natalem domini celebrauit, satis magnificè pro sua tum calamitate susceptus & habitus ab auunculo matris suæ Wilhelmo comite, cuius in illis locis amplissimæ & florentissimæ opes erant. Ea porrò causa erat, vt relicto recto itinere in Burgundiam diuerteret, quòd certò compererat, duces Rudolphum, Welf, & Bertholdum, omnes vias, omnésque aditus, qui ad Italiam mittunt, quos vulgato nomine Clusas vocant, appositis custodibus anticipasse, vt nulla illic ei copia transeundi fieret. Exacta solemnitate Natalis domini profectus inde, cùm in locũ qui Ciuis dicitur venisset, obuiam habuit socrum suam, filiumque eius Amedeum nomine, quorum in illis regionibus & authoritas clarissima, & possessiones amplissimę, & nomen celeberrimum erat. Hi venientem honorificè susceperunt. Transitum tamen per terminos suos alias ei concedere nolebant, nisi quinque Italiæ episcopatus possessionibus suis contiguos eis redimendi itineris pretium traderet. Durum hoc nimis atque intolerabile omnibus regis consiliariis visum est. Sed cùm ei ineuitabilis incumberet necessitas quoquo posset pacto redimendi itineris, & illi nec iure propinquitatis, nec tantæ calamitatis miseratione quicquam mouerentur, multo labore & tempore in hac deliberatione insumpto, vix & ægrè tandem impetratum est, vt prouinciam quandam Burgundiæ bonis omnibus locupletissimam, concedendi transitus mercedem dignarētur accipere. Ita indignatio domini nõ solùm sacramentis & frequentibus beneficiis sibi obnoxios, sed etiã amicos & genere propinquos ab eo auerterat. Difficulter assecuto transeundi licentiam, protinus alia successit difficultas. Hyems erat asperrima, & montes per quos transitus erat, in immensum porrecti, & penè nubibus cacumen ingerentes, ita mole niuium & glaciali frigore obriguerant, vt per lubricum præcipitemque decessum, nec equitis nec peditis gressum sine periculo admitterent. Sed dies anniuersarius, quo rex in excommunicationem deuenerat, è vicino imminens, nullas accelerandi itineris moras patiebatur: quia nisi ante eam diem anathemate absolueretur, decretum nouerat communi principum sententia, vt & causa in perpetuum cecidisset, & regnum sine vllo deinceps restitutionis remedio amisisset. Igitur quosdam ex indigenis locorum peritos & præruptis alpium iugis assuetos mercede conduxit, qui comitatum eius per abruptum montem & moles niuium præcederent, & subsequentibus quaqua possent arte itineris asperitatem leuigarent. His ductoribus cùm in verticem montis magna cum difficultate euasissent, nulla vlterius progrediendi copia erat, eò quòd præceps montis latus, & (vt dictum est) glaciali frigore lubricum omnem penitus decessum negare videretur. Ibi viri periculum omne viribus euincere conantes, nunc manibus & pedibus reptando, nunc ductorum suorum humeris innitendo, interdum quoque titubante

per

per lubricum gressu cadendo, & longiùs volutando vix tandem aliquando cum graui salutis suæ periculo ad campestria peruenerunt. Reginam, & alias quę in obsequio eius erāt mulieres, boum coriis impositas, duces itineris conductu præeuntes deorsum trahebant. Equorum alios per machinas quasdam summittebant, alios colligatis pedibus trahebant, ex quibus multi dum traherentur mortui, plures debilitati, pauci admodum integri incolumesque periculum euadere potuerunt. Postquam per Italiam fama percrebuit venisse regem, & superatis asperrimis rupibus iam intra Italiæ fines consistere, certatim ad eum omnes Italiæ episcopi & comites confluebant, eumque (vt regia magnificentia dignum erat) summo cum honore suscipiebant, atque intra paucos dies infinitæ multitudinis ad eum congregatus est exercitus. Erant enim iam ab exordio regni eius semper desiderātes aduentum eius in Italiam, eò quòd regnum illud bellis, seditionibus & latrociniis, ac variis priuatorum infestationibus assiduè infestaretur, & omnia quę præter leges & iura maiorum ab improbis hominibus præsumebantur, regię authoritatis censura corrigi sperarent. Præterea quia fama vulgauerat ad deponēdum papam ferocibus eum animis properare, admodum gratulabantur, oblatam sibi occasionem esse, qua in eum, qui se iam pridem ab ecclesiastica communione suspenderat, iniuriam suam idoneè vindicarent. Interea papa rogatus per literas à principibus Teutonicis, qui in Oppenheim conuenerant, vt in Purificatione sanctæ Mariæ ad discutiendam causam regis Augustæ occurreret, inuitis Romanis principibus, & propter incertum rei euentum iter illud dissuadentibus, Roma egressus est, & quantum poterat, profectionem accelerans, statuto die præsto esse satagebat, ducatum ei præbente Mathilda, derelicta ducis Lotharingorum Gozelonis, filia Bonifacij marchionis & Beatricis comitissæ. Hęc viuente adhuc viro suo, quandam viduitatis speciē longissimis ab eo spaciis exclusa prætēdebat, cùm nec ipsa maritum in Lotharingiam extra natale solum sequi vellet, & ille ducatus quē in Lotharingia administrabat, negotiis implicitus, vix post tertium vel quartum annū semel marcham Italicam inuiseret: post cuius mortem Romani pontificis lateri penè comes indiuidua adhærebat, eumque miro colebat affectu. Cumque magna pars Italiæ eius pareret imperio, & omnibus quæ prima mortales ducunt supra cæteros terræ illius principes abundaret, vbicunque opera eius papa indiguisset, ocyus aderat, & tanquam patri vel domino sedulum exhibebat officiū. Vnde nec euadere potuit incesti amoris suspicionem, passim iactantibus regis fautoribus, & præcipuè clericis, quibus illicita & contra scita canonum contracta coniugia prohibebat, quòd die ac nocte impudenter papa in eius volutaretur amplexibus, & illa furtiuis papę amoribus præoccupata, post amissum coniugē vltrà secundas contrahere nuptias detrectaret. Sed apud omnes sanum aliquid sapientes luce clariùs cōstabat, falsa esse quę dicebantur. Nam & papa tam eximiè tamq; apostolicè vitam instituebat, vt nec minimā sinistri rumoris maculā conuersationis eius sublimitas admitteret, & illa in vrbe celeberrima atque in tanta obsequentium frequentia obscœnum aliquid perpetrans, latere nequaquam potuisset. Signa etiam & prodigia, quæ per orationes papæ frequentiùs fiebant, & zelus eius feruentissimus pro Deo & pro ecclesiasticis legibus, satis eum contra venenatas detractorum linguas communiebant. Igitur papa dum in Gallias properaret, ex insperato audiens regem iam esse intra Italiam, hortante Mathilda in castellum quoddam munitissimum, quod Canusium dicitur, diuertit, expectare volens, donec consilium aduentus eius diligentiùs exploraret, vtrùm scilicet veniam admissi postulare, an iniuriam excommunicationis suæ militari manu persequi, plenus animorum adueniret. Diedericus episcopus Verdunensis, vir constantissimæ erga regem fidei, dum regem in Italiam proficiscentem paulo pòst insequi vellet, captus est ab Adelberto comite de castello quod dicitur Calewo, & spoliatus omnibus quas studiosissimè conuexerat tam longi itineris impensis. A quo diu habitus in custodia, tandem dato quodcunque exigebatur, redemptionis suæ pretio, addito etiam iureiurando, quòd iniuriæ huius nec spiritualem, nec corporalem vindictam aliquando expeteret, liber abire dimissus est. Rubertus quoque Babenbergensis episcopus, dum in Italiam pergens per Baioariam iter ageret, captus est ab Welf duce Baioariorum: qui sublatis omnibus quæ illius fuerant peculiaria, vestes pontificales, & cæterum ecclesiasticum ornatum quem in thesauris eius reperit, ecclesiæ Baben-

bergenſi cum omni integritate reconſignauit, ipſum verò in caſtello munitiſſimo, à Natali domini vſque ad feſtiuitatem ſancti Bartholomæi Apoſtoli, ſub diligenti cuſtodia tenuit, nec vllis amicorum eius precibus aut muneribus, vt dimitteret, euinci potuit. Cæteri epiſcopi & laici quos papa excommunicauerat, quóſque rex huius rei gratia à latere ſuo extrema neceſſitate compulſus amouerat, eluſis cuſtodibus qui Cluſas obſidebant, in Italiam illęſi peruenerunt, repertoque papa in Canuſio, veniam præſumptę rebellionis, atque vt excommunicatione abſoluerentur, nudis pedibus, & laneis ad carnem induti ſuppliciter poſtulabant. Ille his qui veraciter peccatum ſuum agnoſcerent, & deflerent, non eſſe aiebat miſericordiam denegandam, ſed longam inobedientiam, & diu incretam peccati rubiginem diuturnioris pœnitentiæ igne exuri & excoqui oportere: quapropter, ſi eos reuera facti pœniteret, æquo animo paterentur, quodcunque ſanandis vulneribus eorum adhiberet eccleſiaſticæ correptionis cauterium, ne ex facilitate indulgentiæ culpa, quæ aduerſus ſedem Apoſtolicam atrox & vehemens præſumpta fuiſſet, vel parua vel nulla videretur. Illis paratos ſe profitentibus ad omnia quæ impoſuiſſet ſufferenda, epiſcopos omnes à ſe inuicem ſeparatos præcepit ſingulis cellis ſolitarios includi, nec vllum cum aliquo habere colloquium, ad veſperam autem cibi & potus mediocri menſura refici. Laicis quoque pro ætatis vel virium conſyderatione congruentem ſingulis pœnitentiam indixit. Ita per aliquot dies examinatos tandem ad ſe vocauit, & leniter pro admiſſis obiurgatos, & ne deinceps ſimile quid admitterent commonitos, excommunicatione abſoluit, abeuntibuſque id ante omnia repetens iterum iterumque præcepit, ne rege Heinrico, donec ſedi Apoſtolicæ poſt factam iniuriam ſatisfeciſſet, aliquatenus communicarent, aut ei ad euertendum ſtatum reipublicæ turbandamque pacem eccleſiaſticam in aliquo operam ſuam accommodarent: ad hoc tamen omnibus indifferenter eius permiſſo colloquio, vt ad pœnitentiam prouocaretur, & à curſu mali operis quo præceps rapi videbatur, retraheretur. Interea rex Heinricus Mathildam comitiſſam ad colloquium euocauit, eamque precibus ac promiſſionibus oneratam ad papam tranſmiſit, & cum ea ſocrum ſuam filiumque eius, Azzonem etiam marchionem, & abbatem Cluniacenſem, & alios nonnullos ex primis Italiæ principibus, quorum authoritatem magni apud eum momenti eſſe non ambigebat, obſecrans, vt excommunicatione abſolueretur, nec principibus Teutonicis, qui ad accuſandum eum ſtimulo inuidiæ magis quàm zelo iuſtitiæ exarſiſſent, temere fides haberetur. Quorum papa legatione audita, ait, incongruum valde eſſe, & ab eccleſiaſticis legibus omnino alienum, vt abſentibus accuſatoribus cauſa accuſati ventilaretur: quin imò ſi innocentiæ ſuæ confideret, omni timoris ſcrupulo liberatus, ſtatuto die in Auguſtam, quo cæteri principes conuenire ſtatuiſſent, fiducialiter occurreret; ſe illic diſcuſſis vtrarumque partium allegationibus, nec odio nec gratia ab iure ad iniuriam deuoluendum, ſed iuxta leges eccleſiaſticas, quam rectiſſimam poſſit de ſingulis ſententiam laturum eſſe. Ad hæc illi reſponderunt, regem illius nuſquam terrarum ſubterfugere iudicium, quem ſciat æquitatis & innocentiæ incorruptiſſimum vindicem & aduocatum fore, ſed è vicino iam vrgere diem anniuerſarium quo excommunicatus fuiſſet, & principes regni hac expectatione ſuſpenſos attentoſque anxiè rei euentum præſtolari, vt ſi ante hanc diem excommunicatione non abſoluatur, deinceps iuxta Palatinas leges indignus regio honore habeatur, nec vltra pro aſſerenda innocentia ſua audientiam mereatur: proinde obnixiùs petere, & hoc omni quo papa iubeat ſatisfactionis genere paratum emereri, vt ſolo interim anathemate abſoluatur, & communionis eccleſiaſticæ gratiam recipiat, reſponſurus ex integro, quacunque die, quocunque loco papa præcipiat, tanquam nihil hac conuentione actum ſit, omnibus, quæ accuſatores eius obieciſſent, criminibus, & iuxta ſententiam eius regnum vel retenturus ſi obiecta purgaſſet, vel æquo animo ſi cauſa cecidiſſet amiſſurus. Diu papa reſtitit, veritus in rege iuuenilis animi inconſtantiam, & procliue quocunque aſſentatores impuliſſent ingenium: ſed ſuperatus tandem importunitate perurgentium, & grauitate ſententiarum, Si veraciter, inquit, eum facti pœnitet, coronam & cætera regni inſignia in argumentum veræ & ex animo actæ pœnitudinis noſtræ poteſtati dedat, & ſe poſt tam contumax admiſſum, regio nomine & honore deinceps indignum profiteatur. Durum nimis hoc viſum

ſum eſt legatis. Cumque vehementer inſiſterent, vt ſententiam temperaret, nec calamum conquaſſatum iudicij auſteritate penitus cõtereret: vix & ęgrè tandem exoratus annuit, vt cominus veniret, & ſi veram ꝓ admiſſis pœnitudinem gereret, culpam quã ſedi apoſtolicæ contumeliam irrogando contraxerat, ſedis apoſtolicæ decretis nunc obediendo expiaret. Venit ille, vt iuſſum fuerat, & cùm caſtellum illud triplici muro ſeptum eſſet, intra ſecũdum murorum ambitum receptus, foris derelicto omni comitatu ſuo, depoſito cultu regio, nihil pręferens regium, nihil oſtentans pompaticum, nudis pedibus, ieiunus manè vſque ad veſperam perſtabat, Romani pontificis ſentẽtiam præſtolando. Hoc ſecundo, hoc tertio die fecit. Quarto demum die in cõſpectum eius admiſſus, poſt multas hinc inde dictas ſententias, his poſtremò conditionibus excommunicatione abſolutus eſt: vt die & loco quemcunq; papa deſignaſſet, euocatis ad generale Concilium Teutonicis principibus præſto eſſet, & accuſationibus quæ intenderẽtur, reſponderet, ipſo Papa, ſi ita expedire videretur, cognitore cauſarũm aſſidẽte: & ad eius ſententiam vel retineret regnum, ſi obiecta purgaſſet; vel æquo animo amitteret, ſi probatis criminibus regio deinceps honore indignus iuxta eccleſiaſticas leges decerneretur, nullam ſiue retento ſiue amiſſo regno huius iniuriæ vindictam à quopiam hominum in perpetuum exacturus: vſque ad eam autem diem, qua cauſa eius legitimè diſcuſſa terminaretur, nulla regij cultus ornamẽta, nulla regiæ dignitatis inſignia ſibi adhiberet, nihil circa rerum publicarum adminiſtrationem iuxta conſuetudinem ſuo iure ageret, nihil quod ratum fore oporteat decerneret: poſtremò præter regalium ſeruitiorum exactionem, quibus neceſſariò ipſe & ſui ſuſtentandi eſſent, nihil regium, nihil publicum vſurparet, omnes etiam qui ei ſub iureiurando fidem dixiſſent, ab huius ſacramenti vinculo & conſeruandę erga eum fidei debito, apud Deum & apud homines interim liberi expeditique manerẽt; Rutbertum Babenbergenſem epiſcopum, & Vdalricũ de Cosheim, & cæteros quorum conſiliis ſe remq; publicam prodidiſſet, à ſua in perpetuum familiaritate amoueret. quòd ſi purgatis quæ obiicerentur, potens confortatusq; in regno perſtitiſſet, ſubditus Romano pontifici ſemper dictoque obtẽperans foret, & ad corrigenda quęcunq; in regno eius contra eccleſiaſticas leges praua conſuetudine inoleuiſſent, conſentiẽs ei & pro virili portione cooperator exiſteret. ad vltimum ſi quid horum præuaricaretur, irritam fore hanc, quæ nunc tantopere expetita ſit, anathematis abſolutionem; quin imò iam pro conuicto confeſſoque habẽdum eſſe, nec vltrà pro aſſerenda innocentia ſua audientiam impetraturum, principesque regni omni deinceps quæſtione cuncta iuriſiurandi religione liberatos, regem alium in quem communis electio conſenſiſſet creaturos eſſe. Gratanter rex accepit cõditiones, & ſeruaturum ſe omnia quam ſanctiſſimis poterat aſſertionibus promittebat. Nec tamen promittenti temere fides habita eſt: ſed abbas Cluniacenſis, quoniam iurare monaſticæ religionis obtentu detrectabat, fidem ſuam coram oculis omnia cernentis Dei interpoſuit: epiſcopus quoque Citicenſis, & epiſopus Vercellenſis, & Azzo marchio, & alij conuentionis eius principes allatis Sanctorum reliquiis ſub iureiurando confirmauerunt, facturum eum eſſe quæ pollicebatur, nec aliqua rerum aſperitate vel caſuum variè ſuccedentium mutabilitate ab ſententia deducendum. Ita abſoluto eo excommunicatione, Papa miſſarum ſolemnia celebrauit, confectaque ſacra oblatione regem cum cætera quæ frequens aderat, multitudine ad altare euocauit, pręferẽſque manu corpus Dominicum, Ego, inquit, iampridem a te tuiſque fautoribus literas accepi, quibus me inſimulabas ſedẽ Apoſtolicam per ſimoniacam hęreſim occupaſſe; & aliis quibuſdam tam ante epiſcopatum quàm poſt acceptum epiſcopatum criminibus vitam maculaſſe, quæ mihi ſecundum ſcita canonum omnem ad ſacros ordines acceſſum obſtruxerint. Et licet multorum idoneorum certè teſtium aſtipulatione crimen refellere queam, eorum ſcilicet qui omnem vitæ meæ ab ineunte ætate inſtitutionem integerrimè nouerunt, & eorum qui meæ ad epiſcopatum promotionis authores fuerunt: ego tamen, ne humano potiùs quàm diuino niti videar teſtimonio, vt ſatisfactionis compẽdio omnem omnibus ſcandali ſcrupulum de medio auferam, ecce corpus Dominicum quod ſumpturus ero, in experimentum mihi hodie fiat innocentiæ meæ, vt omnipotens Deus ſuo me hodie iudicio vel abſoluat obiecti criminis ſuſpicione ſi innocens ſum, vel ſubitanea interimat morte, ſi reus. Hæc & alia (vt

ſolemne eſt) præfatus verba terribilia, quibus Deum cauſæ ſuæ æquiſſimum iudicem, & innocentiæ aſſertorem adeſſe precabatur, partem Dominici corporis accepit, & comedit. Qua liberrimè abſumpta, cùm populus in laudes Dei innocentiæ eius congratulatus, aliquandiu acclamaſſet, tãdem impetrato ſilentio conuerſus ad regem, Fac ergo, inquit, fili, ſi placet, quod me facere vidiſti. Principes Teutonici regni ſuis indies accuſationibus aures noſtras obtundunt, magnum tibi molem capitalium criminum impingentes, pro quibus non modò ab omni rerum publicarum adminiſtratione, ſed ab eccleſiaſtica etiam communione, & ab omnimoda vitę ſæcularis cõuerſatione vſq; ad extremum ſpiritum te ſuſpẽdi oportere exiſtimant. Petunt etiam magnopere diem & locum ſtatui, audientiamque præſtari canonicè diſcutiendis quas aduerſum te afferant accuſationibus: & noſti optimè, humana plerunque vacillare iudicia, & in publicis diſceptationibus nonnunquam falſa pro veris perſuaderi, dum pro diſertorum hominum ingeniis & dicendi copia & ſuauitate, falſitas verborum phaleris adornata libenter auditur, & veritas nullis eloquentiæ nixa adminiculis contemnitur. Cùm ergo tibi bene conſultum cupiam, pro eo quòd in calamitatibus tuis ſupplex Apoſtolicæ ſedis patrocinium experiſti, fac quod moneo. Si te innocentem noſti, & exiſtimationem tuam ab æmulis tuis per calumniã falſis criminationibus impeti, libera compendiosè & eccleſiam Dei ſcandalo, & teipſum longæ concertationis ambiguo, & ſume hanc reſiduam partem Dominici corporis, vt comprobata Deo teſte innocentia tua, obſtruatur omne os aduerſum te iniqua garrientium, & me deinceps cauſæ tuæ aduocato, & innocentiæ tuæ vehementiſſimo aſſertore principes tibi reconcilientur, regnum reſtituatur, omnes quibus iam diu reſpub. vexatur, bellorum ciuilium tẽpeſtates in perpetuum ſopiantur. Ad hæc ille inopinata re attonitus æſtuare, tergiuerſari, cõſilia cum ſuis familiaribus ſegregatus à multitudine conferre, & quid facto opus eſſet, qualiter tam horrendi examinis neceſſitatem euaderet, trepidus conſulere. Reſumpto demum ſpiritu, cauſari apud papam cœpit de abſentia principum, qui ſibi in aduerſis fidem adhuc integram ſeruaſſent, quibus inconſultis & potiſſimùm abſentibus accuſatoribus irritam fore, nec quicquam virium apud incredulos habituram eſſe, quamcunque pro experienda innocentia ſua ſatisfactionem paucis qui aderant propoſuiſſet: proinde ſedulò papam orare, vt rem integram generali concilio communique audientiæ differret, vt ibi congregatis accuſatoribus, & ſecundum leges eccleſiaſticas diſcuſſis, tam accuſationibus quàm accuſatorum perſonis, conditionibus quaſcunque principes regni ęquas iudicaſſent, obiecta refelleret. Haud grauatè papa petẽti acquieuit, expletoque ſacro miniſterio regem ad prandium vocauit, benigniſſimeque refectum, & de omnibus quæ eum obſeruare oporteret, diligenter inſtructum, cum pace ad ſuos qui longiùs extra caſtellum remanſerant, dimiſit: Epponem quoque Citicẽſem epiſcopum præmiſit ante eum, vt eos qui ei excommunicato, priuſquam anathemate abſolueretur, indifferenter communicauerant, vice ſua excommunicatione abſolueret, benignè præcauens, ne quam denuo receptæ communionis maculã contraheret. Qui dum veniſſet, & cauſam pro qua miſſus fuerat, Italis expoſuiſſet, vehemens in eum ira & indignatio coorta eſt. Fremere omnes & ſæuire verbis ac manibus cœperunt, Apoſtolicæ legationi irriſoriis exclamationibus obſtrepere, cõuicia & maledicta, quæcunq; turpiſſima furor ſuggeſſiſſet, irrogare: ſe excommunicationem illius nihili æſtimare, quem ipſum omnes Italiæ epiſcopi iuſtis ex cauſis iam pridem excommunicaſſent, qui ſedem Apoſtolicam per ſimoniacam hæreſim occupaſſet, homicidiis cruentaſſet, adulteriis aliiſque capitalibus criminibus polluiſſet, regem ſecus ac deceat egiſſe, crimenque gloriæ ſuæ intuliſſe nunquam abolendum, quòd homini hæretico & probris omnibus infamato maieſtatem regiam ſummiſerit, & quem iuſticiæ patronũ legumq; eccleſiaſticarum vindicem ſibi paraſſent, is fœdiſſima ſubiectione ſua fidem planè catholicam, authoritatem eccleſiæ, dignitatem reipub. prodiderit, ſe in vltionem eius omnes quas potuerint papæ iniurias irrogaſſe, & nunc (quod dictu quoque turpe ſit) ſe in mediis perturbationum fluctibus relictis, ipſum ſibi conſuluiſſe, & cum hoſte publico priuata neceſſitudine in gratiam rediſſe. Hæc potiſſimùm principes Italiæ iactando & paſſim per populum ſerendo ingens regi odium breui conflauerant. Adulta poſtremò ſeditione, vna omniũ voluntas, vna ſententia erat, vt abdicato patre,

qui

qui vltro regni fascibus indignum se effecisset, filium eius licet impubē adhuc, & regni negotiis immaturum, regem sibi facerent, & cum eo Romam profecti papam alium eligerent, per quē & ipse protinus imperator consecraretur, & omnia papæ huius apostatici gesta cassarentur. Perlato ad regē tam molestæ conspirationis nuncio, misit properè quicquid apud se principum erat, vt quaqua ratione, quaqua possent industria, efferatæ multitudinis animos mitigarent, ne molestè acciperent, aut in contumeliam suam factum reputarent, quod extrema necessitate compulsus communis commodi ratione fecisset; nec Teutonicis principibus, qui sibi per calumniam regnum eripere dedita opera machinarentur; nec Romano pontifici, qui ad euertendum statum sanctæ ecclesiæ spirituali gladio circumquaq; fulguraret, aliter satisfieri potuisse, quàm vt ante statutam diem excommunicatione absolueretur; nunc se omnibus angustiis, quibus vias eius cōclusissent inimici, liberatum, omnem deinceps curā industriamq; ad vindicandas suas & illorum iniurias translaturū. Vix tandem compresso potius q̄ extincto concitati tumultus incendio, pleriq; ex principibus castris se per iram subtrahentes, iniussi in sua rediere. Cæteri dissimulata interim iracundia, redeūtem regem pacificè exceperunt, sed neq; cōsuetam ei reuerentiam deferebant, neq; tam sumptuosa, vt priùs, vtq; regiam magnificentiam decuerat, seruitia ei exhibebant, sed auersis oculis, infestis mentib⁹, passim per omnes angulos de leuitate & inepta eius mussitabāt, socordiamq; accusabant, quòd tam diu expectatus, tam anxiè desideratus, periclitantis Italiæ calamitatibus, nihil postremò spei, nihil præsidij attulisset. Cumq; Italiam peragraret, vt his qui oppressi fuerant, calumniásve patiebātur, regio more iusta faceret: nec in ciuitates eum recipiebant, nec eum faculis & faustis acclamationibus (vt prioribus regibus consueuerant) obuiam ei procedebant; sed foris in suburbanis locis castris positis commorari iubebatur, & illuc ei alimenta quibus exercitus sustentaretur, & ipsa modica & vix necessitatem potius quàm regalium epularum solitum splendorem copiámve explentia, ne manifestæ defectionis immaturè argui possent, ministrabant, apposito singulis in locis præsidio, vt prædas fortè de agris vel villis agere volentes, armata manu coërcerentur. Territus rex insolita rerum facie, seroq; pœnitens, quòd incognitæ gentis inexpertæ priùs fidei temere se credidisset, & Teutonicis finibus excedēdo hostem mutasset, non euasisset, graui sollicitudine & metu perurgebatur, nec vllum vsquam effugium inueniebat, nisi in reconciliandis fortè, si qua ratione posset, quos offenderat, Italorum animis. Ratus itaque huius rei vnicum hoc esse præsidium, vt initum cum Romano pontifice fœdus abrumperet, & inde reparandæ concordiæ initium faceret, vnde fuerat orta discordia: Vdalricum de Cosheim, & cæteros quos ille seuerissimo anathemate à cōtubernio eius amouerat, in pristinum gratiæ & familiaritatis suæ gradum reuocauit, & cum eis denuo de priuatis, de publicis negotiis eadem qua consueuerat singularitate, ac priuilegio consilia conferebat. Tum assiduè in conuentu principum criminabatur, & detrahebat Romano pontifici, quòd ipse omnem hunc qui rempublicam concussisset ventum turbinis, & commotionis sæuissimæ procellam suis machinationibus concitasset, ipse omnium quæ in ecclesia omni recenti memoria secus accidissent, author incentorq; extitisset: hortabaturq; omnes in commune, vt suo ductu suisque auspiciis tantarum ab eo iniuriarum vindictam expeterent. Dein conditiones omnes & vniuersa ecclesiasticarum legum vincula, quibus ille cum Apostolica authoritate in salutem obstrinxerat, contemptim tanquam aranearum tela dirupit, abiectisq; omnibus timoris Dei habenis, in omne quod animus suggessisset, effrenata libertate ferebatur. His paulatim rebus Italorum indignatio mitigari, furor deflagrare, studia denuo in eum incalescere cœperunt, ita vt frequentior indies ad eum multitudo cōflueret, sumptus exercitui copiosiores ministrarēt, & ad omne quod iussisset, promptissimè iam manus operamq; suam pollicerentur. Erant tunc temporis apud eum ex Teutonicis principibus Liemarus Bremensis archiepiscopus, Eppo Citiciensis episcopus, Benno Osenbruggensis episcopus, Burchardus Losanniensis episcopus, Burchardus Basiliēsis episcopus: Laici, Vdalricus, Eberhardus, Bertholdus, & alij penè omnes, quos in Oppenheim legati Apostolicæ sedis à contubernio eius propter excommunicationem segregauerant: qui nunc post receptam communionem eum cùm quoque ecclesiæ reconciliatum comperissent, vnanimiter ad eum confluxerunt, & ei dein-

ceps peregrinationis eius indiuidui comites adhærebant. Interea Moguntinus, Wirzeburgenſis & Mettenſis epiſcopi, Rudolphus, Welf, Berdolfus duces, & alij plerique ex principibus Teutonicis, conuenientes tractare de vtilitatibus reipublicæ, ſtatuerũt, vt principes Saxoniæ, & omnes quibuſcunque reſpublica curæ foret, 3 idus Martij in Forcheim occurrerent, & communi conſilio quid facto opus eſſet, decernerent, præſertim cùm per abſentiam regis tranquillis rebus tempus opportunum deliberationibus ac conſultationibus nacti fuiſſent. Romano quoque pontifici ſcripſerunt, vt quoniam in purificatione ſanctæ Mariæ Auguſtam iuxta condictum dolo regis præuentus occurrere non potuerat; ſaltem in Forcheim ſtatuta die præſto eſſe ſatageret, & ſedandis bellorum ciuilium tempeſtatibus, quibus iamdiu periclitaretur reſpublica, Apoſtolici moderaminis gubernaculum adhiberet. Adhuc ille in Canuſio & aliis circà firmiſſimis munitionibus ſe continebat, diſpoſitum habens, non priùs Romam regredi, quàm confecto itinere quod inſtituerat, ſi Deo propitio conatum ſequeretur effectus, pacem eccleſię Dei reddidiſſet. Igitur acceptis literis tametſi iampridem frequens ad eum fama detuliſſet, regem mutata mente hoſtiles aduerſum ſe ſpiritus gerere, & contemptis conditionibus quibus excommunicatione abſolutus fuerat, animo fixum tenere, vt leges eccleſiaſticas manu militari debellaret: miſit tamen vnum ex cardinalibus epiſcopis Romanæ eccleſiæ Gregorium nomine, & alios quos ei negotio idoneos arbitrabatur, qui ei dicerent tempus eſſe, vt promiſſa compleret, conuenturos in Forcheim 3 idus Martij principes Teutonici regni ad componendum, ſi Deus votis annuat, ſtatum reipub. veniret ergo vt pollicitus ſit, & crimina quibus innocens, vt ipſe aſſerat, à calumniatoribus ſuis impetitus ſit, ſe cognitore & iudice præſidente reſponderet; multum rebus ſuis ſalutiq; & apud Deum, & apud homines collaturus, ſi eccleſiam ſcandalis, rempublicam bellis ciuilibus, ſeipſum fœdiſſimæ exiſtimationis macula liberaret: præſertim cùm ea die diſcuſſis ſynodicè quæ aduerſum eum afferantur cauſis, vel recepturus eſſet regnũ, vel ſine omni deinceps retractatione amiſſurus. Legatis mandata perferentibus, ille diſſimulatis mediocriter his quæ animo agitabat, reſpondit ſe poſt acceptum regnum hac primùm vice Italiam intraſſe, & ideo multis nunc & magnis reipublicæ negotiis implicitum non poſſe tam citò infectis rebus prouincia excedere; quia ſi id faciat, Italos quos longo tempore anxia aduentus ſui expectatione ſuſpendiſſet, grauiſſimè offendat: prætereà diem conuentui habendo ſtatutũ è vicino imminere, ſeque iam breuibus induciis tanta terrarum ſpacia nulla equorum celeritate poſſe tranſcurrere, etiamſi nullis extrinſecus retardetur impedimẽtis. In hæc verba legatos dimiſit. Papa certior iam factus de immutatione animi eius, & cęteris rebus quas ad eum iam pridem fama detulerat, miſit protinus Bernardum abbatem de Maſſilia, virum eximiæ conuerſationis, & multarum in Chriſto virtutum, item alium Bernardum cardinalem, diaconum ſanctæ Romanæ eccleſiæ, vt principibus Teutonici regni, qui, vt ſuprà dictum eſt, 3 idus Martij Forcheim conuenturi erant, occurrerent, eoſque per ordinem quæ geſta erant, docerent: ſe iuxta placitũ dedita opera eniſum fuiſſe, vt die & loco ſtatuto communibus ſanctæ eccleſiæ vtilitatibus tractandis pręſto eſſet, ſed domini Heinrici diligentia ita circumuentũ, ita omnes per quas tranſitus eſſe potuiſſet, itinerum anguſtias præoccupatas, vt nec tutò in Germaniam progredi, nec tutò Romam regredi valeat: proinde monere eos, vt ſuis interim rebus & regno Francorum, quod diu iam vnius hominis puerili leuitate vexetur, quaqua poſſint ratione moderentur; donec (ſi Deus velit) adempta itineris difficultate ipſe venire, & collatis in medium conſiliis, quid vtilitati, quid honeſtati omnium, quid paci eccleſiaſticæ expediat, ſecundum eccleſiaſticas leges decernere poſſit.

Nos more inertis poëtę, extremo iam in opere langueſcentes, ingentiſque materiæ mole ſuperati, in longum ſatis, vt videtur, protracto volumini hîc tandem finem imponimus, vt ſicui fortè poſt nos ad deſcribendam reliquam partem huius hiſtorię manum mittere libuerit, ab electione Rudolphi regis congruum ſcribendi exordium faciat.

FINIS.

ADDITIO-

ADDITIONES AD LAMBERTVM SCHAFNABVRGENSEM APPOSITÆ AB ERPHESFORDENSI MOnacho ignoti nominis, ſed non indiligenti ſcriptore: in quibus res CCC annis poſt Lambertum geſtæ breuiter explicantur.

1068. Erphesfurt ciuitas incenſa eſt ab exercitu regis Heinrici. Monaſterium quoque S. Petri in monte, & ſancti Seueri cum multitudine quæ ibi confugerat.

1072. Coniurant principes Saxonum contra Heinricum regem.

1073. Saxones Hartesburg caſtrum fortiſſimum deſtruunt. Vbi ſepulchrum filij Heinrici regis violant, oſſa diſpergunt, eccleſiamque in eodem deſtruunt.

1075. Bellum iuxta Vnſtrout fluuium committitur à Saxonibus contra regem Heinricum: vbi multi potentes ex vtraque parte ceciderunt, & Saxones fugam inierunt. de quo bello ponitur ſuprà.

1077. Dominus Anno Colonienſis archiepiſcopus obiit, qui à fundamento quinque congregationes longè vel propè poſitas in ſuo epiſcopio feliciter conſtruxit.

Rudolphus rex conſtitutus eſt in loco qui dicitur Forchem, & in media Quadrageſima apud Moguntiam vnctus in regem à Sigefrido archiepiſcopo.

1078. Secundum bellum iuxta Medelrichſtat commiſſum eſt à Rudolpho qui regnum inuaſerat contra Heinricum regem, vbi idem rex Heinricus fugam iniit.

1078. Sancti Seueri monaſterium cum multitudine populi quæ illic intus fuit, incenſum fuit ab exercitu regis Heinrici, & eccleſia in monte ſancti Petri, & Erphesfurt.

1079. Tertium bellum iuxta Fladecheim commiſſum eſt 5 calend. Februarij.

1080. Quartum bellum iuxta Olſtram fluuium committitur, in quo Rudolphus rex, qui & dux, occiditur.

1081. Heinricus rex Romam obſedit.

Monaſterium in Babenberg in vigilia Paſchę combuſtum eſt. Monaſterium quoque ſancti Martini Moguntiæ cum tribus adiacentibus monaſteriis exuſtum eſt, & penè omnis ciuitas exuſta eſt. Heinricus rex natus eſt, ille qui patrem ſuum de regno expulit.

1082. Hermannus regnum inuadit.

1083. Roma capta eſt ab Heinrico rege, & peſtilentia grauis facta eſt.

1084. Heinricus rex de Italia reuertitur, & Auguſta ab eo obſidetur & capitur.

Sigefridus archiepiſcopus Moguntinenſis obiit in Thuringia, & Haſungun ſepelitur, pro quo Wetel conſtituitur.

1085. Meginhardus quidam doctiſſimus, ſed non ſecundum ſcientiam, Wirceburgenſis eccleſiæ viuente Adelbero (aliàs Adelberone) adhuc epiſcopo ſubſtituitur.

Eodem anno ędificatum eſt monaſterium Reynhardsbrun à Ludouico Saltatore.

1086. Quintum bellum iuxta Gleichfel committitur. In quo pauci potentes, vulgus tantùm innumerabile periit.

Hermannus nomen ręgium deponit, & ipſe mox periit.

1089. Sextum bellum cõmittitur iuxta Glichin caſtellum in Thuringia inter Heinricum imperatorem & Eckibertum marchionem, in quo Burchardus epiſcopus Loſannenſis occiſus eſt. Eckibertus marchio iuxta aquam quæ dicitur Selicha, in molendino quodam miſerabiliter interfectus occubuit.

Adelbero Wurtzburgenſis epiſcopus obiit. Vixit autem in epiſcopatu annos XLV, menſes III.

Monaſterium Oildiſleuden ædificatur.

1096. Populus innumerabilis virorum & mulierum ex diuerſarum gentium partibus armatus, Hieroſolymam tendẽs Iudæos baptizari compulit: renitentes vbiuis locorum immenſa cæde profligauit. Apud Moguntiam verò vtriuſque ſexus Iudæi numero

mille & quatuordecim interfecti sunt, & maxima pars ciuitatis exusta est. Iudęi qui per diuersas prouincias metu compellente Christiani facti sunt, iterum à Christianitate paulatim recesserunt.

1098. Ruthardus archiepiscopus Mogunt. pro pecunia quam Iudæi interfecti reliquerant, gratiam regis perdidit, & in Thuringiam secessit, ibiq; vsq; ad obitum prædicti regis rebellis mãsit, occasionē habēs ꝙ cōmunicare excōmunicato imperatori nollet.

1099. Imperator Pascha Ratisponæ celebrat, vbi iisdem diebus magna mortalitas facta est, in qua Rabbado Palatinus comes cum aliis innumerabilibus moritur.

1100. Hyems dura fuit & fames magna.

1103. Heinricus filius Heinrici imperatoris regnum obtinuit.

Otto marchio aliique plures Saxonum barbaros qui Luticij vocantur, inuasit, & honorificè triumphauit.

1106. Heinricus imperator senior apud Leodium obiit.

1111. Heinricus rex dominum Apostolicum captiuauit.

1112. Hermannus Ludouici comitis filius, & Fridericus frater illius vterinus in castello Thuthiræ obsidentur, & deditione se cuidam Hogeri tradentes, captiui abducti sub potestate regis Heinrici in vincula detruduntur. sed Fridericus post annos duos resoluitur: Hermannus, duobus annis & plus in carcere transactis, in castello Hamerstein in vinculis moritur.

1116. Burchardus Erphesfordensis abbas priuatus est abbatia ab Adelberto Moguntinensi episcopo: cui Rupertus subrogatur.

1117. In Sueuia terribile quiddam contigit. Terra enim ad instar domorum ebulliens subitò in abyssum dilabitur. Aer visus est igne pariter & sanguine mixtus.

Conuentus regis & totius regni principum fit apud villam Erstein, super ripam fluminis Mogoni.

1118. Monasterium in Oppenheym incensum est.

1120. Colloquium ab vniuersis regni Teutonici principibus super dissensione regni habendum Fuldæ condicitur.

1122. Heinricus comes de Thuringia congregauit exercitum ad bellandum contra Adelbertum archiepiscopum, propter exactionem decimarum in Thuringia.

1123. Ludouicus comes monachus factus beato fine quieuit. Per idem ferè tempus cùm episcopus Mogunt. Adelbertus à prouincialibus qui Tuterstein marcham incolunt, decimas frugum exigeret, illiq; fortiter resisterent, contigit quosdam ex eis à militib. episcopi occidi, alios obtruncari, nonnullos verò captiuos abduci. vnde populi Thuringorum permoti, ac simile sibi metuentes in colle Treteburg de cunctis finibus suis conueniunt: iamque ciuitatem Erphesfurdt qua tunc episcopus fortè manebat, Heinrico comite duce cum 20 millibus irrumpere parant, cœptumq; perpetrassent opere, si non idem episcopus prudenti eos auertisset consilio.

1124. Wigbertus marchio qui & monachus obiit.

1125. Heinricus quartus imperator huius nominis & rex quintus obiit. Quo tempore per tres continuas noctes ante mortem eius tanta frigoris immanitas fuit, vt in plerisque locis maxima pars frugum deperiret.

Lotharius dux Saxonum apud Moguntiam rex eligitur, & Aquisgrani benedictione regali sublimatur.

1126. Grauiter cæsus est exercitus Lotharij in Boëmia. Eodem anno Lotharius obsedit Nurenberg.

1128. Lotharius rex obsedit Spiram. Embrica Erphesfurdensis præpositus episcopus factus est in Wirtzburg.

1132. Sanctus Gothehardus anno dormitionis suę cētesimo primo, minus vno die, dicti anni die vltimo, 4 nonas Maij, in Hildenesheim è terra leuatur, cuius signorum admirabili magnitudine omnis Germania illustrata lætatur.

Augusta ciuitas ab exercitu regis Lotharij igne crematur, plurimi de ciuibus captiui abducuntur, & quidem digna satis vltione pro commisso multati scelere, quippe qui regem ad se pacificè ingressum, nihilque suspicantem tale, bello præsumpserunt lacessere.

1135. Ventus vehementissimus & hactenus incognitus naues multas subuertit, ædificia plurima destruxit, arbores fructuosas atque syluestres innumeras deiecit: ita vt vix decima pars quarundam remansisset syluarum. Eodem anno nuncij venerunt Græcorum ad imperatorem Lotharium cum magnis muneribus.

1137. Lotharius imperator in redeundo de Italia moritur, & apud Lutrensem abbatiam ab ipso constructam, pręsentibus Saxonię & Thuringiæ principibus regio more sepelitur.

1138. Conradus frater Friderici ducis Sueuorū apud Confluentiā in regem eligitur.

Adelbertus Erphesfordensis præpositus constitutus est episcopus Moguntiæ.

1139. Heinricus dux Saxonum, qui fuit gener Lotharij imperatoris, perrexit cum exercitu cōtra Chunradum regem. Post paucos autem dies idem Heinricus dux obiit. Suscepit autem pro eo ducatum Heinricus filius eius. Item Otho Babenbergensis episcopus obiit, cui Engelbertus successit.

1141. Adelbertus archiepiscopus Moguntinus obiit in Erphesfurd, cui Marcolfus succedit. Magna concertatio fuit in Erphesford inter ciues & archiepiscopi milites. Quidam enim occisi, multi verò vtrinque vulnerati sunt.

1142. Monasterium sancti Petri in Erphesfurt exustum est 7 idus Maij, & maxima pars eiusdem loci, & vnà monasterium sancti Seueri.

1144. Magna inundatio aquæ fuit in Erphesfort.

1146. Conradus rex ad Polonos cum exercitu abiit.

1147. Conradus rex Hierosolymam proficiscitur.

1149. Conradus rex ab Hierosolymis reuertitur.

1151. Fames valida & mortalitas hominum. Conradus rex venit in Erphesfurt.

1152. Cunradus rex 16 cal. Martij rebus humanis excessit, eiq; Babenberg regum more funebria explentur, ac sepelitur: cuius loco fratruelis eius Fridericus Sueuorum dux Franckenford rerum summam suscipiens in regem eligitur, & Aquisgrani regali benedictione sublimatur.

1154. Magna aquarum inundatio fuit. Translatio sancti Adelharij in Erphesfurt 12 calend. Maij.

1155. Fridericus Romæ imperator factus est.

Bellum fuit inter Arnoldum archiepiscopum Moguntinum & Hermannum Palatinum comitem.

1156. Heinricus dux Saxonicus perrexit ad bellandum in Frisiam, sed dux cum periculo quorundam suorum terga vertit. Mortalitas hominum fuit.

1157. Imperator in Poloniam cum exercitu venit, ducem illius prouinciæ in deditionem suscepit, & sic rediit.

1158. Fridericus imperator Mediolanenses in deditionem accepit: sed post paucos dies iterum rebellauerunt.

1159. Heinricus dux Saxonicus auxilium imperatori contra Mediolanenses præbiturus perrexit.

1160. Arnoldus archiepiscopus bellum in Moguntinos mouens, cùm in monte specioso exercitum pręstolaretur, à Moguntinis in monasterio sancti Iacobi subitò circundatus, & plebe furente monasterio cōcremato occisus est. Postea episcopi & principes super regni negotiis conuentū Erphordiæ celebrant: Treuirensis archiepiscopus & Renoldus Coloniensis electus, Withmannus Magdeburg. archiepiscopus, Gerhardus Babenbergensis episcopus, Merseburgensis, Citicensis, Misnensis episcopi: Heinricus dux Saxonum, Fridericus dux Sueuorum, Ludouicus Prouinciæ comes, Cunradus Palatinus comes, Adelbertus comes, Otho marchio, aliiq; plures, vbi expeditionem in auxiliū imperatoris contra Mediolanenses coniurauerunt. Hîc etiam Moguntinēses immanis facinoris rei super interfectione episcopi sui, extinctione luminū execrantur & cōmunione priuantur: qui tam graue sui casus damnationem paruipendentes, Rudolphū Bertholdi ducis germanū sibi præsulem elegerunt. Quo contra Conradus Palatinus ac Ludouicus Lantgrauius apud Francfort suffraganeorū episcoporum ac Treuerensis legati apostolici pręsentia, imò legatione freti, Christannum Mersburgensem prępositū paucis arbitris episcopū cōstituerunt. Hinc partium seditio exoritur,

rerum facies contra bonū & æquum variatur, dum laicorum pro arbitrio eccleſiaſtica diſponuntur, potentū quorundā violētia epiſcopiū incurſatur, euiſceratur, deuaſtatur.

1162. Mediolanum deſtruitur à Friderico imperatore. Fames valida fuit.

1163. Imperator Fridericus primus Moguntiam cum magno terrore ingreſſus, curiam ſuam ibidem habuit, ciuibusque timore in diuerſa fugatis, murum in circuitu, omnesq; munitiones ciuitatis funditus deſtrui præcepit ob necem Arnoldi archiepiſcopi.

1165. Maxima clades oppreſſit epiſcopatum Moguntinēſem, deſtructis caſtellis Ruſteberg, Horburck, Amanaburg, Bingen: ſubuerſo etiam funditus muro in Erphesfurt à Ludouico ſecundo Lantgrauio, quod poſtremum factum eſt anno 1164.

1167. Mediolanum reædificatur.

1168, vel 1169. Murus Erphordiæ denuo reparatur à Criſtano archiepiſcopo Moguntino permiſſu imperatoris.

1170. Criſtanus archiepiſcopus Moguntinus, legatus imperatoris in Græciam proficiſcitur, pluresq; reliquias ſanctorum reportauit.

1172. Imperator Polonos cum exercitu petiit.

Eodem anno Ludouicus prouincialis comes Thuringiæ obiit: principatum Ludouicus filius eius obtinuit.

1175. Ciuitas Erphordiæ cum ponte & quibuſdam ſanctorum eccleſiis magna ex parte conflagrauit 5 nonas Iulij. Eodem anno Erfordienſes conſilio & auxilio comitis Erwini & comitis Heinrici quodā temerario auſu domino ſuo Ludouico inclyto prouinciali ſe opponunt, & quæq; ad eum ſpectantia ciuitati adiacentia, quantum licuit, deuaſtant & incēdunt. Ob quam præſumptionem idem princeps in ira permotus, tria caſtella prędicti Henrici comitis in breui oppugnās deſtruxit. Eodem anno 11 cal. Aug. tempeſtas valida & grando inſolita, ita vt non tantū fruges in pleriſq; locis perirent, ſed etiam arbores in quibuſdam locis, foliis & ramis magnitudine grandinis lapidum penitus vaſtarētur. Item dux Saxoniæ & Bauariæ Heinricus Halberſtatenſem ciuitatem, ciuibus in diuerſa fugatis, oppugnando capit, cunctaq; eius loci ædificia cum ipſa matrice eccleſia Chriſti honori ædificata, reliquisq; eccleſiis, voraci flamma cōſumpſit. In quibus homines qui pro locorum tuitione intus confugerant, plus quàm (vt dicitur) octingenti, promiſcui ſexus & ætatis, nec non & ordinis, flebiliter incendio periere, captoq; eius loci epiſcopo, vtpote totius iniuriæ ſuæ incenſore diſceſſit.

1178. Recidiuum denuo incendium Erphordiæ cladem magnā 12 cal. Maij intulit.

1184. Imperator Fridericus conuentū maximo ſumptu cum totius regni primatibus ſecus Moguntiam celebrauit. Vbi & duo filij eius, Cōradus quem ducē Sueuię conſtituerat, & Heinricus cui regni gubernacula diſpoſuerat, ſacramētis militarib. implicantur. Peracta ſolennitate imperator filiū ſuum Heinricū regem in Poloniā cum exercitu deſtinauit, Conradū verò ducem Sueuię cum Philippo Colonienſi & aliis multis contra regē Franciæ direxit: ſed Colonieñ. non expectata ſuorū frequentia partes Franciæ intrauit, vbi nō ſine clade ſuorū terga vertit. Heinricus rex Poloniā iturus, Erphordiam diuertit, vbi Conradum Moguntinū & Ludouicum prouincialē, ob illatas epiſcopatui clades grauiter inter ſe diſſidentes, inuenit: inter quos pacē reformare cōtendens, dum in cœnaculo vallatus multis reſideret, repentè pauimēto diſrupto, plures in cloacā ſubtus latitantē ceciderunt: quorū alij vix educti, alij in cœno ſunt ſuffocati. Ibi Fridericus comes de Abinberg, Heinricus comes Thuringię, Gormarus comes Haſſię, Fridericus comes de Kirchberg, Burcardus de Warcberck, & alij minoris nominis, morte lamentabili interierunt. Rex ſicut inſtituerat, profecturus in Poloniā venit Halle: vbi dū cum proceſſione ſuſciperetur, ruptis funibus cāpanę ceſſauerunt. Inde vltra profectus legatos Poloniæ dexteras petentes ſuſcepit, dexteras dedit: ſicq; cū pace ad patrē reuertitur.

1186. Grauis diſcordia inter Cōradum archiepiſcopū Mogunt. & Ludouicum Lantgrauium denuo exorta eſt. Villę quędam à militib. eorū in Thuringia & Haſſonia deuaſtantur. Ab epiſcopo caſtellū Heiligenberg, à Lātgrauio caſtrū Gruneberg ędificātur.

1188. Fridericus primus imperator habita Moguntię curia, in media Quadrageſimę, crucē accepit ab Heinrico Albanēſi epiſcopo, ſedis apoſtolicæ legato. Signati ſunt dominica cruce, Gotefridus Wurtzburgenſis epiſcopus, Hermannus Monaſterienſis,

Martinus

Martinus Misnensis,Rodolphus Leodiensis,Heinricus Argentineñ. & alij plures episcopi: Ludouicus comes prouincialis Thuringiæ, Poppo comes de Hennenberg, Adelbertus de Grumbach, Albertus de Hildẽburg,aliiq; multi principes comites & nobiles. Sed & innumerabilis multitudo diuersorum regnorum ac regionum tam clericorum quàm laicorum cruce signati sunt. Ab hoc anno expeditio dominica protelata est vsq; in futurum annum & diem sancti Georgij martyris apud ciuitatem Ratisponam.

1204. Rex Philippus collecto exercitu magno Bauarorũ,Sueuorum,Saxonũ,Sorabiorum,& eorũ qui erant in partib.Rheni,& Ostrofrancorũ & Austrasiorũ,in multitudine graui Thuringiã ingressus,auxilium ipsi ferentib. comitib.Gunthero & Heinrico de Schwartzburg,& comite Lamperto de Glichen,& Erphordensib.omnem regionẽ tẽpore messis ferro & igne crudeliter vastauit. His diebus rex Boëmicus,collecta & ipse magna copia suorũ,venit per fines regię villę Saluelt & Orlan,cupiens confligere cum rege Philippo. Missis exploratoribus diffisus de viribus suorum,licet multa essent millia,vastatis omnibus in pago Langenwiee & Ilmin,intempesta nocte cum suis fugam iniit. Hæc audiens Lantgrauius,necessitate coactus,dato filio suo & aliis obsidibus,se suaq; omnia dedidit,obligans se regi Philippo tam iuramento quàm obsidibus.

1216. Erphordiæ incendium magnum fuit vsque ad temes.

1223. Erphordiæ incendium magnum pontem & latam plateam consumpsit.

1226. Inundatio maxima fuit in Thuringia.

1232. In Alemania perfida hæresis,quę ibidem occultè pullulauerat,est manifestata. Quapropter circa Rhenum, necnõ & alibi,innumerabiles hęretici per magistrũ Conradum de Marburg autoritate Apostolica examinati,ac per sententiã secularẽ damnati,igne cõbusti sunt.Fuerunt autẽ pręsente eodẽ Conrado Erphordię quatuor cõbusti.

1233.Rex,& Moguntinus,& magister Cunradus de Marburg,Moguntiæ cõuentũ episcoporum & comitũ atq; clericorũ fecerũt,pro q̃busdã infamatis de hęresi:inter quos comes de Seine accusatus,inducias purgationis vlteriores obtinuit:super reliquos verò qui non cõparuerant,pręditus Conradus de Marburg ibidẽ populum cruce signauit. Quapropter illi felle amaritudinis commoti,iam dicto Conrado in reditu insidias iuxta Marburg ponentes,ipsum vnà cum Gerhardo minoris ordinis fratre,probatæ vitæ viro, 3 calen. Aug. crudeliter occiderunt.

Hoc anno hæreticorum innumera multitudo per totam Alemaniam igne cremata est,multoque plures hæresim abiurauerunt.

1234. Hyems asperrima fuit, adeò vt in mediterraneo mari institores Venetiani cum oneratis summariis pedestri itinere per glaciem transirent: quæ videlicet hyems non paruam per totam Italiam in vineis, iumentis & oliuetis intulit cladem.

1236. Calend. Maij Marburg translatio facta est sanctę Elisabeth, pręsente Friderico imperatore,ac tribus archiepiscopis Moguntino,Colonieñ. Bremensi,vbi ex illius ossibus oleum euidentissimè desudauit.

1238. 3 nonas Maij orta tempestate apud syluã Loibin in villa Sule dicta, super cuiusdam rustici solius horreũ & curiam pluebat dominus,nõ vt filiis Israel in deserto sicut puluerem carnẽ, sed grossa carnium frusta in modũ interioris pinguedinis. Quarum partem dum volucres & canes deportassent, reliquę circa vesperam solis ardore veluti glacies liquefactę sunt. Cuius autem hoc rei signum fuerit, melius timore quàm disputatione discutiendum est.

1240. In villa regia Franckenfurt cuiusdam Iudei filius Christianæ fidei baptismum suscipere desiderans,à parentib.& amicis prohibitus est. Quapropter altercatione inter Christianos & Iudæos exorta, validè inter ipsos dimicatũ est. Tandẽ paucis Christianis occisis, Iudęorũ circiter 180 gladio & igne quẽ propiis manib. imposuerant, consumpti sunt: ipsoq; igne post hæc inualescente, media ferè pars eiusdem ciuitatis est concremata. Videtes itaq; reliqui quidam Iudæorum sibi mortis imminere periculum, baptizati sunt numero 24, inter quos etiam ipsorum quidam episcopus traditur extitisse.

Eodem anno obiit Lantgrauius Hassiæ filius sanctæ Elisabeth in Cruceburg, sepultusque est Reinhersbrun.

1244. Moguntinus episcopus præcepit, vt omnes religiosi tam cõuentuales q̃ etiam capellani, relictis propriis mansionib. ad opprobrium ciuium Erphordensiũ ciuitatem

Erphordensem exirent. Inter quos conuentus montis S. Petri relicto claustro in Allodia eiusdẽ ecclesię post 2 menses & dimidium se recepit. Postea appropinquante festiuitate paschali, vt diuinis nõ carerẽt, in cœnobia circumiacentia ciuitatem diuisus est: alij ad S. Martinũ prope flumen Werta: alij ad cellam Paulinę: alij in Reinhersburn: alij verò ad S. Vitũ in Holdesleben: quos per 4 menses & amplius honestissimè tenuerunt.
1246. Ortum est incendium 9 cal. Iunij media nocte, & ita penè vsq; ad mediam diem perdurauit. Et tam seuum seniores ciuitatis se nunquam vidisse †. Ipsa etiam nocte simile fuit incendium in Magdeburg, & aliis pluribus ciuitatibus.
1247. Heinricus Lantgrauius Thuringię rex eligitur: qui electus in regem, iuxta Rhenum cum magno exercitu, cum Conrado filio Friderici quondam imperatoris conflixit, & eum cum suo exercitu apud Franckfurt vicit & fudit.

Eodem anno præfatus Lantgrauius post secundam profectionem in Sueuiam ad propria reuersus, immatura morte obiit profluuio ventris: sepultus iuxta Ysenachum.
1248. Marchio Misnensis veniens prope ciuitatem Erphordiam resedit, ita vt ex ciuitate ad suos, & à suis iacula in ciuitatem iacerentur.
1250. Facta visitatione ab episc. Mogunt. Cristanno, Erphordię in mõte S. Petri abbas Heinric⁹ ab abbatią destitutus est, & Volmarus abbas Bursfeldeñ. loco suo substitutus.
1255. Ortum fuit incendiũ Erphordiæ, quod simile vel maius fuit superiorib. incendiis.
1256. Rex Wilhelmus qui fuerat comes Holandię, in Frisiam veniẽs, à Frisiis occiditur. Hoc etiã anno captus est Gerhardus Mogunt. episcopus, & plures cũ eo comites, & alij nobiles, in villa dicta Bollestetẽ, in ꝑdio monachorũ de Volkolderode, quos homines ducis de Brunsuic, eidẽ in Brunsuic præsentauerunt. Paucis verò dieb. deinde trãsactis, idem dux comitẽ de Eberstein dictũ, patruũ videlicet eiusdẽ episcopi, ob multas eidem duci exhibitas cõtumelias suspẽdio fecit interire. Episcopũ verò quidã comes frater regis Angliæ, Richardus nomine, cupiditate regni ductus, cùm esset multùm locuples, principes Teutoniæ ad quos electio pertinebat imperij, magnis munerib. datis flectere tentabat, vt eum ad regni gubernacula eligerẽt, à captiuitate qua per annum detentus erat, datis octo millibus marcarum à vinculis liberauit. Eodẽ anno papa Alexander Ezelinũ de Teruis, tortorẽ Christianorũ, interfectorem 60 fratrũ minorũ, & aliorũ fidelium plurimorũ, persecutorẽ sacrę fidei catholicę, pro hęretico, & omnes fautores suos sententialiter damnauit & excõmunicauit. Iste Ezelinus hęreticus publicus Christiani nominis hostis captiuat⁹ est, cùm crux cõtra ipsum ꝑdicaretur cũ plena indulgentia omniũ peccatorũ, & se ipsum fame & inedia nequaquã volẽs sumere cibũ interfecit.
1257. Capitulum abbatum ordinis S. Benedicti per Thuringiam & Saxoniam celebratum est Erphordiæ, in monte sancti Petri, pro reformatione ordinis.
1263. Cùm inter nobiles viros, Albertũ Thuringiæ Lantgrauium, & Heinricũ comitẽ Hassiæ, filium D. Sophiæ quondã ducissæ Brabantię, quæ fuerat filia S. Elizabeth, super terra Thuringorũ grauis discordia esset orta, illustris princeps dux de Brũsuic prædicto comiti sororio suo, eò ꝙ ad resistendũ præfato aduersario suo virib. impar esset, sedulò assistebat auxilio. Nam per aduocatos suos adeò terrã oppressit Thuringiæ, vt ipsa quæ prouinciarũ domina fuerat, & mater villarum optimarũ, ipsis Saxonib. tanꝗ tributaria subiaceret. Nã præfatus dux, cùm iam quasi potens in gloria & fortitudine gloriaretur; ex continuis præliorũ successib. animatus, ad tantã erectus superbiam, vt Orientales & Thuringię milites inclytos tanꝗ inermes & sine omni solẽnitate viros ęstimaret: vnde contigit ꝙ cum paucis, videlicet 600 armatis, partes orientales inuasit, atq; eas grauiter vastare cœpit incendiis & rapinis. Cùm igitur iam tantæ deuastationis malũ in partib. ꝑmissis digrassaretur: illustrissimi principes, Theodericus marchio Misnẽsis iunior, & Lantgrauius Adelbertus, subitò exercitũ colligendo, cũ dicto duce iuxta Witin confixerunt, de ipso gloriosè triumphãtes: in quo cõflictu hostili odio ferocissimè dimicatũ est, à manè videlicet post ortũ Solis vsq; circa 9 horam diei. In hoc bello Albert⁹ dux de Brũsuic, vir bellator, vulneratus & captus est. Insuper comites de Zwirn & Eberstein, & de Hanalt comitẽ, & omnẽ exercitũ ceperũt, & in Mersburg secũ captiuos adduxerũt: ipsum verò ducem in vincula cõiecerũt, & alios nobiles comites & quosdã aduocatos ducis, reliquos verò captiuos data nõ modica pecunia pro redemptione sua liberos abire permiserunt. Dux Albertus cùm per annum captiuus detentus fuisset, redemit se à captiuitate cum 8000 marcarum & octo munitionibus.

1264.

1264. Pluuiæ repentinæ & inundationes aquarum circa festum beati Nicolai multas villas in Saxonia miserabiliter submerserunt.

1265. Multæ naues magnæ & onustæ, tam trieres quàm cocones, in mari mediterraneo ac in Dacia submersæ, perierunt. Eodem anno Albertus Thuringiæ, & Otto marchio de Brandenburg cum filio suo, Albertus etiam dux de Brunsuic, atque multi alij in Prussiam peregrinando contra paganos cum signo crucis profecti sunt, & quòd hyems lenis erat, eodem tempore nihil proficientes ad propria reuersi sunt.

1267. Sancta Hedewigis venerabilis vitæ, olim ducissa Poloniæ, felici transitu ex hac luce migrauit, & plurimis resplenduit miraculorum prodigiis: cuius translatio per cardinalem Widonem legatum sedis Apostolicę, cum magna fidelium multitudine vtriusq; sexus tam religiosorum quàm secularium, in episcopatu Breslauiensi celebrata est 7 cal. Sep. illaq; à papa Clemente canonizata fuit. Hæc sancta Hedwigis fuit matertera sanctę Elizabeth de Marburg, ac Belę illustris regis Vngarię, fuitq; mater famosi Heinrici ducis Poloniæ, quem strenuè pugnantem pro patria populoq; Christiano in conflictu Tartari occiderunt. Hæc sancta Hedwigis fuerat filia ducis de Meran.

1268. Ioannes marchio de Brandenburg in torneamento apud Mersburg cum lancea est occisus. Ipso etiam anno marchionissa Agnes de Misnia vidit in somnis angelum Dei propinare sibi in scypho aureo, & cùm bibisset ipsa, dixit, Heu quàm amarus potus: cui respondit angelus, Amara erit potio tua, sed dominus te non derelinquet: & sic breui pòst defuncta est.

1270. Ludouicus rex Franciæ cruce signatus cum filiis suis Philippo & Ioanne apud Marsiliam, ascendit mare circiter cum 60 millibus armatorum: qui mare non transiuit, sed febre mortuus est. (aliàs, cum centum millibus cruce signatorum & vltrà de diuersis regnis.) Eodem anno rex Arragoniæ & rex Nauarræ, nec non & rex Angliæ Edewardus cruce signati cum suis exercitibus in subsidium terræ sanctæ, sed minimè puenerunt. Eodē anno Frisones cruce signati circiter quadraginta millia, & amplius. Ipso anno Egra ciuitas exusta est. Quatuor fratres de ordine minorũ in ecclesia fratrũ ibidem, & cum ipsis centum homines & vltrà cremati sunt. Eodem anno germanus sanctæ Elizabeth de Marburg, videlicet potens rex Bela in Vngaria, feliciter obiit. Hic enim fuit Dei ac diuini officij solennis amator. Paululum post mortem præfati regis regina vxor eius, & consors regni, natione Græca, feliciter obiit.

1271. Fuldēsis abbas Britous nomine, strenuus & vtilis rector populi sui, cultor & amator pacis, occisus est in Fulda in ꝓprio Oratorio infra missam in quadragesima. Eodem anno inimici crucis Christi pagani cum quatuor turmis irruerũt in Prussiã, ecclesias & altaria deuastãtes, tredecim fratres dom⁹ Teutonicæ, & de populo ꝓmiscui sexus alios 150, nec nõ & 2000, & innumerabilẽ populũ Christianorũ vtriusq; sexus captiuãtes, cũ pecorib. & spoliis secũ deduxerũt, villas succēderũt, & plurimos homines cremauerũt. Ipso anno in Frãckonia tam in villis q̃ in cãpis, lupi homines crudeliter inuadētes, plures q̃ 30 homines deuorauerunt, relinquentes oues in campis, & inuaserunt pastores.

1273. Facta est fames valida in regionibus Teutoniæ, & alibi, ita vt plures fame morerentur: & maldrum Erphordiæ valebat plus quàm 6 marcas.

1275. Ciues Erphordienses prouocati à comitib. vicinis rebellãtes, tribulauerunt comites & alios quosdã latrones vsq; ad cineres per militiã & armatos circiter CCC aliunde cõductos: & de cõmuni cõsilio auxiliũ archiepiscopi Moguntini implorare statuerunt, & eundē aduocare personaliter studuerunt, qui in mõte Petri & Pauli mansionē penè per 4 hebdomadas habuit, sacrosq; ordines ibidem celebrauit. Eodem anno in marchia Misnensi factæ sunt inundationes aquarum, videlicet in Albia & aliis fluminib. de nimietate pluuiarũ circa festũ S. Bartholomæi. Itaq; multę villę ac multi homines submersi sunt, montes magni destructi sunt, & pecora, frumēta quoq; plurima perierunt, domino permittente. Ipso anno Grisei monachi in suo generali concilio vel capitulo Cisterciensi prohibuerunt pœna taxata districtius, q, in toto ipsorum ordine per mundum neq; in domib. neq; in granariis vlli de ordine † frumentorum ad comedendum vel hospitandum nullatenus recipiantur, nec eis in aliqua eleemosyna succurratur.

Hoc anno intemperies aëris præualuit in tantum, quòd vites & multæ fruges ex abundantia pluuiarum, & ex defectu æstiui caloris, immaturæ permanserint.

1279. Ciues Erphordienſes incurrerunt ingratitudinem archiepiſcopi Moguntini Wernheri,qui directo mandato clero ciuitatis pręcepit,ibidem ſuſpendi diuina:quod per duos annos & dimidium à ſibi obedientibus inuiolabiliter obſeruatum eſt.
1280. Epiſcopus Magdeburgeñ. cepit marchionem Miſnenſem cum pluribus Thuringiæ nobilibus.
1281. Grauis guerra eſt orta inter ſeniorẽ Lantgrauiũ Albertũ & filiũ eius Theodericũ, ciuib. Erphordenſib. aſtantib. Lãtgrauio ſeniori,quibuſdã verò miniſterialib. adiuuantib. partẽ iunioris Lantgrauij:in qua etiam guerra dominus Criſtannus epiſcop. domus Teutonicę captus eſt à iuniore Lantgrauio,& aliquandiu detentus in caſtro Slacheim: q tandẽ coactus redemit ſe cũ 300 marcis. Quo ſoluto & ipſe iunior Lãtgrauius captus eſt à comite de Keuernburck, & traditus eſt patri ſuo,qui per integrũ annum detinuit eum in caſtro Wartberck iuxta Yſenacum,donec à quibuſdam commilitonibus ſuis & ſeruis noctu furtiuè caſtrum intrantibus, eundem captiuitate viriliter eripuerunt.
1282. Cõpoſitione facta inter dominũ archiepiſcopũ Mogunt. & ciues Erphordieñ. D. abbas montis S. Petri cũ clero ciuitatis Erphordieñ. honorificè reuocatus eſt a conſulib. & potiorib. eiuſdẽ ciuitatis,qui etiã pro emẽda archiepiſcopo circa mille marcas, & clero ciuitatis pro eorũ damno qđ penè per bieniũ pertulerãt,300 marcas dederunt.
1283. Magna mortalitas deſæuit in nobiles Thuringiæ. Nam vix infra dimidij anni ſpaciũ nobilis vir marchio Theodericus de Landisberck,& comes Albertus de Orlamunde,& frater eius comes Otto,comes Heinricus de Schwartzburg,& comes Albertus de Glichenſtein, & multi alij miniſteriales & nobiles mortui ſunt.
1287. In Friſia ſubmerſi per inundationem aquæ penè 80000 hominum.
1288. Lantgrauius Albertus ſenior captus eſt à filio ſuo Friderico,& aliquãto tempore ab eo detẽtus. Eodem anno circa feſtum S. Michaelis per nimiam vim ventorum, multa millia hominum in aqua quæ vocatur Lacus,prope ciuitatem Lubecẽſem,cum omnibus quæ habebant,ſimul cum nauibus miſerabiliter ſubmerſi ſunt.
1290. Rudolphus rex Romanorũ curiam ſuam Erphordiæ celebrauit. Ad quã vocati venerunt de vicinis & longinquis regionib. multi principes ſpirituales & ſeculares,& plurimi nobiles ac barones,& qui venire non poterant,per ſolennes legatos ſuã abſentiam coram rege excuſabant. Principes ſpiritualis hi erãt: dominus archiepiſcop9 Moguntinenſis,archiepiſcopus Saltzburgenſis,archiepiſcopus Magdeburgenſis: epiſcopi ſimplices; Herbipolẽſis, Babenbergẽſis,Hildẽsheimẽſis,Padebornenſis,Neuburgeñ. Mersburgenſis,Miſnenſis,Tolnenſis,Lauentinenſis,Halberſtatẽſis, Eiſtetenſis, Werduneñ. Cõſtantienſis,abbas Fuldenſis,abbas Hersfeldenſis. Principes ſeculares hi erãt: marchio de Brandenburg, & frater eius, marchio Fridericus Miſnenſis, Lantgrauius Albertus cũ filiis ſuis Friderico & Ticemãno,dux Heinricus de Brunſuic,& fratres eius Albertus & Wilhelmus,Heinricus Lãtgrauius Haſſiæ, rex Boëmiæ,dux Auſtriæ,Rudolphus filius Rudolphi regis,dux Bauariæ,dux Carinthiæ,dux de Lunẽburg,dux Saxoniæ,gener regis Rudolphi,comes Guntzelin9 de Zwirn,comes de Catzenelnbogẽ, & filius eius,qui ibidẽ obiit:item filius eius comes de Bren iuuenis, qui ibidẽ obiit ſine hærede:dux de Meckilburg,comes de Anhalt, duo fratres de Hohenloch,quorũ vnus ibidem obiit:item alius de Hollo,item Burgrauius de Nurnberg,& multi alij.

Eodem anno rex Rudolphus vt pacem ſtabiliret,miſſis militibus ſuis cum ciuibus Erphordienſibus & cum populo Thuringiorum, imperauit deſtrui ferè ſexaginta & ſex munitiones in diuerſis locis Thuringiæ ſitas:in quibus ſe recipere ſoliti erant iniqui homines rapinas & latrocinia exercentes.
1291. Idibus Aprilis circa mediam diem incepit incendiũ in Erphordia in curia clauſtri,quod conſumpſit ferè 3 partem ciuitatis. in quo incendio monaſterium minorum fratrum eſt exuſtum, & monaſterium S. Auguſtini & albarum dominarum, nec non & eccleſia mercatorum cum officinis & curiis ipſorum pariter ſunt exuſta. Eccleſia etiam ſancti Bartholomæi periit incendio.

Eodem anno in die S. Lamberti ortum eſt grande incendium Erphordiæ,in quo concremata fuit valua S. Ioannis Baptiſtæ,& ferè 100 curiæ ibi adiacentes.
1293. Incendium Erphordiæ exortum pontem apothecarium penitus abſumpſit, capellamq; S. Egidij cum nonnullis adiacentibus ædificiis concremauit.

Eodem

Eodē anno consules Erphordenses antiquū illud nobilitatis ius siue libertatē ecclesiæ montis S. Petri, qua per multos retroactos annos in domunculis sitis in pede eiusdē montis, quę ab omni exactione aliorū liberè penitus ac securè S. Petro dinoscuntur totaliter deseruire, ecclesia eadē est gauisa, violare, imò violēter prępipere sunt aggressi, deq; singulis domunculis siue laribus (quod vulgo *ein Herd* nuncupatur) exactiones alibi solitas extorquere: quasi hoc, vt aiebāt, in subsidiū proficeret ciuitatis, abbate & conuentu reclamantibus: insuper dicentes futurum esse, q̄ nō solùm domunculę prędictę, verumetiam omnes officinę & ipsum monasteriū cogerentur exactionibus subiacere.

Eodem anno, excepto conuentu S. Petri, sanctiq; Iacobi Scotorum, & capituli S. Seueri, Erphordensis totus clerus ciuitatis & aliarum prępositurarum Thuringię, ad curiam Romanam contra Maguntinum appellauit, & pro eadem causa legatos miserunt. 1295, vel 1299. Rex Adolphus ad terras Thuringiæ receptādas, quas à seniore Thuringiæ Lantgrauio promissis 12 millibus marcarum puri argenti coëmerat, reclamantib. tamen eiusdē Lantgrauij filiis, rex, inquā, coacto vndecunq; exercitu, graui histrionum peditum (vt assolet) multitudine comitante, in Thuringiam iter mouens, cùm secus villam Eisleben fixis tentoriis consedisset, regali clementia quam non habebat, in tyrannicam rabiem cōmutata, quid quātumq; miseriarum, rapinarū videlicet, incendiorum, cædiumq;, per 13 prope dies ab ipsius sequacibus quotidie fuit actitatum, incredibile videbitur inexpertis. Equidem cruentis satellitibus pro victualibus conquirendis circumquaq; turmatim diffusis, segetes succiduntur, greges abiguntur, villæ incenduntur, omnia diripiuntur, pauperrimis quibusq; (quod pudet dicere) etiam braccę peruiles & caligæ auferuntur, nil præter infelicem vitam miseris & infelicibus hominibus relinquunt: reclamātes quique more pecorum passim prosternuntur: nusquam pax, vbique Mars: nusquam Christiana pietas, vbique paganica iniquitas & crudelitas debacchatur: insuper claustra sanctimonialium inuaduntur, Deoq; sacratæ virgines protrahuntur, & ab immundis hominib. prostituuntur. Sed nec vel sic cessatur. Cùm famelici canes in villis iam exhaustis nil rerum victualium inuenirēt, ad ecclesias conuertuntur, fores effringuntur, vix à sacerdote celebrante manus cohibētur, altaria nudantur, vestes sacræ, missales libri cum calicibus distrahuntur, & (quod Christianæ aures exhorrescunt) pyxides hostiarum viuifici corporis Christi, in quo totius humanę salutis summa cōsistit, abiecto nonnunquā sacramēto abripiuntur. Planè incredibile est dictu, in quem miseriarum gurgitē nunc hęc infelicia Thuringorum tempora fuerunt deuoluta. Verùm ne tamen & hi cruenti satellites impunè euasisse penitus viderentur, cùm ipsi funesti nullas ponerent insolentię suæ metas, nulli honori seu religioni deferrent; quibusdam ex desperatione rerum vel vitæ fiduciam sumentibus, à nonnullis etiam castellanis Lantgrauio fauentibus, & quorum res & homines diripiebantur, impudici homines vagabundi passim inuadebantur, cædebantur, abducebantur, & crebris incursibus licet furtiuis regius exercitus imminuebatur. Rex igitur exercitus sui fieri sentiens detrimenta, seque pro rebus malè gestis, pro tot videlicet ac tantis suorum insolentiis perpetratis, de Thuringia egredi statuit. Sublatis itaque tentoriis à villa Mittelhusen venit. Ventum est ad villam Vitpeche, vbi quidam non ignobilium de exercitu ecclesiam sancti Andreæ ibidem sitam, effractis foribus irrupissent, cunctáque inibi posita cum ornamentis altaris librisque & calicibus diripere tentassent: clamore autem cum querimonia ad regem perlato, rex ad ecclesiæ prædictæ fores se applicuit, ac prædictis inuasoribus singulis de ecclesia protractis, vni post vnum manum dexteram amputari fecit. Sic itaque rex Thuringię fines transgressus, ad terram Orientalem se conuertit, pari modo omnia deuastando, vbi etiam nonnullas obtinuit munitiones seu castella. Inde ciuitatem Friberg obsessam aliquandiu proditione quorundam ciuium cepit. Quàm crudeli autem immanitate in reliquos & ibi & aliàs rex humanitatis oblitus desæuerit, qualitérve Misnensem marchionem Fridericum honore & patria priuauerit, quantisq; & quot amarissimis cladibus, incendiis & rapinis illam prouinciam cōpleuerit: pro sui horrore & immanitate singula dicere supersedi. 1295. Rex reparato denuo exercitu in Thuringiam iterum properauit. Castrum igitur Franckenstein obsessum aliquandiu non sine magno exercitus sui dispendio in deditionem recepit. Deinde Cruceburg contendit. At cùm magna multitudo vtriusq;

ſexus ſuper caſtrum confugiſſet, cœperunt hi qui ſuper caſtrum erãt, tanta aquę carentia vrgeri, vt & equis cereuiſia potus eſſet, & panes cum cereuiſia coquerẽtur. Tandem rex è Thuringia egreſſus tot in ea egregiis facinoroſæ crudelitatis inſigniis derelictis, & ipſum nomen eius omnium ſputis & maledictis obnoxium amariſſimis imprecationibus oneratur.

1296. Incendium grande exortum Erphordiæ, ſequenti nocte poſt diuiſionem Apoſtolorum, plateas fori, rapularum, & pergamenorum abſumens, numeroſa admodum ædificia concremauit.

1304. Ciues Erphordenſes manu valida tria caſtra firmiſſima obſederunt, & ceperunt Kirchberg, Wintberg, Grifenberg: quorum duo Kirchberg & Wintberg funditus euerterunt, & Leinſtein quod antea ceperunt: quæ omnia erant Lantgrauij de Kirchberg, qui illorum offenſam incurrerat, cui tamen poſtea gratiam & amicitiam eorum impetranti Grifenberg reddiderunt.

Eodem anno Heinricus comes iunior de Honſtein, congregata electa manu Thuringorũ, partes Buchouiæ ingreditur, in pręiudiciũ abbatis Fuldenſis incõmoda illaturus. Aduocati verò pręd cti abbatis hoc cognito, parua manu ſuorũ vtpote in breui adunata, ſed tamen cõmunitate rurenſium cõclamata ei occurrunt, quoſlibet occidunt, plurimos abducunt captiuos: vbi ipſe comes & comes de Bichelingẽ iunior cum multis aliis captiuãtur, multis ſuorũ prius occiſis, qui poſtea multa pecunia ſe redemerunt.

1307. Ciues Iſnacenſes, videntes ſe opprimi, à rege Alberto auxilium contra filios Lantgrauij frequenter poſtulabant, qui quẽdam nobilem dictum de Wilnowe cum manu valida eis miſit. Qui fultus adiutorio abbatis Fuldenſis totam Thuringiam incendiis & rapinis deuaſtabat, nulluſq; ei ſaltẽ in modico reſiſtebat. Hic caſtrum Winterſtein quod marchio tenebat, obſedit cum adiutorio Iſnacenſium, nihilq; dignum memoria ibi agentes octo diebus tranſitis receſſerunt.

Eodem anno filij Lantgrauij cum aduocatis regis Romanorũ, qui terram orientalẽ incẽdiis & rapinis deuaſtabant, bellũ prope ciuitatẽ Luckowe habuerũt: multiſq; hinc inde occiſis, filij Lãtgrauij victoriã obtinuerunt, ex alia parte multis nobilib. captiuatis.

1308. Orta eſt diſſenſio inter Fridericum marchionẽ Miſnenſem & ciues Erphordenſes, quæ toti Thuringiæ cauſa maximæ cladis fuit: cuius cauſa hæc fuit. Ciues Erphordenſes ac eorũ progenitores ab Alberto ſeniore Lantgrauio huius Friderici patre, & à pluribus nobilib. Thuringię quaſdã aduocatias ſiue iuriſdictiones ſibi cõparauerãt in circumiacentib. villis Erphordiã circũquaq;. Quas pace facta Fridericus prædictus & ſui aduocati ſibi vſurpabãt, dicẽtes burgeñ. debere iuriſdictiones & aduocatias minimè poſſidere. Ecõtra Erphordeñ. ſua patrimonia ſiue q̃ cõparauerant, defenſare conabãtur. Multis itaq; placitis cõmunib. habitis, ſed in caſſum, cũ ſtratæ publicę ſpoliarẽtur frequẽter; Erphordeñ. munitionẽ in Audiſleiben, in quã ſe marchio recipere ſolit' erat, deſtruxerunt: deinde coniuratione habita cum Hermanno comite de Wymar & ciuibus de Mulhauſen & Northauſen, datis vtrobiq; ſalariis, multis ſe armigeris tutauerunt. Sicq; tota Thuringia rapinis & incẽdiis deſolatur. Poſtea Erphordenſes cõgregata valida manu cũ ſuis adiutorib. proceſſionaliter ab omni clero ciuitatis & religioſis ante ciuitatẽ deducti, munitionẽ in Vrſtete quinq; dieb. obſeſſam & deditã funditus deſtruxerũt. Quòd ſi proceſſiſſent, multa vtiq; caſtra marchionis occupaſſent, & quaſi omnino preualuiſſent, ſed amiſſis omnib. ad ꝓpria ſunt reuerſi. Poſtea rurſum dũ rapinis intenderẽt, à cõplicib' marchionis cõgreſſi pugna victi, ex eis plurimi captiuãtur. Hinc ergo Erphordẽſes tanta calamitate attacti, nec reſiſtere aliqualiter amodo attentabãt. vnde marchio expeditione valida Wymar ciuitatẽ obſedit, ipſum comitẽ ad deditionẽ compulit: inde ciuitatẽ aggreſſus Erphordiẽſem, caſtra ponens in villa Hochheim, nõ longè ab ipſius mœnibus ciuitatis: deinde hortos & domos extra ciuitatem ſitas in parte, & ex aliis partib. foſſatis & ſepibus valde munitas, vento exurgẽte ignibus cõflagrauit. Tanta etiam amentia & hebetudo omnes ciuitatenſes inuaſerat, quòd niſi diuina clemẽtia ſubueniſſet, ipſam ciuitatẽ periculoſius afflixiſſet. Tantum ergo periculũ Erphordienſes experti, poſtea muros ſuos tutius munierunt, tam Chriſtianos q̃ Iudæos in turrib. & propugnaculis collocantes. Poſtea marchio omnia vineta circumpoſita ſuccidi fecit, damna qualiacunque à longè intulit. Et per 14 dies ante ciuitatem reſedit: poſtea ſunt diſper-

diſperſi. Erphordienſes ſuper his omnibus Romanorum regis auxilium implorabant. Inſuper item Lantgrauium Haſſiæ vocauerunt, multis armigeris aliis expēſis propriis conquiſitis. qui Lantgrauius cũ ſuis veniens Erphordiã, contra ſpem poſt aliquot dies ad propria eſt reuerſus. Poſt hæc Erphordienſes communitate quaſi cogente, pacem à marchione expetunt, quam tandem data magna pecunia meruerunt. Molhuſenſes Northuſenſesq; idem facere ſunt coacti. Marchio etiam Erphordienſibus petentibus quædam iura conceſſerat, & ſcriptis firmauerat, quæ pecunia ſoluta penitus infracta.

1312. Facta eſt diſcordia inter marchionem Brandeburgenſem, Woldemarum & Fridericũ marchionem Miſnenſem, in qua multa damna, cædes hominũ, rapinas, incendia faciebant. Tandem peruenitur ad pugnã, vbi Fridericus marchio captiuus abducitur apud ciuitatem quę vocatur Hagen, quam idem marchio ceperat: indeq; eductus marchioni Volmaro præſentatur, qui ipſum diræ cuſtodiæ tradidit vinculatum.

1313. Ciues Erphordienſes audientes captum marchionem Fridericum, in vnum coadunati, caſtrum marchionis Remkeleiben funditus euerterunt. Similiter abbas Fuldenſis & abbas Herſueldenſis pariter coadunati caſtra marchionis Rotenberg & Bretenbach pariter deſtruxerunt. Marchio Fridericus audiens per Erphordienſes abbatesq; prædictos dicta caſtra ſubuerſa, vt eiſdem, ſi lætior arrideret fortuna, meritum condigna talione refunderet, pro ſui liberatione modis omnibus quibus poterat, feruentius laborabat.

1315. Factum eſt diluuium in Grimmiis, vbi multi homines perierunt: ſed & eccleſia Auguſtinenſis inibi per inundationem aquarum eſt abducta.

1316. Fames valida quę iam per tres annos inualuerat, tam magna facta eſt, vt multi fame perirēt. Nã in ſtrata publica, in ciuitatib. in oppidis, in villis, innumerabiles exanimes iacere videbãtur. vnde ciues Erphordiēſes miſericordia moti magnas foueas quinq; ante ciuitatē fecerũt, vbi proiecta quotidie ſunt innumerabilia cadauera mortuorum.

1319. Ciues caſtri Palladis, id eſt Meideburgenſes, Burchardum archiepiſcopum ſuum ſecuri, vt dicitur, percuſſerunt; qui tamen eccleſiam ſuam multum ditauit, multas munitiones, caſtra, & oppida eidem procurando.

1323. Facta eſt magna diſcordia inter ciues Erphordienſes & clericos, quòd ciues quendam clericum de furto diffamatum fecerunt ſuſpendio interire. qua de re ſtatim à diuinis clerici ceſſauere. Vnde commoti curias deiicere, domos deſtruere, bona diripere clericorum per nefandos homines procurarunt. Quapropter Matthias Maguntinenſis archiepiſcopus veniens Erphordiam, inter clericos & ciues pacem faciens, eos concorditer reformauit.

1325. Lupoldus dux Auſtriæ multa damna Ludouico Bauaro regi Romanorum inferens propter fratrem ſuum, quem dictus Ludouicus in bello ceperat, tãdem idem Lupoldus obiit tali modo, vt dicitur. Cùm quidam necromanticus ſibi præſentatus fuiſſet, interrogauit eum, ſi poſſet ſibi diabolum demonſtrare propria perſona. At ille, Poſſum, inquit: ſed nullus homo ſine periculo corporis poteſt eum videre. Quo contumaciter reſpondente, volo eum vtique videre, & fideiuſſores ſtatuit necromantico, ne in aliquo læderetur. introductus eſt igitur in cœnaculum, & ibi pariter reſidētes, vident hominem aſpectu nigrum & deformem introeuntem: quo viſo dux dixit, Satis eſt, & ſtatim ad lectum deductus, mortuus eſt.

1326. Facta eſt magna diſcordia inter archiepiſcopum Matthiam & Henricum Lantgrauium, quòd bona feudalia ab epiſcopo, vt moris eſt, nō ſuſceperat, vnde multa homicidia, rapinæ, incendia ab vtriſque partibus facta ſunt. ſed archiepiſcopus oppidum quoddam Gieſſen obſedit, & cepit, & fautores ſuos in eo locauit, qui multa crudelitate bacchantes in cędibus hominum & rapinis & violationibus virginum & puellarum, oppidanos multis calamitatibus oppreſſerunt: quod videntes iidem ciues expulſis illis priori domino ſuo Lantgrauio dictum oppidum reddiderunt.

1338. Marchio Fridericus iunior celebrauit nuptias ſolennes in Norenberg cum filia regis Romanorum Mechtilda.

1335. Archiepiſcopus Treuerenſis cum magno exercitu ex conſilio decani ſanctæ Mariæ Erphordiæ, fauentibus ſibi eiuſdem conſulibus, Thuringiam petiit, ibique iuncta manu Erphordienſium terram comitis de Honſtein incendiis & rapinis

infestauit. Tandem munitionem in Tullestete obsidens, sed minimè ibidem subtracta manu Erphordiensium perficiens, Erphordiensibus sibi suisq; in victualibus subuenire nolentibus, ad propria remeauit. Sequenti anno iterum episcopus Treuerensis nomine Maguntini capituli cum principe ac ferè omnibus terræ Thuringiæ nobilibus adueniens Erphordiam obsident. Tandem nō modica ab Erphordiensib. principi & Treuerensi prędictis ex marchionissæ consilio pacta pecunia, relicta Erphordia, pace præstita, omnes ibidem collecti amicè ad propria remeabant.

1338. Iusticiarius imperatoris Ludouici Bauari dictus de Eppenstein, imperatoris iussu capitulum primum prouinciale monachorum ordinis sancti Benedicti celebrandum in Fulda sub periculo rerum & corporum fieri vetuit, ad quod quamplures abbates conuenerant, secundum formam constitutionum de ordine sancti Benedicti per papam Benedictum XII nuper editarum tractaturi.

Hoc etiam anno Ludouicus imperator curiam suam in Franckenfurt habuit, vbi non coactus sed sponte in præsentia archiepiscoporum, episcoporum, aliorumq; prælatorum, principum, comitum, nobilium, ac vulgi, se esse verum Christicolam, per verę fidei confessionem dicēs orationem dominicam, salutationem angelicam, & symbolum, voce publica declarauit: nam papa ei hæresim imputauit. Eodem tempore circa festum B. Laurentij apud Noletam & ciuitatem Herbipolim & in partibus adiacentibus multitudo locustarum inaudita, miramq; habentium magnitudinem visa est, quæ fructum terræ in locis plerisque depascentes, sed vineas non lædentes, quasdam ciuitates per dies aliquos operuerunt, vt in eas Sol suos radios proiicere non valeret.

1342. Fuit tanta inundatio aquarum in Erphordia in die Braxedis, vt nemo in vicino equitare posset, & destruxit longas temetes Erphordiæ, pontem ante valuam sancti Augustini, & sancti Ioannis pontem in Herbipoli cum magna turri, pontem in Ratispona, in Drestden, in Franckenfordia, in Weitzendorff, in Babenberg.

1344. Quidam puer in partibus Hassiæ est deprehensus. Hic, sicut postea cognitum est, & sicut ipse retulit, cùm trium esset annorum, à lupis est captus & mirabiliter educatus. Nam quamcunque prædam lupi pro cibo rapuerant, semper meliorem partem sumentes & arbori circumiacientes ipsi ad vorandum tribuebant, tempore verò hyemis & frigoris foueam facientes, folia arborum & alias herbas imponentes puerum superponebant, & se circumponentes sic eum à frigore defendebant; ipsum etiam manibus & pedibus repere cogebāt, & secum currere, tam diu quoad ex vsu eorum velocitatem imitabatur, & saltus maximos faciebat. Hic deprehensus lignis circumligatus erectus ire ad humanam similitudinem cogebatur. Idem verò puer sæpius dicebat se multo carius cum lupis, si in se esset, quàm cum hominibus diligere cōuersari. Hic puer in curiam Henrici principis Hassiæ pro spectaculo est allatus. Hoc etiam contigit in Wederauia, in vna villa quæ dicitur Echtzel, quòd puer XII annos cum lupis erat in magna sylua quæ dicitur vulgariter die Hart, qui puer postea in venatione captus fuerat a nobilibus ibidem morantibus, & vixit fortè ad LXXX annos. contigit hoc MCCCXLIIII, in hyeme, in niue, quando eripuerant eum.

1352. Intoxicata est domina de Henneberg, per Burgrauium de Norenberg, vt dicitur.

Sequentia in eodem libro separatim erant ascripta.

Anno 326 antequam Erphordia ciuitas esset, quidam rex Mereuigus castrum in monte vbi nunc monasterium sancti Petri ordinis sancti Benedicti situm est, ædificauit, eique nomen Merwigsburg indidit. Erat tunc villa Schildenrode nuncupata, eo loco quo nunc ecclesia sancti Andreæ cernitur: habitabatque in Bruleto prope flumen Gera molitor quidam nomine Erpff, apud cuius molendinum trāsitus siue passagium extitit. Dehinc circa annum Domini 438 Clodij regis Francorum tempore Erfordia initium; & à præfato molitore atque transitu Erphesfordt nomen accepit.

Anno 707 Dagobertus rex Christianissimus construxit monasterium in Erffort, in monte quem antiquitus vocāt Merwigsburg à Merbigo pagano rege Francorum, qui filius fuit Merwigi principis de Thuringia, & tritauus eiusdem Dagoberti regis: deletóque paganico nomine eiusdem vrbis vel montis, sancti Petri montem nuncupauit, ibique monachicam vitam, sicut iam pari modo in Felsenburc fecerat, instituit, & destructo castro, monasterium sancti Petri ædificauit rogatu Adeodati vel Trutmanni in-

ni inclusi: qui quidem tempore eiusdem regis secus ecclesiam sancti Blasij quæ sita fuit iuxta prædictam vrbem, à Kygiberto Maguntino episcopo fuerat inclusus, & omnia quæ habuit in Thuringia à materna hæreditate, sancto Petro fratribusq; ibidem Deo seruientibus tradidit: quæ postea sanctus Bonifacius martyr & episcopus abstulit, & episcopium ibidem faciens, monachis ibidem degentibus tantum dimisit, quantum sufficeret ad annonam cotidianam.

Anno 752 monasterium beatę Mariæ in Erphesfurt, per Bonifacium archiepiscopum Maguntinum constructum legitur.

Anno 1066 Erffordia muro est circumdata.

Anno 1392 incepit vniuersitas seu studium generale Erphordiæ. Gregorius papa x in concilio Lugdunensi destituit Bertholdum de Henneberg, de episcopatu Herbipolensi, prouisione temporalium honorificè sibi facta, & decanum præfatæ Ecclesię ibidem instituit episcopum nomine Bertholdum.

Anno 1472 Erphordia miserabiliter concremata est, vt sequentes versus indicant.

DE INCENDIO ERPHORDIÆ.

Cyemberg.

Ab annis Christi millenis C quater isti,
Septuagita duo iungito more suo.
Festo Protasij valido succenditur igni
Vrbs Erffordensis, subdita valdè malis.
Tertia pars vrbis eminentibus insita turbis,
Sors cleri grata, tota fit igni data.
Ecclesiæ diue Seueri, sicq; Mariæ,
Quamplures aliæ sint, & in hac acie
Heu sunt prostratæ. ô Iupiter, almeq; gnate
Custos sis: nostri complue vota boni.

Walagk.

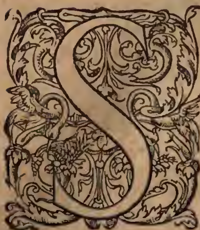
Anno milleno C quater duo septageno,
Geruasi festo damni passi memor esto.
Erfordt præclara tunc fax tibi luxit amara,
Deperit ecclesia tua, virgo sancta Maria.
Præsul sincerus damnum tulit ipse Seuerus,
Pons mercatorum, domus ô mens canonicorum,
Raparum forum, multorum post Laicorum
Ante gradus æquè pereunt habitacula quæq;,
Chartas radentes & campanas facientes,
Pisces vendentes, in viminibusq; suentes.
Post in brulentum ruit ignis edax, vbi centum
Inuenit carum deuotarum monacharum.
Et dum flamma furit, proh Martinus locus vrit.

FINIS.

MARIANI SCOTI, HISTORIOGRAPHI SVI TEMPORIS CLARISSIMI, AC MONACHI FVLDENSIS, Chronicorum Libri III.

LIBER PRIMVS ΑΚΕΦΑΛΟΣ.

De septem diebus primis secundum Solem & Lunam ac feriam, & de formatione creaturarum in septem diebus, & de informi materia. CAP VIII.

SEx autem diebus suprà creata formauit Deus, sancta Scriptura teste cum viris sanctis.

¶ Primo die ētiam Dominico, decimaquinta calendis Aprilis, lucem de nihilo, atque cœlum cœleste, cum Angelis suis omnibus, tunc valde bonis. Sed superbiendo, qui fuerat Lucifer apostata, quòd Angeli conditionis eadem hora lapsu lugubri ceciderunt.

Massam quoque de nihilo materialem informatam: de qua postea quinq; diebus totis formatus est mundus.

In materia enim informi, pariter elementa mundi facta sunt: Cœlum, Terra, Angeli, Aër, Ignis & Aqua. De nihilo verò, qui viuit in æternum, creauit omnia simul.

¶ Secundo autem die, id est feria secunda, decimo quarto calendis Aprilis, firmamentum in medio cœli inter aquas superiores & inferiores, septemque cœlos condidit: Aër, Æther, Olympus, Spacium igneum, Firmamentum, Olympus Angelorum, & Cœlum Trinitatis.

Tertio item die, id est feria tertia, decimotertio calendis Aprilis, congregatis in suum locum aquis quæ cuncta contexerant, terram aridam iussit apparere. Mare, & herbas, & fructus totius terræ, pulcherrimo opere formauit.

¶ Quarto enim die, id est feria quarta, duodecimo calendis Aprilis, luminaria cœli, de lumine primo die facto. Solem quidem, die incipiente, hoc est in æquinoctio vernali creauit, in quarta parte Arietis constituens. Lunam quoque eodem die vespere, plenam, Orientis à medio apparentem formauit: quæ quartam partem Libræ, hoc est æquinoctium autumnale, tenuit, initiumque Paschalis Lunæ, hoc est decimoquinto suo exitu consecrauit. Luna enim illuminata à Sole cum stellis, ad vesperam noctis eiusdem diei illuxerunt.

¶ Quinto die, hoc est feria quinta, vndecimo calendis Aprilis, beluas marinas, & omnia genera piscium, & volatilium, in animam motabilem de aquis machinans creauit.

¶ Sexto autem die, id est feria sexta, decimo calendis Aprilis, omnia genera diuersarum bestiarum & pecorum, quadrupedumque & repentium, in naturas diuersas formauit.

¶ Quumque ergo omnia erant perfecta, quæ homini fierent subiecta; Adam primum hominem, de terra quidem carne, anima verò de nihilo, nouissimè ad similitudinem atque imaginem suam, eadem feria sexta plasmauit.

Ipso etiam die, sexta videlicet feria, decimo calendis Aprilis, in quo Adam creauit Dominus, de latere Adæ dormientis, patris humani generis, costam tollens, construit in mulierem, matrem omnis humani generis, quæ Eua vocabatur.

De caſu primi hominis. CAP. X.

DAM autem quia confidit in ſua abundantia, non moueri in æternum, auertit Dominus faciem ſuam ab eo: ideóque eodem die, in quo factus eſt (ſicut Plinius Secundus ſcribit) præceptum Domini tripliciter, id eſt in gula, in vana gloria, atque auaritia, tranſgreſſus eſt. Beda ſuper Geneſin ſic ait: In quocunque die comederis ex illo, morte morieris, id eſt mortalis eris; quoniam eo die deputatus eſt morti, & eiectus eſt de paradiſo; & poſt noningentos triginta annos eodem die mortuus eſt. Adam quippe in ſexta feria formatus eſt, in qua peccauit & obiit, vt traditur. CHRISTVS verò in ſexta feria conceptus eſt, & fecit vinum ex aqua, & paſſus eſt, id eſt in eo, qui eſt annus trigeſimus primus incarnationis, & primus baptiſmatis Domini, ſecundum Euangelium. Quique Adam, eodem etiam die poſt tranſgreſſionem in paradiſo, audiuit vocem Domini Dei ambulantis in paradiſo ad auram poſt meridiem: atque de paradiſo proiectus, eadem ipſa hora in qua latro introductus eſt. Hanc verò feriam ſextam caſuræ humani generis, pietas etiam diuina tripliciter obſeruauit. Sicut enim Eua hac feria per ſerpentem mortem noſtram potauit: ſic ſancta Maria eadem ſexta feria noſtram vitam atque ſalutem per Gabrielem archangelum concepit. Quumque item Dominus, octauo idus Ianuarij, in Dominico die Epiphaniæ baptizatus eſt, & mox trigeſimo die, ſecunda feria, incepit ieiunium quadraginta dierum; decimoquinto die calendis Martiis, feria ſexta, quadrageſimo die conſummauit. In qua ipſa eadem feria diabolus in gula ac vana gloria atque auaritia ab Ada ſecundo contritus & ſuperatus, in iiſdem tribus, in quibus primum Adam eadem hac feria diabolus proſtrauit. Item tertiò, octauo calendis Aprilis, feria ſexta, patibulo crucis, in liuore vulneris CHRISTI ſanati ſumus: vt qui in ligno ſexta feria vincebat, in ligno quoque eadem vinceretur feria.

¶ Hinc vſque in menſem Martij, in anno quadrageſimo ſecundo Octauiani Cæſaris Auguſti, in cuius fine natus eſt Dominus (teſte authoritate) ſunt anni nimirum quatuor mille centum octuagintaduo, id eſt ducentis triginta annis plus quàm ſumma Hebræorum.

Vſque autem ad magnum cyclum Paſchalem, in cuius ſecundo anno (iuxta Dionyſium) natus eſt Dominus: hoc eſt, in anno vigeſimotertio Dominicæ natiuitatis (iuxta hiſtoriam Euangelicam) ſunt anni quatuor mille ducenti tres.

Vſque verò in paſſionem CHRISTI, octauo calendis Aprilis, feria ſexta, Luna decimaquinta (iuxta hiſtoriam ſancti Euangelij, cui contradicunt cunctæ Chronicæ) ſunt anni quatuor mille ducenti ſedecim.

PRIMA AETAS.

De prima parte ſeculi à prima eiuſdem die, hoc eſt duodecimo calendis Aprilis, feria prima incipiente, & per annos ſingulos ordinatè, à natiuitate Patrum vſque ad filios, per tranſcurſa.

CAPVT XI.

ADAM centum triginta annorum genuit Seth, & poſtea vixit octingentis annis.

Septuaginta interpretes ante natum Seth duxerunt annos ducentos triginta, & poſtea annos ſeptingentos.

Seth interpretatur Reſurrectio, id eſt ſemen iuſti: eò quòd ſtirps filiorum Dei eſt; & in ipſo reſuſcitatum eſt ſemen iuſtum poſt mortem Abelis: ſiue ſignificans CHRISTI reſurrectionem à mortuis: cuius mortem illatam à Iudæis ſignificat Abel, qui dicitur luctus, à fratre Cain occiſus.

Anni mũdi.	*Anni Adæ.*	
1	1	
2	2	
3	3	
4	4	Cyclus quartus decẽnoualis, indictio quarta.
5	5	
6	6	
7	7	
8	8	
9	9	
10	10	
11	11	
12	12	
13	13	
14	14	
15	15	
16	16	
17	17	
18	18	
19	19	
20	20	
21	21	
22	22	
23	23	Cyclus quintus decẽnoualis, indictio octaua.
24	24	
25	25	
26	26	
27	27	
28	28	
29	29	
30	30	
31	31	
32	32	
33	33	
34	34	
35	35	
36	36	
37	37	
38	38	
39	39	
40	40	
41	41	
42	42	Cyclus ſextus decennoualis, indictio duodecima.
43	43	
44	44	
45	45	
46	46	
47	47	
48	48	
49	49	
50	50	
51	51	
52	52	
53	53	
54	54	
55	55	
56	56	
57	57	
58	58	
59	59	
60	60	
61	61	Cyclus ſeptimus decennoualis, indictio prima.
62	62	
63	63	
64	64	
65	65	
66	66	
67	67	
68	68	
69	69	
70	70	
71	71	
72	72	
73	73	
74	74	
75	75	
76	76	
77	77	
78	78	
79	79	
80	80	Cyclus octauus decennoualis, indictio quinta.
81	81	
82	82	
83	83	
84	84	
85	85	
86	86	
87	87	
88	88	
89	89	
90	90	
91	91	
92	92	
93	93	
94	94	
95	95	
96	96	
97	97	
98	98	
99	99	Cyclus nonus decennoualis, indictio nona.
100	100	
101	101	
102	102	

Anni mũdi.	*Anni Adæ.*	
103	103	
104	104	
105	105	
106	106	
107	107	
108	108	
109	109	
110	110	
111	111	
112	112	
113	113	
114	114	
115	115	
116	116	
117	117	
118	118	Cyclus 10 decenno-
119	119	ualis, indictio deci-
120	120	matertia.
121	121	
122	122	
123	123	
124	124	
125	125	
126	126	
127	127	
128	128	
129	129	
130	130	

Septima ætas seculi, quæ per Sabbatum significatur, incepit, quum primi martyris Abelis à Cain fratre occisi anima in requiem sit translata. Quam etiam requiem omnes animæ sanctæ, à corporibus solutę, percipiunt: & perficietur, quando in resurrectione sua incorrupta percipient, & deinde in octaua, vita perpetuæ quietis, cum CHRISTO sine fine permanebunt.

Septuaginta interpretes sic habent centum triginta.

SETH.

SEth centum quinque annorum genuit Enos, & postea vixit octingentis septem annis. Septuaginta interpretes, antè Enos ducẽntos quinque: & postea septingentos septem annos dixerunt. Enos interpretatur Homo de quo benedicitur.

Enos primus cœpit inuocare nomen Domini: quod hominis proprium est, vt suæ fragilitatis memor, inuocet Conditoris auxilium: eum scilicet, qui fide CHRISTI viuens, filius resurrectionis esse lætetur.

Anni mũdi.	*Anni Seth.*	
131	1	
132	2	
133	3	
134	4	
135	5	
136	6	
137	7	Cyclus 11 decenno-
138	8	ualis, indictio se-
139	9	cunda.
140	10	
141	11	
142	12	
143	13	
144	14	
145	15	
146	16	
147	17	
148	18	
149	19	
150	20	
151	21	
152	22	
153	23	
154	24	
155	25	
156	26	Cyclus duodecimus
157	27	decennoualis, in-
158	28	dictio sexta.
159	29	
160	30	
161	31	
162	32	
163	33	
164	34	
165	35	
166	36	
167	37	
168	38	
169	39	
170	40	
171	41	
172	42	
173	43	
174	44	
175	45	Cyclus decimuster-
176	46	tius decennoualis,
177	47	indictio decima.
178	48	
179	49	
180	50	
181	51	

Anni mũdi.	Anni Seth.	
182	52	
183	53	
184	54	
185	55	
186	56	
187	57	
188	58	
189	59	
190	60	
191	61	
192	62	
193	63	
194	64	Cyclus 14 decennoualis, indictio decimaquarta.
195	65	
196	66	
197	67	
198	68	
199	69	
200	70	
201	71	
202	72	
203	73	
204	74	
205	75	
206	76	
207	77	
208	78	
209	79	
210	80	
211	81	
212	82	
213	83	Cyclus 15 decennoualis, indictio tertia.
214	84	
215	85	
216	86	
217	87	
218	88	
219	89	
220	90	
221	91	
222	92	
223	93	
224	94	
225	95	
226	96	
227	97	
228	98	
229	99	
230	100	
231	101	
232	102	Cyclus decimussextus decennoualis, indictio septima.
233	103	
234	104	
235	105	

Septuaginta interpretes sic habent trecentos vigintiquinque.

ENOS.

ENos nonaginta annorum, genuit Cainam, & postea vixit annis octingentis quindecim. Hunc Enos nonnulla diuina scripsisse (Iuda Apostolo attestante) comperimus. Sed vt beatus Augustinus dicit, non frustra non sunt in eo canone Scripturarum, qui scribitur in templo. Hebræi plurimi, succedentium diligentia sacerdotum, non aliter suscipiunt illam, nisi quia ob antiquitatem suspectæ fidei iudicata sunt. Nec vtrum hæc essent, quæ ille scripsisset, poterat inueniri. Vnde illa quæ Eusebij nomine proferuntur, & continent illas de gigantibus fabulas, quòd non haberent homines patres, rectè à prudentibus iudicantur non ipsius esse credenda.

Sed Septuaginta interpretes, antè centum viginti, & postea vixit annis septingentis & quindecim, dixerunt.

Cainan interpretatur Natura Dei.

Anni mũdi.	Anni Enos.	
236	1	
237	2	
238	3	
239	4	
240	5	
241	6	
242	7	
243	8	
244	9	
245	10	
246	11	
247	12	
248	13	
249	14	
250	15	
251	16	Cyclus 17 decennoualis, indictio vndecima.
252	17	
253	18	
254	19	
255	20	
256	21	

Anni mũdi.	*Anni Enos.*	
257.	22	
258	23	
259	24	
260	25	
261	26	
262	27	
263	28	
264	29	
265	30	
266	31	
267	32	
268	33	
269	34	
270	35	Cyclus 18 decenno-
271	36	ualis, indictio deci-
272	37	maquinta.
273	38	
274	39	
275	40	
276	41	
277	42	
278	43	
279	44	
280	45	
281	46	
282	47	
283	48	
284	49	
285	50	
286	51	
287	52	
288	53	
289	54	Cyclus 19, indictio
290	55	quarta.
291	56	
292	57	
293	58	
294	59	
295	60	
296	61	
297	62	
298	63	
299	64	
300	65	
301	66	
302	67	
303	68	
304	69	
305	70	
306	71	
307	72	

Anni mũdi.	*Anni Enos.*	
308	73	Cyclus 20, indictio
309	74	vigeſimaoctaua.
310	75	
311	76	
312	77	
313	78	
314	79	
315	80	
316	81	
317	82	
318	83	
319	84	
320	85	
321	86	
322	87	
323	88	
324	89	
325	90	

Septuaginta interpretes habent trecentos & nonaginta quinque annos.

CAINAN.

CAinan annorum ſeptuaginta genuit Malalehel, & poſtea vixit octingentis quadringentis annis. Sed Septuaginta interpretes, primò centum ſeptuaginta, & poſtea ſeptingentos & quadraginta annos dixere.

Malalehel interpretatur Plantatio Dei.

Anni mũdi.	*Anni Cainã*	
326	1	
327	2	Cyclus 21, indictio
328	3	duodecima.
329	4	
330	5	
331	6	
332	7	
333	8	
334	9	
335	10	
336	11	
337	12	
338	13	
339	14	
340	15	
341	16	
342	17	
343	18	

Anni mūdi.	*Anni Cainā*	
344	19	
345	20	
346	21	Cyclus 22, indictio prima.
347	22	
348	23	
349	24	
250	25	
351	26	
352	27	
353	28	
354	29	
355	30	
356	31	
357	32	
358	33	
359	34	
360	35	
361	36	
362	37	
363	38	
364	39	
365	40	Cyclus 23, indictio quinta.
366	41	
367	42	
368	43	
369	44	
370	45	
371	46	
372	47	
373	48	
374	49	
375	50	
376	51	
377	52	
378	53	
379	54	
380	55	
381	56	
382	57	
383	58	
384	59	
385	60	Cyclus 24, indictio nona.
386	61	
387	62	
388	63	
389	64	
390	65	
391	66	
392	67	
393	68	
394	69	
395	70	

Septuaginta interpretes habent quadringentos sexaginta.

Malalehel.

Malalehel annorum sexaginta quinque genuit Iared, & postea vixit annis octingentis triginta.

Sed Septuaginta, antè sexaginta quinque, & postea septingentis triginta dixerunt.

Iared interpretatur Descendens, siue Portans.

Anni mūdi.	*Anni Malal.*	
396	1	
397	2	
398	3	
399	4	
400	5	
401	6	
402	7	
403	8	
404	9	Cyclus 25, indictio decimatertia.
405	10	
406	11	
407	12	
408	13	
409	14	
410	15	
411	16	
412	17	
413	18	
414	19	
415	20	
416	21	
417	22	
418	23	
419	24	
420	25	
421	26	
422	27	
423	28	Cyclus 26, indictio 2.
424	29	
425	30	
426	31	
427	32	
428	33	
429	34	
430	35	

Anni mũdi.	Anni Mala.	
431	36	
432	37	
433	38	
434	39	
435	40	
436	41	
437	42	
438	43	
439	44	
440	45	
441	46	
442	47	Cyclus 27, indictio sexta.
443	48	
444	49	
445	50	
446	51	
447	52	
448	53	
449	54	
450	55	
451	56	
452	57	
453	58	
454	59	
455	60	
456	61	
457	62	
458	63	
459	64	
460	65	

Septuaginta interpretes habent sexcentos viginti tres.

IARED.

IAred annorum centum sexagintaduorum genuit Enoch, & postea vixit annis octingentis. Sic etiam Septuaginta interpretes habent.

Anni mũdi.	Anni Iared.	
461	1	Cyclus 28, indictio decima.
462	2	
463	3	
464	4	
465	5	
466	6	
467	7	
468	8	
469	9	

Anni mũdi.	Anni Iared.	
470	10	
471	11	
472	12	
473	13	
474	14	
475	15	
476	16	
477	17	
478	18	
479	19	
480	20	Cyclus 29, indictio decima quarta.
481	21	
482	22	
483	23	
484	24	
485	25	
486	26	
487	27	
488	28	
489	29	
490	30	
491	31	
492	32	
493	33	
494	34	
495	35	
496	36	
497	37	
498	38	
499	39	Cyclus 30, indictio tertia.
500	40	
501	41	
502	42	
503	43	
504	44	
505	45	
506	46	
507	47	
508	48	
509	49	
510	50	
511	51	
512	52	
513	53	
514	54	
515	55	
516	56	
517	57	
518	58	Cyclus 31, indictio septima.
519	59	
520	60	

Anni mūdi.	Anni Iared.	
521	61	
522	62	
523	63	
524	64	
525	65	
526	66	
527	67	
528	68	
529	69	
530	70	
531	71	
532	72	
533	73	
534	74	
535	75	
536	76	
537	77	Cyclus 32, indictio
538	78	vndecima.
539	79	
540	80	
541	81	
542	82	
543	83	
544	84	
545	85	
546	86	
547	87	
548	88	
549	89	
550	90	
551	91	
552	92	
553	93	
554	94	
555	95	
556	96	Cyclus 33, indictio
557	97	decima quinta.
558	98	
559	99	
560	100	
561	101	
562	102	
563	103	
564	104	
565	105	
566	106	
567	107	
568	108	
569	109	
570	110	
571	111	

Anni mūdi.	Anni Iared.	
572	112	
573	113	
574	114	
575	115	Cyclus 34, indictio
576	116	quarta.
577	117	
578	118	
579	119	
580	120	
581	121	
582	122	
583	123	
584	124	
585	125	
586	126	
587	127	
588	128	
589	129	
590	130	
591	131	
592	132	
593	133	
594	134	Cyclus 35, indictio
595	135	octaua.
596	136	
597	137	
598	138	
599	139	
600	140	
601	141	
602	142	
603	143	
604	144	
605	145	
606	146	
607	147	
608	148	
609	149	
610	150	
611	151	
612	152	
613	153	Cyclus 36, indictio
614	154	duodecima.
615	155	
616	156	
617	157	
618	158	
619	159	
620	160	
621	161	
622	162	

Septua-

Septuaginta interpretes habent ſexcentos octoginta ſeptem.

ENOCH.

ENoch annorum ſexaginta quinque genuit Matuſalam, & poſtea ambulauit cum Deo trecentos annos. Sed Septuaginta antè 165, & poſtea 200 habent. Et bene in ſeptima generatione, Enoch, qui interpretatur Dedicatio, tuit à mortalibus: dicens, quia ciuitas electorum in ſex huius ſeculi pro Deo laborans ętatibus, in ſeptima ſabbati futuri gloriam dedicationis expectat: atque reprobi ola præſenti ſunt felicitate contenti. Cain utem ciuitatem quam ſtatuit, in ſeptima eneratione ſcilicet, in primogenito Eoch conſecrauit.

Anni mūdi.	*Anni Enoch*	
623	1	
624	2	
625	3	
626	4	
627	5	
628	6	
629	7	
630	8	
631	9	
632	10	Cyclus 37, indictio prima.
633	11	
634	12	
635	13	
636	14	
637	15	
638	16	
639	17	
640	18	
641	19	
642	20	
643	21	
644	22	
645	23	
646	24	
647	25	
648	26	
649	27	
650	28	
651	29	Cyclus 38, indictio quinta.
652	30	
653	31	
654	32	
655	33	

Anni mūdi.	*Anni Enoch*	
656	34	
657	35	
658	36	
659	37	
660	38	
661	39	
662	40	
663	41	
664	42	
665	43	
666	44	
667	45	
668	46	
669	47	
670	48	Cyclus 39, indictio nona.
671	49	
672	50	
673	51	
674	52	
675	53	
676	54	
677	55	
678	56	
679	57	
680	58	
681	59	
682	60	
683	61	
684	62	
685	63	
686	64	
687	65	

Septuaginta interpretes habent 874.

MATVSALA.

MAtuſala annorum 187 genuit Lamech, & poſtea vixit 782 annis, id eſt vſque ad Diluuium.

Septuaginta autem ante Lamech 167, & poſtea 802 annis, id eſt 14 annis poſt Diluuium. Quod nonnulli cum patre ſuo Enoch qui tranſlatus fuerat, aliquantulum fuiſſe, donec diluuium præteriret, falſa opinione exiſtimant. Quam famoſiſſimam quæſtionem beatus Auguſtinus libro decimo quinto de ciuitate Dei, pleniſſimè diſputat. Hieronymus autem in libro Hebraicarū quæſtionum ſic: Tunc ſecundum Septuaginta, annis poſt diluuium quatuordecim vixit Matuſala, & non octo

tantùm animæ iterum ſaluæ fuerunt in arca, iuxta diuinam ſcripturam. Sed hic error eſt. Anno 949 vitæ eius, quo cœpit diluuium, obiit Matuſala.

Anni mũdi.	*Anni Matu.*	
688	1	
689	2	Cyclus 40, indictio
690	3	decimatertia.
691	4	
692	5	
693	6	
694	7	
695	8	
696	9	
697	10	
698	11	
699	12	
700	13	
701	14	
702	15	
703	16	
704	17	
705	18	
706	19	
707	20	
708	21	Cyclus 41, indictio
709	22	ſecunda.
710	23	
711	24	
712	25	
713	26	
714	27	
715	28	
716	29	
717	30	
718	31	
719	32	
720	33	
721	34	
722	35	
723	36	
724	37	
725	38	
726	39	
727	40	Cyclus 42, indictio
728	41	ſexta.
729	42	
730	43	
731	44	
732	45	
733	46	
734	47	

Anni mũdi.	*Anni Matu.*	
735	48	
736	49	
737	50	
738	51	
739	52	
740	53	
741	54	
742	55	
743	56	
744	57	
745	58	
746	59	
747	60	
748	61	
749	62	Cyclus 43, indictio
750	63	decima.
751	64	
752	65	
753	66	
754	67	
755	68	
756	69	
757	70	
758	71	
759	72	
760	73	
761	74	
762	75	
763	76	
764	77	
765	78	
766	79	
767	80	
768	81	Cyclus 44, indictio
769	82	decimaquarta.
770	83	
771	84	
772	85	
773	86	
774	87	
775	88	
776	89	
777	90	
778	91	
779	92	
780	93	
781	94	
782	95	
783	96	
784	97	
785	98	

Anni mūdi.	*Anni Matu.*	
786	99	
787	100	Cyclus 45, indictio tertia.
788	101	
789	102	
790	103	
791	104	
792	105	
793	106	
794	107	
795	108	
796	109	
797	110	
798	111	
799	112	
800	113	
801	114	
802	115	
803	116	
804	117	
805	118	
806	119	Cyclus 46, indictio ſeptima.
807	120	
808	121	
809	122	
810	123	
811	124	
812	125	
813	126	
814	127	
815	128	
816	129	
817	130	
818	131	
819	132	
820	133	
821	134	
822	135	
823	136	
824	137	
825	138	Cyclus 47, indictio vndecima.
826	139	
827	140	
828	141	
829	142	
830	143	
831	144	
832	145	
833	146	
834	147	
835	148	
836	149	

Anni mūdi.	*Anni Matu.*	
837	150	
838	151	
839	152	
840	153	
841	154	
842	155	
843	156	
844	157	Cyclus 48, indictio quindecima.
845	158	
846	159	
847	160	
848	161	
849	162	
850	163	
851	164	
852	165	
853	166	
854	167	
855	168	
856	169	
857	170	
858	171	
859	172	
860	173	
861	174	
862	175	
863	176	Cyclus 49, indictio quarta.
864	177	
865	178	
866	179	
867	180	
868	181	
869	182	
870	183	
871	184	
872	185	
873	186	
874	187	

Septuaginta interpretes habent 1056.

LAMECH.

LAmech annorum 182 genuit Noe, & poſtea vixit annis 595.

Septuaginta interpretes antè 188, & poſtea 565.

Tempore Lamech, Iubal ex genere Cain, artem muſicam atque citharam reperit: cuius etiam frater Tubalcain, æris ferrique faber & inuentor fuit.

Ipſo etiam tempore concupiuerunt filij Dei filias hominum, & gigantes nati ſunt.

A

Anni mūdi.	Anni Lam.	
875	1	
876	2	
877	3	
878	4	
879	5	
880	6	
881	7	
882	8	Cyclus 50, indictio
883	9	octaua.
884	10	
885	11	
886	12	
887	13	
888	14	
889	15	
890	16	
891	17	
892	18	
893	19	
894	20	
895	21	
896	22	
897	23	
898	24	Cyclus 51, indictio
899	25	duodecima.
900	26	
901	27	
902	28	
903	29	
904	30	
905	31	
906	32	
907	33	
908	34	
909	35	
910	36	
911	37	
912	38	
913	39	
914	40	
915	41	
916	42	
917	43	Cyclus 52, indictio
918	44	prima.
919	45	
920	46	
921	47	
922	48	
923	49	
924	50	
925	51	

Anni mūdi.	Anni Lam.	
926	52	
927	53	
928	54	
929	55	
930	56	Adam pater generis
931	57	humani,Dei manib.
932	58	ex terra creat', vixit
933	59	annis 930,& obiit:
934	60	& ſepultus eſt in Ca-
935	61	riatharbe,quæ diſtat
936	†62	ab Hieruſalē viginti
937	63	duobus millibus, ad
938	64	Auſtralem plagam.
939	65	†Cyclus 53,indic.5.
940	*66	*Eua mater generis
941	67	humani,obiit.
942	68	
943	69	
944	70	
945	71	
946	72	
947	73	
948	74	
949	75	
950	76	
951	77	
952	78	
953	79	
954	80	
955	81	Cyclus 54, indictio
956	82	nona.
957	83	
958	84	
959	85	
960	86	
961	87	
962	88	
963	89	
964	90	
965	91	
966	92	
967	93	
968	94	
969	95	
970	96	
971	97	
972	98	
973	99	
974	100	Cyclus 55, indictio
975	101	decimatertia.
976	102	

Anni mũdi.	*Anni Lam.*	
977	103	
978	104	
979	105	
980	106	
981	107	
982	108	
983	109	
984	110	
985	111	
986	112	
987	113	Enoch septimus ab
988	114	Adam, annorũ 365,
989	115	reductus est viuus in
990	116	paradisũ, id est, 113
991	117	anno Lamech: in fi-
992	118	ne seculi, mortẽ sub
993	119†	Antichristo cũ He-
994	120	lia passurus est.
995	121	† Cyclus 56, indictio
996	122	secunda.
997	123	
998	124	
999	125	
1000	126	Mundi millenarius
1001	127	primus.
1002	128	
1003	129	
1004	130	
1005	131	
1006	132	
1007	133	
1008	134	
1009	135	
1010	136	
1011	137	
1012	138	Cyclus 57, indictio
1013	139	sexta.
1014	140	
1015	141	
1016	142	
1017	143	
1018	144	
1019	145	
1020	146	
1021	147	
1022	148	
1023	149	
1024	150	
1025	151	
1026	152	
1027	153	

Anni mũdi.	*Anni Lam.*	
1028	154	
1029	155	
1030	156	
1031	157	Cyclus 58, indictio
1032	158	decima.
1033	159	
1034	160	
1035	161	
1036	162	
1037	163	
1038	164	
1039	165	
1040	166	
1041	167	
1042	168	
1043	169	Seth filius Adæ, anno-
1044	170	rum 912, obiit.
1045	171	
1046	172	
1047	173	
1048	174	
1049	175	
1050	176	Cyclus 59, indictio
1051	177	decimaquarta.
1052	178	
1053	179	
1054	180	
1055	181	
1056	182	

Septuaginta interpretes habent 1656.

NOE.

NOë annorum 600, vsque ad Diluuium.

Annorum autem 500 genuit Sem, & postea vixit 450 annis.

Anni mũdi.	*Anni Noæ.*	
1057	1	
1058	2	
1059	3	
1060	4	
1061	5	
1062	6	
1063	7	
1064	8	
1065	9	
1066	10	
1067	11	

Anni mũdi.	*Anni Noæ.*	
1068	12	
1069	13	Cyclus 60, indictio
1070	14	tertia.
1071	15	
1072	16	
1073	17	
1074	18	
1075	19	
1076	20	
1077	21	
1078	22	
1079	23	
1080	24	
1081	25	
1082	26	
1083	27	
1084	28	
1085	29	
1086	30	
1087	31	
1088	32	Cyclus 61, indictio
1089	33	ſeptima.
1090	34	
1091	35	
1092	36	
1093	37	
1094	38	
1095	39	
1096	40	
1097	41	
1098	42	
1099	43	
1100	44	
1101	45	
1102	46	
1103	47	
1104	48	
1105	49	
1106	50	
1107	51	Cyclus 62, indictio
1108	52	vndecima.
1109	53	
1110	54	
1111	55	
1112	56	
1113	57	
1114	58	
1115	59	
1116	60	
1117	61	
1118	62	

	Anni mũdi.	*Anni Noæ.*	
	1119	63	
	1120	64	
	1121	65	
	1122	66	
	1123	67	
	1124	68	
	1125	69	
10	1126	70	Cyclus 63, indictio
	1127	71	quindecima.
	1128	72	
	1129	73	
	1130	74	
	1131	75	
	1132	76	
	1133	77	
	1134	78	
	1135	79	
20	1136	80	
	1137	81	
	1138	82	
	1139	83	
	1140	84	Enos annorum 905
	1141	85	obiit.
	1142	86	
	1143	87	
	1144	88	
30	1145	89	Cyclus 64, indictio
	1146	90	quarta.
	1147	91	
	1148	92	
	1149	93	
	1150	94	
	1151	95	
	1152	96	
	1153	97	
	1154	98	
	1155	99	
40	1156	100	
	1157	101	
	1158	102	
	1159	103	
	1160	104	
	1161	105	
	1162	106	
	1163	107	
	1164	108	Cyclus 65, indictio
	1165	109	octaua.
50	1166	110	
	1167	111	
	1168	112	
	1169	113	

Anni mūdi.	*Anni Noæ.*	
1170	114	
1171	115	
1172	116	
1173	117	
1174	118	
1175	119	
1176	120	
1177	121	
1178	122	
1179	123	
1180	124	
1181	125	
1182	126	
1183	127	Cyclus 66, indictio
1184	128	duodecima.
1185	129	
1186	130	
1187	131	
1188	132	
1189	133	
1190	134	
1191	135	
1192	136	
1193	137	
1194	138	
1195	139	
1196	140	
1197	141	
1198	142	
1199	143	
1200	144	
1201	145	
1202	146	Cyclus 67, indictio
1203	147	prima.
1204	148	
1205	149	
1206	150	
1207	151	
1208	152	
1209	153	Noë interpretatur cō-
1210	154	ſolatio, ſiue conſola-
1211	155	tor: quia homines in
1212	156	diebus eius conſola-
1213	157	ti ſunt, dum à pecca-
1214	158	to extincti ſunt in
1215	159	diluuio. Vel requies
1216	160	interpretatur Noë:
1217	161	quia omnibus ani-
1218	162	mantib. præſtitit re-
1219	163	quiem, aut quia o-
1220	164	mnia elementa per

Anni mūdi.	*Anni Noæ.*	
1221	165 †	diluuium in illis die-
1222	166	bus requieuerunt.
1223	167	† Cyclus 68, indictio
1224	168	quinta.
1225	169	
1226	170	
1227	171	
1228	172	
1229	173	
1230	174	
1231	175	
1232	176	
1233	177	
1234	178	
1235	179	Cainan annorum
1236	180	910 obiit.
1237	181	
1238	182	
1239	183	
1240	184	Cyclus 69, indictio
1241	185	nona.
1242	186	
1243	187	
1244	188	
1245	189	
1246	190	
1247	191	
1248	192	
1249	193	
1250	194	
1251	195	
1252	196	
1253	197	
1254	198	
1255	199	
1256	200	
1257	201	
1258	202	
1259	203	Cyclus 70, indictio
1260	204	decimatertia.
1261	205	
1262	206	
1263	207	
1264	208	
1265	209	
1266	210	
1267	211	
1268	212	
1269	213	
1270	214	
1271	215	

Anni mūdi.	*Anni Noę.*	
1272	216	
1273	217	
1274	218	
1275	219	
1276	220	
1277	221	
1278	222	Cyclus 71, indictio
1279	223	ſecunda.
1280	224	
1281	225	
1282	226	
1283	227	
1284	228	
1285	229	
1286	230	
1287	231	
1288	232	
1289	233	
1290	234	
1291	235	
1292	236	
1293	237	
1294	238	
1295	239	
1296	240	
1297	241	Cyclus 72, indictio
1298	242	ſexta.
1299	243	
1300	244	
1301	245	
1302	246	
1303	247	
1304	248	
1305	249	
1306	250	
1307	251	
1308	252	
1309	253	
1310	254	
1311	255	
1312	256	
1313	257	
1314	258	
1315	259	
1316	260	Cyclus 73, indictio
1317	261	decima.
1318	262	
1319	263	
1320	264	
1321	265	
1322	266	

Anni mūdi.	*Anni Noę.*	
1323	267	
1324	268	
1325	269	
1326	270	
1327	271	
1328	272	
1329	273	
1330	274	
1331	275	
1332	276	
1333	277	
1334	278	
1335	279	Cyclus 74, indictio
1336	280	decimaquarta.
1337	281	
1338	282	
1339	283	
1340	284	
1341	285	
1342	286	
1343	287	
1344	288	
1345	289	
1346	290	
1347	291	
1348	292	
1349	293	
1350	294	
1351	295	
1352	296	
1353	297	
1354	298	Cyclus 75, indictio
1355	299	tertia.
1356	300	
1357	301	
1358	302	
1359	303	
1360	304	Malalchel, annorum
1361	305	962, obiit.
1362	306	
1363	307	
1364	308	
1365	309	
1366	310	
1367	311	
1368	312	
1369	313	
1370	314	
1371	315	
1372	316	
1373	317	

Anni mūdi.	*Anni Noæ.*	
1374	318	
1375	319	
1376	320	
1377	321	Cyclus 76, indictio
1378	322	ſeptima.
1379	323	
1380	324	
1381	325	
1382	326	
1383	327	
1384	328	
1385	329	
1386	330	
1387	331	
1388	332	
1389	333	
1390	334	
1391	335	
1392	336	
1393	337	
1394	338	
1395	339	
1396	340	Cyclus 77, indictio
1397	341	vndecima.
1398	342	
1399	343	
1400	344	
1401	345	
1402	346	
1403	347	
1404	348	
1405	349	
1406	350	
1407	351	
1408	352	
1409	353	
1410	354	
1411	355	
1412	356	
1413	357	
1414	358	
1415	359	Cyclus 78, indictio
1416	360	decimaquinta.
1417	361	
1418	362	
1419	363	
1420	364	
1421	365	
1422	366	Iared annorum 962
1423	367	obiit.
1424	368	

Anni mūdi.	*Anni Noæ.*	
1425	369	
1426	370	
1427	371	
1428	372	
1429	373	
1430	374	
1431	375	
1432	376	
1433	377	
1434	378	Cyclus 79, indictio
1435	379	quarta.
1436	380	
1437	381	
1438	382	
1439	383	
1440	384	
1441	385	
1442	386	
1443	387	
1444	388	
1445	389	
1446	390	
1447	391	
1448	392	
1449	393	
1450	394	
1451	395	
1452	396	
1453	397	Cyclus 80, indictio
1454	398	octaua.
1455	399	
1456	400	
1457	401	
1458	402	
1459	403	
1460	404	
1461	405	
1462	406	
1463	407	
1464	408	
1465	409	
1466	410	
1467	411	
1468	412	
1469	413	
1470	414	
1471	415	
1472	416	Cyclus 81, indictio
1473	417	duodecima.
1474	418	
1475	419	

Anni mūdi.	Anni Noæ.	
1476	420	
1477	421	
1478	422	
1479	423	
1480	424	
1481	425	
1482	426	
1483	427	
1484	428	
1485	429	
1486	430	
1487	431	
1488	432	
1489	433	
1490	434	
1491	435	Cyclus 82, indictio
1492	436	prima.
1493	437	
1494	438	
1495	439	
1496	440	
1497	441	
1498	442	
1499	443	
1500	444	
1501	445	
1502	446	
1503	447	
1504	448	
1505	449	
1506	450	
1507	451	
1508	452	
1509	453	
1510	454	Cyclus 83, indictio
1511	455	quinta.
1512	456	
1513	457	
1514	458	
1515	459	
1516	460	
1517	461	
1518	462	
1519	463	
1520	464	
1521	465	
1522	466	
1523	467	
1524	468	
1525	469	
1526	470	

Anni mūdi.	Anni Noæ.	
1527	471	
1528	472	
1529	473	Cyclus 84, indictio
1530	474	nona.
1531	475	
1532	476	
1533	477	
1534	478	
1535	479	
1536	480	
1537	481	
1538	482	
1539	483	
1540	484	
1541	485	
1542	486	
1543	487	
1544	488	
1545	489	
1546	490	
1547	491	
1548	492	
1549	493	Cyclus 85, indictio
1550	494	nona.
1551	495	
1552	496	
1553	497	
1554	498	
1555	499	
1556	500	Noe, ætatis suæ anno

500, diuino oraculo arcem fabricari præcepit. Et natus est Sem.

SEM.

Anni mūdi.	Anni Sem.	
1557	1	
1558	2	
1559	3	
1560	4	
1561	5	
1562	6	
1563	7	
1564	8	
1565	9	
1566	10	
1567	11	
1568	12	Cyclus 86, indictio
1569	13	decimatertia.
1570	14	

Anni mũdi.	*Anni Sem.*	
1571	15	
1572	16	
1573	17	
1574	18	
1575	19	
1576	20	
1577	21	
1578	22	
1579	23	
1580	24	
1581	25	
1582	26	
1583	27	
1584	28	
1585	29	
1586	30	
1587	31	Cyclus 87, indictio
1588	32	ſecunda.
1589	33	
1590	34	
1591	35	
1592	36	
1593	37	
1594	38	
1595	39	
1596	40	
1597	41	
1598	42	
1599	43	
1600	44	
1601	45	
1602	46	
1603	47	
1604	48	
1605	49	
1606	50	Cyclus 88, indictio
1607	51	ſexta.
1608	52	
1609	53	
1610	54	

His temporibus (vt Ioſephus refert) ſcientes iſti homines, quòd aut igne, aut aquis perire deberent, in duabus columnis ex lapide & latere factis, ſtudia ſua conſcripſerunt, ne delerentur è memoria quæ ſapiẽter inuenerunt. Quarum columnam lapideam ferunt diluuium euaſiſſe, & hactenus in Syria permanere.

¶Filiæ hominum, id eſt filiæ Cain, docuerunt filios Dei, id eſt filios Seth, viros ſuos ad res prophanas & noxias, & maleficorum artes, & præſtigias magicasq́;, & elementa, vel ignẽ, vel aëreos dæmones colere primùm inſtinctu dæmonum, ſicut gens Cain cõſueuit: quod poſteros maculauit. Chã verò filius Noë, qui ſuperſtitionibus ipſis erat imbutus, ne diluuio delerẽtur, ſcripſit ea in laminis, & in duriſſimis inſculpſit lapidibus: & inueniens ea poſt diluuium, perdidit docendo poſteros.

Anni mũdi.	*Anni Sem.*	
1611	55	
1612	56	
1613	57	
1614	58	
1615	59	
1616	60	
1617	61	
1618	62	
1619	63	
1620	64	Cyclus 89, indictio
1621	65	decima.
1622	66	
1623	67	
1624	68	
1625	69	
1626	70	
1627	71	
1628	72	
1629	73	
1630	74	
1631	75	
1632	76	
1633	77	
1634	78	
1635	79	
1636	80	
1637	81	
1638	82	
1639	83	Cyclus 90, indictio
1640	84	tertia.
1641	85	
1642	86	
1643	87	
1644	88	
1645	89	
1646	90	
1647	91	
1648	92	
1649	93	
1650	94	
1651	95	
1652	96	

Anni mūdi.	Anni Sem.	
1653	97	
1654	98	
1655	99	
1656	100	Matuſala annorum no-

ningentorum ſexaginta octo, obiit.

¶ Diluuium cœpit anno ſexcenteſimo Noæ, die decimaſeptima menſis ſecundi.

¶ Prima ætas mundi, ab Adam vſque in egreſſum Noæ ex arca, continet annos iuxta Hebraicam veritatem 1656: ſecundum autē Septuaginta interpretes 2242, generationes iuxta vtramque editionem numero decem. Quæ vniuerſalis generatio deleta eſt à diluuio: & niſi octo tantùm animæ ſaluæ per arcam: ſicut primam cuiuſque hominis obliuio demergere conſueuit ætatem. Quotus quiſque eſt, qui ſuam recordetur infantiam?

| 1657 |

¶ Arca Noæ ſediſſe fertur ſuper montem Armeniæ qui vocatur Ararath, vt Ioſephus narrat.

PRIMÆ ÆTATIS FINIS.

AETAS II.

CAPVT XII.

SECVNDA Seculi ætate, prima eius die, quæ eſt vigeſimaſeptima menſis ſecundi, id eſt Maij, egreſſus eſt Noë de arca.

CAPVT XIII.

SEM, filius Noæ, quum centum annorum in diluuio eſſet, biennio poſt diluuium genuit Arphaxad, & poſtea vixit quingentis annis.

Quòd verò Hebraicę veritati potius autoritatem, quàm Septuaginta interpretum credamus, cùm originē diſtantię ipſarum beatus Auguſtinus ſolertiſſimè quæſiſſet, in libro de ciuitate Dei quintodecimo, capite decimo tertio, ita dicit: Credibilius ergo quis dixerit, cùm primū de bibliotheca Ptolemæi deſcribi iſta cœperunt, tunc aliquid tale erroris fieri potuiſſe in codice vno, ſed primitus inde deſcripto, vnde iam latiùs emanaret: vbi potuit quidem accidere etiā ſcriptoris error. Sed & hoc in illa quæſtione de vita Matuſalæ, non abſurdū eſt ſuſpicari. Et poſt paululū: Rectè fieri (inquit) nullo modo dubitauerim, vt cùm diuerſum aliquid in vtriſq; codicib. inuenitur, quādoquidem ad fidem rerum geſtarum vtrunq; eſſe non poteſt: verùm ei linguę potius credatur, vnde in aliā per interpretes facta eſt trāſlatio. Hæc Auguſtinus.

Tranſlatio autem Septuaginta interpretum, vt minus ſollicitè primò edita eſt (vt multi aſtruunt) vel poſtea à Gentilibus corrupta, vt beato Auguſtino videtur, ſeu certè ex vtriſque commixto opere codicibus, vt ſibi viſum fuerit, temporū curſum notauerit. De corruptione autem ętatis ſecundæ, ſecundum Hebræos tota eiuſdem ſerie recenſitâ, beatus Auguſtinus in libro de Ciuitate Dei decimoſexto, capite decimo, ſic concluſit: Fiunt itaque anni à diluuio vſq; ad Abrahā, mille ſeptuagintaduo, ſecūdum vulgatam editionem, hoc eſt interpretum Septuaginta. In Hebręis autem codicibus longè pauciores annos perhibent inueniri: è quibus rationem aut nullam, aut difficillimam reddūt. Hæc Beda.

Ablatis ergo annis ducentis nonaginta duobus ſecundæ ætatis, iuxta Hebræos, & ſubductis annis mille ſeptuagintaduobus ſecundæ ætatis, ſecundum ſeptuaginta interpretes, in loco eorum: fiunt vulgariter hac emendatione ſancti Auguſtini, anni quatuor millia ſeptingenti triginta duo, ab Adam vſque in annum quintum ante incarnationem, iuxta Dionyſium: hoc eſt, vſque ad incarnationem, ſecundum Euſebij Chronicum vel Bedæ, qui ſunt octo cycli magni, atque inſuper 476 anni. Quæ emendatio ſtare omnino non poteſt: quia nec caput mūdi, iuxta vllam autoritatem, neque etiam Dominica paſſio vel reſurrectio, iuxta Euangelium vnquam ita habebitur: de quo etiam ſancto Euangelio, ipſe ſanctus Auguſtinus in Cōcordia quatuor Euāgeliſtarum, capite duodecimo, ita dicit: Quum enim fas non eſt, Euangeliſtarum aliquem mentitum fuiſſe, vel etiam exiſtimare, vel dicere, ſi alius eorum dicit, quod alius prętermittit, vel variè aut aliter dixit, quod alius expreſſit: nullus eorum mendacium dixit. Hæc Auguſtinus.

CAPVT XIIII.

LVcas Euangeliſta ſic:
Qui fuit Selæ,
Qui fuit Cainan,

Qui

Qui fuit Arphaxad.

Hic Lucas dicit ſecundum Septuagin-a interpretes, qui hîc vnam generationem plus, quàm Hebraica veritas, poſueunt: quòd Arphaxad, quum eſſet annorũ entum triginta quinque, genuit Cainan: & Cainan, quum centum triginta fuerat nnorum, genuerat Sale. Hæc Beda.

Hîc igitur iuxta conſecratam ſancti uangelij hiſtoriam, Luca teſte, ducenti riginta anni qui deſunt inter Dominicam atiuitatem, ſecundum Hebræos in anno enteſimo quinquageſimo tertio ante inarnationem, iuxta Dionyſium, & Dominicam natiuitatem, iuxta Euangelicã hioriam eandem, in anno quadrageſimo cundo Octauiani Cæſaris, in anno vigemo ſecundo ante incarnationem, iuxta ionyſium habentur. Et ſic ſecundum eſdem Euangelij veritatem, in qua nullo odo falſitatis teſtificator non exiſtimar nec creditur, reſurrectio Chriſti rectè cundum Hebraicam & Euangelicam ritatem ſexto calendis Aprilis inuenir.

Subtracta itaque generatione Arphad ſecundum Hebręos, id eſt anno trigeno quinto, de ętate ſecũda, etiam ſecunm Hebræos: & poſtea introducta geneione eiuſdem Arphaxad, ſecundum Seuaginta interpretes, id eſt cẽtum triginquinq;: necnon generatione Cainã, ſendũ ſeptuaginta interpretes, id eſt cenn triginta, aſſumuntur ducenti triginta inq; anni, pro annis ſexagintaquinq;. Et ſecunda ætas annis quingentis vigintiobus. Quia ergo ante tria millia noninti quinquaginta duo anni, id eſt ſeptem agni cycli, & ducenti viginti ſeptẽ anni, Ada vſq; ad natiuitatẽ Domini, ſecun- Hebręos (teſte Beda) fuerunt: ipſis adde nos ducẽtos triginta ſupradictos, ſecunm Lucam: fiunt quatuor millia centum toginta duo anni, vſque ad decimumuintum calendis Aprilis, quod eſt caput undi, in anno quo natus eſt Dominus.

Euſebius ſic: Annus quinquageſimus rahæ, principium eſt quadrageſimi prii iubilei, iuxta Hebræos. Iohel autem ud eos quinquagenarius annus vocar. Itaque iuxta ſupputationem eorum ab da vſque ad annum quinquageſimum rahæ, ſunt duo millia. Hæc Euſebius.

ephthe in libro Iudicum, inter Moſen & necipium, ait ſupputari annos trecẽtos, hoc eſt trigintatribus annis magis, quàm Hebraica veritas ſupputat.

Anno quarto Gedeonis Tyrus condita eſt, ante templum Salomonis annis ducẽtis quadraginta, vt ſcribit Ioſephus: hoc eſt annis decem plus, quàm Hebraica veritas ſupputat.

Scripſit item Ioſephus, centum annos eſſe ab euerſa Hieruſalem vſque ad euerſionem regni Chaldęorum, id eſt vſque ad Cyrum qui deſtruxit illud.

Scripſit enim poſt Nabuchodonoſor, quia teſte Scriptura ſacra, vigintiquinque poſt euerſam Hieruſalẽ, iuxta annos Euilmerodach, filium eius regnaſſe annis octodecim: poſt quẽ Hegeſar filius eius annis quadraginta regnauit: cui ſucceſſiſſe filiũ eius, & regnaſſe Laboſordachus menſibus nouem: hoc defuncto, ad Balthaſar, qui & Naban, tranſiſſe imperium centeſimo ſecundo anno: qui cùm octodecim regnaſſet annis, captam à Cyro rege Perſarum, & à Dario Medorũ rege Babyloniã; deſtruentes regnum Chaldæorũ. Hæc Ioſephus.

Aphricanus quoque annos ſeptuaginta captiuitatis vſque ad Cyrum computat, ſed aliter. Quum ſeptem anni inter Diocletianum atque Martianum per octo circulos decennouales, id eſt per centũ quinquaginta duos annos, quorum geſta & indictiones ac cyclos decennouales conſcripſerunt ſancti epiſcopi & apoſtolici papæ, ſicut ibi probabitur: quid mirum eſt, ſi ab Ada vſq; ad CHRISTVM, per tria millia & centum octoginta duorũ annorum, qui minus quàm debuerãt, numerati ſunt, deficerẽt in Chronicis ducenti triginta anni?

Aliter enim numerãtur anni, iuxta curſum Solis & Lunę, ſine vllius puncti detrimento, atque aliter vulgariter & corruptè, ſecundum Chronicas atque Reges.

Arphaxad igitur, iuxta Euangeliſtã Lucam, annorum centum trigintaquinq; genuit Cainan, & poſt natum Cainan vixit annis trecentis triginta, ſecundum Septuaginta. Quorum tranſlationẽ ſanctus Lucas Spiritu ſancto inſpiratus, in hoc loco conſequutus eſt. Secundum Hebræos Arphaxad annorũ triginta quinq; genuit Sale, & poſtea vixit annis trecentis tribus. Arphaxad genuit Chaldæos, teſte Hieronymo.

Hieronymus ad papam ſic: Maiorum noſtrorum iſta ſententia eſt, quòd putent in ſeptima generatione à Lamech interfectum Cain.

Adam quippe genuit Cain. 1 2
Cain genuit Enoch. 3
Enoch genuit Cainan. 4
Cainan genuit Malalehel. 5
Malalehel genuit Matusalam. 6
Matusala genuit Lamech. 7

Et qui septimus ab Ada, non sponte, sicut in quodam Hebræo volumine scribitur, interfecit Cain, vt ipse postea confitetur: Quia virum occidi in vulnere meo, & iuuenem in liuore meo: quia septies vindicabitur de Cain, de Lamech verò septuagies septies. Et quidem de Cain, quòd septima generatione interfectus est. Nunc illud quod non interrogaueras, dum aliud agimus, irrepsit: quòd sunt septuaginta septem vindictæ, quæ pro occisione Cain, in Lamech soluendæ sunt. Aiunt autem, ab Ada vsque ad tredecim generationes, septuaginta septem esse. Relege Lucam Euangelistam, & inuenies ita esse, vt dicimus.

IESVS, vt dicebatur, 1
filius Ioseph, 2
Qui fuit Heli, 3
Qui fuit Matthat, 4
Qui fuit Leui, 5
Qui fuit Melchi, 6
Qui fuit Ianne, 7
Qui fuit Ioseph, 8
Qui fuit Mattathiæ, 9
Qui fuit Amos, 10
Qui fuit Naum, 11
Qui fuit Esle, 12
Qui fuit Nangæ, 13
Qui fuit Maath, 14
Qui fuit Mattathiæ, 15
Qui fuit Semei, 16
Qui fuit Ioseph, 17
Qui fuit Iudæ, 18
Qui fuit Ioannæ, 19
Qui fuit Resæ, 20
Qui fuit Zorobabel, 21
Qui fuit Salathiel, 22
Qui fuit Neri, 23
Qui fuit Melchi, 24
Qui fuit Addi, 25
Qui fuit Cosam, 26
Qui fuit Helmodam, 27
Qui fuit Her, 28
Qui fuit Iesu, 29
Qui fuit Eliezer, 30
Qui fuit Iorim, 31
Qui fuit Matthat, 32
Qui fuit Leui, 33
Qui fuit Symeon, 34
Qui fuit Iuda, 35
Qui fuit Ioseph, 36
Qui fuit Ionan, 37
Qui fuit Eliacim, 38
Qui fuit Meleæ, 39
Qui fuit Mennæ, 40
Qui fuit Mattatha, 41
Qui fuit Nathan, 42
Qui fuit Dauid, 43
Qui fuit Iessæ, 44
Qui fuit Obed, 45
Qui fuit Booz, 46
Qui fuit Salmon, 47
Qui fuit Naasson, 48
Qui fuit Amminadab, 49
Qui fuit Aram, 50
Qui fuit Esrom, 51
Qui fuit Phares, 52
Qui fuit Iudæ, 53
Qui fuit Iacob, 54
Qui fuit Isaac, 55
Qui fuit Abrahæ, 56
Qui fuit Tharæ, 57
Qui fuit Nachor, 58
Qui fuit Saruch, 59
Qui fuit Ragau, 60
Qui fuit Phalec, 61
Qui fuit Heber, 62
Qui fuit Salæ, 63
Qui fuit Cainan, 64
Qui fuit Arphaxad, 65
Qui fuit Sem, 66
Qui fuit Noæ, 67
Qui fuit Lamech, 68
Qui fuit Mathusalæ, 69
Qui fuit Enoch, 70
Qui fuit Iared, 71
Qui fuit Malaleel, 72
Qui fuit Cainan, 73
Qui fuit Enos, 74
Qui fuit Seth, 75
Qui fuit Adam, 76
Qui fuit Dei. 77

Sicuti ergo generatione septima Cain peccatum est dissolutum, non vindicabit Dominus bis in ipsum, & qui semel recipit mala sua in vita sua, non eosdem cruciatus patietur in morte, quos passus est in vita sua: ita & Lamech peccatum, id est totius mundi, atque sanguinis qui effusus est; CHRISTI soluetur aduẽtu, qui tollit peccata mundi; qui lauit amictum suum in sanguine vuæ, & torcular calcauit solus: qui

ui ideo rubicundus aſcendens ad cœlos, lamantibus angelis, miraculum præbuit. leuate portas, principes, veſtras, &c.

Arphaxad.

Arphaxad annorum centum triginta quinq; , genuit Cainan, & poſtea vi- t annis trecentis triginta, ſecundum Se- uaginta, quos ſequutus eſt Lucas Euan- eliſta.

Anni mũdi,	*Anni diluuij*	*Anni Arph.*	
1658	3	1	
1659	4	2	
1660	5	3	
1661	6	4	
1662	7	5	Cyclus 91, in-
1663	8	6	dictio tertia.
1664	9	7	
1665	10	8	
1666	11	9	
1667	12	10	
1668	13	11	
1669	14	12	
1670	15	13	
1671	16	14	
1672	17	15	
1673	18	16	
1674	19	17	
1675	20	18	
1676	21	19	
1677	22	20	
1678	23	21	
1679	24	22	
1680	25	23	
1681	26	24	Cyclus 92, in-
1682	27	25	dictio 7.
1683	28	26	
1684	29	27	
1685	30	28	
1686	31	29	
1687	32	30	
1688	33	31	
1689	34	32	
1690	35	33	
1691	36	34	
1692	37	35	
1693	38	36	
1694	39	37	
1695	40	38	
1696	41	39	
1697	42	40	
1698	43	41	

Anni mũdi,	*Anni diluuij*	*Anni Arph.*	
1699	44	42	
1700	45	43	Cyclus 93, in-
1701	46	44	dictio 11.
1702	47	45	
1703	48	46	
1704	49	47	
1705	50	48	
1706	51	49	
1707	52	50	
1708	53	51	
1709	54	52	
1710	55	53	
1711	56	54	
1712	57	55	
1713	58	56	
1714	59	57	
1715	60	58	
1716	61	59	
1717	62	60	
1718	63	61	
1719	64	62	Cyclus 94, in-
1720	65	63	dictio 15.
1721	66	64	
1722	67	65	
1723	68	66	
1724	69	67	
1725	70	68	
1726	71	69	
1727	72	70	
1728	73	71	
1729	74	72	
1730	75	73	
1731	76	74	
1732	77	75	
1733	78	76	
1734	79	77	
1735	80	78	
1736	81	79	
1737	82	80	
1738	83	81	Cyclus 95, in-
1739	84	82	dictio 4.
1740	85	83	
1741	86	84	
1742	87	85	
1743	88	86	
1744	89	87	
1745	90	88	
1746	91	89	
1747	92	90	
1748	93	91	
1749	94	92	

Anni mũdi,	*Anni diluuij*	*Anni Arph.*	
1750	95	93	
1751	96	94	
1752	97	95	
1753	98	96	
1754	99	97	
1755	100	98	
1756	101	99	
1757	102	100	Cyclus 96, in-
1758	103	101	dictio 8.
1759	104	102	
1760	105	103	
1761	106	104	
1762	107	105	
1763	108	106	
1764	109	107	
1765	110	108	
1766	111	109	
1767	112	110	
1768	113	111	
1769	114	112	
1770	115	113	
1771	116	114	
1772	117	115	
1773	118	116	
1774	119	117	
1775	120	118	
1776	121	119	Cyclus 97, in-
1777	122	120	dictio 12.
1778	123	121	
1779	124	122	
1780	125	123	
1781	126	124	
1782	127	125	
1783	128	126	
1784	129	127	
1785	130	128	
1786	131	129	
1787	132	130	
1788	133	131	
1789	134	132	
1790	135	133	
1791	136	134	
1792	137	135	

CAINAN.

Cainan (Luca teste) annorum centum triginta, genuit Sale.

Ab isto antiqui Samaritæ deducti sunt.

Et post Sale natum, secundum Septuaginta interpretes vixit, annis quadringentis triginta octo.

Anni mũdi,	*Anni diluuij*	*Anni Cain.*	
1793	138	1	
1794	139	2	
1795	140	3	Cyclus 98, in-
1796	141	4	dictio 1.
1797	142	5	
1798	143	6	
1799	144	7	
1800	145	8	
1801	146	9	
1802	147	10	
1803	148	11	
1804	149	12	
1805	150	13	
1806	151	14	
1807	152	15	
1808	153	16	
1809	154	17	
1810	155	18	
1811	156	19	
1812	157	20	
1813	158	21	
1814	159	22	Cyclus 99, in-
1815	160	23	dictio 5.
1816	161	24	
1817	162	25	
1818	163	26	
1819	164	27	
1820	165	28	
1821	166	29	
1822	167	30	
1823	168	31	
1824	169	32	
1825	170	33	
1826	171	34	
1827	172	35	
1828	173	36	
1829	174	37	
1830	175	38	
1831	176	39	
1832	177	40	
1833	178	41	Cyclus 100,
1834	179	42	indictio 9.
1835	180	43	
1836	181	44	
1837	182	45	
1838	183	46	
1839	184	47	
1840	185	48	
1841	186	49	
1842	187	50	
1843	188	51	

Anni mūdi,	*Anni diluuij*	*Anni Cain.*	
1844	189	52	
1845	190	53	
1846	191	54	
1847	192	55	
1848	193	56	
1849	194	57	
1850	195	58	
1851	196	59	
1852	197	60	Cyclus 101, in-
1853	198	61	dictio 13.
1854	199	62	
1855	200	63	
1856	201	64	
1857	202	65	
1858	203	66	
1859	204	67	
1860	205	68	
1861	206	69	
1862	207	70	
1863	208	71	
1864	209	72	
1865	210	73	
1866	211	74	
1867	212	75	
1868	213	76	
1869	214	77	
1870	215	78	
1871	216	79	Cyclus 102,
1872	217	80	indictio 2.
1873	218	81	
1874	219	82	
1875	220	83	
1876	221	84	
1877	222	85	
1878	223	86	
1879	224	87	
1880	225	88	
1881	226	89	
1882	227	90	
1883	228	91	
1884	229	92	
1885	230	93	
1886	231	94	
1887	232	95	
1888	233	96	
1889	234	97	
1890	235	98	Cyclus 103,
1891	236	99	indictio 6.
1892	237	100	
1893	238	101	
1894	239	102	

Anni mūdi,	*Anni diluuij*	*Anni Cain.*	
1895	240	103	
1896	241	104	
1897	242	105	
1898	243	106	
1899	244	107	
1900	245	108	
1901	246	109	
1902	247	110	
1903	248	111	
1904	249	112	
1905	250	113	
1906	251	114	
1907	252	115	
1908	253	116	
1909	254	117	Cyclus 104, in-
1910	255	118	dictio 10.
1911	256	119	
1912	257	120	
1913	258	121	
1914	259	122	
1915	260	123	
1916	261	124	
1917	262	125	
1918	263	126	
1919	264	127	
1920	265	128	
1921	266	129	
1922	267	130	

SALE.

SAle, iuxta veritatem Hebraicam, annorum triginta genuit Heber, & postea vixit annis quadringētis tribus: secundum Septuaginta interpretes, antè centum triginta, & postea trecentis triginta.

Anni mūdi,	*Anni diluuij*	*Anni Sale,*	
1923	268	1	
1924	269	2	
1925	270	3	
1926	271	4	
1927	272	5	
1928	273	6	Cyclus 105, in-
1929	274	7	dictio 14.
1930	275	8	
1931	276	9	
1932	277	10	
1933	278	11	
1934	279	12	

Anni mũdi,	*Anni diluuij*	*Anni Sale,*	
1935	280	13	
1936	281	14	
1937	282	15	
1938	283	16	
1939	284	17	
1940	285	18	
1941	286	19	
1942	287	20	
1943	288	21	
1944	289	22	
1945	290	23	
1946	291	24	
1947	292	25	Cyclus 106,
1948	293	26	indictio 3.
1949	294	27	
1950	295	28	
1951	296	29	
1952	297	30	

CAPVT XV.

HEBER.

HEber, à quo Hebræi geniti & nominati, annorũ trigintaquatuor genuit Phalec, & postea vixit annis quadringentis triginta : secundum septuaginta interpretes, annis centum trigintaduobus, & postea vixit ducentis septuaginta.

Anni mũdi,	*Anni diluuij*	*Anni Heb.*	
1953	298	1	
1954	299	2	
1955	300	3	
1956	301	4	
1957	302	5	
1958	303	6	
1959	304	7	
1960	305	8	
1961	306	9	
1962	307	10	
1963	308	11	
1964	309	12	
1965	310	13	
1966	311	14	Cyclus 107,
1967	312	15	indictio 7.
1968	313	16	
1969	314	17	
1970	315	18	
1971	316	19	

Anni mũdi,	*Anni diluuij*	*Anni Heb.*	
1972	317	20	
1973	318	21	
1974	319	22	
1975	320	23	
1976	321	24	
1977	322	25	
1978	323	26	
1979	324	27	
1980	325	28	
1981	326	29	
1982	327	30	
1983	328	31	
1984	329	32	
1985	330	33	Cyclus 108,
1986	331	34	indictio 11.

PHALEC.

PHalec interpretatur Diuisio, qui ideo tali nomine a parentib. appellatur, quia in tempore natiuitatis ipsius, terra per linguarum confusionem diuisa est. Cuius diuisionis Arnobius rhetor in expositione Psalmi centesimi quarti ita dicit: Sem primogenito Noæ pars facta est à Perside & Bactris vsque Indiam longè, & vsque Rhinocozuras : quæ spacia terrarum habent linguas sermone barbarico vigintiseptem, & gentes patriarum quadringentas sex, & flumen Euphraten. Nam diuersarum linguarum scilicet, & diuersarum patriarum erat. Verbi gratia, vt nobis cùm vna lingua Latina, sic sub ipsa diuersę patrię sunt, Brutiorum, Lucanorum, Apulorũ, Calabrorum, Picentum, Tuscorum, & similia.

Cham verò secundus filius Noæ, à Rhinocozuris vsq; Gadira habens linguas; sermone Punico, à parte Garamantum; Latino, à parte Borea; Barbarico, à parte Meridiana, Æthiopum, Ægyptiorum & Barbaris interioribus vario sermone, vigintiduas linguas, in patriis quadringentis nonaginta quatuor, & flumine Geon, quod & Nilus vocatur.

Iaphet autem tertius, à Media vsque ad Gadiram & Boream. Habet autem Iaphet flumen Tigridem, quod diuidit Mediam & Babyloniam in patriis ducentis, sermone vario, in linguis viginti tribus.

Fiunt ergo omnes simul linguæ septuagintaduę: patrię autem generationũ mille: q̃ in tripartito seculo hoc ordine sitæ sunt.

¶Turris

¶Turris autem altitudo (cuius causa di-
sæ sunt linguæ) duo millia centum se-
uaginta quatuor tenere dicitur passus,
ulatim altioribus angustior coarctata, vt
ondus imminens faciliùs sustentaret. De-
ribunt ibi templa marmorea lapidib. pre-
osis auroq́ue distincta, & multa alia quæ
dentur incredibilia. Hanc turrim Nem-
th gigas construxit, qui post cōfusionem
guarum migrauit tum ad Persas, eosq́ue
nem colere docuit.

His temporibus templa primùm con-
ucta: & quidam principes gentium tan-
iam dij adorati.

¶Phalec autem annorum triginta, ge-
uit Reu: & postea vixit annis ducētis no-
m. Septuaginta interpretes habent pri-
ò centum septuaginta, & postea ducen-
s nouem annos.

Anni mūdi,	Anni diluuij	Anni Phal.	
1987	332	1	
1988	333	2	
1989	334	3	
1990	335	4	
1991	336	5	
1992	337	6	
1993	338	7	
1994	339	8	
1995	340	9	
1996	341	10	
1997	342	11	
1998	343	12	
1999	344	13	
2000	345	14	Mundi secund⁹ millenari⁹.
2001	346	15	
2002	347	16	
2003	348	17	
2004	349	18	Cyclus 109, indictio 15.
2005	350	19	
2006	351	20	
2007	352	21	
2008	353	22	
2009	354	23	
2010	355	24	
2011	356	25	
2012	357	26	
2013	358	27	
2014	359	28	
2015	360	29	
2016	361	30	

Rev.

Reu, annorum trigintaduorum genuit Saruch: & postea vixit annis ducentis septem. Septuaginta interpretes habent priùs centum triginta duos, & postea ducentos septem. His temporibus principes gentium tanquam dij adorabantur.

Anni mūdi,	Anni diluuij	Anni Reu,	
2017	362	1	
2018	363	2	
2019	364	3	
2020	365	4	
2021	366	5	
2022	367	6	
2023	368	7	Cyclus 110, indictio 4.
2024	369	8	
2025	370	9	
2026	371	10	
2027	372	11	
2028	373	12	
2029	374	13	
2030	375	14	
2031	376	15	
2032	377	16	
2033	378	17	
2034	379	18	
2035	380	19	
2036	381	20	
2037	382	21	
2038	383	22	
2039	384	23	
2040	385	24	
2041	386	25	
2042	387	26	Cyclus 111, indictio 8.
2043	388	27	
2044	389	28	
2045	390	29	
2046	391	30	
2047	392	31	
2048	393	32	

Secundum Septuaginta interpretes sunt quadringenti.

Sarvch.

Saruch, annorum triginta, genuit Nachor: & postea vixit annis ducentis.

Septuaginta interpretes habent priùs centum triginta duos, & postea ducentos.

¶Scytharum regnum exoritur, quibus primò imperauit Chanaus.

Anni mūdi,	*Anni diluuij*	*Anni Sar.*	
2049	394	1	
2050	395	2	
2051	396	3	
2052	397	4	
2053	398	5	
2054	399	6	
2055	400	7	
2056	401	8	
2057	402	9	
2058	403	10	
2059	404	11	
2060	405	12	
2061	406	13	Cyclus 112,
2062	407	14	indictio 12.
2063	408	15	
2064	409	16	
2065	410	17	
2066	411	18	
2067	412	19	
2068	413	20	
2069	414	21	
2070	415	22	
2071	416	23	
2072	417	24	
2073	418	25	
2074	419	26	
2075	420	27	
2076	421	28	
2077	422	29	
2078	423	30	

Nachor.

Nachor annorum vigintinouem, genuit Thare, postea vixit annis centum & nouem.

Septuaginta interpretes habent priùs septuaginta nouem, & postea viginti nouem.

¶Regnum Ægyptiorum exortum est, quibus primò imperauit Vizoues.

¶Assyriorum regnū exortum est, quibus primò imperauit Belus, quem quidam Saturnum existimant.

Anni mūdi,	*Anni diluuij*	*Anni Nac.*	
2079	424	1	
2080	425	2	Cyclus 113, in-
2081	426	3	dictio 1.

Anni mūdi,	*Anni diluuij*	*Anni Nac.*	
2082	427	4	
2083	428	5	
2084	429	6	
2085	430	7	
2086	431	8	
2087	432	9	
2088	433	10	
2089	434	11	
2090	435	12	
2091	436	13	
2092	437	14	
2093	438	15	
2094	439	16	
2095	440	17	
2096	441	18	
2097	442	19	
2098	443	20	
2099	444	21	Cyclus 114,
2100	445	22	indictio 5.
2101	446	23	
2102	447	24	
2103	448	25	
2104	449	26	
2105	450	27	
2106	451	28	
2107	452	29	

¶Primus Sicyonius imperabat Ægialeus annis quinquaginta duobus, à quo Ægialea dicta est quæ nunc Peloponnesus nominatur.

Thare.

Thare septuaginta annorum genuit Abraham, & postea vixit centum triginta quinque annis.

Sic etiam habent Septuaginta interpretes.

Anni mūdi,	*Anni diluuij*	*Anni Thare*	
2108	453	1	
2109	454	2	
2110	455	3	
2111	456	4	
2112	457	5	
2113	458	6	
2114	459	7	
2115	460	8	
2116	461	9	

Anni mūdi,	*Anni diluuij*	*Anni Thare*	
2117	462	10	
2118	463	11	Cyclus 115, in-
2119	464	12	dictio 9.
2120	465	13	
2121	466	14	
2122	467	15	
2123	468	16	
2124	469	17	
2125	470	18	
2126	471	19	
2127	472	20	
2128	473	21	
2129	474	22	
2130	475	23	
2131	476	24	
2132	477	25	
2133	478	26	
2134	479	27	
2135	480	28	
2136	481	29	Ninꝰ, filius Be
2137	482	30†	li, primus om-
2138	483	31	ni Aſiæ, exce-
2139	484	32	ptis Indis, re-
2140	485	33	gnauit annis
2141	486	34	52. Huius 43
2142	487	35	imperij anno
2143	488	36	natꝰ eſt Abra-
2144	489	37	ham.
2145	490	38	†Cyclus 116,
2146	491	39	indictio 13.
2147	492	40	
2148	493	41	
2149	494	42	
2150	495	43	
2151	496	44	
2152	497	45	
2153	498	46	
2154	499	47	
2155	500	48	
2156	501	49	Cyclus 117, in-
2157	502	50†	dictio 2.
2158	503	51	†In Gręcia ſe-
2159	504	52	cūdus Sicyo-
2160	505	53	nius impera-
2161	506	54	bat Europs an
2162	507	55	nis 45, qui &
2163	508	56	prælatus eſt.
2164	509	57	
2165	510	58	
2166	511	59	
2167	512	60	

Anni mūdi,	*Anni diluuij*	*Anni Thare*	
2168	513	61	
2169	514	62	
2170	515	63	
2171	516	64	
2172	517	65	
2173	518	66	
2174	519	67	
2175	520	68	Cyclus 118, in
2176	521	69	dictio 6.
2177	522	70	

¶Secunda ætas Seculi, à diluuio vſque ad natiuitatem Abrahę protenditur, generationes decem complectēs, & annos ducentos nonaginta duos.

Iuxta Hebræos, duarum ſimul ætatum ab Ada vſque ad Abraham, mille nongenti quadraginta octo.

Secundum Septuaginta interpretes, à diluuio vſque ad Abraham, ſunt mille ſeptuaginta duo, & generationes vndecim. Duarum autē ætatum ſimul, ſunt ter mille trecenti quatuordecim anni.

Secundum Euangeliſtæ Lucę adiectionem, anni ſunt ætatis ducenti viginti duo, & generationes vndecim: & ita ab Ada ad Abraham, bis mille centum ſeptuaginta ſeptem.

Euſebius ſic: Manifeſtum eſt, Abraham hac ætate generatum, iuxta eum numerum quem contractiorem editione vulgata ſermo præbet Hebræus. Verùm in curioſitate neceſſe eſt, & quùm diuinam ſcripturam euolueris, à natiuitate Abrahæ vſque ad totius Orbis diluuium, inuenies retrorſum annos nongentos quadraginta duos. Item à diluuio vſq; ad Adam, annos bis mille ducentos duodecim: in quibus nulla nec penitus Græca, vel Barbara, & (vt loquar in commune) gentilis inuenitur hiſtoria. Hæc Euſebius.

¶Secunda Seculi ætas, quaſi pueritia fuit generis populi Dei: & ideo in lingua inuenta eſt, id eſt Hebræa. A pueritia namque incipit homo noſſe loqui poſt infantiam, quæ hinc appellata eſt, quòd fari non poteſt.

ÆTATIS II
FINIS.

AETAS III.

De tertia ætate mundi, iuxta ordinem per Patriarchas & Duces, ab Abraham vsque ad Dauid.

CAPVT XVI.

ABRAHAM.

Anni mūdi,	*Anni Abr.*
2178	1

ABRAHAM annorum centum, genuit Isaac, & postea vixit septuaginta & quinque annis.

| 2179 | 2 | Primò apud Ægyptios quindecim potestates erant, quas vocabant dynastias: quo tempore Thebæi regnauerunt annis centum nonaginta duobus annis.

| 2180 | 3 | Ninus apud Assyrios cōdidit ciuitatem Ninam in regione Assyriorum, quam Hebræi vocant Niniuen: & Ægyptiis Thebæi imperabant.

| 2181 | 4 | Zoroastres magus, rex Bactrianorum, clarus habetur: aduersus quem Ninus dimicauit.

Regnante Nino apud Assyrios, nouissimo eius tempore nascitur Abraham.

2182	5	Abraham, natione Chal-
2183	6	dęus, primā ætatē apud
2184	7	Chaldęos gerit: de qui-
2185	8	bus (vt Iosephus dicit)
2186	9	eductus, Deum cœli sy
2187	10	derū cōuersione cogno

uit: ipsamq; mox disciplinam veraciùs intellectam Ægyptiorum, quum apud eos exularet, genti aduexit suæ.

| 2188 | 11 | Sara nascitur.

Assyriorum secundus, Semiramis, vxor Nini, annis quadraginta duobus regnauit.

| 2189 | 12 | Assyriis imperabat vxor Nini, Semiramis: de qua innumerabilia narrantur, quæ & Asiam tenuit, & propter inundationem aggeres construxit, & Babyloniam condidit.

2190	13	
2191	14	
2192	15	
2193	16	Hoc anno Trebeta, fi-
2194	17	lius Nini, à Semirami-
2195	18	de expulsus de regno,

Anni mūdi,	*Anni Abr.*	
2196	19	Treuerim vrbem con-
2197	20	didit in Gallia, ante Ro
2198	21	mam conditam, annis
2199	22	1250.
2200	23	
2201	24	
2202	25	Sicyonius tertius, Tel-
2203	26	chin, annis 20 regnauit.
2204	27	
2205	28	
2206	29	
2207	30	
2208	31	
2209	32	
2210	33	
2211	34	
2212	35	
2213	36	
2214	37	
2215	38	
2216	39	
2217	40	
2218	41	
2219	42	
2220	43	
2221	44	
2222	45	Sicyonius quartus, Apis,
2223	46	annis 15 regnauit.
2224	47	
2225	48	
2226	49	
2227	50	Principium quadragesi-
2228	51	miprimi Iubilei, secun-

dum Hebræos.

Iobel autem apud eos quinquagenarius vocatur.

Itaque iuxta supputationem eorum, ab Adam vsq; ad annum pręsentem fiunt anni bis mille.

| 2229 | 52 | Assyriorum tertius, Zameis, qui & Ninyas, filius Nini & Semiramis, regnauit annis triginta octo.

2230	53	Apud Cretam regnauit
2231	54	primò Cres indigena,
2232	55	vnde Creta nūcupata:
2233	56	quemque aiunt vnum
2234	57	Curetarū fuisse, à qui-
2235	58	bus Iupiter abscondi-

2236

Anni mũdi,	Anni Abra.	
2236	59	tus eſt & nutritus. Hic
2237	60†	Gnoſum ciuitatem in
2238	61	Creta cõdiderat, & Cy
2239	62	belis matris templum.
2240	63	†Sicyonius 5, Thelxion,
2241	64	regnauit annis 52.
2242	65	
2243	66	
2244	67	
2245	68	
2246	69	
2247	70	
2248	71	
2249	72	
2250	73	
2251	74	
2252	75	Ab hoc anno vſque ad

oſen & egreſſum gentis Hebræorum ex gypto, ſupputantur anni quadringenti ginta, quorũ meminit Paulus ita dicens: eſtamentũ cõfirmatum à Deo, quo quaingẽtis & triginta annis facta eſt Lex, nõ firmat ad deſtruẽdam repromiſſionem. ſe quoque in Exodo Moſes his congrus loquitur: Habitatio autem filiorum Iſel, qua habitauerant in Ægypto & in ter Chanaan, ipſi & patres eorum, annis 30.

Abrahã verò anno ętatis ſuę ſeptuageſioquinto, cẽteſimo quadrageſimoquinto haræ patris ſui, vt teſtatur Auguſtinus, ſſu Dei exiuit de Charran, & venit in term Chanaan accipiens promiſſionem, ſe re in gentẽ magnam, & naſcituri Chriſti e ſemine ſuo, in quo benedicẽtur omnes entes. Si anni patris erant ſecundum Serituram ſic dicentem: Fuerunt anni vitæ haræ ducenti quinque in Charran, quia i finiuit vitam ſuam, & ſeptuaginta anorum genuit Abram.

2253	76	Primus annus repromiſ-
2254	77	ſionis Dei ad Abrahã,
2255	78	76 ætatis eiuſdem Ab-
2256	79	rahæ. Hinc vſque ad
2257	80	exitum Iſraël de Ægy-
2258	81	pto 430 anni, Paulo
2259	82	teſte.
2260	83	
2261	84	
2262	85	
2263	86	Annus 10 repromiſſio-
2264	87	nis: Abraham ex ancil-
2265	88	la Agar genuit Iſma-

Anni mũdi,	Anni Abra.	
2266	89	hel, à quo Iſmahelitæ,
2267	90	qui poſtea Agareni, &

ad poſtremum Saraceni, quaſi à Sara geniti. Iſmahel autem genuit duodecim duces, & vixit annis 137.

2268	91	Aſſyriorum quartus, A-
2269	92	rius, annis 30.
2270	93	
2271	94	
2272	95	
2273	96	Annus 20 repromiſſio-
2274	97	nis.
2275	98	
2276	99	
2277	100	Quum Abraham centũ

eſſet annorum, genuit ex libera filium Iſaac, cui ſuperuixit annis 75.

ISAAC.

Hebræorum Iſaac annorum ſexaginta genuit Iacob, & poſtea vixit annis 120.

Anni mũdi,	Anni Iſaac,	
2278	1	Iſaac primus 7 die cir-
2279	2	cumciſus.
2280	3	
2281	4	
2282	5	Primò omnium Prophe
2283	6	tarum Abraham audi-
2284	7	uit verbum Dei, quum
2285	8	in figura apparuiſſet
2286	9	humana, & vocationẽ
2287	10	gentium polliceretur:
2288	11	quam in noſtro tem-
2289	12	pore ſermo CHRISTI
2290	13	deduxit ad finem per
2291	14	Euãgelicam in omnes
2292	15	gentes prædicationem.
2293	16	Annus 40 repromiſſio-
2294	17	nis.
2295	18	
2296	19	
2297	20	Annus 120 Abrahæ.
2298	21	
2299	22	Sicyoniorum 6, Ægyrus,
2300	23	annis 30.
2301	24	
2302	25	Iſaac immolatus.
2303	26	Annus 50 repromiſſio-
2304	27	nis.
2305	28	

Anni mūdi,	*Anni Isaac,*	
2306	29	
2307	30	Annus 130 Abrahæ.
2308	31	In Creta regnauit pri-
2309	32	mus Cres indigena,vt
2310	33	quidam volunt:alij ve-
2311	34	rò suprà scriptum tem-
2312	35	pus indicant.
2313	36	Annus 60 repromissio-
2314	37	nis.
2315	38	[xit Rebeccam.
2316	39	Sara obiit. Isaac condu-
2317	40	Annus 140 Abrahæ.
2318	41	
2319	42	
2320	43	
2321	44	
2322	45	
2323	46	Annus 70 repromissio-
2324	47	nis.
2325	48	
2326	49	
2327	50	Annus 150 Abrahæ.
2328	51	Apud lacū Tritonidem
2329	52	Minerua in specie vir-
2330	53	ginali apparuisse dici-
2331	54	tur.
2332	55	Sicyoniorum 7, Thuri-

machus,annis 45 regnauit.

2333	56	Annus 80 repromissio-
2334	57	nis.
2335	58	
2336	59	
2337	60	Annus 160 Abrahæ.

Isaac sexagenario nascuntur gemini: primus Esau,qui & Edō,à quo gens Idumæorum: secundus Iacob,qui postea Israël dictus,à quo Israëlitæ,qui nunc Iudæi.

IACOB.

HEbræorum Iacob,filius Isaac, annorum 121 erat, vsque ad ducatum filij sui Ioseph.

Anni mūdi,	*Anni Iacob,*	
2338	1	
2339	2	Assyriorū 6, Xerxes,qui
2340	3	& Baleus,annis 30.
2341	4	His temporibus primus
2342	5	apud Argos regnauit

Inachus,annis 50. Inachi filia Io,quam Ægyptii mutato nomine Isidem colunt.

Inachus fluuius apud Argos à filia Ione Bosporus nuncupatur.

Anni mūdi,	*Anni Iacob,*	
2343	6	Annus 90 repromiss.
2344	7	Serapis filius Iouis, Ægy
2345	8	ptiorum rex,obiit,& in
2346	9	deos transfertur.
2347	10	Annus Abrahæ 170,&
2348	11	Isaac 70.
2349	12	
2350	13	Castor chronographus
2351	14	de Argiuorū regno ita
2352	15	loquitur,consequenter

persequens reges Argi ab Inacho vsque in Sthenelum filium Crotopi:quorum inuenitur omne tempus,anni 400.

2353	16	Annus 100 repromis.in
2354	17	quo Abrahā,pater mul
2355	18	tarū gentium,natione

Chaldæus,obiit, anno 175 vitæ suæ:& sepultus in Ephron, quę quondā Cariatharbe,id est ciuitas literarum,dicebatur,quia ibidem tres Patriarchæ, & Adam protoplastus sepulti sunt.

2356	19	Apis in Ægypto primū

Deus putatus est, quem quidam Serapim vocauerunt.

2357	20	Annus 80 Isaac.
2358	21	
2359	22	
2360	23	
2361	24	
2362	25	
2363	26	Annus 110 repromissio-
2364	27	nis.
2365	28	
2366	29	
2367	30	Annus 90 Isaac.
2368	31	Assyriorum 7,Armami-
2369	32	tres,annis 38.
2370	33	Ægyptiorū reges pasto-
2371	34	res cōiicimus nuncupa
2372	35	tos,ꝑpter Ioseph & fra-
2373	36	tres eius, q in principio
2374	37	pastores descendisse in
2375	38	Ægyptum cōprobātur.
2376	39	Ægypti 16 dynastia:quo

tempore regnabant pastores,annis 103.

2377	40	Annus 100 Isaac.
2378	41	Sicyoniorum 8,Leucip-
2379	42	pus,annis 53.
2380	43	
2381	44	
2382	45	
2383	46	Annus 130 repromissio-
2384	47	nis.

2385

Anni mūdi,	Anni Iacob,	
2385	48	
2386	49	
2387	50	Annus 110 Isaac.
2388	51	
2389	52	Argiuorũ 2, Phoroneus, annis 57, mensib. 3.
2390	53	
2391	54	
2392	55	
2393	56	Annus 140 repromissionis.
2394	57	
2395	58	
2396	59	
2397	60	Annus 120 Isaac.
2398	61	Niobæ primò omnium mulierũ mixtus est Iupiter, vt Græci perhibẽt, de qua nascitur Apis, quem Serapin cognominant.
2399	62	
2400	63	
2401.	64	
2402	65	
2403	66	Annus 150 repromissionis.
2404	67	
2405	68	Assyriorũ 8, Belochus, annis 35.
2406	69	
2407	70	Annus 130 Isaac.
2408	71	
2409	72	
2410	73	Ante annos Vrbis cõditæ 1070, Thelasus & Caatus aduersus Phoroneũ instituunt bellũ.
2411	74	
2412	75	
2413	76	Annus 160 repromiss.
2414	77	Iacob descendit in Mesopotamiam, & seruiit apud Laban annis 7.
2415	78	
2416	79	Argiuorum, Ogygius in Attica Eleusinem condidit, quæ antiquius vocabatur Atte, & alias plurimas ciuitates, cuius temporibus apud lacum Tritonidem virgo apparuit, quam Græci Mineruam nuncupant.
2417	80	Annus 140 Isaac.
2418	81	
2419	82	
2420	83	
2421	84	
2422	85	Iacob genuit Ruben.
2423	86	Annus 170 repromiss.
2424	87	Iacob genuit Symeon.
2425	88	Iacob genuit Leui.
2426	89	Iacob genuit Iudam, à quo Iudæi appellati sunt.
2427	90	Annus 150 Isaac.
2428	91	
2429	92	Iacob genuit Ioseph in

Anni mūdi,	Anni Iacob,	
2430	93	92 suo anno. Sicyoniorum 9, Messapus, annis 47.
2431	94	
2432	95	
2433	96	Annus 180 repromiss.
2434	97	Iacob post 20 annos à Laban reuertitur in terram Chanaan, Hieronymo teste in suis epistolis.
2435	98	Argiuorũ Messena, quæ & Mamertina, cõditur.
2436	99	
2437	100	Annus 160 Isaac: Iacob verò 100, ante annos Vrbis conditę 1040. In Achaia sæuum diluuiũ vastatione plurima totius penè prouinciæ fuit. Quod quia Ogygij qui tunc Eleusinæ conditor & rex erat, temporibus effusum est, nomen loco ac tempori dedit.
2438	101	
2439	102	
2440	103	
2441	104	Assyriorũ 9, Baleus, annis 52. Putiphar, ad quẽ vẽditus fuit Ioseph, eunuchus Pharaonis, & princeps exercitꝰ eius, Ægyptius fuit. Augustinus dicit, Ioseph ante ann. 12 mortis Isaac, 108 anno vitæ Iacob, 17 annorũ, venditum esse à fratribus, & post annum vẽditionis, 13 annos agebat in Ægypto, ignotus Pharaoni. Iacob 109 annorum.
2442	105	
2443	106	
2444	107	
2445	108	
2446	109	
2447	110	Annus 170 Isaac.
2448	111	Sicyoniorum, aiunt hũc Apim esse Serapin: siquidẽ quum fratrem Ægialeum regem præfecisset Achaiæ, ipse cum populo ad Ægyptum nauigauit. Argiuorum 3, Apis, annis regnauit 35.
2449	112	Argiuorũ Telchines victi, Rhodum condiderũt, quæ priùs Ophiusa vocabatur.
2450	113	
2451	114	
2452	115	
2453	116	Annus 200 repromissionis.
2454	117	
2455	118	
2456	119	Argiuorum Memphis in Ægypto ab Api condita.
2457	120	Isaac filius Abrahæ, in Geraris natus, obiit 180 annorum: sepultus est iuxta Abraham, derelinquens filium Iacob, habentem annos 121.
2458	121	

IOSEPH.

Hebræorum Ioseph, dux Ægypti per annos 80. Vxor Ioseph nomine Absenech, filia Putipharis sacerdotis Heliopoleos ciuitatis fuit.

Anni mũdi,	*Anni Ioſeph*	
2459	1	
2460	2	
2461	3	
2462	4	
2463	5	Annus 210 repromiſſionis.
2464	6	
2465	7	
2466	8	
2467	9	Anno ante Vrbem conditam 1008 fuiſſe apud Ægyptum inſolitam vbertatem, deinde ingentem atq; intolerabilem famem, cui Ioſeph ſubuenit. Pompeius hiſtoriographus & Iuſtinus docent. Annus Iacob 130.
2468	10	Secundus annus famis.
2469	11	Ingreſſus Ægyptũ Iacob cũ filiis ſuis, quũ à Pharaone interrogaretur quotum annum ageret, reſpondit, ſe eſſe annorum 130.
2470	12	
2471	13	Ægyptiorum 18 dynaſtia Diapolitanorum, quorum primus Amoſis, annis 25.
2472	14	
2473	15	Annus 220 repromiſſionis.
2474	16	
2475	17	
2476	18	
2477	19	Argiuorũ Sparta, cõdita eſt à Sparto filio Phoronei.
2478	20	Sicyoniorum 10, Peratus, aliàs Eratus, an. 46.
2479	21	
2480	22	
2481	23	
2482	24	
2483	25	Annus 230 repromiſſionis. Argiuorum 4, Argus, annis 70.
2484	26	Iacob filius Iſaac, natus in terra Chanaan, prophetans de Chriſto & de vocatione Gentium, obiit in Ægypto, annorum 146: & ſepultus in Cariatharbe, in ſpelunca duplici.
2485	27	Græcia Argo regnante habere ſegetes cœpit, aliunde ſeminibus aduectis.
2486	28	
2487	29	Annus 60 Ioſeph.
2488	30	
2489	31	
2490	32	
2491	33	
2492	34	
2493	35	Annus 240 repromiſſionis. Aſſyriorum 10, Altadas, annis 32.
2494	36	Annus 70 Ioſeph.
2495	37	

Anni mũdi,	*Anni Ioſeph*	
2496	38	Ægyptiorũ 2, Chebron, annis 13.
2497	39	
2498	40	
2499	41	
2500	42	
2501	43	
2502	44	
2503	45	Annus 250 repromiſſionis.
2504	46	
2505	47	
2506	48	
2507	49	Annus 80 Ioſeph.
2508	50	
2509	51	Ægyptiorum 3, Amenophis, annis 21. Argiuorum, ſecundũ quorundam opinionẽ, his temporibus fuit Prometheus, à quo homines eſſe cõmemoratur, & reuera. Quum enim ſapiens eſſet, à feritate eorum & nimia imperitia ad humanitatem & ſcientiam figurabat.
2510	52	
2511	53	
2512	54	
2513	55	Annus 260 repromiſſionis.
2514	56	
2515	57	
2516	58	
2517	59	Annus 90 Ioſeph.
2518	60	
2519	61	
2520	62	
2521	63	
2522	64	
2523	65	Annus 270 repromiſſ.
2524	66	Sicyoniorũ 11, Plemneus annis regnauit 49.
2525	67	Aſſyriorum 11, Mamitus, annis 30.
2526	68	
2527	69	Annus 100 Ioſeph.
2528	70	
2529	71	
2530	72	Ægyptiorũ 4, Mephres, annis 12.
2531	73	
2532	74	
2533	75	Annus 280 repromiſſionis.
2534	76	
2535	77	
2536	78	
2537	79	Annus 110 Ioſeph.
2538	80	Ioſeph filius Iacob obiit in Ægypto, annorũ 110: cuius oſſa tranſtulerunt filij Iſrael in Sichem ciuitatem patris ſui, quæ eſt Neopolis, vrbs Samaritanorum: à cuius interitu Hebræi ſeruierunt

runt annis 144. Fiunt autem omnes anni, quibus Hebræi in Ægypto fuerunt, 215: qui ab eo computantur tempore, quo Iacob cum filiis suis descendit in Ægyptum.

SERVITUS.

HEbrǫorum seruitus in Ægypto ad annos centum quadraginta quatuor.

Anni mũdi,	Anni seru.	
2539	1	
2540	2	
2541	3	
2542	4	Ægyptiorũ 5, Misphar-

murosis annis regnauit 27.

2543	5	Annus 290 repromissio-
2544	6	nis.
2545	7	
2546	8	
2547	9	
2548	10	
2549	11	
2550	12	
2551	13	
2552	14	
2553	15	Annus 300 repromiss.
2554	16	Argiuorum 5 Pirasus, ali-

s Criasus, annis 53. In Argis primus saerdotio functus est Callichia, Pirantis lius.

2555	17	Assyriorum 12, Manca-
2556	18	leus, annis 30.
2557	19	Argiuorum Atlas, frater
2558	20	Promethei, præcipuus
2559	21	astrologus fuit, qui ob
2560	22	eruditionẽ disciplinæ,
2561	23	etiam cœlum sustinere
2562	24	dictus est. Euripides au-

em montem esse altissimum affirmat, ui Atlas vocetur.

2563	25	Annus 310 repromissio-
2564	26	nis.
2565	27	
2566	28	
2567	29	
2568	30	
2569	31	Ægyptiorũ 6, Tuthemo-
2570	32	sis, annis 9.
2571	33	
2572	34	Sicyoniorum 12, Ortho-

olis, annis 43.

2573	35	Annus 320 repromissio-
2574	36	nis.
2575	37	
2576	38	Argiuorum his regnan-

tibus, Syrius fuisse perhibetur indigena: ex cuius vocabulo Syria nomen accepit.

Anni mũdi,	Anni seru.	
2577	39	Ægyptiorum 7, Ameno-
2578	40	phis 11, annis 32. Hic
2579	41	est Amenophis, quem
2580	42	quidã Memnonem pu-
2581	43	tant lapidẽ loquentem.
2582	44	Argiuorũ, Æthiopes ab

Indo flumine consurgentes, iuxta Ægyptum consederunt.

2583	45	Annus 330 repromiss.
2584	46	Assyriorum 13, Spherus
2585	47	seu Sapphrus annis 20.
2586	48	
2587	49	
2588	50	
2589	51	
2590	52	
2591	53	
2592	54	
2593	55	Annus 340 repromissio-
2594	56	nis.
2595	57	
2596	58	
2597	59	
2598	60	
2599	61	
2600	62	
2601	63	Amram genuit Mosen,
2602	64	quum esset annorũ 60

ex matre Iochuel.

2603	65	Annus 350 repromiss.
2604	66	Assyriorum 14, Mame-
2605	67	lus annis 30.
2606	68	Argiuorum, Epidaurus

ciuitas condita est.

2607	69	Argiuorũ 6 Phorbas, an-

nis 35 regnauit.

2608	70	Ægyptiorum 8 Orus, an-
2609	71	nis 38. Argiuorum, qui-
2610	72	dam scribunt, Prome-
2611	73	theum, & Atlãtem fra-

trem Promethei, & Argum cuncta cernẽtem, & Io filiam Promethei, his fuisse temporibus: alij verò ætate Cecropis: nonnulli ante Cecropem, annis 60, siue 90.

2612	74	Annus 10 Mosis.
2613	75	Annus 360 repromiss.
2614	76	Sicyoniorum primus re-
2615	77	gnauit in Thessalia,

Æmon.

2616	78	Phorbas regnũ obtinuit.
2617	79	Adolescens Moses omnẽ

Anni mũdi,	Anni ſeruit.	
2618	80	Ægyptiorum philoſo-
2619	81	phiam didicit.
2620	82	Sicyoniorum, Hercules
2621	83	primùm fertur Antæ-

um luctæ viciſſe certamine.

2622	84	Annus 20 Moſis.
2623	85	Annus 370 repromiſ-
2624	86	ſionis.
2625	87	Argiuorũ, primus qua-
2626	88	drigam iunxiſſe fertur
2627	89	Trochilus.
2628	90	Sicyoniorum, Xanthus
2629	91	Triopaleſpũ condidit.
2630	92	Argiuorũ, in Creta re-
2631	93	gnat Cydon.
2632	94	Annus 30 Moſis.
2633	95	Annus 380 repromiſſ.
2634	96	Aſſyriorum 15, Spare-

tus annis 40 regnauit.

2635	97	Sicyoniorum 13, Mara-
2636	98	chius, annis 30.
2637	99	
2638	100	Athenienſiũ regni prin-
2639	101	cipium. His tempori-
2640	102	bus in Achaia quæ
2641	103	nunc Attica nuncu-

patur, primus regnauit Cecrops, qui & Diphyes, annis 50. Cecrops regnabat in Attica, à quo vſque ad Troię captiuitatem fiunt anni 375: à Cecrope vſque ad primam Olympiadem numerantur reges 17, principes verò quos mors tantùm finiebat 41: ſub quibus apud Græcos multa miranda narrantur.

2642 | 104 | Annus 40 Moſis: qui Ægyptum derelinquens in eremo philoſophatur. Athenienſiũ, Cecrope regnante primùm in arce oliua orta eſt, & Mineruæ nomine quæ Græcè Athene, nuncupata. Dicebatur autẽ Diphyes, ſiue ob longitudinem corporis, ſiue idcirco quòd quum eſſet Ægyptius, vtranq; linguam ſciebat.

2643	105	Annus 390 repromiſſ.
2644	106	Argiuorum 7, Triopas,
2645	107	annis 46.
2646	108	Ægyptiorum 9 Acen-
2647	109	chere, annis 12.
2648	110	
2649	111	
2650	112	
2651	113	
2652	114	Annus 50 Moſis.
2653	115	Annus 400 repromiſſ.

Anni mũdi,	Anni ſeruit.	
2654	116	Sicyoniorũ, Curetes &
2655	117	Corybantes Gnoſon

condiderunt, qui modulatã & inter ſe cõcinentẽ in armis ſaltationem repererunt.

2656	118	Athenienſium primus
2657	119	Cecrops bouem im-

molans Iouem appellauit. Et Cecropia regio ab eo nuncupatur.

2658	120	Ægyptiorũ 10, Acho-
2659	121	ris, annis 9.
2660	122	Ægyptiorũ, Deucalion

apud eos regnare orſus, qui circa Parnaſum morabantur.

2661 | 123 | Athenienſium, Muſicus Cucha & Nymphæ filius agnoſcitur.

Iudicium Neptuni & Mineruæ de cõtentione regionis apud Cecropem actum fuiſſe confingitur.

2662 | 124 | Annus 60 Moſis.

Chaldæi contra Phœnices dimicant.

2663	125	Annus 410 repromiſ-
2664	126	ſionis.
2665	127	Sicyoniorum 14, Ma-
2666	128	rathus, annis 20.
2667	129	Ægyptiorum 11, Cen-

chres, annis 16 regnauit.

2668 | 130 | Sicyoniorum, Io Iaſi filiæ mixtus eſt Iupiter, quæ in bouẽ (vt dicitur) conuerſa, Boſporus appellatur.

2669 | 131 | Ægyptiorum, in Æthiopia multæ peſtilentiæ locales (vt Plato commemorat) fuerunt.

2670	132	Sicyoniorũ, Cecrops in
2671	133	Eubœa Athenas quas &

Diacas, condidit, quam vrbẽ Cubeciorchomenõ appellauerunt. Anno 810 ante Vrbem conditam Amphitryon Athenis 3 à Cecrope regnauit: cuius temporibus aquarum illuuies maiorem partem populorũ Theſſaliæ abſumpſit ſub Phenone.

2672	134	Annus 70 Moſis.
2673	135	Annus 420 repromiſſ.
2674	136	Aſſyriorũ 16, Aſcades,
2675	137	annis 40. Ab Hellene,

Helleni Græci dicti: ab Acte, Attica.

2676	138	Sicyoniorũ, Corinthus
2677	139	condita, quæ priùs E-
2678	140	phyra vocabatur.
2679	141	
2680	142	Moſes in Sina mõte, di-
2681	143	uino fruitur aſpectu.
2682	144	Annus 80 Moſis.

Plaga 1. aquæ conuerſæ in ſanguinem.

Plaga

Plaga 2.ranarum.
Plaga 3.cnipum,genus culicum.
Plaga 4.muſcarum, ideſt cynomyiarum.
Plaga 5.armentorum,ideſt pecorum.
Plaga 6.vlcerum.
Plaga 7.grandinis.
Plaga 8.locuſtarum.
Plaga 9.tenebrarum.
Plaga 10.primogenitorum.

HAbitatio filiorũ Iſraël in Ægypto,fuit 430 annorum.Quibus impletis eadẽ die egreſſi ſunt de terra Ægypti, vt in Exodo legitur. Quos tamen annos, Chronographi ab anno 75 natiuitatis Abrahæ, quando terram repromiſſionis intrauit, computant: ſequentes editionem Septuaginta interpretum, quæ dicit: Habitatio autem filiorum Iſraël,qua habitauerunt in Ægypto,& in terra Chanaan,ipſi & patres eorum, anni 430. Quam neceſſariò ſequendam, & ipſa Hebraica veritas oſtendit quæ narrat, Caath filium Leui quem natum eſſe conſtat in terra Chanaan, vixiſſe annis 133, & filium eius Amram patrem Moſis 137 annorum, & ipſum Moſen fuiſſe 80 annorũ in egreſſione ex Ægypto. Quam nimirum horam, ſummam annorum conſtat 430 implere non poſſe. Quorum tranſlationẽ etiam ſanctus Paulus ſic confirmat: Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones,& ſemini eius. Non dicit, Et ſeminibus,quaſi in multis: ſed quaſi in vno, Et ſemini tuo, qui eſt CHRISTVS. Hoc autem dico, Teſtamentum confirmatum à Deo,quæ poſt 430 annos facta eſt Lex, non irritum facit, ad euacuandum promiſſiones patrum. Hæc Beda. Sicut igitur tranſlationem ſeptuaginta interpretũ propter damnum annorum quod carere non poſſumus, in hoc loco conſequimur: ſic Arphaxad 135 annorum genuiſſe Cainan,atque Cainan 130 genuiſſe Sale, Luca etiam teſte didicimus: quos annos carere non poſſumus, ſi Euangelicam veritatem veram eſſe credimus, ſeculique caput in decimoquinto calendis Aprilis fuiſſe;ſicut in Scriptura legimus.

MOSES.

MOſes autem, Amram filius & Iochuel, 80 annorum,eodem die quo Ægyptum egreſſus eſt populus, eduxit eum ex Ægypto, luna decimaquinta,poſt ann. 330 egreſſionis Abrahę de Charran in terram Chananeam, poſt aduentum Iacob in Ægyptum 205 tranſactis annis. Poſtquam autem 30 dierum annona azymorum panum farinæ fermentatæ defecit, quam ex Ægypto ſecum portauerunt: coturnices,Manna,& Aquam de petra,murmuranti populo tradidit Dominus. Ioſephus.Moſes autem poſt tres menſes egreſſionis venit ad montem Sina, & poſtquam ieiunando 40 diebus & 40 noctibus accepit Legem, conſtruxit Tabernaculum menſibus 7. Antequam ſacra conſecrarentur, aſtitit dominus Moſi, præcipiens Aaron in pontificem conſecrari, qui natu maior erat quàm Moſes: quo perfecto, cæteriſque ritè conſecratis atque ordinatis, menſe primo Niſan, ideſt Aprilis, anni ſecundi,prima die menſis, erexit Tabernaculum.

Patriarchæ autem duodecim nati ſunt in Meſopotamia, conditi ſunt in Ægypto: & egredientibus filiis Iſrael ex Ægypto, portantibus ſecũ poſiti ſunt omnes in Sichem, vt Hieronymus refert.

Anni mũdi,	*Anni egreſ.*	
2683	1	Annus 430 repromiſſionis. Hebræorum Moſes 80 annos agens, dux itineris ex Ægypto Hebræorum gentis efficitur: legem eis in eremo tradens,per annos 40. Argiuorum (ſecundum nonnullos) Io in Ægyptum profecta, & ibi Iſis nuncupata, quæ nupta poſtea Telegono Epaphũ genuit. Ægyptiorum 12, Acherres,annis 8.
2684	2	Ex hoc loco vſque ad Salomonem & ædificationem Templi, numerantur anni 480.
2685	3	Sicyoniorũ 15, Coronus, aliàs Echireus, annis quinquaginta quinque.
2686	4	Ægyptiorum, in Ægypto regnauit Helleconus.
2687	5	Primus apud Hebræos põtifex conſtitutus eſt Aaron, frater Moſis.Sicyoniorum,Apollinis Delij tẽplũ ab Eriſichthone fabricatum eſt.
2688	6	Argiuorum 8,Crotopus, annis 21.Athenienſium 2,Cranaus,annis nouem.
2689	7	Sicyoniorum, Hercules cognomento Doſenaus in Phœnice cla-

rus habetur: vnde ad noſtram vſque memoriam à Cappadocibus & Helienſibus Doſenaus dicitur.

Anni mūdi,	*Anni egreſ.*	
2690	8	Argiuorum, vitis inuēta à Dionyſio, ſed non Semeles filio.
2691	9	Ægyptiorum 13, Cherres, annis 15 regnauit.
2692	10	Hebræorum, Areopagos nomen Iudicio conſtitutum eſt.
2693	11	Argiuorum, Oris paſtoris filius, 7 ab Inacho, inuentus eſt.
2694	12	Argiuorum, Cranaus indigena, ex cuius filiæ nomine Atthidis, Attica vocata eſt.
2695	13	Sicyoniorum, in Creta regnauit Apteras, qui & vrbem condidit.
2696	14	Argiuorum, Deucalionis filius Dionyſius, verùm non ille Semeles filius, quum in Atticam perueniſſet, hoſpitio receptus à Semacho, filio eius capræ pellem largitus eſt.

Epaphus, filius Iouis, & Iouis templum condidit, cùm in ſecunda Ægypto regnaret.

2697	15	Athenienſium 3, Amphitryon, annis 10 regnauit.
2698	16	Argiuorum, Sthenelus
2699	17	paſtoris, de Argiuorū
2700	18	principib. quū Sthe-
2701	19	nelum Danaus ex-
2702	20	puliſſet, Argo tenuit,
2703	21	minoresq; eius perſe-
2704	22	uerarunt vſq; ad Ari-

ſtæum filium, Stheneli nepotem, poſtquā Pelopidæ imperium ſuſceperunt, primò regnante Atreo. Ægyptiorum, templum Delij conſtructum ab Eriſichthone filio Cecropis eſt.

2705	23	Lacedæmon cōdita eſt à Lacedemone Semeles filio.
2706	24	Ægyptiorum 14, Armais, qui & Danaus, annis 5. Anno ante Vrbem conditam 770, inter Danai filias quinquaginta, & Ægypti fratris eius ſimiliter filios quinquaginta, parricidia quadraginta nouem vna nocte commiſſa ſunt.
2707	25	Athenienſium 4, Eri-
2708	26	chthonius, annis 11.
2709	27	Argiuorum 9, Sthene-

lus, annis 11. Sicyoniorum Erichthonius Vulcani & Mineruæ filius, qui ab Homero Erechtheus vocatur, his regnantib. fuit.

Anni mūdi,	*Anni egreſ.*	
2710	28	Argiuorum, Arcas filius Iouis & Caliſtûs pelagus Indicorū Arcadiam nuncupauit.
2711	29	Ægyptiorū 15 Remeſ-
2712	30	ſes, qui & Ægyptus,
2713	31	annis 68.
2714	32	Ægyptus, quę priùs Ae-

ria dicebatur, ab Ægypto tunc ſibi regnāte nomen accepit.

2715	33	Aſſyriorum 17, Amyn-
2716	34	tas, annis 45. Atheni-

enſium, Dardanus condidit Dardaniam.

2717	35	Athenienſiū, poſt Sthe-
2718	36	nelum Argis regna-
2719	37	uit Gelanor, quem

quum Argide imperio pepuliſſent, regnū Dardano tradiderunt.

2720	38	Argiuorum 11, Dardanus annis quinquaginta. Ægyptiorum, Argos ſibi Danaus vendicauit, expulſus ab Ægypto, & eandem aquis mundare fecit.
2721	39	Aaron, ſacerdos in Lege primus, anno quadrageſimo egreſſionis ex Ægypto, ætatis ſuæ centeſimo vigeſimotertio, calendis Auguſti, vt Ioſephus perhibet, in Arabia, monte Abarim qui nunc Petrea dicitur, obiit; Eleazaro eius filio in locum ſubrogato.
2722	40	Moſes quum 40 annorum in Ægypto, 40 in Madian, 40 minus 30 diebus in eremo præeſſet populo, anno 120 in monte Abarim circa Hiericho ad Iordanem, vbi nunc eſt ciuitas Abilal, obiit: ſepultuſque eſt à Domino in valle Moab, quæ eſt in Arabia. Euſebius dicit, quinque libros Moſi continere geſta annorum trium millium ſeptingentorum triginta, iuxta ſeptuaginta ſeniorum interpretationem. Quot verò annos huius temporis Hebraica veritas contineat, Ioſephus in primo libro contra Appionem grammaticum ita dicit: Neq; igitur innumera apud nos habentur volumina inter ſe inuicem diſcordantia, ſed duo tātùm & viginti ſunt libri, qui omnium tēporum ſeriem continent, qui iuſtè credūtur diuinitus inſpirati: ex quibus, quinque libri ſunt Moſis, qui continent leges & ſucceſſionis humanæ proſapiam, vſque ad ipſius Moſis terminum protendentes, qui paulo minus ad tria millia annorum continentiam gerunt. Inde à morte

morte Mosis ad Artaxerxem regem Persarum qui fuit post Xerxem, Prophetæ in duodecim libris, quæ secundum eos gesta sunt, conscripserunt. Hæc Beda.

IOSVE.

IOsue per annos viginti sex regit populum, Iosepho teste. Nam de annis ducatus ipsius sancta Scriptura tacet.

Anni mūdi,	*Anni Iosuæ,*	
2723	1	Anno primo ducatus

sui, decima die primi mensis, Iosue populum, patefacto Iordanis alueo retrorsum conuerso, in terram repromissionis induxit: & supra lapides duodecim à singulis ducibus de profundo Iordanis adductos, pascha immolauerunt.

2724	2	Tunc manna, cibus vi-

delicet 40 annorum defecit: & Eleazarus post Aaron pontifex factus, primus annus Iosue (velut Eusebius perhibet in suis Chronicis) principium erat quinquagesimi primi Iubilei secundum Hebræos, id est, anni 2500 erant ab initio mundi cōpleti, singulis Iubileorum ordinibus per quinquagenos annos supputatis, id est, ad 50 annum Abrahæ 2000, & inde ad Iosue 500. Quum autē computantur 1156 ad diluuium, & à diluuio ad Abrahā 292 anni, qui 75 erat annorum quando promissionem Dei accepit; promissionis anni 440, ducatus Mosis anni 40, qui sunt omnes 2423: desunt 7 anni de 2500 annis, id est 3 anni ab Adam ad annū 50 Abrahæ, & 4 inde vsque ad Iosue.

2725	3	Atheniensiū, Erichtho-

nius primus quadrigam iunxit in Græcia, erat quippe apud alias nationes.

2726	4	Ægyptiorum, Danaus
2727	5	per 50 filias, 50 filios
2728	6	Ægypti interfecit, e-
2729	7	uadente solo Lynceo
2730	8	qui post eum regna-
2731	9	uit. Neque verò mul-

titudo filiorum incredibile videri debet in barbaris, quum iam innumerabiles haberent concubinas.

2732	10	Iosue successor Mosis,

terram Palæstinarum Iudęæ genti sorte distribuit. Atheniensium, in Creta regnauit Mapis.

2733	11	Busiris & Libyæ filiæ fi-
2734	12	lius apud vicinalia ty-

Anni mūdi,	*Anni Iosuæ,*	
2735	13	rannidē exercet, trāſ-
2736	14	euntes hospites crude-
2737	15	li scelere interfecit.
2738	16	Sicyoniorū 16, Corax,
2739	17	annis 30.
2740	18	
2741	19	Ægyptiorū Phœnix &
2742	20	Cadmus de Thebis
2743	21	Ægyptiorum insula
2744	22	profecti, apud Tyrum

& Sidonem regnauerunt.

2745	23	Atheniensium templū
2746	24	incensum.
2747	25	Ægyptiorum, Europæ

filiæ Phœnicis mixtus est Iupiter, quam postea Asterius Cretensium rex vxorem accipiens, Minoem, Rhadamanthum & Sarpedonem ex ea procreauit.

2748	26	Athenienses in Creta.

Post mortē Iosuæ seruierunt filij Israël regi Mesopotamiæ Chusanrasathaim, 9 annis: qui anni iungūtur temporibus Othoniel, secundum Iudæorum traditiones.

OTHONIEL.

IVdæorū primus iudex in Israël Othoniel, de tribu Iuda, Domino iubente, constituitur per annos 40.

Anni mūdi,	*Anni Oth.*	
2749	1	
2750	2	Apud Hebræos pontifi-
2751	3	catum suscepit Phi-
2752	4	nees, filius Eleazar.
2753	5	
2754	6	
2755	7	
2756	8	
2757	9	Atheniensium 5, Pan-
2758	10	dion, annis 40. Pandiō

filius Erichthonij, cuius filiæ Progne & Philomela.

2759	11	Assyriorum 18, Belo-

chus, annis 25 regnauit.

2760	12	Argiuorum, apud Ar-
2761	13	gos sacerdotio functa

est Hypermnestra Danai filia. Rhadamāthus & Sarpedon reges Lyciorum.

2762	14	Ægyptiorum, Cadmus
2763	15	regnauit Thebis, ex
2764	16	cuius filia Semele na-
2765	17	tus est Dionysus, id est

Liber pater: ſub quo & Linus Thebæus muſicus fuit.

Anni mūdi,	*Anni Oth.*	
2767	19	Athenienſiū, Melus,&
2768	20	Paphus,& Thaſus,&

Calliſta vrbes conditæ.

2769	21	Sicyoniorum 17,Epo-
2770	22	peus annis 35. Argi-
2771	23	uorum 11, Lynceus,

annis quadragintauno regnauit. Ægyptiorum, Bithynia condita à Phœnice, quæ primùm Mariandyna vocabatur.

2772	24	Athenienſium, Linus
2773	25	Thebæus, Zethus &

Amphion,in muſica arte clarent.

2774	26	Ægyptiorū, Ida & Da-
2775	27	ctylus his temporibus

erant,qui ferrum repererunt.

2776	28	Athenienſiū, Amphion
2777	29	& Zethus Thebis re-
2778	30	Ægyptiorū 16, (gnant.
2779	31	Amenophis annis 40.

Athenienſium,in Dardania regnauit Erichthonius filius Dardani.

2780	32	Ægyptiorum,ea quę de
2781	33	Demetra,quam aiunt
2782	34	eſſe Iſidem, & Danae,
2783	35	ex qua Perſeus naſci-

tur (veluti dicitur) his ſunt geſta temporibus.

2784	36	Aſſyriorū 19. Bellopa-
2785	37	res, annis 30. Atheni-
2786	38	enſium, Ephyra,quæ
2787	39	nunc Corinthus vo-
2788	40	catur,à Siſipho condi-

ta. Catina condita à Siſide in Sicilia.

¶ Mortuo autem Othoniel ſeruiuit Iſraël Egloni,regi Moab,annis 18.qui deputantur Aod,iuxta traditiones Iudæorum.

AOD.

HEbræorum Aod filius Gera, de tribu Beniamin, annis ſeptuaginta, qui vtraque manu vtebatur pro dextera.

Anni mūdi,	*Anni Aod,*	
2789	1	
2790	2	Ægyptiorum, Eleuſine
2791	3	Celeus regnauit, coæ-
2792	4	uus Triptolemi,quem
2793	5	Philochorus ait,longa
2794	6	naui ad vrbes accedē-
2795	7	tē diſtribuiſſe frumen-

ta, & ob id dediſſe ſuſpicionem, quòd nauis eius ſerpens pinnatus fuerit. Eſt figura quæ poſſit recipi. Erechtheus 6 Athenienſium annis 50. Fabula Proſerpinæ quam rapuit Aidoneus, ideſt Orcus, rex Moloſſorum, cuius canis ingentis magnitudinis Cerberus nomine Pirithoum deuorauit, qui ad raptum vxoris cum Theſeo venerat: quem & ipſum iam in mortis periculo conſtitutum, adueniens Hercules liberauit: & ob id quaſi ab inferis receptus dicitur, ſcribit Philochorus in Atthidis libro ſecundo.

Anni mūdi,	*Anni Aod,*	
2796	8	Athenienſium, Diony-
2797	9	ſus, qui Latinè Liber
2798	10	pater dicitur, naſcitur
2799	11	ex Semele. Erechthei
2800	12	filiā Orithyiam Bore-
2801	13	as Aſtrei filius Thrax
2802	14	rapuit, quem fabula
2803	15	ventum fuiſſe confin-
2804	16	git. Sub hoc & myſte-
2805	17	ria cœperunt, ea quæ
2806	18	de Perſeo dicūtur. Se-

cundū quorundam opinionem hac ætate Phrixus cum Helle ſua ſorore fugiens inſidias nouercales, viſus eſt per aërem vehi ab ariete velleris aurei. Fuit autem nauis etiam parata fugienti, cuius inſigne Aries erat. Porrò Palęphatus affirmat, Arietem vocatum per quem liberatus ſit.

2807	19	Sicyoniorum 18, La-
2808	20	medon, annis 40.
2809	21	
2810	22	Argiuorum 12, Abas,
2811	23	annis 23.
2812	24	Thebis expulſo Cad-
2813	25	mo, Amphion & Ze-

thus regnauerunt.

2814	26	Aſſyriorum 20,Lampri
2815	27	des,annis 32.
2816	28	
2817	29	Ægyptiorum 19 dyna-

ſtia,quorum primus Zethus,annis 55.

2818	30	Athenienſium, ea quæ
2819	31	de Procne & Philome
2820	32	la dicuntur, tūc erant.
2821	33	
2822	34	Ægyptiorum bellum
2823	35	quod ſub Eumolpo fuit.
2824	36	Athenienſium,Melam-
2825	37	pus agnoſcitur.
2826	38	

Anni mũdi,	Anni Aod,	
2827	39	In Dardania regnauit
2828	40	Tros, à quo Troiani

ncupantur.

2829	41	Ægyptiorum, apud Py-
2830	42	thiũ vates primò Phe-
2831	43	monoë hexametris
2832	44	verſibus futura ceci-

ſſe narratur.

2833	45	Argiuorum 13, Prœtus,

nnis [illegible]gnauit.

283[illegible]	46	Athenienſium, Phrygas
2835	47	rexit Tantalus, q̃ priùs
2836	48	vocabãtur Mygdones.
2837	49	Ægyptiorum, ob ra-
2838	50	ptum Ganymedis etiã

'antalo bellum exortum eſt, vt ſcribit hanocles poëta. Fruſtra igitur Iouis fa-ıla, & raptrix aquila confingitur.

2839	51	Athenienſium, Tityus

onuixit Tantalo, & Tityoni Latona ma-r Apollinis, qui cum Hercule ſeruiuit dmeto.

2840	52	Ea quæ de Phrixo &
2841	53	Melicerta dicũtur: ſub

uo celebrata ſunt Iſthmia.

2842	54	Erechthei frater Per-
2843	55	ſeus aduerſum Perſas

imicauit, Gorgonæ meretricis capite eſecto: quæ propter eximiam pulchritu-inem ita expetitores ſuos mentis impo-s reddebat, vt vertere eos putaretur in la-ides. Didymus ſcribit in peregrina hiſto-ia, & etiam præbet ſcriptorem eius.

2844	56	Sicyoniorũ 19, Sicyon,
2845	57	annis 45.
2846	58	Aſſyriorum 21, Soſares,
2847	59	annis viginti regnauit.
2848	60	Athenienſium 7, Ce-
2849	61	crops 2, annis quadra-

ginta regnauit.

2850	62	Argiuorum 14, Acriſi-
2851	63	us, annis 31.
2852	64	Pegaſus equus velociſ-
2853	65	ſimus cuiuſdam mu-
2854	66	lieris, ſiue (vt Palępha-
2855	67	tus affirmat) Bellero-

phontis, nauis quondam fuit.

2856	68	Athenienſium, Cyrene
2857	69	ciuitas condita eſt in
2858	70	Libya.
2859	71	Athenienſium, Ion vir
2860	72	fortis: ex ſuo vocabulo

Iones Athenienſes dicti.

Anni mũdi,	Anni Aod,	
2861	73	Ægyptiorũ, Dionyſus,
2862	74	qui & Liber pater, ad-
2863	75	uerſus Indos dimicãs

Nyſam vrbem iuxta Indum flumen condidit.

2864	76	Geſta Perſei.
2865	77	
2866	78	Aſſyriorũ 22, Lampares

annis triginta regnauit.

2867	79	Secundum quoſdam,

Thebis regnauit Cadmus.

2868	80	Athenienſium, Pelops.

Peloponneſum primus regnans, Olympiis quoque præfuit, qui poſtea aduerſus Ilium arma corripiens, ſuperatur à Dardano.

¶ Poſt Aod, oppreſſit filios Iſraël Iabin rex Chanaan per viginti annos, qui regnabat in Aſor: hi autem anni deputãtur Deboræ & Barac, ſecundum Iudęorum traditiones.

DEBORA.

HEbręorum Debora, prophetiſſa de tribu Ephraim, cum Barac de tribu Nephthalim, annis 40.

Hieronymus Deboram inter duces numerat cum Barac, quem arbitratur Deboræ filium; quæ & Apis nomen accepit, ſcripturarum floribus paſta.

Anni mũdi,	Anni Deb.	
2869	1	
2870	2	Ægyptiorum 20, Ram-
2871	3	ſes, annis 66.
2872	4	
2873	5	Athenienſium, Europa
2874	6	à Cretenſibus rapta

eſt, cuius fuit inſigne Taurus.

2875	7	Ægyptiorum, ea quæ de

Spartis memorantur, quos Palęphatus ſcribit, quum proximarum eſſent regionum, aduerſus Cadmum ſubitò conſtitiſſe; & propter repentinos quaſi de terra cõtractus, & ex omni parte conflictus, Spartos vocatos.

2876	8	Saturnus filius Iani, re-
2877	9	gnauit in Italia.
2878	10	
2879	11	
2880	12	
2881	13	Argiuorum reges defe-

cerunt, qui imperauerunt annis 544

vſque ad Pelopem,qui regnauit annis 59. & in Mycenas imperio tranſlato, poſt Acriſium regnauit Euryſtheus filius Stheneli,annis 45.

Anni mūdi,	*Anni Deb.*	
2882	14	Atheniēſium,Midas regnauit in Phrygia. Iliū,
2883	15	

ab Ilo condita.

2884	16	Athenienſium 8, Pandion,annis 25 regnauit. Ægyptiorum, Per-
2885	17	
2886	18	

ſeus,Acriſio non ſponte interfecto,imperauit Argis.

2887	19	Athenienſium, poſt Acriſiū in Mycenas Ar-
2888	20	

giuorum imperio tranſlato, hi reges fuerunt: Perſeus, Sthenelus, Euryſtheus, Atreus, Thyeſtes, Agamemnon, Ægiſthus, Oreſtes,& Tiſamenus, & Pēthilus, & Cometes, vſque ad Heraclidarum deſcenſum. Ægyptiorum, Quidam his temporibus vēdicant geſta Liberi patris,& ea quæ de Indis, Lycurgo, Actæone & Pentheo memorantur, quomodo aduerſum Perſen conſiſtens occidatur in prælio: ait Dinarchus poëta,non rhetor. Qui autem voluerit, poteſt inſpicere ipſius Liberi patris apud Delphos ſepulchrum, iuxta Apollinem aureum. Pingitur verò Liber muliebri & delicato corpore, propter mulieres in ſuo exercitu militantes. Nam pariter ad arma viris fœminas alligabat, vt Philochorus loquitur.

2889	21	Sicyoniorum 20, Polybus, annis 20. Laiis
2890	22	

Chryſippus tenuit regnum.

2891	23	Templum in Eleuſina
2892	24	ædificatum eſt.
2893	25	
2894	26	
2895	27	
2896	28	Aſſyriorum 23,Pannias
2897	29	annis 45.
2898	30	
2899	31	
2900	32	
2901	33	
2902	34	Europa Agenoris filia
2903	35	(vt in quibuſdam legimus) rapitur, quod his
2904	36	congruit quæ de Mi-
2905	37	

noë dicuntur.

2906	38	Miletum condita.
2907	39	
2908	40	Ægyptiorum, Philammon Delphius nobilis habetur, qui primus apud Pythium chorū conſtituit. Pandion fugit à Metionidis paſſus inſidias.

¶ Poſt Deboram ſeruiuit Iſrael Madianitis & Amalecitis, annis 8, qui anni Gedeon deputantur ſecundum Iudæorum traditionem.

Gedeon.

Hebręorum, Gedeon de trib. Manaſſe,iudex annis 40.

Anni mūdi,	*Anni Ged.*	
2909	1	Athenienſiū,de Cadmo
2910	2	& Spartis hîc incidunt.
2911	3	Athenienſium 9,Ægeus

Pandionis filius,annis 28.

2912	4	Tyrus cōdita ante tem-
2913	5	plum Salomonis,annis
2914	6	240, vt ſcribit Ioſeph⁹
2915	7	in tertio libro Antiqui-
2916	8	tatum. Ægyptiorū, ea
2917	9	quę de Dædalo fabulis

feruntur,quòd viſus eſt ſimulachra fecisſe mouentia: primus enim omnium pedes ſtatuarum à ſe inuicem ſeparauit, aliis coniunctim eos fabricantibus: Palæphatus memorat. Necnon quomodo cum filio Icaro nauigio fugerit,& propter inueſtigabilem fugam euolaſſe pennis æſtimatus ſit.

2918	10	Athenienſium, Atreus & Thyeſtes poſt Pelopen Pelopōneſi imperium diuiſerunt.
2919	11	Athenienſiū, Argonau-
2920	12	tarum nauigatio.
2921	13	
2922	14	
2923	15	
2924	16	Atheniēſium, Orpheus
2925	17	Thrax clarus habetur,

cuius diſcipulus fuit Muſæus filius Eumolpi.

2926	18	Ægyptiorū, Linus ma-
2927	19	giſter Herculis, omni-
2928	20	bus efficitur notus. Ea

quæ de ipſo memorantur in Lemno.

2929	21	Sicyoniorum 21, Ianiſcus,alias Inachus,annis 42. Atheniēſium, Mycenis regnauit Euryſtheus annis 43. Faunus filius Pici regnauit in Italia.
2930	22	Ægyptiorum,ea quæ de

Anni mūdi,	Anni Ged.	
2931	23	Sphynge, de Oedipo-

le,& Argonautis dicuntur,in quibus fuerunt Hercules, Asclepius, Castor, & Pollux. Si autem inter Argonautas fuerunt Castor & Pollux,quomodo potest eorum oror Helena credi, quæ post multos anos virgo rapitur à Theseo.Sphingem verò scribit Palæphatus, vxorem Cadmi ropter zelum Harmoniæ à viro recedētem,contra Cadmum iniisse certamen.

2932	24	Mycenarum, Atreus &
2933	25	Thyestes annis 65.
2934	26	
2935	27	
2936	28	
2937	29	
2938	30	
2939	31	Ægyptiorum 21, Ame-
2940	32	nophis 3, annis 40.
2941	33	Assyriorum 24, Sosar-
2942	34	mus, annis 18. Minos
2943	35	mare obtinuit,& Cre-
2944	36	tensibus leges dedit, vt

Parrhadius memorat: quod Plato falsum esse conuincit. Ægyptiorum Hercules cum summo certamine Antæum interfecit, Ilium vastat. Dicitur autem Antæus, erræ filius, quia solorum palestricæ artis certaminum quæ in terra exercerentur, cientissimus erat:& ob id videbatur à terra matre adiuuari. Hydram autem callidissimam fuisse sophistriam, asserit Plato.

2945	37	Atheniensium, Thami-
2946	38	ris, Ammonis filius, in
2947	39	signis habetur.
2948	40	Gedeon filius Ioas obiit

senex, & sepultus est in sepulchro patris sui in Ephrata, 104 anno.

ABIMELECH.

HEbræorum Abimelech, annis 3, filius Gedeonis, qui regnabat in Sichē, & occidit 70 fratres suos, excepto Ioatha.

Anni mūdi,	Anni Abim.	
2949	1	
2950	2	Atheniensium, bellum
2951	3	Lapitharum & Cen-

taurorum,quos scribit Palęphatus in libro primo de incredibilibus, fuisse equites Thessalorum septem,qui aduersum Thebas pugnauerunt.

THOLA.

HEbræorum Thola annis 23, filius Phua patrui Abimelech, vir de Issachar, qui habitabat in Samir montis Ephraim.

Anni mūdi,	Anni Thol.	
2952	1	
2953	2	Priamus regnauit post
2954	3	Laomedontem.
2955	4	Medea Cholcensis ab
2956	5	Aeta discedit.
2957	6	
2958	7	Androgeus Athenis do

lo interficitur.

2959	8	Atheniensium 10, The-

seus, annis 30. Ea quæ de Minotauro dicuntur,quem Philochorus in secundo libro Athidis scribit, magistratum Minois fuisse Taurum nomine,inhumanum atq; crudelem: et quia Minos super mortem Androgei agonē statuerat, præmij nomine pueros Atticos largiens, & ille fortissimus vniuersos in contentione superabat: tandem factum est,vt à Theseo in palęstra vinceretur: ob quod Athenienses pueri à tributaria pœna liberati sunt, sicut ipsos quoq; Gnosios referre testatur.

2960	9	Assyriorū 25, Mitræus,
2961	10	annis 27. Theseus He
2962	11	lenam rapuit, quam
2963	12	rursus fratres ceperūt,
2964	13	capta matre Thesei, eo

peregre profecto.

2965	14	Atheniensium, These-
2966	15	us cùm Athenienses
2967	16	priùs per regionē di-
2968	17	spersos in vnam ciui-
2969	18	tatem congregasset,
2970	19	ignomiosè eiectus est,

per signa testarum tādem legem ipse primus constituens.

2971	20	Sicyoniorum 22, Phæ-
2972	21	stus, annis 8.
2973	22	
2974	23	

IAIR.

HEbræorum Iair, ex tribu Manasse, annis 22.

Anni mūdi,	Anni Iair,
2975	1

Anni mũdi,	*Anni Iair,*	
2976	2	
2977	3	Hoc tempore Carthaginem conditam dicũt.
2978	4	
2979	5	Sicyoniorum 24, Adrastus, annis 4.
2980	6	
2981	7	Ægyptiorum 22, Am-

menemes, annis 26 regnauit.

2982	8	Atheniensium, Hercules agonem Olympia-
2983	9	

cum constituit, à quo vsque ad primam Olympiadem supputantur anni 430.

2984	10	Sicyoniorum 23, Hippolytus aliàs Polyphides an. 31. Atheniensiũ,
2985	11	
2986	12	

Theseus Athenas profugus dereliquit.

2987	13	Atheniensium, bellum

Amazonum contra Thebas.

2988	14	Assyriorum 26, Tautanes, annis 35. Sub Tautane rege Assyriorum,
2989	15	
2990	16	

Troia capta est. Latinus Fauni filius in Italia, annis 32: à quo Latini appellati: cuius 25 anno capta est Troia.

2991	17	Atheniensiũ 11, Mne-

stheus, annis 23. Ægyptiorum, Minos in Sicilia aduersus Dædalum arma corripiens, à filiabus Cocali occiditur.

2992	18	Atheniensium, Atreus Argis regnauit.
2993	19	
2994	20	
2995	21	Atheniensium, Phædra Hippolytum amat. Æ-
2996	22	

gyptiorum, Hercules in Libya occidit Antæum.

¶ Post Iair, Philistiim & Ammonitæ deprimunt Israël per annos 18: qui anni cum temporibus posterorum copulantur secundum Iudæorum traditiones.

IEPHTHE.

HEbræorũ Iephthe Galaadites, ex tribu Gad, annis sex, iudicat populum. Requiescit in sua ciuitate Galaad, quæ est in dimidia tribu Manasse. Iephthe ait in libro Iudicum, ab ætate Mosis vsque ad seipsum supputari annos 300.

Anni mũdi,	*Anni Iepht.*	
2997	1	
2998	2	Menelaus regnauit in Lacedæmone.
2999	3	

Anni mũdi,	*Anni Iepht.*	
3000	4	Tertius millenarius mũ-

di. Mycenarum, Mycenis imperat Agamemnon annis 25: cuius regni 18 capta est Troia. Ægyptiorum, Hercules in morbum incidens pestilentem, ob remedium dolorum eiecit se in flammas: & sic morte finitus anno ætatis 52: quidam autem 30 anno eum periisse scribunt.

3001	5	Atheniensium interfectorum posteri qui vo-
3002	6	

cantur Epigoni, aduersum Thebas bellum mouent.

HESEBON.

HEbræorum, Hesebõ de tribu Iuda, iudicauit populum annis 7.

Anni mũdi,	*Anni Hes.*	
3003	1	
3004	2	Alexander Helenam rapuit, & Troianum bel-
3005	3	

lum decennale surrexit. Causa mali, quòd trium mulierum de pulchritudine certantium præmium fuit: vna earum Helenam pastori iudici pollicente.

3006	4	Ægyptiorum, Thuoris, annis 7 regnauit.
3007	5	
3008	6	Ægyptiorum, Memnon & Amazones Priamo
3009	7	

tulerunt subsidium.

ACHIALON.

HEbræorum, Achialon Zabulonites, annis 10: quem septuaginta interpretes non numerant. Et ideo Eusebius Iosuę, Samueli, & Sauli, quorum annos scriptura tacet, plus quàm in Iosepho legitur, dat, vt ab egressu Israël vsque ad templum Salomonis secundum Scripturam annos 480 haberet.

LABDON.

HEbræorum, Labdon de tribu Ephraim, annis 8.

Anni mũdi,	*Anni Lab.*	
3010	1	Ægyptiorũ, Mopsus regnauit in Sicilia, à quo
3011	2	

Mopsicrenæ & Mopsistiæ.

3012	3	Troia capta. A captiui-

tate Troiæ vsque ad primam Olympiadem, fiunt anni 406. Colligitur omne tẽpus

ous vſque in præſentem diem: ſecundum Aſſyrios, à 44 anno regni Nini, anni 835: ſecundum Hebræos, à primo anno natiuitatis Abrahæ, anni 835: ſecundum Sicyonios, à 22 anno Europis, ſimiliter anni 835: à natiuitate verò Moſis, anni 410. A primo itaque anno Cecropis [qui primus apud Atticam regnauit] vſque ad captiuitatem Troiæ, & vſque ad 23 annum Mnesthei, cuius Homerus meminit, cō-putantur anni 385. Ab anno verò 35 ætatis Moſis, fiunt anni 375, ſecundum Hebræos, vſque in 3 annum Labdonis, in quo capta eſt Troia. Ab egreſſu Iſraël ex Egypto, eodem annumerato 340. Athenienſium, Mnestheus moritur in Melo, egrediens à Troia: poſt quem Athenis regnauit Demophoon [12 rex Athenienſium, annis 33.]

Thuoris rex Ægypti, ab Homero Polybius vocatur, maritus Caſſandræ: cuius meminit in Odyſſea dicens, poſt Troiæ captiuitatem, Menelaum & Helenam ad eum diuertiſſe. Eſt autem in Aſia oppidum Troianorum, vbi eſt arx quæ Ilium dicitur, in qua regnauit Æneas. Curtexerunt autem reges Græcorum aduerſus Æneam cum multo exercitu, corruitq; illic multus populus Troianorum. Fugit itaque Æneas, & recluſit ſe in ciuitate annis decem. In ipſa enim ciuitate, fuit Æneas tyrannus in Italia, loca regens ad pugnandum: alij quoque ex principibus, Priamus videlicet & Antenor, cum reliquo exercitu Troianorum, cum 12000 abſceſſerunt. Poſt 3 annum captiuitatis Troiæ, ſiue (vt quidam volunt) poſt annum 8 regnauit Æneas annis 3. Ante Æneam Ianus, Saturnus, Picus, Faunus, Latinus, in Italia regnauerant annis circiter 150. qui tunc Latini, poſtea Romani nuncupati ſunt. Ægyptiorum, de tertio tomo Manethonis Ægyptij, 20 dynaſtia Diapolitanorum.

Anni mūdi,	*Anni Lab.*	
3013	4	Carmētis nympha La-
3014	5	tinas literas repperit.
3015	6	Sicyoniorum 25, Lace-
3016	7	ſtates, aliàs Pelaſgus,
3017	8	annis viginti. Hic Æ-

neas regnauit in Italia annis ſaltem tribus.

Poſt Labdon, Hebræi in ditionem rediguntur alienigenæ, annis 40, qui anni copulantur temporibus Iudicum poſteriorum, ſecundum Iudæorum traditiones. Ioſephus hiſtoriographus Iudæorum, ſic: Ioſue 110 anno ætatis ſuæ, id eſt cum Moſe 40, & poſt eum 76 annorum obiit. Poſt Ioſue populus Iudæorum per annos 18 ſine principe fuit. Poſt hoc propter epulas & libidinem iratus eſt Dominus eis, ita vt inuicem Beniamini præter 600 ab Iſraëlitis ſint deleti, & Chuſamraſataim regi Aſſyriorum per annos 8 ſeruirent, poſt quos ita liberati ſunt. Cenez de tribu Iuda, vir fortis & prudens, reſponſo à Deo dato ei, ne deſpiceret Hebræos in tali miſeria, priùs Chuſamraſataim caſtra diripuit. Quum verò plures ad pugnæ aleā ſubeundam accederent, quòd prima eis impreſſio non infeliciter ſucceſſiſſet, manus cum Aſſyriis conſerunt: eosq; planè profligatos Euphratem traiicere coëgerunt. Cenez igitur quum hoc feciſſet, principatus honorem accepit per quadraginta annos. Quo mortuo, ſeruierunt filij Iſraël in omni malo regi Egloni Moabitarum, ponenti regnum ſuum in Hiericho per annos 18. Et iterum ſic liberati ſunt. Aod filius Gera de tribu Beniamin, habitans in Hiericho, & amicus Egloni factus, & placans eum muneribus, vt inter charos circa Regem eſſet; aliquando cum duobus famulis fert regi munera, gladio in dextro femore ligato. Quùm poſt prandium æſtate regis cuſtodes dormiebant, famulis verò ſolis præſentibus tunc quaſi à ſecreto, iuſſu regis abeuntibus: Aod exiuit ad regem, & gladium in corde eius fixit, & relinquens gladium & ianuam clauſam, exiuit, & latenter abiens in Hiericho indicauit. Hebræi verò citò tubis canentibus, decem millia occiderunt. Aod igitur ob hanc cauſam principatu honoratus eſt à plebe, quem tenuit per annos 80.

Poſt hunc Samgar filius Anath electus ad principatum, primo anno obiit. Poſtea propter iram Dei & tranſgreſſionem Legis ſeruierunt Iabin regi Chananæorum, habenti armatorum 3000 equitum, & 12000 curruum, & Siſaræ principi huius militiæ, per annos 21. De cætero, temperantes à malis, rogauerunt Deboram prophetiſſam, vt Deum rogaret pro eis. Deus verò per eam Baracum elegit de tribu Nephthalim, qui noluit inire bellum ſine Debora, ea eligente 10000 ad bellum. Tunc illa ei dixit,

Tu concedis mulieri quod Deus tibi dedit: ſed & ego non recuſo. Tunc cum victoria belli Siſara occiſus eſt, alióque bello rex Iabin, qui duo principatum per annos 40 tenuerunt. Quibus eodem tempore abeuntibus, ſeruierunt Madianitis annis ſeptem. Sed tunc conuerſi à malis orabant Deum, vt eos liberaret. Tunc Gedeoni filio Ioas paucos manipulos, non in area propter hoſtes, ſed in torculari tenenti apparuit Deus in forma iuuẽculi, ei præcipiens, vt liberaret Iſraël. Quo verò recuſante, propter paucitatem tribus ſuæ, ſuámq; pueritiam, Dominus, quod deerat, impleturum ſe dicebat, & victoriam per eum daturum Iſraëli. Iſraël autem audiens viſitationem Domini, citò ad certamẽ adeptus eſt 100000 virorũ, & duos reges Oreb & Zeb cum 18000 occiderunt. Gedeon verò principatum nolẽs, coactus tenuit per quadraginta annos. Abimelech iudicauit populũ 3 annis: Thola 23, & Iair 22. Poſt Iair delinquentibus filiis Iſraël, ꝓuocauerunt irã Dei, tranſgredientes legẽ. Concluſit autem illos Deus in manibus inimicorum ſuorum, & ſeruierunt Amalecitis & Palæſtinis per annos 18. Sed tunc conuertẽtes & ſacrificia celebrantes, Ammonitiſque caſtrametantibus ſuper eos, non habẽtes ducẽ, rogauerunt Iephthem, qui fuit potens ad exercitum diſpenſandum, promittentes ei ducatum. Tunc Iephthe per legatos regem Ammonitarũ de occupata regione accuſabat. Ille verò rex egreſſum Iſraël de Ægypto ad poſſidendam hæreditatem Amorræorum patrum ſuorum accuſabat. Reſpõdit Iephthe, eos ob Amorræam regionem maiores ſuos nullo iuſto prætextu accuſare: ſed potius ipſos gratias illis Ammoniticæ regionis nomine debere, quæ relicta illis ſit, cùm & ipſa a Moſe poſſet adimi. Excedere ipſos ſua regione iubet, quam poſt annos CCC Dei auxilio Iſraëlitæ reparauerint: & ideo ſe ipſos oppugnaturum dixit. Qui quum voueret, vt quicquid ſibi obuiam foret poſt victoriam belli, immolaret Deo: filiam ſuam, ſic contingebat, vt immolaret. Iephthe annis ſeptem, Abeſan annis ſeptem, Achialon decem, & Labdon octo. Quo mortuo ſeruiuit Iſraël Philiſtinis per 40 annos: a qua ſeruitute ſic liberati. Angelus domini ſimilis iuueni apparuit Manuæ de tribu Dan, promittẽs ei optimum fortemque filium, & Philiſtinos prementem: præcipitque angelus, ne coma eius abſcinderetur, & non niſi aquam biberet: qui naſcens, Samſon, ideſt robuſtus, nominatus. Samſon ergo 20 annis iudicabat populũ. *Hæc Ioſephus.* Si igitur per interualla regni inter Iudices filij Iſraël alienigenis ſeruierũt, ſicut Ioſephus perhibet: damnũ annorum 167 inter Moſen & Samſon habetur. Cauſa exempli, Si poſt Iair oppreſſi ſunt filij Iſraëlitæ per annos 18, ſicut legitur, quamuis in fine vitæ Iephthe Iſraëlitas liberaret cum ipſo, niſi ſex non regnauit annis: tamen 12 annorum damnum inter mortem Iair & mortem Iephthæ poterit inueniri. Damnum autem annorum 18 poſt mortem Iair vſque ad Iephthæ pronunciauit 299.

SAMSON.

SAmſon de tribu Dan, annis 20 iudicauit populum. Samſon fortiſſimus omnium fuit, ita vt a quibuſdam facta eius geſtis Herculis comparentur.

Anni mũdi,	*Anni Samſ.*	
3018	1	Latinorũ 2, poſt Ænc-
3019	2	am, Aſcanius, annis

trigintaſeptem. Argiuorum, Mycenis regnauit Ægiſthus. Lydij mare obtinuerunt.

3020	3	Mycenarum, poſt necẽ
3021	4	Ægiſthi, Oreſtes re-

gnauit annis 15. Aſſyriorum 27, Teuteus annis 40. Ægyptiorũ, ea quæ de Vlyſſe fabulæ ferunt, quomodo docuerit Tyrrhenorum Scyllam fugere, ſpoliare hoſpites ſolitam: ſcribit Palæphatus in libro primo incredibilium: Sirenas quoque fuiſſe meretrices, quæ deciperent nauigantes.

3022	5	Latinorum, Aſcanius,
3023	6	Æneæ Albam vrbem
3024	7	condidit.
3025	8	Latinorum, Aſcanius
3026	9	derelicto nouercæ ſuę
3027	10	regno Lauinij, Albam
3028	11	longam condidit: &
3029	12	Syluium Poſthumum
3030	13	fratrem ſuum, Æneæ
3031	14	ex Lauinia filiũ, ſumma
3032	15	pietate educauit.
3033	16	
3034	17	
3035	18	Sicyoniorum 24, Zeu-

xippus, annis 31. Quidam ad huius memoriam conſeruandam balneas Byzantinorũ multo pòſt tẽpore appellatas putant.

3036

Anni mūdi,	Anni Sāſon.	
3036	19	Ægyptiorum, Pyrrhus

Delphis in tēplo Apollinis ab Oreſte occiditur, proditione ſacerdotis Macherei. Quo tempore quidam Homerum fuiſſe dicunt.

| 3037 | 20 | Samſon filius Manuæ obiit, & requieſcit in ſepulchro patris ſui, Eſthaol, in tribu Iuda.

¶ Hucuſque liber Iudicum annos 299 numerat; Iudices 12. Othoniel primò apud Hebræos: poſt Samſon præfuit Iſraëli Emegar.

HELI.

HEli ſacerdos, ſecūdum Hebræos, annis 40: ſecundum Septuaginta interpretes, annis 20 regnauit.

Anni mūdi,	Anni Heli,	
3038	1	Latinorū, Mycenis re-
3039	2	gnauit Tiſamenus fi-
3040	3	lius Oreſtis.
3041	4	
3042	5	Ægyptiorum, Hectoris
3043	6	filij Ilium receperunt,

expulſis Antenoris poſteris, Heleno ſibi ſubſidium ferente.

| 3044 | 7 | Latinorum, ſecundum quoſdam, Heraclidarum deſcenſus.

| 3045 | 8 Athenienſium 13, Oxyntes, annis 12 regnauit.

3046	9	Ægyptiorum, Amazo-
3047	10	nes Epheſi templum
3048	11	incenderunt.
3049	12	Latinorum, Aſcanius

Iulium filiū procreauit, à quo familia Iuliorum orta eſt: & propter ętatem paruuli, quia nec dum regendis ciuibus idoneus erat, Syluium Poſthumum fratrem ſuum regni reliquit hæredem.

| 3050 | 13 | Atheniēſium, Caſtoris chronographiam de regno Atheniēſium exponemus, Athenienſes reges cognomētò Erechthidas, à Cecrope Diphye vſque ad Thymœten, quorum omnē tēpus inueniuntur anni 424.

| 3051 | 14 | Latinorum, Agon, Lyciorum primus.

3052	15	Caſtoris chronographi-
3053	16	am de Sicyoniorum
3054	17	regno exponemus, Si-

cyoniorum reges ab Ægialeo vſque ad Zeuxippum, qui omnes regnauerūt annis 942: & ſacerdotes Carni, ex quibus præfuerunt annis trigintatribus. Poſt quos ſacerdos conſtitutus eſt Charidemus, qui bellantes Perſas non ſuſtinens fugit.

Anni mūdi,	Anni Heli,	
3055	18	Latinorum 3, Syluius
3056	19	Æneæ filius, annis 28.
3057	20	
3058	21	Atheniēſium 14, Thy-

mœtes, anno 1 regnauit.

| 3059 | 22 | Atheniēſium 15, Aphidas, annis 9. Latinorum, Syluius Poſthumus, quia poſt mortem patris ſui ruri fuerit educatus, & Syluij & Poſthumi nomen accepit: à quo omnes Albanorū reges, Syluij vocati ſunt.

Ægyptiorum, poſt quos ſuſcepit regnū Melāthus Pylienſis, Andropompi filius, & huius filius Codrus, qui imperauerant ſimul annis 59.

3060	23	Aſſyriorum 28, Tyme-
3061	24	us annis 30.
3062	25	
3063	26	
3064	27	
3065	28	Sicyoniorum reges de-
3066	29	fecerunt, qui regna-

uerant annis 962. Poſt quos ſacerdotes Carni conſtituti ſunt.

| 3067 | 30 | Athenienſium 16, & Erechthidarum primus, Melanthus, annis 37 regnauit.

3068	31	Ægyptiorū, Erechthi-
3069	32	darū imperio deſtru-
3070	33	cto, Atticorū princi-
3071	34	pum regnum ad aliud
3072	35	genus tranſlatum eſt,
3073	36	cùm Thymœtē pro-
3074	37	uocaſſet Xāthus Bœo
3075	38	tus, & Thymœte re-
3076	39	cuſante Melāthus Py-
3077	40	lienſis Andropompi

filius ſuſcepiſſet ſingulare certamē, ac deinde regnaſſet. Hinc & ἀπατύριον, id eſt fallaciarum ſolennitas celebratur, quia victoria fraude proceſſerat.

| 3078 | 0 |

¶ Mortuo Heli ſacerdote, arca Teſtamenti ab alienigenis poſſidetur, ac deinde in domo Abinadab fuit annis viginti.

SAMVEL.

SAmuel regnauit annis duodecim, Ioſepho teſte. Nā de annis eius Scriptura

D

sancta tacet. A Samuele tempora Prophetarum incipiunt.

Anni mūdi,	Anni Sam.	
3079	1	
3080	2	Dauid filius Iessæ, nasci-
3081	3	tur. Latinorum: in alia
3082	4	historia reperimus,
2c83	5	quarto Latinum Syl-

uium regnasse, Lauiniæ & Melampodis filium, vterinum fratrē Posthumi: & quinto, qui nūc hîc quartus ponitur, Syluium Æneam Posthumi filium.

3084	6	Latinorū 4, Æneas Syl-
3085	7	uius, annis 31.
3086	8	
3087	9	
3088	10	
3089	11	
3090	12	Assyriorum 29, Derci-

lus, annis 40 regnauit.

SAVL.

SAul, de tribu Beniamin, primus Hebræorum rex, regnauit annis 20 secūdum Iosephum. Anni verò ipsius in Scriptura diuina non habentur.

Homerus secundum quorundam opinionem his fuisse temporibus dicitur.

Quanta apud veteres de eo dissonantia fuerit, manifestum esse poterit ex sequentibus. Quidam eum, ex quibus Crates, ante descensum Heraclidarum ponūt: Eratosthenes, post 100 annum Troianæ captiuitatis: Aristarchus, Ionica migratione, siue post annos centum: Philochorus, emigrationis Ionicæ tempore, sub Archippo Atheniensium magistratu, & post captam Troiam anno 108: Apollodorus Atheniensis post 240 annum euersionis Ilij. Extiterunt alij qui modico tempore, antequam Olympiades cœperint, 400 retro annis Troianæ captiuitatis eum fuisse putent, licet Archilochus 23 Olympiadem, & quintum Troianæ euersionis annum supputet.

Anni mūdi,	Anni Saul,	
3091	1	
3092	2	
3093	3	Lacedæmoniorum re-
3094	4	gni principium: & Co-
3095	5	rinthiorū regni prin-
3096	6	cipum. In Lacedæmo-
3097	7	ne regnauit primus

Eurystheus, annis 42: Corinthiorum, regnauit primus Aletes, annis 35.

3098	8	Lacedæmoniorū, Hera-

clidarum descensus in Peloponnesum.

3099	9	Lacedæmoniorū, Eury-
3100	10	stheus & Procles Spar
3101	11	tam obtinuerunt.
3102	12	Atheniensium 17, Co-

drus Melanthi filius, annis 21.

3103	13	Lacedæmoniorū, Iones
3104	14	profugi Athenas se
3105	15	contulerunt.
3106	16	
3107	17	
3108	18	
3109	19	Peloponnenses contra

Athenas dimicant. Lacedæmoniorum incursus in Asiam, Amazonum pariter & Cymmeriorum.

3110	20	Saul cum filio suo Iona-

tha occisi sunt à Philistæis in monte Gelboe bellantes.

¶ Ab Abraham vsque ad Dauid, tertia ætas seculi secundum vtranque editionem annos habet 942. Hæc velut quædam adolescentia populi Dei, qua ætate incipit homo generare. Propterea Matthæus Euangelista generationum sumpsit exordium, qui etiam pater Gentium constitutus est, quando mutatum nomen accepit.

Ab Adam vsque ad Dauid secundum Hebræos, sunt anni 2890. Sed additione euangelica euangelistæ Lucæ, sunt anni 3120.

ÆTATIS III FINIS.

Hîc notabis lector amice, prototypum non numerasse neq; decē annos iudicis Achialon, qui hîc desiderantur, neque mundi annos vnquam expresse: quæ fuit causa, vt extremus huius ætatis annus sit 3110, quum ex vera serie deberet esse 3120, sequenti anno cohærens.

ÆTAS

AETAS IIII.

De quarta ætate vſque ad captiuitatem & combuſtionem templi Salomonis.
CAPVT XVII.

DAVID rex Hebræorum ſecundus, ex tribu Iuda primus, annis quadraginta regnauit.

Anni mūdi,	Anni Dau.	
3121	1	Latinorū 5, Latin⁹ Syluius, annis 50 regnauit.
3122	2	
3123	3	Hebræorum, pontifex Abiathar, clarus habetur.
3124	4	
3125	5	
3126	6	
3127	7	Dauid hucuſque regnauit ſuper tribum Iuda 7 annis.
3128	8	Hinc autem 33 annis regnauit ſuper duodecim tribus Iſraël.

Poſt Codrum principes quos mors finiebat, quorum primus Medon Codri filius annis 20.

3129	9	Prophetabant Gad, Nathan, & Aſaph.
3130	10	
3131	11	Corinthiorum 2, Ixion annis 37. Lacedæmoniorum, Codrus iuxta reſponſum ſeipſum morti tradens, interemptus bello Pelopōneſiaco, in quo Erechthidarum regnum deſtructum eſt, quod 487 annis perſeuerauerat.
3132	12	
3133	13	Aſſyriorum 30, Eupales, annis 38.
3134	14	
3135	15	
3136	16	
3137	17	
3138	18	Lacedæmoniorū 2, Agis, anno 1 regnauit.
3139	19	
3140	20	Poſt quē 3, Echeſtratus, annis 35.
3141	21	
3142	22	Lacedęmoniorū, Pelaſgi obtinuerunt mare.
3143	23	
3144	24	Lacedæmoniorū, Magneſia in Aſia cōdita.
3145	25	
3146	26	
3147	27	Lacedæmoniorū, Mycena in Italia condita, vel Cumæ.
3148	28	Athenienſium 2, Acaſtus, annis 36 regnauit.
3149	29	Lacedæmoniorū, Myrrhena condita: & Epheſus ab Andronico.

Anni mūdi,	Anni Dau.	
3150	30	
3151	31	
3152	32	Salomon naſcitur.
3153	33	Lacedæmoniorū, Carthago condita eſt, vt quidam volunt, à Carchedine Tyrio, vt alij, à Didone filia Beli, annis 143 poſt Troianū excidium.
3154	34	
3155	35	
3156	36	
3157	37	
3158	38	
3159	39	
3160	40	Dauid filius Ieſſæ obiit quarto die calendis Ianuariis, & in arce Hieruſalem quæ dicta eſt ciuitas Dauid, ſepultus eſt. Poſt tempus annorum 828, Hyrcanus pontifex, qui & Ioannes, in 2 anno ſui pontificatus, Antiocho Pio filio Demetrij, vt ab obſidione Hieruſalem liberaret, de ſepulchro Dauid 3000 talentorum tulit. Et iterum Herodes rex multam pecuniam inde tulit.

SALOMON.

SAlomon, 12 anno ætatis ſuæ, per Iſraël incepit regnare in ſolio patris, & poſtea, quod Scriptura tacet, vixit Dauid, regnante iam filio, aliquot annis, qui ſibi & non filio imputantur. Mortuo autem patre, poſtea filius regnauit annis 40, quibus ſine patre regnauit. Et ſic initium regni Salomonis, eſt tempus quo ſolus regnauit. Hiſtoria oſtendit, non tamen omnes annos vice illius 52, quum antè continet, quòd non regnauit, filiis, ſed patribus, quamdiu ſimul vixerunt, imputantur. Confirmat liber Regum dicens, quòd Ozias poſtquam lepra percuſſus eſt, habitauit in domo ſeparata, & filius eius Ioatham regnauit pro eo vſque ad mortem patris: & tamen poſtea quum eſſet 25 annorum, 16 annis regnauit ſolus. Quod de Salomone intelleximus, & de Achaz ſimiliter intelligendum eſt. Ioathæ filius, Ezechiæ pater fuit. Hoc dicit Hieronymus ad Vitalem presbyterum, de Salomone & Achaz, qui 10 annorum dicuntur filios genuiſſe.

¶ Salomon, tertius filius Dauid, annis regnauit quadraginta.

Anni mūdi,	Anni Sal.	
3161	1	Lacedæmoniorum, Io-
3162	2	nica emigratio, in qua
3163	3	quidam Homerum fu-

isse scribunt.

3164	4	Hic Salomon mense se-
3165	5	cundo quarti anni re-
3166	6	gni sui templum Do-
3167	7	mino ædificare cœpit
3168	8	in Hierusalem, post

exitum Israël ex Ægypto 480 annis, vt liber Regum tertius testatur: quod in figuram totius temporis, quo in hoc seculo CHRISTI ædificatur ecclesia, quæ in futuro perficietur, septem annis perfecit; & in octauo mense anni septimi dedicauit.

3169	9	Corinthiorum 3, Age-

laus, annis regnauit 37.

3170	10	Latinorum 6, annis 38.
3171	11	Assyriorū 31, Laosthe-
3172	12	nes, annis 45.
3173	13	Lacedæmoniorum 4,
3174	14	Leobotes, annis 37.
3175	15	
3176	16	Hebræorum, sacerdos
3177	17	Sadoc, 8 ab Aaron, ha-
3178	18	betur illustris.
3179	19	Lacedæmoniorū, qui-
3180	20	dam Homerū & He-
3181	21	siodum his tempori-
3182	22	bus fuisse aiunt.
3183	23	Regina Saba venit au-
3184	24	dire sapientiam Salo-
3185	25	monis.
3186	26	Lacedæmoniorū, Car-

thago (secundum nonnullos) conditur à Didone. Alij suprà scriptum tempus vendicant.

3187	27	Atheniensiū 3, Archip-

pus, annis regnauit nouendecim.

3188	28	Lacedæmoniorum,
3189	29	tertiò mare obtinue
3190	30	runt Thraces annis
3191	31	19.
3192	32	
3193	33	In Ægypto dynastia 21,
3194	34	regnauit Senēnis, an-
3195	35	nis 26.
3196	36	
3197	37	
3198	38	
3199	39	
3200	40	Salomon filius Dauid,

in Bethlehem, anno 40 regni sui, 50 autem ætatis suæ, sepultus in Hierusalem est.

¶ Post mortem verò Salomonis, Ieroboam de tribu Efraim, separauit à domo Dauid & à Domino decem tribus, in figuram hæreticorum, qui suos sequaces à CHRISTI ecclesia segregant.

ROBOAM.

HEbræorum Iuda 4, Roboam filius Salomonis, regnauit annis 17 duas tribus subiectas sibi, idest Iuda & Beniamin, ob reges Iudæorum, quòd ij ex Iuda stirpe descenderant: vnde & vniuersa gens nomen Iudææ sortita est, quæ appellatur Israël.

¶ Apud Hebræos qui in Samaria erant, & vocabantur Israël, primus regnauit Ieroboam, annis vigintitribus in Samaria.

Anni mūdi,	Anni Rob.	
3201	1	
3202	2	
3203	3	Atheniensium 4, Ther-

sippus, regnauit annis 42.

3204	4	Susachim rex Ægypti

contra Iudæos dimicans, templum Domini spoliat.

3205	5	Corinthiorum 4, Pry-
3206	6	minas, annis 35.
3207	7	
3208	8	Latinorum 7, Capetus
3209	9	Syluius, annis 24. Al-
3210	10	bæ Syluij superioris re-

gis sexti filius fuit.

3211	11	Lacedæmoniorum 5,
3212	12	Doryachus, an. 29. Sa-
3213	13	mos cōdita, & Smyrna
3214	14	in vrbis modum ampli-
3215	15	ata.
3216	16	Assyriorum 32, Pyri-
3217	17	thydias, annis 30.

ABIA.

HEbræorum Iuda 5, Abia filius Roboam, Ieroboam pugnantem cōtra se superauit, occisis de exercitu eius millibus quinque, & regnauit saltem annis tribus.

Anni mūdi,	Anni Abia,	
3218	1	
3219	2	Ægyptiorum, Pseusen-

nes, annis regnauit 41.

3220	3	Hebræorum pontifex

maximus

maximus Abimelech, illustris habetur.

ASA.

HEbræorum Iuda 6, Asa Iustus, filius Abiæ, annis 41 regnauit.

Anni mũdi,	Anni Asæ,	
3221	1	
3222	2	Asa idola destruit, tem-

plum mundat, egredientem contra se Zaram Æthiopem sternit cum suo exercitu.

| 3223 | 3 | Hebræorum Israël 2,

Nadab, regnauit annis duobus.

| 3224 | 4 | Hebræorum Israël 3,

Baasa, regnauit annis 24.

| 3225 | 5 | Lacedęmoniorũ, Thra-

ces Bebryciam quę nũc Bithynia vocatur, transeuntes à Strymone occupauerunt.

3226	6	Prophetabant in Iudæa
3227	7	Achias, Semeias; &

qui erant apud altare in Samaria, Iehu, Ioed, Azarias, qui & Anania.

| 3228 | 8 | Ab Asa cõductus Bena-

dad rex Syrię Damasci contra Israël, percussit omnem terram Nephthalim.

3229	9	Iehu propheta à Baasa
3230	10	rege Israël occiditur.
3231	11	Thraces mare obtinue-
3232	12	runt.
3233	13	Latinorũ 8, Capys Syl-

uius, annis regnauit 28.

3234	14	Lacedæmoniorum 6,
3235	15	Agesilaus, annis 44 re-
3236	16	gnauit.
3237	17	
3238	18	Corinthiorum 5, Bac-
3239	19	chis annis 34 regnauit.
3240	20	
3241	21	
3242	22	
3243	23	
3244	24	Atheniensium 5, Phor-
3245	25	bas, annis 31.
3246	26	Assyriorum 33, Ophra-
3247	27	teus, annis 20.
3248	28	
3249	29	Hebræorũ Israël 4, Ela,
3250	30	annis 2.
3251	31	Hebræorũ Israël 5, Am-
3252	32	ri, annis 12. Amri e-
3253	33	mit montes Samariæ
3254	34	à Semer duobus talẽ-
3255	35	tis argenti, & ædifica-
3256	36	uit illic. Hiel de Bethel

Anni mũdi,	Anni Asæ,	
3257	37	Iericho instaurat.
3258	38	
3259	39	
3260	40	Ægyptiorum, Nepher-

cherres, annis 4 regnauit.

| 3261 | 41 | Latinorum 9, Capetus

Syluius, annis 13.

IOSAPHAT.

HEbræorum Iuda 7, Iosaphat iustus, filius Asæ, annis 25.

Anni mũdi,	Anni Iosap.	
3262	1	
3263	2	Hebręorum Israël 6, A-
3264	3	chab filius Amri, an-

nis 22. Cuius vxor erat Iezabel idololatra, filia Ethbaal regis Tyri & Sidonis. Elias Thesbites per tres semis annos, à mense Octobri vsque in alium annum, pluuiam ꝓpter peccata populi & Achab continet. Prophetabant Elias, Abdias, Azarias & Micheas.

| 3265 | 4 | Ægyptiorum 5, Ame-

nophis, regnauit annis octo.

3266	5	Assyriorum 34, Ophra-
3267	6	ganeus, annis 50.
3268	7	
3269	8	
3270	9	
3271	10	
3272	11	
3273	12	Ægyptiorum 6, Oso-

chor, annis 6 regnauit.

| 3274 | 13 Latinorum 10, Tiberinus

Syluius, Capeti filius, annis 8. A quo & fluuius appellatus est Tiberis, qui priùs Albula dicebatur. Corinthiorum 6, Agelas, annis trigintauno regnauit.

3275	14	Atheniensium 6, Meca-
3276	15	des, annis 30 regnauit.
3277	16	
3278	17	
3279	18	Ægyptiorum, Spinaces
3280	19	annis 9 regnauit.
3281	20	
3282	21	Latinorum 11, Agrippa
3283	22	Syluius, annis 9.
3284	23	Lacedæmoniorũ 7, Ar-
3285	24	chelaus, annis 40. In
3286	25	Latina historia hęc ad

verbum scripta reperimus: Agrippa apud Latinos regnante, Homerus claruit in

Graecia, vt testantur Apollodorus grammaticus, & Euphorbus historicus; ante Vrbem conditam, annis 134; & (vt Cornelius Nepos) ante ipsam Olympiadem primam, annis centum.

¶ Hebraeorum Israël 8, Ioram, filius Achab, annis 12.

IORAM.

HEbraeorum Iuda 8, Ioram, filius Iosaphat, annis 8: nominatus nomine filij Achab, fratris suae matris Godoliae: & ambulauit Ioram in viis sacrilegis domus Achab. Prophetabant Elias & Eliseus.

Anni mũdi,	*Anni Iorae,*	
3287	1	
3288	2	Ægyptiorum, Senscones, annis 35.
3289	3	
3290	4	
3291	5	
3292	6	
3293	7	
3294	8	Elias Thesbites, sacer-

dos magnus & propheta, 40 dierum exercitatus ieiunio, curru igneo rapitur quasi vsque in coelum, mortem in fine mũdi ab Antichristo passurus; & Eliseum filium Iosaphat pro se vnxit prophetam. Eliseus verò primo miraculo aquas Iericho sanat. Micha de tribu Ephraim sub Ioram, filio Achab obiit, & sepultus est in terra sua iuxta Polyandrum. In diebus Ioram recessit Edom, ne esset sub Iuda, & constituit sibi regem.

AZARIAS.

HEbraeorũ Iuda 9, Azarias, qui & Zacharias, vel Mathias, filius Ioram, anno vno regnauit.

3295	9	Azariam cum filio suo

Ioas, & nepote Amasia propter scelera sua Matthaeus Euangelista à Saluatoris genealogia reclusit.

¶ Hebraeorum Israël 9, Iehu, annis vigintiocto regnauit.

GODOLIA.

HEbraeorum Iuda 10, Godolia vel Athalia de familia Achab, regnauit annis sex: sed secundũ septuaginta seniores interpretes, annis septem. Quae videns interfectum ab Iehu rege Israël filium suum Azariam, occidit omnem stirpem regiam domus Ioram, nisi solum Ioas filium Azariae, quem Iosabeth, soror Azariae, vxor Ioiadae pontificis, furata est de medio filiorum regis, quum interficerentur.

Anni mũdi,	*Anni God.*	
3296	1	Ioiadas insignissimus
3297	2	pontifex, qui solus
3298	3	post Mosen annis
3299	4	133 vixit.
3300	5	Propheta Zacharias cla
3301	6	rus habetur.

IOAS.

HEbraeorum Iuda 11, Ioas, filius Azariae, annis 40. Iste principio regni tẽplum innouauit.

Anni mũdi,	*Anni Ioas,*	
3302	1	Atheniensium 7, Dio-
3303	2	genetus, annis 28.
3304	3	Corinthiorum 7, Eude-
3305	4	demus, annis 25.
3306	5	Lacedaemoniorũ, ma-
3307	6	re obtinuerũt & Phry-

ges annis vigintiquinque.

3308	7	Azarias propheta cla-
3309	8	rus apud Hebraeos tũc

temporis habebatur.

3310	9	Azarias propheta ortus

est in terra Reblatha, & sepultus, nono huius Ioas anno occisus.

3311	10	Zacharias propheta oc-
3312	11	ciditur.
3313	12	Lacedaemoniorum, Ly-
3314	13	curgus insignis habe-
3315	14	Assyriorum 35, (tur.
3316	15	Ascrazapes, annis 40.
3317	16	
3318	17	
3319	18	
3320	19	
3321	20	Latinorum 12, Aremu-
3322	21	lus Syluius, annis 19.

Syluius Aremulus, siue Remulus, Agrippae superioris regis filius, praesidium Albanorum inter montes vbi nunc Roma est, posuit; qui ob impietatem postea fulmine tactus interiit. Huius filius fuit Iulius, proauus Iulij Proculi, qui cum Romulo commigrans fundauit Iuliam gentem. Ægyptiorum 22 dynastiae, Sencoris, annis regnauit vigintiuno.

3323

Anni mũdi,	Anni Ioas,	
3323	22	¶Hebræorum Iſraël 10,
3324	23	Ioachaz,filius Iehu, in
3325	24	anno 22 regni Ioas in-
3326	25	cipiens, regnauit annis
3327	26	16,teſte Ioſepho.
3328	27	Corinthiorum 8,Ariſto-
3329	28	medes,annis 36.
3330	29	
3331	30	
3332	31	Eliſeus propheta, Eliæ

diſcipulus, ex tribu Ruben, obiit;& requieſcit in ciuitate Sebaſte, quæ quondam Samaria dicebatur. Athenienſium 8,Pheredus,annis 19.

3333	32	Lacedæmoniorũ,Sexto
3334	33	mare obtinuerunt Cy-
3335	34	prij etiam annis 23.
3336	35	Apud Hebræos Zacha-
3337	36	rias propheta,filius Io-
3338	37	iadæ tutoris quondam
3339	38	ac regni viuificatoris

ſui,inter templum & altare à rege Ioas lapidatus eſt, quem ob merita ſua Dominus in Euangelio filium Barachiæ,id eſt benedicti Domini,cognominat.

3340	39	Latinorum 13,Auētinus

Syluius,annis 37. Auentinus Aremuli ſuperioris filius, in eo monte quo nunc eſt pars Vrbis,eſt mortuus ac ſepultus,& ęternum loco vocabulum dedit.

3341	40	¶Hebræorum Iſraël 11,

Ioas, qui & Amaſias, filius Ioachaz, annis 16. In cuius ſecundo anno,Amaſias ſuper tribum Iuda cœpit regnare,teſte Ioſepho.

AMASIAS.

HEbræorum Iuda 22, Amaſias, annis 29 regnauit.

Anni mũdi,	Anni Ama.	
3342	1	
3343	2	Lacedæmoniorũ 8,Te-
3344	3	leclus, annis 40. Ægy-

ptiorum 23,Oſorchon,annis 15.

3345	4	Carthaginem hac ætate
3346	5	quidam conditam pu-
3347	6	tant, alij verò,vt ſuprà

memorauimus.

3348	7	Hazael rex Syriæ afflixit
3349	8	Iſraël.
3350	9	
3351	10	Athenienſium 9, Ari-

Anni mũdi,	Anni Ama.	
3352	11	phron,annis 20.
3353	12	Lacedæmoniorum, ab
3354	13	Ariphrone Aſſyriorum
3355	14	regnum deſtructũ eſt:

& Sardanapalus, vt nonnulli ſcriptitant, etiam obiit.

3356	15	Aſſyriorum 36, Tono-
3357	16	ſconcoleros, qui voca-
3358	17	tur Græcè Sardanapa-

lus,annis viginti regnauit.

3359	18	Ægyptiorũ 24,Tache-

lotis,annis regnauit 13.

3360	19	¶Hebræorum Iſraël 12,
3361	20	Ieroboam, filius Ioas,

annis 46.In ſecundo anno huius,Ozias,filius Amaſiæ, cœpit regnare ſuper tribum Iuda,teſte Ioſepho.

3362	21	Lacedæmoniorũ 9,Lo-

cho. Septimò Phœnices mare obtinuerũt.

3363	22	Sardanapalus eodē tem-

pore Tarſum atque Anchialem condidit: & in prælio victus ab Arbace Medo,ſemet incendio concremauit.

3364	23	Corinthiorum 9,Eche-
3365	24	mon,annis 16.
3366	25	
3367	26	
3368	27	
3369	28	
3370	29	Lacedæmoniorũ, The-

ſpieo Ariphronis filio Athenis regnante, Aſſyriorum imperium deletum eſt.

ASARIAS.

HEbræorum Iuda 13,Azarias,qui & Ozias,Amaſię filius,annis quinquaginta duobus regnauit.

Anni mũdi,	Anni Aſar.	
3371	1	
3372	2	Athenienſium 10,The-
3373	3	ſpieus,annis 27. Ægy-
3374	4	ptiorum 23 dynaſtia,
3375	5	Petubaſtis,annis 25.
3376	6	Vſque ad id tempus fu-

iſſe reges Aſſyriorum,hiſtoria refert:& fiunt ſimul anni 1198.Omnes autem anni regni Aſſyriorum à primo anno Nini ſupputantur,1240.

3377	7	Medorum primus Ar-

baces, annis 29. Latinorum 14, Procas Syluius, Auentini ſuperioris regis filius, annis 22. Medorum, Arbaces Medus Aſ-

ſyriorum imperio deſtructo regnum Medis tranſtulit, & interim ſine principibus res agebatur, vſque ad Deiocem regem Medorum. In medio autem tempore Chaldęi propriè præualebant, quorum ſeparatæ quædam regni ſucceſſiones feruntur. Reliquæ quoque gentes propriis regibus vtebantur.

Anni mūdi,	*Anni Aſar.*	
3378	8	Anno ante Vrbem con-
3379	9	ditam 64, nouiſſimus

apud Aſſyrios regnauit Sardanapalus, vir quauis muliere corruptior.

3380	10	Corinthiorum 10, A-
3381	11	lexander, annis 25.
3382	12	Lycurgus Lacedęmo-

niis iura componit. Principium regni Macedonum.

3383	13	Macedonum primus,
3384	14	Caranus, annis 28. La-
3385	15	cedæmoniorum 10,

Polydorus, annis 37 regnauit.

3386	16	Lacedæmoniorum, tē-
3387	17	plū Iunonis incenſum.
3388	18	Heſiodus inſignis habe
3389	19	tur, vt vult Porphyrius.
3390	20	
3391	21	
3392	22	Ægyptij regem ſuum
3393	23	Oſorthon, Herculem
3394	24	cognominauerunt.
3395	25	Prophetabant apud He-
3396	26	bræos Oſee, Amos,

Eſaias, & Ionas.

3397	27	Phædon Argiuus men-
3398	28	ſuras & pondera pri-
3399	29	mus inuenit. Ægy-

ptiorum, Oſorthon, annis 21.

3400	30	Lacedæmoniorum, Ly-

curgi leges Lacedæmon, iuxta ſentētiam Apollodori, hac ætate ſuſcepit.

3401	31	Latinorū 15, Amulius
3402	32	Syluius, annis 44. Nu-
3403	33	mitor Procæ ſuperio-
3404	34	ris regis maior filius, à
3405	35	fratre Amulio regno

pulſus, in agro ſuo vixit. Filia eius adimendi partus gratia, virgo Veſtalis electa eſt, quæ quum 27 patrui ſui anno geminos edidiſſet infantes, iuxta legem in terram viua defoſſa eſt. Verùm paruulos prope ripam Tiberis expoſitos, Fauſtulus regij paſtor armēti ad Acciam Laurentiam vxorem ſuam detulit, quæ propter pulchritudinem & rapacitatem corporis quęſtuoſi Lupa à vicinis appellabatur; vnde ad noſtram vſque memoriam, meretricum cellulæ Lupanaria dicūtur. Pueri verò quum adoleuiſſent, collecta paſtorum & latronū manu, interfectoq; apud Albam Amulio, auum Numitorem in regnum reſtituunt.

Anni mūdi,	*Anni Aſar.*	
3406	36	Medorum 2, Soſarmus,
3407	37	annis 30. Athenienſiū

11, Agamemneſtor, annis 20. Corinthiorum 11, Teleſtes, annis 12. Ægyptiorum, Pſammus, annis 10.

3408	38	Trieres prima nauiga-
3409	39	tio in Corintho. Eu-

melus Corinthius verſificator agnoſcitur, & Sibylla Erythræa.

3410	40	Ægyptij poſt Phœnices
3411	41	mare obtinuerunt.
3412	42	Hebræorum Iſraël 14,

Zacharias, mēſibus ſex. Poſt quem Sellū, diebus 3. Poſt quem Manahem, annis 10. Macedonū 2, Cœnus, annis 12 regnauit.

3413	43	Anno ante Vrbem con-

ditam 30, Peloponenſiū Athenienſiúmque maximum bellum totis viribus animiſque commiſſum eſt.

3414	44	Bocchorus Ægyptiis iu-
3415	45	ra conſtituit: ſub quo

agnus loquutus eſt.

3416	46	Lacedæmonij contra

Meſſenios vicennale bellum habebant.

Ægyptiorum dynaſtia 24, Bocchorus, annis 46 regnauit.

3417	47	Corinthiorū 12, Auto-

menes, anno vno. Poſt hunc Philolaus, annis ſex regnauit.

3418	48	Athenienſiū 12, Æſchy
3419	49	lus, annis 23, Agame-
3420	50	mneſtoris filius. Lydo-
3421	51	rum primus rex Ardi-

ſus filius Alyattis, annis 36 regnauit. Lacedæmoniorum reges defecerunt.

3422	52	Anno 52, Zacharias cœ-

pit regnare ſuper Iſraël. Phacee filius Manahen, annis 10, vt in libro Regū legitur.

IOATHAM.

Hebræorū Iuda 14, Ioathā filius Ozię, annis 16. Olympias prima ab Elienſibus conſtituitur poſt annos 405 Troianæ captiuitatis; anno primo Ioatham, ſecundum Hebręos; anno 6 Æſchyli Athenienſis iudicis, prima Olympias facta eſt, in qua Corœbus Elienſis extitit victor. Olympus

lympus autem, eſt nomen campi in Græcia apud Actęum littus, qui propter amœnitatem planiciei ſuæ ſic dicitur, quaſi amœnitas olympi, ideſt cœli. Elei agunt quinquennale certamen aut agonem, 4 annis in medio expletis, in quibus principes annui cõſtituuntur 4: qui anni Olympias nominati, ideſt Olympiadis primo vel ſecundo ſiue tertio aut quarto anno, aliquid geſtũ eſſe narratur. Quam Olympiadem Iphitus filius Praxonidis ſiue Hęmonis, primus conſtituit. Ab hoc tempore Græcia de temporibus hiſtoriarum vera creditur: nam antea, vt cuiq; viſum eſt, diuerſas ſententias protulerunt.

Scribit autẽ Aphricanus (vt verba eius ponam) ad hunc modum: Æſchylus, Agamemneſtoris filius, apud Athenienſes obtinuit principatũ annis vigintitribus, qua ætate Ioatham regnabat in Hieruſalem. Porrò & nos in prima olympiade Ioathã poſuimus. Annus ergo Ioatham primus, ſecundum Aphricanum, Bedam, atq; Ioſephum, olympiadis primæ primus erat annus.

Anni mũdi,	*Anni Ioath.*	
3423	1	Olympias 1. Archimus
3424	2	Mileſius, poëta clarus
3425	3	habetur. Macedonum

3, Tyrimas, annis 38 regnauit.

|3426| 4 | Remus & Romulus naſcuntur, matre Ilia. Amulius rex Numitoris fratris ſui filiam Rheam nomine, quę & Ilia dicta, Veſtalem virginem fecit: quæ grauida inuẽta, dum ſcelus ſuũ nititur excuſare, à Marte ſe cõpreſſam mẽtita eſt: q̃ patrui ſui regni 16 an. geminos edidiſſet.

3427	5	Olympias ſecunda. A-
3428	6	thenienſes primò trie-
3429	7	res nauigarunt, Ame-
3430	8	nedeo curſum diri-
3431	9	Olympias tertia. (gẽte.

Abacuc, Oſee, Iohel, Eſaias, Obed.

3432	10	Hebræorum Iſraël 17,
3433	11	Phaceia filius Rome-

liæ, annis 20. Sub quo Theglathphalaſar, rex Aſſyriorum, magnam partem populi Iudæorum in Aſſyrios tranſtulit.

Heſiodus ſecundum quoſdam clarus habetur. Cyrene condita. Mileſij obtinuerunt mare annis 18.

|3434| 12 | Cynethon Lacedæmonius qui Telegoniam ſcripſit, agnoſcitur.

|3435| 13 | Olympias 4. Medorum 3, Medidus, annis 50. Eumelus poëta, qui Pagoniam & Europiam ſcripſit, & Archimus qui Æthiopiam & Iliacam cõpoſuit, Perſis agnoſcuntur.

Anni mũdi,	*Anni Ioath.*	
3436	14	Aradus inſula condita.
3437	15	
3438	16	Lacedæmoniis primus

ephoros, quod magiſtratus nomen eſt, cõſtitutus. Fuerunt autem ſub regibus annis 350. Conſtruxerunt vrbem in Ægypto Raueratin.

Achaz.

Hebræorum Iuda 15, Achaz filius Ioathan, an. 16. Anno autem 8 Phaceę regnare cœpit Achaz, teſte Hieronymo.

Anni mũdi,	*Anni Ach.*	
3439	1	Olympias quinta.
3440	2	Athenienſium 13, Al-
3441	3	cmæon, annis 2.
3442	4	
3443	5	Olymp. 6. Vrbs cõdita.

Vrbs Roma.

Nonnulli Romanorum ſcriptores Romam conditã ferũt, olympiadis 6 anno 1, in monte Palatino, á geminis, 11 calendis Maijs. Romulus ſcilicet & Remus, collecta multitudine paſtorum, Romanæ vrbis ædificia inchoant, ſuoque de nomine iunior qui germanum peremerat, vrbem vocari Romam præcepit. Milleſimus Vrbis annus, ſub Philippo principe completur. Athenienſium 14, Charops, annis 10. Athenis principes, qui vſque ad mortem Reipublicæ præerant, deſierunt: & in 10 annos magiſtratuũ conſuetudo verſa eſt, regnauitq; primò Charops, filius Æſchyli.

|3444| 6 | Romanorum primus, Romulus, à quo Romani ex Latinis dicti, anno ſecundo ab Vrbe condita, regit annis octo.

|3445| 7 | Anno 3 ab Vrbe condita, Remus rure raſtro paſtorali à Fabio Romuli duce occiſus. Roma Parilibus, qui nunc dies feſtus eſt, condita, eodemq; die Conſualibus ludis Sabinæ raptæ, anno ab Vrbe condita 3. Et vna virginum pulcherrima, acclamatione rapientium Thalaſſo duci Romuli decernitur: vnde in nuptiarum ſolẽnitatibus Thalaſſo vulgò clamitant, quòd ſcilicet talis nupta ſit, quæ Thalaſſium mereatur habere.

Anni mūdi,	*Anni Achas*	
3446	8	Ob asyli impunitatem, magna Romulo multitudo coniungitur.
3447	9	Olympias septima.
3448	10	
3449	11	Anno 7 Vrbis conditæ.
3450	12	
3451	13	Olympias octaua.
3452	14	Hebræorū Israël, Osee filius Elæ, regnauit annis 9. In cuius anno 4, Ezechias cœpit regnare super tribum Iuda, teste Iosepho. Annus Vrbis conditæ 10 hic est.
3453	15	Atheniensium 15, Æsimedes, annis 10. Ceninenses, Antemnates, Crustumini, Fidenates, Veientes, qui propter Sabinarum raptum, bellum mouerant, vincuntur à Romulo. Tarpeia obruta, vnde mons Tarpeius, in quo nunc Capitolium.
3454	16	Lydorū 2, Alyattes, annis 14. Naxus condita in Sicilia. Midas regnauit in Phrygia.

EZECHIAS.

HEbræorum Iuda 16, Ezechias, annis 29 regnauit.

Anni mūdi,	*Anni Ezec.*	
3455	1	Olympias nona.
3456	2	Syracusa & Catina, in Sicilia condita.
3457	3	
3458	4	Esaias & Osee ꝓphetāt.
3459	5	Olympias decima.
3460	6	Prima captiuitas Israël, quæ à rege Sennacherib facta est.

Decem tribus gentis Iudææ quæ vocabantur Israël, erant in parte Samariæ, quæ victæ à Sennacherib rege Chaldæorum, & translatæ sunt in montes Medorū: regnatumq; est in Samaria annis 250. Sennacherib ille ad custodiendam regionem Iudæam accolas misit Assyrios, qui æmulatores Iudææ legis facti, Samaritæ nuncupati sunt: quod interpretatur Latinè Custodes. Ezechiel propheta ait: *Et tu dormies super latus tuum sinistrum, & pones iniquitatem Israël super eo: numero dierum, quibus dormies super illud, & assumes iniquitates eorum. Ego autem dedi tibi annos iniquitatis eorum, numero dierum 390 dies, & portabis iniquitatem domus Israël. Et quum compleueris hæc, dormies super latus tuum dextrum secundo: & assumes iniquitatem domus Iuda 40 diebus. diem pro anno, diem inquam pro anno dedi tibi.* Hieronymus super Ezechielē, Quæramus annos 390, pro quib. diebus totidē sinistro latere dormit Propheta Ezechiel, vinctus & constrictus, ita vt in latus se alterum non verteret, captiuitatem decem tribuum Israël, ostendens. Et quæramus qui sunt alij anni quadraginta tres Iudæ, in dextro latere. Hic dicendum est, quòd sub Phacea filio Romeliæ, rege, qui 20 rex regnauit in Israël annis 20, Teglathphalasar, rex Assyriorum, & cepit Aion & multas vrbes & vniuersam terram Nephthalin, & transtulit eos in Assyrios. Postquam regnauit in Israël Osee filius Elæ, annis nouem, captus est cum omni Samaria, à Salmanasare rege Assyriorum, & transtulit eos in Hela & Abor fluuios, Gazan, in ciuitatibus Medorum. Anno autem 6 Ezechiæ regis Iudæ (vt historia regum narrat) captus est Osee, à quo & cum anno 6, eodem annumerato vsque in annum 29 regni sui, sunt anni 24. Tot enim annis Ezechias post captiuitatem Osee regnauit.

79. post quem Manasses regnauit annis 55.

81. post quem Amon, annis 2.

112. post quem Iosias, annis 31. Post quem regnauit Ionathas, filius Iosiæ, mensibus 4. quem Nechao vinctum ducens in Ægyptum, seniorem eius fratrem, Ioachim, qui & Eliachim, regnauit annis 11. Post quem regnauit Ioachim, qui & Iechonias, mensibus 3, diebus decem, qui statim ductus est in captiuitatem, regnauitque pro eo Sedechias vndecim annis, sub quo capta est Hierusalem, & templum destructum.

133. Itaque à prima captiuitate Israël sub Phacea, vsque in annū 11 Sedechiæ, anni sunt 163, menses 6. Adde annos 70 desolationis Templi primæ captiuitatis, fiunt anni 234. A secunda captiuitate sub Osee, 134. In secundo anno Darij regis Persarū, templum cōstructum à Zorobabel filio Salathiel & Iehu filio Iosedech, prophetantibus Aggęo & Zacharia.

35. Darius regnauit annis 36. quorū primo sublato, in quo completus est annus 70 desolationis Templi, fiunt 35 anni

55. Cui successit filius suus Xerxes, annis viginti.

95. & menses 7.

96. & menſes 4. Artabanus menſibus 7. Xerxes annis 40, menſibus 2.

95. Sogdianus, mẽſibus 7. Adde menſes 7 Artabani cum 2 menſibus Xerxis, fit annus & menſes 4.

115. & menſes 4.

155. & menſes 4. Darius Nothus, annis 19. Artaxerxes, annis 40. qui & Memordari & Parſatidis filius, qui ab Hebræis Aſſuerus dicitur: ſub quo Heſter hiſtoria ſcribitur, & populus priſtinam libertatem periculo mortis liberatus accepit. Fiunt ergo à 2 anno Darij vſque ad extremũ annum Aſſueri, anni, 150 & menſes 4. qui additi prioribus 233 annis, & menſibus 6, fiunt anni 389, & menſes 9.

Dextri verò lateris dormitio, id eſt annorum 40, facilè computantur. Poſt Eliachim enim, qui & Ioachin, regnauit filius eius Ioachim, qui & Iechonias, menſibus 3. qui cum matre & eunuchis & ſeruis & principibus ſuis exiit ad Nabuchodonoſor, & ſuſcepit eum ipſe rex Babylonis, anno 8 regni ſui, cum omni theſauro Tẽpli Domini & domus regiæ, & omni populo decem millibus, tantùm relictis pauperibus, & tranſtulit eos in Babyloniam. Poſt quem regnauit Sedechias annis 11. ſub quo templum deſtructum eſt: cuius ſolitudo vſque ad 2 annum Darij permanſit 70 annis. Anno verò deſolationis Templi Cyrus regnauit in Perſis, ſubuerſo rege Medorum Aſtyage, qui ſecundum prophetiam Eſaię, 50000 hominum de tribu Iuda, & vaſa templi aurea & argentea 5400, quæ Nabuchodonoſor aſportauit, remiſit in Hieruſalẽ, & reliqua.

Sicuti igitur à Phacea rege Iſraël, ſub quo Salmanaſſar multa populi millia vaſtauit, vſque in annum 40 Aſſueri, ſupputamus 390 annos, quando vniuerſi populi Iudaici perſequutio mitigata eſt: ſicut à primo anno Iechoniæ, quando magna pars Hieruſalem tranſlata eſt in Babylonem, vſque ad primum annum Cyri regis Perſarum, qui deſolationis templi erat annus 30, computantur anni 40. ſub quo, Iudęorũ laxata eſt captiuitas, populo reddita eſt libertas.

Qui autem voluerit computare à prima captiuitate, quę facta eſt ſub Manue filio Gaddi regis Iſraël, qui in Samaria regnauit annis 10. quando venit Phul rex Aſſyriorum in terra Iſraël, & accepit mille talenta argenti, & poſt eum annos 2 alios Phaceæ quibus regnauit in Iſraël: inueniet anno 28 Aſſueri, cõpleri annos 390, ſicut Heſter refert hiſtoria: quod & credibilius eſt. Neq; enim ab imperio Aſſueri, ſed adhuc regnante eo, Iſraël iugum ſeruitutis abiecit. Hæc Hieronymus.

Anni mũdi,	*Anni Ezec.*	
3461	7	Romanorũ, Tatius Sabinorum regnans cum Romulo, à Curibus Quirites appellati.

Macedonum 4, Perdiccas, annis 51.

Ægyptiorum 25 Dynaſtia, Sabacon Æthiops, annis 12.

3462	8	Romulus primus milites ſumpſit ex populo: & nobiliſſimos cẽtum ſenes; ob ætatem Senatores; ob ſimilitudinem curæ, Patres appellauit: templa & muros Romæ conſtruxit.
3463	9	Olympias vndecima. Anno Vrbis 20.
3464	10	Athenienſium 16, Clidicus, annis 10.
3465	11	
3466	12	Sabacon, Bocchorum regem captum viuum exuſſit.
3467	13	Olympias duodecima.
3468	14	
3469	15	In Sicilia Cherſoneſus condita.
3470	16	
3471	17	Olympias 13.
3472	18	Bellum inter Lacedæmones & Argiuos geſtum.
3473	19	Anno Vrbis 30. Ægyptiorum, Sepithus annis regnauit 12.
3474	20	Athenienſium 17, Hippomanes, annis 10.
3475	21	Olympias 14.
3476	22	Medorũ 4, Cardiceas, annis 14.
3477	23	
3478	24	Olympias 15.
3479	25	
3480	26	Romulus repentè quũ concionem ante Vrbem haberet, apud Capreæ paludes, è conſpectu ablatus eſt. Diſcerptum aliqui à Senatu putant, ob aſperius ingenium. Sed oborta tempeſtas, & ex turbido die ſerena & tranquilla lux Solis conſecrationis ſpeciem præbuerunt. Cui mox Iulius Proculus fidem fecit, viſum à ſe Romulum affirmans, auguſtiore forma quàm fuiſſet: mandare præterea, vt ſe pro numine acciperent: Quirinum in cœlo vocari: placitum diis, vt Roma gentiũ potiretur. Ipſe verò Romulus fortè fuit percuſſus,

cuius anima in inferno, & corpus palude sepultum.

Mortuo autem Romulo, per quinos dies Senatores rempublicam rexerunt, atque vnus annus ita expletus est. Hoc tamen tẽpus, interregnum appellatum est.

NVMA POMPILIVS.

Romanorũ 2, Numa Pompilius, nullum cum finitimis bellũ gessit. Duos menses addidit, Ianuarium & Februarium: quum antea decem tantùm menses apud Romanos fuissent. Capitolium quoque à fundamentis ædificauit. Congiarium dedit, & asses ligneos, & scorteos. Lydorum 4, Candaules, annis 17.

Anni mũdi,	Anni Ezec.	
3481	27	Sibylla, quę & Herophile dicitur, in Samo insignis habetur.
3482	28	
3483	29	Olympias 16. Anno Vrbis conditæ 40.

MANASSES.

Hebræorum Iuda 17, Manasses, filius Ezechiæ, annis 55.

Anni mũdi,	Anni Man.	
3484	1	Atheniensium 18, Leocrates, annis 10.
3485	2	
3486	3	Ægyptiorum, Tarrachus Æthiops, annis 20. Nicomedia condita, quæ priùs Astacos vocabatur. Croton, Parion & Sybaris conditæ.
3487	4	Olympias 17.
3488	5	Deioces Ecbatanam cõdidit. Medorũ 5, Deioces, annis 54. Partheni Tarentum condiderunt.
3489	6	
3490	7	
3491	8	Olympias 18.
3492	9	
3493	10	Anno Vrbis 50.
3494	11	Atheniensium 19, Absander annis 10 regnauit.
3495	12	Olympias 19.
3496	13	
3497	14	
3498	15	
3499	16	Olympias 20.
3500	17	
3501	18	Lydorum, Gyges, annis 35. Midas rex quum apud Phrygas regnaret, sanguine tauri potus, extinctus est,
3502	19	

Anni mũdi,	Anni Man.	
3503	20	Olympias 21. Anno Vrbis 60. Atheniensium 20, Eryx, annis 10.
3504	21	Clacus vel Glaucus Chius, primus ferri inter se glutinum excogitauit.
3505	22	Ægyptiorum 27 dynastia, Merrhes Æthiops, annis 12.
3506	23	In Sicilia Gela, in Pamphylia Phaselis condita.
3507	24	Olympias 22.
3508	25	Chalcedon condita.
3509	26	Manasses ob scelera sua catenatus & cõpeditus, in Babyloniam ducitur: sed ob pœnitentiam & preces restituitur in regnum.
2510	27	
3511	28	Olympias 23. Hipponax notissimus redditur.
3512	29	Macedoniorum 5, Argæus, annis 38 regnauit.
3513	30	Anno Vrbis 70. Athenis annis 6, principes cõstituti sunt: cessantibus regibus, nouem principes ex nobilibus vrbis electi Atheniensibus præfuerunt.
3514	31	
3515	32	Olympias 24.
3516	33	
3517	34	Cyzicus condita est, & Locri in Italia. Ægyptiorum, Stephinaces, annis septem regnauit.
3518	35	
3519	36	Olympias 25.
3520	37	
3521	38	

TVLLVS HOSTILIVS.

Romanorum 3, Tullus Hostilius, annis 32.

3522	39	
3523	40	Olympias 26. Anno Vrbis 80. Tullus primò regũ Romanorum purpura & serico vsus est: ac deinceps cum tota domo sua fulmine conflagratus interiit.
3524	41	Post Caras mare obtinuerunt Lesbij annis 58. Ægyptiorum, Necypses annis 5 regnauit.
3525	42	
3526	43	
3527	44	Olympias 27.
3528	45	Nudipedalia primùm acta in Lacedæmone.
3529	46	Tullus Hostilius post longam pacem bella repara-
3530	47	

reparauit, Albanos, Veientes, Fidenatesq; vicit. Archilochus, Simonides, & Aristoxenus musicus, illustres habentur. Ægyptiorum, Nechao, annis 8.

Anni mūdi,	Anni Man.	
3531	48	Olympias 28.
3532	49	Sibylla, quæ & Herophile, in Samo nobilis habetur.
3533	50	Anno Vrbis 90.
3534	51	Tullus Vrbem ampliauit, monte Cælio adiecto.
3535	52	Olympias 29. Zaleucus legislator apud Locros crebro sermone celebratur. Lydorum, Ardys, annis 38.
3536	53	
3537	54	Byzantium condita. Alcmęon clarus habetur, & Lesches Lesbius qui paruam fecit Iliadem. Cypselus in Corintho tyrannidem exercuit, annis viginti octo.
3538	55	Ægyptiorum, Psammitichus, annis 44.

AMON.

HEbræorum Iuda 18, Amon filius Manasses, secundum Hebræos regnauit annis 2 tantùm, secundum Septuaginta interpretes regnauit annis 12.

Anni mūdi,	Anni Amō,	
3539	1	Olympias 30.
3540	2	Chantus & Stagira conditæ. Istrus in Ponto condita.
3541	3	
3542	4	
3543	5	Olympias 31. Anno Vrbis 100. Medorū, Phraortes, annis 24.
3544	6	
3545	7	
3546	8	Lampsacus condita est, & Abdera.
3547	9	Olympias 32.
3548	10	Phalaris apud Agrigētinos tyrannidē exercet.
3549	11	
3550	12	In Sicilia Selinus condita, & in Ponto Borysthenes. Macedonum 6, Philippus, annis 38. Amon à suis seruis occiditur.

IOSIAS.

HEbræorum Iuda 19, Iosias Iustus, filius Amon, annis 31 secūdum Hebræ[illegible]: at secundum Septuaginta interpre[illegible], 32.

Anni mūdi,	Anni Iosiæ,	
3551	1	Olympias 33.
3552	2	
3553	3	Anno Vrbis 110. Hebræorum pōtifex maximus Helcias insignis habetur.
3554	4	
3555	5	Olympias 34.
3556	6	Thales Milesius, Examij filius, primus physicus philosophus agnoscitur: quē vixisse aiunt vsque ad 58 olympiadem.
3557	7	
3558	8	Messena à Lacedæmoniorum societate discedit. Oraculo Dodonæo primò Græcia vsa est. Scythæ vsq; ad Palæstinam penetrauerunt.
3559	9	Olympias 35.
3560	10	

ANCVS MARCIVS.

3561	11	Romanorū, Ancus Marcius, nepos Numæ à filia, annis vigintitribus.
3562	12	
3563	13	Olympias 36. Anno Vrbis 120. Hieremias propheta, se ab anno 13 Iosiæ, vsque in annum 4 Ioachim 33 prophetasse perhibet, & Nabuchodonosor 4 anno Ioachim regnare cœpisse, anno 19 eiusdem fuisse destructam Hierusalem.
3564	14	Tyrtæus Atheniēsis poëta cognoscitur. Battus condidit Cyrenen.
3565	15	
3566	16	Medorum 7, Cyaxares, annis 32. Apud Corinthios tyrannidem exercuit Periander. Sinope, Lipara, Prusias conditæ, & Epidamnus postea Dyrrhachium vocata. Phalaris tyrannis destructa.
3567	17	Olympias trigesima septima. Holda mulier apud Hebræos prophetauit. Prophetabant Sophonias & Hieremias.
3568	18	Iosias, mundata Iudęa & Hierusalem, templo etiam innouato, post abiectas idololatriæ sordes, pascha Domino celeberrimum facit, 18 anno regni sui.
3569	19	
3570	20	Draco legūlator, vt quibusdam videtur, agnoscitur.
3571	21	Olympias 38. Lydorum 7, Sadyattes, annis 15.
3572	22	Ancus Marcius, Numæ ex filia nepos, Auentinum montem & Ianiculum Vrbi addidit: & supra mare 16 ab Vrbe miliario Ostiam condidit. Ad ex-

tremum morbo periit. Cyaxares aduersum Assyrios dimicans, Ninum ciuitatem capit.

Anni mūdi,	*Anni Iosiæ,*	
3573	23	Anno Vrbis 130.
3574	24	
3575	25	Olympias 39.
3576	26	
3577	27	
3578	28	Ariõ Methymnæus clarus habetur, qui à delphino in Tænarum dicitur asportatus.
3579	29	Olympias 40,
3580	30	
3581	31	
3582	32	Iosias rex Iudæorũ cum Nechaone rege Ægyptiorum congressus, occiditur. Ac mihi miraculum subiit, quomodo in pręsens tempus sibi vterque conuenerunt, maximè quum diuina Scriptura hunc eundem Pharaonem, Nechaonem appellet. Ægyptiorum Nechao, qui & Nechepsi, annis sex regnauit.

IOACHAZ.

HEbræorum Iuda 20, Ioachaz filius Iosiæ, regnauit mensibus tribus, quasi vsque ad calendas Apriles. Quum enim ab apice mundi, id est 15 calendis Aprilis, annos numerauimus ab Adam vsq; ad mortem Dauid, 4 calendis Aprilis annos integros inuenimus Ioachaz. Itaque à calendis Ianuariis incipiens, quo Dauid obiit, regnauit mensibus 3 vsque ad calendas Aprilis: quem annum Eusebius in Chronicis suis scribit, vt dicit Beda: sed ipse Beda non scribit eum. quẽ Nechao vinctum ducẽs in Ægyptum, seniorem fratrem eius Eliacim pro eo constituit regem.

TARQVINIVS.

Romanorum 5, Tarquinius Priscus, annis 37. Circum ædificauit Romæ: numerum Senatorum auxit: Romanis ludos instituit: muros & cloacas ædificauit: ad extremũ ab Anci filio occisus est. Panætius primus in Sicilia arripuit tyrannidem.

IOACIM.

HEbræorum Iuda 21, Eliacim, qui & Ioacim, filius Iosiæ, regnauit annis 6.

Anni mūdi,	*Anni Ioac.*	
3583	1	Olympias 41. Anno Vrbis conditæ 140. Stesichorus poëta clarus habetur.
3584	2	Lydorũ 7, Alyattes, annis regnauit 49.
3585	3	Anno 3 Ioacim, Nabuchodonosor rex Babyloniæ Iudæam cepit, & in ditionem suam rediit: & plurimos captiuos affert, in quibus erant Daniel, Ananias, Azarias, Misael, Ezechiel: partemque vasorum templi Babyloniam transfert: & Ioacim tributarium facit.
3586	4	Anno 4 Ioacim, sacra scriptura regnum Nabuchodonosor computat: quia ex eo non solùm Chaldæis & Iudæis, sed etiam Assyriis, Ægyptiis, Moabitis, aliisque innumeris gentibus incipit regnare.
3587	5	Olympias 42. Macedonum 7, Europus, annis 26. Ægyptiorum Spammus, annis 12.
3588	6	Cyaxares Medus subuertit ciuitatem Ninum. Pittacus Mitylenæus, qui de septem Sapientibus fuit, cum Phrynone Atheniensi olympiacè congressus, eum interfecit.

IECHONIAS.

HEbræorum Iuda 22, Ioacim, qui & Iechonias, filius Eliacim, mensibus quatuor regnauit, hoc est vsque ad mensem Iulij. Iste circundata à Chaldæis ciuitate, exiit ad regem Babylonis cum matre: & ductus est cum populo in Babyloniam, anno 7 regni Nabuchodonosoris secundò venientis ad Iudæam. Timuit enim Nabuchodonosor, ne nõ obediret ei: quia occidit patrem eius Ioacim, & constituit pro eo patruum suum Sedeciam, qui annis octo obediuit, deinde ad Ægyptum vertit.

3589	0	

SEDECIAS.

HEbræorum Iuda 23, Sedecias, qui & Mathan, filius Iosiæ, annis vndecim regnauit.

Anni mūdi,	*Anni Sedec.*	
3590	1	Prophetabant Hieremias & Baruch.

Anni mūdi,	*Anni Sedec.*	
3591	2	Olympias 43. Camerina & Perinthus conditæ.
3592	3	Massilia cōdita. Sappho & Alcæus poetæ, clari habentur.
3593	4	Anno Vrbis 150. Medorum 8, Astyages, annis 38. His temporibus, certantibus in agone τράγος, id est hircus, in præmio dabatur: vnde aiunt Tragœdos nuncupatos.
3594	5	Epimenides Athenas mundari iussit.
3595	6	Olympias 44. Ægyptiorum, Vaphres, annis 30. Solon, Draconis legibus antiquatis, extra eas quæ ad sanguinem pertinebant, sua iura constituit.
3596	7	
3597	8	Daniel propheta soluit visionem Nabuchodonosoris, anno regni sui decimosexto, teste Iosepho.
3598	9	
3599	10	Olympias 45.
3600	11	Anno Vrbis 157. Templum incensum est, ex quo ædificari cœpit anno 430. Qui autem reliqui fuerunt, transfugerunt in Ægyptum: qua post annos 5 percussa à Chaldæis, in Babyloniam & ipsi transmigrarunt.

Capta igitur est Hierusalem anno 11 Sedechiæ. Nabuchodonosor, rex Chaldæorum, anno 19 regni sui, captis Hierosolymis, 9 die mensis 4, id est Iulij, obsidens ciuitatem mensibus 8, templum mense 5 (id est Augusto) incendit: sicut Iosephus perhibet.

¶ Isidorus episcopus sic: Festi autem dies in veteri Lege, isti sunt:

Dies azymorum Paschæ, 14 die mensis primi est, quando Luna plenissima abiecto fermento agnus immolatur.

Dies Pētecostes, quādo in vertice montis Sinai lex data est Mosi: in quo de frugibus primùm panes propositionis offerebantur.

Dies sabbatorum, in quo otia celebrabantur in lege: & manna non licebat colligere. Dies neomeniarum, id est celebratio nouæ Lunæ. Semper autem Iudæi in mensium principio, hoc est prima luna, diem festum agebant: ideò quia deficiente Luna tempus finitur, & nascente incipitur.

Dies autem tubarum, 7 mensis principium est, quando Iudæi solennitatem agentes amplius tuba canebant, & plurima offerebant sacrificia, quàm per singulos menses.

Dies scenopegiæ est 15 dies mensis 7, in quo tabernaculorum solennitates veteres celebrabant. Scenopegia enim tabernacula interpretantur.

Dies ieiunij quarti est 17 dies mensis Iulij, quando descendens Moses de monte tabulas Legis confregit. In eo etiam die Nabuchodonosor vrbis Hierusalem muros primò destruxit.

Dies ieiunij quinti in mense Augusto est, quando pro speculatoribus ad terram missis, seditio in castris exorta est: & factum est, vt per desertum quadraginta annis decurrerent laboriosè, & in annis quadraginta in hyeme omnes perirent: siquidem & in eo mense à Nabuchodonosore, & multo pòst tempore à Cæsare Tito templum euersum atque succensum est, & in opprobrium Iudæorum exaratum.

Dies ieiunij septimi in mense 7 est, id est in Octobri, in quo occisus est Godolias, & reliqui qui erant in Hierusalem, interfecti sunt, sicut dicit Hieremias.

Dies ieiunij decimi est decimo mense qui apud nos Ianuarius vocatur, quando agnouerunt cuncti in Babylonia captiui, quinto mense templum fuisse destructum.

¶ Hæc autem beatus Hieronymus in Commentariis Zachariæ:

A Dauid vsque ad captiuitatem quartæ ætatis, anni numerantur 473, menses 6, dies 10: secundum Septuaginta interpretes, 12 amplius.

Ab Adam vsque ad captiuitatem quatuor ætatum, simul sunt 3363 anni, menses 6, dies 10.

¶ Generationes autem ætatis huius, iuxta vtrosque codices, sunt 17, quas tamen Matthæus Euangelista certi mysterij gratia 14 componit.

¶ Hac ætate, velut iuuenili ætate, in populo Dei Regum tempora cœperunt. Hæc enim in hominibus ætas apta gubernando regno solet existere.

ÆTATIS IIII
FINIS.

¶ Iterum claudicat prototypi noſtri calculatio in annis mundi, amice Lector: quoniam ſi primum annum ſequentis ætatis probè numerat 3604, hîc vltimus annus 3600 ætatis quartæ, deberet eſſe 3603.

Eadem negligentia deſunt quoque tres anni in ſupputatione annorum Vrbis.

In Olympiacis tempeſtiuè deſiit, nempe in 28, intricaturam fortè aut laborem vitans. Eos tamen perduximus vſque ad finem huius ætatis.

At hoc prorſus nihil eſt, ſi ad nomenclaturam vbique corruptam conferendum eſt, & vix emendandam, vt cætera ſileam. Hoc enim debemus idiotis pigriſq; amanuenſibus.

AETAS V.

CAPVT XX.

QVINTA mundi ætas à captiuitate cœpit populi Iſraël: quæ ſecundum Hieremiam 70 annis permanſit, dicens: Quum cœperint impleri in Babylone 70 anni, reducam vos ad locum iſtum, dicit Dominus.

Primus annus captiuitatis, in quo templum Domini Nabuchodonoſor menſe Auguſti incendit, quod ab initio ædificationis ſuę manſerat annis 442. Capta Hieroſolyma ab Aſſyriis, ad Vaphrem regem Ægypti reliqui transfugerunt. Huius Vaphris Hieremias quoque propheta meminit. Sententiæ etiam noſtræ Clemens congruit in primo Stromate, quadrageſima octaua olympiade captiuitatem Iudæorum factam eſſe conteſtans, regnante apud Ægyptios Vaphre, apud Athenas Phœnippo; & ſupputari ſeptuaginta annos deſolationis templi vſq; in ſecundum annum Darij, & Hebræorum captiuitatis & templi exterminij quod fuit in Hieruſalem, annis 70.

CAPTIVITAS.

Anni mūdi,	Anni capt.	
3604	1	Anno Vrbis 161.
3605	2	
3606	3	Corinthiorum monarchia deſtructa eſt.
3607	4	
3608	5	In Babylonia prophetabant Daniel & Ezechiel. Solis facta defectio, quum futuram eam Thales prædixiſſet.
3609	6	Alyattes & Aſtyages dimicauerunt.
3610	7	
3611	8	
3612	9	
3613	10	Anno Vrbis 170. Macedonum 8, Alcetas, annis vigintinouem.
3614	11	
3615	12	Aſtyages contra Lydos pugnauit. Anaximander Mileſius phyſicus agnoſcitur.
3616	13	
3617	14	Tarquinius occiſus à filiis Anci, cui ſucceſſit in regnum Seruius Tullius.

SERVIVS TVLLIVS.

Romanorum 6, Seruius Tullius annis viginti quatuor. Seruius, ancillæ ſed nobilis captiuæ filius, tres montes Vrbi addidit, Quirinalem, Eſquilinum, Viminalem, & foſſas circum muros duxit. Cenſus Romanorum ciuium primus inſtituit: & ad extremum Tarquinij Superbi, generi ſui, ſuperioris regis filij, ſcelere occiſus eſt. Anno decimoquarto poſtquam percuſſa eſt ciuitas, vigeſimo anno trāſmigrationis regis Ioacim & Ezechielis, ipſe Ezechiel vidit in viſionibus renouationem ciuitatis ac templi & ceremoniarum.

3618	15	
3619	16	
3620	17	
3621	18	
3622	19	
3623	20	Anno Vrbis 180. Phalaris tyrannidem exercuit annis 13.
3624	21	
3625	22	
3626	23	Eugamnon Cyrenæus qui Theogoniam fecit, agnoſcitur.
3627	24	Agon gymnicus quem Panathenæon vocant, actus.
3628	25	Mortuo Nabuchodonoſore Babyloniorum rege, ſuſcepit imperium Euilmerodach, cui ſucceſſit frater eius Balthaſar. Ægyptiorum Amaſis, annis 42 regnauit.
3629	26	Anno 26 poſt euerſam Hieruſalem, qui eſt 37 annus tranſmigrationis regis Ioacim, ſubleuauit Euilmerodach, filius Nabuchodonoſoris, rex Babyloniæ, anno quo regnare cœpit, Ioaçim regis

regis Iudę caput de carcere,& posuit thronum eius super thronum regum qui cum eo erant in Babylone.

Anni mūdi,	*Anni capt.*	
3630	27	Pisistratus Atheniensis
3631	28	tyrannus in Italiā transgreditur. Æsopus interimitur apud Delphos.

3632 | 29 | Lydorū Crœsus, annis 15. Anaximenes physicus agnoscitur.

3633 | 30 | Anno Vrbis 190. Balthasar occisus est, sub quo Daniel eam scripturam quæ in pariete apparuerat, interpretatus est, significantem imperium Chaldæorum in Medos & Persas transferendum. Hæc est visio: Mane, id est nostrum: thecel, id est pondus: phares, id est fragmentum. Septuaginta anni captiuitatis huc vsque, iuxta Aphricanum & Iosephum, id est vsque ad Cyrum.

Cyrus:

¶ Cyrus Persarum primus, subuerso rege Assyriorum, & regno Medorū, regnauit per annos 30.

3634 | 31 | Cyr⁹ (vt impleretur verbum Domini ex ore Hieremiæ) primo anno sui regni laxata Hebræorum captiuitate, ferme 50000 hominum regredi fecit in Iudæam, restituens eis vasa templi Domini aurea & argentea quinque millia & quadringenta. Qui congregati in Hierusalem, mense 7 ædificauerunt altare: & à primo die eiusdem mensis cœperūt offerre holocausta Domino. Anno autem 2 aduentus sui, mense 2, templi fundamenta iecerunt, anno verò incensionis eius 72, iuxta Aphricanum & Iosephū. Sed impedientib. Samaritis intermissum est opus vsque ad annum Darij 2. Qui etiam in regno Assueri, in regni sui principio Artaxerxi scripserunt accusationem aduersus Iudæos: & rescripsit Artaxerxes, ne ædificaretur Hierusalem.

3635 | 32 | Medorum, Stesichorus eodem tempore moritur.

3636	33	Simonides clarus habetur.
3637	34	Prophetabant Aggæus
3638	35	& Zacharias. Chilo, qui de septem sapientibus fuit. Ephoros in Lacedæmone.

3639 | 36 | Eo tempore Iesus filius Iosedec, & Zorobabel regij generis filius, & Salathiel habebantur: qui & principes fuerunt eorum qui regressi sunt in Iudæam.

Anni mūdi,	*Anni capt.*	
3640	37	Ænophenes Colophonius clarus habetur.

3641 | 38 | Macedonum 9, Amyntas, annis regnauit 50.

3642 | 39 | Templū Apollinis Delphis secunda vice incensum.

3643	40	Anno Vrbis 200. Ea
3644	41	quę de Crœso memo-
3645	42	rantur, quomodo ten-
3646	43	tarit oraculum. Thales
3647	44	moritur. Crœsus aduersus Cyrum bellum iniit.

Tarqvinivs.

Romanorum 7, Tarquinius, annis 35. Crœsus à Cyro captus est, & Lydorum regnum destructum, quod stetit annis 231. Tarquinius Superbus, socero Seruio occiso, arripuit imperiū: Volscos, Veios, Suessam & Pometiam subegit: & quum oppugnaret Ardeam causa Tarquinij, iunioris filij sui qui Lucretiam corruperat, a regno expulsus est. Pisistratus secunda vice Athenis regnat. Pherecydes historicus clarus habetur.

3648 | 45 | Hippicus poëta tunc tēporis agnoscitur.

3649 | 46 | Cyrus Sardes capit. Colligitur omne tempus captiuitatis Iudæorum, anni 70, qui secundum quosdam à tertio anno Ioacim vsque ad vigesimum annum Cyri regis Persarum computantur. Porrò secundum alios, à Iosię Iudæorum regis anno 13, sub quo Hieremias prophetare cœpit, vsque ad primum annum suprà dicti Cyri regis, desolationis verò templi sub Dario rege, complentur anni 70.

3650 | 47 | Harpagus, qui apud Cyrum primo loco habebatur, aduersus Ioniam dimicat.

3651	48	Simonides lyricus, &
3652	49	Phocylides, & Hippius poëta, clari habentur.

3653	50	Anno Vrbis 210.
3654	51	
3655	52	
3656	53	
3657	54	Theognis poëta clarus eodem tempore habetur.

Anni mūdi, | *Anni capt.*

3658 | 55 | Anacreon lyricus poëta agnoſcitur.

3659 | 56 | Apud Samum tyrannidem exercent tres fratres, Polycrates, Phil⁹, & Pentagnoſius.
3660 | 57
3661 | 58
3662 | 59

3663 | 60 | Anno Vrbis 220. Tomyris regina Maſſagetarum Cyrum interfecit.

Cambyses.

¶ Perſarum 2, Cambyſes Cyri filius, regnauit annis 8. Hic deuicta Ægypto cunctam eius religionem abominatus, ceremonias eius & templa depoſuit: Babylonem in Ægypto ædificauit.

3664 | 61 | Hunc aiunt, ab Hebræis ſecundum Nabuchodonoſor vocari, ſub quo Iudith hiſtoria conſcribitur.

3665 | 62 | Apud Hebræos pontifex maximus Ieſus filius Ioſedec, & princeps gentis Zorobabel, clari habentur.

3666 | 63 | Pythagoras phyſicus & philoſophus clarus habetur.

3667 | 64 | Hippias Athenis tyrannidem exercet.

3668 | 65 | Samij Dicæarchiā condiderunt, quam nunc
3669 | 66 | Puteolos vocant.

3670 | 67 | Ægyptiorum 26 dynaſtia Perſarum: obtinuit
3671 | 68 | quippe Ægyptum Cambyſes in anno 8 regni ſui vſque ad Darium filium Xerxis, annis 111.

Magi.

¶ Perſarum 3 fratres Magi, menſibus ſeptem, hoc eſt vſque ad calendas menſis Aprilis.

3672 | 69 | Menſibus autem 3 Ioachaz, & menſibus 3 Ioacim, cum diebus 10, & cum menſe Auguſto, in quo combuſtum eſt templum, iunctis ſimul diebus cum menſibus 7 Magorum, fiunt menſes 14, à 4 calendis Ianuariis, quo Dauid obiit vſque ad calendas Apriles.

Ante Darium templum combuſtum eſt, & Hieroſolyma fuit capta in Auguſto.

Ante quem Sedecias regnauit annis 11, vſque ad Iulium menſem.

Ante quem regnauit Ioacim, menſibus 3, & diebus 10, vſque ad menſem Martium.

Ante Ioacim regnauit Eliacim, annis 11, vſque ad menſem Martium.

Ante Eliacim regnauit Ioachaz, menſibus tribus, vſque ad menſem Decembrem.

Anni igitur captiuitatis ab Auguſto ad Auguſtum numerantur, non à Martio: ab Aprili ergo, ante combuſtionem templi Salomonis, in medio anni 11 Sedeciæ vſque ad Aprilem, in fine anni primi Darij, ſunt anni 70. Et à menſe Auguſto, in fine anni 11 Sedeciæ, vſque ad menſem Auguſtum, in medio anni 2 Darij, ſunt anni 70 captiuitatis. Sed anni hiſtorię à menſe Aprili, aliàs à menſe Martio ad alterum menſem Martium, vſq; ad CHRISTVM numerantur.

A Dauid igitur vſque ad captiuitatem, ſunt 473 anni, & menſes 6 vel 7, & dies 10, teſte Hieronymo ſuper annum 6 Ezechiæ, vt ſuprà eſt: ibi à captiuitate & combuſtione templi vſq; ad Darium, anni 69, & menſes 7. A Dario vſque ad calendas Apriles, in anno 42 Octauiani Auguſti, in cuius fine natus eſt Dominus, teſte Euāgelio, ſunt 519 anni: hoc eſt, à Dauid vſque ad captiuitatem, 473 anni: & à captiuitate ad CHRISTVM, 589 anni. A Dauid etiam vſque ad Emmanuelem ſunt anni 1062, iuxta ipſam Hebraicam veritatem.

3673 | 70 | Anno Vrbis 230. Aggæus, Zacharias & Malachias prophetæ clari habentur.

Darivs.

Perſarum 4, Darius filius Hyſtaſpis, annis 36 regnauit.

Anni mūdi, | *Anni Dar.*

3674 | 1 | In anno primo Darij, filij Aſſueri de ſemine Medorum, qui imperauit ſuper regnum Chaldæorum, ego Daniel intellexi in libris numerū annorum, de quo factus eſt ſermo Domini ad Ieremiam prophetam, vt complerentur deſolationis Hieruſalem ſeptuaginta anni, vſq; ad initium Cyri regis Perſarum. Beda autem dicit, annos 70 vſque ad perfectam reſtaurandi licentiam, id eſt vſque ad primum annū Darij, eſſe computandos. Primo anno captiuitatis ignis ab altari ſublatus,

latus, & abſconditus in puteo: poſt 70 reuerſionis annum aſſumitur, inuentus viuus. Inter Darium & Cambyſen regnaſſe duos fratres Magos, in libris Chronicorum Euſebij reperimus. Verùm Hieronymus in expoſitione Danielis ſcribit, poſt Cambyſem, Smerdem Magum regnaſſe qui Pantapten (inquit) filiam Cambyſis duxit vxorem. Qui quum à ſeptem Magis fuiſſet occiſus, & in locum eius Darius ſuſcepiſſet imperium, eadem Pãtapte nupſit Dario, & ex eo Xerxem filium genuit.

Anni mundi,	*Anni Dar.*	
3675	2	Euſebius ſic: Secundo

anno Darij, 70 annus captiuitatis impletur, Zacharia propheta teſte, apud quem, ſecundo anno Darij angelus ſic loquitur: Domine exercituum, vſquequo tu non miſereberis Hieruſalem & vrbium Iuda, quibus iratus es? Iſte 70 annus eſt. Ideo 2 annus bis ſcribitur: quia 4 annus in Magorum fratrum 7 menſibus computatur. Secundo anno Darij regis templum Hieroſolymis extruitur à Zorobabel: conſummaturq; opus annis 4. Remiſſio quidem captiuitatis Iudæorum, & venia templi ædificandi, ſub Cyro exordium habuit. Conſummatur verò templum ſub Dario: quia vicinæ gentes aſſiduis incurſionibus ædificationem impedierant. Clemens quoque his congruit in primo Stromate, ita ſcribens: Et perſeuerauit captiuitas annis 70, vſq; ad 2 annum Darij filij Hyſtaſpis, qui Perſis, Aſſyriis & Ægypto imperauit: ſub quo Aggæus & Zacharias, & vnus ex duodecim qui vocatur Angelus, prophetauerunt: ſacerdotioq; functus eſt Ieſus filius Ioſedec.

3676	3	Armodius & Ariſtogi-

ton Hipparchum tyrannum interfecerunt: & Lemna meretrix amica eorum quum tormentis cogeretur, vt ſocios proderet, linguam ſuam morſu ſibi amputauit.

3677	4	Anno 4 Darij ait Za-
3678	5	charias propheta: Cùm

ieiunaretis & plangeretis per ſeptuaginta hos annos, nunquam ieiunium ieiunaſtis mihi?

3679	6	Anno 6 Darij, templi·
3680	7	ædificatio completur,
3681	8	die 3 menſis Adar, qui
3682	9	eſt 46 annus, ex quo e-

ius ſub Cyro fundamenta iacta ſunt. Vnde in Euangelio dicunt Iudæi: Quadraginta & ſex annis ædificatum eſt templum, & tu in triduo reædificabis illud. Cœperunt autem ædificare anno 2 Darij, menſe 6, die 19. Et anno 6 (vt dictum eſt) menſe 12, die 3, compleuerunt. Ex quo apparet, opus templi, & antea non parua ex parte peractum, annos autem 70 à deſtructione illius vſque ad perfectam reſtaurandi licentiam eſſe computandos. Vnus annus de 46 annis à Cyro vſque in annum 6 Darij, deeſt in Chronicis. Anni enim 40 à Cyro ad Darium, & 6 anni Darij debent eſſe, ſicut in Euangelio dicitur, Quadraginta & ſex annis ædificatum eſt templum.

Reges Latinorum.

Latinus rex regnauit annis 32, à quo Latini ſunt appellati. Huius imperij anno 25 Troia capta eſt: ad quem Æneas profugus veniens, factus eſt gener eius: cui ſucceſſit in regnum Æneas poſt octauum annum Troiæ captæ, & regnauit in Italia annis 3.

41. Aſcanius filius Æneæ, regnauit annis triginta ſeptem, qui Albam condidit.

70. Syluius Æneæ filius ex Lauinia, régnauit annis 9. Homerus poëta his temporibus fuit.

101. Æneas Syluius regnauit annis triginta vno.

151. Latinus Syluius regnauit annis quinquaginta. Huius temporibus Amazones Aſiam vaſtauerunt. Carthago condita eſt à Carcedone Tyrio, vt quidam dicunt. Salomon quoque filius Dauid, regnans Hieroſolymis templum famoſiſſimum condidit.

190. Alba Syluius regnauit annis triginta nouem.

214. Ægyptus Syluius regnauit annis viginti quatuor.

242. Capys Syluius regnauit annis viginti octo.

255. Carpentus Syluius regnauit annis tredecim.

264. Tyberinus Syluius regnauit annis octo.

303. Agrippa Syluius regnauit annis quadraginta.

332. Aremulus Syluius regnauit annis 19. Huius temporibus Lycurgus apud Lacedæmonios iura compoſuit.

359. Auentinus Syluius regnauit an-

nis triginta septem, à quo mons Romæ, quia ibi sepultus est, nomen accepit.

380. Procas Syluius, regnauit annis viginti tribus.

426. Amulius Syluius regnauit annis 43, qui fratrem suum Numitorem regno expulit: cuius tempora isti sunt applicata.

Reges Romanorum.

465. Romulus regnauit annis triginta octo, à quo Roma condita est, & ex Latinis Romani sunt deducti. Hic primùm constituit centum Senatores. Huius temporibus Syracusa & Catina in Sicilia conditæ sunt.

505. Numa Pompilius regnauit annis quadraginta vno, qui duos menses anno addidit, Ianuarium & Februarium, quum antea annus decem mẽsium saltem apud Romanos erat. Capitolium quoque à fundamentis construxit. Quibus temporibus Sibylla in Samo insignis habebatur.

537. Tullus Hostilius regnauit annis triginta duobus, qui primus apud Romanos purpura vsus est. Cuius temporibus Chalcedon conditur, & Byzantium, quæ nunc Constantinopolis appellatur.

540. Ancus Marcius regnauit annis 23, qui 16 miliario ab Vrbe Ostiam condidit.

597. Tarquinius Priscus regnauit annis triginta septem. Huius temporib. Massilia in Galliis condita est.

631. Seruius Tullius regnauit annis triginta quatuor, qui primus censum instituit ciuium Romanorum. His temporibus apud Persas Cyrus primùm regnare cœpit.

666. Tarquinius Superbus regnauit annis triginta quinque. Huius temporibus Pythagoras clarus habetur. Expulso autem Vrbe Tarquinio, bini consules cœperunt pro vno rege annis singulis administrare rempublicam.

Ab anno itaque quarto Samsonis, qui est octauus annus post captam Troiam, vsque in annum nonum Darij regis Persarum, hoc est vsque in annum septuagesimum octauum quintæ ætatis, sunt sexcenti sexaginta sex anni, iuxta Cassiodorum: secundum Hebræos, sunt sexcenti quadraginta anni. Desunt igitur (teste Cassiodoro) viginti sex anni in tanto spatio, secundum supputationem Hebræorum.

CONSVLES.

Anni mũdi,	*Anni Dar.*	
3683	10	Anno Vrbis 240. L. Iunius Brutus, & L. Tarquinius Collatinus. Hi annũ minimè tenuerunt, ad peragendum tempus aliis subrogatis, id est Sp. Lucretio, & Horatio Puluillo, & P. Valerio Publicola.
3684	11	P. Valerius Publicola 2, T. Lucretius Tricipitinus. Pulsis ab Vrbe regibus, vix ad decimumquintum lapidem Roma tenebat imperium. Romanorum reges septem, à Romulo ad Tarquinium Superbum, imperauerunt annis ducẽtis quadraginta, siue (vt quibusdam placet) ducentis quadraginta tribus.
3685	12	P. Valeri⁹ 3, M. Horatius Puluillus 2. Romæ post exactos reges primùm Consules fuerunt, deinde Tribuni, ac Dictatores, & rursum Consules, qui rempublicam obtinuerunt per annos ferè quadringentos sexaginta quatuor, vsque ad Iulium Cæsarem, qui primus singulare arripuit imperium.
3686	13	Sp. Largius Rufus, T. Herminius Aquilinus.
3687	14	M. Valerius, P. Posthumius Tubertus.
3688	15	P. Valerius 4, T. Lucretius 2. Valerius adeò pauper moritur, vt sumptu publico sepeliretur.
3689	16	P. Posthumius 2, Agrippa Menenius.
3690	17	Sp. Cassius, Opiter Virginius. Censu Romæ agitato, inuenta sunt hominum 120000.
3691	18	Posthumius Cominius, T. Largius. Hic autem Largius fuit prim' Dictator creatus. Anno 9 post exactos reges noua dignitas est creata, scilicet magister equitum qui dictatori obsequeretur.
3692	19	Ser. Sulpicius Camerinus, M. Manlius.
3693	20	Anno Vrbis 250. Cn. Vetusius, T. Ebutius.
3694	21	T. Largius 2, Q. Cloelius. Hellanicus historiographus.
3695	22	A. Sempronius, M. Minutius. Heraclius & Anaxagoras philosophi clari habentur.

3696

Anni mūdi,	Anni Dar.

3696 | 23 | A.Posthumius, T. Virginius Tricostus.

3697 | 24 | Ap. Claudius, P.Seruilius. Pythagoras philosoph⁹ summus moritur.

3698 | 25 | A. Virginius, T. Vetusius. Volsci victi. Cumis bellatur.

3699 | 26 | Sp.Cassius 2, A.Posthumius 2.

3700 | 27 | T. Geganius, P. Minutius Augurinus. Latini contra Romanos rebellauerunt.

3701 | 28 | A Sempronius 2. P.Minutius 2. Romæ populus à patribus facta seditione discedit.

3702 | 29 | Q. Sulpicius, Sp. Largius 2. Marcius qui Coriolos ceperat, interuentu matris suæ, & vxoris precibus, ab oppugnatione Vrbis remouit exercitum.

3703 | 30 | Anno Vrbis 260. C.Iulius Tullus, P. Pinarius. Bellum Marathone gestum. Miltiades & Aristides cognominatus iustus, viuunt.

3704 | 31 | Sp.Nautius, Sex.Furius.

3705 | 32 | C.Aquilius, T.Sicinius.

3706 | 33 | Sp.Cassius, Procul⁹ Virginius. Quum in Algido monte Romani milites obsiderentur, à Dictatore Quintio Cincinnato liberati sunt.

3707 | 34 | Q. Fabius Vibulanus, Ser. Cornelius. Ægyptus recessit à Dario. Gelo obtinuit Syracusas.

3708 | 35 | L. Æmylius, Cæso Fabius. Pindarus & Simonides lyrici poëtæ insignes habentur.

3709 | 36 | M. Fabius, L. Valerius. Romæ Oppia virgo Vestalis deprehensa in stupro, viua defossa est.

Xerxes.

Persarum 5, Xerxes, filius Darij, annis 20 regnauit.

Anni mūdi,	Anni Xerx.

3710 | 1 | Q. Fabius, C.Iuli⁹. Xerxes Ægyptum capit. Aristides cum ignominia eiicitur.

3711 | 2 | Cæso Fabius 2, Sp. Furius Medullinus.

3712 | 3 | M.Fabius, Cn.Manlius,

3713 | 4 | Anno Vrbis 270. Cæso Fabius 3, T.Virginius. Diagoras âgnoscitur, & sectatores eius physici philosophi.

Anni mūdi,	Anni Xerx.

3714 | 5 | L. Æmylius, C. Seruilius. Xerxes cùm Athenis venisset, incendit vrbem sub principe Callia.

3715 | 6 | C. Horatius, T. Menenius. Bellum in Thermopylis gestum est, & apud Salaminem nauale certamen.

3716 | 7 | P. Seruilius, A. Virginius. Athenienses Piræum muro vallant.

3717 | 8 | P. Valerius, C. Nautius. Hieron postea Syracusis regnat.

3718 | 9 | L. Furius, C. Manlius. Æschylus tragœdiarum scriptor agnoscitur.

3719 | 10 | L. Æmylius, Opiter Virginius. Seditio agraria.

3720 | 11 | P. Furius, L. Pinarius. Hieron post Gelonem Syracusis tyrannidem exercet.

3721 | 12 | T. Quintius, Appius Claudius. Pindarus clarus habetur.

3722 | 13 | L.Valerius, T.Æmylius.

3723 | 14 | Anno Vrbis 280. A.Virginius, L.Numitius. Themistocles ad Persas fugit.

3724 | 15 | T.Quintius 2, Q.Seruilius. Sophocles tragœdiarum scriptor, primùm sui ingenij opera publicauit.

3725 | 16 | Æmylius 2, Q. Fabius. Romæ Virbinia deprehensa in stupro, viua defossa est.

3726 | 17 | Q. Seruilius 2, Sp. Posthumius. Sophocles & Euripides clari habentur.

3727 | 18 | T. Quintius, Q. Fabius. Herodotus historiographus agnoscitur.

3728 | 19 | A. Posthumius, Sp. Furius. Heraclides & Diagoras celebres.

3729 | 20 | P. Seruilius, L. Ebutius. Zeuxis pictor agnoscitur: inter alias imagines lauacrum Bizantinorum fecit. Socrates nascitur. Lapis ingens de cœlo ruit in Thraciæ partibus, olympiade 78, anno 2, colore adusto: qui lapis etiam nunc ostenditur.

Artabanvs.

Persarum 6, Artabanus, regit saltem mensibus 7.

Artaxerxes.

PErſarum 7, Artaxerxes,qui Longimanus appellabatur à longa manu,regnauit annis 40.

Anni mũdi,	Anni Art.	
3730	1	L. Lucretius, T. Veturius. Ea quæ de Eſther & Mardochæo ſcripta ſunt, quidam affirmant ſub hoc rege geſta: quod non puto. nunquam enim Eſdras de Eſther ſiluiſſet,qui ſcribit,hoc tempore Eſdram & Neemiam reuerſos ex Babylone,& ea deinceps conſequuta,quæ ab iis geſta referuntur.
3731	2	P. Volumnius, Ser. Sulpitius. Sicilia à populo regebatur.
3732	3	P.Valerius, C.Claudius. Cimon iuxta Eurymedontem Perſas nauali pedeſtriq́; certamine ſuperat: & modicùm bellum conquieſcit.
3733	4	Anno Vrbis 290.Q.Fabius, L. Cornelius. Medorum 10,Perdicca, annis 28.
3734	5	L. Minutius, C. Nautius 2. Anaxagoras moritur. Heraclitus clarus habetur.
3735	6	Q. Minutius, C.Horatius 2. Eſdras ſacerdos apud Hebræos inſignis habetur: cuius ætate pontifex maximus habitus eſt Eliaſib, filius Ioacim, filij Ieſu, filij Ioſedec.
3736	7	M. Valerius, Sp. Virginius. Anno 7 Artaxerxis,prima die menſis primi, Eſdras ſacerdos,& ſcriba Legis Dei deſcendit de Babylone cum epiſtolis regis,in prima die menſis quinti, venit in Hieruſalem cum viris 700. Qui inter alia ſtrenuè geſta caſtigauit filios transmigrationis ob vxores alienigenas. Fuit autem eruditiſſimus Legis diuinæ, & clarus omnium Iudæorum magiſter, qui de captiuitate regreſſi venerant in Iudæam.
3737	8	T.Romulius, C.Veturius. Pherecydes hiſtoricus agnoſcitur.
3738	9	Sp. Tarpeius, A. Aternius. His conſulibus, teſte Caſſiodoro,legati Athenas miſſi ad leges deſcribendas. Cratinus & Plato, comœdiarum ſcriptores clari habentur. Ariſtarchus tragœdiographus agnoſcitur. Romæ ludi ſeculares primùm acti.
3739	10	P. Horatius, Sex. Quintilius. Famis peſtem adduxit.
3740	11	L. Menenius, P. Seſtius. Hoc tempore à Conſulibus ad Decemuiros trãſlatum eſt imperium, per quos quadraginta annis adminiſtrata reſpublica fuit: ſed iterum Conſules creati ſunt.

Anni mũdi,	Anni Art.	
3741	12	Anno 302 ab Vrbe condita, Decemuiri creati, poſt annum eiecti ſunt propter Appium Claudium, qui Virginij cuiuſdam filiam cõtra Latinos in Algido militantis,voluit abducere.
3742	13	Romani per legatos ab Athenienſibus iura petierunt, ex quibus duodecim tabulæ conſcriptæ.
3743	14	Anno Vrbis 300. Cretes comicus,& Teleſilla, ac Bacchyllides lyricus, clari habentur. Praxilla quoque & Cleobulina ſunt celebres.
3744	15	Templũ Iunonis quod in Argis fuerat incenſum, reſtituitur. Abaris hyperboreanus ariolus agnoſcitur.
3745	16	Tribuni plebis,& ædiles Romæ facti, Conſulibus eiectis.
3746	17	Neemias Hebræus, mi-
3747	18	niſter vinarius Arta-
3748	19	xerxis, filius regis,
3749	20	cõcedente ſibi domi-

no ſuo,vigeſimo eius anno,venit de Babylone in Iudæam,& trigeſimoſecundo muros vrbemq́ue reſtituit. Scribit Eſdras ſub pontifice Ioiada, filio Eliaſib(cui ſucceſſit Ionathas filius ſuus,qui temporib. Alexandri Macedonis fuit) opus fuiſſe completum. Igitur Neemias veniens de Suſis caſtro,de Babylone Ieruſalem,muros ciuitatis 12 annis reſtituit, & ducatui duodecim annos præfuit. Hucuſque Hebræorum diuinæ Scripturæ annales temporum cõtinent. Ea verò quæ poſtea hîc apud eos geſta ſunt,exhibebim⁹ de libro Machabęorum, & Ioſephi & Aphricani ſcriptis: qui deinceps vniuerſam hiſtoriam vſque ad Romana tempora proſequuti ſunt. Aphricanus quidem in libro quinto Temporum ita dicit: Manſit itaque imperfectum opus vſque ad Neemiam, & vigeſimum annum regis Artaxerxis. Quo tempore,regni Perſarum 115 anni euoluti ſunt: captiuitatis primò Hieruſalem 185 annus erat:& nunc primùm iuſſit Artaxerxes muros Hieruſalem extrui. Cui operi præfuit Neemias,& ædificata eſt platea,& muri circumdati. Et ex illo tempore, ſi enumerare velis 70 annorum hebdomades vſque ad CHRISTVM,poteris inuenire. Beda ſic. Septem ſpecies hebdomadis, qua Daniel propheta

vtitur,

vtitur, more quidem legis ſeptem annis ſingulis computans hebdomadam, ſunt ſolito more breuiores ſolarib. annis. Duodenis enim menſibus Lunæ annos ſingulos determinant. Emboliſmares autem menſes, qui de annis vndecim epactarum creſcunt, nos lege ſolita tertio vel altero anno addidimus. Vbi menſes duodecim emboliſmorum impleti fuerint, ibi eos pro anno integro interſerit. Et ita Angelus adeſt, dicens, Septuaginta (inquit) hebdomades abbreuiatæ ſunt ſuper populum tuum, & ſuper vrbem ſanctam tuam, vt conſumatur præuaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur iuſtitia ſempiterna, & impleatur viſio & prophetia, & vngatur Sanctus ſanctorum. Nulli dubium eſt, quin hæc verba CHRISTI incarnationem arguant, qui tulit peccata mundi, legem & prophetiam impleuit, & vnctus eſt oleo lætitiæ præ participibus ſuis. Et nulli dubium, quòd hebdomades 70 annorum lunarium, menſiumque 12, in vnoquoque anno poſt ſeptenos annos diſtinctæ, 420 annos lunares abſque emboliſmaribus mēſibus inſinuarint. Sed notandum eſt, quòd non ſimpliciter, ſed breuiter dixit, computatas, id eſt breuiores ſolitis annis. Scito ergo (inquit) & animaduerte; ab exitu ſermonis, vt iterum ædificetur Hieruſalem, vſque ad CHRISTVM ducem, hebdomades ſeptem, & hebdomades 62 erunt: & rurſum dicit, Ædificabitur platea & muri in anguſtia temporis. Eſdra narrante didicimus, quòd Neemias, quum eſſet pincerna regis Artaxerxis, anno vigeſimo eius regni, menſe Aprili, impetrauit ab eo reſtaurari muros Hieruſalem: ipſumque opus (vt dictum eſt) tanta temporis anguſtia eſt actum, vt ſtructores ſinguli, armis induti, vna manu pugnaſſe, altera muros reparare, narretur. Ab hoc tempore, id eſt ab anno vigeſimo Artaxerxis vſque ad CHRISTVM, hebdomades 70 computatas, id eſt annos duodenorum menſium lunarium 390, qui ſunt ſolares anni 475: ſiquidem Perſæ à prȩfato anno 20 Artaxerxis vſque ad mortem Darij Arſamis filij, regnarunt annis 116. Exhinc Macedones vſque ad mortem Cleopatræ, id eſt in annum 15 Octauiani Cæſaris, annis 300. Inde Romani ad 17 annum Tiberij, ſummam rerum poteſtatem quam Græci monarchiam vocant, tenuerunt annis 59: qui ſunt ſimul 475, & continentur cyclis decennoualibus 25. Decies nonies enim viceni & quini, fiunt 475 anni. Et quòd ſingulis circulis emboliſmi 7 accreſcunt: multiplica 25 per 7, fiunt 175 menſes lunares, qui ſunt emboliſmi menſes annorum 475. Si autem vis ſcire, quot annos menſes lunares faciunt, partire 175 menſes per 12, duodeni menſes decies, & duodeni quater, id eſt 148 anni, ſunt 14, & remanent menſes 7. His adde annos 475, fiunt 489. Adde menſes 7 ſuprà, partemque anni 18 Tiberij, quo paſſus eſt Dominus: & fiunt ab anno 20 Artaxerxis vſque àd paſſionem Domini, hebdomades 70 abbreuiatæ, id eſt anni lunares 490. Ad eius verò baptiſma, quādo vnctus eſt Sanctus ſanctorum à Spiritu ſancto in ſpecie columbæ, non ſolùm hebdomadæ 7 & 62 cōpletæ ſunt, ſed & pars 70 hebdomadis iā inchoatȩ prȩteriit. Et poſt hebdomades (inquit) ſeptē & ſexaginta duas occidetur CHRISTVS, & non erit eius populus qui eum negaturus eſt. Non ſtatim poſt 7 & poſt 62, ſed in fine 70 hebdomadis occiſus eſt. Quam hebdomadam ideo ſeparauit à cæteris, quia de ea plura erat relaturus. Nam in ea CHRISTVS crucifixus eſt, & negatus à Iudæis, non ſolùm tempore paſſionis, ſed etiam à prædicatione Ioannis. Quod autem ſequitur, Et ciuitatem & ſanctuarium diſſipabit populum cum duce venturo, & finis eius vaſtitas, & poſt finem belli ſtatuta deſolatio, hoc non ad 70 hebdomades pertinet. Prædictum eſt enim, quòd hebdomadæ 70 ad CHRISTI vſq; ducatum pertingerent: ſed Scriptura prȩdicto aduentu & paſſione CHRISTI, quid etiam poſt hoc populo neganti eueniret, oſtendit. Ducem enim venturum dicit, qui anno 40 paſſionis cum populo Romano ciuitatem & ſanctuarium diſſipauit, vt lapis ſupra lapidem non remaneret. Deinde ad exponendam hebdomadam quam omiſerat, redit. Confirmabit autem pactum multis hebdomas vna, id eſt ipſa nouiſſima, in qua vel Iohannes baptizat, vel dominus & Apoſtoli prædicando multos ad fidem conuerterunt, & in dimidio hebdomadis deficiet hoſtia & ſacrificium. Dimidium hebdomadis huius, annus 15 Tiberij erat: quando inchoato CHRISTI baptiſmate, hoſtiarum purificatio fidelib. paulatim vileſcere cœpit. Item quod ſequitur, Et in templo erit abominatio deſolationis, & vſque ad con-

ſummationem & finem perſeuerabit deſolatio, ad ſequentia tempora reſpicit, cuius prophetiæ veritatem, & hiſtoria veterum & noſtrorum, hodieque temporum teſtatur euentus. Sciendum eſt, quòd Aphricanus curſum hebdomadarũ, quem nos in annum 17, vel in 18 Tiberij Cæſaris quo Dominum paſſum credimus, iuxta Chronicum Euſebij perduximus, ab eodem 20 anno Artaxerxis, quo & nos incipimus, anno 15 Tiberij, quo eum paſſum credit; putat eſſe completum, ponens annos regni Perſarum 115, Macedonum 30, Romanorum 40. Hæc Beda.

De hac igitur ſumma 475, ab anno 20 Artaxerxis vſque ad paſſionem Domini, deme annos 80, quos à præfato vſque ad Aſſuerum Hieronymus numerauit: & tunc cum anno 7 menſium Sogdiani, & 3 menſium Iulij Cæſaris, qui hîc non numerantur, & cum 18 Tiberij, 395: iunges iſtis 395 annis, à prima olympiade vſque in poſtremum Aſſueri (vt Hieronymus tractat) fiunt anni 714, vſque in paſſionem, id eſt olympiades 190. Dimiſſis item 33 annis de hac ſumma, fiunt vſque ad natiuitatem Domini ab olympiade prima, anni 760, id eſt olympiades 190. A Dauid vſque ad olympiadem primam, ſunt anni 302. Ab olympiade prima vſque ad captiuitatem & combuſtionẽ templi, anni ſunt 171, & menſes 6. Hoc modo Ioatham annos 16.

22. Achaz, annos 16.

61. Ezechias, 29.

116. Manaſſes, 55.

118. Amon, 2.

149. Ioſias, 31. & Ioatham, à 4 calendis Ianuariis, quo Dauid obiit, regnauit menſibus 3, vſque ad calendas Apriles.

140. Eliachim, 11. Iechonias menſibus 3, & diebus 10, vſque ad menſem Iulij. Sedechias, annis 11. In anno igitur primo Cyri, annus 30 deſolationis templi impletus eſt, & in medio 8 anni Cambyſis impletus eſt annus 66. Adde menſes 7 ſuprà, ad dimidium annũ Cambyſis, vel ad Magos, fit annus vſque ad calendas Apriles, hoc eſt vſque ad annum primum Darij. In anno ergo ſecundo Darij (ſicut dixit Hieronymus) id eſt in Auguſto, annus ſeptuageſimus captiuitatis impletus eſt.

35. Darius, 36.

55. Xerxes, annos viginti. Artabanus, menſes 7, vſque ad calendas Nouembres.

95. Artaxerxes, filius Lagi, 40. Xerxes, menſes 2, vſque ad calendas Ianuarij.

96. Poſt quem Sogdianus, menſes 7, vſque ad calendas Auguſti. Adde menſes 7 Artabani, & 2 menſes Xerxis, fit annus, & menſes 4.

115. Darius nothus, 19.

155. Aſſuerus, 40.

181. Ochus, 26.

185. Artaxerxes, 4.

191. Darius, 6.

197. Alexander, 6.

237. Ptolemæus filius Lagi, 40.

275. Ptolemæus Philippus, 38.

301. Poſt eum Philopator, 26.

318. Poſt Philopatorem, 17.

342. Poſt Epiphanem, 24.

377. Poſt Philometorem, 35.

406. Poſt Euergetem, 29.

423. Poſt Phyſcon, 17.

433. Poſt Alexandrum, 10.

441. Ptolemæus, qui Amrem fuerat dictus, annos 8.

471. Poſt Dionyſium, 30.

473. Cleopatra, 2.

478. C. Iulius, annos 4, menſes 6, vſque ad calendas Martias, adde menſes 5, antè fiunt menſes 10.

519. Octauianus Auguſtus, 41, vſque in annum in quo natus eſt Dominus, & mẽſe Martio incipit annus 42. His annis 519, adde annos 70 captiuitatis, fiunt anni 589 vſque ad annum natiuitatis. Hi ſunt anni quintæ ætatis, id eſt olympiadis 147, atque vnus annus. Adde etiam his 171. annum à prima olympiade vſque ad captiuitatem, qui ſunt olympiades 43, minus menſibus 7, fiunt anni 761, olympiades 190, vſque ad ſolſtitium brumale, in parte 12 Capricorni: in qua Græci incipiunt annum etiam cum olympiade, vt putatur: & Dominus natus eſt in fine anni 44 Octauiani Cæſaris, in principio olympiadis 191, iuxta veritatem Hebraicam: ad Aprilem autem ante natiuitatem Domini, ſecundum ſupputationem annorũ, de eadem ipſa ſumma, à prima olympiade, deme 20 annos, id eſt 17 Ioatham, & 4 Achaz, id eſt olympiades 5, fiunt à condita Vrbe vſque ad annum natiuitatis Domini, anni 740, vſque ad paſſionis annum, ab olympiade prima ſunt 794, id eſt olympiades 198, & anni 2.

Anni mũdi, | *Anni Art.* |

3750 | 21 | Athenienſes & Lacedęmonij fœdus 30 annorum ineunt. Herodotus, quum Athenis libros ſuos corã Senatu legiſſet, honoratus eſt.

3751 | 22 | Meliſſus phyſicus circa hoc tempus agnoſcitur.

3752 | 23 | Euripides tragœdiarum ſcriptor clarus cognoſcitur, & Pythagoras ſophiſta, cuius libros decreto publico Athenienſes combuſſerunt.

3753 | 24 | Anno Vrbis 310. Fidenates contra Romanos rebellant.

3754 | 25 | Phidias eburneam Mineruam fecit.

3755 | 26 | Theætetus mathematicus agnoſcitur.

3756 | 27 |

3757 | 28 | Ariſtophanes clarus habetur, & Sophocles poëta tragicus. Gens Campanorum in Italia conſtituta.

3758 | 29 | Demetrius Abderites, Empedocles, & Hippocrates medicus,

3759 | 30 | Gorgias, Hippias, Prodicus, Zeno, & Parmenides, philoſophi inſignes habentur.

3760 | 31 | Socrates plurimo ſermone celebratur. Macedonũ 11, Archelaus, regnauit annis 24.

3761 | 32 | Neemiam qui muros Hieruſalem conſtruxit, conſummaſſe opus 32 anno Artaxerxis Perſarum, Eſdras memorat. Si quis autem ab hoc tempore 70 hebdomades à Daniele ſcriptas numeret, quę faciunt 490, reperiet eas in regno Neronis expletas: ſub quo obſeſſa eſt Hieruſalem, capta autem 2 poſtea Veſpaſiani anno.

3762 | 33 | Initium belli Peloponneſiaci circa hoc tempus.

3763 | 34 | Anno Vrbis 320. Bacchylides carminum ſcriptor agnoſcitur.

3764 | 35 | Athenienſes peſtilentia graui laborant.

3765 | 36 | Thucydides agnoſcitur. Pericles moritur.

3766 | 37 | Eupolis & Ariſtophanes, ſcriptores Comœdiarum, tunc agnoſcuntur.

3767 | 38 | Ex Ætna monte ignis vehemens erupit.

3768 | 39 | Apud Locros Atalante terræmotu ſciſſa, inſula facta eſt.

3769 | 40 | Plato naſcitur.

XERXES, II.

Perſarum 8, Xerxes, menſibus duobus regnauit, hoc eſt vſque ad calendas Ianuarias.

3770 | 0 |

SOGDIANVS.

Perſarum 9, Sogdianus, regnauit menſibus 7, hoc eſt vſque ad calendas Auguſti. His adde menſes 7 Artabani, fit annus, & menſes 5.

DARIVS, II.

Perſarum 10, Darius Nothus, regnauit annis 19.

Anni mũdi, | *Anni Darij,* |

3771 | 1 | Lacedæmones & Athenienſes fœdus percutiunt.

3772 | 2 | Eudoxus Cnidius clarus hoc tempore habetur.

3773 | 3 | Anno Vrbis 330.

3774 | 4 | Lacedæmonij Heracliam vrbem condiderunt.

3775 | 5 | Clades, quæ Athenienſibus accidit in Sicilia.

3776 | 6 |

3777 | 7 |

3778 | 8 | Ægyptus à Perſarũ imperio defecit.

3779 | 9 | Amaxi⁹ Stactis regnauit annis ſex.

3780 | 10 | Alcibiades profugus abiit ad Tiſſaphernem.

3781 | 11 | Romæ rurſum Conſules creati fuerunt.

3782 | 12 | L. Horatius, M. Horatius. Macedonum 12, Crœſus, annis tribus. Eubœa ab Athenienſium ſocietate diſceſſit.

3783 | 13 | Anno Vrbis 340. Sp. Herminius, T. Virginius.

3784 | 14 | M. Geganius, C. Iulius.

3785 | 15 | T. Quintius 4, Agrippa Furius. Dynaſtia Ægyptiorum 28, Nephetites, annis 6. Euripides apud Archelaum, & Sophocles Athenis moritur. Dionyſius in Sicilia tyrannidem exercet.

3786 | 16 | M. Genutius Augurinus, P. Curiatius Philo.

3787 | 17 | L. Papyrius Mugillanus, L. Sempronius Atratinus.

3788 | 18 | M. Geganius Macerinus 2, T. Quintius Capitolinus.

3789 | 19 | M. Fabius, Poſthumius Ebutius Helua.

MNEMON.

Perſarum 11, Artaxerxes, qui cogno-

minatus est Mnemon, Darij Hystaspis filius, annis 40. Sub hoc rege videtur mihi historia quæ in libro Esther continetur, expleta. Ipse quippe est, qui ab Hebræis Assuerus, & à Septuaginta seniorib. Græcè Artaxerxes vocatur.

Anni mūdi,	*Anni Mne.*	
3790	1	C. Furius, M. Papyrius. Macedonum 13, Archelaus, annis 4.
3791	2	Proculus Geganius, L. Menenius Lanatus.
3792	3	T. Quintius 6, Agrippa Menenius Lanatus.
3793	4	Anno vrbis 350. M. Geganius, L. Sergius. Dionysius tyrannidem exercet. Athenienses sustinent tyrannidem. Isocrates rhetor agnoscitur. Macedonum 14, Amyntas, anno 1. Ægyptiorū, Achoris, annis 12.
3794	5	L. Papyrius, M. Cornelius. Macedonum 15, Pausanias, anno 1.
3795	6	C. Iulius, L. Virginius. Alcibiadem Pharnabasus interfecit. Tyranni Athenis oppressi. Cyri regis ascensus, de quo scribit Xenophō. Macedonum 16, Amyntas 2, annis 6.
3796	7	C. Iulius 2, L. Virginius 2. Athenienses 24 literis vti cœperunt, quum antea 16 tantùm literas haberent.
3797	8	T. Quintius, Cn. Iulius. Socrates venenum bibit.
3798	9	L. Papyrius 2, L. Iulius. Templum Ephesinum denuo incensum. Socratici clari habentur.
3799	10	L. Sergius 2, Hosti⁹ Lucretius. Diogenes Cynicus agnoscitur.
3800	11	A. Cornelius, T. Quintius 2. Speusippus insignis habetur.
3801	12	C. Seruilius, L. Papyrius. Dionysius in tyrannide perseuerat.
3802	13	C. Sempronius, Q. Fabius. Macedonum 17, Argæus, anno 1.
3803	14	Anno Vrbis 360. A. Cornelius, L. Furius. Eudoxus astrologus agnoscitur.
3804	15	Q. Fabius, C. Furi⁹. Macedonum 18, Amyntas 3, annis 18.
3805	16	M. Papyrius, C. Nautius. Galli Senones Romam inuaserunt, excepto capitolio. Plato philosophus agnoscitur.
3806	17	M. Æmylius, C. Valerius. Ægyptiorum, Psammutes, anno 1.
3807	18	Cn. Cornelius, L. Furius. Ægyptiorum, Nepherites mensibus quatuor.

Anni mūdi,	*Anni Mne.*	
3808	19	L. Lucretius, Ser. Sulpicius. Ægyptiorum, Nectanabus annis regnauit 18.
3809	20	L. Valerius, M. Manlius.
3810	21	His cōsulibus, post Vr-
3811	22	bem captam redeūtes
3812	23	Gallos dux Romanus nomine Camillus extinxit: de quibus triumphās in Vrbe, quasi & ipse patriæ conditor, Romulus meruit nuncupari. Tunc dignitates mutatæ sunt, & in loco Consulum per annos 17, tribuni militares fuerunt. Quibus ob insolentiam regiminis, per annos 4 potestas Consulum Tribunorumque cessauit. Deinde rursus tribus annis per Tribunos militantes est administrata respublica. Post annos 24 reuersa est dignitas consularis.
3813	24	Anno Vrbis 370.
3814	25	Magno terræmotu Eli-
3815	26	ce & Bura Peloponnesi vrbes absorptæ sunt.
3816	27	Prænestini à Romanis
3817	28	victi apud flumen Alliā, per Quintium Cincinnatum. Esther historia scribitur, teste Hieronymo.
3818	29	Athenienses, principes Græciæ facti.
3819	30	Socrates rhetor.
3820	31	Plato & Xenophon, nec
3821	32	non & alij Socratici, clari habentur.
3822	33	Macedonum 19, Alexander, anno vno.
3823	34	Anno Vrbis 380. Ma-
3824	35	cedonum 20, Ptolemæus Alorites, Alexandri interfector, annis quatuor regnauit.
3825	36	Ægyptiorum, Theo regnauit annis duobus.
3826	37	Hic cessauit potestas Tribunorum simul & Consulum per annos 4, testante Cassiodoro. Dionysius rex Siciliæ 18 anno moritur. Post Dionysium regem Siciliæ iunior Dionysius regnum inuadit.
3827	38	Theo rex Ægypti fugit in Arabiam. Post quem Perdiccas annis regnauit sex.
3828	39	Aristoteles 18 annum ætatis gerens, Platonis auditor fuit. Dyna-

ſtia 30 Ægyptiorum, Nectanebus, annis octodecim.

Anni mũdi,	*Anni Mne.*

| 3829 | 40 | Hucuſque à Phacea rege Iſraël, ſub quo Salmanaſſar multa millia populi vaſtauit, tractat Hieronymus captiuitatem decem tribuum Iſrael annis 390 ſuper prophetam Ezechielem.

OCHVS.

PErſarum 12, Artaxerxes, qui & Ochus, annis 26 regnauit.

Anni mũdi,	*Anni Ochi,*

| 3830 | 1 | Hîc iterum adminiſtrata eſt à Tribunis reſpublica per 3 annos. Tempore Ochi immenſa per continuum biẽnium Romanos peſtis afflixit: ſequentiq; anno ſequutum eſt ſatis triſte prodigium, ſiquidem in medio vrbis Romæ terra diſſiliit, vaſtoq; prærupto hiantia ſubitò patuerunt inferna. Quod quum diutius ita maneret, terroremq; cunctis incuteret; tandem interpretãtibus auſpicibus, quòd noui hominis ſepulturam expectaret, M. Curtius eques Romanus ſeſe in id barathrũ armatus proiecit: ſicq; concluſum eſt.

| 3831 | 2 | Alexander Pheræus.

| 3832 | 3 | Camillus Gallos qui bellum Romanis intulerant, ſuperat.

| 3833 | 4 | Anno Vrbis 390. Hîc reuerſa eſt dignitas iterum conſularis. Macedonum 21, Philippus, annis 26.

| 3834 | 5 | Æmylius Mamercus, & L. Sextius, primus ex plebe conſul.

| 3835 | 6 | Q. Seruilius, L. Genutius. Demoſthenes orator agnoſcitur.

| 3836 | 7 | C. Sulpicius Peticus, C. Licinius Stolo Caluus.

| 3837 | 8 | C. Genutius, L. Æmylius. Ochus, apodaſmo Iudæorum capta, in Hyrcaniam accolas tranſlatos iuxta mare Caſpium collocauit.

| 3838 | 9 | Q. Seruilius Hala 2, L. Genutius Auentinenſis.

| 3839 | 10 | C. Sulpicius 2, C. Licinius 2. Dionyſius Sicilia pellitur.

| 3840 | 11 | M. Fabius 5, C. Petilius. Alexander Philippi & Olympiadis filius naſcitur.

| 3841 | 12 | M. Popilius 2, & Cn. Manlius. Dionyſius Siracuſis interficitur.

| 3842 | 13 | C. Fabius, C. Plautius. Hipparinus Dionyſij filius Syracuſis tyrannidem exercet.

Anni mũdi,	*Anni Ochi,*

| 3843 | 14 | Anno Vrbis 400. Caius Marcius, Cn. Manlius. Herinna poëtrix agnoſcitur. Ochus rex Ægyptum tenuit:

| 3844 | 15 | M. Fabius 2, M. Popilius Lenas 2. Nectanabo in Æthiopiam pulſo, in quo Ægyptiorum regnum deſtructum eſt.

| 3845 | 16 | C. Sulpicius 3, M. Valerius Publicola.

| 3846 | 17 | M. Fabius 3, T. Quintius. Ochus Sidonem ſubuertit, & Ægyptum ſuo iunxit imperio.

| 3847 | 18 | C. Sulpicius, M. Valerius. Demoſthenes orator omnium rumore celebratur.

| 3848 | 19 | P. Valerius, C. Marcius. Romani Gallos ſuperant. Dionyſius Corinthum ſub fœdere nauigauit.

| 3849 | 20 | C. Sulpicius, T. Quintius. Plato moritur, poſt quem academiam Speuſippus tenuit.

| 3850 | 21 | M. Popilius 3, L. Cornelius. Romani quum Samnitas duobus præliis cæcidiſſent, vniuerſos confines ſuos qui à ſocietate diſceſſerant, in ditionem primam redigunt.

| 3851 | 22 | L. Furius Camillus, Appius Claudius Craſſus.

| 3852 | 23 | M. Valerius Publicola, M. Popilius Lenas 4.

| 3853 | 24 | Anno Vrbis 410. T. Manlius, C. Plautius. Dionyſius è Corintho expulſus.

| 3854 | 25 | M. Valerius, C. Petilius. Deſcriptione Romæ facta, inuenta ſunt ciuium 160000.

| 3855 | 26 | M. Fabi9, Ser. Sulpicius.

ARSAMES.

PErſarum 13, Arſes vel Arſames, Ochi filius, regnauit annis 4.

Anni mũdi,	*Anni Arſ.*

| 3856 | 1 | C. Marcius 3, T. Manlius 2. Iudæorum pontifex maximus Iaddus clarus habetur.

| 3857 | 2 | M. Valerius 3, A. Cornelius. Speuſippus moritur, cui ſucceſſit Xenocrates.

| 3858 | 3 | Q. Seruilius 3, C. Marcius Rutilius 4.

| 3859 | 4 | L. Æmylius, C. Plautius 2. Macedonum 22, Alexander, Philippi filius, annis 12, menſibus 6.

DARIVS III.

Persarum 14, Darius Arsamis filius, regnauit annis 6.

Anni mūdi,	*Anni Dar.*	
3860	1	T. Manlius 3, P. Decius.

Manasses frater Iaddi pontificis Iudæorum templum in monte Garizim constituit.

| 3861 | 2 | T. Æmylius, Q. Publilius. Alexāder aduersus Illyricos & Thraces feliciter dimicās, subuersis Thebis, in Persas arma corripuit, & apud Granicum flumen, regis ducibus oppressis, vrbem Sardis capit.

| 3862 | 3 | L. Furius 2, C. Menius. His consulibus, rostra nauium de Antiatibus in foro fixa sunt. Romanorum consul Manlius Torquatus filium suum, quia contra imperium in hostes pugnauerat, virgis cæsum securi percussit, teste Cassiodoro.

| 3863 | 4 | Anno Vrbis 420. C. Sulpicius, P. Ælius. Alexander capta Tyro Iudæam inuadit, à qua fauorabiliter exceptus Deo victimas immolat, & pontificem templi honoribus plurimis prosequitur, Andromacho locorū custode dimisso, quem postea Samaritani interfecerunt: ob quæ ab Ægypto reuersus, Alexander Magnus eos suppliciis affecit: & vrbem eorum captam, Macedonibus inhabitandam tradidit.

| 3864 | 5 | L. Papyri⁹ Crassus, Cæso Duillius Helua.

| 3865 | 6 | M. Valerius 4, M. Attilius. Alexandria in Ægypto condita. Latini à Romanis perdomiti sunt. Alexander Babylonem obtinuit, interfecto Dario, in quo regnum Persarum destructum est, quod stetit annis 231 à vigesimo anno Artaxerxis, id est post 25 annum. Persæ regnauerunt hucusque annis 116.

ALEXANDER.

Persarum 15, Alexander regnauit in anno 7 regni sui super Asiam, 6 annis post mortem Darij, nam antea 6, & tenet omnia 12 annis.

Anni mūdi,	*Anni Alex.*	
3866	1	T. Veturius. Sp. Posthūmius.

Anaximenes & Epicurus clari habentur.

Anni mūdi,	*Anni Alex.*	
3867	2	L. Cornelius, Cn. Domitius.

His consulibus, pax cum Alexandro rege Epiri facta est. Alexander Hyrcanos & Mardos capit, reuertensq; in Ammone condidit Paratonium.

| 3868 | 3 | T. Valerius, M. Claudius. Alexander Ornim petram capit.

| 3869 | 4 | L. Papyrius 2, L. Plautius. Bellum Alexandri in India aduersum Porum & Taxilem. Harpalus fugit in Asiam, vt multi putant.

| 3870 | 5 | L. Æmylius, C. Plautius. Romani Samnitas subigunt, & colonias deducunt. Alexandri tempore luna defecit in Arabia, hora noctis 2.

| 3871 | 6 P. Cornelius, P. Plautius. Alexander vsque Oceanum victoriis potius quàm bellis peruenit: ad Babylonem reuersus, 32 vitę anno, regni autem 12, veneni haustu obiit. Post quem translato in multos imperio, Ægyptum Ptolemæus Lagi filius tenuit; Macedonas Philippus, qui & Aridæus, frater Alexandri, annis 7; Syriam & Babyloniam, & omnia regna Orientis, Seleucus Nicanor; Asiæ regnauit Antigonus: qui apud Danielē per quatuor hirci cornua quæ arietem contererent, designantur.

PTOLEMÆVS.

Aegyptiorum primus, regnauit Ptolemæus, Lagi filius, annis 40. Macedonibus regnauit Philippus, qui & Aridæus, frater Alexandri, annis septem.

Anni mūdi,	*Anni Ptol.*	
3872	1	L. Cornelius, Q. Publilius 2.

Appius Claudius Romæ clarus habetur, qui Aquam Claudiam induxit, & viam Appiam strauit. Lydiam, Thraciam & Hellespontum Lysimachus tenuit. Macedonum duces in seditionem versi. Agathocles Syracusis tyrannidem exercet.

| 3873 | 2 | Anno Vrbis 430. L. Papyrius, C. Petilius 3. His consulibus, Alexandria in Ægypto condita. Lamiacum bellum motum. Perdicca contra Ægyptum dimicat.

| 3874 | 3 | L. Furius 3, D. Iunius. Ptolemęus Lagi filius, Hierosolymis & Iudæa in ditionem suam redactis, plurimos captiuorum in Ægyptum transtulit.

Anni mūdi,	Anni Ptol.	

| 3875 | 4 | C. Sulpicius, Q. Ælius. Iudæorum pontifex maximus, Onias Iaddi filius, clarus habetur. Menāder primam fabulam docens superat. Theophrastus philosophus agnoscitur, qui ob diuinitatem loquendi (vt ait Cicero) nomen accepit.

¶ Primus Asiæ regnauit Antigonus annis octodecim.

| 3876 | 5 | Q. Fabius, L. Fuluius. Demetrius Phalereus habetur illustris hoc tempore.

| 3877 | 6 | T. Veturius 2, Sp. Posthumius 2. Romanos Samnitæ diutissimè contra se pugnantes, captis ambobus consulibus, ad extremam seruitutem per annum subigunt.

| 3878 | 7 | L. Papyrius 2, Q. Publilius 3. His cōsulibus, (teste Orosio) Romani duce Papyrio consule Samnitas bello vicerunt, captoq; eorum duce seruitutis iugum abiecerunt. Macedonum 24, Cassander, annis nouemdecim.

| 3879 | 8 | L. Papyrius cursor 3, Q. Ælius Cæritanus 2.

| 3880 | 9 | M. Follius, L. Plautius 2. Romani Marsos, Vmbros, & Pelignos superant. Romani colonias deducunt. Lysimachia in Thracia condita.

| 3881 | 10 | Q. Æmylius, C. Iunius. Cyprum Ptolemæus inuasit. Theodorus atheus philosophus Athenis cognoscitur.

| 3882 | 11 | Sp. Nauciius Rutilius, M. Popilius Lenas.

| 3883 | 12 | Anno Vrbis 440. L. Papyrius 4, Q. Publilius 4. Demetrius Phalereus ad Ptolemæum veniens impetrauit, vt cum Atheniensibus demum in gratiam rediret.

| 3884 | 13 | C. Sulpicius, M. Petilius. Syriæ, & Babylonis, & superiorum locorum populos regnauit Seleucus Nicanor, annis 32.

| 3885 | 14 | L. Papyrius 5, C. Iunius. Machabæorum Hebræa historia. Hinc Græcorum supputant regnum: verùm hi libri inter diuinas Scripturas non recipiuntur.

| 3886 | 15 | M. Valerius, P. Decius. His consulibus, per Appium Claudium censorem via facta, & aqua inde ducta est, quæ ipsius nomine nuncupatur, teste Cassiodoro.

Anni mūdi,	Anni Ptol.	

| 3887 | 16 Q. Æmylius Barbula 2, C. Iunius Brutus 3.

| 3888 | 17 | Q. Fabius Rutilianus 2, C. Marcius Rutilius.

| 3889 | 18 | Q. Fabius Rutilianus 3, P. Decius Mus 2.

| 3890 | 19 | Appius Claudius Crassus, L. Volumnius Flamma.

| 3891 | 20 | P. Cornelius, Q. Marcius. His consulibus, viæ per agros publicæ factæ. Seleucus Antiochiam, Laodiceam, Seleuciam, Apameam, Edessenam, Berrhœā, & Pellam, vrbes hoc tempore condidit.

| 3892 | 21 | L. Posthumius Megellus, T. Minutius Augurinus.

| 3893 | 22 | Anno Vrbis 450. P. Sulpicius, P. Sempronius.

| 3894 | 23 | Ser. Cornelius, L. Genutius. His cōsulibus, Seleucus Antiochiam 12 anno regni sui extruxit.

| 3895 | 24 | C. Æmylius, M. Liuius. Seleucus Babyloniam obtinuit.

| 3896 | 25 | M. Valeri⁹, Q. Apuleius.

¶ Asiæ, 2 Demetrius, qui & Poliorcetes, annis 17. Iudæorum pontifex maximus, Simon Oniæ filius, clarus habetur: cui cognomentum Iusto fuit propter sollicitam in Deum religionem, & in ciues pronam clementiam.

| 3897 | 26 | T. Manlius Torquatus, & M. Fuluius.

| 3898 | 27 | L. Cornelius, Cn. Fuluius. Macedonum, filius Cassander annis quatuor regnauit.

| 3899 | 28 | Q. Fabius 4. P. Decius. Demetrius rex Asiæ cognomento Poliorcetes Samaritanorum vrbem vastat, quam Perdiccas antea construxerat.

| 3900 | 29 | Appius Claudius 2, L. Volumnius Flamma 2.

| 3901 | 30 | Q. Fabius 5, P. Decius, Censu Romę agitato inuenta sunt ciuium Romanorum 240000.

| 3902 | 31 | L. Posthumius 2, M. Atilius. Legati Alexandrini à Ptolemæo primùm Romam missi amicitiam impetrauerunt. Macedonum, Demetrius annis sex regnauit.

| 3903 | 32 | Anno Vrbis 460. L. Papyrius, Sp. Caruilius. Menander comicus moritur.

| 3904 | 33 | Q. Fabius. D. Iuni⁹. Ro-

mani Gallos Tyrrhenosq; superant,& Sabinorum terra diuiditur.

Anni mūdi,	*Anni Ptol.*	
3905	34	Dolabella & Domitius.

Lucani, Brutij, Samnites quoq; cum Hetruscis & Senonibus Gallis societatem ineunt contra Romanos bellantes. Tunc etiam à Gallis in bello Cæcilius prætor cum exercitu oppressus interiit: septem prætereа tribuni, multique nobiles trucidati, & 18000 militum Romanorum occisa sunt: totis penè opibus suis Roma detrita est.

| 3906 | 35 | L. Posthumius, C. Iunius. Seleucus in eas vrbes quas extruxerat, Iudæos transfert, ius eis ciuium & municipalem ordinem cum Græcis æquali honore concedens.

| 3907 | 36 | P. Cornelius Rufinus, M. Curius Dentatus.

| 3908 | 37 | M. Valerius, Q. Cæditius. Iudæorum pontifex Eleazarus frater Simonis suscepit templi ministerium, filio Simonis Onia paruo derelicto. Macedonum, Pyrrhus annis 7, mensibus sex.

| 3909 | 38 | Q. Marcius 2, P. Cornelius 2. Seleucus, in Sicilia capto Demetrio, Syriæ & Asiæ pariter imperauit. Macedonum, Lysimachus annis quinque regnauit.

| 3910 | 39 | M. Marcellus, C. Naucius. Serapis ingressus est Alexandriam vrbem.

| 3911 | 40 | M. Valerius, C. Ælius. Condita à Romanis Ariminum & Beneuentum.

PHILADELPHVS.

Aegyptiorum 2, Ptolemæus Philadelphus, regnauit annis 38.

Anni mūdi,	*Anni Phil.*	
3912	1	C. Claudius, M. Æmylius.

Sostratus Cnidius Pharum in Alexandria construxit. Antigonus cognomento Gonatas Lacedæmonem obtinuit. Romani Crotonem capiunt. Demetrius seipsum Seleuco tradidit.

| 3913 | 2 | Anno Vrb. 470. C. Seruilius, L. Cęcilius. Is Ptolemæus Philadelphus Iudæos qui in Ægypto erant, liberos esse permisit: vasa Eleazaro pontifici Hierosolymorum votiua transmittens, diuinas Scripturas in Græcam vocem ex Hebræa lingua per Septuaginta interpretes transferri curauit, quas in Alexandrina bibliotheca habuit, quam ex omni genere literatum cōparauerat. Macedonū, Ptolemęus cognomēto Ceraunus, anno 1. Meleagrus, mensib. 2. Antipater, dies quadragintaquinque. Post quem Sosthenes, annis 2.

Anni mūdi,	*Anni Phil.*	
3914	3	P. Cornelius Dolabella, Cn. Domitius Caluus.

| 3915 | 4 | C. Fabricius, Q. Æmylius. Tantæ autem potentiæ fuisse narratur Ptolemæus Philadelphus, vt Ptolemęum patrem vinceret. Narrant enim historiæ, eum habuisse peditum 200000, equitum 20000, curruum 2000, elephantes quos primùm adduxit ex Æthiopia, 400, & his similia.

Syriæ & Asiæ post Seleucum regnauit Antiochus Soter, annis nouemdecim.

| 3916 | 5 | L. Æmylius Barbula, Q. Marcius Philippus.

| 3917 | 6 | P. Valerius, T. Coruncanus. Antigonus Gonatas annis triginta sex regit Macedonas.

| 3918 | 7 P. Sulpicius Auerrio, P. Decius Pyrrhicus.

| 3919 | 8 | C. Fabricius, Q. Æmylius 2. Vna virginum Romanarum in corruptione deprehensa percutitur.

| 3920 | 9 | P. Cornelius Rufinus 2. C. Iunius Brutus 2.

| 3921 | 10 | Q. Fabius 2, C. Genutius. Milo Tarentum Romanis tradidit.

| 3922 | 11 | M. Curius Dentatus 2, L. Cornelius Lentulus.

| 3923 | 12 | Anno Vrbis 480. Ser. Cornelius, M. Curius 3. Romani Calabriam Messenamq; tenuerunt.

| 3924 | 13 | C. Fabricius 3, C. Claudius. Aratus agnoscitur.

| 3925 | 14 | L. Papyrius 2, Sp. Caruilius. Argenteus nummus primùm in vrbe figuratur.

| 3926 | 15 | C. Quintius, L. Genutius. Polemo philosophus moritur: post quem Arcesilaus & Crates clari habentur.

| 3927 | 16 | L. Genutius Clepsina 2, Cn. Cornelius Asina.

| 3928 | 17 | P. Sēpronius, Ap. Claudius. Romani colonias deduxerunt.

| 3929 | 18 | M. Attilius, L. Iuli⁹. Romanis multæ vrbes in Sicilia iunctæ.

3930

Anni mūdi, | Anni Phil.

3930 | 19 | M. Fabius, Decius Iunius. Sanguis è terra, & lac de cœlo visum est manare.

3931 | 20 | Appius Claudius, Q. Fuluius. Romani Syracusas capiunt.

3932 | 21 | M. Valerius, M. Octacilius. Romæ virgo Vestalis in stupro detecta laqueo vitam explet.

3933 | 22 | Anno Vrb. 490. L. Posthumius, Q. Manlius 2. Zeno Stoicus moritur: post quem Cleanthes.

3934 | 23 | L. Valerius, L. Octacilius. Nicomedes rex Bithyniæ vrbem amplians, Nicomediam nuncupauit.

3935 | 24 | Cn. Cornelius, C. Duillius. ¶ Syriæ, Antiochus qui vocatur Theos, annis 15.

3936 | 25 | C. Aquilius, L. Cornelius. Romani Carthaginenses nauali certamine superant, & centum Libyæ vrbes capiunt.

3937 | 26 | C. Sulpicius Paterculus, A. Attilius Calatinus.

3938 | 27 | C. Cornelius Blęsus, M. Attilius Serranus 2.

3939 | 28 | Q. Cęditius, L. Manlius. Erasistratus medicus agnoscitur.

3940 | 29 | M. Æmylius, Ser. Fuluius. Antigonus Atheniensibus reddit libertatem.

3941 | 30 | C. Cornelius, A. Attili⁹. Iudæorum pontificatum post Eleazarum auunculus eius Manasses accepit.

3942 | 31 | Cn. Seruilius Cæpio, C. Sempronius Blæsus.

3943 | 32 | Anno Vrbis 500. C. Aurelius, P. Seruilius.

3944 | 33 | L. Cæcilius, M. Furius. Carthaginenses nonaginta Romanorum naues in Sicilia capiunt. Asdrubal Pœnus à Furio Metello consule in fugam versus est.

3945 | 34 | S. Attilius Regulus, L. Manlius Volso.

3946 | 35 | Appius Claudius Pulcher, L. Iunius Pullus.

3947 | 36 | P. Seruilius 2, C. Aureli⁹ 2. Parthi à Macedonum imperio recedūt.

3948 | 37 | L. Lucilius, C. Fabius. Primus regnauit Arsaces, vnde & Arsacidæ dicti.

3949 | 38 | M. Fabius Licinius, M. Octacilius Crassus 2.

EVERGETES I.

Aegyptiorum 3, Ptolemæus Euergetes, regnauit annis 26.

Anni mūdi, | Anni Euer.

3950 | 1 | M. Fabi⁹, C. Attilius. Iudęorum pontifex Onias, Simonis iusti filius, clarus habetur, qui cōsueta tributa non reddens Ptolemæo, iram eius impulit. Verùm Iosephus vir nobilis inter suos, legatus à Iudæis ad Ptolemæum missus, quum familiaritatem regis ob plurima in eum meruisset obsequia, dux Iudææ & regionum finitimarum constituitur.

¶ Syriæ, Seleucus Gallinicus, annis 20.

3951 | 2 | A. Manlius Atticus, C. Sempronius Blæsus 2.

3952 | 3 | C. Fundanus, C. Sulpicius. Censu Romæ agitato inuenta sunt hominum 260000.

3953 | 4 | Anno Vrbis 510. C. Luctatius, A. Posthumius. Romæ templum Vestæ incensum.

3954 | 5 | Q. Luctatius, A. Manlius 2. Macedonum, Demetrius annis 10.

3955 | 6 | C. Claudius Cento, M. Sempronius. Tarenti nascitur Q. Ennius poëta, qui à Catone quęstore Romę translatus habitauit.

3956 | 7 | C. Manlius, Q. Valerius. His autem consulibus, ludis Romanis primùm tragœdia & comœdia data, teste Cassiodoro.

3957 | 8 | T. Sempronius Gracchus, P. Cornelius Falco.

3958 | 9 | L. Cornelius, Q. Fuluius. Bellum Ligusticum.

3959 | 10 | C. Licinius, P. Cornelius. Portenta magna fuerunt.

3960 | 11 | T. Manlius, C. Attilius 2. Templum Iani Romæ clausum fuit.

3961 | 12 | L. Posthumius, Sp. Caruilius. Virgo Vestalis à seruo corrupta se manu interemit.

3962 | 13 | Q. Fabius Max. Verrucosus, & M. Pomponius Matho.

3963 | 14 | Anno Vrbis 520. M. Lepidus, M. Oblitus. Iudæorum pontifex Simon Oniæ filius clarus habetur: sub quo Iesus filius Sirach Sapientiæ librum composuit, quem vocant Paræneton: ibi Simonis in eo fecit mentionem.

3964 | 15 | C. Papyrius, M. Pomponius. Macedonum, Antigonus annis quindecim regnauit.

| *Anni mūdi,* | *Anni Euer.* |

| 3965 | 16 | M.Pomponius 2,C.Papyrius. In anno 15 Ptolemæi Euergetis, Dominica natiuitas secundum Hebræos prouenit: sed anni 3952 à capite mundi, hoc est in 15 calendis Aprilis, vsque ad natiuitatem Domini iuxta Hebræos supputantur. Hæc Beda.

| 3966 | 17 | M. Æmylius, M. Iunius. His consulibus, Amilcar Hannibalis pater, in Hispania bellum Romanis parãs, occisus est: qui solebat dicere, se quatuor filios contra prælium velut catulos leoninos educare, teste Cassiodoro senatore.

| 3967 | 18 | L. Posthumius Albinus 2,Cn. Fuluius Centumalus.

| 3968 | 19 | Q. Fabius Max. Verrucosus 2,Sp. Caruilius.

| 3969 | 20 | P. Valerius, M. Attilius. Fermè 40000 Gallorum à Romanis cæsa sunt.

| 3970 | 21 | L. Apustius, M. Valerius. Pontifices Gallum, Gallam, & Græcam, viuos defoderunt.

| 3971 | 22 | C. Attilius, L. Æmylius.

¶ Syriæ Seleucus Ceraunus, annis 3.

| 4972 | 23 | T. Manlius Torquatus 2,Q. Fuluius Flaccus 2.

| 3973 | 24 | Anno Vrbis 530. C. Flaminius, P. Furius. His consulibus, via Flaminia munita, & circus factus qui Flaminius appellatur, teste Cassiodoro. Caria & Rhodus ita sunt concussæ terræmotu, vt colossus magnus rueret.

| 3974 | 25 | M. Marcellus, Cn. Cornelius Scipio Caluus.

| 3975 | 26 | P. Cornelius Asina, M. Minutius Rufus.

¶ Syriæ & Asiæ, Antiochus Magnus regnauit annis 36.

PHILOPATOR.

AEgyptiorum 4, Ptolemæus Philopator, regnauit annis 17.

| *Anni mūdi,* | *Anni Phil.* |

| 3976 | 1 | M. Liuius, L. Æmylius. Hannibal Amilcaris filius in Hispania bellum molitur.

| 3977 | 2 | P. Cornelius, T. Sempronius. Ea quæ in tertio Machabæorum libro scripta sunt, sub hoc principe gesta referuntur. Macedonum, Philippus annis 42 regnauit.

| *Anni mūdi,* | *Anni Phil.* |

| 3978 | 3 | Cn. Seruili⁹ Geminius, C. Quintius Flaminius 2.

| 3979 | 4 | L. Æmylius Paulus 2. C. Terentius Varro. Cannensis pugna.

| 3980 | 5 | T. Sempronius, Q. Maximus 3. Victi Iudæi, & 40000 armatorum ex eorum numero cæsa.

| 3981 | 6 | Q. Maximus 4, M. Marcellus 2. Pœni à Maximo cæsi. Romæ virgines Vestæ ob stupri reatum terra obrutæ sunt. Marcellus Syracusas capit.

| 3982 | 7 | Q. Maximus 5, T. Gracchus 2. Eratosthenes agnoscitur.

| 3983 | 8 | Anno vrbis 540. Q. Fuluius Flaccus 3, Appius Claudius.

| 3984 | 9 | P. Sulpicius, Cn. Fului⁹. Romani subiugant Capuam & Siciliam.

| 3985 | 10 | M. Marcellus 4. M. Valerius Leuinus 2. Antiochus rex Syriæ victo Philopatore Iudæam sibi sociat. Leuinus cum rege Asiæ Attalo amicitiã facit.

| 3986 | 11 | Q. Fabius 5, Q. Fuluius 4. Tarentum receptum.

| 3987 | 12 | M. Marcell⁹ 5, T. Quintius. Marcellus cadit.

| 3988 | 13 | C. Claudius Nero, M. Liuius Salinator, ad quem Lacedæmoniorum rex Arius legatos mittit.

| 3989 | 14 | L. Veturius Philo, Q. Cæcilius Metellus.

| 3990 | 15 | P. Scipio, P. Crassus. Scipio multas Iberiæ vrbes recepit.

| 3991 | 16 | M. Cornelius, T. Sempronius. Catonis quæstura.

| 3992 | 17 | Cn. Seruilius Cæpio, Cn. Seruilius Geminius.

EPIPHANES.

AEgyptiorum 5, Ptolemæus Epiphanes, annis 24 regnauit.

| *Anni mūdi,* | *Anni Epip.* |

| 3993 | 1 | Anno Vrb. 550. M. Seruilius, T. Claudius Nero. Epiphanes Scopa principe militiæ destinato Iudæam capit. Næuius comicus Vticæ moritur.

| 3994 | 2 | Cn. Cornelius, P. Ælius Pętus. Scipio de Carthaginensibus triumphat. Terent. pileatus post currũ sequutus:

| 3995 | 3 | Ser. Sulpicius, C. Aurelius. pulsus Roma factione nobilium ac præcipuè Metelli.

3996

Anni mũdi,	Anni Epip.	
3996	4	L. Cornelius, P. Iulius.

Plautus ex Sarsina Vmbriæ Romæ moritur, qui propter annonæ difficultatem ad molas manuarias pistori se locauerat: ibi quoties ab opere vacaret, scribere fabulas & vendere solitus erat.

| 3997 | 5 | Sext. Ælius Pætus, T. Quintius. Iuxta Theram apparuit insula quæ vocatur Hieras.

| 3998 | 6 | Cn. Corneli⁹, Q. Minutius. Antiochus Scopa superato Syriæ vrbes recepit, & Iudęę voluntate cõiungitur.

| 3999 | 7 | L. Furius, M. Marcellus. Seditio seruorum compressa.

| 4000 | 8 | Quarto millenario mũdi. L. Valerius, M. Porcius Cato. Lex Oppia abrogata. Romani Græcos liberos esse iusserũt, & vniuersa Iberia imperata fecit.

| 4001 | 9 | P. Scipio 2, T. Sempronius. Antiochus, Iudæorum erga se cognita voluntate, magnis eos muneribus affecit, & per epistolas crebris laudibus prosequitur.

| 4002 | 10 | L. Quintius Flaminius, Cn. Domitius Ænobarbus.

| 4003 | 11 | Anno Vrbis 560. P. Scipio Nasica, M. Attilius. Post prælium quo in Thermophylis est victus Antiochus, hoc inter Romanos & eum tunc conuenit, vt mille talenta per annos singulos vectigalis nomine eis solueret.

| 4004 | 12 | L. Cornelius Scipio Asiaticus, C. Lælius Aphricanus.

| 4005 | 13 | M. Fuluius, Cn. Mãlius. Romani multas colonias deduxerunt.

| 4006 | 14 | M. Messala, C. Liui⁹ Salinator. Antiochus in amicitiam Ptolemęi regressus, pacem cum eo facit, & Cleopatram filiam suam vxorem ei tradidit, ac dotis nomine Syriam, Phœnicem, Samariam, Iudæamq; concedit.

| 4007 | 15 | M. Lepidus, C. Flaminius. Eumenes frater regis Attali, qui Eumeniam in Phrygia condidit, clarus habetur.

| 4008 | 16 | Sp. Posthumi⁹, Q. Marcius. His cõsulibus, athletarum certamina primùm à Fuluio condita, teste Cassiodoro. Secundus liber Machabæorum apud Iudæos huius temporis gesta continet.

| 4009 | 17 | Appius Claudius. M. Sempronius. T. Liuius Tragœdiarũ scriptor, Liuij Salinatoris libertus, clarus habetur.

¶ Syriæ & Asiæ Seleucus, qui & Philopator, annis 12.

Anni mũdi,	Anni Epip.	
4010	18	P. Claudius, L. Porcius.

Quum ab Antiocho per legatos Hannibal reposceretur, cui se à Scipione victus sociauerat, ad Prusiã regem Bithyniæ transfugit.

| 4011 | 19 | M. Claudius, Q. Fabius. His consulibus, Hannibal quum eum rursus per Flaminium etiã ab illo senatus repeteret, & tradẽdus esset, venenum bibit: apud Libyssam Bithyniæ sepultus est.

| 4012 | 20 | L. Paulus, Cn. Bebius. Simon præpositus templi Hierosolymorum, ad Apollonium dum confugisset, multis ei muneribus repromissis, sacerdotium sibi vendicare cœpit. Quo Seleucus audito, Heliodorum mittit ad negotium peruidendum: qui quum in Iudæam peruenisset, iniquè iudicans, & multa perperàm gerens, diuinis aduersum se signis deterretur, & ad Seleucum reuertitur.

| 4013 | 21 | Anno vrbis 570. P. Cornelius Lentulus, M. Bebius.

| 4014 | 22 | A. Posthumius Albinus, Calphurnius Piso.

| 4015 | 23 | L. Manlius, Q. Fuluius. Onias sacerdos curauit vt Simon profugus fieret.

| 4016 | 24 | M. Manlius, M. Iunius. Hyrcanus Iosephi ducis Iudææ filius, quũ ad Ptolemæum perrexisset, honorificè ab eo receptus est: verùm fratres eius seditione contra eum mota, magnarum calamitatum Iudææ genti causa extiterunt.

Philometor.

Aegyptiorum 6, Ptolemęus Philometor, annis regnauit 35.

Anni mũdi,	Anni Phil.	
4017	1	T. Semproni⁹, C. Claudius.

Statius Cæcilius comœdiarum scriptor clarus habetur, qui Gallus fuit, & Ennio familiaris: & anno post Ennij mortem ipse quoque interiit.

| 4018 | 2 | Cn. Corneli⁹ Scipio, Q. Petilius Spado.

| 4019 | 3 | M. Æmylius Lepidus, Q. Mutius Scæuola.

| 4020 | 4 | Sp. Posthumius, Q. Mutius. Aristobulus natione Iudæus, Peripateticus philosoph⁹ agnoscitur: qui ad Phi-

lometorem Ptolemæum explanationum commentarios in Mosem scripsit.

¶Syriæ & Asiæ, Antiochus Epiphanes, annis 11.

Anni müdi,	Anni Phil.	
4021	5	P. Posthumius, M. Popilius. Antiochus Epiphanes, quum de regione Ptolemæorum quam subitò inuaserat, Senatus præcepto recessisset, in Iudæam venit, ibique Iesu, qui & Iason, fratri Oniæ tradidit pontificatum.

|4022| 6 |C. Popilius, P. Ælius. Bellum cum Perseo.

|4023| 7 |Anno Vrbis 580. P. Licinius, C. Cassius. Iasone expulso Oniam cognomento Menelaum successorem ei dedit. Itaque ob sacerdotij dignitatem orta seditione inter principes, ingẽtium miseriarum semina pullulauerunt.

|4024| 8 |C. Hostilius Mancinus, C. Attilius Serranus.

|4025| 9 |Q. Marcius Philippus 2, Q. Seruilius Cæpio.

|4026| 10 |L. Æmylius Paulus 2. C. Licinius Crassus.

|4027| 11 |Q. Ælius, M. Iunius. Antiochus Epiphanes, anno 145 post regnũ Seleuci, id est regni Græcorum (vt Iosephus perhibet) die 25 mensis Casleu, id est Decembris, secundum Macedones Apellen, cepit Hierusalem, tulit 10000 captiuorum, destruxit muros: ac primùm quidem omnium eorum prouinciam ad idololatriam cõpellens, qui parere noluerant necat in sacrario. Tunc septem Machabæi cũ matre sub Antiocho isto coronati sunt martyrio, teste Hieronymo & Eusebio. Postea verò Hierosolymã ascendens, templum & vasa Dei quæ mysterio fuerant consecrata, vastat; in templo Iouis Olympij simulacrũ ponit; in Samaria super verticem mõtis Garizim Iouis peregrini delubrum ædificat, ipsis Samaritanis vt id faceret precantibus. Verùm in hoc tempore Mathathias quidam, filius Ioannis Assamonæi, & de vico Modin, aduersum Antiochi duces arma corripuit:

|4028| 12 |M. Marcellus, C. Sulpicius. fultus auxilio filiorum, leges patrias vindicauit.

|4029| 13 |Cn. Octauius, T. Manlius. Ennius poëta septuagenario maior, articulari morbo periit: sepultusq; in Scipionis monumento, via Appia, intra primum ab Vrbe miliarium. Quidã ossa eius ex Ianiculo translata affirmant.

Anni müdi,	Anni Phil.	
4030	14	A. Manlius Torquatus, Q. Cassius Longinus.

|4031| 15 |T. Sẽpronius Gracchus 2. M. Iuuentius Helua.

|4032| 16 |P. Scipio Nasica, C. Marcius. Romani, interfecto Macedone, Illyrios & Galatas liberos esse iusserunt.

¶Syriæ & Asiæ Antiochus Eupator, annis duobus.

|4033| 17 Anno Vrbis 590. M. Messala, C. Fannius. Iudæorum dux Iudas, qui & Machabæus, filius Mathathiæ, Antiochi duces de Iudæa expellens, & templum ab idolorum imaginibus emundans, patrias leges post triennium suis ciuibus reddidit, olympiade 155.

¶Syriæ & Asiæ Demetrius Soter, annis regnauit 12:

|4034| 18 |M. Cornelius, L. Aniti'. Menelao pontifice Iudæorum à iuniore Antiocho occiso, qui prius Iudæam Epiphani Antiocho prodiderat.

IVDAS.

Iudæorum dux Iudas annis regnauit tribus.

|4035| 19 |Cn. Cornelius Dolabella, M. Fuluius Nobilior.

|4036| 20 |M. Æmylius. C. Popilius 2. His consulibus metalla in Macedonia instituta.

|4037| 21 |Sext. Iulius, L. Aurelius. Alcimus alienus à genere sacerdotali, ambitione pontificatum inuadit. Ob quod Onias filius pontificis Oniæ in Ægyptum transmigrans, in Heliopolitano pago ciuitatem nominis sui condidit, templo ad similitudinem templi patrij constructo. Alcimus verò aduersus Iudã inimicitias gerens, post non multum temporis Dei ira percussus interiit: ac sic cum omnium Iudæorum fauore, Iudæ Machabæo sacerdotium decernitur, qui dignitate suscepta, legatos Romam dirigit. Decreuit Senatus, Iudæos amicos & auxiliatores Romanorum habendos.

|4038| 22 |L. Lentulus, C. Marcius 2. Iudas aduersum Demetrij duces inito prælio occiditur, tribus annis pontificatu gesto.

|4039| 23 |P. Scipio 2, M. Claudius 2. Comœdiarum scriptor P. Terentius ob

ob ingenium & formam libertate donatus, in Arcadia moritur; qui primùm Andriam antequam ædilibus venderet, Cælio multùm se miranti legit.

Anni mūdi,	*Anni Phil.*

|4040| 24 | L. Posthumius, Q. Opimius. Aristarchus grammaticus tunc temporis agnoscitur.

|4041| 25 | Q. Fuluius, T. Annius. Hi consules primò magistratum inierunt calendis Ianuarij, propter subitum Celtiberiæ bellum, teste Cassiodoro.

IONATHAS.

Iudæorum dux Ionathas, frater Iudæ, Bacchide duce Demetrij Iudæa expulso, pontificatum suscepit.

|4042| 26 | M. Marcellus 3, L. Valerius. Pacuuius Brūdusinus tragœdiarum scriptor clarus habetur, vixitq; Romæ, qui se ad picturam exercuit, ac fabulas venditauit, deinde Tarentum transgressus, propè nonagenarius diem obiit.

|4043| 27 | Anno Vrbis 600. L. Lucullus, A. Posthumius.

|4044| 28 | L. Quintius, M. Acilius. Pseudophilippus regnauit in Macedonia anno vno.

|4045| 29 | L. Marcius, M. Manlius. Alexander Antiochi (qui Epiphanes cognominatus est) filius, Syriæ & Asiæ imperans, Ionathan corona & multis magnisq; donis prosequitur.

¶ Syriæ & Asiæ, Alexander annis 9, mensibus sex.

|4046| 30 | Sp. Posthumius, L. Piso. Romani interfecto Pseudophilippo Macedonas tributarios faciunt.

|4047| 31 | P. Aphricanus, C. Liuius. Samaritani & Iudæi, Alexandriæ Ptolemæo iudicante, contendunt de honoribus ex vtraque parte templo suo deferendis, & superant Iudæi.

|4048| 32 | L. Cornelius, L. Mummius. Lucilius poeta nascitur.

|4049| 33 | Q. Fabius Maximus, L. Hostilius. Descriptione Romæ facta, inuenta sunt hominum 222000.

|4050| 34 | Ser. Galba, L. Aurelius. Oppius Gallos capit.

|4051| 35 | Appius Claudius, Q. Metellus. Carthago in ditionem Romanam per Scipionem redigitur, habens à conditione sui annos 668, vt verò alij affirmant, annos 768.

EVERGETES II.

Ægyptiorum 7, Ptolemæus Euergetes, annis 29 regnauit.

Anni mūdi,	*Anni Euer.*

|4052| 1 | L. Metellus, Q. Maximus. Ionathas dux Iudæorum pariter & pontifex, cum Romanis & Spartiatis amicitias facit.

|4053| 2 | Anno Vrbis 610. Cn. Cæpio, Q. Pompeius. Alexandro filio Balæ regis Syriæ Ptolemæus filiam suam tradit vxorem.

|4054| 3 | Q. Cæpio, C. Lælius. Numantini subuersi.

|4055| 4 | Cn. Piso, M. Popilius. Brutus Iberiam vsque ad Oceanum subegit.

¶ Syriæ & Asiæ Demetrius, annis 3.

|4056| 5 | P. Scipio, D. Brut⁹. Tryphon Antiochum occidit Alexandri filium. Ptolemæus Demetrio filiam suam tradit vxorem cum regno quod abstulerat Alexandro.

|4057| 6 | M. Æmylius, C. Hostilius. Tryphon Ionatham pōtificem Iudæorum interfecit, & in sacerdotium fratris Ionathæ Simon assumitur.

|4058| 7 | P. Furius, Sex. Attilius. Tragœdiarum scriptor L. Accius clarus habetur, natus Mancino & Serrano consulibus, parentibus Tyburtinis, & seni iam Pacuuio Tarenti sua scripta recitauit: à quo fundus Accianus iuxta Pisaurum dicitur, quia illuc inter colonos fuerat ex Vrbe deductus.

SIMON.

Iudæorum dux, Simon, annis 8.

|4059| 8 | Ser. Fului⁹, Q. Calphurnius. His consulibus, Æmilianus Scipio ad Numantinum bellum, quum candidatus non esset, consul creatur. Tryphon Syriæ regnum conatus inuadere, Antiocho filio Alexandri interfecto, ad extremum insuper & ipse moritur.

¶ Syriæ Antiochus Sedetes regnauit annis nouem.

|4060| 9 | P. Aphricanus, C. Fuluius. Post Demetrium imperauit vniuersæ Syriæ frater eius Antiochus, qui cognominatus est Sedetes.

|4061| 10 | C. Mutius, L. Calphurnius. Simoni Iudæorum pontifici pariter & principi, Romani & Spartiatæ, legatio-

ne eius libenter excepta, amicabilia miserunt scripta.

Anni mūdi,	Anni Euer.	
4062	11	P. Popilius, P. Sulpicius.

Bellum ciuile ortum in Sicilia.

|4063| 12 |Anno vrbis 620. P. Crassus, L. Valerius. Primus liber Machabæorum huius temporis historiam continet.

|4064| 13 |Appius Claudius, M. Perpenna. Antiochus Sedetes, rex Syriæ, aduersus Iudęam arma corripiens, & Hierosolymam vallo circundās, cùm ad conditiones pontificem Simonem compulisset, recedit, olympiade 162.

|4065| 14 |C. Sēpronius, M. Aquilius. Simon Iudæorum pontifex interficitur, cui succedit filius suus Ioannes.

|4066| 15 |Cn. Octauius, T. Anni⁹. Attalus moritur: regni sui populum Romanum instituit hæredem.

|4067| 16 |L. Cassi⁹, L. Cinna. Ptolemęus expulsus Ægypto. Arsaces Parthus Antiochum interfecit.

HYRCANVS.

Iudæorum rex Hyrcanus, qui & Ioannes, annis 26 regnauit.

|4068| 17 |M. Æmilius, L. Aurelius. Serui qui in Sicilia rebellabāt, obsidionis necessitate compulsi, ad sua inuicem cadauera voranda conuersi sunt.

¶ Syriæ & Asiæ, Demetrius, annis 4.

|4069| 18 |M. Plautius, M. Fuluius. Aruerni nobilissima Galliarum vrbs capta fuit.

|4070| 19 |C. Cassius Lōginus, Sex. Domitius Caluinus.

|4071| 20 |Q. Cæcilius, T. Quinti⁹. Ioannes dux Iudæorum & pōtifex, aduersum Hyrcanum bellum gerens, Hyrcani nomen accipit, & à Romanis ius amicitiæ postulans, decreto Senatus inter amicos relatus est.

¶ Syriæ & Asiæ Antiochus Gryphus regnauit annis 12.

|4072| 21 |Cn. Domitius, C. Fannius. Sextius oppidum ædificauit, in quo Aquæ Sextiæ in Galliis.

|4073| 22 |Anno Vrbis 630. L. Opimius, Q. Fabius Maximus.

|4074| 23 |P. Manlius, C. Papyrius Balbus. Gracchi interitus.

|4075| 24 |L. Cæcilius, L. Aurelius. Narbona colonia facta.

|4076| 25 |M. Porci⁹ Cato, Q. Marcius. Hyrcanus pontifex Iudęorum Samariam (quæ nostro tempore Sebaste vocatur) obsidione captam solo ęquauit: quam postea Herodes instaurans, Sebasten in honorem Augusti appellari voluit.

Anni mūdi,	Anni Euer.	
4077	26	L. Cęcilius Metellus, Q.

Mutius Scæuola.

|4078| 27 |C. Licinius Geta, Q. Maximus Eburnus.

|4079| 28 |M. Æmilius Scaurus, M. Cæcilius Metellus.

|4080| 29 |M. Metellus, Cn. Domitius. Censores artem ludicram ex Vrbe remouerunt, præter Lacinium tibicinem cum cantore, & ludum talarium. M. Terentius Varro philosophus & poëta nascitur.

SOTER.

Aegyptiorum 8, Ptolemæus Physcon, filius Cleopatræ, qui & Soter vocatur, regnauit annis septendecim.

Anni mūdi,	Anni Soter,	
4081	1	M. Acilius Balbus, & C.

Porcius Cato. Census actus. Censa sunt ciuium capita quadringenta quatuor milliạ & quadringenta triginta sex.

|4082| 2 |C. Cæcilius, C. Papyrius Carbo. Thraces Romanis subiiciuntur. Cymbri Illyricum inuaserunt, & Carbonem vicerunt.

|4083| 3 |Anno Vrbis 640. M. Liuius Drusus, L. Piso.

¶ Syriæ & Asiæ Antiochus Cyzicenus annis regnauit 19.

|4084| 4 |P. Scipio Nasica, L. Calphurnius Bestia. Antiochus Cyzicenus Grypho eiecto Syriam obtinuit: ac rursum Gryphus superato Cyziceno eandem recepit: ita ex successione regnabant aduersum sese dimicantes inuicem. Bellum Iugurthinum hîc cœptum.

|4085| 5 |Sp. Posthumius Albinus, M. Minutius Rufus.

|4086| 6 |Q. Cæcilius Metellus, M. Iunius Syllanus. Iugurtha contra Romanos dimicans capitur, & Numidia Romanis addita.

|4087| 7 |Ser. Sulpicius, M. Æmilius. Rhodo terræmotu concussa, colossus ruit.

|4088| 8 |L. Cassius, C. Marius.

Ionathas

Ionathas gloriosè apud Iudæos principatum gerit. Is Marius Sicambros vicit.

Anni mũdi,	*Anni Soter.*	
4089	9	Q. Seruilius Cæpio, C. Attilius Serranus. His consulibus per Seruilium Cæpionem consules iudicia equitibus & senatoribus communicant. Cicero Arpini nascitur, matre Heluia, patre verò equestris ordinis.
4090	10	P. Rutilius Rufus, C. Manlius Maximus.
4091	11	C. Marius Nepos secundò, & C. Fimbrius. Cneus Pompeius oritur.
4092	12	C. Marius Nepos 3, & L. Aurelius Orestes.

ARISTOBVLVS.

Iudæorum primus rex Aristobulus, filius Ionathæ, regnauit anno vno. Qui rex pariter & pontifex, primò apud Iudæos diadematis sumpsit insigne, post quadringentos octogintaquatuor annos Babylonicæ captiuitatis.

|4093| 13 | Anno Vrbis 660. C. Marius Nepos quartò, & Quintus Luctatius. Eusebius scribit, sub his consulibus natum fuisse Pompeium Magnum.

IANNÆVS.

Post Aristobulum regnauit Ianneus, cognomento Alexander: qui pontificatũ quoque administrans, crudelissimè ciuibus præfuit. Turpilius comicus, senex admodum, moritur. C. Lucilius satyrarum scriptor Neapoli moritur, ac publico funere effertur, anno ætatis eius quadragesimoquinto.

|4094| 14 | C. Marius Nepos 5. M. Aquilius. Furius poëta, cognomento Bibaculus, Cremonę nascitur. Cimbrorum ducenta millia cæsa & octoginta millia capta, per Marium. Is fuit quinquies consul, & iuxta Eridanum Cimbros superat, & de his cum Catulo triumphat.

|4095| 15 | C. Marius Nepos 6, & L. Valerius Flaccus.

|4096| 16 | M. Antonius, A. Posthumius Albinus.

|4097| 17 | Q. Cæcilius Metellus, T. Didius Viuius. Thraces à Romanis victi. rursum in Sicilia bellũ seruile cõsurgit.

ALEXANDER.

Aegyptiorum nonus Ptolemæus, qui & Alexander, regnauit annis decem.

Anni mũdi,	*Anni Alex.*	
4098	1	Cn. Cornelius Lentulus, P. Licinius Crassus. Expulso de regno Ptolemæo Physcone, matrẽ timens Cleopatram, in Cyprum se recepit.
4099	2	Cn. Domitius Ænobarbus, C. Cassius Longinus. His consulibus, Ptolemæus rex Ægypti populum Romanum hæredem reliquit.
4100	3	L. Licinius Crassus, Q. Mutius Scæuola. Aquilius in Sicilia bellũ seruile compescuit.
4101	4	C. Cælius Caldus, L. Domitius Ænobarbus. Seleucus ab Antiocho filio Cyziceni, viuus exuritur.
4102	5	C. Valerius Flaccus, M. Herẽnius. T. Lucretius nascitur, qui postea amatorio poculo in furorem versus, quum aliquot libros per interualla insanię scripsisset, quos postea Cicero emendauit, propria se manu interfecit, anno ætatis quadragesimo quarto.

¶ Syriæ, Philippus annis duobus regnauit.

4103	6	P. Claudius Pulcher, M. Pulcher Perpenna. Antiochus in Parthos fugiens, Pompeio se deinceps tradidit. Post quem Philippus captus est à Gabinio.

¶ Syriæ & Asiæ regnum defecit. Hucusque Syria possessa à regibus, postea in Romanam ditionem cessit.

4104	7	L. Marcius Philippus, Sex. Iulius Cæsar. Bellum aduersus Romanos Picentes, Marsi, Pelignique mouerunt.
4105	8	L. Iulius Cæsar, P. Rutilius Lupus.
4106	9	Cn. Pompeius Strabo, L. Porcius Cato. L. Pomponius Bononiensis Atellanarum scriptor clarus habetur. Iste consul Pompeius Strabo, fuit pater Pompeij cognomine Magni.
4107	10	L. Cornelius Sylla, & Q. Pompeius Rufus. Contentio orta inter Marium & Syllam, propter Mithridaticum bellum.

PHYSCON.

Aegyptiorũ 10, Ptolemæus Physcon, qui à matre fuerat eiectus, regnauit annis octo.

| *Anni mũdi,* | *Anni Phyſc.* |

|4108| 1 | L. Cornelius Cinna, Cn. Octauius. Ptolemæus regreſſus de fuga, regnum obtinuit, quia Alexandrum qui ante eum fuerat, ob interfectionem matris ciues pepulerant. Plotius Gallus primò Romæ Latinam rhetoricã docuit. de quo Cicero ſic refert: Memoria teneo prius nobis primùm Latinè docere cœpiſſe Plotium quendam. Cinna & Marius in ciuitatem recepti, Octauium & optimates interfecerunt.

|4109| 2 | L. Cornelius Cinna 2, C. Marius Nepos ſeptimò. C. Valerius Catullus, ſcriptor lyricus, Veronę naſcitur. Die decimaſeptima huius conſulatus Marius diem obiit.

|4110| 3 | L. Cornelius Cinna 3, Cn. Papyrius Carbo. P. Saluſtius ſcriptor hiſtoricus in Sabinis Amiterni naſcitur. Sylla Athenienſes vaſtat.

|4111| 4 | L. Cornelius Cinna 4, Cn. Papyrius Carbo 2. Deſcriptione Romæ facta, inuenta ſunt 463000 hominum. His conſulibus Aſiam in quadragintaquatuor regiones Sylla diſtribuit.

|4112| 5 | L. Scipio Aſiaticus, C. Norbanus Bulbus. His conſulibus Capitolium cuſtodum negligentia concrematur. Templum apud Delphos à Thracibus incenſum. Pompeius primò ducis partes egit.

|4113| 6 | Anno Vrbis 670. Cn. Papyrius Carbo tertiò, C. Marius Gratidianus. L. Annius plurimas ciuitates capit. Cicero vigeſimoſeptimo anno ætatis ſuæ Quintium defendit. Pompeius ob victoriam Aphricanam, Magnus appellatus eſt.

|4114| 7 | M. Tullius, Cn. Dolabella. P. Terentius Varro vico Actiate, in prouincia Narbonenſi naſcitur: poſtea trigintaquinque annos agens, Græcas literas cum ſummo ſtudio didicit. Cicero Quintium defendit.

|4115| 8 | L. Cornelius Sylla 2, Q. Metellus Pius. Volcatius Plotius Latinus rhetor, Cn. Pompeij libertus & doctor, ſcholam Romæ aperuit. Syllæ tyrannis. Sextus Roſcius à Cicerone defenditur.

D I O N Y S I V S.

Aegyptiorum 11 Ptolemæus Dionyſius regnauit annis triginta.

| *Anni mũdi,* | *Anni Dion.* |

|4116| 1 | P. Seruilius Vatia Iſauricus, Appius Claudius Pulcher. Sylla Romam obtinuit, & poſt biennium moritur. Roſcius contra Tryphonem agit.

|4117| 2 | M. Æmylius Lepidus, Q. Luctatius Catulus. Cicero Athenas ſecedit, & inde poſt triennium Romam regreditur.

|4118| 3 | M. Æmylius Mamercus, & D. Brutus Iulianus. Pompeius glorioſiſſimè triumphauit. Lepidus, publicus hoſtis iudicatus eſt.

|4119| 4 | Cn. Octauius, C. Scribonius Curio. T. Quintius ſcriptor tragœdiarum Romæ moritur: ſepultusq́; eſt via Prænestina ad miliarium ſecũdum. Pompeius in Hiſpaniã miſſus Metello iungitur.

|4120| 5 | L. Octauius, L. Aurelius Cotta. Alexandra, quæ & Saloma, vxor Alexandri, Hieroſolymis regnauit: ex cuius ætate, Iudæos rerum confuſio & variæ clades oppreſſerunt.

A L E X A N D R A.

¶ Iudæorum, regnauit Alexandra annis nouem.

|4121| 6 | L. Licinius Lucullus, M. Aurelius Cotta. Bellum cum gladiatoribus geſtum in Campania.

|4122| 7 | M. Lucullus, C. Caſſius Varus. M. Lucullus primus pater patriæ appellatus eſt.

|4123| 8 | Anno Vrbis 680. L. Gellius Publicola, & Cn. Cornelius Lentulus. Victa Armenia, Meſopotamia & Niſibis cum fratre regis ſimul capiuntur.

|4124| 9 | Cn. Aufidius, P. Cornelius Lentulus. Cneus Pompeius vniuerſam Iberiam ſubiugauit, & de ea triumphauit.

|4125| 10 | M. Craſſus, Cn. Pompeius. M. Licinius de Beſſis triumphauit, capta Cabile, & Tomis, & cæteris vrbibus. Craſſus triumphauit de ſuprà dictis gladiatoribus. Publius Virgilius Maro in pago qui Andes dicitur, haud procul à ciuitate Mantua, naſcitur.

4126

Anni mũdi,	Anni Dion.
4126	11

Q. Cæcilius Metellus, Q. Hortenſius Nepos. His conſulibus reparatum dedicatumq́ue eſt Romæ Capitolium.

|4127| 12 | L. Cæcilius Metellus Creticus, & Quintus Marcius Vatia. Marcus Porcius Cato philoſophus agnoſcitur.

|4128| 13 | C. Calphurnius Piſo, M. Acilius Glabrio. Antiochia Syriæ capta à Romanis. Pompeius contra Mithridatẽ. Creticum bellum motum, vnde Metellus dictus eſt Creticus. Lucus Daphnenſium iuxta Antiochiam à Pompeio Apollini conſecratur. Bellum piratarum à Pompeio confectum.

|4129| 14 | M. Æmylius Lepidus, L. Manlius Torquatus.

HYRCANVS.

¶ Ariſtobulus & Hyrcanus filij Alexandræ, contra ſe pro imperio dimicantes, occaſionem præbuerunt Romanis, vt Iudæam inuaderent. Itaq; Pompeius Hieroſolymam veniens, capta vrbe, & templo reſerato, vſque ad ſancta ſanctorum accedit. Iudæi Romanorum vectigales facti: & pontificatum apud eos ſuſcepit Hyrcanus, & regnauit annis trigintaquatuor.

|4130| 15 | L. Iulius Cæſar, Q. Marcius Figulus. Pompeius Ariſtobulum victum ſecum adducit, pontificatúmque confirmat Hyrcano: deinde Antipatrum Herodis Aſcalonitę filium, procuratorem in terra Palæſtina fecit.

|4131| 16 | M. Tullius Cicero, M. Antonius. Libya per teſtamentum Apionis regis Romanis relicta. Horatius Flaccus, ſatyricus & lyricus poëta, Libertino patre Venuſiis naſcitur. Catilinæ coniuratio hîc cœpit. Cicero Murenam defendit.

|4132| 17 | D. Iunius Syllanus, L. Murena. Apollodorus Pergamenus, Grecus orator, præceptor Callidij & Auguſti, clarus habetur. Catonis Vticenſis tribunatus.

|4133| 18 | M. Pupius Piſo Calphurnius, M. Valerius Meſſala. His conſulibus Catilina in agro Piſtorienſi, ac Antonij bello peremptus eſt. Pompeius captis Hieroſolymis tributarios Iudæos facit: vnde tertium triumphum excellentiſſimum habuit Pompeius.

Anni mũdi,	Anni Dion.
4134	19

Q. Cæcilius Metellus Celer, L. Afranius. Ea quæ de Catilina & Cethego, Lentulo & conſule Cicerone Saluſtius & Liuius ſcribunt, hoc tempore geſta ſunt.

|4135| 20 | C. Iulius Cæſar, M. Calphurnius Bibulus. Clodij rogatione Cicero in exilium eſt profectus anno vno, teſte Caſſiodoro.

|4136| 21 | L. Piſo Cæſonianus, & A. Gabinius. His conſulibus, teſte Caſſiodoro, Põpeius imperator appellatur. Cęſar Luſitaniam & quaſdam inſulas in Oceano capit.

|4137| 22 | P. Cornelius Lentulus, Q. Metellus Nepos. Hîc ꝓpter ciuiles diſſenſiones per Scaurum de exilio reuocatur Cicero. Meſſala Coruinus orator naſcitur, & T. Liuius ſcriptor hiſtoricus Patauinus, iuxta Euſebium Cæſarienſem.

|4138| 23 | Cn. Lentulus Marcellinus, L. Marcius Philippus. Virgilius Cremonæ ſtudiis eruditur. Catulus 30 ætatis ſuæ anno Romæ clarus habetur. C. Iulius Cæſar contra Gallos miſſus eſt.

|4139| 24 | Cneus Pompeius Magnus ſecundò, & Marcus Licinius Craſſus etiam ſecundò. Clodius orator clarus habetur: qui poſtea ciuili bello Cæſarianas partes ſequutus eſt. Quum Togatam Galliam regeret, Placentiæ obiit.

|4140| 25 | Appius Claudius Pulcher, L. Domitius Ænobarbus. Cæſar Rhenũ tranſiens Germanos vaſtat. Craſſus conſul apud Carras cum filio captus.

|4141| 26 | Cn. Domitius, M. Valerius Meſſala. Ventidius primus Romanorum Parthos ſuperat. Clodius interemptus. Seditio à Milone Clodij interfectore ſuſcitata.

|4142| 27 | Cn. Pompeius Magnus tertiò, Q. Metellus Scipio. Curio prõptus popularis orator, Romæ habetur inſignis: qui deinceps in Phrygia pudore amiſſi exercitus mori maluit quàm euadere.

|4143| 28 | Anno Vrbis 700. M. Claudius Marcellus, Ser. Sulpicius Rufus. Virgilius ſumpta toga Mediolanum tranſgreditur, & poſt breue tempus Romam pergit.

Anni mūdi, | Anni Dion.

4144 | 29 | Lucius Æmylius Paulus, Caius Claudius Marcellus. Simulachrum Iouis Olympiaci, fulmine tactum.

4145 | 30 | C. Lentulus Cruscellus, C. Claudius Marcellus secundò. Messala Coruinus Cæsar Germanos capit.

Cleopatra.

Aegyptiorum 12, regina Cleopatra, soror Ptolemæi, regnauit annis viginti duobus in Ægypto: ex quibus duo tantùm numerantur: regnauit enim vsque in annum decimumquintum Octauiani Cæsaris, in quo obiit.

Anni mūdi, | Anni Cleo.

4146 | 1 | Principium belli ciuilis Cæsaris & Pompeij. Victus Pompeius Alexandriam petiit: ibique ab ipso à quo sperabat auxilium Ptolemæo occiditur. Mox Cæsar Alexandriam venit, cui Ptolemæus parare voluit insidias: vnde bello ei illato, victus in Nilo periit. Cæsar verò Alexandria potitus, regnū Cleopatrę dat ob gratiam stupri, vt dicitur.

4147 | 2 | Computant ab hoc loco Antiocheni sua tempora. Respublica Romana oppressa.

ROMANVM IMPERIVM.

CAPVT XXI.

Ivlivs Cæsar.

Romanorvm primus, Caius Iulius Cæsar, regnauit annis quatuor, mensibus sex, hoc est vsque ad calendas Martias. Sed Iulius Cæsar de Galliis veniens, Pompeium fugauit ex Italia, aurum atque argentum Romæ de ærario sustulit, ac primus Romanorum singulare obtinuit imperium: à quo postea Cæsares, Romani principes appellati sunt.

Anni mūdi, | Anni Iulij,

4148 | 1 | C. Iulius Cæsar secundò, P. Seruilius. Pompeius Pharsalico prælio victus, & fugiens in Ægyptum, à spadonibus Ptolemæi regis occiditur.

4149 | 2 | Q. Fuluius, P. Vaticanus. Ptolemæi cadauer cum lorica aurea in Nilo flumine repertum est. Cæsar in Ægypto regnum Cleopatræ confirmat.

4150 | 3 | C. Iulius Cæsar tertiò, M. Lepidus. Romæ basilica Iulio dedicata. Decretum Senatus Atheniensium ad Iudæos mittitur, qui per legationem amicitiam postularant. Cleopatra regio comitatu Vrbem ingressa prohibuit mulieres lecticis margaritisq; vti, quę nec viros nec liberos haberēt, & minores essent annis quadragintaquinque. Nigidius Figulus Pythagoricus & magus in exilio moritur. Antonius decreuit, Quintilem mensem Iulium debere dici, quia in eo fuisset natus Iulius Cæsar.

Anni mūdi, | Anni Iulij,

4151 | 4 | C. Iulius Cæsar quartò, Fabius Maximus. Iudæa capta Cassius tēplum spoliat. Idibus Martiis C. Iulius Cæsar ob insolentiam morum, coniurantibus in eum sexaginta vel ampliùs senatoribus equitibus Romanis, in curia occiditur, & fasces statim suscepit Dolabella. Cæsaris corpus in rostris ob honorem concrematum. Ser. Sulpicius iurisconsultus, & P. Seruilius Isauricus publico funere elati. Romæ tres simul exorti soles paulatim in eundem orbem coierunt. Inter cætera portenta quæ toto orbe facta sunt, bos in suburbano Romæ ad arantem loquutus est, frustrà se vrgeri, non enim frumenta, sed homines breui defuturos. Hæc autem iuxta Cassiodorum.

4152 | 5 | C. Iulius Cæsar quintò, M. Antonius. Sella aurea sedenti Cæsari in Lupercalibus M. Antonius diadema imposuit renitenti: atque idibus Martiis Cæsar in Pompeia curia occisus est. Cui successit Octauianus Cæsar, qui regnauit annis quinquagintasex, mensibus sex.

Per

Per quæ tempora hi ſequentes conſules extiterunt.

OCTAVIANVS.

Romanorum ſecundus, C. Octauianus Cæſar Auguſtus, regnauit annis quinquaginta ſex, mẽſib. ſex, aliquantisq; diebus, teſte Ioſepho, hoc eſt vſq; ad calẽdas Octobres, in an. decimoſexto incarnationis, ſecundum rationem ſupputationis. Ab iſto reges Romanorum Auguſti appellantur. Viuente Cleopatra regnauit annis quindecim, & poſtea quadraginta vno, & menſibus ſex. Antonius aduerſum Cæſarem Auguſtum bellum mouet. Liberius mimorum ſcriptor decimo menſe poſt C. Cæſaris interitum Puteolis moritur. Publius mimographus, natione Syrus, Romæ ſcenam tenet. Cicero in Firmiano ſuo ab Herennio & Pompilio occiditur, ſexageſimoſeptimo anno ætatis ſuæ.

Anni mũdi, | *Anni Oct.*

|4153| 1 | Anno vrbis 710. C. Cæſar Octauianus Auguſtus, & Quintus Pædius.

|4154| 2 | C. Panſa, A. Hirtius, Octauianus, Antonius, & Lepidus amicitiæ fœdus inierunt. Octauianus forum Auguſtum ædificauit. Ciceronis caput cum manu dextra pro roſtris poſitum: iuxtaque nouies coronata imago Pompilij qui eum occiderat. Ouidius Naſo naſcitur in Pelignis. C. Falcidius tribunus plebis legem tulit, ne quis teſtamento legaret plus, quàm vt quarta pars hæredibus ſupereſſet. Curtius Saluſſus in inſula Arado cum quatuor cohortibus viuus combuſtus eſt, propterea quòd tributa ſolitus erat grauiùs exigere.

|4155| 3 | M. Lepidus, L. Plancus. Oleum è terra erupit trans Tiberim, fluxitque toto die ſine intermiſſione, ſignificans CHRISTI gratiam ex Gentibus. Antonium ſuperat Auguſtus, & interueniente Senatu, in amicitiam cum eo regreditur. Cornificius poëta à militibus deſertus interiit, quos ſæpe fugientes galeatos lepores appellarat. Huius ſoror fuit Cornificia, cuius inſignia exſtant epigrammata. Templa Rhodiorum depopulatus eſt Caſſius. Secunda, ſeceſſio Auguſti & Antonij. Stella crinita apparuit.

Anni mũdi, | *Anni Oct.*

|4156| 4 | P. Seruilius 2, L. Antonius. Cornelius Nepos hiſtoricus clarus habetur. Antiochus ſtrenuè contra Iudæos dimicans, tandem occiditur: à quo in præſens tempus ipſum Hieroſolymorum regnum deſtructum eſt.

|4157| 5 | Cn. Domitius, C. Aſinius. Quidam Herodes poſt eum à Romanis conſtitutus eſt princeps alienigena, & omnino nihil pertinens ad totam Iudæam.

|4158| 6 | L. Cenſorinus, C. Caluiſius. Phormij pater & filius clari habentur oratores:

|4159| 7 | Appius Claudius, C. Norbanus. quorum filius conſularis ante patrem moritur.

|4160| 8 | M. Agrippa, L. Canidius. Lacus Lucrinus in portum conuerſus eſt. Saluſtius obiit ante Actiacum bellum.

|4161| 9 | L. Gellius, M. Cocceius. M. Varius poëta quem Virgilius in Bucolicis notat, in Cappadocia moritur.

|4162| 10 | L. Cornificius, Sex. Pompeius. Herodes, Antipatri Aſcalonitæ & matris Cypridis Arabicæ filius, à Romanis Iudæorum ſuſcepit principatum, annis trigintaſeptem. Cuius tempore, CHRISTI natiuitate vicina, regnum & ſacerdotium Iudææ quod prius per ſucceſſiones minorum tenebatur, deſtructum eſt, completa prophetia quæ ita per Moſen loquitur: Non deficiet princeps ex Iuda, neque dux de femoribus eius, donec veniat cui repoſitum eſt: & ipſe erit expectatio Gentium. Nam vſque ad Herodem, Chriſti, id eſt ſacerdotes, erant reges Iudæorum, qui imperare cœperant a quadrageſima quinta olympiade, & ab inſtauratione templi ſub Dario vſque ad Hyrcanum centeſima octuageſima quinta olympiade, annis quadringentis octoginta quatuor in medio tranſactis, quos Daniel quoque ſignificat, dicens: Et ſcies & intelliges: ab initio ſermonis reſpondendi, & ædificandi Hieruſalem vſque ad principatum, hebdomades ſeptem, & hebdomades ſexaginta duæ

Quæ ſexaginta nouem hebdomadæ faciunt annos quadringentos octoginta tres, in quibus ſacerdotes per vnctionem conſecrati regnauerunt vſque ad Hyrcanum: quo extremo omnium à Parthis capto, Herodes Antipatri filius nihil ad ſe pertinentem Iudæam ab Auguſto & Senatu accepit; filiique eius poſt eum regnauerut vſque ad nouiſſimam Hieroſolymorum captiuitatem: nequaquam ex ſucceſſione ſacerdotalis generis pontificibus conſtitutis, neque perpetuitatem vitæ ſecundum legem Moſis ſeruientibus Deo. Ignobiles verò quidam, & alio tempore alij, & nonnulli vnius anni, ſiue modico amplius, à Romanis imperatoribus ſacerdotium emebant. Quæ omnia etiam Daniel propheta vaticinatur, ita dicens: Et poſt hebdomades ſeptem & ſexagintaduas interibit chriſma, & iudicium nō erit in eo, & templum & ſanctum corrumpet populus, duce veniente: & cædentur in cataclyſmo belli. Et in conſequentibus: Et ſuper templum (inquit) abominatio deſolationum. Quidam tamen numerant à morte Alexandri Magni, vſque ad imperium Auguſti Cæſaris annos ducentos & nonagintaquatuor.

| *Anni mūdi,* | *Anni Oct.* |

| 4163 | 11 | Anno Vrbis 720. L. Scribonius Libo, L. Attratinus. Iapidæ, Dalmatæ, & Pannonij in poteſtatem Romanorum à Cæſare redacti. Et anno vndecimo Auguſti iſte Herodes, ne ignobilis forte, & à Iudæorum ſemine argueretur extraneus, combuſſit omnes libros, quibus nobilitas Iudæorum in templo ſeruabatur adſcripta, vt deficientibus probamentis & ipſe ad hanc pertinere putaretur. Inſuper etiam & ſuam ſobolem regio illorum generi commiſcuit: proiecta Doſide fœmina Hieroſolymitana propria vxore, & nato ex ea filio Antipatro, ſociat ſibi Mariamnen filiam Alexandri, neptem Ariſtobuli, fratris Hyrcani qui ante eum rex erat in Hieruſalem. Hæc quinque filios ei genuit, quorum duos Alexandrum & Ariſtobulum ipſe necauit in Samaria. Huius Ariſtobuli ex Beronice filia Salomæ, ſororis magni Herodis, ſunt filij, Agrippa Maior, & Ariſtobulus, atque Herodes qui in Actibus Apoſtolorum ab angelo legitur percuſſus; & duæ filiæ, Mariamne & Herodias. Quæ Herodias nupſit (ſicut Ioſephus perhibet) Herodi, filio Magni Herodis, & Mariamne filio Alexandri pontificis, viro ſuo viuente. Fortè ipſa eſt, quæ & Philippo nupſit Herodi, filio Antipatri Hieroſolymitani, & Herodi cognomento Magno.

| *Anni mūdi,* | *Anni Oct.* |

| 4164 | 12 | C. Cæſar Octauianus ſecundò, L. Volcatius. Lunæ ſecundum Romanos curſus inuentus. Colonias deduxere Romani. Auguſtus triumphauit pedeſtris certaminis triumpho. Antonius Cleopatræ Arabiam tradidit.

| 4165 | 13 | Cn. Domitius Ænobarbus, C. Soſſius. Arcorius Auguſti medicus clarus habetur.

| 4166 | 14 | C. Cæſar Octauianus tertiò, M. Valerius Meſſala. Hoc anno verum Auguſti imperium inchoatur, quo bellis ciuilibus finis impoſitus eſt.

| 4167 | 15 | C. Cæſar Octauianus quartò, M. Licinius Craſſus. Tertio inter Auguſtum & Antonium orto bello, quòd Antonius qui Aſiam & Orientem tenebat, repudiata ſorore Auguſti, Cleopatram duxiſſet vxorem, Antonius Nicopoli iuxta Actiacum littus à Cęſare bello ſuperatur, & perimitur: Alexandriæ poſtea in Mauſoleo reconditur. Quum autem Auguſtus Antonium & Cleopatram viciſſet calendis Auguſti, & imperium Romani populi firmauit; Sextilis menſis ex Senatuſconſulto ob memoriam Auguſti Auguſtus eſt appellatus. Cum ingenti triumphorum pompa Auguſtus Cæſar Romam eſt ingreſſus, & Cleopatræ liberi, Sol, & Luna ante currum eius ducti ſunt. Antonio occiſo, regina Cleopatra ad pedes Auguſti prouoluta, tentauit in ſe inclinare oculos ducis; at fruſtra quidem: nam pulchritudinem eius recuſauit Auguſtus, & præcepit eam cuſtodiri. Nec autem illa de vita quæ auferebatur, ſed de parte regni laborabat. Quod vbi deſperauit, & à principe ſeruari ſe triumpho cognouit, incautiorem factam cuſtodiam fugit, & in Mauſoleo regum ſe recepit: ibique maximo vt ſolebat cultu in referto horroribus ſolio, iuxta ſe ſuum collocauit Antonium, admotiſque ad venas ſerpentibus, ſic

ſic morte quaſi ſomno reſoluta eſt. Ægyptus deinde fit Romana prouincia, quam primus tenuit C. Cornelius Gallus, de quo ſcribit Virgilius in Bucolicis. Vſque ad Cleopatram, qui vocabantur Lagidæ in Ægypto regnauerunt annis ducentis nonaginta quinque. Arcotius ille Auguſti medicus poſt Actiacam victoriam naufragio periit. Quidam ab hoc loco primum annum Auguſti monarchiæ ſupputant: quod Beda confirmat, dicens ſuper Danielem, Romanos hinc annos quinquaginta nouem, cum anno decimoſeptimo Tiberij regnaſſe. Omnes hiſtorici & Beda etiam dicunt, Cleopatram regnaſſe annis viginti duobus, hoc eſt, annis tribus ante Iuliũ Cæſarem, & quinque Iulij Cæſaris, & quindecim Octauiani Auguſti, in quo ipſa ſe interfecit.

Anni mũdi,	*Anni Oct.*	
4168	16	C. Cæſar Octauianus

quintò, & Sex. Apuleius. Cenſu Romæ agitato, inuenta ſunt ciuium Romanorum quadraginta & vnum centum, & ſexaginta quatuor millia coloniæ deductæ.

|4169| 17 | C. Cæſar Octauianus 6, & M. Agrippa ſecundò. Parthorum ſeditiones per Cæſarem ſedatæ. M. Terentius Varro philoſophus propè 90 moritur. Thebæ Ægypti vſque ad ſolum erutæ. Cornelius Gallus Foroiulienſis poëta, à quo primùm Ægyptus tenebatur, 43 ætatis ſuæ anno propria ſe manu interfecit. Tralles terræmotu conciderunt. Templũ Iani à Cæſare clauſum.

|4170| 18 | C. Cæſar Octauianus 7, & M. Vipſanius Agrippa tertiò. Cæſar leges protulit, iudices ordinauit, prouincias diſpoſuit, & ideo cognominatus eſt Auguſtus. Cuius temporibus floruerunt Virgilius, Horatius, & Ouidius, teſte Caſſiodoro. Indi per legatos ab Auguſto amicitiam poſtularunt. Meſſala Coruinus primus præfectus Vrbis factus, ſexto die magiſtratu ſe abdicauit, inciuilem poteſtatem eſſe conteſtans.

|4171| 19 | C. Cæſar Octauianus octauò, T. Statilius. Auguſtus Calabriam & Gallos vectigales facit. Munatius Plancus, Ciceronis diſcipulus, orator habetur inſignis, qui quum Galliam commotam regeret, Lugdunum condidit.

|4172| 20 | C. Cæſar Octauianus nonò, & M. Iunius Syllanus. Cantabros, Germanos, & Aſtures Cæſar per L. Lanium perdomuit. M. Lollius Galatiam Romanã prouinciam facit. Auguſtus quum ei monarchia deferretur, retinuit: teſte Caſſiodoro.

Anni mũdi,	*Anni Oct.*	
4173	21	Anno Vrbis 730. C.

Cæſar Octauianus 10, C. Norbanus. Quintilius Cremonenſis Virgilij & Horatij familiaris. Tota Hiſpania à Cæſare ſubacta.

|4174| 22 | C. Cæſar Octauianus 11, Cn. Piſo. Auguſtus Cyzicenos libertate priuauit. Pylades Cilix pantomimus, quum veteres ipſi canerent atque ſaltarẽt, primus Romæ chorum & fiſtulam præcinere fecit.

|4175| 23 | M. Claudius Marcellus, L. Aruntius. Tiberius ab Auguſto miſſus occupauit Armeniam. Atramius qui ſeptemdecim annos natus Cælium accuſauerat, clarus inter oratores habetur: ad extremum morborum tædio in balneo voluntate exanimatus, hæredẽ reliquit Cæſarem Auguſtum.

|4176| 24 | M. Lollius, Q. Lepidus. Cantabri res nouas molientes opprimuntur.

|4177| 25 | M. Apuleius, P. Syllius Nerua. Herodes apud Hieroſolymas multas & magnas ædes conſtituit. Aquilas & ſigna Craſſiana de Parthis Cæſar recepit.

|4178| 26 | C. Sentius Saturninus, Sp. Lucretius Cinna. Cæſari ex prouincia redeunti currus cum corona aurea decretus eſt, quò aſcẽdere noluit. Virgilius Brũduſij moritur: oſſa eius Neapolim tranſlata in ſecũdo ab Vrbe miliario ſepeliuntur: titulo huiuſmodi ſuprà ſcripto, quem moriens ipſe dictauerat:

Mantua me genuit, Calabri tenuẽre: tenet nũc
Parthenope: cecini paſcua, rura, duces.

Herodes Samariam iam olim in cineribus ſedentem, à fundamentis ſuſcitans, in honorem Auguſti Auguſtam, ideſt Sebaſten, appellauit: & in Paneade templũ quod Panion vocatur, extruxit.

|4179| 27 | Cn. Cornelius Lẽtulus, P. Cornelius Lẽtulus. Auguſtus Samiis dedit libertatem. In Cypro plurimæ ciuitatum partes terræmotu conciderunt. Germanos in arma verſos M. Lollius ſuperat. Varus & Tucca, Virgilij & Horatij con-

tubernales, poëtæ habentur illuſtres: qui Æneidûm libros poſtea emendarunt, ſub hac lege vt nihil adderent.

Anni mūdi, | *Anni Oct.*

| 4180 | 28 | T.Furnius, C.Iunius Syllanus. Auguſtus C. Agrippam adoptauit in filium.

| 4181 | 29 | L. Domitius Ænobarbus, P. Scipio. Æmylius Macer Veronenſis poëta in Aſia moritur. Tiberius Vindelicos & eos qui in Thraciarum confinibus erant, Romanas prouincias facit.

| 4182 | 30 | M. Druſus Liuius, L. Calphurnius Piſo. Tiberij Neronis quæſtura.

S. MARIA.

Sancta Maria naſcitur ex patre Ioacim, de tribu Iuda, & ex matre Anna filia Iſſachar, de genere Dauid. Beata Maria, mater Domini noſtri IESV CHRISTI, erat 14 annorum, quando ſalutata eſt à Gabriele archangelo. Mortua eſt autem 63 anno ætatis ſuæ, teſte ſancto Hieronymo in libro de infantia Mariæ. Coloniæ Berytum & Patras deductæ. Boſporum Agrippa capit.

| 4183 | 31 | Anno Vrbis 740. Cn. Lentulus Augur Licipinus, M. Craſſus. Cercius Smyrnæus rhetor Latinè Romæ docuit. Auguſtus à Senatu Pontifex maximus appellatur.

| 4184 | 32 | Cl. Tiberius Nero, Q. Quintilius Varus. Cæſaream Herodes in nomine Cæſaris condidit, quæ priùs Turris Stratonis vocabatur.

| 4185 | 33 | M. Valerius Meſſala 2. P.Sulpitius Quirinus. Herodes deſtructo templo ab Ieſu filio Ioſedec & Zorobabel conſtructo, ædificat templum in Hieruſalē, quòd à Tito combuſtum eſt anno 40 poſt paſſionem Domini. Herodes Antidonam condidit, & Antipatridam atque Herodionem in honorem patris Antipapatri & ſuum conſtruxit:

| 4186 | 34 | P. Fabius Maximus, & Q. Ælius Tubero. innumerabilia quoque opera in ſingulis Syriarum vrbibus quas regebat, ſolertiſſimè ędificauit. Imperator Auguſtus, primus omnium, tigrin feram manſuefactam Romæ oſtendit.

Anni mūdi, | *Anni Oct.*

| 4187 | 35 | Iulius Antoninus, Fabius Aphricanus. Tiberius Cæſar de captiuis Pānoniis triumphauit. Horatius quinquageſimo octauo ætatis ſuæ anno Romæ moritur. Paſſienus declamator inſignis obiit. C. Iulius Hircinius, cognomento Polyhiſtor, Grāmaticus habetur illuſtris. Tiberius, vaſtata Germania, imperator appellatur. Claudius Tiberius, qui poſtea imperator factus eſt, hoc anno naſcitur.

| 4188 | 36 | Druſus Nero, L. Quintius Criſpinus. Apud Lingonum gentem templum Cæſari Druſus ſacrauit, teſte Caſſiodoro. Herodes Hyrcanum regem & ſacerdotem Iudæorum occidit. Tunc CHRISTI natiuitate vicina, principatus Iudaicus, iudicium & ſacerdotium de femore Iuda ſecundum prophetias defecit, tranſiens ad Herodem extraneo genere; & completa eſt prophetia Moſis, ita dicēs: Non deficiet princeps ex Iuda, neque iudex de femore eius, donec veniet qui mittendus eſt: & ipſe erit expectatio Gentium: & reliqua. Herodes Hyrcanum qui olim ſacerdos Iudæorum fuerat, de captiuitate Parthica regreſſum, & filium eius qui ſacerdotio patris ſucceſſerat, interfecit. Herodes enim Ananelum quendam de Babylone accitum, pontificem Iudæorum conſtituit: & poſt exiguum tempus Ariſtobulum, fratrem vxoris ſuæ, nepotem Hyrcani, ſucceſſorem dedit: quo poſt annum interfecto rurſum Ananelo reddidit ſacerdotium.

| 4189 | 37 | C. Aſinius Gallus, C. Marcius Cenſorinus. Inter Albim & Rhenum Germani omnes Tiberio Neroni dediti: per Sex. Apuleium, Pannonij ſubacti. Herodes ſororem Ariſtobuli, vxorem ſuam, quam nullo modo chariùs nouerat, cum duobus propriis filiis iam adoleſcentibus, & matrem vxoris occiſę ſocrum ſuam crudeliſſimè necat. Hyrcanū enim Babylone à vinculis ſolutum, vt Ioſephus perhibet, tanquam principem ſacerdotum & regem Iudæorum, multitudo Iudæorum, & omnes vſque ad Euphratem Iudæi habitantes honorabant; ipſumque rogabant, vt apud eos maneret, dicentes, quòd officioſum aliquid, ſimul & honoris in ſacerdotali vel principali dignitate

gnitate nullo modo minus apud eos haberet, quàm in Hieruſalem. Poſtquam enim multo Herodis rogatu de Babylonia in Hieruſalem venit, cum omni honore eum Herodes ſuſcepit: & quum vocaret ipſum patrem ſuum, primum ei locum concedebat, diſponebatque cum eo vtilitates cæteras ſui principatus. Amiciſſimus enim Herodis antea erat, atque de periculo mortis eum liberauit, quam diu vixit. Hyrcanus quamuis principatum primarium non poſſidebat, tamen princeps fuit.

Anni mũdi,	*Anni Oct.*	
4190	38	Cl. Tiberius Nero 2,

Cn. Calphurnius Piſo. Tiberius de Vindelicis, Armenicis, & Pãnoniis triumphauit. Albutius Valienſis clarus rhetor agnoſcitur. Tribunitia poteſtas in quinquennium Tiberio confirmata.

|4191| 39 |D. Lælius Balbus, C. Antiſtius Vetus. In Inſula Coo terræmotu plurima conciderunt. Auguſtus Iuliam filiam ſuam deprehenſam in adulterio, damnat exilio. Tyro, Ciceronis libertus, qui primus notas commentatus eſt, in Puteolano prædio vſque ad centeſimum annum conſeneſcit.

|4192| 40 | C. Cæſar Octauianus 12, L. Sylla. Auguſtus gladiatorũ ludum, & nauale certamẽ exhibuit. Meliſſus Spoletinus grammaticus agnoſcitur. M. Porcius Latro declamator, tædio duplicis quartanæ febris ſemet interfecit.

Anni mũdi,	*Anni Oct.*	
4193	41	Anno Vrbis 749. C.

Caluiſius Sabinus ſecundò, & L. Paſſienus Rufus. Herodes crudelis etiam virum ſororis ſuæ Salomæ interfecit: & quum eam alij tradidiſſet vxorem, etiam hunc necat. Scribas quoque & interpretes diuinæ Legis ſimili ſcelere occidit.

Ioannes Baptiſta naſcitur, beata Maria præſente, feria quinta, luna vndecima menſis ſeptimi, id eſt Octobris (ſicut legitur) & CHRISTVS concipitur, quum beata Maria eſſet annorum quatuordecim.

Cyclus magnus paſchalis incipit hinc: in cuius anno ſecundo (iuxta Dionyſium) indictione tertia, natus eſt Dominus.

QVINTÆ ÆTATIS FINIS.

¶ *Et hic quoque abbreuiator noſter omiſit tres numeros, ſi natiuitas Domini fuit anno Vrbis 752.*

Hic autem primus liber, quinque ætates complens, ceſſat cum numeris annorum Mũdi & Vrbis, naſcente CHRISTO: ſub quo ſexta ætas, & Liber ſecundus, ſimul auſpicantur.

MARIANI SCOTI HISTORIOGRAPHI SVI TEMPORIS CLARISSIMI, AC MONACHI Fuldenſis, Chronicorum liber ſecundus.

AETAS SEXTA.

CHRISTVS.

CAPVT XXII.

Anni Chr.	Anni Oct.
1	41

CAIVS Lentulus Getulicus, & M. Meſſanus.

Quirinus, ex conſilio Senatus, in Iudęam miſſus, cenſus hominū poſſeſſionúmque deſcribit.

DOMINVS noſter IESVS CHRISTVS, filius Dei, his conſulibus (teſte Caſſiodoro) in Bethleem Iudææ, octauo die calendarum Ianuarij, Dominica nocte naſcitur, anno ab Vrbe condita 752, anno imperij Auguſti 41, olympiadis 194 anno tertio, anno etiam ab origine mundi 4193, indictione quarta.

Octaua etiam die Dominica circunciditur.

Decimatertia die, ſtella duce, à Magis adoratur.

Quadrageſima die, à Symeone & Anna cognoſcitur.

Deinde præcepto Dominico, in Ægyptum, propter metum Herodis, deducitur.

¶ Methodius epiſcopus ſic ait: Igitur tempore quo Romani imperij regnum nobilius latiusque conſurgeret, ipſe imperator hoc præſtitit. Anno autē 42 imperij Cęſaris; ab Ægypto ſubiugata, & Antonij vel Cleopatræ interitu, in quam nouiſſima Ptolemæorum regna ceciderunt, 28 anno, Dominus & Saluator noſter IESVS CHRISTVS, prima adſcriptione cenſus Quirino Syriæ præſidente (ſecundum ordinem totius prophetiæ, quæ de ipſo prædicta eſt) in Bethleem Iudææ naſcitur. Per idem tempus Herodes primus ex alienigenis ortus, reghum Iudaicæ gentis obtinuit, cuius teſtimonio adiudicante etiam Cæſare Auguſto ſucceſſor extiterat Archelaus. Qui cùm poſt eum decimo anno imperij deuolutus eſſet, Philippus, Antipater, & Herodes iunior frater cum Lyſania in tetrarchias diuiſum Iudææ regnum regebant.

Anni Chr.	Anni Oct.	
2	42	C. Cæſar Octauianus 13. M. Plautius. Cæſar amicitiam cum Parthis facit. Sextius Pythagoricus philoſophus claruit.
3	43	Coſſus Lentulus, L. Piſo. Herodes pueros necat. Auguſtus Tiberium & Agrippam in filios adoptauit. Iudas Galilæus ad rebellandum Iudæos cohortatur.
4	44	C. Cæſar Octauianus 14, & L. Paulus.
5	45	C. Vinitius, P. Alphenus. Ioannes Apoſtolus naſcitur. Aſinius Pollio orator & cōſularis, qui de Dalmatis triumpharat, 70 ætatis ſuæ anno, in villa Tuſculana moritur.
6	46	M. Seruilius, L. Lamia. Herodes morbo intercutis aquæ, & ſcatentibus toto corpore vermibus, miſerabiliter & dignè moritur. CHRISTVS de Ægypto redit.
7	47	Sex. Ælius, C. Sentius. In Herodis locum Archelaus ab Auguſto ſubſtituitur, & tetrarchæ fiunt fratres, Herodes, Antipater, Lyſias, Philippus. IESVS CHRI-

CHRISTVS dominus noster, ex Ægypto tertia idus Ianuarij angelico præcepto reducitur.

Anni Chr.	Anni Oct.	
8	48	Cn. Cinna, L. Valerius.

His consulibus, teste Cassiodoro, per dies octo Tiberis impetu miseranda clades hominum domorumque fuit. Fames Romæ ita ingens facta fuit, vt quinque modij venderentur denariis viginti septem semis. Asianus Romæ clarus habetur.

| 9 | 49 | M.Lepidus, L.Arũcius. Tiberius Cæsar Dalmatas & Sarmatas in Romanam redegit potestatem.

| 10 | 50 | Q.Cęcilius, A.Licinius. Athenodorus Tarsensis Stoicus philosophus insignis habetur.

| 11 | 51 | M.Furius, Sex. Nonius. M.Verrius Flaccus grammaticus insignis habetur.

| 12 | 52 | Q. Sulpicius, Cn. Pompeius. Athenienses res nouas contra Romanos molientes opprimuntur, autoribus seditionis occisis.

| 13 | 53 | P. Dolabella, C. Syllanus. Quum esset IESVS annorum duodecim, hoc est (sicut Hieronymus dicit) quũ complesset annos duodecim, inuentus est in templo, sedens inter doctores Legis, interrogans & audiens illos. Messala Coruinus orator ante biennium quàm moreretur, ita memoriam ac sensum amisit, vt vix pauca verba cõiungeret; & ad extremum, vlcere sibi circa sacram spinam nato, inedia se confecit, anno ætatis suæ septuagesimo secundo.

| 14 | 54 | M.Lepidus, T. Statilius. Augustus cum Tiberio filio suo censum Romæ agitans, inuenit hominum nonaginta ter centena & septuaginta millia, vt dicitur.

| 15 | 55 | Germanicus Cæsar, C. Fonteius. Sotion philosophus Alexandrinus, præceptor Senecæ, clarus habetur.

| 16 | 56 | L.Plancus, C.Silius. Archelaus nono anno regni sui, in Viẽnam vrbem Galliæ relegatur, non ferentibus Iudæis, sed accusantibus apud Augustum ferocitatem eius. Et ad minuendam Iudaici regni potentiam insolentiamque domandam, quatuor fratres eius pro eo sunt tetrarchæ creati: Herodes qui & Antipas, Antipater, Lysias, & Philippus. His consulibus, teste Cassiodoro, Octauianus Augustus 76 ætatis suæ anno, Atellæ in Campania, imperij anno quinquagesimosexto, senex obiit, mense Septembri: sepeliturque in campo Marcio: cui successit Tiberius.

TIBERIVS.

ROmanorum 3, Claudius Tiberius, priuignus Augusti, hoc est vxoris eius filius, ex superiore genitus coniuge, annis vigintitribus & aliquibus diebus regnauit, teste Iosepho: hoc est, vsque ad calendas Octobres, in anno quinto post passionem Domini; sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

Anni Chr.	Anni Tiber.	
17	1	Sex. Pompeius, Sex. A-

puleius. Hi primi in verba Tiberij iurauerunt.

| 18 | 2 | Drusus Cæsar, C. Norbanus. C. Asinius Gallus orator, Asinij Pollionis filius, cuius etiam Virgilius meminit, diris a Tiberio suppliciis enecatur.

| 19 | 3 | Sisenna Statilius, L.Scribonius. His consulibus mathematici Vrbe pelluntur, teste Cassiodoro. Liuius historiographus Patauinus obiit. Incarnatio Dominica, iuxta Chronicas Eusebij, vel Bedæ: cyclus secundus decennoualis.

| 20 | 4 | L.Pomponius, C. Cælius. Ouidius poëta in exilio obiit, & iuxta oppidum Tomos sepelitur.

| 21 | 5 | Tiberius Cęsar, Germanicus Cæsar, de Parthis triumphant. Tredecim vrbes terræmotu corruerũt, Ephesus, Magnesia, Sardis, Mosthene, Æges, Hiero, Cæsarea, Philadelphia, Tmolus, Temis, Cymemyrrhina, Apollonia, Diahyrcania. Hucusq;, idest ad magnũ cyclũ paschalẽ, sunt anni ab initio mundi 4203.

| 22 | 6 | M. Syllanus, L. Norbanus. His consularibus Germanicus Cæsar in Syria mortuus est, teste Cassiodoro. Fenestella historiarũ scriptor & carminũ, septuagenarius obiit, sepeliturq; Cumis. Incipit magnus cyclus paschalis, in cuius anno secundo, iuxta Dionysium, natus est Dominus, concurrentibus quinq;.

| 23 | 7 | M.Valerius, M. Aurelius. Tiberius multos reges ad se per blanditias euocatos nunquam remisit: in quibus & Archelaũ Cappadocem: cuius regno in prouinciam verso, Mazacham no-

bilissimam ciuitatem, Cæsaream appellare iussit.

Anni Chr.	*Anni Tiber.*	
24	8	Tiberius Cæsar, Drusus Cæsar. Pompeij theatrum incensum.
25	9	D. Heterius, C. Sulpicius. Tiberius Drusum consortem regni facit.
26	10	C. Asinius, C. Antistius. Drusus Cæsar apud Moguntiam veneno obiit, & foris murum sepelitur. Q. Atherius promptus & popularis orator, vsque ad 90 annum propè, in summo honore consenescit.
27	11	Sex Cornelius, L. Visellius. Seruius Plautus, corrupti filij reus, semet in iudicio interfecit. Methodius hæc: Vndecimo anno imperij Tiberij Cæsaris, qui Augusto 57 annis principatu potito successerat, Iudææ procurationem Pontius Pilatus suscepit, atque inibi per decem annos continuos vsque ad ipsum penè finem Tiberij perdurauit. Consonantia autem Euangelij his concordat.
28	12	M. Asinius Agrippa, Cossus Cornelius. Philippus tetrarcha Paneaden, in qua plurimas ædes construxerat, Cęsaream Philippi vocauit, & Iuliadẽ, aliam ciuitatem. Beda sic. Anno 12 Tiberij, Pilatus Iudææ procurator ab eodem dirigitur.
29	13	C. Caluisius Sabinus, Cn. Lentulus Getulicus.
30	14	L. Piso, M. Crassus. Votienus Montanus Narbonensis orator in Balearibus insulis moritur, illuc à Tiberio 15 anno relegatus. Herodes tetrarcha Tiberiadem condidit, & Libiadem princeps Iudæorum, regnans annis vigintiquatuor.
31	15	Appius Syllanus, P. Syluius. Anno 15 imperij Tiberij Cæsaris, sub principibus sacerdotum Anna & Caipha, factum est verbum Domini super Ioannẽ Zachariæ filium in deserto. Et venit in omnem regionem Iordanis, prædicans CHRISTVM filiũ Dei in medio eorum adesse. Ipse quoque dominus IESVS CHRISTVS hinc in populos salutarem viam annunciat, signis atque virtutibus vera comprobans esse quæ diceret. Matthæus sic: Tunc venit IESVS, vt baptizaretur ab eo in Iordane, & reliqua. Augustinus sic: Quod autẽ Matthæus ait, Tunc venit IESVS à Galilæa in Iordanem, vt baptizaretur à Ioanne, hoc est secundum Ioannem Euangelistam, Altera autem die, & reliqua: Marcus sic, Et baptizatus est à Ioanne. Et ipse IESVS erat incipiens quasi annorum 30. Hæc Lucas: hoc est, non plenus 30 annorum, mẽsium 12, sed secundum Hieronymum & Lucam annum incipiebat 30, quando baptizatus est, in die Dominico Epiphaniæ, die 13 anni sui 30. Secundum autem solares annos tunc incipiebat annum 31. Annus enim solis, in cuius fine natus est, natiuitatis eius annus est. Annus huius ætatis suæ 12 mensium, sicut in fine anni primi natiuitatis incepit: ita in fine anni suæ natiuitatis, siue solaris, compleuit. Methodius sic: Quintodecimo dicens anno Tiberij Cæsaris, in quo quartus erat Pilati procuratoris annus, quũ Dominus & Saluator noster annorum 30 fuit, quando ad Ioannem baptizandus venit: qui mox post initium prędicationis suæ 12 ex omnibus discipulos assumpsit: quos & cæteris sectatoribus suis præferens, speciali quodam electionis priuilegio Apostolos nominauit. Marcus: Et statim post baptismum suum expulsus est in desertum. Lucas sic: IESVS plenus Spiritu sancto, regressus à Iordane agebatur in spiritu in desertum diebus 40. & reliqua. Dominus ergo feria secunda incepit ieiunium, & quadragesimo die, feria sexta, 15 calendis Martij, in gula ac vana gloria atque auaritia diabolum superauit: in quibus in eadem feria, diabolus primũ Adam cõtriuit. Ipse Dominus IESVS CHRISTVS hinc populis prædicauit salutarem viam, teste sancto Petro, sicut in electione Matthiæ apostoli ait: Oportet ergo ex his viris, qui nobiscum sunt congregati, in omni tempore quo intrauit & exiuit inter nos Dominus IESVS, incipiens à baptismate Ioannis vsque in diem quo assumptus est à nobis in cœlum, vel signis & virtutibus vera comprobat ea quæ dicit, ex quibus pauca in Euangeliis leguntur, Apostolos vocat, & ad prædicandum mittit.

Anni Chr.	*Anni Tiber.*	
32	16	C. Rubellius, C. Fusius. Principium octuagesimi primi iubilei, secundum Hebræos, hoc est ab Adam vsque ad præsentem annum 4000 annorum. Iobel autem apud Hebræos quinquage-

quage-

quagenarius annus vocatur, teste Eusebio.

Anni Chr.	Anni Tib.	
33	17	M. Vinitius, C. Cassius.

Ioannes Baptista decollatur. Scriptũ est in passione sancti Valentini, quòd decollatio præcursoris Domini sit in octaua die calendarum Aprilium, sicut etiam sanctus Hieronymus in Martyrologio testatur. Et in Euangelio dicitur, quòd propè ante Pascha passus sit Ioannes pridie nonas Aprilis, in 14 luna primi mensis. Nostrum verò Pascha nonis Aprilis erit, si hoc esset. Methodius ait: Post electionem Apostolorum, Ioannes Baptista ab Herode filio Herodis capite punitur.

34	18	Tiberius Cæsar, & Ælius Seianus.

His consulibus, Dominus noster IESVS CHRISTVS passus est, octaua die calendarum Aprilis: & facta est defectio Solis, qualis antè vel postmodum nunquam fuit, teste Cassiodoro. IESVS CHRISTVS filius Dei, iuxta prophetias quæ de eo fuerant præloquutæ, passus est octaua die calendarum Aprilis, luna 15, iuxta quatuor Euangelia, in anno 18 imperij Tiberij Cæsaris, secundum Euangelium beati Ioannis: atque die tertia, idest sexta die calẽdarum Aprilis, luna 17, secundum historiam sancti Euangelij à mortuis resurrexit. Flaccus historicus sic: Quarto an. 202 olympiadis, idest secundum Græcos, magna & excellens inter omnes quæ ante eam acciderant, defectio Solis facta: diei hora sexta ita in tenebrosam noctem versus, vt stellæ in cœlo visæ sint. Terræmotus in Bithynia Nicenæ vrbis multas ędes subuertit, Hucusque Flaccus. Iosephus etiam vernaculus Iudæorum scriptor historicus circa hæc tempora, die Pentecostes sacerdotes primùm commotionem locorum & quosdam sonitus sensisse testatur, deinde ex abdito templi repentinam subitò erupisse vocem dicẽtium, Transmigremus ex his sedibus. Scripsit quoque Iosephus, quòd eodem anno Pilatus præses secreto noctis imaginem Cæsaris in templo statuerit, & hæc prima seditionis & turbarum Iudæis causa extiterit.

¶ Iacobus frater Domini (idest filius Mariæ, sororis matris Domini) post passionem Domini statim ab Apostolis ordinatus, 30 ann. Hierosolymæ rexit ecclesiam, hoc est vsque ad sextum Neronis annum, sicut Beda dicit in Actibus Apostolorum. Methodius ait: Petrus & Iacobus & Ioannes post assumptionem Saluatoris, quamuis ab ipso fuerint omnibus prælati, tamen non sibi vendicabant primatus gloriam, sed Iacobum qui dicitur Iustus, Apostolorum episcopum statuunt.

Anni Chr.	Anni Tib.	
35	19	Furius Camillus, Cn. Domitius.

Sanctus Stephanus passus, Paulo cohortante & præsente. Quod Paulus in hoc anno conuersus sit, ita ad Galatas confirmatur. Quum vocauit me Deus per gratiam suam, vt reuelaret filium suum in me: & reliqua. Hieronymus sic: id est sine mora post reuelationem CHRISTI ad Apostolos, & reuelationem Domini conferendo cum hominibus, sed abierit in Arabiam, & rursus de Arabia reuersus sit Damascum, post tres annos Euangelium prædicarit, & tunc demum in Hierusalem venit, ipso ita teste: Neque veni Hierosolymam ad antecessores meos Apostolos, sed abij in Arabiam, & iterum reuersus sum Damascum. Quæ vt vera credantur ab absentibus, confirmat, dicens: Quæ autem dico vobis, ecce coram Deo sunt digna, quia sunt verissima. Isti tres anni sunt, quos Lucas dies multos dicit in Actibus Apostolorum, quibus Paulus in Damasco Euangelium audacter loquebatur. Certũ est enim, statim vt baptizatus sit, & accepto pane confortatus fuisset, eum cũ discipulis qui erant Damasci, esse per dies aliquot, & stupentib. cunctis in synagogis Iudæorum prædicasse, quòd IESVS esset filius Dei: & tũc isse in Arabiam, & de Arabia in Damascum reuertisse: & ibi fecit triennium, quos dies multos dicit Scriptura sic: Et quum implerentur dies multi, voluerũt Iudæi occidere eum: & reliqua. Accipiẽtes ergo discipuli eius, nocte per murum dimiserunt eum, submittẽtes eum in sporta, ipso etiam teste. Deinde post annos tres (hoc est conuersionis meæ) veni Hierusalem (inquit) videre Petrum, & mansi apud eum diebus 15, alium autẽ Apostolorum vidi neminem, præter Iacobũ fratrem Domini. Quæ autem dico vobis (inquit) ecce coram Deo, quia non mentior. Anno igitur 38 incarnationis hospitatus est Paulus apud Petrum & Hierusalẽ: deinde, idest post prædictos annos & gesta prædicta, dicit sic: Veni in partes Syriæ, &

Cilicię:eram.n.ignotus facie ecclesiis Iud. q̃ erant in CHRISTO:tantùm autẽ auditum habebãt, quomodo qui persequebatur nos aliquãdo, nunc euangelizat fidem quam aliquãdo expugnabat, & in me glorificabant Deum. Deinde post annos 14 rursum ascendi Hierosolymã cum Barnaba, assumpto & Tito: & reliqua. Hieronymus sic ait: In principio suæ cõuersionis & fidei, & transitu Apostolos vidit in Hierusalem, hoc est post tres annos postquam cõuersus fuit. Hæc dicit Hieronymus. Deinde Petrus venit Romam, vbi prædicans Euangeliũ 25 an. mensib. 5, dieb. 13, episcopus eiusdẽ ciuitatis præfuit: hoc est, vsque in vltimum annum Neronis, in quo cum sancto Paulo passus est, sub consulibus Syllano & Otthone: teste Cassiodoro senatore.

Beata Maria obiit annorum quadragintaseptem, feria tertia, vbi omnes Apostoli adfuerunt.

Anni Chr.	*Anni Tib.*	
36	20	Sulpicius & Sylla. Pilatus sacrum thesaurũ, qui & Corbona vocatur, in aquæductum Hierosolymarum expendens, secundæ seditionis præbuit semina. Quidam etiam scribunt, Tiberium hoc anno à lepra sanatum fuisse.
37	21	L. Vitellius, Paulus Fabius Priscus.
38	22	P. Gallus, Q. Nonianus. Cycli 319, indictio vndecima. Paulus sic ad Galatas ait: Quum autem complacuit ei, qui me segregauit ex vtero matris meæ, & vocauit per gratiam Spiritus, vt reuelaret filium suum in me, vt euangelizarem illum in Gentibus, continuò non acquieui carni & sanguini, neque veni Hierosolymam ad antecessores meos Apostolos, sed abij in Arabiam, & iterum reuersus sum Damascum: deinde post annos tres veni Hierosolymam videre Petrum, & mansi apud eum diebus 15; alium autem Apostolorum vidi neminem, nisi Iacobũ fratrem Domini: & reliqua. Beda sic: Cõstat ergo, Paulum post annos tres conuersionis suæ venisse Hierosolymam, & Apostolorum numero sociatum, hoc est quod Lucas sic dicit in Actibus Apostolorum, Barnabam apprehensum illum duxisse ad Apostolos. Agrippa filius Herodis regis magni, accusator Herodis tetrarchæ, Romam profectus, à Tiberio in vincula coniicitur. Pilato de Christianorum dogmate ad Tiberium referente, Tiberius retulit ad Senatum, vt inter cætera sacra reciperentur: verum quum ex consilio patrum Christianos eliminari ab Vrbe placuisset:

Anni Chr.	*Anni Tib.*	
39	23	Sex. Gallienus, L. Plautianus. Tiberius per edictum accusatoribus Christianorum comminatus est mortem, vt scribit Tertullianus in apolegotico. Tiberius in Campania moritur veneno, his consulibus, (teste Cassiodoro) anno 23 imperij sui, ætatis verò 78. Methodius sic: Interim Tiberius, circiter 22 annis sui principatus exactis, viuendi finem fecit: qui de Domino IESV CHRISTO, hoc apud Senatum vsus est consultu: Si Deus est, (inquit) poterit rebus nobis inutilibus prodesse: si homo est, reipublicæ subuenire. Hic lepra vexatus non modica desiderabat, auditis diuinis virtutibus, gratiam eius per nuncios comprobare, sed non potuit ad hoc pertingere: quia CHRISTO iam post resurrectionem cœlo præsidente, fama cõpererat, Pontio Pilato adiudicante Iudæis traditum, & à suis militibus crucifixum, sepultumque tertia die resurrexisse, sed furatum à discipulis custodibus appretiatis diffamatum esse, à quadam matrona nomine Veronica, quę ipsius Saluatoris nostri aspectum, ipso exprimente atque contradente, ad euidentiam testificandæ veritatis & obseruandæ fidelitatis nicemate suo reconsignatum habuit. Quæ dum nuntios conuenisset, & ita esse atque se habere per omnia euidentissimè asseruit, Romã ab ipsis delata est, atque in præsentiam principis adducta, speciem diuinæ testificationis ostendit, & virtutẽ perfecti medicaminis gratia CHRISTI mirabiliter effecit. Qui dum comperisset, Pilatum Dominici cruoris reum extitisse: Senatu decernente, vtpote qui sine audientia Romam non consultus talia præsumeret, iussus est exilij supremam damnationem subire: non multò pòst ipse (vt dictum est) viuendi finem fecit. Hucusque Methodius.

C. CALIGVLA.

Romanorum 4, C. Caligula, in eodem anno quo obiit Tiberius incipiens, regna-

regnauit annis 4, mensibus 10, diebus 8. teste Eusebio & Beda: hoc est vsque ad calendas Augusti, in anno 10 post passionem, sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

Anni Chr.	Anni Cal.	
40	1	C. Proculus, C. Nigrinus.

Sanctus Petrus, in anno sexto post passionem, primo anno Caij, cathedram Antiochiæ ecclesiæ, octaua calendis Martij, tenet per annos 7. Caius Herodem Agrippam vinculis liberatum regem Iudææ facit, annis 4. Caius semetipsum in Deos refert. Methodius sic: post Tiberium Caius imperium suscepit, & continuò Iudæorum principatum tradidit Agrippæ, simul & Philippo. Hieronymus sic: Quum Petrus venisset Antiochiam affirmante Paulo, tunc credendum, sic in faciem illi Paulum restituisse. Beda in acta Apostolorum sic: Matthias apostolus ante Pentecosten ordinatur: septem verò diaconi post Pentecosten, Apostolorum oratione & manus impositione ordinantur. Stephanus Græcè, Latinè corona interpretatur. Eusebius sic: Statim (inquit) post ordinationē suam, Stephanus lapidatus est ab his qui & Dominum occiderunt.

| 41 | 2 | M. Iulianus, L. Asprenas. Herodes tetrarcha & ipse amicitiam Caij petiit. Agente Herodiade vxore sua Romam venit, sed accusatus ab Agrippa tetrarchiam perdidit: fugiensq; in Hispaniam cum Herodiade mœrore periit, pro lætitia quam habuit in decollatione sancti Ioannis Baptistæ.

| 42 | 3 | Publicola, & Nerua. Pilatus in multas incidens calamitates, propria se manu interfecit, vt scribunt Romanorum historici.

| 43 | 4 | Cæsar. Plurimi nobilium a Caio interfecti: sororesq; suas, quibus stuprum intulerat, insularum exilio condemnat. Caius iussit omnes exules interfici. Matthæus in Iudæa prædicans Euangelium scripsit.

| 44 | 5 | Cæsar & Iulianus. His consulibus, Cassiodoro teste, Caius à protectorib. suis occiditur in palatio, anno ætatis suæ 39, mense Iulio, cui Claudius successit. Methodus sic: Sedecim Caio annis, nec integris sub principatu administrato, Claudius imperator succedit: sub quo fames satis dira vniuersū orbē terrę obtinuit.

CLAVDIVS.

Romanorum 5, Claudius Cæsar regnauit annis 13, mensibus 7, diebus 28, hoc est vsque ad calendas Apriles, in anno vigesimoquinto post passionē. Sub quo hi consules fuerunt.

Anni Chr.	Anni Clau.	
45	1	Claudius Cæsar 2, Saturninus.

Iste est Claudius, patruus Drusi, qui apud Moguntiacum habet monumentum.

| 46 | 2 | Saturninus 2, Venustus. Eusebius sic: Petrus apostolus quum primus Antiochiam fundasset ecclesiam, Romam mittitur: vbi Euangelium prædicans 25 annis episcopus eiusdem Vrbis perseuerat.

| 47 | 3 | Tiberi' & Gallus. Marcus Euangelista, interpres Petri, Ægypto & Alexandriæ CHRISTVM prædicat. Primus post Petrum Antiochię episcopus ordinatur Euodius.

| 48 | 4 | Crispinus & Taurus. Agrippa qui & Herodes, rex Iudæorum, annis septem imperans, obiit: postea filius suus Agrippa à Claudio in regnum constituitur. Prophetia Agabi, qua in Actibus Apostolorum famem in toto orbe dixerat futuram, sub Claudio expletur. Eusebius & Beda sic: Quarto anno Claudij fames grauissima, cuius Lucas meminit, facta est. Methodius sic: Sub quo Claudio satis dira fames vniuersum orbē terræ obtinuit. Quo tempore 54 ætatis annum agens, regni verò 7, Herodes vitam violenter abripuit. Hucusq; Methodius. Eodem enim tempore misit Herodes rex manus, vt affligeret quosdam de ecclesia. Occidit enim Iacobum fratrem Ioannis gladio. Videns autem quòd placeret Iudæis, apposuit apprehendere & Petrum. erant autem dies azymorum: quem quum apprehēdisset, misit in carcerem: & reliqua. Sequitur Lucas: Segregate mihi Barnabam & Paulum in opus ad quod assumpsi eos. Beda sic: Paulus iuxta ordinem historiæ creditur, 13 anno post passionem Domini apostolatum cum Barnaba, Pauliq; accepisse vocabulum, 14 autē anno post passionem iuxta condictum Iacobi, Cephę & Ioannis, ad Gentium magisterium fuisse

profectum. Hæc Beda. De hac ergo ascensione sua in Hierusalem postquam dixit se (vt suprà diximus) post tres annos conuersionis suæ in Hierusalē vidisse Petrum, subiunxit: Deinde post annos quatuordecim ascendit Hierosolymam cum Barnaba, assumpto & Tito: & contuli cum illis Euangelium quod prædico in Gentibus: & reliqua. Hoc est secundum Lucam: Statuerunt vt Paulus & Barnabas ascenderent, & quidam alij ex illis ad Apostolos & presbyteros in Hierusalem: & reliqua. Sequitur ergo, vt beatum Petrum non ante eundem 14 annum post passionem Domini, quo eum Hierosolymis alloquitur Paulus, hoc est quarto Claudij Cæsaris anno Romam venisse credamus. Vbi numerus ipse quem posuit sanctus Paulus, recensendus est annorum. Scimus enim Petrum & Paulum Apostolos anno 38 hoc est, post annum passionis, id est vltimo anno Neronis passos fuisse, & beatum Petrum Romæ 25 annis, mensibus 2, diebus 8, à 15 calēdarum Februarij quo cathedram tenuit, vsque ad calendas Iulij quibus passus est, prędicasse. Petri autem 25 anni, & 14 sancti Pauli, cum anno passionis Domini, fiunt 39 anni. Incarnationis ergo 45, Claudij verò primo anno, Iacobus frater Ioannis gladio decollatur ab Herode, 8 calendis Augusti. Petrus autem anno secundo Claudij, in diebus azymorum in carcerem mittitur, idest quando Herodes qui & Agrippa ab angelo percutitur. Sanctus verò Petrus anno 14 passionis, hoc est 4 Claudij, iuxta Chronicas, 15 cal. Februariis Romę cathedrā tenuit.

Anni Chr.	*Anni Claud.*	
49	5	Vinitius & Cornelius.

Domitius orator clarus, qui sub Nerone abundantia cibi in cœna obiit.

50 | 6 | Asiaticus & Cornelius. Descriptione Romæ facta sub Claudio, inuenta sunt ciuium Romanorum sexagies octies centum & 44 millia.

51 | 7 | Tiberius 2, & Vitellius. Sub procuratore Iudææ Cumano, in diebus azymorum, tanta est Hierosolymis orta seditio, vt in portarū exitu, populo corruente, 3000 Iudæorum corruerint. Annus, passionis Domini, secundum Chronicum Eusebij, & etiam Bedæ.

52 | 8 | Vitellius 2, & Publicola. Palæmon Vincentinus insignis grammaticus Romæ habetur, qui quondam interrogatus, quid inter stillā & guttam interesset, respondit, Gutta stat (inquit) stilla cadit. Annus 15 Tiberij iuxta Dionysium.

Anni Chr.	*Anni Claud.*	
53	9	Veranius & Gallus.

Antonius, liberalis rhetor grauissimas inimicitias cum Palæmone habuit. Claudius omnes Iudæos discedere à Roma præcepit, vt Iosephus dicit.

54 | 10 | Vetus & Seruilianus. Fame facta in Græcia, modius sex drachmis venundatus est.

55 | 11 | Claudius & Ophritus.

56 | 12 | Syllan⁹ & Syluius. Claudius Felicē procuratorem in Iudæam mittit, apud quem Paulus apostolus accusatus in defensionem sui perorat. Resurrectio CHRISTI quinto calendis Aprilis, luna vigesimaprima, secundum Dionysium.

57 | 13 | Tiberius 3, & Antoninus. Lazarus obiit secunda morte, dum 24 annis inter duas vixit mortes, Ammulario teste. Sub Felice procuratore in Iudæa extiterūt multi, qui populum suis persuasionibus deciperent iniquis. Ex Ægyptiis quidam pseudopropheta fuit, qui plurimos sibi associans, in ipso magnarum rerum conatu per exercitum Felicis opprimitur: vt scribit Iosephus, consentaneus apostolorum Actibus, in quibus Paulo dicitur à tribuno: Nonne tu es Ægyptius, qui ante hos dies concitasti, & eduxisti in desertum quatuor millia virorum? Cyclus quartus decennoualis incipit indictione 15.

58 | 14 | Syllan⁹ & Otho. Agrippina eius vxor postquam Claudium veneno occidit, vt filium suum Neronem faceret regem, misit repentè Pyrrhum militiæ principem cum tribunis potentibus ad castra: & duct⁹, adoratus est more principis, his consulibus, teste Cassiodoro. Sic Claudius in palatio anno 44 ætatis obiit, mense Martio. Et sic Nero imperium cepit. Methodius sic: Claudio tredecim annis & tredecim mensibus Romanorum perfuncto imperio, Nero suscepit principatum.

NERO.

ROmanorum 6, Cl. Nero regnauit annis 13, mensibus 7, diebus 28, hoc est vsque ad calendas Decembres, anno 39 post passionem Domini.

59 | 1 |

Anni Chr.	*Anni Ner.*	
59	1	Syllanus 2,& Antonin'.

Huius auunculus fuit C. Caligula. Felice regnante in Iudæa,ſeditio orta eſt in Cęſarea Palæſtinæ, & magnam Iudæorũ multitudinem perdidit.

¶ Linus coepiſcopus ſub Petro apoſtolo exteriora curauit, per annos vndecim,menſes tres.

| 60 | 2 | Marcellinus & Auiola.

Feſtus ſuccedit Felici,apud quem præſente Agrippa rege, Paulus apoſtolus religionis ſuæ rationem exponens, vinctus Romam mittitur:his conſulibus,teſte Caſſiodoro. Anno 2 Neronis,ideſt 26 anno poſt paſſionem Domini, & poſt biennium liberæ ſuæ cuſtodiæ ad prædicandum liber dimittitur. Anno 4 Neronis, Romani dicunt,Petrum annis 15 in Roma fuiſſe,antequam Paulus ad Romam veniret. Methodius ſic:A quo Feſtus mittitur in Iudæam ſuccedens Felici,apud quem cauſa dicta Paulus vinctus mittitur Romam; Ariſtarcho ſe comitante,quem conſequenter in epiſtolis ſuis concaptiuum appellat.

| 61 | 3 | Nero & Verus. Probus Romæ eruditiſſimus grammaticus clarus habetur.

| 62 | 4 | Nero 2, & Piſo. Statius Vrſulus Tholoſenſis celeberrimè in Gallia Rhetoricam docet.

| 63 | 5 | Nero 3,& Meſſala. Nero matrem ſuam Agrippinam, & ſororem patris interfecit. Terræmotus Romæ, & defectio Solis.

| 64 | 6 | Nero 4, & Cornelius. Nero tantæ luxurię fuit, vt frigidis & calidis vngeretur vel lauaretur vnguẽtis. Feſto procuratori Iudææ ſucceſſit Albinus. Methodius ſic: Quo tempore Iudæi in Iacobum fratrem Domini immanitate nequitiæ ſuæ vertuntur. Iacobus filius Alphæi, frater Domini, quum 30 annis poſt paſſionem Hieroſolymorum rexiſſet eccleſiam, octauo calendis Aprilis, ſancto die Paſchæ, à Iudæis lapidatur, vindicantes in eo,quòd Paulum interficere non potuerunt. Quoniam itaque octauo calendarum Aprilium in Paſcha paſſus ſit Iacobus, & hoc in anno 30 poſt paſſionem factum eſt;iuxta totam eccleſiam atque omnes hiſtoricos ſatis apparet, quia ſexto calẽdarum Aprilis ſurrexit Dominus. Hic itaque annus 5 Neronis ratione temporis, ſecundum falſam ſupputationem olympiadum eius, eſt ſeptimus, in quo antea iuxta Bedam Theophilum in octauo calendarum Aprilium Dominum reſurrexiſſe narrauimus. Reſurrectionem Domini in hoc anno octauo calend Aprilis Beda ſic putat propter ſupputationem,in qua Chronica Euſebij, & poſt eam ſuã Chronicam compoſuit, ab incarnatione Domini,ſicut ipſe dicit. Iacobo verò paſſo,in thronũ eius ſucceſſit ſuus frater: Symeon qui & Simon aſſumitur. Hi fratres Domini dicũtur,quia mater eorum Maria, vxor Alphæi, ſoror erat Mariæ matris Domini. Quam Mariã Chleophę dicit Ioannes: vel quòd Alphæus Cleophas, vel poſt natum Iacobum defuncto Alphæo, Maria nupſit Cleophæ, cui Symeon filium genuit: qui Cleophas fuit frater Ioſeph. Hieronymus ſic:Ipſa etiam Maria eſt,quę Iacobi Minoris ſcribitur mater, fuit vxor Alphæi, & ſoror matris Domini: quam Mariam Cleophæ Ioannes dicit, à patre vel à gentilitate familiæ, vel alia cauſa, vel binomina fuit. Fratres Domini appellantur, filij materteræ eius Mariæ, qui antea non credentes, poſtea crediderunt: vel vnus eorũ ſtatim nõ credidit: alij diu. Et hanc eſſe matrem Iacobi Minoris, quæ eſt mater Iacobi & Ioſeph,ſecundum Matthæum.

Anni Chr.	*Anni Ner.*	
65	7	Pætus & Turpilianus.

Nero Romæ cithara contendens cunctos ſuperat: & tantæ ſuperbiæ fuit, vt retibus aureis piſcaretur, quæ funibus purpureis extrahebantur. Igitur Neronis 7 imperij anno, poſt Marcum euangeliſtam, eccleſiæ apud Alexandriam Amanus ſacerdotium ſuſcepit.

| 66 | 8 | Marinus & Gallus.
| 67 | 9 | Craſſus & Baſſus. Ante menſam Neronis fulmen cecidit. Marcus Euangeliſta carne exuitur ſancto die Paſchæ, 7 die calendarum Maij, vt legitur in Martyrologio. Natiuitas ſancti Marci Euangeliſtæ 7 calendis Maij. Hic diſcipulus & interpres ſancti Petri apoſtoli, rogatus Romę à fratribus,ſcripſit Euangeliũ:quod quanto cæteris tardiùs inchoauit, tanto in longiora ſcribendo tempora porrexit. Ab initio enim Euangelicæ ꝓdicationis quod per Ioannem factum eſt, cœpit: & vſq; ad tẽpus quo Apoſtoli prædicauêre peruenit.

Quod quum Petrus audiſſet, probauit, & eccleſiis legendum ſua authoritate tradidit. Quo Euangelio aſſumpto, idem Marcus mittente Petro perrexit in Ægyptũ, & primùm Alexandriæ CHRISTVM nuncians conſtituit eccleſiam. Erat autem tãta eius doctrina vitæq; continentia, vt omnes ſectatores CHRISTI ad exemplũ ſuum cogeret. Cuius Petrus prima epiſtola meminit, Romã nomine Babylonis nominans. Salutat vos eccleſia quę eſt in Babylone collecta, & Marcus filius meus. Quiq; conſtitutis & confirmatis eccleſiis per Lybiam, Maricam, Hammoniam, Pẽtapolin, Alexandriam, atque Ægyptum vniuerſam, ad vltimum tentus eſt à paganis, qui remanſerunt in Alexandria. Qui videntes, eum miſſas facientem, die ſancto Paſchæ, 7 calend. Maij, miſerunt funem in collum eius, & trahebant eum ad loca bucolica quæ erant iuxta mare ſub rupibus, vbi erat eccleſia conſtructa, defluebantque carnes eius in terram, ac ſaxa inficiebantur ſanguine. Veſpere autem facto, miſerunt eum in carcerem, vbi circa mediam noctem primò angelica viſitatione confortatus eſt. At manè dum traheretur ad loca bucolica, gratias agens & dicens, Domine in manus tuas commendo ſpiritum meum, obiit, & ſepultus eſt in loco lapidis exciſi cum gloria à viris ſanctis, octauo anno Neronis. Hæc in Martyrologio. Quod autem noſtrum, nõ Hebræorum Paſcha celebrauit, Marcus teſtis eſt, & etiam Beda ſuper Acta Apoſtolorũ ita: Conſtat iam, apoſtolum Petrum Romæ die Dominico reſurrectionis Domini noſtri IESV CHRISTI Paſcha celebraſſe. Conſtat etiam hoc, euangeliſtam Marcum ab eo miſſum docuiſſe in Ægypto. Hæc Beda. Quomodo igitur indictione decima incepit primus annus Neronis in 22 anno poſt paſſionem; & indictione tertia octauus eiuſdẽ annus finitur, in anno 33 poſt paſſionem, in quo 7 calend. Maij dominico die Paſchę paſſus eſt Marcus & pagani carnes eius in terram radebant, tamen adhuc ſpiritum retinens vſq; manè emicat, quòd CHRISTVS 6 calẽd. Aprilis reſurrexit à mortuis. Paſcha enim 7 Calend. Maij, non antea vel poſt prædictum annũ, quam 92 annis habetur. Poſt Marcum euãgeliſtam primus Alexandriæ eccleſię ordinatur epiſcopus Amanus, qui præfuit annis vigintiduobus.

Anni Chr.	Anni Ner.	
68	10	Syllanus & Paulinus.

Perſeus obiit anno ætatis 28. M. Anneus Lucanus Cordubenſis, poëta, in Piſoniana coniuratione deprehenſus, brachium ad ſecandas venas præbuit medico. Nero, vt ſimilitudinem Troiæ ardentis inſpiceret, plurimam partem Romanæ vrbis accendit. In Aſia tres vrbes terræmotu conciderunt, Laodicea, Hierapolis, Coloſſe. Albino ſuccedit Florus, ſub quo cõtra Romanos Iudęi rebellauerunt. Iunius Gallio, frater Senecæ, propria ſe manu interfecit.

69	11	Theleſinus, & Paulinus.

Duæ tamen ſub Nerone prouinciæ factæ, Pontus Ptolemaicus, & Alpes Cottiæ. Cottio rege defuncto, multi nobilium Romæ à Nerone interfecti. Nero in olympiade coronatur.

70	12	Capito & Rufus.

Linus his conſulibus paſſus 9 calend. Octobris. Cletus coëpiſcopus ſucceſſit annis 12. L. Annius Seneca Cordubenſis præceptor Neronis & patruus Lucani poëtæ, inciſione venarum & veneni hauſtu periit. Nero cerycas, cithariſtas, tragœdos, aurigas vario certamine ſuperans, & rurſum Iſthmia Pythia, Actia celebrans inter cerycas, tragœdos & cithariſtas coronatur.

71	13	Italicus & Turpilianus.

Neroni in expenſas centies centena millia decreto Senatus annuo ſubminiſtrantur. Nero cum cæteris viris inſignib. & Octauiam vxorem ſuam interfecit, Cornutũq; philoſophum & præceptorem Perſij in exiliũ fugat. Muſonius & Plutarchus philoſophi clari habentur.

¶ Petrus (ſicut in geſtis pontificum habetur) Clementem epiſcopum conſecrauit, eique cathedram & omnem eccleſiam diſponendam commiſit dicens, Sicut mihi gubernãdi tradita eſt a Domino IESV meo CHRISTO poteſtas ligandi ſoluendique, ita & ego tibi committo, vt ordinans diſpenſatores diuerſarum cauſarũ per quos actus eccleſiaſticos * profligatus, tu minimè in curis ſeculi deditus reperiaris: ſed ſolummodo ad orationem & prędicationem vacare ſtude. Petrus ordinauit duos epiſcopos, Linum & Cletum, qui præſentialiter omne miniſterium ſacerdotale in vrbe Roma populo vel ſuperuenientibus exhiberent. Beatus autem Petrus

trus ad orationem & prædicationem populum erudiens vacabat. Linus fuit tempore Neronis, à cõsulatu Saturnini & Scipionis vsque ad Capitonẽ & Rufum consules: martyrio coronatur, & sepelitur iuxta corpus beati Petri in Vaticano, 9 calendarum Octobris. Cletus fuit temporibus Vespasiani & Titi: à consulatu Vespasiani anno primo, & Titi primo, vsque ad Domitiani 4, & à Rufo cõsule passus & sepultus 6 calendar. Maij iuxta corpus beati Petri in Vaticano. Clemens fuit temporibus Galbæ & Vespasiani à consulatu Turpiliani & Italici, vsque ad tertium annum Traiani imperatoris.

Anni Chr.	*Anni Ner.*	
72	14	Syllanus & Otho.

His cõsulibus teste Cassiodoro, Nero Petrum & Paulum & se interfecit. Methodius sic: Tunc passi sunt sanctissimi apostoli Petrus & Paulus, vt Corinthiorum episcopus Dionysius Romæ de Scripturis disputans, dicit: Sed & vos habentes communionem à Petro, & Paulo plantationem Romanæ & Corinthiorum ecclesiæ coniuncti estis. Ambo etenim simul & aduentantes, & in nostra Corinthiorum ecclesia docuerunt, & per omnem ferè Italiam, atque in hac vrbe simul docentes simul martyrio pariter vno eodemque coronati sunt. Igitur Iudæi debitis cladibus perurgebantur. Sanctus verò apostolus Domini & Saluatoris nostri Thomas sortitus est Parthos, Matthæus Æthiopiam, Bartholomæus Indiam citeriorem, Andreas Scythiã, Ioannes Asiam, vnde apud Ephesum & commoratus & defunctus est: cæteriq; apostoli atq; discipuli, ad prædicandum verbum Dei per singulas quasq; orbis terræ prouincias, tanquã propriis sedibus pulsi & positi in dispersionẽ, dirimuntur: quorum æmulatores per singulos Paulus nunc auditores, nunc commilitones, nunc etiam concaptiuos & collaboratores in Euangelio, & comites nominat: de quibus Crescens quidẽ ad Gallias profectus esse, Linus verò & Clemens in vrbe Roma ecclesiæ præfuisse perhibẽtur: sed & Dionysium Areopagitam apud Athenas quem Lucas describit, primùm Paulo prædicante credidisse, & inter socios eius fuisse, & ecclesiæ Atheniensium sacerdotium suscepisse. Igitur postquam beatissimus Petrus apostolus Antiochenã ecclesiam primam confessione Christiani nominis super solidissimam petram fundauerat, & Pontum, Galatiam, Cappadociam ac Babyloniam verbo prædicationis illustrauerat, ãno Dominicę incarnationis 47, regni autem Claudij Cæsaris anno 4, superna visione ordinante Romã ingressus, salutarem cunctis credentibus fidem constantissima assertione prædicauit, eandemque potentissimis signis atque virtutibus comprobauit, et eiusdem Vrbis pontificatum 25 annis strenuissimè rexit, idest vsque in vltimum annum Neronis. Fundata itaque & ædificata Romanæ vrbis ecclesia supra firmissimam petram quæ CHRISTVS, est fidelis nomine Petri: & quum iam per totam Italiam pullularent germina vitæ, tandem Spiritus sancti præmonitus inspiratione Germaniæ atque Galliæ vrbibus verbũ salutis ordinauit inferre. Ad hoc denique opus eligitur ex suis discipulis vir magnarum existens virtutum, Eucharius, qui in ordine 72 discipulorũ Domini legitur fuisse tertius. Anno igitur Dominicæ incarnationis 54, regni autem Claudij Cæsaris 11, episcopatus verò beati Petri apostoli in Roma 8, sanctus Eucharius cum sociis suis Valerio atque Materno ad prædicandum Gallicis gentibus à beato Petro apostolo directus, demum Treuerim peruenit: cuius infidelitatis aciem deuincens, veræ religionis arcem obtinuit, & eiusdem vrbis pontificatum 23 annis tenuit. Anno autem post passionem Domini secundo, Stephanus à Iudæis lapidatus est, & à CHRISTO coronatus. Anno verò post passionem Domini tertio, Paulus ad fidem CHRISTI conuertitur: quique etiam pro eadem fide Domini nostri IESV CHRISTI, anno post passionem Domini 25, regni autem Neronis anno secundo, postquam ab Hierusalem vsque ad Illyricum repleuit Euangelio CHRISTI, Romam vinct⁹ missus est, Aristarcho se concomitante. Anno itaque post passionem Domini 38 regni autem Neronis anno 14, qui & vltimus eodem tempore, eodemque die quo Petrus Romæ crucifigitur, iubente Nerone, simul & beatus Paul⁹, pro CHRISTO, iussu eiusdem Neronis condemnatur capite, & in via Ostiensi, ab vrbe Roma miliario secundo traditur sepulturę. Quod & passio ipsorum Apostolorum, necnon &

hiſtoria tripartita veriſſimè teſtatur, ſcilicet quòd ambo pariter vno die martyrio ſunt coronati. Hucuſque Methodius epiſcopus.

L. Annius Melas, frater Senecæ & Gallionis, bona Lucani poëtę filij ſui à Nerone promeretur.

Primus Nero ſuper omnia ſcelera ſua etiam primam perſequutionem in Chriſtianos facit, in qua vna die beatus Petrus crucifigitur, & Paulus gladio cæditur, anno 38 poſt paſſionem.

Contra Iudæos qui certè Flori auaritiam non ferentes rebellabant, Veſpaſianus magiſter militiæ à Nerone tranſmittitur, & multas vrbes in Iudæa capit.

Flauius Ioſephus ſcriptor hiſtoricus, dux belli Iudæorum, quum à Romanis interficiendus eſſet, Veſpaſiano prædixit de morte Neronis, & eius imperio.

Leo ſecundus ſucceſſor Agathonis papæ, in ſua Decretali epiſtola ſic: Si autem Petrus apoſtolorum princeps adiutores ſibi aſciuit Linum & Cletum, non tamen poteſtatem pontificis, animas ligandi vel ſoluēdi normam, eis tradidit: ſed Clemēti ſucceſſori ſuo, qui ſedē apoſtolicam poſt eum & poteſtatem pontificalem, tradente ſibi beato Petro, tenere promeruit. Linum nanque & Cletum nihil legimus vnquā feciſſe ex pontificali miniſterio poteſtatiuè, ſed quantū eis à beato Petro præcipiebatur, hoc ſolummodo agebant. Hęc Leo papa. Clēmens ergo papa primus poſt petitionem Romanam eccleſiam tenuit, vel cum Lino & Cleto, ſicut cum Petro fuerat. Poſt Petrum, imò etiam cum Petro primus papa ſanctus Clemens Romanam regit eccleſiam, ipſo teſte. Decretalis epiſtola Clementis Romani pontificis ſic ait: Clemens Romanæ eccleſiæ præſul Iacobo chariſſimo Hieroſolymorum epiſcopo. Quomodo ſicut à beato Petro apoſtolo accepimus, omnium apoſtolorum principe & patre qui claues regni cœleſtis accepit, æqualiter tenere debemus de ſacramentis quæ geruntur in ſanctis, te ex ordine nos decet inſtituere. Tribus enim gradibus commiſſa ſunt ſacramenta diuinorum ſecretorum, ideſt presbytero, diacono, & ſubminiſtro: hi cum timore & tremore reliquias corporis Dominici debent cuſtodire. Fragmentorum neque putredo in ſacrario, & neq; agatur negligenter, nec portioni corporis & ſanguinis Domini grauis inferatur iniuria. Communio enim domini noſtri IESV CHRISTI ſi negligenter agatur, & non curat admonere officia, graui anathemate perculſus pro iudicio digna humiliationis prodigia feriantur. Certè tanta in altari holocauſta offerantur, quanta populo ſufficere debent: quòd ſi remanſerint, in craſtinum non reſeruentur, ſed cum timore & tremore clericorum cōſumantur. Qui autem reſidua corporis Dominici quæ in ſacrario relicta ſunt, conſumunt, non ſtatim ad cōmunes accipiēdos cibos conueniāt, nec putent ſanctæ portioni cōmiſcere cibum, qui per aqualiculos digeſtus in ſeceſſum diffunditur. Si igitur manè Dominica pars porrigatur, vſque ad ſextam ieiunent miniſtri qui eam cōſumpſerint: & ſi tertia vel quarta hora acceperint, ieiunent vſque ad veſperam. Sic ſecreta ſanctificatione æterna cuſtodienda ſunt ſacramenta. De vaſis ſacris ſanè ita gerendū eſt, altaris pallia, cathedra, candelabrum & velum, ſi fuerint vetuſtate cōſumpta, incendentur: quoniam non licet ea quæ in ſacrario fiūt, malè tractari: ſed incendentur. Cineres quoq; eorum in baptiſterio inferantur, vbi nullus tranſitus habeatur, aut in pariete vel in foſſis pauimētorum iactentur, ne introeuntium pedibus inquinentur. Nemo per ignorantiam clericus palla mortuum credat obuoluendum, vel ſcapulas operire diaconus velit de his quæ fuerunt in altari. Qui fecerit laicus, leuiter; ſi diaconus triennio & ſex menſibus à Dominico erit altari, graui percuſſus anathemate, remouendus. Quòd ſi clericos presbyter nō admonuerit, 10 annis & 5 mēſibus excōmunicatus ſit. Qui non docuit eos, de his & poſtea cum grandi humilitate matri recōcilietur eccleſiæ. Pallas verò & vela ſanctuarij diaconi cum humilibus miniſtris intra ſacrarium lauent, ne fortè puluis Dominici corporis foras extra ſacrarium malè decidat. Sindone foras delata, & erit hoc operanti peccatum; ideo in ſacrario miniſtris præcipimus cum omni diligentia cuſtodire. Peluis noua, munda, nihil aliud tangat ad Dominici altaris cultum, vbi pallæ lauentur. Vela autem non in ipſa, ſed in alia lauentur. Præcipimus etiam, ne extra eccleſiam ſiue laico de fragmētis oblationum ponatur ad menſam. Vnde ſcis tu, qui paſſim ſacrarij panes indignus

dignis impendis? vnde noſti, ſi à mulieribus mundi ſint hi quibus impendis? Hinc & Dauid interrogatus ab Abimelech ſacerdote, quum ſe mundum ante triduum profiteretur à mulieribus, panes propoſitionis mãducauit. Miniſtri altaris presbyteri, diaconi ad Dominica tales eligantur officia, qui ante ordinationem coniuges ſuas reliquerunt. Quòd ſi poſt ordinationem miniſtro contigerit proprię inuadere cubile vxoris, ſacrarij non intret limina, nec ſacrarij portitor fiat, nec altare contingat, nec ab offerẽtib. holocauſti oblationẽ ſuſcipiat, nec ad Dominici corporis portionẽ accedat, aquã ſacerdotũ manib. porrigat, oſtia forinſecus claudat, minora gerat officia, vrceum ſanè ad altare vel calicem nõ ſuggerat: ſi fortè quiſpiam presbyter ſiue diaconus ſacrarij, vel velũ vendiderit, nouerit ſe inde Iſcariotis ſuſcepturum pœnã. Et poſtea ita concluſit Clemens: His ergo bene paratis ſententijs, ne quis hæc præcepta minimè credat implẽda, & iudicij Dei ignis æterni tormenta ſuſtineat, qui eccleſiaſtici operis ſacra neglexit: hæc ergo, frater Iacobe, de ore ſancti Petri iubentis audiui. Si quis hæc præcepta non integra cuſtodierit, ſit anathema vſque ad aduentũ domini noſtri IESV CHRISTI. Hęc præcepta à ſancto Petro apoſtolo audiui, accepi, & tibi chariſſime frater Iacobe inſinuare curaui, vt ſeruari omnia præcipias ſine macula. Si quis audierit te, vtilis erit miniſter IESV CHRISTI. Qui autẽ non audierit te, immò loquentẽ IESVM CHRISTVM per te, ipſe ſibi damnationem acquirit. Omnipotens Deus, chariſſime frater, te ſua protectione cuſtodiat, atque ad cœleſtis remunerationẽ patriæ cum multiplici animarum fructu perducat. Deus te iterum iterumque incolumem cuſtodiat reuerendiſſime. Amen.

Alia decretalis epiſtola Clementis Romani epiſcopi, ſucceſſoris beati Petri. Clemens vrbis Romæ epiſcopus, & reliqua. Et infrà: De quib. & beatus Petrus, inſtructor & ordinator noſter. Et paulò pòſt: Hæc Apoſtoli à Domino acceperunt, & nobis tradiderunt. Hæc nos docemus, vobiſque hæc omnibus abſque reprehenſione tenere & docere, quibus agendum eſt, mandamus. Et poſtea: Dominus noſter IESVS CHRISTVS mittens diſcipulos ſuos præcepit nobis, In quãcunque ciuitatem intraueritis, dicite, Pax huic domui: & reliqua. Alia epiſtola Clementis. Dilectiſſimis fratribus, & condiſcipulis Hieroſolymis cum chariſſimo fratre Iacobo epiſcopo habitantibus, Clemens epiſcopus: & reliqua. Hæc dixit ſanctus Clemens. Sanctus ergo Clemens, non tantùm ſucceſſor beati Petri apoſtoli fuit, ſed etiam viuente Iacobo nouem annis ante paſſionem Petri Romanam cathedram tenuit, iuxta Scripturam, & deinde poſt Petrum 21, ideſt 12 cum Cleto & Lino, & 9 annos poſt eos, vſque dum in exilium miſſus eſt. Si ſanctus Clemens papa fuit, tunc ante decretalem iſtam epiſtolam ſancto Iacobo cõſcripſit. Nullius autem legitur decretalis epiſtola, niſi papæ. Qui anni nouem eius imputantur, quaſi Petrus Cletũ* tantùm ipſe ſolus cathedram teneret, & prætermittitur Anacletus papa ſecundus, poſt Petrum ſedens decem annis, qui non poſſunt ſub regibus ſupputari vſque ad Traianum imperatorem papæ quatuor. Iacobus autem in anno trigeſimo poſt paſſionem Domini, & Petrus 39 paſſus ſit. Traianus autem in anno 66 poſt paſſionem regere cœpit. Sub quo paſſus eſt ſanctus Clemens*, non epiſcopali poteſtate ſedis Apoſtolicæ dicendo, ſit anathema.

Linus ex præcepto beati Petri præcepit, ne mulier niſi velato capite eccleſiam intret. Cuius Paulus in epiſtola ad Timotheum meminit, qui etiam martyrio 6 calend. Decembris coronatur. Romæ paſſi ſunt Proceſſus & Martinianus, & 47 qui baptizati ſunt à beato Petro, & in cuſtodia Mamurtini intruſi, Apuleius, Torpetus & Marcellus. Paſſi ſunt in Alexandria Marcus euangeliſta octauo anno Neronis; Mediolani Nazarius, Celſus; apud Nuceriam Aquileiam, Hermagoras epiſcopus, Fortunatus diaconus, cum Conſtantia. Oroſius presbyter ſic: At verò Nero poſtquam Galbam in Hiſpaniã imperatorem creatum cum exercitu cognouit, totus animo ipſe concidit: ſiquidẽ Petro in vrbe Roma interfecto, & Chriſtianis pœnarũ diuerſitate laniatis, de Hiſpania illicò Galba ſurrexit. Quumq; inde Nero incredibilia pturbandæ immò ignominioſiſſimè ſubruendæ reipublicæ mala moliretur, hoſtis à Senatu pronunciatus, & ignominioſè fugiens, ad quartũ ab Vrbe milliarium in ſuburbano Libertini ſui, inter Salariã & Numentanã viã, ſemetipſum

interfecit, ætatis 32 anno, in quo omnis familia Augusti conſumpta eſt.

GALBA.

Romanorum rex 7, Galba Sergius, mox vt mortem Neronis comperit, Romam venit. Qui quum antiquiſſimæ nobilitatis ſenator anno 63 ætatis eſſet ab Hiſpanis & Gallis electus, mox ab vniuerſo exercitu libenter ſuſceptus eſt. Nam priuata eius vita inſignis erat, militibus & militaribus ac ciuilibus rebus ſæpe conſul, ſæpe proconſul, frequenter dux grauiſſimis bellis. Huius breue imperium bono cœpit exordio, niſi quòd propenſior erat ad ſeueritatem. Oroſius ſic: Quumque enim auaritia, ſæuitia, ſegnitiaque offenderet, ſibi Piſonem nobilem induſtriumque adoleſcentem in filium atque in regnum adoptauit. Cum quo inſidiis Othonis in medio vrbis Romæ foro capite truncatus eſt, menſe ſeptimo, ſeptimoque die ſui imperij: ſepultusque eſt in ſuis hortis in via Aurelia, non longè à Roma. Hæc Oroſius. Hic igitur regnauit vſque ad menſem Iulium, in anno 39 poſt paſſionem, iuxta temporis rationem.

Anni Chr.	*Anni Gal.*	
73	1	Veſpaſianus & Titus.

M. Fabius Quintilianus Romam à Galba perducitur.

OTHO.

Romanorum rex 8, Syluius qui & Otho, Galba & Piſone Romæ interfectis, inter tumultus cædesque intrauit imperium. Hic matre erat nobilior quàm patre, neutro tamen obſcuro: in priuata vita mollis, & Neronis familiaris. In imperio documentum ſui non potuit oſtendere. Nam quum Otho Galbam occidit, à Germanis Vitellius factus eſt imperator. Otho ergo quum mox creatum imperatorem in Gallia per Germanicas legiones Vitellium comperiſſet, bellum ciuile molitus eſt. Quum autem tribus primùm leuibus præliis, hoc eſt, vno apud Alpes, alio circa Placentiam, tertio circa locum quem Caſtoris vocant, contra Valentem & Cinnam Vitellianos duces congreſſus victor extitiſſet, quarto apud Bebriacum bello quum audiſſet ſuos vinci, quum ingentes tamen copias habêret, & petentibus militibus ne tam citò de euentu belli deſperaſſet, dixit ſe tanti non eſſe, vt propter eum bellum ciuile oriretur. Anno autem 38 ætatis ſuæ, imperij autem die 90, quo imperare cœperat, ſeſe interfecit: hoc eſt in menſe Octobri, in eodem anno quo Galba occiſus eſt.

VITELLIVS.

Romanorum rex 9, Vitellius, regnauit menſibus 8, vſque ad Octobrem mẽſem, in anno 40 poſt paſſionem Domini. Nota, quòd Galba, Otto, & Vitellius, fuerunt inuaſores regni, ſed Veſpaſianus apud Iudæam ab exercitu imperator appellatus eſt. Vitellius occiſo Othone potitus imperio, cum ſuis Othoniſque militibus ingenti gloria Romam victor aduenit. Hic familia honorata ortus magis, quàm nobilis: & quamuis pater eius patre non admodum claro natus, tres tamen ordinarios geſſit conſulatus. Hic cum multo dedecore & graui ſæuitia notabilis, præcipuè ingluuie & voracitate, vitam humanam propriis malis aggrauauit: quippe quum de die ſæpe quarto vel quintò fertur epulatus. Notiſſimæ certè cœna memoriç mandata eſt, quam & frater Vitellius exhibuit, in qua ſupra cæteros ſumptus 2000 piſcium, & 7000 auium appoſita traduntur. Hic quum Neroni ſimilis eſſe vellet, & id adeò ſæpe faceret, vt exequias Neronis quæ humiliter ſepultæ erant, honoraret. Qui quum de Veſpaſiano comperit, primùm molitus eſt deponere imperium: ſed poſtea à quibuſdã animatus, Flauium Veſpaſinum fratrem, nihil tũc mali ſuſpicantem, cum cæteris Flauianis in Capitolium compulit. Succenſo itaque tẽplo, & mixta ſimul flamma ruinaq́;, omnes in vnum pariter interitum atque tumultum dedit. Poſtea deficiens in Veſpaſiani numine, & ab exercitu ſuo deſtitutus, appropinquantibusque hoſtibus, trepidus quum ſe in quandam proximam cellulam contuliſſet, turpiſſimè inde protractus eſt, & per viam & Vrbem publicè nudus ſuper terram, reducta coma à capite, atque etiam mento mucrone gladij ſubiecto, & paſſim fimum in os eius cõiectantibus carnificibus, in forum deductus eſt, & ad pectus ab omnib⁹ obuiis impetitus: poſtremò apud Gemonias ſcalas graduum minutiſſimis ictibus crebris-

crebrisq; compunctionibus, gladio stercore inuoluto excarnificatus est, deinde vnco tractus, & in Tiberim proiectus. Cõmuni ideo sepultura caruit. Vitellius verò occisus est 3 die mensis Octobris, Iosepho Iudeorum historico teste, & tunc viuente. Eusebius sic: Galba 7 mense imperij sui in medio Romanę vrbis foro capite truncatur. Otho 7 mense regni sui apud Bebriacum propria manu occubuit. Vitellius 8 mẽse imperij sui à Vespasiani ducibus occisus, in Tiberim proiectus. Hoc autem tempus inter Neronem & Vespasianum nec Eusebius, neque etiam Beda supputat. Multis autem & nephariis modis post cõplures dies à Vespasiani militibus (idest ab Antonino primo & Marcio qui Vitellium occiderunt, ducibus Vespasiani) aduersum Senatũ populumq; Romanum indiscreta cæde sęuitum est. Vespasianus autem quum Iudæos in vrbe Hierosolymorum, præcipuè ob diẽ festum Paschæ congregatos, obsidione conclusisset; cognita morte Neronis, hortatu plurimorum regũ & ducum, maximè Iosephi ducis Iudæorum sententia, (qui captus, quũ in vincula cõiiceretur, cõstantissimè dixit, sicut Suetonius refert, continuò se ab eodẽ Vespasiano imperatore soluẽdum) imperiũ adeptus, bellum Tito filio commendans, Romam per Alexandriam proficiscitur. Sed cognita morte Vitellij, paulisper Alexandriæ subsistit. Titus verò ab exercitu pronunciatus est imperator, vt Suetonius refert. Iosephus verò Iudęus, qui ipse præfuit bello, & apud Vespasianum post prædictũ imperium veniam gratiamq; meruit, scribit vndecies centena millia gladio & fame periisse. Reliquos autem toto orbe dispersos numero noningenta millia, narratur. Vespasianus & Titus imperatores appellati. Methodius sic: Igitur post Neronem qui 14 annis obsedit Romam, culminis dignitatem Galba & Otho, anno & sex mensibus detento principatu, defuncti Vespasiano regni gubernacula derelinquunt, posito per idem tempus in procinctu belli quod Iudæis intendebatur: vbi ab ipso exercitu cum quo oppugnabat Iudæam, subrogatur imperio. Hucusq; Methodius. Colligitur omne tempus in secundũ annum Vespasiani, & nouissimam euersionem Hierosolymorum, à 15 anno Tiberij Cæsaris, & ab exordio euangelicæ prædicationis anni 42: à captiuitate quam ab Antiocho perpessi sunt, anni 238: porrò à Darij 2 anno, sub quo rursum templũ ædificatum est, anni 590: à prima autem ędificatione templi sub Salomone, vsq; ad nouissimam eius ruinam quæ sub Vespasiano facta est, anni 1102.

VESPASIANVS.

Romanorum 10, Fl. Vespasianus secundum omnes regnauit annis 9, mensibus 11, diebus 22, hoc est vsque ad calendas Octobres, in anno 50 post passionem Domini.

Anni Chr.	*Anni Vesp.*	
74	1	Vespasianus 3, & Nerua.

Methodius sic: In cuius scilicet Vespasiani exordio Eucharius Treuericę ecclesiæ culmen, ipse superni culminis dignitatem adeptus, anno Dominicæ incarnationis 75, Valerio dereliquit. Vespasianus autẽ apud Iudæam subrogatur imperio: isq; confestim Romam tendens, Tito filio suo curam belli & Hierosolymorũ oppugnationes iniungit. Hucusq; Methodius. Capitolium Romæ incensum.

[*Hîc iterum amanuensis aut abbreuiator lapsus est in consulibus & annis Vespasiani.*]

75	4	Vespasianus 4, & Titus 3.

Cyclus decennoualis indictione 4. His consulibus, à Tito filio Vespasiani Iudæa capta est. Vt Iosephus dicit, vndecies centena millia fame & gladio perierunt, & cẽtum millia captiuorum venditi. Hæc Flauius Iosephus ait.

Euangelium secundum Matthęum sic: Amen dico vobis, Non relinquetur hîc lapis super lapidem, qui non destruatur. Hieronymus sic: Iuxta historiam manifestus est sensus, quia 42 anno post passionem Domini, sub Vespasiano & Tito, ipsõ cum templo magnificentissimo ciuitas funditus est euersa, ita vt solo coæquaretur. Hucusq; Hieronymus. In anno ergo 42 post passionẽ Domini, hoc est cum anno passionis, in quo incœpit Vespasianus ann. 2, capta est Hierusalẽ in dieb[9] Paschę, Iosepho teste & ibi præsente. Sanct[9] quoq; spiritus per os Dauid sic: Quanta malignatus est inimicus in Sancto, & gloriati sunt qui oderunt te in medio Paschæ, & reliqua. Quum enim noluerint verti ad pœnitentiam, Domino eos expectante per annos 40; dignum erat, vt in tempore

quo occiderunt Dominum,etiam ipsi occiderentur. Pascha enim Hebræorum anno prædicto contigit feria quarta, in qua congregati sunt omnes principes sacerdotum,& seniores populi in atrium principis sacerdotum qui vocabatur Caiphas, & consilium fecerunt,vt IESVM dolo tenerent & occiderent. Nostrum autē Pascha 8 calend. Aprilis,in quo crucifixerūt Dominum,in quibus Titus iisdem diebus capit ciuitatem, deinde templum incendit, muros Hierusalē vniuersos solo coæquauit: & vndecies centena millia gladio & fame perisse, scribit Iosephus, Iudæorum historicus,& tunc præsens, & cētum millia captiuorum vendita,& nonaginta millia dispersa. Ideo autem tanta multitudo Hierusalem erat tunc, quia ex omni Iudæa ad templum in diebus azymorum confluebant.

Anni Chr.	*Anni Vesp.*	
76	5	Vespasian' 5,& Titus 4.
77	6	Vespasian' 6,& Titus 5.

Vespasianus Capitolium ædificare orsus est Romæ.

| 78 | 7 | Commodus & Rufus. Colossus erectus est, altitudinis habēs pedes centum & septem.

| 79 | 8 | Vespasianus septimò, & Titus sextò. Gabinius rhetor celeberrimus in Gallia docet.

| 80 | 9 | Syluanus & Verus. Tunc tres ciuitates Cypri terræmotu corruerunt.

| 81 | 10 | Domitianus & Messalinus. Vespasianus colonias deduxit. Apollinaris episcopus ad Rauennam missus, passus est. Vespasianus profluuio ventris in villa propria circa Sabinos obiit,69 ętatis suæ anno:& Titus sibi successit,his consulibus,teste senatore Cassiodoro.

TITVS.

Romanorum 11 Titus, filius Vespasiani, iuxta historiam Romanam regnauit annis duobus, mensibus octo, diebus viginti, hoc est vsque ad calendas Iunij, in anno quinquagesimo tertio, post passionem Domini.

Anni Chr.	*Anni Titi,*	
82	1	Domitianus 2,& Rufus

2. Titus tantæ bonitatis fuit,vt quum quadam die recordatus fuisset in cœna, nihil se in illo die cuiquam præstitisse, dixit: Amici, hodie diem perdidi. Mons Cypri ruptus in vertice tantum ex se iecit incendium, vt regiones vicinas & vrbes cum hominibus exureret.

Anni Chr.	*Anni Titi,*	
83	2	Domitianus 3,& Sabi-

nius. Titus Musionum Rufum philosophum de exilio reuocat, & amphitheatrū Romæ ædificat, & in dedicatione eius quinque millia ferarum occidit. Titus obiit in villa qua & pater eius, anno ætatis 42, imperij autem anno 2, mense 8, secūdum historiam Romanam. Cui successit frater eius iunior Domitianus, prædictis consulibus, teste Cassiodoro. Methodius sic: Qui si Titus patris imperio post decennium regni eius succedit, sed non amplius quàm duobus annis totidemque mensibus principatu Romani apicis ministrato, Domitiano fratri rerū summam reliquit, qui Neronianæ theomachiæ & impietatis successor efficitur: quum vtique pater suus Fl. Vespasianus nihil omnino aduersus pietatem irrogarit iniuriæ. Secundo autē regni Titi anno, Cletum papam, Petri apostoli successorem, 12 annis in sacerdotio transactis, vrbis Romę episcopatum tradidisse Clementi ferunt. Hucusque Methodius.

DOMITIANVS.

Romanorum 12, Domitianus regnauit annis 15, mensibus 5, secundum omnes, hoc est vsque ad calendas Nouēbres,in anno 68 post passionem. Sub quo hi consules fuerunt,teste Cassiodoro.

Anni Chr.	*Anni Dom.*	
84	1	Domitianus 4, & Rufus

3. Cletus his consulibus passus est sexto calendis Maij,secundum gesta Pontificū. Domitiani vxor Augusta fuit appellata.

| 85 | 2 | Domitianus 5,& Dolabella. Titus inter deos refertur.

| 86 | 3 | Domitianus 6,& Rufus 4. Domitianus eunuchos prohibuit. Tres virgines Vestæ ob stuprum damnatę. Methodius sic: Quo tempore Valerius 15 annis, quum præsideret post Eucharium, qui 23 præcessit Materno, curam pastoralem dimisit.

87 | 4

Anni Chr.	Anni Dom.	
87	4	Flauius & Traianus.

Plurimos senatorum Domitianus in exilium mittit. Methodius sic: Quarto igitur anno Domitiani Cæsaris, apud Alexandriam Amanus 22 annis ministrato sacerdotio defunctus est: in cuius locum succedit Albilius.

| 88 | 5 | Domitianus 7, & Nerua 2. Alexandrinę ecclesiæ episcopus constitutus Albilius, qui præfuit annis tredecim.

| 89 | 6 | Traianus 2, & Glabrio. Domitianus templum sine admixtione lignorum construxit, & deum & diuum se appellari iussit. Cuius anno 6, Clemens papa in exilium missus, vt videtur, quum annis 9, & mensibus 2, & diebus 10, post Cletum cathedram teneret. Methodius sic: In vrbe Roma Cletus, 12 annis in episcopatu exactis, sacerdotij sedem Clementi tradidit.

| 90 | 7 | Domitianus 8, & Saturninus. Duo mēses aliter appellati, September Germanicus, & October Domitianus. Anacletus papa post Petrum 2, Clementi successit, annis 10, ipso ita teste: Anacletus seruus IESV CHRISTI, in sede apostolica: & reliqua. Decretalis epistola Anacleti papæ. Et infra alia: Nullus, vt ait beatus Clemens, antecessor noster: & reliqua. Alia: Anacletꝰ papa vniuersis episcopis in Italia cōstitutis: quam apostolicæ sedis debitam reuerentiam erga me charitas vestra distribuit: & reliqua. Et postea: Et vt à beato Petro principe sumus instructi, à quo & presbyter sum ordinatꝰ: & reliqua. Alia: Prouinciæ autem multo ante aduentum CHRISTI tempore diuiserunt, maxima ex parte: & postea ab Apostolis & beato Clemēte præcessore nostro ipsa diuisio est renouata: & reliqua. Alia: Anacletus seruus CHRISTI IESV in apostolica sede à Domino constitutus, & à sancto Petro apostolorum principe presbyter ordinatus. Quomodo hactenus de his à beato Petro apostolo, & reliquis apostolis, & beato Clemente nostro prædecessore & martyre nouimus statutū, denegare vobis minimè possumus. Illi autem qui in metropoli à beato Petro, ordinante Domino, & prædecessore nostro prędicto sancto Clemente, siue à nobis constituti sunt, non omnes primates esse possunt: & reliqua. Et postea: Aliæ autē primates ciuitates, quas vobis conscriptas in quodam tomo mittimus, à sanctis apostolis, & à beato Clemēte, siue à nobis primates prædicatores acceperunt. Hæc verò sacrosancta Romana & apostolica ecclesia, nō ab Apostolis, sed ab ipso Domino saluatore nostro primatum obtinuit, dicens beato Petro apostolo: Tu es Petrus, & super hāc Petram ædificabo: & reliqua, vsque, Erunt soluta & in cœlo. Adhibita est etiā societas in eadem Romana vrbe beatissimi Pauli apostoli, vasis electionis, qui vno die, vnoq; tēpore gloriosa morte cū Petro sub principe Nerone agonizans coronatus est. Et postea ait: Ergo Apostolorū princeps beatus Petrus, de sancto prædecessore nostro Clemente plebibus prædicando, docens eas qualiter ei obedire deberēt, eumq; obseruare. Si alicui est inimicus Clemens pro actibus suis, vos nolite expectare, vt ipse vobis dicat; cum illo vos nolite inimici esse: sed prudenter obseruare debetis, & voluntati eius absq; communione obsequundare, & amare vos separare ab eo, cui ipsum sentitis aduersum, sed nec loqui his, quib. ipse nō loquatur, vt vnusquisq; in hac culpa est. Dum cupit omnium vestrûm amicitias ferre, festinet citiùs reconciliari ei, qui omnibus præest: & pro hoc redeat ad salutem, quum obedire cœperit monitis præsidentis. Si verò quis amicus fuerit his quibus ipse non loquitur, vnus est & ipse ex illis, qui exterminare Dei ecclesiam volunt: & reliqua. Hucusq; Anacletus papa.

Anacletū verò omnino Eusebius prætermisit, quoniam Linus & Cletus, qui nō fuerunt papæ, & Clemens atque Anacletus à passione Petri, in vltimo anno Neronis vsque ad Traianum, non possunt simul sub regibus stare. In loco enim annorum Clementis, quibus post Petrum cum Lino & Cleto, sed simul post Petrum nouē fuerunt, vel cum Cleto tantùm Clemens cathedrā tenuit, Linus & Cletus sunt positi: & in loco Anacleti papæ, qui post Clemētem decē annis successit, Clemens positus.

Anni Chr.	Anni Dom.	
91	8	Syluanus, & Priscus.

Quintilianus ex Hispania Calaguritanus, primus Romæ publicam scholam & salarium ex fisco accepit, & claruit.

| 92 | 9 | Asprenas, & Clemens. Domitianus plurimos nobilium in exiliū mittit atque occidit; Mathematicos quo-

que & philoſophos ex vrbe Romana pepulit. Cyclus 6 decennoualis.

Anni Chr.	*Anni Dom.*	
93	10	Domitian⁹ 9, & Clemẽs

2. Multa opera Romę facta, in quibus Capitolium, Forum tranſitorium, Veſpaſiani templum, Minerua Chalcidica, forum Traianum, thermæ Traianæ & Titianæ, ſenatus, ludus matutinus, mira area diuorum, porticus Iſium, ac Serapis ſtadiũ, horrea piperatoria. His conſulibus, Anacletus papa obiit, ſecundum geſta Pontificũ. Domitianus prohibuit vites in vrbibus ſeri.

| 94 | 11 | Nerua 2, & Rufus. Domitianus tantæ ſuperbiæ fuit, vt aureas & argenteas ſtatuas ſibi in Capitolio poni iuſſerit. Maxima virginũ Veſtalium Cornelia conuicta eſt ſtupri, & iuxta legem viua defoſſa.

| 95 | 12 | Sabinus & Antoninus. Fl. Ioſephus vigeſimum librum Antiquitatum hoc tempore ſcribit.

| 96 | 13 | Nerua 3, & Traianus 3. Secundus poſt Neronem Domitianus perſequitur: & ſub eo Apoſtolus Ioannes in feruentis olei dolium miſſus ante portam Latinam, ſed non eſt læſus, quia à corruptione carnis erat immunis: deinde in Patmum inſulam relegatus Apocalypſin vidit, quã Irenæus interpretatur. His conſulibus, Clemens papa paſſus eſt, ſecundum geſta Pontificum.

| 97 | 14 | Senecio & Palma. Domitianus rurſum philoſophos & mathematicos Romæ per edictum extrudit. Apollonius Tyanæus & Euphrates inſignes philoſophi habentur. Romæ 6 calendis Maij, natali ſuo, Anacletus papa & martyr ſub Domitiano paſſus, qui memoriam beati Petri conſtruxit, & compoſuit vbi epiſcopi reconderentur.

¶ Euariſtus papa 4 poſt Petrum, annis 10, & menſibus 2 ſedit.

| 98 | 15 | Traianus 4, & Fronto. Domitianus eos qui de genere Dauid eſſent, conquiri & interfici iuſſit, vt nullus Iudæorum regni reliquus foret.

Scribit Brutius, plurimos Chriſtianorum ſub Domitiano feciſſe martyrium, inter quos & Flauiam Domicillam, Flauij Clementis conſulis ex ſorore neptem, in inſulam Pontianam relegatam, quia ſe Chriſtianam eſſe conteſtata eſt.

Multa ſigna atque portenta Romæ & toto orbe facta: & in ſuburbano Romæ bos ad arantem loquutus eſt, fruſtra ſe vrgeri, nõ enim frumenta, ſed homines breui defuturos.

Domitianus ſuorum coniuratione occiſus eſt in palatio, anno ætatis 35, & per veſpiliones ignobiliter portatus: cui Nerua ſucceſſit.

NERVA.

ROmanorum 13, Nerua, Euſebio & Beda teſte, regnauit anno 1, menſibus 4, diebus 8, hoc eſt vſq; ad calendas Martias, poſt paſſionem anno 70, ſub quo hi conſules fuerunt, teſte Caſſiodoro. Methodius ſic: Domitiano 15 annis imperio potito, Nerua ſuſcepit principatum: ſub quo omnes boni tituli, qui in Domitianum collati fuerant, detrahuntur.

Anni Chr.	*Anni Ner.*	
99	1	Traianus 5, & Orphitus.

Alexandriæ 3, epiſcopus Cerdo, annis 11. Senatus decreuit, vt omnia quæ Domitianus ſtatuerat, in irritum deducerẽtur. Itaque multi quos iniuſtè eiecerat, de exilio reuerſi ſunt, & nonnulli propria bona ſua receperunt.

| 100 | 2 | Seuerio 2, & Sura. Aiunt & apoſtolum Ioannem inter reuerſos de exilio ſolutum, Epheſum reuertiſſe: in qua vrbe hoſpitiolum & amicos ſui amantiſſimos habebat. Euangelium quoque contra hæreticos conſcribit.

Iuſtus à Tiberiade Iudæorum ſcriptor agnoſcitur.

Romæ paſſus Eutyches, Victorinus & Marcus: apud Minturninam vrbem Victorinus epiſcopus frater Seuerini.

Nerua obiit in hortis Salluſtianis, 72 ætatis anno, quum iam Traianum adoptaſſet in filium, his conſulibus, teſte Caſſiodoro.

Traianus Agrippinæ in Gallijs imperator factus, natus in Hiſpania. Methodius ſic: Nerua poſt annum plus minúſve defuncto Traianus ſuccedit imperio. Qua tempeſtate, apud Antiochiam Euodius primus fuerat: & Ignatius famæ celebritate vulgatus, poſt Petrum ſecũda ſucceſſione epiſcopatum ſortitus: quem ſermo tradit de Syriæ partib. ad vrbem Romã tranſmiſſum, & pro martyrio CHRISTI ad beſtias datum. Poſt hunc rexit eccleſiam ciuitatis eiuſdem Heros. Inter eoſdem ſanè floruit

floruit vir æquè insignis Quadratus, qui vna cum Philippi filiab. in prophetica gratia celeberrimus fuisse perhibetur. Sed & alij plurimi per idem tẽpus Apostolorum discipuli superstites erant, qui ecclesię sanctæ ædificia construentes, regnum cœlorum per omnem terram verbo Dei consecrabant, augentes perfectionis salutare præceptum, vt expeditis in prædicatione Euangelij electis, ad alias gentes aliasq; vrbes properarẽt: & vel principes, vel Euangelistę, vel pastores ipsorum Apostolorum suppares, post primas successiones in ecclesiis quæ per orbem terræ sunt, fungebantur officio. De quib⁹ post Maternum, qui 40 annis Treueri prædicationis regimẽ tenuit, quidam Auspicius resedit. Deinde insignes per legitimas successiones & sanctitate & gratia pollentes, extiterunt, sanctissimus quisque nomine vel meritis celsus; animo sublimis, sed & genere clarus, nõ segnis, patriæ semper vbiq; vigens, affectu pio, honore, actuq;, Serenus, Felix, Mansuetus, Clemens, Moses, Martinus, Anastasius, Andreas, Rusticus, & author Fabricius, & Fortunatus, atque Cassianus, necnon & Marcus, cæteriq; quàm plurimi, qui suis diuersis temporibus, non solùm propria prouincia, sed & in extremis & vltimis industrij & illustres, non solùm confessione, quin & martyrio existentes, regna etiam tyrannorum vicerunt. Igitur in vrbe Roma tertius post Petrum Clemens pontificatum suscepit, anno scilicet post passionem Apostolorum Petri & Pauli vigesimoseptimo, sed temporibus Domitiani, Neruæ, & Traiani. Cuius sexto sacerdotij anno, Domitianus quindecim annis sui principatus exactis, viuendi finem fecit: post quem imperium Nerua suscepit: quo post annum plus minus defuncto, Traianus succedit imperio. Cuius tertio principatus anno, Clemens apud Romam annis nouem, mensibus duobus, diebus decem, sacerdotio ministrato diuini verbi tradidit ministerium. Hucusque Methodius.

TRAIANVS.

ROmanorum 14, Traianus regnauit annis octodecim, mensibus quindecim: hoc est vsque ad calendas Septembres, in anno octuagesimonono post passionem: sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

Anni Chr.	*Anni Trai.*	
101	1	Traianus 6, & Max. Decreto senatus Nerua in deos translatus.
102	2	Senecio 3, & Sura. Hoc anno scilicet centesimo tertio incarnationis, secundum Dionysium, in fine diei dominici subsequente, sexta calendis Ianuariis, perhibetur Ioannes dormire. Methodius noster sic:

¶Traiani tertio principatus anno Clemens apud Romam 9 annis, mensibus 2, diebus 10, sacerdotio ministrato, Euaristo diuini verbi tradidit ministerium. Hucusque Methodius.

103 | 3 | Vrbanus, & Marcellus. Irenæus enim episcopus scribit Ioannem apostolum vsq; ad Adriani tempora permansisse. Post quem discipuli insignes fuerunt, Papias Hieropolitanus episcopus, & Polycarpus Smyrnæus, nec non Ignatius Antiochenus episcopus.

104 | 4 | Candidus, & Quadratus. Traianus de Dacis & Scythis triumphauit Romæ.

105 | 5 | Commod⁹, & Cerealis. Traianus victo rege Decibalo Daciam fecit prouinciam. Hebræos, Sarmatas, Croneos, Arabes, Bosporanos, & Colchos itidem accepit. Seleuciam, Ctesiphõtem, & Babylonem occupauit, & tenuit quoq; Persiam & Mediam. Methodius sic: Imperator in mari rubro classem instituit, & per eam Indiæ fines vastat.

106 | 6 | Gall⁹, & Bradua. Decretalis epistola Euaristi papæ data est, Gallo & Bradua viris clarissimis consulibus: sub quibus Ioannes apostolus, 68 annis post passionem Domini, ætatis suæ 98, Ephesi placida morte quieuit. Romæ aurea domus inceditur.

107 | 7 | Aphrican⁹ & Crispinus. Terræmotu quatuor vrbes Asię subuersæ, Elea, Myrrhina, Pitanæ, & Cumæ: Galatię tres: Græciæ duæ.

108 | 8 | Crispinus 2, & Solẽnus. Alexandriæ ecclesiæ quartus episcopus ordinatus, nomine Primus.

¶Euaristus papa, qui annis 22 sedit, obiit 12 calendis Ianuariis.

109 | 9 | Piso & Rusticus.

¶Alexãder papa quintus post Petrum, annis 10, & mensibus 5.

Traiano Christianos persequente, Symeon filius Cleophæ, qui post Iacobum

Hieroſolymis tenebat epiſcopatum, crucifigitur, omnib. mirantibus,& ipſo iudice, vt 120 annorũ ſenex crucis ſupplicium pertuliſſet. Cyclus ſeptimus decennoualis incipit, indictione duodecima.

Methodius ſic: Qui quum octauum ſacerdotalis adminiſtrationis annum impleſſet, decimo Traiani Cæſaris principatus anno, Alexander quinta ſucceſſione poſt Petrum Romanæ plebis gubernacula ſortitus eſt.

Anni Chr.	Anni Trai.	
110	10	Traianus,& Aphricanꝰ.

Ignatius quoq; Antiochenæ eccleſiæ epiſcopus, Romã perductus, beſtiis traditur: poſt quem tertius conſtituitur epiſcopus Oron. Plinius ſecundus, quum quandam prouinciã regeret,& in magiſtratu ſuo plurimos Chriſtianorũ interfeciſſet, multitudine eorum perterritus quæſiuit de Traiano quid facto opus eſſet: nunciãs ei, præter obſtinationem non ſacrificandi, & antelucanos cœtus ad canẽdum cuidam Chriſto vt Deo, nihil apud eos reperiri: præterea ad cõſeruandam diſciplinam vetari ab his homicidia, furta, adulteria, latrocinia, & his ſimilia. Ad quem cõmotus Traianus reſcripſit, hoc genus inquirendum non eſſe, oblatos verò puniendos. Tertullianus refert in Apologetico.

| 111 | 11 | Celſus,& Criſpinus. Plinius ſecundus Nouocomenſis orator & inſignis hiſtoricus habetur: cuius plurima ingenij opera extant.

| 112 | 12 | Haſta,& Piſo. Tres Galatiæ ciuitates terræmotu erutę. Pantheon Romæ fulmine concrematum.

| 113 | 13 | Meſſala,& Pædio. Poſt Iuſtum eccleſiæ Hieroſolymitanę epiſcopatum 4 ſuſcepit Zachæus:

| 114 | 14 | Æmylius,& Vetus. poſt quem 5 Thobias: cui ſucceſſit 6 Beniamin: ac deinde 7 Ioannes: & 8, Matthias: poſt illum 9 conſtituitur Philippus.

| 115 | 15 | Niger, & Apronianus. Traianus Armeniam, Aſſyriam & Meſopotamiam fecit prouincias.

| 116 | 16 | Clarus, & Alexander. Iudęi qui in Lybia erant, aduerſus cohabitatores alienigenas dimicant: ſimiliter in Ægypto, & in Alexandria: apud Cyrenen quoque & Thebaiden magna ſeditione contendunt: verùm gentilium pars ſuperat in Alexandria.

Anni Chr.	Anni Trai.	
117	17	Adrianꝰ 2,& Salinator.

Iudæis Meſopotamiæ rebellantibus, præcepit imperator Traianus Lyſiæ Quieto, vt eos prouincia exterminaret: aduerſus quos Quietus, vi aciem inſtruens, infinita eorum millia interfecit. Ob hoc procurator Iudęæ ab imperatore decernitur. Salaminiam vrbẽ Cypri, interfectis in ea gentibus, ſubuerterunt Iudæi.

| 118 | 18 | Adrianus 2,& Ruſticus. Alexandri papæ paſſio. 5 nonas Maij, Romæ, via Numentana, ab Vrbe miliario 7, cum Euētio & Theodolo presbyteris, ſub Traiano imperatore, iudice autem Aureliano decollatus: ſiquidem Adrianus non adhuc imperabat, ſed in Martyrologio legitur.

¶ Sixtus papa ſextus, annis decem, menſibus vndecim. Qui conſtituit in decretis, vt ſacra myſteria non tractentur, niſi à ſacris miniſtris: & intra actionẽ miſſarum, Sanctus, & Gloria in excelſis cantari. Romæ paſſi ſunt Clemens & Alexander papæ, Quirinus cum filia Balbina, Sulpicius & Seruilianus, Domicilla & Seraphia virgines, Neræus & Achillæus, Ignatius Antiochenus epiſcopus, & diſcipulus Ioãnis.

| 119 | 19 | Seruilius,& Fuluius. His conſulibus, teſte Caſſiodoro, Traianus apud Seleuciã Iſauriæ obiit profluuio ventris, anno ætatis 63, menſe 9, die 4. Menſis autem 9, eſt ſecundum Latinos September. Oſſa eius in vrna aurea collocata, ſub colũna fori quod eius nomine vocitatur, recondita ſunt: cuius columnæ altitudo 1140 pedes erigitur. Huic ſuccedit Adrianus, vtraq; lingua peritiſſimꝰ, natione Italus, ex conſobrina Traiani, qui regnauit annis 20, menſibus 10, diebus 29. Methodius ſic: Alexandri 9 papæ ſacerdotij anno Traianus Cæſar 20 annis, minus 7 menſibus, principatu perfuncto obiit, & Ælius Adrianus in ſceptro ſuſcipitur, & annis viginti vno regnauit.

ADRIANVS.

Romanorum 15, Adrianus regnauit annis 21, mẽſibus 10, diebus 20, hoc eſt vſq; ad calendas Auguſti, in anno 111 poſt paſſionem, ſub quo hi conſules fuerunt, teſte Caſſiodoro.

Anni Chr.	Anni Adr.	
120	1	Verus, & Augur. Adrianus

nus Alexandriam à Romanis ſubuerſam publicis inſtaurauit expenſis.

Anni Chr.	Anni Adr.	
121	2	Auiola,& Panſa.

Adrianus Iudæos capit, ſecundò contra Romanos rebellantes. Senatus Traianum in Deos refert.

| 122 | 3 | Paternus,& Torquatus. Adrianus reliqua tributa vrbibus relaxauit, chartis publicè incenſis: plurimos tributis etiam liberos præſtitit. Methodius ſic: Tertio eiuſdē Ælij Adriani anno principatus, Alexander epiſcopus Romanæ vrbis ſacerdotium ſimul ac vitam finiuit, decennio expleto. Poſt hunc 6 pontifex ab Apoſtolis ordinatur Sixtus. Hucuſque Methodius.

Plutarchus Cheronæus, Agathobulus & Oenomaus philoſophi clari habentur.

| 123 | 4 | Glabrio,& Apronianus. Bellum contra Sauromatas geſtum.

Terræmotu facto Nicomedia ruit, & Nicenę vrbes plurimę euerſę ſunt, ad quarum inſtaurationem Adrianus de publico eſt largitus expenſas.

| 124 | 5 | Aſiaticus, & Aquilinus. Euphrates Stoicus philoſophus moritur. Adrianus in Lybiam quæ a Iudæis vaſtata fuerat, colonias deducit.

| 125 | 6 | Verus, & Ambiguus. Adrianus Athenienſibus leges petentibus ex Draconis & Solonis reliquorumq; libris iura compoſuit.

| 126 | 7 | Gallicanus,& Titianus.

| 127 | 8 | Torquat⁹,& Libo. Hieroſolymorum 10 poſt Philippum conſtituitur epiſcopus Seneca. Poſt quem 11 Iuſtus, 12 Leui, 13 Ephres, 14 Ioſes, 15 Iudas. Hi omnes vſq; ad euerſionē quam ab Adriano perpeſſa eſt Hieruſalē, ex circunciſione epiſcopi fuerunt. Hæc Methodius.

| 128 | 9 | Celſus, & Marcellin. Quadratus diſcipulus apoſtolorū, & Ariſtides Athenienſis philoſophus libros pro Chriſtiana religione Adriano dedêre cōpoſitos. Methodius ſic: Cyclus 8 decennoualis incipit indictione prima. Anno 6 Sixti ſacerdotij, imperij autem Ælij Adriani Cæſaris 8 anno, ſanctus Maternus Treuericæ ſedis archiepiſcopus, 40 annis poſt Valerium ſui pontificatus dignanter expletis, ad cœleſtia tranſiuit, anno Dominicæ incarnationis 128.

| 129 | 10 | Pontianus, & Rufinus. Serenus Granius, legatus, vir apprimę nobilitatis literas ad imperatorem miſit, iniquum eſſe dicens, clamoribus vulgi innocentium hominum ſanguinem ſpargi, & ſine vllo crimine nominis tantùm & ſectę reos fieri:

Anni Chr.	Anni Adr.	
130	11	Augurinus, & Sergianus.

quib⁹ commotus Adrianus Minutio Fundano proconſuli Aſię ſcripſit, ſine obiectu criminum Chriſtianos non condemnandos: cuius epiſtolæ vſque ad noſtra tempora durat exemplum. Imperator Adrianus pater patriæ appellatur.

| 131 | 12 | Tiberius,& Syllan⁹. Sixtus papa paſſus 8 id⁹ April. ¶ Teleſphorus, papa 7 poſt Petrum, annis 11. Hic conſtituit, vt 7 hebdomades plenas ante Paſcha omnes clerici a carne abſtinerēt, in nocte Natiuitatis Domini miſſę celebrarētur, & vt ad Miſſam Gloria in excelſis cātaretur. Methodius ſic: Romę autem, anno 12 Ælij Adriani principatus, Sixto 12 annis Romanę eccleſię gubernaculis functo, Teleſphorus 7 pontifex ab Apoſtolis ſubregatur. Hucuſq; Methodius. Antiochiæ conſtituitur 4 epiſcopus Cornelius.

| 132 | 13 Sergius,& Verus. Alexandrinæ eccleſiæ 6 epiſcopus Eumenes conſtituitur.

| 133 | 14 | Pompeianus, & Attilianus. Templum Romæ Veneris ſub Adriano in Vrbe factum eſt.

| 134 | 15 | Pompeianus, & Commodus. Adrianus inſignes & plurimas ædes Athenis quum feciſſet, agonem edidit, bibliothecamq; extruxit.

| 135 | 16 | L. Ælius, & Albinus. Iudæi in arma verſi Palæſtinam depopulati ſunt, tenente prouinciam Tinio Rufo, cui ad opprimendos rebelles Adrianus miſit exercitum.

| 136 | 17 | Camerinus, & Niger. Cochleas dux Iudaicæ factionis nolentes ſibi Chriſtianos aduerſus militem Romanum ferre ſubſidium, omnimodis cruciatibus necauit.

| 137 | 18 | Antoninus, & Præſens. Bellum Iudaicum quod in Palęſtina gerebatur, finem accepit, rebus Iudæorū penitus compreſſis: ex quo tempore etiam introëundi eis Hieroſolymam licētia ablata eſt, primū Dei nutu ſicut Prophetæ vaticinati ſunt, deinde Romanis interdictionib.

Anni Chr.	*Anni Adr.*	
138	19	Antoninus 2,& M. Ælius.

Hieroſolymę primus ex Gentibus conſtituitur Marcus, ceſſantibus epiſcopis his qui fuerunt ex Iudæis, numero 15, poſt paſſionem Domini per annos 107, ſicut Euſebius & Beda perhibent. Da igitur annos 34 Domini vſque in paſſionem Domini,& 107; fiunt 141 anni, vſque ad annum quo omnes Iudæi ex Hieruſalem ſunt proiecti.

| 139 | 20 | Seuerus, & Syllanus. Ælia ciuitas, id eſt Hieruſalem, ab Ælio Adriano condita eſt, & in fronte eius portæ qua Bethlehem egreditur, ſubſculptus in marmore, ſignificans Romanæ poteſtati ſubiacere Iudæos. Nonnulli à Tito Æliano Veſpaſiani filio extructam arbitrãtur. Hieronymus dicit, ab Adriani temporibus vſque ad imperium Conſtantini, per annos circiter 180, in loco reſurrectionis Domini, ſimulacrum Iouis in crucis rupe ſtatutum, quod ex more die Veneris à Gentilibus poſitum colebatur: æſtimantibus perſequutionis autoribus quòd tollerẽt fidem nobis reſurrectionis & crucis, ſi loca ſancta per idola polluiſſent.

| 140 | 21 | Rufus, & Torquat⁹. Hoc tempore erat Aquila Ponticus ſecundus interpres poſt Septuaginta interpretes, qui Scripturas de Hebræo trãſtulit. Teleſphorus papa paſſus nonis Ianuariis.

¶ Hyginus papa 8 poſt Petrum, annis 4. Hic conſtituit clerum, & diſtribuit eccleſiaſticos gradus.

Romæ paſſi ſunt Sixtus, & Teleſphorus papę, Getulius, Sabina & Seraphia virgines; apud Meſſanam ciuitatem Apuliæ Eleutherius epiſcopus cum Anthia matre, Dionyſius epiſcopus Areopagita; apud Tiburtinam vrbem Italiæ, Symphoroſa cum ſeptem filiis ſuis: apud Athenas Quadratus & Ariſtides clareſcunt.

His conſulibus, Adrianus intercutis aqua morbo apud Baias in Campania moritur, anno 21, menſe 10, die 20, ſicut in Romana hiſtoria habetur: cui ſucceſſit Antoninus Pius, ſub quo ſequentes conſules fuerũt, teſte Caſſiodoro. Methodius ſic: Verùm Ælius Adrianus 21 anno ſui principatus diem obiit: & Antoninus cognomento Pius, Romanum ſuſcepit imperiũ. Huius primo imperij anno Teleſphorus, annis 11 ſacerdotio in Vrbe adminiſtrato, vita deceſſit: & Hygin⁹ epiſcopatus ſortem Romanę eccleſiæ ſuſcepit. Veruntamen Irenæus refert, Teleſphorum martyrio vitam finiſſe. In Hieroſolymis ſanè epiſcoporum tempora ſucceſſionesq; nullis ad integrum monumentis conſeruata reperimus: eò quòd valde ad breue tempus, mortis celeritate prærepti, ſacerdotio functi ſinguli quique perhibeantur. Ita quantum ex veterum lectione comperio, ad tempora vſque principis Adriani, ſub quo Iudæi excidiũ paſſi ſunt, tradunt 15 epiſcoporũ ſucceſſiones eſſe decurſas; quos omnes aiunt Hebręos antiquę originis extitiſſe, & ſcientiam CHRISTI fideliter recepiſſe: & ideo incunctãter ab his qui poterant de fidei merito iudicare, ſacerdotio quoq; viſos eſſe digniſſimos: quippe quũ omnis tunc eccleſia ex Hebræis fidelibus coaceruata firmataq; videretur, incipientibus ab apoſtolis, & perdurantibus nimirum vſq; ad illud tempus excidij, quo Iudæi iterum deficientes à Romanis magnis præliis ſubiugati ſunt. Igitur quia per idem tempus aſſumere epiſcopos ex circumciſione ceſſatum eſt: neceſſarium videtur, omnes à primo vſque ad id temporis enumerare pariter ſacerdotes.

Primus itaq; Hieroſolymorum epiſcopus Iacob⁹, qui frater Domini eſt habitus, id eſt conſobrinus. Poſt hunc ſecundus, Symeon electus eſt, frater eiuſdem Iacobi, qui filij fuerant Cleophæ & Marię matertera matris Domini. Tertius Ioſeph, qui cognominatus eſt Iuſtus, qui ad ſuppletionem apoſtolicę perfectionis cum Matthia qui ſortitus eſt apoſtolatum, indeptus eſt epiſcopatum.

Zachæus quartus.
Tobias quintus.
Beniamin ſextus.
Ioannes ſeptimus.
Matthias octauus.
Poſt quem Philippus nonus;
cui decimus Seneca ſubrogatus eſt,
Iuſtus, vndecimus.
Exinde ac duodecimus, Leui.
Poſt hunc Effrem decimus tertius.
Et Ioſeph decimus quartus.
Ac finis omnium Iudas, decimus quintus.

Iſti ſunt ferè omnes, qui Hieroſolymis epiſcopi ab Apoſtolis ad illa vſque tempora quæ ſuperius deſignauimus, plebi illi ex circumciſione præfuerunt. Hucuſq; Methodius.

ANTO-

ANTONINVS PIVS.

ROmanorum 16, T. Antoninus cognomento Pius, imperator 16 à Iulio Cæsare: segregatis à numero principum Galba & Othone & Vitellio, regnauit cum liberis suis Aurelio & Lucio viginti & non plenis tribus annis. Hæc Orosius. Mensibus item tribus, secundum Eusebium & Bedam, hoc est vsque ad calendas Nouembres, in anno 134 post passionem Domini. Quia autem mos erat historicorum, vt imperatori deputaretur annus, in quo moreretur, vel regno deficeret: ideo dici potest, quòd non plenis viginti tribus annis Antoninus Pius regnauit, quum nō vsque in finem anni vixit.

Anni Chr.	*Anni Pij,*	
141	1	Torquatus 2, & Herodes. Iste autem Pius dictus est, quia in omni regno Romano hominibus debita relaxauit:

| 142 | 2 | Auiola, & Maximus: inde Antoninus iste Pius, Pater patriæ appellatus est.

| 143 | 3 | Antoninus tertiò, & Aurelius. Sub Hygino Romanę vrbis episcopo Valentinus Hęresiarcha & Cerdo magister Marcionis Romam venerunt.

| 144 | 4 | Gratus, & Seleuc⁹. Iustinus philosophus librū pro nostra religione conscriptum Antonino tradidit. Hyginus papa obiit quatto idus Ianuarij. Pius papa 9 post Petrum, annis 15. Methodius sic: Igitur in vrbe Roma quū Hyginus papa 4 episcopatus sui anno decessisset, Romanæ ecclesiæ sacerdotium Pius suscepit. Hucusq; Methodius. Antoninus 4, & Aurelius. Sub Pio Hermes scribit librum, in quo præceptum angeli continetur, vt Pascha Domini die Dominico celebraretur.

| 145 | 5 | Largus, & Messalinus. Antiochiæ 5 episcopus Heros.

| 146 | 6 | Torquatus 3, & Iulian⁹. Alexandriæ sextus episcopus, Marcus annis decem.

| 147 | 7 | Orphit⁹, & Priscus. Valentinus hæreticus permanet vsque ad Anicetum papam.

| 148 | 8 | Glabrio, & Vetus.

| 149 | 9 | Gordianus, & Maxim⁹. Marcion hæresiarcha agnoscitur.

| 150 | 10 | Glabrio 2, & Romulus. Taurus Bericitus Platonicæ sectæ philosophus clarus habetur.

Anni Chr.	*Anni Pij,*	
151	11	Præsens, & Rufus. Arianus philosoph⁹ Nicomediēsis agnoscitur.

| 152 | 12 | Commodus, & Lateranus. Apollonius Tyrius Stoicus natione Chalcedonius, & Basilides Scythopolitanus, philosophi illustres habentur:

| 153 | 13 | Verus, & Sabinus. qui Cæsaris præceptores fuerunt:

| 154 | 14 | Syllanus, & Augurinus.

| 155 | 15 | Barbarus, & Regulus. Alexandriæ ecclesiæ 8 episcopus Celadion, annis 14.

| 156 | 16 | Tertullus, & Sacerdos. Crescens Cynicus agnoscitur, qui Iustino nostri dogmatis philosopho aduersans, & præuaricatorem philosophiæ coarguens, persequutionem suscitauit, in qua ille gloriosè pro CHRISTO sanguinem fudit.

| 157 | 17 | Quintillus, & Priscus. Galenus medicus Pergamensis.

| 158 | 18 | Verus, & Bradua. Pius papa obiit 5 idus Iulij. Methodius sic: Qui 15 annis in sacerdotio exactis Aniceto post se sedem pontificatus tradidit. Hucusque Methodius.

¶ Anicetus, papa 10 post Petrum, annis 11, mensibus 4. Hic constituit, ne clericus comam nutriret, iuxta pręceptū Apostoli.

| 159 | 19 | Antoninus 5, & Aurelius 3. Sub Aniceto papa Polycarpus Romam veniens, multos ab hęretica labe castigauit, qui Valentiniani & Cerdonis fuerant nuper doctrina corrupti.

| 160 | 20 | Antoninus 6, & Aurelius 4. Hierosólymorum episcopatum post Marcum suscepit Cassianus 17,
post quem Publius 18,
cui successit Maximus 19,
postea Iulianus 20,
deinde Gaianus 21,
& Symmachus 22,
item Gaius 23,
præterea Iulianus 24,
& Capito 25.

| 161 | 21 | Antoninus septimò, & Aurelius quintò.

| 162 | 22 | Procōsul Antoninus, & Aureli... Antoninus Pius apud Lorium villam suam, 12 ab Vrbe milliario moritur, anno ætatis suę 67. Vsque ad hoc tempus, singuli Augusti fuerunt: cui successerunt filij sui, id est Marcus Antonin⁹ Verus, & Luci⁹ Annius, & Antonin⁹ Seuerus, qui

regnauerunt annis 19, sub quibus hi consules fuerũt, teste Cassiodoro. Methodius sic: Huius itaque Aniceti 4 anno sacerdotij, Antoninus imperator qui cognominatus est Pius, 22 anno sui principatus exacto, decessit: & M. Aurelius Verus cũ Lucio fratre succedunt. Quo in tempore Polycarpus Smyrnæorum ecclesiæ sacerdos, maximis persequutionibus Asiam quatientibus, vitam humanam martyrio finiuit.

M. ÆLIVS.

ROmanorũ 17, M. Ælius Antoninus, qui & Verus, cum fratre L. Cõmodo, post patrem regnauerunt annis 19, mense 1: hoc est vsque ad calendas Decembris in anno 153 post passionem Domini, his consulibus, teste Cassiodoro.

Anni Chr.	*Anni AElij.*	
163	1	Duo Augusti consules.

Hi primùm æquo iure imperium administrauerunt: quum vsque ad hoc tempus singuli Augusti fuerint.

| 164 | 2 | Rusticus, & Aquilinus. |

Lucio Cæsari & Athenis sacrificanti, ignis in cœlo ab Occidente in Orientem ferri visus est.

| 165 | 3 | Lælianus, & Pastor. |

Cyclus 10 decennoualis incipit, indictione 9. Vologesus rex Parthorum vicinas sibi Romanas prouincias depopulatus est.

| 166 | 4 | Macrinus, & Celsus. |

Fronto orator insignis habetur, qui Antoninum Verum Latinis literis erudiuit. Seleucia Assyriæ vrbs cum trecentis millibus hominum à Romanis capta.

| 167 | 5 | Orphitus, & Pudens. |

Apud Pisas Peregrinus philosophus, rogo ex lignis composito, incendiis semetipsum proiecit.

| 168 | 6 | Pudens 2, & Pollio. |

Persequutione orta in Asia, Polycarpus & Pionius passi sunt, quorum scriptæ quoq; passiones feruntur. Plurimi in Gallia gloriosè ob nomen CHRISTI interfecti sunt: quorum vsque in præsentem diem condita libris certamina perseuerant. Alexandriæ 9 episcopus Agrippinus, annis 12.

| 169 | 7 | Verus 3, & Quadratus. |

Romani cõtra Germanos, Marcomanos, Quados, Sarmatas, & Daces dimicant.

| 170 | 8 | Apronianus, & Paulus. |

Anicetus papa passus decimaseptima calendis Aprilis.

¶Soter, papa 11 post Petrum, annis nouem: qui constituit, vt nulla monacha pallam sacratam in ecclesia contingeret, atq; incẽsum poneret. Methodius sic: Octauo itaque suprà dicti principis Antonini Veri anno, Aniceto papæ Romæ 11 episcopatus sui anno defuncto, successit Soter. Apud Alexãdriam verò Celadion 13 annis ministrato sacerdotio, Agrippinũ successorem reliquit. Apud Antiochiam autem per idem tẽpus Theophilus 6 ab apostolis ecclesię pontificatum tenebat: vbi quartus post Heronẽ fuerat Cornelius: post quem 5 gradu Hero successerat. Sed (sciendum) primus omnium post Petrum Euodius eiusdem Ecclesiæ Antiochenæ episcopatũ tenebat, sub Domitiano & Nerua: post hunc secundus fuit Ignatius, sub Traiano Cæsare: post Ignatium autem rexit ciuitatem eiusdem Heros tertius, sub Ælio Adriano Cæsare: post Heronem Cornelius fuit quartus: & post Cornelium Hero quidam fuit quintus, sub Antonino Cæsare. Tunc etiam Egesippus insignis habebatur, & Dionysius Corinthiorũ episcopus: cuius extat epistola ad Athenienses de episcopo eorum Publio & Quadrato, qui eidem martyri successerat in sacerdotium, designans Dionysium Areopagitam primùm inibi ab apostolo Paulo episcopum ordinatum. Septimus autem ab apostolis Antiochenæ ecclesiæ sacerdotium Maximinus suscepit. Hucusq; Methodius. Antiochiæ 6 episcopus Theophilus annis 9, cuius plurima ingenij opera extãt. Lucius imperator anno 170, imperij autem 9, siue (vt quidam putant) 11, inter Concordiam & Altinum apoplexia extinctus est, sedens cum fratre in vehiculo.

Anni Chr.	*Anni AElij.*	
171	9	Priscus, & Apollinaris.

Antonino imperatori inclyto Asianus apologeticum pro Christianis tradidit. Apollinaris Asianus Hieropolitanus episcopus insignis habetur.

| 172 | 10 | Cetheg⁹, & Clarus. |

Dionysius Corinthiorum episcopus clarus habetur, & Pynitus Cretensis vir eloquentissimus. Decretalis epistola Soteri papæ data est, Cethego & Claro viris clarissimis consulibus.

| 173 | 11 | Seuer⁹, & Herennianus. |

Pseudoprophetia quæ Cataphrygas nominatur, accepit exordium, autore Montano

tano & Priſcilla Maximillaq; inſanis vatibus. Tatianus hæreticus agnoſcitur, à quo Encratitæ.

Anni Chr.	*Anni AElij.*	
174	12	Orphitus, & Maximus.

Bardeſanes alterius hęreſeos princeps notus efficitur. Oppianus Cilix poëta agnoſcitur; halieutica miro ſplendore conſcripſit.

| 175 | 13 | Seuerus, & Pompeianus. Imperator Antoninus multis aduerſum ſe naſcentibus bellis ſæpe intererat, ſæpe duces nobiliſſimos mittebat: in quibus ſemel Pertinacis exercitui, & qui cũ eo in Quadorum regione pugnabant, ſiti oppreſſis, pluuia diuinitus miſſa eſt: quum econtrario Germanos & Sarmatas fulmina perſequerentur, & plurimos eorum interficerent. Hucuſque Methodius Martyr.

| 176 | 14 | Piſo, & Iulianus. Extant literæ M. Aurelij grauiſſimi imperatoris, quibus illam Germanicam ſitim Chriſtianorum (fortè militum) precationibus impetrato imbri diſcuſſam conteſtatur.

| 177 | 15 | Pollio, & Aper. Soter papa obiit 11 calendis Maij.

¶ Eleutherius papa 12 poſt Petrum, annis 10, menſe vno. Methodius ſic: Igitur Soteri epiſcopo in vrbe Roma 7 annis, ſacerdotio miniſtrato, 12 ab apoſtolis, ſuccedit Eleutherius 16 annò imperij Antonini Veri. Hucuſque Methodius. Lucius Britanniæ rex ab Eleutherio papa per epiſtolam Chriſtianum ſe fieri impetrat. Antiochiæ 7 epiſcopus Maximus.

| 178 | 16 | Commodus, & Quintillus. Antoninus filium ſuum Cõmodum regni conſortem facit.

| 179 | 17 | Orphitus, & Rufus. Imperatores multis multam largiti ſunt pecuniã, quæ fiſco debebatur prouinciis cõcedẽtes: tabulas debitorum in medio Romanæ vrbis foro igne incendi præcipiunt: ac ne quid bonitati deeſſet, ſeniores quaſque leges nouis cõſtitutionibus temperauerunt: Romę paſſus Anicetus papa, Symmetrius presbyter, Felicitas cum ſeptem filiis, Iulius, Antonius, Euſebius, Potentianus, Peregrinus, Vincẽtius; apud Sebaſten Armeniæ minoris multi martyres ſub Agricola iudice; apud Spoletum Concordius; apud Smyrnam Polycarpus epiſcopus, diſcipulus Ioannis, item Germanicus & Pionius; apud Apameam Alexander & Gaius, apud Cretam vrbem Gortinę Philippus epiſcopus; apud Pergamum vrbem Aſiæ Carpus epiſcopus, Papyrius diaconus, Iuſtinus philoſophus: apud Lugdunũ Galliæ Irenæus epiſcopus cum multis, Photinus epiſcopus eiuſdem vrbis, & Blandina cum aliis 68, Epipodius & Alexander; in Syria Corona & Victor; Mediolani Fauſtus, Cabillonæ Marcellus; item in territorio Cabillonenſi caſtro Trenortio Valerianus; in Alexandria Ptolemęus, & etiam Lucius.

Anni Chr.	*Anni AElij.*	
180	18	Cõmodus 2, & Verus.

Antoninus poſt victoriam adeò in editione munerum magnificus fuit, vt centum ſimul leones exhibuerit. Commodus à ſenatu Auguſtus appellatus.

Smyrna vrbs Aſiæ terræmotu ruit: ad cuius inſtaurationem decennalis tributorum immunitas data eſt.

Alexandriæ eccleſię epiſcopatum ſortitus eſt Iulianus 10, annis 10. His conſulibus, teſte Caſſiodoro, Antoninus in Pannonia morbo periit, ãno ætatis 61: cui ſucceſſit Commodus filius ſuus, ſub quo ſequentes conſules fuerunt, teſte Caſſiodoro. Methodius ſic: Idem Antoninus quum imperio 19 annis perduraſſet, poſt exceſſum ſui principatum Cõmodo dereliquit: quo regni apicem gubernãte pax eccleſiæ per omnem terram propagatur, & ſermo Domini ex omnium genere hominum ad agnitionem & veritatem Dei ſummi animas congregabat. Qua tempeſtate apud Antiochiã octauus ab Apoſtolis poſt Maximinum epiſcopus conſtituitur Serapio. Tunc apud Cæſaream Palæſtinæ Theophilus, & Narciſſus in Hieroſolymis eccleſias procurabant. Apud Corinthum verò Bathyus, apud Epheſum Polycrates, nobiles in epiſcopis habebantur: & in eodem tempore author totius probitatis Treuerim rexit.

COMMODVS.

Romanorum 18, Commodus, ſecundum omnes regnauit annis 12, menſibus 8, iuxta hiſtoriam Romanam: hoc eſt vſque ad calendas Auguſti, in anno 167 poſt paſſionẽ. A prima ſtatim pueritia fuit turpis, improbus, crudelis, ita vt 12 ætatis anno balneatorem, qui non ſtatim audierat dicto, in fornacem ignis cõiici iuſſerit. 300 concubinas & 300 puberes habuit.

Anni Chr.	Anni Com.	
181	1	Præſens, & Gordianus.

Commodus de Germanis triumphauit. Methodius ſic, & Caſſiodorus. Eodẽ anno templum Serapis Alexandriæ incenſum.

| 182 | 2 | Mamertinus, & Rufus tertiò. Irenæus Lugdunenſis epiſcopus inſignis habetur.

| 183 | 3 | Commodus quartò, & Victorinus. Thermæ Commodianæ Romæ factæ.

| 184 | 4 | Marullus, & Ælianus. Commodus Septembrem menſem nomine ſuo appellauit.

| 185 | 5 | Maternus, & Bradua. Hieroſolymis fuit ordinatus epiſcopus

Maximus	26,
poſt quem Antoninus	27,
Valens	28,
Dulcianus	29,
Narciſſus	30,
Dius	31,
Germanio	32,
Gordius	33,
Rurſum Narciſſus	34.

Tantis apud Hieroſolymam epiſcopis conſtitutis, nõ potuimus diſcernere tempora, eo quòd in præſentem diem epiſcopatus eorum anni minimè reperiunrur. In Capitolium fulmẽ ruit, & magna inflammatione facta, bibliotheca & vicinæ quæque ædes cõcrematæ. Decretalis epiſtola Eleutherij papæ data eſt, Materno & Bradua viris venerabilib⁹, clariſſimis cõſulib⁹.

| 186 | 6 | Commodus 5, & Glabrio. Commodus incommodè multos nobilium interfecit.

| 187 | 7 | Criſpinus, & Ælianus. Commodus ſpectacula populo Romano præbet inſignia.

| 188 | 8 | Fuſcianus, & Syllanus. Theodoſio Epheſius interpres tertius tũc habetur.

| 189 | 9 | Duo Syllani. Alexãdriæ 11 conſtituitur epiſcopus Demetrius, annis 43. Commodus imperator coloſſi capite ſublato, ſuæ imaginis caput iuſſit imponi. Cyclus 11 decennoualis incipit.

| 190 | 10 | Commodus 6, & Septimianus. Seraphio 9 Antiochiæ epiſcopus ordinatus.

| 191 | 11 | Apronianus, & Bradua. Incendio Romæ facto palatium & ædes Veſtæ, plurimaq; Vrbis pars ſolo coæquatur. Eleutherius papa obiit 8 calend. Iunij.

¶ Victor, 13 poſt Petrum, annis 9. Methodius ſic: In vrbe autẽ Roma, Eleutherio ſub prædicti principis Cõmodi principatu, tredecim annis pro ſacerdotio functo, Demetrius ſubſtituitur epiſcopus.

Anni Chr.	Anni Com.	
192	12	Commod⁹ 7, Grauius.

Victor Romæ ac vniuerſalis eccleſiæ archiepiſcopus Theophilo epiſcopo & cunctis fratribus Alexandriæ CHRISTO famulantibus, ſalutẽ in Domino: & reliqua. Hæc epiſtola data eſt 13 calend. Auguſti, Commodo & Grauio viris clariſſimis, venerabilibus conſulibus. Multi in tempore huius paſſi ſunt ex his quos ſuprà diximus. Sed propter ſimilitudinem nominum imperatorum, minimè paſſiones diſcernuntur. Dicunt tamen quòd Irenæus Lugdunenſis epiſcopus ſub iſto paſſus ſit.

| 193 | 13 | Commodus 8, & Pertinax. His conſulibus, teſte Caſſiodoro, Cõmodus ſtrangulatur in domo Veſpaſiani: cui ſucceſſit Pertinax. Methodi⁹ ſic: Commodus autem 13 annis imperio gubernato Pertinaci poſt ſe regnum reliquit. Quo ſex ſolis menſibus retento, idem Pertinax obiit, & Seuer⁹ poſt hũc ſuſcepit imperiũ.

PERTINAX.

Romanorum 19, Ælius Pertinax ſecundum omnes regnauit menſibus ſex, hoc eſt vſque ad calendas Februarias, in anno 168 poſt paſſionẽ Domini noſtri.

Anni Chr.	Anni Per.	
194	1	Falco & Clarus.

Pertinax ſexagenario maior, quum præfecturam Vrbis ageret, ex Senatusconſulto imperare iuſſus eſt. Pertinax obſecrante ſenatu vt vxorem Auguſtam & filium Cæſarem appellaret, cõtradixit: ſufficere ſibi, quòd ipſe inuitus regnaret, teſtatur. Victor papa, datis latè libellis, conſtituit, vt paſcha die Dominico (ſicut prædeceſſor eius Eleutherius) à 14 luna primi menſis vſq; ad 21 celebraretur. Cuius decretis Theophilus Cæſareæ Palæſtinæ epiſcopus ſcripſit aduerſus eos, qui 14 luna cum Iudęis Paſcha celebrabant, cum cæteris qui in eodem concilio aderant epiſcopis, ſynodicam & valde vtilem epiſtolam. His conſulibus (teſte Caſſiodoro) Pertinax occiditur in palatio, ſcelere Iuliani iuriſperiti.

DIDIVS.

ROmanorum 20, Didius Iulianus, ſecundum hiſtoriam Romanam poſt Pertinacem inuaſit rempublicam, vir nobilis & vir peritiſſimus, nepos Didij Iuliani, qui ſub D. Adriano perpetuum compoſuit edictum. Oroſius ſic: Iulianus interfecto Pertinace inuaſit imperium, ſed mox à Seuero apud pōtem Miluium bello ciuili victus, interfectus eſt, menſe octauo poſtquam imperare cœperat: & ita inter Pertinacem & Iulianum vnus annus aſſumptus. Hucuſque Oroſius. Et hoc eſt vſque ad calendas Septembres, & in eodem anno 169 poſt paſſionem Domini.

SEVERVS.

ROmanorum 21, Seuerus prouincia Tripolitana natus, oppido Lepti, regnauit annis 18 (teſte Caſſiodoro) menſibus 3, ſecundum hiſtoriam Romanam: hoc eſt vſque ad calendas Decembres, in anno 186 poſt paſſionē Domini: ſub quo hi conſules fuerunt, teſte eodem Caſſiodoro. Methodius ſic: Seueri temporibus plurimi eccleſiaſtici viri nobiles & ſtylo illuſtres extiterunt, ſicut ex eorum monumentis agnoſcimus: ex quibus eſt Heraclitus Maximus, qui de famoſiſſima omniū hęreticorum diſſeruit quęſtione, qua ſemper inquiritur vnde ſint mala, vnde malitia, vel quòd materia facta ſit & non intacta*. Igitur ex Gentibus eccleſia congregata primùm in ſucceſſione, poſt circumciſionem Hieroſolymis epiſcopatum accepit Marcus, poſt quem Caſſianus, deinde Publius, poſt hunc Maximus, & ſic Iulianus, poſt quem Gaius, & iterum alius Iulianus, Capiton quoque & Valens, inde Docilianus, poſt quem decimustertius ab apoſtolis Narciſſus.

Anni Chr.	Anni Seuer.	
195	1	L. Seuerus, & Albinus.

L. Septimius Seuerus, prouincia Tripolitana, oppido Lepti, ſolus ex Aphrica vſque in præſentem diem, Romanis imperator fuit, & in honorem Pertinacis quem Iulianus occiderat, Pertinacem cognominare iuſſit Senatus: eo quòd ſuper 18 annos ſuos, 6 menſib. regnaret. Clemens Alexandrinę eccleſię presbyter, & Pantheus Stoicus philoſophus, in diſputatione dogmatis noſtri diſertiſſimi habentur.

Anni Chr.	Anni Seuer.	
196	2	Tertullus, & Clemens.

Symmachus interpres quartus habetur. Samarites quidā Symmachus Iudæorum factus proſelytus, diuinas Scripturas ex Hebræo ſermone in Græcam linguam transfudit, ſuamq; condidit editionem.

197 | 3 | Dexter & Priſcus. Narciſſus epiſcopus Hieroſolymorū, & Theophilus Cæſarienſis, Polycarpus quoque & Bacchylus Aſianæ prouinciæ epiſcopus, inſignes habentur.

198 | 4 | Lateranus & Rufinus. Quæſtione orta in Aſia inter epiſcopos, an ſecundum legem Moſis 14 die menſis paſcha obſeruandum eſſet. Victor Romanæ vrbis epiſcopus, Hermes, plurimique eccleſiarum paſtores, quod probabile viſum fuerit, literis ediderunt: quarum memoria, ad nos vſque perdurat. Decretalis epiſtola Victoris papæ data Laterano & Rufino conſulibus.

199 | 5 | Saturnin⁹ & Gallus. Iudaicum & Samaritanum bellum motum.

200 | 6 | Amulinus & Frōto. Seuerus Parthos & Adiabenos ſuperauit, Arabesq; interiores ita cæcidit, vt regionem eorum Romanam prouinciam fecerit: ob quę Parthicus, Arabicus, Adiabenicus, cognominatus eſt.

201 | 7 | Seuer⁹ 2, & Victorinus.
202 | 8 | Fabianus & Mutianus.

Victor papa paſſus eſt vndecimo calendis Maij.

¶Zephyrinus 14 papa poſt Petrum, annis 17, menſibus 2. Hic conſtituit, vt pręſentibus omnibus clericis & laicis fidelibus ſiue diaconus vel presbyter ordinaretur, & à ſtantibus ſacerdotibus miſſæ celebrarentur.

203 | 9 | Seuer⁹ 3, & Antoninus. Quinta perſequutione Seuerus perſequitur Chriſtianos. Methodius ſic: Igitur nono anno principatus Seueri, Victor in Romana vrbe decem annis ſacerdotio functus deceſſit: cui ſucceſſor ſacerdotij Zephyrinus exiſtit.

204 | 10 | Geta & Plautian⁹. Leonides Origenis pater glorioſa morte trāsfertur. Methodius ſic: Alexander ob confeſſionem Dominici nominis inſignis habetur.

205 | 11 | Antoninus 2, & Geta 2. Clemens multa & varia conſcribit.

Anni Chr.	*Anni Seuer.*	
206	12	Albin⁹ & Ælianus. Musanus philosophus scriptor agnoscitur.
207	13	Aper & Maximus. Clodius Albinus qui se in Gallia Cæsarem fecerat, apud Lugdunum interficitur.
208	14	Antoninus 3, & Geta 3. Cyclus 12 decennoualis, indictione 2.
209	15	Põpeianus, Auitus. Tertullianus Apher centurionis proconsulis filius, omnium ecclesiarum sermone celebratur.
210	16	Faustinus & Rufus. Origenes Alexandriæ studiis eruditur.
211	17	Gentianus & Bassus. His consulibus, Seuerus imperator Eboraci in Britannia moritur: cui successit Antoninus Caracalla Seueri filius, qui regnauit annis 7. Methodius sic: Quum verò 19 annis Seuerus tenuisset imperium, decessit: & Antoninus ei filius succedit. Apud Antiochiam autem defuncto Serapione episcopo, Asclepiades loci illius suscepit sedem, qui & ipse vnus ex præclaro confessorum numero, sicut Marcus Treuerensis, habebatur. Quo in tẽpore quamplurimi erant, qui in confessionibus gloriam quæsierant Dei, tum prouidentia Dei fuerant reseruati: in quibus Alexander confessionis titulo satis clarus, Hierosolymorum ecclesiæ subrogatus est episcopus, quum superesset adhuc Narcissus, qui ante eum functus est põtificatus officio. Rursus Alexandro Mazabanes succedit: post Mazabanem sacerdotium suscepit Hymenæus: post Hymenæum Zabdas successit. Qui quum paruo tempore superuixisset, Hermonem post se reliquit; quem sequutus est Maximus qui ex illis erat, quibus Maximianus dextris oculis effossis & sinistro poplite succiso per mandata damnauerat. Post quem Cyrillus confusa iam ordinatione suscepta, aliquando in fide, sæpius in communione variabat. Post Cyrillum Ioannes apostolic⁹ reparat sedes. Post quem Maximinus resedit, qui Basilium Cæsariensem ad fidem reformauit. Hucusque Methodius.

CARACALLA.

Romanorum 22, Antoninus Bassianus cognomento Caracalla, Seueri filius, secundum omnes regnauit annis 7, mensibus 2. iuxta Romanam historiam: hoc est vsque ad calendas Februarias, in anno 195 post passionem Domini: sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

Anni Chr.	*Anni Car.*	
212	1	Antoninus, Balbinus. Antiochiæ nonus episcopus constituitur Asclepiades.
213	2	Messala & Sabinus. Antoninus, Caracalla cognominatus est propter genus vestis quod Romæ erogauerat.
214	3	Lætus & Cærealis. In Hiericho quinta editio diuinarum Scripturarum inuenta est in dolio, cuius author non apparet.
215	4	Sabinus & Venustus. Perpetua & Felicitas apud Carthaginem Aphricæ in castris bestiis deputatæ sunt pro CHRISTO nonis Martij.
216	5	Præsens & Extricatus. Antoninus tantæ libidinis fuit, vt nouercam suam Iuliam vxorem duxerit.
217	6	Antoninus 5. Antoninus aduersus Parthos expeditionem molitus est.
218	7	Antoninus & Aduẽtus. Antoninus interficitur inter Edissam & Carras, anno ætatis 43: cui Macrinus successit. Methodius sic: Igitur Antonino Seueri filio 6 annis, & 6 mensibus imperio consummato, Macrinus succedit.

MACRINVS.

Romanorum 23, Opilius Macrinus, qui præfectus prætorij erat, cum filio Diadumeno imperator factus est, sed nihil memoratu dignum egit ex temporis breuitate. Nam imperium vnius anni & duorum mensium habuit, teste historia Romana: hoc est vsque ad calendas Apriles, in anno 195 post passionem Domini: sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro consule.

Anni Chr.	*Anni Macr.*	
219	8	Antoninus 6, & Sacerdos. Antiochię decimus episcopus constituitur Philetus. Circensib. Vulcanaliorum Romæ amphitheatrum incẽsum. Abagarus vir sanctus regnauit Edissæ, vt Aphricanus testatur. Zephyrinus papa obiit.

¶ Calixtus papa quindecimus post Petrum, annis quinq;. Hic cõstituit quatuor temporũ ieiunium in anno fieri, propter abundantiam vini, frumenti, & olei, iuxta prophe-

prophetiam. His cõſulib⁹, Macrinus cum filio apud Archilaidem militari tumultu occiditur, circa mẽſem Februarium. Methodius ſic: Macrinus quum poſt annum fuiſſet defunctus, alius Antoninus regni Romani ſuſcepit principatum: cuius imperij anno primo epiſcopus vrbis Romæ Zephyrinus diem obiit, 18 annis ſacerdotali functus officio. Poſt hunc Calixtus ſuſcepit ſacerdotium.

Heliogabalvs.

ROmanorum 24, M. Aurelius Heliogabalus, Antonini Caracallæ filius, regnauit annis 4, menſibus 8, iuxta hiſtoriam Romanam: hoc eſt vſque ad calendas Decembres, in anno 199 poſt paſſionem Domini, ſub quo hi cõſules fuerunt, teſte Caſſiodoro.

Anni Chr.	*Anni Hel.*	
220	1	Antoninus, & Comazon. M. Aurelius ſacerdos Heliogabali templi adeò impudicè in imperio ſuo vixit, vt nullum genus obſcœnitatis omiſerit. Sexta editio inuenta eſt Neapoli.
221	2	Gratus & Seleucus.
222	3	Alexander & Antonin⁹. Calixtus papa archipresbyteris, & reliqua: data Antonino & Alexandro viris clariſſimis conſulibus, 11 calend. Decembris, in qua epiſtola prædictum conſtituit ieiunium.
223	4	Maximus & Ælianus. In Palęſtina Nicopolis, quę prius Emaus vocabatur, vrbs condita eſt, legationis induſtriam pro ea ſuſcipiente Iulio Aphricano, ſcriptore temporum. His conſulibus (teſte Caſſiodoro) Antoninus Romæ tumultu militari occiditur cum matre Simiaſica, cui ſuccedit Alexander. Methodius ſic: Poſt Antoninum verò Romanum imperium, quod ipſe quatuor ſolis annis tenuerat, Alexander ſuſcepit.

Alexander.

ROmanorum 25, Alexander Mammeæ filius, ſecundum omnes regnauit annis tredecim, & aliquot diebus: hoc eſt, vſque ad calẽdas Ianuarij, in anno ducenteſimo duodecimo, poſt paſſionem Domini: ſub quo hi cõſules fuerunt, teſte Caſſiodoro.

Anni Chr.	*Anni Alex.*	
224	1	Iulianus & Criſpinus. Calixtus papa paſſus pridie idus Octobris, ſub Alexandro imperatore.

¶ Vrbanus, 16 papa poſt Petrum, annis 8, menſibus 11, diebus 12. Methodius ſic: Quo quinque annis adminiſtrato poſt finem ſuum dereliquit ſedem Vrbano. Primo anno Alexandri imperij Vrbanus epiſcopatum in vrbe Roma ſuſcepit. Tunc etiam Aſclepiade apud Antiochiam defuncto, Philetus in epiſcopum ſuccedit.

Anni Chr.	*Anni Alex.*	
225	2	Fuſcus & Dexter.
226	3	Alexander 2, & Marcellus. Vrbanus papa, & reliqua: data nonis Septembris, Alexandro viro clariſſimo conſulari.
227	4	Ammian⁹ & Maximus. Cyclus decimustertius decennoualis incipit indictione ſexta.
228	5	Albinus & Maximus.
229	6	Modeſt⁹ & Probus. Geminus presbyter Antiochenus, & Beryllus epiſcopus Arabię, habẽtur clari ſcriptores.
230	7	Alexander tertiò, & Dion. Antiochiæ vndecimus epiſcopus Zebennius.
231	8	Gratus & Seleucus. Alexandriæ eccleſiæ duodecimus epiſcopus Heraclas, annis 16.
232	9	Pompeianus & Felicianus. Alexander in matrem Mammeã vnicè pius fuit, & ob id omnib. amabilis. Vrbanus papa poſtquã multos nobilium ad fidem Chriſti perduxit, paſſus eſt ſub Alexandro, 8 calen. Iulij, & ſepultus eſt in cœmiterio Prætextati. Methodius ſic: Interea Vrban⁹ epiſcopus in vrbe Roma, octo annis adminiſtrato ſacerdotio, Pontiano ſedem reliquit. Apud Antiochiam autẽ poſt Philetum Zebennius eccleſiam ſuſcepit.

¶ Pontianus papa 17 poſt Petrum, annis quinque, menſibus 2.

233	10	Lupus & Maximus. Origenes de Alexandria ad Cęſaream Palęſtinæ tranſiit.
234	11	Maximus & Paternus.
235	12	Maximus & Vrbanus. Mammea mater Alexandri quum Origenem vellet Antiochiam accitum, ſummo honore habuit. Romæ paſſus Calixtus, & Vrbanus papa, Cæcilia virgo, & Tiburtius, Valerianus, Callipodius presbyter, Auſterius etiam presbyter, & Palmatius conſul cum vxore & filiis.

Anni Chr.	Anni Alex.	
236	13	Seuerus, & Quintianus.

His conſulibus, teſte Caſſiodoro, Alexander in Gallia, id eſt Moguntiaci, tumultu militari interficitur. Decretalis epiſtola Pontiani papæ, data decima calendis Februariis, Seuero & Quintiano conſulibus. Methodius ſic: Alexandro verò imperatori poſt tredecim annos principatus ſui defuncto Maximinus Cæſar ſuccedit.

Maximinvs.

Romanorum 26, Maximinus regnauit annis 3, menſe vno, & paucis diebus: hoc eſt vſque ad calendas Februarias, in anno 216 poſt paſſionem Domini: ſub quo hi conſules fuerunt, teſte Caſſiodoro.

Anni Chr.	Anni Max.	
237	1	Maximinus, & Aphricanus.

Maximinus primus ex corpore militari ſine ſenatus authoritate ab exercitu imperator electus eſt. Põtianus papa cum Hippolyto presbytero in Sardiniam inſulam à Maximino deportatus eſt, ibiq; fuſtibus 12 calendis Decembris mactatus, cuius corpus beatus Fabianus papa reduxit, & in cœmiterio Calixti ſepeliuit.

¶ Antherus 18 poſt Petrum, menſe vno. Decretalis epiſtola Antheri papæ, & reliqua: data decimotertio calendis Aprilis, Maximino & Aphricano conſulibus. Alia epiſtola, data calendis Iuliis, iiſdem conſulibus. Antherus papa paſſus 3 nonis Ianuarij, & in cœmiterio Calixti via Appia ſepultus eſt: cui Fabianus ſucceſſit 19 poſt Petrum, annis 13. Dilectiſſimis vbique catholicæ eccleſiæ comminiſtris Fabianus papa ſalutem in Domino: & reliqua. Et poſtea: Denique ſeptem ſimiliter diaconos ordinauimus, qui ſeptem imminerent notariis, & geſta martyrum veraciter in integro colligerent, nobiſq; rimanda manifeſtarent. Quod etiam vos omnes agere monemus, ne in poſterũ aliqua ex his dubitatio fiat, quæſtioque oriatur: & reliqua: data calendis Iuliis, Maximino & Aphricanõ conſulibus. Methodius ſic: Pontiano autem ſex annis epiſcopatu vrbis Romæ functo, ſuccedit Antherus: qui quum menſem vnum, & nõ amplius miniſtraſſet, Fabiano ſacerdotium dereliquit, qui paſſus eſt ſeptimo Philippi principatus anno. Tunc etiam Zebennio apud Antiochiam defuncto, Babylas eccleſiæ ſuſcepit epiſcopatum.

Anni Chr.	Anni Max.	
238	2	Perpetuus vir clariſſim' conſul.

Maximinus ſextam perſequutionem facit aduerſus ſacerdotes eccleſiarũ.

239	3	Corneli' vir clariſſimus conſul.

Maximinus perſequitur eccleſiam propter Chriſtianam Alexãdri familiam, cui ſuccenſuit, & Mammeæ matri eius vel præcipuè propter Origenem presbyterum.

240	4	Pius, & Proculus.

His conſulibus, teſte Caſſiodoro, Maximinus Aquileiæ à Pupieno occiditur, cui ſucceſſit Gordianus. Methodius ſic: Et quatuor annis regnauit, in quibus finem & perſequutionum fecit & vitæ: poſt quem Gordianus imperium ſuſcepit.

Gordianvs.

Romanorum 27, Gordianus regnauit annis 6: hoc eſt vſq; ad calendas Februarias, in anno ducenteſimo vigeſimoſecundo poſt paſſionem: ſub quo hi conſules fuerunt.

Anni Chr.	Anni Gord.	
241	1	Gordianus, & Auiola.

Gordiano Romam ingreſſo, Pupienus & Albinus qui imperium arripuerant, in palatio occiſi.

242	2	Sabinus, & Venuſt'.

Origenes contra quendam Celſum Epicureum philoſophum qui contra nos libros ſcripſerat, octo voluminibus reſpondit.

243	3	Gordianus 2, & Pompeianus.

Fabianus papa teſtimonio Spiritus ſancti, in ſpecie columbæ ſuper caput eius deſcendentis, Romã veniens ordinatur epiſcopus: licet quidam hoc veriùs de Seuero affirment.

244	4	Atticus, & Prætextatus.

Origenes tam ſcribẽdi ſedulus fuit, vt Hieronymus in quodam loco 5000 librorum illius ſe legiſſe meminerit.

245	5	Arrianus, & Pappus.

Gordianus admodum adoleſcens, Parthorum natione ſuperata, regreditur victor ad patriam: ſed fraude Philippi præfecti pretorij haud longè à Romano ſolo interfectus eſt.

246	6	Peregrin', & Æmylian'.

His

His conſulibus, teſte Caſſiodoro, Gordiano milites tumulũ ædificant, qui Euphrati fluuio imminet, oſſibus eius Romam reuectis: cui ſucceſſit Philippus. Methodius ſic: At Gordiano, quum per ſex annos Romanum imperium tenuiſſet, Philippus vna cum filio Philippo ſuccedit, qui primus ex imperatoribus Chriſtianus effectus eſt.

PHILIPPVS.

ROmanorum 28, Philippus cum Philippo filio, ſecũdum omnes regnauit annis 7: hoc eſt vſque ad calendas Februarias, in anno 230 poſt paſſionem Domini: ſub quo hi conſules fuerunt, teſte Caſſiodoro.

Anni Chr.	*Anni Phil.*	
247	1	Philippus, & Tatianus. Philippus filium ſuum conſortem regni facit, primusq; omnium ex Romanis imperatoribus Chriſtianus fuit. Cyclus decimusquartus decennoualis, indictione decima.
248	2	Præſens, & Albinus.
249	3	Philippus ſecundò, & Philippus filius eius.
250	4	Philippus 3, & Philippus 2. Philippus vrbẽ cognominis ſui in Græcia conſtruxit.
251	5	Æmylianus, & Aquilinus. His conſulibus, Caſſiodoro teſte, milleſimus annus Romæ expletus eſt: ob quã ſolennitatem innumerabiles beſtias Philippus in circo magno occidit, ludosq; in campo Marcio theatrales tribus diebus & totidem noctibus, populo peruigilante, celebrat. Quadraginta etiam miſſi natali Romanę vrbis concurrerunt, & agon mille annorum actus. Hæc Caſſiodorus. Quũ autem ſecundum Hebræos olympias primò poſita eſt in anno primo Ioathan, & in primo anno Olympiadis rectè condita fuit vrbs Roma, atque ſicut Hieronymus & Beda tractant, à prima olympiade vſque in paſſionem Domini, anni 3794: ſublatis 20 annis, id eſt annis 16 Ioathan, atque 4 Achaz qui ſunt quinque olympiades, fiunt à condita Vrbe vſque in paſſionem Domini, anni 774: à paſſione Domini vſque in annum poſtremum Philippi, ſunt anni 230: fiunt ſimul à condita Vrbe ad obitum Philippi, 1003 anni.

Anni Chr.	*Anni Phil.*	
252	6	Decius, & Gratus. His conſulibus, Fabianus papa paſſus decima quarta calendis Februariis, ſecundum geſta Pontificum.

¶ Cornelius papa vigeſimus poſt Petrum, annis tribus, menſibus decem.

253	7	Decius 2, & Ruſticus. His conſulibus, Philippus ſenior, Veronæ occiditur: iunior verò, Romæ. Methodius ſic: Philippo autem ſeptem annis principatu adminiſtrato, Decius ſuccedit: qui pro eo quòd infeſtus eſſet Philippo, perſequutionem eccleſiis ſuſcitat: in qua Fabianus in vrbe Roma martyrio coronatus, ſedem ſui epiſcopatus Cornelio dereliquit: Antiochiã verò per omnia ſimilem, Mazabbantæ Babylas. Alexander Hieroſolymorum epiſcopus poſt cõfeſſionem glorioſæ vitæ ſortitur finem in vinculis: poſt quem Fabius epiſcopatus officium ſuſcepit. Quo defuncto, Demetrianus in epiſcopatu ſupererat. Hucuſque Methodius.

Decretalis epiſtola Fabiani papæ: Dilectiſſimo fratri Hilario epiſcopus Fabianus ſalutem: & reliqua: data 17 calendis Nouembris, Aphricano & Decio viris clariſſimis. In Martyrologio ſic: Romæ Fabiani papæ natiuitas 14 calend. Februariis, qui quum quatuordecim annis, menſibus vndecim, diebus duodecim, eccleſiæ præeſſet, paſſus eſt ſub Decio in primo anno ſui imperij, & in cœmiterio Calixti ſepultus. Beda ſic: Decius quum Philippos patrem & filium interfeciſſet, ob odium eorum in Chriſtianos perſequutionem mouet, in qua Fabianus in vrbe Roma martyrio coronatur. Sedem ſui epiſcopatus Cornelio reliquit, qui & ipſe martyrio coronatus eſt. Cornelius papa, annis 2, menſibus 8, minus 5 diebus. Decretalis epiſtola Cornelij papæ: Chariſſimis atque dilectiſſimis Cornelius ſalutem: & reliqua: data 6 idus Septembris, Decio & Maximo viris clariſſimis conſulibus.

Alia: Cornelius epiſcopus Rufo epiſcopo in Domino ſalutem: & reliqua: [illegible] 11 calendis Iuniis, Maximo & Deci[illegible]viris conſulibus, Romæ via Appia in cœmiterio Calixti: 18 calendis Octobris natiuitas ſancti Cornelij papæ: ſub perſecutione Decij cum presbyteris & diaconibus centum ex illis exilio deputati, ad quem con-

fortandum multi Christianorum veniebãt. Quo tempore beatus Cyprianus scripsit ei de Celerino lectore, quanta pro fide & confessione Christi sustinuerit. Decius Cæsar audiens, quòd multi ei scriberent, & de beato Cypriano: rogauit eum sibi exhiberi. Exhibitus Decio interroganti cur à Cypriano contra rempublicam literas accepisset, respondit, Ego de corona CHRISTI literas accepi, non contra Rempublicam. Iratus Decius iussit, vt os eius cum plumbatis cæderetur: deinde ad templum Martis vt sacrificaret, duceretur: quòd si contempsisset, illic capite puniretur. Quumque duceretur, vnus ex militibus nomine Cerealis rogare cœpit beatum papam, vt visitaret vxorem eius quæ annis quinque paralytica iacebat. Ingressus autem domum eius, tenuit manum Sallustiæ, & erexit eam dicens: In nomine Domini nostri IESV CHRISTI Nazareni surge, & sta super pedes tuos. Quæ protinus erexit se, clamans & dicens: Verè CHRISTVS est Dei filius. Et dixit beato Cornelio: Baptiza me, nam per CHRISTVM te coniuro. Et currens impleuit vas aquæ, & attulit ei. Tunc miserunt se omnes milites ad pedes eius, orantes etiam se baptizari. Quos vt baptizauit, obtulit pro eis sacrificium laudis, & participati sunt omnes corpore & sanguine Domini nostri IESV CHRISTI. Audiens autem Decius, mittens tenuit omnes, & iussit vt cum beato Cornelio ducerentur ad sacrificandum: & si nollent parere, capite plecterentur. Ducti verò foras muros portæ Appiæ, expuentes in templum decollati sunt vnà cum beato Cornelio, numero viginti vnus. Sed & Cerealis cum vxore sua Sallustia, 18 calendis Octobris. Eadem verò nocte venit Lucina cum clericis & familia sua, & rapuit martyrum corpora, & sepeliuit ea in agro suo in crypta, in cœmiterio Calixti. Cuius Lucinæ Cornelius sic commemorat: Decretalis epistola Cornelij papæ: Charissimis atque dilectissimis fratribus sanctæ ecclesiæ filiis, Cornelius episcopus salutem. Decreui vobis scribere & reliqua. Et postea: Quapropter rogo vos nobis congratulari, quòd rogatu cuiusdam deuotæ fœminæ, ac nobilissimæ matronæ Lucinæ leuata sunt corpora Apostolorum Petri & Pauli de catatumbis: & primò quidem beati Pauli corpus leuatum silentio, ac positum est in prædio prædictæ matronæ, via Ostiensi, ad latus vbi decollatus est. Postea verò beati apostolorum principis Petri accepimus corpus, & condecenter posuimus illud iuxta locũ, vbi crucifixus est inter corpora sanctorum episcoporum, in templo Apollinis, in monte Aureo, in Vaticano palatij Neroniani, tertia die calendarum Iuliarum: & reliqua. Hæc epistola data est sexta idus Septembris, Decio & Maximo viris clarissimis consulibus. Postquam passus est Cornelius, Lucius papa in tertio anno Decij incipiens, sedit mensibus 5, vsque ad 4 nonis Martij, in initio anni quarti Decij, sub Valeriano præfecto. Inde Stephanus papa sedit annis 4, mensibus aliquot, vsque ad 4 nonas Augusti, qui passus est sub Valeriano præfecto, in anno sexto Decij. Decretalis epistola Stephani papæ. Dilectissimo fratri atque familiarissimo amico Hilario, Stephanus papa salutem: & reliqua: data 5 nonis Martij, Valeriano & Galieno viris clarissimis consulibus. Stephanus sanctæ Apostolicæ & vniuersalis Romanæ ecclesiæ episcopis: & reliqua: data nonis Aprilis, Valeriano & Galieno viris clarissimis consulibus. In Martyrologio ita habetur: Romæ in cœmiterio Calixti sepultus: sub Valeriano & Galieno passus. Is quum persequutio sæua grassaretur, congregato vniuerso clero suo, hortatus est eos, vt pro CHRISTO coronam martyrij alacriter susciperent. Ordinauit tres presbyteros & septem diaconos & clericos decem, cum quibus de regno Dei assiduè docebat. Diuina autem gratia procurante, occurrebant multi ex Gentilibus, & honesti viri, vt baptizarentur ab eo: inter quos Nemereus Tiburtinus cum omni domo sua, filiaque eius Lucilla, quæ cæca per beatum Stephanum illuminata est, Olympius alter tribunus cum vxore Exuperia & filio Theodolo, & cæteris qui crediderunt in sua domo, qui passi sunt postea. Celebrabat autem Missas atque concilia per cryptas martyrum. Factum est autem, vt Valerianus & Galienus persequutores nominis CHRISTI, summo requirerent studio beatũ Stephanum, vt eum vel clericos eius diuersis pœnis afficerent. Miserunt itaque multitudinem militum, & tenuerũt eum cum multitudine clericorum, & ductus est ad Valerianum. Tunc statim iussit eum duci ad templum

templum Martis, & ibidem dictata ſententia capite truncari, ſi non adoraret. Perductus beatus Stephanus à militibus foras muros Appiæ portæ ad templum, leuatis oculis ad cœlum, dixit: Domine Deus meus pater Domini noſtri IESV CHRISTI, qui deſtruxiſti turrim confuſionis Babyloniæ, deſtrue nunc & hunc locũ, vbi diabolica ſuperſtitione per idolorum culturam animæ pereunt populorum. Et ſtatim facto fragore tonitrui cum terribili coruſcatione, corruit maxima pars templi, & milites pauefacti fugerunt. Beatus verò Stephanus perrexit cum omnibus Chriſtianis ad cœmiterium ſanctæ Lucinæ, & multis eos conſolatus ſermonibus, obtulit pro eis ſacrificium Deo, quem intrepidum & conſtantem ante altaris ſolennia & cœpta perficientem, in eadem decollauerunt ſede, 4 nonis Auguſti. Cuius corpus Chriſtiani populi ſepelierũt in eadem crypta cum ipſa ſede, vbi aſtãs ſanguis expãſus eſt, in loco qui appellatur hodie cœmiterium Calixti. Hic conſtituit, vt ſacerdotes & Leuitæ veſtes ſacras in quotidiano vſu nõ haberent, niſi in eccleſia. ¶ Poſt Stephanum Sixtus ſuccedit annis 2. Decretalis epiſtola Sixti papæ: Sixtus papa coëpiſcopis ſalutem: & reliqua: data calendis Septembris, Valeriano & Deciano viris conſulibus. Methodius ſic: Dilectiſſimis fratribus per Hiſpaniarum prouincias conſtitutis Sixtus epiſcopus in Domino ſalutem: & reliqua: data 17 calendis Auguſti, Valeriano & Decio viris clariſſimis conſulibus. In Martyrologio ſic: Decius imperator & Valerianus præfectus tenuerunt beatiſſimum ſenem Sixtum epiſcopum Romanum cum omni clero ſuo, & recluſerunt eos in cuſtodia publica, & fuerunt ibi clauſi multis diebus. Factum eſt autem, vt Decius Cæſar & Valerianus præfectus iuberent, ſibi beatum Sixtum epiſcopum Romanum cum omni clero ſuo nocte intra ciuitatem inducere. Cui Decius Cæſar dixit: Sacrifica diis immortalibus, vt clerus tuus augeatur. Ad hæc ſanctus Sixtus: Ego ſemper ſacrificaui, & ſacrifico Domino Deo Patri omnipotenti. Tunc ex præcepto Decij duxerunt milites eum ad templum Martis, vt ſacrificaret: ſed contemnentem ſacrificare, recluſerunt eum in cuſtodia priuata cum duobus diaconis Feliciſſimo & Agapeto. Quumque duceretur, cœpit eum beatus Laurentius archidiaconus cõpellare. Quò progrederis ſine filio, pater? quò ſacerdos ſine diacono properas? & reliqua, ſicut in paſſione habentur. Et dixit beatus Sixtus ad beatum Laurentiũ, Accipe facultates vel theſaurum eccleſiæ, & diuide quibus tibi videtur. Accepta poteſtate cœpit inquirere vbique pauperes CHRISTI, & vnicuique diſtribuit. Poſt hæc beatus Sixtus, & diaconi Feliciſſimus & Agapetus, repræſentati ſunt Decio & Valeriano. Ad quem Decius ait: Nos quidem conſulimus ſenectuti tuæ, ſed ſacrifica. Reſpondit beatus Sixtus: Miſer, tu ſacrifica, & noli blaſphemare, ſed age pœnitentiam. Tunc monente Valeriano iuſſit Decius, vt ducerentur ad templum Martis. Tunc beatus Sixtus dixit ad templum Martis, Deſtruat te CHRISTVS filius Dei viui: Quum reſpondiſſent omnes Chriſtiani, Amen: cecidit aliqua pars templi. Tunc beatus Laurentius cœpit clamare, Non me derelinquas pater ſancte: & reliqua. Milites hoc audiẽtes de theſauris, tenuerunt beatum Laurentium; ſanctum verò Sixtum, Feliciſſimum & Agapetum duxerunt in cliuum Martis ante templum; & ibi decollati ſunt octauo idus Auguſti. Noctu venerunt Chriſtiani & clerici, & colligentes corpora ſanctorum ſepelierunt Sixtum in crypta, in cœmiterio Calixti, in eadem via. Sanctos verò Feliciſſimum & Agapetum martyres, ſepelierunt in cœmiterio Prætextati. Decollati ſunt cum eis & alij quatuor, vt in geſtis Pontificalibus legitur, Ianuarius, Magnus, Vincentius, & Stephanus ſubdiaconi. Paſſus eſt cum eis & beatus Quartus, vt ſcribit beatus Cyprianus. Hic beatus Sixtus apud Athenas natus & doctus, prius quidẽ philoſophus, poſtea CHRISTI diſcipulus fuit. Sedit autem anno vno, menſibus decem, diebus viginti trib⁹. Et ſi ergo ſanctus Cyprianus qui tunc fuerat præſens, hæc ſcripſit, quis ea negat? Detentus itaq; beatus Laurentius à militibus, & traditus eſt Parthenio tribuno. Qui nunciauit Decio, quòd Laurentius qui haberet theſauros, archidiaconus Sixti, in cuſtodia teneretur: & tradiderunt cuidam Hippolyto, & Hippolytus recludit eum cum multis: & reliqua. Ibi erat homo Lucillus nomine, cæcus: ad quem ſanctus Laurentius ait: Crede in filium Dei Dominum noſtrum IESVM CHRISTVM, & baptizare, & illumi-

nabit te. Respondit Lucillus: & reliqua. Videns autem Hippolytus credidit,& baptizatus est. Ex mandato ductus est beatus Laurentius: & cætera, sicut in passione legitur. Tunc vnus ex militibus nomine Romanus credidit Domino nostro IESV CHRISTO, & dixit beato Laurentio: Video in te hominem:& cætera.& baptizatus est. Tunc beatus Laurentius expoliatus vestimentis suis,extentus est in cratem ferream, & allati sunt baculi cum prunis. Sanctus Laurentius dixit Decio: Disce miser, quanta est virtus Domini mei: nam carbones tui, mihi refrigerium præstant: & vultu pulcherrimo dicebat: Gratias ago tibi Domine IESV CHRISTE, quia merui ianuas tuas ingredi. Et emisit spiritum. Mane autem primo adhuc crepusculo, rapuit corpus eius Hippolytus,& condiuit cum linteaminibus & aromatibus:& hoc factum mandauit Iustino presbytero. Tunc beatus Iustinus & Hippolytus plorantes, & multum tristes, sepelierunt eum in prędio matronę viduæ Cyriacæ in agro Verano. Eodem die Romæ militum sexaginta quinq; tunc passi sunt: sed Claudius, Seuerus, Crescentius & Romanus ipso die quo beatus Laurentius, post tertium diem sancti Sixti. Decius verò furore arreptus iussit, vt cum lapidibus os Hippolyti contunderetur, & foras muros portæ Tiburtinæ cum familia duci. Beatus Hippolytus confortabat omnes dicens: Fratres, nolite metuere: quia ego & vos vnum Dominum habemus:& decollati sunt promiscui sexus numero nouemdecim. Beatus verò Hippolytus ligatus pedibus ad colla indomitorum equorum, & sic per spinas & tribulos tractus, emisit spiritum. Noctu venit beatus Iustinus presbyter, & collegit corpora, & sepeliuit in campo eodem, iuxta nympham, ad latus agri Verani, idus Augusti. In Martyrologio sic: Romę idus Augusti natalitia sancti Hippolyti martyris, sub Decio Cæsare & Valerio præfecto.

A Decio imperatore hucusque papæ per annos octo cathedram tenuerunt, iuxta chronicam Eusebij: quam diu verò secundum Martyrologium sederunt, dicendum est. Decius regnauit annis sexdecim. Fabianus papa passus decimo tertio calendis Februarij, in anno primo Decij. Inde Cornelius papa annis duobus, mensibus octo, passus est decimo octauo calendis Octobris, in anno Decij tertio. Inde Lucius papa annis tribus, mensibus quinque, passus sub Valeriano præfecto, in anno septimo Decij, 4 nonis Martij. Stephanus papa, annis septem, mensibus quinque, passus sub Valeriano præfecto, 4 nonis Augusti, in anno decimoquarto Decij. Sixtus papa 2 annis, passus 8 idus Augusti, in anno 16 Decij. Laurētius quoque & Agapetus, Felicissimus & Hippolytus, passi sub Decio, si ecclesia non fallitur. Damnum ergo annorum 18 in Chronicis Eusebij & Bedæ, ab anno 15 Tiberij, in anno 10 magni cycli, iuxta historiam sacri Euangelij ad cyclum Dionysij, implent isti anni 16 Decij, & 2 anni Galerij, teste Isidoro episcopo, qui duobus annis regnauit. Quòd si aliquis his rationibus obsistit, ecce resurrectionem Domini iuxta historiam inquirimus.

[*Marianus Scotus viginti duos annos plus aliis Chronographis posuit ab incarnatione Domini: quos sub deficientibus regibus collegit, mensibus & diebus integris annis superuenientibus.*]

DECIVS.

ROmanorum 29, Decius, secundum omnes chronographos anno vno regnauit, & mensibus 3. Secundum Orosium (sicut ipse dicit) annis 3, anno ab Vrbe condita 1004 incipiens: hoc est vsque ad calendas Maias, in anno 232 post passionem: sub quo hi consules fuerunt.

Anni Chr.	*Anni Dec.*	
253	1	Decius, & Aphricanus.

Methodius sic: Decius ob odium Philipporum quos occidit, persequutionē Christianorum mouet. Fabianus papa passus 14 calendis Februariis. Hucusque Methodius.

¶Cornelius, 19 papa post Petrum, annis tribus, mensibus quinque. Antoninus modò in Ægypto nascitur.

254	2	Maximus,& Decius.

Alexandro Hierosolymorum apud Cæsaream Palæstinæ Antiochiæ, Babylas, Mazabanus & Fabius episcopi constituuntur. Cornelius papa passus 18 calendis Octobris: Romæ passus Fabianus, & Cornelius papa, Victoria, & Miniates; Antiochiæ, Babylas episcopus; Apollonia ciuitate, Leacus, Thyrsus & Callinicus; Hierosoly-

roſolyma, epiſcopus Alexander; Nazanzo, Trypho: in Ægypti ciuitate quæ dicitur Tinius, Phileas epiſcopus, Philocomus tribunus cum multis; in Sicilia ciuitate Catanenſium, Agatha virgo: in Perſide, Polychronius; Babyloniæ, Cteſiphontes epiſcopus; Pergæ Pamphyliæ Neſtor epiſcopus; in Corduba ciuitate Parmenius presbyter cum ſociis; apud Circenſem coloniam Marianus & Iacobus. Decius cum filio occiditur in abrupto Thraciæ loco à Gothis in bello. Methodiꝰ ſic: Igitur poſteaquam Decius non totis duobus annis principatu Romani apicis miniſtrato, cum filiis pariter interemptus eſt, Gallus ſuſcepit imperium. Quo tempore etiam Origenes 70 ętatis anno non ad integrum expleto, defunctus eſt. At ne Gallus malum Decij aut videre potuit, aut cauere, ſed in eũdem lapidem offenſionis impegit. Cuius cùm regnum floreret, & cuncta ei inſiſtentia cederent, ſanctos viros qui pro pace regni eius Deo ſummo ſupplicabant, perſequutus eſt: cum quibus & proſperitatem ſuam pariter fugauit & pacem. In Vrbe itaque Roma poſt Cornelij conſummationem, qui tribus circiter annis ſacerdotio functus eſt, epiſcopatus ſedem Lucius ſuſcepit.

GALLVS.

Romanorum 30, Gallus cum filio Voluſiano regnauit annis 2, menſibus 4, hoc eſt vſque ad calendas Septembres, in anno 234 poſt paſſionem: ſub quo hi conſules fuerunt, teſte Caſſiodoro cõſule.

Anni Chr.	*Anni Gal.*	
255	1	Voluſianus, & Maximꝰ.

Nonutius presbyter Cypriani, Romam veniens, Nouatianum & cæteros confeſſores ſibi ſociat, eo quòd Cornelius pœnitentes apoſtatas recepiſſet. Antiochiæ 14 cõſtituitur epiſcopus Demetrius. ¶ Luciꝰ, papa 20 poſt Petrum, annis 3, menſibus 5. Decretalis epiſtola Lucij papæ: Dilectiſſimis omnibus fratribus Lucius epiſcopus ſalutem in Domino: & reliqua. In hac ſancta ſede apoſtolica conſtituimus, vt duo presbyteri, & tres diaconi in omni loco epiſcopum non deſerant propter teſtimonium eccleſiaſticum: & reliqua: data calendis Aprilis, Gallo & Voluſiano viris clariſſimis conſulibus.

Anni Chr.	*Anni Gal.*	
256	2	Valerianus, & Galienus.

His conſulibus, teſte Caſſiodoro, Gallus & Voluſianus cùm aduerſum Æmylianum qui in Mœſia res nouas moliebatur, ex Vrbe profecti eſſent, in foro Flamminij, ſiue (vt alij putant) Interamniæ interfecti ſunt. Æmylianus 3 menſe inuaſę tyrannidis extinctus eſt.

ÆMYLIANVS.

Romanorum 31, Æmylianus quum Gallum & Voluſianũ occidiſſet, imperauit menſibus 3. Origenes anno 70 ætatis ſuæ obiit, & in vrbe Tyri ſepultus eſt. Æmylianus autem obſcuriſſimè natus erat, ſiquidem Maurus erat: atque etiam 3 menſe ſui imperij extinctus eſt: hoc eſt circa menſem Nouembrem, in eodem anno quo occidit Gallum & Voluſianum. Methodius ſic: Lucio papa 8 ſolis menſibus ſacerdotio adminiſtrato, Stephanus ſuccedit: cui duobus annis impleto ſacerdotio Romæ Sixtus ſuccedit. Gallus verò nõ integris duobus annis imperio detento, rebus humanis exemptus eſt; poſt quem Valerianus cũ filio Galieno ſuſcepit principatum. Qui poſtquam deprauatus eſt & deiectus, à barbaris captus eſt & luminibus orbatus: filios ſceleris & impietatis ſuę reliquit ſucceſſores. Galienus verò Valeriani filius poſteaquam rerum ſummam ſolus obtinuit, leniùs ac moderatiùs agere inſtituit: datiſq; decretis inhiberi ſupplicia perſequutioneſq; ceſſare, & quo quiſque putat more exorare quod diuinum eſt, ſinit. Cuius mediis temporibus eccleſia Dei in pace durante, Macrinus velut nubes quædã tenebroſa & atra, ſubitò regni eius obſcurauerat lucẽ. Quo rurſum ad vicem æſtiuæ lucis abolito, Galienus nouum ex veteri in vniuerſo mundo lumen effulſit, qui atrocem tyrannum & regno deturbauit & vita. Sixto quoq; Romanæ eccleſiæ per annum & mẽſes vndecim ſacerdotio procurato ſuccedit Dionyſius. Demetriano autem apud Antiochiã defuncto Paulus Samoſatenſis ſacerdotium ſuſcepit. In Hieroſolymis verò poſt Zabanen ſacerdotium ſuſcepit Hymenæus. Interea apud Alexandriam Dionyſius 17 annis functus ſacerdotio, quieuit in pace, eique ſuccedit Maximus. Hucuſque Methodius.

VALERIANVS.

ROmanorum 32, Valerianus cum filio Galieno regnauit annis 15, hoc est vsque ad calendas Decembres, in anno 249, post passionem: sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

Anni Chr.	Anni Vale.	
257	1	Valerianus 2, & Galien' 2. Valerianus in Græcia, Augustus Galienus Romæ à senatu Cæsar appellatus est.
258	2	Maximus 2, & Glabrio. In Martyrologio. Natiuitas sancti Lucij papæ & martyris, 4 nonas Martij: qui persequutione Valeriani & Galieni, ob fidem CHRISTI exilio relegatus, & postmodum diuino nutu ad ecclesiam suam redire permissus, capitis obtruncatione martyrium cõpleuit, via Appia positus ad sanctum Sixtum.
259	3	Valerianus 3, & Galienus 3. Stephanus 29 papa post Petrum annis tribus, mensibus quinque. Cyprianus primùm rhetor, deinde presbyter, ad extremum Carthaginensis episcopus martyrio coronatur.
260	4	Tuscus, & Bassus. Valerius persequutionem in Christianos mittens, statim à Sapore Persarum rege capitur & excæcatur, ibiq; consenescit.
261	5	Æmylianus, & Bassus. Stephanus papa passus 4 nonis Augusti. ¶Sixtus 22 papa post Petrum, anno vno, & menses 11.
262	6	Decius Cæsar, & Valerianus. Valeriano in Persas ducto, Galienus nostris pacem reddidit. Theodorus, qui & Gregorius, Neocæsareæ Ponti episcopus, virtutum gloria claret: & inter cætera vt ecclesiæ faciendæ locus sufficeret, precibus montem mouit.
263	7	Galienus 4, & Gentienus. Antiochiæ decimusquintus constituitur episcopus Paulus. Sixtus papa passus octauo idus Augusti. ¶Dionysius 23 papa post Petrum, annis sex, mensibus quinque. Hic ecclesias presbyteris & parœcias diœcesis dedit & constituit. Methodius sic: Sixto quoque Romanę ecclesiæ per annos duos, menses 11, sacerdotio procurato succedit Dionysius: Demetriano autẽ apud Antiochiam defuncto Paulus Samosatenus sacerdotium suscepit.
264	8	Galienus 5, & Victorinus. Galieno in lasciuiam dissoluto, Germani Rauennam vsque venerunt.
265	9	Albinus, & Maximus. Græcia, Macedonia, Pontus, Asia, depopulata per Gothos. Cyclus decimusquintus decennoualis incipit.
266	10	Galienus 6, & Saturninus. Parthi Mesopotamiam tenuerunt, & Syriam incursauerunt.
267	11	Valerius, & Lucillus. Alexandrinæ ecclesiæ 14 episcopus ordinatur Maximus, annis nouem. Methodius sic: Interea Dionysius apud Alexandriam septemdecim annis functus sacerdotio quieuit in pace, eiq; succedit Maximus.
268	12	Galienus 7, & Sabinillus. Ordinatus decurio Palmirenus collecta agrestium manu, ita Persas cæcidit vt ad Ctesiphontem castra poneret.
269	13	Paternus, & Arcesilaus. Hierosolymorum episcopus Hymenæus. Methodius sic: Dionysius papa obiit sexto calendis Ianuariis. In Hierosolymis verò post Zabanen suscepit sacerdotium Hymenæus. Hucusque Methodius. ¶Felix, vigesimusquartus post Petrum, annis quatuor. Romæ passi, Iouinus & Basilius, Basilia, Ruffina & Secunda virgines, Tertullianus, Protus, Hyacinthus, Valerianus, Nemesius, Symphronius, & Olympius; in Hispania vrbe Tarracona Verona, Zenon episcopus, Fructuosus episcopus; Augurius & Eulogius diaconi; Cæsarea Palæstina, Marinus; apud Aphricam ciuitatem Tribuno; Lucernariæ, Maxima, Donatilla, & Secunda virgo: in territorio Cauillaterio, vico Mitaniensi Priuatus episcopus.
270	14	Paternus 2, & Marinus.
271	15	Claudius, & Paternus. His cõsulibus, teste Cassiodoro, Galienus Aureoli ducis* post 15 annum imperij sui, rempublicam deserens, & libidinibus seruiens, occiditur. Methodius sic: Igitur Galienus quum per annos 15 Romanum gubernasset imperium, Claudio regni successore, defunctus est.

FL. CLAVDIVS.

ROmanorum 33, Fl. Claudius regnauit anno vno, mensibus vndecim: hoc

hoc est vsque ad calendas Septembris, in anno ducentesimo quinquagesimo primo post passionẽ: sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro testatore.

Anni Chr.	*Anni Clau.*	
272	1	Antiochenus, & Orphitus.

In Alexandria brachiũ quod per multos annos fuerat obsessum, tãdem destruitur. Claudius Gothos Illyricum & Macedoniam vastantes superat, ob quæ in curia clypeus eius aureus & in Capitolio statua aurea collocata est. Felix papa passus 3 calendis Iunij, teste Beda. Iste decreuit Missas celebrare supra memorias martyrum. Romæ passi sunt: Marius cum Martha sua coniuge & filiis, milites 47 baptizati à papa Dionysio, Cyrilla virgo; in Tarracina Campaniȩ ciuitate Felix presbyter, & Eusebius. Methodius sic: Valerianus & Bassus: his consulibus Claudius Syrmij obiit, teste Cassiodoro.

Qvintilivs.

ROmanorum 34, Quintilius frater Claudij, ex consensu militum imperator factus est: qui consensu etiam senatus appellatus est Augustus. Hic etiam erat vir vnicæ moderationis & ciuilitatis, æquandus vel præferendus fratri.

¶ Eutychianus, papa vigesimusquintus post Petrum, annis 6. Hic cõstituit, vt fruges super altare tantùm fabæ & vuæ benedicerẽtur, & vt nullus martyrum sine dalmatica aut colobio purpurato sepeliretur. Quintilius 17 die sui imperij (teste Cassiodoro) Aquileiæ occiditur, hoc est vsque ad calendas Octobres, in eodem anno quo Claudius obiit. Methodius sic: Claudius duobus solis annis in imperio transactis, Aureliano regni apicem dereliquit. Huius temporibus vltimum apud Antiochiam episcoporum concilium congregatur, in quo Paulus manifestè conuincitur hæreticus, & damnatur ab omnibus quæ sub cœlo sunt ecclesiis Christi; insistente plurimùm, & disceptationib. validissimis perurgente Malchione, presbytero eiusdem Antiochenæ ecclesiæ, viro omnibus virtutibus adornato, verbo disertissimo, atque in omni eruditione perfecto. Paulus itaque, & sacerdotio abscissus, & communione, filium beatæ memoriæ Demetriani, qui eidem inculpabiliter præfuit, Domnum nomine, virum omnibus bonis ornatum post se reliquit.

Avrelianvs.

ROmanorum 35, Aurelianus regnauit annis 5, hoc est vsque ad calendas Apriles in anno 256 post passionem: sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro consule.

Anni Chr.	*Anni Aur.*	
273	1	Quietus, & Voldumianus.

Antiochiæ ecclesiæ 17 ordinatur episcopus Timæus. Aurelianus Tetrico apud Catalaunos prodente exercitum suum, Gallias recepit.

| 274 | 2 | Tacitus, & Placidianus. Zenobia apud Thumas haud lõgè ab Antiochia vincitur: quȩ occiso Odenato marito, Orientis tenebat imperium, in qua pugna strenuissimè aduersum eum dimicauit Pompeianus dux cognomẽto Francus: cuius familia hodie quoque apud Antiochiã perseuerat: ex cuius Euagrius presbyter charissimus nobis stirpe descendit.

| 275 | 3 | Aurelianus, & Capitolinus. Eusebius Laodicenus episcopus insignis habetur. Aurelianum Romæ triumphantem Tetricus & Zenobia præcesserunt equitibus. Tetricus corrector postea Lucaniæ fuit, & Zenobia in Vrbe summo honore consenuit: à qua hodie quoq; Romæ, Zenobiæ familiæ nuncupantur.

| 276 | 4 | Aurelian⁹ 2, & Marcellus. Aurelianus templum Soli ædificat, & Romam firmioribus muris cinxit. Epistola Eutychiani: Dominis fratribus Ioanni & omnib⁹ per Bȩticam prouinciam constitutis episcopis Eutychianus episcopus, in Domino salutem: & reliqua: data 2 idus Aprilis, Aureliano & Marcello, viris clarissimis consulibus.

| 277 | 5 | Probus, & Paulinus. Aurelianus, quum aduersum nos persequutionem mouisset, fulmen iuxta eum comitesque eius ruit. Romæ Eutychianus papa passus, 6 idus Decembris: & sepult⁹ in cœmiterio Calixti. Theodora, Basilides, Tripos, Mandalia; Lingonis passi sunt sancti gemini, Leodio ciuitate Canon; Cæsarea Cappadociæ Mamines; apud Prænestinã Vrbẽ Agapetus; in ciuitate Salona Anastasius; apud Augustodunũ Symphorian⁹; in territorio Viuariensi, loco q̃ dicitur Genti-

bus Andeolus subdiaconus, Andochius presbyter, Thyrsus diaconus, & Felix; in castro Diuone, Benignus presbyter.

Anni Chr.	Anni Aur.	
278	6	Probus 2, & Paternus 2.

Ab Eutychiano papa vsq; ad hos consules, in anno 6 scribendum. His consulibus, teste Cassiodoro, Aurelianus in itineris medio inter Constantinopolim & Heracliam in cœno Frurio viæ veteris occiditur. Methodius sic: Igitur Aurelianus quum sex annis gubernasset principatum, Probus post hunc suscepit imperium.

TACITVS.

Romanorum 36, Tacitus post Aurelianum adeptus est imperium, mensibus sex. Antoninus natione Alexandrinus, Laodiceæ Syriæ episcop⁹, philosophicis disciplinis eruditus, plurimo sermone celebratur. Cuius ingenij magnitudo de libro quem suprà de Pascha composuit, & de decem libris Arithmeticę institutionis, apertissimè potest cognosci. Insania Manichæorũ hæresis exoritur. Tacitus mense sexto sui imperij apud Pontum occisus est, circa mensem Septembrem.

FLORIANVS.

Romanorum 37, Florianus (teste historico) post Tacitum obtinuit imperium, qui tertio demum mense sui imperij apud Tarsum interfectus est: hoc est vsque ad calendas Ianuarias, in eodem anno quo Aurelianus occisus est. Hic nec quicquam memoria dignũ egit, tantùm temporis breuitate sui imperij.

PROBVS.

Romanorum 38, Probus regnauit annis 6, mensib. 4, hoc est vsque ad calendas Maij, in anno 264 post passionem: sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

Anni Chr.	Anni Prob.	
279	1	Probus 4, & Tiberianus.

¶ Gaius, 26 papa post Petrum, annis 15, mensibus quatuor.

280	2	Probus 5, & Victorinus.

Probus Gallos & Pãnonios vineas habere permisit, Almum mõtem apud Syrmium, & Aureũ in Misia superiore, militari manu consitos, prouincialibus colendos dedit. Secundo anno Probi
iuxta Antiochenos, 400:
iuxta Laodicenos, 324:
iuxta Edessenos, 589:
iuxta Ascalonitas, 380.
Initium 86 iubilæi, secundum Hebræos. Iobel autem apud Hebræos quinquagenarius annus nominatur.

Itaque secundum supputationem Hebræorum (sicut dicit Eusebius in Chronicis suis) ab Adam vsque in præsentem diem, id est secundum annum Probi, fiunt 4200 anni, id est *4 iubilæi, & 50 anni, id est vnus iubilæus. Iubilæi 40 ab Ada vsque ad annum 50 Abrahæ: & ab Ada vsque ad annum 16 Tiberij, 70 iubilæi.

281	3	Carus, & Carinus.

Antiochiæ 18 constituitur episcopus Cyrillus. Saturninus magister exercitus nouam ciuitatem Antiochiæ orsus est condere: qui postea imperium molitus inuadere, Apameę occiditur.

282	4	Carinus 2, & Numerianus.

Archilaus Mesopotamiæ episcopus librum disputationis suæ quē habuit contra Manichęum exeuntem de Perside, Syro sermone composuit: qui translatus à Græcis apud multos habetur.

283	5	Diocletianus vir clarissimus consul.

Alexandriæ episcopus 15 præfuit Theonas annis 19.

284	6	Diocletianus, & Aristobulus.

His cõsulibus, Probus tumultu militari apud Syrmium in turri quæ vocatur Ferrata, occiditur: teste Cassiodoro. Methodius sic: Qui quum totidem temporis implesset imperio; Carus vnà cum filiis Carina & Numeriano succedit.

CARVS.

Romanorum 39, Carus cum filiis suis Carino & Numeriano regnauit annis duobus, mensib. item duobus, iuxta historiam Romanam: hoc est vsque ad calendas Iulias, in anno 266 post passionẽ Domini: sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

Anni Chr.	Anni Car.	
285	1	Maximus, & Aquilin⁹.

Carus Narbonensis cùm omni Parthorum regione vastata Choën & Ctesiphontem nobilissimas hostiũ vrbes cepisset, super Tigridẽ castra ponẽs, fulminis ictu interiit.

teriit. Cyclus decennoualis 16, indictione 3 incipit.

Anni Chr.	Anni Car.	
286	2	Diocletianus 2, & Maximianus. Numerianus quum ob oculorũ dolorem lectica veheretur, inſidiis Apri ſoceri ſui occiſus eſt: vix deinde comperto ſcelere, niſi per fœtorem cadaueris poſt aliquot dies. Carinus prælio victus apud Moguntiam occiditur. Methodius ſic: Carus cum filiis ſuis Carino & Numeriano ſuccedit Probo: à quibus 3 annis nondum plenis Romano regno adminiſtrato, Diocletianus ſuſcepit principatum.

DIOCLETIANVS.

Romanorum 40, Diocletianus regnauit annis 20, hoc eſt vſque ad calendas Iulias, in anno 268 poſt paſſionem Domini: ſub quo hi conſules fuerunt, teſte Caſſiodoro.

Anni Chr.	Anni Dioc.	
287	1	Maximian⁹ 2, & Ianuarius. Diocletianus, Dalmatæ ſcribæ filius, imperator electus, ſtatim Aprum in militum concione percuſſit: iurans eius ſcelere etiam Numerianum interfectum.
288	2	Baſſus, & Quintianus. Diocletianus in conſortium regni Herculeum Maximianum ſumpſit, qui ruſticocorum multitudine oppreſſa, pacem Gallis reddidit. Carus ſumpta purpura Britannias occupauit.
289	3	Diocletianus 3, & Maximianus tertiò.
290	4	Tiberianus, & Dion. Narſeus rex Perſarum Orienti bellum intulit hoc tempore.
291	5	Annibalianus, & Aſclepiodotus. Ægyptum Achilleus obtinuit: ob quæ Conſtantius & Galerius Maximianus Cæſares aſſumuntur in regnum: quorum Conſtantius Claudij ex filia nepos fuit. Galerius in Dacia nõ longè à Sardica natus eſt.
292	6	Diocletian⁹ 4, & Maximianus 4. Diocletianus etiã vt eos affinitate coniungeret, Conſtantius priuignam Herculij Theodorã accepit: ex qua poſtea ſex liberos Conſtantini fratres habuit.
293	7	Conſtantius, & Maximus. Galerius filiam Diocletiani Valeriani accepir. Ambo vxores quas habuerant, repudiare compulſi ſunt.

Anni Chr.	Anni Dioc.	
294	8	Tuſcus, & Amulius. Buſiris & Coptus contra Romanos rebellantes ad ſolum vſque ſubuerſæ ſunt.
295	9	Diocletianus 5, & Conſtantius 2. Decretalis epiſtola Gaij papæ: Dilecto fratri Felici epiſcopo Gaius ſalutem: & reliqua: data calẽdis Martiis, Diocletiano 5, & Cõſtantio 2 conſulibus. Gaius in hac epiſtola conſtituit, vt per omnes gradus eccleſiaſticos, id eſt acoluthus, oſtiarius, lector, exorciſta, ſubdiaconus, diaconus, presbyter, primùm aſcenderent, ſi quis epiſcopus fieret. Gaius papa paſſus 10 calẽdis Maij, & ſepultus in cœmiterio Calixti. ¶ Huic ſucceſſit Marcellinus papa 28 poſt Petrum, annis 8, menſibus 2, diebus vigintiquinque.
296	10	Fauſtus, & Gallus. Primus Diocletianus adorari ſe vt Deum iuſſit, & gemmas veſtibus calceamentisq́; inſeruit: quum ante eum omnes imperatores in modum iudicum ſalutarentur, & chlamydem purpuream à priuato habitu plus haberent. Methodius ſic: Diocletianus ſuſcepto principatu maximas in noſtros perſequutiones molitus eſt. Sub hoc Gaius papa 15 annis ſacerdotio perfunctus, Marcellinum ſucceſſorem reliquit.
297	11	Diocletianus 6, & Maximianus ſextò.
298	12	Conſtantius 3, & Maximus 3. His conſulibus, intra 30 dies, 7000 paſſi ſunt.
299	13	Titianus, & Nepotian⁹. Alexandria cum omni Ægypto per Achilleum ducem à Romana poteſtate diſcedens, 8 obſidionis menſe à Diocletiano capta eſt.
300	14	Conſtantius 4, & Maximus 4. Itaq; plurimi per totam Ægyptum grauibus proſcriptionibus exiliisq́; vexati, interfectis his qui authores perduellionis extiterant.
301	15	Diocletianus 7, & Maximianus 7. Eccleſiæ Hieroſolymorum 37 ordinatur epiſcopus Zabdas. Poſt 10 annos per Aſclepiodorum pręfectum prętorio Britanniæ receptæ. Iuxta Lingones à Conſtantio Cæſare, 4000 Alemannorum cæſa ſunt.
302	16	Diocletian⁹ 8, & Maximianus 8. Galerius Maximianus, victus à Narſeo ante carpentum Diocletiani

purpuratus cucurrit. Veturius magister militiæ Christianos milites persequitur. Paulatim iam ex illo tempore, persequutione aduersum nos incipiente, Marcellinus papa ad sacrificandum ductus sacrificauit: sed postea pœnitentia ductus capite truncatus est, 6 calendis Maij, & sepultus est post dies 25 in cubiculo in via Salaria à Marcello presbytero & diaconibus cum hymnis.

¶ Marcellus papa 29 post Petrum, annis 5, mensibus 7, diebus 21. Methodius sic: Post Marcellinum Marcellus successit, quem iam tempus Diocletianę persequutionis inuenit. Ea tempestate apud Antiochiam post Domnum sacerdotium susceperat Timæus, post Timæum Cyrillus, post Cyrillum Dorotheus, qui eunuchus à natiuitate existens in regia etiam aula gloriam adeptus est: vir eruditissimus Hebręa & Gręca lingua. Post hunc quoque sacerdotium suscepit Tyrannius, sub quo ecclesiarum persequutio increuit.

Anni Chr.	*Anni Diocl.*	
303	17	Constantius 5, & Maximus 5. Galerius Maximianus, superato Narseo rege Persarum, & vxoribus ac liberis sororibusq; eius captis, à Diocletiano ingenti honore suscipitur.
304	18	Constantius 6, & Maximus 6. Ecclesię Hierosolymorum 38 pręfuit Thermon. Cyclus 17 decennoualis, indictione 7.
305	19	Diocletianus 9, & Constātius. Diocletianus & Maximianus Augusti, pompa insigni Romæ triumpharūt, antecedentib. currum eorum Narsei coniuge, sororibus, liberis, & omnium præda qua Parthos spoliauerunt. 19 anno Diocletiani, mense Martio, ecclesiæ subuersæ sunt, in diebus Paschæ; quarto autem anno persequutionis Constantinus regnare orsus: secundo autem anno persequutionis Diocletianus Nicomediæ, Maximianus Mediolani sub vno die purpuram deposuerunt ob ætatis defectum, teste Cassiodoro, & creati sunt Augusti Constantius & Galerius. Sed Constantius tantùm Augusti dignitate contentus, quum esset otiosus, anni ipsius adscribuntur filio eius Constantino, qui natus dicitur ex Helena concubina, qui regnauit annis 30, mensibus 10. Sanctus Hieronymus nascitur. Methodius sic: Quum ecclesiarum nimia persequutio inoleuisset; adest continuò Dei dextra in tanta rerum permutatione, vt Augustus Diocletianus depositus cum collega pariter Augusto Maximiano, regni insignibus priuati, & plebeij post imperium viuerent: quibus subrogatus est Constantinus, qui multa clementia erga homines, erga Deum verò religione maxima vtebatur. vnde meritò religiosus pater religiosiorem filium, Cōstantinum videlicet regni benè parti reliquit hæredem, qui Maxētij victor extitit tyranni filij Maximiani. Quo regnante Eusebius Neocæsariensis episcopus emicuit, & Agretius Treuirorum archiepiscopus extitit. Eusebius sic: Maximus & Seuerus a Galerio Maximiano Cæsares facti.

CONSTANTIVS.

ROmanorum 41, Constantius Chlorus, & Galerius Maximinus, anno vno: hoc est vsque ad calendas Iulij, in anno 288 post passionem.

Anni Chr.	*Anni Const.*	
306	1	Maximinus & Maxentius. Marcellus papa dilectis fratribus vniuersis per Antiochiam cōstitutis salutem: & reliqua: data calen. Aprilis, Maxentio & Maximino consulibus. Marcellus episcopus catholicæ & apostolicæ ecclesiæ vrbis Romæ Maxentio: & reliqua: data 16 calendis Februariis, Maxentio & Maximino consulibus. Marcellus papa, iubente Galerio Maximino imperatore, primò fustibus cæsus, deinde ad custodiam animaliū deputatus, post multos dies indutus cilicio, obiit 17 calendis Februariis, & conditus aromatibus à Ioanne presbytero, & beata Lucina: sepultus est via Salaria in cœmiterio Priscillæ. ¶ Huic succedit Eusebius papa 30 post Petrum, mensibus 8, his autem Maximino & Seuero consulibus. Constantius 16 imperij anno obiit in Britannia Eboraci: post quem filius eius Constantinus, ex concubina Helena procreatus, regnum inuadit.

Sub huius tempore inuenta est crux Domini, sub Constantio patre Constantini Magni, vt in gestis Romanorum pontificalibus habetur, 5 nonis Maij: & baptizatus est Iudas, qui dicitur Cyriacus. Eusebi⁹ papa obiit, cui succedit Miltiades. Tertio persequutionis anno, quo Constantius Ebo-

Eboraci obiit, Maximinus & Seuerus à Galerio Maximiano imperatore Cæſares facti ſunt: ex quibus Maximinus maleficia & ſtupra ſua in Chriſtianos perſequutione accumulat. Paſſus eſt ea tempeſtate Petrus Alexandriæ epiſcopus cum plurimis Ægypti epiſcopis, Lucianus quoque, vir nobilis & continentiæ, & eruditionis moribus pręcipuus, Antiochenus presbyter, & Timotheus Romæ 10 calend. Iul. Interea Diocletian⁹ in Oriente, Maximianus Herculius in Occidente vaſtari eccleſias, affligi interficiq; Chriſtianos decimo poſt Neronē loco præceperūt. Quę perſequutio omnib. ferè aliis diuturnior & immanior fuit: nam per decennium eccleſiarum proſcriptionib⁹, innocentū cædibus martyrū, inceſſabiliter acta eſt. Secūdo āno perſequutionis Diocletianus ab inuito exegit Maximiano, vt ſimul purpurā imperiumq; deponerēt, ac iunioribus in Rēpub. inſtitutis, ipſi in priuato habitu conſeneſcerent. Beda. Attamē ſemel cœpta perſequutio, vſque ad ſeptimum Conſtantini annum feruere non ceſſat.

Galerius & Conſtantius Auguſti, primùm Romanum imperium inter ſe diuiſerunt: Galerius Maximianus, Illyricum, Aſiam & Orientem; Conſtantius Italiam, Aphricā, & Gallias obtinuit. Sed Cōſtantius vir tranquilliſſimus, Gallia Hiſpaniaq; contentus, Galerio cæteris partibus ceſſit. Galerius duos Cæſares elegit; Maximum quē in Oriente conſtituit; & Seuerum cui permiſit Italiā: ipſe in Illyrico conſtituitur. Oroſius. Conſtantius in Britannia obiit, & Conſtantinum filiū ex Helena concubina creatum, imperatorem Galliarū reliquit. Conſtantino verò in Galliis ſtrenuiſſimè rempublicam procurante, prætoriani milites Romæ Maxentium filium Maximiani Herculij, qui priuatus in Lucania morabatur, Auguſtum nominant. Galerius Auguſtus Seuerum Cæſarem aduerſum Maxentium Romam cum exercitu miſit. Seuerus quum Vrbem obſideret, militum ſuorum ſcelere deſertus & proditus, & ex eo fugiens, Rauennæ occiſus eſt. Herculius Maximianus perſequutor ex Auguſto tyrannus, confirmatum iam imperio filiū veſte ac poteſtate regia ſpoliare conatus: conuitiis autem & tumultibus militū palàm conterritus, in Galliam profectus eſt, vt Conſtantino genero ſuo æquè dolis iūctus auferret imperium: ſed per Fauſtam filiam detectus & ꝓditus, quòd dolū Conſtantino viro ſuo pararet, Maſſiliæ fugiens occiditur. Porrò Galerius occiſo Seuero Licinium imperatorem creat. Quumque perſequutionē à Diocletiano & Maximiano miſſam ipſe atrocioribus edictis accumulaſſet, ac poſtquā per annos 10 omni genere hominū exhauſit prouincias, putrefacto introrſum pectore, & vitalib. diſſolutis, quum vltra horrorē humanę miſeriæ etiam vermes eructaret, neq; medici iam vltrà fœtorē eius ferentes crebro iuſſu occiderentur, & quidā medicus ei diceret, iram Dei eſſe pœnā ſuam, & ideo incurat⁹ maneret; edictis latiſſimis Chriſtianos de exiliis reuocauit: ipſe verò obiit. Conſtantinus pacem eccleſiis per decē annos quibus à perſequutoribus vexabantur, indulſit. Deinde orto ciuili bello inter Conſtantinum & Maxentium, apud pontem Miluium victus Maxentius occiditur. Hæc Oroſius. Quomodo autem perſequutiones ſunt ſecundum chronicam Euſebij & Bedam, vſq; ad annum 7 Cōſtantini: hoc eſt annum 19 & 20 Diocletiani: annū 13 Galerij, & 6 Conſtantini: tertium .n. annū perſequutionis, quo & Conſtantius pater Conſtantini Eboraci obiit, Beda computat inter Diocletianum & Conſtantinum: quartum verò annū perſequutionis, ſub Galerio, & Seuero, & Maxentio in Roma, Conſtantino interim in Gallia imperante, cum pręcedente tertio anno perſequutionis, Iſidorus epiſcopus Galerio computauit. Romæ paſſus Gaius, & Marcellus papa, Cyriacus cum ſociis ſuis, Pancratius & Felicianus, & alij quamplures; in Hiſpania Vincentius diaconus; in Sicilia Euplus diaconus; Agauno Mauricius cum ſociis ſuis; Antiochiæ Cyprianus epiſcopus; apud Ægæam ciuitatem Coſmas & Damianus; apud Coloniam Agrippinam G[illegible]reon cū ſociis ſuis: tunc intra vnum mēſem 17000 martyrum pro CHRISTO paſſi ſunt.

CONSTANTINVS

ROmanorum 42, Conſtantinus Magnus, Conſtantij filius ex concubina Helena, ab anno 4 perſequutionis incipiens, indictione 2, regnauit annis 30, menſibus 10, hoc eſt in anno 268 poſt paſſionem Domini: ſub quo hi conſules fuerunt, teſte Caſſiodoro.

Anni Chr.	*An. Con.*	
306	1	Proconſul Diocletian⁹

11. & Maximus 9. Maxentius Herculij Maximiani filius, à prætorianis militibus Romæ Auguſtus appellatur.

¶ Miltiades, papa 31 poſt Petrum, ſedit annis 4, menſibus 7, diebus 7. Hic conſtituit, vt in die Dominico & in quinta feria non ieiunarent: quia ipſos pagani pro ſacro ieiunio celebrant.

| 307 | 2 | Proconſul Diocletianus 12, & Maximus 10. Quirinus epiſcopus Siſcianus glorioſè pro CHRISTO interficitur, nam manuali mola ad collum ligata & ponte præcipitatus in flumen, diutiſſimè ſupernatauit: & conſpectantibus colloquutus ne ſuo terrerentur exemplo, vix orâs vt mergeretur, obtinuit.

| 308 | 3 | Maximus 11, & Licinius. Galerius Maximianus obiit.

| 309 | 4 | Conſtantin⁹ 2, Licinius 2. Maximinus perſequutione in Chriſtianos facta, quũ iã à Licinio puniendus eſſet, apud Tarſum moritur. Miltiades papa obiit 3 idus Ianuarij. ¶ Huic ſucceſſit Sylueſter papa 32 poſt Petrum, annis 23, menſibus 10, diebus 27. Hic conſtituit, ne vllus laicus clerico, nec clericus inferioris gradus clerico ſuperioris gradus crimen inferret: & vt in puro lino corpus CHRISTI offeratur, & chriſma ab epiſcopo cõficiatur, & vt baptizatũ liniat presbyter, & dalmaticis in eccleſia vtatur, & vt pallio linoſtymo læua ſubdiaconorum tegeretur.

| 310 | 5 | Conſtantinus 3, & Licinius 3. Petr⁹ Alexãdrinæ eccleſiæ epiſcopus paſſus: cui ſucceſſit Achillas epiſcopus.

| 311 | 6 | Voluſianus, & Annian⁹.

| 312 | 7 | Conſtantinus 4, & Licinius 4. Bellum Cybalenſe aduerſum Licinium. Pax eccleſiæ reddita à Conſtantino poſt decennium perſequutionis.

| 313 | 8 | Sabinus, & Rufin⁹. Hieroſolymorum 39 epiſcopus Macarius.

| 314 | 9 | Gallicanus, & Baſſus. Diocletianus haud procul à Solonis, in villa ſua, palatio moritur.

| 315 | 10 | Licinius 5, & Criſpus.

| 316 | 11 | Conſtantinus 5, & Licinius. Criſpus & Conſtantinus filij Conſtantini, & Licinius adoleſcẽs Licinij Auguſti filius, Conſtantini Aug. ex ſorore nepos, Cæſares appellati.

| 317 | 12 | Conſtantinus 6, & Cõſtantius. Criſpum filium Conſtantini*. Lactantius eloquentiſſimus, ſed pauper.

Anni Chr.	*Anni Con.*	
318	13	Criſpus 2, & Conſtanti-

nus ſecundò.

| 319 | 14 | Probianus, & Iulianus. Licinius Chriſtianos de palatio ſuo pellit. Baſilæus Amaſiæ Ponti epiſcopus ſub Licinio martyrizatur.

| 320 | 15 | Seuerus, & Rufin⁹. Alexandrinę eccleſiæ 18 Alexander, à quo Arius eiectus, ob id ſynodus 318 epiſcoporum in Nicæa congregata 17 calendis Iuliis.

| 321 | 16 | Criſpus 3, & Conſtantius 3. Conſtantinus prohibuit Chriſtianos occidi, paganorumq́; templum iuſſit claudi. Sanctus Martinus naſcitur, Sabariæ Pãnoniorum oppido, ſed intra Italiam Ticini alitus eſt. Cõſtantino autem à papa Sylueſtro baptizato, ſcripſit de Britannia ſibi ſua mater Helena, vt negando CHRISTVM Iudæos ſequeretur. Tunc Cõſtantino & Licinio 4 conſulibus, die idus Auguſti, congregati ſunt cum Helena in Roma 120 ſapientiores Iudæorum. Quum autem quæſtio oriretur à Sylueſtro papa, 24 epiſcopis conſedentibus, ſuperati ſunt Iudæi in omni Scriptura diuina.

| 322 | 17 | Paulinus, & Iulianus. Beda ait, concilium Nicænum ſub his cõſulibus factum. Decretalis epiſtola: Temporibus Sylueſtri papæ, & Conſtantini piiſſimi Auguſti factum eſt magnum concilium in vrbe Nicæa Bithyniæ, & congregati ſunt regulariter eiuſdem Sylueſtri papæ vocatione in idipſum 318 epiſcopi catholici, qui expoſuerunt fidem integram, catholicam, immaculatam: & damnauerunt Arium & Photinum, Sabelliumq́;, & ſequaces eorum. Eodem quoque tempore 13 calendis Iuliis, quando memoratũ magnum concilium in Nicæa congregatum eſt, canonica iam vocatione in vrbe Roma congregauit & ipſe Sylueſter cum conſilio Cõſtantini 277 epiſcop. & damnauit prædictos hæreticos: & conſtituerunt, vt presbyter Arianus reſipiſcens non reciperetur, niſi epiſcopus eiuſdem loci cum reconciliaret, & ſacroſancto chriſmate per epiſcopalis manus impoſitionem ſancti Spiritus gratia, quæ ab hæreticis dari non poteſt, confirmaretur: in quo etiam conſenſu & ſubſcriptione omnium conſtitutum eſt,

est, vt nullus laicus clerico crimẽ inferret: & cætera. Cyclus 18 decennoualis incipit, indictione 11.

Anni Chr.	Anni Con.	
323	18	Constantinus 7, & Cõ-

stantius 4. Constantius filius Constantini Cæsar factus. Licinius Thessalonicæ cõtra ius sacramenti priuatus occiditur, Fides catholica in Nicæno concilio constituitur, 10 calendis Iulijs, consulatu Paulini & Iuliani, contra Arium cũ suis, & Quadragesima ante passionem CHRISTI ab 7 idus Ianuarij vsque ad 15 calendas Martij, notata est vsque anta pascha, tribus de causis: primò, vt nostrum ieiunium passioni CHRISTI copularetur: secundò, vt in fine ieiunij nostri accedamus ad opus Christi: tertiò, vt nos ieiunantes inueniat Dominus, quum venerit iudicare viuos & mortuos in nouissimo pascha.

| 324 | 19 | Constantius 5, & Maximus. Nazarius rhetor insignis habetur. Crispus filius Cõstantini, & Licinius iunior Constantiæ sororis Constantini & Licinij filius, crudelissimè interficiuntur.

| 325 | 20 | Ianuarius, & Iustus. Vicennalia Constantini Nicomediæ acta, & sequenti anno Romæ edita. Huc vsque historiam scribit Eusebius Pamphili martyris contubernalis: cui nos ita subiecimus, vt subaudias Hieronymum. In historia quæ Tripartita dicitur, ita habetur: Helena crucem inuenit, duasque partes suo filio Constantinopolim misit. Quarum vnã in foro Constantini supra columnam porphyreticam posuit Constantius: alteram verò argentea theca clausam in ciuitate custodiuit. Ario verò fictam fidem scribente, de exilio vocauit eum Constantinus, qui reuertens sic Constantino iurauit: *Si non credimus patrem & filium & spiritum sanctum, sicut ecclesia catholica credidit, iudex noster sit hìc & in futuro.* Constantinus tamen etsi inde gauisus sit, tamen eum aliosq; hæreticos communicare in ecclesia non permisit, donec episcoporum de ipsis iudicium fieret. Constantinus autem interim malẽ Arium probare, duxit eum ad palatium, iureiurando interrogans de Nicæni concilij decretis. At ipse fictè suam sectam sub ala habens sic iurauit. Quia verò ipsa dies sabbatum erat, præcepit Cõstantinus crastino die dominico Arium ad communionem accedere. Tunc in aula à militibus Eusebij episcopi, etiam Arius honoratus, & per mediam ciuitatem honorabiliter & perspicuè conductus. Quum verò venit ad forum Constantini, vbi pars illa crucis erat, tremefactus & confusus est Arius. Et quum necessariũ quæsisset meatum, cum stercoribus & visceribus effundens citò obiit.

Anni Chr.	Anni Con.	
326	21	Constantinus 8, & Cõ-

stantius 6. Arnobius rhetor in Aphrica clarus habetur: qui quum ad declamandum iuuenes erudiret, & adhuc ethnicus ad credulitatem somniis cõpelleretur, neque ab episcopo impetraret: fidem quam semper impugnauerat, elucubrauit: aduersum pristinam religionem luculentissimos libros, & tandẽ veluti quibusdam obsidibus pietatis fœdus impetrauit. Drepanam Bithyniæ ciuitatem in honorem martyris Luciani ibi conditam, Constantinus instaurans, ex vocabulo matris suæ Helenopolin nũcupauit.

| 327 | 22 | Constantius 7, & Symmachus. Constantinus vxorem suam Pausiam interfecit. Donatus agnoscitur, à quo per Aphricam Donatistæ. Antiochiæ post Tyrãnum 20 ordinatur episcopus Vitalis: post quem 21 Philogonius: cui successit 22 Paulinus: post quem 23 Eustathius. Quo in exilium ob fidem truso vsque in præsentem diem, Ariani ecclesiam obtinuerunt, idest Eulalius, Eusebius, Euphronius, Plãcillus, Stephanus, Lentius, Eudoxius, Melitius, Euzotus, Dorotheus: quorum idcirco tempora nõ digessi, quòd eos potius hostes CHRISTI, quam episcopos iudicem.

| 328 | 23 | Bassus, & Ablabius.
| 329 | 24 | Pacatianus, & Hilarian⁹. Iuuencus presbyter, natione Hispanus, euangelia heroicis versibus explicat. Porphyrius, misso ad Cõstantinum insigni volumine, de exilio liberatur. His consulibus, ciuitas quæ priùs Byzantium dicta est, mutato nomine à Constantino Constantinopolis nominatur.

| 330 | 25 | Dalmatius, & Zenophilus. Alexandriæ 19 ordinatur episcopus Athanasius. Metrodorus philosophus agnoscitur.

| 331 | 26 | Optatus, & Paulinus. Edicto Constantini gentilium templa subuersa sunt. Sanctus Martinus quum esset decem annorum, inuitis parẽtibus, vtpote

Gentilibus,ad eccleſiam confugit,ſeq́; catechumenum fieri poſtulauit.

Anni Chr.	*Anni Coſt.*	
332	27	Cōſtantius, & Albinus.

Conſtans filius Conſtantini prouehitur ad regnum.

333 | 28 | Nepotianus, & Secundus. In Martyrologio ſic: Pridie calendis Ianuarij, natiuitas ſancti Syluestri papæ, qui ſedit annis 23, menſib. 10, diebus 18. Sedit autem ex die calen. Februarij, vſque ad 2 calend. Ianuarij: & ſepultus eſt in cœmiterio Priſcillæ, via Salaria, miliario 3 ab vrbe Roma, 2 calendas Ianuarij, Conſtantio & Voluſiano conſulibus, & ceſſauit epiſcopatus diebus 15. Nota duos menſes vocationis epiſcopatus, à 4 idus Decembris, quo Miltiades papa obiit, vſque ad calendas Februarias, quo Syluester ſedit, & 15 dies poſtea, quod tempus pontificatui non imputatur. Si ergo ita temporis pontificum aliquid defecit, quorum natale annuatim celebratur, nonne multo magis tempus imperatorum? Marcus papa 23 poſt Petrum, qui ſedit menſibus 8, prędictis conſulibus, id eſt Nepotiano & Secundo. Decretalis epiſtola. Domino ſancto & apoſtolici culminis dignitate venerando Marco, ſanctæ Romanæ & apoſtolicæ ſedis vniuerſalis eccleſiæ papæ, Athanaſius & vniuerſi Ægyptiorum epiſcopi. Ad vos perueniſſe non dubitamus, quanta & qualia ab hæreticis, & maximè Arianis quotidie patimur, vt etiam viuere iam nos tædeat: in totum etiam noſtra vaſtauerūt, nec vlla vtenſilia nobis dimiſerunt, libros noſtros vſque ad minimum incenderunt. Quapropter precamur pater beatiſſime, quæ non dubitamus apud vos plenaria eſſe Niceni concilij exemplaria, vt illa nobis quæ ſanctæ recordationis prædeceſſoris veſtri Syluestri fuerunt, ſub tuta mittatis ſtipulatione. Nam quando prædictæ ſynodo cum beatæ memoriæ Alexandro, digno Deo pontifice noſtro, id eſt Alexandrinæ ciuitatis epiſcopo, diaconatus interfuimus officio, ſub noſtræ præſentiæ teſtimonio, per beatos viros Victorem & Vincentium presbyteros, apoſtolicæ apocriſiarios, miſſa ſunt prædicto papę Syluestro cum adſtipulatione ſubnixa, capitula 70. Sanè præſentibus nobis 80 capitula in memorata tractata ſunt ſynodo, ſcilicet 40 a Græcis Græca edita lingua, & 40 à Latinis Latinè edita. Sed viſum eſt 318 patrib. in prædicto ſpiritu ſancto repletis, concilio congregatis, & maximè iam dicto Alexandro, & apoſtolicę apocriſiariis, vt decem capitula adunarentur aliis, atque congruis in locis inſererentur, & ad formā 70 diſcipulorum vel 70 linguarum tanti & tam excellētis concilij fierent capitula, quæ & Christiano nomine degentes vna fides & vna ſacerdotalis regeret norma, ne quicquā à ſuo diſcordaret capite. Nūc ergo quia (vt prædictū eſt) ab inimicis ſanctæ Dei eccleſię, & maximè Arianis à quibus quotidie terimur, & expugnamur, & opprimimur, præfata 70 Niceni concilij capitula, quæ de præfata ſynodo iubente domino meo Alexandro attuli decreto omniū epiſcoporū, quæ etiam corā omnib. recitaui, atq; tranſcripſi, ſunt igne cōbuſta: optamus vt à veſtræ ſanctæ ſedis eccleſiæ autoritate percipere per præſentes legatos mereamur: & reliqua. Decretalis epiſtola: Omnibus venerabilib. fratribus, Athanaſio, & vniuerſis Ægyptiorū epiſcopis Marcus papa ſalutem. Doleo fratres & nimiū contriſtor ſuper afflictionem veſtram: & reliqua. De capitulorum veſtrorum Nicæni concilij, quibus vos interfuiſſe literis veſtræ fraternitatis ſignificaſtis, à noſtris qui vnà vobiſcum interfuerunt, diligentioribus requiſiuimus colloquutionibus, qui ita vt veſtræ teſtatę ſunt literę, omnem nobis ordinem expoſuerunt, & veſtram epiſtolam per omnia veram eſſe teſtificati ſunt: non vt nos aliquid ſiniſtrum veſtra ex parte arbitraremur: ſed nos & vos illóſque abſque vlla in poſterum titubatione vnum ſentire optaremus. Et ſancta Romana eccleſia, quæ ſemper immaculata manſit, & Domino iubente, & beato Petro opem ferente, in futuro manebit, ſine vlla hæreticorum inſultatione firma & immobilis omni tempore perſiſtit. His itaque peractis diligēter inquirentes, in ſanctæ noſtræ & apoſtolicæ ſcrinio, eadémque ſanctæ recordationis pòſt deceſſore meo Syluestro directa, ſeptuaginta ſicut ſignificaſtis capitula illæſa inuenimus. Ipſa enim vobis propter authoritatem & ſcriptionem tantorum patrum & eius magni concilij minimè miſimus: ſed per eadem coram apocriſiariis veſtris, aliis ſimilia eundem numerum, eandemq́; & ipſam ſcriptionem continentia vobis ſcribere, & ſub certa ſtipulatione mittere curauimus:

rauimus:& reliqua:data est 8 calēdis Nouembris, Nepotiano & Secūdo, viris venerabilibus consulibus. Marcus papa obiit nonis Octobris, & sepultus in cœmiterio Balbinæ, via Adriatica, quod ipse insistens fecit. ¶ Iulius, papa 33 post Petrum ordinatur, qui sedit annis sedecim, mensibus nouem.

Anni Chr.	*Anni Con.*	
334	29	Felicianus, & Tacianus.

Callocerus in Cypro res nouas moliens opprimitur. Constantinus imperator cum liberis suis honorificas ad Antonium literas mittit.

| 335 | 30 | Vrsus, & Polemius. Tricennalibus Constantini Dalmatius Cæsar appellatur. Nazarius rhetor Romæ gloriosissimè docet. Eius filia Eunomia Christiana in eloquentia patri coæquatur. Tiberianus, vir disertissimus, præfectus prætorio, Gallias regit. Eustathius Constantinopolitanus agnoscitur: cuius industria Martyrium Hierosolymis constructum est.

| 336 | 31 | Constantius secundò, & Constans. Sanctus Martinus quum esset annorum quindecim, raptus & catenatus sacramentis militaribus est implicatus, vno tantùm seruo comite. Quum enim esset edictum à regibus, vt describerentur filij veteranorum, ad militiam proditus est à patre suo. Constantinus filius Constantini Magni, extremo vitæ suæ tempore ab Eusebio Nicomediensi episcopo baptizatus, in Arianū dogma declinat. Heu (proh dolor) bono vsus est principio, & malo fine: à quo vsque ad præsens tempus ecclesiarum rapinæ & totius orbis sequuta est discordia. Constantinus quum bellum pararet in Persas, in Achirone villa publica iuxta Nicomediam moritur. Theodorus in Tripartita historia sic: Constantinus Nicomediæ in Achirone villa postquam baptizatus est ab Eusebio Nicomediense, episcopo Ariano, obijt anno 66 ætatis, imperij 31, die 25 mensis Maij, his consulibus, teste Cassiodoro.

CONSTANTIVS.

Romanorum 43, Constantius imperator, anno ab Vrbe 1091, cum Constantino & Constante fratribus suis adeptus est imperium, quod 24 annis tenuit: hoc est in mensem Nouembrem, in anno 345 post passionem Domini, his consulibus, teste Cassiodoro.

Anni Chr.	*Anni Con.*	
337	1	Aridinus, & Proculus.

Ablabius præfectus prætorio, & multi nobilium occisi.

Sapor rex Persarum Mesopotamia vastata duobus fermè mensibus Nisibin ciuitatem obsedit.

Dalmatius Cæsar, quem patruus Constantinus consortem regni filiis dereliquerat, factione Cōstantij patruelis & tumultu militari occiditur.

Constans Arianus effectus catholicos toto orbe persequitur.

Donatus artis grammaticæ scriptor, ac præceptor Hieronymi Romæ insignis habetur.

Iacob. Nisibenus episcopus agnoscitur: ad cuius preces sæpe Vrbs discrimine liberata est.

| 338 | 2 | Marcellinus, & Probinus. Ex hoc loco impietas Constantij regis fulta præsidio, exiliis, carceribus & variis afflictionum modis, primò Athanasiū deinde omnes non suæ partis episcopos ꝑsequuta est. Iulius papa in exilio mensibus decem: sed post mortem Constantij ad sua cum gloria reuertitur.

| 339 | 3 | Constantius 3, & Constans 2.

Constantinus bellum fratri inferens, iuxta Aquileiam occiditur.

Vario euentu aduersum Francos à Constante pugnatur.

Sanctus Martinus quum esset viginti annorum, baptizatus est, & transacto tribunatus sui tempore, tribunus militum se cum eo seculo renunciaturum promisit: quare biennio solo tantùm nomine militauit. Sanctus Iulius papa in decretali epistola sua de hoc anno ita dicit. In nomine Domini Dei saluatoris nostri IESV CHRISTI, imperante quoq; Constantino & Cōstante Augustis, anno 4, sub die 8 calend. Octobris, indictione sexta, præsidente sancto ac beatissimo Iulio papa sedis apostolicæ vrbis Romæ, postpositis sacrosanctis ac venerabilibus euangeliis in ecclesia Dei quæ vocatur Constantiana, residentibus etiam viris venerabilibus pariterque cum eo audientibus, Benedicto Aquileiensi episcopo, Rufo sanctissimo Cartamano episcopo, Agapeto Rauennatis ecclesiæ e-

piſcopo, Iulio Mediolanenſi epiſcopo, & reliquis cum eis, centum atque decem & ſex epiſcopis. Iulius prædictus ſanctiſſimus vrbis Romæ epiſcopus dixit: & reliqua. Annus itaque quartus Conſtantini imperatoris ſexta erat indictione, qui eſt annus 28 Magni Conſtantini, iuxta Chronicum Euſebij vel Bedæ, incarnationis ſecundũ Dionyſium annus 333.

Anni Chr.	*Anni Con.*

| 340 | 4 | Placidus, & Romulus. Audæus in Cœleſyria clarus habetur: à quo hæreſis Audæana.

| 341 | 5 | Leontius, & Saluſtius. Franci a Conſtante ſunt perdomiti, & pax cum eis facta.

Hermogenes magiſter militiæ Conſtãtinopolim tractus à populo ob epiſcopum Paulum, quem regis imperio & Arianorũ factione pellebat. Antiochiæ Dominicum aureum dedicatur. Cyclus decennoualis 19 incipit, indictione 14.

| 342 | 6 | Conſtantius 3, & Conſtans 3. Macedonius artis plurimæ in locũ Pauli ab Arianis epiſcopus ſubrogatur: à quo hæreſis Macedoniana.

| 343 | 7 | Amantius, & Albinus.

Maximinus Treuirorum archiepiſcopus clarus habetur: à quo Athanaſius Alexandriæ epiſcopus, quum à Conſtantio quæreretur ad pœnam, honorificè ſuſceptus eſt.

Sapor Perſarum rex Chriſtianos perſequitur.

Neocæſarea in Ponto ſubuerſa eſt, excepta eccleſia & epiſcopo cæteriſque qui ibidem reperti ſunt.

| 344 | 8 | Poſt conſules Amantij, & Albini: Athanaſius ad Conſtantis literas Alexandriam regreditur.

| 345 | 9 | Rufinus, & Euſebius. Dyrrhachium terræmotu corruit, & trib⁹ diebus ac noctibus Roma nutauit.

| 346 | 10 | Philippus, & Salia. Euſebius Emiſenus, Arianæ factionis ſignifer, multa & varia conſcribit.

| 347 | 11 | Limenius, & Aco. Hoc etiã anno facta eſt defectio Solis magna, 18 calendis Ianuarij.

| 348 | 12 | Sergius, & Nigridianus. Magnentio apud Auguſtodunum arripiente imperium, Conſtans haud longè ab Hiſpania, in caſtro cui Helenæ nomen eſt, interficitur, anno ætatis 30: quamobrem turbata republica Vetranio Murſæ, Nepotianus Romæ imperatores facti.

Anni Chr.	*Anni Con.*

| 349 | 13 | Poſt conſules Sergij, & Nigridiani. Vetranioni apud Narſum à Cõſtantio regiũ inſigne detractum. Magnentius Murſæ victus, in quo prælio Romanæ vires conciderunt. Gallus Conſtãtij patruelis Cæſar factus.

| 350 | 14 | Conſtantius 5, & Conſtans. Iulius papa obiit pridie idus Aprilis, & ſepultus via Aurelia, milliario ab Vrbe 3, in cœmiterio Calepodij. ¶ Liberius papa 35 poſt Petrum ſucceſſit annis 15, menſibus 7, diebus 3.

| 351 | 15 | Conſtantius 6, & Conſtans 2. Gallus Iudæos qui interfectis per noctem militibus arma ad bellandum inuaſerant, oppreſſit, cæſis multis hominum millibus vſque ad innoxiam ætatem: & ciuitates eorum, Diocæſaream, Tiberiadẽ, Dioſpolim, & plurima alia oppida igni tradidit.

| 352 | 16 | Conſtantius 7, & Conſtans 3. Magnentius Lugduni in palatio propria ſe manu interfecit, & Decentius frater eius quem ad tuendas Gallias Cæſarem miſerat, apud Senonas laqueo vitam explet.

Gennadius forenſis orator inſignis habetur.

| 353 | 17 | Arbitrio, & Lollianus. Gallus Cæſar ſollicitatus à Conſtantio patrueli, cui in ſuſpicionem ob egregiam indolem venerat, Iſtriæ occiditur.

Victorinus rhetor, & Donatus grammaticus, Romæ inſignes habentur: è quibus Victorinus etiam in foro Traiani ſtatuam meruit.

Paulinus & Rhodanus, Galliarum epiſcopi, in exilium ob fidem truſi.

| 354 | 18 | Conſtantius 8, & Iulianus. Alcimus & Delphidius rhetores in Aquitania florentiſſimè docent.

Donatus, à quo ſuprà in Aphrica Donatianos dici memorauimus, Carthagine pellitur. Quidam ſectatores eius Montenſes vocantur: eò quòd eccleſiam Romæ primam in monte habere cœperunt.

Eusebius Vercellensis episcopus, & Lucifer, ac Dionysius Caralitanus & Mediolanensis ecclesiæ episcopus, Pancratius quoque Romanus presbyter, & Hilarius diaconus, distantibus inter se ab Arianis & Constantio damnantur exiliis.

Iulianus frater Galli, Mediolani Cæsar appellatur.

Anni Chr.	Anni Con.	
355	19	Constantius 9, & Iulia-

nus 2. Antonius monachus 105 ętatis anno in eremo moritur, solitus multis ad se venientibus, de Paulo quodam Thebeo miræ beatitudinis viro referre: cuius nos exitum breui libello explicauimus. Hilarius episcopus Pictauiensis factione Saturnini Arelatensis episcopi, reliquorúmque qui cum eo erant Arianorum, ante triennium in Phrygiam pulsus, libros de nostra religione componit.

Reliquiæ apostoli Timothei Constantinopoli inuectæ.

Magnæ Alemannorum copiæ apud Argentoratum oppidum Galliæ à Cæsare Iuliano oppressæ.

Liberius papa Romanæ ecclesiæ mittitur in exilium. Tunc omnes clerici iurauerunt, vt nullum alium susciperent. Verùm quum Felix fuisset ab Arianis substitutus in sacerdotium, plurimi periurauerunt, & post annum cum Felice eiecti sunt: quia Liberius tædio victus exilij, & in hæreticam prauitatem subscribens Romam quasi victor intrauerat. Felix autem depositus de episcopatu suo habitauit in prędiolo suo via Portuensi, vbi obiit quarto calendarum Augusti. In gestis Pontificum sic: Felix natione Romanus, ex patre Anastasio sedit anno 1, mensibus 3. Hic declarauit Constantium Augustum filium Constantini hæreticum, & baptizatum ab Eusebio Nicomediense episcopo, iuxta Nicomediam in Aquilone villa: & pro hoc declaratu ab eodem Constantio Augusto filio Constantini Augusti capite truncatur tertio idus Nouembris, in ciuitate Carone: & exinde eum clerici rapientes sepelierunt in basilica sua quam fecit quum presbyter esset, 12 calend. Decembris, via Aurelia, milliario secundo ab Vrbe; & cessauit episcopatus diebus 38. Hic emit agrum circa eandem basilicam, & dedit eidem ecclesiæ, quam fecit in via Aurelia. Fecit ordinationem in Vrbe Roma per mensem Decembrem presbyteros 21, diaconos 5, episcopos per diuersa loca 18. Liberius papa de exilio reuertitur.

Anni Chr.	An. Con:	
356	20	Titianus, & Cerealis.

Saraceni in monasterium beati Antonij irruentes, Sarmatam interficiunt.

Constantio Romam ingresso, ossa Andreæ apostoli & Lucę euangelistæ à Constantinopolitanis miro fauore suscepta.

| 357 | 21 | Eusebius, & Hypatius.

Paulinus Treuerorum episcopus in Phrygia exulans moritur.

Synodus apud Ariminum, & Seleuciam Isauriæ facta, in qua antiqua patrum fides CHRISTI, primùm legatorum, dehinc omnium proditione damnata est.

| 358 | 22 | Constantius 10, & Iulianus 4. Gratianus imperator nascitur.

Hilarius Pictauiensis episcopus, cùm apud Constantinopolim librum pro se Cōstantio porrexisset, ad Gallias redit.

Macedonius Constantinopoli pellitur.

Omnes penè toto orbe ecclesiæ sub nomine pacis & regis Arianorum consortio polluuntur.

| 359 | 23 | Taurus, & Florentius.

Cōstantinopoli ecclesiarum maxima dedicatur.

Meletius Sebastiæ Armeniæ episcopus, ab Achatio, & Georgio episcopis Arianis Antiochiam transfertur. Et post paululum cùm presbyteros qui ab Eudoxio antecessore suo depositi fuerant, suscepisset, exilij iustissimam causam subita fidei mutatione delusit.

Sanctus Augustinus nascitur.

| 360 | 24 | Mamertinus, & Neuita.

Gallia per Hilarium Arianensis perfidiæ dolos damnat.

Hęresis Anthropomorphitarum in Syria & Macedonia & Constantinopoli oritur.

Constantinus Mopsocrenis inter Ciliciam Cappadociamque moritur anno ætatis 45, Constantinopolim veniens tertia die mensis Nouembris, his consulibus.

IVLIANVS.

ROmanorum 44, Iulianus (ſecundum omnes) regnauit annis 2, menſibus 8. hoc eſt vſq; ad calendas Iulij, in anno 310 poſt paſſionem Domini, ſub quo hi conſules fuerunt: teſte Caſſiodoro.

Anni Chr.	Anni Iulian.	
361	1	Iulianus 4, & Saluſtius.

Cyclus decennoualis 20 incipit, indictione 3. Iulianus ad idolorum cultus conuerſus eſt. Hic ex clero imperator factus, blanda perſequutione illiciens magis q̃ impellens ad ſacrificandum, in qua multi ex noſtris voluntate propria corruerunt.

Georgio per ſeditionẽ populi Alexandriæ incenſo, qui in locum Athanaſij ab Arianis fuerat ordinatus, Athanaſius Alexandriam reuertitur: Euſebius & Lucifer de exilio regrediuntur.

| 362 | 2 | Iulianus 5, teſte Caſſiodoro. Prohæreſius ſophiſta Athenienſis, lege data ne Chriſtiani liberalium artium doctores eſſent, cùm ſibi ſpecialiter Iulianus concederet, vt Chriſtianos doceret, ſcholam ſponte deſeruit.

Eccleſiæ Antiochenæ clauſę, & grauiſſima imminentis perſequutionis procella Dei voluntate ſopita eſt. Nam Iulianus in odium CHRISTI templum Hieroſolymis Iudæis reparare permiſit. Et ex omnibus prouinciis Iudæi collecti quum noua templi fundamenta iacerent, ſubitò nocte oborto terræmotu ſaxa ab imo fundamentorum excuſſa, longè lateq́ue ſparſa ſunt, igneusq́ue globus ab interiore æde templi egreſſus, plurimos eorum ſuo proſtrauit incendio. Quo terrore reliqui pauefacti, CHRISTVM confitebãtur in via. Et ne hoc caſu crederent factum, ſequenti nocte in veſtimentis cunctorum apparuit crucis ſignum. Eo tempore pagani apud Sebaſten Palęſtinæ vrbem, ſepulchrum beati Ioannis Baptiſtæ inuadunt, oſſaque eius diſpergunt. Sed Dei prouidentia adfuêre quidam ex Hieroſolymis monachi, qui mixti colligentibus, quæque ipſi poterant, ablata ad patrem ſuum Philippum pertulerunt.

Sanctus Dionyſius, præſente Iuliano Cæſare decollatus quia deos adorare noluit, ſurrexit, & ambabus manibus per vnũ milliare portauit caput ſuum in montem excelſum: eiq́ue rupes alba gremium ſuum aperiens, concauum apertumq́ue locum dedit ſuper ſe ſedenti.

Romę paſſi ſunt Priſcus presbyter, Ioannes presbyter, item Ioannes & Paulus, Fauſtus Vercellenſis epiſcopus, & Euſebius; Aretina ciuitate, Donatus epiſcopus; Antiochia Theodoricus presbyter, & alij quamplures. Iulianus in Perſas profectus, noſtrum poſt victoriam diis ſanguinem vouerat: vbi à quodam ſimulato perfugo ad deſerta perductus, quum fame & ſiti apoſtata perdidiſſet exercitum, & inconſultiùs à ſuorum erraret agminibus, ab obuio fortè hoſtium equite conto ilia perfoſſus interiit, anno ætatis 32. Et quum miſiſſet manum in vulnere, & ſanguinem aſpergeret in aërem, dixit, Viciſti Galilæe, id eſt CHRISTE. Hic enim Chriſtianos appellabat Galilæos. Obiit autem die 6 calend. Iunij. Et ſequenti die Iouinianus ex primicerio domeſticorum, imperator fact⁹ eſt, teſte Theodoro epiſcopo, & Eutropio tunc viuente.

IOVINIANVS.

ROmanorum 45, Iouinianus (ſecundũ omnes) regnauit menſibus 8, hoc eſt vſq; ad calendas Martij, in anno 310 poſt paſſionem: ſub quo hi conſules fuerunt, teſte Caſſiodoro.

Anni Chr.	Anni Iouin.	
363	1	Iouinianus, & Varronianus.

Iouinianus rerum neceſſitate cõpulſus, Niſibin & magnam Meſopotamiæ partem Sapori Perſarum regi tradidit.

Synodus Antiochiæ à Melitio & ſuis facta, in qua Homouſio & cæteris vocabulis reiectis, medio aliquo Macedonianum dogma vindicauerunt. Homouſios autem Patri dicitur CHRISTVS, ob vnitatem ſubſtantiæ diuinę cum Patre & Spiritu ſancto.

Iouinianus cruditate, ſiue odore prunarum quas nimias adoleri iuſſerat, & nitore parietum recenti textura, quod graue quieſcentibus fuit, Adraſtinæ obiit anno ætatis 34. Obiit autem 14 calend. Martij, vt in hiſtoria eccleſiaſtica legitur. Poſt quem quum exercitus veniſſet in Nicæam Bithyniæ 25 die menſis Februarij, Valentinianum tribunum ſcutariorum, è Pannonia Cibalenſis Auguſtum appella-

appellauit. Ipse verò fratrem Valentem Constantinopoli in consortium regni assumit.

VALENTINIANVS.

Romanorum 46, Valentinianus cum fratre Valente regnauit annis 11, mẽsibus 5, hoc est vsque ad calendas Octobres, in anno 310 post passionem Domini: sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

Anni Chr.	Anni Val.	
364	1	Valentinianus, & Valẽs.

Valentinianus fuit egregius imperator, & Aurelio moribus similis, nisi quòd seuerus nimis esset.

Appollinaris Laodicenus episcopus multa scripta nostræ religionis emisit.

| 365 | 2 | Gratianus & Dagalaiphus. Liberius papa obiit 8 calend. Maij.

¶ Huic autem successit Damasus, papa 38 post Petrum: qui constituit, vt die noctuque cantarentur Psalmi per omnes ecclesias. Et postea Vrsinus à quibusdam episcopus constitutus Sicinium cum suis inuadit, à quo Damasianæ partis populo cõfluente crudelissimæ interfectiones diuersi sexus perpetratæ.

Valens ab Eudoxio Arianorum episcopo baptizatus nostros persequitur.

| 366 | 3 | Lupicinus, & Iouinus. Gratianus Valentiniani filius Ambianis imperator factus est, his consulibus, teste Cassiodoro.

Tanta Constantinopoli orta est tempestas, vt miræ magnitudinis decidẽs grãdo nonnullos hominum interfecerit.

Apud Atrebatas lana è cœlo pluuiæ mixta defluxit.

| 367 | 4 | Valentinianus 2, & Valens 2. Hilarius episcopus Pictauiensis moritur.

Nicæa quæ sæpe antea corruerat, terræmotu funditus subuersa est.

Libanius Antiochenus rhetor insignis habetur eo tempore.

| 368 | 5 | Valentinian⁹, & Victor. Athanaricus Gothorum rex Christianos persequitur: plurimis interfectis reliquos sua ditione pellit.

Eusebius Vercellensis episcopus obiit.

| 369 | 6 | Valentinianus 3, & Valens 3. Constantinopoli apostolorũ martyrium dedicatur.

Lucifer Caralitanus episcop⁹ moritur, qui cum Gregorio episcopo Hispaniarum, & Philone Libyæ, nunquã se Arianæ prauitati miscuit.

Anni Chr.	Anni Valẽ.	
370	7	Gratianus 2, & Probus.

Maximinus præfectus annonæ maleficos ab imperatore perquirere iussus, plurimos nobilium interfecit.

| 371 | 8 | Modestus, & Arinthæ⁹. Didymus Alexandrinus multa de nostro dogmate per notarios commentatur, qui post quintum annum suæ natiuitatis luminibus orbatur, elementorum quoque ignarus.

| 372 | 9 | Valentinianus 4, & Valens. Eunomius discipulus Ætij Constantinopolitani agnoscitur, à quo hæresis Eunomiana.

Saxones cæsi ab Hugone in regione Francorum Burgundionum octoginta ferè millia: quot nunquam antè contigit ad Rhenum descendere.

Clearchus præfectus Constantinopoli agnoscitur, à quo necessaria & diu expectata votis aqua ciuitati inducitur.

Sanctus Martinus anno 56 ætatis suæ, Dominico die circa nonas Iulij in archiepiscopatum Turonorum consecratur, in quo tantùm viginti sex annis vixit.

| 373 | 10 | Gratianus 3, & Equitius. Melanthia nobilissima mulierum Romanarum, & Marcellini quondam consulis filia, vnico prætore tunc Vrbano filio derelicto, nauigauit Hierosolymam: vbi tanto virtutum præcipuęque humilitatis miraculo fuit, vt Theclæ nomen acciperet.

| 374 | 11 | Gratianus 4, & Equitius. Post Auxentij mortem, Mediolani Ambrosio episcopo constituto, ad fidem nostram Italia conuertitur. Macarius Ægyptius, Macariusque Alexandrinus claruerunt. Methodius sic: Post Iouinianum Valentinianus suscepit imperium, qui pro fide CHRISTI à Iuliano è militia fuerat expulsus. Sed quia militiam pro CHRISTO reliquerat, suscepit imperium cum fratre Valente, cui Orientales, sibi autem Occiduas partes delegit. Sed Valens fauendo hæreticis, abiit in viam patrum suorum: tamẽ diuina virtute prohibente, dũ debac-

charetur in cæteros, in Athanaſium nihil auſus eſt triſte committere. In occiduis verò partibus, Valentinianus fide religionis illæſa, vetere Romani imperij cenſu rempublicam gubernabat. Poſtquam 29 annis pace compoſita, Romanæ reipublicæ cauſas Iouinianus repararat, eccleſiarum verò curam haud ſegniter haberet; nec tamen incautè, vt Conſtantius cum Athanaſio ageret: vbi huius diſpoſitionis tam pia, tam læta principia, mors immatura, poſt nouem mẽſes Iouiniano obeunte, rupiſſet, Valentiniano poſt relictam militiam imperium adepto, quum 46 anno ſacerdotij ſui Athanaſius poſt multos agones, multaſque patientiæ maximas coronas quieuiſſet in pace, ſciſcitatus de ſucceſſore, Petrum tribulationum ſuarum participem & ſocium delegit. Per idem tempus patres monachorum vice & antiquitatis merito Macarius, atq; Heraclides & Panto Antonij diſcipuli per Ægyptum, & maximè in Nitriæ deſertis partibus habebantur viri, qui conſortium vitæ & actuum non cum cæteris mortalibus, ſed cum ſupernis angelis habere credebantur. Quo in tempore non in verbis vniuſcuiuſque fides, ſed exiliis & carceribus probabatur, quia non honori erat eſſe catholicum, ſed pœnæ. Florebat tamen Ægyptus, non ſolùm in Chriſtiana philoſophia, ſed etiam per ſigna apoſtolica: qua infœcũdior Cappadocia nõ fuit, immò aliquid lętius, Gregorium cum Baſilio, ad ſumma porrexit. Igitur defuncto Petro ſuccedit Timotheus, & poſt hunc Theophilus: cuius induſtria vaſtata ſunt omnia, atque ad ſolum deducta paganorum templa, & figmenta. Defuncto verò Auxentio apud Mediolanum, Ariano epiſcopo, vbi propriè quod propoſuerat, Ambroſius tunc conſularis eiuſdem prouinciæ faſces regebat, ſecundum leges & publicam diſciplinam. Obluctante illo & plurimùm reſiſtente epiſcopum fieri, omni maturitate iubetur impleri: moxque Dei gratiam conſequutus, & initiatus ſacris, & ſacerdos effectus eſt. Interea ad bellum Sarmaticum Valentinianus de Galliæ partibus quum veniſſet Illyricum, vbi vix dum cœpto bello ægritudine ſubita oppreſſus, diem obiit, relictis hæredibus in imperio filiis, Gratiano Auguſto, Valentinianoque admodum paruulo, & nondum regiis inſignibus initiato. Hucuſque Methodius. Valentinianus contra legatos Sarmatarum vehementi commotus furore, eruptione venarum, quod Græce apoplexia vocatur, fluxu ſanguinis 17 die menſis Septembris, ætatis anno 54, imperij autem 11, menſe 5 obiit: poſt quem Gratianus aſſumpto in imperium Valentiniano fratre, cum patruo Valente regnat.

V A L E N S.

Romanorum 47, Valens cum Gratiano & Valentiniano filio fratris ſui (ſecundum omnes) regnauit annis 4, hoc eſt vſque ad calendas Octobris, in anno 307 poſt paſſionem Domini: ſub quo hi conſules fuerunt.

Anni Chr.	*Anni Valẽ.*

| 375 | 1 | Valens 5, & Valentinianus. Multi monachorum Nitriæ per tribunos & milites cæſi.

Valens lege data vt monachi militarẽt, nolentes fuſtibus iuſſit interfici.

Theodoſius Theodoſij poſtea imperatoris pater, & multi nobilium occiſi. Photinus in Gallia obiit, à quo Photinianorum dogma inductum: qui multa continentiæ & ingenij bona vno ſuperbiæ malo perdidit.

Baſilius Cæſarienſis epiſcopus Cappadociæ clarus habetur.

| 376 | 2 | Gratianus 4, & Merobaudes. Alemannorum triginta circiter millia apud Argentoratum oppidum Galliarum, ab exercitu Gratiani ſtrata.

Florentinus, Bonoſus, & Rufinus, inſignes monachi habentur: è quibus Florentinus tam miſericors in egentes fuit, vt vulgò pater pauperum nominatus ſit.

Gens Hunnorum Gothos vaſtat: qui à Romanis ſine armorum diſpoſitione ſuſcepti, per auaritiam Maximi ducis, fame ad rebellandum coacti ſunt. Superatis autem in congreſſione Romanis, Gothi funduntur in Thracia.

| 377 | 3 | Valens 6, conſul. Iſte ex Antiochia exire compulſus, ſera pœnitentia noſtros de exiliis reuocat.

| 378 | 4 | Valentinianus 2, conſul. Lachrymabile bellum in Thracia, in quo deſerente equitum præſidio, Romanæ legiones à Gothis cinctæ, vſque ad inter-

necionem cæsæ sunt. Ipse imperator Valens, quum sagitta saucius fugeret, & ob dolorem nimium sæpe equo laberetur, ad cuiusdam villæ casam deportatus est, quo persequentibus cum Barbaris incensa domo concrematus, sepultura quoq; caruit. Cassiodorus sic: Valenti successit Theodosius filius Theodosij, quem sibi in consortium regni Gratianus asciuit. Gratianus itaque quum quatuordecim regnaret annis, cum Theodosio regnat annis sex: sub quo hi consules fuerunt. Anni igitur 14 sunt, teste Cassiodoro, ab anno 3 Valentiniani, in quo Gratianus imperator factus est, Lubicinio & Iouino consulibus, vsque in mortem Valentis, & vsque ad imperium secundum Gratiani. Colliguntur ergo omnes anni vsque ad consulatum Valentis 6, & Valentiniani iunioris item Augusti à 15 Tiberij anno, & prædicatione Domini nostri IESV CHRISTI, anni 352. A secundo anno Darij regis Persarũ, quo tẽpore templum Hierosolymis instauratũ fuit, sunt anni 899. Ab Olympiade, à qua ætate apud Hebræos Isaias prophetabat, 1155. A Salomone, & prima ædificatione templi, anni 1411. A captiuitate Troiæ, quo tempore Samson apud Hebræos erat, 1561. A Mose & Cecrope primo rege Atticæ, anni 1890. Ab Abraham & regno Nini & Semiramidis, anni 2395. Continet autem omnis canon, ab Abraham vsque ad tempus suprà scriptum, annos 2395. A diluuio autem vsque ad Abraham supputantur anni 942. Et ab Adam vsque ad diluuium anni 2242. Fiunt igitur ab Adam vsque ad 14 Valentis annum, id est ad consulatum eius 6, & Valentiniani iterũ, omnes anni 5579.

Hactenus Hieronymus in Chronicis.

Excerpta ex Chronicis Tyronis & Prosperi, Chronicæ Eusebij temporibus prætermissis.

CAPVT XXIII.

GRATIANVS.

VALENTE igitur à Gothis in Thracia concremato, Romanorum 48 Gratianus cum fratre Valentiniano regnauit annis sex: hoc est vsque ad calendas Octobres, in anno trecentesimo quadragesimo primo post passionem Domini: sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro senatore clarissimo.

Anni Chr.	*Anni Grat.*	
379	1	Ausonius & Olybrius.

Theodosius ordinatur imperator à Gratiano Syrmij, ad quẽ Theophilus Paschalem cyclum scribit. Gratianus post mortẽ patrui Theodosium, Theodosij comitis filium, in consortium sumpsit imperij, eiq; regnum Orientis tradidit.

Ea tempestate Priscillianus episcopus de Galliis ex Manichæorum & Gnosticorum dogmate hæresin nominis sui condidit. Methodius sic: Valente à Gothis circumuento, ex bello quod initium Romano imperio tunc & deinceps fuit, impietatis suæ pœnas igne exustus dedit, anno primo in imperio cum fratre, & postea cum filiis fratris quatuordecim exactis.

Ea nimirum tempestate Felix tertius post Paulinum Treuericam in pontificatu sortitus est ecclesiam, Maximo imperatore tyranno rempublicam tunc in his partibus agente, & Treuerim hæreticorum cladibus pulsante. Tunc beatus Martinus Treuerim venit, & cum Felice ruit. Igitur Gratianus post patrui necem cum fratre admodum paruulo Orientis quoque suscepit imperium. Verùm is quammulta religiosè ac fortiter gessit: consortem asciscit Theodosium, eique Orientis procuratione permissa, partes sibi ac fratri Occiduas reseruauit: sed à Maximo tyranno bello apud Britannias exorto, per Ambragatium ducem Lugduni suorum magis proditione, quàm vi hostium peremptus est: in cuius vindictam Theodosius totis viribus consurgens, vltus est sanguinem iustum, Valentinianoque regnum tyrannide depulsa restituit, cum fide catholica quam mater eius violauerat. Hucusque Methodius.

380	2	Ausonius, & Olybrius.
381	3	Gratianus 5, & Theodosius. Ambrosius ꝑ fide catholica multa sublimiter scripsit.
382	4	Siagrius, & Antonius.

Martinus episcopus Turonum Galliæ ciuitatis clarus habetur. Sanctus Theophilus Alexandriæ episcopus computum centum annorum cursu Theodosio filio Gratiani dedicauit. Consulatu Antonij & Siagrij incipit synodus cẽtum & quinqua-

ginta patrum in Augusta ciuitate contra Macedonianos, sub Damaso papa, & Gratiano imperatore.

Anni Chr.	Anni Grat.	
383	5	Merobaudes 2, & Saturninus. Arcadius, Theodosij imperatoris filius, Augustus appellatur. Damasus papa obiit 4 idus Decembris.

¶ Huic successit Siricius, 38 post Petrũ, annis quindecim, mensibus vndecim, diebus vigintiquinque.

| 384 | 6 | Richomer & Clearch⁹. Honorius Theodosij filius nascitur.

In Britannia seditione militum Maximus imperator est fact⁹: quo mox ad Gallias transfretante, Gratianus Parisiis Merobaude magistro militum proditione superatus, fugiens Lugduni captus atque occisus est. Maximus autem Victorem filium suum consortem regni facit.

T H E O D O S I V S.

Romanorũ 49, Theodosius cum Valentiniano regnauit annis 11, cum Gratiano 6. Post mortem eius annis 6 Orientem regebat & menses 4, hoc est vsq; ad calendas Februarias, in anno 347 post passionem Domini: sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro consule.

Anni Chr.	Anni The.	
385	1	Arcadius & Baudo. Hieronymus presbyter hoc tempore in Bethlehem toto iam mundo clarus habetur, egregio ingenio & studio vniuersæ ecclesię seruiens. Priscillianus in synodo Burdegalensi damnandum se intelligens, ad imperatorem Maximum prouocauit, auditúsque Treueris ab Euodio præfecto prætorij gladio addictus est, cum Eutrocia Delphidij rhetoris coniuge, & Latroniano, aliisque erroris sui consortibus.
386	2	Honorius & Euodius. Burdegalis quædam Priscilliani discipula, nomine Vrbica, ob impietatis pertinaciam per seditionem vulgi lapidibus obruta est.
387	3	Valentinianus 3, & Eutropius. Maximus tyrannus à Valentiniano & Theodosio imperatoribus, in tertio ab Aquileia lapide, spoliatus indumentis regiis, sistitur, & capite damnatur: cuius filius Victor eodem anno ab Arbogaste est interfectus in Gallia.

Anni Chr.	Anni The.	
388	4	Theodosius 2, & Cynegius. Itacius & Vrsacius episcopi, ob authoritatem Priscilliani cuius accusatores fuerunt, ecclesiæ communione priuantur.
389	5	Timatius & Promotus. Hieronymus librum de illustribus viris ecclesiæ, ad annum octauum Theodosij componit.
390	6	Valẽtinianus 4, & Neoterius. Ioannes monachus & anachorita claruit.
391	7	Tacianus & Symmachus. Per idem tẽpus caput sancti Ioannis Baptistæ Constantinopolim est perductũ, & in septimo milliario ciuitatis humatum.
392	8	Arcadius 2, & Rufinus. Valẽtinianus ad vitæ fastidium nimia Arbogasti magistri militum austeritate perductus, laqueo apud Viennam perit. Post eum Theodosius vixit annis tribus.
393	9	Theodosius tertiò, & Abundantius.
394	10	Arcadius 3, & Honorius 2. Ioannes monachus ornatus prophetiæ gratia, Theodosio consulente de euentu belli quod aduersum Eugeniũ mouebat, victorem futurum prædixit.
395	11	Olybrius & Probinus. Theodosius imperator Eugenium vincit & perimit. Augustinus beati Ambrosij discipulus, multa facundia doctrinaq; excellens, Hippone regione Aphricę ordinatur episcopus. Theodosius imperator die 17 mensis Ianuarij, anno ætatis 60, Mediolani obiit, sicut in Tripartita historia legitur.

Quum sanctum Patriciũ noluisset dominus suus dimittere, nisi pro massa aurea; seruauit sanctus Patricius præcepto angeli Victori cuidam gregem porcorum: quorum custos dum fuit sanctus Patricius & pastor, fodit massam aureã, quam ille Patricius domino suo pro se dedit.

A R C A D I V S.

Romanorũ 50, Arcadius filius Theodosij cum fratre Honorio (secundum omnes) regnauit annis 14, mẽsibus 3, hoc est vsque ad calendas Maij, in anno 358 post passionem Domini: sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro.

Anni Chr.	Anni Arc.	

| 396 | 1 | Arcadius 4, & Honorius 3. Donatus episcopus draconem ingentē necauit expuens in ore eius, quem octo iuga boum ad locum incendij vix trahere potuerunt. Ideo autem incensus est, ne putredo eius aërem corrumperet.

Per idem tempus, corpora sanctorum Abacuc & Micheæ prophetarum diuina reuelatione produntur.

Gothi Italiam, Vandali atque Alemanni Gallias aggrediuntur.

| 397 | 2 | Cæsarius & Atticus. Augustinus episcopus doctrinæ scientia insignis habetur. Concilium Carthaginis: vbi Hipponensis concilij statuta firmantur & inseruntur. Sanctus Martinus Turonorum episcopus, 71 ætatis suæ anno, episcopatus verò 26, obiit, media nocte Dominica.

| 398 | 3 | Honorius 4, & Eutychianus. Siricius papa obiit nono calendis Martij. Anastasius, papa 39 post Petrum, successit annis quinque, diebus vigintiseptem. Hic constituit, vt quotiescunq; Euangelia sacra recitantur, sacerdotes non sedeant, sed curui stent. Cyclus vigesimus secundus decennoualis incipit, indictione undecima.

399 | 4 | Manlius, & Theodorus. Cum hoc consulatum inierat Eutropius eunuchus, qui mox & honore & vita deiectus est.

Anno 4 Eugenius occiditur.

400 | 5 | Stillico, & Aurelianus. Gothi Italiam Alarico & Radagiso ducibus ingressi.

401 | 6 | Vincentius, & Frauita. Ioannes Constantinopolitanus, & Theophilus Alexandrinus, episcopi illustres habentur: sed vtrunque obscurauit discordia, quæ eò vsque processit, vt Ioannes à Theophilo oppressus Pontum in exilium pergere cogeretur: quum tamen communionem eius maxima pars episcoporum, Romani pontificis sequuta exemplum, tuauerit.

402 | 7 | Arcadius 5, & Honorius. Anastasius papa obiit quinto calendis Maij. Huic successit Innocentius, 40 papa post Petrum, qui constituit ieiuniū in sabbato celebrari, quia in tali die Dominus in sepulchro iacuit. Sedit annis 15, mensibus & diebus viginti.

Anni Chr.	Anni Arc.	

| 403 | 8 | Theodosius Augustus, & Rumoridius.

| 404 | 9 | Honorius 6, & Aristenetus. Carthaginense concilium habitum de Donatistis. Sancta Paula obiit septimo calendis Februarij, 3 sabbati post Solis occubitum.

| 405 | 10 | Stillico secundò, & Anthemius. Radagisus, in Tuscia multis Gothorum millibus cæsis, ducente exercitum Stillicone, superatus & captus est.

| 406 | 11 | Arcadius sextò, & Probus. Vandali & Alani Gallias traiecto Rheno, tertio calendis Ianuariis ingressi sunt.

| 407 | 12 | Honorius 7, & Theodosius 2. Constantinus in Britannia tyrannus exoritur, & ad Gallias transit.

| 408 | 13 | Bassus vir clarissimus consul. Methodius sic. Apud Antiochiam defuncto Miletio episcopo substituitur Flauianus, Paulino adhuc superstite. Constantinopoli autem Nectarius ex prætore vrbano catechumenus, & nuper baptisma cōsequutus, sacerdotium suscepit. Interea Valentinianus in occiduis partibus regnabat. Sed postquam augustæ memoriæ Valentinianus in Vienna ciuitate Galliarum vitam finiuit, Eugenius imperium suscepit, qui contra fidem catholicam sacrilegus extitit. Sed dominus qui ecclesiam suam tueri consueuit, de cœlo iaculatus est iudicium, atque omnem victoriam ad religiosum imperatorem Theodosium transtulit. Itaque extincto Eugenio Theodosius gloriosissimus princeps traditis regni gubernaculis Arcadio Orientis, Honorio Occidentis; ipse Romano imperio per annos 17 feliciter gubernato, ad meliora migrauit, cum pijssimis principibus percepturus præmia meritorum. Fuit autem vir quidam sublimis in palatio sub Theodosio imperatore nomine Arsenius, cuius filios, id est Arcadium & Honorium, de baptismo suscepit. Hic Arsenius diuina voce admonitus perrexit ad eremum Scythiæ, ibique inter sanctos patres quietam vitam duxit. Igitur Arcadius & Honorius pijssimi consules Romanorum, quos Arsenius pater noster de baptismo suscepit, filij Theodosij imperatoris piissimi: sub quibus Martinus Turo-

norum epiſcopus apud Condacenſem diœceſis ſuæ vicum obiit poſt patrem ſuum: ſicut cum eo antea conſules, ita poſt illum imperatores extiterunt, & regnauerunt poſt illum in gloria imperij ſui, vſquequo extitit Theodoſius piiſſimus Auguſtus, filius Arcadij imperatoris: & 38 anno imperij eius cœpit hæreſis pullulare in eccleſia Dei. Obiit autem ſanctus Martinus, 71 ætatis ſue anno, epiſcopatus autem 27, anno ab incarnatione Domini 397. Igitur Arcadius imperator expletis imperij ſui 13 annis obiit, & frater eius Honorius ſucceſſit: cuius 7 imperij anno inuentũ eſt ſancti Stephani protomartyris corpus, anno videlicet ab incarnatione Domini 416, anno autem 12 imperij eiuſdem Honorij.

Sanctus Hieronymus obiit, anno ætatis ſuæ 91, ãno ab incarnatione Domini 321. Honorius itaq; expletis imperij ſui 15 annis obiit: cui Theodoſius iunior Arcadij filius ſucceſſit. Cuius 8 imperij anno ſanctus Auguſtinus epiſcopus obiit, anno ętatis ſuæ 76. Hucuſque Methodius.

Anni Chr.	*Anni Arc.*	
409	14	Hoc etiam anno Arcadius imperator obiit. Poſt quem Honorius cum Theodoſio fratris ſui filio regnat annis 15.

HONORIVS.

ROmanorũ 15, Honorius cum Theodoſio fratris ſui filio, ſecũdum omnes chronographos regnauit annis 15, hoc eſt vſque ad calendas Maij, in anno 370 poſt paſſionem Domini: ſub quo hi conſules fuerunt.

Anni Chr.	*Anni Hon.*	
410	1	Honorius 8, & Theodoſius tertiò. Attalus Romæ imperator factus, qui mox priuatus regno Gothis cohæſit.
411	2	Fl. Varro & Tertullus. Roma à Gothis Alarico duce capta, & ob hoc ſolus fuit orientalium partium conſul, quod eſt ſequenti anno obſeruatum.
412	3	Theodoſius 4, conſul. Conſtantinus apud Arelatenſe oppidum victus & captus: cuius filium Conſtantem in Hiſpaniis regnare orſum Geruntius comes, in Maximum quendam tyrannidem transferens, interemerat.

Anni Chr.	*An. Hon.*	
413	4	Honorius 9, & Theodoſius 5. Maximo in Hiſpania regno ablato, vita conceſſa eſt ei: eo quòd modeſtia humilitaſque affectati imperij inuidiam non merebatur. Eodem tempore Heros vir ſanctus, & beati Martini diſcipulus, quum Arelatenſi oppido epiſcopus præſideret, à populo eiuſdem ciuitatis inſons, & nulli inſimulationi obnoxius, pulſus eſt. In locum autem eius Patroclus ordinatus eſt, amicus & familiaris Conſtantij magiſtri militum: cuius per ipſum gratia quærebatur. Eaq; res inter epiſcopos regionis illius magnarum diſcordiarum materia fuit.
414	5	Luci⁹ quintò, clariſſim⁹ conſul. Huius collega in conſulatu Heraclianus fuit, qui nouarum rerum in Aphrica reus honorem cum vita amiſit.

Burgundiones partem Galliæ propinquantem Rheno obtinuerunt.

Iouinus & Sebaſtianus fratres, in Gallia abrepto regno perempti ſunt.

Hac tempeſtate Pelagius Brito dogma nominis ſui contra gratiam CHRISTI, Celeſtio & Iuliano adiutoribus exeruit, multoſque in ſuum errorem trahit, prædicans vnumquenque ad iuſtitiam voluntate propria regi, tantumque accipere gratiæ, quantum meruerit, quia peccatum Adæ ipſum ſolum læſerit, nec poſteros eius obſtrinxerit. Vnde & volentibus poſſibile ſit omni carere peccato; omneſque paruulos tam inſontes naſci, quàm primus homo ante prçuaricationem fuit; nec ideo baptizãdos vt peccato exuantur, ſed vt ſacramento adoptionis honorentur.

415	6	Conſtantius & Conſtãs. Attalus Gothorum conſilio & prçſidio tyrannidem reſumit, & Gallias inuaſit.
416	7	Honorius 10, & Theodoſius 6. Hic autem iuxta Dionyſiũ incarnationis annus eſt treceenteſimus quadrageſimus quint⁹, indictio decimatertia. Sanct⁹ Lucianus presbyter Hieroſolymis in epiſtola quam ſcripſit de inuentione corporis protomartyris Stephani, ſanctorumque Gamalielis, Nicodemi, & Abidon, ſicut ſibi reuelatum eſt à Domino, inter cætera etiam de ipſo eodem anno

ınno manifeſtè demonſtrat ita dic paraſ-ceuæ, hoc eſt feria ſexta, quę eſt 3 nonis Decembris, conſulatu Honorij decies & Theodoſij ſexies Auguſtorum: & reliqua. Regularibus ergo 7 menſis Decembris proiectis, remanent concurrẽtes quatuor anni prędicti, hoc eſt calendis Decẽbris feria quinta, & 3 nonis Decembris feria ſexta, anno ſexto Honorij conſulatu prædicto, quo corpora ſacra à Domino ſunt reuelata. Scripſit etiam reuelationem Græco ſermone ad omnium eccleſiarum perſonam: quam Auitus presbyter, Hiſpanus genere, in Latinum vertit eloquium, & adiecta epiſtola ſua per Oroſium Orientalibus dedit. Qui Oroſius ad loca ſancta Hieruſalem perueniens, quò eum Auguſtinus ad Hieronymum pro diſcenda animæ ratione miſerat, reliquias ſancti Stephani accepit, & ad patriam reuerſus primùm intulit Occidenti.

Attalus à Gothis ad Hiſpanias migrantibus neglectus & præſidio carens capitur.

Athaulphus à ſocru vulneratus obiit, regnumq́; eius Vanlia, peremptis qui idẽ cupere intelligebantur, inuaſit.

Anni Chr.	*Anni Hon.*	
417	8	Theodoſius 7, & Palladius.

Placidiam Theodoſij imperatoris filiam, quam Romæ Gothi ceperant, quã-que Athaulphus cõiugem habuerat, Galliæ pacem Honorij expetẽs reddidit, eiúsque nuptias Conſtantius promeretur. Innocentius papa obiit quarto calendis Auguſti.

¶ Huic ſucceſſit Zoſimus, papa quadrageſimusprimus poſt Petrum, anno vno, mẽſibus octo, & diebus vigintiquinq́;.

418 | 9 | Honorius vndecimò, & Conſtantius ſecundò. Honorius Romam triumpho ingreditur, præeunte currũ eius Attalo, quem liberè viuere iuſſit exulem. Cyclus vigeſimustertius decennoualis incipit, indictione decimaquinta.

419 | 10 | Honorius 12, & Theodoſius 8. Hoc tempore Conſtantius ſeruus CHRISTI, ex vicario Romæ habitans, & pro gratia Dei deuotiſſimè Pelagianis reſiſtens, factione eorundem multa pertulit, quę illũ ſanctis confeſſoribus ſociauerunt.

Concilio apud Carthaginem habito 214 & eo amplius epiſcoporum, ad papam Zoſimũ ſynodi decreta perlata ſunt: quibus probatis, per totum mundum hæreſis Pelagiana damnata eſt.

Valentinianus Conſtantij & Placidiæ filius naſcitur 5 nonis Iulij.

Carthaginis concilium contra Manichæos & Pelagianos.

Zoſimus papa obiit ſeptimo calendis Ianuariis. Huic ſucceſſit Bonifacius papa 42 poſt Petrum annis 4: qui conſtituit, ſeruum clericum non fieri.

Anni Chr.	*Anni Hon.*	
420	11	Maximus, & Plinta.

Cõſtantius pacem firmat cum Vanlia, data eidem ad inhabitandum ſecunda Aquitania, & quibuſdam ciuitatibus confinium prouinciarum.

421 | 12 | Theodoſius 9, & Conſtantius 3. Conſtantius ab Honorio in cõſortium regni aſſumitur.

Hieronymus presbyter moritur anno ætatis ſuæ nonageſimo primo, ſecundo calendis Octobris.

422 | 13 | Agricola, & Euſtachius. Conſtantinus imperator obiit.

423 | 14 | Honorius 13, & Theodoſius 10. Hoc tempore exercitus ad Hiſpanias contra Vandalos miſſus eſt, cuius Craſtinus dux fuit, qui Bonifaciũ, virum bellicis artibus præclarum, inepto & iniurioſo imperio ab expeditionis ſuæ ſocietate auertit. Nam ille periculoſum ſibi atque indignũ ratus, eum ſequi quem diſcordẽ ſuperbientemq́; expertus eſſet, celeriter ſe ad portum Vrbis atq; inde ad Aphricam proripuit. Idq́; negotium reipublicæ multorum laborum initium fuit.

Bonifacius papa obiit, octauo calendis Nouembris. Huic ſucceſſit Cœleſtinus, papa 43 poſt Petrum, annis nouem.

424 | 15 | Maximian⁹, & Aſclepiodotus. Placidia Auguſta à fratre Honorio pulſa, ad Oriẽtem cum Valentiniano proficiſcitur.

Honorius Romæ obiit, & regnum eius Ioannes accepit.

THEODOSIVS.

ROmanorum vigeſimusquint⁹, Theodoſius iunior, Arcadij filius, regnauit annis vigintiſeptem, hoc eſt vſque ad calẽdas Maij, in anno quadringenteſimo ſeptimo poſt paſſionem Domini: ſub quo hi conſules fuerunt, teſte Caſſiodoro.

Anni Chr.	Anni The.	
425	1	Crastinus, & Victor.

Theodosius Valentinianum amitæ suæ filium Cæsarem facit, & cum Augusta matre ad recipiendum occidentale mittit imperium. Quo tempore Ioannes, dum Aphricã quam Bonifacius obtinebat, bello reposcit, ad defensionem sui infirmior factus est.

| 426 | 2 | Theodosius vndecimò, & Valentinianus. Placidia Augusta, & Valentinianus mira felicitate Ioannem tyrãnum opprimunt, & regnum victores recipiunt, data venia Aetio, eò quòd Hunni quos per ipsum Ioannes acceperat, eiusdẽ studio ad propria reuersi sunt. Crastinus autem in exilium actus est, quia videbatur Ioannes sine incumbentia ipsius regnum non potuisse assumere.

Valentinianus decreto Theodosij Augustus appellatur.

Archilat nobile oppidum Galliarum à Gothis multa vi oppugnatum est, donec imminente Aetio, illo duce non impuniti abscederent.

| 427 | 3 | Theodosius duodecimò, & Valentinianus secundò. Patroclus Arelatensis episcopus à tribuno quodam barbaro multis vulnerib⁹ laniat⁹ occiditur.

| 428 | 4 | Hierius, & Adaburius. Bonifacio, cuius intra Aphricam gloria potentiaque augebatur, bellum ad arbitrium Felicis qui ad Italiam venire abnuebat, publico nomine illatum est, ducibus Mauortio, & Galbione, & Sinoce cuius proditione Mauortius & Galbio, dum Bonifaciũ obsident, interempti sunt: móxque ipse à Bonifacio dolo detentus est atque occisus. Exinde gentibus quæ vti nauibus nesciebant, dum à certantibus in auxilium vocantur, mare peruiũ factum est: & belli contra Bonifacium cœpti in Sigisuultum cura translata est.

Gens Vandalorum ab Hispania ad Aphricam transit.

| 429 | 5 | Felix, & Taurus. Nestorius Constantinopolitanus episcopus nouum ecclesiis molitur errorem inducere, prædicans CHRISTVM ex Maria hominem tantùm, non etiam Deum natum; eique diuinitatem pro merito esse collatam. Cui impietati præcipuè Cyrilli Alexandrini episcopi industria, & papæ Cœlestini repugnauit authoritas.

Pars Galliarum propinqua Rheno quam Franci possidendam occupauerũt, ab Aetio comite recepta est.

Anni Chr.	Anni The.	
430	6	Florẽtius, & Dionysius.

Felice ad patriam dignitatem profecto, Aetius magister militum factus est.

Agricola Pelagianus, Seueriani episcopi Pelagiani filius, ecclesias Britanniæ dogmatis sui insimulatione corrupit: sed ad actionem Palladij diaconi papa Cœlestinus Germanum Antisiodorensem episcopum vice sua mittit, & deturbatis hæreticis Britannos ad catholicam fidem reduxit.

Cœlestinus papa constituit, vt Psalmi Dauid centesimi quinquagesimi ante sacrificium antiphonatim decantarentur: nam antea epistola tantùm & sanctũ Euangelium recitabantur.

| 431 | 7 | Theodosius 13, & Valẽtinianus 3. Sanctus Augustinus, episcopus per omnia excellentissimus, moritur 5 calendis Septembris, ætatis suæ anno septuagesimo sexto, quũ in clericatu, vel episcopatu annum 40 complesset, libris Iuliani Manichæi inter impetus obsidentiũ Vandalorum in ipso dierum suorum fine respondens, & gloriosè in defensione Christianæ gratiæ perseuerans.

| 432 | 8 | Bassus, & Antioch⁹. Synodus apud Ephesum congregata ducentorum sacerdotum. Nestorius cum hæresi nominis sui, & cum multis Pelagianis qui cognatum errori suo tutabantur dogma, damnatur.

Ad Scotos in CHRISTVM credentes ordinatus à papa Cœlestino Palladius, primus episcopus missus est. Post ipsum sanctus Patricius fuit, genere Brito, à sancto Cœlestino papa consecratus, & ad archiepiscopatum Hibernensem mittitur: ibi per annos quadraginta signis atq; mirabilibus prædicans, totam insulam Hiberniam conuertit ad fidem.

| 433 | 9 | Aetius, & Valerius. Bonifacius ab Aphrica ad Italiam per Vrbem venit, & accepit magistri militum dignitatem: qui quum resistentem sibi Aetium prælio superasset, paucos post dies morbo assumptus est.

Cœlestinus papa obiit sexto idus Aprilis. Huic successit Sixtus, papa 44 post Petrum, annis octo.

Anni Chr.	Anni The.

| 434 | 10 | Theodoſius decimoquartò,& Maximus.Eudoxia vxor Theodoſij imperatoris ab Hieroſolymis remeauit,beatiſſimi Stephani protomartyris reliquias quæ in baſilica ſancti Laurentij poſitæ venerantur,ſecum deferens.

| 435 | 11 | Aſper, & Ariouindus. Sixtus papa fecit baſilicam matris Domini, quæ ab antiquis Liberæ nominabatur.

| 436 | 12 | Theodoſius decimoſextò,& Valentinianus quartò. Pax facta cum Vandalis, data eis ad habitandum Aphricæ portione.Eodem tempore Gundicarium Burgundionum regem intra Gallias habitantem Aetius bello obtinuit, pacemque ei ſupplicanti dedit: qua non diu potitus eſt, ſiquidem illum Hunni cum populo ſuo & ſtirpe deleuerunt. Cyclus 34 decennoualis incipit, indictione quarta.

| 437 | 13 | Iſidorus,&Senator.Gothi pacis placita perturbant, & plura municipia vicina ſedibus ſuis occupant, Narbonenſi oppido maximè infeſti. Quod quum diu obſidione & fame laboraret, per Latorium comitem ab vtroque periculo liberatum eſt: ſiquidem per ſingulos equites binis tritici modiis aduectis, ſtrenuiſſimè hoſtes in fugam vertit, & ciuitatem annona adiuuit.

| 438 | 14 | Aetius & Sigiſuult⁹.Bellum aduerſus Gothos Hunnis auxiliantibus geritur. In Aphrica Geiſericus rex Vandalorum, intra habitationis ſuæ limites volens catholicam fidem in Arianam impietatem ſubuertere, quoſdam noſtrorum epiſcopos eotenus perſequutus eſt, vt eos priuatos iure baſilicarum ſuarum, etiam ciuitatibus ſuis pelleret, quum ipſorum conſtantia nullis ſuperbiſſimi regis minis ac terroribus cederet. Valentinianus Auguſtus ad Theodoſium principem Conſtantinopolim proficiſcitur, filiámque eius in matrimonio accepit. Eodem etiam anno piraticam barbari exercuerunt. Per idem etiam tempus quatuor Hiſpani viri, Arcadius, Probus, Eutychius & Paſchaſius, dudum apud Geiſericum merito ſapientiæ & fidelis obſequij clari habebantur: quos rex vt copulatiores ſibi faceret, in Arianam ſectam tranſire præcepit. At illi hoc facinus conſtantiſſimè reſpuentes, excitato in rabidiſſimam iram barbaro, primum proſcripti, deinde in exilium acti, ac poſtremò diuerſis mortibus interempti, illuſtri martyrio mirabiliter occubuerunt. Puer autem Paulillus nomine, frater Paſchaſij & Eutychij, pro elegantia formæ atque ingenij regi admodum acceptus, quum à profeſſione atque amore catholicæ fidei nullis minis perturbari poſſet, diu fuſtibus cæſus, & ad infimam ſeruitutem damnatus eſt: nec ideo vt apparet interfectus, ne ſuperata ſæuitia impij regis etiam illa ætas gloriaretur.

SanctusCyrillus,Alexandrinus epiſcopus, cyclum nonaginta & quinque annorum componit,incipiens ab anno centeſimo quinquageſimo tertio Diocletiani.

Batauos,Tungros,Menapios, Terauanos,Morinos,Ambiones,Cameracenſes, Tornacenſes, Atrebatenſes, Beluacenſes, & quicquid his regionibus interiacet, vltraque Sequanam & Ligerim, Clodius Francorum regno adiecit.

Anni Chr.	Anni The.

| 439 | 15 | Theodoſius 16, & Fauſtus. Diabolus in ſpecie Moſis in Creta apparens Iudæis, per mare pede ſicco ad terram repromiſſionis eos perducere repromiſit: ſed plurimis merſis & necatis, reliqui ſalui facti ad gratiam CHRISTI conuertuntur.

| 440 | 16 | Theodoſius 17,& Feſtus. Hac tempeſtate Iulianus Atelanenſis, iactantiſſimus Pelagiani erroris aſſertor, quem dudum amiſſi epiſcopatus intemperans cupido exagitabat, multimoda arte fallendi correctionis ſpem præferens, molitus eſt in communionem eccleſiæ irrepere. His inſidiis Sixtus papa diaconi Leonis hortatu vigilanter occurrens, nullum aditum peſtiferis conatibus patere permiſit. Et ita omnes catholici de retectione fallacis beſtiæ gaudebant: quaſi tunc primùm ſuperbiſſimam hæreſin apoſtolicus gladius detruncaſſet. Aetio rebus quæ in Gallia componebantur intento, Geiſericus (de cuius amicitia nihil metuebatur) Carthaginem dolo pacis inuadit, omneſque opes eius, excruciatis diuerſo genere tormentorum ciuibus, in ius ſuum vertit. Nec ab eccleſiarum expolia-

tione abstinens, quas & sacris vasis exinanitas & sacerdotum administratione priuatas, non iam diuini cultus loca, sed suorũ iussit esse habitacula. In vniuersum captiui populi ordinem sæuus, sed præcipuè nobilitati & religioni infensus, vt non discerneretur, hominibus magis an Deo bellum intulisset.

Anni Chr.	An. The.	
441	17	Valentinianus, & Anatolius.

Defuncto Sixto episcopo, 40 amplius diebus Romana ecclesia sine antistite fuit, mirabili pace atque patientia præsentiam diaconi Leonis expectans, qui tũc inter Aetium atque Albinũ, amicitiæ gratia redintegrãdæ, Gallias detinebat. Igitur Leo legatione publica accitus & gaudenti patriæ præsentatus, 45 post Petrum Romanæ ecclesiæ episcopus ordinatur; annis 12, mensibus 2. Geisericus rex Vandalorum Siciliam grauiter affligens, accepto nuncio Sebastiani ducis ab Hispania ad Aphricam transitu celeriter Carthaginem redit, ratus periculosum sibi ac suis fore, si vir bellandi peritus recipiendæ Carthagini incubuisset.

| 442 | 18 | Cyrus vir clarissimus, consul. Theodosius imperator bellum cõtra Vandalos mouet, Ariobindo & Ansila, atque Germano ducibus cum magna classe directis, qui longis cunctationibus negotium differentes, Siciliæ magis oneri quàm Aphricæ præsidio fuēre.

| 443 | 19 | Dioscorus, & Eudoxius. Hunnis Thraciam & Illyricum vastantibus sæua depopulatione, exercitus qui in Sicilia demorabatur, ad defensionem Orientalium prouinciarum reuertitur. Cum Geiserico autem & Valentiniano Augusto pax cõfirmata, & certis spatiis Aphrica inter vtrosque diuisa est.

| 444 | 20 | Maximus 2, & Patern⁹. Hoc tempore plurimos Manichæos intra Vrbem latere diligentia papæ Leonis innotuit, qui eos de secretis suis erutos, & oculis totius ecclesiæ publicatos, omnes dogmatis sui turpitudinem damnare fecit & prodere, incensis eorum codicibus.

| 445 | 21 | Theodosius 18, & Albinus. Attila Hunnorum rex Budam fratrẽ & cõsortem suum perimit, eiusque populos sibi parere fecit. Hoc anno Pascha Dominicum aliter celebratum erat, quàm in die 10 calend. Maij, sed 11 calend. earundem, quando dies passionis fuit: ob cuius reuerentiam Natalis vrbis Romę sine Circensibus trãsiit. Incipit epistola Paschasini ad papam Leonem iubentem sibi, quum orta est quæstio de Pascha huius anni. Domino viro sancto atque beatissimo, ac apostolico, mihiq; & post Dominũ plurimùm colendo, papæ Leoni Paschasinus episcopus. Apostolatus vestri scripta, diacono Panormitanæ ecclesiæ Silano deferente, percepi, quæ nuditati meæ atque ærumnis quas amarissima captiuitate faciente incurri, solatium in omnibus atque remedium attulerunt, cœlesti rore animum recreantia, atque omne quod triste fuerat abstergentia. Domine venerabilis papa, dignata est corona vestra, vt quid Paschalis supputationis veritas anni post hunc annum futuri haberet, sacrosanctis auribus vestris exiguitas mea intimaret: cui præcepto inobediens existere nec potui, nec debui. Diutino itaque tractatu vel ratiocinatione id verum inuenimus, quod ab Alexandrinæ ecclesiæ antistitę beatitudini vestræ trãscriptum est. Nam quum Romana supputatio quæ cyclo concluditur, cuius ipse de quo quæstio agitur, erat annus 63 (qui cyclus cœpit à consulatu Siagrij & Antonij, anno quarto Gratiani) nobis dubietatem afferret, eo quòd sexto calend. Aprilium die dies Dominica, & Luna 21 incurreret; & iterum octauo calend. Maiarum die, vt rei veritas habet, Dominica Paschalis dies, & Luna 19, obueniret; in hoc ambiguo fluctuantes, ad Hebręorum hoc est Legalem supputationem nos conuertimus. Quem quum Romani ignorant, facilè in errorem incurrunt. Cœpit ergo ogdoas à consulatu virorum clarissimorum Ælij & Sigisuulci, quæ concluditur anno hoc de quo quæstio videtur exorta. Talis ratio hæc est: Priores duo anni communes, 3 embolism. 4 & 5 communes, & 8 embolism. Peruidet ergo apostolatus prudentia 8 annum ogdoadis non posse aliter fieri, nisi embolismum teneamus. Quòd si voluerimus illud quod superiùs diximus, idest quod primùm incurrit Pascha septimo calen. Aprilium celebrare, communem annum faciemus, & incipiet omnis deinceps subsequentium annorum supputatio vacillare. Et ne hoc quod exposui beatitudini vestræ aliquam obscuritatem afferat, suggessimus communes annos apud Hebræ-

Hebræos duodecim tantùm Lunas, hoc eſt dies 384, habere. Neceſſitate ergo emboliſmi cogimur id tenere quod longius eſt, ne à vero deuiare videamur: neque nobis aut nouum, aut erratum videatur, quum dies paſſionis vndecimo calendis Maiarum occurrat: à qua, ſicut videtur, Paſcha nomen accepit; licet Hebrææ linguæ interpretes tradant, Paſcha tranſitum dici. Quod tamen ita eſſe, Ioannis Euangeliſtæ dicto confirmatur quo ait, quum de paſſione loqueretur: Quum veniſſet hora, vt tranſiret IESVS ex hoc mundo: & reliqua.

Paſchaſinus epiſcopus ad ſanctum Leonem papam. Non nos dies vna longiùs poſita, terreat, ne quum hoc vitamus, incurramus errorem; ſicut euenit tempore beatæ recordationis domini mei prædeceſſoris Zoſimi papæ, anno Honorij Auguſti conſulatus 11, & Conſtantij 2. Tempore ergo Zoſimi papæ, quum nec decimo calendis Maij die, ſed octauo calendis Aprilis Paſcha celebratum eſt, id eſt pro emboliſmo communis annus cenſus eſt, & error grauiſſimus ortus eſt, in tantum vt miniſterio certo quod dono Spiritus ſancti datur, hæc veritas probaretur. Quod exponendum propterea credidi, quia locus etiam ipſe ſancto atque à me venerando fratri meo diacono Libano notiſſimus eſt: cuius myſterij miraculum tale eſt. Quædam viliſſima poſſeſſio quæ Meltinas appellatur, in montibus arduis ac ſyluis denſiſſimis conſtituta. Illic perparum atque vili opere conſtructa eccleſia eſt, in cuius baptiſterio nocte ſacroſancta Paſchali, baptizandi hora, quum nullus canalis, nulla ſit fiſtula, nec aqua omnino vicina, fons ex ſeſe repletur. Tunc ergo, ſicut ſuprà dixi, ſub ſanctæ memoriæ domino meo quondam, ac beatiſſimo papa Zoſimo, anno nono Honorij, quum apud Orientales error ortus fuiſſet, conſuetis lectionibus nocte ſancta diſcuſſis, quum presbyter ſecundum morem baptizandi horam requireret, vſque ad lucem aqua non veniente; non conſecrati qui baptizandi fuerant, receſſerũt. Vt igitur breuiter narrem, illa nocte quæ luceſcebat in diem Dominicam, decimo die calendis Maij, fons ſacer hora competenti repletus eſt. Euidenti ergo miraculo claruit, Occidentalium partium fuiſſe errorem. Hæc prout potui, & epiſtolaris breuitas paſſa eſt, iubente apoſtolatu noſtro tranſcripſi. Prouolutus igitur nunc obſecro, vt pro mea paruitate, immo pro totius orbis ſtatu orare dignemini, vt tandem de tot neceſſitatibus liberati cognoſcamus, quomodo ipſe eſt Deus noſter qui facit mirabilia ſolus, qui iã non tradat beſtiis animas confitentes ſibi, neque amplius nos tentari patiatur ſuper id quod ferre poſſumus, ſed faciat cum tentatione prouentum miſericordiæ pro ſua pietate, vt ſuſtinere poſſimus. Hucuſque epiſtola Paſchaſini. Annus itaque 417 incarnationis ſecundum Dionyſium, eſt annus 9 Honorij: & annus 444 incarnationis, ſecundum eundẽ Dionyſium, eſt annus 21 Theodoſij principis.

Anni Chr.	*Anni The.*	
446	22	Valentinianus 6, & Nonius. Leo papa conſtituit, infra actionem dici miſſæ, Sanctum ſacrificium & immaculatam hoſtiam: & monacham non accipere velamen capitis benedictum ab epiſcopo, niſi prius fuerit virginitas eius probata.
447	23	Aetius 3, & Symmachus. Britãni à Scotis & Pictis ſuperantur. Quos ſubiectionem Romanis pro auxilio promittentes miſſa legio liberans, Scotos à Britannia proiecit; ac domum reuerſura præcepit Britannis murum trans inſulam inter duo maria ſtatuere: Quo ceſpite magis quàm lapide conſtructo, vt diſceſſere Romani, Scoti aduecti in nauibus Britannos quaſi maturam ſegetem, obuiantes ſibi cædunt, calcant, deuorant. Interim petentibus auxilia Romani recurrunt, & Scotos fugant, & cum Britannis murum inter vrbes ſolidum ſaxo à mari vſque ad mare collocant, & in littore meridiani maris vnde hoſtes metuebantur, turres per interualla ad proſpectum ſtatuunt. Recedente verò à Britannia Romano exercitu, Scoti & Picti redeunt, & totam Britanniam ab Aquilone muro tenus, & ipſo interrupto capiunt. Britanni verò epiſtolam lachrimabylem ad Aetium Romanæ poteſtatis virum ter conſulem mittunt, anno 23 Theodoſij, ſed non auxilium impetrant. Reuertuntur domum Scoti, & non poſt multum tempus reuerſi Picti cum Scotis extremam Britanniæ partem primùm, & deinceps inhabitandum detinent. Britanni autem vnanimo conſilio cum rege ſuo

Vertigerno Anglos quaſi defenſores patriæ ad ſe inuitandos elegerunt. Sed exceptos impugnatores ſenſerunt, conficta occaſione quòd pro ſe militantibus Britones minus ſufficienter ſtipendia darent.

Anni Chr.	An. The.	
448	24	Calippus,& Adaburius.

Eutyches hæreſiarcha, Conſtantinopolitanus presbyter, fretus Theodoſij Auguſti amicitiis, conatus eſt non perfectum hominem in CHRISTO aſſerere: contra quem Flauianus eiuſdem vrbis epiſcopus conflictum ſuſcipiens, cum ſacerdotibus ſuis damnatus eſt, authore Dioſcoro, Alexandrinæ vrbis epiſcopo.

| 449 | 25 | Poſthumianus, & Zeno. Theodoſius imperator pro defenſione Eutychetis Leonem papam ad ſe vocat. Qui dum ire vellet, à populo prohibitus, presbyteros & diaconos quoſdam direxit.

| 450 | 26 | Aſturius,& Protogenes. Iterum vocati catholici audiendi.

| 451 | 27 | Valentinian⁹ 7,& Auienus. Concilium in Epheſo contra Eutychetē presbyterum, qui Conſtantinopoli monaſterio celeberrimo præſidebat, dicens, Deum tantùm eſſe CHRISTVM, non hominem. Contra quem Hilarius diaconus cum Iulio epiſcopo Puteolano vice papæ Leonis miſſi fuerunt. Qui diaconus, quia pro violata fide illic clamauit, vitæ ſuæ fuga conſuluit, Romamque peruenit. Theodoſius verò imperator eodem anno obiit, & cum magna pompa à Placidia & Leone cum omni ſenatu deductus eſt, & in Mauſoleo ad apoſtolum Petrum poſitus. Cui ſucceſſit Martianus, & Pulcheria eius coniux Auguſta facta eſt: à quo damnatur Eutyches & omnes eius fautores:

MARTIANVS.

Romanorum 53, Martianus ſecundū omnes regnauit annis 7: iuxta eum qui hiſtoriam tunc conſcripſit, annis 8; ſecundum Romanam hiſtoriam, annis 7, mēſibus 2, hoc eſt vſque ad calendas Iulij, in anno 445 poſt paſſionem Domini: ſub quo hi conſules fuerunt, teſte Caſſiodoro.

Anni Chr.	Anni Mar.	
452	1	Martian⁹,& Adelphius.

Placidia Auguſta defuncta eſt 5 calend. Decembris.

Pugna facta eſt in Galliis inter Aetium patricium & Attilam regē Hunnorū, ſed cum vtriuſq; populi maxima cęde. Attila fugatus eſt in Gallias ſuperiores.

Anni Chr.	Anni Mar.	
453	2	Herculanus, & Aſporatius.

Ioannes Baptiſta duobus monachis Orientalibus qui ad oraculum venerunt Hieroſolymam, caput ſuum iuxta Herodis quondam regis habitaculum reuelauit: quod ad Phœnicem vrbem cum magno honore perlatum eſt.

Gens Anglorum ſiue Saxonum Britāniam tribus longis nauibus aduehitur: quibus dum iter proſperatum domi fama referret, mittitur exercitus fortior: & totam penè inſulam ab Orientali eius plaga vſq; ad Occidentem igne vel enſe ſubegit.

Attila redintegratis viribus Aquileiam magna vi dimicans introiuit, cum quo à Valentiniano imperatore papa Leo directus pacem fecit, teſte Caſſiodoro.

| 454 | 3 | Opilio, & Vincomalus. Synodus Chalcedonenſis facta, vbi Eutyches & Dioſcorus damnati ſunt. Sanctus Leo papa ad Iulianum epiſcopum ſic: De Paſchali obſeruantia ſanctæ memoriæ Theophilus Alexandrinus epiſcopus ad Auguſtum Theodoſium ſeniorem ſcribens, per centum annos à primo prædicti principis conſulatu digeſſit ordinem diei feſti Paſchalis: cuius inſtructionis 76 nunc annus euoluitur, quòd Opilione conſule 2 idus Aprilis celebrata eſt ſacra ſolennitas Paſchalis, vnde ſequenti anno 2, nonis Aprilis rationabiliter Paſcha cōſequetur. Sed ann⁹ qui erit 78, vt videtur, diſcordat: ſiquidem in 8 die calend. Maij Paſcha conſtituitur, quum 15 calend. Maij debuit fieri.

| 455 | 4 | Ælius,& Studius. Ordinatus eſt epiſcopus Deogratias in baſilica Fauſti, die Dominico 8 calend. Nouembris. Aetius patricius, in palatio manu Valentiniani imperatoris extinctus eſt: ſolus ex principibus famoſiſſimo Attilæ formidabilis. Boëtius quoq; vir præfectus prætorio, amicus eius, cum aliis præſtantibus viris interemptus eſt.

| 456 | 5 | Valentinianus 8, & Anthemius. Valentinianus imperator ab amicis Aetij 13 calend. Aprilis in campo Marcio occiditur. Maximus verò vir gemini

geminicõſulatus & patriciȩ dignitatis altera die, 12 calend. Aprilis, Romæ ſumpſit imperium. Poſt menſem autem alterum, nunciato ei ex Aphrica Geiſerici regis aduentu, multis nobilibus & popularibus ex Vrbe fugientibus, quum Maximus data abeundi cũctis licentia, trepid⁹ vellet abſcedere; 77 die adepti imperij à famulis Valentiniani dilaniatus eſt, & membratim in Tiberim proiectus. Sic caruit ſepultura. Poſt hæc conſequuta eſt multis digna lachrymis Romana captiuitas. Vacuam enim omni præſidio Vrbem Geiſericus obtinuit, 4 idus Iulii, feria 3, occurrente ſibi papa Leone ſancto extra portas. Cuius ſupplicatio ita eundem agentem leniuit, vt quum omnia poteſtati eius eſſent tradita, ciuitati tamen ab igne & cæde & ſupplicio abſtineretur. Roma verò per 14 dies ſecura, & libera ſcrutatione omnibus opibus ſuis euacuata eſt: multaque millia captiuorum, prout cuique ætati placuerat, cum regina & filiabus eius Carthaginem abducta. Hoc anno, id eſt 455 incarnationis (iuxta Dionyſium) Paſcha Dominicum 8 die calendis Maij rectè celebratũ eſt, ordinatione ſancti Theophili: quod ſanctus Leo papa 15 calend. Maij potius obſeruandum proteſtatur. Cyclus 25 decennoualis incipit, indictione 8.

457 | 6 | Varari, & Ioannes. Poſt Maximũ Auitus in Galliis aſſumpſit imperium.

458 | 7 | Conſtantius, & Rufus. Auitus Placentiȩ depoſuit imperiũ. Marciano defuncto apud Conſtantinopolim, Leo Orientis, Maiorianus Italiȩ ſuſcepit imperium, teſte Caſſiodoro.

LEO.

Romanorum 54, Leo (ſecundum omnes) regnauit annis 16, hoc eſt vſq; ad calendas Iulij, in anno 420 poſt paſſionem Domini, his conſulibus, teſte Caſſiodoro.

Anni Chr.	*Anni Leon.*	
459	1	Leo, & Maiorianus.

Qui conſules fuerunt mutati propter bellum Maioriani, & ſuffecti Richimer & Patricius.

Maiorianus in Aphricam mouit procinctum.

Alexandria & Ægyptus errore Dioſcori hæretici lãgueſcit, qui immundo repletus ſpiritu canina rabie latrat.

Anni Chr.	*Anni Leon.*	
460	2	Magnus, & Apollonius.

Hæreſis Acephalorum Chalcedonenſe concilium impugnantium apparuit. Acephali, id eſt ſine capite, nominantur, quia quis author priùs eum inuexit, non inuenitur.

461 | 3 | Seuerinus, & Dagalaiphus. Maiorianus iuxta Derconam ciuitatem 8 idus Auguſti occiditur, immiſſione Richimeris: cui Seuerum natione Lucanũ Rauennæ ſuccedere fecit in regnũ.

Magnus Leo papa obiit 4 calend. Iulij.

Hilarius, papa 46 poſt Petrum, ordinatur 2 idus Nouembris, qui ſedit annis 7, menſibus 6. Pro terræmotu cõtinuo Conſtantinopoli contigit, iuuenem in aëre omnibus videntibus diuinitus ſuſpendi, cui iuſſum eſt nunciare epiſcopo & populo ſic pſallere: Sanctus Deus, ſanctus fortis, ſanctus immortalis, miſerere nobis: nihil plus apponentes.

462 | 4 | Leo 2, & Seuerus.

463 | 5 | Baſilius, & Viuianus. Theodoretus epiſcopus ciuitatis quæ Cyria dicitur, eò quòd à Cyro rege Perſarum ſit condita; ſcribit de vera incarnatione Dominica contra Eutychem, & Dioſcorum qui negauit humanam carnem in CHRISTO.

Victorinus iubente papa Hilario ſcripſit Paſchalem circulum 532 annorum.

464 | 6 | Ruſticus, & Olybrius. Beorgor rex Alanorum apud Pergamum, à patricio Richimere peremptus eſt.

465 | 7 | Herminerichus, & Baſilicus. Seuerus Romæ in palatio fraude Richimeris peremptus eſt.

466 | 8 | Leo iunior 3, ſol⁹. Theodoretus, prædictus epiſcopus Cyriæ, ſcribit Eccleſiaſticam hiſtoriam quæ Tripartita dicitur, à fine librorũ Euſebij, id eſt ab anno 20 Conſtantij vſque ad tempus huius Leonis imperatoris, qui & ipſe epiſcopus obiit.

467 | 9 | Buſeus, & Ioannes. Anthemius à Leone imperatore ad Italiam mittitur, qui tertio ab Vrbe milliario, in loco qui dicitur Broncotas, ſuſcepit imperium.

468 | 10 | Anthemius 2, ſolus. Marcellinus occiditur in Sicilia.

Anni Chr.	*Anni Leon.*	
469	11	Martianus,& Zeno. Arabundus imperium tentans, iussu Anthemij in exilium deportatur.

Hilarius papa obiit 9 calend. Martij. Simplicius, papa 47 post Petrum, successit annis 15, diebus 6.

| 470 | 12 | Seuer⁹,& Iordanes. Romanus patricius affectans imperium capite truncatur.

| 471 | 13 | Leo 4, & Probianus. Aspar affectans tyrannidem, Constantinopoli à Leone imperatore occiditur.

| 472 | 14 | Fest⁹, & Martianus. Patricius Richimer Romę facto Olybrio imperatore Anthemium contra reuerẽtiam principis & ius affinitatis cum graui clade ciuitatis extinguit: qui non diutius peracto scelere gloriatus est, sed post quadraginta dies defunctus est. Olybrius autem mense septimo imperij vitam peregit.

| 473 | 15 | Leo 5, solus. Gundibaldo hortante Glycerius Rauennæ sumpsit imperiũ. Eodem anno Leo imperator nepotẽ suum Leonem consortẽ fecit imperij.

| 474 | 16 | Leo iunior, solus. Nepos Romæ Glycerio successit in regnum. Leo senior imperator hoc anno obiit. Hucusque Prosper & Cassiodorus. Iordanus episcopus, sicut in Chronica ab eo hoc tempore composita refert, & Cassiodorus cum eo, & Melitus: Leo senior Leonem iuniorem, ex Ariadne familia nepotem suum, in imperio ordinans Orientali, anno 16 imperij sui obijt.

L E O, I I.

Romanorũ 55, Leo iunior mox paucis mensibus, puerile, ordinante tamẽ patre, quum rexisset imperium, manu sua generum suum Zenonem coronans, imperatoremque cõstituens, rebus humanis excessit. Hæc Iordanus. Iuxta Romanam historiam Leo senior regnauit annis 16, ac mensibus 6, hoc est vsque ad calendas Ianuarias. In eodẽ anno 16 quo Leo obiit, Theodoricus rex Romam obtinuit, tempore Leonis iunioris.

Z E N O N.

Romanorum 56, Zénon (secundum omnes) regnauit annis 17, hoc est vsque ad calẽdas Ianuarij, in anno 437 post passionem Domini: sub quo hi consules fuerunt, teste Cassiodoro. Zenon, natione Isaurus, regnauit sine purpura & regalibus insigniis. Cyclus 26 decennoualis incipit, indictione duodecima.

Anni Chr.	*Anni Zen.*	
475	1	Procõsul Leo, solus. Zeno Leonis gener fuit. Hic dum procul in Cilicia degeret, subitò Verina Augusta, socrus sua, fratrem suum Basilicum in imperium deducens, Augustum in Vrbe appellauit. Quod comperiens Zenon, Chalcedone sine aliqua reipublicæ læsione Isauriam secessit, malens se solum cum Ariadne Augusta exulare, quàm sui causa reipublicę aliquod ex bellis ciuilibus incommodũ prouenire. Quod Basilicus cognoscens, Zenonisque fuga lætatus, Marcum filium suum Cęsarem ordinauit. Hæc Iordan⁹. Orestes, nepote in Dalmatias fugato, filio Augustulo dedit imperium.
476	2	Basilicus 2, & Armatius. Ab Odoacre Orestes & frater eius Paulus occisi sunt: nomenque regis Odoacer assumpsit, quum tamen nec purpura nec etiam regalibus vteretur insigniis.
477	3	Basilicus iterum, & Armatius. Iste Zenon Leonem Augusti filiũ interficere quæsiuit: sed mater eius alium pro eo forma simili obtulit, Leonem verò occultè clericum fecit: quiq; in clericatu vsque ad Iustini tempora vixit.
478	4	Ellus, solus.
479	5	Zenon 2, solus.
480	6	Basilius iunior, solus.
481	7	Placidus, etiam solus. Odoacer in Dalmatiis Odiuam vicit & peremit.
482	8	Seuerinus, solus. Simplicius papa Acatium Constantinopolitanũ episcopum, & Petrum Alexãdrinum episcopum Eutychianos damnat.
483	9	Faustus 5, solus. Corpus Barnabæ apostoli, & Euangelium Matthęi Hebræo stylo scriptum reperitur, ipso reuelante.
484	10	Theodoricus, & Venãtius. Simplicius papa obiit 6 nonis Martij. Felix, papa 48 post Petrum, sedit annis 8.
485	11	Symmachus, solus. Hunericus rex Vandalorum Arianus, in Aphrica exulatis defugatisque plus quàm 334 episcopis catholicis, ecclesias clausit,

plebem

plebem variis afficiens suppliciis: & quidē innumeris abscidit manus, linguas præcidit: nec tamen loquelam catholicæ confessionis eripere potuit.

Anni Chr.	Anni Zen.	
486	12	Decius, & Lōginus.

Felix papa etiam damnauit Acatium & Petrum episcopos Eutychianos.

487	13	Boëthius solus.

Odoacer, Feba rege Rugorum victo captoque, regno potitus est.

488	14	Dynamius, & Sifidius.

Theodoricus rex intrauit Italiam, his consulibus, teste Cassiodoro. Cui Odoacer ad Sontium amnem pugnam parans victus, cum tota gente fugatus est. Eodem anno repetito conflictu Veronæ vincitur Odoacer.

489	15	Probinus, & Eusebius.
490	16	Faustinus iunior, solus.

Theodoricus rex ad Ducam fluuium Odoacrem tertio certamine superauit: qui Rauennam fugiens obsidetur inclusus. Odoacer verò egressus Rauennam nocturnis horis, ad pontem Candidiani à domino nostro Theodorico rege memorabili certamine superatur. Tunc etiam Vandali, pace suppliciter postulata, à Siciliæ solita deprædatione cessarunt.

491	17	Olybrius iunior, solus.

Eodem anno Zeno imperator obiit, cui Anastasius in Orientalibus successit. Sanctus Patricius Hiberniæ archiepiscopus, quum esset annorum 92, obiit. Quum esset annorum 16, venditus est: sex annis vixit in seruitute, in Romanis partibus: sexaginta annis in Hibernia prædicauit.

ANASTASIVS.

Romanorum 57, Anastasius secundum omnes regnauit annis 27, hoc est vsque ad calendas Maij, anno 454 post passionem Domini, his consulibus, teste Cassiodoro.

Anni Chr.	Anni Anast.	
492	1	Anastasius, & Rufus.

Hic duas naturas negauit in CHRISTO, dest humanitatis & deitatis, secundum Eutycheos.

493	2	Albinus, solus.

Felix papa obiit. Huic Gelasius, papa 49 post Petrum, succedit annis quatuor, & mensibus decem.

Anni Chr.	Anni Anast.	
494	3	Æmylius, solus.
495	4	Asterius, & Præsidius.

Theodoricus rex Rauennam ingressus, Odoacrem molientē sibi insidias occidit.

496	5	Victor, solus.

Gelasius papa Misenum episcopum à Felice damnatum ecclesiæ suæ restituit.

497	6	Paulus, solus.

Gelasius papa libros contra Eutychen & Nestorium composuit, & obiit 13 calend. Decembris. Huic Anastasius, papa 50 post Petrum, successit anno vno & mensibus sex.

498	7	Anastasius, solus.

Anastasius imperator nullius inimicorū suorum meruit audire vindictam, sicut nec nostræ ecclesiæ iura seruauit.

499	8	Paulinus, & Ioannes.

Thrasamundus Vandalorum rex catholicas ecclesias damnauit, & 225 episcopos exilio in Sardiniam misit.

Anastasius papa voluit occultè reuocare Acatium Constātinopolitanum episcopum damnatum: quare diuino nutu percussus est, & obiit quinto calendarum mensis Iulij.

500	9	Paulinus, & Ioannes.

Symmachus, papa 51 post Petrum, sedit annis 15. Propter electionem Symmachi papæ, & Laurentij, Faustus exconsul nobilissimus, & Probinus exconsul ex parte Laurentij, aduersus Faustum exconsulem cæterosque ex parte Symmachi, in medio Vrbis cædes & homicidia fecerūt, & multos clericos occiderunt. Vnde etiam sanctus Paschasius diaconus post mortem suam in pœna positus erat, quia contra populum in electione Laurentij vsque in finem vitæ suæ permansit, sicut legitur in Dialogo. Et hoc fuit peccatum minimū, idest culpa ignorantiæ, quia ipse putabat, se rectè agere coram Deo quod ignoranter fecit.

501	10	Patricius, & Hypatius.

Theodoricus rex hoc anno Romam, cunctorum votis expetitus, aduenit; & senatū suum mira affabilitate tractans, Romanæ plebi donauit annonas atque admirandis muniis, deputata per annos singulos maxima pecuniæ quantitate, subuenit. Sub cuius felici imperio plurimæ renouantur vrbes, minutissima castella condūntur: cōsurgunt etiam admiranda palatia, ma-

gnisq; eius operibus antiqua miracula superantur.

Anni Chr.	Anni Anast.	
502	11	Auienus, & Pompeius.
503	12	Auienus iunior, & Pro-

bus. Theodoricus rex aquam Rauennam perduxit: cuius formam sumptu proprio instaurauit, quæ longis antea fuerat ad solum reducta temporibus.

| 504 | 13 | Cethegus solus. Virtute domini regis Theodorici, victis Bulgaribus, Syrmium Italia recepit.

| 505 | 14 | Theodorus, & Sabinianus. Symmachus papa multa ecclesiarum opera à fundamentis creauit, vel prisca renouauit: ad beatum Laurentium, & beatum Petrum, & Paulum pauperibus habitacula construxit; & omni anno per Aphricam ac Sardiniã episcopis qui in exilio erant, pecunias ac vestes ministrabat.

| 506 | 15 | Anastasius tertiò, & Venantius.

| 507 | 16 | Venantius iunior, & Celer. Theodoricus rex contra Francos misit exercitum, qui Gallias Francorum deprædatione confusas, victis hostibus ac fugatis, suo acquisiuit imperio.

| 508 | 17 | Importunus, solus.
| 509 | 18 | Boetius, solus. Apud Carthaginem Olympius quidam Arianus in balneis sanctam trinitatem blasphemat: sed statim ignis iaculo imminente, visibiliter combustus est.

| 510 | 19 | Felix, & Secundinus.
| 511 | 20 | Paulus, & Muschianus. Barnabas quidam Arianus episcop⁹, dum contra regulam fidei quendam baptizans dixisset, Baptizo te Barnabas in nomine Patris per filium in Spiritu sancto, statim aqua quæ fuerat ad baptizandum apportata, nusquam comparuit. Quod aspiciens qui baptizandus erat, confestim ad ecclesiam catholicã abiit, & baptismũ CHRISTI suscepit. Iste annus natiuitatis Domini secundum cursum Solis & Lunæ, 2 continetur.

| 512 | 21 | Probus, & Clemẽtinus.
| 513 | 22 | Senator, solus. Fulgẽtius episcopus in confessione fidei & scientia floruit, compositor sermonum qui in natiuitate Domini leguntur. Cyclus 28 decennoualis incipit, indictione sexta.

| 514 | 23 | Cassiodorus, solus. Sic ipse ait: Me etiam consule, in vestrorum

Anni Chr.	Anni Anast.

laude temporum, adunato clero vel populo, Romanæ ecclesiæ optata rediit concordia.

| 515 | 24 | Florentinus, & Anthemius. Theodoricus rex filiam suam Amalasuandam glorioso viro Eutharico in matrimonium copulauit, Deo auspice. Symmachus papa obiit 14 calen. Augusti. Hormisda, papa 52 post Petrum, succedit annis sex.

| 516 | 25 | Petr⁹, solus. Eucharicus Cillica, gener Theodorici, mirabili gratia senatus & plebis ad edendum exceptus est feliciter consulatum.

| 517 | 26 | Eucharicus Cillica, & Iustinus Augustus. Hormisda papa composuit clerum, psalmosque erudiuit.

| 518 | 27 | Anastasius 4, solus. Hoc anno multa miracula vidit Roma. Editionibus singulis, stupente etiam Symmacho Orientis legato diuitias, & Gothis Romanisque datas dignitates, cessit in curiam. Muneribus amphitheatralibus diuersi generis feras, quas præsens ætas pro nouitate sua miraretur, exhibuit. Cuius spectaculi voluptates exquisitas etiam Aphrica sub deuotione transmisit. Cunctis itaque eximia laude completis, tanto amore ciuibus Romanis insedit, vt eius præsentiam adhuc desiderantibus Rauennam ad gloriosi patris remearet aspectus, vbi iteratis editionibus tanta Gothis Romanisque dona largitus est, vt solus potuerit superare quẽ Romæ celebrauerat, consulatum. Hucusque Cassiodorus. Hieronymi temporibus prætermissa. Igitur in effusam annorum seriem, authorum testificatione digestam, sub breuitatis compendio redigamus. Ab Adam vsque ad diluuium, sicut ex Chronicis Eusebij Hieronymique colligimus, anni sunt 2242. A diluuio vsque ad Ninũ Assyriorum regem, anni sunt 899. A Nino vsque ad Latinum regem, anni sunt 852. A Latino rege vsque ad Romulum, anni sunt 457. A Romulo vsque ad Brutum & Tarquinium primos consules, anni sunt 119. A Bruto & Tarquinio vsque ad consulatum vestrum, sicut ex Tito Liuio, Aufidioque Basso, & Paschali virorũ clarorum authoritate firmato collegimus, anni sunt 1031. Ac sic totus ordo seculorum vsque ad consulatum vestrum collectus, anni sunt 5721. Incipit ex hinc Chronica

nicaBedę & Iordanis, Hormiſda papa miſit Euodium Ticinenſem epiſcopum, ad Anaſtaſium imperatorem docēdum cum aliis. Anaſtaſius verò ſpernens, & hæreſi fauens Eutychetis, catholicos inſequutus eſt diuerſis plagis & mortibus. Qui inimicorum vallatus agminibus, ſæpe congemiſcens diuino fulmine periit. Iordanus epiſcopus hiſtoriographus tūc ita ſcripſit: Anaſtaſius imperator mœrens & furens, maior octogenario ætatis anno, regniq́ue 28, rebus humanis exceſſit.

IVSTINVS.

ROmanorum 58, Iuſtinus ſenior, (ſecūdum hiſtoriam Romanam & Iordanum epiſcopum, qui tunc conſcripſit chronicam, & vixit) imperauit annis 9: ſed iuxta Bedam, annis 8, hoc eſt vſque ad calendas Ianuarias, in anno 481.

Anni Chr.	*Anni Iuſt.*	
519	1	Ruſticus, & Vitalis.

Iuſtinus ſenior nomen hæreticorū cœpit extinguere, eorumq́; vbiq; eccleſias catholicè conſecrare. Amantium prępoſitum palatij, & Andream cubiculariū occidit: Miſahelem & Ardaburum cubicularios Sardicam in exilium miſit: Theotricū quoq; ſatellitem Amantij, quem idem Amantius ad regnandum clàm præparauerat, comprehenſum carceratumq́; ſaxis cōtudit inſentibus, ſalſumq́; iecit in gurgitem, ſepultura cum imperio cui inhiauerat, eum priuans. Fœdusq́; cum Vitaliano percuſſit, & ad ſe euocatum magiſtrum militum præſens & conſulem ordinarium fecit: quem rurſus in ſuſpicione habēs facti peioris, ſedecim vulneribus in palatio cum Celeriano & Paula ſatellitibus cōfoſſum peremit.

520	2	Valerius, & Iuſtinianus.
521	3	Symmachus, & Boëtius.

Hormiſda papa obiit octauo idus Auguſti: cui Ioannes, papa 53 poſt Petrum, ſucceſſit annis duobus, menſibus decem. Sancta Brigida Scota, virgo, in Hibernia diem clauſit extremum.

522	4	Maximus, conſul ſolus.

Quemadmodum ſolet fieri in omnibus, ſic etiam fit in dignitate hac conſulari: nam pedetentim bini conſules cœperunt iam diminui, & ſtatui vniconſules, quouſque omnino hæc dignitas negligatur & deficiat.

Anni Chr.	*Anni Iuſt.*	
523	5	Opilio, & Iuſtinus Auguſtus.

Theodoricus Arianus imperator Italiæ miſit Ioannem papam & cum eo Theodorum & Agapetum viros conſulares, & Agapetum patricium, ad Iuſtinum imperatorē, interminans niſi dimitterentur hæretici in pace ſinere, ipſe etiā omnes Italiæ populos gladio occideret. Ioannes verò papa Conſtantinopolim veniens, ad portam quæ vocatur Aurea, populorum turbis ei accurrentibus, in conſpectu omnium roganti cæco lumen reddidit. Iuſtinus autem imperator, fletibus legatorum, pro certo imminente cæde catholicorum populorū, motus dimittere ceſſit.

524	6	Probus iunior, & Philoxenes.

Ioannes papa rediens à Conſtantinopoli, quum Rauennam veniſſet, Theodoricus eum cum comitibus carceris afflictione peremit: inuidia duct[9], quia catholicæ pietatis defenſor eum honorificè ſuſcepiſſet. Quo anno, id eſt conſulatu Probi iunioris, etiam Symmachum patricium Rauennæ occidit. Ioannes autē papa obiit decimoquinto calendas Iunii: cuius corpus tranſlatum eſt, & ſepultum in baſilica ſancti Petri Apoſtoli. Huius Ioannis ſanctus Gregorius papa in libro Dialogorum meminit. ¶ Huic Felix, papa quinquageſimus quartus poſt Petrum, ſucceſſit annis quatuor, menſibus duobus.

525	7	Olybrius vir clariſſimus, conſul ſolus.

Theodoricus anno ſequente ſubita morte Rauennæ periit. Gothi autem Atalaricum, ex Theodorici regis filia natum, cum matre eius præficiunt. Hildericus rex Vandalorum epiſcopos ab exiliis reuerti, & eccleſias inſtaurare præcepit poſt annum ſexageſimum quintum hęreticæ prophanationis. Poſt Traſamundum Hildericus ex Valentiniani imperatoris captiua filia genitus, in Vandalis regnum ſuſcepit. Qui ſacramento à Traſamundo aſtrictus, ne catholicis in regno ſuo conſuleret; antequam regnum ſuſciperet, epiſcopos ab exiliis reuerti iuſſit, eiſq́; eccleſias reformari præcepit. Acephalorum hæreſis abdicatur, dicentiū Paulum apoſtolum in epiſtolis ſuis præcepiſſe fœminas debere fieri diaconas, quia eas commemorat poſt diaconos.

526	8	Marbuti[9] vir clarus, cōſul ſolus.

Hoc anno Dionyſius computum

incepit, ita dicens inter cætera: Præsentis anni monstremus exemplum, indictio quippe quarta est, & lunaris cycli 11 decennoualis 14. Et quia endecadis 6 est annus, eius embolismum esse necesse est. A 15 itaque Luna præteriti festi vsque ad 14 præsentis, quot dies sunt diligentiùs inquiramus, & inueniemus proculdubio, quando Pascha celebrare debeamus. Transacto anno per indictionem 3 Paschæ, 14 lunam 9 die calend. Aprilis, id est 24 mensis Martij fuisse, quis dubitat? & reliqua. Et paulò antè dicit: Hoc monemus, quòd cyclus iste 95 annorum quem fecimus, non per omnia in seipsum reuertitur, & ideo post expletionem 95 annorum, non ad 5 cyclum sancti Cyrilli, qui incepit cyclos suos ab anno 153 Diocletiani, quorum 5 cyclum nobis necessariò proposuimus; sed ad nostrum primum cyclum, quem nos ab anno 248 eiusdem Diocletiani incepimus, lector recurrat: & reliqua.

Beatissimus Benedictus abbas virtutum gloria claruit, pater monachorum, de quo beatus papa & sanctus Gregorius in libro Dialogorum conscripsit.

Iustinus imperator Constantinopoli ante quatuor menses obitus sui, senectuti suæ consulens & Reipublicæ vtilitatibus, Iustinianum ex sorore sua nepotem, consortem regni successoremq; reliquit, & rebus humanis excessit.

IVSTINIANVS.

Romanorum 59, Iustinianus, teste historico, regnauit annis 38, hoc est vsque ad calendas Ianuarias, in anno 489 post passionem Domini: sub quo hi consules fuerunt.

Anni Chr.	*Anni Iust.*	
527	1	Iustinianus Augustus secundò consul, solus. Belisarius patricius, vir clarissimus, de Persis mirabiliter triumphauit.
528	2	Decius vir clarissimus consul, etiam solus. Belisarius à Iustiniano in Aphricam missus, Vandalorum gentem deliniuit.
529	3	Lampadius, & Orestes. Felix papa obiit. ¶ Huic successit Bonifacius, papa 55 post Petrum: annis duobus sedit.
530	4	Lampadius, & Orestes iterum. Corpus sancti Antonij à Deo reuelatum Alexandriam defertur, & in ecclesia beati Ioannis Baptistæ humatur.

Anni Chr.	*Anni Iust.*	
531	5	Lampadius, & Orestes tertiò. Persæ Romanos apud Surorem vicerunt, satis cruenta victoria. Constantinopoli seditione 30000 hominum perierunt. Hypatius pseudoaugustus cum aliis seditionis authoribus occisus. Persarum rex Cosroës cœpit regnum anno quinto Iustiniani, & pacem cum Iustiniano imperatore in annos centum & decem fecit.

Iudæi & Saraceni in Palæstina Iulianum quendam ducem faciunt, & Christianos persequuntur, mox tandem victi.

Bonifacius obiit 17 die mensis Octobris. ¶ Huic autẽ successit Mercurius, papa 56 post Petrum, annis 2. Mercurius iste, ipse est Ioannes prædictus papa.

Explicit magnus cyclus Paschalis 532 annorum, in cuius 2 anno (iuxta Dionysium) natus est Dominus.

532	6	Lampadius, & Orestes quartò. Secundum sanctam historiam sacri Euangelij, in quo nihil falsitatis habetur, teste etiam sancto Augustino, in anno 13 eiusdem cycli, Dominus noster IESVS CHRISTVS 8 calendis Aprilis, Luna 17, à mortuis resurrexit, anno 18 imperij Tiberij Cæsaris, secundum Euangelium Ioannis, hoc est in anno 12 incarnationis, iuxta Dionysium.
533	7	Iustinianus, solus. Iste leges Romanorum multis libris nimis prolixis, & inutili dissonantia intra duodecim libros, coarctauit in vnum librum, quem Codicem Iustinianum nominari præcepit.
534	8	Valerius, & Boëtius.

¶ Agapetus, post Petrum papa 57, sedit mensibus 11, diebus 19, postquam Mercurius papa obiit 6 calendas Iunij. Sanctus Beda presbyter & computator de hoc anno ita dicit: Dionysius paschales circulos scribens ab anno Dominicæ incarnationis 532, iuxta ipsum Dionysium, qui est annus 248 Diocletiani post consulatum Lampadij & Orestis: quo anno Codex Iustinianus orbi promulgatus est. Hoc Beda ait. Interea Atalaricus rex Gothorum, 8 annis imperans, obiit. Cuius mater Amalasuenda Theodatum sibi sociauit in regnum, quam Theodatus post dies aliquot

in

in balneo ſtrangulari præcipit. Quia verò ipſa viuens ſe ſuumq; filium Iuſtiniano imperatori commēdauit, Iuſtinianus imperator ad Theodatum iratus erat. Theodatus autem, vt imperator ei hoc dimitteret, miſit ad eũ Conſtantinopolim papam Agapetum. Agapetus verò papa imperatorem in hæreſi Eutychetis corruentem, cõuertit ad fidem. Antimum quoq; Conſtantinopolitanũ epiſcopum, præfatæ hæreſis defenſorem, duas naturas in Chriſto negantem, in exilium coëgit, & Menam catholicum in loco eius epiſcopum conſecrauit. Agapetus verò papa ibidem Cõſtantinopoli obiit decimo calendas Maij, Romæ verò ſepultus eſt duodecimo calendis Octobris.

¶Syluerius, papa 59 poſt Petrum, ſedit anno 1, meſibus 2. Interea ad Aphricam, quam multis annis Vandali poſſidebant, à Iuſtiniano imperatore cum exercitu Beliſarius patricius miſſus eſt, & Vandalorum gentem deleuit. Carthago quoque anno exceſſionis ſuæ 96 recepta eſt, pulſis deuictisq; Vandalis, & rege eorum Geliſmero prælio victo & capto, ac Conſtantinopolim miſſo. Carthago verò receſſit anno 339 incarnationis Domini iuxta Dionyſium, Theodoſij imperatoris iunioris 16. Agapeto verò mortuo, miſit Iuſtinianus imperator Beliſarium patricium contra Theodatum regem Gothorũ, qui quum moram apud Siciliam feciſſet, Theodatus obiit. Cui Vitigis ſucceſſit. Beliſarius verò videns ſibi incongruum tempus bellandi, intra vrbem Romam ſe muniuit. Vitigis autem cum Gothis Romam per annum obſident, & Romanorum omnia igne & ferro, etiam reliquias de tumulis ſanctorum ita diripiunt, vt matres membra natorum præ fame eo anno comederent.

Anni Chr.	Anni Iuſt.	
535	9	Beliſarius, ſolus.

Iſte Beliſarius præcepto Theodoræ Auguſtæ, cõſentiente Iuſtiniano imperatore, papam Syluerium, quia Antimum hæreticum Conſtantinopolitanum epiſcopum ab Agapeto papa expulſum noluit reuocare, licet nolens expulit ad Pontiam inſulam, in qua obiit duodecimo calendis Iulij.

536	10	Beliſarius, iterum ſolus:

Vigilius, papa 60 poſt Petrum, ſedit annis 18, menſibus 6.

Anni Chr.	Anni Iuſt.	
537	11	Ioannes conſul, ſolus.

Vitigiſum regem Gothorum bello captũ, Conſtantinopoli ſecum perduxit ad imperatorem Iuſtinianum.

538	12	Appius, etiam ſolus.

Beliſarius item ad Aphricam cum exercitu venit.

539	13	Iuſtinus iunior, ſolus.

Beliſarius Guntharum regem Vandalorũ occidit, & Vandalos ſubſtrauit reipublicæ.

540	14	Beliſarius conſul, ſolus.
541	15	Beliſarius, iterum ſolus.
542	16	Beliſarius, item ſolus.

Is autem Romam veniens, crucem auream librarum centum, & gemmis precioſiſſimis ornatam, ſuis victoriis inſcriptã, beato Petro apoſtolo per manus Vigilij papæ obtulit.

543	17	Beliſarius, denuo cõſul.

Hic conſulum vltimus, teſte Caſſiodoro.

544	18	Anno 13 magni cycli paſchalis, id eſt 18 Iuſtiniani, annus Dominicæ paſſionis 2 continetur, non antea, id eſt anno paſſionis primo.

A paſſione igitur Chriſti vſque in prædictum annum, habetur cyclus magnus paſchalis numero 532 annorum.

545	19	Venit quidam magus in
546	20	Oriente, nomine An-
547	21	dreas, habens ſecũ ca-
548	22	nem rufum & cęcum,
549	23	qui iuſſus ab eo facie-
550	24	bat miracula. Quum

enim ſtaret in foro coram turba, clam eodem cane afferebantur aſtantium annuli, & ponebantur in pauimento, quos ille cooperiebat, & præcipiebat cani: & tollebat, & dabat vnicuiq; ſuum. Interrogatus etiã, oſtendebat canis in vtero habentes, & fornicarios & adulteros oſtendebat, cum omni veritate. Capto Vitigiſo rege, Gothi trans Padum Hildebaldum ſibi regem ſtatuunt. Eodemq; anno occiditur, cui Erarius ſucceſſit, & ante annum occiſus eſt Antiochiæ ob terræmotum.

Cuidam ſeruo Dei reuelatũ eſt, vt ſcriberetur in ſuperliminarib. domorum ſic: Chriſtus nobiſcum, ſtate. Quo facto ſtetit ira Dei.

551	25	Cyclus decennoualis 2 incipit, indictione 14.

552	26	Baduilla, qui & Totila, Erario ſucceſſit.

Anni Chr. | *Anni Iust.*

553 | 27 | Vigilius papa ob eãdem causam quam & decessor eius Sylucrius, indignatione Augusti per Antimium Scribonem Constantinopolim perductus, indeq; in exilium actus; deinde reuocatus ad Romam, venit Siciliam, & in ciuitate Syracusa obiit, & sepultus est Romæ via Salaria iuxta Marcellum papam.

554 | 28 | ¶ Pelagius, papa 61 post Petrum, sedit annis 11, mensibus 11.

555 | 29 | Totila cum Gothis totam Italiam inuadit: exinde per Campaniam, viriq; Dei Benedicti abbatis cœnobium, iter faciẽs, Romam obsidionibus circuncludit. & tunc fames penè similis præcedenti contigit.

556 | 30 | Fessis & non valentibus Romanis mœnia tueri, Totila porta Ostiensi Vrbem intrat. Qui nocte capiens Vrbem, vt parceret Romanis tubas sonari præcepit, vt Romani vel paululum inimicorum rabiem deuitarẽt: & aliquantulum cum eis tanquam pater cum filiis habitauit. Hanc illi (vt dicitur) animi benignitatem, qui nimię antea crudelitatis fuit, beati patris Benedicti quem quum Roma venire vellet, audierat, monitio contulit: quãdo Totilam increpauit, & de sua morte post octo annos futura sibi prædixit.

557 | 31 | Pelagius papa ecclesiam beati Philippi & Iacobi incepit cõstruere.

558 | 32 | Romæ Cassiodorus prius consul, deinde senator, postea monachus clarus habetur.

559 | 33 | Arator subdiaconus Acta Apostolorum versib. hexametris Romæ exarauit.

560 | 34 | Victor Capuanus episcopus librum de Pascha scribens, Victorij arguit errores.

561 | 35 | Vir sanctissimus Herculanus Perusinę ciuitatis episcopus fuit: qui ex præcepto Totilæ regis Gothorum super murum suæ ciuitatis capite truncatus est, sancto Gregorio teste. Longobardi 40 rusticos captiuos occiderunt, quia immolatitia cum eis non manducauerunt, aliósque captiuos decollauerunt, qui caput capræ cum eis non adorauerunt. His temporibus beatus Benedictus prius in loco qui Sublatus dicitur, qui ab vrbe Roma 40 milliarib. abest, & postea in castro Cassiani quod Aurum appellatur, virtutibus magnis effulsit, teste beato Gregorio in libro secundo Dialogorum, capite 14 & 15.

Anni Chr. | *Anni Iust.*

562 | 36 | His temporib. vixit sanctus Gregorius, vt ipse perhibet in libro Dialogorum, ita dicendo: Vir vitæ venerabilis Cerboni⁹ Populonij episcopus, magnam in diebus nostris sanctitatis suæ probationem dedit. Nam quum hospitalitatis studio valde esset intentus, quia milites in hospitio suo abscondit, ne occiderentur à Gothis: Totila perfidus rex Gothorũ eum in loco nomine Merulis, vbi cum exercitu suo sedebat, immanissimo vrso homines crudeliter manducanti, in medio coram omnibus deputauit. Vrsus verò pedes episcopi ouili mansuetudine lambebat.

563 | 37 | Priscian⁹ grammaticus apud Constantinopolim clarus habetur. Pelagius papa obiit, 6 nonis Martij.

IVSTINVS II.

Romanorum 60, Iustinus minor, regnauit annis 11, hoc est vsque ad calendas Ianuarij, in anno 527 post passionem Domini nostri.

Anni Chr. | *Anni Iust.*

564 | 1 | ¶ Ioannes, papa 62 post Petrum, sedit annis 13.

565 | 2 | Narses patricius ad Italiam veniens, Totilam Gothorum regẽ occidit, & Italiam ad rempublicam reduxit.

566 | 3 | Is Narses per inuidiam Romanorum, pro quibus multa contra Gothos laborauit, accusatus erga Iustinũ imperatorem, & eius coniugem Sophiam, quòd seruitio premeret Italiam, recessit Neapolim ciuitatem Campaniæ, & Longobardos introduxit in Italiam.

567 | 4 | Leuigillus rex Gothorum quasdam Hispaniæ regiones sibi rebelles in potestatem regni sui superando redegit.

568 | 5 | Ioannes papa ecclesiam apostolorum Philippi & Iacobi, quam pręcessor eius Pelagius cœperat, perficiens dedicauit.

569 | 6 | Cyclus decennoualis 3 incipit, indictione 3.

570 | 7 | Germanus Parisiorum episcopus obiit.

571 |

Anni Chr.	Anni Iust.	
571	8	Fortunat⁹ poëta in Galliis clarus habetur.
572	9	Armenij fidem Christi
573	10	suscipiunt.
574	11	Redemptus Ferentinæ ciuitatis episcopus clarus habetur, vt in Dialogo legitur.
575	12	Iustinus imperator amentia obiit.

Constantinus II.

Romanorum 61, Tiberius Constantinus regnauit annis septem, hoc est vsque in annū 538 post passionem Domini.

Anni Chr.	Anni Const.	
576	1	Gregorius apocrisiarius n Constantinopoli, & postea papa, in Iob expositionem condidit. Ioannes papa obiit.
577	2	Benedict⁹, papa 63 post Petrum, sedit annis 4, mensibus 2.
578	3	Gregorius Eutychium Constantinopolitanum episcopum Tiberio pręsente cōuicit, ita vt Tiberius librum Eutychij de resurrectione destruens, suis catholicis allegationib⁹ deliberaret flammis cremari debere. Scribebat autem id Eutychius, corpus nostrum in resurrectione impalpabile, & ventis aëreq; subtilius esse venturum, contra illud Dominicum Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habent, sicut me videtis habere.
579	4	Gens Longobardorum comitante fame, mortalitate & peste, omnem inuadit Italiam, ipsamq; Romam vastatura obsidet vrbem: quibus tempore illo rex præerat Alburnius.
580	5	Vastantibus omnia per circuitum Longobardis, quū fames abundaret, multa millia frumenti Benedictus papa ab Ægypto dirigens, Romam sub studio misericordiæ releuauit.
581	6	Gothi per Erminigildū Lungildi regis filium bifariè diuisi, mutua cæde vastantur. Benedictus papa obiit 2 calend. Augusti.
582	7	¶Pelagius, papa 64 post Petrum, sedit annis 10, mensibus 2. Gregorius papa in Dialogo sic dicit: In monasterio meo ante decennium Geruntius monachus graui infirmitate depressus, somniauit abbates & clarissimos viros in meum monasterium de superioribus descendere, quorum vnus ait: Ad hoc venimus, vt demonstratione Gregorij quosdam fratres in militiam mittamus. Et alter ait: Scribe Marcellum, Valentinianum, Agnellum, atque alios, & hunc Geruntium: qui eo ordine obierunt.

Mauricius.

Romanorum 62, Mauricius regnauit annis 21, mensibus 4, hoc est vsque ad calendas Maij, in anno 525 post passionem Domini.

Anni Chr.	Anni Maur.	
583	1	Pelagius papa sine ius-
584	2	sione Mauricij ordinat⁹
585	3	est, eò quòd Longobardi Italiam per circuitum obsidebant, ita vt nullus foras egredi posset.
586	4	Erminigildis, Lungildi Gothorum regis filius, ob fidei catholicæ confessionem inexpugnabilem à patre Ariano regno priuatus, in carcerē & in vincula proiectus est: ad extremum nocte sancta Dominicæ resurrectionis, securi in capite percussus, regnum cœleste pro terreno rex & martyr possidere meruit. Cuius frater Richardus mox, vt regnum post patrem accepit, omnem Gothorum cui præerat gentem, instante Leandro Hispalitano episcopo qui & Herminigildū docuerat, catholicam conuertit ad fidem.
587	5	Pelagius papa Heliæ A-
588	6	quileiensi episcopo nolenti tria capitula Chalcedonensis synodi suscipere, satis vtilem epistolā misit, quam sanctus Gregorius adhuc diaconus conscripsit.
589	7	Sanctus Columbanus
590	8	pater ex Hibernia insula, cum sancto Gallo aliisq; probatis discipulis venit in Burgundiam, ibiq; permittente Theodorico rege, monasteriū quod Luxouium dicitur, ædificauit. Exinde à Brumhilda fugatus, Alemanniam ingreditur, vbi sanctum Gallum reliquit. Ipse verò in Italiam transiens, monasterium quod Botium dicitur, ędificauit: vbi multorum pater monachorum extitit.
591	9	Hoc tēpore factum est diluuium 16 calendis Nouembris, vt flumen Tiberis super muros vrbis Romæ in-

flueret: & per alueum eiuſdem fluminis cum multa ſerpentium multitudine draco miræ magnitudinis per vrbem vſque ad mare deſcendit. Quam inundationem peſtilētia quę dicitur inguinaria, ſtatim ſequuta eſt, vt pauci ex multitudine viuerēt, in qua primitus Pelagius papa obiit, octauo idus Februarij.

Anni Chr.	*Anni Maur.*
592	10

¶ Sāctus Gregorius, papa 65 poſt Petrum, ſedit annis 13, menſibus 6, diebus 10, qui in hac tribulatione à cunctis electus eſt: & quum litaniam ſeptiformem ordinaſſet, vna die dum Dominum deprecabantur, ſubitò 80 obierunt. Septiformis autem litania ideo dicitur, quia in ſeptem ordinibus populus erat diuiſus ita: primo ordine clerus, ſecundo abbates cum monachis, tertio abbatiſſæ cum ſuis, quarto infantes, quinto laici, ſexto viduæ, ſeptimo coniugatæ fœminæ erant.

| 593 | 11 | Auares contra Romanos dimicātes, auro magis quàm armis pelluntur.
| 594 | 12 |

Ante trienniū in monaſterio beati Gregorij monachus nomine Iuſtus, fuit medicus, qui ante obitum ſuū germano ſuo nomine Copioſo, ſibi ſeruienti, tres aureos nummos habere ſe innotuit, quos cum in ſterquilinio ſepeliri fecit beatus Gregori⁹.

| 595 | 13 | Gregorius papa anno Mauricij imperij 13, indictione 13, ſynodum epiſcoporum 24 conuocauit ad corpus beati Petri Apoſtoli. In eccleſia Arianorum iuxta Romā, in loco nomine Subura, quum catholicè conſecraretur, introductis in eam ſancti Sebaſtiani & ſanctæ Agathæ reliquiis, diabolus in figura porci per populum exiuit ab ea. Poſt paucos autem dies, nubes cœlitus deſcēdens, totam miro odore repleuit eccleſiam.

| 596 | 14 | Cœnobiū ſancti Bene-
| 597 | 15 | dicti abbatis à Longo-
| 598 | 16 | bardis noctu inuaditur.

Monachi verò Romam petierunt, codicem ſanctæ regulæ, & pondus panis ac menſuram vini deferentes.

| 599 | 17 | Gregorius papa adiecit in miſſa, Dieſq; noſtros: vſque, Numerari. Sanctus Gregorius poſtquam alueum illū Tiberis egreſſus eſt, & ſuper muros vrbis Romæ influxit, Dialogum compoſuit, ipſo teſte in libro tertio, capite 19.

In Campaniæ parte, vir valde venerabilis Martinus in mōte Marſico, ſolitariam vitam duxit. Hic catena ferrea ſibi pedem ligauit, eamque ſaxo ex altera parte affixit, ne longiùs exiret. Quod vir vitę venerabilis Benedictus audiens, cuius ſuperiùs memoriam feci, ei per diſcipulum ſuum mādare curauit, Si ſeruus Dei es, non te teneat catena ferri, ſed catena CHRISTI. Ad hanc vocem Martinus catenam ſoluit, & nunquam poſtmodum plus longitudine catenæ exiuit.

Anni Chr.	*Anni Maur.*
600	18

Beat⁹ Gregori⁹ miſſis in Britāniam Auguſtino, Melito, & Ioanne, & aliis pluribus cum eo monachis timentibus Deum, ad Chriſtum Anglos cōuertit. Sanctus Columbanus obiit.

| 601 | 19 | Edilbertus rex Anglorum, ad Chriſti gratiam cōuerſus, cum ſua gente Cantuariorum cui præerat, proximiſq; prouinciis, doctorē ſuum Auguſtinū cæteroſq; antiſtites epiſcopali ſede donabat. Porrò gentes Anglorum ab Aquilone Humbri fluminis ſub regibus Elle & Adilfrido, necdum verbū vitę audiuerant.

| 602 | 20 | Gregorius papa circa 18 annum Mauricij imperatoris, indictione 4, ſcribens Auguſtino, Lundoniæ & Eboraci epiſcopos, accepto à ſede apoſtolica pallio, metropolitanos eſſe debere decreuit. Idem refert, apoſtolos ad miſſam cantandam nihil aliud niſi tantùm orationem Dominicam dixiſſe.

| 603 | 21 | Mauricius imperator cum filiis ſuis Theodoſio, Tiberio Conſtantino, à Phoca qui fuit ſtrator Priſci patricij, occiditur. Sed ſanctus Benedictus abbas (ſicut ſui ſcribunt) 12 calendarum Aprilis, ſabbato ſanctæ Paſchæ, in hoc anno videtur obiiſſe. Niſi enim in anno 96 obiiſſe negetur, ante iſtum annū obitus eius non habetur, quia tunc ætate valde paruulus fuit: in hoc autem anno ætatis ſuæ plus minúſve 90 obiiſſe poſſe videtur.

PHOCAS.

Romanorum 63, Phocas regnauit annis 9, hoc eſt vſque ad calendas Maij, in anno 566 poſt paſſionē Domini noſtri.

Anni Chr.	*Anni Phoc.*
604	1

Imago Phocæ 7 calend. Maij, indictione 7, Romam delata eſt,

ſicut

ſicut in vita ſancti Gregorij legitur: & poſtquam à clero & ſenatu acclamatum eſt eis in baſilica Iulij, iuſſu ſancti Gregorij in baſilica ſancti Cæſarij Lateranenſi palatio collocatur.

Anni Chr. | *Anni Phoc.*

605 | 2 | Sanctus Gregorius papa obiit 4 idus Martij, indictione 8.

606 | 3 | ¶ Sabinianus, papa 66 poſt Petrum, ſedit anno 1, menſibus 10.

607 | 4 | Precerini ac Benedicti per Orientem vel Ægyptum ciuile bellum faciunt, ac ſeſe mutua cæde proſternunt. Sabinianus papa obiit 11 calendis Martij.

608 | 5 | ¶ Bonifacius, papa 67 poſt Petrum, ſedit menſibus 10. Hic impetrauit à Phoca Cæſare, vt ſedes apoſtolica Romana caput eſſet eccleſię, quum antea Conſtantinopolis primam omnium ſe ſcribebat. Hic conſtituit in eccleſia beati Petri, cum epiſcopis 72, presbyteris 30, diaconibus 3, & omni clero ſub anathemate, vt nullus pontifice viuente, aut epiſcopo ciuitatis ſuę pręſumat loqui, aut partes ſibi facere, niſi tertio die depoſitionis eius; & adunato clero & famulis eccleſiæ electio tunc fiat. Eodem anno obiit tertio idus Decembris.

609 | 6 | Bonifaci⁹, papa 68 poſt Petrum, ſedit annis 6, menſibus 9.

610 | 7 | Bonifaci⁹ papa obtinuit à Phoca Cæſare, in veteri phano quod Pantheum vocabatur, & à Domitiano imperatore conſtructum erat, eccleſiam omnium ſanctorum conſecrari, vbi omnium idolorum cultus agebatur.

611 | 8 | Perſæ contra rempublicam bella grauiſſima gerẽtes, multas Romanorum prouincias & ipſam Hieroſolymã auferunt, & deſtruentes eccleſias, ſancta quoq; prophanantes, inter ornamenta ſanctorum vel cõmunium locorum, etiã vexillum Dominicæ crucis abducunt.

Heraclius qui Aphricam regebat, Phocam vita priuauit, cui & ſucceſſit.

HERACLIVS.

Romanorum 64, Heraclius regnauit annis 27, hoc eſt vſq; ad calend. Martij, in anno 573 poſt paſſionem Domini.

Anni Chr. | *Anni Her.*

612 | 1 | Anaſtaſius Perſa monachus, poſtea nobiliter pro CHRISTO paſſus. Qui natus eſt in Perſide, magicas artes à patre puer diſcebat: ſed vbi à captiuis Chriſtianis nomen CHRISTI ſaluatoris audiuerat, in eum mox toto animo conuerſus eſt.

Anni Chr. | *Anni Her.*

613 | 2 | Tunica Domini in Iudæa reperitur. Bonifacius papa obiit.

614 | 3 | ¶ Deuſdedit q. & Theo-
615 | 4 | datus, 69 poſt Petrum, ſedit annis 4. Hic conſtituit ſecundã miſſam in clero. Eodem anno factus eſt terręmotus magnus, menſe Auguſto, indictione tertia. Poſt hæc ſequuta eſt clades in populo, id eſt percuſſio ſcabiarum, ita vt nullus poſſet mortuum ſuum cognoſcere.

616 | 5 | Anaſtaſius relicta Perſide, Chalcedonia, Hierapolique quærens Chriſtum, ac deinde Hieroſolymã venit, vbi baptizatus 4 ab eadem vrbe milliario, monaſterium abbatis Anaſtaſius intrauit, in quo 7 annis regulariter vixit.

617 | 6 | Anaſtaſius iſte quũ Cæſaream Palæſtinæ orationis gratia veniſſet, captus à Perſis, & multa diu verbera inter carceres & vincula Marzabana duce perpeſſus, tandem mittitur Perſidem ad regem eorum Coſdroen, à quo ter per interualla auditus & verberatus, ad extremũ vna ſuſpenſus manu per tres horas diei: & ſic decollatus, cum aliis 70 martyriũ compleuit. Mox tunica eius indutus quidam dæmoniacus curatus eſt.

618 | 7 | Deuſdedit papa obiit 6 idus Nouembris.

619 | 8 | ¶ Bonifacius, papa 70 poſt Petrum, ſedit annis 10.

620 | 9 | Puer natus eſt abſq; o-
621 | 10 | culis & palpebris & ma-
622 | 11 | nibus & brachiis, à lumbis deorſum, vt cauda piſcis.

623 | 12 | Bonifacius obiit octauo calendarũ menſis Nouembris. Hic autem conſtituit, vt nullus trahatur de eccleſia.

624 | 13 | ¶ Honori⁹, papa 71 poſt Petrum, ſedit annis 12.

625 | 14 | Heraclius imperator cũ exercitu ſuperatis Perſis, Chriſtianos qui erant captiui, reduxit gaudentes.

626 | 15 | Reliquiæ beati martyris Anaſtaſij primò ad monaſterium ſuum delatæ, deinde Romam aducctæ, venerantur in monaſterio beati Pauli apoſtoli, quod dicitur ad Aquas Salinas. Cy-

clus 6 decennoualis incipit, indictione decimaquinta.

Anni Chr.	Anni Her.	
627	16	Anno Heraclij 16, indictione 15, Edumus rex Anglorum in Britannia trans Vmbranæ gentis ad Aquilonem, prædicante Paulino episcopo quem miserat de Francia archiepiscopus Iustus, verbum salutis cum gēte sua suscepit. Anno autem 11 regni sui, aduētus Anglorum in Britāniam anno 230 hoc gessit. Ipse verò dedit Paulino sedem episcopatus Eboraci: qui profuit regi in auspicium futuræ fidei & regni cœlestis. Potestas & terreni creuit regni: totam enim Britanniam primus omnium Anglorum sub se subiecit.
628	17	In Nilo flumine visi sunt vir & mulier: vir, terribilis & rufus: mulier, cum mammillis & cęsarie; & hoc ab ortu Solis vsque ad horam nonam.
629	18	
630	19	
631	20	
632	21	Eo tempore errorem 14 annorū, in obseruatione Paschæ apud Scotos exortum, Honorius papa per epistolā redarguit: sed & Ioannes qui successori eius Seuerino successit, idem arguebat. Quum enim nondū esset electus in pontificatum, pro eodem Pascha eis scribit. Ioānes quoque & pro Pelagiana hæresi quæ apud eos reuiuiscebat, scripsit.
633	22	
634	23	
635	24	Honorius papa obiit, 4 calendis Octobris: & cessauit pontificatus anno 1, mensibus 7, diebus 17.
636	25	¶ Seuerinus, papa 72 post Petrum, successit anno vno, & obiit quarto nonas Augusti.
637	26	¶ Ioannes, papa 73 post Petrum, successit anno 1, mensibus 10. Iudæi in Hispania Christiani efficiuntur. Sisebutus enim rex Gothorum gloriosissimus, in Hispania Romanas prouincias & Romanæ militiæ vrbes bellando sibi subiecit, & Iudęos sui regni subditos ad fidem Christi conuertit.
638	27	Ioannes papa obiit 4 idꝰ Octobris. Heraclius imperator Constantinopoli obiit.

HERACLEONAS.

Romanorum 65, Heracleonas filius Heraclij cum Martina matre sua, regnauit duobus annis.

Anni Chr.	Anni Her.	
639	1	
640	2	¶ Theodorus, 74 post Petrum, sedit annis 6, mensibus 6. Cyrus Alexandriæ, & Sergius, & Pyrrhus, regiæ vrbis episcopi, Acephalorum hæresim instaurantes, vnam operationem in CHRISTO diuinitatis & humanitatis, & vnam voluntatem dogmatizant. E quibus Pyrrhus his temporibus sub Theodoro papa Romam veniens ex Aphrica, ficta (vt apparuit) pœnitentia obtulit eidē papæ, præsente cūcto clero & populo, libellum cum sua subscriptione, in quo condemnaret omnia quæ à se vel à decessoribꝰ suis scripta vel acta fuissent contra catholicam fidem. Vnde benignè susceptus est ab eo, quasi regię vrbis pontifex. Sed quia reuersus domum repetiit errorem domesticum; memoratus ille papa Theodorus, aduocatis cunctis sacerdotibus & clero in ecclesiam Petri apostoli, condemnauit eum sub vinculo anathematis.

CONSTANTINVS III.

Romanorum 66, Constantinus filius Heraclij, regnauit mensibus 6. Pyrrhi successor Paulus non tantùm væsana doctrina, sicut decessores eius, sed & aperta persequutione catholicos cruciat: apocrisiarios sanctæ Romanæ ecclesiæ qui ad eius correctionem missi fuerant, partim carceribus, partim exiliis, partim verberibus afficiēs. Sed & altare eorum in domo Placidiæ sacratum, in venerabili oraculo subuertens diripuit, prohibens eos ibidem missas celebrare. Vnde & ipse, sicut præcessores illius, ab apostolica sede iusta depositionis vltione damnatus est.

CONSTANTINVS IIII.

Romanorum 67, Constantinus filius Constantini, regnauit annis viginti octo.

Anni Chr.	Anni Cōst.	
641	1	Constantinus imperator deceptꝰ a Paulo, sicut Heraclius auus eius à Sergio eiusdem regiæ ciuitatis episcopo, exposuit typum aduersus catholicam fidem: nec vnam, nec duas voluntates aut operationes in CHRISTO diffiniens esse, creden-
642	2	
643	3	

credēdas, quasi nihil velle vel operari credendus sit CHRISTVS.

Anni Chr.	Anni Const.	
644	4	Theodorus papa obiit,

2 idus Maij.

645	5	¶ Martinus, papa 75 post

Petrum, sedit annis 6, mensibus 2.

646	6	Cyclus 7 decennoualis

incipit, indictione 4.

647	7	Martinus papa propter
648	8	prædictā heresim con-
649	9	gregauit Romæ syno-
650	10	dum 105 episcoporū:
651	11	in qua synodo damna-
652	12	uit sub anathemate Cy

rum, Sergium, Pyrrhum & Paulum, hæreticos præfatos episcopos. Facta est autem synodus præfata, anno 10 imperij Constantini, mense Octobri, indictione 7. Et post hec missus ab imperatore Theodoro hexarcha, tulit Martinum papam de ecclesia Constantiniana, & perduxit eum Constantinopolim, & relegatus Chersonam Lyciæ prouinciam, ibidem 4 idus Nouembris obiit; & multis virtutum signis refulget.

653	13	Martinus papa obiit.
654	14	¶ Eugenius, papa 76 post

Petrum, sedit annis 2, mensibus 10.

655	15	Eugenius papa obiit 4

nonis Ianuariis.

656	16	¶ Vitalianus, papa 77

post Petrum, sedit annis quatuordecim, mensibus sex.

657	17	Constantinus princeps
658	18	Vitaliano papa nuper or
659	19	dinato, misit beato Pe-
660	20	tro apostolo Euangelia
661	21	aurea gēmis albis miræ
662	22	magnitudinis in circui-
663	23	tu ornata. Ipse verò post
664	24	aliquot annos venit Ro-
665	25	mam, 5 die mensis Iulij,

feria 4. Tunc obtulit Dominico die super altare sancti Petri pallium auro textile. Et totus exercitus cum cereis ecclesiam intrauit. Hoc factum est per indictionem 6, anno 23 imperij Cōstantini. Sequente anno facta est eclipsis Solis, 5 nonis Maij.

666	26	Theodorus archiepisco-

pus, & Adrianus abbas, vir æquè doctissimus, à Vitaliano papa missi in Britanniam, plurimas ecclesias Anglorum doctrinæ ecclesiasticæ fruge fœcundarunt.

Anni Chr.	Anni Const.	
667	27	Quum igitur Constan-

tinus obtulit pallium, māsit in Roma dies 12. Inde indictione 7 Siciliam ingressus est, in qua mansit vsq; ad indictionem 12.

668	28	In qua indictione, in Si-

cilia, à suis 15 die Iulij mensis in balneo occisus est. Et non post longè Vitalianus papa obiit, sexto calendis Februarij.

CONSTANTINVS V.

Romanorum 68, Constantinus filius Cōstantini superioris, regnauit an. 17.

Anni Chr.	Anni Const.	
669	1	¶ Adeodatus, papa 78

post Petrum, sedit annis 4, mensibus 2.

670	2	Saraceni Siciliam inua-

dunt, qui nimia præda secum ablata, mox Alexandriam redeunt.

671	3	Constantinus princeps,

sextam synodum instituit.

672	4	Adeodatus papa obiit.
673	5	¶ Conus, papa 79 post

Petrum, sedit anno vno, mensibus sex.

674	6	Hibernia insula sanctis
675	7	viris plena habetur: de

qua beatus pater noster Dysibodius episcopatu abdicato cum plerisque sociis egressus, hunc locum inhabitauit, & diuinis laudibus hîc se à fidelibus venerari apud Deum promeruit.

676	8	Agatho papa ex rogatu

Cōstantini, Heraclij & Tiberij principum piissimorum, misit in regiam vrbem legatos suos, in quibus erat Ioannes Romanæ ecclesiæ tunc diaconus, non longè pòst episcopus, pro adunatione facienda sanctarum Dei ecclesiarum. Qui vrbem regiam, id est Constantinopolim, egredientes, 10 die mēsis Nouembris, indictione decima, dominica die, ad processionē imperatoris Constantini honorificè vocati sunt. Die autem decimaseptima mensis Februarij, die Dominico interrogatus est patriarcha Georgius de fide catholica. Adfuerūt autem episcopi centum quinquaginta, præsidente Georgio patriarcha regiæ vrbis, & Antiochiæ Macario. Et conuicti sunt qui vnam voluntatem & operationem astruebant in Christo, falsasse catholicorum patrum dicta perplurima. Finito autē conflictu Georgius correctus est, Macarius verò

cum suis sequacibus simul & præcessoribus Cyro, Sergio, Honorio, Pyrrho, Paulo & Petro anathematizatus, & in locum eius Theophanius abbas de Sicilia Antiochiæ episcopus factus. Tãtaq; gratia legatos pacis comitata est, vt Ioannes Portuensis episcopus qui vnus erat ex ipsis, Dominica 8 Paschæ missas publicas in ecclesia sanctæ Sophiæ coram principe & patriarcha Latinè celebraret. Hæc est sexta synodus vniuersalis Constantinopoli celebrata, & Græco sermone conscripta, temporibus Agathonis papæ, exequente ac residente piissimo principe Constantino intra palatium suum, simulque legatis apostolicæ sedis, & episcopis 150 residentibus. Prima enim vniuersalis synodus in Nicæa congregata est cõtra Arium, 318 patrum, temporibus Iulij papæ sub Constantino Magno. Secunda in Constantinopoli 150 patrum, contra Macedonium & Eudoxium, temporib. Damasi papæ & Gratiani imperatoris, quando Nectarius eidem vrbi ordinatus episcopus est. Tertia in Epheso, 200 patrum, contra Nestorium Augustæ vrbis episcopum, sub Theodosio Magno principe & papa Cœlestino. Quarta in Chalcedone, patrum 630, sub Leone papa, temporibus Martiani imperatoris. Quinta item in Constantinopoli, temporibus Vigilij papæ sub Iustiniano principe, contra Theodorum & omnes hæreticos. Sexta, hæc de qua in præsentia diximus. Arius dixit, Patrem maiorem, Filium minorẽ, Spiritum sanctum creaturam esse. Macedonius negabat Spiritum sanctum. Nestorius dixit, sanctam Mariam non Dei, sed hominis tantùm genitricem esse. Eutyches Constantinopolitan9 abbas dixit, Christum per humanam assumptionem existere non duabus naturis, sed solam in eo diuinam naturam manere. Theodorus dixit, alium esse Deum verbum, & alium esse Christum, & Mariam non Dei matrem esse. Macarius verò Antiochenus episcopus dixit, vnam voluntatem Dei & operationem in Christo esse. Agatho papa obiit 4 idus Ianuarij.

Anni Chr.	*Anni Const.*	
677	9	¶Leo, papa octogesimus primus post Petrum, sedit mensibus vndecim, & obiit quinta nonis Iuliis: & cessauit episcopatus mensibus vndecim. Deinde, hoc tempore Leonis papæ, die decimasexta mensis Aprilis, indictione 11, Luna eclipsin pertulit post cœnam Domini, noctéq; penè tota in sanguineo vultu elaborauit, donec post galli cãtum cœpit paulatim delimpidare, & in sua reuerti.

Anni Chr.	*Anni Const.*	
678	10	Sanctus Beda presbyter, Anglicus computator, his temporibus clarus habetur.
679	11	¶Benedictus, 82 post Petrum, sedit annis 4, mensibus 9. Iste ab ineunte ætate in ecclesia militauit, paupertatis semper amator.
680	12	Sancta virgo Edildruda, filia Annæ regis Anglorum, cũ magnificis tribus viris fuit coniuncta: post 12 annos thorum incorrupta seruauit. Postea regina, accepto ad instruẽdum monasterium loco qui dicitur Ieilge, abbatissa & nutrix sanctarum virginum virgo consecratur. Cuius caro post sedecim annos sepulturæ, & vestis qua inuoluta erat, incorrupta reperitur.
681	13	
682	14	
683	15	
684	16	Cyclus decennoualis 9 incipit. Benedictus papa obiit 8 idus Maij, & sepultus est apud beatum Petrum apostolum.
685	17	¶Ioannes, papa 83 post Petrum, sedit anno 1, mẽse 1. Huius tempore regnauit Iustinianus minor, mortuo patre, in initio mẽsis Septembris, indictione 14. Ioannes papa obiit 4 nonis Augusti.

IVSTINIANVS II.

ROmanorum 69, Iustinianus minor, filius Constantini, annis 10.

Anni Chr.	*Anni Iust.*	
686	1	¶Conon, papa 84 post Petrum, sedit anno 1, mensibus 11.
687	2	Sanctus Kilianus Scot9, de Hibernia insula natus, Wirtziburgensis episcopus, clarus habetur. Conon papa obiit 21 die Septembris.
688	3	¶Sergius, papa 85 post Petrum, sedit annis 11, & mensibus 9. Pipin9, filius Ansgisi, Arnolphi filij (illius Arnolphi qui postea episcopus Metis fuerat) regit Francos, annis 27, & dimidio.
689	4	Iustinianus imperator constituit pacẽ cum Saracenis decennio terra mariq;, sed & prouincia
690	5	

uincia Aphrica subiugata est Romano imperio, quæ erat detenta à Saracenis, ipsa quoque Carthagine ab eis capta & destructa.

Anni Chr.	Anni Iust.	
691	6	Sergius papa constituit, vt tempore confractionis dominici corporis Agnus Dei à clero cantaretur.
692	7	Iustinianus Sergium papam, quia hæreticæ suæ synodo quā Constantinopoli fecerat, subscribere noluisset, misso Zacharia protospatario suo, iussit Constantinopolim deportari: sed præueniens militia Rauennatis vrbis, aliarumq; partium, iussa principis nephanda, & eundem Zachariam contumeliis & iniuriis ab vrbe Roma pepulit.
693 694	8 9	Idem papa Sergius ordinauit venerabilem virum Vilibrordum, cognomine Clementem, Phrysonum genti episcopum: in qua vsque hodie, pro æterna patria desudans, peregrinus multis virtutibus claruit.
695	10	Iustinianus ob culpam perfidiæ regni gloria priuatus, exul secessit in Pontum.

LEO, III.

ROmanorum 70, Leo regnauit annis tribus.

Anni Chr.	Anni Leon.	
696	1	Papa Sergius in sacrario beati Petri reperit capsam argenteam quæ in angulo obscurissimo diutissimè iacuerat, & in ea crucem diuersis ac preciosis lapidibus adornatam, Domino reuelante, reperit: de qua tractis quatuor petalis, quibus gemmę inclusæ erant, miræ magnitudinis portionem ligni salutiferi dominicæ crucis interius repositam inspexit. Quæ ex tempore illo annis omnib. in basilica Saluatoris quæ appellatur Constantiana, die exaltationis eius ab omni multitudine deuotè osculatur atque adoratur.
697	2	Cudbertus antistes Lindisfarnensis in Britannia miraculis claret.
698	3	Tiberius cōtra Leonem insurgens, regnū eius inuasit, eumq; quandiu ipse regnauit, in carcere tenuit.

TIBERIVS II.

ROmanorum 71, Tiberius, regnauit annis septem.

Anni Chr.	Anni Tiber.	
699 700	1 2	Synodus Aquileiæ facta ob imperitiam 5 concilium vniuersale suscipere diffidit, donec beati Sergij monitis instructa, & ipsa cum cæteris Dei ecclesiis annuere consentit.
701	3	Sergius papa obiit 5 idus Septembris, indictione 14.
702	4	¶Ioannes, papa 86 post Petrum, sedit annis 3, mensibus 3. Cyclus decennoualis 10, incipit indictione 1.
703	5	Beda in libro de Tēporibus, in anno 9 eum condidit, & ita perhibet: Si vis nosse, quot sint anni ab incarnatione domini iuxta Dionysium; scito quot fuerint ordines indictionū: vtpote in præsenti anno 5, Tiberii 46. Hos multiplica per 15, fiunt 690: adde semper regulares 12, quia 4 indictione, secundum Dionysium, natus est Dominus, & inuenies indictionem anni illius cuiuscunque volueris, vtpote in pręsente 1 fiunt 603, isti sunt anni Domini, iuxta Dionysium.
704	6	Gisulphus dux Longobardorum Beneuenti Campaniam igne & captiuitate vastauit: quumq; non esset qui eius impetui resisteret, papa Ioannes missis ad eum donariis multis, vniuersos captiuos redemit. Ioannes papa obiit, indictione 3, secundum gesta pontificum.
705	7	¶Ioannes, papa 87 post Petrum, sedit annos 2, menses 8. ipse fecit oratorium sanctæ Dei genitrici opere pulcherrimo, intra ecclesiam beati Petri. Herebertus rex Longobardorum restituit ea quæ ad ius apostolicæ sedis pertinebant, hācq; donationem aureis literis Romā direxit. Iustinianus imperator Leonē & Tiberium cum aliis qui eum expulerant, occidit: quem Iustinianum Leo in expulsione illius detruncarat: qui post iterū assumpto imperio, quoties defluentem guttam rheumatis manu detersit, toties penè aliquem de suis contrariis iugulare præcepit.

IVSTINIANVS, II.

ROmanorū 72, Iustinianus 2 regnauit cum Tiberio filio suo, annis 6.

Anni Chr.	Anni Iust.	
706	1	Iustinianus auxilio Bulgarorum regnum recipiens, occidit eos qui se expulerāt patricios, & Leonem qui locum eius vsurpauerat, necnon & succes-

ſorem eius Tiberium, tempore Ioānis papæ, ſecundum geſta Pontificum, qui eum de regno eiectum, toto quo ipſe regnabat tempore, in eadem ciuitate in cuſtodia tenuerat. Callinicum verò patriarcham erutis oculis miſit Romam, & dedit epiſcopatum Tyro qui erat abbas in Ponto, eumq; alebat exulem. Ioannes papa obiit 15 calendis Nouembris, indictione 6.

Anni Chr.	Anni Iuſt.	
707	2	¶Siſinnius, 88 poſt Petrum, ſedit menſe primo, & obiit idus Nouembris.
708	3	¶Conſtantinus, 89 poſt Petrum, ſedit annis 7, menſe 1.
709	4	Iuſtinianus imperator pœnitentiam agens, Cōſtantinum papam ad ſe venire iubens, honorificè ſuſcepit, ita vt die dominica Miſſas ſibi facere iubens, communionem de manu eius acceperit: quem proſtratus in terra pro ſuis peccatis intercedere rogans, cuncta priuilegia renouauit. Qui quum exercitum mitteret in Pontum, prohibēte papa, ad comprehendendum Philippicum quem ibi reliquerat: conuerſus omnis exercitus ad partem Philippici, fecit eum ibidem imperatorem: reuerſuſq; cum eo Conſtantinopolim, pugnauit contra Iuſtinianum, 12 ab Vrbe milliario. Occiſo Iuſtiniano Philippicus regnat.
710 711	5 6	Conſtantinus papa iuſſu imperatoris Iuſtiniani, die 5 Octobris, indictione 9, egreſſus de Roma, venit Hydruntum vbi hyemauit. Iuſtinianus imperator à Nicæa Bithyniæ præcepit papæ, vt Nicomediam veniret obuiam regi venienti: vbi papa & rex ſimul conuenerunt. Papa de Nicomedia egreſſus, 25 Octobris Romam intrauit: deinde poſt menſes 3 audiuit, quòd Philippicus Iuſtinianum occidit. Hoc anno Hildebertus rex iuſtus migrauit ad Dominū: regnauit annis 18, ſepultuſque eſt in Cauciato monaſterio in baſilica ſancti Stephani: regnauitq; Dagobertus puer filius eius pro eo 5 annis. Habebat igitur Grimoald⁹ Maior domus, Pipini filius, filiam Rabboconis ducis gentilis in vxorem: qui quum Pipinum ægrotantem volebat viſitare, Leodio in baſilica ſancti Lamberti peremptus eſt à Rantgario gentili. Thiecoaldum verò in aula regis ſedere ſublimè cōſtituunt.

PHILIPPICVS.

ROmanorum 73, Philippicus regnauit anno vno, menſibus ſex.

Anni Chr.	Anni Phil.	
712	1	Philippicus imperator eiecit Cyrum de epiſcopatu, eumq; ad gubernādum abbatis iure monaſterium ſuum Pontum redire præcepit. Idem Conſtantino papæ literas miſit praui dogmatis, quas ille cum apoſtolicæ ſedis concilio reſpuit. Et huius rei cauſa fecit picturas in porticu ſancti Petri, quę acta 6 ſanctarum ſynodorū vniuerſalium continerent. Nam & huiuſmodi picturas quum haberentur in Vrbe regia, Philippicus iuſſit auferri. Statuitq; populus Romanus, ne hæretici imperatoris nomen, aut chartas, vel figuram ſolidi, reciperent: vnde nec eius effigies in eccleſia introducta eſt, nec ad Miſſam prolata.
713	2	Contra hunc Anaſtaſius inſurgens, regno oculiſq; priuauit.

ANASTASIVS.

ROmānorum 74, Anaſtaſius regnauit annis tribus.

Anni Chr.	Anni Anaſ.	
714	1	Anaſtaſius imperator literas Conſtantino papæ Romam per Scholaſticum patricium & hexarchum Italiæ direxit, quibus ſe fautorem catholicæ fidei, & ſancti ſexti concilij prædicatorem eſſe dixit. Conſtantinus papa obiit, 6 idus Ianuarij.
715	2	¶Gregori⁹, 90 poſt Petrum, ſedit annis 16, menſibus 8, qui Bonifacium Scotum ordinauit epiſcopum Moguntinenſem: & per eum Germania verbum ſalutis audiuit. Gregorij tempore, indictione 4, viſa eſt Luna cruenta vſq; ad mediam noctem.

Pipinus filius Anſgiſi, Anchiſæ Troiani nomine appellati, dux Francorum, poſt mortem Volfaldi ducis partem Auſtriæ regebat, obtinuitque regnum Francorum per annos 27, cum regibus Ludouico, Hildeberto & Dagoberto.

Anaſtaſius imperator anno 2 obiit. Carolus huius filius, qui & Maior domus, ex Adelheida quam poſthabita priore coniuge Biltrude, duxit vxorem; ſub honore Maiordomatus tenuit regnum Frācorum annis

annis 27, vsque ad filios suos Carlomannum & Pipinum. Luitprandus rex Longobardorum donationem patrimonij alpium Cocciarum, quam Erebertus rex fecerat, Gregorij monitione confirmauit.

Egebertus Anglus, vir sanctus, Scotos conuertit, anno incarnationis 715, iuxta Dionysium. Gregorius papa statuit, vt in Quadragesimali tempore ieiunium atque missarum celebritas fieret. Dagobertus postquam regnauit annis 5, obiit. Franci Danahelem quendam clericum, regem faciunt, atque Hilpricum vocant. Post mortem Pipini Carolus à Biltrude nouerca incarceratus, liberatur Dei auxilio. Tunc exercitum mouent iuxta Mosam contra Carolum etiam Phrysones Racbodone duce: Carolus cæsus fuga discessit.

Anni Chr.	*Anni Anast.*	
716	2	Raginfridus maior domus, & Hilpricus rex fines Coloniensium & regiones ad Rhenum vastant: cõtra Carolum munerati à Biltrude reuertuntur.

THEODOSIVS.

Romanorum 75, Theodosius, regnauit anno vno.

Anni Chr.	*Anni Theo.*	
717	1	Anastasi⁹ Theodosium imp. facit: qui apud Nicæam victus, 7000 militum amisit, captus, clericusque factus. Theodosius verò catholicus, mox in regia vrbe imaginem illam venerandam, in qua 6 synodi erant depictæ, & à Philippico fuerat deiecta, pristino in loco erexit.

Tiberis fluuius alueum suum egressus, indictione 15 multa Romæ fecit exitia, ita vt in via Latina ad vnam & semis staturam excresceret, atque à porta sancti Petri vsque ad pontẽ Miluium aquæ descendentes se cõiungerent. Mansit autem diebus 7, donec agentibus litanias crebras ciuibus, demum die 8 reuertitur. Beda sic: Multi de Britannia Anglorum Romam venerunt, inter quos reuerendissimus abbas meus Ceolfridus, annos natus 74, quũ esset presbyter annis 47, abbas autem 35, vbi Lingonas peruenit, ibi defunctus, atque in ecclesia sanctorum Geminorum martyrum sepultus est: qui inter alia donaria misit ecclesiæ sancti Petri Pentateuchum à beato Hieronymo in Latinum ex Hebræo translatum. Raginfridus & Hilpricus rex, in Vinciaco, dominica die illucescente 12 calen. Aprilis, in Quadragesima ante Pascha, cum Carolo pugnantes, terga vertunt: quos Carolus fugientes cędendo persequitur vsque ad ciuitatem Parisiensium. His temporibus Vinfridus, qui postea quum episcopus ordinaretur, Bonifacij nomen accepit, doctor catholicus, natione Anglus, primùm Romam, deinde cum authoritate Gregorij papæ, in Franciam ad prędicandum verbum Dei venit.

LEO IIII.

Romanorum 76, Leo, regnauit annis 9, & inde annis 15, vsque ad Pipinum primum Francorum imperatorem.

Anni Chr.	*Anni Leon.*	
718	1	Saraceni cum immenso exercitu Cõstantinopolim venientes, triennio ciuitatem obsident, donec ciues multa instantia orationum ad Dominum clamauerunt. Tunc multi Saraceni fame, frigore & peste perierunt: eorum pars ab obsidione abscedit. Qui inde regressi, Bulgarorum gentem quæ est super Danubiũ, bello aggrediuntur: sed ab hac victi refugiunt, ac naues repetunt suas. Sed quum altum maris peterent, ingruente subita tempestate, plurimi mersi sunt: plurimæ etiam naues eorum mersæ & confractæ. Carolus victor regrediens, Coloniam venit, receptisque ab Hiltrude thesauris patris sui, regem sibi constituit Lotharium, nomine non potestate. Hilpricus verò & Raginfridus, auxilio Vdonis Aquitanorum ducis instaurata rursus acie, superati fugantur à Carolo. Carolus ad Vdonem mittit, & Hilpricum qui ad eum confugerat, per legatos recepit. Et eo tempore Lotharius mortuus est.
719	2	Sanct⁹ Bonifacius à pręsule sedis apostolicæ Gregorio, Moguntiacæ ciuitati metropoli Germaniæ archiepiscopus ordinatur, & legatus Germanicus Romanæ ecclesiæ in Franciam mittitur: qui prædicatione sua multos Thuringorum populos, Hessorum & Austrasiorum ad fidem rectam à qua diu aberrauerant, conuertit. Monasteria sexus vtriusq; primò instituit Germaniæ.
720	3	Mortuo Hilprico, No-

uiomago ciuitate sepultus est. Regnauit annis 5 & dimidio. Franci verò cum Carolo qui & Maior domus, & Tiecthericum Cala monasterio enutritum, filium Dagoberti iunioris, regem super se statuunt; & annis 6 in regno substitit.

Anni Chr. | *Anni Leon.*

721 | 4 | Carolus Raginfridum persequens, Andegauis ciuitatem capit; postea ad Saxones victor regreditur.

722 | 5 | 723 | 6 | Iuramentum sancti Bonifacij in ecclesia sancti Petri coram papa Gregorio 2, Leonis imperatoris anno 6, sed & Constantini filij eius. Iterum Alemanni & Norici pacis iurà temerare nituntur.

724 | 7 | 725 | 8 | Carolus transito Ligere Vdonem fugat, vastata & incensa regione eius. Saraceni ab Vdone in auxilium vocati, cum rege suo Abdira Magaronnã Burdegalemq; perueniunt : cunctis locis vastatis & incensis, & ecclesiis igne crematis, & basilicam sancti Hilarij Pictauis incendunt. Carolus autem Saracenis cum manu valida occurrens, regem eorum cum 375000 prostrauit, & 1500 de exercitu Francorum tantùm occisis, deuictisq; hostibus, cum triumpho regreditur. Hoc anno Beda computator minorem librum Computi componit, ipso ita testante: Si vis nosse per annos singulos quot sunt epactæ, sume annos Domini iuxta Dionysiũ, quot fuerunt: vtputa in præsenti octaua indictione, partire per nouemdecim decies nouies triceni quingenti septuaginta, decies nouies octoni centum quinquagies dipondius, remanent tres : tolle triginta, remanent tres: isti tres, sunt tres epactæ præsentis anni.

726 | 9 | 727 | 10 | Epistola Gregorij papæ secundi ad Bonifacium archiepiscopum, data decimo calendis Decembris, imperatoris Leonis anno decimo, sed & Constantini regni anno 9, indictione decima.

728 | 11 | A Longobardis indictione vndecima peruasum est Sutrinse castellum, & quadraginta diebus possessum ab eis, donec Gregorij papæ continuis scriptis & donationibus dimiserunt. Mense Ianuarij duodecim plenis diebus stella quæ Ancifer dicitur, apparuit in Occidua, radians in Aquilone & ad medium cœlum, tempore Gregorij papæ secundi.

Hoc etiam anno Vdo dux moritur, & Carolus Aquitaniæ prouinciam absque bello recepit.

Anni Chr. | *Anni Leon.*

729 | 12 | Carolus nauali euectione regnum Phrysonum ingreditur: interfectisque quamplurimis, Popponem ducem eorum interimit, subuersisque lucis & phanis victor cum præda magna reuertitur. Beda venerabilis presbyter obiit, secundo calẽdarum Iunij. Carolus Burgundiam petens, Arelatem, Lugdunum, & ciuitates reliquas suæ ditioni subegit.

730 | 13 | Saraceni collecto exercitu Auenionem vrbem capiunt, & circùm quasq; regiones deuastant. Carolus hoc audito sumptis armis Auenionem vrbem obsidione vallat, instructisq; machinis, magnisq; copiis magnam Saracenorum stragem effecit hoc tempore.

731 | 14 | Gregorius papa secundus obiit tertio idus Februarij, indictione decimaquarta, Leone & Constantino imperantibus.

732 | 15 | ¶ Gregorius tertius, papa nonagesimus primus post Petrum, sedit annis decem. Hic constituit in Missa, Quorum solennitas hodie: & reliqua vsque, Largitor admitte per Christum Dominum nostrum.

733 | 16 | Carolus Gothorum fines penetrans, Narbonam vrbem obsidet rege Saracenorum Achima intus incluso. Saraceni autem audientes vrbem obsessam, de Hispania armati superueniunt: contra quos Carolus dimicãs, regem cum populo vsque ad internecionem deleuit. Saraceni à Carolo in bello superati. Qui gladium effugere poterant, ascensis nauibus demersi sunt in mari.

734 | 17 | Luitprandus rex Longobardorum audiens, quòd Saraceni depopulata Sardinia, etiam loca illa fœdarent, vbi ossa sancti Augustini episcopi propter vastationem barbarorum olim translata, & honorificè fuerant recondita: misit ergo, & dato precio magno accepit, & transtulit ea in Ticinis, ibiq; cum debito tanto patri honore recondidit. Franci Carolo duce Saracenos proterunt, prædam magnam ducentes & captiuorum multitudinem.

735 | 18 | Regionem Gothorum Carolus cum Francis ingressus, vrbes famosissi-

mosissimas, Nemausum, Achaten, & reliqua castella capit, destructis muris & mœniis earum vsque ad fundamenta.

Anni Chr.	Anni Leon.	
736	19	
737	20	Carolus Saxones tributarios facit.
738	21	Carolus regionem Prouinciam ingressus, Maurontem ducem qui dudum Saracenos per dolum inuitauerat, fugere omnino compulit.
739	22	Carolus Prouinciam totam, & cuncta eius maritima loca suæ ditioni subegit.
740	23	Pax & quies regno Francorum per Carolum redditur ad tempus, Gothis superatis, Saxonibus & Phrysonibus subactis, expulsis Saracenis, prouincialib. receptis. Cyclus decennoualis duodecimus, indictione nona.
741	24	Epistola Gregorij tertij ad Bonifacium Scotum, Moguntinum archiepiscopum, data quarta calendis Nouembris, Leonis imperij anno vigesimo tertio, & Constantini filij eius vigesimo, indictione octaua. Gregorius tertius papa obiit quarto calendis Decembris, indictione decima. Carolus senior filius Pipini senioris, anno regni sui vigesimo septimo moritur Parisiis, & apud sanctum Dionysium sepelitur. Cuius filij, Carlomannus & Pipinus, sub obtẽtu Maiordomatus totius Franciæ regnum suscipiunt, & inter se diuidunt. Leo imperator obiit, cui successit Constantinus filius eius.

¶ Hucusque Beda presbyter, vltimus Chronographorum, Cassiodori aliorumq́ue temporibus prætermissa conscripsit. Hinc nullus Chronographus adnotatur vsque ad tempora Mariani Scoti, nisi quòd Eynhardus cancellarius Magni Caroli imperatoris, atque alij gesta Temporum conscripserunt.

LIBRI SECVNDI FINIS.

MARIANI SCOTI, HISTORIOGRAPHI SVI TEMPORIS CLARISSIMI, AC MONACHI FVLDENSIS, CHRONICORVM

Liber tertius.

PIPINVS.

ROMANORVM 77, Pipinus, filius Caroli, primus Francorum imperator, regnauit annis vigintiſeptem.

Anni Chr.	Anni Pipin.

742 | 1 | Zacharias, 92 papa poſt Petrum, ſedit annis 11. Pipinus & Carlomannus Hunoldum Aquitaniæ ducem, imperio ſuo reſiſtentem, ſuperatum bello, ad Vaſcones fugere compulerunt: ſimul & Alemannos, Theobaldo duce rebellare tentantes, mira celeritate comprimunt.

743 | 2 | Sāctus Bonifacius Moguntinus archiepiſcopus clarus habetur. Epiſtola Zachariæ papæ ad Bonifacium Scotū, Moguntinenſem archiepiſcopum, data calendis Aprilis, 24 anno regni Conſtātini, ſed imperij eius anno 2, indictione 11. Alia epiſtola Zacharię papæ ad Bonifacium archiepiſcopū, data nonis Ianuariis, anno imperij Cōſtantini 6, indictione 15. Alia epiſtola eiuſdem ad Bonifacium archiepiſcopum, data calendis Maij, anno imperij Conſtantini 7, indictione 1. Alia epiſtola eiuſdem Zachariæ papę ad Bonifacium, data 2 nonis Nouēbris, anno imperij Conſtantini 11, indictione 5. Pipinus & Carlomannus Vdilonem ducem Bauarorum rebellare conātem bello ſuperant.

744 | 3 | Carlomānus cum Vdilone Bauarorum duce pacem fecit. His temporibus fundari cœptum eſt Fuldenſe cœnobium à ſancto Bonifacio, in ſolitudine Bothonia.

745 | 4 | Pipinus & Carlomannus ſimul Saxonum perfidiam vlciſcūtur, vaſtata eorum regione, & caſtrum Ohſenburg capiunt. Carlomannus rex, frater imperatoris, cum fratre tractat ſeculum dimittere.

746 | 5 | Carlomannus Alamannos iterum res nouas molientes, nonnullis eorum interfectis, cōpeſcuit. Sanctus Bonifacius archiepiſcopus cum autoritate ſedis apoſtolicæ, annuente Carlomanno rege, duas ſedes epiſcopales cōnſtituit; vnam in caſtro Wirzeburg, vbi Burchardū collegam ſuum ordinauit epiſcopum; alteram in loco qui vocatur Eyhſtad, cui Wilibaldus epiſcopus ordinatus eſt.

Anni Chr.	Anni Pipin.

747 | 6 | Carlomannus pergens Romam, conſecratur à papa Zacharia, & in monte Soracte apud eccleſiam ſancti Syluestri cōſtructo monaſterio, cum fratribus ſecum ad hoc venientibus, per aliquot annos perfruitur. Sed ob inſolentiam Francorum Romam viſitantium, qui eum velut dominum ſuum quōdam præterire nolebant, ad monaſterium ſancti Benedicti ſitum in caſtro Caſſino ſeceſſit, vbi poſtea regulariter vixit.

748 | 7 | Grypho fugit in Saxoniam, ob metum imperatoris Pipini.

749 | 8 | Grypho iterum de Saxonia reuertitur.

750 | 9 | Burchardus primꝰ epiſcopus Wirzeburgenſis cōſecratur, & ſedit annis nouem. Pipinus, miſſa Romam legatione, Zachariam papam interrogat de regibus Francorū ex antiqua Merouingorum ſtirpe deſcendentium: qui Reges quidem dicebātur, ſed poteſtas regni tota apud Maiorem domꝰ habebatur; excepto quòd chartæ & priuilegia regis nomine ſcribebātur, & ad Martis campum qui rex dicebatur, plauſtrum bubus trahentibus, vectus, atque in loco eminenti ſedens, ſemel in anno à populis viſus, publica dona ſolenniter ſibi oblata ſuſcipiebat, ſtante corām Maiore domus, & quæ deinceps eo anno agenda eſſent, populis annunciante. Sicque, rege domum redeunte, cętera regni negotia Maior domus adminiſtrabat. Orat ergo ſibi decerni, quis eorum rex iuſtè dici debeat & eſſe; is qui ſecurus domi ſedeat, an ille qui curam totius regni & omnium negotiorū moleſtiam perferat.

rat. Tunc Zacharias papa ex authoritate ſancti Petri apoſtoli mandat populo Francorum, vt Pipinus qui poteſtate regia vtebatur, etiam nominis dignitate frueretur. Ita Hildericus rex qui vltimus Merouingorum Francis imperabat, depoſitus, & in monaſterium miſſus eſt. Pipinus verò in ciuitate Sueſſionum à ſancto Bonifacio archiepiſcopo in regem vnctus, regni honore ſublimatus eſt: & deinde ob id, poſt papam ſecundus habetur Moguntinus archiepiſcopus, vſque in hodiernum diem. Grypho, frater Pipini, à comitibus fratris ſui occiſus eſt.

Anni Chr.	*Anni Pipin.*	
751	10	Zacharias papa obiit idibus Martiis, indictione quinta.
752	11	¶ Stephanus, nonageſimus ſecundus papa poſt Petrum, ſedit annis 5, menſe 1.
753	12	Stephanus papa, & Carlomannus monachus, frater Pipini regis, venerunt ad Pipinum in Frãciam, petentes auxilium contra Haiſtulphum regem Longobardorum, à quo honorificè ſuſcepti ſunt. Papa etiam apud Pariſios duos eius filios, Carolum ſcilicet, & Carlomannum, vnxit in reges.
754	13	Sanctus Bonifacius annunciãs verbum Dei in Phryſia, paſſus eſt cum aliis martyribus, nonis Iunij, anno epiſcopatus ſui trigeſimo ſexto. Pipinus imperator Italiam intrauit, & bellum contra regem Longobardorum ſuſcepit. Quem paucorum dierum obſidione apud Ticinum compulit, & obſides dare, & erepta Romanis oppida reſtituere, atque caſtella, & vt reddita non repeterentur, ſacramento fidem facere.
755	14	Lullus poſt Bonifacium ſucceſſit in epiſcopatu, annis triginta & duobus.
756	15	
757	16	Organum primitus venit in Franciã, miſſum Pipino regi à Conſtantino imperatore de Græcia.

Haiſtulphus rex Longobardorum, in venatione quadam equo lapſus, regnum cum vita perdidit. Stephanus papa obiit quinto calendis Maij, indictione decima.

¶ Huic ſucceſſit germanus eius, Paulus, tempore Leonis & Conſtantini imperatorum, ſedit annis decem, menſe vno.

Anni Chr.	*Anni Pipin.*	
758	17	Pipinus imperator Saxoniam cum exercitu ingreditur, & Saxonibus ſuperatis tributum impoſuit, vt trecentos equos ſingulis annis ſibi ſoluerent.
759	18	
760	19	Pipinꝰ imperator Aquitaniam ingreditur, & Vaiſarium ducem ſuperans, eum ſacramento conſtrinxit.
761	20	Vaiſariꝰ iuramẽta mentitus, Pipino moleſtus efficitur, ferro & igne cuncta vaſtando Cabillonem vſque peruenit, Pipinumq; cum ſuis ſibi occurrere compulit.
762	21	
763	22	
764	23	
765	24	Taſſilo, qui fuit nepos Pipini, de exercitu Regis ſe ſubducens, ad Baioarios ſeceſſit. Hoc anno Ruggandus, Metenſis archiepiſcopus, corpora ſanctorum Naboris & Nazarij de vrbe Roma in Franciam tranſtulit. Corpus autem ſancti Nazarij in monaſterio Lauriſſa conditum eſt.
766	25	
767	26	Pipinus imperator finito Aquitanico bello, contra Vaiſarium ducem Aquitaniæ ab eo ſuſcepto, per continuos 9 annos geſto, Turonas ad ſanctum Martinum orationis cauſa perrexit.

¶ Antequam mortuus eſſet Paulus papa, ilicò Toco dux Nepeſinæ ciuitatis, & Paſſinus, & Paſchalis germanum ſuum Conſtantinum laicum, fecerunt papam, & comminãdo inuitè Georgio epiſcopo, compulerunt eum, orationem clericatus eidem Cõſtantino tribui: ſicq; clericus factus eſt, & alia die ſecunda feria ſubdiaconus, & diaconus illuceſcẽte die eodẽ à prędicto epiſcopo factus, & dominica die ſequenti in baſilica ſancti Petri cum armata multitudine à Georgio Pręneſtino epiſcopo, & Euſtathio Albanenſe, & Ciconato Portuenſe, epiſcopis tribus, pontifex conſecratus eſt: qui conſecrauit epiſcopos 8, presbyteros 8, diaconos 4, & reliqua, per annum, & menſem 1. Paulus papa obiit in æſtate, & ceſſauit epiſcopatꝰ anno 1, menſe 1, quo Conſtantinus laicus tranſgreſſor, apoſtolicę ſedis inuaſor extitit. Idem Conſtantinus, 6 feria, mẽſe Iulio, depoſitus eſt. ¶ Stephanus papa electus eſt, & quæſiuit peritos epiſcopos à Pipino imperatore,

qui iudicarent Constantinum in synodo. Nuncij papæ venerunt ad Carolum & Carolomānum, quia Pipinus interim obierat, & Constantinus papa cæcatus est. Facto igitur concilio in basilica saluatoris Domini nostri Iesu Christi Romæ, iuxta Lateranum combusserunt omnes sacerdotes Constantinum in medio presbyterij ipsius Ecclesię, alapis eius ceruicem prius cędere facientes in ecclesia: sicq; combustus est. Clerus verò, & populus, & papa clamabant Kyrie eleeson, & statuerunt, vt omnes consecrationes eius irritæ essent, præter chrisma & baptisma. Rogauerat autem papa Constantinus Constantinum & Leonem Augustos, deprecans eos per imperialem clementiam, vt in ipsis Græciæ partibus Paulum papam exilio mancipatum retineri præcepissent. Paulus papa obiit.

Anni Chr.	*Anni Pipin.*	
768	27	Pipinus imperator de

sancto Martino egressus, Parisiis ad sanctū Dionysium vix perueniens, ibi morbo aquæ intercutis 9 calend. Octobris obiit, & ibidem sepultus est.

Carolvs Magnvs.

Romanorum 78, regnauit annis 46, mensibus quatuor, Carolus Magnus, filius Pipini.

Anni Chr.	*Anni Car.*	
769	1	¶ Stephanus, 93 papa

post Petrum, sedit annis 4.

770 | 2 | Mortuo Pipino rege, Franci generali conuentu totum regnum inter filios eius Carolū & Carlomannum æquè diuiserunt. Carolus partem patris eius Pipini, Carolomannus verò partem patrui eius Carlomanni suscepit. Carlomannus autem post administratum biennio regnum in villa Salmoniaco obiit, 2 nonis Octobris, & Carolus in toto regno rex constituitur. Stephanus papa obiit.

¶ Adrianus papa 94 post Petrum, sedit annis 23.

771	3	In Oriente apud Meso-
772	4	potamiam disrupta est
773	5	terra ad duo milliaria,
774	6	vnde ascendit huma-

na vox aliquid indicans. Carolus, Hunoldo qui post mortem Vaifarij Aquitaniam inuasit fugato, & Aquitania subiecta, rogatu Adriani papę in Italiam perrexit: ibi Desiderium regem Longobardorum longa obsidione fatigans, in deditionem suam suscepit: filiumque eius Adelgisum, in quo omnes spem inclinabāt, ab Italia compulit, atque Italiam totam subegit: & omnia à Longobardorū regibus erepta, tam Romanis quàm Adriano papæ restituit, & tunc primùm Romam peruenit sabbato sanctæ Paschæ. Interea Saxones in Hessia Francorum terminos vastant. Erat autem ibi in loco qui vocatur Fritilar, basilica, quam sanctus Bonifacius martyr olim dedicās, prophetico spiritu nunquam cremandam esse prædixit. Cui quum pagani toto nisu ignem supponere conarentur, diuino pauore perterriti, fugæ præsidium sumunt. Duo namque iuuenes in vestibus albis basilicam ab igne defendebant, quos & Christianis & quibusdam barbaris videre diuinitus concessum est. Vnus tamen ex hostibus iuxta basilicam flexis genibus accliuis, lignis & igni incumbens, specie flantis repertus est mortuus.

Anni Chr.	*Anni Car.*	
775	7	Subiecta Italia, Saxoni-

cum bellum, biennio ante Italicum incœptum, repetitum est, & per 33 annos permansit. Quorum Saxonū Carolus 10000 hominum captiuorum cum vxoribus & paruulis per Galliam ac Germaniam dispersit.

776 | 8 | Carolus in Italiam profectus Rutgaudum interfecit: domuit & Britones, qui in Occidēte super littus Galliæ residebant.

777	9	
778	10	Saxones, Vindibindo

duce eorum suadente, Francorum terminos vsq; ad Rhenū fluuium ferro & igne deuastant.

779 | 11 | Carolus iterum in Saxoniam vadit. Sanctus Sturnus abbas primus Fuldensis obiit: cui successit Baugolphus abbas. Cyclus decennoualis 14 incipit, indictione 2.

780	12	
781	13	Bertha regina obiit.
782	14	Carolus 2 Romam per-

rexit, ibiq; baptizatus est filius eius Carlomannus, quem Adrianus papa mutato nomine vocauit Pipinum.

Anni Chr.	*Anni Car.*	
783	15	Hildegart regina obiit 2 calendis Martij, vxor Caroli.
784	16	
785	17	Carolus Fastradam natione Francam duxit vxorem.
786	18	Vittikind Saxo Attiniaci ad fidem Caroli venit, & baptizatus est, & Saxonia tota subiecta est.
787	19	Carolus pergit in Italiam, & matrem suam Berthradam defunctam in basilica sancti Dionysij Parisiis iuxta patrem Pipinum humauit cum magna gloria. Carolus tertiò Romam profectus est, & signa crucis in vestibus hominum apparuerunt. Lullus archiepiscopus Moguntinus obiit. Richolphus ordinatur in episcopum Moguntiæ 4 nonis Martij apud Fritislar. Sanguis è cœlo & de terra profluxit.
788	20	Carolus à Roma pergit in Beneuentum ad sanctum Benedictum, & per Alamaniam venit ad Baioariam.
789	21	Baioaria capta est. Tassilo dux Baioariæ depositus est, multis de causis. Carolus Sclauos qui dicuntur Vilzi, subegit.
790	22	Basilica sancti Bonifacij Fuldensis monasterij fundatur.
791	23	Carolus perrexit per Hannoniam.
792	24	Carolus Auaros subegit, & Hunnorum regnum vastat.
793	25	Coniuratio Pipini contra patrem suum Carolum. Qui consilio detecto tonsuratur, & sociorum eius alij decollantur, atque alij suspenduntur.
794	26	Hæresis Feliciana in synodo apud Franconofurt habita damnatur. Fastrada regina de genere Germanorum obiit, & apud sanctum Albanum sepelitur; postquam Carolus Luitgardam duxit Alamannam.
795	27	
796	28	Adrianus papa obiit in Natiuitate Domini: quem velut fratrem aut charissimum filium planxit Carolus, septimo calendis Ianuarij.
797	29	¶ Leo, 95 post Petrum, successit annis 20, mensibus 6.
798	30	Romani Leonem papam litania maiore captũ excæcauerunt, & linguam eius radicitus absciderunt: qui in custodiam missus, noctu per murum euasit, & ad legatos Caroli, Virundum abbatem, & Vinegisum Spoletanorum ducem veniens, Spoletum ductus est: & ad regem in Saxoniam apud Paterburnium, præsente Richolpho Moguntino archiepiscopo, peruenit, à quibus summo honore susceptus est. Cyclus decennoualis 15 incipit hoc anno, indictione sexta.

Anni Chr.	*Anni Car.*	
799	31	Carolus propter Leonis papæ causam Romam pergit, ibique hyemauit. Leo autem papa, postquam de eo quæstione habita in basilica sancti Petri ambonẽ ascendit, posito super caput suum Euangelio, & corã omni populo inuocato sanctæ Trinitatis nomine, iureiurando ab obiectis se criminibus purgauit. Carolus hoc tempore, à Romanis Augustus appellatus est. Anno 32 regni Caroli, fuit gelu magnum & amarissimum, quo pelagus Ponti vsque ad centum milliaria in Ori-
800	32	ente in glaciem ver-
801	33	sum est, habens cubitos à superficie in profundum 50.
802	34	Carolus pontem 500 passuum longitudinis trans Rhenum Moguntiaci construxit: tanta enim ibi est fluminis latitudo.
803	35	Leo p. venit in Franciã.
804	36	Carol⁹ filius Caroli imperatoris Boëmos vastat, Lechonem regem eorum occidens. Hoc anno monasterium sancti Albini dedicatur, indictione 12. Anno 35 regni Caroli in Oriente apud Thraciam quidam homo fodiens inuenit sepulchrum hominis, in quo has
805	37	literas pariter inuenit:
806	38	CHRISTVS NASCI-
807	39	TVR EX MARIA VIRGINE, ET CREDO IN EVM, SVB CONSTANTINO ET IRENE IMPERATORIBVS (O SOL) ITERVM ME VIDEBIS.
808	40	Carolus religionẽ Christianam qua ab infantia fuit imbutus, sanctissimè & quàm summa pietate coluit: circa pauperes sustentandos & eleemosynam deuotissimus erat.
809	41	Carolus antequam mo-
810	42	reretur, quatuor annis febribus crebrò corripiebatur.
811	43	Carol⁹, anno regni eius
812	44	in Francia 43, in Italia
813	45	autem 36, imperij an-

no 11, indictione 4, theſauros & veſtes cęteraq; omnia diuiſit per tres partes. Quarum duas partes per 21 partes, totidem metropolitanis ciuitatibus quæ in regno eius eſſe noſcuntur, partitus eſt: quarum nomina hæc ſunt:

Roma	1,
Rauenna	2,
Mediolanum,	3,
Forum Iulij	4,
Gradus	5,
Moguntia	6,
Colonia	7,
Viuauum, quæ & Salzburg	8,
Treueris	9,
Senones	10,
Veſuntium	11,
Lugdunum	12,
Rothomagum	13,
Remis	14,
Areles	15,
Vienna	16,
Tarantaſia	17,
Ebrodunum	18,
Burdegala	19,
Turones	20,
Bituriges	21.

Vnuſquiſque autem metropolitanus epiſcopus vnam partem ſuæ eccleſiæ, & duas ſuffraganeis ſuis dare debuit. Tertia verò pars, vel vſque ad obitum eius, vel vſque dum vellet carere, in vſu quotidiano haberetur: cuius tunc prima pars, prædictis metropolitanis epiſcopis, ad eaſdem prædictas partes adderetur: altera, filiis & filiabus nepotibusque: tertia, pauperibus diſtribueretur; quarta, ſeruis & ancillis. Precium librorum ſuorum, quorum magnam in bibliotheca ſua copiam habuit, pauperibus erogare præcepit.

Anni Chr.	*Anni Car.*	
814	46	Pōs apud Moguntiam,

quem per decennium ingenti labore & mirabili de ligno opere Carolus conſtruxit, anno vno antequam obiit, tribus horis conflagrauit, vt nec haſtula de eo remanſerit. Pons prædictus apud Moguntiam erat trans Rhenum, quem quia in eo latrones noctu, hominibus in Rhenum proiectis, rapiebant prædam, Richolphus archiepiſcopus Moguntinus cōburi præcepit. Poſt eius mortem Haſtulphus ſucceſſit annis 11. Carolus circa calēdas Nouembris habito generali conuentu, vocauit ad ſe de Aquitania Ludouicum filium ſuum, & quum eum moneret, præcepit ei, vt die Dominico propriis manibus ſuis de magno altari Aquiſgrani coronam imperij capiti ſuo ſuperponeret, qui donatis magnis muneribus Aquitaniam perrexit. Carolus autem quum Aquiſgrani hyemaret, menſe Ianuarij febre correptus eſt: in quo 5 calendis Februarij, hora diei 3, indictione 7, ætatis ſuæ anno 700 obiit: & ibidem Aquiſgrani eadem die in baſilica Saluatoris ſanctæq; Dei genitricis, quam ipſe ex fundamentis erexit, ſepultus eſt.

LVDOVICVS.

Romanorum 79, Ludouicus, regnauit annis 26, menſibus 11.

Anni Chr.	*Anni Lud.*	
815	1	Ludouicꝰ imperator omnem iniuſtitiam regni ſui correxit. Baugulfus abbas Fuldenſis obiit, iuſſumq; eſt, vt omnes monachi cantarent curſum ſancti Benedicti.
816	2	Leo papa obiit.
817	3	¶ Stephanꝰ, 96 poſt Petrum, ſedit annis 2, menſibus 7. Cyclus 17 decennoualis incipit, indictione 10. Stephanus papa, obuiante Ludouico imperatore in campo magno Remenſium, ſequenti die dominico coram omni populo ante miſſam vnxit eum in imperatorem, & auream coronam miræ pulchritudinis cum precioſiſſimis gēmis mirabiliter ornatam, de Roma ſecum portatam, impoſuit ſuper caput eius, aliamque coronam auream Irmingardæ reginæ, vocans eam Auguſtam.
818	4	Stephanus papa, donatis magnis muneribus, & honeſto in itinere ſeruitio ad Romam à rege dimiſſus, & non longè pòſt obiit.
819	5	¶ Paſchalis, 97 papa poſt Petrum, ſedit annis ſeptem.
820	6	Ludouicus imperator Britanniam ſubegit, ducem Marcomannum occidens: quo inde regrediente, Irmingarda regina febre poſtea obiit.
821	7	Ludouicus imperator Iudith filiam Velphi ducis Baioariæ reginam ſibi ſociauit, & in Ingelnheim villa regia generale palatium habuit.
822	8	Ludouicus Sclauos Orientales vaſtat, eorum ducem Luduit fugans.

gans. Eigil Fuldenſis abbas obiit. Rabanus ſibi ſucceſſit.

Anni Chr.	Anni Lud.	
823	9	Ludouicus filio ſuo Lothario filiam Hugi comitis coniunxit, ex publico conſenſu.
824	10	
825	11	Ludouicus Lothariũ filium in Italiam direxit, indeq; Francofort peruenit, vbi Natalem Domini celebrauit. Paſchalis papa obiit. ¶ Eugenius, 98 papa poſt Petrum, ſedit annis 3. Haiſtolfus Moguntinus archiepiſcopus obiit. Otgarius ſibi ſucceſſit. In territorio Tullenſi Commerciaco villa, puella duodẽnis poſt ſacram cõmunionem quã in Paſcha à ſacerdote acceperat, primò pane, deinde aliis communib⁹ cibis & potibus ita abſtinuit, vt nulla penitus corporis alimẽta percipiens, plenũ triennium ſine omni victus deſiderio cõplerit. Cœpit autem ieiunare anno Dominicę incarnationis 823, anno autem 825 circa Nouembrem menſem eſcam ſumere, ac more cæterorũ mortalium viuere ipſa cœpit.
826	12	Ludouicus imperator vaſtat Britanniam.
827	13	
828	14	Ludouic⁹ imperator in ſuo Ingelnheim palatio Harioldũ regem Danorum de fonte baptiſmatis ſuſcepit, & vxorẽ eius regina Iudith eleuauit. Hiltumus oſſa ſancti Sebaſtiani martyris trãſtulit in Galliam. Corpora etiam ſanctorum martyrum Marcellini & Petri menſe Nouembri in Franciam allata ſunt. Veti Auguenſis monachus, in ſpiritu raptus, admirabilem viſionem vidit. ¶ Eugenio papa defuncto, Valentinus, 99 poſt Petrũ, ſucceſſit, qui vixit 40 dies, & obiit. ¶ Gregorius, papa 100 poſt Petrum, ſedit annis 16.
829	15	Reliquię ſancti Marcellini martyris poſt Paſcha ad palatium delatæ, & per eas ibi miracula facta ſunt.
830	16	Ludouicus imp. Wormatiæ Carolo filio ſuo & Iudith reginæ, terram Alamanicam & Rheticam & partem Burgundiæ dedit coram filiis ſuis Lothario, Ludouico & Pipino, qui tres germani inde ſunt indignati.
831	17	Iudith regina quaſi violata à duce Bernardo, imperatoris ſacro fonte baptiſmatis filio, à primatibus regni velata eſt, & in monaſterium miſſa. Fratres etiam reginæ Conradum & Rodolphum tondentes, & in monaſterium mittẽtes: quos in Noillo palatio ſuper flumen Valum cum veritate ſuperauit rex, & reginam Aquis obuiam ei venientem, iubente papa Gregorio accepit.

Anni Chr.	Anni Lud.	
832	18	Bernardus dux in palatio Theodonis corã rege & filiis eius purgauit ſe, quum nullus vel armis eum culpabilem feciſſet.
833	19	Filij regis arripuerunt regnum, patrem dehonorantes.
834	20	Ludouicus imperator à filiis ſuis, id eſt Pipino, Ludouico, & Lothario, imperio priuatur; obuiam ei venientib⁹ cum Gregorio papa, in campo magno qui eſt inter Argentoratum & Baſileam. Tunc ſeparãtes reginam ab eo, & mittentes eam in Italiam, in ciuitatem Tartunam, Pipinus in Aquitaniã, Ludouicus in Baioariam perrexit. Lotharius verò patrẽ ad Compẽdium palatium, & inde Aquiſgrani duxit, & in cuſtodia incluſit, & ibi celebrauit Natalẽ domini, patre adhuc incluſo. Poſt Epiphaniam Lotharius coniurauit contra patrem, & compellit patrem ſecum ire ad Cõpendium: quos cum multitudine ſequutus eſt Ludouicus. Et quum propè eſſet, fugit Lotharius: patrem verò duxit Ludouic⁹ ad ſedem regalem Aquiſgrani, & ibi pariter Paſcha celebrauerunt.
835	21	Pipinus & Ludouicus patrem ſuum reſtituerunt in regnum.
836	22	Cyclus decẽnoualis incipit, indictione 14.
837	23	
838	24	Cõiuratio Lotharij iterũ ad Frãcofort, & conuerſum eſt regnum ad patrem eius. Paudo diaconus palatij lapſus eſt in Iudaiſmum.
839	25	
840	26	Eclipſis Solis facta eſt 3 nonis Maij, inter 8 & 9 horam diei, in vigilia Aſcẽſionis Domini. Ludouicus imperator dum filium ſuum Lotharium trans Rhenum perſequeretur, morbo grauatur, & in naui per Meni fluuium deducitur, & vix Ingelheim perueniens obiit 11 cal. Iunij, & inde menſe Martij in ciuitate Metis aſportatur, & in baſilica ſancti Arnolphi ſepelitur.

LOTHARIVS.

ROmanorum 80, Lotharius, regnauit annis quindecim.

Anni Chr.	Anni Loth.	
841	1	Ludouicus & Carolus

paterno regno priuati, apud Fontaniacum fratrem suum Lotharium bello vincunt: in quo prælio penè ad internecionem occisi sunt Franci, vbi & Adelbertus comes occisus est.

842	2	Tres fratres, Lotharius,

Carolus, & Ludouicus regnum Francorum inter se diuiserũt: Carolus Occidentem à Britannico Oceano vsque ad Moram fluuium obtinuit: Ludouicus Orientem, id est omnem Germaniam vsque ad Rheni fluenta, & nonnullas ciuitates trans Rhenum cum adiacentibus pagis ob copiam vini: Lotharius verò primogenit⁹ & imperator, medium inter vtrosq; regnum tenuit, totamq; prouinciam, & omnia regna Italiæ cum ipsa Roma obtinuit. Ab hoc Lothario regnum Lothringum hactenus nominatur.

843	3	
844	4	
845	5	
846	6	

¶Sergius, 101 papa post Petrũ, sedit annis 3. Lotharius imperator regem Sclauorum Gestimulum occidit.

847	7	
848	8	
849	9	
850	10	
851	11	
852	12	

Otgarius Moguntinus archiepiscop⁹ obiit. Rabanus abbas Fuldensis sibi successit. Hattho fit abbas. Sergius papa obiit. ¶Huic successit Leo, annis 8. Irmingardis coniux vxor Lotharij obiit: reliquit tres filios, Ludouicum, Lotharium, & Carolum. Ludouicus filius Ludouici Pannoniam subegit, & Bohemos domum rediens cremauit.

853	13	
854	14	

Leo papa obiit cal. Aug. ¶Huic successit Ioanna, mulier, annis 2, mensibus 5, diebus 4.

855	15	Cyclus decennoualis 18

incipit, indictione 3. Lotharius imperator, conuocatis primoribus regni, imperium inter filios suos diuisit. Ludouico quidam Italiam tradidit, eumq; imperatorem nomine suo appellare fecit: Lothario verò regnum, quod ex suo nomine vocatũ est, concessit. Carolo autem iuniori ipsorum prouinciam mandauit. Qui ita disponens, seculum reliquit, & in Prumiam monasterium venit, postquam habitum sanctæ conuersationis accepit monachorum, eodem anno 3 calendis Octobris obiit. Eo etiam anno Ludouicus rex cum magno exercitu perrexit contra Ratzidum regem Maruhensium.

LOTHARIVS II.

Romanorum 81, Ludouicus, qui & Lotharius, regnauit annis 15.

Anni Chr.	Anni Loth.	
856	1	Rabanus archiepiscop⁹

Moguntinus obiit, Carolus ei successit.

857	2	
858	3	
859	4	
860	5	

¶Benedictus, 103 papa post Petrum, sedit annis 2, mensibus 6, diebus 6. ¶Nicola⁹, 104 post Petrum, sedit annis 8, diebus 9.

861	6	Meginradus eremita

martyrizatur.

862	7	Hatto abbas Fuldensis

ecclesiæ obiit.

863	8	Carolus Mogũtinus ar-

chiepiscop⁹ obiit, cui Lutbertus successit.

864	9	
865	10	
866	11	
867	12	
868	13	

Lothari⁹ imperator, qã Tietburgam vxorem legitimã recusare vellet, & quã exosam habebat propter Valdradã suam concubinam, sororem Guntheri Coloniensis archiepiscopi: quam quũ adolescens esset, in domo paterna nimio diligebat amore. Fratres ergo reginæ hoc ad Nicolaũ papam Romam deferunt. Inde Nicolaus papa Arsenium episcopum, apocrisiarium & consiliarium suum vice sua in Franciam anno isto direxit. Qui quum venisset, conuocato conuentu episcoporum, antequam protinus anathematis gladio feriretur, necessitate constrictus Lotharius, vellet nollet, reginam in matrimonium recepit: imposito iurisiurandi sacramento, ne eam à se separaret, neq; ipsa viuente aliam super eam induceret. Sed postea, regina proiecta, & Valdrada pro ea inducta, annitentib⁹ in hoc plurimùm Tietgaudo Treuerensi archiepiscopo, & Gunthero Coloniensi archiepiscopo, sanctus Nicolaus papa, 3 nonis Februarij, in Purificatione beatæ Mariæ, Valdradã anathematis sententia ab omni consortio sanctæ ecclesiæ excommunicauit.

869	14	Cometa visus est mani-

festissimè hoc anno. In his etiam diebus, à plurimis visus est canis Treueris sedere super cathedram episcopalem. Sanctus Nicolaus papa obiit, octauo idus Decembris.

Anni Chr.	Anni Loth.	
870	15	¶Adrianus,105 post Petrum, ſedit annis 2. Lotharius quum audiſſet mortem Nicolai papæ, miſit ad Adrianum papam,rogãs vt cum gratia eum ſuſciperet. Cui papa reſcribens dixit, ſi ſe inuicem ab obiectis ſibi prædictis criminibus ſciret, vt ad appetitam ſancti Petri benedictionem perueniret: ſi culpabilem,vt condigna pœnitentiæ remedia ſuſciperet, nihilominus ſine dilatione veniret. Qui quũ Romã veniſſet, ab Adriano papa honorificè ſuſceptus eſt. Qui quũ à papa interrogat⁹ fuiſſet,ſi pręcepta ſancti Nicolai, imò beati Petri,& iuſiurandum dominici corporis obſeruaret, reſpõdit,ſe ita obſeruaſſe omnia, ac ſi diuinitus ſibi eſſent imperata. Quod etiam proceres ac optimates ſui cum eo teſtificati ſunt. Cui papa dixit: Oportet te ergo (fili chariſſime) corp⁹ Chriſti nobiſcum participare, vt per hãc participationẽ membris Chriſti, vnde videbaris abſciſſus,in corpore Chriſti inſeri merearis. Papa itaq; celebrata miſſa,hora cõmunicationis accipiens corpus Chriſti in manib. ſuis,dixit Lothario: Si innoxius es à prædictis criminibus,remiſſio ſit tibi hęc communicatio: ſin autem, nequaquã ſumere præſumas, ne fortè ad iudicium & condemnationem tibi perueniat. Rex autem captus mẽte,obduratus,pariter & obcæcatus,abſque retractione communicauit. Deinde papa ad ſequaces & fautores regis dixit ſingulis: Si tu cum rege tuo,in adulterio non communicaſti; hæc cõmunio corporis Chriſti ſit tibi in vitam æternam. Nullus autẽ in hoc ſcelere regi conſentiens qui communicauit,poſt annũ vixit. Lothari⁹ verò imperator Roma egreſſus,morbo corripitur, & perueniens Placentiam obiit 6 idus Auguſti. Inde etiam in populo mortalitas maxima facta eſt. Cuius regnum Ludouicus & Carolus ſenior,duo fratres eius,in loco Marſana iuxta Moſam, vna cum procerib. & optimatibus ſuis,æquis partib. inter ſe diuiſerunt. Carolus ad Heriſtellung perrexit: cuius palatium ei acciderat.

LVDOVICVS II.

Romanorum 82, Ludouicus filius Lotharij vel Ludouici, regnauit annis quatuor.

Anni Chr.	Anni Lud.	
871	1	Adrianus papa obiit.
872	2	¶Ioãnes,106 papa poſt Petrum,ſedit annis 10,diebus 2.
873	3	Ludouico imperatore Romam veniente,ibiq; conuentum celebrante coram papa Ioanne, Adelgiſus dux Beneuentanus, Græcorum perſuaſionib. corruptus,contra Ludouicum imperatorem manum eleuãs, à ſenatu tyrannus atque hoſtis reipublicæ proclamatur,& bellum contra eum decernitur. Ictu fulminis Wormatia comburitur, eodem anno.
874	4	Ludouicus imperator Cæſar Italiæ obiit, & Carolus ſenior, rex Italiæ & Galliæ Romam perrexit. Cyclus 19 decennoualis incipit,indictione 7.

CAROLVS II.

Romanorum 83, Carolus, regnauit annis duobus.

Anni Chr.	Anni Car.	
875	1	Carol⁹ Romã perueniens,datis Ioanni papę magnis muneribus, imperator factus eſt. Ludouicus autẽ frater Caroli apud Francofort palatium obiit 5 cal. Septembr. & ſepultus in monaſterio ſancti Nazarij Loreſſan. Hic ex regina nomine Hemma 3 filios habuit,id eſt Carlomannum Arnoldi patrem,& Ludouicum Carolumq; iuniorẽ poſtea imperatorem. Carolus autẽ ſenior audiens mortẽ fratris ſui, ad Aquis palatium venit: & ibi paucis dieb. moratus, ad Coloniã inde profectus eſt. Carlomannus verò,primogenitus Ludouici fines Italiæ intrauit, quia Carol⁹ ſenior inde receſſit. Carolus autẽ frater eius in Alamannia morabatur. Porrò Ludouicus,qui ad obitũ fratris patris apud Francofort fuit,in principali ſede orientalis regni reſidebat. Qui quoq; Carolũ ſeniorem 8 idus Octob. bello in pago Meginẽſe nomine Ripuaria, nõ longè ab Andirnachin caſtello, iuxta Rhenum pugnantem,vltra 50000 ſuperauit. Deinde tres fratres, in loco qui dicitur Salefelt, inter ſe regnũ paternum diuiſerunt. Carlomannus Boariam, Pannoniam, Carnutum, & regna Sclauorum Bohemienſium; Ludouicus Orientalem Franciam, Turingiam, Saxoniam & Phryſiam,& partem Lotharij regni; Carolus Alemanniam, & aliquas ciuitates ex regno Lotharij tenuit.

Anni Chr.	*Anni Car.*	
876	2	Carolus imperator Romam secũdò profectus est, & ab vrbe Roma in Pragam reuersus, Bosoni germano suo, Richildis reginæ filio, Irmingardam filiam Ludouici imp. cum maxima gloria vxorauit, deditq; ei Prouinciam: & corona capiti eius imposita, regẽ eum iussit appellare. Et inde euolutis diebus paucis Papiam ingreditur: in qua quũ rempub. disponeret, repentè nunciatum est ei, Carlomannum cum ingenti multitudine armatorum Longobardorum regnum introisse. Qui mox pauore solutus, Ticinum Padumq; pertrãsiit, & summo annisu in Gallias repedare contendit. Sed priusquam Alpium præeminentia iuga, angustaq; itinera attingeret, ægritudine tũditur, de qua protinus 2 nonis Octob. obiit. Cuius corpus in feretro extra Italiam leuauerunt: sed ob intolerabilem fœtorem eius compulsi sunt illud terrę mandare. post aliquot annos ossa eius translata sunt Parisiis, & in monasterio sancti Dionysij honorificè sepulta.

Lvdovicvs III.

Romanorum 83 (at ordine 84) Ludouicus, qui vocabatur Balbus, eo quòd impeditioris esset eloquij, Caroli filius, regnauit annis duobus.

Anni Chr.	*Anni Lud.*	
877	1	
878	2	Ludouic⁹ Balbus obiit, 3 filios relinquens, id est Ludouicum, & Carlomannum ex puella nomine Ansgrad, interdicta à Carolo patre suo, quia sine consilio suo vxorauit eam, pater sibi vxorem Adelheit coniunxit: quę post mortem viri genuit filium, qui nomine, id est Carolum. Eclipsis solis facta est, 4 calendis Nouembris.

Carolvs III.

Romanorum 84, Carolus iunior, cum distortis cruribus, regnauit annis 10.

Anni Chr.	*Anni Car.*	
879	1	
880	2	Boso germanus Caroli senioris occupare regnum nitens, a filiis Balbi persequutus est & fugatus.
881	3	Carlomãnus maior, rex Baioariæ, pater Arnoldi, obiit paralysi 7 nonis April. sepultusq; in Odingas, in Baioaria. Ludouicus frater eius possidens regnum suum, concessit Arnoldo Carantanum quod ei pater dederat.
882	4	Carolus iunior ex Alamannia egressus, Longobardorum fines possidens, in paucis diebus totam Italiam accepit: & Romam perueniens, à papa Ioanne & senatu imperator factus est.
883	5	Ludouic⁹ rex, frater imper. obiit Francoforti 13 calen. Septembr. sepultusq; est in cœnobio cum patre.
884	6	Ludouicus filius Balbi obiit apud sanctum Dionysium, vbi & sepultus est: cuius regnum frater eius Carlomannus accepit. Bertholfus Treuirorum episcopus obiit 4 idus Febr. Cui successit Rabboto 6 idus Aprilis, qui Rubertum episcopum Metensis ecclesiæ consecrauit, 10 calend. Maij.
885	7	¶ Marin⁹, 107 papa post Petrum, sedit anno vno, mensibus 5.
886	8	Carlomannus filius Balbi obiit, & sepultus est apud sanctum Dionysium, cum fratre suo.
887	9	¶ Agapet⁹, 108 post Petrum, sedit anno 1. Carolus imp. corpore & animo cœpit ægrotare mense Nouembri circa transitũ sancti Martini. Tunc tribunus veniens conuentum conuocauit. Tunc cernentes optimates regni, imperatorem non solùm viribus corporis, sed etiã animi defecisse, Arnoldum Carlomanni filium vltro in regnum attrahũt, & ab imperatore ita intra triduũ deficiunt, vt cum ipso vix aliquis remaneret, qui ei saltẽ officia humanitatis impẽderet. Cibus enim & potus ex Liberti episcopi Moguntini sumptibus pręstabatur. Cui supplicanti Arnoldus nonnullos in Alamannia fiscos cõcessit. Huius Caroli imp. anno 6, gens Danorum, qui & Normanni vocantur, copiosa nimis classe Oceanũ permeans, Francorũ ex improuiso terminos occupauit, ac in sabbato sanctæ Paschæ ciuitatem Nãnetis combusserunt, & episcopũ eius cum clero suo, dum fontem sacri baptismatis benediceret, cum maxima multitudine populi trucidauerũt. Tulpiacum, Iuliacũ, Aquis, Hindam, Stabulaus, Prumiam ac Nuimago, Regium castrum, deinde Coloniam, Bon-

Bonnā, Metis, Treuerim, cum aliis quamplurimis in Gallia ac Germania locis ferro & igni ad nihilum redegerunt. Magna igitur parte regni Francorum vastata ab eis, Carolus directo contra eos exercitu, arte cuiusdam Franci ac solertia, nomine Ottonis qui erat dux belli, centum millia vna die ex eis prostrauit, & cæteros fuga elapsos Francia excedere compulit. Agapetus papa obiit.

Arnoldvs.

Romanorum 85, Arnoldus Baioarius, regnauit annis 12.

Anni Chr.	Anni Arn.
888	1

Arnoldus compositis in Francia feliciter rebus, in Baioariam reuertitur. ¶ Adrianus papa sedit anno 1, mēsibus 4. Carolus imperator obiit 2 idus Iunij, & sepultus in Augea insula.

| 889 | 2 | Lutbertꝰ episcopus Moguntinus obiit. Sanctus Sunderoldus sibi successit. Mortuo Carolo quædā pars populi Italici Berengarium filium Eberhardi, qui ducatum Foroiulianorum tenebat, regem sibi statuit: quidam verò Vidonem filium Lamperti ducem Spoletanorū regia dignitate sublimādum decernunt. Sed post tātas strages inter eos factas, Vido victor existens, Berengarium regno expulit.

| 890 | 3 | ¶ Basilius, sedit annis 4.
| 891 | 4 | Nortmanni Wormaciam ciuitatem occisis habitatoribꝰ subuerterunt: vbi etiam Sunderoldus archiepiscopus Moguntinensis occisus est, sabbato, 6 calendis Iulij.

| 892 | 5 | Cyclus 20 decennoualis, indictione 11.
| 893 | 6 |
| 894 | 7 | ¶ Stephanus sedit annis 6. Arnoldus rex cum valida manu & forti exercitu Longobardorum terminos intrauit, & vsque Placentiam peruenit: inde conuersus, per Alpes Penninas Galliam intrauit, & vsque sanctum Maurum peruenit. Prælium magnum factum est inter Bauaros & Vngaros.

| 895 | 8 | Vido qui nomine imperatoris Italiam regebat, obiit. Lampertus filius eius, regnum obtinens, diadema imperij à papa sibi fecit imponi. Synodus 96 episcoporum, qui cum abbatibus probatisq; multis clericis Tribuas in monasterio residentes, contra plerosque seculares, qui episcopalem autoritatem minuere tentauerunt, plurima decreta super statum sanctæ ecclesiæ scripta roborauerunt. ¶ Formosus papa sedit annis 5, mensibus 6. Arnoldus rex Wormatiā venit, ibiq; omnibus optimatibus regni sui sibi occurrentibus, conuentum publicum celebrauit. In quo omnibus collaudantib. Kindiboldum filium suum regno Lotharij præfecit.

Anni Chr.	Anni Arn.
896	9

Deinde secundò Arnoldus Italiam ingressus, Romam peruenit, & vrbem cum cōsensu Formosi papæ armis cepit, quod retro antè, Natiuitatis Domini tempore, semel factum erat. Mater autem ducis Lamperti, quæ ad prælium à filio relicta fuerat, cū suis latenter aufugit. Arnoldus verò vrbē ingressus, cum magno honore à Formoso papa susceptꝰ, & ante cōfessionē sancti Petri imperator factus est. Eodē anno Lampertus nomine imperatoris obiit: & Ludouicus filius Bosonis fratris Caroli senioris, à Longobardis inuitatus, à Prouincia egressus Italiam intrauit.

| 897 | 10 | Kindiboldꝰ hortatu Arnoldi patris sui Oddonis comitis filiam nomine Hidam post Pascha sibi vxorem sociauit.

| 898 | 11 | In Italia inter Ludouicum filium Bosonis & Berengarium multa certamina sunt gesta.

| 899 | 12 | Vngari Italiam multùm vastant. Hoc etiā anno Arnoldus imperator obiit, tertio calend. Decembris, sepultusq; est Modingas, vbi & pater eius iacet.

Lvdovicvs.

Romanorum 86, Ludouicus filius Arnoldi, regnauit annis 12.

Anni Chr.	Anni Lud.
900	1

¶ Bonifacius sedit diebus 15. Ludouicum filium Arnoldi, 2 nonis Febr. anno ætatis suæ 7, quem ex legitimo matrimonio Arnoldus genuit, proceres & optimates regem super se constituunt, & coronatum regiis & ornamentis indutum, ad Forachim congregati in vnū, in fastigio regni eleuant. ¶ Stephanus papa, sedit anno 1.

| 901 | 2 | ¶ Romanꝰ, sedit mēsibꝰ 4. Kindiboldus filius Arnoldi necatur.

| 902 | 3 | ¶ Theodorus, diebꝰ 20. ¶ Ioannes sedit annis 2. Stephanus comes

frater Valonis, quum in ſeceſſu reſidens nocturnis horis aluum purgaret, ſagitta per feneſtram percutitur.

Anni Chr.	Anni Lud.	
903	4	¶Benedictus ſedit mẽ-
904	5	ſibus 5. Sclaui vaſtaue-

runt Saxoniam. Focho Remorum archiepiſcopus à quodam ſatellite Balduini comitis, nomine Vimmaro, occiſus eſt: cui ſucceſſit Henricꝰ, qui cum multis aliis epiſcopis eundẽ Vimmarum pro tãto ſcelere perpetuo anathemate excommunicauit.

905 | 6 | Ludouicꝰ filius Boſonis, qui ſortitus fuerat nomẽ imperatoris, Berengariũ de Italia expellẽs, totum illud regnũ poſſedit: qui de ſecuritate præſumẽs; abſoluto exercitu cum paucis Veronã ingreſſus eſt, adhortãte Adalhardo prædictę ciuitatis epiſcopo. Quod quum ciues cum ſumma feſtinatione Berẽgario qui tunc in Baioaria exulabat, nũciaſſent: promittentes, & portas ciuitatis ſibi aperire pronunciantes; Ludouicũ regno oculisq; Berengarius priuans, regnũ Italię obtinuit. Eodẽ anno Cõradus comes, pater Conradi imp. 3. cal. Martij bello occiditur in Haſſia, in loco qui dicitur Friteſlar, ab Adelberto comite. Eodem anno, menſe Iulio, Ludouicus rex conuentũ generalem celebrauit apud Triburas villa regia, & in caſtro quod Teraſſo dicitur, obſidione cinxit Adelbertum, & decollauit 5 idus Decembris.

906 | 7 | ¶Leo, ſedit dies 57.
907 | 8 | ¶Chriſtophorus, ſedit 4 menſibus. Hic fuit cardinalis titulo Damaſi, & 4 menſibus electus, poſtea monachus factus eſt. Baioarij ab Vngaris interficiuntur.

908 | 9 | ¶Sergius, ſedit annis 7, menſibus 3, diebus 15. Vngari Saxoniam & Thuringiam vaſtant. Lupoldus dux occiſus eſt ab Vngaris. Burchardꝰ quoq; dux Turingorum ab eiſdem occiſus eſt. Adelbertus comes perfidia Hattonis Moguntini epiſcopi & cuiuſdã Lupoldi deceptus, Ludouico imperatore iubente, decollatur hoc modo: Quum bellũ eſſet inter Conradum, Conradi regis patrem, & Adelbertum Henrici regis patrem; primum interfectus eſt frater Adelberti. Poſtea in vltionem fratris Cõradus quoq; occiſus eſt ab Adelberto: nec vllus regũ tam ingens bellũ inter eminentes viros ſedare potuit. Poſtremò epiſcopus Hatto mittitur à rege ad ſedandam tam ingẽtem diſcordiam. Qui ingreſſus ciuitatem Adelberti, ſub iureiurando ſpopõdit, aut ei pacem cum rege facturum, aut incolumem eum loco ſuo reſtituturũ. His pactis conſentiens Adelbertus fidei gratia & amicitię, rogauit pontificem, vt dignaretur aliquid guſtare. Quo negãte illicò egreſſus eſt vrbem. Quumq; pertranſiſſent oppidum cum omni comitatu, fertur epiſcopus dixiſſe, Sæpius petit, qui oblata ſpernit: tædet me longioris viæ, tardiorisq; horæ: iam ieiuni tota die non poſſumus ambulare. Lętus Adelbertus inclinatur ad genua epiſcopi, vt guſtãdi gratia reuerterentur in vrbem, depoſcit. Pontifex in vrbem reuerſus cum Adelberto, liberatur à lege iuramẽti, (vt ſibi videbatur) eò quòd incolumẽ eum loco ſuo reſtituiſſet. Deinde regi Ludouico à pontifice prę-ſentatus, accepit capitalem ſententiam.

Anni Chr.	Anni Lud.	
909	10	Vngari Alamanniã va-
910	11	ſtãt. Bellum maximum

Francorum cum Vngaris.

911 | 12 | Ludouicꝰ rex obiit, pro quo Conradus, filius Conradi illius, quem Adelbertus Babembergẽſis occidit, in regem eleuatur.

CONRADVS.

Romanorum 87, Conradus regnauit annis ſeptem.

Anni Chr.	Anni Conr.	
912	1	Cyclus 21 decennoua-

lis incipit, indictione 15. Hattho Moguntinus archiepiſcopus obiit: cui ſucceſſit Hurgerus.

913 | 2 | Vngari Alamanniam vaſtant, ſed à Baioariis & Alamannis maxima cæde ſternuntur.

914 | 3 |
915 | 4 | ¶Anaſtaſiꝰ papa, annis ſedit 2, & totidem mẽſibus. Vngari totam Alamanniam igne & gladio vaſtant, in Turingiam venientes vſque ad Fuldam.

916 | 5 |
917 | 6 | ¶Lando, ſedit mẽſib. 4. Vngari per Alamanniam in Alſatiam & vſq; ad fines regni Lotharij vaſtando venerunt.

918 | 7 | ¶Ioãnes, ſedit annis 14, menſibus 2, diebus 3. Conradus rex obiit 10 ca-

10 calendis Ianuarij, ſepultusq; eſt in Fulda monaſterio, iuxta altare ſanctæ crucis. Baſilea ab Vngaris deſtruitur.

HENRICVS.

Romanorum 88, Henricus comes rex effectus, regnauit annis 17.

Anni Chr.	*Anni Henr.*
919	1
920	2
921	3
922	4
923	5

Precioſiſſim⁹ theſaurus ſanguinis Domini venit in Augiam 6 idus Nouembris. Fortè ille ſanguis qui de imagine Chriſti confluxerat, cùm in Beryto ciuitate à Iudæis patiebatur eadem quæ & Dominus paſſus eſt ab eis.

924	6
925	7
926	8

Vngari totam Fräciam, Alſatiam, Galliam, & Alamanniam, igne & gladio vaſtant.

927 | 9 | Herigerus archiepiſcopus Moguntinenſis obiit, calend. Septembris. Cui ſucceſſit Hildebertus abbas Fuldenſis: cui ſucceſſit Hademarus 13 ad Fuldam prior.

928	10
929	11
930	12

Cyclus decẽnoualis 22 incipit, indictione 4. Henricus rex regem Obricorum & Nortmannorum efficit Chriſtianos.

931 | 13 | Ioãnes papa obiit. ¶ Leo ſucceſſit ei menſibus 7, diebus 15.

932 | 14 | Leo papa obiit.

933 | 15 | ¶ Stephanus ſedit annis 2, menſe 1, diebus 12.

934 | 16 | Vngari ab exercitu regis Henrici, occiſi ſunt, & multi quoque ex ipſis comprehenſi ſunt.

935	17
936	18

¶ Leo annis 3, menſib⁹ 6, diebus 10. Hildebertus Maguntinenſis archiepiſcopus obiit: cui ſucceſſit Fridericus. Henricus rex obiit, 4 nonis Iulij: & Otto filius eius in regnum conſtituitur.

OTTO.

Romanorum 89, Otto, regnauit annis 36, menſibus 10.

Anni Chr.	*Anni Ott.*
937	1

Monaſteria ſanctorum Scotorum, ſancti Galli & ſancti Bonifacij igne conſumuntur. Vngari per Orientales Francos & Alemanniam, multis ciuitatib. igne & gladio conſumptis, iuxta Wormatiam Rheno tranſito, vſq; ad mare Oceanum regnum Galliæ deuaſtauerunt, & per Italiam redierunt.

938 | 2 | ¶ Stephanus ſedit annis 3, menſibus 3, diebus 15. Otto ſibi de Boariis reſiſtentib. rediit. Frater eius Henricus comprehenſus eſt ab Eberhardo. Illo autem liberato Eberhardũ miſit in exilium, atque iterum Boarios inuaſit cum exercitu, omneſq; ſibi ſubdidit, niſi tãtùm vnum Arnolphi filiũ. Interim maxima pars Vngarorum à Saxonibus occiſa eſt.

939 | 3 | Otto in Lothoringos iuit vſq; ad Caprimontem. Interea Ludouicus rex Galliæ inuaſit Alſatiam. Tunc Otto reuertens venit ad Briſaciam, & obſedit eam, & Ludouicus rex diſceſſit. Iterum Eberhardus dux occiſus, & Gilbertus etiam dux in Rheno ſubmerſus.

940	4
941	5

¶ Marinus ſedit annis 3, menſibus 6, diebus 14.

942	6
943	7
944	8

¶ Agapetus ſedit annis 10, menſibus 6, diebus 10.

945 | 9 | Otto dux obiit, cui ſucceſſit Conradus. Otto rex in Lothoringos cũ exercitu iuit, & omnes ſubiugauit imperio ſuo: ſed Metenſis epiſcopus reſiſtebat. Henricus verò, frater regis, proiectis armis venit ad eum.

946	10
947	11
948	12
949	13
950	14

Cyclus 23 decennoualis incipit, indictione 8. Berengarius rex apud Auguſtã in conuentu Ottonis ad dedicationem venit. Inde cum regina coniuge eius, Villa nomine, ad caſtellum Babemberg deductus, extremam clauſit horam: & draco viſus eſt.

951	15
952	16

Per loca Germaniæ Gallięq; plurima terræmotus magni facti.

953 | 17 | Moguntia ciuitas ab Ottone rege obſeſſa eſt.

Anni Chr.	Anni Ott.	
954	18	Guilielm⁹ filius Ottonis

sic: Anno Dominicæ incarnationis 954, indictione 12, beatæ memoriæ dominus Fridericus, sanctæ Moguntiacẽsis ecclesię archiepiscopus, 8 calendis Nouembris obiit. Eodem verò anno ego Guilielmus, tantæ successionis indignus, loco eius cũ consensu cleri & populi eiusdem sanctæ sedis, 16 calendis Ianuarijs, ipsoq; die pacem inter regem Ottonem & filium eius Luttolphum facta, in loco Aranstedi sum electus, & in die 9 calendis Ianuariis Moguntiæ ordinatus. Hæc dixit Guilielmus episcopus, filius Ottonis imperatoris. ¶ Ioannes sedit annis 7, mẽsibus 11. Luttolphus dux Ottoni regi patri suo rebellat.

| 955 | 19 | Vngari Noricam, Franciam, Italiamq; petunt.

| 956 | 20 | Vngari totam Boariam depopulantes iuxta Augustam Alamãniæ vrbem ab Ottone rege pugna victi, immẽsa cæde necãtur. Lutolphus Adelbertum bello vicit, & ipse eodem anno moritur. Hademarus abbas Fuldẽsis, qui monasterium Fulda magnifico opere construxit, obiit: cui successit Hatto filius sororis suæ.

957	21	
958	22	
959	23	
960	24	Cruces in vestib. appa-
961	25	rent.

Otto rex Romam veniẽs, imperator efficitur à Ioanne papa.

962	26	¶ Leo anno 1, mẽsib. 4.
963	27	Roman⁹ rex Gręc. obiit.
964	28	¶ Benedict⁹ mẽ. 2, die. 5.
965	29	¶ Ioannes sedit annis 9.
966	30	Otto, fili⁹ Ottonis, im-

perator à Ioanne papa ante altare sancti Petri cum patre suo coronatus est.

| 967 | 31 | Guilielm⁹ episcop. Mo-
| 968 | 32 | guntinus obiit, & apud sanctum Albanum sepelitur: cui Hatto abbas Fuldensis successit. Nicephorus rex Græcorum & senex, quum timuisset à filiis suis proiici, voluit castrare eos. Tũc mater eorum, nesciens aliter eos liberare, suasit Ioanni regem occidere & imperare. Ioannes itaq; clàm in palatium intrauit, regemq; occidit, & imperauit.

| 969 | 33 | Cycl⁹ 24, indictione 12.
| 970 | 34 | Hatto episcop⁹ Mogũtinus obiit: ei successit Rubbertus.

Anni Chr.	Anni Ott.	
971	35	Signum quoddã igneũ

apparuit in cœlo.

| 972 | 36 | ¶ Benedictus papa sedit anno vno, mensibus sex.

| 973 | 37 | Otto imperator obijt nonis Maij, & sepultus Madeburgi.

OTTO.

Romanorum 90, Otto regnauit annis 10, mensibus 7.

Anni Chr.	Anni Ott.	
974	1	¶ Donus papa sedit an-

no vno, mensibus sex. Cessauit diebus 10.

| 975 | 2 | ¶ Bonifacius papa sedit mensibus 5, diebus 12. Otto imperator obiit nonis Maij. Sanctus Vldaricus migrauit ad Dominum 4 nonis Iulij, anno episcopatus sui 50. Ebergerus archiepiscopus Coloniensis immolauit Scotis in sempiternũ monasteriũ sancti Martini in Colonia: quibus primùm primus abbas præerat Minborinus Scotus, annis 12. Hoc etiam anno Rupertus Dung, honestissimus archiepiscopus

| 976 | 3 | ¶ Benedictus papa sedit annis 10, mensibus 6: cessauit diebus 20. Moguntinus obijt, pro quo Villegisus constituitur, qui in primis cœpit ędificare monasterium sancti Martini; qui etiam construxit monasterium sancti Stephani, ibiq; sepultus est. Restaurauit quoque diuinum officium, in monte sancti Dysibodi cum canonicis, quod Hatto præcessor eius, vel huius Ruperti archiepiscopi destruxit, expulsis inde monachis.

977	4	
978	5	
979	6	
980	7	
981	8	
982	9	
983	10	Otto imperator apud

Calabriam, occiso à Græcis exercitu eius, de naui exiliens natando aufugit. Otto imperator Romæ 6 idus Decembris moritur, ibique sepelitur. Boppo episcopus Wirzeburgensis obiit.

OTTO.

Romanorum 91, Otto 3, filius secundi Ottonis, admodũ puer, regnauit annis 18, & mensibus aliquot.

Anni Chr.	Anni Ott.	
984	1	
985	2	¶ Ioannes, sedit mens. 8.
986	3	¶ Ioannes pa. mensib. 4.
987	4	Villegisus archiepis. Mo

guntinēsis dedicauit ecclesiā in Turnilan, Vigero comite rogante. Qui Vigerus mox eandem ecclesiam, quę etiam Dorlon nominatur, cum omnibus quę in eadem marchia habuit, post obitū suum sancto Martino & episcopo Moguntino contradidit. ¶ Ioannes papa sedit annis 10, mens. 10, diebus 12, & cessauit diebus 6.

988	5	
989	6	
990	7	
991	8	
992	9	
993	10	
994	11	
995	12	Sanctus Adelbertus epi-

scopus de Praga, ciuitate Aprutis martyrio coronatur. Bernuardus episcopus Verzeberg obiit in insula Euboea, & sepelitur in monasterio quod dicitur Politica.

996	13	
997	14	¶ Gregorius papa sedit
998	15	annis 2, mensibus 6.
999	16	Gregorius papa obiit.

Hîc iam cœpit millenarius primus.

1000	17	Syluester fit papa, hic se-

dit annis 4, mense 1, & diebus 8, & cessa-

1001	18	uit sedes diebus 23.
1002	19	Otto 3 imperator in Ita-

lia obiit absque filiis, 5 calend. Februarij: cuius intestina Augustæ, reliquum corpus Aquisgrani sepelitur.

HENRICVS.

ROmanorum 92, Henricus dux Bauariæ Babembergēsis, rex effectus, apud Moguntiam consecratus à Villigiso archiepiscopo, regnauit annis 22, mensibus 5.

Anni Chr.	Anni Henr.	
1003	1	Syluester obiit. ¶ Huic

successit Ioannes mensibus 5, diebus 15.

1004	2	¶ Ioannes fit papa annis

5. Gēricus rex Italiam, Bohemiam, & Bolislaum ducem cum omni Sclauorū gente subiugauit.

1005	3	Episcopatus Babemberg.
1006	4	à rege Henrico cōstitui-
1007	5	tur, & Eberhardus ibi e-

piscopus ordinatur. Cyclus 26 decennoualis, indictione 5.

1008	6	Brunus episcopus à Pru-

cis multis suppliciis affectus, & pedibus manibusq; abscissis, postremò capite plexus cœlos petiit.

1009	7	Ioannes papa obiit.
1010	8	¶ Sergius papa, sedit an-

nis duobus, mensibus septem.

1011	9	Hoc anno Babember-

gensis ecclesiæ dedicatio facta est, 46 episcopis ad hoc vocatis. Villogisus Moguntinensis archiepiscopus obiit, cui successit Erkenbaldus.

1012	10	¶ Benedictus pa. an. 12.
1013	11	Hēricus rex Romæ im-
1014	12	periali benedictione co
1015	13	ronatur à papa Benedi-
1016	14	cto. Brianus rex Hiber-
1017	15	niæ, parasceue Paschæ,
1018	16	6 feria, 9 cal. Maij, mani-

bus & mente ad Deum intentus necatur. Ernest dux in venatu occiditur.

1019	17	Benedictus papa Babem-
1020	18	bergam veniens, eccle-

siam sancti Stephani ibidem dedicauit.

1021	19	Terræmotus magnus

factus est, 4 idus Maij, feria 6. Sanctus Hiribertus Coloniēsis archiepiscopus obiit, pro quo Piligrinus constituitur. Erbenbaldus Moguntinensis archiepiscopus obiit, pro quo Eribo constituitur.

1022	20	Hēricus imperator no-
1023	21	uam Troiam deditione

cepit, & fit mortalitas magna in exercitu.

1024	22	Benedictus papa obiit.

Henricus imper. 3 idus Iulij absque filiis obiit, & Babembergæ in monasterio sancti Petri à se facto sepelitur.

CONRADVS.

ROmanorum 93, Conradus iunior, Francus, eligitur: regnauit annis 15.

Anni Chr.	Anni Conr.	
1025	1	¶ Ioānes sedit annis 29.
1026	2	Conradus filium suum
1027	3	Henricum regem fecit,

& ipse pergens Romam imperator efficitur. Cyclus 27 decennoualis, indictione 9.

Anni Chr.	*Anni Conr.*	
1028	4	Ego miſer MARIANVS

in peccatis fui in hoc anno natus.

| 1029 | 5 | Conradus imp. Stephanum Pannoniæ regem cum exercitu petiit. In Alamannia Erneſt dux & Vernherus comes cum multis occiduntur.

| 1030 | 6 | Arbio archiep. Moguntinus obiit.
| 1031 | 7 | Stephan' rex Pannoniæ, miſſis legatis, cum imperatore Conrado pacificatur.

| 1032 | 8 | Sanctus Bardo ſucceſſit annis 20. Rudolph' rex Burgundiæ obiit, diadema ſuum Conrado imp. miſit.

| 1033 | 9 | Conradus imper. hyeme Burgundiam petit.
| 1034 | 10 | Moëlcolium rex Scotiæ obiit. Donchad filius filiæ eius ſibi ſucceſſit annis quinq;.

| 1035 | 11 | Propter religionem diſtrictam, diſciplinamque nimiam, & propter aliquos Scotos, quos ſecum habebat Helias Scotus abbas, qui monaſteriũ ſancti Pantaleonis & ſancti Martini in Colonia pariter regebat, Piligrinus Colonienſis archiepiſcopus inuidioſis viris inſtigatus, Heliam abbatem voluit expellere & omnes Scotos monachos quos ſecum habebat. Helias Scotus abbas ſtatim quum de aula regia reuertiſſet, dixit cum cæteris Scotis: Si Chriſtus in nobis peregrinis eſt, nunquam viuus ad Coloniam veniat Piligrinus. Et ita Dominus compleuit. Ioannes papa obiit. ¶ Benedictus huic ſucceſſit annis 14.

| 1036 | 12 | Piligrinus epiſc. Colonienſis obiit, pro quo Hermannus conſtituitur. Otto princeps Carlingorum à Gozelone duce pugna vict', fugiẽs occiditur. Burim Verzeburgenſis epiſcopus obiit.

| 1037 | 13 | Sanctus Bardo archiep.
| 1038 | 14 | pręſente Conrado imp. indictione 5, 4 idus Nouemb. conſecrauit monaſteriũ ſancti Martini ſedis Moguntinẽſis archiepiſcopatus, imò omniũ Francorũ, in honore ſancti Martini, cum multis epiſcopis. Connigund imperatrix obiit, 5 nonis Martij, & Spiræ ſepelitur. Hermannus dux obiit, filius imperatoris. Stephanus rex Vngarorum Chriſtianus obiit, qui cũ omni gente ſua ad fidẽ conuertitur.

| 1039 | 15 | Conradus imper. obiit 2 nonis Iunij, ſepultusq; eſt Spiræ. Eberhardus primus epiſcopus Babembergenſis obiit, & Richardus abbas Fuldenſis. Hic etiam multos Scotos ſecum habebat: cui Sigeuar abbas ſucceſſit.

HENRICVS.

ROmanorum 94, Hẽricus filius Conradi imper. regnauit annis 17.

Anni Chr.	*Anni Henr.*	
1040	1	Dõchad rex Scotiæ occiditur à duce ſuo. Magfinloech ſucceſſit in regnum eius.

| 1041 | 2 | Hẽricus rex ducem Bohemiæ Fratizlaum bello petit, ſed multis proceribus & militibus in præſtructione ſyluæ, citrà & vltrà occiſis vel captis, nil dignum efficere potuit. Petrus quoque Vngarorum dux, rex eidem duci cõtra Henricum regem auxilia miſit.

| 1042 | 3 | Helias Scotus obiit 2 id' Aprilis, vir prudens & religioſus. Vngari quendam Ononem regem ſibi eligentes, Petrum regem ſuum expellunt: qui profugus & exul Hẽrici regis, cui priori anno rebellauerat, gratiã quærit & inuenit. Henricus rex Bohemiam ingreſſus, igne prædaq; cũcta deuaſtat, & rebellem ducẽ obſides dare, & ipſum poſt ſe Ratiſponam ad deditionẽ humiliter venire, ſibiq; iureiurando fidelitatem ſeruitiumq; confirmare coarctat. Ono rex Vngarorum ob ſuſceptum ab Henrico rege Petrum, à ſe expulſum, fines Boariæ prædis & incendiis depopulatur: ſed magna pars exercitus eius ab Adelbone marchione deleta eſt.

| 1043 | 4 | Annuchadus Scotus & incluſus obiit, 3 calendis Februarij, in monaſterio Fuldenſi: ſuper cuius ſepuchrum viſa ſunt lumina, & pſalmodia audita. Super quem ego Marianus Scotus 10 annis incluſus, ſuper pedes eius ſtans quotidie cantaui miſſas. Henricus rex Pannoniã ingreſſus, duas populoſiſſimas ciuitates euertit, plures deditione ſubiecit. Sed quũ Petrum regem quẽ ſecum ducebat, prouinciales recipere nollent, alium quem petebant ducem, eis conſtituit: quẽ Ono poſt diſceſſum eius in Bohemiam repulit. Giſla imperatrix mater Henrici regis obiit, 16 calendis Martij, & apud Spiram ſepelitur.

| 1044 | 5 | Henricus rex iterũ Pannonias inuadens, ſatisfactionem, obſides, munera pacis per iuſiurandum confirmationem accipiens, diſceſſit. Inde reuerſus Conſtantienſi ſynodo adfuit, vbi cunctis

debita

debita dimisit, destructisq; omnibus munitionibus, pacem hactenus inauditã, tam in tota Sueuia quàm in aliis sui regni prouinciis, regia censura per edictum confirmauit. Deinde Agnetem Guilielmi Pictauiẽsis principis filiam, reginam apud Moguntiam vngi faciẽs, regalibus sibi nuptiis in Ingelnhein copulauit. Lupoldus marchio, Adelberti filius, in maxima Vngarorum clade immaturè obiit.

Anni Chr.	*Anni Henr.*	
1045	6	Cyclus 23 decennoua-

lis, indictione 13. Henricus rex 3, Pannoniam iratus ingressus, Dei fauẽte clementia, & beato Vdalrico episcopo imperante, victor fratris Ononem cum vxore & filiis cognatisq; quibus locus euadendi erat, effugabat: Petrum in regnum constituit, subditoq; sibi Vngarorum regno honorificè reuertitur.

| 1046 | 7 | Henricus rex Italiam ingressus, pacificè à Romanis suscipitur. Papas 3 non dignè constitutos synodaliter deposuit, & Sindegerum Babembergensem episcopum papam constituit. Ipseq;, & coniux eius Agnes regina eadem die imperiali benedictione sublimantur.

¶ Clemens papa, qui & Sindegerus, 141 post Petrum, anno vno.

| 1047 | 8 | Petrus rex Vngariæ excæcatus à Pannonio quodam. Clemens papa obiit. Otto dux Sueuorum obiit, pro quo Otto de Suinforto surrexit. ¶ Papa Bobbo, 142 post Petrum, anno 1.

| 1048 | 9 | Henricus rex nascitur.

| 1049 | 10 | ¶ Bobbo pap. obiit. Tullensium antistes Brunus, qui & Leo, 143 post Petrum, sedit annis quinque.

| 1050 | 11 | Rex Scotiæ Machetad, Romæ argentum seminando pauperibus distribuit.

| 1051 | 12 | Sanctus Bardo episcopus Moguntinensis obiit, 4 idus Iunij.

| 1052 | 13 | Lutpoldus episcopus, successit annis octo, mensibus 4.

Ego Marianus seculum reliqui.

| 1053 | 14 | Atdericus Barbosus in Hibernia, vir valde famosus & miræ religionis, (ipse enim fœminas & puerulos more clericorum coronãdo tondebat; & coronas, & nõ velata capita fœminas conuersas habere debere prędicabat; earumq; scholam & puellarum & puerorum & laicorum multã habebat) ob id ex Hibernia proiectus est. Leo papa exercitum ducens per Apuliam contra Normannos, infinita vtrobiq; cæde peracta, sine victoria redit.

Anni Chr.	*Anni Henr.*	
1054	15	Leo papa obiit. Velfus

dux Carinthiorum obiit. Cõradus dux ab imperatore Henrico expulsus, in Pannonia exul, veneno sublat⁹ est. Heizil comes de Obernsteinueld defunctus est.

| 1055 | 16 | ¶ Victor, papa 144 post Petrum, annis 3 sedit. Hermannus Coloniensis episcopus obiit. Sanctus Anno sibi successit.

| 1056 | 17 | Ego Marianus peregrinus factus pro regno cœlesti, patriam meam reliqui, & in Colonia, 5 feria, calendis Augusti, monachus effect⁹ sum. Iisdem temporibus multi diuersarum prouinciarũ principes perierunt. Fames multas prouincias afflixit. Egestas & penuria vndiq; præualuit: Multa mala tunc temporis facta sunt. Hẽricus imperator his doloribus corde tenus compunctus, infirmari cœpit, & productus vsque ad mortem. Sapienti tamen vsus consilio, ab omnibus quibus potuit, veniam petens, quibusdam prædia quæ abstulit, restituit; cunctis qui contra eum culpas damnabiles fecerũt, relaxans. Filium suum Henricum Romani pontificis tunc præsentis, cæterorumque pontificum & principum electione regem constituit. His & aliis, prout vitæ possibilitas admisit, bene dispositis, 3 nonis Octobris hanc vitam præsentem finiuit: sepultusq; Spiræ, papa præsente.

Henricvs III.

Romanorum 95, Henricus rex, filius Henrici, imperauit annis 5.

Anni Chr.	*Anni Henr.*	
1057	1	Henricus admodũ puer

cœpit regnare. Agnes imperatrix, eius mater, ducatum suscepit Boariæ. Victor papa, multis in Germania bene dispositis, rediit Romam, & eodem anno obiit.

| 1058 | 2 | ¶ Stephanus, qui & Fridericus, papa 145 post Petrũ, frater Godfridi ducis, iam monachus in mõte Cassino factus, à Romanis pontifex cõstituitur. Hic etiam eodem anno obiit. Obierũt Adelberus Babẽbergensis episcopus, & Otto dux de Suinforti. Podelbrunna ciuitas

cum duobus monasteriis feria 6 ante palmas igne cõsumuntur. In monasterio autẽ erat Paternus nomine, monachus Scotus, multisq; annis inclusus, qui etiã combustionem prænunciabat, in sua clusa ambiens martyrium combustus est. Feria 2 post octauas Paschæ, exiens de Colonia causa orationis eundem locum visitaui, ob bona quæ narrantur de eius sepulchro: & sic cum abbate Fuldensi Fuldam veni. Egebertus abbas Fuldensis obiit 15 calendis Decembris: cui successit Sigefridus, in Natiuitate Christi.

Anni Chr.	*Anni Henr.*	
1059	3	¶Nicolaus, 146 post Petrum, annis 2. Ego MARIANVS indignus cum Sigefrido isto apud Verzebergum ad presbyteratum consecratus media Quadragesima, 3 idus Martij, & feria 6 post Ascensionem, 2 idus Maij inclusus Fuldę per annos 10. Lutpoldus Moguntinensis pręsul obiit 6 idus Decemb. Ei Sigefridus abbas Fuldensis successit.
1060	4	Sigefrid' iste in Epiphania archiepiscopus factus est, papæ etiam tunc Nicolai legato Alexandro, postea papa facto, præsente. Vidradus abbas post eũ successit. Nicolaus papa obiit.
1061	5	¶Alexander, 147 post Petrũ, sedit annis 13. Molaus abbas Scotorum Coloniæ obiit.
1062	6	Hucusque duo magni
1063	7	cycli, id est 1044 anni.
1064	8	Sanctus Cuono Treuirorum episcopus martyrizatur in deserto loco, à scopuloso monte ter præcipitatus à Theoderico comite, eò quòd absq; electione constitutus est: & sepultus est Doleiæ, vbi per illum Dominus multa signa tunc temporis fecit. Ipse comes pœnitentiam agẽs, Hierosólymã pergens vitam finiuit, & omnes cõsentanei eius mala morte perierunt. Pro quo Vdo constituitur.

Cyclus paschalis magnus Dionysij, in quo sumus, 3. indictione secunda.

Multi diuites & pauperes cum Sigefrido Moguntino archiepiscopo, Traiectẽsi episcopo, Babembergẽsi episcopo, & Ratisbonensi episcopo, post transitum sancti Martini Hierusalem plus 7000 perrexerunt: vbi verò episcopi sedebant, dorsalia pallia pendebant, scutellas & vasa aurea & argentea habebant.

1065 | 9 | Arabes verò fama pecuniæ congregati sunt, multosq; prædictorum in parasceue occiderũt. In quoddam castellum nomine Caruasalim nostri fugerunt, ibiq; se contra iacula Arabum defenderunt. Tunc bonus quidẽ miles nullo modo prohibitus, à sepulchro domini nudus foras exiuit. Arabes statim eum in modum crucis extendẽtes, ab imo ventris vsque ad guttur, superficiẽ eius proscindentes, scrutati sunt, qualiter humana viscera haberentur: deinde eum membratim diuidentes, lapidibus obruerunt, omnibusq; nostris de castello intuentibus dixerunt, Omnes vos similiter obruti eritis, si totam pecuniam nobis non tradideritis. Tunc timore perterriti promiserũt se daturos totam pecuniam suam, tantùm vt eis victum dimitterent vsq; ad fines Christianorum. Tunc ducem Arabum cum viris 16, totidemq; gladiis intromiserunt. Qui quum vidissent episcopos gloriosos cum multis militibus, & dorsalia pendentia, extendit corrigiam circa collum Babembergensis episcopi Guntheri, considerans magnitudinem & pulchritudinem eius ait, Tu & omnia ista mea erunt. Episcopus verò per interpretem ait, Quid mihi facies? Et ille dixit, Istum pulchrum sanguinem gutturis tui sugam, & suspendam te sicut canem ante castellum. Tunc episcopus comprehenso capite eius strauit ducem in terram; atq; omnes alij ligati sunt. Qui verò foras erãt audientes ista, irruerunt super castellum. Sed statim isti ligati, & supra murum cõtra iacula suorum suppositi, rogauerunt filios & amicos suos cæterosq; pacẽ facere inter eos: vnde bellum & dissensio inter latrones orta est, quum multi ex eis pecuniam eligerent, multi vt patres & amicos suos reciperent. Feria verò 2 post pascha, quidam de nostris qui euaserãt, petierunt ducẽ de Ramula in auxilium. Statim Deo annuẽte, venit cum multo exercitu, & fugatis Arabibus accepit quingentos Bisantios aureos, captiuumq; ducem Arabem, inimicum multo tempore regis Saracenorum: & duxit Christianos Hierusalem, & iterum inde ad nauim. Dominus autem secundum ventum dedit. Sic vsque ad Christianos venerunt. Sed duo tantùm millia ex 7000 reuersi sunt.

Anni Chr.	*Anni Henr.*	
1066	10	Cometa stella visa est. Araldus rex Normannorum mille nauibus

bus venit in Angliam, mense Septembri, regnaturus: qui Eboraci in autumno vltra 1100 sacerdotes Anglos occidit. Araldus verò rex Anglorũ cũ 7 aciebus bellicis statim peruenit illò, Araldum imparatũ absq; loricis inuenit, & bello occidit, mense Octobri. Guilielmꝰ verò, qui & Bastard, hoc est nothus, cum Frãcis intrat. Interim Anglos & Araldum bello occidit, & ipse regit Anglos.

Anni Chr. *Anni Henr.*

1067 11
1068 12 Duo papæ in Roma cõstituuntur, id est episcopus Parmensis qui est expulsus, & Lucensis qui papa est effectus.

1069 13 Ego miser MARIANVS iussu episcopi Moguntinensis, & abbatis Fuldensis, feria 6 ante palmas, 3 nonis Aprilis, post annos 10 meæ inclusionis solutus, de clusa in Fulda ad Moguntiam veni, & in festiuitate Septem fratrum secundò includor. Cõsecratio noui monasterij sanctę Marię in Moguntia, 9 cal. Decembris.

1070 14 Scotis & Frãcis vastantibus, Angli disperguntur, & fame moriuntur, carnemque humanam manducare coguntur. Dechi marchio Henrico regi rebellat.

1071 15 Quidam clericus Carolus nomine, more Simonis Magi qui donum spirituale pro precio rogauit ab Apostolis, à rege Henrico cõparauit episcopatum ciuitatis Constantiæ. Qui in conuenticulo episcoporum & abbatum in monasterio sancti Martini Mogũtiæ, in Assumptione sancti Martini facto, à Sigefrido archiepiscopo corã rege culpatus, quòd nõ intraret per ostium in ouile ouium, depositus est: deinde post annum non vixit. Otto dux Boariæ regi Henrico rebellat.

1072 16 Coniurant regni principes contra Henricũ regem. Eo tempore Sigefridus episcopus Moguntinensis caussa orationis in Galitiam ad sanctum Iacobum perrexit. Quum autem Cluniacum dominica die ante missam sancti Michaëlis venisset; intrans claustrum respuit seculum. Sed dum mercenarij Moguntinum episcopatum cõparare vellent precio; Sigefridus in obediẽtia sancti Benedicti quã abbati deberet, violenter compulsus Moguntiam 8 idus Decemb. rediit. Hucusq; duo magni cycli, hoc est 1044 anni.

1073 17 In hoc anno iuxta cursum Solis & Lunæ habentur, sicut in anno 15 Tiberij, in quo baptizatus est Dominus, id est dies baptismatis 8 idus Ianuarij, epiphania die Dominico & crastino, feria 2 initium ieiunij Domini, 15 calendis Martij, in die 40 sui ieiunij, 6 feria, victoria eius de diabolo superato in gula & vana gloria atque auaritia, in quibus diabolus primum Adam in eadem feria prostrauit. A baptismate itaque Domini in anno 15 Tiberij*. Alexãder papa obiit Dominico die, vndecimo calendis Maij.

Anni Chr. *Anni Henr.*

1074 18 Hildebrandꝰ qui & Gregorius papa, sedit annis 12. Papa Gregorius decreuit præcepto Petri apostoli & sancti Clementis, vt suprà, & canonibus patrum per bãnum Dei, Petri & Pauli, & suum, synodali iudicio multorum episcoporum, & contradicens interdixit presbyteris, diaconibus, omnibusq; clericis, vxores habere, & omnino cum fœminis habitare; nisi cũ eis quas regula vel Nicena synodus concessit. Decreuit quoque, vt sub sentẽtia sancti Petri cum Simone damnaretur, non solùm emptor, sed & venditor cuiusque consecrationis officij ecclesiastici, id est episcopatus, presbyteratus, diaconatus, præposituræ ecclesię vel decimationis, sed & socius trangressoris. Dominus enim dixit: Gratis accepistis, gratis date. Vnde & de prædicta synodo legati papæ missi ad Henricum regem Romanorum, id est duo episcopi cum regina eiusdem regis matre, & vniuersali synodo, corã rege, cõmuni omnium episcoporum interdictu, fœminas separarũt à clericis, & maximè à presbyteris: & noluerunt esse in Pascha cum rege in ciuitate Babemberga, nec cibum, vel societatem Hermanni eius ciuitatis episcopi habere, qui etiam episcopatum comparauit. Arnoldus abbas sancti Albani obijt, pro quo alius abbas constituitur nomine Godeschalcus.

1075 19 Plures clerici sub sentẽtia interdicti Apostolici libentius esse voluerunt, quàm fœminis & vxoribus carere, sed vt vel per alios castigarentur, decreuit papa synodica legatione etiam hoc anno, vt nullus Christianus audiret missam coniugati presbyteri. His temporibus, non aũt eodem anno, orta est grauis atq; feralis discordia in regno Teuthonico inter regem Henricum & principes Saxoniæ, cuius causa

ius causa(vt fertur) hęc erat: Rex Henricus omnes Saxones seruituti subiicere cogitabat: sed quia hoc tam facilè, vt sperauerat, perficere non poterat, accepto consilio, prius principes proposuit honoribus ac dignitatib. suis despoliare, & sic reliquos prouincię populos suo dominio subiugare. Vt ergo voluntatis suæ propositũ faciliùs adimplere valeret, in ipsa Saxonum prouincia, in monte qui vocatur Hattisberg, castrum munitum construxit, cui ex ipsius montis vocabulo nomen dedit, vt vocaretur Hattisburg. Consummato verò castro, & secundum voluntatem suam omnibus ibidem negotiis regni dispositis, ad effectum desiderij iamdudum conceptũ toto conamine suam extendit intentionẽ. Ottoni itaque ducatum Boariæ abstulit, metuens eum quia genere Saxo erat; quem protinus Velfoni ad iniuriã Saxonũ contulit. Post hæc quadam die in eminenti loco eiusdem castri consistens, & elegãtiam patriæ vndiq; bene possessam respiciens, fertur dixisse: Saxonia regio pulcherrima, sed serui nequissimi, habitatores videlicet illo prænotans opprobrio. Quod audiens prædictus Otto dux grauius quã credi potest, dictum regis suscepit: colloquutusq; principibus Saxoniæ, rebellare omnem simul fecit prouinciam, & meritò. Vnicam enim & dilectam Domini sponsam, quam redemit de inimico preciosi sanguinis sui precio, quantum in ipso fuit, per concubinarios, id est hæreticos, polluere & obfuscare veritus nõ est, dum spiritualia ecclesiæ officia, gratifica videlicet sancti spiritus munera, per iniqua cõtrariaq; fidei catholicæ cõmercia more Simonis efficeret venalia. Hęc & his similia nefanda & inaudita Hẽrici regis flagitia videntes & audientes fieri catholici viri, per id tẽporis in ecclesia constituti, cum propheta Helia Domini zelo zelantes pro domo Israël, directis Romam nunciis ad Alexandrũ apostolicæ sedis antistitem, hæc ei & alia quãplurima quæ in regno Teutonico, insanientibus simoniacis hæreticis, rege Henrico authore & patrono, dicta & gesta sunt, tam literis quàm viua voce gemendo ac dolendo conquesti sunt: deinde eodem zeli Dei feruore succensi, conuenientes in vnum, castrum Hattisburg obsessum capiunt, omnia ibidem inuenta diripiunt. Fertur etiam, quòd plus quàm triginta fœminę vna die eiectæ sint de munitione, quę omnes fuerunt violatæ, vestibus vsq; ad nates pręcisis ad iniuriam Saxonum: vnde ipsi nimiùm efferati animis, castrũ & omnia quæ in eo constructa erant, cum monasterio, clericis vndique per fugã dispersis, funditus exciderunt, ossaq; filij eius de sepulchro eiecta per compita disperserũt. Interea domino Alexandro apostolico de medio sublato, suscepit sedem Apostolicã Gregorius septimus, qui & Hildebrandus, professione monachus. Iste querimoniis & clamoribus catholicorum iustis aduersum Henricum & scelerum eius immanitatem auditis, zelo Dei accensus, iam dictum regem excommunicatum pronunciauit, maximè propter simoniam. Quod factum catholicis quidem viris bene placuit, simoniacis verò ac fautoribus regis nimiùm displicuit, qui dicebant nunquã fuisse auditum, regem aliquando excommunicationi subditum. Facta est ergo maxima diuisio in ecclesia Dei, catholicis domino Apostolico studiosè fauentibus ac præceptis eius, schismaticis Hẽrico & cooperatoribus eius ex corde obedientiam exhibentibus: inter quos erat princeps & signifer iustitiæ, dilectus Deo & hominibus, beatus Hanno Coloniensis archiepiscopꝰ (cuius memoria in benedictione est) cum reuerendissimis ecclesiarum rectoribus Sigefrido Moguntino, Vezelino Magdeburgensi, Rucherio Haluerstadẽsi, alijsq; episcopis & abbatibꝰ, monachis & clericis, assentientibus quoq; principib. totius Saxonię, Ottone duce, Magno duce, Vdone marchione, Ludouico comite, cũ aliis innumerabilibꝰ tam nobilium quàm infimarũ militaribus viris. Quorũ fidei deuotionem ac feruorem iustitiæ venerabilis papa Gregorius audiens, & contra eos sæuitiam Henrici fautorumq; eius, quemadmodum & contra semetipsum insurgere videns, ne deficerent in tribulationibus quas sustinebant ab iniquis, sed fortiores, imò constantiæ virtute solidiores efficerentur; missis ad eos literis paucis, hæreticorum audaciam, garrulitatem, & superbiam, autore Henrico ac defensore, ad iniuriam & contumeliam sanctæ sedis apostolicę perstrinxit elatam; quamobrem regem anathematis vinculo alligauerit, literis insinuauit, quibus catholici ad resistendum iniquis hæreticis cõstantiores effecti sunt. Anno pręscripto Domini 1075, regni autẽ sui 19, Henricus congregato exercitu

Saxo-

Saxoniam hoſtili animo intrare conatur, quod audientes Saxones ecōtra ſe præparant ei occurrere. Congregati nanque ob patriæ libertatē, ad introitum Thuringiæ iuxta fluuiū qui dicitur Vnſtruch, cōſederunt: nō enim dederant ſpatium, vt intraret prouinciam eorum. Saxonibus ergo ſuper latitudinem terrę diffuſis, & iam caſtra hora 9 metantibus, ſpeculatores Henrici cōſiderato exercitu, venerūt ad dominum ſuum, mētiendo dicentes Saxones ſe præparare ad pugnā. Quod audiens, protinus ſuos præcepit armari, & confeſtim irruit ſuper ignaros & imparatos. Saxonibus verò quamuis ſerò, tamen ferociter ad arma confugientibus, facta eſt pugna validiſſima, ita vt fluuius illo in loco viam præberet itinerantibus ſuper occiſorum cadauera. In iſta pugna dux Sueuorū Rodolphus, qui poſtea Saxonibus regnauit, exercitum regis ducens, ſtrenuiſſimè dimicauit. Inter innumerabiles in prelio corruentes interiit ibi comes Geuehardus pater Lutgeri, qui poſtmodum imperium aſſumpſit, qui etiam paucis diebus ante hoc prælium natus fuit. Occidit quoque illo die de exercitu regis Erneſtus marchio cum aliis multis. Henricus ergo tantum viceuictoriam habuit, licet cum dolo acquiſitam. Hoc bellum conſummatum eſt 5 idus Iunij. Obiit Vidradus abbas Fuldenſis. Obiit etiam Henricus Spirenſis epiſcopus, pro quo Huzmannus conſtituitur.

Anni Chr.	*Anni Henr.*
1076	20
1077	21

In cōcilio 24 epiſcoporum, abbatū, multorumq; clericorū, Wormatiæ menſe Martio facto, pręſente Henrico rege, decretū eſt, vt bannū Hildebrandi papæ nullus curaret, nec papa eſſet. Dominus Hanno, Colonienſis archiepiſcopus, obiit 2 nonis Decembris, qui ex fundamentis 5 congregationes fecit: in Colonia vnam in honorem ſanctæ Marię virginis, aliam in honorē ſancti Georgij martyris: tres etiā cōgregationes monachorum diuerſis in locis ex ſuo conſtruxit, vnam in Veſphalia, in loco qui dicitur Graffſchaff, aliam in regione Sclauorum, in loco qui dicitur Salephelt: tertiam in monte qui dicitur Sigeberg; in qua feliciter ſepultus requieſcit: pro quo Hildolphus conſtituitur.

Saxones igitur ferociores ex dāno quod paſſi ſunt effecti, adhuc rebellare nitebantur. Quos prędictus dux Rodolphus compeſcuit, ne hoc facerent; dans eis cōſilium propter pacem & concordiam, vt in poteſtatem regis ſe traderent in fide ſua, dicens ſe acturum, quòd nihil eis noceret. Cuius ſequentes conſilium, veniente poſtmodum rege in Saxoniam, principes Saxonum in poteſtatem eius ſe dederunt: videlicet Vezelo archiepiſcopus Magdeburgenſis, Butto Haluerſtedenſis, Otto dux, Magnus dux, Vdo marchio: quos omnes rex cuſtodiri præcepit. Videns ergo Rodolphus dux, qui eis conſilium dederat, & fideiuſſor extiterat, quòd eos iuuare non poterat, dolorem inde habens non minimum, regi indignabatur nimiùm. Ipſi autem ſine voluntate regis quomodocunq; liberati de cuſtodia, & ad ſua tandem reuerſi, poſt Rodolphum miſerunt, eumque ſuper ſe regem fecerunt. Qui ductus Moguntiam, conſecratus eſt à Sigefrido archiepiſcopo in regem. Qui ſtatim congregato exercitu Verzeburg obſedit: quam continuò captam in deditionem accepit, anno Domini 1077.

Anni Chr.	*Anni Henr.*
1078	22

Gregorius igitur præſul venerabilis, hęreticorum inſaniam, catholicorum quoque aſtipulante veritate, cognoſcēs, Cōſtantiam Rodolpho regi miſſis literis, apoſtolicam mandauit benedictionem: in quibus etiam omnibus Chriſti fidelibus beato Petro, ac ſibi vicario eius obedientiam profitentibus, vniuerſaliter inſinuauit, Hērico propter ſuperbiam, inobedientiam ac falſitatem, regni dignitatem ablatam, Rodolpho verò regi pro ſua humilitate, obedientia & veritate, authoritate ſancti Petri collatam.

Henricus rex Natiuitatē Domini apud Spiram celebrauit. Et inde in Longobardiam pergens, papa ſibi obuiam veniente, rex à papa ſolutionem banni obtinuit. Papa verò ſedem apoſtolicam à rege accepit. Et pœnitentiam quam ſibi papa cōſtituit, minimè ſeruauit: vnde & poſtea eum iterum anathematizauit. Bellum iuxta Strouui commiſſum eſt 7 idus Auguſti: vbi Vizelo Magdeburgēſis archiepiſcopus, frater beati Annonis Colonienſis archiepiſcopi, cum aliis multis occubuit. Rodolphus rex victoriam tamen obtinuit.

| 1079 | 23 | Bellū iuxta Fladecheim

5 calendis Februariis commiſſum eſt, in

quo Memfrid comes cum aliis multis occubuit. Gregorius papa, ſeruus ſeruorum Dei, per totum Italicum regnum & Teutonicorum debitam ſancto Petro obedientiam exhibentibus apoſtolicam benedictionem. Si qui ſunt presbyteri, vel diaconi, vel ſubdiaconi qui iaceant in crimine fornicationis; interdicimus eis ex parte omnipotentis Dei & autoritate ſancti Petri introitum eccleſiæ, vſque dum pœniteant & emendẽt. Si qui verò in peccato ſuo perſeuerare maluerint, nullus officiũ eorum auſcultare præſumat: quia benedictio illorum vertitur in maledictionem, & oratio in peccatum, teſtante Domino per Prophetam, Maledicam (inquit) benedictionibus veſtris.

Anni Chr.	*Anni Henr.*	
1080	24	Apud Brixam Noricam

30 epiſcoporum magnæq́; patris optimatum regni conuentus contra Hildebrandum papam habetur. Bellum iuxta Elſtra committitur à rege Henrico idus Octobris, in quo Rodolphus rex occiditur, & Merſeburg ſepelitur, Saxones verò victoriam reportarunt.

| 1081 | 25 | Henricus cũ magno exercitu profectus Romã, eam obſedit. Papa audiens multos Romanos fauere ſchiſmaticis, deſperãs recepit ſe in domum Theodorici vel Creſcẽtis, vt quidam dicunt: ſed nec ibi ſe tutè ſciens, cum paucis noctu Salernam abiit: vbi vſq; ad obitum ſuum habitauit. Videns autem Hẽricus papam aufugiſſe, congregatis 30 epiſcopis fautoribus ſuis, in ipſa Romanæ vrbis obſidione iuſſit haberi ſynodũ, in qua Gregorius papa falſis & inauditis criminationibꝰ, à fautoribus Henrici fictè cõpoſitis, abſens accuſatur. Denique dicebant, eum prophanum, ſceleſtum, amatorem diſcordiæ, virum ſanguinum, ſedem apoſtolicam vſurpaſſe per necromãtiam. Conſpirantes ergo qui cõuenerant in vnum aduerſus Dominum, & aduerſus vicarium eius papam Gregorium, damnauerunt eum: & facta damnationis eius epiſtola, comminando mandauerunt ei, ne amplius apoſtolicam ſedem pro tantis criminibus condemnatus intraret. Et quia in proximo erat ſacratiſſimæ Paſchæ ſolennitas, inebriati profunda diabolici furoris inſania, Vigbertum Rauennæ ciuitatis archiepiſcopum rapuerunt, ac papã conſecrauerunt quem Clementem nominauerunt: à quo ipſe Henricus in ſancto die Paſchæ vna cum vxore ſua Bertha, Cæſarea impoſita appellatione coronatus eſt dominus. Itaque apoſtolicus Gregorius, audiens ab inſanientibus Vigbertum hæreticum & inuaſorem ſibi in Romana ſede ſuperpoſitum, congregatis vndiq; quotquot habere potuit catholicis epiſcopis & abbatibus, primo gradu Rauennatem ſedem, inuaſorem Romanæ eccleſiæ, poteſtate ſancti Spiritus & authoritate ſancti Petri, apoſtolici anathematis mucrone mulctauit: deinde Henricum cum omnibus fautoribus ſuis, epiſcopis & abbatibus, monachis & clericis, laicis quoque potentibus cum infimis quibuſque perſonis, ſub interminatione terribili generaliter communione priuauit. Moguntia ciuitas ex parte maiore, & monaſterium epiſcopale, aliaq́; tria monaſteria igne conſumpta ſunt, Monaſterium Babembergenſe in vigilia Paſchæ combuſtum eſt. Henricus rex naſcitur.

Anni Chr.	*Anni Henr.*	
1082	26	Prima paſchalis luna 4

nonis Aprilis toto orbi apparuit, quum 2 nonis Aprilis eſſe deberet. Catholici per Saxoniam conſtituti, ex conſtantia domini apoſtolici roborati, conſtituerunt ſuper ſe regem Hermannum. Iſte Hermannus fuit Lothoringus, vir ſapiens, modeſtia, genere & fortitudine inſignis. Ipſius filius erat Otho Palatinus, comes de Rinecke.

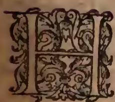
| 1083 | 27 | Roma capta ab Henrico Rege, & in exercitu eius maxima peſtilentia facta eſt. Cyclus decennoualis 2 incipit, indictione 6. Hermannus rex feroci animo Orientalem Franciam prædando & incendendo ingreditur.

Hucuſque author noſter Marianus Scotus.

DODECH-

DODECHINI, ABBATIS IN MONASTERIO SANCTI DYSIBODI, AD CHRONICA Mariani Scoti continuatæ hiſtoriæ

APPENDIX.

ENRICVS, anno Domini 1084, poſtquam Romam cepit, de Italia reuertitur: Auguſtaq; ciuitas ab eo obſidetur, & capitur. Sigifredus archiepiſcopus obiit.

Anno 1085, ſynodus Moguntiæ apud ſanctum Albanum iuſſu Henrici habetur: cui ipſe cum legatis Vigberti, qui & Clemens, interfuit; cui omnes obedire contra Gregorium potentialiter compulit. Vizelo ipſius ciuitatis epiſcopus hāc ſynodum regebat, qui Hildebrādi aut Gregorij pronunciabat. Gregorius papa, qui & Hildebrandus, obiit. ¶ Huic ſucceſſit Deſiderius, abbas cœnobij ſancti Benedicti de monte Caſſino, quē Victorem nominauerunt. Iſte rurſus poſt paucos dies decedit. ¶ Huic ſucceſſit Otto cardinalis, qui eſt appellatus Vrbanus. Hic dicitur fuiſſe monachus apud Cluniacenſe monaſterium. Ipſe itaque venerabilis papæ Gregorij ſcripta & dicta contra ſchiſmaticos habita confirmauit: Henricum & Vigbertum Romanæ eccleſiæ inuaſorem cum omnibus fautoribus ſuis ab eccleſia Dei excōmunicauit. Dietmarus epiſcopus Vormatię obiit. Godeſcalcus abbas ſancti Albani deponitur: cui ſucceſſit Adelmannus.

Anno 1086, Henricus rex Saxoniam ingreditur, & patriam vndique præda & incendio omnibus iratus vaſtat. Hermannus autem rex, cōgregato exercitu quammaximo, occurrit ei iuxta Verzeburg, in loco qui dicitur Bleichfeld: ibiq; conſerto prælio innumerabilis multitudo hominū ex vtraque parte occubuit. Hermannus verò clariſſimam victoriam adeptus, cum pace rediit. MARIANVS Scotus incluſus obiit, & apud ſanctum Martinum ſepelitur.

Anno 1087, Hermannus rex occiditur. Bertha imperatrix obiit, & Maguntiæ ſepulta eſt: ſed poſtea ab imperatore Spiram transfertur. Henricus rex, defuncto Hermanno rege, iam pacificè Saxoniam ingreditur, cui Henricus marchio de Scaden fœdere pacis ſociatur. Sanctus Nicolaus translatus eſt de Mura in Barum.

Anno 1088, Rezil Maguntinus archiepiſcopus obijt, cui ſucceſſit dominus Richardus.

Anno 1089, Henricus rex memor iniuriæ, quam ſibi Eggebertus anno præterito, marchio apud Marſeburg, fecerat, marchiam Orientalem ei auferens, Henrico cuidam contulerat: congregato exercitu quamplurimo, Glico caſtrum eius valde munitum quod eſt in Turingia, iuxta Erphesfort ad Occidentem ſitum, in vigilia Aſſumptionis Marię obſidione circumuallatur, & vſque ad Natiuitatē Domini obſidebat. In cuius exercitu Magnus dux cum multis alijs nobilibus aderat. In vigilia autem Natalis Domini, quæ in die dominica tunc euenerat, circa veſperam, ſole ad occaſum declinante, & exercitu quæ neceſſaria erant præparante; ſpeculatores venerunt dicentes, marchionem cū magna multitudine appropinquare. Conturbatis ergo tali nuncio omnibus, armáque cum feſtinatione arripientibus; Eggebertus marchio, vt erat audaciſſimꝰ, ſuper inermes vt turbo vehemens cum ſuis irruit, & cædis initium ipſe ſignifer & dux exercitus ſui fecit. Facta eſt itaq; concertatio dura, & vſque in profundiſſimam noctem deducta. In eo denique certamine Burchardus Loſannæ epiſcopus interfectus eſt, qui lāceam regalem ferebat: cum quo etiam multi clericorum tumultum fugientium ac perſequentium contriti corruebant. De exercitu regis multi ſunt occiſi, quamplurimi captiuati, innumerabiles verò vulnerati, præda magna ſublata, oppidum Glico cum gloria

obſidione liberatum. Henricus igitur victus fugam arripuit. Eggebertus autem victor exiſtens, perſequutus regem quoſcũque inuenit de exercitu eius, cepit, vulnerauit, & interfecit. Per idem tẽpus catholici in eccleſia rari habebantur, ſchiſmatici verò multiplicabantur.

Anno 1090, Valtramus Megdeburgẽſis eccleſiæ antiſtes, quum eſſet fauẽs præcipuè Henrico regi, miſſis literis ad Ludouicum comitem ſuggerens ei, vt ſe ſubdẽs ſæpe iam dicto regi tueretur partes eius. In quibus literis, tanquam pro defenſione ordinationis Dei, re autem vera fauendo regi, laborans, beatæ memoriæ Gregorio papæ, & piæ recordationis Rodolpho regi, & aliis principibꝰ qui iam in ſomno pacis requieuerant, obloquendo detrectarat; dicens eos quaſi non fuerint, ſic periiſſe; affirmans eis malum principium fuiſſe, quos finem peſſimum contigiſſet habuiſſe: quarum literarum modus iſte eſt: Valtramus Dei gratia id quod eſt, Ludouico ſereniſſimo principi, cum inſtantia orationum, ſemetipſum ad omnia deuotiſſimũ. Omni regno vtilis eſt concordia, deſiderabilis eſt iuſtitia: hæc enim virtus mater eſt probitatis, & conſeruatio totius honeſtatis. Qui autẽ inteſtina graſſando diſſenſione, ad humani ſanguinis alios irritat effuſionem; profectò vir ſanguinum eſt, atque illius particeps, qui noſtrum ſanguinem ſitiens ſemper circuit, quærens quem deuoret. Tu igitur glorioſiſſime princeps, attendens quomodo Deus pacis eſt, & non diſſenſionis; quod ex te eſt, pacem cum omnibus habeas. Deus charitas eſt, diabolus odium. Tota Lex & prophetæ in dilectione pendent. Qui autem odit fratrem ſuum, homicida eſt, nec habet partem in Chriſti regno & Dei. Hoc ipſa veritas, hoc diſcipulus ille veritatis proteſtatur, qui de pectore Dominico Euangelij profundius potatus veritatem, fluminis impetu lætificat abundantius ciuitatem Dei. Sed ille, vas electionis, qui vſque ad tertium cœlum raptus, non ſecundum hominem, ſed per reuelationem Ieſu Chriſti euangelium ſuum didicit, Omnis, inquit, anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Non enim eſt poteſtas, niſi à Deo. Qui autem reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit. Sicut amici noſtri inter mulierculas & ſimplex vulgus ſomniant, regiæ poteſtati ſubdi non oportere: falſum eſſe ergo, quòd omnẽ animam poteſtati ſubdi oporteat. Sed nunquid veritas mendacij arguenda eſt? An experimentum quæramus eius, qui in Apoſtolo loquebatur Chriſtus? An æmulemur Dominũ? Nunquid fortiores illo ſumus? Fortiorem ſe confidit, qui Dei ordinationi reſiſtit: quoniam non eſt poteſtas, niſi à Deo. Sed quid ait Propheta? Confundantur omnes, qui pugnant aduerſum te Domine: & peribunt viri qui reſiſtunt tibi. Rodolphus, Hildebrandus, Eggebertus, & innumeri principes, Dei ordinationi in Henrico imperatore reſtiterunt. Et ecce, quaſi non fuerint, perierunt: quia profectò neceſſe eſt, malum fuiſſe principium, quorum finis peſſimus ſubſequutus eſt. Nunc ergo, quoniam qui ex aduerſa ſunt, ſuis aduerſum nos eminus digladiantur ratiocinationibus; veſtro iudicio vbi ius, vel etiam in veſtro iudicio conſeramus, domicilio tantùm non ſuo vſurario, ſed Chriſti & antiquorum patrum vtamur teſtimonio. Ac ne fortè recuſetur, lex huius eſto certaminis, vel me in populorum tranſire ſententiam, vel ex noſtro triumpho vos domino noſtro imperatori lucrifaciamus. Attendatur & illud, Si quis aliter euangelizat, præter quod euangelizatum eſt, vobis anathema ſit. Hoc anathema non de prophanæ nouitatis vſuario, ſed de tertio intonuit cœlo. De iſtis autem, qui ignorantes Dei iuſtitiam, & quærentes ſuam ſtatuere, iuſtitiæ Dei non ſunt ſubiecti: fiducialiter dixerim. Maledicetur illi, & tu benedices: qui inſurgunt in me, confundantur. Seruus autem tuus lætabitur, quoniam (vt ais Domine) ſine me nihil poteſtis facere: nec damnas iuſtum, quum iudicabitur illi: Tu quis es qui iudicas alienũ ſeruum? Suo domino ſtat, aut cadit. Has ſanè literas prædictus comes Ludouicus ſuſcipiens, vocato ad ſe venerabili Stephano qui & Herrandus, Haluerſtadenſi epiſcopo, eas tradidit legendas, rogauitque eum, quatenus his diligenti examinatione perſpectis, iuxta rationem veritatis cõgrua obuiaret reſponſione, & linguam blaſphemantis, os quoque iniqua proferentis cõtra iuſtitiam, authoritate ſancti Spiritus, & teſtimonio Scripturarum obſtrueret, ne amplius contra eccleſiam Dei latratꝰ proferret inſanos, & fureret. Venerabilis autẽ epiſcopus, ſecundum petitionem Comitis ſuſceptis literis, ac di-

ac diligenti examinatione perſpectis, vocato notario epiſtolam dictauit: in qua primùm præſcriptum Valtramũ epiſcopum hęreticum, ſimoniacum, redarguit; regem etiam Henricum hæreticũ, & excommunicatũ, ideoq; nec regem dicendum comprobauit; epiſcopatꝰ pro pecunia, pro gladio, pro adulterio, pro ſodomitica immũdicia vendentem declarauit. Sed ipſius iã epiſtolæ textus exponatur, vt illius venerabilis viri feruor in tenore iuſtitiæ agnoſcatur.

Comes Ludouicus domino Valtramo, quicquid tali vocabulo dignum eſt. Sicut bonus homo de bono theſauro cordis ſui, profert bonum: ita malus homo de malo theſauro profert malũ. Vnde tibi tanta arrogantia, vt me ad indignationem tam iniurioſis iniuriis prouocares? Etenim dominos, & patres meos qui me in via iuſtitiæ cõfortant, viros ſanguinũ, ſimiles Satanæ obliquè appellas, & monita ſalutis q̃ ſuggerunt, inter mulierculas & ſimplex vulgꝰ ſomniare dicis. Nũquid Deus indiget tuo iudicio, vt pro illo loquaris dolos? Docuit iniquitas os tuũ, & imitaris linguã blaſphemantiũ, ita vt rectè de te dicat Propheta, Noluit intelligere, vt bene ageret: iniquitatẽ meditatꝰ eſt in cubili ſuo. Quamuis ergo quantũ peruerſus tantũ peruerſa loquutus ſis; nos tamen ori noſtro cuſtodiã ponere decreuimꝰ, & ſiluimus, quũ cõſiſteret peccator aduerſum nos. Sed excitat nos ſermo diuinꝰ, dicens: Reſponde ſtulto ſecundũ ſtultitiã ſuam, ne ſibi ſapiens videatur. Nunquid .n. fatuitas perſonabit, & ſapientia obmuteſcet? Nunquid loquetur mẽdacium, & veritas ſilebit? Nunquid tenebræ operient terram, & Dominus non orietur? Immo lux in tenebris lucet, & tenebræ eã non cõprehenderunt. Qua cõſideratione concaluit cor noſtrum, & in meditatione noſtra exarſit ignis. Loq̃mur igitur & clamamus, vulpesq́; paruulas quę vineas Domini demoliũtur, quantũ poſſumus, arcemus, timentes prophetiã illam exprobrantem, Non aſcẽdiſtis ex aduerſo, nec oppoſuiſtis murũ pro domo Iſraël, vt ſtaretis in prælio in die Domini. Audiant, non tu qui aures habes, & non audis; qui oculos habes, & non vides; qui lumen quod in te eſt, tenebras feciſti: audiant, inquam, omnes cordati, qui aures audiendi habent, quàm altè aut non intelligas, aut intelligere diſſimules, neque quid loquaris, neque de quibus affirmes. Ad ſubiectionem domini Henrici quem imperatorem dicunt, nos inuitas, & in quantum intelligere datur, vt per omnia ſubditi ſimus, quaſi apoſtolico argumento neceſſitatem imponis, dicẽs: Omnis anima poteſtatibus ſuperioribus ſubdita ſit: non eſt. n. poteſtas, niſi à Deo. Qui ergo poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit. Quam apoſtoli ſentẽtiã te malè intelligere, peius interpretari dicimꝰ. Si enim omnis poteſtas à deo eſt, vt tu intelligis: quid eſt quod de quibuſdam dicit Dominus per Prophetã: Ipſi regnauerunt, & nõ ex me principes extiterũt, & non cognoui eos? Si omnis poteſtas à Deo eſt, & tu intelligis, quid eſt quod ait Dominus, Si oculꝰ tuus ſcandalizauerit te, erue eũ, & ꝓiice abs te? Quid enim eſt poteſtas, niſi oculus? Certe Auguſtinus in expoſitione apoſtolicæ ſententiæ, Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Quòd ſi poteſtas (inquit) aliquid iubeat quod contra Deũ ſit, hic contemne poteſtatẽ, timendo poteſtatem alioquin. Nunquid iniquitas apud Dominũ? Nunquid Chriſtus peccati miniſter eſt? Abſit. Quid ergo dicemus? Nũquid ab Apoſtolo diuerſa ſententiæ ꝓphetia euulgatur? Auguſtinꝰ, minimè. Diuerſas tibias inflat ſpiritꝰ vnus. Itaq; audiamus apoſtolũ concordantẽ, & ſeipſum exponentẽ, & inimicũ vltoreq́; ſuum deſtruentẽ, Non eſt (inquit) poteſtas, niſi à Deo. Quid ſequitur? Qui ergo (inquis) poteſtati reſiſtit: & reliqua, Abſit. Non hoc ſequitur. Sed quid ſequitur? Quæ autẽ à Deo ordinata ſunt. Nempe hoc eſt quod quęrimus. O lingua doloſa, ô cor machinãs malũ. Spiritus vadẽs & non rediẽs. Cur mentitus es ſpiritui ſancto? Arguat te cõſcientia tua. Ecce fugit impius nemine perſequente. Cur vt deciperes, ſupprimere veritatẽ voluiſti? Cur medullam, cur animã huius ſentẽtiæ furatus es? Nam ſi hæc verba de medio ſententiæ apoſtolicæ tollantur, contrà ſibi inconueniens & exanimis iacebit. Impletur ſermo diuinus: Qui parat ꝓximo ſuo foueã, incidet in eã. Certè nec culpam furti, nec pœnam euadere poteris. Quid infelix, quid iudici vẽturo, quũ à ſeruis negotiatoribꝰ locum requiret, reſponſurus es, qui dominicæ pecuniæ fraudator in mediũ produceris? Quare nõ iudiciũ & laqueum proditoris timuiſti, ne ſimilem reatum ſimilis vindicta ſequeretur? Præuidens per ſpiritum ſanctum Apoſtolus, tę

tuiq; similes hæreticos in ecclesia emersuros, qui bonũ malum, malum bonum dicerent, qui tenebras lucem, & lucem tenebras ponerẽt, qui de sententiis veritatis occasionem inducẽdi erroris captarent; quũ præmisisset, Non est potestas, nisi à Deo; vt coniecturam reprobi intellectus amputaret, Quæ autẽ sunt, inquit, à Deo ordinata sunt. Da igitur potestatẽ ordinatam, & non resistimus, imò dabimus ilicò manus. Miror autem, si in te vel gutta sanguinis est, ꝙ nõ erubescis dominum Henricum regem dicere vel ordinem habere. An ordo tibi videtur, ius dare sceleri, fas nefasq;, diuina & humana confundere? An ordo videtur tibi in corpus suũ peccare, videlicet (proh pudor, proh nefas) vxorẽ propriam scelere omnibus seculis mundi inaudito, lupanar facere? An ordo tibi videtur, quum Dominus dicat, Defendite viduam; viduas iudicij ęquitatem postulantes, nefanda contaminatione prostituere? Hæc qui ordinata, qui sana dixerit: hunc insani capitis esse, insanus iurat Orestes. Vsq; ad hęc miserrima tempora natura secretum amauit, sed traditus in reprobum sensum rex vester naturæ inuolucrum detexit, qui omnem pudorem ponit in propatulo. Vt autem illa quæ sine numero sunt, taceam⁹, videlicet concremationes ecclesiarum, deprædationes, homicidia, incẽdia, truncationes, & his similia quæ ille potest, nos enumerare non possumus: ea quæ maximè ecclesiam Dei grauant, loquamur. Audi ergo vera, nõ fucata. Audi fortia, nõ faceta. Omnis qui dignitates spirituales vendit, hæreticus est. Dominus autem Henricus quẽ regem dicunt, episcopatus & abbatias vẽdit. Etenim Cõstantiensem, Babẽbergensem, Moguntinensem, & plures alias, pro pecunia; Ratisponensem, Augustensem, Strasburgensem, pro gladio; abbatiam Fuldensem pro adulterio; Monasteriensem episcopatum (quod dicere & audire nefas est) pro Sodomitica immunditia vendidit. Quæ si impudenter negare volueris, teste cœlo, teste terra, omnes etiam à furno redeuntes scioli cõcludent, Ergo dominus Henricus hæreticus est. Pro quibus nephandis malis ab apostolica sede excommunicatus, nec regnum, nec potestatem aliquam super nos, quia catholici sum⁹, poterit obtinere. Sanè quia fratrũ nos odiis fatigas, intellige nulli nos odiũ de inaffectione, sed de pietate intendere. Absit vt dicamus, Henricus inter fratres aut Christianos reputetur, qui toties corripientem ecclesiam nõ audiens, sicut ethnicus & public⁹ habetur. Cuius odium pro magno sacrificio Deo offerimus, dicentes cũ Psalmista: Nonne qui oderunt te, Domine, oderam; & super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderã illos; inimici facti sunt mihi. Cuius odij dignitatem veritas commendans ait: Si quis non odit patrem & matrem, & fratres & sorores, adhuc autem & animam suam, nõ potest meus esse discipulus. Nõ ergo de odio iustè reprehenduntur, qui animam nostrã, cùm à via Dei exorbitamus, qui patrem, & matrem, & omnem affectum qui nobis in via Dei obstat, odisse præcipimur. Inde est, quòd omni studio, omni conatu laboramus, vt hostes ecclesię nos quoq; vt aduersarios caueamus, & nõ quia nostri, sed quia Dei inimici sunt, odio habeamus. Porrò ꝙ de pace cum omnibus hominibus habẽda persuades, meminisse debes, quia pręmisit Apostolus, Si fieri potest. Fieri autem non potest, vt cum iis qui Deo contrarij sunt, pacem habeamus. Quis autem nesciat, dominum saluatorem non solùm pacem cõmendare, quum dicit, Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis; sed etiam ipsam pacem existere, sicut ait Apostolus: Ipse est pax nostra, qui fecit vtraq; vnum? Quid ergo ait Pax nostra commendans pacem? Nolite (inquit) arbitrari, quia veni mittere pacem in terram, non veni pacem mittere, sed gladium. Quid est hoc? Quare pax gladium? quare pax bellũ indicit? Nimirum vt destruatur pax diaboli. Habet enim & diabolus pacem suam, de qua Dominus dicit: Quum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea quæ possidet. O quàm potenter per vos satellites suos atrium suum hoc tempore diabolus custodit, qui scuto falsitatis & galea perfidię protecti, nulla veritatis iacula, nulla fidei spicula admittitis! Potest tamẽ Dominus noster, vtpote fortior armatus superueniens, fortem vestrum vincere, & arma in quibus confidit, auferre. Non ergo rectè culpamur, si pacem illam omni bello crudeliorem detestamur, quam ipsa veritas super Hierusalem flendo reprobat, dicẽs: Equidem in hac die quę ad pacem tibi, & quam Psalmus, Super iniquos zelaui, pacem peccatorũ videns. Quòd verò papam Gregorium, regem Rodolphum, marchionẽ Eggebertum pessimi interitus damnas, & dominum

minum tuum, quia illis ſuperſtes eſt, bonificas; liquet profectò, ab omni ſpirituali te cōſideratione manere vacuū. Nonne beatius eſt bene mori, quàm malè viuere? Beati enim qui perſequutionē patiuntur propter iuſtitiam. Iam & Neronem, quia apoſtolis Petro & Paulo; iam & Herodē, quia Iacobo Apoſtolo; iam & Pilatum, quia domino Ieſu Chriſto ſuperuixerint, beatos æſtimas. Qua opinione quid inſanius aut infelicius dici poteſt? Quapropter & ab hac blaſphemia, linguam magniloquam compeſce: niſi fortè in numero illorū te cōſtituis, qui in fine iuſtorum videntes gloriam, ſeram & infructuoſam agentes pœnitentiam, præ anguſtia ſpiritus gementes dicēt, Hi ſunt quos aliquando habuimus in deriſum & in ſimilitudinē improperij. Nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam, & finem illorum ſine honore. Ecce quomodo computati ſunt inter filios Dei, & inter ſanctos ſors illorum eſt. Ergo errauimus à via veritatis, & ſol iuſtitiæ non luxit nobis. Quid nobis ꝓfuit ſuperbia? & diuitiarum iactantia quid cōtulit nobis? Trāſierunt omnia velut vmbra. Quæ nos verba in memoria adamantina ſcribētes, omnē ſimilitudinem extollentem ſe aduerſus veritatem Dei, contemnimus: & gloriantes in tribulationibus, calumniari, proſcribi & exterminari, denique occidi poſſumus; flecti vel vinci non poſſumus: & cum magno tripudio illud, quod tu puer adoleſcens, iuuenis frequentatus, nondum corde ſenex concepiſti, de patribus noſtris exultamus, qui cōtemnentes iuſſa principum meruerunt præmia æterna. Porrò ſententias tuas diligenti curioſitate trutinantes, quaſi ſpiritualia ſpiritualibus comparare volumus. Sed ſicut, & reliqua non pauca.

Anno 1093, Dominus Emehardus ordinatur 6 calen. April. Verzeburg. Vratiſlaus dux Bohemiæ, in venatu repentè de equo cadens, ſubitò moritur.

Conradꝰ, filiꝰ Hērici imperatoris, patri ſuo hac de cauſa rebellauit: Henricus rex Adelheidam reginam quam duxerat vxorem, odio cœpit habere: ideo incarcerauit eam, & conceſſit vt plerique vim ei inferrent: immò filium hortans, vt eam ſubagitaret. Quo recuſante patris polluere ſtratū, eum rex non ſuum, ſed peregrini filium eſſe affirmauit cuiuſdam principis de Sueuia, cuius etiam faciem prædictus Conradus plurimum aſſimulauit. Regina autem poſt plurima & inaudita malorū genera ſibi innocēter illata, de cuſtodia qua tenebatur, quoquomodo Dei miſeratione liberata, ad potentiſſimam tunc temporis fœminam, Mathildam nomine, fugiendo peruenit. Quæ ſuſceptam reginam ad venerabilem virum perduxit Vrbanum, apoſtolicæ ſedis antiſtitē: cuius prouoluta pedibus profuſis lachrymis, ac intimis ſingultibus, omnē ſuæ quam pertulerat calamitatis intimauit miſeriam. Papa autem, agnita reginæ calamitate, humanitatis miſeratione cōpaſſus, facta concione catholicorum, denuo Henricum regem excommunicauit pro illicitis ac nefandis, omnibusq́; ſeculis inauditis rebus in legitima vxore ſua perpetratis. Regina autem reuerſa eſt in regionem ſuam, & ingreſſa monaſterium facta eſt abbatiſſa, vt quidam dicunt.

Eclipſis Solis facta eſt tertia hora diei, & draco viſus eſt. Conradꝰ igitur patri ſuo rebellans venit ad papam Vrbanum, & ſolutus ab excommunicatione, in Longobardia regnauit contra patrem. Erat denique Conradus iſte in omni bonitate & probitate conſpicuus, humilis & modeſtꝰ: qui paucos annos ſuperuiuens poſtquam coronatus eſt, immaturè obijt.

Anno 1094, peſtilentia magna fuit. Beatus Anſelmus Cātuarienſis archiepiſcopus floret, qui multa ſcripſit. Priùs fuit pater monachorum in monaſterio Betti, docens liberales artes, & viam amoremq́; patriæ cœleſtis. Precibus ſuis ad Deum mortalitas ſedata eſt, multaq́; alia miracula edidit. Præſumpta eſt illi talis aſſertio, quum abbas erat: Si in Deo tres perſonæ ſunt, vna tantùm res, & non ſunt tres res, vnaquæque per ſe ſeparatim, ſicut angeli, aut tres animæ, ita tamen vt voluntate & potētia ſint idem omnino: ergo pater & ſpiritus ſanctus cum filio eſt incarnatus. Verùm author iſtius peruerſi dogmatis, à patribus & doctoribus eccleſiaſticæ fidei circumuētus & conuictus, ac penè populo neci traditus, vt mortē euaderet, errorē abiuraſſe dicebatur. Contra quē errorem pater Anſhelmus epiſtolam abbas inchoauit, epiſcopus conſummauit, ſcribens ad Vrbanum papam. Ad Valramum quoq; Numburgenſem epiſcopum de proceſſione Spiritus ſancti ſcripſit epiſtolam, in cuius capite ipſum Valramum epiſcopū, fautorem Hērici vehementer redarguit, ſeq́; papæ Vrbani dictis & ſanctionibus per omnia ſub-

ditum ac obedientem declarauit. Anshelmus seruus ecclesiæ Cãtuarensis Valramo Nũburgensi episcopo. Scienti breuiter loquor. Si certus essem, prudentiam vestram non fauere successori Iulij Cæsaris & Neronis & Iuliani apostatæ contra successorem & vicarium Petri apostoli, libẽtissimè vos vt amicissimum & reuerẽdum episcopum salutarem. Quomodo autẽ ad defensionem veritatis, quam cõtra Græcos quæritis, secũdum posse nulli deesse debemus, opusculum vobis misi, quod de Spiritus sancti processione contra illos edidi. De sacrificio verò in quo idem Græci nobiscũ non sentiunt, multis rationabilibus catholicis videtur, quod agunt Græci non esse contra fidem Christianam: quam quidem epistolam, quia longissima est, sicut superior, propter deuitandum fastidiũ hîc interserere supersedebo ad alia festinãs. Ad Guilielmũ etiam Dersagiensem abbatem breuem quidem epistolam scripserat; in qua secundũ quod interrogatus fuerat de quodam comite ab apostolica sede excommunicato, de presbyterorũ coniugio, de lapsis sacros ordines habentibus, de occultis criminibus pollicitis & confessis, de his qui propter verecundiam, aut stultitiã, seu duritiam confiteri nolunt, & tamen superbè officium suum appetunt; cum maxima discretionis examinatione humile quidem, sed scripturarum authoritate firmatũ, reddidit responsum. Fecit etiam libros diuina authoritate equidem firmatos: vnũ de incarnatione Domini, qui dicitur Cur Deus homo, secundum quem vocauit Monologion, tertium quem intitulauit Prosagion. In meditationibus quoque & orationibus componendis plurimis laborauit: in versibus aptandis, hexametro pentametroque extantibus, aliquantulum desudauit.

Anno 1095, Adelmannus abbas sancti Albani obiit. Lupuldus marchio, & Henricus palatinus comes, etiam obierunt.

Anno 1096, multa cœlitus portenta mira præsagiebantur: de quibus duo ponamus, vt de reliquis fidẽ certiorẽ habeamus. Species ignis in modum fulguris, ad lõgitudinẽ hastæ formata, sed lucidior clarissimo die & in ipso solis fulgore discurrẽs, oculos intuentium terrore improuiso percutiebat, & tamen nemini nocebat. Super hæc quadam die, Sole ad occasum ruente, & nubecula in aëre nulla apparente, ignei quasi globi diuersis aëris & locis emicuerũt rursusq; aliis in firmamẽti partibus se condiderunt. Hoc quidam non ignem, sed angelicas fuisse opinabantur potestates, commotionem gentium quæ sequuta est præfigurantes. Dum ergo ista præ oculis adhuc haberentur, ecce quidam inclusus cui nomen erat Petrus, in finibus Hispanię cõstitutus, claustris egressus totum commouit orbem, quandam circunferens chartulam, quã asserebat de cœlo lapsam; in qua continebatur, vniuersam Christianitatem armis instructam de cunctis mundi partibus ire debere Hierosolymam, eamq; paganis inde pulsis perpetuò possidere cum finibus suis. Hoc autem euangelico confirmabat testimonio, Et Hierusalem, inquit Dominus, calcabitur à gẽtibus, donec impleantur tempora gentium. Vnde prouocati, non solùm rustici, sed etiam reges, duces, cæteræque mundi potestates, episcopi, monachi, reliqui quoque ecclesiæ ordines ad hoc iter mouebantur. Postremò cõsentientibus dictis eius cunctis, regna rectoribus, vrbes pastoribus, vici vastãtur habitatoribus: & non tantùm viri & pueri, sed etiam mulieres quamplurimæ hoc iter sunt aggressæ. Mirabilis enim spiritus illius tẽporis homines impulit ad hoc iter aggrediendum. Nam fœminæ in hanc expeditionem exeuntes, virili vtebãtur habitu, & armatæ incedebant. Congregatis ergo in vnum omnibus qui ad hoc iter aggrediendum se signauerant, consilium inierunt, vt Iudæos vbicunque constitutos sponte seu coactos ad Christianitatẽ traherent, ne alicubi Iudaici nominis memoria remaneret, sed passim omnes interficerentur quicunque Christianitatis nomen cum fidei signaculo non amplectẽrẽtur. Vnde factũ est, vt quidã ex eis, quãuis inuiti, ad baptisma cõfugerent, ne rerum suarum substãtiam simul & vitam amitterẽt. Plures eorũ occidebantur, quorum substantiæ à Christianis diripiebantur. Huius itaque doloris immanitate compulsi Iudæi in seipsos irruerũt, & cultris se inuicem vulneratos interemerunt. Viri vxoribus & cognatis non pepercerunt, matres filios cum filiabus occiderunt. Hierosolymitæ autem itinere suo pergentes vsque ad vrbem Pannoniorum quæ vocatur Merseburg, attingentes, magna ex parte interfecti sunt. Et meritò, quia enim viri cum mulieribus (vt suprà dictum est) incedebant, immunditiæ fornicationũ & abominationum factæ sunt inter eos: idcirco

idcirco iram Dei promeruerunt. Godefridus autē, & Balduinus frater eius cum reliquis perrexerunt, & cum maximo labore Antiochiam, ac postremò ipsam Hierosolymā cum reliquis vrbibus ceperunt, Christo eis largiente virtutem & victoriam de inimicis. Post aliquot annos Godefridus dux obiit, & locum sepulturæ ad sepulchrū Domini promeruit. Balduinus verò ab exercitu Christianorum rex constituitur: per aliquot annos super Christianos regnauit: & paganis latius expugnatis, terras eorum cum vrbibus quas possederant, Christianis subiugauit. Theodoricus abbas sancti Albani constituitur.

Anno 1097, Henricus de Italia rediit, & Iudæis de præterito anno vel coactè baptizatis legem & ritus Iudaizandi concedit. Praxedis regina discessit ab imperatore.

Anno 1098, Ruchardus Moguntinensis archiepiscopus regi excommunicato fauere nolens, gratiam eius perdidit, & in Turingiam secedēs, per aliquot annos ibidem stetit.

Anno 1099, imperator Pascha Ratisbonę celebrauit, vbi his diebꝰ magna mortalitas est facta, in qua Rabodo Palentinus comes cum aliis multis moritur. Conradus Traiectēsis episcopus 4 feria Paschæ à negotiatore Phrysio crudeliter occiditur. Hermannus Coloniensis episcopus obiit: cui Fredericus successit. Conradus Einstedensis episcopus obiit: pro quo Conradus constituitur. Vrbanus papa, qui & Otto, obiit. ¶ Cui Richerus abbas, qui Paschalis, succedit annis 18. Cuidam religioso in visione reuelata est mors Vrbani. Cui interroganti quis post eum futurus esset pontifex, respondit is, qui apparuit Richerus abbas. Rursus illo interrogante quādiu viuere deberet, Respice (ait) ad suppedaneum lectuli tui. Quumque respexisset, vidit iacentem schedulam paruam, ex vna parte pilosam, & ex alia puram, paucis literis taliter inscriptā: Terni, ter quaterni, terniq;. Qui simul iuncti, 18 fiunt. Rursus autem illo sciscitante, cur prædicta schedula partim pilosa & partim pura est, respōdit, Tempus papatus eius partim placidum, partim turbulētum erit. Quod verū fuit. His tēporibus exorta est secta monachorum, qui non nigris, sed griseis induuntur vestimentis: cuius author extitit quidam Adam, vt dicunt. Paschalis igitur pontifex in specula totius ecclesiæ constitutus, iuxta tenorem antecessorum suorum, Alexandri, Gregorij, Vrbani, contra inuasores spiritualiū charismatum decretum promulgauit: ac denuo Henricum regē cum omnibus fautoribꝰ suis excommunicatum pronūciauit. Interea Vigbertus, Romanæ & apostolicæ sedis inuasor, moritur: & quia non habuit successorem suæ sectæ, ruit omnis populus ad Paschalē papam, & sic annihilata est hæresis eius quæ hactenus vigebat. Quidam autem de fautoribus eius rumorem sparserūt in populum, ad sepulchrū eius se vidisse diuina micuisse luminaria. Quapropter Paschalis zelo Dei inflammatus iussit, vt effoderetur, & in Tibrim iactaretur. Quod & factum est. Paschalis statuit, vt quicunque de schismate hæreticorum ad vnitatem & concordiam sanctæ ecclesię catholicæ reuerti vellēt, priùs omnem hęresim anathematizarent: sicque, promissa apostolicæ sedis pontifici Paschali, eiusque successoribꝰ obedictia; sub testimonio, Christi & ecclesiæ paci & vnitati reconciliarentur. Ordo recōciliationis huiusmodi est: Anathematizo omnem hæresim, & præcipuè illam quæ statum præsentis ecclesiæ conturbat, quæ astruit & docet, anathema contemnendū, & ecclesiæ ligamenta spernenda esse. Hanc cum suis authoribus damno & anathematizo. Promitto autem obedientiā apostolicæ sedis pontifici Paschali, eiúsque successoribus, sub testimonio Christi & ecclesiæ affirmans quod affirmat, & dānans quod dānat sancta & vniuersalis ecclesia. Hierosolyma idus Iulij capta est à Christanis, eo die quo diuisio Apostolorū facta est, Gotfrido duce exercitum ibi regente: & statim eum Christiani regem super se constituerunt.

Anno 1100 actum est quod sequitur. Paschali papæ Romanæ ecclesiæ, & omnibus episcopis, & vniuersis Christianæ fidei cultoribus, Pisanus archiepiscop. & Gotfridus dux, gratia Dei ecclesiæ sancti sepulchri nunc aduocatus, & Regemundus comes sancti Ægidij, & vniuersus Dei exercitus qui est in terra Israël, salutem. Multiplicate preces & orationes cum iocunditate & exultatione in conspectu Domini, quomodo Deus magnificauit suā misericordiā, complēdo in nobis ea quę antiquis tēporibus promiserat. Etenim quum capta Nicea cunctus exercitus inde discesserat, plus quàm trecenta millia armatorum

ibi fuerunt. Et licet hæc tanta multitudo quæ vniuersam Romaniam occupare poterat, atq; epotare flumina omnia & pascere omnes segetes vna die posset: tamẽ cum plenitudine tanta conduxit eos Dominus, vt de ariete minimus, & de boue vix 12 acciperentur. Præterea etsi principes & reges Saracenorum contra nos surrexerint, tamen Deo volente facilè victi & conculcati sunt. Ob hæc quidem feliciter acta quia quidam intumuerant, opposuit nobis Deus Antiochiam humanis viribus inexpugnabilem, ibíq; per 9 menses nos detinuit, atque in obsidione extra ita humiliauit, vt in toto exercitu nostro uix centum boni equi reperirentur. Tandem aperuit nobis Deus copiam suæ benedictionis, & nunc etiam induxit nos in ciuitatem ad Turcos, & omnia eorum potestati nostrę tribuit. Quum hæc quasi viribus nostris acquisita teneremus, nec Dominum qui hęc obtulerat, dignè magnificaremus, à tanta multitudine Saracenorum obsessi sumus, vt de tãta ciuitate nullus egredi auderet. Præterea fames ita conualuerat, vt vix ab humanis dapibus se aliqui abstinerent. Longum est enarrare miserias quæ in ciuitate fuerũt. Respiciens autem Dominus populũ, quẽ ita diu flagellauerat, benignè consolatus est nos. Itaq; primò quasi pro satisfactione tribulationis lãceam suam, munus inuisum à tempore apostolorum, pignus uictoriæ nobis contulit: deinde corda hominum adeò animauit, vt illis quibus ægritudo uel fames ambulandi vires negauerat, arma sumendi & viriliter contra hostes dimicãdi virtutem infunderet: deniq; cùm triumphantibus hostibus fame & tędio deficeret exercitus Antiochiæ, & maximè propter discordias principũ, in Syriam profecti, Varram & Marram vrbes Saracenorũ expugnauimus, & castella regionis obtinuimus. Quumq; ibi moram disposuissemus, tanta fames in exercitu fuit, vt corpora Saracenorum iam fœtentium à populo Christiano iam comesta sint. Deniq; cùm diuino monitu in interiora Hispaniæ ingrederemur, largissimã atq; misericordem & victoriosissimam manum omnipotentis patris nobiscum habuimus. Etenim ciues & castellani regionis per quam procedebamꝰ, ad nos cum multis donarijs legatos pręmittebant, parati seruire nobis, & oppida sua reddere. Sed quia exercitus noster nõ multus erat, & in Hierusalem vnanimiter venire festinabat: acceptis securitatibus tributarias eas fecimus, quippe quũ de multis vna ciuitatibus quæ de maritimis illis sunt plures homines haberet, q̃ in exercitu nostro fuissent. Quumq; auditum esset Antiochiæ, atq; Laodiceæ, & Rohas, quia manus Domini nobiscum esset, plures de exercitu qui ibi remanserant, consequuti sunt nos apud Tyrum. Sic itaq; Deo cooperante vsq; ad Hierusalem peruenimus. Quumq; in obsidione multum exercitus laboraret, maximè propter inopiam aquę, habito concilio episcopi & principes circũeundam esse ciuitatẽ nudis pedibus prædicauerunt, vt ille qui pro nobis humiliter eam ingressus est, per humilitatem nostram pro se ad iudicium de suis hostibus faciendum nobis eam aperiret. Placatus itaq; Dominus hac humilitate, 8 die post humiliationem cum suis hostibus ciuitatem nobis tribuit, eo videlicet die, quo primitiua ecclesia inde abiecta fuit, quum festum de dispersione Apostolorũ celebratur. In porticu Salomonis, & in templo eius nostri equitabãt in sanguine Saracenorum vsq; ad equorum genua. Deinde quũ ordinatum esset, qui ciuitatẽ retinere deberent, & alij amore patrię & pietate parẽtum suorum redire voluissent; nunciatũ est nobis regem Babylonię Ascalonam venisse cum innumerabili multitudine militum, ducturum Francos qui Hierosolymis erant in captiuitatem, & expugnaturũ Antiochiam. Sed aliter Dominus de nobis statuerat. Itaque conscendimus obuiam illis, relictis sarcinis & infirmis in Hierusalem cum præsidio. Quumq; exercitus noster & hostium se cõspexissent: genubus flexis adiutorem Deum inuocauimus, vt qui in alijs nostris necessitatibus legem Christianã confirmauerat, in præsenti bello confractis viribus Saracenorũ & diaboli, regnum Christi & Ecclesiæ à mare vsq; ad mare vsquequaque dilataret. Sic Dominus adfuit, atq; tantas tribuit vires, vt in hostẽ currere videns fontẽ aquæ viuę sitientem ceruũ segnẽ adiudicaret, miro videlicet modo, quũ in exercitu nostro nõ vltra 5000 militũ, & & 15000 peditum fuissent: & in exercitu hostium 100000 equitũ & 400000 peditũ esse potuissent. Tunc mirabilis in seruis suis Dominus apparuit, quum antequam cõfligeremus pro solo impetu nostro hanc multitudinem in fugam vertit, & omnia eorum arma diripuit, vt si deinceps nobis vellent

vellent repugnare, non citò haberẽt arma. Spolia inaudita, & theſaurũ regis Babyloniæ obtinuimus. Ceciderunt ibi Maurorũ vltra 100000 gladio. Timor autem eorũ tantus erat, vt in porta ciuitatis ad 2000 ſuffocati ſint. De his verò qui in mari interierunt, nõ eſt numerus. Spineta etiam ex ipſis occiderunt. Pugnabat certè pro nobis Deus. Pridie quàm bellum fieret, multa millia camelorũ & boum & ouium cepit exercitus. Principum iuſſu populus hęc diuiſit: ad pugnam progrediẽs multas turmas iſtorum animalium comitabantur miraculosè, & ſtabant cũ ſtantibus, & currebant cum currentibus. Nubes ab æſtu Solis defenderũt nos, & refrigerabãt. Celebrata itaque victoria, reuerſus exercitus eſt Hieruſalem, relictoq́; ibi Gotfrido duce, comes ſancti Ægidij, & Rupertus comes Normanniæ, & Rupertus comes Flandriæ Laodiceam reuerſi ſunt: ibi claſſem Piſanorum & Boëmundi inuenerunt. Quúmque archiepiſcopꝰ Piſanus Boëmũdum & dominos noſtros cõcordare feciſſet, regredi Hieruſalẽ pro Deo & fratribus ſuis Regemundus diſpoſuit. Ad igitur tam admirabilẽ fratrum veſtrorũ fortitudinis deuotionẽ, ad tam glorioſam omnipotentis Dei retributionem, ad tam exoptãdam omnium peccatorum noſtrorum per Dei gratiam remiſſionem, & catholicę Chriſti eccleſiæ, & totius Latinę inuitamus vos ad exultationem, & omnes epiſcopos & bonæ vitæ clericos & monachos, & omnes laicos, vt ille vos ad dexteram Dei conſedere faciat, qui viuit & regnat Deus per omnia ſecula. Rogamus & obſecramus vos per Dominum Ieſum, qui nobiſcum ſemper fuit, & collaborauit, & ex omnibus tribulationibus nos eripuit, vt fratrum ſitis memores veſtrorum, qui ad vos reuertuntur, benefaciendo eis & ſoluendo debita eorũ, vt vobis Deus benefaciat, & vos abſoluat ab omnibus peccatis, vt in omnibus quæ vel nos vel illi apud Deum meruimꝰ, partem vobis concedat, Amen. Hyems dira & fames magna. Clemens papa, qui & Vigbertꝰ, obiit. Otto Argentinẽſis epiſcopus obiit. Vdo marchio & alij plures Saxonum barbaros qui & Luitici vocantur, inuaſit, & cum honore triumphauit. Gotfridus rex apud Hieruſalem obiit, qui exercitum Chriſtianorum regebat, & ſepultus eſt iuxta Caluariæ locum, vbi Dominus noſter crucifixus eſt: & ſtatim Chriſtiani fratrem eius Balduinum ſuper ſe regem conſtituerunt.

Anno 1101, imperator Natiuitatem Domini Moguntiæ celebrauit, Paſcha autẽ Leodij. Conradus filius imperatoris in Italia obiit, & ſepultꝰ in ciuitate Florentia. Egilbertꝰ Treuirorũ archiepiſcopus obiit: pro quo Bruno cõſtituitur. Liemarus Bremenſis archiepiſopus obiit.

Anno 1102, Cyclus 19 incipit, indictione 10. Imperator Natiuitatẽ Domini Moguntiæ celebrauit. Imperator Flandriã cum exercitu adiit, & pacificè rediit. Rupertus epiſcopus Babẽbergenſis obiit: pro quo Otto conſtituitur. Hartuigus Magdeburgenſis archiepiſcopus obiit: pro quo Henricus conſtituitur.

Anno 1103, imperator Natiuitatem Domini Moguntiæ celebrauit. Cuono comes occiditur.

Anno 1104, imperator Natiuitatem Domini Ratisbonæ celebrauit, Paſcha autem Moguntiæ. Ioannes Spirenſis epiſcopus obiit.

Anno 1105, Henricus filius Henrici imperatoris inuaſo regno cœpit regnare, viuente patre. Voluit autẽ Henricus ſenior Saxoniam hoſtili manu inuadere propter quoſdam catholicos, quod minimè perficere potuit, quia filius eum deteſtabatur, quemadmodum & cuncti fideles; quoniam excommunicatus denũciabatur à tribus apoſtolicæ ſedis præſulibus, Gregorio ſcilicet, Vrbano, & Paſchali. In ipſa verò expeditione, quia Saxoniã moliebatur intrare, filius quadam nocte de exercitu eius cum paucis aufugit. Hẽricus de diſceſſione filij triſtatus, intermiſſa iã dicta expeditione, infecto negotio reuertitur. Filius verò Sueuiam petens à legato Romani pontificis Geuchardo Conſtantienſi epiſcopo de excommunicatione abſoluitur, & matris eccleſiæ gremio reſtituitur. Inibi ergo eccleſiaſticis rebus ſacris pro tẽpore ordinatis, aſſumpto ſecũ legato Romano, Boariam Saxoniamq́; petiit; inuaſores ſynodaliter depoſuit; reliquos verò fautores hęreſiarchæ ab officio ſuſpendit, ac ſubiacere examini papę coëgit. Ruchardus Moguntinenſis archiepiſcopus 8 anno poſtquam diſceſſerat, propriæ ſedi reſtituitur. Imperator Natiuitatem domini Moguntiæ celebrauit, Paſcha quoque. Emehardus Verzeburgenſis epiſcopus obiit.

Anno 1106, imperator ante Natiuita-

tem Domini à filio capitur. Henricus rex Natiuitatem domini Moguntiæ celebrauit, ibique conuentũ habuit de habẽda pace. Cõmunicato consilio principum, patrem suæ curiæ præsentauit, qui pridie calen. Ianuariis apud Ingelheim prædicto filio suo corã quibusdã principibus regnum tradidit. Et licet hoc fecisset, tamen nequaquam ea quæ pacis sunt, à filio adipiscitur. Cometa stella uisa est. Magnus dux Saxoniæ obiit, cuius ducatum obtinuit Lutgerus comes filius Geuehardi, quũ nõ haberet hæredẽ. Hẽricus iunior Coloniã obsidet ad iniuriã patris. Sed interim moritur pater apud Leodium constitutus, & Spirã deportatus, in quandam desertã ecclesiolã deponitur insepultus, pro eo quod à tot & tantis patribus tanto tẽpore permãsisset excõmunicatus. Verùm in breui epilogo onerosam istius viri cõplectar historiam. Henricũ, hominẽ peruersum, & iusto iudicio ab ecclesia eiectum, omnibus reuera constat manifestum. Vẽdidit enim omnia spiritualia, fuit inobœdiens apostolicæ sedi, & in ipsam sedem fecit supplantationẽ, substituendo Vigbertum Gregorio, in legitima vxore sua modũ Christianitatis excedendo, apostolicę sedis sententiam paruipendendo. Hinc orta est maxima persequutio in ecclesia Dei, faciente inuidia & discordia: quoniã vnus aliũ persequebatur, frater fratri obloquebatur; quidam fauebat regi, alius papæ: vnde factum est, vt multi perirent. Intantum enim creuit hoc malum, vt apostolica cẽsura pro nihilo haberetur, & ipsa excõmunicatio iam facta ignoraretur. Enimuerò vt de illo omnia loquar, erat valde misericors. Aliqui.n.dũ sederet ad requisita naturæ, eum perforare volentes capti sunt, & ante eum ducti, qui conuicti & confessi, abire iussi sunt impuniti. Multi etiã principes qui ei multa mala fecerunt, atq; magnum contemptũ ingesserunt; mox vt ei se prostrauerunt, omnia eis condonauit. Et quamuis esset valde cõpatiens & misericors in eleemosynis pauperum, obstinata tamen mente in excommunicatione permansit: quę omnia bonitatis eius opera obnubilãt. Pater eius apud Botfeld quum ægrotaret, (nam in iecore cerui mortem comederat) rogauit, immo imperando imperauit, vt filio suo iurarent ad obtinendum imperium. Quod quidẽ fecerunt, quum esset octo annorũ, & nondum baptizatus.

¶Romanorum 96, quintus Henricus, filius Henrici tertij imperatoris, regnauit annis viginti.

Anno 1107, rex Natiuitatem Domini Ratisbonæ celebrauit, Pascha verò Moguntiæ. Henricus rex dum in Goslariensi oppido conuentum habuisset, & iura regni, prout voluit, disposuisset, subitò tẽpestas nimiùm horribilis, fulgurũ, coruscationum, tonitruorum exorta, regem & omnem populum perterruit. Adeò enim vehemẽs fuit, vt ensem regalem perstringens, partem non modicam in acumine cum baltheo clypei regalis absumeret, coriumque interius clypei per partes in rugam cõuerteret. Dicitur etiam, quòd vulnusculũ regi in maximo digito pedis dextri inflixerit, & hoc idẽ portauerit quãdiu vixisset. Eodem anno rex Flandriam cum valida manu intrat; ferro & igne cuncta deuastat; Rupertum comitem cum omni populo subiugat.

Anno 1108, rex Aquisgrani Natiuitatem Domini celebrat. Henricus rex Pannoniã ingreditur, vbi ob infidelitatẽ quorundam principum nihil memoria dignũ ab eo agitur. Eodem anno Bohemorũ ferè ad 3000 virorum, à proprio duce necati sunt. Hoc etiam anno cœptum est nouum monasteriũ construi in monte sancti Dysibodi. Piæ nanq; memoriæ Burchardus abbas diui Iacobi Moguntiæ, quem dominus archiepiscopus Ruchardus ecclesiæ beati Dysibodi primũ abbatẽ præfecerat, 2 calen. Iulij primum fundamẽti lapidem iussu præfati præsulis posuit.

Anno 1109, rex Natiuitatem Domini Moguntiæ celebrauit. Eodem anno desponsata est ei filia regis Anglorum. Henricus rex Coloniam ingreditur, eaque prę da & incendio vastata reuertitur. Ruchardus Moguntinensis archiepiscopus obiit: cui successit Adelbertus, regis cancellarius.

Anno 1110, rex valida manu Italiam ingreditur: eius oppida, castella, municipia, rapina & incendio depopulatur. In cuius exercitu erant 3000 armatorum militum, excepta seruorum sequentiumque multitudine, quorũ non opus videtur numerum describere. Paschalis põtifex vniuersalis collecto cõcilio Romæ in basilica beati Petri apostoli, præsente Henrico rege, pronunciauit decretum, seq; illud cõplere velle cum iustitia & authoritate con-

confirmauit: ſcilicet vt eccleſiæ decimis & oblationibus contētæ eſſent; rex verò prædia & regalia, ducatus ſcilicet, marchionatus, comitatus, & aduocatias dudum à Carolo, eiuſque ſucceſſoribꝰ, Chriſtianis imperatoribus, eccleſiæ collatas reciperet: ea conditione, ne pontifices regali manu, anulo, & virga inueſtirentur, quæ ſancto ſpiritui authoritatiq; ſanctorum canonum contraria viderentur. Sed qualiter hæc geſta ſint, ſcripta ipſius imperatoris melius inſinuabunt. Henricus Dei gratia, Romanorū imperator Auguſtus, omnibus Chriſti fidelibus in eccleſia. Notum eſſe volumus dilectioni & diſcretioni veſtrę, ea quę inter nos & dominum illum Paſchalem erant, quomodo incepta tractata ſint: ſcilicet de conuentione inter me & ipſum, de traditione Romanorum in me & meos, vt audita intelligatis, intellecta examinetis, examinata diiudicetis. Igitur dum in eo totus eſſem, vt me ad eccleſiæ vtilitatem & ipſius votum, ſi iuſtum eſſet, componerē, cœpit exaltationem & dilatationem regni ſuper omnes anteceſſores meos promittere. Studebat tamen ſubdolè, quomodo regnum & eccleſiam à ſtatu ſuo diſcinderet, tractare. Quod ſic facere aggreſſus eſt. Regno quidem iam à Carolo 400 & amplius annis, & ſub 63 apoſtolicis inueſtituras epiſcopatuum, eorundem authoritate & priuilegiorū firmitate tenenti, abſq; omni audientia auferre volebat. Et quum per nuncios noſtros ab eo quæreremus, quid de nobis fieret, in quo regnum noſtrum conſtat quomodo ferè omnia anteceſſores noſtri eccleſiis cōceſſerunt, & tradiderūt, ſubiunxit: Fratres, eccleſiæ decimis & oblationibus ſuis contentę ſint: rex verò prædia & regalia, quæ à Carolo & Ludouico, Ottone & Henrico eccleſiis collata ſunt, ſibi & ſucceſſoribus ſuis recipiat & detineat. Ad hoc quum noſtri reſponderent, nos quidem nolle violentiam eccleſiis inferre, nec iſta ſubtrahēdo tot ſacrilegia incurrere: fiducialiter ꝓmiſit, & ſacramento pro eo firmauit dominica Eſto mihi, ſe omnia hæc cum iuſtitia & authoritate eccleſiis auferre, nobiſq; & regno cum iuſtitia & authoritate reddere: noſtris itidem firmantibus, ſi hoc (vt pręmiſſum eſt) ita cōpleſſet, quod tamē nullo modo fieri poſſe ſciebat: me quoque (vti quærebat) inueſtituras eccleſiarū reſignaturū: ſicut in charta conuentionis plenius poteris videre. Hæc eſt charta cōuentionis eius ad me: Dominus papa præcipiet epiſcopis præſētibus in die coronationis regis, vt dimittant regalia regno, quæ ad regnum pertinebant tempore Caroli, Henrici, & aliorum prædeceſſorum eius, & ſcripto firmabit ſub anathemate, ne quis eorū vel præſentium, vel abſentium, vel ſucceſſorum eorum, intromittant ſe vllo modo, vel inuadant eadem regalia, ideſt ciuitates, ducatus, marchias, comitatus, monetas, teloneum, mercatum, aduocatias, omnia iura cēturionum, ideſt villicorum, turres & villas quæ regni erant, cum omnibus pertinentiis ſuis, militiam & caſtra. Nec ipſe regem & regnum ſuper his vlterius inquietabit, ſed priuilegio ſuo ſub anathemate cōfirmabit ne poſteri ſui inquietare præſumant: regem benignè & honorificè ſuſcipiet, & more prædeceſſorum ſuorū catholicorum, ſcienter, non ſubtractò coronabit, & ad tenendum regnum cum his omnibus officij ſui auxilio adiuuabit. Si dominꝰ papa hæc regi non adimpleuerit; ego Petrus Leonis iuro, quòd tota potētia mea tenebo ad dominum regem. Obſides autem niſi effugerunt, reddemus altero die poſt coronationem regis. Si per papam remanſerint, vt nō coronetur, ſimiliter reddemus Dominico die quum rex ad proceſſionem venerit. Obſides dabo Gratianum filium meum, & filium Vizonis filij, & filium ſororis meæ, ſi eum habere potero. Hæc ſunt ſacramenta ex parte domini papæ: Ego Petrus Leonis iuro vobis, quia dominus papa proximo die dominico adimplebit regi quod in charta conuentionis ſcriptum eſt. Hæc ſunt ſacramenta ex parte regis: Ego comes Hermannus, ego comes Gotfridus, ego Volmarus, ego Adelbertus iuro vobis, quia dominus rex proxima 4 vel 5 feria, ita principes iurare faciet, & obſides dabit, ſicut in charta conuentionis ſcriptum eſt. Et ſic obſeruabunt domino papæ, eo tenore, ſi dominus papa proximo die Dominico ſic adimpleuerit regi per omnia, ſicut in charta conuentionis ſcriptum eſt. Ego verò vt oſtenderem nullam eccleſiarum Dei diſturbationem ex velle noſtro procedere, in cunctorum oculis aſtantium & auribus hoc decretum promulgaui: Ego Henricus Dei gratia, Romanorum imperator Auguſtus, affirmando & beato Petro, omnibus epiſcopis & abbatibus, & omnibus eccleſiis,

omnia quæ anteceſſores mei reges, vel etiam imperatores eis conceſſerunt vel tradiderunt, & quæ illi pro ſpe æternæ retributionis obtulerunt, do. Ego peccator pro timore terribilis iudicij vllo modo ſubtrahere recuſo. Hoc decreto à melecto & ſub ſcripto, petij ab eo, vt ſicut in charta conuentionis eius ſcriptum eſt, mihi adimpleret. Quum ergo ſuprà dictæ poſtulationi inſiſterē, ſcilicet vt cum iuſtitia & authoritate, promiſſa mihi conuentione, firmiter vniuerſis in faciem eius reſiſtentibus, & decreto ſuo palàm hæreſim inclamantibus, ſcilicet epiſcopis, abbatibus, tam ſuis quàm noſtris & omnibus eccleſiæ filiis; hoc, ſi ſalua pace eccleſiæ dici poteſt, priuilegium proferre noluit. Paſchalis epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, dilecto filio Henrico regi, & eius ſucceſſoribus imperatoribus, &c. Diuinę legis inſtitutionibus ſancitum eſt, & ſacris canonibus interdictum, ne ſacerdotes curis ſecularibus occupentur, néve ad comitatum, niſi pro damnatis eruendis, atque pro aliis qui iniuriam patiuntur, accedant. Vnde & apoſtolus Paulus inquit: Iudicia ſi habueritis, cōtemptibiles qui ſunt in eccleſia, illos conſtituite ad iudicandum. In veſtri autem regni partibus epiſcopi vel abbates adeò curis ſecularibus occupantur, vt comitatum aſſiduè frequentare, & militiam exercere cogantur, quæ nimirum aut vix, aut nullo modo ſine rapinis, ſacrilegiis, incendiis, aut homicidiis exhibetur. Miniſtri verò altaris, miniſtri curiæ facti ſunt: quia ciuitates, ducatꝰ, marchionatus, monetas, turres, & cætera ad regni ſeruitium pertinentia á regibus acceperunt. Vnde etiam mos eccleſiæ intolerabilis inoleuit, vt electi epiſcopi nullo modo cōſecrationem acciperent, niſi prius per manum regiam inueſtirentur. Aliquando etiam viuis epiſcopis inueſtiti ſunt. His & aliis plurimis malis, quæ per inueſtituram plerunque cōtigerant, prædeceſſores noſtri Gregorius octauus, & Vrbanus ſecundus, felicis memoriæ pontifices excitati, collectis frequenter epiſcopalibus conciliis, inueſtituras illas manus laicæ damnauerunt; & ſi qui clericorū per eam tenuiſſent eccleſias, deponendos; datores quoq; communione priuandos percenſuerunt, iuxta illud Apoſtolicorum canonum capitulum, quod ſe ita habet: Si quis epiſcopus ſeculi poteſtatibus vſus eccleſiam per ipſos obtineat, deponatur, & ſegregetur, omneſque qui illi communicant. Quorum veſtigia ſubſequentes & nos, eorum ſententiam epiſcopali cōcilio confirmamus. Tibi itaque fili chariſſime, Henrice Rex, & nunc per officium noſtrum, Dei gratia Romanorum imperatori, & regno regalia illa dimittenda præcepimus, quę ad regnum manifeſtè pertinebāt tempore Caroli, Ludouici, Ottonis, & cęterorum prędeceſſorum tuorum. Interdicimus etiam, & ſub anathematis diſtrictione prohibemus, ne quis epiſcoporum ſeu abbatum præſentium vel futurorum eadem regalia inuadant, id eſt ciuitates, ducatus, marchias, comitatus, monetas, teloneum, mercatum, aduocatias, iura centurionum & turres quæ regni erant, cum pertinentiis ſuis, militiam & caſtra; & ne ſe deinceps, niſi per gratiam regis de ipſis regalibus intromittant. Sed nec poſteris noſtris liceat, qui poſt nos in apoſtolica ſede ſucceſſuri erūt, aut te, aut regnum ſuper hoc inquietare negotio. Porrò eccleſias cum oblationibꝰ & hæreditariis poſſeſſionibus, quæ ad regnum manifeſtè pertinebant, liberas manere decreuimus, ſicut in die coronationis tuæ omnipotenti Domino in conſpectu totius eccleſiæ promiſiſti. Oportet enim epiſcopos curis ſecularibus expeditos, curam ſuorum agere populorum, nec eccleſiis ſuis abeſſe diutius. Ipſi enim iuxta Paulum Apoſtolum peruigilant, tanquam rationem pro animabus eorum reddituri. De traditione verò in nos vel in noſtros ſic ſe res habet. Vix portas ciuitatis ingreſſi ſumus, cùm noſtris infra muri mœnia ſecurè vagantibus, quidam vulnerati, alteri interfecti, omnes verò ſpoliati, aut capti ſunt: ego tamen quaſi pro leui cauſa non motus, bona & tranquilla mente vſque ad eccleſiæ beati Petri ianuas cum proceſſione perueni. Quod ſic geſtum fuiſſe, rei veritas, multorum aſtipulata teſtimoniis qui interfuere, proteſtatur.

Anno 1111, rex Natiuitatem Domini apud ciuitatem Florentiam celebrat, & poſt Paſcha à papa imperator conſecratur.

Anno 1112, imperator Natiuitatem domini Goſlariæ celebrauit. Adelbertus epiſcopus capitur.

Anno 1113, imperator Natiuitatem Domini, apud Erphesford celebrauit. Obiit Burchardꝰ abbas ſancti Iacobi, qui ēt fuit primus abbas in monte ſancti Dyſibodi,

di, cui ſucceſſit dominus Adelhunus, vir in omni opere ſtrenuus, & in vniuerſa morum probitate conſpicuus, annis quindecim.

Anno milleſimo centeſimo decimo quarto, imperator Natiuitatem Domini Babembergæ celebrauit, & poſt Epiphaniam apud Moguntiam nuptias fecit. Ludouicus de Turingia capitur. Principes regni coniurant aduerſus regem.

Anno milleſimo centeſimo decimo quinto, imperator Natiuitatem Domini Goſlariæ celebrauit, & poſt octauam Epiphaniæ, cum Saxonibus pugna facta multos ſuorum perdens, reuertitur, & Paſcha Moguntiæ celebrauit. Adelbertus epiſcopus de captiuitate liberatur.

Anno milleſimo centeſimo decimo ſexto, imperator Natiuitatem Domini Spiræ celebrauit, & poſt octauam Epiphaniæ Adelbertus archiepiſcopus apud Coloniam, in feſto ſancti Stephani protomartyris, ab Ottone Babembergenſi epiſcopo conſecratur. Imperator Italiam ſecundò intrauit. Theodoricus abbas ſancti Albani obiit, pro quo Bertolphus conſtituitur.

Anno milleſimo centeſimo decimo ſeptimo, in octaua ſancti Ioannis Euangeliſtæ terræmotus bis inter diem & noctem tam terribilis per totum orbem terrarum factus eſt, vt multa ædificia corruerent, & homines vix effugerent: ſed maximè in Italia, vbi tam periculoſus & horribilis fuit, vt manifeſtum Dei iudicium ſuper ſe homines expectarent: quum per diuerſa loca Italiæ ciuitates, caſtella, villæ, cum hominibus inibi commorantibus ſubitò ab hiatu terræ deperirent. Nam & montes ſciſſi ſunt, & flumina terra deglutiente exſiccata ſunt, vt qui vellent pedibus tranſire poſſent. Necnon fluuius Padus de alueo ſuo ſe erigens, in modum fornicis in altum ſe extulit, vt via pateret inter terram & aquam, & apertè daretur intelligi, quòd elatis fluctibus mundo exitum minaretur. Et quum ſic diutius aqua penderet, tandem in ſemetipſam tanto ſonitu demittitur, vt murmur illius per aliquot miliaria audiretur. His tam mirandis, tamque tremendis ſignis circunquaque diuulgatis, & tribus diebus in ieiuniis & orationibus per totam Italiam, ab omnibus peractis: apud Cremonam quidam infantulus in cunis iacens, pannis obſitus, in primam loquendi vocem contra naturam os aperuit; matremque ſuam eſcas parantem fratri ſuo maiori, qui plorando panem petiuerat, à corporis curis compeſcuit, aſſerens ſibi Dei genitricem Mariam ante tribunal Chriſti ſtantem, inſtantiſſimiſque precibus pro iudicio quod mundo propter peccata ſua dare intenderat, ipſi ſupplicantem: ac poſt hæc depoſuit eloquium vſque ad tempus humanæ cõditioni congruum. Hæc autem tanta & tam horribilia mirabilia hi qui viderunt, pericula mortis vix euaſerunt; & non ſunt compuncti, nec gratias egerunt Deo pro euaſione ſua. Qui verò audierunt tam ſtupendum ſignum, non glorificauerunt Deum, ſed indurati in maliciis ſuis, maiora peccata prioribus addiderunt. Nam hoc eodem anno multa perpetrata mala, coniurationes iniuſtæ, incendia, homicidia, concremationes eccleſiarum, & abſtractiones bonorum inibi Deo ſeruientium, ſed maximè in partibus Galliæ, vbi ciues contra ciues conſurgunt, & ſibi non conſentientes capiunt bona, diripiunt ciuitates, caſtella, domos, villas deſtruunt, incendunt; homines non humano, ſed pecudum more dilaniant, atque interimunt. Bis etiam hoc anno eclipſis Lunæ facta eſt ſcilicet decimo ſexto calendis Iulij, & tertio idus Decembris. Mirabile quoque ſignum decimoſeptimo calend. Ianuariis in cœlo apparuit, variis coloribus permixtum.

Anno milleſimo centeſimo decimooctauo, imperator de Italia reuertitur.

Anno milleſimo centeſimo decimo nono, obiit Obertus Leodienſis epiſcopus, & Adelgas Magdeburgenſis epiſcopus, & Henricus de Suchuende. Obiit & Ioannes papa, qui & Gelaſius, apud Cluniacum. ¶ Cui ſucceſſit Otto, qui & Calliſtus, Viennenſis archiepi-

ſcopus. Imperatoris & principum conuentus iuxta Moguntinum in feſtiuitate Petri & Pauli habitus. Remenſi ſynodo præſedit Calliſtus papa, calendis Octobris. Volpertus abbas ſancti Albani conſtituitur.

Anno milleſimo centeſimo viceſimo, Dieggerus Metenſis epiſcopus obiit.

Anno milleſimo centeſimo viceſimo primo, Fridericus Leodienſis epiſcopus obiit, pro quo Adelberd frater Godfridi ducis conſtituitur.

Anno milleſimo centeſimo viceſimo ſecundo, Cyclus viceſimusquartus incipit, indictione decimaquarta. Generalis abſolutio banni per Lampertum tunc Oſtienſem epiſcopum, pòſt papam effectum & dictum Honorium. Cuno Argentinenſis epiſcopus deponitur, & Bruno conſtituitur. Gebehardus in Wirzeburg epiſcopus conſtituitur.

Anno milleſimo centeſimo viceſimo tertio, Bruno Spirenſis epiſcopus obiit: cui Arnoldus ſucceſſit.

Anno milleſimo centeſimo viceſimoquarto, Brunus Treuirorum epiſcopus obiit. Eclipſis Lunæ tertio nonas Februarij contigit.

Anno milleſimo centeſimo viceſimo quinto, Henricus quartus imperator, ſed huius nominis quintus rex, obiit: pro quo Lotharius dux Saxoniæ tertio calendis Septembris Moguntiæ conſtituitur, & idibus Septembris Aquiſgrani coronatur à Friderico Colonienſi archiepiſcopo.

¶ Honorius, papa centeſimus quinquageſimusquartus poſt Petrum, ſedit annis quinque, menſibus duobus, & diebus octo.

Mathildis regina in Anglia ad patrem ſuum proficiſcitur, manum ſancti Iacobi ſecum deferens: per quod irreparabile damnum regno Francorum intulit.

Rege apud Ratisbonam in conuentu principum inquirente, prædia iudicio proſcriptorum à rege ſi iuſtè forifactoribus abiudicata fuerint, vel pro his quæ regno attinent commutata; vtrùm cedãt ditioni regiminis vel proprietati regis: iudicatum, potius regiminis ſubiacere ditioni, quàm regis proprietati. Legati pro confirmando rege Romam mittuntur, Gerhardus cardinalis Cameracenſis, & Virdunenſis, epiſcopi.

Anno milleſimo centeſimo viceſimoſexto, ¶ Romanorum 97 regnauit Lotharius.

Obiit Hartuinus Ratisbonenſis epiſcopus, pro quo Cono Sigebergenſis abbas conſtituitur. Filius ducis Baioariæ ducatu Saxoniæ à rege donatur. Mortuo Magdeburgenſi archiepiſcopo rex ibidem curiam in Paſcha habuit. Arnoldus Spirenſis epiſcopus obiit: pro quo Sigefridus conſtituitur. Nortbertus vir religioſus eccleſiæ apud Vormatiam præficitur. Arnoldus Magdeburgenſis epiſcopus occiditur. Rex dum Ottonem quem ducem ordinauerat, hyemis tempore Boëmiam introducere vellet, Vdalricus qui terras illas occupauerat, ducatum ſibi defendere parabat. Sed dum miles ferro viam per ſyluam aperit, repentè hoſtes ſuperuenientes ipſum Ottonem, alioſq; multos fortes viros interficiunt. Adelbertus marchio capitur.

Anno milleſimo centeſimo viceſimo ſeptimo, rex Natiuitatem Domini Coloniæ celebrauit. Caſtrum Nurenbergenſe obſeſſum per duos menſes à rege & duce de Bohemia, ſed abſque effectu ſoluta eſt obſidio. Guillielmus princeps Burgundiæ, occiditur à ſuis. Carolus comes Flãdriæ, ſuper omnes ſui temporis principes iuſtitiæ mirabilis ſectator, coram altari, quum orationibus piis attentus eſſet, à ſuis hominib⁹ occiditur. Rex Dominicæ Reſurrectionis feſtum Goſlariæ celebrauit. Conradus de Zeringa coram plęriſque Burgundionum optimatibus principatu Burgundiæ apud Spiram ciuitatem ſublimatur. Rex in feſto Pentecoſtes apud vrbem Merſeburg duci Bauarorum filiam ſuam iuxta regalem magnificentiam coniugio ſociauit. Obierunt hi: Theodoricus Monaſteriẽſis, Vdalricus Conſtantienſis, Ebhardus Argentinenſis, Perodelberus Leodienſis, & Godebaldus Traiectenſis, epiſcopi.

Anno milleſimo centeſimo viceſimo octauo, rex Natiuitatem Domini Verzeberg celebrauit, vbi Embrichonem epiſcopum conſtituit. Spira obſeſſa ab idibus

idibus Auguſti vſque ad calendas Nouẽb. Leodienſis electus Alexander Moguntiæ inueſtiturã ſuſcepit à rege. Bernhard⁹ Podelbornenſis epiſcopus conſtituitur. Traiecti epiſcopus ordinatur Andreas præpoſitus Leodięſis. Rex Paſcha Merſeburg regio more celebrauit, vbi filiũ ducis Bohemiæ in ſabbato ſancto ad hoc ipſum directum de ſancto fonte ſuſcepit. Obiit Henricus marchio de Staden: cuius marchiæ Vdo Frankenlauff præficitur. Lubaldus quoque marchio de Sceyre, vir corpore & animo præſtãs, defungitur. Marchio Tiebaldus rogatu ducis Boariæ in gratiam regis recipitur. Adelhunus ſecundus abbas in monte ſancti Dyſibodi defungitur 15 Iulij, cui ſucceſſit Fulcardus abbas.

Anno 1129, Spira ſecundò obſeſſa ab idibus Iulij vſque ad calen. Ianuarias. Rex Natiuitatem Domini Vormatiæ celebrauit. Haluerſtadenſis epiſcopus, à ſuis canonicis Romæ iniquè accuſatus, à legato papæ deponitur. Henricus Virdunenſis epiſcopus à Matthæo Albanenſi apoſtolico legato deponitur. Bruno Argentinenſis epiſcopus interuentu reginæ & epiſcoporũ quadriennio expulſus, gratiam regis conſequitur. Conradus dux, frater Friderici ducis Sueuiæ, Treuirenſem archiepiſcopũ apud Longobardiam cepit, & Parmenſibus pro ſexcentis libris tradidit. Rex Purificationem ſanctiſſimæ virginis Mariæ apud Altenam ciuitatem fecit, vbi Giſilbertum Traiectenſis eccleſiæ oppreſſorem decollare ipſe fecit, quarto idus Ianuarij.

Anno 1130, Spira deditione ſubacta. Obiit Honorius 154 papa poſt Petrum. Pro quo conſtituti ſunt duo; ideſt Gregorius, qui dictus eſt Innocentius; & Petrus, qui cognominatus eſt Anacletus, filius cuiuſdam potentis viri Romanorum Petri Leonis. Et apud Cluniacenſe cœnobium monachus Bertholdus Hiltinenſis epiſcopus obiit: pro quo Bernhardus magiſter ſcholarum conſtituitur. Volpertus abbas ſancti Albani obiit: pro quo Vernherus conſtituitur. Burchardus Cameracenſis epiſcopus obiit. Vdo de Frankenlauff ab hominibus Adelberti comitis occiditur. Hermannus de Vinzenberg Burchardum de Lochenheim, virum regi fideliſſimum, in colloquium vocans occidit. Ludouicus comitatum Thuringię, Hermanno iudicio ſublatum, a rege ſuſcepit. Caſtrum Nurmbergenſe regi traditur. Dedicatum eſt altare ſancti Stephani, quod in Auſtrali parte noui monaſterij ſitum eſt, à domino Adelberto Moguntinenſi archiepiſcopo, in honorem domini noſtri IESV CHRISTI, & beatiſſimæ Mariæ, & omnium præcipuè martyrum, & nominatim ſancti Stephani protomartyris, Laurentij, Vincentij & Albani.

Anno 1131, rex Natiuitatem Domini Gandersheim tranſegit. Gerhardus cardinalis cum legatione apoſtolica ſuperuenit; nuncians, dominum papam colloquium ipſius ſuper omnia deſiderare. Concilio Remenſi præſedit Innocentius papa, 14 calend. Nouembris, præſente Ludouico rege Franciæ: cuius filium adhuc paruulum Regem conſecrauit. Rex autem Lotharius Leodium cum principibus totius regni, archiepiſcopis, epiſcopis, ducibus, marchionibus, palatinis, comitibus, & etiam cæteris nobilibus ad curiam condictam venit. Aduenientem ibi papam rex magnificè ſuſcepit. Dominus papa regem ad comprimendam tyrãnidem Petri Leonis apoſtolicæ ſedis inuaſoris Romam inuitabat, plenitudinem imperij in eadem Romana ciuitate, ſicut decebat, offerens. Concilium Moguntiæ habitum, præſente Lothario rege, præſidente Matthæo Albanenſi cum Moguntinenſi archiepiſcopo, vbi Bruno Argentinenſis epiſcopus, præſentibus Auguſtenſe, Einſtedenſe, Babenbergenſe, Wurzeburgenſe, Spirenſe, Vormatienſe, epiſcopis, à clero & populo, ſuper violentia, intruſione, & conſecratione impetitus, in manus archiepiſcopi & cardinalis Argentinenſem reconſignauit epiſcopatum. Obierunt archiepiſcopi, Fridericus Colonenſis, & Meginherus Treuirenſis.

Anno 1132, rex Natiuitatem Domini Coloniæ celebrauit, vbi conſtituti ſunt archiepiſcopi Brunus Colonienſis & Adelbertus, qui mox conſecrati ſunt à Vilielmo Prænestino, apoſtolici legato. Rex in Aſſumptione ſanctæ Mariæ in Italiam expeditionem mouit. Conno Ratiſbonenſis epiſcopus vita functus eſt.

Anno 1133, imperator de Italia reuertitur, conſecratus ab Innocentio papa in eccleſia Lateranenſi. Eodem anno 4 nonis Auguſti, 27 luna, Sol obſcuratus eſt 7 hora diei, & tenebræ factæ ſunt, ita vt ſtellæ in cœlo apparerent.

Anno 1134, Eberhardus Med. episcopus obiit.

Anno 1135, imperator Natiuitatem Domini Spiræ celebrauit. Dedicatum est altare quod situm est ad Aquilonē in nouo monasterio, à domino Adelberto Moguntino archiepiscopo, in honorem Domini nostri Iesu Christi, & sanctæ Crucis, & præcipuè sancti Petri apostolorū principis, & omnium sanctorum.

Anno 1136, imperator secundò reuertitur in Italiam cum exercitu contra Ruggerum Siciliæ tyrannum. 5 idus Nouembris obijt pię memoriæ Fulchardus, tertius abbas sācti Dysibodi. Cui successit dominus Conno, ordinatus 6 calend. Ianuarij. Obiit diuæ memoriæ domina Iuda, quæ 24 annis in monte sancti Dysibodi inclusa, soror Megenhardi comitis de Spanheim. Hæc sancta mulier inclusa est calen. Nouēbris, & aliæ tres cum ea, scilicet Hildegardis, & Sumet vocabuli duæ; quas etiam quoad vixit sanctis virtutibus imbuere studuit.

Anno 1137, imperator in Italia rebus prosperè & magnificè gestis reuertitur, & apud castrum quoddam Boariorum ducis, 3 calen. Decemb. defungitur. Corpus eius in saxo apud Lutheram ipsius monasterium sepelitur. Obiit Adelbertus Moguntinus archiepiscopus, 9 calend. Iulij. Monasterium principale in Moguntia cū aliqua parte ciuitatis combustum est.

Anno 1138, Conuentus principum apud Confluentiam vrbem factus est in cathedra sancti Petri, vbi Conradum Henrici imperatoris ex sorore nepotem Regem constituunt. Qui deinde mediæ Quadragesimæ dominico die à Dicuuino cardinale Aquisgrani ciuitate constitutus est. Dedicatum est altare Cōfessorum in sanctuario noui monasterij, ad Aquilonarem plagam situm, à domino Siuardo Deblasensi, episcopo reuerendissimo, in honorē domini nostri Iesu Christi, & omnium Confessorum, sed nominatim sancti Clementis martyris & papæ, Gregorij papæ, sancti Martini & Nicolai, episcoporum. Qui venerabilis præsul ab ecclesia sua iniustè expulsus, venit in episcopatum Moguntinensem, quumque eo tempore præsule caruit, multas inibi ecclesias & altaria licentia Moguntinensis ecclesiæ consecrauit. Eodē anno, & eodem die dedicatum est altare sancti Benedicti retrò tūbā sancti Dysibodi positum à prædicto præsule, in honorē sancti Benedicti & omnium confessorum. Dedicatum est altare, in sanctuario ad australem situm ab eodem, in honorem Ioannis euangelistæ, Margaretæ, Agathæ, & Luciæ, & omnium sanctarū virginū. Acta sunt hæc sub domino Conone sancti Dysibodi quarto abbate.

¶ Romanorum 98, Conradus huius nominis tertius regnauit. Rex Pascha Coloniæ celebrauit. Inde ascēdens 3 hebdomade post Pascha, Moguntię cum magno fauore cleri & populi susceptus est. Ibi Adelbertus, defuncti archiepiscopi ex fratre nepos, communi omnium consensu, data à rege præceptione, episcopus designatus est. Rex curiam apud Babenberg in Pentecoste habuit, vbi principes totius regni cōuenerant; Saxones quoque omnes, excepto duce Bauariæ Hērico, defuncti imperatoris Lotharij genero. Adelbertus Moguntiæ electus sabbato fuit, & postea presbyter ordinatus: sequenti die, octauis videlicet Pentecostes, ab Ottone ipsius ecclesiæ antistite episcopus consecratur. Legati à rege ad Henricum ducem Boariæ directi, Ratisbonæ receptis regalibus regi occurrunt. Hoc eodem anno, die parasceue Paschæ, calendis Aprilis, post celebratas matutinas, mox a fratribus apertum est sepulchrum sanctissimi patris nostri Dysibodi: præsentibus venerabilibus personis, domino scilicet Conone, ipsius loci quarto abbate; domino Gerardo abbate sancti Maximini charissimo, & domino Bernhelmo primo abbate in Spāheim, cum omni congregatione eiusdem ecclesiæ, ab vno fratre sigillatim allatę sunt foras eiusdem patris reliquiæ. Repertæ sunt autem in veteri monasterio, vbi reconditę fuerāt, à domino Villigiso archiepiscopo.

Anno 1139, rex Natiuitatem Domini Goslariæ celebrauit. Henricus dux Saxonię moritur, pro quo Adelbertus marchio ducatum suscepit, cōtra quē omnes penè principes Saxonum coniurant. Richniza imperatrix obiit. Reliquiæ sancti Dysibodi translatæ sunt calen. Nouembr. à veteri ecclesia in nouum monasterium, migrante vnà omnium consecratione sub præfato domino Conone abbate.

Anno 1140, Cyclus decennoualis 5 incipit, indictione 3. Rex Purificationem sanctæ Mariæ apud Vormaciam transegit: & Pascha Virzeburg celebrat. Gebehar-

hardus Argentinenſis epiſcopus obiit. Otto Babinberg obiit. Adelbertus Moguntinenſis epiſcopus, à papa Innocentio vocatus Romam adiit, à quo & benignè ſuſcipitur. Caſtrum Vinsberg à rege obſeſſum: in qua obſidione Velph frater Henrici ducis cum rege in eodem loco bellum commiſit, in ſabbato 12 calend.* & rex tandem victor extitit, multis prædicti Velfonis interfectis, & nonnullis captis; ac non longè pòſt caſtrum cepit. Rex dedit abbatiam ſancti Maximini ſancto Petro.

Anno 1141, rex curiam apud Ratisbonam in Pentecoſte habuit, vbi nonnulli principes Saxonum adfuerunt. Adelbertus Moguntinus archiepiſcopus cũ Saxonibus aduerſus regem coniurat, & nõ poſt longum moritur, 16 calendis Auguſti; pro quo Marcolphus conſtituitur.

Anno 1142, rex Paſcha Verzeberg celebrauit, & inde poſt feſtũ tranſiens, Francenfort venit in Dominica Miſericordia: & ibi curiam habuit, vbi conuenerunt omnes penè principes Teutonici regni, vbi & Saxones in gratiam regis venerunt. Et filius Heinrici ducis ducatum Saxoniæ ſuſcepit, cuius matrem rex fratri ſuo Henrico marchioni ibidem copulauit, ac ducatum Boariæ tradidit. Marcolphus Moguntinenſis archiepiſcopus obiit, pro quo Henricus maioris domus præpoſitus conſtituitur, & à rege in Francenfort inueſtituram accepit, præſentibus cardinalibus Gregorio & Dicwino. Dedicata eſt capella in hoſpitali quinto calendis Iunij, à domino Vigero Brandenburgenſi epiſcopo, in honorem domini noſtri IESV CHRISTI, & ſancti Nicolai. Proxima die anni eiuſdem dedicata eſt capella in infirmaria ab eodem præſule, in honore beatæ Mariæ Magdalenæ, quarto calendis Iunij.

Anno 1143, hyems dura. Adelbertus Treuirorũ archiepiſcopus, expulſis prioribus monachis de ſancto Maximino, & Cœleſtinus 155 papa conſtituit ibi abbatem Sigerũ nomine. Hoc anno, indictione 6, dedicatum eſt nouum monaſterium in monte ſancti Dyſibodi, & principale altare à domino Henrico Moguntinenſi archiepiſcopo in honorẽ Domini noſtri Ieſu Chriſti, & glorioſæ eius matris, & beati Ioannis euangeliſtæ, ac beatiſſimi patris noſtri Dyſibodi confeſſoris atque pontificis. Eodem anno & eadem die dedicatum eſt in veſtibulo monaſterij altare à præfato archiepiſcopo in honorem victorioſiſſimæ crucis & ſancti Ioannis Baptiſtæ. Ipſo nihilominus anno vel die reconditæ ſunt reliquiæ ſancti Dyſibodi patris noſtri à ſuprà dicto præſule, 3 calend. Octob. in tumulo lapideo retro principale altare poſitæ in locellis duobus plumbeis: altero eorum ſcilicet minore oſſa continẽte, altero maiore cineres. Impoſitæ ſunt ipſo tumulo tria corpora ſanctarũ de collegio 11000 virginum in loculis ligneis, & quædam de Thebæa legione. Acta ſunt hæc domino Cunone cooperãte, eius loci 4 abbate.

Anno 1144, hyems valida & ventuoſa. ¶ Lucius papa conſtituitur.

Anno 1145, rex Paſcham apud Verzeburg celebrauit. ¶ Eugenius papa cõſtituitur. Cometa apparuit in Maio. Hoc anno Rohas à Saracenis capitur in ſacra nocte Natiuitatis Domini: quorum rex extitit quidam Sanguin nomine.

Anno 1146, capella ſanctæ Mariæ dicata eſt calen. Nouẽb. ab Henrico Mogũtinenſi archiepiſcopo, in honorem Domini, & ſanctæ Crucis, & præcipuè ad laudẽ beatæ Mariæ, & ſancti patris noſtri Dyſibodi, atque Felicis papæ & martyris, & omnium ſanctorum. Rex Natiuitatem Domini in Magdeburg celebrauit. Hoc anno terræmotus magnus eſt factus Moguntiæ, vicibus quindecim.

Anno 1147, rex Natiuitatem Domini celebrauit Merſeburg, vbi Mogũtinus archiepiſcopꝰ, & omnes penè principes Saxonum aderant. Signum in palmis apparuit. Etenim quum epiſcopus & omnis populus clerusq́; qui ad diem feſtum conuenerãt, aſtarent, quaſi iris in cœlo apparuit, ac in medio cruces oſtenſæ ſunt. Rex Paſcham Domini Babenberg celebrauit. Sigefridus Spiræ epiſcopus obiit, pro quo Guntherus conſtituitur. Emercho epiſcopus Verzeburgenſis de Græcia rediens, Aquileiæ moritur, ibiq́; ſepelitur: pro quo Sigefridus conſtituitur. Eggebertus Babenbergenſis epiſcopus obiit; pro quo Eberhardus ordinatur. Conradus rex Vngariam intrat, ac ducem eorũ Vardis nomine bello petit, igne prædaq́; vaſtat vniuerſa, & rebellem ducẽ obſides dare, ſibiq́; iureiurando fidelitatem confirmare coarctat. Peſtilentia magna facta eſt. De nauali expeditione terræ ſanctæ quædam dicam: Hoc anno, in octaua Paſchę, 5 calen.

Maij, mouit exercitus à Colonia: & 14 calen. Iunij venimus in portum Angliæ Derchimite, vbi erat comes de Areſchot cum 200 ferè nauibꝰ Anglicis & Flandricis, & 6 feria ante Rogationes nauigauimus per 8 dies. In vigilia Aſcenſionis paſſi maris tormenta, 8 demum die in portum Hiſpaniæ Gazzim ſaltem cum 50 nauibus appulimꝰ, rurſum in portū Viuer eiuſdem litoris venimꝰ. poſtea 6 feria ante Pentecoſten, in portū Galliciæ Thamara peruenimꝰ. Et 8 Pentecoſtes nauigauimus: & 2 feria applicuimus ad alueum fluminis Dorius Portugaliæ. Exinde ad aluců fluminis Tagi intrantes, 2 die apud Vlisbonā vigilia Petri & Pauli applicuimꝰ. Circa beatę Mariæ Aſſumptionē repulſi ſumꝰ ab hoſtibus. Circa Natiuitatē beatę Marię turris lignea incepta, & circa medium Octobris perfecta, propugnaculū nobis fuit: tandē in ipſa nocte ſancti Galli abbatis, lignis ignē impoſuerunt, & murum 200 pedū irruerunt. Victoria tamē obtēta feſto virginū 11000 Duo muti in exercitu cœperunt loqui, feſto ſancti Gereonis.

Anno 1148, Signum circa ſolem apparuit mirabile in menſe Februario.

Anno 1149, Conradus rex ab Hieroſolymis reuerſus eſt, nihil dignum memoriæ referens.

Anno 1150, Sigefridus Wurzebergenſis epiſcopus obiit.

Anno 1151, Fames valida, ac mortalitas hominum.

Anno 1152, Hermannus comes de Vintenberg cum vxore ſua interemptus eſt. In menſe Ianuario magna inundatio aquę in partibus Rheni fuit. Conradus rex obiit 15 calend. Martij.

¶ Fridericus fratruelis Conradi regis regnauit.

Anno 1153, Signum in Sole apparuit, 7 calendis Februarij. Henricus archiepiſcopus Moguntinenſis in Pentecoſte ex præcepto Eugenij papæ depoſitus eſt, & Arnoldus cancellarius electus eſt. Henricus Moguntinenſis archiepiſcopus obiit calend. Septemb.

Anno 1154, Fridericus rex in Italiam proficiſcitur. Magna inundatio aquæ fuit. Tranſlatio ſancti Adelharij in Erphesford 11 calend. Maij. Eugenius papa obiit. ¶ Huic Adrianus ſucceſſit.

Anno 1155, Fridericꝰ Romæ ab Adriano papa imperator factus eſt. Bellum fuit inter Arnoldum archiepiſcopum, & Hermannum Palatinum comitem. Dominus Cono, quartus abbas in monte ſancti Dyſibodi, obiit 6 nonis Iulij: cui dominus Helingerus 5 ſucceſſit, 16 calend. Auguſti. Imperator de Roma reuertitur. Rex Natiuitatem Domini Vormaciæ celebrauit, vbi Hermannus Palatinus comes, & Emicho comes de Linengen, & Gotfridus de Spanheim, & Henricus de Katzenelenboge, & Cōradus comes de Kirberg, Henricꝰ comes de Didiſſen, & alij ex parte prædicti Hermanni canes portauerunt: & ſic dominus Arnoldus epiſcopus ab excōmunicatione eos abſoluit. Ex parte verò epiſcopi canes portare quidem cœperunt: Ludouicus comes de Lohim, & Guilielmus comes de Glisberg, & alij: ſed ob reuerentiam archiepiſcopi ceſſare ab imperatore iuſſi ſunt.

Anno 1156, Arnoldus archiepiſcopus, à quibuſdam appellatus ad apoſtolicam pœnitentiam, Adrianum papam adiit: a quo honorificè ſuſceptus apoſtolicam legationem promeruit, reuerſusq; Moguntiæ honorificè ſuſcipitur. Hoc ipſo anno Fridericus imperator Agnetem principis Burgundiæ filiam vxorem duxit, repudiata priore legitima vxore apud Conſtantiam, vnde in eccleſia grauiſſimum exortū eſt ſchiſma. Hermannus Palatinus comes obiit. Cui ſucceſſit Conradus frater imperatoris ex patre.

Anno 1158, imperator Paſcha Vormatiæ celebrauit, vbi penè omnes principes Teutonici regni cōuenerunt, & in Lōgobardiam ſequenti anno cum rege ſe ituros iurauerunt. Poſt hæc ipſo anno imperator effecerat arte, vt abbates, & præpoſiti, & meliores quidā de miniſtralibus Moguntinæ eccleſiæ, fidē in manum regis & in manus quorundam amicorum eius darēt, vt quum ſuus epiſcopus Arnoldꝰ quouis caſu defeciſſet, alium non eligerent, niſi conſilio eorum ipſe medius intereſſet.

Anno 1158, imperator cum principibus Teutonici regni circa Pentecoſten Longobardiā intrauit, & vrbem Brixiam cum aliis cepit, poſtquam Mediolanum in manu valida, ſcilicet 5000 Teutonicorū obſedit. Diſcordes autem erant Lōgobardi. Quumq; Mediolanenſes ſe arctè obſeſſos viderent, imperatori ciuitatē ſeq; tradiderunt. Quidam ex clero Moguntinæ eccleſiæ, ſcilicet Gotfridus abbas ſancti

Iacobi

Iacobi, & Burchardus præpositus sancti Petri cum aliis, omnesque simul vrbani, maiores cum minoribus, episcopum suum Arnoldum nimis exosum cœperunt habere, & imperatorem aduersus eum sæpe interpellauerunt; soli qui Silthouera dicuntur, partibus episcopi fauebant.

Anno 1159, Cyclus 11 decennoualis incipit, indictione 7. In Longobardia Cremona a Cæsare obsessa, adiuuãtibus quibusdam etiã de Cremona. Aduersarij postremò episcopi Moguntinensis post festum sancti Remigij synodum armata manu, vt eam exturbarent, ingressi: sed comitibus cum suis ad arma alacriter consolã tibus, turpiter redire sunt coacti. Qua de re post festum omnium sanctorum episcopus Lõgobardiam petit, super hoc imperatori querimoniã facere. Sed & aduersarij eius euntem haud segnes subsequuntur. Mense Octobri obiit. Adrianus papa imperatorem pro coniugij dissidio excõmunicare disposuerat, sed mense Octobri morte præuentus est: pro quo duo constituti sunt, id est Orlandus, qui dictus est Alexander, Adriani sententiam approbans; & Octauianus, cognominatus Victor, imperatori plurimùm fauens.

Anno 1160, imperator iussit post octauam Epiphaniæ concilium Papiæ haberi, vbi Victor papa adfuit, & Alexãder abfuit: quapropter Victor confirmatur, & Alexander reprobatur. His ita gestis, Arnold⁹ præsul Moguntinus reuertitur, & in Natiuitate diui Ioannis Baptistę, à Moguntinẽsibus occiditur in monasterio sancti Iacobi: monasterium verò incendio & præda vastatur. Scelere peracto, sceleris authores cum clero licet coacto Rodolphum filium Conradi ducis de Zeringen episcopum substituerunt, postposita fide quam prius in manus imperatoris dederant. Tẽporibus Ottonis imperatoris huius nominis tertij præfuit ecclesiæ Moguntinæ Villegisus, archiepiscopus memoria dignus, qui ipsum Ottonem adhuc valde puerum & imperatorem educauit, & interim per 16 annos Romanum rexit imperium. Hic fecit crucem auream, & in monasterio sancti Martini posuit eam: patibulum erat cypressinum, laminis aureis & lapidibus pretiosis super intectum, & imago aurea vbi versus erat inscriptus:

Auri sexcentas tenet hæc crux aurea libras.

Huius imaginis alterum pedem Marcolphus episcopus tulit, & Romam pro pallio misit: alterum cum cruribus, Arnoldus episcopus accepit, & Hermanno comiti Palatino cum eo rebellauit.

Anno 1151, Totum quod residuũ fuit, supra dictus Rodolphus cum beneplacito Moguntinensium sumpsit, & placaturus sibi & illis imperatorem, Longobardiam pergit, sed frustra perrexit: quia Conradus Palatinus alium nomine Christianum episcopum leuauit; & rex munera Rodolphi & aurum spreuit: Sicq; Moguntinenses cum suo episcopo delusi sunt.

Anno 1162, imperator in Longobardia res publicas agens, Christiano priore electo, interim neglecto, cum electione priorum Moguntinę ecclesię, qui tunc inibi plures præsentes affuerunt, episcopum construit Moguntinę sedi Conradum fratrem Ottonis Palatini. Mediolanum rursus à Cæsare obsessa, insimul etiam in breui capta; populus expulsus: murus in circuitu deiectus: ædes exceptis sanctorum templis solo tenus destructæ. Remoldus Coloniensis episcopus corpora trium Magorũ, quæ adhuc incorrupta durant, clàm auferens, secum ad Coloniam singulis in loculis transtulit, & in maiori ecclesia beati Petri cum tripudio populi collocauit. Imperator ad terras Teutonum reuertitur in pace.

Anno 1163, imperator Pascha Vormatiæ celebrauit, & in octaua cum principibus Moguntiæ curiam habuit: vrbani penè omnes, exceptis valde paucis ex infimis, & quibusdam qui ad Cæsaris gratiam priùs venire meruerunt, de ciuitate fugerũt, ne inueniret eos illic Cæsar. Vnus quidam de tanta turba sceleratorum Brunger nomine captus, & ante Cæsarẽ ductus capitalem sententiam accepit. Gotfridus abbas sancti Iacobi imperatori præsentatus, vt se de obiectis purgaret, inducias accepit: sed non valens, pulsus est ab abbatia & patria. Monachi verò, in vna domo clausi iussu Cæsaris, qui antè obedientiarij erant, videntes in malo se positos, alij per fenestras, alij quocũque ingenio fugam captabant, reliqui abire permissi sunt. Sicq; illo in loco diuina obmissa sunt. Murus etiam ciuitatis iubente Cæsare diruptus est.

Anno 1164, Cõradus Moguntinus electus confœderatus est Orlando, qui & Alexander, fide & iuramento: vnde & ab imperatore pulsus est episcopatu: cui

ſucceſſit Chriſtan, qui ante eum fuerat electus. Victor papa obiit.

Anno 1165, imperator Lõgebardiam cum valida manu intrauit, nihil dignum memoria peragens.

Anno 1166, Roma ab imperatore obſeſſa: innumerabilis multitudo Romanorum occiſa: maxima peſtilentia in exercitu imperatoris facta eſt.

Anno 1167, imperator de Longobardia vix clàm egreſſus eſt.

Anno 1168, caſtrum Sarebrucha comitis Simonis iuſſu imperatoris confractum, cum aliis tribus caſtris eiuſdem comitis.

Anno 1174, imperator cum maxima multitudine Longobardiam intrauit, circa Natiuitatem beatæ Mariæ.

Anno 1175, Cæſareani milites de Lõgobardia ſine effectu magnificentię vix & ægrè repatriauerunt.

Anno 1176, rurſum Teutones ad auxilium imperatoris Longobardiam intrauerunt: ſed in ingreſſu penè omnes a Longobardis occiſi & capti ſunt, & pauci fugati. Monaſterium & clauſtrum ſancti Iacobi reædificari Moguntiæ inceptum eſt.

Anno 1184, imperator Pentecoſte Moguntiæ celebre & famoſum conuentum habuit: quo peracto in Italiam perrexit.

Anno 1189, ingens terræmotus media nocte 3 calendis Martij factus.

Anno 1190, Henricus filius Frederici imperatoris fit imperator.

Anno 1200, murus Moguntinę ciuitatis reparatur.

DODECHINI APPENDICIS AD MARIANI SCOTI CHRONICON FINIS.

SIGEBERTI GEMBLACENSIS COENOBITAE CHRONOGRAPHIA.

DIcturi aliquid iuuante Deo de contemporalitate regnorum, primùm pauca dicamus de origine ſingularum gentium, quatenus ſequi poterimus veſtigia maiorum, ductis per ſemitas hiſtoriarum. Ponemus igitur in prima linea regnum Romanorum, in ſecunda Perſarum, in tertia Francorum, in quarta Anglorum, in quinta Vuandalorum, in ſexta Longobardorum, in ſeptima Vuiſigothorum, in octaua Oſtrogothorum, in nona Hunnorum.

De Regno Romanorvm.

DE regno Romanorũ non aliud dicendum puto, niſi quod Propheta Daniel interpretatus eſt de quarto regno, quòd ſicut ferrum comminuit, domat & conterit omnia, ſic ab origine ſui tududerit, domuerit, & contriuerit omnia penè mundi regna; nouiſſimo verò tempore, regnum illud quod in tibiis ſuis ferreis diutiſſimè & firmiſſimè ſine aliqua laſſitudine ſteterat, tandem ferro ſuæ fortitudinis cõmixto cum teſta humanæ imbecillitatis, ex alto dominationis ſuæ gradu cũ fragore terribili labare cœperit. Hoc regnum primi Perſæ impulerunt, qui ſemper cum Romanis penè ex æquo ſe habuerunt. Modò verò vacillante reipublicæ ſtatu eius fines vltro impetere non timuerunt; & inſuper eos ſuis finibus mutilare potuerunt, quando Iuliano apoſtata cæſo, & exercitu miſerabiliter ſubiugato, nimis fortunati facti ſunt ex eorum infortunio. Ita regnum illud quod tanto tempore omnes penè mundi gentes prædæ & dominationi habuit, modò Dei omnipotentia miſcente ei duplum in poculo quo cæteris miſcuit, cunctis penè gentibus prædæ & ludibrio patuit: & qui olim cum aliis gentibus pro ſola gloria certabant, modò ſaluti ſuæ vix ſatis conſulere poterant. Nam quæcunq; gentes, aut minuendæ domo multitudinis cauſa, aut amore exercendæ ſuæ feritatis à patria ſua exulabant, Romanum imperium inceſſebant; & de eius latiſſimo corpore velut partes quaſdam ſibi exſcindebant, & in eius ſibi regnandi locum ſtatuebant. Hoc in ſequentibus clarè apparebit.

De Regno Persarvm.

POrrò regni Perſarum originem altius repetere modò non videtur vtile; quia quæ huius regni fuerit antiquitas, quanta & quàm potens huius antiquitatis nobilitas; ſatis recolet lector per antiquorum hiſtorias. Hoc tantùm notabo, quia ſæpe victoria abuſi de Romanis, nunc autem recèns cæſo Iuliano, & exercitu Romanorum profligato, & finibus ſuis Romano imperio mutilato, & ſic pro ſuo libitu pacis fœdere in viginti nouem annos compoſito, felicitatem ſuam non temperanter ferebant; & Sapore rege eorum inſolentiùs agente, Chriſtianis & Romanis omnibus modis infeſti erant.

De Regno Francorvm.

ORiginem gentis noſtræ, regni ſcilicet Francorum, notificemus aliis ex relatu fideli maiorum. Poſt illud famoſum, & cunctis ſeculis & gentibus notum Troianæ ciuitatis excidium, victoribus Græcis cedẽtes reliquiæ Troianorum; pars eorum cum Aenea ad fundãdum Romanum imperium ad Italiam perrexit; pars vna ſcilicet duodecim millia duce Antenore in finitimas Panoniæ partes ſecus Mæotidas paludes peruenit. Ibiq; ciuitatem ædificauerunt, quam ob ſui memoriam Sicambriam voca-

uerunt: in qua multis annis habitauerunt, & in magnam partem coaluerunt,& crebris incursibus Romanum solum incessentes, vsque ad Gallias ferocitatis suæ vestigia dilatauerunt. Hos adeò Romanis infestos Constans Cæsar, filius Magni Constantini, bello oppressit, & tandem Romano imperio subiectos aliquantulum à sua feritate mansuefieri coegit. Post aliquot annos rebellantibus Alanis contra Valentinianum imperatorem, cùm eos non posset imperator penitus debellare, eò quòd eos intransibiles Mæotidis paludes tutarentur; proposuit Valentinianus, quòd si qua gens has paludes intrare,& rebelles Alanos posset cõterere, decem annis eos à tributis liberos redderet. Hac pactione Troiani illecti,& fortitudine & prudentia confisi, duce Priamo Mæotidas paludes Romanis inuias ingressi, Alanorum gentem exterminauerunt,& ita Valentiniano satisfecerunt. Valentinianus eorum virtute delectatus, eos qui prius vocati erant Troiani,deinde Antenoridæ, postea etiam Sicambri, Francos Attica lingua appellauit, quod Latina lingua interpretatur Feroces. Alij Francos cognominatos dicunt à quodam eorum rege Francione,qui in bello fortissimus,dum cum multis gentibus dimicasset,in Europam iter direxit,& inter Danubium & Rhenũ consedit, ibiq; progenies eius coaluit,nulliusq; iugum vsque ad id tempus suscipere voluit. Vndecunque ergo denominati sunt Franci:quantum altius colligere potuerunt historiographi, hic Priamus regnabat super eos tempore prioris Valentiniani. Nam ex ipso regis nomine recolentes nobilitatem illius Priami sub quo euersa est Troia:inde gloriabantur gentis suæ manasse primordia. Exacto decennio, cùm exactores repeterent tributa à Francis, Franci pro superiori victoria insolescentes, & de viribus suis præsumentes, non solùm tributa negare,sed etiam Romanis præsumunt rebellare. Romani collecto exercitu super Francos irruunt,& victos vsq; ad internicionem proterunt.

De regno Britannorvm.

NArrat antiqua Britannorum historia, quòd Ascanius Æneæ Troiani filius de filio suo Syluio nepotem habuerit nomine Brutum. Hic matrem suam nascendo, patrem verò venando,casu interfecit. Cuius parricidij causa tam exosum eum parentibus suis reddidit, vt de Italia pulsus in Græciam fugeret. Vbi exul cùm esset,tanta cœpit probitate pollere, vt confluentibus ad eum Troianis qui ibi captiui habebantur, ducatum eorum sortiretur. Quorum fretus multitudine,& animatus consilio, petiit à Pandraso rege Græcorum libertatem eundi ad alias nationes. Rex autem ira permotus bello eos conterere voluit,sed nequaquam potuit. Nam victoria Bruto adeò prospera prouenit,vt plurimos de exercitu regis perimeret,ipsumque ex improuiso caperet. Regi autem mortem interminatus, nisi rogatis annueret,exegit ab eo filiam suam in coniugium, auri & argenti copiam multam, naues,frumentum,cæteraque marino itineri necessaria. Quæsitis igitur ex regis imperio plusquam trecentis nauibus, & omni genere farris oneratis Troianis,auro & argento plurimo ditatis, Brutus filiam regis accepit, & salutato rege æquoreum iter aggressus est. Transierunt autem Africani & Mauritaniam, veneruntq; ad littora Tyrrheni maris, vbi quatuor generationes gentis suæ exules inuenerunt cum duce eorum Corineo. Quibus secum assumptis, direxerunt iter ad fines Aquitaniæ. Ibique eis exortum est cum Gallis grauissimum prælium, quibus eo tempore decem reges præsidebant. In quo congressu apparuit miranda fortitudo Corinei ducis,qui tam validè percussit consulem vnum in summo capite, vt eum dissecaret in duas partes, toto corpore diuiso.

Nepos autem Bruti Turonis,& ipse fortissimus miles, qui solo gladio sexcentos viros ibi peremit, hostium gladiis occisus est,deditque nomen Turoni ciuitati, quia illo in loco inhumatus fuit. Hanc ciuitatem Brutus dicitur postmodum construxisse,(vt Homerus testatur) finito illo certamine, vbi ex vtraq; parte multi sunt interfecti. Brutus cum suis ad naues transiit,cœptumq; iter aggressus tandem ad insulam destinatam peruenit. Erat autẽ nomen insulę illius Albion,& à solis gigantibus inhabitabatur, cum quibus certamen persæpe habuerunt.

Brutus verò de suo nomine insulam appellauit Britanniam, hominesq; suos Britones vel Britannos. Dux autem Corineus terram quæ sorti suæ cesserat, Corineam

vocauit,

vocauit,quæ modò Cornubia, vel à cornu Britanniæ, vel per corruptionem prædicti nominis appellatur. Porrò exactis viginti quatuor annis, ex quo inſulam ingreſſi ſunt, mortuus eſt Brutus,relictis tribus filiis regni ſui hæredibus. Qui ſepulto patre diſtribuerunt inter ſe regnum patris, ſinguli partem ſuam de nomine proprio appellantes. Primus cui nomen erat Locrinus,mediam partem inſulæ poſſedit quæ poſtmodum Leogria eſt appellata. Secundus qui Camber dicebatur, accepit partem illam quæ poſtea Cambria dicta eſt,& modò Guallia vocatur. Tertius cui nomen erat Albanacius,poſſedit terram quæ nunc Scotia dicitur, eiq; indidit nomen de nomine ſuo Albaniam. Regnauit autem Locrinus decem annis,& mortuus eſt. Et ita vſque ad Iulium Cæſarẽ Britanni libera dignitate regnauerunt,ſub cuius imperio Romanis tributarij facti ſunt. Porrò tempore Marci Antonini Veri,inſtantia Lucij Britanniarum regis, per legatos Eleutherij papæ myſteria Chriſtianitatis perceperunt,in qua aliqui eorũ vſque ad martyrij coronam prouecti ſunt. Orta enim perſecutione ſub Diocletiano Cæſare, licet fides in pluribus deficeret,in aliis tamen nec frangi,nec mori potuit. Sed poſtquam Maximus tyrannus inſulam Britanniæ militum præſidio euacuauit; irruerunt Picti, cæteræq; barbaræ nationes cum eis,populumq; imbellem,& terram totam in cæde & præda vaſtare cœperunt. Acceſſit huic malo & aliud, quòd rex Wortigernus ad tutamen ſui hoſtiumq; expugnationem inuitatit gentem Saxonum adhuc Paganorum. Nam cùm aliquandiu ſtrenuè ac fortiter eos tutati fuiſſent; dominandi cupiditate illecti, dignitates ciuium à rege petierunt, vt non iam opem ferre ciuibus, ſed pòtius tyrãnidem exercere in eos liberius poſſent. Quod Britanni præcauentes expulerunt eos,ſed illi repulſi multiplicius redierunt, pacemque ſimulantes penè vniuerſos principes eorum fraudulenter occiderunt. Præualentes igitur ad tempus, ciuitates & caſtella occupauerunt:donec ſurgeret rex Aurelius Ambroſius,qui eorum ducem interfecit, ciuitates eis abſtulit,& reliquias eorum effugauit. Poſt quem ſurrexit Vtherpendragon, Aurelij frater,qui genuit Arturum regem inuictum atque magnificum. Poſt hos ſex reges de gente eorum regnauerunt, & tunc præualentibus Anglis auxilio Africanorum aliarumq; gentium, Britones monarchiam inſulæ & diadema regni amiſerunt. Et alij quidem in minorem Britanniam, vbi eorum & genus & nomen permanet, alij vero in Galliam transfugerunt. Denuo cùm redirent, regnum obtinuerunt: ſed non multo pòſt,vrgente eos diuina vltione per famem & mortalitatem, inſulam alienigenis gentibus inuadendam reliquerunt, & ab illo tempore Saxones, id eſt Angli, Angliam de nomine eorum nuncupatam ſub iugo tenuerunt.

DE REGNO WANDALORVM.

VVandali quoq;, de Scythia oriundi, à Gothis victi, alienas terras inuadere cœperunt, qui ſuas retinere non potuerunt. Hos circa Danubium commorantes, rurſum poſt multum tempus Giberich Gothorum rex bello victus inde exturbauit, & ad hoc perpulit, vt,quas quoquo modo habere videbantur relictis ſedibus, Romano imperio ſe ſubderent,& à Conſtantino Magno locum habitandi ſibi dari ſuppliciter peterent:quod & impetrauerunt,& Pannonias ab eo ſibi delegatas per ſexaginta annos pacificè inhabitauerunt. Vnde anno Arcadij tertiodecimo & Honorij euocati, inſtinctu Stiliconis rebellionem contra rempublicam meditantis, infuderunt ſe per Gallias, iunctis ſecum Alanis; easque aliquandiu miſerrimè dilacerauerunt. Etiam inde eos expellebant Gothi, non quidem proſpicientes Galliarum quieti, ſed vacuefacientes patriam ſuæ rapacitati. Wandali Hiſpanias aggreſſi, nunc Hiſpanias nunc Gallias multo tempore depopulati ſunt: ſed nec ibi à Gothis tuti eſſe potuerunt. Quippe quia Gothi nimis Italiam inquietabant, Honorius deliberato cum ſuis conſilio Hiſpanias & Gallias, quas ſibi à Wandalis & aliis gentibus præreptas dolebat, Gothis rata confirmatione donauit. Cùm ergo Gothi à finibus ſibi deputatis Wandalos alioſque hoſtes effugare maturarent, & Wandali vndique concluſi timore Gothorum æſtuarent, populi peccatis facientibus, inopina & grata occurrit eis

felicitatis opportunitas. Nam inter Bonifaciũ & Ætiũ Romanos duces per inuidiam orta simultate, Bonifacius factus inferior cùm dolorem suæ iniuriæ nollet vlcisci nisi damno & periculo reipublicæ; ad Hispanias transiuit, & Wandalos ad occupandam Lybiam & Africam inuitauit. Quò cùm peruolassent, ibi regnum suum multo tempore confirmauerunt, & diuina & humana sine aliquo respectu humanitatis vel diuinitatis perturbauerunt.

De Regno Winilorvm.

VVinilorum qui postea patria lingua Longobardi à longis barbis vocati sunt, certam quidem originem legimus, sed certum originis eorum tempus non inuenimus. Nam reges regnasse super eos legimus, quorum etiam nomina didicimus, sed annos regni eorum per tempora distinctos non inuenimus. Hi in Scandinauia Scythiæ insula degentes, cùm ita multiplicati essent, vt eos terra sua capere non posset, egressione tertiæ partis minuere multitudinem consilium habuerunt, & quinam exire deberent missa sorte quæsiuerunt. Ergo tertia pars Winilorum, pro vt eos missa sors elegerat, ducibus Agion & Ibor de Scandinauia egressi, de loco in locum incerti, & vagabundi, & à multis sæpe bellis impetiti, viriliter, quia pro anima res erat illis, salutem & libertatem suam defendebant. Porrò Agion & Ibor mortuis, regnauit primus super eos Agelmundus triginta tribus annis, qui dum ageret se iustò securius, à Bulgaribus cum multis suorum est extinctus. Lamissio regnauit secundus, & post eum quadraginta annis regnauit Lethu tertius, Ildehoc quartus, Gudeoch quintus, eo tempore quo Odoacer regnabat in Italia; sextus Longobardorum rex fuit Claffo, septimus Tato, octauus Waltharithus, nonus Audobin qui Longobardos in Pannoniam duxit, decimus Alboin qui transductis in Italiam Longobardis, regnum eorum ibi firmissimè stabiliuit.

De Regno Gothorvm.

AT Gothorum, qui apud antiquos Gethæ dicti sunt, quiq; postea diuisi duo ex se regna, id est Ostrogothorum & Wisigothorum fecerunt, talem originem fuisse cognouimus ex historia Iordanis. Isti Scandinauiam Scythiæ insulam primò incoluerunt: cuius possessione non contenti cum rege eorum Berich inde exierunt: & vicinas Scythiæ insulas & terras peragrantes, vicinas gentes bellis lacessebant, & terrore nominis sui finitimas gentes sibi subigebant. Pòst sub Filimere quinto rege suo ad vlteriora Scythiæ progressi, ad citeriores vsque ripas Danubij, terras Thraciæ, Daciæ, Mœsięq; diu longè lateque sunt peruagati. Ibi per multa tempora, imò per multa secula in gẽtem magnam coaluerunt, & multas gentes victoriis suis applicantes, nomen & fortitudinem suam amplificauerunt, viribus vigentes, ingenio callentes, philosophiæ quoque studiis eruditi, natiuam barbariem exuentes, humanitate & honestate aliis barbaricis gentibus præminebant. Tempore autem Decij imperatoris, transito Danubio, cum Gniua rege suo grauiter incubabant Romano imperio. Qui à Decio impetiti bello, exercitu Romano protrito, ipsum Decium peremerunt cum filio Decio. Hac felicitate elati, & sæpe postea in congressu Romanis ducibus superiores effecti, toti orbi Romano erant terrori. Isti adhuc trans Danubium constituti, tempore Valentis imperatoris cœperunt ciuili bello inter se collidi. Athalaricus dux vnius partis, cùm præualuisset Fritigerno duci alterius partis, Fritigernus à Valente auxilium petit; Christianum se fieri promittit. Valens auxilium mittit, eosque in sectam Arrianorum Arrianus ipse induci fecit. Anno tertiodecimo Valentis, Hunni qui & ipsi in Scythia potẽter debacchabantur atque ferociter, nacti opportunitatem ex intestina Gothorum simultate, fines eorum ex improuisò inuadũt, eosque bello victos aut sibi subiugant, aut captiuitate excruciant, aut patria eliminant. Ita Gothi qui multas gentes subdiderant suo seruitio, Hunnorum subduntur dominio, & nimis eorum potentiam adaugent, dum omnes qui Gothis seruiebant, per Gothos Hunnorum parent principatui. Taliter Hunni in omni penè Scythia principatu & fortitudine cunctis præminebant. Gothi victi, partim se Danubio transito ingesserunt finibus Romani imperij, & à Valente petierunt terram ad inhabitandum sibi dari. Qua re impetrata, cùm aliquan-

aliquandiu ſe continuiſſent ab omni armorum inſolentia; tandem Romanorum auaritia coacti, & Dei familiaris inopia, in ipſo imperij ſui ſinu grauia concitauerunt prælia. Quibus Valens imperator occurrens, bello victus ab eis, & igni crematus iuſto Dei iudicio, reipublicæ nimiam intulit incommoditatem, hoſtibus verò auxit elationem. Hi ergò Gothi qui Romano imperio incubabant, Wiſigothos, id eſt occidentales ſe Gothos nominabant, & per multos annos occidentales Romanorum fines vſque ad ipſas vlteriores Hiſpanias infeſtabant, vbi etiam poſtmodum in regnum coaluerunt. Porrò Gothi qui in patrio ſolo trans Danubium ſub Hunnorum domino remanere paſſi ſunt, regulos quidem ſuæ gentis habuerunt, & ſeſe Oſtrogothos, id eſt Orientales Gothos, appellauerunt, qui & ipſi poſtea per Theodoricum regem ſuum à Zenone imperatore Italiæ regnum dono acceptum per multos annos tenuerunt. Ita Gothi, quaſi duobus capitis ſui cornibus Orientem & Occidentem ventilantes acerrimè, duo ex ſe regna creauere, ſcilicet Wiſigothorum in Hiſpania, & Oſtrogothorum in Italia.

De Regno Hunnorum.

De regno Hunnorum, quod in omni penè Scythia tenebat principatum, ipſa gentis barbaries me ſilere faceret, niſi illud famoſum Galliarum & Italiæ excidium me loqui cogeret, quando per Attilam eorum regem iudicium Dei ſe longè latéque effudit, quem quaſi gladium limatum & exacutum de vagina ſuæ indignationis ſuper peccatrices gentes Deus deſtrinxit. De eorum ergo origine quæ in antiquorũ leguntur hiſtoriis, aperiam paucis. Filimer Getharum rex, Gandarici Magni filius, qui poſt egreſſum Scandiæ inſulæ iam quinto loco tenens principatum Getharum, cùm terras Scythiæ cum ſua gente introiit, reperit in populo ſuo quaſdam magas mulieres, quas Gethico ſermone Alrunnas dicunt, eaſque habens ſuſpectas de medio ſuo proturbat, longeque ab exercitu ſuo fugatas in ſolitudine coegit errare. Quas ſyluestres homines quos nonnulli Faunos Ficarios vocant, per deſertum vagantes dum vidiſſent, & earum complexibus ſe in coitum miſcuiſſent, genus hoc ferociſſimum ediderunt. Quod fuit primum inter Mæotidas paludes minutum, tetrum, atque exile quaſi hominum genus, nec alia voce notum, niſi quòd humani ſermonis imaginem aſſignabat: & quos bello forſitan minimè ſuperabant, vultus ſui terrore nimium pauorem ingerentes, terribilitate fugabant, eò quòd erat eis ſpecies pauendæ nigredinis, & velut quædam (ſi dici fas eſt) deformia oſſa, non facies, habenſque puncta magis quàm lumina. Quorum animi fiduciam toruus prodit aſpectus. Qui etiam in pignora ſua primo die nata deſæuiunt. Nam maribus ferro genas ſecant, vt antequam lactis nutrimenta percipiant, vulneris cogantur ſubire tolerantiam. Hinc imberbes ſeneſcunt, & ſine venuſtate ephebi ſunt, quia facies ferro ſulcata, tempeſtiuam pilorum gratiam cicatrice abſumit. Exigui quidem forma, ſed arguti, moribus expediti, & ad equitandum promptiſſimi, ſcapulis latis & ad arcus ſagittaſque parati, ceruicibus firmi, & ſuperbia ſemper erecti. Hi verò ſub hominum figura viuunt beluina ſæuitia. Tali ergo ſtirpe procreati Hunni, cunctis vicinis gentibus erant horrori & formidini. Horum potentiam auxit victoria de Gothis, manentibus trans ripas Mæotidis paludis, qui in Scythia pollebant gloria ſingularis potentiæ & fortitudinis. Quam victoriam hoc modo adepti ſunt: Venatores Hunnorum ſequentes veſtigia ceruæ Mæotidas paludes tranſeuntis, quas imperuias hactenus eſſe putabant, Scythicam regionem diligenter explorant: explorata omnia Hunnis nuntiant, ad tranſeundum eos animant. Horum ducatu paludibus tranſitis, velut quidam turbo ſubitò incubuerunt gentibus Scythicis, eáſque omnes ſubiugauerunt ſibi, ipſoſque Gothos cæteris imperitantes aut præminentes expulerunt ſedibus ſuis. Hoc felicitatis ſucceſſu Hunni, inter cæteras Scythiæ gentes elati per victoriam de Gothis, per annos ferè octoginta laborauerunt ad concuſſionem & ruinam mundi. Ab hac ergo eorum victoria vſque ad mortem Attilæ regnum eorum in hoc opere annotabimus.

De Cæteris Regnis.

EXtra has & aliæ gentes fuerunt, quæ Romanum imperium dilacerauerunt, id est, Gepidæ, Turcæ, Alani, Bulgari, & aliæ plures, quæ omnes ab Aquilonis plaga exierunt, vt super hoc fortasse videatur dictum per Prophetam, Ab Aquilone pandetur malum super vniuersam terram.

ORdiamur ergo telam narrationis nostræ ab anno Domini tricentesimo octogesimo primo, quo anno post mortem Valentis, Valentinianus minor, & Gratianus, filij maioris Valentiniani, incipientes simul regnare, regnauerunt annis sex. Ab hoc anno Sapor qui diu imperauerat Persis, imperauit annis viginti octo. Ab hoc anno Britanni sub imperio Romano fuerunt annis triginta tribus, super quos regnabat Maximus tyrannus. Ab hoc anno Wandali cum rege suo Modigisilo, per Gallias crudeliter debacchati sunt, an. triginta trib. Super Frãcos in Sycambria cõmorantes regnabat Priamus. Alij scribunt periisse eum in bello, quo (vt diximus) Franci nimis attriti sunt ab exercitu prioris Valentiniani, & de Sycambria exire compulsi. Fritigernus qui super Wisigothos aliquandiu regnauerat, ab hoc anno tribus annis regnauit. Ostrogothis in patrio solo sub Hunnorum dominio remorantibus præerat Winitharius: eisq́; ab hoc anno vsque ad mortem Attilæ per annos plus minus octoginta præfuerunt reguli gentis suæ. Balamber Hunnis imperabat, qui & post eum Mundzuch pater Attilæ, Octar & Rugila fratres eius, Bleda, & Attila frater eius, ab hoc anno vsque ad mortem Marciani imperatoris regnauerunt, annis plus minus octoginta.

¶ *Anno ab Adam 5576 secundum Dionysium, anno verò Domini 381 secundum Dionysium, Olympiade 289, anno quarto post mortem impij Valentis, imperant Gratianus & Valentinianus, Sapor, Priamus, Britanni, Modigisilus, Fritigernus, Winitharius, Balamber.*

THEO-

Roman.	*Perſ.*	*Franc.*	*Britan.*	*Wand.*	*Wiſigoth.*	*Oſtrogot.*	*Hunn.*	*Anni domini.*
Grat.	*Sapor.*	*Priamus.*	*Britan.*	*Podigiſ.*	*Fritiger.*	*Winith.*	*Balam.*	
1	1	1	1	1	1	1	1	381

Heodoſius, à Gratiano magiſter militum ordinatus, incredibili celeritate & mira felicitate deuictis multis barbaris gentibus, laſſam rempublicam in Orientis partibus reparauit.

Clarebant eo tempore: Damaſus Romæ, 13 papatus annum agens; Didymus Alexandrinus, qui à quinto ætatis anno lumine captus, quamuis eſſet elementorum ignarus, tamen in literarum ſcientia etiam philoſophus mirabilis; Hieronymus totus diuinæ ſcripturæ incumbens; Gregorius Niſenus; Gregorius Nazianzenus; Martinus Turonenſis archiepiſcopus; Ambroſius Mediolanenſis; Rufinus Aquileienſis presbyter; Miletius Antiochenus epiſcopus, per hoc clarior, quòd Theodoſius in ſomnis præuidit, ſe ab eo indui chlamyde imperiali, & diademate coronari; in Ægypto Pachoniſus abbas.

2	2	2	2	2	2	2	2	382

Gratianus valde religioni fauet, & per omnia reipublicę promptus Theodoſium conſortem imperij facit.

Paula inter nobiles Romanorum matronas prænobilis abrenunciat mundo.

Ciuitatem quam Antoninus Pius cum filio Aurelio condidit, & Sommonobriã ab adiacente flumine appellauit, Gratianus imperator ſuo dominio mancipatam, mutato nomine, Ambianis ab ambitu fluminum fecit vocari.

Pſalterium quod ſecundum Septuaginta interpretes in omnibus eccleſijs cantabatur, Hieronymus correxit. Quo iterum vitiato, pſalterium nouum compoſuit, quod & à Septuaginta interpretum editione non multùm diſcordaret, & cum Hebraico multùm concordaret. Quod vt omnibus clarum fieret; pſalterium diſtinxit per aſteriſcum, id eſt ſtellam *, & per obelum id eſt virgam iacentem; docens ea quę continentur ſub aſteriſco vſq; ad duo puncta, in Hebręo haberi, & à Septuaginta ꝑtermiſſa eſſe; ea verò quæ continentur ſub obelo vſq; ad duo puncta, in Hebraico non haberi, ſed à Septuaginta addita eſſe, iuxta Theodonis duntaxat translationem. Hoc Pſalterium Damaſus papa rogatu Hieronymi in Gallicanis eccleſijs cantari inſtituit, & propter hoc Gallicanum vocatur, Romanis pſalterium ſecundum Septuaginta retinentibus ſibi, propter quod Romanum vocatur. Hæc duo pſalteria cùm non ſufficerent ad proponenda teſtimonia de Chriſto contra Iudæos, qui non recipiunt niſi ea quæ habentur in Hebræo; addidit & tertium quod vocatur Hebraicum, pro eo quòd rogatu Sophronij viri ſapientis tranſtulit illud de Hebraica veritate in Latinum, verbo ad verbum. Quod pſalterium, & alia Hieronymi opuſcula, idem Sophronius de Latino in Græcum tranſtulit.

Eo tempore præfecturam Gallicam miniſtrabat vir illuſtris Fauſtinianus, qui genuit filium quem ab amorem & memoriam beati Firmini martyris Firminum vocauit, Ambianenſium tempore poſteriori epiſcopum.

Theophilus Alexãdriæ epiſcopus cyclum de obſeruatione Paſchæ per centum annos digeſtum, quem laterculum vocauit, ab hoc anno inchoauit, hoc eſt à primo conſulatu Theodoſij.

Damaſus papa inſtituit rogatu Hieronymi dicere in eccleſia, in fine pſalmorum, Gloria patri, &c. Sicut erat, &c. Et inſtituit etiam, in eccleſia pſalmos nocte dieq; cantari.

Vt autem chori in duas partes diuiſi, ipſos pſalmos alternatim cantarẽt, iam tempore Cõſtantij imperatoris in eccleſia Antiochena inſtituerant pri-

Anni domini.	Roman.	Perſ.	Franc.	Britan.	Wand.	Wiſigoth.	Oſtrogot.	Hunn.

mi Flauianus & Diodorus, viri probatæ vitæ & doctrinæ: quod inde ad terminos totius orbis vſque peruenit.

383	3	3	3	3	3	3	3	3

Maximus in Britannia per tyrannidem imperium inuadit.

Maximus iſte ex imperatorio genere deſcenderat, & Magni Conſtantini conſanguineus fuit: vnde & partem imperij ſibi competere calumniabatur. Qui cùm Britanniæ factus fuiſſet rex; cœpit ſæuire, atque tyrannidem contra Romanum imperium exercere.

Baſilius Cæſarienſis, qui gemina philoſophia & ſanctitate clarueràt: cui Deus apparens ad preces eius eum docuit, vt propriis verbis ſanctum ſacrificium conſecraret: cui reuelatum eſt, quòd Mercurius miles & martyr Iulianum imperatorem peremerit: qui iuuenem qui ob amorē virginis ſibi per diabolum conciliatæ negauerat Chriſtum, Chriſto reconciliauit, palàm altercatus cum diabolo: qui impetrauit à Deo, vt ſanctus Effrem Syrus Græcè loqueretur: qui peccata peccatricis ſcripta & ſignata orando obliterauit; his & multis aliis clarus, dum medicus Hebræus imminere ſibi mortem per tactum venæ reuera pronunciaret, mortem orando in craſtinum diſtulit, & ita medicum cum ſuis ad Chriſtum conuertens, feliciter moritur.

Damaſus papa inuidioſè de adulterio accuſatus, purgatur à 44 epiſcopis: accuſatores verò eius de eccleſia expelluntur.

Apollinaris Laodiceæ epiſcopus, conuerſus in hæreſim ſui nominis, à Damaſo papa dānatur: quia dicebat, ꝙ Chriſtꝰ natus ſolā carnē, non animā, ſuſceperit; aut ſi ſuſceperit, non rationalē ſed tantùm viuificalē animā ſuſceperit; ſed potentia deitatis ſuſceptę carni pro anima fuerit; & ipſa caro non de Maria ſuſcepta ſit: ſcilicęt ea caro & Verbum vnius ſubſtantiæ fuerint.

Poſt Fritigernum ſecundus apud Wiſigothos regnat Athanaricus anno vno, qui confœderatus Theodoſio, & ab eo Conſtantinopolim inuitatus, mox quintodecimo die ex quo venerat, ibidem obiit.

384	4	4	4	4	4	1	4	4

Damaſus papa decreuit, ne quid contra epiſcopos præſumant archidiaconi, qui dicuntur chorepiſcopi, id eſt regionum vel villarum epiſcopi.

Maximus Pictos & Scotos Britanniam incurſantes ſuperat.

Wiſigothi ſub Theodoſio imperatore ſine rege fuerūt annis 14.

Winitharius rex Oſtrogothorum pro libertate contra Hunnos rebellat in Gothia.

Ambroſius epiſcopus libros de Spiritu Sancto ad Gratianum imperatorem ſcribit.

Corpus Pauli Conſtantinopolitani epiſcopi, ſub Conſtantio in exilio ab hæreticis pro Chriſto ſuffocati, Conſtantinopolim refertur cum gloria à Theodoſio imperatore.

385	5	5	5	5	5	1	5	5

In Gallia ſanctus Romanus Blauienſis obiit.

Theodoſius Arcadium filium Auguſtum facit.

Iuſtina, mater Valentiniani, Arriana, in Ambroſium, & omnem ſanctā eccleſiam catholicam execrabili odio deſæuit.

Francis poſt Priamum Priami filius Marcomirus, & Somno filius Antenoris, principantur annis 34. Quorum ducatu Franci Sycambria egreſſi conſedere ſecus Rhenum in oppidis Germaniæ.

Winitharius Hunnos in bello ſuperat.

386	6	6	1	6	6	2	6	6

Maximus in Gallias tranſit: partem Galliæ ſibi ſubditā Britonibus tradidit, vnde vſq; ad hunc diem minor Britannia appellatur. Maximus quoq; apud

Roman.	Perſ.	Franc.	Britan.	Wand.	Wiſigoth.	Oſtrogot.	Hunn.	Anni domini.

apud Treuerim ſedem imperij ſui ſtatuit, & Gratianum imperatorem Lugduni perimit, fratrem verò eius Valentinianum ſimulato pacis fœdere per triennium Italia expellit.

Secunda ſynodus vniuerſalis 150 patrum congregatur Conſtantinopoli, iubente Theodoſio, & annuẽte Damaſo papa. Quę Macedonium, negantem Spiritum Sanctum Deum eſſe, condemnans, conſubſtantialem Patri & filio Spiritum Sanctum eſſe docuit; dans ſymboli formam, quam tota Græcorum & Latinorum confeſſio in eccleſia ad miſſas ſolennibus diebus decantat. Hic decretum eſt, vt Conſtantinopolitanus, tanquam nouę Romę epiſcopus, poſt Romanum pontificem habeat priuilegium.

Priſcillianus in Hiſpania epiſcopus, condens hæreſim ſui nominis, eccleſiam perturbat. Hic perſonas ſanctæ Trinitatis cõfundebat; dicens eundẽ eſſe patrem quem filium & ſpiritum ſanctũ. Carnium eſcas pro immũdis habebat. Coniuges viros à nolentibus fœminis, fœminas à nolentibus viris, ſeparabat. Opificiũ omnis carnis, non Deo bono & vero, ſed malis angelis aſſignabat. Animas eiuſdẽ naturæ & ſubſtãtiæ cuius eſt Deus, eſſe dicebat, & eas ad agonẽ quendã ſpontaneũ, non tamẽ in terris exercendũ, per ſeptẽ cœlos, & per quoſdã principatus gradatim deſcẽdere, & in malignũ principem incurrere, à quo mundũ iſtum factũ eſſe dicebat. Atq; ab hoc principe per diuerſa carnis corpora ſeminari, homines verò fatalibus ſtellis colligatos, corpusq; noſtrũ ſecundũ duodecim ſigna cœli compoſitũ eſſe dicebat; conſtituens Arietẽ in capite, Taurũ in ceruice, Geminos in humeris, Cancrum in pectore, Leonẽ in manibus, Virginẽ in ventre, Librã in vmbilico, Scorpium in coxis, Sagittarium in virili, Aquarium in veſica, Capricornumq; in tibiis, Piſces in plantis. Super his auditus in conciliis epiſcoporum, Romã petit: ibiq; à ſanctis Damaſo & Ambroſio repudiatus, in Galliis quoq; in ſynodo Burdegalenſi à ſancto Martino aliiſq; hæreticus iudicatus, vbi ſe damnandũ intellexit, imperatorẽ Maximum appellat. A quo auditus, & epiſcopatu pulſus, Treueris ab Euodio præfecto perimitur cum multis ſuis ſequacibus; edicente imperatore, vt ſectæ huius complices in Hiſpania perimerentur.

Paula Romæ præponẽs Bethlehem, ibi cum filia Euſtochio ancillatur Chriſto, & ſanctè viuendo multas ad æmulationem ſanctitatis inuitat.

Itachius & Vrſatius epiſcopi, accuſatores Priſcilliani, cõcione eccleſiæ priuantur ab epiſcopis nephas eſſe dicentibus, cuiuſcunque modi hominem epiſcoporum accuſatione necari, maximè imperatore, & aliquibus epiſcopis Itachium & Vrſatium defendẽtibus, & hac de cauſa ſanctus Martinus à Maximo moleſtatur, quia nolebat communicare Itachianis. Vix tamẽ obtinuit, vt Priſcillianiſtæ non occiderentur.

Theodoſius ſolus annis 11 imperat.

Balamber rex Hunnorum Winitharium in bello perimit, poſt quem ſecundus apud Oſtrogothas regnauit Hummundus annis duobus.

1	7	2	7	7	3	1	7	387

Syricius Romanæ eccleſiæ 36 præſidet.

Hic conſtituit hæreticum pœnitentem per impoſitionem manus ſacerdotalis ab eccleſia eſſe recipiendum.

Hic Manichæos Romæ inuentos exiliauit.

Ambroſius epiſcopus ritum canendi antiphonas in eccleſia primus apud Latinos tranſtulit à Græcis, apud quos hic ritus iam inoleuerat ex inſtituto Ignatij Antiocheni epiſcopi, & Apoſtolorum diſcipuli, qui per viſionem in cœlum raptus vidit & audiuit, quomodo angeli per antiphonarum reciprocationem hymnos ſanctæ Trinitati canebant.

Franci Quintinum, & Heraclium, Romanorum duces, cum omnibus penè ſuis iuxta Treuerim delent.

Anni domini.	Roman.	Perſ.	Franc.	Britan.	Wand.	Wiſigoth.	Oſtrogot.	Hunn.

In Ægypto Ioannes anachorita ſanctitate & prophetiæ ſpiritu claret.

388	2	8	3	8	8	4	2	8

Corpora Geruaſij, & Protaſij, martyrum, Mediolani ab Ambroſio reperta ſunt.

Oſtrogothis regnat Horiſmuth annis duobus.

389	3	9	4	9	9	5	1	9

Valentinianus imperator Maximum fugiens Conſtantinopolim venit, & à Theodoſio paternè ſuſcipitur.

Pictorum & Hunnorum ducibus Gnamo & Melga, regnum Britāniæ incurſantibus ac deuaſtantibꝰ, quia rectore & defenſore carebat, ex quo Maximus omnes bellicoſos viros ſecum abduxerat, nunciata eſt Maximo regni ſui tanta calamitas. At ille miſit Gratianum municipem cum duabus legionibus, vt Britonibus ferret auxilium. Qui cum hoſtibus præliati fugauerunt eos in Hyberniam.

Auguſtinus cùm eſſet Manichæus, per Ambroſium ad rectam fidem conuertitur, & relictis ſcholis baptizatur.

390	4	10	5	10	10	6	2	10

Maximus tyrannꝰ ab Ambroſio excõmunicatꝰ, q̃a corrigi noluit, à Theodoſio Aquileiæ in bello perimitur, & Valẽtinianus imperio reſtituitur. Alia hiſtoria dicit, Maximum Romæ ab amicis Gratiani eſſe interfectum.

Gratianus municeps, audita nece Maximi, cepit diadema regni. Exinde tantam tyrannidem exercuit in populo, vt cateruatim irruentes in eum interficerent illum.

Oſtrogothi ſine rege fuerunt annis 40.

391	5	11	6	11	11	7	1	11

Theodoſius imperator immane facinus quod commiſit, quãdo Theſſalonicæ ſeptem millia ciuium fecit occidi, in vltionem iudicum in ſeditione occiſorum; imitabili publicę pœnitentię exemplo diluit, ab Ambroſio eccleſia expulſus, & humili ſatisfactione reconciliatus.

Gregorius Nazanzenus epiſcopus obiit.

Ambroſius poſt Hilarium Pictauenſem hymnos in eccleſia canendos primus compoſuit.

Claudianus gentilis poëta Romæ claret.

392	6	12	7	12	12	8	2	12

Caput Ioannis Baptiſtæ à Theodoſio imperatore Conſtantinopolim tranſlatum eſt, quod cùm Valens imperator olim illuc voluiſſet transferre, vehiculum in quo ſanctum caput ferebatur, nullo modo moueri potuit.

393	7	13	8	13	13	9	3	13

Terribile in cœlo ſignum columnæ per omnia ſimile apparuit.

In Hiſpania Prudentius Lyricus poëta claruit.

394	8	14	9	14	14	10	4	14

Hieronymꝰ librũ illuſtriũ virorum hîc finit. Gennadius ab hinc incepit.

Alexandriæ iuſſu Theodoſij templa idolorũ à Theophilo epiſcopo deſtruuntur, & euerſo famoſo Serapis fano martyriũ ibi cõſecratur, & in eo oſſa Ioannis Baptiſtæ recõduntur, quæ hoc modo Alexandriã tranſlata fuerunt.

Apoſtata Iuliano imperante, & contra Chriſtum furente, pagani oſſa Ioannis Baptiſtæ in vrbe Samaria ſepulti, effracto ſepulchro, extrahentes, diſpergebant per agros ea, quæ rurſus collecta igni cremabant, & ſanctos cineres pulueri immixtos per aëra diſpergebant. Sed quidam monachi ex Hieroſolymis immixti furentibus paganis, quotquot potuerunt oſſa collegerunt, & ad abbatem ſuum Philippum Hieruſalem detulerunt. Philippus ea Athanaſio epiſcopo miſit Alexandriam.

San-

Roman.	Perſ.	Franc.	Britan.	Wand.	Wiſigoth.	Oſtrogot.	Hunn.	Anno domini.

Sanctus Patricius Scotus in Hibernia cum ſuis ſororibus venditur, vbi cùm eſſet regis portarius, angeli ſæpe alloquio fruitur.

| 9 | 15 | 10 | 15 | 15 | 11 | 5 | 15 | 395

Hieronymo ſacras ſcripturas veteris teſtamenti de Hebraica veritate in Latinam linguam vertente, editio 70 interpretum quæ tenebatur à cunctis & Græcis & Latinis, cœpit in ſecundis haberi. Quod cùm contra inueteratum vſum eccleſiæ fieri, quamuis ſancti & docti viri ægrè ferrent; præualuit tamen authoritas Hebraicæ veritatis, poſtquam patuit, quantum ab ea diſcrepent 70 interpretes.

Arſenius Romę claret, qui vſq; ad quadrageſimũ ętatis annũ in aula imperatorũ gloriosè militans, ex ſenatore fit monachus, & per annos quinquaginta quinq; in eremo ſanctitatis exemplo omnibus mirabilis enituit.

| 10 | 16 | 11 | 16 | 16 | 12 | 6 | 16 | 396

Hoc tempore in caſtello Iudęæ Emaus natus eſt puer perfectus, ab vmbilico & ſurſum diuiſus, ita vt haberet duo pectora & duo capita, & vnuſquiſque proprios ſenſus: & vnus edebat, & non alter: vnus dormiebat, & alter vigilabat: nonnunquam inſimul dormiebãt: inſimul ludebant ad alterutrum: & flebat vterque, & percutiebant ſe inuicẽ. Porrò vixerunt annis ferme duobus, & vnus quidem mortuus eſt, alter verò ſuper vixit diebus quatuor.

Valentinianus imperator nimia auſteritate Arbogaſtis magiſtri militum ad vitæ tædium perductus, laqueo vitam finiuit. Eugenius auxilio Arbogaſtis tyrannizat.

Corpora Abacuc & Micheæ prophetarum reuelantur.

Didymus abſque oculis, anno ætatis 85, Alexandriæ obiit.

| 11 | 17 | 12 | 17 | 7 | 13 | 7 | 17 | 397

Theodoſius Eugenium & Arbogaſtem in bello perimit, & ipſe nõ multo pòſt obiit, poſt quem filij eius Arcadius & Honorius imperant annis 13.

Corpora Nazarij & Celſi martyrum Mediolani ab Ambroſio reperta & leuata ſunt.

| 1 | 18 | 13 | 18 | 18 | 14 | 8 | 18 | 398

Conſtantinopolis iram Dei formidans, igne ſuper nubem terribiliter fulgente, ad pœnitentiam conuerſa euaſit.

Rufinus magiſter militiæ orientalis rebellans, à Stilicone magiſtro militiæ occidentalis perimitur.

Gildo comes Africæ rebellans, conſueta ſtipendia Romanis ſubtraxit: quem nõ multò pòſt Stilico interficiens, Africam ad ius priſtinum redegit.

Wiſigothi, rupto cum Romanis fœdere, Alaricum ſuper ſe regem creant, qui regnauit annis 15.

| 2 | 19 | 14 | 19 | 19 | 1 | 9 | 19 | 399

Anaſtaſius Romanæ eccleſiæ 37 præſidet.

Sanctus Martinus ſecundum quoſdam obiit hoc anno.

Florebant in eccleſia hoc tempore ſancti & docti viri: Ioannes Chryſoſtomus Conſtantinopoli epiſcopus, ſanctitate quidem & ſcientia clarus, ſed in facũdia ſua ſeuerior & liberior iuſto: Donatus Epyri epiſcopus, qui ingentem draconem expuens in ore eius interfecit, quem octo iuga boum vix trahere potuerunt ad cremandum.

In Hiſpania Oroſius hiſtoriographus clarus habetur.

In Aquitania Seuerus, qui vitam ſancti Martini & multa alia ſcripſit, in ſenecta à Pelagianis ſeductus, ſilentium vſque ad mortem tenuit, tacendo corrigens quod loquendo peccauit.

In Gallia Seuerinus Agrippinenſis agnoſcitur.

Seruatius quoque, decimus Tungrenſis epiſcopus, Domini noſtri Ieſu

Anni domini. | *Roman.* | *Perſ.* | *Franc.* | *Britan.* | *Wand.* | *Wiſigoth.* | *Oſtrogot.* | *Hunn.* |

Chriſti conſanguineus, non ſolum ex eo ꝙ voluntatem Dei patris faciebat, ſed etiã ſecundũ carnẽ. Qui natus quidẽ in Perſide, filius fuit Eminiu, cuius pater fuit Eliud frater Elizabeth, quæ peperit Ioannẽ Baptiſtam. Mater verò Eliud & Elizabeth Eſmeria ſoror fuit Annæ, q̃ genuit Mariã matrẽ Domini.

| 3 | 20 | 15 | 20 | 2 | 20 | 10 | 20 |

400 Romanorũprouincias hinc Wiſigothi, inde Hunni grauiter incurſant.

Romæ celebrato gladiatorio ludo, Thelematius monachus, increpãs populum attentius ſpectaculo inhiantẽ, lapidatur à populo. Vnde offenſus Honorius imperator gladiatorium ludũ edicto ſuo in perpetuum remouit.

| 4 | 21 | 16 | 21 | 21 | 3 | 11 | 21 |

Imperatores zelum patris Theodoſij ſecuti, in toto orbe Romano tem-
401 pla idolorum deſtrui iubent.

Hieronymus, & Rufinus presbyter Aquileienſis, orta inter ſe ſimultate pro quæſtionibus ſcripturarum, libros inuectiuarum, ſatis quidem luculento, ſed nimis mordaci ſermone, in alterutrum ſcribunt.

| 5 | 22 | 17 | 22 | 22 | 4 | 12 | 22 |

Sanctus Martinus, ætatis anno octogeſimo primo, epiſcopatus verò vi-
402 ceſimo ſexto, obiit hoc anno ſecundum Proſperum, qui ſcripſit eum obiiſſe anno quinto Arcadij & Honorij, imò ſecundum Seuerum, qui ſcribit in vita eius, eum poſt mortem Priſcilliani 16 annos vixiſſe.

403 | 6 | 23 | 18 | 23 | 23 | 5 | 13 | 23 |

Ambroſius Mediolanenſis obiit, cuius vitam Paulinus Nolanus epiſcopus ad Auguſtinum epiſcopum deſcribit.

Hic Paulinus, Nolæ poſtmodum epiſcopus, cùm eſſet innumerabiliũ prædiorum dominus; admirabili exemplo vẽditis omnibus, religionem expeditus elegit. Cui Theſaria ex coniuge ſoror facta, æquatur beatæ vitæ teſtimonio & merito. Hic ſe epiſcopum pro captiuo filio pauperis viduæ in ſeruitutem barbari addixit, ſed diuinitus proditus quis eſſet, multos captiuos libertati reſtituit.

Hoc tempore in Italia Siſinnius, Martyrius, & Alexander à gentilibus martyrizantur. Quorũ corpora cùm Mediolanũ deferrentur, cæcus per ea illuminatur; dicens, ſe illuc per viſum directum eſſe ab Ambroſio epiſcopo dicente, ſe in horum martyrum conſortio deputatum eſſe.

Stilico pacem fratrum imperatorum interturbare volens, Alaricum regem Gothorum fecit ordinari magiſtrum militum.

| 7 | 24 | 19 | 24 | 24 | 6 | 14 | 24 |

404 InnocentiusRomanæ eccleſiæ 38 præſidet. Hic decreuit pacis oſculum ad miſſas dari, ſabbato ieiunium celebrari, oleo ad vſus infirmorum ab epiſcopo conſecrato licere vti, non ſolùm presbyteris, ſed omnibus etiam Chriſtianis, in ſuam ſuorumq; neceſſitatem vngendo.

In Britannia Pelagius execrabili doctrina eccleſiam Chriſti maculare nititur; dicens, hominem ſine gratia poſſe ſaluari ſuis meritis, vnumquemq; ad iuſtitiam propria voluntate regi, infantes ſine peccato originali naſci, & tam inſontes eſſe quàm inſons fuit Adam ante præuaricationem, nec ideo baptizandos eſſe, vt à peccato ſoluantur, ſed vt per adoptionem in regnum Dei admittantur, qui etſi non baptizentur, eſſe tamen eos ex regno Dei, æterna & beata vita, Adam ſolo ſuo peccato læſum eſſe, eum mortuum eſſe nõ ex culpæ merito, ſed ex conditione naturæ, qui moriturus fuiſſet, etiamſi nõ peccaſſet. Dicebat etiam irritas eſſe orationes quæ fiunt ab eccleſia, ſiue pro fidelibus, ſiue pro infidelibus. Hunc, & Celeſtium, & Iulianum, complices eius, Innocentius papa damnauit. Hieronymus quoque, & Auguſtinus, & alij eos vt fidei hoſtes armis veritatis impugnabant.

Orien-

Roman.	Perſ.	Franc.	Britan.	Wand.	Wiſigoth.	Oſtrogot.	Hunn.	Anni domini.

Orientales etiam grauiter exagitat mota de Deo quęſtio, vtrùm Deus ſit corpus, & humanum ſchema habeat, an ſit incorporeus, & ab humano ſchemate omnino alienus: ſimplicioribus Deum corporeum, & ab humano ſchemate eſſe aſtruentibus, aliis hoc deſtruentibus.

| 8 | 25 | 20 | 25 | 25 | 7 | 15 | 25 | 405

Romæ Alexis nobiliſſimi Romanorum vita mirabilis declarata eſt, qui prima nuptiarum nocte ſponſam relinquens, pro Christo peregrinatus eſt per decem & ſeptem annos. Et tandem apud Ediſſam Syriæ vrbem, imagine ſanctæ genitricis Mariæ eum diuulgante, inde quoque fugit, & ad portum Romanum non ſponte appulſus, à patre ſuo vt pauper accipitur. Ibíque nulli cognitus, decem & ſeptem annos agens, tenore vitæ ſuæ in charta deſcripto, obiit, & diuina voce manifeſtatus, totam Romam ſtupore & gaudio affecit.

Ioannes Chryſoſtomus Eudoxiam vxorē Arcadij imperatoris multóſque ſacerdotum infeſtos habens, epiſcopatu pellitur & exiliatur: ſed populo pro hoc tumultuante reuocatus, ſecundò exiliatur: ſed terræmotu regiam vrbem grauiter concutiente, à ciuibus reuocatur.

| 9 | 26 | 21 | 26 | 26 | 8 | 16 | 26 | 406

Pachomius abbas centeſimum decimum annum agens, in virtutibus conſummatur.

Arcadius imperator oſſa Samuelis ꝓphetę à Iudæa Conſtantinopolim tranſtulit, tam hilariter occurrentibus populis, ac ſi eum viuentem cernerēt.

Paula Bethlehem obiit, cuius vitam Hieronymus ſcribit.

Auguſtinus in eccleſia philoſophatur: cuius librorum, tractatuum, & epiſtolarum, numerus plus quàm ad mille triginta extenditur, multis numero non comprehenſis.

| 10 | 27 | 22 | 27 | 27 | 9 | 17 | 27 | 407

Ragadaiſus Scytha cum ducentis millibus Gothorum à Scythia veniens, Italiam inuadit. Ex hoc murmur multum blaſphemantium infremit in Chriſtum, Chriſtianitatis tempora culpantes: fœlicitatem gentium attollūt, inter quos præcipuè Symmachus orator furebat, qui etiam ſcriptis epiſtolis ſuis aiebat de idololatria, & de repetenda ara Victoriæ. Quorum latrantium ora iniecto eis veritatis oſſe obſtruxerunt, Auguſtinus libro de ciuitate Dei, & Oroſius hiſtoria ſua. Prudentius quoque poëta luculento metrici operis libello blaſphemias Symmachi refellit.

| 11 | 28 | 23 | 28 | 28 | 10 | 18 | 28 | 408

Auguſtinus apud Hipponem Africę, & Hieronymus apud Bethlehem Iudææ per epiſtolas inter ſe vſque ad ſimultatem diſceptant de quibuſdam ſcripturæ capitulis; maximè de eo quod dicit Paulus, ſe Petro in faciem reſtitiſſe, quia reprehēſibilis erat. De quo Hieronym⁹ ſcripſerat, quia Paul⁹ Petrū non reuera ſed ſimulatè reprehenderit. Auguſtinus contrà dicebat, quòd eum reuera, non ſimulatè reprehenderit.

Multis vrbibus vaſtatis, Radagaiſus à Romanis concluſus interiit cum omnibus ſuis.

Sdigerdis imperat Perſis, annis 34.

| 12 | 1 | 24 | 29 | 29 | 11 | 19 | 29 | 409

Ioannes Chryſoſtomus vrgentibus inimicis epiſcopatu abdicatus, ab Arcadio exilio relegatur, ibiq; non multò pòſt moritur.

Innocentius papa & Occidentales epiſcopi pro Ioannis præiudicio ab Orientalium ſe communione ſuſpendunt.

Iram Dei pro morte Ioannis nimia grandinis tempeſtas, Conſtantinopoli incumbens, & mors Eudoxiæ Auguſtæ ſubſecuta intentat.

| 13 | 2 | 25 | 30 | 30 | 12 | 20 | 30 | 410

Anni domini.

Roman.	*Pers.*	*Franc.*	*Britan.*	*Wand.*	*Wisigoth.*	*Ostrogot.*	*Hunn.*

Arcadius Orientalis imperator, timens filio suo octenni puero Theodosio, eiq; tutorem Sdigerdem Persarum regem testamento designans, morte obijt. Sdigerdes tutelam pueri benignè suscepit, & pacem firmissimam cum Romanis fecit, mediante Marutha Mesopotamiæ episcopo. Is Maruthas, & apud Persas, & apud Romanos, omnibus modis clarissimus habebatur.

Vticæ terra septem diebus mugitum dedit.

Vtilico regnum Honorij affectans filio suo Eucherio, reipublicæ perniciosus efficitur, barbaras gentes ipse alias regno immittens, alias consensu suo fouens, vnde modo solito grauis earum, & maximè Wandalorum rabies per Gallias exarsit.

Honorius post Arcadij mortem cum fratruele suo Theodosio regnauit annis quatuordecim.

1	3	26	31	31	13	21	31

411 Atticus Constantinopolites episcopus claret.

Wandali duce Crosco Gallias peruagati, multas vrbes & ecclesias subuertunt. Croscus tandem à Mariano præside Arelati captus, & per victas vrbes ignominiosè retractus, ad mortem tormentatur.

Sub hoc turbine inter multos martyrizantur Sedunensis Florentinus, & Hilarius, Desyderius Lingonensis cum Vincentio archidiacono, Antidius Vesontiensis episcopus.

De hoc Antidio legitur, quòd aliquando tertia feria post Palmas, transiens pontem Duuij fluminis, vidit agmen dæmonum gesta sua principi suo referentium, & inter eos Æthiopem in manu sandalium perferentem ad iudicium, quod Romanum præsulem cuius hoc erat, per septem annos impugnatum tandem ad lapsum traxerit. Qui vocans ad se Æthiopem, & in virtute Dei & sanctæ crucis super eum ascendens; eo vectante, Romam venit feria quinta, hora celebrandi officij, & dæmone pro foribus expectante, Papæ rem retulit, negantem per sandalium ad pœnitentiam mouit: & Missa vice eius celebrata, & parte chrismatis à se consecrati assumpta, dæmone reuectante, ad ecclesiam suam redijt sabbato sancto, hora celebrandi officij.

Romæ fœmina, Giganteæ magnitudinis, de parentibus mediocris staturæ nata, multis stupori erat.

2	4	27	32	32	14	22	32

412 Alaricus rex Vuisigothorũ per Italiam debacchatus, mandat Honorio imperatori, vt aut secum bello congrediatur, aut Gothis in regno suo locum ad habitandum largiatur. Honorius Gallias furori gentium vndique expositas eis concessit.

3	5	28	33	33	15	23	33

Wandali Gallias quas per tot annos lacerauerunt, relinquentes timore Gothorum, cum Alanis & Sueriis Hispanias occupant, ibique ferè 30 annis habitauerunt.

Alaricus, facto fœdere cum Honorio, cùm ad Gallias sibi datas tenderet; Stilico ipso sancto die Paschæ ex improuiso super eum irruit, & primo impetu victor, postea à Gothis turpiter vincitur.

Honorius cognito, Stiliconem esse tantorum malorum incensorem, & vitæ suæ insidiatorem, eum cum filio eius Encherio occidit.

Alaricus rupto fœdere Italiam repetit, ipsam Romam accipit, & in ea multa incendit, multos affligit; à sanguine tamen & cæde temperat, & ad sanctorum limina confugientibus indulget; tertia die sponte Roma egreditur; ad Siciliam nauigare contendens, naufragium patitur, & non multò pòst apud Consentiam vrbem subita morte defungitur.

Capta est autem Roma 9 calendas Septembris, anno 1164 conditionis suæ.

His

Roman.	Perſ.	Franc.	Britan.	Wand.	Wiſigoth.	Oſtrogot.	Hunn.	Anni domini.

His diebus apud Africam in Vticenſi littore dens gigantis inuentus eſt tam ingens, vt ſi minutatim in modulos noſtrorum dentium concideretur, centum dentes inde fieri poſſent.

Interim, Wandalis Gallias incurſantibus, congreſſi Franci Modigiſilum regem cum viginti millibus Wandalorum extinguunt, & ſuprema fortè interitio Wandalorum fuiſſet, niſi reliquiis eorum Alanorum Reſplendial ſubſidio veniſſet.

Britannorum vires hac tempeſtate nimiis hoſtium irruptionibus nimis erant attenuatæ: & quia à Romanis vndiq; bello laborantibus nihil ſubſidij habere poterant, ſubtrahunt ſe ab eorum dominatione, & per annos circiter 78 multùm calamitatibꝰ laborauerunt. Inito autem conſilio, duxerunt Lundonienſem archiepiſcopum ad regem minoris Britanniæ Aldroenum, vt eis ſuccurreret. At ille tradidit eis fratrem ſuum Conſtantinum cum armata militum manu: ſicq; Conſtantinus erectus eſt in regem, regnauitq; decem annis. Habuit autem tres filios, Conſtantem qui monachus factus eſt, Aurelium Ambroſium, & Vtherpendragon.

Wandalis poſt Modigiſilum Modigiſili filius Gundericus regnat in Hiſpaniis, annis 16.

Wiſigothorum tertius regnat Athanulphus, annis 3.

Franci ſæpe Gallias inceſſantes, diripiunt primò; & ſecunda irruptione incendunt vrbem Treuerim, quam condidit Treber, filius Nini Aſſyriorum regis, profugus à facie nouercæ ſuæ Semiramidis, & à ſuo nomine Treuerim nominauit.

4	6	29	1	1	1	24	24	414

Athanulphus Romam rediit, quod reliquum erat abradit: inter cæteros Placidiam quoq; ſororem Honorij imperatoris captiuam abducit, eamq; ſibi vxorem ducit.

Honorius imperator, quia in Deo ſperauit affectu optimæ religionis, liberauit eum Deus à multis in ſe vndiq; inſurgentibus tyrannis. Siquidem in Britanniis Gratianus, in Galliis Conſtantinus, & Conſtans filius eius, ex monacho Cæſar factus, item poſt eos in Galliis Gerontius, & Maximꝰ Saluſtius, Iouinus Sebaſtianus in Africa, Heraclianus Romæ, Tertullus, & Attalus ille quem Gothi capta Romę imperatorem ludicrò creatum vno die imperiali ſchemate ſibi miniſtrare fecerunt, hic inquam non iam ludicrò, ſed ſeriò imperatorē affectans, (& hi omnes in tyrannidem inuaſerunt) diuerſis locis diuerſis temporibus à militibus Honorij capti aut extincti perierunt.

Notandum verò, quòd tres primi reges quidem Britanniæ fuerunt ſibi ſuccedentes, Gratianus videlicet, Conſtantinus, & Conſtans, ſed ideo tyranni, vt arbitror, appellantur, quia Romano imperio ſubiectionem minimè exhibebant, vel quia ipſum imperium inuadere nitebantur.

5	7	30	2	2	2	25	35	415

Maximus Taurinenſis epiſcopus claret, qui in homiliis componendis & in eccleſia declamandis ſtuduit eleganter.

Hiſpaniæ Wandalorum ferro, fame, peſtilentia, morſibus beſtiarum grauiter laborant.

Valentia Galliarum ciuitas à Gothis capta eſt.

Prædeſtinatorum hæreſis hoc tempore cœpit ſerpere, qui ideo Prædeſtinati vocantur, quia de prædeſtinatione & diuina gratia diſputantes, aſſerebant, quòd nec piè viuentibus proſit bonorum operum labor, ſi à Deo ad mortem prædeſtinati fuerint; nec impiis obſit, quòd inprobè viuant; ſi à Deo prædeſtinati fuerint ad vitam. Quæ aſſertio & bonos à bonis auocabat, & malos ad mala prouocabat. Hæc hæreſis ex libris Auguſtini malè intellectis initium ſumpſiſſe dicitur.

Anni domini. | Roman. | Perſ. | Franc. | Britan. | Wand. | Wiſigoth. | Oſtrogot. | Hunn. |

416 | 6 | 8 | 31 | 3 | 3 | 3 | 26 | 36 |

Honorius imperator, ſopitis in Africa hæreticis, pacem reddit eccleſiis.

Perempto à ſuis Athanulpho Wiſigothorum rege, Sigericus regnat anno vno.

Iudæus quidam, cùm quæſtus cauſa ſæpe in multis hæreticorum eccleſiis baptizatus fuiſſet, venit etiam ad eccleſiam orthodoxorum, ſub eadẽ intentione baptizandus, & cùm baptizari deberet, aqua fontis ſubitò diſparuit, & iterum allata aqua & fonte repleto, iterum atque iterum aqua diſparens, virtutem dei & Iudæi perfidiam oſtendit.

417 | 7 | 9 | 32 | 4 | 4 | 1 | 27 | 37 |

Zoſimus Romanæ eccleſiæ 39 præſidet. Hic decreuit ceream ſabbato ſancto Paſchæ per eccleſias benedici.

Quidam Occidentales vltimo anno cycli decennoualis pro emboliſmo communem annum tenentes, ac per hoc in Paſcha celebrando aberrantes, diuino miraculo ad veritatem reuocantur. In vna enim Italiæ eccleſia, vbi annuatim ſabbato ſancto Paſchæ hora baptizandi ſolebat aqua diuinitus manare, & ſtatim ex ſeſe redire, nullo deductorio penitus apparente, nunc temporius iuſto, id eſt 8 calendas Aprilis, Paſcha celebrantes aqua non emanans expectatione totius diei ac noctis fefellit, legitimo autem die Paſchæ hora baptizandi aqua ſolitò emanans 10 calendas Maij Paſcha debere celebrari oſtendit.

Corpora ſanctorum, Stephani protomartyris, Nicodemi, Gamalielis & Abibon, Luciano presbytero reuelata ſunt: & corpus quidem protomartyris Stephani Ioannes epiſcopus à Caphargamala Hieruſalem tranſtulit, quod poſt aliquot annos inde leuatum à Iuliana matrona. Quæ corpus Alexandri viri ſui ſepulti iuxta corpus protomartyris leuare volens, pro corpore viri ſui corpus protomartyris leuauit, & multa miraculorum gloria illuſtratum Conſtantinopolim detulit.

Perempto à Wiſigothis Sigerico, regnat Wallia annis duobus.

418 | 8 | 10 | 33 | 5 | 5 | 1 | 28 | 38 |

Oroſius presbyter rediens à Hieronymo, ad quem miſſus fuerat ab Auguſtino, pro diſcenda quæſtione de origine animæ, reliquias protomartyris Stephani ad Africam detulit, cum hiſtoria inuentionis eius, quam gratia miraculorum proſequente vbique Deus mirificauit. Vnde plura Auguſtinus, multo plura ſcripſit Euodius.

Honorius, pacto fœdere cum Gothis, Aquitaniam tradit eis.

Wallia Placidiam ab Athanulpho captam reddit Honorio fratri. Honorius eam dat vxorem Conſtantino comiti, ex quo Placidia Valentinianũ genuit, qui poſt Honorium regnauit.

419 | 9 | 11 | 34 | 6 | 6 | 2 | 29 | 39 |

Symeone & Marcomiro Francorum ducibus defunctis, Franci in cõmune deliberant, vt & ipſi ſicut aliæ gentes regnum habeant: & filium Marcomiri ducis Pharamundum ſibi regem ordinant, qui regnauit annis 11.

420 | 10 | 12 | 1 | 7 | 7 | 3 | 30 | 40 |

Bonifacius Romanæ eccleſiæ 40 præſidet. Contra hunc Bonifaciũ ordinato Eulalio, & pro hoc diſſidente eccleſia; ambo iuſſu Honorij Auguſti vrbe egrediũtur, & ſic reprobato Eulalio, iuſſu Auguſti Bonifacius quia prior ordinatus fuerat, ſedi Apoſtolicę reſtituitur. Hic decreuit, vt nulla mulier, aut monacha, pallam ſacratam altaris contingeret, aut lauaret, aut incenſum poneret: & vt ſeruus, vel obnoxius curiæ, aut cuiuslibet rei, non fiat clericus.

421 | 11 | 13 | 2 | 8 | 8 | 4 | 31 | 41 |

Hieronym⁹, per quinquaginta ſex annos libris ſuis cõfectis, ita pectore præ

Roman.	*Perſ.*	*Franc.*	*Britan.*	*Wand.*	*Wiſigoth.*	*Oſtrogot.*	*Hunn.*	*Anni domini.*

præ laboribus deiecto vt lecto ſurgere nequiret, niſi apprehenſo manibus fune qui ad hoc de trabe pendebat, obiit apud Bethleem, anno ætatis ſuæ 98.

12	14	3	9	9	5	32	42	422

Franci vti cœperunt legibus, & legem Salicam dictauerunt, per quatuor gentis ſuæ proceres, electos de pluribus his, appellatos nominibus, Viſogaſt, Boſogaſt, Salagaſt, Widigaſt. In villis Germaniæ Salechaim, Bodochaim, Wingehaim, hi quatuor proceres per tres mallos cauſarum origines conuenientes ſolicitè tractãtes, de ſingulis diſcutiendo, ſicut lex Salica declarat, iudicare decreuerunt. Wandali, Alani, Sueui, regiones Hiſpaniarum ad habitandum inter ſe trifariam compartiti, & in tribus regnis diuiſi, colliduntur inter ſe inteſtino bello.

13	15	4	10	10	6	33	43	423

Honorius Conſtantium virum ſororis ſuæ Placidiæ in imperium aſciſcit, qui octauo imperij menſe obiit. Æſtimo hunc eſſe Conſtantinum, quem Beda dicit in Galliam ab Honorio miſſum.

Britannis ſubiectionem Romano imperio repromittentibus ſubſidium mittit Honorius, & Hiſpanis Wandalorum bello laborantibus. Sed id fruſtra fuit.

14	16	5	11	11	7	34	44	424

Honorius, tricennalibus ſuis de pompa capti Maximi tyranni Rauennæ celebratis, obijt.

Theodoſius vtrique regno imperat annis tribus.

Wallia rex Wiſigothorũ Wandalos in Hiſpaniis proſequutus debellat.

Conſtantino rege Britonum defuncto Wortegirnus conſul Gemuſſeorum Conſtantem ex monacho in regem ſublimauit, & vice epiſcopi ipſe capiti eius diadema impoſuit. Affectabat enim regnum ſibi vſurpare, ſed Conſtans qui legitimè non poterat regnare quolibet modo, aut depoſitus, aut peremptus fuiſſet. Nam fratres illius adhuc pueri erãt, Ambroſius & Vtherpendragon, & ad regni gubernaculum nondum idonei. Romani autem ad opem ferendam Britonibus vltrà non reuerſuri, ſuaſerunt ei murum conſtruere ab Oriente in Occidentem, inter Deiram & Albaniam, vt hoſtium acceſſus detineret: peritiamque armorum tradiderunt, eò quòd patria militibus eſſet euacuata.

1	17	6	12	12	8	35	45	425

Ioannes Hunnos regno immittit, & eorũ auxilio ad tyrannidem intendit.

Wandali Mauritaniam inuadunt.

Hoc tempore Theoniſtus epiſcopus ab hæreticis pulſus eſt vrbe ſua Philippis cum diſcipulis ſuis, Albano, Yrſo, Tabraham: ex quibus Albanus apud Moguntiam Galliæ ciuitatem, reliqui verò in diuerſis locis Italiæ pro Chriſto martyrizantur.

2	18	7	13	13	9	36	46	426

Celeſtinus Romanæ eccleſiæ 41 pręſidet. Hic conſtituit vt pſalmi Dauid 150 ante ſacrificium canerentur antiphonatim ex omnibus, quod antè non fiebat: niſi tantùm epiſtola beati Pauli & ſanctum Euangelium recitabatur. Ex hoc inſtituto excerpti de pſalmis, Introitus, Gradalia, Offertoria, ante ſacrificium communionis inter communicandum cum modulatiõne ad Miſſam in eccleſia Romana cantari cœperunt.

Theodoſius per Ardaburium ductu angeli Ioãnem tyrannum opprimit.

Romæ inter Ætium & Bonifacium ex rei militaris gratia orta inuidia reipublicæ parturit diſpendia.

3	19	8	14	14	10	37	47	427

Theodoſius Valentinianum Placidiæ amitæ ſuæ ex Conſtantio filium

Anni domini. | Roman. | Perſ. | Franc. | Britan. | Wand. | Wiſigoth. | Oſtrogot. | Hunn. |

imperatorem facit, eumque cum Placidia matre Romam ad imperandum mittit; & regnauerunt ſimul annis 24.

Carthago permiſſa eſt muro circumdari.

Caſſianus de eccleſia Conſtantinopolitana à Ioanne Chryſoſtomo eiectus, & in Maſſiliam Galliæ presbyter ordinatus, multa ſcripſit. Inter quæ etiam compertas in Ægypto vitas patrum, doctrinasq; & regulas datis ad plurimos libris exponit.

428 | 1 | 20 | 9 | 15 | 15 | 11 | 38 | 48 |

In Britannia Timotheus quidam, continentię & religionis imagine multis illudens, eos in errorem ſuę hęreſis induxit; dicens Chriſtum verum quidem Deum, & verum hominem de virgine Maria natum fuiſſe, ſed mentiens dicendo, quòd diuina natura conuerſa ſit in humanam naturam.

Romani Hunnos à Pannonia fugant, quam per quinquaginta tenuerant annos.

429 | 2 | 21 | 10 | 16 | 16 | 12 | 39 | 49 |

Bonifacius Africam cui præerat, ſolicitat ad rebellionem.

Gundericus rex Wandalorum capta Hiſpali, cùm impiè elatus manus in eccleſiam ipſius ciuitatis extendiſſet, mox Dei iudicio à dæmone correptus interiit: cui Genſericus frater in regno ſuccedens, regnauit annis 48. Hic (vt fertur) de fide catholica in Arrianam ſectam apoſtatauit.

430 | 3 | 22 | 11 | 17 | 1 | 13 | 40 | 50 |

Clodius, filius Pharamundi, rex crinitus, regnat ſuper Francos annis decem & octo. Ex hoc Franci crinitos reges habere cœperunt.

Auguſtinus in epiſcopatu Hipponenſi Heraclium ſibi ſubſtitui fecit.

Walamer Oſtrogothorum regnum ſuſcipiens, regnauit annis 31. Huius frater fuit Theudemer, de quo ortus eſt Theodericus rex Italiæ.

431 | 4 | 23 | 1 | 18 | 2 | 14 | 1 | 51 |

Clodius Thoringiam inuadit, & in Diſpargo caſtello Thuringorum aliquandiu habitauit.

Perempto Conſtante rege Britonum, factione (vt putatur) Wortegirni conſulis, inuaſit regnum ipſe Wortegirnus, cùm parem ſibi nullum videret.

Interea Saxones cum tribus nauibus exeuntes à Germania, applicuerunt in partibus Cautię, regiq; aduentus ſui cauſam aperientes, cum gaudio ſuſcepti ſunt ab eo. Irruentibus verò more ſolito ab Albuna hoſtibus, pugnamque acerrimam ex vtraque parte committentibus, rex victoriam obtinuit auxilio Saxonum ſtrenuè dimicantium. Quorum probitatem inermis cùm rex expertus fuiſſet, dedit eis poſſeſſiones in terra ſua, magnamq; familiaritatem & confidentiam apud eum adepti ſunt.

432 | 5 | 24 | 2 | 19 | 3 | 15 | 2 | 52 |

Celeſtinus papa ad Scotos in Chriſtum credentes Palladium mittit primum epiſcopum. Poſt quem ad eoſdem ab eodem Celeſtino miſſus eſt ſanctus Patricius, genere Brito, filius Conches ſororis ſancti Martini Turonenſis, qui in baptiſmo quidem dictus eſt Suchat, à ſancto Germano Magonius, à Celeſtino verò Patricius; à quo archiepiſcopus Scotorum ordinatus, per 60 annos ſignis, ſanctitate, doctrina, excellens, totam inſulam Hiberniam conuertit ad Chriſtum.

Neſtorius, Conſtantinopoli epiſcopus factus, fit actor hæreſis ſeparantis in Chriſto hominem à Deo, dicens purum hominem non Deum de Maria natum, & à Iudæis crucifixum.

Wandalos qui olim timore Athanulphi exceſſerant à Galliis, Wallia rex Gothorum expellere parat etiam ab Hiſpaniis.

433 | 6 | 25 | 3 | 20 | 4 | 16 | 3 | 53 |

Tertia

Roman.	*Pers.*	*Franc.*	*Britan.*	*Wand.*	*Wisigoth.*	*Ostrogot.*	*Hunn.*	*Anni domini.*

Tertia synodus vniuersalis Ephesina prima ducentorum episcoporum iussu Theodosij iunioris Augusti edita est, quæ Nestorium duas personas in Christo asserentem iusto anathemate condemnauit, ostendens manere in duas naturas vnam Domini nostri IESV Christi personam.

In Hispaniis viginti millia ferme militum contra Wandalos pugnantium cæsa.

Gensericus odia Gothorum veritus, & simul à Bonifacio inuitatus, cum Wandalis & omnibus eorum familiis ad Africam transfretauit, eamque inuadens & dilacerans, multam multo tempore cladem Romanis intulit.

In Gallia cùm Supthar rex Hunnorum Burgundiones nimis opprimeret; illi in Deum Christianorum spem suam ponentes, se baptizari petierunt. Et statim Hunnis congressi, pauci multa millia eorum peremerunt, & sic rabiem ipsorum refrenauerunt.

7	26	4	21	5	17	4	54	434

Sixtus Romanæ ecclesiæ 42 præsidet.

Romani in Africa Wandalis congressi superantur.

Bonifacius conflictu cum Ætio habito, victor quidem sed moriturus discedit.

In Britannia dux Saxonum Hengistus, considerans animum regis ad amorem sui suæque gentis inclinatum, dedit ei hoc consilium tanquam salutiferum, vt legatos dirigerent in Germaniam, & legiones militum inuitarent, quatenus multiplicato exercitu suo facilius inimicis superuenientibus resistere possent. Quod cùm rex gratanter accepisset, petiit ab eo Hengistus dignitatem sublimioris ordinis, consulatum scilicet, aut principatum, aut alterius dignitatis officium, sed minimè impetrauit. Deniq; postulauit tantum terræ spacium sibi dari, quãtum vna corrigia posset ambiri, vt ibi promontorium ædificaret. Cui cùm rex acquieuisset, accepto ille corio tauri, incidit illud in longissimam corrigiam, & loco quem prçuiderat circumducens, intra ambitum illius construxit castellum, appellauitq; illud castellum corrigiæ.

8	27	5	22	6	18	5	55	435

Ætius conferens se ad Rugilam regem Hunnorum, eius auxilio regreditur ad Romanum solum.

Sixtus papa à Basso criminatur, & iussu Valentiniani imperatoris Romæ congregata synodo coram 56 episcopis synodico iudicio purgatur: Bassus verò damnatus proscribitur, & non multo pòst à Deo percussus, ipsius Sixti manibus honorificè sepelitur.

Germanus Antissiodorensis, Lupus Trecassinus, Eucherius Ludgunensis, Hilarius Arelatensis, episcopi, in Galliis clarent.

9	28	6	23	7	19	6	56	436

Ætius in gratiam recipitur.

Rugila rex Hunnorum, fœderatus Romanorum, moritur, eique Bleda succedit.

Rex Britonum Wortegirnus accepit vxorem filiam Hengisti ducis Saxonum, pulcherrimam quidem, sed paganam, patrique illius dedit prouinciam Cautiæ. Cuius rei causa exosum eum reddidit proceribus & filiis suis.

Hengistus autem cum voluntate & consilio regis iterum misit in Germaniam, tantamq; multitudinem inuitauit, vt ipsis Britonibus terrori essent & suspicioni. Qui cùm regi dissuaderent retinere gentem paganam, rex autem nollet eos audire, deseruerunt ilicò Wortegirnum, filiumque Wortunerum regem fecerunt.

Tempore hoc Germanus Antissiodorensis, & Lupus Trecassinus, peten-

Anni domini.	Roman.	Pers.	Franc.	Britan.	Wand.	Wisigoth.	Ostrogot.	Hunn.

tibus Britannis, in Britanniam diriguntur, vt hæresim Pelagianam quæ ibi ante aliquot annos pullularat, confutarent, & rectam fidem Apostolica auctoritate solidarent, atque vt Christianitatem quæ ibi per societatem paganorum corrupta fuerat, restaurarent.

Interim hostibus insulam ex more incursantibus, animans omnes ad resistendum Germanus & ipse dux factus, iam in procinctu positis hostibus, elato clamore Alleluya incipiens, & suis secum clamantibus idem hostes vertit in fugam, & incruentam obtinens victoriam ab imminenti periculo eripuit patriam.

437	10	29	7	24	8	20	7	1

Gallia citeriore ab Attone principe in rebellationem commota, conspirauere in Bagaudam omnia penè Gallorum seruitia.

Cyrillus Alexandrinus episcopus ab hoc anno orditus, cyclum de ordinatione Paschæ per nonaginta quinque annos summa breuitate collegit, infra quem omnes Paschalis obseruationis varietates comprehendi notauit.

Filius Wortegirni Wortunerus, sublimatus in regno, commisit prælia multa cum paganis qui patrem eius adiuuabant, victoriamq; obtinuit, adeò vt cogeret eos insulam hospitem deserere, & ad natale solum redire. Deinde renouabat ecclesias, possessiones ciuibus ereptas restituebat, imperante sancto Germano & adiuuante. Cuius bonitati diabolus inuidens, incitauit animum nouercæ illius, vt per aliquem familiarem suum donis corruptum daret ei venenum mortiferum. Quo hausto cùm mortem sibi sentiret imminere, diuisit thesauros suos. Hortansq; milites pro patria fortiter cōtra hostes præliari, iussit pyramidem æream fieri, & in portu quo Saxones applicare solebant locari, & super eam corpus suum sepeliri, vt viso tanti viri sepulchro, territi hostes ad propria redirent. Sed aliter actum est, quia sepultus est in vrbe Trinouātum quæ modò Lundonia appellatur. Post obitum verò illius restitutus est in regnum Wortegirnus.

438	11	30	8	25	9	21	8	2

Apud Persas hoc tempore Christianitas dilatata est. Nam Maruthas episcopus legatione ad eos functus filium Sdigerdis regis orando à dæmonio liberauit, per quod maior quidem gloria fidei accreuit, at contra ab inimicis Dei grauior in Christianos persecutio exarsit.

Eudoxia Augusta, vxor Theodosij, Hierosolymam ex voto properauit, & inde reliquias protomartyris Stephani, & duas catenas quas angelus de manibus Petri apostoli disiecit, Dei nutu attulit, eisq; adiuncta catena qua etiam Romæ Petrus vinctus fuit, triadem fecit, & inde cum consilio Romani præsulis solennitatem sancti Petri quæ dicitur ad vincula, Romæ instituit calendis Augusti: ideò maximè, vt populū reuocaret à gentilis superstitionis pompa, quam adhuc solennizabat in hac die ciuitas ex ritu gentili pro victoria Octauiani Augusti, de Antonio & Cleopatra calendis Augusti collata.

Diabolus Iudæos in specie pseudoprophetæ Mosen se esse mentientis seduxit, & promittens se in terram promissionis eos reducturū, ad mare transfretandum adduxit, ibique eorum multos multis modis perire fecit. Quę res multis eorum hoc periculo erutis credendi in Christum causa fuit.

439	12	31	9	26	10	22	9	3

Rex Wortegirnus coniugis suæ precibus deuictus mandauit Saxonibus, vt redirent in Britanniam, priuatim tamen & cum paucis. At illi congregato maximo armatorum exercitu reuersi sunt, paucisq; cum fœdere condicto, fraudulenta proditione peremerunt quadringentos & eo amplius barones siue consules, qui inermes conuenerant ad colloquium nominatim. Quo facto re-

Roman.	Perſ.	Franc.	Britan.	Wand.	Wiſigoth.	Oſtrogot.	Hunn.	Anni domini.

cto regem ligatum compulerunt iurare,quicquid ab eo exigebant: eoq́; ſecedente in Cambriam,ipſi ciuitates & caſtella obtinuerunt.

Wallia, rex Gothorum, Wandalos inſectans, etiam in Africa eos perſequi diſponit, ſed morte præuentus obiit,eique in regnum Theodericus ſucceſſit,& 14 annis regnauit.

| 13 | 32 | 10 | 27 | 11 | 1 | 10 | 4 | 440

Wandali inuaſam Africam deuaſtant omnibus modis.

Sub hoc turbine tribulationis ſanctus Auguſtinus migrauit ad Dominum 13 menſe obſidionis ſuæ vrbis,anno ætatis ſuæ 73, clericatus vel epiſcopatus 40. Qui tanta ſcripſit,vt nullus libros eius omni tempore vitæ ſuæ non ſolùm ſcribere,ſed nec legere quidem valeat.

| 14 | 33 | 11 | 28 | 12 | 2 | 11 | 5 | 441

Leo Romanæ eccleſiæ 43 præſidet. Hic in homiliis declamandis multùm valuit.Hic in canone miſſę addidit,Sanctum ſacrificium,immaculatam hoſtiam. Hic quoties rogabatur ab aliquibus,vt eis aliquorum apoſtolorum vel martyrum reliquias daret,conſueuit ad corpora,vel memorias apoſtolorum vel martyrum quorum reliquiæ petebãtur, Miſſas celebrare in ipſorum honore. Et ſic brandeum altaris quo conſecratum corpus Domini inuoluerat, particulatim diuidebat, & pro reliquiis apoſtolorum vel martyrum dabat. Vnde ſi ab aliquibus dubitabatur, cultello pannos illos pungens ſanguinem eliciebat; ſic palàm cunctis faciens,quòd in cõſecratione myſteriorum Chriſti ſanguis,apoſtolorum,vel martyrum qui pro illo effuſus eſt,intret per diuinam virtutem in pannos illos, & ideo meritò illos dari pro reliquiis ſanctorum,in quorum honore conſecrati ſunt.

Bellum contra Burgundiones memorabile exarſit, quo tota penè gens cum rege ſuo per Ætium victa concidit.

Corpora Priſci,aliorumq́; cum eo apud Antiſſiodorum paſſorum, Germano epiſcopo diuinitus reuelantur.

| 15 | 34 | 12 | 29 | 13 | 3 | 12 | 6 | 442

Defuncto Sdigerde,Gauraranes filius eius Perſis imperat annis 38.

In Galliis principibus ſeditionis attritis,& Battone capto,quieſcit Bagaudarum commotio.

| 16 | 1 | 13 | 30 | 14 | 4 | 13 | 7 | 443

Gauraranes fœdus cum Romanis à patre initum diſſoluit,& prouincias Romanorum incurſat.

Portione Africæ conceſſa ad habitandum Genſerico à Romanis,conuenit inter Wandalos & Romanos pax magis neceſſaria quàm vtilis.

| 17 | 2 | 14 | 31 | 15 | 5 | 14 | 8 | 444

Corpus Ioannis Chryſoſtomi in exilio defuncti tandem Conſtantinopolim refertur, inſtantia Proculi epiſcopi, & iuſſu Theodoſij imperatoris, cum lacrymis orantis,vt veniam daret Arcadio patri ſuo,& Eudoxiæ matri, qui eum exiliauerant. Et per hoc finita eſt diſſenſio,quæ adhuc erat in eccleſia pro eiuſdem Ioannis damnatione.

Conſtantinopoli per quatuor menſes terræmotu terra fluctuante, quidam coram omnibus orantibus ſublatus in aera à diuina virtute,admonitus eſt à diuina voce, vt factis litaniis canerent omnes, Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis, miſerere nobis,nihil aliud apponentes. Quo facto ceſſauit terræmotus.

Romani duce Littorio cum Wiſigothis pugnant miſerabiliter.

| 18 | 3 | 15 | 32 | 16 | 6 | 15 | 9 | 445

Clodius rex Francorum, miſſis exploratoribus de Diſpargo caſtello vſque ad vrbem Cameracum, tranſiit Rhenum, & protrito multo Romano-

Anni domini. | *Roman.* | *Pers.* | *Franc.* | *Britan.* | *Wand.* | *Wisigoth.* | *Ostrogot.* | *Hunn.* |

rum populo citra Rhenum vsque Ligerim fluuium habitantium Carbonariam syluam ingressus, vrbem Tornacum obtinuit, & inde vsque ad vrbem Cameracum properauit. Vbi pauco tempore residens, Romanos si quos ibi inuenit, peremit, & exinde ad Somenam fluuium perueniens omnia occupauit.

Theodoricus rex Wisigothorum Hispanias occupat.

Rex Wortegirnus, consilio inito cum sapientibus quid agere deberet, ad tutamen sui iussit conuenire artifices, vt ei turrim fortissimam construerent. Sed cùm opera eorum tellus absorberet, suasum est ei vt hominem sine patre quęreret, & eius sanguine lapides & cęmentum aspergi prçciperet, quasi hoc facto fundamentum stare potuisset. Inuentus igitur adolescens, cui nomen erat Merlinus, cum matre sua adducitur coram rege, quæ professa de spiritu in specie hominis se illum concepisse. Merlinus autem multa obscura reuelauit, multa prædixit ventura. Aperuit enim sub fundamento lacum, sub lacu duos latere dracones, quorum vnus rubeus populum Britonũ, alter verò albus gentem Saxonum designaret, & quis in conflictu suo alteri præualeret. Prædixit Aurelium Ambrosium, deuicto Hengisto & combusto Wortegirno, regnaturum, fratremq; eius Vtherpendragon in regno ei successurum, & vtrumq; veneno periturũ. Arturo verò quem aprũ cornubię vocat, prophetauit, quòd ecclesiæ Dei succurreret, quòd insulas Occidẽtales sibi subiugaret, quòd Gallicanas prouincias possideret, quòd Romano exercitui terribilem se exhiberet, & quòd exitum dubium haberet. Pręnunciauit, quòd archiepiscopatus Lundoniarũ transferendus esset in Doroberniam, quę modò Cantuaria nominatur, & quòd Eboracensis archiepiscopus beatus Samson cum septem episcopis ad Armoricanam transierit regionẽ, quæ modò minor Britannia nominatur. Prophetauit etiam, quòd sub Normãnorum dominio redigenda esset Anglia, & alia plura quæ vix intelligi possunt, donec apparere incipiant. Solet enim spiritus Dei per quos voluerit, mysteria sua loqui, sicut per Sibyllam, sicut per Balaam, cæterosque huiusmodi.

446 | 19 | 4 | 16 | 33 | 17 | 7 | 16 | 10 |

Gauraranes in Perside persecutionem in Christianos excitauit, quam per 30 annos grauiter exercuit. Porrò Theodosius quamuis sæpe feliciter Persas vicisset, pacem tamen amplecti voluit, vt persecutio cessaret à Christianis.

Gensericus dolo Carthaginem capit, & omnem Africam sibi subiiciens, lachrymabili clade potentiam Romani regni deiecit. Hic nihil pensi, neque sancti habens, & infestus cunctis, maximè nobilitati & religioni, omnia diuina & humana exinaniuit, episcopum & omnem clerum ecclesiæ Carthaginensis expulit, loca sancta aut suorum habitacula fecit, aut Arrianis tradidit, & Catholicos vbique persequi iussit.

Hoc loco ponunt quidam Anglos venisse in Britanniam, & Ambrosium Aurelium ab hinc regnare cœpisse. Sed verius videtur, eos multò antè venisse quàm ille regnaret, cùm ipse rex Wortegirnus eos inuitatos receperit, tantoq; tempore secum detinuerit, vt de eorum societate Christianitas corrupta fuerit, & pro eorum odio ipse de regni solio depositus fuerit, filiusq; illius subrogatus ei fuerit, illoque mortuo ipse in regno restitutus sit.

447 | 20 | 5 | 17 | 1 | 18 | 8 | 17 | 11 |

Bledæ Hunnorum regi, cum fratre Attila peruaganti Orientale imperium, dat Theodosius pro recessu sex millia librarum, pollicitus ei annuum mille librarum tributum.

Apud Ephesum 7 fratres à Decio imperatore pro Christo tormentati, in spelunca se clauserunt, & facta oratione ibi obdormierunt, & post annos suæ dormitionis circiter 192 ore speluncæ quod in suo tẽpore Decius obstruxerat pa-

Roman.	*Perſ.*	*Franc.*	*Britan.*	*Wand.*	*Wiſigoth.*	*Oſtrogot.*	*Hunn.*	*Anni domini.*

rat, patefacto diuinitus à ſomno ſurgunt. Et aſſerta fide noſtræ reſurrectionis coram Theodoſio imperatore, de qua multum dubitabatur, iterum dormiunt in Chriſto. Nomina autem eorum hæc ſunt quæ in baptiſmo acceperunt, Malchus, Maximianus, Martinianus, Dionyſius, Ioannes, Serapion, Conſtantinus.

Ambroſius Aurelius Wortegirno incenſo prælium cum Saxonibꝰ committit, Hengiſtum ducē captum perimit, cæteros intra ciuitates includit, miſericordiam poſcentibus donat, & terra eis iuxta Scotiam delegata, fœdus pacis cum eis confirmat. Deinde reuocat ciues, regnū diſponit, leges ſopitas renouat, eccleſias reformat, præſules ſtatuit, atque ſepulturam conſulum qui in proditione ceciderant, per induſtriam Merlini miris lapidibus conſtruit.

| 21 | 6 | 18 | 2 | 19 | 9 | 18 | 12 | 448

Merouæus filius Clodij ſuper Francos regnat annis 10, à quo nimis vtili rege Franci Merouingi cognominati ſunt.

Germanus Antiſſiodorenſis cum Seuero Treuerenſi epiſcopo iterum ad Britanniam miſſus, renaſcentem Pelagianam hæreſim confutat.

| 22 | 7 | 1 | 3 | 20 | 10 | 19 | 13 | 449

Bleda rex Hunnorum fraude fratris Attilæ perimitur, eiq; ſuccedens ipſe Attila, totus in excidium orbis animo fertur.

Remigius Remenſis naſcitur, prænuntiatus ex nomine per Montanum monachum. Quo nato idem Montanus, quia cæcus erat, de lacte Ciliniæ matris eius oculos ſuos liniens, illuminatus eſt.

| 23 | 8 | 2 | 4 | 21 | 11 | 20 | 1 | 450

Noua iterum Orienti conſurgit ruina, quia ſeptuaginta non minus ciuitates deprædatione Hunnorum vaſtantur.

Germanus Antiſſiodorenſis in Italiam profectus, Rauennæ moritur, corpuſque eius cum multa miraculorum gratia Antiſſiodorum refertur.

| 24 | 9 | 3 | 5 | 22 | 12 | 21 | 2 | 451

In Africa exardeſcentibus Wandalis, cùm ita libros diuinos exurerent, & de ſacris palliis ac veſtibus veſtes ſibi facerent, Valerianus epiſcopus octogenarius nolens diuina ſacramenta prophanis tradere, à rege Genſerico omni vrbe & domo excluſus, reliquum vitæ vſque ad mortem nudus ſub nudo aere exegit.

Placidia mater Valentiniani Romæ defuncta eſt.

Theodoſius imperator obiit, cui ſuccedens Marcianus imperat annis ſex, cum quo Valentinianus annis quinque.

| 1 | 10 | 4 | 6 | 23 | 13 | 22 | 3 | 452

Inſtantia Leonis papæ iubente imperatore Marciano congregata & habita eſt quarta vniuerſalis ſynodus ſexcentorum & triginta epiſcoporum apud Chalcedonē, in qua Eutychem Cōſtantinopolitanum abbatē pronunciantem verbi Dei & carnis vnam eſſe naturam, eiuſq; defenſorem Dioſcorum, Alexandrinū quondam epiſcopum, vna patrum ſententia præiudicauit. Neſtorium etiam, Conſtantinopolitanum quondam epiſcopum, olim in Epheſina ſynodo damnatum, iterum anathematizans cum reliquis hæreticis damnauit; prædicans eadem ſynodus Chriſtum Deum ſic de virgine natum, vt in eo & diuinæ & humanæ naturæ ſubſtantiam eſſe fateamur. Hic decretum eſt, vt mater domini Maria non ſolùm Chriſtotocos, ſed etiam Theotocos credatur & appelletur, propter blaſphemias Neſtorij mentientis, eam non Deum ſed hominem purum genuiſſe.

Terræmotus penè aſſidui, & ſigna plurima in cœlo oſtenduntur. Veſpere ab aquilone cœlum efficitur rubens, vt ignis, intermixtis per igneum roborem clarioribus lineis, in haſtarum ſpeciem deformatis. Luna obfuſcatur,

Anni domini.	*Roman.*	*Pers.*	*Franc.*	*Britan.*	*Wand.*	*Wisigoth.*	*Ostrogot.*	*Hunn.*

cometes apparet, & multa alia, quæ non esse otiosa ostendit instans rerum consequentia.

453	2	11	5	7	24	14	23	4

Attila Hunnorum rex Walameris Ostrogothorum regis, & Ardarici Gepidarum regis, & multarum aquilonarium gentium sibi subiectarum, auxilio fultus, à Pannoniis egressus Occidentale imperium inuadit cum quingentis millibus armatorum. Et primò per totas Gallias per eos tanta efferbuit Dei indignatio, vt nullam omnino ciuitatem, castellum, vel oppidum, aliqua à furore eorum potuerit tutari munitio. Postremò Aureliam vrbem eis obsidentibus, ad subsidium Galliarum aduolauit patricius Romanorum Ætius, fultus & ipse Theodorici Wisigothorum regis, & Merouei Francorum regis, aliarumque gentium copiis militaribus. Conserto prælio in campis Cathalaunicis, pugnatum est vsq; ad diremptionem noctis. Ætius superior quidem recessit, Attilam tamen non vsque ad internicionem deleuit. Cæsa sunt ibi centum octoginta millia pugnatorum, inter quos etiam cecidit Theodericus rex Wisigothorum.

Attila resumpta spe rex Ætij discessu repatriauit, maturè rediturus suppleto exercitu.

Nicasius Remensis episcopus cum Eutropia sorore ab Hunnis martyrizatur.

Auctor Metensis episcopus captiuatur, sed Hunnis cæcitate percussis, cum captiuis suæ vrbis relaxatur.

Hoc excidium Galliis impendere Seruatius Tungrensis longè antè in spiritu præuiderat, & Romæ à Petro Apostolo hoc iudicium Dei ineuitabile fore didicerat, ideoque relicta Tungrensi vrbe quæ euertenda erat, ad Traiectum sedem episcopalem transposuit.

Pullulante intra Gallias Arriana hæresi, quæ inæquales credens esse personas sanctę Trinitatis, dicebat filium minorem esse patre, spiritum verò sanctum minorem patre & filio, dominus errantes corrigit, ostendens plano miraculo Deum in tribus personis vnius & æqualis esse substantiæ, nec debere ab indignis de diuinitate tractari. Nam Vasatensi vrbe ab Hunnorum obsidione liberata per diuinum auxilium, cùm episcopus pro gratiarum actione Missam populo celebraret, respiciēs sursum vidit desuper altare, quasi de camera templi cadere æqualiter tres guttas æqualis magnitudinis crystallo clariores, quæ simul defluentes, & in vnum coniunctæ, quasi vnam gemmam pulcherrimam effecerunt. Quam cùm in medio crucis aureæ & gemmatæ posuissent, aliæ gemmæ ceciderunt. Seorsum verò posita infirmis dabat sanitatem, adorantibus verò imaginem sanctæ crucis augebat deuotionem, quia piis & mundis clara, & immundis obscura videbatur.

Omnibus bellis famosius fuit bellum, quod candidatus sanctarum vndecim millium virginum exercitus bellauit, duce sancta virgine Vrsula, quæ filia vnica Nothi nobilissimi Britannorum principis, cùm nondum nubilis à filio cuiusdam ferissimi tyranni ad nuptias expeteretur, & patrem suum super hoc anxiari videret qui Deum metuebat, si filiam Deo iam deuotam nubere cogeret, & tyrannum timebat, si ei filiam denegaret; diuinitus inspirata nutanti patri suasit, vt tyranno assentiretur, ea tamen illi proposita conditione, vt ipse & tyrannus decem virgines genere, forma, & ætate electas sibi traderent, & tam sibi quàm singulis illarum mille virgines subscriberent, & comparatis ad numerum ipsarum vndecim trieribus inducias triennij sibi darent ad exercitum virginitatis suæ, nouo vsa consilio, vt aut difficultate propositæ conditionis animum eius à se auerteret, aut hac opportunitate omnes coęuas suas secū Deo dicaret. Et ex hoc condicto virginibus,

trieribus,

| *Roman.* | *Perſ.* | *Franc.* | *Britan.* | *Wand.* | *Wiſigoth.* | *Oſtrogot.* | *Hunn.* | *Anni domini.* |

trieribus, & ſumptibus comparatis, per triennium belli præludia cunctis mirantibus, tandem ſub vno die agente vento ad portum Galliæ qui Ticla dicitur, & inde Coloniam appulſæ ſunt, ibiq; ex angeli monitu Romam tendentes, ad vrbem Baſiliam nauibus, à Baſilia Romam vſque pedibus profectæ, eodem eundi tenore Coloniam ſunt reuerſæ, ab Hunnis vndiq; obſeſſam. A quibus cunctæ martyrizatæ, nouo & mirabili modo triumpharunt, & Coloniam ſanguine & ſepultura ſua clariorem reddiderunt.

Thuriſmodus filius Theoderici regnum Wiſigothorum ſuſcepit, & annis tribus regnauit.

| 3 | 12 | 6 | 8 | 25 | 1 | 24 | 5 | 454

Attila Italiam aggreſſus, omnes penè eius ciuitates aut diruit, aut diripuit, aut incendit. Ad eum Leo papa venit, & non ſolùm ſalutem, ſed etiam vt rediret, obtinuit. Rex Attila requiſitus à ſuis, cur ei fuiſſet tam placabilis, reſpondit ſe non eum fuiſſe reueritum, ſed ſenem quendam venerabilem euaginato gladio ſibi mortem minitantem, niſi eius in omnibus expleret voluntatem.

| 4 | 13 | 7 | 9 | 26 | 2 | 25 | 6 | 455

Attila Wiſigothos debellare aggreſſus, à Thuriſmodo victus, rediit inglorius.

Marciano imperatori apparens dominus in ſomnis, arcum Attilæ fractum eſſe oſtendit, nec id vanum fuit. Eadem quippe nocte Attila in nuptiis ſuis crapulatus, erumpente per apoplexiam ſanguine de naribus in lecto eſt ſuffocatus.

Hernac filius eius poſt eum regnat annis ſex.

Valentinianus imperator Ætium patricium interficit.

| 5 | 14 | 8 | 10 | 27 | 3 | 26 | 1 | 456

Thuriſmodus rex Wiſigothorum à fratribus ſuis Friderico & Theoderico iugulatur.

Theodericus frater eius, in regnum ei ſuccedens, regnauit annis 13.

Filij Attilæ dum contendunt de regno, ſubiectæ Hunnis gentes ab Hunnorum ſe excutiunt iugo.

Conſilio Maximi tyrannidem meditantis Valentinianus imperator à Tranſilla milite Ætij perimitur.

| 6 | 15 | 9 | 11 | 28 | 1 | 27 | 2 | 457

Genoueſa virgo Pariſienſis multa ſanctitate claret per Gallias.

Maximus tyrannidem arripuit, Eudoxiam relictam Valentiniano vi rapuit. Illa Genſericum ex Africa inuitat, vt ſe à Maximo eripiat.

Genſericus Romam capit, omnia diripit. Vt tamen ab igne, cæde, & ſuppliciis hominum abſtineret, Leo papa ab eo obtinuit.

Per quatuordecim dies Roma deſpoliata, Genſericus Eudoxiam cum duabus filiabus & multo populo captiuat, & Campaniæ vrbes omni vaſtationis genere exterminat. Inter hæc Paulinus Nolanus epiſcopus, dum pro captiuo filio viduæ ſe vicarium in ſeruitutem barbari ſubiicit, omnes captiuos ſuæ vrbis recepit.

Maximus tyrannus à populo membratim diſcerpitur.

Auitus à Romanis imperator conſtituitur.

Theodericus rex Wiſigothorum Sueuos in Hiſpania vicit & regno eorum deſtructo, regnum ſuum eò vſque extendit.

His Marciani temporibus, Ioannem Baptiſtam caput ſuum duobus monachis reuelaſſe, quidam ſcribunt.

Ardarico regi Gepidarum, qui primus à ſeruitio Hunnorum reſiliuit, Hernac filius Attilæ bellum indixit. Cum quo Ardaricus conflixit, eoq; cum

Anni domini.	*Roman.*	*Pers.*	*Franc.*	*Britan.*	*Wand.*	*Wisigoth.*	*Ostrogot.*	*Hunn.*

triginta Hunnorum millibus perempto, Hunnos grauiter afflixit. Sicque recepta libertate gentis suę, & terris eorum inuasis, cęteris gentibus exemplum dedit repetendæ libertatis.

Super insulam Britanniæ stella miræ magnitudinis apparuit, cuius radio globus igneus draconi similis adhærebat. Ex cuius ore duo radij procedebãt, quorum vnus vltra Galliam se extendebat, alter verò versus Hiberniam tendens, in septem minores radios terminabatur.

Eo tempore occiso Aurelio Ambrosio rege, interrogatus Merlinus vates à fratre regis Vther de stellę significatione, dicit eum illo sydere & igneo dracone signatum, per radium verò de ore draconis procedentem & Gallias respicientem, figurari filium ęi potentissimum nasciturum; altero autem radio portendi filiam, cuius filij & nepotes regnum Britanniæ succedenter essent habituri. Vther autem, audita morte fratris sui, cœpit diadema insulæ; duosque dracones ex auro iubens fabricari ad instar ignei draconis, obtulit vnum in ecclesia, altero autem in præliis pro signo vtebatur, & ex eo tempore cognomentum accepit Vtherpendragon, id est caput draconis. Saxones verò post mortem Aurelij, à pactione fœderis soluti, inuaserunt ciuitates & promontoria, & ab Albania vsq; Eboracum omnia vastabant. Cum quibus rex præliatus fugam cum suis iniit, sed nocturno tempore illos aggressus superauit, captisque eorum ducibus Octa & Cosa, cæteros Saxones dissipauit. Post hæc amauit rex vxorem cuiusdam ducis, habuitq; rem cum ea, de qua genuit celeberrimum illum Arturum, & filiam nomine Annam.

Mortuo Marciano, succedens Leo regnauit annis 16. Hic super synodo Chalcedonensi singulorum patrum singulas sententias requisiuit, & quia omnium vnam cognouit, eam fideliter tenuit. Hic cum Walamere Ostrogothorum rege fœdus pepigit, & Theodericũ fratruelem eius puerum octennem obsidem accepit.

Hucusque Prosper Chronicam suam perduxit.

458 | 1 | 16 | 10 | 12 | 29 | 2 | 28 | 3 |

Merouco Francorum rege mortuo, Hildericus filius eius regnauit an. 26.

Hernac filius Attilæ Hunnorum rex Ostrogothos, quasi refugas damnationis suæ bello repentes super Walamerem, irruit, à quo victi Hunni, in vltimas Scythiæ partes fugere sunt compulsi.

Mortuo Auito, Maiorianus imperat annis 4.

Symeon qui 40 annis inclusus in columna stetit, mira sanctitate Antiochiæ claruit. Qui inter cætera monebat, ne quis per Dei aut sancti alicuius nomen, imò per nomen Symeonis iuraret, promittens impunitatem in se peieranti se à Deo postulaturum.

459 | 2 | 17 | 1 | 13 | 30 | 3 | 29 | 4 |

Ostrogothi duce Theudemere Sueuos bello vincunt, & Hunnimundum regem eorum capiunt, sed eum liberum remittunt.

460 | 3 | 18 | 2 | 14 | 31 | 4 | 30 | 5 |

Romani Biorgum Alanorum regem cum exercitu suo in Venetia extinguunt.

Dinzich filius Attilæ Hunnorum rex Ostrogothos iterum bello prouocat, à quibus Hunni ita sunt deuicti, vt eis postea semper Ostrogothi fuerint terrori.

461 | 4 | 19 | 3 | 15 | 32 | 5 | 31 | 6 |

Occiso Maioriano, Seuerus imperat annis quatuor.

Hildericum insolenter & luxuriosè se agentem Franci regno deturbant. Qui data aurei medietate amico suo Widiomaro, quòd esset signum renouationis suæ, si aliquando intercederet reconciliato, apud Basinum regem Thurin-

Roman.	*Pers.*	*Franc.*	*Britan.*	*Wand.*	*Wisigoth.*	*Ostrogot.*	*Hunn.*	*Anni domini.*

Thuringorum latuit annis 8. Franci verò Egidium ducem Romanorum regem sibi præficiunt.

Hunnimundus rex Sueuorum, fultus Scyrorum auxilio, Ostrogothos aggreditur, in quo bello rex Walanier perimitur. Cui succedens frater eius Theudemer, regnat annis 11.

Hunni regno suo diminuto, tum ex gentium subiectarum dissensione, tum ex pugnandi infelicitate, regnauerunt quidem, sed non in priori fortitudine: donec longo pòst tempore à Carolo Magno victi, cum ipso suo nomine disperiere. His abhinc filij Attilæ, & post eos Zeliobes, regnauerunt annis 58.

Apud Tholosam vrbem Galliæ ex eius medio tota die sanguis largissimo fluxit riuo, quod Gothi pro portento suæ perditionis acceperunt.

5	20	4	16	33	6	1	1	462

Hilarius Romanæ ecclesiæ 44 præsidet. Hoc iubente, Victorius cyclum magni anni scribit.

Theudemer Sueuos & Scyros in vltionem fratris occisi vsque ad internicionem debellat.

6	21	5	17	34	7	2	2	463

Theudemer, glaciali via transito Danubio, etiam ibi Sueuos proterit.

Pictor quidam cùm Saluatorem secundum similitudinem Iouis pingere voluisset, aruit manus eius. Quem culpam confessum sanauit Gennadius, episcopus Constantinopolitanus.

7	22	6	18	35	8	3	3	464

Theudemer filium suum Theodericum à Leone Augusto sibi remitti gratulatur.

Eliseus propheta, qui duplici Heliæ spiritu plenus, multis in vita claruit virtutibus, & mortuus mortuum hominem supra corpus suum casu iactatum solo corporis sui attactu resuscitauit, & multo tempore in Samaria vbi sepultus est multis claruerat miraculis, vt (prætercam cętera) etiam dæmones ibi frementes variarum ferarum vocibus ab inuasis fugarentur corporibus, Alexandriam transfertur.

8	23	7	19	36	9	4	4	465

Seuero mortuo, Antemius imperat annis 4.

Theodericus adolescens annorum 18, transito Danubio super Sarmatas irruit, & regem eorum Barbach perimit, & cum bellicis manubiis victor ad patrem rediit.

9	24	8	20	37	10	5	5	466

Seruandus tyrannidem meditans ab Antemio perimitur.

Vtherpẽdragon rex Britonum diuturna infirmitate vexatur, & principes Saxonum Octa & Cosa quos tenebat in vinculis, cum custodib. carceris fugerũt in Germaniam, cõmoueruntq; innumerabilem armatorum manum, & reuersi sunt insulam vastaturi. Rex autẽ infirmitate decubans, ducem belli posuerat generum suum: sed ignauia ciuium atq; superbia plurimum quidem eis nocebat, hostibus autem maiorem audaciam atq; fortitudinem ministrabat. Cumq; dubia inter eos alternaret victoria, vt rex hostes sua pugna deterreret, se deferri ad prælium iussit. Qui positus in vehiculo, & ad bellum delatus, suos quidem animauit, sed hostibus risum fecit, quòd semimortuus homo ad pugnam venisset. Cõgressu inito, Britones victoriam obtinuerunt, Saxonumq; duces Octam & Cosam interfecerũt. Tunc rex hilaris effectus, tanquam sanitatem recepisset, erexit se, & ait: Vocabant me semimortuum Ambrones isti, sed malo semimortuus eos superasse, quàm incolumis superari. Præstantius est enim mori cum honore, quàm cum pudore viuere.

Anni domini.	Roman.	Perſ.	Franc.	Britan.	Wand.	Wiſigoth.	Oſtrogot.	Hunn.
467	10	25	9	21	38	11	6	6

Simplicius Romanæ eccleſiæ 45 præſidet. Hic damnauit Petrum Alexandrinum epiſcopum Eutychianæ hæreſis accuſatum.

Romanus tyrannidem meditans, ab Antemio perimitur.

Genſericus rex Italiam aggreſſus, nauali bello à Romanis vincitur.

468	11	26	10	22	39	12	7	7

Antemio & genero ſuo Ricimere Patricio Romę contendentibus de imperio, interim Olybrio ad imperandum à Leone Auguſto tranſmiſſo, Ricimer Antemium perimit.

Mamertus epiſcopus Viennenſis claruit, qui litanias ante Aſcenſionem Domini inſtituit, hac de cauſa quòd terræmotus in vrbe Vienna eccleſias domosq; euertebat, & feritas luporum aliarumq; ſyluaticarum beſtiarum toto anno per vrbem vagantium homines deuorabat, adhæc palatium regis die ſancto Paſchæ cœleſti igne conſumptum, ad cladem multum terroris addebat. Qui litaniarum ritus à Viennenſe eccleſia in omnes Galliarum eccleſias decurrit.

469	12	27	11	23	40	13	8	8

Olybrio imperij ſui menſe 7 mortuo, Lucerius imperat.

Egidius cùm Francos opprimeret grauius iuſto, perpendens Widiomarus Francos pœnitere ſuper eiecto Hilderico, reuocat eum, clàm miſſo diuiſi aurei ſigno, egitq; vt eiecto Egidio ille reſtitueretur in regno.

Baſina vxor Baſini regis Thuringorum relicto viro ſuo ad Hildericum venit, quam ille vxorem ducit, & ex ea Clodouæum genuit.

Theoderico Wiſigothorum rege à fratribus ſuis iugulato, Eoricus regnauit annis 19.

470	13	26	12	24	41	1	9	9

Nepos patricius Lucerio expulſo, & epiſcopo Salonis eo ordinato, imperium arripuit.

Eoricus rex Wiſigothorum, Gallias occupare niſus, Riothimum regem Britonum, ad defenſionem Galliarum Romanis auxilio venientem, bello contriuit. Quis autem fuerit Riothimus iſte, hiſtoria Britonum minimè dicit, quæ regum ſuorum nomina & geſta per ordinem pandit. Nam ſi fidem narrationi illius hiſtorię prębeamus; huic loco inſerēdi actus Arturi celeberrimi regis, qui poſt patrem ſuum Vtherpendragon regnū Britanniæ adeptus eſt. Sed in aliis hiſtoriis nullam de eo mentionem inuenimus, & hæc ipſa Britonum hiſtoria ſupputationem annorum, quibus Arturus & multi alij regnauerunt, vel apertè nō dicit, vel omnis tacet. Nec dubia pro veris affirmamus, nec hiſtoricam narrationem, quæ nuper de Britannico in Latinum tranſlata eſt, lectori ſubtrahimus. Multa enim inter hiſtoricos variare conſidero, diuerſitatem non ſolùm in annis, ſed etiam in geſtis atque nominibus perſonarū, vt quod iſte fecerit, alius feciſſe vel dixiſſe aſſeratur, & quod hoc anno euenerit, in alio anno eueniſſe dicatur, & res geſta quæ hoc modo ab vno hiſtorico deſcribitur, ab alio multùm diſſona ratione narretur.

Mortuo igitur Vtherpendragon rege, ſublimatus eſt in regno filius eius Arturus, cuius mirabiles actus etiam linguæ perſonant populorum, licet plura eſſe fabuloſa videantur. Qui multa probitate pollens, cunctis ſe amabilem exhibebat, quia cum virtute animi etiam mira liberalitate affluebat. Porrò aduerſus Saxones, Scotos, & Pictos vario conflictu decertans, tandem concluſit eos quodam in ſaltu, ſed illi arboribus pro munimento contra Britonum tela vtebantur. Quod videns Arturus, iuſſit arbores per multa loca incidi, & in circuitu nemoris poni, vt liberos exitus non habentes fame ibi deficerent. Vnde cogēte neceſſitate ad hoc compulſi ſunt, vt licentiam peterent

redeundi

Roman.	*Pers.*	*Franc.*	*Britan.*	*Wand.*	*Wisigoth.*	*Ostrogot.*	*Hunn.*	*Anni domini.*

redeundi in patriam suam, omnia relicturi, & tributa cum obsidibus redditurí. Sed in reditu positi pactionem ruperunt,& retroactis velis insulam depopulari cœperunt. Arturus verò congregato exercitu processit contra hostes in prælium, accinctus gladio nomine Caleburno, & auream galeam simulachro draconis insculptam capiti supponens, clypeumq;,in quo imago sanctæ Dei genitricis erat impicta, humeris imponens,lanceam quoq; quæ Ron vocabatur,assumens. Cumq; pugna valida vtrinque fieret, Arturus impetu facto in hostes, occidit ex eis solo Caliburno gladio 470 viros,cæteros autem in fugam conuertit,principibus eorum prostratis.

14	29	13	25	42	2	10	10	471

Eoricus Burgundiones victos sibi subegit; Aruernos etiam, Arelatum,& Massiliam,Galliarum vrbes inuasit,ad occupãdas prouincias Romanorum, animatus cõsilio Genserici qui versutè agebat,vt Orientem Ostrogothi,Occidentem Wisigothi vastarent,vt occupatis aliis imperatoribus, ipse in Africa regnaret securus.

Remigius fit Remorum episcopus.

Sarracenis Ægyptum incursantibus hoc tempore,negotiatores Venetiæ corpus sancti Marci Euangelistæ ab Alexandria transtulerunt Venetiam.

15	30	14	26	43	3	11	11	472

His diebus sanctus Perpetuus Turonensis episcopus, cernens ad sepulchrum sancti Martini fieri miracula multa, fecit magnam basilicam fabricari iuxta cellulam in qua corpus ipsius quiescebat:eamque in eius nomine dedicans, transtulit in illam sanctum corpus ipsius,præmonente pariter & adiuuante quodam veneranda canitie formoso, qui nec prius visus fuerat,nec postea comparuit.

Orestes patricius nepotem regno expulit.

Theudemer rex Ostrogothorum moritur, & Theodericus filius eius regno substituitur.

Rex Arturus Scotos & Pictos obsidet, & fame affligit,sed episcopis cum clero & reliquiis sanctorum misericordiam poscentibus veniam donat. Deinde ciuitates sibi subditas visitans, ecclesias à paganis destructas renouat, præsules statuit, ac religiosos cœtus virorum ac mulierum exornat: proceres quoque suis honoribus restituit.

16	31	15	27	44	4	1	12	473

Orestes Augustulum filium suum regnare constituit,& fœdus cum Genserico rege facit. Interim Odeacer cum multa multarum gentium multitudine ab extremis Pannoniæ finibus Italiam petit, qui per Noreiam iter faciens,beati Seuerini cuius nomẽ tunc ibi celebrabatur, benedictionem petiit, & ab eo ventura sibi didicit.

Odeacer,Oreste victo apud Papiam obsesso,capto & occiso, Italiam subdit iuri proprio.

Leone imperatore mortuo,Zenon imperat annis 19.

Arturus parata classe Hiberniam petit, illato bello regem captum deditioni cogit, & subiugata Hibernia,Islandiam insulam debellatis habitatoribus suo domino subiicit. Quo audito,rex Godlandiæ,& rex Orcadum vltro venerunt, & Arturo spontaneam deditionem fecerunt.

1	32	16	28	45	5	2	13	474

Augustulus imperium deponit,quod Odoacer arripiens 14 annis nullo inquietante obtinuit.

Zenon imperator Theodericum reegm Ostrogothorum consulem ordinarium facit,quæ post imperialem dignitatem prima est dignitas,& equestrem statuam auream ante regiam illi collocat.

Anni domini. | *Roman.* | *Pers.* | *Franc.* | *Britan.* | *Wand.* | *Wisigoth.* | *Ostrogot.* | *Hunn.* |

| 2 | 33 | 17 | 29 | 46 | 6 | 3 | 14 |

475 Franci post Wandalos & Alanos, post Gothos & Hunnos incessunt Gallias, non tantùm vt eas habeant direptioni, sed vt sibi sint perpetuæ habitationi. Qui capta Colonia Agrippina, fugato de bello duce Ægidio, multos Romanorum occidunt.

476 | 3 | 34 | 18 | 30 | 47 | 7 | 4 | 15 |

Franci Treuerim ciuitatem super Mosellam capiunt.

Hæresis Acephalorum exorta est, impugnantium tria capitula synodi Chalcedonensis, sine nomine authoris, ob quod Acephali, id est sine capite, vocati sunt.

477 | 4 | 35 | 19 | 31 | 48 | 8 | 5 | 16 |

Gensericus rex Wandalorum, successione regnandi inter filios suos ordinata, vt fratri morienti frater superstes sine controuersia filiorum succederet, moritur. Cui succedens Honoricus filius eius, regnauit annis octo.

478 | 5 | 36 | 20 | 32 | 1 | 9 | 6 | 17 |

Eugenius Carthaginensis episcopus, & omnis clerus eius, contra Arrianam hæresim Wandalorum fortiter pro Christo agonizant.

479 | 6 | 37 | 21 | 33 | 2 | 10 | 7 | 18 |

Odoacer rex Italiæ Pheletum regem Rugorũ bello oppressum extinguit.

Huic Pheleto & vxori eius Gisæ sanctus Seuerinus hæc ventura prædixerat, quia eos à malis compescere non poterat.

In Africa rex Wandalorum Honoricus multos orthodoxos diuersi ordinis, diuersæ ætatis, vsque ad quatuor millia nongentos septuaginta sex in exilium trusos, diuersis in locis, diuersis temporibus, diuersis pœnis, ad mortem excruciauit.

Exterminatis Rugis, Longobardi Rugilam, id est Rugorum patriam, inuadunt, quibus tunc temporis quintus rex Gudeoch principabatur. Quia ergo Longobardorum mẽtionem fecimus, quorum tempora propter ignoratam historicæ narrationis distinctionem nondum attingimus, iam nunc narrationem eorum ordiamur, & paulatim ad plenam & distinctam eorum historiam ascendere nitamur.

Horum, vt diximus, post Ibor & Agion primus fuit rex Agelmundus, secundus Lamissio, sic dictus quòd à lama, id est voragine, fuit extractus. Nam mater eius septem vno partu enixa, cùm eos in piscinam proiecisset, & rex Agelmundus iter faciens eos hasta reuolueret, is hastam eius firmiter tenuit, & ab eo nutritus eò virtutis processit, vt in regno ei succederet, & necem eius in Bulgaros vltus sit. Lethu tertius, Hildeoch quartus, Gudeoch quintus fuit. Ex quo ergo in Rugilam profecti sunt vsque ad annos 40, talis fuit rerum gestarum eorum consequentia. Sub Gudeoch & filio eius Classone sexto rege, in Rugila habitauere. Sub Tattone septimo rege in campis Affeld habitauere, vbi tertio anno Rodulpho Herulorum rege à Tattone perempto, & regno Herulorum destructo, Longobardorum potentia creuit. Tattonem Waceho perimit, & ipse octauus regnauit, filiumque suum Waltharith successorem regni reliquit.

480 | 7 | 38 | 22 | 1 | 34 | 3 | 11 | 8 | 19 |

Audouachrius dux Saxonum nauali hostico Andegauis populatur.

Carthagine liberatus abbas cum fratribus sex, à rege Honorico carcere, catenis, igni, & vectibus martyrizantur.

Persis imperat Euades annis 41.

481 | 8 | 1 | 23 | 2 | 35 | 4 | 12 | 9 | 20 |

Ægidius dux in Galliis moritur. Siagrius filius eius substituitur.

Audouachrius Andegauis & alias vrbes sibi subigens obsides accipit.

Hildericus

| *Rom.* | *Perſ.* | *Fran.* | *Britan.* | *Log.* | *Wand.* | *Wiſigot.* | *Oſtrogot.* | *Hun.* | *Anni domini.*

Hildericus rex, & Audouachrius, confœderati, Alemannos ſibi ſubiugant.

Hildericus rex Andegauis incendit, & Paulum comitem vrbis perimit.

Famis tempore in Burgundia, ſenator Eclicius quatuor millia pauperes ſuſtentans, cœleſtis promiſſionis vocem audiuit.

| 9 | 2 | 24 | 3 | 36 | 5 | 13 | 10 | 21 | 482

Felix Romanæ eccleſiæ 46 præſidet. Hic Achatium epiſcopum Conſtantinopolitanum damnauit, aſſentientem Petro Alexandrino damnato.

Arturus rex Norguegiam & Daciam ſuæ ditioni ſubegit, deinde tranſit ad Galliam. Porrò hiſtoria illius dicit, hoc factum fuiſſe ſub Leone imperatore, & quendam Follonem tribunum Galliarum cum Arturo ſingulare certamẽ habuiſſe, hoc pacto, vt cui victoria proueniret, ipſe alterius regnum obtineret. Victoque illo Follone, cęteriſque ducibus Galliarum ſubactis, Pariſiis curiam Arturum tenuiſſe, ſtatumque regni pace & lege confirmaſſe, viriſque nobilibus prouinciarum dignitates legaſſe, & ita poſt nouem annos in Britanniam rediiſſe.

| 10 | 3 | 25 | 4 | 37 | 6 | 14 | 11 | 22 | 483

In Africa Honorius rex Wandalorum in eccleſiam Dei grauius ſolito efferatus, omnes Africæ epiſcopos quaſi ad ſynodum conuocat, & fugatis & exiliatis 444 epiſcopis catholicis, eccleſias clauſit, aut Arrianis dedit, plebemque variis ſuppliciis affligit. Lætum verò epiſcopum incendio concremauit. Eugenium quoq; Carthaginis epiſcopum cum clericis ſuis pluſquam quingentis cruciatos multis modis exiliauit.

| 11 | 4 | 26 | 5 | 38 | 7 | 15 | 12 | 23 | 484

Hilderico rege mortuo, Clodouæus filius eius regnat annis triginta. Hic duxit vxorem Clotildem filiam Chilperici regis Burgundionũ, quem Gundobaldus rex eius frater peremerat, vxoremque eius matrem ſcilicet Clotildis, ligato ad collum eius ſaxo aquis immerſerat.

| 12 | 5 | 1 | 6 | 39 | 8 | 16 | 13 | 24 | 485

Honoricus rex Wandalorum iudicio Dei percuſſus, ſcatens vermibus mirabiliter expirauit, poſt quem Gunthamundus annis nouem regnat.

| 13 | 6 | 2 | 7 | 40 | 1 | 17 | 14 | 25 | 486

Clarent in Galliis Remigius Remenſis, & Patricius frater eius Sueſſonenſis epiſcopus, & Vedaſtus pòſt Atrebatenſis epiſcopus, in Africa Fulgentius epiſcopus Rupenſis, in Italia Germanus Capuanus, & Epiphanus Ticinenſis.

| 14 | 7 | 3 | 8 | 41 | 2 | 18 | 15 | 26 | 487

Gelaſius Romanæ eccleſiæ 47 præſidet. Hic Manichæos Romæ inuentos in exilium deportari fecit, & codices eorum incendit. Hic tractatus & hymnos compoſuit, hic inter cætera ſacramentorum præfationes & orationes cauto & limato ſermone fecit.

Zenon imperator regnum Italiæ donat Theoderico Oſtrogothorum regi. Hic Theodericus Trapſilam Gepidarum regem, & Buſam Bulgarorum regem, bello victos extinguit.

Gunthamundus rex ab exilio reuocat Eugenium epiſcopum.

| 15 | 8 | 4 | 9 | 42 | 3 | 19 | 16 | 27 | 488

Theodericus cùm iam ſedecim annis Oſtrogothorum regnum tenuiſſet, à Mœſia egreſſus Italiam petiit, & Odoacrem Italiæ regem bis ſibi congreſſum bis in fugam vertit, & Papiæ incluſum obſedit triennio.

Hoc tempore facta eſt inuentio cryptæ ſancti Michaëlis archangelj in monte Gargano, vnde & eius memoria ſingulis annis celebri feſtiuitate in eccleſiis Dei recolitur.

Anni domini. | *Rom.* | *Pers.* | *Fran.* | *Log.* | *Britan.* | *Wand.* | *Wisigot.* | *Ostrogot.* | *Hun.* |

Eorico Wisigothorum rege mortuo, regnat post eum filius eius Alaricus viginti annis.

489 | 16 | 9 | 5 | 10 | 43 | 4 | 1 | 17 | 28 |

Barnabas Apostolus, qui apud Salaminam Cypri à Barieu mago & à Iudęis pro Christo igne crematus est, corpus suum quod à Ioanne Marco consobrino suo in crypta occultatum adhuc latebat, reuelatione sua inueniri fecit. Cum quo etiam euangelium Matthæi, ipsius Matthæi manibus Hebraicè scriptum, quod erat simul reconditum, inuenitur. Quod euangelium ipse Barnabas ex doctrina Apostolorum secum semper ferre solebat, & vbicunque inueniebat infirmos, ponebat illud super illos: & tam fide Barnabę quàm merito Matthæi omnes sanabantur.

Clodouæus rex Francorum Suessionis Siagrio duci Romanorum congreditur. Siagrius Tolosam ad Alaricum fugit, à quo Clodouæo reposcenti remissus occiditur. Clodouæus verò quicquid Galliarum sub iure erat Romanorum, ad ius Francorum transfert.

490 | 17 | 10 | 6 | 11 | 44 | 5 | 2 | 18 | 29 |

Auitus Vienensis episcopus claruit, qui Gallias ab Arriana hæresi defendit. Hic metricè de conditione mundi libros composuit.

Solennis Cartonensis episcopus claret, qui in prædicãdo Christum Francos non segniter instituit.

Idacius, Lemicæ Hispaniarum vrbis episcopus, Chronica sua à primo Theodosij consulatu inchoata hucusque perduxit.

Gennadius episcopus librum suum de illustribus viris hucusq; perduxit.

In Mineo Hispaniæ fluuio pisces capti sunt, in quorum squamis videbatur inscripta æra præsentis anni.

491 | 18 | 11 | 7 | 12 | 45 | 6 | 3 | 19 | 30 |

Anastasius Romanæ ecclesiæ 48 præsidet. Huic Achatium damnatum reuocare volenti, multi Romanorum non communicabant.

Hoc loco quidam ponunt initium regni Anglorum. Sed in hac re multùm dissonant ecclesię, cùm secundum pręfatum libellum de regibus Britonum adhuc regnaret Arturus, totius Britanniæ monarchiam tenens vsq; ad Dominicæ incarnationis annum 542, quando vltimum ei bellum fuit contra Modredum nepotem suum, vbi & lethaliter vulneratus fuisse dicitur.

Britanni non valentes amplius virtutem ferre Anglorum, vt victi concessere in ius & nomen eorum. Et primus de genere Anglorum Elli, & secundus Celim, alter alteri mortuo succedendo, regnauerunt apud eos per annos 70.

Sanctus patricius, secundus Hiberniæ archiepiscopus, anno ætatis suæ 122 in Christo quieuit.

Odoacer à Theoderico in fide susceptus, ab eo perimitur, & Theodericus Italia potitur, & deposito priuato induitur regali schemate, & regnat in Italia annis 32.

492 | 19 | 12 | 8 | 13 | 1 | 7 | 4 | 1 | 31 |

Gunthamundus rex in Africa ecclesias catholicorum, à patruo suo Hunerico vel auo Genserico clausas, aperuit, & omnes Dei sacerdotes, petente Eugenio Carthaginensi episcopo, ab exilio reuocauit.

Achatius episcopus Constantinopolitanus diuino nutu percutitur.

Zenone imperatore mortuo, Anastasius imperat annis 25, vel (vt quidam volunt) 27.

493 | 1 | 13 | 9 | 14 | 2 | 8 | 5 | 2 | 32 |

Symmachus Romanæ ecclesiæ 49 præsidet, ordinato contra eum per conten-

Rom. | Perſ. | Fran. | Lõg. | Britan. | Wand. | Wiſigot. | Oſtrogo. | Hun. | Anni domini.

contentionem Laurentio. Quæ res graue diſſidium eccleſię diu vſq; ad ipſa protraxit homicidia, donec tandem hanc altercationem compreſſit Theoderici regis quamuis Arriani potentia: hoc æquitatis iudicio obtinente, vt Symmachus papa eſſet, quia prior ordinatus fuerat, eique pars maxima fauerct. Pro cuius diſſenſionis culpa animam Paſchaſij diaconi qui pertinacius Laurentio fauerat, aliàs magnæ ſanctitatis vir Germanus, Capuanus epiſcopus, inuenit in thermis in igne purgatorio poſitam. Hic Symmachus conſtituit omni die dominico vel natalitio martyrum Gloria in excelſis Deo ad Miſſas cantari, quem hymnum Teleſphorus ſeptimus à Petro papa, nocte tantùm Natalis Domini ad Miſſas à ſe in ipſa nocte inſtitutas cantari inſtituit, & in eo ad angelorum verba quæ ſequuntur adiecit.

2 | 14 | 10 | 15 | 3 | 9 | 6 | 3 | 33 | 494

Gunthamundo Wandalorum rege defuncto, Traſamundus frater eius regnauit poſt eum annis 26.

3 | 15 | 11 | 16 | 4 | 1 | 7 | 4 | 34 | 495

Clodouæus Thuringiam ſibi ſubiugat.

Theodericus rex omnes vicinarum gentium reges & principes aut amicitia, aut affinitate ſibi conciliat, & pacificè agens in locis celeberrimis regalia habitacula ædificat.

Florebant hoc tempore Launomarus Cartonenſis, fundator cœnobij Curbionenſis, & Maximus Aurelianenſis, fundator cœnobij Miriacenſis, cuius diſcipuli fuerunt Carileſus & Auitus abbates.

4 | 16 | 12 | 17 | 5 | 2 | 8 | 5 | 35 | 496

Clodouæus rex regnum Francorum vſque Sequanam dilatauit.

Aliqui Romanorum, ſubornatis falſis teſtibus incriminantes Symmachum papam, latenter Laurentium in papatum ſubintroduxerunt. Pro quo ſchiſmate dirimendo, rex Theodericus epiſcopum Petrum contra Canones viſitatorem ſedis Apoſtolicæ inſtituit.

5 | 17 | 13 | 18 | 6 | 3 | 9 | 6 | 36 | 497

Clodouæus regnum Francorum vſque Ligerim amplificat.

Symmachus papa in concilio 115 epiſcoporum ſe purgat de obiecto crimine, & damnatis Petro & Laurentio, ipſe quidem ſedi ſuę reſtituitur, contentio autem vſque ad cædes & homicidia intra & extra eccleſiam diu protrahitur.

6 | 18 | 14 | 19 | 7 | 4 | 10 | 7 | 37 | 498

Clodouęus rex caſtrum Meledunum capit.

Traſamundus rex Wandalorum in Africa clauſis catholicorum eccleſiis, ducentos viginti epiſcopos exiliauit, erga quos Symmachus papa manum ſuæ liberalitatis exercuit beneuolè.

Hac perſecutione Fulgentius epiſcopus, ſanctitate, ſapientia & ſcientia, ſtylo & facundia, præclarus, multa ab Arrianis pro vera fide perpeſſus, diutino in Sardiniam exilio maceratur.

Clotildis regina orthodoxa Clodouæum regem à gentilitatis errore auocare conabatur, ſed fruſtra conari videbatur.

7 | 19 | 15 | 20 | 8 | 5 | 11 | 8 | 38 | 499

Clodouęus rex Alemannis bello congreditur, ibique laborante exercitu voto ſuſcipiendi Chriſtianiſmi ſe obligare cogitur. Sicq; perempto Alemannorum rege, & Alemannia ſub tributo redacta, baptizatus à ſancto Remigio Remorum epiſcopo, exemplo & edicto ſuo perduxit ad fidem Chriſti populum Francorum.

8 | 20 | 16 | 21 | 9 | 6 | 12 | 9 | 39 | 500

Collatis à Clodouæo rege multis prædiis eccleſiæ Remenſi, Remigius,

Anni domini. | *Rom.* | *Pers.* | *Fran.* | *Lōg.* | *Britan.* | *Wand.* | *Wisigot.* | *Ostrogot.* | *Hun.* |

multa eorum parte data ecclesię Laudunensi, sedem episcopatus ibi esse constituit, primumque illic episcopum Genebaudum constituit, & eundem in fornicationem cum sua quōdam vxore prolapsum, sed septennali pœnitentia purgatum, & de reclusione diuino iussu eductum sedi suæ restituit.

501 | 9 | 21 | 17 | 22 | 10 | 7 | 13 | 10 | 40 |

Clodouæus rex Gundebaudo regi Burgundionum congressus, eo victo Burgundiam redegit sub tributo.

502 | 10 | 22 | 18 | 23 | 11 | 8 | 14 | 11 | 41 |

Symmachus patricius rempublicam illustrat, & cum eo gener eius Boetius vir consularis, conspicuus in vtraque lingua, eruditione omnium liberalium artium, quas penè omnes à Græco in Latinum transtulit & exposuit.

503 | 11 | 23 | 19 | 24 | 12 | 9 | 15 | 12 | 42 |

In Africa Olympus quidam, dum in balneis sanctam trinitatem blasphemaret, ignito iaculo cœlitus veniente visibiliter combustus est.

504 | 12 | 24 | 20 | 25 | 13 | 10 | 16 | 13 | 43 |

Constantinopoli dum Deuterus Arrianus episcopus Barbam quendam baptizaret, & malè distinguens trinitatem diceret, Baptizo te Barba in nomine patris per filium in spiritu sancto; aqua disparuit.

505 | 13 | 25 | 21 | 26 | 14 | 11 | 17 | 14 | 44 |

Alamindarus rex Francorum ab Orthodoxis baptizatus, cùm eum vellent Eutychiani seducere, refellit eos hac fabulosa inductione; dicens quòd literas acceperit Michaëlem archangelum mortuum esse. Illisq; respondentibus, hoc impossibile esse, quòd Angeli sint impassibilis naturæ. Quomodo ergo, inquit, secundum vos nudus crucifixus est Christus, nisi duarum naturarum esset, quandoquidem nec Angelus mortuus est?

506 | 14 | 26 | 22 | 27 | 15 | 12 | 18 | 15 | 45 |

Clodouæus & Alaricus reges confœderantur.

Quintianus Rutenensis episcopus, & Maxentius Pictauiensis abbas, clarent in Gallia.

507 | 15 | 27 | 23 | 28 | 16 | 13 | 19 | 16 | 46 |

Vitalianus instinctu populi insurgit in imperatorem Anastasium propter Eutychianam hæresim, Deo & hominibus exosam.

508 | 16 | 28 | 24 | 29 | 17 | 14 | 20 | 17 | 47 |

Hormisda Romanæ ecclesiæ 50 præsidet. Hic clerum composuit, & psalmis erudiuit. Hic respectu apostolicæ humanitatis Græcos conuictu hæreticorum maculatos absoluit per suos nuntios.

Alaricus rex Clodouæo regi insidias molitus, fœdus violat.

509 | 17 | 29 | 25 | 30 | 18 | 15 | 21 | 18 | 48 |

Clodouæus rex, signis diuini auxilij animatus ad bellandū. Turonis quippe transiens, equum suum sancto Martino misit, quem centū solidis redemptum recipere non potuit. Missis aliis centum solidis, recepit, credens illum bonum esse in auxilio, qui tam carus erat in negotio. Insuper accepto victoriæ præsagio à clericis cantantibus, Præcinxisti me virtute; ad bellum Alarico Wisigothorum regi congreditur, eoq; perempto, quicquid Galliarum Wisigothi possidebant ad partes Frācorum transtulit, & inuadens Tolosam, sedem regni Gothorum, vsq; ad Pyrenæos montes regnum Francorum dilatauit. Fertur autem muros Ecolesinæ vrbis ante faciem eius corruisse.

Amalricus filius Alarici, fugiens in Hispaniam, regnat ibi annis 16.

Sigismundus mortuo patre suo Gundebaudo regnat in Burgundia.

Gibrianus Scotus, cum fratribus & sororibus in Galliam peregrinatus, vrbem Remensem vita & morte sua illustrat.

Faustus, sancti Benedicti discipulus, & ab eo cum Mauro in Gallias hoc anno

| *Rom.* | *Pers.* | *Fran.* | *Lõg.* | *Britan.* | *Wand.* | *Wisigot.* | *Ostrogot.* | *Hun.* | *Anni domini.*

anno transmissus, scribit in vita illius Mauri, sanctum Benedictum claruisse temporibus Iustini senioris, & Hilderici Wandalorum regis, addẽs quòd eo tempore rex Theodericus Symmachum patricium, & Ioannem papam occiderit. Scribit quoque, eundem Benedictum hoc eodem anno quo Maurus ad Gallias tendebat, obiisse 12 calẽdas Aprilis, hora diei quasi tertia, quòd eo anno in sabbato Paschæ proueniens, primum pascha fuisse demonstrat. Se quoque dicit in Gallias venisse tempore regis Theodeberti nepotis Clodouæi regis. Quia ergo ille scripsit quæ viderat, quomodo hoc consequentiæ historiarum conueniat, qui valet aduertat, qui aduerterit exponat.

| 18 | 30 | 26 | 31 | 19 | 16 | 1 | 19 | 49 | 510

Clodouęus rex ab Anastasio imperatore codicellos de consulatu, & coronam auream cum gemmis, & tunicam bracteam accepit, & ex ea die Consul & Augustus est appellatus. Ipse verò rex misit Romam sancto Petro coronam auream cum gemmis, quæ regnum appellari solet.

| 19 | 31 | 27 | 32 | 20 | 17 | 2 | 20 | 50 | 511

Theodericus rex Italiæ, Ibba comite suo contra Francos misso, 30 millia occidit eorum, in vindictam necis Alarici generi sui.

| 20 | 32 | | 28 | 33 | 21 | 18 | 3 | 21 | 51 | 512

Prima synodus à Francis iussu Clodouæi regis Aurelianis habita est, in qua decernuntur multa ecclesiæ vtilia.

Genouefa virgo Parisiensis octogenaria transit ad Dominum.

| 21 | 33 | 29 | 34 | 22 | 19 | 4 | 22 | 52 | 513

Sanctus Arnulphus, sancti Remigij baptismo filius, in Gallia claret, qui post multos in prædicando Christum agones martyrizatur in sylua Parisiorum Aquilina, & à Scariberga coniuge quondam sua tumulatus est.

| 22 | 34 | 30 | 35 | 23 | 20 | 5 | 23 | 53 | 514

Clodouæus rex, regno Francorum per omnes Gallias dilatato, & legitimè & pacificè confirmato, moritur, & sepelitur Parisiis in basilica sancti Petri Apostoli, quam ipse & regina Clotildis ædificauerant.

Clotharius verò filius eius, compartito regno cum fratribus suis Theoderico, Clodomire, & Hildeberto, regnauit annis 50. Sororem eius Clotildem Amalricus rex Wisigothorum duxit vxorem.

| 23 | 35 | 1 | 36 | 24 | 21 | 6 | 24 | 54 | 515

Rex Burgundiæ Sigismundus, qui monasterium Agaunensium construxerat, filium suum Sigericum perimit, malo nouercæ illius vsus consilio. Qui competenti pœnitentiæ se adiacens, & martyribus Agaunensibus se totum deuouens, quòd dignus fuerit venia, testatur crebra post mortem eius per eum multis concessa sanitatum gratia, & per eum febricitantibus indulta curatio.

Hoc tempore, in Alexandria multi vtriusque sexus arrepti à dæmone repentè quasi canes latrabant.

| 24 | 36 | 2 | 37 | 25 | 22 | 7 | 25 | 55 | 516

Theodericus rex frater Lotharij Clochilaicum regem Danorum Gallias vastantem perimit.

| 25 | 37 | 3 | 38 | 26 | 23 | 8 | 26 | 56 | 517

Anastasius imperator fulmine à Deo percussus interiit, post quem Iustinus senior annis 10 regnauit.

Boetius annitente sibi Symmacho, cùm authoritatem Romani senatus contra Theodericum regem Italiæ tueri nititur, ab ipso exiliatur, ibiq; librum de consolatione philosophiæ edidit.

| 1 | 38 | 4 | 39 | 27 | 24 | 9 | 27 | 57 | 518

Thedoricus rex, frater Lotharij, ab Ermenfrido rege Thuringorum ad

Anni domini. | *Rom.* | *Pers.* | *Fran.* | *Lōg.* | *Britan.* | *Wand.* | *Wisigot.* | *Ostrogot.* | *Hun.* |

perimendum fratrem illius Baldericum pactione medietatis regni illius inuitatus, Baldericum regem perimit.

Virgo Dei Brigida obiit in Scotia.

519 | 2 | 39 | 5 | 40 | 28 | 25 | 10 | 28 | 58 |

Ioannes papa Romanæ ecclesiæ 51 præsidet.

Watheone Longobardorum rege defuncto, filius eius Waltarith regnauit annis septem.

520 | 3 | 40 | 6 | 1 | 29 | 26 | 11 | 29 | 59 |

Clodomeris frater Lotharij regis, & fratres eius instinctu Clotildis matris suæ insurgunt in Sigismundum & Godemarum filios Gundebaudi regis, ad vindicandam necem auiæ suæ, & aui sui Chilperici regis. In congressu Sigismundus capitur, Godemarus fuga elabitur.

Trasamundus rex Wandalorum Hildericum filium suum ex Eudoxia filia Valentini imperatoris à Genserico captiuata, astringit sacramento, ne catholicis in regno suo cōsuleret. Qui patre mortuo antequam regnum susciperet, omnes catholicos ab exiliis iussit reuocari, & episcopis ecclesias reformari. Sicq; suscepto regno regnauit annis octo, euolutis 74 annis, ex quo Gensericus auus eius statum ecclesiæ in Africa prophanauit.

Bello orto inter Romanos & Persas, Chuades rex Persarum Zeliobem regem Hunnorum, venientem cum 20 millibus auxiliari sibi contra Romanos, immisso exercitu occidit, & totum penè eius exercitum deleuit, suspectum eum habens, quòd vtrinque munera acceperit, & à se contra Romanos, & à Romanis contra se.

Ab hinc regnum Hunnorum annotare cessabo, qui omnis gentis illius reges Kaganos vocatos lego, & nullam distinguendi proprietatem inuenio.

¶ *Regnum Hunnorum finitur.*

521 | 4 | 41 | 7 | 2 | 30 | 1 | 12 | 30 |

Chuade Persarum rege mortuo, Kabades post eum regnauit annis 16.

Clodomiris rex, Sigismundo rege cum vxore & filiis perempto, iterum congressus cum fratre Godemaro, perimitur ab eo.

Boetius longo exilio fatigatus, à Theodorico Gothorum rege Italiæ perimitur.

522 | 5 | 1 | 8 | 3 | 31 | 2 | 13 | 31 |

Vt scribit Faustus, hac ætate, scilicet tempore Iustini senioris, & Hilderici Wandalorum regis, reuera floruit sanctus Benedictus. Sed nec de vita nec de morte eius procedit ratio secundum Dionysij cyclum.

Zatus rex Lazorum Constantinopoli baptizatur, & à Iustino imperatore susceptus muneratur.

Symmachus exconsul à Theodorico rege Italiæ perimitur.

523 | 6 | 2 | 9 | 4 | 32 | 3 | 14 | 32 |

Felix Romanæ ecclesiæ 52 præsidet. Hic Gregorij papæ atauus fuit.

Iustinus Arrianos vbique exterminari edicit, ad quod edictum deducendum Ioannes papa à rege Italiæ Theoderico Arriano & Arrianorum defensore Constantinopolim missus, ante portam vrbis cæcum illuminauit, & compos petitionis ad Theodericum reuersus, Rauennæ ab eo in carcere excruciatus fame defecit, cui successit prædictus Felix. Post dies autem nonaginta Theodericus subitò defunctus, à quodam sancto eremita visus est nudus & discalciatus, à Ioanne papa & Symmacho patricio in olla Vulcani esse detrusus.

Athalaricus Theodorici ex filia nepos, in regno Italiæ & Ostrogothorum succedens, regnat annis 8.

7 | 3

Roman.	*Perſ.*	*Franc.*	*Long.*	*Britan.*	*Wand.*	*Wiſigoth.*	*Oſtrogot.*	*Anni domini.*
7	3	10	5	33	4	15	1	524

Theodericus rex, repoſcens ab Ermenfrido rege pactũ, cum fratre Clothario inſurgit in eum, eoq́; poſt nimiam ſtragem ſuorum de bello fugato, & non multo pòſt mortuo, totam Thuringiam ſibi ſubdunt. Captiuatam inter alios Radegundem, filiam Bertharij regis, olim à fratre Ermenfrido perempti, Clotharius rex ſuo ſociauit matrimonio.

| 8 | 4 | 11 | 6 | 34 | 5 | 16 | 2 | 525 |

Almaricus rex Wiſigothorum cùm vxorem ſuam Clotildem tractaret indignè, eo quòd Arrianæ ſectæ ſecum inſeruire nollet, perimitur in Hiſpania a fratre Clotildis Childeberto.

Theuda regnat poſt eum annis 17.

| 9 | 5 | 12 | 7 | 35 | 6 | 1 | 3 | 526 |

Clotharius cum fratre Childeberto Auguſtidunum Burgundiæ vrbem obſidens, cunctam fugato Godemaro Burgundiam occupat.

Acephalorum hæreſis abdicatur, qui dicunt Paulum apoſtolum in epiſtolis præcepiſſe, fœminas diaconas debere fieri, quia eas commemorat poſt diaconos, & dicuntur Acephali ſine capite, quia author huius erroris neſcitur.

Kabades rex Perſarum dolens filium ſuum Pharſuaſan in Manichęorum ſectam inductũ, omnibus Manichæis quaſi à ſe numerandis tractis in vnum, immiſſo exercitu occidit multa millia eorum.

Inter Thuriſmodum regem Gepidarum, & Audohin regem Longobardorum conſerto prælio, Albuinus filius Audohin Thuriſindum filium Thuriſmodi extinguit, & victoria Longobardis cedit. Thuriſmodus præponens fidem iræ & dolori, eidem Albuino, poſtea ad ſe ſub fide venienti, dedit arma filij ſui Thuriſindi, ab eo perempti. Waltarith Lõgobardorum rege mortuo, Audohin regnat annis 17.

| 10 | 6 | 13 | 1 | 36 | 7 | 2 | 4 | 527 |

Bonifacius papa Romanæ eccleſiæ 53 præſidet.

Iuſtinus, Iuſtiniano ſuo ex ſorore nepote in regno ſubſtituto, moritur. Hic Iuſtinianus imperat annis 38.

Hic Perſas ab irruptionibus in partes Romanorum per Biliſarium repreſſit.

Audohin Longobardos in Pannoniam duxit, in qua habitauerunt annis 42.

| 1 | 7 | 14 | 2 | 37 | 8 | 3 | 5 | 528 |

Caſſiodorus ſenator pòſt monachus, Arator poeta, Priſcianus Grammaticus, Victor Capuanus epiſcopus, qui cyclos Paſchales ſcribens Victorij errores redarguit; Gregorius Lingonenſis, Nicetius Treuerenſis, Domitianus Tungrenſis florent.

Gilemer perimens Hildericum regem annis quinque, regnat poſt eum ſuper Wandalos, qui tantæ crudelitatis fuit, vt nec parentibus parceret.

| 2 | 8 | 15 | 3 | 38 | 1 | 4 | 6 | 559 |

Corpus Antonij monachi diuina reuelatione inuentum, & Alexandriam eſt delatum.

Sanctus Benedictus, cùm de loco cui Sublacus vocabulum erat, ad montem Caſſinum tranſmigraret, ad omne biuium duo ei angeli occurrebant, viam qua ire deberet præmonſtrantes. Huius admirabilem vitam virtutibus plenam ſanctus papa Gregorius ſcribit in libro Dialogorum tertio, vbi etiam teſtatur eum non aliter vixiſſe quàm docuit.

| 3 | 9 | 16 | 4 | 39 | 2 | 5 | 7 | 530 |

Ioannes Romanæ eccleſiæ 54 præſidet.

Anni domini. | *Roman.* | *Perſ.* | *Franc.* | *Longob.* | *Angl.* | *Wand.* | *Wiſigoth.* | *Oſtrogot.* |

Franci extorquent de manu Athalarici, quicquid Galliarum auus eius Theodericus rex Italiæ tenuerat.

In Africa quidam orthodoxi epiſcopi, linguis ſibi exciſis radicitus à Wandalis, poſtmodum clarè loquendo multis miraculo fuere. Quod miraculum vnus eorum auxit, qui in elationem verſus, ſtatim priuatus diuino dono obmutuit.

531 | 4 | 10 | 17 | 5 | 40 | 3 | 6 | 8 |

Athalarico rege Italiæ & Oſtrogothorum mortuo, Amalſiunda mater eius Theodatum, Theoderici patris ſui ex ſorore nepotem, aſciſcit ſecum in regnum.

Clodoaldus filius Clodomiris regis, fratribus ſuis impiè à patruo ſuo Lothario olim extinctis, mundanam nobilitatem transferens ad nobilitatem diuinæ ſeruitutis, in clericali gradu præeminet exemplo ſanctitatis.

Sanctus Vedaſtus primus Atrebatenſis epiſcopus ordinatur à ſancto Remigio.

532 | 5 | 11 | 18 | 6 | 41 | 4 | 7 | 1 |

Hoc anno expletus eſt à Chriſti natiuitate magnus annus annorum quingentorum triginta duorum. Ab hoc etiam anno Dionyſius abbas orditur cyclum ſuum cyclorum quinque decennouenalium. Et quia ſecundus annus operis huius concordare debet in ratione computi primo anno natiuitatis Chriſti, debet triceſimuſquintus cyclus Dionyſij cõcordare in ratione computi triceſimo tertio anno natiuitatis Chriſti, ſcilicet vt 14 luna Aprilis occurrat 9 calend. Aprilis, in quinta feria, Paſſio Chriſti octauo calen. Aprilis in ſexta feria, Reſurrectio ſexto calendis Aprilis in Dominica die. Sed quia non ita occurrit, ſed luna 14 Aprilis, occurrit eo anno 12 calendis Aprilis in prima feria. Dominica verò dies Paſchæ in quinto calendis Aprilis ideo improbatur, quia repugnat euangelicæ veritati.

Iuſtinianus imperator libros legum Romanorum abbreuiauit in vno volumine, quod Iuſtinianum vocatur.

533 | 6 | 12 | 19 | 7 | 42 | 5 | 8 | 2 |

Agapetus Romanæ eccleſiæ 55 præſidet.

Theodatus rex reginam Amalſiundam imperatoriæ tutelæ commiſſam exiliat, eaque non multo pòſt in balneo ſtrangulata immiſſu Theodati, ſolus ſuper Oſtrogothos anno vno regnat. Qui ſciens pro hoc ſe iram imperatoris incurriſſe, Agapetum papa Conſtantinopolim miſit pro impetranda huius facti impunitate. Agapetus inueniens ibi Anthemium Conſtantinopolitanum epiſcopum Eutychianæ eſſe hæreſis; excommunicato eo & exiliato, Menam fecit ibi ſubſtitui. Agapetus ibi moritur, Romamq; refertur.

Iuſtinianus imperator Conſtantinopoli eccleſiam ſanctæ Sophiæ incomparabili opere ædificat.

Biliſarius patricius à Iuſtiniano imperatore ex iuſſu Dei ad Africam liberandam de manu Wandalorum miſſus, noctu cum plauſtris ruſticorum vrbem introeuntibus ingreſſus, Carthaginem cepit, pecunias infinitas recepit, Gilimerem ex fuga ad deditionem reductum imperatori Conſtantinopolim duxit. Sic regnum Wandalorum deſtructum eſt. Sic tandem illa Wandalica rabies cum ipſo nomine funditus extincta eſt.

¶ *Regnum Wandalorum finitur.*

534 | 7 | 13 | 20 | 8 | 43 | 9 | 1 |

SYluerius, 56 Romanæ eccleſiæ, à Theodato ſubſtituitur.

Biliſarius contra Theodatum mittitur. Theodatus à Gothis extinguitur. Witigis in regno ſubſtituitur. Biliſarius Neapolim exterminat, Romam

Romano.	Persar.	Francor.	Longobar.	Anglor.	Wisigoth.	Ostrogot.	Anni domini.

Romam fugientibus Gothis intrat. Witigis Romam obsidet. Fames Italiam vrget. Witigis capitur, & imperatori dirigitur.

Syluerius quia Anthemium reuocare noluit, exiliatus defecit.

Eldepadus ab Ostrogothis rex ordinatus regnat anno vno.

Theodericus abbas discipulus sancti Remigij, & Theodulphus abbas discipulus ipsius Theoderici, in Francia clarent.

| 8 | 14 | 21 | 9 | 44 | 10 | 1 | 535

Vigilius papa Romanæ ecclesiæ 57 præsidet.

In Galliis clarent fratres vterini, vno & eodem die nati, & pontifices consecrati, Medardus ad titulum Nouiomensem, Gildardus ad Rotomagensem, & vno die absoluti à seculo, & assumpti à Christo.

Germanus quoque Parisiensis. Porrò sanctus Medardus sedem episcopalem quæ prius erat Liermandus, propter eiusdem subuersionem transtulit Nouiomum. Ipse etiam post decessum sancti Eleutherij Tornacensis episcopi regendam suscepit Tornacensem ecclesiam, & post eum successores eius annis multis, vsque ad tempus Eugenij papæ tertij, & demum Simonis episcopi, qui obiit anno domini 1148.

In Italia clarent episcopi, Sabinus Canusinus, Cassius Narniensis, Fulgentius Vtricolensis, Cerbonius Populonij.

Eldepado mortuo Erarius regnat anno vno.

| 9 | 15 | 22 | 10 | 45 | 11 | 1 | 536

Erario perempto, Totila, qui & Balduilla, super Ostrogothos regnat annis decem, qui mox Italiam inuadit, & à sancto Benedicto Cassinensi futura sibi audit. Multa, inquit, mala facis, multa mala fecisti, iam aliquando ab iniquitate compescere. Et quidem mare trāsiturus es, Romam ingressurus, nouem annis regnabis, decimo morieris. Hoc anno quidam dicunt eundem sanctum Benedictum obiisse, & Maurum discipulū eius in Galliam venisse.

| 10 | 16 | 23 | 11 | 46 | 12 | 1 | 537

Theodericus rex frater Lotharij obiit. Theodebertus filius eius ei succedit.

Hoc tempore in vna vrbium Ciliciæ quidam Theophilus vicedominus tam prudenter & vtiliter secundas partes ecclesiasticæ dispensationis sub episcopo agebat, vt mortuo episcopo omnium ore dignus episcopatu esse acclamaretur. Qui contentus vicedominatu alium ordinari maluit episcopum, à quo à vicedominatu iniustè amotus ad tantam impatientiam est delapsus, vt, conducto sibi Hebræo quodam mago, per eum opem ad dignitatem suam recuperandam expeteret à principe dæmoniorum. Et ab eo iussus abnegare Christum filium Dei, eiusq; matrem Mariam, cum omni Christianismi proposito, & ipsam abnegationem scripto firmare, & scriptam signare, & signatam sibi tradere, eius se seruitio addixit. Qui in crastinum recuperato vicedominatus honore, non multo pòst ad se reuersus per dies 40 omni pœnitendi modo se affligens, primò piam Dei matrem Mariam sibi reconciliauit, eaq; sibi apparente abrenuncians diabolo, Christumque verum Dei filium, verumq; Deum & hominem, ex Maria virgine natum, & omne Christianismi propositum confitens, per eam etiam Christi filij eius gratiam recepit. Et ad indicium indultæ sibi veniæ rursum ei dormienti apparens Christi mater, etiam scriptum abrenunciationis quod signatum diabolo dederat, reposuit super pectus eius. Quo Theophilus recepto, in crastinum Dominica scilicet die, coram episcopo & omni ecclesia pandens ordinem rei, omnes ad stuporem & laudem Dei & genitricis suæ Mariæ commouit, & in eodem loco quo sibi pia Christi mater apparuit, perstans, ibidem post triduum mortuus & sepultus est.

Anni domini.	Romanor.	Persar.	Franco.	Longobar.	Anglor.	Wisigoth.	Ostrogot.

Apud Persas regnat Cosdroe annis 37.

538	11	1	24	12	47	13	2

Cosdroe fines Romanorum incursat.

In Campania Italiæ Benedictum iuniorem sanctitate clarum rex Totila pro Christo persequens, cùm eum cum cella sua comburere voluisset, nec valuisset, in clibanum ardentem eum proiecit. Qui inde die altero illæsus, etiam vestibus illæsis, exiuit.

539	12	2	25	13	48	14	3

Iustinianus imperator duos Bulgarorum reges Thraciam depopulantes occidit, cum multis millibus Bulgarorum.

540	13	3	26	14	49	15	4

Cosdroe Antiochiam capit.

Childebertus rex cum fratruele Theodeberto in fratrem Lotharium insurgit. Sed matre eorum satis agēte Clotilde apud Deum, ne inter fratres fieret ciuile bellum, horrenda tempestate coerciti, cùm super Lotharium ne signum quidem apparuerit horroris huiusmodi, reddunt se fraternæ paci.

541	14	4	27	15	50	16	5

Cosdroe iam quartò Romanos infestantem Belisarius compellit redire inefficacem.

In diuersis Galliarum locis diuersa signa visa sunt. Cometes apparuit die sancto Paschæ. Cœlum ardere visum est. Verus sanguis ex nube defluxit in vestimentis hominum. Domus cuiusdam ab intus sanguine respersa apparuit, & secutæ variæ clades, & malæ valetudines cum pustulis & vesicis populos afflixerunt.

542	15	5	28	16	51	17	6

Constantinopoli mortalitate magna insurgente, statuta est solennitas Purificationis beatæ Mariæ, quæ Græcè Ὑπαντὴ, id est obuiatio, dicitur, eò quòd die illo Symeon obuiauerit oblato in templum Domino, & ita mortalitas illa cessauit.

Bilisarius ad Africam remissus, Guntharith super reliquias Wandalorum regnantem cum suis extinguit.

Lotharius & Childebertus fratres, obsessa in Hispaniis Cæsaraugusta, ciuibus Deum adorantibus, & circumlata Vincentij martyris tunica, accepta ab eis pro munere ipsius martyris stola, redeunt, acquisita Hispaniæ parte maxima.

Maurus in Gallia claret, sancti Benedicti discipulus.

Vsque ad hoc tempus historia Britonum perducit narrationem suam de rege Arturo. Refert enim, eum post celeberrimā illam curiam in vrbe legionum habitam, in qua omnes reges insularum Occidentalium & duces Galliarum fuerunt, maximum duxisse exercitū in fines Burgundię aduersus Lucium principem Hispaniarum, sub Leone imperatore reipublicę procuratorem, & in eundo quendam immensum gigantem singulari pugna deuicisse, deinde vtrarumq; partium legiones in pago Lingonensi ad præliandū conuenisse. Postea narrat quòd Arturus iuga alpium transcendere, & Romam inuadere voluerit, sed interim audiens Modredum nepotem suum diadema Britanniæ per tyrānidem corripuisse, Britanniam remeauerit, atq; in vltimo prælio quod cum illo habuit, post neces ferè omnium ducum ipse lethaliter vulneratus fuerit, & in insulam quandam ad sanandum deportatus, relicto regni successore cognato suo Constantino. Ipse verò Arturus iuxta Merlini vaticinium dubium habet exitum, quia vtrùm viuat an mortuus fuerit, nemini certum esse æstimatur. Porrò hæc omnia, vt suprà diximus, nullam fidei authoritatem videntur habere, si cum cæteris historiis conferantur.

Theuda

Roman.	Persar.	Francor.	Longobar.	Anglor.	Wisigoth.	Ostrogot.	Anni domini.

Theuda Wisigothorum rege à suis perempto, Theudegisillus regnat post eum annis duobus.

16	6	29	17	52	1	7	543

Vigilius papa, quia secundum suam promissionem noluit Anthemium reuocare, Constantinopolim mittitur ignominiosè.

Totila rex Ostrogothorum capta Roma habitauit aliquandiu cum Romanis, quasi pater cum filiis, mansuefactus (vt creditur) sancti Benedicti monitis.

Audohin mortuo, Albuinus filius eius regnauit super Longobardos in Pannonia annis 25.

17	7	30	1	53	2	8	544

Herculanus Perusinus episcopus à Totila rege secto capite martyrizatur, post mortem verò corpori caput eius vnitum inuenitur.

Totila Siciliam inuadit, Narses verò eunuchus Romanorum patricius ordinatur, & contra Totilam destinatur.

Theudegesilo inter conuiuandum à suis perempto, Agilan regnat super Wisigothos annis nouem.

18	8	31	2	54	1	9	545

Narses Albuino regi Longobardorum confœderatur.

Obiit sanctus Remigius Remorum episcopus.

19	9	32	3	55	2	10	546

Vigilius papa exiliatur. Narses patricius auxiliantibus sibi Longobardis Totilam regem perimit.

Ostrogothorum gente vsq; ad internicionem deleta, regnum Ostrogothorum penitus destruitur. Ita illud regnum Gothorum, quod (vt ait Iordanus) per annos circiter duo millia quadringētos durauerat, defecit in Ostrogothis, sed Wisigothis in Hispania regnantibus incolume remansit. Theias tamen regnum Ostrogothorum resuscitare nisus, regnat annis duobus.

20	10	33	4	56	3	1	547

Conserto prælio inter Chunimundum regem Gepidarum & Albuinum regem Longobardorum, corruerunt vtrinque 60 millia eorum; vbi Albuinus Chunimundum peremit, & ex testa capitis eius poculum sibi ad bibendum fecit, filiamque eius captiuam vxorem sibi accepit.

Hunnis verò terras Gepidarum inuadentibus, destructum est regnum Gepidarum penitus.

21	11	34	5	57	4	2	548

Theodebertus rex per se & per ducem suum Bucellinum Italiam belli vario euentu inquietare non desistit, & ab Italia & à Sicilia aut spolia aut tributa accipit.

Theias rex à Narsete perimitur, & cum eo Gothorum reliquiæ extirpantur.

¶ *Ostrogothorum regnum finit.*

22	12	35	6	58	5		549

Narses patricius Sindual regem Britonum, ex amico sibi rebellem, bello victum & captum suspendit. Sed de hoc rege historia Britonum nihil refert, nisi fortè eadem persona diuerso nomine nuncupetur, & ibi taceatur quod hic habetur. Post Constantinum quippe qui Arturo successit, regnasse dicitur Aurelius Cunanus, & post eum Wortiporius.

Agericus Virdunensis episcopus claret.

23	13	36	7	59	6		550

Theodebertus rex obiit, cui Theobaldus filius eius succedit.

Anni domini. | *Romanorum.* | *Persarum.* | *Francor.* | *Longobar.* | *Anglorum.* | *Wisigoth.* |

Arboris quæ dicitur Sambucus, flores, grana, & fructus, in flores, grana, & fructus vitis transformantur.

551 | 24 | 14 | 37 | 8 | 60 | 7 |

Quinta synodus vniuersalis Constantinopoli celebratur, in qua epistola quæ ibi dicitur erroris plena, reprobatur, & Theodorus personam mediatoris Dei & hominum in duabus substantiis separans, ad impietatis perfidiam cecidisse conuincitur.

¶ *Hucusque Iordanis episcopus historiam contexuit.*

552 | 25 | 15 | 38 | 9 | 61 | 8 |

Pelagius Romanæ ecclesiæ 58 præsidet. Hic insimulatus de morte Vigilij papæ, tenens sancta Euangelia & crucem iureiurando publicè satisfecit.

Hoc tempore in Oriente puer quidam Iudęorum filius, cùm à coęquis suis Christianorum filiis ad hoc adductus fuisset, vt in ecclesia sanctæ matris Domini nostri Iesu Christi corpus & sanguinem Christi perciperet, propter hoc à patre suo proiectus in fornacem ardentem, illæsus inde à Christianis extractus est, asserens quòd mulier quæ in illa ecclesia puerum tenens depicta erat, pallio suo flammas ignis à se euentilasset.

553 | 26 | 16 | 39 | 10 | 62 | 9 |

Agilan cùm insolenter in suos ageret; Athanagildus, auxiliantibus sibi Romanis, eo perempto, regnauit annis 22.

554 | 27 | 17 | 40 | 11 | 63 | 1 |

Clotildis regina moritur.

Hyems niue & glacie ita exasperatur, vt volucres & feræ indomitæ manu capi possent.

555 | 28 | 18 | 41 | 12 | 64 | 2 |

Bucellinus, & Amingus, duces Francorum à Narsete perimuntur.

Quasi species lanceæ in cœlo apparuit à Septentrione in Occidentem.

556 | 29 | 19 | 42 | 13 | 65 | 3 |

Theodebaldus rex obiit.

Lotharius rex Francorum rebellantes contra se Saxones, & auxiliantes eis Thuringos, graui pugna & excidio perdomuit.

Obiit sanctus Medardus Nouiomensis & Tornacensis, in cuius transitu cœlum apertum est, & diuina ante eum micuerunt luminaria spatio duarum horarum. Cuius corpus rex Lotharius transferri fecit ad vrbem Suessionensem; promittens, quòd super eum decentissimam basilicam ædificaret, & inibi religiosorum virorum cõuentum statueret. Quod opus ipse quidem cœpit, sed filius eius Sigebertus adimpleuit.

557 | 30 | 20 | 43 | 14 | 66 | 4 |

Radegundis regina, vxor quondam Lotharij regis, mutata veste claret sanctitatis nobilitate.

558 | 31 | 21 | 44 | 15 | 67 | 5 |

Gregorius filius Gordiani senatoris Romæ adolescit, qui sex monasteriis in Sicilia fundatis, & septimo Romæ in domo sua, ex prætore vrbano factus monachus, sapientia & scientia, doctrina & sanctitate claruit.

Terræmotus terribilis nimis per decem dies factus est.

559 | 32 | 22 | 45 | 16 | 68 | 6 |

Childeberto rege mortuo, monarchia regni Francorum cedit fratri eius Lothario.

560 | 33 | 23 | 46 | 17 | 69 | 7 |

Hoc tempore Iudæus quidam imaginem Saluatoris de ecclesia furtim deponens, eam telo transfixit, & eam clàm ad domum suam deferens cùm eam

Romanorum.	*Persarum.*	*Francor.*	*Longobar.*	*Anglorum.*	*Wisigoth.*	*Anni domini.*

eam vellet flammis exurere,se sanguine imaginis cruentatū videns,præ stupore eam abscondit: quam Christiani requirentes,& per vestigia sanguinis inuenientes, eam sanguinolentam receperunt,Iudæum verò lapidauerunt.

Miserabilis in Italia mortalitatis pestilentia.

34	24	47	18	70	8	561

Hoc tempore in Scotia Brēdanus claruit. Qui fortunatas insulas septennali nauigatione perquirens, multa miraculo digna vidit, à quo Machutes qui & Maclouus regulariter educatus,& ipsius nauigationis socius,in Britannia sanctitate & miraculis claruit.Qui à Britannis exacerbatus eorum maledictis,transiuit ad Gallias,& sub Leuntio Saxonum episcopo multo tempore virtutibus claruit,Britannos verò propter suam maledictionem variis cladibus addictos,data rursum benedictione absoluit,& sanauit.

Anglorum in Britannia Edilbertus tertius regnat annis quinquaginta quinque.

Super Britones autem post Wortiporium regnauit Inalgo, qui iuxta historiam eorum sex insularum comprouincialium monarchiam bellando conquisiuit. Post quem regnauit Cathericus,in cuius tempore dispersi sunt Britones,& regni diadema perdiderunt multis annis.

35	25	48	19	1	9	562

Constantinopoli quidam imperatorem extinguere moliti,extinguuntur: cuius criminis Bilisarius quoque accusatus,ab imperatore absoluitur.

In Gallia mons super Rhodanum fluuium multis diebus dans mugitum, tandem ab alio monte sibi vicino discissus, cum ecclesiis & domibus,hominibus & bestiis,in Rhodanum præcipitatus est.

36	26	49	20	2	10	563

Lotharius rex Chramnum filium suum,diu cōtra se rebellantem,& multa mala in regno suo facientem,in Britannia persequutus,ei eiusq; auxiliario duci Britonum Chonobro bello occurrit: & Chonobrum quidem peremit, Chramnum verò captum igni,cum vxore & filiabus,consumi fecit.

37	27	50	21	3	11	564

Ioannes Romanæ ecclesiæ 59 præsidet.

Lothario rege Francorum mortuo, Chilpericus filius eius compartito regno cum fratribus suis,Heriberto,Guntranno,& Sigeberto, regnat annis 23.Et ipse quidem Chilpericus Suessionis sedem regni habuit,Heribertus Parisios,Guntrannus Aureliam,Sigebertus verò Metas.

38	28	1	22	4	12	565

Iustiniano imperatore mortuo,Iustinus iunior imperat annis 12.

Multa signa in Sole & Luna apparuerunt.

1	29	2	23	5	13	566

Narses patricius, accusatione Romanorum patriciatu degradatus, & quia eunuchus erat exprobrante sibi Sophia Augusta, vt iret in gynæcium diuidere pensa cum puellis, respondens talem se eidem orditurum telam, qualem ipsa dum viueret deponere non posset,inuitat Longobardos ad possidendam Italiam.

Sanctus Columbanus presbyter veniens de Scotia, clarus habetur in Britannia.

Samson Dolensis archiepiscopus,consanguineus sancti Maclouij,& successor Samsonis Maglorius, qui de transmarina Britannia ad cismarinam transierant Britanniam,clarent sanctitate & doctrina.

2	30	3	24	6	14	567

Sigebertus rex Hunnos, partes Francorum depopulantes,in Thuringia bello deuincit.

Anni domini. | *Romanorum.* | *Persarum.* | *Francor.* | *Longobard.* | *Anglorum.* | *Wisigoth.* |

Chilpericus frater eius interim terminos illius incursat,& Remos vrbem occupat.

Hastæ igneæ in cœlo visæ sunt,portendentes irruptionem Longobardorum in Italiam. Basolus abbas,& Syndulphus presbyter,& Reclusus,in Francia clarent.

568 | 3 | 31 | 4 | 25 | 7 | 15 |

Albuinus rex,Saxonibus aliisq; gentibus sibi ascitis,& Pannonia ex condicto commendata amicis Longobardorum Hunnis,ad Italiam contendit cum omnibus Longobardorum familiis,ibiq; regnat sex annis.

Sigebertus rex desertas Saxonum terras peruadit, easq; Sueuis ad habitandum tradit. Hanc mali nouitatem noua in cœlo signa multo antè tempore portenderant.

569 | 4 | 32 | 5 | 1 | 8 | 16 |

Sigebertus rex fratri suo Chilperico repugnat,& Suessionis sedem regni eius occupat. Theodebertum filium eius ibi captum exiliat,ipsum Chilpericum prælio victum fugat, & terminos suos ab eius insolentia liberat. Ipse vxorem ducit Brumam,filiam Athanagildi regis Wisigothorũ, quæ & Brunichildis dicta est.

570 | 5 | 33 | 6 | 2 | 9 | 17 |

Sanctus Vedastus obiit.

Italia à Longobardis nullo subsistente peruasa atteritur, insuper fama & pestilentia consumitur.

Armenij fidem Christi suscipiunt.

571 | 6 | 34 | 7 | 3 | 10 | 18 |

Sanctus Amandus nascitur.

Hunni iterum Sigeberto congressi, & magicis artibus penè victoriam adepti,recedunt,Sigeberto in omni vita sua confœderati.

572 | 7 | 35 | 8 | 4 | 11 | 19 |

Gregorius Turonensiũ episcopus ordinatur:clarus habetur in omnibus.

Longobardi, Papia post triennij obsidionem per deditionem accepta,& præter Romam & Rauennam penè tota potiti Italia,dominantur ibi cum potentia.

573 | 8 | 36 | 9 | 5 | 12 | 20 |

Inter Romanos & Persas pugna commissa,Romanis cedit victoria.

Heribertus rex moritur.

Hispani & Franci de Pascha celebrando dissentiunt, Hispanis 12 calendas Aprilis, Francis verò 14 calendas Maij Pascha celebrantibus. Sed Francos rectè celebrasse per hoc diuinitus claruit,quòd fontes in Hispania qui in sabbato sancto Paschæ ad baptizandum sponte diuinitus repleri solent,non in Hispanorum,sed in Francorum Pascha repleti sunt.

574 | 9 | 37 | 10 | 6 | 13 | 21 |

Apud Persas Hormisda regnat annis 17.

Albuinus rex Longobardorum ab armigero suo perimitur, fraude vxoris suæ,cuius patrem Chunimundum Gepidarum regem ipse olim in bello peremerat,& ex testa capitis eius sibi pateram ad bibendum fecerat. Quam cùm vno die ei porrigeret dicens, Bibe cum patre tuo,illa fœmineo furore accensa,illum ab armigero ipsius in lecto perimi fecit.

Cleb subrogatus regno Longobardorum regnat annis 2.

575 | 10 | 1 | 11 | 1 | 14 | 22 |

Benedictus Romanæ ecclesiæ 60 præsidet. Ab hoc Gregorius ad prædicandum Anglis abire permissus,sed populo tumultuante retractus,septimus leuita est ordinatus.

Atha-

Romanorum.	Persar.	Francor.	Longobard.	Anglorum.	Wisigothor.	Anni domini.

Athanagildo rege Wisigothorum mortuo, Lewigildus cum fratre suo Lewa,& pòst solus,regnat annis 16.

Fortunatus poeta veniens ab Italia,claret in Gallia.

| 11 | 2 | 12 | 2 | 15 | 1 | 576 |

Cleb mortuo Longobardi sub ducibus fuerunt annis 10.Fame Romam vrgente,multi Romanorum se Longobardis dederunt.

| 12 | 3 | 13 | 1 | 16 | 2 | 577 |

Iustino imperatore mortuo,Tyberius regnat annis 6.Hic,missa ab Ægypto frumenti copia,Romam liberat ab inedia.

Chilpericus rex Francorum fratrem suum Sigebertum nimis,& per se, & per filium suum Theodebertum vrget,plus quàm ciuili bello.

| 1 | 4 | 14 | 2 | 17 | 3 | 578 |

Sigebertus rex fratri suo Chilperico pugna congreditur,ibique Theodebertus filius Chilperici perimitur.Francis verò,pro Chilperico sibi exoso,Sigebertum super se regem leuare volentibus; à duobus pueris,à Fredegunde Chilperici vxore immissis,Sigebertus perimitur.Brunichildis vxor eius cum filio Childeberto, vel Childeberti filiis,regnum gubernans propter insolentiam morum adeò intolerabilis erat Francis,vt meritò crederetur Sibyllam de ea vaticinatam esse. Veniet(ait) Bruma de partibus Hispaniæ,ante cuius cõspectum gentes vel gentium reges peribunt,ipsa verò calcibus equorum dirupta peribit. Quæ quamuis ita esset insolens,tamen Dei ecclesias honorabat. Plura etiam sanctorum cœnobia fundauit, & ædificia admirandi operis construxit,vt miraculo fuerit tanta ab ea fieri potuisse.

Sanctus Germanus Parisiensis obiit.

Duces Longobardorum vrbes & ecclesias exterminantes indiscretè,subiugant sibi quod supererat Italiæ.

| 2 | 5 | 15 | 3 | 18 | 4 | 579 |

Tiberius quia liberalis in pauperes fuit, liberalitatem eius Deus iuuit, dum multos thesauros ei inuenire fecit.

Chilpericus rex Brunichildem relictam Sigeberti cum filiis exiliat.

Menas solitarius in Italia claret.

| 3 | 6 | 16 | 4 | 19 | 5 | 580 |

Hormisda rex Persarum,incursans prouincias Romanorum ignominiosè victus à Romanis, proposuit edictum, ne rex Persarum per se vltrà exeat ad prælium.

Ignis per cœlum discurrere visus est.

| 4 | 7 | 17 | 5 | 20 | 6 | 581 |

Pelagius Romanæ ecclesiæ 61 præsidet.Hic obsidentibus Romam Longobardis ordinatur absque iussione principis.Hic decreuit,quotidianam sacramentorum præfationem ad missas nouem tantummodo præfationibus secundum antiquum Romanorum ordinem esse commutandam, scilicet in Natali Domini, in Apparitione,in Pascha,in Ascensione, in Pentecoste, de sancta Trinitate, de Apostolis, de sancta Cruce, de ieiunio Quadragesimali. Ab hoc Gregorius Constantinopolim apocrisarius directus, hortatu Leandri Hispalensis episcopi libros Moralium in Iob composuit,& ibidem Eutychium Constantinopolitanum episcopum malè de resurrectione dogmatizantem, corpus nostrum in illa resurrectonis gloria impalpabile,ventis aereque subtilius esse futurum, in præsentia imperatoris Tiberij confutauit,& illo non multo pòst mortuo,penitus extinxit.

Duces Longobardorum Gallias aggrediuntur, & vario bellandi genere nunc Franci,nunc Longobardi inter se colliduntur.

Anni domini. | *Romanorum.* | *Persarum.* | *Francor.* | *Longobard.* | *Anglorum.* | *Wisigoth.* |

Hospitius famulus Dei in Gallia claret, qui etiam aduentum Longobardorum prædixerat.

582 | 5 | 8 | 18 | 6 | 21 | 7 |

Saxones in Italia à Longobardis recedentes, & terras suas in Germania repetere nitentes, à gentibus à Sigeberto illuc immissis, vsque ad viginti millia eorum cæsis, serò destiterunt à bellis.

Winnochus Brito veniens de Britannia, sanctitate claret in Gallia.

Lupi Burdegalem vrbem ingressi, neminem metuentes, deuorauerunt canes.

583 | 6 | 9 | 19 | 7 | 22 | 8 |

Ermiuigildus, Lewigildi regis Wisigothorum filius, filiam Sigeberti regis in vxorem duxit, per quam ad orthodoxam fidem conuersus, iram patris sui Lewigildi Arriani incomparabiliter incurrit.

Turonis verus de fracto pane sanguis effluxit.

Tiberio imperatore in amentiam incurrente, & non multo pòst mortuo, Mauricius imperat annis 21.

584 | 1 | 10 | 20 | 8 | 23 | 9 |

Persæ Armeniam prædiis, incendiis, captiuitate episcoporum ac populorum perturbant, ecclesiam tamen 48 martyrum, apud Armeniam sub Licinio passorum, nullo modo incendere potuerunt.

Chaianus rex Anarorum, id est Hunnorum, pacem cum Mauricio imperatore soluit.

585 | 2 | 11 | 21 | 9 | 24 | 10 |

Mauricius imperator per prætorem suum contra Persas fortiter agit.

Antiochia diuinitus subuertitur, hoc modo: Quidã ciuis illius adeò eleemosynis & hospitalitati deditus, vt nullo vnquam die sine paupere aut hospite comederet, cùm vno die vsq; ad vesperam vrbem circuisset, vt pauperem vel hospitem inueniret, offendit virum seniorem in veste alba cum duobus sociis stantem in medio ciuitatis, & inuitans eum ad hospitium, hoc responsum accepit ab eo, Non poteras ô homo Dei cum nostro Symeone hanc vrbem saluare, ne subuerteretur? & hoc dicto sudariũ quod in manu tenebat, excussit super vnam medietatem vrbis: statimq; ipsa medietas cum habitaculis & habitatoribus subuersa est. Et volẽs adhuc excutere super aliam medietatem vrbis, vix ab illis duobus sociis suis multa prece flexus est, vt parceret residuæ vrbis medietati. Sicq; virum qui hoc aspiciebat, attonitum consolatus ex saluatione domus suæ, discessit, & vltrà non comparuit.

Guntrannus Francorum rex in venando fessus, dum in gremio armigeri sui dormiret iuxta riuum aquæ, vidit armiger de ore regis paruum animal exire, cui volenti riuum transire nec valenti, armiger gladio trans riuum posito, viam ei eundi & redeundi parauit. Quo iterum in os eius intrãte, rex experrectus est, & stupefactus dicit se per somnium per pontem ferreum transisse, & sub quodam monte multos thesauros vidisse. Vbi cùm perrexisset, secundum fidem somnij thesauros magnos inuenit, eosq; acceptos sanctæ ecclesiæ vsibus delegauit.

586 | 3 | 12 | 22 | 10 | 25 | 11 |

Lewigildus rex Wisigothorum filium suum Ermiuigildum hostili persequens animo, eum damnat exilio. Hoc tempore etiam Miro rex Galliciæ moritur.

Longobardi Authari regem sibi statuerunt, eumq; ob dignitatem Flauium appellauerũt, a quo omnes Longobardorũ reges Flauij sunt appellati.

| 4 | 13 | 23 | 1 | 26 | 12 |

587 Chilpericus rex Francorum immissu suæ vxoris Fredegundis perimitur.

Lotha-

Romanorum.	*Persarum.*	*Francor.*	*Longobar.*	*Anglorum.*	*Wisigoth.*	*Anni domini.*

Lotharius filius eius infans quatuor mensium in regno sublimatus, regnauit annis 44.

| 5 | 14 | 1 | 2 | 27 | 13 | 588 |

Childebertus rex à Mauricio imperatore pro expellendis ab Italia Longobardis pecuniam accepit, sed id frustra fuit; quia nunc confœderatus eis rediit, nunc eis congressus inferior eis cessit, nunc etsi superior eis fuit, ab expulsione tamen eorum munimen ciuitatum eum prohibuit.

| 6 | 15 | 2 | 3 | 28 | 14 | 589 |

Lewigildus rex Wisigothorum Ermiuigildum filium suum, quia Arrianæ communioni participare noluit, nocte sancta Paschæ in carcere securi occidit.

Childebertus Lotharij exercitui congressus, victus euasit.

| 7 | 16 | 3 | 4 | 29 | 15 | 590 |

Rex Longobardorum Authari vxorem ducit Theudelindam filiam Garibaldi regis Baioriorum.

Nimiæ pluuiæ inundant, vt omnes dicerent quia aquæ diluuij superinundarent: & tanta clades fuit, vt nullus grauiorem à seculo fuisse meminerit. Magnus etiam draco in modum validæ trabis, cum innumerabili serpentium multitudine per Tyberim in mare descendit, à quibus suffocatæ bestiæ maris, & ad littus proiectæ, putredine aerem corruperunt.

| 8 | 17 | 4 | 5 | 30 | 16 | 591 |

Hormisdam regem Persarum, à Persis excæcatum, filius eius Cosdroe occidit, & ad Mauricium imperatorem confugit: eiusque virtute Persas debellans, regnum Persarum accepit, & annis 38 regnauit.

Lewigildo rege Wisigothorum mortuo, Recharedus filius eius regnat annis 15. In Italia facto vltra fidem penè diluuio omnium, post multam confusionem rerum subsecuta est per cladem inguinariam immedicabilis mortalitas hominum, quæ primùm percussit papam Pelagium. Post quem Gregorius ad papatum electus, interim dum imperatoris assensus expectatur, instituit per septiformem litaniam placare iram Dei, & in procedendo octoginta hominibus hac plaga percussis tandem ira quieuit.

| 9 | 1 | 5 | 6 | 31 | 1 | 592 |

Gregorius Romanę ecclesię 62 præsidet. Hic inter cætera pietatis opera, animam Traiani Romanorum quondam imperatoris, quamuis pagani, à pœnis inferni liberari miserando & plorando à Deo obtinuit.

Hic inter multa quæ vtilia ecclesię fecit & instituit, antiphonarium regulariter centonizauit, & vtiliter compilauit. Kyrieleyson à clero ad Missas cantari præcepit, Alleluya ad Missas extra Quadragesimam dici fecit. In canone hostię tria verba superaddidit, Diesq; nostros in tua pace disponas, atque ab externa damnatione nos eripi, & in electorũ tuorum iubeas grege numerari. Orationem quoq; Dominicam post canonem super hostiam cẽsuit recitari.

Authari rege Longobardorum mortuo, Longobardi, permissa Theudelindæ reginę optione sibi virum & Italiæ regem eligendi, præfecerunt sibi regem Agilulfum, qui regnauit annis 25.

| 10 | 2 | 6 | 1 | 32 | 2 | 593 |

In Gallia quidam in sylua cędens ligna, adeò à muscis infestatus est, vt per biennium amens fieret. Deinde sub religionis habitu exhibebat se pseudoprophetam, deinde magum; deinde etiam sanitates desuper infirmos faciẽs, Christum se esse dicebat, & pro Christo se adorari iubebat; nolentes se adorare, cum populo qui ei multus adhærebat, impetebat hostiliter. Qui postea à quodam fideli occisus est, & ita sequaces eius dispersi sunt.

Recharedus rex Wisigothorum terminos Romanorum inquietat.

Anni domini. | *Romanorum.* | *Persarum.* | *Francor.* | *Longobar.* | *Anglorum.* | *Wisigoth.* |

Hoc tempore regnabat in Hibernia insula Philtanus, & in Scotia regnabat Brendinus, cui frater erat nomine Adelphius; de cuius Adelphij filia quæ vocata est Gelgehes, genuit rex Hiberniæ Philtanus sanctum Fursæum, & fratres eius Foillanum & Vltanum.

¶ *Hucusque Gregorius Turonensis historiam Francorum digessit.*

594 | 11 | 3 | 7 | 2 | 33 | 3 |

Tunica Domini nostri Iesu Christi in ciuitate Zaphat, non longè à Hierosolyma, confessione Symeonis Iudæi inuenta, & ab episcopis Gregorio Antiocheno, & Thoma Hierosolymitano, & Ioanne Constantinopolitano, Hierusalem in loco vbi crux Christi veneratur, est posita.

Gaugericus Cameracensis episcopus claruit.

595 | 12 | 4 | 8 | 3 | 34 | 4 |

Reuharedus rex Wisigothorum synodo 62 episcoporum apud Toletum congregata, ibique Arriana hæresi abdicata, & anathematizata, se cum tota Wisigothorum gente confirmat in fide catholica.

Thassilo à Childeberto ordinatus rex Baioariorum, deuictis Sclauis obtinuit triumphum.

Constantinopoli puer nascitur quadrupes, & alter duos vertices habens, quæ prodigia portendunt aduersa locis in quibus nascuntur.

596 | 13 | 5 | 9 | 4 | 35 | 5 |

Agilulphus rex Longobardorum in Romanos insurgit, sed agente Theudelinda regina non multo pòst cum eis fœdus iniit. Huic reginæ Gregorius papa libros dialogi sui misit.

His diebus irruentes Longobardi in Cassinum montem diripuerunt omnia quæ in monasterio sancti Benedicti inuenire potuerunt, neminem verò tenere valuerunt, sicut idem familio suo dominus promiserat, vt si res gentibus traderet, animas seruaret. Monachi autem fugientes Romam petierunt, codicem regulæ à beato Benedicto editum, & pondus panis atque mensuram vini secum deferentes.

Sol à manè vsq; ad meridiem minoratus est, vsque ad tertiam sui partem.

597 | 14 | 6 | 10 | 5 | 36 | 6 |

Gregorius papa, quod ipse olim facere intenderat, Augustinum cum aliis ad prædicandum destinat in Angliam.

Guntrannus rex sanctitate clarus dormit in Christo. Regnum eius cessit fratrueli eius Childeberto.

598 | 15 | 7 | 11 | 6 | 37 | 7 |

Recharedus rex Wisigothorum regibus Francorum confœderatur, eiq; soror Childeberti regis vxor datur.

Sanctus Columbanus abbas & presbyter, doctor Scotorum & Pictorum, obiit, qui posteris suis multa sanctitatis monumenta reliquit, præterquam quòd rustica simplicitate Pascha dominico die debere celebrari neque didicit neque docuit.

Marculfus abbas Baiocensis sanctitate claret in Gallia.

599 | 16 | 8 | 12 | 7 | 38 | 8 |

Edilbertus rex Anglorum qui Cantuarij vocantur, prædicante Augustino, cum gente sua baptizatur. Porrò gens Anglorum qui Mercij dicuntur, & gens Nordanimbrorũ, qui quòd ad aquilonarem partem Humbri fluminis habitent, ita vocantur, sub regibus Edilfrido & Elle nondum audierant verbum vitæ.

600 | 17 | 9 | 13 | 8 | 39 | 9 |

Sanctus Goar veniens ex Aquitania claret in Gallia.

Augustin⁹ ab Etherio Arelatensi episcopo cõsecratur Anglorũ episcopus.

Childe-

Romanorum.	*Persarum.*	*Francor.*	*Longobar.*	*Anglorum.*	*Wisigoth.*	*Anni domini.*

Childebertus rex Francorum moritur, cui Theodebertus & Theodericus filij eius subrogantur.

| 18 | 10 | 14 | 9 | 40 | 10 | 601

Contentio inter Romanam ecclesiam, & arrogantiam Ioannis episcopi Constantinopolitani, vniuersalis patriarchę nomen sibi vsurpantis, sub Pelagio papa concepta, & à Gregorio iam inde non leniter exagitata, non antea quiescere potuit, quàm Ioannes ipse subita morte obiit.

Hunni cum Francis fortiter bellant in Thuringia. Fredegundis regina moritur. Agilulfus Theoderico confœderatur. In Nilo Ægypti flumine visa sunt animalia humanæ formæ, vir scilicet & mulier vsque ad lumbos super aquam extantes, qui ab hominibus per Deum adiurati, à manè vsque ad nonam se videndos præbuerunt.

| 19 | 11 | 15 | 10 | 41 | 11 | 602

Augustinus episcopus Anglorum, habita synodo cum Britonum & Scotorum episcopis, quia sacerdotes & monachos inuenit aduersarios ęquitatis, quos voluit habere socios prædicationis; terruit eos vaticinio futuræ super eos calamitatis.

Sanctus Columbanus ex Hibernia in Burgundiam venit, ibique permissu Theoderici regis cœnobium Luxonium ædificare cœpit.

| 20 | 12 | 16 | 11 | 42 | 12 | 603

Mauricius imperator se cum suis à Foca interficiendum diuinitus prædixit, & malorum penitus ea sibi retaliari per se & per seruos Dei instanter exposcit.

Theodericus rex auiam suam Brunichildē ab Austrasiis eiectam recepit.

| 21 | 13 | 17 | 12 | 43 | 13 | 604

Mauricius imperator cum vxore & filiis à Foca perimitur, & imperat Focas annis 8.

Orientales Angli cum rege suo Sigeberto, per Mellitum episcopum conuertuntur ad Christum.

Per Augustinum archiepiscopum translata est dignitas archiepiscópatus quæ prius Londini erat, ad Cantuariensem ecclesiam.

| 1 | 14 | 18 | 13 | 44 | 14 | 605

Gregorius dialogographus obiit.

Cognita morte Mauricij, grassantur per Romanorum prouincias hinc Persæ, & inde Hunni.

Lotharius & Theodericus prælio inter se colliduntur, in quo plus quàm 30 millia cæsa referuntur, Theodericus tamen victoria potitur. In hoc prçlio angelus Domini, euaginatum gladium super populum tenens, visus est.

| 2 | 15 | 19 | 14 | 45 | 15 | 606

Sabinianus Romanæ ecclesiæ 63 præsidet.

Hoc tempore, pauper quidam cùm à nautis eleemosynam peteret, nec acciperet, dicente nauclero, Desiste eleemosynam petere à nobis qui nihil prçter lapides habemus; cùm subiecisset pauper, Omnia ergo vertantur in lapides: quicquid manducabile in naui erat, in lapides conuersum est, colore & forma rerum earundem permanente. Fame Romam aggrauante, Romani Gregorio papç iam defuncto derogantes, quòd thesauros ecclesiæ sua nimia liberalitate dissipasset, cùm non adesset persona in quam exardescerent, memoriam nominis illius in libris eius delere volebant. At per hoc libros Gregorij papæ Romanis exurere volentibus, obstitit Petrus diaconus, prodens se spiritum sanctum in columbæ specie super caput Gregorij tractantis sedentem vidisse sæpius, idque confirmans iurisiurandi sacramento: mox moriens ex condicto, fidem fecit suo testimonio.

Anni domini. | *Romanorum.* | *Persarum.* | *Francor.* | *Longobardor.* | *Anglorum.* | *Wisigoth.* |

Post Recharedum apud Wisigothos regnauit Bethericus annis 7.

607 | 3 | 16 | 20 | 15 | 46 | 1 |

Sabinianus papa, cùm & ipse liberalitati Gregorij prædecessoris sui derogaret, & sub hoc obtentu manum egenis subtraheret, Gregorius eum per visum ter pro culpa tenaciæ & huius derogationis increpatum, quòd non resipisceret, etiam quartò horribiliter increpans & comminans, in capite percussit. Quo ille dolore vexatus, nõ multo pòst mortem obiit: post quem Bonifacius Romanæ ecclesiæ 64 pręsidet. Hic obtinuit apud Focam imperatorem, vt ecclesia Romana caput esset omnium ecclesiarũ, quia ecclesia Constantinopolitana scribebat se esse primam omnium ecclesiarum. Hic in concilio 62 episcoporum decreuit sub anathemate, vt nullus, viuente episcopo ciuitatis suæ, de altero eligendo audeat loqui, aut partes sibi facere, sed tertio die depositionis eius fiat licenter à clero & populo electio sacerdotis.

Theodericus & Theodebertus, fratres & reges, Wascones sibi subiugãt.

608 | 4 | 17 | 21 | 16 | 47 | 2 |

Corpus sancti Victoris Thebæi apud Solodorum cum sancto Vrso passi inuenitur.

Secundus famulus Dei in Italia claret.

Desyderius Viennensis episcopus à Theoderico exiliatur.

609 | 5 | 18 | 22 | 17 | 48 | 3 |

Augustinus Anglorum primus episcopus moritur, eique Laurentius substituitur.

Bonifacius Romanæ ecclesiæ 65 præsidet. Hic Pantheon Romæ à Foca imperatore impetratum vertit in ecclesiam sanctæ Mariæ, & omnium martyrum, & in calendis Nouembris ibi instituit solennitatem omnium martyrum, quæ postea crescente religione Christiana decreta est fieri in honore omnium Sanctorum.

610 | 6 | 19 | 23 | 18 | 49 | 4 |

Persæ Romanorum prouinciis grauiter incubant.

Agilulphus Longobardorum rex Mantuam, Cremonam, & aliqua Italiæ castella capit.

611 | 7 | 20 | 24 | 19 | 50 | 5 |

Alexandriæ Ioannes episcopus claruit, qui ob eximiam in Christum liberalitatem nomen eleemosynarij habere meruit.

Post Cathericum regem quem rex Africanorum Guermundus expugnauit, & in Wallias fugere cõpulit, postquam Britones diuina desolatione dispersi, alij quidem in minorem Britãniam, alij in Occidentales insulæ partes, id est in Gallias, cum ecclesiasticis personis & sanctorum reliquiis secessissent; tãdem resumptis viribus leuauerunt super se regem Caduanum. Qui cùm in terram regis Edelfridi pugnaturus intraret, & ille ei ad bellum occurreret; vtriusque exercitus consilio pax inter eos facta est.

612 | 8 | 21 | 25 | 20 | 51 | 6 |

Heraclius ad imperatorem electus, Foca perempto & cremato ignibus, regnauit annis triginta.

Desyderius Viennensis episcopus, consilio Brunschildis à Theoderico rege lapidibus obrutus martyrizatur.

613 | 1 | 22 | 26 | 21 | 52 | 7 |

Virtus & nomen sancti Ioannis baptistæ miraculis declaratur apud vrbem Gallię Mauriennam, de reliquiis corporis ipsius diuinitus illustrata, hoc modo. In ea olim mulier, sancto Baptistæ nimis deuota, expetebat ab eo donari sibi aliquid de membris eius; & in hac orandi instantia per triennium persistens, cùm alter quiuis iam posset desperare, ipsa spem in Deo ponens, iurauit

| *Romanorum.* | *Persar.* | *Francor.* | *Longobard.* | *Anglorum.* | *Wisigothor.* | *Anni domini.*

iurauit se non manducaturam, donec quod petebat acciperet; & sic septem diebus ieiunans, septima tandem die desuper altari pollicem miri candoris apparere videns, læta donum Dei accepit. Ad quod adorandum tres episcopi venientes, cùm de hoc sancto pignore partem elicere vellent, tres sanguinis guttas ex eo stillare in linteo supposito stupuerunt, & singuli singulas se meruisse lætati sunt.

Persæ à Romanorum insecutione non desistunt.

Betherico Wisigothorum rege mortuo, Sisebodus regnat annis viginti nouem.

| 2 | 23 | 27 | 22 | 53 | 1 | 614

Deusdedit Romanæ ecclesiæ 66 præsidet. Hic constituit secundam Missam in clero. Hic etiam secundum instituta maiorum suorum decreuit, vt si qui viri vel mulieres suos ipsius filios quocunq; modo de sancto lauacro susciperent, separentur ab inuicem; vel si quis vir commatrem suam, vel si qua mulier cōpatrem suum, à primo dono spiritus sancti quod est pabulum salis sacrati, vsque ad septimum donum spiritus sancti, in coniugium duxerit, separentur; mulier tamen maritalem dotem recipiat, & post expletum annum alteri si vult nubat.

Sanctus Columbanus à Theoderico rege instinctu Brunichildis auię expellitur Francia, qui pòst relicto Gallo discipulo suo in Alemannia cœnobium Bobium construxit in Italia.

Sanctus Amandus Elnonensis per Gallias miraculorum & prædicationis gratia clarescebat.

Allowinus etiam, qui & Bauo, per eum ex prædone conuersus, & Gandaui solitariè reclusus, sanctitatis exemplum erat omnibus.

| 3 | 24 | 28 | 23 | 54 | 2 | 615

Edilfredus rex Nordanimbrorum regem Scotorum Ean cum omnibus penè suis in bello extinguit. Hæc calamitas Scotis contigit secundum vaticinium Augustini episcopi, qui interminatus Scotos ab Anglis fore perimendos, qui Anglos ad vitam æternam cōuerti ęgrè ferebant: in monachos quoque Scotorum ira Dei sæuiēte, qui cum rege suo ad bellum hoc ex more exeuntes, vt rege armis pugnante ipsi orando pro eo pugnarent, perempti sunt ab Anglis mille ducenti, tantùm quinquaginta per fugam elapsis.

Clodesindis Metensis claret, quę sponsum fugiens, velamine capitis misso sibi à Deo per angelum, se & sua Deo delegauit.

| 4 | 25 | 29 | 24 | 55 | 3 | 616

Persæ Syriam incursantes Damascum capiunt.

Edilbertus rex Cantuariorū obiit, post quem Cabaldus filius eius regnat annis 22. Radualdus autem rex orientalium Anglorū Edilberto mortuo illā super Anglos regnandi potentiam quartus accepit, vt sub nutū eius alij Anglorum reges regnarent. Edilfrido quoq; Nordanimbrorū rege à Radualdo rege perempto, Eduinus, Nordanimbrorum regnum suscepit. Refert autem historia Britonum, quòd Eduinus fuerit filius Edilfridi regis, & coætaneus Caduallonis filij Caduam regis Britonum, & cum eo nutritus in minori Britannia apud regem Salomonem; deinde mortuis parētibus vterq; iam adultus redierint, pacemq; inter se aliquandiu habuerint; postmodum pro regno discordia inter eos exorta pugnam inierint, & Eduinus quidam victor Caduallo in minorem Britanniam fugere compulsus fuerit.

Hunni Longobardos in Italia debellāt, & forum Iulij proditione captum dissipant. Sanctus Lupus Senonensis episcopus claret, cui aliquando eucharistiam consecranti gemma à Deo in calice descendit.

| 5 | 26 | 30 | 25 | 1 | 4 | 617

Anni domini.	*Romanorum.*	*Persarum.*	*Francor.*	*Longobard.*	*Anglor.*	*Wisigothor.*

A Persis Palæstina bello premitur. Sancta quoque ciuitas capitur: in ea vsque nonaginta millia virorum perimuntur. Zacharias patriarcha captiuatur, crux ipsa Dominica sancta absportatur. Inter fratres Theodericum & Theodebertum reges instinctu auiæ eorum Brunichildis plusquam ciuile bellum oritur: pugnaque commissa post inæstimabilem stragem Theodebertus capitur.

Per Ealdbaldum & filios Siberti ad idololatriam Angli reuoluuntur.

Agilulfo Longobardorum rege mortuo, Adaloaldus filius eius regnauit annis 13.

618	6	27	31	1	2	5

Bonifacius Romanæ ecclesiæ 67 præsidet. Hic decreuit, vt nullus trahatur violenter de ecclesia. Hic constituit, vt monachi in officio sacerdotalis gradus vtantur potestate ligandi atque soluendi.

Theodericus rex Francorum moritur.

Ealbaldus rex Anglorum idololatriæ renunciat.

Clotharius rex filius Theoderici regis in bello captos occidit, Brunichildem quoq; reginam vno pede & brachio mutilatam ad caudam equæ indomitæ religatam, membratim discerpi fecit; imputans ei, quòd decem reges per eam fuissent extincti, & sic monarchia regni Francorum ad eum rediit.

Ioannes eleemosynarius obiit.

Eleutherius patricius, affectans Romanorũ imperium, Romæ perimitur.

Persæ Ægyptum incursantes Alexandriam capiunt.

Hoc tempore terræmotus maior mense Augusto fuit, & sequuta est clades in populo, percussio scilicet scabierum, ita vt nullus posset agnoscere mortuum suum.

619	7	28	32	2	3	6

Persæ Libyam incursantes Carthaginem capiunt.

Clotharius rex tributum 12 millium solidorum quod Longobardi Francis soluerant, relaxat Longobardis perpetuò sibi confœderatis.

Laurentius secundus Anglorum episcopus obiit.

620	8	29	33	3	4	7

Cosdroe rex Persarum pacem cum Romanis facere nullo modo admittit.

Anastasius Persa, ex mago Christianus & monachus, à Persis captus, post verbera, vincula & carceres, post diutinam appensionem per vnam manum, tandem abscisso capite cum aliis 70 martyrizatur.

Virgo Christi Fara claret in Francia. Cuius sanctitatem imitatus frater eius Faro, ex Comite clericus, & ex clerico factus Meldensium episcopus, claret.

621	9	30	34	4	5	8

Sigebodus rex Wisigothorum contra Romanos fortiter agit. Prouinciam, aliasque ciuitates à Francis extortas, ad Wisigothorum ius redegit.

622	10	31	35	5	6	9

Honorius Romanæ ecclesiæ 64 præsidet.

Sanctus Columbanus obiit: discipulus eius Gallus in Alemannia claret.

623	11	32	36	6	7	10

Cosdroe successu elatus in effusione humani sanguinis, & maximè Christianorum, vltra modum grassatur.

Heraclius imperator Hunnis confœderatur.

624	12	33	37	7	8	11

Heraclius ad Persas debellãdos proficiscens, virilem Dei figuram in manibus accipiens, quam manus non depinxerat, sed in Iconia verbum quod

Romanorum.	*Persarum.*	*Francor.*	*Longobar.*	*Anglorum.*	*Wisigoth.*	*Anni domini.*

omnia format,atque componit sine pictura formam, velut sine semine partum eduxit, Persidem aggreditur,eamque per sex continuos annos potenter depopulatur.

Eustasius abbas Luxouiensis,& Attila Bobien. post Columbanum claret.

Mellitus tertius Anglorum episcopus obiit.

| 13 | 34 | 38 | 8 | 9 | 12 | 625

Pipinus filius Caroli Magni maior domus regis Clotharij principabatur: Pipino verò in disponenda republica comparabatur sanctus Arnulphus,filius Arnoldi filij Amberti,ex Blitilde filia primi Lotharij regis.

| 14 | 35 | 39 | 9 | 10 | 13 | 626

Heraclius imperator Persas leuibus præliis frequenter fundit.

| 15 | 36 | 40 | 10 | 11 | 14 | 627

Florebant in Galliis Austregisillus Bituricensis episcopus, & sub eo Sulpicius,Chunibertus Coloniensis,& Ioannes Tungrensis. In Hispaniis Isidorus Hispalensis tum sanctitate tum doctrina clarebat.

| 16 | 37 | 41 | 11 | 12 | 15 | 628

Heraclius Persas graui bello contriuit,in quo prætorē Persarum omnésque penè principes peremit,& Persidem peruagatus,miranda Persarum palatia combussit & deiecit.

Clotharius rex filium suum Dagobertum in regno ascitum Pipino & Arnulpho committit ad regnandum Austrasios.

Eduinus rex Nordanimbrorum à Paulino episcopo baptizatur, & post Radoaldum potentius cæteris super Anglos principatur.

| 17 | 38 | 42 | 12 | 13 | 16 | 629

Dagobertus iram patris sui Lotharij regis meritus, quia consiliarium eius cæsum & detonsum dehonestauerat,Parisios ad ecclesiam sancti Dionysij confugit, & quia inde nullo modo extrahi potuit, locum illum semper cordi habuit.

Syrohis cum Persarum principibus contra patrem suum Cosdroen insurrexit, & pace cum Heraclio imperatore confirmata, patrem suum cum filiis ipsius peremit,& anno vno regnauit.

| 18 | 1 | 43 | 13 | 14 | 17 | 630

Heraclius Perside deuicta,& pace inter Romanos & Persas confirmata, rediit cum gloria.

Syrohi rege mortuo, Adesir regnauit anno vno.

Adaloaldo Longobardorum rege mortuo,Rotharith regnauit post eum annis 16.

Etpualdus rex qui cum patre suo Rodoaldo à fide Christi apostatauerat, suasu Eduini regis cum gente sua idololatriæ abrenunciat.

Dagobertus rex Saxonibus bello concurrit,cui pater Lotharius rex accurrens auxilio, interfecto Berthoaldo duce Saxonum,victoriam obtinuit, & peruagans omnem Saxoniam,nullum omnino Saxonum mensuram gladij sui excedentem dimisit viuentem.

Hoc tempore Arabum siue Sarracenorum princeps erat Muhanmad, qui pseudopropheta ex orphano & inope per hæresis suæ præstigia ad regnum euectus est. Hic de progenie Hismaelis ortus,cùm esset pauper & orphanus ad quādam cognatam suam prædiuitem nomine Chadigam,primò vt mercenarius, deinde vt sponsus se coniungens, per eam ditatus est. Quæ cùm ægrè ferret epileptico,id est caduco illū morbo vexari, ille dicebat hoc non esse morbum, sed visionem archangeli Gabrielis se interim videre,& quia aspectum eius ferre non posset, mēte defecta cadere. Hic communicabat Christianis & Iudęis,ex eorum scripturis suam pseudoprophetiam in ali-

Anni domini.	*Romanorum.*	*Persarum.*	*Francor.*	*Longobardor.*	*Anglorum.*	*Wisigoth.*

quibus confirmans. Hic dicebat, quia hi qui inimicum occidunt, vel qui ab inimico occiduntur, paradisum ingrediantur, paradisum verò esse carnalis cibi & potus, ibiq; esse fluuium vini, lactis & mellis, & mixturã fœminarum non præsentium, sed aliarum multo tempore futuram & affluentem voluptatem, & multa huiusmodi. Hic est Muhanmad, cui gentiles adhuc cultum deitatis exhibent. Hic in regno Sarracenorum quatuor prætores statuit, qui Amiræi vocabantur, ipse verò Ammiras dicebatur, vel Protosynbulus.

Obiit sanctus Bauo.

631	19	1	44	1	15	18

Heraclius imperator deuicta Perside Zachariam patriarcham cum captiuorum populo Hierusalem reducit: & sanctam crucem Domini reportans, cùm regio schemate ornatus portam vellet intrare, per quam Iesus ad crucem subeundam exiuit, porta diuinitus clausa est, eique rursum admonitu angeli humiliato & discalciato porta vltro aperta est, & ita cruce relata, celebritatem exaltationis eius annuatim dedicauit.

Apud Persas Hormisda regnat anno vno sub Sarracenis.

Lothario mediano Francorum rege mortuo, Dagobertus filius eius regnat annis quatuordecim.

632	20	1	1	2	16	19

Sarraceni qui hactenus fuerant sub Persarum regno, eos bello victos versutè sub suo redigunt dominio.

Ab hinc pro rege Persarum titulandum est regnum Sarracenorum.

Terræmotus factus est per triginta dies, apparuit in cœlo signum in modum gladij, portendens imminentem Sarracenorum principatum.

Adunallo rex Britonum reuersus de minori Britannia cum multitudine militum, commisit prælium cum Peanda rege Merciorum, eumque deuictum cepit & suæ ditioni subdidit, subditumque duxit ad bellandum contra Eduinum regem Nordanimbrorum. Quem etiam cùm superasset atque occidisset, occupauit prouincias & depopulatus est, & multam cædem fecit in terra.

Tunc etiam fides Christi in Anglia concussa est adeò, vt multi Christianitatem suam desererent, & idololatriam repeterent.

Muhammad Sarracenorum Ammiras moritur, post quem Ebubeher principatur annis tribus.

633	21	1	2	3	17	20

Seuerinus Romanæ ecclesiæ 69 præsidet.

Heraclius imperator incidens in hæresim Monothelitarum, id est vnam operationem in Christo credentium, confundit ecclesiam & imperium, contra malitiam eius pugnante perturbatione omnium rerum.

Inter Romanos & Sarracenos bellum implacabile oritur hac de causa, quia cùm quidam spado imperatoris Heraclij distribueret togas militibus, cùm inter alios etiam Sarraceni sub imperatore militantes ad accipiendam venirent, spadone indignanter eis dicente, Vix sufficit imperator dare militibus togas, quantò magis canibus istis: illi dolore & pudore incitati, totam Sarracenorum gentem ad rebellandum incitant. Ammiræi autem Sarracenorum Romanos aggrediuntur, & cum multis tres Ammiræi à Romanis perimuntur.

Sigebertus infans, filius Dagoberti, à sancto Amando baptizatur, vbi tacentibus cunctis, ipse infans 40 dierum Amen respõdit, & Amandus Traiectensis episcopus ordinatur.

634	22	2	3	4	18	21

Romani & Sarraceni vario euentu confligunt.

Successo-

Romanorum.	*Persarum.*	*Francor.*	*Longobar.*	*Anglorum.*	*Wisigoth.*	*Anni domini.*

Successores Eduini regis ad idololatriam reuoluti, mox sunt à Ceduala rege perempti.

Dagobertus rex Sclauos bello deuicit.

23	3	4	5	19	22	635

Ioannes Romanæ ecclesiæ 70 præsidet.

Ebubeher Ammiras moritur, post quem Haumar annis 12 principatur.

Sarracenis Syriam infestantibus, Heraclius crucem sanctam Domini ab Hierusalem Constantinopolim transtulit. Hic dicit Beda in historia Anglorum, quòd Oswaldus, filius Edilfrid regis, regno Nordanimbrorum post Eduinum suscepto, Ceduallam siue Cadwallonem regem Britonum peremerit, & quia fidem Christi tenebat super omnes Britannię reges, eminuerit, & quatuor linguarum gentes, scilicet Pictos, Scotos, Britones & Anglos sub ditione acceperit. Sed aliter se habet historia Britonum. Refert enim, quòd Cadwaldo iste rex Britonum Oswaldum regem & præliando superatum fugauerit, & post occisionem ipsius Oswaldi diu regnauerit, sicq; completis 48 annis in pace obierit, & à Britonibus in imagine ænea ad mensuram corporis illius fusa positus fuerit, & eadem imago super equum æneum erecta fuerit. atq; super portam Londoniarum ad deterrendos Saxones constituta, ecclesia quoque subtus ædificata.

Aidam episcopus, sancti Columbani discipulus, à Scotia veniens, apud Anglos clarebat sanctitate & doctrina.

Dagobertus rex Wascones bello deuincit.

24	1	5	6	20	23	636

Theodorus Romanæ ecclesiæ 71 præsidet.

Sarraceni, capta Damasco, Phœnicem & Ægyptum occupant.

25	2	6	7	21	24	637

Florebant in Francia hoc tempore tres fratres, Ado, Rado, Dado qui & Audoenus dictus est, qui suam erga Deum deuotionem ostenderunt, singuli singula cœnobia fundando, ex quibus Dado fuit referendarius Dagoberti regis. Referendarius autem dicebatur, ad quem publicæ conscriptiones referebantur, vt per eum anulo seu sigillo regis confirmarentur.

Hos ad hoc animarat Eligius aurifex, iamdudum in aula regis Lotharij clarus, qui etiam ex dono Dagoberti regis Solenniacum monasterium construxit, vbi sanctus Remaclus ex Aquitania veniens, se in Christi tyrocinio sub eo exercēdum dedit. Sanctus verò Dado qui & Audoenus, intra Brigensem saltum cœnobium construxit quod Rasbacis dicitur, in quo sanctum Agillum primum abbatem præfecit.

Sancta Aurea claruit, quam Eligius monasterio virginum à se Parisiis constructo præfecit.

26	3	7	8	22	25	638

Sarraceni Hierusalem biennio obsessam capiunt.

Sanctus Amandus Tungrensis episcopatu posthabito verbi instat officio. Sub hoc sanctus Laudoaldus floruit, qui filium Apri viri illustris Lanbertum, pòst episcopum & martyrem futurum, à puero imbuēs in viam Dei induxit.

Remaricus abbas, & Georicus Metensium episcopus, clarent.

27	4	8	9	23	26	639

Sarraceni Syriam occupant.

Iudæi in Hispania Christiani efficiuntur. Sisebodus enim Gothorum rex gloriosissimus plurimas in Hispaniis prouincias Romanę militiæ sibi bellando subiecit, & Iudæos in suo regno ad fidem Christi conuertit.

28	5	9	10	24	27	640

Anni domini.	Romanorum.	Sarracen.	Francor.	Longobar.	Anglorum.	Wiſigoth.

Sarraceni Antiochiam capiunt.

Dagobertus rex Sigebertum filium ſuum Auſtraſiis regem mittit, ſub tutela Pipini & Cuniberti epiſcopi.

Sanctus Arnulfus ex Maiore domus Metenſium epiſcopus, & ex epiſcopo ſolitarius dormit in Chriſto. Clodulfus filius eius, pòſt Metenſis epiſcopus, ſanctitatem patris imitatur.

Doda mater ipſius Clodulfi, Treueris incluſa Chriſto ancillatur, & Albado Anglorum rege mortuo, Carcombertus filius eius poſt eum regnauit annis 25.

Hic in Anglia primus idola deorum deſtruxit, & fidem Chriſti dilatauit, & ieiunium Quadrageſimale in Anglia legaliter obſeruare edixit.

641	29	6	10	11	1	28

Sarraceni Perſis iterum bello victis, fugato rege eorum Hormiſda, totam Perſidem ſibi ſubiugant.

642	30	7	11	12	2	29

Heraclius imperator moritur, Conſtantinus filius eius ſubſtituitur, & quarto menſe imperij ſui à nouerca ſua Marciana & Pyrrho patriarcha veneno extinguitur, & Marciana cum filio ſuo Heraclona imperium arripuit.

Siſebodo Wiſigothorum rege mortuo, Suitilan ſuccedens regnauit annis duobus.

Dagobertus Saxonib' contra Winidos ſibi auxiliantibus, annuum quingentarum vaccarum tributum eis indulget.

643	1	8	12	13	3	1

Heraclonas abſciſo ſibi naſo, & Marciana mater eius abſciſa ſibi lingua, exiliantur. Et Conſtans, qui & Conſtantinus dicitur, filius Cōſtantini regnauit annis viginti quinque.

Oſwaldus rex Nordanimbrorum à Peanda Merciorum rege perimitur, cuius filius Oſwij regnat poſt eum annis 27.

Dagobertus Waſcones ſubigit.

Iudacail rex Britonum gratiam Dāgoberti ſibi redimit.

Virgo Chriſti Reginulfa ſanctitate claret in Gallia.

644	1	9	13	14	4	2

Haumar Ammiras templum ſibi in Hieruſalem ædificat. Et quia nullo modo ſtructura conſiſtere poterat, ſuggeſtione Iudæorum crucem deſuper montem olìueti tolli imperat, & ſic ſtructura templi ſtare potuit.

In Hiſpaniis Suintilane ob crudelitatem ſuam à Wiſigothis reprobato, Siſenandus per auxilium Dagoberti ſublimatus in regnum, regnat annis 20.

645	2	10	14	15	5	1

Dagobertus rex Francorum moritur, de quo per viſionem cuidam reuelatum eſt, quòd anima eius ad iudicium rapta ſit, & multis ſanctis contra eam pro expoliatione ſuarum eccleſiarum reclamātibus, cùm eam iam mali angeli vellent ad pœnas inferni rapere, interuentu ſancti martyris Pariſienſis Dionyſij, cui ipſe maximè deuotus fuerat, à pœnis liberata eſt.

Clodouæus filius Dagoberti, regnauit poſt eum annis 17. Sigeberto fratre eius iam regnante in Auſtria, huius Clodouæi Maior domus fuit Erchanoaldus.

646	3	11	1	16	6	2

Sanctus Remaclus ordinatur Traiectenſis epiſcopus.

Rodoaldus frater Ittæ, & auunculus ſanctæ Gertrudis, archiepiſcopatum Treuerenſem doctrina & ſanctitate ſua illuſtrat. Soror quoq; eius Seuera abbatiſſa in vrbe eadem à fratris ſanctitate non degenerat.

Rotha-

Romanorum.	*Sarracen.*	*Francor.*	*Longobard.*	*Anglorum.*	*Wisigoth.*	*Anni domini.*

Rotharith Longobardorum rege mortuo, Rodoaldus filius eius regnat annis quinque.

4	12	2	1	7	3	647

Pipinus Maior domus moritur, Grimoaldus filius eius in aula Sigeberti regis potenter principatur.

Persa quidam, simulans se velle adorare Haumar Ammiram Sarracenorum, infixo in ventrem eius gladio, peremit eum; cui Hothmen substitutus, annis decem principatur.

5	1	3	2	8	4	648

Martinus Romanæ ecclesiæ 72 præsidet.

Sarraceni Africam occupant.

Sigebertus rex Radulpho Turingorum duci bello concurrit.

Sanctus Fursæus in Hibernia claruit, qui peregrinationem pro Christo aggressus, ad Gallias vsque peruenit, & à Clodouæo rege honorificè susceptus, Latiniacũ cœnobium fundauit. Quem non multo pòst fratres sui Foillanus & Vltanus pari peregrinandi voto secuti, per Gallias claruerunt, ex quibus Foillanus dono Gertrudis virginis Fossense monasterium postea fundauit, vbi etiam martyrio coronatus quiescit.

6	2	4	3	9	5	649

Eligius Nouiomi, Audoenus qui & Dado Rothomagi, clarent episcopi, & Philibertus de Herio insula, & Richarius Pontinensis, & Geremarus Flauiacensis abbates, Angadrisma quoque sacra virgo secus Beluacum, Ansegisus etiam filius sancti Arnulphi clarebat, cui Begga soror Grimoaldi nupserat.

7	3	5	4	10	6	650

Itta relicta Pipini, instinctu Amandi se & sua Deo deuouens, monasterium Niualense fundauit, eique filiam suam Gertrudem Deo dignam virginem præfecit.

Aubertus Cameracensis episcopus claret.

8	4	6	5	11	7	651

Rex Sigebertus de posteritate prolis desperans, duodecim monasteria hinc inde construxit Deo. In quibus Stabulaus & Malmudarium eminebãt, cooperante sibi in his maiore domus Grimoaldo, & Traiectensium episcopo Remaclo. Qui Remaclus non multo pòst pertæsus secularium tumultuum, in ipso Stabulaus monachicæ vitæ assumpsit habitum.

His diebus multi vtriusque sexus in Galliis claruerunt, qui ad testimonium sanctitatis suæ in ædificandis Deo monasteriis operam suam impenderunt. Ex his in nostra vicinia tunc florebat sanctus Landelinus cõfessor Christi, qui & Morosus, ab Auberto Cameracensi episcopo ex prædone ad Christum retractus, & à beato papa Martino ad prædicandum ordinatus, fundator cœnobiorum Lobiensis Aluei, Waslaris, atque Crispiniensis, vbi corpore requiescit cum discipulis suis Adoleno & Domitiano; Gissenus Cellensis, Madelgarius dux, qui & Vincentius, Altimontensis & Senogensis, eiusque coniunx Waldetrudis Castrilocensis, sororque Waldetrudis Aldegundis Melbodiensis, & Trudo etiam Haspaniensis in tyronem Christi adolescebat. Præter hos & alij multi de Anglia vel Scotia in Galliis peregrinãtes, verbum Dei seminabant, multumque fructum Deo faciebant, scilicet Etto, Bertuinus, Eloquius.

Cœnobium Floriacense à Leodepoldo abbate fundatur, & non multo pòst corpus sancti Benedicti abbatis ab Agilulfo monacho à castro Cassino delatum, illuc transportatur. Corpus verò sororis eius sanctæ Scholasticæ Cynoniannis transfertur.

Anni domini.	Romanorum.	Sarracen.	Francor.	Longobar.	Anglorum.	Wisigoth.

Rodoaldo Longobardorum rege perempto, Ariperth regnat annis nouem.

652	9	5	7	1	12	8

Constantinus imperator à Paulo Constantinopolitano deceptus, exposuit typum contra fidem Catholicam, nec vnam nec duas voluntates aut operationes in Christo diffiniens esse confitendas, quasi nihil velle vel operari credendus sit Christus. Ob hoc Martinus papa congregata Romæ 105 episcoporum synodo, anathematizauit hæreticos episcopos, Cyrum, Sergium, Pyrrhum, Paulum quoque præsentis persecutionis incentorem, ecclesiam aperta & occulta infestatione vexantem.

Sigebertus rex Hildebertum filium Grimoaldi maioris domus adoptat in filium & in regnum.

653	10	6	8	2	13	9

Constantinus imperator misso Exarcho ad Italiam, impugnat Dei ecclesiam. Iudocus regis Britonum filius spreto regno & mundo peregrinus & eremita in pago Pontiuo requieuit in Christo.

654	11	7	9	3	14	10

Ignis de cœlo cecidit, & timor magnus super homines venit, pestilentiáque grauissima tribus æstiuis mensibus grassata est, cunctis visibiliter apparente, bonum & malum Angelum noctu ciuitatem circuire. Et quotiens iussu boni Angeli malus Angelus venabulo quod manu ferre videbatur, ostium cuiusque domus percussisset, tot ex eadem domo sequenti die interibant.

655 Hoc tempore sanctus Foillanus Fossensis martyrizatur.

	12	8	10	4	15	11

Sarraceni capta Rhodo famosum eius Colossum euerterunt, ex cuius ære nongenti cameli onerati sunt.

656	13	9	11	5	16	12

Constantinus imperator Sarracenis nauali pugna congressus, ignominiosè vincitur. Sigebertus rex Austrasiorum moritur, Dagoberto filio suo admodum paruulo fidei Grimoaldi commendato, vt in regnum eius auxilio promoueatur.

Oswij rex Nordanimbrorum, facto Deo cœli voto, Peandæ Merciorum regi concurrit cum exercitu non multo, & inter nimiam Merciorum stragem ipsum regem Peandam perimit, gentemque Merciorum ad Christum conuerti fecit, Pictosque regno Anglorum subdidit.

657	14	10	12	6	17	13

Olympius Exarchus ad regendam Italiam ab imperatore Constantino missus, & Martinum papam occidere iussus, cùm aliter non posset, tractauit vt inter missarum solennia, cùm sibi ipse papa sanctam communionem porrigeret, illum spatarius suus perimeret, sed spatarius hora sanctæ communionis papam nullo modo videre potuit. Exarchus verò paulo pòst in Sicilia à Sarracenis turpiter victus, turpius periit.

Grimoaldus maior domus, domino suo Dagoberto Sigeberti filio attonso, per Didonem Pictauiensem episcopum in Scotiam directo, Hildebertum filium suum facit Austrasiorum regem.

Hothmen Ammira Sarracenorum perempto, Muhamas ex Ammireo Ammiras factus principatur annis 25.

658	15	1	13	7	18	14

Franci dolentes super infidelitate Grimoaldi contra filium Sigeberti captum eum præsentant Parisiis iudicio Clodouæi, quem Clodouæus vinculatum amara in carcere fecit morte consumi, filiumq; suum iuniorem Hildericum regem fecit Austrasiorum.

Obiit

Romanorum.	*Sarracenor.*	*Francor.*	*Longobar.*	*Anglorum.*	*Wiſigoth.*	*Anni domini.*

Obiit Itta mater ſanctæ Gertrudis.

Theodardo epiſcopo martyrizato, ſanctus Lambertus, filius Apri comitis, epiſcopatum Traiectenſem illuſtrat gloria nobilitatis & gratia ſanctitatis.

Atrebatis dum corpus ſancti Vedaſti transfertur ab Auberto epiſcopo, præſentibus Lamberto Tumgrenſi, & Audomaro Teruanenſi, aliisq; ſanctis epiſcopis & abbatibus, Audomarus qui præ ſenio cæcus erat, dum precibus præſentium epiſcoporum & meritis ſancti Vedaſti illuminatus eſſet, ægrè ferens, ſe liberatum eſſe à cæcitate quam pro ſalute ſua ſibi à Deo immiſſam eſſe gaudebat, rurſus ad votum ſuum excæcatus eſt.

16	2	14	8	19	15	659

Martino papa pro confeſſione fidei iuſſu Conſtantini exiliato, ibique defuncto, Eugenius 73 Romanæ eccleſiæ præſidet.

Conſtantinus Sclauiam ſibi ſubiicit.

17	3	15	9	20	16	660

Muhamas Sarracenorum Ammiras cum Conſtantino imperatore firmat pactum, vt Sarraceni Romanis ſoluant tributum, ſcilicet per ſingulos dies numiſmata mille, & ſeruum, & equum.

Clodouæus rex corpus ſancti Dionyſij Pariſienſis diſcooperiens, minus religiosè licet cupidè, os brachij eius fregit, & rapuit, moxque in amentiam perpetuam incidit.

Ariperth Longobardorum rege defuncto, Godebertus & Bertarith filij eius annum agunt, non tam in regno componendo, quàm regno contendendo.

18	4	16	1	21	17	661

Vitalianus 74 Romanæ eccleſiæ præſidet.

Obiit ſanctus Amandus Elnonenſis.

Conſtantinus imperator Theodoſium fratrem ſuum occidit.

Grimoaldus dux Taurinacium Godebertum, filium Ariperth regis Longobardorum, dolo perimit, & eius regnum arripit, ſororemque Godeberti vxorem ducit, regnauitque nouem annis.

Sanctus Niuardus Remenſis archiepiſcopus, & Reolus ſucceſſor eius, Bercharius quoque martyr, qui fuit abbas primus Autiuillarenſium, ſancta etiam Bertha, martyr & abbatiſſa, ſanctitate clarent in Gallia.

19	5	17	2	22	18	662

Conſtantinus imperator Italiam petit, multasque Longobardorum vrbes capit, Beneuentum obſidet, ibique Grimoaldus rex exercitum eius grauiter atterit.

Clodouæus rex Frãcorum obiit, & Lotharius filius eius ſuccedit, & quatuor annis regnat. Huius Maior domus poſt Erchanoldum fuit Ebroinus.

Abhinc Francorum regibus à ſolita fortitudine & ſcientia degenerantibus, regni potentia diſponebatur per Maiores domus, regibus ſolo nomine regnantibus. Quibus moris erat principari quidem ſecundum genus, & nil agere vel diſponere, quàm irrationabiliter edere & bibere, domique morari, & calendis Maij præſidere coram tota gente, & ſalutare, & ſalutari, obſequia & dona accipere, & rependere, & ſic ſecum vſque ad alium Maium permanere.

Baltildis regina, mater Lotharij, Corbeiæ & Calæ monaſteria Deo conſtruxit.

20	6	1	3	23	19	663

Conſtantinus imperator imperium in vrbem Romam transferre nititur, ſed à Conſtantinopolitanis ei reſiſtitur.

21	7	2	4	24	20	664

Anni domini.	*Romanorum.*	*Sarracen.*	*Francor.*	*Longobardor.*	*Anglorum.*	*Wisigoth.*

Constantinus imperator Romam venit, de qua omnibus penè quæ ad ornatum vrbis erant ablatis, ad Siciliam vadit.

In Anglia inter Anglos & Scotos magna de obseruatione Paschæ fit disceptatio, mediante Oswij rege glorioso, qui etiam assensit Anglis Pascha celebrantibus more Romano.

Obiit sancta Gertrudis Niuellensis.

Sisenãdo Wisigothorum rege mortuo, regnat Chiutilan annis sedecim.

665	22	8	3	5	25	1

Obiit sanctus Eligius Nouiomensis episcopus.

Carconbertus rex Anglorum obiit, & filius eius Egbertus regnat post eum annis octo.

666	23	9	4	6	1	2

Lotharius rex Francorum moritur, & Theodericus frater eius ab Ebroino maiore domus in regnum sublimatur.

667	24	10	1	7	2	3

Theodericus rex propter insolentiam Ebroini à Francis repudiatur, & frater eius Hildericus qui in Austria regnabat, à cunctis ad regnandum euocatur. Porrò Theodericus & Ebroinus tonsorantur, & Theodericus Parisiis in cœnobio sancti Dionysij, Ebroinus in Luxouio relegantur. Hilderici maior domus erat Vulfradus. Hic in parochia Wirdunensi super Mosam cœnobium sancti Michaelis archangeli fundauit.

668	25	11	1	8	3	4

Theodorus archiepiscopus & Adrianus abbas à Vitaliano papa in Angliam diriguntur.

669	26	12	2	9	4	5

Constantinus imperator, qui & Constans, omnibus suis exosus, Syracusis à suis in balneo est occisus.

Constantis filius Constantinus post patrem imperat annis 17.

Mirius quidam in Sicilia tyrannidem meditatus mox extinguitur.

670	1	13	3	10	5	6

Adeodatus 75 Romanæ ecclesiæ præsidet.

Oswi Nordanimbrorum rege defuncto, Egfridus filius eius regnat annis 15.

Grimoaldus rex Longobardorum, cùm nono die post phlebotomiam accepto arcu columbam percutere nisus esset, vena brachij eius dirupta est, & suprà ponentibus ei medicis venenata medicamina defunctus est. Atpertharith filius Ariperth regis diuinitus à peregrinatione reuocatus, & à Longobardis in regno relocatus, regnat annis decem & septem.

Hoc tempore claruit sanctus Præiectus Auernensis ciuis & episcopus, qui etiam martyrizatus est ab ipsius vrbis primoribus in vltionem Hectoris Massiliensium patricij ab Hilderico Francorum rege perempti, propter iniustitias Auernensi ecclesiæ ab eo illatas.

In territorio Cameracensi virgo Dei Maxelendis pro voto virginitatis Harduinum amatorem suum fugiens, ab eo martyrizatur, qui mox excæcatus post triennium ab ea illuminatur.

671	2	14	4	1	6	7

Constantinus imperator fratres suos habens suspectos, ne conregnarent nasos eorum abscidit.

Hoc tempore quidam in Britannia à morte resurgens, multa quæ vidit de locis pœnarum & purgatorij ignis loco enarrauit.

	3	15	5	2	7	8

Sarraceni Siciliam inuadunt, & omnibus direptis Alexandriam redeunt.

Amatus

Romanorum.	Sarrac.	Francor.	Longobard.	Anglorum.	Wisigothor.	Anni domini.

Amatus episcopus Senonensis à rege Theoderico graui & irreuocabili diu exilio tribulatur.

| 4 | 16 | 6 | 3 | 8 | 9 | 673 |

Egberth rex Anglorum obiit, cui Lothere frater eius succedens regnauit annis 12.

Iris apparuit in cœlo mense Martio, & tremuit omnis caro, ita vt omnes dicerent, quòd consummatio esset.

| 5 | 17 | 7 | 4 | 1 | 10 | 674 |

Theodorus in Anglia synodo habita constituit multa ecclesiæ vtilia. Hic Theodorus scripsit pœnitentialem librum mirabili & cauta discretione, distinguens modum singularum culparum.

| 6 | 18 | 8 | 5 | 2 | 11 | 675 |

Stolus Sarracenorum contra Constantinopolim applicuit, qui dum per aliquot annos Christianis inaniter concurrissent, in redeundo ex multa parte dimersi interierunt.

Cadwallone Britonum rege mortuo, successit Cadualladrus. Qui cùm 12 annis regnasset, infirmatus est, & regibus Anglorum resistere non sufficiens, secessit in minorem Britanniam. Sed & cæteri Britones inter se discordantes, cùm etiam mortalitas eorum gentem consumeret, necessitate compulsi in diuersas terrarum partes migrauerunt.

| 7 | 19 | 9 | 6 | 3 | 12 | 676 |

Sarracenis & Arabibus cum Romanorum exercitu congressis, occiduntur Sarracenorum 30 millia. Hildericus rex leuitate morum suorum accendit in se odia Francorum.

Sanctus Leodegarius Augustudunensis episcopus ab eo in Luxouio retruditur.

In Italia tantæ pluuiæ & tonitrua fuerunt, quáles nulla ætas hominum memorat, vt etiam homines & pecualia fulgure interirent. Et nisi per litanias quas quotidie faciebant, Dominus esset propitiatus, non potuissent homines triturare, vel in horreis frumenta recundere, intantum vt ex ipsis pluuiis denuo legumina renascerentur, & ad maturitatem deuenirent.

| 8 | 20 | 10 | 7 | 4 | 13 | 677 |

Donus Romanæ ecclesiæ 76 præsidet.

Ab Augusto per tres menses stella radiis cœlos penetrans, à parte Orientis à galli cantu vsque in mane apparebat, & maxima mortalitas à parte Orientis subsequuta est.

| 9 | 21 | 11 | 8 | 5 | 14 | 678 |

Balinicus architectus ab Heliopoli Syriæ ad Romanos confugit, ignemq; marinum adinuenit. Quo vsi Romani naues Sarracenorum exusserunt, & vnà cum animabus prorsus incenderunt, & ita victoria potiti sunt.

| 10 | 22 | 12 | 9 | 6 | 15 | 679 |

Agatho Romanæ ecclesiæ 77 præsidet.

Inter Romanos & Sarracenos in 30 annos pax est confirmata, vt Sarraceni Romanis auri libras tria millia, & viros captiuos quinquaginta, & equos nobiles quinquaginta, annuatim soluerent.

Bodilo Francus, quem Hildericus ligatum ad stipitem cædi præceperat, Hildericum in venatione exceptum cum Blitilde vxore eius prægnante interficit: & Theodericus regno restituitur.

Leudesius filius Erchonoaldi consilio Leodegari episcopi à Luxouio reuocati, aliorumque principum, Maior domus constituitur.

| 11 | 23 | 1 | 10 | 7 | 16 | 680 |

Ebroinus à Luxouio egressus vires resumit, insidiatores suos premit, su-

Anni domini.	Roman.	Sarracen.	Francor.	Longobard.	Anglor.	Wiſigoth.	Bulg.

per Theodericum regem irruit, theſauros eius & eccleſiæ diripit, Leudeſium maiorem domus perimit, Clodouæum quendam fingens eſſe filium Lotharij regis, regem ſibi facit, ad eius ſacramentum quos poteſt pœnis, minis & blandimentis impellit.

Agatho papa ſuſcepit diuinã iuſſionem principum, vt ſuggeſſit, per quam releuata eſt quantitas quæ erat ſolita dari pro ordinatione pontificis facienda: ſic tamen vt ſi contigerit poſt eius tranſitum electionem fieri, non debeat ordinari qui electus fuerit, niſi prius decretum generale introducatur in regiam vrbem ſecundum antiquam conſuetudinem, vt cum eorum ſcientia & iuſſione debeat ordinatio prouenire.

Chintilano rege defuncto, Tolgan filius eius adhuc puer in regno Wiſigothorum ſuccedens, regnauit annis 4.

Gens Bulgarorum, quę & ipſa à Scythia egrediẽs paſſim debacchabatur, per Thraciam Bathaia duce graſſatur. Quibus Conſtantini imperatoris occurrens exercitus, ab eis turpiter fugatus, grauiter eſt attritus: & adeò per Romanam rempublicam eorum inualuit excurſus, vt imperator facta pace annua pacta eis præbere ſit coactus.

Ab hinc igitur regnum Bulgarorum annotandum eſt, quorum rex Bathaias erat.

¶ *Regnum Bulgarorum.*

| 12 | 24 | 2 | 11 | 8 | 1 | 1 |

681 SExta ſynodus vniuerſalis Conſtantinopoli congregatur, in qua Georgius Conſtantinopolitanus epiſcopus ab errore Monothelitarum reuocatur.

Macarius verò Antiochenus, & cuncti duas voluntates & operationes in vna Chriſti perſona negantes, anathematizantur. In hac ſynodo fuerunt epiſcopi 289.

682 | 13 | 25 | 3 | 12 | 9 | 2 | 2 |

Sanctus Leodegarius Auguſtudunenſis epiſcopus ab Ebroino capitur, & cum fratre ſuo Gerino grauiter affligitur. Gerinus non multo pòſt lapidibus obruitur.

In Italia tribus æſtatis menſibus grauiſſima hominũ mortalitas facta eſt.

Muhamas Sarracenorũ Ammiras moritur, poſt quem Berith filius eius tribus annis principatur.

683 | 14 | 1 | 4 | 13 | 10 | 3 | 3 |

In Anglia claret Ediltrudis regina, quæ tribus nupta viris virgo permanſit, cuius mortuæ corpus poſt vndecim ſepulturæ ſuæ annos incorruptum inuentum eſt.

684 | 15 | 2 | 5 | 14 | 11 | 4 | 4 |

Leo iunior 78 Romanæ eccleſiæ præſidet.

Rauenna eccleſia cenſura imperatoris ſub ordinatione ſedis Apoſtolicæ reſtituta eſt, ſcilicet vt qui in ea electus fuerit epiſcopus, in vrbem Romanam veniat ordinandus.

Egfridus rex innoxiam Hiberniæ gentem grauiter depopulatur.

Tolgane à Wiſigothis propter pueritiæ leuitatem reprobato, & in clericum tonſorato, Thintaſindus regnat poſt eum annis 20.

685 | 16 | 3 | 6 | 15 | 12 | 1 | 5 |

Benedictus Romanæ eccleſiæ 79 præſidet.

Girith mortuo, Marhuam principatur Sarracenis anno vno.

Theodericus rex Ebroinum in gratiam recipit, eiusq; conſilio ſynodum epiſcoporum cogit, & in hac multos eorum ex ſententia Ebroini epiſcopatu priuat, aliquos etiam eorum irreuocabili exilio damnat, ſub tam procelloſo domeſticæ perſecutionis tumultu.

Sanctus

Romanor.	*Sarracen.*	*Francor.*	*Longobar.*	*Anglor.*	*Wisigoth.*	*Bulg.*	*Anni domini.*

Sanctus etiam Lambertus, à Traiectensi amotus episcopatu, in cœnobio Stabulaus monachicæ quietis expetit portum, ibique per septem annos habitauit secum.

Sanctus Leodegarius, diu ab Ebroino tormentatus, post famem & carceris squalorem, post oculorũ euulsionem, post plantarum cõcisionem, post linguæ & labiorum excisionem, tandem consummauit martyrium per capitis abscisionem.

Ansegisus pater Pipini à Gunduino perimitur, quem inuentum & nutritum de sacro fonte susceperat, & ad maximos militiæ honores prouexerat.

Lothere rex Anglorum moritur, & Egfridus rex Nordanimbrorum à Pictis perimitur.

Picti, Scoti, & Britones Anglos nimis premunt, & libertate quam olim per Anglos perdiderant recepta, multam Angliæ partem inuadunt.

Post Lothere regnauit Edriach annis duobus.

Egfrido verò succedens frater eius Alfridus, regnauit annis 19.

Sanctus Amatus à Theoderico rege consilio Ebroini exiliatur.

Sanctus Quilianus Scotus, Wirtiburgensis episcopus, claret.

17	1	7	16	1	2	6	686

Ioannes Romanæ ecclesiæ 80 præsidet.

Begga relicta Ansegisi se & sua Deo mancipat, & monasterium Andennense fundat.

Cõstantino imperatore mortuo, Iustinianus filius eius imperat annis 10.

Saracenis principatur Habdalan anno vno.

1	1	8	17	2	3	7	687

Conon Romanæ ecclesiæ 81 præsidet.

Sanctus Cuthbertus Anglorum episcopus obiit.

Habdimelech Ammiras principatur Sarracenis annis 22.

Inter Iustinianum & Habdimelech pax conuenit, vt soluant Sarraceni Romanis mille numismata & seruum & equum singulis diebus.

Vulfrado maiore domus mortuo, Pipinus filius Ansegisi principatur in Austria cum duce Martino, quibus congressus Ebroinus victoria potitur, Martinus fugiens ab Ebroino perimitur.

Pertharith Longobardorum rege mortuo, Cuniperth filius eius regnat annis 12.

Edrich Anglorum rege mortuo, externi reges gentium regnum Angliæ disperdunt, & discindunt annis 4.

2	1	9	1	1	4	8	688

Sergius Romanæ ecclesiæ 82 præsidet. Hic in sacrario sancti Petri portionem magnam Dominicæ crucis inuenit. Cõsequentia missam celebrandi iam ad integrum composita ab Apostolis & Apostolicis viris. Epistolas quippe & Euangelia recitabat ecclesia ex antiquorum traditione, quæ digesta sunt in libro qui appellatur Comes, quem ad Constantinum Hieronymus scripsisse dicitur.

Alexander autem sextus papa, qui instituit aquam benedici & aspergi, qui & instituit oleum singulis annis benedici ab episcopo, & vetus propter nouitatem sacramenti incendi; hic inseruit memoriam Dominicæ passionis ad consecrationem Eucharistiæ. Et sicut de latere crucifixi Christi Iesu effluxit sanguis & aqua, ita aquam vino misceri in ipsa consecratione instituit, nec vinum sine aqua, nec aquam sine vino offerri debere decernens.

Sixtus primus, papa 7, hymnum Sanctus sanctus sanctus Dominus Deus sabbaoth. Telesphorus 8 papa, qui Quadragesimæ ieiunium septem hebdomadibus ante Pascha instituit, hymnũ angelicum: Gloria in excelsis addidit.

Anni domini. | *Roman.* | *Sarracen.* | *Francor.* | *Longobard.* | *Anglor.* | *Wiſigoth.* | *Bulg.* |

Damaſus 15 papa, Credo in vnum Deum ſolennibus diebus cantari inſtituit, ex decreto ſanctæ ſecundæ vniuerſalis ſynodi, à centum quinquaginta epiſcopis Conſtantinopoli celebratæ.

Celeſtinus 41 papa introitus, gradalia, offertoria, & communiones ex Pſalmis modulari antiphonatim inſtituit.

Gelaſius 47 papa collectas & præfationes compoſuit.

Gregorius 42 papa Kyrieleyſon, & Alleluya extra Quinquageſimam, & orationem Dominicam, per quam ſolam Apoſtoli conſecrabant, poſt canonem conſecrationis addidit.

Ad hæc omnia hic Sergius hoc vltimum addidit, vt inter communicandum Agnus Dei à clero cantetur. Cõſtituit etiam, vt in Annunciatione Domini, in feſtiuitate quæ dicitur Ὑπαντὴ Domini, in Natiuitate, & Aſſumptione ſanctæ Mariæ, exeant litaniæ. Hic corpus primi Leonis papæ diuina reuelatione tranſpoſuit.

Innocentia & meritum ſancti Leodegarij multis miraculis declarantur.

Imperator pacem cum Sarracenis factam ſoluens, mala eis intulit, & peiora ab eis pertulit.

Ebroinum maiorem domus Neuſtriæ Francos inſolenter opprimentem Ermenfridus peremit, & ad Pipinum confugit.

Waratho pro Ebroino maior domus ſtatuitur.

689 | 3 | 2 | 10 | 2 | 2 | 5 | 9 |

Iuſtinianus pacem cum Bulgaribus pactam ſoluit, eiſq; concurrens primò vicit, pòſt ab eis exceptus vix euaſit.

Cadualadrus rex Britonum diuino inſtinctu & ſuorum conſilio reuocatus ab eo propoſito quo Angliam repetere diſponebat, Romam adiit, ibique non multo pòſt vitam finiuit, cuius ſucceſſores poſtmodum regibus Anglorum multis annis multa prælia intulerunt, ſed tamen monarchiam Angliæ recuperare ſibi non potuerunt.

Inter Pipinum & Giſſemarum filium Warathonis apud Nauinucum caſtrum pugna committitur. Nec multo pòſt Giſſemaro diuinitus punito, Warathone quoq; mortuo, Bertharius gener Warathonis fit maior domus regiæ.

690 | 4 | 3 | 11 | 3 | 3 | 6 | 10 |

Franci Berthario auerſi affectant per obſides amicitiam Pipini, eumq́ue inſtigant contra principatum Bertharij.

Sanctus Audoenus Rothomagenſis epiſcopus, ſanctus Amatus Theodorus archiepiſcopus Anglorum obierunt.

691 | 5 | 4 | 12 | 4 | 4 | 7 | 11 |

Theodericus rex cum Berthario & Pipino congreſſus vincitur, Bertharius à ſuis perimitur. Theodericus rex à Pipino capitur.

Pipinus ſibi Neuſtriam ſubiugat, & ſub Theoderico ſolus toti regno principando ſtatum rerum meliorat. Sanctum quoq; Lambertum in Traiectenſi præſulatu relocat.

Wicred filius Egberti regis, religione & induſtria confortatus, gentem Anglorum ab oppreſſione exterorum liberat, & 36 annis regnat.

Sanctus Remaclus obiit.

692 | 6 | 5 | 13 | 5 | 1 | 8 | 12 |

Alahis dux fatigato Cuniperth regnum Longobardorum arripit, cui Cuniperth bello congreſſus eum perimit, regnumq́; recipit.

Wilebrodus cum ſociis duodecim veniens ab Anglia, ſanctitate claret in Gallia.

Sanctus Wandregiſillus, qui & Wãdo, Anſegiſi maioris domus ex Walchiſo

Romanor.	*Sarracen.*	*Francor.*	*Longobar.*	*Anglor.*	*Wisigoth.*	*Bulg.*	*Anni domini.*

chiso fratre nepos, hoc tempore claruit, qui cœnobia Fiscannum & Fontinellam Deo construxit.

| 7 | 6 | 14 | 6 | 2 | 9 | 13 | 693

Theodericus rex Francorum obiit.

Clodouæus filius eius regnat post eum annis 4.

Sarraceni Romanos grauissimo bello atterunt.

Eualdus albus, & Eualdus niger, presbyteri venientes ab Anglia martyrizantur in Gallia, & iussu Pipini sepeliuntur in Agrippinensi Colonia.

| 8 | 7 | 1 | 7 | 3 | 10 | 14 | 694

Pipinus Radbodum ducem Frisonum bello vicit, & Wilebrodum genti illi ad prædicandum dirigit.

Quiliani Wirtiburgensis episcopi discipulus Arnual, Adananus abbas, Adelinus & Wilfridus episcopi, clarent in Gallia.

| 9 | 8 | 2 | 8 | 4 | 11 | 15 | 695

Iustinianus imperator sanctam sextam synodum infirmare nititur, & Sergium papam in hoc sibi resistentem ecclesia deturbare frustra molitur.

Defectio Solis facta est hora diei tertia, ita vt quædam stellæ clarè paterent.

| 10 | 9 | 3 | 9 | 5 | 12 | 16 | 696

Leo patricius Iustinianum regno priuat, eumque naso & lingua truncatum exilio relegat.

Beda venerabilis presbyter & monachus, clarens in Anglia, tricesimum ætatis annum agit, & reliquum tempus vitæ legendo, tractando, & exponendo sanctam scripturam, vtiliter exigit.

| 1 | 10 | 4 | 10 | 6 | 13 | 17 | 697

Mortuo Clodouæo, Hildebertus frater eius regnat post eum annis 18.

Wilibrodus à Sergio papa Clemens agnominatus, & ad prædicandum genti Frisonum episcopus consecratus, ex dono Pipini principis sedem episcopalem statuit, in loco Vultabuch dicto, qui nunc Vultraiectum dicitur, à nomine gẽtis Vultarum & traiecto compositum, quasi Vultarum oppidum. Nam Traiectum lingua Gallica oppidum dicitur.

Apud Wirziburch castrum Ostrofranciæ sanctus Quillianus cum discipulis suis Dolomanno & Tholmanno clàm martyrizatur à Geilana vxore Gothberti principis Wirziburgensium, quæ timebat separari à viro suo, arguente eum Quilliano quòd eam vxorem haberet. Quorum mors cùm diu omnes lateret, Geillana & percussoribus martyrum à dæmonio arreptis, eorum confessione diuulgata est.

| 2 | 11 | 1 | 11 | 7 | 14 | 18 | 698

Sanctus Vrsinarius per interuentum Hildulphi principis Lobiense cœnobium à Pipino principe ad regendum suscepit.

Synodus Aquileiæ facta quintam vniuersalem synodum à Iustiniano imperatore & Vigilio papa Constantinopoli celebratam suscipere diffidit, quam Sergius papa salubriter redarguit, & ad concordiam reducit.

Sanctus Lambertus Pipinum principem increpare ausus, quòd pellicem Alpiadem Plectrudi legitimę vxori suæ superduxerit, à Dodone fratre ipsius Alpiadis Leodij martyrizatur, & Traiecti tumulatur, eiq; sanctus Hucbertus episcopus subrogatur.

Sancta Berga mater Pipini ad Dominum transit.

Absimarus qui & Tyberius, Leone ab imperio pulso, eique naso absciso & in custodia retruso, imperat annis septem.

| 1 | 12 | 2 | 12 | 8 | 15 | 19 | 699

Drogo filius Pipini dux Campaniensium moritur.

Anni domini.	Romanorum.	Sarracen.	Francor.	Longobar.	Anglor.	Wisigoth.	Bulg.

Grimoaldus frater eius à patre Pipino in aula Hildeberti regis maior domus ſtatuitur, eiq́ue filia Rhatodi Friſonum ducis in vxorem deſpondetur.

Mortuo Cuniperth Longobardorum rege, Linthperth filius eius puer in regnum ſuccedit, Anſprandum habens tutorem.

Dodo interfector ſancti Lamberti peſſimo languore cruciatur, à vermibus conſumitur, & ob intolerantiam fœtoris in Moſam fluuium dimergitur, omnesq; huius culpæ complices infra annum diuinitus puniuntur. Percuſſor verò ſancti martyris fratri ſuo congreſſus, alter ab altero perimitur.

700	2	13	3	1	9	16	20

Romani peruagantes Syriam perimunt ducenta millia Sarracenorum.

Regunbertus dux Thaurinenſium Anſprandum tutorem regis Linthperthi bello ſuperat, & anno vno regnat.

Terbellis Bulgaribus dominatur.

701	3	14	4	1	10	17	1

Mortuo Regumberto, Ariperth filius eius, Anſprando in cõgreſſu victo, Linthperthum regem capit & perimit, Anſprandum in Baioariam fugere compellit, filiumque eius iuniorem Linthprandum ad patrem fugere permittit, & annis nouem regnat.

Flauius Chinthaſindus ſenio confectus regnum Wiſigothorum dimittit, regnatque poſt eum filius eius Flauius Recinſundus.

702	4	15	5	1	11	1	2

Ioannes Romanæ eccleſiæ 83 præſidet.

Iuſtinianus de exilio fugiens, ad Caianum regem Auarorum ſe contulit.

703	5	16	6	2	12	2	3

Sanctus Benedictus abbas Anglorum obiit.

Caianus pecunia corruptus a Leone imperatore, cùm vellet Iuſtinianum ei prodere, Iuſtinianus ab eo ad Therbellem regem Bulgarorum fugit.

704	6	17	7	3	13	3	4

Ioannes Romanæ eccleſiæ 84 præſidet.

Alfrido Nordanimbrorum rege mortuo, Oſredus regnat annis 12.

705	7	18	8	4	14	4	5

Iuſtinianus auxilio Therbellis Bulgarorum regis imperium recipit, Leonemq; & Tyberium vſurpatores imperij in medio circi iugulat, Callinicum patriarcham excæcatum exiliat, & in aduerſarios tantam vltionem exercet, vt quotiens à naſo ſibi abſciſo defluẽtem rheumatis guttam detergeret, penè totiens aliquem ex his qui contra eum conſpirauerant, iugulari præciperet. Imperauit ergo ſecundò annis 7.

706	1	19	9	5	15	5	6

Siſinnius Romanæ eccleſiæ 85 præſidet.

Sclaui Italiam infeſtant.

Conſtantinus Romanæ eccleſiæ 86 præſidet.

707	2	20	10	6	16	6	7

Choret & Opha reges Anglorum Romã veniunt, ibiq; in monachis attonſi regi regum militauerunt.

708	3	21	11	7	17	7	8

Iuſtinianus imperator pacem cum Bulgaribus factam ſoluit, eiſq; congreſſus vix euaſit.

709	4	22	12	8	18	8	9

Picti & Scoti catholicum Paſchalis obſeruantiæ ritum ſuſcipiunt.

Habdimelech Ammiras Sarracenorum moritur, poſt quem Vlid annis ſeptem principatur.

Childeberto monarchiam regni Francorum tenente, archangelus Mi-

Romanor.	*Sarracenor.*	*Francor.*	*Longobar.*	*Anglor.*	*Wisigot.*	*Bulg.*	*Anni domini.*

chael apparens Autberto Abrincatensi episcopo, monuit semel & iterum, vt in loco maris qui propter eminētiam sui tumba vocatur, fundaret ecclesiam in memoriam sui, volens talem venerationem exhiberi sibi in pelago, qualis exhibetur sibi in monte Gargano. Interim taurus à leone furtim raptus, in illo loco religatur. Vnde episcopus tertio admonitus, vt illo in loco fundamentum iaceret, vbi taurum religatum inueniret, & sicut eum terram pedibus protriuisse videret, sic ecclesiæ ambitum duceret: ecclesiam in honore sancti Michaelis constituit, & ex illo tempore sicut in monte Gargano, ita etiam illo in loco quod modò dicitur, in periculo maris veneratio archangeli frequentari cœpit.

Adrianus abbas Anglorum obiit.

5	1	13	9	19	9	10	710

Iustinianus imperator fidem orthodoxam amplexus, Constantinum papam ad se Constantinopolim inuitat, eumq; venientem & redeuntem gloria Apostolico digna honorat.

Sanctus Hubertus cœlitus admonitus corpus sancti Lamperti à Traiecto Leodium cum magna miraculorum gloria refert, sedemque episcopalem in eandem vrbem transfert.

Ansprandus cum Baioariis Italiam repetit, cum Ariperth confligit, eoq; fugiente & in fluuium dimerso, regnum Longobardorum recipit.

Ansprando post tres mēses mortuo, Lintprādus filius eius regnat annis 32.

6	2	14	1	20	10	11	711

Sancta Oda, vxor Boggis ducis Aquitanorum, sanctitate claret in Gallia, quæ ecclesias Dei sua ditauit munificentia, & moriens in Leodicensi quieuit parochia.

7	3	15	2	21	11	12	712

Philippicus, qui & Bardanius, Iustinianum imperatorem iugulat, & post eum annis duobus regnat.

Constantinus papa, populusque Romanus, nomen, literas, & figuram Philippici hæretici imperatoris suscipere respuit.

1	4	16	3	22	12	13	713

Grimoaldus maior domus Leodij, ante altare sancti Lamberti orans, à Ranigario satellite Rabodi ducis Frisonum perimitur, & Theodoaldus filius Drogonis ab auo suo Pipino maior domus statuitur.

Sanctus Vrsinarus episcopus & abbas Lobiensis cœnobij obiit, eiq; sanctus Erminus succedit.

2	5	17	4	23	13	14	714

Gregorius Romanæ ecclesiæ 87 pręsidet. Hic cōstituit vt tempore Quadragesimæ, quinta feria, ieiunium & celebritas missarum fieret in ecclesia, quod non fiebat antea.

Arthemius, qui & Anastasius, Philippicum priuans imperio & oculis, imperat annis duobus.

Petronax ciuis Brixianus, diuino instinctu & Gregorij papæ animatus hortatu, cœnobium sancti Benedicti apud castrum Cassinum nobiliter seruiendum Deo aggregat, expletis plus centum decem annis, ex quo à Longobardis desolatum fuerat.

Pipinus princeps obiit, & filium suum ex Alpiade Carolum, Tutidem siue Martellum cognomento, principatus sui hæredem reliquit.

Plectrudis relicta Pipini Carolum priuignum suum captum in Colonia mancipat, & cum nepote suo Theodealdo maiore domus principatum regni vsurpat.

1	6	18	5	24	14	15	715

Anni domini. | *Romanor.* | *Sarracenor.* | *Francor.* | *Longobar.* | *Anglor.* | *Wisigot.* | *Bulg.* |

Mortuo Hildeberto Francorũ rege, Clodouæus filius eius regnat annis 4.

Franci contra Theodaldum damnoso bello vtrinq; confligunt, eoq; victo Raginfredum maiorem domus Chilpericum regem statuunt.

Carolus de custodia nouercæ diuino nutu eripitur, moxq; principatum suum de manu Raginfredi extorquere nititur, primoq; Rathodum ducem Frisonum Raginfredo solatiantem aggressus, multum exercitus damnum consequitur.

Sanctus Ægidius veniens à Græcia sanctitate claret in Prouincia.

716 | 2 | 7 | 1 | 6 | 25 | 15 | 16 |

Theodosius Anastasium de imperio deponens, eumq; presbyterum ordinans, imperat anno vno. Qui cùm fuisset iners & idiota, & publicorum negotiorum exactor, vi compulsus est ab exercitu imperium assumere.

Vlid Ammiras moritur, post quem Zuleymen annis tribus Sarracenis principatur.

Osted Nordanimbrorum rege mortuo, Conred regnat annis tribus.

Egbert veniens ab Hibernia, sanctitate & doctrina claret in Gallia.

Sanctus Germanus à Cirico transfertur ad episcopatum Constantinopo-
717 litanum.

| 1 | 1 | 2 | 7 | 26 | 16 | 17 |

Theodosius imperium deponit, post quem Leo 24 annis imperauit.

Gregorius papa Bonifacium à Britannia venientem ipsum consecrat, & per ipsum in Germania verbum Dei prædicat.

Romæ inundatio aquarum nimia nimis calamitosa facta est, sed Gregorio papa crebris litaniis Deum deprecante, post nouem dies repressa est.

718 | 1 | 2 | 3 | 8 | 27 | 17 | 18 |

Zuleymen Ammiras cum Ammiræis suis & stolo nauium penè trium millium Constantinopolim triennio obsidet.

Bulgares Sarracenorum 32 millia perimunt.

Carolus in pago Cameracensi apud Vinciacum dominico ante Pascha quod erat tertio calendis Aprilis, Chilperico & Raginfredo congreditur. Raginfredus victus in fugam conuertitur. Carolus eos vsq; Parisios persequitur.

Ratholdus dux Frisonum prædicatione Wulfranni episcopi ad hoc adductus, vt baptizari deberet, cùm vnum pedem in lauacro intrauisset, alterum pedum retrahẽs interrogauit, vbi nam plures suorum maiorum essent, in inferno an in paradiso? Et audiens plures esse in inferno, intinctum pedem extrahens, Satius est (inquit) vt plures quàm pauciores sequar. Et ita ludificatus à dæmone promittente, quòd ei tertia die abhinc incomparabilia bona daret, ipsa tertia die subita & æterna morte periit.

719 | 2 | 3 | 4 | 9 | 28 | 18 | 19 |

Zuleymen Ammiras moritur, post quem Haumar principatur Sarracenis annis duobus.

Constantinopolitani instantia orandi & constantia præliandi fortiter resistunt Sarracenis.

Sarraceni fame, frigore, bello, pestilentia, sine numero pereunt.

Mortuo Clodouæo, Lotharius regnat annis duobus. Post Conred regnat Nordanimbris Osrith annis vndecim.

Constantinus, filius Leonis imperatoris, dum baptizatur à patriarcha Germano, cacans in sancto lauacro magnum dat præsagium, quòd futurus esset ecclesiæ Dei in scandalum.

720 | 3 | 1 | 1 | 10 | 29 | 19 | 20 |

Sarraceni obsidione Constantinopolis confusi desistunt, ipsis cum nauibus

Romanor.	*Sarracenor.*	*Francor.*	*Longobardor.*	*Anglor.*	*Bulgarorum.*	*Anni domini.*

bus ſuis partim marino igne cõſumptis, partim dimerſis, partim igneæ grandinis tempeſtate vaſtatis: & ex tanta copia nauium vix quinque reſiduis potentia Dei cunctis innotuit populis. Infra ciuitatem verò trecenta hominum millia perierunt peſtilentia.

Haumar Chriſtianos perſequens multos eorum Chriſti martyres fecit.

Chilpericus & Raginfredus Eudonem ducem Aquitaniæ auxilio ſibi adſciſcunt. Qui in congreſſu à Carolo victi, vix fuga euadunt. Eudo rediens Chilpericum ſecum abducit.

Sarraceni ex Africa duce Habdirama, filio Muhamę Ammirei, in Hiſpaniam transfretant, eamq; ſibi vendicant. Ita regnum Wiſigothorum & Sueuorum deſtructum eſt, & redactum ſub Sarracenis, annis plus minus trecentis quadraginta ſex euolutis, ex quo à Scythia expulſi ab Hunnis, ex quo verò, cedentibus Wandalis, & deuictis Sueuis, cœperunt regnare in Hiſpaniis, annis circiter ducentis quinquaginta ſex euolutis. Regnum verò tertię partis Hiſpaniarum quod dicitur Gallicienſium, quod nec tunc Wiſigothi, nec poſtea Sarraceni potuerunt ſubigere, adhuc viget incolume, & Dei protegente fide manet inexpugnabile.

¶ *Regnum Wiſigothorum finitum eſt.*

4	2	2	11	30	21	721

HAumar Ammiras moritur, poſt quem Gizid Sarracenis principatur annis 3.

Mortuo Lothario regẽ, Carolus Chilpericum ab Eudone per legatos recipit, eumque ſibi regem facit.

Oſſa ſancti Auguſtini Hipponenſis epiſcopi olim tranſlata ad Sardiniam, vaſtata modò à Sarracenis Sardinia, Linthprandus rex Longobardorum, dato magno pretio, transfert Papiam.

5	1	1	12	31	22	722

Leo imperator ſæpe & multùm laborauit, vt Gregorius papa perimeretur, ſed fruſtra, Italis & Longobardis pro defendendo papa inſtanter imperatori reſiſtentibus.

In Campania Italiæ frumentum combuſtum, & ordeum & legumina quaſi pluuia de cœlo ceciderunt.

Carolus Raginfredum perſequens Andegauis obſidet, eamque captam victo Raginfredo ad habitandum concedit, & totius regni principatum recipit.

Linthprandus rex Rauennam obſidet, claſſe Rauennatium captam ciuitatem deſtruit.

6	2	2	13	32	23	723

Carolus Saxones debellat.

Rigobertus epiſcopus Remenſis à Carolo, ſuo in baptiſmate filio, ab epiſcopatu deponitur, pro eo quòd illi contra Raginfredum eunti vrbem Remenſem præ timore Raginfredi aperire noluit.

Eucherius quoque Aurelianenſis epiſcopus pro ſimili cauſa epiſcopatu priuatus, & apud Sarcinium vicum Hiſpaniæ epulatus, in cœnobio ſancti Trudonis in ſanctitate conſummatus eſt.

7	3	3	14	33	24	724

Carolus Baioarios armis ſubiugat.

Iudæus quidam maleficus, promittens Gizid eum 40 annis principaturum, ſuadet vt in toto regno ſuo Dei ſanctorumq; imagines deponi edicat. Qui ſpe diu regnandi ſeductus, edictum quidem proponit, ipſe tamen mox obiit, poſt quem Eluelid principatur Sarracenis annis viginti.

8	1	4	15	34	25	725

Anni domini. | *Romanor.* | *Sarracenor.* | *Francor.* | *Longobard.* | *Anglorum.* | *Bulgaror.* |

Leo imperator à quodam Beſer refuga fidei ſeductus, contra imagines Chriſti & ſanctorum eius bellum indicit, eaſque vbique deponi & incendi edicit: pro quo errore eum Gregorius papa ſcriptis multùm quidem, ſed in vanum redarguit.

Carolus contra Lanfridum Alemannorum ducem dimicat, eoque victo Alemanniam ſibi ſubiugat.

726 | 9 | 2 | 5 | 16 | 35 | 26 |

Mortuo Chilperico, Carolus Theodericum ſibi regem facit, qui regnat annis 15.

727 | 10 | 3 | 1 | 17 | 36 | 27 |

Carolus Saxones debellat.

Conſtantinopolitani cõtra Leonem imperatorem pro depoſitione imaginum Dei tumultuantur, aliqui etiam pro hoc martyrizantur.

Carolus Sueuos & Baioarios debellat.

Wirech rex Anglorum obiit, filiumque ſuum Hildebertum hæredem regni relinquit.

Cormeſius Bulgaribus dominatur.

728 | 11 | 4 | 2 | 18 | 1 | 1 |

Carolus Ligeri tranſito Eudonem ducem Aquitaniæ bello victum fugat, & Aquitaniam grauiter deuaſtat.

Gregorius papa, quia Leonem imperatorem incorrigibilem vidit, Romam & Italiam & Heſperiam totam ab eius iure deſcire facit, & vectigalia interdicit.

729 | 12 | 5 | 3 | 19 | 2 | 2 |

Eudo dux, Carolo per omnia inferior, Sarracenos contra eum inuitat ab Hiſpania.

Sanctus Germanus Leoni imperatori pro impietate ſua auerſus, à ſede epiſcopali eſt deiectus.

Coctus Theberth Anglorum presbyter obiit, qui mira ſanctitate claruit.

730 | 13 | 6 | 4 | 20 | 3 | 3 |

Sarraceni cum omnibus famulis ſuis quaſi in Galliis habitaturi, Garunnam tranſeunt, omnia deuaſtant, eccleſias Dei cremãt. Quibus Carolus Dei auxilio fretus bello concurrit, & ex eis trecenta octogintaque millia cum rege ſuo Abdirama peremit, & mille quingentos ſuorum amiſit.

Eudo quoque Carolo reconciliatus, caſtra Sarracenorum irrupit, & reliquias eorum contriuit.

Mortuo Oſtrich rege Nordanimbrorum, Cednulfus ei ſuccedit.

731 | 14 | 7 | 5 | 21 | 4 | 4 |

Gregorius Romanæ eccleſiæ 89 præſidet, qui & ipſe Leonem imperatorem erroris redarguit, & populum Romanum & vectigalia Heſperiæ ab eo auertit. Hic conſtituit, poſt primam cõmemorationem ſanctorum in canone Miſſæ à ſacerdote ita dicendum: Et eorum quorum ſolennitas hodie in conſpectu tuæ maieſtatis celebratur, Domine Deus noſter toto orbe terrarum, quam inſtitutionem in oratorio Romæ tabulis lapideis conſcribi fecit.

Ragnifredus rex moritur in Anglia.

Beda venerabilis presbyter, & monachus, ſanctitate & ſciẽtia clarus, obiit.

Carolus, Lugduno aliiſq; ciuitatibus captis, Burgundiam ſibi ſubiugat.

732 | 15 | 8 | 6 | 22 | 5 | 5 |

Conſtantinus filius Leonis imperatoris Irenen filiam Caiam Auarorum ducis vxorem ducit, quę baptizata viro ſuo apoſtatante rectam fidem tenuit.

Carolus in Waſconia cum Eudone pugnat, eumque principatu & vita priuat.

Linth-

| *Romanorum.* | *Sarracenorum.* | *Francorum.* | *Longobardor.* | *Bulgarorum.* | *Anni domini.*

Linthprandus rex de iure Romano pōtificis multas vrbes & castella tulit.

Cednulfus Nordanimbrorum rex capitur, & in clericum tōdetur, & post hoc in regnum remittitur.

| 16 | 9 | 7 | 23 | 6 | 6 | 733

Gregorius papa synodum nongentorum trium episcoporum Romæ congregat, & venerationem sanctarum imaginum confirmat, earumq; violatores generali sententia anathematizat.

Carolus, Waifero & Huualdo filiis Eudonis dimicando victis, Aquitaniam sibi subiugat.

| 17 | 10 | 8 | 24 | 7 | 7 | 734

Carolus Frisiam aggressus, Poponem ducem Frisonum cum multis peremit, & Frisiam sibi subiugat.

| 18 | 11 | 9 | 25 | 8 | 8 | 735

Carolus Auennionem Galliæ vrbem à Sarracenis dolo & consensu Maruntij prouinciæ ducis captam obsidet, eaq; fortiter recepta, Sarracenos vsq; ad internicionem delet.

Obiit sanctus Hubertus episcopus.

¶ *Ab hinc regnum Anglorum annotare supersedeo, quia historias maiorum quas sequar, non habeo.*

| 19 | 12 | 10 | 26 | 9 | 736

Sarracenorum rege Athima obsesso intra Galliæ vrbem Narbonam à Carolo, Sarraceni ex Hispania cum alio rege Amoræi occurrunt subsidio. Qui congressi Carolo ambobus regibus peremptis, & ciuitate recepta ab eo, vltimo penè attriti sunt exterminio: cumq; insequentem fugientes residui dimersi sunt in profundo.

| 20 | 13 | 11 | 27 | 10 | 737

Carolus Nemausum, Agathem, aliasq; Gothicæ regionis vrbes à Sarracenis inuasas capit, & solotenus destruit.

Sanctus Erminus episcopus & abbas Lobiensis cœnobij obiit.

| 21 | 14 | 12 | 28 | 11 | 738

Arelato vrbe Galliarum capta à Sarracenis, & omnibus circumquaque demolitis, Carolus ascito sibi ad auxilium Linthprando rege Longobardorum eis occurrit, eosq; terrore nominis sui in fugam vertit. Sic Sarracenis qui totam penè Asiam, totam Libyam, multamq; partem Europæ inuaserāt, Carolus Dei auxilio sua industria Francorumq; fortitudine, omnem spem inuadendi Gallias abstulit.

Trasamundus dux Spoleti contra Linthprandum rebellans, ad Romanos confugit.

| 22 | 15 | 13 | 29 | 12 | 739

Carolus Mauricium Prouinciæ ducem, qui inuitauerat Sarracenos, debellat, & Prouinciam sibi subiugat.

Linthprandus rex pro refugio Trasamundi Romam grauiter vexat.

| 23 | 16 | 14 | 30 | 13 | 740

Carolus Saxones tributarios sibi facit.

Signa in Sole & Luna & Stellis apparent.

| 24 | 17 | 15 | 31 | 14 | 741

Post Theodericum regem Francorum regnat Hildericus annis nouem.

Leone imperatore mortuo, Constantinus filius eius imperat annis 35.

Pacato & dilatato regno Frācorum, Carolus bellicosus princeps obiit, & filios suos Carlomannum, & Pipinum, principatus sui successores reliquit.

Constantinopolis terræmotu per integrum annum nimis grauatur.

Anni domini.	Romanorum.	Sarracenorum.	Francorum.	Longobardor.	Bulgarorum.
742	1	18	1	32	15

Zacharias Romanæ ecclesiæ 89 præsidet. Hic quia rempublicam à Longobardis perturbatam inuenit, statim beneuolentia sua bene omnia composuit, & cum Longobardis in 20 annos pacem firmauit. Hic libros dialogorum Gregorij de Latino in Græcum vertit.

Linthprandus rex Longobardorum moritur. Hildebrando quem ipse regem designauerat, à Longobardis reprobato, Rachis regnat post eum annis septem.

Pipinus princeps Hunaldo duci Aquitaniæ sibi rebellanti obuiat, Carlomannus verò Alemanniam deuastat.

Artabasdus contra Constantinum imperium arripuit.

Sanctus Bonifacius archiepiscopus Moguntiæ cœnobium Fuldense in Bachonia sylua fundat.

743	2	19	2	1	16

Carlomannus Saxoniam petit, castrum Hoscoburch capit, Theodericum Saxonem pacis obsidem accipit.

Ogdilo dux Baioariæ rapta sorore Pipini contra eum rebellat, quem Pipinus pugna quamuis damnosa superat.

744	3	20	3	2	17

Conāsttinus Artabasdum capit, & ei multisq; amicorū eius oculos eruit.

Eluelid Ammiras moritur, Girid Sarracenis anno vno principatur.

Cinis de cœlo cecidit.

745	4	1	4	3	18

Pipinus Theodoaldum filium Godefridi ducis debellat.

Girid perempto, Hiscens principatur Sarracenis anno vno.

Petrus Damascenus episcopus, & Petrus Mauimenus in Syria martyrizantur à Sarracenis.

Persecutione post lapidationem Stephani protomartyris mota, Maximinus vnus de 70 Christi discipulis ad Gallias transiens, Mariam Magdalenam secum abduxit, & eam apud Aquensem vrbem cui præsidebat, sepeliuit defunctam. Aquensi verò vrbe à Sarracenis desolata, corpus ipsius Mariæ à Girādo comite Burgundiæ ad cœnobium Viceliacum à se constructū transfertur, quanquam aliqui scribant, quòd hoc apud Ephesum quiescat, nullum super se tegimen habens.

746	5	1	5	4	19

Carlomannus frater Pipini regis, Romæ à Zacharia papa in monachum attonsus, primò in Soracte monte, in cœnobio quod ipse fundauit, deinde apud castrum Cassinum laudabili vita enituit.

Athalongus presbyter per illatam sibi cęcitatem admonitus quęrere corpora sanctorum Quilliani sociorumq; eius, inuentis sanctorum corporibus visum recepit. Eaq; re sanctus Bonifacius Moguntiæ episcopus ab Athalongo ad se relata, castrum Wiliburch ad honorem Quilliani martyris, qui ad prædicandum ibi à papa Conone episcopus ordinatus fuerat, ibiq; mortis & quietis locum acceperat, episcopalis sedis priuilegio insigniri decreuit, primumq; ibi episcopum sanctum Burchardum ordinauit.

Muruhan principatur Sarracenis annis sex.

747	6	1	6	5	20

Pipinus Grifonem fratrem suum contra se rebellantem persequitur.

Sarraceni intestino bello colliduntur.

748	7	2	7	6	21

Pipinus Grifonem in Saxonia, & eius complices Thassilonem, Lanfridum, & Sindiger bello victos capit, & Thassilonem quidem Baioarię ducem

facit,

Romanorum.	*Sarracenorum.*	*Francorum.*	*Longobardor.*	*Bulgarorum.*	*Anni domini.*

facit, Grifoni verò in Neuſtria 12 comitatus concedit,quod illi non ſufficit, ſed ad Waiferum in Aquitaniam fugit.

In Calabria & Sicilia fit peſtilentia & mortalitas hominum nimia.

In veſtibus hominum & in velis eccleſiarum apparent cruciculæ,quaſi oleo deſignatæ.

8	3	8	7	22	749

Rachis Longobardorum rex, dum rupto fœdere Romam inquietare nititur, à Zacharia papa non ſolùm à malo reprimitur,ſed etiam eius inſtinctu cum vxore & filiis Romam veniens monachus efficitur,cui Aiſtulfus frater eius ſubſtitutus,regnauit annis 7.

9	4	9	1	23	750

Hildericus rex Francorum in monachum tonſoratur, Pipinus verò princeps auctoritate apoſtolica & Francorum electione à ſancto Bonifacio Moguntiæ archiepiſcopo in regem vngitur & conſecratur, & regnat annis 18, poſt annos circiter octoginta octo,poſtquã maiores domus cœperunt principari ſuper reges Francorum.

10	5	1	2	24	751

Pipinus rex contra Saxones pugnat.Idem Pipinus rex Galliarum eccleſias cantibus Romanæ auctoritatis ſuo ſtudio meliorauit.

Grifo frater Pipini perimitur, & Remigius eiuſdem Pipini regis frater Rodomenſis archiepiſcopus in Gallia claret.

11	6	2	3	25	752

Stephanus Romanæ eccleſiæ 90 præſidet.

Muruha Ammira perempto, Muhamad principatur Sarracenis annis quinque.

Aiſtulfo Longobardorum rege contra Romanos adeò exardeſcente,vt tributum exigeret ab vniuſcuiuſque capite,Stephanus papa ad expetendum Pipini regis auxilium cogitur in Franciam venire. Cui in veniendo in vna noctium apparuit magnum ſignũ in cœlo,globus ſcilicet igneus à parte Auſtrali, declinans à Galliæ finibus in partes Longobardorum.Mittitur etiam Carlomannus monachus ab Aiſtulfo ad fratrem ſuum Pipinum regem,ad perturbandam apoſtolicam petitionem.Pipinus à Stephano papa cum filiis ſuis Carlomanno & Carolo in regem vngitur, & per eos generatio eorum in hæreditatem regalis ſucceſſionis in perpetuum benedicitur,& omnis alienigena ab eius inuaſione apoſtolico anathemate interdicitur.

Anſelmus vir illuſtris,cuius ſoror erat vxor Aiſtulfi regis,transfert corpus ſancti Syluestri papæ ad cœnobium Monantulam à ſe fundatum.

12	1	3	4	26	753

Pipinus rex Italiam aggreditur: exercitus Aiſtulfi à Francis vincitur: Aiſtulfus pacem facere cum Romanis ad nutum Francorum compellitur.

Carlomannus monachus oſſa ſancti Benedicti abbatis ab eccleſia Floriacenſi, vbi olim tranſlata fuerant, tollere nititur, vt ea ad caſtrum Caſſinum referret, ſed miraculis à Deo oſtenſis, & Francis obſiſtentibus,ab incepto prohibetur.

Hoc tempore terræmotus terribilis factus eſt,quo vrbes,aliæ quidem ex toto, aliæ ex parte,ſubuerſæ ſunt,aliæ autem à montanis ad ſubiecta campeſtria cum muris & habitationibus ſuis integræ & ſaluæ,pluſquam ſex miliaria tranſmigrauerunt.

In Meſopotamia etiam terra dirupta vſque ad duo milliaria,aliaque terra minus alba & harenoſa de profundo aſcendit, & ex ea animal mulinum aſcendit incontaminatum,humana voce loquens,pronuncians incurſionem gentis ab eremo aduerſus Arabes.

Anni domini. | *Romanorum.* | *Sarracenorum.* | *Francorum.* | *Longobardor.* | *Bulgarorum.* |

| 13 | 2 | 4 | 5 | 27 |

754 Carlomannus monachus Viennæ moritur.

Sanctus Bonifacius Moguntiæ archiepiscopus cum sociis suis in Frisia ab inimicis fidei martyrizatur, & in Fulda cœnobio, quod ipse in Thuringia fundauerat, honorificè tumulatur.

755 | 14 | 3 | 5 | 6 | 28 |

Constantinus imperator Constantinopoli synodum trecentorum triginta episcoporum congregat, in qua edicto promulgato de imaginibus Dei & sanctorum eius deponendis ecclesiam Dei nimis scandalizat, & contra orthodoxos tyrannizat.

Aistulphus rex rupto pacis fœdere, Romam obsidet. Pipinus rex Italiam repetens, eum Papiæ inclusum obsidet, & inuitum ad fœdus pacis repetendum compellit, & sancto Petro quæcunque sui iuris erant, restitui integrè fecit.

Fulradus abbas sancti Dionysij Parisiensis corpus sancti Viti martyris à Roma Parisios transtulit.

756 | 15 | 4 | 6 | 7 | 29 |

Thassilo dux auunculo suo Pipino regi reconciliatur.

Aistulfus rex Longobardorum iudicio Dei percussus moritur, cui Desyderius substituitur, & regnat annis 18.

757 | 16 | 5 | 7 | 1 | 30 |

Paulus Romanæ ecclesiæ 91 præsidet.

Habdalas principatur Sarracenis annis 19.

Pipinus fortiter Saxonum munitiones irrumpit, & post multam stragem eos sub tributo redigit.

758 | 17 | 1 | 8 | 2 | 31 |

Waiferus filius Eudonis, dux Aquitaniæ, rex Francorum iniustè vexando iram Pipini incurrit, eoq; Aquitaniam aggresso, fœdus fictæ pacis init.

Walpertus abbas in Italia, Crodogandus Metensium episcopus, Pipini regis ex Landrada sorore nepos, clarent in Gallia, qui Gorziam cœnobium fundauit in Metensi parochia.

Corpus sanctæ Petronilæ, Petri apostoli filiæ, à Paulo papa transponitur, in cuius marmoreo sarcophago ipsius apostoli Petri manu sculptum legebatur: *Aureæ Petronilæ dilectissimæ filiæ.*

759 | 18 | 2 | 9 | 3 | 32 |

Habdala persequente, ecclesia Dei grauiter perturbatur.

Waifero à pacis fœdere auerso, Pipinus rex Aruernicum pagum depopulando premit, & multa castella ipsamq; vrbem Aruernis capit, & Blandinum vrbis comitem cum multis abducit.

Sanctus * Burgundia, qui etiam martyrij claruit gloria.

760 | 19 | 3 | 10 | 4 | 33 |

Pipinus Bituricas vrbem capit, & captam munit.

Thelesis Bulgaribus dominatur.

761 | 20 | 4 | 11 | 5 | 1 |

Chilpingus Aruernensis, & Amingus Pictauensis, comites, congressi militibus Pipini, perimuntur cum multis.

Caput Ioannis Baptistæ in Edisseam ciuitatem transfertur.

762 | 21 | 5 | 12 | 6 | 2 |

A Constantino imperatore multi martyrizantur.

Thelesis Constantino imperatori congressus cum multo Bulgarorum damno & opprobrio vincitur, & ob hoc à Bulgaribus reprobatus, cum principibus gentis ab eis perimitur.

Sabinus

Romanorum.	*Sarracenorum.*	*Francorum.*	*Longobardor.*	*Bulgarorum.*	*Anni domini.*

Sabinus post eum Bulgaribus dominatur.

Thassilo dux à rege Pipino omnino auertitur.

Turci à Caspiis portis erumpentes, Armeniam infestant. In quorum patria cùm antiquo tempore pestilentia fuisset, suasu Christianorũ in modum crucis se totonderunt; & quia per hoc signum salus patriæ reddita est, hunc tondendi ritum tenuerunt.

Waiferus diffidens suis rebus, muros vrbium Aquitaniæ subuertit solotenus, quos restaurans Pipinus, ad suorum tutelam fidis commisit principibus.

| 22 | 6 | 13 | 7 | 1 | 763

Pipinus rex Lemouicinam regionem cæde & incendio depopulatur.

Sabinus Bulgar cum Romanis fœdus iniit, pro quo à suis repudiatus ad imperatorem fugit.

Paganus Bulgaribus dominatur.

Gelu magnum à calendis Octobris vsque ad Februarium.

Stellæ subitò visæ de cœlo cecidisse, ita vt omnes exterruerint, vt putarẽt finem mundi imminere.

| 23 | 7 | 14 | 8 | 1 | 764

Chrodogandus episcopus corpora martyrum, Gorgonij, Naboris, Nazarij, Roma ad Gallias transtulit, & Gorgonium quidem in Gorzia, Naborem in Hilliriaco, Nazarium autẽ reposuit in cœnobio Lorisham, quòd Canthur comes illustris à se fundatum Metensi ecclesiæ priori anno tradiderat.

| 24 | 8 | 15 | 9 | 2 | 765

Pipinus rex Agennum, Petragoram, & Engolismam vrbes Aquitanię deuastat, multamq; Aquitaniæ partem sibi subiugat.

Chrodogandus Metensium episcopus obiit.

Tempore Constantini imperatoris & Irenes vxoris eius in Syria, ciuitate Beryto quæ subiacet Antiochiæ, Iudæi imaginem saluatoris Domini nostri Iesu Christi inuenientes in domo cuiusdam Iudęi, ibi relictam à quodam Christiano, eam iniuriosè deposuerũt, & omnia opprobria quæ Iudæi Christo Iesu intulerunt, eius imagini inferebant, illudentes ei, in faciem conspuentes, criminosè conuitiantes, eamq; percutientes, manus & pedes eius clauis configentes, acetum & fel ei porrigentes, tandem latere eius aperto exiuit de eo sanguis & aqua. Quod illi supposita ampula suscipiẽtes ad experimentum, vtrùm fuerint vera miracula quæ Iesum fecisse audierant, omnes infirmos in synagoga sua collectos, hoc sanguine aspergebant: & a quocunque languore detinebantur, omnes sanabantur. Vnde tandem Iudæi compuncti, ad Adeodatum ciuitatis episcopum omnes concurrerunt, eique re enarrata imaginem cum sanguine ei dederunt. Quibus baptizatis, episcopus sanguinem per ampulas diuisum longè lateque dirigens, prædicabat magnalia Dei, obtestatus omnes, vt singulis annis, quinto idus Nouembris, celebretur passio Dominicæ imaginis.

| 25 | 9 | 16 | 10 | 3 | 766

Constantinus imperator & Habdalas Ammiras pari vesania in Orthodoxos desæuiunt, multosq; eorum pro Christo perimunt. Cõstantinus insuper ægrè ferens gloriam sanctorum miraculis corruscantium, etiam lipsana eorum vbique iubet effodi, & iactari in profundum.

In præsentia Pipini regis inter Græcos & Romanos celebratur synodus de sancta trinitate, & sanctorum imaginibus.

Pipinus rex Remistanium fratrem Eudonis, patruum scilicet Waiferi, qui à Waifero ad se & à se ad Waiferum transfugerat, captum a suis in bello suspendit in patibulo.

Anni domini.	Romanor.	Sarracenorum.	Francorum.	Longobardorum.	Bulgarorum.

Rex Sarracenorum Amirmonon ab Hispania, missis legatis, & muneribus datis & acceptis, affectat gratiam & amicitiam Pipini regis.

767	26	10	17	11	4

Pipinus vltimo exterminio Aquitaniam atterit, Santonas capit, ibique Waiferi matrem, sorores & neptes captas secum abducit.

Romæ Paulo papa mortuo, Constantinus quidem subitò ordinatur sacerdos ex laico, & tyrannica ambitione papatu inuaso ecclesiæ Dei magno fuit scandalo. Contra hunc Philippus à quibusdam Romanorum papa constituitur, & non multo pòst deponitur.

768	27	11	18	12	5

Longa contentio inter Pipinum & Waiferum finitur, quia Waiferus à suis malorum pertæsis in gratiam Pipini perimitur, & non multo pòst Pipinus moritur. Carolus filius eius pro felicitatis magnitudine agnominatus est Magnus: compartito cum fratre suo Carlomanno regno, regnat post eum annis 47. Et Carolus quidem Nouiomi regiam accepit coronã, Carlomannus verò in vrbe Suessonica.

Constantino pseudopapa per zelum fidelium ab ecclesia deturbato, oculisque priuato, Stephanus Romanæ ecclesiæ 92 præsidet. Hic tam à Gallia quàm ab Italia episcoporum synodum Romæ congregat, in qua omnia à Constantino ordinata reordinat, præter baptismum & chrisma: decernente synodo, vt episcopi ab illo consecrati ad gradum quem ante hanc consecrationem habebãt redirent, & si digni iudicarentur, iterum electi iterum consecrarentur; presbyteri verò ac diaconi ab illo consecrati similiter ad priorem gradum redirent, & ipsi si digni essent, iterum quidem consecrarentur, sed ad altiorem gradum vel ordinem nunquam ascenderent; laici verò ab illo in diaconos vel presbyteros ordinati omnino degradarentur, & in religioso habitu perseuerarent. Venerationem etiam sanctarum imaginum confirmat, earumque prophanatores anathematizat. Constituit etiam, vt in omni die Dominico ad Missam GLORIA IN EXCELSIS DEO cantetur.

769	28	12	1	13	6

Humaldo in Aquitania rebellionem meditante, Carolus Aquitaniam petit, omnesque Aquitanios & Wascones in deditionem accipit. Hunaldum qui ad Lupum Wasconum ducem fugerat, à Lupo sibi cum vxore remissum abducit, & sic Aquitanicum bellum finit.

Desyderius rex Longobardorum sub obtentu orandi Romam ingressus, aliquos nobilium Romanorum captos excæcauit.

770	29	13	2	14	7

Constantinus imperator omnino à Deo auersus, virum sanctum Stephanum per quadraginta annos inclusum, etiam gentilibus reuerendum, amara morte martyrizauit. Omnes sibi subiectos iurare coegit super sanctæ crucis lignum, ne aliquem Dei sanctorumque eius imaginem venerarentur, eos qui vigilias Deo agebant, eos qui ecclesiis assueti religiosè viuebant, eos qui Dei genitricem inuocabant, eos qui à iuramentis & immundiciis abstinebant, eos qui reliquias sanctorum penes se habebant, hos & huiusmodi damnans patrimoniis priuabat, & omnibus modis cruciabat. Qui reuerentiores erant eorum, barbis cera & pice illitis eos amburebat, monachos vxores, & monachas vt viros ducerent, cogebat. Quod multi vitantes martyrium meruerunt, nec sub alicuius gentilis persecutione plures quàm sub hoc martyrizati sunt.

Thelerigus Bulgaribus dominatur.

771	30	14	3	15	1

Carloman-

| *Romanorum.* | *Sarracenorum.* | *Francorum.* | *Longobardor.* | *Bulgarorum.* | *Anni domini.* |

Carlomannus rex regis Caroli frater obiit. Pars regni eius partibus Caroli se vnit. Vxor eius cum filiis & Anthario Franco ad Desyderium regem Italiæ confugit.

Hunaldus dux Aquitaniæ Romam quasi ibi perseueraturus venit. Qui ad Longobardos fugiens apostatauit, ibiq; non multo pòst lapidibus obrutus, malè periit.

Constantinus imperator contra Bulgares nauali prælio pugnaturus, nauibus suis ferè duobus millibus impetu Aquilonis contritis, totum penè amisit exercitum.

| 31 | 15 | 4 | 16 | 2 | 772 |

Adrianus papa Romanæ ecclesiæ 93 præsidet. Hic ad reprimendam rabiem hæreticorum, imagines Dei sanctorumq; execrantium, nimis laborauit, & libro aduersus eos edito, multis scripturarum inductionibus roborato eorum errores infirmauit, fidemq; rectam solidauit. Hic in offertoriis, & offertoriorum versibus, quod geminatum est geminauit.

Carolus rex ad Saxonicum bellum animũ intendit, Heresburch castrum Saxonum capit, Hormensul fanum destruit, ibiq; siti laborante exercitu subitò in torrente largissimæ aquæ effusæ sunt diuino nutu, votique compos Carolus obsides pacis accepit à Saxonibus.

| 32 | 16 | 5 | 17 | 3 | 773 |

Adrianus papa ad tuendas res ecclesiæ Carolum Romam accersit. Quò pergens Papiam obsidet, ibique relicto exercitu Romam peruenit, sanctam Resurrectionem ibi peregit, postea rediens Papiam cepit. Iterumq; Romam rediit, synodum constituit cum Adriano papa, aliisq; 153 religiosis episcopis & abbatibus, in qua Adrianus papa cum vniuersali synodo dedit ei ius eligẽdi Pontificem, & ordinandi apostolicam sedem, dignitatem quoq; principatus: insuper archiepiscopos & episcopos per singulas prouincias ab eo inuestituram accipere definiuit, & vt nisi à rege laudetur & inuestiatur episcopus, à nemine consecretur; omnesq; huic decreto rebelles anathematizauit, & nisi resipiscerent bona eorum publicari.

| 33 | 17 | 6 | 18 | 4 | 774 |

Saxones rupto pacis fœdere Francorum fines premunt igne & cæde, sed tamen ecclesiam in Fritislar non queunt incendere, quam sanctus Bonifacius benedixit, eamque nunquam cremandam prædixit.

Carolus Saxoniam repetens, tripartito exercitu concurrit Saxonibus, eique victoria prouenit in omnibus.

Carolus rex offensus dissonantia ecclesiastici cantus inter Romanos & Gallos, & iudicans iustius esse de puro fonte, quàm de turbato riuo bibere, duos clericos Romam misit, vt authenticum cantum à Romanis discerent, & Gallos docerent, & primo per hos Metensis ecclesia, & per illam omnis Gallia ad auctoritatem Romani cantus reuocata est.

Inter obsidendum rex Carolus diuiso exercitu multas vrbes vltra Padum comprehendit, inter quas Veronam capit, in qua Antharius Francus cum vxore Carlomanni & filius eius latens se cum eis regi dedit. Adelgisus verò Desyderij regis filius qui illuc fugerat, inde elapsus Constantinopolim fugit.

Obsidionem Papiensium pestilentia mortalitatis aggrauante, ciuitas regi Carolo aperitur.

Desyderius rex cum vxore & filia & cunctis principibus capitur, & perpetuo exilio ad Gallias à Gilfredo Laodicensiũ episcopo dirigitur. Quicquid per multa tempora Longobardi Romanis abstulerant, Carolus eis restituit. Regno verò Longobardorum destructo, totam Italiam sub iure regni Fran-

Anni domini. | *Romanorum.* | *Sarracenorum.* | *Francorum.* | *Bulgarorum.* |

corum redigit. Taliter Longobardi victi regnare destiterunt, post annos ducentos quatuor, ex quo in Italia regnare cœperunt.

¶ *Regnum Longobardorum finitur.*

775 | 34 | 18 | 7 | 5 |

Constantinus imperator contra Bulgares vadit, sed pax inter eos conuenit. Non multo pòst autem rupto à Bulgaribus pacto, imperator eos ex improuiso aggressus, nobiliter de eis triumphauit.

Carolus rex Segeburch castrum Saxonum capit, ter cum eis confligit, & victor obsides pacis ab eis accepit.

776 | 35 | 19 | 8 | 6 |

Constantinus imperator plaga pessimi incendij diuinitus percutitur, & clamans, Adhuc viuus igni sum inextinguibili traditus, miserabiliter moritur, post quem filius eius Leo imperat annis quinque.

Habdalas etiam Ammiras moritur, post quem Mady Sarracenis imperat annis nouem. In Italia quibusdam rebellionem meditantibus, Italiam repetit. Potens rex Carolus vrbem Forum Iulij capit, & ducem eius Rotgandum rebellionis incentorem decollari præcipit, captaque Taruisio vrbe cæteris maiestate sui nominis terrorem incutit.

Saxonibus Heresburch castrum obsidentibus, gloria Dei super ecclesiam apparuit omnibus, duobus scilicet scutis sanguineo colore flammantibus, quosdam motus vt in bello per aera dantibus.

Carolus Saxoniam velut tempestas proterit, munitiones irrumpit, & ad hoc eos impellit, vt & se & patriam ei dedant, & datis obsidibus se Christianos futuros spondeant.

777 | 1 | 1 | 9 | 7 |

Winthichindus dux Saxonum in Normanniam fugit. Saxones baptizati paciscuntur, vt ingenuitatem suam & omnia sua perdant, si vnquam à fidelitate Christi & regis desistant.

778 | 2 | 2 | 10 | 8 |

Carolus in Hispania Cæsaraugustam vastando delet, Pampilonam obsidet, eiusque captæ muris destructis, Wascones duosque Sarracenorum regulos sibi subiicit, aliasque vrbes in deditionem accipit.

Saxones suasu Winthichindi Franciam atterunt, sed à Carolo victi fuga sibi consulunt.

Thelericus Bulgar ad Leonem imperatorem fugit, quem baptizatum imperator patricium facit.

Tardamus Bulgaribus dominatur.

779 | 3 | 3 | 11 | 1 |

Leo imperator Syriam incursat.

Carolus rex in Saxonia Westphalos sibi subiugat.

Hilterandus dux Spoleti Carolo regi se subdit, eiusque gratiam multis muneribus redimit.

780 | 4 | 4 | 12 | 2 |

Carolus rex Albiam fluuium transgreditur, ibique in eius gratiam Bardogauenses & Norduitæ baptizantur.

Thassilo dux Baioariæ contra Carolum regem rebellat hortatu vxoris suæ, quæ filia erat Desyderij regis, & exilium patris sui per maritum suum vindicare tentabat.

Obiit sanctus Sturmi primus abbas Fuldensis.

781 | 5 | 5 | 13 | 3 |

Leo imperator cùm insaniret cupiditate circa pretiosos lapides, adamauit

Romanorum.	*Sarracenorum.*	*Francorum.*	*Bulgarorum.*	*Anni domini.*

uit magnam ecclesiæ coronam, & accipiens portauit eam, & exierunt carbunculi in capite eius, & captus à febre mortuus est. Post quem vxor eius Irene cum filio eius Constantino imperat annis decem.

Mady Ammiras multos vtriusque sexus pro Christo martyrizat.

Carolus rex orationis causa Romam vadit, ibique filij eius vnguntur in reges, Pipinus super Italiam, & Ludouicus super Aquitaniam.

Thassilo dux Baioariæ ab Adriano papa Carolo regi reconciliatur.

| 1 | 6 | 14 | 4 | 782

Constantinopoli quidam laminam auream inuenit, & in ea virum iacentem cum hac scriptura: Christus nascetur ex virgine Maria, & credo in eum. Sub Constantino & Irene imperatoribus ô Sol iterum me videbis.

Saxones rebellant, & à Carolo bello victi, seditiosos vsq; ad quatuor millia quingentos ei tradunt, & obsides ei tribuunt.

| 2 | 7 | 15 | 5 | 783

Item Saxones rebellant, & à Carolo rege victi, penè vsque ad internicionem delentur.

| 3 | 8 | 16 | 6 | 784

Saxones & Frisones rebellant & vincuntur.

Westphali à Carolo Caroli regis filio debellantur.

| 4 | 9 | 17 | 7 | 785

Mady Ammiras moritur, post quem Moyses Sarracenis annis duob. principatur.

Carolus Saxoniam depopulatur.

Winthichindus & Albion duces Saxonum Carolo reconciliati baptizantur, & motus Saxonum reprimuntur.

| 5 | 1 | 18 | 8 | 786

Carolus rex Adulphum Senescalcum suum contra Britones mittit, & per eum multa Britonum castra & principes eorum capit.

Signum crucis in vestibus hominum apparebat.

| 6 | 2 | 19 | 9 | 787

Moyses Ammiras moritur, post quem Aaron frater eius Sarracenis annis 21 principatur.

Carolus rex Romam venit, & contra Heregisum Beneuenti ducem vadit. Heregisus muneribus & obsidibus datis gratiam eius redimit.

Bellum inter Francos & Auaros oritur.

Sanguis de cœlo & terra profluxit.

| 7 | 1 | 20 | 10 | 788

Thassilo dux Baioariæ contra Carolum regem reus maiestatis adiudicatur, vnde à Carolo attonsus, cũ filio eius Theodone in monasteriũ relegatur.

In Italia inter Græcos & Romanos pugnatur.

Secundò in Italia inter Francos & Auaros pugnatur.

Tertiò, inter Auaros & Baioarios pugnatur.

Quartò, inter Auaros & Francos pugnatur, & in omnibus Carolus suis prouenisse victoriam lætatur.

Instantia Tharasij patriarchæ Constantinopolitani & Adriani papæ, secundò apud Niceam vniuersalis synodus 350 episcoporum congregatur, in qua fides catholica, in præsentia Irenes & filij eius Constantini, cunctorum subscriptione roboratur, & hęresis execrantium imagines Dei in perpetuum abdicatur.

Coniuratio valida facta est ab Austrasiis contra Carolum regem, auctore Harderico; qua detecta multi aut membris truncantur, aut exiliantur.

| 8 | 2 | 21 | 11 | 789

Anni domini. | *Romanorum.* | *Sarracenorum.* | *Francorum.* | *Bulgarorum.* |

Carolus Coloniæ ſuper Rhenum pontes duos conſtruit & munit, & Sclauiam ingreſſus,eam ſibi ſubigit.

Adelgiſus filius Deſyderij regis,qui victo patre ſuo ad Græcos confugerat,animatus auxilio Grçcorumad Italiam venit, aut ad repetēdum regnum, aut ad inferendam vltionem, qui inito bello cum Francis, detentus ab eis, amara morte peremptus eſt.

790 | 9 | 3 | 22 | 12 |

Carolus rex honeſtati eccleſiaſticæ omnino intentus, legendi & pſallendi diſciplinam diligenter correxit. Perpēdens enim iterum, Gallos à Romanis in cantando diſcrepare, Metenſes verò ſola naturæ leuitate paululū quid diſſonare, per cantores rurſus ſibi ab Adriano papa à Roma directos, diſſonantiam cantus correxit. Circa pauperes etiam ſollicitus, non ſolus in regno ſuo, verùm etiam trans maria in Ægypto, in Syria, in Africa, prçcipuè in Hieſolymis, liberalitate eleemoſynarum Chriſtianis pauperibus ſolatiabatur, tranſmarinorum regum amicitias ob hoc expetens, maximè vt Chriſtianis ſub eis degentibus eſſet releuatio.

Alchinius de Britannia oriundus, magiſter delicioſus regis Caroli, ſcientia literarum præpollet in Gallia, cuius præcipuè magiſterio ipſe rex omnes artes liberales didicit. Hic multa ſcripſit, inter quæ eminent libri de ſancta Trinitate ſcripti ad ipſum regem. Hic etiam iuſſu ipſius regis diuinam correxit hiſtoriam.

791 | 10 | 4 | 23 | 13 |

Conſtantinus matrem ſuam Irenem imperio priuat, ſolusque annis 7 imperat.

Carolus rex regnum Auarorum terra mariq́ue impetit, eisq́ue in ſola fugà ſpem euadendi relinquit.

792 | 1 | 5 | 24 | 14 |

Hoc tempore in Flandria principabatur Lidericus Harledecenſis pater Ingerranni, qui genuit Andracum patrē Balduini ferrei, qui duxit Inditham filiam Caroli calui.

Conſtantinus imperator congreſſus Chardamo Bulgari, turpiter victus dehoneſtatur. Chardamus ſublato regio omni apparatu ditatur.

Pipinus Caroli regis ex concubina filius gibbo deformis, à quibuſdam Francorum primoribus promiſſione regni illectus, contra patrem coniurauit. Vnde conuictus tonſoratur, & in Prumia cœnobio retruſus, vſque ad finem vitæ Deo militauit.

Complices verò coniurationis alij exilIantur, pauci perimuntur.

793 | 2 | 6 | 25 | 15 |

Feliciana hæreſis condemnatur, & in præſentia Adriani papæ ab ipſo Felice auctore abdicatur. Hæc hæreſis aſſerebat, filium Dei in diuina natura verum Deum eſſe, in humana verò natura nūcupatiuum, item in diuina natura verum eſſe filium Dei, in humana verò adoptiuum, vnam perſonā Dei & hominis diuidens in duas perſonas, ſcilicet veri filij, & adoptiui.

Saxones in fide Dei & fidelitate regis vacillant.

794 | 3 | 7 | 26 | 16 |

Conſtantinus imperator multos principum ſibi ſuſpectos oculis priuat.

Carolus rex non ſolùm patria lingua, ſed etiam peregrinis linguis eruditus, barbara & antiquiſſima carmina quibus veterum regum bella & actus canebantur, ſcripſit & memoriæ mandauit. Inchoauit etiam Grammaticam patrio ſermone. Menſibus anni iuxta propriam, id eſt Teutonicam, linguam vocabula impoſuit, ventos etiam duodecim propriis nominibus appellauit, cùm antea quatuor tantùm cardinales venti nominarentur.

4 | 8 |

Romanorum.	*Sarracenorum.*	*Francorum.*	*Bulgarorum.*	*Anni domini.*
4	8	27	17	795

Saxones virtute Caroli conterriti, reddunt ſe Chriſti & regis fidelitati.

Carolus rex Chriſtianam religionem ſanctè ac piè colens, ecçleſias Dei omnimodis honorabat, & ornabat ſacris vaſis ac veſtibus, edicens, vt ne ianitoribus quidem liceret communi habitu in eccleſia miniſtrare. Extruxit etiam Aquiſgrani baſilicam plurimæ pulchritudinis, ad cuius ſtructuram à Roma & Rauenna columnas & marmora deuehi fecit.

5	9	28	18	796

Leo Romanæ eccleſiæ 94 præſidet. Qui mox clauum confeſſionis ſancti Petri cum vexillo Romanæ vrbis Carolo regi miſit.

Withan rex Abroditorum à Saxonibus perimitur.

6	10	29	19	797

Henricus dux Foroiulianorum expoliato in Pannonia Auarorum principe Yringo, inæſtimabilem theſaurum eius miſit regi Carolo.

Thudin princeps Auarorum ſe & patriam ſuam Carolo regi dedit, & gratiam baptiſmi percepit.

7	11	30	20	798

Irene imperatrix ſuo erepto ſibi imperio fœmineo dolore abuſa, Conſtantinum filium ſuum oculis & imperio priuat, & ſola annis quatuor imperat.

Thatin Hiſpanus, Barcinonæ præfectus, ſe Carolo regi dedit, & Barcinonam quæ ab illo deſciuerat, reddit.

Adelphon rex Galliciæ regi Carolo multa munera mittit.

Carolus rex Saxones graui prælio vincit.

Sol obtenebratus eſt per dies 17.

1	12	31	21	799

Conſtantinus imperator moritur.

In Hiſpania Barcinona Sarracenis reddita à Caroli militibus eſt obſeſſa.

Leonem papam, celebritatem litaniæ maioris agentem, Romani capiunt, linguam ei oculoſque euellunt. Cui voce & viſu reddito diuinitus, iterum oculos & linguam eruunt radicitus, qui de manu eorum erutus, ad Carolum fugit.

Henricus dux Forumiulianorum à ſuis perimitur.

2	13	32	22	800

Gens Auarorum à fide deficit.

Carolus rex Leonem papam in ſede Romana relocat, ipſe quoque Romam properat, cauſas examinat, reos legaliter damnat, ſicq; omnes Romanorum motus ſedat.

Baleares inſulæ auxilio Francorum à Sarracenis defenſantur.

Per Widonem Caroli ducem Britones vincuntur, & in deditionem recipiuntur.

Gerardus dux Baioariæ in Pannonia Auaris congreſſus perimitur, de quo in viſione Wethini legitur, quòd inter martyres annumeratus ſit.

In menſe Iulio contra naturam aſperſa & gelu concreta bis fuit pruina, ſed nihil fructibus nocuit.

3	14	33	23	801

Romani qui ab imperatore Conſtantinopolitano iam diu animo deſciuerant, nunc accepta occaſionis opportunitate, quia mulier excæcato imperatore Conſtantino filio ſuo eis imperabat, vno omnium conſenſu Carolo regi imperatorias laudes acclamant, eumq; per manum Leonis papæ coronant, Cæſarem & Auguſtum appellant, Pipinum verò filium eius regem Italiæ ordinatum collaudant.

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Constantinop.	Sarracenorum.	Bulgarorum.

Barcinona capitur.

Amymurlim rex Persarum Carolo imperatori elephantem & munera multa mittit.

In Italia quoque Theate ciuitas à Francis capitur.

Sanctus Saluus episcopus veniens ab Aquitania ad Fiscum Voluntianas, à Winigardo filio Genardi procuratoris ipsius Fisci martyrizatur, & super eius corpore requirēdo Carolus Magnus imperator diuinitus tertio admonitus, corpus quidem inuentum honorificè sepeliuit, interfectores autem eius graui pœna mulctauit, nec tamen per hoc in eos vltio diuina cessauit.

¶ *Immutato ordine regnorum, immutandus est etiam ordo titulorum, quia ab hinc sub vno comprehendendum est regnum Francorum & regnum Romanorum. Et Constantinopolitanum regnum distinguendum est à regno Romanorum.*

EX quo Byzantium Thraciæ ciuitas à primo Constantino in nouam ampliata est, & in regiam vrbem exaltata, & translata in illam omnis Romanæ dignitatis gloria, in sedem Romani imperij dedicata, & noua Roma est appellata, euolutis annis circiter 468, diuiso à Cōstantinopoli Romano imperio, Carolus primus Francorum imperauit Romanis annis 13.

802	1	34	4	15	24

Carolus imperator per omne imperium suum legatos ad faciendum iudicium & iustitiam cunctis dirigit, & legis capitula 23 instituit.

Legati imperatoris Caroli ab Aaron Ammira venientes inter cætera munera corpora etiam Cypriani Carthaginensis episcopi & martyris, & Sperati primi Scillitanorum martyrum, & caput Panthaleonis martyris in Franciam afferunt.

Nicephorus Irenem imperio depositam exilio relegat, & ipse Constantinopoli annis 8 imperat.

803	2	35	1	16	25

Irene imperatrix in exilio moritur.

Carolus imperator omnes Saxones trans Albiam morantes in Franciam transtulit, pagosque eorum Abrotidis dedit.

In Italia ciuitates Ostona & Luceria contra Carolum sentientes in deditionem accipiuntur. Carolus per omne imperium suum iustitias facit, & legis capitula 29 instituit. Aaron Ammiras cum trecentis millibus contra Nicephorum imperatorem ascendit, quem non ferens Nicephorus turpe fœdus iniit, pactus se ei daturum annuatim tricena millia numismatum, & tria numismata in tributum capitis imperatoris, & tria pro capite filij sui.

804	3	36	2	17	26

Leo papa ad Carolum imperatorem in Franciam venit.

Nicephorus imperator fœdere cum Sarracenis soluto, multa incommoda contulit imperio suo.

Godefridus rex Danorum multa contrà vicinas gentes abutens insolentia, pacem ab imperatore Carolo expetit.

Auari, qui & Hunni, longo contra Francos bello perdomiti, adeò a fortitudine sua & potentia sunt diminuti, vt qui alios vltro solebant lacessere, iam nec se ab aliis valeant tueri, quia in hoc bello omnis eorum gloria & nobilitas periit, & quicquid pecuniæ & thesauri per tot secula orbem terrarū vincendo sibi congesserant, totum modò victoriæ Francorum cessit, & nullo vnquam bello tam multa spoliorum quantitate ditata fuit.

805	4	37	3	18	27

Carolus imperator, indignantibus contra se imperatoribus Constantinopolita-

Romanorum.	*Francorum.*	*Constantinop.*	*Sarracenorum.*	*Bulgarorum.*	*Anni domini.*

nopolitanis propter inuidiam imperatorij nominis à Romanis sibi depositi, magna patientia & magnanimitate eos tulit. Et quia suspectam habebant suam potentiam, crebris legationibus sibi eum firmissimo fœdere cōciliabant.

Auari non sufferentes infestationem Sclauorum, à Carolo imperatore inter Sabariam & Charantanum impetrauerunt habitandi locum, ibique sine regni nomine resederunt sub ditione Francorum.

Carolus filius imperatoris Caroli Bethemanos rebellantes deuicit, & Lethonem eorum ducem peremit.

5	38	4	19	28	806

Carolus in filios suos partitionem regni facit, & inde testamentum factum sua & Leonis papæ auctoritate roborauit.

Bethemani Sclauis auxiliantibus vbique grassantur, sed à Carolo imperatoris filio fortiter debellantur.

6	39	5	20	29	807

Chudmeid Ammiræus, missus ab Aaron ad excidendam Lichiam, cùm venisset Myrrheam, nisus sancti Nicolai cōterere arcam, pro ea contriuit aliam, & pro temeritate incurrens Dei vindictam, subsequente ineuitabili tempestate classem amisit totam.

Rex Persarum Carolum imperatorem preciosis muneribus per legatos honorat.

Carolus imperator, per manū Pauli diaconi sui decerpens optima quæque de scriptis Catholicorum patrum, lectiones vnicuique festiuitati conuenientes per circulum anni in ecclesia legendas compilari fecit.

Sarraceni Sardiniam depopulantur, sed à Pipino rege Italiæ superantur.

Chrunnus Bulgaribus dominatur.

7	40	6	21	1	808

In Britannia Eardulphus rex Nordanimbrorum patria & regno pellitur, sed ad Carolum imperatorem veniens, per eum regno & patriæ restituitur.

Aaron Ammiras moritur, post quem Muhammad annis quinque principatur.

8	41	1	1	2	809

Pipinus rex Italiæ Venetiam bello sibi subigit, & non multo pòst Mediolani obiit, & Carolus imperator Venetiam Nicephoro reddit, qui Nicephorus nouis & iniustis legibus omnes suos exacerbat, & Dei iram in se exaggerat.

Godefrido Danorum rege mortuo, Hemingus filius eius pacem expetit ab imperatore Carolo.

Wachandus episcopatum Leodicensem suscipit, qui in Ardamna Andagium cœnobium construxit.

9	42	2	2	3	810

Carolus in tres partes regni sui tres exercitus misit, vnum trans Albiam qui Hilliones debellauit, vnum in Pannoniam qui reliquias Hunnorum & Sclauos compressit, vnum contra Brirones qui eorum perfidiam contudit, & vbique sibi victoria prouenit.

Carolus filius eius maior natu obiit.

Carolus imperator rerum suarum hæredem Christum testamento facit, & quicquid in re mancipi habebat, in tres partes diuiso, tertiam eorum partem pauperibus & famulantibus palatio delegauit, duas verò partes in partes viginti vnam subdiuisit, & metropolitanis episcopis, qui totidem sibi suberāt distribuit, vt metropolis ecclesia tertiam assignatæ sibi partis haberet, & duas inter suffragantes episcopos diuideret.

Anni domini. | Romanorum. | Francorum. | Constantinop. | Sarracenorum. | Bulgarorum. |

Nomina archiepiſcopalium ciuitatum quæ erant ſub Carolo:

Roma, Rauenna, Mediolanum, Forumiulij quæ & Aquileia, Gradus, Colonia, Moguntia, Iuuanum quæ & Salzburch, Treueris, Senonis, Veſontio, Lugdunum, Vienna, Rothomagus, Remi, Arelas, Tharenteſia, Ebredunum, Burdegala, Turonis, Bituricæ.

Nicephorus imperator Bulgariam ingreditur, & quia victoriæ temperare neſciuit, à Bulgaris cum multo ſenatorij ordinis numero perimitur.

Stauratius filius eius poſt eum anno vno imperat.

811 | 10 | 43 | 3 | 1 | 4 |

Hemingus rex Danorum moritur, poſt quem duo inter ſe de regno contendentes bello colliduntur, in quo penè vndecim millia Danorum perimuntur.

Moguntiæ pons quingentorum paſſuum longitudinis trans Rhenum, quem Carolus imperator per decem annos ingenti labore & mirabili opere de lignis conſtruxerat, ita vt perpetuò durare poſſe videretur, ita tribus horis conflagrauit, vt ne vna quidem haſtula ſuper aquam remaneret.

Stauratio depoſito, Michael imperat poſt eum annis 2.

812 | 11 | 44 | 1 | 4 | 5 |

Carolus imperator Ludouico filio ſuo coronam imperialem imponit, & Bernardum filium Pipini regis Italiæ regem facit.

Iu Francia apud cœnobium Elnonenſe ſanctus Amandus à Lanthario eleuatur, à depoſitione eius anno circiter 152. Cuius corpore adhuc integro in vento, cùm eius capilli & vngues qui excreuiſſe videbantur, præciderentur, & de ore eius dentes adhibita forcipe extraherentur, ſanguis inde profluxit, qui ad memoriam poſterorum adhuc ſeruatur.

813 | 12 | 45 | 2 | 5 | 6 |

Carolus imperator per totas Gallias concilia ſuper ſtatu eccleſiarum ab epiſcopis celebrari edicit. Vnum fuit Moguntiæ, alterum Remis, tertium Turonis, quartum Cabilonis, quintum Arelati.

Mahummad Ammiras fratri ſuo Habdalæ congreditur, à quo ſuperatus eum ſibi conregnare inuitus patitur, & hoc bello regnum Sarracenorum per aliquot annos diſcinditur.

Michael imperator Chrunno Bulgaro congreſſus, de bello victus fugit, & ex deſperatione rerum monachus factus imperium deponit. Poſt quem Leo annis 8 imperauit.

814 | 13 | 46 | 1 | 1 | 7 |

Carolus imperator glorioſus regno & imperio ſuo pacato & dilatato, ſtatu quoque eccleſiæ ſanctè & religiosè ordinato, moritur & ſepelitur Aquis, anno ętatis ſuę 72. Qui pro magnitudine operum agnominatus eſt Magnus, cuius vitam Emardus deſcripſit, poſt quem Ludouicus filius eius imperauit annis 26.

815 | 1 | | 2 | 2 | 8 |

Inter Ludouicum & Leonem imperatorem pax firmatur.

Hariolus rex Danorum patria & regno pulſus à filiis Godefridi, ad imperatorem Ludouicum veniens implorat opem recuperandi. Chrunnus ſucceſſu lætatus, Conſtantinopolitanos incurſat inſolentius, & vſque ad portas vrbis vagatur crebris incurſibus.

816 | 2 | | 3 | 3 | 9 |

Stephanus Romanæ eccleſiæ 95 præſidet. Hic mox in Franciam venit, & Ludouicum imperatorem Remis coronauit.

Ludouicus imperator exercitum contra Danos mittit, & per eum obſides accipit.

3 | 4 |

Romanorum.	Francorum.	Constantinop.	Sarracenorum.	Bulgarorum.	Anni domini.
3		4	4	10	

Paſchalis Romanæ eccleſiæ *96* præſidet. 817

Waſcones ab imperatore Ludouico deſiſtunt, ſed ab eius exercitu edomiti citò reſipiſcunt.

4		5	5	11	818

Cloamir rex Abroditarum ab imperatore Ludouico deficit, & ad Danos tranſit.

5		6	6	12	819

Ludouicus imperator Britones ſibi ſubigit. Murmanus verò dux eorum, qui nomen ſibi regis vſurpauerat, ab eis perimitur.

Bernardus rex Italiæ conſpirationis contra imperatorem factæ accuſatur, & reus maieſtatis adiudicatus primo oculis & regno dehinc vita priuatur. Harioldus in regnum Danorum à Ludouico remittitur.

6		7	7	13	820

Cloamir rex Abroditarum, & Lupus rex Waſconum, damnati capitis ab imperatore Ludouico exiliantur.

Aquiſgrani generali conuentu habito, per diſpoſitionem imperatoris Ludouici epiſcoporumque & abbatum aliqua capitula ad vſus Regularium monachorum addita ſunt, & multa ſanctarum ſcripturarum compilatione facta, clericorum & clericalium ſanctimonialium regulæ conſtitutæ ſunt.

¶ Deficiente hiſtoriarum narratione, ceſſat etiam narratio de regno Bulgarorum & Sarracenorum.

Romanorum.	Francorum.	Conſtantinopolitan.

7 PAſchalis papa corpus ſanctæ Cęciliæ virginis ipſa reuelante inuenit aureis velatum indumentis ſanguine ipſius adhuc infuſis, & ipſam & corpora ſanctorum Valeriani ſponſi eius, & Tiburtij, & Maximi, Vrbani quoque papæ, in eccleſiam à ſe eis ædificatam tranſpoſuit. | 8 — 821

Ludouicus imperator partitionem regni inter filios ſuos factam confirmat ſacramentis optimatum ſuorum.

Leo imperator Græcorum perimitur in palatio ſuo, conſpiratione optimatum ſuorum, & præcipuè Michaelis domeſticorum comitis, & ipſe Michael imperauit annis nouem.

8 | In Thuringia ceſpes longitudine pedum quinquaginta, latitudine quatuor denum, altitudine ſeſquipedali ſine manibus de terra præciſus & ſubleuatus eſt, & vltra pedes viginti quinque tranſlatus eſt. | 1 — 822

In Saxonia tellus in modum aggeris limite vnius leucæ intumuit.

9 | Eleuatio ſancti Vrſinari confeſſoris Lobienſis celebratur. | 2 — 823

Drogo frater Ludouici imperatoris fit Metenſium epiſcopus.

Lotharius filius imperatoris à patre in Italiam dirigitur, qui à Paſchali papa conſecratus, coronam regni, & imperatoris atque Auguſti nomen accepit.

Romæ quidam nobilium perimuntur, pro eo quòd proniores eſſe iuſto viderentur ad fidelitatem Lotharij imperatoris. Quod crimen cùm etiam in ipſum papam Paſchalem intorqueretur, papa ſe apud imperatores excuſat, & de hoc crimine coram populo & legatis imperatoris Romæ cum magno epiſcoporum numero ſe iureiurando expurgat.

Terræmotus factus eſt, multæ villæ & domus cœleſti igne cremantur, homines & animalia ictu fulminum exanimantur, fruges grandine vaſtantur, cum ipſa grandine veri lapides immenſi ponderis cadunt, & hæc prodigia grandinis hominum mortalitas ſubſequitur.

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.

In territorio Tullensi, villa Commerciaco, puella duodennis post sacram communionem in Pascha à sacerdote susceptam, primum per decem menses pane, deinde omni cibo & potu per triennium abstinuit, & pòst ad communem hominum vitam rediit.

824 10 | Eugenius Romanæ ecclesiæ 97 præsidet. | 3

Corpora sanctorum Seueri Rauennatis episcopi, & vxoris eius Vincentiæ, & filiæ Innocentiæ, ab Ortigario episcopo Maguntiam translata sunt.

In Gallia ante Solstitium æstiuale aere in tempestatem repentè conuerso, ingens fragmentum glaciei cum grandine cecidit, cuius longitudo pedes quindecim, latitudo sex, crassitudo duos pedes habebat.

Legati Michaelis imperatoris inter cætera munera detulerunt Ludouico imperatori libros Dionysij Ariopagitæ, ab ipso conscriptos de hierarchia, id est sacro principatu, petente ipso Ludouico de Græco in Latinum translatos. Qui libri Parisiis in ipso sacri martyris festo missi cum gaudio suscepti sunt. Quod gaudium virtus sancti martyris auxit, decem & nouem ęgrotis in ipsa nocte ibi sanatis.

Walchandus Leodiensis episcopus corpus sancti Hucberti transfert à Leodio ad Andagium monasterium.

Rabbanus sophista, & sui temporis poetarum nulli secundus, fit abbas Fuldensis, qui multa de scripturis sanctis disseruit, qui etiam librum de laude sanctæ Crucis figurarum varietate distinctum difficili & mirando poemate composuit: Sergio papæ sancto Petro offerendum misit.

825 11 | Harioldus rex Danorum cum vxore & filiis & sua Danorum parte | 4 Maguntiæ baptizatur, & ab imperatore muneribus & parte Frisiæ in beneficium sibi data honoratur.

Hilduinus abbas sancti Dionysij, sacriq; palatij archicapellanus, Romam mittens, à papa Eugenio sancti Sebastiani corpus accepit, & Suessionis in basilica sancti Medardi collocauit, vbi dum adhuc inhumatum in loco in quo allatum est iaceret, tanta signorum & virtutum gratia in nomine eiusdem martyris enituit, vt à nullo mortaliũ vel enumerari vel enarrari possint, quorum quædam tanti stuporis esse dicuntur, vt humanam fidem excedant, nisi certum esset, Deum pro quo idem martyr passus est, omnia facere posse.

826 12 | Corpora Marcellini & Petri martyrum de Roma sublata, & Fran- | 5 ciam translata, multis signis clarificata sunt.

Corpus etiam sancti Gregorij papę ad vrbem Suessionis translatum esse dicitur.

827 13 | Valentinus Romanæ ecclesiæ 98 præsidet. Quo post quadraginta | 6 dies pontificij defuncto, Gregorius Romanę ecclesiæ 99 præsidet, qui etiam Quartus Leo dictus est.

Rabbanus abbas tractatus in libro Sapientiæ & ecclesiastico ad Orgarium archiepiscopum edit.

Amalarius librum de officiis ecclesiasticis ad imperatorem Ludouicum scribit.

Angelonius etiam ad eundem imperatorem tractatus in libros regum edit.

Ansegisus abbas Lobiensis edicta imperatoris Caroli magni & Ludouici filij eius ad ecclesiasticam legem pertinenti, in duobus æquè libellis digessit.

828 14 | Italicus Ludouici imperatoris exercitus classe in Africam transuectus, conserto prælio magnam Afrorum stragem fecit. | 7

In Vasconia annona de cœlo pluit frumento similis, sed grana breuiora habens.

Corpo-

| *Romanorum.* | *Francorum.* | *Constantinopolitanorum.* | *Anni domini.* |

Corpora sanctorum Valentini & Genesij, in Augiam monasteriū translata sunt.

15 | Contra Ludouicum imperatorem commotio & simultas filiorum eius & optimatum exoritur. | 8 | 829

Hoc anno qui est annus ab initio mundi quadrimillesimus sexingentesimus octuagesimus octauus, finitur nouus annus magnus ab initio mundi qui est annorum quingentorum triginta duorum.

16 | Apud Constantinopolim Theophilus imperat annis 15. | 9 | 830

Gregorius papa dolens, crebris Sarracenorum incursionibus vexari, & vastari suburbium Romanæ vrbis circa ecclesiam Petri Apostolorum principis, intendit illic vrbem nouam ędificare, ad quod consilio & auxilio imperatorum animatus nouam fabricam cœpit.

17 | Sarraceni Siciliam incursantes, etiam Lypparim insulam deuastant, vbi corpus Bartholomæi Apostoli quiescebat, quod olim loculo plumbeo iniectum, & in mare mersum à paganis non ferentibus illud propter nimiam signorum claritatem ab omnibus venerari, ab India vsq; ad hanc insulam vltro delatum fuerat. Cuius ossa modo à Sarracenis huc illucque dispersa, & à quodam monacho ipso reuelante collecta Beneuentum transferuntur. | 1 | 831

Ludouicus imperator aduersantes sibi quosdam exauctorauit, alios exiliauit, alios bonis priuauit, ac per hoc filios & optimates suos magis contra se exacerbauit.

18 | Gregorius papa in Galliam veniens, contra imperatorem cum filiis agebat. | 2 | 832

Imperator vxorem suam Iudich quasi causam malorum abdicauit.

19 | Ludouicus imperator à suis desertus ac proditus, & in potestatem filiorum redactus, episcoporum iudicio arma deposuit, & ad agendam pœnitentiam inclusus est. | 3 | 833

Sol & Luna per eclipsin deficiunt.

20 | Ludouicus imperator relaxatur, arma & imperium & vxorem accipit, ac filium Lotharium in Italiam redire coegit. | 4 | 834

21 | Monente Gregorio papa, & omnibus episcopis assentientibus, Ludouicus imperator statuit, vt in Gallia & Germania festiuitas omnium sanctorum in calendis Nouembris celebraretur, quam Romani ex instituto Bonifacij papæ celebrant. | 5 | 835

Hoc tempore reliquiæ Viti martyris à Parisiis ad Corbeiam Saxoniæ transferuntur, vnde ipsi Franci testati sunt, quòd ab illo tempore gloria Francorum ad Saxones translata sit.

Ebdo Remorum archiepiscopus deponitur, aliiq; multi qui cum eo in deiectionem Ludouici imperatoris conspirauerant, damnantur & exiliantur.

22 | Gregorius papa consummatam nouæ vrbis fabricam solenniter dedicauit, eamque vrbem Leonianam appellauit, vel à Leone tertio huius nominis papa qui huius operis fundamenta olim gesserat, vel à seipso quia & ipse Leo Quartus dictus est. | 6 | 836

23 | Normanni Gallias grauiter infestant, Dorestatum vastant, Andouerpum oppidum & Witlam emporium situm iuxta ostium Mosæ incendunt, à Frisonibus tributum accipiunt. | 7 | 837

Sarracenis ad deprædandum vsque ad portum Romanum venientibus, Romani instãtia Leonis papæ auxiliantibus sibi etiam Neapolitanis eos bello excipiunt, & cooperante diuinitus sibi graui turbini ventorum vsq; ad internicionem penè victos delent.

24 | Cometes in signo Libræ apparet. | 8 | 838

Normanni Walchaum insulam vastant, & tributum exigunt.

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Constantinopolitanorum.* |

839 25 | Ludouicus imperator filio suo Lothario sub fide ad se venienti reconciliatur, eique dignitatem imperij & regni tribuit coronam. | 9

Cometes in signo Arietis apparet, & per aliquot dies plurimi instar stellarum igniculi per cœlum discurrere videntur.

840 26 | Ludouicus imperator moritur, & Lotharius solus imperium vsurpans imperat annis 15. | 10

841 1 | Carolus & Ludouicus filij imperatoris, dolentes se à fratre suo Lothario debita regni parte priuari, contra eum insurgere parant. | 11 |

842 2 | Cometes in signo Aquarij apparuit.

Tribus fratribus de regni partitione discordantibus, conseritur inter eos pugna in pago Antissiodorensi apud villam Fontanedum, & tanta cædes vtrinque facta est, vt nulla ætas meminerit tantam stragem hominum fuisse factam in gente Francorum. Et ita eorum vires ibi attenuatæ sunt, vt iam nec suos terminos ab externis tueri possent, victoria tamen Carolo & Ludouico prouenit.

843 3 | Fratribus nondum de bello desistentibus, consilio optimatum tandem de pace agitur, & de parte singulorum 40 primorum accipiuntur, qui in vnum conuenientes regnum æqualiter diuiderent, & ita pax in annum sequentem induciatur. | 13

Ludouicus interim pergens in Saxoniam, validissimam libertorum conspirationem dominos suos opprimere volētium fortiter compescuit, auctoribus factionis capitali sententia damnatis.

His temporibus floruit Theodulphus abbas Floriacensis, postmodum episcopus Aurelianēsis, de quo refertur quòd illos versus quos in die Palmarum singulis annis ecclesię Galliarum decantare in vsu habent, ipse composuerit, id est, Gloria laus & honor. Quos cùm ipse, Ludouico imperatore secus domum in qua exul detinebatur, apud Andegauum transeunte, decantaret, audiens imperator, & misertus illius iussit eum absolui.

844 4 | Sergius Romanæ ecclesiæ centesimus præsidet. Ad cuius electionem confirmandam Ludouicus filius imperatoris Lotharij à patre missus, ab eodem papa in regem Longobardorum vnctus est. | 14

Mauri Beneuentum occupant.

Descripto in tres partes regno fratres ad vrbem Galliæ Virdunum conueniunt, & inter se pacificantur: & datis & acceptis inuicem sacramentis, quisque ad descriptas sibi partes regni tuendas reuertuntur. Carolus accepit Occidentalia regna à Britannico Oceano vsque ad Mosam fluuium, in qua parte ex tunc & modò nomen Franciæ remāsit. Ludouico Orientalia regna cesserunt, omnis scilicet Germania vsque ad Rheni fluenta, & aliquæ trans Rhenum ciuitates, cum adiacentibus pagis propter vini copiam. Lotharius qui maior natu erat, & imperator appellabatur, omnia Italiæ regna tenuit cum ipsa Roma, nec non & prouinciam & mediam partem Franciæ inter Scaldim & Rhenum, quæ mutato nomine ab eo denominatur Lotharingia. Post factam ergo diuisionem Carolus regnat in Francia annis 34, Ludouicus frater eius in Germania annis 33.

845 5 | 1 | Ludouicus rex Germanię Abroditos à se deficere molientes, bello perdomuit, occiso rege eorum, eorumq; terram & populum sibi diuinitus subiugatū, per duces ordinauit. Apud Constantinopolim Michael & Theodora imperant annis vndecim. | 15

846 6 | 2 | Nortmanni regnum Caroli grauiter infestant, & vsque Parisios nauigio veniunt, cum Frisonibus tribus præliis confligunt, in primo victi, in duobus victores existunt. | 1

Ludouicus quatuordecim duces Boemanorum cum suis baptizari fecit.

Carolus

| Romanorum. | Francorum. | Constantinopolitanorum. | Anni domini. |

Carolus cum Britonibus infeliciter pugnat.

7 | 3 | Leo quintus Romanæ ecclesiæ centesimus primus præsidet. Hic | 2 — 847
decreuit, vt dum missarum sacra sollennia celebrantur, nullus ex laicis in presbyterio stare vel sedere vel ingredi præsumat, nisi tantùm sacra plebs, quæ ad ministrationem sacri officij constituta est. Decreuit etiam, vt octauæ Assumptionis sanctæ Mariæ in ecclesia Romana celebrarentur, quod antea non fiebat.

8 | 4 | Rabbanus abbas Fuldensis ordinatus Moguntiæ archiepiscopus, | 3 — 848
celebrata synodo Moguntiæ iussu Ludouici regis, multa ecclesiæ vtilia decreuit.

Quædam pseudoprophetissa dicens instare diem iudicij, Moguntiam sollicitabat, ita vt etiam aliquos sacri ordinis ad se inclinaret. Quæ ab archiepiscopo correpta, confessa est se per suggestionem cuiusdam presbyteri quęstus causa hoc fecisse.

9 | 5 | Godescalcus hæreticus à Rabbano archiepiscopo rationabiliter | 4 — 849
(vt multis visum est) conuincitur, sed tamen in suo perseuerat errore.

Sancta Helena imperatrix à suo filio Constantino Magno, primo huius nominis imperatore, Romæ in ecclesia sanctorum Marcellini & Petri martyrum in Mausoleo purpureo sepulta, ad Franciam à Thaogiso monacho transfertur, & in diœcesi Remensi magna Francorum veneratione excolitur.

10 | 6 | Franci à Boemanis graui prælio vincuntur, cui bello spiritus ma- | 5 — 850
lignus se præfuisse per os arrepticij publicè protestatus est, & per se & per suos socios spiritus scilicet superbiæ & discordiæ egisse, vt Franci terga verterent.

11 | 7 | Reliquiæ sancti Hermetis martyris per Lotharium imperato- | 6 — 851
rem in Gallias mittuntur, & apud Indam monasterium honorificè conduntur.

Fames valida Germaniam attriuit, vt etiam pater filium suum deuorare voluerit, quo tempore Rabbanus archiepiscopus multam beneuolentiam pauperibus exhibuit.

12 | 8 | Carolus rex Francorum filios fratris sui Pipini regis, Pipinum & | 7 — 852
Carolum regnum inquietantes, capit, & in monachorum attonsos monasterium trudit.

13 | 9 | Normanni per mare Britannicum ostia Ligeris ingressi vrbem | 8 — 853
Nannetum inuadunt, episcopum sabbato sanctæ Paschæ baptismum celebrantem trucidant, clerum & populum perimunt, inde Andegauum, deinde Turonos occupant, & vt tempestas omnia diruũt, templum etiam sancti Martini incendunt.

14 | 10 | Fama est hunc Ioannem fœminam fuisse, & vni soli familiari tan- — 854
tùm cognitam, qui eam complexus est, & grauius facta peperit, papa existẽs. Quare eam inter pontifices non numerant quidam, ideo nomini numerum non facit.

Hincimarus Remorum archiepiscopus in Francis claret, qui vitam sancti Remigij scripsit.

Benedictus Romanæ ecclesiæ centesimus secundus præsidet. Hoc conspiratione malignorum deposito, Anastasius præsulatum inuadit, sed Anastasio à legatis imperatoris Lotharij deiecto & in carcerem truso, Benedictus honorificè relocatur.

Normanni qui per viginti annos Franciam nimis attriuerant, in patriam suam reuersi, intestino inter se bello vsque ad internicionem delentur, vt de regia stirpe eorum nullus nisi puer vnus remaneret.

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Constantinopolitanorum.* |

855 15 | 11 | Terręmotus aeris insolita cõmotio, turbines, tempestates, grandines, fulmina multa, multis modis incommoda hominibus inferunt. | 10 Quidam etiam homo igne cœlesti consumptus est, veste illæsa manente.

Lotharius imperator, partito inter filios regno, abrenunciat seculo, & in Prumia monasterio habitu monachi suscepto non multo pòst dormiuit in Domino.

Ludouicus filius eius olim à Sergio papa in regem vnctus, imperat annis 21. Lotharius verò frater eius Lotharingiam tenet.

856 1 | 12 | Maginradus eremita martyrizatur. | 11

Rabbanus egregiæ vitæ & scientiæ archiepiscopus obiit.

Apud Constantinopolim Michael solus imperat annis 13.

857 2 | 13 | Nicolaus Romanæ ecclesiæ 103 præsidet, cuius ordinationē Ludouicus imperator sua præsentia roborauit. | 1

Coloniæ orta tempestate populo in basilicam sancti Petri confugiente, subitò fulmen instar ignei draconis basilicam scidit ac penetrauit, & tres homines diuersis quidem locis, sed vno ictu in mortem deiecit, alios etiam sex eodem impetu semiuiuos reliquit.

858 3 | 14 | Franci super crudelitate Caroli regis sui apud Ludouicū fratrem eius expostulant, & cum ad regnandum super se contra Carolum inuitant. | 2 Quod ille inconsultè aggressus, turpiter alienis excessit finibus.

In parochia Moguntina malignus spiritus euidens nequitiæ suæ dedit indicium. Nam primò lapides iaciendo, & parietes domorum quasi malleis pulsando, inde manifestè loquendo, furta etiam prodendo, discordias inter vicinos seminando, homines inquietabat. Deniq; animos omnium contra vnum hominem commouit, quasi propter eius peccata cæteri talia paterentur, cuius fruges in vnum coaceruatas incendit, qui vbicunque intrasset, statim domus illa exurebatur, vt iam eis nisi in agris locus manendi nullus esset. Propter hoc presbyteris litanias agentibus, & benedictam aquam spargentibus, inimicus lapides iaciendo, multis cruentatis, tandem aliquādiu quieuit. Presbyteris recedentibus, inimicus flebiliter vlulans, tandem presbyterum quendā nominatim exprimens, se quando aqua benedicta spargebatur, sub cappa illius quasi familiaris sui latuisse professus est, accusans eum cum filia procuratoris concubuisse. Sic per triennium institit, donec ibidem cuncta ædificia incendio consumeret.

859 4 | 15 | Ludouicus rex Germaniæ plurima prælia contra Sclauos strenuè gessit, | 3 & capto principe eorum Rastrix nomine propter violatam fidem oculos ei eruere iussit.

Principibus Caroli regis inter se discordantibus, Britones destitutam auxilio terram inuadentes, vsque Pictauis omnia vastando veniunt, quos redeuntes rex Carolus persequutus, Britanniā intrat. Et pugna conserta, Franci vincuntur, Britones in sede eorum grassantur.

860 5 | 16 | Numeneus rex Britonum dum instaret regnum Francorum de- | 4 populari, visum est ei assistere sibi sanctum Maurilianum Andegauensis vrbis olim episcopum, à quo in capite baculo percussus iram Dei morte persensit.

Hoc tempore Leuculfus dux Saxonū pater Ottonis ducis, auus autem Henrici regis, corpus sancti Innocentij papæ à Roma in Saxoniam transtulit.

861 6 | 17 | Herispous filius Numenæi rex Britonum Carolo regi confœde- | 5 ratur, & numeratus eius se dominationi subdit.

862 7 | 18 | Lotharius rex Lotharingiæ Waldradam pellicem superducens | 6 coniugi suæ Tetbergæ, consentientibus sibi archiepiscopis Gunthario Coloniensi,

| *Romanorum.* | | *Francorum.* | | *Conſtantinopolitanorum.* | *Anni domini.*

lonienſi,& Tetgaudo Treuerenſi magnam ſibi calamitatem parauit.

8 | 19 | Hucbertus abbas, & dux frater Tetbergæ reginæ, pro repudio | 7 — 863
ſororis ſuæ contra Lotharium inſurgit.

Gunthaurius & Thetgaudus archiepiſcopi Romæ à papa Nicolao pro adulterio Lotharij regis examinati, cùm & ſuis ſynodalibus geſtis quæ præferebant, & ſuorum ore etiam conuicti fuiſſent, epiſcopatu & ſacris gradibus exordinati, anathematizati ſunt, eiſque tamen laicalis communio conceſſa eſt.

9 | 20 | Excommunicata pellice Waldrada à legato apoſtolico, videns | 8 — 864
Lotharius rex etiam ſibi excommunicationem intentari, Thetbergam vxorem ſuam recipit, ſed non multum id profuit, quia non multo pòſt repudiata vxore pellicem recepit, nec vltra vllo correptionis modo ab ea ſeparari potuit.

10 | 21 | Corpora ſanctorum Euſebij & Potentiani martyrum, dono Ni- | 9 — 865
colai papæ ad Gallias tranſlata, in monaſteriis voto religioſorum ſancto Petro collatis honorificè tumulantur.

Rex Bulgarorum ad Chriſtianiſmum cum ſua gente conuerſus, miſſis ad eum à ſede apoſtolica ſacri ordinis miniſtris, acceptis etiam à rege Ludouico ſubſidiis, adeò in fide ſolidatur, vt nõ multo pòſt filio maiore in regnum ordinato, ipſę abrenuncians ſeculo monachus factus ſit. Sed cùm filius eius iuueniliter agens, ad gentilitatis cultum vellet redire, militiæ cingulo & cultu regio reſumpto filium perſecutus cepit, & oculis eius effoſſis eum in carcerem truſit, & filio iuniore in regnum locato, ſacrum habitum recepit, & in eo vſque ad finem vitæ perſeuerauit.

11 | 22 | Heriſpoo à ſuis perempto, Solomon filius eius ſuper Britones | 10 — 866
regnat, & Carolo contra ſe venienti confœderatur.

Normanni Galliam repetentes Nannetis, Andegauis, Pictauis, & Turonis terminos depopulãtur. Quibus occurſantes dux Aquitaniæ Ranulfus, & Robertus fortis marchio, dum ipſi incautè præliantes perimuntur, cæteri à Normannis vt oues à lupis aceruatim ſternuntur.

12 | 23 | Sarracenis Beneuentanam regionẽ incurſantibus, Ludouicus | 11 — 867
imperator viriliter occurrit, ad cuius auxilium Lotharius frater eius properans, multa quidem pręlia cum eo ſtrenuè geſſit, ſed exercitu ſuo propter intemperiem aëris morbis & morſibus aranearum nimis grauato, cum multo ſuorum diſpendio rediit.

13 | 24 | Adrianus Romanæ eccleſiæ 104 præſidet. | 12 — 868

Cometes manifeſtè apparet.

Michaël Græcorum imperator, ſenſu diminutus, adeò mente excedebat, vt familiares ſuos iuberet occidi, quos tamen ad ſe rediens, ſibi pręſentari exigebat.

14 | 25 | Baſilius quem Michael imperator pauperem ex familia vnius | 13 — 869
abbatis ſibi aſciuerat, & cubicularium factum ad tãtos honores prouexerat, vt alter ab imperatore appellaretur, ſæpe ab imperatore per inſaniam occidi iuſſus, timens ne tali occaſione occideretur, elegit magis ipſe imperatorem interficere, quàm ab eo interfici, & imperauit annis decem & ſeptem.

Corpus ſancti Mauri, qui fuit diſcipulus ſancti Benedicti, aſportatum à Glantifolio in Burgundiam propter timorem Normannorum trãsfertur ad Foſſatenſe cœnobium, quod conſtruxit ſanctus Babolenus, ſancti Columbani diſcipulus.

15 | 26 | Lotharius rex Romam ad Adrianum papã ſe excuſatum vadit, | 1 — 870
à quo dum pro comprobatione innocentiæ ſuæ ad examinationem corporis & ſanguinis Domini, tam ipſe quam optimates regni inuitati fuiſſent, &

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.

ipse & omnes qui corpus Domini nostri cum eo temerè accipere præsumpserunt, infra ipsum annum perierunt, ipso statim in redeundo Placentiæ defuncto.

871 16 | 27 | Coloniæ celebrata synodo ad dedicationem ecclesiæ à tribus | 2 Lotharingiæ metropolitis, Liutperto Maguntino, Bertulfo Treuerensi, Willeberto Coloniensi, cùm ab eis maior ecclesia quæ est sancti Petri, deberet dedicari, præcedente nocte auditę sunt voces malignorum spirituum, inter se dolentium & conquerentium, se à possessis diu sedibus debere expelli.

Carolus rex Francorum defuncto fratruele suo Lothario, dum Lotharingiam solus vsurpare nititur, per moderantiam & industriam Ludouici fratris sui Germanorū regis ad hoc attractus est, vt æqualiter inter se regnum fratruelis diuiderent.

Ab exercitu Ludouici Germanici vario euentu varia bella contra Sclauos geruntur.

872 17 | 28 | Carolum regem Francorum domestica calamitas in filiis suis | 3 afflixit.

Siquidem Carlomannum in clericatu vsq; ad diaconatus officium prouectum, ipse pater cepit & excæcauit, pro eo quòd ad apostasiam conuersus, & omni genere nocendi regnum perturbans, alter quidam Iulianus effectus erat.

Porrò alter filius eius Carolus, dum inconsultè voluisset experiri expertam cuiusdam Albuini militis fortitudinem, & solus soli congressus fuisset, ab eodem Albuino ignorante quis esset peremptus est.

Basilius imperator Græcorum inter cætera munera mittit Ludouico regi Germanorum cristallum miræ magnitudinis, mirè auro gemmisq; ornatum, cum parte non modica sanctæ crucis.

873 18 | 29 | Ioannes Romanæ ecclesiæ 105 præsidet. Ad hunc Ioannes Ro- | 4 manæ ecclesiæ diaconus vitam primi Gregorij papæ scribit, in quatuor libellis laudabiliter editam.

Adalgisus dux Beneuentanorum à Græcis seductus, contra Ludouicum imperatorem rebellat, & multas Italiæ vrbes ab eo desciscere facit, cui imperator viriliter repugnans Beneuentum & Capuam capit. Sed dolis Adalgisi persuasus exercitum dimittere, ita ab eo est circumuentus, vt non posset euadere, nisi turpi fœdere facto compulsus iurasset Adalgiso, se nunquam in vita sua Beneuenti fines intraturum. Ob hoc Adalgisus à senatu Romano reus maiestatis, & hostis publicus adiudicatus: & bello contra se decreto in Corsicam fugit.

Carolus iunior Ludouici Germanorum regis filius à dæmonio grauiter in pręsentia patris & optimatum eius vexatur, & in ipsa vexatione confitetur hoc sibi ideo contigisse, quia contra patrem suum conspirationem facere moliebatur.

874 19 | 30 | In Italia Brixæ tribus diebus & tribus noctibus sanguis de | 5 cœlo pluisse narratur.

Normanni à regno Ludouici Germanorum regis tributum exigentes, ab exercitu eius grauiter cæsi vincuntur.

Locustæ in Galliam depopulantur innumerabiles, cæteris locustis maiores, sena alarum regimina, sex pedes, duos dentes lapide duriores habentes, vt castrorum acies turmatim volantes, duces cum paucis itinere vnius diei mittentes ad metenda loca venturæ multitudini, circa horam nonam ad locum præuisum venientes, ibique solis ortum expectantes, per spacium vnius diei aërem velabant, ipsum solis radium obnubilantes, ore lato, extenso inte-

| Romanorum. | | Francorum. | | Constantinopolitanorum. | | Anni domini. |

ſo inteſtino, omnia viridia in herbis & arboribus vaſtabant, ſpacium diurni itineris quatuor aut quinque millibus extendentes. Hoc miſerabili ſpectaculo vſque ad mare Britannicum peruenientes tandem flatu ventorum in profundum maris dimerſæ ſunt, ſed æſtu Oceani ad littus reiectæ ex putredine ſua aëre corrupto multos perire fecerunt. Secuta fames valida multos conſumpſit, inedia vt penè tertia pars hominum conſumpta ſit.

20 | 31 | Hyems ſolito aſperior & prolixior, nix & gelu à calendis Nouembris vſq; ad vernale æquinoctium. | 6 875

Ludouico regi Germanorum apparuit in ſomnis genitor ſuus, olim imperator, adiurans eum per nomē ſanctæ trinitatis, vt eum eriperet à tormentis quibus detinebatur, vt æternam requiem habere mereretur. Ob hoc ad diuerſa monaſteria eleemoſynis deſtinatis obnixè filius ſuccurrebat patri, vnde datur intelligi, quòd licet idem imperator multa Deo & hominib9 placita feciſſet, plura tamen contraria in regno ſuo fieri conſenſit, in quibus grauiora videbantur, quòd hęreſi Nicolaitarum non reſtitit, & monita Gabrielis archangeli duodecim capitulis comprehenſa, quæ Emarchus ei legenda & obſeruanda obtulit, ſeruare non ſtuduit.

Normanni vrbē Andegauis, quaſi in ea habitaturi, cum ſuis omnibus occupant, ad quam oppugnandam Carolus aſcito Salomone Britonum rege multis diebus eam obſedit, Sed cùm Normanni ad deſperationem adducti fuiſſent, rex multo exercitu, pecunia ab eis accepta, egreſſum eis annuit, eiſq; hoc pacto peiora faciendi locum dedit.

21 | 32 | Cometes ſolito rutilantior apparuit. | 7 876

Subita & nimia aquarum inundatio facta eſt in Iunio, ita vt in Saxonia villa quædam longè a torrentibus & fluminibus remota in momento cum hominibus & beſtiis, & arboribus, & ædificiis, cum eccleſia & altari, penitus abſorpta ſit, vt nullum habitationis remanſerit veſtigium.

Ludouicus imperator in Italia moritur, & patruus ſuus Carolus rex Francorum Romam pergit, & Ioanne papa & Romanis per munera ſibi conciliatis, imperator creatur, & imperat annis duobus. Sed ei ſtatim à Ludouico fratre ſuo bellum paratur, quòd ſe incōſulto ſolus imperium fratruelis vſurpauerit.

Britones, rege ſuo Salomone mortuo, pro contentione regnandi inteſtino inter ſe bello colliduntur, ſicq; inuiti ceſſant à Galliæ exterminio.

Carolus imperator poſt adeptum imperium vltra ſe elatus, conſuetudines Francorum vilipendens, Græcas glorias & inſolitos habitus affectabat, & talari Dalmatica indutus, & deſuper balteo accinctus pendente vſque ad pedes, capite verò inuoluto velamine ſerico & diademate ſuper impoſito procedebat. Et cùm eſſet lepore timidior, & hoſtes fugere quàm fugare paratior, fratrem ſuum Ludouicum laceſſebat, minatus tantas copias ſe conducturum, vt ab equis flumine exhauſto, ipſe per aridum alueum Germaniæ regnum intraret.

1 | 33 | Henricus monachus vitam Germani Antiſſiodorenſis heroico metro in ſex libellis luculenter exaratam Carolo imperatori obtulit. | 8 877

Ludouicus regnans in Germania moritur, relinquens tres filios ſuos hæredes, Ludouicum iuniorem, & Carolum qui non multo pòſt imperauit, Carlomannum patrem Arnulfi imperatoris.

Carolus imperator de morte fratris ſui gauiſus, iniuſtitiam quam contra fratrem conceperat, contra filios fratris perficere paratus, cum quinquaginta & ab eo amplius hominum millibus regnum eorum aggreſſus, Coloniam vſque venit. Filiis Ludouici aliàs occupatis, Ludouicus iunior, legatione ad patruum miſſa, rogabat ea quæ pacię ſunt. Quod cùm impetrare non poſſet,

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Constantinopolitanorum.* |

cum viriliter bello excepit, eumque victum cum nimio exercitus damno & multo dedecore fugere compulit.

Ingruente in Germania pecorum pestilentia, dum canes vndique collecti cadaueribus incumberent, ita disparuerunt, vt nec viui nec mortui reperirentur.

878 2 | 34 | Carolus imperator Romam secundò profectus Bosoni germa- | 9
no vxoris suæ neptem suam, filiam Ludouici imperatoris, vxorem dedit, & data ei prouincia in regem eum coronauit, vt etiam regibus imperare videretur. Qui audiens fratrueles suos Carlomannum & Carolum contra se exercitum adducere, pauore solutus reditum parat, & inter redeundum à quodam Sedechia Iudæo malè potionatus Mantuæ moritur. Filius eius Ludouicus cognomento Balbus secundus, post diuisionem regnat in Francia annis duobus, iunior verò Carolus filius Ludouici Germanorum regis imperium adeptus est, annitentibus sibi quibusdam nobiliũ Romanorum, Ioanne autem papa satagente imperium transferre ad Ludouicum Balbum, filium recens defuncti Caroli imperatoris.

879 1 | 1 | Ioannes papa iniuriatus à Romanis, ita vt etiam in custodia tene- | 10
retur, pro eo quòd Carolo non fauebat, in Franciam veniens cum rege Ludouico Balbo penè annum moratus est.

Normannorum plusquam quinque millia à Francis in Gallia cæsa sunt.

Hoc tempore clarebat Milo monachus sancti Amandi, qui vitam sancti Amandi metricè composuit, & librum de sobrietate ad Carolum Caluum scripsit. Sub hoc Milone adolescebat etiam nepos eius Hubaldus, qui in septem liberalium artium peritia clarus, egregiè præter cætera in Musica claruit, & de multis sanctis cantus dulci & regulari modulatione composuit.

880 2 | 2 | Sol hora diei nona ita obscuratus est, vt stellæ in cœlo appare- | 11
rent.

Rex Francorum Ludouicus Balbus moritur, vxorem suam ex se grauidam relinquens. De regno eius Francis variè sentientibus, aliis illud filiis Ludouici Balbi ex concubina deberi iudicantibus, aliis Bosoni Prouinciæ regulo ad illud iniustè inuadendum assentientibus, aliis verò illud regno Germaniæ resociare volentibus, nascitur interim ex legitima vxore Ludouici Balbi filius, qui ex nomine aui Carolus nominatus est. Filij tamen Ludouici Balbi ex concubina, Ludouicus & Carlomannus dicti, interim regnũ Francorum inter se diuidentes, regnãt annis quinque, & Bosonem semper persecuti sunt.

In sylua Francica Carbonaria plus quàm nouem millia Normannorum à Francis cæduntur.

881 3 | 1 | Carolus imperator fratre suo Carlomanno defuncto, & nõ mul- | 12
to pòst Ludouico altero fratre suo immatura morte præuento, post claras de inimicis victorias regnum Germaniæ obtinuit.

882 4 | 2 | Carolus Romæ à papa Ioanne in imperatorem benedicitur. | 13

Normanni adiunctis sibi Danis Franciam & Lotharingiam peruagantes, Ambianũ, Attrebates, Corbeiam, Cameracum, Taruennam, fines Morinorum, Menapiorum, Brachatensium, omnemq; circa Scaldim fluuium terram, monasteria sanctorum Walarici & Richarij ferro & igni deuastant. Inde Wal fluuium ingressi, totam Batauiam, palatium etiam Neomagi, incendunt.

Eodem anno Godefridus & Sigefridus reges Normannorum cum inæstimabili multitudine iuxta Mosam in loco Haslon cõsedentes, Leodium, Traiectum, Tungros, Coloniam Agrippinam, Bonnam, cum adiacentibus castellis comburunt, Aquis in Palatio equos stabulantes, opidum & palatium

| Romanorum. | Francorum. | Constantinopolitanorum. | Anni domini. |

tium incēdunt, præterea monasterium Stabulaus, Malmundarium, Indam, Prumiam. Sacri ordinis in vtroq; sexu ministri, vbi poterant opportunius, latebant, & sanctorum corpora & pignora locis tutioribus abscondebant. Ad hæc mala Hug filius Lotharij ex Waldrada pellice in Lotharingia, & Boso suprà scriptus, in Burgundia tyrannizabant.

5 | 3 | Normanni vrbem Treuerim incendunt, & Metas vsq; peruenerunt, ibiq; conserto prælio Christianos vincunt. In hoc prælio Gualo Metensium episcopus cæsus est. | 14 | 883

6 | 4 | Carolus imperator, & Gallis & Germanis ad auxiliandum regno euocatis, Normannos obsidet. Cum quo Godefridus rex facto fœdere, vt sibi Frisia prouincia, & Gila filia Lotharij regis vxor daretur, baptizatus est, & ab imperatore de sacro fonte susceptus, Sigefrido quoque rege nimis munerato, eos à regno suo recedere fecit. Qui mox Franciam repetētes, post multas incursiones à Carlomanno rege Francorum duodecim millia argenti probati pro tributo exigunt, & sic in duodecim annis pacem promittentes mare repetunt. | 15 | 884

Hoc tempore Radulphus quidam corpus sancti Calixti papæ & martyris à Romana vrbe in Franciam transfert, qui Calixtus ieiuniū quatuor temporum celebrari instituit.

7 | 5 | Carlomanno rege Francorum mortuo, cuius frater Ludouicus iam priori anno obierat, Normanni Franciam repetunt, dicentes se cum rege Francorum tantùm, non cum Francis pacis pepigisse pactum. Hinc compulsi Franci, Carolum imperatorem ad auxiliandū sibi inuitantes, Franciam ei subiiciunt. Qui contra Normannos apud Louanium castrametatos semel & bis exercitum misit, sed nihil dignum fecit. Regnauit ergo Carolus etiam in Francia annis quinque. | 16 | 885

Hyncimarus Remorum archiepiscopus obiit.

8 | 1 | Marinus Romanæ ecclesiæ 106 præsidet. | 17 | 886

Hug filius Lotharij regis ex Waldrada pellice paternum Lotharingiæ regnum rebellando assequi sperans, Godefrido Normanorum cui soror sua Gila nupserat, medietate affectati regni promissa persuadet, vt ab imperatore imperiales fiscos ad libitum suum sibi addi peteret, per hoc vtrinq; imperatorē circumuenire putans, si daret, Normanni hostes regni in visceribus regni immitterentur, si negaret, iustam rebellandi causam habere videretur. Ad hoc tractandum iussu imperatoris Henrico duce, & Godefrido in Bataviam ex condicto conuenientibus, inter agēdum Godefridus cum suis perimitur, nec multo pòst etiā Hug ab Henrico excæcatur, & nouissimè in monachum Prumiæ attondetur. Apud Constantinopolim Basilio imperatore mortuo Leo filius eius imperat annis 18.

9 | 2 | Normanni à Louanio exeuntes, Parisios obsident, contra quos Henricus dux exercitum ducēs dum incautè equitat, in foueam quam Normanni factam quisquiliis operuerant, lapsus trucidatur. | 1 | 887

Hug dux & abbas miræ potestatis & prudentiæ moritur.

10 | 3 | Agapetus Romanæ ecclesiæ 107 præsidet. Hic in aliquibus libris non annumeratur. | 2 | 888

Carolus imperator cùm Normannos nequiret expellere, tandem facto fœdere concessit eis regiones, quæ erant vltra Sequanam, quarum incolæ contra se rebellabant, quæ pars Franciæ à Normannis Normannia appellata est.

11 | 4 | Adrianus Romanæ ecclesiæ 108 præsidet. | 3 | 889

Carolus imperator zelatus vxorem suam pro eo, quòd plus iusto familiariter ageret cum Luitwaldo Vercellensi episcopo, repudiat. Episcopus

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Constantinopolitanorum.* |

protestatur, in concione se nunquam cum ea coisse, illa verò se virginem esse gloriata, accepto repudio monasterium petiit.

890 12 | 5 | Carolus imperator corpore & animo deficiens, ab optimatibus | 4 regni repudiatur, & Arnulphus filius Carlomanni regis fratruelis eius in regnum sublimatur, & regnat annis 12. Hic Arnulfus patruo suo, ex imperatore etiam necessariis egenti, fiscos in Alemannia delegauit, qui sequenti anno obiit.

Romanum imperium & regnum Francorum misérè discerpitur. In Italia nempe Berengarius, & Wido de regno contendunt. Franci verò neglecto Carolo Ludouici Balbi puero vix decenni regē sibi præficiunt Odonem filium Roberti ducis, quem à Normannis occisum suprà diximus.

Radulphus autem corona sibi imposita, rex Burgundionum statuitur, quod regnum multo tempore durauit.

¶ *Regnum Burgundionum incipit.*

891 1 | 1 | BAsilius Romanæ ecclesiæ 109 præsidet. Hic in aliquibus libris | 5 non inuenitur.

Normanni Parisios expugnare non valentes, Burgundiam aggrediuntur, & Senones vrbem oppugnant, sed non expugnant.

In Italia Sarraceni castrum quoddam Fraxinetum occupantes, magno exitio Italiæ esse cœperunt.

892 2 | 2 | Normanni à Senonibus Parisios repetunt, & inde repulsi per Ma- | 6 cronem fluuium Trecas vrbem incendunt, & vsque Viridunum & Tullum vrbes cuncta depopulantur.

Wido Berengarium bis victum ex prælio fugat.

Odo rex Danos super Auxonam fluuium bello vincit.

893 3 | 3 | Arnulfus rex Zuendebaldo duci Maharensium ducatum Boe- | 7 manorum addens, & Boemannos per hoc sibi infestos fecit, & Zuendebaldo per adiectionem potentiæ, materiam cōtra se rebellandi dedit. Ad quem debellandum cùm non sufficeret, gentem Hungarorum Deo inimicam regno immisit, eorumque auxilio Zuendebaldum deuicit, & tributarium fecit.

Sanctus Waldricus in Baioaria nascitur.

894 4 | 4 | Normanni iterum à Parisiis repulsi, fines Britonum incessunt, & | 8 primò victores, postea à Britonibus vincuntur, in duobus præliis duodecim millibus suorum peremptis.

Odone rege per consilium Francorum in Aquitania demorante, Franci puerum Carolum duodennem Ludouici Balbi filium in regnum paternum reuocant, & Remis à Fulcone archiepiscopo in regē benedici faciunt, & oritur longa concertatio inter eum & Odonem.

895 5 | 5 | Stephanus Romanæ ecclesiæ 110 præsidet. | 9

Normanni Lotharingiam repetentes, circa Leodium cum Christianis pugnant & vincunt.

Sunderoldus Moguntiæ archiepiscopus à Normānis Wormaciæ martyrizatur.

Arnulphus rex audita cæde suorum à Baioaria contra Normannos pugnaturus, properat cum valido exercitu, quos supra fluuiū qui Tilia dicitur, pedestri prælio adorsus, tantam ex eis stragem fecit, vt ex innumerabili multitudine vix superesset, qui ad classem aduersum nuntium ferret.

Normannorum residui transuadata Mosa Ribuariam & Arduennam vastando peruagantes trans mare recedunt.

Claruit

| Romanorum. | Francorum. | Constantinopolitanorum. | Anni domini.

Claruit hoc tempore Remigius Antissiodorensis in exponendis scripturis diuinis & humanis studiosus.

Hoc tempore claruit in Burgundia Berno ex comite abbas Gigniacensis cœnobij à se fundati, qui etiam ex dono auæ comitissæ construxit Cluniacum cœnobium in cellam Gigniacensem.

6 | 6 | Arnulphus rex Zuendebaldum filium suum ex concubina facit regem Lothariensium. | 10 | 896

Carolus rex opem Arnulphi regis contra Odonem implorat, ad cuius auxilium rex Arnulphus exercitum misit, sed parum commodi contulit.

Carolus rex Hundeum regem Normannorum baptizari fecit, eumque de sacro fonte suscepit.

7 | 7 | Arnulphus rex à Berengario Italiæ interpellatus ad auxilium sui contra Widonem Zuendebaldum filium suum cum exercitu misit in Italiam, sed Wido viriliter agens, & primores exercitus donis corrumpens, eos inefficaces redire fecit. | 11 | 897

8 | 8 | Arnulphus rex Longobardiam potenter ingressus, Pergamenum vrbem armis capit, cuius comitem Ambrosium ante portam vrbis laqueo suspendēs, cæteris vrbibus terrore incusso ad obsequelam suam omnes adduxit. | 12 | 898

Odo musicus ex clerico Turonensi monachum profitetur sub Bernone abbate.

9 | 9 | Odo rex Francorum moritur, obtestans primates, vt Carolum in regno reciperent. | 13 | 899

Carolus regno Francorum toto recepto, regnauit annis 27.

Apud Triburias celebrata synodo contra laicos, qui auctoritatem episcopalem minuere tentabant, plura super statu sanctæ ecclesiæ decreta sunt.

10 | 1 | Formosus Portuēsis episcopus Romanæ ecclesiæ 101 præsidet, contra voluntatem quorundam Romanorum, qui Sergium diaconum Romanæ ecclesiæ facere voluerant, sed non præualuerant. | 14 | 900

Hic Formosus, cùm aliquando in sinistram suspicionem venisset Ioanni 8 papæ, timore eius fugiens, episcopatum Portuensem reliquit, & quia reuocatus à papa redire noluit, anathematizatus est, & tandem ad satisfaciendum papæ in Gallias veniens, vsque ad laicalem habitum degradatus est, iurans se non amplius Romam intraturum, nec episcopatum suæ vrbis repetiturum, confirmans etiam propriæ manus scripto se in laicali communione perseueraturum. Pòst à Marino successore Ioannis in episcopatu contra datum sacramentum restitutus, non solùm Romam intrauit, sed etiam Romanæ ecclesiæ papatum suscepit, propter quod cum multo scandalo multa per multos annos quæstio & controuersia agitata est in ecclesia, aliis eius & ab eo ordinatorum consecrationē irritam esse debere præiudicantibus, aliis econtra qualiscunque fuerit Formosus, tamen propter sacerdotalis officij dignitatem & fidem eorum qui ordinati fuerant, omnes consecrationes eius ratas esse debere saniori consilio iudicantibus, præsertim cùm ipse Formosus à Marino papa absolutus fuerit à periurio. Ab hoc Formoso Arnulphus rex inuitatus, Romam venit, sed non admissus, Romam Leonianam obsedit. Lepusculo fortè versus vrbem fugiente, & exercitu cum clamore nimio sequente, Romani timentes se de muro proiiciunt, & hostibus per factos aceruos murum ascendendi locum faciunt. Sic capta Roma, illos qui papam iniuriauerant decollari fecit, & à papa in imperatorem benedicitur.

Fulco Remorum archiepiscppus perimitur à Winemaro satellite Bal-

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Constantinopolitanorum.* |

duini Flandrensium comitis, pro eo quòd abbatiam sancti Vedasti Attrebatis à Carolo in beneficium acceperat, quam Balduinus iam per aliquot annos quamuis nullo concedente inuaserat.

901 11 | 2 | Vuido rex Arnulphum imperatorem se vsquequaq; persequen- | 15
tem non ferens, quippe cui nec vrbes nec castra munita natura resistere poterant, dum se fugiendo tutaretur, imperator vxorem eius obsedit, quæ iam rebus suis diffidens, per vnum familiarem imperatoris multa pecunia correptum ei poculum mortiferum dedit. Quo hausto, per triduum excitari non potuit apertis oculis, nil loqui aut sentire valens, quæ res eum repedare coëgit, quem recedentem Vuido persecutus, à Deo percussus obiit.

902 12 | 3 | Bonifacius Romanæ ecclesiæ 112 præsidet. | 16

Arnulphus imperator longa ægritudine dissolutus, vel (vt quidam ferũt) afflictus à minutis vermibus quos pediculos vocant, adeò in corpore eius scaturientibus, vt à nullo medicorum minui possent, moritur, & Ludouicus filius eius post eum regnat annis decem.

Stephanus Romanæ ecclesiæ 113 præsidet, mensibus quatuor. Hic primùm à Formoso papa episcopus Anaguinæ ecclesiæ ordinatus, ipsum Formosum persequitur, & ordinationes eius omnes irritas esse debere decernit, & alia horribilia dictu in eũ fecit. Legitur enim, quia ipse & non Sergius corpus Formosi à sepulchro in consilio protractum, & papali veste exutum, laicali induit, & abscisis duobus digitis dexteræ manus eius in Tyberim præcipitari fecit.

Romanus Romanæ ecclesiæ 114 præsidet.

In Italia pro Vuidone filius eius Lambertus contra Berengarium regnat.

903 1 | 4 | Theodorus Romanæ ecclesiæ 115 præsidet. Hic contra Stepha- | 17
num papam sentiens, recõciliauit ordinatos à Formoso, quos Stephanus per vim Romæ intus & non foris exordinauerat, nec tamen præsumpserat eos iterum consecrare. His reconciliatis, Theodorus papa libros abrenunciationis reddidit, & igni cremari præcepit.

Ioannes Romanæ ecclesiæ 116 præsidet. Hic etiam ad confirmandam Formosi ordinationem, quam Stephanus deposuerat, synodum 74 episcoporum pręsentibus Francorum archiepiscopis & rege, apud Rauennam statuit, & coram eis combusta est synodus, quam Stephanus in damnationem Formosi fecerat.

Lamberto filio Widonis mortuo, Berengarius regno potitur.

Hungarorum gens barbara, quæ quibusdam clusis remota, nec ad meridianam plagam, nec ad occidentalem exeundi antea habuerat facultatem, per Arnulphum ruptis clusis emissa, quæ Arnulpho veniente aliquantulum temperauerat rabiei suę, modò eo mortuo per totam Galliam, Germaniam, Italiamq;, vt fera tempestas diffunditur.

Zuendebaldus rex à Lotharienſibus in bello perimitur, in qua conspiratione & bello quicunq; vulneratus est, aut mortem non euasit, aut nunquam sanari potuit.

Francone Leodiensium episcopo mortuo, Stephanus episcopus subrogatur, vir sanctitate & sciẽtia clarus, qui vitam & passionem sancti Lamberti martyris ad Hermannum archiepiscopum vrbanius edidit, cantum quoque nocturnum de eodem martyre, cantum quoque de sancta trinitate, & de inuentione Stephani protomartyris, dulci & regulari modulatione composuit.

Conradus Comes pater Conradi, qui post Ludouicum regnauit, perimitúr in bello à comite Alberto.

Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.	Anni domini.

2 | 5 | Benedictus Romanæ ecclesiæ 117 præsidet. | 18

Ludouicus rex conserto cum Hungaris prælio, miserabiliter vincitur. 904

Apud Constantinopolim Leone imperatore mortuo, Constantinus filius eius, & Alexander frater ipsius Leonis, imperant anno vno.

3 | 6 | Leo Romanæ ecclesiæ 118 præsidet. Hunc post triginta dies ordi- | 1 905
nationis suæ Christophorus presbyter suus capiens, & in carcerem trudens, per inuasionem Romanæ ecclesiæ 119 præsidet.

Hungari superioris anni victoria elati regnum Ludouici sub tributo redigunt.

Apud Constantinopolin Alexandro imperatore mortuo, Constantinus imperat annis 39.

4 | 7 | Hungari victos Græcos sub tributo redigunt. | 1 906

Apud Græcos Romanus humilis quidem genere, sed quia Leonem ferocem occiderat, expertæ fortitudinis habitus, & per hoc à Leone imperatore dux naualis exercitus constitutus, volens fieri tutor Constantini imperatoris qui admodum puer erat, tutorē à patre illi deputatum, & omnes principes palatij ad se extra vrbem arte euocatos capit, & palatio eliminat, & fauentes sibi officiis curialibus honorat. Focas autem, qui terrestrem exercitum contra Symeonem Bulgarorum regem duxerat, hoc nuntio perterritus, fugit à bello, & omnes fugere fecit; sic quòd animos & vires Bulgaribus addidit Græcos acrius debellandi, & ipse à Romanis captus oculis priuatur.

5 | 8 | Sergius Romanæ ecclesiæ 120 præsidet. Iste est Sergius diaconus | 2 907
propter Formosum à papatu reprobatus, qui ab eodem Formoso episcopus factus, ad Francos tamen se contulit, & eorum auxilio Christophorum inuasorem capiens & in carcere trudens, latenter Romam ingressus, papatum inuasit, & Romanos minis & terrorib⁹ perpulit, vt omnes ordinationes Formosi irritas haberent, & in vltionem suæ repulsæ (quod dictu nephas est) Formosum sepulchro extractum in sede pōtificatus sacerdotaliter indutum decollari præcepit. Et insuper tribus digitis abscisis, in Tyberim iactari fecit, & omnes quos ille ordinauerat, iniustè exordinauit. Quem à piscatoribus inuentum, & in basilica apostolorum principis loculo deportatum, quędam sanctorum imagines adorasse, & venerabiliter salutasse, palàm omnibus visæ sunt.

Apud Gręcos Romanus pater Basileos factus, vt securius ageret, matrem Constantini imperatoris vxorem duxit, suam verò filiam ipsi Constantino despondit.

Hungari Bulgaros victos tributarios sibi faciunt.

6 | 9 | Romanus impetrato à principibus, vt etiā indumenta imperialia | 3 908
& diadema imperij acciperet, non iam tutor imperatoris, sed super imperatorem imperator videbatur esse, & etiam Christophorum filiū suum in imperio ascitum, Constantino imperatori in procedendo pręferebat, sed Christophorus non multo pòst obiit.

7 | 10 | Hungaris etiam Italiam depopulantibus, rex Berengarius bello | 4 909
congressus miserabiliter vincitur. Romanus imperator Græcorum Bulgaros Græcos fortiter debellantes facto fœdere mitigauit.

| 8 | 11 | Sarraceni ex Africa à rege suo missi in Italiam, vt Apuliā & Ca- | 5 910
labriam contra Romanum imperatorem rebellantes sub ditione illius redigerent, pugnando Apulis & Calabris fortiter debellatis, Romam versus gyrantes, Garelianum occupant montem, ibique munitione sibi facta multas Italiæ vrbes debellauerunt.

Adelbertus quidam ex primoribus Austrasiorum per septennium Lu-

| Romanorum. | | Francorum. | | Constantinopolitanorum. | Anni domini.

Misso autem exercitu à rege contra Henricum, tanta cæde Saxones debacchati sunt in eos, vt à mimis declamaretur, vbinam esset tantus ille infernus, qui tantam cæsorum multitudinem capere posset.

Hungari per Alemanniam in Alsatiam, & vsque ad Lotharingiam perueniunt.

7 | 20 | Ioannes Rauennas episcopus Romanæ ecclesiæ 123 præsidet. | 14 919
Cõradus rex moriens coram principibus regni regem designat Henricum, filium Ottonis Saxoniæ ducis. Hic ergo regnat annis decem & octo.

1 | 21 | Henricus rex contra Arnoldum ab Hungaris regressum cum | 15 920
exercitu in Baioariam profectus, cum virtute & sapientia sua ad gratiã suam inflexit.

Robertus dux frater Odonis regis appetens regnum Francorum, contra Carolũ inquietabat Franciam, eiusq; instinctu omnes penè primores Franciæ aduersabantur Carolo.

2 | 22 | Stephano Leodicensi episcopo defuncto, Richarius vir catholi- | 16 921
cus à Carolo per auctoritatem papæ Romæ ordinatur episcopus, repudiato Hilduino qui, pecunia data duci Gisleberto, ambiebat ab eo sibi dari episcopatum.

Hoc tempore clarebat inter nobiles Lotharingię sanctus Wicbertus, qui Gemmelacense cœnobium fundauit, qui diuitiis, nobilitate & potentia clarus cingulum mundanæ militiæ deponens, cingulo sanctæ religionis in monachico habitu se accinxit.

Ziptinæus dux Boemiæ, ad Christi fidem conuersus, iustè & religiosè in Boemia principatur, & post eum Watizlaus filius eius iustitia & sanctitate præclarus, cui frater suus Bolizlaus nimis aduersabatur.

3 | 23 | Hungaris Franciam, Alsatiam, Alemanniam, Saxoniamq; de- | 17 922
populantibus, Henricus rex iuxta vrbem Meresburch congressus, vouens Deo pro adipiscenda victoria se hæresim simoniacam de regno suo eradicaturum, inæstimabili cæde eos vsq; ad internicionem penè deleuit.

Rex Henricus, quoscunq; fures, aut latrones, aut sicarios manu fortes & bellis aptos esse videbat, indulta eis venia agros & arma dabat, & legionem ex eis faciens ad debellandos barbaros exponebat, edicens omnino vt ciuibus parcerent tantummodo.

Carolus rex Francorum cum auxilio Lothariensium iuxta vrbem Suessionum pugnans contra Robertum fratrem Odonis regis, qui contra se regnum Francorum inuadebat, eum cum multis peremit, & se & Franciam Henrico regi submittit, eiq; in pignus perpetui fœderis & amoris mittit manum pretiosi martyris Dionysij Parisiensis, auro gemmisq; inclusam.

4 | 24 | Reges Henricus & Carolus apud Hunnã confœderantur, Ca- | 18 923
rolusq; reddit Henrico regi regnum Lotharingiæ, episcopis & comitibus vtrinq; iurando rem confirmantibus.

Sanguis Domini crucifixi venit in Angliam, fortè ille sanguis, qui de imagine Domini fluxit, cùm secundò Dominus in imagine sua à Iudæis priora pateretur.

Africani qui per munitionem Gareliani montis totam Italiam laniabãt, per militiam Ioannis papæ & per auxilium Romani Græcorum imperatoris, conserta cum eis pugna ita atteruntur, vt ne vnus quidem superfuerit, qui nõ aut trucidaretur, aut caperetur, multis testantibus Apostolos Dei Petrum & Paulum in illo bello visos fuisse ad auxilium Christianorum.

5 | 25 | Rex Henricus pacem cum Hungaris in nouem annis firmat. | 19 924
Carolus rex Francorum à comite Heriberto captus, in custodiam Peronæ truditur ob necem Roberti ducis ab eo perempti.

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Constantinopolitanorum.* |

Rodulphus rex Burgundionum ab Italienſibus ad regnandum contra Berengarium inuitatus, cõſerta cum Berengario pugna, eoq́; victo & expulſo, regnum Italiæ tribus annis tenuit.

925 6 | 26 | Rex Henricus vrbem Sclauorum Brennaburch capit, & victis | 20 Sclauis tributum imponit.

Rex Henricus agrarios milites recenſens, vt octo eorum in agris, nonus verò in vrbe moraretur, vt octo in agris & ſibi & nono laborarent, nonus verò in vrbe tertiam partem omnium frugum illorum reſeruaret in ædibus à ſe ad hoc extructis, vt in bello nihil alicui eorum deeſſet, vrbesq́; rebus & viris plenæ eſſent.

Berengarius rex ab Italienſibus impiè perimitur.

Hungari Salardo duce Italiam peruagantes Papiam obſident, & incendunt.

926 7 | 27 | Carolus rex Francorum ſub cuſtodia Heriberti exul & martyr | 21 moritur.

Radulphus regnat in Francia annis duobus.

Simeon Bulgar, qui ex philoſopho monachus, ex monacho miles factus, dominabatur Bulgaris, Græcos grauiter atterit, ſed Romanus Græcorum imperator eius inſaniam facto fœdere mitigauit.

927 8 | 1 | Poſt mortem Caroli regis, nolentibus Lotharingis Henrico regi ſubeſſe, quidam Lotharingius nomine Chriſtianus, ſimulata infirmitate Gigebertum ducem ad ſe dolo euocatum cepit, regiq́ue miſit, vt per eum Lotharingiam ſibi ſubiugaret. At verò inſpecta induſtria & potentia Giſleberti, filiam ſuam Gerbergam ei deſpondit, & eum iterum Lotharingiæ præfecit. | 22

Ludouicus filius Caroli regis, inſidiantes ſibi fugiens, per mare tranſit in Angliam. Mater enim eius filia fuerat regis Anglorum.

Rodulphus rex ab Italienſibus repudiatur, & Hugo comes Arelatenſium in regnum ſubrogatur.

928 9 | 2 | Rex Hugo quoſdam Italienſium ſuſpectos ſibi, conſilio & virtu- | 23 te Samſonis comitis circumuentos, ſibi ſubſtrauit.

Raherius Lobienſis monachus, vir nimiæ ſimplicitatis, ſed experientia liberalium artium nominatus, cum Hilduino qui in Lotharingia epiſcopatum Leodicenſem olim ambierat, in Italiam ad Hugonẽ regem profectus, Veronæ epiſcopus ab Hugone conſtituitur, Hilduino Mediolani archiepiſcopo ordinato.

Rex Henricus Gana vrbem Dalmatiæ capit, & Dalmatis tributum imponit.

Ludouicus in Franciam reuerſus, & licet ærumnoſè tamen in regno reſtitutus, regnat annis 27.

929 10 | 1 | Lanceam mirandi operis, & clauis Ieſu Chriſti crucifixi ſan- | 24 ctificatam, quæ dicitur primi & Magni Conſtantini imperatoris fuiſſe, donatam Rodulpho regi Burgundionum & Italię à Samſone comite; rex Henricus precibus, minis, muneribus, addita etiam parte prouinciæ Sueuorum, à Rodulpho comite extorquet, & hanc ad inſigne & tutamen imperij poſteris relinquit.

930 11 | 2 | Ioannes papa à militib⁹ Widonis marchionis captus, & in cu- | 25 | ſtodiam truſus, ceruicali ſuper os eius poſito peſſimè ſtrangulatus eſt, in cuius loco alter Ioannes 124 ſubrogatus eſt, frater Alberici Romã expulſo Hugone regentis. Alibi legitur hoc in loco Leo papa reſediſſe.

Wenzeſlaus princeps Boemiæ à rege Henrico in Praga vrbe obſeſſus, ſe & vrbem regi dedit, & impoſitam Boemiæ multam tributi pecuniam ſoluit.

12 | 3 | Hen-

| *Romanorum.* | *Francorum.* | *Constantinopolitanorum.* | *Anni domini.*

12 | 3 | Henricus rex reges Normannorum & Abroditarum Christianos facit. | 26 931

Redarij vsq; ad ducenta millia hominum cõſpirantes contra Henricum regem rebellant, & regnum eius grauiter infeſtant, & vicinas gentes ad rebellandum animant, ſed à ducibus regis Bernardo & Thietmaro graui bello victi omnes penè moriuntur, aut fugientes in mare vicinum demerguntur. Et hoc facto vicinæ gentes à rebellione deterrentur.

13 | 4 | Arnoldus dux Baioariorum in Italiam contra Hugonem regem veniens, à Veronenſibus ſuſcipitur, & cum Hugone confligens vincitur. | 27 932

Raherius epiſcopus à rege Hugone epiſcopatu pulſus, quia Baioariis fauerat, Papiæ exiliatur, vbi & librum de ſuis ærumnis luculenter edidit. Scripſit & alia multa legentibus vtilia.

14 | 5 | Stephanus Romanæ eccleſiæ 125 præſidet. | 28 933

Beneuentani contra Græcos bellum agentes, quotquot Græcorum capiebant eunuchizabant.

15 | 6 | Hungari tributum à Saxonibus repetentes, ab exercitu regis Henrici occiduntur aut capiuntur, eisq; vſque ad internicionem deletis, tributum quod repetebatur Deo pro gratiarum actione in eccleſiis & pauperibus exoluitur. | 29 934

Otto filius regis Henrici vxorem duxit filiam Eadmundi regis Anglorum.

16 | 7 | Ioannes Romanæ eccleſiæ 126 præſidet. | 30 935

Rex Henricus Danos qui per piraticam Friſones incurſabant, vincit, & tributarios facit, & Chuipiam regem eorum baptizari fecit.

In Genuenſi vrbe fons ſanguinis largiſſimè effluxit, portendens fortè vrbis ipſius imminentem ruinam, quia ab eodem anno ab Africanis cum claſſe illuc venientibus capta, cunctis ciuibus exceptis paruulis & mulieribus captis & occiſis, etiam theſauris ſuis eſt vacuata.

17 | 8 | Leo Romanæ eccleſiæ 127 præſidet. | 31 936

Rodulphus rex Burgundiæ moritur.

Inger rex Ruſſorum ſciens, exercitus Græcorum eſſe ductos contra Sarracenos, & ad inſularum cuſtodias diſperſos, ad expugnandam Conſtantinopolim cum mille & eo amplius nauibus venit, adeò de victoria iam ſecurus, qui vt Græcos non occidi ſed capi præciperet. Quibus imperator Romanus cum paucis viriliter occurrens, circumcirca Græco igni iniecto penè omnes cum nauibus exuſſit, paucis euadentibus, omnesq; captiuos decollari iuſſit.

18 | 9 | Hoc anno prodigia apparuere. Sol ſereno cælo obſcuratur, per feneſtras verò domorum radios quaſi ſanguineos emittebat. Hominis cuiuſdam ſiniſtra manus ferro amputata, poſt annũ penè ad integrum ei dormienti reſtituta eſt, cui pro ſigno miraculi quaſi ſanguinea linea loco coniunctionis notabatur. | 32 937

Henricus rex moritur. Qui licet in vincendis inimicis glorioſus fuerit, quia tamen pacificus erat, nullam operam dedit, vt effugatis ab Italia tyrannis, qui quaſi conductitij mercenarij alter alteri ſuccedentes imperium dilaniabant, benedictionem imperialem accepiſſet; poſt quem Otto filius eius ex Matilda filia Theoderici regis Saxonum imperauit annis 36. Mons verò vbi rex Henricus ſepultus eſt, poſtea flammas in multis locis euomebat.

Obiit dominus Odo, primus abbas Cluniacenſis. Succedit ei Adamarus.

1 | 10 | Contra Ottonem imperatorem rebellauit Eueratdus comes pa- | 33 938

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Constantinopolitanorum.* |

latij,& Gislebertus dux Lotharingiæ, qui Gerbergam sororem ipsius imperatoris vxorem habebat. Hungari per Austrasiam & Alemanniam multis ciuitatibus igne & gladio consumptis, Wormatiæ regno transito vsque ad Oceanum Gallias vastant,& per Italiam redeunt.

Princeps Boemiæ Wenzeslaus, vir sanctus, à fratre suo Boizlao occiditur, ambitione percipiendi principatus seducto, in cuius vltionem rex Otto bellum Biozlano indixit,& longa inter eos concertatio per 14 annos protracta est.

939 2 | 11 | Stephanus Romanæ ecclesiæ 128 præsidet. Euerardus & Gislebertus Henricum fratrem imperatoris obsessum capiunt, eumq; fallacia sua ab imperatoris fidelitate seiunctum factioni suæ applicant, suggerentes ei regnum magis competere illi in patris regno nato, quàm Ottoni ante regnum nato. | 34

Hungari à Saxonibus grauiter cæduntur. Otto imperator interim à Baioariis sibi resistentibus rediens, Euerardum exiliat, iterumq; Baioarios aggressus omnes sibi subdit præter vnum filium Arnoldi. Rex Otto construit vrbem Magdeburch, quæ & Parthenopolis, id est virginum ciuitas, dicitur. Italiã vexat hæresis Anthropomorphitarum, id est corpoream formam Deum habere dicentium, contra quam Raherius Veron. episcopus & verbis & scriptis reclamabat.

940 3 | 12 | Otto imperator in Lotharingiã vsque ad Capræmontem venit. | 35

Berengarius iunior, Berengarij senioris ex filia nepos, timens regem Hugonem se persequentem, pro eo quòd contra eum regnum Italiæ affectaret, ad Hermannum Sueuorum ducem, & per eum ad Ottonem regem fugit.

Rex Otto Boizlaum bello superat, at Boizlaus pro victoria securus, circumueniens principem militiæ regis cũ multis trucidat, rex verò Boemiam deuastat.

941 4 | 13 | Ludouicus rex Francorum Lotharingiam inuadens vsq; ad Alsatiam venit, ductu Euerardi Gisleberti. Rex Hugo misso sibi Græco igne ab imperatore Græcorum Fraxinetum oppugnat, & nauibus Sarracenorum exustis illud expugnat,& inde eos fugat. Tagmarus frater Ottonis regis ab eo ad hostes eius transit, & inter cætera mala Heresburch castrum regis capit, ibiq; à rege conclusus, telis intra ecclesiam confossus interiit. | 36

942 5 | 14 | Marinus Romanæ ecclesiæ 129 pręsidet. Ad hunc sanctus Waldricus Romam veniens ab eo cognouit, se futurum episcopum Augustæ Vindelicorum, quod post annos quindecim factũ est. Gislebertus & Euerardus cum Henrico fratre imperatoris iuxta Rhenum contra imperatorem bellum parantes, milites imperatoris offendunt, & multi cum paucis congressione facta victi terga dederũt, Henrico interim in alio Rheni littore ante clauos Domini lanceę suę infixos in oratione prostrato, in brachio insanabiliter vulnerato. Orta dissensione inter principes de varietate legis, vtrùm deberent auis superstitibus filij filiorum post parentes defunctos hæreditare, an exhæredatis fratruelibus deberet hæreditas ad patruos redire; ex regis Ottonis omniumque principum sententia cognitio veritatis commissa est gladiatorio iudicio, cessitq; victoria his qui censebant, fratrum filios debere cum patribus hæreditare. | 37

943 6 | 15 | Rex Otto obsedit Brisagam oppidum Alsatiæ, quod Ludouicus rex per milites Euerardi & Gisleberti tenebat, in qua obsidione suasu Friderici Moguntini episcopi qui animo iam ab imperatore defecerat, multi ab imperatore defecerunt: eaque re aliis territis, solus rex interritus manet. Interim fideles regis, Vdo videlicet, & Conradus frater Hermanni Sueuorum | 38

| Romanorum. | | Francorum. | | Constantinopolitanorum. | Anni domini.

rum ducis, Eucrardum & Gislebertum prędando regno securè intentos iuxta Rhenum inopinatè aggressi acerrimè debellant. Euerardo gladiis perempto, Gisleberto autem Rheni vndis submerso, cæterorum vix aliquis fugit qui non aut trucidaretur, aut caperetur. Hoc nuncio infideles regis corde franguntur, & Ludouicus Alsatia discedit, & rex & fideles eius cum ipso gratulantur. Vxorem Gisleberti Gerbergam, sororem scilicet Ottonis imperatoris, Ludouicus rex duxit vxorem, filiam verò Gisleberti neptem suam imperator Bertaldo duci Baioariorum despondet, & ducatus eius Ottoni datur.

Ademarus Cluniacensium abbas substituit sibi abbatem Maiolum.

7 | 16 | Otto dux Lothariensium obiit, Conradus gener regis Ottoni | 39 944
successit. Stephanus & Constantinus imperatores, filij Romani imperatoris, ægrè ferentes, se iusta patris sui seueritate à iuuenili leuitate coerceri, depositis in palatio insidiis, ignorante altero Constantino Leonis imperatoris filio, patrem de palatij solio deponunt, & tonso ei (vt moris est) capite ad vicinam insulam in qua cœnobitæ philosophantur, transmittunt. Sol horribilem eclipsin passus est feria sexta, hora diei tertia, quo die in Hispania Addaram rex Sarracenorum à Radamiro Christianissimo rege Galliciæ in bello superatus est. In Italia cometa miræ magnitudinis apparuit, portendens famem quæ sequuta est.

Rex Otto corpus Innocentij martyris in vrbem Magdeburch transfert.

8 | 17 | Otto imperator Lotharingiam sibi subiugauit, resistente sibi solo | 1 945
Metensium episcopo Adelberone, fratre ducis Friderici. Stephanus & Constantinus videntes post patris sui depulsionem, Constantinum filium Leonis imperatoris ab omnibus sibi præferri, & se iam vix in seculis haberi, cùm deliberarent, hoc quod de patre fecerant etiam de Constantino facere, publicato eorum cõsilio per diabolum incentorem huius consilij, cùm ad conuiuium ex condicto consedissent, & de prioratu sedendi inter se consultò decertarent, dato signo à viris Constantini ambo fratres solio deturbantur, & tonsis capitibus ad idem monasterium ad quod patrem transmiserant, & ipsi ad philosophandum cum monachis transmittuntur. Ita euacuato palatio abusiuis imperatoribus, ipse Constantinus, & Romanus filius eius ex filia Romani imperatoris, imperant annis 16. Rex Otto Burgundiam sibi subiugat.

Barbaros occasione intestini belli vndique irruentes, Gero comes fortiter ac frequenter debellat. Regi Francorum Ludouico Hugo comes Parisiensis nimis aduersatur. Hic Hugo filius fuit Roberti tyranni in bello Suessonico perempti à Carolo rege.

9 | 18 | Agapetus Romanæ ecclesiæ 130 præsidet. Henricus imperator | 2 946
in vrbe à Meresburch à fratre obsessus, proiectis armis ad pedes eius procidens, & misericordiam eius implorans, in custodiam includitur. Fridericus autẽ archiepiscopus Moguntiæ à ciuibus excluditur. Rex Otto multos contra se rebellare molientes capit aut occidit. Mortuo Bertaldo duce rex Otto fratri suo Honorico dat ducatum Baioariæ, & sic eum reprimit à rebellione.

10 | 19 | Berengarium à Sueuia in Italiam reuersum videns rex Hugo ab | 3 947
Italiensibus se deserto recipi, Lotharium filium suum, vt saltem Berengario conregnet, Italiensium fidei commendat: ipse Arelatum vnde venerat repetit.

11 | 20 | Rege Hugone mortuo, Lotharius filius eius in Italia solo no- | 4 948
mine regnat. Berengarius actu & potestate rex, & cunctis acceptus per Italiam tyrãnizat. Dux Baioariæ Henricus Aquileiam in Italia capit, Hungaros

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Constantinopolitanorum.*

bis superat, Ticinum transit, & cum multis manubiis redit. Ludouicus rex Francorum à ducibus suis circumuentus, à Normannis capitur, & consilio Hugonis Lugdunum missus, publicæ custodiæ traditur, Carlomannus verò maior filius eius à Normannis abductus Rothomagi moritur..

949 12 | 21 | Tapis rex Hungarorum in Italiam veniens decem modios | 5 nummorum à Berengario pro reditu accepit. Rex Otto 32 legionibus Franciam ad liberandum Ludouicum aggreditur. Ludouicus metu à custodia relaxatur.

Rex Otto Lugdunum capit, Hugonem intra Parisios concludit, Remos capit, Hugonis nepote qui episcopatũ vsurpauerat, expulso legitimum episcopum restituit, vsq; Rothomagum potenter accedit, & castellis ac vrbibus quas ceperat, Ludouico redditis, in Saxoniam redit.

950 13 | 22 | Per loca Galliæ & Germaniæ plurimi & magni terræmotus fa- | 6 cti sunt. Rex Otto in Boemia contra Boizlaum proficiscitur, Boizlaus verò regi reconciliatur, eiq; tandem feliciter subiicitur. Rege Ottone secundam expeditionem in Franciam parante, Hugo virtutem eius non ferens, ei iuxta fluuium Charum occurrit, & pacto pacis secundum nutum regis facto, manus ei dedit.

951 14 | 23 | Moguntia ab Ottone imperatore obsessa est. Fridericus archie- | 7 piscopus captus, & in custodiam trusus, nõ multo pòst per indulgentiam regis relaxatus est. Rex Otto filium suum Luidulfum, natum ex filia regis Anglorum, testamento post se regem designat.

952 15 | 24 | Lidulphus filius imperatoris Ottonis, instinctu Conradi ducis | 8 cum eo contra patrem suum rebellauit, Remesburch cepit, & multas alias vrbes & principes à patre ad se auertit. Rex illum intra Moguntiam conclusum obsedit.

953 16 | 25 | Bellum fuit super Mosam inter Conradũ & Raginerium Ba- | 9 | ginoensium comitem. Mortuo Wigfrido Coloniensium archiepiscopatum suscepit vir gloriosus Bruno, frater Ottonis imperatoris, qui quantus qualisue fuerit apud Deum & homines, lector ediscat in vita ipsius, quam Rogerus luculenter scripsit. Huius studio translata sunt à Roma Coloniam corpora sanctorum Elisij, Patrocli, Priuati, Gregorij, cum baculo sancti Petri.

954 17 | 26 | Rex Otto vxorem secundam ducit, relictam Ludouici Italo- | 10 rum regis, & per eam Papiam accipit. Raherius bis episcopatu Veronensi depulsus. Leodicẽsis episcopus per Brunonem archiepiscopum ordinatur post Farabertum.

955 18 | 27 | Lidulfo ad gratiam patris sui reducto, Conradus dux (Dei & | 11 imperatoris transfuga) ad Hungaros se transferens, eos in Lotharingiam vsque ad Carbonariam syluam perduxit, & virtute Dei apud Lobias cõtra eos ostensa, vltrà prodire prohibiti impunè redeunt. Berengarius rex Italiæ in Germaniam ad regem Ottonem venit, eiq; suis suiq; filij manibus datis, se ei committit.

Ludouico Francorum rege mortuo, Lotharius filius eius ex Gerberga sorore imperatoris regnauit annis 31.

A Baioariis contra Sclauos prosperè pugnatur.

956 19 | 1 | Ioannes Romanæ ecclesiæ 131 præsidet. In Italia lapis miræ ma- | 12 | gnitudinis tonitru & tempestate turbulenta de cœlo iactus, ingens miraculum videntibus præbuit.

Templa plærisq; in locis valida tempestate concussa sunt. Vtriusque ordinis sacerdotes ictu fulminis interierunt, & plura horrenda dictu portenta monstrata sunt. Friderico Moguntiæ archiepiscopo mortuo, Guillelmus filius

Romanorum.	Francorum.	Conſtantinopolitanorum.	Anni domini.

filius Ottonis imperatoris ſubſtituitur. Raherio ab epiſcopatu Leodicẽſium eiecto, Baldricus annitente auunculo ſub Raginerio comite Montenſe epiſcopus ſubſtituitur.

20 | 2 | Lidulphus filius imperatoris Ottonis in Italia moritur. Hunga- | 13 — 957
ris iterum regnum Ottonis imperatoris ductu Conradi ducis depopulantibus, imperator eos bello excepit, Conrado ab Hungaris ad eum pœnitendo refugiente & orante Deum, vt pro pœna perfidiæ ſuæ in ipſo bello ab Hungaris perimeretur. Quo bello in tantum ſunt Hungari victi & attenuati, vt vltrà iam nec mutire auſi fuerint. In tantum quippe contriti ſunt, vt nullus aut rarus eorum euaderet. Conradus tamen ſecundum votum ſuum ibi occubuit.

Tres reguli Hungarorum in bello capti, ſuſpendio perierunt. Bruno archiepiſcopus ducatum Lotharienſium poſt Cõradum adeptus, cœnobium ſancti Panthaleonis Coloniæ conſtruxit. Henricus dux Baioariæ, frater regis Ottonis, moritur. Henricus filius eius ei ſuccedit.

21 | 3 | Bruno archiepiſcopus plures Normannorum cum principibus | 14 — 958
eorum baptizari fecit. Wigmãnus à facie regis Ottonis trans Albiã fugiens, Sclauos in regnum eius conduxit, quos rex fortiter debellauit, occiſo regulo eorum, cum multis & ſeptingentis captiuis capite cæſis.

Obiit ſanctus Gerardus fundator Bromenſis cœnobij.

22 | 4 | Bruno archiepiſcopus & archidux Lotharingiæ, ſecundas par- | 15 — 959
tes in regno fratris ſui potenter & induſtriè adminiſtrãs, Raginerium Montẽſem comitem, qui Longicollus cognominabatur, apud Valentianas euocatum cepit, & irreuocabili exilio damnauit, pro eo quòd regnum bellis inquietabat, vel quòd verius fuiſſe dicitur, pro eo quòd mortuo Giſleberto duce conſanguineo ſuo, ea quæ Giſlebertus vxori ſuæ Gerbergæ ſororis imperatoris in dotem contulerat, violenter ei auferre præſumebat. Bonis Raginerij ad fiſcum publicatis, filij eius Raginerus, & Lambertus ad Lothariũ Francorum regem confugerunt. Prodigioſa res multos terret, & à vitiis coërcet, notis crucis in veſte plurimorum apparentibus, quorundam autem veſtibus quaſi lepra ſordentibus.

23 | 5 | Hoc tempore induſtriam Ottonis imperatoris meliorato impe- | 16 — 960
rij & eccleſiæ ſtatu, multa monaſteria & cœnobia ad laudem Dei & honorem ſanctorum, aut reſtaurantur, aut ampliantur, aut ædificantur.

24 | 6 | Gallia & Germania iam bene pacatis, intendens imperator Ot- | 17 — 961
to etiam Italiam pacare, præſertim ad hoc eum anxiè euocantibus Ioanne papa, cæteriſq; Italiæ epiſcopis, vt eos liberaret de manibus tyrannorum Berengarij, Adelberti filium ſuum Ottonem, puerum ſeptennem, Aquiſgrani die ſancto Pentecoſtes in regem inungi fecit: eoque commendato archiepiſcopis fratri Brunoni & filio Guillelmo ad Italiam tendit. Apud Conſtantinopolim Romano imperatore defuncto, Nicephorus imperat annis decem.

25 | 7 | Sanctus Wicbertus fundator Gemmelacenſis cœnobij apud | 1 — 962
Gorziam, vbi Deo militabat propter amorem feruentis ibi ſanctæ religionis, in Chriſto dormiuit. Corpus eius relatum eſt ad cœnobium Gemmelacenſe.

26 | 8 | Otto imperator Italia peruagata, & tyrannis Italiæ maieſtate no- | 2 — 963
minis ſui ita exterritis, vt in locis natura munitis laterent, aut Sarracenorum patrocinia quærerent, Romæ à Ioanne papa in imperatorem benedicitur, tyranni ab Ioanne papa & Romanis abiurantur. Eo repatriante Adelbertus à papa Ioanne à Fraxineto Romam reuocatur, ſed imperatore redeunte refugiunt.

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.

Collecto à tota Italia episcoporum cõcilio, Ioannes papa de nefariis causis infamatur. Qui tertio euocatus, dum se excusatum venire cunctatur, post multa tãdem eo à cunctis præiudicato, Leo adhuc laicus electione omnium & consensu imperatoris papa substituitur. Sic Leo præsidens apostolicæ sedi fecit ordinationes, & ea quæ erant apostolica. Nec longum, Romani alterata fide apud imperatorem, papam recipiunt Ioannem. Ille synodo collecta Leonem deposuit, & eius gesta cassauit. Statutum quoque est publico omnium iudicio, synodum à Leone habitam, nec nominandam synodum, sed prostibulum fauens adulteris. Quicunque ergo eo ordinante erant damnati, iussi sunt suam ipsorum proscriptionẽ præsentare in charta hæc continente verba: Pater meus nihil sibi habuit, nihil mihi dedit. Et sic depositi remanserunt in illis gradibus si quos habuerant, non à Leone ordinatis. Si qui autem digni iudicantur, vt non accepta prius consecratione ordinentur, indicto illis eodem decreto, quod & damnatis à Constantino Neophyto. Romani igitur à papa Ioanne pecunia illecti, imperatorem cum paucis Romæ morantem subitò aggressi, ita ab exercitu imperatoris sunt attriti, vt nisi ab imperatore & à papa Leone milites imperatoris à cæde reuocarentur, vsque ad internicionem Romani delerentur. Quibus per Leonem imperatori reconciliatis, post abscessum imperatoris Leo papa insidias sibi parari sentiens, ad imperatorem fugit. Ioannes autem papa se cum vxore cuiusdam oblectans, à diabolo in tempore percutitur, ac sine viatico dominico moritur. Romani verò contra iuramentum quod imperatori fecerant, se nunquam electuros papam sine eius & filij eius Ottonis consensu, Benedictum sibi papam statuunt.

Benedictus Romanæ ecclesiæ 132 præsidet. Imperator autem Roma obsessa, Romanos cæde & fame adeò afflixit, vt Leonem papam se recepturos promitterent. Sic Benedictus reiectus, non solùm papatu, sed etiam sacerdotio à Leone exordinatur.

Leo Romanæ ecclesiæ 132 præsidet.

964 | 27 | 9 | Hoc tempore ecclesia sancti Quintini martyris, quæ est in insu- | 3
la super fluuium Somene sita, cœnobium monachorũ paucorum facta est, Procedente verò tempore, crescente numero fratrum, & aucta possesione redituum, etiam abbatia esse cœpit. In quo loco adhuc extant duo putei, in vno quorũ caput ipsius martyris, in altero corpus, angelo reuelante, inuentum fuerat à venerabili matrona Romana nomine Eusebia, quæ pro munete eiusdem officij lumen oculorum quo antea priuata fuerat, per eundẽ martyrem recepit. Et hæc inuentio ãno à passione ipsius martyris 55 euenit, qui passus est martyrium anno Domini 332. Sed postquam præfata mulier religiosa sancti martyris corpus inuenit, atque in superiori loco præminẽtis oppidi quod antiquitus Augusta Viromandorum vocabatur, collocauit; labentibus multis annorum curriculis, sepulchrũ eiusdem martyris vbinam haberetur, cunctis erat incertum. Denique sancto Eligio Nouiomensi ecclesiæ pontificante, facta inquisitione de eiusdem martyris corpore, sub præsentia ipsius episcopi inuentus est loculus, in profundo terræ defossus, in quo preciosus ille thesaurus seruabatur. Et hæc secunda inuentio sub sancto Eligio facta est anno ab incarnatione Domini 657, non absque diuinæ virtutis magno miraculo. Nam cùm beatus episcopus nocturno tempore multis luminaribus accensis quæsitum loculum inueniret, & fossorio quod manu tenebat perforaret, tanta subitò odoris suauissimi fragrantia, tantaque supernæ lucis claritas circũquaque emanauit, vt & præsentes odore mirifico replerentur, & absentes ortum diei aduenisse suspicarentur.

Adelberone Metensium episcopo mortuo, Deodericus consobrinus Ottonis

| Romanorum. | Francorum. | Constantinopolitanorum. | Anni domini.

Ottonis imperatoris episcopus subrogatur. Hic (vt legitur) inspiciens primas literas nominum omnium Metensium episcoporum, quas angelus Domini dicitur dedisse sancto Clementi primo Metensium episcopo, & notans alias auro, alias argento, alias viliori metallo, pro meritorum qualitate esse annotatas, cùm videret etiam literam sui nominis argento esse prænotatam, dixisse fertur, se in episcopatu tanta bona fore facturum, vt ipsa numinis sui litera merito deberet auro annotari. Cuius bonæ intentionis initium ostenditur in cœnobio sancti martyris & leuitæ Vincentij, fundato in ipsius vrbis insula.

Arnulpho sene Flandrēsium comite mortuo, Lotharius rex Francorum grauiter Flandrias infestat & vastat.

28 | 10 | Ioannes Romanæ ecclesiæ 124 præsidet. | 4 | 965

Otto imperator Pentecosten Aquisgrani celebrauit, concurrentibus ibi à Francia sororibus suis, regina videlicet Francorum Gerberga, matre Lotharij regis & Caroli ducis, & Hawide vxore Hugonis Parisiorum comitis, quorum filius fuit Hugo qui postea regnauit in Francia: vbi omnis illa regalis prosapia tanto ad inuicem congratulationis iubilo est affecta, vt in omni vita eorum vix aliquid gaudij huic letitiæ potuerit æquiparari. Bruno dux & archiepiscopus in Franciam pergens ad pacificandos nepotes suos Lotharium regem, & filios Hugonis vbi Compendium venit; febre correptus Remis redit, ibiq; quicquid in re mancipi habuit, per testamentum ecclesiis sanctorum delegato mortuus est, & corpus eius Deoderico Metensium episcopo Coloniam refertur.

Otto Italiam repetit.

29 | 11 | Guillelmus archiepiscopus filius imperatoris Maguntiæ moritur. | 5 | 966

Hoc tempore, Danis qui Christum Iesum & idola simul colebant, cum Popone clerico in conuiuio altercātibus super cultura Dei & Deorum, Danis asserentibus Christum Iesum esse quidem Deum, Deos verò maiores & antiquiores esse, illo Popone econtra affirmante, Iesum Christum solum verum Deum esse, vnum in substantia, trinum in personis; rex Danorum Araldus condixit clerico, vt fidem propositam à se probaret testimonio veritatis. Quod annitente clerico, ingentis ponderis ferrum valdè ignitum manibus illius ferendum imponitur. Quod cùm clericus vsque ad placitum omnium tulisset absque vlla læsione, rex penitus abiecta idololatria, se suosq; ad colendum verum solum Deum conuertit, clericus verò ad episcopatum promotus est.

30 | 12 | Wichmannus diu contra Ottonem imperatorē rebellis à Misacha Sclauorum regulo imperatoris amico & milite perimitur. | 6 | 967 Hoc tempore Bulgaribus dominabantur filij Simeonis, Petrus, & Baianus, quorum Baianus in arte magica adeò valebat, vt quotiens vellet, lupus vel quęlibet fera fieri videbatur.

31 | 13 | Otto iunior à patre euocatus Romam, à Ioanne papa in imperatorem benedicitur. | 7 | 968

Otto imperator Beneuentanos duces potentia sua ad subiectionem sui inflexit.

Otto imperator in terra Saxonica venas auri & argenti primus industria sua aperuit.

32 | 14 | Quidam comes Ottonis imperatoris, ei familiaris, Romæ ante | 8 | 969 oculos omnium à diabolo arreptus, ita vt seipsum dentibus discerperet, iussu imperatoris ad papam Ioannem adductus, vt catena sancti Petri collo eius circundaretur. Dum à fallacibus clericis semel & bis & alia catena furenti adhiberetur, nec quicquam remedij proueniret, vbi nihil virtutis inerat,

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Conſtantinopolitanorum.* |

tandem vera ſancti Petri catena allata, & collo furentis circundata; diabolus ſpumans, & multùm clamans abſceſſit. Qua catena Deodericus Metenſis epiſcopus arrepta, cùm diceret ſe eam niſi manu eius abſciſſa nō dimiſſurum, tandem imperator ſedato litigio à papa Ioanne obtinuit, vt annulum huius catenæ exſectum epiſcopus mereretur.

Imperator Otto dum partem exercitus ad Græcos miſiſſet, vt vxorem filio ſuo Ottoni acciperent, Græci ſuper eos irruunt, caſtra diripiunt, plures occidunt, plures capiunt, & Cōſtantinopolim mittunt. Ad hoc dedecus vindicandum imperator Otto eminentiores ex ſuis in Calabriā mittit, qui Gręcos aggreſſi plures occidunt, plures truncatis naribus dehoneſtant, & per Apuliam & Calabriam à Græcis tributum exigunt. Conſtantinopolitani audientes à ſuis malè pugnatum eſſe in Calabria, cōtra imperatorem ſuum Nicephorum inſurgunt.

Theodericus Metenſium epiſcopus imperatori ſanguine, dilectione, ac familiaritate cęteris deuinctior, dum in Italica expeditione per triennium ſub eo militaret, multa corpora & pignora ſanctorum de diuerſis Italiæ locis quocunque modo potuit collegit. Primùm à Marſia ſanctum Elpidium confeſſorem, cuius ſocium Eutychium epiſcopum ipſe imperator iam ſuſtulerat, ab Amiternis Eutychetem martyrem cum reliquiis Maronis & Victorini ſociorum eius, à Sulginis Felicianum epiſcopum & martyrem, à Peruſio Aſclepiotatum martyrem, à Spoleto Serenam martyrem cum Gregorio Spolitano martyre, à Corduno pignora Vincentij martyris & leuitæ, ab Hiſpania olim à duobus monachis Capuam, à Capua verò illuc deportata, à Meuania alterum Vincentium epiſcopum & martyrem, à Vincentia Leontium epiſcopum & martyrem, à Florentia Mineatem martyrem, ab vrbe Tudertina Fortunatum epiſcopum & confeſſorem, à Corfinio Luciam Syracuſanam virginem & martyrem, à Foroaldo duce Spoletanorum olim à Syracuſis illuc tranſlatam, à Sabinis partes corporum Proti & Hyacinthi martyrum. Hæc omnia cum parte catenæ ſancti Petri apoſtoli, cum capillis eiuſdem, & ſanguine ſancti Stephani protomartyris, & parte craticulæ ſancti Laurentij martyris, à papa Ioanne ſibi donata, cum aliis multis ſanctorum pignoribus præſul Deodericus in Galliam hoc anno tranſtulit, & in eccleſia ſancti Vincentij martyris à ſe in inſula vrbis conſtructa locauit.

970 | 34 | 16 | Apud Conſtantinopolim Nicephorus imperator timens à filiis ſuis imperio expelli, quia ſenex erat, volebat eos eunuchizare, quorū mater regina, quia nullo alio modo poterat eos liberare, ſuaſit Ioanni Nicephorum occidere & imperare. Ioannes itaque occultè cum funibus intrauit palatium, & occiſo Nicephoro imperauit annis 6. | 10

971 | 35 | 17 | Benedictus Romanæ eccleſiæ 135 præſidet. | 1

Otto imperator Romæ Ottoni comparatori ſuo, neptem Ioannis Conſtantinopolitani imperatoris Theophaniam nomine, à Ioanne papa coronatam, in legitimo matrimonio ſociauit.

Rogerus ordinatur epiſcopus Leodienſium. Hic vrbem muro circumcinxit, ædificiis honeſtauit, maiorem eccleſiam corpore ſancti Lamberti inſignitam à fundamentis renouauit, cœnobium ſancti Ioannis Euangeliſtæ in inſula fundauit.

972 | 36 | 18 | Donus Romanæ eccleſiæ 136 præſidet. | 2

Otto ſenior imperator obiit, cuius vitam Windichildus monachus deſcripſit, qui etiam hiſtoriam Saxonum vſque ad hunc annum conſcripſit.

Otto ſecundus imperat annis decem.

Raginerius

| *Romanorum.* | | *Francorum.* | | *Constantinopolitanorum.* | *Anni domini.*

Raginerius & Lambertus, filij Raginerij Longicolli, paulatim resumptis viribus à Francia redeunt, & cũ Garnero & Ramnoldo qui comitatum patris eorum occupauerant, bello apud Peronam cõfligunt, eosq; cum multis perimunt, & super Hannam fluuium castello Buxide munito Lotharingiam infestant.

Wenzeslaus princeps Boemiæ à fratre suo Boizlao propter præripiendum principatum interfectus, vrbem Pragam vbi requiescit, multis miraculis illustrat.

1 | 19 | Bonifacius Romanæ ecclesiæ 137 præsidet. | 3

Raherius de quo dictum est hoc monostichon, *Veronæ præsul, sed ter Raherius exul*, apud Lobias moritur. 974

Contra Ottonem imperatorem rebellat patruelis eius Henricus dux Baioariæ.

Otto imperator castellum Buxidis obsidet, captum diruit, captos in eo exiliat: nec tamen Raginerius à rebellione desistit.

2 | 20 | Benedictus Romanæ ecclesiæ 138 præsidet. | 4 975

Otto imperator Henricum ducem sibi subiugat.

Maiolus abbas Cluniacensis sanctitate & religione claret.

Gelu magnum à calendis Nouembris vsque ad ęquinoctium vernale.

3 | 21 | Otto imperator contra Sclauos proficiscitur. | 5 976

Filij Raginerij Longicolli auxilio Francorum, & maximè Caroli postea ducis fulti, lacessunt bello Godefridum & Arnulphum comites, qui post Warnerum comitatum Montensem inuaserant; montem Castrilocum obsident. Multis vtrinq; in conflictu fusis, obsidio remota est, victoria anceps, datur tamen palma comitibus.

Obiit sanctus Waldricus Augspurgensis episcopus, cuius vita qualis fuerit, mox miraculorum gloria patefecit.

4 | 22 | Gens Leuticiorum ad idololatriam reuoluitur. | 6 977

Sanctus Wictech Pragensis episcopus, cognomento Adelbertus, sanctitate & doctrina apud Winidos claret, qui apud Brutios martyrizatus, multis miraculis glorificatur.

Filij Raginerij, vt pro se viriliter agerent, animati Francorum auxilio & affinitate (Raginerius quippe Hawidam, Hugonis filiam postea regis, Lambertus verò Herbergam filiam Caroli ducis duxere vxores) in terrã patrum suorum relocati sunt.

Ducatus Lotharingiæ datur Carolo, fratri Lotharij regis Francorum, multis insuper conducto beneficiis, vt & ipse ab insolentiis desistat, & fratris sui Lotharij motibus obsistat.

Ab hinc de Constantinopolitano imperio taceatur.

5 | 23 | PAcato vndiq; regno, cùm Otto imperator Aquisgrani moraretur, Lotharius rex Francorũ subitò ad inuadendã Lotharingiam contendit, & cedente imperatore, quia ad pugnam imparatus erat, rex post multam vastationem repatriauit. Quem cùm inæstimabili exercitu imperator prosecutus, condicto die scilicet calendis Octobris Franciam intrauit, quam vsque ad calendas Decembris peruagatus, fines Remensium, Laudunensium, Suessionum, & Parisiensium, diuersa cæde vastauit, ecclesiis tantum Dei omnium immunitate concessa: in redeundo tamen circa Asonam fluuium partem impedimentorum amisit. De his quidam reclusus prædixit, quòd omnes huius mali incentores ante septennium morerentur. 978

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.*

979 6 | Igneæ acies visæ sunt in cœlo per totam noctem, quinto calendas Nouembris. | 24

Hoc anno complentur mille anni à natiuitate Christi, secundum veritatem euangelij, qui secundum cyclum Dionysij anno ab hinc 21 finiuntur, sicq; in anno Dominicæ passionis veritati Euangelicæ contradicitur.

980 7 | Otto imperator, Lotharius, & rex, conuenientes super Carum fluuium pacificantur, datis inuicem sacramentis, & rex Lotharius Lotharingiam abiurat. | 25

Otto imperator Italiam petit.

Corpora sanctorum Laudoaldi, Adriani, Amantij, & aliorum, à Wantreshouo Hasbaniæ vico transferuntur Gandauum cum miraculorum gloria.

981 8 | Otto imperator Apuliam & Calabriam Italiæ prouincias ad ius regni Græcorum appendentes transferre ad imperium Romanum conatur, maximè propter affinitatem quam per vxorem suam Theophaniam cum imperatore Græcorum habebat. | 26

982 9 | Græci infensi, quòd imperator Otto prouincias Græcorum inuaderet, conducto sibi Sarracenorũ auxilio, imperatori in Calabria bello congrediuntur, in quo bello omnes Romanorum copiæ vsq; ad internicionem penè deletæ sunt. Imperator natando nitens euadere à nautis ignorantibus eum capitur, & à quodã eorum qui negotiator Sclauorum erat, agnitus nec proditus, per illum re delata ad imperatricem & Deodericum Metensium episcopum, qui in ciuitate Rhosan rei euentum præstolabantur, difficulter per Sclauum & episcopum liberatur: nautis quippe ad pecunias pro eo redimendo allatas inhiantibus imperator ascenso equo vix euasit. Omnibus pro infortunio reipublicæ animo consternatis, sola imperatrix fœminea & Græca leuitate insultabat eis, quòd ab exercitu suæ nationis victi essent Romani, ac per hoc cœpit primatibus exosa haberi. | 27

983 10 | Otto imperator, tædio & angore animi deficiens, Romæ moritur: & de imperatore substituendo inter primates dissentitur, aliis filio ipsius Ottoni imperiũ deberi certantibus, aliis odio imperatricis à filio eius imperium transferre volentibus ad Henricum ducem filium Henrici, qui fuit frater primi Ottonis. Hic Henricus ipsum Ottonem puerum factiosè raptum in custodiam tenet, sed principes puerum de manu Henrici extorquentes, in regno sublimant, & regnauit annis 19. | 28

984 1 | Ioannes Romanæ ecclesiæ 139 præsidet. | 29

Lotharius rex Francorum ad inuadẽdam Lotharingiam rursum laborans, vrbem Virdunum & Godefridum ipsius vrbis comitem capit.

Ioannes Romanæ ecclesiæ 140 præsidet.

Theodoricus Metensium episcopus obiit, & secundum prophetiam viri Dei vix aliquis principum qui in bello Calabrico euasit, diu superuixit. Episcopatum Metensem suscepit Adelbero, vir sanctus & nobilis, filius Friderici ducis.

985 2 | Lotharius rex, videns Ottonem imperatorem virtute militum suorum proficere, vrbem Virdunum & Godefridum comitem reddit. | 30

986 3 | Ioannes Romanæ ecclesiæ 141 præsidet. | 31

Lothario rege Francorũ mortuo, Ludouicus filius eius regnat in Francia anno vno.

987 4 | Ludouico Francorum rege mortuo, Francis regnum transferre volentibus ad Carolum ducem fratrem Lotharij regis, dum ille rem ad consilium defert, regnum Francorum vsurpat Hugo, filius Hugonis Parisiensis ex Hawide, sorore primi Ottonis imperatoris, & regnauit annis nouem. | 1

Herluinus

| Romanorum. | | Francorum. | Anni domini. |

Herluinus primus abbas Gemmelacensis moritur.

5 | Carolus dux regnum Francorum ex paterna & auita successione sibi | 1 | 988
debitum contra Hugonem regem nepotem suum repetit, cumq; bello perurgens, Laudunum vrbem capit. Hugo autem rex Carolum in Lauduno obsidet, sed secũdo obsidionis mense obsessi prosilientes castra obsidentium incenderunt, & ipse rex Hugo plurimis suorum peremptis turpiter fugiens vix euasit.

6 | Inundatio aquarum frequens, ac diutina vltra solitum, æstas postea | 2 | 989
feruentissima, pluribusq; perniciosa, vnde & fruges minoratæ sunt.

Carolus dux montem acutum expugnat, Suessionis vsque vastando peraccedit: inde Rhenum aggreditur, & Laudunum cum multa præda reuertitur.

Siccitas magna vernalis, vnde & satio primitiua impedita, & fames ingens secuta est.

Nix nimia decidit, imber postea continuus, qui autumnalem sationem omni modo denegaret.

Fertur annonam pluisse de cœlo in Asbanio, alij etiam pisciculos paruos de cœlo pluisse ferebant.

7 | Carolus dux Remos occupat, archiepiscopum quem Hugo rex præ- | 3 | 990
fecerat, & quosdam primates capit, & Lauduno relegat.

8 | Carolus dux moritur, Otto filius eius succedit ei in ducatu Lotha- | 4 | 991
riensium.

9 | Remis synodo totius Franciæ congregata, Arnulphus nepos Caroli | 5 | 992
ducis, quem ipse Carolus episcopum Remis substituerat, omnium iudicio exordinatus damnatur, & Adelgarius presbyter qui vrbem prodidit, & portas Carolo aperuit, insolubiliter excommunicatur. Gerbertus verò substituitur episcopus, sed quibusdam causam ventilantibus, non potuisse degradari Arnulphum absq; scientia & auctoritate papæ Romani.

Gerbertus depositus ad Ottonem imperatorem se contulit, quem imperator receptum, primò eum Rauennæ archiepiscopum, & postea constituit papam Romanum, vnde est eius illud monostichon.

Transit ab R Gerbertus ad R fit papa vigens R.

10 | In Burgundia Odilo Aruernæ oriundus ex clerico Bruiatensi mona- | 6 | 993
chum professus in Cluniacensi cœnobio post Maiolum præficitur ipsi cœnobio, quod per annos 56 miro religionis feruore rexit & prouexit, qui egregiè præter cætera pietatis insignia, non solùm vitæ exemplis, sed etiam miraculis in vita sua claruit. Qui cùm reprehenderetur, quòd in peccantes misericordior iusto esse videretur. Si damnandus sum (inquit) malo damnari de misericordia, quàm de duritia.

Otto in imperatorem benedicitur.

11 | Florebant hoc tempore in scientia literarum in Lotharingia Heri- | 7 | 994
gerus abbas Lobiensis, Adelbodus episcopus Vltraiectensis; in Francia, Fulbertus episcopus Carnotensis, Abbo abbas Floriacensis, qui super calculum

12 | Victorij commentatus est. | 8 | 995

13 | Gregorius Romanæ ecclesiæ 142 præsidet. | 9 | 996

Hugone Francorum rege mortuo, Robertus filius eius in Francia regnat annis 34.

14 | Heribertus ordinatus Coloniensium episcopus multa sanctitate | 1 | 997
claret.

Clarebat etiam hoc tempore inter Gallos Ausfridus. Qui cùm fuisset comes Bratuspantium, non minus iustitia quàm potentia seculari famosus, de-

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* |

poſito militiæ cingulo tonſoratus in clericum, eo prouectus eſt vt ordinaretur epiſcopus Vltraiectenſis eccleſiæ.

998 15 | Ioannes Romanæ eccleſiæ 143 præſidet menſibus 10. Poſt quem | 2 Gerbertus, qui & Syluester 144, qui & ipſe inter claros ſcientia literarum egregiè claruit. Quidam tamen tranſito Syluestro iſto, Agapetum papam hoc in loco ponunt: quod non otioſè factum eſſe dicitur, quia is Syluester nō per oſtium intraſſe creditur, quippe qui à quibuſdam etiam nigromantiæ arguitur. De morte quoq; eius non rectè tractatur, à Diabolo enim percuſſus dicitur obiſſe; quam rem nos in medio relinquimus, à numero enim paparum videtur excluſus. Vnde lector quæſo, vt hic & alibi ſi qua diſſonātia te offenderit de nominibus vel annis vel temporibus paparum, non mihi impures, quia non viſa ſed audita vel lecta ſcribo.

Hoc tempore quidam religioſus ab Hieroſolymis veniens, in Sicilia recluſi cuiuſdam humanitate aliquandiu recreatus, didicit ab eo inter cætera quòd in illa vicinia eſſent loca eructantia flammarum incendia, quæ loca vocantur ab incolis *Ollæ Vulcani*, in quibus animæ defunctorum luant diuerſa pro meritorum qualitate ſupplicia, ad ea exequenda deputatis ibi dæmonibus, quorum ſe crebrò voces, iras, & terrores, ſæpe etiam eiulatus audiſſe dicebat plangentium, quòd animǽ de manibus eorum eriperentur per eleemoſynas & preces fidelium, & hoc tēpore magis per orationes Cluniacenſium orantium indefeſsè pro requie defunctorum. Hoc per illum abbas Odillo comperto, conſtituit per omnia monaſteria ſibi ſubiecta, vt ſicut primo die Nouembris ſolennitas omnium ſanctorum agitur, ita ſequenti die memoria omnium in Chriſto quieſcentium celebretur. Qui ritus ad multas eccleſias tranſiens, fidelium defunctorum memoriam ſolennizari fecit.

999 16 | In Italia Creſcens, patriciatu Romanorum arrepto, contra Ottonem imperatorem rebellat. | 3 |

1000 17 | Anno Ieſu Chriſti milleſimo ſecundum computationem Dionyſij | 4 multa prodigia ſunt viſa.

Terræmotus factus eſt permaximus. Cometes apparuit 19 calendis Ianuarij circa horam nonam aperto cœlo, quaſi facula ardens cum longo tractu fulguris inſtar illabitur terris, tanto ſplendore, vt non modò qui in agris erant, ſed etiam in tectis irrupto lumine ferirentur. Qua cœli ſciſſura ſenſim euaneſcente, interim viſa eſt figura quaſi ſerpentis, capite quidem creſcente cum cœruleis pedibus.

1001 18 | Otto imperator Romæ Creſcentem patricium bello aggreditur, | 5 | ſed victus Creſcens & ex fuga retractus capitur, viliq; iumento auerſè impoſitus circunducitur, & paulatim membris truncatus, ad vltimum ante vrbem ſuſpenditur.

1002 19 | Otto imperator degens Romæ dum cum Romanis ſe remiſſius a- | 6 git, tractans qualiter iura regni & eccleſiæ ad antiquum ſtatum reformaret, Romani per hoc ad contemptum eius adducti, ſubitò contra eum conſpirant, & aliquot militum eius peremptis, eum in palatio obſident. Vnde per induſtriam Henrici ducis Baioariæ & Hugonis marchionis Italiæ ſimulato pacto vix extractus, Roma decedit cum Syluestro papa. Et quia vxor Creſcentis imperatórem ſpe regnandi ad amorem ſui pellexerat, dolens pro eius deceſſu venenum ei miſit, quo ille conſumptus inter remeandum in Italia moritur.

Milites tranſalpini corpus imperatoris defuncti cum inſignibus imperij ad Galliam referentes, crebris Italorum incurſibus laceſſiti, armis ſibi viam parant. Sed cùm iam res in tuto eſſe putaretur, dux Baioariæ Henricus iniuriato

| *Romanorum.* | | *Francorum.* | *Anni domini.* |

iniuriato Heriberto Colonienſium archiepiſcopo, à cuius ore omnes pendebant, inſignia regni ab eo violẽter extorſit, quaſi iure hęreditario ſibi competentia. Erat quippe filius Henrici ducis, qui fuit genitus de Henrico fratre primi Ottonis imperatoris.

Henricus ergo dux conciliatis ſibi animis quorundam principum regni vngitur in regem à Willigiſo Moguntino archiepiſcopo, & imperauit annis 22.

1 | Ioannes Romanæ eccleſiæ 145 præſidet. | 7 | 1003

Abbo Floriacenſis abbas in Waſconia martyrizatur.

Ioannes Romanæ eccleſiæ 146 præſidet.

Henricus imperator potentiores regni viros, bello ſibi concitare volentes, celeriter deuincit, & reges gentilium in interiori Germania commorantes, qui dicuntur Winidi, tributarios ſibi facit.

2 | Gerardus Cameracenſis epiſcopus, & Adelbodus Vltraiectenſis epi- | 8 | 1004
ſcopus, magni in eccleſia & in palatio habentur.

Henricus imperator Babenbergenſem eccleſiam epiſcopalis ſedis honore ſublimat, & quia liberis carebat eam omnium rerum ſuarum hęredem facit. Vnde Deodericus Metenſium epiſcopus dolens, dotem & patrimonium ſororis ſuæ Chunigundis imperatricis delegari ab imperatore Babenbergenſi eccleſiæ, rebellat.

3 | Cometes horribili ſpecie huc illucque iactans in auſtrali parte vi- | 9 | 1005
ſus eſt.

Mortuo Ottone duce, ducatus Lotharingiæ datur comiti Godefrido, filio Godefridi Ardennenſis.

Hilpericus librum de ratione computi hoc anno ſcripſit, vt apparet ex argumento ad inueniendos annos Domini per indictiones. Si vis (inquit) ſcire quot ſint anni incarnati Chriſti, ſexaginta ſex ordines indictionum qui fluxerunt ab eius incarnatione, multiplica per quindecim, fiunt nongenti nonaginta. His adde duodecim, quia tertia indictione natus eſt Chriſtus, adde etiam indictionem præſentis anni, id eſt tertiam, & ecce habes hoc anno annos Chriſti 1005.

4 | Fames & mortalitas tam grauiter per totum penè orbem inualuit, | 10 | 1006
vt ſepelientium tædio viui adhuc ſpiritum trahentes obruerentur cum mortuis.

Caſtrum Valentianas ſitum in marchia Franciæ & Lotharingiæ, quod Balduinus comes Flandrẽſium inuaſerat, imperator Henricus obſidet, concurrentibus ad auxilium eius Roberto rege Francorum, & Richardo comite Normannorum.

5 | Henricus imperator quia de obſidione Valentianenſi inefficax re- | 11 | 1007
dierat, contra Balduinum profectus caſtrum Gandauum inuadit, & depopulata terra, aliquot primores Flandrenſium capit. Vnde Balduinus perterritus imperatori ſatisfacit, Valentianas redit, datiſque obſidibus cum ſacramento fidelitatis manus ei dedit. Poſtea imperator ſeditione ſuorũ coactus, Valentianas Balduino comiti beneficiauit, vt ſibi contra motus ſuorum auxilio eſſet, poſtea ei etiam Walachras addidit.

6 | Baldricus Leodicenſium epiſcopus ordinatur. Burchardus quoq; | 12 | 1008
fit Warmacenſis epiſcopus, qui in ſcripturis ſtudioſus magnum illud canonum volumen edidit, ſcripturarum ſentẽtiis vndiq; compilatis defloratum, collaborante ſibi in hoc magiſtro ſuo Olberto abbate, viro vndecunque doctiſſimo.

7 | Sergius Romanæ eccleſiæ 147 præſidet. | 13 | 1009

Eclipſis Solis facta eſt hora diei ſecunda.

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.*

Normanni Frisiam infestantes Tilæ oppidum incendunt.

Henricus imperator Metis vrbem obsidet propter Deodericum fratrem vxoris suæ contra se rebellantem, qui episcopatum ipsius vrbis vsurpauerat. Dux enim Moselanorum Deodericus post fratrem suum Alberonem dato episcopatu Metensium filio suo adhuc puero, tutorē ei substituit ipsum Deodericum. Qui puero vrbe excluso,& episcopatu vsurpato, ipsum etiam Deodericum ducem bello capit. Vrbe ergo per obsidionem penè desolata, tandem pax conuenit.

Bruno episcopus martyrizatur.

1010 8 | Normanni Frisiam repetunt,& multis cæsis Vltraiectum oppidum | 14 incendunt.

Gens Hungarorum hactenus idololatriæ dedita, hoc tempore ad fidem Christi conuertitur per Gislā sororem imperatoris,quæ nupta Hungarorum regi ad hoc sua instantia regem adduxit,vt se & totam Hungarorum gentem baptizari expeteret,qui in baptismo Stephanus est vocatus. Cuius merita per Hungariam multa miraculorum gloria commendat.

1011 9 | In Lotharingia iuxta montem Castrilocū fonticulus aquæ multis | 15 | saluberrimus in sanguinem conuersus est, quod probauit mulier, quæ faciem suam ex huius fontis aqua lotam ostendit multis sanguinolentam.

1012 10 | Benedictus Romanæ ecclesiæ 148 præsidet. | 16

Albertus Gemmelacensis ecclesiæ ordinatur abbas, vir moribus,religione,scientia, bonis doctisque viris aut conferendus, aut præferendus.

Henricus imperator Godefridum ducem cum exercitu in fines Bratuspantium mittit, ad obsidendum castrum Louanium, sed inefficax rediit.

1013 11 | Henricus imperator Italiam petens,vt subueniret suis quos Græci | 17 premebant, circa Beneuentum, Salernum, & Capuam debacchantes, Troiam ciuitatem capit.

Baldricus episcopus cùm in villa Hugardis dicta castellū muniret, Lambertus comes Louaniensis eum aggreditur,& episcopus Lamberto vincente,multis suorum captis & occisis,graui atteritur infortunio.

Terremotus factus est maximus circa meridiem 14 calendas Decemb.

1014 12 | Henricus rex in imperatorem benedicitur. 18 |

Baldricus episcopus in insula Leodicēsi cœnobium sancti Iacobi Apostoli fundauit.

Dux Godefridus Gerardum comitem multis modis regnum inquietantem bello vicit, in quo filio eius cum multis occiso, complices eius deterruit.

1015 13 | Hoc tempore sanctus Guicteth, qui & Adelbertus, Pragensis episcopus apud Bruchuos martyrizatur. | 19

Comitatus Beluacensis datur Rogero episcopo.

Dux Godefridus comitatum Montensem depopulatur, quem Ragi-nerius cum patruo suo Lamberto Louaniensi insecutus, apud Florinas pugnam conseruit,vbi plus quàm quadringenti viri occisi sunt,& ipse Lambertus occubuit,vbi res mira contigit. Cùm Lambertus spem victoriæ iam haberet, (habebat quippe phylacterium à collo vsque ad pectus pendens, sanctorum reliquiis refertum, quorū patrocinio se in periculis tutum fore credebat) instante ei termino vitæ, phylacterium illud à collo eius exiliens super tumulum campi exiliuit, & mox comes antea inuictus perimitur. Quidam militum phylacterium accipiens in caliga abscondit, sed coxa eius & crure intumescente rem prodidit,& phylacterium domino suo Etheloni fratri ducis dedit.

1016 14 | Symeon Syracusis Siciliæ oriundus,& postea monachus in monte | 20 Sina

| *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anni domini.*

Sina hoc tempore clarebat, qui Hierosolymam veniens longam pro Christo peregrinationem suscepit, & cum Popone Treuerorum archiepiscopo ad Gallias veniens, Treueris in altitudine turris inclusus est. Ibiq; post multas hominum persecutiones, post multas dæmonũ tentationes, beato fine quieuit, cuius merita frequens miraculorum gloria declarauit.

15 | Cometes solito mirabilior in modum trabis maximæ per quatuor | 21 | 1017
menses apparuit.

Golbodus in episcopatu Leodicensi Baldrico succedit.

16 | In Frisonia Deoderico comite filio Arnulphi Gandauensis debel- | 22 | 1018
lante, Frisones in vindicta patris sui ab eis occisi, Godefridus dux ad eum debellandum ab imperatore mittitur, & conserto prælio repentè voce (nescitur vnde) emissa, Fugite Fugite, cunctis fugiẽtibus multi à paucis Frisonibus perimuntur, dux verò capitur.

17 | Dux Godefridus, impetrata Frisonibus totius iniustitiæ impunita- | 23 | 1019
te, à captiuitate soluitur, & non multo pòst moritur. Frater verò eius Gothelo in ducatu substituitur.

| 18 | Rodulphus rex Burgundiæ insolentia Burgundionum irritatus, | 24 | 1020
regnum Burgundiæ Henrico imperatori dare tractat, sed cum ab hac intentione reuocat simulata Burgundionum satisfactio.

Benedictus papa in Galliam ad Henricum imperatorem venit.

19 | Henricus imperator Coloniꝫ Natale Domini celebrans, Heriber- | 25 | 1021
tum archiepiscopum olim à se iniuriosè tractatum humili satisfactione placat, cui reconciliatus archiepiscopus prædixit se propediem moriturum, & non multo pòst mortuus magnis cœpit clarere virtutibus.

Pilegrinus ei in episcopatu succedit.

Durandus fit Leodicensiũ episcopus, quod quasi fabula in theatro mundi fuit, quòd vir ex humilimo & pauperrimo seruilis conditionis genere dominis suis carnalibus dominabatur.

20 | Aquisgrani cõuẽtu generali & synodali per aliquot dies celebrato, | 26 | 1022
tãta siccitas & intemperies aeris excãduit, vt multi præ nimio ardore deficerent, multa etiam animalia subitò interirent, pauimento & marmoreis columnis tanto sudore madẽtibus, vt aqua esse respersa crederetur à nesciẽtibus.

21 | Henricus imperator & Robertus rex Francorũ super Carum flu- | 27 | 1023
uium apud Euasium conueniunt, de statu ecclesiæ regni & imperij tractaturi, & condicto, vt super his confirmandis etiam papam Romanum simul ambo Papiæ opportunè conuenirẽt. Imperator & regem, & suos multos etiam, qui tantùm ad demirandam imperatoriam maiestatem conuenerant, tanta liberalitate donauit, vt opibus regum Persarum aut Arabum posset comparari imperatoris munificentia.

In Pascha eclipsis Solis facta est.

22 | Ioannes Portuensis episcopus, frater Stephani papæ nuper defun- | 28 | 1024
cti, Romanꝫ ecclesiæ 149 præsidet.

Hoc tempore in Gallia Beluacẽsi vrbe inclytus Rogerus decessit episcopus, qui inter alia beneficia dedit ecclesiæ sancti Petri cui præsidebat, Alliacum in Normannia, & Montiacum in Vermandensi pàtria. Comitatũ quoque eiusdem vrbis ab Oddone Campaniensi comite impetrauit, dato ei pro commercio castro Syncerrio in Bituricẽsi territorio sito, quod sibi patrimonij iure competebat.

Henricus imperator, consulentibus sibi principibus super substitutione regni, designans Conradũ virum egregij generis & egregiꝫ libertatis, quippe qui nunquam se submiserat alicuius seruituti, moritur. Huius vitam Adelbodus episcopus Vltraiectensis scribit.

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* |

Cono dux præpotēs cùm ad imperium aſpirare vellet, repudiatur inſtinctu Abbonis Moguntini archiepiſcopi,& aliquorū regni primatum,& Conradus ad imperium ſublimatus imperauit annis quindecim.

1025 1 | Ioanni papæ Stephanus frater ſuus apparēs dixit,ſe infernalibus pœ- | 29 nis cruciari, ſed ſperare ſe interuentu Odilonis abbatis Cluniacenſis veniam poſſe conſequi,pro quo Odilo tandiu orando laborauit,donec ſibi reuelaretur,ſe pro illo eſſe exauditum.

Raginardus Leodicenſium ordinatur epiſcopus, qui Leodij in monte publico cœnobium ſancti Laurentij inſtituit, eiq; Stephanum virum ſanctæ memoriæ abbatem primum præfecit.

1026 2 | Robertus rex Francorum ad inuadendam Lotharingiam animum | 30 intendit,ſed citò ab hoc conatu deſiſtit.

Gothelone duce qui propter priuatum odium grauabat regnum Conradi, & aliis principibus ad pacis vnitatem adductis, regi proſperitas & regno accreuit tranquillitas.

1027 3 | Conradus rex filium ſuum adhuc puerum Henricū in regnum ſub- | 31 limat Aquis. Ipſe autem Romæ in Paſcha in imperatorem conſecratus,quorundam Italorum contra ſe ſæuientium motus compeſcit.

Florebat hoc tempore eccleſiaſtica religio per abbates nominabiles in Francia quidem, & in Burgundia, per Odilonem Cluniacenſem pietate inſignem, per Guillelmū Diuionenſem ſeueritate reuerendum; in Lotharingia, per Richardum Virdunenſem pia grauitate & graui pietate diſcretum; per Poponem Stabulenſem,per Heliam Colonienſem, per Osbertū & Stephanum Leodicenſes,per Bernonem Angienſem.

1028 4 | Claruit hoc tempore in Italia Guido Aretinus,multi inter muſicos | 32 nominis. In hoc enim poetis præferendus, quòd ignotos cantus etiam pueri faciliùs diſcunt per eius regulam, quam per vocem magiſtri, aut per vſum alicuius inſtrumenti: dum, ſex literis vel ſyllabis modulatim appoſitis ad ſex voces, quas ſolas regulariter muſica recipit, hiſque vocibus per flexuras digitorum leuæ manus diſtinctis, per integrum diapaſon ſe oculis & auribus ingerunt intentæ & remiſſæ eleuationes, vel diſpoſitiones earundem ſex vocum.

1029 5 | Conradus imperator,rebellantibus Sclauis,ad eos debellandos pro- | 33 ficiſcitur.

Hoc etiam anno idem Conradus imperator rebellantibus Hungaris ad eos debellandos proficiſcitur.

1030 6 | Roberto rege Francorum mortuo, Henricus filius eius regnat in | 34 | Francia annis 30.

Hoc tempore iuſſu Conradi imperatoris regali & ſynodali conuentu apud Triburias inter cætera epiſcopi hoc capitulum decernere voluerunt, vt ſi quando ieiunium primi menſis eueniret infra hebdomadam, qua caput ieiunij in quarta feria conſtat, amborum ieiuniorum celebritas vnius officij expletione compleretur. Sed Gerardus Cameracenſis & pauci cum eo huic multorum decreto contradicentes, obtinuerunt, vt ieiunium primi menſis in altera hebdomada in qua habetur officium, celebretur ſecundum antiquam conſuetudinem.

1031 7 | Sanctus Bardo ordinatur Moguntiæ archiepiſcopus. | 1 |

Robertus & Richardus minuendæ domo multitudinis cauſa, hoc tempore à Normannia Franciæ digreſſi Apuliam expetunt,& Italis inter ſe diſſidentibus dum alteri contra alterum auxiliū præſtant, hac opportunitate Italos callidè & fortiter debellant,& ſucceſſus vrgendo ſuos nomen ſuum dilatant,& futuræ proſperitatis ſibi viam parant.

8 | Ecli-

| *Romanorum.* | | *Francorum.* | *Anni domini.*

8 | Eclipsis Solis facta est circa meridiem 3 calendas Iulij. | 2 | 1032

Istiusmodi decretum à Franciæ episcopis datum est seruari subiectis sibi populis. Vnus eorum dicit, cœlitus sibi delatas esse literas quæ pacem monerent renouandam in terra. Quam rem mandauit cæteris, & hæc tradenda dedit populis. Arma quisque non ferret, direpta non repeteret, sui sanguinis vel cuiuslibet proximi vltor minimè existens percussoribus cogeretur indulgere, ieiunium in pane & aqua omni sexta feria seruarent, & in sabbato à carne & liquamine abstinerent, soloque hoc contenti ieiunio in omnium peccatorum remissionem nullam sibi scirent aliam adiiciendam pœnitentiam, & hæc seruare sacramento firmarent. Quòd qui nollet, Christianitate priuaretur, & exeuntem de seculo nullus visitaret, nec sepulturæ traderet. Alia quoque importabilia quàm plura dedere mandata, quæ oneri visa sunt replicare. Hanc mandatorum nouitatem, cùm multi cupidi nouarum rerum libentiùs iusto amplecterentur, Gerardus Cameracensis episcopus qui solus Lothariensium appendebat ad parochiam Francorum, nullius hortatu potuit adduci ad hæc suscipienda, sed singula capitula refellebat; dicens, genus humanum ab initio trifariam esse diuisum, in orantibus, pugnatoribus, agricultoribus, & vnum duorum, & duos vnius egere auxilio, ideo debere arma ferri, & rapinas reddi pro authoritate legis & gratiæ, vltorem percussi vel occisi non exacerbari cogendo, sed secundum Euangelium ei reconciliari, ieiunium in sexta vel septima feria, nec omnibus vnum esse imponendum, quia non est vna omnibus possibilitas, nec omnes hoc vno ieiunio contentos esse, quia non est vna omnium pœnitendi qualitas, hæc sacramento firmare, vel sacramenti violationem periurio augere non esse vtile, his contradicentes excommunicari, infirmis visitationem vel mortuis sepulturam negari esse detestabile, sufficere authentica patrum decreta, & super his neglectis impositum congruenter pœnitentiæ modum.

9 | Benedictus Romanæ ecclesiæ 150 præsidet. | 3 | 1033

Frederico Mosellanorum duce mortuo, quia mares filios non habebat quibus ducatus competeret, Gothelo dux impetrato ab imperatore etiam Mosellanorum ducatu, in Lotharingia potentiùs principatur.

10 | Burgundionibus non desistentibus à consueta contra regem suum | 4 | 1034
insolentia, rex Rodulphus regnum Burgundiæ Conrado imperatori tradidit, quod à tempore Arnulphi imperatoris per annos plus quàm centum triginta gentis suę reges tenuerant, sicque Burgundia iterum redacta est in prouinciam.

11 | Odo Campaniensis regnum Rodulphi regis auunculi sui à Conra- | 5 | 1035
do imperatore nepote suo repetens, vt sub eo regat Burgundiam, efflagitat.

Henricus rex, filius Conradi, vxorem ducit filiam regis Anglorum.

12 | Odo contra imperatorem rebellans Lotharingiam incursat, castel- | 6 | 1036
la oppugnat, vrbem Leucorum quæ Tullus dicitur, obsidet, & in nullo temperat furori suo.

13 | Hermannus Coloniæ ordinatur archiepiscopus. | 7 | 1037

Odo Barum castrum obsidet & capit.

Gothelo dux ægrè ferens insolentiam Francorum cum Lotharingis, occurrit Odoni, & conserto pręlio apud Barum Odo perimitur, & Francorum exercitus graui cæde attritus à Lotharingia fugere compellitur.

14 | Normanni in Apulia copiis suis à Normannia paulatim adductis, | 8 | 1038
ad inuadendam Apuliam fortitudine sua & Italorum imbecillitate animati, castellis & vrbibus aut dolo aut virtute captis, in Apulia potenter agunt, vicinisq; gentibus terrorem sui nominis incutiunt.

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* |

Henricus Louanienſis comes domi ſuæ perimitur à captiuo Hermanno,eiq́; ſuccedit filius eius Otto, cui immatura morte præuento ſucceſſit patruus eius Baldricus, qui & Lambertus.

In Apulia erat quædam ſtatua marmorea, circa caput ſuum æreum habens circulum, in quo erat ſcriptum, *Calendis Maij oriente Sole habebo caput aureum.* Quod quidam Sarracenus à Roberto Vuiſcardo duce Normanorum captus, quid portenderet intelligens, in calendis Maij oriente Sole diligenter notato termino vmbræ illius ſtatuæ infinitum theſaurum effoſſa ibidem humo reperit, quem pro ſua redemptione eidem duci obtulit.

1039 15 | In menſe Aprili octauo idus viſa eſt in cœlo inter Auſtralem & Ori- | 9 entalem plagam ignea trabs miræ magnitudinis, quæ currens per Solem ad occaſum vergentem viſa eſt in terram cadere, cuius veſtigia diu videri potuerunt.

Conradus imperator Italiam adit, vt rebellionem meditantes debellaret. Et quia omnes Longobardi coniurauerant, vt non paterentur quemlibet dominum qui aliud quàm ipſi vellent contra ſe ageret, quoſdam epiſcopos in vincula coniecit, & quia epiſcopus Mediolanenſis fuga lapſus eſt, imperator ſuburbia Mediolani incendit. Die verò Pentecoſtes, cùm imperator in parua eccleſia ſecus vrbem coronaretur ad Miſſam, tam grauia fuerunt tonitrua & fulgura, vt aliqui mente excederent, aliqui exhalarent. Bruno verò epiſcopus qui Miſſam canebat, & ſecretarius imperatoris cum aliis tribus dixerunt, ſe inter Miſſarum ſolennia vidiſſe ſanctum Ambroſium imperatori indignando comminantem. Tunc imperator Italia diſceſſit.

Pridie idus Maij eclipſis Solis fuit, & pridie nonas Iunij imperator obiit. Poſt quem Henricus filius eius imperauit annis 17.

1040 1 | Henricus imperator vadit ad debellandum Odelricũ Boemano- | 10 | rum ducem, ſed Boemanis viriliter reſiſtentibus inefficax redit.

1041 2 | Henricus imperator, per orationes ſanctorum virorum auxilio Dei | 11 ſibi procurato, ſuperioris anni infortunium vltus, Odelricum ducem Boemiæ ſuperat.

1042 3 | Inter Hungaros bello inteſtino moto, Petrus rex ab eis depulſus re- | 12 gno auxilium Henrici imperatoris interpellat, qui potenter ei patrocinans Hungariam deuaſtat.

Wato ex clero ſancti Lamberti, vir ſpiritu ſapientiæ & ſcientiæ & feruore religionis inſignitus, ordinatur Leodicenſium epiſcopus.

1043 4 | Apud Conſtantinopolim Conſtantinus monachus imperat. | 13 |

Henricus imperator iterum Hungariam ingreſſus, cum paucis Abbonem regem de bello fugauit, & lanceam inſignem regis recepit. Petrum verò quem Abbo expulerat, Hungarorum regno reſtituit, & Hungariam ſibi tributariam fecit.

1044 5 | Fames valida Galliam & Germaniam profligat. Cothelo dux obiit, | 14 cuius filius Godefridus, dum ei ducatus Moſellanorũ denegatur, altero ducatu repudiato contra imperatorem rebellat.

1045 6 | Godefridus hortatu quorundam Dei fidelium ad recuperandam | 15 imperatoris gratiam adductus, ab imperatore capitur, & cuſtodiæ mancipatur, ſed filium ſuum obſidem dans relaxatur. Quo defuncto, in obſidatu ad rebellandum graſſatur.

Benedictus qui ſimoniacè papatum Romanum inuaſerat, cùm eſſet rudis literarum, alterum ad vices eccleſiaſtici officij exequendas ſecum papam Syluеſtrum 151 conſecrari fecit. Quod cùm multis non placeret, tertius ſuperducitur Gregorius 152, qui ſolus vices duorum impleret.

7 | 16 | In-

| *Romanorum.* | | *Francorum.* | *Anni domini.* |

7 | Inſtinctu Godefridi comes Flandrenſis Balduinus contra imperatorem rebellat. | 16 | 1046

Romæ vno contra duos, & duobus contra vnum de papatu contendentibus, rex Henricus contra eos Romam vadit, & eis canonica & imperiali cenſura depoſitis, Suidigerus Babenbergenſis epiſcopus qui & Clemens, Romanæ eccleſiæ 153 præſidet, & ab eo rex Henricus in imperatorem benedicitur, iurantibus Romanis, ſe ſine eius conſenſu nunquam papam electuros.

Theoderico Metenſium epiſcopo defuncto, ſuccedit Adelbero fratruelis eius, vir magnæ prudentiæ & ſanctitatis.

Eccleſia ſanctæ Gertrudis Mingelenſis, quæ ante aliquot annos poſt negligentiam & incuriam effuſi ſanguinis Domini concremata, in nouam reędificata benedicitur, præſente Henrico imperatore.

8 | Damaſus Romanæ eccleſiæ 154 præſidet. | 17 | 1047

Nix tanta in Occidente cecidit, vt ſyluas frangeret.

Godefridus palatium Neomagi incendit, & irreparabiliter deſtruit.

Vrbem quoq; Claborum quæ Virdunus dicitur, cum maiori ſanctæ Mariæ eccleſia incendit.

Franco ſcholaſticus Leodicenſium, & ſcientia literarum & morum probitate claret, qui ad Hermãnum archiepiſcopum ſcripſit librum de quadratura circuli, de qua re Ariſtoteles ait: Circuli quadratura ſi eſt ſcibile, ſcientia quidem nondum eſt, illud verò ſcibile eſt.

9 | Bruno Leucorum epiſcopus, qui vocatur Leo, Romanæ eccleſiæ | 18 | 1048
155 præſidet. Hic cùm ad capeſſendam ſedem Apoſtolicam Romam tenderet, audiuit voces Angelorum canentium, dicit Dominus: Ego cogito cogitationes pacis, & non afflictionis. Hic de multis ſanctis cantus compoſuit, & multa fecit & ſcripſit eccleſiæ vtilia. Hic cùm in papatu pauperem leproſum ante fores offendiſſet, eum fotum diligenter in lecto ſuo collocauit, quem cùm reſerato oſtio non inueniſſet, in paupere ſe Chriſtum ſuſcepiſſe obſtupuit.

Viri religioſi & illuſtres ſanctitate in Chriſto dormiunt: Odilo abbas Cluniacenſis, cui Hugo ſuccedit; Popo Stabulenſis; Guatho epiſcopus Legienſis; Olbertus ſanctæ memoriæ abbas Gemmelacenſis.

Guathoni Deoduinus in epiſcopatu ſuccedit.

Albertus qui ducatum Moſellianorum Godefrido negatum ſuſceperat, à Godefrido perimitur. Ducatũ eius Gerardus de Alſatia, alterum verò ducatum Fridericus obtinet.

10 | Leo papa in Gallias veniens, vt motus imperij à Balduino & Go- | 19 | 1049
defrido concitatos ſedaret, Godefridum quidem imperatori reconciliauit. Balduino pertinacius agente, cõtra eum imperator exercitum duxit, ſed tandem Balduinus flexus condicto die Aquis imperatori ſatisfecit.

Leo papa in Germania & Gallia ſynodis habitis ſtatum eccleſiæ meliorauit.

11 | Leo papa dum Normannos à Romanorũ terminis deturbare ſa- | 20 | 1050
tagit, multam calamitatem incurrit, quia cum multis etiam ipſe capitur. Sed tamen relaxari noluit, niſi etiam ſuis relaxatis.

Sanctus Theobaldus inter nobiles Francorum non infimus, hoc tempore clarebat, qui mundo & ſemetipſo abnegato, ſecutus Chriſtum in vincentia vrbe Venetiæ recluſus, duodecimo conuerſionis ſuæ anno beato fine quieuit. Qui quàm acceptè ſeruierit Deo, poſt mortem eius miraculorum prodidit magnitudo. Oſſa eius in Gallias tranſlata, multam multis in locis venerationem meruerunt.

Anni domini.	Romanorum.		Francorum.

Bardo Moguntiæ episcopus obiit, cuius sanctitas per multam miraculorum gratiam patuit.

1051 12 | Balduinus Flandrensis inuaso Hagionensi comitatu contra impe- | 21 ratorem rebellat.

Francia turbatur per Berengarium Turonensem qui asserebat, eucharistiam quam sumimus in altari, non esse reuera corpus & sanguinem Christi, sed figuram corporis & sanguinis Christi. Vnde contra eum multum à multis & verbis & scriptis disputatum est, inter quos Dominus abbas de cruce sancti Leufredi contra eum de corpore & sanguine Christi elegantem edidit librum. Lanfrancus etiam vir sanctitate & scientia eximius, prior monasterij Beccensis, postmodum verò ex abbate Cadomensi archiepiscopus Cantuariensis, contra errorem illius per dialogum disputauit.

1052 13 | Rex Hungarorum ab imperatore Henrico dissentit, pro quo re- | 22 conciliando Leo papa ad imperatorem venit, sed amicis discordiæ interturbantibus id frustra fuit.

Leo papa Gerardum Leucorum supra se quintum episcopum, sanctitate vitæ mirabilem, synodo habita per auctoritatem apostolicam, decreuit in numero sanctorum confessorum in ecclesia solenniter habendum.

1053 14 | Balduinus comes terminos Lotharingiæ incursans, Honum op- | 23 pidum incendit.

Godefridus iterum rebellat, quia ducta vxore Bonifacij marchionis iussu imperatoris à Longobardia expellitur.

Græcis in hæresim multiformem declinantibus, auctore Michaele patriarcha Cōstātinopolitano, & Leone archidiacono Bulgarorū episcopo, Leo papa errores eorum redarguens, scripsit contra eos librum firmis scripturarum testimoniis roboratum.

Nicetas autem monachus Constantinopolitanus, qui agnominabatur Pictoratus, scripsit contra Romanos librum plenum erroris & stultitiæ, prætitulatum de azymo, de sabbato, de nuptiis sacerdotum.

1054 15 | Leo papa per epistolam ad imperatorem Constantinum scriptam | 24 animum eius sibi concilians, apocrisarios suos, Humbertum videlicet cardinalem, episcopum Syluæcandidæ, Petrum Amalfitanorum archiepiscopum, Fredericum quoque septimum leuitam & cancellarium, dirigit Constantinopolim, ad confutandas Græcorum hæreses: qui vt Simoniaci donum Dei vendebant, vt Valesij hospites suos castratos etiam ad episcopatum promouebant, vt Arriani rebaptizabant Latinos baptizatos in nomine sanctæ trinitatis, vt Donatistæ in sola Græcia orthodoxam esse ecclesiam iactabant, vt Nicolaitæ nuptias sacerdotibus concedebant, vt Seueriani maledictam dicebant legem Moysis, vt Pneumatomachi professionem Spiritus sancti à symbolo abscindebant, vt Nazareni Iudaismum obseruabant, paruulos morientes ante octauum à Natiuitate diem baptizari, mulieres in partu vel menstruo periclitantes communicari, vel si paganæ essent baptizari, prohibebant, Latinos vocabant azymitas, & eos nimis persequentes eorum ecclesias claudebant, de fermentato sacrificabant, in filiis suis Romanam ecclesiam anathematizabant, eique ecclesiam Constantinopolitanam præponebant. Ab imperatore ergo benignè habiti, Nicetam monachum ante eum vicerunt, adeò vt librum quem contra Romanos scripserat anathematizaret & incenderet. Michaele patriarcha nolente eis colloqui, charta excommunicationis coram clero & populo super altare sanctæ Sophiæ posita recedunt. Michael chartam ipsam corrumpens populoq; legens, illos ab imperatore reuocatos ad synodum absente imperatore conuocauit, vt à populo lapidarentur. Quod imperatore prohibēte Michael commouit populū contra eum,

| *Romanorum.* | | *Francorum.* | *Anni domini.* |

tra eum, sed conuictus chartam excõmunicationis falsasse, Michael omnésque sui à gratia imperatoris remoti sunt. Humbertus verò episcopus Syluæcãdidæ hæc descripsit, & scripta Nicetæ monachi & Leonis Alchridani Bulgarorum archiepiscopi confutauit, quæ de Latino in Græcum translata iussu imperatoris Constantini à Græcis recepta sunt.

Henricus imperator filio suo Henrico puero quinquenni in regem sublimato Aquis contra Balduinum proficiscitur, qui Scaldim fluuium Balduino fugiente transiẽs omnia depopulatur, & insuper apertis sibi clausulæ portis multam cædem inimicorum facit, & vltrà progressus Lambertum comitem Balduini satellitem cum multis perimit, multos etiam Flandrẽsium primates exercitum suum prosequentes concludit intra vrbem Tornacum, & obsessos capit.

Leo papa moritur, qui cuius meriti apud Deum fuerit, cunctis patuit, cùm multis ad sepulchrum eius Romæ miraculis ostensis Deus eum clarificarit.

Bellum apud mortuum mare.

Gebahardus Eistedensis episcopus, qui & Victor, Romanæ ecclesiæ 156 præsidet.

16 | Anno ordinatur Coloniæ archiepiscopus, imperatore in Italia cõ- | 25 | 1055
stituto. Milites eius, Sclauis & Luticianis bello congressi, multi capiuntur aut perimuntur.

Balduinus Flandrensis cum Godefrido auunculum suum Fredericum ducem intra Androuerpum obsidet, sed concurrentibus Lotharingis ab oppugnatione desistit.

17 | Victor papa in Gallias veniens gloriosè ab imperatore suscipitur, | 26 | 1056
& eo præsente non multo pòst imperator Henricus moritur, & post eum filius eius Henricus imperat annis 50.

1 | Coloniæ generali conuentu habito, Balduinus & Godefridus me- | 27 | 1057
diante papa Victore ad gratiam regis & pacem reducuntur, & omnes bellorum motus sedantur.

2 | In Frisonia captis ab imperatore Henrico aliquibus castellis, Friso- | 28 | 1058
nes à rebellione refrenantur.

Fredericus filius Gothelonis ducis, ex clerico sancti Lamberti septimus leuita Romanæ ecclesiæ, quia exosus erat imperatori Henrico pro odio fratris sui Godefridi ducis, post legationem Constantinopolitanam apud Cassinenses monachus, & postea abbas factus, alteratus nomine Stephani Romanæ ecclesiæ 157 præsidet.

Paderbrunna Germaniæ ciuitas combusta est cum maiori ecclesia. In monasterio autem monachorum Scotus quidam monachus Paternus nomine multo tempore reclusus, qui etiam hoc incendium sæpe prædixerat propter propositum reclusionis exire nolens, se comburi passus est.

3 | Benedictus Romanæ ecclesiæ 158 pręsidet. | 29 | 1059

In pago Bracatensi iuxta Tornacum multitudines colubrorum altrinsecus congregatæ, prodigioso prælio inter se concurrunt, & multis vtrumque occisis, victa pars fugiens in cauo arboris se abscondit. Altera pars vincẽtium more insequens cum sibilo circumstrepebat, donec circumiecto ab hominibus igne omnes crematæ sunt.

4 | Gerardus Florentiæ episcopus, qui & Nicolaus, Romanæ ecclesiæ | 30 | 1060
159 præsidet.

Henricus rex Francorum obiit.

Philippus filius eius post eum regnat annis 49.

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.*

1061 | 5 | Marianus chronographus claret, qui à Scotia in Gallias veniens, Coloniæ factus monachus, primò apud Fuldam, postea apud Moguntiam reclusus est. | 1

1062 | 6 | Anno episcopus Coloniensis, concilio primorum regni indignè ferentium, per Agnetem matrem imperatoris Henrici non viriliter gubernari puerum, violenter & industriè captum sub tutela sua accepit, & imperij regimen à matre eius amouit, & de hac re coram cũctis ratione reddita, gratiam Domini sui imperatoris recepit, & per ipsum filium ad gratiam matris eius rediit. At imperatrix necessitatem vertens in voluntatem, vt obstrueret os loquentium de se iniqua, non solùm honore regni, sed etiam honore seculi reiecto, Romanæ ad limina Apostolorum se contulit, ibiq; vsq; ad finem vitæ omnibus bonis exemplo & miraculo fuit. | 2

Hoc tempore claruit Lanfrancus prior monasterij Beccensis, ad cuius eximiam doctrinam de Burgundia cóuolauit Anselmus, vir postmodum multa virtute & sapientia adornatus, & ei in prioratu successit sub viro egregio Herluino abbate primo, qui ipsum monasterium Beccense de proprio fundauit suo.

1063 | 7 | Alexander Lucensis episcopus Romanæ ecclesiæ 160 præsidet, contra quem Cadelo Parmensis episcopus papatum ambiens, magno scandalo ecclesiæ fuit, quia longa inter eos concertatio etiam vsque ad homicidia prorupit. | 3

Hoc anno finitur magnus cyclus annorum 532, continens cyclos decennouenales 28. Qui ad omnem rationem Paschalis computi omnino vtilis, ab æuo in æuum in semetipsum sine errore reuoluitur. Sed hoc in eo reprehensibile videtur, quòd annis Dominicæ incarnationis ei inconsideratè præscriptis, discordat à veritate Euangelij in anno Dominicæ passionis, præferens 14 lunam Aprilis eo anno in prima feria fuisse; quod omnino falsum est, quia secundum fidem Euangelij eo anno luna 14 Aprilis fuit in quinta feria, & in sexta feria luna 15 octauo calendas Aprilis dominus passus est.

Exercitus multus à Galliis in Hispanias ad debellandos Sarracenos proficiscitur, sed omni regione à Sarracenis vastata, vrgente fame inefficax reuertitur.

1064 | 8 | Cyclus magnus annorum 532 bis à Natiuitate Christi exactus, tertiò incipit. | 4

Godefridus rex Anglorum obiit, eiq; Araldus succedit.

1065 | 9 | Friderico duce mortuo Gerardus ducatum recepit. | 5

Multi vsq; ad septem millia orandi voto Hierosolymam petentes ab Arabibus in parasceue in quodam castello obsessi sunt, & tot occisi aut vulnerati, vt de septem & eo amplius millibus vix duo millia reuersi sint.

1066 | 10 | Cometes apparuit in tota Paschali hebdomada. | 6

Harwich rex Nordanimbrorum cum mille penè nauibus venit in Angliam regnaturus, & in vrbe Eboraca plus quàm mille laicos, centũ presbyteros de Anglis occidit: cui Araldus rex Anglorum cum septem legionibus superueniens, eum cum multis occidit. Interim Guillelmus comes Normannorum cum Francis in Angliam intrat, & conserto cum Anglis prælio Araldum cum multis millibus perimit, & regnat in Anglia annis viginti sex.

1067 | 11 | Obiit sanctus Theobaldus, in Vincentia vrbe Venetiæ inclusus. | 7 | 1

Cono qui & Conradus, primicerius Coloniensis ab imperatore Henrico ad suscipiendum archiepiscopatum Treuerorum missus, capitur à comite Treuerorum Deoderico, & a satellitibus eius in syluam ductus, de rupe tertio præcipitatur, & adhuc illæsus gladio transuerberatur, corpusque eius foliis

| Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Anni domini. |

foliis sylux obtegitur. Quod à rustico inuentum ad villam defertur & sepelitur: inde à Deoderico Virdunensi episcopo transportatum ad Tollegiũ monasterium multis statim miraculis à Deo glorificatur.

His temporibus Beluacensi ciuitate suo destituta antistite, Guido decanus custosq; ecclesiæ sancti Quintini Virdunensis, & archidiaconus Laudunensis constituitur Beluacensis episcopus, & à Geruasio Remensi metropolitano consecratur. Qui grauiter ferens carere se præsentia Quintini martyris, in eius honore & memoria ædificauit ecclesiam, haud longè à mœnibus Belloacæ vrbis.

Romæ duobus de papatu contendentibus, Mantuæ synodus colligitur, & mediante Annone Coloniense archiepiscopo, Alexander se iureiurando de Simonia expurgans, in sede Apostolica subrogatur. Cadelo vt Simoniacus repudiatur.

12 | 8 | Deodericus comes Treuerorum de martyrizato Conone apud | 2 | 1068
Deum & homines reus, exiliatur ab imperatore, & suscepta peregrinatione Hierosolymam eundi, quid de eo & de omnibus qui in comitatu eius pergebant actum sit, adhuc nescitur.

Hinc Francis, hinc Scotis Angliam incursantibus, Angli fame cõsumuntur, multi eorum humanis carnibus vescuntur.

13 | 9 | Guido episcopus Beluacensis duobus annis perfectam dedica- | 3 | 1069
uit ecclesiam in honore aduocati sui Quintini martyris, quarto nonas Octobris.

Fluminibus glaciali rigore constrictis, imperator Henricus terram Luticinianorum ingressus, eos nimia cæde prostrauit, terram eorum nimiùm depopulatus.

14 | 10 | Gerardus dux Mosellanorum moritur, moritur etiam dux Go- | 4 | 1070
defridus. Gerardo filius eius Deodericus, Godefrido succedit filius eius Godefridus gibbosus, etsi corpore exiguus, tamen animo eximius.

Hungari contra Salomonem regem suum rebellionem meditantur, sed terrore Henrici imperatoris, cuius soror nupserat Salomoni, refrenantur.

15 | 11 | Godefridus dux vlteriores Frisones bello aggressus, eos penè ad | 5 | 1071
internicionem delet.

Treueris in ecclesia sancti Paulini confessoris, in crypta subterranea inuenitur corpus eiusdem sancti Paulini, quod olim à Frisia vbi exulauerat reportatum, ibi à Felice episcopo catenis ferreis fuerat suspensum, & iuxta eum multa corpora sanctorum: ad dexteram scilicet eius Palmatius consul, & Patricius Treuerorum; ad sinistram Thyrsus vnus de principibus Thebææ legionis, cum multis Thebæorũ in hac vrbe à Rictiouaro martyrizatus; ad caput septem senatores vrbis, Maxentius, Constantius, Crescentius, Iustinus, & tres fratres, Leander, Alexander, Soter; ad pedes Hormisda, Papyrius, Constans, Iouianus. Et cùm multi alij ibi iacerent, horum tantummodo nomina, & tempus, & dies passionis, aureæ literæ in pariete scriptæ signabant, eosque omnes sub Rictiouaro passos fuisse docebant.

16 | 12 | Balduino iuniore Flandrensium comite defuncto, Robertus | 6 | 1072
frater eius consensu Flandrensium contra Arnulphum fratruelem suũ Flandrias occupat.

Arnulphus autem cum Philippo Francorum rege occurrit patruo suo Roberto, & pugna conserta Arnulphus perimitur, Philippus rex fuga liberatur, & multis occisis hinc Richildis Arnulphi mater, illinc Robertus capitur, & altero pro altero relaxato bellum inter eos vario euentu protrahitur.

17 | 13 | In hoc anno duobus magnis annis à 15 anno Tyberij Cæsaris | 7 | 1073

Anni domini.	*Romanorum.*	*Francorum.*	*Anglorum.*

reuolutis, omnia ſecundum curſum Solis & Lunæ concordant illi anno quo baptizatus eſt Chriſtus Ieſus, id eſt octauo idus Ianuarij die Dominico Epiphaniæ. Initium ieiunij eius in ſecunda feria, tentatio eius 15 calendas Martij in ſexta feria.

Duobus fratribus Ruſſorum regibus de regno contendentibus, alter eorum à conſortio regni pulſus interpellat Henricũ imperatorem, ſe & regnum Ruſſorum ei ſubmittens, ſi eius auxilio reſtitueretur. Sed id fruſtra fuit, quia grauiſſima in imperio Romano orta diſſẽſio monebat magis ſua tueri quàm aliena acquirere. Saxones enim multis & magnis iniuriis & iniuſtitiis ab imperatore affecti, contra eum rebellant, ad quos debellandos imperator inſtanter intendit.

Hildebrandus archidiaconus Romanorum, qui & Gregorius, Romanæ eccleſiæ 161 præſidet.

1074 18 | 14 | Gregorius papa celebrata ſynodo Simoniacos anathematizauit, vxoratos ſacerdotes à diuino officio remouit, & laicis Miſſam eorum audire interdixit, nouo exemplo & (vt multis viſum eſt) inconſiderato præiudicio contra ſanctorum patrum ſentẽtiam qui ſcripſerunt, quòd ſacramenta quæ in eccleſia fiunt, baptiſmus ſcilicet, chriſma, corpus & ſanguis Chriſti, ſpiritu ſancto latenter operante eorundem ſacramentorum effectum, ſeu per bonos ſeu per malos intra Dei eccleſiam diſpenſentur. Tamen quia Spiritus ſanctus myſticè illa viuificat, nec meritis bonorum diſpenſatorum amplificantur, nec peccatis malorum attenuantur, vnde eſt hic qui baptizat? Ex qua re tam graue oritur ſcandalum, vt nullius hæreſis tempore ſancta eccleſia grauiori ſchiſmate ſciſſa ſit, his pro iuſtitia, illis contra iuſtitiam agentibus, aliis à Simonia non declinantibus, aliis notam auaritię honeſto nomine prętexentibus, dum hoc quod ſe gratis dare iactant, ſub charitatis nomine vendunt, vt de Montanis dicit Euſebius, ſub nomine oblationis artificioſius munera accipiunt. Porrò continentiam paucis tenentibus, aliquibus eam modò cauſa quæſtus ac iactantiæ ſimulantibus, multis incontinentiam periurio aut multipliciori adulterio cumulantibus, ad hoc hac opportunitate laicis inſurgentibus contra ſacros ordines, & ſe ab omni eccleſiaſtica ſubiectione excutientibus, laici ſacra myſteria temerant, & de his diſputant, infantes baptizant, ſordido humore aurium pro ſacro oleo & criſmate vtentes, in extremo vitæ viaticum Dominicum & vſitatum eccleſiæ obſequium ſepulturæ à presbyteris cõiugatis accipere paruipẽdunt, decimas presbyteris deputatas igni cremant, & vt in vno cætera perpendas, laici corpus Domini à presbyteris coniugatis conſecratum, ſæpe pedibus conculcauerunt, & ſanguinem Domini voluntariè effuderunt, & multa alia contra ius & fas geſta in eccleſia ſunt, & hac occaſione multi pſeudomagiſtri exurgentes in eccleſia, prophanis nouitatibus plebem ab eccleſiaſtica diſciplina auertunt. | 8

1075 19 | 15 | Henricus imperator Saxones grauiſſimo prælio vicit, eosq; iterata expeditione perurgens, cunctos eorum principes, epiſcopos, duces, comites, cæterosq; potentes ad deditionem coegit. | 9

Hungari contra imperatorem rebellant, regemq; ſuum Salomonem regno deturbatum ſub diutina cuſtodia excruciant.

Anno archiepiſcopus Colonienſis obiit, qui parochiam ſuam rebus & monaſteriis à ſe fundatis ampliauit, inter quæ præeminet cœnobium Segebergenſe.

1076 20 | 16 | Gregorius papa totus in Henricum imperatorem inuehitur, & quoſcunque poteſt ab eo verbis & ſcriptis auertit, animum etiam Agnetis matris ipſius ab eo alienat. | 10

Hoc

| *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* | *Anni domini.*

Hoc anno qui est decimus tertius annus primi decennouenalis cycli in repetito magno anno Dionysij duobus magnis annis à passione Domini reuolutis, omnia quæ ad cursum Solis & Lunæ spectant anno Dominicæ passionis concordant, vnde apparet, quòd Dionysius non rectè annos Domini cyclo suo annexuit. Quia enim ab anno Domini 532 cyclum suum orditus est, nimirum intendit Christum fuisse natum anno 2 prioris magni anni; ac per hoc hic annus, anno Dominicæ passionis concordans, debuisset esse magni cycli annus, non tertiusdecimus, sed tricesimus tertius, quia is fuit annus passionis Domini, & per hanc consequentiam Solaris & Lunaris cursus concordant Euangelicæ veritati. Dionysius posuit natiuitatem Christi 21 annis tardius quàm debuit.

Richarius in Frisonia Godefridum ducem perimit.

Balduinus puer, frater Arnulphi occisi, ad Donengium bellauit cōtra exercitum patrui sui Roberti, quem pugnando deuicit.

Gelu magnum & glacies validissima à calendis Nouembris vsque in medio Aprilis.

| 21 | 17 | Henricus imperator coacto Wormaciæ concilio 24 episco- | 11 1077
porum & multorum primatum regni decerni iubet, omnia decreta & facta Hildebrandi papæ irrita esse debere: ibiq; omnes præter paucos Hildebrandum abiurant, eumq; papatu abdicandum esse iudicant. Hildebrandus contrà imperatorem excommunicat, sub hoc obtentu, vt primates regni quasi iusta ex causa excommunicato regi contradicant.

Dominica Palmarum circa horam sextam sereno cœlo stella apparuit.

Principibus Saxonum qui in deditione imperatoris erant relaxatis per eos quibus commissi fuerant, Saxones rebellant instinctu Hildebrandi papæ. Ipse papa occurrens imperatori in Longobardia sub falsa cum pace absoluit. Omnes enim qui prius Hildebrandum abiurauerant, periurium periurio cumulantes imperatorem abiurant, & Rodulphum ducem Burgundionum super se regem statuunt, corona ei à papa missa cui erat inscriptum: ***Petra dedit Petro, Petrus diadema Rodulpho.***

Hunc Sigefridus archiepiscopus Moguntiæ in regem benedixit, & facta à Moguntinis seditione contra eos, Rodulphus cum archiepiscopo noctu aufugit. Hildebrandus papa omnes aduersantes imperatori absoluit ab infidelitate & periurio.

Imperator alpium aditibus contra se munitis vbiq; omnes eorum insidias frustratus, per Aquileiam venit Ratisponam, & Rodulphum adorsus eum fugere compulit, & iterata expeditione Sueuiam depopulatur.

22 | 18 | Henricus imperator Sueuiam peruagatus castella frangit, o- | 12 1078
mnia depopulando inimicis suis formidinem, amicis addit fortitudinem, & multos qui ex desperatione rerum à se defecerant, ad se trahit.

Germannus episcopus Hildebrando papæ ad animam confœderatur, ac per hoc imperatori rebellis Metensi vrbe pellitur. Ab hoc tempore cœpit reflorere in ecclesia beati Quintini Beluacensi canonicus ordo, primùm ab Apostolis, postea à beato Augustino episcopo regulariter institutus, sub magistro Iuone, venerabili eiusdem ecclesiæ præposito, postea Carnotensium episcopo.

23 | 19 | Hoc anno inceptum est cœnobium sancti Saluatoris, in insula | 13 1079
quæ dicitur Aquincinctus, à viris illustribus Sichero videlicet atque Gualtero, qui Anselmum de Ribodimonte nobilissimum virum adeunt, & ab eo insulam quia sui erat iuris, deposcunt. At Anselmus sine dilatione gratis quod petebatur concessit.

Hoc tempore in Oriente Turci super Arabes & Sarracenos inualuerunt,

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

& Armeniam & Syriam incursantes, multas vrbes & ipsam Antiochiam capiunt.

Henricus imperator in Pentecoste conuentu habito Moguntiæ, decreuit Hildebrandum à papatu esse deponendum, & Longobardiam petens, Guibertum Rauennæ episcopum pro Hildebrando papam designat.

1080 24 | 20 | Hildebrandus papa quasi diuinitus reuelatum sibi prædixit, | 14 hoc anno falsum regem esse moriturum: & verum quidem prædixit, sed fefellit eum de falso rege coniectura, secundum suum velle super Henrico rege interpretata. Rex enim Henricus Saxonibus graui prælio congreditur, & in congressu falsus rex Rudolphus cum multis Saxonię principibus extinguitur.

Moguntia magnum terræmotum persensit calendis Decembris.

Claret in Anglia Lanfrancus, doctrina & probitate conspicuus, ex abbate Cadomensi ordinatus Cantuariæ archiepiscopus. Eo tempore florebat in Normannia Anselmus Beccensis monasterij abbas eximius, & pro sua sanctitate & sapientia plurimùm nominatus.

Hoc etiam tempore in cœnobio sancti Medardi pollebat signis & virtutibus vir beatissimus Arnulphus, qui pro miro sanctitatis feruore propositum reclusionis eligens, & arcta nimis abstinentia seipsum affligens, prophetiæ gratiã diuinitus accepit, & ex recluso abbas huius monasterij factus ad ipsam reclusionem pro contemptu mundi à desiderio internæ quietis postmodum rediit. Suessonico autem pontifice defuncto, electus est ad episcopatum, & iussu papæ Gregorij à sedis Apostolicæ legato Hugone Lugdunensi archiepiscopo in præsulem est consecratus.

1081 25 | 21 | Regis Dagoberti tempore sanctus præsul Vrsinarus in Flãdren- | 15 si prouincia prædicans, sub honore sancti Petri Apostoli ipso sibi reuelante ecclesiam Maldenburgensem oppido ædificauit & consecrauit, quam Deus multis miraculis vsquequaque glorificauit. Inter quæ illud tam mirabile quàm inauditum antea extitit, quod hoc anno Dominici noctе natalis contigit. Campanarium præfatæ ecclesiæ vehementi vento flante à suis locis euulsum, & ad terram penitus fuit inuersatum, ita in aere pendens & ruinam sui minitans, vt semper casurum & cuncta vicinia confracturum cerneretur. Sed cùm per sex noctes & dies id tractaretur à populo, qualiter hinc inde extractis machinis sursum erigeretur, & vtrumque loco suo relocaretur, pridie calendas Ianuarij circa noctis medium adueniens virtus diuina, totam ecclesiam intus & foris impleuit luce ignea, & campanarium ad terram reclinatum, totum simul erexit, ac firmissimè locis suis relocauit, & campanas ibi dependentes mox sonare compulit.

Eadem die surdi & claudi, cæci & paralytici, celerrimam in loco illo adepti sunt medelam. Nec solùm illo die sed prolixiori tempore diuinæ virtutis tanta permansit copia, vt de longè & de propè confluentibus ægrotis, parata cælitus præstaretur medicina.

Magnus terræmotus cum graui terræ mugitu factus est sexto calendas Aprilis, prima hora noctis, portendens fore imminens malum, quod in toto orbe insonuit, & vnde terra dolet & doluit. Henricus enim imperator ad debellandum papam Hildebrandum Italiam petit, contra quem papa vrbibus & castellis munitis se ad rebellandum accingit, eumq; Romam hostiliter adeuntem non recipit.

Henricus autem imperator expugnatis vrbibus & castellis, quæ contra se pro Hildebrando erant, Romam Leonianam obsident.

In Gallia Hermannus miles Hermanni episcopi corona sibi imposita, post Rodulphum in Saxonia tyrannidem exercet.

Marianus

| *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* *Anni domini.*

Marianus Scotus Chronicam ſuam à Chriſti Natiuitate inchoatam, vſq; ad hunc annum perduxit, qui erat ætatis ſuæ annus 56, multùm laborans errorem corrigere de annis Domini, qui inuenitur in cyclo Dionyſij, altrinſecus autem ſecundum veritatem Euangelij.

27 | 23 | Hoc anno Henricus imperator Roma Leoniana capta Ro- | 17 1083
mam obſidet. Condicto inter imperatorem & papam die ad cauſam inter eos diſcernendam, cùm pax diſſimulante papa inter eos nõ conueniret, Romani & multi Italiæ epiſcopi à papa deſciſcunt, qui fugiens ad Normannos ſe contulit.

28 | 24 | Romani imperatorem Henricum recipiũt in vrbe, & eorum | 18 1084
iudicio Hildebrãdus papatu abdicatur, & Guibertus Rauennæ archiepiſcopus in ſedem Apoſtolicam inthronizatus, Clemens nominatur.

Bruno natione Teutonicus ex vrbe Colonia, literis apprimè eruditus, Remenſis eccleſiæ canonicus, & ſcholarum magiſter, relicto ſeculo eremum Carthuſiæ fundat, propoſitumque monaſticæ conuerſationis ſatis arduum inſtituit. Huius ſancti propoſiti cooperator & æmulator epiſcopus beatæ memoriæ Hugo Gratianopolitanus epiſcopus, ab eodem Brunone habitum monachicum ſumpſit, cunctisq; ibi habitãtibus inſigne exemplum præbuit.

Henricus rex patricius Romanorum conſtituitur, & à Clemente papa in imperatorem benedicitur.

Comes Montenſis Balduinus vxorem ducit Idam.

29 | 25 | Henricus imperator Moguntiæ regali & ſynodali conuentu | 19 1085
coacto exigit ab omnibus, vt Hildebrandi depoſitionem & Guiberti ordinationem ſub ſcripto approbent, cui aliqui manu & ore fauentes, corde tamen Hildebrando adhærebant.

Hermãnus Metenſis ſibi abſenti abiudicato epiſcopatu iterum vrbe pellitur. Imperator in epiſcopatu Metenſium alterum mercenarium ſuppoſuit, ſed oues Chriſti non audiuerunt voces alienorum.

Imperator Saxones aggreditur. Illi pacem petunt & impetrãt, pacti quòd omnibus pro hac rebellione proſcriptis ſua reſtituantur. Quod quia factum non eſt, iterum rebellant, incentore præ cunctis Egberto comite imperatoris conſanguineo.

Gualcherus ex clero ſancti Lamberti in Anglia epiſcopus Anglorum odiis innocens impetitur, & in celebrando Miſſam ab eis quaſi alter Stephanus papa martyrizatur.

Hildebrandus papa, qui & Gregorius ſeptimus, apud Salernum exulans moritur. De hoc ita ſcriptum reperi. Volumus vos ſcire qui eccleſiaſticæ curæ ſoliciti eſtis, quòd Dominus Apoſtolicus Hildebrandus, qui & Gregorius, nunc in extremis poſitus ad ſe vocauit vnum de duodecim cardinalibus, quem multùm diligebat præ cæteris, & confeſſus eſt Deo, & ſancto Petro, & toti eccleſiæ, ſe valde peccaſſe in paſtorali cura, quæ ei ad regendum commiſſa erat, & ſuadente Diabolo contra humanum genus odium & iram concitaſſe. Poſtea verò ſententiam quæ in orbe terrarum effuſa eſt, pro augmento Chriſtianitatis cœpiſſe dicebat. Tunc demum miſit prædictum confeſſorem ad imperatorem & ad totam eccleſiam, vt optaret illi indulgentiam, quia finem vitæ ſuæ aſpiciebat, & tam citò induebat ſe Angelica veſte, & dimiſit ac diſſoluit vincula omnium bannorum ſuorum imperatori, & omni populo Chriſtiano, viuis & defunctis, clericis & laicis, & iuſſit ſuos abire de domo Deoderici, & amicos imperatoris aſcendere.

30 | 26 | Saxones vrbem Wirzburch obſidentes, vt epiſcopum ipſius | 20 1086

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

Alberonem expulsum à ciuibus sedi suæ restituant, Henricus imperator aggreditur. Sed exercitus eius diuinitus exterritus cessit, & ceciderunt ex eis plus quàm quatuor millia, à parte Saxonum quatuordecim tantùm occisis.

Hoc anno nimia aquarum inundatio multis in locis damno & periculo fuit. Nam & in Italia diluuies tanta fuit, vt rupes liquefactæ plures villas ruina sua destruerent.

Cassinensium abbas Desiderius, qui & Victor, 162 contra Clementem fit papa, sed dysenteria dissolutus non multo pòst moritur.

Anselmus Lucensis episcopus Hildebrandi papæ cooperator indefessus apud Mantuam exulans moritur, qui in Hieremiam & in Psalmos tractatus edidit, & doctrinam Hildebrandi libro luculento confirmauit, cuius sanctitas miraculis declarata est.

Domesticæ aues, pauones, gallinæ & anseres, se à domibus extrahentes, omnes fiunt syluaticæ.

1087 | 31 | 27 | Inter imperatorem & Saxones vario euentu sæpe pugnatur. | 21

Venetianis meditantibus auferre corpus sancti Nicolai à Myrrhea Lycię à Turcis desolata, præoccupauerunt eos Barenses ciues numero 47, ab Antiochia Myrrheam venientes, qui à quatuor tantum monachis ibi inuentis extorserunt ostendi sibi tumbam sancti. Qua effracta, ossa sancti Nicolai in olei liquore natantia integro numero extraxerunt, & Barum cum gloria detulerunt. Facta est autem hæc translatio, anno 745 à depositione sancti Nicolai.

Sanctus Arnulphus ex abbate sancti Medardi postmodum etiam ad pontificatum ciuitatis Suessonicę promotus, pro pacis reintegratione inter Flandrenses Flandriam venit, atque in vico nomine Aldenburch ecclesiam sancti Petri iam diuinis miraculis illustratam, cœnobium monachorũ fecit, ordinem regularis vitæ instituit, tandemq; in eodem monasterio & finem vitæ & sepulturam secundum quod ipse prædixerat, accepit.

Pisces in aquis moriuntur.

1088 | 32 | 28 | In Hispania rex Galliciæ Ausul Sarracenos fortiter debellat, & | 22 Toletum maximam eorum vrbem per aliquot annos obsessam, tandem expugnat, & cultum Christianitatis in ea dilatat.

Odo ex monacho Cluniacensi episcopus Ostiensis, contra imperatorem & Guibertum 163 fit papa, & Vrbanus nominatur. Hinc in ecclesia scandala, & in regno augescũt dissidia, dum alter ab altero dissidet, dum regnum & sacerdotium dissentit, dum alter alterum excõmunicat, alter alterius excõmunicationem aut ex causæ aut ex personę præiudicio contemnit, dumq; alter in alterum excommunicandi authoritate magis ex suo libitu, quàm ex iustitię respectu abutitur, authoritas illius qui dedit potestatem ligandi ac soluendi, omnino despicitur. Nimirum (vt pace omnium bonorum dixerim) hæc sola nouitas (non dicam hæresis) nec dum in mundo emerserat, vt sacerdotes illius qui dixit regi Apostata, & qui regnare facit hypocritã propter peccata populi, doceant populum, quòd malis regibus nullã debeant subiectionem, & licet ei sacramentum fidelitatis fecerint, nullam tamen debeant fidelitatem, nec periuri dicantur qui contra regem senserint, imò qui regi paruerit pro excommunicato habeatur, qui contra regem fecerit à noxa iniustitiæ & periurij absoluatur.

1089 | 33 | 29 | Godefrido Godefridi Gibbosi ex sorore nepoti tandem datur | 23 ducatus Lotharingiæ.

Annus pestilens maximè in Occidentali parte Lotharingiæ, vbi multi sacro igne interiora consumente computrescentes, exesis membris instar carbonum

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Anni domini.

bonum nigreſcentibus, aut miſerabiliter moriuntur, aut manibus ac pedibus putrefactis truncati miſerabiliori vitæ reſeruantur, multi verò neruorũ contractione diſtorti tormentantur.

34 | 30 | Henricus imperator ad debellandos aduerſantes ſibi Italiam | 24 petit. 1090

Hermandus tyrannus à Saxonia Lotharingiam repetens ad concitandos regni motus laborat, qui dum muro caſtelli cuiuſdam incautè approximat; iacto de turri ſaxo in capite percutitur & moritur.

Metis corpus ſancti Clementis primi epiſcopi ab Apoſtolis illic ordinati inuentum leuatur.

In Saxonia Egbertus comes dum fideles imperatoris bello inſequitur, & ipſe perimitur.

Sterilitas frugum terræ augeſcit, & fames paulatim irrepit.

35 | 31 | Henricus imperator in Italia caſtella & munitiones aduerſan- | 25 tium ſibi expugnat, Mantuam quoque obſidet & capit. 1091

36 | 32 | Incentoribus Saxonici belli omnibus penè peremptis, Saxo- | 26 nes pertæſi malorum compoſita inter ſe pace, quieſcunt ab omni motu bellorum. 1092

Dominus Iuo, ſancti Quintini Beluacẽſis prępoſitus, à papa Vrbano conſecratus, fit Carnotenſis epiſcopus.

Guillelmus Anglorum rex vir ſingularis cẽſuræ & ſeueritatis obiit, Guillelmus filius eius ei ſuccedit.

37 | 33 | Conradus filius imperatoris Henrici in Italia ſe ad patris ſui ad- | 1 uerſarios contulit, & multis ſe à patre ad filium vertentibus, hæc res priores patris victorias multùm obfuſcat, & vires eius attenuat. 1093

Iaculum ignitum à meridie ad Aquilonem per cœlum ferri viſum eſt calendis Auguſti, prima hora noctis.

38 | 34 | Dominus Girardus Cameracenſis eccleſię epiſcopus obiit, cui | 2 Gualcherus ſuccedit, ſed ipſo poſtea ab epiſcopatu expulſo, Manaſſes ordinatur epiſcopus. 1094

In Gallia & Germania grauis hominum mortalitas facta eſt.

In Italia qui ad imperatorem ab hoſtibus eius ſe tranſtulerant, eo ad Galliam reuerſo, omnes penè ad hoſtes eius rurſum tranſeunt, & munitiones ab eo expugnatas contra eum muniunt.

Pontificante in vrbe Laudunenſi Eluiando, mulier quædam in proximo manens, habebat generum iuuenili ſpecie decorum, quem multa diligentia pro amore filiæ ſuæ accurabat: vnde & orta turpis ſuſpicio de muliere & genero ſuo inter vicinos homines valde eam turbauit. Quæ impatienter ferens famam ſuam hominis opprobrio turpari, iniuriæ ſuæ cauſam in eum retorſit, & clandeſtina machinatione vt occideretur à duobus pueris procurauit. Poſtmodum verò ad pœnitentiam facti homicidij conuerſa, cuidam presbytero per confeſſionem peccatum ſuum reuelauit. Sed elapſo aliquanti temporis ſpatio, presbyter idem cum ea litigans, malum quod fecerat ei in faciem exprobrauit. Quo audito, parentes hominis occiſi properantes, nunciauerunt vicedomino Landunenſi. Iubente vicedomino, vocata mulier venit, & qualiter hominem occidiſſet nequaquam celauit. Iudicatum eſt igitur, eam ignibus debere concremari, ſed priùs ducta ad eccleſiam beatæ Dei genetricis Mariæ peccatum ſuum coram Deo & hominibus ex ordine narrauit, & ſic meritis & precibus ſanctiſſimæ virginis Mariæ ſeipſam fideliter commendauit. Deinde miſſa in ignem incendium nullatenus ſenſit, ſed diuina protegente gratia, conſumpto igne ipſa permanſit illæſa. Quod factum cognati hominis occiſi non di-

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.*

uinæ virtuti aſcribentes, ſed fragilem potius lignorum materiam cauſantes, iterum ſuccendunt ignem circa eam fortioribus lignis, ſed nihil profecerunt. Iterato enim miraculo, ſeruauit eam Deus incolumem ab exuſtione ignis ad laudem ſui nominis, ſuæque genitricis gloriam & honorem. Egreſſa igitur ex incendio non ſolùm carne, ſed etiam veſte & carne illæſa, ad eccleſiam ſanctæ Dei genetricis omni populo applaudente ducta eſt, & poſt laudes Deo redditas volente Deo paucis diebus tranſactis, tranſiit ab hoc ſeculo.

1095 | 39 | 35 | Elimandus bonæ memoriæ Laudunenſis epiſcopus obiit, Iugelrandus ſuccedit Flimando. | 3

Fames diu concepta grauiſſimè ingrauatur, & fit annus calamitoſus, multis fame laborantibus, pauperibus per furta & incendia ditiores grauiter vexantibus.

Cum valido ventorum turbine etiam terræmotus factus eſt media nocte, quarto idus Septembris.

Rex Anglorum à fratribus ſuis bellè ſollicitatur in Normannia & Anglia.

In multa terrarum parte pridie nonas Aprilis circa diluculũ ſtellæ complures ſimul de cœlo in terram cecidiſſe viſæ ſunt, inter quas vnam maximam labi in terram cùm quidam in Francia ſtuperet, & notato loco vbi labi viſa eſt, cùm, aquã vbi fudiſſet, fumus cum feruoris ſono inde exiret, magis ſtupuit.

Henricus comes Louanienſis perimitur.

In comitatu Namucunſi panem ſubcinericium quaſi ſanguine infectum vidimus.

Rex Hungarorum moritur.

Vrbanus per Burgundiam & Franciam habitis cõciliis Hildebrandi decreta renouat & confirmat, Philippum regem Francorum qui viuente vxore ſua ſuperduxerat alterius viuentis vxorem, excommunicat.

Hoc anno ſacro igne multi accenduntur, membris inſtar carbonum nigreſcentibus.

1096 | 40 | 36 | Eclipſis Lunæ facta eſt tertio idus Febtuarij, rurſum ſeptimo idus Auguſti eclipſis Lunæ facta eſt. | 4

Occidentales populi dolentes, loca ſancta Hieroſolymorum à gentibus prophanari, Turcos etiam terminos Chriſtianorum iam multa ex parte inuaſiſſe, inumerabiles vna inſpiratione moti, & multis ſignis ſibi oſtenſis alij ab aliis animati, duces, comites, potentes, nobiles & ignobiles, diuites, pauperes, liberi & ſerui, epiſcopi, clerici, monachi, ſenes & iuuenes, pueri & puellæ, omnes vno animo nullum vllo angariante vndique concurrunt, ab Hiſpania, à Prouincia, ab Aquitania, à Britãnia, à Scotia, ab Anglia, à Normannia, à Francia, à Lotharingia, à Burgundia, à Germania, à Longobardia, ab Apulia, & ab aliis regnis virtute & ſigno ſanctæ crucis ſignati & armati, vltum ire parant iniurias Dei in hoſtes Chriſtiani nominis. Et quanto quiſque hactenus ad exercendam mundi malitiam erat pronior, tanto nunc ad exercendam vltro Dei militiam fit promptior, firmiſſima pace interim vbique compoſita. Et primo Iudæos in vrbibus in quibus erant aggreſſi, eos ad credendum in Chriſtum compellunt credere, nolentes bonis priuant, trucidant, vrbibus eliminant. Aliqui Iudæorum cœlo tenendæ patriæ legis ducti, ſe mutuò trucidant, alij ad tempus ſe credere ſimulantes, pòſt ad Iudaiſmum reuoluuntur.

Eminebant in hoc Dei hoſtico dux Lotharingiæ Godefridus, & fratres eius Euſtachius & Balduinus, Anſelmus de Ribodimonte, Balduinus comes

comes Montensis, Robertus comes Flandrensis, Stephanus comes Blesensis, Hugo Magnus frater Philippi regis Francorũ, Robertus comes Normannorum, Raymundus comes sancti Ægidij, Baiamundus dux Apuliæ, & Tancredus nepos eius. Horum omnium curam Apostolica authoritate suscepit vir eximius Hamarus Podiensis episcopus, eisq; consilio & doctrina vsque ad captam Antiochiam plurimùm proficuus fuit. Huius etiam viæ incitator Petrus quidam eremita fuit, qui vsq; ad captam Hierusalem in multis vtilis cum exercitu Dei perseuerauit.

41 | 37 | Cometes in Occidẽte apparuit, tota prima hebdomada Octobris. | 5 | 1097

Nimia aquarũ inundatione autumnalis satio impeditur, & sterilitas frugum terræ sequitur.

Exercitus Dei aggressus terminos paganorum viriliter agit, primumque eius fuit bellum ad pontem Pharphar fluminis nono calendas Martij, vbi multi Turcorum occisi sunt. Secundum eis bellum fuit apud Niceam tertio nonas Martij, in quo etiam pagani victi sunt. Capta ergo Nicea, capta Laodicea, cùm essent plus quàm trecẽta millia armatorum in exercitu Christianorum, tanta ei omnium rerum suppetebat copia, vt aries vno nummo, bos vix duodecim nummis venderetur.

Lanfranco Cantuariensi archiepiscopo defuncto, Anselmus abbas Beccensis pro sua sanctitate & doctrina non solùm in Normannia, sed etiam in Anglia iam celeberrimus succedit in præsulatu. Qui licet à rege Guillelmo & principibus terræ, totiusque ecclesiæ conuentu susceptus honorificè fuisset: multas tamen molestias & tribulationes postmodum sub ipso rege passus est pro statu ecclesiæ corrigendo. Nam reges Angliæ hanc iniustam legem iam diu tenuerant, vt electos ecclesiæ præsules ipsi per virgam pastoralem ecclesijs inuestirent.

42 | 38 | Obsessa Antiochia in tantum attenuati sunt Christiani propter | 6 | 1098 omnium rerum penuriam, vt in tanto exercitu vix centum boni equi inuenirentur, & tamen quamuis ex desperatione rerum multi se subtraxerint, multi etiam repatriauerint, nono obsidionis mense capta Antiochia Christiani à paganis versa vice obsessi tanta fame afflicti sunt, vt vix aliqui ab humanis carnibus abstinerẽt: sed confortati à Deo per inuentam eius lanceam à tempore Apostolorum non visam, ipsa lancea eos præcedente obsessi cum obsessoribus concurrerunt 4 calendas Iulij, & hoc tertio bello victoriam adepti sunt. Quartum bellum eis fuit in Romania, calendis Iulij, & ibi Turci victi sunt.

Commissa Antiochia duci Baiamundo, Christiani propter vitandum tædium, & famem, & maximè propter discordias principum, proficiscũtur in Syriam, & expugnatis Marra & Barra vrbibus Sarracenorum, & multis regionum castellis, tanta ibi rursum fame affecti sunt, vt corpora Sarracenorum iam fœtentia comedere compulsi sint.

Conradus Vltraiectensis episcopus feria quarta Paschæ post Missam à se celebratam à quodam suorum in domo sua perimitur. In episcopatu Lingonensi situm noscitur esse cœnobium nomine Molismus, fama celeberrimum, religione conspicuum. Hoc à sui exordio magnis sub breui tempore diuina clementia suæ gratiæ muneribus illustrauit, viris illustribus nobilitauit, nec minus amplum possessionibus quàm clarum virtutibus reddidit. Cæterùm possessionibus, virtutibusque diuturna non solet esse societas. Hoc quidam ex illa sancta congregatione, viri nimirũ sapientes altius intelligentes, elegerunt potius studiis cœlestibus occupari, quàm terrenis implicari

Anni domini.	*Romanorum.*	*Francorum.*	*Anglorum.*

negotiis. Vnde & mox virtutum amatores de paupertate fœcunda virorum cœperunt cogitare. Simulque aduertentes, ibidem etſi ſanctè honeſteque viueretur, minus tamen pro ſui deſiderio atque propoſito ipſam quam profeſſi fuerant regulam obſeruari, loquuntur alterutrum quod ſingulos monet, pariterque inter ſe tractant, qualiter illum verſiculum adimpleant, ***Reddam tibi vota mea quæ diſtinxerunt labia mea.*** Quid plura? Vnus & viginti monachi vnà cum patre ipſius monaſterij beatæ ſcilicet memoriæ Roberto egreſſi, communi conſilio, communi perficere nituntur aſſenſu, quod vno ſpiritu conceperunt. Igitur poſt multos labores ac nimias difficultates, quas omnes in Chriſto piè viuere volentes pati neceſſe eſt, tandem deſiderio potiti, Ciſtercium deuenerunt, locum tunc ſcilicet horroris & vaſtæ ſolitudinis. Sed milites Chriſti loci aſperitatem ab arcto propoſito quod iam animo cōceperant, non diſſidere iudicantes, vt verè ſibi diuinitus præparatum tam gratum habuere locum quàm charum propoſitum. Hoc igitur anno ab incarnatione ſcilicet Domini 1098, venerabilis Hugonis Lugdunenſis eccleſiæ archiepiſcopi, ſedis Apoſtolicæ tunc legati, & religioſi viri Walterij Cabilonenſis epiſcopi, nec non & clariſſimi principis Odonis Burgundiæ ducis freti conſilio, authoritate roborati, inuentam eremum in abbatiam cōſtruere cœperunt, præfato abbate Roberto ab illius diœceſis epiſcopo videlicet Cabilonenſis ſuſcipiente curam virgamque paſtoralem, cæteris ſub ipſo in eodem loco firmantibus ſtabilitatem. At verò poſt non multum temporis factum eſt, vt idem abbas Robertus requirētibus eum monachis Moliſmenſibus, papæ Vrbani ſecundi iuſſu, Walterij Cabilonenſis epiſcopi licentia & aſſenſu, Moliſmū reduceretur, & Albericus vir religioſus & ſanctus in ipſius loco ſubſtitueretur. Hoc ſanè inter vtramque eccleſiam ſequeſtro pacis gratia retento, & Apoſtolica authoritate confirmato, vt ex eo iam tempore neutra earum vtriuſlibet monachum ad habitandum ſine commendatione regulari ſuſciperent. Quo facto nouum monaſterium noui patris ſollicitudine & induſtria in breui & non mediocriter Deo cooperante in ſancta conuerſatione profecit, opinione claruit, rebus neceſſariis creuit.

Multis in locis quinto calendas Octobris cœlum quaſi ardere viſum eſt nocturno tempore, & ſequuta eſt animalium peſtilētia, & ſegetes nimio imbre & aurigine corruptæ ſunt.

1099 43 | 39 | Chriſtianis Turcas fortiter debellantibus, eorumque vrbes & | 7 caſtella ſibi bellando vendicantibus, contigit apud quoddam munitiſſimum caſtrum nomine Archas, à Hieruſalem octo manſionibus ſitum, multos eorum perire, cum quibus & Anſelmus de Ribodimonte lapide percuſſus in capite occubuit, hoc ſolummodo poſt acceptum vulnus ter verbum repetens, Deus adiuua me. Erat autem vir prudentiſſimus, & exercitui ſatis vtilis, atque erga beatum martyrem Quintinum adeò deuotus, vt ſingulis annis ſolennitatem eiuſdem martyris die ſuo clericis vndecunque congregatis contra ſe celebrari faceret, eiſque poſt peractum officium copioſam refectionis menſam pararet. Exercitus autem Dei diuino monitu in interiora profectus, larga Dei manu refocillatus eſt, quia ciues & caſtellani illius regionis legatos cum multis donariis ad eos præmittebant, parati etiam oppida vel vrbes eis tradere. A quibus Chriſtiani ſecuritate accepta, & indicto vrbibus tributo, interim etiam multis eorum qui ſe ſubtraxerant ad eos apud Tyrum recurrentibus, tandem peruenerunt Hieruſalem. Eaque obſeſſa cùm laborarent pro victus & maximè pro aquæ penuria, omnes ex communi decreto nudis pedibus quotidie orando circuibant vrbem. Octauo ergo talis humiliationis die, obſidionis autem triceſimo nono capta eſt Hieruſalem, idibus Iulij, in ſexta feria: & in templo Salomonis & in porticu eius

Chriſtiani

Romanorum.	*Francorum.*	*Anglorum.*	*Hieroſolymorum.*	*Anni domini.*

Chriſtiani cum paganis quinto bello conſerto tanta in eis cæde debacchati ſunt, vt in ſanguine occiſorum equitarent vſque ad genua equorum. Cúmque ordinatum eſſet, qui Hieruſalem deberent retinere, iam principibus de repatriando agentibus; ecce rex Sarracenorum ad debellandos eos venit Aſcaloniam cum centum millibus equitum, & quadringentis millibus peditum. Quibus cùm occurriſſet exercitus Domini, in quo nō plus quàm quinque millia equitum & quindecim millia peditum erant, Deo pro ſeruis ſuis ad ſe reclamantibus pugnante, & nube eos ab æſtu Solis defendente, Sarraceni ſolo Chriſtianorum impetu territi, omnes proiectis armis fugerunt. Et in hoc ſexto bello quarto calendas Auguſti facto cæſa ſunt centū millia Sarracenorum, in porta verò Aſcaloniæ ſuffocati ſunt ad duo millia. Eorum qui in mari perierunt, & qui inter ſpineta ſyluarum cōſumpti ſunt, numerus neſcitur. Duce autem Godefrido electo ad principandū remanentibus in Hieruſalem, cæteri principes repatriant.

Capta eſt Hieruſalem poſt annos circiter quadringentos ſexaginta, ex quo ſub Heracliano imperatore ſecunda vice capta poſſeſſa eſt à Sarracenis.

44 | 40 | Guibertus & Vrbanus, qui de papatu Romano contende- | 8 | 1 | 1100
bant, moriendo finem faciunt ſuæ contentionis.

Raginerus, qui & Paſchalis, Romanæ eccleſiæ 164 præſidet.

Godefridus dux Lotharienſium, & princeps Hieroſolymitanorum moritur. Balduinus frater eius in regno ei ſuccedit.

Guillelmus rex Anglorum moritur, eique ſuccedit in regno frater eius Henricus.

Robertus comes Flandrenſis ab Hieroſolymis repatrians, detulit ſecum brachium ſancti Georgij martyris, quod eccleſiæ Aquicinenſi tranſmiſit.

45 | 41 | Conradus filius Henrici imperatoris adhuc patri rebellis, in | 1 | 1 | 1101
Italia moritur.

Henricus imperator Henricum Lengburgenſem aduerſantem ſibi debellat, & expugnatis eius caſtellis eum ad deditionem cogit, ſed imperator ei multa ſumma gratiam ſuam redimenti, etiam ducatum Lotharingiæ donat.

46 | 42 | Roberto Flandrenſium comite inquietante vrbem Came- | 2 | 2 | 1102
racum, Henricus imperator cōtra eum proficiſcitur, & aliquibus eius caſtellis expugnatis, aſperitate inſtantis hyemis redire compellitur.

| 47 | 43 | Henricus imperator ſedatis Saxonum motibus, pacem in | 3 | 3 | 1103
quadriennium conſtituit.

Legiæ generali conuentu habito, Robertus comes Flandrenſium in gratiam imperatorum recipitur.

48 | 44 | Hieroſolymitæ Accaron vrbem capiunt. | 4 | 4 | 1104

49 | 45 | Vigilia Natalis Domini, terræmotus magnus factus eſt in | 5 | 5 | 1105
Hieroſolymis.

Hieroſolymitæ innumerabilem paganorum multitudinem glorioſa victoria conterunt.

Filius imperatoris Henrici à patre auerſus quoſcunque poteſt ab eo auertit, & ſub obtentu meliorandæ reipublicæ & reſtaurandæ eccleſiæ in eum inſurgit.

Duo orbes in modum Solis forma & lumine quotidiano Soli ſimiles apparuerunt, omnium colorum ſpecie radiantes ad inſtar arcus cœleſtis.

50 | 46 | Quarto nonas Februarij ſtella per diem viſa eſt in cœlo ab | 6 | 6 | 1106

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

hora tertia vsque ad horam nonam, quasi cubito distans à sole.

Henricus imperatoris filius contra ius naturæ & fas legum in patrem insurgens, quàm indignè eum tractauerit, declarat epistola ex ore ipsius patris scripta ad Philippum regem Francorum.

Pridie idus Februarij apud Barũ Italiæ stellæ visæ sunt in cœlo per diem, nunc quasi inter se concurrentes, nunc quasi in terram cadentes.

Toto penè mense Februario cometes apparuit. Imperatore Henrico moriente Leodij, filius eius Aquisgranum venit, & volens venire Leodium contra patrem suum, quinta feria Dominicæ cœnæ præmisit suos præoccupare pontem apud Vinsatum, ne quis venienti sibi obstaret. Sed militibus patris concurrentibus ad occupandum pontem, milites filij à ponte repelluntur, aliis eorum captis, aliis in Mosam dimersis, aliis occisis, inter quos etiam Bruno comes occisus est. Sicque filius contra patrem veniens rediit inglorius.

Coloniensibus fidem imperatoris seruantibus, & eorum archiepiscopo filium imperatoris contra patrem suum animãte, Colonia obsessa oppugnatur, sed non expugnatur. Interim Henricus imperator Leodij moritur, eique succedit filius æquiuocus eius.

Dux Henricus, qui ab imperatore ad filium eius animo transiens, eũ contra patrem suum consilio suo armauit, & à filio ad patrem rediens partes filij debellauit, mortuo imperatore se vt reum maiestatis filio regis dedit, & ab eo captus custodiæ traditur, de qua ipse per industriam suã euasit. Ducatus eius datur Godefrido Louaniensi comiti.

1107 | 1 | 47 | Henricus exdux affectans repetere ducatum, occupat oppidum Aquisgrani contra Godefridum ducem. | 7 | 7 | Sed hoc non ferens Godefridus, oppidum Aquense violẽter irrupit, oppidanos à facie Henrici exterruit, aliquos potentes comites & multos nobiles cepit. Ipse Henricus cum filiis suis vix fuga euasit, vxorem eius capere dux indignum duxit, comites & honoratiores eorum quos ceperat per conditionem sub se militandi sibi conciliatos, ad fidelitatem suam adduxit.

Bellum apud Tenechebray inter Henricum regem Anglorũ & fratrem eius Robertum comitem Normannorum, vbi rex Henricus victoriam adeptus, penè omnes principes Normãniæ aut occidit aut cepit, & sic Normanniam obtinuit.

Albericus abbas Cistercij supernæ vocationis brauium, ad quod ibidem per nouem annos non in vacuum cucurrit, decimo apprehendit. Cui successit Dominus Stephanus homo natione Anglicus, religionis, paupertatis, disciplinæque regularis ardentissimus amator, fidelissimus æmulator. In huius verè diebus verum esse patuit, quod scriptum est, Oculi Domini super iustos, & aures eius ad preces eorum. Nam pusillus grex hoc solùm plangeret, quòd pusillus esset, hoc solùm inquam metuerent, & metuerent vsque ad desperationem penè Christi pauperes, suæ se non posse relinquere paupertatis hæredes. Vicinis quippe hominibus vitæ quidem in eis honorantibus sanctitatem, sed abhorrentibus austeritatem, & ita resilientibus ab eorum imitatione quibus appropinquabant deuotione; Deus cui facilè est de exiguis magna, de paucis facere multa, multorum præter spem ad ipsorum imitationem excitauit corda, ita vt in cella probandi nouitiorum tam clerici quàm laici & ipsi secundum seculum nobiles atque potentes 30 pariter cohabitarent. Ex qua cœlica visitatione tam subita, tam læta, lætari non immeritò iam tandem cœpit sterilis, quæ non pariebat, quoniam multi facti sunt filij desertæ. Nec cessauit ei Deus in dies multiplicare gentem, magnificare læticiam, donec tam suis, quàm de filiis

filiorum

filiorum suorum viginti infra annos circiter duodecim de solis patribus monasteriorum tanquam nouella oliuarum in circuitu mensæ suæ læta mater conspiceret. Non enim arbitrata est incongruum, si sancti patris Benedicti cuius amplectebatur instituta, imitaretur & exempla. Porrò à principio cùm nouos in ramos nouella cœpisset pullulare plantatio, venerabilis pater Stephanus sagacitate peruigili miræ prouiderat discretionis scriptum, tanquam putationis ferramentum, ad præcidēdos videlicet schismatum surculos, quicunque succrescentes mutuæ pacis exorturum præfocare poterant fructum. Vnde & scriptum illud chartam charitatis competenter voluit nominari, quòd ea tantum quæ sunt charitatis, tota eius series redoleat, ita vt penè nil aliud vbiq; sui prosequi videatur, q̄ nemini quicquam debeatis, nisi inuicem diligatis. Quæ quidem charta sicut ab eodem patre digesta, & à præfatis abbatibus confirmata, sigilli quoque Apostolici authoritate munita est, largius continet ea quæ diximus, sed nos summam tantùm eorum hic breuiter perstringemus.

Abbas Cistercij & fratres eius non immemores sponsionis suę regulam beati Benedicti in loco illo ordinatam vnanimiter statuerunt tenere, reiicientes à se quicquid regulę refragabatur, foricos videlicet & pelliceas, estamina, caputia quoque & femoralia, pectinia & coopertoria stramina lectorum, ac diuersa ciborum in refectorio fercula, sagimen etiam & cętera omnia quę puritati regulæ aduersabantur. Sicq; rectitudinem regulæ supra cunctum vitæ suæ tenorem ducentes, tam in ecclesiasticis quàm in cæteris obseruationibus regulæ vestigiis sunt adæquati seu confirmati. Exuti ergo veterem hominem, nouum se induisse gaudebāt, & quia nec in regula, nec in vita sancti Benedicti eundem doctorem legebāt possedisse ecclesias, vel altaria, seu oblationes & sepulturas, vel decimas aliorum hominum, seu furnos, molendina, aut villas, vel rusticos, nec etiam fœminas monasterium eius intrasse, nec mortuos ibidem excepta sorore sua sepelisse; ideo hæc omnia abdicauerunt dicentes, Vbi beatus pater Benedictus docet, vt monachus à secularibus actibus se faciat alienum, ibi liquidò testatur, hoc non debere versari in actibus vel cordibus monachorum, qui nominis sui etymologiam hæc fugiendo sectari debent. Decimas quoque aiebant à sanctis patribus (qui organa erant spiritus sancti, quorumq; statuta transgredi sacrilegium est) committere in quatuor partitiones distributas, vnam scilicet episcopo, alteram presbytero, tertiam hospitibus ad illam ecclesiam veniētibus, seu viduis & orphanis, siue pauperibus aliunde victum non habentibus, quartam restaurationi ecclesiæ. Et quia in hoc cōputu personā monachi, qui terras suas possidet, vnde & per se & per pecora sua laborando viuat, nō reperiebant, idcirco hæc veluti aliorum ius iniustè sibi vsurpare detrectabāt. Ecce huius seculi diuitiis spretis cœperunt noui milites Christi cum paupere Christo pauperes inter se tractare, quo ingenio, quoúe artificio, seu quo exercitio in hac vita se hospites & pauperes superuenientes, quos vt Christum suscipere præcipit regula, sustentarent. Tuncq; definierunt se conuersos laicos barbatos licentia episcopi sui suscepturos, eosq; in vita & morte excepto monachatu, vt semetipsos tractaturos & homines etiam mercenarios, quia sine adminiculo istorum non intelligebant se plenariè die noctéq; præcepta regulæ posse seruare, suscepturos quoq; terras ab habitatione hominū remotas, & vineas, & prata, & syluas aquasq; ad faciendos molendinos, ad proprios tamē vsus & ad piscationem, & equos pecoraq; diuersa necessitati hominum vtilia, ad exercēdas agriculturas instituissent, decreuerunt vt p̄dicti conuersi domos illas regerent, non monachi, quia habitatio monachorum secūdum regulam debet esse in claustro ipsorum. Quia etiam beatum Benedictum, non in ciuitatibus, nec in ca-

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* | *Hieroſolymorum.*

ſtellis, aut in villis, ſed in locis à frequentia populi ſemotis, cœnobia conſtruxiſſe ſancti viri illi ſciebant, idem ſe æmulari ꝑmittebant. Et ſicut ille per duodenos monachos monaſteria conſtructa adiuncto patre diſponebat, ſic ſe facturos confirmabant.

1108 2 | 48 | Henricus imperator contra Robertum Flandrenſium comitem vadit, & pacto pacis magis vtrinque ſimulato quàm compoſito penè inefficax redit. | 8 | 8

Baiamundus dux Apuliæ contracto vndecunque exercitu accingitur ad inuadendum Conſtantinopolitanum imperium.

1109 3 | 49 | In parrochia Legienſi porca enixa eſt porcellum habentẽ faciem hominis. | 9 | 9

Natus eſt etiam pullus gallinæ quadrupes.

Imperator Henricus contra Hungaros vadit, ſed facto pacto redit.

Philippus rex Francorum obiit. Ludouicus filius eius poſt eum regnat annis 28.

Obiit etiam Anshelmus archiepiſcopus Cantuariæ, qui nonnulla opuſcula ſcripſit vtilia, ſicut deſcriptio vitæ eius commemorat.

Obiit etiam Hugo vir ſanctus abbas Cluniacẽſis, cui ſuccedit Pontius.

Hoc anno ſacro igne multi accenduntur, membris inſtar carbonum nigreſcentibus.

1110 4 | 1 | In menſe Iulio Cometes apparuit, radios dirigens ad auſtrum, multis conficientibus hoc ſigno portendi futuram regis Hẽrici quinti expeditionem Italiam verſus. | 10 | 10

Sanctus Guibertus fundator Gemelacenſis cœnobij, quẽ Deus multis miraculis per annos duodecim clarificauerat, aſſenſu generalis ſynodi ab Oberto Legienſi epiſcopo eleuatur, cum mirabili concurſu & gaudio populorum.

1111 5 | 2 | Henricus rex Romam vadit, propter ſedandam diſcordiam quæ erat inter regnũ & ſacerdotium, quæ cœpta à papa Gregorio ſeptimo, qui & Hildebrandus nominatus eſt, & exagitata à ſucceſſoribus eius, Victore, & Vrbano, & præ omnibus à Paſchali, magno ſcandalo erat toti mundo. Rex autem vti nolens authoritate & conſuetudine & authoralibus priuilegiis imperatorum, qui à Carolo Magno, qui pòſt de regibus Francorum imperauit Romanis, iamque per trecentos & eo amplius annos imperauerant ſub 63 apoſtolicis, dabat licitè epiſcopatus & abbatias, & per annulum & per virgam. Contra hanc maiorum authoritatem cenſebant papæ ſynodali iudicio, non poſſe nec debere dari per virgam vel per annulum epiſcopatum aut aliquam eccleſiaſticam inueſtituram à laicali manu. Et quicunque ita epiſcopatum aut aliam eccleſiaſtici iuris inueſtituram accipiebant, excõmunicabantur. Propter hanc præcipuè cauſam rex Romam tendebat, & ſi qui Longobardorum quoquo modo ei reſiſtere volebant, potenter eos proterebat. In reconciliatione autem quæ facta eſt inter imperatorem & papam, (nã ipſum papam cum epiſcopis & cardinalibus ceperat) die Paſchæ Henrico in imperatorem coronato poſt lectum Euangelum tradidit ei papa ante altare Apoſtolorum Petri & Pauli in oculis omnium principum priuilegium de inueſtitura epiſcopatuum vel abbatiarũ, tam per annulum quàm per virgam, ſcilicet vt regni eius epiſcopis vel abbatibus liberè præter violentiã & Simoniam electis, inueſtituram virgæ & annuli conferat, poſt inueſtitionem verò canonicè conſecrationem accipiat ab epiſcopo, ad quem pertinuerit. | 11 | 1

Cõfirmatio pacis inter Apoſtolicum & imperatorem dum in celebratione Miſſæ traderet ei corpus & ſanguinem Domini noſtri IESV Chriſti, Domine imperator, hoc corpus Domini natum ex Maria virgine, paſſum in cruce

Romanorum.	*Francorum.*	*Anglorum.*	*Hieroſolymorum.*	*Anni domini.*

crucē pro nobis(ſicut ſancta & apoſtolica tenet eccleſia)damus tibi in confirmationē veræ pacis inter me & te. Datū eſt idibus Aprilis,indictione quarta.

6 | 3 | Deo peccatis hominum offenſo,multa eueniunt hoc anno. | 12 | 2 1112

In monte Caſtriloco eccleſia ſanctæ Waldetrudis cum toto penè oppido arſit.

Eccleſia ſancti Michaëlis de periculo maris fulgurata, diuinitus arſit cum ædificiis appendentibus ſibi.

Waldricus epiſcopus Laudunenſis,ciues ipſius vrbis à ſacramēto perperam iurantes cōmunitatis reuocare niſus,à ſeditioſis ad arma concurrentibus(quod dictu nephas eſt) gladio cōfoſſus interiit,feria quinta hebdomadæ Paſchalis, ſeptimo calend. Maij in litania maiore. Tumultuante etiā impetu confuſæ multitudinis domus epiſcopi ſuccēditur. Vnde etiam ipſa mater eccleſia ſanctę Marię, & eccleſia ſancti Ioannis Baptiſtæ in abbatia monialium cū aliis eccleſiis omnibus ex vicino appendentibus concremantur. In authores ſeditionis à rege Francorum tam ſeuerè eſt vindicatum, vt tam præſentes quàm futuros à ſimili ſcelere deterrere poſſit exemplum. Sed & antequam iſta gererentur,violata fuerat eadem eccleſia ſanctæ Dei genetricis proditione & homicidio cuiuſdā nobiliſſimi militis nomine Gerardi, qui erat dominus caſtri quod vocatur Chariſiacus, quem in oratione poſitum ante ſacram Chriſti imaginem homines ipſius epiſcopi facta coniuratione occiderunt.

Ante hos dies natus ibidem fuerat puer geminus, à clune duo ſuperius ſcilicet habens capita, duo vſque ad renes cum ſuis brachiis habens corpora, qui baptizatus triduo quoque vixit.

Sigebertus Gemblacenſis monachus deſcriptor præcedentium in hoc libro temporum obiit, cui nos illa quæ ſequuntur fideli narratione ſubiecimus.

7 | 4 | WAldrico Laudunenſi à ſuæ vrbis ciuibus nequiter per- | 13 | 3 1113
empto,Hugo Aurelianenſis eccleſiæ decanus ſubſtituitur. Quo poſt 7 menſes mortuo, vir illuſtris Bartholomæus ad epiſcopatum Laudunciæ ciuitatis prouehitur. Cuius induſtria & epiſcopalis eccleſia quæ incenſa fuerat,in breui reparata iterū conſecratur, & ciuitatis à prouinciæ deſolatione ſubleuata, in multis locis in quibus antea nunquam fuerat religionis feruor,& Dei cultus fundator, & inde in multas ac remotas etiam tranſmarinas regiones propagatur.

Incipit ordo Ciſtercienſis.

BErnardus iuuenis egregius ſcientia, moribus, & genere clarus vir, poſtmodum magnæ virtutis exemplar futurus,Caſtellione caſtro Burgūdiæ oriundus cum germanis fratribus & aliis comitibus multis Ciſtercij habitu religionis induitur,& miro religioſitatis feruore conuerſatur.

In pago Bracatenſi circa Tornacum nix tanta cecidit nono calendas Maij, vt etiam ſyluas fregerit.

Balduinus rex Hieruſalem cum Rogero comite Antiochiæ cōtra Turcos vadit. Sed Rogero cum exercitu ſuo iuxta quendā fluuium reſidente, rex cum ſuis proceſſit,vt aduentum Turcarum exploraret. Turcę verò montem quendam occupantes,inſidias per quatuor loca collocauerant, ſingulis inſidiis quatuor millibus equitum deputatis,à quibus rex inſperato vndiq; interceptus,mille quingentis ſuorū interfectis,miſerabili fuga eſt liberatus. Aſcalonitæ cognoſcentes abeſſe regem Balduinum, cum graui multitudine Hieruſalem aſſiliunt,ſed non præualentes inefficaces redeunt. Turci cœnobium in monte Thabor ſitum funditus euertunt,monachos interficiunt, & omnia ſibi diripiunt.

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* | *Hierosolymorum.* |

Rex Hierusalē Balduinus vxorem duxit relictam Rogeri ducis Siciliæ. Apud Rauennam & Parmam, ciuitates Italiæ, in agris & intra mœnia sanguis pluit Iunio mense.

1114 8 | 5 | In ciuitate Beluacensi à canonicæ sedis apostolicæ legato | 14 | 4 concilium celebratur. Hic est Cono vnus ex illis religiosis, qui eremiticam vitam apud truncum Berenger primò duxerūt, & Arroasiani ordinis authores extiterunt, qui ordo vsque hodie floret & crescit.

Henricus imperator cum magna optimatum suorum & totius regni gloria, Natalem Domini celebrat Moguntiæ, ibiq; vxorem ducit Matildam filiam regis Anglorum. Post Iuonem, qui vita atque doctrina sua Cartonensem ecclesiam illustrauit, quiq; inter cætera opera sua illud volumen quod decreta Iuonis dicunt, vtiliter compilauit; Gaufridus vitæ merito ac prudentia venerabilis Carnotensem ecclesiam rexit. In Remensi quoque metropoli post Manassem illustrem virum, exturbato inuasore Geruasio, Radulphus successit, qui Viridis cognomen habuit.

1115 9 | 6 | Lambertus bonæ memoriæ Attrebatensis episcopus obiit. | 15 | 5 A tempore sancti Vedasti vsque ad istum Attrebatensis ecclesia proprio viduata præsule, Cameracensi episcopo erat subiecta. Robertus succedit in episcopatu Lamberto. Clareuallis fundatur. Idibus Nouembris in suburbio Antiochiæ, noctu terra dehiscēs tres molas & adiacentes domos cum habitatoribus absorbuit.

1116 10 | 7 | Hoc tempore Nobertus loci & ordinis Præmonstratensis | 16 6 fundator, de partibus Lotharingiæ oriundus, genere, diuitiis, atque facundia ipsis etiam summis principibus familiaris atque notissimus, diuino feruore succensus, postposita seculi pompa repentè ad votū suum diaconus & presbyter simul ordinatus, paupertatis Christi tunica induitur, & verbo prædicationis feruentissimè instans, baiulans sibi crucem, nudum nudus Christum sequitur: quorundam etiam religiosorum moribus exploratis, arctioris viæ propositum & tunc temporis inauditam districtionem arripit, & per aliquātum temporis nudis incedens pedibus, etiam brumali rigore, verbum Dei spargens, multos ab errore conuertit.

1117 11 | 8 | Anshelmus Laudunicæ ciuitatis magister nominatissimus, | 17 | 7 literarum scientia clarus, vir morum honestate & consilij maturitate venerabilis obiit, qui vtili studio inter cætera opera in Psalterium glossas marginales atque interliniares ordinauit.

1118 12 | 9 | Mēse Ianuario, tertio nonas ipsius, feria quarta, in aliquibus | 18 | 8 locis, sed non vsquequoque terræmotus accidit, aliàs clementior, aliàs validior, adeò vt quarundam vrbium partes cum ecclesiis subruisse dicantur.

Mosa etiam fluuius iuxta abbatiam quæ dicitur Sustula, quasi pendens in aëre fundū suum visus est deseruisse. Hoc ergo anno Leodiū ciuitas multis plagis attrita est: mēse enim Maio quinto nonas eiusdem, dum in maiori ecclesia vesperas celebrant, subitò tonitru cum terræmotu omnes ad terrā strauit, & fulmen à læua templi ingressum, non modicas crustas de muro hac illac disiecit, deinde turrim ingrediens, multas trabium partes diffidit. Subsecutus fœtor intolerabilis, adeò vt multo aromatū odore vix potuerit expelli.

Item Iunio mense, 7 idus ipsius mensis, circa horam nonā, nubes pluuię subitò rupta à monte qui dicitur Roberti, subiectam sibi partē ciuitatis penitus oppressam pessundedit, adeò vt multas domos dirueret, & immensā annonam perderet, & matrem duos infantes altrinsecus in brachijs amplexam necaret, & alios octo homines diuersis in locis opprimeret. Pulsantib⁹ vesperis sabbato quidem, dum caput lauat puero manus, rubent sanguine fluido.

A calendis etiam Iulij circa horam sextam turbo nimis vehemens & obscurus

Romanorum.	*Francorum.*	*Anglorum.*	*Hierosolymorum.*	*Anni domini.*

scurus ciuitatem operuit, & nubes ex abrupto scissa ita omne tectum maioris ecclesiæ deuicit, vt & imbribus pateret, & totum pauimentū perfunderet. Ilicò à parte Aquilonis fulmen ingrediens quendam clericum retro altare sanctorum Cosmæ & Damiani in pulpito legentem, & alterum ante crucifixum orantem, tertium de scriptorio ecclesiæ proximo egredientem, in ipso ecclesiæ ingressu extinxit. Ante fores quoque ecclesiæ quendam laicum extinxit. Sexto idus Iulij ab hora tertia vsq; nonam, quatuor turbines à quatuor plagis cœli vrbem circulauerunt, ventus etiam magna vi intonuit, in vrbem multo imbre alluit.

Tertio nonas Augusti primo noctis conticinio quaque terrarum cùm tonitrua audirentur, & fulgura sæpius micarent, in vrbe Leodio amplius ipse turbo desæuit, ita vt homines è stratis exilientes ecclesias tristi cœtu complerent, & tota nocte supplicationibus intenderent. Summo verò auroræ diluculo à parte Orientis ignis cum ingenti flāma circulauit tantus, vt omnes diuinitus cremari extimuerunt. Post hoc magnus turbo erūpens ab Occidēte ipsum ignem visus est aliquātulum obscurasse, iterum autē quasi victor ignis cum flamma recaluit, & iterum turbine reuertēte paululum delituit. Tertio etiam ipse ignis recaluit, & tertio nihilominus turbine victꝰ cecidit. Hoc spectaculum à summo manè vsque ad horam tertiam vehementer terruit.

Monstrum quoddam Nammuti natum est, cui par nunquam vel rarò visum est, videlicet biceps infantulus. Qui hoc vidit testis est populus. Hic tā sexu duplex, quàm cæteris simplex erat compage corporis. Tertio idus Decēbris ad mediā noctē lucentibus stellis, cœlo sereno, 14 luna eclipsim passa est, & contracto orbe multis coloribus, sed maximè sanguineo penè integra hora suffusa est. Tertiodecimo calendas Ianuarij prima hora noctis, igneæ acies à Septentrione in Orientem in cœlo apparuerunt, deinde per totū cœlum sparsæ plurima noctis parte videntibus miraculo & stupori fuerunt.

Paschalis papa moritur, succedit Ioannes Romanæ ecclesiæ cancellarius, & appellatur Gelasius: at imperator quia electioni non interfuerat, Hispanum quendam nomine Burdinum ei superordinauit.

Balduinus secūdus rex Hierusalē moritur, frater Godefridi ducis Lotharingiorum, & primi regis Hierosolymitarum, qui Godefridus princeps nobilissimus, cùm in regem constitutus fuisset, nunquam tamen in ea ciuitate, in qua Dominus spinis coronatus est, diadema portare consensit. Fuerunt autem filij Eustachij comitis de Boloñia ex Ida sorore Godefridi gibbosi ducis Lotharingorum, quibus de medio factis, tertius regnat Balduinus filius Hugonis comitis de Reitesta.

Ventus vehementissimus in vigilia Natalis Domini per totam diem & noctem durat.

Gelasius papa indicto Remis concilio, transgrediēs alpes in Gallias venit, & per Burgundiam, & Gothiam quę prouincia sancti Ægidij dicitur, agit synodales causas, ad quem vir Dei Nobertus nudis vt erat incedens pedibus accessit, eiq; animi sui propositum pandens, licentiam & authoritatem seminandi vbique verbum Dei ab eo accepit.

Henricus imperator ab Italia in Lotharingiam repatriat, & secundum illud, Qui à multis timetur, necesse est vt multos timeat, coniuratos in se regni principes, modò minis, modò blanditiis, modò vi, modò satisfactione ad pacem inuitat. 1119

13 | 10 | Gelasius papa Cluniaci moritur & sepelitur. 19 | 9

Guido Viennensis archiepiscopus, Stephani Burgundionum comitis germanus, in papam eligitur, & Calixtus vocari designatus, Cluniaci benedicitur. Concilium quoque, à prædecessore suo indictū Remis, ab eo mediante Octobri mense celebratur.

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* | *Hierosolymorum.* |

Balduinus Flandriarum comes Calixti papæ de sorore Clementia nepos, Gwillelmũ filium Roberti Normannorum comitis à fratre suo Henrico Anglorum rege captiuati, Normanniæ potenter resistere volens, post occupatam magnam eiusdem Normanniæ partem in capite vulneratus obiit, sicque deficiente naturali prole, Carolus Roberti ex sorore nepos, consobrinus Balduini defuncti, & Canuti Danorum regis filius Comes substituitur.

1120 14 | 11 | Dum pro recõciliatione regni & sacerdotij legatione | 20 | 10 | nunc à rege ad papam vadit, nunc à papa ad regem redit, lux pacis inter eos turbatur, & imperator cum sibi fauentibus excommunicatur.

Vir Dei Nobertus à papa Calixto Bartholomæo Laudunensi episcopo specialiter commendatus, cùm ei ecclesia beati Martini à prædicto episcopo offerretur, tum propter vrbis viciniam, tũ quia eiusdem ecclesiæ clerici propositi & vitæ eius austeritatem horrebant, eam reliquit, & ab episcopo diuersis eiusdem prouinciæ locis religioni congruentibus sibi ostensis, tandem diuinitus in loco Præmonstrati resedit, ibiq; solitarius religiosam vitam agere cœpit, & tempore Quadragesimæ ad colligendos socios solus egressus, ante Pascha cum tredecim sociis rediit, & cum his in Præmonstrato loco secundum canonicæ institutionis normam ad tenorẽ regulæ beati Augustini Deo militare cœpit. Ordo Præmonstratensis incipit.

1121 15 | 12 | Papa Calixtus Romam proficiscens, ab omni senatu & | 21 | 11 populari turba gloriosè suscipitur, & in sede apostolica confirmatur.

Burdinus pseudopapa Sutrij positus, dum peregrinos Romam euntes vel redeũtes deprædatur, tandẽ vt vilissimus apostata capitur, & in monachũ tõdetur. Maior ecclesia episcopi Monasteriẽsis, eo quòd ipsum repudiasset ab ipso episcopo & duce Saxoniæ cum tota ciuitate exuritur. Mortuo Lamberto Nouiomẽsi episcopo, Simon Ludouici regis Francorum patruelis successit in eius loco. In Præmonstratensi ecclesia cuidã fratri altius de ineffabili trinitate (quæ Deus est) cogitanti in matutinis dæmon astitit, & ei tria gestans capita apparuit, trinitatem se esse contestans, & ob fidei suæ meritum trinitatis visione eum dignum esse affirmans. Sed frater inimici dolũ agnoscens, conuitiando eum recedere à se compulit.

1122 16 | 13 | Terręmotus in secũda hebdomada Aduentus Domini | 22 | 12 sabbato hora tertia, aliàs clementior, aliàs inclementior accidit.

Noberto apud Ningellam verbum Dei prædicante, & puellã dæmoniacam coràm adductam exorcizante, dæmon irridens cantica canticorum à principio vsq; ad finem per os puellæ edidit, & ad verbũ in Romana, deinde in Teutonica lingua interpretatus est. Sed Dei seruo arctius insistente, tandem egressus est.

1123 17 | 14 | Optimates regni cum episcopis Henricum imperatorẽ | 23 | 13 conuenientes Deo sibi propitio id elegerunt saluberimo consultu, vt inter ipsum & apostolicum controuersia de inuestituris ecclesiarum tandem finiretur. Legantur inde Romam ex parte imperatoris Bruno Spirensis episcopus, & Arnulphus abbas Fuldensis, interim Henricus imperator Pascha Domini Aquisgrani celebrat, deinde Leodiũ contendit. Hic querela apud eum facta de insolentia cuiusdam Gothuini, castrum eius quod mons Falconis dicitur, annitente sibi Godefrido duce obsidet, capit, incendit & destruit.

Ecclesia Haunoniensis cum omnibus appendicijs suis seditione aduocati sui cum tota villa arsit, saluo tamen thesauro & bibliotheca.

Turonis etiam seditione orta inter clericos & laicos, ecclesia sancti Martini penitus arsit.

Donnus papa, visa & recepta legatione imperatoris, pertæsus & ipse valde dissonantiæ inter eos diutinæ, libenter assentit. Et tam consultu totius Ro-

Romanorum.	*Francorum.*	*Anglorum.*	*Hierosolymorum.*	*Anni domini.*

mani ſenatus,quàm etiam epiſcoporum Italicorũ mittuntur, ex latere apoſtolici vnus epiſcopus,& duo cardinales,ad ordinandam rem tanti negotij. Menſe Septembri in Natiuitate beatæ Mariæ, Henricus imperator cum epiſcopis & optimatibus regni venit Wormatiam, vbi occurrerunt ei legati ſedis apoſtolicæ. Diu (vt fit in tantorum negotiorum conſeſſu) euentilata ratione, tandem ratione, tandem gratia antiquæ charitatis, reintegratur inter imperatorem & apoſtolicum Dei ordinatio.

Concilium Romæ celebratur,pax inter regnum & ſacerdotium reformatur,& ius inueſtiturarum epiſcopalium ab imperatore exſeſtucatur.

Noberto ad quærendas ſanctorum reliquias Coloniam veniente, & ſuis indicto ieiunio orationibus inſtante, vna de numero vndecim millium virginum nomen ſuum & locum vbi iacebat ſpecialiter deſignans, in craſtino ſolenniter leuata,& cum aliis ſanctorum reliquiis ad locum Præmonſtratum eſt ab eo trãſlata.Sequenti verò die apud ſanctum Gereonem in oratione pernoctans,manè facto in medio eccleſiæ vbi nullum apparebat ſepulturæ veſtigium, effodi præcepit, & corpus ſancti Gereonis integrum abſq; cerebro honorificè & diligenter collocatum inuenit, ſicut & de ipſo legebatur quòd pars capitis,& non totum caput abſciſum fuit,quod cum honore & reuerentia à clero & populo eleuatum eſt,& inde pars viro Dei donata eſt. Inde Præmonſtratum rediens, & quadraginta iam clericos cum multis laicis ſecum habens,profeſſionem eos facere ſecundum apoſtolicam inſtitutionẽ & canonicam regulam beati Auguſtini docuit, & ad voluntariam paupertatem & promptam obedientiam,cæteraq; militiæ ſpiritualis inſtrumẽta, eoſdem diligenter inſtituit. Cui non multo pòſt quidam comes de Weſtphalia Godefridus cum vxore ſua conuerſionis gratia ſe contulit, & tria loca in allodio ſuo, caſtrum videlicet & Campembergenſem locum, Cloſtatenſem, Warlarenſem,diuino cultui per eum mancipauit.Cuius exemplo compunctus comes Theobaldus homini Dei ſe familiariſſimum fecit, & eius monitis atq; conſilio multa poſtmodum erga pauperes vel quoſlibet religioſos liberalitate atque munificentia vti cœpit.

18 | 15 | Obiit bonæ memorię papa Calixtus,cui ſuccedit Lam- | 24 | 14 | 1124
bertus,qui & Honorius Oſtienſis epiſcopus,ad quem proficiſcens pater Nobertus,& ab eo honorificè ſuſceptus, & quæ flagitabat dignè cõſecutus, Parthenopolis ſe futurum epiſcopum diuinitus agnouit: & rediens cùm in die Paſchæ apud Herbipolim in populi frequentia Miſſam celebraret,cæca mulier ipſo poſt ſumpta myſteria in oculis eius ſufflãte viſum recepit. Vnde quidam diuites compuncti,ſe & ſua Deo reddiderunt, & eccleſiam ibidem ædificantes,diuino cultui per manum prædicti patris eam mancipauerunt. Inde Præmonſtratũ rediens,in eccleſia beati Martini quæſita eſt in ſuburbio Lauduni, quendam de ſuis dominum videlicet Gualterũ abbatem primum coſecrari fecit, cuius induſtria Deo cooperante eadem eccleſia tam in temporalibus quàm in ſpiritualibus in tantum eſt in breui multiplicata,vt famã bonæ opinionis & propagines ſanctæ plantationis in exteras ac longinquas iam extẽderit regiones,videlicet in Neruiam,in Flandriam,in Angliam, in Waſconiam,in Gothiam,in Hiſpaniam,in Burgundiam,quas omnes prouincias per eandem domum bono iam videmus odore reſperſas. In Viuarienſi etiã eccleſia de fratribus ſuis abbatem tunc ordinari fecit,vbi cùm ad introitum fratrum malignus ſpiritus hominem quendam inuaſiſſet, & eum per biduũ vexaſſet,per virum Dei expulſo dæmone curatus eſt.

In caſtro nihilominus Antuerpienſem eccleſiam ordinandam hac de cauſa ſuſcepit. Oppidani caſtri illius à quodam hæretico Tandemo ſeducti, paulatim à fide & bonis moribus deſciuerant, quia idem

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* | *Hieroſolymorum.* |

hæreticus nimiæ ſubtilitatis, cùm tamen eſſet laicus, ſed multis etiam diſertis clericis in ſermone acutiòr, ſacri ordinis miniſtros & epiſcopalē ac ſacerdotalem gradum nihil eſſe dicebat, corporis & ſanguinis Chriſti perceptionem ſumentibus ad ſalutem prodeſſe negabat, & in pretioſo apparatu & veſtibus deauratis incedens, triplici funiculo crinibus intortis, verbis perſuaſibilibus & conuiuiorum apparatibus ſuos, qui eum circiter tria millia armati ſequebantur, illiciebat, & per eos in reſiſtentes ſibi cædibus ſęuiebat, credebāt ei, & reuerebantur eum, in tantum, vt aquā in qua corpus lauiſſet, biberent, & pro reliquiis aſportarent, cùm tamē tantæ incōtinentiæ & impuritatis eſſet, vt filias in matrū pręſentia, ſponſaſq; maritis intuentibus, corrumperet, & hoc opus ſpirituale eſſe aſſerebat, qui tandem poſt multos errores & multas cædes dum nauigaret à quodā presbytero percuſſus in cerebro, occubuit. Sed nec poſt eius mortem error ipſius tam facilè extirpari potuit, propter quòd à clericis loci illius eccleſia cum aliquantis redditibus per manum epiſcopi Norberto ordinanda datur, ſperantibus quòd per eius ſalutarem doctrinam hæreſis illa de medio tolleretur; quod & factum eſt, ſiquidem ipſo prædicante, compuncti viri & mulieres corpus Dominicum, quod in ciſtis & foraminibus per decē annos & amplius repoſuerant, attulerunt, & per eius doctrinam paulatim ad ſanctam fidem reſipuerunt. Radulpho Remorum archiepiſcopo obeunte, Ramaldus ſuccedit in præſulatu Remenſis eccleſiæ.

Venetiani nauali exercitu Aſcalonem obſidentes, accepta ab Aſcalonitis pecuniæ taxatione recedunt, & Tyrum aliquandiu obſeſſam in deditionem accipiunt.

Henricus imperator, cōgregata exercitus infinita multitudine, fines regni Francorum irrumpere diſponit. Sed Ludouico Francorum rege cum infinito nihilominus exercitu in occurſum eius properante, conſilio principum & epiſcoporum ab inutili propoſito deſiſtit, & hoc factum eſt menſe Auguſto.

Henricus imperator Montionem caſtrum capit, & Ramaldum eius comitem ſecum captum adducit.

Balduinus rex Hieroſolymorum à Sarracenis præuentus capitur. Qua de re mente excedentes vndiqueuerſum euocati ad 40 millia cōglomerantur, vt Chriſtianos à finibus ſuis exterminent, & apud Aſcalon impedimenta ſua cōmendent. Chriſtiani verò in arcto poſiti, nihil ſpei niſi in Deum habentes, exemplo Niniuitarū vtriq; ſexui ieiunium indicunt. Pueris etiam, lactētibus infantibus, vniuerſo quoque pecori, pabula negantur; dies pugnæ indicitur. Procedunt Chriſtiani cum militibus & peditibus vix ad tria millia æſtimati: principes gradiuntur in fronte, ſcilicet patriarcha vexillo offerens crucem Chriſti, abbas olim Cluniacenſis Pontius, præferens lanceam transfixam in latere Chriſti, epiſcopus Bethlehemites, ferēs in pixide lac ſanctæ Mariæ virginis. Sarraceni verò quaquauerſum effuſi ex omni latere in orbem circumcingunt Chriſtianos, ne quis poſſit euadere. Dū ita in promptu hærent Chriſtiani, vident Deo ſibi auſpice ſplendorem ſciſſo aëre ſuper paganos ſubitò cecidiſſe, ſed nō proſperum, ſed ſatis nociuum, quamuis hunc ipſi Sarraceni non viderint. Illico enim omni virium robore eneruati, paſſim fugientes cæduntur, non ſolùm à viris, ſed etiam à pueris & à fœminis, perierunt in bello ſeptem millia, ſubmerſi ſunt in aquis quinque millia, omnes verò Chriſtiani incolumes reuerſi, ſummum & dulce Ἐπινίκιον reboant Deo in excelſis.

1125 | 19 | 16 | Hyems ſolito acerbior, & aggeſtu niuis ſępius decidētis ni- | 25 | 15 |
mis horrida & importuna. Multi enim pauperū infantes & mulieres nimietate frigoris defecerūt. In multis viuariis piſces abſorpti ſub glacie perierunt, glacies enim adeò ſpiſſa erat & valida, vt vehicula onuſta ſuper eam ducerentur, & quaſi ſuper ſolum equitaretur. In Brachbanto anguillæ innumerabiles

biles propter glaciem à paludibus exeuntes (quod dictū mirum eſt) in fœnilibus fugientes latuerunt, ſed ibi etiam præ nimietate frigoris deficientes, cōputruerunt. Mortalitas quoq; animaliū maxima fuit. Hyemi ſucceſſit intemperies aëris, nunc niue, nunc pluuia, nunc gelu, alternatim ſatis noxia vſq; in medio Martio. Poſtea diutino frigore & pluuia aëris incōſtantia vix tandem arbores floruerunt Maio menſe, vix tandem gratia herbarum & graminum reuiguit nitore, imber verò ſingulis menſibus aſſiduè deciduus, ſata agrorum penè abſorpſit, nam ſiligo & auenæ prouentum ſuum ſatis ſunt ementitæ.

Multi quoque ſacro igne aduruntur.

Tyrus Hebręa lingua Sor dicta, vrbs Phœnicis maxima & antiqua, in corde maris ſita, Sidoniorum colonia, negotiatio maris, emporium totius orbis, vaticinatione Prophetarū celebrata, & carminib⁹ poetarū inclyta, olim quidem inſula, ſed à Nabuchodonoſor, vel ab Alexandro propter expugnationē multis in breui freto aggeribus comportatis, terra continens facta, pridem à Nabuchodonoſor expugnata, & partim captiuata, & poſtea ab Alexādro penitus deſtructa vſq; ad ſolū, & dirupta, ſed iuxta prophetas poſt 70 annos reædificata, & in antiquum ſtatum reſtituta, noſtris modò temporibus in fine mūdi à Chriſtianis terra mariq; obſeſſa capitur, & Chriſti imperio ſubiugatur.

Fames permaxima graſſatur in Gallia, in qua Caroli inclyti marchionis Flandriæ liberalis enituit munificentia, qui innumerabilibus diuerſis in locis pauperibus quotidiana miniſtrabat victus ſtipendia.

20 | 17 | Hyems aſperrima ſex hebdomad. cōtinua & valde noxia. | 26 | 16 1126

Fames valida, vbique magna multitudine vtriuſque ſexus pereunte.

In Hasbania ignobilis muliercula monſtrum bis gemini corporis eſt enixa, auerſis vultibus & corporibus ſibi cohærens, antè quidem effigies hominis integro corporis membrorumque ordine diſtincta, retro verò facies canis ſimiliter corporis & membrorum proprietate integra.

In Brachbantho villa Neriſca alia mulier enixa eſt quatuor maſculos vno partu.

In Gemblacenſi parochia, dum paterfamilias Dominica die mixturam ſegetum præ penuria famis moleret in vſus familię, ſubitò iuſta Dei indignatione arſit farina cum putoris nigredine, ad exemplum poſteris ne quis præſumat ſimile.

Eccleſia ſancti Dionyſij ſita in Brochorenſi ſylua 7 calendas Maij, primo noctis crepuſculo cum omnibus appendiciis & tota villa penitus arſit, ſaluo tamen theſauro & armario.

Henricus imperator Leodij Paſcha Domini celebrat, inde Aquis cōtendens, morbo dracunculi qui ſibi erat natiuus, moleſtari cœpit, propter quod & ibi aliquot dies remoratus eſt. Deinde quaſi Pētecoſtem celebraturus Vltraiectum venit, & tādem feria quinta in Pentecoſte vitam cum regno amiſit. Corpus eius eiectis inteſtinis ſale reſperſum Spiram relatum eſt. De hoc autem imperatore quædam dicuntur, quæ fabuloſa eſſe didicimus. Fertur namque, quòd ſe quaſi mortuum finxerit, & occultè ſuorum pręſentiam fugiens, peregrinationem aggreſſus fuerit, & ad vltimū monachus factus Cluniaci fuerit. Reuera autem (vt dicitur) quidam erat valde ſimilis eidem imperatori, & viribus corporis plurimùm valēs, qui monachatum Cluniaci ſuſcipiens, Henricum imperatorem ſe eſſe firmiſſimè aſſerebat.

Rex Hieruſalem Balduinus data redemptione à Sarracenis dimittitur.

Menſe Auguſto legati apoſtolicæ ſedis, & archiepiſcopi cum epiſcopis & optimatibus imperij ex condicto conuenientes Moguntię, conſultant ſibi & toti Romano imperio de ſubſtituendo rege.

Lotharius dux Saxonum vir ſapiens & induſtrius, & eccleſiaſtico iuri

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.

deuotus præpotens diuitiis & victoriis omnium assensu eligitur. Hic mense Septembri cum eisdem legatis & duobus archiepiscopis & octo episcopis & multis abbatibus, & cum eminentioribus aulæ regalis primatibus, Aquisgranum veniens, dominica die idus Septembris à Friderico archipræsule Coloniēsi in regem benedicitur & vngitur, omni clero & populo festiuū Ἐπινίκια acclamantibus.

1127 1 | 18 | Hyems acerrima, vermibus etiam periculosa. 27 | 17 |

Rex Lotharius, in Behemones vadens quorūdam suorum principum traditione, magnam stragem militum passus est, quingentis videlicet & quadraginta occisis. In Syria hoc anno exercitus Dei bis congressus est Sarracenis: in primo prælio de paganis ceciderunt duo millia quingenti, de Christianis solummodo 15: in secundo autem incruentā victoriam habuerunt Christiani. Sed quamuis plurima pars eorum oppetierit, tamen auxilio Dei reuigorati absque numero hostes contriuerunt & vicerunt.

Carolus comes Flandrensis proditione quorundam optimatum suorum quibus pro zelo iustitiæ exosus erat, Brugis in ecclesia sancti Donatiani martyris orans, interfectus est, sed horrenda animaduersione vindicatus est. Proditores enim cùm capti fuissent, aut exterminati exilio, aut percussi gladio, aut patibulo affixi, aut præcipitio elisi, aut duello conuicti, & rotis alligati, vis aliquò euadente omnes perierunt.

Post mortem Lisiardi episcopi Suessorum fit episcopus Ioslenus, vir magni consilij.

Cameraci quoque post Burcardum Hermannus episcopatum tenuit: quo post triennium extruso, Liethardus ei successit, qui & ipse post quatuor annos repudiatus Nicolaum successorem habuit.

Parthenopolitanæ ciuitatis archiepiscopo defuncto, cùm clerici & ciues eiusdē vrbis coram imperatore Luithero ad eligendum archiepiscopū apud Spiram conuenissent; nutu domini Gerardi Romanæ sedis legati, qui postea factus est papa, & Luci Alberonis Metensis primicerij, qui postea factus est Treuerorum archiepiscopus, Norbertum Præmonstratæ ecclesiæ patrem, qui pro quibusdam causis eò fortè aduenerat, in pastorem eligunt, & regali prosequente conuenientia ad sacerdotium præfatæ vrbis prouehunt.

1128 2 | 19 | Hoc anno multi de pago Suessonico sacro igne accēsi, ad | 28 | 18 ecclesiam beatæ Dei genitricis Mariæ in ciuitate Suessorum sitam conuenerunt, ibiq; diebus paucis misericordiā Dei & beatæ virginis succursum præstolantes (sicut pleniùs refert libellus eorūdem miraculorum) salutem ipsius meritis & precibus consecuti sunt, ita vt intra quindecim dies centum & tres nominatim ab hoc igne restinguerentur, & tres puellæ distortæ sanitati redderētur. Facta sunt ibi & deinceps & alia multa miracula, inter quæ duo fuerunt eminentiora: vnum scilicet de naso mulieris & labio diuinitus reformato: aliud de puero in visione ante Deum rapto, vbi dominam nostram virginem Mariam se vidisse asseruit pro populi salute supplicantem, & hoc respōsum benignè à filio accepisse, Mater tu es maris stella, fiat sicut vis. Sed dum queritur beata virgo super domo sua quæ vilis & abiecta erat, præ cæteris iterum a filio suo audiuit, quòd trans mare & de trans Rhenū faceret pecuniam afferri, vnde domus eius ædificaretur, & in oculis omnium respiciētium illustris appareret, cuius visionis tā in claritate operis q̄ in copia oblationum tot sunt testes hodie, quot videre volunt. Prædixit etiam idem puer paulo pòst se moriturum, & vix vnum mēsem superuixit. Sed mirum valde de hoc puero erat, quòd omnē historiam veterem rhythmicè depromebat, textum verò euangelij & actus Domini ita recensebat, ac si in libro legeret, & acta ab aliis ꝓnunciaret, qui ēt cùm hoc clausis oculis diceret, laicis & illiteratis vix loqui digna-

| *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* | *Hierosolymorum.* | *Anni domini.* |

dignabatur, quaſi eorũ ignorantiã pertæſus, qui tàm profunda intus audierat.

Mortuo Balduino rege Hieroſolymorum ſucceſſit Fulco.

Lauduni in eccleſia ſancti Ioannis cõſilio regis & principum monialibus quę malè infames erant eiectis, & monachis in earum locum ſubſtitutis, Drogo religione & facundia venerabilis à Bartholomæo epiſcopo primus abbas ordinatur, qui poſtmodum à papa Innocentio Romæ Oſtienſis epiſcopus cardinalis conſecratur.

3 | 20 | Philippus puer Ludouici Francorũ regis filius, Remis in | 29 | 1 regem vngitur die Paſchæ 18 calendas Maij, patre præſente. 1129

In Præmonſtratenſi eccleſia Norbertus archiepiſcopus ſucceſſorem ſibi dominum Hugonem, qui ab initio paupertatis ſuæ ſocius fuerat, ordinari fecit abbatem, ſed ad Antuerpienſem atque Floreſſienſem eccleſiam ad regimen fratrum nominatos patres deſtinauit.

In eccleſia quoque ſanctæ Mariæ apud Magdeburch expoſitis clericis ſecularibus ſui ordinis fratres collocauit.

Cœnobium Vrſicampi fundatum eſt à nobiliſſimo prę̨ſule Nouiomẽſi domino Simone, qui Hugonis magni filius fuit. Frater autem Radulphi comitis, & regis Ludouici fratruelis, adducto conuentu monachorum à Clareualle, & domino Valeranno primo abbate ordinato, qui primus ex nobilioribus perſonis Clareuallem ſua conuerſatione illuſtrauit.

4 | 21 | Honorio papa defuncto, factis partibus Gregorius & Pe- | 30 | 2 trus de Leone ad papatum eliguntur, & Gregorius Innocentij, Petrus Anacleti nomine alterantur. Sed Petro ob parentelæ ſuæ fortitudinem apud ſanctum Petrum commorante, Innocentius Roma egreſſus in Gallias proficiſcitur, & Gallicana ſibi adhærente eccleſia, cõciliis celebratis, primò Remis, ſecundò Piſis in papatu confirmatur, & Petrus ab omnibus Gallię & Germaniæ epiſcopis anathematizatur. 1130

Ioannes piæ memoriæ Morinorum epiſcopus obiit, eique Millo abbas ſancti Iudoci ex ordine Præmonſtratenſi ſuccedit.

Roberto quoq; Attrebatenſi epiſcopo defuncto, Aluiſus abbas ordinatur epiſcopus in eius loco.

Thomas de Marla in ſuo proprio conductu negotiatores dolo capiẽs, à rege Ludouico cum exercitu impetitur, & à Rodulpho Viromandorum comite in vltionem Henrici fratris ſui vulneratus & captus, Lauduni moritur.

5 | 22 | Philippus puer nuper in regem vnctus, dũ in ciuitate Pa- | 31 | 3 riſiis equo vehitur, porcus equi pedibus ſe fortè ſubmittens, equum ſuper ipſum præcipitem dedit, & de eius ſubita & miſeranda morte Francis luctum induxit, tertio idus Octobris. 1131

Eccleſia ſancti Medardi Sueſſionis ab Innocentio papa conſecratur.

Conſilio Remis habito, prę̨ſente Francorum rege Ludouico, filius eius Ludouicus in regem conſecratur à papa Innocentio, octauo calendas Nouembris.

Sub his temporibus ordo canonicus Præmonſtratenſis, & monaſticus Ciſtercienſis, quaſi duæ oliuæ in conſpectu Domini, pietatis lumen & deuotionis pinguedinem mundo miniſtrabant, & quaſi vites fructiferæ regionis palmites circumquaq; propagabant, & per omnes ferè Chriſtiani orbis terminos, bonę opinionis paulatim odore diffuſo, nouas abbatias vbi antea Dei cultus non fuerat, conſtruebant. Vnde etiam in Syriam & Palæſtinã de Præmonſtrato fratres miſſi, nonnullas abbatias ædificauerunt.

Eratq; circa hæc tempora pulchra ac decora facies eccleſię, diuerſorũ ordinum ac profeſſionum circundata varietate, dum hinc Præmonſtraten-

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* | *Hierosolymorum.* |

ses,hinc Cistercienses,inde Cluniacenses monachi,tum & diuersi habitus & professionis sanctimoniales, & mulieres Deo deuotæ, in continentia atque paupertate sub obedientiæ iugo regulariter viuentes, feruore religionis inuicem prouocarent, & noua certatim diuersis in locis monasteria fundarent. Cum his etiam monachi Carthusienses & ipsi paulatim pullulabant, qui præ cæteris continentes pesti auaritiæ, qua plurimos sub religionis habitu laborare videmus,terminos posuerunt, dum certum numerum hominum, animalium,possessionum,quem eis prætergredi nullo modo liceat, statuerunt, & ipsi singulas singulis cellulas habentes, ac raro vel ob Dei cultum, vel ob mutuum in charitate solatium conuenientes,perfectius mori mundo,& cæteris tanto diligentius quanto secretius viuere Deo elegerũt. Adhæc etiã milites templi Hierosolymitani, fratres quoque de hospitali sub religioso habitu continenter viuentes,vbique se multiplicando diffundebant,& quę poterant, vel de laboribus propriis, vel de fidelium eleemosynis ad opus Deo militantium in infirmorum quorumque ac pauperum Hierosolymam petebant,sed præsules ecclesiarum ac principes seculi promptissimè annuebant, vel etiam sponte offerebant terras,prata,nemora, & cætera quæ monasteriis ædificandis necessaria erant.

Ecclesia penè sanctæ Mariæ in episcopatu, totaq; penè ciuitas Nouiomensis incendio conflagrauit,iusto(vt fertur) infortunio,quia summum põtificem Innocentium verbis irrisoriis multi illorum exhonorauerunt.

Clareuallis duo cœnobia vna die producit,scilicet Longipontum & Rieuallem,& post paucos menses Vacellas.

1132 6 | 23 | Fara castrum à Ludouico Francorum rege obsidione cin- | 32 | 4 gitur à nonis Maij vsque ad 7 idus Iulij,nec tamen capitur. Tandem affinitatis confœderatione pacem inierunt. Iulgelrannus quippe eiusdem castri dominus neptem Radulphi comitis ex sorore accepit in coniugium.

Obiit vir sanctus Hugo Gratianopolitanus episcopus,cuius religiosam admodum vitam conscripsit Gigo prior Carthusiæ.

1133 7 | 24 | Eclipsis Solis facta est quarto nonas Augusti,feria sexta,ho- | 33 | 5 ra sexta.

Luitherius imperator expeditionem in Italiam parat, & cum episcopis & archiepiscopis ac nominatissimo abbate Clareuallis Bernardo papam Innocentium Romam deducens contra Petrum Leonis, qui monasteriũ sancti Petri munierat, eum in episcopo Lateranensi à sede pontificali potenter collocat,ipsum verò Luitherium Innocentius papa ibidem in imperatorem consecrat.

1134 8 | 25 | Norbertus archiepiscopus vir potens in opere & sermone, | 34 | 6 multorum monasteriorum fundator, & sanctæ religionis eximius propagator,Innocentij papę catholici æquissimus fautor,Petri verò schismatici iustissimus execrator,cum imperatore Luitherio ab expeditione Italica regressus in ciuitatem suam, nõ multo pòst infirmitate corripitur, & in ea per spatium quatuor mensium laborans, episcopatu sapienter ac fideliter ministrato per annos octo, astantibus fratribus data benedictione moritur. Cùm de sepultura inter clericos maiores ecclesiæ, & fratres sanctæ Mariæ contentio fieret,res ad imperatorem delata est, & eius præcepto in ecclesia sanctæ Mariæ cum filiis & fratribus quos in Christo genuerat, & Christo ædificauerat, sepultus est,cuius extitit in Christo dormitio octauo idus Iulij.

1135 9 | 26 | Monasteriũ de Prato fundatum est sub primo abbate Pe- | 35 | 7 tro,prima plantatio quam protulit pater Walerannus ex propria domo.

Henricus obiit rex Angliæ, vir in regni sui administratione singularis seueritatis atque censurę,cui Stephanus de sorore nepos in regnum succedit, sed

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymorum.	Anni domini.

ſed magna parte regni mutilatus, nō multo pôſt totam Normanniam amiſit. Filia enim regis Henrici Matildis, quæ primò nupſerat Henrico imperatori, poſtmodum Giffrido comiti Andegauenſi, ope regis Francorum Ludouici, Normanniæ ducatum occupat, & in ipſa Anglia magnas ei moleſtias atque calamitates ſuſcitat, quem etiam bello poſtmodum cepit, ſed pro comite Roberto fratre ſuo, à regina Angliæ capto, eum relaxauit.

Ventus nimius quinto calendas Nouembris fuit, qui turres & ædificia multa diruit.

10 | 27 | Mare terminos ſuos egreſſum, inopinatè ſubmerſit cum | 1 | 8 1136
habitatoribus ſuis partem Flandriarum.

11 | 28 | Siccitas tanta fuit in Francia, quantam nemo qui tunc vi- | 2 | 9 1137
ueret, ſe vidiſſe, vel ab anteceſſorib⁹ ſuis audiſſe teſtaretur, ita vt fontes, & putei, quidam etiam fluuij ſiccarentur.

Imperator Luitherus ſecundam facit expeditionem in Italiam.

Comes Pictauienſis Wilhelmus ad ſanctum Iacobum in Gallicia orationis cauſa proficiſcitur, & in ſexta feria paraſceue in eccleſia beati Iacobi moritur, & ante altare ſepelitur. Qui moriturus proceres ſuos quos ſecū habebat, conteſtatur, vt filia ſua maior Alienordis Ludouico iuniori Francorū regi cum Aquitaniæ ducatu vxor traderetur, quam prædictus Ludouicus apud Burdegalam optimatibus regni præſentibus iungit ſibi nuptiis quamſolennibus, cuius pater Ludouicus, intra eundem ferè menſem apud Pariſios defunctus, in eccleſia ſancti Dionyſij ante corpus ipſius eſt ſepultus, calendis Auguſti, 28 anno regni ſui.

Luitherius imperator poſt ſubactam Romanæ eccleſiæ infidelitatem Apuliam rediens in patriam ſuam moritur, & Conradus qui ante ipſum imperium affectauerat, Henrici imperatoris de ſorore nepos, ad regnum prouehitur.

1 | 1 | Obiit Drogo bonæ memoriç Oſtienſis epiſcopus, vir reli- | 3 | 10 1138
gione ac ſapientia clarus.

Petrus Leonis qui per ſchiſma præſulatum Romanæ ſedis contra Innocentium inuaſerat, & eccleſiæ Dei magno ſcandalo iam per octo annos fuerat, Dei iudicio percuſſus obiit, & ab eo ordinatos degradari, nec vltrà ad ſacros ordines promoueri, Innocentius papa decreuit.

Hoc tempore venerabilis vitæ Alexander, primus abbas mortui maris, ſe & domum ſuam tradidit abbati Vrſicampi.

His temporibus quidam pſeudoimperator in partibus Alemanniç ſurrexit, qui per aliquot annos apud Solodorum in recluſione viuens, egreſſus inde imperatorem Henricum ſe eſſe mentiendo dixit. Et cùm multos ſeducendo ſibi allexiſſet intrantium, vt pro eo etiam graues pugnæ & homicidia fierent, aliis eum recipientibus, aliis ſeductorem palàm profitentibus, tādem declarata eius falſitate Cluniaci in monachum attonſus eſt.

2 | 2 | Ramaldo Remorum archiepiſcopo defuncto, eccleſia Re- | 4 | 11
menſis per biennium ferè pontifice caruit, & tandem hoc anno Sanſon de clero eccleſiæ Cartonenſis Remenſem præſulatum ſuſcepit.

Habitaculum ſeruorum dei in loco qui dicitur ad montem Dei con- 1139
ſtruitur.

Florebat hoc tempore Gallicana eccleſia per viros religione ac ſapientia illuſtres, Milonem Morinenſem epiſcopum, humilitatis virtute præcipuum, Aluiſum Attrebatenſem liberalitate atque conſilio & facundia clarum, Godefridum Lingonenſem, Hugonem Antiſſiodorenſem, Ioſlenum Sueſſionenſem, Giffridū Carnotenſem, Albericum Bituricenſem archiepiſcopum, ſcientia literarum atque conſilij prudentia clariſſimum.

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* | *Siculorũ.* | *Hieroſolymorum.* |

Inter hos etiam alios multos tunc claros ſcientia viros Bernardus abbas Clareuallenſis, vir opinatiſſimæ religionis, eminentiſſimè clarebat, qui multorum miraculorum patrator, & verbi Dei feruentiſſimus prædicator, atque plurimorum monaſteriorum fundator, animarum lucra maxima Deo adhibebat, adeò vt magiſtri ſcholarum cum magno clericorum comitatu etiam de longinquis regionibus ad eius optabile magiſterium confluentes, centenario vel ampliori nouitiorum numero domum probationis implerent, & vno die Quadrageſimæ monachi fierent.

1140 3 | 3 | 5 | Senonis parente rege Ludouico epiſcoporum & abbatũ re- | 12 ligioſorum fit conuentus contra Petrum Abaelardum, qui quadam prophana verborum vel ſenſuum nouitate eccleſiam ſcandalizabat, qui ab eis interpellatus, cùm eſſet reſponſurus, de iuſtitia veritus, audientiam apoſtolicæ ſedis appellauit, & ſic euadens non multo pòſt Cabilloni ad ſanctum Marcellum obiit.

Inter regem Ludouicum & comitem Theodebaldum ſimultatis germen pullulat, pro eo quòd comes cum rege in Aquitanicam expeditionem proficiſci detractat.

Cœnobium ſanctæ Mariæ de Frigido monte à piæ memoriæ Valeranno primo abbate Vrſicampi fundatum eſt, & ſub electo patre Manaſſe.

Hugo Pariſienſis ſancti Victoris canonicus, religione & literarum ſcientia clarus, & in ſeptem liberalium artium peritia nulli ſui temporis ſecundus, obiit. Qui inter multa quæ vtiliter ſcripſit, etiam librum de Sacramentis valde neceſſarium duobus voluminibus comprehẽſum edidit. In cuius libri volumine ſecundo quiddam mirabile intexuit de quodam peregrino, quem diabolus, in ſpecie ſancti Iacobi apparens, ad hoc ſeduxit, vt propria manu ſe interficeret. Cumq; eum diabolus ſecum traheret, ſanctus Iacobus ſuperueniens eripuit eum de manu illius, & multa ei oſtendens, ante iudiciũ Dei ſtatuit, atq; vt denuo vitæ redderetur, obtinuit. Petente etiã rege Ludouico, explanauit hierarchiam ſancti Dionyſij martyris, multis obſcuritatibꝰ plenam.

1141 4 | 4 | 6 | Rogerus de Sicilia poſt occupatũ Calabriæ & Apuliæ prin- | 13 cipatum papam Innocentium bello capit, & facta cum eo qualicunque pace, vt ab eo in regem coronaretur, obtinuit. Sicq; primus de Normannorum genere regis ſibi nomen vſurpauit, & poſtmodum etiam in Africa nonnullas ciuitates ſiue prouincias occupauit.

Caſtrum Bullonium quod Ramaldus comes iniuſtè tenuerat, capitur ab epiſcopo Leodij.

Imperator Conſtantinopolitanus Antiochia aliquandiu obſeſſa, pacẽ tandem cum principe fecit, & ciuitatem intrauit. Sed venationi inſiſtens, dũ arcum vehementiùs intendit, toxicata ſagitta à ſemetipſo vulneratus in ſiniſtra manu obiit, captis antè nonnullis Turcorum præſidiis, & poſt eum filius Emanuel imperium ſumpſit.

Orta diſſenſione inter papam Romanum, & Frãcorum regem Ludouicum, eccleſia Gallicana turbatur. Defuncto enim Alberico Bituricenſi archiepiſcopo, miſſus eſt Petrus à papa Innocentio eidem eccleſiæ paſtor conſecratus, ſed à rege Ludouico repudiatus, eo quòd ſine eius aſſenſu fuerit ordinatus, in ciuitatem minimè recipitur. Cuius partes quia propter reuerentiam ſeu voluntatẽ papæ comes Theobaldus fouere videbatur, ſimultas quæ ſopita putabatur, inter regem & ipſum cœpit repullulare.

1142 5 | 5 | 7 | Radulphus Viromãdorum comes vxorem ſuam dimit- | 1 | 14 tit, & ſororem reginæ Petronillam ducit, propter quod inſtantia comitis Theobaldi mittitur Romanæ ſedis Iuo legatus, qui & Radulphum comitem excommunicauit, & epiſcopos, Laudunenſem Bartholomæum, Nouiomen-

Romanorum.	*Francorum.*	*Anglorum.*	*Siculorũ.*	*Hierosolymorum.*	*Anni domini.*

uiomensem Simonem, & Petrum Syluanectensem, qui diuortium illud fecerant, suspendit.

Obiit pater Valerannus abbas Vrsicampi, fundator duarum abbatiarũ, excepta tertia quam sibi adoptauit in filiam.

6 | 6 | 8 Ludouicus rex Vitriacum castrum Comitis Theobaldi | 2 | 15 1143
capit, vbi igne admoto ecclesia incensa, & in ea mille trecentæ animæ diuersi sexus & ætatis sunt igne consumptæ, super quo rex Ludouicus misericordia motus plorasse dicitur, & hac de causa peregrinationem Hierosolymitanam aggressus à quibusdam æstimatur. Castrum verò Odoni Campaniensi contulit, nepoti comitis Theobaldi, qui patrocinium ab ipso sibi ereptum per regem Ludouicum hac occasione recuperare voluit.

Obiit papa Innocentius, cui succedit Wido castellanus, Celestini nomine alteratus.

Obiit etiam Fulco rex Hierosolymorum. Qui dum venationi insistens leporem insequitur ex improuiso sibi apparentem; equus cui insedebat, se super eum præcipitem dedit, ipsumque vita & regno priuauit, post quem filius eius Balduinus cum matre regnat.

Pax reformatur inter papam & regem Ludouicum.

Ventus vehemens 14 calendas Februarij horribili impetu monasteria domosque subruit, arbores annosas terræ coæquans.

7 | 7 | 9 | Celestinus papa quinque mensibus & dimidio papatus | 3 | 1 1144
functus officio decedit, eique Lucius ex Gerardo cancellario papa factus, succedit.

Mediante abbate Clareuallis, simultas quæ inter regem Ludouicum & Comitem Theobaldum incanduerat, sopitur.

Inter regem Angliæ, & fautores Matildis Henrici regis filiæ varia sorte confligitur, & regnum illud quod præ cæteris aliquandiu quietum manserat & opulentum, ferro, flamma, fame, miserè decerpitur.

8 | 8 | 10 | Edissa Mesopotamiæ ciuitas, in qua erant corpora Apo- | 4 | 2 1145
stolorum Thomæ & Thaddęi, & quæ idololatriæ sordibus nunquam fuerat polluta, ex quo ad Christianismum primitus est conuersa, à Turcis obsessa capitur. Vbi episcopo ciuitatis decollato, & sanctis locis prophanatis, & in eis multis nec dicendis abominationibus perpetratis, multa millia diuersi sexus & ætatis trucidantur, diuersis modis cruciantur, captiui abducuntur, & seruituti addicuntur, vnde Christianis metus & tristitia, Christi nominis inimicis fastus creuit & audacia. Et hæc quidem malorum initia.

Lucius papa senatores Romanorum contra ecclesiam erectos in Capitolio obsidet, sed inde per Iordanem Petri Leonis perturbatus, infirmitate correptus, infra annum pontificij sui moritur, cui succedit abbas sancti Anastasij Bernardus, Clareuallensis patris Bernardi in conuersione filius, & papa vocatur Eugenius, contra quem Romani Iordanum patricium & senatores erigentes, eum ab vrbe deturbant, qui transalpinando in Gallias venit.

9 | 9 | 11 | Rex Francorum Ludouicus captæ à Turcis Mesopota- | 5 | 3 1146
miæ zelo accensus, literis etiam Eugenij papæ animatus, atque (vt alij putant) Vitriacensis incendij conscientia compunctus, apud Viceliacum affixo sibi crucis signo cum principibus regni & multitudine innumerabili transmarinam peregrinationem aggredi proponit. Interim abbas Clareuallis à papa Eugenio per Gallias missus sua prædicatione animos fidelium ad aggrediendam viam Domini commonebat, cui etiam Dei gratia ad signa facienda comes efficax erat.

Ecclesia Tornacensis, quæ per annos circiter 600 à tempore beati Medardi sub episcopo Nouiomẽsi sine proprio fuerat sacerdote, hoc anno pro-

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* | *Siculorũ.* | *Hieroſolymorum.* |

prium epiſcopum cœpit habere, Anshelmo abbate ſancti Vincentij Laudunenſis à papa Eugenio Romæ conſecrato,& eidem ciuitati in epiſcopum deſtinato.

Fames permaxima graſſatur in Gallia, in qua eccleſiarum Chriſti enituit liberalis munificentia, quæ in ſuſtentationem pauperum multa expenderunt modiorum millia. Quo tempore in Lingonenſi parochia apud Moriandum, vbi pauperes innumeri quotidiana ſtipe alebantur, quidam homines occidiſſe & eorum carnes coctas vendidiſſe deprahenſus, à pauperibus patibulo eſt appenſus.

Apud Nornicum Angliæ ciuitatem Iudæi crucifixerunt puerum quēdam Chriſtianum nomine Willelmum, quem etiam foras ciuitatem ab eis ſepultum diuina lux (vt ferunt) ſuper eum emicans declarauit, ſicque à fidelibus inuentus honorabiliter eſt in eccleſia poſitus.

1147 | 10 | 10 | 12 | Conrado rege in Purificatione ſanctę Marię Frãkenefort cõſtituto, | 6 | 4 | abbas Clareuallenſis tam regi quã cunctis ferè regni principibus crucis affixit ſignũ, & ſocij peregrinationis multiplicãtur ſuper numerũ.

Naualis Dei exercitus ex Anglia, Flandria, atq; Lotharingia collectus, ſecundo idus Aprilis de Tredemunde portu Angliæ cum ducentis ferè nauibus profectus, 4 calendas Iulij in vigilia apoſtolorum Vlyſſiponam applicuit, & eam poſt 4 menſium obſidionem per multas cædes & multam macerationem Dei virtute & ſua induſtria cepit. Et cùm de ipſis tantum eſſent tredecim millia hoſtium, ducenta millia, & quingenti ſuperantes ingreſſi, cum hymnis eccleſiam dedicantes, epiſcopum ibi & clericos ordinauerunt. Ad corpora ibi occiſorum tres muti recuperauerunt loquendi vſum.

Conradus rex menſe Maio cum multitudine innumerabili & virtute incomparabili peregrinationem aggreſſus, tranſito proſperè Boſporo, dum ad expugnandum Iconium inconſultè diuertit, conſumptis terræ germinibus & deficientibus victualibus, ſuis fame afflictis, redit, & proſequentibus eos Turcis, multa millia ſuorum amittit.

Rex Francorum Ludouicus 3 calendas Iunij in Pentecoſte peregrinationem aggreſſus, cum infinitis & expeditis ſuorum millibus per Hungariam profectus, tranſito Boſporo occurſu Conradi regis excipitur, qui multis ſuorum ob inopiam repatriantibus, paucis comitantibus, à Francis benignè ſuſceptus, & cum eis aliquandiu eſt profectus, ſed ab imperatore Græcorum à Tyathira reuocàtus, nauibus eius Hieroſolymam eſt euectus.

Eclipſis Solis fuit octauo calendas Nouembris, die Dominica, ab hora ſecunda vſque ad horam quintam.

1148 | 11 | 11 | 13 | Franci per deſerta Syriæ dolo & aſtu Græcorum, & | 7 | 5 | crebro aſſultu Turcorum, detrimenta maxima patiuntur, & fame nimia cruciati quidam equorum & aſinorum carnibus veſcuntur. Sic cum multo labore & damno, multis fame pereuntibus, vix tandem Seleuciam venerunt, & inde Antiochiam & Palæſtinam nauibus petierunt.

Manuel rex Græcorũ nuncios regis Siciliæ, quos ad eum pro exequendo pacis fœdere miſerat, detinuit mancipatos carcere, vnde iratus Rogerus, miſſo nauali exercitu Corinthum ſpoliauit, cum quibuſdam aliis ciuitatibus & caſtellis in Græcia, & infinitam ſumens diuerſi generis paludamentorum & veſtis precioſæ ſubſtantiã, cum auri & argenti copia captiuauit, & de Græcis nonnulla millia. Cepit etiam inſulam Curfolium, & in eius portu ædificauit forte præſidium. Citeriores Hiſpani capiunt Almariam, & ſequenti anno Tortoſam inſignes ciuitates Sarracenorum.

Aluiſus Attrebatenſis epiſcopus, vir honeſtę vitæ & ſcientia clarus apud Philippolim obiit.

Simon

Romanorum.	*Francorum.*	*Anglorum.*	*Siculorũ.*	*Hieroſolymorum.*	*Anni domini.*

Simon quoque glorioſus Nouiomenſis pontifex apud Seleuciam diẽ claudit, cui ſuccedit Balduinus Bolonienſis abbas Caſtellionis.

A papa Eugenio Remis 11 calendas Aprilis concilium celebratur, in quo hæreticus quidam de Britannia adductus damnatur, qui ſe prophetam vel magnum quemlibet, & nomini ſuo alludens (Eon enim dicebatur) eum qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos & ſeculum per ignem, ſe eſſe dicebat, & de ſuis quoſdam quidem angelos, alios autem apoſtolos faciebát, & propriis angelorum ſeu apoſtolorum nominibus appellabat. Qui in concilio damnatus, ſub cuſtodia Remenſis archiepiſcopi non multo pòſt defunctus, vita pariter caruit & memoria.

Contra Giſlebertum quoque Pictauorum epiſcopum, qui cùm eſſet ſcholarũ magiſter nominatiſſimus, multa quidem vtilia ſcripſerat, ſed quodammodo noua ſubtilitate verborum in ipſis ſuis ſcriptis ſcandalizabat eccleſiam, multa ſunt dicta & diſputata, vnde & quædam quæ defendere non præſumpſit vel non potuit, ab ipſo ſunt damnata.

Lauduni 4 non. Iulij factis tonitruis in monaſterio ſancti Vincẽtij, monachis diurni officij curſum cõplentibus, duo ex eis ſubito fulminis ictu corruentes expirauerunt, alij quidem tacti vel territi conualuerunt. Fulmine etiam altaris linteum adurente, & ſacrarium penetrante, & de magna cruce partem quoque clauſtralis oſtij aſportante, tota domus repletur horrore.

In aliis etiam locis hominibus ſeu hominum ædificiis vel animalibus fulmine pereuntibus, mala quæ ſolito grauiora Chriſtianis contingere ſunt ſignata, dicunt etiam Hieroſolymis in templo domini ſiue in monte olíueti fulminaſſe, & eius infortunij hoc præſagium fuiſſe.

In territorio Gebennenſi lupus quidam, corporis magnitudine & animi ferocitate aliis diſſimilis, homines deuorauit, & plus quam 30 animas diuerſi ſexus & ætatis vita priuauit. In aliis etiam locis hoc anno lupi ſimiliter noſcuntur operati.

Hildefonſus comes ſancti Ægidij cum nauali exercitu Palęſtinam applicuit, & cùm magnum quid facturus ſperaretur, reginæ (vt aiunt) dolo malè potionatus apud Cæſaream Palęſtinæ moritur. Filius eius adoleſcens quoddam caſtrum comitis Tripolitani patruelis ſui ingreditur, ſed dolo eiuſdem cum ſorore à Turcis captiuatur.

Obſeſſa per triduum Damaſco à Frãcis, Germanis, Hieroſolymitanis, captis iam muris exteriorib⁹ qui hortos ambiebant, cùm in breui ciuitas capienda putaretur, dolo (vt aiunt) principum Palæſtinorum obſidio remouetur. Factaq; diſceſſione, rex Francorũ & imperator iterum condicto die ad obſidendam Aſcalonem cum ſuis Ioppe cõueniunt, ſed Hieroſolymitis minimè iuxta condictum occurrentibus, imperator Conſtantinopolim nauibus euehitur, rex, ſuis repatriantibus, cum paucis Hieroſolymis per annum moratur.

Rogerus rex Siciliæ exercitum naualem direxit ad fines Africæ, captaq; inſigni ciuitate quę dicitur Africa Suilla, Affax, Clipea, aliiſq; caſtris plurib⁹, archiepiſcopũ Africæ qui ſub ſeruitute Romã venerat conſecrandus, ad ſedẽ ſuam remittit liberũ. Sanctę memorię Malachias Hybernorum epiſcopus, & apoſtolicæ ſedis legatus, voluntate Dei finem vitę ſortitus, apud Clareuallem (ſicut ipſe præelegerat & prædixerat) locum ſepulturæ accepit, cui ſucceſſit Chriſtianus abbas Mellifontis, vir plurima ſanctitate præditus, qui eiuſdem ſancti viri archidiaconus extiterat, & primus abbas de ordine Ciſtercienſi in Hyberniam ab abbate Clareuallis ſacræ memoriæ Bernardo fuerat deſtinatus.

12 | 12 | 14 | Papa Eugenius in Italiam regreſſus, cum Romanis | 8 | 6 1149
vario euentu confligit.

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* | *Siculorum.* | *Hierosolymorum.* |

Conradus & Manuel imperatores conuenientes in Græcia, expeditionem parant contra Rogerum de Sicilia. Sed exercitibus profligatis ob famẽ & aurarum intemperantiam, Conradus tanquam rediturus repatriauit in Alemanniam.

Henrici Ludouici Francorum regis germanus, cõtempto mundi schemate, pro Christo in Clareualle indutus monachali schemate, prouehitur ad episcopatum ciuitatis Beluagicæ.

Eclipsis Lunæ fuit vndecimo calendas Aprilis circa horam nonam noctis, sabbato ante ramos palmarum, & ventorum intemperies secuta est per quatuor continuos dies.

In quarta autem feria vẽtus maximus & nimia fuit pluuiarum inundatio. Qua die in territorio Neomorum iuxta Gandauum sacerdos missa celebrata fulmine ictus occubuit, & in territorio Remensi quidam clericus tempestate periit. Tonitrua, fulgura, grandines & tempestates hoc anno hominibus intulerunt incommoda.

Ludouicus rex Francorum à Palæstina nauigans vt in patriam rediret, Græcorum naues incurrit. Cumq; ab eis imperatori Curfoliũ obsidenti præsentandus deducitur, Georgius dux nauium regis Siciliæ eos aggreditur, siquidem vastatis & spoliatis Græcorum prouinciis, vsque ad ipsam vrbem regiam Constantinopolim accedẽs, sagittas aureas in palatium imperatoris fecerat, & incensis suburbanis de fructu hortorum regis violẽter tulerat, vnde rediens naues Græcorum incurrit, captũ Ludouicum regem eripuit, sed captos regis obtentu dimittit.

Interim Manuel, recepto in deditionem Curfolio, Siculorũ naues per suos insequitur, & captis nonnullis nauibus rex fuga liberatur, & à rege Rogero nec non & papa Eugenio honorificè suscipitur atque deducitur.

Raymundus princeps Antiochiæ, vir cunctis Christiani nominis inimicis terribilis, calendis Augusti contra Turcos egressus, multis suorum captis & occisis, in insidiis eorum & ipse miserabiliter est interfectus. Turci caput eius circumferentes, omnia ferè castra vel ciuitates quæ sui iuris erant, in deditionem recipiunt, præter Antiochiam. Qui cùm & ipsam nimis infestarent, rex Hierosolymorum Balduinus contra eos egreditur in Syriam, eisq; perturbatis in redeundo Sarracenorum munitionem circa Damascum capit, & Damascenos in triennium tributarios facit.

Milites templi Gazam antiquam Palæstinę ciuitatem reædificant, & turribus eam munientes, Ascalonitas grauiter infestant.

1150 13 | 13 | 15 | Bartholomæus Laudunensis episcopus 38 anno sui | 9 | 7 episcopatus contẽpto mũdi schemate, Fusinaci induitur monachili schemate. Qui cùm sederet aliquando cum cæteris monachis ad collationem, aspexit quendã monachum tardius atq; lentius aliis aduenientem, nigrumq; paruulum iuxta eum gradientem, atq; per cucullam eum tenẽtem: quod cùm abbati retulisset, didicit ab eo quòd monachus ille valde negligens esset.

Habitis per Franciam conuentibus, annuente etiam papa Eugenio, vt abbas Clareuallis Hierosolymam ad alios prouocandos mitteretur, grandis iterum sermo de profectione transmarina celebratur, sed per Cistercienses monachos totum cassatur.

1151 14 | 14 | 16 | Lauduni fit episcop⁹ Waltherus abbas sancti Mar- | 10 | 8 | tini & Godescalcus abbas de mõte sancti Martini Attrebati. Illustres religione & prudentia viri obeunt, Sugerius abbas sancti Dionysij, Ramaldus Cistertij, Odo sancti Remigij.

Episcopi obeunt moribus & scientia clari, Hugo Antissiodorensis, & Iosienus Suessionensis.

Gifri-

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Siculorũ.	Hierosolymorum.	Anni domini.

Gifridus comes Andegauorum, post simultates habitas cum rege Ludouico facta pace, infra vnius mensis spacium obiit.

Obiit etiam nobilis & religiosus princeps & pauperum pater comes Theobaldus. Multi quoque nobiles hoc anno moriuntur.

Hanc optimorum virorum migrationẽ fortè significauit, quòd in pago Suessonico eodem anno accidit. Cùm enim hyemali gelu terra vehemẽter induruisset, cespes plurimæ longitudinis & latitudinis de terra subitò auulsus, longè ad alium locum est translatus.

15 | 15 | 17 | Cõradus Teutonicorum rex obiit. Qui cùm quin- | 11 | 9 1152
decim annis regnauerit, benedictionem tamen imperialem non habuit; cui Fridericus dux nepos eius succedit.

Adalbero Treuerorum archiepiscopus, vir magnanimus & singularis censuræ, obiit.

Terræmotus fuit in partibus Italiæ.

Rex Francorum Ludouicus zelotypię spiritu inflammatus, iurata consanguinitate vxorem suam repudiat, quam quia contra eius voluntatem Henricus dux Normanniæ ducit, magna inter eos simultas excandescit. Hac quippe occasione ducatum Aquitaniæ amisit rex, æmulus autem illius eum obtinuit.

Regina Hierosolymorum iusto familiariùs ad inimicos Dei se habente, filius eius Balduiuus rex contra eam insurgit. Et obsessis captisq; eius munitionibus, in vrbem sanctam intrare ab ipsa secũdò prohibitus, tandem violenter ingreditur, eamq; in arce obsidens, facta pace Neapolim ei dimittit, reliquam regni partem sibi retinet.

Massamuti (quos quidam Moabitas dicunt) post vsurpatum Mauritaniæ regnum, regemque patibulo affixum, etiam regem Bulgiæ occidentes, regnum eius inuadunt, ipsamq; Siciliam, Apuliam, Romam quoque se inuadere minantur.

Illustris vir Radulphus comes Viromandorum obiit.

Eugenius papa cum Romanis pace facta vrbem ingreditur, ibiq; cum eis hoc anno primitus commoratur.

1 | 16 | 18 | Rex Fridericus expeditionem parat in Italiam. | 12 | 10 1153

Obiit papa Eugenius, cui succedit Anastasius.

Rex Frãcorum Ludouicus cum nimio exercitu Normanniæ fines aggressus castrum Vernum in deditionem recipit.

Interim dux Normanniæ in Angliam contra regem Stephanum fortiter agens, tandem cum eo pacem facit, ita vt viuente rege post eum secundus in Anglia mortuo succedat.

Rex Hierosolymorum regni integritate potitus, Ascalonem Palęstinæ caput post longã obsidionem nõ sine graui damno, & multa suorũ profligatione, tandem cepit. Fertur autem, quia complures ex militibus templi, qui ciuitatẽ se posse capere putabant, ingressi, & mox trucidati à paganis fuissent, cæteri obsessores ante crucem Domini se prostrauerunt, & diuinum adiutorium cum multis supplicationibus implorauerunt, & mox exaudiri meruerunt. Nam ciuitatenses diuina virtute exterriti, cùm se non posse vltrà resistere sensissent, vrbem Christianis tradiderunt, cum suis abire permissi.

Venerandæ memoriæ Bernardus abbas Clareuallis, post claros actus & multarum animarum lucra, post multa fundata monasteria & plurima miraculorum signa exhibita, beato fine quieuit. Ex cuius discipulis cùm plures ad archiepiscopatum vel etiam papatum promoti fuerint, ipse tamen nunquam episcopus siue archiepiscopus esse voluit, licet atque inuitatus & multoties & multis in locis.

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* | *Siculorum.* | *Hierosolymorum.* |

Vrbem Cameracum post multorum ciuium captionem Theodericus Flandriæ comes recepit.

Vir religiosus Walterus, Laudunensis episcopus, multarum fundator abbatiarum, migrat ad Dominum, & Præmonstrati sepelitur, vbi quondam pro Christo paupertatis sumpsit habitum, cui succedit Galterus Laudunensis decanus.

1154 2 | 17 | 19 | Princeps vtilis & strenuus, & actibus clarus, Rogerus rex | 13 | 11 | Siciliæ, post insignes de Sarracenis victorias & terras eorum occupatas, obiit, nec inferiorem se filium Guillelmum regem & victoriarum successorem derelinquit.

Regem Babyloniorũ quidam de suis principibus interficit, & inde cum infinita thesaurorum copia fugiens, à militibus templi occiditur, & capto filio eius, omnis illa opulẽta & incomparabilis supellex eorum cedit vsibus.

Guillelmus rex Siciliæ misso nauali exercitu vrbem Taneos in Ægypto vastat & spoliat, vnde magnæ opes auri & argenti ac pretiosæ vestis copia multa deducitur. Sed inde reuertentes stolum imperatoris Græcorum offendunt, & cùm esset de Græcis circiter 140, naues Siculæ numero pauciores eos vincunt, spoliant & capiunt, & infinitæ opum diuersarum copiæ Siculis inde proueniunt.

Massamuti in Italia Puteolis castrum spoliant, quos rex Siciliæ per suos nauibus persequens capit & exterminat.

Rex Fredericus transalpinando in Italia fortiter agit, aduersantium sibi castra deiicit.

Rex Francorum Ludouicus Henricum ducem Normanniæ ad pacẽ recipit, qui in breui mortuo rege Stephano Angliam intrat, & regni integritate potitus, pacem antiquam reformat.

Robertus de Botua, vir omni plenus nequitia, nepotum suorum castra ingressus, dolosè tyrãnidem exercet in terra. Qui spiritu etiam zelotypiæ succensus, quendam hominem suum satis fidelem cum alio viro & vna muliere intra domunculam comburendos iubet includi. Illi verò instar antiquorum trium puerorum domo ardente, & flamma super capita eorum in modũ lucidæ nubis volitante, illæsi permãserunt. Quos foras ègressos cùm persequerentur, iniquus ille minister cui dominus suus hoc facinus iniunxerat, & euaginato gladio vnum ex eis ferire voluisset, repentè quædam inuisibilis persona retro eum per comã capitis apprehẽdit, & cum equo cui insedebat in terram præcipitem dedit. Vnde & mox ad sanctum Iacobum se iturum esse spopondit, sed & illi quos propria conseruauit innocentia, gratiam Dei non inuacuum accipientes, vitam suam in melius mutauerunt.

Obiit papa Anastasius, & episcopus Albanẽsis Nicolaus, papa fit Adrianus.

Luna passa est eclipsin 11 calendas Iunij, in posterioribus partibus geminorum.

1155 3 | 18 | 20 | In partibus Burgundiæ 25 calendas Februarij tertia | 14 | 12 feria ter in vna nocte fuit terræmotus, quo etiam diuersa ædificia dicuntur fuisse subuersa.

Moritur etiam Gislebertus episcopus Pictauensis, vir religiosus, & multiplicis doctrinæ, qui psalmos & epistolas Pauli luculenter exposuit.

Ludouicus rex Francorum gratia orationis perrexit ad sanctum Iacobũ de Gallicia, & ab imperatore Hispaniarum socero suo fauorabiliter in Hispaniam susceptus est.

Henricus dux Normãnorum, 7 idus Decembris in Angliam transfretans, cum magno tripudio clericorum & laicorum exceptus, & 13 calendas Ianuarij die dominica ante Natiuitatem Domini apud West monasterium ab omni-

ab omnibus electus, & in regem vnctus à Theobaldo archiepiscopo Cantuariensi. Affuerunt & episcopi & omnes Anglici regni, Rogerius archiepiscopus Eboracensis, Richardus episcopus Lundonensis, Henricus Wintoniensis, Robertus Lincoliensis, Gualterus Cestrensis, Gislebertus Herefordensis, Robertus Batensis, Ioannes Wingorninensis, Robertus Exouiensis, Hilarius Cestrensis, Goscelinus Salesberiensis, Gualterus Roffensis, Nigellus Heliensis, Wilhelmus Norwincensis, Adalulphus Carlinensis. Affuerũt & de Normannia, vir religiosus ac timens Deum, Hugo archiepiscopus Rothomagensis, Philippus Baiocensis, Arnulphus Lexouiensis, Herbertus Abrincacensis, episcopi. Affuerunt comites regni illius, & regni Francorum, Theodericus comes Flandrensis, & alij plures.

Facta est eclipsis Lunæ Dominica ante Natalem Domini.

4 | 19 | Rex Henricus cœpit reuocare in ius proprium vrbes, castella, | 1 1156
villas quæ ad coronam regni pertinebant, castella nouiter facta destruendo & expellendo de regno maximè Flandrensi, & deponendo quosdam imaginarios & pseudocomites, quibus rex Stephanus omnia penè ad fiscum pertinentia minus cautè distribuerat.

Factus est terræmotus 15 calend. Martij, maximè in Burgundia, adeò, vt ter in nocte festiuitatis sanctæ Priscæ virginis sentiretur apud Cluniacum: & quoddam castellum quod erat desertum, haud procul à Cluniaco situm absorptum iret in abyssum, & spacium in quo castellum fuerat, repleretur aqua inæstimabilis profunditatis.

Natus est Lugdoniæ pridie calendas Martij, feria secunda, tertius filius Henrico regi Anglorũ, ex vxore sua regina Alienœ, & vocatus est Henricus.

Henricus rex Anglorum exhæreditauit Wilhelmum Peurel de Notingueham, causa beneficij quod fuerat propinatũ Ramulpho comiti Cestriæ. In consortio huius pestis plures participes & conscij extitisse dicuntur.

Hoc anno frequenter terræmotus per totam Quadragesimam accidit in Burgundia.

Octauodecimo calendas Maij, feria quinta, etiam apud montem sancti Michaëlis terræmotum sensimus ante Solis ortum.

Mortuo Roberto Exouiensi episcopo, successit Robertus decanus Salesberiæ,

Mortuus est Balduinus de Rediuers, & succedit Richardus filius eius.

Dominica post octauas Paschæ, videlicet 4 idus Aprilis, Hẽricus apud Warengefort fecit, optimates Anglici regni iurare fidelitatem Wilhelmo primogenito suo de regno Angliæ, & si idem puer immatura morte occumberet, Henrico fratri suo.

Sopita discordia quæ erat inter regem Anglorum Henricum, & Rogerium filium Milonis de Glocestria propter turrem Glocestriæ; Hugo de mortuo mari vir arrogantissimus, & de se præsumens, muniuit castella sua contra regem. Illicò rex Henricus obsidet omnia castella ipsius, id est Bruge, Wigemore, Clerberi, quorum vltimum post aliquãtulum temporis cepit & destruxit.

Quintodecimo calẽdas Iulij, prima hora noctis, eclipsis Lunæ accidit.

Mense Iulio nonis eiusdem Hugo de mortuo mari pacificatus est cum rege Henrico, redditis castellis Brugæ & Wigemore.

Garnerius abbas maioris monasterij moritur, & succedit Robertus natione Brito.

Mortuo Rogerio filio Milonis de Glocestria, successit ei Waltherius frater eius in paternam hæreditatem tantùm, nam comitatum Herefort & ciuitatem Glocestriæ rex Henricus retinuit in manu sua.

Anni domini.	*Romanorum.*	*Francorum.*	*Anglorum.*

Fridericus rex Alemannorum Romam perrexit, & ab Adriano papa contra Romanorum voluntatem receptus, & in ecclesia beati Petri in imperatorem ab eo est constitutus. Volens autem vltra progredi scilicet in Apuliam, (condixerant enim sibi per legatos suos ipse & Emanuel imperator Cōstantinopolitanus, qui duxerat vxorem eius, vt venientes ex diuersis partibus pessundarent regnum Apuliæ & regem eius Willermum) mutata eius volūtate in patriam suam se recepit. Nec tamen Willermo regi Apuliæ bellum defuit. Nam Robertus de Baseuilla comes qui erat cognatus eius, & Richardus de Ling. comes Andriæ, putantes regem mortuum cùm nō esset, (ægrotauerat enim, sed tamen postea conualuit) per regnum Apuliæ grauiter debacchati sunt.

Circa festum sancti Michaëlis Henricus rex Anglorum habito concilio apud Wincestrum de conquirendo regno Hyberniæ & Guillelmo fratri suo dando cum optimatibus suis tractauit. Quod quia matri eius imperatrici non placuit, intermissa est ad tempus illa expeditio.

Henricus episcopus Wintoniensis clàm, pręmisso thesauro suo per abbatem Cluniacum, absque licentia regis & quasi latenter recessit ab Anglia. Illico rex Henricus omnia castella eius pessundedit.

1157 | 5 | 20 | Henricus rex transfretaturus apud Donram mare intrauit, & | 2 appulit apud Wisant.

In Purificatione sanctæ Mariæ fuit Rothomagi, & in sequenti hebdomada locutus est cum rege Francorum Ludouico in confinio Normanniæ & Franciæ. Inde rediens Rothomagum venerunt ad eum Tetricus Flandrēsis comes & vxor eius amita ipsius regis, & Gaufridus frater eius, sed Gaufrido non suscipiente ea quæ illi à rege offerebantur, recessit in Andegauensem pagum. & rex Henricus è vestigio illum subsequutus est.

Circa hoc tempus inundatione Tyberis facta non modica, Romæ in quadam insula eiusdem fluminis in ecclesiola antiqua inuentum est in quodam sarcophago corpus beati Bartholomęi Apostoli totum integrum, excepto corio quod remansit Beneuenti, quando Otto imperator capta eadē ciuitate corpus prædicti apostoli transtulit Romam, sicut tabulæ æreæ demonstrāt scriptæ literis Græcis & Latinis, quæ repertæ fuerūt in corpore apostoli.

Repertum est etiam in eadem ecclesia corpus Paulini Nolani episcopi.

Gaufridus frater Henrici regis Anglorum, expulso Hoëllo comite Britanniæ, cepit Nanneticam ciuitatem consentientibus ciuibus.

Guillelmus rex Siciliæ ciuitatē Barum funditus euertit, præter ecclesiam sancti Nicolai, quia ciues illius Græcis fauentes nequissimè cōtra ipsum conspirauerant.

Græcos etiam terra & mari idem rex superauit, & de spoliis eorum locupletatus est, & ea quę perdiderat castella & ciuitates in ius proprium reuocauit. Exhæreditauit etiam comitem de Baseuilla cognatum suum, quia ab ipso desciuerat. Nihilominus cum papa Adriano pacem fecit, cōcedendo ei cōsecrationes episcoporū regni sui & ducatus, sicut antiquitus eas habuit ecclesia Romana, vnde discordia fuerat inter patrem suum regem Rogerium, & Innocentium & Eugenium, Romanos pontifices. Idem verò apostolicus concessit ei regnum Siciliæ, & ducatum Apulię, & principatum Capuæ.

In octauis Pentecostes Hugo Rothomagensis archiepiscopus, & Rotrocus Ebroicensis, & Richardus Constantiensis, & Herbertus Abrincensis, episcopi, apud Moritonium leuauerunt corpus beati Firmati.

In pago Parisiensi cappa Saluatoris nostri monasterio Argentoilo reuelatione diuina reperta est inconsutilis & subrufi coloris, quam sicut literæ quæ in ea repertæ indicabanr, gloriosa mater illius fecit, dū adhuc puer esset.

Tertio

| *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* | *Anni domini.* |

Tertio calendas Iunij, feria 4, vigilia Ascēsionis Domini circa meridiē per dimidiam ferè horam circulus maximę latitudinis apparuit in circuitu Solis ignei & cærulei coloris.

Obiit Wilhelmus primogenitus filius Henrici regis Anglorum, & sepultus est Radingis ad pedes Henrici regis proaui sui.

Obiit nihilominus Adalulphus primus episcopus Decarloi.

Obiit etiam Gislebertus Degant, & Simon iuuenis filius comitis Simonis cùm careret terra, dono regis Henrici accepit filiam eius vnicam cum honore eius.

Henricus rex Anglorum cepit castrum Mirebellum & Chuionē longa obsidione. Londinium verò est redditum, quando pacificatus est cum eo Gaufridus frater eius, hac conditione interposita, quòd rex daret ei singulis annis mille libras Anglicæ monetæ, & duo millia librarū Andegauēsium. Et ita Deo fauente discordia quæ diu durauerat inter eos, mense Iulio sopita est.

Mortuo Alano episcopo Redonensi, successit ei Stephanus abbas sancti Florentij, vir literatus & eloquens.

Obiit etiam Iugelbandus archiepiscopus Turonensis, & successit ei Gotho Brito episcopus sancti Briocci.

Conrad. comes de Richemont veniens de Anglia in minorē Britanniā, obsedit vrbem Redonēsem, & cepit fugato Eudone vicecomite vitrico suo.

Hoc anno fulgura & tempestates mense Iulio frequenter in Normannia acciderunt, vnde in pluribus locis messis periit, & homines fulgurati interierunt. Subsequuta est abundantia pluuiæ, quæ cepit medio mense Augusti, quæ impediuit & collectionem messium, & subsequente seminum sparsionem, ex qua iugi inundatione pluuiarum quæ diu durauit, multæ turres & ecclesiæ & antiquæ maceriæ, in Normannia & Anglia corruerunt.

Radulphus de Fulgeriis cepit in quodam conflictu Eudonem vicecomitem de Porrehoit, & hac de causa maior pars Britānorum receperunt comitem Conauum in ducem Britanniæ, excepto Ioanne Dolensi, qui adhuc pro viribus Conauo & coadiutoribus eius resistit.

Fridericus imperator Alemannorum ducit filiam Wilhelmi comitis Mascouensis, & cepit cum ea ciuitatem Vesontionem, & alias multas quas pater eius tenuerat de duce Burgundiæ. Pars tamen honoris illius quædam remansit Ramaldo Comiti patruo eiusdem puellæ.

6 | 21 | Venerabilis Petrus Cluniacensis abbas calendas Ianuarij | 3 | 1158
ingressus est viam vniuersæ carnis.

Guillelmus rex Sicilię nauali expeditione per admiralios suos cepit Sibyllam ciuitatem Metropolim, sitam inter Africam & Babylonem. Est autē eadem ciuitas caput regni insulæ Gerx, in qua idem rex habitatores immisit Christianos, & eis archiepiscopum præfecit.

Sabbato infra octauas Paschæ in Abrincatino, villa quæ vocatur Landa Aronis, circa meridiem quasi de terra emergens turbo maximus quæque proxima inuoluit & rapuit. Ad vltimum quasi quędā columna rubei & cærulei coloris sub turbine ascendente in sublime stetit, & videbantur & audiebantur quasi sagittæ & lanceæ in ipsa columna defigi, licet non appareret intuentibus quis eam agitaret: & in turbine qui stabat super columnam, apparebant quasi diuersæ species volucrum in eodem volitantium.

Subsequuta est illico in eadem villa mortalitas hominum, inter quos & dominus villæ occubuit. Nec solùm in villa, sed etiam in multis locis Normanniæ & finitimarum regionum mortalitas hoc anno grassata est.

Monachi claustrales Cluniaci tumultuaria electione imò intrusione quędam semilaicum Robertum Grossum cognatum comitis Flandriæ, pro

Anni domini.	*Romanorum.*	*Francorum.*	*Anglorum.*

parentela sua elegerunt, reclamantibus maturioribus viris & honestis personis, quæ de eodem monasterio ad pastoralem curam assumptæ fuerant.

Obiit Girardus episcopus Sagiensis.

Henricus rex Anglorum post octauas Pasche apud Barbe fluuiũ transiuit in Angliam, & Malchonius rex Scotorum reddidit ei quicquid habebat de dominio suo, id est ciuitatem Carluith, castrum Baëmburc, nouum castrum super Tynam, & comitatum Lodoensem, & rex reddidit ei comitatũ Huntedome.

Similiter Wilhelmus filius Stephani regis, qui erat comes ciuitatis Cõstantiarum, id est Moritonij, & in Anglia comes Furreiæ, id est de Warenna, propter filiam Terrici, Guillelmus de Warenna quam duxerat, reddidit ei Peneitesel, & Noruuich, & quicquid tenebat de corona sua, & munitiones proprias tam in Normannia quàm in Anglia, & rex fecit eum habere quicquid Stephanus pater eius habuit, in anno & die quo rex Henricus auus eius fuit viuus & mortuus.

Hugo Bigotus castella sua regi reddidit.

Terricus comes Flandrensis, & vxor eius amita Henrici regis Anglorũ perrexerunt Hierusalem, & dimiserunt Philippum filium suum, & totam terram suam in manu Henrici regis Anglorum.

Circa festiuitatem sancti Ioannis Baptistæ, rex Henricus præparauit maximam expeditionem, ita vt duo milites de tota Anglia tertium pararent ad opprimendum Gallensem terra & mari.

Agareni ciuitatem Almariam in Hispania super Christianos quam amiserant obsidione, cum nonnullis castellis iterum ceperunt, fugato Aufonsio imperatore Hispaniarum. Mors ipsius imperatoris subsequuta est prę dolore & pudore eiusdem fugæ, & discordia inter filios suos facta est.

Deposito Roberto abbate Cluniacensi, & mortuo & sociis suis in reditu à Roma, Hugo prior Claustrensis factus est abbas Cluniacensis.

Ruptis induciis quæ erant inter Balduinum regem Hierosolymitarum, & Loratini filium Sangum regem Alauriæ, propter prædam Sarracenorum quam rex Balduinus inconsultè ceperat, pagani obsederũt ciuitatem Abilinam, quæ antiquitus dicta fuit Cæsarea Philippi, & omnes vicos destruxerunt præter principalem munitionem. Sed tamen aduentu viuificæ crucis & exercitus Christianorum, recedentibus perfidis ad tempus iterum venerunt, & regem Balduinum qui iam copias sui exercitus dimiserat, nihil minus quàm insidias sperantem imparatum inuenerunt, & trucidatis multis ex militibus templi, qui soli cum eo remanserant, idem rex vix cogi potuit, vt recederet. Hunc casum Christianorum terræmotus subsecutus est maximè in transmarinis partibus. Stolus etiam Amiralij Babyloniæ per mensem vnũ obsedit Accaron, cùm anno præterito, & de Babylone, & de Damasco rex Hierusalem habuisset tributum.

Amalricus comes Ioppe frater regis Balduini duxit filiam Goscelini de Tornaissel, qui quondam fuerat, antequam eam Agareni cepissent, comes Rages quam moderni nunc Rohais vocant.

Henricus rex Angliæ subiectis ad libitum Wallẽsibus, & restitutis terris & munitionibus baronibus suis, quas tempore Stephani regis Wallensis super eos ceperant, extirpatis nemoribus & viis patefactis castrum Ronelent firmauit, & dedit illud Hugoni de Bellocampo, & aliud castrum scilicet Becsumgemerce fecit, & inter hæc duo castra vnam domum militibus templi.

Mense Septembri natus est Henrico regi Angliæ filius, & vocatus est Richardus.

1158 | 7 | 22 | Fredericus imperator Alemannorum post Pascha transiens al- | 4

pes ob-

Romanorum.	*Francorum.*	*Anglorum.*	*Anni domini.*

pes,obſedit vrbem nobiliſſimam Mediolanum,& poſt longam obſidionem reddita vrbe & obſidibus datis, proceſſit vlterius ad oppreſſionem(ſi poſſet) Willelmi regis Siciliæ.

Mortuo Seuche rege maiore Hiſpaniarum, ſucceſſit ei filius ſuus natus ex filia Garſiæ regis Nauarrorum.

Moritur etiam Gaufridus archiepiſcopus Burdegalenſis vir religioſus,& verbi Dei ſeminator egregius.

Deceſſit nihilominus Theobaldus epiſcopus Pariſienſis.

In feſtiuitate ſancti Ioannis Baptiſtæ,Henricus rex Anglorum militaribus armis accinxit apud Carluid Willelmum filium regis Stephani, comitem Moritonij & de Warenna,quem comitatum habet propria filia comitis de Warenna quam duxerat. Qui Willelmus mortuus fuerat in expeditione Hieroſolymitana.

Anno ab incarnatione Domini 1157, 15 calendas Iulij,proceſſit conuentus cum abbate ſuo Richardo de Bloſeuilla à Mortuo mari,miſſus à domino Stephano tunc abbate Mortui maris,& venit in hunc locum qui dicitur Botum, ſitum in territorio Rothomagenſi. Multis namque precibus Matildis imperatrix filia magni Henrici regis Angliæ,& mater illuſtris Henrici regis Angliæ, à prædicto Stephano abbate Mortui maris obtinuit,vt conuentus inde mitteretur ad cõſtruendam abbatiam Ciſtercienſis ordinis, ad laudem & honorem Dei,& beatæ Mariæ,omniumque ſanctorum.

Mortuo Gaufrido comite Nannetenſi, fratre Henrici regis Anglorum, menſe Iulio,Henricus rex menſe Auguſto transfretauit in Normanniam,& locutus cum rege Francorum Ludouico ſuper Ettam fluuium de pace & de matrimonio contrahendo inter filium ſuum Henricum & filiam regis Francorum Margaritam, & præſtitis hinc inde ſacramentis,rex Anglorum venit in Argentomagum, & in feſto Natiuitatis Mariæ virginis ibidem iuſſit ſubmoueri exercitum totius Normanniæ,vt eſſent apud Abrincas in feſtiuitate ſancti Michaelis ituri ſuper Conanum ducem Britanniæ,niſi redderet regi ciuitatem Nanneticam quam inuaſerat.

Exinde rex,euocatus à rege Francorum,cum paucis venit Pariſios,& inęſtimabili honore à rege Ludouico,& Conſtantia regina,& à proceribus regni exceptus eſt, gaudentibus Francis & de pace duorum regum,& de aduẽtu tanti hoſpitis tripudiantibus. Ipſe autem magnificè & dapſiliter ſe agens circa omnes, & maximè circa eccleſias & pauperes Chriſti,nuſquam in aliqua eccleſia cum proceſſione voluit ſuſcipi, licet à rege Francorum imò penè ab omnibus & precibus & obſecrationibus,vt id ageret,cogeretur.Inde rediens filiam regis Francorum ſecum adduxit,& eam ad cuſtodiendum & nutriendum Roberto de Nouoburgo fideli ſuo tradidit.

Menſe Septembri,nono calendas Octobris,natus eſt filius Henrico regi Anglorum,& vocatus eſt Gaufridus.

In feſtiuitate ſancti Michaelis venit Conanus comes Redonenſis,& ſui Britanni cum eo, Abrincas,& reddidit regi vrbem Nannetis cum toto comitatu Mediæ, valente (vt fertur) 60 millia ſolidorum Andegauenſis monetæ. Inde venit rex ad montem ſancti Michaelis, & audita Miſſa ad maius altare, conceſſit eccleſias pontis Vrſonis ſancto Michaeli,& abbati,& monachis eiuſdem loci. Præſente Roberto abbate,& Radulpho priore,& pluribus aliis, ipſa die perrexit ad pontem Vrſonis, & diuiſit ibi miniſtris ſuis, & ordinauit quomodo caſtrum illud reædificaretur:inde diſcedens cum manu armata, perrexit ad recipiendum vrbem Nannetis. Qua accepta & diſpoſita ad libitum,paucis interpoſitis diebus cum innumerabili exercitu tertia feria obſedit caſtrum Toarci,& ſexta feria eiuſdem ſeptimanæ cepit.

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.*

Post aliquantulum temporis perrexit obuiam Ludouico regi Francorum, venienti gratia orationis ad montem sancti Michaelis de periculo maris, quem ex quo intrauit in ducatum Normanniæ deduxit, & suis impensis decentissimè procurauit.

In festiuitate verò beati Clementis die Dominica venerunt vterque rex ad montem beati Archangeli, & cum magno tripudio tam clerici quàm populi itum est regi Francorũ obuiam. In ipsa autem processione, excepto conuentu monachorum, & clericorum, & plebe innumera, fuerunt duo summi pontifices, vnus archiepiscopus & alter episcopus, & quinq; abbates. Audita Missa redierunt Abrincas, deducente illum rege, & innumeris regiis muneribus tam illum quàm suos vsque ad fines sui ducatus prosequente.

Mense Decembri cõcordati sunt rex Henricus, & comes Blesensis Theobaldus, cognatus eius, hoc modo: Comes Theobaldus cognatus regis reddidit regi duo castra, Ambazium, & Fractam vallem: & Rotrocus comes Moritoriç sororius eius (siquidem vnam sororum eius Odo dux Burgũdiç, aliam prædictus comes Rotrocus, qui vsitatiùs dicitur comes Particensis, tertiam Willelmus Goiet) hic, inquam, Rotrocus reddidit Henrico duci castra, Regimolinas & Bonummolinum, quæ erant dominia ducis Normanniæ, sed post mortem regis Henrici Rotrocus comes pater huius Rotroci occupauerat ea. Rex autem Henricus concessit eidem Rotroco Bellismum castrum, & ille fecit regi propter hoc homagium.

Eodem anno inuenta sunt trium Magorum corpora, qui salutarem nostrum infantem adorauerunt in Bethlehem, in quadam veteri capella iuxta vrbem Mediolanum, & præ timore Friderici imperatoris Alemanorum qui eandam vrbem veniebat obsidere, leuata & in ciuitate posita.

Balduinus rex Hierosolymitanus cepit super paganos Cæsaream magnam Palæstinæ, haud procul sitam ab Antiochia. cepit etiam castrum Harenæ, quod commendauit Remaldo de sancto Walerico.

1160 | 8 | 23 | Rex Henricus egit solennitatẽ Natalis domini cum regina Alie- | 5
nora apud Cæsarisburgum, quæ paulo antè trãsfretauerat in Normanniam.

Henricus rex Anglorum, & Raymundus comes Barcinonum, apud castrum Blauiam amicitiæ fœdus datis sacramentis hoc pacto inierunt, quòd Richardus filius regis filiam comitis tẽpore opportuno esset ducturus, & rex ducatum Aquitaniæ illis exactis nuptiis concessurus: siquidem hic Raymundus est vir præpotens & diues, vtpote qui regnum Arragonum habebat ex hæreditate coniugis suæ, ex paterna autem hæreditate comitatum ciuitatis Barcinonæ. Vt enim aliquantulum ad transacta redeamus, Sanctio rex Arragonum genuit tres filios, qui sibi vicissim successerunt, Sãctionem, Aufortium, Remelium. Duobus verò primogenitis sibi inuicem succedentibus, & absq; filiis decedẽtibus, ne regnũ illud ab extraneis occuparetur, Remelium monachum etiam iam senem licentia Romani pontificis à monasterio abstractum regem fecerunt, & vt hæredem haberet, Matildem matrem Willelmi vicecomitis Toarci illi associauerunt, ex qua genuit vnam filiam quam Raymundus prædictus comes duxit, de qua nata est ista puella quam filio regis diximus copulãdam, & filius eius primogenitus Arragonum rex futurus: siquidem ipse comes quamuis haberet regnum Arragonum, & posset rex fieri si vellet, omnino recusauit regnum, reseruans filio suo quod accidebat ei ex materna genealogia.

Hoc etiam anno sicut & præcedenti Fridericus imperator Alemannorum vrbem Mediolanensem obsedit, quia rebellauerant aduersus eum iidem Mediolanenses; Papiæ & Placentiæ turres deiecit, & ferè omnem Longobardiam ad libitum sibi subiecit.

Median-

Mediante autem Quadrageſima, rex fecit ſubmoueri exercitus totius Normanniæ, Angliæ & Aquitaniæ, ac cæterarum prouinciarũ quæ ſibi ſubditæ ſunt, quia Raymundus comes Egroij nollet ei reddere ciuitatem Tholoſæ, quã rex requirebat ſicut hæreditatem vxoris ſuæ Alienorę reginę: ſiquidẽ Robertus comes Moritonij, vterinus frater Wilhelmi regis qui regnũ Angliæ ſubiugauit, habuit vnum filium nomine Wilhelmum, qui ei ſucceſſit, & apud Tenerchebray à rege Anglorum primo Henrico in bello captus eſt, & tres filias, quarum vnam duxit Andreas de Vitreio, aliam Cuido de Laual, tertiam comes Tholoſanus frater Raymundi comitis ſancti Egroij, qui in expeditione Hieroſolymitana viriliter ſe habuit. Genuit autem ex ea comes Tholoſanus vnam ſolummodo filiam, quam Guillelmus comes Pictauenſis, & dux Aquitanorum, mortuo patre prędictæ puellæ, cum hęreditate propria, ſcilicet vrbe Tholoſa & comitatu Tholoſano duxit vxorem, ex qua genuit idem Willelmus filium Willelmum nomine qui ei ſuccedit, qui pater fuit Alienoræ reginæ Anglorum. Si quis autem requirit, quomodo poſtea comes ſancti Egroij habuit ciuitatem Tholoſam, nouerit quòd prædictus Willelmus comes Pictauenſis inuadiauit eandem ciuitatem Raymundo comiti ſancti Egydij patruo vxoris ſuæ, propter pecuniam quam idem Guillelmus in expeditione Hieroſolymitana exponit, vnde idem Raymundus in libro eiuſdem expeditionis nunc comes ſancti Ægydij, nunc comes Tholoſanus vocatur. Quo mortuo habuit eandem vrbem Auforſius filius eius, qui apud Hieruſalem mortuus eſt, eodem tempore quo Ludouicus rex Francorum gratia orationis illuc perrexerat. Similiter etiam Raymundus filius eius, qui ei ſucceſſit, qui habuit in coniugio Conſtantiã ſororem Ludouici prædicti regis Francorum, relictam ſcilicet Euſtachij comitis filij Stephani regis Anglorum. Rex igitur Henricus iturus in expeditionem prædictam, & conſiderans longitudinem & difficultatem viæ, nolens vexare agrarios milites, nec Burgenſem, nec ruſticorum multitudinem, ſumptis 60 ſolidis Andegauenſibus, in Normannia de feudo vniuſcuiuſque loricę, & de reliquis omnibus tam in Normannia quàm in Anglia ſiue etiam aliis terris ſuis ſecundum hoc quod ei viſum fuit, capitales barones ſuos cum paucis ſecum duxit, ſolidarios verò milites innumeros. Ad illam verò expeditionem cum reliquis tranſmarinis venit Malconius rex Scotiæ, & à rege Henrico cingulo militiæ ibidem accinctus eſt. Durauit autem expeditio illa ferè per tres menſes. Et quamuis rex Henricus cepiſſet vrbem Cadurcũ, & maior pars ducatus Tholoſani ſibi eſſet ſubdita vi vel timore, vrbem tamen Tholoſam noluit obſidere, deferens honorem Ludouico regi Francorum, qui eandem vrbem contra Henricum regem Angliæ muniuerat, & die ac nocte volens ferre auxilium Raymundo ſororio ſuo cuſtodiebat. Vnde graues inimicitiæ inter ipſum & regem Anglorum ortæ ſunt, cùm videret ſibi regem Francorum nocere, de cuius auxilio plurimùm confidebat. Remittit itaque rex Henricus comitem Theobaldum qui ei fauebat, vt inquietaret regnum Francię. Sed Henricus epiſcopus Beluacenſis, & comes Robertus dominꝰ Dorcaſini caſtri, fratres regis Francorum, ei reſtiterunt, & in margine ducatus Normanniæ aliquos flamma & rapina vexauerunt, Normannis ſibi talionem reddentibus.

Menſe Iulio Robertus de Nouoburgo, dapifer & iuſtitia totius Normanniæ, aduerſa valitudine tactus, gibbum cameli depoſuit, videlicet innumeras diuitias eccleſiis & monaſteriis & pauperibus diuidens, & ad vltimũ in monaſterio Becci quod præ omnibus diligebat, habitum monachi ſumens per vnum menſem ibi pœnitentiam fructuoſam egit, & tertio calendas Septembris hominem exuit, ſepultus in capitulo Becci quod ipſe propriis ſumptibus mirificè ædificauerat.

Anni domini.	*Romanorum.*	*Francorum.*	*Anglorum.*

Mortuo venerabili Milone epiſcopo Taruanenſi, electus eſt Milo archidiaconus eiuſdem eccleſiæ Canonicus regularis, ſicut deceſſor eius fuerat. Quem cùm Samſon archiepiſcopus Remenſis vellet ſacrare, clerici ciuitatis Boloniæ qui diu ſub epiſcopo Taruanenſi fuerant, volentes amodo ſuum proprium epiſcopum habere, ſicut antiquitus habuerant; prohibuerunt archiepiſcopum ſub appellatione Apoſtolica, ne eum ſacraret, niſi tantummodo ad titulum Taruanenſis eccleſiæ. Quod prædictus electus refutans, inſacratus contra illos clericos Romam perrexit, & ibi ſacratus eſt.

Magiſter Bernardus Brito Cancellarius eccleſiæ Carnotenſis factus eſt epiſcopus Cornubiæ in minori Britannia.

Magiſter etiam Petrus Lombardus Pariſienſem epiſcopatum adeptus eſt, conniuente Philippo eiuſdem eccleſiæ decano fratre regis Francorum, qui (vt dicunt) electionem ſuam conceſſit eidem Petro.

Calendis Septembris mortuo Adriano papa, electi ſunt duo & conſecrati Rollandus cancellarius, presbyter cardinalis tituli ſancti Marci, vir religioſus, vocatus Alexander tertius, papa videlicet centeſimus ſeptuageſimus quartus, & Octauianus presbyter cardinalis tituli ſanctæ Mariæ in Coſmidum, dictus Victor tertius. Hic per potentatum & parentes ſuos nobiles papatum inuaſit.

Rogerius regis eleemoſynarius factus eſt epiſcopus Sagienſis.

Galterus epiſcopus Ciſtrenſis obiit.

Obiit etiam Robertus epiſcopus Exouienſis, vir religioſus, & timens Deum.

Terricus comes Flandrenſis rediit de Hieruſalem, & vxor eius Mabiria remanſit cum abbatiſſa ſancti Lazari de Bethania, inuito coniuge ſuo.

Menſe Octobri Henricus rex Anglorum, munita ciuitate Cadurcorum, & commendata Thomæ cancellario ſuo, & diſpoſitis cuſtodibus ac auxiliariis in locis opportunis, confidens de auxilio Raymundi Berengarij comitis Barcinonæ, & Trecheuel comitis Neumanſi, & Willelmo de Montepeſſulano & aliorum ſuorum fidelium, rediit in Normanniam. Inde perrexit cum valida manu in pagum Beluacenſem, & deſtruxit munitiſſimum caſtellum Guerberei; excepta quadam firmitate, quam ne caperēt homines regij, ignis & fumus prohibuit. Villas multas combuſſit & deſtruxit.

Simon comes Ebroicenſis tradidit Henrico regi Anglorum firmitates ſuas quas habebat in Francia, ſcilicet Rupemfortem, Mōtem fortem, Eſparlonem, & reliquas. Quod magno detrimēto fuit regi Francorum, cùm non poſſet liberè procedere de Pariſiis Aurelianis vel Stampis propter Normannos, quos rex Henricus poſuerat in caſtellis comitis Ebroicenſis. Hac de cauſa treuiæ captæ ſunt inter duos reges à menſe Decembri vſque ad octauas Pentecoſtes.

In reditu expeditionis Tholoſæ menſe Octobri obiit Wilhelmus comes Moritonij. Diſceſſit autem abſq; liberis, & retinuit Henricus rex comitatum in manu ſua.

1161 | 9 | 24 | Rex Henricus egit Natiuitatem Domini apud Faleſiam, exinde | 6 eadem regina transfretauit in Angliam.

Calendis Ianuarij terræmotus accidit in pago Conſtantino, caſtro ſancti Laudi circa horam primam.

Hardoinus decanus Cenomannenſis factus eſt archiepiſcopus Burdegalenſis, cùm prædeceſſor eius vix anno & dimidio vixiſſet.

Matilde imperatrice aduerſa valetudine percuſſa, dapſiliter pereunte conſilio filij ſui Henrici regis Anglici, diuitias ſuas eccleſiis, monaſteriis, & pauperibus diſtribuit.

Eccleſia

Romanorum.	*Francorum.*	*Anglorum.*	*Anni domini.*

Ecclesia Baiocensi igne combusta, Philippus episcopus in eius restauratione iterum viriliter laborat.

Maio mense pax facta est, inter reges Henricum Angliæ & Ludouicum Franciæ, renouatis prioribus pactis, & confirmatis & pacificatis qui partes vtrorumque adiuuerunt.

Matthæus filius comitis Flandriæ inaudito exemplo duxit abbatissam Rummesiæ, quæ fuerat filia Stephani regis, & accepit cum ea comitatum Boloniensem.

Mense Iulio Henricus rex Anglorum congregauit omnes episcopos Normanniæ, & abbates, & barones apud Nouum mercatum, & Ludouicus rex Francorum adunauit suos Beluaci, & ibi tractatum est de receptione papæ Alexandri & refutatione Victoris, & consenserunt Alexandro, reprobato Victore.

Mense Septembri obiit Herbertus episcopus Abrincensis, & sepultus est in ecclesia beatæ Mariæ Becci, sicut prædecessor eius Richardus de Bellisago.

Prædicto mense regina Alienora Anglorum transfretauit in Normanniam iussu regis, adducens secum Henricum filium suum, & filiã Matildem.

Mortuus est Philippus, frater Ludouici regis Francorum, decanus sancti Martini Turonis.

Mortua est Constantia regina Franciæ labore partus, superstite filia cuius causa mors sibi acciderat.

Mense Octobri, rex Anglorum & rex Francorum collocuti, pactum pacis mutuæ confirmauerunt; & Henricus filius Henrici regis Anglorum fecit homagium regi Francorũ de ducatu Normanniæ qui est de regno Franciæ. Paucis interpositis diebus, Ludouicus rex Francorum duxit filiam comitis Theobaldi senioris. Nec mora, Henrico filio regis Henrici Angliç desponsata est apud Nouumburgũ Margarita filia regis Franciæ, & Henricus rex Anglorum cepit tria castella munitissima, scilicet Gisorz, Neafliam, Nouum castellum, sita super flumen Eptæ in confinio Normanniæ & Franciæ, quia pepigerant inter se ipse & rex Francorum, quatenus inito matrimonio filiorum suorum rex Henricus haberet illas munitiones, quæ ad ducatũ Normanniæ pertinent. Quo audito, rex Franciæ grauiter tulit, ipse & sororij sui, scilicet Hẽricus, Theobaldus, Stephanus. Exinde hi tres comites coadunatis viribus suis cœperunt firmare munitionem Caluimontis, quæ erat de feudo Castriblesensis, vt exinde pagum Turonicum infestarent. Rex verò Henricus, quia illud castrum erat de Casamento Hugonis, filij Supplicij de Ambasia, quod tenebat de comite Theobaldo, caput autem sui honoris scilicet Ambasiam tenebat de rege Hẽrico, rex (inquam) Henricus percepto exinde nuncio non expectatis sociis suis illuc properauit, volens impedire opus illius castri, per quod licentius, si perfectum esset, discurrerent per terram suam. Audito autem aduentu regis Anglorum, comes Theobaldus discessit à Caluomonte, munita firmitate & custodibus dispositis. Rex verò Henricus obsedit prædictum castrum & illico cepit, in quo erant 35 milites, & quasi viginti seruientes, & reddidit eandem munitionem Hugoni de Ambasia, qui aduersabatur pro posse suo comiti Theobaldo, quia in carcere prædicti comitis Sulpicius ipsius Hugonis pater nequiter extinctus fuerat. Exinde rex Henricus, munitis turribus Ambasię & Fractęuallis, & dispositis custodibus, egit festum Natalis Domini cum Alienora regina Cenomanensi.

10 | 25 | Henricus rex munitiones comitis Mellenti & aliorum baro- | 7 | 1162
num suorum in Normannia in manu sua cepit, & fidelibus suis commendauit. In margine etiam ducatus Normãniæ ferè omnia sua castella & maximè

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

Gisorz meliorauit vel renouauit. Parcum & mansionem regiam fecit. Fecit circa fustes plantatos apud Chiuilleium iuxta Rothomagum domum leprosorum. Iuxta Cadomũ mirabilem ædificauit aulam, & cameras ante turrem Rothomagi nihilominus renouauit, & non solùm in Normannia, sed etiam in regno Angliæ, ducatu Aquitaniæ, comitatu Andegauię, Cenomãnię, Turonensi, castella, mãsiones regias, vel noua ædificauit, vel vetera emendauit, castellum etiam in villa quæ Amandiuilla, super Vire fluuium ædificauit.

Achardus abbas sancti Victoris Parisiensis factus episcopus Abrincensis.

In capite ieiunij apud Cenomannos Hugo archiepiscopus Dolensis cæcitate debilitatus, præsentibus Hẽrico regi Anglorum, & duobus legatis Romanæ ecclesiæ, Henrico de Pisis, & Wilhelmo de Papia, reddidit archiepiscopatum, quem ferè per sex annos tenuerat, & in cuius reparatione plurimùm laborauerat.

Theobaldus archiepiscopus Cantuariæ secunda feria Paschæ obiit.

Post Pascha rex Anglorum Henricus, & Ludouicus Francorum, primò in Vilcasmo, postea in Dunensi pago, instigante eos ad discordiam comite Theobaldo, congregatis exercitibus suis, alterutrum terras suas defendendo ferè incominus venerunt. Inde datis induciis, post festũ sancti Ioannis Henricus rex Anglorum perrexit in Aquitaniam, & inter alia quæ strenuè gessit, Castellionem supra vrbem Agẽnum, castrum scilicet natura & artificio munitum, obsedit, & infra vnam septimanam in festiuitate sancti Laurentij admirantibus & perterritis Wasconibus cepit.

Regina Alienora apud Donnum Frontem filiam peperit, quam Henricus presbyter cardinalis & legatus Romanę ecclesię baptizauit, & Achardus episcopus Abrincensis, & Robertus abbas de monte sancti Michaelis, de periculo maris cum multis aliis de fonte susceperunt, & vocata est Alienora de nomine matris suæ.

1163	11	26	Rex Henricus egit Natiuitatem apud Baiocas.	8

Mortuo Sanctione archiepiscopo Remensi, Henricus frater regis Francorum episcopus Beluacensis successit.

Prima Dominica Quadragesimæ rex Henricus congregauit episcopos, abbates, barones totius Normanniæ apud Rothomagum, & querimoniam faciens de episcopis, & eorum ministris, & vicecomitibus suis, iussit vt concilium Iuliæbonæ teneretur. Iuliabona in Caletensi pago iuxta Sequanam est sedes regia, à dominis Normannorum multùm amata & frequentata. Hanc Iulius Cęsar, ex cuius nomine Iulia vocatur, cõdidit, destructa vrbe Caleto, ex cuius veteri vocabulo tota regio sita inter Sequanã & mare adhuc vocatur.

Primus Richardus dux Normannorum, & secundus Richardus filius eius, apud Fiscanum leuati de tumulis suis in quibus separatim iacebant, post altare sanctæ trinitatis honestius ponuntur. Huic translationi Henricus rex Anglorum interfuit, & episcopi Normanniæ, & dedit illi ecclesiæ syluam de Hogis.

Comes [illegible]ertus de Baseuilla aduersus Wilhelmum cognatum suum regem Siciliæ rebellat in Apulia, & multis coadiutoribus secum adunatis, maiorem partem maritimarum ciuitatum sibi conciliat.

Fredericus imperator Alemannorum vrbem Mediolanum, quam per tres annos obsederat, necessitate famis afflictam capit & destruit, reseruatis tantummodo matrice ecclesia, & quibusdam aliis.

Discordia inter regnum & sacerdotium adhuc perdurante, propter schisma Octauiani quem rex Romanorũ Fredericus secum in Italia habebat, Alexander papa Romanus confidens de regibus, Francorũ Ludouico, & Anglorum Henrico, qui deuotè super Romanam ecclesiam fauent & venerantur,

Romanorum.	*Francorum.*	*Anglorum.*	*Anni domini.*

tur, ad ciſmontanos marina expeditione circa Paſcha venit apud montem Peſſulanum, & in Prouincia debita honorificentia ſuſceptus eſt.

Mortuo Harduino archiepiſcopo Burdegalenſi apud montem Peſſulanum, dum ibidem iniuria Domini papæ moraretur, epiſcopus Lactorenſis ei ſucceſſit.

Fame, mortalitate, ciſmontani maximè in Aquitania laborant.

Ramaldus de Caſtellione, princeps Antiochiæ, dum incautè in terram Agarenorum intrat, multis ſuorum occiſis vel captis ipſemet capitur.

Menſe Iunio in Britannia minori, ſcilicet in Recello, ſanguis pluit, & de ripis cuiuſdam fontis ibidem effluxit, necnon etiàm de pane.

Guillelmus rex Siciliæ tranſiens de Sicilia in Apuliam cum magno exercitu, Roberto de Baſcuilla fugato cum complicibus ſuis, ciuitates & caſtella quæ à ſe defecerant, recuperat.

Leupus rex Valentiæ & Muſciæ, licet gentilis & Agarenus, munera ingētia in auro, & ſerico, & in aliis ſpeciebus, & in equis, & camelis, mittit Henrico regi Anglorum, grandia & ipſe ab eodem recepturus.

Raymundus Berengerius comes Barcinonenſis, vir omnibus bonis plangendus, moritur, relicto filio Auforſio qui factus eſt rex Arragonum: quod regnum ei acciderat ex materno genere.

Fredericus imperator Alemannorum, & Ludouicus rex Frācorum cum ſuper fluuium Sagonnam qui antiquitus Arar vocabatur, de pace tractaturi cōuenire debuiſſent, repentè mutato animo propter ſchiſma Octauiani cuius partes imperator adiuuabat, infecto negotio ad propria redierunt. Exinde paruo ſpatio temporis interiecto, Ludouicus rex Frācorum, & Henricus rex Anglorum, ſuper Ligerim apud Tociacum conuenientes, Alexandrum papam Romanum honore congruo ſuſceperunt, & vſi officio ſtratoris pedites dextra læuaq; frenū equi ipſius tenentes, eum vſq; ad præparatū papilionem perduxerunt. Quo mediante, Deo fauente, pax inter eos firma reſtituta eſt.

Henricus rex ordinatus; & compoſitis rebus & caſtellis ſuis in Normannia, Aquitania, Andegauis, & etiam in Waſconia, in aduentu Domini venit Barbe fluuium, volens ſi poſſet trāsfretare ante Natalem Domini, ſed vento prohibente egit Natalē domini cum regina Alienora apud Cæſarisburgum.

Fanuel imperator Conſtantinopolitanus duxit Conſtantiam Boamundi vxorem, & Boamundus, tertius frater prædictę puellæ factus eſt princeps, vitrico ſuo in captiuitate remanente Rayualdo.

12 | 27 | Menſe Ianuario rex Henricus tranſiuit in Angliam, ipſe & re- | 9 1164

gina, & cum magno gaudio ſuſceptus eſt ab omnibus ferè proceribus patriæ, qui eum in littore expectabant. Iam enim Henricus filius eius præceſſerat, & ſicut in Normannia fecerat, ſic in Anglia homagia & fidelitates baronum & militum ſuſcepit.

Rotrocus epiſcopus Ebroicenſis, & Rayualdus de ſancto Valerico, in Normanniam recognoſcere miſſi ſunt iuſſu regis per epiſcopatus regales redditus & conſuetudines, ad regem & ad barones pertinentes.

Philippus etiam Baiocenſis moritur, qui fuit vir prudens & aſtutus in augmentandis & renouandis rebus eccleſiæ, & multum ibi profecit. Sed ſapientia huius mundi ſtultitia eſt apud Deum.

Bellum Roberti de Monte forti cum Henrico de Eſſeſſa pro fuga prælij contra Valenſes, in quo idem Henricus defecit, & hæreditatus factus eſt monachus Radingis, Valenſes ſubditi ſunt regi Henrico ad libitum.

Falconius rex Scotiæ fecit homagium Henrico filio regis Anglorum, & dedit regi obſides, ſcilicet Dauid fratrem ſuum iuniorem, & quoſdā de filiis baronum ſuorū de pace tenenda, & pro caſtellis ſuis quę rex volebat habere.

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* |

Menſe Martio obiit tertius Balduinus rex Hieruſalem, vir per omnia plangendus,& ſucceſſit ei Amalricus frater eius. Huic Balduino à ſuperna clementia conceſſum eſt, vt Aſcalonem caperet & Agarenos expelleret,& ſeruitio diuino manciparet,quod nec Dauidi propter ſanctitatem ſuam,nec Salomoni propter ſapientiam & diuitias ſuas, nec Ezechieli propter iuſtitiam ſuam, nec alicui antea regum,permiſſum fuerat.

In octauis Pentecoſtes Alexander papa tenuit concilia Turonis,in quo excommunicauit Octauianum cum aliis ſchiſmaticis & complicibus ſuis.

1165 13 | 28 | Apud Rothomagum tertio calendas Februarij obiit Wilhel- | 10 mus frater Henrici regis,& ſepelitur in eccleſia ſanctæ Mariæ.

Circa octauas Paſchæ rex Henricus fecit dedicari eccleſiam beatę Marię Radingis, & per tres dies regaliter procurauit conuentum monachorum & hoſpites, data etiam dote non minima eidem eccleſiæ.

Hamelinus naturalis frater regis Henrici duxit comitiſſam de Varenna, relictam Wilhelmi comitis Moritonij filij Stephani regis. Hæc fuit filia tertij comitis Guillelmi de Varenna, qui cum Ludouico rege Franciæ perrexit Hieruſalem,& ibi obiit,ſuperſtite ſola prædicta comitiſſa.

Valenſes Henrico regi fidem non ſeruantes,terras promiſſas latrocinando infeſtant,agente quodam regulo eorum vocato Riz,& alio eiuſdem peruerſitatis homine nomine Oeno,prædicti Riz auunculo.

Richardus de Hummer,Coneſtalus Henrici regis,conuocatis baronibus Normannię & Britannię,menſe Auguſto cepit caſtrum Gonbore in Britannia in manu regis,quod Radulphus de Fulgeriis habuerat poſt mortem Ioannis de Dol.

Eodem menſe ſanguis pluit in Rethel in epiſcopatu Dolenſi.

Obiit Hugo venerabilis archiepiſcopus Rothomagenſis, 4 idus Octobris.Hic vir magnæ literaturæ iucundè multa edidit, viduis & orphanis & aliis pauperibus largus extitit.Rexit autem eccleſiam Rothomagenſem honeſtè & viriliter annis ferè 30.

Obiit illuſtris comes Galerannus Mellenti,qui multa bona contulit eccleſiæ beatæ Mariæ de Voto, quæ ſita eſt in territorio Caletenſi,in terris,in ſyluis,in vineis,& redditibus.

Amalricus rex Hieruſalem,conductus ab Amiralio Babylonico,cum exercitu perrexit in adiutorium illius liberare quandam ciuitatem ipſius nomine Barbaſtam,quam Salegon Seneſcallus Noradin fraude occupatam cõtra ipſum tenebat. Obſeſſa igitur per aliquantulum temporis tandem capta eſt, & Amiralio reſtituta ciuitas. Firmatis autem inter eos amicitiis, & redditis multis captiuis,duplicato etiam tributo, (nam antea dabat Amiralius regi ſingulis annis triginta millia aureorum) rex ad propria rediit. Nam capto caſtro eorum nomine Hareuc,capto etiam Boamundo iuniore principe Antiochię,& multis interfectis,Belinas Habilina poſtmodum a Sarracenis peruerſa eſt.

1166 14 | 29 | Henricus rex Anglorum in Quadrageſima in Normanniam | 11 tranſiens, in octauis Paſchæ apud Giſorz cum rege Francorum locutus eſt, inde Rothomagum Philippum comitem Flandrenſem conſobrinum ſuum regaliter excepit.

Venerunt ad eum ſimiliter legati Frederici imperatoris Alemannorum, Ramaldus ſcilicet archiepiſcopus Colonienſis, cancellarius ipſius, & multi alij magni potentatus viri, requirentes eum ex parte imperatoris,vt daret vnam filiarum ſuarum Henrico duci Baioariæ filio Conradi,qui ante Fredericum imperauerat, & aliam filio ſuo licet adhuc puerulo. Exactis itaque ſacramentis & datis, rex poſtea miſit ſuos in Alemanniam qui ab imperatore & ſa-

| Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Anni domini.

& satrapis suis eadem sacramenta de conuentionibus quæ inter eos conuenerant, acciperent.

Rotrocus episcopus Ebroicensis fit archiepiscopus Rothomagensis.

Regina Anglorum Alienora, euocata à rege, venit in Normanniam, adducens secum filium suum Richardum, & filiam Matildem. Redeunte verò rege in Angliam, & cum multo apparatu bellico super Valenses eunte, regina remansit in partibus cismarinis.

Alexander papa Romanus relinquens Senonem, in qua ferè duos annos moratus fuerat, veniens ad mõtem Pessulanum nauali subuectione perrexit ad terram Wilhelmi regis Siciliæ, licet insidiæ piratarum imperatoris Alemanniæ ei in mari non deessent.

Mense Augusto Ludouico regi Francorum ex vxore sua nascitur filius, & vocatus est Philippus.

Regina Alienora mense Octobri Andegaui peperit filiam, & vocata est in baptismate Ioanna.

Falconius rex Scotiæ, religiosus iuuenis, obiit, & successit ei Wilhelmus frater eius.

15 | 30 | Henricus rex, munitis cõfiniis inter Anglos & Valenses, & ca- | 12 | 1167
stellis & militibus dispositis, in Quadragesima trãsfretauit in Normanniam. Deinde locutus cum rege Francorum ea quæ ad pacem sunt, audito etiam quòd rex Francorum statuisset de thesauris & redditibus suis, similiter & omnium hominum, tam clericorum quàm laicorum qui in sua ditione erant, singulis annis vsque ad quadriennium de singulis viginti solidis singulos denarios mittere Hierusalem ad defensionem Christianitatis, idem rex fecit duplicari in omni potestate sua redditum primi anni, reliquis annis permanentibus ad solutionem vnius denarij per singulos viginti solidos.

Obiit etiam Wilhelmus rex Siciliæ, & successit ei Wilhelmus filius eius.

Wilhelmus Talauacius comes Sagiensis, & filius eius Ioannes, & item Ioannes nepos eius, filius Guidonis primogeniti sui comitis Pontini, concesserunt regi Henrico castrum Alenceium, & Rocam Mabirit cum eis quæ ad ipsa castella pertinent. Et forsitan ideo prædictas munitiones perdiderunt, quia malas consuetudines ipsi & eorum intercessores diu ibi tenuerant, quas rex Henricus statim meliorari præcepit. Quia verò optimates Cenomannici comitatus & Britanniæ regionis, antequam rex transfretaret, minus obtemperauerant præceptis reginæ, & (vt dicitur) sacramento se obligauerant vt se comiter defenderent, si aliquis eorũ grauaretur; rex ad libitum suum eos & castella eorum tractauit, & congregatis exercitibus suis ferè de omni potestate sua circa mare castrum Felgerarium obsedit, cepit, & funditus deleuit. Inde prælоquuto quodam imaginario connubio de Gaufrido filio suo & Constantia Conani comitis Britanniæ & de Richemont, comes Conanus concessit regi quasi ad id opus filij sui totum ducatum Britanniæ, excepto comitatu de Gigunix, qui ei acciderat per auum suum comitem Stephanum. Rex verò accepit dominium ferè ab omnibus baronibus Britanniæ apud Theas. Inde venit Rhedonis, & per ciuitatem illam quæ caput est Britanniæ, totum illum ducatum Saisant. Et quia nunquam viderat Combort neque Dol, postquam in manus eius venerant in transitu illa vidit. Causa verò orationis ad montem sancti Michaelis veniens apud Genetrum illa nocte hospitatus est.

Illuc venerunt ad eum Willelmus rex Scotiæ, & ipse insularum, Ninam, & aliarum triginta vnius, quæ sunt inter Scotiam & Hiberniam & Angliam. Illas 32 insulas tenet rex insularum tali tributo de rege Northwegiæ, quòd

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* |

quando rex innouatur, rex inſularum dat ei decem marcas auri, nec aliquid facit ei in tota vita ſua, niſi iterum alius rex ordinetur in Northwegia. Huius regis inſularum venit legatus ad regem Anglorum prædictus epiſcopus. Eſt enim prædictus rex conſanguineus regis Anglorum ex parte Maltildis imperatricis matris ſuæ.

1168 16 | 31 | In Natali Domini fuit rex Henricus Pictauis, & venit ad eum | 13 Henricus filius eius de Anglia. In Quadrageſima locutus fuit rex Anglorum cum comite ſancti Ægidij apud Magnum montem.

Poſt Paſcha duxit exercitum militum in Auernicum pagum, & vaſtauit terram Wilhelmi comitis, qua data fide pepigerat ſtare iuſtitiæ in præſentia Domini regis nepoti ſuo, quem exhæredauerat iuniori videlicet comiti Aruernenſi. Sed inueteratus ille dierum malorum rupta fide tranſtulit ſe ad regem Francorum, & ſeminauit diſcordias inter eos. Sed & de collectione pecuniæ deferendæ Hieruſalem, quæ adunata fuerat Turonis, quam rex Anglorum volebat mittere per ſuos nuncios, vtpote ſumptam in ſuo comitatu, rex autem per ſuos, quia eccleſia Turonenſis ſua eſt, ſuggeſtione Iocij archiepiſcopi Turonenſis, magna diſcordia inter Henricum regem Anglorum & Ludouicum regem Francorum mota eſt.

Combuſta eſt ciuitas Turonenſis cum principali eccleſia.

Almaricus rex Hieruſalem, euocatus ab Amiralio Babyloniæ cui confœderatus erat, obſedit Alexandriam quæ caput eſt Ægypti, & cepit & reddidit eam Amiralio, qui pepigit ei ſingulis annis tributum de eadem ciuitate quinquaginta ſeptem millibus, quos habet de Babylone. Idem etiam rex duxit vxorem neptem Manuel imperatoris Conſtantinopolitani cum infinitis theſauris.

In octauis Pentecoſtes rex Anglorum & rex Francorum in Vilcaſmo locuturi de pace conuenerant, ſed primoribus regis Francorum exacerbantibus leuitatem regis Ludouici, nihil profuerunt. Congregauerunt itaq; vterq; infinitum exercitum de omni poteſtate ſua, & alterutrum caſtella ſua muniuerunt. Cùm autem rex Francorum aliquantas villulas in Marcia inter Medantem & Paceium combuſſiſſet, rex Henricus irritatus licet multum deferret Ludouico, Caluum montem caſtrum munitiſſimum in quo rex Francorum congregauerat expenſas & victualia ad opus belli, & plurimas villas in circuitu illius combuſſit. Quo audito rex Francorum grauiter tulit, & collectis viribus ſuis latos fundos quos ſanctus Audoenus habebat, in Vilcaſmo ſcilicet Vadum Nigaſij, & alias villas combuſſit.

Andelicium etiam Burgum optimum, qui erat proprius beatæ Mariæ & archiepiſcopi Rothomagenſis, nonnulla etiam quæ pertinebant ad eccleſiam ſanctæ trinitatis Rothomagenſis vaſtauit, ſed non defuit feſtinata vindicta.

Eadem namq; die multi de exercitu eius, cùm redirent ad caſtra, ſiti, Solis feruore, puluere, formidine deficientes expirauerunt. Sic etiam patri pridem ipſius acciderat. Nam initurus certamen cum Hērico ſeniore rege Anglorum, in quo inferior fuit præcedente nocte, in eodem loco hoſpitatus fuerat, & Franci qui à ferocitate teſte Valentiniano Romanorum imperatore vocati ſunt, eccleſiam beatæ Mariæ Andeliaci ſtabulum equorum ſuorum fecerant, vnde alios eorum cepit, alij verò vix fugam elapſi ſunt.

Menſe Auguſto treuiæ ſumptæ & iuratæ inter reges Henricum & Ludouicum vſque ad Paſcha.

Inde perrexit rex Henricus in Britanniam, & ſubdidit ſibi omnes Britannos, etiam Leonenſes.

Nam Guihuminarius, filius Henrici vicecomitis Leonenſis, cuius filiam comes

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Anni domini.

comes Eudo habebat in coniugium, datis obſidibus ſubmiſit ſe regi, terrore exanimatus, cùm videret caſtrum ſuum munitiſſimum combuſtum & captum, & alia nonnulla vel capta vel reddita.

Cùm adhuc moraretur rex in Britannia, audiuit nuncium de morte matris ſuæ Matildis imperatricis. Deceſſit autem quarto idus Septembris Rothomagi, & ſepulta eſt Becci. Theſauros infinitos pius filius diſtribuit eccleſiis, monaſteriis, leproſis & aliis pauperibus pro anima illius. Fecit autem prędicta imperatrix monaſterium de Voto in Calatenſi pago iuxta Iuliam bonam, & poſuit ibi monachos Ciſterciẽſes; fecit & monaſteria canonicorum, vnum iuxta Cæſarisburgum, & aliud in ſylua de Gonfer; ad pontem etiam lapideum ſuper Sequanam Rothomagenſem faciendum à ſe multam ſummam pecuniæ dimiſit.

Iocius archiepiſcopus Turonorum recordatus eſt cum rege Anglorum.

Regina Alienora transfretauit in Angliam, ducens ſecum filiam ſuam Matildem.

In vigilia Natalis Domini duæ ſtellæ ignei coloris, quarum vna erat magna, altera parua, apparuerunt in Occidente, & erant quaſi coniunctæ, poſtea diſiunctæ ſunt, longo ſpacio apparere deſiuerunt.

Natus eſt Ioannes filius regis Anglorum.

17 | 32 | Ad Natalem Domini fuit rex Henricus Argentomagi, & te- | 14 | 1169
nuit ibi magnam curiam in noua aula ſua.

Martildis filia regis Henrici cum infinita pecunia & apparatu maximo ducta eſt in Alamanniam ad ſponſum ſuum Henricum ducem Saxoniæ & Baioariæ, quorum ducatum vnum habebat ex patre ſuo, & alterum ex matre. Pater ipſius fuit Henricus, qui fuit natus ex filia Lotharij imperatoris, qui ante Conradum imperauerat. Hic Henricus ſcilicet iunior, qui filiam regis Anglorum duxit, ſuper paganos ſcilicet Sclauos & Vindelicos tantum acquiſiuit, quòd fecit ibi tres epiſcopatus.

Obiit Terricus comes Flandrenſis, cui ſucceſſit Philippus filius eius, qui iam diu comitatum illum rexerat, cùm pater illius iter Hieruſalem frequentabat.

Pictaui & Aquitani ex maiori parte, id eſt comes de Marcha, comes Engolimenſium, Hannericus de Lizennio, Robertus & Hugo frater eius de Sylleio, & alij multi voluerunt rebellare contra regem, & incendiis & rapinis pauperum incumbentes, circumquaque graſſabantur. Quod rex audiens impiger aduolat, & eorum inſaniæ obſiſtens Lizen nouum caſtrum munitiſſimum cepit, captum muniuit, & villas & municipia eorum deſtruit. Munitis caſtellis & militibus & victui neceſſariis, relicta ibi regina cum comite Patricio Salesbernienſi auunculo Rotroci comitis Patricicenſis; in octauis Paſchæ inter Paceium & Medantium in Normannia locuturus cum rege Francorum, & iniurias ſuas ab eo expoſtulaturus, acceſſit: ſiquidem Pictaui ad regem Francorum venerant, & obſides ſuos contra regem Anglorum cuius proprij erant, ei dederant. Vnde cùm hinc inde grandis altercatio fieret, nec rex Francorum obſides quos contra iuſtitiam ceperat, reddere vellet, induciæ datæ vſque ad octauam beati Ioannis. Circa verò octauas Paſchę dolo Pictauienſium occiſus eſt comes Patricius, & ſepultus eſt apud ſanctum Hilarium. Succeſſit ei filius natus Guillelmi comitis Pontini, matre comitiſſa de Watenna.

Antequam treuiæ datæ eſſent, rex Anglorum ſubmouerat Eudonem vicecomitẽ de Porrehoit, qui quatenus vmbratico nomine comes vocabatur, & cui tanta bona contulerat, vt ad ſeruitium & adiutorium ſuum veniret, quod ipſe renuit, & quidam alij de Britannis & confœderati, ſcilicet Oli-

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.*

uerus filius Oliueri de Dinan, & Rollandus conſobrinus eius. Rex itaque non immeritò aduerſus eos iratus, à capite ſcilicet ab Eudone incipiens vaſtauit & combuſſit eius terram, deſtructo imprimis caſtello Locellini quod habebat præcipuum, comitatum etiam de Boerech abſtulit ei, cuius caput eſt ciuitas Vanecenſis quam rex in manu ſua cepit, (eius portum Cæſar mirificè extollendo collaudat in libro quem ſcripſit de bello Gallico) dimidium etiam Cornubiæ ei abſtulit. Obſedit etiam & caſtellum Abrai, captum muniuit. Vaſtata igitur Eudonis terra, & ad libitum ſuum redacta, ad terram Dinanenſem appropinquans caſtrum Hedde à Gaufrido de Monte forti ſibi redditum muniuit, & Tintiniacum euertit. Inde Becherel munitionem Rollandi de Dinam firmiſſimam per aliquot dies obſidens, adhibitis machinis cepit & muniuit. Tum verò caſtrum in quo Rollandus maximè confidebat, quia natura & arte munitiſſimum, obſediſſet, niſi breuitas termini eundi ad colloquium regis Francorum eum vrgeret. Terra itaque Rollandi tradita rapinis & incendiis, citra Recem flumen eandem regit in vlterioribus. Nam tranſito amne per Lehũ deſcendens, & aliqua perfundans, monachis Leunnenſibus pepercit. Dinam verò circumiens quædam deſtruxit, quædam intacta reliquit. In pago Alterſi eadem geſſit.

In octauis ſancti Ioannis ventum eſt ad feritatem Bernardi, vbi de pace inter reges tractatũ eſt, & infecto negotio diſceſſum eſt. Nam Britones ſicut & Pictaui obſides regi Francorum dederant, & fide interpoſita pactionem acceperant, quòd rex Francorum ſine ipſis regi Anglorum non concordaretur. Vnde & ipſi Britanni conuentibus quibuſdam, Cenomanenſi item, per quorum terram latenter tranſierunt, colloquio interfuerunt. Munitis autem marchis ex vtraque parte continuata eſt decertatio vſque ad Aduentum Domini. Rex verò Henricus cautè agens cognatum ſuum Matthæum comitem Boloniæ ſibi pacificauit, ſpondens ei ſe daturum per annum maximam partem pecuniæ pro calumnia relaxanda comitatus Moritonij. Habebat enim filiam regis Stephani, qui fuerat comes Moritonij.

Cùm autem idem Matthæus ad auxilium regis Anglorum veniret, Ioannes comes Pontini non permiſit eum tranſire per terram ſuam, vnde neceſſitate cogente, nauali ſubuectione ad regem multis expeditis militibus acceſſit. Quod rex audiens rogatu eiuſdem Matthęi cum bellico apparatu in terram Ioannis perrexit, & Iuniacenſem pagum Vulcano tradens, quadraginta & eo amplius comburens villas, voluntati ſuæ ſatisfecit.

Rex Francorum veniens latenter ad quoddam municipium Normanniæ cognominatum Cheſuebrut, illud combuſſit, & quatuor milites in eo cepit. Quo comperto, rex Angliæ illum inſequutus eſt, multos cepit milites, inter quos etiam Seneſcallum Philippi Flandrẽſium comitis aduncatus eſt. Tradidit etiam caſtellum Hugonis de Nouocaſtello flammis & incendiis, vocatum Brudroles, vt combuſtum nomen ex re haberet. Hoc etiam fecit Nouocaſtello per milites ſuos, ipſo tamen abſente.

Vaſtata eſt ſimiliter terra comitis Particenſis, ex maiore parte ipſo agente.

Venit ad Curiam regis Henrici Anglorum, Saxonum & Baiocorum dux Henricus gener eius, & magnis ab eo honoratus muneribus in ſua rediit.

1170 | 18 | 33 | Henricus egit Natalem Domini Argentomagi. | 15 |

In epiphania Domini concordati ſunt rex Francorum & rex Anglorum.

Henricus filius regis Anglorum fecit homagium regi Francorum ſocero ſuo de Andegauenſi comitatu, & de Cenomanenſi, & de ducatu Britanniæ, quem rex conceſſit eidem genero ſuo. Nam de Normannia ei fecerat ante

ante homagium, & conceſſit ei rex Francorum, vt eſſet Seneſcallus Francię, quod pertinet ad feudum Andegauenſe.

Richardus filius Henrici regis Anglorum fecit homagium regi Francorum de ducatu Aquitaniæ.

In Purificatione beatæ Mariæ fuit filius regis Anglorum Pariſiis, & ſeruiuit regi Francorum ad menſam, vt Seneſcallus Franciæ. Hanc Seneſcalciam vel (vt antiquitus dicebatur) Maioratum domus regiæ Robertus rex Francorum dedit Gaufrido Griſogonellæ comiti Andegauēſi propter adiutorium, quod ei impendit contra Ottonem imperatorem Alemanniæ, dedit etiam ei quicquid habebat in epiſcopatu Andegauenſi.

Poſtea verò cùm Gaufridus comes Particenſis, & Dauid comes Cenomanenſis eſſent rebelles Roberto regi Francorum, prædictus rex, Gaufrido Griſogonella ferente ſibi auxilium, obſedit munitionem Moritoniæ, & cepit. Et quia Dauid comes Cenomanenſis euocatus à rege ad eum venire contempſit, dedit rex Gaufrido Griſogonellæ homagium illius, & ipſam ciuitatem, & quicquid habebat in epiſcopatu Cenomanenſi.

Henricus filius regis Angliæ fecit homagium Philippo filio regis Francorum.

Henricus rex Anglorum locutus eſt cum Ludouico rege Francorum apud ſanctum Germanum in Leia.

Gaufridus filius regis Anglorum fecit homagium Henrico fratri ſuo de ducatu Britanniæ, iubente patre eorum.

Hex Henricus perrexit in Quadrageſima Waſconiam, & deſtructis multis caſtellis quæ contra eum erant, vel munitis, comites Engoliſmenſium & de marcha ſibi pacificauit, & multos alios qui non erant tanti nominis.

Gaufridus filius regis Anglorum menſe Maio venit Rhedonis. Et Stephanus Rhedonenſis, & Ausbertus Aletenſis, epiſcopi, & Robertus abbas ſancti Michaelis de Monte, & aliæ religioſæ perſonæ, receperunt eum cum ſumma veneratione in eccleſia ſancti Petri. Ibi accepit homagia baronum Britanniæ.

Rex Henricus fecit foſſata alta & lata inter Franciam & Normanniam ad prædones arcendos.

Menſe Auguſto pacificatis ferè omnibus in Pictauenſi pago Waſconia, Henricus rex venit in Normanniam, & euocati Britanni properauerunt ad eum.

Calina ciuitas Siciliæ terræmotu concuſſa & proſtituta eſt, & multi in ea perierunt.

Combuſta eſt Fiſcanenſis eccleſia quarto calendas Iulij, quarta feria poſt octauas Pentecoſtes.

Rex Henricus fecit caſtrum munitiſſimum, & burgum pergrande iuxta Gahiam de Malafre, quod vocatum eſt Bellueeieiz.

Cum Rogerius Malabranchia dolo cepiſſet vrbem Bitrienſem, quam ciues ipſius contra eum tenebant, omnes tam viros quam mulieres vel ſuſpendio vel alio tormento morti tradidit, & nouis habitationibus illam inhabitandam tradidit: ſiquidem prædicti ciues dominum Wilhelmum Trencheuel, patrem Rogeri Malebranche in quadam eccleſia cum filio ſuo paruo crudeliter occiderant.

Rex Henricus fecit molendina & piſcatorias Andegauis in flumine Meduane.

Cùm Wilhelmus Goeth obiiſſet in itinere Hieruſalem, & comes Theobaldus vellet habere in manu ſua montem mirabilem, & alias firmitates quę

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.*

fuerant Wilhelmi Goeth, de quibus satus erat Heruæus de Vienna, qui habebat in cõiugio primogenitam filiam Wilhelmi Goeth, natam ex vna sororum comitis Theobaldi: videns prędictus Haruęus se non posse resistere comiti Theobaldo, cùm rex etiam Francorũ adiuuaret partem comitis Theobaldi, vtpote sororij eius; idẽ Heruæus, intercurrente magna pecunia, & quibusdam pactionibus, tradidit Henrico regi Anglorum montem mirabilem, & aliud castrum, scilicet sanctum Anianum in Biturico: vnde discordia redintegrata est inter regem & comitem.

1171 | 19 | 34 | Ad Natalẽ Domini fuit rex Henricus in Britannia apud Nan- | 16
netum. Robertus archidiaconus Nanneti consensu regis factus est episcopus Nanneti post Bernardum auunculum suum. In Quadragesima excessit mare limites suos, vnde messes quæ prope illud seminatæ erant, in multis locis perierunt à fluctibus absorptæ.

Ossa cuiusdam gigantis in Anglia per alluuionem detecta sunt, cuius corporis longitudo (vt ferunt) 50 pedum erat.

In eadem Quadragesima transfretauit rex Henricus in Angliam, non tamen sine discrimine. Submerso in mari Gisleberto Abrincẽsi, Fulco Peraienel, qui habebat primogenitam sororem eius, successit ei.

Vicecomites per Angliam qui exactionibus & rapinis populum afflixerant, à rege correcti sunt.

Post Pentecostem rex Henricus, euocato filio suo Henrico in Angliam, fecit eum coronari in regem cum magna cleri populique lætitia, Lundoni apud Westimost. Hunc inunxit Rogerus archiepiscopus Eboracensis. Nam Thomas Cantuariensis circa mare per continuum ferè sexennium in Galliis morabatur. Huic consecrationi interfuerunt Gislebertus Lundenensis, Gocelinus Salesberiensis, Valterus Rosensis, Richardus Cistrensis, Bartholomæus Exonensis, Hugo Dunclinensis, episcopi. Rogerus Vingorniensis, in Normannia morabatur: Henricus Vingorniensis, & Guillelmus Noruincensis, in infirmitate præpediti non affuerunt. Nam Ardelulfus Carlinensis, & Robertus Herefordensis, & Robertus Batensis, & Robertus Licolensis & Hillarius Cicestrensis, & Nigellus Eliensis, episcopi dormierant in Domino, & adhuc cathedrę eorum vacabant. Interfuerunt verò de Normannia Henricus Baiocensis, & Rogerius Sagiensis, episcopi, qui cum eo venerant in Angliam. Quidam molestè ferunt, quòd archiepiscopus Eboracensis vnxerit in regem Henricum iuniorem. Sed nouerint, quòd primus Wilhelmus qui Angliam armis subegit, ab Alueredo religiosissimo viro Eboracẽsi archiepiscopo inunctus & sacratus est. Cantuariensis archiepiscopus intra insulam Britanniæ manet, Stigando scilicet à papa excommunicato.

Margarita filia regis Francorum, vxor Henrici iunioris regis, in Angliam transiit, nec tunc tamen fuit coronata, quia rex iam coronatus erat, & episcopi discesserant.

Ioannes comes Aucensis moritur, & successit ei filius eius Hẽricus, quem genuerat ex filia Wilhelmi de Albinero, quem vocant comitem de Arundel. Hic duxit Elixam reginam relictam Henrici senioris regis Anglię, ex qua genuit Wilhelmum primogenitum suum, & Godefridum, & istam comitissam, vxorem Ioannis comitis Aucensis de quo sermo est.

In die Apostolorum Petri & Pauli, terræmotus horribilis factus est in transmarinis partibus, quo corruit ciuitas Tripolis, pars Damasci, Antiochiæ plurimum. Agareni etiam non fuerunt expertęs huius tribulationis. Nam Halapre quæ est caput regni Loradin, & quædam aliæ ciuitates Sarracenorum, non euaserunt hanc pestem.

Mortuo Wilhelmo comite Niuernensi vltra mare Matthæus frater Philippi

lippi comitis Flandrenſis, comes Boloniæ,duxit vxorem eius,ſororem ſcilicet comitiſſæ Flandrenſis.Hi itaque duo fratres duas duxerunt ſorores,filias Rodulphi comitis Viromandorum, neptes Alienoræ reginæ Anglorum ex ſorore,callidè agentes in retinendo terram Radulphi de Parrona per quemlibet fratrum. Hic Matthæus prius habuerat filiam regis Stephani: & ſuſceptis ab ea duabus filiabus,rediit ad religionem vnde inuita receſſerat.

Circa Auguſtum rex Henricus rediit in Normanniam,relicto Henrico iuniore in Anglia. Rex Henricus fecit pacem inter comitem Theobaldum & Heruæum de Vienna.

Menſe Septembri rex Henricus infirmatus eſt penè ad mortem apud Moram de Ger: ſed miſeratione diuina & ſupplicatione ſeruorum Dei quibus ſe humiliter commendabat, ſopita aduerſa valetudine ſanitatem refouit.

Ægidius Rothomagenſis archidiaconus electus eſt ad epiſcopatum Ebroicenſem.Richardus archidiaconus Conſtantienſis ad Abricatenſem.

Alienora filia regis Anglorum Henrici ad Hiſpaniam ducta eſt, & ab Anifruſo imperatore ſolenniter deſponſata. Huius imperatoris illa pars Hiſpaniæ quæ Caſtella vocatur, regnum eſt. Huius imperij caput ciuitas Tolletum eſt.Prædicto regi propter infirmam ætatem(nondum enim adimpleuerat quindecim annos)aduerſantur duo reges,Feruandus Galliciæ patruus eius, & Anifruſus Nauarriæ auunculus eius, mortuo Roberto, filio Roberti comitis Cloeceſtriæ. Dederat etiam antè idem rex Hugoni comiti Ceſtriæ cognato ſuo filiam comitis Ebroicenſis cognatam ſuam ex parte patris ſui.

Vrbs Cenomanenſis flagrauit incendio. Cella ſancti Victurij combuſta eſt,ſed Deo adiuuante in melius reſtaurata eſt.

Henricus rex Anglorum perrexit cauſa orationis ad Rocam Amatoris, qui locus in Cadulcenſi pago montaneis & horribili ſolitudine circumdatur.

Dicunt quidam,quòd beatus Amator,famulus beatę Mariæ,& aliquando baiulus & nutricius Domini fuit,& aſſumpta piiſſima matre Domini ad æthereas manſiones,ipſe Amator præmonitus ab ea ad Gallias transfretauit, & in prędicto loco vitam eremiticam tranſegit.Quo tranſeunte,& in introitu oratorij beatæ Mariæ ſepulto, locus ille diu ignobilis fuit,excepto quòd vulgo dicebatur,ibi beati Amatoris corpus requieſcere,licet ignoraretur vbi eſſet.

Anno ab incarnatione Domini 1166,quidam indigena huius regionis ad extrema veniens præcepit familiæ ſuæ,diuina forſitan inſpiratione,vt in introitu corporis ſui glebam ſepelirent. Effoſſa itaque terra corpus beati Amatoris integrum reperitur, & in eccleſia iuxta altare poſitum integrum,illud peregrinis oſtendunt:& ibi fiunt miracula multa,& antea inaudita per beatam Mariam. Ad hunc ergo locum(vt diximus)rex Henricus cauſa orationis veniens,quia appropinquabat terræ inimicorum ſuorum, congregata multitudine armatorum tam equitum quam peditum, ad orationem perrexit, munitus ſicut ad prælium,nulli malum inferens,omnibus & maximè pauperibus in eleemoſynis largiter prouidens.

Thomas Cantuarienſis archiepiſcopus transfretauit in Angliam.

Stephanus comes de Sanceorre,frater comitis Theobaldi,perrexit Hieruſalem, ferens ſecum pecuniam,quam rex Francorum Ludouicus fecerat colligere in adiutorium Hieroſolymitanæ eccleſiæ.

Odo dux Burgundiæ nepos eius perrexit cum eo.

20 | 35 | Ad Natalem fuit rex Henricus ad Bur iuxta Baione. | 17 | 1172

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

Annus millenus centenus septuagenus
Primus erat, primus quo ruit ense Thomas.
Quinta dies Natalis erat, flos orbis ab orbe
Pellitur, & fructus incipit esse poli.

Agareni cum multis millibus armatorum venerunt ab Africa in Hispaniam.

Hamo episcopus Leonensis crudeliter per concilium (vt dicunt) Guihomari fratris sui vicecomitis Leonensis, & iunioris Guihomari nepotis sui, occisus est.

Conanus dux Britanniæ moritur, & tota Britannia & comitatus de Gippewis, & honor Richemundiæ per filiam comitis Conani, quæ desponsata erat Gaufrido filio regis, in dominio regis Henrici transierunt.

Hannericus abbas sancti Audoeni moritur.

Henricus rex venit in Quadragesima ad pontem Vrsonis, & ibi per quindecim ferè dies demoratus est. Hoc etiam fecit in Rogationibus, & in Pentecoste, cùm Guihomarus venit ad eum, & reddidit se ei & sua castella, perterritus multitudine militum, & aliorum armatorum quos rex illò direxerat ad eum comprimendum, nisi regis voluntati obediret.

Sequenti anno canonizatus est sanctus Thomas à papa Alexandro, & præceptum fuit, vt natalis eius dies festiuus ab omnibus celebraretur, maximè ab Anglis.

Castrum pontis Vrsonis combustum est.

Vrbs Norwicius similiter combusta est cum episcopali ecclesia & officinis monachorum.

Humbertus comes Morieunt misit abbatem sancti Michaelis de Dusa ad Henricum regem Angliȩ, proponẽdo matrimonio inter Ioannem filium regis & filiam suam, offerens ei totam terram suam. Fuit enim idem comes filius Amati comitis, & ditissimus in possessione vrbium & castellorum, nec aliquis potest adire Italiam nisi per terram ipsius.

Theobaldus comes Carnotensis plures Iudȩorum qui Blesis habitabant, igni tradidit: siquidem cùm infantem quendam in solennitate Paschali crucifixissent ad opprobrium Christianorum, postea in sacco positum in fluuium Ligerim proiecerunt. Quo inuento, eos conuictos de scelere (vt suprà diximus) igni tradidit, exceptis illis qui fidem Christianam receperunt. Hoc etiam fecerunt de sancto Wilhelmo in Anglia apud Norethuitz tẽpore Stephani regis: quo sepulto in ecclesia episcopali multa miracula fiunt ad sepulcrum eius. Similiter factum est de alio apud Glouescestrum tempore Henrici regis secundi. Sed & in Franciæ castello quod dicitur Pontizare, de sancto Ricardo impij Iudæi similiter fecerunt: qui delatus Parisios in ecclesia sepultus multis miraculis coruscat. Et frequenter (vt dicitur) faciunt hoc in tempore Paschali, si opportunitatem inuenerint.

Obiit Wilhelmus Talauacius comes Pontini, & successit ei Ioannes nepos suus in comitatu Pontini, ex Guidone primogenito suo. In terra verò quam tenebat de rege Angliæ, in Normannia & in Cenomanensi pago, successit ei Ioannes comes filius eius. Item duxit filiam comitis Heliæ fratris comitis Gauffridi Andegauensis & ducis Normannorum.

Rex Henricus senior fecit inuestigari per Normanniam terras, quas rex Henricus auus eius possidebat die qua obiit. Fecit etiam inquiri, quas terras, & quas syluas, & quæ alia dominia barones & alij homines occupauerant post mortem regis Henrici aui sui: & hoc modo ferè duplicauit redditus ducatus Normanniæ.

Riz rex Walensium pacificatus est cum rege Anglorum Henrico.

Rex

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Anni domini.

Rex Oenus auunculus eius præterito anno obierat: & filij eius regi Henrico subditi sunt.

Margarita vxor iunioris regis Henrici transfretauit in Normanniam.

Mense Iulio rex congregauit barones suos apud Argentonium: & cùm ibi tractaretur de profectione sua in Hiberniam, legati comitis venerunt ad eum, dicentes ex parte comitis, quòd traderet ei ciuitatem Dunelinam & Waltrefordiam, & alias firmitates quas habebat causa vxoris suæ, quæ fuerat filia regis Dunelinæ, qui iam obierat. Rex itaque audito hoc nuncio mandauit comiti, quòd traderet ei terram suam in Anglia & Normannia, & planam terram in Hibernia, quam acceperat cum vxore sua: & concessit ei, vt esset Conestabilis vel Senescallus totius Hiberniæ.

Venerabilis Henricus episcopus Wintoniensis, & abbas Glastronensis decessit è vita. Iste scilicet episcopus multa bona fecit ecclesiæ Wintoniensi in ornamentis auri, & argenti, & sericarum vestium: diuitias etiam suas ecclesiis & pauperibus larga manu distribuit.

Ad augmentum etiam virtutum suarum per aliquantulum temporis ante mortem suam lumine corporali priuatus fuerat.

Mense Augusto rex transiuit in Angliam: & aggregatis tam militibus, quàm sumptibus qui ad tantam expeditionem necessarij erant; vigilia beati Lucæ Euangelistæ transiuit in Hiberniam. Quàm autem prosperè transfretauit, applicuit, receptus fuit, literæ quas ad regem Henricum filium suum misit, indicant.

21 | 36 | Henricus rex iunior ad Natalem fuit ad Bur iuxta Baioc: & | 18 | 1173
quia tunc primùm tenebat curiam in Normannia, voluit vt magnificè festiuitas celebraretur. Interfuerunt episcopi, abbates, comites, barones, & multa multis largitus est. Et vt appareat multitudo eorum qui interfuerunt, cùm Wilhelmus de sancto Ioanne Normanniæ procurator, & Wilhelmus filius Hamonis Senescallus Britanniæ qui venerat cum Gaufrido duce Britanniæ domino suo, comederent in quadam camera, prohibuerunt ne quis miles comederet in eadem camera qui non vocaretur Wilhelmus. Et eiectis aliis de camera remanserunt centum & decem milites qui omnes vocabantur Wilhelmi, exceptis plurimis aliis eiusdem nominis qui comederunt in aula cum rege.

Henricus dux Saxonum & Baiaorum, gener Henrici regis Anglorum, perrexit Hierusalem cum magno comitatu militum, & magna ibi incepisset, & perfecisset forsitan incepta, nisi rex & templarij obstitissent. Thesauros tamen quos secum portauerat, larga manu distribuit pauperibus & ecclesiis sanctæ terræ.

Post Pascha rex audiens duos legatos Albertum & Theodericum ex parte domini papæ A. ad se missos, pro causa piæ memoriæ Thomæ quondam Cantuariensis archiepiscopi; cùm esset in Hibernia, citissimè venit de Hibernia in Angliam, de Anglia in Normanniam, & præmissis ab eo honorabilibus personis, locutus est cum eis, primò Saniguej, postea Abrincæ, tertiò Cadomi, vbi causa illa finita est, sicut literæ publicæ testantur quæ inde factæ sunt, & à multis personis quæ illuc conuenerant, retinentur.

Rex Henricus locutus est cum rege Francorum, & misit filium suum regem iuniorem in Angliam, vt Margarita filia regis Franciæ vxor eius consecraretur in reginam. Hanc inunxerunt ex consilio regis Franciæ, Rotrodus archiepiscopus Rothomagensis, & Ægidius episcopus Ebroicensis, & coronauerunt regem & vxorem eius.

Circa festum sancti Michaelis, congregauit rex episcopos Normanniç & Britanniæ, & venit ipse, & legati Abrincenses, tractaturi de ecclesiasticis ne-

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

gotiis, sed obsistente regis infirmitate parum profecerunt. Huius conuentus causa venerunt vsque ad montem ad nos honorabiles personæ multæ, inter quas fuerunt religiosissimi viri dominus Stephanus Cluniacensis, & dominus Benedictus Clusinus, abbates. Mutua vice societatem suam nobis & sibi nostram impendimus, sicut literæ eorum quæ à nobis habentur, & nostræ quæ ab ipsis asportatę sunt testificantur. Hoc etiam fecerat nobis piæ memoriæ Wilhelmus Vizeliacensis abbas in capitulo Vizeliacensi. Et cum his tribus ecclesiis scilicet Cluniacensi, Dusensi, Vizeliacensi, habemus spiritualem societatem, & multùm nobis & illis placentem.

Circa festum sancti Martini venit iunior rex cum vxore sua ex Anglia, & locuti sunt cum rege Francorum ipse apud Gisorz, ipsa verò apud Caluum montem; quos rex lætissimè suscepit, sicut filios suos.

1174 | 22 | 37 | Rex Henricus cum regina Alienora egit Natalem Domini | 19 apud Chinonum regaliter. Iunior verò rex cum vxore sua Margarita eandem festiuitatem apud Bonamuillam celebrauit. Exinde sequutus est patrem suum in Andegauensem pagum, moraturum in illis partibus vsque ad Purificationem beatæ Mariæ, quando rex debebat loqui cum rege Arragonensi, & cum comite de Morienna, & cum comite de sancto Ægidio pro causa Tholosæ.

Wilhelmus abbas Radingis, factus est episcopus Burdegalensis.

Comes de sancto Ægidio pacificatur cum rege Angliæ de Tholosa, facto ibi homagio. Et Richardo filio suo duci Aquitanorum promisit, ei se daturum equos magni precij quotannis Quadragesimæ. Et si necesse habuerit, inueniet ei vnoquoque anno ad seruitium suum per 40 dies centum milites.

In Quadragesima, quia rex Henricus senior remouerat à concilio & famulatu filij sui Asculphum de sancto Hilario, & alios equites iuniores, ideo ille iratus recessit à patre, & venit Argentonium, & recessit inde noctu pergens ad regem Francorum, nescientibus ministris suis quos pater suus seruitio suo deputauerat. Quem sequutus est comes Roberti Bellenti, relinquens castella sua sine custodibus, quæ rex Henricus occupauit. Comes etiam Cestriæ Hugo, à sancto Iacobo Galliciensi rediens, sequutus est eum, & Wilhelmus Patric senior, & tres filij eius, & multi alij minoris nominis. Quorum omnium domos, & virgulta, & syluas rex euertit. Similiter regina Alienora, & filij eius, Richardus comes Pictauensis, & Gaufridus comes Britanniæ alienati sunt ab eo.

Feria quarta ante cœnam Domini prior Cantuariensis, & aliæ personæ honestæ, venerunt ad sanctam Barbaram in episcopatu Lexouiensi ad regem Henricum, & ad legatos Romanos Albertum & Theodericum, & elegerunt Rogerum abbatem Becci ad archiepiscopatum Cantuariensem. Ille verò prætendens infirmitatem suam, noluit acquiescere electioni eorum. Qui inde redeuntes in Angliam, conuocatis episcopis & aliis religiosis personis, elegerunt in archiepiscopum priorem de Dituria, monachum suum. Richardus etiam archidiaconus Pictauensis electus est ad episcopatū Vintonensem; Gaufridus filius regis Henrici naturalis archidiaconus Lincoliensis. Gaufridus Lidel archidiaconus Cantuariensis ad Eliensem, Robertus Folior archidiaconus Lincoliensis ad Herefordensem, Rudulphus Lombardus archidiaconus Salesbergensis ad Batensem, Gocelmus decanus Cistensis ad Ciscrestrensem. Posita autem die qua consecraretur electus Cantuariensis, vt consecraret ęquè alios electos, in generali conuentu episcoporum & aliorum qui conuenerant, prior Cantuariensis prætulit literas Henrici iunioris regis, in quibus dicebat eos non esse sacrandos, & si quis imponeret eis manus,

manus, inuitabat eum ad audientiam domini papę. Et ita infecto negotio recesserunt, vnusquisque ad propria.

Prior Wintonensis factus est abbas Glastoniæ.

Post Pascha Bernardus de Feritate dedit se & castellum suum regi iuniori. Similiter Galerandus de Ibera, Goscelinus Crispinus, Gislebertus de tegulariis, Robertus de Mōteforti, Radulphus de Faie, Gauffridus de Lezenonen, Hugo de sancta Maura, & episcopus filius, Wilhelmus camerarius veniens de Anglia.

Philippus comes Flandrensis cepit castrum de Ambunare, & in eodem comitem Wilhelmum dominum ipsius castri, & comitem Simonem. Inde comes Ancensis Henrico subdidit se, & castella sua regi iuniori & comiti Flandriæ.

Post festum sancti Ioannis rex Francorum Ludouicus, coadunatis baronibus suis ex omni regno suo, obsedit castrum Vernolium ferè per vnum mensem, in quo exercitu (vt dictum est à nōnullis) fuerunt 7 millia militum, excepta reliqua multitudine. Quibus restiterunt viriliter, Hugo de Laci, & Migo de Bellocampo Conestabilis ipsius castri, & milites eis subditi cum Burgensibus.

Iunior rex Henricus, & Philippus comes Flandrensis, & Matthæus frater eius, comes Boloniensis, obsederunt nouum castrum quod dicitur Dringurtum cum magno exercitu, cui castro præerant dominus Bardulphus, & Thomas eius frater. Qui cùm vidissent, se non posse resistere crebris assultibus eorum, & suffossioni murorum, acceptis induciis perrexerunt ad regem Angliæ dominum suum, nunciantes ei quòd non poterant resistere viribus inimicorum. Quare concessit eis rex, vt castrum redderent comiti Flandriæ.

Matthæus comes Bolonensis, frater Philippi comitis Flandrensis, ex vulnere quod accepit in obsidione castri de Dringurto, mortuus est: vnde comes Flandriæ frater eius dolens, accinxit militaribus armis Petrum fratrem suum, qui electus erat ad episcopatum Cameracensem.

Tertio idus Augusti vir religiosissimus dominus Stephanus, abbas Cluniacensis, viam vniuersæ carnis ingressus est, & successit ei Radulphus prior de Caritate, consobrinus comitis Theobaldi.

Obiit etiam Rogerus comes de Clara, cui succēssit Wilhelmus filius eius, qui duxit filiam scilicet ducis Gloccestriæ.

Rex Henricus, contracto magno exercitu tam equitum quàm peditum, venit Britolium, volens hominibus suis, in Vernolio à rege Francorum Ludouico obsessis, ferre auxilium. Quod cùm rex Frācorum audisset, vsus consilio sapientium à castro recessit, relicta multa parte impedimentorum & victualium.

Rex Henricus conuocatis baronibus Britanniæ, exegit ab eis sacramentum suę fidelitatis. Quod cùm alij vtcunque obseruarent, Radulphus de Fulgeriis infideliter agens, vocatus à rege, parere noluit. Sed castellum de Fulgeriis quod ipse rex priùs destruxerat, cepit reædificare. Quod audiens Asculphus de sancto Hilario, & Wilhelmus Patric, & tres filij sui læti effecti, per diuerticula venerunt ad eum.

Comes etiam Cestrię, & comes Eudo sequuti sunt eos.

Cùm rex Angliæ Henricus misisset brebensones suos ad deuastandum terram Radulphi de Fulgeriis, & hoc ex magna parte fecissent, magna pars eorum qui victualia ad exercitum deferebant, cùm non haberent ducem neque protectorem, occisa est inter sanctum Iacobum & Fulgerium à militibus Radulphi de Fulgeriis.

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

Radulphus de Fulgeriis caſtrum ſancti Iacobi tradidit incendio, ſimiliter caſtrum Tilioli.

Rex Henricus latenter veniens Fulgerium, vt interciperet Radulphum, audito eius aduentu fugæ petiit remedium. Prædam tamen tantam, quantam aliquis in noſtro vix viderat rege, homines ceperunt; ſiquidem Radulphus de Fulgeriis præcepit hominibus de omni terra ſua, quòd equos, & armenta, & pecudes, & omnem ſubſtãtiam ſuam ducerent in ſuam foreſtam. Sed antequam intrarent nemoris latibula, ab inimicis intercepti ſunt, & omnia ſua amiſerunt.

Radulphus de Fulgeriis, delinitis cuſtodibus precio & precibus qui cuſtodire debebant caſtrum de Ciniburco, & ciuitatem Dolenſem ad opus regis Angliȩ, cepit illas munitiones. Quod audiens rex miſit brebenſones ſuos, & quoſdam de militibus ſuis, ad eorum auxilium, ſi neceſſe haberent. Quibus obuiauerunt comes Ceſtriæ Radulphus de Fulgeriis, Aſculphus de ſancto Hilario, Wilhelmus Patric, & vniuerſi milites de terra Radulphi de Fulgeriis cum magna multitudine peditum: qui quaſi in momento diſperſi, milites ſe fugæ tradiderunt, & multi de plebe occiſi ſunt. Comes verò Ceſtriæ, & Radulphus de Fulgeriis, & 60 milites cum eis cùm non poſſent effugere, quia inimici eorum obſtruxerant viam fugiendi, incluſerunt ſe in turri, excepto Aſculpho de ſancto Hilario, & Wilhelmo Patric, & quibuſdam aliis, qui capti ducti ſunt ad pontem Vrſon. Itaque obſeſſa eſt turris Doli à brebenſonibus, & militibus regis, & plebe Abrincatina.

Comes verò Eudo cùm veniſſet è Francia, noluit morari cum Radulpho de Fulgeriis, ſed abiit in Porroret, & firmauit caſtellum Goſcelini, & cepit caſtellum Ploaſmel. In ſequenti opere poteſt videri probitas, induſtria, & agilitas regis Angliæ Henrici. Audiuit nuntium de obſeſſione turris Doli, cùm eſſet Rothomagi nocte præcedente diem Mercurij. Ipſo verò die Mercurij, cùm iam lux eſſet, receſſit à Rothomago, & venit Dolum ſequenti die circa tertiam, & obſedit turrim. Et cùm præparaſſet machinas ad turrem capiendam, incluſi ſibi prouidentes, reddiderunt turrim & ſe ad voluntatem regis. Inde rex miſit eoſdem per firmitates ſuas, vt ibi cuſtodirentur, quoſdam verò acceptis obſidibus ſecum retinuit ſub libera cuſtodia.

Comes Robertus de Leeceſtria volens turbare regnum Angliæ, ipſe & vxor eius, & Hugo de Nouocaſtello, conſobrinus eius, cum multis militibus transfretauit in Angliam. Sed interceptus ipſe, & vxor eius, & Hugo de Nouocaſtello, capti ſunt à fidelibus regis iuxta ſanctum Edmundum, & cuſtodiæ traditi. Et multi Flandrenſes ibi occiſi ſunt, & multi alij capti & occiſi. Et forſitan ideo, quia rapinam exercuerant in terra ſancti Edmundi regis & martyris.

Radulphus de Fulgeriis dedit obſides regi Angliæ pro ſe filios ſuos, Viellium & Wilhelmum: ipſe verò nullatenus acquieuit, vt ſe poteſtati regis traderet, ſed fugiendo per nemora deliteſcit.

Gaufridus de Poentio, & Bonus abbas de Rugeio, & alij ex hæreditate de Media & de Andegauenſi pago, & Radulphus de Haia, Normannus de nemoribus infeſtant terram regis, carentes munitionibus caſtellorum: ſiquidem brebenſones, regis querela, ſicut antea, peſſundederunt Fulgerium & cæteras munitiones Radulphi.

Robertus de Vitreio obiit, & ſucceſſit ei filius ſuus Andreas, natus ex ſorore Rollandi de Dinanſi. Idem verò Rollandus, quia carebat alio hærede, fecit hæredem alium nepotem ſuum Alanum de omni terra ſua in præſentia regis.

23 | 38 |

Romanorum.		*Francorum.*	*Anglorum.*	*Anni domini.*
23	38	Rex Henricus egit Natalem Domini in Baiocenſi pago apud Burum.	20	1175

Wilhelmus epiſcopus de Trigel humanæ vitæ finem facit, cui ſucceſſit Iuo Brito archipresbyter Turonenſis.

In loco etiam Hamonis epiſcopi Leonenſis electus eſt quidam archidiaconus eiuſdem eccleſiæ, non canonicè ſed ſimoniacè. Et dum haberet gratiam tam cleri quàm populi, non promeruit conſecrationem, impediente morte Iocij archiepiſcopi Turonenſis. In cuius loco elegerunt Turonenſes clerici decanum ipſius eccleſiæ Bartholomæum, iuuenem ſtrenuum & genere nobilem.

Wilhelmus Patric iunior moritur Pariſiis, & Wilhelmus Patric pater eius. Cui ſucceſſit Iugerrannus Patric filius eius, qui duxit filiam Richardi filij comitis.

Obiit abbas ſancti Florentij, & ſucceſſit ei Radulphus Normannus. Similiter ſatisfecit vitæ humanæ Nutritus recluſus, vir honeſtus & magnæ religionis, ad cuius tumulum (vt quidam dicunt) qui eſt iuxta eccleſiam ſanctæ Mariæ Ardonenſis, Deus magnificatur in curatione infirmorum.

Obiit etiam anno ſuperiore Hamo de Lanidecopio monachus Sauinienſis, qui propter religionem & bona opera in pauperes charus erat Deo & hominibus; archiepiſcopus item Tarentaſiæ, qui fuerat monachus de ordine Ciſtercienſi, per quem in noſtris temporibus in exhibitione miraculorum Deus benedicitur, cum abbate Ciſtercienſi.

Alexander miſſus à domino papa venit ad regem Francorum pro reformanda pace inter regem Angliæ Henricum, & filium eius regem iuniorem, ſed impedientibus hominum peccatis, parum profecit.

Circa Paſcha Richardus electus Cantuarienſis, qui anno ſuperiore perrexerat Romam, à papa Alexãdro ſacratus eſt Anaginæ. Rogerium electum Batenſis ſocium ſuum ſacrauit archiepiſcopus Carentenſis.

Duæ reginæ ducuntur in Angliam.

Circa idem tempus Ludouicus rex Francorum congregauit Pariſiis omnes barones regni ſui qui ei parebant, & cum eis habuit ſecretum miniſterij ſui. Iurauerunt ergo comes Flandrenſis, comes Theobaldus, comes de Claromonte, & multi alij, quòd transfretarent cum iuniore rege in Angliam circa feſtum ſancti Ioannis, & pro poſſe ſuo ſubiugarent ei idem regnum. Alij verò qui remanebant, iurauerunt quòd cum exercitu per Normanniam pergerent, & quæcunque caſtella poſſent caperent, & patriam vaſtarent, aut vrbem Rothomagenſem obſidione cingerent. Quod & fecerunt, parum proficientes.

Rex autem Henricus iunior, qui multos de baronibus Franciȩ obæratos habebat, & magnis obſequiis & donis eos ſibi familiares fecerat, hoc cognito per eos caſtella ſua quæ erant in finibus Normanniæ iuxta Franciam, armis, militibus, & victualibus muniuit. Remouit etiam quoſdam cuſtodes caſtrorum, ne aliquando ſibi fraudem facerent per receptionem inimicorum ſuorum, & lõgam moram. Inde locutus eſt cum baronibus Normanniæ, eos admonuit, obſecrauit, vt viriliter & fideliter agerẽt, & rememorarẽtur quod parentes eorum multoties Francos à finibus ſuis turpiter eliminaſſent. Inde aſſumptis paucis, imò fere nullis de baronibus Normanniæ, cum breben ſonibus ſuis tranſiuit in Angliam. Qua autem humilitate ſepulchrũ beati martyris Thomæ viſitauerit, notandũ eſt. Vt autem vidit eccleſiam Cantuarienſem, deſiliẽs equo, veſte lanea, & nudis pedibus, pedes, vſq; ad illã per paludes & acuta ſaxa cũ ſumma deuotione perrexit, in oratione ad ſepulchrũ glorioſi martyris, in lachrymis tam deuotus extitit, vt videntes ad lachrymas cogeret.

Anni domini.	*Romanorum.*	*Francorum.*	*Anglorum.*

Feria ſexta illuc venerat, & inpranſus tota nocte ibi vigilauit. Manè autem facto, in capitulum monachorum pergens, ſubdidit ſe verberibus eorum, imitatus redemptorem qui dorſum ſuum dedit ad flagella. Sed ille fecit propter peccata noſtra, iſte propter propria. Eadem autem die qua receſſit à ſancto loco, captus eſt Wilhelmus rex Scotiæ à baronibus Eboracenſibus. Qui rex tota æſtate, cum Rogero de Monbrai, & aliis complicibus ſuis vaſtauerunt Septemtrionales partes Anglorum, pertingentes ad Scotiam. Quarta feria ſequenti audiuit rex nuncium tanti gaudij.

Rex Henricus, exhilaratus tanto nuncio, facta pace cum comite Hugone Bigoth, & poſitis in firma cuſtodia, Wilhelmo rege Scotiæ, & Richardo comite Loceſtriæ, cum comitibus ſuis; transfretauit in Normanniam, relinquens Angliam in pace, quam ferè perditam in triginta diebus recuperauerat. Veniens itaque Rothomagum, miſit machuſos ſuos Walenſes trans Sequanam, vt victualia quæ veniebant ad exercitum Francorum, in nemoribus diriperent. Franci igitur ex vna parte timentes regem, ex alia Walen, de pace locuturi ad regem conueniunt. Vnde rex exhilaratus, terminum de pace inter eos reformanda poſuit ad Natiuitatem ſanctæ Mariæ apud Giſorz. Quo termino elapſo, ex vtraque parte cõueniunt, ſed nihil profecerunt, niſi quòd alium terminum circa feſtum ſancti Michaelis poſuerunt inter Turonenſes & Ambaſianos. Quo loco Deo fauente pax prouenit, & filij regis tres ſe patri ſuo humiliter ſubdiderunt: & rex Francorum, & comes Flandrenſis, firmitates quas ceperant in Normannia, regi Angliæ reddiderunt.

Ego verò pacem iſtam aſſcribo Dominæ noſtræ, Ieſu Chriſti genitrici, quia in vigilia Aſſumptionis eius vniuerſus exercitus ab obſidione receſſit, & ciues Rothomagenſes lætum diem egerunt in eccleſia ipſius, ſicut debebant ab obſidione liberati.

Poſt feſtum ſancti Ioannis moritur Ammaricus rex Hieroſolymitanus.

Obiit etiam Loradin rex Halapriæ, & ſucceſſit ei filius natus ex ſorore comitis ſancti Ægidij, quam acceperat captiuã in itinere Hieroſolymitano. Ipſa verò & filij acceptis induciis vſque ad ſeptem annos promiſerunt ſe daturos plurimam ſummam auri regi Hieroſolymitarum.

Saraguntat nepos ipſius Loradin occidit Amulanum Babyloniæ, & factus eſt princeps Babyloniæ & Alexandriæ.

Mortuo Brogone abbate ſanctæ Trinitatis, ſucceſſit ei Wilhelmus de Eſpræuillus monachus Becci prior ſancti Hymerij.

1176 | 24 | 39 | Rex Henricus egit Natalem Domini apud Argentomagum. | 21

Fridericus Alemannorum imperator cum vxore, & liberis, & magno exercitu veniens in Italiam, obſedit Alexandriam vſque ad Paſcha, nihil proficiens, ſed multa detrimenta ſuſtinens.

Guarinus de Geſardim abbas Pontiniacenſis, factus eſt archiepiſcopus Bituricenſis, ſicut abbas qui idem monaſterium ante ipſum rexerat, factus fuerat archiepiſcopus Lugdunenſis.

Circa Paſcha iunior rex pacificatus eſt cum patre ſuo, accepto ab eo & fratribus ſuis ſacramento quod voluit. Inde rex miſit ducem Richardum filium ſuum in Aquitaniam, & Gaufridum filium ſuum comitem Britanniæ in Britanniam, aſſignans ei Rollandum de Dinam, vt eſſet procurator terrę ſuę.

Fredericus imperator Alemannorum receſſit ab Alexandria, & tractatum fuit de reformanda pace inter dominum papam & ipſum. Sed imperator noluit acquieſcere paci, ſtante Alexandria, quam Longobardi noluerunt ſubuertere, & ita pax remanſit. Ipſe verò adhuc moratur Papiæ, non valens præcedere nec reuerti.

Gaufridus dux Britanniæ ea quæ comes Eudo habebat de dominio ſuo, ſcilicet

Romanorum. | *Francorum.* | *Anglorum.* | *Anni domini.*

ſcilicet Venetum, Ploaſmel, medietatem Cornubiæ, reuocauit in ditionem ſuam.

Poſt Paſcha rex Henricus, & filius ſuus rex iunior, transfretauit in Angliam. Quia verò clerici & laici, barones & milites, ceperant de ſeruis ſuis ſine ipſius licentia, emunxit eos multo argento.

Rex Scotiæ pacificatus eſt cum rege Angliȩ hoc modo. Fecit homagium & ligantiam de omni terra ſua, vt proprio Domino, & conceſſit ei vt omnes epiſcopi terræ illius qui ſunt numero decem, & abbates, & comites, & barones hoc idem facerent. Epiſcopi verò & abbates homagium non fecerunt, ſed ſacramento ſe conſtrinxerunt hoc obſeruaturos, & quòd forent ſubditi eccleſiæ Eboracenſi & archiepiſcopo, & illò irent cauſa ſacrandi quoties neceſſe eſſet. Inſuper rex Scotiæ tradidit munitiones ſuas, ſcilicet Rocheburc, & Caſtrum puellarum, & Tertium, regi Angliȩ, qui poſuit in eis cuſtodes ſuos. Quibus etiam rex Scotiæ inuenit neceſſaria. Præterea rex Angliæ dabat honores, epiſcopatus, abbatias, & alios honores in Scotia, vel (vt minus dicã) conſilio eius dabantur.

Prior Canthuarienſis factus eſt abbas de Bello.

Petrus prior Montiſacuti, Hidæ.

Prior Bernιendeuici Abbendoniæ.

Prior Wintoniæ Weſtmonaſterij.

Ioannes Oxenefordiæ decanus Salesberienſis electus eſt ad epiſcopatum Norwincenſem.

Obiit Raginfredus comes Cornubiæ, prioris Henrici regis filius naturalis, & ſepultus eſt Radingis.

Comitatum Cornubiæ, & totam terram quam habebat tam in Anglia quàm in Normannia & in Walia, retinuit rex in manu ſua ad opus Ioannis filij ſui iunioris, excepta parua portione quam dedit filiabus ipſius comitis.

Robertus abbas Montis ſcriptor horum temporum, pergens in Angliam, promeruit chartam & ſigillum omnium eleemoſynarum eccleſiȩ Montis, quæ datæ fuerant prædictæ eccleſiæ vſque ad præſens tempus, & dabuntur in futurum.

Richardus filius comitis Glocceſtriæ obiit, & ſucceſſit ei Philippus filius eius, natus ex ſorore Roberti de Monteforti.

Obiit etiam Henricus, frater Ludouici regis Francorum, archiepiſcopus Remenſis, ſimiliter comes Niuernenſis, & (quod dolendum eſt & tacendum niſi ob memoriam iuſti viri) abbas Claréuallenſis. Girardus à quodam pſeudomonacho eiuſdem ordinis nocte cultro ter appetitus lethaliter vulneratus eſt. Per triduum tamen quod ſuperuixit, confeſſionem, pœnitentiam, & Sacramentum corporis Chriſti ſuſcipere promeruit.

Richardus archiepiſcopus Cantuarienſis congregauit magnum concilium in Anglia, ciuitate Lundonenſi. Et adhuc vetus querela de primatu Britanniæ inter ipſum & Rogerum archiepiſcopum Eboracenſem perſeuerat. Similiter Bartholomæus archiepiſcopus Turonum concilium habuit cum epiſcopis Britanniæ Rhedonis.

Hugo Petri leonis legatus ſedis Romanæ tranſit in Angliam.

Nix & gelu durauerunt à Natiuitate Domini vſque ad Purificationem beatæ Mariæ.

Obiit Richerius de Aquila, & ſucceſſit ei Richerius filius eius.

Obiit Richardus comes Deſtreguel, filius comitis Giſleberti, relinquens paruulum ſuum ex filia regis Duneline. Iſte acquiſiuit quaſdam ciuitates in Hibernia, ſcilicet Dunelinam, & Watrefeltis, & alias, quas Henricus rex Anglorum, cùm in eandem inſulam pergeret, accepit in manu ſua.

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

Hibernenses promiserunt regi Henrico tributum de omni insula, scilicet de vnaquaque domo corium bouis vel duodecim argenteos.

In vigilia Paschæ circa meridiem factus est ventus vehemens, dissipans domos, & syluas eradicans.

1177 | 25 | 40 | In septimana Pentecostes Longobardi & maximè Mediolanenses debellauerunt exercitum Frederici imperatoris Alemannorum, qui tunc morabatur in Papiensi vrbe. Ipse verò vix fugiendo euasit. | 22

Wilhelmus frater comitis Theobaldi, archiepiscopus Senonensis, & episcopus Carnotensis, translatus est ad Rhemensem archiepiscopatum, & successit ei Senone præpositus Antissiodorensis, & archidiaconus Senonensis, Guido nomine. In Carnotensi vrbe Ioannes Salesberiensis, vir honestus & sapiens, qui prius clericus Theobaldi Cantuariensis archiepiscopi fuerat, & postea sancti Thomæ martyris successoris eiusdem Theobaldi.

Mortuo episcopo Beluacensi, successit ei Philippus filius Roberti comitis fratris regis Francorum.

Wilhelmus rex Siciliæ, ducatus Apuliæ, principatus Capuæ, per legatos requisiuit, & Ioannam filiam Henrici regis Anglorum in vxorem accepit.

Obiit Rogerus abbas Gemmeticensis monachus Becci.

Obiit etiam Radulphus Salmuriensis, cui successit Manerius sacrista eiusdem loci.

Obiit etiam Wilhelmus de Curseio, relinquens paruulum suum ex filia Richerij de Aquila.

Cessit etiam in fata Wilhelmus de Albineio, quem vocabant comitem Darundelenus, relinquens filios quatuor, scilicet Wilhelmum de Albineio primogenitum, & alios tres natos ex Æliza regina, vxore primi Henrici regis Anglorum. Qui Wilhelmus duxit relictam Rogeri comitis de Clara, filiam Iacobi de sancto Hilario, cum omni terra quam idem Iacobus habuerat in Anglia.

Philippus comes Flandrensis accepta cruce Domini cum magna manu militum perrexit Hierusalem.

Asculphus de sancto Hilario perrexit Hierusalem, & peregrè mortuus est.

Petrus frater Philippi comitis Flandrensis, accepta comitissa Niuernensi, quæ fuerat vxor Domini Issoldunensis castri, mortuus est, & ideo forsitan, quia militiam spiritualem, id est clericatum, dimiserat, vtpote qui fuerat electus ad episcopatum Cameracensem, relicta spirituali militia, miles seculi factus fuerat. Hic ex eadem comitissa genuit vnam filiam, quam comitissam cum eodem comitatu accepit comes Robertus filius comitis Roberti Ludouici regis Francorum, & ita facta est quadrigama.

Obiit venerabilis vir Robertus abbas maioris monasterij, & successit ei Petrus monachus eiusdem loci.

Deposito Radulpho abbate Cluniacensi consobrino comitis Theobaldi, Galterus prior sancti Martini de campis successit ei, & ille exabbas factus est prior Charitatis.

Cessit etiam in fata Robertus de Blangeio vir honestus & religiosus, monachus Becci & abbas sancti Ebulphi.

Nihilominus etiam satisfecit humanæ vitæ Osbertus abbas Liræ, cui successit frater eius Gauer iunior, sicut & ipse successerat seniori fratri suo Wilhelmo, quod vix aut nunquam inuenies, vt tres fratres sibi inuicem succedant in regimine alicuius ecclesiæ.

Obiit Hugo Bigoth comes, & successit ei Rogerius filius eius.

Rogerius de Crypta, monachus sanctæ Trinitatis Cantuariensis, factus est ab-

est abbas sancti Augustini, eiecto Clereubaudo electo illius monasterij, qui noluit benedictionem accipere à sancto Thoma;&ideo elongata est ab eo.

Quinta feria in cœna Domini occisus est sanctus Wilhelmus à Iudæis Parisiis;qui concremati sunt.

Benedictus Prior Cantuariensis factus est abbas de Burc.

In æstate & in autumno fuit maxima siccitas:vnde & satio terrę,messis, & fœnum ex maiori parte periit, & collectio messium & vindemiarum solito citius euenit.

Nono calendas Augusti concordati sunt dominus papa Alexander,& Fredericus imperator Romanus, in ciuitate Venetiæ, in domo Patriarchæ ipsius ciuitatis.

Mense Augusto Henricus rex Anglorum senior,& Gaufridus dux Britannorum filius eius, cum maximo apparatu transfretauerunt in Normanniam: quibus obuiauerunt iunior rex Henricus, & Richardus dux Aquitanorum,filij eius,cum multis baronibus,cum gaudio magno & honore.

Rex Henricus, assumptis filiis suis Henrico iuniore, & Richardo duce Aquitanorum, & congregatis baronibus suis apud vadum sancti Remigij, cum rege Francorum loquutus est ea quæ ad pacem sunt, & de susceptione crucis ad seruitium Dei. Inde Dominus rex misit filium suum, comitem Britanniæ cum cæteris Britonibus,ad expugnandam superbiam Guihomari de Leone.

Mauricius episcopus Parisiensis iam diu est quòd multum laborat, & perficit in ædificatione ecclesiæ prædictæ ciuitatis, cuius caput iam perfectũ est,excepto maiori tectorio. Quod opus si perfectum fuerit,non erit opus citra montes,cui apertè debeat comparari.

Mortuo Valeranno filio Wilhelmi Lupelli, turris Iuren venit in manu Domini regis,quam multùm cupierat, quam nec pater eius nec auus habuerunt.

Rex Henricus perrexit in Bituricen. pagum: accepit in manu sua castrum Radulphi de Dolis, quia erat de feudo eius, & filiam vnicam domini eiusdem castri cum tota hæreditate ipsius, quam dicunt quidam tantum valere quantum valet reditus totius Normanniæ; Issoldunense etiam castrum cum omnibus pertinentiis suis, quia Odo dominus eiusdem castri nuper decesserat,& paruulum filium reliquerat, & ad comitatum Andegauen. pertinebat. Barones qui illud custodiebant obtulerunt ei:quod noluit recipere, quia non habebat hæredem,quem dux Burgundiæ, quia cognatus eius erat, furtim abstulerat.

Castrum etiam munitissimum & arte & natura Turonium vicecomes eiusdem castri reddidit ei.

Totam etiam terrã comitis de marcha rex Henricus sex millibus marcis argenti ei valentem,vt idem rex dixit, viginti millibus marcis argenti.

Episcopus Lemouicen. qui erat comes eiusdem ciuitatis, cum per decennium vixisset in cæcitate, mortuus est.

Castrum etiam iuxta prędictam ciuitatem situm,in quo requiescit sanctus Martialis in monasterio suo,Richardus dux Aquitanorum abstulit vicecomiti eiusdem castri, & meritò quia adiuuabat partes comitis Engolismen. qui infestabat ipsum ducem.

Obiit Ruandus Venetensis episcopus vir religiosus, monachus Cisterciensis.

Guihomarus de Leion venit ad dominum regem, promittens se de omni terra sua facere voluntatem eius. Iaruagem de Roca reddidit idem castrum domino regi, & comiti Gaufrido filio eius.

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

Sicut fuerat in æstate maxima siccitas, ita fuit in hyeme maxima inundatio aquarum. Hoc anno circa festiuitatem sancti Ioannis multi submersi sunt in fluminibus. In mari etiam multæ naues perierunt: inter quas vna quæ portabat Gaufridum pręposit um de Reuerle, nepotem Rogerij archiepiscopi Ebroicen. cancellarium regis iunioris & alios multos nobiles apud sanctũ Walericum periit.

Perierunt præterea naues multæ quæ afferebant vinum de Pictauensi pago; vt quidam dicunt, ferè triginta vel eo amplius.

In festiuitate sancti Martini canonici Dolenses elegerunt in archiepiscopum Rollandum decanum Abrincen. virum religiosum & literatum. Cui electioni interfuerunt Henricus Baiocensis, & Richardus Abrincensis, episcopi, & Robertus de Monte, & multi viri religiosi.

In nocte sancti Andreæ factus est ventus vehemens, & in ipsa festiuitate, & in prędicta vigilia apparuit lux, manè veniens ab Oriente vsq; ad Occidentem: qua die pugnauerunt Christiani cum paganis apud sanctum Georgium de Ramula. Putabat enim Salaadin, qui duxerat vxorem Naradin iam defuncti, quòd posset capere vrbem Hierusalem defensoribus destitutam, quia comes Flandrensis duxerat ferè omnes Christianos milites ad obsidionem Harenc. Sed tamen rex Hierusalem, & patriarcha, & alij religiosi viri, habentes paucos milites & seruientes, per virtutem sanctę crucis vicerunt innumerabilem exercitum paganorum: cuius crucis longitudo à terra vsq; ad cœlum paganis apparuit, sicut ipsi dixerunt. In hac victoria Christiani auro & argento, equis & armis, & victualibus locupletati sunt.

1178 | 26 | 41 | Rex Henricus senior tenuit curiam suam ad Natalem Andegauis: & ibi cum eo fuerunt iunior rex Henricus, & Richardus dux Aquitaniæ, & Gaufridus dux Britanniæ filij eius: & vix in aliqua festiuitate tot milites secum habuit, nisi in coronatione sua, siue in coronatione filij sui regis iunioris. | 23

Obiit Stephanus vir honestus & literatus episcop⁹ Rhedonensis. Huic accidit quędam visio mirabilis, quam ipse episcopus cuidam monacho familiari nostro ante mortem suam manifestauit. Quædam enim persona ei apparens leui sibilo hos versus ei dixit. *Desine ludere temerè, nitere surgere properè de puluere.* Ipse enim multa rhythmico carmine & prosa iocundè & ad plausus hominum scripserat. Et quia miserator hominũ eum in proximo moriturum sciebat; monuit eum, vt à talib⁹ abstineret, & pœnitẽtiam ageret. Scripsit etiam vitam sancti Firmati episcopi, & vitam sancti Vitalis primi abbatis Sanigueij. Scripsit etiam mihi quinquaginta versus de senectute, in quorum vltimo prædictorum versuum vnam clausulam posuit. Cui etiam mater misericordiæ apparuit in obitu suo, cui deuotè semper seruierat.

Obiit Gaufridus episcopus Andegauensis.

In media Quadragesima dedicata est ecclesia Becci decimoquarto calendas Aprilis à Rotrodo archiepiscopo Rothomagen. & Henrico Baiocensi, & Richardo Abrincensi, & Ægidio Ebroicẽsi, episcopis. Huic dedicationi interfuerunt reges Anglorũ pater & filius, & Ioannes iunior filius regis. Dedit autem rex senior in dotem ecclesiæ centum libras Andegauenses annuatim in molendinis de Robec.

Robertus de Argentiis, cellarius Gemmeticensis, factus est abbas eiusdem ecclesiæ.

Galterius subcellarius sancti Wandregisili factus est abbas eiusdem monasterij.

Radulphus de sancta Columba factus est abbas sancti Ebrulphi, monachus eiusdem loci.

Obiit

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Anni domini.

Obiit Iordanus Teisson, & successit ei Radulphus filius eius, qui fecit hominium abbati Mōtis apud Montē de Castello, de Roca, & de Columba.

Wilhelmus rex Siciliæ fecit chartam fieri Ioannæ reginæ suæ vxori de dotalitio suo: cuius partem hic posuimus. Wilhelmus rex Siciliæ diuina fauente clementia ducatus Apuliæ, principatus Capuæ. Per hoc præsens scriptum damus, & in dotalitium concedimus Ioannæ reginæ, charissimæ vxori nostræ, Henrici magnifici regis Anglorum filiæ, ciuitatem montis sancti Angeli, ciuitatem Fixonti, & ciuitatem Veste, cum omnibus iustis tenementis suis & pertinentiis earum. In seruitio autem concedimus ei de tenementis comitis Gaufridi, Alesine, Peschizam, Bizum, Caprite, Beranum, Silizum, & omnia alia, quæ idem comes honore eiusdē comitatus montis sancti Angeli tenere dinoscitur. Concedimus ei etiam similiter in seruitio cādelarium sanctum clericum, castellum papanum, Bisentinum & Conauum. Insuper concedimus, vt fuit de tenemento ipsius dotarij, monasterium sancti Ioannis de Lama, & monasterium sanctæ Mariæ de Pulsano, cum omnibus tenementis quæ ipsa monasteria tenent, de honore prædicti comitatus montis sancti Angeli. Ad huius autem donationis & concessionis nostrę memoriam & inuiolabile firmamentum, præsens priuilegium per manus Alexandri notarij nostri scribi, & bulla aurea tympano impressa roboratum nostro sigillo iussimus decorari. Huius chartæ & testes & regis sigillum inuenies in principio libri Origenis super Num.

Ludouicus rex Franciæ, & Henricus rex Angliæ conuenerunt ad colloquium haud procul à Nouantiscurte: & ibi tractauerunt de pace & firma concordia inter eos, & de susceptione crucis, & de itinere eorum in Hierusalem: & si aliquis regum illorum cedat in fata in ipso itinere, (quod Deus auertat) superstes omnem thesaurum, & omnes homines suos, & omnia mobilia sua habebit, sicut propria, & iter perficiet pro se & pro defuncto.

Hęretici quos Agenenses vocant, & alij multi conuenerunt circa Tholosam, malè sentientes de Sacramēto altaris, & de coniugio, & de aliis Sacramentis: ad quorum confutationē Petrus legatus Romanus, & multę aliæ religiosæ personæ, cum prædictis regibus conuenerunt, & parum profecerunt.

Obiit Robertus de Monteforti, & successit ei Hugo filius eius natus ex sorore Radulphi de Fulgeriis.

Ciuitas Carnotum combusta est, & monasterium beati Petri de Valle. Remansit tamen Dei misericordia ecclesia sanctæ Mariæ, & claustrum clericorum.

| 27 | 42 | Philippus comes Flandrensis rediit à Hierusalem. 24 | 1179

Manuel imperator Constantinopolitanus misit ad regem Francorum honorabiles legatos, vt daret filiam suam filio eius, quod rex concessit.

Alexander papa misit Octauianum subdiaconum Romanæ ecclesiæ ad Rhotomagensem prouinciā, vt conuocaret archiepiscopum & suffraganeos eius, & abbates illius prouinciæ. Et misit similiter alios subdiaconos ad Orientem, & Occidentem, & Meridiem, & Septentrionem, vt conuenirent ad concilium generale quod erat futurum proxima Quadragesima in ciuitate Romæ.

Episcopus de Trigel cùm pergeret Romam, ablatis rebus omnibus suis & equis verberatus est; ita vt deficeret infra octo dies. In loco eius electus est Gaufridus Loiz, filius cuiusdam Burgensis, eiusdem nominis de Gingamp.

Henricus rex Anglorum senior circa nundinas montis Martini transfretauit in Angliam.

Radulphus frater vicecomitis de Bellomonte cognat[9] germanus Henrici regis Anglorum, electus est ad episcopatum Andegauensem.

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.*

Eclipsis Solis facta est idibus Septembris.

Abbas Grestem mortuus est: cui successit Wilhelmus de Exonia monachus Becci.

Obiit Richardus Constantiensis episcopus.

Eodem anno obiit Robertus abbas maioris monasterij: & successit ei Petrus monachus eiusdē loci, qui mortuus est cùm vixisset in regimine abbatiæ ferè per vnum annum: cui successit Heruæus de Villa pirosa, monachus eiusdem loci.

Hyems facta est maxima: & durauit nix ferè vsque ad Purificationem beatæ Mariæ, quæ incepit infra octo dies post Natalem Domini.

Inundatio aquarum maxima fuit, & maximè apud vrbem Cenomanēsem, pontes, & domos, & molendina subuertens, & homines multos perimens. Hoc etiam accidit Andegaui, & in multis alijs locis.

Gaufridus filius regis Henrici, dux Britanniæ, viriliter egit. Nā Guihomarum vicecomitē Leonensem qui nec Deum timebat, nec hominem verebatur, & filios eius ita subegit, quòd omnia castella eorum & terram in manu sua cepit, & duas tantummodo parochias Guihomaro seniori permisit, vsque ad proximum Natalem Domini quo erant Hierusalem ituri ipse & vxor sua, & forsitan non redituri. Guihomaro iuniori vndecim parochias de terra patris sui concessit; retento secum de familia sua Herueo fratre eius. Similiter fecit Richardus dux Aquitanię, frater ipsius Gaufridi, de Gaufrido de Raucim. Nam castrū Tallebourc quod videbatur inexpugnabile, munitum arte & natura obsedit, cepit, diruit, & similiter quatuor alia castella ipsius. Similiter fecit domino de Ponz, destruendo scilicet castellum suum Ponz, qui erat confœderatus ipsi Gaufrido.

Comes Richardus filius regis Henrici, post destructionem Talleburc cùm perrexisset in Angliam ad sanctum Thomam, & ad videndum patrem suum; quidam Bascli, & Nauarenses, & Brebensones venerunt ad vrbē Burdegalensem, & ipsam vrbem vastauerunt in suburbijs flammis & rapina.

Vuilhelmus comes de Magnauilla, ducta filia Vilhelmi comitis Albemarlę, factus est comes Albemarlæ.

Richardus de Luce renunciauit seculo & regijs negotijs: & successit ei Richardus, nepos eius ex Gaufrido filio suo.

Cùm filia regis Francorum duceretur ad coniugium filij imperatoris Constantinopolitani; hospitata est apud sanctum Benedictum super Ligerim. Cumque quidam ex famulis eius vellet accelerare ignem; iniecto oleo flamma exiuit per foramina camini, & cecidit super tectum camini: & hoc casu tota abbatia combusta est.

Cùm rex Francorum vellet coronare filium suū Philippum, posuit locum Rhemis, terminum assumptionem beatę Mariæ. Et congregatis quæ ad tantum negotium necessaria erant, & conuocatis omnibus baronibus totius regni Francię, vt ad eundem locum conuenirent; iuuenis coronandus obiter cum suis similibus in syluam venatum diuertit, & amissis omnibus socijs per vnam noctem in sylua vagabundus permansit. Tandem inuento quodam homine qui ad opus fabrorum carbones parabat, per eum ad socios suos reductus est. Ex solitudine tamen & pauore tantam infirmitatem incurrit, quòd coronatio eius tunc remanserit. Pater autem eius iratus, & pro se & pro filio rogaturus, ad memoriam beati Thomæ in Angliam perrexit, cui multam humanitatem exhibuit, cum in Gallijs exularet. Dedit autem idem rex ob amorē & honorem Dei, & beati Thomæ monachi, in Cantuariariensi ecclesia iugiter Deo famulantibus centum modios vini, singulis annis præfatis monachis accipiendos. Quo autem honore, quo gaudio, & quàm multiplici donorum

| Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Anni domini. |

donorum largitate rex Henricus cum susceperit, non est nostrum edicere.

Manuel imperator Constantinopolitanus vindicauit se hoc anno de Solimāno Iconij, qui anno superiori illum fugauerat, & multos de militibus suis ceperat, insuper & crucem Dominicam ei abstulerat. Manuel enim imperator fugauit eum, & multos de militibus suis cepit, & ipse Solimannus vrbem Iconij vacuam reliquit.

Ab anno præsente incarnationis Domini nostri Iesu Christi 1179, in septem annis, mense Septembri, 12 indictione, Sole existente in Libra, erit (si Dominus voluerit) coniunctio omnium planetarum in Libra & cauda Scorpionis. Ibi est admirabilis rerum mutabilium mutationis significatio. Sequetur enim terræmotus mirabilis, & destruentur loca cōsueta perditioni per Saturnum & Martem manentes in signis aeriis, & erit mortalitas & infirmitas. Ostendit enim eadem coniunctio ventum validum, denigrantem aerem & obscurum reddentem, & venenis infectum. Et in vento vox terribilis audietur, & terrebit corda hominum, & à regionibus harenosis sabulonem accipiet, harenis ciuitates proximas in planitie cooperiet, & primò ciuitates Orientales Meram, Baldas, & Babyloniam, & omnes ciuitates proximas arenosis locis. Nulla quidem euadet, quæ arenis & terra nō operiatur. Signa autem huius rei sunt hęc, & præcedent: Erit eodē anno antequam planetę conueniant, in Libra eclipsis Solis qua totum corpus eius obscurabitur, & oppositione pręcedenti Luna tota patietur eclipsin. Et erit eclipsis Solis ignei coloris & deformis, ostendens Maiorum bellum futurum cum effusione sanguinis prope fluuium in terra Orientis similiter & Occidentis. Tunc cadet dubietas inter Iudæos & Sarracenos, donec derelinquant penitus synagogas & Mahumerias suas: & eorum secta iussu Dei annihilabitur. Vnde vobis notum sit, vt cùm eclipsim videritis, à terra exeatis cum omnibus vestris.

28 | 43 | Alexander papa tertius tenuit generale concilium Romę me- | 25 | 1180
dia Quadragesima, cuius decreta quæ ab eo & ab aliis coepiscopis eius ibi constituta sunt, apud nos habentur.

Manuel imperator Constantinopolitanus dedit Ramerio filio Wilhelmi principis Montisferrati filiam suam, natam ex priore vxore sua. Quæ cùm diceret, se nunquam alicui nupturam, nisi esset rex, imperator exhilaratus fecit se coronari, & vxorem suam, & Alexium filium suum iuniorem imperatorem cum vxore sua, filia regis Francorū. Similiter fecit coronari Minoum, filium Marchisi Montisferrati, cum filia sua quam ei dederat, & dedit ei honorem Thessalonicensem, qui est maxima potestas regni sui post ciuitatem Constantinopolitanam.

Conradus frater eiusdem Ramerij cepit, & incarcerauit Christianum episcopum Moguntinensem, & cancellarium imperatoris Alemannorum.

Rex Maroc, in cuius potestate est tota Africa, & etiam Sarraceni qui sunt in Hispania, mittebat filiam suam, vt quidam rex Sarracenorum duceret eam in vxorem, quam Stolus & Galeæ regis Sicilię inuenerunt, & adduxerunt ad dominum suum. Vnde rex lætus pacificatus est cum patre eius illa reddita, & pater eius reddidit regi Siciliæ duas ciuitates, scilicet Africam & Sibiliam, quas Sarraceni abstulerant Wilhelmo regi Siciliæ patri istius regis.

Rex Hierusalem, princeps sanctus & honestus, à Deo flagellatus, (quia flagellat Deus omnem filium quem recipit) adiutus à Christianitate trāsmarina, fecit castrum munitissimum & arte & natura super fluuium Iordanem quod vocatur Vadum Iacob, vbi luctatus est Iacob cum Angelo, locum iocundum amœnitate nemorum, & pratorum, & piscium, & molendinorum, & proximum ciuitatib[9] Belinas & Damas. Et quia Agarenis per hoc vadum transitus est in terram Christianorum, illud quamplurimùm odio habent.

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

Obiit Rogerus Vingorniensis episcopus Turonis, vir genere & moribus honestus, siquidem pater eius Robertus comes Gloccestriensis fuit filius primi Henrici regis Anglorum. Mater eius filia Roberti Belismensis, & Robertus filius Hammonis, dominus de Torigneio fuit auus eius. Obiit Ægidius Ebroicensis episcopus. Obiit Rogerius abbas Becci, vir religiosus, & honestus, & literatus, & timens Deum. Nullus prædecessorum suorum excepto sancto Herluino primo abbate tanta fecit in Becco monasterio, quanta ipse. Ecclesia siquidem ferè tota ædificata est tempore suo & dedicata, cuius pulchritudini nulla æquatur in tota Normannia. Fecit cameras cum caminis vnam super alteram ad susceptionem hospitum & personarum. Fecit etiam domum infirmorum ingentis pulchritudinis & magnitudinis. Meliorauit dormitorium in marceriis, in vitreis, & coopertura. Fecit & aquæ ductũ, per quem adduxit fontem pulcherrimum de longinquo, qui diuiditur per officinas monasterij. Fecit & concham pulcherrimam ad recipiendam aquam, & tectum desuper ædificauit. Maximam summam pecuniæ dedit Roberto comiti Mellenti, pro mercato quod fecit in villa Becci.

Tempore ipsius assumpti sunt de Beccensi ecclesia duodecim abbates ad regimen ecclesiarum, quorum ego qui hæc scribo secundus fui. Rexit autem monasterium Beccense, triginta vno anno & decem diebus minus. Cui successit Osbernus Prior Bellimontis, monachus eiusdem loci. Isti tres suprà dicti, scilicet episcopus Wingorniensis, & episcopus Ebroicensis, & abbas Becci, catarrho impediente in fata cesserunt.

Philippus filius Ludouici regis Francorum fuit coronatus in regem Rhemis à Wilhelmo Rhemensi archiepiscopo auunculo suo, & suffraganeis eius, in festiuitate Omnium Sanctorum. Et rex Anglorum senior misit ei magna xenia in auro & argento de venatione Anglicana. Huic solemnitati interfuit iunior rex Anglorum cum magno comitatu equitum, qui tãta secum ex iussu patris sui tulit, vt nullius nec in ipsa festiuitate, nec in ipso itinere susciperet procuratorem.

Decedente venerabili viro Guisleberto abbate Troarnensi, successit ei Durandus de Cuneruillus, monachus eiusdem loci, & Roberto Fontanetensi abbati successit Robertus Prior sancti Petri super Diuam.

Obiit Walterius Cluniacensis abbas, qui quamuis in ecclesiæ illius regimine parum vixerit, anno scilicet & dimidio; tamen ecclesiam illam maximis debitis oneratam de debito quatuor millium marcarum exonerauit. Huic successit Wilhelmus monachus loci, qui fuerat abbas in Ramesiensi, in Anglia. Hic fecit quoddam mirabile. Nam residuum debiti ecclesiæ Cluniacensis quod erat quatuordecim millium marcarum, ex propriis thesauris quos adunauerat, & de mille marcis quas Henricus rex Anglorum ei dederat, ex maiori parte deleuit. Fecit & aliud mirabile. Priorem de Stallo deposuit, qui solebat ducere in comitatu suo quadraginta equos, & iussit vt esset contentus tribus equititibus. Fecit & aliud mirabile. Quia septies viginti procurationes, quas Burgenses ex consuetudine habere solebant ex donis abbatum, penitus deleuit.

Inito conflictu Christianorum contra Salaadin, ex vtraque parte multi mortui sunt, plures tamẽ de Christianis, & magister templi captus est. Quẽ cùm Salaadin vellet reddere pro nepote suo quem Christiani captum tenebant; magister templi noluit, dicens non esse consuetudinis militum templi, vt aliqua redemptio daretur pro eis, præter cingulum & cultellum: & ita in captione mortuus est.

Aliud infortunium accidit nostris. Nam Salaadin cum innumero exercitu obsedit castrum de vado Iacob, quod machinis & vi cepit, & milites tem-

| *Romanorum.* | | *Francorum.* | | *Anglorum.* | *Anni domini.* |

templi qui intus erant,per medium ferris per latera ſcidit,alios qui erant inferioris ordinis, decapitauit, ipſum tamen caſtrum obtulit Salaadim quod reficeret,& munitum Chriſtianis redderet, ſi vellent Chriſtiani reddere ei nepotem ſuum,de quo ſuprà diximus: quod vtrùm factum ſit, nondum ſcimus.

29 | 44 | Henricus rex Anglorũ tenuit curiam ſuam in Anglia ad Natalem apud Notinguehan. | 26 | 1181

Wilhelmus abbas Cluniacenſis in craſtino Epiphaniæ obiit apud Charitatem, vir plangendus de bonis quæ fecit in eccleſia ſua, ſed parum vixit, duobus ferè annis.

Obiit Richardus abbas ſancti Audoeni: cui ſucceſſit Sanſon vir venerabilis,Prior ſancti Stephani Cadomi,Richardus de Humez Conneſtabularius regis, cùm religiosè vixiſſet vno anno & dimidio in abbatia de Alneto, quam ipſe ædificauit, obiit, relinquens filios ſuos hæredes ſuæ terræ, ſcilicet Wilhelmum,Emorannum,Iordanum.

Anno Verbi incarnati 1181, epiſcopatus Alexandri papæ 22, Rotroldi Rothomagenſis archiepiſcopi 16,tertio nonas Martij dedicata eſt eccleſia ſanctæ Mariæ de Voto, ſita in territorio Rothomagenſi in honore eiuſdẽ genitricis Dei Mariæ à domino Henrico Baiocenſi epiſcopo:aſſiſtentibus epiſcopis Richardo Abrincenſi, & Remaldo Bachonienſi, aſtante illuſtri rege Anglorum Henrico,Matildis imperatricis filio,anno regni ſui 27.

Ludouicus rex Franciæ cùm incidiſſet grauiſſimam ægritudinem; Philippus iunior rex,filius eius, (neſcio quo conſilio ductus) ſacramento ſe obligauit,quòd duceret loco & tempore filiam Balduini Comitis Flandrenſis.Et ipſe comes conceſſit ei, quòd poſt mortem ſuam haberet in hæreditatem comitatum Flandrenſem, quamuis idem comes haberet maſculos hæredes de prædicta ſorore comitiſſa Haenacenſi. Et hoc fecit idem rex ſine conſilio reginæ matris ſuæ, & auunculorum ſuorum, Wilhelmi Rhemenſis archiepiſcopi,Henrici comitis Trecenſis,Theobaldi Carnotenſis, Stephani Sancerrienſis,& aliorum amicorum ſuorum. Vnde illi commoti requiſierunt auxilium Henrici regis Anglorum ſenioris contra nepotem ſuum, iuniorem regem Francorum,Philippum.

Balduinus abbas Fordenſis, Ciſtercienſis ordinis monachus, magnæ religionis & literaturæ homo,electus eſt ad epiſcopatum Wigornienſem.

Obiit Robertus abbas Glaſtoniæ.

Obiit etiam Ioannes epiſcopus Ciceſtrenſis, cui ſucceſſit Sefridus canonicus eiuſdem eccleſiæ.

Ante Paſcha transfretauit rex Henricus ſenior in Normanniam, & tenuit curiam ſuam in feſtiuitate Paſchæ Cenomani.

Obiit Wilhelmus abbas Cadomi, & ſucceſſit ei Petrus ſacriſta monachus eiuſdem loci.

In die Aſcenſionis Dominicæ Philippus iunior rex Francorum fecit conſecrari in reginam vxorem ſuam, & coronati ſunt ipſe & ipſa ab archiepiſcopo Senonenſi,vnde magis iratus eſt archiepiſcopus Rhemenſis, qui coronauit eum in regem.

Obiit Guarinus de Girardo archiepiſcopus Bituricenſis, qui priùs fuerat abbas Pontiniacenſis.

Obiit Ioannes epiſcopus Carnotenſis, qui deſcripſit paſſionem beati Thomæ,Cantuarienſis archiepiſcopi & martyris: fuerat enim cum eo conuerſatus in exilio.

Theobaldus prior Criſpeij,monachus Cluniacenſis,ſucceſſit Wilhelmo abbati Cluniacenſi.

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

Obiit Iugerrannus de Humeto, filius Richardi de Humeto, cui ſucceſſit filius eius Richardus, natus ex filia Vuillermi de Simileio.

Obiit vir plangendus, chariſſimus meus Gaufredus de Monteforti in Britannia, cui ſucceſſit filius eius, natus ex filia Rualendi de Saie.

Rex Hieroſolymitanus Balduinus dedit ſororem ſuam cuidam optimo militi fratri Gaufridi de Lizeno: quam prius habuerat Wilhelm⁹ filius Marchiſi de Monte ferrato, ex qua ſuſcepit filium, qui ſeruatur & nutritur ad ſuſcipiendum regnum Hieroſolymitanum, ſi vixerit.

Obiit Ludouicus rex Francorum, vir religioſus & timens Deum, & ſepultus eſt in quodam monaſterio Ciſtercienſis ordinis dicto Barbeel, quod ædificauerat: cui ſucceſſit filius eius Philippus, ſicut iam ſuprà diximus.

Gaufridus filius naturalis Henrici regis Anglorũ ſenioris, relicta eccleſia Lincolienſi ad quam electus fuerat, factus eſt cancellarius regis patris ſui.

Obiit Manuel imperator Conſtantinopolitanus: & ſucceſſit ei Alexius filius eius, natus ex ſorore Raymundi principis Antiochiæ. Hic duxit filiam Ludouici regis Francorum.

Mauſamuz rex Malſamutorum, qui ferè dominatur toti Africæ, reædificare cœpit Carthaginem antiquam; adiutus ab omnibus Agarenis qui terram illam incolunt.

Obiit Solimannus Iconij, qui multùm Chriſtianos diligebat, & multa bona faciebat, & ſucceſſit ei frater eius.

Erat quidam prædiues Burgenſis in loco qui dicitur Roca Amatoris, à quo monachi eccleſiæ ſanctæ Mariæ & ſancti Amatoris mutuo acceperant pecuniam, tradentes illi in loco pignoris cortinas illius eccleſiæ. Imminente autem feſto genetricis Dei & virginis Mariæ, rogauerunt prædicti monachi Burgenſes, vt quas habebat apud ſe cortinas, ad adornãdam eccleſiam, tantæ ſolennitatis completo tripudio ei reſtituendas, eis accommodaret. Ille verò aurem cordis habens obturatam, nulla quidem prece flexus eſt; ſed reſpondit eis cum timore animi dicens, quòd eſſent cortinæ illæ circa lectum coniugis ſuæ, quæ nuper ei puerum pepererat, nec aliquatenus inde poſſent amoueri. Quid multa? Tranſiit feſtiuus dies, & eccleſia prȩfata ornatum ſuum feſtiualem non habuit. Sequẽti verò nocte beata Maria mater Domini noſtri apparuit in ſomniis vxori prȩdicti Burgenſis, & dixit ei, Vir tuus peccatum grande commiſit: nec poterit impietatis exceſſus derelinqui impunitus. Tertia enim die infans tuus ſpiritũ exhalabit, & vir tuus debitum morti ſoluẽs, in die octaua mutabit hanc temporalem felicitatem ſuppliciis æternis. Tu autem proficiſceris ad eccleſiam meam quæ eſt in Bethleem, & circumſpectis ibi tribus ſepulchris, quorũ quidem duo extrema vacua non ſunt, medium tibi eliges in ſepulchrũ. Interim omni feria quarta circa horã nonam deficiet in te ſpiritus tuus, & decurret ab ore tuo & naribus ſanguis multus, & vſq; ad horam nonã ſabbati veluti mortua permanebis. Sabbato hora nona ſpiritu redeunte, duces vtraſq; manus tuas per faciem tuam, & continuò priſtinus color & fortitudo in te remeabunt. Hæc loquuta eſt beata Maria, & abſceſſit. Mulier verò prȩ timore turbata euigilauit, & ruminans ſomnium ſuum cum magna ſolicitudine illud memoriæ commendauit. Craſtina autem illuceſcente die, cœpit ſomnium ſuum coniugi ſuo per ordinem narrare. Miſer ſermonibus eius non adhibuit fidem: nec etiam cùm videret ſpiritum deficere in puero, de agenda pœnitentia cogitatum habuit, ſed morte præuentuſ in die octaua iuxta præoſtenſam viſionem in ſupplicium lapſus eſt gehẽnale. Perturbabatur mulier in alterutrius nece: & omnia ſicut per ſomnium monſtrata fuerant, in ſe nihilominus intelligens accidiſſe, Romam ſub feſtinatione proficiſcitur, & rem ſummo reuelat pontifici. Præterea conſtanter aſſeruit, quòd

in 5 anno ab illo maxima fames ingrueret, quòd ex corruptione aëris innumerabilis hominum multitudo moritura esset, & quòd clerum Romanum grauis animaduersio ferret, nisi ab exercitio doli resipiscerent, sub quo à multis retro temporibus vsq; in hodiernam diem laborauerunt. At dominus papa volens manifestiùs scire, si sermones mulieris veritati inniterentur, commendat eam duodecim nobilibus matronis, dans illis præceptum, vt cum illa in mortem obdormiret, plantis eius calentes subulas infigerent, & de sanguine ab illius ore manante vestes suas inficerent. O rem mirabilem! Quarta feria, sicut prædixerat, hora nona, mulier expalluit & mortua est, ita vt nullus in ea vitalis remaneret spiritus, & ab eius naribus cepit defluere sanguis copiosus. Sed matronæ præceptorũ domini papæ non immemores, pedibus mulieris calentes subulas infigunt; nec ob id illa mouetur. Insuper de sanguine eius vestimẽta sua tingunt: sed omnis infectio facta per sanguinem in sabbato nunquam comparuit, cùm spiritus vitæ in mulierem remearet.

Henricus senior rex Anglorum tenuit curiam suam in Natali Andegauis.

Radulphus de Venneuilla archidiaconus Rothomagensis renunciauit cancellariæ regis, & rex dedit ei terras magnorum reddituum.

Gaufridus filius regis electus Lincolien. factus est cancellarius regis, & renunciauit electioni Lincolien. Et rex dedit ei magnos reditus in Anglia, & Normannia, & Andegauia.

Ioannes filius Lucæ, clericus regis, electus est in episcopum Ebroicensem.

Guihenoch archidiaconus Redonensis electus est ad episcopatum Vanetensem.

Abbas sancti Remigij Remensis nihilominus electus est ad episcopatum Carnotensem.

Obiit Henricus comes Trecen. & successit ei Henricus filius eius, natus ex filia Ludouici regis Francorum.

Obiit Simon comes Ebroicensis, & successit ei in comitatu Ebroicensi in Normãnia Amalricus filius eius, & in comitatu de Roca: & in terra Franciæ Simon alter filius eius.

Circa Pascha Alienora filia regis Anglorum, vxor Afulphi regis de Castella, peperit filium, & vocatus est Seuchius: pepererat etiam antè filiam vnam.

Priorissa de Fonte sancti Martini, mulier religiosa & magni generis, vtpote soror abbatis Saniguci, qui fuit nepos Simonis comitis Ebroicensis, facta est abbatissa sanctæ Trinitatis Cadomi.

Circa finem mensis Iulij, Henric⁹ rex senior transfretauit in Angliam.

Gaufridus dux Britaniæ filius regis Henrici desponsauit vxorem suam, filiam Conani comitis Britanniæ.

In solennitate Paschæ apud castrum quod dicitur Mons aureus, quædam mulier infamis cùm acciperet corpus Domini nostri IESV CHRISTI in ore suo, non glutiuit illud: imò tulit & posuit in arca sua inuolutum panno lineo. Cùm autem quidam iuuenis amasius eius aperuit eandem arcam, inuenit hostiam dominici corporis transmutatam in effigiem carnis & sanguinis. Hoc etiam accidit in quadam villa abbatis sancti Petri Carnotensis cuidam sacerdoti, cùm teneret corpus Christi in manibus suis ad Missam.

Simile miraculum accidit iterum in Carnotensi episcopatu, tempore Roberti episcopi Britanni, quòd quidam rusticus posuit corpus Domini in ora capæ suæ, & ibi seruauit illud vsque ad mortem suam, & tunc ibi inuentũ est in specie carnis.

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

Idem miraculum accidit cuidam mulieri in Flandria, quod cùm poſuiſſet in ciſta ſua, poſtea inuenit in effigie carnis.

Similiter euenit in Andegauenſi ciuitate. Cùm quidam ſacerdos cantaret Miſſam, puer paruulus intererat Miſſæ, & vidit idem puer puerum paruum pulcherrimum in manu ſacerdotis, ſacrãtis corpus Domini: qui protinus exiuit foras eccleſiam; clamans omnibus quos inuenit, & dicens, Venite, & videte mirabilia Dei. Et intrantes eccleſiam nihil viderunt præter ſpeciem panis.

Hoc etiam accidit cuidam ſanctiſſimo presbytero iuxta Fiſcannum, dum cantaret Miſſam in die dedicationis eccleſiæ ſanctæ Trinitatis Fiſcanni. Qui mittens diaconum ſuum vocauit epiſcopos, qui ad dedicationẽ conuenerunt. Et venerunt, & presbyter tulit in manibus ſuis in calice, ita vt erat reueſtitus, & poſuerunt illud in altari. Hæc fecit pietas Domini ad confirmandam fidem Sacramentorum ſuorum in nobis, in quos fines ſeculorum deuenerunt.

Mater Solidani de Iconio, veniens ad extrema, reuelauit filio ſuo quod ſemper celauerat, ſcilicet quòd eſſet Chriſtiana; & rogauit eum, vt crederet in Chriſtum qui eſt Dominus, & rex omnium ſeculorum, & ꝙ amaret Chriſtianos: quod ipſe ſpopondit ſe facturum, ſed dixit, quòd non auderet apertè credere in Saluatorem propter paganos. Dixit ei mater ſua. Fili cum mortua fuero, fac mihi excelſam ſepulturam, & pulchram ſicut pyramidem, & pone ſuper eam ſignum crucis Chriſti. Cui ille de luce ſe hoc facere non poſſe reſpondit. Tu fac (inquit mater eius) de nocte. Quod & factum eſt. In craſtino cùm Agareni vidiſſent ſignum illud; indignati ſunt contra principem, & volebant eum occidere. Tunc quidam ex ipſis ſubleuatus per machinas, conabatur deponere crucem, qui voluntate Dei corruit, & mortuus eſt. Similiter & alius interemptus eſt alia vice. Tertia die cùm conueniſſent multa millia hominum ad deponendum ædificium illud, inter quos erat vnus promptior ad deponendum illud; venerunt fulgura & coruſcationes, & illo primitus perempto multa millia perierunt igne diuino. Tunc apparuit angelus Domini, & clariſſimum ſignum crucis poſuit ſuper pyramidẽ illam: ex quo multi crediderunt in Chriſtum, & adhuc crucem illam venerantur & adorant.

Arnulphus Lexouienſis epiſcopus cùm per 40 annos eandem eccleſiam rexiſſet, & in ædificando eccleſiam & pulcherrimas domos laboraſſet: renũciauit epiſcopatui, & perrexit Pariſios, ſuos dies dimidiaturus apud ſanctum Victorẽ, in domibus pulcherrimis quas ibi ad opus ſuum conſtruxerat.

Radulphus de Vanneuilla archidiaconus Rothomagenſis, qui fuerat cancellarius regis, electus eſt ad prædictum epiſcopatum.

Anno ſuperiori 1181, obiit Alexander papa tertius, ad cuius literaturam pauci de prædeceſſoribus eius infra centum annos attigerunt. Fuit enim in diuina pagina præceptor maximus, & in decretis, & canonibus, & Romanis legibus præcipuus. Nam multas quæſtiones difficillimas & graues in decretis & legibus abſoluit & enucleauit. Dedit etiam ei Deus hanc gratiam, quòd cùm à beato Petro vſque ad ipſum fuerint 174 pontifices Romani, tres tantùm præceſſerunt eum in numero annorum, quo Romanæ eccleſiæ prẹfuerunt. Beatus Petrus ſedit 25 annis; Syluester primus 23 annis; Adrianus primus totidẽ. Iſte Alexander 22. Hic etiam tenuit concilium Turonis anno Dominicæ incarnationis 1163, in quo Octauianũ cum complicib⁹ ſuis anathematizauit. Cui cõcilio nos interfuimus. Item aliud conciliũ tenuit Romæ, anno incarn. Dominicæ 1180. Ad hoc multæ cõuenerunt tam eccleſiaſticæ quã ſeculares perſonæ. Inter quas venit quidã ciuis Piſanus nomine Burgundio, peritus tã Græcẹ ꝙ̃ Latinẹ eloquentiæ. Hic attulit Euangeliũ ſancti Ioannis

nis tranſlatum ab ipſo de Græco in Latinum, quod Ioannes Chriſoſtomus ſermone homiletico expoſuerat. Hic etiam fatebatur magnam partem libri Geneſeos à ſe iam tranſlatam. Dicit etiam, quòd Ioannes Chryſoſtomus totũ vetus & nouum Teſtamentum Græcè expoſuit. Papa Alexander præfatus tres ſchiſmaticos, qui ſibi in ſchiſmate inuicẽ ſucceſſerant ferè per 20 annos, ſuſtinuit, ſcilicet Octauianum, Guidonem & Calixtum. Illis verò deficientibus in pace eccleſiæ vitam finiuit. Cui ſucceſſit Hubaudus Oſtienſis epiſcopus, dictus Lucius 175 epiſcopus. Hic videlicet Oſtienſis epiſcopus ex antiqua conſuetudine ordinat & ſacrat pontificem Romanum. Quæ conſuetudo exinde accidit, quòd martyrizato beato Sixto, & ſancto Laurentio eius diacono, beatus Iuſtinus presbyter cum clero Romano elegit Dionyſium in pontificem Romanum, quem ſacrauit Maximus Oſtienſis epiſcopus. Ex hac conſuetudine exinde Oſtienſis epiſcopus ordinat & ſacrat Romanum pontificem, & habet pallium ſolummodo ad ea quæ pertinent in ordinatione & conſecratione Romani pontificis.

Eugenius papa coniunxit epiſcopatui Oſtienſi Bolitrenſem, & ſic fecit de duobus vnum. Similiter fecit de epiſcopatu Portuenſi, cui iunxit epiſcopatum ſanctæ Rufinæ, faciens de duobus vnum.

Obiit Rogerius epiſcopus Eboracenſis, vir literatus & induſtrius ad augendas poſſeſſiones terrenas. Eccleſiam principalem & domus epiſcopales, non ſolùm Eboraci, verùm in omnib⁹ maneriis ſuis, cum redditibus multum auxit, ac reædificando decorauit; in tantum vt archiepiſcopus Eboracẽſis archiepiſcopatui Cantuarienſi ferè coæquetur. Multas diuitias, & non ſibi profuturas reliquit.

Obiit Philippus epiſcopus Rhedonenſis, qui fuit primus abbas Claremontis. Hic per reuelationem caput eccleſiæ Rhedonenſis ſolo diruit: & in ea diruptione multas pecunias inuenit, ex quibus cepit reædificare caput præfatæ eccleſiæ meliori ſchemate.

Obiit Humfredus de Bohim poſitus in exercitu cum rege Henrico iuniore: quem exercitum prę̨fatus rex in Franciam duxerat, coadiuuando partes Philippi regis Franciæ contra comitem Flandrenſem.

Obierunt Henricus abbas Pratelli, & Guilelmus abbas ſancti Michaëlis, vlterioris portus monachi Becci.

Anno Domini 1181, tertio idus, hora nona diei, eclipſis Solis fuit: & erat penè tertia pars Solis obſcurata, & ab initio eclipſis vſque ad finem, ſpacium vnius horæ æqualis, & 38 minutorum.

Eodem anno eclipſis Lunæ vndecimo calendas Ianuarij, ſcilicet feria tertia, nocte ſequente, hora tertia noctis, & paulominus quàm medietas obſcurata, & durauit obſcuritas ferè per duas horas.

Anno Domini 1175, bis viſa eſt eclipſis in Luna: primò litania maiore, hora prima noctis poſt diem ipſum Marci Euangeliſtæ: ſecundo 14 calendas Nouembris nocte ſequente feria, tertia hora noctis.

Anno Domini 1168, vidimus eclipſin in Luna in nonis Martij nocte ſequente, hora prima noctis. Eodem anno fuit eclipſis in Luna 4 calendas Septembris. Et eodem anno & menſe, in Sole idus Septembris circa meridiem toto ferè obſcurato.

Anno etiam 1179, viſa eſt Luna eclipſari, 15 calend. Septembris, poſt octauam horam noctis Dominicæ.

Anno 1180, fuit eclipſis in Sole, quinto calend. Februarij, feria tertia.

Rex Henricus ſenior mẽſe Martio transfretauit in Normanniam cum magna auri & argenti copia, paratus in adiutorium regis Franciæ, ad componendam pacem inter ipſum & comitem Flandriæ, ſicut & fecit.

Anni domini.	*Romanorum.*	*Francorum.*	*Anglorum.*

Obiit Mabilia comitissa Flandrensis absque liberis.

Andronius patruus imperatoris Constantinopolitani Alexij indignatus, quòd ipse duxisset filiam regis Francorum in vxorem, & multos Latinorum secum haberet sibi familiares, quia ipse erat Græcus, volebat eos ab imperio eius exterminare. Conducens ergo Solidanum Iconij, & multos Sarracenorum, fraudulenter introierunt ciuitatem, & multos Latinos interfecit, & à Latinis multi Sarraceni interfecti sunt. Deo tamen volente, pax inter eos firmata est.

Ioannes episcopus Pictauensis, vir magnæ literaturæ & eloquentiæ, electus ad archiepiscopatum Narbonensem, cùm Romam perrexisset propter prædictam benedictionem, annuēte papa Lucio, clerici primæ Lugdunensis elegerunt eum in archiepiscopum Lugdunensem, quæ sedes habet primatum super tres archiepiscopatus. Prima enim Lugdunensis, id est Lugdunum, est super Rhodanum. Secunda Lugdunensis super Sequanam, id est Rothomagensis. Tertia Lugdunensis super Ligerim, id est Turonis. Quarta Lugdunensis, id est Senonis super Icanniam.

In hoc anno euenit bis vel ter terræmotus circa festum sancti Michaëlis.

Hoc etiam anno magna discordia facta inter regem & suos filios, propter castellum Clareuallis quod erat de feudo Andegauensi: & Richardus comes Pictauensis, latenter firmauerat illud: & adhuc discordia perseuerat inter patrem & filios propter eandem causam.

Rex Henricus senior misit exercitum in Britanniam, & obsederūt turrem Rhedonensem, & ceperunt, & combustam reædificauerunt & munierunt. Propterea comes Britanniæ magnam partem ipsius ciuitatis combussit, & abbatiam sancti Georgij, & Becherel castrum Rollandi de Dinam.

Audiuimus à quibusdam, quòd Ioanna vxor Wilhelmi regis Siciliȩ, filia regis Henrici regis Anglorum, peperit ei filium primogenitum, quem vocauerunt Boamundum. Qui cùm à baptismate reuerteretur, pater inuestiuit eum ducatu Apuliæ per aureum sceptrum quod in manu gerebat.

Et quia de filiabus domini mei regis Anglorum cœpi loqui, non debeo prætermittere regem de Castella, quem vocant Auforsum paruum regem, quia adhuc Ferrant patruus eius viuit. Qui si moreretur, Auforsus prædictus esset rex vniuersarum Hispaniarum. Hic Auforsus gratia Dei & virtute sua duxit charissimam dominam meam & filiolam in baptismate in vxorem, Alienoram, filiam regis Anglorum, cuius consilio & auxilio multa bona ei acciderunt. Nam primùm vrbem Conchas cepit, terrarum magnarum matricem, & (vt quidam dicunt) cepit Cordubam ex parte, & muniuit, & duas ciuitates regis Lupi, Valentiam & Muciam. Multa alia bona fecit, quȩ ad notitiam nostram non peruenerunt. Tertia verò filiarum regis, id est Mathildis, primogenita, nupsit Henrico duci Saxonum & Baioariorum & Sueuorum. Nec est aliquis homo, qui tantas habet possessiones sicut iste, nisi fuerit imperator aut rex. Nam quadraginta vrbes habet & 67 castella, exceptis pluribus villis. Sed tamen cùm esset proximus carne Friderici imperatoris Romanorum, ortis inter eos quibusdam simultatibus, consilio archiepiscoporum & episcoporum regni Alemanniæ, qui habent ferè omnes ciuitates in ditione sua; illius regni imperator exulauit eum. Quare venit in Normanniam ad regem Henricum, socerum suum cum vxore & liberis, & rex maximas expensas fecit pro eo quotidie, scilicet 50 libras Andegauenses, qui Deo auxiliante adhuc terram suam recuperabit per industriam, & fortitudinem, & diuitias regis Angliæ.

1182	30	1	Rex Henricus tenuit curiam apud Cadomum, & prohibuit,	27

ne ali-

ne aliquis baronum teneret curiam, ſed venirent ad ſuam. Prædictus Saxonum illò venit: & ibi conuenerunt mille milites, & eo amplius.

Obiit Ioannes Cartonenſis epiſcopus, & ſucceſſit ei Petrus, qui fuerat abbas ſancti Remigij Remenſis.

Obiit Galterus epiſcopus Runifenſis, qui fuit frater Theobaldi archiepiſcopi Cantuarienſis, & ſucceſſit Walerannus Baiocenſis archidiaconus.

Obiit pater noſter Richardus Abrincenſis epiſcopus, vir magnæ literaturæ tam ſecularis quàm diuinæ, morum honeſtate virgo ab vtero laudand⁹.

Obiit Fulco Paganellus, & ſucceſſit ei Wilhelmus filius eius.

Obiit Richardus abbas Montisburgi, & ſucceſſit ei Robertus prior, & monachus eiuſdem loci.

Ioannes Connum clericus regis Anglorum factus eſt archiepiſcopus Dunelinæ in Hybernia.

Obiit Petrus Carnotenſis epiſcopus, cuius loco electus eſt Rainaldus de Moucon, theſaurarius ſancti Martini Turon. nepos comitis Theobaldi.

Galterius de Conſtantiis, factus epiſcopus Linconienſis, conſecratus fuit à Richardo Cantuarienſi archiepiſcopo Andegauis, in capella domini regis, & in præſentia eius.

Obiit Henricus tertius chariſſimus dominus noſter, iuuenis rex, filius Henrici ſecundi excellentiſſimi & illuſtriſſimi regis Anglorum, apud caſtrum Marcel, tertio idus Iunij, in feſtiuitate beati Barnabæ apoſtoli; vir per omnia plangendus, nō ſolùm quòd erat filius chariſſimi domini noſtri Henrici, excellentiſſimi regis Anglorum ſecundi, verumetiam quia erat pulcherrimus facie, honeſtus in moribus, dapſilis in muneribus ſuper omnes quos in noſtra ætate vidimus, qui terram nondum haberet aſſignatam, quamuis pater eius quindecim millia librarum Andegauenſis monetæ & eo amplius quotannis daret, ſed hoc parum erat ad explendam latitudinem cordis eius. In officio militari tantus erat, vt non haberet parem, ſed principes & comites, & etiam reges eum timerent. Veniens ad extrema, quia conſilio prauorum hominum per bellum ferè per annum Deum, & ſanctam eius eccleſiam, & patrem eius offenderat; pœnitentiam recepit à quodam ſanctiſſimo epiſcopo & multis aliis, & patri ſuo in extremis per literas mandauit, vt quod offenderat in Deum, & ſanctam eccleſiam, pro eo emendaret, & matris ſuæ reginæ Anglorū, & vxoris ſuæ ſororis Philippi regis Francorum, & militum ſuorū & ſeruientium miſereretur, quibus multa promiſerat, nec eis aliquid præuentu mortis dare poterat. Diſpoſuerat ante mortem ſuam, vt corpus eius in eccleſia beatę Marię Rothomagenſis ſepeliretur, vbi iacēt primi anteceſſores ſui, Rollo, & Wilhelmus Longaſpata filius eius, duces Normānorum; Wilhelmus etiam comes patruus eius, vir per omnia plangendus. Sed cùm ſeducerent funus eius, Richardus Cantuarienſis archiepiſcopus, & multæ aliæ eccleſiaſticæ perſonæ, & multi conſulares & exellentiſſimi nominis viri, venerunt Senomanen, & in eccleſia beati Iuliani corpus eius poſuerunt.

In craſtino Senomanenſi maximè ciues ſepelierunt eum in eodem loco contra voluntatem & appellationem eorum qui corpus eius deducebant. Quo audito, pater eius iratus non ſolùm pro eo quòd corpus filij ſui cōtra voluntatem eius ibi ſepelierant, ſed eo multò amplius, quòd ab obſidione caſtri Lemouicenſis receſſerant ſine licentia eius, ne dicam volūtate; iuſſit corpus effodi, & in eccleſiam Rothomagenſis deferri. Vnde ab archiepiſcopis Rothomagenſi & Cantuarienſi, & epiſcopis Normanniæ & abbatibus, & aliis religioſis perſonis, ad ſiniſtram partem altaris beatæ Mariæ honorificè (ſicut tantum virum decebat) tumulatus eſt.

Obiit venerabilis vir Albertus Aletenſis epiſcopus, quem moderni de

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

ſancto Madomo vocant, cuius epiſcopat' antiquitus ciuitas Alita vocabatur.

Magiſter Girardus cognomento Puella, vir magnę literaturæ & honeſtatis, electus eſt in epiſcopatum Ceſtrenſem, qui epiſcopat' habet tres ſedes Ceſtrenſem, Coneitenſem, Licifellenſem.

Henricus frater Ægidij de Folerio, nepos abbatis Fiſcanni, electus eſt ad archiepiſcopatum Bituricenſem.

Iterum Androinus expulit nepotem ſuum Alexium iuuenem imperatorem de vrbe Conſtantinopolitana, & captum tandem demerſit in mare, ipſum, & matrem, & ſororem eius. Quibus de medio moriendo ſublatis, Andronicus qui tyrannide arripuerat imperium, præcepit primogenito filio ſuo Manueli, vt acciperet vxorem Alexij imperatoris defuncti, ſororem Philippi regis Francorum, & haberet cum eo dignitatem imperij. Quod cùm vir honeſtus renueret, proiecit eum in vincula, & accepit illam, & contraxit inceſtum coniugium, (ſi coniugium vocandum eſt) & fecit coronari ſecum filium ſuum iuniorem Calo Ioannem.

Cùm autem Latini occiderētur per crudelitatem iſtius Andronij, quidam cardinalis Romanæ eccleſiæ Ioannes nomine, quem Romanus pontifex miſerat Conſtantinopolim, ad petitionem Manuel imperatoris qui erat vir religioſus, & volebat per prædicationem illius cardinalis reuocare eccleſiam Græcorũ ad inſtituta & ſubiectionē Romanę eccleſię; hic, inquam, Ioannes, cùm Latini occiderentur, erat in hoſpitio ſuo, veneruntq; ad eum quidã religioſi viri ſuadere ei, vt diſcederet ne occideretur. Quod cùm audiret, dixit, Abſit hoc ne fiat: ego hîc ſto pro vnitate eccleſię, & pręcepto papę Alexandri domini mei. Tunc irruentes in eũ Græci perfidi occiderũt eum, & ligantes canem cum eo, ita quòd cauda canis eſſet in os eius, traxerũt per vicos ciuitatis, & facta fouea ibi combuſſerũt eum, & poſtea viri religioſi de fouea tulerunt corpus eius, & optimè ſepelierunt illud, vbi fiunt crebrò miracula.

Chriſtianus Moguncienſis archiepiſcopus obiit qui ſe non habebat ſecundum morem clericorum, ſed more tyranni, exercitus ducendo & brebẽſones: multa mala fecit eccleſiæ Romanæ, & hominibus ſancti Petri, & quibuſdam ciuitatibus Longobardiæ, quæ erant contrariæ imperatori Alemanniæ domino ſuo.

Obiit clariſſim' domin' noſter Rotrodus Rothomagen. archiepiſcopus.

Obiit Vuilhelm' comes Glocceſtriæ ſine hæredibus, abſq; tribus filiabus; quarum vna eſt comitiſſa Ebroicenſis; altera vxor comitis Vuilhelmi de Clara; tertia eſt in manu Dei & domini regis, & cui voluerit dabit eam.

Vuilhelmus decanus Baiocenſis electus eſt in epiſcopatũ Cõſtantiẽſem.

Vuilhelmus decanus canonicorum ſancti Petri de Curte, quæ eſt capella regis apud Cenomanenſis vrbem, electus eſt ad epiſcopatum Abrincenſem.

1183 | 31 | 2 Rex Henricus tenuit curiam ſuam apud Cadomum. | 28

Obiit Richardus Cantuarienſis archiepiſcopus.

Obiit etiam Girardus, magnę religionis & literaturæ vir, Ceſtrenſis epiſcopus.

Anno ſuperiori apparuit domina noſtra, mater miſericordiæ, ſancta Maria, cuidam fabro lignario opus facienti in quadam ſylua, & obtulit ei ſigillũ iconiæ ſuæ, & filij ſui, ſaluatoris noſtri, cuius ſic conſcriptio erat: Agnus Dei qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem: & dixit ei, vt ferret illud ſigillum ad epiſcopũ Podienſem, vt prædicaret in prouincia ſua, & alijs circumquaq;, vt omnes qui vellent pacem tenere ſanctæ eccleſiæ & filijs ſuis, facerent huiuſmodi ſigilla, & portarent in ſignum pacis, & facerēt alba parua caputia ad oſtentationem pacis & innocentiæ, & dato Sacramento pacē tenerēt, & inimicos pacis deſtruerent: quod & factũ eſt. Nã multi epiſcopi, & conſu-

Romanorum.	*Francorum.*	*Anglorum.*	*Anni domini.*

conſules,& viri conſulares,& mediocres, & pauperes hanc ſectam tenentes, pacem tenent,& inimicos pacis perſequuntur.

Obiit Wilhelmus de Vecit.

Obiit Wilhelmus de Lancaſtre, magnæ honeſtatis & poſſeſſionis vir.

32 | 3 | Rex Henricus tenuit curiam ſuam apud Cenomanenſem. | 29 1184

Dominus noſter Walterus, Liconienſis epiſcopus, factus eſt archiepiſcopus Rothomagenſis.

Lucius papa in capite ieiunij, id eſt feria 4 cinerũ, ordinauit plures cardinales, inter quos magiſtrum Meliorem presbyterum cardinalem, quem etiam fecit camerarium ſuum,& electum Dolenſem diaconum,& magiſtrũ Radulphum Nigellum,chariſſimum amicum noſtrum, magnæ honeſtatis & literaturæ & religionis virum.

Fridericus imperator Romanorum fecit ordinari vnum filiorum ſuorum non primogenitum,ſed ſecundum,in regem Germaniæ.

Rex Anglorum Henricus ſapientia & diuitiis ſuis acquiſiuit ſororem regis Portugalenſis Hiſpaniæ, ad hoc vt fieret vxor comitis Flandrenſis cognati ſui. Venit ergo ad comitem Flandrenſem in abũdantia auri & argenti. Huius pater,licet grandæuus, adhuc viuit, qui in iuuentute ſua ſuper Agarenos adiutus ab Anglis & Normannis ciuitatem Vlixbonam quam vulgariter vocant Liſſebone, ad quam tranſtulit de Valentia corpus beati Vincentij leuitæ & martyris,(vt quidam dicunt,ſed Amonius monachus de tranſlatione eiuſdem corporis ſancti martyris tempore Caroli imperatoris facta aliter loquitur) fecit eandem ciuitatẽ promiſſione papæ archiepiſcopatum,cui ſubdidit ſex alias ciuitates quas acquiſierat.

Balduinus Wigornienſis epiſcopus conſecratus eſt in archiepiſcopatum Cantuarienſem.

Obiit Walerannus Roſenſis epiſcopus,& capellanus archiepiſcopus Cantuarienſis,cui ſuccedit Giſlebertus archidiaconus Lexouienſis.

Hugo de Nonna, archidiaconus Lexouienſis,electus eſt in epiſcopatũ Ceſtrenſem.

33 | 4 | Petrus Girardus factus eſt epiſcopus Maclouienſis. | 30 1185

Magna diſcordia facta eſt inter Philippum regem Francorum, & Philippum comitem Flandrenſem ,propter comitatũ Viromandenſem. Sed rex Francorum ex omni potẽtatu ſuo congregauit infinitum exercitum, & coẽgit comitem,ad faciendum voluntatem ſuam.

Obiit Rogerius epiſcopus Sagienſis, qui multùm emendauit matrem eccleſiam,& totum dominium ſuum:reliquit etiam immenſas diuitias in auro & argento ſibi non profuturas.

Obiit Robertus electus Montisburgi, & ſucceſſit ei Wilhelmus monachus eiuſdem loci.

Ioannes iunior filius regis Anglorum, quem vocant ſine terra, quamuis multas & latas habebat poſſeſſiones & multos comitatus, tranſiuit in Hyberniam,gratia Dei permittente rex futurus in illa patria.

Obiit Robertus epiſcopus Nannetenſis, vir magnæ honeſtatis, & amicus noſter,cùm rediret de Hieruſalem.

Obiit Gaufridus Cornubenſis epiſcopus.

Abbas Ponteniacenſis factus eſt epiſcopus Atrebatenſis.

Theobaldus abbas Cluniacẽſis factus eſt epiſcopus cardinalis Oſtienſis,cui ſucceſſit filius comitis de Claromonte. Hic prius fuit abbas cuiuſdam abbatiæ ordinis Ciſtercienſis. Inde tranſlatus eſt ad abbatiam Flauiacenſem. Inde exortis quibuſdã cauſis, factus eſt abbas ſancti Luciani martyris,primi epiſcopi Beluacenſis ciuitatis.Exinde(vt diximus)factꝰ eſt abbas Cluniacẽſis.

Anni domini.	*Romanorum.*	*Francorum.*	*Anglorum.*

Interim facta eſt magna commotio & concertatio inter Philippum regem Francorum, & Philippum comitem Flandrenſem. Comes enim Flandrenſis confuſus pudore, quia fecerat voluntatem regis de comitatu Viromandenſi, repletus ira & indignatione, vertit ſe ad regem Germaniæ filium Friderici Romani imperatoris, vt iuuaret eum; & fecit ei hominium de Flandrenſi comitatu, vnde magna tribulatio exorta eſt in toto regno Francorum.

Anno præterito obiit Balduinus rex Hieroſolymitanus, vir honeſtus & religioſus, & potens contra Sarracenos, licet elephantioſus. Nec hoc mirum eſt, quia flagellat Deus omnem filium quē recipit. Huic ſucceſſit nepos eius Henricus, natus ex ſorore ſua, cuius pater fuit Wilhelmꝰ filius comitis Montisferrati, qui fuerat natus ex nepte Friderici imperatoris Romanorum, & poſtea comes Iopenſis duxit matrem prædicti Henrici regis, qui ſeruat prædictum iuuenem regem & regnum eius, quouſque perueniat ad perfectam ætatem.

Obiit Bartholomæus vir venerabilis, epiſcopus Exouienſis.

Obiit Iocelinus Salesberienſis epiſcopus.

Obiit Lucius papa Romanus, cui ſucceſſit Imbertus Mediolanenſis archiepiſcopus, vocatus Vrbanus tertius, papa Romanus 187.

Dominus Walterus Rothomagenſis archiepiſcopus impetrauit à domino Henrico rege Anglorū, vt abbatia ſancti Eleſij quę eſt in inſula Griſoſij, quam Guillelmus filius Hanni fecerat in eadē inſula, conſilio & auxilio domini regis iungeretur abbatiæ de Voto quæ eſt iuxta Cæſarisburgum, quam imperatrix mater Henrici regis ædificauerat. Erat autē tripliciter ditior tam in Normannia, quàm in Anglia, quàm abbatia de Voto. Erat autem vtraque de ordine canonicorū regularium. Facta eſt itaq; abbatia de Voto mater & caput, habens & perenniter poſſidens abbatiam de inſula, & omnia ſibi pertinentia. Prædictus verò archiepiſcopus Rothomagenſis fecit in eadem abbatia abbatem ſuum capellanum, qui erat canonicus eiuſdem ordinis. Quidam enim cōſtabularius domini regis Henrici, Osbernus de Hoſa nomine, qui caſtrum Cæſarisburgi cum patria quæ ad illū pertinet, cuſtodiebat iuſſu domini regis Henrici; ædificauit in eadē abbatia de Voto domum pulcherrimam, officinas idoneas in ſe continentem ad opus ſuum. In qua poſt adminiſtrationem domini regis, quamdiu vixit, ſatis honeſtè conuerſatus eſt. Ipſe verò ante octo dies mortis ſuæ factus canonicus, permiſſione domini regis, eidem abbatiæ dedit 32 marcas auri; dedit etiam prædictæ abbatiæ centum libras Cenomanûm, ad augendas poſſeſſiones eiuſdem abbatiæ; dedit etiam eidem abbatiæ 60 marcas argenti in plata, & totidem in vaſis.

Prædictus archiepiſcopus tranſtulit magiſtrum Wilhelmum Hubaudum, qui erat abbas Greſtenſis & monachus Becci ad abbatiam ſancti Martini Pontiſare, quamuis abbatia Greſtem tripliciter eſſet ditior quàm illa: ſed propter affinitatem vel familiaritatem quam habebat erga illum, & quia erãt compatriotę; voluit ipſum habere iuxta ſe.

Dominus Henricus rex tenuit curiam ſuam ad Natale apud Donnumfrontem.

Henricus de Brachauilla ſuperior Toarni factus eſt abbas Sagienſis,

Apud vrbē Pariſiorum in quodā monaſterio ſancti Stephani ꝓtomartyris inueniuntur reliquiæ de capillis ſanctæ Mariæ 32, brachium ſancti Andreæ Apoſtoli, caput ſancti Dionyſij martyris, eiuſdem vrbis epiſcopi.

1186 | 34 | 5 | 31

1187 | 35 | 6 | Factum eſt prælium in Palæſtina Chriſtianorum contra paganos, in quo Chriſtianorum mortui ſunt mille 21 & quingenti homines. | 32

Crux ſancta à paganis capta, & Guido rex Hieroſolymitanus, & tota terra

| *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* | *Anni domini.*

terra Saladino eſt reddita, exceptis Tyro, & Tripoli,& Antiochia, & paucis
aliis.
Eodem anno natus eſt Ludouicus filius Philippi regis Francorum.
Obierunt Osbernus abbas Becci, & Waltherius abbas ſancti Wandregiſili.
36 | 7 | Fridericus imperator cum multis ſuorum,Philippus rex Fran- | 33 1188
corum,Henricus rex Anglorum, & Richardus filius eius, cruces acceperũt,
vt ſubuenirent Chriſtianis in Palæſtina. Et factus eſt numerus ſignatorum
magnus.
37 | 8 | Fridericus imperator egreſſus eſt de terra ſua cum exercitu | 34 1189
magno,vt ſubueniret Chriſtianis in Tyro, & Tripoli, & Antiochia laborantibus,&
vſque ad Antiochiam viam ſibi & ſuis comparauit.
Eodem anno obiit Henricus ſecundus,rex Anglorum,filius imperatricis,2 nonas Iulij,
qui regnauit annis 34,menſib.ſex.Succeſſit ei filius eius Richardus,vir magnæ probitatis,
vnctus in regem quarto idus Septembris.
1 | 9 | Obiit Robertus abbas Gemet.4 idus Iunij. | 35 1190
Eodem anno pridie idus Iulij ſucceſſit Rogerius cellarius.
Eodem anno Philippus rex Francorum, & Richardus rex Anglorum,
cum multis millibus armatorum egreſſi ſunt de terris ſuis, vt ſubuenirent
Chriſtianis in Palæſtina.
2 | 10 | Richardus rex Anglorum,& Philippus rex Francorum, mare | 1 1191
tranſierunt. Præceſſerat eos Iacobus de Auennis cum 7 nauibus. Cuius auxilio
rex Guido qui à captiuitate redierat, Acram vrbem iam obſederat. Erat
autem cum eis dux etiam Campaniæ Henricus cum multis aliis. Rex Philippus
ad obſidionem venit.
Rex autem Richardus, vir inſignis probitate, Cyprum inſulã armis intrauit
& acquiſiuit, dominum inſulæ illius qui dicebatur imperator,cum filia
eius, cum equo eius mirabili,& cum theſauris in ius ſuum redegit.Deinde cũ
per mare veniret Acram, inuenit nauem paganorum per maximam quam
Dromontem dicunt,& cum omnibus quæ in ea erant, in profundum maris
eam ſubmergi fecit. Quæ ſi ad ſubſidium paganorum peruenire potuiſſet,ſine
dubio ciuitas capi non potuiſſet.
Eodem anno obiit Rogerus abbas Gemet. quarto calendas Nouembris,cui
ſucceſſit eodem anno Richardus de Mara, eiuſdem loci monachus,
decimoſeptimo calendas Ianuarij.
3 | 11 | Macra ciuitas regibus Chriſtianorum reddita eſt,tertio anno | 2 1192
ab eo quo obſeſſa fuerat.
Philippus rex Francorum mox rediit. Richardo verò regi Anglorum
remanenti redditę ſunt vrbes,Iannia,Cæſarea,& Aſcalon. Quò dũ tranſiret,
conflixit cum Sarracenis. Erat autem ipſe ſemper in primo conflictu, portitores
neceſſariorum in medio,Iacobus de Auennis in extremis. Igitur ſuperuenientibus
Sarracenis, Iacobus & nepotes eius in prælio ceciderunt. Richardus
verò rex hoc audiens,magno dolore permotus, equo currente mox
rediit,& omnes inimicos Dei in fugam conuertit.
4 | 12 | Richardus rex Anglorum rediens in terram ſuam,in terra im- | 3 1193
peratoris Alemannorum captus eſt à quodam duce Auſtraſiorum, & tandẽ
traditus imperatori. Dum ibi captiuus teneretur, Philippus rex Francorum
Giſortium & vicina ei caſtella per conſenſum proditorum cepit: Rothomagum
quoque vrbem obſedit,ſed eam capere non potuit.
5 | 13 | Diſtracti ſunt theſauri eccleſiarum per totam terram regis Ri- | 4 1194
chardi,calices etiam fracti & venundati,& miſſa ſunt precia eorum in Alemanniam
pro redemptione regis Richardi, 130 millia marcarum imperato-

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.

ri, cæteris verò infinitam pecuniam. Cumq; adhuc captiuus teneretur, Philippus rex Francorum obſedit Rothomagum, ſed capere non potuit. Ciues enim viriliter ſe defendebant, & cæteri Normanni eos adiuuabant. Vernolium quoque obſedit, ſed capere non potuit. Cumq; adhuc caſtrum obſideret, venit rex Anglorum.

1195 6 | 14 | In Hiſpania pugnauerunt Sarraceni contra regem Caſtellæ, & | 5 facta eſt plaga magna tam Sarracenorum quàm paganorum duobus diebus. Prima die neutri parti ceſſit victoria. Secunda die quædam pars Chriſtianorum fugauit Sarracenos, reliqua pars circumuenta eſt à Sarracenis & oppreſſa. Qui euaſerunt, in Lardo caſtro ſe receperunt, & reddito caſtro & quibusdam aliis, ad regem ſuum tandem deuenerunt: & modico tempore pax fuit regibus Francorum & Anglorum.

1196 7 | 15 | Britones rebellauerunt contra regem Richardum ſub nomine | 6 Arturi pueri, & coacti ſunt ab eo dare obſides pacis. Eodem anno Philippus rex Francorum obſedit caſtrum quod dicitur Arbamarla, & cum graui damno ſuorum euertit. Richardus verò rex partem terræ ſuæ iam recuperauerat, ſed eodem anno iterum amiſit Nouamcourt.

1197 8 | 16 | Archiepiſcopus Moguntiæ cum multitudine Alemannorum, | 7 & cum rege Hungariç, & regina profectus eſt in Palæſtinam contra Sarracenos, & obtinuerunt Baruc & quaſdam alias vrbes, & regem Chriſtianorum creauerunt Hannericum.

1198 9 | 17 | Ædificatū eſt caſtrum apud Andeliacū perſeuerãte adhuc bello. | 8

Eodem anno obiit Richardus abbas Gemet. in feſto Fabiani & Sebaſtiani.

Et ſequenti menſe Februario, idibus eiuſdem menſis, electus eſt Alexander abbas, qui prior fuerat eiuſdem monaſterij, prima Dominica Quadrageſimæ conſecratus.

Eodem anno rex Richardus in celebratione Gemetica fuit.

Eodem quoque anno ad petitionem Alexandri abbatis dedit Richardus rex eccleſiæ Gemeter. mercatum apud Duclarum, & chartam fieri præcepit: ipſe pro excambio Pontis Archæ Touteuillam dedit.

Eodẽ anno archiep. & epiſcopi, & duces imperij, defuncto imper. ſuo, elegerunt imperatorẽ Ottonem, nepotẽ regis Richardi, fratrẽ Henrici ducis Saxoniæ. Richardus vero rex cum multis expenſis eũ ad imperium tranſmiſit. O laudabilis viri laudabile factum, qui totum mũdi imperium nepoti ſuo comparauit! Nondum tamen imperator nominatus eſt, ſed rex tantùm.

1199 10 | 18 | Obiit Richardus rex Anglorum cum dolore ſuo, octauo idus | 9 Aprilis, & ſepultus eſt ad pedes patris ſui apud Fontenallem. Cor illius ex prçcepto eius Rothomagum delatum eſt, & honorificè ſepultum. Regnauit autem ſatis laborioſè annis decem. Succeſſit ei eodem anno frater eius Ioannes, in Aſcenſione Domini coronatus. Hic Gemeticenſi eccleſiæ reddidit Pontenarchæ, & Touteuillam reſumpſit. Conuenerunt autem ad eum vna die 15 Comites: inter quos erant comes de Bar, comes Flandrenſis, & comes Boloniæ, & omnes contra regem Francorum coniurauerunt.

1200 1 | 19 | Ioannes rex Anglorũ pacem fecit cum Philippo rege Francorũ, | 1 hoc modo. Dedit ei 30 millia marcarũ argenti, tria quoq; caſtella in Biturico, caſtellum Radulphi de Doloribus, Iſodunum, & Craſſeianni. Partem quoq; Normanniæ quam prçfatus Philippus rex occupauerat, ei in pace dimiſit; videlicet Giſortium, Vernonẽ, Gaillonium, Pacceium, vrbẽ Ebroicẽſem cum omnib⁹ pertinentiis ſuis, Ibreium, & Nouãcurtum. Neptem quoq; ſuam filiã regis Caſtellç, honeſtiſſimam corpore & morib⁹ virginem, Blandam nomine, Ludouico filio præfati regis Francorum in coniugem dedit, hebdomada Dominicæ Aſcenſionis.

Eodem

| *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* | *Anni domini.*

Eodem quoque die Philippus rex Francorum Ioanni regi Anglorum reddidit Arturum, nepotem suum, principem Britonum. Qui hominum patruo suo Ioanni regi fecit, & Britanniæ Armoricanæ ducatum ab eo accepit. Deinde præfatus rex Ioannes collecto exercitu aggressus est expugnare eos qui ei rebelles fuerant, in pago Cenomanico, Andegauensi, & Pictauensi; pacificatisq; ad votum omnibus Wasconiam intrauit.

Eodem anno obiit Wilhelmus filius Radulphi, Senescallus Normanniæ: cui successit Garinus de Glapium Senescallus.

Dominus papa Innocentius quadragesimum nummum reddituum ad subsidium terræ Hierosolymitanæ petiit.

Vrbs Rothomagensis cum ipsa matre ecclesia graui incendio corruit.

Rex Ioannes repudiata vxore sua filia Wilhelmi Masouache comitis Claudiocestriæ propter manifestam generis propinquitatem, aliam duxit filiam ducis Engolismensis, & pacificatis ad votum omnibus, citra mare trans iit in Angliam.

Eodem anno terra Roberti peregrini de Bosco Heroudi ad dominum Meticensem*, datis 40 libris Andegauensibus, & 40 solidis annui redditus.

Eodem quoque anno obiit Albertus Damarturi comes, & sepultus est apud Gemet. ante altare sanctę Marię, vir apud Deum & homines valde clarus. Obiit autem 13 calend. Octobris filius eius Reginaldus, comes Boloniæ: pro remedio animæ eius dedit Gemet. ecclesiæ vndecim libras annui reditus apud Iuliambonam, in perpetuam eleemosynam in feudo Vascher.

2 | 20 | Wilhelmus de Vado miles vendidit, vel potius accepta chari- | 2 1201
tate 13 librarum & vnius equi albi in perpetuam eleemosynam dedit Deo & Alexandro abbati & monachis Gemet. tertiam partem terræ quam habebat apud Duclarum, & vniuersa quæ ad terræ illius tertiam partem pertinebant, in hominibus, & oblationibus, & reditibus siue pertinentiis.

Eodem quoque anno videlicet 1201, Rogerius Torel, miles illustris Vulcatiensis territorij, dedit ecclesię Gemet. in perpetuā eleemosynam apud Gisenneas 16 & dimidiam acras terræ arabilis, & 7 acras nemoris in manu Waltheri archiepiscopi reddidit. Archiepiscopus verò Alexandro abbati & monachis dedit, & chartam tam suam quàm suprà dicti militis fieri præcepit, non solùm de iam dicta donatione, sed & de omnibus quæ à prędecessoribus sæpe dicti Rogerij data nobis fuerant, vt deinceps tanquam pura eleemosyna per iustitiam archiepiscopi omnia tenerentur. Pro hac autem donatione Rogerius Torel accepit ab Alexādro abbate nomine charitatis 30 libras Andegauenses, & equum vnum album: à Wilhelmo verò de Lunda tunc cellario duorum militum vestimenta de Estanfort, sui videlicet & alterius militis.

3 | 21 | Anno Verbi incarnati iterum bellum fuit inter regem Franco- | 3 1202
rum Philippum, & regem Anglorum Ioannē, eo quòd rex Ioannes regi Philippo dare noluerit castrum rupis Andeliaci, & castrum Vallis Redolij. Et primo quidē impetu dissensionis, Philippus rex occupauit totam terram Hugonis de Gornaio quæ Branum dicebatur: deinde multùm laborauit in obsidione Radipontis, sed non præualuit. Rursumq; multo labore obsedit castrū Arcarum, & nō obtinuit. Misit etiam Arturum principem cum multo comitatu armatorum in Andegauensem pagū. Qui venientes illuc obsederunt in castro Miribel reginā Alienoram, matrem regis Ioannis. Quod audiens iam dictus rex Ioan. longissimo itinere citissimè illuc veniens, hostes suos & matris audacter inuasit, debellauit, & vicit; ipsum Arturum & principes Pictauenses qui cum eo erant, & multos alios armis cepit, & diuersis carceribus re clusit; matrem suam liberauit; Andegauorum & Turonorum ciuitates in ius

Anni domini. | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* |

suum redegit. Deinde veniens Rothomagum honorificè à ciuibus propter inæstimabilem victoriam susceptus est.

1203 4 | 22 | Hugo de Gornaio apertè defecit à rege Anglorum Ioanne, | 4 quod prius occultè fecisse putabatur, & tradidit regi Francorum castrum Montisfortis, quod tamen non multò pòst debellauit & cepit.

Eodem anno Petrus de Mellento, filius Roberti comitis Mellentini, transiuit ad regem Francorum, & tradidit ei castrum Bellimontis, nec multo pòst mortuus est. Et Hugo de Gornaio etiam à rege Francorum, vt manifestus proditor, amissa tota terra sua, expulsus esse dicitur.

Eodem anno dum rex Ioannes in acquirenda dolo vrbe, & aliis quibusdam occupatus esset; rex Francorum Philippus castrum Radipontis obsedit, & cepit, & Andream de Bellocampo militem fidelissimum qui custodiebat illud.

Æliza Bigeressa mulier nobilis ecclesiæ Gemeter, & Alexandro abbati se reddidit, & dedit octo acras terræ, & duos hospites cum omni tenemento eorum, Robertum Trauelle, & Robertum Soliman.

1204 5 | 23 | Statim post Natalem domini castrum de rupe Andeliaci à rege | 5 Francorum Philippo obsessum, & captum est; rege Ioanne in Anglia commorante.

Eodem anno Philippus rex, commorãte in Anglia rege Ioanne, occupauit totam Normanniam, & completum est illud vaticinium, Vtranq; insulam amittet Neustria, id est Angliam & Hiberniam. Monasteria thesauros dederunt regi Francorum: vnumquodq;, quàm ab eo extorqueri potuit: & expoliata est terra honoribus & diuitiis, quia munera sola data sunt Francis.

Eodem anno gelu grauissimum cepit nonis Decembris, & durauit & perdurauit ferè continuum, vsque 12 calendas Aprilis, fuitque hyems maxima, & impedita est ex parte satio, tam hyemalis quàm vernalis, quia in toto illo tempore non duobus continuis diebus arare vel seminare homines potuerunt.

Balduinus comes Flandrensis & Hauiensis, qui cum multis aliis peregrinis de terra sua egressus fuerat, vt subueniret Christianis in Palæstina, consilio domini papæ Innocentij, transiuit Constantinopolim: & expulsis siue interfectis multis proditoribus, Romanæ ecclesiæ aduersariis, electus est imperator Constantinopolitanus, anno sequenti, Dominica qua cantatur Iubilate, millesimo ducentesimoquarto.

1205 6 | 24 | Literæ Cæsariensis archiepiscopi venerũt Rothomagum, pro- | 6 testantes desolationem terræ Hierosolymorum, eo quòd mortuus est filius regis Henrici circa Purificationem beatę Mariæ, qui sperabatur regnũ Christianorum bene esse recturus. Sed & ipse rex Hamericus primo die Aprilis mortuus est, & remansit terra sine rectore. Peregrini & ferè omnes Constantinopolim ad Balduinum imperatorem transibant. Templarij & Hospitalarij vix se defendentes, dominium terræ adiudicauerunt cuidam puellæ, quæ fuerat filia marchionis de Monteferrato, & statuerunt eam sub custodia cuiusdam auunculi sui. Pictauenses duces, regi Francorum Philippo resistentes, in multis præualuerunt, regis Anglorum Ioannis partes defendentes.

Hoc etiã anno Balduinus Constantinopolitanus imperator, aliiq; multi occisi sunt à Ioãne de Blac in bello: & vir illustris frater eius Henricus rexit imperium. Otto verò fortissimus rex Alemannorum pugnauit cõtra Philippum ducẽ Sueuię qui Coloniã obsederat, & vicit, hostesq; suos alios fugauit, alios in ius suum captos reduxit, Coloniã liberauit, præda copiosa potitus est.

1206 7 | 25 | Rex Ioannes ab Anglia egressus pagum Pictauensem intrauit, | 7 contra regem Francorum rebellaturus. Sed postea cùm milites eius varias infir-

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Anni domini.

infirmitates incurrerent, facta pace ad tempus cum rege Francorum videlicet, vsque ad duos annos recessit. Rex Otto cum Philippo duce Sueuiæ de pace multa locutus, pacem facere non potuit, sed Coloniam relinquit.

8 | 26 | Rex Otto venit in Angliam, & quibusdam pactionibus interpositis, cum rege Ioanne 30 millia marcarum argenti asportauit, & in Alemanniam rediit. | 8 | 1207

Rex Francorum Philippus mense Maio manu armata (quamuis nemo resisteret) Rothomagum primò intrauit, & à ciuibus eiusdem vrbis multam pecuniam & multa donaria suscepit: deinde simili modò Vernolium venit, sed non intrauit.

Episcopus Suessonum cum magna multitudine Constantinopolim adiit.

Eodem anno obiit Walterus Rothomagensis archiepiscopus 16 calendas Decembris, sedit archiepiscopus annis 23.

Anno sequenti successit Robertus cognomento Pullus.

9 | 27 | Multi in Gallia cruces in pectoribus acceperunt, pugnaturi contra Albigriseos hæreticos. | 9 | 1208

1 | 28 | Otto rex Alemannorũ Romæ consecratus est imperator Romanorum, quamuis Cardinales pauci, & pars aliqua senatorum contradicerent. Vnde in vrbe Roma fuit bellum tribus diebus inter partes. | 10 | 1209

2 | 29 | A calendis Ianuarij gelu cœpit grauissimum, & perseuerauit vsque per duos ferè menses, ita quòd satio hyemalis ex magna parte impedita & periclitata est: & quod seminatũ fuerat de frumento, sic euanuit in multis locis, quòd nec tantum colligi potuit quantum seminatum fuerat. | 11 | 1210

Eodem anno contra Albigeseos hæreticos multi accipientes crucem in pectoribus profecti sunt calendis Augusti.

Fxercitus Philippi regis Francorum à Medunta exiens contra quosdam Britones profectus est.

SIGEBERTI GEMBLACENSIS CHRONOGRAPHIÆ, CVM APPENDICE ROBERTI ABbatis de Monte, Finis.

SIFFRIDI PRESBYTERI MISNENSIS EPITOMES LIBRI II.

LIBER PRIMVS.

De Martiano imperatore & Vandalis.

CCCCLVIII.

MARTIANVS imperator regere cœpit. Hic religioſus fuit, & egentibus multa beneficia præſtitit. Huius tempore Vandali Romam ceperunt & ſpoliauerunt.

Abbas ordinis Ciſtercienſis in monaſterio quod Volcoroda dicitur, ſitum in Turingia, trium virginũ corpora de Colonia Agrippina tranſtulit, effoſſa terra per Thymonem quendam, quæ illi erant in ſomnis monſtrata.

De Simplicio papa.

CCCCLXV.

Simplicius papa à ſancto Petro LI ordinatur. Hic conſtituit, vt nullus pontifex ſibi ſucceſſorem conſtituat, ſicut & ſanctus Clemens inſtituit.

De rege Vandalorum Hunerico.

CCCCLXXVII.

Hunericus rex Vandalorum trecentos triginta tres epiſcopos catholicos & eo amplius exiliat, & quibuſdã linguas amputat, qui tamen poſtea bene prædicarũt verbũ Dei, ſed vnus eorum propter fornicationem dono illo eſt priuatus.

De Athanaſio imperatore, & de ſchiſmate Romano.

CCCCXCIII.

Athanaſius imperator regere cœpit: & diſcordia magna Romæ facta eſt in electione papæ, quibuſdam eligẽtibus Symmachum, quibuſdam Laurentium. Igitur in illa diſcordia Romæ multa homicidia, tam ciuium Romanorum quàm clericorum & ſacerdotum, facta ſunt: ſed Symmachus præualuit.

De Olympio Arriano.

Arrianus quidam Olympius, dũ lauaret in balneo, & de fide ſanctæ Trinitatis blaſphemias loqueretur, ſubitò igne⁹ gladius de cœlo veniens ipſum interfecit.

De Anaſtaſio imperatore.

Anaſtaſius imperator, hæreticus Arrianus, in flumine periit.

De Erinfrido rege Turingorum.

Tempore Anaſtaſij imperat. & Theodorici regis Veronenſis, dux Turingorũ fuit Erinfridus, qui in vxorem acceperat regis Francorum Theodorici filiam. Facta diſcordia inter eos, rex Francorum Theodoricus bellum intulit duci Turingiæ Erinfrido ſororis ſuæ marito, ipſumq́; humiliare cupiens auxilium Saxonum poſtulauit, & ſtipendia tribuit quindecim principibus eorundem. Saxones tum nõdum poſſederant illam prouinciam quæ nunc Saxonia dicitur, terràque Turingiæ tunc ad fluuium Albim terminabatur, in iis metis quibus nunc Magdeburga metropolis eſt conſtructa, quæ nondum erat ciuitas: & Saxones necdum fidem Chriſtianam receperant, nec baptiſma: eratq́; tunc Turingia terra ſpatioſa, quæ à natione Francorum protendebatur vſque ad Oceanum contra ſeptentrionem. In hoc prælio rex Fridericus, qui & Theodoric⁹, vbique præualuit tantùm, vt captis munitionibus ducis, ipſum tandem multis exercitibus tam Francorum quàm Saxonũ vallauit in ciuitate quæ Schindingen dicitur, ſita ad ripam fluminis quod dicitur Vngeſtrute. Cùm ergo dux Erinfridus manus obſidentis effugere non valeret, duciſſa, germana ſcilicet regis, miſit ad regem Francorum flebiliter ſupplicans, ne ſororem ſuam viduam fieri, & filios eius orphanos pateretur. Rex miſertus ſororis & filiorum, ipſorum precibus annuit, factaque pace, & portis ciuitatis apertis, ingreſſus ciuitatem, cum duce & populo cœpit amicè conuiuari. Saxones autem in campis foris remanſerunt. Quidam verò miles

rò miles ducis, Iringus nomine, tale consilium dedit regi & duci, vt, quia Saxones Turingis non promerentibus super ipsos stipendia belli recepissent, ipsi pro eo merito reciperent talionem. Hoc consilio apud regem approbato, quidam venandi gratia ciuitatem exiit, consiliumq; Saxonibus detexit. Saxones irruentes in ciuitatem, regem & ducem, cum vniuerso populo qui in ciuitate repertus fuerat, occiderũt, deinde in reliquum vulgus Turingorũ sæuientes, quidquid masculini sexus inter fluuios Albim & Vngestrute prostrauerunt, & sic illas partes Turingiæ vsque in hodiernum diem Saxones possederunt.

De Theodorico Veronense.

DXIX.

Iustinus Maior zelo fidei persequebatur Arianos, quos Theodoricus Veronẽsis qui imperium vsurpauerat, Romæ fouit: sed dicto Iustino, papa Ioanne mediante, vtrobique ad tempus est cessum. Tandem Theodoricus Veronensis malè periit, in montem Ætnam detrusus.

De Iustiniano.

DXXVII.

Iustinianus imperator regnauit annis XXVIII. Hic leges per multa volumina diffusa compendiosè collegit, faciens codicem; multos ad fidem cõuertit, & multa bona fecit. Ipse etiam sententiam promulgauit, ne pagani vel hæretici militarent, dans eis tres menses induciarum conuersionis ad fidem.

De festo Ὑπαντῆ.

DLI.

Sub Pelagio papa, & Iustiniano imperatore, sumpsit initium apud Constantinopolim, vt Ὑπαντὴ Domini, id est, Purificatio beatæ Mariæ virginis solenniter celebraretur.

De Longobardis.

DLXVIII.

Narses Patricius in Italiam Longobardos duxit. Longobardi quondam Vinuli dicti, de quadam insula Teutoniæ transmigrantes, terram sibi ad habitandũ quærebant. Transeuntes autem Turingiam, cùm & ipsi essent Teutonici, quendam sibi Turingum in regem elegerunt. Inde castra mouentes ad Gallias profecti sunt, & ibidem quandam terram incolentes, per multos annos demorati, & inde rursus recedentes per Narsen Patricium in Italiam (vt iam dictum est) deducti sunt. Pugnaturi cum Italicis cæsariem mulieribus suis circa mentum ligabant, vt viri crederentur, quia tunc temporis viri barbam nutriebant. Quia ergo in illo congressu longis barbis vsi sunt, Longibardi sunt appellati à longa barba, quia in lingua eorum Longum dicitur *Lang*, Barba *Bard*. Isti quondam Mercurium coluerunt quem Gotham vocabant, vnde adhuc in Teutonico Deus dicitur Goth. Vinuli ergo, qui & Longobardi, magnam stragem facientes, Italiam expugnabant: quam extunc possederunt vsque in hodiernum, & Teutonici idiomatis obliti, Latini facti sunt.

De peste Romana.

DLXXXI.

Romæ pestis inguinaria fuit. Fuit autẽ pestis inguinaria apostema siue inflatura in inguine, tam sæua, vt homines in via, in mensa, in ludis, in colloquiis subitò morerentur. Itaque cùm quis sternutabat, sæpe cum ipsa sternutatione spiritum exhalabat. Vnde cùm aliquem sternutantem quis audiebat, statim accurrens, Deus te adiuuet, acclamabat. Et abinde adhuc cõsuetudo seruatur, vt cùm aliquem sternutantem audimus, Deus te adiuuet, acclamemus. Rursus cùm aliquis oscitabat frequenter & continuò, & subitò spiritum exhalabat. Vnde cùm aliquis se velle oscitare sentiebat, continuò signũ crucis sibi imprimere festinabat, & hæc cõsuetudo vsque nunc seruatur.

De Mauricio imperatore.

DLXXXIII.

Mauricius imperium adeptus regnauit annis XX. Iste compulit beatum Gregorium electum in papam suscipere præsulatum, & tamen postmodo ipsum sanctum persequebatur.

De miro prodigio.

Quodam tempore Tiberis fluuius alueũ egreſſus in tantum excreuit, vt ſuper muros vrbis efflueret, & plurimas domos euerteret. Tunc etiam per Tiberim multitudo ſerpentum cum dracone magno in mare deſcendit, ſed à fluctibus præfocati, & ad littus proiecti, totum aërem ſua putredine corrumpunt, & ſic plaga peſſima quam inguinatiam vocãt, ſecuta eſt, ita vt etiam corporali viſu ſagittæ cælitus venire, & ſingulos quoſque percutere viderentur.

De Coſdra rege Perſarum.

DCXII.

Heraclius imperiũ eſt adeptus. Ipſe fuit LXI imperator à Cæſare Auguſto. Anno imperij ſui III, permittente Deo flagellari populum ſuum per ſæuitiam paganorum, Coſdras rex Perſarum omnia ferè regna terrarum ſuo imperio ſubiugauit. Ieruſalem veniens à ſepulchro Domini tetritus redijt, ſed tamen partem crucis ſanctæ quam Helena ibidem reliquerat, aſportauit. Volens ab omnib⁹ coli vt Deus, currum ex auro interlucentibus gẽmis fecit, & ibidẽ Solem, & Lunam, & ſtellarum imagines collocauit; per ſubtiles etiã & occultos ductus, quaſi Deus, deſuper aquam infundebat, & in ſpecu ſubterraneo equi quadrigas trahentes in circuitu, vt quaſi currum mouerent, & tonitru ſimularent. Filio igitur ſuo regno tradito, in tali fano profanus reſidet, & iuxta ſe crucẽ domini collocans, appellari ſe ab omnib⁹ Deũ volebat, & ſicut legitur in libro naturali de officio, ipſe Coſdras in throno reſidens, tanquam pater lignum crucis à dextris poſuit, loco filij, & gallum à ſiniſtris, loco Spiritus ſancti: ſe verò patrem iuſſit nominari. Tunc Heraclius imperator exercitum copioſum collegit, & contra filium Coſdræ iuxta Danubium fluuium dimicaturus aduenit. Tandem vtriſque principibus placuit, vt ipſi ſuper pontem lapideum ibi confligerent, & qui victor exiſteret, ipſe ſine dãno vtriuſque exercitus imperiũ vſurparet. Decretum etiam exiit, vt quicunque principẽ ſuum iuuare præſumeret, cruribus & brachiis abſciſſis, cõtinuò in flumine mergeretur. Et Heracli⁹ totum ſe Deo obtulit, & ſanctæ cruci ſe deuotione qua potuit, cõmẽdauit. Ambob⁹ itaque in conflictu durãtibus, Heraclio victoriam Deus tribuit, & cunctum exercitũ ſuo imperio ſubiugauit, adeò vt vniuerſus populus Coſdræ fidei Chriſtianæ ſe ſubdiderit, & ſacrum baptiſma ſuſceperit. Coſdras autẽ ignorabat exitum belli, quia cùm omnibus odio eſſet, id à nemine ei intimatur. Heraclius improuiſo ad eum peruenit, & in throno aureo eum ſedere reperiens, eidẽ dixit, Quia lignum ſanctæ crucis ſecundũ modum tuum honoraſti, ſi baptiſmum & fidem Chriſti ſuſceperis, adhuc vitam & regnum, acceptis à te pacis obſidibus, obtinebis: ſin hoc implere contẽpſeris, gladio meo te feriã, & caput tuum præcidã. Cùm ille acquieſcere nollet, extracto gladio eum protinus decollauit.

De impietate & cædibus.

DCXXXIX.

Conſtantius tertius, filius Heraclij regnare cœpit, ſed quarto menſe fraude nouercæ ſuæ Martianæ occiſus eſt à germano ſuo Heraclona veneno. Heraclonas occiſo fratre ſuo regnauit cũ matre Martiana duobus annis. Tunc Conſtans dicti Conſtãtini filius, matrem & filium mutilauit naribus & lingua, & per ſenatum imperat annis XXVII.

De Conſtante imperatore.

DCXLIX.

Conſtãs imperator hęreſin abdicauit, & Romã veniẽs eccleſiam S. Petri multis donis ſublimauit, & Longobardos refrenauit. Ipſe in Sicilia fraude ſuorum in balneo periit, qui Mimum quendam imperatorem creant.

DCLXX.

Conſtantinus IIII, Conſtãtis filius imperium adeptus eſt, & Mimum interfecit.

De Iuſtiniano imperatore.

DCLXXXIX.

Iuſtinianus II, filius Conſtantini IIII, imperium adeptus, regnauit annos 10. Hunc Leontius patricius, naſo & labris mutilauit, & trib. annis regnum occupauit. Tiberius autem Abſimarus Leontio naſum amputauit, & in monaſterium detruſit, & ipſe regnauit annis ſeptem. Tandem Iuſtinianus imperator verus, auxilio Terebelli regis Bulgariæ vtrunq; cepit, & per plantas trahi præcepit, & eorum corda calcauit, populo acclamante, Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & ſic decollati

collati sunt. Hũc Iustinianum Philippus, quem in Pontum relegauerat, occidit,& regnauit anno vno. Ipse fuit hæreticus & adulter.

De Osualdo Anglorum rege.

DCCIII.

Osualdus rex Angliæ, filius Achæ, sororis sancti regis Edmundi qui etiam pro fide occubuit, frater Osuini, patris Ostridæ reginæ Merciorũ, vir fuit magnarum eleëmosynarum. In die Paschæ ab Adriano episcopo Lindifarnẽsi diuina audiẽs, cùm linguã ignoraret episcopus, rex populo interpretabatur. Ea die dum multi pauperes confluerent, & omnia iam victualia essent distributa, discũ argenteum fecit confringi,& dari pauperibus. Cui episcopus congratulans,& manum eius osculans dixit, Nunquã putrescet hæc manus. Quod est factum,& permanet vsque hodie. Die ac nocte diuinis vacabat, & aut supinis aut flexis manibus gratias agebat. Fratre suo Eanfrido ab impiis perempto, ducem Britonum cum multis super se venientem, ipse erecto crucis vexillo superauit, in loco qui dicitur Denisbruna. Nono igitur regni sui anno, ætatis verò XXVIII, à rege Merciorum qui per prędecessorem suũ Eduinum peremerat in Maserueldo, Osualdus orans pro salute animarum in prçlio occubuit: cuius caput cum brachiis & manib⁹ ignominiosè stipite suspenditur. Corpus verò per suprà dictam neptẽ suam Ostridam, in monasterio Eichelredo sepelitur. A fratre verò suo Osuino caput ei⁹ Lindifarni, brachia & manus in regia vrbe conduntur.

De Theodosio.

Theodosius violenter coactus, suscepit imperium, & regnauit anno vno. Hic Anastasium imperatorem magno prælio vicit,& cũ fieri clericum coëgit, & presbyterum ordinari fecit. Similiter & ipse Theodosius postquam regnauit ãno vno factus est clericus, & residuum tempus vitæ suæ in pace transegit.

De primo Moguntino archiepiscopo.

DCCXXVII.

Gregorius III, papa ordinatus, sanctum Bonifaciũ ordinauit archiepiscopũ Moguntiæ,& ei palliũ dedit. Nam Moguntina ecclesia antea fuit sub archiepiscopatu Wormatiẽse, sed archiepiscopatus translatus est à Wormacia in Moguntiam.

De diuo Bonifacio.

Bonifacius duos episcopos ordinauit, Burchardum & Willebaldum, & his curam sui ordinis impertiendo, alterũ Wurceburgi, alterum Eichstete inthronizauit. Ecclesiam quoq; beatæ virginis in Erfordia cathedralem esse cõstituerat, sed suasu literarum papalium quod decreuerat renouauit. Tandem senio fessis membris, consensu & consilio regis Pipini qui fratri suo Carolomano successerat, comitẽ olim peregrinationis suæ, Lullum successorem sibi destinauit. Eobanum quoque episcopum consecrans vrbi quæ dicitur Vtrecht, ad subsidium sui laboris præposuit, presbyteros diaconosque ordinauit, monachos per loca diuersa destinauit. Ex quibus pręcipui fuerũt, Winteuig, Walther, Adelher: presbyteri, Haymund, Schirbald: diaconi, Wacher, Gindher, Hilleger, Bertolf. Hi coniuncti fuerunt vinculo charitatis & participio laboris, iuncti sunt etiam palma ministerij, & corona cœlesti. Willebald⁹ de Saxonia fuit oriundus, & à parentibus vsque ad triennium tenerè educatus, subitò ægritudine grauissima rapitur. Et cùm desperaretur ab omnibus, vouetur à parẽtibus, vt eum faciant monachum, si dominus superstitem illum relinquat. Traditus igitur sacris studiis in cœnobio Waltheim, proficiebat acerrima scientia & religione. Factus iuuenis patrem adiit, cumque multis exhortationibus peregrinãdi laborem subire pro amore cœlestis patriæ persuasit, assumpto simul altero Wunebaldo germano. Itaq; mari transito Lucam in Hetruriam deuenerunt, vbi defunctum patrem terræ mandarunt. Egressus inde, in monte Cassino monachorum numero se sociauit, sed omnes laudabili conuersatione præcessit.

De Leone imperatore.

Leo II imperium adeptus regnare cœpit. Hic in Christianos & ecclesiam Dei impius & crudelis fuit, Domini saluatoris,& eius gloriosæ genitricis imagines,& aliorum sanctorũ in medio ciuitatis Cõstãtinopolitanæ incẽdio tradidit, & multos Christianos qui non assenserant huic impietati, decollari fecit.

Beda presbyter venerabilis mortuus est in Anglia.

Mm

De Conſtantino Leonis filio.

DCCXLII.

Conſtantinus V, filius Leonis imperatoris, imperium adeptus regnauit annis XXXIIII. Hic pernicioſiſſimus erat, & recedens à Deo, ac inſiſtens luxuriis, & magicis maleficiis, & ſacrificiis idolorum, & inuocationibus dæmonum, & perſecutionibus eccleſiarum, malisque variis ſupercreſcens, non minus crudelis quàm Diocletianus.

De Caroli Magni progenie.

Natus eſt Carolus Magnus eodem anno, de cuius genealogia hîc aliqua ſunt dicenda. Mortuo Pipino Groſſo, qui fuit maior domus regni Francorum, Carolus Martellus filius eius tres filios reliquit, Carolomanum, Pipinum, & Grifonem. Regnum tunc Francorum ab Aquitania vſque ad Bauariam protendebatur: quod regnum à Priamo, nepote Priami Magni Troiani, mortuo apud Paduam, ab Antenore proceſſit, ſicut Romani ab Aenea, ſed per Cæſarem ſubiectum fuit Romanis. Poſtea cùm Valentinianus imperator quoſdam populos qui Alani dicuntur, vincere non poſſet; fecit edictum, vt qui eos vincerent decem annos à tributo liberi eſſent. Vnde Teutonici huius gloriæ cupidi illos ſtrenuè delent, & inde Franci appellati ſunt. Sed rex eorum Carolus Martellus Francos in duas partes diuiſit: partem illam in qua Sequana & Ligeris, quæ Gaudiana dicebatur, currunt, Franciam & populos Francigenas, id eſt à Francis genitos, appellauit, & in Teutonico Kerlingen idiomate ſuo; alteram verò partem in qua Rhenus currit, Franconiam, cuius populi Franci dicuntur. Pipinus filius Caroli Martelli duxit in vxorem Berchtam, filiam Heraclij, & genuit ex ea Carolum Magnum.

DCCL.

Pipinus pater Caroli vnctus eſt in regem à ſancto Bonifacio, archiepiſcopo Moguntino, iubente papa Zacharia.

DCCLXXXI.

Conſtantinus VI, filius Leonis Quarti, imperium adeptus, regnauit cum matre ſua Irene annis XVII. Cumque opprimeretur eccleſia Romana à rege Langobardorum Haiſtolpho, nec inueniret auxilium ab ipſo imperatore Conſtantino; Pipinus rex, pater Caroli Magni, Romanos ab Haiſtolpho liberauit, & factus eſt Romanus patricius, & multas gentes vicit. Interuenerat enim pactio inter papam, & principes Teutoniæ, & Romanos, vt deuictis Langobardis, & aliis imperium vaſtantibus, imperium ad Teutonicos transferretur. Tranſlatum ergo eſt ad eos, in perſonam Caroli Magni, filium regis Pipini.

DCCXCVI.

Leo IIII, papa centeſimusprimus, eſt ordinatus: ſedit annis XX, menſibus VI. Ipſe vngit in regem & imperatorem Carolum Magnum, Pipini filium.

DCCCI.

Ab vrbe Roma condita MDLII, Carolus Magnus, Pipini regis filius, imperium adeptus, LXXVII imperator à Cæſare Auguſto, regnauit annis XLVI: quem Leo papa vnxit & conſecrauit, & magnificè coronauit. Tunc à cuncto populo clamatum eſt in hunc modum, CAROLO MAGNO ROMANORVM AVGVSTO, ET PACIFICO IMPERATORI, A DEO CORONATO, VITA ET VICTORIA. Leo papa illi claues confeſſionis ſancti Petri, & vexillum vrbis Romanæ, cum aliis muneribus miſit. Carolus iſte dilatauit fidem catholicam, fundauit monaſteria & eccleſias: æquus fuit iudex diuiti & pauperi, ad eleemoſynas largus, diuinis intentus. Cùm igitur eſſet Chriſtianiſſimus, & circa diuinum cultum ſollicitus, rogauit magiſtrũ ſuum Alboinum, vt hiſtoriã & officium componeret de ſancta Trinitate, vt per hoc errores emendarentur, & dubia diſcederet deuotio, & ſecuritas fidei augeretur. Quibus peractis, cœpit feſtum Trinitatis à multis charius amplecti & peragi, maximè à Germanis & Gallis, quorum principum auctoritate fuerat ordinatum. Hic Carolus expugnauit Sclauos, & repulit paganos, vicit Saxones, ſubegit Vngaros. Longitudo eius octo pedum; facies eius palmum & dimidium habebat in longitudine; barba vnum palmum. Militem armatum, ſuper equum ſedentem, à vertice ſimul cum equo ſcindebat. Militem armatum, rectè ſtantem ſuper manum ſuam, à terra vſque ad caput leuabat ſola manu. Leporem integrum, aut

aut duas gallinas edebat, vinũ modicum & lymphatũ bibebat. In prandio tantùm ter bibit, in cœna raro. Corpore decorus, ſed vultu ferus, vt ſcribit Turpinus archiepiſcopus. In diebus dominicis & feſtiuis vtebatur regalibus veſtimentis, ornatus ſedebat, gladium ſuper genua per tranſuerſum ponebat.

De Caroli Magni filiis, & Ludouico primo.

Carolus imperator & ſemper Auguſtus, republica laudabiliter gubernata, tandem feliciter obiit Aquiſgrani, & ibidem ſepultus eſt in eccleſia glorioſæ virginis, quam ipſe miro opere condiderat. Obiit autem regni ſui XLVI, ætatis verò LXXII. Reliquit duos filios, Pipinum, & Ludouicum. Pipinus factus eſt rex Italiæ, Ludouicus Aquitaniæ. Hic poſt mortem patris ſui Caroli imperium adeptus, regnauit annis XXV. Iſte conuocato concilio magno Aquiſgrani multa de ſtatu eccleſiarum & religioſorum vtiliter tractauit: ipſe etiam principes eccleſiaſticos conſtituit. In iſto concilio regula Canonicorum de diuerſis patrum ſententiis compilata fuit. Ludouicus hic fundauit Hildeshemium & Carbeiam, & reliquit tres filios, Lotharium, Carolum, & Ludouicum.

DCCCXXXVI.

Otharus archiepiſcopus Moguntinus tranſtulit oſſa ſancti epiſcopi Erfurdiam.

De Lothario imperatore.

Lotharius Ludouici filius imperat annis XV: cui fratres eius Carolus & Ludouicus reſtiterunt, & graue bellum eidem intulerunt. Tanta autem vtrinque facta eſt ſtrages, vt nulla ætas meminerit tantam aliquando fuiſſe in regno Franciæ. Tandem pacto inito Carolus regnat in Francia; Ludouicus in Germania; Carolus in Italia, & parte Franciæ quæ ab ipſo Lotharingia dicta eſt. Quòd iſte Ludouicus poſt patrem ſuũ imperauit, non eſt intelligẽdum de imperio, ſed de Germaniæ regno. Lotharius tribus filiis ſuis partem quæ ei obtigerat partitur; Ludouico Italiam cum nomine imperij; Lothario qui Placẽtiæ obiit, Lotharingiam; Carolo Prouinciam: & ipſe monachus efficitur in Prumienſi monaſterio. Eo tempore rex Hunnorum, id eſt Vngarorum, Stephanus nomine, Chriſtianus effectus baptizatus eſt, cum magnatibus & populo regni ſui.

DCCCXLI.

Gregorio papa defuncto, Sergius ordinatur. Iſte vocabatur Bocca de porco, ſed factus papa dicitur Sergius: vnde ab ipſo vſque nunc ſemper mutatur nomen papæ. Ratio huius eſt, quia dominus nomen Simoni mutauit, vocans eũ Petrum, quando ipſum eccleſiæ præfecit.

De Ludouico ſecundo.

Ludouicus ſecundus, filius Lotharij, imperat annis XXI. Hic regnum Siciliæ à Saracenis purgauit.

Carolus frater Lotharij, qui litigauit anno vno & menſibus vndecim cum nepotibus, veneno interiit.

Ludouicus, frater prædictorum Lotharij & Caroli, reliquit tres filios, Carolomanum, Ludouicum & Carolum.

De ſecundo Carolo.

DCCCLXXVIII.

Carolus Ludouici filius imperium adeptus, & à Ioanne papa conſecratus, regnauit annis XI, cum fratribus ſuis Carolomano & Ludouico. Ipſe Normanos qui Galliam inuaſerant, deuicit, & Gotfridum regem eorum de ſacro fonte leuauit, eique filiam Lotharij Gallam nomine vxorem dedit. Iſte Carolus deiectus eſt de regno, cuius frater Carolomanus de nobili fœmina reliquit filium, ſed non legitimum, nomine Arnolphum, cui patruus ſuus Ludouicus defuncto patre dedit ducatum Carinthiæ, & caſtrum Moſeburg. Vnde cùm iam nullus ſupereſſet de genere Carolorũ, principes Teutoniç hunc Arnolphum imperatorem fecerunt.

De Arnolpho imperatore.

DCCCLXXXVIII.

Arnolphus Carolomani filius de quo iam dictum eſt, imperium adeptus regnare hoc anno cœpit. Huius confeſſio de corpore CHRISTI in ſententiis legitur. At Guido dux Spoletanus à ſuis fautoribus rex in Italia nominatur, cuius filius Lambertus Romam veniens ſe imperatorem iuſſit vocari. Tunc Arnolphus Normanos qui Teutoniam inuaſerant, annihilauit; Italiamque ingreſſus, Ber-

gomum vrbem cepit, & comitem Ambroſium in furca ſuſpendit. Vnde tota Italia territa ſe ditioni eius ſubiecit. Interim Lambertus qui ſe pro imperatore geſſerat, moritur, & Longobardi Ludouicum filium Boſonis ad imperium inuitant. Eo tempore factum eſt prælium magnum inter Bauaros & Vngaros. Tum quoque Vngari vaſtauerunt Saxoniam & Franciam. Dux quoque Turingorum Burchardus occiſus eſt ab Vngaris.

De tertio Ludouico imperatore.

Arnolphus imperator anno XII regni ſui moritur, cuius filius Gundelboldus regnum Germaniæ conabatur inuadere, ſed occiſus eſt: & Ludouicus frater legitimus regnauit annis XII. His temporibus comes Albertus, nepos ducis Saxoniæ Othonis, comitem Conradum interfecit. Vnde rex Ludouicus eum in caſtro Babenberg obſedit. Cui Hatto archiepiſcopus Moguntinus perſuaſit, vt ſe imperatori præſentaret, dãs ei dexteram, quod eum indemnem reduceret. Sed cùm eſſent egreſſi; dixit comes, Bonum eſt redire & prandere: cui archiepiſcopus annuit. Vnde cùm poſtea ſine alia ſecuritate ſe regi obtuliſſet, ſententiam capitalem accepit.

DCCCCXVII.

Ludouicus III obiit. In iſto Carolinorum reges & imperatores defecerunt.

De primo Conrado imperatore.

Poſthæc Teutonici Othonẽ de Brunſuig, ducem Saxonię, regem ſibi poſcunt: ſed cùm eſſet ſenex, renuit. Conſilio tamen eius electus eſt Conradus, filius comitis Conradi, quem prædictus comes Albertus nepos ipſius Othonis occiderat. Iſte mortuus eſt anno regni ſui ſeptimo, & ſepultus in Fulda.

DCCCCXXIII.

Hatto Mogũtinus deuoratus eſt à muribus, nec ſe in caſtris nec inſulis potuit ab iis defenſare.

De rege Henrico Aucupe.

DCCCCXXIIII.

Henricus filius Othonis ducis Saxoniæ, regnũ adeptus, regnauit annis XVII. Iſte dicebatur Auceps, quia dum caperet auiculas, renitẽs electus eſt. Ipſe lanceam ſancti Mauricij à duce Burgundiæ accepit, & à papa inuitatus, dum Romam iret conſecrari, obiit, & ſic imperium non obtinuit. Id ſancto Vlrico in viſione gladij ſine capitello oſtenſum fuit.

De primo Othone imperatore.

DCCCCXL.

Otho filius Henrici regis Romanorũ, imperiũ adeptus, regnauit annis XXXVIII. Iſte dictus fuit Otho Magnus. Fundauit archiepiſcopatum Magdeburgenſem. Vxor eius fuit regina Langobardica Adelheidis. Hæc circa Argentinam in littore Rheni fluminis, in monaſterio Olſa, cum magna veneratione ab omni populo pro Sancta habetur. Iſte Otho Aquiſgrani à Mogũtino archiepiſcopo Hildeberto coronatur. Pugnauit cum Vngaris qui Teutoniam inuaſerant, & magna cæde proſtrauit eos in campo qui dicitur Lechfeld. Ipſe quoque contra Beringi tyrannidem, qui XXX annis regnum ſibi Romanum extraordinariè vſurpauerat, à papa Ioanne iam ſuprà dicto inuitatus per vallem Tridentinam Romam venit, & ab eodem papa Ioanne imperator conſecratur. Tandem, poſtquam Rempub. bene rexerat, mortuus eſt in Turingia, anno regni ſui XXXVII: deductus in Magdeburg, ciuitatem metropolitanam Saxoniæ, ibidem honorificè ſepultus eſt, tempore Benedicti Quinti.

De ſecundo imperatore Othone.

DCCCCLXXVIII.

Otho II, Othonis Magni filius, imperium adeptus, regnauit annis IX. Iſte nominabatur, Mors pallida Saracenorum. Huius vxor fuit Theophania imperatrix, quæ venit de Græcia. Iſte imperator Otho magnum conflictum cum Saracenis in Calabria habuit, & ceciderunt plurimi de exercitu imperatoris, ſed & imperator vix euaſit. Hic, dum Italici pacem ſæpe violarent, Romam venit, & ante gradus eccleſiæ ſancti Petri omnibus proceribus & magnatibus conuiuium magnum fecit: quibus lætanter epulantibus, omnes vndique armatis cinxit, & de violata pace mouens querimoniam, reos in ſcriptis iubet recitari: quos ſtatim ibidem decollari

lari faciens, alios gratanter ad epulandum inuitauit. Hic defunctus Romæ sepultus est honorificè apud ecclesiam sancti Petri, tempore papæ Benedicti septimi.

De Othone tertio imperatore.

DCCCCLXXXVIII.

Otho III, Othonis secundi filius, imperium adeptus regnauit annis XII. Iste cognominabatur Mirabilia mundi, vocabatur etiam Otho Rufus. Hic cùm esset apud Mutinam ciuitatem cum vxore sua; ipsa imperatrix cuidã comiti se prostituere voluit. Sed cùm ille consentire nollet, illa indignata prędictum comitem apud imperatorem adeò infamauit, vt eum imperator sine audientia decollari præciperet. Qui antequam decollaretur, rogauit vxorem suam, vt iudicio candentis ferri post mortem eum comprobaret innocuum. Adest dies, in qua Cæsar se pupillis & viduis exhibebat iudicaturus. Affuit & fœmina, comitis secum caput habens, quæritque qua morte sit dignus, qui iniustè aliquem occidisset. Quo respondente, Capitis priuatione; illa ait, Tu es ille vir qui maritum meum ad suggestionem vxoris tuæ iniustè occidi mandasti. Quod dum illa per candens ferrum probasset, Cæsar in manus fœminę se tradidit puniendum. Interuentu tamẽ pontificis & procerum, decem dierum inducias, deinde octo, deinde septem, quartò sex à vidua accepit. Tunc imperator causa examinata & cognita, vxorem suam viuam cremari fecit, & dans viduę quatuor castra vitam redemit. Castra hæc sunt in episcopatu Lunæ in Etruria, & vocantur ab induciis dierum, decimum, octauum, septimum, sextum.

Hic imperator Gregorium V in sedem Apostolicam constituit, qui prius Bruno vocabatur, è domo natus Saxonica, qui & imperatorem consecrauit. Nam Ioannes Placentinus Petri sedem inuaserat, & se gessit pro papa cõsilio Crescentij. Quapropter Crescentinus cum duodecim suorum decollatus est, & Ioannes pseudopapa excæcatus, de monte Tarpeio, in quo Capitolium, præcipitatur.

ANNO DOMINI M.

Imperator Otho III, cognomẽto Rufus, ossa Caroli Magni Aquisgrani à pluribus eousque ignorata inuenit.

M I.

Imperator idem Natiuitatem Domini Romę celebrauit, & sequenti anno defunctus est, & Aquisgrani sepultus.

De sancto Henrico imperatore.

M I I.

Dux Bauariæ Henricus imperium adeptus, à Cæsare Augusto LXXXVIII imperator, regnauit annis 24. Huic desponsata fuit Cunegũdis virgo nobilis, cum qua cælibem vitam ducens, cum virgine virgo remansit; totum se diuino cultui tradidit, veteres ecclesias reparans, nouas ædificans & ditans. Ipse fundauit Babinbergensem ecclesiam, quam & cathedralem instituit, & ciuitatem eandem ecclesiis, clero, & populo decorauit. Ipse etiam restaurauit ecclesias, Magdeburgensem, Merseburgensem, Misnensem, Hildesheimensem, Argentinensem, quæ à barbaris vastatæ fuerant; & in Hildesheimense, vbi à puericia enutritus & literis fuit edoctus, posuit episcopum sanctum Gothardum, qui in monasterio Herueldensi abbas extiterat. Summam enim diligentiam Cæsar iste adhibens in amplificando cultu Dei, sedes episcopales & ecclesias & vniuersum regnũ ditauit. Idem Augustus tradidit sororem suam regi Vngariæ Stephano, qui cum toto regno suo fidem Christi recepit, & dilectione Dei feruidus, & sanctis operibus & virtutibus clarus, pro regno transitorio elegit æternum. Idẽ imperator Henricus in Quedlinburg curiam suam celebrauit. Ibidem principibus conuocatis, ipsisque singulis & vniuersis id ipsum assentientibus, Poloniam & Bohemiam, cæterasque Sclauorum adiacentes regiones, quia nondum fidem Christi receperant, debellare disposuit. Victor sine effusione sanguinis gentes illas sibi subegit, gratias agens Deo cum suis. Apuliam à Græcis diu possessam recuperat Romano imperio. Poloniam ac Burgundiam sibi subigit. Rediens de Apulia infirmitate calculi cœpit laborare, & cùm plurimum torqueretur, mira patientia sustinuit, Deoque ab isto morbo liberatus gratias egit. Anno ætatis suæ LII, imperij verò XXIIII, ipse sanctus Henricus Romanorum imperator & semper Augustus regnum tempo-

rale regi æterno resignans, cœleste regnũ feliciter introiuit. Denique multis splendens virtutibus & miraculis, regali honore sepultus est Babinbergæ in ecclesia cathedrali. Post discessum sancti Henrici gloriosi imperatoris, felix sponsa ipsius Cunegundis imperatrix, perpetuæ virginitatis obseruatrix, orationibus, ieiuniis, vigiliis, eleemosynis, & aliis sanctis operibus humiliter insistens, multis virtutibus claruit. Tandem feliciter ex hoc mundo trãsiit, & honorificè apud sponsum suum in Babinberga est sepulta.

De archiepiscopo Willegisio.

Tempore sancti Henrici imperatoris, Willegisius archiepiscopus Moguntinus vigebat. Iste quia humilem progeniem habuit, & patrem qui currus & bigas facere solebat, in thalamo ornatis & grandibus literis hæc scripta habebat. *Willegis, Willegis, recole vnde veneris.* Hæc & in Teutonica lingua scripta erant. Appendebat etiam rotas, & huiusmodi instrumenta in pariete circumquaque, in quibus suam prosapiam recognoscebat. Adhuc vsque habentur duæ rotæ quasi aratri in vexillo, & vna in clypeo ecclesiæ Moguntinæ. Hic archiepiscopus in Moguntia maiorem ecclesiam, & sancti Albani ecclesiam construxit.

De episcopo Hildeshemense Gothardo.

Gothardus in Althachense monasterio nutritus, ibidem abbas factus ab Henrico imperatore per Willegisium Herueldense regimen suscepit, & secundum sui nominis interpretationem lasciuos fratres durius increpauit: nam Gothard Dei durus sonat Germanicè. Garense quoque & Cremense monasterium in cura habuit. Tandem ab imperatore ad Hildeshemensem episcopatum prouinciæ Saxoniæ vocatur.

De secundo Conrado imperatore.

M X X V.

Conradus dux Francorum regnum adeptus, regnauit annis X V. Hic descenderat de stirpe Clodouæi, & duxit Giselã de Webinlingen, neptem sancti Henrici imperatoris, vxoremq; Arnolphi ducis Sueuorum, quæ peperit Ernestum & Hermanum, & hinc peperit Henricum, qui Aquisgrani vnctus est in regem per Peregrinum Coloniensem archiepiscopum. Tempore huius Conradi, visa est in cœlo trabs miræ magnitudinis super Solem iam ad occasum vergentem, & ad terram cadere. Hic quosdam episcopos de Italia in vincula coniecit, & quia Mediolanẽsis archiepiscopus de vinculis fugit, suburbia Mediolani incẽdit. Die Pentecostes, cùm idem imperator in parua ecclesia secus vrbem ad Missam coronaretur; tam grandia tonitrua & fulgura facta sunt, vt aliqui mente exciderẽt, aliqui spiritum exhalarent. Bruno verò episcopus qui Missam celebrabat, & secretarius imperatoris cum aliis dixerunt, se inter Missarum solennia vidisse sanctum Ambrosium, imperatori comminantem, nisi ab vrbe Mediolano discederet.

De comite Leopoldo.

Iste imperator Conradus II nulli violatori pacis pepercit: quamobrem comes Leopoldus, cum vxore solus, in sylua in quodam tugurio latitabat. In hac sylua dum Cæsar venaretur, dispersis suis post feras, nocte cogente in idem tugurium se recipit, cui hospita benignè ministrauit. Ipsa autem cùm esset grauida, eadem nocte filium peperit, & vox ad Cæsarem tertiò facta est, Hic puer gener tuus erit. Manè igitur dum suos reperit, præcipit duobus armigeris, vt puerũ de manibus matris violenter reciperent, & per medium scindentes, cor eius sibi afferrent. At illi iussa complentes, puerum de gremio matris rapiunt. Quem videntes formæ elegantissimæ; misericordia moti, super quãdam arborem ne à feris deuoraretur, deposuerunt, & scindentes leporem, cor eius Cæsari obtulerunt. Eodem die, dum quidam dux inde transiret, & puerum vagientem audiret, eum ad se adduci fecit, & dum filium non haberet, ipsum vxori attulit, & à se & vxore genitum esse finxit, & Henricum vocauit. Cùm creuisset, erat corpore pulcherrimus, ore facundus, & omnibus gratiosus. Quodam tempore Cæsar cum duce conuiuatur, vidensque Henricum adolescentem decorum & prudentem, curiæ suæ ipsum assumpsit, & videns eum ab omnibus commendari,

mendari, cœpit dubitare, ne post se regnaret, & ne iste sit quem occidi mandasset. Volens igitur esse securus, literas manibus suis scriptas per eum vxori suæ dirigit, in hunc modum. In quantum est chara tibi vita tua, mox vt literas receperis, puerum hunc necabis. Dum igitur pergens in quadam ecclesia hospitatus fuisset, & fessus super bancum quiesceret, & bursa in qua literæ erant dependêret; sacerdos curiositate ductus bursam aperuit, & literas imperatoris sigillo videns munitas, ipsas saluo sigillo aperuit, & legens scelus abhorruit, & radens subtiliter quod dicebatur, Istum necabis; scripsit, Isti filiam dabis. Regina lectis literis principes conuocauit, & tradens ei filiam suam nuptias celebrauit. Quo audito, Cæsar ira fremuit, vidensque ordinationi Dei non resistendum, à duce, à duobus armigeris, à sacerdote, & à matre pueri, veritate comperta, lætanter eum generum suum & hæredem constituit.

De discessu Græciæ à Romana ecclesia.

MXXVIII.

Tempore imperatoris Conradi II, ecclesia orientalis recessit ab obœdientia sedis Apostolicæ. Imperator iste Conradus II, cognomine Salicus, obiit, & sepultus est in Spira.

De tertio Henrico imperatore.

MXL.

Henricus III, imperatoris Conradi II filius, imperium adeptus, regnauit annis XVII. Hic à suis nuptiis omnes histriones expulit, & quæ eis dari solent pauperibus distribuit; Petrum regem Vngariæ è regno expulsum restituit. Huius tempore tantum schisma in ecclesia fuit, vt tres in summos pontifices electi essent, quos tandem Gratianus presbyter, pecunia magna eis data, induxit, vt cederent; & sic ipse electus est. Imperator pro tanto schismate sedando Romam properans, apud Sutrium vrbem Gratianum obuiam habuit, qui ei coronam auream obtulit, vt eum propitium haberet. Cæsar primò cuncta dissimulans, conuocata synodo, Gratianum, qui & Gregorius dictus est, de Simonia conuicit, & eo amoto Suidgerum Babenbergensem episcopum substituit, qui Clemens II dictus est, à sancto Petro CLIX papa ordinatus, à quo ipse imperator & coniux eius Agnes imperatrix Romæ imperialem consecrationem susceperunt. Ipse Clemens papa sepultus fuit in Babenberg. Hoc tempore erant quatuor papæ successiuè & immediatè de Teutonia sumpti.

De Leone papa, nono.

MXLIX.

Hic Leo papa dedit pallium Babenbergensi episcopo, Ipse etiam constituit, vt fiant claustra iuxta ecclesias ad disciplinam seruandam. Idem constituit, ne sacerdotes aut monachi canes aut aues ad venandum sequerentur, néue turpia lucra sectarentur. Antiochia & Ierosolyma à Saracenis capta, hoc tempore à Christianis recuperata sunt.

De conflictu regis Henrici IIII.

MLVI.

Rex Henricus IIII, filius Henrici III imperatoris, conflixit in Turingia cum Saxonibus inter Hoenburg & Neilstete, & victi sunt Saxones. Quos cùm secundò impeteret, dederunt se gratiæ. Rupto autem fœdere abduxit captiuos episcopos, Magdeburgensem & Halberstadensem, & Othonem quondam Bauariæ ducem, Magnum ducem Saxoniæ, & nouem comites. Eodem anno imperator Henricus, pater istius regis Henrici, defunctus est Leodij, & sepultus Spiræ cum patre suo Conrado imperatore: cuius exequiis interfuit papa Victor, & patriarcha Aquileiensis, ac plurimi episcopi, & nobiles.

De incendio Erfordiæ.

MLXXIX.

Ciuitas Erfordia incensa est à militibus imperatoris Henrici, & monasteria sancti Petri, & sancti Seueri, cum multis qui eò confugerant, conflagrarunt.

De fundatione monasterij Pegauiensis.

MXCI.

Fundatio ecclesiæ Pegauiensis inchoa-

ta eſt à Viperto marchione, præſentibus dominis, Hertuigo Magdeburgẽſe, Walramo Citicenſe, & Albino Mersburgenſe epiſcopis.

MXCIII.

Eclipſis Solis facta eſt tertia diei hora, & draco magnus viſus eſt.

De quinto Henrico imperatore.

Henricus quintus, quarti Henrici filius, imperium adeptus, regnauit annis XIIII. Iſte cum XV millibus militum venit Romam, & in gradibus ſancti Petri à papa Paſchale, & à clero, & populo proceſſionabiliter ſuſcipitur. Ipſe multa magnifica fecit, Spiræ obiit, & ibidem quieſcit cum patribus ſuis. Super quatuor tumbas prædictorum quatuor imperatorum, videlicet Conradi, Henrici III, Henrici IIII, Henrici V, vnus verſus diuiſim ſcriptus eſt, qui cõplectitur omnes tumbas in hunc modum, *Filius hîc, Pater hîc, Auus hîc, Proauus iacet iſthîc.* Item hoc anno dedicatum eſt monaſterium Pegauienſe, VII. calend. Aug.

MCX.

Monaſterium Reinſdorf à Viperto marchione conſilio Othonis epiſcopi Babenbergenſis fundatur.

De conflictu in Welfesholtz.

MCXV.

Imperator Henricus V conflixit cum Saxonibus in Welfesholtz, vbi multi ceciderunt, & imperator victus eſt, & poſt hoc obiit, & ſepultus eſt in Spira.

MCXVI.

Fundatum eſt cœnobium Hallenſe, videlicet noui operis extra muros ſitum, à venerabili archiepiſcopo Magdeburgenſe Adelgoto.

MCXXIIII.

Vipertus fundator monaſterij Pegauienſis monachus factus, in eodem quieuit in pace.

De Lothario imperatore.

MCXXV.

Lotharius dux Saxonum, imperium adeptus, regnauit annis XIII. Hic fundauit monaſterium Luther prope Brunſuigam, & ibidem ſepultus eſt. Vir omni laude digniſſimus.

De tertio Conrado imperatore.

MCXXXVIII.

Conradus III, nepos Henrici Cæſaris, frater Friderici ducis Sueuiæ, electus eſt in regem Romanorum, adhuc viuente Lothario ſuperius memorato. Tandem pace inter eos facta, Lotharius apud Veronam moritur, & apud Brunſuigam in monaſterio Luther ſepelitur. Conradus Aquiſgrani à Theodeuino, Portuenſe epiſcopo, apoſtolicæ ſedis legato, coronatus, regnauit annis XV. Ipſe mortuus eſt, & ſepultus in Spira.

Hugo de ſancto Victore, vir doctiſſimus & deuotus, moritur.

Eugenius III, monachus & diui Bernardi diſcipulus, factus papa conſtituit, vt ſtudium in eccleſiis habeatur in Grammatica, & aliis artibus liberalibus. Ipſe etiam canonizauit imperatorẽ Henricum Babenbergæ, rogatu Conradi imperatoris, & prælatorum.

MCXXXIX.

Obiit ſanctus Otho, Babenbergenſis epiſcopus.

De principibus Turingiæ.

MCXL.

Landgrauius Turingorum Ludouicus obiit, cuius filius Ludouicus ab imperatore Conrado III principatum ſuſcipit. Eodem anno fundata eſt baſilica in valle S. Georgij. Nota quòd primus Ludouicus, de quo Landgrauij Turingiæ nati ſunt, vocabatur Ludouicus Dedus Barbatus: & ipſe deſcenderat de genealogia Caroli Magni imperatoris. Et cùm eſſet vnus de ducibus Sueuiæ, præliis annihilatus inde ceſſit. Cùm autem dudum duces Turingorum defeciſſent, idem Ludouicus Barbatus ſuſcepit principatum dictæ terræ, quæ tunc per plures diſtracta & vſurpata, ceſſauit dici ducatus. Sed vſque hodie princeps præfatæ terræ non dux, ſed Landgrauius, quod latinè ſonat Comes prouincialis, appellatur. Dictus Ludouicus primùm ædificauit caſtrum Wartbergum in vertice montis excelſi, ſuper ciuitatem Iſenacum. Et ipſe & filij eius, & filij filiorum, ſuper ſæpe dictam terram Turingiam, à tempore ſan-

ĉti Henrici imperatoris, vſque ad tempora imperatoris Friderici II, per ſex generationes principantur.

De Friderico imperatore.

MCLIIII.

Fridericus dux Sueuorum, frater Conradi imperatoris, imperium adeptus, regnauit annos XXXIX.

De Petro Langobardo, & Gratiano.

Petrus Langobardus Magiſter floruit, qui quatuor libros ſententiarum, & gloſſas Pſalterij, & Epiſtolarum Pauli vtiliter compilauit, & Magiſter Gratianus Decretum. Beatus Bernhardus migrauit ad Chriſtum.

Tres Lunę in cœlo viſæ ſunt, & in media ſignum crucis: nec multo pòſt viſi tres Soles. Contra Alexandrum papam qui canonicè electus fuit, duo alij eliguntur, & fauorib. imperatoris Friderici fulciuntur. Durauit hoc ſchiſma aliquot annis. Intra quod tempus Teutonici, qui apud Tuſculum pro imperatore morabantur, Romæ ab hora nona vſque ad veſperam tot millia hominũ occiderunt, quot nunquam antea è Romanis occiſi ſunt.

De Mediolano capto.

MCLXII.

Imperator Fridericus primus Mediolanum cepit & expugnauit. Tunc Reinaldus, archiepiſcopus Colonienſis qui cum eo erat, impetrauit corpora trium Magorum qui Chriſto infanti munera obtulerunt, quæ Mediolani extra muros ante portam Romanam in eccleſia ſancti Euſtorgij ſeruabantur pariter, in vno ſarcophago marmoreo. Quib⁹ impetratis, Coloniam gaudens ſecum tulit, & in eccleſia maiore honorificè collocauit.

De Nobilibus ſubmerſis.

MCLXXXIIII.

Rex Henricus, filius imperatoris Friderici, primùm venit Erfordiam, volens concordare Conradum archiepiſcopum Moguntinum, & Landgrauium Turingiæ Ludouicum, diſcordantes. Cumque in cœnaculo reſiderẽt cum nobilibus terræ; repentè pauimento diſrupto, multi in latrinam ſubtus exiſtentem ceciderunt, videlicet comes Fridericus de Abinberg, comes Henricus de Suartzburg, comes Haſſiæ Gotmarus, comes Fridericus de Kirchberg, Burchardus comeś de Wartberg. Factum hoc VII cal. Auguſt.

De obitu Friderici imperatoris.

MCXC.

Imperator Fridericus I, vir catholicus, peregre vltra mare profectus, cum multa turba cruce ſignatorum militantium per deſertum Romaniæ; poſtquam glorioſè triumphauit de inimicis Chriſti, in modico flumine, in quod balneandi gratia poſt meridiem deſcenderat, apud Armeniam in die Apoſtoli Barnabæ, multis præſentibus, caſu ſubmerſus eſt. Huic ſucceſſit filius eius, rex Henricus, eodem anno; & regnauit annis VII.

De tempeſtate magna.

Eo tempore tantæ pluuiæ cum tonitruis, & fulminibus, & tempeſtatib⁹ factę ſunt, quanta nulla memorat hominum antiquitas. Lapides ad quantitatem ouorum quadranguli, cum pluuia mixti de cœlo cadentes, arbores, & vineas, & ſegetes deſtruxerunt, & multos homines occiderunt. Corui quoque & plures aues, per aërem in hac tempeſtate volantes, viſæ ſunt carbones viuos in roſtris portare, & domos incendere. Henricus VI contra Romanam eccleſiam ſemper tyrrannidem exercuit. Ipſe veneno interiit, ſepultus in Spira.

MCXCI.

Eclipſis Solis facta eſt in vigilia Ioannis Baptiſtæ.

De Philippo & Othone.

MCXCVIII.

Philippus dux Sueuorum, frater imperatoris Henrici V, in regem Romanorum electus eſt. Cui ſe papa Innocentius III oppoſuit, quia frater ſuus imperator Henricus, contrarius fuerat eccleſiæ Romanæ: ordinauitque papa, vt Otho filius ducis Saxoniæ Aquiſgrani coronaretur.

SIFFRIDI PRESBYTERI MISNENSIS EPITOMES

LIBER SECVNDVS.

M C C.

CONradus archiepiſcopus Moguntinus obiit, pro quo eliguntur duo; Lutpoldus Wormacienſis epiſcopus, & Siffridus Bingenſis præpoſitus.

M C C I.

Sancta Cunegundis imperatrix & virgo canonizata eſt ab iſto papa Innocentio I I I. Eodem anno vrbs Conſtantinopolis capta eſt, & ſpoliata à Chriſtianis pluribus rebus.

M C C I I.

Rex Philippus à papa Innocentio excommunicatur, & rex Otho ab eodem papa Romæ in imperatorem vngitur, & Siffridus archiepiſcopus Moguntinus cōfirmatur.

M C C I I I.

Dux Bohemiæ Turingiam vaſtauit, & iterum veniēs in Turingiam, voluit cum rege Philippo confligere, ſed territus reuertitur.

M C C I I I I.

Rex Philippus in Turingia Veiſenſeham obſedit, & ducem Bohemiæ in regem primum coronauit in illo regno.

M C C V I I I.

Rex Philippus Babenbergę occiſus eſt à Palatino comite de Witligsbach, & in Spira ſepultus.

De ſecundo Friderico imperatore.

M C C I X.

Papa Innocentius I I I Fridericum I I, filiū imperatoris Henrici V, ad ſceptrum regni ſublimauit, adhuc viuente Othone imperatore, quem pridem idem papa excommunicauerat. Qui excommunicatus fuit vſque ad obitum ſuum; ſed in articulo mortis à prælatis abſolutus eſt. Fridericus I I imperium adeptus regnauit annis X X X. Hic erat ingenioſus, ſtudioſus, & literarum ſcientia magnus; leges optimas pro libertate eccleſiæ & contra hæreticos edidit. Iſte ſupra omnes diuitiis & gloria abundauit. Tandem filios ſuos reges conſtituit ſuper diuerſa regna, videlicet Conradum, Meinfridum, & alios. In diebus ipſius tam Latinorum, quàm Teutonicorum, & aliarum nationum, prouincię multa pace, & tranquillitate, & abundantia gaudebant.

De Landgrauio Hermano.

Eo tempore Landgrauius Turingiæ Hermanus, filius Landgrauij Ludouici, mortuus eſt, & ſepultus in Iſenaco, in eccleſia ſanctæ Catharinæ, monialium ordinis Ciſtercienſis; relinquens quatuor filios, Ludouicum, Henricum cognomine Raſponem, Conradum, Hermanum. Ludouicus duxit ſanctam Elizabetham, filiam regis Vngariæ in vxorem. Henricus Raſpo poſtmodo vnctus eſt in regem Romanorum. Conradus verò, ordinem fratrum domus Teutonicæ ingreſſus, factus eſt magiſter ordinis eiuſdem generalis. Hermanus mortuus eſt, cùm eſſet annorum quindecim, & ſepultus eſt apud patrem ſuum Iſenaci.

M C C X I I.

In Accarone cœpit ordo fratrum domus Teutonicæ. Eodem anno imperator Otho Wiſſenſcham obſedit.

De ſancta Elizabetha.

Regnāte imperatore Friderico I I, claruit beata Elizabetha, regis Vngariæ inclyta filia, ſoror Belu, ex matre filia ducis Meranię. Hanc pater ſuus in annis infantiæ, exiſtentem trium annorum, deſponſauit illuſtri principi Ludouico, qui poſt patrem ſuum Hermanum terræ Turingorū tenuit principatum, cuius proſapia de nobiliſſima ſtirpe Caroli Magni imperatoris originē traxit. Cùm autem beata Elizabetha prædicto ſuo coniugi Landgrauio Ludouico vnū filiū Hermanum nomine, & duas filias peperiſſet, cōtigit vt idē princeps Ludouic⁹ vna cū imperatore Friderico, & multa militia cruce ſignatorum

torum ad terram ſanctam properaret, vt transfretãtes, eam terram quam ſaluator noſter ſui ſanguinis effuſione ſacrauerat, ipſi de Saracenorum manibus liberarent. Cùm fines Appuliæ attigiſſent, & in ciuitate quæ Hydruntum dicitur, morarentur, dictus Landgrauius Ludouicus, Deo dilectus & hominibus, carnis debita ſoluens feliciter in Domino obdormiuit. Comites & milites oſſa domini ſui, vtiq; militis Chriſti, inde tollentes, nõ ſine magno planctu & lachrimis ad terram Turingiã reuexerũt, & in monaſterio quod dicitur Reinhardbornum, ſepelierũt, anno MCCXVII. Beata Elizabetha, orbata ſponſo ſuo fidiſſimo, omnia quæ de dotalitiis habere poterat, quæq; de regia aula patris in auro, & argento, & ornamentis ſecũ attulerat, in vſus pauperum conuertebat; in ciuitate Haſſiæ quæ Martburgũ dicitur, hoſpitalis iaciens fundamenta. Huius famula fuit Iſentrudis. Elizabethæ virtutibus & miraculis innumeris, coram papa Gregorio IX, & ſenatu cardinalium examinatis & approbatis, ipſe ſummus pontifex conſenſu omnium & applauſu hanc glorioſam Elizabetham Sanctorum catalogo annotauit, anno MCCXXXV, in vrbe Peruſia. Sequente anno dum ſancta oſſa ipſius transferri deberent, multitudo cleri & populi innumerabilis ad tumbam eius ad ciuitatem Martburgum cõfluxit. Sed & imperator Fridericus cum epiſcopis, & prælatis, atque principibus ibidem affuit, & coronam auream obtulit, multaq; priuilegia & donaria largiter tribuit. Trãſlatione ergo ſolenniter peracta, ſinguli ad propria cum gaudio redierunt.

MCCXVII.

Imperator Otho obiit Brunſuigæ.

MCCXXI.

Beatus Dominicus migrauit ad Chriſtum, & ſepultus eſt in ciuitate Bononia. Eodem anno Iudæi in Erfordia occiſi ſunt.

MCCXXII.

Engelbertus Colonienſis archiepiſcopus occiſus à comite Friderico de Iſenberg, qui & ipſe in vltionem effuſi ſanguinis crurifragio interiit. Eodem anno Damiata à Saracenis reſumpta eſt.

MCCXXIIII.

Tartari magnam multitudinem Ruthenorum proſtrauerunt.

MCCXXVII.

Imperator Fridericus cum multa turba cruce ſignatorum ad ſanctam terram properauit. Sed illud paſſagiũ impeditum fuit.

MCCXXVIII.

Ieruſalem Chriſtianis reſtituitur. Gens Scotorum tũc temporis ferè duobus annis diſcurrendo terras pertranſiuit.

MCCXXX.

Archiepiſcopus Moguntinus Siffridus II obiit in Erfordia, cui Siffridus III ſucceſſit.

De filiis beatæ Elizabethæ.

MCCXXXI.

Beata Elizabetha tranſiit, relinquens vnum filium Hermanum, & duas filias, quarum vnam duxit dux Brabantię, altera verò Gerdrudis nomine, monaſteriũ ingreſſa, cœlibem vitã duxit. Hermanus Landgrauius, filius Landgrauij Ludouici & ſanctæ Elizabethæ, ducẽs vxorem, poſt celebratas nuptias veneno perempt⁹ eſt, à quadam malefica nomine Berchta de Seberg, quæ fuit vxor cuiuſdam nobilis de curia dicti principis. Iſte ergo Landgrauius Hermanus mortuus eſt, nõ relinquens hæredem. Eodem tempore dux Bauariæ Ludouicus occiſus eſt à graſſatoribus, vt dicebatur, immiſſis ab imperatore Friderico.

De Henrico Marchione Miſnenſe.

Hoc tempore Marchio Miſnẽſis Henricus, cognatus Lãdgrauij Turingorum, Ludouici & fratrum ſuorum, cùm haberet duos filios Albertum & Ditericum, quos genuerat ei nobilis & inclyta princeps Conſtantia, filia ducis Auſtriæ, cum magna pompa & faſtu venit ad curiã Friderici imperatoris; petens filiã ipſius Cęſaris Margarethã dari ſuo filio vxorem. Iſte princeps Marchio Hẽricus diuitiis & gloria omnes principes Germanicos ãteibat, eratque largus valde & munificus, multa militum famulorumque caterua munitus, ſemper hilaris, ſemper viuens in magnis deliciis & honore. Hic nõ ſolùm baronibus, & militibus, & capitaneis, & famulis ſuis, imò etiam aliis principibus & nobilibus victũ, & precioſum veſtitum, abundanter & largiter tribuebat. In tanta gloria & prodigalitate in curia Cæſaris apparuit, vt non ſolùm principes & nobiles, ſed & ipſe imperator & Auguſtus in

ſtuporem verteretur. Tandem adepta filia imperatoris, tradidit eam Alberto filio ſuo in vxorem, quem præcedente tempore Landgrauium conſtituit Turingorum. Hęc genuit dicto Alberto tres filios, Henricum, Fridericum, Ditericum.

MCCXXXII.

In Teutonia multi hæretici tonſi & cremati ſunt à magiſtro Conrado de Martburg, ex cõmiſſione domini papæ Gregorij.

MCCXXXIII.

Idẽ Magiſter Conradus de Martburg, prædicator verbi Dei, confeſſor beatæ Elizabethæ, occiſus eſt & ſepultus in Martburg, in eccleſia ſanctæ Elizabethæ.

MCCXXXVI.

Præſente imperatore Friderico, & populi innumerabili multitudine beata Elizabetha tranſlata eſt.

MCCXXXVIII.

Tartari in Hungaria & Polonia multa millia Chriſtianorum occiderunt. Contra ipſos Gregorius papa fecit crucẽ prædicari. Similiter contra Stetingos, de quibus quinque millia hominum à cruce ſignatis occiſi ſunt. Eodem anno Landgrauius Conradus frater Ludouici, Fritſlarẽſibus humiliter ſatisfecit, & intrans ordinem fratrum domus Teutonicę, vitam in bonis operibus cõſummauit. Et hic ſepultus eſt apud Martburg in eccleſia beatæ Elizabethæ, vbi domus Teutonicæ fratres magnum habent conuentum militum, & clericorum, & aliorum fratrũ ordinis: ibique pauperibus & aduenis caritatiuè neceſſaria victus miniſtrantur.

MCCXLVI.

Landgrauius Turingiæ Henricus, cognomine Raſpo, in regem Romanorum electus eſt, annuente papa Innocẽtio, qui eidem Henrico infinitam pecuniam miſit, vt imperatori Friderico pręualere poſſet. Eodem anno dux Auſtriæ, cùm vno die bis triũphaſſet, in ipſo conflictu à propriis hominibus ſuis occiſus eſt.

De conflictu regum.

MCCXLVII.

Rex Romanorum Henricus Conradum, filium imperatoris Friderici, apud Francofordiam in die ſancti regis Oſualdi prælio vicit. Eodem anno idem Henricus VII rex mortu⁹ eſt, & ſepultus apud patrem ſuum Landgrauium Hermanum in Iſenaco, in eccleſia Sanctimonialium ordinis Ciſterciẽſis. Et in iſto defecerunt iſti nobiles principes Turingiæ, qui de proſapia Caroli Magni imperatoris originem traxerunt. Tunc marchio Miſnenſis Henricus Turingiam & Saxoniæ palatinatum ſibi vſurpat. Quamobrem graue bellum inter ipſum & duciſſam Brabantiæ poſtea eſt exortum.

De rege Vilhelmo.

MCCXLVIII.

Comes Hollãdiæ Vilhelmus in regem Romanorum electus eſt, & ciuitatem Aquiſgrani expugnauit, & ibidẽ à duobus cardinalibus coronatus regalem accipit benedictionem: Eodem anno obiit dux Brabantiæ.

De rege Franciæ.

MCCXLIX.

Rex Franciæ Ludouicus Damiatam expugnauit, & in poſſeſſione pacifica habuit. Poſtea in breui à Soldano captus eſt, & centum millia marcarum dedit, & Damiatam reſtituit. Eodem anno obiit archiepiſcopus Moguntinus Siffridus, cui ſucceſſit Chriſtianus.

MCCL.

Rex Daciæ procurante frate ſuo Abel, per traditionem & fraudem miſerabiliter eſt occiſus.

MCCLI.

Hugo cardinalis in Teutoniam legatus miſſus, Vilhelmum regem confirmauit, Chriſtianum archiepiſcopum Moguntinum depoſuit, Gerhardum eidem ſubrogauit.

De morte Friderici imperatoris.

MCCLII.

Imperator Fridericus II ad extrema vitæ deueniẽs, perceptis eccleſiaſticis ſacramentis, mortuus eſt & ſepultus apud Fogiam.

MCCLIII.

Rex Vilhelm⁹ cõtra comitiſſam Flandriæ pugnauit, & victoriã habuit. Eodem anno obiit rex Bohemiæ.

MCCLIIII.

Alexander IIII Ezelinum tortorem Chriſtianorum, Interfectorem ſexaginta fratrum minorum, & aliorum plurimorum

rum

rum fidelium, pro hæretico cum omnibus fautoribus suis condemnauit.

MCCLVI.

Rex Wilhelmus occisus est à Frisonibus.

MCCLVIII.

Tartari expugnauerunt partes Orientales, videlicet regnum Indiæ, regnũ Armenię, regnum Niniue, regnum de Waldach, regnum etiam Hierosolymitanum, Antiochiam, & partes Christianorum vltra mare.

MCCLX.

Gerhardus archiepiscopus Moguntinus mortuus est in Erfordia, & sepultus ibidem, cui successit Wernherus. Eodem anno ducissa Brabantiæ, filia beatæ Elizabethæ cum magno exercitu & armis bellicis intrauit Turingiam, ducens secum filium suũ Landgrauium Hassię, qui tunc erat annorum duodecim, dictamq; terram spoliis & incendiis deuastauit: quia marchio Misnensis prędictam terram sibi vsurpauerat, cùm tamen filius iam dictæ ducissæ, Landgrauius scilicet Hassiæ, propinquior esset hæres.

De Nigromantico in Friberga Misniæ.

In diebus istius marchionis Henrici, accidit quoddã valde miserabile & horrendum in Friberga ciuitate dicti principis. Quidã enim scholaris, amore cuiusdã puellæ nimiùm stimulatus, consilium atque suffragium à quodam nigromantico, promissa pecunia, requisiuit, vt sibi puellam impetret. Ille autem in quoddam cellarium eundẽ scholarem secum ducens, & sphæras ac figuras (vt assolent) circum se super pauimentum describẽs, cœpit legere coniurationes diabolicas. Postquam autẽ multa phantasmata diaboli se vtriusque oculis ingessissent; tandem diabolus in forma illius puellæ apparuit, seq; illi in eius amore ardente eminus exhibebat. Ille cæco amore ductus, cùm manũ extra sphæram extenderet, volens amasiã suam deprehendere, statim à dæmonio arreptus, & ab eo parietibus cellarij allisus & cõquassatus, supra nigromanticum illum est proiectus mortuus. Tunc ille ferè exanimis factus, inde se mouere non potuit, sed toto residuo illius noctis mortuum super se prostratum sustinens voces edebat miserabiles. Manè multi de ciuitate, auditis huiusmodi clamoribus, conturbati & territi conuenerunt, & ipsum inde seminecem eduxerunt.

MCCLXI.

Soldanus Babyloniæ, rex Ægypti, resumptis viribus cum exercitu barbarorum clàm irruit in castra Tartarorum, & multa ex eis millia interficit. Hoc anno quatuor metropolitani, Mogũtinus, Treuerensis, Bremensis, Magdeburgensis, à papa Alexandro IIII Romæ consecrati sunt. Eodem anno multa millia Flagellatorum prodierunt in mundum, dicentes hominem ab omnibus peccatis absolui, si in tali secta per vnum mensem versaretur.

MCCLXI.

Celebrata sunt concilia in Moguntia ab archiepiscopo Wernero, & aliàs ab aliis archiepiscopis, iubente papa Alexandro, cõtra Tartaros & alia pericula, vt per verbum crucis & orationes fidelium inimicis ecclesiæ resisteretur.

MCCLXII.

Venit quidã cum exercitu magno dicẽs, se esse imperatorem Fridericum qui ante decem annos mortuus fuerat.

De conflictu principum.

MCCLXIII.

In vigilia Apostolorũ Simonis & Iudę, illustres principes Albert9 Turingiæ Lãdgrauius, & germanus eius marchio Ditericus de Landisberg, conflictum habuerunt cum duce Saxoniæ Alberto, & gloriosè triumphantes ceperunt ipsum ducem, & comitem Henricum de Anhald, & alios plures comites & nobiles.

MCCLXIIII.

Stella quæ dicitur cometes visa est.

MCCLXV.

Clemẽs IIII, à sancto Petro CXCIIII, ordinatur. Hic cum Meinfrido, rege Apulię, filio imperatoris Frider. graue prælium habuit. Eodem anno Soldanus Babyloniæ impugnans Christianos, in terra sancta cepit Azotum, castrum domus hospitalis, & castrum & ciuitatẽ Cæsaream, & ciuitatem Capham.

De conflictu regum.

MCCLXVI.

Clemens papa præcepit crucem cum magna indulgẽtia prædicari in subsidium

terræ ſanctæ. Eodem anno comes Carolus, frater regis Franciæ Ludouici, conflixit cum Meinfrido rege, filio imperatoris Friderici, & vicit, & occidit eum. Quo facto papa fecit Carolũ regem Siciliæ. Eodem anno comes Hoënloius, & ciues Wurtzburgenſes conflixerunt cum comite Hermano de Hennenberg apud ciuitatem Kitzingen iuxta Mogũ fluuium pro epiſcopatu, quia duo per diſſenſionẽ electi fuerãt. Sed comes Hoënloius cum omnibus ſuis cruce ſignatis victoriã habuit. Hoc etiã anno Soldanus Babyloniæ ſubiugauit ſibi Ieruſalem, Bethleem, Nazareth, Galilæam totam, & alias multas munitiones. Cepit etiam, & ſuffodiẽs caſtrum munitiſſimũ quod dicitur Caphet, in quo fratres domus Teutonicæ & alios Chriſtianos inuĕtos duris vinculis cõſtrinxit, ad duo millia & plures. Hos õnes in fide examinari fecit. Ipſi verò omnes præter octo in cõfeſſione Chriſti occiſi ſunt.

MCCLXVII.

Cruce ſignati ſunt in ſubſidium terræ ſanctæ, rex Frãciæ Ludouicus, rex Angliç, rex Aragoniæ, rex Nauarræ, archiepiſcopus Rotomagenſis, & alij plures. Eodem anno beata Heduigis, quondam duciſſa Poloniæ, canonizata eſt à papa Clemĕte.

De Conrado & Carolo.

MCCLXVIII.

Clemens papa crucem prædicari fecit contra regem Conradum, filium imperatoris Friderici, & cõtra ciuitates Thuſciæ & Lãgobardiæ illi adhærentes. Inito autem conflictu inter Conradum & Carolum, victoriã habuit Conradus, ſed à quodã potente Langobardo in munitionem receptus, traditus eſt fraudulenter cum marchione de Baden, & comite Piſano. Qui poſt paucos dies à Carolo capitalem ſententiam acceperunt, prius tamen confeſſione facta.

MCCLXIX.

Soldanus expugnat Antiochiam, & occidit in ea multa millia hominum.

De filia imperatoris.

MCCLXX.

Obiit rex Vngariæ Bela. Eodem anno inclyta & nobiliſſima princeps Margaretha, filia imperatoris Friderici, Turingiæ Landgrauia, cùm multas contumelias & cõminationes etiam mortis à marito ſuo Landgrauio Alberto indignè pertuliſſet; tandẽ exiſtens in caſtro Wartbergo, ſuffragio cuiuſdã militis per murum in ſporta de altiſſima rupe eiuſdem caſtri demiſſa cum duob. tantùm pediſequis & duobus camerariis fugam iniit. Ipſa namq; inter cæteras pediſequas ſuas vnam habuit, quæ Cunegundis de Iſenberg vocabatur, quam idem Landgrauius amans, & cum ea frequenter adulterans filiam Cæſaris exoſam habuit & deſpectam. Abbas Fuldenſis dictam filiam imperatoris fugientem vſq; ad Francofurdiam deduci fecit: vbi à ciuibus honorificè ſuſcepta & pertractata; ibidem defuncta eſt eodem anno, & honore regio tumulata per archiepiſcopum Moguntinum.

MCCLXXI.

In Teutonia fames valida fuit, & tribus annis durauit, ita quòd multi homines fame perierunt.

MCCLXXII.

Rex Vngariæ Stephanus poſt plurima prælia, inter ipſum & regẽ Bohemiæ Odoacrum habita, mortuus eſt.

MCCLXXIII.

In feſto S. Michaëlis, in Francofurdia, electus eſt in regem Romanorũ Rudolphus de Habisburg, comes prouinciæ Alſatiæ, & ſtatim Aquiſgrani coronatus.

De Rudolpho imperatore.

MCCLXXIIII.

Lugduni celebratũ eſt concilium magnum, præſente papa Gregorio x. Hic electionẽ regis Rudolphi confirmauit, reprobatis nunciis regis Hiſpaniæ, & regis Bohemiæ. Ipſe namq; rex Bohemiæ Odoacrus ſolennes nuncios, & multam pecuniam, & munera ad curiã domini papæ Gregorij tranſmiſerat, eò quòd ipſe ad imperium aſpiraret. Papa munera non attendens circumſedentibus ſic dicebat, Cùm in Alemania plures principes & comites habeamus, quare vellemus Sclauũ ad imperium ſublimare? Rudolphus itaq; imperium adeptus, regnauit annis XVIII. Iſte in diebus ſuis tranquillã pacẽ procurauit, çquus iudex diuiti & pauperi extitit, eccleſias & hoſpitalia defĕdit & protexit. Cùm videret, milites humilibus perſonis ſecum loqui cupientibus acceſſum ad ſe prohibere, dixit, Per Deum, date hominibus accedendi locum. Non enim propter hoc ad imperium ſum electus, vt hominibus in arca præcludar. Vbicunque

proceſſit

proceſſit, ſi conſpexit aliquem ſecum loqui cupientem, ſtatim ſe illi exhibuit ad confabulandum. Ipſe deniq; omnibus ſe expoſuit, & neminem contempſit. Strenuus erat in armis, in Chriſtiana religione fidelis. Et cùm eſſet miræ prudentiæ, & prouectæ ætatis, hilaris tamē & iucundus ſemper extitit, & cum magna modeſtia & manſuetudine imperium gubernauit.

De Landgrauio & Marchione, fratribus.

MCCLXXV.

Orta diſcordia inter nobiles principes, Albertum Turingorum Landgrauium, & fratrem eius Ditericum marchionem de Landisberg. Ideo marchio Ditericus, & archiepiſcopus Magdeburgenſis Conradus, Turingiam cum magno exercitu armis hoſtilibus inuadentes, caſtrametati ſunt in ciuitate quę Denneſtete dicitur, & tantùm vna nocte inibi permanſerunt. Nam prædictus Landgrauius Albertus, eadem nocte exercitum mille equitū armatorum & vltra, & peditum vulgus innumerabile cōuocans, fratrem ſuum iam præfatū potenter & viriliter de terra Turingia fugat.

MCCLXXVI.

Ioannes XVIII, à ſancto Petro CXCVIII papa ordinatur. Hic dum quendam librum (vt dicebatur) hæreticum & peruerſum dictaret; ſubitò domus in qua ſedebat, ſuper eum corruit, & in tantum concuſſit, vt infra ſpacium quinque dierum miſerabiliter moreretur, replicans ſæpius hæc verba, vel ſimilia, Quid fiet de libello meo? quis complebit libellum meum? Obiit & iſte primo anno pontificatus ſui. Eodem anno rex Romanorum Rodolphus, multa militia & pugnatorum turma collecta, aciem direxit ad Orientem, ſubiiciens ſibi terras quas rex Bohemorum Odoacrus occupauerat, & ſibi illicitè vſurpaúerat, videlicet Auſtriam, Stiriam, & Carinthiam, & loca plura alia.

Hoſtis Germanorum papa.

Martinus III papa in tanto odio habebat Teutonicos, vt optaret totam Alemaniam vnam eſſe piſcinam.

De Viſionibus diuerſis.

In illis diebus dum guerrę & prælia inter regem Romanorum Rodolphum, & regem Bohemorum Odoacrum creſcerent, & vtrobiq; malum diſcordiæ augeretur; diuerſæ viſiones & ſomnia veridica de caſu regis Odoacri ſunt diuerſis reuelata. Ipſe namque rex Bohemiæ vidit in viſu noctis, quòd plurima cornua haberet in capite, quæ omnia præter vnum ſibi radicitus ſunt euulſa. Quidam etiam cleric⁹ in Alemania vidit in ſomno, quòd fluuius magnus & turbidus, glacie mixtus, raptim traheretur ab Occidente contra Bohemiam, vocemq; audiuit lamentabilem, clamitātem hæc verba, Dies tribulationis, dies miſeriæ. Quidam quoq; miles nomine Reinbotho, ſimiliter Teutonicus, vidit per ſomnium quindecim Lunas in cœlo pugnare, quarum duæ cęteris erant maiores, & vna ex his duabus habebat foramina multa, in quam cæteræ Lunę impegerunt, & penitus conſumſerunt. Cumq; iam dictus miles hoc miraretur, vidit regē Bohemiæ propè ſtantem, & multum vomitum emittentem.

De rege Odoacro occiſo.

MCCLXXVIII.

Rex Romanorum Rodolphus, & rex Bohemiæ Odoacrus, multis millibus pugnatorū in campo Auſtriæ quod Marchfeld dicitur, ad pugnādum hoſtiliter ſunt congreſſi. In hoc conflictu vtriſq; exercitibus hoſtiliter dimicantibus, rex Bohemiæ à ſuis traditus, & ad mortem vulneratus occubuit. De eius morte rex Romanorum ſupra modum turbatus eſt, quia commiſerat ſuis, vt ipſum incolumē conſeruarent. Mortuo rege Odoacro, ſtatim maxima clades totius regni eius ſecuta eſt, ita vt per triennium cotidie gens Bohemorum de terra ſua, fame compellente & inopia, relictis habitaculis tranſmigrarent; venienteſque in Turingiam, & Miſnam, & alias partes Teutoniæ, miſerabili inedia per plateas ciuitatum mortui corruerent. Corpus quoq; regis Odoacri ſeruabatur multo tempore inſepultum, quia ipſe fuerat à domino papa excommunicationis ſententia notatus.

De rege Wenceslao.

Filius regis Odoacri vnigenitus, Wenceſlaus II, regnauit pro patre ſuo, cui rex Romanorum Rodolphus filiā ſuam, Guthā nomine, tradidit in vxorem, alteram filiam dedit Carolo filio regis Siciliæ, tertiam duci Bauariæ, quartam duci Saxo-

niæ. Sororem Wenceslai coniunxit Rodolpho filio suo iuniori, quem constituit ducem Austriæ. Hic defunctus est Pragę, & sepultus in ecclesia cathedrali, relinquens filium nomine Ioannem. Albertus autem, senior filius regis Rodolphi, successit fratri suo in ducatu Austriæ, & Ioannes mansit apud auunculũ suum Wenceslaum regem Bohemiæ. Dux Albertus, filius regis Rodolphi, iam duxerat in vxorem Mathildim, sororem ducis Carinthię & comitis Tyrolensis, quæ genuit ei multos filios & filias. Primogenitus eius Rodolphus duxit filiam regis Franciæ, quæ in primo puerperio defuncta sepulta est in Vienna Austriæ.

De Friderico simulato.

MCCLXXXIIII.

Archiepiscopus Moguntinus Wernerus defunctus est. Eodem anno vir quidam senex venit in Coloniam Agrippinam, asserens se esse Fridericum imperatorem, qui ante XXXII annos mortuus fuerat. Hic eiectus à Colonia receptus est à ciuibus Nussiæ.

MCCLXXXV.

Hoc anno obiit rex Siciliæ Carolus, & filius eius in bello occisus. Mortui etiam sunt, marchio Ditericus de Landsberg, filius marchionis Henrici Misnensis, comites de Orlamũda, Hermanus & Otho, comes Henricus de Suartzburg. Eodem anno vir ille qui finxerat se imperatorem Fridericum, crematus est in Witzlaria.

De Wernero Martyre.

MCCLXXXVII.

Rex Romanorum Rodolphus in ciuitate Francorũ quæ dicitur Wurtzeburg, colloquium habuit cũ principibus & nobilibus Teutoniæ. Hoc anno felix adolescens Wernerus excruciatus est à Iudæis, & occisus in die Parasceues, ad littus Rheni fluminis in ciuitate Wesela, & in oppido Bacherach sepultus, cuius sanctitatem miracula ibidem protestantur.

De morte Henrici marchionis.

MCCLXXXVIII.

Obiit archiepiscopus Mogũtinus Henricus, cui successit Gerhardus. Hoc etiam anno inclytus princeps marchio Misnensis Henricus defunctus est Dresdæ, & sepultus in Cella cum patribus suis, in monasterio ordinis Cisterciensis. Eodem anno archiepiscopus Coloniensis captus est in prælio, & occisi sunt viri circiter mille in ipso conflictu.

MCCLXXXIX.

Dux Vratislauiensis Henricus subiugauit sibi regnum Cracouiæ, & veneno interiit anno sequente.

De regis aduentu in Turingiam.

MCCXC.

Rex Romanorum Rodolphus intrauit Turingiam, reformans pacem non solùm illi terræ, sed & aliis in confinio eius, & conuocans principes & multos nobiles, in conuiuiis & deliciis cum eisdem mãsit in Erfordia ciuitate per plures dies. Fueruntq; secum ibidem filij sui Albertus, & Rodolphus dux Austriæ qui adhuc vixit, licet de morte sua anticipando dictum sit: filiæ quoque eius Iutta regina Bohemiæ, item ducissa Bauariæ, & ducissa Saxoniæ, & aliæ multæ nobiles fœminæ.

De excidio terræ sanctæ.

MCCXCI.

Ciuitas Accaron capta est à Saracenis, & multa millia hominum ex vtraq; parte ceciderunt. Et tunc Christiani omnino de terra sancta expulsi sunt, quorum multi confugerunt in Cyprum insulam. Eodem anno obiit gloriosus rex Romanorum Rodolphus, & sepultus est in Spira, anno regni sui XVIII.

De rege Adolpho.

MCCXCII.

In Francofurdia electus est comes Adolphus de Nassau in regẽ Romanorum, archiepiscopo Moguntino Gerhardo alios principes ad eiusmodi electionis cõsensum attrahente.

De vastata Turingia.

MCCXCIIII.

Rex Romanorũ Adolphus manu forti introiuit Turingiam mense Septembri, multa mala ibidem exercens, stuprãs virgines, ecclesias vastans, innocentes & iustos spolians, opprimens, & occidens, & alia plura perpetrans contra normam iusticiæ. Contigit autem, cùm idem rex Adolphus in Turingia quandã villam pertransiret

transiret quæ Sumeringen dicitur, iuxta quam extructa est ecclesia sancti Gangolfi militis & martyris, vt duæ vetulæ mulieres ad dictam ecclesiam cum rebus suis confugerent, quas quidam pedites de exercitu rebus & vestibus spoliantes, nudas perunxerunt pice cum sebo mixta, deinde in plumis volutantes discurrere permiserunt. Tunc illæ cum fletu & clamore vsque ad regem peruenerunt. Quas videns comes Ditericus de Hoënstein, lachrymans & regem accedens dixit, Domine videte & misereminí. Cui rex, Ecquis modò poterit inuenire reos? Et sic illæ mulieres ad sua sunt conuersæ cũ mœrore, nullam gratiam consecutæ sunt.

De vastatione Misnæ, & expulsione principum.

MCCXCVI.

Rex Adolph⁹, tyrannide sua in Turingia crudeliter expleta (vt superiùs est narratum) ad terram Orientalem castra & arma mouit. In qua quibusdam munitionibus occupatis, quibusdam funditus destructis, direxit aciem contra Misnam, & tradita est ei ciuitas Friberga, in qua castrum firmissimum suffodiens cepit, & multos strenuos viros in eo repertos capitali sententia condemnauit. Tradita est ei quoque Misnæ castrum & ciuitas, & aliæ munitiones terræ. Et tunc marchiones Misnenses, Fridericus & Dicemanus germani, filij Landgrauij Turingorum Alberti, nepotes imperatoris Friderici, de iam dictis terris progenitorum suorum eliminati sunt. Quasdam deinde munitiones in Misna, & Turingia, & terra Orientali, resumpserunt.

De coronatione regis Bohemiæ.

Eodem anno in festo Pentecostes rex Bohemię, Wenceslaus II, ab archiepiscopo Moguntino Gerhardo coronatus est & vnctus. Et hæc solennitas Pragæ peracta est regali sumptu & pompa gloriosa. Affuit ibidem dux Austriæ Albertus, filius regis Romanorum Rodolphi, & alij principes Germaniæ & Poloniæ, & episcopi multi: sed gaudium in mœrorem (proh dolor) est conuersum. Nam inclyta Iutta, Rodolphi regis Romanorum filia, dicti regis Bohemię coniunx, cùm nouiter peperisset, sic in ipso puerperio coronata, dolore inualescente, defuncta est; relinquens filium nomine Wenceslaum, & filiam quam postmodo iunior dux Carinthiæ accepit vxorem. In eadem solennitate principes electores vnà cum archiepiscopo Mogũtino & rege Bohemię decreuerunt destituere regem Romanorum Adolphum, plures articulos contra ipsum producentes. Primus fuit, quia ecclesias vastasset: secundus, quia virgines stuprasset: tertius, quia accepisset stipendia belli ab inferiore se, scilicet rege Angliæ, quod Augusto non licet, nec decet: quartus, quia Rempub. non auxisset, sed magis dissipasset, & ab hoc Augustus de cætero vocari non deberet. His aliisque de causis eodem anno eidem Adolpho imperium abiudicantes, ducem Austriæ Albertum ipsum regem Romanorum & Augustum nuncupant. Eodem tempore grossi Pragẽses denarij initium ceperunt, sub rege Wenceslao II. Post aliquot annos Wencesla⁹, mœrore abiecto de morte reginæ, duxit filiam regis de Calis, sibique regnum Calis & regnum Cracouiæ subiugauit.

De interitu regis Adolphi.

MCCXCVIII.

Inter regem Adolphum iam abiectum, & regem Albertum nouiter electum, graue bellum est exortum. Dictis regibus cum multis millibus militum & pugnatorum iuxta Rhenum fluuiũ tempore messis ad confligendum congressis, multi ceciderunt. Demum ex vtraque parte hostiliter dimicantibus, totum pondus prælij versum est in Adolphum, ceciditque non solùm gladiis vulneratus, sed & vngulis equorum conculcatus, & in proprio sanguine volutatus: miserabiliter animam exhalauit. Et sic Deo annuente victoriam gloriosam obtinuit rex nouus Albertus. Itaque Aquisgrani coronatus regalem accipit benedictionem.

De terræmotu.

Eodem anno ante natiuitatem Domini, magnus terræmotus & inauditus cœpit fieri in Thuscia, qui protendebatur tempore & loco. Tempore quidem, quia continuauit octo hebdomadas, & factus fuit singulis dieb. pluries: loco verò, quia cœpit in ciuitate quæ dicitur Forliuium, & protendebatur per tres diætas vsque ad Reate ciuitatem, in qua tunc morabatur papa Bonifacius cum cardinalibus, & de Reate per diætas vsq; ad muros vrbis Ro-

mæ. Fuit autem tam vehemens ille terræmotus, vt in diuerſis caſtris & ciuitatibus multas turres & domus ſubrueret: quarum ruina quot homines vtriuſque ſexus obruti & perempti fuerint, quis enarrare ſufficiat? Idem papa dum altari diuina celebraturus aſtaret, ſubitò terra horribili motu & ſtridore concutitur, parietes baſilicæ quatiuntur, lapides colliſi ad inuicem diſſecantur. Quid plura? Papa ex huiuſmodi ſtrepitu terribili defecit viribus, & licet vallatus eſſet turba cardinaliũ & militum, inter manus miniſtrorum corruit, vixque eductus de eccleſia fugã cum cæteris iniit. Hoc anno fuit viſa ſtella quæ dicitur cometes.

De euchariſtia vendita.

MCCXCIX.

Iudæi perfidiſſimi corpus Chriſti ſacrũ in nocte ſancti Paſchatis emptum à cuſtode eccleſiæ in ciuitate Franconiæ quæ Rœtingen dicitur, per diuerſas ciuitates & caſtella aliis Iudęis diſtribuerunt. Quędam religioſæ mulieres quæ ſacras vigilias ad tumulum crucifixi obſeruabant (ſicut moris eſt in Teutonia) cùm hora matutinarum de eccleſia prodeuntes, irent ad excitandum eccleſiæ presbyterum, vt crucifixum de monumento ante matutinas ſecundum conſuetudinem ſubleuaret; viderunt ſuper domum Iudæi qui ſacramentum emerat, duo rutilare luminaria. Cumque attonitæ ſtarent, & ſecum quærerent; ſuperueniens presbyter interrogat, quid conferant; videnſq; cum ipſis luminaria, compertoque quòd Iudæus cum cuſtode in eccleſia fuiſſet & iuxta altare, cautè vocat iudicẽ ciuitatis & quoſdam de ciuibus, qui irruentes in domum Iudæi, ipſum & cuſtodem eccleſiæ ceperunt. Qui ſtatim coacti facinus perpetratum cõfeſſi ſunt. Iam verò (vt dictum eſt) idem corpus Chriſti per diuerſas Iudæorum diſperſum fuerat manſiones, qui ſæpe dictum corpus Chriſti ſacratiſſimum acubus & ſubulis pungentes, & in mortariolis tundentes, & per illas puncturas & tunſiones ſanguinem elici conſpicientes, tandem in diuerſis locis ſub terra ſuffoderunt. Sed Deus omnipotens ſacramentum ſalutis, multis miraculis prodẽtibus, ſuis fidelibus propalauit. Quapropter Chriſtiani inſurgentes contra Iudęos, eos per diuerſas ciuitates & loca turmatim occiderunt. Contigit, vt multi Iudæi ad quoddam caſtrum confugerent, vt ſe ibidem defenſarent. Cumque Chriſtiani ad expugnandum dictum caſtrum forti manu conueniſſent, & illud iam vallaſſent; quædam virgo Iudæa de eodem caſtro importunis clamoribus rogabat Chriſtianos, vt ipſam inde eriperent & baptizarent. Iudæis ipſam deorſum trahentibus & increpantibus, illa de manibus eorum elapſa, de altitudine caſtri ſe præcipitem dedit. Sed ecce mirum in modum ipſa quaſi manibus angelicis portaretur, illæſa deſcendit, & mox ad fidem Chriſti & baptiſma confugit.

De archiepiſcopis rebellantibus.

MCCC.

Tres archiepiſcopi; Gerhardus Moguntinus; Treuirenſis, frater ſcilicet regis Adolphi; & Colonienſis, ſe contumaciter contra regem Romanorum Albertum erexerunt, & orto graui bello inter eoſdem hoſtiliter pręliatum eſt, vſque ad annum ſequentem.

De rege Franciæ.

MCCCI.

Stella cometes viſa eſt, quæ ante Natiuitatem Domini poſt occaſum Solis apparuit, & ante mediam noctẽm occidit. Comam fudit ad orientem, & viſa eſt per noctes quindecim. Eodẽ anno rex Franciæ cum magno exercitu pugnatorum contra ciuitates Flandriæ quibus indixerat bellum, properauit: ſed ipſis rebellantibus, multa millia nobilium & militum aliorumque pugnatorum de exercitu regis ceciderunt.

De curia regis Romanorum indicta.

MCCCII.

Facta pace inter regem Romanorum Albertum, & archiepiſcopos ſuprà dictos quos idem rex multum humiliauerat; ſtatim ipſe rex facto edicto, omnibus principibus præcepit, vt ad curiam ſuam in feſto Sebaſtiani martyris Merſeburgi celebrandam conuolarent. Sed quia ſæpe dictus archiepiſcopus Moguntinus Gerhardus, quibuſdam literis regis Bohemiæ Wenceſlai incitatus, contra maieſtatem Auguſti ſe temerariè erigens, pacem & fidem datam violaret; fuit dictæ curiæ celebritas impedita. Idem Gerhardus ſæpius

pius arroganter & iactanter dicere ſolebat, ſe habere adhuc reges in pera ſua, quaſi ipſe ſolus poſſet reges Romanorum deponere & creare. Sed mentita eſt iniquitas ſibi: ipſe namque longè ante regem Albertum mortuus eſt. Itaque tres archiepiſcopi memorati, ſcilicet Moguntinus, Treuerenſis, Colonienſis, vnà cum rege Bohemiæ, contra regem Romanorum Albertum conſpirabant.

De Conrado martyre.

MCCCIII.

Iudæi perfidi effuſione ſanguinis Chriſtiani aſſueti, ſcitum quendam puerum ſcholarem, Conradum nomine, filium cuiuſdã militis in Weiſenſcha ciuitate Turingiæ, multis cruciatibus affligentes, & ſectis omnibus neruis & venis totum ſanguinem eius elicientes, ante feſtum Paſchatis crudeliter occiderunt. Sed Deus omnipotens qui glorioſus eſt in ſanctis ſuis, innocẽtis pueri necem occultari non ſuſtinens, & homicidas perdidit, & martyrium innocentis multis miraculis decorauit. Cùm enim dicti Iudæi puerum occiſum occultè per plura loca Turingiæ ducerent ad tumulandum, Deo diſponente nuſquam abſcondere valuerunt. Vnde ipſum reducentes apud prædictam ciuitatem Weiſenſcham, in quadam vinea ſuſpenderunt. Tandem tam crudeli homicidio prodito, & rei veritate comperta; milites de caſtro proſilientes, & ciues eiuſdem ciuitatis, reliquumq; vulgus, vnà cum marchione Friderico filio Lãdgrauij Turingiæ Alberti, repugnãtes turmatim occiderunt.

Hoc anno nobiles domini de Columna, ceperunt papã Bonifacium, & ſeruabant tamdiu in cuſtodia, quouſq; compoſuiſſet cum eis pro voluntate eorum. Quo facto, ipſe nullum cibũ amplius ſumere voluit. Sed cùm ab amicis ſuis rogaretur, vt cibum caperet, cum indignatione reſpondit, Nolo comedere, nolo amplius viuere, & ſic mortuus eſt, anno pontificatus ſui nono, & poſitus in tumba precioſa, quam ſibi extruxerat in baſilica ſancti Petri, in monte aureo.

De prælijs regis Romanorum, & regis Bohemiæ.

MCCCIIII.

Facta concordia inter regem Romanorum Albertum & archiepiſcopos ſæpe dictos, rex Bohemiæ Wenceſlaus adhuc Auguſto ſe opponens, pluribus principibus & baronibus, & militibus multis larga ſtipendia tribuit, quibus ad rebellandum dicto regi Alberto ſe muniret. Inter hos præcipui erant marchiones de Brandenburg, ſcilicet Otho cum telo; & Hermanus Longus, gener Auguſti; filius quoque regis Adolphi Ropertus. Rex igitur Romanorum Albertus, vocatis ad ſe, archiepiſcopo Moguntino Gerhardo, & duce Bauariæ Othone, aliiſq; epiſcopis & principibus atque baronibus quàm plurimis, collegit ſibi prælectam militiam, & ſic ad præliandum regali comitatu proceſſit. Deſcendens per Bauariam, aſſumpto filio ſuo Rodolpho duce Auſtriæ, valde ſtrenuo in armis, qui gener fuit regis Auſtriæ, aciem duxit contra cõfinia Morauiæ & Bohemorum. Tunc occurrerunt ei in auxilium, ab eodem Auguſto vocati, Vngari & Poloni. Sed cùm eædem gentes Morauiam & confinia eius inaudita veſania deuaſtarent, ita vt virorum & mulierum manibus perforatis, & funibus innexis ipſos ſic deducerent, infanteſque ad ſellas equorum connecterent, virgines quoq; in cõſpectu omnium conſtuprarent; rex expauit, ipſoſque à ſe abegit, & ad ſua redire coëgit. Quo comperto, dicti Vngari & Poloni populum turmatim de terra tanquam greges abigebant, dicẽtes ſe nequaquam debita ſtipendia percepiſſe. Quo audito, Auguſtus fortiſſimum exercitum poſt eos deſtinauit, qui ipſos inſequentes, & vltra mille ex eis proſternentes, captiuos quos abduxerant, reduxerunt. Multi tamen deducti ſunt, quorũ quidam per ſe poſtmodo redierunt. Deniq; rex Romanorum Albertus mouit exercitum, veniẽſq; in Bohemiam caſtrametatus eſt in medio terræ, è regione montis argentifodinarũ qui vulgariter Cuttena dicitur; indixitq; conflictum pugnæ ſororio ſuo, regi ſcilicet Bohemiæ. Rex Wẽceſlaus cùm multo maiorem exercitum pugnatorum haberet quàm rex Albertus; veritus tamen ipſum Auguſtũ, cum eodẽ confligere non præſumpſit. Tranſactis itaq; pluribus diebus, quibus iã dictus rex Romanorũ in regno Bohemiæ demoratus fuerat, alimentis in exercitu iam deficientibus; nimia fame compulſus caſtra inde mouit, atq; in Auſtriam reuerſus eſt.

De Brunone Millenburgenſe.

Bruno Millenburgenſis, vir venerabilis, ſtrenuus defenſor & propugnator eccleſiæ ſuę, largus valde & miſericors, cùm ad extrema vitæ infirmitate præualente deductus, eccleſiaſtica ſacramenta deuotè percepiſſet; iuſſit ſe extra ſtratum ſuum ſuper cinerem poni, & ibidem humiliter recubuit, & cum magna contritione ſpiritum exhalauit.

MCCCV.

Hoc anno quidam presbyter, exiſtens Dreſdæ in ciuitate terræ Miſnenſis, vidit ſomnium in feſto Natiuitatis Domini, præſagium futurorum: nempe ſuper regnum Bohemiæ Lunam prælucidam in cœlo coruſcare. Cuius claritatem cùm ipſe & plures alij, vt ſibi videbatur, mirarentur; ſubitò Luna eadem in formam piſcis transformata cecidit ſuper terram, ſtatimq; diſparuit. Et ecce alia Luna venit ab occidente, & corpore maior, & ſplendore clarior; ſtansque in cœlo ſuper regiones Bohemię & Miſnæ tantum creuit in ſplendore, vt homines ad agriculturam & alia opera, ſicut in die, egrederentur. Reuelatum eſt autem videnti hanc viſionem, quòd ſub rege ſignificato per iſtam ſecundam Lunam tanta erit pacis abundantia, quòd homines in nocte, ſicut in die, ſecurè ambulabunt. Itaque eodem anno ante Paſcha cœpit rex Bohemiæ Wenceſlaus II grauiter infirmari, videnſque ſibi mortis periculum imminere, per literas, & ſolennes meditationes, & nuncios regi Romanorum Alberto reconciliatus eſt, & formam concordiæ eiuſmodi reliquit vnico filio ſuo Wēceſlao III, cui & regnum tradidit adhuc viuens. Tandem diſpoſitis largiſſimis & regalibus teſtamentis, perceptiſq; eccleſiaſticis Sacramentis, dormiuit cum patribus ſuis circa feſtum Pentecoſtes, anno regni ſui XXVII, ſepultuſque in monaſterio monachorum ordinis Ciſtercienſis dicto Aula regis, quod ipſe de nouo fundauerat, & ſupra modum ditauerat.

Eodem anno mortui archiepiſcopi; Colonienſis, Moguntinus, item epiſcodus Argentinenſis, & alij plures.

Anno eodem dux Bauariæ Otho, inuitatus à quibuſdam nobilibus Vngariæ, idem ſibi regnum vſurpauit, præter conſenſum regis Romanorum Rodolphi, qui à papa Bonifacio VIII rex Vngariæ fuerat declaratus. Sic ſchiſma ortum eſt in iam dicto regno, ita vt quidam ſequerentur filium regis Siciliæ, quidam ducem Bauariæ.

De rege Bohemiæ occiſo.

MCCCVI.

Rex Bohemiæ Wenceſlaus III, nondum coronatus, occiſus eſt fraudulenter à quodam milite, procurantibus quibuſdam baronibus regni ſui. Hic cùm eſſet adoleſcens vix ſedecim annorum, & nouiter duxiſſet filiam cuiuſdam ducis Poloniæ in vxorem, eodem anno nuptiarum ſic miſerabiliter peremptus eſt, non relinquens hæredem regni. Tunc barones dicti regni elegerunt ſibi regem, ducem Carinthiæ, ſororium ſcilicet præfati regis occiſi, inconſulto tamen rege Romanorum, cuius intereſt conferre iam dictum regnum. Igitur rex Romanorum Albertus forti manu intrauit in Bohemiam, & cōſtituit ibi regem filium ſuum Rodolphum ducem Auſtriæ, dans ei vxorem reginam Bohemiæ, videlicet regis Wenceſlai II viduam. Sic ergo regnum Bohemiæ ad Teutonicos tranſlatum eſt.

MCCCVII.

Sueui manu forti Vngariam & alias prouincias circumiacentes ingreſſi ſunt; multa caſtra & alias munitiones hoſtiliter deuaſtantes. Et tandem pergentes in terras Turingiæ & Miſniæ, miſerabiliter interempti ſunt, & reliqui in fugam verſi, circa oppidum Luccam Numburgenſis diœceſis.

Dicemannus marchio Miſnenſis occiditur à ſicario Lipſiæ in templo, quem ei Adolphi regis patruus Philippus immiſerat.

SIFFRIDI PRESBYTERI EPITOMES FINIS.

CHRONI-

CHRONICON EXCERPTVM DE DIVERSIS CHRONICIS SVMMORVM PONTIFICVM ET IMPERATORVM, AB INITIO MVNDI VSQVE AD ANNVM Domini MCCCCLXXIIII, vt ſemper eodem ſtilo vlteriùs colligatur, & ſic CHRONICA COMPENDIOSA vocitetur.

IN hac compilatione quæ de diuerſis excerpta eſt, videlicet de Iure Canonico, de Eccleſiaſtica hiſtoria, de Oroſio, de Chronicis Euſebij, Hieronymi, & aliorum, de libro qui dicitur Gemma animæ, de Opuſculo quod vocatur ordo Romanus; oſtēduntur legere volentibus aliqua de geſtis ſiue ſtatutis Romanorum pontificum, & de ſtatu bonorum vel malorum imperatorum; inſuper quibus qui ſucceſſerint tam in ſede Apoſtolica, quàm etiam in Romana republica; præterea quibus qui memorati principes contemporanei fuerint, à beato Petro Apoſtolo & Cæſare Auguſto, vſq; ad annum Domini MCCCCLXXIIII.

COMPILATIO CHRONOLOGICA.

AB orbe condito vſque ad diluuium fuerunt duo millia annorum: à diluuio vſque ad vrbem Romam conditam fuerunt duo millia annorum CCCCLXXXIIII.

Anno poſt euerſionem Troiæ CCXIIII, vrbs Roma à Romulo & Remo fratribus geminis condita eſt. Ab vrbe Roma condita vſque ad Natiuitatem Domini noſtri IESV CHRISTI fluxerunt anni DCCXV. Colligimus autem ab origine mundi vſque in aduentum Domini annos V millia CXCIX, ante Ieſum CC minus vno millia quinque.

De vrbe Romana condita poſt deſtructionem Troiæ.

POſtquam per decennem obſidionem illa formoſa Troia à Græcis deſtructa: tunc Æneas à Troia tranſiuit in Italiam. Itaque Romulus, interfecto primùm aui ſui fratre Amulio, dehinc fratre ſuo Remo, arripuit imperium, vrbemque conſtituit. Iſte Romulus de ſtirpe Æneæ ſceleratorum manum promiſſa impunitate collegit: aſſumptis ſemel armis nunquam quietus fuit. Tandem Romulus fulmine interiit.

Anno poſt vrbē conditam CCXLIIII, quibus Roma gubernabatur per reges: tunc regibus vrbe pulſis, Romani ad conſulēdum ſibi Conſules & Dictatores, dehinc Proconſules & Senatores creauerunt. Iam hinc Romani inceſſabilia certamina & iuxta quantitatem virium ſuarum ſemper grauia bella omnibus nationibus intulerunt. In vno prælio Carthaginenſium XX millia cæſa ſunt: elephanti quoque Carthaginenſium XXVI interfecti ſunt: CIIII elephanti capti ſunt, & per Italiam ducti magnum gentibus ſpectaculum præbuerunt. Per annos propè DCC vſque ad Cæſarem Auguſtum vna tantummodo æſtate Romani non bellauerunt. A Romanis de exercitu Gallorum apud Rhodanum CL millia cæſa ſunt, & merſa IIII millia. Italici viri in vna cæde profugi, iugum montis coacto in vnum agmine adſcenderant. Vbi oppreſſi animabus & mortui miſerabiliter riguerunt. Nam ita vt attoniti timore hoſtili ſteterunt lapidibus; alij ſtipitibus velut recliues; alij armis ſuis innitentes patentibus oculis dentibusq; nudatis in modum viuentium videbantur; nec vllum erat procul intuentibus mortis iudicium. Senatus Craſſum conſulem cum legionibus miſit, qui cùm aggrederetur bellum, Gallos & Germanos ſuperauit. Nam eorū LX millia cæſa ſunt, & VI millia capti, & III millia de Romanis cæſa ſunt. Conſules quidam à Romanis miſſi in Affricā con-

tra Hannibalem: in ea pugna XLIIII millia Romanorũ interfecti ſunt, L ſenatorum ac nobilium & militum. Hannibal in teſtimonium victoriæ ſuæ tres modios annulorum aureorum Carthaginem miſit, quos ex manibus interfectorũ Romanorum detraxerat. Regulus conſul Romanorum bellum contra Carthaginenſes ſortitus cum exercitu ſuo non procul à flumine quodam caſtra conſtituit. Vbi cùm plurimos milites aquandi neceſſitate ad fluuium deſcendentes ſerpens miræ magnitudinis deuoraret: Regulus conſul cum toto exercitu ſuo ad expugnãdam beſtiam profectus eſt. Sed cùm nihil in tergo eius telorum iacula proficerent: (nam perhorrendam ſquamorum cratem per obliquum habebat) inſuper cùm magnam multitudinem militum communi impetu terribilem proteri, anhelitu eius quoque peſtifero exanimari videret; totis viribus pugnauit. Vix tandem in luto certamine victus ſerpens ſaxis & telis oppreſſus eſt. Corium eius Romam deductum CXX pedum ſpatio, cunctis mirabile fuit.

Item de vrbe Roma & Romanis.

ANno ab Vrbe condita CCCL, Roma X annis continuis obſeſſa eſt. Dehinc irruptio Gallorum & incendium vrbis inſequitur. Galli extincto populo vrbeq; deleta ipſum quoque nomen Romæ in extremis cineribus perſequuntur. Et Gothi ſimili modo Romam perſequuntur, cùm ſuper humanas vires eſſet intendere æneas trabes; & ſubruere moles magnarum ſtructurarum. Diris tunc Romani prodigiis territi ſunt. Tunc nox vſque ad primam partem portendi iuſſa eſt, & de nubibus deſcendentes veri lapides terram verberabant. Quibus etiam diebus Alexander magnus ille gurges miſeriarum natus eſt. In medio Vrbis aperta eſt terra, & hiantia inferna patuerunt. Manebat diu ad ſpectaculum & terrorem Romanorum illa vorago impudens, nefariamque voluntariam vnius hominis ſepulturam diis interpretibus expetebat. Satisfecit improbis faucibus Marcus vir eques, armatus iniecit ſe, & ſic vorago clauſit ſe.

Sol viſus eſt in cœlo pugnaſſe cum Luna: inde viderunt duas Lunas ortas. Viſum eſt cœlum ſcindi magno hiatu. Duo ſcuta viderunt ſanguinem ſudaſſe.

De inſula Vulcania.

ANno ab Vrbe condita DXLVI, in Sicilia Vulcania inſula quæ antè non fuerat, repentè in mari eruta eſt: omnium admiratione vſque nunc manet.

De primo Cæſare.

IVlius primus Cęſar, poſtquam regnauit V annis, à Romanis occiditur: ab iſto omnes dicti ſunt Cæſares.

De Cæſare Octauiano ſiue Auguſto.

ANno ab vrbe condita DCCX, Octauianus Cæſar poſt Iulium Cæſarem primùm regnare cœpit, & regnauit annis LVII. Hic vrbem Romam & Rempublicam præ omnibus ſublimauit. Ab iſto omnes alij imperatores dicuntur Auguſti. Quintilius Varus conſul miſſus ab Auguſto cum tribus legionibus à Germanis rebellantibus funditus deletus eſt. Quod tandem Auguſtus adeò tulit grauiter, vt ſæpe præ dolore caput parieti collidens clamaret: Quintili Vare redde legiones. Sed Tiberius priuignus Cæſaris Auguſti Germanos bello arripuit, ex quibus XL millia adduxit. Quod reuera maximum bellum XV legionibus per triennium geſtum eſt. Huius Octauiani Cæſaris Auguſti anno X imperij indictio prima incepit. Huius Octauiani Cæſaris Auguſti anno XLI, Cirinus præſes ex conſilio ſenatus ad Iudæam miſſus à Cæſare cenſus hominum & poſſeſſionum deſcripſit. Iſte Auguſtus Cæſar erga ciues extitit clementiſſimus, in amicos fidiſſimus, liberalibus ſtudiis tantùm intentus, vt nullus in procinctu laberetur dies, quin legeret, ſcriberet, dictaret leges alias nouas. Alias ꝓtulit ſuo nomine correctas. Item auxit & ornauit Romam multis ædificiis. Iſte glorians dicto: Romam latericiam reperi, marmoream relinquo. Fuit mitis & gratus & ciuilis animo, toto corpore pulcher. Sed maximè oculi, quorum acies clariſſimorum ſiderum modo vibrabant. Nec tamen hic tantus vir vitiis caruit. Fuit enim paululum impatiens & iracundus, occultè inuidus, palàm faſtidioſus, dominandi, vix ſuprà quàm æſtimari poteſt, cupidus, aleæ luſor ſtudioſus, ſeruiebat libidini. Erat tamẽ vitiorum ſeueriſſimus vltor.

Anno

Anno Octauiani Cæſaris Auguſti XLII, quum firmiſſimam pacem cum omnibus gentibus ordinatione Dei Auguſtus compoſuit, & pace illa durante XII annis, naſcitur in Betlehem ex Maria virgine Dominus noſter Ieſus Chriſtus, verus Deus & verus homo, cui pax illa famulabatur. Imperator Auguſtus ſe Dominū appellari dato edicto omnibus inhibuit. Circulus ad cœleſtis arcus ſpeciē ſereno tempore apparuit orbē ambiens. Templū Palladis miræ ſtructuræ in nocte natiuitatis Domini Romæ corruit. Sic enim Dij prædixerāt, Templum hoc corruet, quādo virgo parit. Fons olei largiſſimus ibi vſque in Tiberim per totum diem fluxit. Auguſtus XXX millia ſeruorum dominis reſtituit, XX ſibi retinuit, VI millia quorum dominium extabat, in crucem egit. Item LXXIII legiones ſolus imperio ſuo ad tutamen Orbis terrarum diſtribuit, & ouans ingreſſus vrbem Romam, omnia priora debita vel tributa populi donandum in literis ſuis cenſuit. Et ab eo exiit edictum, vt deſcriberetur vniuerſus orbis. Auguſtus Rempublicam quam bello acquiſierat, pace nutrire & amplificare ſtudens leges plurimas ſtatuit, per quas humanum genus libera reuerentia morem diſciplinæ gereret. Sed potentiſſimæ illæ quondam humanæ reipublicæ moles, nunc magis imbecillitate propriæ ſenectutis, quàm alienis concuſſæ viribus contremiſcunt.

Anno incarnationis Domini III, Herodes rex occidit infantes.

Anno Domini VI, mala morte moritur rex Herodes Aſcalonita. Poſt hoc reuertitur Chriſtus de Ægypto.

Anno Domini XIIII, Octauianus cum Tiberio cenſum Romæ agitans, inuenit nonagies ter centena millia hominum & LXX millia hominum.

Anno Domini XV, qui eſt imperij Auguſti LVII, ipſe Auguſtus in Campania morbo moritur, ætatis ſuæ anno LXXV. Alibi legitur, quòd ipſe Auguſtus veneno interiit. Quem mortuum Senatus multis modis honorandum cenſuit, dicentes: Vtinam aut non naſceretur, aut natus non moreretur.

De Tiberio Cæſare.

ANno Domini XVI, Tiberius priuignus Cæſaris Auguſti regnare cœpit, & regnauit annis XXIII. Iſte fuit ſatis prudens in armis, habens ſcientiā literarum, præclarus eloquio, ſed ingenio peſſimo, auarus, inſidioſus, ſimulans ſe velle quod nollet, & ea nolle quæ vellet.

Anno Domini XXVII, Pilatus à Tiberio Cæſare præſes Iudææ mittitur. Iſte Tiberius lepra infectus, audita fama Ieſu, Albanum quēdam Pilato tranſmiſit pro Ieſu medico. Tunc Albano oſtenſa eſt quædam nobilis matrona nomine Veronica, quæ illi omnia facta de Ieſu veriſſimè narrauit; addens inſuper de imagine vultus Domini impreſſa. Quo audito, Albanus gauiſus ipſam matronam cum imagine Saluatoris Romam duxit Tiberio Cæſari, qui viſa imagine ſanitatem recepit.

De Ioanne Baptiſta.

ANno Domini XXX, Ioannes baptizare cœpit, & Dominum Ieſum in Iordane baptizauit: & cœpit Ieſus ſigna facere, & docere, & prædicare.

Anno Domini XXXI, Dominus diſcipulos elegit.

Anno Domini XXXII, diſcipuli Domini Ieſu per Iudæam verbum Dei prædicant. Ioannes decollatur.

Anno Domini XXXIII, ipſe Dominus Ieſus Chriſtus paſſus eſt, & reſurrexit, & adſcendit ad cœlos, & Spiritum ſanctum miſit ſuper CXX diſcipulos, tempore Tiberij Cæſaris imperij.

Anno eodem, beatus Stephanus à Iudæis in Hieruſalem lapidatur.

Anno Domini XXXIIII, Iacobus frater Domini Hieroſolymis epiſcopus ordinatur ab Apoſtolis, ſeditque annis XXX: & Saulus conuerſus factus eſt Paulus. Poſt aſcenſionem Domini Thaddæus Apoſtolus miſſus à Domino, profectus eſt in Ediſſam ciuitatem, vbi Abagarum regem infirmum curauit, & eum & omnes baptizauit.

Epiſtola Pilati.

ANno Domini XXXVII, Pilatus ad Tiberium Cæſarem ſcripſit de paſſione & reſurrectione Domini, & virtutibus eius, per quas creſcente plurimorum fide Deus

crederetur. Tiberius audiens de Chriſti paſſione & reſurrectione, & de virtutibus quæ per ipſum & diſcipulos eius fiebant, cum magni fauoris ſuffragio retulit ad Senatum, vt Chriſtus Deus haberetur. Senatus tum indignatione motus, cur non ſibi ſecundum morem delatum eſſet, vt de ſuſcipiendo cultu Chriſti priùs ipſe Senatus decerneret; conſecrationem recuſauit. Hoc pro vera voluntate Dei factum eſt, ne diuina virtus humanis putaretur aſſertoribus indigere. Ab iſto fluuius Tiberis nominatur. Iſte Tiberius cum magna modeſtia præfuit reipublicæ: dicens, Boni paſtoris eſſe pecus tondere, nõ excoriare. Amphitheatri pars, populo ſpectãte gladiatorum congreſſum, collapſa eſt, & plus quàm XX millia hominum occidit.

Anno Domini XXXVIII, Caius Caligula ſuſcepit imperium, & regnauit annis tribus, menſibus decem. Hic fuit frater Tiberij Cæſaris. Iſte nequam & flagitioſiſſimus fuit. Nam in palatio matronas nobiles publicè libidini ſubiecit, & tribus ſororibus ſtuprum intulit: ex vna earum natam filiam etiam deflorauit. Hic primus diademate impoſito Dominum ſe appellari iuſſit, & in Deorum numero ſe inferri præcepit.

De morte Pilati.

ANno Domini XLI, Pilatus pręſes à Caio imperatore multis calamitatibus oppreſſus, ſeipſum interfecit, & corpore eius in Tiberim præcipitato, ſpiritus maligni corpus eiuſdem rapientes, nunc in aquis eiſdem inundationes mouerunt, nunc in aere nubium fulgurum è colliſione & tempeſtate, grandine & tonitruis mẽtes hominum terruerunt. Quapropter à Tiberi fluuio reſumptus in Galliis apud Viennam Rhodano fluuio immergitur. Viennenſes autem aeris intemperiem & malorum ſpirituum non ſuſtinentes importunitatem, ſubſtantiæ corpus à ſe remouerunt, & in vicinis alpibus in quodam puteo ſubmerſerunt.

De morte ſanctæ Mariæ virginis.

ANno Domini XLII, glorioſa regina mundi exultantibus angelis in cœlum eſt aſſumpta; anno ætatis eius (vt quidam tradunt) LV; anno verò à paſſione Domini IX. Symbolum ab Apoſtolis compoſitum eſt. Matthæus Euangelium ſcripſit Hebraicè. Et Caius imperator à militibus occiditur in palatio: in cuius arca diuerſa venena inuenta ſunt; quibus in maria proiectis, maria infecta ſunt, & multitudo piſcium mortua eſt.

De Claudio.

ANno Domini XLIII, Claudius imperium adeptus, & regnauit annis XIII. Hic filius Druſi priuigni Auguſti apud Moguntiam habet ſepulturam.

Anno Domini XLIIII, Apoſtoli in totum orbem diuiſi, anno à paſſione Domini XII, vt Beda ſcripſit.

Anno Domini XLV, primus epiſcopus poſt Petrum Antiochiæ ordinatur Euodius. Hoc anno Iacobus frater Ioannis Euangeliſtæ creditur decollatus ab Herode Agrippa in Hieruſalem. Cuius corpus per Hermogenem & Philetum ipſius diſcipulos in Hiſpaniam, vbi ipſe priùs prædicauerat, cooperante Dei gratia tranſlatum eſt.

Anno Domini XLVI, facta eſt grauiſſima fames per Syriam: quod etiam Agabus propheta prædixerat, vt in Actibus legitur. Hoc anno Petrus Apoſtolus, primus papa, venit Romam, Claudij imperatoris anno IIII. Marcus Euangeliſta Alexandriam petiit.

Epiſtola Ieſu Chriſto miſſa.

EXemplar epiſtolæ ſcriptæ à rege Abagaro, Toparcha Ediſſæ ciuitatis ad Ieſum Chriſtum, & miſſæ Hieroſolymam per Ananiam curſorem. Abagarus rex Toparcha, Vehaniæ filius, Ieſu ſaluatori bono qui apparuit Hieroſolymorũ, ſalutem. Auditum mihi de te eſt, & de ſanitatibus quas facis, quòd ſine medicamentis & herbis per te fiant iſta, & quòd verbis tantùm facis cæcos videre, claudos ambulare, & leproſos mundas, & immundos ſpiritus dæmones eiicis; vt eos qui longis ægritudinibus fatigantur, curas & ſanas, mortuoſque ſuſcitas. Quibus omnibus auditis, de te ſtatui in animo meo vnum eſſe è duobus: aut quòd tu ſis Deus, & deſcenderis de cœlo & facias: aut quòd filius Dei ſis qui hæc facis. Propterea ego rogaui te ſcribens, vt digneris vſque

ris vſque

ris vsque ad me fatigari, & ægritudinem meam qua diu laboraui, curare. Nam illud comperi, quòd Iudæi murmurant aduersum te, & volunt tibi insidiari. Est autem mihi ciuitas parua sed honesta, quæ sufficit vtrisque.

Exemplar responsionis Iesu Christi, per Ananiam cursorem ad Abagarum Toparcham regem Edissæ:

Beatus es qui credidisti in me, cùm me ipse non videris. Scriptum est enim de me, quòd hi qui vident me non credent in me, & qui non vident me, ipsi credent & viuent. De eo autē quod scripsisti mihi, vt veniam ad te: oportet me omnia propter quæ missus sum, hîc explere, & posteaquam expleuero, recipere me ad eum à quo missus sum. Cùm ergo fuero assumptus, mittam tibi aliquem ex discipulis meis, vt curet ægritudinem tuam, & vitam tibi atque his qui tecum sunt præstet, & ciuitati tuæ, & nullus aduersariorum vos vnquam exsuperare possit. Postea verò quando assumptus est Iesus, misit ei Thaddæum Apostolum, qui cōpleuit omnia quæ ipsi regi promiserat Dominus Iesus Christus per epistolam. Hæc in primo libro ecclesiasticæ historiæ habentur.

Epistola Pilati ad Claudium.

CVm Romæ disceptaret Petrus Apostolus corā Nerone cum Simone Mago, hæc epistola Pilati suadente Petro coram Nerone recitata est, iubēte & audiente Nerone imperatore, sicut legitur in legenda Apostolorum Petri & Pauli.

Pontius Pilatus Claudio suo salutem. Nuper accidit, & quæ ipse probaui Iudæos se suosq; posteros per inuidiam crudeli damnatione punisse. Denique cùm promissum haberent patres eorum, quòd illis Deus eorum mitteret filium, qui eorum rex meritò diceretur & esset, & hunc se promitteret per virginem missurū ad terras Hebræorum. Igitur Deus cùm esset, & vidissem eum cæcos illuminasse, leprosos mundasse, paralyticos curasse, dæmones ab hominibus fugasse, mortuos etiā suscitasse, imperasse ventis, ambulasse suis pedibus super vndas maris, & multa alia miracula fecisse, cùm omnis populus Iudæorum hunc Dei filium dicerent: inuidiam contra eum passi sunt principes sacerdotum, & tenuerunt eum, & mihi tradiderunt, & alia pro aliis mihi mentientes dixerunt, hunc esse magum, & contra legē agere. Ego autem credidi ita esse, & flagellatum tradidi arbitrio eorum. Illi autem crucifixerunt eum, & sepulto custodes adhibuerunt. Ille verò militibus meis custodientibus die tertio surrexit. In tantum autem exarsit inuidia eorum, vt darent pecuniam eis dicentibus: Dicite discipuli eius corpus eius rapuerunt. Sed cùm accepissent pecuniam, quod factum fuerat tacere non potuerunt. Nam illum resurrexisse testati sunt, se vidisse, & à Iudæis pecuniam accepisse. Hæc ideo ingessi, ne quis aliter mentiatur, & æstimet credendum mendaciis Iudæorum. Cumq; perlecta fuisset epistolà, Nero dixit: Petre si ista quę scripsit Pilatus Claudio, verè ita se habent? Et Petrus cum Paulo: Ita verè se habent omnia bone imperator. Sancti Apostoli præ omnibus ecclesiis dedicauerunt primò ecclesiam Diospolin in honore Domini nostri Iesu Christi, & sanctæ Dei genitricis Mariæ virginis, sed nullius hominis manu facta, & tamen quasi carnea. Item in sancta ecclesia Gethsemani quæ fuit in valle Iosaphat, non longè à Diospoli imago sanctæ Dei genetricis Mariæ virginis similiter apparuit picta, sed à nullo homine facta. Itē in Sardinia imago beatæ virginis est, quę circa vbera videtur carnea, & singulis Sabbatis desudat oleū, vt dicitur.

Anno Domini LVI, Claudius imperator veneno interiit. Petrus Apostolus in terra sancta à passione Domini mansit quinque annis, & sedit Antiochiæ XII annis. Videtur V sub Tiberio, IIII sub Caio, & III sub Claudio. Sic XIII anno à passione Domini Petrus Apostolus venit Romam, & sedit ibi XXV annis. Et nota, quòd nullus papa postea sedit tot annis. Petrus in Antiochia, vt scribit beatus Gregorius in Registro, primam Missam cum orationibus celebrauit, scilicet cum Pater noster, & cum forma verborum, in quibus est vis conficiendi. Petrus à paganis captus, & ad ludibrium Christianorū barba rasus, & capite decaluatus, & in gyrum attonsus; & hoc deinceps ipse in mysterio in ecclesia fieri instituit. Petrus Antiochenam ecclesiam, vt fidelis seruus & prudens, fundauit: quæ habuit postea Domino disponente sex archiepiscopatus, & CLIII episcopatus.

De Nerone.

ANno Domini LVII, Nero ſumſit imperiũ, & regnauit annis 14. Hic Nero imperator ſceleratiſſimus fuit, plurimã Senatorum partẽ interfecit, vrbem Romã per ſex dies & noctes incẽdit, vt quale fuiſſet incendiũ Troiæ videret. Ipſeq; ſtans in altiſſima turri perſpectans lætus flammas cauebat. Porrò libidinibus tantis eſt agitatus, vt vel matre ſua quidem, vel ſorore ſua vllâve conſanguinitatis reuerentia temperaret vel referatur * abſtinuiſſe virum cum vxore duxit. Seneca magiſter Neronis iubente Nerone elegit mortem ſibi inciſione venarum. Primus perſequutionem in Chriſtianos mouit, & per omne regnũ ſuum ipſum nomen Chriſtianorum delere voluit. Iubente Petro, Simon Magus à dæmonibus qui eum per aera portabant, coram Nerone derelictus, corruens, Romæ confractus eſt. Hic Nero Petrum crucifixit & Paulum decollauit Romæ vno eodemque die.

Anno Domini LXX, tunc & ipſe Nero à Senatu condemnatus ſeipſum interfecit. Sed alibi legitur, quòd fugiẽs Nero fame & ſiti in ſylua obriguit, & à lupis deuorat⁹ eſt. Sanctus Ignatius, qui etiã cũ ipſis Apoſtolis degebat, ordinatur Antiochiæ epiſcopus à ſancto Petro poſt Euodium. In Antiochia diſcipuli Chriſtiani dicti ſunt. Tũc primò in Antiochia per S. Ignatiũ & per cantũ angelorũ Antiphonæ initiũ habuerũt, & exinde ad cunctas exiuit eccleſias cantare antiphonas. Petrus Apoſtolus primus papa inſtituit plurimas, ſcilicet in Aſia, Italia, Gallia, Germania, Hiſpania, Aphrica, Sicilia, eccleſias, & multos ordinauit epiſcopos, presbyt. & diac. diſt. 11. Quis neſciat. Per Clementẽ ipſe Petr⁹ põtificalia ornamẽta & ſacerdotalia & altaris ordinauit. Per impoſitionẽ manus ipſe Petrus primò dedit Spiritũ ſanctum, & hoc epiſcopis tradidit faciendũ, & conſtituit corpus Domini à ieiunis ſumi, exceptis ægrotis, & quòd corpus Domini diuidatur in altari. Linus papa à S. Petro ordinatus, & coadiutor Petri ſedit an. 12. Paſſus eſt Romę ſub Nerone. Hic iubente S. Petro cõſtituit, vt velato capite mulier intret eccleſiam.

Cletus papa ordinatus eſt à S. Petro, & coadiutor Petri ſedit annis 13. Paſſus eſt ſub Nerone. Hic iubente S. Petro conſtituit & ordinauit XXV presbyteros in vrbe Roma. Petrus iuſſit Maternum, & Valerium, & Euchariũ prædicare verbum Dei citra montes nationibus, quorum primus ſuſcitatus eſt cùm XL dies mortuus fuiſſet per baculũ miſſum à Petro apoſtolo: vnde papa non vtitur baculo.

Anno Domini LXIII, Iacobus Apoſtolus frater Domini in Hieruſalem præcipitatur, & pertica fullonis occiditur, poſtquam eccleſiam Hieroſolymitanam rexerat 30 annis. Et Symeon in locum eius ab Apoſtolis ſubſtituitur. Matthias eodem anno lapidatus & ſecuri percuſſus martyrium compleuit.

Anno Domini LXIIII, Marcus Euangeliſta & Patriarcha Alexandriæ paſſus eſt.

Anno Domini LXXI, Galba & Vitellius imperium adepti regnauerunt anno vno. Iſte Vitellius imperator in Tyberi ab hoſtibus ſubmerſus eſt. Otto imperiũ fraudulenter eſt adeptus. Hic Otto Galbam imperatorẽ in foro decollauit. Otto regnauit menſibus 4, & ſe interfecit. Iſto tempore ſedit Clemens papa ſecũdus poſt Petrum annis 19. menſibus 2. Hic Clemens fuit inſtitutus à S. Petro in ſucceſſorẽ X q. I. te quidem: ſed Clemens ſucceſſorem papã non inſtituit. In hoc videtur, quòd Clemens electionẽ papæ inſtituit, ſicut Petrus Apoſtolus eccleſiæ tradidit, & de azymo pane cõfecit, ita Clemens papa & ſacroſancta eccleſia Romana cõfecit, ita huc inuariabiliter ſeruauit. Hic Clemens papa poſt paſſionem Apoſtolorũ Petri & Pauli direxit S. Dionyſium Areopagitã in Gallias ad prædicandum verbum Dei. Miſſi à Petro ſederunt epiſcopi Apollinaris in Rauenna, Demonico in Aquitania, & Lazarus quem ſuſcitauit Dominus in Marſilia. Duæ quoq; ſorores eius apud ipſum multas animas Deo lucratæ ſunt. Beata Martha multis videntibus in Ceraſconia poſita eſt in ſepulchro, ab ipſo Domino Ieſu Chriſto, & epiſcopo quodã nomine Fronto. In hoc Dominus ſuam hoſpitam honorauit. Hic Clemens papa XII regiones Notariis cõmiſit, qui fideliter geſta martyrũ conſcriberent. Et conſtituit ſententiã excõmunicationis in contumaces & inobedientes, ſicut à beato Petro & Apoſtolis traditũ eſt eccleſiæ. Conſtituit etiam, vt doctores ſtudiũ habeant in eccleſiis. Et conſtituit, vt epiſcopi habeant archidiaconos, qui ſint oculi epiſcopi. Hic Clemens papa tradẽte beato Petro Apoſtolo vſum ſacrarũ veſtium ex lege ſumſit ad celebrandũ miſſas; pontificalẽ baculũ, annulum, palliũ & cæterarũ rerum dedit formam, & ſeruari cenſuit. Tempore Clementis Veſpaſianus, & Titus, & Domitianus

tianus

tianus, Cæſares fuerunt. Clemens papa merſus eſt cum anchora. Paſſus eſt ſub Traiano vel Domitiano in Græcia. Vnde mirabilis Deus in Sanctis ſuis dedit ei habitaculum in mari, in modum templi marmorei angelicis manibus præparatum, ita præbens populo terræ tempore opportuno.

Anno Domini LXXII, Veſpaſianus imperium adeptus, regnauit annis 9, & profluuio ventris mortuus eſt. Hic militari virtute præcipuus, & optimis comparandus, inimicitias in corde nõ retinuit. Hic Veſpaſianus imperator quoddã genus vermium habens in naribus audiuit de Ieſu Chriſto, quòd magnus fuiſſet medicus, ſed à Pilato occiſus; credit eũ filiũ Dei, & ab eo poſſe ſanari, & ſtatim ſanatus fuit. Tũc expoſuit de excidio Iudæorũ. Veſpaſianus imperator Hieroſolymam obſidens, mortuo Nerone imperator creatus eſt.

Excidium Hieroſolymæ.

ANno Domini LXXIII, Hieroſolyma à Tito imperatore filio Veſpaſiani capitur, & capta ciuitate Hieruſalem Titus ſumptũ Manna de templo Romã perduxit. Ibi in ſuberſione Hieruſalem Titus DC millia Iudæorũ interfecit. Ioſephus verò vnus ex Iudæis qui tunc ibidẽ bello prefuit, ſcribit vndecies centena millia Iudeorũ ibi fame & gladio interiiſſe, & C millia Iudæorum captiuorum publicè venundata fuiſſe. Oportuit autem, vt iiſdem diebus Paſchæ interficerentur, quibus ipſum ſaluatorem noſtrum Ieſum Chriſtum interfecerunt. Hæc ſubmerſio Hieroſolymorum facta eſt anno ab exordio euangelicæ prædicationis XLII; anno verò à Dario rege ſub quo reædificatum templum, DXX; à prima autem ædificatione templi ſub Salomone anno MCII.

De Tito.

TItus imperator poſt patrem ſuum Veſpaſianum regnauit annis 2, & morbo mortuus eſt. Iſte Titus in Græca & Latina lingua diſertiſſimus, bellicoſiſſimus, moderatiſſimus, omniumq́; genere virtutum mirabilis, adeò vt amor & deliciæ generis humani diceretur: tantæ verò largitatis erat, vt nulli à ſe petenti aliquid negaret.

Anno Domini LXXXIII, Domitianus frater Titi imperiũ adeptus regnauit annis 16. Hic Neroni ſimilior, quàm Tito fratri ſuo. Hic ſecundã perſequutionẽ poſt Neronẽ mouit in Chriſtianos, & Ioannẽ Apoſtolũ in Patmon inſulã relegauit, vbi & Apocalypſin ſcripſit. Iſte Domitian⁹ imperator omnib. odioſus cõiuratione ſuorũ occiſus eſt.

Anno Domini LXXXIX, Anacletus papa, tertius à ſancto Petro ordinatus, ſedit annos 9, & menſes 2. Hic conſtituit, vt quilibet epiſcopus non minus quàm à tribus epiſcopis ordinetur, ſicut habuit in Actibus à S. Petro. Hic cõſtituit in Miſſa dici ***Pax vobis***, & ***Dominus vobiſcum***, & ***cum Spiritu tuo***, & ***Amen***. Et conſtituit, vt epiſcopi ieiuni ordinent clericos cum Miſſa. Et conſtituit, vt clericus non comam mittat nec barbam, ſicut & Petrus inſtituit. Paſſus ſub Traiano.

Anno Domini XCIX, Nerua ſuſcepit imperium, & regnauit anno 1, & morbo interiit. Hic ex decreto totius Senatus conſtituit, irritum fieri quicquid Domitianus fieri iuſſerat, & edicto ſuo omnes exules reuocauit: vnde & S. Ioannes Apoſtolus ab exilio reductus in Epheſum, rogatus ab epiſcopis Aſiæ, Euangelium ſcripſit contra hereticos.

Anno Domini C, Traianus, genere Hiſpanus, in Colonia Agrippina ciuitate factus imperator, regnauit annis 19, & profluuio ventris interiit. Pro anima iſtius ſaluãda beatus Gregorius papa ſuppliciter interceſſit: ad cuius preces & lachrymas Deus poſuit animã ſuam in meliorẽ locum. Tempore huius Traiani, Ioannes in Epheſo obdormiuit in Domino, anno à paſſione Domini LXXIII, anno vitæ ſuæ LXXXVIII. Iſte tyrannus rempubl. ita adminiſtrauit, vt omnibus principibus meritò præponeretur. Iſte fuit laboris patiens, iuſticiæ & iuris tam repertor quàm cuſtos. Hunc cùm amici culparent, quòd nimiùm clemens eſſet erga omnes, reſpondit, Talis imperator debet eſſe erga omnes ſubiectos, quales erga ſe imperatores optaret eſſe ipſe priuatus. Hic Traianus poſtea errore deceptus perſequutionem mouit in Chriſtianos.

Anno Domini CIII, Euariſtus papa à Petro IIII ordinatur. Hic titulos in vrbe Romana diuiſit cardinalibus, presbyteris, & diaconis, & VII diaconos ordinauit, qui cuſtodirent papam prædicantem populo ſtilum veritatis. Hic paſſus eſt ſub Traiano imperatore, & Symeon quoque crucifixus eſt CXX annorum, & Ignatius epiſcopus Antiochiæ beſtiis traditus. Hic Euariſtus ſedit annos 9, menſes 10.

Anno Domini CXI, Alexander papa à Petro V ordinatur. Hic addidit in Missa *Qui pridie*, & constituit vinũ in Missa cum aqua misceri. Hic constituit sal & aquam aspersionis in Dominicis diebus. Hic sedit annis X, mensibus VII. Passus est sub Adriano imperatore. Iste etiam Alexander papa constituit fieri in Canone cõmemorationem Dominicæ passionis. Temporibus huius papæ Helius Adrianus imperium tenuit, & regnauit annis 20. Ab isto Adriano mare Adriaticum dicitur. Fuit autẽ de Adria ciuitate, eruditissimus & facundissimus in philosophia & musica & geometria. Iste Hierosolymam à Tito & Vespasiano destructã in meliorem statum, in eo loco vbi crucifixus est Dominus, extra portã restaurauit, & Heliam de suo nomine vocauit. Hic persequutionem in Christianos mouit. Igitur primã Nero, secundam Domitianus, tertiã Traianus, quartam verò mouit Helius Adrianus. Hic Rempub. laudabiliter rexit, & obiit.

Anno Domini CXXI, Sixtus papa VI à Petro ordinatus, sedit annis 10, mensibus 5. Passus est sub præfato Adriano.

Anno Domini CXXXI, Telesphorus papa VII à Petro ordinatus, sedit an. 11, mens. 5. Hic constituit III Missas in Natiuitate Domini solenniter celebrari propter tria tempora, scilicet Ante legem, Sub lege, & Sub gratia, & vnam ex ipsis in nocte, & tunc cantari *Gloria in excelsis*. Hic etiam constituit, vt XL fieret ante Pascha. Passus est sub præfato Adriano.

Anno Domini CXL, Ignatius papa à Petro VIII, sedit annis 4, mens. 1. Hic clerum constituit & gradus distribuit. Passus est sub Antonino imperatore.

Anno Domini CXLIIII, Pius papa IX ordinatus, sedit annis 15, mensibus 4. Isti ab angelo nuntiabatur, quòd Pascha die Dominico celebrandum sit. Passus est sub Antonino imperatore. Iste Pius papa constituit sententiam excommunicationis in violatores & vastatores ecclesiæ, & rerum ecclesiasticarum. Constituit etiam, vt clerus qui suo episcopo insidias parauit, depositus curiæ tradatur.

Antoninus imperator qui & Pius dicebatur, regnauit annis 20. Isti Iustinus philosophus librum pro Christiana religione compositum obtulit, eumque beneuolum erga Christianos fecit. Iste Antoninus bene Rempublicam administrauit, & obiit.

Anno Domini CLIX, Anicetus papa à Petro X ordinatus, sedit annis 11, mensibus 6. Hic cõstituit, vt clerici habeant coronas in modum sphærulæ, & quòd comam non nutriant. Passus est sub Marco Antonino.

Anno Domini CLXIX, Soter papa XI ordinatus, sedit annis 9, mens. 7. Hic constituit, vt monacha velum portet, & nulla fœmina ministret presbytero ad altare, & quòd nulla fœmina apud aliquẽ clericum de quo suspicio haberi possit, in hospitio maneat: quod si fecerit, excommunicetur. Sub isto papa sedit Theophilus Antiochiæ episcopus, vir sapiens. Passus est sub Antonino & Marco.

Anno Domini CLXXVIII, Eleutherius papa XII à S. Petro ordinatus, sedit annis 15, mens. 9. Hic constituit diem Paschæ die Dominico celebrari: item quòd nulla esca vsualis à Christianis repudiaretur quã Dominus creauit, quæ tamen humana est: non de carnib. porci. 1. Tim. 4. Abstinẽs à cibis quos Deus creauit. Aurelius imperator vsum porcinæ carnis populo instituit. Ad Eleutheriũ Lucius rex Britanniæ scripsit literas, rogans vt baptizaretur: quod & factũ est. Passus est sub Antonino & Polycarpus, & multi alij apud Viennã & Lugdunum. Iste imperator vocabatur ANTONINVS MARCVS VERVS, & regnauit an. 19. Per apoplexiã interiit. Iste nobilissimus fuit: iste omnes virtutes & celeste ingeniũ habuit, & in calamitatibus publicis factus est quasi defensor, & si ipse in illis temporibus non fuisset, gloria Romana periisset. Iste Antoninus Seuerũ consortẽ imperij fecit. Hic Anton. Marcus Verus persequutionẽ in Christianos mouit quintã.

Anno Domini CXCI, Victor papa à Petro XIII ordinatus, sedit annis 11. Hic constituit, sicut & prędecessor Eleutherius, Dominica celebrari Pascha à XIIII Luna mẽsis primi Martij vsq; in 21. Passus est sub Antonino Commodo Aurelio. Iste ANTONINVS COMMODVS imperator regnauit annis 12. Iste in luxuriis & in omni sorde vixit. Hic omnibus incommodus ab vxore sua Martia veneno interfectus strangulabatur.

Anno Domini CCIII, Zephyrinus papa à Petro XIIII ordinatus, sedit an. 8. mens. 7. Hic constituit, vt omnia vasa altaris essent vitrea.

Helius Pertinax imperator regnauit menses sex.

Iulianus Salinus imperator regnauit menſes ſeptem. Iſti duo nil dignum memoria egerunt, ſed otioſi ſunt ambo.

Seuerus ſeptimus imperator regnauit annis 17. Iſte Parthos & Arabes ſuperauit. Iſte etiam perſequebatur Chriſtianos. Sub iſto papa Zephyrinus paſſus eſt. Perpetua & Felicitas beſtiis deputantur Carthagini, & plures alij paſſi ſunt.

Antonius Caracalla factus imperator regnauit annis 6, & occiſus eſt.

Opilius imperator factus regnauit anno vno, & occiſus eſt.

Antonius Aurelius imperator factus, regnauit annis 4, & occiſus eſt.

Anno Domini CCXXI, Calixtus XV ordinatur. Hic conſtituit ieiunia quatuor temporum, & conſtituit, vt nullus contrahat cum cognata eius, quam carnaliter cognouit vſq; ad quartum gradum. Hic cœmiterium primò inſtituit. Hic ſedit annis 6, menſibus 2. Item cõſtituit, vt nullus Simoniacè ordinetur clericus, & quòd nullus ordines emat vel vendat, & quòd ſit irregularis qui in his reus fuerit. Cõſtituit etiã ſententiã excommunicat. fieri in cõtumaces & rebelles. Iſte Calixtus papa paſſus eſt ſub Alexãdro imp.

Anno Domini CCXXVI, Vrbanus papa à Beato XVI ordinatur. Sedit an. 4, menſ. 10. Hic multos conuertit ad fidem, ac Tiburtiũ & Valerianũ conuertit. Hic conſtituit, vt omnia vaſa altaris eſſent aurea, vel argentea, vel ſaltẽ ſtannea. Et conſtituit, vt nullus omnino vel emat vel vendat eccleſiam, vel præbendam, vel eccleſiaſtica ſacramenta. Et conſtituit confirmationẽ fieri in fronte baptizatis ab epiſcopo cũ chriſmate. Paſſus eſt ſub Alexandro imperatore, & ſimiliter Tiburtius, & Valerianus, & B. Cæcilia. Iſte Alexander imperator regnauit an. 13. Huius imperatoris matrẽ Origenes Chriſtianã fecit. Huius imperatoris tempore ſanctus Narciſſus Hieroſolymitanus claruit, & beata Affra. Iſte Alexander imperator transferri iuſſit beatiſſimi Thomæ corpus de India in Ediſſam ciuitatem. Iſte Xerxen regẽ Perſarum vicit, & plurimos Chriſtianos occidit: & ipſe Alexander in Maguntia occiſus eſt.

Anno Domini CCXXXI, Pontianus papa XVII ordinatur. Sedit annis 9, menſibus 6. Paſſus eſt ſub Iulio Maximino & ſub Alexandro, imperatoribus. Poſt iſtum Pontianum papam ſedit Cyriacus papa anno vno: ſed non eſt in catalogo Romanorum pontificum, quia receſſit à ſede, & paſſus eſt ſub Iulio & Maximiano imperatoribus.

Anno Domini CCXL, in Colonia cum XI millibus virginibus à rege Hunorũ Iulio.

Anno Domini CCXLII, Antherus papa XVIII ordinatur. Sedit an. 12, menſe vno. Paſſus eſt ſub Iulio Maximiano. Hic conſtituit, vt epiſcopi de ſede ad ſedem transferri poſſint, & cõſtituit, vt geſta martyrũ ſcriberentur. Cõſtituit etiam ſententiam excommunicationis fieri. Iulius Maximinus imperium adeptus regnauit annis 3. Hic ſextam perſequutionem in Chriſtianos mouit. Iſte Aquileiæ occiſus eſt.

Anno Domini CCLIIII, Fabianus papa XIX ordinatur. Sedit annis 4, menſibus 11. Paſſus eſt ſub Decio. Super caput huius Fabiani deſcẽdit columba de cœlo, cunctis videntibus, & mox electus eſt ab omnibus in papam. Hic cõſtituit, ſacerdos ſi vellet, pro cuncta cauſa poſſet iurare. Cõſtituit etiam, vt nullus emat vel vendat eccleſiam aut beneficia eccleſiaſtica vel ſacramenta, & quòd talis Simoniacus ſit irregularis. Et cõſtituit fieri ſententiã excommunicationis. Tempore Fabiani papæ Gordianus imperator regnauit an. 6, & occiſus eſt ſub Fabiano papa.

Philippus imperator cum filio ſuo Philippo regnauit annis 7. Iſti omnium imperatorũ primi Chriſtiani facti ſunt. Tempore horum imperatorum, annus ab Vrbe condita milleſimus feſtiuè celebrat⁹ eſt Romæ. Iſti pariter imperatores occiſi ſunt, & fraudulenter à Decio qui inuaſit imperium.

Anno Domini CCLVIII, Cornelius papa à Petro XX ordinatur. Sedit anno vno. Paſſus eſt ſub Decio. Hic rogatus à quadam matrona nomine Luceria leuauit corpora Apoſtolorũ Petri & Pauli de catatumbis: & cùm dubitaretur, quæ oſſa vni⁹ vel alterius eſſent, vox de cœlo intonuit dicens, Oſſa maiora Piſcatoris, oſſa minora Prædicatoris. Et diuiſerunt ſic corpora Apoſtolorum, poſtquam iacuerunt CXI annis ſub terra, ſcilicet ab vltimo anno Neronis vſque ad primum Decij.

Anno Domini CCLXIX, Sixtus papa XXI ordinatus ſedit menſibus 10. Paſſus eſt ſub Decio, & beatus Hippolytus, & ſanctus Laurentius, & multi alij martyres. Hoc anno VII Dormientes, perſequutionem Decij fugientes, abſconderunt ſe apud Epheſum in

quadam ſpelunca,& dormierunt per annos CXXII, videlicet vſque ad tempora Theodoſij imperatoris Chriſtianiſſimi,& tunc eos ſuſcitatos reuelant. Ipſo anno beatus Antonius abbas claruit. Sixtus papa conſtituit in miſſa cantari; Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus. Decius imperator regnauit annis 2, menſibus 6,& occiſus eſt. Hic ſeptimam perſequutionem in Chriſtianos mouit,& multos ſanctos interfecit.

An. Domini CCLXX, Dionyſius papa XXII ordinatur. Sedit an. 2. Paſſus eſt ſub Iunio Gallo imperatore. Hic presbyteris eccleſias diſtribuit & parochias diuiſit. Iſte Iunius Gallus imperator cũ Voluſiano filio ſuo imperatore regnauit an. 2,& ambo occiſi ſunt.

Anno Domini CCLXXII Lucius papa XXIII ordinatur. Sedit annis 3, menſib. 4. Paſſus eſt ſub Valeriano & Gallieno imperatoribus. Hic conſtituit, vt tres presbyteri & tres diaconi ſemper ſint cum epiſcopo. Et conſtituit fieri ſententiã excõmunicationis.

Anno Domini CCLXXV, Stephanus papa XXIIII ordinatur. Sedit annis 8, menſib. 7. Paſſus eſt in principio Auguſti ſub Valeriano & Gallieno imperatoribus. Hic conſtituit in ſacris veſtibus ſicut & Clemens celebrari, & quòd veſtes ſacræ ad quotidianũ vſum non habeantur. Conſtituit etiam, vt papa præſente ſenatu & populo & clero eligatur: & conſtituit, vt in epiſcopum non eligatur aliquis, niſi ſit XXX annorum.

An. Domini CCLXXXIII, Sixtus papa XXV ordinatur. Sedit an. 2. menſ. 11. Paſſus ſub Valeriano & Gallieno. Hic cõſtituit, vt miſſa celebraretur ſuper altare verſus Oriẽtem.

Anno Domini CCLXXXIIII, Dionyſius papa XXVI ordinatur. Sedit annis 5, menſ. 2. Hic etiam parochias diuiſit. Paſſus eſt ſub Valeriano & Gallieno. Iſte Valerius imperator, qui & Licinius vocabatur, cum filio ſuo Gallieno regnauit annis 15. Hic perſequutionem octauam mouit in Chriſtianos. Iſti prȩlatos ſanctos & multos occiderunt. Cyprianus quoq; Carthaginenſis epiſcopus doctor prȩcipuus ſub iſtis imperatoribus paſſus eſt. Iſte Valerianus Licin. imp. à Sapore rege Perſarũ captus, luminibus quoq; priuatus miſerabili ſeruitute cõſenuit ibi in Perſia. Nam quamdiu viuebat, regẽ Saporẽ equũ aſcenſurũ dorſo attollebat. Iſte Valerianus & filius ſuus Gallienus imperat. occiſi ſunt.

Claudius imperator anno Domini CCLXXXIIII, imperium adeptus regnauit anno vno. Iſte morbo interiit. Gothos iam tunc per 15 annos Illyriam & Macedoniam vaſtantes ingenti prælio vicit. Poſtea in bello Allemannorum XV millia occidit. Quintilianus frater Claudij imperium adeptus regnauit dies 17, & occiſus eſt.

Anno Domini CCLXXXVI, Aurelianus imperator factus regnauit an. 5. Hic perſequutionem IX mouit in Chriſtianos. Terribile fulmen cũ diris tonitribus ſub pedibus Aureliani imperatoris ruit, oſtendens quòd facetis tantus vltor Deus non patiens eſſet: quanquã intra 6 menſes, tres imperatores occiſi ſunt, Aurelianus, & Tacitus, & Florianus. Et iſte imperator ſtrenuiſſimè Gothos vicit. Hic apud Romanos diadema capiti ſuo impoſuit, & veſtes auro gemmiſque contextas in vſu habuit: quod antè Romanis moribus incongruũ fuit. Porcinæ quoq; vſum carnis populo inſtituit, & ipſe Aurelianus occiſus eſt. Tacitus imperiũ adeptus regnauit anno 1, & occiſus eſt. Florianus imperiũ adeptus regnauit mẽſ. 2, & occiſus eſt. Iſti duo vltimi nil egerũt memoria dignũ.

Anno Domini CCLXXXVIII, Eutychianus papa XXVIII ordinatur. Sedit mẽſ. 10. Paſſus eſt ſub Probo imperatore. Hic conſtituit vuas & fabas & nouas fruges benedici, ſicut poſitum eſt in die ſancti Sixti papæ.

Probus imperium adeptus eſt: regnauit an. 6, & occiſus eſt. Iſte Probus imp. vir ſtrenuiſſ. & iuſt⁹ multa gerẽs, Gallias à barbaris occupatas ingenti bellor. felicitate reſtituit.

Carus imperator filios ſuos Carinum & Numerianum Cȩſares fecit: regnauit an. 2. Numerianus Cæſar factus ſanctos Chryſanthum & Darium occidit, & ipſe occiſus eſt. Carinus imperator ictu fulminis interiit. Iſte Carinus de Perſis triumphauit.

Anno Domini CCLXXXVIII, Gaius papa XXIX ordinatus, ſedit annis 9, menſ. 4. Paſſus eſt ſub Diocletiano. Hic conſtituit ordines clericorum, ſcilicet Oſtiarium, Lectorem, Exorciſtam, Acoluthum, Subdiaconum, Diaconum, Presbyterum.

Anno Domini CCXC, Diocletianus imperiũ adeptus regnauit an. 20. Marcellinus papa à Petro XXX, ſedit an. 9, mẽſ. 5. Paſſus eſt ſub Diocletiano. Iſto tẽpore Eccleſiaſtica hiſtoria ab Euſebio ſcripta fuit. Tunc tanta fuit perſequutio Chriſtianorũ, vt infra vnũ menſem XVII millia martyrio coronarentur, & ipſe Marcellinus papa cõpulſus à Diocletiano thura obtulit idolis; de quo poſtea pœnituit coram CXL epiſcopis. Et tunc ceſ-

ſauit

ſauit papatus an.7,menſ.5.Paſſus eſt ſub Diocletiano.Hic conſtituit XXV cardinales in vrbe Roma propter baptiſmũ & ſepulturam.Hic etiã cõſtituit,vt nullus clericus cuiuſcunq; ordinis ad iudicem ſecularem trahatur abſq; permiſſu ſui epiſcopi.Hic etiã conſtituit,vt pueri,cùm venerint ad annos diſcretionis,id eſt ad XV annum,ſi noluerint remanere in clauſtris, licitè poſſint ire ad ſeculum & ad hæreditatem ſuam.

Anno Domini CCCIX,Euſebius papa XXXII ordinatur.Sedit an.2,menſ.2.Paſſus eſt ſub Diocletiano.Hic conſtituit,vt omnes Chriſtiani feſtiuitatẽ ſanctæ crucis 5 non. Maij,ſolenniter celebrarent. Quo paſſo, Melchiades papa XXXIII ordinatur. Sedit an. 7,mẽſ.7.Paſſus eſt ſub Diocletiano.Hic cõſtituit Dominico non eſſe ieiunandũ.Huc-uſq; omnes papę fuerunt martyres. Dioclet.imper.regnauit an.20.Erat enim callidus, & ſagax,& ſubtilis ingenij. Hic fecit Cæſarẽ Maximianum Herculiũ de Pannonia natũ genere ruſticano.Iſte Maximianus imperator pater fuit Maxentij,ſub quo Catharina paſſa eſt. Diocletianus Conſtantiũ filium Maximiani fratrem Maxentij Cæſarẽ fecit.Iſte Conſtantius fuit pater Conſtantini magni imperatoris.Diocletianus moriente Maximiano in Occidente perſequutionẽ ſæuiſſimã exercuit in Chriſtianos,decimam poſt Neronem,quæ omnib.perſecutionibus fuit immanior & diuturnior. Iſti diuinos libros exuri,eccleſias deſtitui,Chriſtianos occidi iuſſerunt. Tũc plurimi martyres paſſi ſunt,Mauricius,Simplicius & alij,ſcilicet B. Agnes,Lucia & Sebaſtianus. Diocletianus imperator iuſſit adorare ſe vt Deũ. Diocletianus & Maximianus imperatores vno die ſunt depoſiti de regno & priuati.Diocletianus morte peſſima mortuus eſt.Maximian⁹ in Marſilia ſtrangulatus occiſus eſt.Diocletianus imp.Narſeũ regẽ Perſarũ in theſauris & diuitiis plurimũ copioſum & vicit & occidit:ſicut Crœſus rex Lydiæ in diuitiis multis & theſauris magnis plurimùm abundans victus & occiſus eſt à Cyro rege Perſarum.

Conſtantius imperator in Occidente, vir ſummæ manſuetudinis,cum Licinio regnauit annis 2. Iſte Conſtantius imperator ex Helena genuit Conſtantinum.Iſte Licinius imp.ſororẽ Conſtantini Magni filiã Helenæ Treuerenſis accepit in vxorẽ Iſte Linius imperator putrefactus introrſus nimio fœtore & vermibus conſumptus eſt.

An.Dom.CCCXI,Cõſtantin⁹ filius Cõſtãtij ex Helena nat⁹ imp.creatus regnauit an. 30.Maxentius imp.Maximiani Herculij filius in Oriẽte regnauit vno,& ſubmerſus eſt.

An.Domini CCCXIII,Syluester papa XXXIIII ordinatur. Hic baptizauit Cõſtantinũ imperat.Syluester papa ſedit an.23,mẽſ.10. Hic cõſtituit cõſecrationes & dedicationes eccleſiarũ & altariũ,& quòd vngatur calix cũ chriſmate:& ipſe Kyrieeleeſon,Chriſteeleeſ.Kyrieeleeſ.de Grecis ſumpſit.Cõſtituit etiã,vt in pãno lineo mũdo,mũdo ſcilicet corporali,ſacrificiũ tãtũmodo celebretur,quia Ioſeph corp⁹ Domini inuoluit ſindone.

An.Domini CCCXVIII,Nicena ſynodus & Nicenũ conciliũ celebratur CCCL & XVII epiſcoporũ,ſub Sylueſtro papa, & ſub Conſtantino imp. in quo Arrius condemnatur qui dicit, in Trinitate non vnam eſſe ſubſtantiam,ſed diuerſas,ſiue eſſentias. In eodem concilio ſymbolũ,*Credo in vnum* contra Arrium cõpoſuerunt.Hoc Nicenũ capitulum compoſuit *Gloria patri & filio & Spiritui S.* Sed Hieronymus adiecit,*Sicut erat in principio,&c.* Huic Conſtantinus imp.Maxentio bellũ intulit,quia ſibi in Oriente imperium vſurpauit. Cumq; cũ Maxentio congredi hæſitaret, & de cœlo licet paganus auxilium quæreret,vidit per ſoporẽ ad Orientis partẽ in cœlo ſignũ crucis igneo fulgore rutilare & angelos ſibi aſtare dicentes, *Conſtantine in hoc ſigno vinces.* Fertur autem & ipſe Ieſus Chriſtus ſibi apparuiſſe,& ſignũ crucis ei monſtraſſe,& ſimili modo ei dixiſſe,*Conſtantine in hoc vinces.* Tunc Cõſtantinus crucẽ in vexillo poſuit,& congreſſus vicit Maxentium:& Romę in Tiberi ipſe Maxentius ſubmerſus eſt. Pòſt Syluester papa baptizauit Conſtantinũ,& Cõſtantinus à lepra mũdatus fuit in baptiſmo. Et regnauit an.30,mẽſ. 10.Hic liberaliter Eccleſiæ dedit priuilegia multa,& S.Sylueſtro papæ & ſucceſſoribus eius dedit regalia inſignia,videlicet equum album & niueũ,& indumenta coccinea,& plurima ornamẽta. Frenum quoq; aureum & pectorale aureum equi & diadema imperiale aureum,Romã,& ciuitates multas,& omnes redditus ciuitatũ dedit ſanctoSylueſtro, ita vt ſemper vtatur illis pontifex. Et fecit Conſtantinopolim ciuitatem quæ antè Bizantium vocabatur,& fecit pontem in Danubio,& leges plurimas ſtatuit.Conſtãtinus etiã imperator fecit in ſuo palatio baſilicã in honore Saluatoris noſtri quæ dicitur Sancta Sanctorũ vel Cõſtantiniana,quã S. Syluester dedicauit primò prę omnib.

eccleſiis. Ibidem ſeruatur cum magna reuerentia caro præciſa de vmbilico Domini & ſoleæ Domini, & portio viuificæ crucis ad modum humani cubiti longa, & velum de capite beatæ virginis Mariæ, & latus eiuſdẽ Sanctæ Dei genitricis, & capita Apoſtolorum Petri & Pauli, & multa alia. Ibi non celebrat niſi papa. Cõſtantinus quoq; fecit baſilicam S. Petri in Vaticano in palatio Neroniano in templo Apollinis in monte aureo, quam fecit dominã & magiſtram omniũ eccleſiarum, & exportauit de tellure fundamenti propriis humeris XII cophinos in honore XII Apoſtolorum. Poſuit ibidẽ imperator corpus beati Petri in capſam ex ære & cupro ſpiſſam V pedũ; & poſuit ſuper corpus B. Petri Apoſtoli ciboriũ in quatuor columnis porphyreticis, & crucẽ de puro auro habentẽ CL libras auri poſuit ſuper tumbã B. Petri: & poſuit ipſe imperator circa tumbam B. Petri XII columnas onychinas, quas fecit afferri de Græcia. Corpus etiã beatiſſimi Pauli Apoſtoli ipſe imperator Conſtantinus poſuit in catatumbis in capſam ex ęre & cupro ſimiliter ſpiſſam ex omni parte, ſicut capſa beati Petri. Capita tamẽ beatorum Petri & Pauli in Sancta Sanctorum ſunt repoſita ab ipſo imperatore. Idẽ Conſtantinus Auguſtus fecit Lateranenſem eccleſiã beati Ioannis baptiſtæ. Poſuit quoq; ibi arcã teſtamenti quã Titus imperator aſportauerat de Hieruſalem, quando deſtruxit eam. In arca ibidem ſunt hæc, videlicet tabulæ teſtamenti, virga Aaron quæ fronduerat, manna, pars de panibus Domini ordeaceis, tunica Domini inconſutilis, pars arundinis Domini, veſtis S. Ioannis baptiſtę, & multa alia. Super arcam illam intra altare ſummũ poſuit menſam, in qua Dominus Ieſus cœnauit cũ diſcipulis ſuis. Super hoc altare Lateranenſe nemo celebrat, niſi papa, vel cardinalis qui ſit epiſcopus. Fecitq; imperator ibi ſuper altare ciborium ſuper quatuor columnas porphyreticas. Poſuit etiã ibi imperator quatuor columnas æreas, grandes, deauratas. Singulis annis in cœna Domini pręſente ſummo pontifice arca præfata à ſacerdotibus cardinalibus violatur, & remota menſa in ipſo concauo arcæ à papa corpus Domini & oleum & chriſma conſecratur: ſed in Sabbato ſecundo iterum reconſecratur à papa ob reuerẽtiam principis Apoſtolorum, qui ſuper hoc altare ligneum dicitur celebraſſe myſterium.

An. Domini CCCXXV, ſanctus Nicolaus epiſcopus migrauit ad Chriſtum in Myrrha ciuitate, ſub ſancto Syluestro papa.

Anno Domini CCCXXXIIII, Marcus papa XXXV ordinatur. Sedit an. II. menſes 8. Hic conſtituit, vt Oſtienſis epiſcopus papam conſecrare debeat, & pallio vtatur. Hoc & Sixtus papa conſtituit. Hic Marcus papa ſedit tempore Conſtantini. Succeſſor iſtius Iulius papa etiã ſub Conſtantino XXXVI ordinatur. Sedit an. II, menſ. 2. Hic conſtituit, coniugiũ à ſacerdote benedici. Igitur Conſtantinus republica bene ordinata, & Dei eccleſia miro modo exaltata, cũ magna religione obiit II cal. Iunij, & ſepultus eſt in Conſtantinopoli in eccleſia Apoſtolorũ. Iſte Conſtantinus imp. fuit XLII à Cęſare Auguſto.

Anno Domini CCCXLI, Conſtantius filius Conſtantini magni imperium adeptus cum fratribus ſuis Conſtantio & Conſtante regnauit annis 23. Iſte Conſtantius & frater ſuus Conſtans pariter occiſi ſunt. Iſte Conſtantius fuit hæreticus.

An. Domini CCCXLIIII, Paulus primus eremita migrauit ad Chriſtũ, an. vitę ſuæ 113.

An. Domini CCCLV, Liberius papa XXXVII ordinatur. Hic papa fuit hæreticus, qui ſub Cõſtantino imperatore propter fidẽ in exiliũ ductus eſt, cui in papatu ſucceſſit Felix papa XXXVIII. Hic Felix papa capite truncatus eſt, cùm deuinceret, eundẽ Cõſtantium imperatorẽ eſſe hæreticũ Arrianum. Iſte Felix papa ſedit an. vnũ, menſ. 3. Huius feſtum agitur 4 cal. Auguſti. Quo decollato, Liberius exilij tædio victus hæreſi Arrianæ ſubſcripſit, & Romã quaſi victor intrauit. Iſte Liberius papa ſedit an. 6. menſ. 2. Nec legitur conuerſus fuiſſe ad fidem & pœnitentiam. Cui ſucceſſit Leo papa hæreticus Arrianus, ſed non eſt in catalogo Romanorũ pontificum. Huic Leoni papæ reſtitit Hilarius Pictauienſis epiſcopus, vir eruditiſſimus & acutiſſimus in ſuo concilio. Illuc enim venit Hilarius non vocatus. Vnde Leo papa indignatus plurimùm iuſſit, ne Hilario locus daretur ſedendi in concilio Arrianorum: ſed ipſe reſedit in terra dicens, *Domini eſt terra, & plenitudo eius.* Et mox ibidem eleuatus eſt colliculus iuſſu diuino, in quo bellator Chriſti altiùs ſedit omnibus. Vnde Leo papa indignatus iterum dixit Hilario, *Ego ero tibi Leo*, & ipſe reſpondit, *Sed non Leo de tribu Iuda.* His & his ſimilibus dictis Leo papa neceſſitate compulſus iuit ad ſeceſſum, & ibidem ſtatim animam exhalauit.

Præ-

Præsidio huius Cōstātij imperatoris hęretici fulta impietas Arriana, exiliis, carceribus, & variis afflictionum malis, primò Anastasium episcopum Alexandrinum, qui fugiens venit in Treuerim, vbi ipse tunc composuit symbolum, scilicet *Quicunq; vult*; & Eusebium Cæsariensem episcopum; & multos alios persequuta est Christianos. Hilarius Pictauiēsis episcopus tunc etiam cum aliis episcopis in exilium missus est. Anno Domini beatus Antonius abbas migrauit ad Christum anno ætatis suæ CV. Tunc temporis Ægyptus & Thebaida eremitis & presbyteris plena fuit.

Anno Domini CCCLXV, Iulianus imperiū adeptus regnauit an. 2, mens. 8. Hic à fide & ordine apostatauit, idolatra effectus. Sub hoc Iuliano sanctus Martinus nondum baptizatus militauit apud ciuitatē Vangionum, id est Wormatiam. Hic, orante & ieiunante S. Blasio Cæsariensi episcopo, cum populo suo ad Persicum bellum pergens, destructionem ciuitatis cōminatus, sed iussu sanctæ Dei genitricis Marię per Mercurium martyrē in eadē ciuitate Cæsariensi occisus est: qui Iulianus apostata & idolatra dū moreretur manū suā ꝓprio sanguine impleuit, & in aerē sparsit dicēs, *Vicisti Galilae, vicisti.*

Anno Domini CCCLXVI, Iouinianus imperiū adeptus regnauit mens. 8. Hic insignis corpore, lætus ingenio, studiosus in literis, fortis in viribus. Qui cùm violenter à militibus ad imperiū eligeretur, & traheretur; exclamauit se nolle paganis hominibus imperare, quippe cùm ipse Christianus esset. Cumq; omnium vox communiter clamauit, se quoq; Christianos esse, suscepit imperium. Iste Iouinianus suffocatus est.

Anno Domini CCCLXVIII, Damasus papa à beato Petro XXXIX ordinatur. Sedit an. 18, mens. 4. Hic fuit Hispanus. Hoc tēpore Hieronymus presbyter claruit. Ipse Hieronymus lectionarium & euangeliarium, sicut hodie habet ecclesia, collegit, sicut Damasus papa legi censuit. Idem Hieronymus nocturnale officium vel reliquas horas sicut hodie canit ecclesia, cōposuit. Sed Damasus papa die ac nocte Psalmos eosdē in ecclesia cantari instituit. Damasus papa etiam *Gloria patri* cantari constituit, sicut Nicena synodus composuit. Hic Damasus papa basilicam in catatumbis, vbi corpora Sanctorum sepulta erant: quæ modò est vbi quiescit sanctus Sebastianus.

Tempore Damasi papæ, an. Domini CCCLXXVI, Valentinianus imperium adeptus regnauit annis 11, & in apoplexia suffocatus est. Tunc temporis claruit beatus Ambrosius Mediolanensis episcopus, Seuerinus Coloniensis episcopus, Augustinus Hipponensis episcopus, Martinus Turonensis episcopus.

Anno Domini CCCLXXXIIII, Constantinopolitanum concilium CL episcoporum congregatur aduersus Macedonium, qui & ibi cōdemnatur, quia negat Spiritum sanctum esse Deum. In hoc concilio compositum est *Credo in vnum*, scilicet symbolum quod cantatur in Missa, & traditum est ecclesiæ; sicut Damasus papa hoc contra eundem Macedonium hæreticum DXV secunda synodus symbolum scilicet *Credo in vnum* apposito scilicet *filio*, quod in Missa constituit cantari. Iste Valentinianus à Iuliano apostata ob fidem Christi militia fuerat priuatus, quia persequebatur Christianos ipse Iulianus. Valentinianus imperator regnauit annis 4.

Gratianus imperator regnauit an. 8, & occisus est. Isti duo nihil memoriale habent.

Theodosius imperiū adeptus regnauit an. 11, cùm tamen antè cum Gratiano & Valentiniano regnasset ann. 6. Hic Theodosius Christianissimus imperator conuocauit concilium Constantinopolim contra hæreticos, pro diuino officio generaliter pro tota ecclesia ordinando. Hic Valentinianus imperator suspensus est, sed Theodosius Mediolani bene obiit. Hunc Theodosium imperatorē beatus Ambrosius Mediolano excōmunicauit, quia multos in Thessalonica fecit occidi in furia & absq; iudicio. Ad quā excōmunicationē imperator patienter pœnituit cum lachrymis, & pro excōmunicato se tenuit humiliter per menses 8 & amplius, quousq; Ambrosius excōmunicationis sententiā relaxauit: iniungens ipsi loca pœnitentiæ, vt nullū de cætero faceret occidi, nisi præhabita deliberatione per triginta dies ad minus, 11 q. 3. cùm apud Thessalonicā.

Anno Domini CCCLXXXVI, Siricius papa XL ordinatur. Sedit an. 15. mensib. 11, & fuit tempore Theodosij imperatoris, & in castello Emmaus tempore Theodosij imperatoris natus est puer perfectus inferius, sed ab vmbilico & sursum diuisus; ita vt haberentur duo capita, & duo pectora, & omnes sensus quinq; ; alter edebat vel dormiebat, quādoq; se percutiebāt. Vixerūt autē 2 ānis, & vno mortuo alter superuixit 4 dieb.

HicSiricius papa constituit,vt nullus presbyter agat solennē pœnitentiā.BeatusHieronymus scripsit tunc librū illustriū virorū;& S. Augustinus baptizatus est à S. Ambrosio.

Anastasius papa XLI ordinatur. Sedit an.3, mensibus 10. Hic constituit, vt quilibet clericus nō fieret sacerdos,nisi de licentia sui episcopi. S. Ambrosius hymnos composuit feriales. *Te Deū laudamus* cōposuit cū S. Augustino, & aliqua Gradualia,& *Alleluia.*

Anno Domini CCCCII, Ambrosius plures composuit collectas.

AnnoDomini CCCCV,Innocentius papa XLII ordinatur.Sedit annis 15,mensibus 2. Sub quo Roma capitur ab Alarico rege Gothorum. Huius Innocentij papæ festum agitur V calend. Augusti. Hic constituit,vt quis carens aliquo membro clericus nō fieret,Constituit etiam dici,*Pax Domini sit semper vobiscum*,& pacem dari constituit.

Sanctus Innocētius papa cōmisit sanctæ Agnetis ecclesiā gubernandam Leopardo presbytero,& vt factū,dedit ei annulum aureū, quem idē clericus senio fessus reddidit S. Agneti cum offertorio.Extendens autē digitum suscepit annulum,& eū adhuc tenet imago eius.Tempore huius papæ B. Alexius Romæ migrauit ad Christum; & B.Martinus episcopus Turonensis migrauit ad Christum, anno Domini CCCCXII,sed vitæ suæ anno LXXXI; & B. Ambrosius episcopus Mediolanensis migrauit ad Christū an. Domini CCCCXIII; & B.Ioannes Chrysostomus migrauit in exilio; & beata Paula mater Eustathiæ virginis migrauit ad Christum in Bethleem;& sanctorū corpora Stephani,Nicodemi & Gamalielis & Abibon reuelata sunt àDeo in Hierusalē Luciano sacerdoti.Tunc corpus S.Stephani sedi Apostolicæ totū transmissum: quod dū per diuersas ecclesias multis solennitatib.honorassent, intēdebant eū ponere iuxta S.Laurentium: cui Laurentius,videntibus qui aderant,cessit dans ei locum per medium tumbæ: sicq; positus ibi quiescit.Hic papa Innocētius pręsens ibi gratias egitDeo cū clero & populo.

Illo tempore Anastasij & Innocētij papæ, Arcadius &Honorius imperatores regnauerunt pariter an.11.Isti fuerunt filij Theodosij imperatoris. Hi deuoti Christiani permanserunt.Post mortē huius Arcadij relicta sua Eudoxia venit ex deuotione Hierosolymam , & inde cum magno gaudio reportauit catenas, quib.rex Herodes vinculauerat S.Petrum Apostolum.Tunc sanctus papa Innocentius cum ipsa Augusta,delens ritum festi Augusti Cæsaris in calendis Augusti,cōstituit festum celebrari ad Vincula S. Petri. Vnde Diabolus indignatus apparuit Iudæis in specie Moysis,dicens se debere ducere eos per medium sicci maris in terram promissionis:& qui sequebantur eum in mari submersi sunt: & alij Iudæi ad fidem conuersi baptizati sunt in ciuitate quæ dicitur Epirum,& sic Diabolus decipiens deceptus est.

Anno Domini CCCCXX, Sosimus papa XLIII ordinatus,sedit annis 4,dies 11.Hic cōstituit cereum benedici in Sabbato sancto: & constituit, quòd diaconus læuā tegat, & quòd omnes stare debeant quando legitur euangelium , & cum reuerentia audire: & constituit quòd Deo in missa aliquid offerat Christianus.Anastasius papa priùs constituerat,vt ad Euangelium nullus sedeat.

Anno Domini CCCCXXIIII,Bonifacius papa XLV ordinatur. Sedit annis 3,mensib. 8.Tunc beatus Hieronymus in Betlehem migrauit ad Christum,anno vitæ suæ XCIX. Sed Hieronymus Romæ ad S. Mariam maiorem sepultus est ante fanum, in quo Dominus iacuit in præsepio,cum quo ipse illuc translatus est.

Anno Domini CCCCXXVI, Celestinus papa XLVI ordinatus sedit annis 12,mens. 7. Hic constituit Psalmum dici, *Iudica me Deus & discerne causam meam.* Et hoc Psalmo colligitur confessio generalis ante Missam secundum statutū huius papæ,quando Missa celebratur in memoriam mortis Christi. *Petrus lachrymis pœnituit ante mortē Christi, Latro confessus fuit.* Et cōstituit Psalmos cantari ad introitū missæ. Honorius post mortē Arcadij imperatoris regnauit an.15 cū Theodosio filio fratris sui Arcadij. Tēpore huius Honorij imperatoris fuerūt Sosim⁹ papa,Bonifacius papa, Celestinus papa successiuè.

Anno Domini CCCCXXVII,Theodosius iunior tenuit imperium.Iste Theodosius imperator fuit sapiens multùm,patientia & clementia vniuersos præcellens; conditor etiā legum. Quē cùm quidā familiariū interrogaret,cur omnibus parceret,& cur nullum se lædentiū morti subiugaret;respondit imperator,vtinā mihi esset possibile etiam mortuos suscitare & ad vitā reuocare.Huius imperatoris tēpore Septē dormientes fuerunt suscitati. Sub isto imperatore fuit S. Seruatius episcopus, & Attila rex Hunorum

vastauit

vaſtauit imperium. Tũc coactus Theodoſius imperator VI millia librarum ei pro cenſu præbuit, & mille librarum tributum ei Attilæ promiſit. Theodoſius iunior ſolus regnauit annis 26, ſicut in ſumma regnauit annis 41. Valentinianum etiam conſortem regni fecit. Sub iſto ſedit Sixtus papa, & Leo papa.

Anno Domini CCCCXXXVII, Sixtus papa XLVI ordinatur. Sedit annis 8, menſe vno. Hic conſtituit, vt nullus clericus in parochia altiùs præſumeret adiudicare. Sixtus papa fecit baſilicã ſanctę Dei genitricis Marię ad pręſepe Domini. Dedit ſignũ iuuenis vbi baſilica fundaretur. Nonas Auguſti hoc feſtũ celebratur iuuenis vſq; adhuc Romę ſolẽniter. Hoc anno Auguſtinus migrauit ad Chriſtũ, pontificatus ſui an. XL, ætatis ſuæ anno 76. Hic primò lectionẽ in menſa & ordinem regularium inſtituit, & ſepultus eſt Ticini quę eſt Papia ciuitatis Italiæ. Sub iſto Theodoſio & Sixto papa celebratur generale conciliũ Epheſinum, in quo Neſtorius hæreticus condemnatur cũ ſuis fautoribus Pelagianis. Neſtorius hæreticus dicit beatã virginẽ Mariã non Dei, ſed hominis tãtùm fuiſſe matrẽ. Et dicit idẽ Neſtorius, duas fuiſſe perſonas in Chriſto. Pelagiani hæretici liberũ arbitriũ diuino anteponũt, dicẽtes ſufficere voluntatẽ ad implẽda diuina officia.

Anno Domini CCCCLVIII, Martianus imperator regnauit annis 7. Hic religioſus fuit, & gentibus multa beneficia pręſtans. Huius tempore Wandali Romam ceperunt, & bonis eã omnibus ſpoliauerunt. Temporibus huius imperatoris ſub Leone papa celebratur generale concilium Chalcedonenſe DC & XXX patrum, in quo damnatur error Eutychianus. Eutychiani dicti ſunt, qui in Chriſto negant eſſe duas naturas, ſed ſolam in Chriſto diuinam naturam eſſe dicunt.

De XXV *hæreſibus reprobatis.*

IGitur de IIII concilis generalibus, videlicet Niceno contra Arrium, Conſtantinopolitano contra Macedoniũ, Epheſino contra Neſtorium, Chalcedonenſi contra Eutychẽ habetur. Igitur diuerſæ hæreſes diuerſis temporibus ortæ ſunt. Nã ſub Antonino Pio Montanus Cataphrygarũ auctor oritur. I. Hi aduentũ ſancti Spiritus non in Apoſtolos ſed in ſe traditũ aſſerunt, & dicunt, quòd Spiritus S. per Prophetas loquutus eſt, eiſdẽ prophetis neſcientibus, tanquã ſi per fiſtulã loqueretur. II. Similiter ſub tempore Antonini Aurelij Sabellius infelix oritur. Hi Sabelliani vnã perſonã patris & filij & Spiritus S. aſſerunt. III. Et ſub Gallieno & Iouiniano imperatoribus Nouatiana hæreſis oritur. Hi nolunt apoſtatas ad veniã recipere, & rebaptizant baptizatos. IIII. Item ſub tempore Probi Manichęorũ hæreſis oritur, qui vocantur à quodã nomine Manes. Hic duas naturas & ſubſtantias in Deo introduxit. i. bonã & malam, & animas ex Deo quaſi ex quodã fonte manare aſſerunt, & dicũt omnes ſpiritus & animas à Deo factas, & corpora ab angelis. Teſtamentũ vetus reſpuunt, nouum ex parte recipiunt. V. Tempore Apoſtolorũ Nicolaitæ à Nicolao diacono, qui cum Stephano & cęteris conſtitutus eſt à Petro. Hic propter pulchritudinem relinquens vxorẽ dixit, vt qui vellet ea vteretur, & verſa eſt in ſtuprũ talis conſuetudo, vt inuicẽ coniugia mutarentur. De iſtis in Apocalypſi, *Quia odiſti facta Nicolaitarum, quæ & ego odi.* VI. Tẽpore Saluatoris Sadducæi orti, qui hæretici negant reſurrectionem. Hi inter cætera circumciſionẽ obſeruant; mille annos poſt reſurrectionẽ in voluptate carnis prædicant eſſe futuros. VII. Gnoſtici hæretici animam naturam Dei eſſe dicunt, bonum & malum Deum dicunt. VIII. Valentiniani hæretici à quodã ſectatore Platonis dicti, Chriſtum nihil corporis aſſumpſiſſe dicunt de virgine, ſed per eam tanquã per fiſtulã tranſiiſſe aſſerunt. IX. Apelles hæreticus dixit, angelũ glorioſum creatorẽ fuiſſe, & Chriſtum non Deum in veritate fuiſſe, ſed hominem in phantaſia apparuiſſe dicit. X. Marcioniſtæ hęretici à Marcione philoſopho dicti duo principia aſſerunt. XI. Caſtorei propter mundiciã ſic dicti hæretici, de ſuis meritis gloriantes, negant pœnitentibus veniam peccatorum; viduas ſi nupſerint tanquam adulteras damnant. XII. Ebionitæ hæretici & Fortuniani hęretici dicunt Chriſtũ à Maria per Ioſeph nuptiali ortu fuiſſe cõceptum. XIII. Heluidiani hęretici ab Heluidio dicti aſſerunt, poſt Chriſtũ natũ Mariã alios filios per Ioſeph peperiſſe. XIIII. Donatiſtę hæretici à quodã Donato nuncupati aſſerunt, minorẽ patre filiũ, & minorem filio Spiritum ſanctum, & rebaptizant catholicos. XV. Pręterea ſub imperatore Zenone hæreſis Acephalorũ oritur. Acephali, id eſt ſine capite, quia eorum author ignoratur. Hi ſubſtantiarum duarum proprietatem in Chriſto negant, & vnam

naturam in eius perſona prædicant. XVI. Heraclitæ ab Heraclio nuncupati hæretici monachos non recipiunt, coniugia reſpuunt, paruulos habere regnum cœlorum non credunt. XVII. Similis ſub filio Heraclij Conſtantio oritur hæreſis Pyrrhi & Pauli. Hi Pauliani dicunt, nō ſemper fuiſſe Chriſtum, ſed à Maria ſumpſiſſe initium. XVIII. Aeriani à quodā Aerio ſic dicti. Hi offerre ſacrificium ſpernunt. XIX. Origeniani à quodam Origene dicti. Hi hæretici dicunt, quòd non poſſit filius videre patrem, nec Spiritus ſanctus filium, animasq; dicunt in principio mundi peccaſſe, & pro diuerſitate peccatorum è cœlis vſq; ad terram diuerſa corpora quaſi vincula meruiſſe, eáque cauſa mundum factum eſſe. XX. Apollinariſtæ hæretici dicunt, corpus nō animam aſſumpſiſſe. XXI. Circumcelliones dicti, eò quod agreſtes ſunt. Hi hæretici amore martyrij ſemetipſos perimunt, vt martyres nominentur. XXII. Arabici hæretici qui in Arabia orti ſunt, dicūt animam cum corpore mori. XXIII. Tertullianiſtæ hæretici à Tertullio presbytero dicti. Hi prædicant, animas peccatorū hominū in dæmones vel in alia quæq; conuerti poſt mortem. XXIIII. Patriciani à quodam Patrociano dicti. Hi hęretici dicunt ſubſtantiā humanæ carnis à Diabolo conditam. XXV. Priſcianiſtæ hæretici fatum & cōſtellationes attendunt. Hi Gnoſticorum & Manichæorum peruerſa dogmata ſequuntur. Porrò de ſectis hæreticorum, & eorū erroribus ſatis habet. 24. q. 4. Alios ſimiliter hæreticos, ſ. Catharos, & Patherinos, Pauperes de Lugduno, vel quocunq; nomine cenſeantur, excommunicatos ſciamus ipſo iure maiore excommunicatione, & ſimiliter illi qui ſacroſanctis Sacramētis altaris, & aliquibus aliis eccleſiaſticis Sacramētis cōtradicunt. Et omnis hæreticus, ſiue clericus ſit ſiue laicus, vel papa aut imperator, vel quilibet inferior, deponi debet ab omni dignitate, & ſi clerici hæretici ſunt priùs ab ordinibus degradati ab epiſcopis, tradentur ſeculari curiæ puniendi.

Leo papa XLVII ordinatur. Sedit annis 11, menſe 1. Hic conſtituit & decretum dedit, vt beata virgo Maria nō ſolùm χριστοτόκος ſed etiam Θεοτόκος credatur & appelletur. Hic etiam conſtituit, vt etiam picturis habeantur imagines Sanctorum, & quicunque ipſas imagines inhoneſtè tractauerint, à communione ſeparentur. Sub iſto Leone papa, vt prædixi, eſt celebratum concilium Chalcedonenſe contra Eutychetem. Leo papa conſtituit dici in Miſſa *Orate pro me peccatore*, & in fine Miſſæ dici conſtituit *Deo gratias*. Hic Leo conſtituit, vt presbyter poſt Miſſam populum benedicat: & conſtituit ieiunia quatuor temporum. Hic etiam quaſdam precationes compoſuit, & in canone appoſuit, *Sanctum ſacrificium & immaculatam hoſtiam.*

Anno Domini CCCCLX, Leo imperium adeptus cū filio ſuo Leone regnauit annis 16. Hic Leo Pellita appellabatur. Tempore huius imperatoris, Hilarius papa XLVIII ordinatur. Sedit annis 8, menſibus 3. Hic conſtituit, vt nullus clericus inueſtituras à Laico recipiat. Sub hoc papa Hilario cyclus 532 annorum à Dionyſio monacho ſcriptus fuit.

Anno Domini CCCCLXV, tempore præfati Leonis pellitæ, Simplicius papa XLIX ordinatur. Sedit annis 15, menſe 1. Hic cōſtituit, vt nullus pontifex ſibi ſucceſſorē conſtituat, ſicut & Clemens papa 1. Vſq; ad hunc Simplicium papam omnes papæ à beato Petro ordines celebraſſe leguntur in Sabbato quatuor temporum Decembri. Sub hoc papa fuit S. Mamertus Viennenſis archiepiſcopus, qui propter cladem magnā & morſus beſtiarum, ſcilicet vrſorum & luporum rogationes & litanias inſtituit, quas eccleſia Romana tunc approbauit, & fieri conſtituit.

Anno Domini CCCCLXXVI, Zeno imperator regnauit an. 15 in Oriēte. Sub iſto imperatore arripuit Odacer occidentale imperiū, huius imperij anno 2. Felix papa à beato Petro L ordinatur. Sedit annis 8, menſ. 6. Hic conſtituit, ab epiſcopis eccleſias dedicari & cōſecrari. Tēpore huius papæ, an. Domini CCCCLXXXIIII, S. Remigius epiſcopus Clodouęū regē Frācię filiū Hilderici regis, miſſo ſibi oleo de cœlo in ampulla, baptizauit & vnxit in regē. Vſq; adhuc reges Franciæ in Remis de ipſo oleo inungūtur.

Anno Domini CCCCLXXXV, Gelaſius papa LI ordinatur: ſedit an. 4, menſib. 8. Hic (vt dicitur) fecit nouē pręfationes in miſſa ſecūdū feſta, & collectas plures, & hymnos quoſdā & tractus. Hic etiā cōſtituit, vt in 4 temporib. & in Sabbato ſancto ordines celebrētur, & quòd ſerui presbyteri nō ordinētur. Et cōſtituit, vt clerici ordinādi de vita, & ętate, & de progenie, & ſciētia iuſſu epiſcopi examinētur, & intitulētur digni. Huius papæ Gelaſij tempore, inuenta eſt eccleſia B. Michaelis archangeli in mōte Gargano.

Iſte papa fuit tempore Zenonis imperatoris. Hic etiam conſtituit, vt diaconus debeat dare corpus Domini infirmis in abſentia epiſcopi,& presbyteri,& non alio tempore. Gelaſius papa Canonem miſſæ compoſuit. Sed beatus Gregorius papa dicit in regiſtro, quòd canonem quidam ſcholaſticus compoſuit: quem canonem dici in miſſa forſan iſte papa Gelaſius cònſtituit; vel fortaſſe iſte ſcholaſticus qui canonem compoſuit,factus eſt papa, & appellatus eſt Gelaſius papa. Collectas quas beatus Ambroſius compoſuit, iſte Gelaſius papa auxit, & in miſſa dici conſtituit. Idem etiam papa conſtituit,vt ſumpto corpore Domini,de calice & ſanguine Domini etiam ſumere debeant qui communicant. Hoc quidam obſeruant. Conſtituit etiam Gelaſius papa, vt presbyter poſt miſſam populum benedicat. Et S. Hieronymus hoc ſcribens ait: Si presbyter Chriſtum conſecrat in altari, cùm in altare Dei Sacramenta benedicat, benedicere populum & debet qui corpus Chriſti meruit conſecrare. Sed Damaſus papa prohibet presbyteris dare benedictionem poſt miſſam, pręſente epiſcopo. Tempore Zoſimi papæ & Theodoſij imperatoris Toletanum concilium & beatus Auguſtinus ſtatuerunt, quòd ſolis epiſcopis in miſſa ante communionem liceat populum benedicere; & præfatum concilium ſtatuit, vt nullus presbyter negligat dicere poſt miſſam hymnum trium puerorum. Igitur beatus Martialis epiſcopus, apoſtolorum diſcipulus, ex magiſterio apoſtolorum tradidit benedictionem epiſcopalem. Hanc S. Ambroſius Mediolanenſis epiſcopus cum orationibus appoſitis dicere vſquequaq; maluit. Apoſtolicus autem tantùm hanc benedictionem dicit, quæ finita miſſa dicitur. Et papa poſt miſſam & horas dat frequenter hanc: *Benedicat & cuſtodiat nos omnipotens Deus pater, & filius, & Spiritus ſanctus, Amen*: quia Gelaſius papa canonem dici inſtituit,&(vt fertur) compoſuit. Sciendum eſt, quòd canon interpretatur regula. nam per eam regulariter Sacramentorum fit confectio. Hic & actio dicitur, quia cauſa populi cum Deo in ea agitur. Hic canon ob tres cauſas ſub ſilentio dicitur: prima, quia cum Deo loquimur, ad quem ex corde clamamus, & imo verba dicimus, vt ſciamus quem intendere debeamus: ſecunda, ne populus tam prolixa declamatione attædiatus abſcedat, vel ſacerdos tam longo clamore deficiat voce: tertia eſt, ne tam ſancta verba tanti myſterij vileſcant, dum ea vulgus per quotidianum ſciens in locis inconuenientibus dicat. Vnde fertur, dum ipſe canon primitus publicè recitaretur, ab omnib. per vſum ſciretur; & cùm eum paſtores ſuper panem & vinum dicerent, quòd repentè ante ſe carnem & ſanguinem inuenirent, atque inde diuinitus percuſſi interirent. Vnde ſub Vigilio papa (vt videtur) & Iuſtiniano imperatore Conſtantinopolitanum quintum Concilium ſub anathemate præcipiendo ſtatuit, vt nullus dicat canonem niſi in libro, & veſtibus ſacris, & ſuper altare, & ſuper ſacrificia. Sciendum etiam eſt, quòd in hoc canone miſſæ nulli aliquid dicere licebit vel addere, niſi quod ab Apoſtolis compoſitum fuit: ſed antè & pòſt, vt dicit ſanct⁹ Gregorius in regiſtro, canonem ad deuotionem ad ea nomina quę ibi poſita ſunt, poſſent apponere. Huius Gelaſij tempore, anno Domini CCCCLXXXVII, Hunnericus rex Wandalorum CCCXXXIIII epiſcopos catholicos & eo amplius exiliauit, & quibuſdam linguas amputauit, qui tamen poſtea bene prædicabant verbum Dei, vt dicit Gregorius in dialogo, quorum vnus propter fornicationem dono illo priuatus eſt.

Anno Domini CCCCXC, Anaſtaſius papa LII ordinatus ſedit anno vno, menſibus 10. Hic conſtituit, vt nullus clericus prætermittat diuinum officium, ſola miſſa excepta. Poſt hunc Symmachus papa LIII ordinatur. Sedit annis 9. Hic conſtituit, vt omni die dominico, & in natalitiis martyrum hymnis *Gloria in excelſis* cantetur, etiam in aliis feſtis. Hic etiam conſtituit, vt nullus in vxorem quam leuauit de ſacro fonte accipiat; ſi fecerit, matrimoniū dirimatur: & conſtituit, vt papa à duobus paribus Cardinalium eligatur, & ſit ipſo facto excommmunicatus qui aliter, id eſt, à minori numero, electus gerit ſe pro papa: & conſtituit, vt in epiſcopum non eligatur, niſi qui ſit XXX annorum: & conſtituit, quòd appellationi religioſorum non ſit deferendum: & conſtituit, quòd nullus per violentiam ad epiſcopalem honorem adſcendat.

Anno Domini D, Anaſtaſius imperium adeptus eſt. regnauit annis XXVI. His temporibus magna diſcordia Romæ facta eſt in electione papæ, quibuſdam eligentibus Symmachum, quibuſdam Laurentium: de quo etiam Gregorius in dialogo ſcribit.

Nam Paschasius diaconus cardinalis qui consensit Laurentio, purgatorij locum habuit post mortẽ in caloribus lauacleri. Igitur in illa discordia multa homicidia tam Romanorum ciuium q̃ clericorum sacerdotũ facta sunt. Sed Symmachus præualuit. His dum Arrianus hęreticus quidam Olympus nomine in balneo lauaretur, & de fide sanctæ Trinitatis blasphema verba loqueretur, subitò igneus gladius de cœlo veniens percussit ipsum & interfecit. Post Symmachum Hormisda papa LIIII ordinatus, sedit annis 9. Hic constituit, vt si quis celebrauerit missam, nisi fuerit presbyter rite prius ordinatus, quòd sit perpetuo à sacris ordinibus depositus ipso facto.

Ioannes papa LV ordinatur. Sedit annis 2, mensibus 9.

Felix papa LVI ordinatur. Sedit annis 4, mensibus 9. Hic Felix papa constituit, vt anniuersarius ecclesiarum & episcoporum solemniter celebretur singulis annis. Hi sub Anastasio imperatore sederunt.

Anno Domini DXIX, Iustinus imperium adeptus, scilicet Iustinus maior, & regnauit annis 7. Hic fuit vir catholicus, multumque peritus. Huius tempore Bonifacius papa LVII ordinatur. Sedit annis 2. Post hunc Ioannes papa LVIII ordinatur. Sedit annis 2, mensibus 4. Ab isto papa Iustinus maior in imperatorem inunctus & consecratus fuit. Hunc sanctum Ioannem papam, & Boetium senatorem famę in carcere interfecit rex Theodericus Veronensis. Iste rex Italiæ Theodericus hæreticus post mortem Ioannis papæ subitò interiit, & turpiter mortuus est. Similiter sub hoc Iustino imperatore Agapetus papa LIX ordinatus, sedit annis 9, mensibus 10. Hic papa appellatur vas catholicum, euangelij tuba, præco iustitiæ. Hic constituit, vt nullus presbyter altare erectum sanctificet nisi episcopus: & constituit quòd nullus presbyter dedicationem ecclesiæ fingat: quod si quis fecerit degradetur: & constituit, quòd nulla ecclesia dedicaretur, in qua paganus esset sepultus, & quòd ibi Missa non celebretur.

Anno Domini DXXVII, Iustinianus imperium adeptus regnauit annis 38. Hic ad regendum & reparãdum reipublicæ statum animum intendit, & de aduersariis imperij, & de Persis, & de Gothis viriliter triumphauit. Iste Iustinianus imperator renouauit leges faciens codicem. Iste promulgauit sententiam, ne pagani vel hæretici militarent, dans illis 3 menses ad inducias conuersionis ad fidem & ad baptismum.

Huius tempore sub Agapeto papa, anno Domini DXXVII, cùm primùm tenderet de loco, vbi eremiticam vitam duxerat, qui sublatus vocatur, beatus Benedictus ex diuina iussione in montem Cassinum: tres corui quos ipse nutriebat, prope ipsum semper volando secuti sunt eum. Cumque veniret beatissimus pater Benedictus ad quoddam biuium, duo angeli apparuerunt ei, ostendentes per quam viam ire deberent. In loco autem ipso Cassini quidam Dei seruus habitabat, cui vox de cœlo dixit: His tu parce locis, alter amicus adest. Et facto monasterio ibi mansit sanctissimus abbas Benedictus, & in eodem loco doctrina & miraculis claruit.

Hic Iustinianus imperator fuit à Cæsare Augusto LVI.

Syluerius papa LX ordinatur. Sedit anno vno, mensibus 10. Hic quia patriarcham Constantinopolitanum Anthemium hęreticum excommunicauit & dignitate priuauit, in exilium portatus est. Ibi confessor Domini in pace & sanctitate vitam finiuit.

Vigilius papa LXI ordinatus, sedit annis 16, mensibus 6. Sub hoc papa (vt suprà dictum est) canon missæ, vt sub silentio, & super altare, & super sacrificium, & in præparamentis dicatur, in concilio Constantinopolitano institutum esse videtur.

Fabianus papa LXII ordinatur. Sedit anno vno, mensibus 5. Fabianus papa constituit, vt qui emit vel vendit ecclesiam, vel præbendam, vel ecclesiastica Sacramenta, Simoniacus sit & irregularis.

Pelagius papa LXIII ordinatur. Sedit annis 11, mensibus 10. Hic constituit in Missa dici nouem præfationes: 1 de Natiuitate, 2 de Epiphania, 3 de Quadragesima, 4 de sancta cruce, 5 de Pascha, 6 de Ascensione, 7 de sancto Spiritu, 8 de sancta Trinitate, 9 de Apostolis, *Te Domine suppliciter exorare.* Nam valde multæ erant præfationes, sicut apparet in antiquis libris. Hic etiam constituit, vt hęretici & schismatici per seculares potestates comprimantur.

Anno Domini DXLI, sub Pelagio papa & Iustiniano imperatore primò sumpsit initium

initium Υ'παντῆ Domini, id eſt feſtum Purificationis: hoc & feſtum luminum dico. Lumina namque benedicta in proceſſione portantur, quia Chriſtum verum lumen noſtrum tunc aſcendentes in templum portabant, & quia pagani in principio Februarij ciuitatem Romam luminibus circumcirca perluſtrabant. Et ſicut Romani in principio menſis Auguſti annuatim ſolemniter celebrant triumphos, & gloriam Octauiani; ita in eodem die conſtituit eccleſia, vt à Chriſtiano populo feſtum beati Petri principis apoſtolorũ celebraretur, ſcilicet ad Vincula, qui tamen in diebus azymorum ab Herode rege legitur incarceratus fuiſſe.

Eodem abbas Benedictus tam nomine quàm gratiarum munere correptus febribus ſexto die ante obitum ſuum aperiri ſibi ſepulturam in oratorio iubet, & inter manus orantium & pſallentium diſcipulorum accepta communione ſacra ſtans in monte Caſſino ante altare migrauit.

Ioannes papa LXIIII ordinatur. Sedit annis 12, menſibus 10. Et tempore Iuſtiniani fuit. Quidam venit de regione Italorum anno Domini DXLIII, habens canem rufum ſed cæcum: hic canis in foro multorũ diuitum annulis aureis, argenteis, & ferreis in vnum cumulum compoſitis, retulit vnicuique annulum ſuum; & compoſita numiſmata diuerſa ſimiliter reddidit vnicuique. Hic canis ſpiritum pythonicum habuit.

Anno Domini DLXVI, Iuſtinus iunior imperium adeptus regnauit annis 11. Sub hoc Longobardi intrant Italiam. Iſte Iuſtinus comitem quendam Tiberium nomine Cæſarem fecit. Benedictus papa LXV ordinatus, ſedit annis 4, menſibus 2.

Anno Domini DLXXVI, Tiberius Conſtantinus electus ſuſcepit imperium. Hic miſericors & largiſſimus in eleemoſynis & deuotus fuit. Huius imperatoris tempore Benedictus papa miſit Gregorium diaconũ ad prædicãdum Anglicis. Sed cùm voluntate Dei & Romanorum Gregorius arrepto itinere apud Tiberim fluuium in meridie pauſaret, & ante ſe librum apertum haberet, venit locuſta ſaliens, ſedit ſuper librum in ſinu eius, & Gregorius aduertens dixit: Locuſta vocaris, hoc in loco ſto, id eſt, in Angliam non proficiſcar. Et ſtatim nuncij papæ Benedicti inſequentes Romam reduxerunt.

Anno Domini DLXXXI, Pelagius papa LXVI ordinatur. Sedit annum, menſes 2. Sub hoc papa fuit Romæ peſtis inguinaria, in qua peſte & ipſe Pelagius papa mortuus fuit. Pelagius papa conſtituit, vt in omni miſſa defunctorum memoria agatur, ibi ſcilicet, *Memento etiam Domine.* Tiberius imperator infirmatus, cùm mortem ſibi propinquam ſentiret; Mauricium generum ſuum cum conſilio ad imperium elegit, eique principatum dedit dicens, ***In mente habe, vt rectitudinem & iuſtitiam ſemper ames***, & cùm hoc dixiſſet, de hac luce migrauit: quem omnis populus multùm planxit pro bonitate ſua. Fuit enim ſummæ bonitatis, ad eleemoſynas promptus, in iudiciis iuſtus, in diſcretione cautiſſimus: nullum deſpiciebat, ſed omnes ſuſcipiebat, & quia dilexit omnes, omnibus dilectus fuit. Et iſte Tiberius imperator regnauit annis 7. Huic in eleemoſynis largiſſimo Deus manifeſtauit theſaurum copioſum in cruce ſignato ſub pauimento. Non debet, inquit imperator, crux eſſe ſub pedibus ſeruorum, ſed in frontibus imperatorum, iuſſitque leuari de pauimento lapides tres cruce ſignatos, ſub quibus theſaurus abſconditus apparuit: quo dato pauperibus etiam in ipſas pias cauſas copioſus theſaurus Narſij eidem imperatori apparuit: per quendam ſenem virum domino diſponente manifeſtatus eſt.

Anno Domini DLXXXIII, Mauricius imperium ſuſcepit & regnauit annis 21. Iſte compulit Gregorium electum in papam ſuſcipere præſulatum. Iſte Mauricius decollatus eſt à Phoca ſucceſſore ſuo.

Anno Domini DLXXXVII, Gregorius papa LXVII ordinatur. Sedit an. 13, menſ. 6. Iſte Gregorius expoſuit Iob & Ezechielem, & fecit carmen paſtorale, & dialogum, & homilias 40. Hic conſtituit appellationis remedium, & conſtituit, vt presbyter nulla ratione ſit proditor confeſſionis, & conſtituit, vt marito excommunicato vxor, & filij, ſerui, & ancillæ, & alij pro vtilitate ſiue pro aduenticia neceſſitate licitè communicare poſſunt. Hic ordinauit diuinum officium, & cùm ordinauit officia, officiis ordinauit & facta: videlicet in Purificatione proceſſionem cum candelis; in capite Ieiu-

nij aspersionem cinerum; in Palmis processionem cum palmis; in cœna Domini lotionem pedum & consecrationem Sacramentorum; in parasceue de morte Domini cum nuditate pedum, & crucis adoratione; in Pascha cum officio de vero agno esum veri agni. Constituit etiam, vt mulier post partum quando voluerit, reconcilietur ecclesiæ. Hic Gregorius Augustino Anglorum episcopo scribit: *Quæ pia, quæ religiosa, quæ recta sunt, elige*, & hoc quasi fasciculum collectam Anglorum consuetudinem depone. Hic Augustinus electus in archiepiscopum, & ordinatus à sancto Gregorio, & missus ab eo, conuertit Anglorum gentem ad fidem Christi. Hic Gregorius papa hunc prædicatorem primò in Angliam misit. Hic constituit litaniam maiorem in die sancti Martini propter pestem inguinariam. Hic ex prætore monachus floruit, & inde electus est in papam. Huius Gregorij tempore tunica Domini inconsutilis apud Hierusalem reperitur, sed Romæ seruatur. Sciendum itaque, quòd olim diuinum officium agebatur, prout cuique bonum videbatur. Vnde bonæ memoriæ Theodosius imperator concilium apud Constantinopolim congregauit, omnes hæreses condemnauit, & diuinum officium postulauit à concilio ordinari: quod negotium tunc Damasus papa Hieronymo in scripturis eruditissimo iniungere iudicauit. Hieronymus itaque in Bethlehem, vbi Dominus nasci voluit, psalmos ad nocturnas & ad reliquas horas distribuit. Ad missæ verò officium lectiones & euangelia de veteri & nouo testamento collegit, prout tempori & stationi congruere vidit. Hoc officium concilium collegit, & cum papa Damaso cantari constituit. Postea Gelasius papa, & iste Gregorius papa, orationes & cantus in epistolis & euangeliis addiderunt congruentes, sicut hodie tenet ecclesia diuinum officium. Gregorius iste à diuersis conciliis & apostolicis collegit, & sic celebrari instituit, & cantari. Hic Gregorius papa introitum missarum composuit & collectas plures, & dici instituit. Ambrosius Mediolanensis Graduale & Alleluia composuit. Sed hic Gregorius dici in missa instituit Offertorium. Hoc Gregorius composuit, & in missa dici instituit. Hic etiam de martyribus & confessoribus officia instituit. Et de defunctis & de Dei genitrice quis dubitat? Sed cursum, id est horas beatæ virginis Mariæ, religiosorum deuotio collegit, & ob venerationem eius dicere consueuit. Hic Gregorius ecclesiastica ordinauit officia, vt in missa oratio lectioni & euangelio concordet. Hic Gregorius signa crucis, videlicet vnam, vel tres, vel quinque, super oblationem fieri in canone, & quòd calix in dextera ponatur, & quòd incensum præcedat euangelium, & vt sacrificium incensetur, & quòd lumen ardeat in missa. Hic addidit in canone, *Diésque nostros in terra* vsque ad *per Christum Dominum nostrum*, sicut dicit Gregorius in Registro suo. Apostoli Dominicam orationem ad consecrationem corporis Domini direxerunt. Ita ipse Gregorius *pater noster* dici in missa constituit, & capitulum quod præcedit, scilicet *Oremus præceptis salutaribus*, & orationem quæ sequitur, *Libera nos*. Ita dicit Gregorius in Registro: *Inconueniens est, vt oratio quam scholasticus composuit super oblationem dicatur, & illa prætermittatur, quam Apostoli ex institutione diuina eorundem sacramentorum vsitasse creduntur.* Iste Gregorius etiam ordinare curauit, vt tot officia habeamus, quot Dominicæ possunt euenire. Et constituit, post festum Petri, festum Pauli celebrari, quamuis vno die passi sint. Hic Gregorius tale constitutum promulgauit, dicens: *In die Resurrectionis Domini vsque in sabbatum in albis, & in die Pentecostes vsque in sabbatum eiusdem hebdomadæ tres psalmos ad nocturnum cantum cantamus, & tres lectiones legimus omnibus aliis diebus per totum annum; si festiuitas est 9 lectiones & 9 psalmos cantamus; aliis autem diebus psalmos & tres lectiones recitamus; in dominicis diebus 18 psalmos & 9 lectiones dicimus.* Hic etiam Gregorius Quadragesimæ officium à capite ieiunij incepit. Sic iste Gregorius papa penè omnia ecclesiastica officia ordinauit: sed officium & historiam de sancta Trinitate Stephanus Leodicensis composuit. Magister quoque Caroli Albinus nomine ex rogatu sancti Bonifacij archiepiscopi missam de sancta Trinitate composuit. Hoc officium tamen vsque adhuc curia non recepit. Hic Gregorius constituit, vt summus pontifex pro rubeis inferioribus indumentis alba ampla cingulo præcincta concinnè vtatur. Sed postea Celestinus papa propter illam albam amplam & longam mutauit in albam strictam non cinctam, quo modo vtitur papa. Constituit etiam, vt ordo Subdiaconatus sit sacer, & vt sint

casti.

caſti. Hic Gregorius etiam cōmunionem * & dici inſtituit. Sciſcitante ſolitario quodam à Domino, cui ſimilis fieret in præmio, reſpondit dicens, *Seruo meo Gregorio.* Qui valde indignatus dixit Domino: *Cùm Gregorius papa in gloria & diuitiis huius mundi abundet, ego in afflictionibus poſitus, fame & ſiti, frigore & nuditate & ſolitudine cruciatus non habebo maius præmium, quàm papa Gregorius in deliciis?* Cui Dominus ait: *Tu cum catto vno maiorem lætitiam habes, quàm ſeruus meus Gregorius papa omni gloria & diuitiis.*

Anno Domini DCIII, Phocas imperium adeptus, regnauit an. 8. Hic Romanam eccleſiam præpoſuit Conſtantinopoli. Hic Pantheon dedit eccleſiæ. Tempore huius imperatoris Anglici fidem acceperunt ab Auguſtino archiepiſcopo & monachis, quos illuc miſerat Gregorius. Iſte Phocas imperator prædeceſſorem ſuum Mauricium occidit. Iſte Mauricius imperator Chriſtianus commendauit mortem ſuam Deo, dicens: *Ego libentius punior in præſenti ſeculo quàm futuro.* Et Deo permittente decollatus eſt à Phoca ſucceſſore ſuo.

Anno Domini DCVI, Fabianus papa LXIX ordinatur. Sedit anno vno, menſibus 5. Poſt hunc Bonifacius papa LXX ordinatur. Sedit annis 9. Hic conſtituit, fures eccleſiarum anathematizandos eſſe. Et conſtituit, vt nullus violenter trahatur de eccleſia. Poſt hunc Bonifacium papam, anno Domini DCXVIII, alius Bonifacius papa ordinatur LXXI. Sedit annis 6, menſibus 10. Huius rogatu Phocas imperator dedit Pantheon, id eſt templum omnium idolorum, eccleſiæ. Hoc templum papa quartus a beato Gregorio papa, eliminata omni ſpurcitia idolorum, ſolemniter in capite calendarum Nouembrium dedicauit in honore beatę virginis Mariæ, & omnium martyrum. Romæ DC Iudæi conuerſi ad fidem Chriſti baptizati ſunt. Obligauerunt enim ſe ſub obtentu omnium rerum ſuarum ad hoc ita duntaxat, ſi Chriſtus illuminaret cæcum quendam literaliter frequentius diſputantem cum ipſis Iudæis de Chriſto: cui Chriſtus glorioſè lumen oculorum præſente hoc Bonifacio papa dedit, feſto Luminum ad ſanctam Mariam rotundam, id eſt Pantheon. Qui cæcus, vt viſum recepit, mox illi DC Iudęi & amplius baptizati ſunt, & ipſe illuminatus publicè coram omnibus ſtatim cantauit hoc reſponſorium, *Ante nunquam auditum, Gaude Maria virgo cunctas hæreſes ſola interemiſti.* Et tunc idem papa hoc ipſum in eccleſia cantari inſtituit, *Super omnia ſit Deo laus, Amen.*

Anno Domini DCXXII, Heraclius regnare cœpit, & regnauit annis 27, à Cæſare Auguſto LXI. Iſte Heraclius imperator XII imperij ſui anno, cum multa militia per ſex annos regnum Perſarum vaſtauit, occiſo rege Coſdroe Perſidis, & occiſo filio eius ſingulari certamine in lapideo ponte Danubij, viuificæ crucis lignum in Hieruſalem reduxit, quod Coſdroes ſpoliato templo cum multis theſauris aſportauerat. Hic Heraclius quando intrare voluit Hieruſalem portans crucem Domini cum triumpho victoriæ, & cum magnifica gloria, angelus Domini concluſit ante eum portam ciuitatis dicēs ei, *Rex cœlorum humilis hic intrauit.* Qui erubeſcens, depoſitis inſignibus imperialibus, & relicta pompa venit nudatis pedibus, humiliter incedens (angelus namque patefacta porta intromiſit eum) cum omnibus exercitibus ſuis: ſicque Heraclius reportauit crucem Domini cum magna veneratione in templum. Poſtea idem Heraclius imperator, à Sergio Patriarcha Cōſtantinopoli & ab aliis hæreticis circumuentus in hæreſim Eutychianam lapſus eſt: quæ hæreſis negat in Chriſto eſſe duas naturas, ſed ſolam diuinam naturam in Chriſto eſſe dicit, non humanam.

Deusdedit papa LXXII ordinatur. Sedit annis 3, menſe vno. Hic conſtituit, vt Simoniacus non celebret miſſam. Conſtituit etiam, vt ſerui & criminoſi & etiam meretrices poſſint accuſare Simoniacos.

Bonifacius papa LXXIII ordinatur. Sedit annis 5.

Anno Domini DCXX, Honorius papa LXXIIII ordinatur. Sedit annis 12, menſibus 11. Tempore huius papę Iſidorus epiſcopus Hiſpalenſis & doctor claruit. Et Heraclius imperator victo Coſdroe rege Perſarum crucem Domini in Hieruſalem reduxit. Sub hoc papa Honorio inſtitutum eſt feſtum Exaltationis ſanctæ crucis. Hic Honorius papa primus fecit Romæ eccleſiam ſancti Adriani martyris, in qua II corpora ſunt, ſcilicet ſancti Adriani, tum puerorum Nerei, & Achillei, & Pancratij,

Marij & Marchæ, Audifari & Abacuc. Seuerinus papa LXXV ordinatur. Sedit an. 1 2.

Anno Domini DCXXXIX, Constantinus filius Heraclij imperium adeptus, regnauit mens. 6. Hic veneno occisus à germano suo Heracleona. Iste Heracleonas occiso fratre suo arripuit imperium, & regnauit cum matre sua Martina annis duobus.

Ioannes papa LXXVI ordinatur. Sedit anno vno, mensibus 8. Hic Ioannes de thesauris ecclesiæ multos captiuos redemit. Hic etiam omnes fautores hæreticorum excommunicauit.

Theodorus papa LXXVII ordinatur. Sedit annis 6, mensibus 10. Ab hoc papa Pyrhus regiæ vrbis episcopus propter hæresim damnatur. Paulus etiã successor eius propter eandem vesanam doctrinam damnatus est.

Anno Domini DCXLII, Constans filius Constantini, nepos Heraclij, imperium adeptus, regnauit annis 28.

Anno Domini DCXLIX, Martinus papa LXXVIII ordinatur. Sedit annis 7, mensibus 2. Hic multos hæreticos condemnauit. Hic constituit, vt in sexta feria propter passionem Domini ieiunent fideles, & vt celebrent festiuè diem dominicum propter resurrectionem Domini. Constituit etiam, vt quicunque procurauit virilia amputari, missam non celebret. Constituit etiam vt quicunque dicto vel facto, aut præcepto, siue consilio homicidij reus est, irregularis sit, & à sacro ordine deiectus. Ab hoc imperatore Constante hæretico beatus Martinus papa in exilium missus est. Huius etiam tempore, Eugenius papa LXXIX ordinatur. Sedit annis 2, mensibus 9. Iste papa constituit, sicut & Stephanus papa, & beatus Gregorius papa, & Leo, & sexta synodus, vt nullus presbyter & diaconus vel subdiaconus vxorem habeat aut concubinam.

Anno Domini DCLXXII, Constantinus filius Constantis imperium adeptus, regnauit annis 17. Adeodatus papa LXXX, sedit annis 3, mens. 2. Hic constituit, vt Simoniacus non celebret missam nisi per dispensationem papæ.

Vitalianus papa LXXXI ordinatus, sedit annis 14, mensibus 6. Iste papa aliqua de cantu officij diuini constituit, anno Domini DCLXX. Iste papa Adeodatus leprosum mundauit osculando eum. Isti successit Dominus papa LXXXI. Sedit anno vno, mensibus 5. Hic fecit paradisum Romæ ante ecclesiam sancti Petri. Post hunc Agathon papa LXXXII ordinatur. Sedit annis 11. Hic Agathon papa constituit, vt distinctus sit habitus virorum & fœminarum, in vestibus & crinibus. Sub hoc papa Constantinus imperator sextam synodum in Constantinopolim congregauit. Huius imperatoris rogatu Agathon papa misit legatos suos ad concilium præfatum in regiam vrbem, vbi præfuerat olim episcopus, præsidente Gregorio patriarcha regiæ vrbis, & Macario patriarcha Antiocheno cum legatis sedis apostolicæ. Ibi conuicti & condemnati sunt omnes hæretici, quos etiã sanctus Martinus papa conuocato cõcilio condemnauit. Nam Eutychiani ibidem sunt specialiter condemnati. Leo papa LXXXIII ordinatur. Sedit mensib. 10. Huius festum est in vigilia apostolorum Petri & Pauli. Hic fecit sermones. Hic constituit, vt archiepiscopus pro pallio nihil dare teneatur.

Benedictus papa LXXXIIII ordinatur. Sedit annis 11. Hic papa S. Kilianum fecit episcopum; anno Domini DCLXXXVII, & duxit eum in Germaniam, vt ecclesiam plantaret, & gentiles conuerteret ad Christum.

Anno Domini DCLXXXVII, Iustinianus filius Cõstantini imperatoris imperium adeptus, regnauit annis 10. Iste pro malitia sua odiosus omnibus naso truncatus interfectus est. Huius temporibus Sergius papa LXXV ordinatur. Sedit annis 13, mensibus 2. Hic Agnus Dei composuit, & ad missam dici instituit. Hic papa in sacrario Petri apostoli capsam argẽteam domino reuelante reperit, diuersis gemmis ornatam, in qua inuenit magnam portionem Dominicæ crucis, quæ in basilica sancti Saluatoris mundi reposita annuatim reuerenter ostenditur. Leo imperium adeptus, regnauit annis 3. Iste nihil habet historiæ.

Anno Domini DCC, Tiberius imperium adeptus, regnauit annis septem. Huius temporibus sanctus Lambertus Turgensis vel Traiectensis episcopus à Nytone tyranno apud Leodiam passus est.

Anno Domini DCCI, Ioannes papa LXXXVIII ordinatur. Sedit annis 3, mensibus 2. Sub hoc papa Dagobertus rex Francorum fundauit monasterium sancti Petri in

in Erffordia, nam ipſe mons antea Merwigisburg vocabatur; ſed ipſe rex montem S. Petri appellauit. Tunc temporis ſanctus Oſwaldus rex apud Angliam vixit menſ. 10.

Ioannes papa LXXXIX ordinatur. Sedit anno vno.

Geon papa XC ordinatus ſedit.

Ioannes papa XCI ſedit annis 2, menſibus 7.

Iſremus papa XCII ordinatus, ſedit dies 20.

Conſtantinus papa XCIII ordinatur. Sedit annis 7.

Anno Domini DCCVII, Iuſtinianus imperium adeptus, regnauit annis 6. Iſte à regno eiectus iterum reſtituitur.

Anno Domini DCCXIIII, Anaſtaſius imperium adeptus regnauit annis 3. Hic depoſita corona regni clericus factus eſt. Huius temporib. Gregorius papa XCIIII ordinatur, ſedit annis 15. Tunc temporis ſub hoc Gregorio papa beatus Ægidius abbas claruit. Hic conſtituit, vt in Quadrageſima in quinta feria ieiunium fieret & miſſæ, quæ antè non fiebat.

Anno Domini DCCXVII, Gregorius papa XCV ordinatur, ſedit annis decem. Hic Gregorius papa ſanctum Bonifacium ordinauit in archiepiſcopum Moguntinum, & ei pallium dedit. Nam Moguntina eccleſia antea fuit ſub archiepiſcopatu Wormatienſi, & erant 16 ſuffraganei Wormatienſis archiepiſcopatus. Hic Gregorius papa feſtiuitatem omnium ſanctorum inſtituit, quam prius papa Bonifacius, dedicato templo Pantheon in honore ſanctæ Dei genitricis Mariæ & omnium martyrum, ſeruandam inſtituit. Vnde ille ſermo quem legimus ſancti Maximi epiſcopi, vel legimus in eccleſiaſt. hiſtoria, congruit feſto omnium ſanctorum.

Theodoſius violenter coactus ſuſcepit imperium, & regnauit anno vno. Hic Anaſtaſium imperatorem magno prælio vicit, & eum clericum fieri coëgit, & poſtea fecit ſe presbyterum ordinari. Similiter ipſe Theodoſius poſtquam vno anno regnauit, factus eſt clericus, & reſiduum vitæ ſuæ in pace tranſegit.

Anno Domini DCCXXVIII, Leo imperium adeptus, regnauit annis 25. Hic in Chriſtianos, & eccleſiam Dei, atque in religionem ſanctam impius, & crudelis in imagines Domini Saluatoris, & ſanctæ Mariæ, & aliorum ſanctorum, in medio ciuitatis Conſtantinopolis incendio tradidit, & multos Chriſtianorum qui non conſenſerunt huic impietati, decollari iuſſit. Vnde hic papa Gregorius anathematizauit eum, & Romã cum tota Italia ab eius imperio recedere fecit. Et idem Gregorius inſtituit, vt ſi quis ſacrarum imaginum deſtructor extiterit, excommunicatus ſit, vel ſi imaginibus Chriſti vel ſanctorum blaſphemiam intulerit.

Anno Domini DCCXX, venerabilis Beda claruit. Nota hîc, quare ipſe ſit nominatus Venerabilis presbyter. Hic cùm multo tempore ſtudio ſacræ ſcripturæ deditus fuiſſet, in prouecta ætate caligauerunt oculi eius, & videre non poterat. Cui irriſores quidam illudentes ei quadam vice dixerunt. Beda ecce plebs congregata eſt expectans verbum Dei: ſurge & prædica eis. Qui ſitiens ſalutem animarum, vt ſolebat, aſcendit & prædicauit putans ibi eſſe populum, cùm nullus eſſet, niſi illi ſubſannatores. Cumque ſermonẽ concluderet dicens, *Hoc nobis præſtare dignetur Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus*; reſponderunt ſancti Angeli in aëre dicentes, *Amen*. Iſte venerabilis Beda dicit de monumento Domini, quòd domus fuit rotunda de ſubiacente rupe exciſa, & tantę altitudinis, quòd vix homo manu extenſa culmen attingere poſſit, introitum habens ab Oriente, cui magnus lapis appoſitus erat pro oſtio. In parte eius aquilonari locus dominici corporis de eadem petra factus eſt, 7 pedes habens longitudinis, tribus palmis altius tereti pauimento eminens, quaſi ſarcophagus fundamẽto ſuperpoſitus. Item in ipſo pariete loculus erat, ſicut in muris domorum fit ad vtenſilia reponenda. Locus ille non deſuper ſed à latere meridiano fuit patulus, vbi corp⁹ domini inſerebatur, vt eſſet quaſi ſarcophagus ſuper latus inclinatus, aperturam à latere habens non deſuper. Color monumenti eiuſdẽ & loculi rubicundo & albo permixtus erat, ſicut in marmore ſolet. Idẽ Beda ſcribit etiam exemplũ de milite nolente cõfiteri; item aliud de milite captiuo, qui liberatus fuit per miſſas. Et notandũ eſt per idem exemplũ, & per alia multa exempla, q̃ miſſæ proſunt corporib. & animabus. Sub præfato Gregorio papa anno Domini 736, initium Herſueldẽſe monaſteriũ habuit. Tunc præclarus doctor Beda obiit in Anglia.

De ortu Caroli Magni imperatoris.

ANno Domini DCCXLII, Carolus Magnus natus eſt.

Anno Domini DCCXLIIII, initium Fuldenſis eccleſia habuit à ſancto Bonifacio fundatore, ſicut & Heresfeldenſis eccleſia. Sanctus Burchardus à papa Gregorio III rogatu ſancti Bonifacij ordinatur epiſcopus in Wortzeborg. Sanctus Bonifacius cum Carlomanno rege magnam ſynodum celebrauit.

Anno Domini DCCXLVII, Sanctus Wigbertus confeſſor migrauit ad Chriſtum, & Carlomannus rex monachus factus eſt Romæ. Iſte igitur papa plurimas miſit epiſtolas ſancto Bonifacio.

Zacharias papa XCIIII ordinatur. Sedit annis 18. Hic natione Græcus tranſtulit IIII libros dialog. beati Greg. in linguam Græcã. Hic conſtituit, vt ſacerdos ad celebranda miſſarum ſolemnia cum baculo non intraret, nec velato capite iuxta altare ſtaret. Hic Zacharias papa primò dedit eleemoſynas generales omnibus egenis in atrio, quod vſque adhuc in curia tenetur. Sub hoc papa Zacharia anno Domini DCCL, Pipinus pater Caroli in regem inunctus eſt à ſancto Bonifacio, iubente papa, & Hildericus Francorum factus eſt monachus. Sub hoc papa à ſancto Bonifacio archiepiſcopo in Bauaria epiſcopatuum facta eſt diſtributio, ſed ex decreto Zachariæ papæ & conſenſu Pipini regis, videlicet in Saltzburg, in Ratiſpona, in Eiſtaten & Friſingen.

Anno Domini DCCLII, Conſtantinus filius Leonis imperatoris imperium adeptus, regnauit annis 34. Hic pernicioſiſſimus erat; ferus perſecutor legum; non legitimè ſed tyrannicè vſus eſt imperio; abſcedens à Deo, & eius ſancta Dei genitrice, & omnibus ſanctis; inſiſtens luxuriis, magicis maleficiis, & cruentis ſacrificiis idolorum, & inuocationibus dæmonum, ac omnibus vitiis, perſecutionibus eccleſiarum, violationibus monaſteriorum, monachorum peremptoribus, variisque malis ſupercreſcens non minus, quàm Diocletianus imperator.

Hic papa Zacharias conſtituit, vt nulli in matrimonium iungantur, per quos patres eorum ſint compatres effecti: hoc eſt, quòd nullus ſororem ſuam ſpiritualem ducat in vxorem, quam ſuus pater vel mater leuauit de baptiſmo.

Anno Domini DCCLVI, Stephanus papa XCV ordinatur. Sedit annis 15, menſibus 3. Paulus papa XCVI ordinatur. Sedit annis 5, menſibus 2.

Stephanus papa XCVII ordinatur. Sedit annis 3, menſibus 6.

Leo filius Conſtantini imperium adeptus, regnauit annis 5.

Anno Domini DCCLXXXI, Conſtantinus filius Leonis imperium adeptus regnauit cum matre ſua Irene annis 17. Cùm opprimeretur eccleſia Romana à rege Haſtulpho, & præfatus Stephanus papa non inueniret auxilium ab iſto Cõſtantino; tranſtulit ipſe papa Romanus Stephanus natione Romanus, Romanum imperium in Teutonicos à Græcis, ſcilicet in perſonam magnifici regis Caroli filij regis Pipini, extra de electione venerabilem. Vide id eſt apparatum. Nam ipſi Germani habent regnum Romanæ eccleſiæ.

Adrianus papa XCVIII ordinatur. Sedit annis 23, menſibus 10. Hic papa & ius patronatus ſiue dignitatem contulit Carolo. Conſtantinus papa à Laicis ordinatur. Sedit anno vno. Anno Domini DCCC Leo papa, XCIX à Petro, ordinatur. Sedit annis 20, menſibus 6. Hic Leo papa Carolum regem Francorum filium Pipini regis inunxit, & conſecrauit, & ſolenniter coronauit in Romanorum imperium.

Anno Domini DCCCI, vſque huc Romanum imperium à temporibus Conſtantini Magni filij Helenę apud Conſtantinopolim manſit. Ex hoc iam per apoſtolicã autoritatem in perſona Caroli tranſiit ad Germanos. Iſte Leo papa Romanorum imperatorem pronũciauit Carolum, & à cuncto populo acclamatum eſt in hunc modum, *Carolo Magno, Romanorum Auguſto, & pacifico imperatori, à Deo coronato, vita & victoria.* Hic Leo papa claues confeſſionis ſancti Petri, & vexilla Romanæ vrbis cum aliis muneribus Carolo miſit. Iſte papa conſtituit litanias 3 diebus ante Aſcenſionem Domini ſicut Mamertus, & ipſe papa fecit porticum ſancti Petri. Iſte Leo papa excæcatus eſt, & lingua eius amputata, nudus ac ſemiuiuus in platea Romæ relictus eſt: ſed mirabiliter Domino diſponente claros oculos & viſum recepit. Vnde in vindictam die

vno

vno in campo Lateranenſi de Romanis maioribus CCCXCVI decollati ſunt,& multi in exilium deportati. Hic papa fuit accuſatus crimine adulterij. Tunc diſcutiente Carolo imperatore cauſam, & cùm nullus inueniretur criminis approbator, ipſe Leo papa aſſumpto Euangelij textu coram Carolo & omni populo aſcendit ambonem, inuocato ſanctę Trinitatis nomine ab obiecto ſe expurgauit. Hic papa fuit in Baterbrunnen cum Carolo imperatore.

Anno ab Vrbe condita MDLII, anno verò gratię DCCCI, Carolus magnus rex, Pipini regis filius, imperium adeptus LXXVII imperator à Cæſare Auguſto regnauit annis XLVI, ſed in imperio Romano XIIII. Hic dilatauit fidem catholicam, fundauit eccleſiam, fundauit monaſteria & eccleſias, expugnauit Sclauos, & repulit paganos, vicit Saxões, ſubegit Vngarios: & Saxones, & Friſones Chriſtiani facti ſunt. Multa quoque prodigia viſa ſunt. Signum enim crucis veſtimentis hominum apparuit, & ſanguis è cœlo terraq; profluxit. Hic Carolus imperator Aquiſgrani feliciter defunctus eſt, & ibidem ſepultus. Feſtum quoque eius in die obitus ſui ſolemniter celebratur. Cui ſucceſſit filius ſuus Ludowicus.

Anno Domini DCCCXV, Ludewicus filius Caroli Magni imperium adeptus, regnauit annis 26. Huius tempore obiit Leo papa.

Stephanus papa C ordinatus, ſedit menſes 7. Hic Stephanus papa Ludewicum filium Caroli diademate coronauit, & eum Romanorum imperatorem pronunciauit. Hic Ludowicus Hildensheim fundauit & Corbeiam, ſicut Carolus pater ſuus Fuldam, & Herſuelde, & Baterbrunnen, & multa alia. Sanctus Ægidius abbas confeſſor Caroli migrauit ad Chriſtum. Huic ſancto Ægidio Deus reuelauit occultum quoddam peccatum, quod Carolus erubuit confiteri: quo ſibi manifeſtato, mox Carolus confeſſus pœnituit dignè de illo enormi exceſſu. Ipſo quoque tempore cùm Carolus laboraret in extremis, beatus Terpinus Remenſis archiepiſcopus Deo diſponente vidit magnam turbam malignorum ſpirituum tendentem ad exitum Caroli; vocauitque vnum ex illis præcipiens ei in virtute ſanctæ Trinitatis, vt plenè ſibi renunciaret omnia. Qui cum aliis dæmonibus reuerſus dixit archiepiſcopo: Cùm omnia opera Caroli in ſtatera examinata fuiſſent, & noſtri principes tenebrarum ius in anima habere viderentur: ſancti Angeli mox cum indignatione monaſteria, ſtructuras eccleſiarum, & diuerſa pondera in ſtateram proiicientes, animam Caroli nobis repulſis quaſi in ſanctis operibus præponderantem cum gloria & laudibus deduxerunt. Hæc audiens ſanctus Terpinus Remenſis archiepiſcopus gratias egit Deo.

Ludewicus imperator conuocato concilio magno in Aquiſgrano multa de ſtatu eccleſiæ & religioſorum vtiliter tractauit. Ibi quoque regula monachorum de diuerſis patrum ſententiis compilata eſt, & ſimiliter regula canonicorum. Alia etiam Concilia ſub hoc imperatore (vt videtur) celebrata ſunt, ſcilicet Moguntinum & Triburiẽſe. Ipſo defuncto in eccleſia Metenſi ſepultus eſt.

Anno Domini DCCCXVII, Paſchalis papa CI ordinatur. Sedit annis 7. Hic conſtituit, vt nullus omnino emat vel vendat eccleſiam aut præbendam, vel eccleſiaſtica ſacramenta, & quòd talis Simoniacus ſit.

Anno Domini DCCCXXX, Eugenius papa CII ordinatus, ſedit annis 3. Hic conſtituit, vt nullum altare conſecretur niſi lapideum. Et conſtituit, quòd nullus presbyter celebret miſſam, niſi ſaltem ad minus ſuper tabula conſecrata, ſcilicet altare portatile, & cum aliis debitis attinentiis, & quòd nullus clericus in ſacris ordinibus habeat vxorem & concubinam.

Anno Domini DCCCXXXI, Valentinus papa CIII ordinatur. Hic ſedit dies 40. Huic ſucceſſit Gregorius papa CIIII. Hic ſedit annis 15.

Anno Domini DCCCXXXVI. Huius temporibus Ludewici imperatoris Othgarius Moguntinus archiepiſcopus tranſtulit oſſa ſancti Seueri in Erphordiam. Ludewicus filius Ludewici imperium adeptus, regnauit annis XXXV. Huius temporibus ſanctus Martinus tranſlatus eſt, cuius corpus CCCC & XL annis in terris quieuerat. Huius etiam temporibus Hunorum, id eſt Vngariorum rex, nomine Stephanus, ſtatura puſillus, corde magnus, nobilis progenie, nobiliſſimus fide quæ per dilectionem operatur, Chriſtianus effectus, eſt baptizatus cum magnatibus &

populo regni ſui. Huius ſancti Stephani regis feſtiuitas in Vngaria tanquam Apoſtoli ſolemniter celebratur. Iiſdem temporibus imperator contulit eccleſiæ Padilbornenſi patronum ſuum ſanctum Liborium epiſcopum & confeſſorem. Qui cùm de Cenomannis apportaretur, vbi ipſe fuerat epiſcopus, & veniſſet apud Thuronum: ipſi Thuronenſes cum capſa ſancti Martini epiſcopi pro reuerentia eidem ſancto Liborio proceſſionaliter occurrerunt. Tunc quidam diues leproſus tetigit capſam beati Martini rogans ipſum, vt mundaret eum à lepra: cui ſanctus Martinus audientibus circumſtantibus de archa reſpondit, dicens: *Per medium totius corporis tui ſis mundus à lepra, & accede ad fratrem noſtrum Liborium qui apportatur, rogans vt lepræ tuæ reliquam partem mundare velit, quam ipſi relinquo mundandam. Hoſpites namque honorandi ſunt.* Quod cùm homo ille feciſſet, ſtatim à reliqua parte mundatus eſt. Sicque à ſanctis totaliter à lepra ſua, tactis capſis eorum, cunctis videntibus, mundatus eſt.

Anno Domini DCCCXLI, defuncto Gregorio papa huius nominis IIII, Sergius papa CV ordinatur. Sedit annis 3. Iſte vocabatur Os Porci: vnde ab iſto vſque adhuc ſemper mutatur nomen papæ. Hic conſtituit, vt debeat mutari nomen, quia Dominus Simonem appellauit Petrum, qui fuit primus papa.

Anno Domini DCCCXLIIII, Leo papa CVI ordinatur. Sedit annos 8, menſes 5. Hic conſtituit, vt octaua Aſſumptionis beatæ virginis Mariæ ſolenniter celebretur. Et vt nullus presbyter plures miſſas in die celebret, quàm vnam tantum, excepto die natiuitatis Domini, & in Dominica præſente funere.

Anno Domini DCCCLVI, Rabanus archiepiſcopus Moguntinenſis migrauit ad Chriſtum. Benedictus papa CVII ordinatur. Sedit annis 2.

Paulus papa CVIII ordinatur. Sedit annis 10, menſibus 2.

Anno Domini DCCCLX, Nicolaus papa CIX ordinatur. Sedit annos 10, menſem 1. Hic excommunicauit duos imperatores, orientalem nomine Michaelem, & occidentalem nomine Lotharium, filium huius imperatoris Ludowici. Hic papa conſtituit, vt nullus cauſam papæ iudicet, niſi ipſe papa iudicet ſeipſum *d.21. Vt autem: niſi papa Deus à fide eſſet, d.40, Si papa.* Iſte Nicolaus papa cõceſſit, Sequentias pro ieiuniis cantari in miſſa, quas Sequentias Notherus abbas ſancti Galli compoſuit. Item conſtituit, vt nullus clericus venationi inſiſtat. Item conſtituit, vt quicunque facto vel dicto, aut præcepto ſiue conſilio homicidij reus eſt, irregularis ſit, & à ſacro ordine deiectus.

Adrianus papa CX ordinatur. Sedit anno vno. Hic conſtituit, vt nullus comes vel iudex teneat placita ſecularia, videlicet cauſas ſanguinis in eccleſia aut in domibus eccleſiarum, quia negotia ſpiritualia ibi tractari debẽt. Et conſtituit, quòd ibi non hoſpitarentur quaſi ex debito, ſed pranderent ex gratia.

Anno Domini DCCCLXXVII, Carolus filius Ludewici imperium adeptus regnauit annis XI, cum fratribus ſuis Carlomanno & Ludewico. Hic Carolus eiectus eſt à regno.

Martinus papa CXIII ordinatur. Sedit anno vno, menſibus 3.

Adrianus papa CXIIII conſtituit, vt nullus epiſcopus vel alius prælatus præſumat cauſas iudicare die dominico.

Stephanus papa CXV ordinatur. Sedit annis 4. Carolus obiit.

Anno Domini DCCCLXXXVII, Arnolfus filius Carlomanni imperium adeptus regnauit annis 12, ſed tantum viceimperator fuit. Hic Arnolfus imperator deuoratus eſt à pediculis. Huius temporibus prælium magnum factum eſt inter Bauaros & Vngaros. Huni, id eſt Vngari, vaſtauerunt Saxoniam. Vngari vaſtando terram venerunt ad Fuldam. Vngari vaſtauerunt Franciam. Burchardus Thuringorum dux occiſus eſt ab Vngaris.

Anno Domini DCCCC temporibus Arnolfi imperatoris Formoſus papa CXVI ordinatur. Sedit annis 4, menſibus 7. Hunc Formoſum papam ſucceſſor ſuus Sergius papa, ſcilicet eò quòd contra ipſum ab aliquibus electus fuerat, ſepultũ extumulari fecit, & indutum pontificalibus poni fecit in ſede apoſtolica, & iuſſit eum in ſede apoſtolica decollari, & tribus digitis ſibi amputatis, iuſſit eum exutũ, pontificalib. ornamentis in Tiberim fluuiũ proiici: cunctoſq; quos ipſe Formoſus ordinauerat, ipſo gradu depoſitos ipſe Sergius papa reordinauit. Qui Formoſus papa à piſcatorib. inuẽtus in eccleſiã

beati

beati Petri Romæ portatus, videntibus religiosissimis viris sibi sanctorum imagines inclinauerunt. Sergius hostis Formosi papa ordinatus breui tempore sedit.

De Papissa.

FVit & alius pseudopapa, cuius nomen & anni ignorantur. Nam mulier erat, vt fatentur Romani, & elegantis formæ, magnæ scientiæ, & in hypocrisi magnæ vitæ. Hæc sub virili habitu latuit, quousque in papam eligitur. Et hæc in papatu concepit, & cùm esset grauida, dæmon in Consistorio publicè coram omnibus prodit factum, clamans ad papam hunc versum:

Papa pater patrum papissæ pandito partum.

Arnolfo imperatore temporaliter mortuo, Ludowicus filius eius successit ei in imperatore, & regnauit annis 12. Hic Ludewicus cum Vngaris pugnauit & victus. Huius Ludewici temporibus Bonifacius papa CXVIII ordinatur. Sedit annis 13.

Anno Domini DCCCCXIIII, Hatto Moguntinensis episcopus à dæmonibus in puteum ignis in monte Siciliæ Ætna viuus præcipitatur, dicente voce in aëre: *Sic peccata lues, sicq; ruendo rues.* Nam Albertum comitem de Babenberg dolosè tradidit occidendum.

Anno Domini DCCCCXVII, Ludewicus imperator obiit, & successit ei in imperio Conradus, & regnauit annis 7. In isto Carolorum reges & imperatores defecerunt. Hic Conradus sepultus est in Fulda.

De Saxonibus.

ANno Domini DCCCCXXIIII, Henricus Saxo huius nominis primus, filius Ottonis ducis regnum adeptus, regnauit annis 17. Iste dictus fuit Auceps, quia dum caperet auiculas, renitens electus est.

Stephanus papa CXIX ordinatur. Sedit annis 6, mense vno.

Romanus papa CXX ordinatur. Sedit annis 11.

Theodorus papa CXXI ordinatur. Sedit annis 8.

Anno Domini DCCCCXL, Otto filius Henrici imperatoris imperator factus regnauit annis 38. Iste dictus fuit Otto Magnus. Ipse fundauit archiepiscopatum Magdeburgensem. Vxor eius fuit Adelheidis regina. Hæc citra Argentinam in littore Rheni, in monasterio Selse cũ magna veneratione ab omni populo terræ pro sancta seruatur. Hic Otto imperator pugnauit cum Vngaris, & magna cæde prostrauit eos in campo qui dicitur Lechuelt. Tempore illo Haltmarus abbas Fuldensis decessit. Signum crucis in vestimentis hominum apparuit. Hic Otto rogatus à Ruthenis, misit eis doctorem fidei catholicæ sanctum Adelbertum episcopum, qui postea martyrio coronatur. Huius sancti Adelberti episcopi corpus in Pinga quiescit.

Ioannes papa CXXII ordinatus, sedit annis 2. Hic papa Ottonem istum imperatorem consecrauit.

Benedictus papa CXXIII ordinatur. Hunc deiecit de sede apostolica Otto. Hic Otto vocatus fuit in adiutorium papæ Ioannis Romam: quo consecrato Ottone magna synodus facta est Romę, cui Otto imperator præsidebat cum multitudine episcoporũ, clericorum, & monachorum: ibiq; deiectus est papa Benedictus à sede apostolica. Attamen ipse Otto magnus imperator iuratus dedit priuilegium Ioanni papę, sicut & Carolus Magnus, & Ludowicus imperatores dederant ecclesiæ Romanæ, vt de electione Romani pontificis, & de aliis pertinentibus beato Petro se non intromitterent, nisi de consilio papę *d. 63. Tibi Domine sacrorum canonum postquam, &c.*

Adrianus papa CXXI constituit, vt nullus princeps de electionibus episcoporum vel prę latorum aliquatenus intromitteret. Iste Otto Magnus venit tertia vice Romam. Postea in Thuringia mortuus est, sepultus autem in Magdeborg.

Anno Domini DCCCCLXIX, Hatto Moguntinensis episcopus deuoratus est à muribus in Rheno, quia multitudinem pauperum cremauit in horreo tempore famis sub Ioanne papa, & Ottone imperatore Magno.

Leo papa CXXV ordinatus, sedit menses 6.

Sergius papa CXXVI ordinatus, sedit annis 6, mensibus 4.

Anastasius papa CXXVII ordinatus, sedit anno vno, mense vno.

Mando papa CXXVIII ordinatur. Sedit mensibus II.

Ioannes papa CXXIX ordinatur. Sedit annis IIII, mensibus II. Hic Ioannes papa, rogante Ottone imperatore, fecit filium Ottonem secundum imperatorem, sed pòst ipse Otto secundus in regem fuerat Aquisgrani inunctus.

Leo papa CXXX ordinatur. Sedit annis VII.

Stephanus papa CXXXI ordinatur. Sedit annum & mensem vnum.

Ioannes papa CXXXII ordinatur. Sedit annis IIII, & mensibus X.

Leo papa CXXXIII ordinatur. Sedit annis III, mensibus VI.

Agapetus papa CXXXIIII ordinatur. Sedit parum.

Ioannes papa CXXXV ordinatur. Sedit parum.

Benedictus papa CXXXVI ordinatur. Sedit anno vno, menses V. Tempore huius papæ primus Otto qui dicitur Magnus, obiit.

Anno Domini DCCCCLXXVIII, Otto secundus filius Ottonis magni siue primi successit patri in imperio, & regnauit annis 9. Huius vxor fuit Theophania imperatrix quæ venit de Græcia. Sanctus Vdalricus Augustæ episcopus migrauit ad Christum. Iste Vdalricus episcopus fecit prandium cum Conrado Constantiensi episcopo, & eodem die facto prandio celebrauit missam solemnem coram clero & populo. De hoc incusatus respondit, *Ego non comedi, sed caritas*. Et iste fuit secundus eiusdem nominis, & ambo sunt sancti, & eorum solemnitas in Sueuia solemniter celebratur. Hic Otto secundus imperator magnum conflictum cum Sarracenis habuit in Calabria. Ibi de exercitu imperatoris plurimi nobiles occisi sunt, sed ipse imperator vix euasit vita comite. Deinde veniens post malè gestas res idem Otto imperator cecidit in languorem, & obiit in Roma, & ibi sepultus est.

Leo papa CXXXIX sedit anno vno, mens. tribus.

Ioannes papa CXL sedit annis 5, mens. II.

Benedictus papa CXLI ordinatur. Sedit anno vno, mens. 5.

Dominus papa CXLII ordinatus, sedit anno 1, mens. 6.

Bonifacius papa CXLIII ordinatus, sedit mensem vnum.

Benedictus papa CXLIIII ordinatus, sedit annum vnum.

Huius papæ temporibus obiit Otto secundus imperator.

Anno Domini DCCCCLXXXVII, Otto filius Ottonis secundi imperium adeptus regnauit annis 17. Prius tamen fuerat vnctus Aquisgrani in regem. Sanctus Wolfgangus Ratisponensis episcopus migrauit ad Christum.

Ioannes papa CXLV ordinatur. Sedit annis 8.

Ioannes papa CXLVI sedit menses quatuor.

Ioannes papa CXLVII sedit annis 10, mensibus 6. Gregorius papa CXLVIII ordinatur. Sedit anno vno, mensibus 6. Iste Otto imperator III contra Crescentium Romam, vbi & Brunonem in sede Apostolica constituit, qui & Gregorius dictus est. Iste idem Gregorius papa hunc Ottonẽ III consecrauit. Nam Ioannes Placentinus episcopus sedem apostolicam inuaserat, & se gessit pro papa consilio Crescentij. Vnde ab imperatore Ottone inde detrusus cum 12 suis ante vrbem suspenditur, & Ioannes pseudopapa prius Placentinus episcopus excæcatus præcipitatur. Idcirco vsque adhuc nullus papa venire vult in montem Tarpeium ad arcem vrbis Romæ, s. in Capitolium, vbi iste Ioannes tormenta sustinuit. Ibi itaq; semper ferebantur sententiæ mortis cõtra sceleratos & contra aduersarios Romanorum. Post hunc papam Ioannem CXLIX, qui sedit menses 10, & vltimò excæcatus & præcipitatus, Syluester papa CL ordinatur. Sedit annis 3, mẽsibus 5. Iste vocabatur Gerbertus. Iste dicitur in papatu magus & nigromanticus, & diabolum pro diuitiis adorasse, & à diabolo fuisse promissum, quòd nunquam moreretur, nisi prius veniret in Hierusalem. Hoc intellexit papa de Hierusalem vltra mare, & quomodo voluit vixit. Sed cùm hic papa quadam die in capella quam construxit Constantinus & Helena, vbi plurimas reliquias recondiderunt, quæ vocatur Hierusalem, missarum solẽnia celebrasset, dixit ei suus diabolus, *Ecce in Hierusalem fuisti, nunc morieris tu, & nõ viues.* Quo audito, Syluester & Gerbertus malè sibi cõscius, ostendens magna signa compunctionis in quadam capella quę Romę sita est inter Lateranum

teranum & Colliſeum, iuſſit ſeipſum amputatis manibus ſuis, & pedibus, & aliis membris enormiter & crudeliter mutilari, & ſic vitã Gerbertus in ipſa capella finiuit. Vnde in eadem capella quę Gerberti vocatur, nullus papa in deteſtationem illius facti poſtea intrare voluit. Poſt iſtũ Syluestrũ papã Ioannes papa CLI ordinatur. Sedit menſ. 10. Ipſa capella quę Romę diciturHieruſalem, facta eſt monaſterium regularium, in quod fœminæ non intrant. Ibi ſeruatur titulus, quem ſcripſit Pilatus in tabula oliuæ, ſ. *Ieſus Nazarenus rex Iudæorum*, ſub hoc verſu: *Hic crucis eſt almæ titulus; crux inclyta ſalue.*

Anno Domini M, imperator Otto III, oſſa Caroli Magni Aquiſgrani à pluribus euſq; ignorata inuenit.

Anno Domini MI, Otto III imperator Natiuitatem Domini celebrauit.

Anno Domini MII, Otto imperator III, dictus Rufus, obiit, cui ſucceſſit Henricus. Hic Henricus dux Bauariæ imperium adeptus, regnauit annis 24. Huius fuit ſponſa ſancta Konigundis. Hic Henricus fuit imperator LXXXVIII à Cæſare Auguſto. Iſte conſtruxit & fundauit epiſcopatum Babenberg, & ſimiliter Merſeborg, & Hildensheim, & Magdeborg, & Argentinam, & Miſnam, quæ barbarica immanitate deuaſtatæ fuerant, reſtaurauit. In Hildensheim, vbi à puero enutritus & edoctus fuit, poſuit S. Gothehardum in epiſcopum. Hic Gothehardus fuerat abbas in Herſuelde. Summam etenim diligentiam hic imperator habuit in amplificando cultu religionis. Sedes epiſcopales & eccleſias per vniuerſum regnum poſſeſſionibus multis & ornatibus ditare cœpit. Hic amator fuit caſtitatis. Nam cum ſponſa ſua ſibi dulciſſima, ſancta Konigundi virgine, ipſe virgo permanſit: ſed hoc de pari conſenſu, ac voto communi & voluntario. Quod vt tamen hominibus occultum foret, in lecto vno in clauſo thalamo pariter dormierunt. Conuocatis principibus regni ſui Quedelingheborch curiam celebrauit. Ibi vniuerſis cõſentientibus in id ipſum Poloniam, & Boemiam, cæteraſq; Sclauorum qui pagani erant adiacentes regiones debellare diſpoſuit, congregatoq; exercitu cùm omnes perceptione corporis & ſanguinis confortati fuiſſent, venerunt ad locum certaminis, & deuotiùs orante Henrico imperatore aperti ſunt oculi eius, & vidit glorioſos martyres, Laurentium, Georgium, & Adrianum cum Angelo percutiente exercitum ſuum præcedentes, & hoſtes fugantes. Sic victor ſine effuſione ſanguinis ſibi ſubegit illos, & gratias egit Deo cum ſuis. Apuliam à Græcis diu poſſeſſam Romano imperio recuperauit. Pannoniam, & Vngariam, nec non Burgundiã ſubegit vir iſte victorioſus. Cumq; rediret de Apulia, cœpit infirmitate calculi laborare: qua cùm pluri nùm torqueretur, omnia patientia ſuſtinuit. Aſcendit quoq; montem Caſſinum, petiturus meritis ſanctiſſimi abbatis Benedicti, & beatæ Scholaſticæ virginis ſanitatis remedium. Facta verò oratione, & in hoſpitio obdormiente, vidit beatiſſimum Benedictum dicentem ſibi, *Quia ſperaſti in Deo & in ſanctis ſuis, ecce miſſus ſum à Deo, vt liberem te ab infirmitate tua.* Hæc dicens ſanctiſſimus Benedictus abbas, cum ferro medicinali partem illam corporis vbi habitabat calculus, aperuit, & molliter calculo effuſo hiatum vulneris mox ſanauit, & calculum in manu imperatoris poſuit. Qui euigilans calculum in manu inuenit, quem ſuis oſtendens gratias egit Deo, & locum illum multis donis ditauit. Tempore huius imperatoris archiepiſcopus fuit in Moguntia nomine Willigis. Iſte quia humilem progeniem habuit, & patrem qui currus & bigas facere ſolebat, in thalamo ornato groſſis literis ſcribi iuſſit, cuius ipſe clauem reſeruans ſolus introire conſueuit, & legere ſcripturam quæ talis erat: *Willigis, Willigis, recole vnde venis.* Hæc in lingua Teutonica ſcripta erant. Appendebat etiam rotas, & huiuſmodi inſtrumenta in pariete circumcirca; quibus ſuam ſapientiam & ſtatum ſuę paupertatis intentè (vt fertur) agnoſcebat. Vſq; adhuc habentur rotæ duæ quaſi aratri in vexillo eccleſiæ Moguntinæ. Iſte archiepiſcopus maiorem Moguntinenſem eccleſiam, & ſancti Albani eccleſiam conſtruxit. Ioannes papa CLII ordinatur. Sedit menſibus 3.

Sergius papa CLIII ordinatur. Sedit annis 3.

Benedictus papa CLIIII, huius nominis VIII ordinatus, ſedit annis XI, menſibus XI. Ad hunc papam Henricus imperator iſte venit Romam, & fuit ab eo honorificè vt decebat tractatus. Iſte papa Benedictus venit ab eodem imperatore inuitatus Babenberg, & ibi eũ imperator ſolenniſſimè ſuſcepit hoſpitio. Ibi in ſancta nocte Paſchæ matutinali officio ſolemni, primam legit lectionem patriarcha Aquileienſis, ſecundam

lectionem archiepiscopus Rauennensis, tertiam papa. Ibi tunc præfatus papa præsentibus LXXII episcopis & principibus aliis, sicut prædecessores sui, Ioannes & Sergius Apostolici, ita & ipse dedit priuilegium libertatis ecclesiæ in Babenberg. Hic papa Benedictus eodē tempore omnib. ciuitatibus Alemanniæ cum suis cardinalibus peragratis venit in Babenberg, vt prædictum est. Ioannes papa CLV ordinatur. Sedit annis 9, mens. 6. Hic Ioannes papa etiã priuilegiũ de libertate & rebus ecclesiæ Babenbergensi dedit. Sub hoc papa Hēricus imperator seruus Dei fœliciter obiit, splendens miraculis, & sepultus est cũ sua sponsa sancta Kunegunda in Babinberg, anno ætatis suę 52. Tempore huius imperatoris Henrici cùm moreretur, merita animæ suæ in statera appensa sunt, & peccatis deprimentibus iam penè pars dæmonũ præponderauerat: tunc subitò adustus quidã superueniens calice aureo partis dextræ lancem onerauit; moxq́; ea prę-ponderante victores angeli animã in consortium supernorũ ciuium deduxerunt. Hæc dixit vnus dæmon à quodam Sancto cõpulsus. Nam ipse imperator calicem magnum aureum pretiosis gemmis ornatum obtulit Deo, & S. Laurentio martyri in Merseburg, quæ adhuc ibi est. Sub eodem imperatore anno Domini MXX, in villa campestri nomine Kolebeke Halberstatensis diœcesis, quidã rusticus nomine Opertus duxit choream in sancta nocte Natiuitatis domini, in cœmiterio infra matutinale officium, cum 15 viris & 3 fœminis, quarum vna vocabatur Merswind, & rogati à presbytero vt cessarent, iterumq́; admoniti, vt suis dissolutis cantibus diuinum officium nõ impedirent, nec vellent acquiescere: idem presbyter nomine Rupertus imprecatus est eis, & maledicta intulit vel congessit dicens, *Velit Deus propter merita sancti magni martyris patroni huius nostræ ecclesiæ, vt sic incessanter vsq; ad annum integrum continuè chorizetis.* Quod à seculo non est auditum, illi XVIII per annum continuè sine cibo & potu absq; tecto & somno, aliis hominibus admirantibus & compatientibus, choream duxerunt, saltantes in ipso eodem loco & cãtantes incessanter, quousq; archiepiscopus Coloniēsis nomine Hubertus misericordia mot⁹ venit illuc, & ipsos in nomine Domini à tali vinculo choreę liberauit. Quibus liberatis, IIII ex ipsis statim mortui sunt; alij refocillati resumpserunt vires, & egerunt pœnitentiam. Benedictus papa CLVI ordinatur. Sedit annis 14. Iste defunctus est, & sepultus in Hamborg Bremensis diœcesis.

Anno Domini MXXV, Conradus Salicus imperium adeptus, regnauit annis 15. Huius filius Heinricus in regem vngitur in Aquisgrani per Peregrinum Coloniensem archiepiscopum. Syluester papa CLVII ordinatur. Sedit menses duos.

Gregorius papa CLVIII ordinatur. Sedit anno vno, mensibus 6.

Sub hoc imperatore sancta Konigundis obiit. Hæc sancta Konigundis Augiã fundauit, & possessionibus, & ornamentis ipsam dotauit. Ibidem ipsa virgo, dum legeretur de Zacchæo scilicet, & percurrens ascendit in arborem sycomoræam, depositis imperialibus indumentis induit nobilibus videntibus multis vestes religionis. Huius sanctæ filia sororis fuit in illo loco abbatissa, quæ cùm epularetur tempore passionis in quadam dominica, venit Christi virgo Kunigundis, & zelo iusticiæ & correctionis dedit ei alapã, nam minus erat religiosa, vltima in choro, prima in cõuiuio. Igitur alapę illius semper mãsit vestigiũ abbatissę in maxilla eius, quasi digiti in cera essent pressi, propter alias in exemplũ. Hæc sancta Kunigundis, vt se purgaret facta deuota oratione audacter coram imperatore sponso eius dum adhuc viueret, & coram principib. & multis aliis 12 cãdētes vomeres nudo vestigio calcauit, & domino protegente penitus illæsa permansit. Nam auctore diabolo qui inuidebat eius virginitati, de crimine adulterij vehementer infamata fuit. Callidus namq; diabolus trãsfiguratus est in formam militis speciosi, tribus diebus continuis manè videbatur plurib. exire de thalamo sanctæ Kunigundis.

Sanctus Gothehardus episcopus migrauit ad Christum, qui successerat in Hildensheim sancto Berwardo.

Tempore huius imperatoris qui vocabatur Conradus Salicus, anno Domi. 1028, Orientalis ecclesia in Asia fortitudine regnorum, diuersitate linguarum, multitudine episcopatuũ, grandi spatio terrarũ, magna valde, recessit ab obediētia sedis Apostolicę. Aliter enim baptizant, generalia concilia non frequentant, statuta Romanorũ pontificum non recipiunt, de fermentato conficiunt, de pane azymo conficere nolunt. Negãt Spiritum sanctum procedere à filio sicut à patre. Ab ecclesiastica vnitate scissi sunt,

&in

& in ſtatu damnatorum. Verùm Occidentalis eccleſia catholica, ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ ſubiecta & obediens, habet circiter epiſcopatus DCC & LXXII. Salicus Conradus obiit: ſepultus eſt in Spira.

Anno Domini MXL, Heinricus III, Conradi filius, regnauit annis 17. Clemens papa CLIX ordinatur. Sedit menſes 10. Hic Teutonicus fuit. Heinricus III ipſe Swickerum Babenbergenſem epiſcopum, tribus inuaſoribus apoſtolicæ ſedis & dignè & iuſtè expulſis quorum nomina ignorantur, papam cōſtituens Clementem ſecundum appellauit: à quo ipſe imperator Romę, & coniunx eius Agnes imperatrix, imperialem conſecrationem ſuſcepit. Hic Clemēs papa priuilegium magnum eccleſiæ Babenbergenſi dedit, & ipſe Clemens papa ſepultus eſt in Babemberg.

Damaſus papa CLX ordinatur. Sedit menſ. I. & hic Teutonicus Brixienſis epiſcopus nomine Poppo: quem mortuo Clemente papa præfatus Heinricus imperator papam conſtituit, & Damaſum appellauit. Poſt hunc papam idem imperator Heinricus Brunonem quendam epiſcopum & Teutonicum papam cōſtituit. Iſte papa CLXI ordinatur, & Leo papa IX appellatus eſt. Sedit annis 5, menſibus 5. Hic papa Leo Babenbergenſi epiſcopo dedit pallium, quo vti poteſt tribus vicibus in anno; ſcilicet in die ſancto Paſchæ; in die Apoſtolorum Petri & Pauli; & in die beati Dionyſij epiſcopi, qui tunc eſt anniuerſarius præfati Clementis papæ. Tamen, vt dicit Leo papa in eodem priuilegio, ſalua authoritate Domini Moguntinæ eccleſiæ pallio vti poteſt. Et conſtituit, vt iuxta eccleſias fiant clauſtra ad diſciplinam ſeruandam.

Anno Domini MXLII, Bruno Herbipolenſis epiſcopus obiit.

Anno Domini ML, idem Leo papa IX, & cū eo Heinricus imperator III cum XLII epiſcopis, concilium magnum Moguntiæ celebrauit, conſtituens ne miniſtri altaris vel monachi canes aut aues ad venandū ſequantur, & ne temporaria lucra ſequantur. Hic conſtituit, vt nullus monachus, niſi legitima ætate & ſpontanea voluntate, *ex. de regula 63 ſi quis nullus*, IIII temporum ieiuniis niſi ab epiſcopis ieiunis ordinentur.

Poſt concilium Moguntinum Leo papa & Heinricus imperator in Aquiſgrano pariter fuerunt.

Anno Domini MLIIII, defuncto Leone papa, Heinricus imperator Gothardum Teutonicum papam conſtituit, qui Victor appellatus eſt. Hic Victor papa CLXII ordinatur. Sedit annis II, menſibus IIII.

Hic etiam fuit in Teutonia & in Bauaria cum Heinrico imperatore. Iſti Victori papæ quidam ſubdiaconus toxicum in calicem miſit: quem cùm papa ipſe poſt conſecrationem leuare vellet & non poſſet; à Domino cauſam facti inquiſiturus cum populo ad orationem proſternitur, protinúſque toxicator ſubdiaconus à dæmonio arripitur. Deinde papa Victor iterum cum populo ad orationem proſternitur tamdiu, quouſque ſubdiaconus à dæmonio liberatus fuit. Cauſa manifeſtata, ipſe papa Victor cum calice ſanguinē Domini in altari quodam perpetuo recludi fecit, & iuſſit pro reliquiis ſeruari. Hic conſtituit, quòd IIII tempora cum ieiunio obſeruentur, & quòd nulli clerici ordinentur niſi in ſabbato. Imperatoris filius Heinricus vnctus eſt in regem in Aquiſgrano, ab Hermanno Colonienſi epiſcopo.

Anno Domini MLVI, Heinricus imperator tertius defunctus eſt, & ſepultus eſt in Spira. In illa ſepultura imperatoris multæ ſolemnes perſonæ venerant. Nam Victor papa, & patriarcha Aquileienſis, ac plurimi epiſcopi, & alij nobiles multi erant ibi. Cui Heinricus IIII eius filius ſucceſſit, & regnauit annis 48. Iſte cùm regnare cœpit, erat 10 annorum, ſed mater ſua imperatrix Agnes in adminiſtratione reipublicæ ſtrenuè & nobiliter gubernauit tam magnates quàm alios.

Anno Domini MLVII, Stephanus papa CLXIII ordinatur. Sedit menſes 8. Iſte papa de alto ſanguine, ſcilicet germanus frater ducis Lotharingiæ, & Teutonicus fuit. Cardinalis quoque cùm eſſet & archidiaconus eccleſiæ Romanæ, relinquens omnia reddidit ſe religioni; factus eſt monachus in monte Caſſino. Inde communi conſenſu omnium Romanorum in papam eligitur.

Anno Domini MLIX, Benedictus papa CLXIIII ordinatur. Sedit menſes 2. Iſte fuit Lateranenſis, & ſedem Apoſtolicam inconſulto rege & principibus inuaſit, adiutus fauore popularium quos pecunia corruperat. Rex autē Heinricus IIII, habita cum

primoribus deliberatione, Gerhardum Florentinū episcopum, in quem Romanorum & Teutonicorū studia concurrerunt, constituit in papam. Ita Benedicto qui sibi papatum vsurpauerat, deiecto; papatum obtinuit Gerhardus; & ipse dictus est Nicolaus papa CLXV, & sedit annis 3, & mensib. 6. Hic cōstituit, vt nullus clericus venationi instaret. Constituit etiam, vt dicto & facto homicidij reus sit de sacro ordine deiectus. Et constituit, vt nullus in sacro ordine constitutus vxorem vel concubinam habeat.

Alexander II papa CLXVI ordinatur. Sedit annis 9, mensibus 6. Hic papa obtinuit papatum à rege Heinrico IIII, positus & virtute militum, & fauore principum. Iste Alexander vocabatur Anselmus episcopus in Lucka, sed alius quidam Parmensis vsurpauerat sibi papatum. Alexander verò præualuit. Hic Alexander II constituit dimitti *Alleluia* in sabbato LXX vsq; in vigiliam Paschę. Sub hoc papa anno Domini MLXXI, archiepiscopus Coloniensis posuit monachos in Saluelt, expulsis inde canonicis. Iste Dominus animo virtuosus vir fundauit Sigeberg & Grascaf, & ibi locauit monachos; & fundauit in Colonia duas ecclesias, sanctę Marię ad gradus, & sancti Georgij martyris. In his duabus ipse episcopus locauit canonicos. Hic papa Alexander II constituit etiam, vt si ordinatus ad sacros ordines nōdum est baptizatus, siue fuerit episcopus, siue clericus, baptizetur, & iterum ordinetur per singulos gradus, quia baptismus est ianua omnium sacramentorum. Constituit etiam, vt nullus presbyter, siue diaconus, vel subdiaconus, vxorem habeat siue concubinam in occidentali ecclesia, sed vt sint casti.

Anno Dom. MLXXVI, Gregorius papa huius nominis VII, à beato Petro CLXVII ordinatur. Sedit annis 15, mensem vnum. Iste vocabatur Hildebrandus, & fuit in scripturis valde eruditus. Hic constituit ieiunium IIII temporū in Martio: & constituit, vt omnium sanctorū martyrum, & sanctorum Romanorū pōtificum solemnitates vbiq; annuatim cum pleno officio celebrentur. Hic Gregorius papa capitur, & incarceratus & ferreis vinculis constrictus fuit à Romanis. Quamobrem ipse papa Heinricū regem IIII excōmunicauit, similiter & Coloniēsem episcopū, & plures episcopos Teutonię, & nobiles quorū consilio captus fuit. Iste papa etiam strictè sub pœna auguria inhibuit, & sortilegia, & incātationes, & magicas artes. Tēpore huius Gregorij papæ fuit bellū in Welftzolt inter hunc Henricum imperatorē & Saxones, vbi multus sanguis effusus est.

Anno Domini MCX victus est imperator.

Victor papa CLXVIII ordinatur. Sedit menses 4. Iste in schismate schismaticus fuit.

Vrbanus papa CLXIX ordinatur. Sedit annis 11, mensibus 6. Iste papa in concilio Placentino composuit, & in missa constituit præfationem beatæ virginis, videlicet *Et te* in veneratione, vel in assumptione beatæ virginis. Tunc temporis monasterium in Reinersborn initium habuit. Hic papa constituit, vt nullus ad pœnitentiam suscipiat commissum presbytero alteri, nisi in casibus exceptis. Sub hoc papa incepit ordo Cisterciensium.

Paschalis papa CLXX ordinatur. Sedit annis 19. Hic constituit, vt nullus emat vel vendat ecclesiastica beneficia vel ecclesiastica sacramenta.

Gelasius papa CLXXI, ordinatur. Sedit anno vno. Sub hoc papa Heinricus imperator obiit, & sepultus est in Spira, cui successit filius eius Heinricus V, & regnauit annis 20, & sepultus est in Spira super IIII tumbas prædictorū imperatorū, videlicet Conradi & trium Heinricorum in Spira, vnus versus scriptus est diuisim, qui complectitur omnes tumbas in hunc modum, *Filius hic, pater hic, auus hic, proauus iacet isthic.*

Calixtus papa CLXXII ordinatur. Sedit annis 5, mensibus 10.

Honorius papa CLXXIII ordinatur. Sedit annis 5, mensibus 6.

Anno Domini MCXI, cuidam monacho sancti Laurentij extra muros Romę moranti, cingulo suo quo cinctus erat insoluto ante eum proiecto, vox in aëre facta est, *Sic potuit clauso Christus prodire sepulchro.*

Anno Domini MCXXVI, Norbertus archiepiscopus in Magdeborch claruit.

Anno Domini MCXXVIII, ordo templariorum confirmatur ab Honorio papa, & ipso anno fundatur Waltzenret claustrum.

Anno Domini MCXXX, Honorio papa defuncto protinus duo per dissensionem loco eius cōstituuntur, scilicet Innocentius & Anacletus. Ambo vno die Romæ electi; ambo

ambo vno die conſecrati;ſed Anacletus maioris potentię Romam obtinuit, Innocentius verò in Galliam fugit. Tandem Innocentius papatum obtinuit.

Innocentius papa CLXIIII ordinatur. Sedit annis 13, menſibus 6. Iſte Innocentius II conſtruxit eccleſiam ſanctæ Dei genitricis Mariæ Romæ ad fontem olei, quod erupit in Natiuitate Domini. Et tunc de ipſa terra madida ex oleo ſanitatē multi receperunt. Hic papa prohibuit artem baliſtarum & ſagittariorū exerceri contra Chriſtianos, & hoc ſub anathemate. Conſtituit etiam, vt ſacerdos qui corpus Domini in miſſa conficit & immolat, omnibus modis debeat ſumere corpus Domini. Conſtituit etiam, vt moniales cum clericis & monachis in vno choro non conueniant ad pſallendum. Conſtituit etiam, violentos iniectores manuum in clericos vel religioſos ipſo facto eſſe excommunicatos. Defuncto Heinrico V imperatore, anno Domini MCXXV, tempore huius papæ Innocentij II, Lotharius dux Saxonum imperium adeptus, regnauit annis 13. Hic fundauit monaſterium Lutterc apud Bremenſes, & ibidem ipſe Lotharius defunctus eſt, Huius Lotharij anno II facta eſt tranſlatio ſancti Nicolai epiſcopi de Myrrhea in Baris, cùm in terra quieuiſſet DCCLXXV annis.

Anno Domini MCXXXII, fundatur clauſtrum vallis ſancti Georgij.

Anno Domini MCXXXVIII, Conradus frater Frederici ducis Sueuorum imperium adeptus, regnauit annis 15. Sepultus quieſcit in Spira. Celeſtinus papa CLXXV ordinatur. Sedit annis 5. Cōſtituit, vt pro alba ampla & longa, quam ſanctus Gregorius papa inſtituit, alba ſtricta & non cincta continuè vtatur papa.

Lucius papa CLXXVI ordinatur. Sedit menſes XI. Eugenius papa CLXXVII ordinatur. Sedit annis 8, menſ. 5. Hic fuerat monachus & diſcipulus S. Bernardi. Ad hunc S. Bernardus ſcripſit librum conſiderationis. Hic Eugenius papa canonizauit S. Heinricum imperatorem de Babenberg, rogatu Conradi imperatoris & prælatorum. Hanc ſancti canonizationem quidam cardinalis nomine Ioannes vehementer impediens, oculorum lumine eſt priuatus. Sed cùm deſineret pœnitēs, & plurimùm laudaret ipſum ſanctum Heinricum, lumen oculorum confeſtim publicè recepit. Hic etiam conſtituit, vt ſtudium in eccleſiis habeatur in Grammatica & in liberalibus artibus.

Anaſtaſius papa CLXXVIII ordinatur. Sedit anno vno.

Anno Domini MCLIIII, beatus Bernhardus migrauit ad Chriſtum. Fuit enim XXIII annorum, cùm intrauit religionem, & cum XXX ſociis intrauit religionem. LXIIII annos habuit cùm obiit, & amplius quàm C & LX monaſteria reliquit, quæ ipſe tempore ſuo ferè omnia inſtituit.

Eodem tempore Fredericus dux Sueuorum imperium adeptus, regnauit ann. 39. Iſte imperator anno Domini MCLXII, Mediolanum cepit & expugnauit muros eius, & ſubuertit omnia ibi, & vaſtauit. Tunc Reinoldus Colonienſis archiepiſcopus, qui cum potenti manu ibi fuit, loco ſolarij & ſtipendij impetrauit ab imperatore trium magorum corpora, quę Mediolanum extra muros ante portam in eccleſia Euſtorij ſeruabantur in vno ſarcophago marmoreo: quibus habitis in Coloniam quaſi triumphator ſecum tulit gaudens, & ibi in maiori eccleſia honorabiliter collocauit. Iſte Fridericus imperator, vir catholicus, peregrè profectus vltra mare per deſertum Romaniæ, cum multa militia cruce ſignatorū, poſtq̃ glorioſè triumphauerat de inimicis crucis Chriſti, in modico fluuio, in quem balneandi gratia poſt meridiem deſcenderat, apud Armeniam in die S. Barnabæ Apoſtoli multis præſentibus ſubmerſus eſt. Huic Friderico ſeniori imperatori miſit Soldanus nobile vas, ſcilicet ſmaragdinum, plenum balſamo. Et nunciis videntibus poſtquam multùm laudauerat imperator, ipſum vas proiecit, & in fruſta cōfregit, dicens: Ego ſolus non habebo pretioſa hæc, ſed alij mecum. Et de nobilibus ibi præſentibus vnuſquiſq; collegit quod voluit. Tempore huius Friderici imperatoris magiſter Gratianus cōpilauit decretum, vt videtur, & magiſter Petrus Longobardus ſententiarum libros IIII, & abbas Ioachim libros ſuos. Tempore huius præfati imperatoris ſucceſſiuè papæ VII fuerunt.

Adrianus papa CLXXIX ordinatur. Sedit annis 4, menſibus 9.

Alexander papa CLXXX ordinatur. Sedit annis 22. Cum ipſo papa Alexandro tertio per diſſenſionem cardinalium Victor ſchiſmaticus electus eſt: & ſimul ambo conſecrati ſunt. Tunc Alexander papa in Franciam fugit tempore ſchiſmatis, & ipſe papa-

tum obtinuit. Sub hoc papa S. Thomas Canthuarienſis archiepiſcopus occiſus eſt, anno Domini M C L X X I I I I. Hic papa cõſtituit, vt nullus nouus ſanctus in veneratione habeatur, niſi ex auctoritate apoſtolica, & niſi ſit canonizatus, à papa tamen. Antè quilibet diaconus ſuum ſanctũ ſolemniter canonizauit. Exemplum de ſanctis ſcilicet Martino, Ambroſio & Borchardo, Wigperto, Seuero, & Auguſtino, & aliis. Hic etiã conſtituit, q. clerici ordinari poſſunt in ſabbato Sitientes, & q. clerici homicidę ordinari nõ debent. Et conſtituit in perſonas & loca ſententiam fieri interdicti. Hic Alexander papa etiam conſtituit, quòd papa à duabus partib. cardinalium eligatur ad minus, & quòd excommunicatus ſit ipſo facto qui aliter ſe geſſerit pro papa, *ext. de electione litis*. Conſtituit etiam, vt nullus clericus habeat duas vicarias. Et conſtituit, vt coniugati intrantes religionem ſeparentur auctoritate epiſcopi diœceſani, & ambo caſtè viuant. Et conſtituit etiam de affinitate ſcilicet, vt nullus contrahat cum cognata eius vſq; ad quartum gradum, quam carnaliter cognouit. Et conſtituit de ſpirituali cognatione, ſcilicet quòd nullus ſuam ſpiritualem ſororem, quam pater ſuus vel mater ſua leuauit de ſacro fonte, ducat in vxorem. Et conſtituit, vt nullus in ſacris ordinibus habeat vxorem vel concubinam. Et conſtituit, vt ſicut filius hæres ſoluere debet debita patris ſui, ita prælatus debet debita ſoluere prædeceſſoris ſui pro neceſſitate eccleſiæ ſuæ contracta.

Anno Domini M C L X X X I, defuncto Alexandro papa, Lucius papa C L X X X I ordinatur. Sedit annis 3. Hic conſtituit, vt miſſa presbyteri quamdiu toleratur ab eccleſia, id eſt, quamdiu non condemnatur, poteſt audiri, & poſſunt ab eo recipi eccleſiaſtica ſacramenta. Sub hoc papa Lucio I I I, Franciſcus ille à Deo præelectus Maſſizio natus. Hic Lucius etiam conſtituit ſententiam interdicti.

Vrbanus papa C L X X X I I ordinatur. Sedit annis 2.

Gregorius papa C L X X X I I I ordinatur. Sedit menſ. 4.

Clemens papa C L X X X I I I I ordinatur. Sedit annis 3. Hic Clemens papa conſtituit, vt tempore feriarum nõ fiat traductio ſponſarum vel ſolemnitas nuptiarum; à dominica ante Aſcenſionem Domini vſq; ad octauam Pentecoſtes; & à dominica Aduentus vſque poſt octauam Epiphaniæ; & à Septuageſima vſque ad octauam Paſchæ. Conſtituit etiã, vt clerici non pugnent in duello, nec pro ſe pugiles introducãt. Et conſtituit, vt clericus qui procurauit amputari ſibi virilia & genitalia, miſſam non celebret. Et conſtituit, vt nullus ſuam commatrem ducat in vxorem. Celeſtinus papa C L X X X V ordinatur. Sedit annis 7. Pontificatus huius anno I I I, præfatus Fredericus imperator ſubmerſus, cui ſucceſſit filius ſuus Heinricus.

Anno Domini M C X C, Heinricus imperium adeptus, regnauit annis 7. Cùm eſſet rex in Erphordia eo præſente anno Domini M C X C I I I I, quidam comites & nobiles in cloacam cadẽtes ruptis trabib. pariter numero 7 interierunt. Iſte imperator veneno interiit, & ſepultus eſt in Spira. Huius imperatoris frater Philippus rex in regni ſchiſmate, cùm tamen eſſet dux Sueuorũ, regnauit annis I I, & in Babenberg de Witlinsbach anno Domini M X C V I I I occiſus eſt, & ſepultus eſt in Spira. Ipſe etiam Palatinus, cùm profugus euaſiſſet, in quadam grangia monachorũ nimis ſecurus, ludẽdo prouocaret veruecem trudendo cum clypeo, ſubitò ab amicis Philippi irruentibus in vindictam fuſi ſanguinis occiſus eſt. Hic papa Celeſtinus I I I conſtituit, vt in eccleſiis conuentualibus celebretur electio de prælato, & conſtituit quòd bigami non ordinentur, & conſtituit, vt nullus duos ſacros ordines vno die recipiat, & quòd pueri cùm venerint ad annos diſcretionis, id eſt ad 15 annos, ſi noluerint remanere in clauſtris licitè poſſint ire ad ſeculum, & ad hæreditatem ſuam.

Anno Domini M C X C V I I I, Heinrici anno I I I I, Innocẽtius papa C L X X X V I ordinatur. Sedit annis 19. Iſte vocabatur Lothardus natus de nobilibus Romanis.

Anno Domini M C C, ſub hoc papa Innocentio tertio, & tempore Heinrici imperatoris cepit in Accon ordo fratrum Teutonicæ domus. Hic papa fuit eruditus valde & plurimum eloquens. Hic compoſuit librum de ſacramento altaris, & ſermones, & librum de miſeria humana. Hic fecit plurimas decretales. Huius papæ Innocentij I I I pontificatus anno 9, anno verò Dom. M C C V I, Franciſcus vt ſapiens architectus cœpit pœnitentiam agere, & Deo miſericorditer diſponente initiauit ordinẽ fratrum minorum, & tunc ipſe prǽfatus papa ſtatim, vt vidit & audiuit S. Franciſcum, diuinitus inſpiratum

ratum ordinem approbauit, dans ſancto Franciſco mandatum, vt prædicaret verbum Dei & ſuis ſociis. Hic papa conſtituit, vt vltra quartum gradum licitè contrahatur matrimonium. Hic etiam conſtituit, vt ſi aliquis in excommunicatione mortuus eſt, qui indicia manifeſtæ pœnitentiæ habuit, debeat extumulari, & abſolui, & recipi cum ſuffragiis ad eccleſiaſticam ſepulturam, *ext. de ſen. à nobis eſt qui ſic.* Hic papa confirmauit regulam & ordinem ſanctæ Trinitatis. Hi fratres totam ſubſtātiam diuidunt annuatim in tria, vnam in proprios vſus ſeruant, ſecundam partem in vſus peregrinorum & pauperum, tertiam partem mittunt vltra mare in redemptionem captiuorum.

Anno Domini MCCIIII, ſub hoc papa ciuitas Conſtantinopolitana capta eſt, & ſpoliata à Chriſtianis plurimis diuitiis, & rebus ac multis ſanctorũ reliquiis, vt apparet in Venetia & in Halberſtat. Hic papa Innocentius declarauit, ꝙ principes Teutonię ius habent in eligendo regem, promouendo ſi non fuerit hæreticus aut ſtolidus, vel perpetuò infirmus, imperatorem Romanorũ. *ext. de electione, Venerabile.* Hic conſtituit, quòd qui alteri coniungitur altero inuito ante carnalem copulam poteſt eligere religionem. Et hoc conſtituit ſimiliter Alexander papa III. Iſte papa Innocentius III ſtatuit, in omnium Chriſtianorum prouincia diſtinguatur notabiliter habitus Iudæorum in vtroque ſexu. Conſtituit etiam, quòd nullus clericus in ſacris ordinibus habeat vxorem vel concubinam in Occidentali eccleſia. Conſtituit etiam, vt nullus clericus habeat plura beneficia eccleſiaſtica vel duas dignitates, abſque diſpenſatione ſedis eccleſiaſticæ.

Anno Domini MCCXII, per beatum Franciſcum & ſanctam Claram virginē incepit ordo pauperum dominarũ, videlicet poſt ſextum annum conuerſionis S. Franciſci. Eodē tempore regina Vngarię, mater S. Elizabeth occiſa eſt, & pueri profecti ſunt vltra mare cum multitudine, ſed peregrinatio annihilata periit. Hic papa Innocentius etiā conſtituit, vt quilibet adultus ad minus ſemel in anno plebano ſuo cōfiteatur, & ad minus ad Paſcha percipiat corpus Domini, niſi de conſilio ſuo abſtineat: & conſtituit, ꝙ confeſſor nulla ratione prodat peccatum confitentis, *extr. de pœnitentiis & re, Omnis vtriuſq;.* Et cōſtituit, quòd quilibet religioſus ad arctiorem ordinem poſtulata licentia, etſi non detur licentia, licitè poſſit tranſire. Et conſtituit, ꝙ nouitij non recipiantur ad profeſſionem, niſi finito anno probationis, quamuis nouitij renunciare poſſint ſuo iuri. Hic etiam conſtituit, vt prælati ſubditos clericos ſuos ſeu presbyteros exactionibus grauare non præſumant, & viſitantes parochias & eccleſias euectionum numerum nō excedant, ita quòd epiſcopi XX vel XXX habeant, archidiaconi V vel VII, diaconi ſiue archipresbyteri II, & quòd ſine canib. venaticis & auibus proficiſcantur, ne grauentur eccleſię nimietate expenſarum, *ext. de cenſibus. Cùm ampl.* Et conſtituit, vt apoſtolorum vigiliæ ieiunentur, exceptis Philippi & Iacobi, & Ioannis Euangeliſtæ & Barnabæ; & quòd infirmi in ieiunio poſſunt comedere carnes, vt maius periculũ euitetur, & quādo vrgens neceſſitas requirit. Et conſtituit, ꝙ in eccleſiis doctores & ſtudium Grammaticę habeantur, & ꝙ metropolitana eccleſia magiſtrũ habeat qui legat in Theologica facultate, & ꝙ illi in expenſis prouideatur. Et conſtituit, ꝙ Iudæi nouas ſynagogas nō faciant, & quòd Chriſtiani in domibus eorum non ſinant, & nutrices Chriſtianæ Iudæorum infantes non nutriant. Iſte glorioſus papa Innocentius III, mortuo Heinrico imperatore, Ottonem ducem de Brunſwig inunxit Romæ, & conſecrauit imperatorem. Poſt paruum tempus excommunicauit eundem, ſuſcitans ſibi aduerſarium Fredericum filium Heinrici imperatoris, quem ipſe papa ſublimauit ad ſceptrum regni.

Otto filius ducis Bauarię imperium adeptus, regnauit annis 9. Iſte Otto imperator à papa Innocentio excōmunicatus fuit vſque ad mortem; ſed in articulo mortis à prælatis abſolutus obiit, & ſepultus eſt in Brunſwig. Hic papa Innocentius III conſtituit fieri ſententiam interdicti in perſonas & in loco, ſicut Alexander papa. Item conſtituit, quòd nullus nouus ſanctus in veneratione habeatur niſi auctoritate ſedis Apoſtolicæ, ita ꝙ canonizetur à papa. Hic papa Innocentius S. canonizauit ſc. Thomam Cantuarienſem archiepiſcopũ, & ſancti Henrici ſpōſam, ſcilicet Cunigundā virginem. Hic papa Innocentius III, pontificatus ſui anno XVIII, anno verò Domini MCCXIIII, in Lateranenſe palatio plurimùm ſolemne celebrauit concilium, in feſto omnium Sanctorum. In quo ipſe papa multas conſtitutiones edidit, & inter alias de paſſagio & cruce ſignandi in ſubſidium terræ ſanctæ maxime mentem poſuit, & per eccleſiam vniuer-

ſalem orationes ante *Agnus Dei* in miſſa pro terra ſancta ſtatuit, ſcilicet pſalmum *Deus venerunt gentes*, cum precibus & collecta *Deus qui admirabili prouidentia.*

Anno Domini MCCXV, obiit Hermannus Landtgrauius. Sequenti anno confirmatus eſt ordo prædicatorum fratrum, ſcilicet à papa Innocentio III. Igitur poſt concilium tantùm vno anno ſuperuixit, & cùm ægrotaret ad mortem, in ciuitatem Paruſij quidam abbas, prout frater Ciſtercienſis, veniẽs cum ſuis ad curiam Romanam, qui cepit ſomnum meridie in prato ante Paruſium, viditque viſionem hunc habentem modum. Vidit, inquam, ille abbas ad orientalem plagam Dominum ſedentem in excelſo throno, faciem habentem aduerſus occaſum, circumſtante exercitu angelorum in prato; viditque ab occidentali parte eiuſdem prati hominem toto corpore nudum, ſed infula pontificali decoratum, currentem velociſſimè verſus ſedentem in throno, & alta voce clamantem, *Miſerere mihi miſero miſericordiſſime Deus*; & vidit, quòd inſequebatur eum currentem magnus draco, vt deuoraret ipſum; & veniens ſedẽtem in throno alta voce draco acclamauit, *Iuſtè iudica iuſtiſſime iudex.* Et cùm hoc abbas vidiſſet & audiſſet, mox euigilauit; & viſio diſparuit; & illius diſceptationis exitum nullatenus ſcire potuit. Cumque abbas aſcendiſſet ciuitatem Paruſium quæ in monte ſita eſt, audiuit quaſi ſonitum campanarum, & luctum plangentium, & vocem lamentantium dicentem, *Heu papa Innocentius defunctus eſt.*

Anno Domini MCCXVII, Innocentius papa III in Paruſio feliciter obiit, & ibidem ſepultus eſt.

Fredericus Heinrici imperatoris filius adeptus imperium, regnauit annis 30, à Cæſare Auguſto imperator *.

Defuncto Innocentio papa III, Honorius CLXXXVII ordinatur. Sedit annis XI. Hic papa Honorius III vitam & regulam ſancti Franciſci confirmauit, & in Regiſtro poſuit. Hic papa Fridericum Heinrici imperatoris filium Romæ conſecrauit in imperatorem, anno Domini MCCXIX.

Ipſo eodem anno ſanctus Dominicus initiator ordinis prædicatorum feliciter migrauit ad Chriſtum, cùm non plenè eidem ordini annis 4 præfuiſſet. Quidam nomine Bertamus qui fuerat recluſus apud Tornacum, geſſit ſe cum pompa aliquandiu pro comite Waldewino Flandriæ. Propter hoc à rege Franciæ & à comitiſſa Flandriæ ſuſpenſus eſt in patibulo.

Anno Domini MCCXXV, Engelbertus Colonienſis archiepiſcopus occiſus eſt à comite Frederico de Yſenburg, qui & ipſe in vltionem fuſi ſanguinis in Colonia prouincialium ſententia crutifragio miſerè interiit. Sub hoc papa anno Domini MCCXXIII fratres minores Erfordiæ manſionẽ receperunt. Hic papa Honorius III conſtituit, ſicut & canon, vt corpus Domini ſemper in eccleſiis reſeruetur propter infirmos, & ſemper ſub camera. Et conſtituit, vt ſacroſanctum corpus Domini ad infirmos in habitu decenti portaretur, & cum reuerentia & lumine præcedente, vt Deus honorificetur, & populus ædificetur, & fides roboretur. Conſtituit etiam Honorius papa III, ſicut & Innocentius III, vt eccleſiæ metropoles doctores in theologica facultate habeant, & vt aliquos idoneos ad ſtudium generale tranſmittant, vt poſtea copiam doctorum habeant qui alios informent. Et conſtituit, quòd docentes in theologica facultate, & ſimiliter ſtudentes in ea in ſcholis per 5 annos integrè percipiant præbendarum ſuarum & beneficiorum de gratia ſedis Apoſtolicæ, *extr. de magiſtris ſuper ſpecula.* Hic papa ſortis vſum in electionibus perpetuò prohibet, ſcilicet ne prælati per ſortes eligantur. Hic papa etiam iudicium candentis ferri ſtrictè prohibet, quia in eo Deus videtur tentari. Iſte papa Honorius III ſanctitate & virtutibus plenus feliciter migrauit ad Chriſtum, ſepultuſque eſt ad ſanctam Mariam ad præſepe Romę ſuper IIII pyramides in rufa porphyretica. Illam ſepulturam huius papæ ſucceſſor Gregorius papa fieri fecit.

Anno Domini MCCXXIIII, beatus ille ſeruus Dei Franciſcus, contuens in aere Seraphim cruce poſitum, extunc in palmis, & latere, & pedibus effigiem plagarum Chriſti tulit vſque ad felicem exitum ſuum, multis tunc vtriuſque ſexus videntibus in eo illa Chriſti ſtigmata.

Anno Domini MCCXXVI, pontificatus huius Honorij papæ anno 10, tempore

Frederici

Frederici imperatoris, beatus ille Franciscus apud Assisium feliciter migrauit ad Christum, anno ætatis suæ XLV.

Anno Dom. MCCXXVII, defuncto Honorio papa III, Gregorius papa à beato Petro CLXXXVIII ordinatur. Sedit an. 16. Eodē anno fuit multa turba crucesignatorū congregata apud Brand. qui vt pariter cum Frederico imperatore in terræ sanctæ subsidium transfretarent, sed dolo Frederici imperatoris interueniente illud passagium impeditum fuit, & magna militia illa Christianorum, qui amplius quàm ad LX millia æstimabantur, dissipata fuit. Et illustris Landtgrauius Thuringiæ Ludewicus, paratus corde & corpore cum omnibus suis armatis, transiit mare in subsidium terræ sanctæ. Ibi apud Ortratum, (vt fertur) veneno intoxicatus feliciter obiit, & reductus sepultus est in Reinersburnen. Hic papa Gregorius nonus vocabatur Hugelinus. Iste papa anno Domini MCCXXVIII, pontificatus anno II, solemnissimè canonizauit beatum Franciscum in ciuitate Assisiorum. Postea idem venerabilis papa tres sanctos successiuè canonizauit, videlicet beatum Dominicum fratrum prędicatorum, & beatum Antonium ordinis fratrum minorum, & beatam Elizabeth de Marpurg, relictam illustrissimi Landgrauij Thuringiæ.

Anno Domini MCCXXIX, Gregorius IX excommunicauit Fredericum imperatorem, obiiciens multos, & enormes, & graues articulos. Hic papa constituit fieri sententiam interdicti. Constituit etiam, quòd filius sacerdotis non potest ducere puellam, quam pater suus baptizauit. Et constituit, quòd laici cuiuscunque religionis sint, non debeant prædicare. Hic papa cùm esset cardinalis & Ostiensis episcopus, constitutus fuerat protector ordinis fratrum minorum.

Anno Domini MCCXXXI, Sanctus Antonius in Padua ordinis fratrū minorum, & sancta Elizabeth in Marpurg, migrauerunt ad Christum.

Anno Domini MCCXXXIII, Magister Conradus de Marpurg, verbi Dei prædicator, occisus est.

Anno Dom. MCCXXXVI, sancta Elizabeth in Marpurg translata est calendis Maij. Iste Gregorius papa IX duos ordines confirmauit, quos sanctus Franciscus ordinauerat, vnum pauperum dominarum sanctimonialium, alterum pœnitentium qui sexum capit vtrunq;, scilicet clericos, coniuges, virgines & cōtinentes. Idem papa etiam confirmauit ordinem monialium pœnitentiam, scilicet sanctæ Mariæ Magdalenæ.

Anno Dom. MCCXXXVII, frater Iordanus magister prædicatorū fratrū missus est in mari mediterraneo, & sepultus est in terra sancta. Iste Gregorius papa nonus fecit de extrauagantibus compilationē nobilem, quam diuisit in V libros; vnde versus:

Pars prior officio creat ecclesiæq; ministros:
Altera dat testes, & reliqua iudiciorum:
Tertia de rebus & vita presbyterorum:
Dat normam rite nubere quarta docet:
Vltima de vitiis & pœnis tractat eorum.

Anno Domini MCCXLI, peregrina mania gens barbarorum ferocissima, idolorum cultibus dedita, scilicet Tartari in Vngaria & Polonia Christianorum plura millia occiderunt. Contra illos Gregorius papa fecit crucem prædicari, similiter contra Stedingos, de quibus V millia & XXV homines à cruce signatis occisi sunt. Idem papa constituit festa celebrari, scilicet Domini nostri, & beatæ virginis, & diem dominicum, & apostolorum, & martyrum, & sanctorum de illa diœcesi vbi quilibet manet; nisi vrgens necessitas instet tempore messis vel vindemiæ, vel ecclesiæ aut pauperibus aliquibus subseruiant. Et cōstituit, vt si cōcubinis suis excōmunicatis à iudice cōmunicāt, ipso facto sint clerici maiori excōmunicatione ligati. Cōstituit etiam, vt tēpore interdicti presbyteri semel in hebdomada corpus Domini conficiant submissa voce, clausis ianuis, quod pœnitētibus in morte detur. Hic papa Gregorius IX feliciter obiit Romæ: sepultus est in Vaticano iuxta corpus beati Gregorij papæ ante secretarium beati Petri.

Anno Domini MCCXLIIII, Celestinus papa CLXXXIX ordinatur. Sedit diebus 16. Hic vocatur Irmfridus, qui cùm cardinalis episcopus esset, negotia pauperū clericorū frequenter & diligenter intuitu misericordiæ promouit apud papam Gregoriū. Huic idem papa Gregorius prophetice prędixerat, quòd futurus esset & ipse papa, sicut

beatus Franciſcus pręfato Gregorio, cùm eſſet Oſtienſis epiſcopus cardinalis. Hoc Cæleſtino papa feliciter defuncto, ceſſauit epiſcopatus ferè duob. annis; & cùm non eſſent tunc niſi IX cardinales, in electione papæ concordare non poterant, & hoc vtique in periculum totius eccleſiæ.

Anno Domini MCCXLV, Innocentius papa ordinatur. Sedit annis 12. Hic vocabatur Simebaldus presbyter cardinalis. Hic papa duos ſanctos canonizauit, videlicet fratrem Petrum ordinis prædicatorum, occiſum ab hæreticis apud Mediolanum, & Lateſlaum Cracouienſem epiſcopum. Iſte papa conſtituit, vt quicunque prælatus fert ſententiam excommunicationis, iuris ordine non ſeruato, ab ingreſſu eccleſię, & ad minus per vnum menſem ipſo facto ſit ſuſpenſus: alioquin irregularitatem incurrerit, de quo ſolus papa diſpenſare poteſt, & non alius, *extr. de ſententia excommunicationis, Cùm medicinalis.* Et conſtituit, vt quicunque iudex ordinarius, vel etiam delegatus, contra iuſticiam vel etiam contra conſcientiam ſuam in grauamen alterius partis iniuſtè iudicauerit; per vnum annū ab executione officij ſui ſit ſuſpenſus; & ſi ſe diuinis ingeſſerit, irregularitatem incurrat, de qua ſolus papa diſpenſare poteſt, & non alius. *extr. de ſenten. & re iudic. Cùm item tribunal.* Hic papa etiam conſtituit, vt quicunque aliquem occidi fecerit, vel mandauerit, ipſo facto ſit excommunicatus, & ab omni dignitate, ordine, officio & beneficio ſit depoſitus, *extr. de homicidio pro humani.* Iſte papa Innocentius IIII in ciuitate Galliarum Lugduno manſit per annos VII.

Anno Domini MCCXLV, hic concilio Lugdunenſi conſtituit, vt octaua beatæ virginis Marię ab omnibus clericis & religioſis annuatim ſolemniter celebretur. Tempore huius papæ Ludewicus rex Franciæ cum Chriſtiano exercitu contra conſilium papæ transfretauit, & fugientibus barbaris à facie eius cepit, & in poſſeſſione pacifica habuit Damiatam. Poſtea in breui belli idem rex Franciæ à Soldano in Babylone, id eſt à Pharaone rege Ægypti, captus eſt, & ſuus Chriſtianus exercitus diſſipatus, & occiſus eſt totus. Rex autem Ludewicus pro redemptione ſua dedit Soldano C millia marcarum argenti & ciuitatem Damiatam. Verumtamen arma tentoria, vaſa pretioſa, equos electos, alimenta Chriſtianorum Sarraceni in illo prælio obtinuerunt.

Anno Domini MCCXLIX, cùm rex Ludewicus eſſet vltra mare, vbi (ſicut dictum eſt) captus, & ad plurima damna perductus eſt; venerunt in regnum Franciæ plura millia paſtorum, dicentes ſe velle venire in adiutorium Ludewico Franciæ regi vltra mare. Hi vnum capitaneum magiſtrum habuerunt nomine Iacob, peritum in pluribus linguis. Hic fuit apoſtata Ciſtercienſis & ſceleratiſſimus. Hic in Francia manus violentas iniecit violenter in clericos per diuerſa loca. Iſtum Iacobum facinoroſum ſequebantur meretrices, latrones, magi & malefici. Qui Iacobus apud Bituris ciuitatem occiſus eſt à Chriſtianis ſententialiter, & omnes quotquot inſequebantur eum, occiſi & diſſipati ſunt, Iſte Innocentius quartus inter omnes apoſtolicos à ſancto Petro primo papa ditior fuit, (vt fertur) & opulentior in pecunia & theſauris. Hic papa in concilio Lugdunenſi ſententialiter Fredericum imperatorem propter crimina ſua ab omni honore deſtituit, & eum imperiali ac regali dignitate & nomine priuauit, anno Domini MCCXLV, & principibus Teutoniæ ad quos ſpectat electio imperatoris, dedit papa eligendi poteſtatem liberè ſucceſſorem. Iſte Fridericus imperator, ſicut præfatus papa in decreto Lugdunenſi ſcribit, multotiens pacem inter eccleſiam & imperium reformatam temere violauit. Perpetrauit etiam ſacrilegium, capi faciens duos cardinales ſanctæ Romanæ eccleſiæ, Ottonem Portuenſem, & Iacobum Præneſtinum epiſcopos, ac aliarum eccleſiarum prælatos, clericos, religioſos & ſeculares venientes ad concilium, quod papa Gregorius IX duxerat conuocandum, quod ipſe imperator petierat conuocari. Hos prælatos cum clericis in Sicilia fecit diris carceribus mancipari, quibuſdam in mari ſubmerſis. Eccleſias IX archiepiſcopales, & multas epiſcopales, abbatias quoq; & alias eccleſias prælatorum regimine deſtituit in regno, in graue ipſarum præiudicium, & periculis animarum eccleſiarū non ſolum facultates, etiam bona prout voluit occupari, ſed etiam cruces & calices, thuribula & alios ſacros theſauros & pannos ſericinos velut cultus diuini con-

contemptor auferri iuſſit. Clericos quippe collectos multipliciter affligi procurauit,& non ſolùm trahebantur ad iudicium ſeculare, ſed cogebantur ſubire duella;incarcerabantur,occidebantur,& in patibulis cruciabantur,in confuſionem & opprobrium ordinis clericalis. Hæreſi quoque ſuſpectus habebatur. Nam poſtquam papa Gregorius nonus ipſum anathematis vinculo innodauit, & poſt captionem cardinalium,prælatorum,& clericorum ad ſedem Apoſtolicam venientium;claues eccleſię contempſit, ſibi faciens celebrari, vel ſaltem quantum in eo eſt prophanari diuina.Scripſit & aſſeruit ſe Gregorij papæ ſententias nō vereri,& coegit alios ſententias papales non obſeruare.Prætera coniunctus amicitia deteſtabili Sarracenis,nuncios & munera eorū cum hilaritate & honorificentia recepit,& munera eis pluries deſtinauit. Ritus eorū amplectens,illos in quotidianis obſequiis ſecū tenuit.Exiſtens ipſe in partib.trāſmarinis,facta cōpoſitione quadā,(colluſione veriùs)cùm Soldano Machometi nomē in templo Domini diebus & noctibus proclamari promiſit.Bacario regi ſchiſmatico,inimico Dei,& eccleſiæ,& ſolemniter excōmunicato,filiam tradidit in vxorem.Ducem Bauariæ fecit per Aſiſmos occidi.Nec eccleſias,nec monaſteria, nec hoſpitalia,ſeu alia pia loca conſtruxit;ſed deſtructioni eccleſiarū inſtitit;religioſas &alias eccleſiaſticas perſonas iugiter attriuit;manū(ſicut decet principē)ad eleemoſynas non extēdit,neglector ſuę ſalutis pietatis operib.non intendit.Poſſeſſiones Romanę eccleſiæ,videlicet marchiā Anchonetanam, ducatum Spoletanū, nobilem ciuitatem in Apulia,ſcilicet Beneuentū,cuius archiepiſcopus habet ſub ſe duodecim ſuffraganeos epiſcopos,diruit & occupauit,pręter alias ciuitates Thuſciæ. *Hoc ſcribit Innocentius papa in decreto concilij Lugdunenſis.* Iſte imperator Fredericus obtinuit homines per Aſiſmos mortiferos,perfidos & maleficos à quodam rege barbarorum(vt fertur)qui appellatur vetuſtus de montanis,quos miſit quo voluit ad occidendum. Hic iniquitatem in excelſo loquutus eſt,ponens in cœlum os ſuum dixit, audiente Henrico Landgrauio, *Tres*(inquit) *ſeduxerunt omnem mundum,videlicet Moyſes Hebræos,Chriſtus Chriſtianos,Machometus barbaros. Quamobrem ſi principes imperii inſtitutioni meæ aſſentirent, ego vtique meliorem modum credendi & viuendi cunctis nationibus ordinare vellem.*

Heinricus Lantgrauius,electus in regem anno Domini MCCXLVII in odium Frederici, Conradum eiuſdem Frederici filium regem in conflictu apud Franckenuort cum ſuo exercitu in die ſancti Dominici vicit & confudit. Ipſo eodem anno præfatus Heinricus rex & Lantgrauius immatura morte obiit in profluuio ventris, & ſepultus eſt in Iſenach. Hic quia ſine hærede defunctus eſt,quamuis feliciter tamen plurima bella*.Et dira guerrarum turbatio in Turingia exorta eſt,& in finibus eius pro habendis poſſeſſionibus eiuſdem.

Anno Domini MCCLII,Fredericus ille quondam imperator, ſed anathematizatus & imperiali honore priuatus, veneno interiit & miſerè mortuus, in die ſanctæ Luciæ virginis & martyrum ſepultus eſt apud Fogiam. Rex Conradus filius ſuus poſt breue tempus etiam miſerè mortuus,ſepultus eſt apud patrem.

Anno Dom.MCCXLVIII,Guilielmus comes Hollandiæ in regē electus, regnauit, an.3,&occiſus eſt à Friſonib⁹.Iſte papa Innocentius IIII obiit,& ſepult⁹ eſt in Neapoli.

Anno Domini MCCLVI, Alexander papa XCI ordinatur. Hic erat cardinalis Oſtienſis epiſcopus,& vocabatur Reinoldus,protector ordinis fratrum minorum.

Anno Domini MCCLVI,Alexander papa canonizauit ſanctam Claram virginem. Iſte papa Ezelinum deteriùs tortorem Chriſtianorū,interfectorem LX fratrum minorum & aliorum fidelium plurimorum perſequutorem fidei catholicę,pro hæretico,& omnes fautores ſuos ſententialiter condemnauit & excommunicauit,& à ſancta Dei eccleſia tāquam membra putrida & morbida præſcidit,& litera apoſtolica quæ ſic incipit, *Scandalum fidei,malum Italiæ,& macula populi iſte Ezelinus hæreticus,publicus hoſtis.* & cùm cōtra ipſum prædicaretur plena indulgentia omnium peccatorum, quæ tranſeuntibus mare in terræ ſanctæ ſubſidiū eſt conceſſa, ſeipſum fame & inedia,traditus in reprobū ſenſum,nequaq̄ volens cibū accipere,interfecit.Hæc acta ſunt anno Domini MCCLVI.Hoſtes ſæuiſſimi, oppreſſores crudeliſſimi omnium nationum,Tartari potentiſſimè expugnauerunt partes Orientales,videlicet regnū Indię,& regnū Armenię, regnū Niniuæ,regnū de Baldach potentiſſimū,interfecto eorum papa Califa; regnum

Hieroſolymitanum, Antiochiam, & partes Chriſtianorum vltra mare, & fugatis tam Chriſtianis quàm Sarracenis, Hieruſalem & Arabiam poſſederunt. Porrò Soldanus Babyloniæ qui eſt Pharao rex Ægypti, reſumptis vtriuſque viribus cum exercitu barbarorum clàm irruit in caſtra Tartarorum, & multa ex eis millia interfecit. Soldanus Babylonię ideo dicitur, quia in tertia mãſione in exitu Iſrael de Ægypto, ſcilicet Ethan, rex Pharao conſtruxit ciuitatem munitam, quam appellauit nouam Babyloniam.

Quidam magiſtri Pariſienſes duplici corde compoſuerunt libellum infamem contra venerabiles fratres minores & prędicatores, qui tale habuit initium, *Ecce videntes clamabunt foris.* Hunc librum ipſis magiſtris præſentibus Anagine Alexander papa IIII condemnans ſententialiter combuſſit in audientia, deſtituitque eoſdem magiſtros, ab officiis & beneficiis perpetuò. Fratres autem vtriuſque ordinis reſtituit famę ſuæ ſcribens pręlatis & vniuerſis, fratres præfatos eſſe in ſtatu perfectionis, & de numero ſaluandorum. Hæc acta ſunt anno Domini MCCLVII.

Anno Domini MCCLXI, plura millia flagellatorum prodierunt in mundum. Iubente papa Alexandro celebrata ſunt concilia in Moguntia à domino Wernhero archiepiſcopo, & aliis epiſcopis contra Tartaros & alia pericula, vt per verbum crucis, & manum armatã, & per orationes fidelium, reſiſtatur inimicis eccleſię in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, Amen.

Anno Domini MCCLXI, rex Tartarorum miſit ſolemnes nuncios, circiter XXIIII nobiles Tartaros cum duobus fratribus ordinis prædicatorum, qui eſſent interpretes linguarum ad regem Francię Ludewicum, vt & ſe & totum regnũ Francię ditioni ſubiiceret Tartarorum, alioquin regnum Franciæ impugnaret tempore procedẽte. Quod rex Ludewicus habito conſilio cum primoribus regni ſui conſtanter renuit, ipſos tamen nuncios honorificè Pariſiis tenuit, & vſque ad papam Alexandrum pacificè remiſit.

Eodem anno Alexander papa in die ſancti Vrbani papæ defunctus eſt in Bicernio, & ibidem ſepultus eſt, & ceſſauit epiſcopatus vſque ad decollationem ſancti Ioannis Baptiſtæ, diſcordantibus cardinalibus in electione. Tunc elegerunt patriarcham Hieroſolymitanum Iacobum in papam, & vocatus eſt Vrbanus IIII.

Frater Theodericus ordinis prædicatorum ictu tonitrui illico defunctus eſt.

Anno Domini MCCLXII, venit quidam cum exercitu magno, dicens ſe eſſe Fredericum imperatorem, qui ante decem annos mortuus fuerat. Hic impugnauit Menfridum principem Apuliæ, & eum ſtrenuè perſequebatur, aſſerens ſe habere velle regnum Apuliæ & Siciliæ.

Anno Domini MCCLXII, in vigilia beati Ægidij abbatis, fuit eclipſis Lunæ à media nocte vſque ad diluculum, & in ſanguineo colore diu laborauit.

Vrbanus papa IIII, congregata multitudine tam cleri quàm populi, cum cardinalibus & pontificibus 14 calend. Decembris incepit prædicare ſolemniter crucem in ſuccurſum terræ ſanctæ, & fratribus minoribus & prædicatorib. per literas apoſtolicas datas victorib. ſtrictè dedit in mandatis eandem crucem conſtanter & diligenter prædicare per Dei eccleſiam, cum larga indulgentia in ſubſidium terrę ſanctæ.

Illuceſcente vigilia ſancti Ioannis Baptiſtæ orta tempeſtate cum inundatione pluuiarum in Appoldo & vicinis vallibus, ac in genere nocturno tempore homines promiſcui ſexus XXXV ſubmerſi ſunt; domicilia deducta ſunt, & pecora plurima perierunt.

Item nonas Auguſti poſt horam nonam fuit eclipſis Solis generalis, vt videtur in iſta Teutoniæ regione.

In vigilia apoſtolorum Simonis & Iudæ, & ad tria millia circiter prope Hallis, Adelbertus Landgrauius Thuringiæ, & germanus ſuus Theodericus marchio de Landesberg, filij ſenioris, marchionis Miſnenſis Henrici Saxones deuaſtantes in multitudine graui, & manu valida terras eorum, & diœceſin Nuwenbergenſem, & diœceſin Merſeburgenſem facientes incẽdia, & aſportantes ſpolia multa prælio inuaſerunt, in quo conflictu crudeli & hoſtili odio ferociſſimè, à manè poſt ortum Solis vſque poſt nonam dimicatum eſt. In hoc bello Albertus dux de Brunſwig, ſtrenuus in armis & vir bellator, vulneratus captus eſt, & Henricus comes princeps de Anehalt vulneratus

captus

captus eſt. Inſuper & comites de Swerin & Eberſtein capti ſunt, præterea & vaſalli,& nobiles,& iudices aduocati circiter XII capti ſunt. Similiter electa militia in eodem bello, vt ad quingentos quinquaginta & 16 viros in armis plenis, Deo permittente cum maximo damno ſuo, ſcilicet electorum equorum & armorum captiui ducti in vinculis ſunt detenti.

Anno Domini MCCLXIIII, orta diſcordia inter regem Angliæ & vniuerſitatem eiuſdem regni congreſſi ſunt cum multitudine pugnatorum, in quo conflictu duo reges, rex Angliæ & rex frater ſuus, & duo filij ipſorum à populo captiui ducti ſunt cum aliis multis nobilibus, & ibidem plura millia occiſorum noua & inaudita hactenus in pecunia,& in aliis rex violenter exegit contra morem à populo. Vnde ciues & rurenſes huic violēti exequutioni viriliter & pariter reſtiterunt. Item inter papam Vrbanum quartum, & Menfridum principem Apuliæ, filium Frederici imperatoris,& quaſi per ſtipendiarios continua conteri concertatio habita eſt, & habetur pro regno Apuliæ. Sed Dominus papa Vrbanus, ſicut multitudini clarè apparet, ſe defendere non ſufficit, cùm tamen ſingulis ſeptimanis ſuis ſtipendiariis circiter mille marcas diſtribuere debeat. Hoc anno in Pentecoſte Pariſiis fratres prædicatores celebrantes capitulum generale, elegerunt in magiſtrum ordinis fratrem Ioannem Lōgobardię prouincialem, qui ſeptimus iam magiſter ordinis ipſorum factus eſt.

Stella quæ dicitur Cometes apparuit, videlicet in Oriente ante ortum diei poſt ſtellam matutinam: apparuit ſcilicet ante auroram cum radiis multis: ipſi eius radij longè lateque apparuerunt, antequam oriretur ipſa ſtella cometes. Igitur veloci curſu laborauit ipſa ſtella Cometes, ita quòd præcurrerit,& longè verſus meridiem præceſſit ſtellam matutinam, id eſt Luciferum. Viſa eſt circa feſtum ſanctæ Mariæ Magdalenæ primò,& vſque ad octauam ſancti Auguſtini apparuit. De hac Iſidorus etymologiarum libro tertio ſcribens, dicit: Cometes ſtella eſt dicta, eò quòd comas luminis ex ſe fundat. Quod genus ſideris, quando apparuerit, aut peſtilentiam, aut famem, aut bella ſignat. Cometes autem Græcè, Latinè Crinitæ appellantur, quia in modum crinium flammas ſpargunt, quas Stoici dicunt eſſe vltra XXX: quorum nomina & effectus quidam aſtrologi ſcripſerunt.

Dux Albertus de Brunſwig redemit ſe, defunctus eſt. Pluuiæ & repentinæ inundationes aquarum circa feſtum beati Nicolai epiſcopi multas villas in Saxonia miſerabiliter ſubmerſerunt.

Anno Domini MCCLXV, Clemens papa IIII à beato Petro CXCIIII ordinatur, qui antè vocabatur Voido, & archiepiſcopus fuerat Narbonenſis,& factus eſt cardinalis.

Ingrauatum eſt bellum inter papam Clementem & Menfridum principem Apuliæ pro patrimonio ſancti Petri, quod præfatus Menfridus tenet violenter. Iſto anno multæ naues magnæ & onuſtæ tam trieres quàm cogkones in mari mediterraneo ac in Dacia perierunt. Soldanus Babyloniæ, impugnans Chriſtianos in terra ſancta cepit Azotum caſtrum firmiſſimum domus hoſpitalis, quod alio nomine vocatur Aſſur, in quo habitabant duo millia hominum, quos omnes occidit. Sed fratres milites domus hoſpitalis & domus templi CLXXX captiuos ac ſtrictè vinculatos duxit in Ægyptum. Cepit etiam caſtrum & ciuitatem Cæſaream; nec non & ciuitatem quæ vocatur Caiphas, idem Sarracenus Soldanus violenter cepit & tenet. Albertus Landgrauius Thuringiæ,& marchio Otto de Brādenborg cū filio ſuo, Albertus etiam dux de Brunſwig, & multi alij in Prutziam peregrinantes contra paganos cum ſigno crucis profecti ſunt.

Anno Domini MCCLXX, incepit eſſe fames valida in feſto ſancti Iacobi Apoſtoli.

Anno Domini MCCLXXIII, creatus eſt in regem Romanorum comes de Habeſchborg in feſto ſancti Michaelis archangeli.

Anno Domini MCCLXXIIII, concilium generale fuit in Leuno celebratum in feſto ſanctorum Apoſtolorū Philippi & Iacobi ſub Gregorio decimo papa. Poſt hunc papam fuit Innocentius V, poſt quem Adrianus ſequens: poſt illum Ioannes fuit: Nicolaus III huic ſucceſſit: Martinus verò poſt illum fuit. Huic ſucceſſit Honorius IIII, ſed huic anno Domini MCCLXXVIII Nicolaus IIII ſucceſſit.

Anno Domini MCCLXXIX, rex Bohemorum dictus Octacker victus fuit à Rudolpho rege Romanorum in prælio, III die poſt feſtum Bartholomęi apoſtoli. In eodem conflictu occiſus eſt rex Bohemus.

Anno Domini MCCXCI, obiit rex Rudolfus in diuiſione Apoſtolorum, & in eodem anno in idibus Septembris per diuerſa loca terræmotus factus.

Anno Domini MCCXCI, capta eſt ciuitas Accon à Sarracenis in die Potentianæ virginis.

Anno Domini MCCXCII, electus eſt in regem Romanorum comes Adolfus de Naſſowe in inuentione ſanctæ crucis.

Anno Domini MCCXCVIII, in die Proceſſi & Martiniani, rex Adolfus Romę in prælio occiſus eſt, non longè à Moguntia ab Alberto duce Auſtriæ filio quondam Romanorum regis Rudolphi de Habesborch ipſum epiſcopum Moguntinum cum aliis baronibus & nobilibus adiuuante. Idem Gerhardus Moguntinenſis epiſcopus, dictus de Eppenſtein, cum aliis electoribus quibuſdam regni Romani dictum ducem ante prælium & mortem regis Adolphi in Romanum regem in Moguntia elegerunt, & licet non æquè eundem poſt prælium in Aquiſgrani coronauerunt, & regem confirmauerunt, cùm tamen idem dux miniſterialis fuerit regis Adolphi. Et hæc conſpiratione peſſima ſunt acta.

Anno Domini MCCXCIIII, papa Bonifacius, nomine antea Benedictus, papam Ioannem virum ſanctum concorditer electum ab officio populi ſubtiliter amouit, & idem papa permanſit, tenensq́ue papam Ioannem in bona cuſtodia vſq; ad eius mortem. Ab aliquibus in dubium vertitur, quòd non potuerit papa Ioannes papale officium reſignare.

Anno Domini MCCC, dum ciuitas Accon & tota terra ſancta in poteſtate gentilium ſteterit VIII annis, rex Tartarorum nomine Gazan potenter cum ſuis, rege Armeniæ ipſum adiuuante, terram ſanctam vſque Damaſcum hoſtiliter acquiſierunt, in duobus conflictibus LXX millia hominum gentilium ad arma valentium occiderunt, præter reliquum populum cuius numerus non poterat determinari. Idem rex Tartarorum à Natiuitate Domini vſque ad Maium permanens in Damaſco, potenter mittens ſuos ſolemnes nuncios ſummo pōtifici Bonifacio, petens & deſiderans, vt omnes Chriſtiani aduenirent, terram ſanctam accipiendo & poſſidendo, quam ipſis animo libenti vellet dare; & vocauit principaliter III ordines, templarios, hoſpitalarios, & fratres Alemannos in ipſis ſuis literis, domino apoſtolico ad Romanam curiam deſtinatis.

Anno Domini MCCXCVIII, in vigilia Natiuitatis Dominæ noſtræ Veneti, & cum nonaginta armatis galeidis, & Iannenſes cum totidem galeidis armatis in mari cōuenerunt: à Venetiis vix quinquaginta milliaria Latina, & in immēſum conflictum pariter habuerunt. Sed tamē Iannenſes præualuerunt, & Veneti occubuerunt, & quaſi omnes eorum galeidas combuſſerunt & ſubmerſerunt, populū verò captiuum deduxerunt, & innumerabiles ex eis occiderunt. Et ipſo anno prænotato, cùm auidiſſimi eſſent inimici & diu fuiſſent, perpetua pace ſunt reconciliati.

Anno Domini MCCCIII, Ioannes papa ordinatur.

Anno Domini MCCCIX, primi crucifigeri ibant.

Anno Domini MCCCXI, ordo contemplariorum deſtruitur.

Anno Domini MCCCXIII, Heinricus imperator ab vno fratre prædicatorum veneno interiit.

Anno Domini MCCCXVIII, Albertus dux iunior obiit.

Anno Domini MCCCXXXIIII, Benedictus papa ordinatur.

Anno Domini MCCCXXXVIII, in nocte Philippi & Iacobi Apoſtolorum, cecidit nix ad ſpiſſitudinem vnius pedis.

Anno Domini MCCCXLII, in die Mariæ Magdalénæ fuit inundatio magna.

Anno Domini MCCCXLIII, Clemens papa ordinatur.

Anno Domini MCCCXLIIII, Otto dux de Brunſwig obiit.

Anno Domini MCCCXLVI, fama de marchione ficto.

Anno

Anno Domini MCCCXLVII, Carolus quartus rex Bohemiæ in regem Romanorum eligitur.

Anno Domini MCCCXLIX, circum crucifigeri ibant.

Anno Domini MCCCL, peſtilentia magna viguit.

Anno Domini MCCCLIIII, Innocentius VI papa ordinatur.

Anno Domini MCCCLVI feſtum eccleſiæ Riddageshuſen tranſponebatur ad dominicam poſt feſtum Martini.

Anno Domini MCCCLVII, Carolus quartus imperat.

Anno Domini MCCCLVIII, inundatio ſecunda fuit in die Margaretæ virginis, & peſtilentia maior.

Anno Domini MCCCLXII, Vrbanus papa quintus ordinatur.

Anno Domini MCCCLXVII, prælium prope Hildensheim committitur circa villam quæ dicitur Gheimeſſen. Verò dux Magnus ſenior de Brunſwig, & epiſcopus Halberſtatenſis ſunt captiuati cum multis nobilibus, militibus & armigeris. Eodem anno factum eſt prælium magnum in Friſia, vbi XL interfecti ſunt à Friſonibus.

Anno Domini MCCCLXVIII, caſtrum Walmeden deuaſtatur.

Anno Domini MCCCLXIX, Magnus dux ſenior de Brunſwig, & Wilhelmus dux de Luneborch obierunt.

Anno Domini MCCCLXX, Aluelde ciuitas capta eſt à duce Ottone.

Anno Domini MCCCLXXI, Gregorius papa ordinatur. Eodem anno Luneburg ciuitas auertitur.

Anno Domini MCCCLXXIII, Magnus dux in Brunſwig & Luneburg iunior occiditur ante caſtrum Richling.

Anno Domini MCCCLXXIIII, feria ſecunda poſt Miſericordias domini Dominicam, præconſules & conſules ciuitatis Brunſwig ſunt communiter captiuati à communi populo: & de præconſulibus & conſulibus ſex ſunt in foro decollati, & duo occiſi.

Anno Domini MCCCLXXVIII, Vrbanus papa ſextus eligitur, & antipapa Clemens VII, qui & Robertus vocatur.

Anno Domini MCCCLXXIX, caſtrum Dalem capitur à Brunſwichſenſibus, in vigilia Bartholomęi Apoſtoli. Eodem anno Herdegeſchen capitur à duce Ottone.

Anno Domini MCCCLXXX, caſtrum Banſleue capitur à Brunſwichſenſibus, & Ioannem de Wewerling ſuper caſtrum cremauerunt.

Eodem anno capitur Glenctorpa, & cremauerunt.

Anno Domini MCCCLXXXI, feria quarta in Quatuor temporum ante feſtum Michaelis. Fredericus dux de Brunſwig pręſentauit conſulibus & ciuibus caſtrũ Wulfesbuttel in bona amicitia & fide.

Anno Domini MCCCLXXXII, epiſcopus Magdeburgenſis fuit in Calue præcipitatus in chorea.

Anno Domini MCCCLXXXII, hoc eſt eodẽ anno, fuit inundatio tertia in Brunſwig. Eodem anno circumuallauerunt caſtrum Gyshorn, dux Albertus de Luneborg, Wenzlaus dux Saxoniæ, conſules de Brunſwig, de Luneburg, de Honnouer, de Vltze cum ciuibus eorum: & poſtea pręſentatũ eſt conſulibus de Brunſwig. Eodem anno, ſequenti die Bartholomæi venerunt militares domini à Deſtenberghe cum ſuis complicibus & exercitibus ante Brunſwig, & perpetrauerunt ſpolium ſine aliqua cauſa, & percuſſerunt de ciuibus in ore gladij XX, & XL captiuatos ſecum duxerunt.

Anno Domini MCCCLXXXV, dux Albertus de Luneborg iactatus eſt per machinam ante caſtrum Richling, & obiit.

Anno Domini MCCCLXXXVI, tres duces Brunſwichzenſes pariterque fratres, videlicet Fredericus, Bernardus & Heinricus duxerunt vxores in quatuor ſeptimanis. Eodem anno in die Mariæ Magdalenæ fuit ſuſpenſus comes Tydericus de Weringherode, ab epiſcopo de Magdeburg, nec non à comite de Regenſtein, qui in ſimul ibi fuerunt congregati in bona amicitia & fide.

Anno Domini MCCCLXXXVIII, Weneſzlaus dictus dux Saxoniæ veneno interut circiter feſtum Paſchæ. Eodem anno in die corporis Chriſti in ortu Solis factum

eſt prælium magnum prope Wynſen vppe der Alleren, inter Brunſwicenſes & Luneburgenſes. Ibi Deo adiuuante & beato Auctore, Brunſwichſenſes victoriam obtinuerunt, & Luneborgenſes cum ſuis perdiderunt, & filij Magni ducis terram Luneborgenſem tenuerunt: in quo prælio plus quàm C ſunt interfecti & ſubmerſi, & CCCL captiuati de principibus, nobilibus, militibus & armigeris. Eodem anno caſtrum Ierktzem à duce Frederico & Brunſwicenſibus capitur, & eis ſubiicitur.

Anno Domini MCCCLXXXIX, ipſo die Panthaleonis ac Cyriaci martyrũ in æſtate tantæ fuerunt aeris tempeſtates, quòd multæ de arboribus fuerunt per medium detruncatæ, & multæ radicitus euulſæ. Eodem anno Vrbanus VI in profeſto Galli obiit, & Bonifacius nonus ſedem fuerat adeptus.

Anno Domini MCCCXC, annus Iubilæus per Vrbanum ſextum inſtitutus, & per Bonifacium nonum approbatus celebrabitur. Eodem anno Albertus epiſcopus Halberſtadenſis obiit, & electus eſt vnus de Honſtein ibidem.

Anno Domini MCCCXCI, peſtilentia quarta viguit.

Anno Domini MCCCXCII, in die ſancti Auguſtini epiſcopi, hora veſperorum ceciderunt grandines in quantitate ouorum pullorum.

Anno Domini MCCCXCIII, in die Calixti papæ & martyris factum eſt prælium in diœceſi Hildesheimenſi, circa horam veſperorum apud villam Veneni inter Fredericum ducem de Brunſwig cum ſuis & inter militares, videlicet Ioannem de Schwichgelde, nec non Conradum de Deſtenbergk cum eorum exercitibus. Ibi Deo donante Fredericus dux victoriam cum ſuis obtinuit: in quo prælio ſunt captiuati capitanei præfati cum militibus & armigeris numero LXXXVIII, & de ciuibus & villicis numero XCV, & ibidem ſunt interfecti, trucidati, & à lupis deuorati numero quaſi CL. Tota ſumma horum captiuorum & interfectorum eſt circiter CCCXXIII.

Anno Domini MCCCXCIIII, in die ſancti Nicolai epiſcopi obiit dux Otto dictus de Brunſwig, princeps in Goting.

Anno Domini MCCCXCV, annus Iubilęus celebrabatur in Magdeborch à feſto Ægidij ſancti per annum.

Eodem anno indulgentiæ datæ ſunt hìc in vrbe ad ſanctum Blaſium durantes pēr octauam Aſcenſionis Domini in perpetuum.

Anno Domini MCCCXCVI, in octaua ſancti Martini fuit validus vētus huic clauſtro nocuus. Eodem anno bellum commiſſum eſt circa Rhenum in campo Camerenſi prope ciuitatem Cluns, inter illuſtres principes, Wilhelmum ducem de monte, & Theodericum comitem de marchia.

Anno Domini MCCCXCVIII, Ioannes epiſcopus Hildesheimenſis eligitur.

Anno Domini MCCCXCIX, Weneſlaus rex Bohemiæ prauitate ſua regnum fœdauit Romanorum.

Anno Domini MCCCC, Fridericus dux Brunſwigenſis interfectus eſt in Haſſia à comite de Woldogghe in die Bonifacij.

Eodem anno Robertus dux Bauariæ in regem Romanorum eligitur.

Eodem anno crucifigeri ſiue flagellatores ibant tertio in Brabantia & Hollantia.

Anno Domini MCCCCI, Cometes apparuit.

Anno Domini MCCCCII, peſtilentia magna viguit.

Anno Domini MCCCCIII, Innocentius ſeptimus papa eligitur.

Anno Domini MCCCCIIII, regnum Franciæ filio regis tandem expulſo à duce Burgundię & Anglis lamentabiliter diſrumpitur.

Anno Domini MCCCCV, Gregorius vndecimus papa eligitur.

An. Domini MCCCCVI, eclipſis Solis fuit in craſtina vice hora ſeptima de manè.

Eodem anno obiit Duxiſſa ducis Heinrici in vigilia Petri & Pauli.

Eodem anno obiit Otto epiſcopus Bremenſis ducum frater.

Anno Domini MCCCCVIII, Alexander quintus papa eligitur.

Anno Domini MCCCCIX, prælio facto prope Maſtricht interfecti ſunt de ciuibus Leodinenſibus 32 millia.

Anno Domini MCCCCX, in Pruſſia facto prælio interfecti ſunt CCC à rege Polonij. Eodem anno Ioannes papa eligitur.

Anno

Anno Domini MCCCCXI, Sigiſmundus rex Vngariæ, filius Caroli quarti, in regem Romanorum eligitur.

Anno Domini MCCCCXII, in nocte ſanctæ Cęciliæ erat validus ventus, & durauit ad quatuordecim dies.

Anno Domini MCCCCXIII, ipſo die beati Benedicti, in Quadrageſima, caſtrum Hartesburg capitur ab epiſcopo Magdeburgenſi, epiſcopo Halberſtadenſi, & duce Bernardo de Brunſwig.

Anno Domini MCCCCXIIII, hæretici multi in Thoringia ſacramenta eccleſiæ blaſphemantes, & combuſti ſunt in Sangerhuſen. Eodem anno, concilium magnum prælatorum eccleſiæ pro vnione facienda apud Conſtantiam celebratur.

Anno Domini MCCCCXV, Ioanne papa depoſito, & Gregorio papa tum reſignante, ſicque apoſtolica ſede vacante, ſancta ſynodus Conſtantienſis plenariam eccleſiæ poteſtatem accepit & papalem.

Anno Domini MCCCCXVI, Henricus nobilis princeps, & dux in Brunſwich & Luneborch, obiit.

Anno Domini MCCCCXVII, ſchiſmate ſedato Martinus papa eligitur in ſynodo Conſtantienſi.

Anno Domini MCCCCXVIII, regnum Bohemiæ hęretica prauitate totaliter infectum à fide receſſit.

Anno Domini MCCCCXIX, concordia facta inter clerum & ciues Brunſwicenſes, quæ diſcordia ſtetit ad ſeptem annos.

Anno Domini MCCCCXX, caſtrum Borgalle capitur.

Anno Domini MCCCCXXI, prælio facto prope Grone à ducibus Ottone & Wilhelmo triumphantibus ſedata eſt gwerra inter Brunſwicenſes & Hildesheimēſes. Eodem anno caſtrum Wernborch conſtruitur.

Anno Domini MCCCCXXIII, ſeditione concitata, quatuor de conſulibus in Halberſtat decollati ſunt.

Anno Domini MCCCCXXV, Halberſtat à proprio epiſcopo & decem & octo ciuitatibus obſeſſa. Quatuor de principalioribus ſeditioſis capti decollabantur in vindictam. Eodem anno, caſtrum Ampleue deſolatur à Brunſwicenſibus & Magdeburgenſibus.

Anno Domini MCCCCXXVIII, feria ſecunda poſt Oculi dux Wilhelmus diuiſit ducatum Luneborgenſem & Brunſwicenſem, & dux Bernardus elegit Luneborgenſem cum ſuis caſtris, & dictus Wilhelmus retinuit Brunſwicenſem.

Anno Domini MCCCCXXIX, in profeſto beati Petri ad vincula capitur Pattenſen à duce Wilhelmo Brunſwicenſi. Eodem anno, ipſo die Wilbrordi, conſules cum clero vnanimiter conceperunt *den Kettergrauen* in antiquo vico.

Anno Domini MCCCCXXXI, Gabriel de Venetia cardinalis in papam eligitur, & ei nomen Eugenius quartus imponitur.

Anno Domini MCCCCXXXII, ſancta ſynodus apud Baſileam pro vniuerſalis eccleſiæ reformatione celebratur. Eodem anno, caſtrum Wulfelbutte dux Henricus acceptauit. Eodem anno, facta eſt gwerra inter ducem Wilhelmum & ciuitatem Brunſwich, & multæ ſunt ibidem villæ deuaſtatæ. Eodem anno, ipſo die Timothei, incendebant Deſciddc. Eodem anno, Gorgonij combuſſerunt Meluerode, Stockem, Dabern, & quamplures villas.

Anno Domini MCCCCXXXIII, Sigiſmundus filius Caroli quarti imperatoris, rex Romanorum in imperatorem benedicitur ſolemniter ab Eugenio papa. Eodem anno, archiepiſcopus Magdeburgenſis cum clero ſuo expellitur. Eodem anno, eclipſis Solis hora veſperarum fuerat.

Anno Domini MCCCCXXXIIII, Bohemiæ regnum occiſis funditus hæreticis Huſſitis cum ſuis capitaneis Procopio & Wulfino ad fidem catholicam reuertitur, à qua per decem & ſeptem annos in diuerſis ſectis & hæreſibus miſerabiliter errauerat. Eodem anno, Bernhardus dux Brunſwicenſis & Luneborgenſis obiit.

Anno Domini MCCCCXXXV, Magdeburgenſis epiſcopus cum clero ſuo in pace honorificè reducitur.

Anno Domini MCCCCXXXVI, Borchardus epiſcopus Halberſtadenſis eligitur.

Anno Domini MCCCCXXXVII, cariſtia magna viguit.

Anno Dom. MCCCCXXXVIII, Albertus dux Auſtriæ in regē Romanorū eligitur.

Anno Domini MCCCCXXXIX, peſtilētia vniuerſalis graſſabatur per totū orbem. Anno eodem Heſtede à duce Saxoniæ capitur.

Anno Domini MCCCCXL, Fredericus dux Auſtriæ in regem Romanorū eligitur.

Anno Domini MCCCCXLI, in vigilia Viſitationis virginis Mariæ, de veſpere, hora quaſi ſeptima, ventorū magna orta fuit tempeſtas; quam haud longè pòſt grandines in quantitate duorum vel trium ouorū deſcendentes non modica in ędificiis, feneſtris eccleſiarum, in animalibus, ſegetibus, cæteriſq; bladis damna inferētes comitabantur.

Anno Domini MCCCCXLV, obiit Otto dux Brunſwicenſis & Luneburgenſis.

Anno Domini MCCCCXLVI, ante feſtum Natiuitatis Domini, diſcordia ciuium & rumor magnus erat in hac ciuitate: & multi de ciuibus compulſi abiurarunt ciuitatem, & ſic ſedata fuit diſcordia.

Anno Domini MCCCCXLVII, Nicolaus papa quintus eligitur. Eodem anno tres çirculi albi viſi fuerunt circa Solem, in ortu Solis meridie & occaſu, in vigilia Aſcenſionis Domini. In hac æſtate venerunt Bohemi ad terram Saxoniæ & Weſtphaliæ, exactionantes multas ciuitates.

Anno Dom. MCCCCXLVIII, eclipſis Solis erat hora meridiei, circa feſtum Ægidij.

Anno Domini MCCCCXLIX, Felix papa electus a concilio Baſilienſi reſignauit, & factus eſt ſupremus cardinalis ſeu legatus per totam Franciam Nicolai quinti. Eodem anno, peſtilētia ſucceſſiuè circumgyrauit omnes terras durans per aliquot annos.

Anno Domini MCCCCL, fuit annus Iubilæus in Roma. Eodem anno, in die Pentecoſtes canonizatus fuit frater Bernardinus ordinis fratrum minorum.

Anno Domini MCCCCLI, Nicolaus de Chuſa cardinalis per Alemanniam legatus in multis locis prædicauit, & veniens ad caſtrum Wulffenbeutel, ad inſtantiā Henrici ducis, cuius tunc filiam ſacro chriſmate liniuit, indulgentias Iubilęi Brunſwig conceſſit. Item ad pulſum maioris campanę eccleſię ſancti Martini hora vndecima omnibus ſextis feriis omnibus incolis huius ciuitatis, tunc ter dicentibus Pater noſter, in memoriam mortis Chriſti conceſſit C dies indulgentiarum. Item omnibus ſacerdotibus dominico die in miſſa poſt primam collectam ſequētem clauſulam, ſcilicet *Et famulos tuos N. papam noſtrum & N. antiſtitem noſtrum vnà cum eccleſia catholica ab omni aduerſitate cuſtodi*, ſubiungentibus, quinquaginta dies indulgentiarum contulit.

Anno Domini MCCCCLII.

Anno Domini MCCCCLIII, Conſtantinopolis à Turcis capitur, in qua omnibus Chriſtianis ab annis ſex ſupra interfectis, imperator Græcorum occiditur. Inſuper alii circiter 60 millia vincti in captiuitatem ducuntur, crucifixuſq; abominabiliter ab impiis illuditur.

Anno Domini MCCCCLIIII, conſulatus Luneburgenſis eſt depoſitus, & nouus electus. Eodem anno, Nicolaus papa moritur, & Calixtus natione Cathalonienſis electus eſt. De quo infrà.

Anno Domini MCCCCLV, eccleſia S. Martini propter duorum plebanorum excommunicatorū litigationem quaſi per biennium ſtetit clauſa, nec diuina ibi celebrabantur: parochianis verò Sacramenta in eccleſia S. Michaelis miniſtrabantur.

Anno Domini MCCCCLVI, in regno Siciliæ ciuitates plures & villæ à terręmotu perierunt, & in Neapoli, Capua, & Beneuētana, & aliis ciuitatibus & locis, propter eandem plagam turres & domus multæ corruerunt. Homines etiam ad 70000 & eo amplius ſimiliter oppreſſi ſunt.

Anno Domini MCCCCLVII, in nocte Sanctorum Gordiani & Epimachi nix grauis cecidit, quæ arbores magnas fregit, frumenta agrorum ſtrauit. Et fertilitas magna eodem anno ſequuta eſt. Item anno eodē frater Vincentius de ordine prædicatorū per Caliſtum papam canonizatus eſt, ſicut idem ſanctus in iuuenili ætate prædixit eidem.

Anno Domini MCCCCLVIII, reliquiæ ſancti Autoris & aliorum ſanctorum de archa cuprea ad argenteam ſunt tranſlatæ Dominica Lætare, & feſtum Patronorum inſtitutū eſt. Eodem anno celebratum fuit capitulum in Brunſwig, fratrum minorum

circiter

circiter per c c c patres: feceruntq́; proceſſionem ſolemnem ad multas eccleſias, ſtationémque in foro antiquæ ciuitatis. Eodem anno, conſulatus antiquus Luneburgenſis cum cxxx ciuibus à papa Caliſto vſque ad quartam generationem fuit maledictus propter iuramenti tranſgreſſionem, bonorum eccleſiarum in ſalina ſpoliationem, & quorundam ſuorum burgenſium innocentium occiſionem. Eodem anno, in die Purificationis in partibus Thuringiæ viſi ſunt tres Soles. Item viſus eſt Sol diuiſus per modum crucis. Similiter in nocte tres Lunæ apparuerunt. Iſto anno Caliſtus papa moritur. Hic pro expugnatione crudeliſſimi hoſtis Chriſtiani nominis, regis Turcorum, miſſas, orationes & certas proceſſiones omnibus eccleſiis per totum orbem inſtituit, quas magnis indulgentiis dotauit. Hic poſt mortem à Cathaloniis quaſi viuus aliquandiu cuſtoditur, donec ſublatis omnibus in auro & argento cæteriſque paramentis pontificalibus mare intrarent, cadauere mortuo relicto: ſed poteſtas Romanorum eos inſequuta eſt, & quaſi omnia reduxit.

Eodem anno, rex Bohemorum vltimus, eiuſdem regni verus hęres, veneno intoxicatus occubuit. Item Borchardus Halberſtatenſis epiſcopus defunctus eſt. Item Thuringi cœperunt duo caſtra prope Gottingen, videlicet Gunda in Bramborch. Eodem anno, Pius in papam eligitur. Hic pro tuenda fide Chriſti contra Turcorum imperatorem omnes Chriſtianos principes pro re tam ſancta in vnum conuocauit, ad vnam de his duabus ciuitatibus Mantua ſcilicet & Vtinum.

Anno Domini mcccclix, dux Wilhelmus cepit caſtrum Springk.

Anno Domini mcccclx, ſtatim poſt feſtum Natiuitatis Chriſti incepit peſtilentia ſatis rara & inſolita, quia viri fortes in ea moriebãtur, & paucę mulieres: de pueris verò valde raro aliqui obierunt. Propter hanc peſtem in Quadrageſima proxima miſſa pro peſtilentia cũ certis precibus per omnes parochias decantabatur in ciuitate Brunſwicenſi, iſto modo. Omnes præſentes nudis pedibus ſtabant, candelas ardentes in manibus tenebant. Per tres dies quibus miſſæ celebrabantur, ieiunauerunt, & quarta die in pane & aqua. Vnde Dominus placatus miſericorditer & mirabiliter populum exaudit: & ſtatim vindicta hæc à populo ceſſat.

Eodem anno, frigus in tantum inualuit, vt ante feſtum Paſchæ & aliquibus diebus pòſt, nec arari, fodi aut ſeminari quicquam potuit. Poſt hoc fuit nimia ſiccitas, vt nec gramina pratorum abundarent, vnde etiam pecora multorum fame vexabantur. Item i i i chori auenæ pro marca Brunſwicenſi vendebantur. Eodem anno die Paſchæ in oppido dicto Blomberg, mulier quædam hoſtias conſecratas à presbytero in altari derelictas furata eſt propter quaſdã incantationes cum eis faciendas: tandem nimiùm perterrita in fontem vicinum proiecit, & miraculosè reinuentæ ſunt. Eodem tempore propter intempeſtatem & grandinem ſegetes ibidem per quinq; milliaria in longum & latum perierunt. Hanc miſeriam inopinata & cara venditio frumentorum ſequuta eſt: ita vt etiam in ciuitate Brunſwicenſi xv modij ſiliginis pro marca vendebantur, & piſtores dominica die cogebantur panes piſtare propter vulgus vndecunque adueniens. Item in vigilia Apoſtolorum Petri & Pauli horribilis tempeſtas & vẽtorum flatus inauditus eſt exortus: vnde multæ arbores frangebantur, à terra euellebantur, per medium ſcindebantur, & quàm longè à trunco proiiciebantur: tecta de domibus impetuosè iactabantur.

Anno Domini mcccclxi, epiſcopus Moguntinenſis dictus de Eiſenburg, à papa Pio depoſitus, & quidam dictus de Aſſaw in loco eius ſurrogatus. Hi duo epiſcopatum miſerabiliter depopulauerunt, guerras inter ſe habentes. Tandem de Aſſaw occultè & proditiosè ciuitatem nocte quadam ingreſſus eam cepit, clericos miſerabiliter exulari fecit, diuitum multos occidit, domus eorũ ſpoliauit, & ſine miſericordia in eadem ciuitate contra populum graſſabatur. Eodem anno, incepit peſtilentia in Nurenberga: anno ſequenti in Erfordia: & ſic continenter per tres annos circumgyrauit per multa loca. Anno Domini mcccclxii.

Anno Dom. mcccclxiii, denunciatum fuit paſſagium in Decembri per Pium papã contra Turcos, & maximè in partib. ſtagnalibus. Vnde ſequenti anno ſuper feſto Paſchæ cruce ſignati per villas & ciuitates currentes in magnis exercitibus Anchonam properabant. Sed ibi veniens progreſſum habere noñ valuerunt: quia papa propter

infirmitatem, & propter abſentiam quorundam principum qui venire promiſerant, paſſagium per ſe expedire, & inire obmiſit.

Anno Domini MCCCCLXIIII, Pius papa in Anchona mortuus eſt, & ab ea ciuitate vſque Romam delatus. Eodem anno, Paulus ſecundus, qui prius Petrus vocabatur, electus eſt. Hic mutauit ſigillum plumbeum papale. Nam antea ſemper duo capita ſcilicet Petri & Pauli vno latere continebat, in alio autem latere nomen papæ tantùm: nunc verò ſtat in latere vno quaſi imago papæ infulati coram populi multitudine, in alio duæ imagines oblongæ Apoſtolorum Petri & Pauli.

Anno Domini MCCCCLXV, in caſtro Kalenberge (vt teſtimonio quorundam ſacerdotum habui) ſanguis deſuper in modum pluuiæ cecidit in longitudine & latitudine XX paſſuum, ita vt etiam veſtimentis quorundam inhæreret. Eodē anno, dux Burgundię ciuitatē Dinant deſtruens, terræ penitus adæquauit. Anno Domini MCCCCLXVI, dux Burgūdiæ cepit ciuitatē Leodienſem, & deſtructis muris exactionauit eam ad plus quàm quater millia florenorum. Horum medietatē ciues dederūt, aliam recuſabant. Obſides autem & fideiuſſores qui erant de ciuitate, videntes quòd non liberabantur, conſilium duci dederunt non in bono. Et ex toto ciuitatem igne fecit conflagrari, eccleſiis Dei & monaſteriis vix exceptis. Ad quas tamen quidam maligno ſpiritu ducti ſpoliando intrabant, & optimis ſammittis ac cæteris veſtibus diuino cultui dicatis inde ablatis, vſui ſuo applicabant. Nec eis diuina vltio abſuit: quàm citò enim has attemptabant, multi eorum amentes, multi arreptitij effecti ſunt: propter quod multi veſtes ſacras eccleſiis ſuis reſtituebant. Inde vt alter Herodes in innocentes in ſua deſæuit, quos omnes (vt dicunt) naui impoſitos, ſine remige ſine gubernatore abire dimiſit in incertum.

Anno eodem, ciuitates Brunſwich, Hildenſem, Gottingen, Honouer cum cæteris ciuitatibus quæ vulgò de Henſe nuncupantur, intrauerunt terram ducis Friderici propter hoc, quia multotiēs negotiatores per vias publicas, & ſtratas regias incedētes moleſtabat, bona ipſorum ſuis caſtris adducendo, vbi ad libitum victoria potita, caſtróque Moringe cum ſuo oppido pro damnis datis in ſuam poteſtatem accepto, regreſſi ſunt.

Anno Domini MCCCCLXVII, dux Fredericus pacis datæ oblitus, iterum bona quorundam negotiatorum ac aliorum magno nomine accepit, duxitque per terram patris ſui videlicet Wilhelmi. Ideo ciuitates ſuprà dictæ ſuſpicatæ ſunt, quòd ipſe aſſentiret facto filij, miſſisque literis diffidentiæ intrauerunt terram ſuam prope Kalenberg, ibique villis conflagratis, quibuſdam etiam nobilibus captiuatis, redierunt ad propria. Inde Dei nutu bella huiuſmodi ac diſcordiæ ducum & ciuitatum expenſis datis miſerabiliter ſopita ſunt.

Eodem anno, à fundamentis aquarum ante valuam S. Magni Brunſwicenſis (ſicut iam aliquot annis elapſis ante alias valuas) erexerunt turrim fortiſſimam, vt hodie cernitur. Eodem anno dominus Heinricus Oſterrot plebanus in Roten, Met ſecundus miſſus eſt Romam pro confirmatione abbatis impetranda, in qua ambaziata fidelis extitit; expediuitq; totum negotium in curia in duodecim diebus. Sed nimis triſte quiddam accidit; quia ambo infirmi Romam exeunt; ambo in via mortui ſunt. Huiuſmodi rumores ad aures noſtras in die Nicolai eiuſdem anni deuenerunt. Eodem anno, Dominus abbas huius monaſterij per ducem inuitatus, ſolemniter in capa aurea & infula decoratus copulauit filiam eiuſdem ducis Margaretam nomine comiti Frederico de Henneberg, tertia feria poſt Eſto mihi, in caſtro Wulfelbuttel.

Anno Domini MCCCCLXVIII, ex commiſſione facta abbati huius monaſterij per reuerendiſſimum cardinalem de Latere, tunc Wratiſlauiæ exiſtentis, publicatæ ſunt in hoc monaſterio, Dominica quinta poſt Pentecoſten, indulgentiæ plenariæ remiſſionis ſemel in vita, & ſemel in morte, vt quicunque daret pro extirpatione hæreſis Bohemorum, quantum in quatuordecim diebus pro ſe, & familia ſua conſumeret, earum particeps fieret, religioſi etiam & alij qui omnino nihil haberent, orationes & certas proceſſiones tunc expreſſas facerent. Sed quorum intererat de trunco vel ciſta pro collectione oblationum ponenda non concordabant: ideo nemo ſe habilem fecit, vnica honeſta domina excepta. Reuocatæ fuerunt eodem anno in profeſto ſancti Authoris.

Eodem

Eodem anno diſcordia permaxima fuit inter epiſcopum Halberſtatenſem,& ciues eiuſdem ciuitatis;ita vt totus clerus reliquiis ſanctorum & optimis clenodiis ad tuta loca ſecretè deſtinatis,ipſam etiam ciuitatem relinquerent.

Item anno MCCCCLXVII, de quo ſuprà, poſt Michaelis apparuit cometa longè ſurſum à ſigno Piſcium,quaſi orta eſſet ſub ſigno Cancri,ſed rariſſimè videbatur,quia erat tempus tunc pluuioſum, & miſit comam ſuam verſus Orientem. Et in tantum pluit, quòd pauci ante feſtum omnium ſanctorum ſeminare valebant, ſed quidam poſt Martini,quidam poſt Nicolai quia hyems temperata fuit,ſeminauerunt. Et creuit quidem herba,ſed non fecit fructum centuplum.

Anno Domini MCCCCLXIX, dux Heinricus fecit quaſi regales nuptias filiæ ſuæ in ciuitate Bruneſwich,& vocauit multos. Intrauitq́; ſpōſus,adiunctis ſibi Landtgrauio Thuringiæ cum cæteris nobilibus,ciuitatem hanc Dominica poſt omnium Sanctorum: & portis ciuitatis ſancti Ægidij & ſancti Magni obſeratis,ſolùm pro eorum introitu & exitu patebat valua lapidea,id eſt Steindor. In hac ſolemni ſed inſolita ſuſceptione hoſpitum ſtabant ciues, ad hoc ordinati per procōſules ſuos, omnes in ſtatione ſua armati,alij autem excubias nocturnas obſeruabant. Continuatum fuit conuiuium nuptiarum in quartum diem,& abierunt hoſpites vnuſquiſque in ſua.

Eodem anno, cōuerſionis Pauli quidam incola in regali Luttere ſerotino tempore (neſcitur per quos ſpiritus) raptus fuit de curia ſua,ductusq́ue ad locum vulgò des Hertoghenhoff in choream terribilem, vt fatebatur. Vidit enim ibi quamplures nobiles ante longa tempora mortuos; quapropter ad ſe reuerſus cruce ſe ſignauit,& ſic dimiſſus ad quandam ſepem cecidit non ſine graui vulnere. Eodē anno Dominica Cantate duo ciues Halberſtadenſes, filij Belial, retro accedentes quendam presbyterum, in iure canonico cæterisq́; ſcientiis pluribus eruditum, de muro retro capellam ſancti Petri, in eadem ciuitate miſerè ab alto præcipitauerunt vſq; ad aquam vulgò Holtemmer ſubtus defluentem,ibíque cerebro capitis effuſo in breui mortuus eſt. Eodem anno Dominica poſt Ægidij Brunſwicenſes ceperunt caſtrum dictum Thun, Frederico de Langelde tunc domino caſtri certis de cauſis expulſo.

Anno Domini MCCCCLXX, minui cepit poteſtas nobilium de Veltheim. Nam hoc anno ſtatim poſt Natiuitatem Chriſti captum eſt caſtrum Sladem, quod tunc tenuit Clamer de Velthem, per quoſdam dictos de Neindorpe, cum adiutorio dictorum de Bertenſleue: qui omnes caſtro in frumento & victualibus aliisq́ue ſupellectilibus ſpoliato,& ad propria deductis,tandem etiam ipſi abierunt. Poſtea vix octo diebus elapſis, epiſcopus Magdeburgenſis cepit caſtrum Herbeke, domino Guncellino de Velthem ibidem humiliato.

Anno Domini MCCCCLXXI, primò Sixtus quartus in papam eligitur, qui antea vocabatur Franciſcus,& erat magiſter generalis ordinis fratrum minorum, creatus in cardinalem tituli ſancti Petri ad vincula. Cui papa Pius, audita ſolemni diſputatione pro vtraque parte in Roma, per fratres ordinis prædicatorum tenentes quòd Chriſtus reſumpſit omnem ſuum ſanguinem, & per fratres minores tenentes quòd non reſumpſit omnem ſanguinem, commiſit examen ambarum partium, & quicquid ipſe finaliter teneret, ad eum ſcriptis ſuis offerret. Quam commiſſionem idem Sixtus cardinalis ſumma cum diligentia expediens, obtulit ſcripta ſua ſummo pontifici corrigenda. Papa verò Pius, perlecto opere ſuo ſuper ſanguine Chriſti relicto, ad tollendam contentionem confecit quandam bullam quæ habetur apud fratres minores prouinciæ Thuroniæ. Cuius etiam copia eſt hîc in noſtro monaſterio. Idem papa Sixtus poſtquam electus fuit in papam, reaſſumpſit ſtatim ſigillum antiquum papæ, ſcilicet duo capita Apoſtolorum Petri & Pauli, quod prædeceſſor ſuus Paulus mutauerat, vt ſuprà dictum eſt.

Idem Sixtus, anno pontificatus ſui ſecundo, inſtituit celebrari per vniuerſum orbem feſtum ſancti Franciſci, dans omnibus idem feſtum celebrantibus ſub duplici officio quinquaginta annos,& totidem quadragenas. Eodem anno obiit Helena nobilis duciſſa, vxor ducis Heinrici de Brunſwich & Luneborg, filia ducis de Cleue, octaua Apoſt. Petri & Pauli.

Anno Domini MCCCCLXXII, post festum Epiphaniæ apparuit cométa miræ magnitudinis & multorum radiorum sub signo libræ, dirigens radios suos versus Occidentem. Et octo diebus sic elapsis, repentinè ascendit versus polum arcticum & stellam Martis vsq; ad alium partem Zodiaci; vbi tunc apparuit sub signo Arietis, dirigens radios suos versus Orientē; & circumuoluebatur cum Zodiaco ad motum firmamenti sub signo Arietis, manens ad duas hebdomadas; & tunc successiuè immorabatur, ita quòd in die sancti Valentini vix videbatur in nocte. Eodem anno in die Geruasij & Protasij in ciuitate Erffordensi quingentæ domus & amplius cum ecclesia beatæ virginis ibidem & ecclesia sancti Seueri cum omnib. domibus adhærentibus sunt concrematæ, igne (proh dolor) per malos homines instigatione Apel Visdom diuersis in locis locato.

Eodem anno pestilentia magna viguit in Eimbicke & in Gottingen per totam æstatem, & hyeme sequente venit Hildensheim & ad loca vicina, durauitque ibidem vltra annum cum medio. Eodem anno obiit Ernestus de Schomborg episcopus Hildensheimensis, & canonici elegerunt in magna discordia, nunc Landgrauium Hassiæ, nunc ducem Magnipolensem in episcopum assumentes: sed decanus ecclesiæ cathedralis ibidem Henningus *von dem Huß* confirmatus fuit à papa Sixto, & episcopus permansit.

Anno Domini MCCCCLXXIII, Fredericus imperator venit Treuerim cum filio suo Maximiliano, & per Carolum Burgundum honorificè tractatur. Petit ibidem Burgundus coronari in regem super antiquam Burgundiam. Quod cùm imperator recusaret, factum est vt non responderent vltima primis. Eodem anno viguit pestilentia in Bruneswig tota æstate: sed heu grauis erat huic monasterio. Obierunt enim de nostris fratribus fortiores & adolescentiores sacerdotes septem numero. Inde vix anno elapso obiit senex noster cum duobus aliis sacerdotibus monasterij nostri. Eodem anno introductę sunt solenni cum processione totius cleri & populi reliquiæ sancti Sebastiani martyris per fratres Præmonstratensis ordinis in ciuitatem præsentem, promouente hoc serenissimo principe ac duce Heinrico. Prima statio cum missa ad honorē martyris factæ sunt in hoc monasterio altera diē Trinitatis; pòst ad sanctum Blasium; inde ad sanctam Catharinam; exinde ad sanctum Martinum. Eodem anno fratres Cellitæ, aliàs dicti fratres voluntate pauperes primitus habitare cœperunt in ciuitate Bruneswich. Propter hoc quia ferè omnis populus tam diuites quàm pauperes maximam penuriam patiebantur, non habentes qui custodirent aut vigilarent super infirmos suos: quod quidem officium respicit dictos fratres: dataque eis fuit habitatio in Dammone, vt hodie cernitur.

Eodem anno in nocte Conceptionis beatę virginis obiit in hydropisi nobilis ac strenuus dux Heinricus, qui toto tempore vitæ suæ fuit amator & princeps pacis, sepultúsque est ad sanctum Blasium in sepulchro patrum suorum: vbi abbas nostri monasterij in insula cantauit missam defunctorum, faciensque commendationem & cætera funeralia cum duobus decanis sanctorum Blasij & Cyriaci.

Anno Domini MCCCCLXXIIII, ipso die Ioannis Euangelistæ post Natiuitatem Christi, dux Wilhelmus senior reacceptat castrum Wulfelesbutel cum toto ducatu Brunswicensi, introductus solemniter per consulatum Brunswicensem, claues ei præsentantem per ducem Heinricum sibi in fine mortis commendatas; vt sic testamentarij efficaces dicti ducis defuncti esse possent, pariter & executores: quod alias recusassent.

Eodem anno venit pestilentia in Halberstat & Luneburg.

Eodem anno ipso die Panthaleonis, Carolus dux Burgundiæ obsedit ciuitatem Nussiam quasi ad integrum annum, oppugnatisque eam fortiter perdidit populum multum de suis: quorum corpora ibidem arena iacent sepulta; plurima etiam Rheni fluuius absorbuit.

FINIS COMPENDIOSÆ CHRONICÆ AB authore anonymo collectæ.

PAVLI LANGII CYGNAEI, MONACHI BOZAVVIENSIS, CHRONICON CITIZENSE, DE ILLIVS DIOECESEΩS GESTIS, ET ALIIS ETIAM passim, iuxta eiusdem præsulum annos & successiones digestum, & ab anno Domini DCCCCLXVIII perductum vsque ad annum MDXV.

INSIGNEM sanctamque ac Deo dilectam Citizensis episcopatus ecclesiam, Ottonem illum magnum & inuictissimum imperatorem & fundasse & instituisse, vel eo liquet potissimùm; quoniam primus eius loci siue sedis antistes, venerabilis Hugo memoratum per Ottonem institutus, vno & eodē & anno & die consecratus est cum primariis episcopis, Misnenensi Burchardo, Merseburgensi Bosone, & Vdone Hauelbergensi: quorum episcopatus per Ottonem eodem quoque tempore, anno videlicet incarnationis Dominicę DCCCCLXVIII, indictione XI, regni eius XXXII, imperij VI, fuere fundati, & per Ioannem papam XIII confirmati. Quo & anno prænarrati præsules, vno eodemque die, nostro cum episcopo Hugone ordinati & cōsecrati fuerunt, per beatum Deoq; dilectum Adelbertum, sanctæ Parthenopolitanæ ecclesiæ archiepiscopum, anno ordinationis suæ secundo: de quo latius infra. Ex præmissis itaque luculenter habetur, per quem, quóve tempore huius insignis & celebratissimi iacta fuerint episcopatus fundamina. Sunt equidem qui mendosè asserunt, scribuntque quod ignorant, Carolum videlicet illum magnum hunc nostrum Citicensem imprimis condidisse episcopatum, eumque barbarica populatum dirutumque immanitate, & per Ottonem tandem primum, ac dein per Henricum secundum fore restauratum. Ita inquit vnus illorum compilator, videlicet vulgaris & picturatæ Saxonum historiæ. Verùm quoniam assertio hæc auctorem non satis præfert solidum & idoneum: quapropter eadem facilitate floccipenditur qua asseritur. Neque enim episcopatus iste noster Citizensis reperitur inter illos, Carolus quos Magnus per Saxoniam instituisse legitur. Tradunt equidem authentici & illustres gētis Saxonicę historiographi, Carolum memoratum octo in Saxonia duntaxat fundasse episcopatus, Osnaburgensem videlicet, Bremensem, Halberstatensem, Hildesheimensem, Verdenensem, Padeburnensem, Mindensem & Monasteriensem. Ottonem autem hunc nostrum Primum & Magnum tradūt fundasse Brandeburgensem, Magdeburgensem, Merseburgensem, Misnensem, Sleswicensem, Rypensem, Hauelburgensem, Magnopolensem qui pòst translatus est per Henricum Leonem, potentissimum Saxoniæ & Bauariæ ducem, in Swerinensem, anno Domini MCXCV, & hunc de quo loquimur Citicensem. Posui autem Brandeburgensem in capite, quoniam eundem episcopatum Otto rex in principio regni sui triginta penè annis ante Magdeburgensem legitur fundasse. Testis est & Dythmarus in Chronicis suis. Verùm vt nonnihil in laudem Ottonis optimi & gloriosissimi imperatoris nostræ fundatoris diœcesis stylo prosequamur historico: sciendum, Ottonem originem traxisse à fortissimo & maximo illo Widikindo duce Saxoniæ; contra quem Carolus Magnus triginta penè annos cruentissima bella gessit, tandemque victum prædicatione sancti Ludigeri ad fidem conuersum in Engern baptizari fecit, ipsumque de sacro leuauit fonte, anno nostræ salutis DCCLXXXV. Ab prædicto, inquam, nobilissimo duce Saxoniæ Widikindo generosum carnis duxit stemma, patre natus Heinrico Germaniæ rege, eius nominis primo, matre verò Mechtilda filia

Theoderici comitis Saxoniæ de Wittin: quem quidam mendoſè regem fuiſſe ſcriptitant, cùm eo tempore Saxones præter memoratum Heinricum (qui primus fuit) regem non habuerint.

Otto itaque defuncto patre Heinrico inclyto valde viro, filius Otto ſucceſſit in regno, cœpitque anno Dominicæ Natiuitatis DCCCCXXXVI, & imperat annis XXXVIII. Hic itaque glorioſiſſimus & inuictiſſimus imperator Otto, cùm diuini cultus ardentiſſimo flagraret amore, quatenus Dei honorem & animarum procuraret ſalutem, ſtatum clericorum & monachorum per patriam præcipuè ſuam natiuam, ipſam videlicet Saxoniam, ab exordio regni ſui ampliare & exaltare vehementer ſtuduit.

Videns itaque diœceſim ſiue eccleſiam Halberſtatenſem valde amplam & opulentam, ita vt in quatuor competenter partiri poſſet epiſcopatus, cõſilio prudentum & religioſorum aliquot epiſcopatus in ea decreuit propoſuitque inſtituere. Aſt reſiſtente ei ac contradicente Bernhardo Halberſtatenſi epiſcopo, venerabili valde viro & ſancto, cuius in diœceſi locus ipſe ſitus erat, perficere eo viuente non potuit, quandoquidem eo tempore tota erga Magdeburg pariter & Merſeburg vicinia ad Halberſtatenſem pertinuit diœceſim. Videns ergo imperator conſtantiam præſulis, quòd nec minus neque blandimentis in diuiſionem ſui induci potuit epiſcopij, patienter & longanimiter tempus præſtolabatur opportunum. Nam prænarrato Bernardo defuncto præſule ac ſucceſſore ipſius Wildenando, viro æquè ſancto & erudito, quæ dudum optauerat ſine contradictione imperator obtinuit. Iſte equidem venerandus antiſtes ob diuini honoris laudiſque ac eccleſiaſtici cultus augmentationem petenti Ottoni libenter & placidè conſenſit & annuit, & non modò archiepiſcopatum Parthenopolitanum, verùm & Metropolitanum in ſuæ territorio diœceſis fundari inſtituique permiſit, ratificante & confirmante cuncta Ioanne papa eius nominis decimo tertio.

Verùm ne interea, viuente videlicet adhuc Bernhardo epiſcopo, tempore diuturnæ & prolixæ expectationis ſuæ, pientiſſimus atque inclytiſſimus imperator Otto ab operibus pietatis vacaret, zelumque ardentiſſimum quem Dei ad honorificationem in imo pectoris clàm gerebat, in effectum palàm vtcunque produceret ſalutiferum; in principio regni ſui in Brandenburg tunc ciuitate Sclauorum magna & populoſa epiſcopatum fundauit & inſtituit, triginta fermè annis ante conſtructionem archiepiſcopatus Magdeburgenſis. Teſtatur hoc Dithmarus quartus Merſeburgenſis eccleſiæ præſul, nobilis & celebratiſſimus hiſtoricus, inquiens, memoratum Brandeburgenſe pontificium ter denis annis Magdeburgenſe præceſſiſſe. Diui inſuper Benedicti ordinis in præfata Magdeburgenſi vrbe, regale ſummis erexit impenſis monaſterium: quod tamen poſtmodum ad fundandum eo in loco archiepiſcopatus templum cum ſuis ædibus in ſuburbium ciuitatis in editiorem qui Berga dicitur, locum tranſtulit, in quo præſens vſque in tempus cernitur: cuius de tralatione infrà latius dicetur.

Præterea iiſdem temporibus Otto imperator fortiſſimus vniuerſos Sclauorum populos quos antea pater eius Heinricus rex domuerat, imperio ſuo ſubiugauit, & tanta virtute conſtrinxit, vt tributum & Chriſtianitatem pro vita ſimul & patria libenter offerrent victori. Baptizati ſunt itaque omnes, & eccleſiæ in Sclauia tunc primùm conſtructæ. Danos quoque qui à fide & iugo regni defecerant, armis expugnans validè continuit, & ad ſubiectionem compulit & fidem, mittens ad eos prædicatores, epiſcopos, monachos & clericos.

Anno denique dominicæ Natiuitatis DCCCCLV, Otto Germaniæ rex (non enim adhuc imperator erat, licet in præcedentibus per anticipationem imperator nominetur) prope Auguſtam Vindelicorum in loco qui Lechfelt dicitur, grandi inſtructo exercitu in craſtinum cõtra Hunos pugnaturus, in vigilia B. quæ tum erat Laurentij, votum fecit, vt ſi meritis victoris ignium hoſtes ſuos vinceret, in honore eius in Merſeburg epiſcopatum erecturum, quod expoſt victor euadẽs deuotè & magnificè perfecit, ſanctus ſiquidem Laurentius cuius præſidio triumphauit, dictæ eccleſiæ vſque in præſens patronus laudatur.

Prædictis

Prædictis fortiſſimè geſtis ab Agapeto papa, eius nominis ſecundo, inuitatur & rogatur Otto, vt Romam & Italiam à tyrãnide Berengarij, imperij & regni vſurpatoris, liberaret. Quod & Otto rex ſtrenuiſſimè perfecit, ipſum Berengarium apud Ticinum valido obſidens exercitu ad deditionem coegit, cepit, & contriuit. Tunc quoque Alundam (quam noſtrates Adelheidem vocant) relictam Lotharij, è carcere liberatã, ſecum in Saxoniam vexit, coniugemque duxit: quæ ſucceſſu temporis ei Ottonem Ruffum regni ſucceſſorem, & Guilhelmum Moguntinẽſem archiepiſcopum peperit. Hic eſt ille Guilhelmus archiepiſcopus Moguntinus, cui pater Otto dedit Thuringiam & Haſſiam cum pleno iure & dominio. Erat autem antè Haſſia ducis Burchardi quem Vngari interfecerant.

Circa idem tempus Otto à Romanæ eccleſiæ patribus vrbisque principibus euocatus Romam proficiſcitur, vt corruptos pontificis emendaret mores Ioannis XII, hominis ſceleratiſſimi. Intrans vrbem rex, à clero & populo honorificentiſſimè ſuſceptus eſt, & à dicto Ioanne papa in Romanorum imperatorem coronatur. Scribit Platina, vir alioqui eruditus & auctor illuſtris, tunc temporis in Ottonem imperium primò trãſlatum in Germanos, quemadmodum Wernherus in Faſciculo temporum, & plures alij. Quos errare euidentiſſimè liquet, cùm ante Ottonem annis ferme centum & quadraginta in Germanos, in perſonam Caroli Magni tranſlatum conſtat, qui Germanus, id eſt Teutonicus Francus, origine, conuerſatione & famine fuit. Sunt tamen qui Ottonem coronatum à Leone octauo (de quo in ſequentibus) exiſtimant: quorum opinionem Gratianus in decretis canonicis diſt. LXIII, c. in ſynodo, ſequitur. Vtcunque ſit, eam coronationem inuenio eſſe factam anno ſexageſimo ſecundo ſupra nongenteſimum. Falluntur itaque plurimùm qui Ottonem Magnum, noſtræ fundatorem diœceſis, primum è Germanis imperitaſſe aſſerunt. Magis autem hi hallucinantur qui imperium à Gallis in Germanos ponunt, cùm imperium apud Gallos ſiue Frãcigenas nunquam fuerit. Sed & nec vnus quidem origine Gallus, Romanorum vnquam extitit imperator. Idcirco ab eis auferri non potuit, ſed bene de Græcis. Anno Domini DCCLVI, per Stephanum II in Germanos in perſonam (vt dixi) Caroli magnifici principis fuit tranſlatum.

Dicto itaque tempore Franci cœpere imperare Teutonici. Nec vnquam pòſt ab eis ablatum fuit, ſed præſens vſque in tempus in Germania durat. Ratio dictæ tranſlationis ponitur ex. de elect. c. Vener. Francorũ equidem fauorem & beneficia iampridem Romana eccleſia per Pipinum, patrem Caroli Magni, Francum Germanum, in multis neceſſitatibus experta fuerat. Hæc hactenus de tranſlatione imperij in Germanos contra quorundam acriſiam dicta ſufficiant. Nunc ad Ottonem noſtrum redeamùs inuictiſſimum.

Otto itaque triumphator glorioſus, imperator & Auguſtus factus, tantæ celſitudini condigna exercuit opera. Cernens autem memoratum Ioannem papam blandè correctum ſcandaloſam continuare vitam, ipſum hortatu tam cleri quàm populi depoſuit. Eo ſic depoſito, Leo octauus vir optimus conſenſu omnium pontifex creatur. Aſt imperatore recedente, Benedictus quintus, Leone pulſo in ſeditione, papa conſtituitur, ab his potiſſimùm qui Ioanni cognatione factionéque coniuncti fuerant, ægrè ferentes Leonem ab Ottone Ioanni antelatum. Quod cùm imperator percepiſſet, Romam rediit; vrbem obſedit; per gyrum ferro flammáque omnia vaſtans, Romanos ad ſuſceptionem & obedientiam Leonis coegit, & vt nihil eorum quæ ipſe ordinaret, deinceps immutarent, iuramento aſtrinxit. Porrò Leo papa reſtitutus, Romanorum inconſtantiam pertæſus, auctoritatem omnem eligendi pontificem à clero populoq; Romano ad imperatorem tranſtulit, & donationes per Iuſtinianum Carolumq; imperatores eccleſiæ Romanæ factas, Ottoni & eius ſucceſſoribus conceſſit: quatenus Italiam defendendam ſuſciperent, vt copioſè annotatum eſt in decretis, diſtinctione LXIII.

Rebus ſic compoſitis, & Leone in ſedem Petri reſtituto, imperator in Germaniam rediens, Benedictum antipapam ſecum in Saxoniam duxit, inque Hamburg ciuitatem relegauit, vbi & non multò pòſt dolore animi moritur, ibique honorificè ſatis tumulatur.

Leone autem papa post primum sui pontificatus annum mox defuncto, Ioannes XIII surrogatur. Sed & hic (licet canonicè electus) à Romanis iniuriatur & propellitur. Quibus cognitis, imperator cum Ottone filio ingentibusque copiis ad succurrendum Pontifici Romam properat. Intrans vrbem potenter, consules & præfectum cum decarchonibus captos in vincula coniecit, sciturus coniurationis capita. Quæstionibus re cognita, consules in Germaniam mittuntur, decarchones vero laqueo suspensi pœnas statim dedêre.

Ispo tēpore, id est anno pontificatus Ioan. papæ tertio, qui est ab incarnatione diuini Verbi nongentesimus sexagesimus septimus, Otto imperator piissimus archiepiscopatum in Magdeburg fundauit, quem Sclauis & Saxonibus metropolem statuit, & Adelbertum summæ sanctitatis virum, professione monachum, ex monasterio sancti Maximini Treuerensi assumptum, in archiepiscopum consecrari ibidem fecit: qui tredecim annis sedit, & Sclauorum multos ad fidem populos conuertit. Subiecit autem ei episcopatus suffraganeos, quos & idem Otto fundauerat, quinque: Hauelbergensem, Brandēburgensem, Merseburgensem, Misnensem qui nunc est exemptus, & nostrum (ad cuius honorem hæc scribimus) Citzensem: quo tempore Numburgensis ecclesia necdum fundata fuerat, vt in sequentibus patebit latius.

Anno itaque proximo sequenti post institutionem Adelberti archiepiscopi, Otto vno & eodem tempore prædictos tres, Merseburgensem videlicet, Misnensem & Citzensem condidit episcopatus: eodemque & anno & die (vt suprà dictum est) ab memorato Adelberto metropolitano sunt consecrati & præfatis deputati ecclesiis, Boso Merseburgensi, Burchardus Misnensi, nostrę autem Citzensi Hugo venerabilis, vir omni virtutum genere decoratus, diuina prouidentia præficitur, vt propensius in sequenti dicetur capite. Verùm ne insurgat scorpius, & arcuato me vulnere lædere quærat, néve Zoilus quispiam nodum in scirpo quæritans, ventilando apices & numeros trutinans, calumniam mihi struat; nouerit me haud ignorare diuersitatem historiographorum de exordio & fine regni, imperij, atque coronationis Ottonis huius primi, quòd magni autores de annis & vitæ & regni haud parum dissideant & discrepent, quandoquidem Otto Freisingensis ecclesiæ episcopus nobilis & præstantissimus historicus dicit, Ottonem cepisse regnum anno Domini 936, & 38 rexisse: cui consonat historia Sclauorum. Dithmarus vero Merseburgensis ecclesiæ episcopus quartus, & ipse genere & doctrina clarissimus, in Chronicis suis scribit eum cepisse anno Domini 936 & 38: inter alia in carmine quodam quod more suo historiæ præmittit dicens:

Maximus in sceptro ter denos sedit & octo
Annos in regno &c.

Ibi Ptolemæus Lucensis in Lud. Chron. inquit eum cepisse anno Domini 937, & 37 annis rexisse. Antoninus post Vincentium asserit, eum cœpisse regnare ānno Domini 938, & 36 imperasse. Chronicon nostri cœnobij compendium vetustum habet, quod factus est rex Germaniæ anno Domini 937, & rexerit 38. Cæterum in gestis episcoporum Magdeburgensis ecclesiæ nostræ metropolitanæ legitur, quòd cœperit anno Domini 937, & obierit anno Domini 973, regni sui 38, imperij sui 11, indictione prima, anno quinto ex quo fundauit episcopatum Magdeburgensem. Ex tanta igitur varietate temporum etiam sequitur incertitudo anni fundationis prænarrati & sæpe dicti archiepiscopatus, nec non ordinationis Adelberti archipræsulis & primatis eiusdem. Veruntamen cùm ista sit parua leuisque annorum diuersitas, grauipendenda seu curanda non est, cùm binos aut ternos annos plus minusúe vix excedat: (res equidem quæruntur non numeri) idcirco in tanta maiorum incuria satius erit, res ipsas tunc gestas aliqua ex parte attingere, quàm eas omnino prætermittere. Itaque in tanta varietate ego medius incedens, nulliusque sententiam floccipendens, sed probabiliora sequens, quæ in multis antiquitatum historiis crebra lectione & indagine comperi, de nostræ Citzensis potissimùm ecclesiæ episcoporum gestis, tandem per modum catalogi retexere

texere curabo, à primo eiuſdem ſedis epiſcopo Hugone venerabili exordium ſumens.

Hugo venerabilis Citzenſis eccleſiæ epiſcopus primus. Cuius etſi ſecundum carnem non legerim originem; attamen quod magni & excellentis apud Deum fuerit meriti, vel hinc liquet præ cæteris, diuina quòd ordinatione in primum dignus inuentus eſt in huius eccleſiæ præſulem eligi. Enimuero vir profundæ humilitatis, ſummæ deuotionis, ac admirandæ doctrinæ & conuerſationis fuit. Ordinatus autem fuit ab Adelberto (vt ſuprà dictum eſt) primo Magdeburgenſis eccleſiæ archiepiſcopo metropolitano ſuo, anno Dominicæ natiuitatis DCCCCLXVIII, indictione XI, regni Ottonis XXXII, imperij vero VI. Sunt qui hunc reuerēdiſſimum virum, noſtri ordinis, diui videlicet Benedicti, autumant ſcribuntque fuiſſe: quod ego prorſus nec approbo, ſed neque omnimodis nego, cùm veriſimile ſit plurimùm, ipſum eiuſdē ordinis & inſtituti fuiſſe cuius maiores ſui, primitiui eccleſiarum rectores, memoratus ſcilicet Adelbertus metropolitanus, & Boſo Merſeburgenſis * extitiſſe noſcuntur. Et non modò hunc noſtrum epiſcopum primum, ſed & ſynchronon & collegam ſuum Burghardum, primum & ipſum Miſnenſis eccleſiæ antiſtitem, monaſticæ vitæ profeſſorem fuiſſe crediderim. Neque enim alterius inſtituti paſtores fundator Otto his duabus, & à ſe fundatis eccleſiis, quàm ſupra dictarũ pręfeciſſe creditur; exemplo Caroli magni, qui in fundationibus ſuorum epiſcopatuum ante eum cum grandi populorum, eccleſiarum, cultuſque diuini augmentatione & profectu id ipſum practicaſſe laudabiliter in hiſtoriis legitur. Nec obſtat quòd in catalogis, ſeu (vt ipſi loquuntur) mortilogiis, earundem eccleſiarum non legatur: quod ob inolitum cucullæ odium prætermiſſum non dubitatur: nimirum cùm & noſtro æuo inuentus ſit quidam cucullomaſtyx acerrimus, qui in deteſtationem atque derogationem monachorum ſanctum Gregorium pontificem Romanum, eius nominis primum, ſacroſanctæ doctorem eccleſiæ præſtantiſſimum (ſicuti & complures alios) ſcripſerit dementiſſimè, nunquam fuiſſe monachum. Cuius inſcitiæ & detractioni ſat copioſè & acriter, hortatu ac inſtantia Ioannis Tritemij abbatis viri vndecunque doctiſſimi, (quem & idem grauiter taxauerat) quodam bipertito ad omnium clauſtralium defenſionem reſpondi opuſculo. Inſuper quidam qui epitomen ex geſtis epiſcoporum Monaſterienſis eccleſiæ nuper congeſſit, diuum Ludigerum primum dictæ præſulem eccleſiæ, ſui in exordio libelli futilibus oſtendere nititur argutiis, noſtri non fuiſſe ordinis monachum. Sed in caſſum inficiari deſudat, quod irrefragabiliter geſtum conſtat: quandoquidem eo æuo, feruente clauſtralium ſanctimonia & doctrina radiante, paſſim eccleſiarum antiſtites è cœnobiis, non tam fundatorum deuotione, quàm clericorum ſincera & affectione & electione id poſtulante, eligebantur. Fuerant equidem ætate illa monachi & viri religioſi illorum ob paucitatem & rariſſimum in mundo conſpectum, & potiſſimùm ob eminentem eorundem ſanctitatem omnimodamque eruditionem in ſumma reuerentia, pretio & honore. Non etenim tum ordines tot in eccleſia clauſtralium erant: ſed duo tantum; Canonicorum videlicet ſancti Auguſtini, & noſter diui Benedicti in eccleſia Chriſti radiabant. Nec dum Carthuſienſium, non Ciſtercienſium, non Præmonſtratenſium, non Ioannitarum, multo minus ordines mendicantium qui nouiſſimi emerſere, (quos ordo noſter ſeptingentis à ſuo exordio anteceſſit annis) qui quidem ab initio per annos trecentos in vinea Domini magnũ protulerunt & adhuc proferunt fructum. Attamen illorũ ob nimiam multitudinem, & præcipuè quorundã aſſiduam inter gentes commixtionem, remiſſam & voluptuariam conuerſationem, Monachi vocabulum non in paruum deuenit contemptum, per circumforaneos inquam (vt quidam ait) & rotundos qui religionis ſub ſpecie aucupantur victum ſine labore & ſudore: paupertatem rerumque cōtemptum aliis prædicantes, qui eſt eis quæſtus vberrimus & lautiſſimus victus: & quia apoſtolicum contra dogma plus quàm expedit, negotiis ſe implicitant ſecularibus; exiit dicterium de gyrouagis eiuſmodi actibus, motibuſque eorundem ſatis conſonum, *Quicquid agit mundus, monachus vult eſſe ſecundus.* Ita diſperguntur lapides ſanctuarij in capite omnium platearum: vnde & frequenter in ſympoſiis non modò Laicorum, verùm & clericorum, ſi interfuerit religioſus, in

ibi ni multũ fuerit notus & matur⁹, à cunctis ridetur & floccipẽditur; fabulis obſcœnis & ſcommatib⁹ in contumeliam eius & cęterorũ odium religioſorũ confictis, paſſimq́ꝫ recitatis exaſperatur & dehoneſtatur. Ita & mihi quidam ſuperiori anno, anteaquam iſta ſcriberem, plebanus oſor noſter improperans, nos reſeruare dixit in clauſtro gulam. In mundo hæc & ſimilia patimur à ſeculi noſtra tempeſtate hominibus, quoniam à ſanctorum deuiamus patrum ſemitis, à primo feruore tepeſcimus; nec conuerſatione ſancta, rigida vel vita, aut certè ſalutari populum Dei ædificantes doctrina, ad amorem noſtrum adducimus. Obſcuratum eſt, inquit propheta, aurum, mutatus eſt color optimus. Et ideo non mirum, ſi nunc è monaſteriis vt olim non eliguntur epiſcopi, quia illis priſcis (vt dictum eſt) probatiſſimis & ſanctiſſimis monachis nec conuerſatione neque doctrina pares ſumus. Addamus, quòd & nunc rarò electio purè celebratur & canonicè, cùm non melior, non ſanctior, non vtilior, ſed frequenter qui pecunioſior, qui potentior, qui nobilior atque propinquior fuerit, eligi ſoleat. Quibus væ æternum dominus per prophetam comminatur: Væ, inquiens, qui ædificant Sion in ſanguinibus. Vnde metricus quidam affirmans hoc ex defectu ac diuinæ gratiæ ſubtractione fieri ita concinit:

Dum factor rerum priuaret flamine clerum,
Ad Sathanæ votum ſucceſſit turba nepotum.

Itaque, vt ſuprà memoratum eſt, temporibus Caroli magni atque Ottonum pauci erant monachi, & hi quidem verbo & opere potentes, ſanctimonia vitæ & ſapientiæ doctrina inſignes, etiam miraculis coruſcantes: eapropter & Deo dilecti, & hominibus erant acceptiſſimi. Fundatores ergo epiſcopatuum eo tempore cùm eſſent deuotiſſimi ac Chriſtianiſſimi, ex prænarratis, probatiſſimis, atque eruditiſſimis monachorum cateruis præſtantiores, & ad animarum curam aptiores, de ſub modio priuatæ monaſticæque vitæ latitantes extrahere ſolebant, & ſuprà candelabrum, vt prodeſſe omnibus poſſent, ponere curabant. Ex quibus quoſdam in epiſcopos conſtituerunt; plæroſque ſecum in palatio in ſolatium regni & magiſterium vitæ retinentes, cancellarij dignitate donatos tanquam patres & morum præceptores coluerunt; alios verò ad prædicandum infidelibus per gyrum & Germaniæ fines commorantibus deſtinauerunt: quorum multi miraculis, & virtutibus, & apoſtolica doctrina gentes & regna ad catholicam conuerterunt fidem. Sic etenim Gregorius magnus per ſe & ſuos diſcipulos, Auguſtinum & Mellitum monachos & pòſt epiſcopos, Angliam ad Chriſtianiſmum traxit. Et quis quæſo totam penè Europam conuertit, quàm noſtri ordinis monachi, doctores, & epiſcopi? Quis Germaniam omnem, quis gentes illius & nationes, & præſertim Duringos, Heſſos, Sorabos, Sortarios, Niſtreſos, Weſtphalos, Phriſones & Grabfeldos, & plæroſque alios populos fidei luce perfudit? Quis prædicatione illuſtrauit? Quis conuertit alius quàm ſanctus Bonifacius, noſtri ordinis monachus? Hic functus apoſtolica legatione, quanta per Germaniam bona in eccleſiaſticis rebus, in epiſcopatibus ordinandis, in corrigendis moribus, in populis lapſis aut infirmis vel certè in fide erroneis, maximè Baioariis & Oſtrofrancis (quos paulo antè diuus Chilianus, & ipſe noſtri ordinis, à Conone papa miſſus conuerterat) reparandis & confirmandis, in hæreticis denique extirpandis, & ſimilibus peregerit; nemo paucis, etiam Tulliana fretus eloquentia, explicare ſufficienter poterit. Poſt cuius martyrium Willehadus primus Bremenſis epiſcopus, vir & ipſe apoſtolicus, tam apud Phriſones quàm Saxones omnes prædicauit ann. xxxv: primus omnium doctorũ maritimas ac Boreales Saxoniæ partes ac Tranſalbinos populos ante epiſcopatum ſuum, miſſus à rege Carolo, ad Chriſtianam fidem prouocauit: qui & ipſe vt ſanctus Bonifacius monachus fuit Anglicanus.

Poſt ſanctum Willehadum effulſit beatiſſimus Anſcharius, primus prædictæ Bremenſis eccleſiæ archiepiſcopus, tempore Ludouici pij, qui in eadem metropolim erexit eccleſiæ. Hic cùm eſſet monachus Corbeyenſis, diuino ſuccenſus ſpiritu, ad Daniam perrexit; ibidémque per biennium prædicans, omnem populum ad Chriſtum conuertit, & cum rege eorum Haraldo baptizauit. Prædicauit inſuper & Suedis, Holſatiis, Nordalbingis, cæteriſque Aquilonarium regionum populis, quos

vt apoſto-

vt apoſtolicus doctor in Chriſto genuit. Deinde Vinius, quartus memoratæ Bremenſis eccleſiæ archipræſul, anteceſſorum ſuorum ſectando feruorem, zelo lucrandarum animarum dimiſſo archiepiſcopatu profectus in Gothiam Chriſti euãgelium illi prædicauit populo. Prædicauit & in Suedia, & nouellam fidei quam ſanctus Anſcharius poſuerat, plantam imbre diuini verbi rigauit & auxit.

Wilibrordus denique, primus Traiectenſis inferioris archiantiſtes, ſancti collega Bonifacij, primus in Friſia Chriſtum euangelizauit, ingentemque in ea Chriſto lucratus eſt populum.

Adelbertus quoque primus Virgonopolitanus archimandrita, (cuius in ſuperioribus mentionem fecimus) vir excellentis meriti, inſtructiſſimus omnium liberalium artium ſcientia, & diuinarum ſcripturarum interpres eruditiſſimus, qui ex ingenij ſui theſauro quem Dei gratia aggregauerat, verbum Dei ſeminans Rugiis prædicauit. Sed ab incredulis pulſus venit ad Ottonem magnum, qui eum honorificentiſſimè ſuſcipiens, nouæ ſedi præfecit archiepiſcopum: qui in epiſcopatu per XIII annos præſidens ſæpe tranſalbinis Sclauis Dei prædicauit eloquia, & multos conuertit ad fidem. Hunc epiſcopatum (vt ſupra narratum eſt) Otto fundauit primus, qui & ipſum ſtatuit auctoritate Ioannis papæ XIII, eſſe metropolitanum totius vltra Salam & Albiam Sclauorum gentis, tunc ad Deum conuerſæ vel conuertendæ, vt ſecundum deſiderium ſuum in his ciuitatibus, in quibus olim barbari ritus maxima viguit ſuperſtitio, id eſt, Citzi, Miſni, Merſeburg, Brandenburg, Hauelberg, Pornam, in honorem Domini epiſcopia fundaret: quorum paſtores ſecundum canonicam auctoritatem prædicto Magdeburgenſi metropolitano ſiue archiepiſcopo ſubiecti eſſent.

Adelbertus alter, de nobili Boemiæ baronum proſapia ortus, ſecundus Pragenſis eccleſiæ præſul. Hic quondam diſcipulus prænarrati Adelberti archiepiſcopi fuit, qui & ipſum adeò dilexit, vt in ſignum amoris præcipui ei nomen ſuum imponeret, cùm antea* nuncupatus fuiſſet. Hic denique tãtæ ſanctitatis habitus eſt, vt diuino ſpiritu impellente in Pannoniam deſcenderit, & regem Vngarorum conuerſum cum maxima eius gentis multitudine ſalutari tinxerit lauacro, & omnes (vt inquit Platina) prouinciæ epiſcopos ad bene de Deo promerendum exemplo & doctrina inſtruxerit. Prædicauit & dein Polonis & Sarmatis Dei regnum. Profectus tandem eam ob rem in Pruſſiam, dum Chriſtianiſmi fidem accuratiſſimè detonaret, martyrio coronatur, multis & in vita & poſt mortem coruſcans miraculis.

Bruno epiſcopus & martyr, & ipſe noſtri ordinis, apoſtolicus extitit prædicator. Qui natione Saxo, ex illuſtri baronum de Querffurt proſapia genitus, educatusque in monaſterio Madeburgenſi ſub Adelberti cura & magiſterio archiepiſcopi ſuprà dicti creuit in religionis probatiſſimæ & eximiæ virum ſanctimoniæ. Qui denique, amore Dei & animarum lucrandarum zelo ſuccenſus, barbaris & procul exiſtentibus populis ſementa ſparſit fidei. Qui cùm conſtantiſſimè nouis frugibus dominicum locupletare agrum ſatageret, & Chriſtum aſſiduè ingenti ardore memoratis euangelizaret gentibus, in confiniis Ruſciæ ab quibuſdam induratis & furibundis fidei irriſoribus, manibus truncatis & pedibus, lingua inſuper præciſa ac erutis ſancti viri oculis ad palmam peruenit martyrij.

Otto ſanctus epiſcopus Babenbergenſis ex noſtri quoque ordinis monacho electus. Et hic ſcientiam ſalutis, euangelici videlicet dogmatis Pomeranis annunciauit: quos & eruditione catholica & conuerſatione ſancta illuminatos ad Baptiſmi perduxit gratiam. Quamobrem Pomerani, & illis vicini Natale eius ſolenni & apoſtolico quotannis venerantur officio. Quibus denique in fide confirmatis, in reditu poſt alia itineris ſui hoſpitia deuenit in Suorbiam, in pagum qui dicitur Piga diœceſis Merſeburgenſis, quem Elſtera præterlabitur fluuius: vbi à comite Wiperto, domino terræ, qui in vicino Groytz caſtro tunc manebat, ſuſceptus eſt honorificentiſſimè. Quem homo Dei virum ſtrenuum, & bellica virtute inſignem & præpotentem, ſed mente degenerem animaduertens, vtpote pauperum oppreſſorem & tyrannum ferocem, blanda & pia admonitione aggreſſum correptumque ad modeſtioris vitæ cultum frugemque prouexit. Et quidem adeouſque Dei in timore, operibus ac pietatis ſtabiliuit inſtituitque, vt eius hortatu & inſtinctu diui Iacobi ibidem cœnobium fundaret apo-

stoli,& magnifice dotaret. In quo etiam relicto seculo paulo pòst & mente & habitu ad Deum pleniter conuersus est. Fama est, sanctum Ottonem eo tempore in dicto pago mortuum suscitasse quendam. Cuius rei in memoriam,& sancti viri honorem pariter & patrocinium parochialis constructa est ecclesia, ac suprà fato incorporata monasterio: quæ præsens & vsque æuum vnà cum illius præpositura per fratres regitur monasterij. Cœterum de fundatione huius sancti Iacobi videlicet monasterij infrà suo loco & anno dicentur clarius & alia complura: nunc hæc de sancto Ottone episcopo breuitatis gratia dicta sufficiant.

Boso insuper primus Merseburgensis ecclesiæ venerabilis antistes, monachus quondam sancti Emmirammi Ratisbonensis. Hic(vt refert Dithmarus successor eius inter episcopos ordine quartus) Orientalibus Germanię populis fidei sacramenta prædicauit,& innumerabiles ad Deum conuertit: propter quod & Ottoni magno & acceptissimus & charissimus habitus est,atq; prædictæ Merseburgensi ab eo præpositus est ecclesiæ. A quo quidem Bosone nostrum cœnobium Bosau nomen habere nonnulli autumant: de quo in sequẽtibus sub Theoderico episcopo eius nominis primo, nostróque fundatore præstantissimo differemus propensius. Proinde & eiusmodi apostolicũ virum primum nostri præsulem episcopij, ipsum videlicet Hugonẽ (omnia hæc cuius depromimus gratia) extitisse nõ dubitauerim; quandoquidẽ, cùm huius indigenæ prouinciæ, perque gyrum diœcesis iampridem nouiterq; ad Christum conuersæ,plenius & in fide & in moribus instituendi fuerint; quod ipsum summopere exantlasse non ambigimus.

Sunt & complures alij, plures(inquam)quàm duodecim nostri ordinis viri apostolici, qui gentes conuerterunt & regna: quos omnes recensere longum nimis foret. Solùm enim illos Christi euangelium per Germaniam terrásque maritimas qui prędicauerunt, in superioribus expressimus. Immensi equidem operis esset, giganteis vix ferendum humeris, omnium si nostri ordinis vel tenuiter & summatim gesta perstringere moliremur & nomina: quandoquidem exteris vt sileamus de gentium multarum episcopatibus, Italicis, Gallicis, Hispanicis, Anglicis & similibus, & vt de nostra loquamur Germania; ipsa sola Moguntina sacrosancta & excellentissima sedes, cuius archimandrita Romani imperij per Germaniam habetur archicancellarius, hæc inquam ecclesia, omnium præcipua & dignissima, XIII sola ex nostro ordine habuit archipræsules. Treuerensis item, omnium vetustissima,& innumerabilium martyrũ purpurata sanguine, cuius archiantistes per Galliam & regnum Arelatense Romani memorati se scribit archicancellarium imperij, quę & ipsa ex nostris cœnobiis assumptos XII habuit archipastores eminentissimos. Bremensis vero,& ipsa celeberrima & regalis ecclesia, archiepiscopos ex ordine nostro habuit. Hildesemensis, Halberstadensis,& ita Saltzburgensis, Argentinensis, Basiliensis, Constantiensis, Patauiensis, Ratisbonensis, Freisingensis, Eichstetensis, Herbipolensis, Vangionensis, Nemetensis, Verdensis, Mindẽsis, Padeburnensis, Suerinensis, Lubicensis & mille alij episcopatus: qui etsi non semper plures, tamen & frequenter primores & sanctiores quos habuere, ex collegiis monachorum & abbatiis assumpti fuerũt in præsules. Et quid referam de inferioribus, quando caput mundi, & ecclesiarum mater, ipsa Roma sola ex nostro ordine XXIIII habuerit summos pontifices: quorũ primus & maximus Gregorius, sanctissimus doctor ecclesiæ, regulam nostram Benedictinam sua & conuersatione & apostolica authoritate confirmauit & approbauit. Sex insuper magnis impensis proprio de patrimonio in Siculis oris construxit cœnobia: septimum in vrbe erexit Rhomulea, in quo & sub vili monachali schemate ante papatum militauit altissimo. Non ergo mirum, illarum quòd monachi facti sint gentium pastores & episcopi, patres eorum sancti, quas ad Baptismi gratiam adduxere: potissimùm cùm temporibus illis non tot passim fuerint clerici in lege diuina eruditi, qui messem soli sufficerent metere dominicam. Non(inquam)tot clerici & sacerdotes tunc erant, cùm non adeò indifferenter illa ætate aurea & prece & precio sine delectu sacros ad ordines, vt nostra tempestate, proh dolor, admittebantur ecclesiasticos. Et licet pauciores fuerint numero, sanctitate tamen & vitæ merito potiores fuisse nemo dubitat, cùm nostro tempore muliebri ordinentur multi sacros contra canones, mente & corpore effœminati, adeò & vitiati, quasi à cunabulis

inter

inter ſcorta Veneris in templo fuiſſent educati; luſibus & obſcœnis moribus, ambitione denique & philargyria euſque infecti, vt ſcurras & hiſtriones ſeculi, non ſua ſancta ſed prophana, non laudabili ſed repræhenſibili, videantur excedere vita. Et nec verentur Dei ſcandalizare gregem, & commiſſas peſſimo exemplo iugulare ouiculas. Minora refero, quàm in ſympoſiis & (vt aiunt) peractionibus ab eis non ſine gemitu fieri, non ſemel ſed pluries & vidi & dolui. Et hæc & multa alia facinora ex indigna & indiſcreta clericorum promotione oriuntur. Cùm enim indignus & peruerſus diuinis mancipatur myſteriis; niſi primùm ſe corrigat, in deterius ſemper prolabitur. Et completur in eo illud Apocalypſ. *Qui in ſordibus eſt, ſordeſcit adhuc &c.* Fitq́; quod Dominus per Prophetam conqueritur, *Multiplicaſti gentem, non magnificaſti læticiam.* Et tanta equidem copia digni & indigni ſacris nunc initiantur, vt multò plures ſint ſacerdotes, non dicam quàm beneficiorum dotes, ſed quàm templorum aræ & eccleſiarum calices.

Sed redeam, vnde digreſſus ſum. Priſcis itaque temporibus, vtpote Caroli Magni & Ottonum, dum ordo noſter eccleſiam Dei mirum in modum doctrina & ſanctimonia illuſtraret, ſtudium ſapientiæ permaximę in eo viguit. Et hæc vnica fuit & maxima cauſa, quòd monachi eligebantur in epiſcopos. Tunc equidem literarum gymnaſia erant in cœnobiis, & potiſſimùm in celebratioribus archiſteriis, Fuldenſi videlicet, Hirsfeldenſi, Corbeyenſi, Weiſeburgenſi, Prumenſi, Tuicenſi, Gemlacenſi, Hirſſaugienſi & Treuerenſi: tacendo de Italiæ, Hiſpaniæ, Galliæ, cæterarúmque prouinciarum, præcipuè Caſſinenſi, Cluniacenſi, Floriacenſi & ſimilibus florentiſſimis cœnobiis, in quibus monachi & abbates claruere in omni ſcibili doctiſſimi, qui & multa præclara ad vtilitatem legentium & fidei defenſionem carmine & proſa ediderunt opuſcula, quæ vſque in præſens extant, & extabunt in ſalutem per ſecula credentium. Nuſquam enim eo tempore per Germaniam inſtituta literarum fuerant gymnaſia, imò & aliquot pòſt ſeculis Academiæ vel (vt aiunt) Vniuerſitatis nomen illuſtre in omni penè Occidentis imperio incompertum fuerat. Præter enim Romanum vetuſtiſſimum, & Pariſienſe tunc nouum, vtpote Caroli Magni iuſſu, opitulamine, & auctoritate per noſtros doctores monachos fundatum, nullum in hiſtoriis aliud vniuerſale legimus extitiſſe ſtudium. Floruit itaque illa ætate ſapientiæ in cœnobiis ſtudium. Proinde reges & principes cæterique nobiles, ad diſcendum Dei timorem cum literis, liberos ſuos monachis intra clauſtra tradiderunt inſtituendos. Quorum plærique manentes ſub regula diſciplinæ magiſterio in viros creuerunt ſanctiſſimos; alij per parentes reuocati moderatores reipublicæ ſtrenui & prudentiſſimi facti ſunt. Vnde de beato Adelberto primo Magdeburgenſis eccleſiæ primate in annalibus eiuſdem eccleſiæ legimus in hæc verba. Hic inſtructiſſimus omnium liberalium artium ſcientia, perfectus diſcretione, manſuetudine, innocentia, in diebus ſui ſacerdotij ſolerter commiſſo inuigilabat gregi. Et poſt pauca. Traduntur plures & ingenui procerum & regiæ ſtirpis filij ſub tanti patris inſtitutionibus, claram dominicæ ſeruitutis militiam inchoaturi.

Prædictis quadrant ea quæ Lampertus monachus & nobilis hiſtoricus de ſtudio monaſterij ſui Hirsfeldenſis ſub abbate Meginhero ſcribit in hæc verba: Quid dicam de ludo ſcholari? Vbi adeò circa illud tempus ſtudium flagrabat, vt ex aliis etiam monaſteriis quoſcunque feſtiuæ ſpei tyrunculos diſcendi cauſa illò tranſmitterent, & mater Herueldia vbique odorem noticiæ ſuæ diffunderet nobilitate filiorum in laribus philoſophiæ à tenero (vt aiunt) vngue obſeruatorum. Et de beati Ludigeri ſtudio ita inter alia in vita eius legitur. Commendauerunt eum parentes ſui viro venerabili Gregorio, diſcipulo & ſucceſſori ſancti Bonifacij martyris; Domino nutriendum. Qui libenter eum ſuſcepit, & comperta ſagacitate pueri ſtudioſè illum erudiebat. Creuit itaque Ludigerus, proficiens in timore Domini, & depoſito ſeculari habitu in Traiecto monaſterio totum ſe contulit ad ſtudium artis ſpiritalis &c. Venit & amore literarum ad Alquinum virum in omni ſapientia præſtantiſſimum, auditor illius duos annos exiſtens cum dimidio. Pòſt, vt ibi habetur, ad monaſterium reuerſus eſt, bene inſtructus, habens ſecum copiam librorum. Eratque patri Gregorio & cæteris tanto tunc dignior & acceptior, quanto fuit &

in monaſticis eruditionibus illuſtrior. Hæc ibi. Et de Ruperto abbate Tuicenſis cœnobij quod in oppoſito vrbis Agrippinæ in altera parte Rheni ſitum eſt, diuinarum ſcripturarum interprete clariſſimo refert Ioannes Trittemius, quòd fuerit vir in diuinis ſcripturis doctiſſimus, monachus ſancti Laurentij Traiectenſis, propter incredibilē eruditionem ſuam à Friderico Colonienſi archiepiſcopo inde aſſumptus, & in abbatem Tuicenſis monaſterij ſublimatus. Multa præclara opuſcula compoſuit. Tantum ſe in ſcripturis ſanctis exercitauerat, vt nec dormiens quidem à meditandis illis videretur poſſe quieſcere, quin lingua & labia eius quaſi legendo mouerentur. Eiuſmodi itaque literarum in cœnobiis noſtris florente ſtudio, ordo noſter viros in omni protulit facultate præſtantiſſimos, qui à puero in ſapientiæ palæſtra exercitati, eccleſiam Chriſti non modò conuerſatione ſancta, ſed & eruditione & librorum editione mirum in modum illuſtrarunt. Patet hoc in beatis Mauro & Placido, itemque Fauſto Theodoro, & poëta Marco, ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti diſcipulis. Patet in Remigio, Alquino, Beda, Rabano, Anshelmo, & multis aliis, qui à parentibus Deo oblati ab ipſis penè cunabulis inter ſtudia ſacratiora ſunt educati. Enimuero, vt de aliis breuitatis intuitu reticeā, Beda venerabilis iam memoratus, ſeptennis Deo oblatus, ac Leolfrido abbati viro Dei ad inſtituendum fuit traditus, qui & tanti ſub cura patris in doctorem fidei orthodoxæ profecit nominatiſſimum. Et ita in ſanctitate, & iuſtitia, nec non diſciplina monaſtica, alij mille profecerunt, vita & doctrina clariſſimi. Qui veluti viri heroici, cùm eſſent ad ſeipſos rigidiſſimi, & omnino mortificati, & in Dei ac proximi dilectione feruentiſſimi; ad Dei gloriam & ſalutiferam multorum ædificationem, necnon nouorum epiſcopatuum fideique roborationem à regibus principibúſque terræ è cœnobiis extracti, eccleſiaſticis dignitatibus præficiebantur inuiti. Et quidem paſſim tam crebrò, vt per totum Occidētem vix vnum crediderim epiſcopatum ſupereſſe, qui ex noſtro ordine aſſumptum, vel vnum ad minus non habuerit epiſcopum, cùm eccleſiæ multo (vt dictum eſt) habuerint complures. Nec mirum videri debet, quòd viciniora epiſcopia pauciores habuiſſe legantur, cùm fundatione ſint recentiora. Ea tamen habuiſſe plęroſque ſed ſcriptorum negligentia, ne dicam diſplicentia, minimè expreſſos crediderim. Quod erga Hugonem epiſcopum noſtrum (cuius gratia hæc ſcribimus) accidiſſe, non ſine iactura experimur. Et ita quoque erga aliarum quarundam diœceſium epiſcopos actum videmus & dolemus, quorum vita & res geſtæ perfunctoriè & diminutæ literis commendatæ ſunt. Hinc & inter ingenuæ exemptæque Miſnenſis eccleſiæ præſules nullus qui ex monaſterio fuiſſet electus, exprimitur: cùm tamen primus illorum venerabilis videlicet Burghardus cum duobus immediatè ſe ſequentibus, religioſiſſimus fuiſſe ex temporum illorum qualitate & more ſit valde probabile. Quod etſi cœnobialis vitæ negauerint æmuli; beatæ memoriæ Gerungum eiuſdem eccleſiæ epiſcopum, virum conuerſatione & doctrina clariſſimum, monachum fuiſſe certè negare nequeunt. Hic etenim ex abbate noſtri cœnobij Putzawigenſis cum votiuo totius cleri conſenſu, dictæ eccleſiæ conſecratus eſt in antiſtitem: quod ex variis ſui pontificatus temporibus conceſſis euidentiſſimè oſtenditur priuilegiis. Idipſum multis aliis noſtri monaſterij tam ſcriptis quàm ſculptis quæ huc vſque extant, luculenter comprobatur indiciis: quandoquidem & ipſe inter alia geſta æterna memoria digna, reliquias ſancti Donati cum precioſis eorum thecis attulit eccleſiæ, clenodia inſuper & alia complura multóſque libros pro eccleſiæ ornamento & ſtudentium vtilitate diſpoſuit. Et in tali tantoque eorum paſtore quod conſpicuum & ſanctiſſimum fuerat, religioſitatem videlicet eius, mundique abrenunciationem ſiue contemptum, occulere & reticere maluere ex inuidentia, quàm pro eius Deique manifeſtare gloria. Quid dicam de beatiſſimo Bennone, de cuius ſanctitate & patrocinio tantundem gloriantur, quem, velint nolint, ex noſtro ordine aſſumptum concedere habent? Qui natione Saxo, ex illuſtri & antiqua comitum de Wollenberg ſtirpe claram duxit originem. Ab infantia penè inter ſacras literas in cœnobio ſancti Michaëlis archangeli in Hildesheim inſtitutus & educatus ſub monachali ſchemate Chriſto militauit ſanctiſſimè. Cuius deniq; vitam geſtaq;, ob inſtantē illius canonizationē, plenius per Saxoniā colligenda, per epiſcopum eiuſdem eccleſię totumq; capitulū nuper miſſi fuere duo ex eis viri ſpectabiles & eruditi, dominus Decanus videlicet, Ioan. Henigen,

ſacræ

ſacræ Theoſophiæ doctor præſtans, & Hieronymus Emſer, pontificij iuris candidatus, & poëta oratorque inſignis, qui luſtratis multorum archiuis & antiquitatibus monaſteriorum, tandem memoratum ad ſancti Michaëlis peruenere monaſterium, in quo beatus Benno fuerat monachus: vbi & inter alia præclara ſanctæ eius conuerſationis indicia, ſyngrapham quoque profeſſionis eius quam voto emiſſo ſuper altare poſuerat, repererunt. Proinde cum gaudio ad propria remeantes, quæ audierant & viderant, fratribus concanonicis ad Dei gloriam annunciauerunt & populo. Verùm ne comperta temporum mutabilitate perirent; alter eorum, ipſe videlicet Hieronymus, vir eruditus & diſertus, calamo perpetuare curauit: comperta (inquam) & explorata in vnum volumen congerens pulcherrimum & prolixum de vita ipſius ſancti, ad ducem Georgium Saxoniæ & Miſnæ marchionem, legendam contexendo; qui & ſuperioribus annis pro canonizatione eiuſdem Bennonis ad Iulium ſecundum papam cẽtimetrum deprompſerat terſiſſimum. Porrò beatus Benno claruit temporibus Henrici quarti, id eſt, anno dominicæ incarnationis M L.

Prædictos itaque beatæ recordationis viros Miſnenſis eccleſia ex noſtro ad minus habuit ordine præſules, licet plures fuiſſe, quemadmodum & noſtræ & aliarum eccleſiarum, probabile ſit plurimùm. Quapropter eccleſiis quæ eiuſmodi religioſos meruere habere paſtores, congratulandum eſt, non indignandum: quod dicimus propter coſmophilos clauſtralium ſycophantas & æmulos, quos penes monaſtica vileſcit auctoritas: quaſi inglorium & ignominioſum fuerit, per mundi contemptum in angelica puritate, ſub benedicta ſiue cucullata in cœnobio veſte altiſſimo militaſſe: ignorantes, quòd in plenaria mundi abrenunciatione & proprij arbitrij abdicatione perfectiſſima Chriſti conſiſtat imitatio, quodque humilitate perueniatur ad regnum, ſimplicitate penetretur cœlum. Sancti itaque viri cùm eſſent humiles & deſpecti in oculis ſuis, & toto Dei in amore arderent affectu, omnem mundi pompam pro nihilo habentes, cunctaque terrena ac tranſitoria pro æterna & manſura gloria relinquentes, pericula & occaſiones peccaminum declinantes, ad tranquilla & quieta cœnobiorum præſidia confugientes, diuinis ſe totaliter & mente & habitu mancipauerunt obſequiis; malentes abiecti eſſe in domo Dei, quàm habitare in regum palatiis, ſecretum cellæ & pacem ſolitudinis præferentes auro & gemmis, & cunctis mundi deliciis, ſcientes cum diuo & mellifluo Bernhardo, quòd in Paradiſo clauſtrali homo viuit purius, quieſcit ſecurius, incedit cautius; cadit rarius, reſurgit velocius; irroratur frequentius, contemplatur limpidius, moritur confidentius, atque in æterna beatitudine præmiatur copioſius. Sancti itaque viri memorata ſumma religioſæ vitæ priuilegia & prærogatiua excellentiſſima propenſius trutinantes non modò mediocres, verùm & vtriuſque ſexus ſtatuſque homines nobiliſſimi, ſpretis ſeculi rebus, relictis notis & amicis, florentem mundum mentis deſpectu calcauerunt, & iugum pro Chriſti amore ſubiere monaſticum: & in tanto quidem feruore & numero, vt in nullo alio ordine viros tot ſanctos & illuſtres à ſummo rerum faſtigio, à papa videlicet & imperatore vſque ad ædituum, quot in noſtro ordine effulſere, inuenire ſit facile. Cuius rei teſtis eſt Ioannnes papa eius nominis XXII, qui induſtria ſua ſtudioſa in annalibus ſuorum reperit anteceſſorum, in ordine noſtro Benedictino fuiſſe pontifices ſummos XXIIII, cardinales CLXXXIII, archiepiſcopos & epiſcopos MCCCCLXIIII, abbates inſignes quindecim M. Verùm prænarratos Romanæ pontifices eccleſiæ ſummos, non canonizatos eſſe omnes, credo latere neminem. Ipſi etenim aliàs quemadmodum ſancti Petri ſucceſſores, Romanis inſeruntur hiſtoriis. Secus de epiſcopis & abbatibus inſignibus, quos idem collegerat omnes ſanctos & canonizatos nemo ambigit. Non equidem alij quàm ſancti Romanæ eccleſiæ, in quibus ſanctorum continetur catalogus, ſolent inſcribi annalibus. Multi ſiquidem & noſtra tempeſtate noſtri ordinis & epiſcopi & abbates defuncti ſunt, & defunguntur: de quibus (vt dicitur) nihil ad Romanos, quia eorum pro canonizatione auri pondera recipere nequiuere. Quorum attamen in vitæ libro triumphantis eccleſiæ inſerta haud diffidimus nomina. Dicta autem ſunt ſuprà narrata copioſius, Dei ad honorem & noſtri ordinis præconium, occaſione beatæ memoriæ Hugonis huius ſacroſanctæ Citizenſis eccleſiæ antiſtitis primi, quem (vt ſuprà fati ſumus) plærique noſtri or-

dinis aſſerunt fuiſſe profeſſum: quorum quidem aſſertio ex prælibatis aliiſue ſynchronorum ſuorum præſulum coniecturis probabilis videtur complurimum. Idcirco etſi in præmiſſis me ambigere aſſeuerauerim; attamen illis qui eum ipſum monachum fuiſſe tradunt, plus quàm negantibus aſſentio. Sufficiant itaque præmiſſa ad legentium vtilitatem congeſta: tandem ad epiſcopum noſtrum Hugonem redeuntes, cœptam perſequamur hiſtoriam.

HVgo itaque memorabilis ac reuerendiſſimus ſanctæ Citzenſis eccleſiæ præſul primus, velut paſtor optimus & doctus paterfamilias, nouam eccleſiæ commiſſæ plantationem ſancta conuerſatione & cœleſti doctrina iugiter rigando corroborare ſatagebat. Clerum quoque adunatum nouellumque, canonicam iuxta traditionem viuere honeſtè & piè edocuit, & cætera quæ ad diuinum cultum & eccleſiaſticum pertinent ornatum ac ſtatum, ſolicitius ordinauit & diſpoſuit, populum denique gregis ſui Chriſtiana adhuc aliquantiſper religione rudem & groſſum prædicatione aſſidua & verbo & exemplo illuminare & perficere curauit. Sicque pacificè & laudabiliter cum ingenti eccleſiæ ſuæ prouentu vſque poſt fundatoris magni & inuictiſſimi Ottonis mortem præfuit, cuius poſt obitum aduerſitates & perſequutiones cum toto clero & grege ſibi cõmiſſo perpeſſus eſt: quandoquidem regnãte Ottone ſecũdo qui cœpit circa CHRISTI DCCCCLXXIIII, eccleſia hæc Citzenſis ab exercitu Bohemorum Dedi duce capta & deprædata fuit, & paſtor eius memoratus Hugo cum omni clero & ciuitatis populo inde fugatus eſt & expulſus. Eodem quoque rerum turbine eccleſia Miſnenſis percellitur & vaſtatur, & ſpectabilis vir Folcoldus epiſcopus eius ſecundus diminutus, ad Willigiſum archiepiſcopum Moguntinum declinauit: à quo & honorificè ſuſceptus fuit. Dithmarus tamen, Merſeburgenſis eccleſiæ præſul quartus, & hiſtoricus inſignis ſcribit, prædictam vaſtationem per Bolezlaum ducem Bohemorum & eius exercitum eſſe patratam. Porrò de dicta vaſtatione in annalibus Magdeburgenſis eccleſiæ ita legitur. Eodem tempore, id eſt Ottonis ſecundi, ab Bohemorum exercitu capta & deſolata eſt Citzenſis eccleſia, Hugone primo tunc epiſcopo cum omni ciuitatis illius populo ignominioſè inde fugato: quo etiam tempore Miſconi dux Sclauorum Hammeburg cepit & ſuccendit. Cæterum quo anno epiſcopus noſter præfatus Hugo ad eccleſiam ſuam redierit, quoúe obierit, exploratum non habeo. Conſtat tamen eum migraſſe è ſeculo, beato Adelberto metropolitano ſuo adhuc viuente, qui vtique ei ſucceſſorem ſequentem ordinauit Fredericum. Adelbertus autem archiepiſcopus memoratus diem obiit anno domini DCCCCLXXX.

De quibuſdam euentibus, temporibus Hugonis epiſcopi.

Primo anno regiminis eius, qui eſt Domini (vt dictum eſt) nongenteſimus ſexageſimus octauus, Ioannes pontifex à præfecto vrbis Romæ captus, & aliquot dies in carcere cuſtoditus, in exilium tandem in Campaniam mittitur.

Anno Hugonis ſecundo, Ioannes papa factus Ottonis auxilio Romam victor ingreditur, & diuerſæ factionis principes grauiter punit. Eodem anno Boſo, primus Merſeburgenſis eccleſiæ antiſtes, in patria ſua obiit Bauaria, ſepultus in Merſeburg: cui Giſilarius ſucceſſit. De Boſone plura dicentur infrà ſub Theoderico primo.

Anno Hugonis tertio, Ioannes pontifex ob remunerationem collati in ſe beneficij Ottonem Rufum, Magni Ottonis filium, Auguſtum appellauit: & dictus eſt ille pontifex Ioannes XII, aliàs Ioannes XIII: qui & ipſe anno domini DCCCCXXXV Ottonem Magnum Romæ coronauit, vt aliqui ſcribunt: licet tandẽ propter ſcandaloſam & inemendabilem vitam inſtinctu Romani cleri, anno Domini DCCCCXLII depoſitus ſit. Otto Magnus ex Adelheide vxore ſua ſecunda duos ſuſcepit liberos, Ottonem regni ſucceſſorem & Wilhelmum archiepiſcopum Moguntinum. Hic eſt Wilhelmus ille, cui pater Otto poſt mortem ducis Burghardi, qui ab Hungaris interfectus ſine liberis obierat; dedit totam Thuringiam & Haſſiam cum pleno iure & dominio ad honorem Dei & ſancti Martini Moguntinenſis eccleſiæ patroni.

Qui

Qui intrans dictas terras in poſſeſſionem ſuſcepit, & Erphordiam tunc apertam muro cinxit. Hoc mihi videtur verum, quantum ad iuriſdictionem ſpiritualem, & fortaſſis etiam ad aliquanta temporalia bona. Nam ipſa Haſſia ab illo tempore vſque in præſens tempus ſemper habuit in temporalibus dominum, qui ſe huius terræ principem & Lantgrauium Haſſiæ ſcripſit.

Anno Hugonis epiſcopi quinto, Ioannes papa moritur: cui Benedictus V ſucceſſit. Eodem anno qui eſt Domini DCCCCLXXIIII, Otto primus, plenus virtute, ſpiritum Deo reddidit, nonis Maij, feria quarta ante Pentecoſten, cuius vitam glorioſam Widikindus monachus conſcripſit Corbeienſis. Obiit itaque in Saxonia, in loco qui dicitur Mimeleue, & non Viennæ in Gallia, vt Italici ſcribunt hiſtorici, & nonnulli alij erranter.

FRedericus ſecundus Citzenſis eccleſiæ epiſcopus, conſecratus per Adelbertum metropolitanum ſuum Hugoni ſucceſſit circa annum Domini DCCCCLXXX, Ottonis ſecundi temporibus, vir multarum virtutum & præclaræ vitæ. Hic denique vnus eſt ex vicinioribus epiſcopis quibus Hiſilarius Magdeburgenſis archiepiſcopus, ſucceſſor Adelberti, non paſtor ſed mercenarius, bona eccleſiæ Merſeburgenſis cui antea præſederat (eam deſtruere cupiens) dilapidando dedit: quæ tamen poſtea malè oblata ſucceſſor eius Hildewardus (vt infrà dicetur) ex integro reſtituit. Annos autem regiminis huius epiſcopi, quia præcisè iuuenire non potui; ideo res geſtas ſub eo, illis ordinatè captare nequiui. Hinc eas ipſas paucas quas ex multis referimus, annis dominicæ incarnationis ſimpliciter coaptabimus.

Anno itaque Dominicæ incarnationis DCCCCLXXXI, Adelbertus Magdeburgenſis eccleſiæ primus archipræſul, & Germaniæ primas obiit in Domino. Cui Othricus diſcipulus eius habitu & conuerſatione monachus ſucceſſit, qui tamen ob breuitatem temporis inter archiepiſcopos à pleriſque non ponitur. Nam electus dum Romam tenderet, in via naturæ conceſſit: cui Giſilarius promotione Ottonis ſecundi ſucceſſit. Hic antea fuit epiſcopus Merſeburgenſis, factus autem archiepiſcopus actu habitum epiſcopatum retinuit Merſeburgenſem. Aſt quoniam ex integro licenter & commodè retinere non valuit; (necdum quippe ambitio iſta vel potius abuſio exorta in eccleſia & permiſſa fuerat, vt vnus paſtor & vnus epiſcopus pluribus præeſſet epiſcopiis) ipſum deſtruere & diſſipare cœpit, bona illius vicinioribus diſpertiendo eccleſiis. Enimuero quædam Miſnenſi epiſcopo, plæraque noſtro de quo loquimur Friderico, aliquanta Halberſtatenſi contulit. Maiora autem bona, vt caſtella & oppida, ſibi retinuit, & dictum epiſcopatum ita demolitum in monaſterium qualecunque commutauit, ponens ibi abbatem cum monachis ex cœnobio ſancti Ioannis Baptiſtæ prope Magdeburg aſſumptos. Manſitque illa deſtructio vſque ad tempora Henrici ſecundi, qui ex magna deuotione quam ad ſanctum habuit Laurentium, ipſum reſtaurauit bona alienata reducendo. Sua quippe induſtria & bonitate à prædictis epiſcopis, vt malè donata reſtituerent, obtinuit. Quin & ipſe regali munificentia plurima adiecit, & priuilegiis communiuit. Quapropter in eadem eccleſia Merſeburg. ceu fundator ſecundus veneratur & colitur. Primus quippe illius fundator fuit (vt ſuprà dictum eſt) Otto primus.

Anno Domini DCCCCLXXXII, Otto II periculoſum bellum habuit in Calabria multis ſuorum occiſis, & ipſe vix euaſit. Iſtis temporibus Ridagus & Guntherus marchiones Miſnenſes clari habentur.

Anno Domini DCCCCLXXXIII, Otto imperator Romæ diem obiit, & in baſilica ſancti Petri honorificè ſepelitur: cui filius Otto tertius ſucceſſit in regno. Eckhardus marchio, filius Guntheri præfati, ob virtutes & ſtrenuitatem in curia Ottonis ſecundi magnus & potens fuit, qui etiam Ottoni tertio æquè gratiſſimus fuit & acceptus. Notandum tamen venit, quòd ex ſtirpe dictorum marchionum non prodierunt nec exorti ſunt marchiones Miſnenſes, qui modò ſub titulo ducum Saxoniæ & comitum prouincialium Thuringiæ terris his principantur, ſed ex proſapia comitum Saxoniæ de Wittin & Brene originem ducunt: quorum primus marchio Miſnenſis factus eſt Conradus, filius Thimonis comitis de Wittin, fundator monaſterij Montis ſereni. De quo ſuò loco latius diſſeremus,

cùm ad tempora Lotharij ſecundi qui ei marchionatum contulerat, peruenerimus.

Anno ſuprà dicto DCCCCLXXXIII, Henricus dux Baioariæ, frater Ottonis magni, defuncto nepote Ottone ſecundo, inuaſit regnum, ſed à principibus reprobatus eſt.

HVgo tertius Cizenſis eccleſiæ præſul, eius nominis ſecundus, ordinatus per Giſilarium metropolitanum, Friderico defuncto ſucceſſit. De quo nil reperi, niſi quod Ottonem tertium imperatorem ad Citzenſem venientem vrbem magnificè & ſplendidè ſuſceperit. Ita quippe in annalibus Magdeburgenſis eccleſiæ, aliiſque vetuſtis Saxoniæ Chronicis annotatum comperi. Cæſar ad Citicenſem perueniens vrbem, à ſecundo Hugone eiuſdem ſedis prouiſore tertio, vt decuit imperatori, ſuſcipitur: indeque recto itinere ad Miſnenſem tendens ciuitatem, à venerabili Ægidio epiſcopo, & Eckhardo marchione qui apud eum inter præcipuos habebatur, honorificè accipitur.

De euentibus quibuſdam illorum temporum.

Anno Domini DCCCCXCII, Hugo epiſcopus iſte cum Willigiſo Moguntinenſis, & Giſilario Magdeburgenſis eccleſiarum archiepiſcopis interfuit ſolennitati dedicationis eccleſiæ Halberſtatenſis.

Anno Domini DCCCCXCIII, Volcoldus celeberrimæ recordationis Miſnenſis epiſcopus diem obiit, cui Eido ſuprà narratus ſucceſſit. Otto tertius qui tunc rerum potiebatur, fuit vir in armis exercitatus, inſuper deuotiſſimus ac pientiſſimus in Deum & homines extitit: quandoquidem totam ſæpe hebdomadam præter quintam feriam ieiunabat, eleemoſynas largiſſimas dabat. Nullus denique largior & clementior eo. Hic zelo Dei motus Giſilarium archiepiſcopum, eò quòd duas ſuprà memoratas teneret parochias, in ſynodo Romana iudiciali ſententia ab officio ſuſpendi, ac per internuncios ab Apoſtolico miſſos eundem illò vocari & comparere præcepit. Verùm interim Giſilarius paralyſi perculſus comparere nequiuit, ſed dictas parochias in finem retinuit. O ſi noſtro hoc muliebri tempore Otto ille Chriſtianiſſimus viueret imperator, & in eccleſia Chriſti monſtrum hoc tricorporeum cerneret, dubio procul omni molimine in eius inſurgeret exterminium! Qui cùm quondam ſuſtinere æquanimiter non poterat, vnum duobus præeſſe epiſcopatibus etiam vicinis, & eiuſdem penè diœceſis: quomodo vnum tribus, & quidem maximis & opulentiſſimis præſidere pateretur archiepiſcopiis. Sed de hoc in ſequentibus etiam alia plura dicentur. Nunc ad cœptam hiſtoriam ſtylum reuocemus.

Anno Dominicæ natiuitatis MII, Otto tertius, piiſſimus, & optimus imperator, obiit VIII calend. Februarij, cui Henricus ſucceſſit. De dictis Ottonibus exiit prouerbium vulgatum: *Otto poſt Otto, regnauit tertius Otto.* Ottone tertio defuncto, vel (vt alij volunt) eo adhuc viuente & annuente in extremis ſuis, quatenus diutius apud Germanos ſumma poteſtas remaneret, & in futurum non per ſanguinis ſucceſſionem duceretur, ſed ille cæteris præeſſet qui virtute & dignitate cunctis præſtaret, Gregorius quintus ſanctionem retulit de imperatore deligendo, anno prædicto MII. Data etiam tum eſt auctoritas deligendi Romanum Cæſarem ſeptem Germaniæ pincipibus, archiepiſcopo Moguntino, archiepiſcopo Treuerenſi Galliæ, archiepiſcopo Colonienſi Italiæ nomine, item comiti palatino Rheni qui dapifer, duci Saxoniæ qui enſifer, marchioni Brandeburgenſi qui camerarius, & Bohemiæ regi, tunc duci qui pincerna imperij habeatur & exiſtat. Primus itaque ab eis electus imperator fuit Henricus dux Baioariæ, qui dictus eſt ſecundus & ſanctus, de quo infrà latius. Notandum tamen, quòd (vt præmiſſum eſt) electus, mox Cæſar & Romanorum rex appellatur, tum demum imperator & Auguſtus, ſi eum Romanus pontifex confirmaſſet.

Egkhardus marchio Miſnenſis ſuprà dictus defuncto Ottone vſurpare nitebatur regnum, feſtinabatque eligi: ſed à principibus fuit reprobatus, eodémque anno Poledi occiſus.

Anno Domini MIII, Giſilarius archiepiſcopus Magdeburgenſis diem obiit, cui Dageno ſucceſſit, monachus habitu & conuerſatione, amiciſſimus ſancto Guolfgango Ratiſponenſi epiſcopo, qui & ipſe obiit in domino, antea tamen anno decimo, qui fuit Domini DCCCCXCIIII.

Vdo infelix ille archiepiscopus, cuius horribilem & stupendam historiam passim magni in suis Chronicis retexunt auctores, quòd non fuerit prænarratæ Magdeburgensis ecclesiæ archipræsul vnquam, ex præmissis euidentissimè liquet. Quandoquidem cùm ipsi fingunt ipsum Vdonem sub Ottone tertio dictæ præfuisse ecclesiæ, & cum abbatissa Cisterciensis ordinis quadam incestuosè & lubricè aliquandiu vixisse peccasseque, & ei more solito cum eadem dormienti vt resipisceret, voce cælitus lapsa dictum, *Cessa de ludo, satis lusisti Vdo.* Sed nec sic emendatum, citatum terribili iudicio noctu in ecclesia maiori ad tribunal diuinum, accusantibus eum patronis ecclesię, sententia mortis perpetuæ damnatum esse. Sed ea vera an sint gesta quæ de illo Vdone narrantur; parum sollicitor. Id tamen confidenter assero, dictum Vdonem tertij Ottonis temporibus neutiquam fuisse Parthenopolitanum archipræsulem, multominus autem ante eum vel post, cùm eius nominis nullus illi ecclesiæ vnquam præsederit episcopus. Sed nec id quidē temporis ratio, vt patet calculanti, sustinet. Enimuero cùm ipse Gisilarius, præfatus dictæ Magdeburgensis ecclesiæ archipræsul secundus, sub Ottone secundo per annos IX, & pòst omni tempore Ottonis tertij & vltrà vsque ad initium regni Henrici secundi in archiepiscopatu vixerit, eoque mortuo Dagono successerit; stare non potest, vt dictis temporibus ipse Vdo aut quiuis alter fuerit archiepiscopus. Reddit & Vdonis historiam valde suspectam fictamque, quod in ea carnali affectu dicitur abbatissam quandam ordinis amasse Cisterciensium: ille cùm ordo anno Domini MCXCIX longè pòst institutus & fundatus fuerit. Propter hæc itaque & similia dicta historia eadem facilitate contemnitur, qua asseritur. Et licet nonnulli non archiepiscopum sed præpositum eius ecclesiæ fuisse autument, qui tamen nec sic approbantur propter abbatissam Cisterciensem, & quia omnes ipsam ponentes non prępositū sed archiepiscopum Vdonē fuisse commemorant. Hæc amore veritatis prosequutus sum longius, sciens me mythophilorum incursurum odium qui malunt Iberas nænias, id est fabulas, quàm veritatem historiarum amplecti. Per hæc tamen non assero, relationem de Vdone prorsus explodendam & abiiciendam, sed tanquam pro magna sui parte falsam & mendosam, dubiam & suspectam, historiis non inserendam ostendo. Enimuero quantum lux à tenebris, & verum à falso seu ficto; tantum inter se historia & fabula differunt. Historia quippe veritati subnixa est omnis. Quæ si figmenta nugasq; admiserit, iā non historia dicetur sed fabula. Est.n. historia (vt Tullius inquit) testis temporum, lux veritatis, magistra vitæ, nuncia vetustatis, homines ad virtutes inflammans, deterrens à vitiis, de quia & infrà dicentur aliqua.

Hildewardus quartus Citzensis ecclesiæ præsul, Hugoni tertio episcopo succedens, multis annis laudabiliter præfuissę legitur. Ordinatus autem fuit per Gisilarium archipræsulem suum. Fuit itaque iste venerabilis pater ingens amator cleri, saluti commissi gregis vigilanter insistens, multa temporibus suis bona faciens & constituens, pauperum pater & egenorum consolator pientissimus semper existens. Hic est denique mitissimus ille Hildewardus, qui (vt suprà fatus sum) bonis verbis per imperatorem Henricum secundum, & Dagenonem archiepiscopum Magdeburgensem inductus, libens restituit ecclesiæ Merseburgensi, & diuo Laurentio quæ ex destructoria diuisione Gisilarij, & temeraria donatione duobus cum suis antecessoribus possederat. Quo tempore & Ægido sanctæ memoriæ, præsul ecclesiæ Misnensis per eundem imperatorem blandè solicitat⁹, paria restituit Gisilaria dona. Henricus exin ecclesiam Merseburgensem continuè instaurare cœpit cum auxilio & cōsilio archiepiscopi Dagenonis, qui ipsi ecclesiæ Wigbertum capellanum ipsius imperatoris in episcopum præfecit & consecrauit.

Anno Dominicæ natiuitatis MXII, Dageno archiepiscopus, vir vita & religione clarissimus obiit, cui Walthardus beati Adelberti discipulus successit. Sed post VII hebdomadas & ipse naturæ concessit, cui Gero surrogatur. Eodem anno ecclesia sepulchri domini nostri ab infidelibus desolatur.

Anno Domini MXIII, Pannones, qui & Auares & Vngari dicuntur, Christianam religionem publicè receperunt. Henricus quippe rex sororē suam Gisilam Deo deuotissimam Stephano regi eorum in coniugem dedit: qua occasione ipse rex baptizatur, & tota ipsa gens ad Christum conuertitur.

Anno domini M X I I I I, Henricus rex per Benedictum octauum coronatur. Coronatus autem ipſum Benedictum papam ſecum duxit in Franciam, venitque Babenbergam, vbi in ſancta nocte Paſchæ primam lectionem in matutinis patriacha Aquileienſis, ſecundam archiepiſcopus Rauennenſis, tertiam papa per ſe. Tunc præfatus papa, præſentibus L X X I I epiſcopis & principibus aliis, dedit eccleſię Babenbergenſi priuilegium libertatis. Eccleſiam quippe Babenbergenſem ſiue epiſcopatum memoratus Henricus ſanctus cum ſua coniuge Cunigunda fundarat. Cauſa fuit, quòd ſciebant ſe non habituros hæredem, eò quòd vterque virgo permanſit. Deum omnium bonorum largitorem elegerunt hæredem, fundantes dictum epiſcopatum in honore ſancti Petri & Georgij martyris, locumque prædiorum copiis & omni ornatu decorauit, & Ewerhardum in primum præfecerunt epiſcopum. Fundauit & idem Henricus ibidem monaſterium ordinis ſancti Benedicti in monte, cuius eccleſiam dictus Eberhardus epiſcopus primus ordinationis ſuæ anno X I I I, dominicæ autem natiuitatis M X X I, in honore ſancti archangeli Michaelis dedicauit, præſentibus Aribo Moguntinenſi & Piligrino Colonienſi archiepiſcopis, & aliis. Iacta autem fuere prima fundamenta cœnobij, anno Domini M X V, primus cuius abbas dictus eſt Rato vir ſanctus.

Henricus inſuper imperator & alios plures epiſcopatus reſtaurauit, & magnificè dotauit, vt Argentinenſem, Merſeburgenſem, Hildeſemēſem quem ſpeciali deuotione dilexit, tanquam in eo educatus. Cui & ſanctum Godehardum poſt reſtaurationem & reformationem eius licet renitentem præfecit, qui primò Althahenſis cœnobij in Baioaria fuit monachus, pòſt abbas Hersfeldenſis, & inde aſſumptus per Henricum imperatorem poſt obitum ſancti Bernwardi factus eſt epiſcopus dictæ eccleſiæ X I I I I.

Henricus imperator iam confirmatus regno, venit in Baioariam, ibique Henrico, pronepoti Caroli Magni, ac fratri Cunigundæ ſuæ conthoralis virginis, in feſtiuitate ſancti Benedicti cum omni applauſu cumque haſta ſignifera ducatum dedit Bauariæ. Henricus iſte primus appellatur ab hiſtoricis Italicis. Ipſe tamen ſemet ſecundum aſſerit, vt ſyngrapha ſua quæ Babenbergæ extat, clarè indicat. Primus equidem Henricus fuit pater Ottonis Magni. Hic quia Romæ coronatus non fuit, ab Italis non numeratur, & ita cum Conradis & Lothariis faciunt. Noſtrates autem hiſtoriographi Henricum memoratum Ottonis Magni patrem primum ponunt, quia in Germania ſtrenuè & optimè imperauit. Et ita de aliis. plures equidem venirent reiiciendi, ſi ſolum imperij corona inſigniti poni deberent, etiam fortiſſimi & laudatiſſimi Cæſares ſiue Romanorum reges. Quod quàm abſurdum foret & indignum; nemo ſapiens perpendere nequit: cùm neque noſter Maximilianus ſereniſſimus & inuictiſſimus Cæſar vnquam Romæ coronatus, Imperator & Auguſtus appellatus ſit, tametſi eiusmodi (ſi præclara & fortia quæ ſtrenuiſſimè peregit, facinora exactius librentur) in veritate habeatur. Non enim minora quàm multi imperatorum ſui regni temporibus domi ac militię patrauit opera. Quare & hoc anno quo & iſta ſcribimus, domini videlicet M D X V I I I, ſummus pontifex Leo decimus illi per legatum ſuum, cardinalem ſancti Sixti, in diæta regni conuentuque principum in Auguſta vrbe Vindelicorum infulam enſemque aureum dono dedit: per ea dona ipſum Cæſarem vnà cum principibus ad expeditionem bellicam contra Turcas qui tunc graſſabantur, animare geſtiens. Ob eam quippe rem Leo papa dictum cardinalem ad Germaniam direxerat, vt principes contra Turcas incitaret. Verùm de hoc & in ſequentibus, cùm ad eum annum peruenerimus latius, & cæteris tunc geſtis tractabimus.

Anno Domini M X V, Eigido tertius Miſnenſis eccleſiæ epiſcopus moritur, vir omni ſanctimonia ac virtute conſpicuus, cui Ediwardus ſucceſſit.

Anno Domini M X V I I I, Dithmarus Merſeburgenſis eccleſiæ epiſcopus quartus, genere & moribus clariſſimus, & præclarus hiſtoriographus, filius Sifridi comitis, obiit: cui Bruno ſucceſſit quouis honore dignus.

Anno Domini M X X I I, Gero archiepiſcopus noſter Magdeburgenſis obiit, cui Hunfridus ſucceſſit.

Anno Domini M X X I I I, Eduardus Miſnenſis epiſcopus quart⁹ obiit, cui Wipertus

tus vir eruditus ſucceſſit,ſed vno tantùm præfuit anno,& ſucceſſit Theodericus.

Anno Domini MXXIIII,indictione ſeptima,Heinricus ſanctus & glorioſus imperator migrauit à ſeculo, virgo in æuum cum ſua ſponſa Cunigunde permanens:cui Cunradus Salicus dictus ſecundus ſucceſſit, anno Domini MXXV,ſecundum quoſdam verò MXXVII,qui ſcribunt imperium tum vacaſſe biennio. Hic ex parte patris à Conrado Wormatienſi duce proſapiam ducens,ex parte matris à regibus Gallorum & Carolorum originem traxit. Vxor eius Giſila de antiqua Carolorum progenie orta. Conradus itaque electus rexit annis quindecim. Coronatus eſt autem Romæ ſolenni apparatu à Ioanne viceſimo, fuitque eccleſiæ catholicæ plurimùm fidelis, inſuper in calamitoſos clemens & largus, in bello fortis & ſtrenuus, conſilio promptus cautusque, ac iuriſperitia admodum florens. Cuius deuotio erga Deum ſuperosque dilectio feruens in rebus patet celeberrimis, quas & perfecit geſſitque magnificè. Inter alia ſiquidem opera pietatis, eccleſiam Nuenburgenſem à quibuſdam traditur fundaſſe inſignem & opimatiſſimam. Epiſcopatum quoque Nemetenſem ſiue Spirenſem inchoauit, ſed morte præuentus filio ſuo Heinrico tertio conſummandum reliquit: vbi etiam ſepulturam imperatorum voluit eſſe perpetuam. Item montanum & fortiſſimum caſtrum ſuum Lintpurg dictum mutauit in monaſterium ordinis noſtri, & ditauit magnificè, anno regni ſui primo.

Hillewardus itaque epiſcopus noſter vſque ad hæc tempora Conradi vitam laudabilem duxit. Interfuit ſynodo Francofordienſi, quam Aribo Moguntinus aggregauit archiepiſcopus viginti trium epiſcoporum, præſente dicto imperatore in cauſa eccleſiæ Hildeshemenſis, cui tunc præerat ſanctus Godehardus. Erat & præſens Bruno Merſeburgenſis epiſcopus cum aliis.

Hillewardus denique epiſcopus ordinauit & conſecrauit eccleſiæ Magdeburgenſis Hunifridum archiepiſcopum. Quo etiam tempore ſedes eccleſię Citzenſis cum titulo tranſlata in Nuenburg: cuius cauſam ignorans admiror. Cùm enim à digniore conſueuit fieri denominatio, antiquitas autem dignior ſit quàm nouitas, iuxta illud iuridicum, *Qui prior eſt tempore, potior eſt iure*; eccleſia autem Citzenſis multò prior cùm ſit fundationis tempore; meritò prioritate & ſua antiquitate tituli dignitati perpetim venerari debuiſſet. Miror ergo, cur ei hæc dignitas per tituli ſit ablata tranſlationem, & Nuenburgenſi attributus, vt nunc paſſim communiterque Nuenburgenſis, rarò verò aut nunquam Citzenſis appelletur epiſcopus: licet ipſa curia epiſcopalis hactenus apud matrem Citzenſem durauit etiam cum reſidentia, & quorum ipſa viuentium fruitur cohabitatione, illa mortuorum ſepultura gaudet. Quemadmodum enim titulus, ita & ſepultura illuc eſt tranſlata: tametſi non adeouſque. Quia cùm ſit libera, plærique maluere præſulum in matrica Citzenſi quàm filiali Nuenburgenſi quieſcere eccleſia. Huius itaque mutationis cauſam eatenus aliam inuenire haud potui, quàm (vt reor eſſe factum) quòd eccleſia Nuenburgenſis ſitu amœnior, diuitiis craſſior, rebus opulentior, beneficiis copioſior, clero numeroſior, cantu clamoſior, potu delicatior, & emporio ſiue annuis famigeratior celebriorque ſit nundinis; & eas ob res matri filia, iunior ſeniori prælata, illa dignitate adornata fuerit. Non tamen idcirco prior vel glorioſior, imò vt & minor & poſterior, ita & obſcurior cenſeri debet. Plures equidem habuit fundatores, & hos quidem comites, vt eſt in præſens cernere in eccleſia eadem in imaginibus cælatis comitum, qui fundatores fuiſſe inſcriptione clypeorum demonſtrantur. Cæterùm principales an fuerint, aut certè cooperatores, me ignorare fateor. Præter eos namque, & quidem præſtantiores dictæ eccleſiæ fundatores, in hiſtoriis ſat antiquis ſolidisque ſcrutinio iugi & lectione, fuiſſe & alios tres comperi; Conradum videlicet imperatorem ſupra memoratum, Eckhardum (quem alij Eckenbertum nominant) Landtgrauium Thuringiæ, & marchionem de Landesberg, caſtri Eckersberg, & ſancti Georgij monaſterij fundatorem, atque Sighardum comitem de Kerffesberg, quem in vetuſto monaſterij volumine Iorgenthal quodam fundatorem eccleſiæ fuiſſe Nuenburgenſis me legiſſe memini.

Iiſdem temporibus fuit quidam baro dictus Luduicus cum barba, qui ſuprà

dictæ Giſilæ imperatricis conſanguineus exiſtens, bellorum aſſiduitate & rabie depaupertatus fuerat. Hic inſtantia dictæ Giſilæ per Bardonē archiepiſcopum Moguntinum noſtri ordinis aſſumptus, vicedominus Thuringiæ conſtituitur. Qui optimè & pacificè aliquot per annos commiſſam regens prouinciam, paulatimq́ue potentia, diuitiis pariter, creſcens, caſtella & prædia ad ſe emit varia, plurimamq́ue ita ſucceſſiuè Thuringiæ partem acquiſiuit, eamq́ue caſtris munitiſſimis conſtructis in montibus roborauit, præſertim Nuendorff, Schowinburg. Propterea Conradus rex ipſum Ludwicum comitem fecit, Thuringiæ & Haſſiæ dominum, arma ei conferens antiqua, quæ antea fuerant Burghardi ducis Doringiæ & Haſſiæ ab Hungaris inter bellandum occiſi.

Ludwicus cum barba genuit Ludwicum cognomento Saltatorem, ſecundum comitem Doringiæ, qui natus eſt ei anno Domini MXL, de quo infrà, cùm ad annos eius viriles peruenerimus, dicentur plura.

Anno Domini MXXXIX, Conradus dictus Spirenſis obijt: cui Henricus filius ſucceſſit, eius nominis tertius: de quo hiſtorici mira fabulantur Italici, vtpote Gotfridus Viterbienſis, Martirius, Vincentius quoque Gallus, Iacobus de voragine, & ipſe Antonius, & conſimiles, qui ipſum Henricum non filium ſed generum Conradi contendunt, patremque eius Lupoldum comitem de Cala fuiſſe; quem ob fractum fœdus pacis, iram regis pertimuiſſe, et ideo in Hirciniam (quæ & nigra dicitur) ſyluam cum prægnante fugiſſe vxore, & in quodam tugurio velut eremitam delituiſſe; ipſamque ibidem noctu, Conrado rege cauſſa venandi ſuperueniente, filium peperiſſe, voce delapſa ad eum, O imperator, infans qui nunc naſcitur, gener tuus erit & hæres. Quare à rege iuſſum interfici, ſed ſatellitum miſeratione ſeruatum, & clanculo matri reſtitutum, pro eo autem cor leporis, tanquam infantis fuiſſet, regi oſtendiſſe. Et nihilo tamen minus adultum mirificè regis contra nutum generum illius factum, quemadmodum latius in prænarratis legitur hiſtoriographis, ſicq́ue in regno Conrado ſocero ſucceſſiſſe, & in rei huius memoriam eo in loco quo natus eſt, monaſterium inſigne Vrſania dictum conſtructum fuiſſe. Et permulcent eiuſmodi narratione aures legentium, cùm tamen tota mendoſa ſit & conficta, quod liquet potiſſimùm in duobus: primò, quia Henricus ille non gener ſed filius legitimus & naturalis Conradi ex coniuge ſua extitit Giſila: ſecundò, quia longè antè ibidem cœnobium erectum fuerat. Sed nec Vrſania, ſed Hirſaugia ſiue tempe ceruorum dicitur: tametſi memorati rerum ſcriptores tanquam veram poſteris legendam tradiderint. Et ita vnus alteri magiſter erroris fuit: ſeq́ue mutuò fallentes, ſibi inuicem fabulam pro hiſtoria ſubminiſtrauerunt; errorq́ue iſte noſtram aduſque ætatem aſſertores habuit ſuos. Apocrypham denique & rem eſſe fabuloſam, & Otto epiſcopus Friſingenſis, & Ioannes Naucleri canonicus Tubingenſis, atque Ioannes Tritemius abbas, præceptor quondam meus, auctores grauiſſim, in ſuis teſtantur Chronicis. Ecce lector ſciens & prudens manum in flammam miſi, ſed hiſtoricæ veritati conſulendum putaui & ratus ſum: ad quam ſi admittitur falſitas, eius vtique vacillabit auctoritas. Sed & de hoc ſatis ſuprà diximus. Nunc ad hiſtoriam proſequendam ſtylum vertamus.

CAdalus natione Longobardus, Citzenſis eccleſiæ epiſcopus quintus, Hillewardo ſuccedens, bene & laudabiliter præfuit. Hic in Chronicis antiquiſſimis Chatalo & Kazzo vel certè per geminatum ſſ ſic Kaſſo nominatur. Interfuit dedicationi eccleſiæ nouæ monaſterij Hirsfeldenſis, & cryptæ eiuſdem. Ad quam ſolennitatem ipſe inuitatus fuit vnà cum Hunoldo, Merſeburgenſi epiſcopo, atque Hunifrido metropolitano eorundem Magdeburgenſi: in hoc conſentiente Bardone Moguntinenſi archiepiſcopo, eius loci diœceſano. Erat & tunc (vt Lampertus dicti cœnobij Hirsfeldenſis monachus & nobilis hiſtoricus refert) præſens per ſe imperator Henricus tertius adhuc adoleſcens, qui cepit (vt infrà latius dicetur) anno noſtræ ſalutis MXL. Hic eſt denique primus, quem Nuenburgenſem epiſcopum legi appellatum; licet & ipſe & ſequentes immediatè complures Citzenſes nuncupentur epiſcopi, potius quàm Nuenburgenſes, in vetuſtis codicibus, quia forſan titulus

tulus nouus nec dum vſu vulgatus fuerat & confirmatus. Epiſcopus iſte Caſſo quando cœperit, inuenire non potui. Ordinatus fuit ab ſuprà dicto Hunifrido archiepiſcopo Magdeburgenſi, qui, cùm in cauſa eccleſiæ ſuæ Romam adiiſſet, infirmatus ibidem obiit, anno Domini MXLV, indictione Romanorum XIII, ſub Henrico tertio, regni eius anno quinto.

De quibuſdam euentibus ſub regimine ipſius Caduli, & primò de imperio Henrici.

Henricus itaque tertius, ſuprà dicti Conradi & Giſilæ filius, cœpit anno Domini MXL, & XVII annis rexit. Per quem dignitas imperialis, quæ per longum tempus à ſanguine Caroli exulauerat, ad generoſum & antiquum germen Caroli redacta eſt. Quem & ipſi Carolo magno plures aſſimilant: eam ſiquidẽ morum excellẽtiam, eam in rebus agendis magnificentiam, eam humilitatem, pietatem, manſuetudinem, affabilitatem, atque in dandis eleemoſynis liberalitatem*. Erat autem ipſe nigro quidem ſed venuſto aſpectu, ſtatura procerus. Nam ab humero & ſurſum eminebat ſuper omnem populum. Ipſe anno Domini MXLIIII, Agnetem Wilhelmi Pictauienſis principis filiam apud Moguntiam vngi faciens reginam, regalibus ſibi nuptiis in Ingelheim copulauit. Inde infinitam hiſtrionum & ioculatorum multitudinem non ſolùm muneribus ſed & cibo potuque vacuam abire permiſit.

Eppo, qui & Eberhardus, Citzenſis eccleſiæ præſul ſextus, Cadalo ſuccedens, cœpit anno dominicæ incarnationis MXLV, & præfuit circa XXXIIII annos, ordinatus & ipſe ab Hunifrido archiepiſcopo Magdeburgenſi. Fuit hic vir prudens & facundiſſimus, & in exequendis rebus arduis ſtrenuus atque magnificus. Eapropter regibus & principibus terræ, & potiſſimùm Henrico quarto chariſſimus (vt infrà dicetur) fuit & acceptiſſimus. Anno ſecundo epiſcopi Epponis, Henricus tertius anno regni ſui ſexto habita ſynodo ob peſſimum ſchiſma quod tunc eccleſiam ſcindebat, Benedictum, Syluestrum, Gregorium, tanquam tria teterrima monſtra abdicare ſe papatu coegit, Syndegerum autem loco eorum Romanum pontificem creauit, Clementem ſecundum appellatum, à quo & imperij anno eodem accepit coronam.

Circa hæc tempora repertum eſt Romæ corpus Pallantis qui fuerat filius Euandri gigantis incorruptum: cuius hiatus vulneris quod habuit in pectore, quatuor pedum & ſemis menſuram habuit. Erat autem ad caput eius lucerna ardens, quæ nec flatu extingui poterat, nec liquore: donec ſubtus flammam cum ſtylo foramine facto introductus aër eſt: ſicque extincta. Hoc corpus erectum altitudinem muri excedebat, cuius tale erat epitaphium:

Filius Euandri Pallas, quem lancea Turni
Militis occidit, morte ſua iacet hic.

Eo tempore floruit Lantfrancus noſtri ordinis theologus ſummus. Ad cuius eximiam doctrinam conuolauit Anshelmus, vir poſtmodum multa virtute & ſapientia adornatus, qui & ei in prioratu monaſterij Becenſis ſucceſſit, pòſt factus archiepiſcopus Canthuarienſis.

Ex Chronicis Goſekenſis monaſterij.

His temporibus effulſit comes Fridericus fama ferente huius nominis primus, de nobiliſſima antiquorum Saxonum & Francorum proſapia ortus. Huius vxor Agna procerum de Wimare filia quæ genuit ei tres Albertum epiſcopum Bremenſem, Dedonem & Fridericum comites palatinos Saxoniæ & Vdam filiam. Poſt obitum parentum Dedo & Fridericus, Deo fideles & deuoti, caſtro Goſeck ſubuerſo, templum eximium loco eius erigentes, monachicam vitam Burghardi Halberſtatenſis epiſcopi conſilio ibi inſtituerunt, Bennonem quendam religioſum virum in primum abbatem præficientes. Sed quis fuerit vel vbi finierit, ibi non exprimitur. Anno itaque Domini MLIIII, tertio calend. Octobris, eccleſia dicti monaſterij per Adelbertum archiepiſcopum Bremenſem dedicata eſt. Cui ſolennitati interfuerunt Burghardus prænarratus Halberſtatenſis, Wintherus Merſeburgenſis, & Eppo noſter Citzenſis epiſcopi, &

ipſa quoque Vda, ſoror fundatorum clariſſima, & Chriſto deuota.

Eodem anno ſynodus Florentiæ celebrata eſt ſub Victore, papa eius nominis ſecundo: in qua multi epiſcopi propter ſimoniam & fornicationem depoſiti ſunt.

Anno Epponis epiſcopi noſtri duodecimo, Henricus imperator obiit in ſylua Hartz prope Butfelt morte præuentus ſubitanea, anno regni ſui XVII, imperij verò decimo. Cui Henricus filius, puer decem annorũ conſenſu principum ſucceſſit, qui ſub matris tutela, quoad vixit, bene & maturè ſe gerebat. Ipſa defuncta, cùm eſſet annorum viginti, inſoleſcere & tyrannizare exorſus eſt: contra eccleſiarum erigens libertatem cornua, earundemq; ſibi vſurpans iura. Idcirco à Gregorio ſeptimo excommunicatus primò, dein cùm non curaret & imperio priuatus fuit. De quibus in ſequentibus annis ſuis & locis ordinatè latius tractabitur.

Henricus itaque quartus cœpit, penè (vt dixi) adhuc puer infans, anno dominicæ incarnationis MLVII, rexitque annis XLVIII. Hic dictus eſt Henricus magnus ob maxima & multa quæ geſſit, licet minus laudabiliter, prælia. Coronatus fuit à Paſchali papa, quem non multò pòſt in vincula coniecit. Henricus iſte epiſcopum noſtrum Epponem propter ſingularem ſuam induſtriam & rerum experientiam valde dilexit, & aſſumptum inter amicos ſuos & conſiliarios chariſſimum habuit. Videns ergo ſe honorari & diligi à rege; illi complacere geſtiens, cum quouis pergebat concomitabatur: & adeò quidem, vt etiam rebelli & excommunicato participando obſecundaretur. Verùm nec ipſe ſolus, ſed complures alij contra papæ mandatum ei adhæſerunt, vt Sigefridus Moguntinenſis, Gilbertus Treuirenſis, Hildolphus Colonienſis, Liemarus Bremenſis, ſucceſſor Adelberti ſuprà dicti archiepiſcopi, Rutbertus quoque Theodericus Verdunenſis, Burghardus Baſilienſis, epiſcopi: quorum aſſentatione & conſilio multa faciebat, imò penè omnia.

Porrò excommunicationis cauſa fuit, quia Henricus & tyrannus & virginum ac matronarum nobilium ſtuprator iam cœperat eſſe turpiſſimus. Qui etiam eo tempore Saxoniam ſibi prorſus vſurpare aggreſſus, ſeruitute noua graui aliiſque oneribus & exactionibus moleſtare cœpit, bona terræ, & quorundam principum ac nobilium, necnon epiſcopatuum, monaſteriorum atque, diripiendo & vaſtando. Erat inſuper ſimoniacus nefandiſſimus; inueſturas epiſcoporum & alia beneficia eccleſiaſtica pro pecunia conferens; pro arbitrio denique præſules conſtituens & deponens, vt apud eum eſſet acceptior & dignior qui ditior, non qui melior. Et adeò quidem hæc mala paſſim patrabat, vt tanta tunc eccleſiæ fluctuatio emerſerit, vt licet Chriſti ad Belial ſit nulla conuentio, tanta extiterit iuſtitiæ cum iniuſtitia confuſio, vt inter catholicos, hæreticos & ſchiſmaticos vix eſſet etiam bonis diſcretio. Quibus malis Saxones irritati, cum ſuis principibus, epiſcopis, & baronibus mori pro eccleſiarum & patriæ libertate parati, coniurantes validum contra regem produxere exercitum. Et crebro per annos XXIIII varia & cruenta vtrinque geſſerunt prælia. Victores attamen finaliter Saxones euaſere: regemque ſuperatum non ſine grandi ſuorum cæde & ceſſare compulerunt & fugere. Sanè bella memorata, quando & quomodo geſta ſint ſuis locis & annis aſſignãda reſeruans, præmiſſis immediatè ſubnectere de induſtria diſtuli, quatenus ea quæ præceſſere interimque contigere memorabilia, ordinatius ſuis & annis & temporibus aptari & digeri valeant.

Anno itaque Epponis epiſcopi noſtri XIIII, Henrici autem regis tertio, qui eſt noſtræ ſalutis MLIX, Limpoldus archiepiſcopus Moguntinus, vir magnæ deuotionis & honeſtatis, fundauit monaſterium ſancti Iacobi montis ſpecioſi prope Moguntiam, locans in illud ordinis diui Benedicti monachos.

Anno Domini MLXI, Henricus rex Epponem epiſcopum noſtrum vnà cum Wilhelmo marchione Thuringorum & exercitu in Vngariam ad auxiliandum regi Andreæ, quem Bele frater eius regno vi & armis deturbare nitebatur, miſit. Qui illuc venientes cum Bele ſigna contulerunt atque infinitam multitudinem Hungarorum peremerunt. Sed Vngari pòſt aucti, ipſos vice verſa vehementer vrgere cœperunt. Videntes itaque miſſi regis ſe impares & numero & viribus, finibus hoſtium excedere volebant, ſed in fuga intercepti ab hoſtibus crebra incurſione infeſtantur. Cùm autem

ſe viri-

ſe viriliter defenderēt, & hoſtes reciprocè cederent; tandem diuturna cæde exhauſtis viribus Andreas rex equo fortè excuſſus pugnantium pedibus eſt conculcatus, epiſcopus captus. Marchio fame magis quàm ferro expugnatus, ſe dedidit. Cuius virtus tantę admirationi apud barbaros fuit, vt Ioas filius Belis pro illo vltro patrem exoraret non modò, vt eum iure belli intactum ſineret, ſed etiam vt affinitate ſibi iungeret, deſponſata ei filia ſua ſorore Ioade. Et ſic tādem cum gloria dimiſſus, cum epiſcopo & aliis qui ſimul venerant, & cædibus ſupererant, ad propria eſt reuerſus.

Ex Chronicis Doringorum excerpta.

Anno Domini MLXV, Luduicus Saltator, filius Luduici cum barba, ſecundus comes Doringorum, interfecit Fridericum comitem palatinum, fundatorem monaſterij Goſetzen, qui habitabat in caſtro Schipplitz, propter vxorem ſuam venuſtiſſimā quam amabat Adelheidam. Qui occiſus ſepultus eſt in dicto monaſterio quod fundarat. Ita in dictis Chronicis legitur, & in fundatione cœnobij Oderſleuen eadem repetuntur. In topographia tamen Goſitzenſis monaſterij memorati habetur, quòd non Fridericus ſenior & fundator loci, ſed filius eius eiuſdem nominis, qui habuit vxorem nomine Adelhaidem pulcherrimam & pridem ſibi nuptam, ab eo fuerit occiſus zelo vxoris, quam & exinde duxit in matrimonium: quæ ei genuit tres liberos præſtantiſſimæ indolis Luduicum qui primus factus eſt Lantgrauius Doringie, Vdonem epiſcopum Nuenbergenſem, & Henricum. Luduicus iſte ædificauit caſtrum Wattperg in altiſſimo monte iuxta Iſenach, item caſtrum Nuenburg, & ciuitatem prope caſtrum, in pede autem montis Friburg. Porrò Luduicus pœnitentia ductus fundauit inſigne valde cœnobium in nemore Doringiæ Reinhartzbron, in quo & in vltima ætate factus conuerſus ſub habitu religioſo feliciter obdormiuit in domino. Similiter & ipſa Adelheidis fundauit pro ſatisfactione ſpontaneè monaſterium noſtri ordinis Oldersleuen prope Saxiburgum. Caſtrum quoque Schipplitz, vbi quondam cum viro interfecto habitarat, in clauſtrum mutauit monialium, donans ei omnia quæ ad caſtrum ſpectabant: ipſaq́; ſeculum linquens facta eſt ibi prima abbatiſſa circa annum domini MLXXXIX. Cæterùm quur Luduicus Saltator nuncupetur, cauſam dicunt, quòd inſtantia Adelberti archipræſulis Bremenſis qui occiſi germanus fuerat, ipſe Luduicus captus ſit, & ab Henrico imperatore in caſtro Gibelſtein in turri quadam biennio cuſtodiæ mancipatus; tandem ſemel ob recreationē ad ſuperiora turris poſitus, voto ſancto Vdalrico facto per feneſtram in Salam vſque ſaltauerit: indeq́; enatans in Sangerhauſen veniēs dominium ſuum, in rei memoriam ibidem eccleſiam pulchram in honorem dicti Sancti conſtruxerit.

Anno Domini MLXVIII, Petrus Damiani, & Petrus Alphonſus, nominatiſſimi habentur.

Anno Domini MLXXIII, Hillebrandus profeſſione monachus, & Romanæ eccleſię archidiaconus, natione Tuſcus, omnium Cardinalium conſenſu ſolenniter atque canonicè electus fit papa, in numero CXLVII, & vocatus eſt Gregorius ſeptimus. Sedit an. XII, menſe vno, diebus IIII. Iſtius prudentia nō modò in ipſa Italia, ſed etiam in Teutonicis prouinciis, ſacerdotum refrenata eſt incontinentia. Hic, vt Martinus ait, concilio CX epiſcoporum habito, Henricū imperatorem excōmunicauit quaſi eccleſiæ Romanæ ſciſſorem, ſed tandē abſoluit, & pòſt iterum excommunicauit, quia diſſidium in eccleſia procurauit, pueritia & inexperientia ſua exiſtente in cauſa. Libet hîc ſubnectere, quid de dicta excōmunicatione ſentiat Otto Friſingenſis epiſcopus, hiſtoricus magnus & nobiliſſimus, vtpote Friderici primi patruus. Dicit itaq; in hiſtoria ſua taliter. Anno Domini MLVII, Henricus quartus penè puer patri in regno ſucceſſit. Hic excommunicatus per papam Gregor. VII: ſi rectè videat ipſe. Et ſubiūgit, Lego & relego Romanorum regum & imperatorum geſta, & nuſquam inuenio quęquam eorum ante hunc à Romano pontifice excommunicatum, vel regno priuatum: niſi quis pro anathemate accipiat, quòd Philippus ad breue tempus a Romano epiſcopo inter pœnitentes collocatus, & Theodoſius à beato Ambroſio propter cruentam cædem à liminibus eccleſiæ ſequeſtratus eſt. Hæc Otto noſter. Cæterùm ego ſummi pontificis ſententiam velut Chriſti vicarij formidandam profitens, rem latius proſequi inſtitui.

Primum itaq; bellū, quod Henricus imperator cōtra epiſc. Saxoniæ geſſit, quód-

que excommunicationis non parua occaſio extitit, factum eſt anno Domini MLXXV, idus Iunij feria III, prope fluuium Vnſtrat, vbi multi potentes ex vtraque parte ceciderunt. Et Saxones victi fugerunt. Eo quippe tempore omnes epiſcopi potentiores regi, & principes etiam excommunicato adhæſerunt, præter paucos quoſdam Saxoniæ epiſcopos optimos & orthodoxos patres, quibus viſum eſt magis Deo & vicario ſuo papæ obediendum quàm Cæſari: qui regem conſtanter & intrepidè relinquentes, iuſſis apoſtolicis vſque ad mortem fideliter parebant. Fuerunt autem hi: Anno archiepiſcopus Colonienſis, Wernherus Magdeburgenſis, Bucco, qui & Burghardus, Halberſtatenſis, vir ſanctus, Wernherus Merſeburgenſis,* Padeburnenſis & Benno Miſnenſis. His aſtiterunt, & auxilio fuerunt contra regem ſequẽtes principes & duces, comites & barones Sax. Otto dux Bauar. q̧ offenſus ꝑ regẽ qui eũ iniuſtè ducatu ꝑdicto priuauerat, ad epiſc. memoratos ſe tranſtulit, factus eccleſiæ propugnator validiſſim⁹. Hic natione Saxo ducatum etiam habuit circa Weſeram Goting & Northeim, quem ipſe quoque rex vaſtauerat: item Magnus dux Saxoniæ, Eghardus marchio Doringiæ, Dedi marchio, Fridericus comes palatinus, Theodoricus comes, Albertus comes, Otto comes, Conradus comes, Henricus comes, & vulgus promiſcuum ſupra ſexaginta millia. Hi Goſlariæ congregati contra regem expeditionem parabant. Rex accepto nuntio vicini iamque inſtantis periculi grauiter mente conſternatus, properè in Hartesburg caſtrum ſe contulit, eoque ſecum regni inſignia & theſauros quoſdam conuexit. Erant tunc temporis cum eo Eppo noſter Citzenſis epiſcopus, & Benno Oſneburgenſis epiſcopus, quorum conſilio & priùs tranquilla & tunc turbata republica omnia faciebat. Fuerunt quoque in parte regis præter ſuprà memoratos omnes alij Germaniæ principes & antiſtites, comites & barones, omniſq; nobilitas. Dux autem militiæ præcipuus fuit Rudolphus Sueuorum dux, & Welpho Bauariæ dux, Godefridus dux Lothoringorum, & Vratiſlaus dux Bohemorum cum ſuis legionibus. Non tamen diu pòſt duo præfati principes Guelpho & Rudolphus Saxonibus ſunt iuncti, vt infrà patebit. Godefridus autem ad terræ ſanctæ expeditionem & liberationem eſt profectus. Fuerunt itaque cum rege omnes Franci, Sueui, Baioarij, Lotharingi & Bohemi: omnes contra Saxones paucos congregati; quin & omnes Weſtphali & circa Miſnam habitantes regis auro corrupti à Saxonibus & (vt dicitur in Chronicis eccleſiæ Magdeburgenſis) omnes epiſcopi præter quatuor, Magdeburgenſem, Halberſtatenſem, Merſeburgenſem & Padeburnenſem aut apertè ad regem tranſierunt, aut animo nutanti cum Saxonibus ſtabant, vt in quamcunque partem res proſperè cederet, illuc ſecuri declinare potuiſſent.

Eo tempore Rodulphus dux Sueuorum, & Welpho dux Baioariorum ſiue Noricorum, & Bertholdus dux Charinthiorum regi auxilium ſuum petenti denegauerunt propter præcedentia mala & ſanguinis effuſionem. His diſcordiis ſæuientibus, Henricus Italiam intrans, Romam pro concordia & reconciliatione petiit: habens ſecum Epponem epiſcopum noſtrum & pleroſque alios. Intrans per Gregorium papam honorificè ſuſcipitur, & iuramento ſuper emendatione malorum præſtito ab excommunicatione abſoluitur, & priſtinis dignitatibus reſtituitur. Qui aliquandiu Romæ manens, eccleſias deuotè viſitauit, & crebro à pontifice vnà cum epiſcopo noſtro Eppone ad prandia inuitatur. Tandem in Germaniam rediens, neſcio quo vexatus ſpiritu aut prauo ſeductus conſilio, omnia quæ papæ ſpoponderat, rupit & irrita fecit, efferatior, q̃ fuerat antea, factus. Quapropter de nouo ipſum Greg. papa excommunicatũ regno priuauit, donans poteſtatem principibus & epiſcopis alium loco eius eligendi.

Anno igitur Domini MLXXVIII, Rudolphus dux Sueuorum contra Henricũ in regem eligitur à Saxonibus & Sueuis, & Moguntiæ conſecratur à Siffrido loci archiepiſcopo, noſtri ordinis quondam abbate Fuldenſi, præſente Adelberone etiam noſtri ordinis epiſcopo Wurtzeburgenſi, & multis aliis potiſſimùm Saxoniæ magnatibus. Rodulpho tunc coronando miſerat papa diadema continens hæc verba: *Roma dedit Petro, Petrus diadema Rudolpho.* Eodem anno paulo poſt Rodolphi vnctionem, bellum inter eum & Henricum ortum eſt: conueneruntque exercitus vtriuſque iuxta Strowi vel Medelrichſtad. Initoque prælio non pauci ex his & illis proſternuntur, & incerta fit victoria vtriuſque certatim fugientibus ad propria. Vbi à vulgaribus hominibus

nibus

nibus Wernerus, qui & Wetzel, archiepiſcopus Magdeburgenſis in fuga occiditur, ſiue (vt quidam dicunt) ſuſpenditur. Magnus dux capitur & ſpoliatur, Wernherus autem epiſcopus Merſeburgenſis nudus ad propria reuertitur. Interea dux Otto, & Fridericus palatinus de Sumerſeburg diuerſis in partibus acriter pugnantes, non antè ceſſauerunt, quàm Henricum cum omnibus ſuis ad fugam coegerunt; eosque fugientes tamdiu ſunt inſecuti, donec eos muro Wirtzeburgenſi videbant includi. In diebus his Henricus Adelberonem epiſcopum præfatæ ciuitatis Wirtzburg propter adhæſionem papæ & Rodolphi noui regis expulſum, ſuum ad monaſterium Lambach redire coegit, loco eius Meginhardum epiſcopum conſtituens. Et ita cum aliis ſibi contradicentibus fecit.

Anno Domini MLXXIX, tertium bellum Henricus imperator contra Saxones geſſit iuxta Vladichen, quinto calend. Februarij. Tunc monaſterium ſancti Petri Erphordiæ & ſancti Seueri ibidem cum multitudine quæ illuc confugerat, combuſtum eſt, & ciuitas pro parte. Eodem tempore Fridericus abbas Goſitzenſis comes palatinus abbatiam beati Gregorij in Nuenburg à rege Rodulpho regendam ſuſcepit. Illo quippe anno Citzenſis eccleſia ſuo orbata fuit antiſtite. Hæc ibi. Ille antiſtes fuit Eppo, cuius obitum alibi ita præciſè inuenire non potui. Obiit autem morte dira & ſubita, ſubmerſus in quodam flumine, vt infrà latius dicetur. Et non ſolùm ipſe, ſed & complures alij potentes Henrico excommunicato fauentes reproba interiere morte, vt habetur in Chronicis.

Ex annalibus eccleſiæ Magdeburgenſis.

Wilhelmus epiſcopus Traiectenſis, fautor Henrici quarti eccleſiarum tyranni. Hic cùm præfatus rex eſſet Traiecti, & excommunicatio regis à Romano pontifice facta præſentata fuiſſet: rex ipſe excommunicationem papæ conſilio epiſcopi vilipendebat. Epiſcopus quoque idem præfatus, timens ne ſi populus hoc audiſſet, à rege ſicut ab excommunicato diſcederet, inter miſſas ſermonem faciens ad populum deriſoriè quòd rex excommunicatus eſſet indicauit. Sed hanc excommunicationem nihil valere, quibus poterat verbis vtpote facundus homo confirmabat. Sed quantum valeret, in ſeipſo coactus eſt agnoſcere, ſi liceret ei pœnitendo à ſuperbia reſilire. Nam in ipſo loco, in quo Romano pontifici derogabat, ipſe mala valetudine corripitur, in qua vſque ad miſerandum vitæ terminum detinetur. Itaque morbo magis ac magis ingraueſcente cum eo dum quidam homo regis eum rogaret, vt ſe cum ſuo mandato remitteret ad regem, Hoc, inquit, mitto ei mandatum quòd ipſe, & ego, & omnes iniquitati eius fauentes ſumus damnati in perpetuum. Cumque à ſuis qui aderant clericis, ne talia loqueretur, eſſet admonitus; Quid aliud, inquit, loquor, niſi quod verum eſſe viſibiliter intueor. Ecce enim dæmones lectum meum circumſtant, quatenus me mox vt expirauero rapiant. Itaque cùm fuero è corpore eductus, rogo vos & omnes fideles, ne ſe fatigent pro me faciendo ſupplicationes. Hic igitur in deſperatione defunctus, diu iacebat inſepultus, donec Romam mittitur. Et inde quæſito conſilio, ne populus fœtore corrumperetur, apoſtolico iuſſu ſine commendationibus ſepelitur. *Hæc ex Chronicis Magdeburgenſis eccleſiæ.* Et ita alij complures Henrici fautores malè interiere. Vdo Treuerēſis archipræſul repentina morte obiit. Burghardus Miſnenſis præfectus ex equo cadens expirauit. Sic & Godefridus dux hoſtis Saxoniæ percuſſus ſine confeſſione periit. Ita & Eppo epiſcopus noſter, magnus Henrici fautor & aſſentator, morte mala concluſit, de qua in prædictis Chronicis Magdeburgenſis eccleſiæ ita ad verbum ſcribitur: Eppo Citzenſis epiſcopus dum in epiſcopio ſancti Chiliani quendam riuum forti ſedens in equo tranſiret, quem quilibet pedes ſine periculo tranſire poſſet, vbi nec timor vllus fuit; equo cadente moriens ſic interiit, ſancto Chiliano ſic diſponente, vt qui eius rebus violentus incubuerat, vinúmque illius ſæpe iniuſtè biberat, aquam quoque ſuam iuſtè bibendo vltrà merum non quærat. Et quia nobis inconciliabilis permanſit, Deo inreconciliatus ab hac vita migrauit. Hæc ad verbum in prænarratis Magdeburgenſis eccleſiæ annalibus leguntur. Eppone itaque ſic defuncto, Guntherus ei ſucceſſit, vt ſequitur.

GVntherus, septimus Nuenburgensis ecclesiæ præsul post Epponem rite succedens circa annum Domini millesimum septuagesimum nonum, præfuitque proficuè vsque ad annum Domini M X C I X, ordinatus per Hartwigum metropolitanum suum.

De quibusdam euentibus, temporibus Guntheri episcopi, ex Chronicis Saxoniæ.

Quartum bellum inter Henricum & Rodolphum gestum est, anno Domini M L X X X. Et Saxones triumpharunt Ottone duce, licet Rodolphus rex lethaliter vulneratus fuerit, semiuiuus in Mersburg delatus, ibi mortuus, & honorificè sepultus. Factum est autem hoc bellum prope Elstere fluuium. Cæde facta & imperatore fugato cum suis, Saxones hostilia castra peruadunt, & omnia quæ sunt inuenta, diripiunt. Sunt autem inuenta multa preciosa tentoria, multa episcoporum scrinia sacris indumentis & vasis plena, multa vasa aurea & argentea quotidianis vsibus apta, multæ quoque auri & argenti laminæ, multaque pecunia numerata, equi quamplurimi similiter & optimi, arma generis vniuersi, mutatoria cæteraque sine æstimatione vestimenta. Et vt breuiter dicam, quicquid episcopi Coloniensis fuit & Treuerēsis, & alij ferè XIIII secum attulerant, quicquid dux Fridericus, comes & Henricus, ac cæteri ditissimi homines secùm portauerant, quicquid in Erphurt rapuerant; omnia illa diripientes, ad castra sua ouanter tulerunt triumphantes. Illi vero qui gladium effugerunt, quantas calamitates in fluuio, syluis, paludibus sustinuere; nulli est credibile, nisi cui contigit hæc omnia loca præsentialiter videre. Ergo quicquid Vnstrad vbi victi sumus, in nos peccauit; Elstrad pro nobis dupliciter vindicauit. *Hæc ex Chronicis Saxoniæ.*

Circa idem tempus Henricus imperator marchiam Misnensem Vratislao duci Bohemiæ dedit possidendam pro auxilio & obsequio, quod ei idem dux contra Saxones continuè impendebat bellico. Ast Egbertus marchio, eius prouinciæ dominus, filius patruelis regis, puer adhuc adiunctis sibi Saxonibus Misenam perrexit, vniuersaque castella quibus dux Bohemus præsidium imposuerat, admota militari manu recepit, suosque milites qui deinceps contra omnem hostium irruptionem indefessi excubarent, imposuit: mirantibus cunctis, quòd regem nec ætatis nec propinquitatis respectus ab hac iniuria reuocasset. Eodem quoque tempore Henricus imperator ducatum Sueuię, qui fuerat Rodulphi ducis & regis pridem occisi, dedit Friderico comiti de Stoyphen, magistro militiæ suæ strenuo & bellicosissimo viro, qui magna pro eo gessit facinora & fortissima bella, insuper & filiam suam vnicam Agnetem illi in coniugium copulauit: ex qua suscepit duos egregios liberos, Fridericum ducem Sueuiæ, & Conradum qui pòst factus imperator eius nominis est tertius. Fridericus dux in vxorem accepit Iuttam sororem Henrici Catuli potentissimi Baioariæ & Saxoniæ ducis, genuitque ex ea Fridericum tertium cognomento Enobarbum, de quo & aliis infrà dicetur.

Anno Domini M L X X X I I I I, Henricus imperator aduersus Pontificem gerens bellum vrbem capit, & in Adriani mole Gregorium obsessum custodit, donec Gregoriani Roberti Guiscardi qui in Apulia dominabatur, auxilio freti obsidentes abire Senas compulerunt. Eodem anno Sifridus archiepiscopus Moguntinus obiit, cui Wetzel siue Wernherus successit. Sequenti anno qui est Domini M L X X X V I I, Gregorius papa obiit, cui Victor tertius successit.

Anno L X X X X V I supra M ab ortu saluatoris Christi, apud Moguntiam in concilio principum Henricus imperator Vratislaum ducem Bohemiæ regem fecit; Morauorum regno pridem extincto, in Bohemiam translato, Poloniam, Slesiam, Lusatiam Bohemorum imperio adiiciens; Gilbertum Treuerorum archiepiscopum cum eo Pragam mittens, qui coram prouincialibus regem nouum inungeret, regalibusque adornaret insignibus, acclamante populo, Vratislao regi salus, honor atque victoria. Vratislaus iste Bohemorum rex primus collegium Canonicorum regularium in arce Pragensi erexit: in quo dum res agitur diuina, non præpositus tantùm, sed decanus & sacerdos, diaconusque & subdiaconus, rem diuinam facientes, episcopalibus ornamentis vtuntur. Et præpositus quidem cancellarius

regni

regni appellatus principis honore defungitur. In fundatione autem eius ecclesiæ rex idem suis humeris duodecim cophinos lapidum mercenarij more gestasse fertur. Et reuera religiosus princeps, dignusque qui primus inter Bohemos regio vteretur diademate. Non tamen in eo vehementer stupendum, quòd adhæserit Henrico imperatori magis quàm apostolico, homo secularis; cùm videret summos Germaniæ archipræsules, electores & principes ei obsequi, illumque venerari & defendere. Sanè quod plerisque in historiis reperitur, Bohemiæ ducatum in regnum per Fridericum primum fuisse mutatum, hoc ideo contigit, quòd post Vratislaum prædictum primum regem pluribus annis interregnum fuerit. Nam Conradus frater eius, & filij non regis nomine sed ducis tantùm vsi fuerunt: tanquam regni decus homini non prouinciæ datum fuisset. Proinde Vradislaus iunior, & quartus Vratislai regis natus, à Friderico primo sibi & posteris regiam dignitatem dono obtinuit, & quidem magnificè & gloriosè, eò quòd dicto Friderico mirificè gratus fuisset, propter auxilium quod ei in expugnatione Mediolanensi impenderat. Quapropter & et leonem rubeum bifurcatæ caudę in clypeo albi coloris regio insigne donauit.

Anno Domini MLXXXVIII, Wetzel archiepiscopus Moguntinus obiit, cui Ruthardus successit rite.

Eodem anno Guntherus episcopus noster Citzensis defunctus est. Mox omnis clerus coadunatus, quem longè antè optauerat abbatem Fridericum Gositzensem pari consilio elegerunt, & electum cum ingenti tripudio in cathedram tunc temporis episcopalem Citzæ perduxerunt. Qui cùm ex illius ecclesiæ impensis necessaria ordinasset, tam clericorum quàm laicorum personis assumptis post regem Henricum pro inuestitura properauit, qui tunc Veronæ, id est Bern, trans alpes erat. Qui causam itineris audiens ægrè cœpit ferre, eius quòd sine permissione electus fuit. Illo quippe tempore sub regia potestate libertas ecclesiæ periclitabatur. Episcopos & abbates non virtutum merita, sed commendabat pecunia. Cui erat minor numerus; ad regimen animarum minus erat idoneus. Itaque Citzensis ecclesiæ pro electo suo interpellantibus durius respondetur. Sed nec rex electionem per inuestituram confirmare voluit, sed abiectum archiabbatiæ Heroueldensi præposuit, & eius loco Walrabonum qui sequitur, creauit episcopum.

WAlramus, qui & Walrabonus appellatur, octauus Citzensis ecclesiæ episcopus, reprobato Friderico per Henricum imperatorem Gunthero surrogatus. Circa annum Domini MLXXXIX, præfuit annis XXI. Hic (vt in annalibus Magdeburgensis ecclesiæ legitur) ordinatus fuit ab Hardewigo eius loci archiepiscopo & metropolitano suo.

De quibusdam gestis tempore Walrami episcopi, ex Chronicis.

Anno Domini MLXXXIX, Henricus imperator prædictus congregato exercitu oppidum firmissimum marchionis Egberti Glichen dictum obsedit. In vigilia verò Natalis domini, dominica scilicet die, cùm magna pars primatum ob diem festum iam abiret, Egbertus suis consulens audacter imperatorem inuadit, & grauiter primò resistentem tandem cedere compellit. In qua pugna Burchardus Lusaniæ episcopus, qui ea die sacram imperatoris lanceam ferebat, occisus est.

Anno Domini MXCII, Beltzetus Turcarum rex Græciam ingenti armatorum ingreditur numero. Plures vrbes expugnans, sibi subiectas fecit & tributarias. Imperatore quoque capto, pro vili vtitur mancipio.

Anno Domini MXCVIII, ordo Cistercienſium cœpit per venerabilem & sanctum virum Robertum abbatem, qui maximus & secundus reformator ordinis sancti Benedicti fuit, qui multas curiositates & abusiones abdicauit, instituens fratres suos simpliciter purè & rigidè secundum regulam viuere. Et mirabiliter in breui tempore hæc institutio & reformatio per mundum dilatata & aucta est.

Anno Domini MXCIX, Hierosolyma à nostris capta est duce Godefrido, quem Christiani coronare volentes ipse renuit, asseuerans nolle se auream ferre coronam, in ea vrbe in qua Christus spineam tulisset.

Anno Domini M C, Godefridus moritur. Poſt quem Hieroſolymis regnauit Balduinus frater eius annos XVIII. In quibus Ægyptios ter ſuperauit prælio magno, & Calypham eorum regem interemit. His temporibus ſecundum Helmoldum ablata ſunt imperialia Henrico quarto violenter, & data ſunt filio ſuo Henrico quinto. Et ſopita ſunt ſchiſmata tempore Paſchalis quæ diu ferbuerant per Henricum, propter antipapam ſuum Gwigbertum qui dictus eſt Clemens ſecundus, qui & ipſum cum vxore ſua Bertha coronauerat. Matthæus Palmerius in additionibus ſuis Chronicorum Euſebij, de prædicta coronatione aliter habet, & quidem in hæc verba: Henricus coronam imperij à Paſchali ſumpſit, & non multò pòſt illum cum multis eccleſiæ prælatis capit, & in carcere incluſit, vnde parum pòſt liberatus euaſit, anno Domini M C I I. Hæc ille.

Per idem tempus in Italia ſanguinem pluit. Item lancea Domini cum qua in cruce in latere vulneratus eſt, Antiochiæ eſt reperta. Henricus ſuprà memoratus dictus eſt Henricus Magnus, in ordine imperatorum tertius, regum vero quartus. Hic à multis apoſtolicis fuit excommunicatus, & tandem à filio deuictus, anno imperij ſui 43, & diu carcere detentus tandem ſatis miſerè Leodij mortuus poſt multas inſultationes, & ſtetit corpus eius inhumatum V annis in quadam capella deſerta. Ecce lector quàm profunda Dei iudicia in tanto viro, qui forſan ſcoriam eius decoxit in camino tribulationis, vt non cum hoc mundo damnaretur. Obiit autem, vt communiter dicunt hiſtorici, circa Chriſti M C V I. Cui filius, adhuc eo viuente & ſub cuſtodia poſito, Henricus ſucceſſit, vt dicetur in ſequentibus. Et dictus eſt Henricus ille in ordine imperatorum quartus, regum vero quintus: & ita communiſſimè appellatur, cùm ſit quintus Romanorum regum, qui huius nominis apud Germanos imperitauit, licet Itali luſcioli numerent aliter primum Henricum patrem Ottonis magni, virum optimum & bellicoſiſſimum, quia imperiali diademate coronatus nō fuit, à catalogo imperatorum ſiue regum Romanorum excludentes. Henricus itaque quintus, Henrici Magni filius cœpit anno Domini M C V, & XX annis rexit. Hic patrem Henricum nephando ſcelere carcere macerauit vſque ad mortem. Dicunt tamen aliqui, eum circa finem vitæ dimiſſum, & Leodij (vt ſuprà dictum eſt) miſerè defunctum.

Hoc tempore mortuus eſt Magnus dux Saxoniæ ſine hærede maſculo. Ideo Henricus quintus ducatum eius dedit Ludero comiti de Suppleburg, qui pòſt factus imperator dictus eſt Lotharius ſecundus, de quo infrà. Reliquit tamen dux Magnus duas filias, quarum vna Elica nupſit comiti Ottoni de Ballenſtet, quæ peperit ei Albertum Vrſum, altera Wolffhildis nupſit Henrico Nigro duci Bauariæ, quæ peperit ei Henricum Catulum, patrem Henrici Leonis ducis magni, & Welphonem ducem Noricorum, & filiam Iuttam quam duxit Fridericus ſuprà memoratus dux Sueuiæ, quæ peperit ei Fridericum primum, de quibus infrà latius.

Anno Domini M C V I I, id eſt anno ſecundo Henrici quinti, Benno vir Dei, epiſcopus Minenſis obiit, & Herdewicus ſucceſſit, qui eccleſiam Wurtzen fundauit collegiatam. Eodem anno Henricus archiepiſcopus Magdeburgenſis obiit, Adelgotus cui ſucceſſit vir optimus & magnificus. In Chronicis tamen prædictæ eccleſiæ habetur, quòd cœperit anno Domini M C V I I I, & X I annis præfuerit. Iſte memorabilis pater fundauit monaſterium noui operis canonicorum regularium Hallis, quod noſtra hac ætate quoque inſigne & opulentiſſimum habetur. Cuius præpoſitus Dominus Ioannes Pals, doctor iuris canonici, vir religioſus, facundus & conſultiſſimus, ob ſingularem ſuam prudentiam & dexteritatem in magno tenetur honore, & diligitur à ſummis etiam viris, maximè ab Alberto Moguntinenſis & Magdeburgenſis eccleſiarum archiepiſcopo veneratur & colitur. Cuius & ego haud modicè liberalitatem & humanitatem in meis expertus ſum neceſſitudinib. Prior quoque dicti monaſterij nomine Lucas, vir valde venerandus & apprimè doctus, & ipſe decretorum doctor habetur celeberrimus, cuius eruditionis fama & iuris peritia noſtro æuo plurimum dictum illuſtrat monaſterium. Quem mihi amiciſſimum Deus incolumen & ſaluum conſeruet multos in annos, ſupplex depoſco. Illo tempore Paſchalis ſecundus ordinis diui Benedicti ſummus fuit pontifex, vir zeloſus & rigidus, qui diligenter laborauit pro eccleſia contra imperatores & reges ſuper reſignatione inueſtituræ epiſcoporum & abbatum

batum,& satis profecit. Etiam captus fuit per imperatorem Henricum V (vt infrà dicetur) cum cardinalibus & per duos menses in custodia tentus. Habuit & schisma. Nam contra eum Henricus imperator antipapam elegit Swigbertum, & post hunc consequenter alios duos, qui omnes in breui malè interierunt. Et Paschalis, vt erat vnicus & indubitatus papa, per annos XVIII permansit.

THeodericus sacerdos, homoq; Dei magnus, Citzensis ecclesiæ episcopus nonus, Walrabono episcopo defuncto, cũ gaudio & applausu totius & cleri & populi successit, anno dominicæ incarnationis MCXI, indictione IIII. Ordinatus autẽ fuit per Adelgotum metropolitanum suum, archiepiscopum Magdeburgensem eodem anno & tempore. Sanè Theodericus iste vir fuit apostolicus, & apprime doctus, integerrimæ vitæ & cõuersationis sanctæ, Deo & hominibus acceptissimus & gratissimus, summus Dei cultor, & zelosus orthodoxæ fidei propugnator, strenuusq; ac rigidus sacrorum canonum defensor, & potissimùm contra Simoniacos, nec non schismaticos qui suo tempore Christi turbabant scindebantq; ecclesiam, turris validissima. Quod non ex me, sed antiquorum historiographorum, vtpote synchronorum ipsius, Chronicis & historiis deprompsi. Quem denique & talem extitisse, illa vetus & antiqua fundationis cœnobij nostri scriptura, in fine martyrologij & regulæ nostræ exarata, clarè demonstrat, & affirmat in hæc vt sequitur verba.

Anno Domini MCXI, sub Henrico imperatore huius nominis quarto, sed in ordine regum quinto auctorisante, in ecclesia catholica militante post Vrbanum secundum viro apostolico Paschali, dominus Theodericus Citzensi ecclesiæ dignè præficitur. Vir verè commendandus, literis apprime eruditus, contra schismata quæ suis temporibus nonnunquam pullulabant, propugnator catholicus, & in omni pastorali solicitudine commissæ sibi ecclesiæ desudans vtilitatibus. Hic tertio episcopatus sui anno, scilicet anno Domini MCXIIII, cùm esset beatæ Mariæ Dei genitrici specialiter deuotus, quendam Sclauum penitus illiteratum, eidem beatæ virgini æquè deuotum, in sua curia habebat. Cui Sclauo beata virgo Maria tunc apparuit, adhortans vt præfato episcopo diceret, vt claustrum suo honori consecrandum non longè à suburbano seu territorio suæ ciuitatis, in colle quem antiquitas Bosawgia nominauerat, constitueret, & pro indicio veritatis insinuaret, quòd secretè dicere solitus esset ante inchoationem horarum beatissimæ virginis hanc antiphonam, *Natiuitas tua Dei genitrix, &c.* Quæ cùm idem Sclauus episcopo nunciaret, & episcopus suum secretum illi reuelatum cognosceret; quod domina nostra sibi dilectissima virgo Maria voluit fieri, quantocius adimpleuit, & montem qui Bozawgia dicitur, primum occupauit, ac fruticetis ac spinetis mundauit, & mense Septembri sexto idus eiusdem ligneam capellam, in eodem monte constructam, in honore sanctæ Dei genitricis & perpetuæ virginis Mariæ dedicauit, ipsumq; montem cum aliis prædiis in vsum fratrum, inibi Deo in perpetuum secundum regulam sancti Benedicti nigrorum monachorum seruiturorum, assignauit. Nam de monasterio Hirsaugiensi Spirensis diœcesis, pro tũc in regulari obseruantia secundum Cluniacẽsium statuta nominatissimo abbatem postulauit, & quendam Egkenbertum, virum venerabilem, quem primum huic loco abbatem præfecit, vnà cum aliis fratribus acquisiuit.

Secundo dehinc anno, qui est annus Domini MCXV, basilicam hanc à fundamentis erexit, & septimo abhinc anno, qui est annus Domini MCXXII, consummauit. Duoque altaria vnum in dextrali plaga in honore Apostolorum Petri & Pauli VI idus Septembris, alterum verò in sinistrali in honore Apostolorũ Philippi & Iacobi calendas Maij dedicauit.

Hic etiam quendam nobilem nomine Bennonem de vicina gente Soraborum inconuersum recepit. Qui cùm verè peruersus existeret, & ab abbate sæpe correptus emendare nollet; abbas ad eius directionem etiam episcopũ aduocauit. Qui cùm prædictum Bennonem durius (vt dignus erat) argueret, idem Benno cuncta impatienter ferens in tantam malitiam deuenit, vt eundem episcopum in oratione ante principale altare procumbentem latenter cultello perfoderet. Vnde post triduum venerandus Dei sacerdos quinto calendas octobris anno Domini MCXXIII, indictione prima migrauit ad Christum, in eodem loco sepultus quo occisus. Ipse vero Benno non conuer-

sus sed peruersus mox viuus à dæmone raptus nusquam comparuit. Hęc ad verbum ex topographia fundationis huius nostri cœnobij transcripta.

EPITAPHIVM incisum fundatoris tumbæ.

Annos millenos centum tres bis quoque denos
Collige post Christum, titulum qui perspicis istum.
Tunc obiit sedis, nostræ fundator & ædis.
Sanguine perfusus brauio certaminis vsus.

Libet hîc subnectere, cur locus memoratus ab antiquo vsque nunc dictus fuerit Bosaw. Sunt equidem qui asserunt, id factum, quòd locus nemorosus quondam fuerit & latrociniis aptus, & ideo dictus Bosaw, id est mala augia. Estque communis hæc & vulgi opinio. Ast illustris comes, nec non quartus Merseburgensis ecclesiæ præsul dignissimus, Dythmarus, magnus & solidus auctor, Henrico imperatori secundo amicissimus, in Chronicis suis aliam narrat causam, quòd scilicet locus monsque prædictus nomen habeat à Bosone primo memoratæ Merseburgensis ecclesiæ episcopo. Qui prouisor ecclesiæ ad tempus existens Citzensis, templum in eodem saltu Domino Deo construxerat, & nomine suo intitulauerat. Verba Dythmari antistitis de prædicto loco sunt hæc. Boso antecessor meus, ab imperatore constitutus Ottone, curam sibi commissam anno vno & menses decem ac tres dies regens in patria obiit Bauaria. Qui in monasterio Christi martyris Emerammi quod construxit Arnulphus, monachus existens, inde ad seruitium Cæsaris assumptus, beneficium Citzensis ecclesiæ pro magni laboris sui debita remuneratione percepit. Et iuxta prædictam ciuitatem in quodam saltu quod ipse construxit ac nomine suo vocauit templum Domino de lapidibus ædificauit consecrarique fecit. Et quia is in Oriente innumeram Christo plebem prædicatione assidua & baptismate vendicauerat; imperatori placuit, electionemque de tribus episcopatibus ei dedit Misnensi, Citzensi & Merseburgensi. Præ his omnibus Merseburgensem ab Augusto quia pacifica erat, exposcens ecclesiam; quamdiu vixit, studiosè rexit eandem. Hucusque Dythmarus. Sed quid causam nominis diutius rimari prodest, cùm res ipsa magnificè clarescat? Enimuero cœnobium hoc nostrum in primo suo flore & fundatione opulentissimum & valde insigne fuisse, non modò ex priuilegiis ipsius fundatoris & donationibus largissimis; verùm & aliorum præsulum, nec non potentium & clarissimorum vtriusque status personarum secularium collationibus euidentissimè liquet. Ex quarum opima rerum copia vix nunc superesse videtur pars centesima; temporum iniuria, & abbatum incuria, aut certè laxè & inordinatè viuentium monachorum causante negligentia. Certè vt de aliis taceam, copiosa & diues monasterij prouisio & dotatio magnifica satis & abundè ex prædiis & aliis bonis per fundatorem patet concessis. Quorum copia & præstantia ex eo quoque claret, illorum quòd pro conseruatione eo tempore aduocati monasterij excellentes & summi extiterant viri, vtpote marchiones & comites præclari & strenui. Est equidem vulgare dicterium, *Magna ales magnum requirit nidum*, cui & illud Sapientis consonat dictum, *Vbi multæ opes, multi & qui comedunt eas*. Verùm nunc extenuatis rebus, minoratis & opibus, ad minimos quoque aduocatos tenendos defecimus; vt qui quondam ob rerũ copiam marchiones (vt dictum est) comitesque necessarios habuimus, nunc moriones & viles quosq; homunciones dummodo iurisperiti fuerint, ad præfatam aduocatiæ dignitatem assumimus. Itaq; episcopus noster & fundator Theodericus, cùm esset vir Deo deuotissimus, & iuxta prosapiæ suæ stẽma præpotens & ditissimus; maximis (multis vt de eo legitur in Chronicis) impensis per septem hoc nostrum monasterium annos cum suis erexit officinis, conferens in vsum fratrum prædia & alia excellentia bona, ex quibus vt ex priuilegiis per eum datis, & potissimùm in priuilegio fundationis nostræ inter alia quæ gratia breuitatis pertranseo, ita loquitur: IN nomine sanctæ & indiuiduæ trinitatis. Ditericus diuina fauente clementia Nuenburgẽsis episcopus omnibus Christi fidelibus &c. ad cuius loci prouisionem Eckebertum nomine ab Hirsowia nobis cum fratribus suis transmissum abbatem consecrauimus, &c. Et paulo pòst. Ad necessaria verò victus & vestitus ibi Deo seruientium donauimus & tradidimus hæc, &c. montem Pozowe, Podogrodiz,

dogrodiz, Luconowe cum adiacente ſylua, duos manſos in Leiſten, VI in Gline, VI in Probin, decem in Nuendorff cum dominicali & omni vtilitate, villam Dipoldisdorff, Hogendorff, Rodewanſdorff, Muſchendorff cum ſylua adiacente, Bigele cum villa noua & ſylua contigua &c. item in pago Geraha decimam C ſcabronum, itē cenſus & manſos villarum Nuendorff, Selintz, Croſnitz, Gizſan, Rugizan, Coarwitz cum molendino & prato, in pago Pliſna & villa quæ Rodaw dicitur quatuor manſos, & decimam mille ſcabronum, in Zwickowe duos manſos, & dimidium telonium quæ ſoluunt XVI libras, & magnifica dona poſt mortem fundatoris per eius ſucceſſores, epiſcopos, & alios potentes huius terræ principes, comites & quoſlibet fideles collata monaſterio, vt ſubnexa indicabunt priuilegiorum diplomata, anno & tempore depromenda congruo.

De quibuſdam euentibus, temporibus Theoderici noſtri fundatoris & epiſcopi.

ANno dominicæ incarnationis MCXI, Henricus quintus Italiam ingreſſus, Romam venit, in qua vrbe cùm benignè & ſummo honore fuiſſet receptus; paternum volens imitari exemplum, Paſchalem Romanum pontificē & vniuerſos per fraudem prælatos intercepit eccleſiæ, illorumq; bona in prædam ſui conuertit exercitus.

Anno Domini MCXV, Henricus rex valido exercitu Saxoniam denuo opprimere cœpit, cui Adelgotus ſuprà memoratus Parthenopolitan⁹ archiepiſcopus, & Reinerus Halberſtadenſis præſul, ac Luderus dux qui pòſt factus eſt imperator, cum cæteris Saxoniæ baronibus conglobati in vnum occurrerunt, in loco qui dicitur Welpelholtz; produxeruntque exercitum ſuum contra exercitum regis, licet impares numero. Tres enim contra quinq; pugnarunt. Commiſſumq; eſt prælium illa ætate famoſiſſimū calend. Februarij, quo Saxones ſuperiores inuenti virtutem regis attriuerunt. Quo bello Hogerus, princeps militiæ, vir fortis, natus & ipſe in Saxonia, occubuit. Vnde extant verſus:

Anno milleno centeno ter quoque quino
Syluam Welphonis maculauit vnda cruoris.

Notandum quòd prædictus Hogerus comes fuit de Mansfelt. Is primùm eccleſiæ, id eſt Saxonici exercitus, contra regē campiductor fuerat. Sed videns manum & validum regis exercitum, volens illi complacere, ſperans pariter pro victoria ſi obtigiſſet, ducatum Saxoniæ; ad eum cum ſuis confugit. Qui ilico conſtituitur dux militiæ, factaq; pugna Dei nutu inter primos cecidit. Cuius corpus noſtra tempeſtate armatum & enſe cinctum cum ſuo ſaxeo in Cloſtermansfelt repertum eſt ſarcophago: ex cuius inciſione corporis eius patuit proceritas, quin & gladij longitudine, qui more fabrefactus antiquo, vtraque parte ſcindens, magnus & longus videtur, ſed ob vetuſtatem vel forſan cruoris infectione rubiginoſus exiſtit, capulum ad longitudinē vnius ferme cubiti habens, prout in dicto cœnobio exiſtens, eumq; manu ſtringens conſpexi.

Eodem anno Bernhardus annos natus XXII cum ſociis plus quàm XXX Ciſtercium ingreſſus eſt, qui pòſt eximia ſua & doctrina & ſanctitate ipſum ordinē ſublimauit, auxit & dilatauit, non autem fundauit, ſed à conſtitutione eius anno vndecimo ſub Stephano tertio abbate eum intrauit. Proinde miror, cur adeò Ciſtercienſes fratres de ſancto illo viro glorientur, vt ipſum diuo præferre videantur Benedicto, malentes beati Bernhardi ordinis potius quàm ſanctiſſimi Benedicti appellari, cùm ipſe diuus Bernhardus, vt ſuprà dictum, nullum ordinem fundarit, ſed neq; ſtatuta vlla ceremonialia monachis tradiderit; cùm & ordo ille Ciſtercienſis nil aliud quàm noua reformatio ordinis ſancti Benedicti fuerit, & à loco quo cœperat, ita ſit nuncupatus; quin & diuus ille Bernhardus ſuis in ſcriptis crebro monachum ſe & diſcipulū beatiſſimi Benedicti aſſerat humiliter, cuius & ipſi Ciſtercienſes omnes viuere probantur ſub regula.

Anno Domini MCXVII, Henricus Romam veniens Paſchalem papam ad ſe coronandum coegit. Qui renitens & coactus illi diadema iuxta morē impoſuit. Sed poſt obitum Henrici coronationem dictam veluti extortam reuocauit annullauitq;. Quod audiens Henricus in Italiam reuertitur, Romamque abſente papa ingreditur, ibique concedente populo ſed aduerſantibus patribus cùm rite coronari non obtineret, ar-

chiepiſcopum ſuæ partis* euocauit, & ab eo denuò ſibi coronam imponi iuſſit. Otto Friſingenſis epiſcopus dicit, Henricum validiſſimo exercitu Italiam intraſſe, habentem XXX millia equitum, munitiſſimas vrbes cepiſſe, & Romanos vehementer vrbe capta attriuiſſe; adeò vt, quemadmodum Helmoldus in hiſtoria Sclauorum ſcribit, domus Dei repleretur cadaueribus, & ſanguis in Tyberim proflueret, mutareturq́; in colorem ſanguinis; papam inſuper cepiſſe, cardinales in colla funibus miſſis, vinctis in terga manibus traxiſſe; dicitq́; eum hæc feciſſe, quòd pontifex eum coronare renuerit, licet poſt cladem (vt ſuprà) coronatus ſit. Notandum tamen, quòd Henricus ille quintus nō ſolummodo propter coronationem memorato pontifici aduerſabatur, verùm maximè, quòd idem Paſchalis papa ſynodo habita priuilegiū de inueſtitura epiſcoporum ſine cōfirmatione datum imperatoribus reuocauit & caſſauit. Fuit autem iſte Paſchalis vir iuſtus & rigidus, noſtri ordinis ante papatum monachus.

Anno Domini MCXVIII, claruit Wicpertus marchio, vir fortis & ſtrenuus plurimùm, de quo mira leguntur & narrantur. Is in prouincia quæ dicebatur Sworbia, dominabatur. Tandem præ cæteris ditatus, principatum quoque & marchionatum in Litzitz, ſed & præfecturam in Magdeburg principalem, obtinuit. Tandem pro enormitate ſuorum compunctus criminum, inter alia pietatis opera cœnobium inſigne & exemptum ordinis noſtri in honorem diui Iacobi apoſtoli maioris fundauit in Begauia, aſſiſtente ei ſancto Ottone epiſcopo. In quo quidem monaſterio ipſe poſtmodum conuerſus factus, plenus operibus bonis tandem migrauit ad ſuperos; de quo etiam in præcedentibus, vbi de diuo Ottone & eius apoſtolatu Pomeranico diſſerui, complura laude digna deſcripſi.

Anno eodem Paſchalis papa ſuprà narratus, eius nominis ſecundus, obiit, qui priuilegium Bigaugienſi cœnobio primus dedit, impetrante fundatore eius Wigperto prędicto.

Gelaſius ſecundus Paſchali in pontificatu ſucceſſit, adhuc exiſtente in Italia Henrico, & pontificis partes perſequente. Aſt Gelaſius in Gallias fugit, ibique ſtatim functus anno primo interiit.

Calliſtus II Gelaſio ſurrogatus ſedit annis VI. Cœpit autem anno MCXIX. Hic priuilegium dedit nobis ſuper confirmatione fundationis cœnobij noſtri & bonorū eius, vt ſuprà in priuilegio etiam fundatoris patuit. Huic Calixto Henricus pacem dedit, & exin in Germaniam reuerſus eſt.

Eodem tempore poſt mortem primi Balduini apud Hieroſolymam regnare cœpit Balduinus ſecundus, ex noſtris rex tertius, annis 13 rexit. Hic Gayum Perſarum regem prælio victum interemit, & Damaſcenorum Aſcalonitarumq́ue reges proſtrauit.

Eodem tempore, id eſt anno Domini prædicto MCXIX, Aldegotus Magdeburgenſis archipræſul obiit, cui Rokardus ſucceſſit. Baculum paſtoralem ab Henrico imperatore, pallium à papa Calixto ſuſcepit, ſeditq́; ſuper annis quinq;, menſibus decem, & diebus tredecim.

Anno Domini MCXX, ordo Præmonſtratenſium incepit per Norbertum virum Dei, qui pòſt factus archiepiſcopus Magdeburgenſis, vt infrà dicetur. Plura fundauit monaſteria. Martinus dicit, quòd hic Norbertus fuerit Colonienſis, ſicut & Bruno qui ordinem Carthuſienſium inſtituit. Alij dicunt eum fuiſſe natione Lotharingum, & fortè verius.

Anno Domini MCXXII vel circà, ordo cœpit templariorum vel templaris militiæ de quo Martinus ita inquit. Hoc tempore ordo templariorum ex militibus congregatis in Hieruſalem incepit, & dicti ſunt milites templi, quia in porticu templi ſedem ſui ordinis ſtatuerunt. Hi primùm mantellis albis, pòſt cruce rubea ſuperpoſita vſi ſunt, & tandem vno die omnes interempti.

Anno Domini MCXXIII, venerabilis pater & beatæ memoriæ Theodericus epiſcopus & fundator noſter, roſea ſanguinis ſui vnda perfuſus, cum brauio migrauit ad ſuperos, cui eodem anno Richwinus ſucceſſit.

RIchwinus decimus Nuenburgenſis eccleſiæ antiſtes, ab Rothardo Magdeburgenſi ſuo metropolitano ordinatus, Theoderico epiſcopo fundatoriq́ue noſtro legitimè ſuccedens, annis ſedit duntaxat binis. Iſte Richwinus proximo felicem poſt obitum

tum

tum præfati ſui anteceſſoris noſtrique inſtitutoris anno, qui eſt annus Domini milleſimus centeſimus viceſimus quartus, VI idus Septembris, aſſiſtente ſibi Arnoldo Merſeburgenſi epiſcopo, hanc noſtram baſilicam conſecrauit. Quo die & quinque altaria ab eodem dedicata ſunt: principale quidem altare in honorem glorioſæ virginis Mariæ, & ſancti Ioannis Baptiſtæ, ſanctiq; Ioannis euangeliſtæ; altare ante chorum in honore ſanctæ crucis; altare poſt ſummum in honore ſancti Benedicti; in honore diui Georgij martyris in dextra parte; in ſiniſtra verò parte in honore ſanctarum Vndecim millium virginum, &c. Ex qua diſpoſitione apparet, primam altariorum & fortaſſis ſimul baſilicæ fundationem ſiue conſtructionem fuiſſe immutatam. Erat tunc indictio Romanorum ſecunda.

Eodem anno Calixtus papa, genere, moribus, ſapientiaque præcipuus in Domino quieuit. Iſte Calixtus ſecundum Vincentium opuſculum conſcripſit de beati Apoſtoli Iacobi miraculis, quæ ſparſim collegerat in vnum volumen compilando, cui deniq; defuncto in pontificatu Honorius ſucceſſit ſecundus. Eodem tempore Hugo de ſancto Victore, natione Saxo, Pariſiis claruit, qui ob eximiam eruditionem & ſcripturarum doctrinam alter Auguſtinus æuo ſuo eſt habitus. Hic nouitius fuit in monaſterio Hammerſleue, nō longè ab Halberſtadio. Hic ob ſtudium miſſus Pariſios in magnum eccleſiæ creuit doctorem, factus Prior in monaſterio ſancti Victoris, in quo & vſque in finem vitæ permanſit. Scripſit fratribus ſuis in Hammerſleue in ſui memoriam deuotum libellum de arrha animæ, vt patet in ea quā præmiſit proœmiali epiſtola. Tandem poſt vberes ſcripturarum labores in Domino vitam finiuit, cum eiuſmodi tumulatus epitaphio:

Conditur hoc tumulo doctor celeberrimus Hugo
Quem breuis eximium continet vrna virum.
Dogmate præcipuus, nulliq́; ſecundus in orbe,
Claruit ingenio, moribus, ore, ſtylo.

Claruit his temporibus Henricus de Witha, qui à quibuſdam dicitur Henricus comes de Northeim, cognomēto Pinguis. Iſte fundauit monaſterium noſtri ordinis in Burſfeldia, vnde obſeruantia illa nouiſſima per Germaniam progreſſa & aucta eſt. Porrò vxor eius Gertrudis, matrona deuotiſſima, ędificauit cœnobium illuſtre & exemplum ſancti Ægidij in Brunſwig, in quo corpus ſancti Auctoris epiſcopi Metenſis per ipſam impetratum quieſcit. Horum filia Rickenſe, ſiue vt alij ſcribunt Rixa, nupſit Lothario imperatori, vt in ſequentibus dicetur propenſius. Eodem ferme tempore Otto comes Aſchaniæ, Ballenſtet & Soltwedel eccleſiam collegiatam in caſtro ſuo Ballenſtet commutauit in monaſterium noſtri ordinis, ſummo conſentięnte pontifice Honorio, monachosq; cum abbate ex cœnobio Bergenſi aſſumptos impoſuit, & magnis prædiis ac redditibus ſuffulcit. In quo quidem monaſterio ab antiquo, vti in præſens cernitur, ſepultura comitum Aſchaniæ Ballenſted & Anhalt fuit. Horum quippe pater & ſtirps prædictus Otto fuit. Vxor eius fuit Elica filia ducis Magni Saxoniæ, quæ peperit ei Albertum Vrſum primum Brandeburgenſem, vt infrà patebit, marchionem. Eo tempore & anno Tyrum florentiſſimam Phœnicum vrbem Chriſtiani armis ceperunt.

Anno Domini MCXXV, Henricus quintus obiit apud Traiectum. Et ſucceſſit Luderus Saxonum dux, dictus Lotharius ſecundus, rexitq; annis 13. Indignati autē Francigenæ Saxonem eleuatum in regem, conati ſunt alium ſuſcitare, regem Conradum videlicet, conſobrinum Henrici Cæſaris. Pars tamē quæ erat cum Ludero, præualuit. Eodem anno Richwinus epiſcopus noſter obiit, & ad ſanctum Mauricium in Nuenburg ſepelitur: quem hoc anno migraſſe ex ipſo epitaphio ibidem clarè habetur: cui ſic defuncto Vdo eius nominis primus ſucceſſit.

VDo, qui & Vto, Landgrauius Thuringiæ, Richwino per Rothardum præfatum Magdeburgenſem archiepiſcopum ordinatus, legitimè ſucceſſit, anno Dominicæ Natiuitatis MCXXVI, in pontificatu eccleſiæ Nuenburgenſi XXII præſidens annis: obiit ſiquidem naufragio dum è terra ſancta rediret, anno noſtrę ſalutis MCXLVIII, vt infrà dicetur. Cæterùm quid de huius viri geſtis & moribus dicam, cùm omni genere laudum queat extolli, quòd ſapiens, quòd eloquens, quòd caſtus, quòd ſobrius & pius, quòd liberalis & magnificus? Quem ego comitis Ludouici ſaltatoris filium fuiſſe

crediderim,tametſi mea in prima editiuncula,quam ſuperiore anno Ioanni epiſcopo nuper defunĉto obtuleram, aliter ſcripſerim. Ad huius equidem alterationem ſententiæ,&(vt ita dicam)Homerici ſomni,propenſius temporis trutinata me perduxit ratio: quandoquidem cùm memoratus Ludouicus comes Doringiæ ſecundus temporibus Henrici vixerit,viſum eſt mihi non quadrare,vt Vto ſecundus eius nominis, huius eccleſiæ præſul, qui longè pòſt tempore Friderici primi vixit; eius fuerit (vt opinabar tunc) filius annorum propter diſtantiam. Nam cùm filius coætaneus ſuo ſit patri aut ſine mora contiguus; id de primo Vtone, de quo modò diſſero, mihi videbatur verius. Enimuero Ludouicus comes, ſæpe diĉtus pater eius, vt habetur ex epitaphio tumbæ illius in Reinsborne ſuæ fundationis monaſterio, natus eſt anno Domini MXL, & vixit annos LXXXIII; obiit ſiquidem anno Domini MCXXIII. Poſt cuius defunĉtionem anno tertio Vto ille, filius eius, Nuenburgenſis faĉtus eſt epiſcopus. Attamen ſit vtcunque; conſtat certiſſimè, ſi Doringorum Chronicis credimus, hoc tempore Ludouici diĉti comitis filium huius eccleſiæ fuiſſe antiſtitem. Verùm quid tantundem parentelæ eius claritudinem rimari proderit? Quid ſtemmatis inueſtigatio vana,cùm non proſapiam ſed vitam, non genus ſed mores ſeĉtari & mirari doceamur? Multorum ſiquidem ſanĉtorum vitam & conuerſationem ſanĉta collaudat eccleſia, quorum ortum prorſus ignorat & patriam. Et beatorum martyrum non originem, ſed finem,ſed occaſum,natale non ſanguinis,ſed flaminis quo cœlo naſcuntur,veneratur& celebrat. Caro enim & ſanguis neminem verè nobilitant,neminem ſanĉtificant. Virtus eſt ſola,quæ verè nobilem virum efficit: ſola Dei ſeruitus, quæ reĉtè & ingenuos & liberos facit. Vnde bellè diua virgo & martyr Agatha ad Iudicem inquit Quintianum, *Summa ingenuitas iſta eſt, in qua ſeruitus Chriſti comprobatur.* Cui alludit illud poëticum:

Non præſigne genus, nec clarum nomen auorum,
Sed probitas vera nobilitate viget.

Et illud ab alio non minus venuſtè quàm verè diĉtum,

Virtus nobilitat hominem: virtute remota
Migrat in exilium nobilitatis honos.

Quam virtuoſam & laudabilem nobilitatē ſoli boni habere poſſunt; ſanguinis autem & prædones & ſceleratiſſimi quique poſſident, vt plerunq; contingat, vt quanto nobiliores,tanto ſint & eccleſiis quibus præſunt nociuiores: quanquā iuxta mundi curſum eximior & præſtātior humilitas videatur alta & honorata,quàm abieĉta & depreſſa: ſit

Gratior & pulcho veniens è corpore virtus.

Aſt hæc apud homines,non apud Deum,qui ignobiles ſecundū carnē homines in primos eccleſiæ cōſtituit paſtores. Quorū princeps Petrus non regis alicuius aut ducis comitisve,ſed piſcatoris legitur fuiſſe filius. Addam⁹ prçmiſſis,cùm virtus per ſe clara ſit & ſolida,nullo exteriore aduētitio ſiue alieno eget honeſtamēto aut decore, vt quidā ait:

Virtus præradiat gemmis, auriq; nitorem
Exuperat, ſanĉtis ſola petenda viris.

His tamen non obſtantibus,quæ contra vanam quorundam gloriolā depromſi; ſeculi nobilitatē nonnihil, ſi pietate condiatur, habere laudis aſſentio: alioquin fruſtra ſanĉti de nobilitate originis laudarentur eiuſmodi. Mirabilior equidē videtur cęteris paribus habens vtranq; quā vnā ſolam: quemadmodū Vto epiſcopus ille noſter ſplendidè habuiſſe probatur vtramq;. Fuit enim (vt diĉtū eſt) & genere & morib. illuſtris & conſpicuus, Vtonis ſecundi ſequentis auunculus, quē Wichmannus præſul glorioſus cōſanguineū ſuū in pluribus vocat priuilegiis. Conſtat autē (vt infrà patebit) Wichmannum ipſum de alto & palatino genere procreatum. Proinde eius cōſanguinei haud minoris probantur fuiſſe ſtēmatis. Accedunt & ad magnificētiæ eius ac generoſitatis robur, alia quæ patrauit magnalia, quæ vtiq; niſi alta & præpotente de familia fuiſſet, neutiquam perficere quiuiſſet: neq; Lothario ſecūdo, & poſt eum Conrado tertio, imperatoribus charus adeò & familiaris fuiſſet. Magnifica equidem, vt fatus ſum, peregit opera, in bonorum videlicet cœnobio noſtro donatione, in monaſterij Sanĉtimonialium diui Stephani fundatione, in cœnobij Portenſis tranſlatione & confirmatione, in laudabili commiſſæ eccleſiæ adminiſtratione, & in terræ ſanĉtæ deuota peregrinatione: quæ ſingula in ſequentibus ſuis & annis & temporibus patebunt per ordinem.

De

De quibusdam euentibus sub regimine Vtonis episcopi, ex Chronicis.

Lotharius itaq; imperator serenissimus cœpit, vt dictum est, MCXXV, & XIII imperauit annis. Cuius tempora iocunda fuere. Nam bona aeris temperies, omnigena terræ fertilitate cunctarum rerum copia non solùm per regnum, sed penè per totum mundum extitit & exuberabat: pace denique affluebat, concordia regnabat, tranquillitate imperabat, moderatione fulgebat; pace belloq; clarissimus, vt meritò pater patriæ dictus sit, quia erat egregius defensor & fortissimus propugnator, nihilipendens vitam suam contra omnia aduersa pro pace & iusticia opponere. Hæc ibi. Fuit insuper fide catholicus, in Deum & sanctos eius deuotissimus, diuini cultus auctor & amplificator eximius. Hinc est, quòd nonnulla fundauit monasteria, & magnificè dotauit: pleraque penè collapsa instaurauit, & in melius reformauit: ex quibus duo præcipua sunt fundationis eius cœnobia, Kemnitz videlicet in Misena, & Lutern in Saxonia. Fundauit inquam Lotharius iste gloriosissim⁹ imperator memoratũ nostri ordinis insigne & celeberrimum cœnobium Kemnitz, in diœcesi & territorio Misnensi, in monte prope eiusdem nominis oppidum, quod beatissimæ virginis Mariæ sanctorumq;, Ioannis Baptistæ, & sancti Ioannis euangelistę, in honore consecrari fecit. Cui nunc nostra ætate sub Maximiliano Cæsare & Leone, eius nominis papa decimo, non sine magno emolumento, vtilitate, & fructu laudabili, longoque regimine, & præfuit & præest spectabilis vir, dominus Henricus abbas, de nobili & antiqua Slenitzen prosapia natus, vir in cura rei familiaris prudentissimus, spiritualibus & monasticæ disciplinæ competenter intentus. Hic in adolescentia, & (ni fallor) iam abbas electus in academia Chrysopolitana artes humanitatis perdidicit, & admodum eruditus rediit, quandoquidem ex eo tempore in tantum sapientiæ captus est amore, vt in studiosissimum & ardentissimum in quarumcunque literarum cultorem paulatim creuerit, tanto scripturarum (inquam) & sapientiæ ardore calens, vt quoscunque indagare libros nouos potest, & vtriusque linguæ tractatus, etiam veterum syntagmata chalcographicè publicata, pro sua fratrumque vtilitate & decore bibliothecæ quantumuis pretiosa emere soleat. Potissimùm tamen historiarum & antiquitatum oblectatur studio: quarum & me studiosum, & aliquantisper peritum, vel (vt verius dicam) inquisitorem aduertens, singulari me semper est prosecutus affectu. Enimuero cùm tempore exilij mei, nec non inquisitionis antiquitatum ex mandato Ioannis Tritemij abbatis, viri sapientis, pro tunc historiarum siue Germanicarum rerum atque annalium scriptoris multa cœnobia eam ob rem perlustrarem, & ter eius ad spectabile & regale archisterium hospitij gratia declinassem, nunquam me sine liberali concessit abire munere. Quin & vice quarta ad eum diuertens, & pleraque paucula cœnobiorum de fundationib. collecta ei cùm obtulissem, bis binos mihi mox aureós rependit numos magnificè, cùm & antea totidem dedisset. Et reuera eximium humanitatis eius ornamentum. Nihil equidem liberalitate magis principem, & prælatum quemuis, & maximè opulentum, condecorare solet. Cuius cœnobij opulentia ex villarum & prædiorum copia, & redditiuum crassissima euidenter claret multitudine: quam & ego non modò ex magnalibus ibi visis, verùm & ex sequenti depræhendi facto. Ipso etenim de terra sancta reuerso, Prior loci qui interea eius ordinatione monasterij census & redditus collegerat, super omnia exposita illi mille & trecentos aureos consignauit. Insuper ex argentifodinis montis diuæ Annæ & aliis locis vicinis, sui tempore regiminis thesauros acquisiuit maximos: quos tamen in binos vsus, Dei honorem ac Diuorum laudem videtur probaturque conuertere. Patet & hoc ex compluribus magnis & operosè fabrefactis argenteis sanctorum imaginibus, & aliis ornamentis & auro & argento gemmisque pretiosis intextis non modicis, quæ partim fieri fecit, partim è terra sancta & Venetianis deliciis secum attulit. Cœnobium denique ipsum ex toto à fundamentis innouauit, & magnis atque præcelsis per gyrum ædificiis decorauit & muniuit, picturisque miris & auriferis intus & extrà venustauit, vt non cœnobium, sed imperiale videatur fore palatium: intra quod haud facilis cuique aduentanti patet ingressus, etiam cuiusvis status aut dignitatis fuerit, nisi fortè abbati ipsi consanguinitate aut alia causa notus fuerit & acceptus.

Eſt equidem abbas ille venerandus, homo admodũ ſingularis, & ſolitudinis amans, non facilè videndum ſe præbens, ſuis etiam fratribus rarus, demptis officialibus, & inſolitus. Quam conſuetudinem alij aliter explanant & interpretantur, quos ego flocci-pendens pertranſeo. Sentiat quiſque quod libet. Ego virum ob amorem ſapientiæ & indefeſſum literarum ſtudium, ſummam liberalitatem, imò laudabilem & fructuoſiſſimam cœnobij gregisque commiſſi gubernationem & laudo & vehementer veneror. Qui etiam ſuperiori anno pergrandem & ampliſſimam turrim in calce eccleſiæ ex lapidibus ſectis & quadris erigere exorſus eſt. Quæ ſi cum ipſa baſilica, vt intendit, conſummata fuerit, opus Salomonis templo vix impar videbitur. Et licet diuus Bernhardus eiuſmodi precioſas in religioſis repræhendat ſtructuras; noſtra tamen modò tempeſtate adeò ædificandi conſuetudine & more roboratur, vt etiam ipſi Mendicantes de eleemoſynę, non ſine pauperum iniuria, extorſione ſuperflua ſumptuoſè & ſuperbè ędificare ſoleant, vt cæteris Ordinibus temporalia habentibus maiora & inſtructiora habeant cœnobia. Sed profectò, vti vulgò dicitur, ſunt ſine defectu pauperes, & ſine deſpectu humiles, nihil habentes & vniuerſa exigentes; voto (inquam) & nomine pauperes, victu & conuerſatione reges, vt in illorum buccis rubentibus, & obeſis craſſiſq; patet corporibus.

Anno Domini MCXXX, Honorius papa moritur Romæ, & in eccleſia Lateranenſi ſepelitur. Innocentius ſecundus ſucceſſit, ſeditque annis 13, menſib. 7, diebus 8. Contra iſtum Innocentium electus fuit & ordinatus Petrus Leonis, ad cuius ſchiſmatis peſtem ſedãdam beatus Bernhardus vocatus à Claroualle multum laborauit per ſeptem annos, multumq; profecit.

Anno Domini MCXXXII, fundatum eſt monaſterium Portenſe ordinis Ciſtercienſis, prope Salam non longè à Nuenburg, inſigne & opulentiſſimum, per Brunonem comitem terræ Pliſnenſis & vxorem eius Willam, cuius primus abbas nomine Albertus, vir eximius. Hic quindecies Romã ob negotia monaſterij ſui nouelli petiit, & multa proficua impetrauit. Cœnobiũ iſtud primò iuxta Smollen fuit locatũ, ſed ob inconuenientiã loci fuit tranſlatum & ſtatutum, vbi nunc cernitur. Ad cuius tranſlationem & exaltationem epiſcopus noſter Vto plurimùm iuuit, ipſam promouendo & roborando & pleriſq; bonis donando, vt ex priuilegio ſequenti, quod per anticipationem præmiſſorum ad fidem ſubnectere placuit, clarè liquet. Ita quippe ſonat.

Vto diuina fauente clementia Nuemburgenſis epiſcopus &c. cum omni ſagacitate & induſtria æternæ vitæ gloriã quærere. Quia per viam cambij recepimus Smolnam tertiamque ferè partem pagi qui Pliſne nuncupatur, & fratribus Portenſibus duntaxat duas grangias Lochwitz & Cuſnam cum appendiciis decimiſque ipſarum cum ſylua pro eis contulimus. Quorum omnimodam vtilitatem cuſtos eccleſiæ recipiens, vt coram principali altari die noctuque lumen indeficiens perſeueret, procuret; & in capellis duabus videlicet beati Michaelis archangeli & ſancti Andreæ Apoſtoli nocturnalia lumina ſubminiſtret, &c. infirmis etiã fratribus in quantũ neceſſitas expetit, prouideat, &c. Poſteros quoque ſcire volumus, bibliothecam in tribus voluminibus diuiſam ex oblatione fidelium nos ſcribi feciſſe: expoſitionem beati Hieronymi presbyteri in Eſaiam & Danielem prophetas in vno volumine; item eiuſdem explanationes in XII prophetas, Ioſephum ex integro in vno volumine, tres libros paſſionum ſanctorum, miſſale vnum: quos pro noſtri memoria obliuioni non tradendos & ſingulis & omnibus attentius commendamus. Hæc quæ præſenti pagina exarata ſunt, per omnia retro futura tempora rata manere optamus, & per charitatem Spiritus ſancti ne infringi debeant expoſtulamus. Quicunque autem inuidiæ liuore attactus, quæ à dominis & fratribus noſtris approbata ſunt, & banno noſtro & ſcripto firmata infirmare, & memoriam noſtram delere præſumpſerit: in memoria æterna iuſtorum non ſit, ſed memoria eius cum ſonitu pereat, & de libro viuentium deleatur, & cum iuſtis non ſcribatur, Amen. Huius facti noſtri & ſcripti teſtes ſunt hi: Gebehardus Prior: presbyteri, Erckenbertus, Irmfridus peregrinus, Bertholdus, Giſilherus, Arnoldus, Wikardus, Rudolfus, Baldramus, Fridericus, Ekkehorus, Ericus, Wernherus, Gundecarus, Albertus: diaconi, Henricus, Hertwicus, Ioannes, Albertus: ſubdiaconi, Bernus, Hermannus, Heydenricus, Symeon, Iacobus, Wernherus,

rus, Henricus, Hermãnus, Reinhardus: acoluthi, Adelbertus, Hartleybus, Rudolphus. Actum anno Domini quo ſuprà, indictione tertia, &c. Ex hoc priuilegio & ex magno fratrum collegio conſiderari poteſt monaſterij noſtri illius temporis opulentia, & tam in ſpiritualibus quàm temporalibus inſtitutio, ac prouiſio pinguis & florida. Cæterùm conuerſi & fratres layci, quos plures fuiſſe veriſimile eſt, in ſuperioribus non exprimuntur.

Anno Domini MCLXXXVI, Vto venerabilis Nuenburgenſis eccleſiæ præſul, eius nominis ſecundus, migrauit ad Chriſtum, cui Bertholdus eodem anno ſucceſſit, de quo infrà. Eodem anno ædificatum eſt monaſterium Reinfelde prope Lubecam per comitem Adolphum. Et locati ſunt in illud fratres Ciſtercienſis ordinis ſub regula diui Benedicti.

Bertholdus eius nominis ſecundus Vtoni defuncto in regimine Nuenburgenſis eccleſiæ ſuccedens, anno Domini MCLXXXVI, præfuitque annis XX. Reſignauit etenim anno Domini MCCVI, vt infrà anno ſuo dicetur & tempore. Hunc denique Bertholdum epiſcopum Petrus ludimagiſter ſcholæ Nuenburgenſis in ſuo catalogo lacero & manco collocauit infrà poſt Engelhardum, quem & Engelbertum nominat, ordine confuſo & præpoſtero, ſicut & cũ aliis fecit. Ex authenticis equidem hiſtoriis vetuſtis & priuilegiis clarè habetur, quòd Bertholdus ille ſecundus Engelhardũ immediatè præceſſit, vti & in ſequentibus euidentiſſimè ad vnguẽ demonſtrabitur.

De quibuſdam euentibus ſub epiſcopo Bertholdo, ex Chronicis.

Anno itaq; primo epiſcopi Bertholdi, qui eſt Domini MCLXXXVI, Gotfridus epiſcopus Herbipolenſis obiit, qui eccleſiam Wirtzburgenſem lapideam fecit.

Anno Domini MCLXXXVII, Saladinus Ægyptiorum rex poſt maximam Chriſtianorum ſtragem Hieroſolymam cepit, poſtquam eandem vrbem per octo & octoginta annos Chriſtiani reges poſt Godefridũ glorioſè poſſederant. Eodem anno Henricus marchio Brandenburgenſis filius Ottonis fundauit eccleſiam collegiatam ſancti Nicolai in Stendel, & abundè dotauit.

Anno Domini MCLXXXVII, vt ſuprà, Vrbanus papa moritur, cui Gregorius VIII ſucceſſit, ſed duos duntaxat menſes ſedit, & eo defuncto Clemens III, natione Romanus ſurrogatur, qui ſedit annis tribus. Iſte reges & principes ad arma contra infideles ſumenda animauit. Eo quippe tempore Saladinus ſecundam victoriæ fortunam ſecutus, quinq; & viginti ciuitates de principatu Antiocheno ceperat, & ipſam Antiochiam occupare tentabat.

Anno Domini MCLXXXVIII, Fridericus imperator, & Philippus Gallorum rex, & Richardus quoque rex Anglicus vnà cum Clemente pontifice in ſubſidium atq; recuperationem ſacratiſſimæ terræ conuenere, & eodem anno exercitum nauibus præmiſere. Petrus de Riga circa hæc tempora claruit, qui teſtamentum & vetus & nouum metrice explanauit. Item Petrus cantor Pariſienſis Theologus ſummus, & Ioannes Beleth, ac Wilhelmus Altiſiodorenſis, viri doctrina & ſcriptis celeberrimi, eo quoq; tempore floruerunt.

Anno Domini MCLXXXIX, Fridericus cùm iam Syriam armis penè totam ſubiugaſſet, & Armeniam minorem in ſuam poteſtatem redegiſſet, in eadem prouincia dum propter æſtum in flumine quodã qui dicitur Saleph refrigeraret, & lauaret ſe volens tranſnatare; raptus à vi fluminis ſubmerſus eſt, antequam ei ſubueniretur: cui filius eius qui tunc præſens erat, ſucceſſit, ſecundum Arnoldum abbatem Lubicenſem in Chronica ſua Sclauonica. Eodem anno Albertus abbas monaſterij noſtri Butſchaw cõfecit priuilegium ſuper bona quæ ſita ſunt in villa Lotſchitz, quod quidem ita principiatur, In nomine ſanctæ & indiuiduæ trin. Albertus diuina fauente clementia Butzauienſis abbas dilectis fratribus ſuis, & omnibus Chriſti fidelibus &c. Teſtes ſunt huius domini & prædeceſſores noſtri, Conradus atq; Rudolphus prior, Fridericus item, fratres. Anno quo ſuprà, indictione 8, data 2 idus Februarij, anno ordinationis domini Alberti abbatis 1. Eodem anno Otto marchio Miſnenſis obiit, & in monaſterio veteris cellę quod ipſe fundauerat, honorificè ſepelitur, relinquẽs poſt ſe duos filios, Theoder. & Albertũ, de quib. in ſequentibus latius. Circa hęc tempora Dedo quoq; frater prędi-

cti Ottonis creditur obiiſſe, qui per multos annos noſtri monaſterij aduocatus & defenſor fuerat ſtrenuus, qui & comes & marchio nuncupatur in priuilegiis, & alibi ſecundum quod per tempora caſtra ſortitus eſt & prouincias. Habitauit autem in Rochlitz & Greytz, quæ cum attinentiis ſuis poſſedit. Cæterùm quòd quidam (vt decanus Miſnenſis) ſcribunt aſſeruntq́;, eum ſanctæ Elizabeth auum, proauum autem ſanctæ Hedwigis fuiſſe, capere non valeo, nec veri videtur mihi ſimile. Dicunt equidem illi, quòd ipſe Dedo ex Mechtilde vxore ſua ſuſceperit natas tres, quarum prima nupſit regi Franciæ, ſecunda regi Vngariæ mater ſanctæ Elizabeth, tertia Hedwigis nomine duci nupſerit Sleſiæ. Sed hæc aſſertio nullo eſt fundamento ſubnixa. Ideo ea facilitate contemnitur, qua aſſeritur. Enimuero ſancta Elizabeth genus maternum duxit à comitibus de Andachs, quorum caſtrum huius nominis fortiſſimum fuit in monte alto in Bauaria, qui nunc dicitur mons ſanctus propter reliquiarum copiam & oſtẽſionem, & eſt mutatum in monaſteriũ noſtri ordinis. Mater itaq; ſanctæ Elizabeth Gertrudis, quæ nupſit Andreæ regi Vngariæ, filia fuit Bertholdi comitis de Morauia, qui & comes fuit de Andachs, Morauiam cum tempore nactus. Iſte Bertholdus ſeptem habuit liberos, quatuor mares, & tres femellas: quorum primogenitus Otto, dux & princeps Morauiæ, & comes in Tyrol, Henricus marchio Auſtriæ, Bertholdus patriarcha Aquileienſis, Eckenbertus epiſcopus Babenbergenſis: tres filiæ fuerunt, Agnes quæ nupſerat Philippo regi Franciæ, Gertrudis quæ ſuprà mater ſanctæ Elizabeth, & Hedwigis ſancta quæ nupſit duci Sleſiæ. Ita habetur clarè in geſtis comitum prædictorum, quemadmodum ego in prædicto cœnobio montis ſancti legi, & ex arbore genealogiæ eorundem comitum tranſcripſi, anno Domini M D X V. Sed nunc amore veritatis de præmiſſis dictum ſufficiat. Eodem anno Henricus ſextus filius Friderici imperatoris cœpit, & imperauit annis 8, ſecundum alios decem. Fuitq́; ſtrenuus in agendis, & acer in hoſtes, nihilominus largus & munificus. Vincent. in ſpec. dicit eum cœpiſſe, anno Domini M C X C, & imperaſſe annis ſeptem. Henricus iſte Conſtantiam monacham, filiam Rogerij regis Siciliæ defuncti, ex monaſterio extractam duxit in matrimonium.

Anno Domini M C X C, Bertholdus epiſcopus noſter dedit nobis priuilegium confirmationis ſuper duos manſos ſitos in villa Cochowe. Incipit autem ita Bertholdus. In nomine ſanctę & indiu. trin. Bertholdus ſecundus diuina fauente clementia, ſanctę Nuenbergenſis eccleſiæ epiſcopus, omnibus Chriſti fidelibus, gratia vobis & pax. Eccleſiaſtico regimini congruum eſſe credimus &c. Teſtes ſunt hi. Hermannus abbas de Burgelino, Nuenbergẽſis abbas Gotfridus, Sifridus abbas Pygauiæ, Warmũdus abbas de Porta &c. Conradus marchio, Theodericus comes, Henricus de Wyda, & plures. Actum anno Domini M C X C. Eodem anno Clemens papa tertius moritur, cui Celeſtinus itidem tertius ſucceſſit, ſeditque annis V I, menſibus V I I I. Platina tamen dicit, eum cœpiſſe anno ſequenti, id eſt M C X C I, alij anno M C X C I I. Sic diuerſi ſæpe ſunt in annis ſummorum pontificum ac imperatorum hiſtorici. Cœleſtinus iſte diſpenſauit cum Henrico imperatore in copula Conſtantiæ monialis ſuprà dictæ.

Anno Domini M C X C I, Chriſtiani qui biennio quaſi Ptolemaidam obſiderunt, & tunc ceperunt. Et iam maiora aggredi ſtatuerant, adeò vt Soldanus territus Hieroſolymam reddere Chriſtianis cogitaret. Verùm orta inter Philippum & Richardum reges diſcordia hoc impediuit. Paulo pòſt Philippus rediit ad propria. Hinc Richardus animoſius rem bellicam perficit, Hieroſolymã capere nitens. Cœterùm audiens Philippum Normanniam vexare, vt Angliam ingrediens ſibi ſubiiceret, obſidionem ſoluit neceſſariam & ſanctam, ad propria tuenda properans. Et tunc res manſit infecta, & Soldanus Hieroſolymam retinuit.

Anno Domini M C X C I I, Henricus imperator Romæ coronatur per Celeſtinum papam. Eodem anno idem Henricus dedit cœnobio noſtro priuilegium confirmationis ſuper inſtitutione eccleſiæ in Zwickowe cum duobus manſis & ſuper decimatione telonij ibidem. Incipit, In nomine ſanctæ & indiu. trin. Henricus Dei gratia Romanorum imperator & ſemper Auguſtus. Ex imperatoriæ maieſtatis officio &c. Notum ergo facimus imperij fidelibus, quòd pro reuerentia & honore Ieſu Chriſti, & glorioſæ matris eius, in cuius honore conſtructa eſt eccleſia in Puzowe, attendentes etiam fidelis noſtri Alberti abbatis in Puzowe inſtituimus liberè prædicto monaſterio

ſterio eccleſiam in Zwickowe cum duobus manſis & decimatione telonij & L ſcobronum & XII curtibus, quæ omnia aliquanto tempore iniuſtè ablata fuerant monaſterio, &c. Huius rei teſtes ſunt Bertholdus Nuenburgenſis epiſcopus, Ewerhardus Merſeb. epiſcopus, Conradus dux Sueuorum, Bernhardus dux Saxoniæ, Hermannus Landgrauius Thuringiæ, Otto marchio de Brandenburg, Albertus marchio Miſnenſis, Conradus marchio de Landeſperg, Sifridus comes de Orlemunde, & alij complures &c. Acta ſunt hęc anno quo ſuprà, indictione decima, regnãte domino Henrico VI, Romanorum imperatore glorioſiſſimo, anno regni eius XXIII, imperij ſecundo. Datum apud Merſeburg 6 idus Decemb. Secundum hoc priuilegium imperare cœpiſſet anno Domini MCXC.

Anno Domini MCXCIII, Henricus nobilis dominus de Wyda, & totius terræ aduocatus, præpotens poſſeſſor & dominator fundauit per reuelationem monaſteriũ ordinis Præmonſtratenſium, nõ longè ab oppido Wyda quod dicitur Milphurt, in propria ſua poſſeſſione, & magnificè locupletando & prouidendo exaltauit ſtabiliuitque. Henricus deniq; prædictus ſenior, fundator monaſterij Milphurdenſis, dictus fuit tanquam excellenti titulo aduocatus, ſeu vulgariter Voit de Wyda, & ita poſteri eius per multa tempora. Nam totam terram aduocatorum, quæ & tunc ſicut & nunc *das Voitland* dicebatur & dicitur, poſſedit. Vxorẽ habuit Berchtam comitiſſam de Tyrol, quæ peperit ei quatuor filios, qui omnes Henrici dicti ſunt, quorũ primus poſt eum ſedit in Wyda, ſecundus in Groyt ſiue Greitz dictus Henricus Reuſſe, tertius in Plawen, quartus in Gera. Primus itaq; Henricus aduocatus de Wyda, ſenior filius, fundauit monaſterium Sanctimonialiũ in Wyda, in quo nunc degunt ſorores ordinis prædicatorum, quas ipſum inſtituiſſe ambigo, cùm ordo ille eo tempore necdũ exortus fuerat, minus autem per orbem notus & ſparſus. Reor ergo noſtri ordinis in primis fuiſſe monaſterium, & cum tempore ab ordine noſtro defeciſſe, & ad mendicantes delapſum. Quin & alter frater eius Henricus, aduocatus & dominus de Gera, eiuſdẽ propoſiti & deuotionis conſtruxit fundauitq; cœnobium Sanctimonialium ordinis noſtri diui videlicet Benedicti in honore ſanctæ crucis prope Saleberg. Notandum etiã eſt, quòd ſuprà dictus Henricus, ſenior videlicet dictus eſt Henricus de Weida, eò quòd ipſe & pater ſu⁹ tranſtulerunt à monte ſancti Viti ciuitatem nunc trans Elſteram poſitam. Nam antea vocabantur comites de Gisberg. Porrò eccleſiam ſancti Viti in primis fundauit Atribo comes de Swartzburg. Cronſwitz inſuper monaſterium monialiũ non procul à Milphurd fundatum conſtat per nobilem & illuſtrem dominam Guttam de Gera, quæ & ipſa fuit de progenie aduocatorum & dominorum de Wyda. In quo quidem cœnobio alioqui celebri & famoſo, tametſi origine nobiles, mendicantiũ tamen, id eſt prædicatorum fratrum, ſub ordine nunc degunt moniales. Quod quemadmodum rarum, ita & mihi videtur mirabile, cùm penè cuncta totius Germaniæ poſſeſſionibus ditata tam virorum quàm virginum cœnobia mendicantium ordinum ante inſtitutionem fundata fuerint. Ea propter primores illi in eiſdem Deo famulãtes per fundatores impoſiti ordinis non potuere fuiſſe mendicantium. Aſt non mirum, ſi forſan in memoratis monaſteriis ordo mutatus fuerit, cùm & regna cum tempore mutentur, & transferantur de gente in gentem. Hinc bellè dixit poëta, *Tempora mutantur, & res mutantur in illis.* Vidi equidem complura cœnobia, vbi inprimis fuerant moniales, nunc ibi poſitos eſſe monachos; & vbi quondam habitauerant regulares canonici, nunc ibi eſſe cruciferos. Et ita de aliis ordinibus dici poteſt & æſtimari. Quin & nobile & celeberrimum noſtri ordinis monaſterium Conradsburg, in monte iuxta Hartonem ſitum, non longè ab Aſchania, noſtra memoria ab ordine leui ex cauſa funditus deperiit. Quod vetuſtate & inhabitantium incuria & negligentia vel potius inſolentia collapſum & depauperatum, adeò quidem vt vix quotidianum fratres habere victum poterant. Quamobrem egẽſtate compulſi à vicinioribus abbatibus cõſilium & auxilium implorabant, reformari geſtientes. At abbates inglorij & miſelli, quę ſua ſunt quærẽtes, nihil ſuper cõtritione Ioſeph doluere, reſtauratiõe ac informationem eius loci omnino poſtponentes. Hinc qui ſupererant monachi pauculi egeſtate & inedia preſſi, clauſtrũ relinquentes abierunt. Verùm patres Carthuſienſes loci ſitũ & amœnitatẽ cõſiderãtes, diœceſani cũ aſſenſu ordinẽ ſuũ introduxerũt, locũ aſſumẽtes, ſparſa recolligere,

& ſingula prudenter & prouidè diſponere curauerunt, arantes & ſeminantes, lapſa & ruinoſa inſtaurantes cuncta penè innouando, eouſq; vt in breui multis bonis Dei benedictione abundare cœperunt. Quæ & vtiq; noſtri patres conſequi potuiſſent, ſi non auaritia & inertia à pietatis eos abſterruiſſet operibus.

Cæterùm quid de memorato monaſterio multa proſequor, cùm & noſtro æuo opulentiſſima noſtri ordinis cœnobia prorſus ab ordine ſint dimembrata, & in canonicorum ſecularium tranſlata ſtatum. E quibus mihi cognita ſunt ſancti Albani prope Moguntiam à Carolo Magno fundatum monaſterium, & diui Burghardi iuxta Herbipolim ſitum: quæ cum aliis irrecuperabiliter ab ordine ſciſſa, modò pro abbate præpoſitum, pro priore decanum, canonicos pro monachis nutriunt. In quibus denique in præſens vſque tempus abbatum epitaphia, aliaq; monaſtici ordinis reperiuntur indicia: licet ab iſtis nebulonibus effœminatiſq; ſucceſſoribus ac ingratis ſolùm nomine canonicis, quantum abſque notamine fieri poteſt & ſcandalo, auferantur deleanturq;. Sed nunc de hoc ſatis.

Cæterùm quoniam in præmiſſis aliquanta de dominis baronibus & poſſeſſoribus terræ aduocatiæ, ſiue (vt antiqui aiunt) prætorianę dicta ſunt: nunc de eiuſdem terræ & circumpoſitarum vetuſtate prouinciarum amore patriæ meæ vrbis videlicet Cygneæ ibidem ſitæ plæraq; lectoris ad ædificationem latius decreui ſubnectere. Quæ quidem mira ſunt & rara, paucisq; admodum cognita; mihi autem per ſpectabilem virum dominum Eraſmum doctorem, & mirificum antiquitatis indagatorem, prædictæq; vrbis meæ natiuæ archiatrum gratioſè communicata fuere: quæ & ipſe ex Rutwino Saxonico rerum ſcriptore vetuſtiſſimo in hęc verba collegerat.

Terra intra Salam & Albim ſita dum in prouinciam redigeretur, cum nouis colonis noua nomina ſortita eſt. Nam portio quæ veteranis (qui & Miſſionarij dicũtur) ceſſit Miſſena dicta. Eius fines vltra citraq; Albim fuere, hinc Albim, hinc Muldauum amnes attingentes. Quæ verò prætorianis attributa eſt, & ab his eam nuncupationem quam hodie habet, contraxit (Widelingia vulgò appellatur) hi ſeſe ab Muldauio vſque ad Salam protēderunt. Reliqui quòd ſine dignitate deducti ſunt, partim priſcam nuncupationem, vt Suardones, Camanni retinuerunt, partim à fluminibus, vt Pliſnenſes, Orlandi cognominati ſunt. Alij à principibus viris, vt Libonothani, Cygnani, Cauritani, nomina tulere. Communi tamen nuncupatione omnes hi populi, Sorabi vocati reperiuntur: quo vocabulo priſca lingua Germanica proceres deſignantur, quaſi in ea ora duntaxat proceres ditionem haberent. Tandem verò hoc nomen qualitercunq; terræ illatum, cùm de hoc diuerſa ſentiant, euanuit. Qui res Sclauorum ſcriptas reliquerunt, id à populis Boſpori Cimmerj accolis inductum volunt: hos origine Cimbros aſſeuerantes, qui longè latéque vagantes à Græcis Cimerici dicti, tandē ad Boſporum in finibus Thraciæ conſederunt. Ab quibus Cimerici quaſi Cimbrici, vel vt aliis placet, à ſora metalli genere quod in his locis eruitur, dicti ſunt. Vnde vel à Scythis pulſi, vel patrij ſoli amore accenſi, Germaniam repetiere, & in hæc loca quæ habitatore penè vacua fuere, delapſi, ſe non Cimbros ſed Sorabos dixere. Eius rei argumentum afferunt vrbem Gibicam, quaſi Cimbricam, ab eis in primo aditu conditam. Alij quòd loco paluſtri primò inſederunt, quod Germana interpretatione hoc ſonat. Sorabos tamen aduenas fuiſſe, vt nonnulli putant, minimè conſtat. Nec apud vllos receptos authores Soraborum nomen præterquam in Germania vſquã nominari contingit. Itaq; indigenas loci veriſimilius eſt, & eos videlicet quos Cornelius parua literarum immutatione Suardones vocat. Hæc Rutwicus Saxo. Sed an ſatis limatè ea poſui dubito, cùm non ex originali, ſed excerpta ab alio, licet viro docto, tranſcripſerim. Itaque ex prędicto hiſtoriographo vetuſto clarè habetur, & ex ſequentibus probabile plurimum & veriſimile videtur, omnium vrbiũ huius regionis primã & antiquiſſimã fuiſſe ipſam Cygneam ſiue Czibicam, multis ante Chriſti natiuitatem annis ab ipſis Cimbris conditam, & Cibicam quaſi Cimbricam dictam. Porrò arma ſiue trium cygnorum inſigne vrbem ipſam à clariſſima fœmina fatidica, eiuſque vrbis principe ac dominatrice potentiſſima, Swanhilde, ob gloriæ & nominis illius memoriam perpetuam ſumpſiſſe crediderim. Quæ quidem prudentiſſima virgo & Sibylla exiſtens, magna mira quædam & obſcura prædictæ ciuitatis incolis de futuris (vt infrà poſt pauca dicetur) vaticinata

nata est. Ab ista itaque Swanhilde nomen vrbi potissimùm inditum existimo & inolitum. Swan siquidē lingua vernacula latinè dicitur Cygnus. Quare & antiquitus nuncupata fuit Cygnea, quemadmodum adhuc à doctis appellatur: tametsi vocabulum commune & vulgatissimum quo vrbs Zwicca nominatur, magis eius primitiuo nomini quo Scibica dicitur, quadrare & consonare videatur. Verum vocabulum aliud latinum & elegantius occasione suprà memorata inditum vrbi constat. Vel si altius ordiri libet à Cygno, Herculis Graij filio, patre ipsius Swanhildis, extat Cygnea vocitata: sicuti sentire videtur Guolfgangus Cyclopeus, natu & ipse Cygneus, studio verò & disciplina medicinæ doctor, orator deniq; & poeta celeberrimus, in carmine quodam, quod Cimbrorum de aduentu, deq; antiquitate, pariter & origine eiusdem vrbis concinnauit; inter alia ita depromens:

Vrbs tribus à cygnis Cygnea vocata probatur,
Quas belli signum patriæ gessere cohortes.
Indicio quorum gentis vestigia priscæ
Testantur, vulgo cœpta est hæc Cibica dici.
A Cimbris sonat hoc, quasi Cimbrica, voce Latina.
Cygnus erat Cyanes proles ex Hercule natus:
Graius is fuerat ceu cretus gente Tuisca,
Germanas latè tenuit qui regna per oras:
Autorem gentis coluit quem vana vetustas,
Et sibi cumq; aris erexit templa decora,
Vnde loco nomen, Cygneaq; rura vocata:
Quæq; patent inter Plisim Molbiq; fluenta.
Posteritas hunc longa virum rexisse per oram
Fertur, quoad cælebs vitam perfuncta Suanhildis
Vltima clausisset fata & sine prole futura.
Bellica sed rabies, dominandi atque ampla cupido,
Exciuere vires, Cimbrorum ex gente cohortes,
Qui patriæ fines extendere limite vasto
Audebant: furor ecce malus tum perdere cuncta
Aggreditur, cupidus quodcunq; abolere vetustas,
Et noua cum populis inducere nomina terris.
Autore hoc Sorabo fecerunt omnia Cimbri.
Hinc iuuat, vt cuncti Sorabi cognomen haberent
Quos & spumiferus circundat Mulbius vndis,
Et Sala pinifero Curionum in finibus ortus
Includat. Sorabos omnes dixere colonos.
Sic nomen Cygni desiit, nomenq; Tabanti:
Indigetum fuerant quæ nomina clara priorum.
Sed quò victricis populi monimenta manerent,
Hanc statuere vrbem, resonat quæ nomine Cimbros.
Durauere tamen cygni quæ bellica signa
Ciuibus extarent vestigia prisca ferentes.

Hæc Cyclopeius. Ex cuius carmine habetur luculenter, Cygnum illum, magnum heroem, filium Herculis, & pòst Suanhildem eius gnatam, eorundem atque maiores ante Cimbrorum aduentum longè diuq; dictis in locis regnasse: quódque post obitum Suanhildis Cimbri tandem venientes terram eorum ferro igneq; vastauerint, eodémque furore vrbe Cygnea succensa aliam eodem construxerint loco, & vocabulo gentilitio (vt dictum est) Czibicam quasi Cimbricam appellauerint. Quod quidem ipse idem Cyclopeius poeta insignis, & alio quodā in carmine cōfirmans, sic modulatur.

Me iuuat, vt Sophiæ stimulus sim posteritati,
Et mercar patriæ prima trophæa meæ.
Vrbis enim nostræ prius haud quisquam fuit ausus,
Stringeret vt Clarij tinnula plectra Dei:

Gurgite quam rapidus piſcoſo allabitur amnis:
Efficit hunc pulchrum vallis amœna locum,
Hermionum de gente olim qua parte Tubanti
Principiò campos incoluere rudes.
Expulit hos ſæuus proprio de rure Sicamber,
Allectus fuerat dum meliore ſolo.
A Scythiæ gelidis peregrè dum venerat oris,
Et ſibi quæſierant qua frueretur humo.
Vrbs conſtructa fuit, validis ampliſſima muris
Facta, tamen flamma diluuioq; minor:
Quæ tribus à cygnis rectè Cygnea vocata eſt,
Augurio quorum nomen & arma tenet.
Qua ratione, latet, meruit Czuickauia dici
Palladis & Martis Mercuriýq; iſta domus.

Sequitur nunc epitaphium Swanhildis Cygneæ Sibyllæ antiquiſſimæ, ex quo qualis quantáve ipſa fuerit, lector facilè candidus & prudens cognoſcere poterit. Veruntamen priùs ſciendum, quòd epitaphium eius ſequens noſtra nuper tempeſtate in agro pagi petroſi in lamina plumbea literis (vt aiunt) capitalibus conſcriptum in monticulo ſub arbore quæ ventorum ex flatu prociderat, repertum eſſe à ruſtico, dum è terra arborem euellere ſtirpitus anniteretur. Qui de inuentione tam inſolita ſtupens cùm legere neſciret, epitaphium vt erat in tabula plumbea exaratum noto ſibi viro ſapienti & mirabilium rerum cupido Ioanni Lupo obtulit. At ille gauiſus vehementer, exemplar eius confeſtim Eraſmo Stellæ ſuprà memorato Cygneæ vrbis proconſuli, veluti vetuſtatis amatori, direxit ſcribens quoque eidem, quòd ſi architypum cernere gliſceret, ad ſe venire minimè tardaret. Quo quidem & tempore illuſtriſſimo principi Friderico duci Saxoniæ & imperij electori idem tranſmiſſum eſt epitaphium. Ab prænarrato itaque Eraſmo medicinæ doctore & hiſtorico egregio, & ego ſępe dictum nactus ſum epitaphium mirificum & fatidicum, in hæc vt ſequitur verba.

Swanhildis Cygnei Herculis Graij vltimæ ſobolis filia ex Vlba matre genita. Mihi auus paternus fuit Falco, & Gilda auia; abauus Duliches, abauia Melſe; atauus Glaucus, atauia Stiria: qui omnes à Cygno Herculis Graij filio & Scylla Tubanti filia deſcenderunt. Has terras à fonte Vlbe cum fratre Cizone intra Melſiagum & Eliſtram rexi, quæ à nobis Cygnizea dicta fuit vltra Eliſtram vſque ad Salam. Sorabus cum Oſter Hilda ſorore dominati ſunt. Vixi pudicè abſque marito, ſic volentibus fatidicis parentibus. Sum tamen à filio Griphonis illuſa, nunquam tamen læſa. Poſtquam Sol quinquies decies & ſupra hoc ſepties curſum ſuum circumageret, virgo occubui. Hic ſepulta ſum. Stella fulgente vmbram meam videbitis Cygnei. Tunc lupi cornuti inſidias cauete. Caput bouis ad petram religatum ſoluetur. Vos ipſum reiicite. Porcum lacte & ſanguine ſaginatum mactate cum porcella. Alas ipſius diſcerpite. Ataui ſedem quærite. Matris anguſtias vitate. Limites veſtros parcius deſignate. Serra tridenti dura robora diuidite. Molari contundite. Silentium amate. Vaſa teſtacea è corona proiicite. Vultures qui cygnis inimicantur, fugate. Quod luteum fuerit, lapideum fieri curate. Igni noctem ſuccendite. Ardētem veſtem oleo extinguite. Parentis amictum non contemnite. Leges patrias non tranſcendite. Cygnorum meorum candorem ſolliciti ſeruate. Argenti fontes venenum habere mementote. Tudiculis matrem non lædite. Hæc vobis filij mei ô cygni vti à parentibus fatidicis accepi, tradidi. Felices ſi hoc ſequamini. Huc vſque epitaphium clariſſimæ Swanhildis ſuis cum ænigmatibus, prout inuentum eſt, protenditur: quod patriæ meæ & antiquitatis amore huic operi inſerere libuit. Nunc ad cœptam hiſtoriam continuādam prolixius digreſſi calamum reducamus.

Anno Domini MCXCIIII, Saladinus poſt longam perſecutionem ac Chriſtianorum cædes apud Damaſcum obiit. Iſte eſt Saladinus, qui moriens interiorem ſuam tunicam lancea ſuſpenſam ante funus ferri iuſſit ſuum; præcone clamante, Saladinum Aſiæ dominatorem ex tanto regno & principatu tantiſq; opibus nihil aliud ſecum ferre. Dignum ſanè tanti principis ſpectaculum.

Eodē anno Wichmannus archiepiſcopus Magdeburgenſis, benefactor noſtri cœnobij eximius obiit: cui Ludolphus ſucceſſit qui humilis parentelæ fuit, ab Wichmanno exaltatus, qui tamen multa bona fecit. Nam arcem Schrapelaw conſtruxit. Addidit etiam eccleſiæ ſuæ Brunſtede & Langebay & alia. Ordo denique Teutonicorum dominorum circa hæc tempora incepit, ortum habēs ex ordine ſancti Ioannis Hieroſolymitani. Ordo quoq; ſanctæ Trinitatis idem circa tempus exordium habuit.

Anno Domini M C X C V, Henricus Leo, dux quondā Saxonię & Bauariæ inclytiſſimus, obiit, relinquens tres filios Ottonem qui pòſt factus imperator, & Henricum comitem palatinum, ac Wilhelmum ducem Brunſwitzenſem. Eodem anno, Henricus imperator reuerſus eſt de Apulia cum maximo triumpho totius Siciliæ & Apuliæ, habens nomen regis Siciliæ. Quo & anno facta eſt generalis curia totius imperij in villa regia Geilenhuſen, cui intererat Ioannes cardinalis de monte Cælio, apoſtolicæ ſedis legatus. Ibiq; ſignati ſunt dominica cruce in die ſanctorum Simonis & Iudæ, Cōradus Moguntinus archipræſul, & Gardolphus Halberſtadenſis, Bertholdus quoque noſtræ Nuenburgenſis eccleſiæ antiſtes, Rudolphus deniq; Verdinenſis, & Conradus Hildeſemenſis, epiſcopi, Hermannus quoque Landgrauius Doringiæ, Otto marchio Brandenburg. & alij multi principes & nobiles, innumerabiliſq; multitudo, protelantes expeditionem Hieroſolymitanam penè per annum.

Anno Domini M C X C V I I, Conradus Moguntinenſis archiepiſcopus in menſe Ianuarij iter dominicæ crucis arripiens, cum multis aliis nauigauit Accaron. Eodē tempore Bertholdus epiſcopus noſter cū ſuprà memoratis Saxoniæ epiſcopis, & Hermanno Landgrauio, atq; Ottone marchione Brandenburgenſi, maxima expeditione cruce ſignata ad terram quoque ſanctam liberandam properarunt.

Anno Domini M C X C V I I I, Henricus imperator eius nominis ſextus obiit. Poſt cuius mortem non modica inter electores orta eſt diſcordia. Quidam enim Philippum Sueuiæ & Ethruriæ ducem, fratrem Henrici, elegerunt: & huic quidē rex Galliæ Philippus fauebat. Alij verò Ottonem ducem Saxoniæ, filium Henrici Leonis, imperatorē elegere, quem electum pòſt Innocentius tertius confirmauit & coronauit. Hinc ſecuta ſunt inter partes infinita mala & cruentiſſima bella, & tota concuſſa eſt Germania. Potiſſimùm Doringia (vt infrà dicetur) vaſtata fuit extremè, atq; vexata occaſione proprij domini & principis Hermanni Landgrauij, qui iam illi nunc alij adhærens, & rurſus deſerens cōtra ſe prouocauit. Nam quemadmodum Arnoldus abbas Lubicenſis in Chronica ſua Sclauica teſtatur, Hermannus Landgrauius prædictus reuerſus à tranſmarinis partibus, mox ſe iuramento Ottoni aſtrinxit, & in fauorem eius iunctis ſibi Bohemis contra Philippum regem exercitum validum duxit, propriamque terram hac occaſione irrecuperabiliter deſtruxit. Quin & Philippus rex hæc audiens, manu graui Sigefrido Moguntino archiepiſcopo auxilium ferente, & aliis multis copiis Doringiam intrauit, & Erphordiæ cōſiſtens totam prouinciam in gyro exterminauit. Nec minus exercitus Landgrauij, & præſertim Bohemi illis vniti, grauiſſima damna intulerunt, villas regias Northuſen, Saluelt, Mulhuſen &c. igne & ferro deſtruentes: ſedecim ſiquidē ea tempeſtate eccleſię cōuentuales religioſorū tam virorū quàm mulierū cum parochiis trecentis & quinquaginta à Bohemis deſtructę ſunt. Ibi enim peſſimus quiſque (quod dictu nefas eſt) pro camiſia indutus alba, amictus ſtola pro tunica Dalmatica tectus videbatur proteruire & gloriari. Et quidem eiuſmodi guerræ, clades & vaſtationes, inter Philippum & Ottonem reges compluribus durauere annis, & maximè (vt dictum eſt) in Doringia. Eodem anno Celeſtinus papa obiit, & Innocentius tertius, natione Campanus, ſucceſſit, ſeditq; annis 17. Fuitque vir ſapiens, & in diuinis ſcripturis apprimè eruditus. Plures decretales fecit, ſtatuitq; quòd cōmunicantes peccata prius confiterentur, quotannis ad minus Paſchæ. Compoſuit libellum vtiliſſimum de miſeria humanæ conditionis, item ſermones, & complura alia lectione digniſſima. Eodem quoq; anno, circa feſtū diui Iacobi apoſtoli, venerabilis antiſtes noſter Nuenburgenſis Bertholdus reuerſus eſt cum multis aliis de terra ſancta.

Anno Domini M C X C I X, Hermannus Landgrauius Doringiæ, reprobato Ottone ſe Philippo regi iuramento obligauit, accipiens pro beneficio à rege Mulhuſen, Northeim, Saluelt, regias villas, cum finibus Orlan, & caſtrum Ranis. Dominicus & Franci-

ſcus, Chriſtianæ pietatis duo luminaria, eodem tempore effulſere, quorum primus ordinem prædicatorum ſiue Iacobitarum, alter minorum fratrum inſtituit. Quo autem anno fuerint confirmati, dicetur in ſequentibus.

Anno Domini MCC, Galli Venetis iuncti Conſtantinopolim recuperauerunt, & Balduinum comitem Flandriæ imperatorem ibidem faciunt.

Anno Domini MCCI, Philippus rex à papa Innocentio reprobatur, & Otto in imperio confirmatur. Philippus tamen quoad vixit, præualuit; habens ſequelam maximam cunctorum ferè principum Germaniæ, quorum adiutorio Ottonem oppugnâuit & oppreſſit, quòd ipſo viuente nullius vel modicæ auctoritatis fuit & potentiæ. Otto quippe coronari cœpit & eleuari, ipſo Philippo interfecto, & non antè. Sed de hoc infrà ſuo tempore latius.

Anno Domini MCCII, Tartari cum vxoribus & filiis ab Indiæ montibus egreſſi, per vicinas prouincias prædas exercuere: quibus allecti exin Parthos petierunt, & pari terrore Medos, Aſſyrios, Armenios, Sarmatasq; peruaſerunt, cunctas eorum terras deprædantes & deuaſtantes. Tandem circa Mæotidas paludes ſedes firmarunt.

Anno Domini MCCIII, Hermannus Landgrauius rurſus reprobato Philippo rege ſe Ottoni obligauit. Hinc Philippus offenſus Doringiam hoſtiliter intrauit, & adiutorio Sifridi archiepiſcopi Moguntini atq; Erphordenſium, omnia quæ erãt Landgrauij & ſuorum, ferro & igne crudeliter vaſtauit. Hermannus itaq; neceſſitate tali conſtrictus, Bohemos in auxilium ſuũ cum rege eorum Othocaro vocauit. Qui cùm perueniſſent vſq; Orlamunde, Othocarus rex duxq; illorum percipiens virtutem Philippi, expaueſcere cœpit. Quare de fuga tractare cœpit (ſicut etiã fecit) cum omnibus ſuis fugiens: quem cum quadringentis viris Palatinus Otto de Vitelſpach, dux exercitus Philippi, vſq; ad Bohemicum nemus perſecutus eſt. Quod audiens Landgrauius magis extimuit, & nullum videns ſubfugium, nulla prorſus conditione interpoſita ſupplex ad pedes Philippi venit. Quem diutius in terra iacentem rex de perfidia & ſtulticia plurimùm obiurgauit: demum circumſtantium alloquiis admonitus de humo leuatum in pacis recepit oſculum. Othocarum verò adeò Philippus humiliauit, vt vix dimidietatem ducatus retinuerit. Eodem anno Conradus epiſcopus Herbipolenſis, cancellarius regis Philippi occiſus eſt in platea non longè à maiore eccleſia per Bodonem & Henricum de Rabensburg, tertia die menſis Decembris. Cui ſucceſſit Henricus Keſſe eius nominis quartus magiſter Pariſienſis, præfuitq; annis quatuor, diebus nouem.

Anno Domini MCCIIII, Euerhardus epiſcopus Mersburgenſis obiit, poſtquam feliciter eccleſiam commiſſam gubernaſſet annis 33, hebdom. 12. Is eſt memorabilis ille epiſcopus, qui obtinuit à venerandiſſimo patre & domino Wichmanno, archiepiſcopo ſanctæ Magdeburgenſis eccleſiæ, vt eſſet liber ab exactione telonij Hallenſis in emptione ſalis & aliarum rerum; etiam ſui canonici.

Anno Domini MCCVI, Bertholdus epiſcopus noſter reuerſus è curia Romana, epiſcopatum Philippo regi reſignauit, cui Engelhardus ſucceſſit. Hæc ex antiquis Erphordiæ Chronicis tranſcripſi: ex quibus liquet, inueſtiturã epiſcopatuum eo tempore adhuc fuiſſe ſub poteſtate atque ordinatione imperatorum.

Liuonia regio ſeptentrionalis magna circa hæc tempora conuertitur ad Chriſti fidem pro parte. Et regnum Tartarorum incepit & creuit valde.

ENgelhardus itaq; anno dominicæ incarnationis MCCVI, Bertholdo vltro ſe ſummi pontificis aſſenſu epiſcopatu abdicante, promotione Philippi regis ſucceſſit, præfuitq; feliciter annis ferme XXXVI. Qui cùm Dei & beatiſſimæ virginis Mariæ cultor eſſet deuotiſſimus, nec non omni genere virtutum decoratus, complura in ſua vita pietatis exercuit opera, per quorum pleraque etiam ſe fautorem & amicũ noſtri cœnobij oſtendit magnificum; ſicuti & in priuilegiis, infrà ſcriptis & per eũ nobis datis, luculenter exprimitur. Fuit denique vir iſte & præſul digniſſimus in terra ſancta. Romam quoque ob beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli eccleſiæ ſuæ patronorum ſuffragia imploranda iam annis ac ætate grandæuior viſitauit, & ibidem ab papa Innocentio reſignationem epiſcopatus ſui humiliter petiit & obtinuit. Archiepiſcopum inſuper Sifridum Erphordiæ defunctum honorificè ſepeliuit, & multa alia bona fecit, de quibus omnibus in ſequentibus ſuis locis & annis dicetur latius.

De

De quibuſdam euentibus, temporibus Engelhardi epiſcopi ex variis & vetuſtis hiſtoriis & Chronicis laborioſè collectis.

Anno igitur ſuprà dicto MCCVI, qui eſt primus Engelhardi epiſcopi. Ordo fratrum minorum inſtitutus fuit per beatum Franciſcum euãgelicæ ac altiſſimæ paupertatis ſectatorem conſpicuum, qui confirmationem ordinis ſui ab Innocentio papa impetrauit, non tamen ſolennem. Nam Honorius poſt eum papa ordinem tam fratrum minorum quàm prædicatorum ſolenniter confirmauit. Aſt de hoc infrà latius. Eodem anno Colonia per Philippum regem capitur, quia Otto aduerſarius ſuus ibi fuit fotus à Colonienſibus, ſed Otto fugit ad loca tutiora.

Anno Domini MCCVIII, Philippus rex Germaniæ ſtrenuus & bellicoſus, dum ex minutione tranquillitati & quieti operam dediſſet, & in lecto ſcamneo meridie recumberet, ab Ottone comite palatino de Vitelſpach doloſè occiditur. Cuius morte audita, vxor eius filia Yſachij imperatoris Conſtantinopolitani dolori ſuccumbens, moritur & ipſa. Errant igitur qui eum à Landgrauio Doringiæ interemptum ſcribunt, vt Wernherus de Roleuinck Carthuſienſis in Faſciculo temporum, & author rudimenti Chronicorum, & plures alij. Veruntamen ne tantum ſcelus à Teutonicis ſeclis inauditum maneret inultum; eodem anno rex Otto curiam in Francophurt indictam percelebrans, inter alia ibidem Ottonem memoratum comitem palatinum occiſorem regis Philippi ſententialiter vita rebusque proſcripſit, & cunctis perſequendum expoſuit. Quem non diu pòſt Marſcalcus de Calent iuxta Danubium occidit. Philippo itaque ita miſerabiliter occiſo, Ottonis fortuna & creſcere & roborari cœpit. Huic Ottoni rex Angliæ fauebat, quia nepos eius ex ſorore fuit, quam pater Ottonis Henricus Leo in vxorem duxerat.

Anno Domini MCCIX, Otto rex Romam veniens ab Innocentio tertio in imperatorem coronatur contra voluntatem & conſilium multorum, & potiſſimùm regis Franciæ. Verùm benedictio confeſtim verſa eſt in maledictionem, quia adhuc Romę conſiſtens fracto iuramento contra eccleſiam tyranniſare cœpit. Et expoſt pontificis contra voluntatem complura in Apulia cepit oppida. Siciliam quoque ſuæ ditioni adduxit. Ea propter eodem anno Romæ cõcilio habito imperio priuatur. Manſit tamen imperator tribus annis. Eodem anno Albertus archiepiſcopus Magdeburgenſis cœpit, qui mirifica atque magnalia peregit laudabiliter opera. Hic moniales collocauit ad ſanctam Agnetem, quæ prius ſedebant ad diuam Gertrudem prope monaſterium Berge extra Magdeburg.

An. Domini MCCX, vt ſcribit Antoninus parte 3 Chron. tit. 19, c. 1, § quanto in fine, cœperunt ordines mendicantium, Prædicatorum ſcilicet & Minorum.

Anno Domini MCCXII, Fridericus ſecundus Sueuus, filius Henrici imperatoris, contra Ottonem depoſitum in regem Romanorum electus eſt. Is in primis bonus fuit & modeſtus, ergaq; Dei eccleſias & religioſorũ cœnobia deuotus & magnificus: quibus & multa dedit priuilegia & immunitates. Succeſſu verò temporis contra eccleſiam Romanam erexit cornua, bona eius occupando: hinc & pontifices plures per ordinem, Honorium III, Gregorium IX, Celeſtinum IIII & Innocentium IIII perſecutus eſt, & cardinales plerunq; cepit, & cuſtodiæ mancipauit. Quare & per ſingulos eorum (vt infrà dicetur) è diuerſo excommunicatus, regnoque & imperio priuabatur crebrius: tametſi imp. potẽs quoad vixerit ipſe permanſerit. Fuit, inquam, potẽtiſſimus imperator, Italiæ, Sardiniæ, Siciliæ, Hieruſalem & Sueuiæ: quo nullus magnificentior tenuit imperium à Carolo Magno vſq; ad eum, &c. Habuit ex vxore legitima duos filios Henricum & Conradum. Henricus ſtatim fuit interfectus. Conradus ſucceſſit patri in regno, qui & ipſe in breui per Manfredum intoxicatus mortuus eſt.

Anno Domini MCCXIII, Engelhardus epiſcopus noſter venerabilis noſtro dedit priuilegium monaſterio cõfirmationis ſuper villam Leſten, & ſuper parochia in Profin, quod quidem ita incipit. In nomine ſanctæ & indiuiduæ trinitatis. Engelhardus diuina fauente clementia Nuenburgenſis eccleſiæ epiſcopus. Omnibus Chriſti fidelibus in perpetuum gratia vobis & pax adimpleatur. Quoniam, vt legitur, breues dies hominis ſunt, &c. Præterea collationem in Profin cum capellis infra terminos eius conſtructis, vel adhuc conſtruendis, quæ à prædeceſſore noſtro piæ memoriæ Vtone

eidem eccleſiæ facta eſt, ratam habemus, & in nomine patris, & filij, & Spiritus ſancti confirmamus &c. Huius rei teſtes ſunt hi: Albertus Magdeburg. archiepiſc. Henricus abbas ſancti Georgij, Theodericus Miſnenſis marchio, eccleſiæ aduocatus &c. Actum anno Dominicæ incarnationis MCCXIII, indictione prima, pontificatus verò noſtri anno ſeptimo.

Anno Domini MCCXIIII, Fridericus imperator dedit monaſterio noſtro priuilegium confirmationis ad inſtantiam domini Alberti pro tunc abbatis ſuper XL agros ſitos in monte Zanzi, quos monaſterio contulit Theodericus marchio ſuprà fatus. Incipit ita. Fridericus ſecundus Dei gratia Romanorum rex, & ſemper auguſtus, & rex Siciliæ inter cætera pietatis opera, &c. Ea propter vniuerſis imperij Chriſtique fidelibus tam præſentibus quàm futuris duximus innoteſcendum, quòd chariſſimus princeps noſter & conſanguineus noſter Theodericus Miſnenſis & Orientalis marchio, corã nobis conſtitutus, pro remedio animæ ſuæ XL agros in quodam monte qui dicitur Zanzi, ſito ſuper Salam pro excolẽdis illic vineis, Alberto venerabili abbati de Puzowe & monaſterio ſuo perpetuo proprietatis iure poſſidendos per manus noſtras contradidit, à nobis cum deuotione poſtulans, &c. Nos ergo iuſtis ipſius marchionis & abbatis precibus inclinati donationem factam gratam habemus & ratam, & monaſterio de Puzowe & abbati quoque & fratribus ipſos agros poſſidendos confirmamus. Adhæc indulgemus, & regia manſuetudine concedimus ſæpedicto abbati & ſuis fratribus, quatenus de foreſto noſtro quod apud Altenburg foreſtum Cameræ nuncupatur, pro neceſſitate ſua de lignis per ſingulas hebdomadas anni duos currus oneratos colligant & deducant: quemadmodum piæ memoriæ imperator genitor noſter, & Philippus patruus noſter ipſis conceſſerunt. Vt autem omnia hæc perpetuum robur obtineant, hanc paginam exinde conſcriptam ſigillo noſtro iuſſimus communiri. Datum apud Aldenburg anno quo ſuprà, indictione 2. Ex iſto priuilegio habetur etiam, quòd eo tempore Aldenburg & pleraque alia fuerint ſub ditione imperij. Hinc & ſuprà memoratos montes vinearum Zanzi nobis collatos ipſe Theodericus marchio Miſnenſis, pro tunc aduocatus noſter, in feudum ab imperio habuit. Quapropter & ab imperatore Friderico prænarrato conſenſum & priuilegium corroborationis impetrare opus habuit.

Eodem anno Philippus Galliæ rex Ioannem Anglorũ regem, & Ottonem quondam imperatorem ingenti apud Belgas ſuperauit prælio.

Anno Domini MCCXV, Innocentius III, pontifex glorioſus, celebrauit concilium generale Romæ epiſcoporum CCCXXX. In quo editæ ſunt conſtitutiones plurimæ, valde vtiles ſaluti animarum, ſicut de confeſſione & communione annaliter ab omnibus fidelibus fienda & ſumenda. Ibidem etiam tractatum eſt de recuperatione terrę ſanctæ, & libri quidam abbatis Ioachim reprobati, qui in quibuſdam errauit contra Magiſtrum ſententiarum. Verùm quia ſcripta ſua correctioni eccleſiæ ſubmiſit, hæreticus dici non poterit. In prædicto concilio generali, quod Romæ in eccleſia Lateranenſi celebratur, ſanctus Dominicus petiit prædictum Innocentium, vt dignaretur ordinem ſuum confirmare qui prædicatorum diceretur & eſſet. Sed Innocentius illi non annuit, ſed negauit confirmationem: quam tamen ſucceſſor ſuus Honorius (vt infrà dicetur) largitus, anno pontificatus ſui primo qui eſt proximus ſequens.

Eodem anno Innocentius papa obdormiuit in Chriſto, cui Honorius tertius, natione Romanus, profeſſione canonicus regularis, ſucceſſit, ſeditq; annis decem, menſibus ſeptem.

Eodem anno Hermannus Landgrauius obiit, & ſepelitur in Iſenach, in monaſterio ſanctæ Catharinæ quod ipſe fundauit, 6 calend. Maij.

Anno Domini MCCXVI, Honorius papa eius nominis tertius, anno ſui pontificatus primo ordinem prædicatorum beato Dominico petente confirmauit. Similiter & ordinem fratrum minorum (vt ſuprà dictum eſt) ſolenniter confirmauit, qui antè per Innocentium III approbatus fuerat. Eodem anno Fridericus Romanorum rex monaſterio noſtro dedit priuilegium confirmationis ſuper parochia in Criſwitz, quam ſua magnificentia liberaliſſimè iampridem cœnobio contulerat. Incipit ita. In nomine ſanctæ & indiuiduæ trinitatis. Fridericus ſecundus Dei gratia Romanorum rex & ſemper

ſemper Auguſtus, & rex Siciliæ, vniuerſalis eccleſiæ precibus efficacius adiuuari ſperamus, ſi ipſam in membris beneficiorum largitione, & particularium eccleſiarum dote libenter adaugemus. Itaque præſentibus & in æuum ſucceſſuris hominibus notum eſſe volumus, quòd de largitate regalis eminentiæ, iure patronatus parochiæ eccleſiæ in Criwitz, cum omnimode dote ipſi attinente, & cum omnibus mancipiis vtriusq; ſexus, ſimiliter & vniuerſis iuſtitiis eidē eccleſiæ debitis; cœnobio in Puzowe, & abbati eiusq; fratribus clericis & laicalibus perſonis, nunc & in æuum ibidē Deo militantibus, iure perpetuo donauimus habēdū &c. Huius rei teſtes ſunt Theodericus marchio Miſnenſis & Orientis, Otto dux Morauiæ, Hermannus comes de Orlemunde, Ludouicus comes de Wirtenberg, Hartmannus comes de Quiburg, &c. Datum apud Aldenburg, anno Dominicæ incarnationis vt ſuprà, 4 idus Nouemb. indict. 5.

Eodem tempore Hieruſalem per Corradinum filium Soldani magni funditus deſtructa fuit, præter templum & ſepulchrum Domini, quæ intacta reliquit.

Anno Domini MCCXVII, Engelhardus epiſcopus noſter, & Theodericus marchio Miſnenſis aduocatus monaſterij noſtri, vnà cum Friderico Cæſare & multis aliis epiſcopis & principibus ad recuperandam terram ſanctam nauigauerunt, & iuxta Achon ingenti exercitu conuenerunt.

Anno Domini MCCXVIII, Damiata vrbs quæ eſt in Ægypto, in portu Nili fluminis latiſſimi, à noſtris capitur, licet maxima & triplici muro cincta. Verùm pro recuperatione nobilium captiuorum ſequenti anno redditur. Eodem tempore Theodericus marchio Miſnenſis ſuprà memoratus, conſtitutus in terra ſancta, cùm audita morte fratris Alberti ſine hærede defuncti ad propria redire feſtinaret, adeò inſidiis imperatoris vallabatur, vt nauim non fuerit auſus palàm ingredi. Quare clàm lagena incluſus, lōgeq; per mare tractus, tandem in nauem poſitus euaſit. Hanc moleſtiam propter fodinas in Friberg paſſus eſt, quas idem imperator libenter habuiſſet. Eodem quoque tempore obiit Otto quondam imperator, bellis attritus, & mœſtus languensque animo. Hic notandum, quòd propter huius Ottonis diſcordiam & contentionem bellicam quam habuit cum Philippo rege, æquè electo ſuper imperio, facta eſt decretalis illa, extra de electione cap. Venerabilem.

An. Do. MCCXIX, Fridericus Cæſar, eius nominis II, Romæ ab Honorio inunctus, imperiales recepit titulos. Verùm quia paulo pòſt eccleſiaſtica ſibi vſurpauerat iura, & mortua matre Conſtantia contra ius fasque pontificiam vexabat ditionem, ab eodem Honorio anathemate notatus imperio priuatus fuit. Antoninus tamen dicit eum coronatum anno ſequenti. Similiter dicit, & hoc anno Damiatam à Chriſtianis captam. Verùm hæc vnius anni diuerſitas parùm ad rem facit, quia potioribus ſemper & antiquioribus adhærendum eſt.

Anno Domini MCCXX, beatus Dominicus obiit. Friſia penè tota ſubmergitur fluctibus marinis, in qua perierunt plus quàm centum millia hominum propter irreuerentiam factam Sacramento à quodam pugile, ſicut pòſt reuelauit beata virgo cuidam ſuo famulo.

Anno Domini MCCXXIII, Philippus Gallorum rex pulcherrimus & bellicoſiſſimus defunctus eſt, & ſepultus in Mauſoleo prædeceſſorum ſuorum ad ſanctum Dionyſium Pariſiis.

Anno Domini MCCXXIIII, Ieſus Chriſtus Dei filius, dilecto ſuo Franciſco per obumbrationem apparens in nemore, paſſionis ſuæ ſtigmata impreſſit ſacratiſſima.

Anno Domini MCCXXVI, Franciſcus ordinis fratrum minorum princeps, Chriſti ſtigmatibus inſignitus, & miraculis clarus migrauit ad cœlum, & biennio pòſt in catalogum Sanctorum poſitus eſt.

Anno Domini MCCXXVII, Honorius papa diem clauſit extremum, cui Gregorius IX ſucceſſit, ſeditque annis XIIII, vir certè venerabilis vitæ & multæ prudentiæ. Hic Sanctorum catalogo ſolenniter aſcripſit fundatores ordinum, beatum ſcilicet Dominicum, & beatum Franciſcum, denique & ſanctam Elizabeth. Hic quoque Fridericum imperatorem contumacem more anteceſſoris ſui Honorij excommunicauit, & ab imperio depoſuit.

Eodem anno paſſagium magnum ad terram ſanctam liberandam fuit, inſtigante

ad id ſummo pontifice & iuuante. Huius ductor & caput Fridericus erat imperator, quem cum multis aliis glorioſo apparatu concomitabatur beatæ memoriæ Ludouicus Landgrauius Thur. S. Elizabeth maritus. Qui tamen in ipſo itinere, cùm veniſſent in Siciliam, in ciuitate Ortrant febribus correptus, vnà cum magna parte militum ſuorum, cum totius exercitus iactura & lamento omnium (heu dolor) 3 idus Septembris obiit. Cuius obitu Fridericus Cæſar turbatus, in Sicilia ſe continuit, intermittens pro tunc peregrinationem cœptam, ægritudinem ſimulans. Cuius fraus eo eſt cognita, quòd ilico mortuo Landgrauio omnem eius ſupellectilem diripuerit. Quapropter rurſus per Gregorium excommunicatur, & conſequenter inter eos magnæ ortæ ſunt diſcordiæ. Eo tempore ſancta Elizabeth in Doringia claruit, quæ audita morte Landgrauij mariti ſui, ſe totam diuinis mancipauit obſequiis in viduitate vſque ad obitum ſuum perſeuerans, maximas eleemoſynas faciendo. Ad ſe pauperem & ſanctiſſimam vitam duxit, multis etiam miraculis in vita, & poſt mortem clariſſima.

Anno Domini MCCXXIX, Fridericus Cæſar contra papam Gregorium inimicitias ſuas proſequendo, totam Italiam multis prælìis attriuit, omneſque ciuitates præter Bononiam & Parmam in ſuam redegit poteſtatem. Mediolanum etiam penè deſtruxit. Hoſtili animo montem Caſſinum aſcendens, monaſterium ſancti Benedicti ſpoliauit, & monachos eiecit. Eo etiam tempore ob diſcidium inter papam & imperatorem orta & inuenta ſunt illa teterrima & factioſa Guelphorum & Gibelinorum vocabula, ad differentiam partialitatis; vt videlicet adhærentes pontifici Guelphi, imperio autem ſiue Cæſari fauentes dicerentur Gibelini. Ex qua partialitate vſque ad noſtrum æuum potiſſimùm in Italia infinita ſequuta ſunt mala. Proinde ob tyrannidem Friderici Gregorius papa concilium apud Lateranum indixit, in quo de abrogando eo ratio haberetur. Quod percipiens Fridericus terra marique vias præcluſit, ad quoſdam cardinales ac prælatos captos in carceres coniecit. Qua ex re tantum dolorem Gregorius concepit, vt non diu pòſt ſuperuixerit, vt dicit Platina. Prædicta tamen quæ hîc per anticipationem dicta ſunt, facta fuere circa annũ Domini MCCXXXVII, quia poſt hanc calamitatem Gregorius non diu (vt dictum eſt) ſuperuixit. Decretales circa hæc tempora per Raymundum ordinis prædicatorum, magiſtrum in iure peritiſſimum, iuſſione Gregorij papæ compilatæ ſunt & approbatæ.

Eodem tempore, anno videlicet Domini MCCXXXIX, Engelhardus epiſcopus noſter ex mandato ſummi pontificis & archiepiſcopi noſtri Alberti, fecit reformationem ſiue inſtitutionem nouam ſuæ diœceſis monaſteriorum, & præcipuè in cantu & celebratione diuini cultus, & hoc propter abuſiones quæ in eccleſiis inoleuerant multas, confecitque deſuper priuilegium quod ita incipit. In nomine ſanctæ & indiuiduæ trinitatis. Engelhardus Dei gratia Nuenburgenſis epiſcopus, dilectis in Chriſto fratribus, abbati & conuentui in Puzowe ſalutem in ſalutis authore &c. Noſtis ſiquidem, quàm diſtrictè viſitationem diœceſium noſtrarum domino archiepiſcopo & nobis dominus papa ſuis literis iniunxerit, comminans deſidibus, pigros excitans, & conteſtans ſingulos, &c. Acta ſunt hæc anno gratiæ M, &c. vt ſuprà. Data Puzowe VIII idus Septembris, indictione II, pontificatus verò noſtri anno XXIII feliciter., Amen.

Anno Domini MCCXXXIIII, Fridericus in Syriam tranſiens, cum maximo Ægypti principe quem Soldanum nominant, conuentiones fecit, in quibus plura conſenſit Chriſtianiſmum minus decentia: poſtque Soldano conſentiente Hieruſalem ingreſſus in ea coronatur. Verùm confœderationem iſtam Friderici cum Soldano crucis inimico factam Romanus pontifex moleſtiſſimè tulit. Proinde omni ſagacitate & conamine ac induſtria ſategit, quomodo ipſum Fridericum imperio priuare poſſet omnino & deiicere. Eam ob rem concilium ſuprà memoratum Lateranenſe adunari præcepit. Quod tamen Friderici potentia (vt ſuprà patet) impeditum fuit. Illis temporibus Fridericus, cùm à tranſmarinis rediſſet, elephantum ſecum in Italiam tulerat.

Anno Domini Ieſu Chriſti MCCXXXV, Gregorius papa Peruſij in conuentu fratrum prædicatorum VI calend. Iunij ſanctam Elizabetham diuorum catalogo ſolenniter aſcripſit. Hæc Sancta tres liberos reliquit, quos Ludouico Landgrauio pepererat, Hermannum qui patri ſucceſſit, Sophiam quæ nupſit duci Brabantiæ, & aliam

liam filiam, quæ Chriſto oblata Sanctimonialis facta eſt in Aldenburg.

Eo tempore Iordanus, natione Teutonicus, primus poſt ſanctum Dominicum ordinis prædicatorum magiſter generalis, vir vita & doctrina admirandus, effulſit, qui ſuper Apocalypſim profundè & glorioſè ſcripſiſſe legitur.

Anno Domini MCCXL, Gregorius papa variis tribulationibus feſſus obiit, cui Celeſtinus IIII ſucceſſit, qui ſolùm dies decem & ſeptem in papatu vixit. Fuit quippe ſenex & debilis. Celeſtino defuncto anno MCCXLI vel circà, ſedes vacauit anno vno, menſibus nouem.

Anno itaque Domini MCCXLII, Innocentius quartus in ſummũ eſt electus pontificem, vir rigidus, & iuſticiæ tenaciſſimus executor. Hic concilium generale Lugduni contra Fridericum imperatorem congregauit, in quo ipſum citatum, ſed non comparentem ſententialiter omni prorſus imperatoria ac regia poteſtate priuauit atq; depoſuit, & electionibus imperij vt ſine mora alium eligerẽt ſcripſit: quod & factum eſt. Nam elegerunt Henricum Landgrauium Doringiæ, qui fuit frater Ludouici Landgrauij defuncti in peregrinatione ad terram ſanctam, mariti videlicet ſanctæ Elizabet: qui tamen infra breue tẽpus defunctus eſt. Poſt quẽ elegerunt Wilhelmũ comitẽ Hollandiæ, qui etiã non multo pòſt à Friſonibus in bello occiſus eſt. Vnde vterque benedictione caruit imperiali. Cæterùm Fridericus olim imperator magis ac magis aduerſus papam & ſibi adhærentes ſæuire cœpit, & contra eccleſiaſticos tyrannizare. Nam furore percitus in odium papæ XL epiſcopatus & abbatias euacuauit in graue eorum præiudicium, & multa mala fecit clericis, quorum plures bonis eorum ſubtractis ſuſpendit, contra propria iura & priuilegia quæ in exordio imperij ſui pro libertate & immunitate eccleſiæ dederat. Iſte Fridericus dominiũ dominorum de Brunſwig & Luneburg mutauit in ducatum: antea quippe ob depoſitionem Henrici Leonis ſolùm Domini de Brunſwig dicebantur.

Eodem tempore in Saxonia duo magnifici & præpotentes Alberti claruerunt. Vnus Bernhardi filius, cui Fridericus primus, depoſito prædicto Henrico Leone, ducatum Saxoniæ cum electura imperij dederat, faciens ex comite de Anhald ducem Saxoniæ & electorem, de quo Bernhardo ſuperius dictum conſtat, & armis eius atq; inſignibus. Albertus itaq; ille filius Bernhardi, nepos autem Alberti Vrſi, dux Saxoniæ & imperij elector, cum Cæſare præmemorato trans mare perrexit, fuitq; Chriſtianæ dux militiæ. Quiq; inter alia fortia geſta pro tunc cepit ciuitatem Solis, rediensq́ue caput ſanctæ Barbaræ ſecum attulit: primus in Wittenberg reſedit, vbi & vxor eius deuotiſſima monaſterium fundauit. Albertus verò alius cognomento magnus, dux de Brunſwig & Luneburg, mira & magna perfecit opera, domi & militiæ clariſſimus. Hic cum fratre Ioanne patriam partitus eſt ditionem cum Cæſaris conſenſu, vt dominium Luneburgenſe retineret Ioannes, Brunſwicenſe remaneret ſibi. Et ita fecerunt. Verùm arma indiuiſa mutuò & per poſteros vſque in præſens ſeruauerunt. Huius vxor fuit neptis ſanctę Elizabeth, filia ducis Brabantię, ex Sophia filia eiuſdẽ diuæ Elizabeth, Albertus iſte deniq; (vt dictum eſt) mira fecit, magno labore humiliauit nobilitates de Aſſeberg. Cõradũ quoq; comitẽ de Euerſtein captũ ſuſpendit per pedes ad patibulum, ne ſtatim deficiens pœnitere non poſſet. Gerardum inſuper archiepiſcopum Moguntinenſem captum diu in cuſtodia detinuit, de quo infrà anno quo id factum eſt, dicetur magis. Et quanquam præfatus Albertus, dux Brunſwicenſis, maximus bellator eſſet; fuit tamen victus & captus, & grandi pecunia taxatus per marchionem Miſnenſem Henricum, dum prædandi gratia armatus terram Miſnenſem inuadere tentaſſet, de quo infrà anno Domini MCCLXXVI dicetur. Depoſitio Friderici ſecundi ab imperio facta eſt circa annum Domini MCCXLII, poſt cuius depoſitionem imperium vacauit annis 28.

Innocentius papa eo tempore Egmundum epiſcopum Cantuarienſem, & Staniſlaum epiſcopum Cracouienſem, nec non Petrum Veronenſem ordinis prædicatorum ab hæreticis paſſum, canonizauit.

Anno ſuprà dicto MCCXLII, Engelhardus epiſcopus noſter obiit, cui Theodericus marchio Miſnenſis ſucceſſit, verùm non ſtatim ſed poſt biennium, impeditus per Petrum rite & canonicè electum &c. infrà.

Anno Domini MCCXLIII, ſancta Hedwigis, dux Sleſiæ & Poloniæ, mulier ſanctiſſima, mirandis inſignis, matertera beatæ Elizabeth, obiit. His temporibus Alexander de Ales claruit, qui grandis natu, id eſt iam penè defecta ætate, ordinem minorum fratrum ingreſſus eſt. Hic ſummo pontifici Innocentio admodum charus fuit, cuius etiam iuſſu ac mandato ſummam in Theologia edidit copioſam. Dictus eſt is Alexander ob ſummam doctrinam irrefragabiliter doctor.

THeodericus ſecundus, marchio Miſnenſis, XVII Nuenburgenſis eccleſiæ præſul, Engelhardo defuncto poſt longam cum magiſtro Petro canonicè electo contentionem, fratris ſui marchionis videlicet Miſnenſis procuratione à paucis electus, anno dominicæ incarnationis MCCXLIIII, indictione ſecunda, ſucceſſit: quãdoquidem memoratus magiſter Petrus, vir bonus & eruditus, in ſtudio poſitus Pariſienſi, canonicè fuit electus, & dum nuncij vt rediret miſſi fuiſſent, prædictus Theodericus archiepiſcopum adiens Magdeburgenſem muneribus datis in epiſcopum ſe confirmari obtinuit. Egreſſoq; eo veniens magiſter Petrus, dum ſuper ſua rata electione multa allegaret, & nil proficeret, imò niſi taceret baculandum ſe eſſe intelligeret; ſermonem & allegata ſupprimens, confuſus abſceſſit. Ideo Theodericus epiſcopus iſte magis intruſus, quàm canonicè electus, videtur. Attamen eccleſiam ſuſceptam per complures annos ſatis ſalubriter rexit, licet quotannis examuſſim non legerim. Vixit tamen adhuc in regimine, anno Domini MCCLVIII, quo monaſterio noſtro priuilegium dedit, vt in ſequentibus eodem anno patebit latius. Ex quo etiam liquet, hunc Theodericum monaſterij noſtri fautorem fuiſſe non vltimum. Præterea hunc epiſcopum noſtrum Petrus ludimagiſter ſcholę puerorum in Nuenburg ſuo in catalogo manco ſcribit noſtrum fundaſſe monaſterium, & in eo fore ſepultum: quod nec tempus neq; ratio admittit, quia longè antè, anno videlicet Domin. incarnatio. milleſ. centeſimo decimo quatto, indictione ſeptima, noſtrum cœpit fundare archiſterium, in quo & ſepultus in domino quieſcit. Iſte autẽ Theodericus non in Pozowe apud nos, ſed Nuenburg humatus eſt: nullius ſiquidem epiſcopi præter fundatoris noſtra continet eccleſia corpus. Propter eiuſmodi itaque errores quibus ille Petrinus ſcatet catalogus, ordinemq; præpoſterum atq; confuſum, quem in locatione & ſeriè epiſcoporum nominum continet, hoc opus aggreſſus ſum; quod ex variis horum priuilegiis epiſcoporum pariterq; antiquis Chronicis multis collectum, venerando domino Ioanni de Schonberg, anno ſuperiori qui fuit noſtræ ſalutis MDXVII, obtuli: quod ipſe gaudio magno ceu diu deſideratum theſaurum lætus ſuſcepit, meq; honeſto munere donatum reuerente ac honorificè dimiſit. Veruntamẽ per ea quæ retuli nolo aſſerere, hanc nec mihi arrogantiam attribuere, quòd videlicet omnimodo certa & indubitata cõgeſſerim, cùm & ego ſim homo, & errare potuerim & fallere; maximè in editione illa prima, quam neceſſitate vrgente prępropere quodammodo ſuprà memorato epiſcopo aſcripſi Ioanni; præſertim cùm & eam inter peregrinandum collegerim, & plerunque in pagis tuguriisque, vbi nullum librorum adminiculum præter excerpta quædam habere quiueram, conſcripſerim. Et reuera, vt ingenuè fatear, minus pro tunc certus eram, potiſſimùm erga annum quorundam præſulum primum & vltimum, id eſt quo Domini cœperint vel obierint anno. Attamen qua tempeſtate quibúsve ſummis ſub pontificibus eccleſiam rexerint Nuenburgenſem; me comperta & vera poſuiſſe arbitror dubio procul: licet (vt fatus ſum) diem obitus reperire quorundã certum nequiuerim: quin imò tunc extra monaſteriũ conſiſtens temporis, noſtri nec fundatoris habere epitaphium ad votum potuerim. Proin de anno aut obitus illius die me ambiguè ſcripſiſſe haud negauerim. Et hoc in prænarrata editiuncula catalogi prima. Secus autem in hoc opere catalogi maioris (quod in cœnobio manens degensq;, inter Chronicorum & priuilegiorũ luſtrationem multorum cõgeſſi) feciſſe me conſtat, ſolidiora & cõpertiora cõſcribendo, quę ex multis vetuſtiſſimis Chronicis & hiſtoriis, eo tempore quo biennio per Ioan. Tritemium abbatem &c. antiquitatũ inquirendarũ & conſcribendarũ gratia, ipſiq; ſuis pro annalibus decorãdis deferendarũ, per Germaniã miſſus fuerã. Vbicunq; ergo eo tempore in vetuſtis codicibus, præcipuè Sclauorũ, Saxonum, Doringorũ, & ſimiliũ gentiũ & eccleſiarũ Chronicis quippiã de noſtris epiſcopis ſcriptũ cõpereram; confeſtim cõſignaui. Multa tunc & memorãda ex annal. eccleſię Merſebur-

ſeburgenſis, & vita præſulum eiuſdem, multa denique & ſolida ex geſtis archiepiſcoporum Magdeburgenſis eccleſiæ noſtræ metropolitanæ, quæ noſtros & ordinare & confirmare ſua authoritate habet antiſtites, collegi & tranſcripſi. Veruntamen quicquid pro me dixerim, erraſſe & in præſenti me potuiſſe opere ingenuè fateor: cùm nemo ex omni parte ſit beatus, & magnus quandoque dormitet Homerus, ſæpeque magiſtrorum pro vero etiam nolentes ſequamur errores, plurimaque ſit inter hiſtoricos annorum de ſupputatione diuerſitas,& in ipſa narratione rerum geſtarum plerunque varient authores: cùm id quod vnus attribuit Carolo vel Petro, alter aliter ſentiens adſcribit Ludouico vel certè Paulo; licet in eiuſmodi diuerſitate maioribus magiſque peritis & authenticis adhærendum ſit. Proinde, vt Platina inquit, ſatius fuerit in tanta ſcriptorum varietate & temporum omnino aliqua ſcribere, quàm quæ aliquando ſunt geſta ob incertos authores obmittere. Et ſubiungit, Conſulimus poſteritati, nec ita ſuperſtitioſi ſimus, vt nolimus ea credere quæ varij auctores ſparſim conſcripſere. Hæc ille. Sed nunc de hoc ſatis: modò cœptam hiſtoriam proſequemur.

Anno itaque ſuprà dicto MCCXLIIII, quo Theodericus iſte factus eſt epiſcopus, Innocentius papa illud memorabile concilium Lugdunenſe adunauit celebrauitque: in quo Fridericum ſecundum contumacem & tyrannum ab imperio depoſuit, de quo etiam ſuprà per anticipationem dictum eſt, poſt cuius depoſitionem vacauit imperium annis XXVIII. Quo tempore licet aliqui reguli electi fuiſſent, cito tamen vel mortui fuere, vel in bello occiſi, nec eorum aliquis ad benedictionem imperatoriam peruenit, vſque ad Rudolphum, de quo in ſequentibus.

De quibuſdam euentibus ſub regimine Theoderici epiſcopi. Ex Chronicis.

ANno Domini MCCXLVII, Theodericus epiſcopus noſter campanam maximam Erphordiæ tunc fuſam conſecrauit & benedixit ibidem. Eodē anno Henricus Landgrauius Doringiæ in regem Romanorum electus eſt, vir ſtrenuus & belliceſus, ſed eodem anno obiit. Hic frater fuit germanus Ludouici Landgrauij, mariti ſanctæ Elizabeth, de quo & ſuprà dictum, & hîc propter annum certum repetitum.

Eodem anno abbatia ordinis diui patris noſtri Benedicti ex vrbe Lubeka in Ciſmariam tranſlata eſt, ad ſex miliaria à litore intra mare Balthicum: cuius monachi nunc reformati ſub inſtitutione ſiue vnione Burſfeldenſi militant altiſſimo. De fundatione eius dictum eſt ſuperius ſub Bertholdo, primo noſtro eius nominis epiſcopo. Reformatum autem fuit, & aſſumptum per patres, anno Domini MCCCCXXXVI.

Anno Domini MCCXLVIII, Innocentius, papa eius nominis quartus, ad inſtantiam * abbatis viri venerabilis valde, dedit monaſterio noſtro bullam ſiue priuilegium confirmationis omnium bonorum & proprietatum eius. Incipit: Innocentius epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei dilectis filiis, abbati Pozauienſi, eiuſq; fratribus, tam præſentibus quàm futuris regularem vitam profeſſis, in perpetuum &c. Adhæc nouas & indebitas exactiones ab archiepiſcopis, epiſcopis, decanis, archidiaconis, omnibuſque aliis eccleſiaſticis ſecularibúſve perſonis à vobis omnino fieri prohibemus, &c. paci quoque & tranquillitati veſtræ paterna in poſterum ſollicitudine prouidere volentes, auctoritate apoſtolica prohibemus, vt infra clauſuras locorum ſeu grangiarum veſtrarum nullus rapinam ſeu furtum facere, ignem apponere, ſanguinem fundere, hominem temere capere, vel interficere, ſeu violentiam audeat exercere, &c. ibi. Decernimus ergo, vt nulli omnino hominum liceat præfatum monaſterium temere perturbare &c. Datum Lugduno V nonas Iulij, indictione VI, anno Domini quo ſuprà, pontificatus verò Domini Innocentij papæ quarti anno ſexto. Innocentius papa prænarratus in concilio Lugdunenſi (de quo ſuprà) conceſſit fratribus eremitanis, vt poſſent viuere ſub regula diui Auguſtini, & quòd celebrare poſſent officium curiæ Romanæ, quaſi antea non fuiſſent ſub aliqua regula, ſed vixiſſent in eremis pro arbitrio, & dixiſſent officia more idiotarum *Pater noſter*, vel ſimile aliquid. Porrò habitum quem deferunt nigrum, ſucceſſor ipſius Innocentij Alexander dedit eis quartus, prout in bulla quadam, quæ Bononiæ habetur, luculentiſſimè patet. Ex his liquet, quòd nec regulam neque cucullam nigram à ſancto Auguſtino habent; (vt

ipſi nunc gloriantur) qui regulam clericorum non mendicantium ſcripſit. Imò regula eius omnino contraria eſt mendicitati, licet eam pᵱſt multi ordines etiam mendicantium aſſumſerint, inter quos ſunt & ipſi eremitæ, qui extunc auctoritate Innocentij prædicti vocati ſunt eremitæ ſancti Auguſtini. De quo ordine ipſe diuus Auguſtinus nunquam fuit, neque cogitauit: quemadmodum & pulchrè teſtatur Robertus Helchot, magiſter generalis ordinis prædicatorū, ſuper libro ſapientię in cap. 7 ſuper verbo Quam ſine fictione didici, &c. Quomodo videlicet ante paucos dies iſti eremitæ (qui vt dicit nunc facti ſunt vrbanitæ) cœperunt viuere ſecundum regulam beati Auguſtini, quæ appellatur ſpeculum clericorum, & contraria eſt expreſsè vitæ eremiticæ, quia fecit eam pro canonicis regularibus poſſeſſiones habentium in communi vita, & allegatur in iure de vita clericorum, videlicet diſtinctione 86 c. Quum neceſſitas diſt. & 12 q. 1. Non dicatis &c. ibi & in ſequentibus plus.

Anno Domini MCCXLIX, Sifridus archiepiſcopus Moguntinus in Pinguia obiit, & Chriſtianus nomine & opere ſucceſſit, qui pacem fecit & dilexit. Eodem anno Ludouicus beatæ memoriæ Gallorum rex Damiatam cepit, & variis inde præliis cum Saracenis habitis tandem ſuperatus & captus fuit: pro cuius liberatione & aliorum nobilium Damiata eſt reſtituta Soldano.

Anno Domini MCCL, Fridericus imperator in quadam ciuitate in Apulia mortuus eſt, & (vt inquit Antoninus) per Manfredum filium ſuum illegitimum cuſino ſuper os poſito ſuffocatus. Et ita miſerè interiit imperator potentiſſimus, qui poſt Carolum magnum in diuitiis & potentia parem non habuit. Quo defuncto, Innocentius papa paci & reformationi eccleſiæ ſtuduit, locaque vacua Cardinalium reſtaurare optimis quibusque ſuffectis curauit. Quo etiam tempore Hugonem, ordinis ſancti Dominici, vita & doctrina inſignem, cardinalem promulgauit, qui primus poſtillator extitit totius Bibliæ, adeò purè & fideliter textum quadruplici ſenſu exponendo, vt eatenus vix habuerit ſecundum; licet Eraſmus nouus ſcripturarum interpres cùm ob Atticæ linguæ inſcitiam, & exin ob diſſonam ineptamq; quorundam è Gręca Græcanicarum dictionum expoſitionem, plerunq; reprehendat irrideatque, cùm ſapientius tanto viro condoluiſſet, quàm exprobrando taxarat, quem in ea tempora incidiſſe nouerat, quæ politiores literas, præcipuè Græcas, totam & per Galliam & per Germaniam prorſus incompertas & inauditas habuerant. Veruntamen plurimum laudandus eſt iſte venerabilis Hugo, quoniam non per philoſophorum & poetarum dicta, non per Ariſtotelis, non per Auerrois ſophiſmata, diuinam probat (ne dicam contaminat) ſcripturam; ſed verba Legis per Legem explanat, iuxta quod dicitur Leuitici 19, Agrum tuum non ſeres diuerſo ſemine, id eſt dictis philoſophorum & poetarum agrum dominicum non conſpergas, quia hoc eſt nil aliud quàm zizania & lolium ſeminare inter triticum. Et eodem c. ad idem ſubiungitur, Veſtem quę ex duobus contexta eſt, non induas. Et ſaluator Matthæi 9, Nemo, inquit immittit commiſſuram panni rudis in veſtimentū vetus &c. quę cauſa breuitatis pertrāſeo. Eodem anno & tempore ſanctus Cyrillus montis Carmeli Prior Doctorq;, tum vitæ ſanctitate tum ſpiritu prophetiæ conſpicuus, claruit, qui multa de futuris ſeculis memoranda conſcripſit.

Anno Domini MCCLI, Conradus filius Friderici, audita morte patris, cum grandi militum copia profectus, regnum Apuliæ velut hæreditarium ingreſſus eſt: & cùm illud pacificè ſuſcepiſſet, proximo deinde infirmatus anno, à medico qui eum curare debuerat, Manfredo fratre ſuo inſidiāte & procurante, venenum pro remedio datum ſuſcipiens, mortuus eſt; filium nominis ſui, vel vt alij volunt Conradinum dictum relinquens. Eodem anno Chriſtianus archiepiſcopus ſpontaneæ dignitati & epiſcopio reſignauit: cui Gerardus filius comitis, qui dicitur & Sylueſter, ſucceſſit.

Anno Domini MCCLII, Petrus nouus ordinis prædicatorum martyr ab hæreticis pro fide occiſus eſt.

Anno Domini MCCLIII, vel circà, beatus Staniſlaus epiſcopus Cracouienſis ab iniquo principe occiſus eſt.

Anno Domini MCCLIIII, Innocentius Neapoli obiit, cui Alexander quartus noſtri ordinis diui videlicet Benedicti ſucceſſit, natione Campanus (nam Herincos olim nunc Campanos vocant) patria Anagninus qui monaſterio noſtro glorioſum priuilegium

gium dedit, de quo infrà suo anno & loco dicetur. Porrò Innocentius papa vti vir doctissimus plura egregia à se composita reliquit scripta, potissimùm Apparatum decretalium profundè & eleganter dictatū. Edidit & alium in conciliis approbatum, quem Ostiensis in summa sua Authenticū vocat. Proinde à Canonistis iste Innocentius lucerna iuris appellatur, item librum de iurisdictione imperij & auctoritate pontificis cōtra Petrum de vineis &c. Eodem tempore Ioannes de Rupella claruit ordinis minoritanorum, vir vita & doctrina præclarus, qui primus super IIII libros sententiarum Petri Longobardi argumentosè & vtrumnose scripsit. Quem multi deinceps sui ordinis & aliorū sacræ theosophiæ professores imitati, libros & cōmentaria à se edita Aristotelicis argutiis, & quæstiunculis Dialecticis, opinionibusq; ambiguis, technis deniq; fallacibus oppleuerunt; nouumq; id est philosophicum docēdi & prædicandi modum scholis Christi introduxerunt, quem saluator noster & Apostoli non docuerunt, qui philosophicè nunquam prædicauerunt: nimirum cùm nulla sit philosophiæ secularis, nec esse possit cum theologia vera siue salutis siue religionis Christianæ concordia, sicuti nec Christi ad Belial, & lucis ad tenebras: ideoq; quàm fideliter & deificè id fecerint, viderint ipsi; potissimùm cùm & legislator eorum diuus Franciscus grauissimè & horribiliter maledixisse legatur fratri Ioanni ordinis ministro, qui eius sine licentia Bononiæ literarum inchoauerat studium, & adeò quidem, vt confestim infirmitate correptus paulo pòst terribili morte interierit, ita quòd neque in extremis vir Dei maledictionem illatam etiam rogatus reuocare voluerit, asserens eam in cœlo fore confirmatam, seq; malle fratres suos magis orare quàm legere.

Agnellus quoq;, & ipse eiusdem ordinis minister generalis, vir humilis ac beatæ vitæ, cùm & ipse studium in conuentu Oxoniensi instituisset, & post tempus modicū cùm audisset semel inter se clamosè disputantes, vtrùm ista sit vera *Deus est*; zelo accēsus, & multū turbatus ait, Heu me simplices & illiterati ad Deum rapiuntur, & isti literati Deum esse ponunt in quæstione; & exin studium reuocauit. Cæterùm hæc & similia in sequentibus, cùm ad Erasmi Roterodami, diuinarum literarū summi & consummati interpretis, & Martini Lutherani Augustinensis, Theologi æquè consummati, ꝓfundi, & incomparabilis, qui sacram theologiam ad fontalē dignitatem, primæuamq; puritatem nec non euangelicam, sinceram simplamq; suam illam innocentiam & integritatem (omni prorsus philosophia seculari explosa) reducere conantur; tempora Deo fauente peruenero, propensius latiusq; prosequi tentabo.

Anno Domini MCCLVI, Alexander papa, eius nominis (vt dictum est) IIII, ordinis nostri diui videlicet Benedicti monachus, vir omni virtute & religione conspicuus, dedit nostro monasterio priuilegium magnum & insigne confirmationis omnium proprietatum & bonorum quæ ab initio habuit, & in posterum habere poterit, singula bona etiam nominatim per loca in quibus sita sunt, diligenter exprimens; ex quo quædam huic operi memoranda & notatu digna inserere dignū duxi, quod quidem incipit taliter. Alexander, episcopus seruorum Dei, dilectis filiis, abbati monasterij sanctæ Mariæ in Pozowe eiusque fratribus tam præsentibus quàm futuris regularem vitam professis in perpetuum. Religiosam vitam eligentibus apostolicum conuenit adesse præsidium &c. Inprimis siquidem statuentes, vt ordo monasticus, qui secundum Deum & beati Benedicti regulam in eodem monasterio institutus esse dinoscitur, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obseruetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in præsentiarum iustè & canonicè possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis præstante Domino poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus & illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis, locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis; molendina quę habetis Luckenowe & Lesten, in aqua quæ Alestria nuncupatur, cum aquarum decursibus, sylua, & omnibus pertinentiis eorundem; piscationem quam habetis ibidem: ius patronatus quod habetis in ecclesia sita quæ nominatur Profin; mansos sex quos in villa eadē obtin etis; in villa quæ dicitur Wirbin X mansos; in villa quæ vocatur Scansdorff XII mansos; decimā quā habetis ibidem; villam quæ dicitur Miltendorff, cū omnibus pertinentiis suis; iurisdictionem

temporalem quam habetis ibidem; 8 mãsos quos habetis in villa quæ Rodewansdorff nuncupatur; villam quæ dicitur Watuwitzt cũ allodio vno & omnib⁹ pertinentiis suis; iurisdictionẽ quã habetis ibidem; villam quæ Thecbuditz vulgariter nũcupatur, cum iurisdictione temporali, & omnibus pertinentiis suis; octo mansos quos habetis in villa quæ dicitur Cline; tres mansos in villa quæ dicitur vulgariter Porsitz; ius patronatus quod habetis in ecclesia sita in villa quæ dicitur Rodowe; allodium vnũ & XVI mansos quę habetis ibidẽ; allodium vnum quod habetur in loco Choarwitz vulgariter nominato; septem mansos, syluas & prata quę habetis ibidẽ; duos mansos quos habetis in villa quæ dicitur Droisdorff; decimam quam habetis ibidem; viginti octo mansos in villa quæ appellatur Golbin; villam quæ dicitur Ozzeck cum sylua & omnibus pertinentiis suis; ius patronatus quod habetis in ecclesia Zwickowe; villam quæ dicitur Hondorff, cum iurisdictione temporali, & omnibus pertinentiis suis; XII mansos quos habetis in villa quę dicitur Schiltbach; mansos XVI quos habetis in villis Lomitz & Lomitz vulgariter appellatis; quatuor mãsos in villa quæ dicitur Schebenitz; XII mansos cum vno allodio, pratis & syluis quæ habetis in villa Drogelitz; XVII mansos, domos VI, & vnum allodium in villa Nuendorff vulgariter nuncupata; ius patronatus in ecclesia villę eiusdem; allodium vnum cum XVIII mansis & omnibus pertinentiis suis, quę habetis in loco qui dicitur Dipoldesdorff; duos mansos quos habetis in villa quæ dicitur Cochowe; quinque mansos in villa quę dicitur Bresen. In Misnensi diœcesi mansos XXXII, in villa quæ dicitur Cichwitz; ius patronatus quod in villę ipsius ecclesia obtinetis; VIII mansos quos habetis in villa quæ dicitur Blochsdorff; duos mãsos in villa quæ appellatur Nidazen; II mãsos in villa quæ vocatur Portin; decimã quã habetis in loco qui pagus Plisnẽsis vulgariter nũcupatur; decimã quã habetis in terra quę appellatur Gera; vineã quã habetis in villa quæ dicitur Lubechowe; ius patronatus quod habetis in ecclesia villæ eiusdem cũ terris, pratis, vineis, nemoribus, in suagiis & pascuis, in bosco & plano, in aquis & molendinis, in viis, & semitis, & omnibus aliis libertatibus & immunitatib⁹ suis &c. Prohibemus insuper nouas & indebitas exactiones ab archiepiscopis, episcopis, archidiaconis seu decanis aliisq; omnibus ecclesiasticis secularibúsve personis à vobis omnino fieri. Sepulturã quoq; ipsius loci liberã esse decernimus. Decernimus ergo, vt nulli omnino hominũ liceat pręfatũ monasteriũ temere perturbare, aut eius possessiones auferre vel ablatas retinere, minuere vel quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conseruentur, eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, vsibus omnimodis profutura: salua sedis apostolicæ auctoritate, & diœcesani episcopi canonica iustitia, & in prædictis decimis moderatione concilij generalis. Si qua ergo in futurum ecclesiastica secularísve persona hanc nostrę constitutionis paginam sciens contra eam temere venire tentauerit; secundò tertióve commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisq; sui careat dignitate, reamq; se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo corpore ac sanguine Dei & Domini redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ subiaceat vltioni. Cunctis autem eidem sua iura seruantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus & hîc fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum iudicem pręmia ęternę pacis inueniant, Amen. Ego Alexander catholicæ ecclesiæ episcopus. Datum Anagniæ per manum magistri Rolandi, sanctæ Romanæ ecclesiæ vicecãcellarij, 3 cal. Nouembris, indictione XIIII, incarnationis dominicæ anno quo suprà, pontificatus verò domini Alexandri papæ IIII anno secundo.

Eodem anno Gerardus Moguntinus episcopus captus fuit per Albertum ducem Brunswicensem in prædio monachorum Walckenrode, & abductus cum multis aliis in Saxoniam, donec se multo ære liberauerat redemeratq;.

Circa idem tempus imperij electores post obitum Friderici & Conradi filij de imperatore deligendo contendentes, bifariè diuiduntur: quia aliqui Alphonsum regem Castellæ; alij Richardum, (vt dictum est) quem aliqui Cornubiæ comitem & comarcham, alij Holandiæ appellant, fratrem regis Angliæ elegerunt: sed neuter confirmatus. Interregnum adhuc aliquot in annos prorogatur vsque ad tempora Gregorij decimi, & Rodulphi Romanorum regis.

Anno

Anno Domini MCCLVIII, Theodoricus epiſcopus noſter ad inſtantiam venerandi patris & domini Conradi abbatis dedit monaſterio noſtro priuilegium confirmationis ſuper duos manſos ſitos in Gladitz. Incipit. In nomine ſanctæ & indiuiduæ trinitatis, Amen. Theodericus, Dei gratia Nuemburgenſis epiſcopus, omnibus Chriſti fidelibus præſentes literas inſpecturis ſalutem, in eo qui neminem vult perire. Satis intelligit humana ratio, quòd mundus interit &c. Notum itaque eſſe volumus tam præſentibus quàm futuris, quòd dilectus nobis in Chriſto Cunradus, abbas Putzauienſis, ſui monaſterij rector diſcretus, à domino Cunrado Silice dicto de Gladitz duos manſos in villa Gladitz ſitos, XXV ſolidos Citzenſis monetæ, & XIIII modios eiuſdem ciuitatis menſuræ ſoluentes ſingulis annis, pro XXXIII marcis argenti, (de qua pecunia idem Conradus Silex ſibi aſſeruit eſſe ſatisfactum, in noſtra præſentia conſtitutus) Putzauienſi eccleſiæ comparauit titulo emptionis: quos inquam manſos dictus Cunradus venditor à nobis & eccleſia Nuemburgenſi in feudo habuit, & in noſtris manibus voluntariè reſignauit. Cuius precibus nos inclinati, prædictorum manſorum proprietatem & omnimodam vtilitatem eidem eccleſiæ Puzauienſi ex mera liberalitate donauimus, accedente conſenſu capituli noſtri Nuemburgenſis, in perpetuum poſſidendam. Vt autem hæc noſtra donatio ſemper rata permaneat, & ſtabilis perſeueret; præſentem paginam conſcribi fecimus, & ſigilli noſtri munimine roborari. Teſtium huius donationis nomina ſunt hæc, Meinherus præpoſitus, Henricus decanus &c. Acta ſunt hæc Cizæ in curia epiſcopali, anno Domini vt ſuprà, IIII non. Aprilis, pontificatus noſtri anno XIIII.

His temporibus ſtudium literarum demum verè in mendicantium fratrum ordinibus oriri cœpit, florere denique, permanenter & creſcere; & è veſtigio noſtro in ordine adeò pedetentim decreſcere & deficere cœpit, vt nunc penè extinctum videatur. Tametſi ipſi adhuc literarum ſtudia habeant & proſequantur ex inſtituto Ciſtercienſes; haud tamen vetuſto ordinis more in cœnobiis, ſed publicis vrbium in gymnaſiis, vti in Germania Lipſiæ & Heidelbergæ, quibus in locis fratres eorum miſſi inſtituuntur, promouentur & ſtudent. Proinde venit, quòd ſuis in monaſteriis percomplures habeant monachos artium & theologiæ titulis inſignes, non autem ita ſcriptis & lucubrationibus, id eſt librorum editione, fulgentes, cùm præter diuum Bernhardum inter ſcriptores eccleſiaſticos perpaucos & penè nullum inuenerim. Secus autem de ſtudio ordinum mendicantium fratrum, quod à ſuo primæuo exordio, præſenti videlicet tempore, noſtrum vſque ad æuum pleniter & amœniſſimè floruit, fructuſque copioſos & multiplices produxit, viros videlicet in omni ſapientia diuina & humana doctiſſimos, qui & ſanctimonia & doctrina, verbo & exemplo, ſcriptis & dictis, multiſque voluminibus editis eccleſiam Chriſti illuſtrarunt. E quibus & infrà ſcripti præcipui ferme habentur & primi: quos inter loco primo quidam ordinis doctores ponentur prædicatorij: & conſequenter fratrum minorum aliorumq; ordinum viri illuſtres, locis atque temporibus ſuis ſeriatim coaptabuntur.

Viri doctrina excellentes ordinis prædicatorij.

Anno igitur quo ſuprà ſalutis MCCLVIII, *Albertus Magnus*, natione Sueuus, ex oppido Laugigen in ripis Danubij ſito oriundus, epiſcopus Ratisbonenſis claruit, ob amplitudinem omnifariæ doctrinæ Magnus appellatus. Fuit namque in omni philoſophia Peripatetica peritiſſimus. Hinc & à plerisque ſimia Ariſtotelis appellatus eſt. Qui & nimiùm vino ſecularis ſcientiæ debriatus, primus (ni fallor) fuit, qui ſapientiam humanam, ne dicam philoſophiam prophanam, diuinis literis copulare auſus eſt: quique Dialecticam contentioſam, ſpinoſam, & garrulam ſacratiſſimæ & puriſſimæ non pertimuit commiſcere theologiæ; nouum & philoſophicum modum ſacras docendi & explanandi literas ſuis tradens ſequacibus, Theologiſtarum ſectæ quæ ab eo Albertiſtarum dicitur, dux & monarcha excellens. Habuit autem diſcipulos egregios multos, inter quos Thomas Aquinas, de quo infrà, excelluit.

Humbertus, qui ſcripſit ſuper regulam ſancti Auguſtini.

Ioannes de Friburgo, auctor ſummæ Confeſſorum.

Ordinis Minorum viri illuſtres.

Bonauentura, theologus per omnia eminentiſſimus, Cardinalis Albanenſis, multa præclara & deuotiſſima edidit opuſcula, quæ enumerantur in libro de ſcriptoribus eccleſiaſticis, quæ breuitatis amore nunc prætereo.

Ioannes de Parma, theologus valentiſſimus.

Ordinis Eremitarum ſancti Auguſtini doctores.

Ægidius de Roma, theologus excellentiſſimus, atq; Bituricenſium archiepiſcopus ſcripſit ſuper ſent. & alia multa.

Anno Domini M CC L I X, Sophia, filia ſanctæ Elizabet, & duciſſa Brabantiæ, audiens fratrem ſuum Hermannum Lantgrauium ſine hærede obiiſſe, magno exercitu intrauit Doringiam, vt eam ſuſciperet pro filio ſuo adoleſcēte, quem ſecum eam ob rem adduxerat. Et quia non poterat obtinere eam, cœpit eandem ferro & igne vaſtare. Reſtitit equidem ei Henricus, Limar cognominatus, marchio Miſnenſis, filius Theoderici marchionis, cuius mater fuit filia Luduici Lantgrauij qui dictus eſt ferreus. Eapropter Doringiam quaſi hæreditariam præoccupauerat, quam & pòſt anno Domini M CC L X I, beneficio imperatoris & conſenſu obtinuit, factus primus Lantgrauius Doringorum ex marchionibus Miſnenſibus.

Eodem tempore Albertus, dux Brunſwicenſis iunior, filius videlicet Alberti ſenioris in ſuperioribus memorati, vir animoſus & bellax, multa prælia & rapinas fecit. Tandem & Miſnam armatus intrauit eandem ob cauſam, ſed victus & captus eſt. Hinc inter marchionem Henricum prædictum, & filium ſuum, & Sophiam Lantgrauiam, ac filium ſuum quem, vt dixi, ex Brabātia ſecum adduxerat, facta eſt concordia, & tractatum quòd Otto filius Alberti præfati ducis capti deberet dare octo caſtra pro patre ſuo, quæ ſita ſunt prope Weſeram fluuium, & inſuper X V I I I millia marcarum argenti puri pro captiuis. Et hęc data ſunt Sophiæ & filio ſuo, vt eſſet contenta, & reſignaret omne ius quod ſe dicebat habere in Doringia: quod & fecit cum filio. Et ſic Henricus pro ſe & hęredibus ſuis nactus eſt Doringiam. In additionibus Chronicorum Lamberti quas Erfordiæ vidi, habetur, quòd ſupra dictus Albertus dux Brunſwicenſis captus ſit, anno Domini M CC L X I I I, & per annum captiuus tētus, anno Domini M CC L X I I I I, ſe redemerit octo millibus marcarum & octo munitionibus. Eodem anno Gerardus archiepiſcopus Mogūtinus Erphordiæ obiit, & ibidem ad Minores ſepelitur, cui Wernherus præpoſitus maioris eccleſiæ ſucceſſit. Eodem tempore Vincentius ordinis prędicatorum hiſtoriographus claruit.

Circa hæc tempora Alexander papa eremitas ſancti Auguſtini vniuit ex variis locis, & conſtrinxit eos ad ferendam cucullam nigram primò, diſtinctam vel cinctam corrigia corij, & habere ſotulares in pedibus, ad differentiam fratrum minorum qui tunc conqueſti ſunt de dictis eremitis; quia portabant habitum ſimilem ipſis fratribus minoribus, videlicet ex beretino nigro, & cingebant ſe aliquādo funibus, ita quòd a multis fiebant eleemoſynæ eis ſub ſpecie fratrum minorum. Et ſuper iſta priuilegium plūbatum habetur Bononiæ in conuentu fratrum minorum, & incipit. *Alexander* I I I I, ſeruus ſeruorū Dei &c. venerabilibus fratribus, archiepiſcopis & epiſcopis per Longobardiam & Romandiolam conſtitutis &c. ibi. Sanè nec ille mendoſus ſermo de baptiſmo Auguſtini, falsò Ambroſio ſancto aſcriptus, prædictis obſtat. Neq; enim beatus Ambroſius Auguſtinū iam recenter baptizatū atris ſiue nigris, ſed iuxta ritum eccleſiaſticum candidis induit veſtimentis, videlicet de conſecr. diſt. I I I I, c. Accepiſti poſt baptiſmum veſtimenta candida, &c. Sed neque ſermones illi ad eremitas æquè mendoſi & conficti, falſoque ipſi Auguſtino attributi, obſtant; cùm ſint pleni erroribus, & veris atque probatis Auguſtini dictis & ſcriptis contrarij, aſſerentes compluribus in locis ipſum Auguſtinum anno ætatis X X X baptizatum, eodemque anno & ſequenti fratres eremitas inſtituiſſe, & cum eis in monte Piſano ac Centumcellis habitaſſe: cùm tamen in rei veritate prædicto anno ætatis ſuæ X X X, & ſequenti X X X I Auguſtinus adhuc fuerit paganus, & triceſimotertio primùm catechumenus factus, eoque completo baptizatus. Ideoque nullatenus potuit anno X X X eremitas inſtituiſſe, tum quia gentilis & adhuc laicus, nec dum inſuper catechumenus. Quòd verò prænarratis annis non

fuerat

fuerat baptizatus, ſed XXXIII completo; patet ex authenticis libris ipſius Auguſtini, quos adhuc catechumenus exiſtens compoſuit: è quibus libri ſunt Soliloquiorum, quorum in primo, capitulo X, in principio, Vbi ratio inquirit an diuitias cuperet, reſpōdit hoc quidem non nunc primùm. Nam cùm triginta tres annos agam, quatuordecim ferè anni ſunt, ex quo iſta cupere deſtiti, &c. ibi. Et tertio libro cōtra Academicos, quem etiam catechumenus Mediolani in rure Caſiaco ediderat, cap. XX ſimiliter ait, ſe triginta trium annorum fuiſſe, vt patet clarè ex libro primo retractationum ipſius Auguſtini, vbi retractat libros quos catechumenus fecerat. Nuſquam autem in aliquo librorum ſuorum mentionem facit ſermonum ad eremitas vel eremi, ſed neque in libris confeſſionum. Manſit itaque Auguſtinus omni tempore quo fuit in Italia, laycus, & cum amicis laycis & ipſe laycus reuerſus eſt in Africam, vt præclarè habetur in ſermone de communi vita clericorum authentico qui incipit *Propter quod volui*: Vbi dicit, quòd timebat accedere ad loca vbi non erant epiſcopi, quia volebat eſſe in humili loco, & venit cum veſtibus quibus vtebatur laycus, &c. Item in libro de bono perſeuerātiæ ante medium dicit, quòd Romæ laycus inceperit librum de libero arbitrio, & in Africa presbyter factus finiuit. Hoc ipſum dicit IX cap. libri retractationum, item libro de ciuitate Dei XXII, cap. VIII dicit, quòd quando Carthaginem reuerſus fuit, nondum erat clericus. Sed XII q. I. cap. Duo ſunt genera hominum, laycorum videlicet & clericorum. Si non clericus, ergo laycus. Si laycus, ergo non potuit in Italia & monte Piſano centumque Cellis poſt baptiſmum præfuiſſe, & regulas dediſſe & ſermones ſcripſiſſe, cùm hæc non ſint de officio layci, ſed presbyteri aut epiſcopi, quod nō erat in Italia (vt dictum eſt) Auguſtinus. Cæterùm neque Poſſidius, diſcipulus ſancti Auguſtini, in vita ipſius vllam facit mentionem vel eremi Auguſtini, vel fratrum eremitarum. Sed neque in decretalibus eorum fit mentio: ſed nec vllus vnquam authenticus doctor illos ſermones allegauit, vtpote ab Alexandro de Ales, Thoma de Aquino, maximè in ſumma, vbi procedit per auctoritates doctorum. Et quod maius eſt, nec Ægidius eremitanus, nec Gregorius de Arimno, doctores eiuſdem ordinis, ipſos adducunt tanquam Auguſtini: vnde poſt eos probantur confecti. Quapropter minus in libris decretorum & ſententiarum allegari potuere. Et quoniam vitam diui Auguſtini à beato Poſſidio conſcriptam, Ambroſius de Chora, ad laudem ordinis ſui volens Auguſtinum facere eremitanum, nō erubuit, nec veritus eſt falſificare multa, detruncando, addendo, & immutādo, ipſoſque eremitas canonicos regulares inſtitutos aſſerendo, ſanctumque Franciſcum ordinis ſui nouitium fuiſſe affirmando; nimium ſermonibus ſæpe dictis & epiſtolæ Sigiberti mendaciſſimæ inhærendo: ita miſerè lapſus eſt, quòd ipſe cum libris ſuis quos ſuper regulam ſancti Auguſtini ſcripſit, omnino reprobatus fuerit, & hoc per Sixtum IIII, qui mādauit libros prædictos comburi. & per eius ſucceſſorem Innocentium VIII, qui etiā præfatum fratrem Ambroſium Choriolanū, licet Generalis ordinis eſſet, carceribus mancipauit, prout Celſus canonicus regularis conuentus Lateranenſis in libro ſuo apologetico, quem aduerſus prædictos ſermones ſcripſit ad quoſdā cardinales, firmiſſimè aſſerit: in quo etiam multis rationibus & corrolariis ex authenticis libris beati Auguſtini probat, ipſum ordinem eremitarum nunquam vidiſſe nec inſtituiſſe. Hoc ipſum fecit Petrus Heligerius, canonicus regularis monaſterij Kirſgartenſis prope vrbem Vangionum, id eſt Wormatiam, eleganti & inſtructo opere ſiue libro contra eoſdem ſermones edito: in quo ſub octauo errore dictorum ſermonum ita ſubinfert. Sed quid enarrando errores longius immoror? Vnius enim expugnatio ſatis oſtendiſſe poterat, hos ſermones ad eremitas ab Auguſtino magno non eſſe conſcriptos. Poterat & ſtili ruditas & idem indicaſſe. Eloquentiſſimus enim Rhetoricæ magiſter Auguſtinus nunquam tam barbaro aut inconcinno in veris ſuis ſcriptis vſus eſt ſtilo, quali refertus eſt ille ſermorum liber. Prꝫterea quis omnes errores horum ſermonum, quis contradictoria, quis emendicata ab aliis & inſerta enumeret? His ita ſe habentibus rogo omnes hunc noſtrum librum lecturos, non dubia pro certis, non falſa pro veris amplectantur, neque hoc fundamentum ſermonum ad eremitas debile & caſurum ſuo ædificio ſubponant: alioquin non ſine graui diſpendio damnoque veritatis ruet. Contigit hoc nonullis, quorum vnus eſt & præcipuus, venerabilis pater Ambroſius Choriolani, generalis eremitarum, qui dum ad ſui ordinis

ſplendorem ſuperbum erigere ſuper hoc fundamento nititur ædificium, non ſine diſpendio à veritate recedens, flebilem paſſus eſt ruinam. Dum etiam his ſermonibus, Sigbertique cuiuſdam epiſtolę fortius quàm debuerat inhæret, à veris Auguſtini & Poſſidij dictis longè diſceſſit. Si placet, lege Euſebium Conradi, & non ſine gemitu quid Ambroſio præfato acciderit, intueberis. Hæc ille Petrus. Prædictos itaq; teſtes ideo adduxi, ne quis arbitretur, proprio me ſenſu ſuprà memorata finxiſſe, ſed hiſtoricæ veritatis amore longo ſcrutinio comperta ſcriptis mandaſſe. Origo autem vera dictorum fratrum eremitarum fuit, anno Domini M.CCIIII, à quodam Wilhelmo Pariſienſi ſcholari, qui cum magno feruore ad eremū profectus eſt, vbi multos diſcipulos & eremitas congregauit. Et appellabantur hi eremitæ quondam Wilhelmitæ. De iſto Wilhelmo facit mētionem Wernherus in Faſciculo temporum. Verum hîc nūc de his ſatis, forſan & infrà tangenda breuiter, dum ad tempora confirmationis eorundem, & Ambroſium Choriolanum peruenero.

Anno Domini MCCLX, Alexander papa quoſdam nouos libellos magiſtri Wilhelmi de amore Pariſienſis, religioſos de eleemoſynis viuentes ſaluari non poſſe dicētes, penitus reprobauit. Ipſe etiam Alexander Benedictinus, vbi ab externis negotiis vacuus fuit, aliquid ſemper quod ingenium ſaperet, edidit. Nam & decretales epiſtolas compilauit, & viris doctis ita fauit, vt eos vſque cardinalatum prouexerit; maximè Hēricum cardinalem Oſtienſem, virum diuini humanique iuris peritiſſimum. Vſus eſt & magna liberalitate erga Bartholomęum Brixianum doctorem, qui Apparatum decretalium edidit, & alios. Eodem anno Luduicus comes palatinus Rheni, ſtirps & vnus ex maioribus genealogiæ epiſcopi noſtri noui Philippi videlicet, duxit vxorem ſecundam nomine Annam, filiam ducis Poloniæ. Nam quam priùs habuerat Mariam, ſororem ducis Brabantiæ, decollari ex ſuſpicione iuſſit. Hinc pôſt anno MCCLXIII pro emenda & pœnitentia monaſterium Furſtenfelt fundauit, in quo & ſepultus iacet. Ex ſua autem ſecunda vxore genuit Luduicum, egregiæ indolis virum, qui pôſt factus eſt imperator, eius nominis quartus, & filiam nômine Agnetem. Circa hæc tempora reor mortuum fuiſſe Theodericum epiſcopum noſtrum. Hoc ideo dico, quia annum & diē obitus ſui inuenire non potui. Succeſſitq; ei Meinherus qui ſequitur.

MEinherus, decimus octauus Nuenburgenſis eccleſiæ pontifex, Theoderico defuncto ſucceſſit, quemadmodum in catalogo epiſcoporum huius eccleſiæ vulgato habetur, quem ego dum certiora nō habeo, in compluribus ſequor: nullam ſiquidem ipſius mētionem in aliarum eccleſiarum hiſtoriis & annalibus reperi factam. Sed neque nominis eius noſtris in priuilegiis vlla habetur memoria. Non tamen hinc ambigo, ipſum huius eccleſiæ fuiſſe præſulem qui non omnia, neque eccleſiæ memoratæ mortilogium (vt vocant) vel viderim vel legerim: niſi quòd in præfato catalogo, eum ipſum fuiſſe virum multa religione prędditum, beneq́ue præfuiſſe, atque anno Domini MCCLXVI obiiſſe, lego & inuenio. Quod & aliis (vt in ſequentibus patebit) contigiſſe dolentes experimur, quorum præter nuda nomina nulla in ſcriptis habetur memoria, ſcriptorum incuria id agente.

De rebus memorandis, quæ contigerunt tempore Meinheri epiſcopi, vel circa.

Anno Domini MCCLXI, Alexander papa quartus obiit. Cui poſt quinque menſes quibus ſedes Apoſtolica vacabat, canonicè electus Vrbanus IIII ſucceſſit, eodem anno, in numero pōtificum CLXXXIIII. Sedit annis tribus. Vrbanus iſte inſtituit ſolennitatem corporis Chriſti celebrari per orbem, & conceſſit celebrantibus maximas indulgentias, vt habetur in Clemētinis extrà de relig. & vener. Sanctorum, cap. Si Dominum. Impoſuit autem fratri Thomæ de Aquino, qui ſub eo (vt infrà dicetur) claruit, vt officium ipſius feſti ipſe dictaret. Quod & fecit, quo & ſolo omnis vtitur eccleſia.

Anno Dom. MCCLXIII, venerabilis Conradus, noſtri monaſterij abbas eius nominis ſecundus, confecit deditq; priuilegium ſuper quandam vineam, quam comparauit dominus Herborto quondam camerarius pro XIIII marcis in monte Gliſberg, cuius vineæ media pars data eſt monaſterio noſtro; quam etiam partem ipſe Conradus abbas ad magnificentiam & decorem feſtiuitatis diui patris noſtri Benedicti perpetuò deputauit, vt & de ea codē die vberior refectio & charitas adminiſtraretur in conuētu

fratribus;

fratribus;inſuper tres pauperes ad certum tempus cibaretur. Quod ita incipit. Vniuerſis Chriſti fidelibus præſentem paginam inſpecturis, Cõradus Dei gratia humilis abbas in Puzowe ſalutem in domino Ieſu Chriſto æternam. Ne laudabilia virorũ laudabilium opera edax obliuio, humanæ memoriæ pernicioſa nouerca, demoliatur & ſubneruet, calami neceſſe eſt præſidio & ſigillorum fulciri fulcimento. Ad noticiam proinde generalem in perpetuum extendi cupimus, q̃ Herborto communis eccleſiæ quondã camerarius, ſuiq; officij ſtrenuus & fidelis diſpẽſator, ad honorẽ Dei & beatę virginis, nec non & beati Benedicti ampliandũ, noſtro præhabito conſilio, & permiſſione petita, vineam quandã in monte Glisberg dicto ſitum, ab Henrico tunc præpoſito in Luzenitz, cõmuni dominorũ eiuſdẽ loci concurrente cõſenſu, ſumma 14 marcarũ data, coemit; annuentib. & fauentib. nobilibus Hartmanno & Hermanno de Luchtẽberg, quorum donatione prędicta poſſeſſio eccleſiã fluxerat ad eandem: tali conditione interiecta, vt media pars prouentuũ cultoribus, ad quos hæreditas deuoluta fuerit, cedat annuatim, reliqua pars eccleſiæ noſtræ ſub notatis vſibus perpetuò ſeruitura. Sæpe dicta vinea cũ ſuis prouẽtib. officio camerarij deputata ſeruiat, ne debita cultura careat ſolerter ab ipſo procuranda. De cuius etiam vſibus tribus pauperib. vſq; ad terminum Quadrageſimæ ad mandatum cotidie locandis tres denarios ſingulis diebus idem camerarius erogabit annuatim. Ad extollendũ quoq; magnifici paſtoris Benedicti feſtum, quem vt præcipuum ſacræ religionis legiſlatorem veneramur, quod deiecto & humili pridem cultu agebatur, vt accuratius deinceps, & proceſſionaliter, cultuq; purpurẹo in ſummis celebretur; annualẽ de talento fratribus in refectorio miniſtrabit charitatem. Nos itaq; tam piam tam deuoti teſtatoris deuotionem pio proſequentes affectu, vt nulli vnquam calumnię & malignitati pateat, auctoritate Ieſu Chriſti & noſtra duximus cõfirmandam, vnde &c. Teſtes huius rei ſunt, Hermannus Prior, Albertus, Fridericus, Henricus, Gerardus, Ioannes, Conradus, Ludolfus, Henricus, Daniel, Limarus, Hartungus, Ditmarus, Petrus, Fridericus, Heidenricus, Theodericus plebanus de Luberſchitz, Ramuoldus de Luſenitz, & alij complures. Acta ſunt anno Dom. quo ſuprà, id eſt MCCLXIII, Amen. Ex prædicto itaque priuilegio etiam habetur, quantus eo tempore fratrum noſtræ congregationis ſiue monaſterij fuerit numerus, & per cõſequens quæ rerum fortuna eſſe tunc poterat temporalium.

Eodem anno, Vrbanus papa Siciliæ regnum quod à Manfredo occupabatur, Carolo Luduici regis Francorum fratri conceſſit, eumque in Italiam per legatos euocauit.

Eodem tempore claruit *Thomas de Aquino*, ordinis prædicatorum doctor, ex inſigni proſapia comitum Apuliæ originem ducens. Qui in pueritia à patre ſuo comite Landulpho miſſus in monaſterio montis Caſſini ſtuduit, in quo & prima literarum rudimenta cum morum elegantia hauſit, & adeò quidem, vt tum in eo futuræ ſanctitatis indicia quædam relucerent. Qui biennio ferme ibidem expleto à patre reuocatur, & ad ſtudium Neapolitanum mittitur. Verùm cùm ibi conſiſteret, & crebrò fratrum ſancti Dominici conuentum intraret, allectus conuerſatione eorundem habitum tandem ab eis ſuſcepit. Quod fratres ſui germani audientes, moleſtiſſimè tulerunt, nolentes eum in ordine eſſe mendicantium. Quamobrem eum extrahere geſtientes, ſummum erga pontificem egerunt, vt illi abbatiam prænarrati Caſſini montis offerret, quod & papa fecit. Quæ vtique pręlatura eſt maxima in Apuliæ & Campaniæ partibus. Septem enim epiſcopatus eo tempore ſubiacebant illi abbati, qui & ipſe pontificale officiũ omnibus contulit & adminiſtrabat, vt refert Thomas Brabantinus eiuſdem ordinis prædicatorum in libro Apum. Verùm Thomas humilitatem cunctis dignitatib. præferens, ac ſtudio ſacrarum literarum inſudans, dictam prælaturã renuit. In tantum deniq; in diuinis ſcripturis, nec non philoſophia ſeculari profecit, vt ob magnitudinem ingenij, ac vitæ claritudinem, pariterq; multorum voluminũ editionem, Angelicus & ſanctus nuncupatus ſit: qui & communis à pleriſque allegatur & dicitur doctor, quòd doctrina eius communior ſit in ſcholis & vſitatior. Enimuero Albertum magnum præceptorem ſuum ſequens, & ipſe diuinas ſcripturas philoſophicis armis defendere & communire cœpit, ſacram theologiæ libertatem ſyllogiſmorum ſpinetis intercludens, impugnantibus eam, argumentationum retia tendens. Quo denique

modo & ſcholaſticorum theologorum (qui à nomine eius Thomiſtæ vocitantur) gregem trahens, dux & ſignifer eorum factus eſt clariſſimus. Qui inſuper non ſolùm in pueritia noſtro in ordine inſtitutus eſt, verùm & in eodem defunctus; monaſterij ordinis videlicet, non habitu, in Caſſinato educatus puer in monaſterio nouæ foſſæ Ciſtercienſis vnionis ſub regula noſtra militante, ſpiritum Domino tradens.

Anno Domini MCCLXIIII, Henricus præpoſitus eccleſiæ Luſenitzenſis dedit monaſterio noſtro priuilegium recognitionis, ſuper vineam vnam in monte Gliſperg ſitam quam nobis vendidit, Domino abbate emente eandem, vt habetur in codice priuilegiorum noſtrorum folio XXXV.

Eodem anno Vrbanus papa defunctus eſt, cui poſt quinque menſes quibus ſedes vacarat, ſucceſſit Clemens eius nominis quartus, natione Prouincialis, vir ſanctus: ſeditque annis tribus, menſibus nouem, diebus viginti. Hic ante papatum vxorem habuit: qua defuncta diuino ſe ſeruitio mancipauit, vir vtique bonus & iuriſconſultiſſimus.

Anno Domini MCCLXVI, Meinherus epiſcopus noſter obiit, cui Ludolphus (de quo infrà) ſucceſſit.

Eodem anno Bondogodar, ſoldanus Ægypti, Armenia vaſtata, Antiochiam quę alio nomine Reblata dicitur 4 Reg. 25, vnam de famoſioribus ciuitatibus orbis cepit, vniuerſis habitatoribus occiſis.

LVdolphus, decimus nonus Nuenburgenſis eccleſiæ præſul, Meinhero ſuccedens, cœpit anno Domini MCCLXVI, ſeditque annis feliciter XVIII, fuitque monaſterij noſtri fautor & patronus egregius: inter alia memorabilia literas indulgentiarum apoſtolicarũ eccleſiæ noſtræ vltimo regiminis ſui anno (vt infrà patebit) confirmauit.

De quibuſdam rebus memorandis ſub pontificatu huius præſulis exortis, ex Chronicis.

Anno itaque Domini MCCLXVII, Clemens papa eius nominis quartus qui ſuprà, ſanctam Heydewigam duciſſam Sleſiæ, ſimul & Poloniæ, ſanctęque Elizabet materteram, idibus Octobris, ſanctorum numero aſcripſit ſolenniter.

Anno Domini MCCLXVII, Bondogodar Soldanus Armeniam hoſtili manu ingreſſus, Chriſtianos perſequitur, & eodem anno Antiochiam cepit, & habitatoribus interfectis penè deleuit.

Eodem anno Ioãnes Teutonici primus gloſſator decreti, ſancti Stephani in Halberſtat præpoſitus, contra Clementem papam appellauit propter decimam exactam. Ideo eum excommunicauit, & præpoſitura priuauit. Reconciliatus tamen pòſt in pace obiit, ſepultus in prædicta eccleſia, prope chorum ad auſtrum, ſub alto cælatoque Mauſoleo ac epitaphio glorioſo quod vidi anno gratiæ MDXVI, dum eandem antiquitatum amore luſtraueram vrbem. Et iſte quidem Ioannes, etſi ſua in facultate, id eſt, iuris ſcientia peritiſſimus fuerit, & Iuriſtarum (quos Baptiſta Mantuanus cauſidicos, rabulas & legum tyrannos vocat) anteſignanus; attamen ob Græcanicarum literarum inſcitiam complures in ſuis gloſſis commiſit ineptias, maximè diſt. IX, cap. Veterum librorum. Vbi dictum Hieronymi ex prologo in pentateuchum citans, ex eo nititur aſſerere & probare, Latina exemplaria emendatiora eſſe quàm Græca. Quod Eraſmus Roterodamus negans in eundem prologum ſuper verba Hieronymi, Aliud eſt, ſi contra ſe & c. durius (ſuppreſſo tamen eius nomine) cõtra eũ inuehitur, taliter tonans: Hunc locum inſulſiſſimè citat gloſſematarius quiſquis is fuit, in decretis pontificum diſt. IX, cap. vt veterum librorum, putans Hieronymum verè ſenſiſſe, Græcorum exemplaria emendatiora eſſe quàm Hebræa, & latina emendatiora quàm Græca. Et hũc nodum multis modis diſſoluit, nugaciſſimè nugans in re non intellecta, vel dic, vel dic, vel dic. tantũne eſt iſtis authoritatis, vt cùm rem non intelligant, tamen illis ius ſit quicquid libitum fuerit dicere? Nam Hieronymus inducit hoc velut* & dictum abſurdum, quo magis refellat quod iſti volebant, &c. Ibi Eraſmus.

Circa idem tempus ſequentes claruerunt viri illuſtres.

Alexander de villa Dei, qui doctrinale compoſuit, ordinis diui patris noſtri Benedicti, vt ego teneo.

&

& *Hartmannus* in Chronica Nurenberg. sentit.

Martinus Scotus Cistercienſis ordinis Romæ in pretio fuit. Hic historiam breuem composuit, quæ Martiniana dicitur. Sunt tamen qui hunc Martinum ordinis sancti Dominici fuisse scribunt.

Gwido Bonatus, astrologus in sideralibus disciplinis vniuerso occidenti notissimus, quem tamen Picus acriter sæpe reprehendit, & meritò. Non enim Christianorum diuinare per astra.

Anno Dom. MCCLXVIII, Clemēs papa moritur, vir summæ & beatæ opinionis, & sacrorum Canonū rigidus & strenuus executor. Habuit hic nepotem clericum, quē vbi comperit tres præbendas, id est, canonicatus habere, optionem facere compulit, vt quam vellet ex his retineret, duas autem reliquas resignare eum coegit. Instantibus etiā amicis, vt eis plura relinqueret, respondit vir sanctus (quem vtinam nostræ tempestatis præsules imitarentur) se Deo non autem carni & sanguini placiturū, Deum autē velle, vt sua pauperibus erogarentur. Et addidit dictum memoria dignum, non esse virum dignum Petri successorem, qui plus cognationi quàm pietati & Christo tribueret. Post mortem denique Clementis ob electionem inter cardinales orta est dissensio. Proinde sedes Petri annis vacauit duobus.

Eodem anno Ioannes Marchio Brandeburgensis Merseburgi in torneamento cum lancea miserabiliter est occisus. Eodē anno Carolus Conradum, Cōradi filiū, & Friderici quondā imperatoris nepotē, in finib. Albani agri superat, captūq; securi percutit.

Anno Dom. MCCLXX, Cōradus archiepisc. Magdeburg. & Theodericus marchio de Landesperg Doringiam inuaserunt. Quos Lantgrauius Adelbertus collecto exercitu equitum mille in fugam conuertit, & potenter eiecit.

Anno Dom. MCCLXXII, Gregorius decimus post biennalē sedis apostolicæ vacationem summus pontifex creatus est, natu Longobardus, seditq; an. IIII. Circa idem tēpus Albertus Lantgrauius claruit, habitans in castro Wartperg, nō procul ab Ysnach oppido. Huic Fridericus imperator II filiā suā Margaretā matrimonio copulauit, donans ei pariter dotis nomine Aldenburg oppidū Misnæ, de quo Alberto & inf. patebit.

Anno Domini MCCLXXIII, Rudolphus, comes de Habspurg, cōmuni voto principum in Romanorum regem eligitur, vir robustus, prudens, iustus, Deum timens, & in rebus bellicis experenitissimus: stirps & pater ducū Austriæ omniū, ex quibus Maximilianus originem duxit. Rodulphus enim Austriam nactus, vehemēter eādem auxit & ampliauit diuitiis & potentia, similiter & Charinthiam, Stiriam, portum Naonis ac Marchiam cum suis attinentiis. Imperium quoque gloriosè erexit, & penè desolatum potenter restaurauit, & alienata reduxit. Nam anno Domini MCCLXXV, contractis copiis auxilio Ludouici, comitis Palatini, generi sui, cōtra marchionem de Baden produxit exercitū, & tam ipsum quàm comites alios XV ad subiectionē humilimam redire compulit, & quicquid ad imperium pertinens occuparāt, magnificè reuocauit. Ottocharum quoq; Boemiæ regem, tyrannum potentissimum, sibi & imperio rebellē, duobus maximis præliis victum, tandem inter pugnandum occidit, anno videlicet Domini MCCLXXVIII, in die Rufi martyris. Rudolphus denique, ille deuotissimus rex, non minus Deo quàm mundo militans, beato Petro & successoribus suis, teste speculatore in tit. de re scrip. præsen. ciuitatem Bononiæ, matrem studiorum, vnà cum tota Æmylia dono dedit. Italiā quippe, imò totus orbis, sub Romano quondam erat imperio. Vnde & pleriq; alij imperatores Germani leguntur prouincias quasdam Romanæ ecclesiæ dedisse, & eam in temporalibus ditasse, vt Pipinus pater Caroli Magni, & ipse Carolus, item Luduici, Ottones, Henrici, & alij eiusmodi.

An. Dom. MCCLXXIIII, Gregorius papa decimus in cōcilio Lugdunēsi decreuit & statuit, quòd solùm duo ordines mendicantium essent, alij autem se ad alia transferrent monasteria, & ne amodo susciperent personas, sed paulatim deficerent. Eodem anno Luduicus, comes Palatinus Rheni, & dux Bauariæ, Rudolphi regis Romanorum filiam duxit vxorem, genuitq; ex ea duos filios, Rudolphum scilicet comitem Palatinum, & Luduicum ducem Bauariæ, post imperatorem huius nominis quartum.

Anno Dom. MCCLXXV, Grisei monachi, Cistercienses videlicet, in concilio ordinis generali Cistercienſi in archisterio celebrato statuerunt contra Minores fratres,

quòd nuſquam ad hoſpitia deberent ſuſcipi vel admitti, nec in curiis vel grangiis eorum, & forſan ob decretum ſuprà dictum Gregorij papæ, vel parilitatem coloris. Antiquitus enim & ipſi Ciſtercienſes floccos geſſerunt griſeos, vt vſque hodie in monialibus eorundem cernitur & obſeruatur, quæ omnes cucullis vtuntur griſeis.

Anno Domini MCCLXXVI, Heryngus epiſcopus Herbipolenſis obiit, pontificatus ſui anno XXXVI: qui multas contentiones habuit cum ciuibus ſuis Herbipolenſibus. Cui tandem reconciliati pro damnis expenſiſque coacti ſunt dare argenti marcas duo millia ducentas. Eo autem defuncto ſucceſſit Bertholdus de Sternberg, ſeditque annis XII. Huius epiſcopi temporibus comites de Henneberg, & comites de Caſtello, hoſtes eccleſiæ Wirtzburgenſis fuerunt: contra quos idem epiſcopus miſit comites de Holoe & Winsberg cum exercitu eccleſiæ ad bellum prope Kitzingen, in quo victoriam obtinuit eccleſia, & hoſtium plus quàm quingenti ab hora prima vſque ſextam ceciderunt perempti.

Anno Domini MCCLXXVII, Accaron & tota terra ſancta rurſum fuerunt deperdita.

Anno Domini MCCLXXVIII, Conradus archiepiſcopus Magdeburgenſis obiit. Cui eodem anno Henricus de Suallenberg ſucceſſit, qui electus quidem, ſed confirmatus & conſecratus non fuit. Ideo à pleriſque non ponitur. Magnifica tamen mox electus fecit. Nam Ottonem, marchionem Brandenburg. hoſtem eccleſiæ ſuæ, magno prælio ſuperatum cepit, & poſt aliquot dies grandi pecunia multatum & iuratum dimiſit.

Anno Domini MCCLXXXIII, Ericus marchio de Brandeburg, Henrico de Suallenburg epiſcopo, qui fratrem ſuum Ottonem marchionem bello captiuarat, defuncto, in archiepiſcopatu Magdeb. ſucceſſit, ſeditq; annis XII.

Eodem anno Martinus papa, eius nominis quartus, Petrum Arogonenſium grauiſſimis cenſuris damnauit, eò quòd Carolum Apuliæ regem impugnabat.

Anno Domini MCCLXXXIIII, Wernherus archiepiſcopus Moguntinus obiit: cui Henricus, frater minor, & epiſcopus antea Baſilienſis, in archiepiſcopatu ſucceſſit.

Eodem anno Ludolphus epiſcopus noſter Nuenburgenſis eccleſiæ noſtræ indulgentias nuper impetratas ſuo confirmauit priuilegio, & paulo pòſt eodem anno defunctus eſt. Cui Batherius (vt in quadam vetuſta reperi Chronica) ſucceſſit, ſed in communi catalogo epiſcoporum nomen eius non habetur, & forſan quòd ante confirmationem & conſecrationem obierit. Et huic Batherio quidem (vti ibidem reperi) Bruno qui ſequitur, ſucceſſit.

BRuno Nuenburgenſis eccleſiæ antiſtes XX, nobilis atque generoſus Dominus de Querfurt, cœpit anno ſalutis humanæ MCCLXXXV, præfuitq; annis XV, & menſibus aliquot, vir magnæ vitæ & conuerſationis ſanctæ, qui multa laudabilia pro eccleſiæ ſuæ vtilitate, & cleri inſtitutione, ac reipublicæ pace & tranquillitate in diebus ſuis peregit pietatis opera: fuitq; noſtri monaſterij amicus, fautor & benefactor eximius, vt in ſequentibus priuilegiis ſuis locis & annis patebit abundè.

De quibuſdam rebus memorandis ſub eodem Brunone præſule factis, ex Chronicis Doringiæ.

Anno Domini ſuprà dicto MCCLXXXV, Theodericus marchio de Landeſperg & Groytz obiit. Qui mundo ſtrenuus, & Deo deuotus, monaſteria fundauit duo, vnum ſanctæ Claræ in Weiſenfels, aliud in Supplitz, vbi & ſepultus quieſcit.

Eodem anno Philippus Gallorum rex obiit, & ſucceſſit ei Philippus eius filius, cognominatus Pulcher.

Eodē tempore Wilhelmus epiſcopus Minatenſis, vir doctiſſimus, qui Rationale diuinorum edidit, claruit.

Anno Do. MCCLXXXVI, Martinus papa obiit, vir ſanctiſſimus, multis poſt mortē miraculis clarus. Cui ſucceſſit Honorius quart⁹, natione Romanus, ſeditq; an. duob.

Iſte ordinem Carmelitarum non ſatis in concilio approbatum confirmauit, & mutatis palliis rotundis & breuibus quæ antea ferebant, dedit eis habitum quem nunc deferunt, albam videlicet & amplam cappam & deſuper nigram tunicam deferendam. Ordinem quoque eremitarum ſancti Auguſtini apud Pariſios improbatum confirmauit. Eodem anno, Bruno epiſcopus noſter, deuotiſſimus Dei cultor, & Witigo Miſnenſis ac Heinricus Merſeburgenſis eccleſiarum epiſcopi, conuenientes in Nuenburg, poſt inuocationem ſancti Spiritus emiſerunt mandatum contra inuaſores clericorum & præſulum eorundem.

Anno Dom. MCCLXXXVII, in fine anni Honorius papa moritur: quo mortuo decem menſibus ſedes vacauit. Eodem anno Henricus ſecundus, archiepiſcopus Moguntinus ab omni clero & populo honorificentiſſimè ſuſceptus Erfurdiã intrauit. Eodem anno, in Friſia ex inundatione aquarũ ſubmerſa ſunt plus quàm LXXX millia hominum. In fine anni prædicti, Nicolaus IIII ex ordine Minorum Honorio prædicto defuncto, in papatu ſubrogatur. Anno ſuprà dicto MCCLXXXVII, Nicolaus IIII fuit canonicè in ſummũ electus pontificẽ. Hic ordinis Minorum fuit, qui propter eminentem ſciẽtiam & morum probitatẽ primò generalis ordinis miniſter, exin cardinalis, pòſt creatus eſt ſummus pontifex. Seditq; annis IIII, menſe vno, dieb. VII. Hartmannus tamen ipſum cœpiſſe ſcribit, anno Dom. MCCLXXXVIII. Ægidius Romanus ex nobili Columnẽſium familia natus, ordinis eremitarũ diui Auguſtini theologus excellentiſſimus, ac Bituricenſium archiepiſcopus, hoc tempore claruit. Iacobus quoque de voragine, ordinis prædicatorum, hæc tempora ſuis ſcriptis illuſtrauit.

Anno Domini MCCLXXXVIII, Tripolis inſignis Aſiæ ciuitas capitur à Sarracenis & Soldano, & Chriſtianitatis nomen ibidem deletur. Et Sidon tunc euerſa eſt. Achon quoque illa fortiſſima & inexpugnabilis ciuitas eodem impetu capta eſt cum XII caſtris, CCC Chriſtianorum occiſis.

Anno Dom. MCCLXXXIX, claruit Fridericus marchio Miſnẽſis, & orientalis de Landesberg, vir optimus, ſtrenuus & bellicoſus, qui magnꝰ tutor, benefactor, & fautor fuit noſtri monaſterij, vt etiã partim patet in priuilegio ſequenti, quod cœnobio noſtro cõtulit ſuper proprietatẽ in villa Dipolsdorff, & ſuper decẽ mãſis ſitis in villa Werbene, quod quidẽ priuilegiũ incipit: In nomine domini, Amẽ. Nos Fridericꝰ, Dei gratia Miſnenſis, & Orientalis, & de Landesberg marchio, vniuerſis Chriſti fidelibus præſentes literas inſpecturis ęternã in Domino ſalutem. Ad perpetuam rei memoriã recognoſcimus, & præſentib. proteſtamur, ꝙ illuſtris princeps Theodericus marchio de Landesberg pater noſter emit ab eccleſia Putzauienſi proprietatẽ quę vocatur Dipoldesdorff, cum omnib. attinentiis ſuis pro ducẽtis marcis argẽti, titulo proprietatis perpetuò poſſidendũ. Adhæc proteſtamur, ꝙ inclyta domina & nobis dilecta mater noſtra Helena iam dictæ conuentioni ſuperaddidit præfatæ eccleſiæ pro eiſdem bonis XL marcas argenti monetæ, & ponderis vſualis. Nos ergo ad honorem glorioſæ virginis Mariæ iam dictam conuentionẽ in remedium animę patris noſtri ampliori fauore & largiori munificentia proſequẽtes, ſeruitium quod ad nos pertinebat, de bonis ſcilicet X manſis ſitis in villa Werbene (quemadmodum pater noſter piæ recordationis & nos ipſi ſuccedentes poſſedimus) iure proprietaris memoratæ eccleſiæ Putzauienſi contulimus perpetuò poſſidendum. In cuius rei teſtimoniũ &c. Huius rei teſtes ſunt: Conradus abbas Pygauienſis, Albertus Burggrauius de Lizenick, &c. Datum & actum in Wizemuels, anno Domini quo ſuprà, videlicet MCCLXXXIX, calendas Maias.

Eodem anno vel circà, Rodulphus rex, vacante burggrauiatu Nurinbergenſi, eundem comiti de Zollrẽ contulit, ſororio ſuo: à quo deſcẽderunt Burggrauij vſq; ad Fridericum, qui in concilio Conſtantienſi factus eſt marchio Brandenburgenſis per Sigiſmundum imperatorem, & de his infrà. Eodem anno, Gerhardus de Eppenſtein comes fit archiepiſcopus Moguntinus, qui & ſequenti anno Erphordiam intrans, honorificè ſuſceptus eſt.

Anno Domini MCCXC & circà, claruit Fridericus abbas eius nominis ſecundus, vir prudẽs, modeſtus & ſpectabilis, qui eo tempore monaſterio noſtro fideliter & laudabiliter præfuiſſe legitur, ſtatu in vtroque; ſpiritualia videlicet magno feruore extollens & adornans; temporalia fœcundans, & multiplicans, optimeque diſpenſans; fra-

tres & verbo & exemplo paſcens & ædificans. Hinc & non modò ab eiuſdem fratribus & cunctis ſuis ſubditis ſincero diligebatur affectu, verùm & principibus charus fuit & acceptiſſimus. Qui etiam ob reuerentiam eius & amorem complura cœnobio noſtro bona fecerunt, & inſuper protectionis tutelare beneficium impenderunt, quemadmodum in ſequentibus priuilegiis ſuis annis patebit abundè. Abbas etiam idem (vt mox dicetur) complura emit noua pro monaſterio bona.

An. Do. MCCXCI, Bruno epiſcopus noſter ad inſtantiã Domini Friderici abbatis ſuprà memorati noſtro monaſterio cõtulit priuilegiũ confirmationis ſuper nouem manſos in Budowil, in hũc tenorem. Nos Bruno Dei gratia Nuemburgenſis epiſcopus recognoſcimus, & ad noticiã tam præſentium quàm futurorũ cupimus peruenire, quòd cùm honorabilis vir Dominus Fridericus abbas monaſterij Putzauienſis cupiens eiuſdem monaſterij conditionem facere meliorem, emiſſet erga dominam Prioriſſam, & conuentum monialium in Cronſwitz IX manſos in Budowil, cum omnibus ſuis iuribus & pertinentiis, iſto emptionis & venditionis titulo interueniente. Nos emptionem & venditionem huiusmodi ratas & gratas habentes eas confirmauimus, & auctoritate præſentium confirmamus. In cuius rei teſtimonium has literas noſtri ſigilli robore iuſſimus communiri. Datum anno quo ſuprà III nonas Auguſti.

Eodem quoq; anno Fridericus abbas prænarratus, vir immortali memoria dignus & ipſe priuilegium confecit ſuper emptione ſupradicta, manſorum videlicet nouem in Budowil, quos emit pro XX marcis, quod ſic ſonat. Nos Fridericus Dei gratia abbas monaſterij ſanctæ Mariæ in Potzaw, totúmq; capitulum ibidem, vniuerſis Chriſti fidelibus hanc literam inſpecturis, ſalutem in Domino ſempiternam. Actiones quas mundus ordinat, ſæpe delet ſucceſſus temporum, niſi futuræ poſteritatis memoriæ imprimantur charactere literarum. Ob hæc noſcat tam præſentis vitæ, quam futuri temporis ſucceſſio, quòd nos Fridericus abbas ex conſenſu noſtri conuentus cum ſanctimonialibus in Cronſwitz emptionem pro XX marcis villæ in Rodewil fecimus. Acta & data ſunt hæc anno Domini quo ſuprà. Eodem anno Rodulphus imperator obiit, qui licet ad coronam imperij Romæ ſuſcipiendam non peruenerit, multis & variis impedientibus in Germania bellis, maxima tamen & fortia magnique ac veri imperatoris ſtrenuè & fortiter peregit facinora. Cuius denique poſt mortem imperium anno vacauit vno. Eodem tempore, & (ni fallor) anno, Ptolomaidam potentiſſimam & ingentem vrbem tranſmarinam Soldanus cepit, Chriſtianis in ea repertis ad vnum interfectis. Quapropter timore perculſi omnes penè Chriſtiani ex Syria fugerunt, ad alia loca migrantes.

His temporibus ſubnexi viri claruere illuſtres.

Henricus de Gandauo, dictus doctor ſolennis.
Vuilhelmus epiſcopus Lugdunenſis, ordinis prædicatorum.
Albertus Brixianus, canoniſta eximius, eiuſdem ordinis.
Richardus de media villa, theologus ordinis minorum.
Vbertinus de Caſale, theologus eiuſdem ordinis.

Anno Domini MCCXCII, Nicolaus papa moritur, poſt quem ſedes vacauit annis duobus, & menſibus tribus ob cardinalium diſcordiam. Tandem fuit electus Petrus de Morrone, noſtri ordinis, vir abſtinentiſſimæ & ſanctæ vitæ, & dictus Celeſtinus quintus, de quo infrà anno MCCXCIIII.

Eodem anno Adolphus comes de Naſſaw fuit electus in regem Romanorum in diſcordia tamen. Nam aliqui contra eum elegerunt Albertum, ducem Auſtriæ, filium Rodolphi regis, qui & ipſum Adolphum poſt ſex annos publico bello circa Spiram deuictum interfecit cum multis. Fuit iſte Adolphus iuuenis, fortis viribus, & multùm ſtrenuus, ſed parum pecunia & milite potens. De aliis eius geſtis ſuis locis dicetur in ſequentibus.

Eodem anno Otto Burggrauius de Kirchberg ſenior, eximius ac deuotiſſimus monaſterij noſtri benefactor, dedit nobis priuilegium ſuper vnum ortum ſitum in parochia Briſenitz, quem nobis contulerat Theodericus de Lubiwiſtige, prædicti Ottonis feudarius. Incipit ita. In nomine ſanctæ & indiuiduæ trinitatis Amen. Nos

Otto

Otto Burggrauius de Kirchberg ad futurorum & modernorum noticiam peruenire volumus, & extendi, quòd cùm Theodericus de Lubiwiſz ortum vnum ſitum in Briſenitz pro ſalute animæ ſuæ daret eccleſiæ ibidem, in honorem Dei ac virginis glorioſæ; nos ergo eundem ortum ob diuinæ retributionis intuitum principaliter, immò & per conſequens moti petitionibus Theoderici prædicti, propriauimus eccleſiæ prædictæ; renunciantes omni iure quod habuimus in orto prænotato. Teſtes huius rei ſunt dominus Hermannus de Koſſebode H. de Schinſtete, H. de Lichtinhayn, milites: dominus Th. Viceplebanus in Briſinitz &c. Datum & actum in Wintberg, anno quo ſuprà, feria IIII ante feſtum Pentecoſtes.

Anno Domini MCCXCIII, cœpit bellum crudele, quod aliquot annis ingenti ſuorum detrimento Angli geſſere cum Gallis.

Anno Domini MCCXCIIII, Celeſtinus quintus in ſummum eſt electus pontificem, anachoreta ordinis diui patris noſtri Benedicti, vir vitæ ſanctiſſimæ. Qui cùm vicarius & imitator Chriſti verè mitis eſſet, & humilis corde; conſtituit in primo conſiſtorio ſuo, quòd deinceps nec papa nec cardinales cum tanta pompa ſolennibus equis vterentur, nec mulis quidem, ſed aſinis veherentur tantùm, dicens: Ieſus Chriſtus filius Dei humilis aſini dorſo vectus eſt, cuius nos imitatores eſſe debemus. Offenſam igitur ob id incidit cardinalium omnium ferme, præſertim Benedicti Caietani, hominis ambitioſiſſimi, qui partes omnium agens, Celeſtinum papam, virum verè rectum & ſimplicem, velut inſufficientem tanto oneri, reſignare papatui perſuaſit. Per fiſtulam etiam frequentius noctu in cubili per parietem miſſam, velut cœlica vox eſſet, loquebatur ei: *Celeſtine, Celeſtine renuncia papatui, quia aliter ſaluari non poteris, nam vires tuas excedit.* Ideoque pòſt ſexto menſe regiminis ſui & pontificatus reſignauit papatui. Et vt id licitè fecerit, & ab aliis licitè fieri poſſit, per prænarratum Benedictum cardinalem, qui pòſt Bonifacius eſt dictus VIII, inductus, deſuper conſtitutionem fecit certam, quemadmodum dicitur lib. VI de renunc. c. Quoniam aliqui. Cui immediatè ſæpe dictꝰ arrogantiſſimus ſucceſſit Bonifacius VIII, intrans vt vulpis, vt infrà dicetur. Qui non contentus dolo ſuo, inſuper ſanctum virum rurſum ad eremum tendentem capi fecit, & captum in arce Fumonis vſque ad obitum cuſtodiri præcepit, qui & ibidem non longè pòſt dolore animi contabuit, ſpiritum humilem & contritum altiſſimo reddens. Qui etiam pòſt multis claruit miraculis. Hinc & Clemens V eum canonizauit. Cuius celebritas quarto calend. Iulij quotannis ex inſtituto huius Clementis obſeruatur: ea quippe die mortuus eſt.

Eo tempore floruit Albertus Lantgrauius Doringiæ, potens & magnus, cuius vxor fuit Margareta, filia Friderici imperatoris, ex qua genuit duos filios Fridericum & Theodericum, qui & Titzmannnus à quibuſdam dicitur. Habuit & fratrem Henricum, qui dominabatur in marchia Miſnenſi, & Luſatię prouinciis. Is vicinus morti prædictos nepotes ſuos Fridericum & Theodericum ad ſe venire iuſſit, híſque multis proceribus & nobilibus aſtantibus omne Miſnæ, Luſatiæ ac Libonotriæ imperium reſignauit deditque, cùm hæredem alium non haberet. Sicque princeps pius his ordinatis quieuit in pace. Quod pater eorum Albertus audiens, vehementer indignari cœpit contra filios, ſeque fratris ſucceſſorem eſſe allegans & verum bonorum ſuorum hæredem. Et niſi ſponte cederent terris, eos bello & vi profligere minabatur. Verùm Fridericus & Theodericus fratres, & filij Alberti, minas patris floccipenderunt. Cùm enim eſſent ambo ſtrenui, & multa probitate decori; à cunctis ſatrapis, & terrę nobilibus, omni denique populo, ſummo diligebantur affectu. Et quia habuerunt amorẽ omniũ, & militiã fortẽ & bellacẽ, copioſumq; peditũ exercitum, Albertũ patrẽ multis bellis ſuperauerũt vnà cũ marchione Brãdeburgẽſi, quẽ cõductum Albertus contra filios miſerat, licet magna damna in villis & agris fecerit. Et quia Albertus contra filios prævalere nequiuerat, illos exhæredare cupiens, terras eorum quas enſe acquirere non potuit, marchiam videlicet Miſnæ & Luſatiæ, terramque Pliſnenſem, Adolpho imperatori vendidit, & Lantgrauiatum Doringiæ filio ſuo Luuico quem ex concubina ſuſceperat, relinquere ſtatuit. Adolphus itaque rex circa id tempus valido exercitu Sueuorum & Renenſium collecto, ad poſſidendas dictas quas ab Alberto emit prouincias, Philippum patruum ſuum, ducemque ſui exercitus

Zz

miſit. Et hic quidem per Doringiam ad noſtram Ctzitciam vrbem, à conditore Ctzitto ſic dictam, deuenit. Inde perpopulato agro, tuguriiſque & villis ac templis igne crematis, ad Borniũ contendit: ibi dies aliquot ſtatiua habuit, exin ad Eliſtrũ progreditur. Tandem non longè à Picaſtro, vbi nonnullæ Friderici copiæ hybernauerãt, conſedit. Cuius aduentum Fridericus marchio, vir bellator, audiẽs, ſub omni celeritate ex Miſna & Libonotria copioſam & robuſtam pugnãtium adunauit multitudinem, & contra Philippum ducens, cum eodem collatis ſignis congreditur. Fit atrox certamen, ita vt mille ex Sueuis cæſi ſint, ducenti capti. Ex Friderici militibus penè nullus peremptus, plures tamẽ vulnerati. Poſt trium dierum inducias rurſum bellum inſtauratur, in quo vtrinque complures gladio ad internecionem cæduntur, ac ſine vllo reſpectu pietatis extinguuntur. Nam quantum dextræ ad cędendum valebant, tantum interficiebantur. Philippus, deſperata victoria, cum paucis equitibus prælio profugus, Aldenburgium peruenit, vrbem quam Cauritani à Choris vel Cauptis authore Ptolemæo dictis incolũt. Fridericus victoria potitus, tulit ſigna militaria complura, galeas cælatas, vaſa argentea, auri argentiq; vim magnam. Vaſa galeæq; Miſnam eius iuſſu deportata ſunt, atque in diui Donati templo locata. Quibus ſic geſtis Philippus XXX dierum inducias petiit, & interea de pace cum Friderico tractare cœpit. Aſt Fridericus ob damna illata renuit, quia ipſum Philippum cum copiis ſuis armis & vi è terris ſuis eijcere diſpoſuit. Philippus itaque omnia per nuncium Adolpho intimauit, ſeque bello deuictum & profligatum conquerens; pariterq; pro inſtauratione exercitus, vt nouas copias ac pecuniam mittat, hortatur. Adolphus hæc audiens, ira percitus aduerſus Fridericum, comparato tum ex Sueuis tum è Rheni accolis exercitu, expeditionem fecit. Igitur per Tubantinorum agros in Libonotriam ducens, ibi primùm ad vrbem Cygneam exercitum duxit: (fuit equidem ea vrbs tunc imperatori ſubdita, à Cygneo conditore dicta, poſtea à Henrico primo inſtaurata) ibique per triduum ſtatiua habuit; ibi etiam parte exercitus Philippo tradita, ipſe cum reliquis copiis per Camannos iter faciens ad Fribergum contendit. Quam vrbem propter argentifodinas vehementer cupiens, anno integro & quatuor obſedit menſib. Tandem eam nõ armis ſed proditione cepit. Qua capta, & in ſuam poteſtatem redacta, ad Bornium contendit, & eam non armis ſed fame oppreſſam in deditionem accepit. Inde cùm ad Picaſtrum exercitum ducturus eſſet, ad oppidum quam Lucam Libonothanorum vocant, iter conuertit. Ipſamque cùm aliquandiu fruſtra oppugnaſſet, ingruente hyeme, ſolutaque obſidione, in Sueuiam reuerſus eſt; partem exercitus ſecum ducens, partem Aldenburg hyemandum mittens. Ipſe verò in Sueuia grandi collecto exercitu, verno tempore in Miſnam redire diſponens, audita Alberti Auſtrij contra ſe præparatione bellica, propoſitum mutauit manere arctatus. Partem tamen exercitus Philippo direxit, qui copiis eius iuncti ingentem conſtituerunt exercitum. Nam ſi annalibus fides adhibenda eſt, peditum erant viginti millia, equitum duodena. Verùm quid cum his Philippus fecerit, in ſequentibus mox ſub anno Domini MCCXCVII dicetur.

Eodem anno, videlicet Domini MCCXCIIII quo ſuprà, Celeſtinus papa, mentis quietem diligens & otium ſanctum, vltro ſe abdicauit pontificatu.

Eodem anno Domini MCCXCIIII, Bernhardus XXV epiſcopus Miſnenſis eccleſiæ cœpit, ſeditq; annis V. Iſte fundauit monaſterium Sanctimonialium in Sleſia dictum Morgenſtern, ordinis Ciſtercienſis.

Anno Comini MCCXCV, Bonifacius papa eius nominis VIII cœpit, natu Campanus, de quo etiam ſuprà ſub Celeſtino V dictum eſt. Fuit hic (vt ſcribunt hiſtoriographi) totus ambitioſus & arrogans, magnanimus inſuper, & in rebus mundi expertiſſimus. Qui leonina mente magis tyrannizans, quàm papiſans, vniuerſo orbi metum ſui & terrorem incutere moliebatur. Quare per quendam ſtupor mundi appellatur in carmine. Iſte nempe eſt, qui carceres pro clericis transgreſſoribus inuenit, ſimiliter & eoſdem degradandi modum. Duos cardinales de Columnenſium familia, Iacobum & Petrum, omni dignitate & rebus priuauit, & è Roma eiecit.

Verùm bona quæ fecit ſunt, quòd ordinibus mendicantium conceſſit, vt liberè poſſent prædicare, audire confeſſiones, & ſepelire, citra tamen prælatorum & cura-

torum iacturam. Iubileum primus inſtituit, de centeſimo in centeſimum annum perpetuò celebrandum. Quatuor Euangeliſtarum, pariter & Doctorum quatuor feſta inſtituit. Sextum Decretalium ordinat, & confecit librum totum cauſidicum, clericorum contentionibus deſeruientem; & alia multa magnificè fecit, quæ cum eo in fine miſerè defecerunt. Nam & ipſe, cùm cardinales prædictos de Columna nimiùm perſequeretur, à nobilibus de Columna captus & incarceratus, ibi miſerabiliter clauſus, diem quoque clauſit extremum: cunctis Prælatis, ne alta ſapiant, ſed forma facti gregis magis amari à ſubditis quàm timeri ſatagant, flebile relinquens exemplum. Hic denique eſt, de quo dicitur, quòd intrauit vt vulpes, vixit vt leo, mortuus eſt vt canis.

Eodem anno Bruno epiſcopus noſter ad inſtantiam Domini Friderici abbatis dedit cœnobio noſtro priuilegium confirmationis ſuper duos manſos ſitos in Trebenitz, quos prædictus abbas emit pro viginti & octo marcis argenti pro fratrum vtilitate, &c. quod quidē ſic incipit. In nomine Domini, Amen. Bruno Dei gratia, Nuenburgenſis eccleſiæ epiſcopus, omnibus in perpetuum. Ad euitanda futura litigia, quæ cupiditas rerum, mater litium, generat inceſſanter, conſilio ſanè prouidentiæ eſt inductum, vt quæ rite & rationabiliter ab hominibus ordinantur, ſcripturæ teſtimonio perennētur. Eapropter ad noticiam tam præſentium, quàm futurorum cupimus peruenire, quòd cùm honorabilis vir, dominus Fridericus, abbas Putzauienſis emiſſet pro viginti & octo marcis argenti erga Petrum de Giſingen, & Henricū Camerarium, ciues noſtros in Cyce, duos manſos ſitos in villa Tribenitz, quos idem Petrus & Henricus à nobis tenebāt in feudo, &c. nos ob dilectionem & deuotā inſtantiam præfati domini Friderici abbatis & ſuprà dictos māſos, &c. damus, tradimus, donatione legitima, titulo proprietatis perpetuo poſſidēdos, &c. Huius rei teſtes ſunt, dominus abbas Conradus Pygauienſis, dominus Chriſtianus àbbas ſancti Georgij in Nuenburg, dominus Theodorus abbas Portenſis, & plures alij fide digni. Datum anno incarnationis Domini vt ſuprà, III idus Aprilis, indictione octaua.

Eodem anno Ericus Magdeburg. archiepiſcopus obiit, qui fuit frater Ottonis marchionis Brandenburgenſis. Cui Burghardus de Blanckenburg comes ſucceſſit, & IX annis ſedit. Pallium à papa Bonifacio VIII ſuſcepit.

Anno Domini MCCXCVI, Adolphus rex bello Miſnam ingreſſus, inter alia oppida Friberg per annum & quatuor menſes obſeſſam proditione tandem cepit. De hac re etiam ſuprà dictum, & quidem latius, anno MCCXCIIII.

Anno Domini MCCXCVII, Philippus dux exercitus regis Adolphi circa Lucam oppidum non procul ab Aldenburg bellum contra marchionem Fridericum inſtruxit. Quod Fridericus audiens, ex Libonotriis & Miſnenſibus pro tempore congregato exercitu contra ipſum proceſſit. Qui cùm ſe mutuo conſpexiſſent, adeò acriter concurſum eſt, vt fremitus pugnantium Picaſtri ſit exauditus. Diu victoria anceps fuit. Tandem Libonotriis atrociter pugnantibus, Sueui cedunt grauiter ſauciati, & profugi facti deſerta & auia petierunt. Qua etiam pugna Philippus captus eſt, vnaque permulti nobiles. Fridericus Picaſtrum cum victore exercitu reuerſus, poſt paucos dies dein Lipſim contendit; præcedentibus ipſum equitibus armatis exuuias in pilis geſtantibus, vinctis verò captiuis ſequentibus. Lipſim veniens quicquid auri argentique fuit, in Thomæ Apoſtoli templo poſuit. Paulo pòſt Philippum in Rotliciana arce cuſtodiæ mancipauit: qui tamen paulo pòſt fraude cuſtodum aufugit. In Colditium ad ſuos veniens lætanter ſuſcipitur.

Anno Domini MCCXCVIII, Albertus Auſtriæ dux, filius Rodulphi regis grauiſſima bella in campeſtribus Spiræ Adolpho imperatori intulit. Cum quo dum collatis ſignis dimicat, ipſum inter pugnandum depræhenſum occidit, & pro eo ab electoribus & exercitibus approbatus in regem Romanorum conſtituitur, & à Bonifacio papa confirmatur. Imperauit autem annis X.

Eodem anno Genuenſes in Adriatico Venetos ſuperauere mari: & LXX eorum naues captas Genuam deduxerunt cum ingenti nauali triumpho.

Anno Domini MCCXCIX, Bruno reuerendiſſimus noſter antiſtes dedit nobis priuilegium confirmationis ſuper decima in Miltindorff, quam comparauit Gumpertus confrater noſter de Reinboldisdorff, cuius initium tale eſt. Nos Bruno Dei gratia

Nuemburgensis ecclesiæ episcopus, recognoscimus, & ad noticiam tam præsentium quàm futurorum cupimus peruenire, quòd cùm Gumpertus de Reinboldisdorff, cõfrater ecclesię siue monasterij in Puzauia, de salute animæ suæ cogitans, quinque sexagenis siliginis, & totidem auenæ decimæ sitæ in Milundorff erga Henricum Burggrauium de Blanckenhayn, qui eandem decimam à nobis & nostra ecclesia tenebat in feudo, emisset iusto emptionis & venditionis titulo mediante; cumque idem Burggrauius ipsam decimam nobis liberè resignasset: nos propter Deum & deuotam instantiam honorandi viri domini Friderici abbatis dicti monasterij & Gumberti prædicti, eandem decimam ad infirmariam eiusdem monasterij pleno iure proprietatis contulimus, & tenore præsentium damus & tradimus donatione legitima perpetuò possidendam: ita videlicet vt infimarius qui pro tempore fuit, præfato Gumperto, Deo vocante viam vniuersæ carnis ingresso, in anniuersario eiusdem Gumperti qui in missis & vigiliis in dicto monasterio, prout ibi consuetum est, annis singulis peragetur, conuentui pro largiori administratione præbendarum quinque solidos denariorum datiuorum ratione suprà dictæ decimæ ministrabit. Vt autem hæc nostra donatio & ordinatio robur habeant perpetuæ firmitatis; præsentes literas super eo conscribi fecimus nostro sigillo sigillatas. Huius rei testes sunt honorifici viri, dominus Henricus præpositus, dominus Gebehardus, Henricus de Ysenburg, Cicensis ecclesiæ canonici, &c. Datum anno Domini vt suprà, VIII idus Iunij, indictione XII, pontificatus nostri anno XIIII. Secundum hoc datum & priuilegium Bruno ipse cœpisset anno, vt suprà positum est, MCCXCV. Aliud tamen priuilegium per eum etiam datum vno anno deuiat, vt infrà patebit MCCCI. Hoc tempore Sicardus Cremonensis episcopus & historiographus claruit.

Anno Domini MCCC, Iubileus primus Romæ per Bonifacium papam instituitur & celebratur, & durauit anno integro. Et mirabiliter ditati sunt Romani ex concursu peregrinorum, & maximè papa. Constituitque Bonifacius, vt deinceps seruaretur de centesimo in centesimum annum perpetuis temporibus. Cometes & hoc anno apparuit.

Viri illustres qui hoc tempore claruerunt.

Reynerus, qui pantheologiam edidit, ordinis præd.

Durandus, scripsit super sent. & alia, ordinis eiusdem.

Duranellus, nepos Durandi, & ipse eiusdem ordinis doctor.

Media villa, theologus eruditissimus ordinis Minorum.

Anno Domini MCCCI, Fridericus abbas sanxiuit priuilegium ordinationis super anniuersario eius, & domini Henrici de Botuelt, & aliorum charorum. Incipit: In nomine Domini Amen. Hęc est ordinatio quam nos Fridericus Dei gratia abbas monasterij Puzauiensis de consensu domini Hartungi Prioris totiusque capituli, &c. Nos quoq; Bruno Dei gratia Nuemburgensis ecclesiæ episcopus, &c. omnia prædicta grata ratihabitione in nomine Domini confirmamus. In cuius rei testimonium sigillum nostrum, &c. duximus apponendum. Datum Cycæ, anno vt suprà, calendis Augusti, pontificatus nostri anno XV. Secundum hoc datum cœpisset Bruno anno Domini MCCLXXXVI.

Eodem anno Bruno pontifex noster dedit monasterio nostro priuilegium corroborationis super quatuor ortos in Zãgeberg, quos emit dominus Hẽricus de Lychtenhain, nostræ congregationis monachus, quod quidem sic incipit. Nos Bruno Dei gratia Nuemburgensis ecclesiæ episcopus recognoscimus, & ad noticiam tam præsentium quàm futurorũ cupimus peruenire, quòd cùm dilectus nobis dominus Henricus de Lichtenhain, monachus in Puzauia, emisset erga relictam quondam Hermanni aurifabri ciuis nostri in Cytze, & Ioãnem & Albertum filios dominæ eiusdem, IIII ortos sitos in Czangenberg, &c. Huius rei testęs sunt honorabiles viri, dominus Henricus præpositus, dominus Conradus decanus Cycensis ecclesiæ, &c. Datum anno vt suprà, nonis Nouembris, indictione XIIII. Credo ergo prænarratum Henricum de Lichtenhain, cùm esset de nobili & magna familia, ortos prædictos de patrimonio suo emisse, cum consensu abbatis ad perpetuam monasterij vtilitatem, sicut & alia, quę breuitatis causa pertranseo.

Anno

Anno Domini MCCCII, vel circà, Fridericus abbas humanis exceſſit, cui Nicolaus eius nominis primus ſucceſſit, vir & ipſe ſingularis prudentiæ & religionis. Ob induſtriam ſuam & vitæ integritatem non modò epiſcopo noſtræ diœceſis, & principi terræ Friderico, verùm & vniuerſo populo dilectus fuit & acceptiſſimus. Enimuerò in quanto pretio & honore ab prefato habitus ſit Friderico, infrà in priuilegio quod idem Fridericus ob laudẽ eius & reuerentiam an. Dom. MCCCX dedit, euidẽtiſſimè liquet.

Anno Domini MCCCIII, Nicolaus abbas priuilegium confecit ſuper anniuerſario domini Henrici de Botuelt, ac illorum dictorum de Tribenshayn. Nos Nicolaus abbas Dei gratia in Puzow ordinis ſancti Benedicti recognoſcimus, & ad vniuerſorũ noticiam volumus peruenire, quòd cùm dominus Fridericus abbas quondam in Puzow, prædeceſſor noſter felicis memoriæ à Domino Henrico milite, quondam dicto de Bothuelt, pro anniuerſario eiuſdem in noſtro monaſterio ſtatuendo, &c. Nos ergo Bruno Dei gratia, Nuemburgenſis eccleſiæ epiſcopus, ad exprimendum noſtrum cõſenſum omnibus & ſingulis præmiſſis liberaliter acceſſiſſe, ſigillum noſtrum præſentibus ſimiliter duximus apponendum. Datum Cycę anno Dom. quo ſup. XIIII cal. Iunij.

Eodem anno papa Bonifacius captus eſt per nobiles de Columna, adiuuãte rege Galliæ Philippo, qui tamen poſt paucos dies per tumultum violenter per amicos ſuos liberatus fuit de carcere, & Romam reductus. Ipſe tamen papa intra paucos dies ex dolore animi, quem ex confuſione præmiſſa inciderat, morbo correptus interiit, cui poſt paucos dies Benedictus XI ſucceſſit ordinis prædicatorum, qui ſecundum ſeculum viliſſimæ conditionis fuerat, filius vtpote lotricis pauperculæ & viduæ. Tamen propter ſanctimoniam vitæ & prudentiam animi qua reuera nobiliter fulſit, ad apicem apoſtolicæ ſedis ſublimari promeruit. Hic conſtitutionem Bonifacij anteceſſoris ſui, quæ incipit *Super cathedram*, moderauit per alia quæ incipit *Inter cunctas*, quia presbyteri Italici erant ſicut campanarij, & nihil habebant de eccleſiis ſuis niſi labores & curas. Ioannem quoque & Iacobum cardinales de columna eiectos per Bonifacium reuocauit, & in omnem dignitatem reſtituit. Eodem anno, Erphordenſes ciues deſtruxerunt caſtra Kirchberg, Wintberg, Grifenberg. Prima duo funditus euerterũt, & Leiſten quod antè ceperant, quæ omnia erant Burggrauij Ottonis de Kyrchberg, eximij benefactores noſtri, qui eorum offenſam (neſcio ob quam cauſam) inciderat. Cui tamen pòſt Greiffenberg reſtituerunt. Eodem quoque anno caſtrum Hopfgarten deſtruxerunt. Hæc ex Chronicis Doringorum, quæ Erphordiæ in monte diui Petri tranſcripſi. Eodem anno, Mangoldus de Nuenburg epiſcopus Herbipolenſis obiit, cui Andreas de Gundelfingen ſucceſſit.

Anno Dom. MCCCIIII, Bruno epiſcopus noſter reuerẽdiſſimus pauſauit in Chriſto, de cuius felici obitu in vetuſta quadam Chronica in hæc verba ſcriptum reperi: Bruno venerabilis Nuenburgẽſis eccleſiæ epiſcopus cùm in extremis laboraret, iuſſit ſe ſuper nudam terram ſubſtratis cineribus reclinari, in quibus humiliter & deuotè recubans ſpiritum feliciter exhalauit, anno Dominicæ incarnationis MCCCIIII. Cui Vlricus ſucceſſit, vt ſequitur.

VDalricus celeberrimus Nuenburgenſis eccleſiæ præſul, anno Dom. MCCCIIII, Brunone defuncto, canonicè electus ſucceſſit, vir vitæ rectitudine conſpicuus, & in agibilibus mundi peritiſſimus: fuitq; natus de Wolckẽberg, ſed an comitum proſapia, an non, incertum habeo. Qui & ipſe monaſterij noſtri fautor & tutor fuit notabilis & inſignis, vt inſequenti priuilegio hoc eodem anno per eum nobis ſuper VII manſos ſitos in Rodwansdorff dato euidenter pateſcit, quos quidem dominus Nicolaus abbas noſter & totus cõuẽtus emit, &c. cuius tale eſt exordiũ: Nos Vlricus Dei gratia Nuemburgẽſis epiſcopus recognoſcimus, & ad noticiam tam præſentium quam futurorum cupimus peruenire, quòd cùm dilecti nobis in Chriſto, dominus Nicolaus abbas, & conuentus monaſterij Puzauienſis VII manſos ſitos in pago villæ Rotwansdorff, ſoluẽtes annuatim XXXIX ſolidos denariorum vſualium datiuorum, erga Chriſtianum de Luchowe, & fratres ſuos, iuſto emptionis & venditionis interueniente titulo, ſuo monaſterio legitimè comparaſſent; cumq; dicti fratres manſos huiuſmodi dom. Ottoni militi de Lichtenhain & Ottoni filio eiuſdẽ, à quibus ipſos manſos tenebãt in feudo, & deinde idem dom. Otto cũ filio ſuo, qui ſimili feudo dictos manſos a noſtra tenebãt

ecclesia, nobis volũtariè & liberè resignassent: nos ob reuerentiã gloriosæ virginis Mariæ, & deuotam instantiam dictorum domini abbatis & cõuentus eosdem mãsos cum omnibus suis pertinẽtiis, & vtilitatibus, quę ipsis insunt in præsenti, vel inesse poterũt in futuro, de consensu totius nostri capituli damus, tradimus, & donamus, tenore pręsentium prædicto monasterio pleno iure proprietatis perpetuò possidẽdos. In rei testimoniũ has literas nostri sigilli robore iussimus cõmuniri. Testes huius nostræ donationis sunt: dom. Erckenbertus de Starckenberg, Otto frater noster, Citzensis ecclesiæ canonici, &c. Volradus dictus de Wolckinberg, patruus noster, & alij cõplures fide digni. Datũ anno quo suprà, indictione sẽcũda. Eodẽ anno, Albertus Burggrauius de Aldinberg monasterio nostro dedit annonã in Bodewil, quæ vulgariter Burgkorn dicitur, & desuper priuilegium corroborationis perpetuæ confecit cõtulitq;, cuius tenor talis est: In nomine Domini Amen. Ne gestarũ rerum memoria pereat, perennari solent testimonio literarum. Eapropter nos Albertus Burggrauius de Aldẽberg ad noticiam tam præsentium quàm futurorum volumus peruenire, quòd ob reuerentiam & honorem Dei omnipotentis, nec non beatissimæ virginis Mariæ genitricis eiusdem, ac pro salute animæ nostræ omniumq; progenitorum nostrorũ, annonã in Bidowil quæ vulgariter Burgkorn nũcupatur, ad nos & nostros deuolutã, venerabili D. Nicolao abbati, & suo monasterio Putzauiensi voluntate beneuola cum omni iure vtilitate seu prouentu, qui nũc exinde prouenit, vel prouenire poterit in futuro, in idipsum monasteriũ damus & transferimus perpetuò possidendam. Vt autem hæc firma & ineuulsa permaneat, præsens scriptũ nostri sigilli munimine roboratum prænotato domino & suo monasterio duximus fideliter erogandum. Huius rei testes sunt honorabiles: Dominus præpositus in Aldenburg, &c. Acta sunt hæc anno Dom. quo sup. v. cal. Iunij. Eodem anno Gerhardus archiepiscopus Moguntinus obiit, cui Petrus episcopus Basiliẽsis cõstitutus per papam successit. De hoc & insequentibus. Eodem anno Burghardus de Blanckenberg archipræsul Magdeb. obiit, cui Henricus comes de Anhalt successit.

Anno Dom. MCCCV, Clemens quintus summus creatus est pontifex, seditq; annis VIII. Hic sedem apostolicam in Galliam transtulit, mansitq; illic annis LXXIIII non sine magno Romanorum, imò totius ecclesiæ incõmodo. Hanc translationem vehementer deplorat in suis epistolis Franciscus Petrarcha, qui illis temporibus floruit. Celebrauit iste Clemens tria concilia. In Vienensi quod anno Domini MCCCXI præsentibus CCC episcopis solennizatum, statuit multa præsertim statum clericorũ & religiosorũ cõcernentia. Quo ad statum nostrum, id est monachorũ nigrorum, sanxiuit, quatenus omnes monachi nõ sacerdotes & cõuersi semel singulis septimanis cõfiteantur, & dominicis mensium primis cõmunicent, dominica videlicet prima cuiuslibet mẽsis vsualis, negligẽtibus pœnam annectens, vt habetur extrà de statu monachorum, *Ne in agro dominico*. Et hæc quidem cõstitutio salutaris per patres obseruãtiæ nostræ siue vnionis Bursfeldensis assumta est & approbata, vt decet & oportet, quemadmodum claret in ceremoniis nostris dist. II. c. VI. presbyteri celebraturi. Quo ad fratres mendicantes, statuens eis formam pręd icandi, & confessiones audiendi, vt extrà de sepult. dudum in Clemẽtinis: quæ tamẽ cõstitutio originaliter à Bonifacio VIII edita fuit, & incipiebat Super cathedram, sed per Benedictum XI successorẽ fuit reuocata, per Clemẽtem autẽ hunc in concilio reposita in suo vigore, & corpori iuris inserta scilicet in Clementinis. Et has quidem Clementinas Clemẽs iste edidit, & in cõcilio memorato Viennẽsi, cunctis episcopis annuentibus & doctoribus confirmauit & promulgauit. Statutum quoq; est ibidem, clericos, tabernarios, macellarios, negotiatoresq; à diœcesanis cõpesci. Institutũ Vrbani IIII de corpore Christi festo roborauit, ordinem templariorũ prorsus deleuit. De cæteris eius gestis sub anno obitus eius dicetur. Circa idem ferè tempus Fridericus marchio Misnensis, missis ambasiatoribus suis ad Albertum imperatorem, restitutionem vrbium petiit, quas olim Adolphus rex pro se & imperio vi abstulerat, magnis prouinciæ damnis illatis. Itaq; Albertus nunciis benignè, sed in dolo, se postulata cõcessurum respondit, & ob id colloquij diem Aldẽburgi futurum indixit. Ad quẽ cùm vterq; & rex & marchio suis quisq; stipatus militibus conuenisset, celebratoq; solenni colloquio, Albertus Fridericũ ad cõuiuium paratũ inuitauit; quibus epulantibus, satelles quidam robustus, ab Alberto multis promissis subordinatus, conuiuij locum vt

Fridericum

Fridericum occidat,intrauit latenter. Quē milites Friderici considerantes, pariterq; de insidiis suspectum habentes, irruentes in eū multis plagis sauciatū seminecē eiecerunt. Mox tumultus & clamor ingens exoritur, vtrinq; sese digladiantium. Quibus vtcunq; sedatis, Fridericus veste mutata aufugit Picastrū veniens: vbi mox sequēti die necē sibi per Albertum paratā suis cōquestus est optimatibus, iurās se amodo nulli vnquā imperatori fidem præbiturū. Quod cùm singuli audissent, tantū facinus abhorrētes, simulq; excandescētes; vindicandū in Albertū, & arma sumēda, vnanimiter cōclamarūt. Qua de re bella secuta sunt cōplurima, quēadmodum etiam testantur vulgares & cōmunes Doringorū & Misnensiū historiæ, in quibus ad verbū sequētia bella quæ eo tēpore cōtigere, cōtinentur. Itaq; his ex Chronicis. An. Dom. MCCCVI, Albertus rex Romanorū, repetens terras, scilicet Thuringiā Misnā & Orientalē prouinciā, cū plures ciuitates & castra obtinuisset quāuis marchio Fridericus, filius Lātgrauij Doringiæ, totis viribus rebellaret. Relicto itaq; exercitu, Augustus ad alias ꝓuincias properabat. Porrò exercitus relictus in terra Misnensi & Oriētali multa mala perpetrabāt, ita vt nec ecclesiis, neq; sacerdotibus, nec religiosis parcerēt. Quinimò (quod horrendū est audire) sacerdotibus diuina celebrātibus calices de manu rapiebant, altaria spoliabāt. Vnde cōtigit quòd quidā Garzio de exercitu pixidē sacramēti auferret. Inde hostias recipiēs, sacrilega manu gestabat, dicens: Habeo tres deos, & ego comedā eos. Quod cùm capitaneus exercitus percepisset, vocauit sacerdotes, vt corpus Domini cū reuerētia reportarent ad ecclesiā. Timuit equidē, irā Dei super exercitū ob id piaculum venturā, sicut & venit & contigit. Marchio nāq; Fridericus præfatus collecto exercitu de ciuitate Liptz egrediens contra exercitū prædictū ad præliandū oēs deleuit & interfecit. Obtēta itaq; victoria Fridericus marchio animosè cōtra regē Romanorū pugnauit, omniaq; castra & oppida recuperauit, & sibi subiugauit. Quomodo autē Doringiā nactus sit, sequenti dicetur anno. Eod. an. Otto Burggrauius de Kirchberg senior parochiā in Brisenitz cū priuilegio desuper cōfirmationis cōscripto nostro cōtulit monasterio, in quo etiā consensus & approbatio Vdalrici nostri exprimitur antistitis. Quod quidem ita incipit: In nomine Domini Amē. Otto Dei gratia Burggrauius de Kirchberg omnibus in perpetuū. Quoniā ex mutatione tēporum ac generationum transitu, &c. Nouerint ergo tam posteri quā præsentes, ꝙ nos ob reuerentiā Dei omnipotētis, nec nō gloriosissimæ virginis matris eiusdē, ac pro salute animæ nostrę omniumq; progenitorū nostrorum parochiā in Brisenitz, cuius ius patronatus ad nos dinoscitur pertinere de consensu reuerendi in Christo patris ac domini Vlrici Nuenburgēsis episcopi, & ad deuotā instantiā venerabilis D. Nicolai abbatis eiusdē ecclesiæ in Puzowe, & ꝓpter grata beneficia nobis facta, habita deliberatione & de bona voluntate hęredū nostrorū dedimus & tradidimus, & tenore præsentiū damus, tradimus & donamus monasterio sanctæ Mariæ in Puzowe cū decimis quinq; agrorū, &c. Nos quoq; Vlricus Dei gratia, Nuemburgēsis iā dictæ ecclesiæ episcopus ad exprimendū nostrū cōsensum præmissæ donationi liberaliter accessisse; sigillū nostrū ꝑsentibus similiter duximus apponendū, indulgētes abbati, &c. Huius aūt rei testes sunt, venerabilis D. Ericus abbas de Burgelino, D. Conradus pincerna de Salecke ꝑpositus, &c. quāplures fide digni. Actū an. Dom. quo suprà, indictione quarta. Eod. quoq; an. Otto Burggrauius suprà memoratus dedit monasterio nostro capellā in Kirchberg cū desuper cōfecto cōfirmationis priuilegio cōsensu & ratihabitione Vdalrici episcopi exprimentis: quod sic incipit: In nomine Domini Amē. Otto Burggrauius de Kirchberg omnibus in perpetuum. Quoniā ex mutatione tēporum ac generationū trāsitu gesta hominū plerūq; in obliuionē, & ex obliuione in calumniā rediguntur, &c. Nouerint ergo tā posteri q̄ præsentes ꝙ nos ob reuerentiam Dei, &c. capellā in Kirchberg cū vineis, pratis, areis, agris cultis & incultis, &c. cuius ius patronatus ad nos dignoscitur ꝑtinere de cōsēsu reuerēdi in Christo patris ac D. Vdalrici Nuenberg. ecclesiæ episcopi, &c. de bona voluntate hæredū nostrorū dedimus & tradidimus, & tenore præsentium damus, tradimus & donamus monasterio Puzowe iure ꝓprio in perpetuū possidendā. Huius autē rei testes sunt venerabilis D. Ericus abbas de Burgelino, dominus Conradus pincerna præpositus, dominus Hermannus de Starckēberg decanus, &c. fide digni. Actū an. incarnationis Dom. quo sup. indictione quarta. Prędictarū deniq; ecclesiarū, parochiæ videlic. in Brisenitz & capellę in Kirch-

berg donationes per Ottonem Burggrauium prænarratum monaſterio noſtro factas, etiam eo defuncto filij eius & hæredes Otto Albertus & Hartmannus Burggrauius de Kirchberg ratas & gratas habẽtes, eaſdem ſinguli ſingulis priuilegiis & ſigillis corroborauerunt. Propter quod eorum liberalitati ac deuotioni pientiſſimus pater & dominus Nicolaus abbas congaudens, eisq́; ſpiritualia dona recompenſare annitens, cum anniuerſario perenni eos confraternitati noſtræ cõgregationis perpetuo aſcripſit priuilegio ſequenti cuius talis tenor eſt confirmatam. Nos Nicolaus Dei gratia abbas, Gerhardus Prior, totusq́; conuentus, ſanctæ Mariæ virginis monaſterij Putzauienſis recognoſcimus in his ſcriptis publicè proteſtantes, quòd nobili viro dom. Ottoni Burggrauio de Kirchberg ſuisq́; hęredibus ex prærogatiua donatione qua noſtram eccleſiam gratioſè dotauerunt, promittimus, vt vbicunque ſe receperint, & manſionem fecerint in his locis deputatis, videlicet in monte qui dicitur Kirchberg, aut in villa Briſenitz, in diuinis officiis & aliis eccleſiaſticis ſacramentis, prout antiquitus habere dinoſcebãtur dedicta parochia, ſolliciti volumus prouidere, ratum firmumq́; tenere, ac inuiolabiliter obſeruare; ipſum quoq; dominum Burggrauium, ſuamq́; cõthoralem dominam Sophiam, ac omnes ſuos progenitores, in orationes noſtras recipimus, participesq́; reddimus bonorum omnium quæ apud nos die noctuq́; fiunt, ex nunc & in ęuum. Ad cuius rei euidentiam præſentẽ literã noſtro noſtriq́; conuentus ſigillo fecimus ſigillari. Dat. vt ſup.

Anno Dom. MCCCVII, vel circà, Albertus Lantgrauius Doringiæ ſenior, qui & noſtro monaſterio fauens, notabile (vt ſuprà dictum eſt) priuilegium nobis cõtulit, Erfordię diem clauſit extremum. Is tres reliquit filios duos, id eſt Fridericum & Theodericum ex legitima vxore ſua Mechtilde aliàs Margareta, filia Friderici ſecũdi, cum qua Aldenburg dotis nomine acquiſiuit. (quam tamen vrbem ipſe cum cæteris Adolpho regi vendidit) & Luduicum ex pellice ſeu cõcubina natum, cui adhuc viuens Lantgrauiatum Doringiæ reſignauerat, vt ei in eodem principatu ſuccederet. Quæ cuncta prędfatus Fridericus marchio, verus filius & hæres, audiens; copioſo collecto exercitu, partem illius cum robuſtiſſimis viris Theoderico fratri ſuo contradidit, dans ei in mandatum, vt Fõteiam, Fribergum, Colditium, Grymmaw, Luſatium, Rotlicium & cæteras vrbes ab Adolpho olim occupatas recuperare cõtenderet. Quod & Theodericus ſtrenuè perficere curauit, vrbes prædictas partim expugnatione, partim deditione ſuam in poteſtatem redigendo. Ipſe verò Fridericus cum reliquis copiis ad poſſidẽdam Doringiam tanquã hæreditariam, inuaſoremq́; Luduicum exturbãdum, indignabundus ingreſſus cuncta ſibi reſiſtentia ferro & igne deuaſtans, diruit & ſubuertit. Gothiam vrbẽ à Gothis conditam multis machinis, arietibus, & tormentis conuulſam & oppreſſam cepit. Deinde comitem Glichonienſem, & comitẽ Vinariæ, qui vnà cum Erphordenſibus Luduico fauebãt, aggreſſos vicit, fudit, profligauitq́;. Comitem Vinariæ captum, grandi ære multatũ, Comitia & Vinaria vrbe priuauit. Erfordenſes eodem impetu ſuperatos ad annuum tributum ſoluendum iuramento aſtrinxit, & tandem potẽter tota potitus eſt Doringia. Dum hæc in Doringia per Fridericum ſtrenuiſſimè patrarentur, Theodericus germanus eius, qui à pleriſq; Titzmannus marchio de Landesberg dicitur, in die Mariæ Magdalenæ Pigaw oppidũ cepit, archiſteriumq́; diui Iacobi apoſtoli ibidem potioribus ſpoliatum rebus iniecto igne exuſſit: exin Lipſim ad hybernandum cõtendit. Vbi cùm in nocte dominicæ Natiuitatis miſſarum ſolenniis adeſſet, à milite quodã Philippi hortatu interfectus eſt, vt refert Ioannes Garſonis Bononiẽſis in geſtis prædictorum duorum fratrum, Friderici & Theoderici marchionum Miſnenſiũ, licet ſint qui ipſum Theodericum in nocte paraſceues peremptum ſcribant, triduoq́; ſuperuixiſſe, ac pœnitenti deuotoq́; obiiſſe ſpiritu. Cuius lamentabilem & caſum & mortem cùm reſciſſet Fridericus, nulla interpoſita mora Lipſim venit, & in templo diui Pauli honorificè tumulatur. Interea Fridericus audiẽs, Philippũ Aldenburgenſiũ Cygnæorum & Camannorum præſidio Fonteiam rurſus ſuæ poteſtati ſubieciſſe, & ad Lucam expugnandum exercitum admouiſſe; infeſtiſſimo odio cum multitudine armatorum contra eum proceſſit ipſum propria manu in vltionẽ fratris occiſi interficere ſtatuens. Inito itaque atrociſſimo prælio cùm inter conſertiſſimas acies Philippum dimicantem conſpexiſſet: ecce exclamans fratris mei occiſor, irruensq́ue in eum grauiter vulneratum equo excuſſit, multis inſuper Sueuorum partim occiſis, partim captis, cæteris in fugam

fugam conuersis. Qua victoria potitus cum copiis ad Aldenburg imperialem vrbem, (quæ dos matris suæ fuerat) properabat: incolis autem fortiter repugnantibus, facibus iniectis ardentibus penè totam cremauit vrbem. Quare horrore perculsi ciues, reseratis portis exeuntes, se & vrbem eius potestati subiecerunt. Quorum calamitatem & excidium vicina audientes oppida, oblatis clauibus vltro se Friderici voluntati subdiderunt. Reluctarunt attamen aliquot annis Cygnæi & Camanni, ne se ditioni Friderici subiicerent. Ast diuturnis incursibus & multiplici incommodo affecti, potentiæ eius vel coacti se submiserunt. Fuerant siquidem Cygnæi ipsi & Camanni semper iuris imperij: ideo tam difficulter & tardè sese principis submiserunt dominio. Subiectionem tamen factam postea Luduicus imperator Bauarus ratam habuit, qui dictas vrbes administrationi Friderici commisit.

Anno Domini MCCCVIII, Albertus imperator per Ioannem nepotem suum circa flumen Rhenum non longè ab oppido Schafthausen, dum simul amicè iter agerent, interfectus est, eò quòd patrimonium suum in Austria conferre detrectarit. Cui eodẽ anno Francophordiæ vnanimiter electus Henricus septimus, vel (vt alij scribunt qui Henricum Lantgrauium Doringiæ inter imperatores numerant) octauus, comes Lutzelburgensis in imperio successit, vir consilio & animo iuxtà potens. Hic, tribus comparatis exercitibus, vnum ipse in Italiam duxit aduersus Brixienses, quos armis victos imperata facere compulit, Longobardosque omnes in potestatem accepit; vrbes insuper Italiæ penè omnes maximis cladibus afficiens, ad imperium reduxit. Plures etiam se sponte dediderunt quas placidè suscepit, præter Florentiam & paucas alias, de quibus infrà. Alterum aduersus comites Wirttenbergenses direxit, sacro imperio rebelles: quibus ex octoginta castellis & munitissimis oppidis quæ obtinebant, duo & septuaginta armis expugnata ademit. Tertium ex Francis & Baioariis collectum, duce Petro archiepiscopo Moguntino cum filio, in Bohemiam misit. Hic est ille Henricus, qui Romæ coronatus, renitente Roberto rege Neopolitano, Florentiam obsidione artissima rebellẽ cinxit, Pisas Senasq; in potestate habuit; de cuius coronatione, aliisve eius gestis, nec non morte miserabili, in sequentibus suis locis & annis dicetur amplius.

Eodem anno Petrus suprà dictus archipræsul Moguntiacus, Erphordiam in vigilia inuentionis Diui Stephani ingrediens, per quinque & vltra septimanas in monasterio montis S. Petri commoratus est.

Eodem anno magnus magister Ioannitarum cum classe ex Neapoli se mouens, mari transito insulam Rhodi ingentissimo prælio aggressam, cum maximo Sarracenorum & Græcorum damno obtinuit. Ex eo ergo tempore Ioannitarum siue Rhodiorum militum*in Oriente cœpit in dicta insula, quorum virtute Christo cooperante vsque in præsens nostrum tempus fides Christiana contra infideles mirificè propugnatur & defenditur. Vide plura in Hartmanno sub sexta ætate, folio 223.

Anno Domini MCCCX, Fridericus Doringiæ Lantgrauius, Misnensis & Orientalis marchio, dominusque terrę Plisnensis bellicosissimus, ob summam reuerentiam, deuotionem, & amorem quem ad venerandum religiosumq; patrem, dominum abbatem Nicolaum, nec non totum conuentum nostri monasterij habuit, priuilegium amoris, fauoris & protectionis eius expressiuũ nobis contradidit. Cuius tenor talis est, vt sequitur. Nouerint vniuersi præsentes literas inspecturi, quòd nos Fridericus Dei gratia, Thuringiæ Lantgrauius, Misnensis & Orientalis marchio, dominusque terræ Plisnensis, propter probitatis merita, quibus venerabilis dominus abbas Bosauiẽsis dinoscitur multipliciter coruscare, ipsum ac ecclesiam suam in nostram protectionem specialem assumimus; volentes & præsentibus firmiter decernentes, vt vniuersi nostri beneplacitis intendentes, eundem velut familiarem nostrum dilectum semper & vbique congruis & condignis honoribus studeant præuenire; nostram in eo reuerentiam taliter figurantes, vt ad condignam ob id viceuersa teneamur pro virilibus recompensam. Igitur vt præscripta nostra gratia effectum laudabilem sortiantur, præsentes literas dari fecimus nostri sigilli robore firmiter consignatas. Datum Aldinburg, anno Dom. quo suprà, pridie calendas Ianuarij. Eodem anno Henricus Cæsar Romæ coronatur.

Anno Domini MCCCXI, Concilium Viennæ super Rhodanum iussu Clementis papæ ordinatum cœpit, & biennio durauit, in quo quanta salutaria constituta fuere,

etiam ſuprà dictum eſt. In quo denique per prouiſionis potius quàm condemnationis viam, ordinem militiæ templariorum idem papa caſſauit penitus, & annullauit. Cauſam huius vide in Chronicis.

Eodem anno Vlricus epiſcopus noſter dedit nobis priuilegium corroborationis ſuper eo, quòd dominus Nicolaus abbas pratum reemit alienatum à monaſterio. Cuius tenor talis eſt. Nos Vlricus Dei gratia Nuemburgenſis epiſcopus ad noticiam omniũ quibus præſens ſcriptũ exhibitum fuerit, volumus peruenire, quòd honorabilis dominus Nicolaus monaſterij Puzauienſis abbas ſuper reemtione cuiuſdam prati alienati à monaſterio, cõſilium & auxilium dominorum ſui conuentus in aliqua ſumma ſibi offerri petiit, quam in pondere x marcarum apud ipſos fauorabiliter impetrauit. Prædictus ergo Conuentus, cùm [illegible]is pecuniæ ſummam ſolutionis formæ integraliter ꝑcepiſſet, onere multifario exactionis à domino Friderico marchione ſe ſentiens aggrauatum, propter maius periculum euitandum prædictas x marcas aduocatis eiuſdem domini per manus domini abbatis prædicti præſentari voluit ſeu decreuit: ita tamen vt pro eiſdem marcis triginta duo ſolidi cenſus in Miſſelquitz prædicto conuentui conſolatoriè ſingulis annis & perpetuò miniſtrentur. Quam conſolationem nullus abbatum ipſi ſuccedentium, niſi tanta pecunia videlicet x marcarum ipſi conuentui reddita, ſubripere audeat vel præſumat. In cuius rei teſtimonium cum appenſione ſigillorum prædicti domini abbatis & conuentus præſentem literam noſtri ſigilli robore volumus communiri. Datum Cycæ, anno Domini quo ſuprà, pontificatus noſtri anno VII.

Anno Domini MCCCXIII, Clemens papa obiit. Hic multa laudabilia (vt ſuprà dictum eſt) ſtatuit & fecit. Fuit tamen (vt Antonius de eo ſcribit & alij) nimis cupiditatibus deditus, propter quod ſcelus Simonię multùm viguit in curia ſua circa beneficia. Quòd autem quidam dicunt, in papam non poſſe cadere Simoniam, beatus Thomas id reprobat. Inſuper & minus honeſtæ vitæ fuit: famabaturque cum quadam comitiſſa pulcherrima contubernium habere. Nepotibus quoque & aliis attinentibus magnum theſaurum reliquit. Eo itaque mortuo, ſedes vacauit annis duobus, & menſibus tribus.

Eodem anno Henricus imperator quoque, dum Bonconuentum oppidum Italiæ obſidione premeret, diem obiit. Signa veneni in cadauere apparuiſſe multi ſcripſere. Ptolemæus vero Lucenſis affirmat, veneno eum periiſſe, à prædicatorum ordinis fratre in euchariſtia dato: aliusq; addidit, id Florentinorum dolo & inſtinctu factum eſſe. Id ipſum Platina magnus autor aſſerit: & in Faſciculo temporum legitur, & cunctis penè Chronicis. Ordo tamen ipſe per bullas papales excuſatur, prout in præfato Faſciculo temporum habetur clarè. Fuit autem Henricus Cæſar vir ſapiens & gratioſus, in armis ſtrenuus & animo magnus: qui (vt ſperabatur) non infima, ſi longiori vita fruitus fuiſſet, egiſſet.

Anno Domini MCCCXIIII, Cometes apparuit verſus Aquilonem, & quaſi in fine ſigni Zodiaci quod dicitur Virgo, & durauit per ſex hebdomadas: deſignauitq; ſecundum iudicium aſtrologorum plures nouitates quæ contigerunt, vt peſtem, & pręcipuè mortem regis Galliæ. Anno igitur præfato, menſe Nouembri, de hac luce migrauit rex Galliæ Philippus, poſteaquam regnarat annis XXIX. Mors autem eius fuit ſatis infelix. Nam cùm eſſet in quadam venatione, quidam aper inter crura equi quem equitabat rex, ſe ingeſſit: ex quo rex ex equo cadens paulo pòſt mortuus eſt. Fuit hic pulcherrimus hominũ ſui tẽporis. Hoc autẽ infortuniũ paſſus eſt, vt aliqui ſcribũt, propter deletionem ordinis Templariorũ, ad quã ipſe vehemẽtiſſimè papã inſtigans acuit.

Anno Domini MCCCXV, de imperatore deligendo inter electores contentio exorta eſt, in qua quidam Luduicum ducem Bauariæ, alij Fridericum Auſtriæ ducem elegere. Quamobrem inter eos bellum natum eſt, durauitq; annis octo: quo tandem anno prælio magno inter Muldors & Ottingen cõmiſſo, Luduicus Fridericum victũ cepit & humiliauit, ſolusq; exinde regnauit annis XXXII. Fuit autem vir prudens, & ad regnum idoneus. Latinam tamen linguam ſuo damno non intellexit. Coronari à papa contempſit, qui tum Auione in Gallia ſedem tenebat. Sed Romam tendẽs, ibi apud ædes Laterani iuſſu cleri & populi Romani à Stephano de columna coronam imperij ſuſcepit. Quapropter papa eum excommunicauit. Ille verò floccipendens, contra

papam

papam rebellans, alium erexit antipapam, Petrum scilicet Corbarensem ordinis minorum: qui tamen pseudopontifex post recessum imperatoris de Italia captus, a Ioanne XXII vero papa custodiæ mancipatus est perpetuę. Hæc per anticipationem dicta facta sunt post coronationem Luduici, quæ celebrata est anno Domini MCCCXXVII. Quo etiam anno rursus sibi Luduicus à prædicto suo antipapa coronam regni imponi fecit: ipse autem antipapa captus & incarceratus fuit, anno Domini MCCCXXX. De quibus etiam infra aliquantisper tractabitur gestis. Luduicus mansit denique contumax vsque ad mortem suam, quæ satis miserabilis fuit, vt in sequentibus suis locis & annis dicetur. Eodem ferme tempore Fridericus Lantgrauius Doringiæ, & marcho Misnensis &c. rursus in Doringiam victorē duxit exercitum. Castella quæ ab eo desciuerant, subuertit, vicos incendio consumpsit, agros vastauit, arbores succidit, & turres ad solum euertit. Proinde contra Erfordiam feroci progreditur animo. Erfordenses perterriti ei obuiam prodeunt; precibus flagitantes, vt modum iræ statuat: fatentur errata sua: esse clementiæ & prudentiæ suæ, ipsorum excusationem suscipere. Fridericus itaque eis crimina condonauit, iussitque, vt quotannis maximis ipsum & à quibus ei succederetur, muneribus prosequerentur: ad quod singulos iureiurando adegit. Circa idem tempus Nicolaus abbas monasterij nostri diem obiit: cui Ioannes eius nominis (ni fallor) primus successit, vir & ipse omni industria & religione præclarus. Hic quanta bona fecit, infrà suis locis patebit & annis.

Anno Domini MCCCXVI, Ioannes XXII summus fit pontifex, natione Gallicus, secundum carnem infimę conditionis, filius veteramentarij resarcitoris videlicet sotelarium; pauper quidem temporali substantia, sed diues ingenio & scientia; paruus corpore, sed magnus animo. Magnifica equidem sui papatus tempore perfecit opera. Constitutiones Clementinas publicauit, & ad vniuersalia studia misit. Thomam de Aquino ordinis prædicatorū & Luduicum episcopum Tholosanum, filium regis Siciliæ, ordinis minorum canonizauit: episcopatus pingues diuisit, contra pluralitatem beneficiorum multa bona instituit, & hæreticos complures præcipuo zelo damnauit. Iste est denique Ioannes papa, qui ex summa quam ad nostrum diui videlicet Benedicti ordinem habuit deuotione, ex archiuis antecessorum suorum eiusdem ordinis*, reperitque complures numero; summos videlicet pontifices XXIIII; cardinales CLXXXIII; archiepiscopos & episcopos MCCCCLXIIII; abbates insignes MDLXX. Summa autem canonizatorum omnium eiusdem ordinis in sequentibus vulgatis continetur versibus:

Mitis & inuicta Christi verna benedicta
In cælo sisti: tot fratres promeruisti:
Quingentos quinque quingenos millia quinque
Ad te translatos, priùs omnes canonizatos.

Notandum hîc secundum Volaterranum, quòd cœnobium Cassinense, religionis nostræ caput, quadraginta millia aureorū redditus olim habuit: vrbes insuper opésque complurimas, si per tyrannorum rapinam licuisset, possedit. Vnde idem inquit, regna potius quàm cœnobia virum sanctum posteris reliquisse, & forsan ignorasse, nō se tam pauperibus hospitium aut Christi seruis ad diuina subsidium, (vti sperabat) quàm clericis ac sacerdotibus otium atque luxuriam parasse. De magnificentia dicti cœnobij etiam suprà sub Thoma de Aquino dixi.

Eodem anno fames validissima per Doringiam fuit, ita vt multa millia hominum fame perierint, in stratis & viis corruentes, exhausti præ inedia. Vnde Erphordenses ante valuam magnas foueas fecerunt, in quas cadauera proiiciebant. Vbi & in rei memoriam capella constructa est prope viam regiam Vinariam versus non longè ab Erphurt qui locus dicitur in Smedeset, vbi sepulti sexagenę & triginta sexagenę cum quinque hominibus, quemadmodum ego ipse ibi vidi, legi & transcripsi. Maldrum quippe Erphordiæ tum frumenti quatuor marcis puri argenti vendebatur: & plerunque haberi non potuit. Circa idem tempus Vlricus antistes noster reuerendissimus viam vniuersæ carnis ingressus XVI calend. Aprilis, qui ob eximia quæ contulit monasterio nostro bona, perpetuum apud nos habere prome-

ruit anniuerſarium. Cui Henricus comes, vt aiunt, de Stolenburg, vt ſequitur, ſucceſſit.

HEnricus primus, in numero epiſcoporum Nuemburgenſis eccleſiæ XXII, Vlrico humanis exempto canonicè ſuccedens, cœpit anno Domini MCCCXVII, ſeditque annis IX. Fuit hic comes de Grunpech, vt habetur in catalogo vulgato, de quo & in ſequentibus.

De quibuſdam nouitatibus & rebus geſtis ſub Henrico epiſcopo, ex Chronicis variis, & noſtri monaſterij aliorúmve priuilegiis.

Anno itaque Domini ſuprà dicto MCCCXVII, Ioannes abbas confecit priuilegium ſiue ordinationem ſuper anniuerſario Conradi de Ezildorf, qui pro eodem ſeruando monaſterio noſtro dedit XX marcas argenti, cuius quidem priuilegij tenor talis eſt. Nos Ioannes Dei gratia abbas, Ioannes prior, totusque conuentus monaſterij Putzauienſis, recognoſcimus præſentibus, & ad noticiam omnium quorum intereſt cupimus peruenire, quòd nos ſuper eleemoſyna Conradi de Ezildorff dicti de indagine beatæ memoriæ recepta, videlicet XX marcis, ac in vſum noſtræ eccleſiæ conuerſa, ipſum cum progenitoribus ſuis in confraternitatem noſtram recepimus, participem omnium bonorum quæ in noſtra eccleſia fiunt perpetuò exoptantes. Nihilominus obligamus nos ad peragendum ſingulis annis ſuum anniuerſarium cum vigiliarũ & miſſarum ſolenniis, ita quòd de duobus talentis denariorum, quos prædictus dominus Ioannes abbas in cẽſuo ſuo de Prouin ad hoc deputabit, miniſtrentur in huiuſmodi anniuerſario dominis duæ vrnæ cereuiſiæ; medius * pro piſcibus ſeu carnibus, prout tempus tunc requirit; quartale tritici piſtetur pro pane ad refectorium; & quartale ſiliginis piſtetur pro eleemoſyna pauperum diuidenda: cereus de talento ponetur ad vigilias de ſerò, qui ardebit vſq; manè dicta miſſa pro defunctis. Nihilominus & in qualibet ſeptimana per anni circulum legentur tres miſſæ: vna de beata virgine: duæ aliæ pro defunctis: & ſacerdotibus legentibus huiuſmodi miſſas tres denarij dabuntur pro laboribus ipſorum in qualibet ſeptimana. Vt autem huiuſmodi anniuerſarius cum miniſtratione prædicta in noſtra tam per nos quàm noſtros ſucceſſores perpetuò peragatur; nos de communi conſenſu noſtro hanc literam hæredibus ſeu amicis dicti Conradi dedimus, ſigillorum noſtrorum robore cõmunitam. Actum & datum anno Domini quo ſuprà, XIIII calend. Iunij, præſentibus teſtibus &c.

Anno Domini MCCCXX, Henricus epiſcopus noſter dedit monaſterio noſtro priuilegium confirmationis ſuper vno talẽto, quod contulit idem ipſe nobis in moneta Cycenſi. Incipit in nomine domini Amen. Nos Henricus Dei gratia Nuemburgenſis eccleſiæ epiſcopus omnibus in perpetuum. Quia propter euentus varios &c. Notum eſſe volumus tam præſentibus quàm futuris, quòd cùm nobilis vir, dominus Henricus de Stalberg, vnum talentum annui cenſus in moneta noſtra in Cyce, quem quondam inibi habuit Henricus camerarius, ciuis noſter in Cyce bonæ memoriæ, erga dominũ Henricum de Amlungeſdorff, canonicum eccleſiæ Cycenſis, & Petrum de Gyſingen ciuem ibidem, pro quinq; marcis vſualis & legalis argenti, iuſto emptionis & vẽditionis interueniente titulo, comparaſſet: factaq; libera reſignatione eiuſdẽ talenti ad manus noſtras, nos ad deuotam inſtantiam Henrici de Stalberg prædicti ſæpe dictum talentum domino abbati & conuentui monaſterij Puzauienſis in proprium dedimus & donauimus, & præſentibus damus & donamus, conſenſu totius capituli noſtræ eccleſiæ accedente &c. Actum & datum Cyce, anno Domini vt ſuprà 10 cal. Februarij.

Sequuntur viri doctrina excellentes, qui his claruere temporibus.

Petrus de palude, theologus acutiſſimus, ordinis prædicatorum.
Ioannes de ſancto Geminiano, declamator inſignis, ord. præd.
Ioannes Guarra, præceptor Ioannis Scoti, ordinis Minorum.
Nicolaus de lyra, ſcripturarum expoſitor eximius, ordinis eiuſdem.
F*ranciſcus Maronis*, doctor illuminatus, ordinis eiuſdem.
Alexander de Alexandria, ſummiſta præcellens, ord. eiuſdem.
Iacobus de Viterbio, theologus clariſſimus, ordinis eremitarum.

Bonauentura

Bonauentura Patauinus, prædicator altiſonus, ordinis eiuſdem.

Gerhardus de Bononia, theologus præſtantiſſimus ord. Carmel.

Dinus Mugelanus, iuris vtriuſque peritiſſimus doctor ſecularis.

Iacobus de Arena, natione Pormenſis, iuriſconſultiſſimus ſecularis.

Alanus quoque doctor vniuerſalis à pleriſque his temporibus aſcribitur.

Dantes Aligerius, patria Florentinus, vates & theologus ſecularis.

Arnoldus quoque de villa noua, his temporibus floruit, patria Prouincialis, magnus philoſophus. Is Pariſiis dogma ſuum exercuit, & per prophetiám Danielis & Sibyllæ Erythrææ probare nitebatur, aduentum Antichriſti & perſecutionem eccleſiæ futuram eſſe inter MCCC & MCCCC Domini annum, fermè in MCCCLXXVI anno adeſſe. Super ea re librum edidit, cuius titulus De ſpeculatione aduentus Antichriſti. Is tamen reprobatus, & quaſi hæreticus reputatus. Cùm magiſtros Pariſienſes complurimos aduerſarios formidans, ne ipſe deueniret ad manus inquiſitoris; aufugit inde, & profectus eſt in Siciliam. Qui cùm miſſus fuiſſet a rege Siciliæ Friderico orator ad papam, in mari mortuus eſt. Non eſt veſtrum noſſe tempora vel momenta quæ pater poſuit in ſua poteſtate, ait veritas incarnata. Vnde omnes qui voluerunt determinatum tempus aſſignare aduentus Antichriſti, vel finis mundi; repérti ſunt mendaces. Huius Arnoldi errorem taxat & ipſe ſapientiſſimus Ioannes Picus, comes Mirandulanus libr. 5. contra aſtrologos capite primo in hæc verba. Arnoldus Hiſpanus, nobilis quidam medicus, ſed ad ſuperſtitiones paulo minus propenſior, ex Aſtrologię vanitate pleriſque aliis adiectis Antichriſti nobis aduentum anno gratiæ MCCCXLV cōminabatur. Fluxere ab eo tempore anni iam ſupra centum XLVIII, & nullus adhuc antichriſtus, niſi quales etiam multi tempore Apoſtolorum. Hæc ille.

Truſianus quoque medicus hìc claruit, qui factus eſt Carthuſienſis.

Guido Bonatus, aſtrologus per idem tempus in ſyderabilibus diſciplinis notiſſimus fuit, quem adeò peritum in ea facultate fuiſſe Hartmannus Schedel ſcribit, vt nil in eadem quantumuis obſtruſum, illi ignotum ſiue incognitum fuerit. Verùm cùm ipſa aſtrologia mendax ſit & ſuperſtitionibus referta, & idcirco cunctis Chriſtianis fugienda; libet hìc ſubnectere, quid ſuprà memoratus Ioannes Picus libro primo contra Aſtrologos ſentiat in hæc verba. Eſt Bonotus inter eos primæ auctoritatis. Is non ignarus modò eſt philoſophiæ, ſed furit planè atque delirat. Lege eius primum librum de Iudiciis, in quo ſuper opere ipſe proœmiatur. Mentior niſi helleboro dignum hominem iudicaueris. Struit vbi deſipit minus. Rationes quaſdam quibus aſtrologiam probet eſſe veram, iſtas quàm dicam falſas, imò ſuprà quam dici poteſt pueriles atq; ridiculas. Quam verò putat eſſe efficaciſſimam, illa eſt, Quadriuium deſtrui, ſi Aſtrologia tollatur. Eſſe enim vnam ex quatuor artibus Mathematicis. Vide vt neſciat etiam quid ſit hoc ipſum quod profitetur. Aſtrologia enim hæc diuinatrix tantum diſtat ab ea quæ Mathematicis annumeratur, quantum lux à tenebris, quantum veritas diſtat à mendaciis. Hæc Picus.

Petrus inſuper, *de Appono* qui dictus eſt, conciliator quòd diſcolias in medicina ſedarit appellatus, philoſophus & ipſe omni ætate admirandus, hoc tempore floruit. Hic in medicina profundiſſimè ſcripſit, quæ nominare breuitatis gratia pertranſeo. Scripſit attamen & librum de venenis ad Ioannem pontificem XX, qui hoc tempore ſedem Petri tenuit. Ferunt denique plerique hiſtorici, hunc magum fuiſſe, & multa per eandem artem oſtendiſſe. Verùm ſentiat de eo quiſque quod libet. Ego noui auditu & viſu percipiens, Ioannem Tritemium noſtri ordinis abbatem, virum noſtra ætate mirificum atque eruditiſſimum, eius doctrinæ & ingenio multum tribuiſſe, ipſumque in multis ſecutum fuiſſe. Cæterùm quid alter æquè doctus iudicet, ſentiatque de eo, ſequentia eius verba indicant, quibus de eo inquit: Petrus Apponenſis homo congerere plura natus, quàm dirigere, quem quidem indoctiores, vbi nugator magis, ibi ſoliti ſunt impenſius admirari. Hæc ille. Volui autem hæc addere, ne nimium quis ſcriptis eiuſmodi Aſtrologorum tribuat fidei, néve ſeductus pro veritatis melle venenum erroris & ſuperſtitionis hauriat. Sed nunc de his ſatis.

Anno Domini MCCCXXII, Syrorum ſupra XXX equitum millia Armeniam deprædati, magnam Chriſtianorum multitudinem in ſeruitutem abduxerunt. Eodem

anno Ioannes rex Bohemiæ, pater Caroli quarti, à rege Francorũ vel potius Gallorum aduerſus Anglicos accerſitus, cum lectiſſima equitum manu conſanguineo auxilium præſtitit, prælioq; memorabili & cruẽtiſſimo ſe immiſcuit, in quo cum multis millibus cæſus interiit, cùm regnaſſet XXXV annis. Reliquit & alium filium Ioannem appellatum, cui Morauiam poſſidendam conceſſit, &c. Verùm prædictum bellum geſtum eſſe traditur, anno Domini MCCCXLVI, in quo ipſe præfatus rex Bohemiæ occiſus fuit. At ego ex hiſtoria Bohemorum Æneæ Syluij, qui pòſt factus papa dictus eſt Pius ſecundus, prænarrata tranſcribens numerum anni ibi expreſſum non reperi, quem poſt exarationem ſiue inſertionem hìc factam alium librum intuens mox reperi & ſubiunxi. Nec mirum, cùm & nonnunquam magnus dormitet Homerus, fasque ſit operi longo ſurripere ſomnum.

Anno Domini MCCCXXIII, Ioannes papa conſtitutiones fecit contra dicentes Chriſtum & eius Apoſtolos nihil in hoc mundo poſſediſſe, id errorem cenſens & velut hæreticos damnans qui idem confirmarent.

Anno Domini MCCCXXIIII, Luduicus imperator obſedit Torgaw & Lawingen. Eodem anno, Dominica ante Aſcenſionem Domini combuſtum fuit monaſterium diui Vdalrici in Auguſta vrbe imperiali. Eodem anno, Petrus archiepiſcopus Moguntinus obiit, qui prouincialia iura ſiue ſtatuta edidit: quæ etiam Ioannes Romanus pontifex confirmauit. Quo defuncto ſucceſſit Matthias monachus noſtri ordinis monaſterij Morbacenſis conſtitutus per papam. Hic fuit natus de proſapia comitum de Buſeck, omni probitate conſpicuus. Qui eodem anno Erfordiam intrans, cum magna gloria ac reuerentia à clero & populo ſuſceptus eſt.

Anno Domini MCCCXXV, ciues Magdaburgenſes archiepiſcopum dominum Burghardum comitem de Schrappelaw, moribus & ſanguine illuſtrem, ſceleratiſſimè occiderunt cum claua quadã in cãcellario quodam, vbi diu cuſtoditus fuerat, & ſolùm propter defenſionẽ iuriũ eccleſię. Eodẽ anno ſucceſſit ei Otto filius Landgrauij Haſſię.

Anno Dom. MCCCXXVI, Henricus epiſcopus noſter migrauit à ſeculo, cui Wittigo ſucceſſit, de quo in nulla hiſtoria mentionem factam eatenus reperi, ſicut aliorum quorundam, præterquam in catalogo breui epiſcoporum communi.

Wittigo eius nominis primus, ſed in numero præſulum Nuenburgenſis eccleſiæ 23, cœpit anno Dominicæ incarnationis XXVII: ſeditque annis XX. De cuius vita & geſtis (vt ſuprà dixi) nihil pręter nomen ſcriptis inditum inuenire valui, ſcriptorum magis incuria (vt reor) quàm ingeniorum penuria.

De euentibus variis ſub regimine huius antiſtitis exortis, & Chronicis diuerſis & quarundam eccleſiarum cathedralium annalibus.

Anno ſuprà narrato ſalutis noſtræ, Luduicus imperator Romæ ſecundo coronatur per Petrũ de Corbaria ordinis minorũ, quem (vt ſuprà dictum) antipapam ſuũ fecerat.

Anno Domini MCCCXXVIII, Ioannes papa in publico conſiſtorio condemnauit literam capituli generalis fratrum Minorum in Peruſio celebrati. Quamobrem anno eodem Michael de Ceſano eiuſdem ordinis miniſter generalis appellauit contra papam, aſſerens papæ determinationem de paupertate Chriſti fore hæreticam: prædicta ſiquidem litera ſynodalis fratrum Minoritanorum continebat, quòd Chriſtus & Apoſtoli nullius rei dominium habuerint in proprio vel communi, & quòd in his quæ habuiſſe leguntur, tantùm habuerint abſque iure aliquo ſimplicem vſum facti, id eſt rei. Papa autem contrarium determinans, præfatum Michaelem, & multos alios doctores illi conſentientes excommunicauit, & pro hæreticis damnauit: ediditque proinde conſtitutionem, quæ incipit: In agro dominico propter ſingularia, dubia, ſuſpecta & temeraria, quæ Begardi & Beguinæ prædicabant, & ſtrictiſſimè obſeruabant.

Eodem anno, Ioannes papa Petrum de Marrone quondam dictum Celeſtinum quintum catalogo ſanctorum aſcripſit.

Anno Domini MCCCXXIX, Matthias archipræſul Moguntinus, ordinis diui patris noſtri Benedicti, diem obiit, ſtrenuus commiſſæ eccleſiæ defenſor & propugnator. Quapropter & grandes moleſtias perpeſſus eſt ab Heinrico Landtgrauio Haſſiæ, eò quòd feudalia iuxta morem maiorum ſuorum ab ipſo ſuſcipere contempſit. Porrò archie-

archiepiſcopus (vt quidam ſcribunt) venenatus interiit, cui Balduwinus archiepiſcopus Treuerenſis ſucceſſit, qui fuit ad tempus adminiſtrator eccleſiæ Moguntinenſis: cuius tempore deſtructus erat & deſolatus mons ſpecioſus,& monaſterium diui Iacobi ibidem,quemadmodum & aliæ nonnullæ eccleſiæ ob bella præcedentia.

Eodem anno Dominus abbas Ioannes,noſtri eo tempore moderator archiſterij, vendidit domino Heinrico de Druſſitz,præpoſito eccleſiæ Cycenſis, vnam marcam annui cenſus de eccleſia ſiue prioratu in Prouin, qui ſpectabat ad menſam abbatiæ: confecitque deſuper priuilegium recognitionis in hunc modum: Nos Ioannes Dei gratia abbas, Heinricus prior, totusque conuentus monaſterij Putzauienſis, ordinis ſancti Benedicti Nuemburgenſis diœceſis,recognoſcimus tenore præſentium publicè profitentes, quòd honorabili viro,domino Heinrico de Druſſcin,præpoſito eccleſiæ Cycenſis, de penſione menſæ abbatiæ noſtræ incorporatæ & annexæ in eccleſia ſeu prioratu in Prouin, vnam marcam annatim in redditibus vendidimus,iuſtæ emptionis & venditionis interueniente titulo,ob monaſterij noſtri prædicti neceſſitatem & vtilitatem pro decem ſexagenis groſſorum Pragenſium denariorum nobis perſolutis,& in dicti monaſterij noſtri neceſſitatem & vtilitatē legitimè conuerſis,&c. ſub modo & forma infrà ſcriptis,quòd dictus dominus Heinricus præpoſitus de dicta marca annuatim in redditibus in monaſterio noſtro pro ſuæ, progenitorum,& amicorum ſuorum quorumcunque,animarum ſalute diſponat,ordinet per nos & ſucceſſores noſtros perpetuè obſeruandum, &c. quòd in craſtino Viti per conuentum peragatur in vigiliis & miſſa animarum vnus anniuerſarius pro ſalute animarum ipſius, videlicet præpoſiti poſt mortem ſuam, &c. Item in quolibet termino anniuerſariorum prædictorum expendat dictus Prior pro refectione & commodo fratrum medium talentum annis ſingulis perpetuò,&c. Datum anno quo ſuprà, nonis Martiis.

Anno Domini MCCCXXX vel circà, Ioannes papa ſenio confectus deſipuit miſerè:& qui antea contra hæreticos laudabiliter diuerſos certauerat,compluraque vtiliter conſtituerat, tandem & ipſe oberrans docuit, & prædicauit animas ſeparatas non videre eſſentiam diuinam quantumuis purgatas viſione faciali,niſi poſt diem iudicij reſumptis corporibus. Hæc tamen in morte reuocauit.

Viri doctrina excellentes qui hoc æuo claruerunt,& ſuis ſcriptis Chriſti eccleſiam illuſtrauerunt.

Ioannes Andreas Monarcha iuris vtriuſque:
Ioannes Calduni iuriſconſultiſſimus, auditor Ioannis Andreæ:
Oldradus de Laude,& *Cinus Piſtorienſis*,qui & ipſe Ioānis Andreæ fuit familiaris amicus.
& hi quidem Iuriſtæ.

Theologi verò huius temporis diuerſorum ordinum fuerunt & hi:

Ludolphus Carthuſienſis,qui vitam Ieſu & alia compilauit.
Petrus de Palude,ordinis prædicatorum,theologus & iuriſta præclarus.
Aſteſanus de Aſt, ſummiſta excellens, quem vulgò Aſtaxanum nominant.
Monaldus,ordinis Minorum,theologus & ſummiſta clariſſimus.
Ioannes Scotus, & ipſe ordinis Minorum, qui quidem ob perſpicacitatem & claritudinem ingenij ſui, Doctoris ſubtilis nomen commeruit;inter quatuor principalium ſectarum doctores locum tenens tertium; ſectæ quæ à nomine ſuo Scotiſtarum appellitatur,dux & ſignifer inuictiſſimus. Qui & ipſe philoſophia ſeculari Peripatetica videlicet armatus, omnium ante ſe ſcribentium Theologiſtarum opiniones impugnauit,& ſuas ſtatuens, quantum valuit, deiecit & diruit; theologus ſui temporis argutiſſimus & ſcholaſticiſſimus, ipſam cœleſtem & euangelicam doctrinam,contra doctoris gentium beati Pauli Apoſtoli inſtitutum & formam,tractando & docendo philoſophicè. Ipſe equidem apoſtolus,ſydus apoſtolicum,& euangelica tuba,verum & vnicum fidei ſacramenta prædicandi modum, perfectam & ſinceram theologizandi formam orthodoxis ſeruandam, contradidit doctoribus ſuo exemplo & documento,inquiens: Nihil arbitratus ſum me ſcire inter vos niſi Ieſum Chriſtum, & hunc crucifixum. Et 1. Corin. 1. Nos autem prædicamus Chriſtum crucifixum, Iudæis quidem ſcandalū,&c.

Et 1. ad Timoth. 2. Sermo meus & prædicatio mea non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſione ſpiritus & virtutis, vt fides veſtra nō ſit in ſapientia hominum ſed in virtute Dei. Quem ſaluberrimum & apoſtolicum docendi modum ipſe cum ſuis ſectatoribus Scotus haud imitatur, qui Platonis, Ariſtotelis, Chryſippi, cæterorumq; gentilium magis plusq; dogmata, quàm ſacroſancta Ieſu Chriſti & apoſtolorum eius citant allegantq; teſtimonia. Quorum rurſus modum dicēdi philoſophicum, imò erroneum & vanum, idem Apoſtolus reprobat taxatque Timoth. 6, vbi inquit: Si quis aliter docet, & non acquieſcit ſanis ſermonibus Domini noſtri Ieſu Chriſti, & ei quæ ſecundum Deum eſt & pietatem doctrinæ; ſuperbus nihil ſciens ſed languens circa quæſtiones, &c. vſq; exiſtimātium quæſtum, id eſt quæſtionem, pietatem. Vbi gloſſa inter alia inquit, quòd hi qui relictis ſermonibus & verbis Ieſu Chriſti qui nunquam philoſophicè, id eſt logicè, prædicauit; verbis his philoſophiæ innituntur, ſermonibus Chriſti videntur non acquieſcere, nec doctrinæ quæ eſt ſecundum pietatem. Nulla equidem eſt aut eſſe poteſt illius vanæ & mundanę philoſophiæ cum ipſa angelica & ſacratiſſima theologia conuentio, ſicuti nec tenebrarum ad lucem, & Chriſti ad Belial. Minus autem ipſa Dialectica fallax & verboſa, quæ à Chriſtianorum ſtudiis & auribus prorſus releganda eſt, & explodenda eſt iuxta id, quod diuus Ambroſius bellè inquit: Tolle argumentum vbi fides quæritur. Qui & proinde in litaniis fertur addidiſſe, A Dialecticis libera nos domine. Nam, vt & ipſe Nicolaus Cuſa cardinalis & integerrimus theologus inquit, garrula illa Logica ſacratiſſimę theologię magis obeſt q̄ prodeſt. Cui quadrat illud Gregorij Nazanzeni aduerſus hæreſiarcham quendam, Vt quid examen veſparum aduerſus fidem cōcitas? vt quid Dialectica religionem decorare te credis? Vbi magis per Dialecticā religio fœdatur, & illa nobis quodāmodo gigantimachia fabuloſa reperitur, dum aduerſus Deum in terris pugnatur. Et dum omnis ſermo cum quæſtione profertur, fit lingua bellatrix, verba ſunt iacula, ſermo eſt gladius: tota die ſine vllo fine pugnatur, & interdum mutuis vulneribus inter ſe vterq; proſternitur. Hæc ille beatus. Eiuſmodi verborum pernicioſam & ſcandaloſam à Chriſtiano theologo alienam eſſe voluit Apoſtolus, cùm Timotheo ſcribit: Noli contendere verbis. Ad nihil enim vtile eſt niſi ad ſubuerſionem audientium. Concordat Gregorius Magnus, Syllogiſticè, inquit, diſputare quid aliud eſt quàm verbis contendere, & audientes ſubuertere? Abutuntur equidem ea arte plurimi, dum confidentia clamoris veritatem magis obruunt & impugnant, quàm inquirant & promoueant. Hinc & quidam facetè & bellè inquit: Quid facit philoſophia in theologia? Nempe quod canis in balneo. Quibus ego adiicio, & dico, quòd ſecularis philoſophia in ſacra theologia facit id quod abſynthium in melle, venenum in lacte, fel in vino, acetum in balſamo, fermentum in pane, zizania in agro, in veſte tinea, rubigo in ferro, mus in pera, ſerpens in gremio, & idolum in Dei templo. Suprà dicta denique omnia de philoſophia illa*, quam Apoſtolus Paulus inanem & fallacem ſtultamque, Auguſtinus rixandi libidinem & virulentam, Ambroſius ſcientiam apparentem non veram mendacemq; ac ſophiſticam, Origenes plagam ranarum Ægyptiacam garrulamque appellant, quamque ſancti eccleſię doctores ſuis in voluminibus admodum deteſtantur, damnant reprobantque, quæ etiam omnia copioſè allegantur in decretis, potiſſimùm diſtinct. XXXVI Nonne, & diſtinct. XXXVII Vino inebriantur, &c. Poſtremò, ſi quis ea quæ ſcripſi me ex bonarum artium ignorantia odioque deprompſiſſe philoſophiæ coarguat, iactans illud vulgatum adagium, Scientiam non habere inimicum niſi ignorantem: nouerit is quiſquis fuerit ille Ariſtarchus, ingenuè me fateri, paruam me philoſophiæ naturali, & prę ſertim Dialecticæ, operam in ſcholis impendiſſe, literiſque exoticis: quoniam literæ illæ & artes quas Ethnici inuenerunt, propriè nec bonæ nec verè liberales dici poſſunt: nil ſiquidem ad libertatem ſpiritus, nihil ad bene beateque viuendum proſunt. Solæ id illæ ſacræ & cœleſtes literæ efficere poſſunt, ſine quibus omnis alia literatura vana eſt & muta. Quare rectiſſimè glorioſus Hieronymus illum literas dicit neſcire qui ſacras ignorat. Omnes (inquam) ſcientiæ gentium vanæ ſunt: ſola Chriſti cognitio vera eſt ſapientia. Quapropter malim cum apoſtolis apoſtolicisq; viris ruſticus cenſeri & piſcator indoctus, dummodo ſim vir bonus & fide catholicus, quam cum metaphyſicis illis theologaſtris ſine fide ſana & doctrina eruditiſſimus haberi philoſophus. Vix enim

fore

fore poteſt, vt quiſpiam ſit profeſſione philoſophus, & ſincera fide catholicus, vt idem ſimul & Ariſtotelis Chriſtique ſit diſcipulus. Contingit quippe paſſim famatum iuxta dicteriũ, vt videlicet magnus philoſophus rarò ſit bonus catholicus. Philoſophia ſiquidem ipſa gentilis & ethnica cùm ſit ſuperſtitionum mater, & infidelitatis parens, perfidiæ ſuæ plures inficere conſueuit erroribus, bonis quàm inſtituere moribus. Hinc eſt, beatiſſimus quòd legiſlator noſter Benedictus, in pueritia Romam à parẽtibus ad ſuprà narratas artes diſcendas liberales miſſus, in ipſis penè philoſophiæ foribus ſtudentium offendẽs prauitatem, greſſus ilico retorſerit, pedemq́; (vti diuus de eo ſcribit Gregorius) quem in mundũ poſuerat, retraxit, ne cum ſcientia illorum hauriret & vitia. Mundum itaque cum ſua ſtulta floccipendens relinquensq́ue ſapientia, more ſanctiſſimi præcurſoris domini, vaſtæ ſolitudinis ſecreta petiit; ibique latens, ſoliq́; Deo cognitus, cœleſtem illam ac diuinam ſapientiam aſſidua contemplatione hauſit perfectiſſimè. Proinde in laudem eius ſancta canit eccleſia: Sophiam deſpexit humanam, nactus angelicam, Seraphicam videlicet illam, quæ in ardentiſſimo Dei amore, & diuinæ bonitatis contemplatione conſiſtit. Quam quidem non natura, non philoſophia, ſed Dei gratia & myſtica illa theologia etiam ſine vllo literarum ſtrepitu Deo per intimum amorem perq́ue purum & humilem affectum adhærentibus infundere ſolet. Hæc eſt illa myſtica theologia, de qua Vercellenſis abbas, cõmentator Dionyſij, inter alia ſic inquit: Frequenter amor penetrat, vbi cognitio phyſica foris ſtat. Legimus quoſdam ſanctos epiſcopos minùs imbutos fuiſſe phyſicis doctrinis, qui tamen myſticam theologiam captu mentis haurientes cœlos penetrarint, omnem phyſicam cognitionem ſubtiliſſimè tranſcendentes, vſque ad beatiſſimam Trinitatẽ. Hęc ille. Libet adhuc parumper hanc materiam pro concluſione proſequi, doctiſſimi illius diuinarum ſcripturarum interpretis Eraſmi ſententiam ſuprà dictis conſentaneam ſubnectendo. Ait itaque in compendio theologiæ ſuæ inter alia ita: Abundè magnus doctor eſt qui purè docet Chriſtum. Si turpe ducunt neſcire, quid diffiniat Scotus: turpius eſt neſcire, quid decernat Chriſtus. Si parum theologicum eſt non aſſequi quæ ſcripſit Durandus; minus theologicum eſt non aſſequi quæ ſcripſit Paulus. A diuinis oraculis nomen habet theologus, non ab humanis opinionibus. Et bona Theologiæ pars afflatus eſt, quæ non contingit niſi moribus purgatiſſimis. Hæc Eraſmus.

Guilhelmus Ockam, natione Anglicus, ordinis fratrum minorum, Scoti præfati diſcipulus, theologus Ariſtotelicus acutiſſimus, factionis ſiue ſectæ theologicæ quæ ab eo Ochaniſtarum appellatur, fundator inuictiſſimus. Hic inter alia contra Ioannem XXII hæreſim Fratricellorum, malè de Chriſti paupertate ſentientium, damnantem prædicauit & ſcripſit, ſcribens pronuncians q́ue eum hæreticum. Quocirca ab eodem Ioanne papa excommunicatus fuit. Qui ad Luduicum imperatorem æquè excommunicatum fugiens dixit ei, O imperator defende me gladio, & ego defendam te verbo. Manſitque excommunicatus cum excommunicato vſque ad finem vitæ ſuæ. Et (vt dicit Ioannes Tritemius) Scoti magiſtri ſui acerrimus impugnator fuit, & omnia illius dicta oppugnauit. Ockam denique iſte, ſcholaſtici certaminis agonitheta excellentiſſimus, agmen peregrini exercitus, id eſt philoſophicum, contra hoſtes Iſrael pugnans, in ſcripturarum campum adducit, ſacriſque theologorum copiis aſſociat; ſacra prophanis, diuinis humana, domeſticis exotica, orthodoxis ethnica, cæca præſumptione commiſcens & copulans; & adeò vſque quidem, vt auxiliares domeſticas penè excedant ſuperentq́ue copias, multo plures videlicet philoſophorum, quàm diuinæ paginæ in ſuis ſyntagmatibus auctoritates producendo: quaſi arma lucis, vtpote ſcutum fidei, galea ſalutis, & gladius ſancti Spiritus, nec non vtriuſque inſtrumenti aurea teſtimonia, ad reſiſtendum diabolo & ſatellitibus eius hæreticis minimè ſufficerent. Verùm quàm fauſtè & prudenter id fecerit, ipſe viderit. Cõcordia equidem militum, non diſſidio belli obtinetur victoria. Quæ autem concordia ſit Iudæi & Chriſtiani, pagani & catholici, philoſophiæ & theologiæ, non video. Hoc vnũ ſcio, quòd ſancti patres, & claſſici illi eccleſiæ doctores, aduerſus hæreſiarchas pugnãtes, non philoſophiæ ſed diuinæ autoritatis armis certant & teſtimoniis. Ex quibus vnus diuus videlicet Hieronymus contra Heluidium hæreſiarcham ſcribens, in ipſo penè exordio pugnæ literaturæ ita prædictis cõformiter declamat: Non Rhetorici campum deſideramus elo-

quij, non Dialecticorum tendiculas, nec Ariſtotelis ſpineta conquęrimus. Ipſa ſcripturarum verba ponenda ſunt, vt ipſis quibus aduerſum nos vſus eſt teſtimoniis reuincatur. Nec obſtat, ſi obiiciatur, apoſtolum Paulum & alios pleroſque eccleſiaſticos tractatores auctorum allegare teſtimonia gentilium. Allegant equidem, ſed poëtarum, ſed oratorum, vel etiam hiſtoricorum, morales duntaxat vtilesq́; ſententias; non autem philoſophorum, vtpote Ariſtotelis argutias, ſpinas Cleanthis, & Chryſippi contorta ſophiſmata; non denique nodum Gordiani; non arborem Porphyrij, aut ſimilium qui de formalitatibus, quidditatibus, genere & ſpecie, eſſe & eſſentia, tractant; inania allegant dogmata: quanquam è diuerſo ſint complures ſanctiſſimi orthodoxæ fidei doctores, qui nec poëtarum, neque oratorum quantumuis morales allegant ſententiolas, circa puram ſimplicem diuinarum literarum manentes auctoritatem. Ex quibus potiſſimi ſunt: Chryſoſtomus, Ambroſius, Gregorius Magnus, venerabilis Beda, Anshelmus, & Bernardus mellifluus, multiq́ue alij. Reprehenſibiles itaque ſunt illi ſacræ theologiæ deſertores, noui videlicet theologaſtri, qui nimiùm gentili philoſophiæ innituntur, perq́ue eam fidei arcana quaſi per impoſſibile probare, vel etiam roborare contendunt. Quod nihil aliud eſt, quàm ſi quiſpiam Chriſtianus in cauſa fidei cuiuſpiam Iudæi vel pagani pro ſe vteretur teſtimonio: cùm tamen inimicorum teſtimonia, etiam vera ſi forent, velut ſuſpecta in iudicio reprobari ſoleant. Memoratos deniq; theologos nouos, in ſacris philoſophantes, taxat etiam puriſſimus ille Chriſtianæ ſapientiæ interpres, omniumq́ue noſtræ tempeſtatis theoſophorum princeps, Eraſmus Roterodamus, in ſuprà allegato ſuo theologico compendio in hęc verba: Vehementer abſurdùm videtur, cùm rem tractas ab omni ſapientia mundana longè diuerſiſſimam, nihil crepare niſi Pythagoram, Platonem, Ariſtotelem, Auerroem & his prophaniores autores, ad horum opiniones velut ad oracula obſtupeſcere. An nõ iſtud eſt Chriſti cœleſtem philoſophiam non condire, ſed prorſus aliam reddere? Taxatur Chryſippus, quòd totas tragœdias in eius commentariis quos de Logicis conſcripſit, reperire licuerit. Quo iuſtius nos taxauerit aliquis, ſi viderit plus quàm totum Ariſtotelem in theologorum commentariis inueniri? Quod ſi quis clamabit, abſque exacta horum cognitione non eſſe theologum; equidem conſolabor meipſum tot inſignium virorum exemplis Chryſoſtomi, Cypriani, Hieronymi, Ambroſij, Auguſtini, Clementis, cum quibus rhetorculus eſſe malim, quàm cum quibuſdam qui ſibi plus quàm videntur eſſe theologus. Deniq; conſolabor me exemplo Petri ac Pauli, qui iſta non ſolùm non calluerunt, verùm etiam damnant aliquoties. Certè conſtat, nunquam vſos eſſe. Idem quoque contra nouos ſcholaſticoſq́ue theologos, qui ſubtiliſſimè de inſtantibus, formalitatibus, deq́ue (vt dixi) quidditatibus & eſſeitatibus diſputant, in Moria ſua ita inuehitur: Iam has ſubtiliſſimas ſubtilitates ſubtiliores reddunt tot ſcholaſticorum viæ, vt citius è labyrinthis temet explices, quàm ex inuolucris Realium, Nominalium, Thomiſtarum, Albertiſtarum, Occaniſtarum, Scotiſtarum, &c. In quibus omnibus tantum eſt eruditionis, tantum difficultatis, vt exiſtimem ipſis Apoſtolis alio ſpiritu opus fore, ſi cogantur hiſce de rebus cum hoc nouo theologorum genere conſerere manus. Hæc Eraſmus.

Aluarus denique, & ipſe ordinis Seraphici, his claruit temporibus, Ioannis Scoti auditor, apud Ioãnem papam in pretio habitus. Contra ſuprà memoratum Guilhelmum Ockam ſcriptis egit & verbis. Edidit plura, inter quæ extat volumẽ maximum de planctu eccleſiæ intitulatum, &c.

Thomas de Valas, ordinis prædicatorij, theologiæ magiſter inſignis, circa hæc tempora exponens ſe periculo ob fidem catholicam, prædicauit Auione publicè contra papam Ioannem propter errorem eius de cæcitate animarum ſeparatarum, omnibus prælatis eccleſiaſticis diſſimulantibus, & diu tacentibus. Qui ob id anno proximo ab inquiſitore hæreticæ prauitatis, ſed & latenter hæretico, incarceratur Auione, vbi pro Chriſti fide multa paſſus eſt. Sed paulo pòſt precibus Philippi regis Gallorum pro eodem papæ ſcribentis libertati datur.

Anno Domini MCCCXXXIIII, Ioannes papa moritur, vitæ ſuæ anno XC, & obiit Auione. Et antequam migraret è vita, reuocauit errorem ſuum ſuprà dictum de animabus ſeparatis. Ideo non poteſt dici hæreticus. Reliquit denique in theſauris ſuis ingentem

gentem vim auri atq; argenti,cuius cõputatio fuit aurearum drachmarum x x v millia, hoc eſt,millies xxv millia,quod ſcripſiſſe arduũ certè videtur. Nec legitur aliis temporib. eccleſia Romana fuiſſe locupletior,vt inquit Antoninus: quod quidẽ certiſſimũ eſt. Neq; enim tam diues erat temporib. Apoſtolorũ,dum videlicet beatus Petrus eandem rexerat eccleſiã. Qui velut verus Chriſti paupertatis zelator petẽti eleemoſynã pauperi reſpondit, Argentum & aurum non eſt mihi,quod autem habeo, hoc tibi do. Habuit quippe alium theſaurum, virtutum videlicet & gratiarum,quem & egenti communicauit; papa inops auro,virtute locuples; pauper in arca,diues in conſcientia; vacuus ære,plenus ſanctitate. Ditior denique & dubio procul hoc tempore fuit,quàm olim Sixti papæ & martyris æuo,qui per beatum Laurentiũ theſauros eccleſiæ diſtribuit pauperibus. Opulentior inſuper,quàm fuerat Gregorij primi temporibus,viri beatiſſimi, qui aliquot pauperum quotidiè alebat millia. Quorum paſtoralem ſollicitudinem, gubernationem & vitam iſte ſi Ioannes papa fuiſſet imitatus;tantam auri copiam minimè pòſt relinquere quiuiſſet,ſecuriorq; atque beatior, miſericordiæ videlicet ac bonorum operum fructu comitatus,ſeculo ex hoc migrauiſſet. Sola equidem ipſa miſericordia comes eſt defunctorum,vnicusq; ac ſaluberrimus diuitiarum fructus ipſa eleemoſyna: ſine qua omnes diuitiæ ſteriles ſunt & caſſæ, ſuisq; pernicioſæ poſſeſſoribus. Theſaurus equidem omnis, qui ad quotidianum non eſt vſum neceſſarius, ſuperfluus eſt,nec conſeruandus,pauperibus ſed,viduisq; ac orphanis erogandus,iuxta illud Saluatoris dictum: Quod ſuperfluum eſt,date pauperibus. Et Canon inquit: Aurum habet eccleſia,non vt conſeruet,ſed vt pauperibus eroget. Non dicit,ſcortis aut hiſtrionibus. Quamobrem niſi pontifex iſte Ioannes magnus quoque fuerit eleemoſynarius,minimè ob prædicti theſauri collectionem tantopere laudandus foret,magis ſed arguendus. Paſcendarum equidem ouium Chriſti,nõ etiam oculorum,æruginis, & tinearum curam ſuſceperat. Quin etiam ob caduca illa fluxaque bona temporalia,quæ & dare & eripere ipſa fortuna poteſt,nemo vel bonus laudabiliſve efficitur.

Anno Domini MCCCXXXV, Benedictus duodecimus Ioanni defuncto ſucceſſit in ſede Petri,homo conditionis infimę in ſeculo,ſed moribus & ſcientia clarus,ex monachali ſecta ordinis Ciſtercienſis aſſumptus,ſeditque annis VII.

Ex rudimento Chronicorum de eodem.

Benedictus electus in vigilia Thomæ Apoſtoli,proxima die cõſiſtorium tenuit,vbi pronunciauit nunquam velle gladio materiali vti, ſed pacem quærere; item quòd nemo religioſus ad curiam pro beneficio impetrãdo venire deberet;item eleemoſynas menſæ papalis reſtituit pauperibus,quæ antè per familiares papę diripiebantur,de qua centum perſonæ refici lautè poſſunt. Item voluit omnes prælatos à curia recedere,& ſuis in dignitatibus reſidere.

Anno Domini MCCCXXXVII, Cometes quatuor menſes apparuit,& antequam extinctus fuit,emicuit alter menſibus duobus. Et ſequuta eſt peſtis ingens.

Anno Domini MCCCXXXIX, Benedictus papa nouas conſtitutiones religioſis omnibus ordinauit,ſtatuitque,vt prouinciale capitulum de triennio in triennium ſeruaretur in ordine ſancti Benedicti: quæ conſtitutio vſque in pręſens tempus ſtrictè obſeruatur per Germaniæ diœceſes. Eodem anno cenſu Florentiæ Italię vrbe, Leonis decimi eius nominis papæ loco natiuo,agitato reperta ſunt hominũ intra vrbem degentium nonaginta millia. Hoc ſcribo ob reuerentiã prædicti Leonis papæ qui noſtra ætate Petri ſucceſſor habetur,qui de magna quadam Florentinorum familia natus eſt.

Anno Domini MCCCXL, inter Anglos & Gallos cruentiſſimum geſtum eſt bellum,in quo Galli fuere ſuperati,multis eorum millibus occiſis. In eodem prælio Ioannes Bohemorum rex cecidit,vt ſuprà anno Domini MCCCXII dictum eſt per anticipationem. Ibi lector quærat,& latius ſcripta inueniet. Eodem anno,Florentiæ peſtis XVI millia vrbanæ multitudinis extinxit,& per pagos fœda ſtrage deſæuit.

Anno Domini MCCCXLI, Benedictus papa obiit, cui Clemens VI, noſtri ordinis monachus,ſequenti anno ſucceſſit. Benedictus præfatus conſanguineos vix videre voluit,dicens papam conſanguineos & affines non habere. Sic dicitur.

Anno Domini MCCCXLII, Clemens ſextus Auione vbi tunc curia erat, in ſummum creatur pontificem, antea Petrus Boheri vocatus,monachus ordinis ſancti

patris noſtri Benedicti, ex monaſterio Lemonicenſi aſſumptus: ſeditq; annis x, menſibus v i, diebus x v i, nomine & re clemens, & totus virtuoſus. Multa rigoroſè conſtituta per Benedictum anteceſſorem ſuum mitigauit, egregius ſermonũ ſcriptor & declamator, ſacræ theologiæ M. celeberrimus, & in iure canonico peritiſſimus. Scripſit complura, & ob id inter ſcriptores eccleſiaſticos numerari & computari commeruit.

Viri doctrina excellentes, qui his claruere temporibus.

Lapus de Caſtellione, abbas ſancti Mimatis ordinis diui patris noſtri Benedicti iuriſconſultiſſimus.

Bartholomæus Piſanus, qui ſummam Piſanam fecit, ord. prædic.

Albertus Brixianus, & ipſe in vtroque iure eruditiſſimus, eiuſdem ordinis. Item *Bernus Parentinus* & ipſe ord. prædic.

Heinricus de Vrimaria, theologus ordinis eremitarum.

Hermannus Schildis, eiuſdem ordinis, qui multa ſcripſit.

Simon de Cremona, eiuſdem ordinis, prædicator altiſonus.

Simon de Caſſia, & ipſe ordinis eremitarum beati patris Auguſtini, vir reuera religione & doctrina clariſſimus, & ſpiritu prophetiæ inſignis. Hic puriſſimè atque Chriſtianiſſimè diuinam tractauit expoſuitque ſcripturam, philoſophiam ipſam ethnicam prorſus à ſacris literis reiiciens, damnans & reprobans. Hinc & magno volumine quod ſuper Euangelia edidit, & de geſtis Saluatoris prætitulauit, nullius vtitur philoſophi quantumuis moralibus dictis. Quin & in eodem theologos philoſophiæ innitentes vehementer reprehendit & arguit; ſimiliter Scholaſticos qui per Vtrum & ſyllogiſticas quæſtiones diuinas ventilant apices, inter alia ſic inquiens ſuper illud, In columna nubis loquebatur ad eos, Pſalmo octuageſimo nono: Nubes fuerunt apoſtoli & euangeliſtæ, quia altitudinem ſcientiæ habuerunt & doctrinæ, ſed multi hæretici conati ſunt ſuperaſcendere. Multi ſapientes naturales fuerunt, ſe iſtis ſuperiores exiſtimantes. Multi etiam doctores appellati catholici nomine fuerunt, neſcio ſi in animo extiterunt: nouitate loquendi miſcendo cum ſupernaturali theologia naturalem, cum ſcriptura diuina philoſophicam, hiſtoricam & poeticam, ſibi ipſis ſuperuolitare ſunt viſi; & quod eſt certum in dubium reuocantes per Vtrum: & quod eſt clarum & lucidum in turbidum & obſcurum redigentes per Vtrum. Et poſt pauca: Et ſyllogiſtica forma vtentes videntur neſcire loqui niſi per vtrum, puram & ſimplicem ac neceſſariam ſacræ ſcripturæ ſcientiam non habentes, additis ſyllogiſmis quærunt aperire per Vtrum. Cùm reprehenduntur à ſanioribus & clarioribus, ſcutum ſyllogiſmum, peltam faciunt per Vtrum. Et in tantum ſe ſuper altitudinem nubium leuauerunt, vt modum loquendi Prophetarum, Chriſti & Apoſtolorum, & verorum & ſanctorum doctorum correxerunt per ſyllogiſmos & tomos: quaſi pulchrior & aptior ſit modus loquẽdi philoſophicus & Ariſtotelicus, ſyllogiſticus & dialecticus, topicus & elenchicus, rhetoricus & ſatyricus, quàm ille quem docuit, tenuit, edidit, & per prophetas ſanctos, apoſtolos approbatos dederit pater, & filius, & ſpiritus Sanctus. Et in tantum exorbitauerunt naturales hominum mentes, vt ſuper altitudinem nubium ſe extollant; dicentes atque credentes, quòd theologica non poſſunt apprehendi, niſi cæco Ariſtotele duce, & viam præbente orbato Platone, atque cæteris præeuntibus philoſophis; veris priuati luminibus, ſolùm innitentibus baculis ſcientiæ naturalis: quaſi velint aſſerere, quòd in docendo & diſcendo ſuperuolitet ſcientia naturalis, de quibus ſcriptura dicit, Vani ſunt omnes homines, in quibus non ſubeſt ſcientia Dei. Item idem ad propoſitum libr. v i i i de ſcientia naturali loquens ita infert, Qui dixerunt & dicunt veram theologiam non poſſe conſcendere, niſi per iſtam ſcientiam naturalem; ſimiles facti ſunt ædificatoribus turris Babel, qui per altitudinem turris credebant in ſuperna conſcendere, &c. Idem: Chriſtianus ſum, in fide loquor, à ſpiritu ſancto accepta licentia, qui docet omnem veritatem, literalem, allegoricam & moralem. Dico, neque ſummum pontificem neque cæteros operam debere dare philoſophiæ aut artibus: neminem ex his vidi aut audiui aliquando ad fidem conuerſum: eccleſiam Dei non vidi ex hoc in aliquo tutam, & cætera. Quot quæſtiones vanæ & inutiles corda ſimplicium ſubuertentes, quot diſceptationes in moribus, quot opiniones atque doctrinarum nouitates temporibus noſtris infelicibus inſurrexe-

insurrexerunt? De eis dolor cogit me plangere magis, quàm aliquid dicere. Ideoque & idem illuminatissimus theologus dicit in alio loco memorati voluminis: Legi disputantes doctores, confessores, cœnobitas, anachoritas, & nihil in eis pro eis & pro aliis vtile reperitur per inanem philosophiam: imò quotquot ista scientia fuerunt imbuti, Christianitatis titulum cognoscētes, libellū huic meretrici dedêre repudii, accipientes virginem vxorem de populo sancto Dei, videlicet fidelem scientiā, non corruptam sophismatibus atq; garrulitatibus Dialecticorum, non astralibus decretis infectum, non contentionib. seruientē de creatione mundi, de potentia Dei, de sapientia Dei, de prouidentia Dei, &c. Et post aliquanta de seipso loquitur in hęc verba. Iuuenis fui, aliquali dotatus ingenio intendebam his scientiis, sicut & coætanei; credens ex his placere altissimo, atq; ita debere perfecta vita peragi. Cùm verò omnes collegas meos viderem in hanc tenebrosam voraginem prosilire; accidit quadam die in meis teneris annis, me ferentem omnes ferè libros naturales sub chlamyde, vt summa diligentia repeterem quæ audieram à doctore. Et cùm interrogaret me qui creditus ab omnibus sanctæ vitæ, dicens: Quid est hoc quod defers frater? libros naturales me ferre respondi. At ille: Non est hæc via tuta; neque vocatio tua; nec verorum Christianorum intendere naturæ, sed gratiæ. Verbis quoque completis, tanta celeritate mutatum est cor meum, vt si voluissem, non potuissem codices aperire naturales. Quare Deo disponente ad Theologiam me conuerti, &c. Et aliquali luce perfusus, puro & claro animo intellexi, meretrices esse inuisibiles animi omnes istas scientias, animam indeuotam & volantem per aera constituentes, & denegantes suis peritis viam humilitatis in fide atque in moribus sæpe. Hæc omnia ille Simon de Cassia, Christianissimus theologus; quem per omnia sui quidem ordinis, nostri sed temporis, magnus ille theologus, Martinus Luther, Wittenbergensis Academiæ ornamentum & corona, in diuinarum expositione scripturarum imitatur. Qui & ipse, omni prorsus posthabita & contempta philosophia, purissimè sacras tractat docetq; literas; assiduè admiranda & penè inaudita diuinorum eloquiorum arcana producens in lucem; ob magnitudinem ingenij & dexteritatē toto resonatus in orbe; quanquam nec ipse instar diui Hieronymi æmulorum careat inuidentia, scholasticorum videlicet theologistarum qui in sacris philosophantur literis, persecutione. De quibus omnibus infrà suis locis & annis dicetur propensius.

Anno Domini MCCCXLVI, Adoardus Anglorum rex Philippum Gallorum regem superat: quo prælio supra viginti millia hominum perierūt, in quo & Ioannes Bohemiæ rex cum multis baronibus cecidit. Et hoc certum constat, licet suprà an. Dom. MCCCXL ipsum interiisse per errorem scripserim, ob belli similitudinē deceptus, per incuriam seu magis (vt fatear) præsumptionem, non respiciens historias. Verùm id non nouum, sed humanum & mortalium est. Humanum quippe est errare, sapientis autem emendare.

Anno Domini MCCCXLVII, Wittigo episcopus noster obiit. Cui Ioannes primus successit, vt infrà dicetur anno eodem. Hoc quoque anno validissima pestilentia fuit per totam Galliam, ita vt greges & armenta vagabantur in campis sine possessore: quæ sequentibus annis vastauit & Germaniam, vt infrà sub anno Domini MCCCLXX dicetur, præsertim Saxoniam.

IOannes eius nominis primus, ex stirpe nobilium de Miltitz dictorum originem trahens, anno Domini suprà memorato MCCCXLVII, Wittigone humanis exempto canonicè electus successit, in numero episcoporum Nuenburgensis ecclesiæ XXIIII. Iste Ioannes priuilegium indulgētiarum quatuordecim episcoporū pro ecclesia nostri monasterij Auione vbi tunc erat curia papalis, hoc anno impetratum sua quoque autoritate confirmauit & approbauit, anno Domini MCCCXLIX, vt infrà anno patebit eodem. Tandem anno Domini MCCCLXXII, quinto videlicet sui regiminis, inter chorizandum (vt infrà rursus hoc eodem dicetur anno) misera & repentina interiit morte.

De quibusdam euentibus tempore huius episcopi Ioannis.

Anno Dom. MCCCXLVII, qui est primus Ioannis episcopi nostri, Luduicus imperator in venatione cadēs de equo mortuus est, & (vt scribūt multi) intoxicatus per Ioannā vxorē ducis Austriæ quæ tum præsens erat. Et licet excōmunicatus obierit, signa

tamen pœnitentiæ & contritionis oſtendit. Hinc ſepelitur Monaco in eccleſia parochiali ſolenni apparatu & pompa, cuius Mauſolеum marmoreum & pretioſiſſimū ego ibidē contēplatus ſum. Quo defuncto ſucceſſit in imperio Carolus eius nominis quartus, filius Ioannis regis Boemię, in pręlio contra Anglos interfecti. Fuit iſte Carolus, vir multarum linguarū & literarum peritiſſimus, iuſtusq;, ac rectus, & timēs Deum, bonos diligens, & malos odio habens. Is ob iuſtitiam nonnullas leges condidit, quę adhuc extant, & Carolinæ nuncupātur. Is quoq; ſcholam liberaliū artium in Praga erexit, eccleſiam eiuſdē vrbis ad metropoliticum decus ſublimauit, cùm antehac pōtifici Moguntino ſubiecta fuerat. Clarus profectò imperator, niſi (vt aliqui ſcribunt) Bohemici regni gloriam magis, quàm Romani imperij quæſiuiſſet. Nam Wenceſlaum ex filiis ſuis natu maiorem imperio ſibi ſucceſſorem adhuc viuēs ordinare conatus eſt, idq; pecunia. Nam cùm principes electores haud facilè ad eam rem trahere poſſet; quod virtute obtinere nō potuit, pretio comparauit. Promiſit namq; cuilibet electorum centum millia aureorum. Quæ cùm dare non poſſet, illis Romanę reipublicæ vectigalia obligauit in perpetuum imperij malum. Nam poſt hæc extollere caput imperium haud potuit pecunię neruis deſtitutum: quemadmodum antea cuncta per orbem vectigalia ad imperium pertinebant, quæ nunc principes & epiſcopi paſſim vſurpant. Et ita ex cauſa ſuprà dicta per Carolum hunc regalia ab imperio alienata fuere.

Anno Domini MCCCL, per Saxoniam validiſſimè deſæuit peſtis. Nam in Lubec vna æſtate obierunt XC millia hominum. Porrò à primis veſperis Laurentij vſque ad ſecundas obierunt ibidem MD homines. Lubecenſem etenim ante peſtem volebant latius expandiſſe ciuitatem præ multitudine populi. Sed Dominus moderauit vocans populum de medio.

Anno Domini MCCCLII, Clemens papa appoſitus eſt ad patres ſuos, cui Innocentius ſextus ſucceſſit, qui ſedit annis X. Hic (vt in rudimēto Chron. dicitur) decimam poſtulauit à clero de omnibus prouentibus, ſed nemo illi dabat. De quo & in ſequentibus dicetur ſuis locis. Eodem anno, Ioānes epiſcopus noſter (vt in multis legitur Chronicis) in die Ioannis euangeliſtæ ob honorem nominis ſui complures dominas ſpecioſas & nobiles inuitauerat. Chorizanſq; inter duas medius quas ipſe manibus tenebat, repentè cadens miſerabili morte expirauit, anno ordinationis ſuę V. Mortuus (inquam) non vt epiſcopus, nō vt ſacerdos, ſed velut hiſtrio vanus, & vir ſeculo deditus. Mortuus (inquam) non in atrio, ſed theatro, non in loco ſacro ſed prophano, non in eccleſia ſed chorea. Proinde ex fine eius & operibus ille præſul fuiſſe probatur ex grege illorum præſidum, qui non per oſtium, aliunde ſed conſcendunt in ouile Chriſti, qui officium epiſcopale neſciunt, curam paſtoralem poſtponunt, clerum contemnunt, populum ſibi commiſſum negligunt, pauperes floccifaciunt & fame perire ſinunt; qui cartiludio aut fritillo plus quàm euangelio intendunt, & Venerem Bacchumque magis quàm Chriſtum venerantur & colunt; qui denique deliciis corporalibus & mundi voluptatibus ſine Dei metu inſeruientes, ſola terrena ſapiunt, pariterque & propriæ & commiſſorum ſalutis immemores, futura minimè proſpiciunt. Quos quidem Baptiſta ille Mantuanus, poëtarum noſtri temporis facilè princeps, alterque Virgilius, in quodam carmine egregiè taxat, inter alia ita reſonans:

Neglecto ſuperûm cultu, ſpretoq; tonantis
Imperio, Baccho indulgent, Veneriq; miniſtrant:
Sacra ferunt auro: nummis altaria condunt:
Auro vina libant: auro laquearia fulgent:
Scorta tegunt gemmis: canibus conuiuia ponunt:
Exuuiis inopum culti, diteſq; rapinis:
Succeſſu elati: ſuperos, Acherontaq; rident.

Et poſt pauca:

Heu fruſtra inceſtis iterant ſacra orgia dextris,
Sancta Deûm vanis penetralia vocibus implent,
Irritant, iraſq; mouent, non numina flectunt. Hæc ille.

Ioanne itaq; epiſcopo ſuprà memorato defuncto ſucceſſit ei in regimine noſtræ diœceſis Rudulphus Pincerna baro, vt ſequitur.

Rodol-

RODolphus Pincerna XXV episcopus Nuenburgensis, anno Domini MCCCLII, quo & Ioannes defunctus est, institutus præfuit annis X. Quem pincernã ideo reor cognominatum q; fuerit de prosapia pincernarum, qui præpotentes quondam barones in Hassia atque Doringia fuisse leguntur, & in præsens vsque tempus in Doringia florent, non tamen (vt olim) opulenti & famigerati. Enimuero antiquitus celeberrimæ opinionis & grandis fuere auctoritatis, huius inter satrapas terræ. Quorum vnus nostri præsulis de quo agimus æquiuocus, & ipse Rodolphus videlicet dictus Pincerna de Varila, claruit circa ann. Dom. MCCXXXII, vir summę prudētiæ, & armis exercitatissim⁹. Quem Luduicus Lãtgrauius Doringiæ ille piissimus pro adductione sponsæ suæ Elizabeth diuę direxerat cum magno comitatu in Vngariam: qui & commissa strenuè cũcta perfecit. Ipse quoq; post obitum dicti Lantgrauij singularis, fidelis & deuotus patronus & defensor eiusdem sanctæ semper fuit Elizabeth. Eam ob rem, pariterq; fortunam ac potentiã suam, inter eum & comites Doringię magna orta est discordia, magnæq; villarum vastationes vtrinq; cõmissę. Qui & tãdem pugna iuxta Mulhusen commissa, victoria meritis S. Elizabeth potitus, quatuor ex memoratis comitib. Guntherũ videlicet comitem de Keffernberg, & eius filium Bertholdum, Hẽricum quoq; & Guntherum comites de Schwartzberg cepit, captosq; secum abduxit ac in vincula cõiecit, quousq; se grandi ære redimerent. Hæc ob reuerentiam episcopi Rodulphi dicta nunc sufficiãt.

Anno Domini MCCCLIII, Rodolphus episcopus noster vti specialis nostri archisterij deuotusq; patronus ac fautor dedit nobis priuilegium corroborationis super incorporatione ecclesiarũ Brisenitz & Lobichaw &c. Incipit. In nomine domini, Amen. Nos Rodulphus Dei gratia episcopus Luduicus prępositus, totumq; capitulum ecclesię Nuemburgensis præsentibus literis lucidè protestamur, quòd literas donationis factæ per nobiles viros dominum Theodericũ Burggrauium de Kirchberg, nec non dominum Hermannũ de Lodenburg, ipsorumq; hæredes monasterio Putzauiensi vidimus in nullo vitiatas de ecclesiis parochialib. in Brisenitz & Lobichowe cum dotibus & capellis infra terminos & limites ipsarum parochiarum constitutis, videlicet Wintperg, Kirchberg, & Vber Lobichaw, & adhuc in antea construendis. Vt ergo eidẽ monasterio Putzauiensi speciali nostræ filię tanq̃ indigenti vtilitatis aliquid conferre videamur, dictam donationem tanquam perfectam & legitimam, ac omni iure subnixam approbamus, ratificamus, & præsentibus confirmamus, &c. Actũ & datum anno quo suprà.

Anno Domini MCCCLIIII, Ioannes de Isenberg XXVIII episcopus Misnensis obiit, qui dederat monasterio Buchensi parochiam in Leysenitz.

Studium Heydelbergę his temporibus fundatum est vniuersale per Rupertum Rufum, ducem Baioariæ, Luduici imperatoris nepotẽ. Floruit & hoc tempore Fridericus eius nominis secundus, Lantgrauius Doringiæ, & marchio Misnensis. Is cùm esset vir strenuus & prudens; alienata per Albertum auum suum Lantgrauium Doringiæ, quæ scilicet per patrem suum Fridericum recuperari non poterant, magnificè cœpit vendicare, pacis zelator studiosus: quandoquidem Eckersbergum siue, vt alij dicunt, Hectorisborgium, Dornberg, Friburg & Saltz recuperauit, & saluum conductum in toto suo dominio strenuissimè obseruauit, & cõtra facientes persequi, & expugnare non desiit. Habuit autem vxorem Mechtildem, filiam Luduici imperatoris, quæ genuit ei filios quinq;. Primus mortuus est in pueritia: secundus Fridericus, & is successit ei in principatu; tertius Balthasar: quartus Luduicus factus episcopus in diuersis locis, extinctus in Caluis tẽpore choreæ terribiliter, vt infrà anno Domini MCCCLXXXI patebit: quintus Wilhelmus, marchio Misnẽsis. Fridericus itaq; prædictus, senior cęteris, duxit vxorem Catharinam de Henneberg prudentissimam, cum qua castrum Coburg acquisiuit: cum qua genuit tres filios, Fridericum, Wilhelmum, Georgium. Hic Fridericus senior fratres secum indiuisè in vna curia cum vxoribus eorum vsque in finem vitæ habuit: quod signum maximæ fuit prudentiæ. Idemque cum dictis suis fratribus Erphordiam obsedit ob fratrem suum Luduicum, cui papa de archiepiscopatu Moguntino prouidit: sed capitulum dictæ ecclesiæ eum admittere recusabat: sub qua discordia Erfordenses complures clericos captiuarunt & peremerunt.

Anno Domini MCCCLV, Carolus Romæ solemni celebratione à duobus cardinalibus inunctus imperij coronam tranquillissimè suscepit.

Anno Domini MCCCLVI, terræmotus maximi fuere in variis mundi partibus. Corduba in Hiſpania & Sibylla vrbes conciderunt. Et Baſilea cum aliis in Germania.

Anno Domini MCCCLX, conſiſtorium vrbis Lubicenſis comburitur per negligentiam illorũ qui pulueres pro bombardis conficiebant, vt dicitur in Chronica Rudimenti. Quod miror quomodo ſtare poteſt, cùm multi ſcribant, machinam illam bellicam, videlicet bombardas, ab Alemannis noſtris repertã anno Domini MCCCLXXX. Quod etiam aſſerit Ioannes Cochlæus in Coſmographia ſua.

Anno Domini MCCCLXI, Otto epiſcopus Magdeburgenſis obiit. Poſt quem Luduicus marchio Miſnenſis eligitur, ſed ciuibus non placuit. Hinc Theodericus ordinis Ciſtercienſis ex monaſterio Lenynenſi factus primò Sareptenſis, pòſt Sleſwicenſis, ſubinde Myndenſis epiſcopus, qui apud Carolum quartum ob eloquentiam ſuam & probitatem in pretio erat, omnium conſenſu eligitur: præfuitq́; annis VII. Fuit autem ſecundum ſeculum conditionis infimæ, filius pannicidæ in Stendel. Is magnalia complura ſui tempore regiminis perfecit, multa redemit & recuperauit, arces Aldesleue, Saltzmunde, Hotensleue, item arcem in Caluis primus ab ipſo fundamento erexit cum foſſatis & aliis neceſſariis. De obitu eius vide infrà, anno Domini MCCCLXVIII.

Anno Domini MCCCLXII, Innocentius ſextus obiit in Gallia, ſepultuſq́; eſt in monaſterio diui Andreæ, ordinis Carthuſienſium quod ipſe propriis impenſis fundarat, & dotauerat, cui ſequenti anno Vrbanus, vt patebit, ſucceſſit. Eodem anno Rodulphus epiſcopus noſter migrauit è vita, poſtquam feliciter eccleſiam commiſſam decem rexerat annis: cui Godehardus (vt infrà ſequitur) ſucceſſit.

GOdehardus, ex illuſtribus comitibus de Suartzburg originem ducens, mortuo Rudulpho Nuemburgenſi prælatus eſt eccleſiæ, epiſcoporum eiuſdem eccleſiæ XXVI. Is cùm aliquandiu præfuiſſet laudabiliter eccleſiæ Nuemburgenſi; tãdem poſtulatus eſt in epiſcopum Herbipolenſem. Quod ambiguum mihi plurimùm videtur, tum quia eccleſia Herbipolenſis eius nominis præſulem nullum vnquam habuerit, quemadmodum catalogus eorundem indicat, & certiſſimè conſtat, niſi ſimilitudo nominis aut vitium ſcriptoris in errorem nos traheret. Eccleſia equidem illa opulẽtiſſima & inclyta Herbipolenſis circa hæc tempora habuit antiſtitem, etiam vnum comitem Suartzburgenſem, ſed nomine Gerardum, promotus ad eandem eccleſiam conſenſu papæ Gregorii XI per Carolum imperatorem quartum. & diu præfuit, annis videlicet XXXI. Obiit etenim anno Domini MCCCCIII, ſub Ruperto rege, vt infrà patebit. Idcirco quid de præmiſſis verius ſit, ingenioſo inueſtigandum relinquo lectori. Ego de hoc eatenus certiorari non merui. Sed neque, quo anno cœperit aut certè obierit, inuenire valui. Solummodo ille vulgatus catalogus & mancus epiſcoporum noſtrorum refert de eo, quòd comes fuerit de Suartzburg; quodq́; poſtulatus ſit ad Herbipolim: ſed quo anno Domini, minimè exprimit. Inde aliud ſequitur inconueniens & ambiguum circa annum primum & exordium regiminis ſui ſucceſſoris, de qua incuria dicetur infrà. His temporibus Brigitta vidua ſanctiſſima de regno Succiæ claruit, cui Deus multas reuelationes fecit. Hæc ordinem Saluatoris inſtituit. Et eius feſtum die XXIII Iulij agitur. Quæ etiam dixit mundum ſuo tempore eſſe viliorem, quàm in diluuio, & ideo meritò periret, niſi precibus ſanctorum adiuuaretur. Hoc quoque tempore vel circà, Carolus imperator ſtudium vniuerſale erexit & inſtituit in Praga Bohemiæ, & ex cathedrali metropolitanam ibidem fecit eccleſiam, quę antea Moguntino (vt ſuprà dictum eſt) ſubiecta fuerat archiepiſcopo.

Anno Domini MCCCLXIII, Vrbanus quintus ordinis diui patris noſtri Benedicti, monaſterij videlicet Maſſilienſis abbas, Auione canonicè creatus, cathedram ſancti Petri aſcendit, ſeditque in ea annis octo, in numero pontificum CCIII. Is cum Curia Italiam & ad Vrbem vſque peruenit: ſed poſt breue tempus reuerſus eſt in Galliam. Hic quoque regulam ſanctæ Brigittæ approbauit. Fuit autem iſte Vrbanus magnæ literaturæ, decretorum videlicet doctor, & ſanctæ vitæ. Qui tandem intoxicatus diem clauſit extremum.

Eodem anno, Luduicus rex Pannoniæ Venetis graue bellum intulit præualuitque.

Eodem anno, quidam Scholaris in Libeck obdormire cœpit, dormiuitque con-

tinuè

tinuè per ſeptennium in eadem vrbe abſq; euigilatione: poſtea euigilans diu ſuperuixit.

Anno Domini M CCCLXV, Gerardus epiſcopus Hildeshemenſis, fretus adiutorio virginis Mariç, plurimos hoſtes publico bello cepit, ſcilicet Ottonem ducem de Brunſwig, Theodericum archiepiſcopum Magdeburgenſem, & Albertum epiſcopum Halberſtatenſem qui maximus dialecticus & philoſophus. Vnde Gerardus prędictus cùm eſſet rhetor facundus, ad captum Albertum dixit, inſultans: Iam Rhetorica vicit Logicam. Et rurſus ad eundem fertur dixiſſe: O epiſcope proponam tibi hodie vnum inſolubile; (cippum intendens vel ſimile aliquid) ſi ſoluere quiueris, liber abibis: detinuitq; vinctos, quoaduſque ſe multa redimerent pecunia. Circa hoc tempus lector quidam Paulus Cracouiæ in conuentu fratrum prædicatorum contra conceptionem inmaculatam beatiſſimæ virginis prædicans, ſubitò coram omni populo corruens horribiliter expirauit, vt teſtatur Heinricus de Haſſia, & multi alij. Quod factum plures terruit in hac materia ſcribentes. Fatuum eſt enim de ſecretis Dei nimis curioſè inueſtigare.

Viri ſapientes qui hoc tempore ſcriptis fulſerunt.

Philippus de Pergamo, prior monaſterij ſanctæ Mariæ perpetuæ virginis in Padua. Is inter alia ſcripſit ſuper Ethicam Catonis.

Petrus Berthorij, natione Gallus, patria Pictauienſis, prior ſancti Eligij Pariſienſis, ordinis diui patris Benedicti. Scripſit inter alia repertorium morale libr. 3, item reductorium morale libr. 4, Breuiarium hiſtoriarum Bibliæ libr. 1. Incipit, Conſiderans hiſtoriæ prolixitatem, & eſt compendium per figuras & catenas, & nos habemus, ſed cuiuſdam audaculi & inſipientis incuria & contemptu diſſipatum. Scripſit & epiſtolas complures ad diuerſos.

Gregorius de Arimino, theologus acutiſſimus, ordinis eremitarum diui Auguſtini.

Thomas de Argentino, eiuſdem ordinis.

Franciſcus Maronis, ordinis Minorum doctor illuminatus.

Ioannes Bocatius, rhetor & poëta clariſſimus, Franciſco Petrarchæ multùm familiaris, vt ex epiſtolis inuicem miſſis patet.

Mattheus quoq; *de Cracouia* hoc tempore claruit, & ipſe ſecularis theologus, magnæ & vitæ & eruditionis.

Anno Dom. M CCCLXVIII, Theodericus archiepiſcopus Magdeb. obiit cũ totius cleri & populi planctu magno, & ſepelitur (vt deſiderauit) in cœnobio Letrinẽſi Ciſtercienſi, in marchia vbi profeſſus fuerat: cuius tumbam mirificam ibidem cum ſuo epitaphio & vidi & legi. Succeſſit itaq; ei electus per capitulum Fridericus epiſcopus Merſeburgenſis, qui ſolùm 4 menſibus præfuit, quia papa noluit eum cónfirmare, ſed inſtituit loco eius Albertum baronem de Sternberg, qui antè fuit epiſcopus Suerinenſis, deinde Luchmaſchlenſis in Bohemia, poſtremò in archiepiſcopum Magdeburgenſem opera Caroli imperatoris per Vrbanum papam (vt dixi) inſtituitur. Sed pòſt reſignauit.

Anno eodem, Waltherus epiſcopus Auguſtenſis fuit interfectus doloſè in Myndelhaim. Ordo Ieſuitarum Senis vrbe Ethruriæ hoc tempore cœpit & confirmatur.

Anno Domini M CCCLXX, Vrbanus papa obiit: cui Gregorius vndecimus in pontificátu Romano ſucceſſit, ſeditq; annis VIII. Is curiam ex Gallia Romam reduxit cum ingenti totius Italiæ gaudio & exultatione. Cuncta quippe collapſa penè & deſtructa fuerant cum ipſa republica per abſentiam pontificum. Tandem poſt multos labores quieuit in Domino. Poſt cuius obitum ſecuta eſt tribulatio maxima, quam dominus ſanctæ Brigittæ præoſtendit, propter peccata cleri & quaſi omnium hominum, quia veriſſimè tunc completum erat illud Ioan. dictum: Mundus totus in maligno eſt poſitus. Eodem anno, Gerlacus de Naſſaw archiepiſcopus Moguntinus obiit, poſtquam præfuerat annis XVII: cui ſucceſſit Ioannes Gallicus conſanguineus Caroli quarti, ſcilicet ann. 2. Eodem etiam anno, Albertus de Sternberg, archipræſul Magdeb. reſignauit, & in Bohemiam reuertitur, reliquias multas & pretioſas furtim ſublatas ſecum deferens, caput videlicet ſanctæ Felicitatis, brachium ſancti Stephani, caput ſancti Philippi, & partem vexilli ſancti Mauricij &c. Succeſſit itaque ei Petrus per modum concambij. Ille equidẽ Petrus poſitus fuit ad eccleſiam Luchmaſchlenſem, quando dictus

Albertus fuit electus in archiepiſcopum Magdeburgenſem: qui volens redire ad natale ſolum, cum Petro illo cambiuit, & (vt dictum eſt) cum ſpolio ſacrilego ad ſuam antiquam reuerſus eſt ſedem. Petrus autem archiepiſcopatum Magdeburgenſem annis nouem gubernans, tandem & ipſe per viam permutationis ad epiſcopatum Vlmuzenſem in Morauiam eſt tranſlatus. Et id factum eſt, quia non bene concordauit cum ciuibus. Redemit tamen Schonbecke, & Wanſleue, & alia. Cui in archiepiſcopatu ſucceſſit Luduicus, marchio Miſnenſis, frater Friderici Landgrauij Thuringiæ, de quo infrà anno Domini MCCCLXXXI.

Eodem anno deſtructum eſt monaſterium ſancti Michaelis archangeli in monte prope Luneburg per ciues, & tranſlati ſunt in ciuitatem, in locum in quo vſque in præſens Deo ſub ordine diui patris noſtri Benedicti militant. Wenceſlaus enim & Albertus duces Luneburgenſes monaſterium in dicto inſigne erexerunt, in quo in altari maiore aurea tabula habetur, & pretioſiſſimæ reliquiæ. Cuius cœnobij denique monachi omnes nobiles ſecundũ ſeculum exiſtunt, nec in eo niſi ingenui ſuſcipiuntur, viuuntq; ſine proprio ſub bona & competenti regularis vitæ diſciplina: viri reuera perhumani & multùm hoſpitales; quorũ charitatis erga me per aliquot dies cum eis repauſans haud minimum expertus ſum indicium. Abbas ipſorum Waldeuinus de Moronholt, vir inclytus & prudentiſſimus, ducis Luneburgenſis inter conſiliarios primus & præcipuus. Baldus Legiſtarum maximus hoc tempore claruit.

Anno Domini MCCCLXXII, ciues Auguſtenſes combuſſerunt Fridberg, & Eringerij Burggrauij propter monetam caput amputauerunt. Quo etiam anno Vlricus comes de Helffenſtein per Wittenbergenſem in carcere occiſus & peremptus fuit.

Wigo ſecundus, in ſerie præſulum eccleſiæ Nuemburgenſis XXVII, Godehardo mortuo ſucceſſiſſe traditur, ſed quo anno inuenire minimè potui. Quinimo eius de geſtis (duorum quoq; ſequentium) præter nomen, diem & obitus, nihil penitus literis inditum comperi. Obiiſſe autem eum aſſerit catalogus ille vulgatus, cuius crebrò mentionem facio, cùm aliquid certius non habeo, anno Domini MCCCLXXXI.

Ex Chronicis de quibuſdam euentibus huius æui.

Anno Domini MCCCLXXIIII, Franciſcus Petrarcha, egregij nominis poëta, primus apud Chriſtianos laureatus, obiit.

Anno Domini MCCCLXXVIII, Gregorius papa iuit ad patres ſuos: cui Vrbanus ſextus ſucceſſit, electus in Vrbe magis timore Romanorum, quàm liberè & canonicè: quod & exitus rei probauit. Nam cùm eſſet natura inquietus, durus & inhumanus, præter ſpem electus omnibus intolerabilis viſus eſt. Nulla patribus gratia, quòd ſe potiſſimùm delegiſſent, nulla humanitas, nulla conciliatio animorum, ſed contumax & minabundus, & aſper malebat videri, & metui potius quàm diligi. Nam ſex ſimul cardinales Luceriæ incarcerauit, & non multo pòſt necari iuſſit. Quapropter patres dolẽtes pontificem contumacem delegiſſe, ab eo receſſere, & in ciuitate fundorum conuentu facto elegerunt antipapam, nomine Robertum, tituli ſanctorum Apoſtolorum cardinalem, quem Clementem ſeptimum vocauerunt. Et incepit periculoſiſſimum ſchiſma adeò perplexum, vt etiam viri doctiſſimi & conſcientioſi neſciebãt, cui magis eſſet adhærendum: & durauit per nouem & triginta annos, vſque ad Martinum quintum Conſtantiæ delectum, ſchiſmate ſublato. Habuit quilibet prædictorũ pontificum magnas ſequelas. Vrbano adhærebat, ceu vero pontifici, Italia, Alemania & Vngaria. Clementi verò Gallia, Hiſpania & Catalonia. Quidam ſcribunt, hoc ſchiſma cœpiſſe anno Domini MCCCLXXVIII, id eſt anno præſenti: alij anno Dom. MCCCLXXX. Primũ tamen verius tenetur. Sedit itaque Vrbanus iſte annis octo. Ipſe inſtituit feſtum Viſitationis Mariæ ſecundum formam feſti Corporis Chriſti, ſed literas deſuper non confecit: ſed ſucceſſor eius Bonifacius id totum exequutus eſt, & feſtum per bullam promulgauit.

Anno Domini MCCCLXXIX, imperator Carolus quartus defunctus eſt. Is etiam inter alia pietatis opera quæ exercebat, monachos ordinis Celeſtinenſis ex Gallia in Germaniam primus duxit, poſuitque eos in altiſſimo monte, in confinibus Sleſiæ & Bohe-

Bohemiæ,non procul à Zittauia,mutans caſtrum quod ibidem erat munitiſſimum in cœnobium, regaliter & magnificè eis prouidens de vitæ neceſſariis. Eſt autem ipſe mons totus ſaxeus,vndique prominentes habens rupes & ſcopulos, & eſt ſemotus & liber, in medio aliorum ſitus montium nemoris Herciniæ ſiue Bohemicæ. Viuunt denique ſub regula ſancti patris Benedicti in magna charitate, rigidam & artiſſimam vitam ducentes: quemadmodum expertus ſum, dum eos viſitaui ob dicti monaſterij fundationem inueſtigandam; (vti & aliorum) per Trittemium miſſus anno Domini M D X V I. Et eſt ſolum & vnicum per Germaniam, ex quo aſſumptis monachis Georgius illuſtris dux Saxoniæ hoc dicto tempore ſecundum æquè in monte ſublimi qui Regalis lapis dicitur, à Pyrneo oppido ad miliare vnum remoto,fundare & erigere cœpit. Conſultiſſimè autem fratribus aliunde in Alemannia monaſterium non habentibus locum firmiſſimè munitum in extremis finibus Bohemiæ prouidit,vt ſuperuentura Huſſitarum rabies non haberet facultatem eos deuaſtandi, ſicut (proh dolor) de monaſteriis non munitis in vmbilico aut corpore regni Bohemiæ poſitis actum eſt. Conſeruant denique illud caſtrenſe monaſterium fratres etiam pro tutela totius Alemanniæ, præſertim Sleſiæ & Miſnæ. Poteſt quippe ex eodem monaſterio pugnari contra Huſſitas & alios hoſtes patriæ, ſi poſtulauerit neceſſitas. Inditum eſt autem nomen loco ob altitudinem,vt dicatur Owin,id eſt ſublime ſiue ſuperius; & fundatum eſt anno Domini M C C C L X V I I I,per Carolum quartum: quod in præcedentibus per incuriam neglectum fuiſſe conſtat. Carolo itaque è viuis ſublato filius ſuus Wenceſlaus ſucceſſit in imperio, vir totus illecebroſus, luxuque & otio marcidus: idcirco & tandem (vt infrà dicetur) depoſitus fuit.Imperauit tamen infeliciter annis X X I I.Cœpit enim anno Domini M C C C L X X I X. Porrò anno Domini M C C C C deponebatur:ſucceſſitq́; ei Rupertus.

Anno Domini M C C C L X X X I, Witigo epiſcopus noſter migrauit à ſeculo, cui Chriſtianus (vt infrà patebit) ſucceſſit. Eodem anno, Luduicus archiepiſcopus Magdeburgenſis lamentabili & horrenda extinctus eſt morte. Hic namque ob altitudinem ſtemmatum elatus, plus ſeculi vanitatibus quàm diuino cultui mancipatus; contra apoſtoli Pauli monita in omni apparatu vita & moribus ſuis huic ſe mundo confirmare ſtuduit; conuerſatione ſua rotunda & tumida populo non ſalutem,ſed perditionis viam demonſtrans: cùm ipſe palàm & inuerecundè ea patrare haud formidaret, à quibus ſuos retrahere debuerat ſubditos; ſpectaculis vanis & luſibus atque choreis exultans; Dei offenſam & commiſſorum ſcandalum minimè timens; nec illud terribile beati Gregorij de paſtoribus dictum animaduertens,quo dicit prælatos tot mortibus eſſe dignos,quot exempla perditionis in poſteros relinquunt. Tandem omni prorſus Dei timore exploſo, more ſuo diebus larualibus,tempore videlicet carniſpriuij,ſecularibus ſe conformitans,cum eiſdem & curſitare,& tripudiare,ne dicam delirare, cœpit; ſecunda feria Eſto mihi poſt Dominicam tēpore prænarrato Bacchanalia celebrando, magnam nobilium virginum & matronarum in Caluis oppido choream inſtituit; vbi dum eodem die vſque in noctem choreis protenſis intereſſet, repentina ſuper eum irruit calamitas,& vt ſcriptum eſt, extrema gaudij luctus occupauit. Subito enim clamore & tumultu ſuper incendio exorto, epiſcopus perterritus ipſe primus omnium cum ea quam manu tenebat fugam iniit: quem cæteri terrore pari perculſi inſequentes,in deſcenſu porrecto pondere & preſſura vrgentium ſe gradibus confractis, epiſcopus infrà cadens poſt & ſuper ſe cadentium impetu & ruina oppreſſus fuit,penitus & extinctus.Et impletum eſt in eo etiam (proh dolor) corporaliter illa vulgata beati Auguſtini ſententia,qua dicit,Quanto ſtatus altior, tanto & caſus grauior.Nam & celſæ grauiore caſu decidunt turres. Et ita conuerſa eſt cithara in luctum, & vox lætantium in lamentum.Et mundus ille fallax; qui his ſuis amatoribus proſpera & læta pollicebatur, per tempora longa illis ſubitaneam & improuiſam cladem calamitoſam propinauit & mortem.O igitur quàm breuis & caduca omnis gloria mundi! Quàm incertus & dubius mundanæ felicitatis finis eſt exitus! Bene hinc ethnicus ille poeta prædictis quadrat ſuo carmine dicens:

Omnia ſunt hominum tenui pendentia filo,
Et ſubito caſu quæ valuere ruunt.

Cui concordat Hildebertus Turonensis archiepiscopus multa aduersa passus, in libro metrico de suo exilio inter alia dicens:

Cuncta sub ancipiti pendent mortalia casu,
Et spondent propria mobilitate fugam.
Quicquid habes hodie, cras te fortasse relinquet,
Aut modo dum loqueris, desinit esse tuum &c.

Porrò quot prædicta ruina cum episcopo oppressi fuerint, incertum habeo. Ipsum archiepiscopum (vt relatum est) fuisse extinctum in multis scribitur Chronicis, licet paucioribus verbis. Ego siquidem historiam ipsam lugubrem verbis & versibus adiectis lectoris ad ædificationem dilataui, ne duntaxat aliena inuenta, & nil ex propria Minerua scriptitasse videar. Id equidem & aliis locis materia exigente facere cõsueueram; sciens miserrimi fore ingenij, semper inuentis & nunquam inueniendis vti. Sed hæc eatenus dicta sufficiant. Modò ad historiam prosequendam redeundum est. Circa hæc tempora in Holandia, in oppido Delff, mulier quædam deuota habuit stigmata passionis Christi.

CHristianus, quem plerique Christannum corruptè nuncupant, Nuemburgensis ecclesiæ antistes XXVIII, cœpit anno Dominicæ incarnationis MCCCLXXXII, indictione Romanorum quinta, præfuitque annis XIII: de quo etiam prӕter nomen, & quòd annis præscriptis & cœperit & tandem finierit, aliud quippiam, dignum memoratu, inditum litteris, inuenire minimè potui.

De variis euentibus, temporibus prædicti episcopi in diuersis locis & terris exortis, ex Chronicis.

Circa illud tempus post mortem Luduici archiepiscopi Magdeburg. (de quo anno præcedenti dictum est) in locum eius electus est rursus Fridericus Marsipolensis antistes, qui inter alia bona quæ fecit, ecclesiæ castrum Angern acquisiuit. Ast eodem tempore & anno Cometes in vigilia Martini apparens, fatalem se archiepiscopo exhibuit; qui mox infirmatus post paucos dies obiit, sepeliturq; in Mersburg. Rexit solũ à Quadragesima vsque Natalem Domini: cui defuncto anno sequenti successit Albertus de Querfurt baro, de quo infrà.

Anno itaque Domini MCCCLXXXI, Albertus de Querfurt baro, post Fridericum Magdeburg. ecclesiæ fit archiepiscopus, & 20 annis præfuit. Cuius temporibus ciues Magdeburgenses clerum atque curias habitationum eorundem inuadunt: quicquid rerum offenderunt, vsuique necessarium inuenerunt, totum diripientes asportauerunt. Sunt tamen pòst ad emendam & satisfactionem compulsi.

Anno Domini MCCCLXXXVI, Leopoldus dux Austriæ, cum magno comitatu militaris exercitus, nobilium delusus concilio, confœderatos qui Leopontij, vulgariter Schwitzeri nuncupantur, apud Sempachium potenti prælio inuasit. Verùm illi licet pauci, id est MDC solùm essent, Deum adiutorem inuocantes, maximam hanc multitudinem effugarunt: ipso duce interfecto, cum octo comitibus, centum & viginti militibus, & quatuor millibus pugnatorum, pluribusque nobilibus, qui de Austria, Alsatia, Sunaugia & Brisaugia, &c. illic ad pugnam conuocati fuerant. De Schwizeris autem tantùm CXXII interfecti sunt. Et id contigit anno quo suprà, die IX mensis Iunij. Et post annos duos nobiles qui remanserunt, iterum cum sex millibus bellatorum reuertentes, per CC viros de Glarona in fugam versi sunt, duobus millibus & quadringentis occisis.

Eodem anno, Sigismundus dux Austriæ regnum suscepit Vngariæ: qui licet natione esset Bohemus, origine tamen fuit Teutonicus, qui & pòst ad imperium peruenit, de quo infrà. Heinricus de Hassia theologus hoc tempore in precio fuit.

Anno Domini MCCCLXXXIX, Vrbanus papa in Septembri diem clausit extremum, ecclesiamque satis depauperatam & conquassatam dimisit. Et à plerisque fuit opinatum, veneno extinctum fuisse, eò quòd corpus eius etiam post mortem multùm intumuit, & credentiarius eius paulo post eum migrauerit.

Vrbano itaque defuncto, Bonifacius nonus, patria Neopolitanus, Petrus Tomacellus

lus antea vocatus, Romæ omnium cardinalium conſenſu, eodem anno creatur pontifex, in iuuenili & florida ætate, anno ætatis ſuæ videlicet triceſimo quaſi. Fuitque penè illiteratus, in conſiliis tamen & eccleſiiæ negotiis plurimùm acutus & prouidus. Erat & pecuniæ auidus, ad quam colligendam plures legatos per diuerſas mundi partes ad negotiandum cum indulgentiis miſit. Fuit denique maximus Simoniacus, & ſimoniæ cultores multis dignitatibus ſublimauit; emptiones multas pro pecunia fecit, compluresque abbates clauſtrales prece & precio pontificalibus mitris & ornamentis inſigniuit: ex quibus etiam abbatem noſtri monaſterij, Hermãnum nomine, eadem dignitate, ne dicam vanitate, infulauit, (vt in ſequentibus ſuo anno dicetur) priuilegio patenti deſuper dato. Fuit prætere a ille pontifex (vt de eo Platina ſcribit) tanti animi conſiliiq;, vt primus Romani populi vim omnem in pontificem tranſtulerit; ſuo nutu in Vrbe ordinans & diſponẽs ſingula. Cui ad ſummam gloriam nihil defuiſſet; niſi affinium & cognatorum affectibus obtemperans, maculã contraxiſſet. Multa enim crimina Romæ per Simoniacam prauitatem committebantur, petentibus contra ius faſq; facilè cunctis conceſſis quæſtus gratia. Indulgentiæ verò, & (vt ſuprà tetigi) quidem plenariæ ita paſſim vendebantur, vt iam frequenti vſu vileſceret clauium & literarum apoſtolicarum auctoritas, de quo & infrà.

Eodem anno Chryſoloras Bizantinus diſciplinam Græcarum literarum in Italiam retulit, quę per ſeptingentos iam annos apud eandem in vſu non fuerunt. Hinc Græcæ Latinæque linguæ ſcholę exortæ ſunt Guarino, Victorio, Philadelpho, Ambroſio, abbate Camaldulenſi, Leonardo Aretino, Hermolao Barbaro, Ioanne Pico comite Mirandulano, Angelo Politiano, Philippo Beroaldo, ac pleriſque aliis, tanquam ex equo Troiano in lucem prodeuntibus, quorũ æmulatione multa ingenia deinceps ad Græcarum ſtudium literarum excitata ſunt, & aſſiduè excitantur & creſcunt.

Anno Domini MCCCXCIIII, Clemens ſeptimus, papa adulterinus, moritur: in cuius locum à cardinalib. tanti ſchiſmatis auctoribus Petrus Luna Benedictus XIII appellatus Auenione ſufficitur, qui perdurauit vſque ad concilium Conſtantienſe. Eodem tempore, anno videlicet Domini XCII ſupra trecenteſimum milleſimum, Erphordiæ vrbe Doringiæ ſtudium vniuerſale literarum inſtitutum eſt atque fundatum. Circa hæc tempora Fridericus, Landgrauius Doringiæ, & marchio Miſnenſis, obiit; tres memorabiles relinquens filios, Fridericum videlicet, ſeniorem filium, qui poſt eum principatum tenuit, & tempore Conſtantienſis concilij factus eſt dux Saxoniæ, primus ex hac ſua proſapia, Georgium quoque, & Wilhelmum marchiones Miſnenſes, quorum vterque memoratu quædam digna geſſerunt, vt de eis infrà dicetur opportunius, annis videlicet & temporibus, quibus memorata geſſere magnalia.

Anno Domini MCCCXCV, Bonifacius papa per legatum ſuum miſſum dedit in Magdeburg indulgentias plenarias remiſſionis à culpa & pœna, & taliter vt peregrini & alij qui indulgentias conſequi volebant, ad XIIII dies cogerentur manere in prædicta vrbe, & viſitare eccleſias ſeptem, ex quibus eccleſia monaſterij noſtri ibidem in ſuburbio poſita etiam erat vna: quibus indulgentiis prædictus papa maximas pecuniarum ſummas à fidelibus Chriſti exhauſit & extorſit, quæ omnino ſufficere videbantur ad paſſagium terræ ſanctæ contra Saracenos. Sed ô Deus quò deuenerunt tacetur. ſed non in perpetum! Dies enim Domini reuelabit, qui abſcondita tenebrarum producet in locum, &c.

Anno Domini MCCCXCVI, Turcæ triumpharunt contra Sigiſmundum regem Vngariæ, quia principes Franciæ ſuperbientes noluerunt obtemperare illi. Ideo flos militiæ Francię ibi proſtratus eſt, & Philippus dux Burgundiæ captus cùm multis aliis. Hæc ex Rudim.

VDalricus ſecundus, XXIX Nuenburgenſis eccleſiæ præſul, cognominatus de Rodenfelt, Chriſtiano anteceſſore ſuo defuncto, anno Dominicæ incarnationis MCCCXCVI, in locum eius ſurrogatus eſt, ſeditque annis XIII.

De quibuſdam nouitatibus ſub iſto epiſcopo exortis.

Anno Dom. MCCCXCVII, Ioannes de Naſſaw, vir magnæ prudentiæ, Moguntinenſis fit archiepiſcopus.

Circa hoc tempus hęreſis peruerſa Ioannis Wiclef in Anglia, & Ioannis Hus in Bohemia, Hieronymique in Praga pullulare cœpit, & multos infecit fermento ſuo. Nam totum annitebantur ſtatum ſubuertere eccleſiaſticum. Adiuuit eos tempus peſſimum propter ſcandaloſum ſchiſma, quod tunc viguit.

Anno Domini MCCCXCVIII, Hermannus eius nominis ſecundus, noſtri archiſterij abbas, vir prudens & magnanimus, neſcio quo arrogantiæ & vanitatis afflatus ſpiritu, aurum ſuperfluum habens & inutile, Romæ & prece & pretio à ſummo pontifice, egregioque Simoniaco Bonifacio nono, quatenus & mitra, ſiue (vt aiunt) infula pontificali, vti, & benedictionem ſolennem certis poſſit dare temporibus, pro ſe ſuiſque impetrauit ſucceſſoribus priuilegium. Cuius tenor ſequitur ex integro hæc in verba. Bonifacius epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei dilectis filiis, Hermanno abbati, & conuentui monaſterij beatæ Mariæ virginis in Poſaw, extra muros oppidi Czitzenſis, ordinis ſancti Benedicti, Nuemburgenſis diœceſis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Expoſcit veſtræ deuotionis ſinceritas, & religionis promeretur honeſtas, vt tam vos quos ſpeciali deuotione proſequimur, quàm monaſterium veſtrum dignis honoribus attollamus. Hinc eſt, q; nos veſtris in hac parte ſupplicationibus inclinati, vt tu fili abbas, & ſucceſſores tui dicti monaſterij abbates, qui pro tempore fuerint, mitra pontificali vti, nec non in dicto monaſterio & prioratib. eidē monaſt. ſubiectis, ac parochialibus, ac aliis eccleſiis, ad vos cōmuniter vel diuiſim pertinentibus, quāuis vobis pleno iure nō ſubſint, benedictionē ſolennem poſt miſſarum, veſperorum, ac matutinarum, ſolennia (dummodo in benedictione huiuſmodi aliquis antiſtes vel ſedis Apoſtolicæ legatus præſens non fuerit) elargiri poſſitis: felicis recordationis Alexandri papæ quarti prædeceſſoris noſtri quæ incipit Abbates, & aliis quibuſcunque conſtitutionibus apoſtolicis in contrarium editis nequicquam obſtantibus, vobis & eiſdem ſucceſſoribus auctoritate apoſtolica de ſpeciali gratia tenore pręſentium indulgemus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, quinto calendas Februarij, pontificatus noſtri anno nono. Verùm quid mihi de prædictæ conceſſionis priuilegio videtur, dicere modò ſuperſedeo, ne ſecus faciens veteres cineres exufflare videar. Attamen valorem eius & laudes qui noſſe exoptat, beati Bernardi ad abbates Cluniacenſes, & Petri Bleſenſis archidiaconi ad fratrem ſuum Guilhelmum abbatem Machliuienſem legat epiſtolas; legat quoque Hugonis cardinalis verſum illum, Cornua peccatorum confringam Pſalmi LXXIIII exponentis ſententiam, & ſimilium, & quod quæritat affatim inueniet. Quid autē putas inueniet? Certè quod & ſuper hac re incōcuſſum ſtat illud ſapientis dictum, Quoniam vanitas vanitatum & omnia vanitas: quæ reuera nihil aliud eſt, quàm vana oculorum & aurium inflatio, & quædā circa delectationes varias animi languentis affectio, potiendi honoris auida ſimul & neſcia, morbo excellentiæ inanis afflata, caua, morbida, turbulenta, animorum leuium domina. Per ea tamē quæ dixi, non ſucceſſorum ſuprà narratis pręſulum inſignibus vtentium conſuetudinem, ad inuenti ſiue conceſſi priuilegij conſeruationem, ſed ſolùm impetrantium curioſam vanitatem ſuggillare modeſtè volui. Verùm & nunc de his ſatis.

Anno Domini MCCCC, Wenceſlaus imperator non coronatus, ſicut nec meruit, propter ſegnitiem atque laſciuiam ab electoribus eſt depoſitus ab imperio, & loco eius Rupertus dux Bauariæ, & palatinus Rheni Romanorum rex deſignatus eſt. Coloniæ ab archiepiſcopo coronatus eſt, & ab Bonifacio papa confirmatus. Fuit quippe Chriſtianiſſimus, iuſtitiæ cultor, & in rebus bellicis ſtrenuus. Imperauit annis decem. Vxor eius Elizabeth filia Burggrauij Nurenbergenſis, quæ peperit ei plures liberos, de quibus infra anno obitus eius dicetur latius.

Viri doctrina excellentes ſequuntur.

His diebus floruerunt lumina mundi videlicet:

Magiſter Gerardus Groet, qui inſtituit congregationem fratrum in Dauentria, quoque vtilia multa conſcripſit.

Item

Item *Magiſter Ioannes Rusbrog*, qui ſimiliter non minus vtilia edidit. Et *Heinricus Hoyta* profeſſor famatus ſacræ paginæ. Item: *Nicolaus Gorra*, ordinis prædicatorum, theologiæ & ipſe doctor. *Paulus Venetus*, ordinis eremitarum, & plures alij.

Anno Domini MCCCCII, Tamerlanus, qui & ab aliis Tamburlanus appellatur, incredibilis potentiæ imperator Orientis moritur. Fuerat hic apud Tartaros natus humili loco, & tantas vires adeptus, vt ſupra duodecies centena hominum millia haberet in caſtris. Qua multitudine attritis bello Turcis, eorum imperatorem, catenis vinctum aureis, curru quo vehebatur quaſi triumphans adiunxerat. Armenos præterea proſtrauit. Subuerterat Perſas; deſtruxerat Ægyptios; Damaſcum penè deleuerat: & quocunque eius tranſcenderat nomen ſola fama, quaſi fuiſſet miſſus à Deo, peccatorum vltor terribilis imminebat.

Anno Domini MCCCCIII, Albertus ex baronibus de Querfurt archiepiſcopus Magdeburgenſis diem obiit in caſtro Gibelſtein, nihil prętet vile pallium ſecum ad tumulum deferens, licet auiditate nimia ſuper omnes anteceſſores ſuos pecuniã indifferenter ab omnib. tam clericis quàm laicis innumerabilem penè extorſiſſet. Cui defuncto Guntherus comes de Schwartzberg ſucceſſit, & per Bonifacium papam IX confirmatur. Hic vt quidam de eo ſcribit, in ſacris ordinibus veſtibus ſtirpatis & lodatis contra decreta patrum inceſſit. Nec vnquam miſſam ſuam ſolenniter celebrauit, de quo & infrà ſuis annis dicetur & amplius. Eodẽ anno Heinricus Schutzmeiſter de Orlemunde, epiſcopus Merſeburgeñ. apoplexia tactus reſignauit domino Ottoni de Hoenſtein: qui & hoc anno in die Epiphanię cũ magna põpa & principũ frequentia coronatus eſt.

Anno Dom. MCCCCIIII, Bonifacius ſummus pontifex diem clauſit extremum, qui primus annatam eccleſiaſticis beneficiis impoſuit, vt beneficiũ adeptus dimidium annui prouẽtus apoſtolico ſolueret fiſco. Quiq; multas fecit pro pecunia exemptionis, in perpetuum malum eccleſię: per huiuſmodi quippe obedientiæ bonum dirimitur, & corpus eccleſię militantis cõfunditur, & diſſipatur. Quare ſancti tales exẽptiones validè reprehendunt, quemadmodum & beatus ac mellifluus Bernhardus in libro de conſideratione Eugenium ſummũ pontificem alloquens, ita inter alia fatur: Audi murmur & querimonias eccleſiarum. Truncari ſe clamant & dimembrari. Subtrahuntur enim abbates epiſcopis, epiſcopi archiepiſcopis, primatibus vel patriarchis. Facitis hæc quia poteſtis: ſed vtrùm debeatis, quęſtio eſt. Et poſt pauca. Nullus eſt fructus huius emancipationis ſeu exemptionis, niſi quòd epiſcopi inde inſolentiores, monachi diſſolutiores fiant, quin etiam pauperiores. Adde q̃, qui audiunt ſcandalizantur, detrahunt, blaſphemant. Tunè licitum cẽſes, eccleſias ſuis mutilari membris? Omnis anima poteſtatibus ſublimiorib. ſubdita ſit. Pluraliter dicit Poteſtatibus. Non enim tua ſola poteſtas à Deo. Sunt & mediocres, ſunt & inferiores: & quos Deus cõiunxit, non ſunt ſeparandi. Ita & Deus quos ſubiunxit, non ſunt cõparandi. Quòd ſi dixerit epiſcopus, Nolo eſſe ſub archiepiſcopo; aut abbas, Nolo eſſe ſub epiſcopo: non eſt hęc vox de cœlo, niſi fortè audiueris aliquẽ angelorum dixiſſe, Nolo eſſe ſub archangelis; vel aliquem aliorũ ordinum dicentẽ, Nolo eſſe niſi ſub Deo. Quid (inquis) prohibes diſpẽſare? Nõ, ſed diſſipare. Vbi neceſſitas vrget, excuſabilis eſt diſpẽſatio. Vbi vtilitas prouocat laudabilis, vtilitas communis dico, non propria. Vbi nihil horũ cõcurrit, non planè fidelis diſpenſatio, ſed crudelis diſſipatio eſt. Hæc ille beatus. Hinc liquet, q̃ vbi cauſa ſufficiens nõ eſt diſpẽſationis, ille cum quo diſpenſatur, quantũ ad Deum tutus nõ eſt, etiã ſi papa diſpenſet, vt notatur extra de voto & voto red. Non eſt in glo. Si cauſa ſubeſt, facilius ergo & curialius cum ſua diſpẽſatione vadit in gehennã ſecundũ Oſtienſem. Quadrat etiam ſuprà narratis cancellarius Pariſiẽſis, Gerſon videlicet ipſe, Chriſtianiſſimus doctor, in fine libelli theologicarum concluſionum, inquiens: Papa non poteſt peruertere ordinẽ hierarchicum vniuerſalis eccleſiæ. Quin in multis caſib. liceret eidem reſiſtere in facie, & dicere, Quur ita facis, vtpote in exemptionibus manifeſtè nociuis, & ſi prælatos & eccleſias ſibi ſubditas onerare ſumptibus intolerabilibus, & libertatibus penitus ſpoliare vellet. Quin etiam ſecundum prædictum dulcifluum Bernhardum, quemadmodum Hugo cardinalis ſuper Pſalmo LXXIIII allegat, papa de iure non poteſt iſtas exemptiones facere, quia in hoc eccleſia corrumpitur, & dimembratur. Poſſem & com-

plura aliorum ad rem ſanctorũ dicta adducere, niſi ea propter vanos,& ſupercilioſos, criticoſque,atque tædioſos lectores conſultius obmittere ratus fuiſſem. Fruſtra equidem niti,(vt Criſpus Saluſtius inquit) & nihil niſi odium quærere,extremæ dementiæ eſſe noſcitur. Copioſiſſima namq; materia ſcribendi, vel potius plangendi de his tẽporibus infamib. & effœminatis ſe offert,quibus totam Italiam,maximè tamen Romam magnitudo ſcelerum, & vitiorum vorago penè abſorbuerat, & Simoniaca peſtis lethaliter omnino infecerat. Longum eſſet etenim ſingula dinumerarare: imò prolixum foret plurimũ ſolius Bonifacij præfati noni bella & acta languida perſtringere,& quæ ab temporibus eiuſdem vſq; ad Ioannem XXIII in eccleſia propter peſſimum ſchiſma & pontificum ambitionem contigerunt mala: quorum ſumma ex ſubſcriptis verſibus ſuccinctè elici poteſt.

Papa ſtupor mundi cecidit: ſecumq́; ruère
Cælica templa Dei, membra ſimulq́; caput.
Papa dolor, mundiq́; pudor, per crebra pateſcit
Crimina ſeu ſcelera famine ſonifero.
Heus Simon regnat! per munera quæq; reguntur:
Iudiciumq́; pium gaza nephanda vetat.
Curia papalis fouet omnia ſcandala mundi:
Delubra ſacra facit perfiditate forum.
Ordo ſacer, baptiſma ſacrum, cum chriſmate ſancto,
Venduntur turpi conditione fori.
Diues honoratur, pauper contemnitur, atq;
Qui dare plura valet munera, gratus erat.
Aurea quæ quondam fuit, hinc argentea papæ
Curia procedit deteriore modo.
Ferrea dehinc facta dura ceruice quieuit
Tempore non modico, ſed modò facta lutum.
Poſtq́; lutum quid deterius ſolet eſſe? recordor,
Stercus, & in tali curia tota ſedet &c.

Hæc metra excerpſi ex libro primo de conſolatione eccleſiæ,quem compoſuit Theodericus Vric, theologus ordinis eremitarum diui Auguſtini, ad Sigiſmundum Romanorum imperatorem, qui ambo temporibus his fuerunt. Et eſt vox eccleſiæ plangentis caſum ſuum, quẽ tum patiebatur per ſchiſma horrendũ & periculoſiſſimum.

Bonifacio itaque(vt ſuprà dictum eſt)mortuo,anno videlicet MCCCCIIII,Innocentius ſeptimus ei in pontificatu Romano ſucceſſit: ſeditque annis duobus vel circà: vir ætate grandæuus, multarum magnarumque rerum experientia callens. Simoniacos tamen & ipſe fouit, qui & eo tempore (vt mox infrà patebit) fuere potentiſſimi curiales.

Anno Domini MCCCCV, ortæ ſunt diſcordiæ inter pontificem & Romanos. Cauſa videatur in Chronicis, quam hic breuitatis gratia prætereo. Pontifex itaque perterrefactus cum curialium turba Viterbium commigrauit,& commoratus eſt ibi aliquot menſes, donec Romam pluribus legationibus illum reuocantes, dominationem quoque vrbis eidem reddiderunt.

Eodem anno omnes ditiores curiales ſummi pontificis obierunt quaſi: cardinalis Yſernienſis reliquit triginta millia ducatorũ. Sed ô quot eccleſias,& monaſteria,& alia beneficia eccleſiaſtica, anteq̃ tot millia acquireret, æſtimatur grauaſſe & depauperaſſe? Item dominus cardinalis Mopolitanus decedens vltra centum millia ducatorum auri reliquit. Item poſt hunc dominus cardinalis Eſculanus, pauper in pecunia, ſed diues in conſcientia, moriens ob id nullas habuit exequias more diuitum pompoſas, ſed(vt piè creditur) cœleſtium ciuium nactus eſt comitiuas, qui animam eius ſupernis inuexerunt deliciis, vt de exiguo Martino epiſcopo canitur, Martinus hîc pauper, cœlum diues,&c. Deinde famoſus ille archiſimoniacus Ioannes de Bononia, ſecretarius papæ quondam Bonifacij noni, deceſſit, qui etiam vltra XL millia florenorum ducatorum reliquit in vltimis. Reliquit (inquam) in fraudem pauperum, & animæ ſuæ perniciem

niciem, quos ſua pro liberatione in vſum egenorum diſtribuiſſet ſalubrius. Poſt hunc alter archiſimoniacus dominus Bartholomæus Franciſci, protonotarius & rector cancellariæ apoſtolicæ, defunctus eſt, qui & ipſe theſauros reliquit ingentes. Et certè hæc vanitas eſt peſſima, cùm homo mortalis in imagine pertranſiens, vti inquit propheta regius, theſaurizat, & neſcit cui congregat.

Eodem anno Innocentio papæ (de quo nunc loquimur & tractamus, ſeptimo videlicet) Romani ciues claues ciuitatis cum ramis palmarum obtulerunt, & omne dominium vrbis Romæ etiam temporale illi conceſſerunt, ſed minus iuſtè minusq; laudabiliter, quoniam illa temporalium affluentia officiunt haud parùm ſpiritualibus. Nec Petri ſucceſſor ipſe papa eiuſmodi periculoſum temporale dominium ſumpſiſſe debuerat. Nuſquam equidem legitur, priſcis quòd temporib. etiam poſt donationem Conſtantini (de qua cuncti curioſi canoniſtæ magnum faciunt feſtum) quiſpiam ſummus pontifex temporale dominium vrbis Romę gubernauerit. Aſt nouis temporibus, noſtraq; memoria certi pontifices, de illo labores & dolores ſibimet inde cumulantes, ſe intromittere auſi fuere: quandoquidem ab antiquo Roma vrbs ſemper extitit regalis & imperialis. Aliòqui ab Electoribus deputatis ad imperiũ legitimè ſublimatus quiſquis ille foret, incaſſum & fruſtra rex appellaretur Romanorum: quia nõ verbis ſed factis proſperari quis debet, cùm & lex non verbis ſed factis impoſita ſit. Et id ipſum copioſè veteres proteſtantur hiſtoriæ. Hæc Engelbertus Wuſterwitz, clericus Brandeburgenſis, in Chronica ſua Marchitica, qui aliquot annis Romæ cardinalibus ſeruiens inſumpſerat, & prænarrata oculis viderat, & exequiis quorundam interfuerat.

Anno Domini MCCCCVI, Gregorius XII Romanus factus eſt pontifex, eodem anno quo & Innocentius anteceſſor eius defunctus eſt. Electus eſt autem pridie calen. Nouembris, pontifex maximæ ſeueritatis, & ſanctimoniæ præcipuæ reuerendus. Qui mox pontificatu ſuſcepto pro vnione eccleſiæ reſtituenda ſe ſcripto coram notariis & teſtibus obligauit ad ceſſionem pontificatus, ſi Benedictus ex altera parte reſignare paratus eſſet. Verùm cùm Benedictus XIII antipapa cedere nollet, licet in primis promiſerat, & ipſe Gregorius verus papa intelligens dolum hominis callidiſſimi, reſignare diſtulit, vt infrà etiam patebit tempore concilij Conſtantienſis, in quo reſignauit liberè.

Anno Domini MCCCCVIII, concilium ingens Piſis celebratur, in quo accuſati de colluſione pontifices prædicti ambo priuantur; & electus eſt vnanimiter Petrus de Candia, natione Græcus, quem Alexandrum quintum nominauerunt. Quo poſt annum mortuo, elegerunt cardinales in eodem concilio Ioannem XXIII, qui Balthaſar de Coxa dictus fuit: & addiderunt ſchiſma ſchiſmati, vt prædictum eſt.

Circa hæc tempora receſſerunt magiſtri Alemanni de Praga in Lipz vrbem Miſniacam, & hoc propter tyrannidem Wenceſlai regis Bohemorum quondam imperatoris, & magiſtrorum de natione Bohemorum, videlicet Ioannis Hus, Hieronymi de Praga, Stephani de Paletz, & Matthiæ Engen, Ioannisq; Yeſſenitz, & aliorum plurimorum hæreticorum. Engelbertus hiſtoricus hoc factum refert anno MCCCCVI. In rudimento verò Chronicorum dicitur, quòd Vniuerſitas Lipzenſis exordium habuerit anno MCCCCIX.

Anno Domini MCCCCX, Rupertus Cæſar obiit, & Heydelbergæ in eccleſia ſancti Spiritus ſepelitur. Reliquit autem ex Elizabet filia Burggrauij Nurenbergenſis multos hæredes, Ludwicum videlicet, Stephanum, Ioannem, & Ottonem, inclytos duces. Ludwicus ſenior natu patri in ducatu ſucceſſit, à quo principes palatini & duces Baioariæ cum epiſcopo noſtro moderno Philippo originem ducunt, vt in ſequentibus ſuis locis demonſtrabitur plus. Habent equidem duos imperatores ſtirpis ſuæ, Luduicum quartum, & Rupertum prædictum. Eodem anno Vdalricus epiſcopus noſter obiit, cui Gerardus (vt ſequitur) ſucceſſit.

GErardus de Guch, in ſerie præſulum Nuemburgenſis eccleſiæ ēpiſcopus XXX, Vdalrico ex humanis ſublato ſuccedens, præfuit annis fermè XXVIII, non ſine magna nominis ſui laude, & commiſſæ eccleſiæ vtilitate. Verùm ſpecialia de eo geſta non comperi.

De quibuſdam rebus memorandis ſub iſto antiſtite Gerhardo factis, ex Chronicis diuerſis.

Anno itaque Domini MCCCCXI, pontificatus videlicet eius primo, Sigiſmundus, rex Vngariæ atque Bohemiæ, communi voto principum Francofordiæ electus eſt Romanorum imperator, & imperauit annis XXVII incompletè. Fuit autem vir Chriſtianiſſimus, vrbanus & humilis, & multarum linguarum peritus. Contra Turcas nonies bellando triumphauit, aliqualis Grammaticus, ſed vix congruus. Adeò deniq; deuotus, quòd non immeritò ſanctorum catalogo adſcribi poſſet. Eius etenim deuotione, ſapientia & induſtria peſſimum ſchiſma ſublatum eſt, & vnitas eccleſię ſanctæ reddita. Vt enim id perficeret; nec ſibi, nec alicui de ſuis pepercit. Ideoque Carolo Magno, Theodoſio, Conſtantino, & Ottone primo, non minor potentia, virtute & pietate extitit. Quidam ſcribunt eum cœpiſſe anno Domini MCCCCX. Eodem anno Iudocus, marchio Brãdeburgenſis, & dux Morauię, octogenarius obiit, relinquens marchiam ſub tribulamine & tyrannide Quitzonum. Quo mortuo abſque liberis, iure hęreditario & ſucceſſione ad Sigiſmundum regem Vngariæ & totius imperatorem orbis eo tempore nouum marchia ipſa deuenit, quam confeſtim Friderico Burggrauio Nurenburgenſi daturum ſe ſpopondit, prout ſequenti anno (vt mox dicetur) magnificè fecit.

Eodem quoquè anno bellum ſæuiſſimum in Pruſſia ſiue Boruſſia fuit inter fratres Teutonicos & Poloniæ regem, in quo ordo multùm ſuccubuit, ex parte eius quadraginta millibus interfectis: quos inter & dominus Vlricus de Gingyen magiſter ordinis cum CCC cruciferis peremptus eſt. *Gaudent prædones dum diſcordant regiones.* Eodem anno, Waltherus de Kochritz epiſcopus Merſeburgenſis defunctus eſt, qui eccleſiam commiſſam multis debitis oneratam liberauit; inſuper complura vina & blada reliquit cum duobus millibus florenorum, cui Nicolaus Lubich ſucceſſit. Sub eo defœdarunt eccleſiam Bernardus princeps de Anhalt, & Bernus comes de Reinſtein, qui & multa damna fecerunt eccleſię in rapinis.

Anno Domini MCCCCXII, Ioannes de Egolfſtein epiſcopus Herbipolenſis migrauit ad patres. Cui Ioannes de Brun eodem anno ſuccedens præfuit annis XXVIII.

Anno Domini MCCCCXII, Fridericus Burggrauius de Nurenberg iuxtà promiſſum Sigiſmundi imperatoris deſcendit in Marchiam ſub ſaluo conductu dominorum Rudolphi & Alberti ducum Saxoniæ. Qui tanquam cœlitus miſſus, oppreſſam marchiam à tyrannide Quitzonum cum tempore liberauit. Conuocatis itaque vaſallis, expoſuit voluntatem Sigiſmundi imperatoris literas eiuſdem ipſis oſtẽdens in quibus continebatur, quòd omnes vaſalli, ciuitates & oppida totius prouinciæ ipſi tanquam ſupremo prouiſori & aduocato marchiæ omagium facerent, ſummamque pecuniæ expreſſam in iiſdem literis, id eſt centum millia florenorum Vngariorum, præſtarent. Fecitque ei omagium fidelitatis tota marchia, præter quoſdam vaſallos, & pręſertim Quitzones & de Rechaw nobiles & de Bredaw qui reſiſtebant. Quare & pòſt per Fridericum fugati ſunt.

Anno Domini MCCCCXIIII, Concilium Conſtantienſe initium habuit, quod incredibili penè principum pręlatorumque frequentia tres durauit annos, in quo fides Chriſtiana quæ iam multis annis vacillare videbatur, fortiter reſurrexit. Ibi enim ſchiſma peſſimum & ſcandaloſiſſimum XL annorum terminatum eſt. Ibi hæreſes damnatæ, & duo hęreſiarchæ, ſcilicet *Ioannes Hus & Hieronymus de Praga* incinerati fuerunt, & plura bona inſtituta. Determinauit etiam eadem ſancta ſynodus, quòd concilium legitimè congregatum repræſentans eccleſiam vniuerſalem, poteſtatem habet à Chriſto immediatè: cui omnis ſtatus etiam papalis obedire tenetur, in his quæ ſunt ad generalem reformationẽ eccleſię, ſcilicet in fide & in moribus, tam in capite quàm in membris. Item quòd deinceps concilium de decennio in decennium deberet celebrari.

Anno Domini MCCCCXV, Fridericus dux Auſtriæ, & pòſt imperator eius nominis tertius naſcitur. Eodem anno, Ioannes papa XXIII capitur, & biennio cuſtoditur.

Anno

Anno Domini MCCCCXVI, Gregorius XII pontificatũ legitimè ſe abdicauit,& concilio reſignauit. Benedictus autem XIII in Gallia quondam pontifex, ſe pontificem pertinaciter aſſeuerans, auctoritate concilij rurſus improbatur & damnatur.

Anno Domini MCCCCXVII, poſt Gregorij ſpontaneam reſignationem,& Benedicti XIII, ac Ioannis XXIII inuitam depoſitionem, electus eſt totius concilij vnanimi conſenſu Otto de Columna in ſummum pontificem: ſeditq́; annis XIIII, verus, vnicus, & indubitatus paſtor eccleſiæ. Eodem anno, Fridericus Burggrauius Nurẽnburgenſis, in concilio Conſtantienſi per Sigiſmundum imperatorem plenè fuit nithronizatus, & infeudatus, mitra marchionali & aliis inſignibus collatis, & per ſceptrum elector ac camerarius imperij conſtitutus, ſuſcipiens eo tempore & die, id eſt in octaua Paſchæ, merum imperium ſiue dominium Marchitici principatus. Et hoc eodem ipſo anno, à concilio Conſtantienſi reuerſus in marchiam Brandenburgenſem videlicet, cepit caſtrum Plawen cum pluribus aliis caſtris, & expulit Theodericũ Quitzonem raptorem, & totaliter de Marchia fugauit & proſcripſit. Eodẽ anno, & idipſum in concilio Conſtantienſi per ſuprà memoratum Sigiſmundum imperatorem comitatus Cleuẽſis mutatus eſt in ducatum. Cuius primus dux Adolphus ducatum nouum caſtris, fortalitiis & foſſis egregiè muniuit. Qui etiam monaſterium Carthuſienſe, Reginæ cœli dictum, erexit, & pucherrimè conſummauit; ducem Montenſem, & nepotem ducis Gelriæ bello ſtrauit; & alia complura magnificè perfecit. Tandem poſt multas victorias & ipſe morte naturali proſtratus, in prædicta ſepelitur carthuſia.

De viris illuſtribus, qui tempore Conſtantienſis claruere concilij.

Petrus de Æliaco, epiſcopus Cameracenſis, præceptor Gerſonis qui ſequitur.

Ioannes Gerſon, cancellarius Pariſienſis, legatus pro tunc Gallorum regis, qui ſua ſapientia prædictum valde promouit concilium.

Petrus de Roſenheim, monachus Melicẽſis, qui roſeum memoriale diuinorum eloquiorum & alia edidit.

Franciſcus Zambarellis, epiſcopus Florentinus, iuridicus.

Pogius & ipſe Florentinus, oratorq́ue facundiſſimus.

Gaſparinus Pergamenſis, Grammaticus & Rhetor luculentiſſimus.

Leonardus de Aretino, orator & hiſtoricus inſignis.

Antonius de Butrio, legiſperitiſſimus.

Petrus de Ancharano, in iure canonico eruditiſſimus.

Ioannes Tortellius, orator & Grammaticus præclarus.

Angelus de Peruſino, Baldi auditor iuriſconſultiſſimus.

Et hi octo fuere ſeculares, licet quidam initiati ſacris.

Ioannes Dominici, cardinalis, doctrina & conuerſatione celeberrimus theologus, ordinis prædicatorij.

Nicolaus Triueth, qui ſcripſit ſuper Auguſtinum de ciuitate Dei, eiuſdem ordinis.

Vincentius de Valentia, declamator verbi Dei famatiſſimus, & ſanctæ opinionis. Fuit tamen deceptus, quòd Antichriſtum prædicauit venturum ſuis in temporibus ob malitiam hominum. Contra quem ſcriptura inquit: Nõ eſt veſtrum noſſe tempora & momenta, quæ poſuit pater in poteſtate ſua, &c. Et ſunt verba Saluatoris.

Franciſcus de Platea, theologus & iuriſta canonum ſacrorum inſigniſſimus, ordinis fratrum minorum.

Gerardus Odonis, theologus valens, eiuſdem ordinis. Huius etiam ordinis fuit Alexander V, & in hoc concilio depoſitus.

Paulus Venetus, theologus acutiſſimus, & ſubtiliſſimus diſputator, ordinis eremitarum diui Auguſtini.

Bartholomæus de Vrbino. Auguſtinus de Roma. Gabriel de Spoleto. Iacobus Magni, qui ſophologium & alia edidit.

Theodericus Vric, qui inter alia ad Sigiſmundum imperatorem pulcherrimum librum proſa & metro contextum de conſolatione eccleſiæ conſcripſit, in quo geſta concilij Conſtantienſis pro maiore parte complectitur.

Ioannes Zacharia, & ipſe theoſophus excellentiſſimus. Concilio Conſtant. interfuit, multos in eodem ad clerum faciendo ſermones.

Michael de Bononia, theologus maximus, eodem tempore cum ſubſcriptis claruit, ordinis fratrum Carmelitarum.

Michael Herbrant. *Henricus de Andernacho.* *Arnoldus de Auſtria*, qui omnes ſcriptis effulſerunt.

Notandum tamen, quòd *Hieronymus de Praga* in hoc concilio damnatus, non iſto præſenti, ſed præcedenti proximo anno, id eſt MCCCCXVI, fuit combuſtus. Fuit autem *Ioannis Hus* diſcipulus & collega, quatuor generalium ſtudiorum Pariſienſis, Colonienſis, Heydelbergenſis, & Pragenſis philoſophus, & ſummus theologiæ magiſter, ſi bene intellectu ſuo vſus fuiſſet. Fuit denique orator eloquentiſſimus atq; acerrimus Dialecticus, adeò quòd nullus etiam doctiſſimorum virorum in concilio diſputando ſuperare eum potuerit. Cuius error, imò magiſtri ac præceptoris *Ioannis Hus*, originem habuit ex libro quodam *Ioannis Wiclef*, qui de realibus vniuerſalibus inſcribitur, in quo multa de poteſtate eccleſiaſtica, de papæ & clericorum ſtatu, deque temporali dominio orbis diſſeruntur. Quem quidem librum Bohemus nobilis, Vxoniæ eo tempore ſtudens, perlegens, doctrinarum nouitate oblectatus aliquot exemplaria ſecum in Bohemiam vexit, & pleriſque magiſtris ſuæ gentis & ſectæ legenda conceſſit. Qui eadem curioſitate illecti (ne dicam noua immò nociua lectione infecti) virus hauſtum confeſtim & prædicando & docendo vomuerunt in populum. Quorum magiſtrorum præcipuus *Ioannes* extitit *Hus*. Is cùm honeſtioris vitæ & magnæ eſſet famæ, plebeculam mobilem in ſuam facilè traxit ſententiam. Inde factum eſt, vt in breui tempore & in fide & in moribus tota corrupta & ſubuerſa ſit Bohemia. Et hoc modo accidit etiam hac tempeſtate, quòd hæreſis iſta Huſſitica (vt ſemper) à litteratis & philoſophicis viris habuerit ortum. Et quidnam aliud philoſophia, ipſa hæreſum mater & errorum parens, quàm hæreſum ſemina producere poterit & poteſt? Quæ quantum in ſe eſt (niſi lectorem caſtum cautumque offenderit) ſemper fidem catholicam, & euangelicam illam doctrinam contaminare conſueuit. Cuius etiam illi hæreſiarchæ, & noui & veteres, alumni fuere atque diſcipuli. Quin etiam, vt memoratus glorioſus inquit Hieronymus, Omnes hæretici magni huius ſeculi fuere ſemper magiſtri, rete habentes apoſtolicum, catenulas aſt diabolicas, id eſt philoſophicas à philoſophis contextas. Quos etiam idem doctor appellat hæreticorum patres, aduerſus Pelagianos ſcribens, inter alia de ipſis inferens: Philoſophi, patriachæ hæreticorum, eccleſiæ puritatem peruerſa maculauere doctrina, &c. Et theologorum auguſtus Auguſtinus, in l. de ciuitate Dei, Ariſtotelem Peripateticorum philoſophorum principem ſuam ob virulentam doctrinam hæreſiarcham appellitare & ſcribere non erubuit. Aſt nunc de his ſatis dictum ſit, quoniam & compluribus in locis huius operis paria taxata ſunt, & cauſa nacta infrà dicentur. Fuerunt autem in concilio iſto Conſtantienſi (vt Hartmannus Schedel in ſua Chronica habet) ex omni natione viri excellentiſſimi, & potiſſimùm Itali, Galli, Germani, Hiſpani & Angli, quorum ſuffragiis omnes concilij res geſtę ſunt. Porrò præſtantiores in eo fuere: Ioannes XXIII ſummus pontifex, & Sigiſmundus Cæſar; quinque epiſcopi cardinales; XVI presbyteri cardinales; VII diaconi cardinales; patriarchæ VII; archiepiſcopi XXXIIII; epiſcopi CIIII; abbates LX inſignes; generales quatuor ordinum; duces XXIIII; comites CXL; communitates quoque vrbium multarum.

Comitatus Subaudienſis in ſuprà memorato quoque concilio Conſtantienſi mutatus eſt in ducatum.

Eodem tempore ſtudium vniuerſale fundatum eſt in Roſtock, in ducatu Meglingenſi, qui Latinè Magnopolenſis dicitur.

Anno Domini MCCCCXIX, Sigiſmundus Cæſar Wenceſlao mortuo fratre eius regnum obtinuit Bohemiæ. Eodem anno, Rudolphus dux Saxoniæ, & elector imperij, qui multa bella habuit contra Guntherum archiepiſcopum Magdeburgenſem, in quorum vno turris cadens duos filios eius quos ſolos habuit, oppreſſit & extinxit. Quamobrem abſque hærede hoc ipſo anno in Wittenberg obiit, ducatum fratri Alberto cum electoratu relinquens.

Anno

Anno Domini MCCCCXX, Ioannes de Nassaw archiepiscopus Moguntinus diem obiit, cui Conradus de Dune Ringrauius successit, & XIIII annis præfuit. Eodem anno vel circà, Bohemi indignati propter combustionem Ioannis Hus & Hieronymi Pragensis, collecto exercitu magna damna vicinis intulere prouinciis. Combusserunt equidem eo tempore inter alia monasterium Brun, ordinis sancti patris nostri Benedicti, quod sanctus Adelbertus, episcopus Pragensis & martyr, de patrimonio suo fundauerat; item abbatiam in Straho ordinis Præmonstratensium.

* Anno Domini MCCCCXXI, Hussitæ rursus in furiam versi, circumpositas fidelium terras igne & ferro vastauerunt, & etiam in ipsa Bohemia catholicos laicos & religiosos eadem vesania exturbarunt; eorum prędia, villas, & oppida, & monasteria, flamma & gladio destruentes. Qua tempestate Carthusiam trans pontem subuerterunt. Item circa Pentecostes festum obtinuerunt montem Cuthnitz, & honorabile cœnobium ordinis Cisterciensis ibidem Sedelitz nuncupatum funditus diruerunt: in quo quidam Carthusienses præfati monasterij expulsi fuerant recepti ad tempus, vt hospites. Quapropter Hussitæ excandescentes ipsos monachos receptores cum omnibus interfecere Carthusiensibus. Eodem etiam anno prętati hæretici oppidum Belyn cum castro quod fuerat de dominio comitis Alberti de Colditz, & monasterium Osseck sub castro Rosenberg combusserũt, & monachos ordinis Cisterciensis in eodem Deo militãtes occiderunt. Et eodem impetu Brux oppidum fidelium expugnare machinabãtur. Sed marchiones Misnenses, Fridericus & Wilhelmus id audiẽtes, & exinde terris suis malum timentes, collecta armatorum multitudine contra eos processerunt, & congressione facta duo millia Hussitarum interfecerunt, cæterosq; omnes in fugam turpem verterunt. Ex parte autem Misnensium vix quinquaginta occubuerunt.

Anno Domini MCCCCXXII vel circà, per Martinum papam crux data est contra Bohemos. Missusq; eam ob rem Iulianus cardinalis sancti Angeli in Germaniã. Eius opera maximus exercitus collectus est, in cuius expeditione fuerunt multi principes, barones, comites, & episcopi. Dux militiæ fuit Fridericus, marchio Brandeburgensis. Cum eo præcipui fuere: Otto Treuirẽsis, Theodericus Coloniensis, Guntherus Magdeburgensis, archiepiscopi. Item episcopus Leodiensis, & alij, Ludwicus comes palatinus, Albertus dux Saxoniæ, Ludwicus Landgrauius Hassiæ, Fridericus & Wilhelmus marchiones Misnenses, domini nostri; Bornus, Georgius, & Adolphus, principes de Anhalt; Fridericus Lantgrauius Doringiæ; Ioannes dux de Berge; Henricus comes de Schwartzburg; Volradus & Geuehardus comites de Mansfelt; Bedo de Stalberg comes, & plures alij quorum quadraginta equitum fuere millia, dempta multitudine peditum. Et cùm tot & tanti essent, vix Bohemiam ingressi subito pauore omnes perculsi, & priusquam hostis vllus in cõspectu daretur, fœdissimè omnes simul cœperunt fugere, quilibet extra Bohemiam. Hostis exin metu alieno ingenti præda potitus est, quam relictam inuenit. Eodem tempore ordo nouus canonicorum regulariũ apud Etruriam cœpit in Lucensi agro, monasterio Frisonariæ à loco Frisonaria dicto. Deinde ab Eugenio aucta Lateranensis appellata est, vt dicit Hartmannus, & speciali priuilegio canonicis regularibus beati Augustini aggregauit, habueruntq; complures viros & sanctimonia præstantes. Congregatio denique noua, siue reformatio ordinis sancti Benedicti quæ sanctæ Iustinę nuncupatur, hac tempestate in Italia apud vrbem Patauinam in monasterio sanctæ Iustinæ cœpit. Quæ congregatio viris præstantissimis, & locis bonisque, tam temporalibus quàm spiritualibus, excreuit. Idcirco Eugenius quartus pontifex summis eam dotauit priuilegiis. Deinde in ea innumerabiles viri, non modò iurium ac sacræ theologiæ doctrina, sed & eloquentia literarum tam Græcarum quàm Latinarum ornatissimi extitere.

Eodem anno Gerhardus Episcopus noster obiit, vt habet catalogus ille breuis & mancus, quem in multis, vbi certiora non habui, sequutus sum. Verùm hoc loco, vt in plerisque aliis, sciens ex priuilegio quodam hunc præsulem anno Domini MCCCCXXVII adhuc vixisse, ab eodem recessi. Et ita alibi cùm emendatius exemplar non haberem, & anceps essem; verisimiliora & magis rationi consona semper sectatus sum. Quod lector humanus perpendens facilem mihi veniam dabit, sicubi forsan me eiusmodi perplexitate laborasse offenderit, sciens *Vltra nosse viri nulla posse requiri*, &

in rebus arduis vel ipſum conatum fore laudabilem. Quo vtique fretus, nonnihil in huius operis exantlatione effeciſſe me reor, iuxta illud Flacci dictum, Eſt aliquid prodiſſe tenus, ſi non datur vltra. Sed & de hoc infrà plus.

Anno Domini M C C C C X X I I I, Albertus dux obiit Saxoniæ, frater ſuprà memorati Rudolphi. Hic propter bella fratris plurimùm depauperatus fuerat, vt vix quatuor cum equitibus equitaret. Diſceſſit autem & ipſe ſine hærede maſculo. Proinde ducatus eius cum electura deuolutus eſt ad imperium. Quem Sigiſmundus imperator qui tum rerum ſummam tenebat, Friderico marchioni Miſnenſi, viro ſtrenuo, & armorum gloria clariſſimo, ob obſequia quæ ſibi impenderat, & bella quæ contra Huſſitas fortiter perfecerat, cum ipſa electura pleno iure & dominio tradidit; ita vt amodo ipſe Fridericus ſuum titulum extollere, atque Marſcallum ſacri Romani imperij ſe ſcribere poſſet. Et ita ducatus Saxoniæ peruenit ad marchiones Miſnenſes, quorum primus dux prædictus inſtitutus eſt Fridericus, vt hæredes illi eadem dignitate ſuccederent perpetuè. Cœpit itaque Fridericus dux Wittenberg poſſidere, vrbem Saxonicam cum attinentiis ſuis circumpoſitis caſtris, villis, & oppidis, quæ antè prædictus Albertus dux defunctus quondam poſſederat, ibique obierat.

Fridericus denique prænarratus, primus ex marchionibus Miſnenſibus Saxoniæ dux, & imperij elector, ſtudium vniuerſale literarum Lipſick erexit, magniſque collegiis ac ſtipendiis decorauit. Quem Fridericus, & ipſe dux Saxoniæ, & elector imperij eius nominis tertius, qui noſtro æuo ducatum prædictum ſucceſſione hæreditaria feliciter & pacificè gubernat; ſecutus, & ipſe gymnaſium ſapientiæ florentiſſimum in ſuprà dicta ſua vrbe Wittenbergenſi a fundamento nouum fundauit, multiſque bonis & magnificis priuilegiis decorauit. Inſuper ibidem caſtrum munitiſſimum & pulcherrimum, & iuxta illud eccleſiam collegiatam mirificis ſtructuris erexit exemptam, in honore Omnium Sanctorum dedicatam, quam ornamentis pretioſiſſimis, & reliquiis innumeris & ſanctiſſimis, nec non ſummis indulgentiis Romæ impetratis excellentiſſimè ac ſplendidiſſimè ornauit & inſignauit. De quibus omnibus infrà ſuo tempore dicetur amplius.

Anno Domini M C C C C X X I I I I vel circà, ordo monachorum diui Hieronymi iamdudum à ſua inſtitutione primæua collapſus, à viro venerabili Lupo Hiſpalenſi reſtauratur. Ex dictis beati Hieronymi normam cõtextam Martino papæ obtulit, & pontifex eandem approbans confirmauit.

Anno Domini M C C C C X X V, Guilhelmus marchio Miſnenſis, frater ſuprà dicti Friderici primi ducis Saxoniæ, defunctus eſt, & in eccleſia collegiata ac exempta ſancti Georgij in Aldenburg, quam ipſe in monte iuxta caſtrum fundauerat, honorificentiſſimè ſepelitur, in eius videlicet chori medio. Huius denique eccleſiæ præpoſitus in præcipuis feſtis ex apoſtolico indulto epiſcopalibus inter celebrandum vtitur inſignibus.

Anno Domini M C C C C X X V I I, indictione Romanorum quinta, memorabilis ille pater, & famigeratus dominus, Hermannus primus huius monaſterij noſtri infulatus abbas, poſtquam complures per annos religiosè & laudabiliter ſibi commiſſum gregem gubernaſſet, naturæ debitum ſoluit, & iuxta altare archiapoſtoli Petri ſub fornice muri, & aſſiduo ſummam Miſſam celebrantium, & ad eandem in ſacris miniſtrantium ſub tranſitu ſepelitur. Cui etiam primò & grandis & ſculptus lapis, per circumferentiam epitaphium, in medio autem imaginem mitratam ipſius præſulum more continens, poſitus eſt. Hactenus enim priſci illi patres, & venerandi abbates, veræ religionis & humilitatis ſectatores, omnem pompam & vanitatem, veluti religionis monaſticæ iacturam & excidium, vitare conſueuerant. Quamobrem fratrum inſtar ſimpliciter tumulati fuere, dempto quòd eorum ob memoriam poſteris commendandam plumbilamen, & nomen eorum & diem obitus inaratum tenens, ad caput poſitum cum ipſis plerumque ſepultum fuerit: ſuperiore tamen ſaxo raſo, & (vt ita loquar) cæco planoque permanente. Proinde contigit, vt nominatiſſimorum abbatum vtpote primi, ſecundi, tertij, & aliorum haud paucorum per longa temporum curricula, & vſque præſens in noſtrum tempuſculum ſarcophaga incognita manſerunt. Quorum duorum, Erckenberti

berti videlicet abbatis eius nominis ſecundi,cuius epitaphium inuentum conſtat,anno Domini M D X,in latere eccleſiæ noſtræ ſiniſtro verſus Septētrionem,in loco communis fratrum ſepulturæ,non procul ab ara diuæ Vrſulæ, dum pro Ioanne Scharpff, confratre præbendarioque noſtro, equite quondam in armis ſtrenuo,reuerendi domini Iudoci abbatis noſtri moderni genitore, in bona ſenectute recenter tunc defuncto,ſepulchrum foderetur.Quod quidem epitaphium ita caſu repertum continebat, ipſum Erckenbertum multorum voluminum,præcipuè beatorum Auguſtini & Hieronymi operum ſcriptorem originalium fuiſſe egregium: quæ quidem opera,manu ipſius eleganti charactere exarata,in pręſens vſque æuum noſtram & venuſtate & magnitudine ſua bibliothecam plurimùm exornant.

Porrò aliud domini videlicet Azzonis, viri ſpectabilis & abbatis noſtri quondam præſtantiſſimi,epitaphium repertum fuerat,anno Dominicæ incarnationis M D X V I I,dum ante altare beatorum Apoſtolorum Philippi & Iacobi pro vnius monachi ſacerdotiſque noſtri tunc defuncti ſepelitione terra aperiretur, quod quidem exile,plumbeum, quadratumque nil præter nomen defunctionisque annum memorati Azzonis continebat; adeò tamen vetuſtate & ſitu corroſum, vt numerus difficulter cognoſci legique poſſit,quod & adhuc penes nos extat. Epitaphium verò Egkeberti quò deuenerit ignoratur.Enimuero dum ſuam ob antiquitatem & mirificum ſchema diuerſis conſpiciendum & legendum commodatum fuiſſet; noſtrorum incuria repetere illud negligentium non eſt reſtitutum nec recuperatum, ſed alienatum & deperditum hucuſque manet,ad calendas Græcas recuperabile. Hermanno itaque abbate qui natu Citzenſis fuerat defuncto, ſucceſſit ei in regimine monaſterij & abbatiæ, eodem anno Dominus Erhardus Gliner de Geraha oriundus, vir prudens & iuſtitiæ tenax. Et hunc quidem Ioannes de Slenitz, Nuemburgenſis epiſcopus eius nominis ſecundus,qui immediate ſequitur in ſuo infrà ſcripto priuilegio,quod monaſterio noſtro,anno Domini M C C C C X X X I I, contulit, lites narrat habuiſſe cum anteceſſore ſuo epiſcopo Gerhardo:quod vtiq; minimè eſſe potuiſſet,niſi hoc eodem anno Domini,videlicet M C C C C X X V I I,primo Erhardi abbatis,ipſe Gerhardus pręſul in humanis ſuperſteſq; fuiſſet:quem tamē catalogus ille cōmunis,breuis & vulgatus anno Domini M C C C C X X I I migraſſe à ſeculo ponit;quem tamen & in hoc (vt in multis)oberritaſſe ſuſpicor.Proinde & hic anceps maneo,auribus lupum tenēs. Verùm modò quippiam non habens certius,prælallegato priuilegio(vt infrà patebit)magis quàm illo memorato mancoque credens catalogo, ſolidiora & veriſimiliora ſequendo,cœptam in nomine Domini proſequar hiſtoriam.

Anno denique quo ſuprà, Domini videlicet M C C C C X X V I I, Rudolphus de Plawenitz, X X X V epiſcopus Miſnenſis, obiit; cui Ioannes Hoffman,primus ex theologis ſtudij Lipſenſis ad canonicatum præſentatus,eodem anno ſucceſſit : ſub quo eccleſia Miſnenſis habuit multos aduerſarios, & paſſa eſt etiam ab Huſſitis iacturam non modicam.

Eodem anno vel circà,Gerhardus epiſcopus noſter debitum naturæ ſoluit, cui Ioannes de Sleynitz(vt ſequitur)communi voto electus ſucceſſit.

IOannes ſecundus, decretorum doctor inſignis, ex proſapia nobilium de Sleynitz dictorum originem ducens,Gerhardo mortuo in pontificatu Nuemburgenſis eccleſiæ ſuffectus,eandem egregiè & laudabiliter in diebus ſuis rexit,res magnas & memorabiles perficiens. Inter quas ad Bohemorum ſiue Huſſitarum impetum & furorem arcendum,arcem epiſcopij in Cziza muniens,nouis foſſatis,muris,& turribus validis circumcinxit; pontem nouum prædictis adiiciens. Fuit denique iſte venerabilis præſul,vir per omnia magnificus,humanus & liberalis,munificus largusque ac dapſilis. Inopum quoque & pauperum miſeriis ex animo plurimùm compatiens,& liberaliter cunctis ſubueniens, optimi paſtoris officium exhibens , gregem commiſſum verbo & exemplo,ac corporali ſubſidio quantum ad egenos pertinet, diligenter paſcens,& miſericordiam cunctis calamitoſis hilariter impertiens. Quæ vtique miſericordia virtus maxima, & gloria ſumma & præcipua iuxta ſacros canones boni cenſetur epiſcopi. Obiit tandem (vt infrà anno ſuo opportunius dicetur) poſt laudabilia

facta in celebritate diui Andreæ apoſtoli, tumulaturq́ue in eccleſia ſua Czica ad Occidentem, in communi & vetuſto epiſcoporum ſarcophago.

De euentibus quibuſdam, temporibus præfati antiſtitis exortis, ex Chronicis.

Anno Domini MCCCCXXVIII, Fridericus dux Saxoniæ primus, & marchio Miſnenſis &c. cui Sigiſmundus Cæſar ducatum contulerat, obiit in Weiſenfels, & ſepultus eſt in Miſna, in capella maiorum ſuorum quæ Principum appellatur, quæ mauſoleum eorundem ſuo continet gremio: in qua & veteres pendent exuuiæ, & rapta ex hoſte trophæa. Mortuus autem eſt in octaua Innocentum, relinquens ex vxore ſua Catharina filia ducis Brunſwicenſis quatuor filios, Fridericum, Guilhelmum, Sigiſmundum & Heinricum. Fridericus ſucceſſit ei in ducatu Saxoniæ, & electoratu imperij. Guilhelmus ſucceſſit in Landtgrauiatu Doringiæ, cuius vxor fuit Anna, filia Alberti Vngariæ & Bohemiæ regis & pòſt Romani imperatoris, eius nominis ſecundi; deuotiſſima & ſanctæ opinionis mulier. Sigiſmundus initiatus eſt ſacris, & Deo mancipatus potius quàm armis, factusq́ue eſt epiſcopus Herbipolenſis, licet infra paucos annos (vt in ſequentibus dicetur) reſignarit. Heinricus iunior filius, marchio Miſnenſis, & Landtgrauius Doringiæ parum ſuperuixit. Ideo omnia quæ habuerat, Guilhelmo ſuprà fato ſuo fratri prouenerunt, qui etiam exin ſolus Landtgrauiatum poſſedit Doringiæ diu pacificè, quouſque videlicet inter eum & Fridericum fratrem ſuum memoratum grauiſſimæ diſcordiæ & rixæ exortæ ſunt, de quibus infrà dicetur.

Anno Domini MCCCCXXIX, Bohemi crebris victoriis elati & prædarum auidi, rurſus hoſtili exercitu vicinas terras, præſertim Luſatiam, Miſnamq́ue ex parte vaſtare cœperunt, & inter alia damna cœnobia Nouæ cellæ & Grunhaim ordinis Ciſtercienſis deſtruxerunt, & monachos occiderunt, & cuncta eorum bona diripientes abduxerunt.

Anno Domini MCCCCXXX, Bohemi Huſſitæ iterum in terram Miſnenſem, & procedentes in terram Aduocatorum, Plawen oppidum diruerunt. Deinde Curiam, & Culmpach, & ſimiliter Pareut oppugnantes ceperunt, & deſpoliauerunt. Et ita graſſantes vſque ad Babenbergam, cuncta penè igne & ferro depopulati ſunt; magna damna marchionibus Brandeburgenſibus inferentes. Nec fuit qui eis reſiſtere vellet, aut poſſet.

Anno Domini MCCCCXXX, Cluſa monaſterium reformatum eſt per abbatem eiuſdem loci Ioannem de Mindaw, qui dolens ſuper inordinata fratrum ſuorum conuerſatione, diuina tactus inſpiratione, regulam diui Benedicti tum prorſus neglectam recolligere, & diligenter perlegere cœpit, & in ſe & ſubditis ſuis perficere: & ita pedetentim fratres ſuos ad regularis vitæ tramitem omnimodis perduxit. Cuius optimæ conuerſationis odor longè diffuſus ad vitam meliorem & alios allexit. Famam equidem eius audiens duciſſa quædam Brunſwicenſis, ipſum in Burſfeldiam pro reformatione transferri obtinuit. Prædictus itaque venerandus pater Ioannes & abbas translatus in Burſfeldiam, religioſam vitam ſecundum puritatem regulæ ſancti Benedicti inſtituere cœpit, & fratres qui eatenus ibidem per complures annos ſine lege vixerant, ad tria monachorum ſubſtantialia obſeruanda compellere. Et taliter contigit, vt Burſfeldia ex Cluſa reformata, & virtute & religione maximè creſceret, adeò vt fama & opinione matrem ſuam Cluſam longè excelleret, dum quia ex ea reformatio vehementer propagari per Germaniam cœpit, multis cœnobiis per abbates eius & fratres ad monaſticam diſciplinam per reformationem adductis. De qua quidem reformatione, & laude abbatum ipſius, in quodam carmine de laudibus Saxoniæ ita inter alia cecini:

Cluſa monaſterium fuit humile, ſed venerandum:
Saxoniæ flos, relligionis apex, honor orbis:
Cluſa domus celebris, campeſtris, amœna, iucunda,
Congrua clauſtricolis, tranquilla, ſituq́ ſalubris,
Sola quieta iacens: hinc rectè Cluſa vocatur:

Clauſa

Clauſa malis, reſerata bonis ſeruire Tonanti
Qui cupiunt, & mente polum penetrare ſupernum:
Vnde ſalutifera nuper fluxere fluenta
Quæ procul almifluum circumfudere liquorem.
Anno milleno, quadringent, atq; triceno,
Tempore quo clauſtri geſtabat ſceptra Ioannes
De Mynda natus, paſtor probitate coruſcus,
Quem tribus elapſis annis Burſfeldia poſthæc
Poſcit habere patrem, renouare vetuſta valentem.
Qui veniens iſtic, vitam introduxit honeſtam,
Quam patris Angelici ſacra norma docet Benedicti.
Sicq; reformatum diuino numine clauſtrum
Burſfelt eximium fuit, in nouitate ſecundum:
In quo continuè noua tunc plantatio creſcens
Clauſtra reformando procul vndiq; ſparſit odorem
Per ſtudium abbatum, curamq; patrum ſapientum:
Quos domus hæc aluit multos virtute nitentes:
Quoſq; inter primos vita & doctrina Ioannes.
Claruit excellens, Hagen cognomine dictus &c. de quo infrà dicetur.

Anno Domini M C C C C X X X I, Martinus papa defunctus eſt, cui eodem anno Eugenius quartus ſucceſſit, quinto nonas Martij, patria Venetus, Tumultuarius à quibuſdam deſcriptus, quòd anno primo ſui pontificatus malis conſiliis ductus, diuina humanaque perturbauerit, & Romanos ad arma exciuerit. Quorum etiam vix cucullo ſumpto tela per Tiberim in ſcapha elapſus euaſit. Quem ideo nonnulli ordinis ſancti Benedicti fuiſſe ſcribunt; licet id nullo authentico ſcriptore aut alio indicio probare poſſint: cùm nec ipſum Tritemius noſter, hiſtoriographorum huius tempeſtatis omnium peritiſſimus, ponat aut numeret inter noſtri ordinis ſummos pontifices. Fuit quidem religioſorum, nec non virorum ſapientum, amator præcipuus, magnis eos proſequens fouenſque honoribus atque priuilegiis, quorum etiam contubernio cautior, mitiorque effectus, dein (quoad vixit) prudenter & modeſtè ſe gerebat, multa laudabiliter ordinans & exequens. Quod autem voto & habitu fuerit monachus, aſſerere nolo, nec credo, cùm id nulla fretus auctoritate defendere & probare potero.

Eugenius denique iſte, anno Domini M C C C C X X X I I, Sigiſmundum coronauit imperatorem Romæ. Vocatus autem ad concilium Baſilienſe Eugenius cùm nollet comparere; tandem contumax reputatus depoſitus eſt, anno Domini M C C C C X X X I X, (vt infrà patebit) & loco eius Amedeus dux Subaudiæ, iam ſenex & cœlibem vitam ducens, ſummus pontifex conſtitutus eſt, dictuſque Felix quintus. Eugenius tamen permanſit verus pontifex per Italiam vſque ad obitum, maiorem habens ſequelam & obedientiam. Qui etiam indignans concilio Baſilienſi, ſuam ob inſectationem illud omnino reuocauit, caſſauit & annullauit. Aliud concilium primò Ferrariæ, ſed peſte impediente Florentiæ celebrauit, cum ingenti Orientalium frequentia. Illuc equidem Indi, Æthiopes, Armeni, Arabes, Georgiani & Græci confluebant, qui in eodem concilio, eorum imperatore præſente, vniti ſunt eccleſiæ Romanæ de proceſſione Spiritus ſancti. Concilium Baſilienſe nihilo ſecius ſuo per aliquot annos durauit in vigore, donec anno Domini M C C C C X L V I I I obſidione diſſipatum fuit, ex glorioſo principio humilem (vt infrà dicetur) finem conſequens.

Anno itaque Domini (vt præfatum eſt (eodem quo ſuprà, M C C C C X X X I, concilium Baſilienſe ſacroſanctum exordium habuit, vt in actis eius continetur, durauitque vſque ad annum Domini M C C C C X L V I I I, habens ſeſſiones X L V, de quo hiſtorici vt frequenter anno Domini M C C C C X X X V I I I incipiunt diſſerere. Ego verò annum præfatum elegi, quo & initiatum conſtat, paulo ante mortem papæ Martini, primoque Eugenij ſucceſſoris eiuſdem anno: quorum vterque conci-

lium hoc approbauit, & ratum habuit. Denique Sigiſmundus Cæſar cum multorum principum & nobilium famulitio id ipſum frequentauit, ornauitque: confluentibus inſuper ad illud ex Hiſpania, Gallia, Germania, Pannoniaque, prælatis innumeris. In quo quidem pro reformatione totius eccleſiæ, & in capite, & in membris, multa ſalubriter & rigidè fuerunt conſtituta, & præcipuè contra Simoniacos & concubinarios ſtrictiſſimè animaduerſum. Expectationes & reſeruationes beneficiorum prorſus reprobatæ, & ſub grauiſſimis cenſuris annatæ interdictæ & prohibitæ, etiam in curia, ne videlicet deinceps pro inueſtitura, de eccleſiis, monaſteriis, dignitatibus, beneficiis, officiisque quibuſcunque, nec non ordinibus, ac pallio, nihil penitus antè vel pòſt exigeretur. Fuerunt & in eodem concilio pro honeſtate clericorum, & decentiore diuini officij cultu multa grauiter & deuotiſſimè ſancita. Vbi & determinatum conſtat bullatim &c, beatiſſimam deiparentem virginem Mariam ab omni penitus macula in ſua conceptione originalis culpæ ſemper fuiſſe immunem. Item feſtum Viſitationis eiuſdem glorioſæ virginis in eodem cum bulla indulgẽtiarum inſtitutum, vel potius confirmatum extitit. Inſuper reformatio illa nouiſſima ordinis diui patris noſtri Benedicti, quæ tunc temporis in Saxonia monaſterio (vt dictum eſt) Cluſæ primùm exorta, & ſecundariò in Bursfeldia transplantata, radices altius figens, propaginesque ſuas per Germaniam paulatim dilatans, & hinc à loco propaginis Bursfeldenſis eſt appellata; in eodem ſacro concilio (quemadmodum clarè in prologo diurnorum noſtrorũ ordinarij continetur) & confirmata & approbata fuerat: præſidente eodem concilio domino Iuliano, ſanctæ Romanæ eccleſiæ tituli ſanctæ Sabinæ diacono cardinali, viro fidei Chriſtianæ amatore feruentiſſimo, & omnibus virtutibus tam diuinis quàm humanis ornato. Attamen à pleriſque aridæ tenuiſque religionis homuncionibus in contentionem deducitur; nonnullis appellantibus illud conciliabulum ſiue conuenticulum, verbis Pelagij diſtinct. XVII innitentibus. Quo in numero fratricellos quoſdam, vt in errore ſui concepti veneni diutius graſſentur, comperio. Quos haud exin abs re Maculiſtas appellare ſolemus, quòd labem quandam & conceptionis notam illibatæ immaculatæque virgini deiferæ impingere non verentur. Quem quidem errorem ſacrum ipſum concilium exploſiſſe in præcedentibus liquet. Fuerunt inſuper & alij fautores partium Eugenij, qui hanc ſynodum conuenticulum appellare præſumpſerunt. Ego verò (nihil tamen temere affirmare volens) ſacroſanctam ſynodum generalem Baſilienſem, ſacris generalibus Conſtantienſi Senenſiq; conciliis ita decernentibus & ordinantibus, atq; apoſtolica auctoritate interueniẽte, pro reductione Orientalis eccleſiæ & quorumlibet oberrantium, nec non, (vt præfatum eſt) pro reformatione totius eccleſię in capite & in membris debitè legitimeque ac rite initiatum & congregatum fuiſſe, ab optimis hagiographis hiſtoricisque ſcriptum comperio; tametſi glorioſum principium flebilis minusque laudabilis clauſerit finis; & iuxta illud poëticum:

Nobile principium peior fortuna ſecuta.

Cuius quidem mali cauſa potiſſima extitit ſchiſma deteſtabile ibidem exortum, propter quod mox Orientales & aliæ complures nationes à prænarrato concilio receſſerunt. Et quidem Græci & alij Orientales Florentinum concilium petentes, Eugenio papæ adhærere cœperunt: per quem etiam in eodem concilio Romanæ reconciliati & vniti ſunt eccleſiæ. Nonnulli, & præſertim Germanorum populi, aliqui videlicet non omnes, nec Eugenium neque Felicem ſequebantur. Qua de re Neutrales appellati ſunt, quorum neutralitas cum præfato ſchiſmate durauit vſque ad annum Domini MCCCCXLIX, in quo Friderico imperatore ſollicitante Felix quintus Nicolao Eugenij ſucceſſori reſignans ceſſerat. Et de hoc ſuo anno infrà.

Anno Domini MCCCCXXXII, Ioannes epiſcopus noſter, & magnificus cœnobij noſtri benefactor, contulit ad inſtantiam domini Erhardi abbatis monaſterio noſtro priuilegium ſuper ripa piſcium in villa Ozzick, quod quidem ſic incipit: Æquitas & approbata conſuetudo requirit diſcrepantiam &c. Hinc eſt, quòd nos Ioannes, Dei gratia epiſcopus Nuemburgenſis, ad vniuerſorum tam præſentium quàm futurorum noticiam deducimus, & deduci volumus per præſentes, quòd cùm inter nos & (vt veraciter didicimus) immediatum prædeceſſorem noſtrum Gerhardum epiſcopum

pum Nuemburgenſem ex vna, nec non venerabilem patrem dominum Erhardum abbatem monaſterij Poſauienſis Nuemburgenſis diœceſis, & eius anteceſſorem immediatum, de & ſuper ripa deſcendente à ligneto vulgariter nuncupato *das grabholtz*, vbi incipiuntur bona villanorum pagi Oſſeck, & terminatur vſque ad limites vbi incipitur piſcatura Burchardi de Comitz, ſubtus molendinū ibidem in Oſſeck &c. Ideo taliter certiorati & informati ſufficienter, non volentes de cætero contendere ſuper his, neq; eundem dominū abbatem Erhardum aut ſuos ſucceſſores impetere quomodolibet; in eiſdē ſpōte, realiter & rite, deliberatè & liberè, ceſſimus & cedimus pro nobis & noſtris ſucceſſoribus omni impetitioni, actioni, diſceptationi, ac quibuslibet impedimentis motis & mouendis ſuper ripa & iure piſcandi ſuprà dictis. Ad ampliorem quoque corroborationem, & firmitatem perpetuam concordiæ & pacis, recognitionis & ceſſionis, idem dominus Erhardus abbas augmentando argentea menſæ noſtræ epiſcopalis vltro & gratuitè obtulit & dedit pro ſui & noſtra reuerentia quendam ſcyphum de quarta, media marchia argenti, valoris quadraginta quinque florenorum &c. Acta ſunt hæc anno quo ſuprà, dominica Exurge.

Eodem anno, Sigiſmundus Cæſar ab Eugenio Romæ imperiali diademate coronatur, apparatu ingenti. Quo etiam anno, totam penè per Teutoniam vina ac frumenta, arborum denique flores, frigore perierunt. Proinde tanta cariſtia ſecuta eſt, vt modius ſiliginis vſualis XXXIII groſſis venderetur.

Anno Domini MCCCCXXXIII, Conradus de Dune archiepiſcopus Moguntinus obiit, cui ſequenti anno Theodericus Schenck de Erpach ſucceſſit.

Anno Domini MCCCCXXXIIII, Ioannes epiſcopus noſter migrauit ab hoc ſeculo, in eccleſia Citzenſi cum tali ſepultus epitaphio.

Hic M, bis bina C, ter X, his quattuor addes,
Iuris doctorem ſubtraxit tumba Ioannem
De Sleinitz genitum, præſulem eximium,
Nuenburgenſem herum, clero, plebi quoq; gratum,
Andreæ feſto: Deus alme memor eius eſto.
Noua foſſata conſtruxit gyro murata,
Turres cum ponte retro fundauit & antè.
Contra Huſsitas, orthodoxis inimicos.

Epitaphium tamen præfatum lima eget, quia à lege metrica ſatis aberrat, & (vt aiunt) claudicat. Verùm id parum facit ad rem quam ſcrutamur. Non enim in ſyllabarum pondere, ſed rerum geſtarum ordine hiſtoriarum latitat veritas. Quæ quouis idiomate exprimitur, quouis verborum ſchemate diſſeritur, nil intereſt: dummodo ipſa rerum veritas verè & inconcuſsè tranſmittitur ad poſteros. Per id tamen indoctè epigraphantium ineptias excuſatas habere minimè volo: de quibus quid ſentio, in ſequentibus ſub Petri præſulis dicam epitaphio.

Ioanne itaque de Sleinitz ita in Chriſto defuncto atque ſepulto, Petrus ei ſucceſſit, vti ſequenti dicetur capitulo.

PEtrus primus, in numero epiſcoporum Nuemburgenſis eccleſiæ XXXIII, ex ſtirpe & domo nobilium de Haugwitz dictorum originem ducens, Ioanni defuncto ſuccedens annis præfuit viginti nouem. Fuit autem Licentiatus iuris pontificij, magnanimus & prouidus, ſed eloquio balbus & tremulus. Cuius temporibus Huſſitæ multa mala per bella & direptiones huic territorio intulerunt. Quam calamitatem auxit vehementer paulo pòſt diſcordia exorta inter principes Fridericum & Wilhelmum, qui mutuo diſſidentes proprias terras & prouincias penè irrecuperabiliter flamma & framea deuaſtauerunt. Fridericus dux Saxoniæ, & elector imperij, aſſumptis copiis Doringiam in odium & iacturam fratris ſui Wilhelmi vexabat & vaſtabat. Wilhelmus contrà ſe vlciſcens, Bohemorum auxilio Miſnam & Luſatiam exitialiter oppreſſit, villas & agros deſtruens, multisque oppidis vi & armis expugnatis, & demum ſpoliatis, maximam cunctarum rerum prædam abduxit: de quibus omnibus infra ſuis locis quibus geſta ſunt, dicetur latius.

Anno primo epiſcopi Petri, qui eſt annus Domini MCCCCXXXV, Miſna ciuitas inſignis, & epiſcopalis pariter & ducalis, quam olim Heinricus Auceps primus

eius nominis rex Romanorum fundauerat, & in qua filius ipsius suus Otto primus cognomento Magnus episcopatum instituerat, pro medietate penè flammis exusta est. Quo etiam anno modius siliginis pro viginti vendebatur grossis. Et quia Misnæ inclytæ ciuitatis mentio facta est, huius quoque prouinciæ quæ ab eadem Misna siue Misnensis appellatur, situm describere operæpretium duxi. Misna itaque quæ regio est Germaniæ, ad Albim flumen posita est. Ab ortu Solis haud longè absunt Vindali, id est Sclaui: à meridie Bohemi: à septentrione Saxones: ab occasu Libonotria est, cuius caput Lips habetur, cui fines Sala & Muldauus amnes præscribunt. Vltra Salam Doringi sedes habent. In ea multæ sunt opulentissimæ ciuitates, munitissimaque castella. Quam olim Calucones, Danduti, Ptolemæo teste, inhabitarunt. Libonotriam verò Herthani, Eudosi, Varini atque Suardones tenuerunt, qui postea in vniuersum Sorabi vel (vt Erasmus Stella scribit) Serabi dicti fuerunt. Regio adeò in omni frugum genere fœcunda, vt cunctis ferè circumiacentibus prouinciis ad abundantiam sufficiat. Patet hoc per aurigas complures qui vsque hodie nil penè negotiantur, quàm quòd frumenta hîc empta exteris inferant terris, seque alióſve eiusmodi pascant commercio. Quin etiam ipsi Bohemi, cùm superiore anno apud eos frigore sata deperissent, multis vecturis ex Misna in suam duxere prouinciam. Quod quidem fuit penè mirum, quia rarum, cùm ipsi regionem habeant frugiferam, & cunctis rebus, salem præter, fertilem. Curiones autem, & Cammanni, ac Prætoriani, & similes prouinciales superiores, hebdomadatim penè veniunt, & frumenta deferunt, & id in autumno maximè: nihil autem præterquam asseres, & apta ædificiis lignamina introferentes. Porrò Doringia partim Hessos partim Ostrofrancos (qui & inconcinnè Francones appellantur) pascit & enutrit. Hi tamen, vt frequenter cum bigis venientes vina adferunt optima, & non habentes pretium plerumque argenti delectabili nobilique concambio frumenta assumunt pro vino, & lætantes redeunt ad propria. Veruntamen ob nimiam plerumque annis sterilioribus frumentorum deuectionem, pauperioribus etiam nostratibus oboritur grauamen, dum videlicet frumenta minorantur, & precium crescit.

Anno Domini M C C C C X X X V I, Fridericus Austriæ archidux, qui expost factus est imperator eius nominis tertius, ad terram sanctam trans mare profectus est.

Anno Domini M C C C C X X X V I I, Ludewicus, dux Baioariæ, & comes palatinus filius Ruperti imperatoris, obiit, auus episcopi nostri Philippi, nostra nunc qui tempestate Nuemburgensi præsidet ecclesiæ. Reliquit autem ipse Ludwicus tres filios, Luduicum videlicet, & Fridericum, duces seculares, & Rupertum episcopum Coloniensem. Luduici vxor fuit filia ducis Subaudiæ, qui & Felix pro tunc quintus, & obiit sine hærede. Post cuius obitum Fridericus solus principabatur potenter. Complura bella peregit. Imperatori semper rebellis fuit. Adeò bellicosus, quòd quodam prælio tres principes, marchionem videlicet Badensem, & comitem Wirtenbergensem ac episcopum Metensem simul & semel ceperit victos & subactos: quorum vexilla vsque hodie supra tumbam eius Heydelbergæ in ecclesia Sancti spiritus suspensa cernuntur. Hoc tamen bellum longè pòst contigit, anno scilicet Domini M C C C C L X I I, vt etiam infrà succinctè tangetur, & obiter. Porrò Rupertus archiepiscopus Coloniensis & elector imperij tumultuarius extitit, & maximi exin causa belli, de quo latius infrà, anno Domini M C C C C L X X V.

Anno Domini M C C C C X X X V I I I, Concilium Basiliense cœpisse multi scribunt. Attamen ego (vt suprà memoraui & scripsi) illud cœpisse anno Domini M C C C C X X X I, in actis eiusdem concilij impressis legi. Hoc nihilominus anno in flore fuit, & cum gloria diuulgatum per orbem. Quo etiam anno Eugenius papa citatus, cùm comparêre dissimularet, imo concilium floccipenderet, & id ipsum (præfatum vt in præcedentibus est) reuocando destruere satageret, nec expectatus per annum resipisceret, sequenti anno depositus fuit. Vnde grandis altercatio scribentium de hac materia pro & contra exorta tunc fuit. Nec poterant concordari vsque

hodie:

hodie: pleriſque cum concilio Conſtantienſi, & hoc præſenti, ac cum Gerſone, & aliis magnis doctoribus, dicentibus concilium eſſe ſupra papam: aliis econtra aſſerentibus non, ſed papam eſſe ſupra concilium. Deus dignetur ſua gratia inſpirare quod verius eſt, pro pace & conſeruatione eccleſiæ ſuæ ſanctæ, Amen.

Anno Domini MCCCCXXXVIII, eodem videlicet de quo ſuprà, Albertus dux Auſtriæ, gener Sigiſmundi, communi voto principum imperator Romanorum factus eſt, vir armorum gloria inſigniſſimus. Præter cætera præclara facinora Huſſitas, ferociſſimos Romanæ eccleſiæ hoſtes, horrendo ſuperauit bello, & vehementer attriuit; & funditus, ſi longiore vita functus fuiſſet, è viuis ſuſtuliſſet. Ipſe equidem, proh dolor, ſicut celeriter creuit, ita & citò defecit. Non equidem plenè biennio imperium tenuit; clamante populo, quòd tanto principe dignus non fuerit mundus. Maxima etiam propoſuerat contra Thurcas, ſed morte præuentus immatura perficere non valuit.

Eodem anno, Guntherus archipræſul Parthenopolitanus diem clauſit extremum: cui Fridericus ex comitibus de Bichling, vir doctus & magnæ vitæ, ſucceſſit.

Anno Domini MCCCCXXXIX, Eugenius papa in concilio Baſilienſi deponitur. Manſit tamen papa indubitatus vſque in finem vitæ ſuæ, maiorem & potiorem ſequelam habens. De quo, & Felice qui contra eum hoc anno electus fuit, vide ſuprà latius, anno Domini MCCCXXXI.

Eodem anno, Chriſtophorus Baioariæ dux factus eſt rex Daciæ, Norwegiæ & Sueciæ. Quo etiam anno peſtis magna graſſabatur per Alemanniam.

Eodem anno, indictione ſecunda, XXXVI die menſis Aprilis quæ fuit Dominica Iubilate, celebratum eſt decimum capitulum prouinciale Moguntinenſis & Babenbergenſis diœceſium, in monaſterio ſancti Ægidij Nurenbergæ, ordinis ſancti Benedicti: in quo præſederunt reuerendi patres, domini abbates: Hartungus Erphordenſis, Georgius ſancti Ægidij ibidem, Nicolaus ſancti Blaſij, & Heinricus Amerbacenſis.

In quo capitulo fuit præſentata & acceptata bulla Baſilienſis concilij ſuper reformatione ordinis noſtri prædicti per prouinciam Moguntinam ac diœceſin Babenbergenſem: ad cuius expeditionem duodecim prælati in eodem concilio de ordine & prouincia prædictis fuerant deputati &c.

Prædictum denique concilium Baſilienſe, anno eodem ſcilicet Domini MCCCCXXXIX, dedit ordini noſtro bullas cum facultate abſoluendi ab omnibus cenſuris & pœnis, quo ad eos qui ſe regulari obſeruantiæ ſubmittunt animo & intentione huiuſmodi obſeruantiam continuandi. Et eſt priuilegium ampliſſimum quo ad irregularitatem, infamiam, & alias pœnas ac cenſuras, & durat vſque ad alterius generalis concilij vel ſedis apoſtolicæ reuocationem expreſſam.

Anno Domini MCCCCXL, Fridericus archidux Auſtriæ concordi electorum conſenſu Francofordiæ cis Mogum Romanorum rex effectus eſt, dictuſque Fridericus tertius, de quo in ſequentibus locis congruis dicetur opportunius.

Eodem anno Ioannes de Dune, epiſcopus Herbipolenſis, obiit: cui Sigiſmundus ex ducibus Saxonię, Friderici videlicet & Wilhelmi ſuprà memoratorum ducum frater, ſucceſſit: prębuitque annis ferme tribus. Reſignauit equidem anno Domini curam præſularem MCCCCXLIII, de quo infrà.

Anno Domini MCCCCXLIII, Sigiſmundus præfatus epiſcopus Herbipolenſis vt patuit, reſignauit, cui Godfridus eius nominis quartus, ex baronibus de Lymburg, ſucceſſit, præfuitque annis duodecim. Quo etiam anno frigore & niue vina perierunt.

Anno Domini MCCCCXLV, inter Fridericum ducem Saxoniæ, & imperij electorem, & fratrem eius Guilhelmum æquè ducem Saxoniæ ac Doringiæ Landtgrauium, grauiſſima exorta diſcordia eſt. Qua concitati, alterutrum terras ſuas hoſtiliter & miſerabiliter ferro, & igne deſolauerunt. Et durauit hæc diſcordia cum exterminio prouinciarum & bonorum vtrorumque per quinque annos. Guilhelmus tamen auxilio Bohemorum maiora Friderico in Miſna intulit damna, quàm Fridericus

illi in Doringia. Qui tanquam dux & pius princeps Doringiam cum exercitu ingreſſus, ſeipſum vincens eam intuitu pauperum penè intactam reliquit. Propter eiuſmodi denique guerras plures expoſt memorati duces habuerunt diętas, in Hallis videlicet, in Nurenberga, & in Mulhuſen: ſed bonum pacis & concordiæ quod quærebatur, Apollinaris vulgò Appel de Vitzthum dictus ſemper impediuit, proditor &c. de quo infrà.

Anno Domini M C C C C X L V I I, Eugenius papa defunctus eſt, cui Nicolaus quintus ſucceſſit, & præfuit laudabiliter & ſanctè annis V. Cui etiam Felix quintus antipontifex ſponte ceſſit, gratus & acceptus cunctis prælatis & principibus. Fridericum patrem Maximiliani coronauit, & Bernardinum Minoritanum in diuos retulit. Viros doctos fouit & dilexit. Bibliothecam librorum locupletiſſimam habuit, & ipſe theologus præualidus. Fuit ſenſu diues, & aptus ad ſingula. Ideo paulatim obedientiam obtinuit, mirantibus cunctis, cùm conditionis humilioris extiterit. Anno ſuo quarto iubilæum Romæ celebrauit: de quo, & cæteris eius geſtis, & infrà ſuis annis dicetur amplius.

Anno Domini M C C C C X L V I I, Miſna ciuitas pręter paucas domos & caſtrum tota exuſta eſt crudeliter, in die ſanctorum Ioannis & Pauli martyrum, ſub diſcordia principum. Quare & proditoriè ſuccenſa præſumitur.

Anno Domini M C C C C X L V I I I, Henricus Reck abbas noſtri monaſterij præſtantiſſimus campanam noſtram illam maiorem & ſonoram fundi fecit in die commemorationis beati Benedicti abbatis, vt in ipſius campanæ legitur circumferentia.

Anno Domini M C C C C X L I X, Albertus marchio Brandeburgenſis contra Nurenbergenſes bella mouere cœpit, vrbem eorum valida obſidione cingens, & per gyrum agros villaſque depopulans. Parum tamen profecit. Vrbi etenim & incolis nocere minimè valuit. Quin imò ab eiſdem fortiter & ſe & vrbem propugnantibus magna vice verſa damna & inſultus pertulit. Quamobrem licet tardius & victor & victus obſidionem ignominioſè ſoluere coactus eſt. Habuerunt equidem inuicem complura etiam extra vrbem certamina, quibus iam Albertus, modò Nurenbergenſes ſuperiores erant, quanquam ipſe crebrius triumpharit. Vltimo tamen cõgreſſu penitus ſuperatus fuit. Erat nihilo ſecius Albertus ille vir præliator, & quidem fortiſſimus, qui & multa & præclara diuerſis in prouinciis etiam contra Huſſitas ſub Alberto Cæſare opera bellica peregit magnificè: cuius etiam nomen, cultum, magnumque ex eo tempore per orbem eſſe cœpit. Habuit plures liberos, quos inter Ioannes & Fridericus præſtantiores effulſere. Ioannes duxit vxorem Margaretam, filiam Guilhelmi Landtgrauij Doringiæ, quæ peperit ei Ioachim, qui nunc in marchia Brandeburgenſi principatur, & Albertum Moguntinenſis & Magdeburgenſis ſanctarum eccleſiarum archiantiſtitem, nec non Halberſtatenſis eccleſiæ adminiſtratorem mirificum. Mirum equidem eſt, & penè ſtupendum, inauditumque, quòd vnus homo, vnicus paſtor & præſul, tot & tantis præſit epiſcopatibus. Sed & de hoc in ſequentibus, quæ nunc miſſa faciam breuitatis intuitu. Porrò Fridericus, frater Ioannis, vir ſtrenuus, primò Annam habuit vxorem. Qua defuncta duxit Sophiam, filiam Caſimiri regis Poloniæ, natam ex Elizabeth ſorore Ladislai, regis Bohemi, adoleſcentis nobiliſſimi. Quæ peperit ei complures & filios & filias; Caſimirum videlicet, Georgium, marchiones Brandenburgenſes ſeculares, Fridericum quoque præpoſitum Herbipolenſem, & alios quorum mihi vocabula ſunt incognita. Et prænarrati quidem ſequentibus principati ſunt temporibus. Nam hoc æuo marchiones adhuc ſeniores rexerunt, Albertus videlicet ille ſuprà memoratus, armipotentiſſimus Nurenbergenſium æmulus, & frater eius Fridericus, marchiam inferiorem id eſt Brandenburg poſſidens, habens conthoralem Catharinam ſororem Guilhelmi & Friderici ducum Saxoniæ, nunc pariter diſſidentium, quæ peperit ei duos filios, Eraſmum & Ioannem, qui ambo ſine hærede defuncti ſunt. Fuit inſuper & alius Fridericus frater Alberti, qui in antiqua marchia dominabatur. Cuius vxor Agnes filia ducis Pomeraniæ nomine Magd. Et iſte Fridericus cognominatus eſt Pinguis, & obiit ſine hærede maſculo. Sicque marchia vetus quam poſſederat, deuenit

ad

ad fratrem suum Fridericum seniorem. Quo tandem post plures annos defuncto, vtraque marchia ad Albertum fratrem eorundem bellicosum illum deuoluta est, vt infrà patebit.

Viri illustres qui claruerunt per id tempus.

Paulus Vergerius, & Græcè & Latinè eruditissimus.
Maphæus Vegeus, orator & poeta non vulgaris.
Leonardus Iustinianus, vir magni ingenij, & græcè doctus.
Nicolaus Eboycus.
Ioannes Tortellius, vtriusque linguæ Græcæ & Latinæ peritissimus, Nicolao pontifici summo gratissimus.
Laurentius Vallensis, & (vt aiunt) canonicus, & ipse Græcè Latineque eloquentissimus, & Latinæ linguæ exactissimus censor & corrector. Vnde & tale promeruit epitaphium:

Nunc postquam manes defunctus Valla petiuit,
Pluto non audet verba Latina loqui:
Iuppiter hunc cæli dignatus parte fuisset,
Censorem linguæ sed timet esse suæ.

Gregorius Tiphernas rhetor, vtriusque linguæ eruditus.
Georgius Trapezuntinus, & ipse Nicolao papæ familiaris.
Ambrosius Camaldulensis, generalis abbas, Græcè & Latinè peritissimus, & summus theologus.
Nicolaus Siculus, archiepiscopus Panormitanus, ordinis sancti patris nostri Benedicti, omnium Iuristarum sui temporis facilè princeps, cuius scripta apud Iurisconsultos auctoritatis sunt maximæ.
Ioannes de Turre cremata, cardinalis, ordinis prædic.
Ioannes Nider, theologus celeberrimus, eiusdem ordinis.
Antoninus archipræsul Florentinus eiusdem ordinis.
Ioannes Capistranus, prædicator verbi Dei excellentissimus & feruentissimus, beati Bernardini discipulus. Mira egit contra Thurcos in passagio. Fuit ordinis Minorum.
Nicolaus Dorbellus, disputator acerrimus, ordinis eiusdem.
Ioannes Herph, theosophus integerrimus, ordinis eiusdem.

Anno Domini M C C C C L, Guilhelmus dux Saxoniæ, & Landtgrauius Doringiæ iunctis sibi Bohemis hostiliter Misnam prouinciam ferro & incendio vastauit. Bohemis tunc crudelius grassantibus, & oppidorum expugnatione sæuientibus. Tunc etenim Mitweide, Dobeln, Lombitz, Geraha, Aldenburg, oppida expugnata & capta diripuerunt, & plerumque igne iniecto incenderunt. Dominum N. & baronem de Geraha captum in Bohemiam duxerunt, vbi etiam post aliquot annos in captiuitate obiit. Maluit quippe optimus vir exul & captus mori, quàm cum pauperum suorum grauamine & iactura pecunia redimi magna. Fridericus itaque dux Saxoniæ & marchio Misnensis, percipiens suarum vastationem terrarum, hostili & ipse exercitu Doringiam ingressus, non minora Guilhelmo intulit damna; licet antea (vt suprà dictum) clementius intuitu pauperum pius princeps egerit. Et ita vsque nunc illud antiquum Flacci poëtæ verificatur dictum: *Quicquid delirant reges plectuntur Achiui.*

Anno Domini M C C C C L I, principes nostri, Fridericus videlicet & Guilhelmus fratres, post diutinam & perniciosam discordiam tandem hoc anno in pacem & concordiam mutuam redierunt. Moxque Apollonius vicedominus vulgò dictus Appel de Vitzthum, vir alioqui potens & sagax, qui inter fratres duces memoratos zizaniam seminarat, & simultates nutrierat, omnibus suis bonis, & castris, & prædiis, & priuatus est, & irreuocabiliter proscriptus, & fugatus à principum nostrorum prouinciis.

Anno Domini M C C C C L I I, Fridericus Cæsar eius nominis tertius, Ro-

mæ per Nicolaum pontificem ſummum vnà cum ſua conthorali Leonora, regis Portugaliæ ſiue Luſitaniæ filia, (quam eodem anno duxerat) diademate coronatur. Quem quidem noſtri plurimum variis de naturæ dotibus commendāt hiſtorici. Sed Antoninus archipræſul Florentinorum qui dictæ coronationi interfuit, aliter de eo & ſentit, & ſcribit in hæc verba: Nihil, inquiens, imperialis maieſtatis viſum eſt in eo, nec libertas, nec liberalitas, nec ſapientia; cùm quaſi ſemper per alium loquebatur, ſed multa cupiditas, cùm munera honeſtè quæreret, & libenter acciperet. Demum reuerſus eſt in domum ſuam cum modica opinione virtutis ſuæ. Hæc ille præſul doctrina & conuerſatione inſigniſſimus, quem mentitum fuiſſe non facilè crediderim. Quem quidem citaui aduerſus noſtrates qui hunc Cæſarem Fridericum adhuc in humanis degentem ſupra modum beatificauerunt, & veluti omnigena virtute ſuffultum ad aſtra vſque encomiis (ne dicam adulatoriis ſuis næniis) tulerunt. Fuit (inquiunt) vir bonus & pacificus. Et id ego prorſus & noui, & affirmo. Ad quid autem hæc ſua pax Chriſtianis in vltimis Romani imperij finibus, immo & viſceribus ab immaniſſimis Turcis expugnatis, & innumeris penè in diram captiuitatem abductis, profuit? Sibi quidem & Alamannis hæc ſua tranquillitas vtcunque profuit, infinitis autem aliis (vt fatus ſum) ineffabiliter pernicioſa & turbulentiſſima extitit; cùm & Conſtantinopolis & tota Græcia ſub eius imperio deperdita fuerit. Habuit quidem eam ob rem plures conuocationes ſiue diætas regni & principum, nullam autem vnquam expeditionem bellicam in Thurcos produxit, vt & infrà ſuis locis amplius patebit.

Anno Domini MCCCCLIII, Machometes imperator Thurcorum, anno imperij ſui tertio (Amarathus quippe pater ſuus obiit anno MCCCCL) Conſtantinopolim, Orientis imperij ſedem, terra mariq́ue plus quàm cum CCC millibus hominum, LXVI diebus continuè obſeſſam & oppugnatam, tandem vi & armis cepit: imperatore ipſo Græcorum Conſtantino Palæologo ex matre Helena genito, nec non patriarcha eorum cum omnibus Chriſtianis maſculis ad inſtar pecudum trucidatis, mulieribus abductis, raptiſq́ue virginibus. Et hoc quidem viceſimo octauo die Martij miſerabiliſſimum factum eſt excidium, & (vt fertur) proditione cuiuſdam [illegible]nnenſis, qui iuxta promiſſum per Thurcum conſtitutus rex per triduum, quarto die eiuſdem iuſſu decollatus fuit. Et fit planctus in tota Chriſtianitate, & timor grandis: periit ſiquidem penè totaliter ipſa fides Chriſti in Græcia, fidelibus paſſim peremptis, paſſim captis, omnibus autem prorſus profligatis. Porrò calamitatem prædictam & expugnationem Græci paſſi referuntur Dei vltione ob peccata eorum, præſertim perfidiæ & inobedientiæ. Nuper enim ſub Eugenio papa in concilio Florentino Romanæ eccleſiæ reconciliati & vniti, paulo pòſt recidiuantes denuò ab obedientia prædictæ ſanctæ Romanæ eccleſiæ receſſerunt, ac priſtinis ſe erroribus, vtpote de proceſſione Spiritus ſancti, deq́ue in fermento conſecratione, & ſimilibus, impiauerunt: propter quæ etiam iram Dei incurrerunt. Quam nihilominus & nos formidare valde debemus, qui non minoribus, immo grauioribus, vtpote Simoniæ, auaritiæ, ambitionis, ac libidinis, turpiſſimis irretimur ſceleribus. Quæ niſi pœnitudine & vitæ emendatione expiare curauerimus, ſimile exitium per Dei indignationem & Thurcorum infeſtationem nobis imminere non dubitemus. Qui enim illis non pepercit, nec nobis parcet. Iam enim ſecuris ad radicem arboris poſita eſt, iam continuis armis & claſſibus Thurcus fidelium littora pulſat. Et noſtra res agitur, paries quum proximus ardet. Nihil ſiquidem aliud cogitat & comminatur, nihil adeò cupit, quam quemadmodum Romanam eccleſiam cum ſuo imperio ac tota Europa ſuæ poſſit ſubiicere poteſtati. Satagamus ergo mores noſtros corrigere, vitamq́ue emendare, vt & Deus in cuius manu omnia ſunt iura regnorum, & gratia & ineffabili ſua potentia nos a Turcorum furoribus & conſeruare & defenſare dignetur, ad laudem & gloriam nominis ſui, Amen.

Anno Domini MCCCCLIIII, Ioannes Capiſtranus vir ſanctæ vitæ, & magnæ doctrinæ, prædicauit feruentiſſimè per Germaniā, & Liptzs prædicando alcas omnes poſt quendam ſermonem comburi fecit.

Circa

Circa id tempus ars imprimendi libros primùm in Germania exorta eſt Moguntiæ per Petrum Gutembergum, equeſtris ordinis virum, qui ſolertiſſimo ingenio nouam ſcribendi artem, ſimul & nouum attramenti genus quo impreſſores tantùm vtuntur, excogitauit. Magnum certè ac verè diuinum munus. Tantum enim vno die ab vno homine literarum imprimitur, vel (vt Latinius loquar) formis excuditur, quantum toto anno à pluribus ſcribi non potuiſſet. Quod vno verſu Campanus ille diſertiſſimus Aprutinus pontifex elegantiſſimè expreſſit:

Imprimit ille die, quantum non ſcribitur anno.

Prædictis quadrat illud Germani poëtę. Ita enim per quandam excellentiam Doctorem Sebaſt. Brant appellare ſoleo.

Nuper ab ingenio Rhenanæ gentis & arte
Librorum emerſit copia larga nimis.
Et qui diuitibus vix regi obuenerat olim
Nunc liber in tenui cernitur eſſe caſa:
Gratia Diis primùm, mox impreſſoribus æqua
Gratia, quorum opera hæc prima reperta via eſt.
Quæ doctos latuit Græcos, Italosq́; peritos
Ars noua, Germano venit ab ingenio.

Anno Domini MCCCCLV, Nicolaus pontifex ſummus Romæ debitum naturæ ſoluit, anno pontificatus ſui octauo: cui eodem anno ſucceſſit omnium conſenſu cardinalium Calixtus tertius, homo decrepitus, habens LXXXVI penè annos, adhuc tamen viribus vegetus dum eligeretur: licet paulo pòſt deficere cœperit. Fuit autem vir magnæ prudentiæ, iuſtitiæ & æquitatis, bonæ vitæ, & laudabilis famæ, inſignisque canoniſta.

Eodem anno, Godfridus epiſcopus Herbipolenſis obiit: cui Ioannes de Grumpach, eius nominis tertius, ſuffectus in pontificatu eccleſiæ Wirciburgenſi præfuit annis vndecim.

Eodem anno principes adoleſcentiores, Erneſtus videlicet & Albertus fratres, filij Friderici ſuprà memorati ducis Saxoniæ, ex caſtro Aldenburgenſi per Conradum Kauffaudaciſſimum equitem ſubtracti fuerunt nocte, & abducti. Sed ab inſequentibus, dum in Hercynia ſylua apud quendam carbonarium pueros laſſos & famelicos reficeret, deprehenſus, cum ipſa nobiliſſima præda cum ingenti Friderici ducis & prouincialium lætitia reductus eſt, & capitali ſententia plexus. Erneſtus patri expoſt ſucceſſit in ducatu & electoratu, duxitq; vxorem Elizabeth, filiam Alberti ducis Bauariæ, de quo etiam infrà ſub anno defunctionis eius dicetur amplius. Porrò Albertus factus eſt ſtrenuiſſimus atque bellicoſiſſimus. Quare & Teutonicus dictus eſt Achilles. Multis ſiquidem bellis interfuit: multa prælia fortiſſimè geſſit. In Sicambria enim, id eſt Gelria caſtra poſuit, Batauos, id eſt Holandinos, acie fudit, Eburones, id eſt Probantinos, in ditionem accepit, vbi à Mechlinis inſtar numinis veneratus eſt, licet à Pruxelenſibus, quòd eos in vniuerſum omnes genibus ſerpentes, & claues ciuitatis obuiam ferentes, vix ægrè in gratiam receperit, magis timeretur quàm amaretur. Morinos, id eſt Flandros, ex quibus ingentes prædas tulit, Maximiliano ſubegit. Nullus eſt præterea in Germania angulus, quem non calcarit. Armatus duxit exercitus innumerabiles, proſtrauit ferociſſimos hoſtes, Friſones maximis cladibus affecit, & totam eorundem prouinciam præter Gruningen (vt infrà dicetur) iugo parēre fecit. In congreſſionibus denique pugnam prior ipſe ſemper iniit. In expugnatione oppidorum ſæpe murum primus adſcendit. Ad ſingulare certamen crebris vicibus inuitatus, nunquam detrectauit, neque vnquam non proſtrauit hoſtem. Et cùm eſſet non minus religione imbutus, quàm armis, quotidie Deum orabat, vt ſibi contingeret pro Chriſti fide aduerſus Thurcos mortem oppetere. Quibus ex rebus non iniuria alter Carolus Magnus, & Teutonicus Hector, Germanicusque Rolandus appellatus. Aſt hæc hactenus amore principum noſtrorum dicta ſufficiant.

Anno Domini MCCCCLVI, Thurcorum circiter centum millia interfecti ſunt prope Taurinum oppidum, quod noſtra ætas Albam vocat, ad confluentes Danubij Sauique ſitum. Et id factum eſt à Chriſtianis cruce ſignatis; Ioanne Capiſtranô

pugnantibus Chriſticolis imaginem crucifixi oſtendente,& clamante. O Deus, O Ieſu, vbi ſunt miſericordiæ tuæ antiquæ, veni in adiutorium genti tuæ. Bellum ipſum geſtum eſt, in die ſancti Sixti papæ & martyris. Propterea eodem die Calixtus papa ob Dei laudem & rei memoriam feſtum Transfigurationis inſtituit.

Anno Domini MCCCCLVII, Ladislaus Bohemiæ & Vngariæ rex, filius Alberti imperatoris, nobilis & pulcherrimus ac potentiſſimus adoleſcens, in ipſo ætatis ſuæ flore, cùm iam ſibi ſponſa filia regis Franciæ ſplendidiſſimo apparatu adduceretur, Pragæ venenatus miſerabiliter interiit, optimus & Chriſtianiſſimus rex. Hinc exclamat Æneas Syluius in hiſtoria Bohemorum cum ſtupore. O inanem gloram! Quid dignitates, opes, potentiam tantopere flagitamus? Ladislaus nobiliſſimus adoleſcens, duo de viginti natus annos, in ipſo ætatis flore tot regnis & gentibus imperans, intra XXXIII horas poſtquam ægrotare cœpit, extinctus eſt, & ſepultus VIII calendas Decembris, iuxta proauum ſuum Carolum quartum in æde ſancti Viti Pragæ. Hæc ille.

Eodem anno groſſi monetarij primò gladiati ſunt & percuſſi, & in primis XXVIII fecerunt florenum.

Eodem anno Matthias Huniades filius, Ladislao veneno ſubtracto, in Pannoniarum & Bohemiæ regē ſublimatus, qui miranda pòſt prælia contra Thurcos peregit.

Anno Domini MCCCCLVIII, Calixtus pontifex Romanus, magnifici cordis & ſpiritus, ſenex Romæ 8 idus Auguſti obiit: cui eodem anno Pius eius nominis ſecundus, Æneas cognomento Picolhomineus antea vocatus, natione Italus, Senis oriundus, patrum omnium conſenſu tertio decimo calendas Septembris pontifex creatus ſucceſſit; philoſophus, orator, poeta, nec non theologus præſtantiſſimus, cultor iuſtitiæ & religionis, admirabilis eloquio, Friderico imperatori chariſſimus, cui etiam ante papatum per complures annos archicancellarius & ab epiſtolis fuit. Erat denique eccleſiaſticæ libertatis acerrimus tutator & auctor. In hoc tamen reprehenſibilis apparuit multis, & intolerabilis, quòd pro epiſcoporum confirmatione & palliorum collatione nimium exigens, eccleſias grauabat. Eam etenim ob rem, cùm archiepiſcopus Moguntinus ob bella præcedentia extenuatus, ſummam magnam quam exigebat dare non poſſet, neque iurare vellet, ipſum depoſuit, & alium qui dare poſſet, illi ſubrogauit. De quo in ſequentibus anno Domini MCCCCLXII dicetur amplius.

Eodem anno, Theodericus Schenck de Erpach, archiantiſtes Moguntinus, qui etiam Erffordiam intrans honorificè ſuſceptus fuerat, migrauit à ſeculo; cui immediatè Dietherus comes de Yſenberg ſucceſſit. Qui cùm grandi pecunia annatas ſoluere nequiret, per papam (vt prædictum eſt) fuit amotus, & loco eius Adolphum de Naſſaw archiepiſcopum fecit. Hinc ſecuta ſunt bella plurima, cuius etiam tempore capta eſt (vt infrà dicetur) nobilis ipſa & vetuſtiſſima Moguntia. Attamen poſt obitum Adolphi Dietherus rurſus in archiepiſcopum conſenſu totius & cleri & populi electus fuit. Et de hoc infrà.

Eodem anno Machometes Thurcorum imperator Corinthum expugnauit, atque in omni Peloponneſo tributa impoſuit, Demetrio & Thoma fratribus Palæologis diſcordantibus. Væ ergo principibus noſtris, ſi in aduentu Thurcorum bellico diſcordes reperti fuerint. Cōcordia equidem vnanimitatem facit, vnanimitas victoriam parit. Vnde pulchrè vereque Criſpus inquit: Concordia paruæ res creſcunt, diſcordia res maximæ dilabuntur.

Anno Domini MCCCCLIX, Erphordenſes iurauerunt Friderico, duci Saxoniæ, & marchioni Miſnenſi, in Gotya, ſemper bini & bini. Sed iuramentum citò fregerunt. Eodē anno, Fridericus Cæſar Viennæ in caſtro ſuo fuit obſidione ciuium concluſus, ſed paulo pòſt liberatur. Quo & anno factus eſt Vngariæ rex. Eodem Maximilianus anno natus eſt in Auſtria. Eodem quoque anno Mauhemetes Thurcorum imperator, expulſo Thoma Palæologo, & fratre ſecum deducto, Peloponneſum occupat. Eodem ibidem anno Trapezuntij rege capto & interempto Pontum obtinuit. Id tamen alij dicunt contigiſſe anno ſequenti MCCCCLX.

Anno Domini MCCCCLX, Luduicus dux Bauariæ, & Albertus marchio Brandeburgenſis, maxima inuicem geſſere prælia. Eodem anno Luduicus cepit Eyſtet &

Rot

Rot ciuitates, & paulo pòſt Neuſtat ſibi ſubiugauit. Quo etiam anno monaſterium Carmelitarum Auguſtæ totum crematum eſt.

De viris illuſtribus, qui hoc tempore clarueruut.

Nicolaus Cuſa Germanus, cardinalis ſancti Petri ad vincula, & Apoſtolicæ ſedis per Germaniam legatus, qui multa bona noſtro ordini fecit, & pro monaſteriorum* vehementer laborauit. Perſonaliter interfuit capitulo prouinciali Herbipolis ad ſanctum Stephanum, in quo & multa ſalubria conſtituit.

Franciſcus Philelphus, Græcè & Latinè peritiſſimus.

Marius Philelphus, prædicti Franciſci filius, & ipſe doctiſſimus. Inter alia rhythmos & cantilenas compoſuit.

Nicolaus Perotus, Sypontinus epiſcopus, egregius theologus, ac rhetor diſertiſſimus. Scripſit inter alia opus varium Cornucopiæ appellatum. Ac quædam è Græco tranſtulit &c.

Ioannes de Bruxellis, ordinis canonicorum regularium.

Thomas de Kempis, vir angelicæ doctrinæ, & eiuſdem ordinis.

Ioannes Lampsheim, qui arrham animæ edidit, eiuſdem ordinis.

Iacobus de Gruytrode, Prior domus Carthuſienſium prope Leodium, vir deuotus & eruditus, qui quinque illa vulgatiſſima pariter & clariſſima prælatorum videlicet, ſubditorum, ſacerdotum &c. quæ falsò Dionyſio Rickel aſcribuntur, compoſuit ſpecula, & complura alia.

Bartholomæus Prior in Ruremunda, eiuſdem ord. Carth.

Iacobus de Iuterbuck, cuius ſcripta religioſis ſunt accommodatiſſima, omni ſcripturarum doctrina referta, eiuſdem ordinis.

Iacobus de Paradiſo, doctor luculentiſſimus, eiuſdem ordinis.

Ioannes de Indagine, multa & pretioſa ſcripſit, eiuſdem ordinis.

Dionyſius theologus excellentiſſimus, qui propter multa & varia quæ eleganter & vtiliter edidit, alter Auguſtinus ſuo æuo eſt habitus. Ipſe tamen ſpeculorum ſuprà memoratorum non eſt author. Teſtis eſt Tritemius in de Scriptoribus eccleſiaſticis libro, ſub titulo prædicti Iacobi de Gruy. Claruit autem iſte Dionyſius in Carthuſia prope Erffort.

Ioannes de Viterbio, ordinis prædicatorum. Scripſit ſuper Apocalypſim, aſſerens inter alia, Antichriſtum futurum eſſe Thurcum, & non de tribu Dan, contra antiquorum doctorum ſententiam.

Henricus Herph, theologus inſignis, ordinis Minorum, qui & ſuprà poſitus fuit cum iſto Nicolao Dorbello.

Nicolaus Dorbellus, diſputator acerrimus, eiuſdem ordinis.

Michael de Mediolano, prædicator altiſonus, eiuſdem ordinis.

Herculanus de Peruſio, vir literatiſſimus, eiuſdem ordinis.

Bernhardinus de Buſti, doctor eruditiſſimus, eiuſdem ordinis.

Guido de monte regali, theoſophus & canoniſta clariſſimus, ordinis eremitarum diui Auguſtini.

Ambroſius Choriolanus, theologus diſertiſſimus, ordinis eiuſdem.

Antonius Rampagal, doctor imbutiſſimus, eiuſdem ordinis.

Goſuinus, theoſophiæ profeſſor excellens, qui inter alia præceptorium confecit aureum, ordinis Carmelitarum.

Ioannes de Arundine, theologus eximius, eiuſdem ordinis.

Ioannes Beetz, ſacræ paginæ doctor clarus, eiuſdem ordinis.

Ioannes Conſobrinus, vir & ipſe magnificè doctus, eiuſdem ordinis.

Ioannes Groſſi, diſputator acerrimus, eiuſdem ordinis.

Prædicti itaque viri præſtantiſſimi, & complures alij quos breuitatis intuitu prętermiſi, claruere circa hæc tempora, id eſt annum Domini MCCCCLX. Quo etiam anno, in nocte ſancti Andreæ, monaſterium memorati ordinis Carmelitarum in vrbe Auguſtenſi ex toto & funditus fuit conflagratum.

Anno Domini MCCCCLXII, Fridericus, dux Baioariæ & Palatinus Rheni,

tres principes magno prælio cepit, marchionem videlicet Badenſem, comitem Wirtenbergenſem, & epiſcopum Metenſem.

Eodem anno, Ludeuicus Bauariæ dux, qui traxit originem ex collaterali palatinorum linea ab Ludouico imperatore videlicet quarto, qui & ipſe ex ſtirpe illuſtriſſimi Ottonis de Vitelspach deſcenderat, vir ſtrenuus in armis, vicit Albertum marchionem Brandeburgenſem, cum ciuitatibus imperii apud Gengen. Huius Luduici vxor fuerat Omelia, ſoror Erneſti & Alberti, ducum Saxoniæ. Quæ quidem ei peperit Georgium ducem Baioar. qui cognominatus fuit Diues, de quo infra.

Eodem anno, capta eſt Moguntia illa vetus & imperialis ciuitas, & ſubiecta loci archiepiſcopo. Et id quidem bellum geſtum eſt in die ſanctorum apoſtolorum Simonis & Iudæ.

Anno Domini MCCCCLXIII, Caſpar de Schonberg epiſcopus Miſnenſis obiit, cui Theodericus de Schonberg, eiuſdem videlicet ſtirpis & familiæ, vir nobilis, ſucceſſit: homo per omnia ſimplex, & rectus, ac Deum timens, qui etiam ſemper parua familia contentus optimè rexit.

Eodem anno, ſtudium vniuerſale Friburgæ in Briſaugia inſtitutum eſt, & ibidem vſque in præſens floret.

Eodem anno, Stephanus ſuperioris Myſiæ rex, blanditiis à Mauhumeto Thurcorum imperatore à caſtello euocatus occiditur, & vita & regno priuatur.

Eodem anno, Matthias noſtri cœnobij abbas XVII calend. Nouembris obiit, cui Ioannes eius nominis ſecundus, natione Burnenſis, eodem ſucceſſit anno, de quo & in ſequentibus dicetur amplius.

Eodem anno, Petrus epiſcopus noſter appoſitus eſt ad patres, ſepultus in Czeitz, cum epitaphio eiuſmodi:

Tumba defunctos capit hæc epiſcopos omnes,
Vt patrum patres ingrediantur omnes
Æqualem ſorte, ſicut in vita quoque morte.
Hanc conſtruxit dominus de Hauguitz nomine Petrus,
Doctor, & antiſtes, Deo dante, diuq; ſuperſtes,
Vt ſucceſſorum fieret capax orationum,
Sub Chriſto duo C bis, M ſemel, his ſuperaddes
X L ſeptem. Sit Deo laus & gloria, Amen.

Sed & hoc epitaphium cenſuram expoſtulat acrem. Nam verſiculi eius ametri ſunt penitus & flaccidi, metrorum quidē ſpeciem præ ſe ferentes, legem autem eorundem non habentes. Quare demiror, quòd eccleſia hęc eò tempore eruditiorē non habuerit clericum, cui commiſſum dictandi fuiſſet negotium, cui clarius metrificandi arriſiſſet ingeniolum, qui etſi non Homericum, ſaltem artificiale & legitimum edidiſſet epitaphium. Et licet non ſit cuiuſuis hominis Corinthum petere, cùm nec omnia (vt quidam ait) poſſimus omnes; conſultius & prudentius egiſſet quiſquis ille fuerit, ſi ſoluta oratione ſcriptitaſſet: plus equidem eo modo & defunctos præſules, & eam ipſam in qua pauſant, matrem decorauiſſet eccleſiam. Addo, quòd minus intuentium offendiſſet ocellos, qui omnem publicitus affixum & deſcriptum exactius rimantur titulum. Quamobrem trutinandum ſummopere eſt, omni denique luſtrandum examine quod cunctis legendum exponitur publicè, ne dum quis alterius geſtit extollere præconium, ſibi ipſi inexpiabilem pariat ignominam. Iſte eſt denique Petrus ille epiſcopus, qui in diebus pontificatus ſui formidine quidem hoſtium, præcipuè Bohemorum monaſterium monacharum noſtri ordinis, quod ſitum erat extra ciuitatem in editiore loco, in oppoſito caſtri & eccleſiæ maioris, deſtruxit penitus, & in vrbem tranſtulit, ſanctíque iuxta Michaelis archangeli eccleſiam collocauit, in quo loco præſens aduſque tempuſculum militant, famulanturque altiſſimo. Porro locus primus earundem prænarratus extra muros appellatur, prout ab initio, ad ſanctum Stephanum; in cuius & honore cœnobium ipſum fundatum fuerat per reuerendiſſimum & Deo dignum Vdonem, primum huius nominis Nuemburgenſis eccleſiæ, anteceſſorem ſuum, præſulem eximium, vt in præcedentibus quoque de eo reſtatus ſum copioſius. Itaque Petro epiſcopo ita (vt dictum eſt) defuncto, ſucceſſit ei communi & vnanimi omni-

mi omnium canonicorum conſenſu & voto parili Georgius de Hauguitz, primus in nomine Domini, vt ſequitur.

GEorgius eius nominis primus, & ipſe de nobili Hauguicenſium proſapia exortus, anno Dominicæ incarnationis ſuprà memorato MCCCCLXIII, viceſima nona die menſis Septembris, in pontificem eccleſiæ Nuemburgenſis electus eſt. Vir etiam ante electionem memorabilis & potens. Fuerat ſiquidem & Citzenſis & Nuenburgenſis eccleſiarum ſimul præpoſitus, & inſuper (vt fertur) & Herbipolenſis atque Merſeburgenſis canonicus magnus. Verùm ad tanti faſtigij honorem euectus parum ſuperuixit. Nam duodecim duntaxat ſedit dies, in ipſo præſulatus quodammodo extinctus limine. Sicque defunctus tumulatus eſt in Czeitz in anteceſſorum ſuorum ſarcophago. *Sic breuis atq; leuis in mundo eſt gloria quæuis.* Succeſſit autem ei Theodericus de Burgsdorff anno eodem ſed menſe ſequenti, vt infrà nunc ſequitur latius.

THeodericus III de Burgsdorff cognominatus, an. Dom. quo ſuprà MCCCCLXIII, indictione Romanorum XI, menſe Octobri Nuenbergenſis eccleſiæ factus eſt præſul, anno autem ſequenti (vt infrà dicetur) coronatus. Hic & ſtudio & diſciplina Lipſenſis fuerat, eiuſdem gymnaſij iuris vtriuſque ordinarius, vir per omnia in ſecularibus literis imbutiſſimus, & diuinarum ſcripturarum cognitione nobiliter inſtructus, philoſophus & theologus, nec non canoniſta præſtantiſſimus, non modò præſentibus, ſed & poſteris vtilis & proficuus. Edidit ſiquidem inter cætera ingenij ſui monumenta repertorium in iura Saxonum vtiliſſimum. Quapropter mortuo Georgio in eius locum tanquam bene meritus ſuffectus eſt, in quo præfuit eleganter & inculpatè annis tribus. Obiit enim anno Domini MCCCCLXVI, de quo infra.

De euentibus quibuſdam ſub regimine huius Theoderici exortis, ex Chronicis.

Anno itaque Domini MCCCCLXIIII, Theodericus epiſcopus noſter de quo ſcribimus, Dominica poſt Bartholomæi in Nuemburgenſis eccleſiæ antiſtitem eſt conſecratus, vel (vt vulgus loquitur) coronatus. Quo etiam anno paulo antè ipſe Theodericus epiſcopus Miſnenſis, & Ioannes Werder epiſcopus Merſeburgenſis infulati fuerunt. Eodem anno, primum capitulum annale, primum de obſeruantia noua Bursfeldenſium, celebratum eſt in monaſterio Bursfeldenſi, in quo principalis præſidens fuit dominus Ioannes abbas loci eiuſdem, abbates verò Heusburgenſis & Schonauienſis compræſidentes, diffinitores autem Guntherus Erphordenſis & Hermanmannus Bergenſis monaſteriorum abbates. Eodem anno, Pius papa Ancone 19 calend. Septembris è vita migrauit, Romam ſolenni funere delatus & ſepultus. Iſte eſt Pius ille papa, qui ordinem noſtrum plurimùm dilexit, nonnulla pro eius exaltatione & incremento priuilegia patribus conferens. Ipſe denique ad inſtantiam & preces chariſſimi quondam ſui contubernalis & collegę domini Eberhardi, archiſterij montis monachorum iuxta Babenbergam abbatis digniſſimi, patribus & fratribus ordinis diui Benedicti vnitis & vniendis de obſeruantia Bursfeldenſi dedit indulgentias ſtationum vrbis Romæ, ingens reuera donum, & collatiuum ſalutiferum valde; ita vt qui eaſdem mereri gliſcit indulgentias, quinque Miſerere quinque ante altaria pro felici eccleſiæ ſtatu legere teneatur per ordinem. Si autem quinque altaria minimè aſſint, vnum ante altare legat, intentionem (vt dictum eſt) pacifico pro vniuerſalis eccleſiæ ſtatu dirigendo, quemadmodum deuoti Deumque timentes monachi diebus ſtationum per annum, & potiſſimùm per Quadrageſimam facere ſolent, aſſiduè redimentes tempus, ne dies pereant pœnitentiæ. Pio itaque papa ſic (vt dictum eſt) defuncto, eodem anno pridie calendas Septembris, Paulus ſecundus, patria Venetus, Petrus Barba antea vocatus, in Romanum creatus eſt pontificem, vir magnanimus & ſtatura procerus, Eugenij papę conſobrinus. Hic papale plumbum contra morem mutauit, aurum dilexit, quia Venetus fuit. Tota die præter neceſſarias conſiſtorij auditiones penſitare nummos, gemmaſque precioſas & vniones contrectare ſolebat. Abbreuiatores omnes quos Pius papa inſtituerat, præter paucos neceſſarios exautorauit. Celebrationem feſti Præſentationis glorioſæ virginis approbauit, ſicut & Pius fecerat.

Rigidus erat & iuſtitiæ tenax, reos tamen magis carcere quam morte puniuit. Philoſophiæ ſtudium tanquam ſacræ theologiæ pernicioſum vehementer deteſtabatur, imò (vt Platina de eo ſcribit) oderat & contemnebat, vt eius ſtudioſos vno nomine hæreticos appellaret. Et idcirco Romanos hortabatur, ne filios diutius in ſtudiis literarum verſari paterentur, ſatis eſſe dicens, ſi legere & ſcribere didiciſſent. Qui licet bibaciſſimus eſſet, attamen vina parua & diluta bibebat. Et cùm varia ciborum genera apponi mandaret, peiora tamen quæque ſemper guſtabat. Tandem quinto calend. Auguſti obiit inopinatè apoplexia tactus, anno Domini MCCCCLXXI, vt etiam infrà eodem anno dicetur amplius. Eodem anno, Fridericus archipræſul Magdeburgenſis, vir vitæ ſanctimonia præclarus, ſemper vſus ad carnē cilicio, in Chriſto defunctus eſt: cui Ioannes ex ducibus Bauariæ, vir & ipſe modeſtus, vita & literarum ſcientia inſignis, poſtulatus ab eccleſia Monaſterienſi, ſucceſſit; honorificentiſſimè ab omni & clero & populo ſuſceptus & introductus, qui etiam quoad vixit, commiſſum onus laudatè paciſiceque gubernauit. Eodem anno, Theodericus epiſcopus noſter obiit, cui Heinricus Stammer nobilis Saxo (vt ſequitur) ſucceſſit.

HEnricus Stammer eius nominis primus, ex ingenua Saxonum ſtirpe natus, in numero præſulum Nuemburgenſis eccleſię trigeſimus quintus, cœpit anno Domini MCCCCLXVI, præfuitque annis ferme quindecim, vir vaſti & magni animi, moribus & ſermone facetus & iocundus, more tamen gentis ſuæ bibaciſſimus, ſympoſia & ſpectacula plus æquo diligens. Fuit nihilo tamen minus & bonæ & timoratæ conſcientiæ, erga Deum eiusque Sanctos deuotus. Quam etiam deuotionem ob Dei laudem noſtrum erga cœnobium oſtendit, abbati Thomæ centum liberaliter donans aureos. Quos idem abbas in vſum ilico conuertit fratrum, pro eiſdem cereuiſiam Nuemburgenſem annuatim ad collationem per Quadrageſimam fratribus miniſtrandam emens & inſtituens, ita vt poſt collationis finem fratres ad chorum proceſſionaliter euntes pſalmū *De profundis* cum collecta *Pietate tua* &c. pro prænarrato epiſcopo & collatore Heinrico per idem tempus Quadrageſimæ deuotè legant, perſoluantque. Seruatur inſuper eidem antiſtiti pro meritis perpetuus apud nos anniuerſarius. Nam & plurimùm pro reformatione huius noſtri cœnobij cooperatus eſt, quæ quidem eius pontificatus anno primo (vt ſequitur) cœpta fuit.

Anno itaque Domini MCCCCLXVII, indictione Romanorū decima quinta, monaſterium hoc noſtrum Boſaugienſe reformatum eſt per introductionem obſeruantiæ nouæ & rigidæ vnionis Burſfeldenſis, cuius primus abbas & reformator extitit ipſe venerabilis pater ſuprà memoratus Thomas, de Francofordia Marchitica oriundus, ex monaſterio diui Ioannis Baptiſtæ prope Magdeburg quod Berga dicitur aſſumptus, vir & zelo religionis & morum integritate conſpicuus, præſidens Dei opitulamine bene & commendabiliter noſtro cœnobio duodeviginti annis. In exordio autem regiminis ſui anteceſſor eius abbas Ioannes, natione Bornenſis, qui ante reformationem negligenter & prodigè præfuerat, & pleraque irrecuperabiliter alienauerat, depoſitus fuit, & ad regendam quandam magnam & famigeratam monaſterio noſtro incorporatam parochiam in Profin translatus, quam dum annis pauculis gubernaſſet, reuerſus ad cœnobium, tandem anno Domini MCCCCLXXIIII quieuit in pace, vt patebit & infrà.

Thomas itaque, primus noſter (vt præfatum eſt) in reformatione abbas, opus ſumma & induſtria & deuotione inceptum ſatagens perficere, ſtatum monaſterij tam in ſpiritualibus quàm temporalibus totis conatibus recuperare & rectificare ſtuduit, neglecta & diſperſa colligens, collapſa & ruinoſa reſtaurans, monaſterij denique redditus & cenſus qui ſupererant, accuratiſſimè ſcrutabatur, laborioſè eorundem regeſtum reparando & reintegrando, ſingula de aſſe in aſſem, & (vti dicitur) ad vnguem colligens & conſignans. Enimuero & decimam in diſtricto Genenſi, compluribus quæ & dimiſſa & neglecta fuerat annis, arduis renouauit & recuperauit laboribus. Ipſe quoque anno Domini MCCCCLXXI, indictione Romanorum quarta, Euriporum amœnitatem, fontalem videlicet per cannalia aquæductum, monaſterio noſtro (quemadmodum in præſentiarum cernitur) magnis ſumptibus primus inſtituit & retroduxit. Cuius quidem egregij & vtiliſſimi operis incentor & cooperator fuit ipſe

ipse venerandus ac celeberrimus pater, dominus Simon Buchensis archisterij dignissimus abbas, vir doctrina & facundia clarus, præcipuus nostri monasterij fautor & promotor, & orationum siue bonorum operum particeps, confrater denique & socius. Suscepit autem & ipse optimus pastor & abbas Thomas pro Dei & laude & honore, nec non nouellæ plantationis incremento clericos plerosque notabiles, quorum primus fuerat quidam nomine Liborius, patria Sclauus, studio Lipsensis, acer ingenio, & promptulus eloquio, potissimùm in Dialecticis argutus & doctus. Suscepit deinde inter alios quendam adolescentem ingeniosum, consanguineum suum, vocabulo Georgium Vlrich, cognominatum sic à parentela, qui vsque ad nostram ætatem qua hæc scribo, annum videlicet Domini M D X X, plenus dierum sub curua senecta sed mente erecta Christo militat, vir magnæ religionis & singularis deuotionis, exercitiis internis & spiritualibus ab initio vsque nunc deditus, orationum supplicatoriarum egregius & orator & cognitor. Hic cùm sit in diuinis studiis admodum doctus, historiarum tamen cognitione singulariter fulget, antiquitatum amator præcipuus, per complures annos æditüus sacrorumque custos extitit vigilantissimus. Fuit & aliquot annos fratrum vestiarius exactissimus, & (vt quidam rentur) plerumq; plus æquo parcus. Nunc autem (vt dixi) curua senecta pressus, & natura sua debilior factus, ceu miles emeritus, exoccupatus rebus aliis, consuetis suis exercitiis deuotisque duntaxat intendit iugiter precaminibus.

Anno Domini MCCCCLXVIII, Leodium vrbs in Germania cathedralis & populosissima, à Carolo duce Burgundiæ lamentabiliter expugnatur, diripitur, & incenditur, in die Simonis & Iudæ, vbi nec ordini, nec ætati, vel sexui parsum est.

Eodem anno, primum capitulum prouinciale ordinis sancti Benedicti in Saxonia celebratur in monasterio diui Ioannis Baptistę Bergensi extra Magdeburg, in quo principalis præsidens fuit venerabilis pater & dominus Hermannus, abbas ibidem, Herbordus verò Bremensis, & Guntherus Nuemburgensis monasteriorum abbates compræsidentes.

Eodem anno, capitulum annale patrum de obseruantia nostra Bursfeldensi celebratum est, dominica Vocem iocunditatis in Erphordia in monte sancti Petri. In quo Thomas primus (vt dictum est) in reformatione huius nostri monasterij abbas assumptus fuit ad cœtum patrum cum sibi commissis.

Eodem anno, Mauhemetes Thurcorum imperator Syrios Ægyptiosque magno superauit prælio.

Anno Domini MCCCCLXIX, capitulum annale abbatum nostrorum celebratum fuit, in monte sancti Iacobi prope Moguntiam.

Eodem anno, obiit tertio idus Augusti, venerandæ & præclaræ memoriæ Ioannes de indagine, secundus in reformatione abbas Bursfeldensis, de cuius laude in carmine quodam in præconium quod præfati Bursfeldensis archisterij edideram, inter alia ita cecini:

Inter quos magnus fuit abbas ipse secundus,
Ioannes Hagen seu de indagine dictus,
Qui decus ordinis eximios perfecit agones,
Plurima cœnobia collapsa nouando per orbem
Viuere rite docens, Benedicti norma beati
Vt iubet angelica, sacratus & ordo requirit.
Sic pater assiduo conatu tempore longo
Fessus & attritus, tandem conscendit ad æthra.

Eodem anno, in Asia Hassoncasson, vir bello clarus qui in Mesopotamia atque Armenia dominabatur, Persas, Assyrios Medosque contra se clàm venientes, nocte aggressus ingenti strage vicit & fugauit. Moxque in Mauhemetem Thurcorum imperatorem copias duxit. Quo etiam anno ipsi Thurci Germaniam populabundi ingressi, multos mortales abduxerunt captiuos. Eodem anno pontifex cum Thurcis atque ecclesiæ hostibus fœdus iniit, & societatem cum Venetis contraxit. Quo & anno Fridericus Cæsar Romam visitauit.

Anno Domini M C C C C L X X, Mauhemetes Thurcorum imperator C C C C

nauium claſſe,inter quas triremium ducentæ erant & equitum centum millia,Eubœam adortus triceſima die poſt obſidionem cepit & ſubuertit.

Eodem anno,Veneti claſſem nauium LX inſtructam ad infeſtanda Thurcorum littora miſerunt, in qua triremes 60,onerariæ 20 fuerunt.Eodem quoque anno Mathias Vngariæ rex Bohemos maximo prælio afflixit, & vehementer humiliauit.

Eodem anno,Chriſtophorus dux Bauariæ in vrbe ſua Monacenſi captus fuit in balneo per fratrem ſuum Albertum, & per annum cum dimidio in cuſtodia tentus.

Eodem anno,capitulum annale patrum noſtrorum celebratum fuit Treueris ad ſanctum Matthiam dominica poſt Ægidij, in quo Theodericus nouus abbas Bursfeldenſis aſſumptus & approbatus fuit.

Anno Domini MCCCCLXXI,Paulus pontifex,V calend. Auguſti,ſecunda hora noctis cùm eo die lætus conſiſtorium habuiſſet,& iocundiſſimè cœnaſſet,apoplexia correptus vitam cum morte mutauit,anno pontificatus ſui ſexto,mēſe decimo. In cuius locum poſt nouem dies à patribus eſt ſuffectus Sixtus quartus,antea vocatus Franciſcus,Saona oriundus,qui ordinis Minorum & ſacræ theologię profeſſor fuit inſignis,vt eius opera ab eo edita declarant. Scripſit ſiquidem librum de potentia Dei, librum de ſanguine Chriſti, librum de futuris contingentibus,& librum de conceptione beatę virginis,& alia. Fuit autem vir mitis,& continentiſſimæ vitæ,in pauperes & religioſos munificentiſſimus, quos omnes fouit, & priuilegiis ampliſſimis adiuuit. Creauit cardinales viginti, & dominum Bonauenturam in ſanctorum Confeſſorum numerum ſcripſit. De aliis ſuis geſtis dicetur & infrà.

Eodem anno,in Bohemia Rockezan,hæreticorum magiſter & patronus,obiit: quem paulo pòſt Bohemiæ occupator, & ipſe hæreticus,Georgius Pogebracius,ſecutus morbo & mentis & corporis periit.Eodem anno Ingolſtatenſis, aliàs Chryſopolitana vniuerſitas dicta,fundata eſt. Quo etiam anno Fridericus imperator in diæta regni & inclyto principum conuentu apud nouam ciuitatem multa vtilia pro Chriſti fide in Thurcum ſtatuit. Sed effectum non habuit. Eodem anno,orator B.legatuſque Venetorum recitauit coram Sixto ſummo pontifice, quòd Thurcus abſtuliſſet Chriſtianitati duo imperia, quatuor regna, 20 prouincias & 200 vrbes, populumque abſque numero vtriuſque ſexus:hortabaturque,vt ad reſiſtendum ſe diſponeret,ne peiora fidelibus contingerent.

Anno Domini MCCCCLXXII,die ſeptimo menſis Iunij, capitulum annale patrum noſtrorum celebratum fuit Erphordiæ in monte diui Petri apoſtoli,in quo Theodericus Bursfeldenſis pręſidens fuit principalis, Theodericus autem Heuſſeburgenſis,& Hermannus ſancti Iacobi prope Moguntiam,compræſidentes. Eodem anno,Erphordia vrbs magna & metropolis Doringiæ grandia ex igne ſenſit damna,vt penè tertia pars domorum incendio periret.

Anno Domini MCCCCLXXIII, Haſſoncaſſon in Armeniæ finibus magno prælio cum Mauhemete Thurcorum imperatore cōflixit,in quo triginta millia Thurcorum cæſa feruntur. Eodem anno, dux Mediolanenſium fuit peremptus gladio in templo ibidem. Eodem anno,die quinto menſis Septembris,celebratum fuit capitulum annale patrum noſtrorum in Hildes. in quo Theodericus abbas Bursfeld. fuit pręſidens principalis,Bergenſis & Mindenſis comprę̨ſidentes,Heusburgenſis & Northemenſis diffinitores.Quo & anno nix ingens fuit.

Anno Domini MCCCCLXXIIII, Carolus Burgundionum dux Nuſſiam,Colonienſis agri oppidum ad Rheni fluenta, obſedit.Sed cùm Fridericus imperator obſeſſis in auxilium veniſſet,inito fœdere dux diſceſſit in Belgas.

Eodem anno, Thurci exercitu centum millium hominum Illyrici littoris oppidum Scutarum obſident. Sed tandem defendentibus Venetis fatigati, ac morbo ex fluminis Aoo aura vexati, in montes cum ignominia diſceſſere.

Eodem anno, Chriſternus rex Daciæ, Sueciæ, & Noruegiæ, Gothorum dux, Holzatiæ,Stormatiæ,in Addenburg & Delmenhorſt comes, vir Chriſtianiſſimus,& multis virtutibus ornatus,deuotionis gratia Romam pergens, per totam Italiam prouinciatim & oppidatim honorificentiſſimè ſuſceptus fuit, pariter & Romæ ab ipſo ſummo pontifice reuerendiſſimè exceptus.

Eodem

Eodem anno, capitulum prouinciale Saxoniæ, id est Magdeburg. & Bremensis diœcesium, celebratum fuit Dominica Cantate, in Berga prope Magd. in quo præsidentes fuerunt Hermannus abbas ibidem, Herbordus Brem. & Thomas abbas noster Bosaugiensis in reformatione primus. Iubilæus à Paulo prius per vniuersum orbem Christianum institutus, à Sixto pontifice hoc eodem anno declaratur. Quo etiam anno Thurci per superiorem Pannoniam Danubio transuecti, eandem prouinciam deprædati sunt.

Anno Domini MCCCCLXXV, Georgius dux Baioariæ cognomento Diues duxit in vxorem Hedwigem filiam Casimiri regis Poloniæ, in Lantzhut nuptiis celebratis magnificentissimè, ex qua tamen nullum masculum suscepit hæredem, sed duas filias. Hinc post obitum eius maxima (vt infra dicetur) emersere bella. Eodem anno, Simon puer apud Tridentum die parasceues martyrizatus per omnem Christi passionis modum, qui pòst maximis claruit miraculis. Iudæi autem omnes sceleris conscij pessima morte perempti fuere. Quo etiam anno Thurci inferiorem ingressi Mysiam dum populabundi grassarentur, magna cæde prostrati ab indigenis in fugam turpem acti sunt.

Anno Domini MCCCCLXXVI, Matthias Vngarorum rex castellum Thurcorum ad ripam Saui fluminis ingenti expugnauit gloria. Quo etiam anno Ferdinandus rex Hispaniæ in agro Numantino Portugaliæ regem superauit. Eodem anno Fridericus dux Baioariæ & palatinus Rheni, auus episcopi nostri Philippi, vir bellicosissimus, post multas victorias Heydelbergæ in pace quieuit, sepultus ad Sanctum spiritum.

Eodem anno, Theodericus episcopus Misnēsis obiit, cui successit Ioannes quintus, ex familia nobilium de Weysenbach natus, in numero præsulū dictæ ecclesiæ XXXIX. Eodem anno, Quedelburg oppidum per Misnenses & Albertum Saxoniæ ducem fortissimum fuit captum. Circa id tempus claruit *Ioannes de monte regio*, natione Teutonicus, patria siue genere Francus orientalis, non minor Anaxamandro Milesio aut Syracusano Archimede, Græcè & Latinè eruditissimus, Germanorum decus, ob Astronomiam cæterasque Mathematicas disciplinas à Matthia Vngariæ rege Nurenbergensibusque perpetuo donatus stipendio. Calendario edito, ephemerideque à nostris Diario dicta, maxima cura, labore, ingenioq; composita, inductis nouis Astronomiæ tabulis, reprobatisque Gerardi Cremonensis theoricis; Romam ad emendandum Dionysij computum Paschalem à Sixto papa accitus, dum pleraque posteritati pararet, non sine maxima studiosorum iactura morbo periit, indictione Romanorum nona.

Anno Domini MCCCCLXXVII, Carolus Burgundionum dux, qui Belgis ferè omnibus imperabat, dum Lingones Treuerosque debellaret, apud Venacoum aliàs Nansen oppidum magno prælio quod ad horas triginta continenter durauit, victus & occisus est.

Anno Domini MCCCCLXXVIII, Philippus filius Maximiliani Cæsaris, archidux Austriæ, & Burgundiæ quoque dux, qui pòst in Hispania regnauit, natus est. Qui pòst (vt infra patebit) Carolum V genuit, in regem Romanorū in anno Domini MDXX quo hæc scribo electum &c.

Eodem anno, ipso die Vincentij matyris, venerabilis pater, & insignis ille abbas, Hermannus Bergensis, migrauit ad dominum, qui ad reformationem nostri monasterij plurimùm iuuit, pro eius & plantatione & incremento supra memoratum abbatem Thomam ex suo cœnobio vnà cum patre Priore religiosissimo viro eiusque æquiuoco Hermanno transmittendo. Eodem anno, Rupertus archiepiscopus Coloniensis, & dux Bauariæ, Rhenique palatinus captus est per imperatoris consensum, & biennio exin detentus in custodia, eò quòd Carolum ducem Burgundiæ contra canonicos siue capitulum ecclesiæ suæ prædictæ ob discordiam quandam concitarat, & in obsidione Nussiæ fouerat. Eodem anno, Ioannes Christierni regis Daciæ filius, & post patrem rex Daciæ, duxit vxorem Catharinam filiam Ernesti, ducis Saxoniæ & electoris imperij, circa Natiuitatis Mariæ festum, quam Albertus frater Ernesti germanus, cum pluribus principibus & comitibus, vnà

cum Thilone epiſcopo Merſeburgenſi, militibusque haud paucis, ac XXVI curribus, per Ruſtock literarum oppidum duxit in Daciam: per Lubecam etiam tendens magnificè fuit exceptus, vbi & haſtiludia exercuit. Tandem celebratis regalibus nuptiis, cum CCC & LX equitibus per Magnopolim & terram Prignitz reuerſus eſt cum tripudio magno ad propria.

Eodem anno Maximilianus archidux Auſtriæ, Friderici imperatoris filius, potenti exercitu in Burgundiam profectus, Mariam Caroli ducis iam iam mortui filiam vnicam in coniugem accepit, & Burgundiæ ducatum ob hanc rem ſibi vindicauit.

Anno Domini MCCCCLXXX, Mauhemetes Thurcarum imperator, ingenti claſſe maximaque bellatorum vi Rhodum petens, eamque expugnare annitens, tres per continuos menſes bombardis & aliis machinis lacerauit. Verùm milites Rhodani bellicoſiſſimi illis fortiſſimè reſtiterunt, tandemque Turcas & fatigatos & ſuperatos turpiter & ignominiosè fugere compulere.

Eodem anno idem Mauhemetes Hydruntum Apuliæ vrbem armis cepit, archiepiſcopo & duce eius interfecto, cum aliis innumeris promiſcui ſexus hominibus. Quo facto tota quoque Italia trepidabat. Cardinales Romæ iam fugam meditabantur. Infelix ergo prorſus Apulia fuiſſet, infelix & Italia, ſi obitus Mahumeti (vti ſequenti dicetur anno) non interueniſſet. Non multo pòſt, XL millibus Turcarum in Poloniam irruentibus, poſitisque non longè à Cracouia caſtris, ita exterriti ſunt Poloni, vt ne principes quidem quid conſilij caperent, habuerint. Verùm cùm hyems eſſet, tanta ſubito vis frigoris ſuperuenit, vt ille formidatus exercitus partim fame partim frigore penè totus conſumptus ſit.

Anno Domini MCCCCLXXXI, Mauhemetes Græciæ Aſiæque imperator, dum in Orientis expeditionem proficiſceretur, poſt ingentia facinora terra marique geſta non ſine veneni ſuſpicione 5 nonas Maij in exercitu ſuo mortuus eſt, anno imperij Conſtantinopolitani XXVII, menſe XI, die V, indictione Romanorum XIIII. Eo itaq; mortuo Baizetus primogenitus eius in imperio patri ſucceſſit. Zalicibus autem iunior frater indignatus magnos in Aſia motus concitauit, & Burſa (Pruſa aliàs) capta ſe regem ibi conſtituit, ſed per Baizetum fratrem ſeniorem ſuperatus eſt, & fugatus. Quo etiam anno idem Baizetus Riſanum oppidum è manibus Vngariæ regis aſtu eripuit. Hinc Matthias Vngariæ rex irritatus, ingenti exercitu contra eum proceſſit, omneque imperium Thurcorum ex Danubio tunc eieciſſet, ni ductor copiarum Friderici imperatoris Vngariam ingreſſus, inſcio imperatore prouinciam vaſtaſſet. Quare ab incepto Matthias retractus, ad propria defenſanda redire compulſus eſt. Quibus cognitis indignatus imperator Fridericus, ductorem exercitus ſui durè increpans prohibuit. Eodem anno Carthuſia Chrymmiczs fundata eſt per quendam opulentiſſimum ciuem Cygneum. Eodem anno, Heinricus epiſcopus noſter obiit, cui Theodericus de Schonberg nobilis (vt ſequitur) ſucceſſit.

THeodericus de Schonberg, vir & ſtirpe & moribus præclarus, XXXVI Nuemburgenſis eccleſiæ antiſtes, cœpit anno Domini MCCCCLXXXI, quo etiam anteceſſor ſuus Heinricus defunctus eſt, indictione Romanorum XIIII, præfuitque quietè & irreprehenſibiliter annis ferme XIIII. Fuit autem iſte præſul in iure canonico apprime doctus, ſtrenuus, & rigidus iuſtitiæ cultor, ac diuini ſeruitij promotor zeloſus, temporalium denique moderator rerum ſat peritus, cui ſemper eruditus & Latinus cum viris religioſis & ſapientibus erat ſermo, quique paſtor vti bonus, & pontifex idoneus, eccleſiam commiſſam ita rexit, vt ſi non locupletiorem, exiliorem nec tamen quàm reperit, reliquit: quandoquidem & parta & comperta tuendo, perpulchro in eſſe conſeruauit. Quod laudabile & virtutis opus eſſe illud Horatianum cõprobat dictum, *Non minor eſt virtus, quàm quærere, parta tueri.* Et quidem de eo, & potiſſimùm eius obitu in ſequentibus patebit plus.

De quibuſdam euentibus nouis miriſq́, huius qui contigere temporibus epiſcopi.

Anno itaque Domini MCCCCLXXXII, Guilhelmus illuſtris Saxoniæ dux, & Doringiæ Landtgrauius, in Vinaria diem clauſit extremum, ſepultus in monaſterio fratrum

fratrum Minorum de obseruantia ibidem, quod ipse viuens à fundamento erexerat nouum.

Anno Domini MCCCCLXXXIII, Elizabeta nobilissima Bauarię dux & cōthoralis Ernesti nostri ducis Saxoniæ ac imperij electoris defuncta est. Eodem anno pestis vniuersalis & pergrandis totam penè per Italiam atque Germaniam sæuit, ita vt multa hominum millia absumpserit. Ea quippe lues solùm Nurenbergę à solstitio æstiuali adusque solstitium hyemale quatuor hominum millia prostrauit. Hinc perpendi potest, quid in vicinis aliisve fecerit prouinciis.

Anno Domini MCCCCLXXXIIII, fuit legatus quidam cum indulgentiarum remissione plenaria in Succia, vbi & hoc anno æstiuo præsertim tempore præualida ferbuit pestilentia. Qua fretus legatus ille miro modo & insatiabili explumauit pauperes. Quare autor historię Sclauicę ex qua hæc trāscripsi, ita exclamat; *O Petre Petre, non tibi dixit Christus, Mulge aut Tonde, sed Pasce Pasce.* Ioan. 21. Ideoq; aperuit infernus os suum sine termino, & intrabunt maiores sine numero. Esaiæ 5. Misericordia autem conceditur paruulo & exiguo, quoniam potentes potenter tormenta patientur, &c. Sapient. 6.

Anno Domini MCCCCLXXXIIII, quo suprà, Sixtus papa eius nominis quartus obiit, cui Innocentius VIII eodem anno successit, præfuitque annis*.

Anno Domini MCCCCLXXXV, Matthias Vngariæ rex obsidione & armis cepit Wiennam, regiam vrbem & metropolim Austriæ. Tunc tribulatio grandis & calamitas per totam eius erat prouinciam. Eodem anno reuerendus pater & dominus Thomas, abbas nostri monasterij eximius, postulatus fuit ad Pigau pro reformatione & profectu cœnobij exempti & insignis diui Iacobi Apostoli maioris ibidem. Quod quidem reformationis opus Dei pro honore assumens, laudabiliter inchoauit, laudabilius perfecit, & continuauit præsidens ibidem abbas annis nouem. Obiit siquidem (vt etiam infrà dicetur) anno Domini MCCCCXCIIII. Suprà dicto quoque anno, in quo & postulatus & translatus, in capitulo annali patrum de obseruantia Bursfeldensi in Erphordia celebrato, cum suo nouo archisterio Pigauiensi ad cœtum assumptus fuit patrum. Thoma itaque abbate translato, quatenus loco eius dignus & idoneus haberi posset successor, eodem tempore in crastino Natiuitatis Mariæ celebrata est electio, in qua quidem ipse Thomas abbas præsens erat. Electus fuit itaque Georgius Prior monasterij diui Petri archiapostoli in Erphordia, sed effectum minimè habuit, quia cassata fuit. Quamobrem paulo pòst fratres è gremio eligentes, in die sancti Placidi martyris & sanctissimi patris nostri Benedicti discipuli elegerunt concorditer virum notabilem & religiosum nomine Petrum, ex oppidulo Stossen haud procul à Nuemburg oriundum. Fuerat autem ante reformationem nostro in monasterio sub Ioanne abbate susceptus ad ordinem. Qui professione facta plurimùm Dei in timore & religionis creuit amore & desiderio, adeò vt assiduè vehementer pro reformationis laborarit introductione, qua & pòst Dei potiri gratia meruit, Deo in eadem feruenter militando. Fuit enimuero frater per omnia ad multa aptus & idoneus. Nam cùm actiuus, & (vt aiunt) manualis & operosus plurimùm fuerit; cellæ tamen exercitia illa interna minimè deseruit: quandoquidem cùm esset scriba velox & excellens, multos pro bibliothecæ ornamento & decore vsuque fratrum propria scripsit manu codices. Quos inter cuncta penè Iacobi Carthusiensis theologi celebratissimi opuscula (vti in præsens cernitur) accuratè & laboriosè conscripsit, & ligauit, & exin legenda communi pro vtilitate intra bibliothecam posuit. Eiusmodi itaque dotibus suffultus tandem, Thoma antecessore suo in Pigauiam translato, eius in locū subrogari promeruit; vti denique lege diuina sanctam iuxta regulam doctus, & gerendarum exercitatione rerum instructus, super candelabrum poni dignus fuit. Cùm etiam præter suprà dicta fuerit ingenio acer, & loquendi lepore à natura præditus, arithmeticus, calculator, musicus, decretista, ac logihistoricus insignis; fabularū deniq; moraliū noticia plenus fuit, quarum etiā relationib. in modum mirum sæpe discumbentes exhilarabat hospites. Ingenij denique eius adhuc quædam extant indicia; ephemerides videlicet quædā subtiles de inuentione festorum mobilium congestæ, & nonnulla Musicalia & Arithmetica dogmata, manu eius exarata, & ingenio parta. Factus itaque abbas,

& in regimine monasterij confirmatus, sequenti anno demum per Theodericum antistitem nostrum in octaua Paschæ consecratus, siue (vt vulgò dicitur) coronatus fuit. Statimque ad res monasterij componendas & intus & extra animum appulit, licet primo feruore erga correctionem culparum nimius fuerit, modumque iudicio quorundam excesserit, dictum illud aureum sancti patris nostri Benedicti, *Ne quid nimis*, & illud, *Superexaltet autem iudicio misericordiam, &c* æmulari dissimulans, potiùs ad ferociam quàm misericordiam, seueritatem quàm clementiam declinans. Proinde non salutem plerumque imbecillium, sed desperationem produxit. Dum enim multiplicaret catenas & carceres, statuta & pœnas, formidulosiores irrecuperabiliter suas, & fugauit & perdidit ouiculas. Quod vtique cauisset, si modum censuræ tenuisset, si oleum vino, dulcia amaris, blandimenta terroribus miscuisset: tametsi religionis zelo, vitiorumq; id actitasse credatur odio; haud tamen secundum scientiam, id est discretionem & pietatis formulam, quamuis & huius sui rigoris patronos & laudatores habeat. Ego autem (nisi forsan nomini suo Petro deferam) quomodo laudem, non cerno; cùm ille rigor suus truculentus pluribus fuerit exitialis, paucis proficuus & salutaris. Nec mirum. Omnis enim immoderatio non salutem, sed periculum generare solet. Moderatio autem & pietas peccatori pœnitentiam voluntariam & leuem facere consueuit. Hinc pulcherrimè Seneca ad propositum inquit, *Mansuetudine suadebis, contentione autem nunquam.* Facilius enim ad pœnitudinem reuocant verba lenia quàm aspera. Nullum animal morosius, nullum maiore arte tractandum est, quàm homo, nulli magis parcendum. Vnde & canonicum ius inquit, *Circa corrigendos plus debet esse beneuolentia, quàm seueritas, plus cohortatio quàm commotio, plus charitas quàm potestas*, distinctio. XLV, *Si licet.* Et ibidem inter alia habetur ita: *Leniter castigatus reuerentiam exhibet castiganti, asperitatis autem nimiæ increpatio nec correptionem recipit nec salutem.* Hæc ibi, & quadrant peroptimè suprà dictis: Non ergo abs re Apostolus clamat: *Si præoccupatus homo fuerit in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis, &c.* Cui & insigniter poetarum carmina concordant, ex quibus sequens hexastichon subnectere libuit.

Ad pœnam tardus sit rex, ad præmia velox,
Et doleat, quoties cogitur esse ferox.
Quanto quis maior, tanto placabilis iræ:
Et faciles motus mens generosa capit.
Parcere prostratis scit nobilis ira Leonis:
Tu quoq; fac simile quisquis regnabis in orbe.

Veruntamen hæc scribens neutiquam correctionem (quod absit) improbo excessuum, quam omnimodis necessariam scio, sed tyrannidem duntaxat arguo, indiscretionem reprehendo, & ad misericordiam lenitatemque declinandum Dei exemplo suadeo. Dei equidem & Saluatoris dictum est, Estote misericordes, sicut & pater vester cœlestis misericors est. Rursus scriptum est, Quomodo iudicium sine misericordia fiet iis qui non fecerint misericordiam. Modus itaque in cunctis tenendus est, iuxta illud illustre ac eximium Horatij distichon:

Est modus in rebus, sunt certi denique fines,
Quos vltra citraq; nequit consistere rectum.

Quibus rursus non obstantibus, dum opus fuerit, dum pietas non præualuerit, dum misericordia locum pœnitentiæ & emendationis sua lenitate non produxerit, dum denique casus postulat aut res; quin prælatus iuxta regulam contra obstinatos rebelles & improbos omni seueritate & districtione, contraque incorrigibiles cauterio & abscisionis ferro, & possit & debeat vti, ne dum disciplinam dormire aut perire sineret, impunita nequitia interim velut tuta sæuire inciperet, cùm non sit crudelitas pro Deo crimina punire, sed pietas, vt dicitur: Legi Siromasten. Ast nunc de exordio regiminis eius, deque rigore ac zelo satis ad lectoris immo rectoris vtilitatem ac cautelam dictum sit: demum ad alia eius gesta conscribenda cœptam prosequar historiam. Et quoniam (vt suprà narratum est) optimus

optimus ille pater & abbas complures eximias habuerit & naturæ & gratiæ dotes, quòd videlicet fuerit Dei cultor deuotus,& diuinarum literarum amator ſtudioſus, ac domeſticarum rerum moderator peritus; nunc quemadmodum eaſdem dotes ad Dei laudem, & reuerentiam, nec non monaſterij commodum & vtilitatem, egregiè & laudabiliter diſtribuerit, dicendum eſt. In primis itaque & feruorem & deuotionem ſuam, quam erga Deum ac diuini illius cultus ampliationem, nec non ſanctiſſimi templi decorem habuit, euidenter oſtendunt ſacratæ per eum auctæ & inſtitutæ res; altaria videlicet, calices, ornamenta, candelabra, thuribula, cantamina, ſuffragia, feſta, & ſimilia quæ ipſe fundauit, ordinauit, emit, & fieri inſtituit. Altaria ſiquidem ſeptem inſtituit, partim fundando, partim transferendo. Tria enim è locis opacis & obſcuris ad clariora aptioráve tranſtulit. In primis altare beatæ Mariæ Magdalenæ, quod erat in parte inferiori turris ſiniſtri & vacui prope ingreſſum ambitus, ad ſuperiora eiuſdem turris tranſtulit. Alia autem duo, ſancti videlicet Michaelis archangeli, & diuæ Catharinæ virginis & martyris altaria, ab occidua parte eccleſiæ de ſubteſtudinibus videlicet turrium ad mediũ ipſius eccleſiæ intra columnas poſuit. Alia autẽ quatuor à nouo prorſus fundauit & erexit. Quatuor videlicet doctorũ ſanctę matris eccleſiæ,quod eſt ſupremũ omnium in peribulo abbatię,in medio turriũ erectum; altare verò ſanctæ Annæ auiæ Chriſti; altare quoq; Sanctorum Fabiani & Sebaſtiani nec non Valentini martyrum intra corpus eccleſiæ intra columnas quoque hinc & inde collocauit. Porrò quartum quod in honore beatorum apoſtolorum ac patronorum ſuorum Philippi & Iacobi conſtruxit, ſeptentrionem verſus ad ſiniſtrum chori latus in loco ſepulturæ fratrum conſtituit. Tabulas verò altariorum non magnas neque pretioſas, ſed paruas & exiguas vileſque fieri ſemper diſpoſuit, caſque non curare aut affectare monachos debere aſſerens; tabulas tales & earundem imagines non clericorum ſed laicorum fore dicens codices; clericos, inquam, & monachos non imaginum picturis, ſed diuinorum eloquiorum ſcripturis oblectari oportere conteſtans. Ornamenta verò diuini cultus venuſta & pretioſa ſatis emit & ordinauit, duas videlicet cappas quas vocant chorales, ſummis pro feſtiuitatibus, vnam rubei, alteram verò coloris viridis: ſimilter ornamenta rubei coloris eiuſdem texturæ pro officio Miſſæ ſolennitatibus in præcipuis, planetam videlicet pro ſacerdote, & pro miniſtris dalmaticas cum ſuis albis & ſtolis. Inſuper & alia ornamenta ſerica, polimita, ſiue diſcolora, cum omnibus ſuis attinentiis à cappa chorali vſque manipulum & ſtolam pro mediis feſtis. Emit denique & thuribulum cum ſuis catenulis, binaſque ampullas de puro argento fieri fecit. Feſtum quoque reliquiarum ſub duplici nota in die Diuiſionis Apoſtolorum celebrandum, & antiphonam in fine completorij pro pace cantandã inſtituit. Hora celebrationis fratrũ mane aſſiduè Miſſam flexis poplitibus ex integro deuotiſſimè audiuit, & ipſe frequenter ſacrificans ſub conuentuali Miſſa quam ſummam appellamus, in ſacello diui Andreæ Apoſtoli celebrauit. Diuinum officium à fratribus ſecundum temporis exigentiam decenter & deuotè exequi & decantari voluit diebus ſolennibus. Feriatis autem diebus rotundè & diſcretim iuxta ceremoniarum ſanctionem cantandum hortabatur. Ipſe attamen diurnis horis præter ſynaxin veſpertinam cura rei familiaris præpeditus nunquam interfuit; niſi paſtoralis feſti excellentia abbatis officium expoſtulans ipſum intereſſe coegiſſet. Et ita eueſtigio laudes nocturnas penè nunquam neglexit, ſed eas cum fratribus deuotè & ferventer expleuit. Qua etiam hora protractionem Pſalmodiæ & cãtuum deteſtabatur, & fieri vetuit ob prolixitatem officij modum tenendum in omnibus, & ſal vt rationabile foret obſequium in omni oblatione offerendum Sanctorum exemplo docens & ſuadens, vt quidam pulchrè inquit:

Præualet in cunctis diſcreta modeſtia rebus:
Qua ſine virtutum grande peribit opus.

Denique domus Dei decorem amplificare geſtiens, nouum tectum ex integro cum lignaminum, id eſt trabium & tignorum noua fabrica eccleſiæ noſtræ ſuperinduxit; ſimiliter & tunc turrim nouam ſupra chorum vbi antè nulla fuerat, pro campanis decoreque templi erexit; itemque teſtudinem ſupra chorum & tabulaturam totius eccleſiæ depictam fieri fecit, quæ quidem completa fuit anno Domini *.

Et hæc catenus de eius deuotione erga Deum & Sanctos dicta sufficiant: nunc ad alia eius gesta enarranda stilum vertamus. Et (quoniam suprà memoratum) constat, venerabilem hunc dominum abbatem Petrum virum fuisse sapientem, & bonis literis apprimè doctum, diuinarumque scripturarum studiosissimum. Id quàm verum sit, ipsa nostri bibliotheca monasterij eius solertia & studiositate (vt ita loquar) librorum thesauro ornata & locupletata euidenter protestatur & clamat: omnes siquidem libros & tractatus quos bibliopolæ venales attulerunt, & potissimùm quos antea non habebamus, tanquam margaritas dominico in agro repertas, absque mora comparauit; moxque ex integro per ordinem legit; lectos mihi minio pingendos, vel (vt aiunt) rubricandos tradidit; deinde rubricatos & capitalibus literis insignitos materiæ iuxta congruentiam composuit, sicque ligandos dedit. Quo facto ipse vltimatè fibulis siue clausuris à se artificialiter factis accuratè clausit, tandem registellis distinctos & stellis bibliothecæ imposuit. Tametsi (vt dixi) sub illo reuerendo abbate Petro ipso procurante plurimum librorum cresceret numerus. Eorundem attamen lectio non adeò communis fuit & libera, cùm quemlibet fratrem vnico oportebat fore contentum codice. Quanquam vnus (vt ioco loquar) etiam cuique studiosissimo toto anno pro studio suffecerit codex; cùm æstatis tempore tum præsertim diebus ferialibus labores ob manuales penè nullum legendi arriserit tempus, cùm etiam frequenter studium ipsum regulare & meridianæ quietis tempusculum subtraheretur. Sed neque tùnc passim communi fratrum pro vsu tot libri, vti modò, publicitus fuere expositi. Solum quippe Rationale diuinorum, & Catholicon ille magnus, ac paucula pleraque scholasticalia, quodã in loco puluerulento communi pro studio palàm extabant: denique quatenus nonnihil in nostræ comparatione ætatis.

Anno Domini MCCCCLXXXVI, Ernestus illustrissimus Saxoniæ dux, & imperij elector, paterque principum nostrorum, in præsentia & sinu fratris sui Alberti ducis in Cholditz castro obiit, quatuor filios & duas post se relinquens filias. Filiorum ista sunt nomina, Albertus archiepiscipus Moguntinus, qui tamen paucis (proh dolor) in pontificatu vixit annis; Ernestus archipræsul Maydeburgensis, vir per omnia religiosæ & laudatissimæ vitæ, qui mira & magnifica (vt infrà patebit) in episcopatu perfecit condiditque opera. Testantur hæc inter alia oppidi Hallis expugnatio & subiectio, ac arcis ibidem prope vrbem preciosissima & incomparabilis à fundamento noua constructio; & alia multa, de quibus & obiter insequentibus; Fridericus dux Saxoniæ, elector & ensifer imperij, iuxta nomen suum Diues, amator pacis, & prudentissimus princeps, sapientiæ domicilium, consiliorum thesaurus, defensor legum, controuersiarum finis, imperij Romani columen, monimentum patriæ, morum speculum, decus principum, & disciplina ducum, quem eiusmodi virtutibus ornatum veluti parentem numenque cœlitus missum plebs ipsa tota & veneratur & diligit. Quibus denique fretus virtutibus, imperio dignissimus est habitus, nuper Francophordiæ vnanimi ac concordi principum consilio votoque post Cæsaris Maximiliani obitum in regem Romanorum electus: quanquam ipse post deliberationem, veluti æuo iam defectior, die proxima tanto fastigio tantæque dignitati resignans cesserit; electionem hanc & vocem sua pro modestia Carolo antè memorati Maximiliani Cæsaris nepoti assignans: qui & loco eius, (vti iam diu desiderauerat) aliorum quoque principum votis accedentibus, ad imperium sublimatus est. Quibus ita prospere gestis, more suo & quidem prudentissimo ad prouinciarum suarum trãquillum continuandum regimen sese transtulit; ipso etiam pacis tempore operosissimus existens, tam in sacris quam secularibus quædam magnifica & præclara perficiens opera rebus. Deuotionem siquidem erga DEI cultum ostendens suam, iam pridem ecclesiam collegiatam insignem & exemptam, in Sanctorum honorem omnium, Wittenbergæ in castro suo fundauerat; præbendis & beneficiis eandem eximiis magnificè & regaliter dotando, pretiosissimisque ac penè innumeris diuorum reliquiis, ac maximis indulgentiis impetratis, ipsam ditando & ornando. Successoribus quoque suis proficuus esse satagens, iuxta eandem ecclesiam castrum ex vetusto nouum munitissimum pulcherrimumque à fundamento erexit, & ita aliis in locis ditionis suæ castra antiqua, præsertim in Ilenburg, Grym, Lochau, & Aldenburg, regaliter ac

gloriose

gloriosè renouauit, nouisque ac firmis ædificiis venustissimè auxit & meliorauit. Subditis insuper suis ac reipublicæ prodesse cupiens, in suprà memorata vrbe Wittenbergensi studium literarum vniuersale, omnium nostræ tempestatis totius Germaniæ gymnasiorum florentissimum ac famatissimum, vtriusque Sophiæ, Græcæ videlicet & Latinæ, viros præstantissimos, & penè innumeros producens: de quibus omnibus & infrà suis annis natalitiis dicetur & plus, & forsan conuenientius. Fridericus itaque archidux ille noster, pater patriæ, & Germaniæ ornamentum, ter quaterque felix fuisset, si gloriæ suæ famam & nominis, iam ætate defectior, tametsi ditissimus, exactione cereuisiali decimæ non maculasset. Quæ quidem exactio paucis antè annis cœpta, certoque tempore ac determinato duratura, hoc præsenti anno, summa ac votiua totius plebis expectatione finem habuit. Sed heus dum populus summo gaudio se arbitrabatur liberatum, rursus repentè eadem exactio decimæ cereuisialis renouatur, & humeris pauperū per totum ducatum imponitur, ita vt omnes indiscriminatim, & diuites ac pauperes, etiam ipsam cereuisiam ementes, de quolibet vase euacuato quinque grossos fisco ducali dare cogantur, omne penè & rerum & curarum suarum lucrum in eandem extorsionis voraginem iacientes! Denique vt perditissimo more malum malum trahat, sanguisque sanguinem tangat; ex inconuenienti suprà narrato sequitur & aliud, vnumque grauamen causat producitque aliud. Nam dum quisquis ob taxam siue multam indictam, in quantum valet, indemnis euadere conatur; aut mensuram minuit, aut fraudulenter dolosève potum infundit & apponit. Quòd autem hinc mensura vetus diminuta sit, non absque grandi totius communitatis & scandalo & murmure, in multis & oppidis & villis, manifestissimè, imò miserrimè liquet. Cæterùm hæc quando exactio, licet & ipsa certis pauculisque sit annis limitata, finem habere extremum poterit; vehementer ambigitur. Suspenditur quidem plerunque, sed non moritur, quia facili ex causa laxata rursus subditorum ceruicibus imponitur. Nisi ergo antea ipsa cupiditas, aut certè auri sacra fames mortalia pectora cogere cessauerit; extorsio pauperumq; oppressio finem nunquā habebit. Fit siquidem iuxta commune dicterium, vt quicquid consumunt principes, soluere coguntur pauperes. Cui & quadrat illud Horatianum:

Quicquid delirant reges, plectuntur Achiui.

Et alter quidam egregius versificator, etsi iocosè, verissimè attamen sic concinit:

Deuorat agricolam rex; regem tyro; sed illum
Vsurator edit; comedit sed presbyter istum;
Presbyterum meretrix; meretricem leno remordet;
Lenonem caupo; sed cauponem parasitus;
Illum sextipedes; simia sextipides.

Sed nunc de his satis. Fridericus denique, dux illustris ille, magnum nostro cœnobio donum anno præsenti quo hæc scribimus, Domini videlicet MDXX, largitus est: quod quidem hîc quoque per anticipationem subnectere placuit. Dedit, inquam, monasterio nostro post diuturnam & prolixam instantiam quindecim plaustra lignorum sectorum annuatim ex sylua quæ vulgo Kammerfurst nuncupatur; & hoc quidem pro centum plaustris lignorum, aridorum tamen sparsimque colligendorum, ibidem monasterio per Henricum sextum, & Fridericum secundum, imperatores donatis, sed temporum successu & labilitate neglectis, & omissis, siue alienatis: solùm priuilegiis regum prædictorum desuper confectis, vsque in hunc diem apud nos reseruatis: de quibus etiam suprà mentio facta est sub anno Domini MCCXIIII, tempore Friderici secundi, vt ibidem in priuilegio per eum nobis concesso patet. Et prænarrata quidem donatio facta est tam per imperatores quàm principem Fridericum, ob quantulamcunque refusionem onerosi magnique seruitij, quod exigitur & impenditur penè assiduè principantibus vel etiam regentibus arcem Aldenburgensem, ex curte videlicet nostra siue allodio in Nodaw. Antiquam itaque donationem illam imperatorum ipse dux Fridericus, cognita causa visisque priuilegiis, renouauit; donans nobis prædictum plaustrorum lignis oneratorum numerum: cuius priuilegium desuper confectum in sequentibus, dum ad hunc annum donationis Deo an-

nuẽte deuenerimus, annotabitur. Proinde pius forsan lector demirabitur, tanto quòd principi, benefactorique laudatissimo, non pepercerim, eius reprehensibilia silentio premendo. Sed sciat, quòd nec Græculus sim neque Thersites, magnatibus vt adulari prelatisve didicerim: cùm etiam natura ipsa mea amarulentior hoc mihi blandum adulaminis puluinar iam dudum subtraxerit, vt amodo ignauis supponere nequeam, potissimum roboamizantibus in pauperes. Quod quidem vitium quõdam familiare fuit Græcis in historiis conscribendis. Quare & leues mendacesque appellati, fidem historicam penè amiserunt. Ingenita quippe quadam leuitate & erudita vanitate (vt sacer ait Hieronymus) regum suorum gesta & laudes accepta mercede decantabant. Quæ tamen leuitas à Latinis verisque historiographis semper alienissima fuit, qui non modò laudes, sed & vituperia regum & tyrannorum conscripserunt; id est, non solùm bona, verùm & mala eorundem facta ad posteros transmittentes, personam non respicientes, odium neque veritatem pertimescentes: quemadmodum & diuina scriptura tam in libris regum quàm aliis facere solet; bona ad imitationem, mala autem ad terrorem legentibus proponens. Et tantum de illo.

Fridericus insuper ille dux noster, licet se propter regnum DEI minimè castrauerit; vxorem tamen legitimam nunquam duxit, hæredes forsan multiplicare cauens, opus hoc fratri suo germano Ioanni, thoro legitimo, committens, qui nunc sequitur.

Ioannes dux Saxoniæ, Landgrauius Thuringiæ, marchioque Misnensis, frater prædicti Friderici ducis, qui nunc post diuisionem terrarum inter se & prædictum hunc Fridericum principatur in Thuringia & terra Aduocatorum; hic primò vxorem duxit nomine Barbaram, generosam & elegantissimam filiam ducis Magnopolensis, vulgò Mecklinburgensis: ex qua genuit filium, quem ex nomine suo & fratris Ioannem Fridericum appellauit, cui nunc sorti Caroli quinti, noui huius regis Romanorum, soror desponsata dicitur. Cæterùm prædicta Barbara, coniunx eius priua amantissima, parum superuixit, dolore (ni fallor) puerperij extincta. Qua mortua, post aliquot annos duxit aliam, Agnetem videlicet, filiam Woldemari principis ad Anhalt, comitis Aschaniæ, & domini in Bernborg: cum qua adhuc viuit ætate florida, cùm eam iuuenculam paucos ante annos duxerit; genuitque ex ea (vt fama est) liberos. Ipse tamen dux Ioannes prouectioris nunc ætatis est, dominaturque & ipse optimè & pacificè, dempta exactione suprà dicta cereuisiali grauissima & noua, quam vulgus *Pyrgelt* siue *Pyrtzendẽ* nominat: quæ & ipsa in prouinciis suis iam in aliquot grassatur annos.

Iste itaque Ioannes dux, cum fratre suo Friderico, soli supersunt ex filiis Ernesti ducis Saxon. & electoris, senioris videlicet & defuncti: cuius duæ filiæ; vna Margaretha nupsit duci Luneburgensi; altera nomine Catharina, siue (vt alij dicunt) Christina, nupsit Ioanni regi Daciæ, vt suprà etiam dictum.

Porrò Ernestus memoratus fratrem habuit germanum, Albertum nomine, virum strenuum & bellicosissimum, qui miranda egit per Germaniam, & præsertim in partibus inferioribus, prælia; victor & triumphator gloriosus, Maximiliani Cæsaris exercituum & armorum dux, qui ob fortitudinem & præclarissima facinora ab historicis nostri temporis Teutonicus Hector appellatur. De cuius gestis denique, & liberis eius, atque successoribus in terra Misnensi ac Libonotria, vbi principatus fuerat ipsius, infrà sub anno obitus sui latius tractabo calamum.

Anno eodem suprà dicto, videlicet qui est Domini MCCCCLXXXVI, cùm essem Cracouiæ metropoli Poloniæ, literarum vacans studio; consulatus quatuor vigiles, viros robustos & eiusdem conciues vrbis, quia noctu furem deprehensum accepta mercede abire permiserant, decollari fecit in foro. Primo, tertio, & quarto, viriliter à spiculatore decollatis; secundum in ordine lædere nequiuit, sed leui ictu tactum parumper sauciauit. Meritis enim diuæ Barbaræ se in ipsa hora (vt pòst retulit) deuouerat: & ita eius patrocinio mortis discrimen euasit, & diu superuixit. Et huic quidem spectaculo cruento curiosus spectator interfui.

Eodem

Eodem anno Maximilianus, Auſtriæ & Burgundiæ dux, filius Friderici imperatoris, electus eſt Francofordiæ in regem Romanorum. Cuius vxor Maria, filia ducis Burgundiæ Caroli, cum qua Burgundiæ ducatum nactus eſt, & ex qua genuit Philippum Hiſpaniarum principem, & Margaretam filiam; paulo pòſt caſu equi currentis delapſa fractis ceruicibus expirauit.

Anno Domini MCCCCLXXXVII, Albertus, dux Bauariæ ille famatus, habuit nuptias cum Kunigunde, filia Friderici imperatoris, & ſorore Maximiliani regis. Et eodem anno Sigiſmundus dux Auſtriæ, qui principabatur in Atheſia, exercitum copioſum & fortem armauit in Venetos, oppidum illorum Rofrit oppugnans. Eodem anno Fridericus imperator conuentum magnum principum habuit Nurenbergæ, pro auxilio contra Thurcas. In quo & de vnione ac pace principum multa tractata fuere, & vltimatè, vt omnia bella inducias haberent, concluſum. Et ibidem in ipſa arce imperator cum ingenti gloria Conradum Celtis, poetam magnum, virumque eruditiſſimum, primum ex Germanis Apollinari laurea decorauit.

Eodem anno ego frater *Paulus Langius*, qualiſcunque huius præſentis hiſtoriæ collector, natione Cygnæus ſiue Czuiccauienſis, relicto ſeculo ad monaſterium hoc noſtrum propoſito monachandi (vt infrà patebit) veni; qui quidem patre Georgio, matre verò Elizabetha liberiore genere natus. Quod dico ob integra & vetuſta armorum inſignia, & galeæ videlicet, & clypei, parentelæ meæ, quæ vtique abſque præclaris actibus progenitores meos ab imperio acquiſiſſe vel accepiſſe haud crediderim: quę etiam memoratus genitor meus, ciuis Nurenburgenſis, in Czuickauiam vbi me genuit, cum domo ſua ſe transferens, hæreditaria ſucceſſione geſſit prætulitque; rebus quas iuxta facultatem ſuam Dei pro honore in eccleſiis inſtituit, ſubpingi fecit, quemadmodum vſque hodie in tabula quadam altarij cuiuſdam fratres ad Minores; & vna feneſtra eccleſiæ parochialis, cernere licet. Quæ quidem non meam qui mundo mortuus ſum, genitoris mei ſed ob reuerentiam atque memoriam dixerim. Qui cùm eſſet vir prudens, & modeſtiſſimæ vitæ, à cunctis ludicris illecebriſque quàm alieniſſimus, Deum timuit, ſuperoſq; omnes mente complectebatur deuotiſſima. Et præſertim glorioſam virginem Mariam, cœli reginam, certis orationibus venerabatur aſſiduè; & ad ſimilia deuotionis exercitia me filium ſuum cum cæteris liberis hortabatur quotidie, modum orandi præſcribens & inculcans. Hinc etenim, id eſt paterno ex pectore, mea manauit conuerſio. Hoc eodem (vt dixi) anno, in menſe Maio, tribus ciuitatis proceribus fratreque meo germano Laurentio, viro pulcherrimo & eloquente, comitantibus; honorificè cœnobio introductus, & venerabili abbati Petro præſentatus oblatusq;. Suſceptus itaque affectuoſè & promptiſſimè, paucos poſt experientiæ dies, in feſto videlicet ſanctorum martyrum Ioannis & Pauli, nouitiatus habitum ipſo eodem abbate celebrante & miniſtrante indui. Aſt quo ſydere aut fato neſcio, cùm in ipſo penè limine religioſæ profeſſionis exorbitauerim, mutabilitatis præcipitio lapſus, ſed non colliſus. Dei quippe fretus munere confeſtim reſipiſcens ſurrexi. Et quanquam peccare ſit humanum, iacere autem Sathanicum; deniq; & humanum errare, ſapientis emendare; ſicque fecerim: vix tamen eatenus exprobrantibus carere valui, qui phariſaico ſupercilio ſe iuſtos arbitrantes cæteros deſpiciunt, ad improperandum inſultandumque quàm compatiendum paratiores; qui alieno vulnere ægrotant; qui quod volunt dicunt ſanctum, quod nolunt aſſerunt prophanum; qui extra ſuam conſcientiam iuſtitiam eſſe nullam autumant, ſolum ſe penes lucidũ eſſe arbitrantes; qui veritatem peccatoris ore prolatam floccifaciunt, aurum tamen in luto repertum colligunt, & virulenta, ac peſſima, falſaque, ex Porphyrij, & Auerrois, & ſimilium philoſophorum, imò hæreſiarcharum peruerſorum, dogmata religioſorum doctrinis ſcriptiſque præferunt Chriſtianiſſimis. Qui cùm ſint inertes & idiotæ, truncis etiam obtuſiores, bonarumq; artium literarúmve ignariſſimi, nihil per ſe ſcribentes, aut ſcribere potentes; aliorum tamen & ingenia, & ſtudia, atq; lucubrationes, exufflare, irridere, & vilifacere non deſiſtunt, Domitiano & Licinio literarum hoſtibus deteriores, optima quæque (vt ſacer ait Hieronymus) malentes contemnere, quàm diſcere. Contingit itaq; mihi iuxta illud euangelicum Saluatoris dictum, quod paſſim tametſi minus iuſtè & reuerẽter in eiuſmodi Sycophantas iaculatur: *Non eſt acceptus propheta in patria ſua.* Et illud alterius ſa-

pientis: *Minuit præſentia famam.* Nec mirum, quoniam (vt inquit Naſo:)

Paſcitur in viuis liuor, poſt fata quieſcit.
Tunc ſuus ex merito quenque tuetur honos.

Enimuero (vt alludit Propertius)

Omnia poſt obitum fingit maiora vetuſtas:
Maius ab exequiis nomen in ora venit.

Et ita de me ſpero, quòd

Iudicium melius poſteritatis erit.

Propter ſuprà memoratos itaque vitiligitatores, Calphurnios, Zoilosq; meos, omnia præmiſſa præter propoſitum huic inſerere operi volui, tam de illis quàm de meipſo dicta, ne in cæterorum repræhenſione meam me non ſpectaſſe manticam, Næuijque inſtar mihimet peperciſſe criminentur & blaterent; qui ad nil aliud quàm ad latratum videntur eſſe nati, Plautina de familia. Quibus deniq; aliud nil modò, illud quàm Terentianum *Veritas odium parit*, atque illud, *Scientia non habet inimicum niſi ignorantem*, vulgatiſſimum adagium, obiicio, quoniam & ad alia proſequenda feſtinus propero.

Eodem anno ſuprà memorato, videlicet Domini MCCCCLXXXVII, feria Pentecoſtes, grandi tempeſtate exorta, fulmen turrim vnam incendit, & tectum eius verſus Auſtrum exuſſit.

Anno Domini MCCCCLXXXVIII, Maximilianus Romanorum rex fuit captus in Flandria à Brugenſibus. Quod audiens Fridericus imperator, valido collecto exercitu ipſos Brugenſes obſedit, & expugnauit, filiumq; ſuum dictum Maximilianum adiutorio Alberti ducis noſtri bellicoſiſſimi liberatum recepit. Et hinc cruentiſſima bella per aliquot annos per totam Flandriam ſequuta ſunt, quorum ductor fuit memoratus dux Albertus, imperatoris iuſſu qui ipſos Flandrenſes rebelles imperio domare & ſubiugare voluit, vt & factum eſt. Fortiſſimus ſiquidem dux Albertus non ſolùm ipſos Flandrenſes, quorum etiam præcipui & potentiores Brugenſes, apertis portis vrbis, nigris induti, nudis & pedibus & capitibus, claues ei ciuitatis vltro obtulerunt; verùm & alias gentes inferioris Germaniæ & maritimas, vtpote Eburones, Sicambros, Batauos ſiue Holandinos, Brabantinos, &c. Cæſari rebelles per nouem annos ferme duriſſimo Marte attritos, expugnauit, & imperio ſubeſſe coegit. Quibus bellis frequenter perſonaliter ipſe Maximilianus rex armatus interfuit, etiam in ipſa acie crebrò fortiſſimi militis inſtar dimicans. Qui & ipſum Albertum, ducem militiæ ſuæ, exactis bellis, pro mercede victoriarum ſuarum laboribusque Fryſia prouincia donauit, ſi tamen eam ſibi ſubiugare, & obœdientem facere poſſet, quam qualiter quantúmve domuerit, in ſequentibus ſuo loco patebit.

Eodem anno, indictione Romanorum VI, feci profeſſionem ſolennem ipſo die ſanctiſſimi patris noſtri Benedicti, in Quadrageſima. Deinde paucos poſt dies pater Hermannus, vir magnæ religionis, homoque virgineus, primus apud nos in reformatione prior, qui cum abbate Thoma eam ob rem de Bergenſi cœnobio aduenerat, 5 idus Aprilis obiit.

Anno Domini MCCCCXC, Matthias Vngariæ rex præſtantiſſimus, paterno more militaris gloriæ appetentiſſimus, bello fortunatus, obiit Wiennæ Auſtriæ, morbo extinctus, & Albim ductus, in ſepulchris regum ſepultus eſt. Iſte Matthias miranda egit contra Thurcas, propugnator fidelium ſtrenuiſſimus. Qui & paulo antè ingenti prælio caſtellum Thurcarum Sabatz munitiſſimum ad littus fluminis Saui glorioſiſſimè expugnauit cepitq;.

Eodem anno Conſtantinopoli, die 12 menſis Iulij, tempeſtas ingens & horribilis exorta fulmineo igne octingentas domos abſumpſit deuorauitq;.

Anno Domini MCCCCXCI, Ferdinandus, potentiſſimus Hiſpaniarum rex, totum regnum Bethicæ quod hodie Granate dicitur, deuictis Sarracenis, regeque eorum capto, vi & armis expugnatum ſuæ ditioni ſubiecit: quod vſq; hodie reges Hiſpaniæ poſſident, & conſequenter inuictiſſimus imperator noſter, Carolus quintus, hæreditario iure modò per ſucceſſionem poſſidet. Maior & populoſiſſima regni vrbs Granata vocatur, à qua & regnum nomen habet.

Anno

Anno Domini MCCCCXCI, quo ſuprà, Turcarum imperator Pannoniam inferiorem armis turbauit, ſed ab incolis repulſus ad propria rediit. Quo etiam anno Nurembergæ magna imperii diȩta ſeruata & celebrata eſt.

Eodem anno Zaliabus, qui & Zizuni dictus eſt, Baizeti Thurcarum imperatoris frater, per Priorem hoſpitalis ſancti Ioannis Hieroſolymitani captus fuit, diuq; in cuſtodia tentus, tandémque in poteſtatem Innocentii octaui traditus. Romæ etiam diu, honeſtè tamen & regaliter cuſtoditus, vt tandem cum honore pro recuperatione prouinciarū Europæ ab ipſius anteceſſoribus Turcis Chriſtianis ablatarum ad propria dimitteretur incolumis, ſtatutum eſt. Sed heus ſecus contigit!

Anno Domini MCCCCXCII, ſeptimo idus Nouembris, tempeſtate exorta igniuoma, inter tonitrua grādis valde lapis è nubibus prope oppidum Enſheim ad agros proprios Friderici imperatoris cecidit cum ingenti fragore; habēs formam Deltæ, aciémque triangularem, qui ibidem ad oſtentationem tanquam ſtupendum futurorum omen reſeruatur.

Eodem anno, XXVII die menſis Iulij, Innocentius VIII Romȩ obiit, cui Alexander VI ſucceſſit, ſeditque annis XI: vir æuo grandis & mirus, in quo (vt quidam de eo ait) vitia æquabant virtutes. Eloquens fuit, & artium ac ſapientum virorum promotor & fautor. Stipendia quoque militibus, & mercedem operariis liberaliter dedit. Hic denique ob pertinaciam & ſuperſtitiones quaſdam hæreticas tres ordinis prædic. fratres Florentiȩ comburi fecit. Eodem quoq; anno epiſcopus noſter Theodericus obiit: cui Ioannes, eius (vt fertur) ex fratre nepos qui ſequitur, ſucceſſit.

IOannes III, XXXVII Numburgenſis eccleſiæ antiſtes, & ipſe de nobili ac vetuſta Schonbergenſium familia & ſtirpe genitus, prænarrato Theoderico epiſcopo patruoque ſuo, cuius in vita coadiutor fuerat, defuncto ſuccedens, anno Dominicæ incarnationis MCCCCXCII, quo & anno, Dominica Iubilate, indictione Romanorum decima, cum magna & pompa & ſolennitate, illuſtriſſimorum ducum in prȩſentia Saxoniæ, per reuerendiſſimum clariſſimumque archiepiſcopum Erneſtum, prædictorum ducum noſtrorum germanum, conſecratus, vel (vt aiunt) coronatus fuit, præſentibus & aliis nobilibus & eminentibus vtriuſque ſexus perſonis: præfuitque exin optimè, fructuoſè, pacificè, & laudabiliter, annis XXVII. Hic aliquandiu in academia Lipſenſi literarum ſtudio ante epiſcopatum incubuit: fuitq; vir plurimùm venuſtus, ſtatura procerus, corpore robuſtus, facie formoſus, capillo candidus, & cunctis membris concinnus & niueus. Aſt cùm rara ſit formæ & pudicitiæ concordia; nec ipſe eas concordes habere potuit, quin detrimentum pudicitiæ paſſus, Venerisque igne peruſtus, mulierum amore in primis regiminis ſui annis deperiret, & ætate quidem recentiore. Nam ſucceſſu temporis maturior factus, prudenter & honeſtè ſe gerebat; licet huius noſtræ tempeſtatis præſulum more æuum molliter & delicioſè traduceret; officium ſuum rarò & ſegniter in ſpiritualibus explens, plus ſolatiis ludisq;, quàm libris diuinisq; ſcripturis, intendens. Temporalia tamen remq; publicam magnificè, tranquilliter, atq; proficuè, rexit & auxit; complura tam pro epiſcopio quàm pro vtilitate conſtruendo, ordinando, & inſtituendo. Quandoquidem cùm eſſet alioqui vir bonus, mitis, benignus & placabilis, liberalis deniq; & munificus, & in cura rei familiaris admodum peritus, multa magnalia pro eccleſiæ ſuæ decore & vtilitate perfecit opera (vt dixi) potiſſimùm in ſtructuris & ædificiis magnis & amplis, quæ de nouo erexit in caſtro Czeitz, vt patet intuenti. Caſtrum quoque Haynsburg muniuit & renouauit. Molendinum inſuper à fundamentis nouum & cōſpicuum ſeptem rotarum ad ripam fluminis Eliſteræ Occidentem verſus conſtruxit. Piſcinas complures nouas & magnas fieri fecit, proſperum in huiuſmodi & ſimilibus rebus ſucceſſum habens. Proinde in pecuniis, redditibus, bladis, pecudibus, cæteriſque neceſſariis menſam epiſcopalem plurimùm auxit & locupletauit. Habuit præterea magna accidentia pecuniarum & argenti ex mineralibus Montisniuis. Profecit deniq; (vt ioco loquar) non modò temporali, ſed & corporali ſubſtantia, & adeò craſſè, vt monſtroſum eſſet videre; capite & ceruice tam pingui, vt non collum, quandam ſed maſſam ſub mento habere cerneretur: quod tamen ei ad laudem ſiue felicitatem minimè nocuit, à natura ſiquidem habuit, quam nec medicus nec medicina tollere aut mutare poteſt.

Hinc etiam forsan accidit, semel quòd amentiam siue maniam aliquot hebdomadibus incidit, vt etiam de eius restitutione à multis dubitaretur. Tandem tamen Dei prouidentia & passim medicorum cura conualuit, pristinæ incolumitati restitutus, complures annos superuiuens. Hic denique dignissimus præsul Ioannes cuncta penè suæ diœcesis monasteria præsertim Sanctimonialium reformare & claudere studuit; in hoc sancto opere industria ac solertia, imò consilio & adiutorio, vsus domini Nicolai Thilimani, vtriusque iuris Licentiati peritissimi, ecclesiæ Citzensis, Canonici senioris, viri optimi, in rebus agendis causisq; ecclesiasticis quantumuis arduis expediēdis prudentissimi, prædictorum monasteriorum omnium, imò (vt infrà patebit) & nostri loco episcopi visitator vigilantissimus.

Insuper venerandus ille àntistes noster Ioannes, tanquam idoneus & benemeritus nouorum præsulum institutor & magister, consecrauit & ordinauit summo apparatu, anno Domini MDXIII, illustrissimum reuerendissimumq; in Christo patrem ac dominum, dominum Albertum ex marchionibus Brandenburgēsibus, germanum Ioachimi marchionis ac principis electoris, in archiepiscopum Magdeburgensem & primatem Germaniæ; sequentique anno, videlicet Domini MDXIIII, clarissimum ac præstantissimum dominum, dominum Adolphum principem ad Anhalt, comitem Aschaniæ, & dominum in Bernburg similiter consecrauit in episcopum Merseburgensis ecclesiæ, qui antea diu præpositus fuerat maioris ecclesiæ in Magdeburg. Ioannes denique, noster ille (de quo loquimur) archimandrita eximius, plurimum laudis & honoris nactus fuisset, si clerum bis non mulctasset; à cunctis suæ diœcesis clericis beneficiatis certam summam pecuniarum extorquendo siue exigendo, dum suprà dictum molendinum cōstruxit, vt à fide dignis habui semel; aliam ob quam causam imposuerit, nec dum percepi. A populo tamen communi nunquam quicquam exegit, nec vllum grauamen imposuit: eundem sed vt bonus pastor in summa pace & tranquillitate tenuit, antiqua libertate liberè vti permittens. Quare & ipse populus vehementer ipsum dilexit, mortem eius inconsolabiliter palamq; deplorans. Huic deniq; dignissimo præsuli nostro, anno Domini MDXVI, editiunculam primam huius operis dedicaui & obtuli, quam quidem ipse promptissimè & hilariter tanquam diu desyderatam suscepit, liberali me munere donans honoransque. Ipsum autem opus hoc anno otium nactus; (vti promiseram) in hanc formam extendi. Et quanquam optimus ille pastor esset plurimùm humanus, dapsilis, & munificus; magnum tamen thesaurum, vtpote octo aureorum nummorum millia, post se ecclesiæ, præter alia clenodia auri & argenti, successorique suo dereliquit. Sed heus aliis laborans & fructificans, miserabiliter in tanta rerum copia seipsum neglexit; nullum animæ suæ remedium siue subsidium per aliquem anniuersarium aut aliud opus bonum & memorabile condens & disponens; sic (vt inquit Psalmographus) thesaurizans, nesciens cui congregaret: cùm ille thesaurus suus relictus nunc (vt fama est) euanuerit, vt nec sibi, neq; ecclesiæ suæ, vtique Czicensi, proficuus esse poterit. Sed (vt quidam aiunt) arbitrabatur, se non tam citò moriturum. Quæ quidem spes prolixioris vitæ, & negligentia futurorum, quot deceperit & assiduè decipit, non facilè dixerim. Obiit autem bonus ille pastor, bonus vtique sibi subiectis omnibus, anno Domini MDXVII, de quo eodem anno plus infrà.

De quibusdam euentibus nouis, qui contigerunt huius episcopi temporibus.

Anno primo itaque huius episcopi nostri, qui est Domini MCCCCXCII, Fridericus imperator misit exercitum Sueuicæ ligæ contra Albertum ducem Bauarię, & coegit eum Ratisponam vrbem imperialem quam vsurpauerat, restituere imperio.

Annò Domini MCCCCXCIII, Fridericus imperator, eius nominis tertius, obiit in Lyntz, anno imperij sui LIII. Iste Fridericus fuit quidem vir optimus & Christianissimus, ecclesiam & clerum diligens, atque pacificè imperium vtique in Germania gubernans, sed plus, quàm imperatorem condecet, quieti & otio deditus. Eius siquidem incuria & desidia, imò omnium principum negligētia & inertia, qui ipsum iuuare, eique fideliter assistere detrectarunt; multa suo sub imperio regna, permultæ & ferme in-

me innumeræ prouinciæ & vrbes per ſpurciſſimos Thurcos ablata fuerunt, multaque millia Chriſtianorum etiam ex ipſa Europa in captiuitatem abducta. Nam quis ignorat, aut ſine mœrore graui audire poterit, ſub eius imperio, ipſo viuente & regnante, à Chriſtiana religione abrepta eſſe duo iſta totius mundi pulcherrima, Conſtantinopolitanum, ac cum nobili illa vrbe Sinopi Trapezuntinum, imperia? Quis vel etiam ignoret, totidẽ regna à nobis paucis hinc annis diuulſa, Thraciam, Bœtiam, Atticam, Macedoniam, Theſſaliam, Achaiam, Ætoliam, Bithyniam, Cappadociam, Lyciam, Cariam, Lydiam, Ciliciam, Paphlagoniam, Pamphyliam, Pontũ duas & viginti gentes olim Mithridati ſubiectas continentem, Phrygiam, omnemque Helleſpontum; quin vtranque Myſiam, ac Bulgariam, omnemque cum Raſſia Seruiam, & quicquid denique ab Andrinopoli Sauumque amnem ad Danubium vſque interiacet; Boſnam, nobilemque illam Mitylenen, cum innumeris gentibus quas inter nuncupatim Scordiſcos, Tribalos, Baſtarnas, & Taurinos meminiſſe magnitudo cladis interpellat. Mitto Dalmatas, Epiroticos, Iſauros, Hellades, Illyricos, Noricos, Pannonios, & cum Polonis à ſuis propè ſedibus profligatis nos ipſos Germanos, cruentiſſima Mahumetici furoris arma toties expertos. Taceo Chalcidis ſiue Nigroponti excidium; Hydruntinæque vrbis, etiam in præcedentibus ſuæ miſeriæ anno memoratæ, calamitatem, cuius archiepiſcopum lignea ſerra interfectum meminiſſe horret; totius denique Malefatenſis archiepiſcopatus lamentabilem vaſtationem. Taceo Euxini maris obſidium, mediterranei captiuitatem, quod ille immaniſſimus Chriſtiani nominis hoſtis liberè nunc potenterque obequitat. Et vt breuibus ampliſſima perſtringam catholicæ fidei detrimenta, Africa amiſſa eſt, Aſia tota ſub iugum miſſa, adeoque in anguſtum ducta Europa, vt fides quam totam iam pridem perſonuit orbis, nunc anguſtus Occidentis incomptusque hirtę Septentrionis angulus vix ſatis audet tutò profiteri. Tot ergo, tantaque, imò multo plura quàm quiſquam calamo exprimere poſſit, Chriſtianæ reipublicæ detrimenta & incommoda ſolùm patimur, pontificum, regum, principumque noſtrorum negligentia & diſcordia: qui dum inteſtinis odiis mutuiſq; bellis ardent, aut etiam deliciis otioque marcent, Chriſtianorum prouincias terraſq; expugnari, diripi, aufferriq; etiam in propriam tandem ſinunt perniciem. Verùm & de his infrà, cum ad nouiſſimam impugnationem à Thurcis in noſtros factam deuenero, Deo annuente ſcribam amplius.

Viri doctrina excellentes, qui iis claruere temporibus, & primo ſeculares.

In Italia itaque hoc tempore effulſere viri ſapientiſſimi, Græcæ & Latinæ linguæ peritiſſimi, qui vtroq; genere ſcribendi multa ingeniorum ſuorum monumenta tranſmiſerunt ad poſteros, quorum princeps fuit:

Ioannes Picus, comes Mirandulanus, diuini ingenij vir, pentaglottos, id eſt quinque linguarum, Græcæ, Latinæ, Hebraicæ, Arabicæ, Chaldææ quàm peritiſſimus. Habuit autem complures clariſſimos & eruditiſſimos ſtudiorum ſuorum per Italiam collegas, quos inter eminent;

Angelus Politianus, rhetor & poeta eloquentiſſimus;

Hermolaus Barbarus, orator, poeta, & hiſtoricus ſummus;

Marſilius Ficinus, philoſophus Platonicus & theologus clariſſimus;

Philippus Beroaldus, orator & ipſe ac poeta inſigniſſimus;

Chriſtophorus Landinus, rhetor & Grammaticus excellens;

Item, *Hieronymus Donatus, Baptiſta Guarinus, Iuniarius Maius, Alexander Corteſius, Andreas Corneus, Robertus Saluiatus, Aldus Manutius.*

In Gallia autem claruerunt:

Iacobus Stapulenſis, theologus profundiſſimus;

Carolus Bouillus, philoſophus & theologus præcellens.

In Germania verò noſtra effulſere:

Ioannes Capnio, aliàs Reuchling, trium linguarum, Hebraicæ videlicet, Græcæ, & Latinæ, doctiſſimus, omnium huius ſui temporis oratorum, poetarum, interpretum &

Iuristarum facilè princeps, quinque Vniuersitatum quæ eius quædam scripta oppugnauerant, victor gloriosissimus, de cuius triumpho suo anno in sequentibus dicetur paulo latius.

Iacobus Wymphilingus, sacerdos & theologus, vita & doctrina alioqui conspicuus, sed scribendo plurimùm acerbus & spinosus, passim cæterorum & vitam & scripta cynicè taxando. Qui cùm in libello suo de integritate mores religiosorum & ingenia etiam antiquorum patrum taxasset, librumq; de scriptoribus ecclesiasticis Ioannis Tritemij abbatis, & quondam præceptoris mei, temerè & insipienter reprehendisset, nostroque ordini tres præstantissimos ecclesiæ doctores, Gregorium videlicet magnum, Alquinum Caroli magni magistrum, ac venerabilem Bedam subtraxisset, eos cucullatos siue religiosos extitisse scriptim negando; sicque aliis ordinibus fecisset quibusdam; iussu ac instinctu memorati abbatis Trittemij, viri vndecunque doctissimi, sub cuius tunc certo tempore militabã obedientia, in archisterio diui Iacobi prope Herbipolim, scripsi contra eum, immo eius deliramenta, opus bipertitum in laudem & defensionem claustralium omnium. Edidit insuper idem Iacobus & plura alia opuscula parua, quæ impressa venduntur palàm.

Sebastianus Brant, orator, poeta, & vtriusque iuris doctor celeberrimus, Cæsareæ quondam maiestatis symmysta, nunc autem in complures annos Argentinæ vrbis archicancellarius dignissimus. De cuius gestis & scriptis quæ etiam pòst emersere, infrà sub anno Domini M D X I I I, quo ad me literas & quidem tersissimas dedit misitque; tractabo Deo fauente latius. Et hùnc quidem virum cum proximis duobus præcedentibus, Capnione videlicet, & Wymphlingio, vidi in propriis eorum ædibus, dum iussu præfati Trittemij virorum illustrium per Germaniam lucubrationes inquirerem. Claruerunt quoque eodem tempore sequentes:

Michael Lochmayr, concionator egregius Patauinus;
Wendelinus Steinbach, theologus Tubingensis;
Gabriel Biel, theologus & ipse, ac prædicator præclarus;
Matthæus Herbenus, theosophus & poeta insignis;
Rudolphus Agricola, vates & rhetor, Græcè Latineque doctissimus, & complures alij qui seculares fuerunt in omni scibili eruditissimi, quos breuitatis intuitu hîc ponere nolui, quia & de eis propensius liber tractat Trittemij. Nunc sequuntur religiosi nonnulli sapientia fulgentes, & primo ordinis sancti patris nostri Benedicti.
Ioannes Rode, abbas sancti Matthiæ Treuerensis;
Andreas abbas Schonaugiensis, apprimè eruditus;
Conradus abbas Rinckaugiensis, carmine etiam peritissimus;
Guido Iuuenalis, philosophus ac theologus Parisiensis, monachus autem Cluniacensis, vir in diuinis scripturis eruditus, & in disciplina secularium literarum valde instructus, qui quidem inter alia de reformatione claustralium elegantissimum opus edidit.

Ordinis canonicorum regularium doctores.

Matthæus Bossus, theologus disertissimus;
Thilmannus Prior in Rauensburg, vir eruditus;
Petrus Hilgerius, disputator accerrimus;
Paulus Somorensis, veterum lectione ditissimus;
Guilhelmus Feldicus, theosophus & cosmographus præstantissimus.

Ordinis Carthusiensis viri illustres.

Henricus de Pira, in Theologia & iure consultissimus;
Ioannes de lapide, theosophus Parisiensis, natione autem Germanus;
Wernerus Roleuinck, qui Fasciculum temporum composuit, qui tamẽ paulo antè obiit;
Ioannes de Teneramunda;
Gregorius Rysch, qui margaritam philosophicam, opus mirificum & vtilissimum, edidit, & adhuc viuit.

Ordinis fratrum prædicatorum theologi.

Laurentius Geruasij, theologus subtilissimus;

Ioannes

Ioannes Preſlauer theolog. conuentus Lipſenſis;
Bartholomæus Sibylla, theologus opinatiſſimus.

Ordinis Minorum viri doctrina fulgentes.

Rupertus de Licio, theologus ac concionator verbi Dei famatiſſimus, hiſtoriarumq; peritiſſimus: complura edidit;
Oliuerius, conuerſatione & ſcientia conſpicuus;
Ludouicus de Pruſſia, qui Trilogium animæ compilauit;
Nicolaus Lacterman, qui varia & multa compoſuit;
Ioannes Gritz, is Quadrageſimale & alia conſcripſit;
Iacobus de Albano, de conceptione beatæ virginis ſcripſit, & alia;
Fridericus Erlebachius, qui ante ingreſſum ordinis fuerat artium magiſter eximius: metro & proſa multa edidit;
Cherubin de Spoleto, & *Nicolaus de Niſe*, ac *Antonius Trumpeſe*, ſermones de tempore & Sanctis compoſuere, & alia.

Ordinis fratrum Auguſtinenſium theologi.

Gotſcalcus, qui præceptorium vtiliſſimum edidit;
Ioannes Dorſten, theologus acutiſſimus, qui inter alia tria volumina in Theologia congeſſit, quæ Erfordiæ in ſuo habentur conuentu;
Andreas, ordinis Prouincialis, & concionator eximius, dictus cognomine Prolis;
Ioannes Pals, Ioannis Dorſten auditor, & ipſe doctor ſacrarum literarum ac prædicator laudatiſſimus, qui Cœlifor. cum ſuo ſupplemento edidit;
Iacobus de Pergamo, hiſtoriographus & theoſophus validus, qui Supplementum Chronicorum & alia ſcitè compoſuit.

Ordinis fratrum Carmelitarum theographi.

Ioannes Soreth, ſacræ theoſoph. profeſſor inſigniſſimus;
Baptiſta Ferrarienſis, hiſtoricus peritiſſimus, Italus;
Ioannes Placentinus, theologus celeberrimus;
Arnoldus Buſchius, deuotus ac eloquentiſſimus theologus. Scripſit de laudibus ſanctæ Annæ, de viris illuſtribus ordinis Carthuſienſium, & alia quæ necdum vidi. Hi itaque, & complures alij ſacratiſſimæ theoſophiæ profeſſores, cum aliis diuerſarum ſcientiarum viris eruditiſſimis, hoc tempore claruerunt, qui eccleſiam Chriſti & verbo, & exemplo, atque calamo, mirum in modum illuſtrauerunt.

Anno Domini MCCCCXCV, Maximilianus rex duxit vxorem ſecundam, filiam ducis Mediolanenſis. Eodem anno Wormatiæ in diæta regni & conuentu principum comes Eberhardus de Wirtenberg, cognomento Bartman, factus eſt dux ducatus ſui primus. Durauit autem prædicta dieta per biennium. Circa idem tempus, armipotens ac bellicoſiſſimus dux noſter Albertus, qui ob fortitudinem ſuam & bellandi peritiam dictus eſt Teutonicus Hector. Ferociſſimas enim gentes Romano Imperio & Maximiliano Cæſari ſubegit, cuius nomine ferè duodeuiginti annos continuos in Germania inferiori in caſtris egit: à quo primùm Sicambriæ, deinde Friſiæ quod aliquando regnum fuerat, titulos in remunerationem (vt etiam ſuprà anno MCCCCLXXXVIII dictũ fuit) accepit; obiit. De cuius obitu opinio fuit in primis varia; alijs dicẽtibus, eum febre extinctum; aliis verò bombarda peremptum. Et id quidam frater Iacobita aſſeruit in conuentu fratrum prædicatorum in Grunigen; oſtendens mihi feneſtram, ex qua ictu bombardæ ipſum perculſum dicebat, & proſtratum lethaliter. Habuit autem ipſe glorioſus dux conthoralem filiam Georgij viceregis Bohemiæ, fœminam deuotiſſimam, ex qua genuit inter alios tres nobiliſſimos liberos, Georgium videlicet, Fridericum, & Henricum qui cum eo aliquandiu in partibus inferioribus ſub armis militauit, modò autem vxoratus principatur in Freiberg. Porrò Fridericus factus fuerat magnus dominus ſiue magiſter dominorum Teutonicorum in Pruſſia, ſed parum ſuperuixit.

Georgius autem ſenior filius, vir ſtrenuus, & ſapientiſſimus dux, ſucceſſit ei in du-

catu Saxoniæ & marchionatu Miſnæ, &c. Et is quidem prudenter in prouincia Miſnæ ac Libonotria principatur; complura etiam per Sorabiam Saxoniamq; poſſidens caſtra & oppida. Duxit autem coniugem, nomine Barbaram, Poloniæ regis filiam, ex qua genuit generoſas vtriuſque ſexus ſoboles: inter quas Ioannes ſenior hæres, anno Domini M D X V I I, (vt infra etiam patebit) duxit in vxorem filiam Guilhelmi Landgrauij Haſſiæ paulo antè defuncti.

Anno Domini M C C C C X C V I, Eberhardus Bartmannus primus dux Wirtenbergenſis obiit, cui filius eiuſdem nominis ſucceſſit: de quo infrà.

Anno Domini M C C C C X C V I I, Sigiſmundus archidux Auſtriæ, qui principabatur in Atheſia vulgariter *Etzſch*, obiit ſine hærede. Hinc de iure ducatus ille relictus deuenit ad regem Maximilianum. Quo etiam anno obiit Gallorum rex Carolus, qui præcedenti anno Neapolim occupauerat. Eo mortuo, ſucceſſit ei in regno Ludouicus filius, qui vſque hodie regnat ibidem.

Anno Domini M C C C C X C V I I I, Eberhardus ſecundus dux Wirtenbergenſis, filius prænarrati Eberhardi Bartmanni primi ducis, propter inſolentias ſuas & veſanias à ducatu ſuo & prouincia fuit expulſus. Qui fugiens ad Palatinum Rheni paulo pòſt obiit. Eoq; ſic defuncto, ſucceſſit in ducatu nepos ſuus Vlricus, iuuenis annorum vndecim, qui vſque hodie non minore inſolentia principatur, ne dicam graſſatur, (vt infrà dicetur) in ſubditos. Habet autem neptim Cæſaris Maximiliani in vxorem. Eodem anno Liga quæ dicitur Sueuica, exercitu magno impugnauit Heluetios, qui & Leopontij, vulgò Switzeri, dicuntur, ſed maiore detrimento quàm commodo: quo etiam anno dieta regni fuit Auguſtæ.

Anno Domini M C C C C X C I X, bellum rurſus motum fuit arduum & cruentum, imperialium ciuitatum & prædictæ ligæ Sueuicæ contra Heluetios, ſed manſerunt inuicti.

Anno Domini M D, Romæ ſub Alexandro V I Iubileus cum ingenti populorum frequentia paſſagioq; celebratus fuit.

Anno Domini M D I, Mediolanenſis dux N. genitor conthoralis Maximiliani Cæſaris ſiue ſocer captus eſt à Francigenis, & apud eos in captiuitate mortem adusque ſuam detentus.

Eodem anno Vniuerſitas Francofordiana cis Oderam per Ioachimum marchionem Brandenburgenſem & principem electorem cœpta eſt, & erecta. Cruces quoq; rubeæ in diuerſis oppidis & villis Colonienſis diœceſis in veſtimentis hominum, præſertim in peplis mulierum etiam ciſtis incluſis, hoc apparuerunt anno; quod timorem magnum multis incuſſit.

Anno Domini M D I I I, Fridericus Saxoniæ dux & elector, princeps noſter ſapientiſſimus, emporium ſiue literarum ſtudium vniuerſale erexit & inſtituit Wittenbergæ in Saxonia, vnde electura imperialis manat. Vbi hoc anno quo hæc ſcribo, Dominicæ incarnationis M D X X, ob florentiſſimum ac famatiſſimum Theologiæ & omnigenæ ſapientiæ ſtudium feruntur mille quingentique ſtudentes exiſtere, fama eruditiſſimorum virorum Martini Lutheri Auguſtinenſis, & Andreæ Caroloſtadij archidiaconi & canonici eccleſiæ collegiatæ & exemptæ omnium Sanctorum ibidem; nec non Philippi Melanchthonis rhetoris, ſacræq; Theoſophiæ Baccalaurei, Græcè & Latinè peritiſſimi, allecti & adunati. Et memorati quidem integerrimi doctiſſimiq; duo illi hierophantes, Martinus vt Luminare maius, Andreas vt Luminare minus huius academiæ, theologiæ ſtudium & diuini verbi triticum abſque omni palearum, id eſt ſecularis philoſophiæ ſyllogiſmorúmve, mixtura puriſſimè tractant, & edocent ſacram ſcripturam; & potiſſimùm Chriſti Euangelium, & Paulum Apoſtolum habentes pro archetypo & fundamento, cum ipſo literarum ſtudio timorem Dei, & cunctarum virtutum ſemina, verbo, exemplo, & calamo in diſcipulorum pectora ſpargentes. Neque enim in hac almiflua ſapientiæ palæſtra fatuus ille Peripateticorum princeps Ariſtoteles, vel impius Porphyrius, aut certè ille blaſphemus Auerroes, & ſimiles orthodoxæ fidei ſpretores, & irriſores, cathedram vllam habent vel audientiam. Verùm & de hoc infrà locis ſuis & annis opportunis dicetur plus, quemadmodum & ſuprà anno Domini M C C C X X X copioſe factum conſtat.

Eodem

Eodem anno, Alexander papa VI eius nominis, decimo octauo die menſis Augu-ſti, veneno periit. Sub cuius papatu Roma (vt ait Volaterranus) gentium refugium, & arx populorum, omnibus ſeculis nobilis, iam carnificina facta erat. Erant & eo viuente Romæ ſacra venalia cuncta. Quo ita (vt dictum eſt) extincto, ſucceſſit ei omnium conſenſu Pius huius nominis tertius, natione Ethruſcus, patria Senenſis, nepos Pij ſecundi, eodem anno, decimo calendas Octobris, vir maturæ religioſæque vitæ. Sed è q̃to faſtigio citò ſublatus eſt. Sedit enim ſolùm dies XXVII, vt ait Ioannes Stella Venetus. Quo ſic defuncto, vacauit ſedes Petri diebus XIIII, poſt quos mox in ſummum pontificem creatus eſt *Iulius ſecundus*, natione Ligurus, patria Saonenſis, vir magnanimus & Martialis, doctus tamen, & doctorum hominum fautor & promotor. Qui factus pontifex, ad componendas res Italiæ, & patrimonium beati Petri recuperãdum animum intendit. Quod cùm à detinentibus præſertim Venetis aliter recuperare nequiret; poſt anathematis fulminationem, poſt omnium dignitatum priuilegiorumq; annullationem & priuationem, armis & vi recuperare aggreſſus maxima in eos commouit prælia, quibus ipſe ferme continuè barbatus & armatus interfuit. Maximilianum quoque Cæſarem, & quoſcunq; quiuit principes & barones, in eoſdem Venetos concitauit. Quorum multitudine & potentia Veneti vehementer artati, tandem anno ſalutis MDIX ſe humiliantes, dextras ab Maximiliano petierunt; in ſignum ſubiectionis annuatim magnam certamque aureorum ſummam præſtare ſpondentes. Aſt Cæſar eos audire detrectabat, quos armis viribúſq; ſubiugare propoſuerat. Fortuna autem fallente, Venetis papæ clàm auro mediante conciliatis & fœderatis, Cæſar in Italia papæ deſtitutus auxiliis, tandem & ipſe licet inuitus ab eorundem impugnatione deſiit; Padua attamẽ antè, & aliis pleriſq; vrbib. imperio recuperatis; licet ipſa inſtabilis Padua recedẽte Cæſare rurſus ad Venetos defecerit. Et ita tandem finaliter ipſi Veneti inuicti manſere, flebile principium meliore fortuna ſecundante. Et præmiſſæ quidem bellicæ res per anticipationem ob Iulij papæ mentionem deſcriptæ, ſuis annis perfunctoriè replicabuntur in ſequẽtibus. Eodem anno, Georgius dux Baioariæ, cognomento Diues, humanis rebus exceſſit. Hinc ob ducatũ eius atq; theſauros relictos inter propinquos grãdia ſequuta ſunt bella, iuxta illud poeticũ *Certamen mouiſtis opes*, de quibus quidẽ ſequenti dicetur anno præliis. Eodem anno, capitulum annale abbatum noſtræ obſeruantiæ celebratum eſt, in cœnobio diui Iacobi apoſtoli prope Moguntiam. In quo prima vice Henricus Aſch nouus abbas Burſfeldenſis principalis fuit præſidens; Ioannes ſancti Mich. in Hil. & Gerardus in Tholeya, abbates compræſidentes; Ioannes Spanheimenſis ſcriba, & Antonius Verdenſis, diffinitores: ſermonem quoque fecit Spanheimenſis. In hoc capitulo Raymũdus, cardinalis & apoſtolicæ ſedis legatus, cum pleniſſimo indulgentiarum iubileo, vt principes populóſque Germaniæ in Thurcos animaret, & eam ob rem pecuniam neceſſariam colligeret, per literas venerabileſq; nuncios à patribus orationes pro pacifico eccleſiæ ſtatu fieri deſiderauit & impetrauit. Qui paulo pòſt Erfordiam diuertens, aliquamdiu in monaſterio Montis diui Petri moram traxit. Laborabat ſiquidem plerunque podagræ humoribus, quòd proficiſci non poterat. Deinde Lypſim venit, vbi aliquot dies conſiſtens Conradum Wympinam, ſuprà memoratum virum diſertiſſimum, qui eum vice Vniuerſitatis oratione elegantiſſima ſuſceperat, theologiæ ſacræ fecit doctorem. Expoſt per Saxoniam in Lubecam, deinde in Daciam, cum ſuo theſauro properauit, ardentiſſimo vbique animo, verbo denique & ſcriptis Chriſtianum populum in Thurcas concitando. Eodem anno ceciderunt diuerſorum colorum cruces ſuper homines, etiam ſuper veſtes ciſtis incluſas.

Anno Domini MDIIII, in Bauaria grande ac flebile exortum eſt bellum, inter Albertum ducem Bauariæ, & Rubertum Palatinum iuniorem, propter ſuprà narrati Georgij ducis relictum ducatum, quem vterque ſibi de iure vendicare contendit. Et quia concordare nequibant, ad arma ventum eſt. Albertus itaque confeſtim ipſum Rubertum & vi & armis ducatu exturbare machinabatur. Rupertus verò, cùm eſſet ſocordioris animi, penè in ipſo belli exordio mœrore & deſperatione confectus, vnà cum dilecta nouiterque nupta vxorcula luctifico morbo periit. Quo mortuo, totum belli pondus in patrem eius Philippũ palatinũ ſeniorem, tanquã in rebellẽ & ſuperbum Cæſariſque ac principum contemptorem, conuerſum eſt. Alberto vt ſororio ſuo Ma-

ximilianus Cæsar fauebat. Bello itaque crescente, complures principes per gyrum viciniores, & præsertim Vlricus Wirtenbergensis, Alexander Wederaugensis, Landgrauius Hassiæ Guilhelmus, comes de Leiningen, Nurenbergenses quoque, & alij, Palatini terras, villas deniq;, & oppida, & ferro & incendio vastabant, & pleraque integra linquentes sibi subiugabant. Porrò per exustionem villarum maxima ei intulit præfatus Landgrauius damna, maiora tamen multùm comes de Leinigen tyrannus. Qui cùm esset crudelior cæteris, se eodem turbine belli durante magistrum incendij vulgò *Brantmeyster* iactabat, probroso reuera suæ nobilitatis titulo. Ipse siquidem inter alia perniciosa facinora in Palatini protectoris, immo & in habitantium odium, imperiale nostri ordinis monasterium Lympurg Spirensis diœcesis, haud procul à Rheno alto in monte à Conrado secundo eius nominis imperatore cognomento Salico operosè & magnificentissimè constructum, funditus iniecto igne exussit, in perpetuum suum & Rhenensium dedecus & opprobrium. Cuius quidem cœnobij destructionem & excidium, non tam ob regalem fundationem, quàm alia eximia vetustatis monumenta, sanctarumque reliquiarum pretiosa insignia, Maximilianus grauiter tulit. Ipso enim ignorante & absente contigit. Quare & ipsum auctorem sceleris, comitem qui castrum munitissimum vicinum dicto monasterio in monte quoque situm habuit, omnibus bonis priuatum, è Germania proscripsit. Eodem quoq; tempore & bello, cœnobium ordinis Cisterciensis opimatissimum Waltsachsen, sub tuitione quoq; Palatini situm, totaliter incendio hostili consumptum fuit & excisum. Verùm cæteri principes mitius agentes, ab igne temperantes, oppida & castra nonnulla expugnata, post direptionem tolerabilem iure belli sibi vendicantes, propriis terris bonisque adiecerunt. Nam & eo bello Nurenbergenses nonnulla oppidula quæ Palatini erant, armis deuicta, vsque in præsens prælij iure possederunt, & nouis ædificiis ac fortaliciis veluti propria muniuerunt & muniunt. Eodem anno mons sanctæ Annæ, qui antea ob horrorem quia syluosus & hispidus, dictus fuit Schreckenperg, coli & habitari cœpit, propter argentifodinas ibi & per gyrum repertas; adeoque creuit, vt in XV annis vrbs haud parua fieret, continens ecclesiam parochialem cum monasterio fratrum Minorum operosam, amplam, & magnificam. Est autem ipse mõs cum ipsa vrbe noua iuxta Hirciniam, aliàs Bohemicam syluam, sub dominio ducis Georgij situs.

Eodem anno, durante adhuc Bauarico bello, cùm inter tot aduersarios Philippus Palatinus in palàm prodire & confligere non auderet, clàm Bohemos in adiutorium suum & munimen asciuit. Qui cùm collecto exercitu venirent, & haud procul à Ratisbona consedissent; ab exercitu Maximiliani Cæsaris ipso præsente prostrati fuerunt, quatuor millibus interfectis, reliquis fuga salutem quærentibus. Et hunc quidem triumphum quidam poetæ in laudem victoris suis carminibus perpetuauerunt, iuxta illud, *Dignum laude virum Musa vetat mori.* Fuit itaque iste Palatinus Philippus, alioquin vir strenuus & potens, adeò humiliatus & coarctatus vndique, vt ad pedes Maximiliani prostratus clementiam postularet & veniam. Qua concessa & impetrata, bellorum quieuerunt & turbines.

Anno Domini MDVI, Cometes apparuit, & paulo pòst obiit ille nobilissimus ac potentissimus Philippus, rex Castiliæ, & Austriæ Burgundiæque archidux, filius Maximiliani Cæsaris, Caroli autem quinti, noui Romanorum regis, genitor illustrissimus.

Eodem anno, Capitulum annale abbatum nostri ordinis fuit celebratum in monasterio diui Iacobi prope Moguntiam. In hoc capitulo præsentatæ fuerunt literæ abbatis Spanhemensis Ioannis Trittemij, conquerentis super sua diffamatione, petentisq; proinde consilium à patribus capituli. Cuius causa commissa fuit Schutterensi & Herbipolensi abbatibus &c. In hoc denique capitulo susceptus est ad confraternitatem nostram dominus Iacobus de Lewenstein, archiepiscopus Moguntinus.

Anno Domini MDVII, Petrus abbas noster in reformatione secundus, vir æterna memoria dignus, cuius in præmissis vitam descripsimus, IIII idus Aprilis, indictione decima, anno autem regiminis sui XXII, diem vitæ suæ clausit extremum. Cui eodem anno pari fratrum electione & conuenientia, *Benedictus eius nominis primus*, natione Ostrofrancus, patria Grunsfeldensis, literarum studio & baccalaureatu Co-

loniensis

Ionienſis, Henricus antè vocatus, ſucceſſit: ſeditque annis decem. Vir vtique eruditus, ſophicola magnus, ſcriba ornatiſſimus, concionator verbi Dei eximius, Muſicus Cantorque, & arte & voce ſonorus & validus, ſtatura magna, & facundia ad hortandum docendumque habili etiam à natura præditus, coronatus vel potius conſecratus*. Cuius mores monachicos ſuprà depinximus. Modò paſtoralem eius ſtatum proſequi ſaltem intendimus & geſta. Factus itaque abbas in exordio regiminis ſui, vt compleret illud vulgatiſſimum, *Nouus rex, noua lex*, & illud, Mobile mutatur ſemper cum principe regnum; monaſterij & ipſe ſtatum ſiue regimen alterare cœpit, curtem noſtram, allodium pingue & inſigne Rhodaw, per fratres haud abſque magna monaſterij noſtri iactura integro luſtro regendum aſſumens. Nam in ipſo exordio huius curiæ, cura ducentos pro equis aliisque neceſſariis emendis & diſponendis expendere neceſſe habuit aureos, per totumque illud quinquennium nullum penè de eodem allodio alioqui egregio monaſterium habuit emolumentum. Quod incommodum niſi incuria ibi regentium obtigiſſet, more cœpto regendum diutius continuaſſet. Equas denique, ab abbate Pigauienſi pro quinquaginta aureis acceptas, in cœnobio noſtro inſtituit. Primo quoque anno principatus ſui ex Ægypto ſororem ſuam germanam cum marito & liberis accerſiuit, & deinceps de monaſterij bonis pauit, ornauit pariter, & exaltauit. Sed quantum, qualive cœnobij grauamine; ſcribant qui norunt, & qui viderunt ea quæ clanculo reprehenderunt. Ego interea ne dicar mordacior, & patris mei reuelare pudenda, non abſque conſideramine pleraque ſilentio præterire decreui: quanquam ad hiſtoriæ integritatem & veritatem, abſque perſonarum quarumuis delectu & reſpectu, & bona & mala pariter deſcribere & referre pertineat; bona quidem ad vtilitatem & imitationem, mala verò ad terrorem, & vitationem, atque cautelam, legentium. Quod quidem & ſcripturam diuinam in libris Regum de Dauid, Salomone, &c. Et ita alibi de aliis creberrimè atque proficuè facere manifeſtiſſimè legimus noua & vetera, bona & mala, aquam & ignem, id eſt pœnas & præmia, ſuis proponendo lectoribus. Aſt hæc incidentaliter dicta ſufficiant. Nunc ad cœptam hiſtoriam huius Benedicti abbatis proſequendam reuertamur.

Ad diuinum itaque cultum amplificandum, clericos quoſdam ſuſcepit ſimplices literatura, & vſque ad duos minus eruditos, ſcriptura, conditioneque, ac fortuna mediocres, ſed neceſſarios, & vtiles, & religione feruentes, quorum quidem iſta ſunt nomina: Ambroſius Konig, defuncti abbatis Petri conſanguineus; Guolfgangus Rodenſis, ex colono monaſterij genitus, nunc & archimagiri & cellerarij gerens officium; Vrbanus Bornenſis fratrum pincerna; Ludouicus Brocker Citzenſis, ſtatura procera & regia & patrimonio diues; Franciſcus Pelitzenſis, Sclauus, Marchiticus, nunc eccleſiæ noſtræ ædituus; Seuerinus patria Aldenburgenſis, diſciplina & baccalaureatu Lipſenſis, literis & moribus cæteris præſtantior, Prioris modò exercens laudabiliter officium, Benedictus ante conuerſionem dictus; Io. cognomento Lotich vocitatus, patria Lucenſis, vir ſtatura & ipſe celſa, robuſta, toroſaque, Vniuerſitatis Lipſienſis quondam alumnus, modò autem cœnobij noſtri ſiue collegij ſacri cantor vocalis & eximius. Qui & in ſeculo antè conſiſtens, & Muſicus & Cantor magnus eſt habitus. Præſignatos itaque fratres infra x quos rexit annos, ad ordinem ſuſcepit, licet complures ſuſcipere potuiſſet. Habuit ſiquidem annos fertiles frumenti & vini, præter duos quibus vinum gelu periit, feraces, & tempora læta, atque pecuniarum accidentia magna, inter quæ præfati fratris Ludouici ſexcentorum aureorum, molendino, agris, cæteriſque immobilibus cum pecunia computatis, patrimonium excellens & validum haud parum refulſit & eminuit. Suſcepit quoque centum florenos è teſtamento venerandi Domini Magiſtri Ioannis Dorre, viri magni & eruditi, prębendariique noſtri, ad ſtructuram ſiue fabricam dormitorij (vt infrà patebit) delegatos. Inſuper nihilominus & cenſus reemptionis & pecuniarum ſummas, abbas quas anteceſſor ſuus Petrus archiſteriis vicinis gratis ad tempus conceſſerat, reuocauit, & tamen nihilo ſecius inops & indigus obiit; victualium ſucceſſori nil penè rerum nilque pecuniarum relinquens. Quare vſque modò plerique mirantur, quorſum omnes illæ expenſæ dilapidatæ fuerint; ipſe ſuis cùm temporibus haud tanta conſtruxerit, emeritve, ſingula vt exponere & conſumere etiam vſque vina bladaque neceſſe habuerit. Con-

ſtruxit quidem dormitorium fratrum, ædificium alioquin magnificum, vtiliſſimum, neceſſarium, & amœnum. Sed ad id perficiendum inter alia ſuprà narratum Magiſtri Ioannis centum aureorum habuit ſubſidium. Conſtruxit quoque ſtubas (vt aiunt) duas in abbatia, vt cernitur, vnam ſuper aliam, ſuperiorem videlicet & inferiorem, & hanc quidem in loco tenebroſo & carceroſo; conuertens obſcurum in lucem, & luctum in gaudium. In quo laudabile & regium opus per vinculorum & ergaſtulorum deteſtationem peregiſſe comprobatur. Non quippe minus dedecoroſa (vt quidam inquit) regi ſunt multa ſupplicia, quàm multa medico funera. Clementia denique magnifica & regia virtus eſt. Hinc & reges Iſrael clementes fuiſſe legimus. Eadem quoque virtute & humanitate Lacum leonum, foueam videlicet carceralem pro laicis effoſſam, obrui & claudi iuſſit, in eodem loco balneum erigens, pœnarum & vinculorum ſqualorem in ſalubre commutans lauacrum. Ædificauit quoque refectorium hyemale, licet artum paruumque, vtile tamen tempore brumali & calidum. Quę quidem omnia præter dormitorium abſque magnis impenſis perficere potuit; diligenter & aſſiduè ad ſingula fratribus cooperantibus. Et hæc ſunt quidem, quæ ſui regiminis tempore in monaſterio conſtruxit.

Emit autem & diſpoſuit pro vtilitate monaſterij baculum paſtoralem cupreum, tamen in ſuperficie deargentatum; tabulam pulchram & inauratam trium imaginum pro decore altaris diuæ Catharinæ. Pro decore autem & ornatu bibliothecæ, fratrúmque ſtudio inprimis, emit libros vtriuſque iuris, qui fuerant cuiuſdam cauſidici defuncti Lipſiæ pro XXXII florenis; emit quoque opera Franciſci Petrarchæ, item Ioannem Scotum ſuper ſententias, Simonem de Caſſia ſuper Euangelia; denique redemit vel (vt loquuntur) perſoluit opera diui Auguſtini vndecim partium, quæ prædeceſſor ſuus Petrus abbas diſpoſuerat & ſuſceperat. Cantharos quoque nouos fieri fecit ad vſum fratrum refectoriales, ſcutellas itidem nouas, ſed paruulas, pueriléſque & pleriſque minus gratas. Dilexit & ipſe pauos, & propter concentum nutriuit auiculas. Concentu autem fratrum non adeò oblectabatur, in Dei videlicet laudibus reſonante, quibus ipſe diurnis præter ſynaxim veſpertinam perrarò & ferme nunquam intererat. Nocturnis tamen horis & laudibus in feſtis XII lectionum & ſupra non facilè ſe abſentabat, vti ferialibus diebus facere ſolitus erat.

Hic itaque cùm in primis regiminis ſui annis ſat bene prudenter & religiosè (vt patuit) commiſſum gubernaſſet officium; ſucceſſu temporis videns ſe confirmatum in regno, neſcio quo carnalium paſtorculorum infectus conſortio, per honores & ipſe mutauit mores, priſtiniſque rigoris & feruoris immemor, remiſſius victitare cœpit, exteris vanitatibus voluptatumque illecebris ſe plus æquo mancipans. Quamobrem & crebrius, & plerunque legitima abſque cauſa, pilento curruli vectus extra cœnobium, pergens per loca & monaſteria nota, non ſine ſuæ detrimento famæ ſpatiabatur, ſympoſia & delicias quæritans, morbum autem & peſtem inueniens & hauriens. Ab extra quippe (vti per ſe aſſerebat) in quodam monaſterio conſtitutus, in lecto infecto dormitans, mentagricum illum ſiue etiam (vt vocant) Gallicum morbum incurrit, quo vltra annum attritus tandemque conſumptus interiit. Ipſe tamen in lecto ægritudinis ſuæ reuerſus ad cor, vehementerque dolens, emendationem & verbo & ſcripto pollicebatur fratribus. Fecerat ſiquidem vnum diploma, quod teſtamentum ſuum nominarat, doloroſum & compunctiuum ſatis, in quo deſcripſerat, quàm religiosè, quamq; rigidè & ſtrictè amodo conuerſari vellet, cum ſi Dei munere conualeſcere contigiſſet. Aſt ſerò Phrygum more ſapuit, quanquam pœnitentia vera nunquam ſit ſera, non tamen ſemper ſecura tutaque.

Denique tempore diuturni ſui languoris, quòd legitimè computare, ſuæque villicationis rationem reddere nequibat, tam à ſubditis, quàm epiſcopi noſtri conſiliariis haud modicam perpetiebatur preſſuram. Qua anguſtatus, iam penè inutilis morbo effectus, paulo ante obitum ſuum liberè & ſponte reſignauit abbatiam. De qua quidem reſignatione, aliiſque tum ſimul emergentibus calamitatibus, infrà ſuo anno dicetur amplius. Nunc pauliſper ab eo diuertentes, ad alia continuanda vertamus calamum.

Anno Domini MDVIII, Albertus Baioariæ dux ille bellipotens, & ſororius Maximiliani

miliani Cæſaris, obiit in Monaco: cui in ducatu Guilhelmus ſenior filius ſucceſſit. Habuit & filiam quæ nupſit Vlrico duci Wirtenbergenſi, qui modò principatur.

Eodem anno, Philippus Palatinus Rheni & Bauariæ dux, ille quondam ſtrenuus & potens, multis præliis attritus, deplumatus, & humiliatus, humanis rebus denique exemptus quieuit in pace, quinque quos ego noui partim viſu, partim auditu, filios relinquens; Ludouicum videlicet ſeniorem inter filios, qui & ei in Palatino ducatu ſucceſſit; Philippum noſtrum, & Nuemburgenſis & Freyſingenſis eccleſiarum epiſcopum, de quo infrà; Fridericum Colonienſis; & Henricum Argentinenſis eccleſiarum canonicos. Iſte Henricus adoleſcens egregius, qui me, mediante Iacobo Wymphilingo præceptore ſuo, dum commiſſione Tritemij abbatis Argentinæ eſſem, ſuum inuitauit ad prandium. Et filius eius dicitur modernus ille Ratiſponenſis antiſtes, cuius tamen vocabulum me latet. Habuit denique & quas reliquit filias, quarum duæ in monaſterio noſtri ordinis prope Heydelbergam ſub regulari habitu famulantur altiſſimo.

Eodem anno denique, & Iacobus archiepiſcopus Moguntinus, natione Sueuus, ex familia nobilium de Libenſtein dictorum oriundus, vir optimus & pientiſſimus, & (vt fama fuit) vſque ad finem virgineus, qui literam noſtræ fraternitatis habuit, appoſitus eſt ad patres ſuos. Cui Vriel Gemmiger doctor, decanus eccleſiæ maioris, ſimplex nobilis, cum mœrore totius populi in feſto Sanctorum martyrum Coſ. & Dam. electus ſucceſſit, qui negligenter imò perperam præfuit. Plures quippe ſemper hoſtes habuit, & eccleſiam multis debitis aggrauauit.

Eodem anno bellum Iulij papæ & Cæſaris contra Venetos erat.

Anno Domini MDIX, in vrbe Cameracenſi fuit inita vna colligatio, inter Iulium papam, & Maximilianum Cæſarem, ac Ludouicum Galliæ regem, contra Venetos; quorum impugnationibus vſque ad deditionem, ne dicam deſperationem, penè artati, non tamen omnimodis victi fuerunt, vt latius ſuprà primo anno Iulij MDIII dictum fuit.

Eodem anno terræmotus maximi in diuerſis terris & locis contigere. Nam & Conſtantinopoli, quartadecima die Septembris, terræmotu, tonitruis, & fulminibus ingentibus, vrbis magna pars cecidit, & præſertim murus verſus mare. Cecidere & fortiſſimæ turres, & innumerabilis hominum multitudo varia ruina oppreſſa fuit.

Eodem anno Guilhelmus Landgrauius Haſſiæ, qui & ipſe in bello Bauarico mira egerat, & literam confraternitatis noſtræ vnionis habuit, Gallico conſumptus morbo interiit. Quo etiam anno Erphordiæ grandis ſeditio, & inextricabilis diſcordia, inter conſulatum & communitatem eſt exorta, & per annos plures (vt infrà patebit) durauit.

Eodem quoque anno, pridie calendas Iunij, indictione duodecima, apud Bernam Heluetiorum ordinis prædicatorum conuentus ibidem fratres, Prior, Lector, Supprior, & Cuſtos, capti, per torturam examinati, degradatique, & ad ignem condemnati, miſerabiliter ſunt combuſti, propter quaſdam doloſas, falſas, impias, & diabolicas machinationes, quas in odium immaculatiſſimæ virginis Mariæ conceptionis occaſionaliter (vt infrà mox patebit) excogitauerunt & exercuerunt. Quorum denique ſceleſtiſſima & inaudita piacula noſtris cùm inſonuiſſent terris; protinus prædicatorculi ſiue maculiſtæ noſtrates ea ſupprimere omnimodis moliebantur, falſa fictáque affirmare contendentes. Quorum infrunita audacia & effreni frontoſitate perculſus, mutabundusque effectus, carmen prolixum quod occaſione prædicti ſceleroſi eorum portenti, eodem tempore in laudem diuæ Annæ inceperam, quaſi lupum auribus tenens, nec publicare, immo nec quidem perficere confidenter audebam. Quare ad Sebaſtianum Brant, virum doctiſſimum, Cæſareæ maieſtatis tunc ſymmyſtam, ac Argentini ſenatus archicancellarium literas familiares dirigens efflagitaui obnixius, vt me de ſuprà narrato caſu reddere dignaretur certiorem. Qui confeſtim preculis meis obſecundans, literis viſis & cauſa cognita, ſua pro humanitate eleganti ad me epiſtola miſſa, omne eius rei dubium à meo mox pectore eliminauit,

me prorſus de eodem facto certificando: cuius quidem epiſtolæ tenorem, Chriſtiferæ virginis Mariæ conceptionis ad honorem, huic operi inſerere decreui, qui quidem eiuſmodi eſt.

Sebaſtianus Brant Paulo Langio ſalutem.

QVas ad me dediſti literas, & mellitas, & omnigeni leporis plenas; hodie inter forenſes noſtros ſtrepitus, & reipublicæ curas recepi, continuoque perlegi. Dignæ etenim viſæ fuerant & idoneæ, quibus ſuffuratis aliquantulum negotiis otioſas præberem aures. Cæterum quòd humanitas tua adhuc nonnihil etiam poſt tot Maculiſtarum portenta fatataque ſupplicia addubitare videtur, an tandem his quæ de Maculiſtis habitæ ſint quæſtiones & exuſtiones, fides haberi poſſet indubitata; id te ſcire, & certo certius credere velim, ea plurima eſſe maiora certioraque, quàm vel fama vel ſcriptis in propatulum hactenus emanarint. Tractatulum tamen de quo ſcribis, qui & Baſileæ & Argentinæ, Latinè ſimul & vernacula noſtra lingua, ære inſculptus in lucem prodiit; non ex officina noſtra, ſed nonnullorum bonorum virorum labore excuſum noſcas, quantumcunque frater Wigandus aliique ſui complices in me maligna ti inuectiique fuerint. Nolui tamen hactenus illis quoquo modo reſpondere, donec iudicium veniret ex alto, finiſque mali vnius Maculiſtarum, dico gradus, eſſet futurus. Coactus etenim Wigandus ad publicam reuocationem, quam ex introcluſis intelligere potes literulis, ego verò adhuc in manibus teneo per me totam contextam hiſtoriam, dialogum qui ἀντίληψις ſiue defenſorium Sebaſtiani Brant inſcribitur, in quo primi interloquutores ſunt *Franciſcus* & *Vulcanus*, cuius principium eiuſmodi tenoris eſt.

Franciſcus. Quid adeò præproperi tibi eſt negotij veternoſe ſenex, qui cùm infirmioribus ſis pedibus, ita tamen ambuſto etiamnum torre grauatus curſum curritas, vt vix ipſe reſpirare poſſis? ex curſura nempe, vti video, anhelitum etiam ducis. *Vulcanus.* Non quidem ex Lemno, nec Lycia, tibi allaturus oracula nunc aduenio, ſed ex Delo, vnde vera interrogantibus haud falſa prodeunt reſponſa:

Tardior ignipotens, claudus quoque nuncius, adſum;
Nuncia mira tibi ſed modo vera ferens.

Franciſcus. Rebar ego Mercurium ob curſus ſui celeritatem Deorum eſſe nuntium. Claudo curſoris legari officium lex prohibet mundana. Verùm age ſi quid habes effare. *Vulcan.* An te latet optime pater alium in terris Nulingerum ſubortum eſſe Franciſcum? *Franciſcus.* Vbinam locorum? *Vulcanus.* In nobili Heluetiorum oppido Berna. *Franciſcus.* Germanus ergo is erit Franciſcus, cùm Italicus ego fuerim? Grator ego ſuperis, ſi quid in terris boni hactenus ab hominibus fiat, vnde supernè illuſtrari queant. Sed nunquid è fratribus noſtris chordigeris aliquis is eſt? *Vulcanus.* Minimè. Satis te vno præſide patre & patrono tutantur. Ex Iacobitarum Franciſcus ille alter ſuppoſititius emerſit ordine, ex Vitiaco ſcilicet oriundus. *Franciſcus.* Et itidem placet. Habuit etenim ordo ille ſacer confratris noſtri Dominici quondam viros, & doctrina & vitæ ſanctimonia inſignes. Sed ſuppoſititium hunc appellare Nulingerum, hoc profectò non placet, &c. *Et poſt chartas ſexaginta duas.* *Franciſcus.* Quid inſuper confeſſi? *Vulcanus.* Deum Opt. Max. eiusque pientiſſimam genitricem ſe renegaſſe abiuraſſeque, atq; cum corpore & anima humano generis hoſti ſeſe contradidiſſe mancipaſſeque, conſcripto deſuper proprio etiam ſanguine, atque dæmonibus exhibito, æternæ ſuæ damnationis ſyngrapho. *Franciſcus.* Heu quanta malignatus eſt inimicus in ſancto! Nunc, ô bone Deus, huius malitiæ cauſam intelligo, totum ſcilicet hoc illis contigiſſe qui polluerunt tabernaculum nominis ſancti tui, dati in reprobum ſenſum & in ſcandalum, eo quòd inuidiæ ſtimulo virginem & matrem illibatiſſimã maculare, quantum in eis fuit, non timuerunt, poſueruntque arte Diabolica ſigna ſua, & non cognouerunt ſcilicet Dei iuſticiam, ſicut in exitu ſuper Summam. *Vulcanus.* Diceres planius ſuper fumum. Ibi etenim vltima menſis Maij die, circa Chriſti annum nonũ ſupra quindecies centeſimum, apud Bernam vſtulati exitum iuſticiæ cognouerunt.

runt, perijtque memoria eorum non tam cum ſonitu, quàm cum fumi crepitu. Et infixæ ſunt gentes in interitu quem fecerunt; in laqueo nempe quem abconderūt, comprehenſus eſt pes eorum, vt non apponat vltrà ſe homo magnificare ſuper terram; pluitque ſuper eos laqueus ignis & ſulphur pars calicis eorum. Sic igitur perierunt iniqui, deleuitque dominus nomen eorum in æternum & in ſecula ſeculi. Quin immo fumo prius ſuffocati hi Maculiſtæ, quàm igne conflagrarint; tandemque in cinerem reſoluti facti ſunt, vt ſtercus terræ & lutum platearum deleti ſunt, operti ſunt iniquitate & impietate ſua. *Franciſcus.*

Neſcia mens hominum fati, ſortisq. futuræ,
Et ſeruare modum ſtimulis agitata malignis, &c.

Quæ ſequuntur forte per xxx chartas, Wigandi cauſationem in Romana curia, deſperationem, reuocationem, & confuſionem continent. Parce precor optime frater, longior etenim tecum eſſe nequeo. Vtinam aliquando coràm alloqui & videre liceret. Verùm fac quem parturis in lucem prodeat conceptus. Mea equidem fragmenta cùm opportunitas emittendi dabitur, non te latebunt. Erat priori anno quidam ex Maculiſtis qui palàm dicere non eſt veritus, ficta & ementita ea eſſe omnia; quodque indignum, ſi quod de illis acceptum foret ſupplicium, iniuſtumque cenſeri deberet. Cui ego mox extemporaneo hoc vulgari rhythmo os concluſi impudens:

Du biſt auch einer, liber Bruder,
Der do zeucht an dem Schelmen ruder,
Da die Münch angezogen hant,
Die man zu Bern jetzt hat verbrant.
Du ſtrichſt Mariæ maſen an,
G'luſt dich, du magſt gen Bern auch gahn:
Dir wirdt des gebratt ens dar getragen,
Doch ſint die bein nicht gut zu nagen.

Facit in te conceptus amor, & mutua literarum charitas, vt longior etiam ſim quàm putaram. Tu vale feliciter, meque orationibus tuis erga ſuperos commendatum habe. Ex Argentina, volanti nimiſque præcipitato calamo. v idus Octobris.

Ad clariorem præſcriptæ intellectum epiſtolæ nouerit deuotus lector, quòd illi quatuor fratres prædicatorij ordinis Bernæ combuſti, ibidem in conuentu eorum in odium fratrum minorum, de conuerſo quodam viro ſimplici vnum Franciſcum fecerunt nouum; ſtigmata quinque arte ei imprimentes, & in eccleſiam eundem aſſiduè ſtatuentes, diuinitus illi eadem ſtigmata impreſſa populo dicebant. Ob id Sebaſtianus ille inſigniſſimus doctor in præcedentibus ſcribit, eos poſuiſſe ſigna. Cui quadrat, quòd imaginem beatæ virginis pinxerunt, ſupra caput eius liquore poſito, & per oculos ſtillante, quaſi guttas ſanguineas defleret; item quòd hoſtiam Sacramenti altaris pinxerunt quoque minio, quaſi in cruorem ob peccata populi & errorem conceptionis beatiſſimæ virginis, vt ipſi palàm declamabant, conuerſa mutataque fuiſſet, & hoc præfato conuerſo reuelatum per beatam virginem populo prædicabant. Vnde & ingens concurſus indies fiebat, & oblatio magna. Conuerſum tamen eundem pòſt, cùm eorum & dolus & ſcelus notari & publicari cœpit, per euchariſtiam intoxicare nitebantur, quemadmodum ipſe idem conuerſus effugiens ipſis primoribus vrbis & cunctis audire gliſcentibus enarrare ſolebat. Ob memorata itaque piacula ſuprà narrati perfidiſſimi fratris tenti, torti, degradatique, ac igni traditi fuere, anno noſtræ ſalutis, quo ſuprà.

Prædicta denique omnia ad Dei altitonantis laudem, ac illibatiſſimæ virginis Mariæ, quæ diligentes & dilucidantes ſe exaltat & glorificat, odientes autem & maculantes confundit & humiliat; ad honorem & magnificentiam, intentione ſincera & lucido oculo deſcripſimus in nomine Domini, Amen.

Anno Domini M D X I I, Magiſter Ioannes Kemnitz cognomine Dorre obiit, quarta menſis Februarij, qui habuit literam confraternitatis noſtræ. Hic verbi Dei concionator fuit zeloſus, & irrefragabilis veritatis aſſertor, tam epiſcoporum quàm aliorum potentum exceſſus liberè & conſtantiſſimè corrigens & denuncians. Qui iam veteranus, apud nos præbendarius factus, teſtamentaliter ad dormitorij noſtri centum legauit florenos, pro ſe ſuiſque amicis Pſalmum *De profundis*, poſt completorium à fratribus legi deſiderans. Idem inſtituit decantari ſub eleuatione, *O adoranda trinitas*, pro confirmatione L X monaſterio noſtro conferens aureos. Qui denique in vita ſua fratribus ſtudioſis quartum Sententiarum librum eleganter & magiſtraliter expoſuit palàm.

Anno Domini M D X I I I, Iulius papa non tam apoſtolicæ ſedis clauiger quàm armiger, vi & armis Seruiam, Rauennam, Imolam, Pauentinam, Foriliuium & nonnullas alias Romanæ eccleſiæ terras, iuuante Maximiliano Cęſare qui & ipſe Romano imperio multa tũc recuperauit, à Venetis recepit & eripuit. Obiit autem decimo pontificatus ſui anno.

Eodem anno, Leo papa eius nominis decimus, natione Florentinus, ex potenti ac famigerata de Medicis dicta familia progenitus, omnium cardinalium conuenientia & voto, Iulio defuncto in Apoſtolico ſucceſſit culmine, quem idcirco vt verum, vt vnicum beati Petri ſucceſſorem, & indubitatum Chriſti vicarium, veneramur, amplectimur, colimuſque. Aſt cùm adhuc nobiſcum Dei gratia ſit in humanis; vitam eius ſcriptura vetante laudare & geſta paueſco, vereorque deſcribere. Veruntamen cùm iampridem pleraque magna & inſolita, memoratuque atque ſtupore digna, & ordinare & ſtatuere exorſus ſit, quorum pleraque chalcographicis etiam excuſa literis paſſim modò circumferuntur, venundantur & vulgantur, ne temporum mutabilitate obliterentur & depereant, ſed potius & nobis noſtriſque ſucceſſoribus nota fiant, noſtramque bibliothecam augeant & exornent; nonnulla ex eis, & quidem memorabiliora huic operi non tam pro eius mirificentia, quàm decore & completione inſerere placuit.

Patrio itaque more (vt opera eius de eo teſtimonium perhibent) auri ſitientiſſimus eſt, nimirum cùm Romanorum auaritiæ Florentinorum acceſſerit cupiditas, aurique ſacra fames creuerit in immenſum, creſcitque vſque modò amor nummi quantum ipſa pecunia creſcit, ſæuiorque ignibus Æthnæ ardet amor habendi, quemadmodum & pulcherrimè concordans dictis Naſo inquit: *Creuerunt & opes & opum furioſa libido. Quo mage ſunt potæ, plus ſitiuntur aquæ.* Amore equidem auri & nunc Romæ cuncta venalia ſunt; auro mediante Simonia toleratur, præbendarum pluralitas in infinitum conceditur; beneficia dignitateſque cuiusvis qualitatis & cardinalibus & protonotariis atque amicis papæ reſeruantur; expectatiuæ gratiæ ſine numero conceduntur; annatæ ſiue medij fructus abſque vlla dilatione temporis exiguntur. Quin immo ipſæ annatæ, in quas tempore Calixti papæ, tertij, ad quatuor principes conſenſerunt annos, non modò adhuc durant, ſed & indies magis creſcunt, duriuſque premunt & opprimunt. Et niſi iidem principes remedium adhibere procurent; omne æs & aurum pedetentim hoc malo è Germania corraſum & hauſtum Romam velut in ſacculum pertuſum & inexplebilem voraginem portabitur. Dimembrationes monaſteriorum, & eccleſiarum permutationes, quemadmodum Hallis inter canonicos regulares & fratres prædicatores nunc de nouo, & noſtro hoc præſenti anno quo hæc ſcribo, Domini videlicet M D X X, dolenter cernimus fieri, iniuſtiſſimè admittuntur; eccleſiarum quoque regimina non magis merenti, ſed magis offerenti committuntúr; electiones prælatorum paſſim reiiciuntur, & Romanis tribuuntur; pro palliorum archiepiſcopalium redemptione ingens pecunia in damnum eccleſiarum, contra ſanctionem Leonis papæ, eius nominis ſecundi, immo contra ſacri Baſilienſis concilij decretum, pro vſu pallij, aliorúmve officiorum confirmatione & impetratione, nihil perſoluendum ſtatuentis, exigitur & extorquetur. Quam quidem exactionem præter Simoniam complura alia ſequuntur incommoda.

Nam noſtra ætate archipręſules pecuniã, quã pro pallio ſeu etiam cõfirmatione obtinenda

tinenda Romam mittere coguntur immediatè, quatenus ipsi indemnes maneant, & thesauros suos non minuant; æquiualentem, immo multo ampliorem sub nomine subsidij extorquent pecuniam, quemadmodum nuper in archiepiscopatu Magdeb. contigisse haud absque querela pauperum (proh dolor) audiuimus. Per prædicta itaque, & similia quæ ex Romana curia manant grauamina, per orbem Christianum ruinæ, destructiones, & ærumnæ oriuntur. Nec mirum, cùm ipsa Germaniæ suprema & principalis, quondamque potentissima, Moguntinensis archiepiscopalis ecclesia, ob eas res causasque maximis & permultis onerata sit debitis, & vehementer exhausta.

Proinde non immeritò, cùm suprà memorata grauamina sub isto Leone papa, decimo, in Gallia plus solito grassari iampridem inciperent; Vniuersitas Parisiensis pro conseruatione & bono ecclesiarum totius regni contra eundem papam ad concilium appellauit generale, & potissimùm quòd idem papa Leo in quodam cœtu siue conciliabulo cardinalium Romæ celebrato Basiliense concilium damnare & irritare præsumpserit, quod prædicta grauamina interdixit & prohibuit. Sed de hoc infrà anno Domini MDXVII, quo hæc omnia gesta sunt, latius.

Iste denique papa à puero plus cæteris religiosis fratres sancti dilexit Dominici; in paterna domo frequenti eorum & visitatione & confabulatione allectus; demumque factus ætate maturus prisca nihilosecius familiarique consuetudine eos ipsos & fouit & promouit, plurimisque ampliauit bonis; tandemque summus effectus pontifex rursus eos quos prædecessor suus Iulius vehementer oderat & detestabatur, veluti patres Spirituales, parentumque suorum confratres & confessores, magnis extulit honoribus, præstantiores quosdam ex eis in sui adiutorium asciscens & solatium, doctrina eorundem multa faciens & constituens. Exaltauit equidem inter alios præcipuè Syluestrum de Pierio theologum sacrique palatij magistrum, & Thomam Caietanum, totius ordinis prædicatorij generalem magistrum, ipsum Cardinalem sancti Sixti faciens & creans, quem & paulo pòst (vt infrà patebit) ad Germaniam misit legatum. Creauit denique & eodem tempore alios triginta cardinales, à quibus ex pacto quingenta millia aureorum suscepit. Promiserat enim eis grandia. Ast cùm de patrimonio diui Petri competenter eis satisfacere nequiuisset, aut forsan detrectasset; attamē vt omnes iuxta condictum ditaret & magnificaret: excogitato modo (ne dicam dolo) quatuor ad diuersas mundi partes legatos, quatenus sub prætextu Thurcorum infinitam colligerēt pecuniam, cum summis & plenissimis misit indulgentiis, vt collectam pecuniam tali astu tandem copiosè inter cardinales nouas creaturas suas distribuere posset. Præterea ex cunctis fidelium regionibus, præsertim Germania, mediantibus indulgentiarum commissariis, sub specie fabricæ basilicæ sancti Petri pecuniam omnimodis aggregare feruentissimè annisus est; tametsi ad dictæ fabricæ consummationem prædecessor suus Iulius papa, qui eandem operosè & magnificè inceperat, thesaurum reliquerit innumerabilem. Nihilosecius & lentè & segniter cœptum opus progreditur. Nec mirum, cùm lapides secti in die, noctu (vt dicitur) ad palatium grande Florentinorum de Medicis dictum quod nunc construitur, clàm deferantur, & ipsa pecunia collecta non in vsum fabricæ, non contra infideles, sed inter amicos papæ cardinalésque distribuatur.

Nam cùm in hunc finem (vt præsumitur) ipse papa indulgentias maximas, & antea (vt declamabant) inauditas octennio per Germaniam duraturas dedisset, & iam penè triennio in Misna & Saxonia & circumquaq; viguissent, & infinita pecunia congesta per commissarios fuisset; tandem Germani nostri Romanensium & fraudem, & astutiam, indulgentiasque prædicantium abusum & auaritiam intelligentes, manus retrahere cœpere: potissimùm contra easdem indulgentias, immo (vt dixi) declamantium intolerabilem abusum & excessum, disputante, prædicante, & scribente, venerando viro & profundissimo theologo, patre Martino Luthero, Wittenbergensis Academiæ & conuentus, qui sua & doctrina & prędicatione mirabili indulgentiarum omnium valorem annihilauit, & prorsus in dubium vertit, populumq; ab earūdem redemptione auertit; eas minimè ad salutē fore necessarias affirmans, non remissionem peccatorum, sed pœnitētiæ neglectum, & aliorum pietatis operū relaxationem, impe-

dimentum, & vitium eſſe; nec merita Chriſti & Sanctorum theſaurum indulgentiarum eſſe, cùm in primitiua eccleſia, & longè pòſt penè per mille & vltrà annos nihil de eis ſcriptum per ſanctos reperiatur orthodoxæ eccleſiæ doctores, nec quippiam magnificè (vt nunc auri amore fit) de eis creditum aut æſtimatum fuerit; aſſerens inſupèr & probans, Romanam eccleſiã non eſſe iure diuino primam, & caput omnium. Huiuſmodi eius doctrina noua & prædicatio confeſtim toto inſonuit orbe, & infinitos in ſuam traxit ſententiam, adeò vt paſſim populi Romanenſium dolum agnoſcentes, & dictorum veritatem perpendentes, indulgentias ipſas relinquere naucique pendere cœperint; potioribus, id eſt pœnitudinis & miſericordiæ, ſeſe operibus Martini eiuſdem hortatu mancipantes. Et intantum ipſe vnus homo ſuis declamationibus inualuit, vt ipſi indulgentiarum præfecti & commiſſarij, immo archiepiſcopi & epiſcopi, in eccleſiis ſuis ipſas indulgentias deponere & ſuſpendere cogerentur. Quamobrem ipſe papa, & cardinales, omneſque Romanenſes, modum in mirum contra Martinum & fremere & excandeſcere cœperunt, doctrinam eius anathematizantes, idolum Martini ſuis cum ſcriptis veluti hæreſiarcham igne publicè Romæ cremantes; & in præſens vſque modis omnibus ceu alterum Athanaſium perſequi non deſiſtunt, potiſſimùm quod diſputauerit, Romanam eccleſiam non eſſe diuino iure primam & caput eccleſiarum orbis, & alia quædam eius rara & ardua dogmata, quæ non modò Romanenſes, ſed & complures alij doctiſſimi, præcipuè tamen Thomiſtæ, impugnare non ceſſant.

Veruntamen Martinus ille, Theologorum noſtræ tempeſtatis omnium facilè ſapientiſſimus princeps, doctrinam ſuam euangelicis teſtimoniis & diui Apoſtoli Pauli, necnon priſcorum orthodoxorum patrum originalibus dictis, roborans & comprobans, eatenus perſtitit inuictus; habens & ipſe nihilominus adhærentes & conſentientes etiam aliarum regionum conſummatiſſimos theoſophiæ doctores, vt eruditiſſimum & eloquentiſſimum illum diuinarum ſcripturarum interpretem nouum Eraſmum de Roterodamo, Ioannem Reuchlin, Iacobum Stapulenſem, Iudocum Clutoueum, & plures alios. Cœpit autem prænarratum bellum literarium inter eum & Romanenſes, & ipſa indulgentiarum caſſatio, anno Domini milleſimo centeſimo decimoſeptimo. Hallis autem & per Saxoniam ſequenti fuit anno ſuſpenſa, primo & vnico anno (vt fama fuit) centum millium aureorum damnoſam priuationem inferens Romanenſibus. Proinde pius lector penſitare poterit, quàm inæſtimabilis collecta duntaxat per Germaniam fuiſſet pecunia, ipſum ſi indulgentiarum negotium adhuc integro luſtro, vti præfixum inſtitutumque fuerat, perduraſſet. Aſt ô Deus, quorſum tãta tandẽ deueniſſet pecunia! Reuera haud aduerſus Thurcas, haud in fabricã, minus verò in calamitoſorum & gentium ſolatium, aut captiuorum redemptionem, cùm etiam milleſima pecuniarum pars per complures annos ſub eodem colore collectarum vſus in memoratos vix aut nunquam præſumitur expoſita. Quo igitur deueniſſet? Dubio procul, illc quò indicibilis theſaurus ſub Alexandro ſexto per Raymundum, gratioſiſſimi ac indulgentiſſimi Iubilei à latere legatum, contra Thurcos collectus deuenit, in cardinalium videlicet & præſertim papalium amicorum æraria repoſitus.

Nec mirum, cùm nuper quidam frater ordinis mendicantium, præfatarum indulgentiarum per Saxoniam terraſq; noſtras commiſſarius, moriens duo millia florenorum, quos ex pœnitentium lachrymis corraſerat & extraxerat, in extremis reliquerit. Et quidem expeditionem in Thurcos magnopere neceſſariam ambigit nemo, ſed ad eam promouendam Romanenſes poſt mortem Calixti tertij, qui magna eam ob rem fecit, pecuniam, non dicam propriam, ſed nec in hunc quidem finem collectam, vnquam curarunt exponere. Qui vt ſunt & ditiſſimi & potentiſſimi, ſi à dicto tempore decimam duntaxat bonorum ſuorum partem, id eſt decimum denarium cõtra Thurcos impendiſſent, dudum ipſum Thurcum extra Europam fugaſſent, & vltra Boſporum reſidere ac quieſcere coegiſſent. Aſt nunc eorum incuria, fraude, & auaritia, aſſiduè Thurcorum vires increſcunt, habentque exin timere (quod Deus auertat) vt qui nunc modicum pro tuitione fidelium ſponte detrectant exponere, tandem totum cum ipſa vita dare cogantur etiam inuitiſſimè.

Et qui-

Et quidem prædicta omnia, quæ de Romanenſium exaraui moribus, non meo ſenſu vaticinatus ſum, ſed ea cuncta ferme in quodam tractatulo vernacula noſtra lingua impreſſo deſcripta comperi, mutatoque famine huic operi vitiorum odio veritatis autem amore intexui.

Porrò quæ de Martini Lutheri doctrina diſſerui, non ſicuti diſcipulus illius aſſertiuè, (quod abſit) ſed potius admiratiuè poſui, vtpote nullius adhuc iuratus in verba magiſtri. Sed cùm ſim & ego more ſuſpenſus multorum, quouſque per Oecumenicum vniuerſale & generale concilium quid in tam ardua re tenendum ſit, decretum fuerit; paratus nihilo tamen minus & modò & ſemper à rectè ſapientibus doceri, quorum etiam & potiſſimùm Romanæ eccleſiæ iudicio hæc præſentia & alia qualiacunque mea ſcripta & corrigenda & examinanda ſubiicio: tametſi ego ſuprà narrata non de Romanis, ſed Romanenſibus, id eſt non indigenis, ſed aliunde ad eam confluentibus deſcripſerim, & ob id rem curaſſe non debuerim, cùm vitia quorumcunque ferenda non ſint, ipſeque diuus Bernhardus multo & acerbiora & execrabiliora de Romanis ad Eugenium ſummum pontificem depromſerit. Quæ vtinam vera non eſſent, vtinam mendaces in hac parte eſſemus omnes, vt vitiis eliminatis Romæ ſanctitas ipſa & morum integritas, iuſticia & veritas, ad ſalutem totius orbis & fidei robur inueniretur, deſtrueretur que, ceu falſum & iniurioſum, illud vulgatiſſimum etiam laicorum dicterium, quo dicunt Romæ propiores Chriſtianos eſſe deteriores, & curiam Romanam non quærere ouem ſine lana. Sed nunc de his ſatis.

Eodem anno, id eſt Domini MDXIII, qui etiam ſuprà poſitus eſt, Emanuel Chriſtianiſſimus & potentiſſimus Portugalliæ rex per ambaſiatores obœdientiæ ſuæ nouo papæ Leoni epiſtolam ornatiſſimam de victoriis & triumphis ſuis in India & Malacha habitis ſcripſit, ex qua pro Dei laude & honore, à quo omne bonum procedit, pleraque breuiter excerpta huic noſtro operi hiſtoriali inſerere ac ſubnectere iocundiſſimum pariter & vtiliſſimum duxi. Cuius quidem epiſtolæ tale eſt exordium.

Sanctiſſimo in Chriſto patri ac beatiſſimo Domino, Domino Leoni S. addictiſſimus filius Emanuel, Dei gratia rex Portugaliæ, & Algarbiorum citra vltráque mare in Africa, dominus Guineæ & Conquiſtæ, nauigationis ac commercij Æthiopiæ, Arabiæ, & Perſiæ, atque Indiæ, humilima beatorum pedum oſcula. Quantum Deo Opt. Max. quantum & tibi gratulari debeamus, beatiſſime pater, vel ex nuncio quid noſtra Indica claſſis proximè attulit, ſatis apparet. Quòd enim, te Pontif. Max. & S. Rom. eccleſiæ & Chriſtiano orbi præſidente, tam admiranda in Dei laudem & gloriam geſta tam ex voto ſucceſſerint; tua certè laus, tua gloria cenſeri debet. Iure itaque viſum, quæ in India Dei ſuffragio, ad ipſius cultum ſpectantia, noſtris armis modò facta ſint, ad tuam Sanctitatem ſummatim perſcribere, &c. Igitur pacata poſt plures dubij Martis victorias, non ſine labore & ſanguine partas, India, relictis in ea opportunis præſidiis; Alphonſus de Albicher protocapitaneus noſter, vt iacturam quam ſuperioribus annis noſtri fecerant, iniuriamque vlciſcerentur, auream Cherſonneſum (Malacham accolæ appellant) contendit. Ea eſt inter ſinum magnum & Gangeticum ſita, vrbs miræ magnitudinis, vt quæ viginti quinque millium & amplius larium cenſeatur; terra ipſa fœcundiſſima, ac nobiliſſimarum quas fert India mercium feraciſſima, &c.

Huc itaque cùm inſtructa claſſe applicuiſſet Alphonſus, vrbem oppugnare deſtinat. Quod præſentientes Sarraceni bello ſe & armis præparant, ſed fruſtra. Nam commiſſo bis prælio noſtri tandem Dei auxilio ſuperiores plurimis ex hoſtibus cæſis vrbem vi intrant, occupant, data prædæ libertate diripiunt, incendunt. Rex ipſe qui ex elephanto pugnabat, grauiter vulneratus cum ſuperſtitibus Mauris fuga ſibi conſuluit. In ea pugna magnus hoſtium numerus exiguo noſtrorum damno interiit; capti plures; magna etiam ablata ſpolia, in quibus & ſeptem ipſius regis bello aſſueti elephantes, ſuis turribus, ſericis atque auro intextis ephippiis, illius prouinciæ more, muniti, ac æneorum omnis generis tormẽtorum ad duo millia ſumma arte fabricata. Capta ſic vrbe, hoſtibusq; profligatis, &c. Erant eo tempore Malachæ plures extranei,

ac diuersarum nationum mercatores, scilicet Zantri, Pegus, Ianaes, Gores, & ab extremo Oriente atque vltima Sinarum regione Chines, aliique gentiles qui vrbem commercij gratia frequentantes multis diuitiis auro & argento, margaritis, & preciosis lapillis, serico etiam vellere, ac multifariis aromatibus & odoribus affatim replent. Hi cum multis quoq; finitimis, ab Alphonso fœdus & amicitiam vltro flagitantes, ab ipso & benignè & fauorabiliter sunt accepti, &c.

Hæc cùm cognouisset rex de Ansiam, & gente & solo Orientem versus potentissimus, ad quem fama erat iure Malacham spectare, & à Mauris olim vsurpatam; legato ad præfectum nostrum destinato, qui se suosque nostro manciparet obsequio, aureum simul craterem cum precioso magnæq; æstimationis carbunculo, ensemq; aureũ adfabre elaboratum, in signum videlicet recognitionis, ac veræ perpetuæq; futuræ amicitiæ misit: ad quem præfectus aliquos è nostris expertos vafrosq; viros, intima regionis scrutaturos, cum multis etiã muneribus remisit. Vnde maximum Dei obsequium & catholicæ fidei augmentum fore non dubitamus, rebus sic apud Malacham compositis, &c.

Alphonsus in Indiam reuertens, Goæ vrbis præcipuam arcem, quam ipse superioribus annis magno nostrorum periculo, sed maiore hostium strage occupauerat, nostręq; ditioni & imperio adiunxerat, à Mauris obsessam reperit, & structa etiã alia iuxtà firmissima arce, vnde ruminum Thurcorũ qui sex millia numero nostros continuè infestabant. Quos cũm adoriretur præfectus, plurimis iam trucidatis, desperata salute, pacta tantummodo corporum incolumitate, se tandem & reliqui nostris dedidere, partisque & ibi machinarum, equorum, armorum, & huiusmodi haud contemnendis spoliis, quibusdam etiam qui inter Mauros reperti sunt, apostatis qui à fide nostra desciuerant, debito afflictis supplicio, vrbem pristinæ quieti restituit. Appulerat interea Dabuli vrbi, haud procul a Goa, presbyteri Ioannis potẽtissimi Christicolarum domini ad præfectum nostrum legatus, qui eius nomine* vt Christiani Christiano omnem opem, omnia ad bellum contra catholicæ fidei hostes opportuna, militum exercitus, armorum ac commeatus præsidia, vltro offerat, præsertim si mare rubrum suo coniunctum dominio nostra classis traiiciat, vbi commodissimè vtriusque vires iungi possent, &c. Aderant tunc apud nostrum præfectum à Narsingue rege legati, rege gentili adeò potentissimo, vt mille & quingentos belligeros elephantes, armatorum equitum quadraginta millia, præter innumerum peditum numerum, suo arbitrio in aciem paruo negotio proferre, tantumque agri possidere perhibeatur, quantum semestri itinere vix emetiri possit. Huic plures reges ac satrapes parent, quorum nonnulli, maritimis oris proximi, nobis sunt tributarij. Apud Alphonsum & Cambayæ regis legatus, terra marique potentissimus; atque inter Mauros maximi; item à Zabayo Goe quondam domino, atque à rege Grosopa, aliique complures regum satrapumque legati, à nostro præfecto fœdus pacemq; vltro exorantes, ac sua munera singuli afferentes, &c. Inter hos successus pater beatissime, diuino suffragãte numine, per vniuersam Indiam plurimi Spiritus sancti gratia igneque afflati, depositisq; gentilitiis erroribus indies, ad nostram religionem conuersi, veram Dei fidem agnoscunt. Ob quæ Deo Opt. Max. summæ gratiæ sunt meritò referendæ, quòd tam procul à nostra vrbe in tam remotis regionibus, quò ne fama quidem sui sanctissimi penetrauerat nominis, nostra nunc sedula opera suã veram fidem cultumq; celebrari, publicari, ac propagari dignatus sit. Vnde procul dubio, diuina fauente clementia, sperãdum est, cùm nunc præfectus noster ad mare rubrum, vt eius ostio occupato Sarracenis earum partium commercia interdicat, relictis in India opportunis præsidiis, ingenti classe properat, vt ibi, coniunctis sub crucis vexillo presbyteri Ioannis nostrisq; viribus, maximum Dei obsequium, & Mahumeticæ sectæ detrimentum & ignominia sequatur; extremaque Orientis ora, quo & sacras Apostolorum voces intonuisse compertum est, Occidentali nostræ propediem iungatur, & ad veri Dei cultum, ipsius suffragante numine, traducatur; S. sedi apostolicæ, ac tuæ Sanctitati, vt optimo patri pastorique, Christiani gregis more, debitum obsequium & obœdientiam oblaturi. Bene valeat beatitudo tua, quam pientissimus Deus diu ac felicissimè conseruare & augere ad votum dignetur. Datum in vrbe nostra Vlyssipona, VIII idus Iunias, anno Domini MDXIII.

Cùm

Cùm itaque inuictissimus ille rex Emanuel Dei adiutorio tantas victorias nactus sit, vt vsque in Indiam regnum suum extenderit, & maximas vires acquisierit; mirum est, si saltem adhuc in humanis est, quòd iam per septenniũ ferme nihil in Thurcos, nihil pro recuperatione terræ sanctæ aut vrbis Constantinopolitanæ per eum gestum auditum constat: præsertim cùm presbyter Ioannes ei auxilia armatorum contra fidei hostes impendere magna spoponderit. Quin immo ipse Thurcus absque vlla alicuius regis Christiani resistentia indies potentior fit, adeò vt etiam superiore anno ipsum Soldanum regem Syriæ bello superatum interfecerit, & omne eius imperium per Ægyptum, Syriam, Phœniciam cum tota terra sancta, cum Hierusalem sepulchroque Domini suæ potestati subiecerit, in tantumque auctus sit, & assiduè augeatur, vt maior & potentior non sit sub Sole nunc triumphator & dominus. Et vtinam omnipotens DEVS, in cuius manu omnia sunt sceptra regnorum, dignetur sua gratia & potentia Christianos ipsos, qui sub prænarrati Ioannis presbyteri dominio degunt, ab eius tyrannide & furore præseruare & custodire, ad laudem & gloriam nominis sui. Sed & de his infrà anno ipso quo Soldanus captus & interemptus est, dicetur & amplius.

Eodem anno, Ernestus ex ducibus Saxoniæ archiepiscopus Magdeburgensis, & administrator Halberstadensis, ac primas Germaniæ, principumque nostrorum frater germanus, prima die mensis Augusti defunctus est, anno pontificatus sui XXXVIII, vir bonus, & pientissimus princeps, doctorum virorum clerique amator, ac deuotissimus Dei cultor, in calamitosos & pauperes quoslibet largus & misericors, & nihilo secius in agendis iustus, strenuus, & magnificus. Præclara siquidem & immortalia quædam tempore sui regiminis & pontificatus perfecit opera. Nam anno Domini MCCCCLXXIX Hallis armis cepit, domuit, & archiepiscopio acquisiuit. Consequente anno Halberstad sæpe rebellantem sub iugum misit. Arcem prope Hallis pretiosissimam & munitissimam, cum suis fossatis profundis & turribus firmissimis à fundamentis, impensis maximis & incomparabilibus construxit, & in eadem ecclesiam, ex lapidibus sectis pulcherrimam, quam preciosis donariis ex auro & argẽto, & complurimis Sanctorum iconibus artificiosè fabrefactis, cumulatissimè decorauit. Non desunt dictæ ecclesiæ æstimatores gazæ, qui eam viginti millium nummorum aureorum valoris & amplius æstimant; dempto calice illo mirifici operis, ab eodem Ernesto superaddito ponderis decem marcarum, auro & gemmis ornato. Porrò in laudem arcis prædictæ eiusmodi extat epigramma:

Tu quicunque vides surgentem mœnibus arcem,
Quanta Semiramidæ nec Babylonis erat;
Nec mirare hospes: Hernesto præsule structa
Authoris retinet nomen & ipsa sui.

Construxit quoque castrum à solo nouum prope oppidum Caluis. Ipso itaque post magnifica opera (vt dictum est) defuncto, vltima die mensis Augusti, postulatione canonica ex marchionibus Brandenburgensibus Albertus frater Ioachimi principis electoris successit. Quem Leo papa decimus confirmauit. Hic Deo dignus antistes cùm affectu in superos arderet deuotissimo; memorato germano fratre consentiente, hoc ipso anno presbyter ordinatus, primitias octaua Paschæ celebrauit, & capellam seorsum cum octo presbyteris præbendatis apud Coloniam Rhenensem à fundamentis erexit & fundauit, dotauitque & optimè prouidit. Et ita in primis se deuotè & laudabiliter habuit; clericorum reformationi, & reipublicæ paci & tranquillitati, operam dans, adeò vt à cunctis admiraretur & laudaretur. Ast paulo pòst, cum honoribus mutatis moribus, versus est in hominem prorsus alium; inhumanus, durus, & violentus (ne dicam crudelis) effectus, & potissimùm in graui & molesta subditorum exactione & violenta ecclesiarum spoliatione. Per omnes quippe prouincias suas à subiectis plebeculis exactiones pecuniales per modum subsidij extorsit grandes, ecclesias multas & complura monasteria contra omnem iusticiam & æquitatem, contra ius fasque, contra omnem charitatem & humanitatem, maioribus & pretiosioribus spoliauit reliquiis, plerunque auro & argento gemmisq; inclusis, totum sibi vsurpans, totum vendicans & reseruans, papali auctoritate & priuilegio (vt dicebatur) fretus, in damnum

& iacturam ecclesiarum, & possidentium de iure turbationem & grauamen maximum. Petere quidem solebat primùm; sed vbi confestim impetrare nequiuit verbis, vsus mox est viribus, potenterque etiam ipsis suis possessoribus renitentibus & contradicentibus abstulit, quemadmodum & mihi ore proprio quidam lamentabiliter conquesti monasteriorum fuere prælati. Quamobrem de eiusmodi potentum petitione quidam poeta bene belleq; ad propositum ducis cecinit:

Est orare ducum species violenta iubendi,
Et quasi nudato supplicat ense potens.

Proinde si furtum est contrectatio rei alienæ inuito domino suo; viderit ipse Reuerēd. p. quomodo excusari poterit, quamque iustè prædicta præsumpserit. Non enim summus pontifex ad venialiter saltem peccandum licentiam cuiquam dare potest, minus contra charitatem quippiam præsumendi, vt proximus turbetur & contra omnem æquitatem rebus spolietur propriis. Sic neque cum detrimento & offensione deuotionis alienæ suæ deuotioni aut potius affectioni & cupiditati licitè satisfacere quiuit; quemadmodum nec iustè & deificè aut spoliare aut grauare alienas, propriam vt superbè & ambitiosè ditare & ornare posset ecclesiam. Hoc est enim vnum altare vestire, ornare, & tegere; aliud discooperire, nudare, & destruere, & rapinam offerre in holocaustum.

Porrò quanta præsumpserit in translatione & permutatione ecclesiarum & monasteriorum, etiam contra fundatorum intentionem & vltimam eorundem volitionem; molestissima & turbulentissima illa inter sancti Mauricij Hallis canonicos fratresque ibidem prædicatores commutatio, immo ordinum confusio, & partim ablatio, clamat & indicat. Ast quoniam hoc factum adhuc sub turbine agitatur & cogitur, cœptumque vrgetur vehementer; exitum eius aliis post me describendum relinquo. Rarum quippe est & portentosum, ideo memoratu dignum, & ad posteros mittēdum idoneum, quoniam veritas neminem palpat.

Anno Domini MDXIIII, Hallis oppido Saxoniæ, quidam Iudæus baptizatus Ioannes Pfefferkorn dictus, homo flagitiosissimus, captus, & in vincula coniectus tortusque, scelera immanissima & inaudita de se fassus est, quæ nec in morte reuocauit; & inprimis quidem, quòd per viginti annos Sacerdotis officia celebrando, baptizando, confessiones audiendo, &c. exercuerit, cùm ordinatus aut consecratus nunquam fuerit; item quòd tres hostias consecratas subtraxerit, vnamque per se cruoris vsque effusionem dispunxerit, reliquas Iudæis vendiderit; item quòd Albertum archiepiscopum Magdeburgensem, & fratrem eius Ioachimum, marchionem & principem electorem, intoxicare intenderit, & ob hanc rem centū à Iudæis florenos, qui ex marchia pulsi & eiecti fuerant, ob scelus complicum eorundem quo nuper Sacramentum Eucharistiæ à pseudochristiano emptum, etiam vsque sanguinis emanationem aliorumque prodigiorum ostensionem martyrizauerant, & eapropter ad sexaginta combusti fuerant, cæteris omnibus fugatis & dispersis; à quibus & ipse (vt dictum est) prædictam pecuniam pro intoxicatione acceperat. Ipse siquidem curias magnatum, tanquam Sacerdos & in mediana peritus, frequentabat. Quare facilè id, ni Deus impedisset, facere potuisset. Proinde & confessus fuit complures se medicinę sub specie peremisse Christianos; item quòd se ad tempus pro Messia gesserit, & cum XII discipulis per pagos & oppida quæstus causa ierit, multaque mira apparenter, sed & fictè fecerit; quòd duos infantes rapuerit, vnumque Iudæis venditum, mox eundem cum eis pariter sanguinem extrahendo interfecerit; (alium tamen intactū restituit) item quòd omnem populum & Magdeb. & Halberstad. diœcesium & intoxicare, & eorum bona, quantum ei possibile foret, comburere voluerit, & id quoque se effecturum Iudæis spoponderat; quòd in Ostrofrancia cuidam magistro & presbytero dæmonem inclusum furatus fuerit, & eundem demum pro quinque aureis vendiderit. Præterea complura alia piacula confessus est, ob quæ morti adiudicatus primùm candentibus vncinis discerptus fuit; deinde ad locum supplicij ad cœmiterium videlicet Iudæorum tractus, ibidem igne assatus & combustus, horribiliter interiit. Obiit attamen (vt & vox & fama cōmunis erat, & impressum vernacula lingua extat) vt verus Christianus, demeritas pœnas sub bona spe fideq; sufferens.

Eodem

Eodem anno, Maximilianus Cæſar neptem ſuam Mariam regis Vngariæ iunioris ſponſam ex Flandria in Auſtriam, & pòſt in Vngariam cum magno apparatu miſit.

Eodem tempore, inſperatè erupit quædam incondita ruſticorum multitudo quæ Cruciatorum appellabatur, quam cardinalis Strigonenſis, legatus apoſtolicus, paucis antè menſibus in Vngariam duxerat cum pleniſſimis indulgentiis: è qua re, vnde ſperabatur ſubſidium, crudeliſſimum venenum ortum eſt. Et hoc ideo, quòd prædictus legatus (vt fama fuit) cœptum opus & cruciatorum expeditionem reuocauerit. Quare ipſi crucesignati ſupremè indignati, furorem ſuum quem contra Thurcos conceperant, atrocius in ipſos Vngaros verterunt, longè latéque ſæuientes, & conuerſi in reprobum ſenſum, quæ non conueniebant, nec ipſis quidem Thurcis aut beluis marinis, peragentes. Ipſis denique ita graſſantibus, ſtuprabantur paſſim virgines & matronæ; ſacra prophanabantur; ſpoliabantur templa; ciuitates, oppida, arces, villæ euaſtabantur, & incendio corruebant: denique nihil tam ſanctum, quod ab his Cruciatis non contaminaretur. Horum dux Georgius Cæculus; (gentis nomen eſt Transſyluanæ) huius ſocius Laurentius presbyter omnium crudeliſſimus; item erat ex ducibus quidam Michael monachus: ita hæc peſtis nullum ordinem intactum reliquit. Hi quoſcunque nobiles apprehenderunt, palis affixerunt, mulieres ac liberos eiecerunt, prius tamen ſtupratis, bona expoſt ſurripientes. Erat animus illorum vniuerſam delere nobilitatem, & in toto regno Vngariæ, quod quatuor & decem habet ſedes epiſcopales, vnam ſaltem relinquere. Scribi non poteſt, qua crudelitate vſi ſunt. Tandem auxilio diuino rabies hæc extincta eſt, ductu Ioannis comitis Zepuſienſis Vainodæ Transſyluanicæ, qui ducem illorum captum nouo quodam tormenti genere à ſuis dentibus laniari iuſſit, & hinc decollari. Et deinde menſe Nouembri illius anni, cùm in Buda regnicolarum facta eſſet congregatio; ibi publicè narratum eſt, prædicto tumultu ruſticorũ, qui vix quadrimeſtris erat, deſiderata, id eſt perempta, fuiſſe in Hungaria vtriusque ſexus ſeptuaginta millia hominum, quos inter quadringenti fuere nobiles.

Eodem anno Georgius dux Saxoniæ, & Landgrauius Thuringiæ, ac Marchio Miſn. principum noſtrorum fratruelis, cum valida expeditione armorum circa Epiphaniam Domini intrauit Phriſiam; vbi & vi & armis complura ſuæ ditioni ſubiecit, & inter alia caſtellum munitiſſimum iuxta aquas multas, Tham appellatum, expugnauit & cepit, non tamen ſine ſuorum quorundam ſtrage. Caſtello itaque capto, irruentes ipſi bellatores, & præſertim lanccigeri omnes penè maſculos in ore gladij peremerunt, nec ad ſacra loca confugientibus quidem parcentes: quandoquidem in eccleſia quadam mille & trecentos homines ſine vllo pietatis aut diuinæ maieſtatis reſpectu interfecerunt adeò crudeliter, vt ſanguis extra eccleſiam flueret, & victores in cruore velut in aqua ambularent. Quod tamen factum ipſi duci Georgio valde diſplicuiſſe, & præter eius iuſſum perpetratum, ferebatur. Nihilominus ipſe dux, quia forſan citò non inhibuit aut diſſimulauit, poſtmodum vtique nullam fortunam cum eodem exercitu habuit proſperam. Proinde & paulo pòſt Henricus dux Brunſwicenſis, protector ordinis, qui & literam confraternitatis habuit, vir alioqui animoſus & bellicæ rei peritiſſimus, in obſidione & oppugnatione caſtri cuiuſdam ictu bombardæ tactus, & cerebro excuſſo in momento periit, in æſtatis medio. Qui cùm fuiſſet dux militiæ prædicti exercitus in Phriſia, ſua morte vehementiſſimè Georgium ducẽ affecit. Quare & non longè pòſt, rebus in contrarium vergentibus, potiſſimùm bellorum neruis, ipſis videlicet pecuniis quas innumerabiles cum prouinciarum ſuarum intolerabili taxa & multatione conſumpſerat, deficientibus, & ipſe licet inuitus non ſine dedecore ad propria reuerſus eſt.

Eodem anno, in profeſto diui Bonifacij, doctor N. cognomento Pobenzan, iuriſconſultus præpotens in Erffordia, ibidem poſt longa vincula & dira tormenta, ob proditionem & alia ſcelera perfidiſſima quæ in clerum & ciues excogitarat, in quatuor partes viuus atrociſſimè diuiſus fuit; nemine (vt deſiderabat) ei compatiente, aut pro eo rogante, quoniam tyrannus & oppreſſor pauperum fuerat; partes autem ipſas ad quatuor vias regias publicè ſuſpenderunt.

Eodẽ anno, Adolphus ex principibus de Anhalt & comitibus Aſchaniæ &c. factus eſt epiſcopus Merſeburgenſis, conſecratuſque ſiue (vt vulgo loquuntur) coronatus in Quadrageſima Dominica Oculi, per reuerendum dominum epiſcopum noſtrum, Ioannem de Schonberg.

Eodem annō, decima die Ianuarij, Georgius quartus in reformatone Pigauienſis cœnobij abbas obiit. Hic natione Oſtrofrancus de Cranach natus fuit, vir in agendis prudens & prouidus, magnanimuſque, naturali quadam facundia præditus, ſtudioſorum virorum fautor & amator humaniſſimus. Qui cùm præcedenti anno Romæ concilium viſitaſſet perſonaliter Lateranenſe; ibidem hauſit quod poſtmodum digerere neutiquam valuit. Nam ſic infectus, ad propria rediens non longè pòſt (vt dictum eſt) obiit.

Anno Domini M D X V, Viennæ Auſtriæ trium regum Maximiliani videlicet Cæſaris, & Vladiſlai Bohemiæ & Vngariæ, ac Sigiſmundi Poloniæ, regum, multorumq; principum, comitum, baronum, diuerſorumque nobilium, ob prædictorum regum concordiam & Cęſareæ neptis deſponſationem celebrandam, celeberrima & magnifica conuentio fuit. Venit autem Cæſar cum electiſſimo comitatu, cum multis equis cataphractis ac ſplendidiſſimis militibus. Nec minore apparatu Vngariæ rex intrauit. Porrò Sigiſmundus Poloniæ rex in comitatu ſuo habebat plus mille quingentos equites, qui partim more Vngarorum quos Huſſerones appellant, partim habitu Germanico ornati erant. Sed erant præter Polonos Ruteni, Pruteni, Moſchi, Thurci captiui, & Tartari, in ſuo equitatu cum multis tibicinibus. Ex principibus autem & comitibus inter alios venerunt, *Guilhemus dux Bauariæ*. Et hic quidem intrauit vrbem totus æreus cum equitibus ſuis, ſuo peculiari colore veſtitus, qui canem in brachio pro inſigni ferebant. Hunc ſequebatur *Caſimirus* marchio Brandenburgenſis, in equo cataphractato, veſte aurea & rubea, cum electiſſima militia, quæ veſtibus rubeis fulgebat. Penes eum erat & nobilitas Oſtrofranciæ inſignis. Subſequebantur deinde comites, ſuo quiſque colore veſtitus, ſed cataphractatis equis, comites videlicet *de Montfort*, *de Schaumberg*, *de Mansfelt*, comes *de Veſterburg*, comes *Ioannes de Hardeck*, qui mirum in modum margaritis & gemmis reſplendebat, cuius & equus gemmis & vnionibus coopertus erat, & ſuperbiſſimè incedebat; item *comes Zepuſienſis Georgius dictus* cum multis aliis, quos cum nobilitatibus Auſtriæ & cæterarum prouinciarum breuitatis intuitu prætermitto. Interfuerunt nihilominus & huic glorioſo conuentui prælati ſpirituales & quidem excellentiſſimi; Thomas videlicet cardinalis & legatus à latere; N. cardinalis Strigonienſis; Matthæus Lang natione Auguſtenſis, cardinalis autem Gurzenſis, ac Saltzburgenſis eccleſiæ adminiſtrator. Quibus omnibus ſic conuenientibus & varia tractantibus, tandem poſt aliquot dies Cæſar Maximilianus inter prædictos reges pacem & concordiam reintegrauit (ob certas enim cauſas antea mutuo diſcordauerant) cum ingenti omnium tripudio. Et hoc factum eſt X I X Iulij die. Deinde in feſto Mariæ Magdalenæ, Cæſar neptem ſuam Mariam deſponſauit deditque coniugem Ludouico, ſuprà narrati Vladiſlai Vngariæ & Bohemiæ regis filio. Hinc ſequuta ſunt torneamenta & haſtiludia mira, equorum velocium pro brauio curſus, choreæ quoque per aliquot dies venuſtiſſimæ, & aliæ iocunditates variæ & mirabiles. Et, vt Cuſpinianus ad Iacobum Villinger, Cæſareæ maieſtatis theſaurarium, ſcripſit; inter alios cantores & citharœdos Thurcus quidam ibi erat cum tibia, qui inauditam harmoniam & cunctorum auribus inacceptam edebat, cum puero tympanum ambabus violenter percutiente manibus. Quibus omnibus ſic magnificè & hilariter peractis; quique cum gaudio remearunt ad propria, in nomine Domini.

Eodem anno, inter regem Galliæ & Heluetios fuit cruentiſſimum bellum, in profeſto Exaltationis Sanctæ crucis. Congreſſione enim facta, octo & decem millia Heluetiorum ſiue Switzerorum (vt vulgò loquár) vſque ad internicionem cæſa fuerunt. Ex parte autem regis octo millia lancigerorum ceciderũt, & alia quatuor millia Francigenarum (quemadmodum quidam peritus orbiuagus bellipetaque me præſente fratribus palam retulit) perierunt perempta. Et (vt fama erat) Heluetij magis inſidiis & bombardis, quàm virtute & viribus proſtrati victique fuerunt. Obtinuit itaque rex victoriam tandem, ſuperſtiteſque Switzeros in fugam conuertit. Sed vah, quanta

Chriſtia-

Chriſtianorum rabies! Quantus heus furor fidelium mutuo ſe tam crudeliter trucidantium, & ne dicam (vt timetur) in tartara ſe inuicem horribilter furioſéque trudentium! Qui vtique ter quaterque felices eſſe potuiſſent, ſi contra infideles pugnare, & ſanguinem ſuum fundere maluiſſent. At in quod facinus mortalia pectora non cogit auri ſacra fames, quæ nec ipſum DEVM, nec mortem, neque infernum, cupidum expaueſcere ſinit? Et reuera talium militum talia ſunt ſtipendia mortis.

Eodem anno, maxima inundatio fuit Rheni, quæ & in pagis & oppidis inæſtimabilia fecit damna. Quo etiam anno, Hallis regia in Sueuia, & Waydhoffen in Stiria, vna & eadem conflagrarunt funditus die.

Eodem anno, Andreas Luchtenſtern, vicarius Citzenſis eccleſiæ magnificus, ac deuotiſſimus noſtri & fautor & benefactor cœnobij, atque confrater chariſſimus*. Qui cùm eſſet beatiſſimæ virginis Mariæ patronæ noſtræ intimus & ardentiſſimus amator & cultor; multa & eximia ob reuerentiam & honorem eius, proque remedio animæ ſuæ prædicto noſtro monaſterio contulit bona. Inter alia enim etiam adhuc viuens donauit monaſterio pro fratrum ſtudio plures magnos & notabiles codices, item pretioſum & argenteum quod pacificale paſſim vocatur, item Caſulam de Damaſco cum Dalmaticis, ſericis, & aliis ſacris veſtibus, quibus modò Sabbathinis diebus celebrantes ad ſummam Miſſam vtantur. Quibus etiam inſigne ſuum, ſcutum videlicet cum ſtella aurea in campo rubeo, aſſutum eſt, quemadmodum & cæteris rebus quas & monaſterio dedit, aut in imaginibus depingi fecit, vt patet in tabella altaris diuæ Annæ in eccleſia, & iuxta imaginem Chriſtophori Magni, & ſimilibus. Idem dedit monaſterio viginti florenos, vt annuatim officium immaculatiſſimæ virginis Mariæ ſub octaua eiuſdem feſti ſemel cum ſumma Miſſa & ſuffragiis repetatur. Inſtituit inſuper apud nos, ad perpetuam Chriſtiferæ virginis Mariæ laudem, antiphonam *Alma redemptoris* &c. ante ſummam Miſſam deuotè decantandam à fratribus. Hic denique, velut amiciſſimus fratrum amator, & integerrimus fautor, cùm crebrius viſitaret ob deuotionem loci monaſterium; nunquam ferme venit, quin aut fratribus colloquium impetraret iocundum, aut recedens in ſignum amoris pro Valete (vt dicitur) aliquam pitantiam aut vini aut piſcium diſponeret. Pro quibus omnibus, & aliis elargitis miſericordiæ operibus, oramus Deum, vt ſanctiſſima æternaliter requieſcat in requie.

Eodem anno, cùm eſſem amore literarum, Benedicti venerabilis abbatis noſtri cum conſenſu, dimiſſorio & licentia, Herbipoli in diui Iacobi Apoſtoli cœnobio, ſub reuerendi & vndecunq; doctiſſimi viri, domini Ioannis Tritemij, memorati monaſterij abbatis, ad tempus doctrina & obœdientia; ipſo tunc Germanicarum rerum hiſtoriis tribus voluminibus deſcribendis operam dante, cupienteque cura eadem ſuum de ſcriptoribus eccleſiaſticis librum, iam olim in Spanheim vſque ad annum Domini MCCCCXCIIII productum, vſque in præſens continuare tempus, viros videlicet illuſtres qui interim ſcriptitaſſent ſuis cum lucubrationibus, ſcriptoribus eccleſiaſticis iam antea in præfato libro cum ſcriptis & impreſſis, per quandam additionem nouam connectere: qui quatenus facilius & promptius conatum ſuum laudabilem perficere poſſet; me quem ad adminiculandum ſibi rebatur idoneum, cum literis commendatitiis ad monaſteriorum omnium, noſtri tamen potiſſimùm ordinis, fundationes, nec non virorum (vt dixi) clarorum monumenta, tota Germania ad Dei omnium ſcientiarum largitoris laudem, & totius Teutonicę nationis & honorem & præconium, vndequaque conquiſita, congeſta, & deſcripta, ei deferrem. Porrò prædictarum literarum nec non commiſſionum tenor talis fuit, & eſt.

Vniuerſis & ſingulis dominis abbatibus, præpoſitis, prioribus, cæteriſque eccleſiarum rectoribus *Ioannes Tritemius*, abbas monaſterij diui Iacobi Herbipolenſis, ordinis ſancti Benedicti, cum orationibus promptam obſequendi voluntatem. Harum exhibitori literarum, fratri *Paulo Langio*, monacho atque presbytero noſtri ordinis memorati, dedimus in mandatis, vt omnium monaſteriorum, conuentuum, & ec-

clesiarum, cuiuscunque sint religionis, quantum fieri potest, totam per Germaniam, fundationes, tempora, patronos, & si quos habuerint viros sanctitate vel doctrina insignes, eorum tempora simul & opuscula, diligenter inquirat, conscribat, nobisque referat pro decore Annalium siue Chronicorum Germaniæ, quibus operam impendimus nostram. Quocirca vos omnes & singulos per mundi Saluatorem rogamus, vt eum ad vestra declinantem benignè admittatis, & charitatiuè foueatis, atque in his quorum inquirendi gratia mittitur à nobis, illi fauorem & adiutorium impendere pro viribus nō recusetis, mercedem ab illo recepturi qui iudex omnium dicturus est stantibus à dextris: *Ite benedicti patris mei*, &c. *quoniam cùm hospes essem suscepistis me* &c. Scripsimus in præfato cœnobio nostro apud Herbipolim, prima die mensis Aprilis, anno Dominicæ Natiuitatis M D X V.

Prædictam itaque legationem siue commissionem pro virili meo solicitius exequi semper conatus sum: tametsi in perpaucis locis fuerim, partim viarum difficultate & discrimine, partim latronum prædonumque formidine, per montes & nemora, tandemque inopino ipsius Trittemij mittentis præceptorisque mei occasu, retractus & impeditus. Nihilotamen minus, ipso adhuc viuente, aliquot vicibus ingruente hyeme collecta & conscripta cum variis diuersorum sapientum virorum epistoliis & salutationibus referenda & consignanda Herbipolim redij. Et quanquam memoratam antiquitatum indagationem permulti celebres, & grauissimi etiam, ac integerrimi, laudauerint viri; fuerunt tamen è diuerso nonnulli sycophantæ & scioli, & (quod fœdius est) fratrores religiosuli, mordaces, & cynici, qui eam commissionem & inquisitionem satis impudenter taxarunt; me pro tam arduo conamine gyrouagum & circulatorem vocitare non erubescentes. At si ego gyrouagus, si circumcellio, quid quæso erat æquiuocus meus Apostolus Paulus, de quo Actuum XIX legitur: *Factum est, quòd cùm Paulus peragratis superioribus partibus veniret Ephesum, &c.* quique ab Hierusalem vsque Illyricum discurrendo Christi euangelium seminarat, licet longè alia beatioreque causa? Quid denique fuit Hieronymus, quid Ruffinus, quid Heraclides, quid Petronius, Paulus Orosius, Iulius Affricanus, Seuerus Sulpicius, Cassianus, Paschasius, & similes, qui ob propriam deuotionem & aliorum ædificationem maria transierunt, loca terræ sanctæ deuotissimè perlustrauerunt? Deinde Ægyptum, Nitriam, Scythiam, Palæstinamque gyrantes exactissimè monachorum cœnobia, anachoritarum speluncas & antra scrutantes, vitam & conuersationem eorum ac doctrinam religiosissimè & vigilantissimè explorauerunt, & plerunque cum eis per aliquot & dies & annos commanentes, & institutiones eorundem ac mores imitantes & addiscentes, exhortationesque singulorum annotantes; tandem ad propria repedantes, & visa & audita Dei pro honore & legentium profectu ac ædificatione eleganter & vtiliter conscripserunt. Qui nisi suprà narrata & circuissent & perlustrassent loca; vitas patrum, institutiones, collationes, exhortationes, conuersationes, & itinerarium quod Hieronymo ascribitur, denique & quorundam, & præcipuè Antonij, Hilarionis, Pachomij, Onophori, Macarij, Romani, Arsenij, Posthumij, Mariæ Ægyptiacæ Euphrosynæ, Euphrasiæ &c. & similium vitas & legendas, nec monachi nec mundus ipse quidem haberet. Felix ergo terque felix illorum peragratio, laudabilis & sancta exploratio, ex quibus tantus fructus, tantaque sequuta est morum & totius sanctitatis ædificatio. Quur ergo in me criminantur æmuli quod in aliis laudatur, quod etiam ipsa gentilitas in Vlysse multis præconiis extulit, quod Hieronymus gloriosus in Platone & Apollonio Philosophis commendauit, quod denique idem in fœminis etiam summis prosequitur laudibus? Nota est illa diuæ Paulæ feruentissima perlustratio, qua nedum infinitas monachorum & eremitarum cellas, sed & eorundem strata, vestes, cilicia, & sudariola quondam, Romanarum matronarum nobilissima propriis manibus attrectauit, venerata & osculata est. Quantus denique fructus & profectus ex eiusmodi peragrationibus sanctorum patrum accreuerit mundo; nec ipse Tullius, neque Demosthenes sua eloquentia effari & depromere possent: quandoquidem vt de aliis interim sileam, si nostri ordinis sancti & deuotissimi patres, Columbanus, Gallus, Chilianus, Bonifacius, Willibrordus, Ludigerus, & pares, suis in monasteriis resedissent,

dissent, quis Austrasiorum, quis Gallorum, quis Francorum, Baioariorum, Vindelicorum, Doringorum, Saxonum, Hessonum, Frisonum gentes ad Christi fidem conuertisset? Si denique nostri ordinis præstantissimi, præsertim Augustinus, Mellitus, & Iustus, Magni Gregorij papæ discipuli; si Alquinus; si Beda, Rabanus, Strabo, Marianus, Claudius, Lampertus & similes domi mansissent; quis Angliam, Scotiam, Hiberniam, fidei rudimentis prædicando imbuisset? Quis insuper in Gallia almificam & famatissimam illam Parrhisiensem Vniuersitatem instituisset? Quis potentissimum nobilemque in Francia episcopatum illum Herbipolensem fundasset? Quem vtique diuum Burghardum, primum eius ecclesiæ præsulem, instituisse, sicuti & Parrhisiensem Academiam Alquinum, nostri ordinis patres, fundasse certissimum est. Quis alios complures per Europam episcopatus, quorum primi antistites (vt in præcedentibus sub anno Domini DCCCCLXXVIII latius probauimus) nostri ordinis fuere & frequenter peregrini, plantasset? At quid multis moror? Quur mihi vendicare conor quod excellentissimi viri nec virtute neque sanctitate assequi quiuerunt? Qui denique quanto doctiores & sanctimonia clariores, tanto & acriores & plures semper habuere obtrectatores. Nimirum cùm (expertus harum rerum inquit Hieronymus) semper in propatulo fortitudo æmulos habeat, feriantque summos fulgura montes, & iuxta Nasonis simile dicterium:

Summa petat liuor, perflent altissima venti.

Sed nunc de his satis. Sanè quatenus & fructus & vtilitas sæpe dictæ commissionis & perlustrationis meæ aliquan- &c. *Cætera desunt.*

PAVLI LANGII MONACHI
CHRONICI CITIZENSIS FINIS.

HISTORIA ERPHESFORDENSIS ANONYMI SCRIPTORIS DE LANDGRAVIIS THVRINGIÆ.

QVAM QVOD IN EODEM LIBRO ESSET, ET ALIOQVIN MAGNAM COGNATIONEM CVM Lamberto haberet, resq́ istius prouinciæ Germanicas explicaret, coniungendam cum illo esse putauimus.

CAPVT I.

OE habuit tres filios, Sem, Cham & Iaphet. Ab illis ortę sunt LXXII generationes seu gẽtes. Hinc est, quòd Christus misit ad illas LXXII discipulos: hæ generationes seu gentes LXXII disseminatæ sunt per orbem & mundum in tribus partibus, ita quòd mundus est diuisus in tres partes: ita quòd Sem cũ sua sorte, scilicet generatione Asiam; Cham in generatione sua Aphricam; Iaphet Europam, id est partem mundi ad Aquilonẽ seu ad plagam Septentrionalem, sortitus est, cum septem filiis suis & filiis filiorum. Qui fecerunt secundum lapsum temporis XV generationes & gentes: & à quibus prouenerunt gentes & regiones plures, scilicet Italici cum suis regionibus; Germani cum suis regionibus; Gallici cum suis gentibus & regionibus: & cæterę gentes, quæ habitant ad Septentrionalẽ plagam. Illi verò homines nati de semine Iaphet, qui in processu temporũ inceperunt habitare in Germania, in regione illa quam modò inhabitant Saxones & Westphali, in aquas Albiam & Rhenum vsque ad mare Septentrionale. Et quia duri erant tales homines ad laborandum & bellandum; ideo Duringi seu Thuringi sunt ab aliis nominati, & elegerunt sibi inter eos regem & ducem, qui dicebatur rex Duringorum, cui obediebant. Alij verò homines de eiusdem Iaphet semine, qui inceperunt habitare & victum suum quærere, circa Rhenum & vltra vsq; ad mare Occidentale, & quia Franci, id est feroces, erant ad bellandum, vocati sunt ab aliis vicinis eorum Franci, id est feroces, & sibi elegerunt regem, qui nominabatur rex Francorum. Alij verò de eiusdem semine Iaphet, qui inceperunt habitare in insulis Britanniæ, Angliæ & Frisiæ, & quia gens indomita & litigiosa & multùm robusta erat: & ideo vocati sunt Saxones, qui elegerunt sibi regem, & dicebatur rex Saxonum. Alij verò qui habitabant prope Danubium, dicebantur primò Alemanni: de quibus sileo. Isti reges creauerunt aliquos duces ex cupiditate nimia, & eos ad terras circumiacentes miserunt, quos humiliauerunt, & tributarios fecerunt, & regna sua vi & potentia, diuersitate linguarum, & multitudine terrarum, dilatauerunt: & vltra mille annos manserunt inconcussa, à tempore quo inceperunt, scilicet circa finem tertiæ ætatis, ante tempora Dauid, euolutis IIII millibus annorum à creatione mundi vsq; ad tempora Iulij Cæsaris, qui mala eis intulit non longè ante natiuitatem Christi.

De prima destructione regni Thuringorum per Iulium officiatum Romanorum. CAP. II.

CVm Romani nimiùm crescere cœperunt in diuitiis & potentia, arridente eis fortuna, & totum mundum nitebantur subiugare suo imperio; audientes in partibus Germaniæ ad Septentrionẽ multos esse reges & principes, qui se ipsos rexerunt, & regnum Romanorũ minimè curabant: habito consilio, quomodo ipsos humiliarẽt & tributarios facerent; (sicut fecerũt multos reges & prouincias seu terras in partibus transmarinis, id est in partibus mundi Asiæ & Aphricæ) strenuissimũ militem & nobilẽ Romanũ Iulium cũ maxima multitudine populi, & cũ infinito thesauro in Alemaniã miserunt,

ſerunt, vt reges deponeret, & terras tributarias & ſubiectas Romano imperio faceret. Iulius enim veniens in Alemaniam, per decem annos regnum Thuringiæ, & alia regna ſcilicet Galliam debellando, Romano imperio ſubiecit & deſtruxit, non abſque magna ſtrage hominum vtriuſq; partis. Nam quinque annis pugnauit in Thuringia, & ibi moram traxit. Et vt regna manerent deſtructa, & populus ſubiectus Romanis, tunc Iulius multa caſtra in diuerſis partibus Alemaniæ conſtruxit, & multos nobiles ibidem poſuit, vt ſi Thuringi vel alij regem crearent, vel ſe Romanis opponerent, quòd compeſcerentur.

Nam in partibus nunc Saxoniæ ob venerationem Lunæ, cuius radios vidit quadam nocte in quodam monte, ædificauit caſtrum Luneburg, & compellebat Thuringos adorare Lunam, ſecundum modum Romanorum. In partibus Orientalibus Miſnæ Iulburg, quod nominatur modò Ylborg. In partibus nunc Thuringiæ Cuffitze, quod eſt nomen Gallicum, id eſt confuſio, in perpetuum argumentum, quòd regnum Thuringiæ fuit per eum confuſum. In partibus Haſſiæ conſtruxit Wimelberg, & poſuit ibi plus quàm LXX milites contra Thuringos. Item plura caſtra ædificauit in Rheno, & in Francia contra regem Francorum, ſcilicet Iuliacum, Nouimagium, & poſtea Iulius omnibus caſtris cum nobilibus & militibus bene munitis reuerſus eſt Romam, & tandem imperator factus Romanorum. Et eo mortuo, Octauianus qui & Auguſtus dicebatur, factus fuit imperator, & dominus totius orbis, ſub quo natus eſt Chriſtus. Cui ſucceſſit Tyberius.

Nota, Iulius fuit vnus de conſulibus Romanorum, & dux exercitus. Nota, quando Iulius per multa bella, quæ habuit cum Gallicis, & Thuringis, & Alemanis, & eos tributarios fecit Romanis per decem annos pugnando, reuerſus eſt Romam, ſed Romani de conſilio Pompeij prætoris ducis exercitus verſus orientem, qui multa magnifica facta fecit in partibus multis, nolebant eum intromittere: nec ſibi pecunias amplius ex ærario tradere. Quare prouocatus pugnauit multis diebus cum Pompeio & Romanis, & eos proſtrauit, Pompeio fugiente in Ægyptum, & ibi à rege occiſo in fauorem Iulij: & ſic Iulius Cæſar factus eſt inuitis Romanis. Et hoc tangitur in hiſtoria ſcholaſtica, cùm dicitur, Factum eſt eo tempore diſcidium inter Romanos pro Pompeio & Iulio Cæſare. Cæſar autem fugauit Pompeium, & Romanos ſibi adhærentes. Rexit autem Iulius ſolus tribus annis, & ſex menſibus, & dolo Bruti occiſus eſt: poſt Iulium rexit, & Cæſar factus eſt Octauianus, cuius nepos, qui intrauit Pannoniam, id eſt Vngariam, quam cruentiſſima cæde deſæuit: deinde Germaniam, quæ ab Vngaria vſque ad Rhenum extenditur cum XII legionibus militũ aggreſſus eſt, bellans per triduum: & perdidit tres legiones, in magnam iacturam exercitus Romanorum: deinde Dacos & terras confines proſtrauit in magna multitudine, & XL millia captiuorum in Galliam quæ eſt vltra Rhenum ſecum, duxit.

De expulſione Thuringorum per Saxones antiquos, ſcilicet per Anglicos, Britones, & Friſones.

CAPVT III.

ANno Dominicæ incarnationis XXVIII, regnante Tyberio imperatore Romanorum, gens Saxonum habitans in Anglia, Britannia & Friſia, audiens, quòd Thuringi non haberent regem, & ducem aliquem; rex eorum ex cupiditate dominij miſit plures duces ſuos de gente Saxonum, qui nauigio venerunt per mare Occidentale ad Septentrionale, ſcilicet ad loca, vbi modò ſunt ciuitates *Lubeck*, *Roſtock*, &c. Et cùm Saxones terræ applicuiſſent; Thuringi eius aduentum grauiter ferentes, armati contra eos venerunt. Saxones verò bene armati nouis armis diffuſis ſuper ſcapulis, veſtiti pilos quadratæ formæ cum longis lanceis, ſtabantque ſubnixi paruis ſcutis, habentes ad renes magnos cultellos, & atrociter reſtiterunt, & portum obtinuerunt. Deinde inter ſe dimicantibus, cum multis hinc inde cadẽtibus & occaſis; tandem Saxones triumphauerunt, & Thuringos à mari Septentrionali, & à terra quæ nunc Sclauia & Saxonia dicitur, expulerunt, & eam poſſederunt. Alij autem fugerunt, & terram quam nunc inhabitãt inter nemus Thuringicũ & *Hartz* intrauerunt. Et videntes eã eſ-

ſe opulentiſſimam & fertiliſſimam; ipſam precibus & vi, ſicut poterant, obtinuerunt. & villas ibidem & ciuitates ædificauerunt: & nomine ſuo Thuringiam nominauerunt: & ſe ipſos per iudices proprios violenter citra quadringentos annos rexerunt: & ad Franconiam, Haſſiam, Myſnam ſe multùm ampliauerunt, & in diuitiis & potentia profecerunt.

De ſecundaria creatione regum in Thuringia & Francia.

CAPVT IIII.

ANno Dominicæ incarnationis CCCCXXVI, regnante Theodoſio imperatore, Romani nimiùm cœperunt defluere, & in poteſtate deficere, & Franci cœperunt creſcere. Quapropter Franci ipſos officiatos Romanorum vndique de Francia, ſcilicet à Rheno vſque ad mare Occidentale expulerunt, etiam aliquos occiderunt, & ſibi iteratò inter ſe regem creauerunt. Qui in breui tempore omnes prouincias Galliæ à mari vſque ad mare ſuo ſubiugauit imperio. Hoc audientes Thuringi ab altera parte Rheni habitantes ad Orientem; de conſilio regis Francorum Merwygum cognatum regis Francorum in regem ſibi elegerunt: qui caſtrum conſtruxit in monte, vbi nunc eſt monaſterium S. Petri in Erfordia, & caſtrum prope Erfordiam, vbi nunc eſt eccleſia ſancti Dionyſij, quod vulgares nominant Merwersburgk. Poſt Merwigum regnauit in Thuringia Baſſinus, cuius vxorem duxit poſtea Hildericus rex Franciæ. Nota, in Chronica verò Martini ſub imperatore Anaſtaſio regnauit Hildericus, pòſt Baſſinus regnauit, in Thuringia Irmenfridus. Nota quòd regnante Theodoſio imperatore, & Merwige rege Thuringorum Northuſen ciuitas eſt fundata & muro circundata: & longè pòſt villa Erfordia. Ex prædictis habetur, quòd reges Thuringorum tres rexerunt annis XCIIII.

De tranſlatione regni Thuringorum ad Francos poſt mortem Thuringorum regis.

CAPVT V.

MOrtuo primo rege Francorum, ſucceſſit filius eius Hildericus; poſt quem Clodouæus. Mortuo Clodouæo, reliquit quatuor filios diuidentes regnum Franciæ, quorum vnus nomine Theodoricus ſortitus eſt totam partem circa Rhenum, & ſedem regni ſui locauit in Metis. Cuius ſororem duxit Irmēfridus rex Thuringiæ, anno Domini DXIX. Qui rex Thuringiæ ex perſuaſione malorum aſpirabat ad regnum ſororij ſui, & ipſum ſubplantare; verba indiſcreta ſibi mandando. Hoc audiens rex Theodericus, indignatus venit cum magno exercitu ſuorum, conuocatis etiam Saxonibus ad hoc, ad locum *Roneburg* in Thuringiam: & commiſſum eſt bellum per biduum: & multi ex vtraque parte regum ceciderunt. Tertia die victus eſt Irmefridus, & fugit in ciuitatem *Schidingen* ſuper fluuium *Vnſtrud*. Tandem Irmefridus à ſuis malis conſiliariis, qui conſilium ſibi litigandi dederunt, occiſus eſt. Hoc audientes Thuringi, quòd rex eorum eſſet occiſus, ſe ſubdiderunt regi Theoderico, anno Domini DXX, & quòd Saxones iuuerunt regem Theodoricum. Ideo rex dedit duci Saxonum in terra Thuringiæ quicquid vltra *Vnſtrud* ſitum eſt, verſus montana *Hartz*, quam terram pluribus annis habuerunt, & pro defenſione huius partis ędificauit caſtrum, quod nominauerunt ſecundum nomen ſuum *Saxenburg*. Sed quia officiati Saxonum multa mala intulerunt Thuringis, & fuerunt nimis inquieti; ideo Thuringi cum adiutorio regis Franciæ ipſos de terra expulerunt; regnante tunc imperatore Romanorum Iuſtiniano, anno Domini DXXXIIII.

De regibus Franciæ, qui rexerunt Thuringiam poſt regem Thuringorum. CAP. VI.

REge Theoderico Francorum & Thuringorum defuncto ſine liberis, ſucceſſit ei Hilbertus frater ſuus. Poſt quem filius eius Clotarius: poſt quem Tagobertus, qui per totam Franciam, & totam Alemaniam rexit ſolus rex, excepta Saxonia. Et veniens in Thuringiam, caſtrum *Merwysburg* deſtruxit, a prædeceſſore ſuo conſtructum, & in

& in eodem loco monasterium in honorem sancti Petri construxit, quod hodie cernitur in Erfordia, anno Domini DCXXVII. Ille idem Tagebertus prope Erfordiam castrum construxit, quod vulgares nominant *Taberstat*. Deinde mortuo Tageberto, Clodouæus regnauit in Francia, & in tota Alemania, excepta Saxonia, & postea plures alij vsque ad Pipinum, qui fuit pater Caroli magni. Iste Pipinus rex Franciæ & Alemaniæ fundauit monasterium in Hersfeld, & dedit ei multa bona in Thuringia & Hassia, anno Domini DCCXXXVI. Idem fecit creari sanctum Bonifacium in archiepiscopum Moguntinensem, & fuit primus archiepiscopus. Idem Pipinus cum Bonifacio fundauerunt monasterium in Fulda, & dederunt ei multa bona in Thuringia, in Buchouia, & Franckonia, &c.

Anno Domini DCCXLV, item sub eodem Pipino sanctus Bonifacius ædificauit ecclesiam sanctæ Mariæ in Erfordia & ecclesiam Ordorff. Mortuo Pipino rege, successit ei Carolus filius suus, qui subiugauit sibi Saxones, in Anglia, in Britannia, in Frisia, & in Saxonia, & multùm regnum suum ampliauit. Et nota de sancto Bonifacio, qui cùm rediret de Roma cum auctoritate Apostolica; & veniens in Bauariam, Bauaros conuertit ad fidem, & has ecclesias cathedrales fundauit, in Bauaria, scilicet Saltzburgen. Frisingen. Ratisponen. Patauien. Eystaden; item in Franconia Herbipolen; in Thuringia, Erffordensem, quamuis nō permansit; in Holandia Traiectensem; & cuilibet ecclesiæ fecit episcopum & rectorem. Item fundauit monasteria in Fulda terræ Buchouiæ; item in Thuringia ecclesias sanctæ Mariæ in Erfordia, & in Ordorff; in Hassia Hamelburck & Fritzlaria. Et cùm rexisset Franciam, Angliam, Britanniam, totam Alemaniam XXIII annis; vocatus fuit à summo pontifice Romam, & in imperatorem coronatus. Iste Carolus fundauit monasterium in Homburg, & plura alia secundum literas alphabeti in ecclesia Dei. Et postquam imperauit in Francia, in Italia, in Alemania, potenter XXXVII annis, mortuus est, & sepultus in Aquisgrani. Post Carolum, qui dicebatur Magnus propter magnifica facta, rexit Alemaniam vnus de filiis Caroli scilicet Lotharius: post Lotharium Ludouicus, frater suus & imperator: post Ludouicum filius suus Lotharius & imperator, qui consummauit monasterium Homburg, & factus monachus ibidem imperium resignauit. Post Lotharium rexit Ludouicus filius eius & imperator. Post Ludouicum Carolus frater eiusdem Ludouici rexit & imperator factus volens filios fratris sui Ludouici relictos exhæreditare, & regna solus habere & terras: sed frustratus est in proposito. Et multis bellis habitis, voluntariè dimisit filiis fratris totam Alemaniam. Qui tres fratres diuidentes Alemaniam.

Nam primus scilicet Carolomannus in sortem accepit terras Bauariæ, Sueuiæ, Austriæ, Ponnoniæ, Karinthiæ, Bohemiæ, Morauiæ, & cæteras regiones circa Danubiū, & nominabatur rex Danubiæ, vel Alemaniæ superioris.

Secundus frater scilicet Carolus accepit in sortem totum Rhenum & cæteras regiones circumiacentes, & nominabatur rex Teutoniæ. Tertius frater scilicet Ludouicus accepit in sortē Thuringiam, Franconiam, Mysnam, Hassiam, Saxoniam, Marchiam, Sclauiam, Frisiam, & cæteras regiones circa Albiam, & nominabatur rex Albiæ & Thuringiæ. Et posuit sedem regni sui in Thuringia, in castro quod *Iecheburg* nominatur, & capellam in honorem beatæ virginis Mariæ quæ adhuc manet, castro destructo. Notandum, quòd sub imperatore Ludouico filio Caroli magni Ockarus archiepiscopus V Moguntinus transtulit ossa sancti Seueri in Erffordiam, anno Domini DCCCXXXVI. Nota, quòd partes viciniores Italicis, sicut sunt Bauaria, Sueuia, dictæ fuerunt ab Italicis primò Alemania, & homines dicebantur Alemanni. Nota secundum Orosium & Solinum, quod tunc temporis Germania & Alemania habebantur pro vno & eodem. Nam Vngaria dicebatur Pannonia, & ab Vngaria vsq; ad Rhenum dicebatur Germania vel Alemania, & vltra Rhenum Gallia.

De depositione regum & destructione regnorum in Alemania, & creatione ducum. CAP. VII.

CArolus tertius filius Ludouici prædicti, qui in diuisione Alemaniæ accepit in sortem Thuringiam & cæteras regiones, factus imperator ædificauit in Franconia minore vrbem, quam suo nomine Karlstat nominauit. Iste Carolus factus imperator

& coronatus Romæ à ſummo pontifice, in tantam elatus eſt ſuperbiam, quòd vt ſolus rex vbilibet regnaret, in Alemania, omnes reges depoſuit, & ipſos & hæredes eorum in duces creauit. Similiter omnia regna in Alemania deſtruxit, & in ducatus redegit. Nam fecit in Bauaria ducem & ducatum; in Polonia, in Auſtria, in Sueuia, in Bohemia, in Saxonia, in Thuringia, & Haſſia, in Weſtphalia, item in Gelria, in Brabantia, in Lothringia, in Franconia, duces & ducatus; in Marchia Brandenburgenſ. & Miſnæ Marchiones & Marchionatus. Ex prædictis patet, quòd reges Franciæ rexerunt Thuringiam CCCLXVI annis. Tandem idem Carolus imperator ſolus rex in Alemania, habens ſub ſe prænominatos duces prænominatarum terrarum, quos violenter creauit; poſtea contemptus à ducibus & nobilibus in tantam deuenit inopiam, vt pane egeret; & mortuus eſt in miſeria ſine hæredibus. Sub eodem rege Carolo papa Ioannes celebrauit ſynodum in Erfordia: tunc Hildeberto exiſtente archiepiſcopo Moguntino, anno Domini DCCCLXXX. Nota, Iſte papa fuit mulier, & eſſet octauus, ſi computaretur inter alios.

De ducibus Thuringiorum, & quomodo ducatus Thuringorum deuenit ad Saxones.

CAP. VIII.

CArolus prænominatus creando duces in Alemania fecit in Thuringia & Haſſia conſanguineum ſuum ducem, ſcilicet Ludouicum, anno Domini DCCCLXXXVI. Quo Ludouico mortuo, eius filius Ludouicus ſucceſſit: ſub quo nobiles Comites de Keuernberg terræ Thuringiæ monaſterium prope Waſſenburg in honorem ſanctæ Walpurgis conſtruxerunt, ſub anno Domini DCCCCXXV: quod poſtea tranſlatum eſt in oppidum *Arnſtadt*. Mortuo Ludouico ſecundo duce Thuringorum, ſucceſſit ei Burchardus filius ſuus, ſub cuius regimine Vngari Alemaniam intrantes, vt eam deuaſtarent. Quibus occurrerunt duces Saxoniæ, Bauariæ, Sueuiæ & dux Thuringiæ: & commiſſum eſt bellum, & multa millia Vngarorum occiſa ſunt: & dux Thuringorum tertius percuſſus interiit ſine hæredibus, an. Domini DCCCCLXXII: & ducatus Thuringiæ deuolutus fuit ad Henricum ducem Saxoniæ eius conſobrinum, tunc imperatorem Romanorum. Ex prædictis ſequitur, quòd duces Thuringiæ rexerunt annis LXXXVI.

De Henrico imperatore duce Saxoniæ.

CAP. IX.

HEnricus imperator dux Saxoniæ & Thuringiæ ædificauit ciuitatem Goſlariæ & abbatiam in *Quetilnburg*. Vxor autem ſua Mechtildis fundauit monaſterium S. Crucis in *Northuſen*, vbi ſepulta eſt, & abbatiam in *Pholne*. Huius Henrici imperatoris temporibus, Vngari iteratò redierunt ad Alemaniam, & intrauerunt Thuringiam, & obſederunt caſtrum principale in principatu, ſcilicet Iecheburg cum L millibus armatorum. Quod cùm nunciatum fuiſſet imperatori, duci Saxoniæ & Thuringiæ; magno collecto exercitu illos Vngaros de Thuringia turpiter fugauit, & etiam multos occidit.

Quomodo ducatus Thuringiæ deuolutus fuit ad epiſcopos Moguntinenſes, & quamdiu epiſcopi rexerunt Thuringiam.

CAPVT X.

OTto, filius Henrici ducis Saxoniæ & Thuringiæ ac imperatoris, poſt mortem patris etiam factus imperator, ciuitatem Magdeburgenſem & eccleſiam cathedralem fundauit, & Wilhelmum filium ſuum archiepiſcopum Moguntinum fecit. Quo facto, Wilhelmus archiepiſcopus quartus decimus Thuringiam intrauit; & in Erfordia multos nobiles pro defenſione terræ locauit, quibus multa bona in Thuringia largitus eſt. Wilhelmo defuncto, ſucceſſit Rupertus: poſt quem Willuſus: poſt quem Erckenboldus, antea abbas Fuldenſis: poſt quem Erbo: poſt quem Bardo, antea abbas Hersfeldenſis. Hi archiepiſcopi ſucceſſiuè rexerunt Thuringiam & Haſſiam, annis fere ſeptuaginta, vſque ad Conradum ſecundum imperatorem.

De ortu Landgrauiorum Thuringiæ.

CAP. XI.

ANno Domini MXV, Conradus Francigena, quidam dux Francorum Imperator, habebat duos conſanguineos: ſcilicet Hugonem, & Ludouicum fratrem ſuum, ex ſtirpe regum Franciæ progeniti, & multùm pecunioſi. Hugo fuit in curia archiepiſcopi Moguntinenſis, & ſibi ſeruiebat. Quo mortuo & filio ſuo; omnia quæ reliquit, deuoluta fuerũt ad Ludouicũ fratrẽ qui fuit in curia imperatoris Chunradi, & propter ſuam ſagacitatem ſummus & præpotens in aula regia effectus eſt. Iſte imperator diligens Ludouicum cognatum ſuum; volens ſibi prouidere de aliqua hęreditate & beneficiis, miſit eum ad archiepiſcopum Moguntinum Bardonem, antea abbatem Herſeldenſ. mandans ei, vt amore ſui, & propter ſeruitium fratris ſui Hugonis conferret Ludouico cognato ſuo aliqua beneficia in diœceſi in feudum. Epiſcopus verò ad nutum imperatoris ipſum in Thuringiam miſit, & ibidem vicedominum, id eſt vicarium, per totam Thuringiam fecit; ei beneficia plura iure hæreditario hinc inde cõtulit & dedit. Et etiam ipſe imperator quædam donauit, ſicut ex ſequente priuilegio videri poteſt.

Priuilegium Chunradi imperatoris de terminis collationis fratri Ludouico cum barba.

In nomine ſummæ & indiuiduæ Trinitatis, Cunradus diuina annuente clementia Romanorum Imperator Auguſtus. Notum eſſe volumus omnibus ſanè volẽtibus, tam præſentis quàm futuri temporis fidelibus, qualiter nos ob interuẽtum dilectiſſimæ contectalis noſtræ Gyſilæ, cuidam Ludouico comiti conſanguineo noſtro prædium quod ab incolis Thuringiæ cõparauit; villam ſcilicet *Aldenberg*, & noualia prope hinc & inde adiacentia ſcilicet, & partem vaſtæ ſolitudinis *Loybe*, noſtræ dominationi ſubiacentem, quam ei noſtra donatione contulimus, liberè & quietè perfruenda regia auctoritate ſtabilita fecimus, quę his locis & terminis concluduntur. A fluuiolo *Louffa* vſque, quo influit riuulus *Battenbach*, & ſic retrorſum per aſcẽſum eius, ad locum qui dicitur *Furſtat*. Deinde deorſum ad *Maingeſalbach* ad viam tendentem à *Boſzenroth* ad fontem, qui eſt ad *Eſſpenueld*. Deinde verſus Aquilonem, ad quandã *Kyffam* iuxta *Mothonowe* vſque ad biuium, vbi vna via tendit *Linungen*, altera *Oſterwyſen* contra Orientem villæ *Erphiſſroth*. Inde ſurſum per callem inter duos montes *Grintberg* & *Cornberg*. Hinc per latus *Santberck*, ad locum vbi *Zulzsbach* cadit in *Trockenlina*, & ſic ſurſum ad *Wanebrucken*. Deinde à *Buchenborn* ad *Tereborn*, dehinc ad *Harcheſtie* vſq; *Trockenlina*, ad plateam quæ tendit ſuper *Habechrot*, ſicq; per eandem plateam vſque *Herberhardiſſborcken*. Inde ad Occidentem vſque *Tambach*, & ſic ſurſum ſuper fluuiolum *Smalkalden* vſque *Colbach*, & inde ſuper quoddam Miricæ ad *Bruniſwardiſroth*, vſque ad plateam quæ illic eſt: perque plateam vſque ad radices montis *Tatenberc* ſuper riuulum *Lorcha* vſque ad latus montis *Teneberg*, ſicq; poſtremum ad ſuprà dictum fluuiolum *Louffa* & omnia quæcunq; his lachis & terminis circundata ſunt, cũ oppidulis infrà poſitis aut ponendis, cũ omnibus appendiciis, viis & inuiis, cultis & incultis, venationibus, piſcationibus, exitibus & reditibus, cũ omni vtilitate, quæ quocũq; modo nominari vel dici poſſit, prædicto Ludouico comiti his regalibus edictis in proprietatem perpetuam ſtabilimus, hoc imperiali cenſura ſtatuẽtes, vt nullus omnino hominum aliquid in his negotij, niſi cum illius voluntate & iuſſu exercere præſumat. Vt autem huius noſtrę pietatis traditio ab omnibus ſemper credatur, & ſtabilis potentialiter permaneat; hanc inde chartam teſtamentariam conſcriptam & manu propria roboratã ſigilli noſtri impreſſione inſigniri iuſſimus. Vdalricus Cancellarius vice Bardonis archicancellarij recognoui. Data V cal. Maij, anno incarnationis Domini MXXXIX, indictione VII, anno domini Cunradi imperatoris Auguſti imperij XIII, regni verò XV. Actum *Gotzlari* è villa regia feliciter.

Ille igitur Ludouicus veniens in Thuringiam, anno Domini MXXV, ſe præſentans nobilibus terræ, ciuitatibus & villis officium ſibi ab archiepiſcopo cõmiſſum prudenter exercuit, & beneficia ſibi cõceſſa recepit, & loca occupauit, & ſpecialiter in cõfinibus ſyluæ *Bloſſeloybe* iuxta montes *Kattenburg*, *Aldenbergk*, *Cornebergk*: & ibidem

villas faciendo terras & arbusta in campis præparauit, & villas nominauit, *Friedericherode*, *Reynhartsborn*, &c. cœpitque propter suam iucundam conuersationem gratus haberi in Thuringia à nobilibus, & ab Ysone de Glychen, & Gunthero de Keuernburgk, & ab aliis comitibus multa prædia & villas emit. Tandem permissione principum castrum *Schowenburg*, *Reinhartsborn* & *Fridericherod* erexit, & quotidianam ibi mansionem habuit. Tunc temporis nobilis vir Gualterus de *Glyßberg* fundauit monasterium Scotorum in Erffordia, anno Domini MXXXVI.

De Ludouico primo comite Thuringiorum.

CAP. XII.

Lvdouicus dictus cum barba, ex eo quòd barbam longam nutriebat, cœpit ditari, & in castris & villis multiplicari, emendo & ædificando, & multùm in terra diligebatur: & bene & pacificè præfuit, ita quòd factus fuit comes totius terræ Thuringiæ, & comes Thuringiæ ab omnibus nominabatur. Et accepit in coniugem nobilem matronam *Cæciliam* de *Sangerhusen*, quę ad eum septem millia mansorum cum aliis innumerabilibus bonis ex hæreditaria successione deuoluit. De qua Cæcilia genuit tres filios, scilicet Ludouicum qui sibi successit & in comitatu Thuringiæ; & Beringerũ, qui post mortem patris habitauit in Sangerhusen; & tertium Henricum qui dicebatur *Raspe*, ex eo quòd castrum *Raspenberg* cõstruxit & ibi habitauit. Item genuit ex eadem tres filias, quarum vna scilicet *Hildegardis* duxit comitem *Poponem* de *Henneberg*; secunda *Vta* duxit comitem de Linderbeche; tertia *Alheid* in virginitate permansit. Et anno Domini MLV, cùm habitasset in Thuringia XXX annis, veniens Moguntiam ad vnã conuocationem principum & comitum, mortuus est, & sepultus apud sanctum Albanum extra muros.

De secundo comite Thuringorum, & morte comitis Palatini Saxoniæ sub imperatore Henrico.

CAP. XIII.

Lvdouicus, primogenitus filius Ludouici cum barba, comitis Thuringiæ, eo mortuo, sibi successit, anno Domini MLV. Huius temporibus Fridericus comes Palatinus Saxoniæ, habitans in partibus Orientalibus in castro *Schypliz*, habuit pulcherrimam vxorem nomine *Alheide* filiam ducis Saxoniæ, cui ardenter adhæsit in amore Ludouicus secretè, quæ eius amore decepta, suasit prædicto Ludouico comiti Thuringiæ, vt maritum suum occideret, & ipsam in vxorem duceret. Machinata est mulier hoc, quòd Ludouicus causa venandi veniret prope Schyplytz, & ipsa virum ad hoc induceret, vt hoc prohiberet. Venit ergo prædictus Ludouicus cum cornibus clangentibus, & comes Palatinus in balneo sedens, vt ordinatum fuit. Ac mulier importunè currens super virum, et sibi improperauit, quòd quæreret commodum corporale, et iura et libertates suas amitteret. Qui exiens balneum, et arrepto pallio equo insidens, comitem Ludouicum insequitur, et interfectus fuit venabulo vno, et sepultus in *Gosfig*, monasterio propè Nuenburg, quod idem comes fundauerat. Et comes Ludouicus accepit *Adelheid* relictam in vxorem, anno Domini MLXV, et genuit ex ea Ludouicum primogenitum, et Vtonem Cytensem episcopum, et adhuc duos: item genuit tres filias. Vna duxit comitem de Saxonia, Kunegund nomine, quæ ædificauit monasterium in Kaldeborne prope Sangirhusen; alia duxit comitem de Wymar; tertia comitem de Wildense. Iste Ludouicus ædificauit castrum Wartberg, prope ciuitatem Ysenach, et in partibus Orientalibus castrum *Nuenburg* et ciuitatem *Friburg*. Et idem Ludouicus pœnitentia ductus de homicidio ædificauit monasteria in *Reinhartzborn*, in *Schyplitz*, in *Sangirhusen*. Similiter vxor pœnitentia ducta fundauit monasterium in *Oldeßleyben*. Acta sunt hæc anno Domini MLXX.

De Ortu

De ortu Comitum de Honſtein.

CAPVT XIIII.

NOta de ſorore Ludouici quæ duxit comitem de *Linderbech*, vt dictum eſt. Illa genuit filium Beringerum, qui ſepultus eſt in Reinhartzborn, & reliquit tres filios; Ludouicum comitem de Lare; Conradum primum comitem de Honſtein, cuius primogenitus fundauit monaſterium in *Ilfeilt*; item Theodericum Comitem de Berka.

De captiuitate Ludouici Comitis Thuringia, & eius liberatione.

CAPVT XV.

ANno Domini M L X X, archiepiſcopus Bremenſis, frater Friderici Comitis Palatini Saxoniæ, interfecti à Ludouico Comite Thuringiæ, & alij cognati & amici ſuper morte eius dolentes, querelas regi Romanorum Heinrico quarto de Ludouico Comite Thuringiæ offerunt, qui iuſſu regis per inſidias captus in caſtro *Gebichenſtein* abſque mancipatione cippi per biennium cuſtoditur, & detentus eſt. Ibique interemptus fuiſſet, ſi non ſuffragiis beati Vdalrici*, cui voluit baſilicam ædificare in Sangirhauſen, ciuitate fratris ſui Beringeri. Nam audiens ſe non poſſe euadere mortem; per famulum ſcilicet qui epiſcopum reſpexit, ordinauit, vt duos equos certa hora prope Salam fluuium adduceret. Qui cùm vidit expletum per famulum, mox de cœnaculo eiuſdem caſtri ſeipſum cum veſte ampla qua fuit indutus, vento intrante in Salam præcipitauit, & ſic liberatus diſceſſit, anno Domini M L X X I. Archiepiſcopus Colonienſis Segewinus, vicarius regis Henrici, in certis partibus Alemaniæ, poſuit monachos in Salueldt, expulſis canonicis.

De bellis in Thuringia commiſſis.

CAPVT XVI.

CIrca idem tempus papa Gregorius excommunicauit & depoſuit regem Heinricum, & omnes nobiles à fidelitate quam ſibi tenebantur, abſoluit, propter hoc quòd in eccleſia diſcidium magnum fecit. Principes verò Alemaniæ pro maiori parte conuenerunt, & Rudolphum ducem Saxoniæ, ſororium Ludouici Comitis Thuringiæ, in regem Alemaniæ elegerunt. Et quia Saxones Orientales, Miſnenſes, Thuringi, Francones Rudolpho adhæſerunt; ideo Heinricus imperator depoſitus Rudolphum cum ſuis adiutoribus perſequebatur, & plura bella cum eis habuit. Primum bellum habuerunt in Thuringia inter *Homburg* & *Neilſtet*, vbi multi potentes ceciderunt ex vtraque parte, & Saxones fugam inierunt. Secundum bellum habuerunt in Franconia iuxta *Mellirſtat*, vbi Heinricus rex fugam iniit. Tertium bellum habuerunt iterum in Thuringia iuxta villam *Fladychen*. Quartum bellum habuerunt iuxta fluuium *Elſtram* in partibus Orientalibus Miſniæ, vbi Rudolphus rex electus occiſus fuit. Quintum bellum habuerunt iterum in Thuringia prope caſtrum *Glychen*, quod obſeſſum fuit per exercitum Heinrici regis, vbi Burchardus epiſcopus Lauſannenſis occiſus fuit, & Segewinus archiepiſcopus Colonienſis, & Otto epiſcopus Ratiſponenſis, & Henricus rex turpiter receſſit. Iſta guerra durauit bene per viginti annos. Et bella illa prædicta, & plura alia fuerunt commiſſa ſucceſſiuè his temporibus. Et iam infra idem tempus Tytaco Marchio de Landesberg Orientalis, cum amicis & cognatis Comitis Palatini occiſi per Ludouicum comitem, Thuringiam depopulari nitebatur. Sed mox exercitus regis qui fuit in Northuſen, audiens intereſſe Saxones, reſtiterunt & ipſos fugauerunt, & duo caſtra Marchionis, ſcilicet *Bychelingen* & *Schydingen* deſtruxerunt. Et idem filius Marchio per proprium fratrem ſuum occiditur. Et non longè etiam

pòſt Tytaco Marchio moritur, anno Domini M C X. Eckenbertus filius Theticonis Marchionis de Landsberg, fundator eccleſiæ ſancti Georgij in *Nuenburg* & caſtri *Erckenſpurg*, in quodam molendino turpiter occiditur.

De ſecunda captiuitate Ludouici comitis Thuringiæ, & eius liberatione.

CAP. XVII.

ANno Domini M X C I I I, Ludouicus comes Thuringiæ adhuc offenſus regi Henrico propter occaſionem comitis Palatini, & propter adhæſionem quam fecit aduerſario ſuo Rudolpho duci Saxoniæ in villa *Trutmunde*, in poteſtatem Henrici regis pro acquirenda gratia illius ſponte ſe tradidit, quem aliquandiu ſub cuſtodia ſeruanda tenuit, donec caſtrum ſuum Wartpurck in Thuringia in ſua ſuſcepit. Quo facto ipſum in dolo abire permiſit. Sequenti anno, rex Henricus nuptias celebrauit in Moguntia cum filia regis Angliæ: ad cuius ſolennitatem etiam multi nobiles venerunt non vocati. Et ſine licentia aduenit etiam Ludouicus comes Thuringiæ, ſperans ſe eſſe gratum, ſed prius promiſſo paulo antè. Quem rex in ipſis nuptiis ad vincula coniecit. In quibus cùm iam per duos annos & I X menſes innexus eſſet, relictis inibi pro ſe octo obſidibus ſcilicet ſatis nobilibus, à vinculis regis abſolutus eſt. Et quia idē Henricus rex poſtea archiepiſcopum Maguntinenſem cepit, concurrentibus ciuibus vndique, rex coactus epiſcopum Adelbertum à vinculis abſoluit, & obſides Ludouici comitis liberos reddit. Et rex Henricus cùm imperaſſet X L I X annis, mortuus eſt & ſepultus in Spira. Ludouicus verò comes ſecundus Thuringiæ mortuus eſt, & ſepultus in *Reinhartsborn*, anno Domini M C X X I I I, anno ætatis ſuæ L X X I I I.

De tertio Ludouico comites Thuring. & facto Thuring. Landgrauio per Lotharium imperatorem.

CAP. XVIII.

LVduicus tertius comes Thuringiæ, filius Ludouici ſecundi, duxit in vxorem filiam Lotharij ducis Saxoniæ imperatoris, ſucceſſoris Henrici regis, nomine *Hedewig*. Nota, anno Domini M C X X I I I I monaſterium in *Walckenriden* fundatum eſt ordinis Ciſtercienſis. Qui imperator vidēs Ludouicum generum ſuum eſſe militem ſtrenuum & potentem in Thuringia & Haſſia, de conſilio principum ipſum cum vexillorum feſtina exibitione, vt moris eſt, imperatoria legatione ſolenniter extulit, & cum magno præconio ei nomen Principis impoſuit, & Lantgrauium Thuringiæ ipſum proclamari ab omnibus fecit. Hic Ludouicus primus Thuringiæ princeps & Lantgrauius genuit Ludouicum primogenitum, qui ſibi ſucceſſit in principatu; item Ludouicum comitem, qui mortuo patre reſedit in *Tungisbrucke*; item genuit filiam Cæciliam, quæ duxit ducem Bohemiæ; item aliam filiam Adelheidā nomine, quæ ſeculum deſerens, cœnobium ſancti Nicolai intra muros Yſenach ædificauit, & in eodem clauſtro quamplurimis annis religiosè vixit. Abbatiſſa effecta eſt virginum, anno Domini M C L I. Ante hoc tempus fundationis obiit Ludouicus, Thuringiæ Lantgrauius primus, anno Domini M C X L I X, & ſepultus eſt in Reinhartsborn.

Anno Domini M C X X X V I I I fundatum eſt monaſterium in *Wolckenrode* Ciſtercienſis ordinis.

Anno Domini M C X L V I I fundatum eſt monaſterium in valle ſancti Georgij à comite de *Keuernberg*.

De quar-

De quarto Ludouico, Lantgrauio secundo, sub imperatore Conrado duce Sueuiæ, qui destruxit murum ciuitatis Erffordensis.

CAP. XIX.

LVdouicus Thuringiæ Lantgrauius secundus & quartus in ordine, duxit in vxorem Iuttam filiam Conradi ducis Sueuiæ pro tunc imperatoris, anno Domini MCL. Eodem anno constructum est cœnobium in *Ichtersshusen*, per comitem de Grunbech. Mortuo Conrado imperatore qui imperauit quatuordecim annis, successit ei filius suus in imperio Fridericus primus huius nominis, anno Domini MCLIII. Iste Fridericus primò fuit piissimus & Christianissimus, postea impiissimus, & ecclesiam Dei multùm persequebatur; propter quod à papa excommunicatur & deponitur. Et quia Conradus archiepiscopus Moguntinus adhæsit papæ contra Fridericũ; ideo à Friderico episcopatu est priuatus, & maxima clades depressit episcopatum, destructis pluribus castris, scilicet *Rosteburck*, *Horberg*, *Amelburg*, *Bingen*; & à Ludouico Thuringiæ Lantgrauio iussu imperatoris Friderici, eius sororio, murus ciuitatis Erffordiæ in contemptum episcopi Moguntinensis funditus destruitur & euertitur. Huius temporibus Ludouici Lantgrauij, Fridericus imperator Mediolanum cepit, & funditus destruxit: vbi Henricus dux Brunswicensis, dictus Leo propter animositatem, contemnens Fridericum & eius mandata, ab eo recessit in necessitate posito in partibus Lombardiæ: propter quod imperator ipsum ducem omni feudo priuauit; imò ducatum Westphaliæ ab eo tulit, & episcopo Coloniensi iure hæreditario contulit; & alia bona sua in Saxonia inter episcopos distribuit. Tandem per preces principum vix obtinuit gratiam, ita quòd imperator sibi concessit ducatus Luneburg & Brunswig cum castris & ciuitatibus circumiacentibus, excepta ciuitate *Lubeck*, quam imperator pro imperio retinuit, & tribus annis in exilio, scilicet in Anglia mansit, anno Domini MCLXVI.

Quomodo Ludouicus Lantgrauius nobiles sibi rebelles fecit arare.

CAP. XX.

ISte Ludouicus Lantgrauius Thuringiæ fuit multùm pius, benignus & humilis ad nobiles & ignobiles. Et ideo quidam immemores beneficiorum suorum virtutes suas vilipendentes ipsum spreuerunt, dicentes ipsum delirare: mandata eius recusantes, nec ipsum valere ad talem principatum. Propter quod ille nobilis princeps multùm fuit prouocatus, & tales rebelles conabatur humiliare. Hoc ipsi ægrè ferentes, se hostiliter domino suo opposuerunt. Accidit quodam tempore, vt iniret cum eis conflictum, & fortuna sibi arridente & iustitia, omnes illos cepit: quos tanquam piissimus princeps noluit interficere, nec exhæreditare, vt bene decuisset: sed eos humiliando compulit, vt loco iumentorum & equorum aratrum in agro ad arandum sub manibus flagellantium traherent, ita quòd semper quatuor vnam lineam ararent, & sic alternando & continuando integrum agrum iuxta morem rusticorum arauerunt propriis corporibus. Propter quod factum ille princeps in omni terra ab omnibus timebatur, & maximè à nobilibus. Vnde quicunque audiuerunt nominare Lantgrauium Thuringiæ, suspirabant; & gemitus eorum à multis audiebãtur. Et in huius rei perpetuam memoriã princeps fecit talem agrũ lapidibus magnis signari & circundari, & priuilegiauit hunc, quòd quicunque malefactor ibi conueniret, non deberet capi à quocunque ibidem; & qui hoc edictum infringeret, crimen læsæ maiestatis incurreret. Et quia factum memoratum vbique volabat, nobiles extra Thuringiam & in Thuringia sibi maledixerunt: & de tali inaudita humiliatione verecundabantur, & se vindicare affectabant, & in mortem eius diuersis modis machinati sunt, quod ipsum Principem non latuit; ideo frequenter in armis

fuit; & quoſcunque de talibus deprehendit, aliquos ſuſpendit, aliquos interfecit, aliquos ſubmerſit, aliquos carceris ſqualore ſuffocauit. Et quia ſemper armatus inceſſit, ideo Ferreus Lantgrauius ab omnibus nominabatur. Narratur de eo, quòd primò, cùm eſſet ita pius & dulcis, nobiles ipſum contempſerunt & deriſerunt, dicentes quòd eſſet nimis mollis, & expediret, quòd duceretur ad fabros ferri in nemoribus, vt ibi mallearetur & fabricaretur, vt durus efficeretur. Et ſic euenit, quòd ille nobilis Princeps, qui primò nimis mollis ipſis nobilibus apparebat, poſtea eis ferreus & duriſſimus factus fuit.

Quomodo idem Ludouicus compulit nobiles olim ſibi rebelles portare corpus ſuum mortuum pedeſtres ad locum ſepulturæ.

CAP. XXI.

POſtea idem Lantgrauius in caſtro *Nuenburg* in lecto ægritudinis poſitus, vocauit ad ſe plures nobiles, ſibi aliquando rebelles, quos alloquebatur in hæc verba: *Ecce ego moriar, & vobis ſub pœna ſuſpendij præcipio, vt cùm anima mea de corpore meo exierit, corpus meum cum omni reuerentia in humeris veſtris ab hinc vſque ad locum meæ ſepulturæ ſcilicet Reinhartsborn portetis.* Hoc nobiles ſibi promiſerunt facturos, quia plus quàm diabolum ipſum timebant; & poſt mortem ſuam mandatum compleuerunt, & ipſum pedeſtres in humeris per multa miliaria portauerunt; ſemper timentes, quòd dominus eorum viueret, & ipſis illudere vellet, ac eos tentare. Rurſus timebant filios ſuos, quòd ſi mandatum patris non explerent, pœnam quam pater poſuit, incurrerent.

De quinto Ludouico Lantgrauio ſub imperatore Friderico.

CAP. XXII.

LVdouicus defunctus Thuringiæ Lantgrauius, anno Domini MCLXXIII, reliquit tres filios, ſcilicet Ludouicum primogenitum, qui ſibi ſucceſſit in principatu; & Hermannum poſtea factum comitem Palatinum Saxoniæ; & Fridericum primum comitem in *Ziegenhain* terræ Haſſiæ, quæ pertinebat ad principatum Thuringiæ, ſicut etiam olim fuit vnus ducatus, ſic poſtea, & fuit vnus Lantgrauiatus.

De diſcordia inter Ludouicum Lantgrauium & Erffordenſes, & comites terræ.

CAP. XXIII.

ANno principatus Ludouici Thuringiæ Lantgrauij tertij orta eſt magna diſcordia inter ipſum principem & Erffordenſes, qui adiutorio comitum Thuringiæ ei rebellare tentabant: & durabat per aliquod tempus. Poſtea per Fridericum imperatorem fuit ſedata. Qui Lantgrauij fuerunt filij ſororis imperatoris, id eſt conſobrini.

De captiuitate Lantgrauij per ducem Brunſwicenſem & de incineratione Mulhuſen & Northuſen.

CAP. XXIIII.

ANno Domini MCLXXX, Henricus dux Brunſwicenſis, dolens de renunciatione facta imperatori, de aliquibus terris, vt dictum eſt ſuprà, pactum violauit, & inimicus imperatoris effectus, multa damna imperatori & imperij ciuitatibus & terris intulit. Quapropter imperator miſit Lantgrauium Ludouicum cum magno exercitu in Saxoniam: & ciuitatem *Hatiſleybin* obſederunt, & expugnatam deſtruxerunt. Accidit poſtea, quòd idem dux dictus Leo Thuringiam intrauit, & villas regias *Molhuſen* & *Northuſen* cepit & incẽdit, & hoſtili manu plures villas in Thuringia deſtruẽs.

Quod

Quod audiens Ludouicus Lantgrauius, collecta quanta poterat multitudine, pro tempore ducem Henricum iam abeuntem insequitur, congressus cum eo bellum inconsultè, multis vtrobique interfectis, ipse Ludouicus cum fratre suo Hermanno & multis aliis captiuis abducitur. Hoc imperator intelligẽs, venit in Erffordiam, & expeditionem generalem cum totius Rheni principibus indixit contra Henricum de Brunswigk. Vnde dux videns se opprimi, & omni ope familiarium destitui; Lantgrauium Ludouicum & fratrem suum, de captiuitate absolutos, ad imperatoriam dignitatem quasi pacis mediatores direxit. Imperator verò iudicio multorum principum iterum ducem Henricum in exilium misit.

Quomodo Hermannus frater Ludouici factus est comes Palatinus.

CAP. XXV.

ET cùm imperator vellet recedere de Saxonia cum suo exercitu; consobrinum suum Hermannum fratrem Ludouici Lantgrauij fecit & creauit comitem Palatinum Saxoniæ. Rursus idem imperator partem ducatus Brunswicensis dedit comiti de Anhalt, nomine Bernhardo.

De discordia inter Ludouicum Lantgrauium & comitem de Anhalt.

CAP. XXVI.

NOn longè post hoc comes Bernhardus de Anhalt intrauit Thuringiam, & destruxit castrum *Meildingen*. Et postquam recessit Ludouicus Lantgrauius, cum exercitu magno intrauit terram illius comitis, & deuastauit eam incendiis & rapinis vsque ad fluuium Salam, & ciuitatem Asthyrsleiben destruxit.

De discordia inter episcopum Moguntinum & Ludouicum Lantgrauium sedata per filium imperatoris, & quòd multi nobiles perierunt in cloaca Erffordiæ.

CAP. XXVII.

ANno Domini M C L X X X V I, orta est grauis discordia inter Conradum episcopum Moguntinum, & Ludouicum Lantgrauium Thuringiæ; & villæ ex vtraque parte in Thuringia & Hassia ipsius episcopi & Lantgrauij Thuringię deuastantur. Tunc temporis episcopus contra terram Hassiæ ædificauit *Heilgenberg* castrum; econtra Lantgrauius contra terram episcopi ædificauit *Bramburg* castrum. Accidit quòd Henricus filius imperatoris venit in Erffordiam, volens ire in Poloniam, & pacem fecit cum illis duobus principibus. Et cùm de pace tractarent in cœnaculo Canonicorum beatæ Mariæ virginis, vbi nunc est dormitorium; pauimento repentè disrupto, multi nobiles in cloacam ceciderunt. Aliqui extracti sunt cum difficultate, & non sine periculo corporis: & aliqui ibi interierunt, sicut comites, Fridericus de Aldenberg, & de Kirchburg Fridericus; & comes Hassiæ, scilicet Gotzemannus de Zegenheym; comes Henricus de Schwartzburg qui causa totius discordiæ erat, & multi alij minoris nominis. Rex autem, sicut instituerat, profectus versus Poloniam, & cùm venit Halle & reuerenter cum processione reciperetur, ruptis funibus campanæ omnes cessauerunt.

De ædificatione eccleſiæ ſancti Georgij in Yſenach, & de morte Ludouici.

CAP. XXVIII.

ISte Ludouicus in honorem ſancti Georgij militis & martyris quem multum coluit, ædificauit eccleſiam ſancti Georgij in Yſenach. Et cruce ſignatus pòſt cum Friderico imperatore vltra mare profecti ſunt ad liberationem terræ ſanctæ: vbi in quadam expeditione, vexillo ſancti Georgij Ludouici cœlitus elato & erecto, multos de infidelibus ſtrauit & occidit, & in multis bellis triumphauit. Tandem imperator ibi obiit, & ſimiliter Ludouicus Lantgrauius. Cuius oſſa cùm in Thuringiam deportarentur in *Reinhartsborn* ſepelienda; quidam de ſuis prædictum vexillum cum imagine ſancti Georgij depictum deportauit in Myſnenſem regionem in caſtrum *Tharant*, & ibidem depoſuit in cœnaculo. Non longè pòſt idem vexillum per quandam feneſtram ad Orientem pluribus videntibus euolauit. Hic Lantgrauius de vxore ſua Margareta filia ducis Auſtriæ non habuit filios. Ideo frater eius Hermannus Comes Palatinus ei ſucceſſit in principatu, anno Domini MCXCIII.

Friderico imperatore mortuo, filius eius Henricus ſucceſſit, & ei in imperio, qui expulit de Bohemia Ottokarum ducem Bohemiæ, conſobrinum Ludouici & Hermanni Lantgrauiorum, & Albertum Marchionem Myſnenſem, ex eo quòd ipſi ceperant quodam tempore patrem ſuum Fridericum imperatorem: ſed poſt mortem eiuſdem Henrici quilibet princeps reuerſus eſt ad ſua, qui imperij ſui anno ſeptimo moritur.

De Hermanno Lantgrauio ſub imperatore Henrico duce Sueuiæ.

CAP. XXIX.

HErmannus frater Ludouici Lantgrauij defuncti. Hic cùm per Fridericum imperatorem comes Palatinus fuit factus; Sophiam filiam comitis vnigenitam duxit in vxorem, & genuit ex ea duas filias: quarum vna duxit comitem Alſatiæ, alia Iutta nomine fuit Theodoro, filio Alberti Marchionis Myſnæ, adhuc in cunabulis iacenti, deſponſata & poſtea copulata: per quam deſponſationem fuit ſedata maxima diſcordia, quæ fuit inter Lantgrauium Thuringiæ & Marchionem Myſnæ, quæ per plures annos durauit. His temporibus rex Henricus obſedit caſtrum *Orlemunde*, ex eo quòd idem comes fuit adiutor ducis Henrici de Brunſwig, aduerſarij ſui & patris ſui.

Item his temporibus Vnſtrud fluuius fuit totaliter exiccatus, nec aliqua aqua ibi inueniebatur multis diebus.

De morte Sophiæ vxoris Lantgrauij, & de ſecunda vxore & hæredibus.

CAP. XXX.

ANno Domini MXCV, obiit domina Sophia vxor Lantgrauij, filia comitis quondam Palatini Saxoniæ. Qua mortua, duxit aliam Sophiam, filiam ducis Bauariæ, de qua genuit quatuor filios, ſcilicet Ludouicum primogenitum, Hermannum, Henricum & Conradum. Item genuit duas filias, ſcilicet Irmegard quæ duxit comitem de Anhaldt, & Agnetam quæ nutrita fuit cum beata Elizabeth in caſtro *Warpurck*, ſponſa Ludouici primogeniti, quæ poſtea duxit ducem Auſtriæ. Eodem anno rex Henricus & imperator ordinauit apud principes Alemaniæ filium ſuum Fridericum eligi in regem Romanorum, & omnes conſenſerunt: licet poſtea aliter factum fuit per aliquod tempus.

De duobus regibus electis poſt mortem imperatoris, & eorum diſcordia.

CAP. XXXI.

ANno Domini MCCVI, mortuo Henrico imperatore, dux Philippus Sueuiæ, frater Henrici imperatoris, collectis multis epiſcopis & archiepiſcopis, ducibus, principibus, & comitibus plus q̃ xx numero in Ichtershauſen terræ Thuringiæ, ab illis electus eſt in regem Romanorum; impediendo filium fratris ſui, in quem prius principes conſenſerunt, viuente patre. Epiſcopus verò Colonienſis cum quibuſdam aliis epiſcopis & Principibus elegerũt in regem Ottonem filium Henrici de Braunſwig, olim proſcripti & damnati per imperatorem Fridericum, & vnxerũt eum in regem Aquiſgrani, & fuit confirmatus per papam Innocentium.

De rege Ottone confirmato Brunſwicenſi.

CAP. XXXII.

HErmannus Lantgrauius qui cum aliis elegit Philippum, ſe cum iuramento & homagio ſibi obligauit & conſtrinxit, ſicut alij fecerunt, accipiens in beneficio regias ciuitates *Molhuſen*, *Northuſen*, *Salueldt*, & caſtrum *Rauis* cum finibus fluuij *Orlan*. Sed paulo pòſt idem Hermannus, reprobato denuo rege ſuo Philippo propter quaſdam ortas ſimultates, Ottoni regi ſe iuramento & homagio obligauit. Propter quod Philippus rex cum magno exercitu venit ad Thuringiam, auxilium ſibi principaliter ferente epiſcopo Maguntinenſ. & Erfford. & aliis multis principibus, & terram hoſtiliter deuaſtauit, igne & ferro crudeliter. Hermannus verò Lantgrauius, diffiſus auxilio, inuocauit Ottonem regem Romanorum, & Ottokarum ducem Bohemiæ, amitæ ſuę filium, ſcilicet conſobrinum ſuum. Qui cum multitudine venientes in Thuringiam, Philippum regem electum compulerunt intrare Erffordiam, qui poſtea occultè de inde receſſit, Saxones verò reuerſi ſunt ad ſua.

Philippus deuaſtauit Thuringiam & humiliauit Lantgrauium.

CAP. XXXIII.

SEquenti anno Philippus reuerſus cum magno exercitu in Thuringiam iterum, auxilium ei ferentibus comitibus de *Schwartzburg* & *Glychen* & Erffordenſibus, terram deuaſtauit tempore meſſis crudeliter ferro & igne, & ciuitatem *Wyſſenſe* obſedit ſex menſibus, ſed non cepit. Hoc intelligens dux Bohemiæ, conſobrinus Lantgrauij, venit ad Thuringiam cum multitudine populi, volens confligere cum Philippo. Sed diffiſus de ſuis, & timens de traditione, receſſit de Thuringia. Quod audiens Henricus Lantgrauius, neceſſitate compulſus, omnes vias quas poterat inuenire, circa principes exercitus Philippi:* pro reconciliatione dans ſe & ſua circa cœnobium *Vchterſhuſen*; obligans ſe Philippo iuramento & obſidibus. Et ſic reconciliatus eſt Philippo contra Ottonem regem confirmatum. Et quia epiſcopus Colonienſis adhæſit Ottoni quem elegit; ideo accidit, quòd eundem epiſcopum volentem Ottoni venire in auxilium, Philippus (ſicut caſu occurrebat, & ipſum inſequebatur) obſedit in Waſſenburg, & cepit caſtrum, & eum compulit ſibi adhærere. His temporibus facta eſt fames valida, & per omnes regiones durans per tres annos.

Quomodo rex Otto Brunſwicenſis impugnauit Thuringiam.

Cap. XXXIIII.

Anno Domini MCCX, principes Alemaniæ in *Nornberg* conuenerunt, & ibidem mores Ottonis regis & imperatoris cõfirmati ſibi minimè cõdecere videntes; & ſpecialiter, quòd fuit inimicus cleri; ſcripſerunt papæ, quatenus Ottonem abſolueret, & Fridericum filium Henrici imperatoris defuncti, prius electum viuente patre, confirmaret; quod & factum eſt. Nam papa ex certis cauſis Ottonem excommunicauit & depoſuit, & principes ab eius fidelitate abſoluit, & aſſiſtere Friderico mandauit. Et quia Hermannus vnus de principalioribus & famoſioribus principibus erat in tali congregatione, qui hoc egit contra Philippum, & etiam contra Ottonem, quem grauiter offendit per reconciliationem prius factam cum Philippo, neceſſitate compulſus & inuitè. Ideo comitibus Thuringiæ & baronibus pecuniis corruptis ab Ottone ſibi contra Lantgrauium adhæſerunt. Hoc audiens Philippus dux Sueuiæ, quòd filius fratris ſui eſſet à principibus promotus ad imperium, ipſo neſciente; multùm prouocatus eſt, & reconciliatus cum Ottone; dans ei filiam ſuam in vxorem, & nuptiæ celebratæ ſunt in Northuſen, præſentibus pluribus principibus, qui adhuc ambobus adhæſerunt, volentes reſiſtere Friderico imperatori facto. Et cùm ibi eſſent, Otto Rex commiſit vexillum comiti Theodorici de Bichlingen, qui iuſſu eiuſdem Ottonis cum magno exercitu vaſtauit Thuringiam. Cui obuiauit Hermannus Lantgrauius, & comitem cepit cum multis armigeris. Hoc audiẽs Otto rex depoſitus collegit exercitum, & oppidum Saltza cum caſtro expugnauit, & ciuitatem Wiſſenſe obſedit, ſed non cepit. Sed comitem de Keuernberg captiuum duxit, volens impugnare partem exercitus. Tandem ſuis furtiuè recedentibus, manere timuit, & ſe Erffordiam recepit. Poſtea Otto adiuncto ſibi rege Franciæ, abſente Friderico imperatore, iterum Thuringiam veniẽs, ipſam deuaſtando; quos Hermannus Lantgrauius de terra cedere compulit. Et terram orientalem Miſnæ contra marchionem Theodoricum intrauerunt, vbi propter metum ciuitas Liptz receſſit à Marchione. Sed anno ſequenti idem Marchio intrauit Saxoniam, & obſedit Aken ciuitatem ducis Saxoniæ, qui adhærebat Ottoni. Et poſtquam Marchio deſtruxit terram ducis circumquaque, cepit Liptz, & caſtrum funditus deſtruxit. Et Otto poſtea ab omnibus ſpernitur: & multis bellis habitis cum Friderico imperatore, ſuccubuit.

De deſponſatione Elizabeth filiæ regis Vngariæ cum filio Hermanni Lantgrauij.

Cap. XXXV.

Anno Domini MCCXI, Hermannus Lantgrauius famoſus princeps in Alemania, & acer in hoſtes, miſit ſolennes nuncios vtriuſque ſexus in Vngariam, pro filia regis Vngariæ filio ſuo Ludouico primogenito deſponſanda; quam filiam S. Elizabeth iidem nuncij ſecum ad Thuringiam adduxerunt, ætatis ſuæ anno quarto. Eodem anno moniales receptæ ſunt in Schiplitz, in monte ſancti Martini.

Anno Domini MCCXIIII, Hermannus Lantgrauius cepit comitem de Orlamunde.

De fundatione monaſterij S. Katharinæ extra muros Yſenach, & de morte Lantgrauij Hermanni.

Cap. XXXVI.

Anno Domini MCCXV, Hermannus Lantgrauius Thuringiæ, dominus terræ Haſſiæ, comes palatinus Saxoniæ, obiit in Gotha. Et dum abbas de Reinhartsborn corpus eius vellet ſepelire in ſepulchro parentum; domina Sophia vxor eius reſtitit, & ipſum fecit deduci in Yſenach ad monaſterium ſanctæ Katharinæ extra muros, quod idem princeps fundauit, vbi ſepeliebatur.

Anno ſequenti obiit Hermannus filius eius adoleſcens, & apud patrem eſt ſepultus.

tus. Anno Domini MCCXX, moniales Canoniſſæ de Northuſen propter leuitatem depoſitæ ſunt,& Canonici eis ſucceſſerunt.

De Sexto Ludwico Lantgrauio Thuringiæ, ſub imperatore Friderico Secundo.

CAP. XXXVII.

LVdwicus primogenitus Hermanni Lātgrauij, mortuo patre ſibi in principatu ſucceſſit. Hic Elizabet regis Vngariæ filiam, olim ſibi per patrem deſponſatam duxit in vxorem, anno Domini MCCXXI, in caſtro ſuo Wartpurg. Eodem anno Theodoricus Marchio Myſenen. maritus dominæ Iuttæ ſororis domini Luduici, obiit: qui adhuc viuens conſtituebat ipſum tutorem filij ſui trium annorum Heinrici nomine, adhuc pueri. Luduicus autem Lantgrauius, cùm percepiſſet mortem ſororij ſui; ad cōſolandum ſororem ſuam feſtinauit, & iter arripuit ad partes Myſnæ, & tanquam fidelis tutor & procurator totam terram recepit in ſuam defenſionem: de qua ſoror & filius & tota terra gauiſi ſunt.

Anno Domini MCCXXIII, Elizabeth vxor Ludouici Lantgrauij peperit primogenitum filium ſuum in caſtro Crucenberg: cui nomen impoſitum fuit Hermannus. Eodem anno Ludouicus Lantgrauius intrauit terrā comitis Hermanni de Orlamunde: & ædificauit caſtrum Schowenforſt inter Orlamunde & Rudelſtat.

Quomodo Iutta Marchioniſſa Myſnæ, ſoror Ludwici Lantgrauij, duxit Poponem comitem de Henneberg.

CAP. XXXVIII.

EOdem anno, Popo comes de Henneberg ſimulato negotio, finxit ſe iturum in Saxoniam: ſed accedens in Lyptz dominam Iuttam Marchioniſſam viduam in tertio anno, & contraxit ſecum matrimonium de præſenti: & pòſt tempore opportuno eam duxit in Franconiam: de quo facto frater eius Ludouicus Lantgrauius multùm doluit, & prouocatus fuit contra ſororem: & aliquo tempore ipſam in dotalitiis ſeu bonis parafernalibus multùm in Myſnia & in partibus Orientalibus impediuit. Eodem anno Agnes ſoror Ludouici Lantgrauij nutrita cum Elizabeth in caſtro Wartpurg, celebrauit nuptias in Noremberg cum duce Auſtriæ.

De filia Sophia Luduici Lantgrauij, & Elizabeth deſponſata poſtea duci Brabantiæ.

CAP. XXXIX.

ANnno Domini MCCXXIIII, vxor Ludouici Lantgrauij peperit filiam in caſtro Wartberg nomine Sophiam: quæ poſtea duxit ducem Brabantiæ. Anno ſequenti Elizabeth vxor Lantgrauij peperit filiam quam rurſum nominat Sophiam, nomine matris Ludouici Lantgrauij, quæ in Franconia in monaſterio Kitzingen religionis habitum induens, & ibi quieſcit.

De Ludwico iſtius nominis poſtremo Lantgrauio.

CAP. XL.

ISte Ludwicus Lantgrauius fuit multùm virtuoſus, eloquio dulcis, moribus ſuauis & virilis, in exercitiis militaribus ſtrenuus & agilis, pauperibus benignus, ad vxorem ſuam dilectiſſimam Elizabeth multùm affabilis: & quia videbat vxorem Deum diligere, & ſe in miſericordiæ operibus exercere, carnem ieiuniis & aliis caſtigationibus domare: quāuis aliquando doleret, timens de eius teneritudine corporis, quòd abſq; periculo corporis non poſſet ferre tantas abſtinentias, tamē ſibi in omnibus cooperabatur. Tādem factum eſt generale paſſagium ad terram ſanctam: in quo & Fridericus Imperator, & multi principes, cōmites, barones, &c. & ipſe Ludouicus Lantgrauius cum eis, cruce ſignata valedicens matri, vxori, & fratribus, transfretauit propter fidem: pro qua paratus fuit mori corde & corpore. Veniens in Siciliæ regnum febre correptus, videns ſibi imminere periculum mortis, vocans ad ſe patriarcham Hieroſolymitanum, ſuſcepit ab eo eccleſiaſtica Sacramenta deuotiſſimè; & mortuus eſt: & oſſa ſua tranſlata ſunt de loco mortis in Thuringia; & ſepulta in ſepulchro parentum in Reinhartsborn, anno

Domini MCCXXVIII: præsente matre, vxore, & fratribus, & filio suo Hermanno primogenito. Interim dum adhuc ossa defuncti Lud. non peruenerunt ad Thuringiam, Heinricus frater Lud. Elizabeth vxorem fratris sui de castro Wartberg, de cõsilio malorum hominum amouit. Quæ cum paruulis suis in miseria vixit, in ciuitate Ysenache, & nullus recepit hospitio, qui esset alicuius receptationis: quia timebãt, ne offenderent dominos: sed oportuit, vt cum pauperibus se reciperet. Deinde transtulit se in Kitzingen, ad abbatissam cognatam suam, vbi postea filia sua monialis effecta est. Quam miseriam & paupertatem percipiens episcopus Babenberg. cognatus suus, ipsam tulit in Babenberg, & honorificè tenuit. Et dum ibi esset, venerunt milites & vasalli & alij qui cum Lud. marito suo exiuerunt ad peregrinationem, & ossa secum deportauerunt. Et inuenientes dominam suam: & audiẽtes forefactum, nimiùm turbati sunt super re gesta tam flebili & inaudita. Et ipsam assumpserũt, & cũ ossibus mariti sui in Reinhartzborn duxerunt; vbi Rudolphus de Boila Pincerna, qui vnus erat de his qui ipsam Elizabeth tulerunt de Vngaria, & modò fuit in peregrinatione cum marito; fortissimè præsente matre, & fratribus, & aliis nobilibus, corripuit Heinricum seniorem Lãtgrauium de nimio excessu, quem in viduam fratris relicti cõmisit; ita quòd Heinricus & frater suus Conradus & mater inceperunt amarissimè flere. Et sic ipsam ad castrũ Wartberg deduxerunt, & valde reuerenter & amicabiliter pertractauerunt.

De Heinrico Lantgrauio Thuringiæ sub imperatore Friderico.

CAP. XLI.

MOrtuo Ludouico Lantgrauio in passagio, quamuis relinqueret hæredem, tamen puer VI annorum. Et quia Heinricus frater suus fuit senior inter Lãtgrauios tunc viuentes; ideo successit in principatu, & cum magna potentia & sapiẽtia semper postea rexit, & primo anno regiminis sui obsedit castrum Cytzirsberg, quod expugnauit & destruxit. Eodem anno fratres Prædicatores receperunt conuentum in Erffordia. Eodem anno Ludouicus dux Bauariæ, frater dominæ Sophię Lantgrauij dolo occisus est à Friderico imperatore.

Quomodo beata Elizabeth vxor Lantgrauij se transtulit in Marpurg.

CAP. XLII.

ANno Domini MCCXXIX, beata Elizabeth non gaudens de honoribus, nec cupiens reuerentias sibi in Wartberg exhibitas per Heinricum Lãtgrauium, & fratrem suum Conradum, nec nõ per dominam Sophiam; accepta dote sua pingui quam petiuit, & sibi libentissimè dederunt, de Thuringia recessit, & magistrum Conradum famosum prędicatorem & sanctum virum secuta fuit in Marcberg, de qua ciuitate ipse erat oriundus; quãuis & Henricus & frater suus Lantgrauij & mater ipsorum maximè dolerent de recessu. Filium tamen beatæ Elisabeth Hermannum retinuerunt. Vbi scilicet in Marcberg hospitale construxit, & sanctissimè vixit, eleemosynas pauperibus erogando, & soli Deo in paupertate, & in statu contemptibili, vacabat vsque ad mortem. Obiit autem anno Domini MCCXXXI, anno ætatis suæ XXIIII.

De destructione ciuitatis Frixlariensis per Conradum Lantgrauium Thuringiæ.

CAP. XLIII.

ANno Domini MCCXXXII, Sifridus archiepiscopus Maguntinus à monasterio Reinsborn aliquam summam pecuniæ extorquebat. Et quia abbas dare recusabat, ipsum pœnæ grauioris culpæ subiecit, & in Capitulo in Erffordia Canonicorum S. Marię tribus diebus disciplinas recepit. Vltimo verò accidit, quòd Conradus Lantgrauius Thuringiæ, frater Heinrici, casu veniens Erffordiam, & Missam audiens in ecclesia beatæ Mariæ, hora illa dum prædictus abbas deberet se præsentare ad disciplinas. Et nudus in superiori parte corporis, virgas in manibus baiulãs, intrauit Capitoliũ. Quod videntes aliqui de familia Cõradi Lantgrauij, sibi retulerunt, quàm male abbas tractaretur. Qui in furia magna Capitolium ascendit, & extracto cultello in archiepiscopum

irruit,

irruit, & comam capitis deprehendit, & ipsum transfigere laborauit: sed præpeditus. Mox dictus Conradus ciuitatem exiuit, & expeditionem indixit, & ciuitatem Frixlarum terrę Hassiæ hostiliter circumuallauit,& suburbia incendit. Et cùm inde recedere vellet; mulieres lasciuæ murum ciuitatis ascenderunt, & vestibus eleuatis pudibunda ostenderunt sua,& principi illuserunt; deridentes ipsum cum exercitu suo. Qui reuersus denuo ciuitatem obsedit,ipsam ferro & igne destruxit,nec ecclesiis nec hominibus parcens;& episcopum Wormatiensem,& plures Prælatos,& Canonicos cum ducentis militibus cepit.

De pœnitentia Conradi Lantgrauij Thuringiæ, & quomodo religiosus factus est.

CAP. XLIIII.

POstea dictus princeps reuoluens illud crudele factum in corde suo, cooperante S. sancto pœnitentia ductus, ciuitatem Friszlarum intrauit, & conuocatis ciuibus in foro publicè se prostrauit, & humiliter veniam petiuit: & ciues in multis bonis libertauit, & decimam quam de terra Hassiæ habuit canonicis ibidem proprietatis titulo in emendam tribuit. Demum religioso habitu indutus ordinis Teutonici frater effectus est: & donauit iusto donationis titulo curiam Grisstede hospitale sanctæ Elizabeth ecclesiæ, dedicatæ ab eadem & fundatæ in honore Dei genitricis Mariæ.

De transitu seu itinere fratris Conradi Lantgrauij Thuringiæ.

CAP. XLV.

ANno Domini MCCXXXIII,Conradus Lantgrauius iter arripiens versus Romã, cùm transiret Sueuiam,intrauit curiam Imperatoris Friderici:& honorificè est ab eo receptus cum suis militibus & armigeris. Et postquam ibi mansit pluribus diebus, vltrà progrediens & Romã veniens,à papa Gregorio reuerenter est receptus, & à peccatis suis sibi confessis, ab ipso est personaliter absolutus. Et cùm ibi esset,eleemosynas largas dedit, & omni die XXIIII pauperibus cibum propriis manibus ministrauit. De vita sanctæ Elizabeth vxoris fratris sui, & miraculis post vitam factis, frequenter cum papa collationes habuit, & pro canonizatione eiusdem laborauit; & reuersus ad Alemaniam, in ordine suo diuinis cultibus die noctuque inhærendo profecit: & factus est Teutonicæ rector & magister.

De discordia inter Heinricum Lantgrauium & comitem de Glichenn.

CAP. XLVI.

ANno Domini MCCXXXIIII,Heinricus Lantgrauius Thuringiæ & Hassiæ cepit castrum Wiselbech comitis Heinrici de Glichen,& ibidem XXIII malefactorũ captos decollari præcepit.Eodem anno idem Lantgrauius,propter plura mala quę patiebatur ab eodem comite Heinrico de Glichenn, ipsum legitimè citatum, ac postea sententia condemnatum & proscriptum,omni iure feudali priuauit.

De canonizatione beatæ Elizabeth, & de translatione corporis sui.

CAP. XLVII.

ANno Domini MCCXXXV, in Italia ciuitate Perusina, in conuentu fratrum Prædicatorum canonizata est beata Elizabeth, quõdam Lantgrauia Thuringiæ, filia regis Vngariæ, à papa Gregorio, multis prælatis ecclesiæ & magnis præsentibus. Sequenti anno translata sunt ossa de humili loco ad locum magis reuerendum eiusdem sanctæ Elizabeth, præsentibus archiepiscopis Maguntinens. Coloniens. Bremens. & pluribus aliis episcopis & prælatis;item præsentibus Friderico imperatore,& Heinrico Lantgrauio Thuringiæ & Hassiæ, & suo germano fratre Conrado magistro ordinis Teutonici,& matre eorundem Lantgrauiorum, scilicet domina Sophia, & Hermãno filio beatæ Elizabeth,& Sophia filia sanctæ Elizabeth,& multis aliis,&c.

Anno Domini MCCXXXIIII, fratres Minores receperunt conuentum in Erffordia.

De fundatione conuentus Prædicatorum in Ysenach.

CAP. XLVIII.

EOdem anno ex mandato & consilio Domini papæ Gregorij, Heinricus Lantgrauius Thuringiæ & Hassiæ cœpit ædificare conuentum fratrum Prædicatorum in Ysenach, & consecrari voluit in honorem sanctæ Elizabeth: ex eo quòd ipse olim iniquum cōsilium secutus, ipsam de castro Warcberg eiecit, & molestari permisit. Quod intelligens frater Conradus germanus Henrici Lantgrauij, adiunxit illi conuentui pro patrono scilicet Ioannem Baptistam: ex eo quòd ipsum in Fritzlaria ecclesias suas destruendo offendit, & incinerando molestauit: vbi tunc in conuentu fuit primus Prior venerabilis pater, frater *Elgerus* comes de Honstein sanctus Dei.

De morte fratris Conradi, quondam Lantgrauij Thuringiæ & Hassiæ.

CAP. XLIX.

ANno Dom. MCCXL, frater Cōradus ordinis Teutonici rector & magister, quōdam Lantgrauius Thuringiæ & Hassiæ obiit, & sepultus est in Marcborg. Anno sequenti, obiit Hermannus Lantgrauius Thuringiæ, filius Ludwici Lantgrauij & beatæ Elizabet, anno ætatis suæ XVIII, & elegit sepeliri in Marcborg apud matrem suam, sed sepultus est in Reinhardisborn in sepulchro patris. Eodem anno, Heinricus solus Lantgrauius Thuringiæ & Hassiæ, comes Palatinus Saxoniæ, duxit in vxorem Gerdrudam filiam ducis Austriæ.

De blasphemia Friderici imperatoris in Deum, in fidem Catholicam, & sanctum Moysen, & hæresi sua.

CAP. L.

ANno Domini MCCXLII, Fridericus imperator cùm regnasset 31 annis, conuocauit principes Alemaniæ in Franckfort, volens cum eis tractare, qualiter filium suum Conradum in regem Romanorum crearet, vbi spiritu diabolico ipsum instigante blasphemauit in Deum & in sanctam ecclesiam. Hanc blasphemiam omnes principes & nobiles mox vt audierūt, nimiùm sunt turbati: & facies eorum præ dolore & stupore sunt immutatæ, quòd audiuerūt imperatorem & regem Ecclesiæ Dei hæresi permaximè esse maculatum. Sed præ aliis principibus talia audientibus, Henricus Lantgrauius singula verba imperatoris per legatos solēnes in scriptis, vt verum membrum ecclesiæ & Christi talia audire abhorreret, papæ Gregorio insinuauit. Quapropter idē papa prædictum imperatorem excommunicauit: quamuis hoc modicum curauit, & papa Innocentius sequens, aliquibus annis postea transactis, excommunicationem approbauit; imò ipsum Fridericum deposuit, & apud principes Alemaniæ procurauit eligi in regem Romanorum Heinricum Lantgrauium Thuringiæ, principem Christianissimum, & militem strenuum. Et quia papa Innocentius IIII fuit multùm pecuniosus; ideo vt prædictus Heinricus, filius ecclesiæ & membrum Christi, gubernacula regni susciperet, ei XXV millia marcarum argenti puri in supplementum transmisit. Eodem anno & tempore, sicut principes fuerunt in Franckfort vocati ab imperatore Friderico, obiit frater *Elgerus de Honstein* Prior Isnacensis, ordinis Prędicatorum, Confessor Heinrici Lantgrauij, quem secum adduxit in Franckfort tanquam sanctum directorem, & ipsum mortuum reduxit in Ysenach ad suum cōuentum. Eo tempore, & in eadem congregatione principum, Sophia filia Luduici Lantgrauij & beatæ Elizabeth, atque filia fratris Heinrici Lantgrauij, desponsata fuit duci Brabantiæ.

De captiuitate episcopi Bambergensis.

CAP. LI.

ANno Domini MCCXLVI, captus est episcopus Bambergensis à comite Bertoldo de Keuernberg, & per tempus in custodia tentus, quem postea Heinricus Lantgrauius

grauius à vinculis abſoluit. Eodem anno fratres Minores habentes conuentum in Gotha, tranſtulerunt ſe in Arnſtede, quibus ſucceſſerunt fratres Auguſtinenſes.

De promotione Heinrici Lantgrauij Thuringiæ & Haßiæ in regem Romanorum per papam Innocentium II, *& de morte eius.*

CAP. LII.

ANno Domini MCCXLVII, anno pontificatus domini papæ Innocentij ſecũdo, Heinricus Lantgrauius ad mandatum eiuſdem papæ in regem Romanorum eſt electus in Franckfort. Et ibidem prope Rhenum cum magno exercitu, principibus ſibi cooperantibus, cum Conrado filio Friderici, quem pater præfecit & libenter ipſum pro rege, cum ipſo conflixit, & eum cum ſuo exercitu vicit & cõfudit, in die beati Dominici Confeſſoris. Et habita victoria, profectus eſt in Sueuiam, contra eundem ducem Sueuiæ Conradum, & patrem ſuum Fridericum, olim imperatorem, ipſos humiliando. Poſtea ad Thuringiam reuerſus, venit in caſtrum Warcborg & infirmari cœpit, & dum laboraret in extremis, petiuit corpus ſuum ſepeliri apud patrem ſuum ad ſanctam Catharinam extra muros ciuitatis Yſenach, & cor ſuum ſepeliri ad fratres Prædicatores ad ſanctam Elizabeth, in cuius honore conuentus fuit dedicatus: quod & factum eſt.

De rebellione quorundam nobilium poſt mortem eiuſdem Henrici regis Romanorum.

CAP. LIII.

ISte Heinricus rex Romanorum, Lantgrauius Thuringiæ & Haſſiæ, quia ſine hærede defunctus eſt; multa mala in Thuringia & Haſſia de hoc exorta ſunt. Nam quidam militares, ſcilicet Herwicus de Horſelgowe, & Ioannes Atzſe cum aliis ſuis complicibus, omnia pecora ante ciuitatem Yſenach, & circumquaque abſtulerunt, & aduocatum de *Teneberg* captiuum abduxerunt. Item miniſteriales terræ loca ſibi complacentia occuparunt. Nam illi de *Wangenheim* mõtem *Calnberg*, illi de *Tulſtede* montem *Steinfort*, Hermannus *Strantz Stentzenowe*, iſti de *Lupintze* montem *Luchtewaldt*, illi de *Cobenſtedt Scharffenberg*, illi de *Franckenſtein* prope *Allendorff* montem *Waldenberg* cum caſtris ædificauerunt. Item Waltherus pincerna de Barila miles ſtrenuus & famoſus erexit ſe contra comites de *Keuernberg* & de *Schwartzberg*, villas eorum deſtruendo rapinis & incendiis. Qui comites ſibi occurrebant, & fortuna arridente pincernæ, cepit duos comites de Keuernberg, & duos de Schwartzberg, & ſecum eos cũ ſuis abduxit, & in vincula coniecit, anno Domini MCCXLVIII.

De diſcordia, quam habuerunt conſanguinei Heinrici regis Lantgrauij Thuringiæ & Haßiæ pro terris illis.

CAP. LIIII.

ANno Domini MCCXLVIII, mortuo Heinrico rege & Lantgrauio ſine hæredibus, quidam de terra fauentes duciſſæ Brabantiæ, filiæ fratris Heinrici Luduici Lantgrauij olim & beatæ Elizabeth, ipſam vocauerunt; alij verò fauentes Heinrico Marchioni Miſnę & terræ Orientalis, filio ſororis eiuſdẽ Heinrici regis, ſimiliter ipſum vocauerunt. Et ſic vocatis, venit duciſſa Brabantiæ ad terram Haſſiæ, & plura caſtra & ciuitates recepit in poteſtatem ſuam; aliquibus tamen caſtris & ciuitatibus recuſantibus. Similiter Heinricus Marchio venit ad Thuringiam, & plura caſtra & ciuitates recepit in poteſtatem; & aliquibus caſtris & ciuitatibus recuſantibus. Tamen quibuſdam placitis celebratis; domina Sophia duciſſa, quicquid iuris in terram Thuringiæ habere debebat, fidelitati Heinrici Marchionis conſobrini ſui commiſit, ne ad extraneos deuolueretur; quouſque per principes determinaretur, cui de iure cedere deberet, & terram Haſſiæ liberè recepit in ſuam iuriſdictionem, & ad Brabantiam rediit.

De Heinrico marchione Myſnæ & Lantgrauio Thuringiæ, ſub Wilhelmo rege Romanorum.

CAP. LV.

HEinricus Marchio Myſnæ & Orientalis, ac Thuringorum Lantgrauius primus, duxit in vxorem Agnetam, de qua genuit duos filios, ſcilicet Albertum & Theodoricum, anno Domini MCCXLIX. Eodem anno, ciuitas Wiſſenſe capta eſt, & ſpoliata, & igne conſumpta à comite de Sundeſshuſen.

Anno Domini MCCL, rex Romanorum Wilhelmus comes Holandiæ, electus poſt Heinricum Lantgrauium Thuringiæ, in bello à Friſonibus occiditur. Anno ſequenti, Fridericus olim imperator & depoſitus, adhuc fungens officio imperij, in Apulia miſerrimè mortuus eſt, ſine Sacramentis & pœnitentia in anathematis vinculo.

De ſecunda repetitione terræ Thuringiæ per duciſſam Brabantiæ.

CAP. LVI.

ANno Domini MCCLIII, vacante imperio domina Sophia videns Alemaniam ſtare ſine rege & iudice, ſuper principes iterum veniens ad Thuringiam, ducens ſecum filium ſuum Heinricum puerum ducem Brabantiæ, quem in reditu fecit Lantgrauium terræ Haſſiæ. Nec minimè adhuc cōtenta, ſed repetiit terram Thuringiæ, ſeu partem, ab Heinrico Marchione ſuo conſobrino, quam ſuæ fidelitati tradidit & commiſit. Conſiliarij verò Domini Marchionis dixerunt: Domine Princeps, terra Thuringiæ eſt nobilis & opulenta; non tradatis nec diuidatis. Et ſi non vult eſſe contenta de Haſſia, vos eſtis potens in Myſna, in partibus Orientalibus, & in Thuringia, & poteſtis ei bene reſiſtere. Et ſi haberetis vnum pedem in cælo, & alium in terra Thuringiæ; illū de cælo deberetis trahere ad alium, & retinere Thuringiam. Et ſic illa domina inconſolata permanſit, ſolis ciuibus Yſenach ſibi adhærentibus contra Marchionem, & ad terram cum filio properauit.

Quomodo dux Brunſwicenſis cepit epiſcopum Maguntinenſem.

CAP. LVII.

ANno Domini MCCLV, dux Brunſwicenſis contra epiſcopum Maguntinenſem intrauit Thuringiam, & iuxta vel prope prædium monachorum Volckerode, ſcilicet Boltſtede, & cepit in conflictu Gerhardum epiſcopum Maguntinenſem, & plures comites cum eo & nobiles, & ſpecialiter patruū epiſcopi, ſcilicet comitem de Ebirſtein, quem ob multas contumelias exhibitas duci ſuſpendio interemit.

De amicitia quam contraxit domina Sophia duciſſa Brabantiæ cum duce Brunſwicenſi.

CAP. LVIII.

ANno Domini MCCLVIII, adhuc durante diſcordia inter Heinricum marchiōnem ac Lantgrauium Thuringiæ, & dominam Sophiam & filium ſuum Lantgrauium Haſſiæ, & poſt multa mala perpetrata in terris domina Sophia duciſſa cum filio ſuo viribus diffidentes, animoſum principem Albertum ducem Brunſwicenſem, tunc inimicum in Thuringia adiit, & filiam ducis filio ſuo Lantgrauio Haſſiæ deſponſauit, vt eius adiutorio poſſet reſiſtere Marchioni, cui in viribus & potentia & diuitiis impar fuit. Vnde ille dux per ſuos aduocatos & cum armigeris de Haſſia multùm humiliauit Thuringiam, & maxima damna fecit: & domina Sophia cum auxilio ciuium Yſenacenſ. qui ei adhæſerunt, tria caſtra ædificauerunt *Iſenechisberg*, *Frowenberg*, *Metenſtein*, cōtra caſtrum *Wartberg* quod in poteſtate ſua habuit Heinricus Marchio, qui etiam contra ciuitatem Yſenach ædificauit caſtrum *Calnberg* prope *Viſchbach*.

De deſtructione ciuitatis Crucenberg per duciſſam.

CAP. LIX.

ANno Domini MCCLIX, domina Sophia cum filio ſuo & adiutorio ducis Brunſwicenſis cepit caſtrum *Cruceberg*, & ciuitatem eiuſdem penitus deuaſtauit. Eodē

anno

anno abbas in *Reinhardisborn* caſtrum *Schowenberg* olim ædificatum à primo comite Ludwico cum barba Thuringiæ, & poſtea in fauorem monaſterij Reinhardisborn, ne de hoc moleſtarentur, deſtructum per Lantgrauium Thuringiæ, iterum reædificauit; timens ne ab aliis ædificaretur magis potentibus in præiudicium monaſterij: & comiti Hermanno de Henneberg in bona fide,* vterino fratri Heinrici Marchionis ex parte matris dominæ Iuttæ, quę primo duxit Theodoricum Marchionem patrem Heinrici, & poſtea Poponem comitem de Henneberg. Qui Hermannus fuit ita propinquus ad poſſidendum terram Thuringiæ, ſicut Heinricus, ſi fuiſſet acceptatus, ſicut fuit alius. Quod vidēs Heinricus marchio, timens de caſtro illo malum ſibi & terræ euenire, caſtrum deſtruxit *Schowenberg*, & caſtra *Luchtenwaldt*, *Calnberg* prope *Setelſtede*, & plura alia ædificata à nobilibus in Thuringia poſt mortem Henrici regis, tempore vacationis principatus in Thuringia deſtruxit.

De expugnatione ciuitatis Yſenacenſis, & deſtructione caſtrorum prope Yſenach per Marchionem Heinricum.

CAP. LX.

ANno Domini MCCLXI, Heinricus Marchio habens in ſua poteſtate caſtrum Warcberg & totam terram Thuringiæ, excepta ciuitate Yſenach & quibuſdam caſtris prope, cepit & deſtruxit caſtra *Metenſtein*, *Frowenberg*, *Yſenachisberg*. Et ciuitatē Yſenacenſem cepit, & aliquos ciues interfecit, qui ius ſuum annihilauerunt, & totam terram Thuringiæ dominæ Sophiæ cedere debere de iure affirmabant, & ipſum Marchionem minimè iuſtè excludebant. Eodem anno caſtrum inferius in ciuitate ædificatum eſt à Marchione.

Quomodo dux Albertus Brunſwicenſis captus eſt, adiutor dominæ Sophiæ, & filij ſui Lantgrauij Haſſiæ.

CAP. LXI.

ANno Domini MCCLXIII, Albertus dux Brunſwicenſis, adiutor Heinrici Lantgrauij Heſſiæ, ex continuis plurimorū ſucceſſibus in Thuringia & alibi in tantam deuenit ſuperbiam, vt etiam partes Orientales inuaderet rapinis & incendiis per tres dies, & eccleſias *Nuemberg* & *Merſſburg* nimiùm grauaret. Hoc audiens Rudolffus Pincerna de Barila, vir potens & bellicoſus in Thuringia, cum centum bonis militibus & armigeris collectis in Thuringia, venit ad partes Orientales, quærens Marchionem Heinricum, & non inueniens ipſum, ſed filios ſuos adhuc iuuenes, ſcilicet Albertum & Theodoricum inuenit in Lyptz. Quos acceſſit increpando eos, quare tanta mala non vindicarent: ipſe enim adduxiſſet centum bonos viros & vltra; quòd & ipſi colligerent aliquos: quod & factum eſt. Ibi enim prope Bickin inierunt conflictum cum duce Alberto à mane, ſcilicet ab ortu ſolis vſque ad horam nonam, & dux vulneratus fuit & captus, & comes Heinricus de Anhalt, comes Heinricus de Zwyrin, comes Ioannes de Ebyrſtein, & adhuc de baronibus & bonis nobilibus XII, omnes vulnerati & capti, & de electa militia exercitus quingenti quinquaginta & XVI viri in armis plenis, cum maximo damno ſuo, ſcilicet electorum equorum & armorum apparatu, capti ſunt, qui ſe magnis pecuniis liberauerunt.

De compoſitione inter Marchionem Myſnæ, & dominam Sophiam, & filium ſuum.

CAP. LXII.

INterim dum dux Bruſwicenſis detentus fuit, tractata eſt ſua liberatio & compoſitio inter Heinricum Marchionem & filios ſuos, & inter Sophiam & filium ſuum Heinricum Lantgrauium Haſſiæ, quæ talis fuit, ſcilicet quòd dux deberet dare pro liberatione ſua octo munitiones, ſcilicet *Eſſenwege*, *Aldendorff*, *Witzenhuſen*, & alias prope *Werram*, pertinentes ad ducatum Brunſwicēſem, & ſuper hoc octo millia marcarum, & vt domina Sophia, & filius ſuus Heinricus Lantg. Haſſiæ, abrenunciarent omni iure ſuo quod poſſent habere in terrā Thuringiæ, tunc deberent recipere in ſuam poteſtatē illas octo munitiones; ꝙ & factū eſt, & diſcordia quæ durauit ꝑ nouē annos, ſedata eſt.

Quomodo Heinricus marchio diuiſit terram cum filiis ſuis.
CAP. LXIII.

ANno Domini MCCLXV, Heinricus marchio confectus ſenio, & habẽs tres principatus, diuiſit ſe cum filiis ſuis hoc modo. Nam ipſe Heinricus pater retinuit terram Myſnenſem, Theodoricus filius ſuus obtinuit terram Oriẽtalem & marchionatũ Landisberg, Albertus etiam filius ſuus terram Thuringiæ obtinuit.

De Alberto Lantgrauio Thuringiæ, vacante imperio.
CAP. LXIIII.

ALbertus filius Heinrici Marchionis Myſnæ ac Lantgrauij Thuringiæ, ſucceſſit patri in Thuringia, & duxit in vxorem Margaretam filiam Friderici quõdam imperatoris, & genuit ex ea duos filios, ſcilicet Tyrzmannum & Fridericum, & vnam filiam quam dedit filio ducis Alberti de Brunſwick. Sequenti anno, Albertus Thuringiæ Lantgrauius iuit in Pruſciam cõtra paganos cum ſigno crucis, & miles effectus eſt.

Anno Domini MCCLXVIII, Ioannes marchio Brandenburgenſis in torneamento in Merſeburg cum lancea occiſus eſt, & Theodoricus Burggrauius de Kirchberg in fluuio Sala, in reditu de eodem torneamento, cum tribus armigeris ſubmerſus eſt. Eodem anno, Agnes marchioniſſa Myſnæ vidit in ſomnis angelum ſibi propinantem in ſcypho aureo vinum amarum, & poſtea in breui defuncta eſt. Eodem anno, fratres Prædicatores celebrauerunt primum capitulum in Yſenach, præſente domino Alberto Lantgrauio cum Margaretha conſorte ſua.

Quomodo vxor Alberti Lantgrauij furtiuè de nocte receſſit de Warcberg.
CAP. LXV.

ANno Domini MCCLXIX, Margareta vxor Alberti Lantgrauij, perſecuta à marito, propter vnam de pediſſequis ſuis Kunnem de Yſenbergen concubinam vſq; ad mortem. Quod intelligens, & ſe in periculo mortis videns, deoſculatis filiis ſuis & paruulis, de nocte per ſuos fideles ſubmiſſa eſt cum funibus per murum caſtri Warcberg, & deducta in Kreienberg, vbi abbas Hersfeldenſis eam reuerenter recepit, & deduxit eam vſque in Fuldam, quam & abbas Fuldenſis reuerenter recepit, & eam deduxit in Franckfort. Vbi ciues, cùm ſcirent eam eſſe filiam imperatoris quondam domini ſuorum, honorificè receperunt, & reuerenter tenuerunt, ac lautè procurauerunt. Sequenti anno feliciter obiit, & ibidem ſepulta eſt.

Quomodo Weſtphali intrauerunt Haſſiam contra Heinricum Lantgrauium Haſſiæ.
CAP. LXVI.

ANno Domini MCCLXX, Weſtphali de epiſcopatu Padirbornenſi intrauẽrunt Haſſiam contra Heinricum Lantgrauium, & plura damna fecerunt, & ex ipſis Weſtphalis occiſi ſunt centum quinquaginta quinque, & captiui ducti ſunt centum & XX. Qui dederunt pro liberatione magnas pecunias.

De occiſione abbatis Fuldenſis per ſuos vaſallos.
CAP. LXVII.

ANno Domini MCCLXXI, abbas Fuldenſis Bertholdus occiſus eſt in ſuo oratorio infra Miſſam à ſuis vaſallis, ſcilicet de *Steinowe*, de *Schenckenwalt*, de *Brantowe*, de *Eberſtein*: qui omnes diuerſis modis mala morte mortui ſunt, & caſtra eorũ deſtructa.

De electione Rudolffi de Habsburg regis Romanorum.
CAP. LXVIII.

ANno Domini MCCLXXIII, poſtquam vacauit imperium per XXII annos & confuſibiliter ſtetit, electus eſt in regem Romanorum in Franckfort Rudolffus comes de Habsburg. Eodem anno, obſeſſum eſt caſtrum Dornberg & ciuitas Alriſtete, per Albertum Lantgrauium Thuringiæ.

Decollatio filiæ Haſsiæ Lantgrauij.

CAP. LXIX.

ANno Domini MCCLXXV, dux Bauariæ propter quandam ſuſpicionem fecit decollari vxorem ſuam, filiam Heinrici Lantgrauij Haſſiæ, nimis præcipitanter. Cuius innocentia poſtmodũ miraculosè ipſi duci & ſuis eſt diuinitus publicè oſtenſa. Vnde in emẽdam rei geſtæ malè compulſus eſt ædificare monaſterium *Forſtenwaldt*, prope Monacum ordinis Ciſtercienſis. Eodem anno, Theodoricus Marchio de Landisperg comprehendit raptores XXXIIII, quos decollari fecit.

De captione Theodorici Marchionis de Landisberg, & Friderici filij Alberti Lantgrauij Thuringiæ.

CAP. LXX.

ANno Domini MCCLXXVI, epiſcopus Magdeburgẽſis, cũ fratre ſuo Marchione de Landiſperg, Thuringiam intrauerunt, quos Albertus Lantgrauius turpiter fugauit de terra. Propter quam confuſionem epiſcopus ſe in dolo compoſuit cum Lantgrauio, fingens ſe magnum amicum. Et poſtea aliquibus annis tranſactis, vocato Lantgrauio Thuringiæ Alberto, & fratre ſuo Theodorico Marchione de Lãdisberg, ad obſidionem caſtri vnius, & nocturno tempore irruens ſuper eos adhuc in tẽtoriis, & cum multis ſuis iacentibus bona fide & amicitia, eos ceperunt cum multis comitibus & nobilibus de Thuringia, & de terra Orientali numero plus quàm ducentis. Albertus verò Lantgrauius Thuringiæ ibi nõ fuit, ſed miſit filium ſuum Fridericum, qui captus & detentus in caſtro *Crippen*. Et nocturno tempore fortunaliter liberatus receſſit, & quidam cum eo.

De diſcordia inter Albertum & filios ſuos.

CAP. LXXI.

ANno Domini MCCLXXXI, grandis diſplicẽtia & diſcordia orta eſt, inter Albertum Lantgrauium Thuringiæ, & filios ſuos Fridericum & Tyzemannũ, propter perſecutionem matris mortuæ, factam propter cõcubinam Kunnen Yſenbergenſem loco eiuſdem aſſumptam, etiam viuente vera matre; Erffordenſibus aſtantibus Alberto, & aliquibus nobilibus terræ cooperantibus filiis. In qua guerra captus eſt epiſcopus quidam domus Teutonicæ cum armigeris à filiis Lantgrauij, & detentus in *Slacheym*. Et poſtea accidit in quodam conflictu, quòd Fridericus filius Lantgrauij fuit captus à quodam comite de *Keuernberg*, & præſentatus patri, & detentus in caſtro *Warteberg* per annum. Et poſtea per familiares ſuos, nocturno tempore furtiuè caſtrum intrantes, ereptus eſt; ablatis inde omnibus quæ deferri poterant. Eodem anno, ciuitates Tuſciæ & Lampardiæ miſerunt ſolẽnes nuncios ad Fridericum filium Alberti Lantgrauij, petentes vt dignaretur eis præeſſe, & eos defendere contra inimicos.

De morte Theodorici Marchionis fratris Alberti Lantgrauij.

CAP. LXXII.

ANno Domini MCCLXXXII, obiit Theodoricus marchio de Landisberg & Orientalis, filius Heinrici Marchionis Myſnæ ſenioris, relinquens filium, ſcilicet Fridericum nominatum Tuto, qui aliquibus temporibus trãſactis litigauit cum epiſcopis Nuemborgenſi & Merſeborgenſi, & mortuus eſt ſine hærede. Cui ſucceſſit in principatu Tytzemannus patruus ſuus, filius Alberti Lantgrauij Thuringiæ, frater Friderici.

Quomodo Albertus niſus eſt exhæreditare filios ſuos.

CAP. LXXIII.

ANno Domini MCCLXXXVII, adhuc durante diſcordia inter Albertum Lantgrauium Thuringiæ & filios ſuos, venit Rudolffus rex ad Thuringiam, & pacificauit eos. Tamen pace non obſtante, Albertus dolens de malis à filiis ſuis illatis, volens eos exhæreditare, vocauit filium ſuum Albertum natũ de concubina ſua, ſcilicet Kunne de Yſenberg, quam legitimari ſibi fecit, & dedit ei caſtra *Teneberg*, *Brandeberg*, *Braytenbach*, *Brandenfelß*, *Wildencke*, cum aduocatiis ad eadem caſtra pertinentibus. Et plura alia dediſſet ei in damnum filiorum ſuorum legitimorum, ſi domini terrarum non obſtitiſſent.

Albertus Lantgrauius captus est à filio.

CAP. LXXIIII.

ETiam eodem anno, Albertus Thuringiæ Lantgrauius captus est à filio suo Friderico, & aliquo tempore ab eo detentus est: sed per intercessiones nobilium & ciuitatum, & principaliter per mandatum regis Rudolffi, liberatus est.

De morte Heinrici Marchionis Misnensis.

CAP. LXXV.

EOdem anno, mortuus est Heinricus Marchio Myssenensis, pater Alberti Lantgrauij Thuringiæ, ætatis suæ anno LXX, vel circà; cui successit Fridericus filius Alberti.

De castris destructis in Thuringia.

CAP. LXXVI.

ANno Domini MCCXC, Rudolffus rex Romanorum veniens in Erffordiam, & vocauit plus quàm XL principes seculares & spirituales, & multos comites & barones de tota Alemania; districtè præcipiens vbiq; pacem seruari sub pœna capitis. Et quia in Thuringia propter discordiam Alberti Lãtgrauij & filiorum, scilicet in Thuringia nobiles fuerunt diuisi & partiales, & multi raptores interim surrexerũt; ideo rex præcepit destrui loca raptorum. Et factum est, quòd milites regis cum populo Thuringiæ circuibant terram Thuringiæ, & destruxerunt ferè LXVI munitiones, scilicet castra & curias, domus muratas in villis, & quoscunque raptores inuenerunt, occiderũt. Et accidit, quòd in *Ilmena* comprehenderunt XXIX raptores, quos ad Erffordiam duxerunt. Et rex, sedens pro tribunali personaliter, præcepit sententialiter, extra muros eiusdem ciuitatis decollari. Eodem anno, Albertus Lãtgrauius Thuringiæ, in festo dedicationis beatæ Mariæ, in monte sancti Petri Erffordiæ præsente Rudolffo rege, creauit XVI nouos milites, ac singulis singulos gladiis & cingulis deauratis præcingente, in præsentia multorum: quibus dedit multa bona, quia fuit prodigus, & multa expendit in odium filiorum legitimorum. Et cùm rex Romanorum recedere vellet de Thuringia, vbi curiam suam habuit quasi per annum; commisit vices suas cuidam militi dicto de *Brumberg*, qui auctoritate regali violatores pacis & raptores coerceret. Et abiit ad partes Orientales, resumens imperiale castrum *Aldenberg*, quod Heinricus Marchio Mysnensis mortuus, & filij multo tempore loco pignoris ab imperio habuerunt.

De morte regis Rudolffi, & de electione comitis Adolffi de Nassawe in regem.

CAP. LXXVII.

ANno Domini MCCXCI, Rudolffus rex Romanorum obiit; & sequenti anno electus est in regem Adolffus comes de Nassawe in Franckfort. Eodem anno monasterium in Reinhardisborn incineratum est ex toto per malefactores.

De venditione terræ Thuringiæ contra voluntatem hæredum, & de malis.

CAP. LXXVIII.

ANno Domini MCCXCIII, Albertus Lantgrauius Thuringiæ habens filios suos legitimos multùm exosos, plura bona in Thuringia vendidit contra voluntatem filiorum, & finaliter vẽdidit Thuringiæ principatum regi Adolffo comiti de Nassowe, successori Rudolffi: reclamantibus filiis, Friderico & Tyzemanno, & viriliter se opponentibus cum suis fautoribus. Rex autem Adolffus veniens ad terram Thuringiæ receptandam quam emerat, recepit plures ciuitates & castra. Plures astiterunt filiis, & restiterunt regi hostiliter. Quod videns rex, congregato magno exercitu crudelissimè egit in Thuringia, totam terram deuastãs incendiis & rapinis, nulli hominum parcens, nec viduis, nec pupillis, nec ecclesiis, nec ecclesiarum rebus, nec sacerdotibus, nec monasteriis sanctimonialium; sed sponsas Christi violantes, ac Thuringiam in maximas miserias ponentes. Multi tamen de his flagitiosis hominibus occisi sunt furtiuè hinc inde à castellanis Thuringiæ. Deinde cum regis exercitus victualibus deficerent, & rex sentiens exercitus sui detrimentum, se ad ciuitatem Molhusen recepit. Et quia quamplures de exercitu violentias in ciuitate fecerunt; ciues ad arma cucurrerunt, & inquietos seu cruentos satellites percusserunt & occiderunt, ita quòd rex vix euasit.

euaſit. Deinde rex intelligens maiorem exercitum, ad terram Orientalem & Myſenenſem quam occupabant filij Alberti prædicti, ſe cõuertit, & eodem modo deuaſtauit, & cepit plures ciuitates, & maximas crudelitates exercuit in homines. Et (quod pudet dicere) braccæ & caligę fuerunt hominibus extractæ. Et ſic deuaſtatis terris Myſnæ Orientalis & Thuringiæ, & pluribus caſtris ciuitatibus expugnatis & deſtructis, & ſpecialiter *Cruceborg*, & *Franckenſtein* in Thuringia per 4 annos continuos.

De morte Adolphi regis, & electione Alberti.

CAP. LXXIX.

TAndem idem rex crudelis & tyrãnus maximus in ſui pœnam apud Wormatiam per Albertum ducem Auſtriæ, filium Rudolffi quondam regis, occiditur. Et idem occiſor in regem eſt electus & conſecratus, anno Domini MCCXCVIII.

Albertus Lantgrauius Thuringiæ, & Fridericus filius ſuus duxerunt vxores.

CAP. LXXX.

MOrtua Kunne de Yſenberg concubina Alberti, & filio Alberto ſepulto ad ſanctã Catharinam, à quibus totum malum prænarratũ in terris euenit, Albertus Thuringiæ Lantgrauius duxit in vxorem *Alheiden*, relictam comitis de *Arnshowe*, pecunioſam multùm. Et Fridericus filius eius, tunc Marchio Myſnenſis, duxit in vxorem filiam eiuſdem Alheidam nouercæ ſuæ, virginem pulcherrimam.

Anno Domini MCCCIII, caſtrum Hoffgarten funditus eſt deſtructum per dominos terræ & Erffordenſes. Eodem anno Iudæi in Wiſſenſe occiderunt occultè filium eiuſdem Caſtrenſis nomine Conradum: propter quod malum Iudęi per totam terram occiſi ſunt. Sequenti anno ciues Erffordenſes ceperunt caſtra Borggrauij de *Kirchberg*, ſcilicet *Griffenberg*, Wintberg, *Kirchberg*, *Leyſten*: & ob gratiam & petitionem aliquorũ reddiderunt *Brinſſenberg*; aliam terram deſtruxerunt. Eodem anno comes Heinricus de *Honſtein*, congregata electa militia Thuringiæ partes Buchouiæ intrauit contra abbatẽ Fuldenſem. Quod cùm innotuit aduocatis, congregatis ciuibus, ruſticis & aliis quos habere poterant, comitem Heinricum de *Honſtein* & *Bichelingen* cum multis aliis ceperunt, qui poſtea multis pecuniis ſe redemerunt.

Quomodo Albertus rex impugnauit Thuringiam.

CAP. LXXXI.

ANno Domini MCCCVI, ciuitas Yſenach, & quædã ciuitates in Thuringia, quæ propter contractum, factum per Albertum Lantgrauium & regem Adolffum, ſe regno Romano per fœdus & iuſiurandum ſeu homagium ſubdiderũt; infeſtatæ à filiis Marchionis hoſtiliter & frequenter, qui totam terram Thuringiæ petiuerãt tanquam hæreditatẽ paternam, & auxilium regis poſtulabant & cõſilium pluribus literis & ambaſiatoribus. Tãdem rex Albertus, veniens in Fuldã cũ multis principibus ibidẽ vocatis, vbi Albertũ Lantg. Thur. de emptione terrę Thur. pro imperio amouit; & de filiorũ ſuorum contumacia ipſum grauiter corripuit: quos vtiq; cõpeſcere ibi publicè condixit, tempore ſibi opportuno: ſicut & poſtea fecit, mittendo aliquos capitaneos in Thuringiam, qui multa mala terræ intulerunt. Eodem anno, ciues Yſenacenſes tantum infeſtati ſunt per filios Lantgrauij; timentes tradi, caſtrum in ciuitate eorum de voluntate Alberti Lantgrauij, data ſibi pecunia, funditus euerterũt: ſimiliter turres in eccleſia Mariæ annexas muro ciuitatis. Etiã ciues Yſenacenſ. timẽtes, q; Adelheid vxor Alberti Lantgrauij traderet caſtrum Warcberg Friderico, filio Lantgrauij genero ſuo, quem maximè diligebat; obſederũt caſtrum cum aduocatis regis, & contra caſtrum Warcberg reædificarunt montem qui dicitur Yſenechisberg, vbi olim fuit caſtrum; & Albertum cum vxore ſua reſidentes in caſtro Warcberg ad magnam inopiam victualium deduxerunt. Hoc audiens Fridericus filius Lantgrauij, precibus vxoris ſuæ cuius mater erat in caſtro Warcberg, & etiam ne caſtrum tam nobile perderetur, auxilio ſororij ſui ducis Brũſwicenſis victualia adduxit, & ciues inde fugauit; & regis aduocatum, nobilem de *Wilnowe*, fratrem abbatis Fuldenſis, cepit; & in vinculis in Warcberg

coniecit, vbi mortuus eſt, & ſepultus in conuentu Prædicatorum. Poſtea verò Fridericus tantum Marchio Myſnenſis, & filius Lantgrauij Alberti, per promotionem vxoris Alberti, cuius filiam habuit in legitimam caſtrum Warcberg obtinuit, & conſequenter de illo caſtro totam terram Thuringiæ; & patrem ſuum amouit, qui præbendarius in Erffordia factus eſt ciuium, quibus multa bona prius in odium filiorum ſuorum vẽdidit; nouercam ſuam & vxorem propriam in Warcberg locauit, & honorificè tenuit.

De Friderico Marchione Myſnæ & Lantgrauio Thuringiæ ſub rege Alberto.

CAP. LXXXII.

FRidericus Thuringiæ Lantgrauius & Marchio Myſnenſis, filius Alberti Lantgrauij Thuringiæ, patre ſuo amoto, potẽs in Thuringia effectus eſt, anno Dom. MCCCVII. Eodem anno, Rex Albertus dux Auſtriæ audiens Fridericum Marchionem Myſnæ, & Thuringiæ viciſſe aduocatos ſuos, congregauit exercitum magnum de Auſtria, Bauaria, Sueuia, Bohemia, & miſit ad partes Orientales contra Fridericum Marchionem Myſnæ, & contra Tizemannum Marchionem de Landisberg, fratrem eiuſdem Friderici. Et factus eſt conflictus prope villam Lucka, & exercitus regis Romanorum cecidit, & filij Lantgrauij victoriam obtinuerunt, & plures occiderũt, videlicet trecentos & LX, & plures captiuos duxerunt. Quod audiens Rex Albertus cum Petro archiepiſcopo Maguntinenſi congregato magno exercitu Thuringiam intrauit tẽpore meſſis: multa damna in terra fecit. Et per interpoſitas perſonas multa placita cum Friderico habita ſunt propter captiuos: ſed nihil concluſum fuit, niſi quòd Fridericus vellet habere pecunias pro captiuis. Quapropter rex ad propria reuerſus, & in reuerſione Stephanus dux Bauariæ ſibi occurrebat, & plures de exercitu ſuo occidebat, & plures cepit, & rex fugam in Nornberg dedit.

Eodem anno ciuitas Pegauia, cum egregio monaſterio ſancti Iacobi ordinis ſancti Benedicti, incinerata eſt & ſpoliata per Tizemãnum Marchionem de Landisberg ac Thuringiæ Lantgrauium, ex eo quòd abbas foucbat partem regis, cuius abbatis erat ciuitas.

Obiit eodem anno Tyzemannus Lantgrauius & orientalis Marchio frater Friderici in Lyptz, apud fratres Prædicatores ſepultus. Cuius morte frater eius Fridericus videlicet audita, aduocatis eiuſdem Titzemanni multas pecunias dare promiſit, ſicut & fecit in Thuringia: & factus eſt potens Marchio Myſnæ & orientalis, & Thuringiæ Lantgrauius. Et hæc tractata ſunt in Erffordia in monte ſancti Petri, comitibus & nobilibus ad hoc litteratoriè vocatis.

De morte regis Alberti, & reconciliatione ciuium Yſenacenſium.

CAP. LXXXIII.

ALbertus Rex Romanorum adhuc pulſatus ciuibus Yſenacenſibus, qui ſoli reſtiterunt Friderico prædicto, audiens omnes aduocatos & omnes nobiles terrarum Thuringiæ & Orientalis eſſe confœderatos cum Friderico, miſit litteras ad ipſos, quas minimè curauerunt. Quapropter commotus propoſuit congregare exercitum magnũ & redire in Thuringiam. Interim à patruo ſuo Ioanne duce Auſtriæ, quem exhæreditare nitebatur, & ſolis filiis ſuis ducatum & dominia appropriare, occiditur, & ſepultus in Spira, ſicut & prædeceſſor ſuus. Cuius mortem audientes ciues Yſenacenſes, attoniti ſunt, & omni gaudio & ſolatio deſtituti. Sed aliquibus nobilibus mediantibus, ciuitatẽ Yſenacenſem Marchioni dederunt, Friderico videlicet, & ſe ei ſubdiderũt, & caſtrum reædificare quod deſtruxerunt, in ciuitate promiſerunt. Et ſic potens factus eſt Fridericus prænominatus ſuper terras Thuringiæ, Orientalis et Myſnæ, et ſuper nobiles et ciuitates arripuit iter ad partes orientales, et ciuitates terræ Pliſnæ, ſcilic. *Aldenberg, Zwickaw, Kemlitz*, etc. ad imperium pertinentes, ſuo dominio ſubiugauit, et tenuit loco damnorum et expẽſarum. Et poſtea fecit generalem pacem per omnes terras ſuas, quam iurauerunt nobiles et ignobiles. Acta ſunt hæc, anno domini MCCCVIII.

Eodem anno, electus eſt in regem Romanorum Heinricus comes de Lutzenberg apud Franckfort.

De diſcor-

De discordia magna inter Marchionem & Erffordenses.

CAP. LXXXIIII.

ANno Domini MCCCIX, orta est magna discordia inter Fridericum Lātgrauium Thuringiæ & Marchionem Mysnæ, & Erffordenses, ex eo quòd ciues multas iurisdictiones & aduocatias in villis circumquaq; adiacentibus ciuitati comparauerūt ab Alberto patre suo contra voluntatem suam, quas Fridericus repetiuit. Erffordensibus verò resistentibus, & habitis multis placitis sed incassum; tandem stratæ publicæ impediebantur, & spoliabantur inducentes aliquid ad ciuitatem contra prohibitionē factā. Erffordenses verò cum turma magna exiuerunt, & castra marchionis, scilicet *Adirsleybin* & *Vtensteten* destruxerunt. Hanc violentiam & præsumptionem audiens Marchio, vocatis iudicibus terræ sedit pro tribunali in *Meilhusen*, volens condemnare Erffordenses sententialiter propter excessus. Erffordenses hoc intelligentes processionaliter ab omni clero ciuitatis & religiosis ante portam ciuitatis deducti cū magna turma ciuium exiuerunt, & Marchionem cedere de iudicio compulerunt. Secundario verò rediit Marchio ad eundem locum, magis munitus populo, & iterum Erffordenses exiuerunt contra Marchionē cū gaudio. Marchio verò hoc audiens, præcepit suis sub pœna capitis, q nullus deberet eximere gladiū, sed tales rustici deberēt cū baculis sumptis de sepibus baculari, & equorum pedibus calcari. Erffordenses videntes tantū animū in aduersariis suis, fugā inierūt, & multi ex eis capti fuerūt. Postea Erffordēses, cōiuratione facta cū Hermanno comite de Wymar & ciuibus Molhuss & Northuss, cū multis aliis armigeris se tutauerūt, & incendiis & rapinis terrā Marchionis inuaserunt, nec festiuis diebus nec ecclesiis pepercerunt, nimiùm grauantes monasteria & canonicos in ecclesia Erffordensi, in domibus armigeros locantes. Quapropter ex vltione diuina in die Ascēsionis domini, Capitaneus eorum cum LXX armigeris captus est cum magno apparatu equorum & armorum: & consimile factū fuit in villa Zymmer, vbi multos perdiderunt. De quo Erffordenses in tantam pusillanimitatem fuerunt attracti, quòd resistere ammodo non attentabant. Vnde Marchio cum expeditione valida ciuitatē *Wyhe* & *Wymar* obsidebat, & ipsum comitem ad deditionem compulit, anno Domini MCCCXI. Inde aggressus est ciuitatem Erffordensem: & castrum ponens in villam Hocheym ꝓpe ciuitatem, & hortos & domos extra murū igne & ferro destruxit. Postea omnia vineta circumposita succendi fecit, & postea Marchio exercitum dimisit. Erffordenses videntes se nimis opprimi, auxilium regis Romanorum inuocauerunt. Qui misit eis vnum militem nomine de *Nornberg*. Insuper & Ioannem fratrem Lantgrauij Hassiæ vocauerunt. Qui simul congregati villas *Rinckoleibin* & *Someringen* rapinis et incendiis vastauerunt, anno Domini MCCCXII. Et quia nihil dignum memoriæ agere potuerunt, propter resistentiam magnam quam habuerūt à Marchione; ideo Lantgrauius Ioannes et Capitaneus regis ad sua propria sunt reuersi. Deinde magna est orta dissensio in ciuitate, inter communes et diuites. Nam variis damnis et oppressionibus ad tantam infamiam et pusillanimitatem deuenerunt, quòd quatuor vel tres armigeri in equis ad fossatum vel ad portas ciuitatis venirent, vel aliquos ad valuas persequentes. Tandem Erffordenses, communitate et defectu pauperum cogente, pacem a Marchione expetunt, & cum magna summa pecuniæ obtinuerunt. Similiter Molhusen et Northusen: insuper Erffordiensibus petentibus quædam iura quæ pater Marchionis concesserat, penitus in nihilum sunt redacta. Anno Domini MCCCXVI, acta sunt hæc. Et quia talis discordia durauit per VII annos, absque discordia præcedenti regis et filiorum Lantgrauij; tunc terra mansit inculta ab incolis; nec arari poterat, nec seminari. Ideo subsecuta fuit fames valida: et multi homines fame perierūt vbique, et specialiter in Erffordia, ad quam multi declinauerunt propter victualia, et ibi mortui sunt, et in carrucis de plateis educti ad sepulturam. Etiam stratæ ad Erffordiam propter discordiam vndique replebantur vrticis et herbis crescendo, quia viæ à transeuntibus vix poterant videri, quia guerræ et discordiæ durauerūt vltra VII annos, quia inceperunt anno Domini MCCC. Et nota, quòd licet annus decimus superius non sit positus propter historias recitatas et successum, attamen hîc ponitur, ne error videatur.

De primogenito Friderici Marchionis.

CAP. LXXXV.

ANno Domini MCCCX, Marchio Fridericus congregato exercitu resedit in villa Tungede, disponens iter in Buchoniam contra abbatem Fuldensem. Quo tempore natus est ei filius in Gotha, de quo tantum gauisus fuit, quòd expeditionem dimisit.

De discordia inter Marchionem Mysnæ & Brandenberg. & de captiuitate Marchionis Mysnensis, & eius liberatione.

CAP. LXXXVI.

ANno Domini MCCCXII, facta est discordia inter Marchionem Woldemarum de Brandeburg, & Fridericum Marchionem Mysnæ. Qui inter se multa damna, cædes hominum, rapinas, & incendia, faciebant. Tandem peruenitur ad pugnam, & Fridericus Marchio Mysnēsis captus abducitur. Hoc audientes Erffordenses, quorum discordia cum Marchione Mysnæ adhuc durauit; (de qua suprà dictum est) castrum Marchionis *Rinckeleybin* per mensem ab eis obsessum, nō sine magnis expensis & cum graui discrimine suorum ceperunt & destruxerūt. Similiter abbates Fuldensis & Hirsfeldensis interim destruxerunt castra *Rotinbergk* & *Breytenbach*. Hoc intelligens per nuncium in captiuitate, talia castra esse subuersa; vt se vindicare posset, pro liberatione sua, quantum poterat, laborabat. Vnde tractatum fuit, quòd pro liberatione sua deberet dare filiam suā Elizabeth Alberto de *Kochin* comiti, filio sororis Marchionis Woldemari, in vxorem, quæ adducta fuit statim ante liberationē; deinde deberet dare plures ciuitates & castra in terra Orientali sitas, (& nominatæ fuerunt) & super has terram Plysnensem totam. Hoc factum fuit, quòd ad mandatū Marchionis Friderici Mysnēsis aduocati præsentauerunt ciuitates terræ orientalis Alberto comiti de Kochin, commissario Marchionis Woldemari. Postea Marchio Mysnensis hoc idem fieri mādauit aduocatis terræ Plysnensis. Sed renuerunt, dicētes mādatum domini sui, nisi viua voce sanoq; corpore illud eis pciperet, minimè se explere. Quapropter termino ad hoc deputato, Marchio Mysnensis Fridericus ad illud præcipiendum ab hostibus ad terram propriam adducitur. Sed à suis aduocatis cùm validas tetendissent insidias, capitur & comes de Kochin cum omnibus suis: & in Altenberg deducunt. Grates igitur suis de hoc facto refundens, & de sua liberatione nō modicū gaudebat. Munitionesq; orientales, hostibus subactis, valida manu anno sequenti re obtenta denuo possidebat. Et comes de Kochin si liberari debebat, oportebat, quòd suam filiam adhuc virginem & iuuenculam cum magna summa pecuniæ restitueret; quod & factum est. Et sic pacificatus cum Marchione Voldemaro Thur. intrauit, & contra Erffordenses & abbates prędictos debellauit, sicut prius.

De morte Alberti Lantgrauij Thuringiæ patris Friderici.

CAP. LXXXVII.

ANno Domini MCCCXIIII, Henricus imperator in Tuscia moritur, in ciuitate Pisana sepelitur. Eodem anno, electi fuerunt in Franckenforth dux Bauariæ Ludouicus, & dux Austriæ Fridericus, ex partibus duabus, qui inter se nouem annis hostiliter dimicauerunt. Tandem dux Ludouicus Bauariæ per conflictum obtinuit. Et nota, quòd idem dux Fridericus Austriæ captus à Ludouico Bauaro. Et cùm multis annis, x videlicet, detentus esset, tandem liberatus multo detrimento bonorum suorum, veniens ad propria, post breue tempus scilicet anno Domini MCCCXXXIII, à pediculis consumptus est miserabiliter. Frater verò eius dux Lupoldus præsumptuosè volens videre diabolum, citatum à quodam nigromantico, & cùm in forma nigri hominis appareret, & deformis, & cùm dux vidisset, dixit *Satis est*, & deductus ad lectum mortuus est. Eodem anno scilicet superius posito, MCCCXIIII, adhuc durante discordia inter Fridericum Marchionem & Erffordenses, Albertus Lantgrauius Thuringiæ, pater Friderici obiit in Erffordia in multa egestate & miseria, & sepultus est in ecclesia beatæ Mariæ virginis, anno ætatis suæ LXIIII, de quo narratur quòd multum fuit liberalis,

imò

imò prodigus. Et cùm in Erphordia à ciuibus eſſet cum decem perſonis prouiſus; omni die quandocunque ſibi nobiles occurrebant, illos inuitabat. Et prouiſori ſuo dixit, Dic ciuibus vt præbendas pro duobus vel aliquando pro tribus diebus nobis mittant. Et ſic de craſtino nihil cogitabat, & finis malus ſequebatur, pro vt moris eſt talium.

Quomodo militaris quidam propter inutilia mortuus eſt.

CAPVT LXXXVIII.

ANno Domini MCCCXX, Fridericus Marchio quendam nobilem *Albertum Kunt* pro aliquibus friuolis verbis prolatis, dicens hæc verba: *Ecce domini, ſi promoui vos ad terras principatuum veſtrorum, ego etiam inueniam vias vos amouendi*; turri mancipauit, qui mortuus eſt & ſepultus in cõuentu prędicatorum in Yſenach. Eodem anno, Fridericus marchio ac Landgrauius Thuringię dedit filiam ſuam Elizabeth, prius deſponſatam comiti de Kochin, (vt dictum eſt) Henrico Landgrauio Haſſiæ. Eodem anno, valida fames per tres annos durauit, & multi fame perierunt in ciuitatibus & villis, & iacebant in publica ſtrata exanimes. Vnde Erphordenſes foueam extra ciuitatem fecerunt, & eos ſepelierunt.

De morte epiſcopi Magdeburgenſis.

CAPVT LXXXIX.

ANno Domini MCCCXXXI, ciues Magdeburgenſes multas iniurias fecerunt epiſcopo ſuo Borchardo. Tandem auxilio Friderici Marchionis compulſi ſunt ad recipiendũ ipſum, & homagium ſibi facientes, & cum ſolẽnitate ipſum introduxerunt ad ciuitatẽ, & poſtea ipſum occiderunt. Eodem anno, Fridericus Marchio in terra Orientali & Pliſnenſi multa caſtra cepit; & aliqua retinuit, & aliqua deſtruxit. Eodem anno, Marchio inexpugnabile caſtrum ſcilicet Raſpenperg deſtruxit, & caſtrum Eckersberg, quod erat *Beringeri de Schidingen*, expugnauit.

De morte Marchionis.

CAPVT XC.

ANno Dom. MCCCXXII, Fridericus marchio Miſnenſis & Orientalis, ac Thuringiæ Landtgrauius, tactus morbo apoplexiæ, & tribus annis ſemiuiuus iacuit, non loquens: & anno MCCCXXV mortuus eſt, & ſepultus apud ſanctam Catharinam in *Yſenach*, extra muros, ætatis ſuæ anno L. Eodem anno *Wetzlo de Buchenowe* & Otto de *Schuttirheym* quendam electum in archiepiſcopum ceperunt in ſtrata publica, & ipſum in Brandenfels captiuũ duxerunt, vbi mortuus fuit, & ſepultus in Yſenach apud fratres Minores.

De Friderico ſecundo March. Miſnenſi & Landgrauio Thuringiæ.

CAPVT IXC.

FRiderico prænominato defuncto, ſucceſſit Fridericus filius eius, ætatis ſuæ anno XV, cui adhuc patre viuente deſponſata fuit filia Ioannis regis Bohemiæ, & ſibi adducta in Warckberg, quam (vt decuit) in omni reuerentia tenuit ibidem per ſex annos, & poſtea eam virginem caſtam patri ad Bohemiam remiſit, & duxit in vxorem Mechtildam filiam Ludouici imperatoris ducis Bauarię in Nornberg, anno Domini MCCCXXVIII, de qua genuit quatuor filios, ſcilicet Fridericum, Balthazarum, Ludouicum factum epiſcopum in pluribus locis, & Guilhelmum; item duas filias, quarum vna duxit Fridericum Burggrauium de Nornberg, alia facta eſt Sanctimonialis in *Suzelitz*.

De captiuitate nobilium in Driuordia.

CAPVT VIIIC.

ANte illud tempus, anno videlicet MCCCXVII, imperator, ſocer Friderici Marchionis, iuit in Romam pro coronatione: & fuit ibi & in confinibus plus quàm per annum, & genuit ibi filium, quem nominauit Romanum.

Eodem anno capti fuerunt Fridericus & Hermannus de Driuordia, per Fridericum de *Wangenheim*, & aduocatos Marchionis. Qui quia raptores fuerunt & foue-

bant, vnde ne occiderentur detenti sunt in Wangenheim, & plures cum eis. Alij antè ducti sunt in Gotha, & suspensi. Qui autem superuixerunt, innumerabili pecunia data vix mortis supplicium euaserunt. Et aliquibus annis transactis, iidem de Driuordia non cessauerunt à malis. Ideo episcopus Moguntinus, Landtgrauius Hassiæ, marchio Misnensis, castrum & ciuitatem Driuordia obsederunt, & ceperunt anno Domini MCCCXXVIII.

Item anno Domini MCCCXXIX, Ludouicus imperator filium suum Ludouicum primogenitum fecit Marchionem Brandeburgensem.

De discordia inter Marchionem & Errfordenses orta de duobus episcopis.

CAPVT VIIC.

ANno Domini MCCCXXX, mortuo Matthia archiepiscopo Moguntinensi, canonici elegerunt episcopum Baldewinum Treuerensem, cui adhæserunt Erffordienses. Econtra dominus papa dedit Henricum de Veraneberg præpositum Bunnensem, & orta est discordia magna in diœcesi. Nam aliqui adhæserunt vni in Thuringia, & aliqui alteri: & fuerunt partes in terra & in ciuitatib. inter laicos & clericos. Et Errfordenses qui adhæserunt electo, habuerunt aliquos clericos qui adhæserunt dato à papa suspectos, & ceperunt eos, imò aliquos occiderunt: nec ad preces Balduwini episcopi electi detentos in vinculis absoluere volebant: propter quod malum eos excommunicauit, & excommunicari fecit. Et Fridericus marchio contra eos & quam plures alios nobiles in Thuringia concitauit. Tandem aliquibus annis transactis, Errfordensibus in sua pertinacia manentibus, Fridericus marchio, ob fauorem ecclesiæ Dei & episcopi Moguntini, & ad mandatũ imperatoris, collegit aliquem exercitum: & in Metilhüsen villam venit, volens ibi sedere pro tribunali, & tanquam publicus hostis cleri & terræ ciues sententialiter condemnare. Sed ciues cum turma magna ciuitatem exiuerunt, & March. de iudicio fugauerunt. Proptèr quam contumaciam & proteruiam, cepit eos vndique persequi incendiis & rapinis. Hoc videntes, conspirauerunt cum comitibus terrę de *Keuernberg*, de *Wymar*, de *Buchelingen*, de *Rotenberg* qui eos iuuerunt. Et hi sentientes, se nimis à March. perurgeri, Errfordenses dimiserunt, & ad marchionẽ se contulerunt. Quod videntes Errfordenses aliunde CCC lanceas cõduxerunt, & cum Henrico de Blãckenhayn capitaneo eorum ciuitatem exiuerunt, & villas marchionis circa *Neuenmarck*, *Botilstede*, *Gotha*, *Tungisbrucken* rapinis & incẽdiis destruxerunt. Tandem venerunt ad oppidũ *Crauchfeld*, quod erat comitũ de Schwartzberg, & ciuitatẽ incenderunt, & plus quã LX homines perierũt. Et post hoc ad propria Errfordeñ sunt reuersi.

Nota, quòd imperator Ludouicus in Warchberg, anno Domini MCCCXXXIII, & treugas fecit cum marchione Friderico, & cum ciuitatibus Errfordensi, Molhusensi, vsque ad duos annos. His finitis ciuitas fuit obsessa, prout infrà patebit.

De vento magno, & de obsidione ciuitatis Errfordensis.

CAPVT VIC.

ANno Domini MCCCXXXV, ventus validus fuit, qui in ciuitatibus & villis, castris, campis, & nemoribus, innumerabiles ruinas fecit. Eodem anno, Baldewinus electus Maguntinus intrauit Thuringiam contra aliquos nobiles qui adhæserunt suo aduersario, & obsedit *Tulstet*, & magnum populum posuit de voluntate Friderici de Wangenheim in Wangenheim contra Errfordenses, occultè sperans quòd ciuitas Errfordia sibi per aliquot ciues traderetur. Cui episcopo comes de Katzenelbogen debebat venire in adiutorium, & per aduocatos marchionis captus est cum omnibus. Et postea episcopus videns traditionẽ ciuitatis nõ euenire ad effectum, concordauit cum marchione inimico Errford. Et obsederunt ciuitatem, vbi fuerunt 16 principes congregati cũ suis, & in circuitu fruges & segetes terrę defalcari fecerũt, & vineta succidi. Et multis hinc inde damnis ex vtraq; parte factis; tandem peruenitur ad conflictum: & in *Bruleto* multi occisi sunt ex vtraque parte, & finaliter coacti sunt ciues pecuniam magnam dare marchioni & episcopo. Et etiam solutis à vinculis clericis, per ciues detentis, & facta pace; quilibet rediit ad propria.

De

De fundatione Cellæ ſub caſtro Warchberg in honorem S. Elizabeth.

CAPVT VC.

ANno Dom. MCCCXXXI, Fridericus marchio ædificauit Cellam beatæ Elizabeth pro fratrib. Minorib. ſub caſtro Warckberg. Et eodē anno iuit in Angliā ad regē.

Anno Domini MCCCXLI, Fridericus marchio obſedit caſtrum *Neberet*, & oppidum incendio conſumpſit.

De diſcordia inter marchionem & comites de Wymar & Schwartzberg, & de caſtris obſeſſis & deſtructis.

CAPVT IIIIC.

ANno Domini MCCCXLII, comes Hermannus de Wymar, & comes Guntherus de Schwartzberg erexerunt ſe contra marchionem. Et accidit, quòd ſemel idem comes de Wymar eſſet in Erffordia in hoſpitio ſuo, & marchio pertranſiens ciuitatem; Comes poſt eum clamauit, *Audi Friderice quo tendis tu*? Marchio verò reſpiciens dixit: Verè ego faciam hoc, quòd tu vocabis me dominum tuum, & aſſumpſit ſibi in adiutorium Erffordēſes. Et infra quatuor annos quibus ſe ligauerunt, deſtructæ ſunt per marchionem & Erffordenſes curiæ bene muratæ, ſcilicet *Dyuorte*, *Cobenſtet*, *Hordysleybin*, *Breytenherde*, *Artisleiben*, *Wytzeleibin*, *Kyrchem*, *Wenthulen*: & pincerna prædictæ curiæ vel caſtri captus eſt. Item obſeſſa fuerunt caſtra ab eiſdem, ſcilicet *Sedelhuſen*, *Vipech*, *Heſcler*, *Wyhe*, & iſtud oppidum igne ſuccenderunt, & caſtrum ceperunt. *Vypech* verò erat comitis de *Wymar*. Item caſtra *Willerſtet* & *Grysheim* deſtruxerunt. Item obſederunt caſtrum Dornenberg. Sed quia Erffordenſes volebant illud deſtruere, ſed Marchio reſtitit; ideo receſſerunt de caſtro, & per ſolos Erffordenſes obſeſſum eſt caſtrum *Tundorff*, & expugnatum eſt ab eis.

Item in eadem diſcordia, quia Guntherus de *Schwartzburg* reſidens in *Arnſtet*, fuit adiutor comitis de *Wymar*, ideo ciuitas Arnſtet fuit obſeſſa per marchionem ac etiam Erffordenſes: & multa damna intulerunt ciuitati & villis. Erffordenſes enim volebant, quòd ciuitas caperetur & deſtrueretur. Marchio autem reſtitit, & inde receſſerunt, & ciuitatem Erffordenſem intrauerunt. Et fuit rumor, quòd marchio neceſſitate compulſus deberet ire verſus Myſnam. Hoc intelligentes comites vocauerunt plures nobiles amicos ſuos ſcilicet in adiutorium, & præcipitantes venerunt ad noua foſſa ciuitatis Erffordenſis; æſtimantes dominum marchionem dudum receſſiſſe, qui vix ad horam vnam ante hoc receſſit. Et impetum fecerunt, prouocantes Erfford. exire. Et illi mittentes nuncium poſt marchionem, & exiuerunt ciuitate cum magna turma, & fugauerunt comites, ipſos inſequentes vſque in villam *Egenſtet*: vbi comites ſe verterunt, & conflictum cum Erffordenſibus inierunt, & non longè erat marchio, qui Erffordēſibus venit in adiutorium, & capti ſunt duo comites de Schwartzberg cum multis armigeris, qui ducti fuerunt ſtatim ad Erfordiā per aliquos. Marchio verò cū Erforden. inſequebantur illos qui fugerunt, & plures in fuga ceperunt, deinde non contenti vſque Arnſtet venerunt, & quieſcere volentes, vbi & marchio creare milites volebat: & clamor magnus factus eſt in ciuitate. Et caſu ſuperuenit comes de Vernneberg, frater domini Moguntini, vocatus prius per comites, qui ſtatim exiuit ciuitatem cum ducentis viris recentibus, & commiſſum bellum magnum. Et quia marchionis exercitus fuit fatigatus & laſſatus; ideo perdiderunt multos, & occiſi fuerūt nobiles, ſcilicet *Wetzelo de lapide* miles, Henricus de *Aroldishuſen* miles, Theodericus de *Stentet*, & quamplures alij &c.

Et ex ordinatione diuina abbas ſancti Petri, audiens cōflictum factum, & aliquos occiſos in primo conflictu; miſit monachos ſuos in curribus, vt adducerent occiſos ad ſepulturam monaſterij ſancti Petri. Et dum ibi irent in curribus, multi adhuc de ciuitate paulatim ſequebantur, & aliqui aſcenderunt currus, inter quos erant aliqui fiſtulatores. Et dum appropinquarent loco, vbi factus fuit conflictus, & vbi erat de facto, inceperunt fiſtulare. Quod audiens ille de Vernenberg, timēs magnum populum aduenire, dedit fugam ad ciuitatem Arnſtet: aliàs marchio cum omnibus ſuis fuiſſet captus: & ſic redierunt multùm laſſati & læſi ad ciuitatem Erffordenſem, vbi marchio manſit

per menſem, & in tantum percuſſus fuit, quòd totum corpus ſuum fuit denigratum, non potens ſedere vel iacere. Tandem per comites terræ compoſitio talis fuit facta, quòd comes de Wymar & frater ſuus dederunt omnia bona ſua marchioni, ciuitates, caſtra, ad manus ſuas. Quo facto, marchio reddidit eis omnia ad tempora vitæ ſolummodo poſſidenda: Orlamunde verò retinuit.

Eodem anno, videlicet MCCC, ciuitas Yſenach à porta ſancti Nicolai vſque ad ſanctam Catharinam incinerata eſt.

Molhuſenſes ceperunt comites de Reginſtein.

CAPVT IIIC.

ANno Domini MCCCXLIII, Molhuſenſes ceperunt per conflictum comites de *Reginſtein* & *Weringerade* cum multis militibus & armigeris.

Canonici Gothenſes tranſlati ſunt.

CAPVT IIC.

ANno Domini MCCCXLV domina Elizabeth Marchioniſſa, mater Domini Friderici, ordinauit quòd Canonici de Ordorff ſe tranſtulerunt in Gotham.

De diſcordia noua.

CAPVT IC.

EOdem anno, orta eſt magna diſcordia, inter Fridericum Marchionem, & Henricum comitem de Henneberg denuo qui prius diſcordauerũt. Et Henricus comes prędictus fuit adiutor comitum de Schwartzborg & Wymar. Sed cùm obſeſſa fuit ciuitas Arnſtet (vt dictum eſt) fuerunt compoſiti in Waſſenberg, taliter quòd filia comitis de Henneberg deberet ducere filium Friderici marchionis, & ſibi addere cum filia Küborg, & alias ciuitates & caſtra in Franconia. Sed poſtea marchio hoc retractauit propter certas cauſas, & inimicus comitis factus eſt, & emit contra ipſum caſtrum nominatum de *Lapide* à dominis de *Saltza*, inter Yſenach & Breytingen, & caſtrũ Scharffenberg comitis obſedit. Et fuiſſet expugnatum, ſi mater domini Friderici non impediuiſſet. Tandem compoſiti fuerunt amicabiliter. Et Fridericus filius Friderici marchionis duxit filiam comitis, & poſt mortem comitis recepit terram in Franconia.

Anno Domini MCCCXLVI, deſtructum fuit caſtrum *Cytresberg auff dem Hartze* per comitem de *Sundershuſen*, & Erffordenſes & Molhuſenſes & XIX raptores ibidem capti & ſuſpenſi ſunt. Et Hermannus comes de *Stolberg* & Henricus de *Wertirde* miles decollati ſunt.

Quomodo marchiones receperunt Orlamunde in poteſtatem eorum.

CAPVT C.

EOdem anno, marchio recepit in ſuam poteſtatem caſtrum & oppidum Orlamunde, liberè dimittens alia bona ad tempora vitæ comitibus de Orlamunde vel Wymar: quia huc vſque illis quatuor annis durauit diſcordia, vt dictum eſt. Et iſto anno compoſitio facta fuit.

De incineratione oppidi Saltza.

CAPVT CI.

EOdem anno, facta eſt diſcordia magna inter dominum Moguntinum & Fridericum marchionem, propter quãdam ſeditionem inter nobiles fratres de Saltza, qui diuidentes ſuam paternam hęreditatem duo vendiderunt: partem ſuam in Saltza ciuitate domino Maguntino: alii verò ſuam partẽ marchioni. Doloſè autem actũ eſt, quòd caſtrum ibidem receptum fuit per aduocatũ domini Maguntini, aduocato verò marchionis inde fugato, & ſimpliciter amoto. Propter quod ciuitas fuit per marchionem obſeſſa: & ſtantes in muro deponẽtes braccas fecerunt marchioni cõtumelias, & multa alia opprobria. Quod vidẽs marchio, commotus præcepit, ſagittari ignea tela in eandem ciuitatem: & ciuitas totaliter combuſta eſt: & perierunt 16 ſexagenæ hominum, & 18 non potentes habere exitum, quod placuiſſet marchioni: ſed armigeri epiſcopi hoc impediuerunt, & portas clauſas tenuerunt: poſtea præfati principes concordati ſunt, & ambo ſimul ciuitatem obtinuẽrunt.

De ficto Marchione Brandeburgensi &c.

CAPVT CII.

ANno Dom. MCCCXLVII, obiit domina Mechtildis, vxor Friderici marchionis, & sepulta in monasterio Cellæ Mysnensis. Eodem anno obiit Ludouicus imperator, eiusdem dominæ pater, & sepultus est in Monaco.

Eodem anno, dux Saxoniç, & episcopus Magdeburgensis, & alij nobiles in Saxonia creauerunt vnum marchionem Brandeburgensem, scilicet vnum molẽdinarium; dicentes, ipsum esse Woldemarum marchionem, qui ante XXV annos veridicè mortuus fuit. Et hoc fecerunt in præiudicium Luduici filij imperatoris à patre ibidem dato pro marchione: & postea inuentum fuit, esse deceptionẽ magnam. Quia illi qui hoc fecerunt & cõfinxerunt, terram marchiæ inter se diuidere iure hæreditario voluerunt. Quod aduertentes oppidani, & dominũ terrç illum fictum expulerunt, & verum suum dominum scilicet Ludouicum cum fratribus suis filiis imperatoris reassumpserunt.

Comes Guntherus de Schwartzburg eligitur in imperatorem.

CAPVT CIII.

ANno Domini MCCCXLVIII, mortuo Luduico imperatore, principes Alemaniæ & electores imperij se diuiserunt. Nam aliqui elegerunt Carolum regem Bohemiæ; alij verò, scilicet Henricus de *Verneburg* episcopus Moguntinus cum certis electoribus & principibus elegerunt Guntherum de *Schwartzburg* comitem. Qui suffultus auxilio suorum amicorum collegit exercitum more regio, & obsedit ciuitatem *Franckenfort*: ibiq; per mensem expectans suum aduersarium, vt secum dimicaret pro imperio obtinendo, secundum legem super hoc datam. At ille, se subtrahente dolosè & in confinibus Rheni latitante, cogitauit &c. Comes Guntherus ab omnib. suis proclamatur, vt rex Romanorum, sed paruo tempore: pòst intoxicatus & videns se moriturum, ordinauit per interpositas personas, quòd alius, scilicet Carolus fuit assumptus, data magna summa pecuniarum amicis suis loco expensarum.

De morte Friderici Marchionis.

CAPVT CIIII.

ANno Domini MCCCXLIX, mortuus est Fridericus marchio Misnensis & Thuringiæ Landtgrauius, & sepultus est in Cella Mysnensi ordinis Cistericensis, anno ætatis suæ XXXIX.

De Friderico tertio Marchione Mysnæ & Landtgrauio Thuringiæ,

CAPVT CV.

FRiderico marchione Mysnæ mortuo, successerunt filij sui, scilicet Fridericus, qui duxit Catharinam filiam comitis de Henneburg; Balthazar, qui duxit filiam Burggrauij Ioannis de Nornberg; Wilhelmus qui duxit filiam marchionis de Marouia; & quartus scilicet Ludouicus factus est primò episcopus Halberstadensis, deinde in Bamberg, tertiò confirmatus in episcopum Moguntinum. Idem Fridericus primogenitus inter fratres suos omnia dominia solus rexit circa XX annos, & regere cœpit, anno Domini MCCCL. Eodem anno, Iudæi per totam Thuringiam cremati sunt. Eodem anno flagellatores cum diuersis turbis venerunt de diuersis ciuitatibus & villis se flagellantes, & processionaliter incedentes cum cantu & vexillis. Sed postea per sententiam excommunicationis deleti sunt, ex eo quòd illam pœnam propria auctoritate pro peccatis contra statuta ecclesiæ assumpserunt. Eodem anno fuit annus Iubileus, & Romam venientes absoluti sunt à pœna & à culpa. Eodem anno lupi scilicet *Meerwolffe* deuorauerunt homines.

De conflictu in Francia, & de morte regis Bohemiæ.

CAPVT CVI.

ANno Domini MCCCCLI, fuit conflictus in Francia cum rege Angliæ & Franciæ: in quo rex Angliæ habuit victoriam, & cepit regem Franciæ cum duobus filiis, & multos alios principes &c. In quo etiam interfectus fuit Ioannes rex Bohemiæ,

pater Caroli imperatoris, & ſocer regis Franciæ, & cæcus cum quatuor militibus, qui ſibi ferreis catenis annexi fuerunt cum multis aliis. Poſt conflictum regum Angliæ & Franciæ, Balthaſar Lantgrauius Thuringiæ iuit in Angliam ad defendendum ipſum regnum, & multis temporibus ibi durauit, & multa magnifica facta ibi fecit, & miles factus eſt, & glorioſè licentiatus per regem Angliæ, & meruit ſecundariò vocari per prædictum regem.

Quomodo Carolus imperator intrauit terram Pliſnenſem cum Marchione.

CAPVT CVII.

ANno Domini MCCCLVII, Carolus imperator intrauit cum Marchione terram Pliſnenſem contra Rutenum de Plawen, id eſt *gegen den Ruſſen von Blawe*: qui plura caſtra & oppida ad Bohemiæ regnum pertinentia ſub nomine pignoris multis annis indebitè ſibi vſurpauerat. Aduocatos verò Ruteni tantus terror & timor inuaſerat, quòd caſtra dederunt ſalua vita quæ habuerunt ſub cura ſua, timentes quòd ſine periculo eorum defendere non poſſent: & fuerunt caſtra ſcilicet *Zugenrucken*, *Criptes*, *Stein*, *Rouenburgk*, *Werde*. Propter quod idem *Ruſſe de Plawen* ſuſpicabatur de illis aduocatis, quòd voluntariè tradidiſſent, ipſoſque vocauit, & omnes in vnum horreum intrare compulit, & igne appoſito ipſos concremauit, ſe vindicando & aliis aduocatis terrorem incutiendo.

De morte Guntheri de Schwartzburg & filij eius, & de diſcordia inter Marchionem & comites de Schwartzburg.

CAPVT CVIII.

ANno Domini MCCCLVIII, mortuus fuit filius Guntheri de Schwartzburg electi in imperatorē, cuius erat oppidum *Franckenhauſen*, & media pars oppidi *Arnſtet*: Et orta eſt magna diſcordia inter Fridericum Marchionem, & alios comites de Schwartzburg, patruos defuncti. Nam Marchio dixit, quòd bona relicta iure hęreditario ipſius defuncti eſſent ad eum & ad fratres ſuos deuoluta, ex eo quòd eſſent collatores & patroni. Econtra dixerunt comites, quòd cum patruo ſuo defuncto eſſent confœderati: ſic quòd quicunque inter eos eſſet ſuperſtes mortuo altero, ille deberet totam hæreditatem poſſidere. Tandem multis placatis & induciis generalibus habitis, Marchioni & fratribus ſuis ſcilicet fuerunt propinata tria millia marcarum argenti puri, & cum hoc tria caſtra, ſcilicet *Dorneberg*, *Winperg*, *Griffenberg*, vt illi comites poſſent liberè poſſidere bona relicta patrui ſui: & ſic ſedata eſt diſcordia.

De deſtructione villæ Kindelbrucken.

CAPVT CIX.

ANno Domini MCCCLIX, orta eſt grandis diſplicentia inter Fridericum Marchionem, & Hermannum Comitem *de Bychelingen*, ex eo quòd prædictus Comes nimis grauauit ruſticos villæ *Kindelbrucken* ſibi impignoratæ, & ad Marchionem antiquitus pertinentis: quod villani notificauerunt Marchioni. Et hoc comes ægrè ferebat, & cum adiutorio ciuitatum Erfforden̄. Mülhuſen̄. Northuſen̄. ipſam villam ſpoliauit rapinis & incendiis, & deuaſtauit, & plures ruſticos cepit. Et hoc Marchio pro malo habuit, & comitem cum ciuitatibus ad rationem poſuit. Tandem data aliqua ſumma pecuniæ Marchioni à ciuitatenſibus, & vltimò Marchio dedit comiti aliquid, & villam retinuit.

De morte Elizabeth Marchioniſſæ.

CAPVT CX.

EOdem anno, obiit illuſtris domina, domina Elizabeth Marchioniſſa, reſidens in Gotha, mulier vita & Chriſtiana religione ſtrenua, ingenio ſapientiſſima, animo & facto liberalis, cunctis virtutibus mundanis prędita, in conſilio ſuprema lingua diſerta, pauperum nutritia, religioſorum defenſatrix, aſſidua pacis terræ Thuringiæ amatrix, atque fideliſſima procuratrix, in cultu diuino diligentiſſima, & ſepulta eſt apud fratres prædicatores in *Yſenach*.

Quomodo

Quomodo Marchio deuaſtauit Buchouiam.

CAPVT CXI.

ANno Domini MCCCLXI, Fridericus Marchio intrauit terram Buchouiæ contra abbatem Fuldenſem, quod fatuè locutus fuit contra eundem Marchionem & Landtgrauium Haſſiæ, & in illa parte quæ nominatur *auff dem Sande*, cepit caſtra *Northeim* & *Toſtorff*. Et ſimiliter Landtgrauius Otto Haſſiæ cepit oppidum *Hunefeld*, & poſtea ambo principes conuenerunt in confinibus *Gerſtungen*, vbi abbas eos acceſſit, & petiuit gratiam eorum, & ſinguli eorum redierunt ad ſua.

De obſidione ciuitatis Ysleben.

CAPVT CXII.

ANno Domini MCCCLXII, Ludouicus epiſcopus Halberſtadenſis, frater Friderici Marchionis, cum exercitu magno obſedit ciuitatem *Ysleben*, & territorium hinc inde deuaſtabat contra comitem de *Mansfelt*, imponens ei, quòd plura caſtra & bona ad eccleſiam Halberſtad. pertinentia iniuſto titulo poſſideret. Et quia epiſcopus cum ſuo exercitu ſe recepit ad monaſterium *Sechaenbech* ordinis Cyſterieñ. & ibi refugium habuit; ideo poſt receſſum epiſcopi comes cõuentum monachorum intrauit, & omnibus rebus ſpoliauit abbatem, & monachos cepit, vinculauit, diuerſis cruciatibus ipſos tormentauit, & aliquos vt tyrannus maximus occcidit.

Comites de Honſtein capti ſunt in Saxonia.

CAPVT CXIII.

ANno Domini MCCCLXIIII, Comes de *Honſtein*, de *Reinſtein*, de *Weringerode* intrantes Saxoniam ad placitandum cum epiſcopo Hildesheymeñ. & in via capti ſunt per aliquos nobiles Saxoniæ, & magnis pecuniis ſe redimebant.

De diſcordia inter Marchionem & ducem Albertum de Brunſwick.

CAPVT CXIIII.

ANno Domini MCCCLXV, Albertus dux Brunſwicenſis, dictus de Saluia, moleſtauit vaſallos Marchionis Miſnenſis diuerſis modis, nec volens dimittere ad verbum Marchionis: immo blaſphemãdo dixit: *Terram meam ego bene teneam, etſi pluuiam daret Marchio*. Propter quam blaſphemiam & proteruiam Marchio Fridericus cum fratribus ſuis, ſibi cooperantibus Erffordienſibus, Molhuſenſibus, Northuſenſibus, & cæteris nobilibus terrarum ſuarum, collegit exercitum valde magnum, qualis ad LX annos non fuit ſimilis viſus, vt à ſenibus narratur in terra, & intrauerunt Saxoniam, & ceperunt caſtra *Hindenborck*, *Wynthuſen*, *Wenthuſen*, *Lichtenſtein*: quia idem dux fuit fautor raptorum, & ſe geſſit quaſi raptor. Et Marchio aduocatos ſuos ibi poſuit, villasq; circumquaque igne & ferro deſtruxit. Tandem à prædicto duce Marchio obſides recepit, & promiſit emendam, & conſimilia quæ prius fecerat, ſe amplius non facturum. Et ſic Marchio cum ſuis cum gloria & victoria reuerſus eſt. Poſtea aliquibus annis tranſactis, cùm Marchionis aduocati & ciues aliqui de Thuringia vellent victualia adducere caſtris obtentis in Saxonia, dux prædictus rupto fœdere & pace quam promiſit ſeruare Marchioni, omnes illos cepit. Propter quod Marchio & obſides ducis indignati multùm. Et Marchio vocato epiſcopo Moguntinenſi, & pluribus aliis principibus, exercitum magnum collegit: cum octo millibus armatorũ redeuntium in Saxoniam prædictum ducem compulerunt, quòd ſe compoſuit, & venire in Thuringiam, & non exire, niſi eſſet pacificatus cum Marchione: quod totum factum eſt. Eodem tempore Erfordenſes propter quẽdam olim officiatum dominorum de *Thamrode* & ciuem in Erfordia factum, & poſtea ab illis dominis captum & ſuſpenſum certis ex cauſis, cum magna turma ciuium exiuerunt, & oppidum *Thanrode* infra caſtrum ſitum incinerauerunt, quod diſplicuit Friderico Marchioni, & eis litem indixit. Poſtea placitis habitis & ciuibus victis, in curia imperatoris concordati ſunt, non ſine magna pecunia quam dederunt Erfordenſes.

Eodem tempore, Balthazar frater Friderici Marchionis intrauit ſecundariò An-

gliam in adiutorium regis Angliæ contra regem Franciæ. Item Wilhelmus frater Friderici iunior arripuit iter verſus Alſatiam cum pluribus principibus contra ſocietatem malam de Britannia, & ſocietas fuit fugata, & multi occiſi. Anno Domini MCCCLXVI, fuit terræmotus magnus in Molhuſen, & in Yſenach durans quaſi per dimidiam horam in hebdomada Pentecoſtes. Item circa idem tempus Balthazar frater Friderici March. in terra Orientali aduocatorum plura caſtra expugnauit & oppida obtinuit. Item Wilhelmus frater iunior eorundem in Miſna plura caſtra & oppida expugnauit, & obtinuit. Eodem etiam anno pręnotato, comes Ioannes de Schwartzburg intrauit Franconiam contra epiſcopum Herbipolenſem, & habito conflictu cum aduocatis epiſcopi perdidit de ſuo exercitu LXXX militares & armigeros: & Theodericꝰ de *Voltz* *Wtzelesbin* cum aliis IX occiſus eſt propter illorum redemptionem de vinculis. Idem comes magnorum debitorum nexibus implicatus compulſus fuit vendere caſtra ſua, ſcilicet *Waſſenburg*, *Lybenſtein*, & *Schwartzenwalde*, & ciuibus Erffordenſibus vendidit. Qui vnà cum comite arripuerunt viam ad imperatorem; volentes ab imperatore prædicta caſtra in feudum acceptare. Et in via per traditionem in fauorem March. Myſnæ dux Bauariæ cepit eos, & recepit eis omnes literas & IX millia florenorum. Et poſtea dimiſit illum de Schwartzburg ſub illa conditione, vt reuocaret contractum factum, & caſtra venderet Marchioni pro XII millib. marcarũ, quod & factum eſt. Et quia Erffordenſes hoc attentabant in præiudiciũ dominorũ Marchionum, ideo Marchio eis litem indixit, & prohibuit generaliter, ne victualia & alia neceſſaria eis adducerẽtur. Et cùm ſentirent penuriam & defectum; diſplicẽtiam depoſuerunt cum ſumma pecuniæ, & reconciliati ſunt Marchioni.

De diſcordia inter comites de Honſtein & ciuitatem Northuſen.

CAPVT CXV.

ANno Domini MCCCLXVIII, comites de Honſtein cum cæteris comitibus & nobilibus terrę obſederunt ciuitatem *Northuſen*, & caſtrum ædificauerunt ex oppoſito *Snabilborg* nominatũ, & mutuo ſe læſerunt incendiis & rapinis. Tandem Northuſenſes cum ſtipendiariis ſuis, volentes capere prædam ante oppidum *Heringen*; ſtatim fuerunt ibi comites de *Honſtein*, & exeuntes: & factus fuit conflictus, & captus eſt comes Henricus iunior de Honſtein, ciuibus ignorantibus, quia ille, qui ceperat eum, ipſum eſſe comitem ignorauit: nec ſe comitẽ nominauit, ſed Henricum de *Kelbeam*, & ſic induciæ fuerunt ſibi datæ, tanquam ſimplici militi. Quod percipientes patrui ſui, ſcilicet alij comites de Honſtein eum ceperunt, & nolebant quòd ſe præſentaret arguentes hinc inde, pro & contra. Quo facto, Fridericus Marchio comites cum ciuibus cõpoſuit taliter, quòd Northuſenſes abrenunciauerunt quicquid iuris haberent in comite capto, & ſuper hoc addiderunt comitibus de Honſtein mille & quingentas marcas pro damno, quod ciues intulerunt eis.

Wilhelmus Marchio cum imperatore.

CAPVT CXVI.

EOdem anno, Wilhelmus marchio iunior frater Friderici intrauit Lombardiam cum Carolo imperatore, contra dominum Mediolanenſem, inimicum, & perſecutorem papæ. Et cùm aliquo tempore in confinibus illius domini cum maxima turma principum & nobilium Alamaniæ ibi ſtetiſſent, imperator corruptus pecunia (vt dicebatur) receſſit, & papa Vrbanus minimè de eo contentus fuit.

De oppido Sangirhuſen.

CAPVT CXVII.

ANno Domini MCCCLXX, dux nominatus Magnus de Brunſwig & de Luneburg habuit diſcordiam cum duce Magnopolenſi. Et habitis cõflictibus inſimul, dux Magnus perdidit plus quàm centum armigeros bonos. Propter quod malum compulſus eſt vendere *Sangirhuſen* ciuitatem cum omnibus pertinentiis & iuriſdictionibus in Thuringia, quam ciuitatem idem dux hæreditatis titulo habuit: & emerunt domini marchiones Miſniæ. Eodem anno, nobilis dominus Albertus Burggrauius

grauius de *Kerchberg* interfectus eſt in Erffordia, per quendam ciuem qui eundem dominum inuenit cum vxore ſua fornicantem. Et ciues eundem interfectum decapitari publicè cum iudicio foris ciuitatem fecerunt. Mulier autem obiit in captiuitate.

De liga quam fecerunt comites Thuringiæ cum ciuitatibus, & quomodo capti fuerunt iuxta hoſtem.

CAPVT CXVIII.

ANno Domini MCCCLXXI, comites Thuringię cum ciuitatib. Erffordenſi, Mulhuſenſi, Northuſenſi, confœderati ſunt, & mutuo compromiſerunt alter alterum iuturum contra eorum inimicos, & contra illos qui eos conturbare niterentur. Accidit, quòd in Quadrageſima exiuerunt cum magna turma contra illos de Honſtein, qui frequenter eos turbabant, aliquando ciues, aliquando comites, & villas ſuas incendiis & rapinis deuaſtabant per quatuor dies. Interim dux Otto de Brunſwig, circa Gottingen reſidens, collecto quodam exercitu, clàm & cum illis de Honſtein inſidioſè obſeruans receſſum illorum, & improuisè ad tergum irruit in vltimos. Et clamore facto, primi volentes fugere, & diuidentes ſe in fuga, quaſi omnes capti fuerunt, paucis euadentibus: & ſe magnis pecuniis liberauerunt comites & ciues, ita quòd ſoli Erffordenſes dabant pro ſuis captiuis duodecim millia marcarum, alij autem quilibet ſecundum ſuam facultatem. Et ſic liga illorum comitum & ciuitatum humiliata fuit, & fortè in bonum marchionis & terræ Thuringiæ: quia ſi fuiſſent proſperati, (vt multi iudicauerunt) nimis animoſi de cætero fuiſſent.

De ſocietate Stellarum.

CAPVT CXIX.

ANno Domini MCCCLXXII, ſurrexit vna ſocietas, nominantes ſe Stelligeros, & portauerunt ſtellas. Quorum capitaneus principalis erat dux Otto Brunſwicenſis, & adhuc tres alij: Illi enim numero quaſi duo millia, de Rheno, de Haſſia, de Weſtphalia, de Saxonia, de Buchouia, de Franconia compromiſerunt & iurauerunt, ſe velle mutuo defendere & potenter reſiſtere tam principibus, quàm aliis nobilibus vbilibet conſtitutis. Et inceperunt in Landtgrauio Haſſiæ, qui non habuit hæredem, niſi filium fratris, non multùm dilectum, quem exhæreditare nitebantur. Nam Landtgrauius Haſſiæ obſedit caſtrum *Hertzburg*, inter *Herſfeld* & *Alsfeldt*, & vocauit in adiutorium Balthazar marchionem Myſnæ, fratrem Friderici, tunc extra terras exiſtentem. Quod audientes illi de ſocietate prænominata, congregati ſunt de multis terris, in tanto numero, quòd oportebat illos principes cedere de caſtro obſeſſo. Poſtea paulatim illi duo principes illam ſocietatem infeſtabant, & caſtra eorum & villas ſitas in principatibus eorum deſtruxerunt, & illam ſocietatem diſſoluerunt, & vix infra tres annos ita confuderunt eos, quòd illi qui fuerunt in ea, verecundabantur fuiſſe de illis.

De diſcordia inter marchionem Myſnæ & Erffordenſes propter Ludouicum fratrem dominorum.

CAPVT CXX.

ANno Domini MCCCLXXIII, mortuo Ioanne archiepiſcopo Moguntino, canonici elegerunt Adolphum de Naſſaw epiſcopum Spirenſem, dantes ei plenam poſſeſſionem & auctoritatem in temporalibus & ſpiritualibus. Papa verò Gregorius diſtulit confirmationem ad preces imperatoris Caroli, & prouiſum fuit de ecclesia Maguntinenſi, Ludouico epiſcopo Bambergenſi fratre dominorum Marchionum Myſnæ, & confirmatus fuit: & alius electus per papam reprobatus. Canonici verò adhærentes Adolpho electo eorum, & ſimiliter ciues Erffordenſes, & rebellauerunt. Ludouicus verò epiſcopus miſit literas hinc inde. Et quia Erffordenſes eum refutauerunt, ideo eos cum omnibus adhærentibus eis in ciuitate excommunicauit. Et in ciuitate multi clerici & religioſi manſerunt rebelles, & profanauerunt, multi autem exiuerunt, & manſerunt extra, bene ad ſex annos: de qua rebellione multa

mala peruenerunt in Thuringia,& Haſſia,& Eichsfeldia,quia nobiles & aduocati epiſcopi Adolffi,in Eichsfeldia ſibi adhærentes, omnes ceperunt tam clericos quam Laicos, adhærentes Ludouico confirmato,& innumerabiles homines in vinculis mortui ſunt.

Deinde anno ſequenti Errfordenſes & comites terræ Thuringiæ, qui fuerunt in vna liga,videntes ſe poſſe habere adiutorium de Rheno contra Marchionem,& adhærentes fratri eorum epiſcopo confirmato,vocauerunt Adolffum epiſcopum,quòd veniret,quanto fortius poſſet;ipſi vnà ſecum vellent multa bona obtinere.Interim Marchiones inuenerunt vias, quòd ciuitatem Salza cuius media pars pertinebat ad eccleſiam Mogunt. obtinuerunt potenter pro fratre ipſorum. Epiſcopus Adolphus venit cum multis nobilibus, ſcilicet cum duce Ottone de *Brunſwig*, cum comitibus de *Naſſaw*,de *Ziegenheym*,de *Waldeck*,& aliis de partibus Rheni,& per Eichsfeldiam venit in *Mulhuſen*; deinde in Errfordiam. Et ibidem etiam congregatis comitibus Thuringiæ, exiuerunt cum ciuibus Errfordenſibus,plures villas marchionis rapinis & incēdiis deuaſtauerunt. Tandem obſederūt caſtrum *Gebeſe* per multos dies. Interim Marchiones congregauerunt exercitum magnum, & in adiutorium vocauerunt multos principes ſeculares & ſpirituales, & venerunt ex altera parte fluuij *Vnſtrut*, ex oppoſito caſtri *Gebeſe* & exercitus alterius, & indixerunt eis bellum. Quod audientes Erfordenſes territi ſunt, timentes ſi exercitus eorum ſuccumberet, ipſi ſolum damnum reciperent ineuitabile. Et cùm audirent exercitum Marchionum facere pontes per fluuium *Vnſtrut*, qui non eſt equitabilis; dixerunt ad epiſcopum Adolphum & ad alios, quòd vellent recedere. Et ſic epiſcopus Adolphus cum aliquibus Comitibus & cum Erfordenſibus fugā inierunt velociſſimo impetu ad Erfordiam. Et dux Otto cum Comitibus de *Honſtein*,de *Stolberg* cum *Mulhuſen* & *Northuſen* fugam inierunt verſus Mulhuſen: qui ex vtraque parte inſecuti ſunt per exercitum dominorum Marchionū hoſtiliſſimè. Poſtea domini Marchiones cum exercitu eorum circuibant ciuitatem Erfordenſem per quindenam, & omnes villas eorum per circuitum cum eccleſiis & turribus deſtruxerunt. Quo facto ciuitatem obſederunt per ſex hebdomadas,concludentes epiſcopum cum ſuis, quòd exire non poterant ciuitatem. De quo multùm verecundabatur,& ciuibus improperauit;dicens,ſe per eos deceptum,& multa ſibi dixiſſe,quæ deberent eis prouenire,& oppoſitum inuentum eſſet. Tandē venit imperator Carolus,dicens ſe veniſſe propter marchionem cum imperatrice,& cum filio ſuo rege Bohemiæ Wenzeslao,& pacem inter partes fecit,& aliqua pro pœna à ciuibus(vt dicebatur)accepta pecunia duxit exercitum in Thunna contra comitem de Glichen:& poſtea totus exercitus diſperſus eſt, & epiſcopus Adolffus ſine gratitudine & confuſus receſſit cum ſuis, Errfordenſibus expenſis grauibus ſoluentibus inutiliter, anno Domini MCCCLXXV.

De diuiſione principatuum Thuringiæ Miſnæ inter fratres.

CAPVT CXXI.

ANno Domini MCCCLXXVI, tres fratres marchiones Myſnæ,qui multis annis habuerunt tres principatus, quos ſenior Fridericus ſolus rexit,diuiſerunt terras, ita quòd terram Thuringiæ in ſortem accepit Balthaſar; terram Orientalem Fridericus ſenior;& terram Myſnæ Wilhelmus.

Balthazar incepit regere terram Thuringiæ.

CAPVT CXXII.

BAlthazar frater Friderici,qui in diuiſione terrarum & principatuum accepit in ſortem Landtgrauiatum Thuringiæ,& duxit in vxorem Margaretam, filiam Ioannis Burggrauij de Nornberg. Hic genuit filium nomine Fridericum, & filiam quæ duxit ducem Saxoniæ Rodolphum.

De electione Wenzeſlai.

CAPVT CXXIII.

ANno Domini MCCCLXXVII, electus eſt Wenzeslaus rex Bohemiæ, filius Caroli imperatoris in regem Romanorum, procurante hoc patre adhuc co viuente apud electores imperij.

De

De receptione Carthuſiæ in Yſenach.

CAPVT CXXIIII.

ANno Domini MCCCLXXIX, Carthuſienſes receperunt conuentum in Yſenach extra muros. Eodem anno, ortum eſt heu maximum ſchiſma in eccleſia Dei, per duos qui ambo geſſerunt ſe pro papa: quorum vnus ſedit in Roma, dictus Vrbanus; alter in Auinione, & dictus Clemens. Quibus mortuis, quælibet pars elegit alium, & durauit XXXVI annis, vſque ad concilium Conſtantienſe, in quo electus fuit Martinus. Eodem anno, caſtrum *Brandeburg* deuenit ad poteſtatem cum omni iuriſdictione ad Landtgrauiatum Thuringiæ.

De morte Caroli imperatoris.

CAPVT CXXV.

ANno Domini MCCCLXXX, Carolus imperator mortuus eſt, cùm regnaſſet potenter triginta tribus annis.

De morte Friderici Marchionis.

CAPVT CXXVI.

ANno Domini MCCCLXXXI, obiit illuſtris princeps Fridericus marchio, ætatis ſuæ anno LI, frater dominorũ Balthazari & Wilhelmi. Cuius in diuiſione principatuum ſucceſſit in ſortẽ terra Orientalis, ſcilicet marchionatus de Lãdisburg; relinquens tres filios ibidem ſucceſſores; ſcilicet Fridericum, Wilhelmum, & Georgium, & ſepultus eſt in Cella Myſnenſi apud patrem ſuum.

Eodem anno non reuoluto, obiit dominus Ludouicus archiepiſcopus Moguntinenſis, adhuc non admiſſus prouiſor eccleſiæ Magdeburgenſis, olim epiſcopus Halberſtadenſis & Bambergenſis, & ſepultus in Magdeburg, frater dominorum de Myſna, ſcilicet Friderici, Balthazari, & Wilhelmi.

De obſidione caſtri Brandenfels.

CAPVT CXXVII.

ANno Domini MCCCCXXXIII, Balthaſar Lantgrauius Thuringiæ cum Erffordenſ. Molhuſen. obſedit caſtrum Brandẽfels, vbi ſemper fuerunt raptores multis terris rapinis nocentes, & homines capientes, & multùm humiliauit: & cepiſſet, ſi domini terrarum non obſtitiſſent per interuentum ſuorum fautorum.

De morte comitis de Kefernberg ſine hærede.

CAPVT CXXVIII.

ANno Domini MCCCLXXXV, comes de Kefernburg in peregrinatione Hieroſolymitana mortuus eſt, nullum relinquens hæredem. Cui ſucceſſit in comitatu & in omnibus bonis Balthazar Landtgrauius Thuringiæ collator. Eodem anno natus eſt Fridericus primogenitus domini Balthazari.

De diſcordia inter marchionem Balthaſarum & Hermannum Landtgrauium Haſſiæ.

CAPVT CXXIX.

ANno Domini MCCCLXXXVI, orta eſt diſcordia magna inter Landtgrauium Thuringiæ dominum Balthazarum & Hermannum Landtgrauium Haſſiæ, in qua Landgrauius Thuringiæ cepit ciuitatem *Eſſenwege* & oppidum *Sunthra*. Anno ſequenti, idem Balthaſar intrauit iteratò Haſſiam cum epiſcopo Moguntino, & cum Ottone duce de Brunſwig, qui dicitur vulgariter *von der Leyne*, & ceperunt ciuitates, *Rotenburg, Milſungen, Niedenſtein*, & plures alias ciuitates igne deſtruxerũt: & durauit prędicta diſcordia bene tribus annis.

De Liga ciuitatum imperij.

CAPVT CXXX.

ANno Dom. MCCCLXXXVIII, ciuitates imperiales in Rheno, in Sueuia, in Bauaria, in Franconia, ad inuicẽ conſpirabant, facientes vnam ligam numero LXX, cõtra principes & dominos terrarũ, & terras dominorũ, qui aliquãdo eos offenderunt. Et intrauerũt cũ magna multitudine populi, eas rapinis & incẽdiis deuaſtãtes; neq; religioſis aut locis cõſecratis parcẽtes; ſed de ecc. violatis calices & alia ſacra inde auferẽtes.

Propter quorum exceſſus nimios principes & domini commoti Dei adiutorio, quilibet dominus & princeps ciuitates vicinas ſibi infeſtabat ſupra modum, & illas ciuitates omnes humiliauerunt, & ligam dimittere compulerunt, & libertates quas domini & progenitores eorum aliquando ciuitatibus vendiderunt, perpetuè & conditionaliter reſtituerunt ſine pecuniis, imo pecunias dominis addiderunt. Eodem tempore Burggrauius de *Nornberg*, & epiſcopus Herbipolenſis, obſederunt ciuitates eiuſdem ligę, ſcilicet *Wintzheim* & *Rotenburg*: quibus dominis in adiutorium Balthazar Landtgrauius Thuringiæ, & frater ſuus Wilhelmus Marchio Miſnenſis Fridericum filium miſerunt fratris cum ducentis lanceis, & humiliauerunt eaſdem. Et idem factum eſt de ciuitate Nornbergenſi, quæ multùm fuit humiliata per Borggrauium Nornbergenſem, cui minimè reſiſtere potuerunt.

Philippus Cardinalis fuit laudabiliter ab Erffordenſibus ſuſceptus.

CAPVT CXXXI.

ANno Domini MCCCLXXXIX, Cardinalis Philippus de Allinkonia, Francigena, fuit in Erphordia per dimidium annum, & fuit legatus papæ, qui dedit illis Erphordenſibus propter honeſtatem eorum & prærogatiuam plura priuilegia, quibus ſe defendere poſsint ab æmulis. Eodem anno, mortuus fuit Adolphus archiepiſcopus Moguntinus in Heilgenſtat. Eodem anno, aduocati Landtgrauij ceperunt Gerhardum de Hartinburg, aduocatum generalem in Eisfeldia domini Moguntinenſis, cum LX armigeris prope Dorla.

Anno Domini MCCCXC, fuit annus nouus Iubileus in Roma abbreuiatus de L anno in XXXIII, ſecundum annos vitæ.

De magna violentia facta in Gotha contra Iudæos à villanis.

CAPVT CXXXII.

ANno Domini MCCCXCI, quidam villani de villis prope Gotha, ex inductione aliquorum ciuium de Gotha, intrauerunt ciuitatem Gotha contra Iudæos, volentes ditari: & irruentes in eos occiderunt plures, & rapuerunt bona eorum. Quorum occiſorum quidam decapitati ſunt, & capitalem ſententiam ſubierunt, ex eo quòd talem violentiam in præiudicium principis & ciuitatis attentare præſumpſerunt. Nota, quòd rex Romanorum Wenzeslaus, filius imperatoris mortui in ſubſidium nobilium mandauit omnibus Iudæis, quòd deberent reddere pignora gratis, & vſuram cum pecunia capitali remittere. Et hoc completum fuit in Erphordia, & in aliis ciuitatibus non ſubiectis principibus. Et ideo rumor factus fuit, quòd Iudæi deberent moleſtari. Eodem anno Fridericus Marchio, filius Friderici fratris dominorum Balthazari & Wilhelmi Marchionis Miſniæ, intrauit Pruzſciam, & ibi in quodam bello cum Sarracenis habito miles effectus eſt, cum multis de Thuringia, Miſnia, nobilibus & militaribus.

De caſtro Heynecke.

CAPVT CXXXIII.

ANno Domini MCCCXCII, Balthazar Landtgrauius Thuringiæ erexit caſtrum *Heynecke*. Eodem anno comites de *Schwartzburg*, litigantes cum Friderico de *Wangenheim*, incenderunt villam *Sunneborn*, & ſpoliauerunt.

De obſidione caſtri Luchtenberg, & de diſcordia inter Marchiones iuniores, & comites de Schwartzburg, & epiſcopum Herbipolenſem.

CAPVT CXXXIIII.

EOdem anno, quidam ruſticus ſubditus dominorum Marchionum, Friderici, Wilhelmi, Georgij, filiorum Friderici fratris Balthazari & Wilhelmi, volens ire piſcari, & captus eſt, & ſuſpenſus per Henricum de Paradiſo ciuem Erphordenſem, reſidentem in caſtro Lüchtenburg, caſtrum illud habens ſibi impignoratum. Propter quod malum Marchiones iuniores prædicti caſtrum obſederunt. Et in caſtro exiſtentes fœminea mollitie caſtrum dederunt ad manus Marchionum. Quod quidem caſtrum Henricus comes de Schwartzburg filius Ioannis, cuius erat caſtrum, iure hæreditario

ditario repetiuit,ſed quia rehabere nõ potuit ſicut voluit;ideo poſt aliquos annos cum adiutorio epiſcopi Herbipolenſis patrui ſui, & aliorum militarium terræ Franconiæ, in contemptum & damnum prædictorum marchionum terram quam ex parte matris habuerunt in Franconia,ſcilicet Kuburg,inuaſerunt,& villas circumquaque incendiis & rapinis deuaſtauerunt,imò ſuę nobilitatis immemor nimis exceſſit,capiendo piſces de aqua,& de piſcinis,& deportauit. Qui quidem comes antequam rediret cum ſuis ad patruum ſuum epiſcopum, cuius officialis erat generalis, multos perdit armigeros de epiſcopatu Bambergenſi, quos petiuit pro illa expeditione.Et illos cepit aduocatus Koburgenſis,qui illos euntes inſecutus eſt.Hoc audiens prędictus comes multùm territus,& præ dolore incidit in infirmitatem in Konigshouen, & mortuus eſt.

Poſtea domini marchiones inuaſerant terram eiuſdem comitis in Thuringia, quam pater adhuc viuens rexit,rapinis & incẽdiis deſtruendo. Et in Kuburg & in aliis caſtris eorum quæ habent in Franconia, ſtipendiarios poſuerunt contra epiſcopum & ſuos complices in eodem facto: & infeſtauerunt terram Franconiæ cum adiutorio comitis Henrici de Henneberg conſanguineo eorũ, & multa damna fecerunt.Et fortuna ſemper arridente eis,plures nobiles ceperunt,qui magnispecuniis ſe redimebant.

De obſidione caſtri Poppenhuſen.

CAPVT CXXXV.

ANno Dom.MCCCXCIII,Balthaſar Landgrauius Thuringiæ, & epiſcopus Herbipolenſis,& abbas Fuldenſis cum pluribus aliis nobilibus miſerunt ſuos ad obſidendum caſtrũ in Buchouia *Poppenhuſen*,contra illos de *Steinecken*. Sed fraude & dolo militariũ de Buchouia circũueniente caſtrũ non ceperunt: ſed maximè per machinas & iacula muros vndiq; deſtruxerunt,& quaſi inhabitabile fecerũt.Eodẽ anno,in octaua Paſchæ,inchoatus eſt annus Iubileus in ciuitate Miſnenſi,ad preces dom. Wilhelmi marchionis Miſnenſis,& durauit ſub omni modo,ſub pleniſſima remiſſione omnium peccatorũ & pœnarum,ſicut in Roma tempore ſuo,vſq; ad feſtum S.Andreę apoſtoli.

De captiuitate regis Romanorum.

CAPVT CXXXVI.

EOdem anno, captus eſt Wenzeſlaus rex Bohemiæ & Romanorum à dominis regni Bohemię,& detentus per dimidium annum,ſed liberatus per fratrem ſuum Ioannem magnis expenſis.

De magna aquâ in Yſenach.

CAPVT CXXXVII.

EOdem anno,in die Pẽtecoſtes,hora completorij,facta eſt magna inundatio aquarum in Yſenach,verſus plagam Auſtralem. Et pertranſiuit conuentum Carthuſienſium,quaſi ad altitudinẽ hominis;& deinde deſcendit ad foſſata ciuitatis Yſenacenſis.Et non potens procedere,circuit ibi ad magnam altitudinem in tantum,quòd murum ciuitatis deiecit & depreſſit: & cum impetu intrans ciuitatem ad plateam cerdonum,deponendo domus & multa deportando. Et cum ſuo impetu clauſit valuas portæ ſancti Nicolai:quibus clauſis cõgregabantur ibi in tantum, quòd deſtruxerunt portam violenter,& multa pecora & ſupellectilia perierunt, & in campis inueniebantur.

Eodem anno fuit magna peſtilentia in Yſenach,& in Northuſen.

De diſcordia inter baronem de Heldrungen militem, & ciues Erffordenſes.

CAPVT CXXXVIII.

EOdem anno,nobilis baro Rudolphus de Heldrungẽ miles infeſtauit ciuitatem Erfordenſem,& villas eorum deſtruxit rapinis & incendiis, ruſticos capiendo & deducendo. Et ſatis gloriosè cum exercitu ſuo, ſcilicet cum ſexcentis lanceis viſus eſt ante ciuitatem ſine omni reſiſtentia.Poſtea in breui idem miles mortuus eſt,& frater ſuus adhuc iuuenculus tenuit guerram cum ciuitate vltra annum.Et etiam circa feſtum Paſchæ cum exercitu ſuo fuit in villis ciuitatis,& ſatis prope ciuitatem;ſibi tunc in propria perſona cooperante Friderico de Brunſwig,& aliquibus comitibus, ſcilicet de Honſtein,ſine omni reſiſtentia.Tandem guerra durante,& cottidie ex vtraque parte ſe lædentibus & capientibus,compoſitio fuit facta, per Fridericum ducem prædictum,reconciliatum cum Erffordenſibus & nobilibus terræ in ciuitate Erfford,comite & duce de Heldrungen præſentibus,ſub anno Domini MCCCXCV.

Hæc discordia fuit propter certam mensuram vini, id est *ein eymer Weins*, annuu census, quem censum Erffordenses prius dederunt, & amplius dare recusabant propter potentiam.

Anno Domini MCCCXCVI, fratres prædicatores in Erffordia celebrauerunt capitulum prouinciale cum anno Iubilæo, absoluentes aduenientes contritos & confessos ibidem, autoritate Dei & apostolica à pœna & à culpa.

De destructione villarum ciuitatis Erffordensis per Wilhelmum marchionem Misnensem.

CAPVT CXXXIX.

IN festo Natiuitatis beatæ Mariæ virginis, durante gratia per octauas, Wilhelmus marchio Misnensis cum exercitu magno villas per circuitum ciuitatis deuastauit rapinis & incendiis per sex dies, sine omni resistentia.

Eodem anno, quidam militaris de Lengenfeld cum suis consodalibus captus est per Erffordenses, & cum eisdem quantocius decapitatus sine misericordia.

Eodem anno, castrum Balgenstet per Fridericum marchionem Misnæ & fratres suos obsessum & destructum.

De destructione castri Mansfeld.

CAPVT CXL.

ANno Dom. MCCCXCVII, Fridericus filius domini Balthazaris Landgrauij Thuringiæ intrauit Franconiam, & destruxit castrum Mansfeld, & plures alias curias raptorum. Eodem anno Fridericus marchio terræ Orientalis & fratres sui litigauerunt cum comitibus de Honstein; mutuo se lædentes, & terras rapinis & incendiis molestarunt. Tandem marchiones intrauerunt terras comitum cum magno exercitu; & facta est compositio, ita quòd comites dederunt dominis marchionib. plura castra & villas, & è conuerso receperunt à marchionib. iure feudali in signum veræ subiectionis.

Circa illa tempora marchio Wilhelmus comparauit castrum & ciuitatem Ylberg in terra Orientali, & castrum Rosenberg in Bohemia situm.

De discordia inter dominum Herbipolensem & ciuitates suas.

CAPVT CXLI.

ANno Domini MCCCXCVIII, Gerhardus episcopus Herbipolensis, natione comitum de Schwartzburg Thuringiæ propter nimias expensas quas fecit pro patruo suo Henrico de Schwartzburg contra marchiones Misnæ, (vt dictum est) volens exactionare ciuitates & villas in diœcesi Herbipolensi. Sed se nimis hostiliter opposuerunt, & ab obedientia sua recesserunt, impugnantes eum, & nimis excesserunt in clerum & religiosos, collegia in Herbipoli canonicorum & Sanctimonialiũ destruxerunt & euerterunt funditus, castra in ciuitatibus eorum destruxerunt & deposuerunt. Tandem Deo vltionum tantam malitiam volente vindicare; accidit, vt ciues Herbipolenses cum aliis ciuibus aliarum ciuitatum rebellium obsederunt cœmiterium firmum vnius villæ Berchthem prope Herbipolim. Et duo canonici nobiles (quorum vnus baro de Winsheim) cum amicis suis paucis tantam multitudinem cum adiutorio Dei & S. Chiliani, patroni ecclesiæ Herbipolensis, inuaserunt, & plus quàm duo millia ciuium ceperunt & occiderunt. Et sic episcopus fuit restitutus ad suam potentiam & obedientiam. Et postea murus ciuitatis Herbipolensis fuit depositus, & plures qui non fuerunt in bello occisi sententialiter.

Anno Domini MCCCXCIX, visæ fuerunt tres caudæ magnæ ignitæ cometarum prope Ysenach. Et eodẽ anno rex Angliæ fuit miserabiliter interfectus, & dux de Monte cum magna militia fuit captus. Et magna discordia fuit inter ducem Brabantiæ & ducem Geldriæ ac Iuliacensem, in qua multi fuerunt capti & occisi.

Pro depositione regis Romanorum principes Alemaniæ conuenerunt.

CAPVT CXLII.

ANno Domini MCCCC, electores imperij plures conuocationes habuerunt tam de principibus & regibus Franciæ, Angliæ, ciuitatum Italiæ, & omniũ principum Alema-

Alemaniæ, contra regem Wenzeslaum Bohemiæ ac regem Romanorum malitiosum & criminosum, & facta imperij minimè curantē, & nimis negligentem. Tandem quatuor electores, scilicet episcopus Moguntinensis, Treuirensis, Coloniensis, comes Palatinus Rheni, propria auctoritate (vt dicitur) absq; consensu & consilio papę, & multorum principum Alemanię & aliquorum electorum, prædictum regem Wenzceslaum tanquam minimè valentem pro rectore imperij deposuerunt; & Rupertum (is Rupertus fuit fundator collegij Sancti spiritus Heidelbergensis) ducē Bauariæ & Heidelberg elegerunt, secundum consuetum modum eligendi regem, & consueto loco; & cum eo obsederunt ciuitatem Franckenfort, per sex hebdomadas. Quibus finitis ipsum coronauerunt in Franckfort vna corona, & alia quam non poterant habere in Aquisgrani, coronauerunt eum solenniter in Colonia. Qui rex iter arripuit cum suis amicis versus Romam, & veniens in Italiam impeditus reuersus fuit ad Alemaniam absque confirmatione, vt infrà patebit melius de processu eius.

De duce Brunswicensi interfecto.

CAPVT CXLIII.

EOdem anno, ante electionem regis, vocati fuerunt per electores iterum principes Alemaniæ in Franckforth, & (vt dicitur) non cōcordantes. Et in recessu de Franckforth dux Fridericus de Brunswig fuit interfectus; & dux Saxoniæ Rudolphus fuit captus per comitem de Waldeck dolosè, absq; diffinitione & signo inimicitię, verbis nec factis prius auditis & ostensis: & cū iis fuerunt capti consiliarij & notarij domini Landgrauij Thuringiæ. De quo malo archiepiscopus Moguntinus multa obloquia habuit per totam Alemaniam; imò maximè fuit suspectus, ex eo quòd prædictus comes fuit suus aduocatus generalis: & oportuit, vt se excusaret in Marpurg rege præsente.

Von den Werwolffen.

CAPVT CXLIIII.

EOdem anno, in territorio nobilium de Wangenheim, & in confinibus, lupi scilicet Werwolffe deuorauerunt pueros, & aliquos 15 annorum lacerauerunt, imò villas aliquas clara die intrauerunt, & pueros de ianuis domorum receperunt præsentibus parentibus, & deportauerunt.

Quomodo marchiones Misnenses Pragam obsederunt: & Fridericus Landgrauius Thuringiæ miles factus est.

CAPVT CXLV.

ANno Domini MCCCCI, marchiones Misnæ & Orientales, ac Fridericus Landgrauius Thuringiæ, intrauerunt Bohemiam cum magno exercitu, & ciuitatem Pragensem obsederunt per sex hebdomadas. In qua expeditione Fridericus Landgrauius Thuringiæ miles factus est, cum multis aliis nobilib. de Thuringia & militaribus.

De morte Georgij Marchionis.

CAPVT CXLVI.

EOdem anno obiit illustris princeps dominus Georgius, marchio Misnensis & Thuringiæ Landgrauius, frater dominorum Friderici & Wilhelmi, princeps magnificus, iustus, strenuus, & deuotus: & sepultus est in Porta, & obiit in Koburg.

Eodem anno fuerunt magnæ indulgentiæ, imò apostolicæ in oppido Wissensee, quibus præsidebat quidam notabilis legatus à summo pontifice missus.

Quomodo Iudæi per totam Thuringiam fuerunt capti.

CAPVT CXLVII.

EOdem anno, Iudæi per totam Thuringiam in ciuitatibus Landgrauij Thuringiæ capti sunt, & exactionati. Eodem anno, castrum Scharffenberg per Landgrauium Thuringiæ fuit obsessum & expugnatum.

Eodem anno, magna discordia facta fuit inter Ioannem archiepiscopū Moguntinensem, & Hermannum Landgrauium Hassiæ, mutuò se multùm lædentes: & durauit vltra annum. Et clerus in diœcesi Maguntinensi, in Thuringia, in Hassia, in Saxonia, appellauit contra episcopum Maguntinensem, propter indebitam exactionem quam eis imposuit.

De Cometa viſo.

CAPVT CXLVIII.

ANno Domini MCCCCII, viſus eſt cometa multis diebus ante carnispriuium, quæ ſurſum tendebat ad modum lanceę, in ſpiſſitudine trium pedum, aliquando plus, aliquando minus. Eodem anno, Landgrauius Thuringiæ comparauit ab abbate Fuldenſi caſtrum *Gerſtungen.* Eodem anno, obſeſſa fuerunt caſtrum Lychen in Eysfeldia, & in Buchonia caſtrum *Wigers:* ſed nihil memoratu dignum ibi factum fuit.

De vento valido.

CAPVT CXLIX.

ANno Domini MCCCCIII, circa feſtum Pentecoſtes fuit ventus validus cum tempeſtate magna, quæ multa millia arborum in nemoribus radicitus de terra eiecit, & ſpecialiter ſub caſtro Wartpurg prope Yſenach.

Principes deuaſtauerunt terram Erffordenſem.

CAPVT CL.

ANno Domini MCCCCIIII, Landgrauius Thuringiæ & marchio Miſnæ cum pluribus aliis notabilib. principib. intrauerunt terram Erffordenſem, ipſam multis rapinis & incendiis minus iuſtè deuaſtantes. Licet per Erffordenſium potentiam effugati, tamen poſtea per ſtipendiarios ipſam impugnantes de Salza & de aliis caſtris: ſed nihil obtinuerunt. Eodem anno, illuſtris & nobilis princeps D. Balthaſar Landgrauius Thuringiæ & Miſnēſis marchio, inclytam dominā, D. Annam duciſſam Brunſwicenſem, duxit in vxorem, relictam videlicet domini Friderici ducis Brunſwicenſis interfecti, vt dictum eſt. Eadem domina fuit ſoror domini Rudolphi ducis Saxonię, qui antea tenuit in vxorem filiam eiuſdem Balthaſaris domini Landgrauij.

De exactione generali in Thuringia.

CAPVT CLI.

ANno Dom. MCCCCV, dominus Balthazar per totam ſuam terram in ciuitatibus & villis generalem fecit exactionem, & magnam ſibi acquiſiuit pecuniam, quod vulgariter dicebatur *der Bere.*

De morte Balthaſaris Landgrauij & aliis.

CAPVT CLII.

ANno Domini MCCCCVI, in vigilia Aſcenſionis Domini, obiit nobiliſſimus princeps dominus Balthaſar, Landgrauius Thuringię, marchioq; Miſnenſis, in Wartpurg caſtro, & ſepultus eſt in Reinhardisborn: cui ſucceſſit illuſtris princeps Fridericus filius ſuus, natus de nobili domina, domina Margareta de Nornberg Burggrauia. Eodem anno, fuit eclipſis Solis generalis in die ſancti Viti, quæ fuit pro tunc quarta feria, circa horam ſeptimam, & durauit quaſi per dimidiam horam. Eodem anno, per totam Thuringiam fuit magna peſtilentia, & durauit vſque ad feſtum Natiuitatis Chriſti: in qua multi homines vtriusque ſexus in peſte obierunt: & etiam multi prælati, epiſcopi, abbates, comites & barones, milites & militares percuſſi fuerunt peſte.

Quomodo dominus Fridericus duxit vxorem.

CAPVT CLIII.

ANno Domini MCCCCVII, obiit illuſtriſſimus princeps dominus Wilhelmus marchio Miſnenſis, frater dominorum Friderici & Balthaſaris. Eodem anno, dominus Fridericus, filius domini Balthaſaris, Landtgrauius Thuringiæ & marchio Miſnenſis, duxit in vxorem dominam Annam, filiam domini Guntheri de Schwartzborg comitis, quæ aliàs deſponſata fuit filio Philippi de Naſſowe comitis.

Eodem anno, fuit ventus validus circa feſtum ſanctæ Catharinæ, qui multas arbores & domus euertit. Item circa feſtum ſanctæ Elizabeth, quaſi in die eiuſdem incepit hyems intenſa frigoribus, qualis in 100 annis creditur fuiſſe: & durauit vſque ad feſtum Purificationis.

De Gunthero comite de Schwartzburg.

CAPVT CLIIII.

ANno Domini MCCCCVIII, dominus Guntherus de Schwartzburg comes, pater D. Annæ vxoris Friderici Landgrauij Thuringiæ, eundē taliter flexit in suam voluntatem, vt non terram, verum & dominum Fridericum prędictum ita rexit, quòd nec ad patruos suos, videlicet dominum Fridericum & dominum Wilhelmum, venire nec ire poterat; nec ipsi ad eum; nec ciues ciuitatum suarum; nec literę missę ad eum; verùm impotens ad omnia deinceps ad multos annos. Eodem anno, venerabilis pater & dominus, D. Nicolaus Lubich Ysenacēsis electus fuit in episcopū Merseburgensem.

De societate Tritarum, id est Flegellern.

CAPVT CLV.

ANno Domini MCCCCXI, marchiones Misnę & Orientales, atque Landgrauius Thuringiæ, vna die atque vna hora ceperunt Iudæos in Misna & Thuringia, & vinculis tradiderunt, & bonam summam pecuniarum ab eis exquisiuerunt.

Eodem anno incepit societas Tritarum, id est *der Flegelern*, quorum capitaneus fuit ille de Schwartzburg, & comes de *Heldrungen*, qui vna noctium clam intrauit castrum Honstein, & cepit illos de Honstein, vt infrà patebit.

Quomodo domini de Mysna terram Thuringiæ, & patruum suum iuuerunt.

CAPVT CLVI.

ANno Domini MCCCCXII, maldrum tritici Erphordensis mensurę VIII sexagenas grossos, & vnaquæque mensura terræ Thuringiæ illam sequebatur.

Eodem anno, Guntherus comes de Schwartzburg, pater vxoris Friderici iunioris, terram Thuringiæ humiliare volens; ideo partem regi Bohemiæ, partem Landgrauio Hassiæ & episcopo Moguntinensi, vendere volebat in præiudicium dominorū de Misna: prout tūc præsumebatur ab omnibus, videlicet, Friderico & Wilhelmo patruis suis qui naturales hæredes fuerunt, vt suprà patet. Ob quæ Fridericus senior marchio Misnensis & Orientalis, ac frater suus Wilhelmus, quia copiam patrui sui habere non poterant: nec literę eorum ad manus suas peruenire poterat, (vt suprà patet) Friderico de Wangenheim duce vsque in Wangenheim peruenerunt cum exercitu satis bono, sexta ante festum S. Mariæ Magdalenæ: & non poterant habere introitum cuiuscunq; ciuitatis Thuringiæ, propter inhibitionem illius de Schwartzburg & ordinationem. Nam & omnes ciuitates Thuringiæ cum sigillo D. Friderici iunioris sub pœna decapitationis ciuitatis inhibuit, ne eos immitterent. Tandem Spiritu S. duce qui omnia in finem bonū ordinat, dominus Wilhelmus de Erphordia veniens, applicuit ciuitati Gottensi, vbi portę (sicuti in aliis cæteris ciuitatibus fiebat) armata manu custodiebantur, ne intrarent: intrare temptauit & intrauit; propria manu catenam portæ aperuit; solusque vsque ad oppositum ecclesiæ S. Margaretæ venit: ibiq; à proconsulibus arrestatus vltrà procedere non audebat: sed cōmunitas aduenients eum recepit. Et in sequēti die Consistorium ascendit, & causam sui aduentus ciuibus exposuit: quòd in salutem patrui sui venisset & totius terrę Thuringiæ; quod & eis placuit. Et exinde ad alias ciuitates venit, & primò Ysenacum, quinta post festum Iacobi, vbi similiter introitus sibi denegabatur. Et tandem cum paucis intra duas portas S. Nicolai stetit, vbi concordauit cum ciuibus in priorem conclusionem Gotthensium, & immissus fuit; fratre suo Friderico adhuc in Wangenheim expectante eum. Et sic de aliis ciuitatibus Thuringiæ. Sed finis sequebatur bonus.

Quomodo Heldrungen capitur, & baro eiusdem exhæreditatur.

CAPVT CLVII.

EOdem anno, comes de Heldrungen dictis dominis & principibus Friderico & Wilhelmo se opposuit, ex illa liga Tritarum videlicet *der Flegellern*, & comitem Henricum de Honstein nocte in castro Honstein cepit & castrum, filio suo euadente nudo: & vsque ad dominos Fridericū & Wilhelmum peruenit, & ab eis auxiliū petiit.

Et quia idem comes iam dictis principibus obedire recusauit, castrum eius obsederunt videlicet Heldrungen, & ceperunt cum omnibus attinentiis suis, & eum comitem exhæreditauerunt viriliter & manu forti, & in recompensam Henrico comiti de Honstein iure hæreditario assignauerunt. Eodem anno, milites & militares & ciuitates omnes Thuringiæ de consensu domini Friderici iunioris homagium fecerunt prædictis dominis iure hæreditario.

Hic concilium generale totius ecclesiæ celebratur in Constantia.

CAPVT CLVIII.

ANno Dom. M CCCC XIIII, incepit generale concilium in Constantia Maguntinensis prouinciæ, cui præsidebat tanquã principale caput, dominus Ioannes papa XXIII. Et anno Dom. M CCCC XV, idem papa in die S. Benedicti clam & in habitu dissimili recessit de Constantia vsq; in Schafhusen, ex eo q; promiserat propter vnionẽ & schismatis fugationẽ papatum resignare: propter quæ & alia forefacta à papatu fuit depositus, & quasi per annum turris custodię mãcipatus. Et post hoc cardinalis factus, & in breui mortuus Florentiæ. Et sic etiã alij duo de papatu prætendentes, vtputa Gregorius, Angel⁹ videlicet de Corrario à suis nominatus, & Benedict⁹ aliàs Petrus de Luna, de papatu fuerunt deiecti. Et Martinus V vnanimiter & concorditer à cardinalibus & toto cõcilio fuit electus in papam, anno Domini M CCCC XVII. Eodem anno videlicet XVII, à loco concilij recessit. In quo quidem concilio fuerunt patres multi, quasi innumerabiles episcopi, abbates, doctores, ambasiatores omniũ regum & regnorum, & ciuitatum, & vniuersitatũ, qualis multitudo & congregatio ab initio mundi non creditur nec legitur fuisse. Namque & Sigismundus Romanorum rex, natione Bohemus & Vngariæ rex, tanq̃ catholicus ecclesiæ aduocatus, & magnus vnionis zelator, & ibi præsidebat. Eodem anno, captus fuit ille de Reinstein per episcopum Mersburgensem antè dictum: & dedit magnam summam pro liberatione. In eodem namq; concilio quidam hæresiarcha Iohannes Hus dictus, cum alio cuius nomẽ erat Hieronymus, vt hæreticus, vel vt hæretici, fuerunt ad ignẽ condemnati, quia opiniones Wicleff condemnatas fouebant & sequebantur: & totum regnum Bohemię suis falsis doctrinis infecerunt, vt inferius clarè patebit. Item in eodem concilio reformatio totius cleri in capitibus & in membris per multas cõstitutiones fuit facta. Et ad vltimum canon Missæ & reformatus extitit, qui in nihilum rediit papa electo & præsidente. Verùm etiam ibi fuit senior Lãdgrauius Thuringiæ D. Fridericus cum multis comitibus, baronibus, nobilibus & militaribus sumptuosè atq; preciosè; ita quòd omnes Lombardi admirabantur de preciositate illorum. Et fecit ibi gloriam & honorem omnibus Teutonicis.

Incepit hæresis in Bohemia publicè post concilium Constantiense.

CAPVT CLIX.

ET nota, q; immediatè post concilium Constantiense, audita Bohemis condemnatione & incineratione illorum duorum iam dictorum hæreticorum, publicè incepit pullulare hæresis & infectio totius regni Bohemiæ. Verùm quia extunc insultauerunt suis malis blasphemationibus & friuolis in Christi nomẽ & in seruos Dei, irruentes in eos multos diuersis cruciatibus occiderunt; & omnia monasteria quorumcunq; ordinum funditus euellebant, & destruxerunt; imaginesq; Sanctorum confregerunt, & combusserunt calices, & omnia ecclesiastica ornamenta in vsus prophanos verterunt: & sic à nobili vsque ad vltimum rusticum totius regni Bohemiæ à fide catholica declinauerunt, cum magna cæde & strage cleri & religiosorum vtriusq; sexus, nomen Christi confitentes. Quapropter anno Domini M CCCC XVII, domini Misnenses atque Landgrauij Thuringiæ, tanquam veri catholici & boni æmulatores & zelatores fidei visceraliter commoti, magnum collegerunt exercitum nobilium & militarium; nomen Christi corpore & anima defendere volentes, vsque Pragam peruenerunt, & eandem obsederunt, & multos strenuos viros ab hæreticis interemptis perdiderunt, & sic sine fructu inde recesserunt. Attamen Pragam cepissent, si Sigismundus rex Romanorum non obstitisset. Qui (vt dicitur) auditus fuit dixisse, *Nostrates sunt quos perditis*: quia fortasse regnum Bohemiæ libenter cum pace habuisset. Quia ipse verus fuit hæres

res ab vtroque parente ad hoc genitus: sed Bohemi eum in regem nolebant habere, sed alium Ribaldum institutũ & rusticum natum in regẽ erexerũt. Quapropter papa Martinus anno XX contra eos crucem dedit, & generale indixit passagium cum magnis indulgentiis per quendam cardinalem, legatum à latere ad hoc negotium specialiter deputatum. Ob quæ tam superiores quàm inferiores partes Alemaniæ, ob prædicationem crucis fidem Christianorum & Christi nomen volentes defendere, ad arma cucurrerunt. Et quasi multitudo innumerabilis hominum diuersarum regionum in Bohemia contra hæreticos cõuenit. Et quasdam obsidentes ciuitates, & specialiter *Satzit*, aliasque villas, rapinis & incendiis deuastauerunt, & ad vltimum sine omni magnifico actu ad propria redierunt, multos tamen ex vtraq; parte occisos relinquentes: paucis tamen castris obtentis. In quadam congregatione exercitus fuerunt episcopi, Maguntinensis, Coloniensis, Leodicensis, in propriis personis, & multi alij prælati ecclesię cum suis armigeris. Post hæc dominus Landgrauius Thuringiæ, Fridericus videlicet & patrui, tenuerunt sumptuosè stipendiarios, vsque ad XXV annum contra hæreticos prædictos. Attamen ipsi hæretici post reditum dominorum castra & ciuitates atrociter inuaserunt, quæ vix, imò cum Dei adiutorio tenuerunt.

De exaltatione Friderici marchionis in ducem Saxoniæ.

CAPVT CLX.

ANno Domini MCCCCXXIII, dominus Fridericus senior marchio Misnensis emit ducatum Saxoniæ, & dux Saxoniæ ab omnibus proclamatur.

De morte Wilhelmi Marchionis.

CAPVT CLXI.

ANno Domini MCCCCXXV, obiit illustris princeps dominus Wilhelmus, marchio Misnensis atque Landtgrauius Thuringiæ, frater domini Friderici senioris, princeps strenuus, prouidus, consiliis maturus, sexta ante diem Palmarum in Wida, & sepultus est in Aldenberg in ecclesia collegiata noua, quam ipse ædificauit atq; dotauit.

De conflictu contra Bohemos & multorum interfectione.

CAPVT CLXII.

ANno Domini MCCCCXXVI, Dominica quarta post festum sanctæ Trinitatis conuenit maxima multitudo Thuringorum atq; Misnensium, contra Bohemos qui obsederunt ciuitatem *Vssig*. Vnde et Thuringi et Misnenses volentes eos pellere de ciuitate, et sic inierunt cõflictum magnum. Et Thuringi fuerunt primi in acie belli. Sed quia per ordinationem exiit clamor mirabilis, quòd omnes Christiani deberent inire fugam, quod et fecerunt. Et illam subordinationem fecit dominus Bossæ vicedominus, vnde et illa fuga tam grandis erat, quòd nullus alteri acquiescere volebat. Et in fuga interfecti fuerunt 7000 virorum ab vtraque parte, et signanter de multitudine Thuringorum plures ceciderunt, quia fuerunt magis animosi, resistere volẽtes aduersariis: sed quia euaserunt, nec arma nec equos secum portare potuerunt. Hoc videntes Christiani exiuerunt de ista ciuitate, quòd in bello succubuerunt, et incendiis eam deuastauerunt. Item de Salza ibidem fuerunt interfecti CXIIII viri. Subscripti etiam nobiles Burggrauius de Missen; comes de Schwartzborg iunior; de Schonberg; Hartenstein; Pincerna de Domi iunior; Russe *von Gretze*; comes de *Quertwart*; comes Ernestus de *Glichen*; Fridericus de *Glichen* comes; Fridericus Bichilingensis; Otto *Pflug* iunior et frater suus; duo filij domini Nicolai *Pflug*; dominus Ioannes de *Baldaw*; Vitus et Gotze de *Wulffirdorff*; *Bosse Schenck de Thutenberg*; dominus Iacobus de *Wangenheim*; Dietricus *Witzleubin*; *Ludwig von Buchenis*; *Ludwig von Erstete*; *Apel von Brise*; *Apel von Staterheim*; et vnus de *Gregeberg*; et plures alij militares et nobiles.

Etiam tali tempore tantus calor extitit: ita quòd bene tot ex nimio calore perierunt, sicut per hostes interfecti fuerunt.

FINIS HVIVS LIBRI.

HISTORIA SECVNDA, VEL ANNALES POTIVS BREVISSIMI DE VETERVM THVRINGIÆ LANDGRAVIORVM ORIGINE, nuptiis, liberis, rebus geſtis, & ſummatim de omnibus.

PRÆFATIO.

ENRICVS primus rex de genere Saxonum. Otto filius eius imperator primus, Otto ſecundus, Otto tertius. Item Henricus Bambergenſis Bauariæ dux, ſecundus rex, & primus imperator, Claudus dictus. Hic obiit abſque filiis: qui erat ex genere Francorum & Carolorum: qui habuit neptem, ſcilicet filiam ſororis ſuæ, nomine Gyſilam quæ coniuncta eſt Conrado Spirenſi, dicto Salico qui erat de genere Salicorum. Hæc Gyſila habuit quendam conſanguineum de genere Caroli & Ludouici, nomine Ludouicum cum Barba, qui genuit Ludouicum fundatorem noſtræ eccleſiæ. Qui Ludouicus comes genuit Ludouicum primum principalem comitem Thuringiæ. Qui & ipſe genuit Ludouicum ſecundum Landtgrauium, qui accepit ſororem illuſtriſſimi imperatoris Friderici, nomine Iuttam, & genuit ex ea ſereniſſimum filium, pium Ludouicum tertium Landtgrauium, & fratrem eius Hermannum palatinum Saxoniæ.

Porrò Hermannus Landtgrauius, accepta coniuge *Sophia* palatina, ſuſcepit ab ea duas filias; quarum prima fuit coniuncta marchioni Myſnenſi Dytherico; ſecunda *Heddewigis*, quæ fuit coniuncta comiti Alberto de Alſatia. Item Hermannus Landgrauius accepit Sophiam filiam ducis Bauariæ, & ſuſcepit ab ea filium nobiliſſimæ indolis, Ludouicum Landtgrauium ſanctæ Elizabethæ maritum, & fratres ſuos. Qui ſuſcepit ab ea Hermannum iuniorem Landtgrauium, & filiam nomine Sophiam, quę tradita eſt duci Brabantiæ. Qui genuit Henricum Haſſiæ Landtgrauium. Qui Henricus genuit Ottonem. Otto genuit Henricum iuniorem Landtgrauium, & fratres eius, Balthaſarum, & Wilhelmum & Ludouicum.

Conradus Spirenſis genuit ex Gyſila Henricum tertium regem, & ſecundum imperatorem. Henricus tertius genuit quartum. Quartus genuit quintum, & ſororem ſuam Agnetam, quam Fridericus dux Sueuiæ accepit in vxorem, & genuit ex ea Conradum tertium regem, & Fridericum. Fridericus genuit Fridericum primum imperatorem, & Iuttam Landtgrauiam, quæ nupſit Landtgrauio Ludouico ſecundo. Fridericus ipſe genuit Henricum Sextum regem. Henricus imperator genuit Fridericum ſecundum imperatorem. Qui Fridericus habuit filiam, quam Albertus Landtgrauius accepit, & genuit ex ea tres filios, Henricum Landtgrauium, Fridericum Marchionem, Theodericum Landtgrauium. Fridericus Marchio genuit Fridericũ Landgrauium & Marchionem. Hic accepit nobiliſſimam filiam imperatoris Ludouici, ſuſcepitque ex ea filium nomine Fridericum.

Vt autem dictum eſt, Dythericus Miſenenſis Marchio, accepta Iutta filia Hermanni, & ſorore Ludouici Landtgrauij, ſuſcepit ab ea filium Henricum marchionem Miſenenſem. Qui Henricus genuit duos filios, Dythericum Miſenenſem, & Albertum Landtgrauium. Albertus, vt dictum eſt, genuit Fridericum & fratres eius. Item, Fridericus genuit Fridericum Landtgrauium & marchionem Miſenenſem, & ille genuit iuniorem Fridericum.

De genere Caroli.

Notandum, quòd genus Caroli non ex toto finem habuit, vt dicitur, ſed tantùm à Romanorum regno finem accepit. Nam (vt in Chronicis inuenitur) omnes reges

Francorum

Francorum & Germanorum, ſed & principes, duces & comites iſtarũ prouinciarum, ſcilicet in Thuringia, in Bauaria, in Franconia, in Pannonia, in Carinthia, in Bohemia, in Morauia, in Sueuia, in Saxonia, in Friſia, in Lotharingia; ſed & omnes nobiles Alamanorum originem duxerunt à genere Carolorum. Nam & Cõradus imperator Salicus dictus genus duxit à nobilibus Romanorũ, ſcilicet ab Æ nea, & poſteris ſuis, & vxor eius Gyſila originem habuit à nobilibus Francorũ, & à Priamo Troiano. Vnde factum eſt, vt Henricus filius eorum dictus Niger, tertius rex & ſecundus imperator, omnem illam nobilitatẽ, ſcilicet Romanorum Troianorũ, in ſe haberet, & omnes poſteri eius.

ANNALES VETERVM LANDGRAVIORVM THVRIMGIÆ.

ERant duo fratres Germani ex Francis oriundi cis Rhenum, de elegantiſſima ſtirpe regum Francorum Caroli & Ludouici, cõſanguinei Gyſilę imperatricis; Hugo comes, & Ludouicus cum barba, qui propter faciem barbatam & comæ nutrimentum ſeu ob aliud augurium Ludouicus cum barba vocatus eſt. Hugo comes ob diuitias nulli ſeruire voluit, niſi Fuldenſi & Moguntinenſi principibus. Quo mortuo, filius eius Wigmannus hæreditatem ſortitus eſt. Is in Moguntia occubuit: omnia ſua ad Ludouicum deuoluta ſunt.

Ludouicus cum barba cum 12 militaribus viris veniens Thuringiam, in confinio ſyluę Loybe, inter montem Kaltheberg, & Aldenberg, & Cornberg, indutus μέλας, quaſi peregrinus habitare cœpit. Qui contentus habitatione loci, ab incolis terrę illius, Byſone ſcilicet de Glychen, & Gunthero de Keuerberg comitibus, aliisq́; nobilib. viris, prædia aliqua precio comparauit, villam Aldenberg, aliaq́; propè adiacentia. Inde ex permiſſione regis Conradi iuxta Loybe in monte Sowenburg munitionẽ erexit, & inexpugnabile caſtrum cõſtituit, & plurimam partem ſyluæ per largitionem regiam accepit, in qua noſtrę Reinhersbornenſis poſſeſſionis termini. Poſtea accepit in coniugẽ matronam nobiliſſimam de *Sangerhuſen*, Cæciliam nomine de Saxonia, quæ ad eum ſeptem millia manſõrũ cum innumerabilibus mãcipiis ex hæreditaria ſucceſſione deuoluit: per quam ſuſcepit duos liberos, Ludouicum & Beringerum comites, & tres filias, quarum prima Hildegardis, ſecunda Vta, tertia Adelheidis. Ludouicus patris ſui & nominis & probitatis cunctorumq́; bonorum ſuorum hæres factus eſt.

Ludouicus iſte, comes fundator noſtræ eccleſiæ, comparauit Sangerhuſen cum ſuis pertinentiis à filio fratris ſui Conradi *Hainſtein*, anno MLXI. Deinde anno ſequenti deſponſauit ſibi filiam cuiuſdam ducis Saxoniæ Vdalrici, vxorem Friderici comitis Palatini Saxonum, & ſuaſu mulieris virum venabulo confixit, ſepultum in *Gorick*, quod cœnobium ipſe cum fratre ſuo Bremenſi epiſcopo conſtruxit:

Hîc expirauit Palatinus Fridericus;
Haſta proſtrauit comes illum dum Ludouicus.

Hi verſus continentur in loco vbi occubuerit iuxta *Schiplitz*.

Inde Adelheidam matrimonio ſibi aſciuit, quę erat Vtonis marchionis de Stadin filia. Inde comes diuitiis ampliatus, montem quem dicunt Warberg aſcendit, & inexpugnabile caſtrum erexit. In partibus quoque Orientis, in eis terminis in quibus fluuius Vnſtent Sclauicæ Salæ toti per totum miſcet vnionem, munitiſſimam vrbem, cognomento Nuwenburg inſtituit.

Anno Domini MLXV, Adelheidis conſors Ludouici comitis ſuſcepit ab eo Ludouicum Landgrauium, huius nominis primum in Thuringia principem, Henricum primum Raſpen, Hermannum qui obiit in vinculis, in caſtro Hamerſtein, & Vdonem Cycenſem epiſcopum. Habuerunt ſimul & tres filias; Cunigundam quæ nupſit Witzmanno comiti de Saxonia, qui eccleſiæ Kaldenbornenſis fundator extitit; Cæciliam quam accepit Girlacus comes de Weldẽſe; tertia Adelheidis Vdalrico comiti de Wymar matrimonialiter coniuncta.

Tandem iſte Ludouicus, monitu vxoris & ſuaſione Conradi monachi de Hilzenburg, & primi Halberſtadenſis epiſcopi Gyſilberti, cœpit diligentius perquirere, vbi locum aptum monachis, & pro monaſterio congruum inuenire poſſet. Vnde à quodam luti figulo, Reinhero nomine, prope fontem domunculam habente, (à quo

& pòst ille locus per compositum sortitus est vocabulum, scilicet à Reynhero & fonte, id est Reynhersborn) à villicisque villulæ didicit, omni nocte duo lumina clarissima, vnum vbi monasterium, & aliud vbi capella beatæ virginis pòst structa sunt, clariùs reddendo apparere.

Anno igitur MLXXXV, comes Ludouicus tam felicis negotij exordia faciens, & res iuris sui sanctissimæ Dei genetrici Mariæ sanctoq; Ioanni Apostolo & Euangelistæ de propria hæreditate sua offerens, locum scilicet qui Reynhersborn dicitur, situm infra syluam Leybam, vendidit in potestatem Gysilberti viri religiosi: vbi regali monasterio constructo, monachi iuxta regulam sancti Benedicti viuentes congregarentur. Idemq; comes de Hirsaugia viros religiosos, Ernestum priorem cum aliis 12 adduxit, qui Cluniacensium vel Hirsaugiensium ordinem inibi deseruirent. Inde L mansos & suprà dictæ syluæ Leybe, id est in prouincia Franciæ Orientalis in villa Askefelt dicta, cum vinctis & mancipiis ac diuersarum vtilitatum appendiciis.

Deinde dedicata est maior ecclesia in Reynhersborn à venerabili episcopo Halberstadensi Stephano vel Herrando, in die Assumptionis beatæ Mariæ virginis, in honore Dei genitricis, sanctiq; Ioannis Euangelistæ & omnium Sanctorum, anno MXCVII. Idem episcopus anno MCII, 9 calen. Nouemb. vita decessit, & in præfato monasterio ab archiepiscopo Moguntino Ruthardo honorificè terræ demandatus, in pace requiescit.

Anno Domini MCX, Ludouicus cum vxore sua Adelheida, ac filiis eorundem, Ludouico, Hermanno, & Conrado tradiderunt cœnobio ecclesiam cum suis appendiciis, in villa quę dicitur Sangerhusen. Eodem anno obiit Adelheida Comitissa XV cal. Nouemb. In die sepulturæ pro remedio animæ illius tradidit ad cœnobium Reinhersborn ecclesiam quæ dicitur Sipplitz, cum omnibus ad eam pertinentibus, & nemore ibi adiacente.

Anno Domini MCXII, moritur quidam de Saxonia princeps Vdalricus, Ludouici comitis dudum gener, sed propter filię repudium inuisus. Vnde Sifridus Palatinus, Lotharius dux, Rudolphus marchio, Fridericus Palatinus, Wigbertus & Ludouicus comites, & nonnulli alij se ab obsequio imperatoris retrahebant, quia ipse possessiones prædicti Vdalrici in ius regum conabatur adtrahere: quod & episcopus Halberstadensis, & Gerhardi præpotens vidua, violentiam imperatoris clamitabant. Qua de re Hermannus Ludouici comitis filius, & Fridericus Palatinus frater illius vterinus, in castello Tucher obsidentur. Et VIII idus Iunij deditioni se cuiusdam Hogeri tradentes; captiui abducti, sub potestate regis in vincula detruduntur. Sed Fridericus post annos duos resoluitur: Hermannus, duobus & plus in carcere transactis, flebiliter in castello Hamerstein 3 idus Iunij in vinculis moritur.

Ludouicus comes in villa *Thrutmundi* in potestatem Henrici regis pro acquiquirenda gratia, & propter captiuos filios sponte se contradidit, quem diu sub custodia tenuit, donec castrum *Warperg* in sua suscepit, deinde in dolo dimissus, & pòst captus, & demum post duos annos & nouem menses innexus à vinculis absoluitur, relictis pro se VIII obsidibus.

Anno Domini MCXVIII, Cunigunda filia comitis Ludouici, vxor comitis Wigmanni fundatoris Caldebornensis obiit.

Anno Domini MCXXVI, dedicatur capella sanctæ Mariæ, sancti Nicolai in Reinhersborn, à Cicensi episcopo Vtone filio fundatoris.

Ludouicus fundatoris filius cum vexillorum festiua exhibitione imperatoria largitione primus Landgrauius factus, accipiens vxorem Hedwig nomine, suscepit ex ea secundum sui nominis Landtgrauium, Henricum Raspen, Ludouicum de Thungesbrucken, & quatuor filias.

Anno Domini MCXL, Ludouicus primus principalis vel prouincialis comes, filius fundatoris nostri, pridie idus Ianuarij obiit, sepultus in Reinhersborn. Ludouicus secundus, accipiens legali copula Friderici imperatoris sororem Iuttam, suscepit ab ea Ludouicum pium tertium sui nominis Lantgrauium, Fridericum de *Cygenhain*, Henricum iuniorem nomine *Raspen* tertium, & Hermannum huius prouinciæ principem illustrem & comitem Palatinum, & Iuttam comitissam de *Rabinberg*.

Anno

Anno Domini MCLII, Conradus rex 16 calend. Martij rebus humanis exceſſit, eiq; Babenberg regum more funebria explentur, ac Spiræ ſepelitur. Cuius loco Fridericus Sueuorum dux media Quadrageſima Franckfort in regem eligitur, & Aquisgrani die Palmarum regali benedictione ſublimatur.

Poſt hoc, anno MCLXXII, comes præfatus Ludouicus in caſtro Nuenburg vita deceſſit. Corpus in Reinhersborn patrum ſuorum ſepulturam transfertur, & à Wigmanno Meidenborgenſi epiſcopo in media eccleſia ante altare ſanctæ Crucis commendatur.

Ludouicus itaque tertius Lantdgrauius prior natu principatum obtinuit. Erat enim illuſtris bello, ſagax cõſilio, vir manſuetudine præcipuus: corpore fuit apprime decorus, ſtatura procerus. Monaſteria nimiùm extollebat, & eccleſiã Reinhersbornenſem venerabatur. Eratq; benignus & beneuolus erga omnes homines, ita vt vulgò diceretur Pius Ludouicus. Lucius tertius papa dedit priuilegium Reinhersbornenſi eccleſiæ de iuſtitia & libertate omnium bonorum ſuorum, rogatu Ludouici tertij Pij Landgrauij: dedit & infulam abbati.

Imperatoris curia circa feſtum ſancti Martini Erffordiæ habetur, vbi comes Hermannus, frater Ludouici Landgrauij, comes Palatinus Saxoniæ efficitur.

Ludouicus autẽ tertius, acer bello, ipſo die quo auunculus ſuus imperator ſignum crucis ſuperinduit, ipſe quoque ſignatus eſt. Inde in Apuliam prouectus, perueniens Brunduſium cum exercitu robuſto ad partes Tyri transfretauit. Tandem in periculo cõſtitutus Deum exorauit. Videns militem a longè rubeis veſtibus indutũ, niueo equo inſidentem, cum vexillo rubeo dicentem, *In hoc vexillo vinces*, inde diſparentem, credidit fuiſſe ſanctum Georgium, quem multùm venerabatur, & eccleſiã in foro Yſnacenſi ædificauerat. Cùm multi illud vexillum accipere vellent quod Sigenhart dicebatur, id eſt victorioſum; ſolus princeps extraxit, & vſque ad Saladini tabernaculum populos deuicit. Inde tamen, diem ſiquidem claudebat extremum, 7 calen. Nouemb. oſſa licet cum maxima difficultate in Reinhersbornenſem eccleſiam ſepulta ſunt.

Anno Domini MCC, natus eſt Ludouicus 5 calend. Nouemb. quartus huius nominis Lãdgrauius, de matre ſua Sophia, filia ducis Bauariæ, pius & benigniſſimus princeps, maritus ſcilicet Elizabethæ, pulcher aſpectu, vultu decorus, pius, iucundus, qui ab infantia nec haletia comedit, nec cereuiſiã bibit, vſq; ad diem mortis ſuæ. Hermannus Landgrauius, adhuc viuente Ludouico pio fratre ſuo, factus comes Palatinus Saxonię, Sophiam duxerat vxorem: de qua habuit duas filias, Iuttam & Hedwigen: & poſt mortem fratris adeptus Thuringiæ principatum. Inde à Sophia filia ducis Bauariæ ſuſcepit Ludouicum quartum; & Hermannum qui obiit in Yſenach; Henricum qui primus in regem Romanorum electus fuit; Conradum qui ſe obtulit ordini domus Teutonicæ; & duas filias, quarum prima Iringardis copulata Henrico de Anhalt; ſecunda Agnes coniuncta duci Auſtriæ.

Anno Domini MCCVII, Andreas in Vngaria rex, cuius vxor Gertrudis nomine, ducis Carinthiæ filia, filiam generis ſui decus, Elizabeth nomine, accepit per genituram; quæ adhuc ſugens vbera deſponſata eſt Ludouico. Deinde miſſi ad Presburg ad regem Vngariæ, anno MCCXI, comes Meinhardus de Nueburg, & Gualterus de Vargila, dominaq; Bertha Egelolffi de Bendeleiben, ad Thuringiam adduxerunt.

Ludouicus glorioſus princeps Thuringiæ, dignus conſortio beatæ Elizabethæ, extitit mediocris ſtaturæ: decens valde proceritas & glorioſi vultus ſerenitas. Erat pudicus, carne mundus, cunctis affabilis, eccleſiarum & cœnobiorum fidelis protector. Erat tunc ſublimis Thuringorum prouincia, tanti principis nomine inſignita, ſanctæq; Elizabethæ meritis nominata. Beatiſſimus verò Ludouicus multa beneficia eccleſiæ Reinhersbornenſi præſtitit, anno ab incarnatione Domini *. Ludouicus Landgrauius Eliſabetham virginem caſtam duxit vxorem, coniunctus ei Dei nutu. Deinde peperit filium in caſtro Crucemburg 5 calen. Aprilis primogenitum, cui nomen Hermannus aui ſui impoſuit, qui ſucceſſor patris Landgrauius fuit in Thuringia. Poſtea, proficiſcente in Apuliam ad imperatorem Fridericum Pio Ludouico Thuringorum Landgrauio ad curiam Cremonenſem, per totam Alemanniam ſuborta eſt cariſtia grauis: & ferè duobus annis durans multos fame peremit. Imperator ergo, cùm idem Landgrauius

bene ad placitū suæ voluntatis obsequium sibi præstiterat; contulit sibi iure feudi marchiam Misnensem & Lusiæ & terram Briseiæ, quantum expugnare valeret & suæ subiicere potestati. Moram autē faciente Landgrauio cum imperatore, nobilissima vxor eius Elisabeth, miræ deuotionis mulier, cōstruxerat hospitale pauperum in pede montis Warperg, in quo locauerat XXVIII pauperes. Insuper DCCCC pauperes quotidie in aspectu eius per ministros suos de consolatione eleemosynarum reficiebantur. Tandem Landgrauius dimissus feria VI venit ad Warpurg, vbi cum mirabili gaudio à sua vxore & matre Sophia susceptus gloriosissimè; & tota terra resultabat. Cùm autem dispensatores & œconomi apud principē causarētur de nimia effusione eleemosynarum; *Sinite*, inquit, *eam*, piissimus princeps, *benefacere, & quæcunq; vult pro Deo dare: Warpurg tantùm & Neuenburg castra meæ ditioni seruate.* Ambulauit siquidem gloriosus princeps cum suis germanis fratribus dulciter, æqualiter & benignè, & egenis proficuam exhibens charitatē. Præcipuè autem Conradū de Marcburg, qui prædicando velut clarum sydus in Alemannia profulsit, summo honore coluit. Deinde dux Austriæ filiam suam tradidit Henrico regi Romanorum cum solenniis nuptiarum: quæ nuptiæ solenniter celebratę sunt in Norinberg, in fine Autumni. Erfordenses pòst Landgrauium rogantes, vt ad ipsos intrare dignaretur. Is acquiescens, Erffordiam intrans, à Burgensibus in multa gloria & iucunditate susceptus. Prius nunquam Erffordiæ fuit propter discordiam vsq; ad illud tempus. Eodem tempore nata est Ludouico filia nomine Sophia, quæ in Kitzing religionis habitum induens ibidem quiescit.

Anno Domini MCCXXVII, generale passagium ad terram sanctam factum, in quo & Fridericus Romanus imperator cum multa turba Cruce signatorum. Ludouicus quoque princeps Thuringiæ Christianissimus, habito cum domino Conrado Hildenmensi episcopo consilio, ab eodem cruce signatus est. Profectus igitur de sua ciuitate Smalcharden in die Ioannis Baptistæ ad partes transmarinas, vbi in Sicilia imperatorem reperit. In Natiuitate Mariæ Brundusij, antequam nauem ascenderet, cœpit paulisper febribus inquietari. Ingressi deinde ciuitatem quæ Ortrant dicitur, imperatricem inuenerunt. Cœpitq; acrius febribus vexari. Accersito patriarcha Hierosolymitano Sacramenta accepit: deinde videns columbas albas se circumdantes obdormiuit in domino, 3 idus Septemb.

Anno Domini MCCXXVIII, nobiles eius cum pannis fortibus honorificè tumulauerunt; peractaq; peregrinatione, effosso corpore decoctione diligenti excoriato, ossa apparuerunt candida super iure quæ sericis imposuerunt, sepultus tandem in cœnobio monachorum ordinis sancti Benedicti Reinhersborn, vbi multis claret miraculis.

Anno Domini MCCXXIX, beata Elisabeth à Thuringia migrauit in Marpurg. Eodem anno prædicatores venerunt ad Erffordiam. Deinde anno MCCXXXII sancta Elisabeth vidua migrauit ad Christum.

Anno Domini MCCXXXVI, calend. Maij Marpurg translatio sanctæ Elisabethæ facta est, procurante fratre Conrado Teutonici ordinis olim Landgrauio, præsente imperatore Friderico, archiepiscopo Moguntino, Coloniensi & Bremensi, vbi facta discordia inter episcopum Moguntinum & imperatorem. Et de ossibus eius oleum euidentissimè desudauit.

Henricus Landgrauius in regem, anno MCCXLVII, electus in odium alterius, deinde anno sequenti in Warpurg immatura morte obiit in profluuio ventris. Sepultus est Ysenach, sine hærede defunctus.

Deinde anno MCCLIII, discordia in terra Thuringiæ exorta est, quæ per nouem annos terram Thuringiæ, Hassiæ, & Saxoniæ deuastauit, quæ singula & alia deinceps quære in historiis.

FINIS.

LANDGR.

LANDGRAVIORVM OMNIVM THVRINGIAE ET HASSIAE QVI A QVINGENTIS ANNIS ET AMPLIVS DITIONES ILLAS CVM IMPERIO TENVERUNT, diligenter ex multis optimis Authoribus descripta Genealogia:

A

D. Ioanne Pistorio Nidano.

VETERVM LANDGRAVIORVM THVRINGIÆ FAMILIA, EX OPTIMIS AVTHORIBVS DILIGENTER EXPLICATA.

Willielmus, Comes Arelatensis. (sic enim ego sentio, cùm alij contra omnium historiarum testimonia contendant fuisse Aurelianensem: quo nomine tum nulli erant per vniuersam Galliam principes)

Guilielmus succedit patri: cuius familiam alibi describemus.

Comitis à Span heym filia. = Hugo profectus in Germaniam cum fratre, aulam gubernat Ercken Waldi Moguntini Archiepiscopi.

Wichmannus, spoliatus paternis bonis, cùm aduersarium occidisset, capitis condemnatus est ab Arabone Episcopo Moguntino.

Ludwicus cùm in Germaniam venisset, factus primùm Cæsareæ aulæ apud Gisalam Saliqui vxorem, propinquam suã, Magister: & Cæsaris Consiliarius: deinde nomine Moguntini Episcopi Vicedominus Thuringiæ; tandem beneficio Cunradi Cæsaris Comes Thuringiæ, anno 1039. Moritur Moguntiæ in Comitijs anno 1055. sepultus ad D. Albanum. = Cæcilia Ducis Saxoniæ & Brunswici filia: quæ in scriptis libris simpliciter Domina de Sangerhausen dicitur.

Hildegarda vxor Popponis Comitis in Hennenbergk.

Beringerus Comes in Sangerhausen. venit deditione in manus Henrici IIII Cæsaris. = Bertrada filia Chůradi Marchionis Landspergæ & Wetini.

Chunradus primus Comes in Honsteyn: moriturus scribit hæredes, filios Guthæ sororis suæ.

Vxor I filia Vlrici Ducis Saxoniç repudiata. = Ludwicus II, succedit patri cùm puer esset sedecim annorum: cognominatus Saltator, cùm ex carcere in profluentem desiliens, aufugisset. Discessit è vita anno 1123, natus iam annos 73. sepultus in cœnobio Reynhardsbron, quod ipse cum multis alijs oppidis & arcibus in Thuringia extruxerat. = Vxor II Adelheyd filia Othonis Marchionis in Staden & Soltwedel, vidua Fridrici Palatini Saxoniæ, ducta anno 1066. obijt anno 1110, 15 Cal. I Xbris.

Henricus Comes in Raspenbergk.

Iutta, vel Vtta, vxor Comitis à Linderbech & Beihelsteyn, mater Beringeri, & inde auia Ludwici, Conradi, & Theoderici.

Adelheyda, vxor Comitis in Wipra ad Hercyniam: quam alij monialem faciunt.

Cæcilia vxor Gerlaci, Comitis à Walder sah.

Adelheyda, vxor Vlrici Comitis in Weinmar & Orlamund.

Kunigunda vxor Wigmanni Comitis de Saxonia: obijt anno 1118.

Hermannus dominus ditionis alicuius in Thuringia: extruit Hammersleben: captus ab Imperatore obijt in carcere 3 Idus Iunij anno 1114.

Ludwicus III, ornatus Landgrauij vel Prouincialis Comitis dignitate à socero Lothario, primus Thuringiæ & Hassiæ Landgrauius, emigrat è vita an. 1149, (alijs an. 1140) pridie Id. Ianu. sepultus in Reynhardsbron. = Hedwiga filia Lotharij Cæsaris: obijt anno 1148.

Henricus obijt puer.

Vdo Episcopus Citicensis & Naumburg.

Conradus.

Mechtilda puella moritur.

Iuditha, vel Cæcilia, vxor Wladislai regis Bohemiç.

Adelheyda abbatissa ad S. Nicolaũ Isenaci.

Ludwicus iunior Dominus in Thomasbrucken, arce à se exstructa.

Ludwicus IIII, istius nominis, sed Landgrauius secundus, cognomento Ferreus, quia semper ferreis munimentis conuestitus erat, cùm equestrium hominũ insidias timeret, quos ille armis oppressos sub potestatẽ suã redegerat. Moritur an. 1172, vel (vt alibi notatũ est) an. 1173. Terræ mãdatus in Reynhardsbron cœnobio. = Iuditha filia Fridrici Sueuiæ Ducis, soror Barbarossæ Cæsaris.

Henricus obijt puer.

Henricus Dominus Raspẽbergæ.

Vxor I Margaritæ filia Ducis Austriæ, repudiata propter ppinquitatem sanguinis. O = Ludwicus V, sed tertius Landgrauius Thuringiæ & Hassiæ, cognominatus Mitis, vel Pius. capitur cum Hermanno fratre ab Henrico Leone, anno 1182. cùm in Syriã profectus, summa cum laude sub Barbarossa Cæsare aliquandiu belligerasset, obijt ibidem anno 1190. ossa ex Syria domum deportata, in Reynhardsbron humantur. = Vxor II, vidua Voldemari Regis Daniæ, domum remissa. O

Fridricus primus, Comes in Zigenheyn, author corum omniũ qui post eum Zigenheynensem comitatum rexeruut.

Vxor II Sophia filia Othonis Witelspachij, Ducis Bauar. = Hermannus Landgrauius quartus post Ludwicum fra r. m: cùm prius fuisset Palatinus Saxoniæ, egregius Princeps. moritur Gothæ, anno 1215. sepultus Isenaci in D. Catharinæ à se extructo monasterio. = Vxor I, Sophia Palatini Comitis Saxoniæ filia vnica obijt 1095.

Iutta Comitissa de Rauenspergk.

Chunradus primùm vxorem ducit: verùm illa mortua in Teutonicum ordinem ingressus, creatur Magister ordinis, anno 1241. moritur anno 1253. in libro manuscripto est, mortuum esse anno 1240, & sepultum Marpugi. = Agnes filia Fridrici I Cęsaris. Alijs (vt videtur) Constantia. O

Agnes pulcher rima virgo, vxor Henrici Ducis Austriç: quã Onuphri' malè Richardam vocat.

Henricus Cæsar Germanicus, & Landgr. Thuringiæ septimus moritur in lecto Wartpurgi, anno 1248. sepultus Isenaci in templo D. Catharinæ. = Elisabeta Othonis Braũ swicensis filia. Alijs Gertruda, filia Ducis Austriæ. O

Irmengarda. Alijs non recte (vt puto) Margarita. Henrici Anhaldini Principis vxor.

Hermãnus natus anno 1201. moritur an. 1216. sepultus apud patrem.

Ludwicus, vt eius nominis, sed quintus Landgrauius Thuringiæ & Hassiæ, & Palatinus Saxoniæ natus an. 1200, 5 Cal. Nouembr. eques auratus fact' Isenaci an. 1218, vincit Polonum an. 1226. obijt Hydrunti in itinere Syriaco, an. 1227, 3 Id. Septemb. corpore in Thuringiã iterum delato, & sepulto Reynhardsbronnæ. = S. Elisabeta, filia Andreę regis Hungariç: obijt an. 1231. nata 24 annos.

Hedwiga, vel Sophia, vxor Alberti Landgr. Alsatiæ.

Iutha, dicta Iutha cum lippientibus oculis: vxor Theoderici Marchionis Misniæ: cuius filius Henricus Landgrauiatum Thuringiç, deleta prorsus hac familia, tandem obtinuit: cuius genealogiã paulo pòst proponemus.

Gertruda monialis & abbatissa Aldenburgi prope Wetzflariam: quæ in scriptis libris Sophia. & nata esse dicitur anno 1225.

Hermannus II, sed VI Landgrauius Thuringiæ & Hassiæ, natus anno 1223 Crucemburgi in Hassia, 5 Cal. Aprilis. Moritur sumpto veneno, anno 1241. sepultus in Reynhardsbron. = Sponsa illius Beatrix filia Henrici Ducis Brabãtiæ. O

Sophia nata an. 1224. vxor Henrici II, Ducis Brabantiæ: cuius filius Henricus, Landgrauiorũ Hassiæ qui hodie viuunt, familiam propagauit: vt ẽ sequenti tabula videre potes.

SECVNDA TABVLA, IN QVA LANDGRAVIORVM HASS…

SECVNDA TABVLA, IN QVA LANDGRAVIORVM HASSIÆ, EX HENRICO BRABANTINO ET SOPHIA THVRINGICA, FILIA S. ELISABETÆ, PROPAGATIO AD NOSTRAM VSQ; MEMORIAM DEDUCITUR.

Vxor II Sophia, Ludwici Landgrauij Thuringiæ & S. Elisabetæ filia. = Henricus inter Duces Brabantiæ istius nominis secundus, Henrici filius, Godfridi Barbati primi Ducis abnepos, dictus Magnanimus. = Vxor I Maria, filia Philippi Cæsaris Germanici Ducis Sueuiæ.

Elisabeta vxor Alberti Ducis Brunswicensis.

Vxor I Adelheyd, Othonis Ducis Brunswicensis filia, Alberti soror. Alijs Alberti non soror, sed filia, & neptis Othonis. = Henricus, quem Infantem Hassiæ nominabant, cùm extincta Ludwicorum familia Thuringiæ Principum esset, materni aui ditionem totam (hoc est, Thuringiam & Hassiam) appetit: sed post multas dimicationes retinet solam Hassiam, Thuringia Marchionibus Misniæ relicta. Moritur anno 1308. = Vxor II Mechtilda Cliuensis Principissa.

Henricus, succedit patri: cuius posteros alibi descripsimus.

Machtilda vxor Roberti Atrebatensis Comitis.

Maria vxor Ludwici Ducis Bauariæ.

Beatrix vxor Hermanni Landgrauij Thuringiæ, qui filius erat S. Elisabetæ: sed illo in nuptijs mortuo vxor Guilielmi, Margaritæ Flandrensis ex Guilielmo Dampetra filij.

Margarita monialis.

Ludwicus Monasteriensis Episcopus obijt anno 1320.

Otho succedit patri in Landgrauiatu Hassiæ: postea etiam fratri: factus inde totius Hassiæ Princeps moritur anno 1329. = Adelheyda Comitissa à Rauenspergk.

Henricus obijt puer.

Adelheyda Henrici Mirabilis Ducis Brunswicensis in Grubenhagen filia. = Ioannes, Princeps Hassiæ post patrē, obijt an. 1311. sepultus Cassellis. O

Elisabeta vxor primùm Ioānis Comitis à Seyn: secūdò Gerhardi Comitis ab Epsteyn.

Mechtilda vxor Gotfridi Comitis à Zigenheyn.

Adelheyda vxor Bertoldi Hennebergę Principis.

Agnes vxor Burgrauij Norbergici.

Sophia vxor Othonis Comitis à Waldeck.

N. vxor Comitis ab Ochsensteyn.

N. vxor Comitis à Gorz

Otho, Episcopus Magdeburgicus: ædificat Ottensteyn arcem.

Hermannus obijt iuuenis.

Henricus dictus Ferreus, vel Magnanimus; succedit patri in Principatu. = Adelheyda: vel Elisa, Fridrici Marchionis Misniæ filia.

Ludwicus Dominus in Grebensteyn, Irmenhaus, & Nordeck. = Margarita filia Spanheymensis Comitis.

Elisabeta: alijs Iutta: vxor Othonis Ducis Braunswicēs.

Adelheyda Casimiri Poloniæ regis vxor, domum remissa à marito, anno 1356. obijt paulo post.

Otho, cognominatus Sagittarius: moritur ante patrem veneno, anno 1339. sepultus Spangenbergi. = Elisabeta Cliuensis Comitis filia. O

Iutta, obijt virgo: sepulta Cassellis.

Agnes abbatissa Isenaci.

Vxor II Margarita, filia Fridrici Burgrauij Noribergici: obijt 1400. = Hermannus, primùm literis institutus, inde Canonicus factus Magdeburgensis templi: tandem asensus à patruo, hæres relictus est totius Hassiæ. Moritur anno 1414. = Vxor I Ioanna Nassouica, Sarbruckensis Comitissa. O

N. filius, obijt sine vxore.

Agnes. Anna. Elisabeta. — mortuæ sunt virgines.

Henricus obijt puer.

Ludouicus, &c. *quære pag. seq.* * * *

Fridricus obijt puer.

Margarita vxor Henrici Ducis Brunswici & Lunæburgi.

Agnes vxor Othonis Ducis Braunswicensis in Gottingen.

***

Ludwicus cognomento Pacificus, Landgrauius Hassiæ: natus anno 1402: factus Comes in Zigenheyn & Nida, anno 1450: oblatam Rom. Imperij dignitatem recusat anno 1440: & moritur anno 1458, in die S. Antonij. = Vxor Anna, filia Fridrici Electoris Saxoniæ, Marchionis Misniæ: mortua anno 1463.

Henricus Princeps Hassiæ ad Lanum, natus anno 1440, habitat Marpurgi: ex vxore hæres Catzenelnbogensis Comitatus. Moritur anno 1483. = Anna filia Philippi senioris Comitis in Catzenelnbogen & Ditz.

Fridricus obijt puer.

Elisabeta vxor Nassouij Comitis Ioannis Weilburgici.

Ludwicus Cassellanus Princeps, post partitionem cum fratre factam, moritur anno 1471, in Nouembri. = Mechtilda Ludwici Comitis Wirtembergici filia, soror Eberhardi primi Ducis, ducta anno 1451.

Hermannus Archiepiscopus Coloniensis moritur anno 1508.

Mechtilda vxor Ioannis II, Cliuensis Ducis.

Wilhelmus iunior, Dominus Hassiæ ad Lanũ, & Comes Catzenelnbogensis: regnat Marpurgi: & moritur an. 1500, 17 Februarij, scripto hærede patruele suo Guilielmo medio. = Elisabeta filia Philippi Palatini Electoris: quæ postea in matrimonium tradita Philippi Badensis Marchionis: obijt anno 1522.

O

Fridricus in pueritia mortuus.

Ludwicus adolescens 18 annorum è vita discedit.

Henricus obijt puer.

Elisabeta vxor Ioannis Nassouiensis Comitis in Dillenbergk.

Guilielmus senior, regnat Cassellis: sed captus à fratre, cedit de sua ditione, & moritur anno 1515, 18 Februarij. = Anna filia Wilhelmi Ducis Braunswicensis.

Elisabeta virgo mortua.

Anna filia Meckelburgici Ducis Magni. = Guilielmus medius, primũ Spangebergi, inde facta cum fratre permutatione Cassellis regnat: postea Guilielmo etiam patrueli succedit, & moritur a. 1509, 11 Iul. = Vxor I Iolanda Fridrici Vademontij filia, soror Renati Ducis Lotharingiæ.

Guilielmus obijt prima statim ætate.

Anna obijt Magdeburgi.

Mechtilda vxor Cunonis Comitis de Teckelnburgk.

Catharina vxor Adami Comitis à Beichlingen.

Elisabeta vxor primùm Ludwici Palatini Bipontini, & secundò Georgij Palatini Simmerensis.

Mechtilda obijt virgo.

Philippus natus anno 1504, 13 Nouembris, totius Hassiæ & multarũ ditionũ egregius bello & pace Princeps, moritur in maxima rerum gestarum gloria anno 1567. = Christina Georgij Saxoniæ Ducis filia, obijt anno 1549.

Elisabeta vxor Ioannis Ducis Saxoniæ, qui filius erat Georgij Saxoniæ Ducis. Vidua viuit & moritur Rochliciæ.

Filia obijt puella.

Guilielmus Hassiæ præstantissimus & ad cæteras virtutes excellenti doctrina Princeps, natus anno 1532, 24 Iunij, inter 8 & 9, A. M. = Sabina Christophori Wirtembergici Ducis filia: mortua anno 1581.

Philippus Ludwicus, natus an. 1534, mortuus in infãtia.

Agnes vxor primùm Mauricij Electoris Saxoniæ: deinde Ioannis Fridrici Wimariensis Ducis Saxoniæ, obiit 1555, cùm nata fuisset anno 1527.

Ludwicus natus anno 1537, 6 Cal. Iunij hora 1 P. M. multis virtutibus ornatus & laudabilis Princeps, patri in Hassia successit. = Hedwiga filia Christophori Wirtembergici Ducis.

O

Anna, nata an. 1529, vxor Wolfgangi Palatini Bipontini.

Anna Elisabeta filia Fridrici Palatini Electoris. = Philippus natus an. 1541, 10 Cal. Maii, inter 9 & 10; regnat in inferiori Catzẽelnbogensi ditione ad Rhenum.

O

Barbara nata an. 1536, primũ Georgii Montbelgardici, deinde Waldeckensis Comitis Danielis.

Georgius natus an. 1547, 15 Dec. inter 8 & 9, P. M. ex patris testamẽto Gerauensis ditionis ad Rhenũ Princeps, virtute & literis clarissimus. = Magdalena Comitis à Lippa Bernhardi filia.

Elisabeta nata an. 1539, vxor Ludwici Palatini Electoris: moritur anno 1582, in Mart.

Christina nata an. 1543, vxor Adolfi Holsatiæ Ducis.

Mauricius.

Christianus obiit 1578.

Elisabeta, obiit 1578.

Agnes obiit an. 1569.

Sabina obiit an. 1573.

Iuliana mortua an. 1581.

Sidonia mortua an. 1575.

Anna Maria.

Hedwiga.

Sophia.

Filia N.

Ludwicus.

Ioannes Georgius.

Filia.

Filia.

TERTIA TABVLA, IN QVA SVCCESSIO ET FAMILIA LANDGRAVIORVM THVRINGIÆ, QVI AVVLSAM THVRINGIAM AB HASSIA, post veteres Ludwicos iam à 334 annis tenuerunt, ante oculos proponitur.

Iutta Hermanni Landgrauii Thuringiæ & Hassiæ filia. = Dithricus, Marchio Misniæ, Othonis filius, Chunradi nepos, Albrechti frater, moritur anno 1220, 27 Febr.

Henricus cùm ex patre, Misniæ Marchionatum teneret, & veterum Landgrauiorum Thuringiæ masculi hæredes extincti omnes essent, persecutus ius suũ, quod habere de matre Iutta videbatur, relictas ab illis ditiones occupat: & tandẽ per pacificationem Thuringiam ab Hassia abstractam retinet: primus in hac familia factus Thuringiæ Landgrauius & Palatinus Saxoniæ. Moritur anno 1287, 25 Febr. natus ad 70 annos, cognomento Illustris, vel Magnificus, vel Malleus.

Vxor I Constantia Leopoldi Ducis Austriæ filia: obijt 1262, 7 Iulij.

Vxor II Agnes filia Otocari regis Bohemiæ, obijt an. 1268, 13 Septembris.

Vxor tertia Elisabeta à Miltitz.

Ex Vxore III: Comitis à Schwarzenburgk filia. = Fridricus cognominatus Rigorosus obijt anno 1316, 25 April. — O

Ex Vxore I:

Helena Marchionis Brandeburgici Ioannis filia. = Ditricus cognomento Sapiens, Marchio Lãdsperge, Osterlandiæ & Lusatiæ, Palatinus Saxoniæ, obijt an. 1282.

Pellex primùm & tãdem vxor Kunigunda ab Eisenbergk. = Albertus, cognominatus Degener, Landgrauius Thuringiæ: fratres & filios bello persecutus, tandẽ à filijs vincitur, & Erphordiæ in exilio pauper moritur anno 1314, vel an. 1315. = Vxor III Adelheyd vidua postremi Comitis de Arnshaug. — O Vxor I Margarita filia Fridrici II Cæsaris, fugiens mariti crudelitatem obijt Francofurti anno 1270.

Ex Vxore II: Adelheyda. Hedwiga. moniales in Weissenfels: etsi alij aliter sentiunt.

Ex Ditrico:

Brigita vxor primùm Chunradi Electoris Brandeburgici: II Chunradini Ducis Sueuiæ: III Chunradi Ducis Glogouiensis in Silesia.

Fridricus cognomẽto Theudt: moritur si ne hærede ex veneno anno 1291. = Hildegarda Ducis Bohemiæ filia. — O

Helena vxor Ioannis II, Marchionis Brãdeburgici.

Ex Alberto:

Filia.

Ludwicus cognomento Apitius. Alijs Albertus, à patre declaratus Landgrauius Thuringiæ, sed eiect⁹ à Fridrico fratre.

Filia.

Vxor II Elisabeta Comitis ab Arnshag filia, nuptias celebrat an. 1303: obijt 1359: sepulta Isenaci. = Fridricus Fortis, vel Alacris, recuperat paternas ditiones: præclarus bellator. moritur anno 1325, cùm triennio fuisset apoplecticus, anno ætatis 50. sepultus Isenaci. = Vxor I Agnes Ducissa Carinthiæ.

Iutta filia Bertoldi Comitis Hennæbergici. = Dizmannus egregius miles, vincit patrem & eius auxiliatios: occisus Lipsiæ in templo anno 1309, cum esset Marchio Landspergæ. — O

Henricus habitat Aldenburgi, obijt anno 1299: sepultus Veterocellæ. = Hedwiga Ducissa Silesiæ.

Fridricus sepultus iuxta patrem.

Agnes vxor Henrici Mirabilis Ducis Brunswicensis in Grubenhagen.

Ex Fridrico Forti:

Elisabeta promissa Alberto Anhaldino Principi: sed tradita Landgrauio Hassiæ Henrico anno 1320.

Fridricus Seuerus, &c. quære pag. seq. †

Fridricus cognomento Claudus in adolescentia sagitta in obsidione ZWencæ transuerberatus moritur anno 1315, 13 Ianuarij.

†

Gutta filia Ioannis regis Bohemiæ intacta remittitur ad patrem, & nubit Ioanni regi Galliæ. = Fridricus Seuerus, vel Macilentus, Marchio Misniæ, Landgrauius Thuringiæ, declaratus Cæsar contra Carolum IIII, abdicat se imperio: moritur anno 1349, anno ætatis 39, sepultus Cellæ. = Vxor Mechtilda filia Ludwici Bauari Cæsaris, obijt anno 1347, 2 Iulij.

Vxor II Anna filia Wenceslai, soror Rudolfi Electorũ Sax. vidua Fridrici Brunsw. = Balthasar Landgrauius Thuringiæ, moritur anno 1406, in vigilia ascensionis Domini, Wartpurgi: sed sepultus Reynhardsbronnæ. = Vxor I Margarita filia Ioannis Burggrauij Noribergici.

Beatrix abbatissa Seuslitij.

Elisabeta vxor Burggrauij Noribergici Fridrici.

Fridricus natus an. 1329, & paulo post moritur.

Sigismundus natus anno 1330, Episcopus Mersburgicus.

Elisabeta vel Ludomilla Iusti Morauiæ Marchionis filia: obijt an. 1400, 20 Nou. = Guilielmus, Monoculus, dictus Cocles, laudabilis miles, Marchio Misniæ & Brandeburgicus ex emptione, natus anno 1343. moritur an. 1407.

Anna, & Clara: gemellæ natæ anno 1345.

Ludwicus Archiepiscopus Moguntinus & Magdeburgicus, Episcopus Halberstadensis & Bambergensis: moritur ex casu in ignis periculo anno 1381.

Fridricus Strenuus, Marchio orientalis & Landsperge: moritur an. 1381, natus annos 51. ex vxore Dominus Coburgi, &c. sepultus Cellæ. = Catharina filia Henrici Comitis Hennebergici.

Fridricus Pacificus, Landgrauius Thuringiæ, natus anno 1385, moritur anno 1439. = Anna filia Guntheri Comitis à Schwarzenburgk.

Anna vxor Rodolfi II Electoris Saxoniæ.

Georgius, obijt Coburgi anno 1401.

Catharina filia Henrici Ducis Brunswicensis: obijt anno 1442, 28 Decembris. = Fridricus Bellicosus Marchio Misniæ, & primus in hac familia Elector ab Imp. factus Saxoniæ, author Lipsensis scholæ: moritur anno 1428, 5 Ianuarij.

Guilielmus, Diues, renouat hæreditarium fœdus inter Saxones & Hessos, & moritur anno 1425, sexta ante diem Palmarum, sepultus in Aldenburgk.

Vxor I Anna filia Alberti Cæsaris, regis Hungariæ, Ducis Austriæ: obijt anno 1462. = Guilielmus natus anno 1425, pugnat cum fratre: hæres ex vxore Lucemburgicæ ditionis, quam frustra bello repetit. Abit in Syriam anno 1461, & moritur anno 1483. = Vxor II Catharina à Brandsteyn.

Henricus 13 annorũ moritur anno 1435, 22 Iulij.

Anna vxor Ludwici Landgrauij Hassiæ.

Catharina vxor Fridrici Marchionis Brandeburgici.

Sigismundus Episcopus Wurtzburgensis moritur Rochlicie, anno 1457: sepultus Misnæ.

Fridricus cognomento Placidus, Elector & Marchio Misniæ, &c. Regnat ann. 36. natus anno 1411, moritur anno 1464, 7 Sept. natus annos 53. = Margarita filia Ernesti Ducis Austriæ obijt 1486.

Anna vxor Henrici Ducis Monsterbergici, qui Georgij regis filius erat.

Margarita vxor Ioannis Electoris Brandeburgici.

Alexander obijt puer.

Hedwiga abbatissa in Quedlinburgk.

Sidonia, vel Zedera, Georgij Boiebracij regis Bohemiæ filia: obijt 1510. = Albertus Dux Saxoniæ, natus anno 1443, 6 Cal. Aug. Grimmæ: Marchio Misniæ. Moritur anno 1500, 12 Sept. Embdæ in bello Frisico.

Martha abbatissa Seuslitzij.

Amalia nata anno 1436: vxor Ludwici Ducis Bauariæ: mortua an. 1502: sepulta Misenæ.

Anna vxor II Alberti Electoris Brandenburgici: celebrat nuptias anno 1458, 12 Nouembris.

Fridricus moritur anno 1451, 23 Decembris, cùm esset annorum 12.

Ernestus post patrem Elector. *Vide seq. pagina* β

Catharina vxor primũ Sigismundi Ducis Austriæ, & deinde Erici Ducis Brunswigi.

Georgius natus anno 1471, 6 Cal. Sept. Dux Saxoniæ: moritur anno 1539, 5 Cal. Maij. = Barbara filia Poloniæ regis Casimiri, nuptijs celebratis anno 1496 moritur anno 1534, 17 Februarij.

Anna moritur puella.

Ludwicus. Ioannes. pueri mortui.

Fridricus Prussici ordinis Magister: obijt Rochlitij ex hydrope, anno 1510, 20 Decembris, natus iam annos 38.

Henricus post fratrem Dux Saxoniæ, natus anno 1473, 16 Martij, hora 11, minutis 52 A. M. moritur anno 1541. = Catharina Magni filia Mecelburgici Ducis.

Wolfgangus infans obijt anno 1499.

Ioannes natus Dresdæ anno 1498, moritur anno 1537, 11 Ianu. = Elisabeta Wilhelmi Landgrauij Hassiæ filia.

Anna. Agnes. Margarita. obierunt in pueritia.

Magdalena vxor Ioachimi II Electoris Brandeburgici.

Elisabeta filia Ernesti Mansfeldici Comitis. = Fridricus natus anno 1504, moritur mense vno post nuptias, an. 1539, 4 Cal. Martij.

Christina vxor Philippi Lãdgr. Hassiæ: moritur anno 1549.

Æmylia vxor Georgij Marchionis Brandeburgici.

Sibylla vxor Francisci Ducis Sax. in Lawenbergk.

Agnes filia Philippi Landgrauij Hassiæ. = Mauricius Dux Sax. & Marchio Misniæ post patrẽ factus à Carolo V Elector Sax. moritur ex bello an. 1553, in Iulio.

Seuerinus obijt OEnopõti, vbi cum regijs liberis operã dabat studijs, an. 1534, annorũ 11.

Augustus, &c. *Vide pag. seq.* α

Sidonia vxor Erici iunioris Ducis Braunswicẽsis.

Albertus moritur puer.

Anna vxor Guilielmi Nassouij Auraici Principis.

α

Anna filia Christiani regis Daniæ, nata anno 1532: celebrat nuptias anno 1548, 14 Octobris, Torgæ. = *Augustus post fratrem Elector Saxoniæ & Marchio Misniæ, potentissimus Princeps, natus anno 1526, pridie Cal. Au...*

β

α

Anna filia Christiani regis Daniæ, nata anno 1532: celebrat nuptias anno 1548, 14 Octobris, Torgæ. = Augustus post fratrem Elector Saxoniæ & Marchio Misniæ, potentissimus Princeps, natus anno 1526, pridie Cal. Augusti. viuit adhuc.

Alexander, natus anno 1554, moritur an. 1565. | Maria. | Leonora. | Æmylia. (obierūt in prima ætate.) | Hector. | Augustus. | Adolfus. | Fridricus. | Ioachimus. | Magnus. (ante iustam ætatem mortui.) | Ioannes Henricus. | Anna. | Dorothea.

β

Ernestus post patrem Elector & Landgrauius Thuringię, Saganensem ditionem acquirit, natus an. 1441. moritur anno 1486, 7 Cal. Sept. Choldicij. = Elisabeta filia Alberti Bauariæ Ducis, obijt anno 1484.

Elisabeta vxor Ioannis Casimiri Ducis Palatini. | Christianus natus anno 1560. = Filia Marchionis Brandenburgici Electoris Ioannis Georgij.

Albrechtus Archiepiscopus Moguntinus moritur anno 1484.

Vxor I Sophia filia Magni Ducis Meckelnburgici, elocata annò 1500, extincta in primo puerperio an. 1503. = Ioannes I istius nominis, succedit fratri, laudatissimus Princeps, natus an. 1469, moritur anno 1532. = Vxor II Margarita Woldemari Anhaldini Principis filia, obijt anno 1521.

Ernestus Archiepiscopus Magdeburgicus, & Episcopus Halberstadensis. | Wolfgangus puer mortuus. | Christina Ioannis regis Daniæ vxor. | Margarita vxor Henrici BraunsWicensis & Lunæburgensis.

Fridricus succedit patri, Elector Saxoniæ & Vicarius Imperij, quod ille oblatū in Carolum V transfert; instituit Witebergicam scholā, & moritur anno 1525, 5 Maij sine vxore, cùm natus esset anno 1463.

Sibylla filia Ioannis III, Cliuensis & Iuliacēsis Ducis: obijt an. 1554, paulo ante maritum. = Ioannes Fridricus succedit patri in Electoratu, Princeps optimus, de Electoratus dignitate deiectus à Carolo V Cæsare. Moritur domi Weinmar[illegible]n. 1554, in Martio, cùm natus fuisset anno 1503.

Margarita adolescentula 19 annorum obijt. | Maria vxor Philippi Ducis Pomeraniæ. | Ioannes puer mortuus.

Ioannes Ernestus natus anno 1521, habitat Coburgi: vbi moritur anno 1553. = Catharina filia Philippi Ducis BrunsWicensis Grubenhagici. O

Ioannes Ernestus obijt in prima ætate.

Vxor I Agnes filia Philippi Landgrauij Hassiæ. O = Ioannes Fridricus senior, natus an. 1529, qui adhuc viuit. = Elisabeta Palatini Electoris Fridrici filia.

Ioannes Fridericus iunior, natus anno 1538, moritur cælebs anno 1565.

Ioannes Wilhelmus natus anno 1530, Dux Saxoniæ: moritur anno 1573. = Dorothea Susanna filia Fridrici Electoris Palatini ad Rhenum.

Ioannes Ernestus. | Ioannes Casimirus. | Ioannes & Fridricus. (mortui in pueritia.)

Christophori Wirtembergici Ducis filia. = Fridricus Wilhelmus natus anno 1562. | Ioannes. | Sibylla Maria obijt puella 6 annorum. | N. | N.

F I N I S.

INDEX EORVM QVAE IN VETERIBVS RERVM POTISSIMVM GERMANICARVM SCRIPTORIBVS, IN HOC VOLVMINE coniunctis, viſa ſunt memorabilia.

CANDIDO LECTORI S.

IN hoc Indice prior numerus indicat paginam; poſterior, ſiue ſit vnus, ſiue plures, paginæ lineas. Quòd ſi diuerſis paginis eadem res habetur, coli diſtinctio paginas & verſus nouos à prioribus diſiungit. Sicubi verò in eadem pagina inter numeros linearum minor numerus maiori poſtponitur, tunc numero minori poſterior illius paginæ columna, maiori autem prior denotatur. Sunt enim in Mariano Scoto *&* Siffrido presbytero *paginæ in duas columnas certo conſilio diuiſæ. Occurrere poterit idem in numeris linearum inuerſionis nullam ſpeciem, ſed iuſtam ſeriem promittentibus, quòd puta prior minor in priorem, poſterior maior nō in eandem ſed in alteram columnam ſit referendus: quem tamen quilibet hîc admonitus in eiuſmodi locis facillimè, vel vno oculi nictu, inuenire & aſſequi poterit; maximè quum numeri linearum inter columnas medij poſiti oculos ad columnam vtramlibet ſine mora deducere poſſint. Præterea linearum numerus plerumque ſolùm hiſtoriæ initium monſtrat, quæ in ſequentibus lineis vel etiam paginis pertexitur. Quod ad propria nomina virorum, locorum, & ſimilium rerum attinet; in Indice vtplurimum vulgatam noſtri temporis ſcripturam & pronunciationem ſequuti ſumus: licet ea non rarò in ipſo volumine aliter ſcripta reperiantur. Quæ nos ibi ſuis literis, vt in manuſcriptis antiquis exemplaribus inuénimus, religioſo antiquitatis honore poſuimus, & in iis vel minimi apicis mutationem vitandam eſſe duximus. Vale.*

A

Albio

adriano

C

D

Damascus

E

Fro[illegible]

Gero

Hasson-

I.

Iofes

K

L

Philip

Porten-

Q

R

S.

Sixtus

T

Tarpeia

Troiani

Vlr anus

W

X

Y

Z

Zarusi

FINIS.

Corrigenda.

Libuit hic subiungere errata, quæ obiter in conficiendo Indice deprehendimus: quorum tamen potior pars non tam nostræ oscitantiæ, quàm exemplarium nostrorum deprauationi debet adscribi: quæ certè primo conatu suæ puritati omni ex parte non potuerunt restitui. Eo autem fine illa subnectimus, vt studiosus lector animaduertat, nos potius cupere de nostrorum laborum gloria periclitari, quàm ipsi imponere, aut data opera quicquam parum congruum dissimulare. Immo fatemur, nos in opere hoc non parum profecisse, & deprauata loca sensim ex longiori vsu & locorũ inter se collatione obseruasse. rogamus item, vt si forte plura occurrent quæ nos adhuc latent, historiæ verò lucem obscurent, liberè nobis significentur.

Pag.7, lin.1, lege *Pictauiensis*: lin.38, legendum videtur *Alani* pro *Alemanni*, vt paulo pòst, l.51. Pag.8, lin.12, *Theodoritus Cyri*, vel saltem *Cyria*: lin,17, *Arrianus*. Pag.9, lin,40, *Augustodunum*. Pag.13, lin.46. *Austrasia*. pag.14, lin.46, distinctio post *institutæ* remouenda. lin.47. *discooperiret* coniunctim. pag.16, l.18, *austrasia*. ibidem l.52, *discooperiens*. p.17, l.40, *solidi*. ibidem l.27, *readificauit*. p.21, l.36, *Soracte*. p.23, l.44, legendum videtur *sedem* pro *fidem*. pag.36, l.5. & p.39, l.42, *à Nicephoro* distinctè. p.54, l.53, distinctio *qui* est præponenda. p.59, l.48. legendum videtur *patris* pro *fratris*. p.64, l.55, lege *Riphæi*. pag.71, l.31, *episcopos*. p.73, l.8, *frater verò eius Gerhardus*. p.80, l.41, forsan *Tridentum*. p.89, l.23, lege *ipso*. p.92, l.26, *regnum*. p.106, l.12, *Iulianum*. p.119, l.36, *irridentes*. p.127, l.24, *Pipinus*. p.135, l.33, *Sclauorum*: l.41, *Episcopatus*. p.145, l.19, *incusatum* vel *inculpatum*. p.147, 12, *Sclaui*. pag.150, l.3, *Aod*. p.161, l.32, *Constantinopolim*. p.162, l.3, *Constantinopoli*: l.50, *Hanno* vel *Anno*. p.163, l.52, *periclitanti*. p.175, l.30, *Statuta*. p.177, l.22, *placido*. p.206, l.16, *abscesserat*: l.52, *ratificari*. p.210, l.43 imperitus. p.219, 19, *illic*: l.54, post *procedunt* finalis distinctio ponenda. p.265, l.20, *Septuaginta*. p.318, l.25, *Eudemus*. p.392, l.28, *Valerianus*. p.394, 55, *Mysia*, p.399, l.26, legendum videtur *Faustam*. p.401, l.4, *eo*. p.434, 53. legendum videtur *Lucifer*. p.440, l.10, *anno LXXII*. p.475, l.22, *discidio*. pag.548, l.23 *Constantinus*. p.560, l.24, *In*: l.25, *inuento* coniunctè. p.581, l.47, legendum videtur *Henrico*. p.583, l.35, *per industriam*. p.585, l.24, *à Deoderico*. p.630, l.8, *Henricus*. pag.677, l.39 *Acra*. p.679, l.5, *hominium*. p.681, l.30, *Exercitus*. p.687, l.44, *Lotharius*. p.712, l.19, *Hyginus*. pag.713, l.30, sententia vel pendet à priori, prout illi coniuncta erat in exemplari: vel est imperfecta: quod ob diuersitatem temporis in quo Sigebertus dissentit, pag.500, l.43, nobis fuit rationabilius, ideoque separauimus, saluo interim cuiuslibet saniori iudicio. p.25, l.15, *Sabinianus*, vt in aliis. p.741, l.31, *Pænitentium*. p.758, l.8, *ipso*. p.767, l.20, *coaptare*. p.845, l.44, *lucem*. p.848, l.43, *Romani*. p.910, l.41, *Et quia Saxones &c. ideo rex*. pag.916, l.27, *comite*.

